ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

566

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

1885

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ και ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1885

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εἰκόνες τοῦ ΙΘ' καὶ Κ' τόμου.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κατὰ τὸ Ι' ἔτος αὐτῆς.

Αἱ κυρίαι: Αἰκατ. Λασκαρίδου, Μπέσση Μάσσωνος, Αἰκατ. Ἀρ. Οἰκονόμου, Σοφία Σλῆμαν καὶ Ἐλίζα Σούτσου.

Οἱ κύριοι: Χαρ. Ἄννινος, Ἀρ. Βαμπᾶς, Ἀθ. Βερναρδάκης, Δ. Βικέλας, Α. Σ. Βλάχος, Ἰω. Βρετός, Ἀγησ. Γιαννόπουλος Ἠπειρώτης, Ν. Κ. Γουλιμῆς, Γ. Δ. Δημητριάδης, Γ. Δροσίνης, Κ. Ζησίου, Π. Θωμᾶ, Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκης, Ἰω. Καμπούρογλους, Ἀρ. Π. Κουρτίδης, Μ. Π. Λάμπρος, Σ. Π. Λάμπρος, Γουστάβος Λαφών, Ἀντ. Μηλιαράκης, Σπ. Μηλιαράκης, Μ. Μητσάκης, Κ. Νεστορίδης, Σπ. Παγανέλης, Κ. Δ. Παλαιολόγος, Κ. Παλαμᾶς, Α. Παπαδιαμάντης, Χ. Παπαμάρκος, Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ἀχ. Παράσχος, Ἰω. Πολέμης, Ν. Γ. Πολίτης, Ἀρ. Προβελέγιος, Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς, Ε. Δ. Ῥοΐδης, Α. Ν. Ῥούκης, Κ. Ν. Σάθας, Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Γ. Σουρῆς, Χ. Τσούντας, Γ. Κοζάκης Τυπάλδος, Π. Ι. Φέρμπος, Ι. Φουστάνος, Γ. Χατζιδάκης, Ν. Χλωρός.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885—285.

'Αριθ. 497 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους. Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 7 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΗι

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ.

ΙΑ'

Εἰδικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ διασπαρέντων Ἑλλήνων Στρατιωτῶν θὰ μᾶς παρέσυρεν εἰς ἀτελευτήτους ἱστορικὰς διηγήσεις, αἵτινες εὐλόγως θὰ ἐξελαμβάνοντο ὡς κατάχρησις τῆς φιλοξενίας τῆς «Ἑστίας» καὶ τῆς εὐμενείας τῶν ἀναγνωστῶν της. Ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῶν Πυρηναίων καὶ Ἄλπεων ἀπαντῶμεν εὐδιάκριτα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως τῶν Ἑλλήνων ἱππέων· διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶ εἰς μόνους τοὺς ἐν τῇ ἐνετικῇ ὑπηρεσίᾳ Στρατιώτας.

Ἐνῷ ἀπὸ τοῦ 1298 ἡ κάτω Ἰταλία εἶδε τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας, ἐν τῷ Ἐνετικῷ μόλις οὗτοι ἐφάνησαν μετὰ δύο [illegible]. Ὡς πρόδρομοι τῶν Στρατιωτῶν παρουσιάζονται ἐν ἔτει 1372 οἱ λεγόμενοι Μαρδαΐται τῆς Κρήτης· ὡς ἐκεῖνοι διὰ τῆς ἐνέδρας ἐνίκησαν τοὺς Γερμανοὺς ἐν Tagliacozzo, οὕτω καὶ οἱ πρῶτοι [illegible] Καρραρίας [illegible] ἐφεῦρον τὴν χωσίαν, ἀφοῦ βλέπομεν ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον φέρουσιν ἐν τῷ Τρεβιζιανῷ χρονικῷ, Mortati, ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τὴν χωσιὰν κατέστη περιώνυμον ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, ἥτις ἀποκαλεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πολέμου «κρύπτεσθαι δίκην Μαρδαϊτῶν» [2]).

Προηγουμένως εἴπομεν ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ πρωτοτυπίας τοῦ στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ τῶν πρώτων Τούρκων σουλτάνων εἶνε μῦθοι· ἂν δ' ἔλειπον ἄλλαι πρὸς τοῦτο μαρτυρίαι, αὐτοὶ οἱ Μαρδαΐται ἀρκοῦσιν εἰς διεκδίκησιν τῆς θρυλλουμένης πρωτοτυπίας. Λέγεται ὅτι ὁ Ἐρτογρούλης καὶ ὁ Ὀσμὰν ἐμόρφωσαν τὰ πρῶτα πεζικὰ τάγματα, τοὺς λεγομένους Ἀζάπιδες, ἤτοι εὐζώνους. Ὅτι οἱ Τοῦρκοι Ἀζάπιδες ἦσαν αὐτοὶ οἱ Μαρδαΐται ἢ Mortati τῶν Βυζαντινῶν βεβαιούμεθα ἐξ ἐνετικῶν ἐγγράφων· διαρκούσης τῆς ἐν Κρήτῃ μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν ἀποίκων, ἡ δημοκρατία διέταξε τῇ 20 Μαΐου 1365 τοὺς ναυάρχους ἵνα στρατολογήσωσιν ἐκ τῶν παραλίων τῆς ἑλληνικῆς Ἀσίας (Φωκαίας) καὶ χιλίους Μορτάτους ἢ Ἀζάπιδες «pigliare a soldo fino a mille Mortati overo Asapi» [1]). Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς γινώσκων τὴν ἱστορίαν του κάλλιον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱστοριογράφων, ὀνομάζει τοὺς Τούρκους Ἀζάπιδες *λεβέντας* (levis = ἐλαφρός, εὔζωνος)· ὅτι δὲ οἱ λεβένται οὗτοι ἦσαν ἐν ἀρχῇ Ἕλληνες διδάσκουσι καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Τούρκων χρονογράφοι, οἵτινες ὀνομάζουσι Lewendi τοὺς ἐν τῇ Θρᾳκικῇ πόλει Βίγγᾳ φρουροῦντας Ἕλληνας· τοὺς λεβέντας τούτους ἀγνοῶν ὁ Hammer ἔπλασεν Ἀλμογαβάρους καὶ Καταλωνίους! [2]).

Οἱ Μαρδαΐται δὲν εἶνε ἄγνωστοι εἰς τὸν ἡμέτερον ἀναγνώστην, ἐνθυμούμενον ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὁρίσαντες τὸν ἀμφίβιον χαρακτῆρα τοῦ Ἕλληνος, εἴπομεν ὅτι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ διφυοῦς πολεμιστοῦ εἶνε ὁ Μαρδαΐτης, μετ' ἴσης εὐδοκιμήσεως ἀγωνιζόμενος κατὰ ξηρὰν τε καὶ θάλασσαν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Μαρδαΐται, ἤτοι χωσιάριοι, καταλαβόντες ἐπὶ Ἡρακλείου τὰς κλεισούρας τοῦ Ταύρου ἤγειραν *χάλκεον τεῖχος* κατὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ χειμάρρου· καθὰ δὲ βεβαιοῖ ὁ Εὐόδιος, ἐὰν οἱ πολεμισταὶ οὗτοι δὲν ἠλευθέρουν τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Λίβανον, θὰ διέτρεχε μέγαν κίνδυνον ὁ ἁπανταχόθεν ἀπειλούμενος χριστιανισμός· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ τοιαῦτα διαπράξαντες ἦσαν ναυτικοί, ὡς ῥητῶς σημειοῖ ὁ Πορφυρογέννητος· «Μαρδαΐται, ἤτοι ὁ

---

[1]) «Arcerios de Candia, quos Mortatos appellabant, in palludibus per costam adversus exercitum Paduvanum locant». Chronicon Tarvisum, an. 1372.

[2]) Βλέπε προλεγόμενα Δ' τόμου Μνημείων Ἑλλ. ἱστορίας.

[1]) Giacomo Caroldo, secretario di X, historia, an. 1365. καὶ δουκικὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

[2]) Histoire de l' empire ottoman, 1, 226.

λαὸς τῶν γαλεῶν». Εἶνε δὲ περίεργον ὅτι μετὰ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας ἀναφαίνονται οἱ Κρῆτες πολεμισταὶ φέροντες ἀμφότερα τὰ ἄνω ὀνόματα, *Μορτάτοι* καὶ *γαλεῶται*.

Πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Παδούῃ χωσιάν, παρουσιάζονται οἱ ναυτικοὶ Κρῆτες πολεμοῦντες ἐπὶ τῶν Εὐγανικῶν βουνῶν, ὁ δὲ πόλεμος οὗτος ἀνέδειξεν ἕνα τούτων διὰ μεγαλεπηβόλου στρατηγήματος, τὸ ὁποῖον ἀπέσπασε τὰς ἐνθέρμους εὐφημίας τῆς Γερουσίας, καὶ τὸν θερμὸν ἔπαινον τοῦ πρώτου τῆς Ἑνετίας ἱστορικοῦ. Τὸ 1439 ἡ Δημοκρατία πολεμοῦσα πρὸς τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ τοὺς συμμάχους των οὐ μόνον ἐμειονέκτει λόγῳ στρατηγικῶν θέσεων καὶ ἀριθμοῦ μαχητῶν, ἀλλὰ καὶ ἠδυνάτει νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Βερώνης καὶ Βρεσκίας, τὰς ὁποίας σπουδαίως ἠπείλει ὁ ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γάρδας ἀκωλύτως πλέων ἐχθρικὸς στόλος. Ἐπὶ τέλους ὁ περιώνυμος στρατηγὸς Γατταμελάτας, καταλαβὼν τὴν ἐπίκαιρον θέσιν τῆς Πινέτρας, ἔγραψεν εἰς τὴν Γερουσίαν ὅτι διὰ μόνης τῆς καταλήψεως τῆς λίμνης δύναται νὰ καταχθῇ σπουδαῖον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κτύπημα, καὶ ἐλευθερωθῶσιν αἱ κινδυνεύουσαι πόλεις. «Ἀλλὰ τὴν πρότασιν τοῦ στρατηγοῦ, γράφει ὁ Βερδιτσώτης, καθίστα ἀδύνατον ἡ ἔλλειψις ποταμίου συγκοινωνίας ἢ ξυλικῆς πρὸς ναυπήγησιν ἐπὶ τόπου πλοίων. Μετ' ἀλλεπαλλήλους συνεδριάσεις ἡ Γερουσία σταθμίσασα τὰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας ἔκλινεν εἰς ἐγκατάλειψιν τοῦ σχεδίου· ἐνῷ δὲ ἐν σιωπῇ τὸ ἐγχείρημα εἶχε καταδικασθῆ, εἷς Ἕλλην ναύτης (marinaro) ὀνομαζόμενος Σόρβολος, γηράσας ἐν τῇ πρὸς τὴν πολιτείαν πίστει, ἐπρότεινεν ὅτι αὐτὸς ἀναδέχεται νὰ ὁδηγήσῃ ναυτικὸν στόλον εἰς τὴν λίμνην τῆς Γάρδας. Ἡ ὥριμος ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ δεδοκιμασμένη καρτερία τοῦ χαρακτῆρός του συνίστων εἰς σκέψιν τὴν πρότασιν, ἀλλ' αἱ ἤδη καλῶς μεμετρημέναι δυσκολίαι ἀπεθάρρυνον ἐκ τοῦ προτέρου πάντας. Ἐπὶ τέλους ἡ Γερουσία θεωρήσασα ὅτι ἐγχείρημα διαφεῦγον τὴν εἰδικότητά της ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῇ, ἀφοῦ μάλιστα ἀνταπεκρίνετο καὶ εἰς τὰς εὐχὰς ἁπάντων, παρεδέχθη τὴν πρότασιν. Οὕτω δὲ πανεύθυμος ὁ Σόρβολος ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κατορθώματός του» [1]).

Δὲν θέλω διηγηθῆ πῶς ὁ μεγαλεπήβολος τῆς Κρήτης ναύτης κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ διὰ τῆς βουνώδους ξηρᾶς τὰς ἑνετικὰς γαλέρας εἰς τὴν Γάρδαν, διότι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς ἐπραγματεύθη ὁ Μουστοξύδης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Σχβελλίκου, ἑνὸς τῶν σχεδὸν συγχρόνων ἱστορικῶν, ὅστις ἐπιλέγει εἰς θαυμασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπιχειρήματος· «Πολλάκις εἶδον τὰ ὄρη ἐκεῖνα, καὶ τοσοῦτος πάντοτε μὲ κατέσχε θαυμασμός, ὥστε οὐδεὶς ἤθελε μὲ πείσει ποτὲ ὅτι ἐπίνοια ἢ δύναμις ἀνθρωπίνη ἴσχυσε νὰ σύρῃ τηλικοῦτον ὄγκον διὰ τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης τραχύτητος, ἐὰν ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ὄρους δὲν ἦσαν ἔτι καταφανῆ τὰ σημεῖα καὶ εὐδιάκριτοι οἱ ὁλκοὶ καὶ αἱ παλαιαὶ τῶν ἁμαξῶν τροχιαί, ἐξ ὧν ἐναργῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἀξιομνημόνευτον τοῦτο ἔργον ἐπράχθη ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων» [1]).

Ἀλλὰ τὸ ἐγχείρημα τοῦ Σορβόλου, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ μεγαλεπήβολον, δὲν εἶναι τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἕλληνος ναυτικοῦ ἐκτελεσθέν. Πεντακόσια πεντήκοντα ἔτη πρὸ τοῦ ἐν Γάρδᾳ πολέμου ὁ βυζαντινὸς ναύαρχος Νικήτας Αὐγορούφας, ἢ Ὠορύφας ὡς γράφουσιν οἱ λογιώτατοι χρονογράφοι, διαβιβάσας τὸν στόλον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἐπέπεσεν ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν λυμαινομένων τὴν Πελοπόννησον Κρητῶν πειρατῶν καὶ κατηφάνισεν αὐτούς· τὸ αὐτὸ δ' ἐπράχθη καὶ ἐπὶ Μωάμεθ Β'. ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πιθανῶς κατ' εἰσήγησιν ἀνωνύμου τινὸς Σορβόλου ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων Ἑλλήνων ναυτῶν τοῦ σουλτανικοῦ στόλου.

Περὶ τοῦ Σορβόλου διετηρήθησαν καί τινα ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐν τοῖς ἑνετικοῖς ἀρχείοις. Ὁ Μαρῖνος Σανοῦτος ἐν τῇ ἀνεκδότῳ χρονολογίᾳ του ὀνομάζει τοῦτον Ἀθανάσιον Carhavita, τὸ δὲ νέον τοῦτο ἐπώνυμον φαίνεταί μοι δυσερμήνευτον, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Σανοῦτος ἀνέγνω τὸ ὄνομα Ἀθανάσιος Σόρβολος ὁ Καραβίτας, τὸ δὲ Καραβίτας τοῦτο δὲν εἶνε ἐπώνυμον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Κρητός, καραβίτης, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν marinaro τοῦ Βερδιτσώτη. Προσεχῶς θὰ ἴδωμεν ὅτι τάγμα Ἑλλήνων μισθοφόρων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας ὀνομάζεται les Carabins, ἤτοι οἱ καραβήσιοι.

Κρῆτες Στρατιῶται δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Δημοκρατίας, ἥτις μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς νήσου λαμβάνει ἐντεῦθεν πολλὰς χιλιάδας ναυτῶν, τοὺς λεγομένους γαλεώτας (galiotti). Μεταξὺ τῶν ἐν ἔτει 1371 μισθοφόρων τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου μνημονεύεται καὶ ὁ Κρὴς κύρης Ἀλεξόπουλος, ὁ διὰ τρομεροῦ θανάτου ἀποτίσας τὴν πρὸς τὸν ἐξωμότην Ὑπάτιον, ἢ Τυπάτ ἀφοσίωσίν του· εἰς τὸν Ἀλεξόπουλον τοῦτον φαίνεται ἀποδίδων ὁ Μαχαιρᾶς τὸν τίτλον τοῦ Στρατιώτου. Ὁπωςδήποτε ὅμως τὸ στοιχεῖον τοῦ Κρητὸς εἶνε μᾶλλον ἡ θάλασσα παρὰ ἡ ξηρά· ἡ παλαιὰ παροιμία «ὁ Κρὴς τὴν θάλασσαν» οὐδέποτε ἠλήθευσε πλειότερον ἢ ἐπὶ τῆς ἑνετοκρατίας. Οἱ ἑνετοὶ γενόμενοι κύριοι τῆς νήσου εὗρον ἀκμάζον τὸ βυζαντινὸν σύστημα τῶν ἱππικῶν τιμαρίων ἢ στρατειῶν· οἱ νέοι κύριοι, ἀφοῦ ἐγύμνωσαν τοὺς ἰθαγενεῖς τῶν πατρογονικῶν στρατειῶν, ὡδήγησαν εἰς Κρήτην ἀποίκους, πρὸς οὓς ἐμοίρασαν τὰς λεγομένας cavallerie, καὶ διὰ τῶν νέων τιμαριούχων προσεπά-

[1]) **Verdizzotti, Fasti Veneti, I, σελ. 473.**

[1]) **Ἑλληνομνήμων, σελ. 91.**

θησαν νὰ δαμάσωσι τοὺς ἀνυποτάκτους Στρατιώτας. Εἶνε γνωστὸν διὰ τίνων αἱματηρῶν θυσιῶν διετηρήθη ἡ Ἑνετία ἐν τῇ δυστυχεῖ νήσῳ. Ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ οἱ ἄποικοι ἀδυνατοῦντες νὰ διατηρήσωσι τὰ καβαλλαρικὰ χωρία, ἐπώλησαν ταῦτα εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, καὶ συγκεντρωθέντες ἐν τοῖς ἐνετικοῖς φρουρίοις ἔζων ἀπὸ τὰ λεγόμενα ὀφφίκια τῆς καγγελλαρίας, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ληστεύσαντες τοὺς Κρῆτας Τοῦρκοι σπαῆδες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζῶσι νῦν ὑπὸ τὰ τηλεβόλα τῶν φρουρίων, μασσῶντες τὰ τελευταῖα ψιχία τῆς σουλτανικῆς ἐλεημοσύνης.

Ἀλλ' ἂν οἱ κατακτηταὶ ἀφήρεσαν ἀπὸ τοῦ Κρητὸς τὴν γῆν, οὐδέποτε κατώρθωσαν ν' ἀποκλείσωσι καὶ τὴν θάλασσαν εἰς αὐτόν, ὅστις διὰ μεγάλης ἐμπορίας καὶ ἡρωϊκῆς πειρατείας κατώρθωσε ν' ἀναδειχθῇ ὁ ἀληθὴς ἄρχων τῶν δεσποτῶν του. Εἴπομεν ὅτι ἡ ληστεία καὶ ἡ συγγενὴς αὐτῇ πειρατεία δὲν ἐθεωροῦντο τότε ἄτιμα ἐπιτηδεύματα· μόνη ἡ πειρατεία ἐπλήρου τὰ ταμεῖα τῶν μικροσκοπικῶν ἡγεμονίσκων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐπλούτει τοὺς ἄρχοντας τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἑπτανήσου διὰ φορτίων δούλων, ἐξ ὧν καὶ αἱ κυβερνήσεις ἐλάμβανον νόμιμον δεκάτην. Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρὴς ἔτι ᾄδει τὰ κλέα τῶν κουρσάρων του μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ μεθ' οὗ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ὑμνοῦνται οἱ κλέφται. Τὰ κουρσαρικὰ ποιήματα ψάλλονται ἐν τῇ νήσῳ καὶ ὡς γαμήλια. Ὅταν ἡ Δημοκρατία, ὑποπτευομένη τὴν πίστιν σημαντικοῦ Κρητός, ἐπεθύμει νὰ τῷ ὁμιλήσῃ, ὁ τοιαύτας ἐπισήμους ὁμιλίας ὑποπτευόμενος ἄρχων ***ἐκαβαλλίκευε τὴν φρεγάδαν***, ὡς λέγουσι τὰ ᾄσματα, καὶ μὲ τὰ σιδηρόφρακτα παλληκάριά του ἔτρεχεν εἰς τὰ ὑγρὰ κέλευθα. Ἀκούσωμεν καὶ δύο κουρσάρικα τῆς Κρήτης τραγούδια.

Γιὰ τὸν Μανώλη θὰ σᾶς 'πῶ, τὸν 'Αγιαποστολίτη,
ποῦ τὸν γυρεύγ' ἡ ἀφεντειὰ νὰ τὸν ἀναρωτήξῃ·
Μ' ὁ νειὸς 'ποὺ τὴν πολλὴ σπουδὴ κι' ἀποὺ τὴν προκοπήν του,
φριγάδα καβαλλίκεψε, κ' ἐπῆρέν την καὶ πάει
ἐκεῖ ποῦ σμίγουν τὰ νερὰ καὶ οἱ παληοὶ χρουσάροι.

Σαράντα κάτεργά 'μεστα σὲ πόρτον ἀραμμένα,
μὰ τσ' 'Αγγελάκαινας ὁ γυιός, ὁ Δάρειος κιντυνεύγει
'ς τὸ γρέο κ' εἰς τὸν ἄνεμο, κ' εἰς τὴν βαρειὰ φουρτούνα.
Τὸ Δάρειο τὸν ἐπιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν χαλάσουν,
χίλιοι τὸν σέρνουν ἀπ' ὀμπρὸς καὶ χίλιοι ἀπ' ὀπίσω,
κι' ὁ Δάρειος εἰς τὴ μέσην των θλιφτὸς καὶ μαραμένος.
—Δάρειο, ποῦ εἶν' ὁ κύρης σου, καὶ ποῦ 'ν' οἱ ἀδελφοί σου;
—'Σ τὴν Κρήτη εἶν' ὁ κύρης μου, ἐκεῖ 'ν' κι' οἱ ἀδελφοί μου,
κι' ἂν πάῃς, μπέη, θὰ τσοῖ βρῇς, κι' ἀπόλαρέ μ' ἐμένα.
—Ἂν σ' ἀπολάρω, Δάρειό μου, θὰ βγῇς παληὸς χρουσάρης.
—Ἂν μὲ χαλάσῃς, μπέη μου, θενὰ τὸ μεταγνώσῃς,
ἔχ' ἀδερφὸ τὸν Στέφανο, ποῦ 'νε παληὸς χρουσάρης.
Κι' ὁ μπέης τὸν ἐχάλασε . . τὸ Στέφανο ξετρέχει,
ζητᾷ νὰ βρῇ τὸν Στέφανο σὲ πόρτον ἀραμμένο,
νἄχῃ τὴν σκόντράν του 'ς τὴ γῆς νὰ τήνε παλαμίζῃ.
Κι' ὁ Στέφανος ὡς τ' ἄκουσε ζητᾷ νὰ βρῇ τὸν μπέη,
καράβι βγάν' ἀποὺ τὴ Χιὸ καρσὶ 'ς τὴ Μιτυλήνη,
κ' ἔχ' 'Αλεξαντρινὰ πανιά, κι' ἀντέναις ἀτσαλένιαις,
καὶ παλληκάρια Κρητικὰ μὲ σίδερα ζωσμένα·
καὶ βγάνει βάρδια 'ς τὸ βουνὸ καὶ βάρδια 'ς τὸ κατάρτι.
Σκούζετ' ἡ βάρδια 'ς τὸ βουνό, σκούζεται 'ς τὸ κατάρτι,
σκούζεται 'ς τὴν ἀκρογιαλιά — Δάσκαλε Στεφανάκη.
καὶ τραγουδᾷ ὁ σαλιεριστής, καὶ χαίρουνται οἱ ναῦταις.
—Ὁ μπέης εἰς τὸ πέλαγος ἔδειξε μὲ τσ' ἀρμάδαις.
Καὶ τοτεσὰς ὁ Στεφανιὸς φωνάζει τῶ ναυτῶ του:
—'Ορδινιαστῆτε, ναῦταίς μου, πιάσετε τ' ἅρματά σας,
νὰ ἰδῇ ὁ μπέης πόλεμο, τὸν κάνουν οἱ χρουσάροι [1]).

Ἀλλὰ τὸ Κρητικὸν κοῦρσον δὲν εἶνε τόσον νέον· ἐπὶ τῆς Ἀραβοκρατίας οἱ Κρῆτες μετέρχονται τοῦτο, ἡ δὲ πλουσία Ἦλις καὶ ἡ Μιτυλήνη εἶνε ἡ Μυσικὴ λεία τῶν νησιωτῶν *φουστιαρίων*, ὡς τοὺς ἀποκαλοῦσι τὰ βυζαντινὰ συναξάρια. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα τὸ κατωτέρω ᾆσμα, μὲ ὅλην τὴν ἐν αὐτῷ μνημονευομένην ***κανονιάν***, ἀναφέρεται εἰς χρόνους πολὺ παλαιούς· τὸ Μιτυληναῖον τοῦτο κοῦρσον ἀναπολεῖ πως τὴν παρὰ Πλουτάρχῳ περιγραφὴν τῆς ἡρωϊκῆς πειρατείας τῶν Κιλίκων καὶ Κρητῶν· «ἤδη δὲ καὶ χρήμασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες ἐνέβαινον εἰς τὰ ληστρικὰ καὶ μετεῖχον ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος· στυλίσι χρυσαῖς καὶ παραπετάσμασι ἁλουργοῖς καὶ πλάταις ἐπαργύροις, ὥσπερ ἐντρυφώντων τῷ κακουργεῖν καὶ καλλωπιζομένων. Αὐλοὶ δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ μέθαι παρὰ πᾶσαν ἀκτήν, καὶ σωμάτων ἡγεμονικῶν ἁρπαγαὶ καὶ πόλεων αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις ὄνειδος ἦσαν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας [2]) ».

Βασιλοπούλα ἁρμάτωσε ὁλόχρυση φριγάδα,
βάνει κατάρτια μπρόντζινα, κι' ἀντέναις ἀτσαλένιαις,
καὶ τὰ κουπιά τση δαμασκὶ καὶ τὰ πανιὰ βελοῦδο.
Βάνει καὶ ναύταις ἑκατό, ἀπάρθενα κοράσια,
μπαίνουν κ' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ δεξὰ 'ς τὴν Μιτυλήνη.
Ῥηγόπουλο τηνὲ θωρεῖ ἀπὸ 'ψηλὸ παλάτι,
χρυσῆ φριγάδ' ἁρμάτωσε, χρυσᾶ πανιὰ τσῆ βάνει,
βάνει καὶ ναύταις ἑκατό, ὄμορφα παλληκάρια,
μπαίνουν κι' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ ζερβὰ 'ς τὴ Μιτυλήνη.
—Στάσου, καράβι 'ξακουστό, γιὰ θὰ σὲ πολεμήσω,
γιά θὰ σοῦ παίξω κανονιὰ νὰ σὲ παραλαντίσω.
—Πάτζης πῶς εἶμαι ῥήγισσα, καὶ θὰ μὲ πολεμήσῃς,
ῥήγας ἐσύ, ῥήγας κ' ἐγώ, κ' οἱ δυὸ 'μεστα ῥηγάδες,
κ' ἔλα νὰ πολεμήσωμε κι' ὁποῦ νικήσ' ἂς πάρῃ.
Μπαίνουν κ' ἐπολεμούσανε ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ,
καὶ θέλ' ὁ θειὸς κ' ἡ μοῖρά τση καὶ σκλάβο τόνε πιάνει,
'ς τὸ μεγαλείτερο κουπὶ πάει καὶ τόνε δένει.
—Δό μού το, κόρη, τὸ φιλί, δό μού το τοῦ καϋμένου,
καὶ τάξε πῶς ἐχάρισες ζωὴ τ' ἀποθαμένου.

Μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Ἑνετία, ἀπαυδήσασα ἐκ τῶν ἀδιακόπων ἐπαναστάσεων, εἶχε παραδώσει τὴν Κρήτην εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν φεουδάτων, καὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τὸν μητροπολικὸν τύπον ἱδρυθέντος Συμβουλίου τῶν Δέκα. Καθὰ συνεχῶς σημειοῖ ὁ Σανοῦτος [3]), ἡ Κρήτη φαίνεται σχεδὸν ξένη πρὸς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν· ἡ πρὸς τὴν μητρόπολιν συγκοι-

---

[1]) Γιανναράκης, σελ. 102, 236.

[2]) Πλουτ. Πομπήϊος, XXIV.

[3]) Διάσημος χρονογράφος γράψας εἰς 45 τόμους τὰ περιώνυμα ἡμερολόγια, τὰ ὁποῖα ἐκδίδει ὁ ἐν Ἑνετίᾳ ἱστορικὸς σύλλογος.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εἰκόνες τοῦ ΙΘ' καὶ Κ' τόμου.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κατὰ τὸ Ι' ἔτος αὐτῆς.

Αἱ κυρίαι: Αἰκατ. Λασκαρίδου, Μπέσση Μάσσωνος, Αἰκατ. Ἀρ. Οἰκονόμου, Σοφία Σλῆμαν καὶ Ἐλίζα Σούτσου.

Οἱ κύριοι: Χαρ. Ἄννινος, Ἀρ. Βαμπᾶς, Ἀθ. Βερναρδάκης, Δ. Βικέλας, Α. Σ. Βλάχος, Ἰω. Βρετός, Ἀγησ. Γιαννόπουλος Ἠπειρώτης, Ν. Κ. Γουλιμῆς, Γ. Δ. Δημητριάδης, Γ. Δροσίνης, Κ. Ζησίου, Π. Θωμᾶ, Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκης, Ἰω. Καμπούρογλους, Ἀρ. Π. Κουρτίδης, Μ. Π. Λάμπρος, Σ. Π. Λάμπρος, Γουστάβος Λαφών, Ἀντ. Μηλιαράκης, Σπ. Μηλιαράκης, Μ. Μητσάκης, Κ. Νεστορίδης, Σπ. Παγανέλης, Κ. Α. Παλαιολόγος, Κ. Παλαμᾶς, Α. Παπαδιαμάντης, Χ. Παπαμάρκος, Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ἀχ. Παράσχος, Ἰω. Πολέμης, Ν. Γ. Πολίτης, Ἀρ. Προβελέγγιος, Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς, Ε. Δ. Ῥοΐδης, Α. Ν. Ῥούκης, Κ. Ν. Σάθας, Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Γ. Σουρῆς, Χ. Τσούντας, Γ. Κοζάκης Τυπάλδος, Π. Ι. Φέρμπος, Ι. Φουστάνος, Γ. Χατζιδάκης, Ν. Χλωρός.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885—285.

Ἀριθ. 497 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ [illegible] Γραφεῖον διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 7 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 455.

ΙΑ'

Εἰκόνες τοῦ ΙΘ' καὶ Κ' τόμου

Εἰδικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ διασπαρέντων Ἑλλήνων Στρατιωτῶν θὰ μᾶς παρέσυρεν εἰς ἀτελευτήτους ἱστορικὰς διηγήσεις, αἵτινες εὐλόγως θὰ ἐξελαμβάνοντο ὡς καταχρῆσις τῆς φιλοξενίας τῆς «Ἑστίας» καὶ τῆς εὐμενείας τῶν ἀναγνωστῶν της. Ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῶν Πυρηναίων καὶ Ἄλπεων ἀπαντῶμεν εὐδιάκριτα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως τῶν Ἑλλήνων ἱππέων, διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶ εἰς μόνους τοὺς ἐν τῇ ἐνετικῇ ὑπηρεσίᾳ Στρατιώτας.

Ἐνῷ ἀπὸ τοῦ 1298 ἡ κάτω Ἰταλία εἶδε τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας, ἐν τῷ Ἑνετικῷ μόλις οὗτοι ἐφάνησαν μετὰ δύο [illegible]. Ὡς πρόδρομοι τῶν Στρατιωτῶν παρουσιάζονται ἐν ἔτει 1372 οἱ λεγόμενοι Μαρδαῖται τῆς Κρήτης· ὡς ἐκεῖνοι διὰ τῆς ἐνέδρας ἐνίκησαν τοὺς Γερμανοὺς ἐν Tagliacozzo, οὕτω καὶ οἱ πρῶτοι τῆς Ἑνετίας μισθοφόροι δὲν πολεμοῦσιν [illegible] Παδουη[illegible] Καρραρίου ἀλλ' [illegible] Κρῆτες [illegible] ἐφεῦρον τὴν χωσιάν, ἀφοῦ βλέπομεν ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον φέρουσιν ἐν τῷ Τρεβιζικῷ χρονικῷ, Mortati, ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τὴν χωσιὰν κατέστη περιώνυμον ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, ἥτις ἀποκαλεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πολέμου «κρύπτεσθαι δίκην Μαρδαϊτῶν» [2]).

Προηγουμένως εἴπομεν ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ πρωτοτυπίας τοῦ στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ τῶν πρώτων Τούρκων σουλτάνων εἶνε μῦθοι· ἂν δ' ἔλειπον ἄλλαι πρὸς τοῦτο μαρτυρίαι, αὐτοὶ οἱ Μαρδαῖται ἀρκοῦσιν εἰς διεκδίκησιν τῆς θρυλλουμένης πρωτοτυπίας. Λέγεται ὅτι ὁ Ἐρτογρούλης καὶ ὁ Ὀσμὰν ἐμόρφωσαν τὰ πρῶτα πεζικὰ τάγματα, τοὺς λεγομένους Ἀζάπιδες, ἤτοι εὐζώνους. Ὅτι οἱ Τοῦρκοι Ἀζάπιδες ἦσαν αὐτοὶ οἱ Μαρδαῖται ἢ Mortati τῶν Βυζαντινῶν βεβαιούμεθα ἐξ ἐνετικῶν ἐγγράφων· διαρκούσης τῆς ἐν Κρήτῃ μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν ἀποίκων, ἡ δημοκρατία διέταξε τῇ 20 Μαΐου 1365 τοὺς ναυάρχους ἵνα στρατολογήσωσιν ἐκ τῶν παραλίων τῆς ἑλληνικῆς Ἀσίας (Φωκαίας) καὶ χιλίους Μαρτάτους ἢ Ἀζάπιδες «pigliare a soldo fino a mille Mortati overo Asapi» [1]). Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς γινώσκων τὴν ἱστορίαν του κάλλιον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱστοριογράφων, ὀνομάζει τοὺς Τούρκους Ἀζάπιδες *λεβέντας* (levis = ἐλαφρός, εὔζωνος)· ὅτι δὲ οἱ λεβένται οὗτοι ἦσαν ἐν ἀρχῇ Ἕλληνες διδάσκουσι καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Τούρκων χρονογράφοι, οἵτινες ὀνομάζουσι Lewendi τοὺς ἐν τῇ Θρακικῇ πόλει Βίγγᾳ φρουροῦντας Ἕλληνας· τοὺς λεβέντας τούτους ἀγνοῶν ὁ Hammer ἔπλασεν Ἀλμογαβάρους καὶ Καταλωνίους! [2]).

Οἱ Μαρδαῖται δὲν εἶνε ἄγνωστοι εἰς τὸν ἡμέτερον ἀναγνώστην, ἐνθυμούμενον ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὁρίσαντες τὸν ἀμφίβιον χαρακτῆρα τοῦ Ἕλληνος, εἴπομεν ὅτι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ διφυοῦς πολεμιστοῦ εἶνε ὁ Μαρδαΐτης, μετ' ἴσης εὐδοκιμήσεως ἀγωνιζόμενος κατὰ ξηρὰν τε καὶ θάλασσαν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Μαρδαῖται, ἤτοι χωσάριοι, καταλαβόντες ἐπὶ Ἡρακλείου τὰς κλεισούρας τοῦ Ταύρου ἤγειραν *χάλκεον τεῖχος* κατὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ χειμάρρου· καθὰ δὲ βεβαιοῖ ὁ Εὐόδιος, ἂν οἱ πολεμισταὶ οὗτοι δὲν ἠλευθέρουν τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Λίβανον, θὰ διέτρεχε μέγαν κίνδυνον ὁ ἁπανταχόθεν ἀπειλούμενος χριστιανισμός· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ τοιαῦτα διαπράξαντες ἦσαν ναυτικοί, ὡς ῥητῶς σημειοῖ ὁ Πορφυρογέννητος· «Μαρδαῖται, ἤτοι ὁ

---

[1]) «Arcerios de Candia, quos Mortatos appellabant, in palludibus per costam adversus exercitum Paduvanum locant». Chronicon Tarvisum, an. 1372.

[2]) Βλέπε προλεγόμενα Δ' τόμου Μνημείων Ἑλλ. ἱστορίας.

[1]) Giacomo Caroldo, secretario di X, historia, an. 1365. καὶ δουκικὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

[2]) Histoire de l' empire ottoman, 1, 226.

λαός τῶν γαλεῶν». Εἶνε δὲ περίεργον ὅτι μετὰ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας ἀναφαίνονται οἱ Κρῆτες πολεμισταὶ φέροντες ἀμφότερα τὰ ἄνω ὀνόματα, *Μορτάτοι* καὶ *γαλεῶται*.

Πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Παδούῃ χωσιάν, παρουσιάζονται οἱ ναυτικοὶ Κρῆτες πολεμοῦντες ἐπὶ τῶν Εὐγανικῶν βουνῶν, ὁ δὲ πόλεμος οὗτος ἀνέδειξεν ἕνα τούτων διὰ μεγαλεπηβόλου στρατηγήματος, τὸ ὁποῖον ἀπέσπασε τὰς ἐνθέρμους εὐφημίας τῆς Γερουσίας, καὶ τὸν θερμὸν ἔπαινον τοῦ πρώτου τῆς Ἑνετίας ἱστορικοῦ. Τὸ 1439 ἡ Δημοκρατία πολεμοῦσα πρὸς τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ τοὺς συμμάχους των οὐ μόνον ἐμειονέκτει λόγῳ στρατηγικῶν θέσεων καὶ ἀριθμοῦ μαχητῶν, ἀλλὰ καὶ ἠδυνάτει νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Βερώνης καὶ Βρεσκίας, τὰς ὁποίας σπουδαίως ἠπείλει ὁ ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γάρδας ἀκωλύτως πλέων ἐχθρικὸς στόλος. Ἐπὶ τέλους ὁ περιώνυμος στρατηγὸς Γατταμελάτας, καταλαβὼν τὴν ἐπίκαιρον θέσιν τῆς Πινέτρας, ἔγραψεν εἰς τὴν Γερουσίαν ὅτι διὰ μόνης τῆς καταλήψεως τῆς λίμνης δύναται νὰ καταχθῇ σπουδαῖον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κτύπημα, καὶ ἐλευθερωθῶσιν αἱ κινδυνεύουσαι πόλεις. «Ἀλλὰ τὴν πρότασιν τοῦ στρατηγοῦ, γράφει ὁ Βερδιτσώτης, καθίστα ἀδύνατον ἡ ἔλλειψις ποταμίου συγκοινωνίας ἢ ξυλικῆς πρὸς ναυπήγησιν ἐπὶ τόπου πλοίων. Μετ' ἀλλεπαλλήλους συνεδριάσεις ἡ Γερουσία σταθμίσασα τὰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας ἔκλινεν εἰς ἐγκατάλειψιν τοῦ σχεδίου· ἐνῷ δὲ ἐν σιωπῇ τὸ ἐγχείρημα εἶχε καταδικασθῆ, εἷς Ἕλλην ναύτης (marinaro) ὀνομαζόμενος Σόρβολος, γηράσας ἐν τῇ πρὸς τὴν πολιτείαν πίστει, ἐπρότεινεν ὅτι αὐτὸς ἀναδέχεται νὰ ὁδηγήσῃ ναυτικὸν στόλον εἰς τὴν λίμνην τῆς Γάρδας. Ἡ ὥριμος ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ δεδοκιμασμένη καρτερία τοῦ χαρακτῆρός του συνίστων εἰς σκέψιν τὴν πρότασιν, ἀλλ' αἱ ἤδη καλῶς μεμετρημέναι δυσκολίαι ἀπεθάρρυνον ἐκ τοῦ προτέρου πάντας. Ἐπὶ τέλους ἡ Γερουσία θεωρήσασα ὅτι ἐγχείρημα διαφεῦγον τὴν εἰδικότητά της ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῇ, ἀφοῦ μάλιστα ἀνταπεκρίνετο καὶ εἰς τὰς εὐχὰς ἁπάντων, παρεδέχθη τὴν πρότασιν. Οὕτω δὲ πανεύθυμος ὁ Σόρβολος ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κατορθώματός του» [1].

Δὲν θέλω διηγηθῆ πῶς ὁ μεγαλεπήβολος τῆς Κρήτης ναύτης κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ διὰ τῆς βουνώδους ξηρᾶς τὰς ἐνετικὰς γαλέρας εἰς τὴν Γάρδαν, διότι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς ἐπραγματεύθη ὁ Μουστοξύδης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Σχβελλίκου, ἑνὸς τῶν σχεδὸν συγχρόνων ἱστορικῶν, ὅστις ἐπιλέγει εἰς θαυμασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπιχειρήματος· «Πολλάκις εἶδον τὰ ὄρη ἐκεῖνα, καὶ τοσοῦτος πάντοτε μὲ κατέσχε θαυμασμός, ὥστε οὐδεὶς ἤθελε μὲ πείσει ποτὲ ὅτι ἐπίνοια ἢ δύναμις ἀνθρωπίνη ἴσχυσε νὰ σύρῃ τηλικοῦτον ὄγκον διὰ τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης τραχύτητος, ἐὰν ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ὄρους δὲν ἦσαν ἔτι καταφανῆ τὰ σημεῖα καὶ εὐδιάκριτοι οἱ ὁλκοὶ καὶ αἱ παλαιαὶ τῶν ἁμαξῶν τροχιαί, ἐξ ὧν ἐναργῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἀξιομνημόνευτον τοῦτο ἔργον ἐπράχθη ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων» [1].

Ἀλλὰ τὸ ἐγχείρημα τοῦ Σορβόλου, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ μεγαλεπήβολον, δὲν εἶναι τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἕλληνος ναυτικοῦ ἐκτελεσθέν. Πεντακόσια πεντήκοντα ἔτη πρὸ τοῦ ἐν Γάρδᾳ πολέμου ὁ βυζαντινὸς ναύαρχος Νικήτας Αὐγορούφας, ἢ Ὠορύφας ὡς γράφουσιν οἱ λογιώτατοι χρονογράφοι, διαβιβάσας τὸν στόλον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἐπέπεσεν ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν λυμαινομένων τὴν Πελοπόννησον Κρητῶν πειρατῶν καὶ κατηφάνισεν αὐτούς· τὸ αὐτὸ δ' ἐπράχθη καὶ ἐπὶ Μωάμεθ Β'. ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πιθανῶς κατ' εἰσήγησιν ἀνωνύμου τινὸς Σορβόλου ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων Ἑλλήνων ναυτῶν τοῦ σουλτανικοῦ στόλου.

Περὶ τοῦ Σορβόλου διετηρήθησαν καί τινα ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐν τοῖς ἐνετικοῖς ἀρχείοις. Ὁ Μαρῖνος Σανοῦτος ἐν τῇ ἀνεκδότῳ χρονολογίᾳ του ὀνομάζει τοῦτον Ἀθανάσιον Carhavita, τὸ δὲ νέον τοῦτο ἐπώνυμον φαίνεταί μοι δυσερμήνευτον, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Σανοῦτος ἀνέγνω τὸ ὄνομα Ἀθανάσιος Σόρβολος ὁ Καραβίτας, τὸ δὲ Καραβίτας τοῦτο δὲν εἶνε ἐπώνυμον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Κρητός, καραβίτης, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν marinaro τοῦ Βερδιτσώτη. Προσεχῶς θὰ ἴδωμεν ὅτι τάγμα Ἑλλήνων μισθοφόρων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας ὀνομάζεται les Carabins, ἤτοι οἱ καραβήσιοι.

Κρῆτες Στρατιῶται δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Δημοκρατίας, ἥτις μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς νήσου λαμβάνει ἐντεῦθεν πολλὰς χιλιάδας ναυτῶν, τοὺς λεγομένους γαλεώτας (galiotti). Μεταξὺ τῶν ἐν ἔτει 1371 μισθοφόρων τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου μνημονεύεται καὶ ὁ Κρὴς κύρης Ἀλεξόπουλος, ὁ διὰ τρομεροῦ θανάτου ἀποτίσας τὴν πρὸς τὸν ἐξωμότην Ὑπάτιον, ἢ Τυπάτ ἀφοσίωσίν του· εἰς τὸν Ἀλεξόπουλον τοῦτον φαίνεται ἀποδίδων ὁ Μαχαιρᾶς τὸν τίτλον τοῦ Στρατιώτου. Ὁπωσδήποτε ὅμως τὸ στοιχεῖον τοῦ Κρητὸς εἶνε μᾶλλον ἡ θάλασσα παρὰ ἡ ξηρά· ἡ παλαιὰ παροιμία «ὁ Κρὴς τὴν θάλασσαν» οὐδέποτε ἠλήθευσε πλειότερον ἢ ἐπὶ τῆς ἐνετοκρατίας. Οἱ ἐνετοὶ γενόμενοι κύριοι τῆς νήσου εὗρον ἀκμάζον τὸ βυζαντινὸν σύστημα τῶν ἱππικῶν τιμαρίων ἢ στρατειῶν· οἱ νέοι κύριοι, ἀφοῦ ἐγύμνωσαν τοὺς ἰθαγενεῖς τῶν πατρογονικῶν στρατειῶν, ὡδήγησαν εἰς Κρήτην ἀποίκους, πρὸς οὓς ἐμοίρασαν τὰς λεγομένας cavallerie, καὶ διὰ τῶν νέων τιμαριούχων προσεπά-

[1]) Verdizzotti, Fasti Veneti, I, σελ. 473.

[1]) Ἑλληνομνήμων, σελ. 91.

θησαν νὰ δαμάσωσι τοὺς ἀνυποτάκτους Στρατιώτας. Εἶνε γνωστὸν διὰ τίνων αἱματηρῶν θυσιῶν διετηρήθη ἡ Ἑνετία ἐν τῇ δυστυχεῖ νήσῳ. Ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ οἱ ἄποικοι ἀδυνατοῦντες νὰ διατηρήσωσι τὰ καβαλλαρικὰ χωρία, ἐπώλησαν ταῦτα εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, καὶ συγκεντρωθέντες ἐν τοῖς ἐνετικοῖς φρουρίοις ἔζων ἀπὸ τὰ λεγόμενα ὀφφίκια τῆς καγγελλαρίας, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ληστεύσαντες τοὺς Κρῆτας Τοῦρκοι σπαῆδες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζῶσι νῦν ὑπὸ τὰ τηλεβόλα τῶν φρουρίων, μασσῶντες τὰ τελευταῖα ψιχία τῆς σουλτανικῆς ἐλεημοσύνης.

Ἀλλ' ἂν οἱ κατακτηταὶ ἀφήρεσαν ἀπὸ τοῦ Κρητὸς τὴν γῆν, οὐδέποτε κατώρθωσαν ν' ἀποκλείσωσι καὶ τὴν θάλασσαν εἰς αὐτόν, ὅστις διὰ μεγάλης ἐμπορίας καὶ ἡρωϊκῆς πειρατείας κατώρθωσε ν' ἀναδειχθῇ ὁ ἀληθὴς ἄρχων τῶν δεσποτῶν του. Εἴπομεν ὅτι ἡ ληστεία καὶ ἡ συγγενὴς αὐτῇ πειρατεία δὲν ἐθεωροῦντο τότε ἄτιμα ἐπιτηδεύματα· μόνη ἡ πειρατεία ἐπλήρου τὰ ταμεῖα τῶν μικροσκοπικῶν ἡγεμονίσκων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐπλούτει τοὺς ἄρχοντας τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἑπτανήσου διὰ φορτίων δούλων, ἐξ ὧν καὶ αἱ κυβερνήσεις ἐλάμβανον νόμιμον δεκάτην. Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρὴς ἔτι ᾄδει τὰ κλέα τῶν κουρσάρων του μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ μεθ' οὗ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ὑμνοῦνται οἱ κλέφται. Τὰ κουρσαρικὰ ποιήματα ψάλλονται ἐν τῇ νήσῳ καὶ ὡς γαμήλια. Ὅταν ἡ Δημοκρατία, ὑποπτευομένη τὴν πίστιν σημαντικοῦ Κρητός, ἐπεθύμει νὰ τῷ ὁμιλήσῃ, ὁ τοιαύτας ἐπισήμους ὁμιλίας ὑποπτευόμενος ἄρχων *ἐκαβαλλίκευε τὴν φρεγάδαν*, ὡς λέγουσι τὰ ᾄσματα, καὶ μὲ τὰ σιδηρόφρακτα παλληκάριά του ἔτρεχεν εἰς τὰ ὑγρὰ κέλευθα. Ἀκούσωμεν καὶ δύο κουρσάρικα τῆς Κρήτης τραγούδια.

Γιὰ τὸν Μανώλη θὰ σᾶς 'πῶ, τὸν Ἁγιαποστολίτη,
ποῦ τὸν γυρεύγ' ἡ ἀφεντειὰ νὰ τὸν ἀναρωτήξῃ·
Μ' ὁ νειὸς 'ποὺ τὴν πολλὴ σπουδὴ κι' ἀποὺ τὴν προκοπήν του,
φριγάδα καβαλλίκεψε, κ' ἐπῆρέν την καὶ πάει
ἐκεῖ ποῦ σμίγουν τὰ νερὰ καὶ οἱ παληοὶ χρουσάροι.

Σαράντα κάτεργά 'μεστα σὲ πόρτον ἀραμμένα,
μὰ τσ' Ἀγγελάκαινας ὁ γυιός, ὁ Δάρειος κιντυνεύγει
'ς τὸ γρέο κ' εἰς τὸν ἄνεμο, κ' εἰς τὴν βαρειὰ φουρτούνα.
Τὸ Δάρειο τὸν ἐπιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν χαλάσουν,
χίλιοι τὸν σέρνουν ἀπ' ὀμπρὸς καὶ χίλιοι ἀπ' ὀπίσω,
κι' ὁ Δάρειος εἰς τὴ μέσην των θλιφτὸς καὶ μαραμένος.
—Δάρειο, ποῦ εἶν' ὁ κύρης σου, καὶ ποῦ 'ν' οἱ ἀδελφοί σου;
—'Σ τὴν Κρήτη εἶν' ὁ κύρης μου, ἐκεῖ 'ν' κι' οἱ ἀδελφοί μου,
κι' ἂν πάῃς, μπέη, θὰ τσοῖ βρῇς, κι' ἀπόλαρέ μ' ἐμένα.
—Ἂν σ' ἀπολάρω, Δάρειό μου, θὰ βγῇς παληὸς χρουσάρης.
—Ἂν μὲ χαλάσῃς, μπέη μου, θενὰ τὸ μεταγνώσῃς,
ἔχ' ἀδερφὸ τὸν Στέφανο, ποῦ 'νε παληὸς χρουσάρης.
Κι' ὁ μπέης τὸν ἐχάλασε . . τὸ Στέφανο ξετρέχει,
ζητᾷ νὰ βρῇ τὸν Στέφανο σὲ πόρτον ἀραμμένο,
νἄχῃ τὴν σκόντράν του 'ς τὴ γῆς νὰ τήνε παλαμίζῃ.
Κι' ὁ Στέφανος ὡς τ' ἄκουσε ζητᾷ νὰ βρῇ τὸν μπέη,
καράβι βγάν' ἀποὺ τὴ Χιὸ καρσὶ 'ς τὴ Μιτυλήνη,
κ' ἔχ' Ἀλεξαντρινὰ πανιά, κι' ἀντέναις ἀτσαλένιαις,
καὶ παλληκάρια Κρητικὰ μὲ σίδερα ζωσμένα·
καὶ βγάνει βάρδια 'ς τὸ βουνὸ καὶ βάρδια 'ς τὸ κατάρτι.
Σκούζετ' ἡ βάρδια 'ς τὸ βουνό, σκούζεται 'ς τὸ κατάρτι,
σκούζεται 'ς τὴν ἀκρογιαλιά — Δάσκαλε Στεφανάκη.
καὶ τραγουδᾷ ὁ σαλιεριστής, καὶ χαίρουνται οἱ ναῦταις.
—Ὁ μπέης εἰς τὸ πέλαγος ἔδειξε μὲ τσ' ἀρμάδαις.
Καὶ τοτεσὰς ὁ Στεφανιὸς φωνάζει τῶ ναυτῶ του:
—Ὀρδινιαστῆτε, ναῦταίς μου, πιάσετε τ' ἅρματά σας,
νὰ ἰδῇ ὁ μπέης πόλεμο, τὸν κάνουν οἱ χρουσάροι [1]).

Ἀλλὰ τὸ Κρητικὸν κοῦρσον δὲν εἶνε τόσον νέον· ἐπὶ τῆς Ἀραβοκρατίας οἱ Κρῆτες μετέρχονται τοῦτο, ἡ δὲ πλουσία Ἦλις καὶ ἡ Μιτυλήνη εἶνε ἡ Μυσικὴ λεία τῶν νησιωτῶν *φουστιαρίων*, ὡς τοὺς ἀποκαλοῦσι τὰ βυζαντινὰ συναξάρια. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα τὸ κατωτέρω ᾆσμα, μὲ ὅλην τὴν ἐν αὐτῷ μνημονευομένην *κανονιάν*, ἀναφέρεται εἰς χρόνους πολὺ παλαιούς· τὸ Μιτυληναῖον τοῦτο κοῦρσον ἀναπολεῖ πως τὴν παρὰ Πλουτάρχῳ περιγραφὴν τῆς ἡρωϊκῆς πειρατείας τῶν Κιλίκων καὶ Κρητῶν· «ἤδη δὲ καὶ χρήμασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες ἐνέβαινον εἰς τὰ ληστρικὰ καὶ μετεῖχον ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος· στυλίσι χρυσαῖς καὶ παραπετάσμασι ἁλουργοῖς καὶ πλάταις ἐπαργύροις, ὥσπερ ἐντρυφώντων τῷ κακουργεῖν καὶ καλλωπιζομένων. Αὐλοὶ δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ μέθαι παρὰ πᾶσαν ἀκτήν, καὶ σωμάτων ἡγεμονικῶν ἁρπαγαὶ καὶ πόλεων αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις ὄνειδος ἦσαν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας [2]) ».

Βασιλοπούλα ἁρμάτωσε ὁλόχρυση φριγάδα,
βάνει κατάρτια μπρόντζινα, κι' ἀντέναις ἀτσαλένιαις,
καὶ τὰ κουπιά τση δαμασκὶ καὶ τὰ πανιὰ βελοῦδο.
Βάνει καὶ ναύταις ἑκατό, ἀπάρθενα κοράσια,
μπαίνουν κ' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ δεξὰ 'ς τὴν Μιτυλήνη.
Ῥηγόπουλο τηνὲ θωρεῖ ἀπὸ 'ψηλὸ παλάτι,
χρυσῆ φριγάδ' ἁρμάτωσε, χρυσᾶ πανιὰ τσῆ βάνει,
βάνει καὶ ναύταις ἑκατό, ὄμορφα παλληκάρια,
μπαίνουν κι' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ ζερβὰ 'ς τὴ Μιτυλήνη.
—Στάσου, καράβι 'ξακουστό, γιὰ θὰ σὲ πολεμήσω,
γιά θὰ σοῦ παίξω κανονιὰ νὰ σὲ παραλαντίσω.
—Πάτζης πῶς εἶμαι ῥήγισσα, καὶ θὰ μὲ πολεμήσῃς,
ῥήγας ἐσύ, ῥήγας κ' ἐγώ, κ' οἱ δυό 'μεστα ῥηγάδες,
κ' ἔλα νὰ πολεμήσωμε κι' ὁποῦ νικήσ' ἂς πάρῃ.
Μπαίνουν κ' ἐπολεμούσανε ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ,
καὶ θέλ' ὁ θειὸς κ' ἡ μοῖρά τση καὶ σκλάβο τόνε πιάνει,
'ς τὸ μεγαλείτερο κουπὶ πάει καὶ τόνε δένει.
—Δό μού το, κόρη, τὸ φιλί, δό μού το τοῦ καϋμένου,
καὶ τάξε πῶς ἐχάρισες ζωὴ τ' ἀποθαμένου.

Μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Ἑνετία, ἀπαυδήσασα ἐκ τῶν ἀδιακόπων ἐπαναστάσεων, εἶχε παραδώσει τὴν Κρήτην εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν φεουδάτων, καὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τὸν μητροπολικὸν τύπον ἱδρυθέντος Συμβουλίου τῶν Δέκα. Καθὰ συνεχῶς σημειοῖ ὁ Σανοῦτος [3]), ἡ Κρήτη φαίνεται σχεδὸν ξένη πρὸς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν· ἡ πρὸς τὴν μητρόπολιν συγκοι-

---

[1]) Γιανναράκης, σελ. 102, 236.

[2]) Πλουτ. Πομπήϊος, XXIV.

[3]) Διάσημος χρονογράφος γράψας εἰς 45 τόμους τὰ περιώνυμα ἡμερολόγια, τὰ ὁποῖα ἐκδίδει ὁ ἐν Ἑνετίᾳ ἱστορικὸς σύλλογος.

νωνία εἶνε τόσον παρημελημένη, ὥστε ἐξ ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν μανθάνει ἡ Γερουσία τὸν θάνατον τῶν ἐν τῇ νήσῳ δουκῶν πέντε ὅλους μῆνας μετὰ τὸ συμβάν. Τὴν Δημοκρατίαν ἀπασχολεῖ μᾶλλον ἡ εὐπειθὴς Μεθώνη ἐπονομαζομένη «il cuor della republica», ἡ εὐάγωγος Κέρκυρα, θεωρουμένη ὡς ὀφθαλμός, καὶ ἡ Ναύπακτος λεγομένη ὁ σιτοβολὼν τῆς Πολιτείας. Εἰς μάτην ἐν ἔτει 1499 ὁ δοὺξ ζητεῖ ὀλίγα χρήματα καὶ πυρίτιδα εἰς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλουμένης νήσου, ἐπιλέγων «polvere, danari, iterum danari»· τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Κρῆτες τοξόται διαπρέψαντες ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Νεαπόλεως ζητοῦσιν εὐσχήμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅπως παραχωρηθῇ καὶ εἰς τὸν Κρητικὸν λαὸν κανὲν ὀφφίκιον τῆς καγγελλαρίας, τὰ ὁποῖα ἀποκλειστικῶς νέμονται οἱ ἄποικοι· αἱ ἐν Κρήτῃ ἀρχαὶ συνιστῶσι θερμῶς τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀξιώσεως τῶν populani, γράφουσαι, «ἀφῆτε τὸ νερὸ νὰ τρέχῃ τὸν δρόμο του» ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος.

Ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν Κρήτην ἀδικίαν δὲν συμμερίζεται καὶ ὁ προρρηθεὶς γερουσιαστής, ὅστις πρὸς τῇ ἀξίᾳ τοῦ μεγάλου χρονογράφου ἐκέκτητο καὶ σπανίαν πολιτικὴν ὀξυδέρκειαν. Ὁ Σανοῦτος προαισθανόμενος, ὅτι ὁ μάχιμος οὗτος λαός, ὁ ὑπὸ τὸ βάρος παλαιῶν ἁμαρτιῶν καταφθειρόμενος, ἠδύνατο ν' ἀποβῇ σπουδαῖος στρατιωτικὸς παράγων ἐν τῇ κυοφορουμένῃ τότε στρατιωτικῇ ἐπεμβάσει τῆς Δημοκρατίας ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, προσεπάθησε διαφοροτρόπως νὰ διαλύσῃ τὰς κατὰ τῆς Κρήτης προλήψεις τῶν συναδέλφων του, παριστῶν τὰς πρὸ ὀφθαλμῶν στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας τῶν Κρητῶν ὡς ἀρκοῦν ἐχέγγυον μελλούσης πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Γνωρίσας ἐν Ἐνετίᾳ νοήμονα Κρῆτα πλοίαρχον, τὸν Θεόδωρον Βλασόπουλον, καλῶς γινώσκοντα τάς τε δυνάμεις τῶν Τούρκων, καὶ τὴν ἀξίαν τῶν συμπολιτῶν του, ὁ Σανοῦτος τῷ συνεβούλευσε νὰ γράψῃ ὑπόμνημα, ὅπερ αὐτὸς οὗτος ἐπαρουσίασε καὶ ἀνέγνω ἐν τῇ Γερουσίᾳ. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁ Βλασόπουλος ἔγραφε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς· «ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν δύνασθε νὰ ἐξοπλίσητε ἐν Κρήτῃ τριάκοντα γαλέρας μετὰ τῶν κωπηλατῶν των ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης, ἂν μόνον ἀποφασίσητε ὅπως ἐξ ἑκάστου τῶν ἐν τῇ νήσῳ 8 ἕως 9 χιλιάδων ὑποδούλων χωρίων ἐλευθερωθῇ εἷς πάροικος· οὕτω δὲ ἀμισθὶ καὶ τάχιστα ἐξοπλιζόμεναι αἱ 30 αὗται γαλέραι θ' ἀντιστοιχῶσι πρὸς 50 ἐνταῦθα· ἅμα δὲ διαδοθῇ ὅτι ἡ Κρήτη ἐξώπλισε 30 γαλέρας, ἡ φήμη θὰ τὰς ἀναβιβάσῃ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως εἰς 50.» Ἀλλὰ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βλασοπούλου δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει, ὡς σημειοῖ βαρυθυμῶν ὁ εἰσηγητής της· « tamen li padri di collegio non ne fece stima, e judicio mio, feno male. » Ἂν ὅμως μέχρι τοῦ 1499 ἡ Γερουσία οὔτε ἤθελε ν' ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τῆς Κρήτης, ἡ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἔτει ἐπελθοῦσα πτῶσις τῆς Ναυπάκτου, τῆς Πύλου, τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης ἐδίδαξεν αὐτὴν ὅτι ἡ Κρήτη ἦν ὁ ἀληθὴς τῆς Δημοκρατίας πρόμαχος ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ὤφειλε νὰ σπεύσῃ εἰς περιποίησιν τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου λαοῦ, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Τούρκου, ὅστις ἐπιδεξίως ἤρχισε νὰ προσκαλῇ τοὺς Κρῆτας εἰς συμμαχίαν, πολλὰ ὑποσχόμενος αὐτοῖς. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βλασοπούλου ἐθεωρήθη ὡς σπουδαία ἀφετηρία συμφιλιώσεως τῶν παλαιῶν ἐχθρῶν.

Μέχρι τοῦ 1500, ἐκτὸς τῶν πρωτευουσῶν πόλεων, καὶ 394 ὡρισμένων κωμῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὰς λεγομένας καβαλλαρίας ἢ στρατείας τῶν ἐνετῶν τιμαριούχων, οἱ ὑπόλοιποι τῆς νήσου κάτοικοι ἔζων κατὰ πατριάς, ἢ οἰκογενειακὰς ὁμάδας, ἀποτελοῦντες οὕτω τὰ ἀόριστα ἐκεῖνα χωρία τὰ ὁποῖα ὁ Βλασόπουλος ἀναβιβάζει εἰς 8 μέχρις 9 χιλιάδων· ἅπαντες οἱ χωρικοὶ οὗτοι, ἐξαρτώμενοι ἐκ τῶν ἐγγὺς καβαλλαριῶν, ἐθεωροῦντο καὶ ἦσαν δουλοπάροικοι· αἱ ἀγροτικαὶ αὗται ὁμάδες συγκεντρωθεῖσαι εἰς κεφαλοχώρια ἀπετέλεσαν τὰ ὕστερον ὀνομαζόμενα γαλεωτικὰ χωρία· τὰ χωρία ταῦτα ἐλευθερωθέντα παντὸς βάρους ὑπεχρεώθησαν νὰ χορηγῶσι τὸ τέταρτον τῆς ἐφήβου ἡλικίας εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Κρήτης ἐτησίως ἢ καὶ ἐν πολεμικῇ χρείᾳ ἐξοπλιζομένας γαλέρας· ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία, huomini da fattione, ἦτο βεβαίως πολὺ μακρά, διότι ἀρχίζουσα ἀπὸ τοῦ 14 ἔτους ἔφθανε μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ. Ἐκ τῆς ἡλικίας ταύτης τῶν γαλεωτικῶν χωρίων κατ' ἔτος ἐκληροῦτο τὸ τέταρτον, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Κρητικαῖς γαλέραις ἐρετῶν κυμαίνεται μεταξὺ 7, 500 καὶ 13, 419, ἀριθμὸς βεβαίως πολὺ μέγας ἐπὶ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ ψυχῶν 219,000, ἢ τὸ ἀληθέστερον 183,798, διότι πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσιν οἱ εὐγενεῖς καὶ προνομιοῦχοι, ἀναβιβαζόμενοι εἰς 25, 202 ψυχάς.

Διὰ τῶν Κρητῶν γαλεωτῶν διεξήγαγεν ἡ Ἐνετία πολλοὺς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολέμους, κατὰ μέγα δὲ μέρος ἡ ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχία εἶνε ἔργον τῶν γαλεωτῶν τούτων, διὸ καὶ δικαίως ᾄδεται ἔτι ἐν τῇ νήσῳ ὁ πρὸς τὸν Ἀλῆν πόλεμος, ὡς καὶ ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, διότι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κρητῶν ἐπολέμησαν καὶ Κερκυραῖοι καὶ Πάργιοι καὶ Κεφαλλῆνες. Ἄγνωστον ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐδόθησαν εἰς τοὺς Κρῆτας καί τινα ἐπὶ τῶν γαλερῶν ἀξιώματα, περὶ τὰ τέλη ὅμως τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ὁ Καστροφύλακας περιγράφων τὰς 13 γαλέρας τῆς Κρήτης σημειοῖ ὅτι ἅπαντες μὲν οἱ κατεργοκύραι ἦσαν Ἐνετοί, ἐκ δὲ τῶν κομήτων οἱ 11 Ἕλληνες, καὶ δύο Ἐνετοί, ἅπαντες δὲ οἱ ὑποκόμητες καὶ οἱ ναυηγοὶ (peotti) Ἕλληνες.

Βεβαίως ἡ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις θέσις τοῦ

γαλεώτου δὲν ἦτο εὐχάριστος, ἀφοῦ προσηλωμένος ἕκαστος ἐν τῷ θρανίῳ ὤφειλον νὰ κινῶσιν ἀενάως τὰς ὑπερμεγέθεις ἐκείνας κώπας, αἵτινες ἦσαν καὶ ἐλέγοντο αἱ πτέρυγες τοῦ πλέοντος πτηνοῦ· ἡ ἐνδυμασία των ἦτο ἀθλία, ἡ δὲ τροφὴ ἀνεπαρκής, συνισταμένη εἰς παξιμάδι, τυρόν, ὄσπρια, καὶ ὕδωρ. Συγκρινόμενος ὅμως ὁ βίος τοῦ γαλεώτου πρὸς τὸν τοῦ δουλοπαροίκου ἦτο προτιμότερος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ δούλου, δὲν ἀληθεύει ὅμως ὅτι καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ χριστιανοὶ μετεχειρίσθησαν τὸν δοῦλον φιλανθρωπότερον τῶν Ρωμαίων καὶ Ἑλλήνων. Μέχρι τῆς ΙΣΤ'. ἑκατονταετηρίδος ὁ πάροικος τῆς Κύπρου καὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἀληθὴς παρίας τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ δὲ γαιοκτήμονες ἐτυράννουν τὸν κατ' εἰκόνα ὅμοιον αὐτοῖς χριστιανὸν πολὺ χειρότερον ἢ οἱ Τοῦρκοι τοὺς ῥαγιάδες· διὰ τὸν λόγον τοῦτον βλέπομεν τοὺς Κυπρίους παροίκους ἑορτάζοντας ὡς σωτήριον ἡμέραν τὴν ἀπὸ τοῦ χριστιανικοῦ εἰς τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν μετάβασίν των.

Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν ὡραίαν πραγματείαν τοῦ πολυμαθοῦς ναυάρχου Ἰουλιανοῦ De la Gravière «περὶ τῶν ἀλυσοδεμένων πληρωμάτων» ἔλαβον ἰδέαν περὶ τοῦ γαλεώτου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης· ὅσοι δὲ διῆλθον τὰ δημοσιευθέντα ἔγγραφα περὶ τῶν γαλεωτῶν τοῦ παπικοῦ στόλου φυσικῶς θὰ ἠπόρησαν ἂν οἱ λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ ἐνεπνεύσθησάν ποτε ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ εἰς τὰς ἁλύσεις τῶν χριστοφόρων κατέργων ἐστέναζον οὐ μόνον Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ εὐπειθεῖς λατρευταὶ τοῦ Ποντίφηκος. Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ ἱστοριογράφοι τῆς μεσαιωνικῆς νομιμοφροσύνης, ὁ λεγόμενος λαὸς μόλις ἀριθμεῖ ἕνα αἰῶνα ἀληθοῦς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ὡς μεσαιωνικὸν κράτος καὶ ἡ Ἑνετία δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένη τῶν ἐν τῷ ἄλλῳ Δυτικῷ κόσμῳ ἐπικρατουσῶν περὶ ἀνθρωπίνης σαρκὸς δοξασιῶν· συγκρινομένη ὅμως πρὸς τὴν σκληροκάρδιον Γένουαν, καὶ τὴν ἀπάνθρωπον ἱερὰν Μελίτην, ἀνέδειξεν ἀρχὰς ἀληθοῦς φιλανθρωπίας· οὔτε διὰ ληστρικῶν ἐφόδων ἠρήμωσεν ὁλοκλήρους νήσους καὶ παραλίους πόλεις ὅπως ἐμπορευθῇ ἀνθρωπίνους ψυχάς, οὔτε εἰς τοὺς ὑποτελεῖς σκληροὺς δεσπότας ἐπέτρεψεν ἵνα θανατώνωσιν ἀτιμωρητεὶ τοὺς δούλους, οὔτε εἰς τὰς καταχρήσεις τῶν ἰδίων ὀργάνων ἔκλεισέ ποτε τοὺς ὀφθαλμούς, οὔτε τοὺς γαλεώτας τῶν ὑποτελῶν χωρίων ἐδέσμευσε δι' ἁλύσου, πλὴν τῶν λεγομένων καταδίκων (condannati) [1], οὔτε αὐτὴν τὴν τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν γαλεωτῶν της ἀφῆκεν ἀνεξέλεγκτον εἰς τὰς ἀσυνειδήτους χεῖρας τῶν τροφοδοτῶν. Κληρονόμος ἐν πολλοῖς τοῦ Βυζαντίου, ἡ Δημοκρατία δὲν συνετέλεσε βεβαίως εἰς ἐξημέρωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ὑπηκόων, διὰ πολλῶν ὅμως εὐεργετικῶν θεσμῶν ἀνεκούφισε τὴν δυστυχίαν, ἤγειρε στρατῶνας καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, καὶ ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος κατήργησε τὸν ἐπὶ τῶν δούλων φόρον, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἄτιμον ἐμπορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ λέξις δι' ἧς ἐν τῇ ἑνετικῇ καγγελλαρίᾳ (1489) δηλοῦται ὁ δοῦλος anima, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ *ψυχάριον* τῶν Βυζαντινῶν, καὶ δηλοῖ φιλανθρωποτέραν πρὸς τὸ ψυχοφόρον ὄν συμπεριφοράν, ἣν δὲν ἐγνώρισεν ἡ ἄλλη δυτικὴ Εὐρώπη. Ἂν ἡ πολιτικὴ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα δὲν ἐχώλαινεν ἐν τῷ θρησκευτικῷ ζητήματι, ἡ ἐν Ἑλλάδι ἑνετοκρατία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς συνέχεια τῆς Βυζαντινῆς διοικήσεως.

Ἀπὸ τοῦ 1499 ἀναγράφουσι τὰ ἡμερολόγια τοῦ Σανούτου πολλὰς ἐκθέσεις ναυάρχων καταμηνυόντων εἰς τὴν Γερουσίαν, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς γαλεώτας χορηγουμένη τροφὴ ἦτο ἀνεπαρκής, τὸ δὲ παξιμάδι τόσον ἄθλιον, ὥστε οἱ γαλεῶται πρὸ τοῦ ἐγγίσωσιν ἔρριπτον αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ πολυμαθὴς Ρῶσσος Βλαδίμηρος Λαμάνσκης ἐδημοσίευσεν ἀρκετὰ ἀποσπάσματα τῆς περὶ γαλεωτῶν μελέτης τοῦ ἑνετοῦ ναυάρχου Χριστοφόρου Κανάλε (1562), τοῦ πρώτου φιλανθρώπως μελετήσαντος ζήτημα, πρὸς ὃ συνεδέετο αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἑνετικοῦ στόλου. Καὶ τῳόντι εἰς αὐτὴν τὴν πρὸς τοὺς γαλεώτας φιλανθρωπίαν τῆς Ἑνετίας ὀφείλονται αἱ μεγάλαι προσελεύσεις Ἑλλήνων καὶ Δαλματῶν ναυτῶν, προτιμώντων νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὰ ἑνετικὰ κάτεργα ἢ μένοντες ἐν τῇ πατρίδι νὰ δουλεύωσι τοὺς Τούρκους, καὶ τοὺς οὐχὶ φιλανθρωποτέρους φραγκάρχοντας τῆς Ἑλλάδος καὶ Δαλματίας.

Εἰς τοὺς κατὰ τῶν Γάλλων πολέμους τῆς Ἑνετίας ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως ἐπολέμησαν ἀρκετοὶ Κρῆτες γαλεῶται καὶ Πελοποννήσιοι Στρατιῶται. Ὁ Σανοῦτος λεπτομερῶς περιγράφων τὰς ἀνδραγαθίας τῶν τελευταίων, δημοσιεύει καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ παρὰ Φερδινάνδῳ τῷ Καθολικῷ ἑνετοῦ πρεσβευτοῦ Παύλου Καπέλλου (24 ἰουλίου 1496), ἐν ᾗ ἀναγινώσκεται· «ἡ Α. Μ. ἐπιστρέψας ἐκ τῆς μάχης μοὶ εἶπεν: Ἐκλαμπρότατε πρεσβευτά, τῇ ἀληθείᾳ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι οἱ Στρατιῶται (Stradiotti) ἀνεδείχθησαν λαμπρῶς, καὶ ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκόν των. Εἰς ταῦτα ἐγὼ ἀπήντησα: πάντοτε πράττουσι τὸ καθῆκόν των, ἐν τῇ περιστάσει ὅμως ταύτῃ τὸ ἐξετέλεσαν καλλίτερα.» Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς βασιλικῆς ταύτης διαβεβαιώσεως, ὁ ἀστὴρ τῆς Κρητικῆς ἀνδρείας κατὰ ξηρὰν εἶχεν ἐπισκιασθῆ ὑπὸ τῆς λάμψεως τῶν Στρατιωτῶν.

---

(1) Πολλοὶ ἄρχοντες παρέδιδον ἐπὶ μισθῷ τοὺς ἰδίους δούλους εἰς τὰς γαλέρας τῶν καταδίκων τούτων· τὸ ἄτοπον ὅμως τοῦτο αὐστηρῶς ἀπηγόρευσεν ἡ Γερουσία (20 δεκεμβρίου 1552). Βλ. Mutinelli, Lessico Veneto, σελ. 361.

Τοῦτο ἐγίνωσκε καὶ αὐτὸς ὁ Φερδινάνδος, γενόμενος μάρτυς τῆς ἐν θαλάσσῃ ἐπιδεξιότητος Κρητὸς γαλεώτου, τὸν ὁποῖον διὰ τοῦτο καὶ θερμῶς συνέστησεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1483 πρώτης ἐμφανίσεως τῶν Στρατιωτῶν ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι ἀναλαμβάνουσιν ἕκαστος τὸ οἰκεῖον στοιχεῖον, δικαιολογοῦντες οὕτω τὰς παλαιὰς παροιμίας «ὁ Κρὴς τὴν θάλασσαν — ὁ Ἀρκὰς στρατιώτης.» Ἀλλ' ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ χερσαίου ἀπὸ τοῦ θαλασσίου πολεμιστοῦ, οὐδόλως κωλύει τὸν πρῶτον νὰ μάχηται καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὡς ὁ δεύτερος ἐν τῇ ξηρᾷ· βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἕκαστος ἔχει ἴδιον στοιχεῖον, ἐν ᾧ εὑρίσκεται ἀσφαλέστερος, ἢ πατῶν ἀλλότριον τῶν ἔξεών του ἔδαφος. Οἱ Ἀμφισσεῖς ἐμπαίζοντες τοὺς Γαλαξειδιώτας διηγοῦνται ὅτι εἷς τῶν θαλασσινῶν τούτων πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου ἀνέκραξε:

κάλλιο θαλασσοφορτοῦνα,
παρὰ ἀλογοφορτοῦνα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Γαλαξειδιῶται ἐμπαίζοντες τοὺς Ἀμφισσεῖς διηγοῦνται ὅτι εἷς τῶν χερσαίων τούτων εὑρεθεὶς ἐν θαλασσοφορτούνᾳ ἔλεγεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκλαμβάνον τοῦτο ὡς τὸν ἵππον του:

στάσου, μαῦρέ μου, νὰ ξεκαβαλλικέψω.

Ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν οἱ μὲν Κρῆτες ψάλλουσι τοὺς κουρσάρους, οἱ δὲ Ῥουμελιῶται τοὺς κλέφτας· τὴν πρὸς τὸν χερσαῖον ἀντίθεσιν τοῦ θαλασσινοῦ ἐξεικονίζει καὶ τὸ δημοτικὸν ᾆσμα:

Ἕνα πουλὶ θαλασσινὸ κ' ἕνα πουλὶ βουνήσιο,
τὰ δυὸ πουλιὰ μαλλόνανε, τὰ δυὸ πουλιὰ μαλλόνουν
γιὰ τὰ βουνά, γιὰ τὴ βοσκὴ καὶ γιὰ τὰ περιγιάλια.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ὅτε ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, εὐχαριστήσασα αὐτὸν ἐγκαρδίως, ἀφῆκε τὸν ἵππον της τριποδίζοντα, καὶ παρεκάλεσε τὸν δοῦκα νὰ μὴ φροντίσῃ πλέον περὶ αὐτῆς, οὗτος ἀπέπεμψε τὸν Ἀνδρέαν, ἐπήδησεν ἐλαφρῶς ἐπὶ τὴν λαχανοφόρον φορβάδα, ἐπτέρνισε τὰ πλευρά της καὶ ἠκολούθησεν ἀδιστάκτως τὴν Καρολίναν ὑπὸ τὸν σύδενδρον δρυμόν.

— Πῶς, σεῖς εἶσθε; ἠρώτησεν ἐκείνη, ἱσταμένη μετὰ τὸν πρῶτον δρόμον. Σεῖς ἱππεύσατε αὐτὸν τὸν ἐλεεινὸν ἵππον κ' ἐλάβατε τὸν κόπον νὰ μὲ συνοδεύσετε; Ἀδύνατον! δὲν τὸ ἀνέχομαι, ἂς ἐπιστρέψωμεν.

— Τί; φοβεῖσθε τόρα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, νὰ εὑρεθῆτε μόνη μαζῆ μου; Δὲν συνηντήθημεν τοσάκις ὑπὸ τὰς δενδροστοιχίας αὐτάς; Σᾶς ἠνώχλησα ποτὲ διὰ τῶν λόγων μου;

— Ὄχι, βέβαια, εἶπεν ἡ Καρολίνα, μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης. Δὲν ἔχω τοιαύτας γελοιότητας, τὸ ἠξεύρετε· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἵππος θὰ εἶνε διὰ σᾶς τρομερὰ τυραννία.

— Εἶσθε σεῖς καλὰ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σας;

— Ἐξαίρετα.

— Τότε ὅλα ἔχουσι καλῶς. Ἐμὲ μ' ἀρέσει πολὺ νὰ ἱππεύω τὴν Λευκήν. Δὲν φαίνομαι τάχα καλὰ ἐπάνω της, ὡς ἂν ἦτο ἵππος εὐγενοῦς καταγωγῆς; Ἂς ἀφήσωμεν τὰς προλήψεις καὶ ἂς διασκεδάσωμεν τρέχοντες.

— Ἂν ὅμως δὲν ἀντέχουν οἱ πόδες τοῦ ἵππου σας;

— Θ' ἀνθέξουν. Καὶ ἂν μὲ κρημνίσῃ, θὰ ἦνε εὐτύχημα δι' ἐμὲ ὅτι κρημνίζομαι πρὸς χάριν σας.

Τὴν κολακείαν αὐτὴν εἶπεν ὁ δοὺξ δι' ἤθους φαιδροτάτου, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φοβίσῃ τὴν Καρολίναν. Ἐκίνησαν οὕτω καλπάζοντες καὶ περιέδραμον τὸν δρυμόν. Ὁ Ζακὲ ἦτο ἐξαίρετον ζῷον, χωρὶς τινα οἱανδήποτε ἰδιοτροπίαν. Ἄλλως δὲ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἤξευρε κάλλιστα ἱππασίαν, καὶ ὁ δοὺξ παρετήρησεν ὅτι ἦτο ἐπὶ τοῦ ἵππου οὐ μόνον ἐπίχαρις ἀλλὰ καὶ ἐπιδεξία καὶ ἄφοβος. Εἶχεν ἐκ τοῦ προχείρου αὐτοσχεδιάσει μακρὰν ἐσθῆτα, ἀνοίξασα μίαν διπλόην κοντοῦ φορέματος· εἶχε ῥίψει ἐπὶ τοὺς ὤμους της λευκήν τινα ἐπωμίδα, μικρὸν δὲ ἀχύρινον σκιάδιον, σκέπον τὴν ξανθὴν αὐτῆς καὶ λυτὴν κόμην, ἥρμοζεν αὐτῇ χαριέστατα. Ζωογονηθεῖσα ὑπὸ τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ καλπασμοῦ, ἦτο τόσον θαυμασίως ὡραία, ὥστε ὁ δούξ, παρατηρῶν τὴν κομψότητα τοῦ σώματός της καὶ τὸ ἀκτινοβόλον μειδίαμα τοῦ παιδικοῦ της στόματος, ᾐσθάνθη ἀληθῆ σκοτοδίνην.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, διενοήθη, τὸν λόγον τῆς τιμῆς, τὸν ὁποῖον ἔδωκα χωρὶς νὰ τὸν συλλογισθῶ. Ποῖος νὰ μοῦ ἔλεγε, ὅτι θὰ ἐδοκίμαζα τόσον κόπον νὰ τὸν φυλάξω.

Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἀνέμενε παρ' ἐκείνης τὸ πρῶτον βῆμα. Μάτην δὲ περιῆλθε καὶ πάλιν μετ' αὐτῆς βάδην τὸν δρυμόν, ἵνα ἀναπνεύσωσι δῆθεν τὰ ζῷα. Ἡ ὁμιλία της κατήλεγχεν ἐλευθερίαν πνεύματος καὶ ἀφελῆ προσήνειαν, ἀσυμβίβαστον πρὸς οἱανδήποτε ἰδέαν ἄλγους ἐρωτικοῦ.

— Ἆ! ἔτσι εἶνε; διενοήθη ὁ δούξ, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχιζε πάλιν τὸ κάλπασμα. Νομίζεις ὅτι θὰ σπάσω ἐγὼ τὰ πλευρά μου ἐπάνω εἰς τὸ ἀποκαλυπτικὸν αὐτὸ ζῷον, διὰ νὰ ὁμιλῶ μαζῆ σου ὡς νὰ ἦτο παροῦσα ἡ μητέρα μου; Μὴ χειρότερα. Τώρα σὲ ἀφίνω μὲ τρόπον, καὶ νὰ ἰδοῦμεν πῶς θὰ σοῦ φανῇ.

— Φιλτάτη μου, εἶπεν εἰς τὴν Καρολίναν

—τὴν λέξιν αὐτὴν μετεχειρίζετο ἐνίοτε μετὰ προσηνοῦς εὐηθείας—εἴσθε ἀσφαλὴς τώρα μὲ τὸ ἄλογόν σας;

— Ἐντελῶς ἀσφαλής.

— Δὲν ἔχει καμμίαν ἰδιοτροπίαν; δὲν προσπαθεῖ νὰ σᾶς πάρῃ;

— Διόλου.

— Τότε λοιπόν, ἂν τὸ ἐπιτρέπετε, θὰ σᾶς ἀφήσω μόνην, καὶ σᾶς στέλλω τὸν Ἀνδρέαν.

— Ἔννοια σας, ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα· μὴ στέλλετε κανένα. Θὰ κάμω ἀκόμη ἕνα γῦρον, καὶ θὰ φέρω τὸ ζῶον εἰς τὸν Ἀνδρέαν. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολύ, σᾶς βεβαιῶ, νὰ τρέξω μόνη μου, καὶ ἐλυπούμην πολὺ νὰ σᾶς βλέπω νὰ ὑποφέρετε τόσον.

— Ὦ! δὲν εἶνε αὐτό, ἀπήντησεν ὁ δούξ, ἀπόφασιν ἔχων τὰ ἐκβιάσῃ τὰ πράγματα. Δὲν εἶμ' ἀκόμη τόσον ἡλικιωμένος, ὥστε νὰ μὲ κουράζῃ ἓν ἀγύμναστον ἄλογον. Ἀλλ' ἐνθυμήθην, ὅτι ἡ Κ. Δαργλάδ φθάνει ἀπόψε.

— Ὄχι ἀπόψε· αὔριον!

— Δὲν εἶνε βέβαιον, εἶπεν ὁ δούξ, προσέχων.

— Ἴσως ἔχετε καλλιτέρας πληροφορίας ἀπ' ἐμέ.

— Ἴσως, φιλτάτη· ἡ κυρία Δαργλάδ.... ἄς ἦνε!

— Ἀλήθεια; ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα γελῶσα. Δὲν τὸ ἤξευρα. Φεύγω, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν ἀπειράκις διὰ τὴν καλωσύνην σας.

Ἀλλ' ἐνῷ ἔμελλε ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν ἵππον της, ὁ δοὺξ τὴν ἐκράτησε.

— Δὲν εἶνε ὅμως πρέπον αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνω· πῶς;

— Ὄχι μόνον πρέπον εἶνε, ἀλλὰ καὶ σᾶς εὐχαριστῶ μάλιστα πολύ.

— Ἆ! εἴχατε βαρυνθῆ τὴν συντροφιάν μου;

— Δὲν λέγω αὐτό. Λέγω ὅτι τοὐναντίον μοῦ δεικνύετε παντοιοτρόπως ἐμπιστοσύνην καὶ δι' αὐτὸ σᾶς εὐχαριστῶ.

— Σᾶς φαίνεται εὔμορφη, ἡ κυρία Δαργλάδ;

— Πολὺ εὔμορφη.

— Ποίας ἡλικίας εἶνε;

— Τῆς ἰδικῆς μου περίπου. Ἤμεθα μαζῆ εἰς τὸ μοναστήριον.

— Τὸ ἠξεύρω. Ἦσθε πολὺ φίλαι;

— Ὄχι πολύ. Ἀλλ' ἔπειτα μοῦ ἔδειξε πολλὴν συμπάθειαν εἰς τὰς δυστυχίας μου.

— Ναί· ἐκείνη σᾶς ἔστειλεν εἰς ἡμᾶς. Διατὶ δὲν τὰ εἴχατε καλὰ εἰς τὸ μοναστήριον;

— Δὲν τὰ εἴχαμεν κακά. Φίλαι μόνον δὲν ἤμεθα.

— Καὶ τώρα:

— Τώρα εἶνε πολὺ καλὴ πρὸς ἐμέ, κ' ἐγὼ ἑπομένως τὴν ἀγαπῶ.

— Ἀγαπᾶτε λοιπὸν ὅσους εἶνε καλοὶ πρὸς σᾶς;

— Δὲν εἶνε φυσικόν;

— Τότε λοιπὸν μ' ἀγαπᾶτε κ' ἐμὲ ὀλίγον; διότι μὲ φαίνεται ὅτι δὲν εἶμαι κακὸς ἐγὼ μαζῆ σας.

— Βεβαίως· εἴσθε ἐξαίρετος, καὶ σᾶς ἀγαπῶ πολύ.

— Πῶς τὸ λέγει! Ἀγαπῶ τὴν τροφόν μου, ἀλλ' ἀγαπῶ καλλίτερα νὰ πάγω περίπατον!— Πέτε μου, σᾶς παρακαλῶ, δὲν ἔχετε σκοπὸν νὰ μὲ κακολογήσετε εἰς τὴν φίλην σας, τὴν κυρίαν Δαργλάδ;

— Νὰ σᾶς κακολογήσω; Δὲν ἐννοῶ.

— Ἀλήθεια· μὲ συγχωρεῖτε. Σᾶς τὸ εἶπα διότι... βλέπετε, εἶνε τρομερὰ ὕποπτος, καὶ ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ἐξετάσῃ. Θὰ τῆς εἰπῆτε βέβαια ὅτι δὲν σᾶς ἀπέτεινα ποτὲ ἐρωτολογίας.

— Ὦ! ὅσον δι' αὐτό, ἔχετε πεποίθησιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα φεύγουσα.

Καὶ ὁ δοὺξ ἤκουσεν αὐτὴν καλπάζουσαν καὶ γελῶσαν.

— Εἰς μάτην ἐψεύσθην, διενοήθη· τὴν ἔπαθα ὡς ἀρχάριος. Δὲν ἀγαπᾷ κανένα, ἢ ἔχει κρυμμένον τὶς οἶδε ποῦ κανένα ἐρωμένον, μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ χίλια τάλληρα, νὰ τὸν νυμφευθῇ. Πτωχὴ κόρη!. Ἂν τὰ εἶχα, θὰ τῆς τὰ ἔδιδα χωρὶς ἄλλο. Ἄς εἶνε! ὑπῆρξα γελοῖος. Καὶ ἴσως τὸ παρετήρησε. Ἴσως γελᾷ μαζῆ μου μὲ τὸν μυστικόν φίλον της, εἰς τὸν ὁποῖον γράφει βέβαια μυστικά, διότι γράφει ἀδιάκοπα. Ἂν ἦτο ἀληθές!.... ἀλλ' ἔδωκα τὸν λόγον μου.

Ὁ δοὺξ ἀπεμακρύνθη, προσπαθῶν μὲν νὰ ἐμπαίξῃ ἑαυτόν, ἀλλὰ πειραγμένος ὅμως καὶ σχεδὸν δύσθυμος.

Ἐνῷ ἐξήρχετο τοῦ δρυμοῦ, εἶδεν ἄνθρωπόν τινα εἰσερχόμενον εἰς αὐτὸν μετὰ περισκέψεως. Εἶχεν ἤδη νυκτώσει, καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ διακρίνῃ τι ἄλλο τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ἢ τὴν προσπάθειαν αὐτοῦ νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπαρατήρητος εἰς τὸν δρυμόν.

—Ἆ, ἆ! διενοήθη· εἶνε ἴσως μυστική τις ἐπίσκεψις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐραστοῦ. Πρέπει νὰ ἐξιχνιάσω τὸ πρᾶγμα!

Ἀφιππεύσας καὶ μαστίσας τὴν Λευκήν, ἥτις ἔσπευσε νὰ τραπῇ τὴν εἰς τὸν σταῦλον ἄγουσαν, εἰσέδυ ὑπὸ τὰ δένδρα, πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἣν εἶχε λάβει ἡ Καρολίνα.

Δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἐπανεύρῃ τὸν ἄγνωστον ὑπὸ τὸ δάσος, ἐκινδύνευε δ' ἄλλως νὰ ἐννοηθῇ παρ' αὐτοῦ. Ἀσφαλέστερον ἦτο νὰ βαδίσῃ ἀψοφητεὶ ἐν τῷ σκότει, παρακολουθῶν μίαν τῶν δενδροστοιχιῶν, καὶ νὰ παρατηρήσῃ πῶς ἤθελον συναντηθῆ καὶ πλησιάσει ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Ἡ Καρολίνα οὐδὲ κἂν τὸν ἐσυλλογίζετο πλέον. Ἀπομακρυνθεῖσα, ὡς ἔπρεπεν, ἵνα μὴ ἀκούῃ πλέον ἀτόπους ἐκμυστηρεύσεις, αἵτινες ἐξέπληξαν αὐτὴν παρ' ἀνδρὸς τοσοῦτον καλῶς ἀνατεθραμμένου, ἐβράδυνε τὸ βῆμα τοῦ ἵππου της, φοβου-

μένη μὴ προσκρούσῃ κατὰ τῶν κλάδων ἐν τῷ σκότει, καὶ διάθεσιν ἔχουσα πρὸς ῥεμβασμὸν μᾶλλον ἢ δρόμον. Βαρυθυμία μεγάλη κατεῖχε τὸ πνεῦμα της. Τὸ πρὸς αὐτὴν ἦθος τοῦ μαρκησίου ἦτο ἀνεξήγητον, σχεδὸν προσβλητικόν. Ἀνεζήτει τὸν λόγον αὐτοῦ ἐντὸς τῶν βαθυτάτων μυχῶν τῆς συνειδήσεώς της, καὶ οὐδὲν ἀνευρίσκουσα τὸ ἐπιλήψιμον, ἐμέμφθη ἑαυτὴν ὅτι τοσοῦτον περὶ τούτου ἐσκέπτετο. Εἶχεν ἴσως, ἔλεγε, καὶ ὁ μαρκήσιος τὰ παράδοξά του, ὡς οἱ περὶ μέγα τι ἔργον ἀποκλειστικῶς ἀσχολούμενοι. Καὶ ἂν δέ, τέλος πάντων, εἶχε καταστῇ εἰς αὐτὸν ἀντιπαθής, ὁ γάμος του ἐπέκειτο ὅπως δήποτε, ἡ χαρὰ τῆς μαρκησίας θ' ἀπέβαινεν ἀμείωτος, καὶ ἡ πτωχὴ σύντροφος κόρη θὰ ἠδύνατο ν' ἀπομακρυνθῇ χωρὶς νὰ φανῇ ἀχάριστος.

Ἐνῷ οὕτως ἀνελογίζετο τὸ μέλλον της, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τούτου εἰς τὴν κ. Δαργλάδ, ἥτις θὰ τὴν ἐβοήθει πιθανῶς νὰ εὕρῃ ἄλλην ὑπηρεσίαν, ᾐσθάνθη αἴφνης ὅτι ὁ ἵππος της ἀνεχαιτίζετο ἀποτόμως καὶ εἶδε πλησίον της ἄνθρωπόν τινα, οὗτινος τὸ κίνημα τὴν ἐφόβισε.

— Σὺ εἶσαι, Ἀνδρέα; εἶπεν αἰσθανομένη ὅτι ὁ ἵππος της ἐφαίνετο ὑπείκων εἰς χεῖρα γνωστήν.

Οὐδεμίαν δὲ λαμβάνουσα ἀπάντησιν, οὐδὲ ἐνδυμασίαν τινὰ ἰδιαιτέραν διακρίνουσα, προσέθηκεν ἀνησύχως:

— Σεῖς, εἶσθε, κύριε δούξ; διατὶ μὲ σταματᾶτε;

Ἀλλ' οὐδεμίαν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ἀφανισθῆ, καὶ ὁ ἵππος ἔμεινεν ἐλεύθερος.

Ἡ Καρολίνα ἐφοβήθη, ἀόριστον μὲν ἀλλὰ πραγματικὸν φόβον, καὶ μὴ τολμῶσα νὰ ἐπιστραφῇ προήλασε καλπάζουσα κ' ἐπέστρεψεν οἴκαδε χωρὶς νὰ ἴδῃ κανένα.

Ὁ δοὺξ ἀπεῖχε δέκα βήματα τῆς παραδόξου ταύτης συναντήσεως. Οὐδὲν εἶδεν, ἀλλ' ἤκουσε τὴν περίτρομον φωνὴν τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεκόπη αἰφνιδίως ὁ ἵππος της.

Σπεύσας τότε, εὑρέθη ἀντιμέτωπος εἰς τὸν ἄγνωστον καὶ δραττόμενος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ περιλαιμίου ἐφώνησε:

— Ποῖος εἶσαι;

Ὁ ἄγνωστος ἐπάλαισε κρατερῶς, ἵνα διαφύγῃ πᾶσαν ἐξέτασιν. Ἀλλ' ὁ δούξ, ἡράκλειον ἔχων ῥώμην, ἔσυρεν ἑκόντα ἄκοντα τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ ἐν μέσῳ τῆς δενδροστοιχίας.

Ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἡ ἔκπληξίς του ὅτε ἀνεγνώρισε τὸν ἀδελφόν του.

— Θεέ μου! ἀνέκραξε· μήπως σ' ἐκτύπησα, Οὐρβανέ; Δὲν πιστεύω... ἀλλὰ διατὶ δὲν μοῦ ἀπεκρίνεσο;

— Δὲν ἠξεύρω, ἀπήντησεν ὁ Μαρκήσιος, λίαν συγκεκινημένος. Δὲν ἀνεγνώρισα τὴν φωνήν σου! Μοῦ ὡμίλησες; Ποῖον μ' ἐξέλαβες;

— Τί νὰ σὲ εἰπῶ; Κακοποιόν τινα... Δὲν ἐτρόμαξες πρὸ ὀλίγου τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ;

— Ἐτρόμαξα ἴσως τὸ ἄλογόν της, χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Τώρα ποῦ εἶνε;

— Ἔφυγε, φυσικά. Ἐφοβήθη. Δὲν ἀκούεις τὸ καλπασμά της;

— Διατί νὰ μὲ φοβηθῇ; ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος μετὰ παραδόξου πικρίας. Δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ τὴν προσβάλω...

Καὶ ἀποβάλλων τέλος πᾶσαν ὑπόκρισιν, προσέθηκεν:

— Ἤθελα νὰ τῆς ὁμιλήσω μόνον.

— Περὶ τίνος; περὶ ἐμοῦ;

— Ἴσως· ἤθελα νὰ μάθω, ἂν σ' ἀγαπᾷ.

— Καὶ διατί δὲν τῆς ὡμίλησες;

— Δὲν ἠξεύρω· δὲν κατώρθωσα νὰ εἰπῶ μίαν λέξιν.

— Μήπως πάσχεις;

— Ναί, εἶμαι ἀσθενής, δὲν εἶμαι διόλου καλὰ σήμερον.

— Ἐπιστρέφομεν, ἀδελφέ μου, εἶπεν ὁ δούξ. Αἰσθάνομαι ὅτι ἔχεις πυρετόν, καὶ εἶνε ὑγρασία.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, καθήμενος ἐπὶ τινος κορμοῦ, παρὰ τὴν δενδροστοιχίαν. Ἤθελα νὰ εἶχα ἀποθάνει!...

— Οὐρβανέ! ἀνεφώνησεν ὁ δοὺξ καταπλαγεὶς πρὸς τὸ αἰφνίδιον φῶς, ὅπερ ἀνέλαμπε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του,... σὺ ἀγαπᾷς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ.

— Ἐγὼ νὰ τὴν ἀγαπῶ;.. Καὶ δὲν εἶνε... δὲν πρόκειται νὰ ἦνε... ἐρωμένη σου;

— Ποτέ, ἀφοῦ τὴν ἀγαπᾷς σύ. Δι' ἐμὲ ἦτον ἁπλῆ ἰδιοτροπία. Ἀργίας ἀποτέλεσμα, φιλοτιμίας ὑπαγόρευσις. Ἀλλὰ σοῦ ὁρκίζομαι, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει πρὸς ἐμὲ συμπάθειαν, οὐδὲ κἂν ἐνόησε τὸ τέχνασμά μου. Εἶνε πάντοτε ἁγνή, ἐλευθέρα καὶ ὑπερήφανος ὅσον καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μας.

— Διατί τὴν ἀφῆκες μόνην εἰς τὸ δάσος, ἀφοῦ τὴν παρέσυρες ἐκεῖ;

— Ἆ! μὲ ὑποπτεύεσαι ἀκόμη, μετὰ τὸν ὅρκον τὸν ὁποῖον σοῦ ἔδωκα; Σὲ κατέστησε λοιπὸν παράφρονα ὁ ἔρως;

— Παρέβης τὸν λόγον σου περὶ αὐτῆς τῆς κόρης. Προκειμένου περὶ ἐρώτων, περιφρονεῖς σὺ τοὺς ὅρκους, τὸ γνωρίζω... Ἀλλέως, ἦτο δυνατὸν νὰ παραπείθετε τόσας γυναῖκας, σεῖς οἱ κατακτηταί; Δὲν ἠξεύρετε σεῖς νὰ ὑπεκφεύγετε τὰς ὑποχρεώσεις σας; Ἦτο χρηστὴ καὶ ἠθική, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνόητος ἀλλὰ σοφὴ ἴσως κατὰ σᾶς τακτικὴ—τί ἠξεύρω ἐγὼ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα—διὰ νὰ τὴν ἑλκύσῃς βαθμηδὸν εἰς τὰς ἀγκάλας σου διὰ τῆς γοητείας, διὰ τοῦ πει-

σματος, διὰ πάσης ἀδυναμίας ἢ κακίας τῆς γυναικείας φύσεως; Σέβεσαι τίποτε, σύ; Δὲν θεωρεῖς τὴν ἀρετὴν ὡς ἀσθένειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νομίζεις καθῆκον σου νὰ θεραπεύσῃς ἀπόνηρον κόρην, χωρὶς στήριγμα καὶ χωρὶς πεῖραν: Ἡ ἄβυσσος, εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελες νὰ τὴν ἴδῃς ῥιπτομένην μόνην της, δὲν εἶνε, κατὰ σέ, ἡ μόνη φυσικὴ καὶ λογικὴ κατάστασις,— ἀδιάφορον ἂν εὐτυχὴς ἢ ἀπαισία—νεάνιδος ἀπροίκου καὶ χωρὶς προγόνους; Λέγε, λέγε! Δὲν μ' ἐνέπαιζες, σήμερον τὸ πρωῒ ἀκόμη, προσπαθῶν νὰ μὲ πείσῃς ὅτι θὰ τὴν ἐνυμφεύεσο; Καὶ τόρα, πρὸ μιᾶς μόλις στιγμῆς, μοῦ λέγει: «Σὺ μόνον τὴν ἀγαπᾷς· ἐγὼ εἶχα ἁπλῆν ἰδιοτροπίαν ἦτο ἀργίας παίγνιον, ματαιότης». Ἄκουσε! εἶνε φοβερὰ ἡ ματαιότης σου αὐτή, ματαιότης παραλύτου! Προπηλακίζεις πᾶν ὅτι σὲ πλησιάζει! Τὰ βλέμματά σου μιαίνουσι τὴν γυναῖκα, καὶ τὸ κατ' ἐμέ, ἀρκεῖ καὶ περισσεύει ὅτι ἡ νεᾶνις αὐτὴ ὑπέστη ἤδη τὴν ὕβριν τῆς ἐπιθυμίας σου. Δὲν τὴν ἀγαπῶ πλέον.

Λαλήσας οὕτω πρὸς τὸν ἀδελφόν του, τὸ πρῶτον ἐπὶ ζωῆς αὐτοῦ, ὁ μαρκήσιος ἠγέρθη καὶ ἀνεχώρησε ταχύς, φοβερὸν ἐγκλείων μῖσος ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ κατάραν κατ' αὐτοῦ ἀνέκκλητον.

Ὁ δούξ, ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἠγέρθη ἐπίσης ἵνα ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν. Προέβη μάλιστα ὀλίγα βήματα κατόπιν του, ἀλλ' ἔστη ἀποτόμως, καὶ ἐπιστρέψας κατέπεσεν ἐπὶ τῆς θέσεως ἣν πρὸ μικροῦ κατεῖχεν ὁ ἀδελφός του. Φοβερὰν πάλην ὑφίστατο. Ἐξωργισμένος, ἐκμανής, ᾐσθάνετο ἐν τούτοις ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ μαρκησίου ἦτο δι' αὐτὸν ἱερόν. Δὲν ἀνελογίζετο μὲν τὰ ἴδια ἑαυτοῦ πταίσματα, ἀλλὰ συνῃσθάνετο ἄκων πόσον τὸν συνέτριβεν ὁ λόγος τῆς ἀληθείας. Συνέστρεφε σπασμωδικῶς τὰς χεῖρας, καὶ ἁδροὶ θρόμβοι δακρύων, λύσσης καὶ ὀδύνης κατελείβοντο ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

Ὁ Ἀνδρέας ἦλθεν εἰς ἀναζήτησίν του, σταλεὶς ὑπὸ τῆς μητρός του. Οἱ ἐπισκέπται εἶχον ἀναχωρήσει, ἀλλ' εἶχεν ἔλθει ἡ κυρία Δαργλάδ. Ἡ ἀπουσία του δὲν εἶχε προξενήσει ἔκπληξιν, μόνη δὲ ἡ μαρκησία, γνωρίζουσα ὅτι εἶχεν ἱππεύσει τὴν Λευκήν, ἐφοβήθη μὴ κατέπεσεν ὑπ' αὐτὸν τὸ ἀτυχὲς ζῶον.

Ἠκολούθησε μηχανικῶς τὸν ὑπηρέτην, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο εἰς τὸν οἶκον, ἠρώτησεν αὐτόν:

— Ποῦ εἶνε ὁ κύριος μαρκήσιος;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν του, κύριε δούξ· τὸν εἶδα ὅταν ἐπέστρεψε.

— Καὶ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν της ἐπίσης. Ἀλλ' ἡ κυρία μαρκησία τῆς ἐμήνυσε ὅτι ἦλθεν ἡ κυρία Δαργλάδ, καὶ θὰ καταβῇ βεβαίως ἐντὸς ὀλίγου.

— Πολὺ καλά· πήγαινε νὰ εἴπῃς εἰς τὸν κύριον μαρκήσιον, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ τοῦ ὁμιλήσω. Μετὰ δέκα λεπτὰ θ' ἀναβῶ εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἕπεται συνέχεια.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

— Ἀλλὰ ποῦ διάβολον πηγαίνομεν ἀπὸ ἐδῶ; ἠρώτησα τὸν φίλον μου Βενοᾶ, ὅστις ἀφήσας τὴν μεγάλην ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς χλοερὰν στενωπόν.

— Θὰ ἴδῃς! ἀπήντησε, μαστιγώσας τὸν ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐζευγμένον ἵππον.

Μὲ τὸν κύριον Βενοᾶ ἐσχετίσθημεν πρὸ ὀλίγου μόνον καιροῦ, ἀλλ' ἦτο εἰλικρινὴς καὶ εὔθυμος, οἱ χαρακτῆρές μας συνεφώνησαν καὶ ἐγίναμεν στενοὶ φίλοι.

Τὴν πρωΐαν ἐλθὼν καὶ ἐξυπνήσας με μοῦ εἶπε·

— Θὰ ὑπάγωμεν σήμερον εἰς τὴν ἐξοχήν!

Καὶ τὸν ἠκολούθησα μετὰ τυφλῆς ἐμπιστοσύνης ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἡμέρα μου θὰ ἦτο καλή.

Ἡ ὁδὸς τὴν ὁποίαν ἠκολουθοῦμεν ἦτο λίαν εὐάρεστος· ὑπῆρχον χλόη, ἄγρια ἄνθη, ὑψηλὰ δένδρα, μακρόθεν δὲ διεκρίνομεν τὴν θάλασσαν, ἀκτινοβολοῦσαν ἐκ τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

Ἦτο πρωΐα ἀνοίξεως, πρωΐα ἀπριλίου· ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει οἱονεὶ διττὴ ἐξέγερσις, ἐξέγερσις μετὰ τὴν νύκτα καὶ ἐξέγερσις μετὰ τὸν χειμῶνα. Ἐπὶ τῶν φρακτῶν ἡ λευκάκανθα ἦτο ἀνθισμένη καὶ τὸ πτηνὸν ἔψαλλεν. Ἐπὶ τῆς χλόης τὸ λευκάνθεμον ἡμιηνοίγετο καὶ ὁ κάνθαρος ἔλαμπεν ὡς ζῶν ἄνθος. Ζῷα καὶ ἄνθρωποι, ἔντομα καὶ πτηνά, τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ἔξυπνα καὶ εἰργάζοντο. Οἱ μεγάλοι ἐρυθροὶ βόες περατοῦντες τὸ πρόγευμα αὐτῶν, ἵσταντο εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ καὶ μᾶς παρετήρουν διερχομένους. Ὀλίγον πορρωτέρω παχεῖαι δαμάλεις ἐθήλαζον τὰ μικρά των. Ἔτι πορρωτέρω ἀμνάδες ἵσταντο ἀκίνητοι, ἐνῷ κριοὶ καὶ πρόβατα ἔβοσκον πέριξ. Ὁ ὄνος ἐκυλίετο ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἔχων τοὺς τέσσαρας πόδας εἰς τὸν ἀέρα· ὁ σουλτάνος πετεινὸς ἵστατο ὑπερήφανος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χαρεμίου αὐτοῦ κτλ.

Ἐν τούτοις ὁ δίφρος ἐπροχώρει πάντοτε, ὅτε αἴφνης ὁ κ. Βενοᾶ ἔκραξεν·

— Ἐφθάσαμεν!

Εὑρισκόμεθα ἐνώπιον ὡραίας ἐπαύλεως, ὁμοιαζούσης μέγαρον, καὶ ᾠκοδομημένης ἐπὶ τῆς παραλίας.

— Ἄ! ἠρώτησα καταβαίνων ἀπὸ τοῦ δίφρου, ἀλλὰ τίνος εἶνε αὐτὴ ἡ ὡραία ἐξοχικὴ οἰκία;

— Τοῦ φίλου μου Βλανσέ· ἔμβαινε χωρὶς φόβον, ἔμβαινε...

Μόλις ἐπροχωρήσαμεν κατά τινα βήματα εἰς τὸν κῆπον, καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησίν μας ὁ εὐτυχὴς ἰδιοκτήτης, ξανθός, εὔθυμος, ἔχων συμπαθῆ φυσιογνωμίαν.

— Καὶ ὁ γαμβρός; ἠρώτησε μετὰ σπουδῆς ὁ ἰδιοκτήτης.

— Θὰ ἔλθῃ ὀλίγον ἀργότερα, ἀπήντησεν ὁ Βενοᾶ· ἔμεινε ν' ἀγοράσῃ μερικὰ πράγματα διὰ τὴν σημερινὴν ἑορτήν. Καὶ στραφεὶς πρὸς ἐμὲ μ' ἐσύστησεν εἰς τὸν φίλον του.

Εἶτα ἀποταθεὶς πρὸς τὸν κ. Βλανσὲ τὸν ἠρώτησε·

— Ποῦ εἶνε ἡ κόρη σου;

— Ἰδοὺ αὐτή, ἔρχεται.

Φυσικῶς τὸ βλέμμα ἡμῶν ἠκολούθησε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδικοῦ του, καὶ τότε παρετήρησα μίαν τῶν ὡραιοτάτων νεανίδων τὰς ὁποίας δύναταί τις ν' ἀπαντήσῃ. Ἦτο δεκαεπταέτις τὸ πολύ, ξανθή, ῥοδόχρους, λεπτοκαμωμένη, εὐκίνητος... ἀγγλικὴ ζωγραφία, νηρηΐς.

Καὶ ἐν τούτοις οὐδ' ὁ ἐλάχιστος καλλωπισμὸς προσέθετέ τι εἰς τὸ γόητρον ὅπερ διέχεε περὶ αὐτήν. Τὴν κατελάβομεν ἐξ ἀπροόπτου, ἐξερχομένην, οὕτως εἰπεῖν, τῆς παρθενικῆς αὐτῆς κλίνης. Ἐφόρει ἁπλῆν ἐσθῆτα, ἐπὶ δὲ τῶν κινουμένων ὤμων αὐτῆς κατέπιπτεν ἡ πλουσία κόμη της. Ἐκράτει εἰς χεῖρας στέφανον ἐξ ἀνθέων, ἐφ' ὧν ὑπῆρχεν ἔτι ἡ πρωϊνὴ δρόσος.

— Κακοκόριτσο! ἀνέκραξεν ὁ πατήρ, πῶς τολμᾷς νὰ παρουσιασθῇς τοιουτοτρόπως τοιαύτην ἡμέραν, τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου σου...

— Μὲ συγχωρεῖτε, πατέρα, εἶπεν ἡ νέα, ἧς τὸ πρόσωπον ἔλαβε χρῶμα ὡραιότερον ὅλων τῶν ῥόδων τοῦ κήπου, μὲ συγχωρεῖτε! Θὰ φορέσω ἀμέσως τὸ ἄσπρον μου φόρεμα καὶ ἐπιστρέφω.

Καὶ ἔφυγεν.

Ἐν τούτοις ὁ ἀγαθὸς Βλανσὲ ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ ἀφ' ἡμῶν συγγνώμην διὰ τὴν θυγατέρα του.

— Σιώπησε! ἀνέκραξεν ὁ Βενοᾶ· ἐξ ἐναντίας, πρέπει νὰ τὴν εὐχαριστήσωμεν διότι ἐπαρουσιάσθη τοιουτοτρόπως, ὅσον δὲ τὸ κατ' ἐμέ, ἔγεινα κατὰ εἴκοσιν ἔτη νεώτερος. Ἡ κόρη σου εἶνε ἡ ζῶσα περίληψις τῆς ὡραίας αὐτῆς ἡμέρας, εἶνε ἀληθινὴ πρωΐα τοῦ Ἀπριλίου!

Ὁ εὐτυχὴς πατὴρ ἀπήντησε μειδιῶν ὑπερηφάνως, καὶ μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ καπνίσωμεν καὶ νὰ πίωμεν ἓν ποτήριον μαδέρας.

— Λοιπόν, εἶπον πρὸς τὸν Βενοᾶ βαδίζοντα πλησίον μου, εἶμαι προσκαλεσμένος εἰς γάμον;...

— Καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι ὁ γάμος θὰ εἶνε εὔθυμος.

— Τὸ πιστεύω ἂν νύμφη εἶνε ἡ ἀξιέραστος ἐκείνη νέα.

— Εἶνε ἡ ἰδία.

— Καὶ ποῦ εἶνε ὁ γαμβρός;

— Θὰ τὸν ἴδῃς ἀργότερα.

— Ἔστω! Ἀλλὰ σὲ προειδοποιῶ ὅτι θὰ ἦμαι δύσκολος διότι διὰ τοιοῦτον θησαυρὸν ἀπαιτεῖται ἀνάλογος σύζυγος.

— Ἔσο ἥσυχος· ὁ γαμβρὸς εἶνε ἄξιος τῆς νύμφης!

— Εἶνε λοιπὸν γάμος ἐξ ἔρωτος;

— Ἀκριβῶς.

— Ἄ! τόσο τὸ καλλίτερον... Καὶ ἀγαπῶνται πρὸ πολλοῦ;

— Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν!

— Ἀλλά!...

— Δὲν πιστεύεις λοιπὸν τοὺς ἔρωτας τῶν παιδίων;

— Ἀνέγνωσα τὰ *κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν*· ἐν τούτοις...

— Θέλεις νὰ σοῦ ἀναγνώσω ἓν κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἐλησμονήθη;... αὐτὸ βέβαια δὲν ἀξίζει ὅσον τὰ ἄλλα... ὁπωσδήποτε ὅμως, ἕως ὅτου νὰ ἑτοιμασθῇ τὸ πρόγευμα;...

— Σὲ ἀκούω εὐχαρίστως.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Βλανσὲ μᾶς ἀφῆκε πρὸς στιγμὴν ἐπίαμεν ἓν ποτήριον μαδέρας, ἠνάψαμεν τὰ σιγάρα μας ὁ δὲ Βενοᾶ ἤρχισεν.

**

— Ἔχω, φίλε μου, ἕνα υἱόν, τὸν ὁποῖον δὲν σοῦ ἐπαινῶ διὰ μακρῶν, διότι θὰ ἔκαμνα κατάχρησιν τῆς πατρότητός μου. Σοῦ λέγω μόνον ὅτι ἦτο ὡραῖον καὶ ἀξιαγάπητον παιδίον.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν ἤμην ἀκόμη πλούσιος, ἀλλ' εἰργαζόμην διὰ νὰ γίνω. Κατῴκουν εἰς Χάβρην, ὁ δὲ υἱός μου Ἰούλιος εἶχε πολλοὺς φίλους καὶ ἰδίως μίαν φίλην.

Ἦτο θυγάτηρ φίλου καὶ γνωστοῦ μου, τὰ δὲ παιδία μας, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐμεγάλωσαν ὁμοῦ. Ὅταν ἡ Βαλεντίνη ἤρχισε νὰ περιπατῇ, ὁ Ἰούλιος, ὀλίγον μεγαλείτερος αὐτῆς, τὴν ἐστήριζε, τὴν ὡδήγει καὶ ὑπερησπίζετο τὴν φιλτάτην μικρὰν γειτόνισσάν του. Αἱ πρῶται συγκινήσεις των, τὰ πρῶτα παιγνίδιά των, τὰ πρῶτά των δάκρυα, τὸ πρῶτόν των μειδίαμα, τὰ πάντα ὑπῆρξαν πρὸς αὐτὰ κοινά. Πάντοτε ἦσαν ὁμοῦ. Ὅταν ἠκούομεν τὰς περιχαρεῖς φωνὰς τῆς Βαλεντίνης, ἠκούομεν ἀμέσως καὶ τὰς τοῦ Ἰουλίου. Τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν παραλίαν ὅταν ἔβλεπέ τις τὴν μαύρην κόμην τοῦ τρέχοντος Ἰουλίου, ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἔβλεπεν ἀμέσως καὶ τὴν ξανθὴν τῆς Βαλεντίνης.

Πρὸ ὀλίγου ἀνέφερες περὶ τοῦ Παύλου καὶ τῆς Βιργινίας· εἰς Χάβρην ὅλοι τὰ ὠνόμαζαν τοιουτοτρόπως, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ὑπάρχει τὸ ἄγαλμα τοῦ διασήμου πατριώτου μας Βερναρδίνου Σαιμπιέρου, πρὸ τῶν ποδῶν δὲ αὐτοῦ καλλιτέχνης ἔθεσε τὰ δύο παιδία, τὰ ὁποῖα εἶνε οἱ ἥρωες τοῦ ἀμιμήτου αὐτοῦ βιβλίου, πολ-

λάκις ὅταν διεβαίνομεν ἐκεῖθεν μὲ τὰ δύο παιδία, παρετηρούσαμεν αὐτὰ καὶ τὰ ὀρειχάλκινα ὅπως ἀποκαταστήσωμεν μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἀόριστον καὶ παιδικὴν ἀδελφοποίησιν. Πολλάκις ἠκούσαμεν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ νὰ λέγωσι δεικνύοντες τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργινίαν· «Ὁ Ἰούλιος καὶ ἡ Βαλεντίνη!».

Πραγματικῶς ὅλοι τὰ ἐγνώριζον, τὰ ἐθαύμαζον, τὰ ἠγάπων. Εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι ἦσαν ὡραιότατα· ἦσαν δύο χερουβείμ.

Ἐπέρασαν ὀλίγα ἔτη. Ἡ Βαλεντίνη ἦτο ἕξ ἐτῶν ὁ δὲ Ἰούλιος ὀκτώ. Ἡ δεσποινὶς ἦτο ἤδη φιλάρεσκος ὁ δὲ κύριος ἤρχισε νὰ γίνεται φιλόφρων. Μὴ μειδιᾷς!... Ὅσον ἀθῶαι, ὅσον ἁγναί, ὅσον ἀγγελικαὶ καὶ ἂν ἦσαν αἱ τρυφερότητες αὐτῶν, ἐντοσούτω ἦτον ἤδη ἔρως.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔγεινεν εἰς γάμος πλησίον μας. Ὁ Ἰούλιος ἦτο παρὼν ὅτε ὁ μελλόνυμφος ἔδωκε τὰ δῶρα πρὸς τὴν μελλόνυμφον.

— Μπᾶ! εἶπε τὸ παιδίον, ὅταν ἀγαπᾷ κανεὶς μίαν νέαν καὶ θέλει νὰ τὴν νυμφευθῇ, τῆς δίδει δῶρα;

— Αὐτὴ εἶνε συνήθεια, εἶνε φιλοφροσύνη, ἀπήντησε κάποιος.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἰούλιος ἀνοίγων ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς.

— *Τσακπιτάκι!* εἶπον αἴφνης.

Καὶ ἐπροσποιήθην ὅτι τοῦ δίδω δύο φιλικὰ κολαφίσματα.

Ὁ Ἰούλιος ἔγεινε σκεπτικός. Ἡ Βαλεντίνη ἵστατο ἐκεῖ που πλησίον, τὸ δὲ παιδίον ἐνῷ ἐσκέπτετο τὴν παρετήρει.

— Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ Βαλεντίνη εἶχε μίαν ὡραίαν *κούκλαν* τὴν ὁποίαν ὠνόμαζε *μὶς Ῥοζαλίαν*. Ἡ μὶς Ῥοζαλία εἶχεν ὅλα τὰ φορέματά της ἀλλὰ τῆς ἔλλειπε τὸ καπέλο.

Αὐτὸ τὸ καπέλον ἡ Βαλεντίνη τὸ εἶχε ζητήσει εἰς μάτην ἀπὸ τὴν μητέρα της, ὡς ἐκ τούτου δὲ μεγάλως τὸ ἐπεθύμει. Τὴν προτεραίαν ἀκόμη εἶχεν εἰπεῖ πρὸς τὸν Ἰούλιον·

— Εἶμαι πολὺ δυστυχής· ἡ μαμὰ δὲν θέλει νὰ μοῦ δώσῃ ἕνα καπέλο διὰ τὴν μὶς Ῥοζαλίαν. Δὲν θὰ γελάσω ποτὲ ἂν δὲν μοῦ δώσῃ αὐτὸ τὸ καπέλο.

Καὶ ἐνῷ ἔλεγεν αὐτὰ ὑπῆρχον δάκρυα εἰς τοὺς μεγάλους κυανοὺς ὀφθαλμούς της, ἡ δὲ φυσιογνωμία της ἐξέφραζεν ἀπελπισίαν, ἀνυπομονησίαν, ἐπιθυμίαν!...

Ταῦτα πάντα ἐσκέπτετο ὁ Ἰούλιος εἰς τὴν ἄλλην τῆς αἰθούσης ἄκραν. Αἴφνης ἀνεσκίρτησεν ὡς νὰ συνέλαβεν αἰφνιδίαν ἰδέαν καὶ ἐξηφανίσθη τρέχων.

Ἐκεῖ πλησίον εὑρίσκετο ἡ *μοδίστρα* τῆς γυναικός μου, ὁ δὲ Ἰούλιος εἰσῆλθε τολμηρῶς εἰς τὸ κατάστημά της καὶ τῇ εἶπε·

— Κυρία, κάμνετε καὶ καπελάκια διὰ κοῦκλες;

— Βέβαια, μικρέ μου, ἀπεκρίθη ἡ μοδίστρα ἀπορήσασα διὰ τὴν ἐρώτησιν.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἰούλιος, καὶ πόσα πέρνετε δι' ἕνα καπέλο κούκλας;

— Κατὰ τὸ καπέλο, φίλε μου.

— Θέλω ἕνα καπέλο πολὺ εὔμορφο, τὸ πλουσιώτερο καὶ νὰ ἦνε καὶ τῆς τελευταίας *μόδας*. Πόσο θὰ κοστίσῃ;

— Διὰ τοὺς ἄλλους θὰ κοστίσῃ πέντε φράγκα, ἀπήντησεν ἡ μοδίστρα χαμογελῶσα διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ νέου πελάτου της· ἀλλὰ διὰ σᾶς, κύριε Ἰούλιε, διὰ νὰ σᾶς κάμω *μουστερῆ*, θὰ κοστίσῃ μόνον δύο καὶ ἥμισυ φράγκα.

— Δύο καὶ ἥμισυ φράγκα;

— Ναί!

— Λοιπόν! περιμείνατέ με... Θὰ ἐπιστρέψω.

Ταῦτα εἰπὼν ἐχαιρέτησεν εὐγενῶς, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν ἀνέβη ταχέως εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἦτο ἐκεῖ ὁ *κουμπαρᾶς* του.

Διὰ νὰ κάμῃ γρηγορώτερα ὁ Ἰούλιος τὸν ἔσπασε.

Δυστυχία! φρικτή, μεγάλη δυστυχία!... Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον μόνον ἕνα φράγκον καὶ ἑβδομήντα λεπτά.

Ὁ μικρὸς ἐστάθη ἀπολιθωμένος.

Οὐχ ἧττον συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν μοδίστραν.

— Κυρία, τῇ εἶπε περίλυπος, ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ κάμετε τὸ ὡραῖον καπέλον μὲ ἕνα φράγκον καὶ ἑβδομήντα λεπτά;... δὲν ἔχω περισσότερα.

Καὶ διετύπωσε τὴν πρότασιν ταύτην μὲ βλέμμα τόσῳ παρακλητικόν, ὥστε θὰ συνεκινεῖτο καὶ τίγρις.

Ἀλλ' ἡ μοδίστρα ἀρεσκομένη εἰς τὸν ἀστεϊσμόν, καὶ θέλουσα νὰ διασκεδάσῃ ἐπροσποιήθη ὅτι ἀντιστέκεται.

— Ἀδύνατον! ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα, σοῦ ἔκαμα ἔκπτωσιν πενῆντα τοῖς ἑκατόν, μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ κάμω μεγαλειτέραν.

— Λοιπόν, ἐπιμένετε εἰς τὰ δύο καὶ ἥμισυ φράγκα;

— Οὔτε λεπτὸν ὀλιγώτερον.

— Ἄ!...

Καὶ ὁ Ἰούλιος ἔφυγε περίλυπος· ἀλλ' αἴφνης σταματᾷ, τὰ χείλη του μειδιοῦν, τὸ δὲ βλέμμα του ἐξακοντίζει ἀστραπάς. Ἐν τῷ παιδικῷ ἐγκεφάλῳ του τῷ ἐπῆλθεν αἰφνιδία ἰδέα. Ταυτοχρόνως στρέφεται καὶ διευθύνεται ὑπερηφάνως εἰς τὸ ἐργαστήριον.

— Κυρία, ἐρωτᾷ, πότε θὰ εἶνε ἕτοιμο τὸ καπέλον;

— Τὴν ἐρχομένην Κυριακήν.

— Καλά! Ἀρχίσετέ το καὶ νὰ εἶνε πολὺ ὠ-

ραῖον! Τὴν Κυριακὴν τὸ πρωὶ θὰ σᾶς φέρω τὰ δύο καὶ ἥμισυ φράγκα σας.

Καὶ ἀπεσύρθη.

Ἦτο Τετάρτη. Τὰς δύο ἑπομένας ἡμέρας ὁ υἱός μου ἐστρέφετο περὶ ἐμὲ ὡσεὶ θέλων νὰ μοῦ ζητήσῃ τι ἀλλὰ μὴ τολμῶν. Βεβαίως ἂν μοῦ ἐζήτει ὀγδοήκοντα λεπτὰ δὲν θὰ ἠρνούμην, ἀλλ' ὁ Ἰούλιος δὲν ἐννοοῦσε τοῦτο. Ἤθελε ν' ἀγοράσῃ τὸ καπέλο μὲ χρήματα καθαρῶς ἰδικά του, καὶ ἰδοὺ τί ἐπενόησεν.

Ὁσάκις κανὲν δόντι του ἐκινεῖτο τοῦ ἔδιδα ἕνα φράγκον διὰ νὰ σταθῇ νὰ τοῦ τὸ ἐκβάλω. Σημείωσε ὅτι τὰ δεύτερα δόντια τότε μόνον φυτρώνουν καλῶς ὅταν τὰ πρῶτα ἐκριζωθοῦν ἐγκαίρως. Πολλάκις ἤδη τὸ μικρὸν τοῦτο δρᾶμα τοῦ 'δοντιοῦ παρεστάθη μεταξὺ τοῦ υἱοῦ μου καὶ ἐμοῦ. Ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν καὶ οἱ δύο γενναιότητα. Ἐγὼ κατώρθωνα νὰ φαίνωμαι γενναῖος, ἀλλ' ὁ Ἰούλιος, μολονότι ἀντημείβετο, ἐφοβεῖτο τρομερά.

Ἐξεπλάγην λοιπὸν μεγάλως ὅταν τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου πλησιάσας με μοῦ εἶπε·

— Πατεράκη, κουνιέται ἕνα δόντι μου· πρέπει νὰ μοῦ τὸ βγάλῃς ἀμέσως.

Ἠθέλησα νὰ βεβαιωθῶ περὶ τοῦ πράγματος. Τὸ 'δόντι τὸ ὁποῖον μοῦ ἐδείκνυε μόλις ἐκινεῖτο ὑπὸ τὸν δάκτυλόν μου.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη ἀνάγκη, εἶπον· ἂς περιμείνωμεν!

— Ὄχι, ἀνέκραξε ζωηρῶς τὸ παιδίον μὲ ἦθος ἀποφασιστικόν, ὄχι· τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω γενναιότητα· νὰ μοῦ τὸ βγάλετε τώρα! Ὑστερώτερα θὰ φοβοῦμαι. Τὸ δόντι μου κουνιέται, πατεράκι μου, σᾶς κάμνω ὅρκον· κουνιέται πολύ. Σᾶς παρακαλῶ... βγάλτε το... γρήγορα... γρήγορα...

Καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ γόνατά μου, μὲ παρεκάλει, μὲ ἐχάϊδευεν, ἐλάμβανε τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν ἔβανεν ὁ ἴδιος μεταξὺ τῶν μικρῶν ῥοδοχρόων σιαγόνων του. Τέλος, τόσον παρεκάλεσε καὶ ἐπέμενεν ὥστε ἐνέδωκα.

Τὸ 'δόντι ἀπεσπάσθη.

Ὁ μικρὸς οὔτε ἐδίστασεν, οὔτε ἐκραύγασε.

Μόνον τὸ πρόσωπόν του ὠχρίασεν, ἔκαμε ταχὺν μορφασμὸν ὡς ἐκ τοῦ πόνου, νομίζω δὲ ὅτι τὸν ἀκούω ἀκόμη ψιθυρίζοντα·

— Εἶνε διὰ τὴν Βαλεντίνην!

— Τί λέγεις; τὸν ἠρώτησα ἔκπληκτος.

— Τίποτε, πατέρα,... τίποτε... Δόσατέ μου, σᾶς παρακαλῶ, τὸ φράγκον μου!...

Καὶ τὸ ἡρωϊκὸν παιδίον μοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Πόσον θὰ τὸν ἐναγκαλιζόμην, φίλε μου, κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἂν ἐμάντευα τὸ μυστικόν του! Ἀλλὰ τὸ ἔμαθον ἀργότερα ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου, ἡ ὁποία πάλιν τὸ ἐπληροφορήθη ἀπὸ τὴν μοδίστραν. Καὶ ὅμως τὴν ἐπαύριον ἐθαυμάζαμεν χωρὶς συγκίνησιν τὸ ὡραῖον καπέλον τῆς μὶς Ῥοζαλίας.

Ἐν τούτοις ἡ Βαλεντίνη ἦτο περιχαρὴς καὶ εὐγνώμων.

Καὶ ὁ Ἰούλιος!... Πόσον ἔχαιρε καὶ ὑπερηφανεύετο!...

Ἡ εὐτυχία τῆς μικρᾶς φίλης του δὲν ἦτο ἰδικόν του ἔργον; Δὲν τὴν ἐπλήρωσε μὲ τὸ αἷμά του;

Καὶ θ' ἀρνηθῇς τώρα, φίλε μου, ὅτι αὐτὰ τὰ δύο παιδία δὲν ἦσαν προωρισμένα τὸ ἓν διὰ τὸ ἄλλο; Θὰ εἴπῃς ὅτι δὲν ἦτον ἤδη ἔρως;

***

Καὶ ὁ ἀγαθὸς Βενοὰ ἐσιώπησεν, ὑψώσας δὲ πρός με τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐφαίνετο περιμένων τὴν ἀπάντησίν μου.

— Καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας;... εἶπον, μετὰ ταῦτα ἐρχόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ὁ Βενοὰ μοὶ ἔνευσε νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, καὶ μὲ πονηρὸν ἦθος ἀπεκάλυψε τὴν προῖκα τῆς δεσποινίδος Βλανσέ!

Ἄνωθεν τῶν πλουσίων δώρων τοῦ μελλονύμφου εὑρίσκετο μικρὸν κιβώτιον.

— Ἄνοιξέ το ὁ ἴδιος, μοῦ εἶπεν ὁ Βενοά.

Ἐντὸς τοῦ κιβωτίου ὑπῆρχε πιλίδιον κούκλας, καὶ ἓν δακτυλίδιον, τοῦ ὁποίου ἡ σφενδόνη ἐφαίνετο ἐν πρώτοις ὅτι ἦτο μικρὸν ὀπάλλιον ὀλίγῳ ἀμαυρόν.

— Εἶνε τὸ 'δόντι, εἶπεν ὁ Βενοά... καὶ τὸ ὡραῖον καπέλον τῆς μὶς Ῥοζαλίας.

Εἶτα δεικνύων μοι διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν δεσποινίδα Βλανσέ, ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχετο ἐπίσης ὡραία ἐν τῇ νυμφικῇ αὐτῆς στολῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ πρωϊνῇ ἀτημελήτῳ:

— Ἰδοὺ ἡ Βαλεντίνη, προσέθηκε.

Τέλος, λαβὼν τὴν κεφαλήν μου μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν του διὰ νὰ μὲ στρέψῃ πρὸς τὸ παράθυρον, μοῦ ἔδειξεν ἕνα δόκιμον τοῦ ναυτικοῦ ἐρχόμενον ἐν σπουδῇ εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἰδοὺ καὶ ὁ υἱός μου, εἶπεν, ἰδοὺ ὁ Ἰούλιος!

— Βενοά, εἶπον καὶ ἐγώ, ἔχεις δίκαιον! Αὐτὸ τὸ ὀδόντι εἶνε πολύτιμον φυλακτήριον... θὰ φέρῃ πρὸς αὐτοὺς εὐτυχίαν!

Ch. Deslys.

Ἡ ἠθικὴ ἀνανδρία καταδεικνύεται καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ. Ἤδη ὅτε τὰ πλήθη ἀσκοῦσι πολιτικὴν ἐξουσίαν, τάσις γενικὴ ὑπάρχει πρὸς περιποίησιν αὐτῶν καὶ κολακείαν· ὁμιλοῦσι πρὸς αὐτὰ διὰ λόγων γλυκέων. Προτιμῶσι νὰ φανῶσιν ἄνευ ἀρχῶν μᾶλλον παρὰ ἀντιδημοτικοί! Τοῦτο δὲ διότι εἶνε εὐκολώτερον διά τινας νὰ κύπτωσι καὶ κολακεύωσι, παρὰ νὰ φανῶσι μεγάλοι, ἀποφασιστικοὶ καὶ μεγαλόψυχοι. (Σμάϊλς).

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τὸ τεῦχος τῶν ἐκθέσεων «τῶν κατὰ τὸ 1883 πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποσταλέντων ἐκτάκτων ἐπιθεωρητῶν» πολλῷ μείζονος προσοχῆς ἦτο ἄξιον, ἡ δ' ἐξ αὐτοῦ ὀδυνηρὰ παραχθεῖσα ἐντύπωσις δὲν ἔπρεπε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ τοῦ ματαιοσχόλου θορύβου τῶν βουλευτικῶν ἐξελέγξεων καὶ τῆς περὶ τὴν πολιτικὴν μανίας. Ἡμέραν τινὰ αἴφνης μανθάνομεν ὅτι ἡ κρηπὶς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καταρρέει σεσηπυῖα, ὅτι δημοτικὴν παίδευσιν, περὶ ἧς ἅμα τῇ ἐλεύσει αὐτοῦ ὡς περὶ πρώτης τοῦ ἔθνους ἀνάγκης εἶχε μεριμνήσει ὁ ἀείμνηστος Καποδίστριας, δὲν ἔχομεν, ὅτι σχολεῖα δημιουργὰ τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου ὡς ἐκεῖνα ὑπὲρ τὰς θύρας τῶν ὁποίων ἀνήρτησεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας τὰς δάφνας τῶν κατὰ τῆς Γαλλίας νικῶν, δὲν ἔχομεν, ὅτι ἔχομεν δὲ ἀντὶ σχολείων τρώγλας καθύγρους καὶ δυσώδεις, ἐν αἷς ἀντὶ ἐντόμων διαιτῶνται ἐλεεινά τινα τήν τε περιβολὴν καὶ τὸ ἦθος ὄντα, ἄξεστα, ἀμαθῆ, ἔχοντα ἔργον νὰ ξηραίνωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἑλληνοπαίδων, ν' ἀποκτηνῶσι καὶ ἀποθηριῶσι τὴν μέλλουσαν γενεὰν— μανθάνομεν, λέγω, ταῦτα πάντα, καὶ δὲν ῥηγνύομεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου καὶ δὲν ἐξεγειρόμεθα ὑπ' αὐτοῦ κἂν τοῦ παγκοίνου τῆς αὐτοσυντηρησίας συναισθήματος, ὑπεσκαμμένα βλέποντες τὰ θεμέλια τοῦ ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος καὶ κλονουμένην ἐπ' αὐτῶν τὴν Ἑλλάδα!...

Ἐφυλλομέτρησαν ἆρά γε τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ βουλευταὶ ἡμῶν, τὰς μετὰ τηλικαύτης παρρησίας ἀποκαλυπτούσας τὴν ἀπελπιστικὴν ἐλεεινότητα τῆς δημοτικῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως; Ἂν οὐχί, ἂς λάβωσι τὸν κόπον νὰ τὰς ἀναγνώσωσι· εἶνε κατάμεστοι ζωηροτάτων περιγραφῶν, εὔθυμοι μόνον δὲν εἶνε, ἀλλὰ δὲν βλάπτει· ἐνέχει καὶ τὸ θλιβερὸν τὴν τέρψιν αὐτοῦ· ἑκατοντάδες Ἑλλήνων ἀγοράζουσι μετὰ τοῦ εἰσιτηρίου των τὸ δικαίωμα νὰ κλαύσωσιν ὡς νήπια ἐν τοῖς ὑπαιθρίοις θεάτροις διὰ τὰς φαντασιώδεις δυστυχίας τῶν ἡρωίδων τοῦ Δεννερῆ· ἂς ἀναγνώσουν ὀλίγον καὶ τὰς ἐκθέσεις ταύτας, ἀφοῦ τόσον ὀρέγονται σπαραξικαρδίων θεαμάτων· θὰ εὕρωσιν ἐν αὐταῖς ἀληθῆ, οὐχὶ ψευδῆ, ἀφορμὴν δακρύων, θὰ νομίζωσιν ὅτι ἀναγινώσκουσι μυθιστόρημα τῆς πραγματικῆς σχολῆς· ὄντως, εἰς τὰς φοβερὰς σελίδας τῶν ἐκθέσεων τούτων ἄκων ἀναμιμνήσκεταί τις τῶν ἀμειλίκτων, σκληρῶν ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ αὐτῶν περιγραφῶν τῆς ἀνθρωπίνου ἀθλιότητος, εἰς ἃς ἐνασμενίζουσιν οἱ σύγχρονοι μυθιστοριογράφοι· ἡ ἀνάγνωσίς των εἶνε ὀδυνηρά, πιέζει ὡς ἐφιάλτης τὴν καρδίαν· τὸ βαρὺ καταλαμβάνον τὸν ἀναγνώστην συναίσθημα εἶνε κρᾶμα ἀπογοητεύσεως περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος, ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἀσυνειδησίας τῶν ἀνέκαθεν διευθυνόντων τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν, οἴκτου βαθέος πρὸς τοὺς τλήμονας διδασκάλους, καὶ ἀσθενοῦς ἐλπίδος περὶ θεραπεύσεως τοῦ κατατρύχοντος νοσήματος, διότι πιθανὸν ἕνεκα τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ καὶ μόνης ἐν τέλει ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ δείξωμεν τὴν βραδεῖαν προνοητικότητα τῶν χωρικῶν, οἵτινες προσφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρὸν ἐν ἐσχάτῳ πλέον κινδύνῳ.

Ἰδοὺ μὲ ποῖον πόνον περιγράφει τὴν ἀθλιότητα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως προοιμιαζόμενος ὁ διευθυντὴς νῦν τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου, κ. Χαρίσιος Παπαμάρκου, ἐπιθεωρήσας τὰ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1883 σχολεῖα:

«Ἐν εὐτυχίᾳ ἐκτάκτῳ 48,10 δρ. λαμβάνουσι κατὰ μῆνα οἱ τῶν κωμῶν δημοδιδάσκαλοι, 62,30 δὲ οἱ τῶν κωμοπόλεων· συνηθέστατα ὅμως λαμβάνουσιν οἱ μὲν μόλις 45, οἱ δὲ μόλις 30 δραχ. κατὰ μῆνα. Ἡ ἐργασία ἣν ἐν τοῖς σχολείοις ἐργάζονται οἱ ταλαίπωροι οὗτοι δημοδιδάσκαλοι θὰ ἦτο ἄδικον καὶ παράλογον, ἐὰν ἀπῄτει τις νὰ ἦτο πολλῷ βελτίων τῆς ὑπαρχούσης, ἥτις γενικῶς εἰπεῖν, κακὴ οὖσα, εἶνε ἐν τούτοις ὅλως ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν, ἣν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχουσι καὶ οἱ τῶν εὐτελεστάτων ὑπηρετῶν καὶ τῶν χυδαιοτάτων ἱπποκόμων καὶ μαγείρων γλισχρότερον μισθοδοτούμενοι ἀξιολύπητοι τῆς Ἑλλάδος δημοδιδάσκαλοι. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσῃ τις καὶ τὴν παντελῆ εἰς τὴν ἑαυτῶν τύχην ἐγκατάλειψιν αὐτῶν, τὴν παντοδαπὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἐκ πολυμόρφων ἀρχῶν, τὴν ἔλλειψιν παντὸς μέσου διδακτικοῦ, τὴν ἄτακτον καὶ ἐλλιπῆ φοίτησιν τῶν ὀλιγίστων ἑλληνοπαίδων τῶν φοιτώντων εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, τῶν διδακτηρίων τὴν ἀπαράμιλλον ἐλεεινότητα, τῶν διδακτικῶν βιβλίων τὴν ἀκαταλληλότητα, τὴν οὐδαμῶς οὐδέποτε κτηθεῖσαν διδασκαλικὴν αὐτῶν παιδείαν, τὰς παντοδαπὰς περιυβρίσεις καὶ ἐξευτελισμοὺς καὶ προπηλακισμοὺς καὶ ἀπειλὰς πάντων καὶ πασῶν, λογικὴν μὲν καὶ σφόδρα φυσικὴν θὰ εὕρῃ τὴν ἄμετρον ἐλεεινότητα τοῦ κρηπιδώματος τούτου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐημερίας, τῶν δημοτικῶν σχολείων, θαυμασμοῦ δὲ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἐλπίδων χρηστῶν πάροχον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ὑπάρχουσι καί τινες δημοδιδάσκαλοι, καὶ ἐν τοιούτοις κακοῖς ἀναστρεφόμενοι, ἄξιοι ἐπαίνων καὶ σεβασμοῦ ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἐν τοῖς τοιούτοις σχολείοις ἐργασίᾳ αὐτῶν».

Ἀποδεικνύων δὲ ὅτι περὶ τῆς στέγης τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς ἐφιλοτιμήθημεν νὰ μεριμνήσωμεν πρὶν μεριμνήσωμεν περὶ τῶν θεμελίων αὐτῆς, ἐπάγεται τὰ ἑξῆς εἰκονικώτατα:

«... Παρὰ τὴν γοητευτικῶς λαμπρὰν φύσιν τῆς ἑλληνικῆς γῆς τὰ ῥυπαρὰ καὶ ἑτοιμόρροπα καὶ δυσώδη καὶ ὀχληρῶν ζωυφίων κατάμεστα διδακτήρια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· παρὰ τὴν σπιν-

θηρίζουσαν καὶ στίλβουσαν εὐφυΐαν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας διδάσκαλοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐχμηρὸς καὶ ὑπάγροικοι καὶ ἀπαίδευτοι, διδακτικὰ ὄργανα ἐλλιπέστατα καὶ ῥυπαρώτατα, βιβλία διδακτικὰ ἀνελλήνιστα, μέθοδοι διδακτικαὶ ἀψυχολόγητοι, παιδευτικοὶ τρόποι οὐχὶ πάντοτε οἱ ἀνθρωπικώτεροι· παρὰ τὸν διάθερμον ζῆλον καὶ τὴν ἄπλαστον ἀνθρωπίνην εὐγένειαν ἐνίων σεβασμίων διδασκάλων ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαὶ ἀμαθεῖς καὶ ὑβριστικαί, δήμαρχοι καὶ βουλευταὶ ἀπαιτητικοὶ καὶ ψυχροί, γονεῖς τῶν μαθητῶν ἄκοσμοι, ταμίαι καὶ τοκογλύφοι ἀκάρδιοι· παρὰ τὰς καταχρύσους στολὰς ἐνίων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους τὰ ῥάκη τοῦ δημοδιδασκάλου, τοῦ οὐδενὸς δευτέρου ὑπαλλήλου τούτου τοῦ Κράτους·... παρὰ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὰς ὀργανοθήκας τῶν Γυμνασίων καὶ διδασκαλείων καὶ τὰ παντοδαπὰ μουσεῖα, οἱ ἄχρηστοι τῆς ἀναγνώσεως πίνακες τοῦ Κωνσταντινίδου καὶ οἱ ἰσχνοὶ Ἄτλαντες τοῦ Λαζαρίδου κατάστικτοι, αἱ τεθραυσμέναι διδασκαλικαὶ τράπεζαι καὶ τὰ διὰ χονδροειδῶν καὶ ἀκατεργάστων ξύλων ὑποβασταζόμενα ξύλινα καὶ μελάντατα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σκαμνία, αἱ δῆθεν διδασκαλικαὶ καθέδραι καὶ τὰ δῆθεν τῶν μαθητῶν βάθρα. Βεβαιότατα τὴν πρώτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐκ τῆς δουλείας καὶ τῆς ξενοκρατείας ἀπαλλαγὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τοιαῦτα θὰ ἦσαν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, διότι οὔτε ἀτελέστερος οὔτε χείρων τοῦ ὑπάρχοντος τύπου αὐτῶν εἶνε δυνατός. Εἰκὼν τῶν νῦν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἑλληνικῇ νήσῳ (τῇ Κερκύρᾳ) σχολείων παρομοία εὑρίσκεται ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ μόνον ἐν ταῖς σελίσι τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγίας, ἐν αἷς περιγράφεται ἡ κατάστασις τῶν σχολείων τῆς Γερμανίας ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Λουθήρου, ἐν δὲ τῇ Τουρκίᾳ ἐν τοῖς ἀκόσμοις καὶ ἀτασθάλοις σχολείοις τῶν χοτζάδων καὶ ἐν ταῖς ῥυπαραῖς καὶ δυσώδεσιν ἀγέλαις τῶν Ῥαββίνων».

Πάντες οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῆς τε Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων ὡς ἐκ συμφώνου διὰ μελανωτάτων χρωμάτων περιγράφουσι τὴν ἄκραν ἐλεεινότητα τῶν διδακτηρίων.

«Οἱ μαθηταὶ περιεφέροντο ἀνὰ τοὺς ὁδούς, σημειοῦται ὁ κ. Παπαμάρκου περὶ τοῦ σχολείου Σπαρτίλας· διότι ὁ δήμαρχος δὲν ἐπλήρωνε τὸ ἐνοίκιον καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τούτου ἕνεκα ἠρνοῦντο νὰ μισθώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς οἰκίας των. Ἡ δ' εὑρεθεῖσα, ἔνθα νῦν τὸ διδακτήριον, εἶναι κακίστη· ἀριστερὰ τῷ εἰς τὸ διδακτήριον ἀνερχομένῳ διαμένουσι χοῖροι.»

«Τὸ διδακτήριον (Σκριπεροῦ) εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μοχθηρόν, στενόν, ῥυπαρόν, ἄνευ στέγης ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας.»

«2800 κατοίκους ἔχει ἡ πλουσιωτάτη αὕτη κωμόπολις (Κορακιάνα τοῦ δήμου Ἀπηλιωτῶν) καὶ ἐν τούτοις μόνον 52 ἀμαθέστατοι καὶ ἀγροικότατοι καὶ σφόδρα ἀνάγωγοι μαθηταὶ φοιτῶσιν εἰς τὸ σαθρὸν καὶ ἑτοιμόρροπον μετὰ σταύλων καὶ ἐλαιοτριβείων συμπεφυρμένον καὶ εἰς τὸ ἀπώτατον μέρος τῆς κώμης κείμενον ἐλεεινὸν καὶ ἄθλιον σχολεῖον αὐτῆς.»

«Ἀρκετὰ μὲν ὑψηλὸν καὶ εὐάερον, κάκιστα δὲ ἀπόζον, ἄστεγον καὶ ἄνευ θυρίδων σχολεῖον τοῦτο (Γαρδελάδων) εἰς ὃ φέρει κλῖμαξ ὑψηλή, σαθροτάτη, ὅλη τρέμουσα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀνερχομένου.»

«Οὔτε οἱ πενέστατοι καὶ ῥυπαρώτατοι τῶν Ἑβραίων πέμπουσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς οὕτως ἄθλια σχολεῖα· οὐδεμία περιγραφὴ δύναται ν' ἀπεικονίσῃ τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἐν Ἄφρᾳ σχολείου.»

«Τὸ σχολεῖον τοῦτο (Ἁγίου Ματθαίου) εἶναι ἐκ τῶν χειροτέρων τῆς νήσου· τὸ διδακτήριον εἶνε μὲν εὐάερον, ἀλλὰ πολὺ ὑπόσαθρον καὶ ῥυπαρόν, ἐκ δὲ τῶν διδακτικῶν ὀργάνων ὑπάρχουσι μόνον τέσσαρα κακὰ θρανία καὶ διάφοροι ῥυπαροὶ καὶ ἄχρηστοι πίνακες ἐξ ἀναιδεστάτων ἥλων διὰ ῥυπαρῶν σχοινίων αἰωρούμενοι.

«Τὸ διδακτήριον εἶνε καλὸν (Κάτω Γαρούνα), ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πληρόνεται τὸ ἐνοίκιον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην, οὗτος κατέστησε τὸ ἕτερον τῶν δωματίων αὐτοῦ *ἀχυρῶνα* ».

Ὁ κ. Χ. Πούλιος ἐπιθεωρήσας τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν Πατρῶν Ἠλείας καὶ Ὀλυμπίας ἀποφαίνεται ὅτι αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ... φροντίζουσιν ὡς διδακτήρια νὰ ἐνοικιάζωσιν οἰκίας τῶν φίλων τοῦ κόμματος καταλλήλους μᾶλλον διὰ βόας καὶ χοίρους ἢ διὰ μαθητάς».

« Τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τῶν χωρίων ἐκείνων, ἅτινα οὐδὲ διδακτήριον ἔχουν, καὶ ἐν οἷς ἡ διδασκαλία γίνεται ἐν ὑπαίθρῳ!» γράφει ὁ ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης κ. Στέφανος Ρώσσης.

Τὸ διδακτήριον Μεγαλοπόλεως κατὰ τὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας κ. Ι. Κοφινιώτην, εἶνε μὲν ὁπωσοῦν κατάλληλον, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλάκις χρησιμεύει ὡς κατάλυμα τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων στρατιωτῶν συνοδευόντων καταδίκους μεταφερομένους δι' ἄλλας φυλακὰς τοῦ Κράτους.

«Τὸ διδακτήριον τῶν θηλέων (Φαλαισίας) μόλις χρησιμεύει ὡς κατοικία ἐπαίτου τινός, ἢ πρὸς τόσῳ ὑψηλὸν σκοπόν. Στενὸν καὶ ἐστερημένον καὶ αὐτῶν τῶν βάθρων».

Περὶ τῶν διδακτηρίων τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, ἧς τὰ σχολεῖα ἐπεθεώρησε, ὁ κ. Κωνστ. Λεοντίου γράφει : « Τὰ διδακτικὰ καταστήματα, μὴ ἐξαιρουμένων οὔτε τὰ τῶν πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἦνε ἀνάξια λόγου ὡς πάντα ἑτοιμόρροπα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν χωρίων εἶνε τοιαῦτα ὥστε ἀπορῶ ἂν οἱ κ. κ. δήμαρχοι καὶ πάρεδροι ἀντὶ τῶν μαθητευομένων ἤθελον εὐχαριστοῦνται νὰ ἐγκλείωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ ὑποζύγιά των, διότι καὶ πα-

ραθυροφύλλων καὶ στέγης τὰ πλεῖστα στεροῦνται, εἰς δὲ τοὺς τοίχους τοιαῦτα ῥήγματα καὶ ὀπαὶ ὑπάρχουσιν, ὥστε πανταχόθεν καὶ ἡ βροχὴ καὶ ὁ ψυχρὸς βορρᾶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτως προσβάλλουσι τῶν κτιρίων τὰ ἔνδον ».

« Ἀπὸ τῶν σχολείων ἀρχόμενοι λέγομεν, σημειοῦται ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Δομοκοῦ καὶ Φθιώτιδος κ. Ἐλευθ. Γ. Κούσης, ὅτι τούτων τινὰ μὲν θρανίων στεροῦνται, πολλὰ μελάνων πινάκων καὶ ἀναγνώσεως καὶ ἀριθμήσεως καὶ γεωγραφικῶν, πολλῶν λείπουσιν αἱ ὕαλοι ἐκ τῶν παραθύρων, ἐνίων ὁ φωτισμὸς εἶνε ἀνεπαρκής, ἄλλα μελάνων πινάκων στερούμενα ἀναπληροῦσιν αὐτοὺς διὰ τῶν τοίχων, οἵ συνεχῆ μέλανα πίνακα ἀποτελοῦσιν οὐδέποτε, φαίνεται, ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῶν λευκανθέντες· τινῶν τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπεστρωμένον, ἄλλα ἔχουσιν ἄνευ ὀροφῆς στέγην, ἀλλὰ στέγην τὴν βροχὴν μὴ στέγουσαν, καὶ διὰ τὰς πολλὰς ὀπὰς ἅπαντι ἀνέμῳ ἀναπεπταμένην· ἐνίων ἡ ὀροφὴ ἐκυρτώθη καὶ ἐπαπειλεῖ πτῶσιν καὶ δυστυχήματα... ἄλλα διὰ τὴν παντοειδῆ ἀθλιότητα πρὸς ἀχυρῶνας μᾶλλον ἢ πρὸς Μουσῶν ἐνδιαιτήματα ὁμοιάζουσι ».

Ὁ δὲ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου, οὑτωσὶ περιγράφει τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις διδακτήρια· « Τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Μηλέας) ἡ στέγη εἶνε ἑτοιμόρροπος, τὸ πάτωμα εἰς πολλὰ μέρει ἐλεεινόν, μερικὰ παραθυρόφυλλα λείπουν, θρανίον οὐδὲ ἓν ὑπάρχει, ἡ δὲ θύρα εἶνε ἄνευ κλείθρου καὶ εἰς τὸν μυχὸν τῆς αἰθούσης ὑπόσαθρός τις ἕδρα ».

« Τὸ κατώγειον τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Οἰτύλου) χρησιμεύει ὡς κτηνοστάσιον καὶ ἐδῶ εἶνε οἱ πλυνοὶ τῶν γειτόνων· ἡ ὀσμὴ ἡ ἐκ τῶν κοπρώνων τοῦ κτηνοστασίου εἶνε φορτικὴ εἰς τὸν ἐπισκέπτην τοῦ σχολείου ἀναγκαζόμενον νὰ κλείῃ τὴν ῥῖνά του· τὰ πλεῖστα τῶν παραθύρων ἐλλείπουσι καὶ τὸ κενὸν εἶνε συντετοιχισμένον διὰ λίθων ἄνευ κολλητικῆς ὕλης καὶ ἀτάκτως ἐρριμμένων ».

« Τὸ κατάστημα (τοῦ σχολείου Κύττας) εἶνε ἐλεεινόν τι οἴκημα, οὕτινος ἡ στέγη εἶνε σεσηπυῖα, ἀπειλοῦσα πτῶσιν, μόλις καὶ μετὰ βίας ὑποστηριζομένων τῶν σαθρῶν αὐτῆς δοκῶν δι' ἀντηρίδων θρηπιδέστων. Ἡ στέγη εἶνε πλακίνη καὶ τὸ καταπῖπτον τὸν χειμῶνα ὕδωρ πλημμυρεῖ τὴν αἴθουσαν τοῦ σχολείου καθιστῶν ἂν ὄχι ἀδύνατον, τοὐλάχιστον δύσκολον καὶ ἰδίως κινδυνώδη διὰ τὴν ὑγείαν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐργασίας».

Ἡ αὐτὴ τῶν περιγραφῶν μονοτονία· τὰς αὐτὰς σχεδὸν λέξεις μεταχειρίζονται πάντες, διότι τὸ αὐτὸ ἀπελπιστικὸν θέαμα προσβάλλει πάντων τὰ ὄμματα· ἐρείπια, δυσωδία, ἀκαθαρσία. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἐν τοιαύταις τρώγλαις διαιτῶνται οἱ Ἑλληνόπαιδες, ἐκεῖ μέσα διαμορφοῦται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος!

Ἕπεται τὸ τέλος.

Κ'.

Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.

Ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τῆς γῆς, ποικίλλουσα ἐν πολλοῖς, δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς εἰς τὰ γενικώτατα. Πανταχοῦ γελῶσι καὶ κλαίουσι, πανταχοῦ θωπεύονται πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἔρωτος, πανταχοῦ δεικνύουσι τὴν πυγμὴν ἢ ἐξάγουσι τὴν γλῶσσαν πρὸς μαρτυρίαν μίσους ἢ περιφρονήσεως. Μόνον ἐν ταῖς λεπτορερίαις ἀναφαίνονται αἱ διαφοραί.

Βασιλεύς τις τῆς νέας Ζηλανδίας ὠλόλυζεν ὡς παιδίον διότι τῷ εἶχον ῥίψῃ ἄλευρον ἐπὶ τῶν ἑορτασίμων ἐνδυμάτων του. Ὁ Δάρβιν εἶδεν ἕνα Φουέγιον, ἀπολέσαντα τὸν ἀδελφόν του, ὅστις ἐξέβαλε μεγάλας κραυγὰς ἄλγους, εἶτα δ' αἴφνης ἐξερρήγνυτο εἰς γέλωτα πρὸ τοῦ ἐλαχίστου πράγματος, ὅπερ ἐκίνει τὴν προσοχήν του. Οἱ Ἄγγλοι εἶνε ἴσως ἐκ πάντων τῶν Εὐρωπαίων οἱ ὀλιγώτερον κλαίοντες, καθ' ὃ αἰσχυνόμενοι νὰ χύνωσι δάκρυα. Ὁ Wyatt Gill εἶδε νέαν Αὐστραλήν, ἥτις ἐθρήνει τὸν θάνατον τοῦ πατρός, τύπτουσα βιαίως τὸ στῆθος καὶ τὰς παρειὰς διὰ τῶν συνεσφιγμένων πυγμῶν της.

Ἀναμφίβολον ὅτι πάντες οἱ κάτοικοι τῆς γῆς γελῶσιν, καὶ ὅτι ὅταν γελῶσιν ὑπερβαλόντως, χύνουσι δάκρυα. Ἡ μὴ ὑπὸ τοῦ γέλωτος συνοδευομένη χαρὰ ἐπίσης ἐκφράζεται μυριοτρόπως. Παρετηρήθη ὅτι ἐν παρομοίᾳ περιστάσει εὐρύνονται καὶ λάμπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ παρὰ τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Μάορσι καὶ τοῖς Δαϋάκαις. Παρά τισι κατωτέρις λαοῖς ἡ ἡδονὴ ἐκφράζεται διὰ γαστρονομικῶν συναισθήσεων. Οὕτως οἱ Μαῦροι τοῦ ἄνω Νείλου τρίβουσι τὴν κοιλίαν των ὁσάκις βλέπουσιν ὡραῖα ὑαλουργήματα, καὶ οἱ Αὐστραλοὶ κάμνουσιν ὡς νὰ μασῶσιν, ὅταν θεῶνται ἵππους, βοῦς καὶ κύνας. Οἱ Γροελανδοί, ὅταν ὁμιλῶσι περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον τοῖς προξενεῖ εὐχαρίστησιν, εἰσπνέουσι τὸν ἀέρα μετ' ἰδιάζοντος ψόφου, ὡς ἂν κατέπινον καλόν τι τεμάχιον. Ἡμεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς ἀνεπτυγμένην φυλὴν καὶ καταγελῶντες τῆς ὑποδεεστέρας ταύτης μιμητικῆς, δὲν δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ διαψεύσωμεν ὅτι ἐνίοτε βλέποντες ὡραίαν γυναῖκα, προσλαμβάνομεν ἦθος ὡς ἂν ἐγευόμεθα ἐκλεκτοῦ τινος πράγματος.

Οἱ Αὐστραλοί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν περιηγη-

τοῦ τινος, ἐμαρτύρουν τὴν χαράν των γελῶντες, φέροντες τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πλήττοντες τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ποδῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμβοάνης (Amboine), συνδιαλεγόμενοι μετὰ τοῦ αὐτοῦ περιηγητοῦ, ἐνεψυχοῦντο παραδόξως, ὅταν ὡμίλουν περί τινος νέας γυναικός, καὶ φρικωδῶς ἐμόρφαζον παραμορφοῦντες ἅπαν τὸ πρόσωπον ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ἀναφέρωσι περὶ γραίας τινός.

Ὁ Δάρβιν μᾶς διαβεβαιοῖ ὅτι εἶνε ἄγνωστον τὸ φίλημα παρὰ τοῖς Φουεγίοις, τοῖς Μάορσι, τοῖς Ταϊτίοις, τοῖς Παπούαις, τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Σομαλοῖς τῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῖς Ἐσκιμώοις. Ἀλλ' ὁ Wyatt Gill εἶδε Παπούας νὰ φιλῶνται, νὰ περιπτύσσωνται καὶ ἀμύσσωνται διὰ τῶν ὀνύχων εἰς σημεῖον ἀγάπης.

Περιηγητής τις ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς ἕνα Αὐστραλόν, ὅστις ἔδωκε καὶ τὴν ἰδικήν του μειδιῶν καὶ ὑποκλινόμενος, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἐγείρων τὸν ἀριστερὸν πόδα ἔφερε πρὸς τὰ ὀπίσω, καθ' ὅσον ἔκλινε τὸ σῶμά του. Ὁ αὐτὸς περιηγητὴς εἶδεν ἰθαγενεῖς τῶν *Νήσων τῶν Φίλων* φιλουμένους διὰ τοῦ ἄκρου τῆς ῥινός. Τὸ φίλημα τῆς ῥινὸς ἀπαντᾷ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς Μαλαίοις· οἱ Ἀνναμῖται συμπληροῦσι τὸ φίλημά των δι' εἴδους τινὸς χρεμετισμοῦ.

Ἐν Πολυνησίᾳ οἱ χαιρετισμοὶ εἶνε λίαν φιλόφρονες καὶ συνοδεύονται ὑπὸ ποιητικῶν φράσεων. Ἀποχαιρετίζοντες ἀλλήλους ἐν Σαμόᾳ λέγουσι: *Καλὸν ὕπνον*, καὶ τοῦτο εἰς οἱανδήποτε ὥραν, διότι διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τὸ κοιμᾶσθαι εἶνε τὸ ἰδεῶδες τῆς εὐδαιμονίας.

Τὸ μῖσος, ἡ ὀργή, ἡ περιφρόνησις, ἐκφράζονται σχεδὸν ὁμοίως παρὰ πάσαις ταῖς χώραις. Ὁ Δάρβιν ἀποδεικνύει τοῦτο διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῶν μᾶλλον διαφόρων φυλῶν. Οὕτως οἱ ἰθαγενεῖς νήσων τινῶν τῆς Πολυνησίας ἐκφράζουσι τὴν ὀργὴν ὑψοῦντες τὸ ἄνω χεῖλος καὶ δεικνύοντες συνεσφιγμένους τοὺς ὀδόντας, συνοφρυούμενοι, ταπεινοῦντες τὴν κεφαλὴν καὶ στρέφοντες ταύτην πρὸς τὸ ἐξεγεῖρον τὴν ὀργήν των ἀντικείμενον.

Οἱ Μονδουττόοι ἐκφράζουσι τὸ θάμβος ἀνοίγοντες ὑπερμέτρως τὸ στόμα καὶ καλύπτοντες αὐτὸ διὰ τῆς χειρός των ἀνοικτῆς. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου οἱ ἰθαγενεῖς τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἐκφράζουσι τὴν ἔκπληξιν.

Ἐὰν ἐκ τῶν ἀπωτάτων αὐτῶν φύλων μεταβῶμεν εἰς τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαούς, οὓς κάλλιον γινώσκομεν, θέλομεν ἐπίσης εὕρει ἀξιοσημειώτους διαφορὰς ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς αὐτῆς συγκινήσεως.

Ἕκαστος ἡμῶν ἐξ ἰδίας πείρας γινώσκει πόσον ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως διαφόρων αἰσθημάτων διαφέρει παρὰ τοῖς Γάλλοις, τοῖς Ἄγγλοις, τοῖς Ἱσπανοῖς. Ἀλλὰ λίαν δυσχερὴς εἶνε ἡ διάκρισις καὶ περιγραφὴ τῶν διαφορῶν αὐτῶν.

Ἡ ἐκδήλωσις τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς χρωματίζεται πρὸ παντὸς διὰ τῶν μᾶλλον ἐξεχόντων φυσικῶν αὐτῶν χαρακτήρων.

Ἡ λατρεία καὶ ὁ διάπυρος ἔρως τοῦ ὡραίου εἶνε ἀρεταὶ ἀνήκουσαι εἰς ἡμᾶς· μετ' αἰσχύνης ἀναλογιζόμεθα ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ἠναγκαζόμεθα νὰ ὑπακούωμεν εἰς μικροὺς λαϊκοὺς καὶ μεγάλους ῥασοφόρους τυράννους. Ἑκάστη ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας κατέχει ἴδιον τρόπον ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν συγκινήσεων. Ἡ μιμητικὴ τῶν Γάλλων εἶνε διαχυτική, ὁρμητικὴ καὶ φαιδρά· ἡ τῶν Ἄγγλων ὑπερήφανος καὶ τραχεῖα, ἡ τῶν Γερμανῶν βαρεῖα, εὐμενής, καὶ πάντοτε ἄχαρις. Οἱ Ἱσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι ὀλίγων χειρονομιῶν χρῆσιν ποιοῦνται· τὸ πρόσωπόν των τηροῦσιν ἀπαθές, συνεπείᾳ ἀσιατικῆς ἐπιδράσεως κατά τι, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἵνα μὴ ῥιψοκινδυνεύσωσι τὴν *ἰδαλγικὴν* αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν. Πολλοὶ τῶν σλαβικῶν λαῶν δὲν παρατηροῦσι κατὰ πρόσωπον, καὶ ἔχουσι δολιωτάτην μιμητικήν. Ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτελοῦσι τὰ αἰσθήματα αὐτῶν κατὰ τρόπον στενόχωρον καὶ δειλόν· δι' ἑκάστης κινήσεως αὐτῶν φαίνονται ὡς νὰ ζητῶσι συγγνώμην εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κόσμῳ· φαίνονται πάντοτε ἕτοιμοι νὰ ὑπεκφύγωσιν, ὡς γάτοι, οἵτινες περιστρέφοντες ἀνησύχους ὀφθαλμούς, κυττάζουσι πῶς νὰ διαφύγωσιν κάτωθεν θύρας ἢ ἄνωθεν τείχους τινός. Δι' αὐτὸ δὲν πταίει ἡ ἑβραϊκὴ φυλή, ἀλλ' ἡμεῖς οἵτινες ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας κατεδιώξαμεν αὐτὴν μετὰ τόσῳ εὐαγγελικῆς συμπαθείας.

Ἐν συνόλῳ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ἐν Εὐρώπῃ ἐκδήλωσις αἰσθημάτων διαχυτικὴ καὶ συγκεντρωτική. Ἡ πρώτη εὑρίσκεται παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς, τοῖς Γάλλοις, τοῖς Σλάβοις, τοῖς Ρώσσοις, καὶ ἡ δευτέρα παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, τοῖς Σκανδιναυοῖς, τοῖς Ἱσπανοῖς. Δύναταί τις ἐπίσης νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ὡραία καὶ πλήρης χάριτος ἐκδήλωσις αἰσθημάτων, ἡ τῶν ἑλληνολατινικῆς καταγωγῆς φυλῶν, καὶ ἑτέρα τραχεῖα, ἐπιτετηδευμένη, ἄνευ ἀφελείας, ὡς ἡ τῶν Γερμανῶν, τῶν Ἄγγλων, καὶ τῶν Σκανδιναυῶν.

Μετάφρασις. Μ'

Τὸ ποσὸν τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ τηλεγραφικῶν ἀποστολῶν καταπληκτικὴν αὔξησιν ἔλαβε κατὰ τὰ δώδεκα τελευταῖα ἔτη. Κατὰ τὸ 1871 ἡ ἐπαρχία τῆς κυρίως Ἀγγλίας ἀπέστελλε 5,300,000 τηλεγραφήματα, τὸ Λονδῖνον 2,900,000 ἡ Σκωτία 1,000,000 καὶ ἡ Ἰρλανδία 606,000. Κατὰ τὸ 1883—1884 ἡ κυρίως Ἀγγλία ἀπέστειλε 15,000,000, τὸ Λονδῖνον 12,700,000, ἡ Σκωτία 3,300,000, ἡ Ἰρλανδία 2,000 000 ἤτοι 32,000,000 τηλεγραφήματα ἀπέναντι 9 ἑκατομμυρίων κατὰ τὸ 1871. Αἱ εἰσπράξεις τῶν τηλεγραφικῶν γραφείων ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τῆς 1 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 31 τοῦ παρελθόντος Μαΐου ἀνέρχονται εἰς 7 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 78.

'Αριθ. 498 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 14 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 451.

ΙΒ'

Εἴπομεν ὅτι οἱ Στρατιῶται ἦσαν ἱππεῖς τιμαριοῦχοι, ὑπὸ διαφόρους ὑποχρεώσεις νεμόμενοι τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος χορηγουμένας αὐτοῖς στρατείας· αἱ στρατεῖαι αὗται σπανίως διδόμεναι εἰς ἁπλοῦς εὐνοουμένους τοῦ στέμματος, συνήθως κατεκτῶντο διὰ τῆς σπάθης· διὰ ταύτης μετέβαλον οἱ ἀκρῖται τὰς κλεισούρας εἰς θέματα. Τὸ αὐτὸ στρατιωτικὸν σύστημα ἐπικρατεῖ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Αἰτωλίᾳ ἐπὶ τῆς Ἐνετοκρατίας, ὡς μανθάνομεν ἐκ πολλῶν δουκικῶν διατάξεων ἢ βουλλῶν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Σανούτου διηγουμένου πῶς ὁ Στρατιώτης Δημήτριος ὁ Παλαιολόγος ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς Γερουσίας τὴν ἄδειαν ν' ἀνεγείρῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ τὰ φρούρια τοῦ Φαναρίου καὶ Καστρίου, ὅπως ἐκεῖθεν πολεμῇ τοὺς Τούρκους. Ἄλλοι Στρατιῶται λαμβάνουσι τὰ πρὸς τὸν λακωνικὸν κόλπον φρούρια τοῦ Ῥαμπάνου καὶ Βατίκων ὅπως ἐπιτηρῶσι τὰς ἀποβάσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων κατασυντρίψασα τοὺς Στρατιώτας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἔρριψε μέγαν ἀριθμὸν Ἀκαρνάνων, Αἰτωλῶν, Δωριέων καὶ Ἀγραφιωτῶν εἰς Πελοπόννησον· οὗτοι μὴ ἔχοντες ἰδίας στρατείας ἐπρονοιάσθησαν, δηλαδὴ ἐγένοντο μισθωτοὶ (provisionati) τῆς Δημοκρατίας· διὰ τοιούτων ἀλλεπαλλήλων μεταναστεύσεων ἐσχηματίσθη τὸ μέγα Στρατιωτικὸν φυτώριον τῆς Ἀργολίδος, ἐξ οὗ ἐπὶ μίαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα παραλαμβάνονται οἱ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης μισθοφόροι Στρατιῶται· διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ὄνομα τῶν Στρατιωτῶν ἐν Γαλλίᾳ κατέστη συνώνυμον τῷ Ἀργείῳ ἢ Argoulet, ὡς ἔλεγον οἱ Γάλλοι διαφθείραντες τὴν πατρίδα τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν (Ἀργολίδα).

Ἐνῷ οἱ πρῶτοι ἱστορικοὶ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, οἱ καλῶς γνωρίσαντες τοὺς Argoulets, ἐτυμολογοῦσι τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Ἀργολίδος, ὁ père Daniel προτιμᾷ νὰ θεωρήσῃ τὴν λέξιν ὡς μυστηριώδη· ὁ Littrè οὐδεμίαν ἐπρότεινεν ἑρμηνείαν· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Susane ἐτυμολογεῖ τὸν argoulet ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου ἰταλικοῦ arcoleto, λέγων «οἱ argoulets, οὓς κλασικοί τινες ἱστορικοὶ ἐξέλαβον ὡς ἱππεῖς ἐξ Ἀργολίδος, ἦσαν *πιθανῶς* ἐν ἀρχῇ τοξόται Ἰταλοί, arcoleti. Ἐν ἔτει 1499 ἡ Γαλλία προσέλαβεν εἰς ὑπηρεσίαν της 2000 τοιούτους, ἀριθμὸν δυσανάλογον πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ παλαιοῦ βασιλείου τοῦ Ἀγαμέμνονος» [1]). Ἂν ὁ Γάλλος στρατηγὸς ἐγίνωσκε τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις κατάστασιν τῆς Ἀργολίδος δὲν θὰ ἔγραφε τὸν τελευταῖον χαριεντισμόν· ὁ Χαλκοκονδύλης γράφει ὅτι ἐν τῇ ἁλώσει τοῦ Ἄργους ἐλήφθησαν ὑπὸ Μωάμεθ Β' τριάκοντα χιλιάδες αἰχμαλώτων, ἀποικισθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς λέγει ὁ Κριτόβουλος [2]). Ἐν ἔτει 1520 μόνη ἡ πόλις τοῦ Ναυπλίου περιεῖχε 9,431 ψυχὰς μετὰ δὲ τῆς περιοχῆς της 13,299, ὡς γράφει ἡ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ ἁρμοστοῦ Βίκτωρος Διέδου [3]). Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει φρουροῦσιν ἐν ἔτει 1500 Στρατιῶται 1500, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἱερωνύμου Κονταρίνη (ἐν Σανούτῳ). Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν σημαίνουσιν ἀπέναντι ῥητῶν συγχρόνων μαρτυριῶν περὶ τῆς ἐξ Ἀργολίδος καταγωγῆς τῶν Στρατιωτῶν· παραλείπων τὸν Κοριολάνον Κιπικὸν καὶ τὸν Λουδοβῖκον da Porto, μνημονεύω μόνον τὸν Φίλιππον de Commines, διότι οἱ λόγοι τοῦ διασήμου τούτου πολιτικοῦ, τοῦ καλῶς γνωρίσαντος τοὺς ἐν Εὐρώπῃ Στρατιώτας, εἶνε ἀρκετὴ διὰ τὸν γάλλον στρατηγὸν μαρτυρία· ἰδοὺ δὲ τί ἐκεῖνος γράφει «ils etoient (οἱ Στρατιῶται) tous Grecs, venus des places que les Venitiens y ont, les uns de Napoli de Romanie, autres d' Albanie (VIII, 5)» καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ μνημονευόμενον γεγονὸς ἐπισφραγίζει τοὺς ἡμετέρους λόγους· καὶ πρῶτον ὀφείλομεν νὰ πα-

[1]) Histoire de la cavalerie Française, I, σ. 72—73.

[2]) «Ἀνδράποδα δὲ λέγεται γενέσθαι ἐντεῦθεν τοῖς Τούρκοις ὡς τρισμύρια.» Χαλκ. Π. 51. Κριτόβουλος, XIV, 3.

[3]) Μνημεῖα ἑλλην. ἱστορίας, VI, σ. 249.

ρατηρήσωμεν ὅτι ὁ ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ, σημειώσας ἐν ἔτει 1499 τὴν πρόσληψιν τῶν 2000 Στρατιωτῶν, ἐσύγχυσε χρονολογίας καὶ πράγματα· ἄλλοι οἱ ἐν ἔτει 1499 ὑπηρετήσαντες ἐν Γαλλίᾳ πρῶτοι Στρατιῶται, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπ' οὐδενὸς χρονογράφου ὁρίζεται, καὶ ἄλλοι οἱ 2000, οἱ μετὰ ὀκτὼ ἔτη παρευρεθέντες ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Γενούης (1507)· στρατηγὸς τῶν τελευταίων τούτων ἦτο ὁ Μερκούριος Μπούας, ὃν οἱ γάλλοι ἱστορικοὶ ἀποκαλοῦσι «le capitaine grec Mercurio.» Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μπούας ὑπηγόρευσε τὰ στρατιωτικά του κατορθώματα εἰς τὸν Στρατιώτην Ἰωάννην τὸν Κορωναῖον, ὅστις ἐξέθηκε ταῦτα ἐν μεγάλῳ ἱστορικῷ ποιήματι· τὸ σύγγραμμα ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις [1]), ὁλόκληρον δὲ τὸ δέκατον τμῆμα τοῦ ποιήματος ἀφορᾷ εἰς αὐτὴν τὴν ἅλωσιν τῆς Γενούης· αὐτὸς ὁ Στρατιώτης μᾶς λέγει ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ, οἱ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὁδηγηθέντες ἐν Γενούῃ ἱππεῖς ἦσαν Ἀλβανοὶ Πελοποννήσιοι:

μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορηὰν εἶχε Μακεδονίταις.

Ἐν τῇ λεπτομερεῖ καταγραφῇ τῶν ἐν Γενούῃ ὑπὲρ Γαλλίας πολεμησάντων ὁ γάλλος ταγματάρχης E. Hardy [2]) σημειοῖ μὲν τοὺς 2000 Στρατιώτας τοῦ Μερκουρίου, οὐδένα ὅμως Ἰταλὸν arcoleto.

ΙΓ'

Ἐνῷ οἱ δεσπόται τῆς Πελοποννήσου κατετρίβοντο εἰς παιδαριώδεις διαμάχας, καὶ ἐξευτελίζοντο πρὸ τῶν Τούρκων, οἱ Στρατιῶται μόνοι μνημονεύονται ὑπὸ Χαλκοκονδύλου, Σπανδουγινοῦ καὶ Κριτοβούλου ὡς διαπράξαντες ἡρωϊκά τινα ἔργα, τιμῶντα τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα. Τὸ ὑπὸ Μωάμεθ Β' λεχθὲν περὶ τοῦ γενναίου ὑπερασπιστοῦ τοῦ Μουχλίου, Παλαιολόγου τοῦ Γρίτσα «ὅτι μόνον τοῦτον εὗρεν ἄνδρα ἐν μέσῳ ἐλάφων», δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τοὺς κατὰ τοῦ αὐτοῦ πορθητοῦ ἡρωϊκῶς ἀντιταχθέντας Στρατιώτας τοῦ Γαρδικίου, τοῦ Σαλμενίκου, τῆς Βαρδούνιας, τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλων Πελοποννησιακῶν φρουρίων. Εἴδομεν τὸν αὐτοκράτορα Κανταχουζηνὸν χαρακτηρίζοντα τοὺς Πελοποννησίους ὡς πολιτικομανεῖς, καὶ πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. Τὸ παλαιὸν ἑλληνικὸν νόσημα, ἡ διχόνοια, εἶνε ἡ μόνη αἰτία δι' ἣν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀνέδειξεν ἕνα Καστριώτην, καὶ τοσοῦτοι ἡρωϊκοὶ βραχίονες κατέστησαν ἄχρηστοι ἐν τῇ πατρίδι ἵνα μισθοφορήσωσιν ἐν τῇ ξένῃ. Ὁ Κριτόβουλος χαρακτηρίζει οὕτω τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας· «οἱ γὰρ ὑπὸ σφίσιν (τοῖς Δεσπόταις) ὄντες τῶν ἐν τέλει, καὶ ἀρχὰς ἔχοντες καὶ προσόδους μεγάλας πόλεων καὶ φρουρίων ἐπιστατοῦντες, οὐ καρπούμενοι (γράφε οὐκ ἀρκούμενοι) τούτοις, ἀλλ' ἀπληστίᾳ τε γνώμης καὶ μοχθηρίᾳ τρόπων ἀεὶ τοῦ πλείονος ἐφιέμενοι, καὶ νεωτέρων ἐπιθυμοῦντες, στασιάζοντές τε ἦσαν ἐν ἀλλήλοις αὐτοὶ καὶ πολεμοῦντες» (X, 19). Τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς φράσεις γράφουσι καὶ οἱ Ἐνετοὶ προνοηταὶ εἰς χαρακτηρισμὸν τῶν αὐτῶν Στρατιωτῶν.

Οἱ Τοῦρκοι καλῶς σπουδάσαντες τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων Στρατιωτῶν, διὰ λεπτῆς πανουργίας κατώρθωσαν, προσοικειούμενοι τοὺς ἀσθενεστέρους τὸν χαρακτῆρα, καὶ διὰ τούτων προσηλυτίζοντες τοὺς δυσκάμπτους, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τηρήσεως καὶ ἐπαυξήσεως τῶν οἰκογενειακῶν προνομίων, ν' ἀναρριπίσωσιν ἐν Πελοποννήσῳ τὸν ἄσβεστον δαυλὸν τῆς διχονοίας· ἡ τουρκικὴ πολιτικὴ διαφαίνεται ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἰωαννίτας ἄρχοντας γνωστῇ ἐπιστολῇ τοῦ Σινὰν πασᾶ καὶ ἐν τῇ ἐξῆς αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιώτας· «ἐν πρώτοις ἄρχον κῦρ Σφρατζῆ, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ κῦρ Μανουὴλ Ραοὺλ, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ κῦρ Σοφιανέ, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ Λάσκαρι, κῦρ Δημήτρι, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ Διπλοβατατσαῖοι Καλακαῖοι, Παγωμεναῖοι, Φραγκοπουλαῖοι, καὶ Σγουρομαλλαῖοι, καὶ Μαυροπαπᾶ, καὶ Φιλανθρωπιναῖοι καὶ Πετρο-Μπούγιοι καὶ εἰς ὅσους ἄλλους θελήσουν νάρθοῦν, ὅλους χαιρετᾷ σας ἡ αὐθεντία μου. Νὰ ἐγνωρίσετε τὸ πῶς ἦλθεν ἐδῶ ὁ τιμημένος μου ἄγος ὁ Χασάμπεϊς, καὶ ἀνέφερεν τῆς αὐθεντίας μου τὸ πῶς θέλετε νάρθῆτε νὰ ἦσθε ἐδικοί μου· εἰς τοῦτο γυρεύετε ὁρισμὸν τῆς αὐθεντίας μου· εἰς τοῦτο στέλνω σας τὸν αὐτόν μου ὁρισμόν, καὶ ὀμνέγω σας εἰς τὸν μέγαν μας προφήτην τὸν Μουάμεθ, τὸν πιστεύομεν ἡμεῖς οἱ Μουσουλμάνοι καὶ εἰς τὰ ἑπτά μας μουσάφια, καὶ εἰς τὰς 324 χιλιάδας προφήτας μας, καὶ εἰς τὸ σπαθὶ ὁποῦ ζώνομαι, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου τοῦ Χοδοβικιάρη, ὅτι ἀπὸ τὰ πράγματά σας καὶ ἀπὸ τὰ παιδιά σας, καὶ ἀπὸ τὰ κεφάλια σας, καὶ ἀπὸ πᾶσά σας πρᾶγμα τίποτας νὰ μὴν σᾶς ἐγγίσω, ἀμμὲ νὰ σᾶς ἀναπαύσω νὰ ἦσθε κάλλιον παροὺ πρῶην. Καὶ διὰ τὸ ἀξιόπιστον ἐδόθη ὁ αὐτός μου ὁρισμός.»

Τὴν αὐτὴν συνετὴν πολιτικὴν ἐφήρμοσαν οἱ Τοῦρκοι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐν πολέμῳ ἡττηθέντας Στρατιώτας, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος ἐν τῇ ἁλώσει τοῦ Γαρδικίου· «προσεφέρετο (ὁ Μωάμεθ Β') καλῶς γε τούτοις, καὶ πάντας ἐφύλασσε σῶς ἐν τοῖς ὑπάρχουσι πᾶσι, καὶ ἀσινεῖς ὅλως τῶν ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ πολέμου κακῶν.» Ὡς εἴπομεν, ἡ πρὸς τοὺς Στρατιώτας πολιτικὴ τῶν σουλτάνων ἐνεκαινίσθη ὑπ' αὐτῶν τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους. Οἱ πρῶτοι ἐν Εὐρώπῃ περάσαντες σουλτάνοι ἐφαρμόζουσιν αὐτὸ τὸ παλαιὸν σύστημα τῶν λιμιταναίων ἢ ἀκριτῶν. Ὡς

[1]) Σάθα ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα, τόμ. Α'.

[2]) Les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 19.

οἱ Βυζαντινοὶ Στρατιῶται καὶ ἀκρῖται ἀνεγνωρίζοντο κύριοι τῆς ὑπ' αὐτῶν κατακτωμένης γῆς, οὕτω καὶ οἱ τὸν Ὀρχάνην καὶ Ἀμουράτην Α' συνοδεύσαντες ἐν Εὐρώπῃ Ἀσιανοὶ ἱππόδρομοι σχηματίζουσι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ, Σερβίᾳ, Βλαχίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ πρῶτα τουρκικὰ τιμάρια, ὡς λέγει ὁ Χαλκοκονδύλης (ΙΙ, 59). Οἱ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ὀνομαζόμενοι ἱππόδρομοι εἶναι οἱ τουρκιστὶ λεγόμενοι Ἀκιντζῆδες (Στρατιῶται), οἱ corradori τῶν ἐνετῶν χρονογράφων. Μνημονεύσαντες τὸν πρῶτον διοργανισμὸν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, εἴπομεν ὅτι οἱ Ἀκιντζῆδες ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται, ὡς δηλοῖ τό τε ὄνομα καὶ ἐπιτήδευμά των. Οὕτω τοὺς μεταφράζουσι καὶ αἱ ἐνετικαὶ ἐκθέσεις «Ackingi, zoè Stradiotti» [1]. Ἂν καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀναβιβάζουσι τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀκιντζήδων εἰς τὸν Ἐρτογρούλην, τὸ πιθανώτερον, ἢ μᾶλλον βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ὀφείλουσιν οἱ πρῶτοι σουλτάνοι εἰς τὸν πρῶτον αὐτῶν πιστὸν φίλον καὶ σύμμαχον, τὸν ἐξωμότην Στρατιώτην Μιχάλην τὸν Σφηνοπώγωνα, διότι ἄλλως ἀποβαίνει ἀκατανόητον πῶς ἡ γενεὰ τοῦ Μιχάλη τούτου, οἱ Μιχάλογλοι, κληρονομικῶς διοικεῖ τοὺς Ἀκιντζῆδες, ὡς οἱ Ἑτμάνοι τοὺς Κοζάκους· δεύτερον σπουδαῖον τεκμήριον τῆς πρὸς τοὺς Στρατιώτας σχέσεως τῶν Ἀκιντζήδων εἶνε αὐτὴ ἡ παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦσα παράδοσις ὅτι συγγενεύουσι πρὸς τοὺς ἡγεμονικοὺς οἴκους τῆς Σαβοΐας καὶ Γαλλίας. Ὁ Hammer (V, 386) ἐξηγεῖ τὴν παράδοσιν ταύτην ἐκ συγγενείας τῶν Μιχαλόγλων πρὸς τοὺς Παλαιολόγους, τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ Μιχάλης κατήγετο ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐξ οὗ καὶ ὁ Στρατιώτης Κωνσταντῖνος Ἀριανίτης ὁ ἀντιβασιλεὺς τοῦ Μομφερράτου, περὶ οὗ κατωτέρω. Ἕτερον τεκμήριον τῆς μεταξὺ τῶν δύο στρατιωτικῶν ταγμάτων σχέσεως εἶνε ὅτι, καθὼς ὁ Στρατιώτης συγχέεται πρὸς τὸν κλέφτην, οὕτω καὶ ὁ Τοῦρκος ἱππόδρομος ἀντιστοιχεῖ πολλάκις πρὸς τὸν grassatore καὶ sacchegiatore τῶν Ἰταλῶν [2].

Ὁ Χαλκοκονδύλης δὲν μνημονεύει ὅτι τοιοῦτοι Ἀκιντζῆδες εἰσέβαλον καὶ κατῴκησαν ἐν Πελοποννήσῳ· καὶ μὲν ὁ Μερκούριος Μπούας λέγει

ἔγεμεν ὅλος ὁ Μορηᾶς κουρσάρους χαραμῆδες,

ἀλλ ὁ στῖχος δύναται νὰ ἐννοῇ ἄλλους κουρσάρους· ἄλλως τε ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος πατριάρχου Νεκταρίου βεβαιούμεθα ὅτι ἡ Πελοπόννησος κατείχετο ὑπὸ *μόνων χριστιανῶν σπαήδων*. Οὔτε δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι οἱ πρῶτοι νοήμονες σουλτάνοι διεκύβευον διὰ τοιούτου βιαίου μέτρου τὴν ἐπιτήδειον πολιτικήν των συνισταμένην εἰς τὴν διὰ πάσης θυσίας προσοικείωσιν τῶν Στρατιωτῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς πολιτικῆς ἦτο καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ λεγομένου *πρωτογέρου τοῦ Μοραίως*, εἰς ὃν ἐδόθη μεγάλη ἐξουσία, ἀφοῦ ὁ πρωτόγερος οὗτος ἠδύνατο καὶ αὐτὸν τὸν σουλτάνον ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἐν Ἑνετίᾳ. Οἱ πρωτόγεροι τῆς Πελοποννήσου ἦσαν Ἕλληνες τὴν καταγωγήν, τὴν γλῶσσαν καὶ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα, ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος, ὁ ἐντολῇ τῆς Γερουσίας ξενίσας τὸν πρωτόγερον Νικόλαον Ἀριανόν, ἐλθόντα εἰς Ἑνετίαν πρὸς διαπραγμάτευσιν ἐκκρεμῶν σουλτανικῶν ὑποθέσεων. Ὁ τότε πρωτόγερος ἦτο ὁ μεσάζων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ἀρχαιότερος φαίνεται ὁ πρωτόγερος τῆς Ρούμελης (gretia), ἐν ἀρχῇ Ἕλλην, ἀλλ' ὕστερον ὡς ἄχρηστος ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ Τούρκου. Οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιβουλευθεὶς καὶ ἐξευτελισθεὶς καὶ ὁ τῆς Πελοποννήσου πρωτόγερος, κατήντησεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν ἄσημον διαλαλητὴν τοῦ χωρίου, τὸν ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον *τελάλην* λεγόμενον. Τὴν τύχην τοῦ πρωτογέρου ἤθελεν ἐπὶ τέλους ὑποστῇ καὶ ὁ πρὸς τοὺς πονηροὺς Ἀσιανοὺς συνθηκολογήσας Στρατιώτης, ἂν ἡ φιλοτιμία δὲν τῷ ἐπέβαλε τὴν πρὸς τὰ βουνὰ ὁδὸν ὡς ἐντιμοτέραν τοῦ ἀστικοῦ ἐξευτελισμοῦ. Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν γυμνοτέραν τὴν πρὸς τοὺς Στρατιώτας πονηρὰν πολιτικήν.

ΙΔ'

Ὑπερμεσούσης τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Πελοπόννησος διεμερίζετο εἰς Στρατιώτας ὑπηκόους τοῦ σουλτάνου, καὶ ὑποτελεῖς τῆς Δημοκρατίας· οἱ τελευταῖοι φαίνονται πολυαριθμότεροι τῶν πρώτων, ἀφοῦ περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος μνημονεύονται ἐν μὲν τῇ Μεθώνῃ 7000, ἐν δὲ τῇ Κορώνῃ 5000, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις φρουρίοις ἀρκετοί. Οἱ πλεῖστοι τῶν Στρατιωτῶν τούτων, ἐπήλυδες ἐκ Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν τῶν τιμαρίων των ἦλθον εἰς τὰ ἐνετικὰ φρούρια καὶ ἔλαβον γενναίας ἐπιχορηγήσεις· ἀλλὰ καὶ οἱ διατηρήσαντες τὰς πατρικὰς στρατείας Πελοποννήσιοι, ὡς οἱ Ῥάλαι, οἱ Ἀνδρομίδαι, οἱ Κλαδάδες, καὶ οἱ Παλαιολόγοι παρεχώρησαν ταύτας εἰς τοὺς ἐνετοὺς ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἀσφαλείας τῶν γυναικοπαίδων καὶ τῆς κινητῆς αὐτῶν περιουσίας ἐν τοῖς ὀχυροῖς παραλίοις φρουρίοις. Πάντες οὗτοι ἐπιτρέχοντες τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην χώραν, σφάζουσι, λεηλατοῦσι, πυρπολοῦσι, καὶ λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους, οὓς ἐξαγοράζουσιν οἱ οἰκεῖοι· τὴν τιμὴν Τούρκου αἰχμαλώτου ὁρίζει ὁ Σανοῦτος εἰς 60 δουκάτα· οὐδεὶς σπείρει, οὔτε ἐμπορεύεται, πέριξ δὲ παντὸς Στρατιωτικοῦ φρουρίου ἐξαπλοῦται ἡ μεγάλη ἐκείνη ἐρημία, δι' ἧς οἱ ἀκρῖται ἐξασφαλίζουσι τὰς κλεισούρας των. Οἱ ἐν τῇ ἀν-

[1] Sanuto, Diarii, VII, 267.

[2] Hammer, Empire ottoman, V, 131. Ὁ Παῦλος Ἰόβιος τοὺς ἀποκαλεῖ «gran ladroni e stradaroli cruedeli»

τιπέραν ἀκτῇ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου Στρατιῶται συγκεντρωμένοι ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ναυπάκτου ζῶσιν ἀπὸ μόνης τῆς λείας, ἀφ' ἧς πληρόνουσιν εἰς τὸν ἐνετὸν ἁρμοστὴν τὴν δεκάτην· οἱ Στρατιῶται οὗτοι περιγράφονται ὡς οἱ πτωχότεροι ἁπάντων, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ προνοιασμένοι λαμβάνουσι γλίσχρον μισθόν, πληρονόμενον εἰς ἑπτὰ μόνας μηνιαίας δόσεις, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο τοῖς μετρητοῖς, αἱ δὲ πέντε εἰς σῖτον· καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι δὲ ἡ Αἰτωλικὴ πόλις φημίζεται ἐπὶ τῇ πενίᾳ τῶν φρουρῶν της, ὅθεν ἡ παροιμία «φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ».

Παρὰ τοὺς Στρατιώτας τούτους μνημονεύονται καὶ οἱ λεγόμενοι Καμπῖται, ἤτοι πεδινοί, οἱ πρόγονοι τῶν Ὑδραίων, Πετσιωτῶν καὶ Κρανιδιωτῶν· κατέχοντες τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀραχναίου ὄρους μέχρι τοῦ Σκυλλαίου ἄκρου χώραν, ἐνέμοντο ὡσεὶ ἀνεξάρτητοι τὴν παλαιὰν Ἐπιδαυρίαν, Τροιζηνίαν καὶ Ἑρμονίδα. Ψιλῷ ὀνόματι ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ, κατασκηνοῦσιν εἰς ὀχυρὰς κατούνας (cantoni) ἢ φουσάτα, καὶ ζῶσιν ἀπὸ γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας· ἀκόμη δὲν ἐπάτησαν τὴν θάλασσαν, διότι οὐδὲν πλοῖον κατέχουσιν. Ἐν μέσῳ τῶν κατουνῶν τούτων ἐγείρονται τρία φρούρια, τὸ Καστρί, τὸ Θερμίσι καὶ τὸ Κρανίδι, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀνήκει εἰς τοὺς τιμαριούχους Παλαιολόγους καὶ Ἀλβέρτους, τὸ ἀπόρθητον Θερμίσι ἐκτισμένον ἐπὶ ἀπορρῶγος βράχου, φρουρεῖται ὑπὸ Ἐνετῶν, καὶ προστατεύει τὰς ὑποκειμένας ἁλυκάς, ὧν ἡ πρόσοδος ἀναβαίνει εἰς 50, 000 μόδια ἢ 100, 000 ἐνετικὰ στάρα ἅλατος, ὡς καὶ τοὺς παρὰ τῷ φρουρίῳ ἐπεκτεινομένους ἀγροὺς τῶν ἐν Ναυπλίῳ Στρατιωτῶν· τὸ Κρανίδι μόλις μνημονευόμενον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1531, ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Καμπιτῶν χρησιμεύει εἰς συνέντευξιν καὶ ἄσυλον τῶν κουρσευόντων τὰς Τουρκικὰς χώρας.

Οἱ Καμπῖται, καίτοι λαλοῦντες πρὸς τῇ ἑλληνικῇ καὶ τὴν Ἀλβανικήν, θεωροῦνται ὑπὸ τῶν περιοίκων Ἑλλήνων ὡσεὶ γηγενεῖς. Τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1480 ἦλθεν εἰς τὴν Ἀργολίδα ἐπιτροπὴ Τούρκων καὶ Ἐνετῶν πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐν τῇ συνθήκῃ μνημονευομένων ὁρίων τοῦ Ναυπλίου· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ Ἐνετοῦ πρεσβευτοῦ Ἰωάννου Δαρείου, τοῦ πρωτογέρου τῆς Ρούμελης Σινάνμπεη, τοῦ φλαμπουριάρου τοῦ Μοραίως καὶ ἁπάντων τῶν κατήδων, τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ, τοῦ ἐπισκόπου, τῶν προὐχόντων πολιτῶν καὶ κληρικῶν, συνεζήτησε καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἀλβανικῶν κατουνῶν· πλὴν τῶν ἄλλων ὁ ἐπίσκοπος Ναυπλίου, καὶ οἱ ὑπὸ τοὺς Ἐνετοὺς καὶ Τούρκους προὔχοντες ἐνόρκως κατέθεσαν ὅτι οἱ Καμπῖται κατέχουσι τὴν χώραν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων (ab antiquo).

Οἱ Καμπῖται ὠνομάζοντο οὕτω, οὐχὶ μόνον διότι κατῴκουν πεδιάδας, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάκρισιν ἑτέρων Στρατιωτῶν, οἵτινες ὠχυρωμένοι ἐπὶ τῶν ἀκρωρειῶν τοῦ Παρθενίου, τοῦ Πάρνωνος καὶ τοῦ Ταϋγέτου, ἤτοι ἐπὶ τῶν λεγομένων ζυγῶν τῆς Τσακονιᾶς, καὶ τῆς Μάνης ἔφερον διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα Ζυγιῶται, δηλαδὴ ὀρεινοί· τὸ ὄνομα τῶν Ζυγιωτῶν, τοὺς ὁποίους εἷς λόγιος Ἕλλην συνέχυσε πρὸς τοὺς Ἀτζιγγάνους, παράγεται ἐκ τοῦ καὶ παρὰ τοῖς ἁμαρτωλοῖς λεγομένου ζυγοῦ, τοῦ λατινικοῦ jugum = ἀκρώρεια· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ κατέχοντες τὰς ἀκρωρείας τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλύμπου λέγονται Ζυγανοὶ (Παχυμέρης). Εἰς τὰ ἐνετικὰ ἔγγραφα οἱ ζυγοὶ τῆς Πελοποννήσου λέγονται καὶ trachie καὶ brazzi ὅθεν καὶ τὰ μέχρις ἡμῶν παρὰ τοῖς ἰταλοῖς ναυτικοῖς λεγόμενα Brazzo di Maina, καὶ Brazzo di Zaconia· καὶ τὸ μὲν trachie εἶνε καθαρὰ ἑλληνικὴ λέξις, τραχεῖα, ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἔτι λεγόμενος τράχονας, τὸ δὲ brazzo ἁπλῆ παραφθορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *βράχου*. Τοὺς ζυγιώτας τοῦ Ταϋγέτου ὁ Χαλκοκονδύλης ὀνομάζων Βράχους θεωρεῖ ὁμοφύλους τοῖς ἐν Πίνδῳ (Βλάχοις). Εἶνε δὲ ἀκατανόητον πῶς ὁ Hopf παρανοήσας τὸν Ἕλληνα ἱστορικόν, βασίζει ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου τὴν θεωρίαν του περὶ τῆς ἐκ Σλάβων καταγωγῆς τῶν Τσακόνων! Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Ἀθηναῖος ἱστορικὸς συγχέει τοὺς Βλάχους πρὸς τοὺς Σλάβους, ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη ἀρχὴν ἔχουσα τὴν κοινότητα τῶν σλαβωνικῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἀκόμη διατηροῦσιν οἱ Ρωμοῦνοι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις, καὶ παρ' ἄλλοις νεωτέροις ἐπεκράτησε. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι ὁ μὲν Χαλκοκονδύλης ἀποκαλεῖ τοὺς Ζυγιώτας τοῦ Ταϋγέτου ὁμοφύλους πρὸς τοὺς ἐν Πίνδῳ Βλάχους, τούτους δὲ ὁ Κανταχουζηνὸς ὀνομάζει Ἀλβανούς· οὐδεὶς δὲ ἠρνήθη ὅτι Ἀρβανιτόβλαχοι κατῴκησαν ἐν Πελοποννήσῳ, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ πρὸς τούτους ὅλως διάφοροι Σλάβοι. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ παρὰ Βυζαντινοῖς ἐπικρατοῦντος ἐθνολογικοῦ κυκεῶνος ἀναφέρομεν ὅτι Κανανός τις Λάσκαρις θεωρεῖ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ζυγιώτας ὡς ἐκ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης μεταναστεύσαντας, τὸν Κανανὸν δ' ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ ἐν Γράτζ καθηγητὴς Μέγερ ἀνέλαβε τὸ φοβερὸν ἔργον νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἁπαξάπαντες οἱ Ἀλβανοὶ ἀνήκουσιν εἰς μυστηριώδη τινὰ Βαλτικὴν φυλήν! Ἂν ἐπὶ τέλους ἐννοοῦμεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ μελετήσωμεν εὐσυνειδήτως τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν, ἂς σπουδάσωμεν τὰς ἱστορικὰς πηγὰς διὰ μόνων τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν θαμβῶν διοπτρῶν τῶν ξένων. Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐν καὶ μόνον ἀντεγράφομεν καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐφηρμόζομεν, τὸ πολυσήμαντον δόγμα τῶν Ἰταλῶν La Grecia farà da sé.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΒ'

Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶχε νυμφευθῆ ἀνώτερόν τινα ἐπαρχιακὸν ὑπάλληλον. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ εἶχεν εἰσαχθῆ παρὰ τῇ μαρκησίᾳ Βιλλεμέρ, ὅτε αὕτη διέμενε τὸ θέρος εἰς ἐκτεταμένον τι κτῆμά της, ὅπερ εἶχε πωλήσει ἔπειτα ἵνα ἐξοφλήσῃ τὰ χρέη τοῦ πρεσβυτέρου της υἱοῦ. Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶχε τὴν ἰδιοφυᾶ ἐκείνην φιλοδοξίαν, περιωρισμένην συνάμα καὶ ἐπίμονον, ἧς ἀξιοσημείωτα δείγματα παρέχουσι συνήθως αἱ γυναῖκες ὑπαλλήλων, μικρῶν ἢ μεγάλων. Ν' ἀναδειχθῇ ἵνα διακριθῇ, καὶ νὰ διακριθῇ ἵν' ἀναδειχθῇ, ἦτο ἡ μόνη σκέψις, τὸ μόνον ὄνειρον, ἡ μόνη ἀρχὴ τῆς μικρᾶς ἐκείνης γυναικός. Πλουσία ἀλλ' ὄχι ἐξ εὐγενῶν, προσήνεγκε τὴν προῖκά της εἰς εὐγενῆ τινα κατεστραμμένον, τὸ μὲν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἐγγύησίς του πρὸς ἀπόκτησιν οἰκονομικῆς τινος θέσεως, τὸ δὲ ἵνα λαμπρύνῃ τὸν οἶκόν του. Εἶχε κάλλιστα ἐννοήσει, ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν τοῦ βίου, τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς ἀπόκτησιν μεγάλης περιουσίας εἶνε νὰ ἔχῃ τις ἱκανὴν καὶ νὰ δαπανᾷ αὐτὴν μεγάλως. Εὔσαρκος, δραστηρία, εὔμορφος, ψυχρὰ καὶ ἐπιτηδεία, ὑπελάμβανε δόσιν τινὰ ἐρωτοτροπίας ὡς καθῆκον τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς θέσεως, κ' ἐκόμπαζεν ἐνδομύχως, ὅτι κατεῖχε καὶ ἤσκει τὴν βαθεῖαν ἐκείνην ἐπιστήμην, ἥτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπόσχεταί τις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀλλ' οὐδέποτε διὰ τοῦ καλάμου ἢ τῶν χειλέων, νὰ γεννᾷ ὀρέξεις ἀλλ' οὐχὶ αἰσθήματα, καὶ ν' ἀποκτᾷ τὸ ποθούμενον ἐκ συναρπαγῆς, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπιθυμεῖ ἢ κἂν ὅτι τὸ ζητεῖ. Ἵνα ἔχῃ δὲ πάντοτε ἐν ἀνάγκῃ φίλους χρησίμους, ἐλάμβανεν αὐτοὺς ἀδιακρίτως, ἔβλεπε κ' ἐδέχετο πάντας χωρὶς ἐκλογῆς, ἐξ ἀγαθότητος ἢ προσποιητῆς ἐλαφρίας, εἰσεχώρει τέλος εἰς τοὺς αὐστηροτέρους τῶν οἴκων, καὶ κατώρθου ταχέως νὰ γίνεται ἀναγκαία.

Οὕτως ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶχε παρεισδύσει μεταξὺ τῶν οἰκείων τῆς κυρίας Βιλλεμέρ, καί τοι πολλὰς εἶχεν ἡ εὐγενὴς κυρία προκαταλήψεις κατὰ τῆς καταγωγῆς της, τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ ἔργου τοῦ συζύγου της. Ἀλλ' ἡ Λεοντία Δαργλὰδ ἐπεδείκνυε παντελῆ ἔλλειψιν πολιτικῶν φρονημάτων, καὶ μετὰ πολλῆς λεπτότητος ἐφαίνετο ζητοῦσα παρὰ πάντων συγγνώμην διὰ τὴν οὐδαμινότητά της καὶ τὴν ὡς πρὸς τοῦτο παντελῆ αὐτῆς ἀνικανότητα, κατορθοῦσα οὕτως ἀσφαλῶς νὰ μὴ προσβάλλῃ κανένα καὶ νὰ καθιστᾷ ἀπαρατήρητον τὸν κατ' ἀνάγκην ζῆλον τοῦ συζύγου της ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς του μερίδος. Ἦτο φαιδρά, ἀπερίσκεπτος, ἀνόητος ἐνίοτε, γελῶσα διὰ τοῦτο παταγωδῶς, ἀλλὰ καὶ γελῶσα ἐνδομύχως διὰ τὴν ἁπλότητα τῶν ἄλλων, ἐπιτυγχάνουσα δὲ νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς τὸ ἀφελέστατον καὶ ἀφιλοκερδέστατον ὂν τῆς γῆς, ἐνῷ πᾶν αὐτῆς διάβημα ἦτο λελογισμένον καὶ πᾶσα της ἀφέλεια μεμελετημένη.

Εἶχεν ἐξαίρετα ἐννοήσει ὅτι κοινωνική τις τάξις, ὅσον ἂν διαιρῆται ὑπὸ πολιτικῶν φρονημάτων, συγκρατεῖται ὅμως πάντοτε δι' ἀλύτου τινὸς δεσμοῦ συγγενείας ἢ κοινωνικῆς ἀνάγκης, καὶ ὅτι, εὐκαιρίας δοθείσης, συγχέει πάσας αὐτῆς τὰς ἀποχρώσεις τὸ φυλετικὸν πνεῦμα. Ἐγνώριζε λοιπὸν κάλλιστα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχῃ σχέσεις πρὸς τὸ προάστειον τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ, ὅπου ὁ σύζυγός της ὀλίγον ἦτο δεκτός. Χάρις δὲ εἰς τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ, ἧς εἶχεν ἐπιτηδείως σαγηνεύσει τὴν εὐμένειαν διὰ τῆς φλυαρίας της καὶ τῆς ἀκαμάτου αὐτῆς θεραπείας, κατώρθωσε νὰ πατήσῃ τὸν πόδα της εἴς τινας αἰθούσας ὅπου ἤρεσκε κ' ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπίχαρις καὶ ἀκίνδυνος ὕπαρξις.

Εἶχεν ἤδη εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν ἡλικίαν, ἀλλὰ μόλις ἐφαίνετο εἰκοσιδύο ἢ εἰκοσιτριῶν, καί τοι οἱ χοροὶ τὴν εἶχον ἤδη καταβάλει. Εἶχε δὲ κατορθώσει νὰ διατηρήσῃ τοσαύτην ζωηρότητα καὶ ἀφέλειαν ὥστε δὲν παρετηρεῖτο ἡ εὐσαρκία της. Ἐδείκνυε γελῶσα μικροὺς καὶ καταλεύκους ὀδόντας, παρεμόρφου πως τὴν προφοράν της κομψευομένη, κ' ἐφαίνετο τρελλαινομένη τὸν στολισμὸν καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς οὐδένα ἐνέπνεε δυσπιστίαν, καὶ οὐδ' ἦτο ἴσως ἐπίφοβος, διότι τὸ κυριώτατον αὐτῆς συμφέρον ἦτο νὰ φαίνεται ἀγαθὴ καὶ νὰ καθίσταται ἀβλαβής. Ἀλλ' ἔπρεπέ τις ὅμως νὰ τὴν προσέχῃ πολύ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ αἴφνης δεδεμένος δι' ὑποχρεώσεων.

Οὕτω δέ, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, καὶ ἀπόφασιν ἀμετάθετον ἔχουσα νὰ μὴ ζητήσῃ ὅ,τι δήποτε παρὰ τῶν ὑπουργῶν τοῦ ἀστοῦ βασιλέως [1]), παρεσύρθη ἀνεπαισθήτως ἡ μαρκησία Βιλλεμέρ νὰ ἐνεργήσῃ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ὅπως ἐξαγάγῃ τὴν κυρίαν Δαργλὰδ ἐκ τῆς ἐπαρχίας της. Χάρις εἰς αὐτὴν καὶ τὸν Δοῦκα Ἀλερίαν, ὁ κ. Δαργλὰδ διωρίσθη ἐν Παρισίοις, καὶ ἡ σύζυγός του ἔγραφεν εἰς τὴν μαρκησίαν: « Ἀγαπητή μου Κυρία, σᾶς ὀφείλω τὴν ζωήν· εἶσθε ὁ προστάτης ἄγγελός μου. Καταλείπω τὴν μεσημβρίαν, ἀλλὰ θὰ μείνω μόνον μίαν στιγμὴν εἰς Παρισίους· διότι πρὶν ἐγκατασταθῶ, πρὶν χαρῶ καὶ διασκεδάσω, πρὸ παντὸς ἄλλου τέλος πάντων, θέλω νὰ ἔλθω εἰς Σεβὰλ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, νὰ σᾶς προσκυνήσω ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, καὶ κατὰ τὰς εἰκοσιτέσσαρας αὐτὰς ὥρας νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς εὐλογῶ. — Θὰ εἶμαι αὐτοῦ τὴν

[1]) Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος Φίλιππος Σ.τ.Μ.

δεκάτην Ἰουνίου εἰς τὴν κ. δοῦκα εἴπετε. Ὅτι θὰ ἦμαι τὴν ἐνάτην ἢ ἑνδεκάτην. Καὶ ὅτι τὸν εὐχαριστῶ ἀπὸ τώρα διότι ἐφάνη τόσον καλὸς πρὸς τὴν σύζυγόν μου. Ὅστις θὰ τοῦ γράψῃ ὁ ἴδιος.

Ἡ ἀβεβαιότης αὕτη, ἣν ἐπεδείκνυεν ἡ κ. Δαργλὰδ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς της, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ εὐπρεπὴς ἀπολογία τῆς ἀστειότητος, ἣν πολλάκις εἶχεν ἀποτείνει ὁ δοὺξ εἰς αὐτήν, περὶ τῆς ἀγνοίας δῆθεν ἐν ᾗ διετέλει πάντοτε ὡς πρὸς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας. Ὁ δοὺξ καίτοι τετραπέρατος τῶν γυναικῶν γνώστης, ἠπατᾶτο ὅμως παρὰ τῆς Λεοντίας. Τὴν ἐνόμιζεν ἐντελῶς κούφην, καὶ συνήθειαν εἶχε νὰ τῆς ὁμιλῇ ὡς ἑξῆς:

— Μάλιστα! πολὺ σωστά! Ἔρχεσθε νὰ ἴδητε τὴν μητέρα μου σήμερον, δευτέραν ἢ τρίτην ἢ κυριακήν, τὴν ἑβδόμην, πέμπτην ἢ ἕκτην τοῦ Νοεμβρίου, Σεπτεμβρίου ἢ Δεκεμβρίου, μὲ τὸ κυανοῦν, σταχτόχρουν ἢ ξύλινον φόρεμά σας, καὶ θὰ μᾶς κάμετε τὴν τιμὴν νὰ δειπνήσετε, νὰ γευματίσετε, ἢ νὰ προγευματίσετε μαζύ μας μ' ἐκείνους ἢ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ὁ δοὺξ δὲν ἦτο ἐρωτευμένος μαζῆ της. Τὸν διεσκέδαζε μόνον· ἡ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀναστροφή του, πλήρης ἀργολογίας καὶ ἀστειολογίας, οὐδὲν ἄλλο ὑπέκρυπτεν ἢ δοκιμὰς καὶ ἀποπείρας, ἃς ἡ κυρία Δαργλὰδ δὲν ἐφαίνετο μὲν κἂν ὅτι παρετήρει, κατώρθου ὅμως ν' ἀποτρέπῃ δεξιώτατα.

Ὅτε τὴν ἐπλησίασεν, ὁ δοὺξ ἦτο ἔτι σύννους, ἡ δὲ ἀλλοίωσις τῆς μορφῆς του κατέπληξε τὴν μαρκησίαν.

— Θεέ μου! ἀνεφώνησε· συνέβη τίποτε δυσάρεστον;

— Τίποτε, ἀγαπητή μου μητέρα· ἡσυχάσατε. Ὅλα ἐπῆγαν λαμπρά. Ἐκρύωσα μόνον ὀλίγον. Αὐτὸ εἶνε ὅλον.

Ἐρρίγει δὲ ἀληθῶς, καίτοι τὸ μέτωπόν του ἦτο ἔτι κάθιδρον ἐξ ὀργῆς καὶ λύπης. Ἐπλησίασεν εἰς τὸ πῦρ, ὅπερ ἔκαιε πάντοτε τὴν ἑσπέραν, κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς μαρκησίας. Ἀλλὰ μετά τινας στιγμὰς ἡ συνήθεια τοῦ νὰ νικᾷ ἑαυτόν, — ἥτις ἀποτελεῖ κυρίως τὴν βιωτικὴν ἐπιστήμην — ἡ στωμυλία τῆς Λεοντίας, καὶ οἱ γέλωτες αὐτῆς, διέλυσαν τὴν δυσθυμίαν του.

Ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἦλθε μετ' ὀλίγον κ' ἐνηγκαλίσθη τὴν παλαιὰν αὐτῆς συμμαθήτριαν.

— Καὶ σεῖς ὠχρὰ εἴσθε, εἶπεν ἡ μαρκησία εἰς τὴν Καρολίναν. Κάτι μοῦ κρύπτετε! Κάτι θὰ συνέβη μὲ τὰ κατηραμένα αὐτὰ ζῶα!

— Ὄχι, κυρία, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, τίποτε, σᾶς ὁρκίζομαι· καὶ διὰ νὰ σᾶς βεβαιώσω, σᾶς ὁμολογῶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν· ἐφοβήθην.

— Ἀληθῶς! εἶπεν ὁ δούξ· τί ἐφοβήθητε; δὲν πιστεύω τὸ ἄλογόν σας.

— Ἴσως σᾶς κύριε δούξ. Ἐλᾶτε, ὁμολογήσατέ το. Σεῖς βεβαίως διὰ ν' ἀστειευθῆτε, ἐκρατήσατε τὸν ἵππον μου, ὅτε ἤμην μόνη εἰς τὴν δενδροστοιχίαν.

— Ἔστω. Ἐγὼ ἤμην, ἀπήντησεν ὁ δούξ. Ἠθέλησα νὰ ἰδῶ ἂν εἴσθε τόσον γενναία ὅσον φαίνεσθε.

— Καὶ δὲν ὑπῆρξα διόλου γενναία. Ἐτράπην εἰς φυγὴν ὡς λαγωός.

— Ἀλλ' οὔτ' ἐφωνάξατε, οὔτε τὰ ἐχάσατε. Καὶ αὐτὸ κάτι εἶνε.

Διηγήθησαν τότε εἰς τὴν κ. Δαργλὰδ τὴν ἱππικὴν ἐκδρομήν. Καὶ ὑπεκρίθη μὲν αὕτη ὅτι οὐδὲ κἂν προσεῖχεν εἰς τὴν ἀφήγησιν, ἀλλ' οὐδὲ λέξις αὐτῆς μία τὴν διέφυγε, καὶ διελογίσθη ἀμέσως ὅτι ὁ δοὺξ ἀπεπλάνησεν ἤδη ἢ ἤθελε ν' ἀποπλανήσῃ τὴν Καρολίναν, καὶ ὅτι ἠδύνατο ἴσως τοῦτο νὰ τῇ χρησιμεύσῃ μίαν ἡμέραν.

Ὁ δοὺξ ἀφῆκεν ὁμοῦ τὰς δύο γυναῖκας, καὶ ἀνέβη εἰς τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὁ λόγος δι' ὃν ἡ Καρολίνα καὶ ἡ Λεοντία δὲν εἶχον οἰκειωθῆ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἦν ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας των. Τέσσαρα ἔτη εἶνε μεγάλη ἀπόστασις ἐν τῇ νεότητι. Ἡ Καρολίνα δὲν ἠθέλησε νὰ εἴπῃ τὸν ἀληθῆ τοῦτον λόγον εἰς τὸν δοῦκα, φοβουμένη μὴ φανῇ γηράσκουσα τὴν συμμαθήτριάν της, γνωρίζουσα δὲ ἄλλως ὅτι δὲν εἶν' εὐχάριστον εἰς τὰς πλείστας τῶν ὡραίων γυναικῶν τὸ νὰ ἐνθυμῆταί τις πιστῶς τὴν ἡλικίαν των. Σημειωτέον μάλιστα, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ κ. Δαργλὰδ διέμενεν ἐν Σεβάλ, παρέστη πάντοτε ὡς ἡ νεωτέρα, καὶ ὅτι ἡ Καρολίνα ἀπεδέχθη ἐν πάσῃ ἀγαθότητι τὸ μνημονικὸν αὐτὸ λάθος, χωρὶς νὰ τὸ διαψεύσῃ.

Ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε λοιπὸν πράγματι πολὺ ὀλίγον τὴν προστάτιδά της· οὐδὲ τὴν εἶχε κἂν ἐπανίδει, ἀφ' ὅτου, παιδίον μόλις, καθημένη ἐπὶ τῶν θρανίων τῆς *μικρᾶς τάξεως*, εἶδεν ἐξερχομένην τοῦ μοναστηρίου τὴν Λεοντίαν Λεκόντ, ἥτις ὀνειρευομένη νὰ νυμφευθῇ εὐγενῆ, οὐδεμίαν μὲν τῶν συμμαθητριῶν της ἀπεχωρίσθη μετ' ἀληθοῦς λύπης, ἀλλ' ἀπεχαιρέτισεν ὅμως πάσας τρυφερῶς, ἐπιτηδεία ἤδη καὶ πρωΐμως ἐσκεμμένη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Καρολίνα καὶ ἡ Καμίλη Σαὶν-Ζενέ, κόραι εὐγενεῖς καὶ πλούσιαι, ἦσαν ἄξιαι προσοχῆς καὶ θεραπείας διὰ τὸ μέλλον. Ἔγραψε λοιπὸν εἰς αὐτὰς ἡ Λεοντία συμπαθητικώτατον γράμμα, ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ πατρός των. Ἀπαντῶσα εἰς αὐτὴν ἡ Καρολίνα δὲν τῇ ἀπέκρυψεν, ὅτι ἀπέμενεν οὐ μόνον ὀρφανὴ ἀλλὰ καὶ πάμπτωχος. Ἡ κ. Δαργλὰδ δὲν παρημέλησε τὴν φίλην της ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Ἄλλαι συμμαθήτριαί της, ἃς ἔβλεπε συχνότερον, εἶπον εἰς αὐτὴν ὅτι αἱ Σαὶν-Ζενὲ ἦσαν ὡραιόταται καὶ ὅτι ἡ Καρολίνα, μορφωμένη καὶ εὔμορφος, θὰ ἐπετύγχανε βεβαίως ἐξαίρετον γάμον. Λόγοι νεα-

ρῶν γυναικῶν, ἀπείρων τοῦ κόσμου! Ἡ Λεοντία ἐσκέφθη καλῶς ὅτι ἠπατῶντο. Ἠδύνατο ὅμως ν' ἀποπειραθῇ νὰ νυμφεύσῃ τὴν Καρολίναν, καὶ νὰ εὑρεθῇ οὕτω ἀναμεμιγμένη εἰς λεπτὰ ἐμπιστοσύνης καὶ οἰκειότητος ζητήματα μετὰ πολλῶν οἰκογενειῶν. Διενοεῖτο ἔκτοτε νὰ δημιουργήσῃ σχέσεις, νὰ ἐκτείνῃ πανταχοῦ τὰς φιλίας της, καὶ ν' ἀποκτήσῃ ἐμπιστοσύνην ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι αὐτὴ ἐνεπιστεύετο. Ἠθέλησε νὰ ἑλκύσῃ τὴν Καρολίναν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εἰς τὴν ἐπαρχίαν της, προσφέρουσα εἰς αὐτὴν ἀβρῶς κ' ἐπιχαρίτως ἄσυλον καὶ οἰκογένειαν. Ἡ Καρολίνα συνεκινήθη ὑπὸ τοσαύτης ἀγαθότητος, ἀπήντησε δὲ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ τὴν ἀδελφήν της, οὐδ' ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ νυμφευθῇ, ἀλλ' ὅτι ἂν ποτὲ περιήρχετο εἰς ἀμηχανίαν, ἤθελε σπεύσει ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν γενναίαν καρδίαν τῆς Λεοντίας, ἵνα τῆς εὕρῃ μικράν τινα θέσιν.

Ἔκτοτε ἡ Λεοντία, πλήρης πάντοτε ὑποσχέσεων καὶ ἐπαίνων, κατενόησεν ὅτι ἡ Καρολίνα δὲν ἐνόει νὰ ζήσῃ ἀπὸ βοηθημάτων, κ' ἔπαυσεν ἀσχολουμένη περὶ αὐτῆς, μέχρις οὗ παλαιαὶ φίλαι, εἰλικρινέστερον αὐτῆς ἴσως λυπούμεναι τὴν Καρολίναν, κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὴν Λεοντίαν, ὅτι ἐζήτει θέσιν διδασκαλίσσης παρά τινι σπουδαίᾳ οἰκογενείᾳ ἢ ἀναγνωστρίας παρὰ γηραιᾷ καὶ νοήμονι κυρίᾳ. Ἡ Λεοντία ἀσμένως ἐπροστάτευε, καὶ εἶχε πάντοτε πρόχειρον αἴτησίν τινα ὑπέρ τινος. Παρείχετο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ εὐκαιρία νὰ δειχθῇ καὶ νὰ ἀρέσῃ. Εὑρισκομένη ἐν Παρισίοις τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἔσπευσε πλειότερον τῶν ἄλλων, καὶ ἀναζητοῦσα πανταχοῦ εὗρεν ἐνώπιόν της τὴν μαρκησίαν Βιλλεμέρ, ἥτις ἀκριβῶς ἀπέπεμπε τὴν ἀναγνώστριάν της. Ἐπεθύμει δὲ γραίαν τὴν μέλλουσαν, ἕνεκα τοῦ κυρίου δουκός ὅστις ἠγάπα ὑπερβαλλόντως τὰς νέας. Ἡ κυρία Δαργλὰδ κατέδειξεν ἐξ ἑνὸς τὰ ἄτοπα τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας, ἥτις εἶχε καταστήσει δύστροπον τὴν Ἐσθήρ· ἐμείωσε δ' ἐξ ἑτέρου πολὺ τὴν νεότητα καὶ ὡραιότητα τῆς Καρολίνας. Παρέστησεν αὐτὴν ὡς νεάνιδα τριακοντούτιδα περίπου, ἥτις ἦτο μὲν *ἄλλοτε* ἀρκετὰ εὔμορφος, ἀλλ' εἶχε πολὺ ζημιωθῇ ὑπὸ τῶν παθημάτων. Ἔγραψεν ἔπειτα εἰς τὴν Καρολίναν, περιγράφουσα τὴν μαρκησίαν, συνιστῶσα νὰ ἐμφανισθῇ ταχέως καὶ προσφέρουσα εἰς αὐτὴν κατάλυμα ἐν Παρισίοις. Ἐλέχθη δὲ ἤδη, ὅτι ἡ Καρολίνα δὲν τὴν εὗρε πλέον ἐκεῖ, ἐνεφανίσθη μόνη εἰς τὴν μαρκησίαν, ἐξέπληξεν αὐτὴν διὰ τοῦ κάλλους της, τὴν ἐγοήτευσε διὰ τῆς παρρησίας της, καὶ κατώρθωσε διὰ τοῦ ἤθους αὐτῆς πολὺ πλέον τῶν περὶ αὐτῆς ἐλπίδων τῆς Λεοντίας.

Βλέπουσα νῦν ἡ Καρολίνα τὴν Λεοντίαν εὔσαρκον, ἀνθηρὰν καὶ ζωηροτάτην, διατηροῦσαν δὲ πάντοτε τὸ νεανικὸν αὐτῆς ἦθος καὶ τὴν παιδικὴν στρέβλωσιν τῆς προφορᾶς της, ἐξεπλάγη καὶ ἠπόρησεν ἂν ἡ ἐπιφάνεια ἐκείνη ἦτο ἀληθὴς ἢ προσποίητος. Ἀλλ' ἡ κρίσις αὐτῆς εὐμενῶς καὶ ταχέως συνεμερίσθη τὴν γενικὴν πλάνην· ἡ κυρία Δαργλὰδ ὑπῆρξε προσηνεστάτη πρὸς αὐτήν· τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἐρωτήσασα ἤδη τὴν μαρκησίαν, εἶδε καταφανεῖς τὰς πρὸς τὴν Καρολίναν συμπαθείας τῆς γραίας. Ἡ κυρία Βιλλεμὲρ ἐκήρυττεν αὐτὴν καθ' ὅλα τελείαν, ζωηρὰν συνάμα καὶ σώφρονα, ἀνυπόκριτον καὶ ἠπίαν, ἔκτακτον ἔχουσα τὴν νοημοσύνην καὶ εὐγενέστατον τὸν χαρακτῆρα. Ηὐχαρίστησε δὲ θερμῶς τὴν κ. Δαργλὰδ, ὅτι ἐπρομήθευσεν εἰς αὐτὴν τὸν *μαργαρίτην* ἐκεῖνον, καὶ ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶπε καθ' ἑαυτήν: «Ἐξαίρετα. Βλέπω ὅτι ἡ Καρολίνα δύναται νὰ μοῦ χρησιμεύσῃ καὶ μοῦ χρησιμεύει ἤδη. Καλὸν εἶνε νὰ μὴ περιφρονῇ τις μηδὲ νὰ παραμελῇ κανένα.» Καὶ αἱ πρὸς αὐτὴν θωπεῖαι καὶ περιποιήσεις της ἐφαίνοντο τοσοῦτον αὐθόρμητοι ὡς ἂν ἦσαν φιλικαὶ συμμαθητρίας διαχύσεις.

Πρὶν ἢ μεταβῇ πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ἵνα προκαλέσῃ τὴν μετ' αὐτοῦ συνδιαλλαγὴν ὁ δοὺξ ἐβάδισεν ἐπί τινα λεπτὰ ἐν τῇ αὐλῇ. Ἠσθάνετο νέας ἐξάψεις ὀργῆς, καὶ ἐφοβεῖτο μὴ δὲν κατορθώσῃ νὰ κρατήσῃ ἑαυτοῦ, ἂν ὁ μαρκήσιος ἐπανελάμβανε τὰς ἐπιτιμήσεις του. Τέλος ἀπεφάσισεν, ἀνέβη καὶ διῆλθε μακρὸν διάδρομον, ἀκούων τὸ αἷμά του τοσοῦτον ἰσχυρῶς σφῦζον εἰς τοὺς κροτάφους του, ὥστ' ἐπνίγετο σχεδὸν ὁ κρότος τῶν βημάτων του.

Ὁ Οὐρβανὸς ἦτο μόνος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἥτις κατεῖχε δωμάτιον μακρόν, γοτθικοῦ ῥυθμοῦ, μὲ ὑψηλοὺς θόλους, φωτιζόμενον ἀμυδρῶς διὰ μικρᾶς λυχνίας. Δὲν ἀνεγίνωσκεν, ἀλλ' ἀκούσας ἐρχόμενον τὸν δοῦκα, ἔθηκε ταχέως ἐνώπιον του ἓν βιβλίον, αἰδούμενος νὰ φανῇ ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ.

Ὁ δοὺξ ἔστη μικρὸν θεωρῶν αὐτόν, πρὶν ἢ τῷ ἀποτείνῃ τὸν λόγον. Ἡ ὠχρότης αὐτοῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἄλγους κοῖλοι ὀφθαλμοί του τὸν συνεκίνησαν βαθέως. Ἔμελλε δὲ νὰ τείνῃ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτε ὁ μαρκήσιος ἐγερθεὶς τῷ εἶπε σοβαρῶς:

— Ἀδελφέ μου, σὲ προσέβαλα πολὺ πρὸ μιᾶς ὥρας. Ὑπῆρξα πιθανῶς ἄδικος, ἀλλ' ὁπωσδήποτε δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ σοῦ ἀποτείνω ἐπιτιμήσεις, ἐγὼ ὅστις, μίαν μόνον γυναῖκα ἀγαπήσας καθ' ὅλην μου τὴν ζωήν, κατέστην ἔνοχος τοῦ ὀλέθρου καὶ τοῦ θανάτου της. Ἀναγνωρίζω λοιπὸν τὸ παράλογον, τὴν τραχύτητα καὶ τὴν κενότητα τῶν λόγων μου, καὶ σοῦ ζητῶ εἰλικρινῶς συγγνώμην.

— Κ' ἐγὼ σ' εὐχαριστῶ ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς, ἀπήντησεν ὁ Γαετάνος σφίγγων τὰς δύο του χεῖρας· μοῦ κάμνεις χάριν μεγάλην, διότι ἤμην ἐγὼ ἕτοιμος νὰ σοῦ ζητήσω συγχώρησιν. Ἂν μ'

ἐρωτήσῃς διατί, οὔτ' ἐγὼ δὲν ἤξευρω. Ἀλλ' ἐσυλλογίσθην, ὅτι παλαίων μαζή σου ὑπὸ τὰ δένδρα ἐκεῖνα σοῦ ἠρέθισα τὰ νεῦρα. Ἴσως καὶ σ' ἐπόνεσα, διότι ἔχω βαρεῖαν τὴν χεῖρα... Διατί δὲν μοῦ ὡμίλεις; Ἔπειτα... ἔπειτα... Ἴσως καὶ πρὸ καιροῦ σ' ἔκαμα νὰ ὑποφέρῃς, χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρω. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μαντεύσω... Ἔπρεπεν ὅμως νὰ τὸ εἶχα μαντεύσει, καὶ δι' αὐτὸ σοῦ ζητῶ κ' ἐγὼ εἰλικρινῶς συγχώρησιν, πτωχέ μου ἀδελφέ. Ἆ! διατί δὲν μοῦ ἔδειξες ἐμπιστοσύνην, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ὅρκους μας;

— Ἐμπιστοσύνην εἰς σέ! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος. Αἴ! καὶ δὲν βλέπεις ὅτι εἶνε ἡ μεγαλειτέρα μου ἀνάγκη καὶ ἡ ζωηροτέρα μου δίψα, καὶ ὅτι ὅλος ὁ θυμός μου ἦτο πόνος μόνον ἐνδόμυχος; Ἔκλαια, ἔκλαια αἱματηρὰ δάκρυα, διότι μοῦ καθίστατο καὶ πάλιν ἀμφίβολος ἡ ἐμπιστοσύνη σου. Δός με την, ὤ, δός με την καὶ πάλιν. Δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ τὴν στερηθῶ.

— Τί νὰ κάμω; Λέγε. Εἶμ' ἕτοιμος πάντοτε εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν, διὰ πυρὸς καὶ διὰ σιδήρου. Ὄχι ὅμως καὶ δι' ὕδατος, σὲ παρακαλῶ. Ἂν πρόκειται νὰ πίω νερόν...

— Ὢ! βλέπεις ὅτι ἀστειεύεσαι πάντοτε...

— Ἀστειεύομαι... διότι τοιουτοτρόπως ἐγὼ εὐχαριστοῦμαι, καὶ ἀφοῦ σὺ μ' ἀγαπᾷς πάντοτε, τὰ λοιπὰ δὲν μ' ἐνδιαφέρουν διόλου. Κ' ἔπειτα περὶ τίνος σπουδαίου πρόκειται; Τὴν ἀγαπᾷς τὴν χαριτωμένην αὐτὴν κόρην; Δὲν ἔχεις ἄδικον. Θέλεις νὰ μὴ τῆς ὁμιλήσω πλέον, νὰ μὴ τὴν ἀπαντήσω πλέον, νὰ μὴ τὴν κυττάξω ποτέ μου; Σοῦ τὸ ὁρκίζομαι, καὶ ἂν αὐτὸ δὲν σὲ ἀρκεῖ, ἀναχωρῶ αὔριον, ἀμέσως τόρα, ἂν θέλῃς. Δὲν βλέπω τί ἄλλο ἠμπορῶ νὰ κάμω;

— Ὄχι, ὄχι, μὴ φεύγῃς, μὴ μ' ἀφήσῃς!... Δὲν βλέπεις, Γαετάνε, ὅτι ἀποθνήσκω;...

— Θεέ μου! τί εἶν' αὐτὰ ποῦ λέγεις; ἐφώνησεν ὁ δούξ, ὑπεγείρων τὸ σκιάδιον τῆς λυχνίας καὶ θεωρῶν κατὰ πρόσωπον τὸν ἀδελφόν του.

Δραττόμενος δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ μὴ κατορθῶν ν' ἀνεύρῃ ταχέως τὸν σφυγμόν του, ἐψηλάφησε τὸ στῆθος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ᾐσθάνθη τοὺς ἀτάκτους παλμοὺς τῆς καρδίας τοῦ ἀσθενοῦς.

Τὸ πάθημα τοῦτο εἶχε σπουδαίως ἀπειλήσει τὴν ζωὴν τοῦ μαρκησίου κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ νεότητα. Θεραπευθὲν εἶχεν ἀφήσει εἰς αὐτὸν σωματικὴν εὐπάθειαν μεγάλην, νευρικὰς δυσφορίας, καὶ ἀποτόμους ἐναλλαγὰς ὀλιγοδρανείας καὶ ῥώμης. Ἀλλ' ἐν συνόλῳ ἡ ζωή του ἦτο ἐπίσης ἀσφαλὴς ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἰσχυρότεραι μὲν τὸ φαινόμενον ἀλλ' ἀσθενέστεραι κατὰ βάθος καὶ στερούμεναι τὸ ἐσωτερικὸν στήριγμα ὑγιοῦς θελήσεως καὶ ἠθικῆς δυνάμεως. Νῦν ὅμως εἶχεν ἀναφανῆ τὸ παλαιὸν πάθημα καὶ τοσοῦτον μάλιστα σφοδρῶς, ὥστε δικαίως ἐταράχθη ὁ Γαετάνος, βλέπων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παντελῶς ἐκλελυμένον καὶ οἱονεὶ ἀγωνιῶντα.

— Μὴν εἰπῇς τίποτε εἰς τὴν μητέρα! εἶπεν ὁ μαρκήσιος ἐγειρόμενος καὶ ἀνοίγων τὸ παράθυρον. Δὲν πρόκειται ν' ἀποθάνω αὔριον. Ἔχω ἀκόμη δυνάμεις,... Ποῦ πηγαίνεις;

— Πηγαίνω νὰ ἱππεύσω καὶ νὰ τρέξω εἰς ἀναζήτησιν ἰατροῦ...

— Ποῦ; τίνος; Κανεὶς δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ὅστις νὰ γνωρίζῃ τὸν ὀργανισμόν μου καὶ νὰ μὴ τρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ μὲ φονεύσῃ, ἂν ἐπιχειρήσῃ νὰ μὲ θεραπεύσῃ μὲ τὴν λογικήν του. Πρόσεξε, ἂν ἐξασθενήσω ἀκόμη, νὰ μὴ μ' ἀφήσῃς εἰς χεῖρας τῶν ἀσκληπιῶν τῶν περιχώρων, κ' ἐνθυμοῦ ὅτι μία ἀφαίμαξις θὰ μὲ σαρώσῃ ὡς σαρώνει ὁ ἄνεμος ἐν φθινοπωρινὸν φύλλον. Τόσα ἰατρικὰ ἐπῆρα πρὸ δέκα ἤδη ἐτῶν, ὥστε γνωρίζω τί μοῦ χρειάζεται καὶ θεραπεύομαι μόνος μου. Κύτταξε νὰ ἰδῇς, προσέθηκε δεικνύων πρὸς τὸν δοῦκα ξηρία διάφορα κατατεταγμένα ἐντὸς σύρτου τοῦ γραφείου του. Ἔχω ἐδῶ καὶ πραϋντικὰ καὶ διεγερτικά, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομαι καταλλήλως, διότι γνωρίζω ἐξαίρετα καὶ τὸ νόσημά μου καὶ τὴν θεραπείαν του. Ἔσο βέβαιος, ὅτι, ἂν ἦνε δυνατὸν νὰ θεραπευθῶ, θὰ θεραπευθῶ, καὶ ὅτι θὰ κάμω πρὸς τοῦτο πᾶν ὅ,τι ὀφείλει νὰ κάμῃ ἄνθρωπος αἰσθανόμενος τὰ καθήκοντά του. Ἡσύχασε. Ἔπρεπε νὰ σοῦ εἰπῶ τί μὲ ἀπειλεῖ, διὰ νὰ μοῦ συγχωρήσῃ ἡ καρδία σου τὴν πυρετικήν μου παραφοράν. Ἀλλὰ μὴ τὸ εἰπῇς κανενός. Δὲν πρέπει νὰ τρομάζωμεν χωρὶς λόγον τὴν ταλαίπωρον μητέρα. Ἂν ἔλθῃ ἡ στιγμὴ νὰ τὴν προετοιμάσῃς... Θὰ τὸ προαισθανθῶ καὶ θὰ σὲ εἰδοποιήσω. Ἕως τότε μὴ ταράττεσαι,... σὲ παρακαλῶ.

— Σὺ πρέπει νὰ μὴ ταράττεσαι, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, καὶ ὅμως σὲ ταράττει φοβερὰ τὸ πάθος· τὸ πάθος ἐξύπνησε τὴν πτωχήν σου καρδίαν καὶ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς. Σοῦ χρειάζεται ἔρως, εὐτυχία, μέθη, αἴσθημα! Ἠτύχει· δὲν εἶνε ἀπελπισία! Θέλεις, — λέγε — νὰ σ' ἀγαπήσῃ αὐτὴ ἡ κόρη; Θὰ σ' ἀγαπήσῃ! Τί λέγω; Σ' ἀγαπᾷ, σὲ ἠγάπησε πάντοτε ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν. Τόρα τὰ ἐνθυμοῦμαι ὅλα. Βλέπω καθαρά. Σύ...

— Ἄφησε, ἄφησε! εἶπεν ὁ μαρκήσιος, πίπτων πάλιν ἐπὶ τοῦ κλινιτῆρός του. Δὲν ἠμπορῶ ν' ἀκούω ὅ,τι μοῦ λέγεις... μὲ πνίγει...

Μετά τινα ὅμως στιγμὴν σιωπῆς, καθ' ἣν ὁ δοὺξ παρετήρει αὐτὸν ἀνησύχως, ἐφάνη βελτιωθεῖσα ἡ κατάστασίς του, καὶ εἶπεν, ἐνῷ ἱλαρὸν μειδίαμα ἐφώτιζε τὴν μορφὴν αὐτοῦ, ἀναλαβοῦσαν αἴφνης πᾶσαν τῆς νεότητος τὴν χάριν.

— Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθὲς ὅ,τι λέγεις! Ἴσως εἶνε ὁ ἔρως καὶ τίποτε ἄλλο. Μ' ἐβαυκάλησες μὲ μίαν γοητευτικὴν πλάνην, καὶ μ' ἐκοίμισες ὡς παιδίον. Κύτταξε τὴν καρδίαν μου τόρα. Εἶν'

ἐντελῶς ἥσυχος. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ ἔπνευσεν ὡς αὖρα καὶ τὴν ἐδρόσισε.

— Ἀφοῦ αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτόν σου καλλίτερα, τῷ εἶπεν ὁ δούξ, ἀφοῦ πρότερον ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπῆλθε γαλήνη, θὰ ἔκαμνες καλὰ νὰ κοιμηθῇς ὀλίγον. Αἱ ἀγρυπνίαι σου εἶνε φοβεραί. Τὸ πρωῒ ὅταν πηγαίνω εἰς τὸ κυνῆγι, βλέπω πολλάκις νὰ καίῃ ἀκόμη ὁ λύχνος σου.

— Καὶ ὅμως πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ἐργάζομαι πλέον τὴν νύκτα.

— Ἂν πάσχῃς ἀγρυπνίαν, κάθημαι κ' ἐγὼ καὶ ἀγρυπνῶ μαζῆ σου. Ἔλα... νὰ 'ξαπλωθῇς ὀλίγον εἰς τὸ κρεββάτι σου.

— Ἀδύνατον..

— Ἂν αὐτὸ σὲ στενοχωρῇ, ἠμπορεῖς νὰ κοιμηθῇς ὀλίγον καθήμενος. Θὰ καθίσω πλησίον σου, θὰ σοῦ ὁμιλήσω περὶ *ἐκείνης*; ἕως ὅτου νὰ μὴ μ' ἀκούῃς πλέον.

Καὶ ὁ δοὺξ ὡδήγησε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, τὸν ἐκάθισεν εἰς εὐρὺν κλιντῆρα, τὸν ἐπεριποιήθη ὡς μήτηρ τὸ παιδίον της, κ' ἐκάθισεν ἐγγύς του κρατῶν τὴν χεῖρά του διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ὅλη του ἡ ἀγαθὴ φύσις ἀνεφάνη, καὶ ὁ Οὐρβανὸς τῳ εἶπεν ἵνα τὸν εὐχαριστήσῃ:

— Ὑπῆρξα βδελυρὸς ἀπόψε. Εἰπέ μου ὅτι μὲ συγχωρεῖς;

— Ἀκόμη καλλίτερον· σ' ἀγαπῶ, ἀπήντησεν ὁ Γαετάνος, καὶ δὲν σὲ ἀγαπῶ μόνος ἐγώ. Καὶ ἐκείνη σὲ συλλογίζεται αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Ὢ! δὲν μοῦ λέγεις ἀλήθειαν· μὲ νανουρίζεις μὲ ᾆσμα μαγευτικόν, ἀλλὰ μοῦ λέγεις ψεύματα. Δὲν ἀγαπᾷ κανένα ἐκείνη, καὶ ποτὲ δὲν θὰ μ' ἀγαπήσῃ.

— Θέλεις νὰ τρέξω εἰς ἀναζήτησίν της, καὶ νὰ τῆς εἰπῶ ὅτι εἶσαι σπουδαίως ἀσθενής; Στοιχηματίζω ὅτι μετὰ πέντε λεπτὰ θὰ ἦνε ἐδῶ!

— Ἴσως, ἀπήντησεν ἠρέμα καὶ νωχελῶς ὁ μαρκήσιος. Εἶνε πλήρης χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως. Ἀλλὰ θὰ ἦτο δι' ἐμὲ πολὺ χειρότερον νὰ ἰδῶ τὸν οἶκτόν της καὶ τίποτε ἄλλο.

— Δὲν τὰ ἠξεύρεις σὺ αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὁ οἶκτος εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔρωτος. Κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ ἔχῃ μίαν ἀρχήν, ἡ ὁποία οὔτε μέση οὔτε τέλος εἶνε. Ἂν ἤθελες νὰ μ' ἀκούσῃς, ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν, σὲ βεβαιόνω...

— Ὢ τόρα μοῦ κάμνεις ἀκόμη περισσότερον κακόν. Ἂν ὁ ἔρως της ἦτο τόσον εὔκολος ὅσον νομίζεις, δὲν θὰ τὸν ἐπεθύμουν τόσον.

— Δὲν πειράζει· θὰ διαλυθῇ ἡ πλάνη σου καὶ θὰ ἡσυχάσῃς. Κέρδος καὶ αὐτό.

— Τὸ κέρδος αὐτὸ θὰ ἦτο τὸ τέλος μου, Γαετάνε, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, ζωογονούμενος καὶ ἐντείνων τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Τί δυστυχία νὰ μὴ μ' ἐννοῇς! Ἀλλὰ μᾶς χωρίζει ἄβυσσος. Πρόσεξε ἀδελφέ μου, πρόσεξε. Μία μόνη ἀπροσεξία, μία σου ἐλαφρότης, μία παραδρομὴ τῆς ἀγάπης σου, δύναται νὰ μὲ φονεύσῃ ἀμέσως, ὡς ἂν ἐλάμβανες πιστόλιον καὶ μ' ἐπυροβόλεις.

Ὁ δοὺξ εὑρίσκετο ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ. Ὑπελάμβανεν ἁπλουστάτην τὴν θέσιν δύο ὄντων, συμπαθούντων μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς ἄλληλα, καὶ χωριζομένων δι' ὑπερβολικῆς εὐλαβείας, ἣν αὐτὸς ἐθεώρει ἀναξίαν λόγου. Τὴν θέσιν ὅμως αὐτὴν περιέπλεκε, κατ' αὐτόν, ὁ μαρκήσιος διὰ παραδόξων λεπτολογιῶν καὶ δισταγμῶν. Ἠσθάνετο τὸν ἔρωτά του σβεννύμενον, ἂν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ παρεδίδετο ἄνευ ἔρωτος· κ' ἐνῷ τὸ πάθος αὐτοῦ τὸν ἐφόνευεν ὑπάρχον, τὸν ἐφόνευεν ἔτι βιαιότερον ἐκλεῖπον. Τὰ πράγματα ἦσαν ἀδιέξοδα, καὶ ἀπήλπιζον τὸν δοῦκα τοσοῦτο μᾶλλον, ὅσῳ τὴν ἀδιέξοδον αὐτὴν περιπλοκὴν ἐπεθύμει καὶ ἤθελεν ὁ ἀδελφός του. Ἐξακολουθῶν νὰ ὁμιλῇ μετ' αὐτοῦ καὶ ἀνερευνῶν μετὰ προσοχῆς τὰ κρύφια τῆς καρδίας του, κατεῖδεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ μόνη δυνατὴ χαρά, ἣν ἠδύνατο νὰ τῷ παράσχῃ, ἦτο νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν νὰ μαντεύσῃ τὴν ἀγάπην τῆς Καρολίνας καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ αἴσθημά της θ' ἀνεπτύσσετο βαθμηδὸν καὶ ἠρέμα. Ἐνόσῳ ἡ φαντασία του ἐπλανᾶτο ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρώτων ἁγνῶν καὶ αἰθερίων οὕτως εἰπεῖν ἐρωτικῶν συγκινήσεων, ὁ μαρκήσιος ἐβαυκαλᾶτο ὑπὸ ἰδεῶν χαρμοσύνων κ' ἐτέρπετο ἐν ἀγαλλιάσει. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ὑπεδείκνυτο αὐτῷ ἡ στιγμή, καθ' ἣν θὰ ἠναγκάζετο νὰ προβῇ εἰς ἀπόφασιν ἢ νὰ τολμήσῃ ὁμολογίαν, ᾐσθάνετο πάραυτα ὡσεὶ ἐπικειμένην ἀναπόδραστον συμφοράν· καὶ δυστυχῶς δὲν ἠπατᾶτο. Ἡ Καρολίνα ἔμελλε ν' ἀρνηθῇ καὶ νὰ φύγῃ, ἤ, ἂν ἐδέχετο τὴν χεῖρά του, — διότι ἡ τιμὴ τοῦ μαρκησίου ἀπέκλειε πᾶσαν ἰδέαν ἀποπλανήσεως — ἡ γηραιά του μήτηρ ἔμελλε ν' ἀπελπισθῇ καὶ ν' ἀποθάνῃ ἴσως ἐκ τῆς διαλύσεως τῶν ἐλπίδων της.

Αἱ σκέψεις αὗται ἀπησχόλουν τὸν δοῦκα, διότι ὁ Οὐρβανὸς ἤρχισεν ἤδη ν' ἀποκοιμίζεται, λαβὼν πρῶτον τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ὅτι ἤθελεν ἀπέλθει καὶ αὐτὸς ν' ἀναπαυθῇ ἅμα τὸν ἔβλεπε κοιμώμενον. Ὁ Γαετάνος ἠγανάκτει μὴ εὑρίσκων μέσον νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ ἀποτελεσματικῶς. Διελογίζετο νὰ προειδοποιήσῃ τὴν Καρολίναν, νὰ ἀποταθῇ εἰς τὴν ἀγαθότητά της καὶ τὴν πρὸς τὸν μαρκήσιον ὑπόληψιν αὐτῆς, καὶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ ὅπως περιποιηθῇ μὲν κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ νοσοῦντος, ἀποκρύψῃ δὲ εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν τοῦ μέλλοντος καὶ τὸν διασκεδάσῃ δι' ἀορίστων ἐλπίδων καὶ ποιητικῶν ῥεμβασμῶν. Ἀλλ' οὕτω πράττων ἐξώθει τὴν ταλαίπωρον κόρην εἰς κινδυνώδη καὶ ὀλισθηρὰν κλιτύν, δὲν ἦτο δ' ἐκείνη τοσοῦτον παιδίον, ὥστε νὰ μὴν ἐννοήσῃ ὅτι διεκύβευεν οὕτω τὴν ἰδίαν

αὐτῆς τιμὴν ἴσως δὲ καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ βίου της.

Ἡ μοῖρα, ἥτις εἶνε λίαν ἐνεργὸς εἰς τὰ δράματα ταῦτα, διότι ἡ ἐνέργειά της ἀπαντᾷ συνήθως ψυχὰς προδιατεθειμένας νὰ ὑποστῶσιν αὐτήν, ἔπραξεν ὅ,τι ὁ δοὺξ δὲν ἐτόλμα νὰ πράξῃ.

Ἕπεται συνέχεια.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

[Συνέχεια· ἴδε σελ. 463]

Ἄλλη μάστιξ τῆς δημοτικῆς ἐπαιδεύσεως εἶνε τὸ ἀμέθοδον τῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ἀκατάρτιστον τῶν διδασκάλων, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην συναίσθησιν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἀποστολῆς ἐχόντων.

«Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας (τοῦ χωρίου Ἀγραφῶν) γράφει ὁ κ. Παπαμάρκου, ὑπάρχουσι θρανία τινὰ κακά· ἐπὶ τούτων κάθηνται 33 μαθηταὶ ῥυπαρώτατοι, ἀηδέστατα ἀπόζοντες, τέλεον ἀνάγωγοι, ἐπιτηδειότητά τινα μόνον ἐν τῇ ἀριθμητικῇ καὶ τῇ γραφῇ κεκτημένοι· ὁ τρόπος τῆς ἀναγνώσεως εἶνέ τι παράδοξον. Τοιοῦτό τι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἀπήντησα κατὰ τὸν πολυχρόνιον διδασκαλικόν μου βίον ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις. Ἀνάλογόν τι τούτου συμβαίνει ἐν τοῖς τῶν κατωτάτων τάξεων τῶν Ἰουδαίων ἐλεεινοτάτοις σχολείοις. Δ' ἐρρίνου καὶ συρομένης καὶ μονοτόνως ἀπηχούσης μεγάλης φωνῆς ἀναγινώσκουσιν οἱ πρὸς τοῦτο πρῶτον ἐπιμελῶς καὶ σφόδρα γελοίως κατασχηματιζόμενοι μαθηταὶ κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀτέχνων καὶ βαναύσων ἐκείνων ἱεροψαλτῶν, οἵτινες ἀλαζονικώτατα παρασκευαζόμενοι ὅπως τὸ «εἰς τὸ ῥεῦμα τῆς ζωῆς μου» ψάλωσι, ἀηδίαν τοῖς παρισταμένοις ἀκροαταῖς οὐ σμικρὰν προξενοῦσι.»

Ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ περὶ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Βώλου ἐκθέσει ἐπάγεται τὰ ἑξῆς:

«Περὶ δὲ τῶν πλείστων ἐκ τῶν λοιπῶν σχολείων, ἂν κατὰ μέρος θέσωμεν τὰ γραμματοδιδασκαλεῖα περὶ ὧν οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γίνηται, δυνάμεθα ἀπολύτως νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἐξ αὐτῶν ἀπολυόμενοι παῖδες, ὡς ὁ ἀλλαντοπώλης τοῦ κωμικοῦ, οὐδὲν ἐπίστανται

πλὴν γραμμάτων καὶ ταῦτα μέν τοι κακὰ κακῶς.

Διότι κυρίως μόνον ἀνάγνωσιν διδάσκονται οἱ παῖδες καὶ ταύτην ξηράν, μονότονον, ἄψυχον, ἄνευ ὑποκρίσεως, καὶ ἐκτὸς τῆς ἀναγνώσεως ὀλίγην γραφὴν ἀλλ' ἄμορφον καὶ ἀφιλόκαλον. Εὐτυχεῖς δ' οἱ μαθηταὶ ὅσοι σὺν τούτοις ἀποκομίζουσι μετὰ τοῦ ἀπολυτηρίου καὶ ἐφόδιον μαθηματικῶν γνώσεων ἐπαρκὲς εἰς πρόχειρον καταστιχογραφίαν, διότι ὀλίγιστοι γινώσκουσι νὰ ἐκτελῶσιν ἀπταίστως τὰς τέσσαρας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς.

«... Ὡς ἱκανῶς ἐνδεικτικὸν διδασκαλικῆς ἀπειροκαλίας σημειοῦμαι ὅτι ἔν τινι σχολείῳ ἤκουσα ἀπαγγελλόμενον ἓν ποίημα τοῦ μακαρίτου Σκόκου, τὴν *Ἑλλάδα καὶ τὸν Ὄθωνα*, ὅστις ὡς ἀπῄτει ἡ περίστασις, εἶχε βαπτισθῆ εἰς Γεώργιον μὲ μεγάλην θυσίαν τοῦ μέτρου. Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ἡ πάσχουσα Ἑλλὰς ζητεῖ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Βασιλέως:

Τὸν βασιλέα θεωρεῖ ζητεῖ νὰ πλησιάσῃ·
Ἐμπερδευμένη 'βρίσκεται εἰς θάμνους καὶ εἰς δάση.

«... Ὅπως ὦμεν δίκαιοι ὅμως ἀνάγκη ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἔλλειψιν ταύτην (περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν κορασίων) οὐχὶ πάντοτε εἰς τὴν ἀνικανότητα τῶν διδασκάλων ἀλλ' εἰς τὸ ἀμέθοδον τῆς διδασκαλίας ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, ὅπου αὗται ἐκπαιδεύονται. Διότι καὶ αὗται αἱ ἀριστεύσασαι τῶν διδασκάλων ἀκολουθοῦσιν ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν καὶ αἱ ἀνίκανοι μέθοδον ἢ μᾶλλον ἀμεθοδίαν. Διὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἐξεπλησσόμην βλέπων κοράσια δυνάμενα νὰ ἐπαναλάβωσιν ἀπταίστως ἀπὸ στήθους ὁρμαθοὺς κανόνων τῆς γραμματικῆς ἢ τοῦ συντακτικοῦ, ἀνίκανα δὲ νὰ ἐφαρμόσωσι καὶ τοὺς ἁπλουστάτους αὐτῶν, μένοντα ἄναυδα ὁσάκις ἠρωτῶντο περί τινος ἱστορικοῦ θέματος, περὶ οὗ ἠδύναντο ἔπειτα τροχάδην ν' ἀπαγγείλωσι ἀπὸ στόματος ὁλοκλήρους σελίδας ἐκ τῆς ἱστορίας των εἰς τὸν γινώσκοντα νὰ ἐρωτᾷ αὐτὰ κατὰ τὸν ὡρισμένον τρόπον ἢ μετὰ κωμικῆς ἀκριβείας ἐπαναλαμβάνοντα ἐπὶ λέξει τὸ κείμενον ἐγχειριδίου τινὸς οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐρωτώμενα πῶς γίνεται ἡ *μπουγάδα* ἢ πῶς ῥάπτεται ἡ *ἀπανωβελονιά*.»

«Ἐκ τῶν διδασκάλων, γράφει ὁ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν Λαρίσης καὶ Ἀγυιᾶς ἐπιθεωρήσας κ. Π. Π. Οἰκονόμου, ὅλοι νομίζουσιν ὅτι ἡ ἄνους ἀνάγνωσις, ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἀριθμητικὴ εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου. Εἰς τὰς ἁπλουστάτας ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἐκ τριόδου παῖς ὁ μηδέποτε εἰς τὸ σχολεῖον πατήσας γελῶν ἀποκρίνεται, οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων Θεσσαλίας ἵστανται χάσκοντες ὁ δὲ διδάσκαλος θεᾶται ξηροκαταπίνων».

«Ὡς πρὸς δὲ τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ ἀθλιότης καὶ ἡ αὐτὴ ἀδεξιότης εἰς τὸ διδάσκειν καὶ παιδαγωγεῖν».

«Οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων, σημειοῦται ὁ κ. Χ. Πούλιος, ὑπὸ ἐπιτροπῶν χειροτονηθέντες τοιοῦτοι, οὐ μόνον ἀγράμματοί εἰσι, ἀπαιδαγώγητοι καὶ ἀδαεῖς τοῦ διδασκαλικοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀκνηροὶ καὶ ἀμελεῖς ἓν καὶ μόνον κατορθοῦντες διὰ τῆς ἀπειλῆς καὶ τῶν ῥαβδισμῶν: οἱ μαθηταὶ αὐτῶν νὰ μανθάνωσι τὰ διάφορα τοῦ σχολείου μαθήματα ὡς ἄλλοι ψιττακοὶ

μηδὲν σχεδὸν ἐννοοῦντες ἐκ τῶν διδασκομένων· ἄρα διδακτικὴ μέθοδος ὅλως ἐλλείπει.»

Ὁ κ. Ἐλευθέριος Κούσης, οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἤδη, ἐπάγεται περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τάδε: «Πλεῖστοι μὲν τούτων καὶ πεῖραν καὶ ἱκανότητα καὶ ζῆλον κέκτηνται, ἀλλ' ἐλάχιστα δύνανται νὰ ὑπερπηδήσωσι τὸν φραγμὸν τοῦ ψιττακισμοῦ καὶ μηχανισμοῦ τὸν ὑπὸ τῆς παλαιᾶς μεθόδου ἐγειρόμενον· οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν λοιπῶν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς παλαιᾶς μεθόδου περιδεῶς ἐγκεκλεισμένοι, τῆς γραμματικῆς τοῦ Γενναδίου τῶν κανόνων καὶ τῶν σπανιωτάτων καὶ ποιητικῶν τύπων ἀπρὶξ ἔχονται καὶ τὴν χρηστομάθειαν τοῦ Ῥαγκαβῆ ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον μεταχειρίζονται».

«Ἔστειλα κ' ἔφερα, σημειοῦται ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου κ. Ε. Χ. Καραβᾶς, τὸν διδάσκαλον Προαστείου, ὃν ἐρωτήσας πόσους μαθητὰς ἔχει, ἂν φοιτῶσι τακτικά, τίνα μαθήματα ἐδίδαξε καὶ πῶς τὰ ἐδίδαξε ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι μαθηταὶ φοιτῶσιν ὅσοι ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα, μέθοδον δὲ ἠκολούθησε τὴν *τακτικήν!* καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὰ πάντα. Τότε, τῷ λέγω, «παρακαλῶ, κύριε, ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον, φέρ' εἰπεῖν, τί μετεχειρίσθης; — «Μὰ νά σοι εἴπω, μοὶ ἀπήντησε, δὲν εἰξεύρω καὶ ἐγώ.» Ἐν τούτοις ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ ἱστορίαν ἑλληνικὴν ὡς ἑξῆς: «Πὲ δεῖνα: *μετὰ δὲ ταῦτα ἐστράφη ὁ Ξέρξης*» κτλ. Ἤρχισεν ὁ μαθητής, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐτέθη εἰς κίνησιν ἡ μηχανή... Τότε ἔλαβον εἰς χεῖράς μου τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον καὶ εἶδον ὅτι περιέχει καὶ Πλάτωνα καὶ Δημοσθένη καὶ Ἀριστοφάνη καὶ Ἀριστοτέλη καὶ Πίνδαρον καὶ Θουκυδίδην καὶ Αἴσωπον καὶ Αἰλιανὸν καὶ μονονοὺ ἦτο εἰς ἐλεεινὸς κέντρων πρὸς ἄλλον σκοπὸν συνερραμμένος· τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν μαθητὴν ν' ἀναγνώσῃ καὶ ἤρχισεν ἡ σεσυρμένη καὶ μονότονος καὶ ἀσυνείδητος ἀνάγνωσις... Ὁ διδάσκαλος μονονουχὶ δακρύων ἐκ τῆς χαρᾶς ἀναθέτει εἰς αὐτοὺς ν' ἀπαγγείλωσι ἀπολυτίκια, κοντάκια, δὲν εἰξεύρω πόθεν, τὸ ἄρθρον μιᾶς ἐφημερίδος Ἀθηναΐκῆς, εἶτα δὲ ἤρχισεν ἡ παντομίμα καὶ συνέστελλον μετὰ στενοχωρίας τὸν γέλωτα.

« — Ἀρκεῖ, τοῦ λέγω, κύριε διδάσκαλε, ἀξιόλογα, θαυμάσια! διὰ νὰ μὲ ἀφήσῃ ἥσυχον. Ἐὰν δὲ εἶχον καὶ ἴχνος τι ἀμφιβολίας ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶνε εἰς κατάστασιν διανοητικῆς πτωχείας, ἀφίνω τὴν παντελῆ ἀπαιδευσίαν, μοὶ τὸ ἐξήλειψεν ὅταν τὸν εἶδον ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σχολείου νὰ *κουρτίσῃ* ἓν σιγάρον, καὶ τὸ νοστιμώτερον ὅταν ἀπηρχόμην νὰ μοῦ φιλήσῃ τὴν χεῖρα.»

Τοιοῦτοι εἶνε οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν, εἰς οὓς τὸ ἔθνος ἀνέθηκε τὴν ὑψίστην τῶν ἐντολῶν, τὴν μόρφωσιν ἑλλήνων πολιτῶν, παρέδωκε χιλιάδας ψυχῶν, ἐνεπιστεύθη τὸ μέλλον αὐτοῦ: ὀκνηροί, ἄξεστοι, σηπόμενοι ἐν ῥυπαρίᾳ καὶ ἀπαιδευσίᾳ, σκοτεινὴν ἔχοντες τὴν διάνοιαν καὶ ἐσβεσμένην τὴν καρδίαν, ἄνευ συνειδήσεως, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ.

Ἀλλ' ἆρά γε οὗτοι πταίουσι τοιοῦτοι ὄντες; ἦτο δυνατὸν νὰ ἦσαν ἀλλοῖοι;

«Καὶ τοῦ Pestalozzi ἡ θερμοτάτη διδασκαλικὴ καρδία, ἀναφωνεῖ ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου, καὶ τοῦ Trotzendorf ἡ δαιμονία διδασκαλικὴ φύσις καὶ τῶν μεγάλων τοῦ γένους ἡμῶν διδασκάλων ἡ πύρινος ἐθνικὴ ψυχὴ θὰ κατεμαραίνετο καὶ θ' ἀπεψύχετο περικυλινδουμένη ἐν σχολικαῖς περιστάσεσιν οὕτω χαλεπαῖς. Ὁ βουλευτής, ὁ δήμαρχος, ἡ ἐφορευτικὴ ἐπιτροπή, οἱ ἐπόπται, ὁ ταμίας, ὁ τοκογλύφος, οἱ γονεῖς τῶν παίδων, οἱ παῖδες αὐτοὶ λὰξ πατοῦσι τὸν ἀνίσχυρον καὶ ἀπροστάτευτον δημοδιδάσκαλον, ἀπειλοῦντες αὐτὸν ἑκάστοτε, περιφρονοῦντες αὐτόν, ἀφανίζοντες αὐτόν... Τί ἠδύνατο καὶ ὁ τεχνικώτατος καὶ ἐνθουσιωδέστατος γερμανός, ἑλβετὸς ἢ ἄγγλος διδάσκαλος νὰ πράξῃ ἐὰν αἴφνης ἐρρίπτετο εἰς τὴν μισγάγκειαν ταύτην τῆς παντοδαπῆς ἑλληνικῆς σχολικῆς ἀθλιότητος; ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν παρευρισκόμενος ἐν δημοτικοῖς σχολείοις λάμπουσιν ἐκ τῆς τοῦ Ἕλληνος δημοδιδασκάλου ἐργασίας· πάντως ἡ ἀπελπισία θὰ ἐμάραινεν αὐτόν· σφόδρα δὲ δυσαναχετῶν θὰ ἐγκατέλειπε καὶ σχολεῖον καὶ ἄρχοντας σχολικοὺς καὶ μισθάριον εὐτελέστατον καὶ θὰ ἐγίνετο κάπηλος ἢ κρεωπώλης, ἵνα εὐμαρέστερον καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητον βίον τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ παράσχῃ...

«... Τῇ ἀληθείᾳ ὅσον κακὴ καὶ ἂν εἶνε ἡ καθόλου ἐν τοῖς σχολείοις ἐργασία τῶν δημοδιδασκάλων, *πάντως* εἶνε πολλῷ ἀνωτέρα τῆς ἐργασίας ἀνθρώπων τόσον γλίσχρως, πρὸς καταφρόνησιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου, καὶ πρὸς περιύβρισιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, μισθοδοτουμένων ταλαιπώρων ἑλλήνων δημοδιδασκάλων. Ὅταν δὲ εἰς ταῦτα προστεθῶσι καὶ αἱ λοιπαὶ περὶ τὴν λῆψιν τοῦ γλισχροτάτου μισθαρίου αὐτῶν ἐλεεινότητες καὶ ταλαιπωρίαι, θὰ θαυμάσῃ τις τὴν ἐν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐγκειμένην δύναμιν τῆς ὑπομονῆς.»

«Τίς λοιπὸν εἶνε ὁ λόγος, ἐρωτᾷ μετὰ πόνου ὁ κ. Ν. Σπαθῆς, δι' ὃν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπλεόνασεν ἡ ἀνικανότης, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ δημοδιδάσκαλοι ἀδιαφοροῦσι τοσοῦτον καὶ περὶ παύσεως, ἥτις εἶνε ἡ ποινὴ ἡ προσήκουσα εἰς τοὺς τὴν τάξιν των ἐγκαταλιμπάνοντας; Κατ' ἐμὲ τοῦ μὲν πρώτου λόγος εἶνε ἡ καθ' ὑπερβολὴν εὐποριστία τῶν διπλωμάτων, τῆς δὲ ἀδιαφορίας ἡ διὰ τὸ γλίσχρον τῆς μισθοδοσίας ἔλλειψις συμφέροντος... Καὶ εἰκότως· διότι ὁ τριτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος... θ' ἀπέλθῃ εἰς τηλέχθονα κώμην πολλάκις εἰς ὑψηλὸν καὶ δυσδίοδον ὄρος κειμένην· ἐκεῖ θὰ ζήσῃ ἐν τῷ μέσῳ κοινωνίας ἀγροίκου καὶ πε-

νομένης ἢ φιλαργύρου ὡς ἐρημίτης στερούμενος πάσης καὶ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀπολαύσεως· λήξαντος τοῦ μηνὸς θὰ ἴδῃ τὸν ἀνεπαρκῆ μισθόν του ἔτι περικειρόμενον, διότι ἵνα λάβῃ αὐτόν, ἢ θὰ προσφύγῃ εἰς τὸν ἐν τῇ κώμῃ εἰσπράκτορα καὶ οὗτος θὰ κρατήσῃ τὸ πρόλημμα ἢ θὰ καταβῇ πρὸς τὸν ταμίαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ νομοῦ, καὶ θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰς δαπάνας τοῦ ταξειδίου.... Οὕτω μεταξὺ ἀγροικίας καὶ πενίας διαβιῶν καὶ περὶ ἔργον ἀτερπὲς καὶ μᾶλλον ἀηδὲς ἐνασχολούμενος ὁ ῥιγῶν καὶ πειναλέος δημοδιδάσκαλος πῶς νὰ μὴν ἀπογοητευθῇ καὶ πῶς νὰ μὴ πάθῃ ἠθικῶς τε καὶ φυσικῶς; «Ἐρρέτω λοιπὸν καὶ ἡ θέσις μου!» δύναται οὗτος ἐπὶ τέλους ἐαρινήν τινα πρωΐαν νὰ εἴπῃ· «ἴσως ἡ παῦσίς μου ἀναγκάζουσά με νὰ ζητήσω ἄλλον πόρον ζωῆς μὲ φέρει εἰς εὐτυχίαν!» καὶ ταῦτα λέγων νὰ κλείσῃ τὸ ἤδη ἔρημον μαθητῶν διδακτήριόν του καὶ ν' ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς φίλους του ἵνα συσκεφθῇ μετ' αὐτῶν περὶ τοῦ μέλλοντός του. Εἶδόν ποτε γελοιογραφίαν ἐν Βαυαρίᾳ τοῦ ἀνεχομένου νὰ ζῇ ὑπὸ γλισχρότατον μισθὸν δημοδιδασκάλου δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ κάλλιστα καὶ διὰ τὸν Ἕλληνα συνάδελφόν του· ἡ γραφὴ ἐξελίσσετο ἐν διπτύχῳ· καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ πτυχῇ παρίσταντο ἀγυιόπαιδες ἐν σχολείῳ φωνάζοντες, χειρονομοῦντες καὶ ἀμοιβαίως διὰ τῶν βιβλίων τυπτόμενοι, ἀπέναντι δὲ τούτων δημοδιδάσκαλος ῥακένδυτος καὶ ἰσχνὸς καὶ τὴν ὄψιν ἐλεεινὸς ἀγωνιζόμενος νὰ καθησυχάσῃ αὐτούς· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ἀγέλη χοίρων βόσκουσα ἐν σκιερῷ δάσει καὶ ὑπὸ θαλερὸν δένδρον χοιροβοσκὸς εὐσταλὴς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν ὄψιν εὐτραφὴς καὶ ῥοδόχρους, ἔχων ἐν τῷ προσώπῳ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀπέναντι δημοδιδασκάλου· καὶ ὑπὸ τὸ δίπτυχον ἡ ἐπιγραφή: *ὑστερνὴ μου γνῶσι νὰ σὲ εἶχα πρῶτα!*»

«Ἐν ὅσῳ ὁ διδάσκαλος, σημειοῦται ὁ κ. Π. Π. Οἰκονόμου, εἶνε ἠναγκασμένος νὰ τρέμῃ ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ βουλευτοῦ ἢ δημάρχου, ἢ κομματάρχου, νὰ ἕρπῃ πρὸ τοῦ εἰσπράκτορος ἢ ταμίου διὰ νὰ λάβῃ δίκην ἐπαίτου τὸν δεδουλευμένον εὐτελῆ μισθόν του καὶ νὰ λαμβάνῃ αὐτὸν κατόπιν πολλῶν ἀναβολῶν καὶ ἀποπομπῶν καὶ εἰς τὸ χειρότερον νόμισμα, ἅς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ καλέσω τὴν τοιαύτην παιδείαν τὴν μεγαλειτέραν βαναυσίαν».

«Οἱ διδάσκαλοι τῆς Φθιώτιδος, γράφει ὁ ἐπιθεωρήσας τὰ σχολεῖα ταύτης κ. Ἐλευθέριος Κούσης, εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ προσέλθωσιν πρὸς ἀπολαβὴν τοῦ μισθοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν Λαμίαν, ἧς πολλοὶ καὶ 12 καὶ 18 ὥρας ἀπέχουσι· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ἑβδομάδος εἰς ἑβδομάδα παραπεμπόμενοι τελευτῶντες, ἵνα μὴ τὸν γλίσχρον μισθὸν αὐτῶν εἰς ὁδοιπορικὰ καταναλώσωσιν εὑρίσκουσι φιλάνθρωπόν τινα καὶ συμπαθῆ, παρ' ᾧ ἐξαργυροῦσι μὲ ἔκπτωσιν 8-10 τοῖς %, τοὺς μηνιαίους μισθούς των».

«Πῶς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καλοὺς διδασκάλους, ἀναφωνεῖ ὁ μήπω μνημονευθεὶς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων Γορτυνίας κ. Π. Παυλᾶτος, ἀφ' οὗ ὁ δημοδιδάσκαλος ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.... ὑβρίζεται, προπηλακίζεται, ἐξευτελίζεται καὶ ὡς Παρίας θεωρεῖται, ὥστε καὶ ἡ προσηγορία μόνον δημοδιδάσκαλος ἀρκεῖ ν' ἀφαιρέσῃ παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀξίαν; Καὶ δὲν εἶνε ἱκανὴ ἆρά γε ἡ τοιαύτη κατάπτωσις τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος ὅπως ἐξορίσῃ ἐκ τῆς χορείας τῶν δημοδιδασκάλων πάντα ἱκανὸν καὶ ἐγγράμματον δημοδιδάσκαλον;»

«Πρέπει ν' ἀκούσῃ τις ἐκτραγῳδούμενα τὰ δεινά των, λέγει μετ' ὀδύνης ὁ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, πρέπει νὰ μάθῃ παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀλγεινῶς διηγουμένων ὅτι ὁ γλίσχρος μισθός των περικοπτόμενος ἀπ' ἐδῶ, περικοπτόμενος ἀπ' ἐκεῖ, δεκατιζόμενος ἀπὸ τοὺς αἰσχροκερδεῖς τοκογλύφους, φορολογούμενος ἀπὸ τὸν ταμίαν, ὁ ὁποῖος —εἰρήσθω πρὸς τιμήν του!— δὲν λαμβάνει ὡς μοὶ εἶπον χρήματα ὅταν πρόκηται νὰ ἐξοφλήσῃ ἀπόδειξιν δημοδιδασκάλου, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς τὰ προσφερόμενα ὀρνίθια, ἀποβαίνει πολὺ μικρότερος τοῦ μισθοῦ ἑνὸς ἐπιστάτου ἢ δημοτικοῦ ἢ ἑλληνικοῦ σχολείου, πρέπει ἰδίοις ὠσὶ ν' ἀκούσῃ αὐτὰ καὶ ἂν δὲν ῥαγισθῇ ἡ καρδία του ἐκ τῆς συγκινήσεως, θὰ εἴπῃ ταὐτὸ ὅτι εἶνε ἄκαρδος!...»

Σταματήσωμεν ἐνταῦθα. Πρὸς τί νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν ζοφερὰν περιγραφὴν τῆς οἰκτροτάτης καταστάσεως τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως; πρὸς τί ν' ἀναφέρωμεν τὴν ἐκ τῆς ἀτάκτου φοιτήσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἐπὶ μῆνας ὅλους ἀπουσίας αὐτῶν ἀποσύνθεσιν τοῦ σχολείου; πρὸς τί νὰ παραθέσωμεν χωρία τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀφηγουμένων ὅτι πλεῖστοι πολλαχοῦ μαθηταὶ ἄνευ βιβλίων ἕνεκα πενίας ἢ φιλαργυρίας τῶν γονέων ἢ διὰ τὸ δυσπόριστον αὐτῶν φοιτῶντες εἰς τὸ σχολεῖον ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα πρὸς πᾶσαν διδασκαλίαν ἀνεγείρουσι; πρὸς τί νὰ περιγράψωμεν τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς ἃς οἱ τάλανες δημοδιδάσκαλοι ὑφίστανται ὑπὸ ἀμαθῶν καὶ βαναύσων καὶ φατριαστικῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπειῶν καὶ παρέδρων καὶ εὐτελεστάτων κομματαρχίσκων; Πρὸς τί νὰ διεκτραγῳδήσωμεν ταῦτα πάντα; Ἡ μηχανὴ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κεῖται χαμαὶ παραλελυμένη ταχυτάτης δεομένη συνθέσεως.

Πρώτην φορὰν ἐλέχθη παρρησίᾳ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους ἡ τοιαύτη φοβερὰ ἀλήθεια. Ἀξιέπαινον λίαν θεωροῦμεν τὸν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ κ. Δ. Βουλπιώτου διευθυντὴν τέως τῶν δημοτικῶν σχολείων κ. Σπυρίδωνα Π. Λάμπρον διὰ τὸ θάρ-

ρος μεθ' οὗ ἔπραξε τοῦτο, πρῶτος οὗτος ἐκδοὺς εἰς δημοσιότητα τοιαύτας ἐκθέσεις.. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς θεραπείαν τοῦ νοσοῦντος εἶνε ἡ διάγνωσις τοῦ νοσήματος. Ἡ διάγνωσις ἐγένετο καὶ τὸ δεινὸν νόσημα ἀναμένει τὰ φάρμακα. Τὸ ὑπουργεῖον, καθὰ ἐκ τῶν ἐκθέσεων ἐξάγεται, ἀποστεῖλαν ἐπιθεωρητὰς πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐνετείλατο αὐτοῖς νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς διεκτραγῴδησιν τῆς ἀθλίας αὐτῶν καταστάσεως, ἀλλὰ νὰ ὑποδείξωσι καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς μέσα τῆς θεραπείας. Προσεχῶς θέλομεν ἐξετάσῃ ὁποῖα μέτρα τινὲς αὐτῶν προτείνουσι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τί ἐξ αὐτῶν ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι σήμερον, τί εἶνε ἐν σχεδίῳ, καὶ τί εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ.

Κ'

ΤΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΙΑ

('Ἐκ τῶν τοῦ Gustave Droz')

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πρωΐαν τινὰ ἐξελθὼν τοῦ δωματίου μου εἶδον ἐνώπιον τῆς θύρας, ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου παραταχθέντα, τὰ ὑποδήματά μου καὶ τὰ τοῦ μικροῦ μου παιδίου.

Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἦσαν ὑποδήματα μετὰ δεμάτων, τετριμμένα πως ἐκ τῆς τραχείας ἐργασίας εἰς ἣν τὰ ὑπέβαλλε. Τὸ πέλμα εἶχεν ἐκλεπτυνθῆ πρὸς τ' ἀριστερά, μικρὰ δὲ ὀπὴ ἠπειλεῖτο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδός. Τὰ δέματα λυτὰ καὶ κουρασμένα ἐκρέμαντο ἑκατέρωθεν. Ἐκ τῆς ὀγκώσεως τοῦ δέρματος εὐχερῶς ἐνοεῖτο ἡ θέσις τῶν δακτύλων, πᾶσαι δ' αἱ συνήθεις κινήσεις τοῦ μικροῦ ποδὸς εἶχον ἀφήσει ἴχνη διὰ πτυχῶν ἀνεπαισθήτων ἢ βαθειῶν.

Διατί ἐτήρησα ταῦτα ἐν τῇ μνήμῃ μου; Ἀγνοῶ, τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω εἰσέτι τὰ ὑποδημάτια τοῦ προσφιλοῦς μικροῦ, τεθειμένα ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ τάπητος, παρὰ τὰ ἰδικά μου. Ἦσαν τὰ καθημερινά του ὑποδημάτια, οἱ συμπαραστάται τῶν παιγνιδίων του. Ἦσαν ἀφωσιωμένα εἰς αὐτὸ καὶ μετεῖχον τόσον τῆς ὑπάρξεώς του, ὥστε διετήρουν κἄτι τι τοῦ τέκνου μου καὶ θὰ τ' ἀνεγνώριζον μεταξὺ χιλίων ζευγῶν. Δι' ἐμὲ εἶχον ἰδιαιτέραν τινὰ φυσιογνωμίαν, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀόρατος δεσμὸς τὰ συνέδεε πρὸς αὐτὸ καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὸ μὴ εὐδιάγραπτον ἔτι σχῆμα αὐτῶν, τὴν κωμικὴν καὶ θελκτικὴν χάριν, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὸν μικρὸν των κύριον καὶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τῷ ὡμοίαζον.

Πᾶν ὅ,τι ἅπτεται τῶν νηπίων γίνεται καὶ αὐτὸ νήπιόν πως καὶ λαμβάνει τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀδεξίας καὶ ἀφελοῦς χάριτος, ἥτις προσιδιάζει εἰς αὐτά.

Παρὰ τὰ ὑποδημάτια ἐκεῖνα, τὰ γελαστά, τὰ φαιδρά, τὰ εὔθυμα, τὰ ζητοῦντα μόνον νὰ τρέξωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰ ὑποδήματά μου ἐφαίνοντο τερατώδη, βαρέα, χονδροειδῆ, βλακώδη. Ἐκ τοῦ βάρους καὶ τοῦ ἀπογοητευμένου αὐτῶν ἤθους κατεφαίνετο ὅτι ὡς πρὸς αὐτὰ ὁ βίος ἦτο σοβαρός, οἱ δρόμοι μακροὶ καὶ τὸ ὑποβασταζόμενον φορτίον βαρύ.

Ἡ ἀντίθεσις ἦτο ζωηρὰ καὶ τὸ ἐκ ταύτης πόρισμα βαθύ· ἐπλησίασα εἰς τὰ ὑποδημάτια ἐκεῖνα ἠρέμα, ὅπως μηδένα ἀφυπνίσω, διότι πάντες ἐκοιμῶντο ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὰ ἔψαυον, τὰ ἔστρεφον καὶ τὰ περιέστρεφον, τὰ ἐθεώρουν πανταχόθεν καὶ ᾐσθανόμην θελκτικὸν μειδίαμα θάλλον ἐπὶ τῶν χειλέων μου...

Ἡ πατρικὴ ἀγάπη ἔχει, ὡς ἀγάπη, τὰς τρέλλας της, τὰς ἀδυναμίας της, εἶνε παιδαριώδης, ἢ πλήρης εὐγενείας, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει ἀναλύεται καὶ ἐξηγεῖται· κατεχόμεθα ὑπ' αὐτῆς καὶ διευθυνόμεθα.

Ὁ ἄνευ ἀδυναμίας πατὴρ πρῶτος βαλέτω ἐπ' ἐμὲ τὸν λίθον· αἱ μητέρες θὰ μ' ἐκδικήσωσι.

Συλλογισθῆτε ὅτι τὸ μετὰ δεμάτων ὑποδημάτιον ἐκεῖνο, τὸ τρυπημένον εἰς τὸ ἄκρον μοὶ ἐνεθύμιζε τὸν μικρὸν παχουλόν του πόδα, καὶ ὅτι μυρίαι ἀναμνήσεις συνεδέοντο πρὸς τὸ ἀγαπητὸν ἐκεῖνο ποδαράκι.

Τὸ ἐφανταζόμην, τὸ μικρόν μου, ὅτε ἔκοπτον τὰ 'νύχια του καὶ ἀνθίστατο σύρον τὰ μουστάκιά μου καὶ ἐγέλα ἀκουσίως, διότι ἐγαργαλίζετο.

Τὸ ἐφανταζόμην ὅτε τὴν ἑσπέραν, πλησίον τῆς ἑστίας, ἐξέβαλον τὰ μικρά του περιπόδια.— Τί εὐθυμία ἦτο ἐκείνη!

Ἔλεγον *ἕν... δύο*... Καὶ αὐτό, περιτετυλιγμένον εἰς τὸν μακρὸν νυκτικὸν χιτωνίσκον του, τὰς χεῖρας ἔχον χωμένας εἰς τὰς μακροτάτας χειρίδας, ἀνέμενε μὲ ἀστράπτον βλέμμα, ἕτοιμον νὰ ἀνακαγχάσῃ, τὸ περίφημον *τρία*.

Τέλος μετὰ μυρίας βραδύτητας, μυρία πειράγματα τὰ ὁποῖα ἐξῆπτον τὴν ἀνυπομονησίαν αὐτοῦ καὶ μοὶ ἐπέτρεπον νὰ ὑποκλέψω ἀπ' αὐτοῦ πέντε ἓξ φιλήματα, ἔλεγον: *τρία*.

Τὸ περιπόδιον ἐσφενδονᾶτο μακράν. — Τότε ἡ χαρά του δὲν εἶχεν ὅρια· ἀνετρέπετο ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου καὶ αἱ γυμναὶ κνῆμαί του ἐκινοῦντο εἰς τὸν ἀέρα. Ἀπὸ τὸ ὀρθάνοικτόν του στόμα, ἐν τῷ βάθει τοῦ ὁποίου ἔβλεπε στίλβοντας τοὺς λευκοὺς μαργαριτίσκους του, ἐξήρχετο ἀδιάκοπος, ἠχηρὸς γέλως.

Ἡ μήτηρ του, γελῶσα ὁμοίως, ἔλεγεν εἰς αὐτὸ μετά τινα στιγμήν:

«Φθάνει, παιδάκι μου· φθάνει πειά, θὰ κρυώσῃς, παιδάκι μου.

« Κράτησέ το δά... Δὲν κουράσθηκες ἀκόμη, διαβολάκι;

Ἤθελε νὰ μᾶς ἐπιπλήξῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ τὴν σοβαρότητα αὐτῆς ἐνώπιον τῆς

χαριτωμένης ξανθῆς ἐκείνης κεφαλῆς, ἥτις ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ γόνατός μου.

Ἡ σύζυγός μου ἔλεγε θεωροῦσά με:

— Εἶνε ἀνυπόφορο... Θεέ μου, τί παιδί!

Ἀλλ' ἐνόουν ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε:

« Κύττα τί εὔμορφο, τί ζωηρό, τί εὐτυχισμένο ποῦ εἶναι, τὸ παιδάκι μας, τὸ πλασματάκι μας, ὁ υἱὸς τῶν δυό μας!

Καὶ πράγματι ἀξιολάτρευτον ἦτο, τοὐλάχιστον τοιοῦτο τὸ ἔβλεπον.

Ἔκαμα πολὺ φρόνιμα — δύναμαι νὰ τὸ εἴπω τώρα ὅτε ἐλευκάνθη ἡ κόμη μου — μὴ ἀφήσας νὰ μοῦ διαφύγῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη τῶν στιγμῶν τούτων χωρὶς ν' ἀπολαύσω αὐτῆς πληρέστατα. Πόσον λυποῦμαι τοὺς γονεῖς, τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ εἶνε πατέρες ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερον, τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ κυλίωνται εἰς τὸν τάπητα, νὰ γίνονται ἄλογα τῶν παιδίων των, νὰ μιμῶνται τὴν ὑλακὴν τοῦ κυνὸς καὶ τὸν βρυχηθμὸν τοῦ λέοντος, νὰ δάκνωσι ἰσχυρῶς χωρὶς νὰ προξενῶσι πόνον, καὶ νὰ κρύπτωνται ὀπίσω τῶν ἀνακλίντρων ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ φαίνωνται.

Εἰλικρινῶς λυποῦμαι τοὺς ἀτυχεῖς τούτους! Διότι ταῦτα δὲν εἶνε εὐάρεστοι παιδαριώδεις ἐνασχολήσεις, ἀλλὰ θελκτικαὶ ἀπολαύσεις, αἱ γλυκύτεραι καὶ ἁγνότεραι τοῦ βίου, διότι μετ' αὐτὰς οὐδεμίαν ἐπαφίνουσι πικρίαν, ὁ δὲ ἀπολαύσας αὐτῶν αἰσθάνεται ἑαυτὸν καλλίτερον· εἶνε τεμάχια, ψιχία τῆς συκοφαντουμένης εὐτυχίας, ἣν πλεῖστοι μέμφονται ὅτι δὲν ὑπάρχει, διότι περιμένουσι νὰ πέσῃ ἐξ οὐρανοῦ μονοκόμματος, ὡς χρυσῆ ῥάβδος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν, ὡς λεπτὴ κόνις. Συναγάγωμεν τοὺς μικροὺς τούτους κόκκους καὶ μὴ μεμψιμοιρῶμεν· ἑκάστη ἡμέρα συνεπιφέρει τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ τὴν μερίδα τῆς εὐτυχίας της.

Βαδίζωμεν βραδέως, παρατηρῶμεν χαμαί, ἐρευνῶμεν περὶ ἡμᾶς, εἰς πάσας τὰς γωνίας. Αὐτοῦ ἡ Πρόνοια κρύπτει πολλάκις τὴν εὐτυχίαν.

Γελοίους ἀνέκαθεν ἐθεώρησα τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες διανύουσι τὸν βίον ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνοντες, διεσταλμένους ἔχοντες τοὺς μυκτῆρας, ἀνήσυχα τὰ ὄμματα καὶ τὸ βλέμμα ἀτενὲς πρὸς τὸν ὁρίζοντα. Φαίνεται ὅτι δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνωσι τὸ παρὸν καὶ ὅταν εἴπῃ τις πρὸς αὐτούς:

— Σταματήσατε μίαν στιγμήν, καταβῆτε ἀπὸ τὸν ἵππον σας, πάρετε ἕνα ποτῆρι ἀπ' αὐτὸ τὸ ὡραῖο κρασί, ἂς ὁμιλήσωμεν ὀλίγον, ἂς γελάσωμεν ὀλίγον, ἂς φιλήσωμεν τὸ παιδάκι σας!

— Ἀδύνατον, σᾶς ἀποκρίνονται. Μὲ περιμένουν ἐκεῖ πέραν. Ἐκεῖ πέραν θὰ ὁμιλήσω· ἐκεῖ πέραν θὰ πίω ὡραῖο κρασί· ἐκεῖ πέραν θὰ φιλήσω τὸ παιδί μου· ἐκεῖ πέραν θὰ εἶμαι εὐτυχής... ἐκεῖ πέραν..» Καὶ ὅταν φθάσουν *ἐκεῖ πέραν* ἀσθμαίνοντες, ἀπηυδηκότες, καὶ ἀπαιτοῦν κραυγάζοντες τὸ ἀντίτιμον τῶν μόχθων αὐτῶν, τὸ παρόν, γελῶν, λέγει πρὸς αὐτούς:

— Κύριε τὸ ταμεῖον εἶνε κλειστόν.

Τὸ μέλλον ὑπισχνεῖται - ἀλλὰ τὸ παρὸν μόνον πληρόνει καὶ πρέπει νὰ δεικνύηται τις νοήμων πρὸς τὸν κρατοῦντα τὰς κλεῖδας τοῦ ταμείου.

Διατί νομίζετε ὅτι σᾶς ἐξηπάτησεν ἡ Πρόνοια; Πιστεύετε, ὅτι ἔχει εὐκαιρίαν, ἡ ἀγαθὴ αὕτη Πρόνοια, νὰ παραθέτῃ εἰς ἕκαστον ἐντελῆ εὐτυχίαν, καλομαγειρευμένην, ἐντὸς χρυσῆς παροψίδος, καὶ πρὸς ἐπίμετρον νὰ παίζῃ καὶ μουσικὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος πρὸς ψυχαγωγίαν σας; Τοῦτο ἐν τούτοις ἀξιοῦσι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων.

Δέον νὰ εἴμεθα λογικοί, ν' ἀνασκουμπώσωμεν τὰς χειρίδας ἡμῶν, νὰ μεριμνήσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ περὶ τοῦ φαγητοῦ ἡμῶν καὶ νὰ μὴν ἀπαιτῶμεν τὸ παράπαν νὰ λάβῃ ὁ οὐρανὸς τὸν κόπον νὰ ἐξαφρίσῃ τὸ μαγείρευμά μας.

Ταῦτα πάντα διενοούμην τὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἐκράτουν τὸ παιδίον μου ἐν τῇ ἀγκάλῃ μου, καὶ ἡ ὑγρὰ καὶ κανονικὴ αὐτοῦ ἀναπνοὴ προσέψαυε τὴν χεῖρά μου. Ἀνελογιζόμην τὰς εὐτυχεῖς στιγμὰς ἃς μοι εἶχεν ἤδη παράσχει καὶ ἤμην εὐγνώμων πρὸς αὐτό.

— Τί ἁπλοῦν πρᾶγμα εἶνε, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, νὰ εἶνε κανεὶς εὐτυχής! Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου διὰ νὰ τὴν εὕρω τὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἡ σύζυγός μου τῆς αὐτῆς γνώμης ἦτο, ἐμένομεν δὲ μακρὰς ὥρας συνδαυλίζοντες τὸ πῦρ καὶ συνομιλοῦντες περὶ τῶν συναισθημάτων ἡμῶν.

— Σὺ φίλε μου, τὸ ἀγαπᾷς διαφορετικὰ ἀπὸ ἐμὲ τὸ παιδάκι μας, μοὶ ἔλεγε συχνά. — Οἱ πατέρες κάμνουν περισσοτέρους ὑπολογισμοὺς ἀπὸ ἡμᾶς... ἡ ἀγάπη των ὁμοιάζει μὲ ἀνταλλαγήν... Ἀγαποῦν ὅπως πρέπει τὸ παιδί των μόνον τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν κολακευθῇ ἡ φιλαυτία των. Ὁ πατὴρ εἶνε ὡσὰν ἰδιοκτήτης. Εἱμπορεῖτε ν' ἀναλύσετε τὴν πατρικὴν ἀγάπην, ν' ἀνεύρετε τὰς αἰτίας καὶ νὰ εἴπετε: Ἀγαπῶ τὸ παιδί μου διότι εἶνε τέτοιο καὶ τέτοιο.

Ἡ μητρικὴ ὅμως ἀγάπη εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναλυθῇ· ἡ μήτηρ δὲν ἀγαπᾷ τὸ παιδί της διότι εἶνε ὡραῖον ἢ ἄσχημον, εὐφυὲς ἢ ἀνόητον, διότι τῇ ὁμοιάζει ἢ δὲν ὁμοιάζει πρὸς αὐτήν, διότι ἔχει τὰς κλίσεις, ἢ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Τὸ ἀγαπᾷ διότι δὲν εἱμπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλως, διότι εἶνε ἀνάγκη.

« Ἡ μητρικὴ ἀγάπη εἶνε αἴσθημα ἔμφυτον εἰς τὴν γυναῖκα. — Ἡ πατρικὴ ἀγάπη εἶνε ἀποτέλεσμα περιστάσεων. Εἰς τὴν μητέρα εἶνε ὡς ὁρμέμφυτον, εἰς τὸν πατέρα εἶνε ὑπολογισμὸς τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει μὲν συνείδησιν, εἶνε ἀληθές, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶνε ἀποτέλεσμα πολλῶν ἄλλων αἰσθημάτων... Ἴσως δὲν τὰ ἐννοεῖς αὐτά, ἄνδρα μου.

—Ἀ! βέβαια, ἀπήντησα πειραγμένος, τί θὰ 'πῇ, ἡμεῖς οἱ ἄνδρες δὲν ἔχομεν οὔτε καρδιὰ οὔτε σπλάγχνα... Εἶνε τερατώδη αὐτὰ ποῦ λέγεις!... Καὶ ἐκίνουν ἐν ταραχῇ τὴν πυράγραν κρημνίζων τοὺς δαυλοὺς τῆς ἑστίας.

Ἐν τούτοις ἡ γυναῖκά μου ἔχει δίκαιον, ὡμολόγουν πρὸς ἐμαυτόν. Ὅταν παιδίον τι γεννᾶται, ἡ μητρικὴ στοργὴ δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν πατρικήν. Ἡ στοργὴ αὕτη εἶνε ἤδη ἀγάπη. Ἡ μήτηρ φαίνεται ὡς νὰ γνωρίζῃ πρὸ πολλοῦ τὸ ἀξιολάτρευτον ἐκεῖνο πλάσμα. Ἅμα ἐκβάλῃ τὴν πρώτην κραυγὴν αὐτοῦ νομίζεις ὅτι τὸ ἐπανευρίσκει. «Αὐτὸ εἶνε!» λέγει. Καὶ τὸ λαμβάνει ἄνευ ἀμηχανίας, εἰς τοὺς δύο δὲ περιβάλλοντας αὐτὸ βραχίονας τὸ παιδίον εὑρίσκει ἀνάλογον τῷ αναστήματι αὐτοῦ θέσιν καὶ ἀποκοιμᾶται εὐτυχῶς ἐν τῇ δι' αὐτὸ παρασκευασθείσῃ ταύτῃ φωλεᾷ.

Ποῦ λοιπὸν ἐδιδάχθη ἡ μήτηρ τὴν μητρότητα; ποῦ ἐμαθήτευσε; Ὁ ἀνὴρ τοὐναντίον, ἅμα τῇ γεννήσει τοῦ παιδίου, αἰσθάνεται μεγάλην ταραχήν. Ὁ πρῶτος κλαυθμηρισμὸς τοῦ μικροῦ ὄντος τὸν συγκινεῖ· ἀλλ' ἐν τῇ συγκινήσει ταύτῃ ἐνυπάρχει περισσοτέρα ἔκπληξις ἢ ἀγάπη. Ἡ στοργὴ αὐτοῦ δὲν ἐγεννήθη εἰσέτι. Ἡ καρδία του ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐθισθῇ πρὸς τὸ νέον αἴσθημα.

Τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς διδάσκεται, τῆς μητρὸς ὅμως οὐχί.

Ἂν ὁ πατὴρ εἶνε ἠθικῶς ἀδέξιος ὅπως ἀγαπήσῃ τὸ νεογέννητον, ὁμολογητέον ὅτι εἶνε καὶ φυσικῶς ἀδέξιος ὅπως ἐκδηλώσῃ πρὸς αὐτὸ τὴν στοργὴν αὐτοῦ.

Τρέμων, γελοίως διαστρέφων τὸ σῶμα αὐτοῦ, μετὰ βαρέος ἀγῶνος βαστάζει τὸ ἐλαφρὸν ἐκεῖνο φορτίον. Φοβεῖται μὴ συντρίψῃ τὸ νήπιον, ὅπερ συναισθάνεται τοῦτο καὶ κραυγάζει δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων αὐτοῦ. Καταβάλλει μείζονα δύναμιν ὁ ταλαίπωρος, ὅπως σηκώσῃ τὸ τέκνον του ὅσης θ' ἀπῃτεῖτο ὅπως διαρρήξῃ θύραν. Ἂν τὸ ἀσπασθῇ, κεντᾷ αὐτὸ διὰ τοῦ γενείου· ἂν τὸ ἐγγίσῃ, οἱ χονδροί του δάκτυλοι τῷ προξενοῦν πόνον. Ὁμοιάζει μὲ ἄρκτον προσπαθοῦσαν νὰ βελονιάσῃ.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ πατὴρ πρέπει ν' ἀγαπήσῃ τὸ τέκνον του, νὰ αἰσθανθῇ κλίσιν πρὸς τὸ νέον αὐτοῦ ἔργον, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ὑπὲρ τὸ δέον ἄπειρος καὶ σκαιὸς ὡς νεοσύλλεκτος.

Ἡ φύσις ἐπρονόησε περὶ τούτου καὶ ὁ πατὴρ προβιβάζεται ὁριστικῶς εἰς δεκανέα τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ νήπιον ψελλίσῃ τὰς πρώτας συλλαβάς:

Ὁμολογητέον ὅτι εἶνε γλυκύτατον τὸ πρῶτον ἐκεῖνο τοῦ παιδίου ψέλλισμα, καὶ τὸ *μπᾶ*...*μπᾶ*... ὅπερ τὸ μικρὸν ψιθυρίζει κατ' ἀρχὰς εἶνε θαυμασίως ἐκλελεγμένον ὅπως τὸν συγκινήσῃ. Δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου λέξις ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ βαθύτερον καὶ τρυφερώτερον πάντων τῶν αἰσθημάτων;

Συγκινητικὸν ὁμοίως δὲν εἶνε ὅτι τὸ δυστυχὲς νήπιον εὑρίσκει μόνον του τὴν λέξιν ἥτις μέλλει ἐξάπαντος νὰ συγκινήσῃ ἐκεῖνον, οὗτινος ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην; Ἡ λέξις ἐκείνη σημαίνει:

— «Εἶμαι ἰδικόν σου, ἀγάπα με, κάμε μου θέσιν εἰς τὴν καρδίαν σου, ἄνοιξέ μου τὴν ἀγκάλην σου· τὸ βλέπεις, δὲν ξεύρω ἀκόμη πολλὰ πράγματα· μόλις ἦλθα εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ σὲ συλλογίζομαι ἀπὸ τώρα, εἶμαι τῆς οἰκογενείας σου, θὰ τρώγω εἰς τὸ τραπέζι σου, καὶ θὰ φέρω τὸ ὄνομά σου...*μπα*...*μπα*...*μπα*...*μπα*»!

Διὰ μιᾶς ἀνεῦρε τὴν θελκτικωτάτην τῶν κολακειῶν. Λίαν τεχνηέντως εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον.

Ἀ! τὸ ἀγγελάκι μου! μπᾶ...μπᾶ...μπᾶ...μπᾶ... Ἀκούω ἀκόμη τὴν διστάζουσαν μικρὰν φωνήν του, βλέπω ἀκόμη τὰ δύο κοράλλινα χείλη του ἀνοιγόμενα καὶ κλειόμενα. Ἀπετελοῦμεν κύκλον περὶ αὐτὸ γονυπετεῖς ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος του. Τῷ ἔλεγον οἱ περὶ ἐμέ:

— Πάλι! Πάλι! 'πές μας ποῦ εἶνε ὁ *μπαμπᾶς*.

Καὶ αὐτό, πρὸς μεγίστην πάντων ἀγαλλίασιν μοὶ ἔτεινε τοὺς βραχίονας στρέφων συγχρόνως πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐνηγκαλίσθην θερμότατα αὐτὸ καὶ ᾐσθάνθην ὅτι δύο δάκρυα μὲ ἠμπόδιζον νὰ ὁμιλήσω.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔγεινα πατήρ.

Κ.

Ο ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ

τοῦ ἰατροῦ Φερράν

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, ἐν μέσῳ ἐκτάκτου συνωθήσεως πλήθους, ὁ ἰατρὸς Βρουαρδὲλ ἀνεκοίνωσε τὴν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἀναγράφονται τὰ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς Ἱσπανίαν μετὰ δύο ἑτέρων ἰατρῶν πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑπὸ τοῦ δόκτορος Φερρὰν ἀνακαλυφθείσης μεθόδου πρὸς θεραπείαν τῆς χολέρας. Ὁ δόκτωρ Φερρὰν ἠρνήθη νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς ἰατροὺς τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς τοὺς ἐν χρήσει παρ' αὐτῷ τρόπους πρὸς καλλιέργειαν τοῦ χολερικοῦ ἰοῦ, καὶ συνήνεσε μὲν νὰ ἐξετάσωσι τὰς παρασκευὰς ταύτας ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, νὰ παρασταθῶσιν εἰς τοὺς ἐμβολιασμοὺς καὶ νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ δίχως οὐδὲ σταγὼν ἐκ τοῦ παρασκευαζομένου ὑπ' αὐτοῦ ἰοῦ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἐργαστηρίου του. «Ἐὰν θέλετε νὰ γνωρί-

σητε τὸν τρόπον τῆς θεραπείας μου, εἶπεν ὁ δόκτωρ Φερρὰν πρὸς τοὺς Γάλλους συναδέλφους του, εἰπέτε μου ὑπὸ τίνας ὅρους ὁ ὑπουργὸς ὑμῶν δέχεται νὰ γείνῃ κάτοχος τοῦ μυστικοῦ μου».

Ὁ Ἱσπανὸς ἰατρὸς μεγάλα παράπονα ἐξήνεγκε κατὰ τῆς ἀχαριστίας καὶ τῶν καταδιώξεων τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου του.

«Ἤμην διατεθειμένος, εἶπε, νὰ ἀποκαλύψω εἰς τὴν πατρίδα μου τὸ μυστικόν μου· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν δικαιοῦμαι πλέον τοιαύτην θυσίαν, μετὰ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰς περιφρονήσεις, ἃς ὑπέστην. Ἐὰν ἐφέροντο πρὸς ἐμέ, ὡς πρὸς τὸν Κὼχ καὶ τὸν Παστὲρ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, θὰ ἔπραττον ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες δαψιλῶς ἀντημείφθησαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐν Ἱσπανίᾳ δὲν εὗρον ἢ ἀδικίαν καὶ ἔχθραν».

Τοὺς Γάλλους ἰατροὺς ἐδέξατο, ἐπὶ τίτλῳ συναδέλφων, ὁ Φερρὰν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, λίαν πτωχῶς διακεκοσμημένῳ, ἄνευ συσκευῶν καὶ ζώων πρὸς ἐκτέλεσιν πειραμάτων, καὶ μόνον περιέχοντι ἀνεπαρκῆ τινα ὄργανα. Ἐξέθηκε πρὸς αὐτοὺς ὅτι, τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου του περατωθέντος, δὲν ἀσχολεῖται σήμερον εἰ μὴ περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ προφυλακτικοῦ ὑγροῦ καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐμβολιάσεων. Ἐνώπιον αὐτῶν ὁ δόκτωρ ἐμβολίασεν εἴκοσιν ἄτομα. Ἡ ἔνεσις γίνεται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, διὰ μιᾶς ἀμυχῆς· οἱ ἐμβολιαζόμενοι δὲν καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐμετῶν οὔτε ὑπὸ διαρροίας, οὐδ' ἐν τῷ αἵματι καὶ τοῖς ἀπορρίμμασιν αὐτῶν παρουσιάζονται νοσηρὰ φαινόμενα. Τὴν ἐπαύριον τοῦ ἐμβολιασμοῦ οἱ εἴκοσιν ἐμβολιασθέντες οὐδὲν σύμπτωμα νόσου παρουσίαζον. Πᾶν ὅ,τι δύναται τις θετικῶς νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῶν ἐμβολιάσεων, εἶνε ὅτι αὗται εἰσὶν ἀβλαβεῖς.

Ὁ Βρουαρδὲλ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ τοῦ προφυλακτικοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐμβολιάσεων. Συνεκέντρωσαν τὰς ἐρεύνας των ἐπὶ τῆς πόλεως Ἀλσίρας καὶ τῶν περιχώρων της, ἀλλὰ προσέκρουσαν κατ' ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων, ἕνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς στατιστικῆς ἐν Ἱσπανίᾳ, ἔνθα ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν κατοίκων διαμένει ἄγνωστος. Ἡ Ἀλσίρα λέγεται ὅτι ἔχει 16,000 κατοίκους, ἀλλὰ πράγματι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὀλιγωτέρους τῶν 23,000. Καθ' ἃ γενικῶς ὑπολογίζεται ἐν Ἀλσίρᾳ, μεταξὺ τῶν μὴ ἐμβολιασθέντων συνέβησαν 374 κρούσματα χολέρας καὶ 169 θάνατοι, ἐνῷ μεταξὺ τῶν ἐμβολιασθέντων 37 κρούσματα καὶ 7 θάνατοι. Ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι πρὸς τούτοις στατιστικαί, ἀλλ' ὄχι περισσότερον ἐξηκριβωμέναι καὶ σημαίνουσαι.

Ἐν συνόλῳ, συμπεραίνει ὁ Βρουαρδέλ, δὲν ἀπεδείχθη ἔτι ἡ προφυλακτικὴ ἀξία τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δόκτορος Φερράν. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς παρασκευῆς τοῦ ἰοῦ θέλει παραμείνει ὡς μία τῶν γονιμωτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀλλὰ πρέπει ἐξ ἴσου νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ὑπὲρ ταύτης πρόληψιν τῶν μέν, καὶ τὴν πρὸς ταύτην ἀντιπάθειαν τῶν ἄλλων. Πρὶν ἢ μετενεχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ καλλιεργηθεὶς ἰός, ἀναγκαῖον νὰ ἀχθῇ ἡ μέθοδος εἰς τὴν ἐντέλειαν καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῶν δυνατῶν ἢ σταθερῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἔργου. Φρονοῦμεν ὅτι ὁ δόκτωρ Φερρὰν εἰσῆλθε λίαν προώρως εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς ἐνεργείας του».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Οὐρανίᾳ Χατζηδημητρίου.

Τἄνθη καὶ τὰ τραγούδια, χαρούμενα στολίδια,
Ποῦ ζευγαρόνει ὁ κόσμος 'στὴν καθεμιὰ χαρά του,
Βαφτίζονται 'στὸ δάκρυ καὶ γίνονται τὰ ἴδια
Στολίδια τοῦ θανάτου.

Ἐγώ, πῶχω γιὰ πάντα τῆς λύρας μου σκοπὸ
Τὴ νιότη μὲ τὴ χάρι μαζὶ ἀδελφωμένη,
Καὶ πῶς 'μπορῶ τραγοῦδι θλιμμένο νὰ μὴν 'πῶ
'Σ τὴν κόρη ποῦ πεθαίνει;

Κοντὰ 'ς τὰ τόσα τἄνθη, ποῦ σὲ νεκροστολίζουν
Καὶ ξεψυχοῦν μαζί σου 'ς τοῦ τάφου σου τὸ χῶμα
Τὰ χείλη μου στολίδι δικό τους σοῦ χαρίζουν
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀκόμα.

Ἀλλοίμονο! ἂν 'μποροῦσε ὅποιον κανεὶς πονεῖ
Μὲ 'λίγα μοιρολόγια νὰ τὸν νεκρανασταίνῃ,
Ἀμέτρητοι θὰ ἦταν 'ς τὸν κόσμο οἱ ζωντανοὶ
Καὶ 'λίγοι οἱ πεθαμένοι.

Ἂν δὲν 'μπορῶ μὲ λόγια γλυκὰ καὶ μαγεμμένα
Ζωὴ νὰ ξαναδώσω 'ς τὸ πεθαμένο σῶμα,
Ἀκτῖνες νὰ χαρίσω 'ς τὰ μάτια τὰ σβυσμένα,
Κι' ἀνασασμὸ 'ς τὸ στόμα,

Ἡ λύπη μου ἂς πάρῃ τῆς μάννας τὴ φωνὴ
Καὶ 'σὰν παιδί, ποῦ τῶχουν μὲ χάδια ἀποκοιμίσῃ,
Τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι ναννάρισμ' ἂς γενῇ
Γιὰ νά σε ναννανίσῃ!

Γεωργιος Δροσινης

Ὅταν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ του βάθρου καταπέσῃ χαμαὶ ἀνδριάς, τότε μόλις βλέπει ὁ κόσμος πόσον μέγας ἦτο.... Ὅταν πέσωσιν οἱ κατέχοντες μεγάλα ἀξιώματα, τότε μόλις βλέπει ὁ κόσμος πόσον μεγαλείτεροι παρ' ὅ,τι ἦσαν ἐφαίνοντο.

Ὑπερβολικὸς ψόγος δυσαρεστεῖ μόνον, ἀλλ' ἀνεπαρκὴς ἔπαινος παροργίζει.

Ἡ ἀδιαφορία εἶνε τὸ χάσμημα τῆς καρδίας· δυσκόλως κρύπτεται καὶ εἶνε μεταδοτική.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 85.

'Αριθ. 499 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 21 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 467.

ΙΕ'

Εἰς τοὺς Στρατιώτας τούτους ἐστηρίζετο ἡ δύναμις τῆς Δημοκρατίας ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς βεβαιοῖ αὐτὴ ἡ Γερουσία ἐν πολλοῖς δόγμασιν· οἱ πονηροὶ Τοῦρκοι γινώσκοντες κάλλιον τῶν Ἐνετῶν τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεώς των, ὑπὸ διαφόρους πανούργους προφάσεις προσεπάθησαν νὰ γυμνώσωσι τοὺς Ἐνετοὺς τῶν Στρατιωτῶν· ἰδόντες δὲ ἀποτυχούσας τὰς πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους πομπώδεις ὑποσχέσεις των, ἔστρεψαν τὰς δολοπλοκίας των εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἐνετούς. Τῷ 1479 ὁ φλαμπουριάρης τοῦ Μοραίως ἐν προκαταρκτικῇ συνεντεύξει πρὸς τὸν ἁρμοστὴν τοῦ Ναυπλίου περὶ τῆς ἐπικειμένης ὁροθεσίας, τῷ ὑπέδειξεν ὅτι μόνη ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν Στρατιωτῶν ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον ἐχέγγυον διαρκοῦς καὶ εἰλικρινοῦς φιλίας καὶ εἰρήνης πρὸς τὸν σουλτάνον. Ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν εὐπιστον Μίνιον διαβιβάζοντα πρὸς τὴν Γερουσίαν τὰς τουρκικὰς προτάσεις· «Ὁ Τοῦρκος πασᾶς μοὶ εἶπεν: αὐτοὶ οἱ Ἀλβανοί σας εἶνε ἄνθρωποι κακῆς διαγωγῆς, διατί δὲν τοὺς διώκετε; Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην· ἀληθεύει ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν ὡς καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων εὑρίσκονται καὶ κακοί, ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι εἶνε καλοὶ καὶ εὐάγωγοι ἄνθρωποι. Ὁ πασᾶς μοὶ εἶπεν· ἐὰν διώξετε τοὺς Ἀλβανοὺς ἐκ τῆς χώρας ταύτης, οὐδέποτε θὰ ἔχομεν διαφοράν τινα.» Αἱ προτάσεις τοῦ φλαμπουριάρου ἦσαν ἡ ἠχὼ πολιτικῆς μᾶλλον ἐντέχνως διεξαγομένης ἐν αὐτῇ τῇ Πύλῃ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Δημοκρατίας.

Ἡ γερουσία καταπιοῦσα τὸ τουρκικὸν δέλεαρ ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1479) σπουδαίως συζητοῦσα τὸ ζήτημα τοῦ μετοικισμοῦ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιωτῶν. Συμβούλια ἐπὶ συμβουλίων συνελθόντα ὁριστικῶς ἀπεφάσισαν νὰ φέρωσιν εἰς Ἐνετίαν τοὺς γενναιοτέρους, καὶ ἐπὶ μισθῷ μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ πολέμους. Οἱ Στρατιῶται ἐγκαίρως παρεμβάντες ὑπέδειξαν τὸν κίνδυνον τῆς ἐκ Πελοποννήσου ἀπουσίας των· ἡ γερουσία ἐπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ οἱ Στρατιῶται ὑπὸ διαφόρους προτάσεις ἐξοικονόμουν τὸν καιρόν, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσι τοὺς Ἐνετοὺς περὶ τοῦ ἐκ τῆς ἀποχωρήσεώς των κινδύνου τῆς χώρας. Τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1479 ἡ Γερουσία διατάσσει τὸν ναύαρχον ἵνα, ἀφοῦ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις Στρατιώτας, ἐκλέξῃ ἐκ τούτων χιλίους καὶ μεταφέρῃ εἰς Ἐνετίαν. Τῇ 15 σεπτεμβρίου 1479 παρουσιασθέντες εἰς τὴν Γερουσίαν οἱ ἐπίτροποι τῶν Στρατιωτῶν εἶπον ὅτι θεωροῦσιν ἀσύμφορον τῇ πολιτείᾳ τὸν μετατοπισμὸν τούτων, καὶ ὅτι θὰ ὑπηρετήσωσι καλλίτερον φρουροῦντες τὴν πατρίδα των (providere rebus suis)· ἄλλως τε, προσέθηκαν, οἱ στρατιῶται ἐρχόμενοι εἰς Ἰταλίαν ὤφειλον νὰ λάβωσιν οὐχὶ χρήματα, ἀλλὰ καλλιεργησίμους γαίας, ὅπως ζήσωσι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Ἡ γερουσία ἀπορρίψασα τὸν τελευταῖον ὅρον, τοῖς λέγει ὅτι μόνον διὰ μετρητῶν ἐννοεῖ νὰ πληρώσῃ τὰς ὑπηρεσίας των, καὶ ἐπιμένουσα εἰς τὴν πρώτην ἀπόφασιν, ἐπιτάσσει τῷ ναυάρχῳ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ στρατολογίαν. Τῇ 5 Ὀκτωβρίου διὰ νέου δόγματος προσκαλεῖται ὁ ναύαρχος νὰ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ναυπάκτῳ Στρατιώτας, καὶ ἐγκαταλείπων τοὺς διὰ τὰ φρούρια ἀρκοῦντας, νὰ μεταφέρῃ τοὺς ὑπολοίπους εἰς Ἐνετίαν· ἐν τῷ διατάγματι τούτῳ ὀνομάζονται καὶ ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν, ὁ μὲν Μιχάλης Ράλης ἐπὶ 200, ὁ Κορκόντυλος Κλαδᾶς ἐπὶ 150, ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος καὶ ὁ υἱός του ἐπὶ 100. Νέον διάταγμα τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1479 διατάσσει ἵνα προπληρωθῶσιν εἰς μὲν τὸν Ράλην 200 δουκάτα, εἰς τὸν Κλαδᾶν 100, εἰς τοὺς Παλαιολόγους ἀνὰ 40, εἰς τὸν Βερτῖνον Βοϊβόδαν 25, καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Νικόλαον Παγωμένους ἀνὰ 40. Ὁ ναύαρχος ἐπετάχθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν στρατολογίαν, διότι ὁ πρὸς τοὺς Φεραρρίους πόλεμος ἀπῄτει τὴν ταχεῖαν ἄφιξιν τῶν Στρατιωτῶν.

Ἀλλὰ τὰς διατάξεις ταύτας ἠκύρωσεν ἡ ἐ-

πανάστασις ἑνὸς Στρατιώτου, ὅστις ἀπέδειξεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν ὅτι οἱ Στρατιῶται εἶνε οἱ ἀληθεῖς κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ὅτι μόνους ἐχθροὺς ἔχουσι τοὺς Τούρκους, ὅτι ὑπὲρ μόνης τῆς πατρίδος ἦσαν πρόθυμοι νὰ χύσωσι τὸ αἷμά των, καὶ ὅτι ἡ Ἑνετία δὲν ἦτο ἀπόλυτος τοῦ τόπου δεσπότις, ἀλλὰ συνάρχων τῶν αὐτῇ ἐμπιστευθέντων τόπων.

Τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1480 καταπλεύσας εἰς Κορώνην ὁ προνοητὴς τοῦ στόλου, Ἱερώνυμος Μοροζίνης, ἐπεθεώρησε τοὺς ἐνταῦθα Στρατιώτας, καὶ ἐκτελῶν τὸ δόγμα τῆς γερουσίας ὠνόμασε τρεῖς ἀρχηγούς, καὶ ἐνδύσας τούτους διὰ χρυσοϋφοῦς στολῆς τοῖς ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ ἁγίου Μάρκου. Μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων ἀρχηγῶν ἦτο καὶ ὁ Κορκόντυλος Κλαδᾶς, ὅστις πρὸς οὐδὲν θεωρήσας τὰς ἐπιδαψιλευθείσας αὐτῷ τιμὰς καὶ χρήματα, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐκθέσῃ αὐτὴν τὴν Δημοκρατίαν πρὸς τὸν Μωάμεθ Β', ἀφ' οὗ μόλις πρὸ μικροῦ οἱ Ἑνετοὶ διὰ μεγάλων θυσιῶν εἶχον ἐξαγοράσει τὴν εἰρήνην, θυσιάσαντες καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα τοῦ Στρατιώτου. Κατέχων ὁ Κλαδᾶς τὸν Ζυγὸν τῆς Μάνης, ὡς πατραγονικὸν κλῆρον, εἶχε παραχωρήσει τοῦτον τῇ Δημοκρατίᾳ ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα καταλλήλως ὑπερασπισθῇ. Ἐν ἔτει 1477 οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν τὰ Μπαρδούνια, ὁ δὲ Κλαδᾶς διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἀνακτήσας παρεχώρησεν ἐκ νέου εἰς τοὺς Ἑνετούς, οἵτινες νῦν, χωρὶς κἂν νὰ τὸν ἐρωτήσωσι, παρέδωκαν εἰς τὸν σουλτάνον ὁλόκληρον τὸν Ζυγόν, ἐφ' οὗ ὁ Μωάμεθ ἔσπευσε νὰ ἱδρύσῃ τιμαράτους Τούρκους καὶ σουμπασῆδες. Τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1480 ὁ Κορκόντυλος μετὰ τοῦ σώματός του ἐξῆλθον κρύφα τῆς Κορώνης καὶ ἑνωθέντες πρὸς πολλοὺς κλέφτας (ladri bandisati) καταλαμβάνουσι τοὺς πύργους καὶ τὰ χωρία Τρικεφάλι, Βοίτυλον, Μαντίνειαν, Καστάνιαν, Πραστέν, Λεφτίνη καὶ ἄλλα, καὶ φονεύουσι τοὺς Τούρκους τιμαράτους καὶ σουμπασῆδες. Ἀλλαχοῦ διηγηθεὶς τὰ κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην ἀνταρσίαν, ἣν συμπληροῦσι τὰ ἐν τῷ ΣΤ' τόμῳ τῶν Μνημείων δημοσιευθέντα ἔγγραφα, δὲν θὰ ἐπαναλάβω τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων τῆς δρακὸς ταύτης πρὸς τὰς ἀπειραρίθμους Τουρκικὰς στρατιάς, θ' ἀναφέρω ὅμως ἓν ἐπεισόδιον τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου νῦν πρῶτον καλῶς γινωσκόμενον ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ.

Ἅμα ὁ Κλαδᾶς ἀνεπέτασεν ἐπὶ τοῦ Ζυγοῦ του τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, ἄλλοι Στρατιῶται, ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Θεόδωρον Μπούαν καὶ Δούμαν Μποζίκην ἐκ Ναυπλίου δραπετεύσαντες, ὥρμησαν εἰς τὸ Ἄργος καὶ συλλαβόντες 30 γιανιτσάρους καὶ φονεύσαντες τρεῖς διηυθύνθησαν πρὸς τὸν Ζυγὸν τῆς Μάνης. Μετὰ διετεῖς ἀγῶνας ὁ Κλαδᾶς, πολεμούμενος ὑπό τε τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑνετῶν, ἐγκατέλιπε τὸν Ζυγόν του καὶ μετέβη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὁ δὲ Μπούας παραδοθεὶς εἰς τὰς ἐνετικὰς ἀρχὰς καθείρχθη ἐν Μονεμβασίᾳ. Τὸ σῶμα ὅμως τῶν ἐκ Ναυπλίου ἀποδράντων Στρατιωτῶν, πολλάκις ζητῆσαν παρὰ τοῦ Μινίου ἀμνηστείαν, καὶ μὴ τυχὸν ταύτης, κατέφυγεν εἰς τὰς κατούνας τῶν Καμπιτῶν καὶ ἐκεῖθεν ἐνώχλει τοὺς Τούρκους καὶ ἐπεριφρόνει τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ἑνετοὺς διὰ κωμικῶν ἐπιδείξεων. Ὁ ἁρμοστὴς ἠρεθισμένος κατὰ τούτων πολλάκις διέταξε τοὺς Στρατιώτας νὰ συλλάβωσι τοὺς οὕτω περιφρονοῦντας τὴν Δημοκρατίαν, ἀλλ' οὗτοι ἐξερχόμενοι δῆθεν εἰς καταδίωξιν τοῖς ἔνευον διὰ τῆς σπάθης νὰ λάβωσιν ἄλλην διεύθυνσιν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1481 ὁ Σινάνμπεης, εἷς τῶν πρώτων σουμπασήδων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐμίνης, ἤτοι τοποτηρητὴς τοῦ ἀπουσιάζοντος φλαμπουριάρου, ἐπὶ κεφαλῆς 150 ἱππέων προσέβαλε τοὺς ἐν ταῖς κατούναις ἀντάρτας, οἵτινες βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐφόνευσαν 95 Τούρκους, καὶ συνέλαβον τὸν Σινὰν μετὰ δώδεκα ἑτέρων, τοὺς ὁποίους κατεκρεούργησαν (tagliati a pezzi).

Συγχρόνως τούτοις ἕτεροι Λάκωνες Στρατιῶται, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τουρκικαὶ φοῦσται ἔβλαψαν τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ Ραμπάνῳ ἰδιοκτησίας των, ἐξῆλθον εἰς κοῦρσον, καὶ ἑνωθέντες μετ' ἄλλων φυγάδων Ναυπλιέων Στρατιωτῶν συνεκρότησαν σῶμα ἐκ τριακοσίων καὶ ἤρχισαν νὰ προσβάλλωσι πανταχόθεν τοὺς Τούρκους· ὁ βοϊβόδας τοῦ Μοραίως ἐπὶ κεφαλῆς 500 θελήσας ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τούτους, κατεκόπη μεθ' ἁπάντων τῶν ὀπαδῶν του. Ἓν σῶμα τῶν ἀνταρτῶν προχωρῆσαν μέχρι Κορίνθου ἐφόνευσε τὸν βοϊβόδαν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἀπήγαγε λείαν ἀξίας 60 χιλιάδων δουκάτων (11 Δεκεμβρίου 1481). Κύριοι σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου οἱ Στρατιῶται οὗτοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἑνετῶν, ὑποσχόμενοι τὴν ἐντελῆ ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων. Ἀλλ' αἱ ἐνετικαὶ ἀρχαὶ οὐ μόνον ἐκώφευσαν εἰς τὰς προτάσεις ταύτας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑπερβολικοῦ πρὸς τὴν εἰρήνην ζήλου κατήγγειλαν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τὰ ἀπονενοημένα κινήματα ἀνθρώπων, οὓς ὡς κοινοὺς κακούργους ἀπεκήρυξαν. Ἡ πρὸς τοὺς ἀντάρτας ἀνοχὴ τῶν Τούρκων κατέπληξε τὰς ἐνετικὰς ἀρχάς, δὲν ἤνοιξεν ὅμως καὶ τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς κατανόησιν τῆς ἑτοιμαζομένης παγίδος.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1482 ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπουσιάζων φλαμπουριάρης· ἐνῷ δὲ οἱ Ἑνετοὶ ἀνέμενον ν' ἀκούσωσι τὴν φοβερὰν ἐκδίκησιν τοσούτων φόνων καὶ λεηλασιῶν, μετ' ἐκπλήξεως ἔμαθον ὅτι ὁ τοῦρκος πασᾶς συνενοεῖτο περὶ συμφιλιώσεως πρὸς αὐτὸν τὸν αὐτουργὸν τοῦ ἐν ταῖς κατούναις φόνου τοῦ τοποτηρητοῦ του, τὸν Μέξαν Μποζίκην. Ἐπὶ τέλους ὁ φλαμπουριάρης οὐ μόνον ἐξ ὅλης ψυχῆς

ἠμνήστευσε τοὺς ἀντάρτας, ἀλλὰ καὶ ηὐχαρίστει αὐτοὺς ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Σινάνμπεη, ὡς γράφει ὁ ἀγνοῶν τὰς τουρκικὰς δολοπλοκίας Μίννιος ἐν τῇ πρὸς τὴν γερουσίαν ἐκθέσει του (15 Φεβρουαρίου 1482) «Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θάνατον τοῦ Σινάνμπεη ὁ φλαμπουριάρης ἐξέφρασεν ἄκραν εὐχαρίστησιν, λέγων ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο ἄνθρωπος κακῆς πίστεως, κακὸς δὲ χριστιανὸς γενόμενος καὶ χειρότερος Τοῦρκος, τοιοῦτον θάνατον ἤξιζε.»

Τῇ 19 Μαΐου 1482 ὁ ἁρμοστὴς τοῦ Ναυπλίου Μίνιος ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ ναυάρχου μετ' ἐγλείστου δόγματος τῆς Γερουσίας προσκαλοῦντος τοῦτον εἰς στρατολόγησιν 200 μέχρι 220 Στρατιωτῶν. Μετὰ τὸ γεῦμα συγκαλέσας ἐν τῷ παλατίῳ τοὺς προνοιασμένους ἐξώρκισεν αὐτοὺς δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων «cum omni dolce parole et offerte» ὅπως συντελέσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ δουκικοῦ δόγματος. Οἱ συνελθόντες τῷ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εὑρισκόμενοι ἐν μεγάλῃ πενίᾳ ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν σπαρτῶν των συναινοῦσι νὰ ξενιτευθῶσιν, ἐκ καρδίας ὅμως προτιμῶσι τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου, διότι ὅταν εἰς τὸ παρελθὸν ἐπολέμουν τούτους αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀληθεῖς σούμπασηδες τῆς Πελοποννήσου, νεμόμενοι ὅλα τὰ χωρία· ἐπειδὴ ὅμως ἡ αὐθεντεία ἐπιμένει νὰ τοὺς ξενιτεύσῃ (se levare de questo luoco), τῇ ὑπομιμνήσκουσιν ὅτι οὔτε κἂν οἱ παλαιοὶ μισθοὶ τοῖς ἐπληρώθησαν. Ἀμέσως ὁ προνοητὴς προσήνεγκε πέντε μὲν δουκάτα εἰς μηνιαῖον μισθὸν τοῦ ἁπλοῦ Στρατιώτου, 8 εἰς τὸν προνοιασμένον, καὶ δέκα εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Τὸ παρλαμέντον διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ὥρας, πάντοτε μὲ *γλυκὰ λόγια* ἐκ μέρους τοῦ Μινίου. Τῇ ἐπαύριον, 20 Μαΐου, τοὺς συνεκάλεσεν ἐν τῇ καγγελλαρίᾳ· ἐν τῷ νέῳ ὅμως παρλαμέντῳ ἐπῆλθε θορυβώδης τις σκηνή, ἣν ὁ ἁρμοστὴς ἀποσιωπᾷ, σημειῶν μόνον ὅτι ἂν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τοὺς λόγους τῶν ἀγροίκων τούτων (zente barbara e senza alcuna umanita), ὤφειλεν ἀμέσως νὰ ἀνοίξῃ δικαστήριον· ἐν τούτοις usando tutte le dolcezze a me possibili, διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων, πλειοτέρων γλυκῶν λόγων, καὶ ὀλίγων μασσημένων ἀπειλῶν, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ λάβῃ τὴν συναίνεσιν δέκα ἀρχηγῶν μετὰ διακοσίων ἱππέων· ἀλλ' ὕστερον ὁ πρωτεύων Πέτρος Μποζίκης, ὡσεὶ μετανοήσας τῷ διεκοίνωσεν ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ὑπάγῃ· νέαι πάλιν dolce parole πρὸς κατάπεισιν τοῦ πείσμονος Στρατιώτου. Τέλος πάντων τὴν ἐπιοῦσαν, 21 Μαΐου, προσεκλήθησαν οἱ καταγεγραμμένοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ λάβωσι τοὺς μισθούς των· ἐπαρουσιάσθησαν 170 Στρατιῶται καὶ 33 προνοιασμένοι· καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνή.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1483 ὁ νέος φλαμπουριάρης τῆς Πελοποννήσου Σουλεϊμάνμπεης ἐμπιστευτικῶς καὶ διὰ ζώσης φωνῆς διεκοίνωσεν εἰς τὸν ἁρμοστὴν τοῦ Ναυπλίου ὅτι ὁ σουλτάνος τῷ ἐνεπιστεύθη τὸ φλάμπουρον τοῦ Μοραίως ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν τάξιν καὶ καλὴν διοίκησιν· πρώτιστος δὲ ὅρος τῆς καλῆς διοικήσεως ἦτο ἡ ἀποδίωξις τῶν κακῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, τοῦτο ὅμως μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ μόνος του ἐπεκαλεῖτο καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν· «ἀνάγκη, ἔλεγε, νὰ προσφερθῶμεν πρὸς τούτοις ἐν πάσῃ σκληρότητι, ὅπως οὕτως ἐξαγάγωμεν ὅλας τὰς κακὰς ἀκάνθας, καὶ οἱ ἡμέτεροι ὑπήκοοι ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ». Πρὸς τούτοις ὁ πονηρὸς Τοῦρκος ἐπρόσθετε «ἤκουσα ὅτι ἡ αὐθεντεία ἀπεφάσισε νὰ παραλάβῃ τοὺς ἐδῶ Στρατιώτας, καὶ πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν ὅπως αὐτοὶ οἱ λησταὶ Ἀλβανοὶ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς πλοῖα καὶ διωχθῶσιν ἀπὸ τὴν χώραν ταύτην· καὶ τῇ ἀληθείᾳ δύνασθε νὰ τοὺς μεταβιβάσητε εἰς Κύπρον, ἢ εἰς Κρήτην, ἢ εἰς Φριοῦλι, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ νῆσον, διὰ νὰ μὴ ἀναφανῶσί ποτε εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ οὕτω ἀφαιρουμένων τῶν κακῶν τούτων ἀκανθῶν, ὁ τόπος ζήσῃ ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς».

Ὁ Μίνιος ὑποπτευθεὶς τὸ μυστηριῶδες τοῦτο διὰ ζώσης διάγγελμα ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀπαντήσῃ ἐπίσης διὰ στόματος, ἀκριβῶς ὅμως τότε ἔληξεν ὁ χρόνος τῆς ἁρμοστίας του, ἡ δὲ ἔκθεσις δι' ἧς ἀναγγέλλει τῇ γερουσίᾳ τὴν νέαν ἀπαίτησιν τοῦ πονηροῦ πασᾶ πρὸς ἀποδίωξιν καὶ τῶν ὑπολειπομένων male spine εἶνε τὸ τελευταῖον ἔγγραφόν του. Ἐν τούτοις διέκρινε σημεῖά τινα τῆς ἐξυφανθείσης Τουρκικῆς σκευωρίας, διότι πρώτη πρᾶξις τοῦ νέου φλαμπουριάρου ἦτο ἡ παρὰ τὰς συνθήκας κατεδάφισις τῶν φρουρίων Ἀρκαδίας, Καλαμάτας, Ραμπάνου καὶ Ἄργους, ὡς μὲν ἔλεγεν ὁ πασᾶς πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς καλῆς γειτονίας τῶν Ἐνετῶν, ὡς ὅμως εἶπον οἱ Στρατιῶται τῷ ἁρμοστῇ πρὸς ματαίωσιν πάσης ἐλπίδος ἀνακτήσεως τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι παροιμίαν λέγουσαν «ὁ φρόνιμος συλλαμβάνει τὸν λαγὼν μὲ τὴν ἅμαξαν»· τοὺς καρποὺς τῆς ἀπὸ τοῦ 1479 ἐγκαινισθείσης πονηρᾶς πολιτικῆς των ἔδρεψαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ὅταν δι' ἑνὸς κτυπήματος ἐκυρίευσαν Ναύπακτον, Κορώνην, Μεθώνην, Αἴγιναν καὶ Πύλον, καὶ περιώρισαν τοὺς Ἐνετοὺς εἰς μόνους τοὺς βράχους τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας. Τῷ 1533 Στρατιώτης ἐν ὑπηρεσίᾳ τοῦ σουλτάνου προέτρεψε τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς ἐν Εὐρώπῃ περιπλανωμένους Στρατιώτας εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἁπανταχόθεν ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Ἀνδρέας Δόριας κυριεύσας τὴν Κορώνην καὶ τὰς Πάτρας ἠναγκάσθη νὰ τὰς ἀφήσῃ δι' ἔλλειψιν ὑπερασπιστῶν· τῷ αὐτῷ δ' ἔτει ἐν μεγάλῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐνετίας, ὁ Μερκούριος Μπούας ἐπρότεινεν ὅπως ἀνακτηθῇ ἡ Πελοπόννησος· ἀλλ' ὁ δοὺξ τοῦ Οὐρβί-

νομένης ἢ φιλαργύρου ὡς ἐρημίτης στερούμενος πάσης καὶ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀπολαύσεως· λήξαντος τοῦ μηνὸς θὰ ἴδῃ τὸν ἀνεπαρκῆ μισθόν του ἔτι περικειρόμενον, διότι ἵνα λάβῃ αὐτόν, ἢ θὰ προσφύγῃ εἰς τὸν ἐν τῇ κώμῃ εἰσπράκτορα καὶ οὗτος θὰ κρατήσῃ τὸ πρόλημμα ἢ θὰ καταβῇ πρὸς τὸν ταμίαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ νομοῦ, καὶ θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰς δαπάνας τοῦ ταξειδίου.... Οὕτω μεταξὺ ἀγροικίας καὶ πενίας διαβιῶν καὶ περὶ ἔργον ἀτερπὲς καὶ μᾶλλον ἀηδὲς ἐνασχολούμενος ὁ ῥιγῶν καὶ πειναλέος δημοδιδάσκαλος πῶς νὰ μὴν ἀπογοητευθῇ καὶ πῶς νὰ μὴ πάθῃ ἠθικῶς τε καὶ φυσικῶς; «Ἐρρέτω λοιπὸν καὶ ἡ θέσις μου!» δύναται οὗτος ἐπὶ τέλους ἐαρινήν τινα πρωΐαν νὰ εἴπῃ· «ἴσως ἡ παῦσίς μου ἀναγκάζουσά με νὰ ζητήσω ἄλλον πόρον ζωῆς μὲ φέρει εἰς εὐτυχίαν!» καὶ ταῦτα λέγων νὰ κλείσῃ τὸ ἤδη ἔρημον μαθητῶν διδακτήριόν του καὶ ν' ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς φίλους του ἵνα συσκεφθῇ μετ' αὐτῶν περὶ τοῦ μέλλοντός του. Εἶδόν ποτε γελοιογραφίαν ἐν Βαυαρίᾳ τοῦ ἀνεχομένου νὰ ζῇ ὑπὸ γλισχρότατον μισθὸν δημοδιδασκάλου δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ κάλλιστα καὶ διὰ τὸν Ἕλληνα συνάδελφόν του· ἡ γραφὴ ἐξελίσσετο ἐν διπτύχῳ· καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ πτυχῇ παρίσταντο ἀγυιόπαιδες ἐν σχολείῳ φωνάζοντες, χειρονομοῦντες καὶ ἀμοιβαίως διὰ τῶν βιβλίων τυπτόμενοι, ἀπέναντι δὲ τούτων δημοδιδάσκαλος ῥακένδυτος καὶ ἰσχνὸς καὶ τὴν ὄψιν ἐλεεινὸς ἀγωνιζόμενος νὰ καθησυχάσῃ αὐτούς· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ἀγέλη χοίρων βόσκουσα ἐν σκιερῷ δάσει καὶ ὑπὸ θαλερὸν δένδρον χοιροβοσκὸς εὐσταλὴς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν ὄψιν εὐτραφὴς καὶ ῥοδόχρους, ἔχων ἐν τῷ προσώπῳ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀπέναντι δημοδιδασκάλου· καὶ ὑπὸ τὸ δίπτυχον ἡ ἐπιγραφή: *ὑστερὴ μου γνῶσι νὰ σὲ εἶχα πρῶτα!*»

«Ἐν ὅσῳ ὁ διδάσκαλος, σημειοῦται ὁ κ. Π. Π. Οἰκονόμου, εἶνε ἠναγκασμένος νὰ τρέμῃ ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ βουλευτοῦ ἢ δημάρχου, ἢ κομματάρχου, νὰ ἕρπῃ πρὸ τοῦ εἰσπράκτορος ἢ ταμίου διὰ νὰ λάβῃ δίκην ἐπαίτου τὸν δεδουλευμένον εὐτελῆ μισθόν του καὶ νὰ λαμβάνῃ αὐτὸν κατόπιν πολλῶν ἀναβολῶν καὶ ἀποπομπῶν καὶ εἰς τὸ χειρότερον νόμισμα, ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ καλέσω τὴν τοιαύτην παιδείαν τὴν μεγαλειτέραν βαναυσίαν».

«Οἱ διδάσκαλοι τῆς Φθιώτιδος, γράφει ὁ ἐπιθεωρήσας τὰ σχολεῖα ταύτης κ. Ἐλευθέριος Κούσης, εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ προσέλθωσιν πρὸς ἀπολαβὴν τοῦ μισθοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν Λαμίαν, ἧς πολλοὶ καὶ 12 καὶ 18 ὥρας ἀπέχουσι· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ἑβδομάδος εἰς ἑβδομάδα παραπεμπόμενοι τελευτῶντες, ἵνα μὴ τὸν γλίσχρον μισθὸν αὐτῶν εἰς ὁδοιπορικὰ καταναλώσωσιν εὑρίσκουσι φιλάνθρωπόν τινα καὶ συμπαθῆ, παρ' ᾧ ἐξαργυροῦσι μὲ ἔκπτωσιν 8-10 τοῖς °/₀ τοὺς μηνιαίους μισθούς των».

«Πῶς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καλοὺς διδασκάλους, ἀναφωνεῖ ὁ μήπω μνημονευθεὶς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων Γορτυνίας κ. Π. Παυλᾶτος, ἀφ' οὗ ὁ δημοδιδάσκαλος ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.... ὑβρίζεται, προπηλακίζεται, ἐξευτελίζεται καὶ ὡς Παρίας θεωρεῖται, ὥστε καὶ ἡ προσηγορία μόνον δημοδιδάσκαλος ἀρκεῖ ν' ἀφαιρέσῃ παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀξίαν; Καὶ δὲν εἶνε ἱκανὴ ἆρά γε ἡ τοιαύτη κατάπτωσις τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος ὅπως ἐξορίσῃ ἐκ τῆς χορείας τῶν δημοδιδασκάλων πάντα ἱκανὸν καὶ ἐγγράμματον δημοδιδάσκαλον;»

«Πρέπει ν' ἀκούῃ τις ἐκτραγῳδούμενα τὰ δεινά των, λέγει μετ' ὀδύνης ὁ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, πρέπει νὰ μάθῃ παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀλγεινῶς διηγουμένων ὅτι ὁ γλίσχρος μισθός των περικοπτόμενος ἀπ' ἐδῶ, περικοπτόμενος ἀπ' ἐκεῖ, δεκατιζόμενος ἀπὸ τοὺς αἰσχροκερδεῖς τοκογλύφους, φορολογούμενος ἀπὸ τὸν ταμίαν, ὁ ὁποῖος —εἰρήσθω πρὸς τιμήν του!— δὲν λαμβάνει ὡς μοὶ εἶπον χρήματα ὅταν πρόκηται νὰ ἐξοφλήσῃ ἀπόδειξιν δημοδιδασκάλου, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς τὰ προσφερόμενα ὀρνίθια, ἀποβαίνει πολὺ μικρότερος τοῦ μισθοῦ ἑνὸς ἐπιστάτου ἢ δημοτικοῦ ἢ ἑλληνικοῦ σχολείου, πρέπει ἰδίοις ὠσὶ ν'ἀκούσῃ αὐτὰ καὶ ἂν δὲν ῥαγισθῇ ἡ καρδία του ἐκ τῆς συγκινήσεως, θὰ εἰπῇ ταὐτὸ ὅτι εἶνε ἄκαρδος!...»

Σταματήσωμεν ἐνταῦθα. Πρὸς τί νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν ζοφερὰν περιγραφὴν τῆς οἰκτροτάτης καταστάσεως τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως; πρὸς τί ν' ἀναφέρωμεν τὴν ἐκ τῆς ἀτάκτου φοιτήσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἐπὶ μῆνας ὅλους ἀπουσίας αὐτῶν ἀποσύνθεσιν τοῦ σχολείου; πρὸς τί νὰ παραθέσωμεν χωρία τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀφηγουμένων ὅτι πλεῖστοι πολλαχοῦ μαθηταὶ ἄνευ βιβλίων ἕνεκα πενίας ἢ φιλαργυρίας τῶν γονέων ἢ διὰ τὸ δυσπόριστον αὐτῶν φοιτῶντες εἰς τὸ σχολεῖον ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα πρὸς πᾶσαν διδασκαλίαν ἀνεγείρουσι; πρὸς τί νὰ περιγράψωμεν τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς ἃς οἱ τάλανες δημοδιδάσκαλοι ὑφίστανται ὑπὸ ἀμαθῶν καὶ βαναύσων καὶ φατριαστικῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπειῶν καὶ παρέδρων καὶ εὐτελεστάτων κομματαρχίσκων; Πρὸς τί νὰ διεκτραγῳδήσωμεν ταῦτα πάντα; Ἡ μηχανὴ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κεῖται χαμαὶ παραλελυμένη ταχυτάτης δεομένη συνθέσεως.

Πρώτην φορὰν ἐλέχθη παρρησίᾳ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους ἡ τοιαύτη φοβερὰ ἀλήθεια. Ἀξιέπαινον λίαν θεωροῦμεν τὸν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ κ. Δ. Βουλπιώτου διευθυντὴν τέως τῶν δημοτικῶν σχολείων κ. Σπυρίδωνα Π. Λάμπρον διὰ τὸ θάρ-

ρος μεθ' οὗ ἔπραξε τοῦτο, πρῶτος οὗτος ἐκδοὺς εἰς δημοσιότητα τοιαύτας ἐκθέσεις.. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς θεραπείαν τοῦ νοσοῦντος εἶνε ἡ διάγνωσις τοῦ νοσήματος. Ἡ διάγνωσις ἐγένετο καὶ τὸ δεινὸν νόσημα ἀναμένει τὰ φάρμακα. Τὸ ὑπουργεῖον, καθὰ ἐκ τῶν ἐκθέσεων ἐξάγεται, ἀποστεῖλαν ἐπιθεωρητὰς πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐνετείλατο αὐτοῖς νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς διεκτραγῴδησιν τῆς ἀθλίας αὐτῶν καταστάσεως, ἀλλὰ νὰ ὑποδείξωσι καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς μέσα τῆς θεραπείας. Προσεχῶς θέλομεν ἐξετάση ὁποῖα μέτρα τινὲς αὐτῶν προτείνουσι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τί ἐξ αὐτῶν ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι σήμερον, τί εἶνε ἐν σχεδίῳ, καὶ τί εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ.

Κ'

ΤΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΙΑ

('Ἐκ τῶν τοῦ Gustave Droz')

'Ενθυμοῦμαι ὅτι πρωΐαν τινὰ ἐξελθὼν τοῦ δωματίου μου εἶδον ἐνώπιον τῆς θύρας, ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου παραταχθέντα, τὰ ὑποδήματά μου καὶ τὰ τοῦ μικροῦ μου παιδίου.

Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἦσαν ὑποδήματα μετὰ δεμάτων, τετριμμένα πως ἐκ τῆς τραχείας ἐργασίας εἰς ἣν τὰ ὑπέβαλλε. Τὸ πέλμα εἶχεν ἐκλεπτυνθῆ πρὸς τ' ἀριστερά, μικρὰ δὲ ὀπὴ ἠπειλεῖτο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδός. Τὰ δέματα λυτὰ καὶ κουρασμένα ἐκρέμαντο ἑκατέρωθεν. Ἐκ τῆς ὀγκώσεως τοῦ δέρματος εὐχερῶς ἐνοεῖτο ἡ θέσις τῶν δακτύλων, πᾶσαι δ' αἱ συνήθεις κινήσεις τοῦ μικροῦ ποδὸς εἶχον ἀφήσει ἴχνη διὰ πτυχῶν ἀνεπαισθήτων ἢ βαθειῶν.

Διατί ἐτήρησα ταῦτα ἐν τῇ μνήμῃ μου; Ἀγνοῶ, τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω εἰσέτι τὰ ὑποδημάτια τοῦ προσφιλοῦς μικροῦ, τεθειμένα ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ τάπητος, παρὰ τὰ ἰδικά μου. Ἦσαν τὰ καθημερινά του ὑποδημάτια, οἱ συμπαραστάται τῶν παιγνιδίων του. Ἦσαν ἀφωσιωμένα εἰς αὐτὸ καὶ μετεῖχον τόσον τῆς ὑπάρξεώς του, ὥστε διετήρουν κἄτι τι τοῦ τέκνου μου καὶ θά τ' ἀνεγνώριζον μεταξὺ χιλίων ζευγῶν. Δι' ἐμὲ εἶχον ἰδιαιτέραν τινὰ φυσιογνωμίαν, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀόρατος δεσμὸς τὰ συνέδεε πρὸς αὐτὸ καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὸ μὴ εὐδιάγραπτον ἔτι σχῆμα αὐτῶν, τὴν κωμικὴν καὶ θελκτικὴν χάριν, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὸν μικρόν των κύριον καὶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τῷ ὡμοίαζον.

Πᾶν ὅ,τι ἅπτεται τῶν νηπίων γίνεται καὶ αὐτὸ νήπιόν πως καὶ λαμβάνει τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀδεξίας καὶ ἀφελοῦς χάριτος, ἥτις προσιδιάζει εἰς αὐτά.

Παρὰ τὰ ὑποδημάτια ἐκεῖνα, τὰ γελαστά, τὰ φαιδρά, τὰ εὔθυμα, τὰ ζητοῦντα μόνον νὰ τρέξωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰ ὑποδήματά μου ἐφαίνοντο τερατώδη, βαρέα, χονδροειδῆ, βλακώδη. Ἐκ τοῦ βάρους καὶ τοῦ ἀπογοητευμένου αὐτῶν ἤθους κατεφαίνετο ὅτι ὡς πρὸς αὐτὰ ὁ βίος ἦτο σοβαρός, οἱ δρόμοι μακροὶ καὶ τὸ ὑποβασταζόμενον φορτίον βαρύ.

Ἡ ἀντίθεσις ἦτο ζωηρὰ καὶ τὸ ἐκ ταύτης πόρισμα βαθύ· ἐπλησίασα εἰς τὰ ὑποδημάτια ἐκεῖνα ἠρέμα, ὅπως μηδένα ἀφυπνίσω, διότι πάντες ἐκοιμῶντο ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὰ ἔψαυον, τὰ ἔστρεφον καὶ τὰ περιέστρεφον, τὰ ἐθεώρουν πανταχόθεν καὶ ᾐσθανόμην θελκτικὸν μειδίαμα θάλλον ἐπὶ τῶν χειλέων μου...

Ἡ πατρικὴ ἀγάπη ἔχει, ὡς ἀγάπη, τὰς τρέλλας της, τὰς ἀδυναμίας της, εἶνε παιδαριώδης, ἢ πλήρης εὐγενείας, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει ἀναλύεται καὶ ἐξηγεῖται· κατεχόμεθα ὑπ' αὐτῆς καὶ διευθυνόμεθα.

Ὁ ἄνευ ἀδυναμίας πατὴρ πρῶτος βαλέτω ἐπ' ἐμὲ τὸν λίθον· αἱ μητέρες θὰ μ' ἐκδικήσωσι.

Συλλογισθῆτε ὅτι τὸ μετὰ δεμάτων ὑποδημάτιον ἐκεῖνο, τὸ τρυπημένον εἰς τὸ ἄκρον μοὶ ἐνεθύμιζε τὸν μικρὸν παχουλόν του πόδα, καὶ ὅτι μυρίαι ἀναμνήσεις συνεδέοντο πρὸς τὸ ἀγαπητὸν ἐκεῖνο ποδαράκι.

Τὸ ἐφανταζόμην, τὸ μικρόν μου, ὅτε ἔκοπτον τὰ 'νύχια του καὶ ἀνθίστατο σύρον τὰ μουστάκιά μου καὶ ἐγέλα ἀκουσίως, διότι ἐγαργαλίζετο.

Τὸ ἐφανταζόμην ὅτε τὴν ἑσπέραν, πλησίον τῆς ἑστίας, ἐξέβαλον τὰ μικρά του περιπόδια.— Τί εὐθυμία ἦτο ἐκείνη!

Ἔλεγον *ἕν*... *δύο*... Καὶ αὐτό, περιτετυλιγμένον εἰς τὸν μακρὸν νυκτικὸν χιτωνίσκον του, τὰς χεῖρας ἔχον χωμένας εἰς τὰς μακροτάτας χειρίδας, ἀνέμενε μὲ ἀστράπτον βλέμμα, ἕτοιμον νὰ ἀναχαγχάσῃ, τὸ περίφημον *τρία*.

Τέλος μετὰ μυρίας βραδύτητας, μυρία πειράγματα τὰ ὁποῖα ἐξῆπτον τὴν ἀνυπομονησίαν αὐτοῦ καὶ μοὶ ἐπέτρεπον νὰ ὑποκλέψω ἀπ' αὐτοῦ πέντε ἓξ φιλήματα, ἔλεγον: *τρία*.

Τὸ περιπόδιον ἐσφενδονᾶτο μακράν. — Τότε ἡ χαρά του δὲν εἶχεν ὅρια· ἀνετρέπετο ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου καὶ αἱ γυμναὶ κνῆμαί του ἐκινοῦντο εἰς τὸν ἀέρα. Ἀπὸ τὸ ὀρθάνοικτόν του στόμα, ἐν τῷ βάθει τοῦ ὁποίου ἔβλεπε στίλβοντας τοὺς λευκοὺς μαργαριτίσκους του, ἐξήρχετο ἀδιάκοπος, ἠχηρὸς γέλως.

Ἡ μήτηρ του, γελῶσα ὁμοίως, ἔλεγεν εἰς αὐτὸ μετά τινα στιγμήν:

«Φθάνει, παιδάκι μου· φθάνει πειά, θὰ κρυώσῃς, παιδάκι μου.

«Κράτησέ το δά... Δὲν κουράσθηκες ἀκόμη, διαβολάκι;

Ἤθελε νὰ μᾶς ἐπιπλήξῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ τὴν σοβαρότητα αὐτῆς ἐνώπιον τῆς

χαριτωμένης ξανθῆς ἐκείνης κεφαλῆς, ἥτις ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ γόνατός μου.

Ἡ σύζυγός μου ἔλεγε θεωροῦσά με:

— Εἶνε ἀνυπόφορο... Θεέ μου, τί παιδί!

Ἀλλ' ἐνόουν ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε:

« Κύττα τί εὔμορφο, τί ζωηρό, τί εὐτυχισμένο ποῦ εἶναι, τὸ παιδάκι μας, τὸ πλασματάκι μας, ὁ υἱός τῶν δυό μας!

Καὶ πράγματι ἀξιολάτρευτον ἦτο, τοὐλάχιστον τοιοῦτο τὸ ἔβλεπον.

Ἔκαμα πολὺ φρόνιμα — δύναμαι νὰ τὸ εἴπω τώρα ὅτε ἐλευκάνθη ἡ κόμη μου — μὴ ἀφήσας νὰ μοῦ διαφύγῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη τῶν στιγμῶν τούτων χωρὶς ν' ἀπολαύσω αὐτῆς πληρέστατα. Πόσον λυποῦμαι τοὺς γονεῖς, τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ εἶνε πατέρες ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερον, τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ κυλίωνται εἰς τὸν τάπητα, νὰ γίνονται ἄλογα τῶν παιδίων των, νὰ μιμῶνται τὴν ὑλακὴν τοῦ κυνὸς καὶ τὸν βρυχηθμὸν τοῦ λέοντος, νὰ δάκνωσι ἰσχυρῶς χωρὶς νὰ προξενῶσι πόνον, καὶ νὰ κρύπτωνται ὀπίσω τῶν ἀνακλίντρων ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ φαίνωνται.

Εἰλικρινῶς λυποῦμαι τοὺς ἀτυχεῖς τούτους! Διότι ταῦτα δὲν εἶνε εὐάρεστοι παιδαριώδεις ἐνασχολήσεις, ἀλλὰ θελκτικαὶ ἀπολαύσεις, αἱ γλυκύτεραι καὶ ἁγνότεραι τοῦ βίου, διότι μετ' αὐτὰς οὐδεμίαν ἐπαφίνουσι πικρίαν, ὁ δὲ ἀπολαύσας αὐτῶν αἰσθάνεται ἑαυτὸν καλλίτερον· εἶνε τεμάχια, ψιχία τῆς συκοφαντουμένης εὐτυχίας, ἣν πλεῖστοι μέμφονται ὅτι δὲν ὑπάρχει, διότι περιμένουσι νὰ πέσῃ ἐξ οὐρανοῦ μονοκόμματος, ὡς χρυσῆ ῥάβδος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν, ὡς λεπτὴ κόνις. Συναγάγωμεν τοὺς μικροὺς τούτους κόκκους καὶ μὴ μεμψιμοιρῶμεν· ἑκάστη ἡμέρα συνεπιφέρει τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ τὴν μερίδα τῆς εὐτυχίας της.

Βαδίζωμεν βραδέως, παρατηρῶμεν χαμαί, ἐρευνῶμεν περὶ ἡμᾶς, εἰς πάσας τὰς γωνίας. Αὐτοῦ ἡ Πρόνοια κρύπτει πολλάκις τὴν εὐτυχίαν.

Γελοίους ἀνέκαθεν ἐθεώρησα τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες διανύουσι τὸν βίον ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνοντες, διεσταλμένους ἔχοντες τοὺς μυκτῆρας, ἀνήσυχα τὰ ὄμματα καὶ τὸ βλέμμα ἀτενὲς πρὸς τὸν ὁρίζοντα. Φαίνεται ὅτι δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνωσι τὸ παρὸν καὶ ὅταν εἴπῃ τις πρὸς αὐτούς:

— Σταματήσατε μίαν στιγμήν, καταβῆτε ἀπὸ τὸν ἵππον σας, πάρετε ἕνα ποτῆρι ἀπ' αὐτὸ τὸ ὡραῖο κρασί, ἃς ὁμιλήσωμεν ὀλίγον, ἃς γελάσωμεν ὀλίγον, ἃς φιλήσωμεν τὸ παιδάκι σας!

— Ἀδύνατον, σᾶς ἀποκρίνονται. Μὲ περιμένουν ἐκεῖ πέραν. Ἐκεῖ πέραν θὰ ὁμιλήσω· ἐκεῖ πέραν θὰ πίω ὡραῖο κρασί· ἐκεῖ πέραν θὰ φιλήσω τὸ παιδί μου· ἐκεῖ πέραν θὰ εἶμαι εὐτυχής... ἐκεῖ πέραν..» Καὶ ὅταν φθάσουν *ἐκεῖ πέραν* ἀσθμαίνοντες, ἀπηυδηκότες, καὶ ἀπαιτοῦν κραυγάζοντες τὸ ἀντίτιμον τῶν μόχθων αὐτῶν, τὸ παρόν, γελῶν, λέγει πρὸς αὐτούς:

— Κύριε τὸ ταμεῖον εἶνε κλειστόν.

Τὸ μέλλον ὑπισχνεῖται - ἀλλὰ τὸ παρὸν μόνον πληρόνει καὶ πρέπει νὰ δεικνύηταί τις νοήμων πρὸς τὸν κρατοῦντα τὰς κλεῖδας τοῦ ταμείου.

Διατί νομίζετε ὅτι σᾶς ἐξηπάτησεν ἡ Πρόνοια;

Πιστεύετε, ὅτι ἔχει εὐκαιρίαν, ἡ ἀγαθὴ αὕτη Πρόνοια, νὰ παραθέτῃ εἰς ἕκαστον ἐντελῆ εὐτυχίαν, καλομαγειρευμένην, ἐντὸς χρυσῆς παροψίδος, καὶ πρὸς ἐπίμετρον νὰ παίζῃ καὶ μουσικὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος πρὸς ψυχαγωγίαν σας; Τοῦτο ἐν τούτοις ἀξιοῦσι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων.

Δέον νὰ εἴμεθα λογικοί, ν' ἀνασκουμπώσωμεν τὰς χειρίδας ἡμῶν, νὰ μεριμνήσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ περὶ τοῦ φαγητοῦ ἡμῶν καὶ νὰ μὴν ἀπαιτῶμεν τὸ παράπαν νὰ λάβῃ ὁ οὐρανὸς τὸν κόπον νὰ ἐξαφρίσῃ τὸ μαγείρευμά μας.

Ταῦτα πάντα διενοούμην τὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἐκράτουν τὸ παιδίον μου ἐν τῇ ἀγκάλῃ μου, καὶ ἡ ὑγρὰ καὶ κανονικὴ αὐτοῦ ἀναπνοὴ προσέψαυε τὴν χεῖρά μου. Ἀνελογιζόμην τὰς εὐτυχεῖς στιγμὰς ἃς μοι εἶχεν ἤδη παράσχει καὶ ἤμην εὐγνώμων πρὸς αὐτό.

— Τί ἁπλοῦν πρᾶγμα εἶνε, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, νὰ εἶνε κανεὶς εὐτυχής! Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου διὰ νὰ τὴν εὕρω τὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἡ σύζυγός μου τῆς αὐτῆς γνώμης ἦτο, ἐμένομεν δὲ μακρὰς ὥρας συνδαυλίζοντες τὸ πῦρ καὶ συνομιλοῦντες περὶ τῶν συναισθημάτων ἡμῶν.

— Σὺ φίλε μου, τὸ ἀγαπᾷς διαφορετικὰ ἀπὸ ἐμὲ τὸ παιδάκι μας, μοὶ ἔλεγε συχνά.— Οἱ πατέρες κάμνουν περισσοτέρους ὑπολογισμοὺς ἀπὸ ἡμᾶς... ἡ ἀγάπη των ὁμοιάζει μὲ ἀνταλλαγήν... Ἀγαποῦν ὅπως πρέπει τὸ παιδί των μόνον τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν κολακευθῇ ἡ φιλαυτία των. Ὁ πατὴρ εἶνε ὡσὰν ἰδιοκτήτης. Εἰμπορεῖτε ν' ἀναλύσετε τὴν πατρικὴν ἀγάπην, ν' ἀνεύρετε τὰς αἰτίας καὶ νὰ εἴπετε: Ἀγαπῶ τὸ παιδί μου διότι εἶνε τέτοιο καὶ τέτοιο.

Ἡ μητρικὴ ὅμως ἀγάπη εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναλυθῇ· ἡ μήτηρ δὲν ἀγαπᾷ τὸ παιδί της διότι εἶνε ὡραῖον ἢ ἄσχημον, εὐφυὲς ἢ ἀνόητον, διότι τῇ ὁμοιάζει ἢ δὲν ὁμοιάζει πρὸς αὐτήν, διότι ἔχει τὰς κλίσεις, ἢ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Τὸ ἀγαπᾷ διότι δὲν εἰμπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλως, διότι εἶνε ἀνάγκη.

«Ἡ μητρικὴ ἀγάπη εἶνε αἴσθημα ἔμφυτον εἰς τὴν γυναῖκα.— Ἡ πατρικὴ ἀγάπη εἶνε ἀποτέλεσμα περιστάσεων. Εἰς τὴν μητέρα εἶνε ὡς ὁρμέμφυτον, εἰς τὸν πατέρα εἶνε ὑπολογισμὸς τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει μὲν συνείδησιν, εἶνε ἀληθές, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶνε ἀποτέλεσμα πολλῶν ἄλλων αἰσθημάτων... Ἴσως δὲν τὰ ἐννοεῖς αὐτά, ἄνδρα μου.

—῎Α! βέβαια, ἀπήντησα πειραγμένος, τί θὰ 'πῆ, ἡμεῖς οἱ ἄνδρες δὲν ἔχομεν οὔτε καρδιὰ οὔτε σπλάγχνα... Εἶνε τερατώδη αὐτὰ ποῦ λέγεις!... Καὶ ἐκίνουν ἐν ταραχῇ τὴν πυράγραν κρημνίζων τοὺς δαυλοὺς τῆς ἑστίας.

Ἐν τούτοις ἡ γυναῖκά μου ἔχει δίκαιον, ὡμολόγουν πρὸς ἐμαυτόν. Ὅταν παιδίον τι γεννᾶται, ἡ μητρικὴ στοργὴ δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν πατρικήν. Ἡ στοργὴ αὕτη εἶνε ἤδη ἀγάπη. Ἡ μήτηρ φαίνεται ὡς νὰ γνωρίζῃ πρὸ πολλοῦ τὸ ἀξιολάτρευτον ἐκεῖνο πλάσμα. Ἅμα ἐκβάλῃ τὴν πρώτην κραυγὴν αὐτοῦ νομίζεις ὅτι τὸ ἐπανευρίσκει. «Αὐτὸ εἶνε!» λέγει. Καὶ τὸ λαμβάνει ἄνευ ἀμηχανίας, εἰς τοὺς δύο δὲ περιβάλλοντας αὐτὸ βραχίονας τὸ παιδίον εὑρίσκει ἀνάλογον τῷ ἀναστήματι αὐτοῦ θέσιν καὶ ἀποκοιμᾶται εὐτυχῶς ἐν τῇ δι' αὐτὸ παρασκευασθείσῃ ταύτῃ φωλεᾷ.

Ποῦ λοιπὸν ἐδιδάχθη ἡ μήτηρ τὴν μητρότητα; ποῦ ἐμαθήτευσε; Ὁ ἀνὴρ τοὐναντίον, ἅμα τῇ γεννήσει τοῦ παιδίου, αἰσθάνεται μεγάλην ταραχήν. Ὁ πρῶτος κλαυθμηρισμὸς τοῦ μικροῦ ὄντος τὸν συγκινεῖ· ἀλλ' ἐν τῇ συγκινήσει ταύτῃ ἐνυπάρχει περισσοτέρα ἔκπληξις ἢ ἀγάπη. Ἡ στοργὴ αὐτοῦ δὲν ἐγεννήθη εἰσέτι. Ἡ καρδία του ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐθισθῇ πρὸς τὸ νέον αἴσθημα.

Τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς διδάσκεται, τῆς μητρὸς ὅμως οὐχί.

Ἂν ὁ πατὴρ εἶνε ἠθικῶς ἀδέξιος ὅπως ἀγαπήσῃ τὸ νεογέννητον, ὁμολογητέον ὅτι εἶνε καὶ φυσικῶς ἀδέξιος ὅπως ἐκδηλώσῃ πρὸς αὐτὸ τὴν στοργὴν αὐτοῦ.

Τρέμων, γελοίως διαστρέφων τὸ σῶμα αὐτοῦ, μετὰ βαρέος ἀγῶνος βαστάζει τὸ ἐλαφρὸν ἐκεῖνο φορτίον. Φοβεῖται μὴ συντρίψῃ τὸ νήπιον, ὅπερ συναισθάνεται τοῦτο καὶ κραυγάζει δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων αὐτοῦ. Καταβάλλει μείζονα δύναμιν ὁ ταλαίπωρος, ὅπως σηκώσῃ τὸ τέκνον του ὅσης θ' ἀπῃτεῖτο ὅπως διαρρήξῃ θύραν. Ἂν τὸ ἀσπασθῇ, κεντᾷ αὐτὸ διὰ τοῦ γενείου· ἂν τὸ ἐγγίσῃ, οἱ χονδροί του δάκτυλοι τῷ προξενοῦν πόνον. Ὁμοιάζει μὲ ἄρκτον προσπαθοῦσαν νὰ βελονιάσῃ.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ πατὴρ πρέπει ν' ἀγαπήσῃ τὸ τέκνον του, νὰ αἰσθανθῇ κλίσιν πρὸς τὸ νέον αὐτοῦ ἔργον, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ὑπὲρ τὸ δέον ἄπειρος καὶ σκαιὸς ὡς νεοσύλλεκτος.

Ἡ φύσις ἐπρονόησε περὶ τούτου καὶ ὁ πατὴρ προβιβάζεται ὁριστικῶς εἰς δεκανέα τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ νήπιον ψελλίσῃ τὰς πρώτας συλλαβάς:

Ὁμολογητέον ὅτι εἶνε γλυκύτατον τὸ πρῶτον ἐκεῖνο τοῦ παιδίου ψέλλισμα, καὶ τὸ *μπᾶ...μπᾶ...* ὅπερ τὸ μικρὸν ψιθυρίζει κατ' ἀρχὰς εἶνε θαυμασίως ἐκλελεγμένον ὅπως τὸν συγκινήσῃ. Δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου λέξις ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ βαθύτερον καὶ τρυφερώτερον πάντων τῶν αἰσθημάτων;

Συγκινητικὸν ὁμοίως δὲν εἶνε ὅτι τὸ δυστυχὲς νήπιον εὑρίσκει μόνον του τὴν λέξιν ἥτις μέλλει ἐξάπαντος νὰ συγκινήσῃ ἐκεῖνον, οὗτινος ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην; Ἡ λέξις ἐκείνη σημαίνει:

— «Εἶμαι ἰδικόν σου, ἀγάπα με, κάμε μου θέσιν εἰς τὴν καρδίαν σου, ἄνοιξέ μου τὴν ἀγκάλην σου· τὸ βλέπεις, δὲν ξεύρω ἀκόμη πολλὰ πράγματα· μόλις ἦλθα εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ σὲ συλλογίζομαι ἀπὸ τώρα, εἶμαι τῆς οἰκογενείας σου, θὰ τρώγω εἰς τὸ τραπέζι σου, καὶ θὰ φέρω τὸ ὄνομά σου...*μπα...μπα...μπα...μπα*»!

Διὰ μιᾶς ἀνεῦρε τὴν θελκτικωτάτην τῶν κολακειῶν. Λίαν τεχνηέντως εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον.

Ἀ! τὸ ἀγγελάκι μου! μπᾶ...μπᾶ...μπᾶ...μπᾶ... Ἀκούω ἀκόμη τὴν διστάζουσαν μικρὰν φωνήν του, βλέπω ἀκόμη τὰ δύο κοράλλινα χείλη του ἀνοιγόμενα καὶ κλειόμενα. Ἀπετελοῦμεν κύκλον περὶ αὐτὸ γονυπετεῖς ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος του. Τῷ ἔλεγον οἱ περὶ ἐμέ:

— Πάλι! Πάλι! 'πές μας ποῦ εἶνε ὁ *μπαμπᾶς*.

Καὶ αὐτό, πρὸς μεγίστην πάντων ἀγαλλίασιν μοὶ ἔτεινε τοὺς βραχίονας στρέφων συγχρόνως πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐνηγκαλίσθην θερμότατα αὐτὸ καὶ ᾐσθάνθην ὅτι δύο δάκρυα μὲ ἠμπόδιζον νὰ ὁμιλήσω.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔγεινα πατήρ.

Κ.

Ο ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ

τοῦ ἰατροῦ Φερράν

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, ἐν μέσῳ ἐκτάκτου συνωθήσεως πλήθους, ὁ ἰατρὸς Βρουαρδὲλ ἀνεκοίνωσε τὴν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἀναγράφονται τὰ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς Ἱσπανίαν μετὰ δύο ἑτέρων ἰατρῶν πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑπὸ τοῦ δόκτορος Φερρὰν ἀνακαλυφθείσης μεθόδου πρὸς θεραπείαν τῆς χολέρας. Ὁ δόκτωρ Φερρὰν ἠρνήθη νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς ἰατροὺς τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς τοὺς ἐν χρήσει παρ' αὐτῷ τρόπους πρὸς καλλιέργειαν τοῦ χολερικοῦ ἰοῦ, καὶ συνήνεσε μὲν νὰ ἐξετάσωσι τὰς παρασκευὰς ταύτας ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, νὰ παρασταθῶσιν εἰς τοὺς ἐμβολιασμοὺς καὶ νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ δίχως οὐδὲ σταγὼν ἐκ τοῦ παρασκευαζομένου ὑπ' αὐτοῦ ἰοῦ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἐργαστηρίου του. «Ἐὰν θέλετε νὰ γνωρί-

σητε τὸν τρόπον τῆς θεραπείας μου, εἶπεν ὁ δόκτωρ Φερρὰν πρὸς τοὺς Γάλλους συναδέλφους του, εἴπετέ μου ὑπὸ τίνας ὅρους ὁ ὑπουργὸς ὑμῶν δέχεται νὰ γείνῃ κάτοχος τοῦ μυστικοῦ μου».

Ὁ Ἱσπανὸς ἰατρὸς μεγάλα παράπονα ἐξήνεγκε κατὰ τῆς ἀχαριστίας καὶ τῶν καταδιώξεων τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου του.

«Ἤμην διατεθειμένος, εἶπε, νὰ ἀποκαλύψω εἰς τὴν πατρίδα μου τὸ μυστικόν μου· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν δικαιοῦμαι πλέον τοιαύτην θυσίαν, μετὰ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰς περιφρονήσεις, ἃς ὑπέστην. Ἐὰν ἐφέροντο πρὸς ἐμέ, ὡς πρὸς τὸν Κὼχ καὶ τὸν Παστὲρ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, θὰ ἔπραττον ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες δαψιλῶς ἀντημείφθησαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐν Ἱσπανίᾳ δὲν εὗρον ἢ ἀδικίαν καὶ ἔχθραν».

Τοὺς Γάλλους ἰατροὺς ἐδέξατο, ἐπὶ τίτλῳ συναδέλφων, ὁ Φερρὰν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, λίαν πτωχῶς διακεκοσμημένῳ, ἄνευ συσκευῶν καὶ ζώων πρὸς ἐκτέλεσιν πειραμάτων, καὶ μόνον περιέχοντι ἀνεπαρκῆ τινα ὄργανα. Ἐξέθηκε πρὸς αὐτοὺς ὅτι, τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου του περατωθέντος, δὲν ἀσχολεῖται σήμερον εἰ μὴ περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ προφυλακτικοῦ ὑγροῦ καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐμβολιάσεων. Ἐνώπιον αὐτῶν ὁ δόκτωρ ἐμβολίασεν εἴκοσιν ἄτομα. Ἡ ἔνεσις γίνεται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, διὰ μιᾶς ἀμυχῆς· οἱ ἐμβολιαζόμενοι δὲν καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐμετῶν οὔτε ὑπὸ διαρροίας, οὐδ' ἐν τῷ αἵματι καὶ τοῖς ἀπορρίμμασιν αὐτῶν παρουσιάζονται νοσηρὰ φαινόμενα. Τὴν ἐπαύριον τοῦ ἐμβολιασμοῦ οἱ εἴκοσιν ἐμβολιασθέντες οὐδὲν σύμπτωμα νόσου παρουσίαζον. Πᾶν ὅ,τι δύναταί τις θετικῶς νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῶν ἐμβολιάσεων, εἶνε ὅτι αὗται εἰσὶν ἀβλαβεῖς.

Ὁ Βρουαρδὲλ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ τοῦ προφυλακτικοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐμβολιάσεων. Συνεκέντρωσαν τὰς ἐρεύνας των ἐπὶ τῆς πόλεως Ἀλσίρας καὶ τῶν περιχώρων της, ἀλλὰ προσέκρουσαν κατ' ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων, ἕνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς στατιστικῆς ἐν Ἱσπανίᾳ, ἔνθα ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν κατοίκων διαμένει ἄγνωστος. Ἡ Ἀλσίρα λέγεται ὅτι ἔχει 16,000 κατοίκους, ἀλλὰ πράγματι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὀλιγωτέρους τῶν 23,000. Καθ' ἃ γενικῶς ὑπολογίζεται ἐν Ἀλσίρᾳ, μεταξὺ τῶν μὴ ἐμβολιασθέντων συνέβησαν 374 κρούσματα χολέρας καὶ 169 θάνατοι, ἐνῷ μεταξὺ τῶν ἐμβολιασθέντων 37 κρούσματα καὶ 7 θάνατοι. Ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι πρὸς τούτοις στατιστικαί, ἀλλ' ὄχι περισσότερον ἐξηκριβωμέναι καὶ σημαίνουσαι.

Ἐν συνόλῳ, συμπεραίνει ὁ Βρουαρδέλ, δὲν ἀπεδείχθη ἔτι ἡ προφυλακτικὴ ἀξία τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δόκτορος Φερράν. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς παρασκευῆς τοῦ ἰοῦ θέλει παραμείνει ὡς μία τῶν γονιμωτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος· τούτου. Ἀλλὰ πρέπει ἐξ ἴσου νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ὑπὲρ ταύτης πρόληψιν τῶν μέν, καὶ τὴν πρὸς ταύτην ἀντιπάθειαν τῶν ἄλλων. Πρὶν ἢ μετενεχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ καλλιεργηθεὶς ἰός, ἀναγκαῖον νὰ ἀχθῇ ἡ μέθοδος εἰς τὴν ἐντέλειαν καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῶν δυνατῶν ἢ σταθερῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἔργου. Φρονοῦμεν ὅτι ὁ δόκτωρ Φερρὰν εἰσῆλθε λίαν προώρως εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς ἐνεργείας του».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Οὐρανίᾳ Χατζηδημητρίου.

Τἄνθη καὶ τὰ τραγούδια, χαρούμενα στολίδια,
Ποῦ ζευγαρόνει ὁ κόσμος 'στὴν καθεμιὰ χαρά του,
Βαφτίζονται 'στὸ δάκρυ καὶ γίνονται τὰ ἴδια
Στολίδια τοῦ θανάτου.

Ἐγώ, πὤχω γιὰ πάντα τῆς λύρας μου σκοπὸ
Τὴ νιότη μὲ τὴ χάρι μαζὶ ἀδελφωμένη,
Καὶ πῶς 'μπορῶ τραγοῦδι θλιμμένο νὰ μὴν 'πῶ
'Σ τὴν κόρη ποῦ πεθαίνει;

Κοντὰ 'ς τὰ τόσα τἄνθη, ποῦ σὲ νεκροστολίζουν
Καὶ ξεψυχοῦν μαζί σου 'ς τοῦ τάφου σου τὸ χῶμα
Τὰ χείλη μου στολίδι δικό τους σοῦ χαρίζουν
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀκόμα.

Ἀλλοίμονο! ἂν 'μποροῦσε ὅποιον κανεὶς πονεῖ
Μὲ 'λίγα μοιρολόγια νὰ τὸν νεκρανασταίνῃ,
Ἀμέτρητοι θὰ ἦταν 'ς τὸν κόσμο οἱ ζωντανοὶ
Καὶ 'λίγοι οἱ πεθαμένοι.

Ἂν δὲν 'μπορῶ μὲ λόγια γλυκὰ καὶ μαγεμμένα
Ζωὴ νὰ ξαναδώσω 'ς τὸ πεθαμένο σῶμα,
Ἀκτῖνες νὰ χαρίσω 'ς τὰ μάτια τὰ σβυσμένα,
Κι' ἀνασασμὸ 'ς τὸ στόμα,

Ἡ λύπη μου ἂς πάρῃ τῆς μάννας τὴ φωνὴ
Καὶ 'σὰν παιδί, ποῦ τὤχουν μὲ χάδια ἀποκοιμίσῃ,
Τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι νανναρισμ' ἂς γενῇ
Γιὰ νά σε νανναρίσῃ!

Γεωργιος Δροσινης

Ὅταν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ του βάθρου καταπέσῃ χαμαὶ ἀνδριάς, τότε μόλις βλέπει ὁ κόσμος πόσον μέγας ἦτο.... Ὅταν πέσωσιν οἱ κατέχοντες μεγάλα ἀξιώματα, τότε μόλις βλέπει ὁ κόσμος πόσον μεγαλείτεροι παρ' ὅ,τι ἦσαν ἐφαίνοντο.

Ὑπερβολικὸς ψόγος δυσαρεστεῖ μόνον, ἀλλ' ἀνεπαρκὴς ἔπαινος παροργίζει.

Ἡ ἀδιαφορία εἶνε τὸ χάσμημα τῆς καρδίας· δυσκόλως κρύπτεται καὶ εἶνε μεταδοτική.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 85.

'Αριθ. 499 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 21 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 467.

ΙΕ'

Εἰς τοὺς Στρατιώτας τούτους ἐστηρίζετο ἡ δύναμις τῆς Δημοκρατίας ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς βεβαιοῖ αὐτὴ ἡ Γερουσία ἐν πολλοῖς δόγμασιν· οἱ πονηροὶ Τοῦρκοι γινώσκοντες κάλλιον τῶν Ἐνετῶν τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεώς των, ὑπὸ διαφόρους πανούργους προφάσεις προσεπάθησαν νὰ γυμνώσωσι τοὺς Ἐνετοὺς τῶν Στρατιωτῶν· ἰδόντες δὲ ἀποτυχούσας τὰς πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους πομπώδεις ὑποσχέσεις των, ἔστρεψαν τὰς δολοπλοκίας των εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἐνετούς. Τῷ 1479 ὁ φλαμπουριάρης τοῦ Μοραίως ἐν προκαταρκτικῇ συνεντεύξει πρὸς τὸν ἁρμοστὴν τοῦ Ναυπλίου περὶ τῆς ἐπικειμένης ὁροθεσίας, τῷ ὑπέδειξεν ὅτι μόνη ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν Στρατιωτῶν ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον ἐχέγγυον διαρκοῦς καὶ εἰλικρινοῦς φιλίας καὶ εἰρήνης πρὸς τὸν σουλτάνον. Ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν εὔπιστον Μίνιον διαβιβάζοντα πρὸς τὴν Γερουσίαν τὰς τουρκικὰς προτάσεις· «Ὁ Τοῦρκος πασᾶς μοὶ εἶπεν: αὐτοὶ οἱ Ἀλβανοί σας εἶνε ἄνθρωποι κακῆς διαγωγῆς, διατί δὲν τοὺς διώκετε; Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην· ἀληθεύει ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν ὡς καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων εὑρίσκονται καὶ κακοί, ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι εἶνε καλοὶ καὶ εὐάγωγοι ἄνθρωποι. Ὁ πασᾶς μοὶ εἶπεν· ἐὰν διώξετε τοὺς Ἀλβανοὺς ἐκ τῆς χώρας ταύτης, οὐδέποτε θὰ ἔχομεν διαφοράν τινα.» Αἱ προτάσεις τοῦ φλαμπουριάρου ἦσαν ἡ ἠχὼ πολιτικῆς μᾶλλον ἐντέχνως διεξαγομένης ἐν αὐτῇ τῇ Πύλῃ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Δημοκρατίας.

Ἡ γερουσία καταπιοῦσα τὸ τουρκικὸν δέλεαρ ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1479) σπουδαίως συζητοῦσα τὸ ζήτημα τοῦ μετοικισμοῦ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιωτῶν. Συμβούλια ἐπὶ συμβουλίων συνελθόντα ὁριστικῶς ἀπεφάσισαν νὰ φέρωσιν εἰς Ἐνετίαν τοὺς γενναιοτέρους, καὶ ἐπὶ μισθῷ μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ πολέμους. Οἱ Στρατιῶται ἐγκαίρως παρεμβάντες ὑπέδειξαν τὸν κίνδυνον τῆς ἐκ Πελοποννήσου ἀπουσίας των· ἡ γερουσία ἐπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ οἱ Στρατιῶται ὑπὸ διαφόρους προτάσεις ἐξοικονόμουν τὸν καιρόν, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσι τοὺς Ἐνετοὺς περὶ τοῦ ἐκ τῆς ἀποχωρήσεώς των κινδύνου τῆς χώρας. Τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1479 ἡ Γερουσία διατάσσει τὸν ναύαρχον ἵνα, ἀφοῦ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις Στρατιώτας, ἐκλέξῃ ἐκ τούτων χιλίους καὶ μεταφέρῃ εἰς Ἐνετίαν. Τῇ 15 σεπτεμβρίου 1479 παρουσιασθέντες εἰς τὴν Γερουσίαν οἱ ἐπίτροποι τῶν Στρατιωτῶν εἶπον ὅτι θεωροῦσιν ἀσύμφορον τῇ πολιτείᾳ τὸν μετατοπισμὸν τούτων, καὶ ὅτι θὰ ὑπηρετήσωσι καλλίτερον φρουροῦντες τὴν πατρίδα των (providere rebus suis)· ἄλλως τε, προσέθηκαν, οἱ στρατιῶται ἐρχόμενοι εἰς Ἰταλίαν ὤφειλον νὰ λάβωσιν οὐχὶ χρήματα, ἀλλὰ καλλιεργησίμους γαίας, ὅπως ζήσωσι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Ἡ γερουσία ἀπορρίψασα τὸν τελευταῖον ὅρον, τοῖς λέγει ὅτι μόνον διὰ μετρητῶν ἐννοεῖ νὰ πληρώσῃ τὰς ὑπηρεσίας των, καὶ ἐπιμένουσα εἰς τὴν πρώτην ἀπόφασιν, ἐπιτάσσει τῷ ναυάρχῳ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ στρατολογίαν. Τῇ 5 Ὀκτωβρίου διὰ νέου δόγματος προσκαλεῖται ὁ ναύαρχος νὰ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ναυπάκτῳ Στρατιώτας, καὶ ἐγκαταλείπων τοὺς διὰ τὰ φρούρια ἀρκοῦντας, νὰ μεταφέρῃ τοὺς ὑπολοίπους εἰς Ἐνετίαν· ἐν τῷ διατάγματι τούτῳ ὀνομάζονται καὶ ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν, ὁ μὲν Μιχάλης Ράλης ἐπὶ 200, ὁ Κορκόντυλος Κλαδᾶς ἐπὶ 150, ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος καὶ ὁ υἱός του ἐπὶ 100. Νέον διάταγμα τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1479 διατάσσει ἵνα προπληρωθῶσιν εἰς μὲν τὸν Ράλην 200 δουκάτα, εἰς τὸν Κλαδᾶν 100, εἰς τοὺς Παλαιολόγους ἀνὰ 40, εἰς τὸν Βερτῖνον Βοϊβόδαν 25, καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Νικόλαον Παγωμένους ἀνὰ 40. Ὁ ναύαρχος ἐπετάχθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν στρατολογίαν, διότι ὁ πρὸς τοὺς Φεραρρίους πόλεμος ἀπῄτει τὴν ταχεῖαν ἄφιξιν τῶν Στρατιωτῶν.

Ἀλλὰ τὰς διατάξεις ταύτας ἠκύρωσεν ἡ ἐ-

πανάστασις ἑνὸς Στρατιώτου, ὅστις ἀπέδειξεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν ὅτι οἱ Στρατιῶται εἶνε οἱ ἀληθεῖς κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ὅτι μόνους ἐχθροὺς ἔχουσι τοὺς Τούρκους, ὅτι ὑπὲρ μόνης τῆς πατρίδος ἦσαν πρόθυμοι νὰ χύσωσι τὸ αἷμά των, καὶ ὅτι ἡ Ἑνετία δὲν ἦτο ἀπόλυτος τοῦ τόπου δεσπότις, ἀλλὰ συνάρχων τῶν αὐτῇ ἐμπιστευθέντων τόπων.

Τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1480 καταπλεύσας εἰς Κορώνην ὁ προνοητὴς τοῦ στόλου, Ἱερώνυμος Μοροζίνης, ἐπεθεώρησε τοὺς ἐνταῦθα Στρατιώτας, καὶ ἐκτελῶν τὸ δόγμα τῆς γερουσίας ὠνόμασε τρεῖς ἀρχηγούς, καὶ ἐνδύσας τούτους διὰ χρυσοϋφοῦς στολῆς τοῖς ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ ἁγίου Μάρκου. Μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων ἀρχηγῶν ἦτο καὶ ὁ Κορκόντυλος Κλαδᾶς, ὅστις πρὸς οὐδὲν θεωρήσας τὰς ἐπιδαψιλευθείσας αὐτῷ τιμὰς καὶ χρήματα, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐκθέσῃ αὐτὴν τὴν Δημοκρατίαν πρὸς τὸν Μωάμεθ Β', ἀφ' οὗ μόλις πρὸ μικροῦ οἱ Ἑνετοὶ διὰ μεγάλων θυσιῶν εἶχον ἐξαγοράσει τὴν εἰρήνην, θυσιάσαντες καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα τοῦ Στρατιώτου. Κατέχων ὁ Κλαδᾶς τὸν ζυγὸν τῆς Μάνης, ὡς πατραγονικὸν κλῆρον, εἶχε παραχωρήσει τοῦτον τῇ Δημοκρατίᾳ ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα καταλλήλως ὑπερασπισθῇ. Ἐν ἔτει 1477 οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν τὰ Μπαρδούνια, ὁ δὲ Κλαδᾶς διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἀνακτήσας παρεχώρησεν ἐκ νέου εἰς τοὺς Ἑνετούς, οἵτινες νῦν, χωρὶς κἂν νὰ τὸν ἐρωτήσωσι, παρέδωκαν εἰς τὸν σουλτάνον ὁλόκληρον τὸν ζυγόν, ἐφ' οὗ ὁ Μωάμεθ ἔσπευσε νὰ ἱδρύσῃ τιμαράτους Τούρκους καὶ σουμπασῆδες. Τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1480 ὁ Κορκόντυλος μετὰ τοῦ σώματός του ἐξῆλθον κρύφα τῆς Κορώνης καὶ ἑνωθέντες πρὸς πολλοὺς κλέφτας (ladri bandisati) καταλαμβάνουσι τοὺς πύργους καὶ τὰ χωρία Τρικεφάλι, Βοίτυλον, Μαντίνειαν, Καστάνιαν, Πραστόν, Λεφτίνη καὶ ἄλλα, καὶ φονεύουσι τοὺς Τούρκους τιμαράτους καὶ σουμπασῆδες. Ἀλλαχοῦ διηγηθεὶς τὰ κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην ἀνταρσίαν, ἣν συμπληροῦσι τὰ ἐν τῷ ΣΤ' τόμῳ τῶν Μνημείων δημοσιευθέντα ἔγγραφα, δὲν θὰ ἐπαναλάβω τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων τῆς δρακὸς ταύτης πρὸς τὰς ἀπειραρίθμους Τουρκικὰς στρατιάς, θ' ἀναφέρω ὅμως ἓν ἐπεισόδιον τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου νῦν πρῶτον καλῶς γινωσκόμενον ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ.

Ἅμα ὁ Κλαδᾶς ἀνεπέτασεν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ του τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, ἄλλοι Στρατιῶται, ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Θεόδωρον Μπούαν καὶ Δοῦμαν Μποζίκην ἐκ Ναυπλίου δραπετεύσαντες, ὥρμησαν εἰς τὸ Ἄργος καὶ συλλαβόντες 30 γιανιτσάρους καὶ φονεύσαντες τρεῖς διηυθύνθησαν πρὸς τὸν ζυγὸν τῆς Μάνης. Μετὰ διετεῖς ἀγῶνας ὁ Κλαδᾶς, πολεμούμενος ὑπό τε τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑνετῶν, ἐγκατέλιπε τὸν ζυγόν του καὶ μετέβη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὁ δὲ Μπούας παραδοθεὶς εἰς τὰς ἐνετικὰς ἀρχὰς καθείρχθη ἐν Μονεμβασίᾳ. Τὸ σῶμα ὅμως τῶν ἐκ Ναυπλίου ἀποδράντων Στρατιωτῶν, πολλάκις ζητήσαν παρὰ τοῦ Μινίου ἀμνηστείαν, καὶ μὴ τυχὸν ταύτης, κατέφυγεν εἰς τὰς κατοῦνας τῶν Καμπιτῶν καὶ ἐκεῖθεν ἐνώχλει τοὺς Τούρκους καὶ ἐπεριφρόνει τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ἑνετοὺς διὰ κωμικῶν ἐπιδείξεων. Ὁ ἁρμοστὴς ἠρεθισμένος κατὰ τούτων πολλάκις διέταξε τοὺς Στρατιώτας νὰ συλλάβωσι τοὺς οὕτω περιφρονοῦντας τὴν Δημοκρατίαν, ἀλλ' οὗτοι ἐξερχόμενοι δῆθεν εἰς καταδίωξιν τοῖς ἔνευον διὰ τῆς σπάθης νὰ λάβωσιν ἄλλην διεύθυνσιν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1481 ὁ Σινάνμπεης, εἷς τῶν πρώτων σουμπασήδων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐμίνης, ἤτοι τοποτηρητὴς τοῦ ἀπουσιάζοντος φλαμπουριάρου, ἐπὶ κεφαλῆς 150 ἱππέων προσέβαλε τοὺς ἐν ταῖς κατούναις ἀντάρτας, οἵτινες βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐφόνευσαν 95 Τούρκους, καὶ συνέλαβον τὸν Σινὰν μετὰ δώδεκα ἑτέρων, τοὺς ὁποίους κατεκρεούργησαν (tagliati a pezzi).

Συγχρόνως τούτοις ἕτεροι Λάκωνες Στρατιῶται, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τουρκικαὶ φοῦσται ἔβλαψαν τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ Ραμπάνῳ ἰδιοκτησίας των, ἐξῆλθον εἰς κοῦρσον, καὶ ἑνωθέντες μετ' ἄλλων φυγάδων Ναυπλιέων Στρατιωτῶν συνεκρότησαν σῶμα ἐκ τριακοσίων καὶ ἤρχισαν νὰ προσβάλλωσι πανταχόθεν τοὺς Τούρκους· ὁ βοϊβόδας τοῦ Μοραίως ἐπὶ κεφαλῆς 500 θελήσας ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τούτους, κατεκόπη μεθ' ἁπάντων τῶν ὀπαδῶν του. Ἓν σῶμα τῶν ἀνταρτῶν προχωρῆσαν μέχρι Κορίνθου ἐφόνευσε τὸν βοϊβόδαν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἀπήγαγε λείαν ἀξίας 60 χιλιάδων δουκάτων (11 Δεκεμβρίου 1481). Κύριοι σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου οἱ Στρατιῶται οὗτοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἑνετῶν, ὑποσχόμενοι τὴν ἐντελῆ ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων. Ἀλλ' αἱ ἐνετικαὶ ἀρχαὶ οὐ μόνον ἐκώφευσαν εἰς τὰς προτάσεις ταύτας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑπερβολικοῦ πρὸς τὴν εἰρήνην ζήλου κατήγγειλαν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τὰ απονενοημένα κινήματα ἀνθρώπων, οὓς ὡς κοινοὺς κακούργους ἀπεκήρυξαν. Ἡ πρὸς τοὺς ἀντάρτας ἀνοχὴ τῶν Τούρκων κατέπληξε τὰς ἐνετικὰς ἀρχάς, δὲν ἤνοιξεν ὅμως καὶ τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς κατανόησιν τῆς ἑτοιμαζομένης παγίδος.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1482 ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπουσιάζων φλαμπουριάρης· ἐνῷ δὲ οἱ Ἑνετοὶ ἀνέμενον ν' ἀκούσωσι τὴν φοβερὰν ἐκδίκησιν τοσούτων φόνων καὶ λεηλασιῶν, μετ' ἐκπλήξεως ἔμαθον ὅτι ὁ τοῦρκος πασᾶς συνενοεῖτο περὶ συμφιλιώσεως πρὸς αὐτὸν τὸν αὐτουργὸν τοῦ ἐν ταῖς κατούναις φόνου τοῦ τοποτηρητοῦ του, τὸν Μέξαν Μποζίκην. Ἐπὶ τέλους ὁ φλαμπουριάρης οὐ μόνον ἐξ ὅλης ψυχῆς

ἠμνήστευσε τοὺς ἀντάρτας, ἀλλὰ καὶ ηὐχαρίστει αὐτοὺς ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Σινάνμπεη, ὡς γράφει ὁ ἀγνοῶν τὰς τουρκικὰς δολοπλοκίας Μίννιος ἐν τῇ πρὸς τὴν γερουσίαν ἐκθέσει του (15 Φεβρουαρίου 1482) «Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θάνατον τοῦ Σινάνμπεη ὁ φλαμπουριάρης ἐξέφρασεν ἄκραν εὐχαρίστησιν, λέγων ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο ἄνθρωπος κακῆς πίστεως, κακὸς δὲ χριστιανὸς γενόμενος καὶ χειρότερος Τοῦρκος, τοιοῦτον θάνατον ἤξιζε.»

Τῇ 19 Μαΐου 1482 ὁ ἁρμοστὴς τοῦ Ναυπλίου Μίνιος ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ ναυάρχου μετ' ἐγκλείστου δόγματος τῆς Γερουσίας προσκαλοῦντος τοῦτον εἰς στρατολόγησιν 200 μέχρι 220 Στρατιωτῶν. Μετὰ τὸ γεῦμα συγκαλέσας ἐν τῷ παλατίῳ τοὺς προνοιασμένους ἐξώρκισεν αὐτοὺς δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων «cum omni dolce parole et offerte» ὅπως συντελέσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ δουκικοῦ δόγματος. Οἱ συνελθόντες τῷ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εὑρισκόμενοι ἐν μεγάλῃ πενίᾳ ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν σπαρτῶν των συναινοῦσι νὰ ξενιτευθῶσιν, ἐκ καρδίας ὅμως προτιμῶσι τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πρὸς τους Τούρκους πολέμου, διότι ὅταν εἰς τὸ παρελθὸν ἐπολέμουν τούτους αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀληθεῖς σύμπασηδες τῆς Πελοποννήσου, νεμόμενοι ὅλα τὰ χωρία· ἐπειδὴ ὅμως ἡ αὐθεντεία ἐπιμένει νὰ τοὺς ξενιτεύσῃ (se levare de questo luoco), τῇ ὑπομιμνήσκουσιν ὅτι οὔτε κἂν οἱ παλαιοὶ μισθοὶ τοῖς ἐπληρώθησαν. Ἀμέσως ὁ προνοητὴς προσήνεγκε πέντε μὲν δουκάτα εἰς μηνιαῖον μισθὸν τοῦ ἁπλοῦ Στρατιώτου, 8 εἰς τὸν προνοιασμένον, καὶ δέκα εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Τὸ παρλαμέντον διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ὥρας, πάντοτε μὲ *γλυκὰ λόγια* ἐκ μέρους τοῦ Μινίου. Τῇ ἐπαύριον, 20 Μαΐου, τοὺς συνεκάλεσεν ἐν τῇ καγγελλαρίᾳ· ἐν τῷ νέῳ ὅμως παρλαμέντῳ ἐπῆλθε θορυβώδης τις σκηνή, ἣν ὁ ἁρμοστὴς ἀποσιωπᾷ, σημειῶν μόνον ὅτι ἂν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τοὺς λόγους τῶν ἀγροίκων τούτων (zente barbara e senza alcuna umanita), ὤφειλεν ἀμέσως νὰ ἀνοίξῃ δικαστήριον· ἐν τούτοις usando tutte le dolcezze a me possibili, διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων, πλειοτέρων γλυκῶν λόγων, καὶ ὀλίγων μασσημένων ἀπειλῶν, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ λάβῃ τὴν συναίνεσιν δέκα ἀρχηγῶν μετὰ διακοσίων ἱππέων· ἀλλ' ὕστερον ὁ πρωτεύων Πέτρος Μποζίκης, ὡσεὶ μετανοήσας τῷ διεκοίνωσεν ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ὑπάγῃ· νέαι πάλιν dolce parole πρὸς κατάπεισιν τοῦ πείσμονος Στρατιώτου. Τέλος πάντων τὴν ἐπιοῦσαν, 21 Μαΐου, προσεκλήθησαν οἱ καταγεγραμμένοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ λάβωσι τοὺς μισθούς των· ἐπαρουσιάσθησαν 170 Στρατιῶται καὶ 33 προνοιασμένοι· καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνή.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1483 ὁ νέος φλαμπουριάρης τῆς Πελοποννήσου Σουλεϊμάνμπεης ἐμπιστευτικῶς καὶ διὰ ζώσης φωνῆς διεκοίνωσεν εἰς τὸν ἁρμοστὴν τοῦ Ναυπλίου ὅτι ὁ σουλτάνος τῷ ἐνεπιστεύθη τὸ φλάμπουρον τοῦ Μοραίως ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν τάξιν καὶ καλὴν διοίκησιν· πρώτιστος δὲ ὅρος τῆς καλῆς διοικήσεως ἦτο ἡ ἀποδίωξις τῶν κακῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, τοῦτο ὅμως μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ μόνος του ἐπεκαλεῖτο καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν· «ἀνάγκη, ἔλεγε, νὰ προσφερθῶμεν πρὸς τούτοις ἐν πάσῃ σκληρότητι, ὅπως οὕτως ἐξαγάγωμεν ὅλας τὰς κακὰς ἀκάνθας, καὶ οἱ ἡμέτεροι ὑπήκοοι ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ». Πρὸς τούτοις ὁ πονηρὸς Τοῦρκος ἐπρόσθετε «ἤκουσα ὅτι ἡ αὐθεντεία ἀπεφάσισε νὰ παραλάβῃ τοὺς ἐδῶ Στρατιώτας, καὶ πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν ὅπως αὐτοὶ οἱ λῃσταὶ Ἀλβανοὶ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς πλοῖα καὶ διωχθῶσιν ἀπὸ τὴν χώραν ταύτην· καὶ τῇ ἀληθείᾳ δύνασθε νὰ τοὺς μεταβιβάσητε εἰς Κύπρον, ἢ εἰς Κρήτην, ἢ εἰς Φριοὔλι, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ νῆσον, διὰ νὰ μὴ ἀναφανῶσί ποτε εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ οὕτω ἀφαιρουμένων τῶν κακῶν τούτων ἀκανθῶν, ὁ τόπος ζήσῃ ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς».

Ὁ Μίνιος ὑποπτευθεὶς τὸ μυστηριῶδες τοῦτο διὰ ζώσης διάγγελμα ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀπαντήσῃ ἐπίσης διὰ στόματος, ἀκριβῶς ὅμως τότε ἔληξεν ὁ χρόνος τῆς ἁρμοστίας του, ἡ δὲ ἔκθεσις δι' ἧς ἀναγγέλλει τῇ γερουσίᾳ τὴν νέαν ἀπαίτησιν τοῦ πονηροῦ πασᾶ πρὸς ἀποδίωξιν καὶ τῶν ὑπολειπομένων male spine εἶνε τὸ τελευταῖον ἔγγραφόν του. Ἐν τούτοις διέκρινε σημεῖά τινα τῆς ἐξυφανθείσης Τουρκικῆς σκευωρίας, διότι πρώτη πρᾶξις τοῦ νέου φλαμπουριάρου ἦτο ἡ παρὰ τὰς συνθήκας κατεδάφισις τῶν φρουρίων Ἀρκαδίας, Καλαμάτας, Ραμπάνου καὶ Ἄργους, ὡς μὲν ἔλεγε, ὁ πασᾶς πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς καλῆς γειτονίας τῶν Ἐνετῶν, ὡς ὅμως εἶπον οἱ Στρατιῶται τῷ ἁρμοστῇ πρὸς ματαίωσιν πάσης ἐλπίδος ἀνακτήσεως τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι παροιμίαν λέγουσαν «ὁ φρόνιμος συλλαμβάνει τὸν λαγὼν μὲ τὴν ἅμαξαν»· τοὺς καρποὺς τῆς ἀπὸ τοῦ 1479 ἐγκαινισθείσης πονηρᾶς πολιτικῆς των ἔδρεψαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ὅταν δι' ἑνὸς κτυπήματος ἐκυρίευσαν Ναύπακτον, Κορώνην, Μεθώνην, Αἴγιναν καὶ Πύλον, καὶ περιώρισαν τοὺς Ἐνετοὺς εἰς μόνους τοὺς βράχους τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας. Τῷ 1533 Στρατιώτης ἐν ὑπηρεσίᾳ τοῦ σουλτάνου προέτρεψε τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς ἐν Εὐρώπῃ περιπλανωμένους Στρατιώτας εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἁπανταχόθεν ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Ἀνδρέας Δόριας κυριεύσας τὴν Κορώνην καὶ τὰς Πάτρας ἠναγκάσθη νὰ τὰς ἀφήσῃ δι' ἔλλειψιν ὑπερασπιστῶν· τῷ αὐτῷ δ' ἔτει ἐν μεγάλῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐνετίας, ὁ Μερκούριος Μπούας ἐπρότεινεν ὅπως ἀνακτηθῇ ἡ Πελοπόννησος· ἀλλ' ὁ δοὺξ τοῦ Οὐρβί-

νου, ἀρχιστράτηγος τῆς Δημοκρατίας. παρετήρησεν ὅτι δι' ἑκάστην ἐπιχείρησιν ἀπαιτοῦνται ἀρχηγοὶ καὶ ἄνδρες, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἐστερεῖτο ἀμφοτέρων· ἀληθὲς μυρολόγι τῆς Πελοποννήσου εἶνε τὸ ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἀλβανῶν Στρατιωτῶν περιπαθῶς ᾀδόμενον ἔτι ᾆσμα:

> Ὦ! ἑ μπούκουρα Μορέε,
> τσὲ κούρε τὲ λίσσε,
> μὴ νήγκε τὲ πέε!

(ὢ ὡραῖέ μου Μορηᾶ—ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ σ' ἄφησα— δὲν σὲ 'ξαναεῖδα πλεια!) [1].

ΙΣΤ'

Εἶνε γεγονὸς ἀξιοσημείωτον ὅτι, ἐνῷ τοσαύτας δυσκολίας παρεμβάλλουσιν οἱ Στρατιῶται διὰ τὴν εἰς Εὐρώπην μετάβασίν των, ἐξ ἐναντίας μετὰ πολλῆς προθυμίας ἐκστρατεύουσιν ὅπου πρόκειται αὐτοῖς ἀντιμέτωπος ὁ προαιώνιος ἐχθρὸς τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ὁ Ἀσιανός. Ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ὁλόκληροι Στρατιωτικαὶ ἀποικίαι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ σιδήρου ἐρημωθεῖσαν Δαλματίαν καὶ διοργανίζουσι στρατιωτικῶς τὴν χώραν. Ἐνῷ οἱ περὶ τὸν Κλαδᾶν ἐπανίστανται ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς εἰς Φερράραν μεταφορᾶς των, πεντήκοντα Στρατιῶται Κορωναῖοι ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ράλην μεταβαίνουσιν εἰς Τραγούριον καὶ ἰσάριθμοι εἰς Σιβενίκον· ἕτεροι δὲ 200 ὑπὸ τοὺς Γεώργιον Βουζούκην, Γκίνην Βλέσαν, Μαρῆν Κλημέντην, καὶ Τσόγγαν Καράτολαν ἀναχωροῦσιν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλούμενον Φριοῦλι. Περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ' αἱ ἐν Δαλματίᾳ Στρατιωτικαὶ ἀποικίαι εἶνε τόσον πολυάριθμοι, ὥστε δὲν ἀπαντᾷ φρούριον ἢ κλεισοῦρα, μὴ φρουρουμένη ὑπὸ Στρατιωτῶν· μία τῶν Ἰλλυρικῶν νήσων φέρει ἔτι τὸ ὄνομα isola dei Stratiotti, διὰ τὴν ἄνω αἰτίαν, ὡς λέγει ὁ Φαρλάτης. Αὐτὴ ἡ Ἰλλυρικὴ γλῶσσα διατηρεῖ ἔτι ἴχνη τῆς Στρατιωτικῆς ὑπηρείας, ὡς τὰς λέξεις strasa = φρουρά, strasar = φρουρός, stragiti = φρουρῶ· τὰ πλεῖστα τῶν Ἰλλυρικῶν ᾀσμάτων εἶνε ἠχὼ τοῦ Στρατιωτικοῦ καὶ ἀκριτικοῦ κύκλου· ἑτέρα ἰλλυρικὴ λέξις μὴ διατηρουμένη πλέον ἐν τῇ ζώσῃ γλώσσῃ, εἶνε ὁ Martoloso, παραφθορὰ τοῦ ἡμετέρου Ἀρματωλοῦ. Οἱ Μαρτολόζοι οὗτοι ἦσαν πεζοὶ Μορλάκοι [2]) καὶ Δαλματοί, διοργανισθέντες ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Στρατιωτικῶν κατὰ τὸ ἀπελατικὸν ἢ κλεφτικὸν σύστημα. Εὕρομεν ὅτι ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Μαυρικίου μνημονεύονται οἱ armati, armaturæ, ὡς ὑπασπισταὶ τῶν optimati, ἤτοι ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν· κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα εἶχον διοργανωθῇ καὶ οἱ Ἕλληνες χωρικοὶ ἢ βλάχοι, ὡς δηλοῖ τὸ μέχρι τοῦδε παραμένον αὐτοῖς ὄνομα *σκουτέραι*, ἤτοι ὑπασπισταί· ἀλλὰ περὶ τούτων προσεχῶς. Οἱ Ἰλλυριοὶ Μαρτολόζοι μνημονεύονται τὸ πρῶτον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ ἐνετοῦ προνοητοῦ τῆς Ζάρας (23 Δεκεμβρίου 1504) ἐν ᾧ ἐκτίθεται ὅτι ὁ Νικόλαος Παλαιολόγος capo di Stradioti, μετατεθεὶς ἐκ τοῦ φρουρίου Νοβιγρὰδ εἰς Βράναν, ἀρνεῖται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν συνεννοούμενος πρὸς τοὺς Μαρτολόζους, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ κλέφται μόνον τοὺς καπιτάνους ἀνεγνώριζον, καὶ οὐχὶ τὰς ἀρχάς. Εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς Γερουσίας ρητῶς λέγεται ὅτι εἰς τοὺς valenti e buoni Stradioti di Levante ὀφείλουσιν οἱ Δαλματοὶ (poveri nostri di Dalmatia) τὴν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν ἀπαλλαγήν των· οἱ φρουροὶ οὗτοι ἀποκαλοῦνται il principal fondamento τῆς χώρας, ὁ δὲ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνευσθεὶς εἰς τοὺς Τούρκους τρόμος εὐφήμως ἀνακηρύττεται εἰς δουκικὰ δόγματα αὐξήσεως μισθοῦ καὶ προνομίων τῶν ἀριστέων. Ἐνῷ ὁ Κορκόντυλος ἐπαναστατεῖ διὰ νὰ μὴ μεταβῇ εἰς Φερράραν, οἱ ἀπόγονοί του διαρκῶς φρουροῦσιν ἐν Δαλματίᾳ. Ἐν τῷ ἐν Κεφαλληνίᾳ οἰκογενειακῷ ἐκκλησιδίῳ τῶν Κλαδαίων διατηροῦνται ἔτι τὰ αἱμοσταγῆ Δαλματικὰ λάφυρα τοῦ βριαρόχειρος Θεοδώρου τοῦ Κλαδᾶ, ὅστις δι' ἑνὸς δορατισμοῦ ἐξεσφενδόνιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων τοὺς Τούρκους ἱππάρχους. Ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Στρατιωτῶν μορφοῦνται πλὴν τῶν Μαρτολόζων καὶ τακτικὰ τάγματα Δαλματῶν καὶ Κροατῶν, οἵτινες μετ' ὀλίγον διεκδικοῦσι τὴν τέχνην πρὸς τοὺς διδασκάλους. Τὸ 1509 ἡ Ἐνετία, πρὸς ἐκδίκησιν τῶν κατ' αὐτῆς πολεμούντων ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ Ἑλλήνων Στρατιωτῶν, ἐστρατολόγησε σῶμα Κροατῶν καὶ Βοσνίων ἱππέων, οἵτινες ἐνεκαίνισαν τὸ πολεμικόν των στάδιον διὰ στήσεως ἐνέδρας ἔξω τῆς Παδούης· ἀλλ' οἱ Στρατιῶται ὁρμήσαντες ὑπὸ τὸν Μερκούριον Μπούαν συνέλαβον ἅπαντας ἐν αὐτῇ τῇ χωσιᾷ καὶ λυσσωδῶς τοὺς ἐκρεούργησαν [3]). Τῆς ἀντιζηλίας ταύτης ἡ ἠχὼ διεσώθη καὶ ἐν Στρατιωτικῷ ποιήματι δημοσιευθέντι τὸ 1558 ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ ἐν Δαλματίᾳ Ἐνετοὶ προνοηταὶ γράφουσιν ὅτι «ἐνῷ οἱ Στρατιῶται ἐμπιστεύονται τοὺς Ἰταλούς, ἀποστρέφονται τοὺς Κροάτας.» Ἕτερον ἔγγραφον λέγει ὅτι οἱ ὡς Στρατιῶται παρουσιαζόμενοι Ἰλλυριοὶ δὲν εἶνε Ἀλβανοὶ «ma

---

[1]) Τὸ ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Στρατιωτῶν ἐπελθὸν κενὸν ὁμολογοῦσι καὶ οἱ πολεμικώτεροι τῶν Ἠπειρωτῶν. Τὸ 1581 οἱ Χειμαριῶται ὑπόσχονται τὴν εἰς τὸν Πάπαν ὑποταγήν, ἂν οὗτος πείσῃ τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῖς στείλῃ 3,000 ἐκ τῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ Στρατιωτῶν, ὅπως τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀκεφάλων Πελοποννησίων καὶ Μακεδόνων καὶ πολεμήσωσι τοὺς Τούρκους.

[2]) Ἐν ἐγγράφοις τοῦ 1485 μνημονεύονται οἱ Μορλάκοι μετὰ τῶν Τούρκων δηοῦντες τὴν Δαλματίαν· κατὰ τούτων πέμπονται 200 Σπαρτιᾶται στρατιῶται ὑπὸ τὸν Δημήτριον Μπόχαλην.

[3]) Βλέπε Κατορθώματα Μπούα, σελ. 103—104, καὶ βίον Βαγιάρδου ὑπὸ τοῦ Loyal Serviteur, κεφ. 40, 46.

Albanoni e Marcovichi». Ὁ τὸ ἄνω ποίημα δημοσιεύσας Δωριεὺς Ἰάκωβος Διασωρῖνος, πρώην ἴλαρχος τοῦ ἱππικοῦ Καρόλου τοῦ Ε', ἐκπλύνων δι' ὕβρεων τὸν ὑβριστὴν τῶν Ἑλλήνων Φράγκοβιτς, χαρακτηρίζει τοὺς ὁμοεθνεῖς τούτου ὡς ἔθνος «μεθυστικόν»· τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα προσάπτει εἰς τοὺς Ἰλυρριοὺς καὶ ἑνετικὴ ἔκθεσις τοῦ 1599 λέγουσα· «οἱ Δαλματοὶ ἀπαιτοῦσιν οἶνον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἀποβλακοῦνται καὶ ἀπρακτοῦσιν, ἐνῷ πίνοντες ἀναζωογονοῦνται, καὶ ἐκπληροῦσι προθύμως πᾶσαν ὑπηρεσίαν [1]). Καὶ τῷ ὄντι ἐν μόνῳ τῷ οἴνῳ συνίσταται ἡ διαφορὰ τοῦ Ἑλληναλβανοῦ ἀπὸ τοῦ Σλαύου πολεμιστοῦ. Ἐνῷ εἰς τὰ ἡμέτερα ᾄσματα μόνος ὁ ἀσθενῶν καὶ ὁ τὸ Πάσχα ἑορτάζων πολεμιστὴς πίνει οἶνον, ὁ δὲ Τσόλκας ὡς πρώτιστον παράγγελμα συνιστᾷ εἰς τὰ παλληκάριά του τὴν ἀποχὴν τοῦ οἴνου:

παιδιά μ' κρασὶ μὴν πίνετε, παιδιά μ' μὴ κοιμηθῆτε.
ὁ ὕπνος εἶνε θάνατος, καὶ τὸ κρασί 'νε πλάνος,

εἰς τὰ Ἰλλυρικὰ καὶ Σερβικὰ ᾄσματα οἱ ἥρωες μόνον μεμεθυσμένοι πολεμοῦσι καὶ νικῶσιν.

Εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι μόνον ἐχθρὸν ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες Στρατιῶται τὸν Ἀσιανόν, ἀρκοῦσιν αὐτὰ τὰ τραγούδια, δι' ὧν ψάλλονται μόνον οἱ πρὸς Ἄραβας καὶ Τούρκους ἀγῶνες τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἅπαντες οἱ ἄλλοι ἐπιδρομεῖς ἐλησμονήθησαν, καὶ μόνον ἐν ἑνὶ μεμονωμένῳ τῆς Κρήτης ᾄσματι ᾄδεται ὁ πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς πόλεμος τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας. Ὁ ὅρκος τοῦ Ἀρμουροπούλου εἶνε τὸ ζωηρότερον τεκμήριον τοῦ πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς ἀδιαλλάκτου μίσους τοῦ ἕλληνος πολεμιστοῦ:

Ὅπου κι' ἂν βρῶ Σαρακηνὸν τὸ αἱμά του θὰ χύνω,
τὰ στενορρύμνια τῆς Συριᾶς κεφάλια θὰ γεμίσω.

Εἰς τελικὴν ἀπόδειξιν τῆς κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Τούρκων προθύμου ἐκστρατεύσεως τῶν Ἑλλήνων Στρατιωτῶν θὰ διηγηθῶ ἓν μέγα ἱστορικὸν κοῦρσον.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Lamansky, σελ. 548—549.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΓ'

Καί τοι ὑπεσχέθη ὁ δοὺξ εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ εἰδοποιήσῃ κανένα, δὲν ἐτόλμησεν ὅμως ν' ἀναλάβῃ τὴν κινδυνώδη εὐθύνην τῆς ἀπολύτου σιγῆς. Ἐπίστευεν εἰς τοὺς ἰατρούς, καί τοι λέγων ὅτι δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν ἰατρικήν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Σαμπὸν ἵνα συνεννοηθῇ μετά τινος νέου, ὅστις τῷ εἶχε φανῇ μὴ στερούμενος γνώσεων καὶ νοημοσύνης, ὅτε ἡμέραν τινὰ τὸν εἶχε συμβουλευθῇ περὶ ἐλαφρᾶς ἀδιαθεσίας. Θὰ ἐξωμολογεῖτο εἰς αὐτόν, ὡς μυστικόν, τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου καὶ θὰ τὸν παρεκάλει νὰ μεταβῇ τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν πύργον, ἐπὶ προφάσει πωλήσεως μικροῦ τινος λειμῶνος, εἰσχωροῦντος εἰς τὰς γαίας τοῦ Σεβάλ. Τοιουτοτρόπως θὰ κατώρθωνε, διελογίζετο, νὰ ἴδῃ ὁ ἰατρὸς τὸν ἀσθενῆ, ἔστω ἵνα παρατηρήσῃ ἁπλῶς τὸ ἦθος καὶ τὴν φυσιογνωμίαν του, καὶ ἐκφράσῃ ἀνεπίσημον γνώμην. Ἡ γνώμη αὕτη θ' ἀνεκοινοῦτο εἰς τὸν κ. Βιλλεμέρ, ὅστις θὰ συνήνει ἴσως νὰ τὴν ἀποδεχθῇ. Τέλος ὁ δούξ, ὅστις δὲν εἶχε συνειθίσει ν' ἀγρυπνῇ ἐν τῇ ἠρεμίᾳ καὶ τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, εἶχεν ἀνάγκην ἐνεργείας καὶ δράσεως ὅπως ἀποσείσῃ τὴν ἀνησυχίαν του. Ὑπελόγισεν, ὅτι ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἔφθανεν εἰς Σαμπόν, καὶ ὅτι τῷ ἤρκει μία ὥρα ἵνα ἐξυπνήσῃ τὸν ἰατρόν, ὁμιλήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ. Ἠδύνατο τοιουτοτρόπως, ὡς καὶ ὤφειλε, νὰ ἐπανέλθῃ, πρὶν ἢ ὁ ἀδελφός του, ὅστις ἐφαίνετο ἥσυχος καὶ κοιμώμενος, ἠγείρετο ἀπὸ τοῦ πρώτου του ὕπνου. Ὁ δοὺξ κατέλειπεν αὐτὸν ἀθορύβως, ἐξῆλθε διὰ τοῦ κήπου ἵνα μὴ ἀκουσθῇ παρ' οἱουδήποτε, καὶ κατέβη ταχεῖ τῷ βήματι πρὸς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ μέχρι μικρᾶς γεφύρας, χρησιμευούσης εἰς τὸν μύλον, καὶ στενῆς τινος ἀτραποῦ ἀγούσης κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν πόλιν.

Ἂν ἵππευε διὰ τῆς λεωφόρου ἤθελε προξενήσει ταραχήν, ὀλίγον δὲ μόνον θὰ ἐκέρδαινε χρόνον.

Ὁ μαρκήσιος, μὴ κοιμώμενος βαθέως, ἤκουσεν αὐτὸν ἐξερχόμενον τοῦ δωματίου του. Ἀλλ' ἀγνοῶν τὰ σχέδιά του καὶ μὴ θέλων ἄλλως νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ν' ἀναπαυθῇ, ὑπεκρίθη ὅτι οὐδὲν ἐνόησεν.

Ἦτο τότε μεσονύκτιον καί τι πλέον. Ἡ κ. Δαργλάδ εἶχε παρακολουθήσει τὴν Καρολίναν εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἵνα φλυαρήσῃ ἀκόμη, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισε τὴν μαρκησίαν.

— Λοιπόν, ἀγαπητή μου, τῇ ἔλεγεν, εἶσαι πραγματικῶς τόσον εὐχαριστημένη ἐδῶ ὅσον λέγεις; Εἰπέ μου εἰλικρινῶς, ἂν ἔχεις τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ σὲ λυπῇ. Αἴ! κἄτι θὰ ἦνε πάντοτε,... ὠφελήσου ἀπὸ τὴν παρουσίαν μου καὶ εἰπέ μού το. Ἔχω κἄποιαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν μαρκησίαν, χωρὶς νὰ τὴν ἐπιδιώκω, ἐννοεῖται. Ἀλλ' ἀγαπᾷ τὰς ζωηρὰς γυναῖκας,... Ἔπειτα ἐγώ, ἡ ὁποία δὲν στενοχωροῦμαι οὔτε χρειάζομαι τίποτε διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ὑπηρετῶ τοὺς φίλους μου....

— Εἶσαι πολὺ καλή, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα· ἀλλ' ἐδῶ εἶνε ὅλοι ἐπίσης καλοὶ πρὸς ἐμέ, καὶ ἂν εἶχα τίποτε δυσάρεστον, θὰ τὸ ἔλεγα χωρὶς συστολήν.

— Ἄ, ἐξαίρετα· σ' εὐχαριστῶ, εἶπεν ἡ Λεον-

τία ὑπολαμβάνουσα τὴν ὑπόσχεσιν ὡς εἰς αὐτὴν δοθεῖσαν. Καὶ ὁ δούξ, ἀλήθεια; δὲν σ' ἐπείραξε ποτέ, ὁ ὡραῖος δούξ;

— Πολὺ ὀλίγον. Τόρα ἐτελείωσε.

— Καλά. Μ' εὐχαριστεῖ νὰ τὸ ἀκούω. Ἠξεύρεις, ὅτι ἀφοῦ σοῦ ἔγραψα νὰ ἔλθῃς ἐδῶ, ᾐσθάνθην τύψεις συνειδήσεως; Δὲν σοῦ εἶπα τίποτε περὶ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κατακτητοῦ;

— Μ' ἐφάνη ὅτι ἐφοβεῖσο νὰ μοῦ κάμῃς λόγον περὶ αὐτοῦ.

— Τί νὰ φοβηθῶ: Ἁπλῶς τὸ εἶχα λησμονήσει. Εἶμαι τόσον ἀφῃρημένη! Ἀλλ' ἔπειτα εἶπα: «Εἶδες! νὰ μὴ προειδοποιήσω τὴν Καρολίναν νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὰ τεχνάσματα τοῦ δουκός.» Διότι ἔχει τεχνάσματα ὁ δούξ,... καὶ πρὸς ὅλον τὸν κόσμον μάλιστα.

— Πρὸς ἐμὲ δὲν ἔδειξε τίποτε.

— Τότε καλά, εἶπεν ἡ Λεοντία, ἥτις δὲν ἐπίστευσε διόλου τοὺς λόγους τῆς Καρολίνας.

Ἀφοῦ δὲ ὡμίλησε περὶ ἐνδυμασίας καὶ στολισμοῦ, ἀνεφώνησεν αἴφνης:

— Ἆ! ἐνύσταξα κ' ἐγώ! Εἶνε τῆς ὁδοιπορίας. Αὔριον λοιπόν, ἀγαπητή μου Καρολίνα. Ἐξυπνᾷς πρωΐ;

— Ναί, καὶ σύ;

— Ἐγὼ ὄχι δυστυχῶς· ἀλλ' ἅμ' ἀνοίξω τὰ μάτια μου — μεταξὺ τῶν δέκα καὶ ἕνδεκα, πῶς; — θὰ σ' εὕρω εἰς τὸ δωμάτιόν σου.

Καὶ ἀνεχώρησεν, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἐγερθῇ λίαν πρωΐ, νὰ περιπλανηθῇ πανταχοῦ, ὡς κατὰ τύχην, καὶ νὰ ἰχνηλατήσῃ πᾶσαν οἰκιακὴν λεπτομέρειαν. Ἡ Καρολίνα παρηκολούθησεν αὐτὴν ἵνα τὴν ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της, κ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸν μικρὸν αὐτῆς θάλαμον, ὅστις ἀπεῖχε μὲν πολὺ τῶν δωματίων τοῦ μαρκησίου, ἀλλ' εἶχε τὰ παράθυρά του ἀκριβῶς ἐστραμμένα ἀπέναντι τῶν ἰδικῶν του.

Πρὶν ἢ κατακλιθῇ, ἐτακτοποίησε τετράδιά τινα, διότι ἐμελέτα πολύ, καὶ ἠγάπα νὰ μανθάνῃ. Ἤκουσε σημαίνουσαν τὴν πρώτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ μετέβη νὰ κλείσῃ τὰ φύλλα τοῦ παραθύρου, πρὶν ἀποδυθῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤκουσε κτύπον ἐπὶ τῶν ἀπέναντι ὑέλων, καὶ στρέφουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ κρότου εἶδε καταπίπτουσαν εἰς συντρίμματα μίαν ὕελον ἐκ τοῦ φωτισμένου παραθύρου τοῦ μαρκησίου. Ἐκπλαγεῖσα ἐκ τοῦ γεγονότος καὶ τῆς ἐπελθούσης σιγῆς, ἔτεινε τὸ οὖς, ἀλλ' οὐδένα ἤκουσε κινούμενον, διότι οὐδεὶς ἴσως εἶχεν ἀκούσει. Βαθμηδὸν ἦλθον εἰς τὴν ἀκοήν της συγκεχυμένοι τινὲς ἦχοι, ἀσθενεῖς οἰμωγαὶ τὸ κατ' ἀρχάς, εἶτα κραυγαὶ συμπεπνιγμέναι καὶ εἶδός τι ῥόγχου.

— Δολοφονοῦν τὸν μαρκήσιον! διενοήθη ἀμέσως, διότι ὁ ἀπαίσιος ἦχος προήρχετο προδήλως ἐκ τῆς κατοικίας του.

Τί νὰ πράξῃ; Νὰ φωνάξῃ, νὰ ἐξυπνήσῃ καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν δοῦκα, ὅστις κατῴκει ἔτι ἀπωτέρω; Τὸ πρᾶγμα ἤθελε καιρόν. Ἄλλως δέ, πρὸς τοιαῦτα ἀγγέλματα οὐδεὶς ἐπετρέπετο δισταγμός. Ἡ Καρολίνα ἀνεμέτρησε διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἀπόστασιν. Εἴκοσι μόνον βήματα εἶχε νὰ διατρέξῃ. Ἂν οἱ κακοῦργοι εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου, εἶχον εἰσέλθει βεβαίως διὰ τῆς κλίμακος τοῦ πυργίσκου τῆς Γρυπός, ὅστις ἦτο ἀπέναντι τοῦ πυργίσκου τῆς Ἀλώπεκος. Ἐκαλοῦντο ἀμφότεροι οὕτω ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ τυμπάνου τῶν θυρῶν των χονδροειδῶς γεγλυμμένων ἐμβλημάτων των. Ἡ κλίμαξ τῆς Ἀλώπεκος ἔφερεν ἐντεῦθεν εἰς τὰ δωμάτια τῆς Καρολίνας. Οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ταχύτερον αὐτῆς, καὶ ἡ μόνη προσέλευσίς της ἠδύνατα νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τοὺς σφαγεῖς. Ἄλλως τε ἐν τῷ πυργίσκῳ τοῦ Γρυπὸς ὑπῆρχε καὶ μικρόν τι φυλακεῖον μετὰ σημάντρου. Ταῦτα πάντα διενοήθη τρέχουσα, κ' ἐνῷ τὰ διενοεῖτο ἔφθασεν ἤδη πρὸ τῆς θύρας, ἣν εὗρεν ἀνοικτήν. Εἶχεν ἐξέλθει ἐκεῖθεν ὁ δούξ, σκεφθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν τὴν πρωΐαν χωρὶς νὰ προξενήσῃ θόρυβον, καὶ οὐδόλως φοβούμενος λῃστάς, — γένος ἄγνωστον ἐν τῇ χώρᾳ.

Ἐν τούτοις ἡ Καρολίνα, κατεχομένη τοὐναντίον ὑπὸ τοῦ φαντασιώδους αὐτοῦ φόβου, ἀνέβη ἀπνευστὶ τὴν περίστροφον λιθίνην κλίμακα. Οὐδὲν πλέον ἀκούουσα, προυχώρησεν εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἔστη ἀσθμαίνουσα πρὸ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου τοῦ μαρκησίου. Ἐτόλμησε δὲ καὶ νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, ἀλλ' οὐδεὶς τῇ ἀπήντησεν. Ἐπείσθη ὅτι δὲν ἦσαν κακοῦργοι. Ἀλλὰ πόθεν λοιπὸν αἱ ἀκουσθεῖσαι κραυγαί; Δυστύχημα βεβαίως εἶχε συμβῆ, ἀλλὰ σοβαρὸν πάντως καὶ ταχεῖαν ἀπαιτοῦν τὴν βοήθειαν. Ὤθησε τὴν θύραν, ἥτις δὲν ἦτο κεκλεισμένη διὰ τοῦ σύρτου, καὶ εὗρε τὸν κ. Βιλλεμὲρ ἐκτάδην κείμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πλησίον τοῦ παραθύρου ὅπερ δὲν εἶχε δυνηθῆ ν' ἀνοίξῃ, καὶ οὗτινος εἶχε θραύσει τὴν ὕελον, ὅπως ἀναπνεύσῃ, ὅτε ᾐσθάνθη κεραυνοβόλον τὴν ἔφοδον τῆς πνιγμονῆς.

Ὁ μαρκήσιος δὲν ἦτο λιπόθυμος. Παρελθούσης τῆς φρίκης τοῦ θανάτου, ᾐσθάνετο ἐπανερχομένην τὴν ζωήν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸ παράθυρον, δὲν εἶδεν εἰσελθοῦσαν τὴν Καρολίναν, ἀλλ' ἤκουσεν αὐτήν, καὶ ὑποθέτων ὅτι ἦτον ὁ δούξ,

— Μὴ φοβεῖσαι, εἶπε δι' ἀσθενοῦς φωνῆς,... θὰ περάσῃ. Βοήθησέ με νὰ σηκωθῶ,... δὲν ἠμπορῶ μόνος μου.

Ἡ Καρολίνα προσέδραμε καὶ ἀνήγειρεν αὐτόν, ἀνδρουμένη διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς θελήσεως. Τότε δὲ μόνον, ὅτε εὑρέθη καθήμενος, ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ἢ ἐνόμισεν ὅτι τὴν ἀνεγνώρισε, διότι τὴν ὅρασιν αὐτοῦ, συγκεκαλυμμένην ἔτι, κατέκλυζον κύ-

ματα κυανᾶ, τὰ δὲ μέλη του εἶχον ἔτι ἀκαμψίαν, ἥτις καθίστα αὐτὰ ἀναίσθητα πρὸς τὴν ἐπαφὴν τῶν χειρῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων τῆς Καρολίνας.

— Θεέ μου! ὄνειρον εἶνε; εἶπε θεωρῶν αὐτὴν ἐν ἐκστάσει. Σεῖς εἶσθε; σεῖς;

— Βέβαια, ἐγὼ εἶμαι, ἀπήντησεν ἐκείνη. Σᾶς ἤκουσα νὰ στενάζετε... Τί ἔχετε; τί νὰ κάμωμεν; Νὰ φωνάξω τὸν ἀδελφόν σας, πῶς; Ἀλλὰ δὲν τολμῶ ἀκόμη νὰ σᾶς ἀφήσω. Πῶς εἶσθε; τί αἰσθάνεσθε;

— Τὸν ἀδελφόν μου! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, ἀνακτῶν κατ' ὀλίγον τὴν μνήμην. Ἆ! αὐτὸς σᾶς ἔφερε; ποῦ εἶνε;

— Δὲν εἶν' ἐδῶ, δὲν γνωρίζει τίποτε.

— Δὲν τὸν εἴδετε;

— Ὄχι. Νὰ ὑπάγω νὰ τὸν φωνάξω;

— Ὦ! μὴ μ' ἀφίνετε.

— Ἔστω, μένω, ἀλλ' ἔχετε ἀνάγκην βοηθείας.

— Τίποτε, τίποτε. Ἠξεύρω τί εἶνε. Δὲν εἶνε τίποτε. Μὴ φοβεῖσθε, εἶμαι ἥσυχος. Καὶ σεῖς;... εἶσθε ἐδῶ, καὶ δὲν ἠξεύρατε τίποτε;

— Τίποτε ἀπολύτως. Πρό τινων ἡμερῶν σᾶς ἔβλεπα καταβεβλημένον... Ὑπέθετα ὅτι θὰ ἦσθε ἀσθενής. ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξετάσω...

— Καὶ πρὸ ὀλίγου... λοιπόν... ἐφώναξα; πῶς; τί εἶπα;

— Τίποτε. Ἐσπάσατε αὐτὸ τὸ ὑαλί,... ὅταν ἐπέσατε ἴσως. Δὲν σᾶς ἐπλήγωσε;

Καὶ ἡ Καρολίνα, πλησιάσασα τὸ φῶς, παρετήρησε καὶ ἔψαυσε τὰς χεῖρας τοῦ μαρκησίου. Ἡ δεξιὰ εἶχεν ἀρκετὰ κοπῆ. Ἀπέπλυνε τὸ αἷμα, καὶ ἀφαιρέσασα δεξιῶς τὰ συντρίμματα τῆς ὑέλου, ἐπέδεσε τὴν πληγήν. Ὁ Οὐρβανὲς τὴν ἀφῆκε νὰ πράξῃ ὡς ἤθελε, καὶ τὴν ἐθεώρει ἔκπληκτος καὶ συγκεκινημένος, ὡς ὁ τραυματίας, ὅστις ἀποκομισθεὶς ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, αἰσθάνεται ὅτι εὑρίσκεται μεταξὺ φιλικῶν χειρῶν. Ἐπανελάμβανε δὲ δι' ἀσθενοῦς φωνῆς:

— Δὲν σᾶς εἶπε λοιπὸν τίποτε ὁ ἀδελφός μου, ἀλήθεια;

Ἀλλ' ἐκείνη οὐδόλως ἐνόει τὴν ἐρώτησιν καὶ τὴν ὑπελάμβανε μᾶλλον ὡς προϊὸν νοσηρᾶς τινος ἐπιμόνου ἰδέας. Ἵνα διαλύσῃ δ' αὐτὴν ἐντελῶς τῷ διηγήθη ὅτι τὸν ἐνόμισε θῦμα δολοφόνων.

— Ἦτο ἀνοησία βεβαίως, εἶπε προσπαθοῦσα νὰ τὸν φαιδρύνῃ· ἀλλὰ τί θέλετε; ὁ φόβος αὐτὸς μὲ κατέλαβε, καὶ ἔτρεξα εὐθύς, ὡς νὰ ἦτο πυρκαϊά, χωρὶς νὰ εἰδοποιήσω κανένα..

— Καὶ ἂν ὁ φόβος σας ἦτο πρᾶγμα, ἤρχεσθε λοιπὸν νὰ ῥιφθῆτε μόνη σας εἰς τὸν κίνδυνον;

— Δὲν ἐσυλλογίσθην, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸν ἑαυτόν μου,... ἐσυλλογίσθην μόνον σᾶς καὶ τὴν μητέρα σας. Θὰ σᾶς ἐβοήθουν ὁπωσδήποτε νὰ ὑπερασπισθῆτε, δὲν ἠξεύρω διὰ τίνος μέσου, ἀλλὰ κάτι θὰ εὕρισκα πάντοτε,... θὰ ἔφερα ὁπωσδήποτε περισπασμόν. Ἆ! ἰδού, ἡ πληγή σας ἐπεδέθη,.. δὲν εἶνε τίποτε. Ἀλλά, ἐκτὸς τούτου τί ἔχετε; Δὲν θέλετε νὰ μοῦ τὸ εἴπητε; Οἱ φίλοι σας ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἠξεύρουν τί βοήθειαν νὰ σᾶς δώσουν. Ὁ ἀδελφός σας...

— Ὁ δοὺξ ἠξεύρει· ἀλλ' ἡ μήτηρ μου τίποτε.

— Ἐννοῶ, δὲν θέλετε... δὲν θὰ τῆς εἰπῶ τίποτε. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ φροντίσω ἐγώ, καὶ νὰ σκεφθῶ μετὰ τοῦ δουκὸς τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ σᾶς ἀνακουφίσωμεν. Δὲν θὰ σᾶς γίνω ἐνοχλητική. Ἠξεύρω πῶς πρέπει τις νὰ προσφέρεται πρὸς τοὺς πάσχοντας. Ὑπῆρξα νοσοκόμος τοῦ ταλαιπώρου πατρός μου, καὶ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς μου. Ἐλᾶτε... μὴ δυσαρεστηθῆτε, ὅτι ἦλθα χωρὶς νὰ γνωρίζω... χωρὶς νὰ σκεφθῶ... Θὰ ἐσηκώνεσθε καὶ μόνος σας βεβαίως, ἀργότερα, τὸ ἠξεύρω. Ἀλλ' εἶνε δυσάρεστον νὰ πάσχῃ τις καὶ νὰ ἦνε μόνος. Μειδιᾶτε; Ἆ! νομίζω, κύριε μαρκήσιε, ὅτι εἶσθε καλλίτερα. Πῶς τὸ ἤθελα!

— Εἶμαι εἰς τοὺς οὐρανούς! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος. Μὴ ἔχων δὲ συνείδησιν τῆς προκεχωρημένης ὥρας, προσέθηκε:

— Μείνατε ἀκόμη· δὲν εἶνε ἀργά. Ὁ ἀδελφός μου ἔμεινε ἀρκετὴν ὥραν ἀγρυπνῶν μαζῇ μου. ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐπανέλθῃ.

Ἡ Καρολίνα οὐδεμίαν ἀπετόλμησεν ἔνστασιν, οὐδὲ διελογίσθη κἂν τί θὰ ἐσκέπτετο ὁ δοὺξ εὑρίσκων αὐτὴν ἐκεῖ, ἢ τί θὰ ἔλεγον οἱ ὑπηρέται βλέποντες αὐτὴν ἐπανερχομένην εἰς τὸ δωμάτιόν της. Οὐδ' ὑπέθετε κἂν τὴν ὕβριν τῆς ὑποψίας. Ἔμεινε.

Ὁ μαρκήσιος ἤθελε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν.

— Μὴν ὁμιλῆτε, τῷ εἶπεν ἐκείνη. Προσπαθήσατε νὰ κοιμηθῆτε. Σᾶς ὁρκίζομαι νὰ μὴ κινηθῶ ἀπ' ἐδῶ.

— Θέλετε νὰ κοιμηθῶ; Ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ... Ὅταν ἀποκοιμῶμαι, πνίγομαι.

— Καὶ ὅμως εἶσθε κατάκοπος. Οἱ ὀφθαλμοί σας κλείονται μόνοι των. Πρέπει νὰ ἐνδώσετε εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. Κοιμηθῆτε, καὶ ἂν σᾶς ἔλθῃ νέα κρίσις, θὰ εἶμ' ἐγὼ ἐδῶ, καὶ θὰ σᾶς βοηθήσω νὰ τὴν καταβάλετε.

Ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἀγαθότης τῆς Καρολίνας ἐπήνεγκον μαγικὸν ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀποτέλεσμα. Ἀπεκοιμήθη καὶ ἀνεπαύθη ἡσύχως μέχρι πρωΐας.

Ἡ Καρολίνα εἶχε καθίσει πλησίον μιᾶς τραπέζης, κ' ἐγνώριζεν ἤδη τί ἦτον ἡ νόσος του, καὶ ποία ἔπρεπε νὰ ἦνε ἡ θεραπεία της. Διότι ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκείνης εἶχεν εὕρει γραπτὴν ἰατρικὴν παραγγελίαν, γεγραμμένην ὑφ' ἑνὸς τῶν πρώτων ἰατρῶν τῆς Γαλλίας, καὶ ἐνδεικνύουσαν τὴν

ἁπλῆν καὶ λογικὴν τοῦ νοσήματος θεραπείαν. Ὁ μαρκήσιος, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὸν ἀδελφόν του περὶ τοῦ τρόπου τῆς αὐτοθεραπείας του, εἶχε δείξει εἰς αὐτὸν τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο, ὅπερ οὕτω ἀπέμεινεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Καρολίνας, ἀναγινωσκούσης αὐτὸ προσεκτικῶς. Ἐξ αὐτοῦ εἶδεν, ὅτι ὁ μαρκήσιος διητᾶτο, ἀφότου τὸν ἐγνώριζε, πάντη ἀντιθέτως πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ ἰατροῦ, ὅτι δὲν ἠσκεῖτο σωματικῶς, ἔτρωγε κακῶς καὶ ἠγρύπνει ἀμέτρως. Ἠγνόει ἂν ἡ ὑποτροπὴ αὕτη θ' ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν θανάσιμος. Ἂν ὅμως παρήρχετο, ἀπόφασιν εἶχεν ἡ Καρολίνα νὰ ἐπαγρυπνήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ νὰ τολμήσῃ νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς ὑγείας του, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς διετήρει ἀπέναντί της τὸ ψυχρὸν καὶ κατηφές του ἦθος, ὅπερ ἀπέδιδεν ἤδη ἐκείνη εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ δυσφορίαν.

Ὁ δοὺξ ἐπέστρεψε πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Μὴ εὑρὼν τὸν ἰατρόν, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μεταβῇ πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς Ἐβώ. Πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ὅμως, ἠθέλησε νὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸν ἀδελφόν του. Μόλις δ' ἐχάραττεν ἡ αὐγὴ τὴν πρώτην λευκὴν γραμμήν της εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅτε ἔφθασεν ἀθορύβως εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου. Οὗτος ἐκοιμᾶτο τότε πραγματικῶς, ὥστε δὲν τὸν ἤκουσεν ἀναβαίνοντα· ἠδυνήθη δὲ οὕτως ἡ Καρολίνα νὰ δράμῃ εἰς ἀπάντησίν του ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἵνα μὴ τοῦ ἐκφύγῃ κραυγή τις ἐκπλήξεως ἕνεκα τῆς παρουσίας της. Ἐξεπλάγη δὲ τῷόντι μεγάλως ὁ δούξ, ὅτε τὴν εἶδε κατερχομένην πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων, οὐδ' ἐνόησε τί εἶχε συμβῆ. Ὑπέλαβεν ὅτι ὁ μαρκήσιος τοῦ εἶχε κρύψει τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε τὸν ἔρωτά του, τὸν πόνον του, καὶ ὅτι εἶχεν ἔλθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

— Ἆ! ἀγαπητή μου φίλη, εἶπε πρὸς αὐτήν, δραττόμενος τῶν χειρῶν της. Μοῦ τὰ ἐνεπιστεύθη ὅλα. Ἤλθατε;... εἴσθε ἀγαθή, θὰ τὸν σώσετε.

Καὶ ἔφερε τὰς χεῖρας τῆς Καρολίνας εἰς τὰ χείλη του, μετ' ἀληθοῦς στοργῆς.

— Ἀλλά, εἶπεν αὕτη μετά τινος ἐκπλήξεως, ἀφοῦ ἠξεύρατε ὅτι ἦτο τόσον κακά, διατί τὸν ἀφήσατε αὐτὴν τὴν νύκτα; Καὶ ἀφοῦ ἠλπίζατε ὅτι θὰ τὸν ἐπεριποιούμην, διατί δὲν μὲ εἰδοποιήσατε;

— Τί συνέβη λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ δούξ, βλέπων ὅτι δὲν συνενοοῦντο.

Ἡ Καρολίνα τῷ διηγήθη τότε δι' ὀλίγων τὰ συμβάντα· ἐνῷ δ' ἐκεῖνος ἀνήσυχος ἐξ ὅσων ἐμάνθανε, συνώδευεν αὐτὴν διὰ τῆς αὐλῆς μέχρι τῆς κλίμακος τῆς Ἀλώπεκος, ἡ κυρία Δαργλάδ, ἥτις ἦτο ἤδη ὀρθία ὄπισθεν τοῦ παραθύρου της, εἶδεν αὐτοὺς παρερχομένους καὶ συνομιλοῦντας ταπεινῇ τῇ φωνῇ μετά τινος μυστηριώδους οἰκειότητος. Ἔστησαν δὲ πρὸ τῆς θύρας καὶ ὡμίλησαν πάλιν. Ὁ δοὺξ ἀφηγήθη εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, ὅτι προσεπάθησε νὰ φέρῃ ἰατρὸν ἵνα ἴδῃ τὸν ἀδελφόν του, ἀλλ' ἐκείνη τὸν συνεβούλευσε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἰδέας ταύτης. Ἐνόμιζεν ὅτι ἤρκει ἡ ἰατρικὴ ὁδηγία ἣν εἶχεν ἀναγνώσει, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον ν' ἀρχίσῃ νέα θεραπεία, ἀφοῦ τ' ἀποτελέσματα τῆς πρώτης ἦσαν ἤδη βέβαια. Ὁ δοὺξ τῇ ὑπεσχέθη ἀμέσως ν' ἀκούσῃ τὴν γνώμην της, καὶ νὰ ἔχῃ ἑπομένως πίστιν. Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶδεν αὐτοὺς σφίγγοντας τὰς χεῖρας, καὶ τὸν δοῦκα ἐπιστρέφοντα πάλιν καὶ ἀναβαίνοντα τὴν κλίμακα τοῦ Γρυπός.

— Ἀρκετὰ εἶδα! διενοήθη ἡ Λεοντία, καὶ εἶνε περιττὸν νὰ τρέχω ἔξω μὲ τὴν δρόσον τὴν ὁποίαν διόλου δὲν ἀγαπῶ. Ἠμπορῶ τόρα νὰ κοιμηθῶ μὲ τὴν ἡσυχίαν μου.

Ἐνῷ δ' ἀπεκοιμᾶτο πάλιν, διελογίζετο:

— Εἶδες ἐκεῖ, αὐτὴν τὴν Καρολῖναν! τὴν ἐνόησα ὅτι μ' ἔλεγε ψεύματα. Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ σεβασθῇ ὁ δοὺξ τὴν ἀρετήν της! Ἀλλὰ τὸ γνωρίζω τόρα τὸ μυστικόν της. Καὶ ἄν ποτε λάβω τὴν ἀνάγκην της, θὰ κάμῃ ὅ,τι θέλω.

Ἡ Καρολίνα κατεκλίθη ταχέως, ἵνα κοιμηθῇ ταχέως καὶ ἀναλάβῃ πάλιν ταχέως τὴν περιποίησιν τοῦ ἀσθενοῦς της.

Τὴν ὀγδόην ὥραν ἦτο ὀρθία κ' ἐθεώρησε διὰ τοῦ παραθύρου της. Ὁ δοὺξ ἦτο εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἀδελφοῦ του κ' ἔνευσεν εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ ἤρχετο εἰς αὐτὴν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας. Μετέβη καὶ αὐτὴ ἀμέσως ἐκεῖ, καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ Γαετάνου, ὅτι ὁ μαρκήσιος εὑρίσκετο κάλλιστα. Πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐγερθῆ, καὶ εἶπεν ἀμέσως: — Περίεργον θαῦμα! Σήμερον πρώτην φορὰν ἐκοιμήθην μετὰ μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα μαρτυρίου. Καὶ δὲν αἰσθάνομαι πλέον τίποτε, ἀναπνέω, μὲ φαίνεται ὅτι ἰατρεύθην. Εἰς *ἐκείνην* τὸ ὀφείλω.

— Καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἀγαπητή μου φίλη, προσέθηκεν ὁ δούξ, σεῖς τὸν ἐσώσατε καὶ θὰ μᾶς τὸν διατηρήσετε, ἂν θελήσετε νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῆτε.

Ὁ δοὺξ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε. Τὸ εἶχεν ὁρκισθῆ εἰς τὸν ἀδελφόν του. Κ' ἐντούτοις ἐμαρτύρει ἄκων τὴν ἀλήθειαν, ἐνῷ ἐφρόνει ὅτι ἐτήρει πλήρη ἐχεμυθίαν.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη διέλαμψεν ὡς ἀστραπὴ ἐν τῇ διανοίᾳ τῆς Καρολίνας.

— Τί λέγετε, κύριε δούξ; ἀνεφώνησε τί εἶμαι ἐγώ; καὶ τί εἶμ' ἐδῶ, ὥστε νὰ ἔχω τόσην ἐπιρροήν;

Ὁ δοὺξ ἐπτοήθη τὸ κατεπτοημένον βλέμμα τῆς Καρολίνας.

— Ἐλᾶτε, μὲ ποῖον τὰ ἔχετε; τῇ εἶπεν ἀναλαμβάνων τὸ προσωπεῖον τοῦ ἠρέμου μειδιάματός του. Τί ἰδέαι σᾶς ἔρχονται; Δὲν βλέπετε ὅτι λατρεύω τὸν ἀδελφόν μου, ὅτι τρέμω μὴ τὸν

χάσω, καὶ ὅτι ἀναλόγως τῆς βοηθείας τὴν ὁποίαν τῷ ἐδώκατε αὐτὴν τὴν νύκτα, σᾶς ὁμιλῶ ὡς νὰ ἦσθε ἀδελφή μου; Εἶμαι εἰς πλήρη ἀμηχανίαν, δὲν ἠξεύρω τί νὰ σᾶς εἰπῶ, δὲν εἰξεύρω τί λέγω... Ὁ Οὐρβανὸς καταστρέφεται ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ. Δὲν θέλει νὰ εἰπῶ εἰς τὴν μητέρα μας, ὅτι τὸ παλαιόν του νόσημα ἀνεφάνη καὶ πάλιν. Καὶ ἀληθῶς θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον δι' αὐτήν. Εἶνε ἀσθενική,... καὶ θὰ ἤθελε νὰ μένῃ πάντοτε καὶ ν' ἀγρυπνῇ πλησίον του,... καὶ μετὰ δύο νύκτας θ' ἀπέθνησκε. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς οἱ δύο νὰ σώσωμεν τὸν ἀδελφόν μου, χωρὶς νὰ φανῇ, χωρὶς ν' ἀναμίξωμεν ὑπηρέτας καὶ ὑπηρετρίας. Τὸ ὑπηρετικὸν εἶνε πάντοτε φλύαρον. Λοιπόν, εἶσθε γυνὴ μὲ κεφαλὴν καὶ μὲ καρδίαν, ὅπως εἶχα πάντοτε τὴν ἰδέαν; Θέλετε, δύνασθε, τολμᾶτε νὰ μὲ βοηθήσετε σοβαρῶς νὰ τὸν περιποιηθῶμεν μυστικά, ν' ἀγρυπνῶμεν ἀλληλοδιαδόχως πλησίον του πολλὰς ἑσπέρας, καὶ νύκτας πολλὰς ἐν ἀνάγκῃ, νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν μόνον του μηδὲ μίαν ὥραν, ὥστε καὶ ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν νὰ μὴ κατορθώσῃ ν' ἀσχοληθῇ μ' ἐκεῖνα τὰ κατηραμένα βιβλία του; Δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο, εἶμαι πεπεισμένος, εἰμὴ πλήρη πνευματικὴν ἀνάπαυσιν, ὕπνον ἀρκετόν, ὀλίγον περίπατον, καὶ νὰ ἐνθυμῆται νὰ τρώγῃ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ δεσποτική, μάλιστα ἡ δεσποτικὴ αὐθεντεία προσώπου τὸ ὁποῖον νὰ μὴ στενοχωρῆται μήπως τὸν δυσαρεστήσῃ, καρδίας ἀφωσιωμένης, οὐχὶ λεπτολόγου, οὔτε ὑπερηφάνου, οὔτε δυσπίστου χωρὶς λόγον, ἥτις νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἰδιοτροπίας του, καὶ τὰς αἰφνιδίας ὁρμὰς τῆς ἐξημμένης του εὐγνωμοσύνης, ἐν ἑνὶ λόγῳ φίλη ἀληθινή, ἥτις νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἁβρότητα καὶ τὴν νοημοσύνην τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ὑποφέρῃ καὶ ν' ἀγαπήσῃ ἴσως τὸν ζυγόν της. Λοιπόν, Καρολῖνα, σεῖς μόνη ἐδῶ δύνασθε νὰ γείνετε αὐτὸ τὸ πρόσωπον. Ὁ ἀδελφός μου ἔχει πρὸς σᾶς μεγάλην ὑπόληψιν, βαθύτατον σέβας, νομίζω δὲ καὶ εἰλικρινῆ φιλίαν. Δοκιμάσετε νὰ τὸν κυβερνήσετε μίαν, δύο ἑβδομάδας, ἕνα μῆνα ἴσως, διότι ἂν δυνηθῇ σήμερον νὰ ἐγερθῇ, θὰ ἔλθῃ ἐδῶ πάλιν τὸ βράδυ νὰ φυλλολογήσῃ καὶ νὰ κρατῇ σημειώσεις. Ἂν κοιμηθῇ καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα, θὰ νομίσῃ ὅτι ἔγεινε καλά, καὶ τὴν ἄλλην ἑσπέραν δὲν θὰ πλαγιάσῃ. Βλέπετε τί ἔργον πρέπει ν' ἀναλάβωμεν. Ἐγὼ ἔχω πᾶσαν ἀπόφασιν καὶ πᾶσαν ἀφοσίωσιν, ἀλλὰ μόνος μου δὲν θὰ κατορθώσω τίποτε. Θὰ τοῦ γείνω ὀχληρός, θὰ βαρυνθῇ νὰ βλέπῃ μόνον ἐμέ, καὶ ἡ ἀγανάκτησίς του θὰ ματαιώσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μερίμνης μου. Εἰς σᾶς ὅμως, ἥτις εἶσθε γυνή, ἥτις θὰ γείνετε ἑκουσίως φύλαξ του, γενναία, σταθερὰ καὶ ἠπία, ἥτις θὰ ἔχετε καὶ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν, ὡς μόναι αἱ γυναῖκες τὸ κατορθοῦσι, σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι θὰ ὑποταχθῇ χωρὶς πεῖσμα, καὶ ὅτι βραδύτερον, ἀφοῦ παρέλθωσιν αἱ κρίσεις, θὰ σᾶς εὐλογήσῃ ὅτι τὸν ἐστενοχωρήσατε.

Ἡ δολερὰ αὐτὴ τῶν πραγμάτων παράστασις διέλυσεν ἐντελῶς τὴν ἀόριστον καὶ στιγμιαίαν ὑποψίαν τῆς Καρολίνας.

— Μάλιστα! ἀπήντησεν ἀδιστάκτως, θὰ γείνω τοιαύτη φύλαξ. Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι. Σᾶς εὐχαριστῶ ὅτι μ' ἐξελέξατε, καὶ οὐδεμίαν μοὶ ὀφείλετε εὐγνωμοσύνην. Ἔχω συνειθίσει τὸ ἔργον τῆς νοσοκόμου, καὶ οὐδένα μοὶ προξενεῖ κόπον. Θεωρῶ τὸν ἀδελφόν σας, ὡς τὸν θεωρεῖτε καὶ σεῖς, τόσον σεβαστὸν καὶ τόσον ἀνώτερον παντός, ὅ,τι γνωρίζω, ὥστε εἶν' εὐτύχημα καὶ τιμή μου νὰ τὸν ὑπηρετήσω. Ἔλᾶτε λοιπὸν νὰ συνεννοηθῶμεν πῶς θὰ διανείμωμεν τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ ἔργον, χωρὶς νὰ διεγείρωμεν κύκλῳ μας ὑποψίας περὶ τῆς καταστάσεώς του. Ἐν πρώτοις θὰ μένετε σεῖς τὴν νύκτα εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Δὲν θὰ θελήσῃ.

— Τότε κάμνομεν ἄλλο. Ἀπ' ἐδῶ ἡ ἀναπνοή του ἀκούεται. Εἰς αὐτὸν τὸν *σοφᾶν* ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κοιμηθῇ ἐξαίρετα, τυλιγμένος μ' ἓν ἐπανωφόριον. Διανυκτερεύομεν ἐκεῖ ἀλληλοδιαδόχως, σεῖς κ' ἐγώ, καὶ κατόπιν βλέπομεν.

— Ἐξαίρετα.

— Τὸν ἐξυπνᾶτε πρωΐ, διὰ νὰ συνειθίσῃ νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα, καὶ τὸν φέρετε νὰ προγευματίζῃ μαζῇ μας.

— Ἂν τὸν καταφέρετε νὰ σᾶς τὸ ὑποσχεθῇ.

— Θὰ δοκιμάσω. Εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ τρώγῃ πλέον ἢ ἅπαξ ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Τὸν πηγαίνομεν ἔπειτα ὀλίγον περίπατον ἢ τὸν κρατοῦμεν μαζῇ μας εἰς τὸ ὕπαιθρον μέχρι τῆς μεσημβρίας. Τὴν ὥραν αὐτὴν ἐπισκέπτεσθε ὁμοῦ τὴν μαρκησίαν. Ἔπειτα ἐργάζομαι ἐγὼ μαζῇ της ἕως εἰς τὰς πέντε, κατόπιν ἐνδύομαι...

— Μία ὥρα σᾶς ἀρκεῖ. Τότε πηγαίνετε καὶ τὸν ἐπισκέπτεσθε εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Θὰ ἦμαι κ' ἐγὼ ἐκεῖ.

— Ἔστω. Γευματίζομεν ἔπειτα μαζῇ, τὸν κρατοῦμεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἕως εἰς τὰς δέκα, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἀκολουθεῖτε εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Ὅλα αὐτὰ εἶνε λαμπρά· ἀλλ' ὅταν ἡ μήτηρ μου ἔχῃ ἐπισκέψεις, μᾶς ἀφίνει ἐλευθέρους. δὲν ἠμπορούσατε, αὐτὰς τὰς στιγμάς, νὰ ἔρχεσθε νὰ συνομιλῆτε μαζῇ μας μίαν δύο ὥρας;

— Ὄχι συνομιλίαν, ἀπήντησεν ἡ Καρολῖνα· θὰ ἔρχωμαι νὰ τοῦ ἀναγινώσκω κἄτι τί, διότι πρέπει νὰ σκεφθῆτε ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διέρχεται ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸν χωρὶς ἀσχολίαν ἐνδιαφέρουσαν. Θ' ἀναγινώσκω δὲ εἰς τρόπον ὥστε νὰ τὸν ἀποκοιμίζω σιγά, σιγά. Εἴμεθα λοιπὸν σύμφωνοι. Ἀλλὰ σήμερον θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἡ κ. Δαργλάδ.

— Σήμερον ἀναλαμβάνω ἐγὼ ὅλα, καὶ ἡ κυρία Δαργλὰδ ἀναχωρεῖ αὔριον τὸ πρωΐ· ὥστε ὁ ἀδελφός μου ἐσώθη καὶ σεῖς εἶσθε εἰς ἄγγελος.

Ἕπεται συνέχεια.

Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΗΛΙΚΙΑΝ.

Ἡ τιμιότης εἶνε ἰδιάζουσα ὅλως ἀρετή, καθότι ὑπάρχουσι οὐχὶ μόνον βαθμίδες ἀλλὰ καὶ κατηγορίαι τιμιότητος. Ὀλίγισται ἄνθρωπαι ἔχουσι πάντα τὰ εἴδη τῆς τιμιότητος. Οὗτος μέν, δικαίαν κεκτημένος ὑπόληψιν τιμίου ἀνθρώπου, καὶ οὐδὲ λεπτὸν καταδεχόμενος νὰ καταχρασθῇ ἐν δοσοληψίᾳ, πωλεῖ πρὸς φίλον του ἄνευ τύψεως συνειδότος ἵππον, ὃν γνωρίζει ἔχοντα ἀθεράπευτον ἐλάττωμα· ἡ τιμιότης τοῦ ἀνθρώπου τούτου σταματᾷ πρὸ τῆς θύρας τοῦ σταύλου. Ἄλλος, φρίττων μόνον εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ κλέψῃ χρήματα, οὐδέποτε σᾶς ἀποδίδει ὅσα ἐδανείσθη. Ἄλλος δὲ ἀποδίδει μὲν τὰ χρήματά σας ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ βιβλία σας.

Ὑπηρέται τιμιώτατοι ἄλλως ὑφαιροῦσιν ὀπωρικὰ ἢ ποτήριον ποτοῦ ἢ γλύκισμα· ἡ ἐλαστικὴ των τιμιότης δὲν περιλαμβάνει εἰς τὰ πράγματα, ἅτινα πρέπει νὰ σέβωνται, ὅσα τρώγονται ἢ πίνονται. Πολλοὶ θὰ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀτιμασθέντας ἂν ὑπέθετον αὐτοὺς ὅτι δολιεύονται εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον· ἀλλ' ἂν ἡ τύχη ἢ ὁ δόλος καταστήσῃ αὐτοὺς κοινωνοὺς μυστικοῦ τοῦ ὁποίου ἡ κοινοποίησις θὰ ἐπιδράσῃ βεβαίως ἐπὶ τῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων, τρέχουσι καὶ παίζουσιν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, οὐδόλως θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀξιομέμπτους.

Πόσοι ἀπατοῦν τὸ δημόσιον ἀπαλλαττόμενοι, ὁσάκις δύνανται, τῶν εἰς αὐτὸ ὑποχρεώσεων ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι τὸ Κράτος δὲν εἶνε ὡρισμένον πρόσωπον! Ἀλλ' εἶνε πλέον τι τοῦ ἑνὸς προσώπου, εἶνε ἄθροισμα πολλῶν, ἀντιπροσωπευόντων ὅ,τι ἱερώτατον ἐν τῷ κόσμῳ, τὸν νόμον. Ἐν τούτοις πολλοὶ μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν ἐκτελοῦσι τὴν ἀπάτην ταύτην, ἂν καί, διὰ ν' ἀγάγωσιν αὐτὴν εἰς πέρας, ἀναγκάζωνται ἐνίοτε νὰ καταφεύγωσι καὶ εἰς τὸ ψεῦδος.

Δὲν δύναμαι ν' ἀναμνησθῶ, ὡς πρὸς τοῦτο, χωρὶς νὰ γελάσω καὶ συγκινηθῶ συγχρόνως, φίλου μου τινός, ὅστις ἐν πάσαις τοῦ βίου ταῖς περιστάσεσι καὶ πρὸ πάντων ἐν τοῖς χρηματικοῖς ζητήμασι διατηρεῖ ἀκαμψίαν ἀρχῶν, ἀπόλυτον τιμιότητα, ἔξοχον ἁβρότητα μέχρις ἱπποτισμοῦ προχωροῦσαν. Οὗτος λοιπὸν ὁ φίλος μου ἐπέστρεφεν ἐκ Βελγίου μετὰ τῆς πενθερᾶς του. Ἡ κατὰ πάντα ἀρίστη γυνὴ εἶχεν ἀγοράσει κομψότατα τρίχαπτα, ἅπερ ἐπιδεξίως εἶχε κρύψει ἐν τῷ κιβωτίῳ ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας αὐτῆς. Ὡς ἔφθασαν εἰς τὰ σύνορα, ὁ γαμβρὸς αὐτῆς τῇ λέγει:

— Μὴ λησμονήσετε νὰ δηλώσετε ταῖς *tartelettes* σας εἰς τὸν τελωνειακὸν σταθμόν.

— Καθόλου ἀπήντησεν αὕτη! δὲν ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου νὰ πληρώσω ἕνα σωρὸ τελωνειακά.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ πληρώσετε.

— Πρέπει! διατί πρέπει;

— Διότι ὑπάρχει νόμος ὁ ὁποῖος ὑποβάλλει εἰς τέλος τὰ εἰσαγόμενα πράγματα.

— Νόμος!... μήπως ἐγὼ τὸν ἔκαμα αὐτὸν τὸν νόμον; ἐζήτησαν τὴν γνώμην μου ὅταν τὸν ἔκαμαν; Ἐμένα μοῦ φαίνεται ἀνόητος αὐτὸς ὁ νόμος· μοῦ φαίνεται ἄδικος, καταθλιπτικός... καὶ δὲν ἐννοῶ πῶς ἕνας φιλελεύθερος σὰν ἐσᾶς ἐπιδοκιμάζει μίαν τέτοιαν τυραννίαν. Θὰ προσπαθήσω νὰ τὸν ἀποφύγω αὐτὸν τὸν νόμον, εἶνε δικαίωμά μου.

— Ἀλλ' εἶνε λαθρεμπόριον, μητέρα, καὶ τὸ λαθρεμπόριον εἶνε ἀπάτη...

— Ἀρκεῖ! εἶπε ξηρῶς. Δὲν ἔχετε τὴν ἀξίωσιν, πιστεύω, νὰ μὲ διδάξετε τί πρέπει νὰ κάμω. Λοιπὸν σιωπήσατε.

Ἐσιώπησε· ἀλλ' ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐξετάσεως τῶν κιβωτίων καὶ ὁ τελώνης ἠρώτησεν αὐτοὺς ἂν εἶχόν τι πρὸς δήλωσιν, ὁ φίλος μου, μετὰ τῆς ἰδιαζούσης εἰς αὐτὸν ἀταραξίας, ἀπήντησε:

— Ναί, κύριε, ἡ κυρία ἔχει τρίχαπτα, τὰ ὁποῖα νομίζω πρέπει νὰ πληρώσουν εἰσαγωγικὸν τέλος.

Φαντάζεσθε τὴν ὀργὴν τῆς πενθερᾶς. Οὐδὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ παρόντος τοῦ τελώνου. Ἐδέησε ν' ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον αὐτῆς, ν' ἀναπτύξῃ πάντα τὰ τρίχαπτα καὶ ν' ἀποτίσῃ τέλος, ὅπερ ἐφάνη εἰς αὐτὴν ὑπερβολικόν. Εἰς ἕκαστον δέμα τριχάπτων ὅπερ ἐδείκνυε, εἰς ἕκαστον ποσὸν χρημάτων ὅπερ κατέβαλλε ἐξηκόντιζε μανιώδη κατὰ τοῦ γαμβροῦ της βλέμματα καὶ ὑποκώφους ἐπιπλήξεις, ἃς οὗτος ἐδέχετο μὲ ἀδιάπτωτον ἀπάθειαν. Ἀλλὰ τὸ ἐπεισόδιον ἔληξεν ὅλως ἀπροσδοκήτως. Ἡ τιμιότης ἐπιδρᾷ οὕτω καὶ πρὸς ἐκείνους ἔτι οὓς καταδικάζει ἢ ἐξοργίζει, ὥστε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τελώνου, ὡς ἔμειναν μόνοι οἱ δύο ταξειδιῶται, ἡ πενθερὰ τοῦ φίλου μου ἐστράφη πρὸς αὐτόν, καὶ μετὰ στιγμιαίαν σιγὴν ἐναγκαλισθεῖσα αὐτόν:

— Γαμβρέ μου, τῷ εἶπε, εἶσαι λαμπρὸς ἄνθρωπος καὶ πρέπει νὰ σὲ φιλήσω.

Ποῦ ἄγει ἡμᾶς ἡ μακρὰ αὕτη προεισαγωγή; ποῦ ἄγουσιν ἡμᾶς αἱ φιλοσοφικαὶ αὗται σκέψεις; εἰς ἰδιαίτερόν τι γεγονὸς ἐξ οὗ ἐγεννήθησαν, καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς μελέτης ταύτης, ὅπερ εἶνε ἡ τιμιότης κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ἀπό τινων ἐτῶν εὑρίσκομαι εἰς ἐμπιστευτικὰς σχέσεις μετὰ μητρός τινος, ἥτις μ' ἀποκαλεῖ γε-

λῶσα ἠθολόγον σύμβουλόν της. Ὁσάκις δ' ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν τέκνων της ἀναφύεται ἐνδιαφέρον τι ζήτημα, μοὶ τὸ ἀνακοινοῖ, ἐκ τούτου δὲ συνάπτεται μεταξὺ ἡμῶν ἀλληλογραφία, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ μὲν ἐκτίθησιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἀγωγῆς ἀναφερόμενα γεγονότα, ἐγὼ δ' ἀπαντῶ ἐκφέρων τὴν γνώμην μου.

Ἀφίνω τὸν λόγον λοιπὸν εἰς τὴν μητέρα.

2 Ἰουλίου 1876.

«Σεβαστέ μοι φίλε, ἀπὸ ὀκτὼ ἐτῶν ὁ υἱός μου, ὡς εἰξεύρετε, μοὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλὰ πράγματα νὰ σκεφθῶ καὶ πολλὰ νὰ μάθω. Σήμερον μὲ φέρει εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ὅλαι αἱ περὶ κληρονομικότητος ἰδέαι μου ἀνετράπησαν. Ἐπίστευα ὅτι τὸ καλὸν δένδρον καλοὺς θὰ παραγάγῃ καρπούς. Μία ἀπὸ τὰς χαράς μου, ὅτε ὑπανδρεύθην τὸν σύζυγόν μου, ἦτο ὅτι τὰ τέκνα τὰ ὁποῖα ἔμελλον ν' ἀποκτήσω ἀπὸ τοιοῦτον ἄνδρα θὰ ἦσαν ἐξόχως τίμια ἐκ γενετῆς. Γεγονός τι ἐτάραξεν ὅλας μου τὰς ἐλπίδας.

Ἡ γραῖα θεία μου, ἥτις συγκατοικεῖ μὲ ἡμᾶς ἔχει τὴν συνήθη παρὰ ταῖς ὁμιλίκοις αὐτῆς μανίαν τῶν προμηθειῶν. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι τὰ πλήρη ἀσπρορρούχων ἑρμάρια ἦσαν ἡ ὑπερηφάνεια τῶν παλαιῶν οἰκοδεσποινῶν καὶ τὰ πλήρη γλυκισμάτων ἑρμάρια ἡ χαρά των. Ἡ γραῖα θεία μου ἔχει λοιπὸν ἓν συρτάριον, εἰς τὸ ὁποῖον κλείει δύο τρεῖς ὀκάδας σακχάρεως, εἰς τεμάχια, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἐκ προτέρων καὶ ἐπὶ ἕνα μῆνα ὅτι ἄνευ ἐμποδίου τινὸς θὰ πίνῃ τὸν καφὲν μὲ τὸ γάλα της τὸ πρωῒ καὶ τὸ νερόν μὲ τὸ ἀνθόνερον τὴν ἑσπέραν. Ἡ ἀνιχνευτικὴ ἐπιδεξιότης τοῦ ὀκταετοῦς υἱοῦ μου ἀνεκάλυψε ταχέως τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἅμα δὲ ἡ γραῖα θεία δὲν εἶνε ἐν τῷ δωματίῳ της, ὁ μικρὸς λαθροθήρας ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ προσεκτικά, ξεκρεμᾷ τὸ κλειδίον τοῦ συρταρίου, οὗτινος ἀνεκάλυψε τὴν κρύπτην, λαμβάνει τεμάχιά τινα σακχάρεως καὶ ἀπέρχεται μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν. Ἕως ἐδῶ βεβαίως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε σοβαρόν· ἡ ἠθικὴ πολλῶν παιδίων δὲν ὑψοῦται πάντοτε ὑπεράνω τῆς ἠθικῆς τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες τὴν ὑφαίρεσιν ἐδέσματος ἢ ὀπώρας δὲν θεωροῦσι κλοπήν. Ἐν τούτοις ἓν πρᾶγμα μὲ λυπεῖ: ὅτι ξεκρεμᾷ τὸ κλειδίον!

Ἂν τὸ συρτάριον ἦτο ἀνοικτόν, ἂν ὁ πειρασμὸς κατελάμβανε αὐτὸ αἰφνιδίως, ἂν ὑπέκυπτεν εἰς αὐτὸν μίαν μόνην φοράν, θὰ τὸ συνεχώρουν, ἀλλ' ἡ προμελέτη, ὁ συνδυασμός, ἡ ὑποτροπὴ ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ κλοπήν. Εἰξεύρει κάλλιστα ὅτι ἐκτελεῖ κακὴν πρᾶξιν, διότι ἐκτελεῖ αὐτὴν κρυφίως· ἡ μετριότης αὐτοῦ μάλιστα ἐν τῷ ποσῷ τῆς ἀφαιρουμένης σακχάρεως, ἡ τέχνη αὐτοῦ ὅπως κατὰ διαλείμματα ὑφαιρῇ αὐτὴν δεικνύει δολιότητα πνεύματος, ἡ ὁποία μὲ ἐμβάλλει εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἡ γραῖα θεία μου, ἡ ὁποία κρατεῖ τὸ συρτάριόν της ἐν τάξει ὡς κατάστιχον, μοὶ εἶπε: «Τὴν τρίτην ἐπῆρε δύο κομμάτια, τρία τὴν τετάρτην, καὶ ἓν μόνον τὴν κυριακήν»· ἐλυπήθην περισσότερον διὰ τὴν ἐπιδεξιότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ κρύψῃ τὴν μικρὰν κλοπήν του, παρὰ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν κλοπήν. Ἔχω ἄδικον νὰ λυπῶμαι; Ἀποκριθῆτέ μου.»

Τῇ ἀπήντησα ἀμέσως· «Μὴν ἀνησυχῆτε πολὺ οὐδὲ πολὺ γρήγορα. Τὰ παιδία πολλάκις ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τι προσιδιάζον εἰς τοὺς ἀγρίους. Οἱ ἄγριοι δὲ ἔχουσι λίαν συγκεχυμένην ἰδέαν τῆς ἰδιοκτησίας· ἡ διαφορὰ τοῦ *ἰδικοῦ σου* ἀπὸ *τὸ ἰδικόν μου* συνίσταται εἰς τὸ νὰ λαμβάνω τὸ ἰδικόν σου ὅπως τὸ καταστήσω ἰδικόν μου. Εἰς τὸν πολιτισμὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι ἀνύψωσεν εἰς περιωπὴν ἀρετῆς καὶ καθήκοντος τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου· ὡς καθῆκον λοιπὸν ἐμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ πρέπει νὰ διδαχθῇ εἰς τὸν υἱόν σας· προσθέσατε ὅτι σπουδαιότατος λόγος τῆς κλοπῆς ταύτης εἶνε ἡ λαιμαργία. Λοιπὸν μὴν ἀνησυχῆτε παρὰ πολύ. Οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὸ κακὸν διαβλέπω ἐν τῷ υἱῷ σας. Ἀλλ' ἀρχίσατε τὴν θεραπείαν τὸ ταχύτερον».

Μετά τινας ἡμέρας ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

10 Ἰουλίου 1876.

«Ἡ ἀνησυχία μου μετεβλήθη εἰς βαθεῖαν θλῖψιν. Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία, ὁ υἱός μου δὲν εἶνε τίμιος. Κρίνατε μόνος σας. Ἑκάστην πρωΐαν μεταβαίνει εἰς γειτονικὸν ἐκπαιδευτήριον καὶ ἐπιστρέφει τὴν ἑσπέραν. Ἕνεκα τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἐπὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς οἰκίας προϋπελογίσαμεν ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ τὰ γεύματα αὐτοῦ καὶ τὰ παιγνίδια καὶ τῷ δίδομεν τ' ἀναγκαιοῦντα χρήματα.

Μολονότι δὲν κρατῶ τὰ κατάστιχά μου τόσον τελείως ὅσον ἡ θεία μου τὸ συρτάριόν της, ἐν τούτοις κάμνω κ' ἐγὼ τοὺς λογαριασμούς μου καὶ θέλω νὰ τοὺς κάμω. Μεγάλως λοιπὸν ἐξεπλάγην ὅτε ὑπώπτευσα ὅτι ὁ υἱός μου ἐφούσκωσε τὸ μαθητικόν του βαλάντιον δαπάναις τοῦ ἰδικοῦ μου. Κατ' ἀρχὰς ἀπέκρουσα τοιαύτην ὑπόνοιαν· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐσυκοφάντουν· ἀλλὰ χθὲς προσκληθεῖσα ἕνεκα ἐπισκέψεως εἰς τὸν κῆπον, ἀφῆκα τυχαίως παρὰ τὸ ἐργόχειρόν μου τὸ μικρὸν χρηματοφυλάκιόν μου, τοῦ ὁποίου πρὸ μικροῦ εἶχον ἀριθμήσει τὸ ἐμπεριεχόμενον. Ἦτο κυριακὴ καὶ ὁ υἱός μου δὲν ἔλειπεν εἰς τὸ σχολεῖον. Καταβαίνω εἰς τὸν κῆπον, ὅπου μ' ἐπερίμενε μία φίλη μου. Ὁ υἱός μου ἔπαιζε μὲ τὴν ἀδελφήν του. Εἰσέρχομαι εἰς τὴν δενδροστοιχίαν μετὰ τῆς φίλης μου, ὅτε αἴφνης διὰ μέσου τῶν δένδρων, βλέπω ὅτι τὸ παιδίον ἀνέβη εἰς τὸ παρὰ τὸν κῆπον δωμάτιον καὶ μετὰ δύο λεπτὰ ἐπανῆλθε, τετα-

ραγμένον. Ἀναβαίνω κ' ἐγὼ καὶ τρέχω εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου· ἔλειπεν ἓν φράγκον καὶ ἓν πεντηκοντάλεπτον. Ἡ λύπη μου δὲν εἶχεν ὅρια.

Κατέπεσα εἰς ἓν ἀνάκλιντρον κλαίουσα. Βεβαίως τὰ παιδία νομίζουν ὅτι εἶνε ἰδικά των ὅσα ἔχουν οἱ γονεῖς των, καὶ σκέπτονται ἴσως ὅτι ἀφαιροῦν ἰδικόν των πρᾶγμα. Τὸ σφάλμα των προέρχεται, ἂς τὸ πιστεύσω, ἐξ ἀμαθείας, ἐκ πλάνης τινὸς τῆς συνειδήσεως· ἀλλ' ἴσως εἶνε καὶ τὸ σπέρμα ἠθικῆς νόσου ἀνιάτου. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τοιαῦτα ἀρχίζουν. Τὴν πρόωρον αὐτὴν πρὸς τὸ κακὸν ῥοπὴν δεικνύουσιν ἐνίοτε τέκνα ἐντιμοτάτων γονέων. Ὁ υἱὸς ἑνὸς τῶν προσφιλεστάτων φίλων μας, ἀπεβλήθη, δεκαεξαέτης τοῦ Λυκείου ὅπου ἐσπούδαζε, διότι ἔκλεψε πέντε φράγκα ἀπὸ ἕνα συμμαθητήν του. Ἂν μᾶς συνέβαινε τοιοῦτο δυστύχημα, δὲν εἰξεύρω τί θὰ κάμῃ ὁ σύζυγός μου. Φρίττω συλλογιζομένη ὅτι δύναται νὰ μάθῃ τὴν κλοπὴν τοῦ υἱοῦ του! Τί νὰ κάμω; πῶς νὰ κόψω ἀπὸ τὴν ῥίζαν του, πῶς νὰ καταπνίξω μόλις γεννώμενον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο; Ἐγὼ πιστεύω εἰς ἐκείνας μόνον τὰς ἠθικὰς θεραπείας, ὅσων ἰατρὸς εἶνε αὐτὸς ὁ πάσχων.

Μία δοκιμασία μοὶ χρειάζεται, μία ἀποφασιστική, ῥιζικὴ δοκιμασία, ἡ ὁποία νὰ μοὶ ἀνοίξῃ τὴν ψυχήν του καὶ νὰ τὴν ἀνοίξῃ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Πρέπει νὰ μάθω τὶ συμβαίνει ἐκεῖ μέσα, τὶ κρύπτεται... Πρέπει νὰ μάθω ὁποῖον εἶνε, ὁπόσον ἰσχυρὸν εἶνε τὸ εἰδεχθὲς αὐτὸ τέρας τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ τέκνου μου. Ἂν εὕρετε κανὲν μέσον γράψετέ μοι, ἂν εὕρω ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ γράψω.»

15 Ἰουλίου 1876.

« Εὕρηκα. Αὔριον θὰ κάμω τὴν ἀπόπειραν. Ἐπιχειρῶ σοβαρότατον, πρᾶγμα, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη. Τρέμω ὅπως τὴν παραμονὴν ἐγχειρίσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξέλθῃ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἰατροῦ, ὅστις θὰ εἴπῃ :– Ὁ υἱός σας θ' ἀποθάνῃ! » ἢ «Ὁ υἱός σας θὰ σωθῇ ! »

Μετὰ δύο ἡμέρας.

«Ἰδοὺ τί συνέβη. Ἤμεθα καὶ οἱ τρεῖς ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ, ὁ σύζυγός μου, ὁ υἱός μου καὶ ἐγώ. Τὸ παιδίον ἔγραφε τὸ μάθημά του. Τότε διὰ φωνῆς συγκεκινημένης, ἣν ἐν τούτοις προσεπάθουν νὰ καταστήσω ἥσυχον :

— Ἔχω μίαν δυσάρεστον εἴδησιν νὰ σοὶ ἀναγγείλω, εἶπα εἰς τὸν σύζυγόν μου.

— Ποίαν;

— Ἀγαπᾷς ὅπως καὶ ἐγὼ τὸν μικρὸν ὑπηρέτην μας, τὸν Γιάννην;

— Βέβαια· τὸν ἔχομεν ἀπὸ μικρὸ παιδὶ εἰς τὸ σπίτι μας. Εἶνε παιδὶ τιμίων γονέων καὶ πιστῶν ἀνθρώπων μας. Τὸν ἀγαπῶ πολύ. Τί συμβαίνει;

— Οἱ ἔπαινοί σου καθιστοῦν δύσκολον τὴν ἀπάντησίν μου.

— Λέγε.

— Νομίζω ὅτι ὁ Γιάννης δὲν εἶνε τίμιος.

— Ὁ Γιάννης δὲν εἶνε τίμιος! ἀδύνατον.

— Ἀλλ' ἂν σοῦ ἔλεγα ὅτι εἶμαι σχεδὸν βεβαία ὅτι ἔκλεψε;

— Ἔκλεψε! ἀνέκραξεν ὁ σύζυγός μου· ὁ Γιάννης! Πότε; ἀπὸ ποῖον; Τί; Ποίας ἀποδείξεις ἔχεις;

— Ἀπόδειξιν ἀναμφισβήτητον· ἔκλεψεν ἰδικά μας χρήματα!

— Ἰδικά μας χρήματα! καὶ τοῦ ἐκάμαμεν τόσα καλά· τὸν ἀνεθρέψαμεν σὰν παιδί μας. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἔκλεπτεν ὁ ἴδιος ὁ υἱός μας. Πῶς τὸ ἐνόησες;

« Ἔμεινα στιγμήν τινὰ χωρὶς ν' ἀπαντήσω παρακολουθοῦσα διὰ τοῦ βλέμματος τὸν υἱόν μου.

« Εἶχε γείνει ὀλίγον ὠχρὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συνδιαλέξεως, μολονότι δ' ἔκυπτεν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ τετραδίου του, ἡ γραφίς του εἶχε σταματήσει· ἠκροᾶτο.

« Ἐξηκολούθησα λοιπόν : Πρὸ δύο ἡμερῶν ἐλησμόνησα τὸ χρηματοφυλάκιόν μου, ἐδῶ, ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι.

(Ὁ υἱός μου ἤρχισε νὰ ὑποτρέμῃ).

« Εἶχα μετρήσει ἀκριβῶς πόσα εἶχα εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου.

(Ἕκαστος λόγος μου ἔκαμνε τὸν υἱόν μου νὰ τρέμῃ περισσότερον.)

« Κατέβην εἰς τὸν κῆπον, ἀφήσασα τὸν Γιάννην εἰς τὸ πλάγι, νὰ καθαρίζῃ τὴν βιβλιοθήκην. Μόνον αὐτὸς ἦτο εἰς τὰ δύο δωμάτια. Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγων λεπτῶν περίπατον ἐπέστρεψα ἔξαφνα καὶ ἤκουσα βήματα βιαστικά. Ἐμβαίνω εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὁ Γιάννης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Τρέχω εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου, ἔλειπαν δύο ἀργυρᾶ νομίσματα.

(Ὁ υἱός μου εἶχε γείνει κάτωχρος).

«Ἡ κλοπὴ εἶνε φανερά. Τώρα τί πρέπει νὰ κάμωμεν.;

Ὁ σύζυγός μου ἐσιώπα. Ἐφαίνετο βαθέως συγκεκινημένος. Ἡ συνήθως ἤρεμος φυσιογνωμία του ἐδείκνυε μεγάλην ταραχήν. Ἀπήντησε τέλος μὲ φωνὴν τρέμουσαν :

— Ἓν πρᾶγμα μᾶς μένει νὰ κάμωμεν... νὰ τὸν στείλωμεν εἰς τοὺς γονεῖς του. Οἱ καϋμένοι! πῶς θὰ τοὺς φανῇ! Εἶνε τόσο τίμιοι ἄνθρωποι! Τί θὰ γείνῃ ὁ πατήρ του; Φαντάζομαι πῶς θὰ μοῦ ἐφαίνετο ἐὰν ἐμάνθανα ὅτι ὁ υἱός μου...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε· ἡ συγκίνησις δὲν τὸν ἄφινε νὰ ὁμιλήσῃ.

« Παρετήρουν τὸν υἱόν μου· τὰ χείλη του ἔτρεμον.

« Τί θὰ εἴπῃς εἰς τοὺς γονεῖς του; ἠρώτησα τὸν σύζυγόν μου.

— Όλα.

— Θα διώξης τον Γιάννην;

— Μ' ερωτάς αν θα τον διώξω! εφώναξε. Δεν θέλω ούτε να τον ιδώ πλέον. Οι κλέπται μού εμπνέουν φρικτήν απέχθειαν.

Ετρόμαξα εκ του μεγάλου φόβου δν εξέφραζεν η φυσιογνωμία του υιού μου. Ημείς αι μητέρες δεν δυνάμεθα να μείνωμεν επί πολύ άκαμπτοι, επανέλαβα δε ήρεμα.

— Ησύχασε, φίλε μου! Συλλογίσου ότι ο Γιάννης είνε μόνον δεκατριών ετών: Είνε δυνατόν ακόμη να διορθωθή. Μερικά παιδιά δεν έχουν συνείδησιν των σφαλμάτων τα οποία κάμνουν.

(Ωμίλουν περί του υιού μου, όπως τον συνδιαλλάξω ολίγον με εμέ αυτήν).

« Δεν είνε προτιμότερον εξηκολούθησα να αποταθώμεν εις την συνείδησιν αυτού διά να τον κάμωμεν να εννοήση μόνος του το σφάλμα του;

— Μόνον αυστηροτάτη τιμωρία ειμπορεί να τον διωρθώση. Η πράξίς του είνε αδικαιολόγητος. Σου υπόσχομαι να περιορίσω την οργήν του πατρός του. Τον γνωρίζω· θα είνε τρομερός άμα μάθη το σφάλμα του υιού του. 'Αλλ' αν μού ζητήση την συμβουλήν μου θα τώ την δώσω χωρίς δισταγμόν.

— Και τί θα τον συμβουλεύσης;

— Να κλείση τον υιόν του τρείς μήνας εις έν σωφρονιστήριον.

— Εις την φυλακήν! ανέκραξα μετά φόβου, διότι ουδ' εφαντάσθην κάν μέχρι της στιγμής εκείνης ότι το πράγμα ήθελε προχωρήσει μέχρι του σημείου τούτου.

(Ο υιός μου ήτο πελιδνότατος εκ τρόμου).

— Εις την φυλακήν! εξηκολούθησα, εις τοιαύτην ηλικίαν! Θα το πιάση απελπισία!

— Τόσο το καλλίτερον. Όσο αυστηρόν και αν είνε το μάθημα, του αξίζει. Πώς! βλέπομεν κάθε ημέραν μικρά δυστυχή παιδία, τα οποία φυλακίζονται διά μικροκλοπάς, τας οποίας έπραξαν από πείναν, αμάθειαν, εγκατάλειψιν και δεν θα τιμωρήσωμεν με αυτήν την ποινήν παιδία τα οποία κλέπτουν μόνον από κακίαν ψυχής!...

'Ανετριχίασα ακούσασα την λέξιν ταύτην.

« Ναι από κακίαν, διότι η άνεσις εις την οποίαν ζούν τα προφυλάττει από τον πειρασμόν. Μόνον με αυτό το μέσον βλέπω ότι είνε δυνατόν να σωθή ο Γιάννης. Ίσως δεν είνε αδιόρθωτος, αλλ' αυστηρά τιμωρία μόνον ειμπορεί να τον διορθώση. Πρέπει πριν τον αποδώσωμεν εις την κοινωνίαν να μάθη διά της λύπης, διά της ταπεινώσεως πόσον μεγάλη αρετή είνε η τιμιότης, ότι είνε η βάσις της κοινωνίας, διότι χωρίς αυτήν ο κόσμος θα γεμίση από ψεύδος και ατιμίαν, αρπαγήν και μίσος. Θα γράψω εις τον πατέρα του Γιάννη.

« Ο σύζυγός μου τότε ηγέρθη και διηυθύνθη εις το σπουδαστήριόν του· αλλ' ο υιός μου, ως υπ' ελατηρίου κινηθείς, ανηγέρθη συγχρόνως και ορμήσας προς τον πατέρα του ερρίφθη εις τους πόδας του. 'Εφαίνετο ως να ήθελε να πατηθή υπ' αυτών και εκραύγαζε φοβερώς, κλαίων και ολολύζων: Δεν θέλω! Μη πάς! Μη γράψης! Δεν πταίει διόλου ο Γιάννης! 'Εγώ! 'Εγώ πταίω!

— Σύ! ανέκραξεν ο σύζυγός μου ανασηκώσας αυτόν βιαίως.

— Ναι! εγώ! είπε το παιδίον, του οποίου ο φόβος εξηλείφθη ενώπιον του κινδύνου δν διέτρεχεν ο φίλος του. Ναι! εγώ! εγώ επήρα τα λεπτά της μητέρας. 'Εμένα να στείλης 's την φυλακή! Θέλω να με στείλης! Έχεις δίκαιον. Τιμώρησέ με! τιμώρησέ με! »

Και η φωνή του επνίγετο εις τα δάκρυά του.

Ο σύζυγός μου είχε καταπέσει επί τινος ανακλίντρου καταβληθείς υπό της αιφνιδίας λύπης. 'Εγώ επωφελήθην την στιγμήν, και λαβούσα το παιδίον εις τους βραχίονάς μου το μετεκόμισα εις το παρακείμενον δωμάτιον ειπούσα εις αυτό: Μείνε εδώ! Έπειτα επέστρεψα προς τον σύζυγόν μου.

— Σου είπε την αλήθειαν! αυτός είνε ο ένοχος! Το είξευρον! Ήμην της ιδέας, όπως και σύ, ότι τώ εχρειάζετο έν τρομερόν μάθημα. Έκαμα την δοκιμήν. Όσον σκληρά και αν υπήρξε δεν μετανοώ. Η ομολογία του, και πρό πάντων ο τρόπος με τον οποίον την έκαμε, εξαλείφει ολίγον το σφάλμα του πρό των οφθαλμών μου. 'Εφάνη το βάθος της ψυχής του και η ψυχή αυτή δεν είνε αισχρά. Μη λυπήσαι, φίλε μου· συνετρίψαμεν την κεφαλήν του όφεως. Ο υιός σου θα γείνη άξιος σου.

« Ο σύζυγός μου δεν είχε την δύναμιν να μού απαντήση. 'Εν τούτοις ανηγέρθη, με ηκολούθησε και εισήλθομεν εις το δωμάτιον όπου είχα κρύψει το παιδίον. 'Αλλά δεν ήτο πλέον εκεί. Έκπληκτος, σχεδόν ανήσυχος, ορμώ εις το παράθυρον...και τί βλέπω; Τον υιόν μου τρέχοντα προς τον Γιάννην, εναγκαλιζόμενον αυτόν και δίδοντα αυτώ το μικρόν ωρολόγιόν του, όπερ είχεν αγοράσει διά των χρημάτων τα οποία είχε λάβει ως δώρον της πρώτης του έτους. Ο Γιάννης ανθίστατο, δεν ήθελε να δεχθή το δώρον.

— Πάρε το, Γιάννη, πάρε το, τώ έλεγεν ο υιός μου, σε παρακαλώ πολύ!...

« Η σκέψις του, ην εμάντευσα με συνεκίνησε βαθέως. Η ανάγκη αύτη της επανορθώσεως της αδικίας, ην δεν επροξένησε αλλά μικρού δείν επροξένησεν εις τον φίλον του, η ιδέα αύτη να τον αποζημιώση διά την άδικον υπόνοιαν η οποία τον επεβάρυνεν εξ αιτίας αυτού, μοι εφάνη πηγάζουσα εκ γενναίας ψυχής, ήτις ήτο αδύνα-

τον νὰ μὴ εἶνε κατὰ βάθος ἔντιμος. Στραφεῖσα τότε πρὸς τὸν σύζυγόν μου: Ἐπῆρες ὀλίγον θάρρος; τῷ εἶπον.

— Τόσον σκληρὰ πληγὴ δὲν θεραπεύεται εὐκόλως, μοὶ ἀπεκρίθη. Συνεκινήθην, ἀλλὰ δὲν ἐπαρηγορήθην.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθον ὁ Γιάννης καὶ ὁ υἱός μου.

— Ἀφέντη, εἶπεν ὁ Γιάννης, αὐτὸ τὸ ῥωλόγι θέλει καὶ καλὰ νὰ μοῦ τὸ δώσῃ ὁ Ἀριστείδης· μὰ ἐγὼ δὲν τὸ θέλω· δὲν πρέπει νὰ μοῦ τὸ δώσῃ.

Ὁ σύζυγός μου ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ὡς αναπολόγητος· δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

— Πολὺ καλὰ κάμνεις, Γιάννη, εἶπεν εἰς τὸν μικρὸν ὑπηρέτην· τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα ποῦ δὲν τῷ ἀνήκει εἶνε τιμιότης· τὸ ν' ἀρνῆται ὅ,τι νομίζει πῶς δὲν πρέπει νὰ τὸ δεχθῇ καὶ ὅταν τοῦ τὸ δίδουν, εἶνε ἀκόμη καλλίτερον, εἶνε εὐγένεια. Μὲ τὴν διαγωγήν σου δίδεις εἰς τὸν υἱόν μου διπλοῦν μάθημα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ὠφεληθῇ, ἐλπίζω. Πάρε τὸ ὡρολόγιον αὐτό, σοῦ δίδω τὴν ἄδειαν. Πήγαινε τώρα, παιδί μου.

Ὁ Γιάννης ἐξῆλθε εὐτυχὴς καὶ συγκεκινημένος. Ὁ σύζυγός μου ἐχώρησε τότε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν υἱόν του καὶ τῷ εἶπε:

— Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ λησμονήσω τί συνέβη, ἀλλ' ὑπὸ ἕνα ὅρον: νὰ τὸ ἐνθυμῆσαι σὺ πάντοτε!

(Ernest Legouvé)

Κ'

ΞΑΥΕΡΙΟΣ ΛΑΝΔΕΡΕΡ

Σημειώσεις.

Ὁ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀποβιώσας γηραιὸς Βαυαρὸς καθηγητὴς τῆς χημείας Ξαυέριος Λάνδερερ δὲν πρόκειται νὰ κριθῇ ἐνταῦθα ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστήμονος. Καὶ ἡ *Ἑστία* ἐν τῷ δελτίῳ αὐτῆς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Χρηστομάνος ἀρκούντως περιέγραψαν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον. Ἐνταῦθα μόνον ἀτελῶς θὰ σκιαγραφηθῇ ἐν σημειώσεσιν, αἵτινες συνδέονται μὲ τόσα γεγονότα!

**

Ἦτο τὸ σωτήριον ἔτος 1861, ὁ δὲ Ὄθων ἐβασίλευεν ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἦτο παιδίον ἔτι, καὶ μεταξὺ τῶν ὁμηλίκων ἡ φήμη τοῦ Λάνδερερ ἦτο μεγάλη. Καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ κ. Λυσάνδρου Καυταντζόγλου καὶ κειμένῳ τότε κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ Σπηλιωτάκη, ἀκριβῶς ὅπου νῦν εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ γ' δημοτικὴ Σχολὴ τῶν κορασίων, ἐγένετο διδασκαλία πρακτικῶν μαθημάτων τὴν πρωΐαν χάριν τῶν πολλῶν. Ὁ Γρηγόριος Παπαδόπουλος ἐδίδασκεν ἱστορίαν, ὁ Ἰωσὴφ Μίνδλερ στενογραφίαν, ὁ Λάνδερερ ἐδίδασκε Φυσικὴν ἅμα καὶ Χημείαν.

Ἀλλ' ἡ αἴθουσα τῶν παραδόσεων ἦτο ἐνωρὶς μεστὴ πλήθους πολλοῦ καὶ ἡμεῖς οἱ μικρότεροι μετὰ δυσκολίας ἠδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν. Ὁ Λάνδερερ προὐνόησε περὶ τούτου καὶ διὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ καλοκαγάθου ὕφους παρεκίνησε τοὺς ἀκροατὰς νὰ ἀφήσωσι κενὰς τὰς δύο πρώτας σειρὰς θρανίων διὰ τὰ καϋμένα *τὰ παιντιά*.

Οὕτως ἐγνωρίσθημεν καὶ ἀφοῦ ἐγινώσκομεν ὅτι ἡ θέσις μᾶς περιμένει ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐπεσκεπτόμεθα τὸν Λάνδερερ ἐν τῷ χημείῳ κειμένῳ ἐν ἑνὶ τῶν ἰσογείων δωματίων τῆς αὐλῆς.

Συνέπεσε τότε νὰ ἀπέλθῃ ὁ παρασκευαστὴς τοῦ καθηγητοῦ καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐδέχθη τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν παρασκευαστοῦ, καὶ ἔκτοτε χρονολογεῖται φιλία καὶ σεβασμὸς ὅν, φεῦ, ὁ θάνατος μόνον ἔμελλε νὰ διακόψῃ.

**

Ἀργότερον τῷ 1862 ἐνθυμοῦμαι τὸν Λάνδερερ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐδίδασκε τὴν πρωΐαν ἀπὸ ὥρας 8-9 καὶ τὸ μάθημα αὐτοῦ ἦτο τὸ ἐντευκτήριον τῆς νεολαίας τῶν γυμνασίων, ἥτις κατελίμπανεν ὅ,τι μάθημα συνέπιπτε τὴν ὥραν ἐκείνην, ἵνα προσέρχηται εἰς τὸ μάθημά του. Παρέδιδεν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ νῦν λεγόμενον τῆς φυσικῆς καὶ συνέβαινεν ἐν τούτῳ τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅ,τι εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐδῶ συνηρχόμεθα εἰς τὰ ἄνω θρανία καὶ δειλοὶ καὶ συνεσταλμένοι πρὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πολιτῶν ἡμεῖς ἔτι τοῦ Γυμνασίου τρόφιμοι ἠκροώμεθα.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Λάνδερερ ἦτο ἁπλῆ καὶ εὔληπτος, μετεῖχε δέ πως διαλόγου οἰκογενειακοῦ μᾶλλον ἢ παραδόσεως ἀπὸ ἕδρας. Ἡ ξενίζουσα αὐτοῦ προφορὰ καὶ τὸ ἀπαραίτητον *λοιπόν*, ὅπερ δὲν ἐδίσταζε νὰ παρενθέτῃ καὶ μεταξὺ τῆς λέξεως, μᾶς ἔθελγον καὶ ἐγοήτευον. Ἦτο δὲ ζωηρότατος καὶ εὔθυμος, διότι δὲν εἶχεν ἔτι προσβληθῇ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ὑφ' ἧς ἐνόμιζεν ὅτι ἔπασχεν.

Τὸ χημεῖον τοῦ Πανεπιστημίου ἐγκατεστημένον τότε ἐν τοῖς ὑπογείοις ἔνθα νῦν φυλάττονται τὰ διπλᾶ καὶ πολλαπλᾶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης βιβλία, ἦτο ἀληθὴς διαμονὴ ἀλχημιστοῦ. Τὰ πολυποίκιλα φιαλίδια, ἅτινα ἐσύναζεν ἁπανταχόθεν ὁ Λάνδερερ, τὰ ὑέλινα κέρατα ἀνόμοια πάντα τὸ σχῆμα, ἔτι δὲ παντοῖαι συλλογαὶ παραδόξων πραγμάτων, ἃς κατήρτιζεν ἑκάστοτε, ἀνθρώπινος σκελετὸς ὄρθιος ἔν τινι γωνίᾳ, κρανίον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐφ' οὗ ἦσαν ἐγγεγραμμένα λατινικὰ ῥητά, εἰκόνες περίεργοι καὶ

παράδοξοι καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις φῶς ὀλίγον τῆς ἡμέρας, ἐν δ' ἡμέραις χειμεριναῖς ἓν κηρίον διαχέον πένθιμον λάμψιν.

Ἰδιαιτέραν παρῆγον αἴσθησιν τὰ νυκτερινὰ λεγόμενα μαθήματα τοῦ Λάνδερερ. Δύο ἐγίνοντο τοιαῦτα κατ' ἔτος, ἓν κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ ἓν κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ Πάσχα, εἰς αὐτὰ δὲ συνήγετο ἡ πόλις δύναμαι εἰπεῖν πᾶσα. Οἱ διάδρομοι τοῦ Πανεπιστημίου, ἡ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν αὐλή, ἡ ὁδὸς ἔξω ἦσαν πλήρεις κόσμου. Ἡμεῖς οἱ εὐνοούμενοι εἴχομεν ἐνωρὶς τὴν εἴσοδον ἐξ ἄλλης θύρας καὶ πολὺ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ μαθήματος ἡ αἴθουσα ἐπληροῦτο καὶ οἱ ἔξωθεν ὄντες ἀνέμενον μεθ' ὑπομονῆς τὰ ἐν τῇ αὐλῇ πειράματα.

Σκοπὸς τῶν νυκτερινῶν αὐτῶν μαθημάτων ἦτο ἡ ἐκτέλεσις τῶν πειραμάτων ἐκείνων ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ γείνωσιν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, ὡς τὰ τῆς καύσεως ἐν τῷ ὀξυγόνῳ, τὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀντιμονίου μετὰ τοῦ χλωρίου καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων προσέθετεν ὁ Λάνδερερ χάριν τῶν πολλῶν καὶ ἄλλα θεαματικώτερα.

Οὕτως ἐν τῇ αὐλῇ ἐκαίοντο βεγγαλικοὶ καὶ ῥωμαϊκοὶ πυρσοί, ὡς τοὺς ἀπεκάλει, πύραυλοι ἀνεπετῶντο εἰς τὸν ἀέρα καί ποτε ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ ἐγένετο τὸ πείραμα τοῦ ὑγροῦ πυρός.

Ὁ μακαρίτης Λάνδερερ εἶχεν ἐφεύρει ἕνωσιν τινά, περὶ ἧς διετείνετο ὅτι ἔκαιεν καὶ ὑπὸ τὸ πῦρ καὶ ἐβάπτισεν αὐτὴν τὸ ὑγρὸν πῦρ τῶν Βυζαντίνων. Ἡ συγκίνησις ἦτο μεγάλη καὶ ὡς εἰκὸς πολλοὶ ἔσπευσαν νὰ ἴδωσιν ἐν τῷ νυκτερινῷ μαθήματι τὴν νέαν ἐφεύρεσιν. Παρῆν δὲ καὶ ὁ τότε ἐπίσκοπος Ὕδρας Νεόφυτος, συνοδικὸς τυγχάνων ἐν Ἀθήναις. Σβύνονται τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ φῶτα, λαμβάνει ὁ Λάνδερερ τὸν πυρσὸν τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ἀνὰ χεῖρας, καὶ νέος Καλλίνικος, τὸν ἐμβαπτίζει εἰς τὸ ὕδωρ, ἀναφωνῶν. «Τετέλεσται. Οἱ Τοῦρκοι κατεστράφησαν, πανιερώτατε».

Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἐγένετο, ἀλλ' ἐξ ἀβλεψίας τοῦ παρασκευαστοῦ ἀνεφλέχθη διὰ μιᾶς ὅλη ἡ σκευασία, ὁ ἀγαθὸς ἐπίσκοπος παρ' ὀλίγον κατεκαίετο καὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἐπιγενομένου λάθους ἀκόμη καὶ νῦν ἐπιφαίνονται ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ ἀμφιθεάτρου τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

**

Ἐπῆλθεν ἡ ἔξωσις τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Λάνδερερ πολὺ κατεβλήθη ἐκ τούτου. Ἀλλὰ πιστὸς τοῦ καθήκοντος τηρητής, παρέμεινε μὲν ἐνταῦθα ἀλλὰ τετρωμένος τὴν καρδίαν. Ἐν τῇ πολυκυμάντῳ δὲ τότε προσωρινῇ καταστάσει κατῴκει ἐν τῷ Βασιλικῷ φαρμακείῳ, οὗ ἦτο διευθυντὴς ὅπως ἐπιβλέπῃ διαρκῶς καὶ φυλάττῃ. Τὸ βασιλικὸν φαρμακεῖον ἦτο ὅπου νῦν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατὰ τοὺς δεινοὺς τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1863 ἐμφυλίους σπαραγμοὺς προσεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀλληλομαχομένων. Ἐκεῖνος ἔκλεισε τὰς θύρας καὶ συναγαγὼν τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν ἡτοιμάσθη πρὸς ἄμυναν. Οὐδὲν ὅμως ἐγένετο.

Ὅτε ἀργότερον ἐν τῷ φαρμακείῳ τὸν ἠρώτων πῶς θὰ ἀπέκρουε τὴν προσβολὴν μὴ ἔχων ὅπλα, μηδὲ πυρίτιδα, μοὶ ἐπέδειξεν ἄνω τῆς λιτῆς κλίνης του δύο πυρσούς. Ἦσαν οἱ πυρσοὶ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ δι' αὐτοῦ διετείνετο ὅτι θὰ κατετρόπωνε τοὺς ἐπιδρομεῖς.

**

Ποσάκις ἔκτοτε, νέας τάξεως πραγμάτων ἐγκαθιδρυθείσης, μοὶ ἐπανελάμβανεν ὅτε προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν πόνων τῆς ἀσθενείας. ὑφ' ἧς ἐνόμιζεν ὅτι πάσχει: «Ἆ! ποῦ ἐκεῖνοι οἱ καιροί! ἀφ' ὅτου ἔφυγεν ὁ Ὄθων ἠσθένησα καὶ πάσχω».

**

Δὲν γνωρίζω ἂν ἔπασχεν ἢ ὄχι. Πάντες οἱ περὶ αὐτὸν ἐνόμιζον ὅτι ὄχι· βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι διηγεῖτο πάντοτε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσθενείας του προελθοῦσαν ἐξ εἰσπνοῆς ἀτμῶν ὑδροκυανικοῦ ὀξέος, ὅτε διδάσκων τὴν δηλητηριώδη αὐτοῦ ἐνέργειαν ἐπεδείκνυεν αὐτὴν ἐπὶ μικροῦ κυνός, ὃν ἐπειράθη νὰ σώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου.

Παρῆλθον ἔκτοτε εἴκοσιν ἔτη καὶ ὁ Λάνδερερ ἀπέθανεν ἐκ θανάτου ἀκαριαίου καὶ ἡσύχου, ὅλως ἐναντίου πρὸς τὴν ἀνήσυχον αὐτοῦ ζωήν.

Μ.

ΠΟΣΟΝ ΣΤΟΙΧΙΖΕΙ ΕΝ ΦΙΛΗΜΑ.

Πόσον παράδοξοι καὶ ἰδιότροποι ἰδέαι ἐπέρχονται ἐνίοτε ἕνεκα τῆς ἀργίας εἰς τοὺς διατρίβοντας εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Εὐρώπης, δεικνύει τὸ ἑξῆς συμβὰν ἐσχάτως ἐν Καρλσβάδῃ. Ἔν τινι τραπέζῃ οἰκείων καὶ φίλων ὁ κόμης Σ. ἐκάθητο ἀπέναντι τῆς βαρωνίδος φὸν Β, τῆς θελκτικωτέρας ἴσως ξανθῆς ὅσαι ἐπάτησάν ποτε εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Καρλσβάδης. Ὁ διάλογος, ὡς εἰκός, ἦτο φαιδρὸς καὶ ἤρεμος, καὶ ὁ λόγος ἐφέρετο ἐπὶ διαφόρων πραγμάτων, φυσικὸς καὶ πλήρης εὐφυολογιῶν. Αἴφνης ὁ λόγος ἦλθε καὶ εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα διοργανωθὲν παζάριον πρὸς φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, καθ' ὃ κυρία τις ἐπώλησε τὸ περιστήθιον τρίχαπτόν της κατὰ ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, καὶ ἑπομένως ὁ λόγος κατόπιν ἐστράφη περὶ τὴν ἐρώτησιν, πόσον στοιχίζει ἓν φίλημα· «—Ἑκατὸν λουδοβίκεια, ἀπήντησεν ὁ κύριος φὸν Δ. διορθῶν τὸν μύστακά του. «—Ἆ μπά! ἑκατὸν λουδοβίκεια!.. Ἐγὼ δίδω

ἁπλῆν καὶ λογικὴν τοῦ νοσήματος θεραπείαν. Ὁ μαρκήσιος, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὸν ἀδελφόν του περὶ τοῦ τρόπου τῆς αὐτοθεραπείας του, εἶχε δείξει εἰς αὐτὸν τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο, ὅπερ οὕτω ἀπέμεινεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Καρολίνας, ἀναγινωσκούσης αὐτὸ προσεκτικῶς. Ἐξ αὐτοῦ εἶδεν, ὅτι ὁ μαρκήσιος διητᾶτο, ἀφότου τὸν ἐγνώριζε, πάντη ἀντιθέτως πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ ἰατροῦ, ὅτι δὲν ἠσκεῖτο σωματικῶς, ἔτρωγε κακῶς καὶ ἠγρύπνει ἀμέτρως. Ἠγνόει ἂν ἡ ὑποτροπὴ αὕτη θ' ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν θανάσιμος. Ἂν ὅμως παρήρχετο, ἀπόφασιν εἶχεν ἡ Καρολίνα νὰ ἐπαγρυπνήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ νὰ τολμήσῃ νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς ὑγείας του, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς διετήρει ἀπέναντί της τὸ ψυχρὸν καὶ κατηφές του ἦθος, ὅπερ ἀπέδιδεν ἤδη ἐκείνη εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ δυσφορίαν.

Ὁ δοὺξ ἐπέστρεψε πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Μὴ εὑρὼν τὸν ἰατρόν, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μεταβῇ πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς Ἐβώ. Πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ὅμως, ἠθέλησε νὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸν ἀδελφόν του. Μόλις δ' ἐχάραττεν ἡ αὐγὴ τὴν πρώτην λευκὴν γραμμήν της εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅτε ἔφθασεν ἀθορύβως εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου. Οὗτος ἐκοιμᾶτο τότε πραγματικῶς, ὥστε δὲν τὸν ἤκουσεν ἀναβαίνοντα· ἠδυνήθη δὲ οὕτως ἡ Καρολίνα νὰ δράμῃ εἰς ἀπάντησίν του ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἵνα μὴ τοῦ ἐκφύγῃ κραυγή τις ἐκπλήξεως ἕνεκα τῆς παρουσίας της. Ἐξεπλάγη δὲ τῷόντι μεγάλως ὁ δούξ, ὅτε τὴν εἶδε κατερχομένην πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων, οὐδ' ἐνόησε τί εἶχε συμβῆ. Ὑπέλαβεν ὅτι ὁ μαρκήσιος τοῦ εἶχε κρύψει τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε τὸν ἔρωτά του, τὸν πόνον του, καὶ ὅτι εἶχεν ἔλθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

— Ἆ! ἀγαπητή μου φίλη, εἶπε πρὸς αὐτήν, δραττόμενος τῶν χειρῶν της. Μοῦ τὰ ἐνεπιστεύθη ὅλα. Ἤλθατε;... εἴσθε ἀγαθή, θὰ τὸν σώσετε.

Καὶ ἔφερε τὰς χεῖρας τῆς Καρολίνας εἰς τὰ χείλη του, μετ' ἀληθοῦς στοργῆς.

— Ἀλλά, εἶπεν αὕτη μετά τινος ἐκπλήξεως, ἀφοῦ ἠξεύρατε ὅτι ἦτο τόσον κακά, διατί τὸν ἀφήσατε αὐτὴν τὴν νύκτα; Καὶ ἀφοῦ ἠλπίζατε ὅτι θὰ τὸν ἐπεριποιούμην, διατί δὲν μὲ εἰδοποιήσατε;

— Τί συνέβη λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ δούξ, βλέπων ὅτι δὲν συνεννοοῦντο.

Ἡ Καρολίνα τῷ διηγήθη τότε δι' ὀλίγων τὰ συμβάντα· ἐνῷ δ' ἐκεῖνος ἀνήσυχος ἐξ ὅσων ἐμάνθανε, συνώδευεν αὐτὴν διὰ τῆς αὐλῆς μέχρι τῆς κλίμακος τῆς Ἀλώπεκος, ἡ κυρία Δαργλάδ, ἥτις ἦτο ἤδη ὀρθία ὄπισθεν τοῦ παραθύρου της, εἶδεν αὐτοὺς παρερχομένους καὶ συνομιλοῦντας ταπεινῇ τῇ φωνῇ μετά τινος μυστηριώδους οἰκειότητος. Ἔστησαν δὲ πρὸ τῆς θύρας καὶ ὡμίλησαν πάλιν. Ὁ δοὺξ ἀφηγήθη εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, ὅτι προσεπάθησε νὰ φέρῃ ἰατρὸν ἵνα ἴδῃ τὸν ἀδελφόν του, ἀλλ' ἐκείνη τὸν συνεβούλευσε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἰδέας ταύτης. Ἐνόμιζεν ὅτι ἤρκει ἡ ἰατρικὴ ὁδηγία ἣν εἶχεν ἀναγνώσει, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον ν' ἀρχίσῃ νέα θεραπεία, ἀφοῦ τ' ἀποτελέσματα τῆς πρώτης ἦσαν ἤδη βέβαια. Ὁ δοὺξ τῇ ὑπεσχέθη ἀμέσως ν' ἀκούσῃ τὴν γνώμην της, καὶ νὰ ἔχῃ ἑπομένως πίστιν. Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶδεν αὐτοὺς σφίγγοντας τὰς χεῖρας, καὶ τὸν δοῦκα ἐπιστρέφοντα πάλιν καὶ ἀναβαίνοντα τὴν κλίμακα τοῦ Γρυπός.

— Ἀρκετὰ εἶδα! διενοήθη ἡ Λεοντία, καὶ εἶνε περιττὸν νὰ τρέχω ἔξω μὲ τὴν δρόσον τὴν ὁποίαν διόλου δὲν ἀγαπῶ. Ἠμπορῶ τόρα νὰ κοιμηθῶ μὲ τὴν ἡσυχίαν μου.

Ἐνῷ δ' ἀπεκοιμᾶτο πάλιν διελογίζετο:

— Εἶδες ἐκεῖ, αὐτὴν τὴν Καρολίναν! τὴν ἐνόησα ὅτι μ' ἔλεγε ψεύματα. Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ σεβασθῇ ὁ δοὺξ τὴν ἀρετήν της! Ἀλλὰ τὸ γνωρίζω τόρα τὸ μυστικόν της. Καὶ ἂν ποτε λάβω τὴν ἀνάγκην της, θὰ κάμῃ ὅ,τι θέλω.

Ἡ Καρολίνα κατεκλίθη ταχέως, ἵνα κοιμηθῇ ταχέως καὶ ἀναλάβῃ πάλιν ταχέως τὴν περιποίησιν τοῦ ἀσθενοῦς της.

Τὴν ὀγδόην ὥραν ἦτο ὀρθία κ' ἐθεώρησε διὰ τοῦ παραθύρου της. Ὁ δοὺξ ἦτο εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἀδελφοῦ του κ' ἔνευσεν εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ ἤρχετο εἰς αὐτὴν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας. Μετέβη καὶ αὐτὴ ἀμέσως ἐκεῖ, καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ Γαετάνου, ὅτι ὁ μαρκήσιος εὑρίσκετο κάλλιστα. Πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐγερθῆ, καὶ εἶπεν ἀμέσως: — Περίεργον θαῦμα! Σήμερον πρώτην φορὰν ἐκοιμήθην μετὰ μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα μαρτυρίου. Καὶ δὲν αἰσθάνομαι πλέον τίποτε, ἀναπνέω, μὲ φαίνεται ὅτι ἰατρεύθην. Εἰς *ἐκείνην* τὸ ὀφείλω.

— Καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἀγαπητή μου φίλη, προσέθηκεν ὁ δούξ, σεῖς τὸν ἐσώσατε καὶ θὰ μᾶς τὸν διατηρήσετε, ἂν θελήσετε νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῆτε.

Ὁ δοὺξ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε. Τὸ εἶχεν ὁρκισθῆ εἰς τὸν ἀδελφόν του. Κ' ἐντούτοις ἐμαρτύρει ἄκων τὴν ἀλήθειαν, ἐνῷ ἐφρόνει ὅτι ἐτήρει πλήρη ἐχεμυθίαν.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη διέλαμψεν ὡς ἀστραπὴ ἐν τῇ διανοίᾳ τῆς Καρολίνας.

— Τί λέγετε, κύριε δούξ; ἀνεφώνησε· τί εἶμαι ἐγώ; καὶ τί εἶμ' ἐδῶ, ὥστε νὰ ἔχω τόσην ἐπιρροήν;

Ὁ δοὺξ ἐπτοήθη τὸ κατεπτοημένον βλέμμα τῆς Καρολίνας.

— Ἐλᾶτε, μὲ ποῖον τὰ ἔχετε; τῇ εἶπεν ἀναλαμβάνων τὸ προσωπεῖον τοῦ ἠρέμου μειδιάματός του. Τί ἰδέαι σᾶς ἔρχονται; Δὲν βλέπετε ὅτι λατρεύω τὸν ἀδελφόν μου, ὅτι τρέμω μὴ τὸν

χάσω, καὶ ὅτι ἀναλόγως τῆς βοηθείας τὴν ὁποίαν τῷ ἐδώκατε αὐτὴν τὴν νύκτα, σᾶς ὁμιλῶ ὡς νὰ ἦσθε ἀδελφή μου; Εἶμαι εἰς πλήρη ἀμηχανίαν, δὲν ἠξεύρω τί νὰ σᾶς εἰπῶ, δὲν εἰξεύρω τί λέγω... Ὁ Οὐρβανὸς καταστρέφεται ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ. Δὲν θέλει νὰ εἰπῶ εἰς τὴν μητέρα μας, ὅτι τὸ παλαιόν του νόσημα ἀνεφάνη καὶ πάλιν. Καὶ ἀληθῶς θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον δι' αὐτήν. Εἶνε ἀσθενική,... καὶ θὰ ἤθελε νὰ μένῃ πάντοτε καὶ ν' ἀγρυπνῇ πλησίον του,... καὶ μετὰ δύο νύκτας θ' ἀπέθνησκε. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς οἱ δύο νὰ σώσωμεν τὸν ἀδελφόν μου, χωρὶς νὰ φανῇ, χωρὶς ν' ἀναμίξωμεν ὑπηρέτας καὶ ὑπηρετρίας. Τὸ ὑπηρετικὸν εἶνε πάντοτε φλύαρον. Λοιπόν, εἴσθε γυνὴ μὲ κεφαλὴν καὶ μὲ καρδίαν, ὅπως εἶχα πάντοτε τὴν ἰδέαν; Θέλετε, δύνασθε, τολμᾶτε νὰ μὲ βοηθήσετε σοβαρῶς νὰ τὸν περιποιηθῶμεν μυστικά, ν' ἀγρυπνῶμεν ἀλληλοδιαδόχως πλησίον του πολλὰς ἑσπέρας, καὶ νύκτας πολλὰς ἐν ἀνάγκῃ, νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν μόνον του μηδὲ μίαν ὥραν, ὥστε καὶ ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν νὰ μὴ κατορθώσῃ ν' ἀσχοληθῇ μ' ἐκεῖνα τὰ κατηραμένα βιβλία του; Δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο, εἶμαι πεπεισμένος, εἰμὴ πλήρη πνευματικὴν ἀνάπαυσιν, ὕπνον ἀρκετόν, ὀλίγον περίπατον, καὶ νὰ ἐνθυμῆται νὰ τρώγῃ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ δεσποτική, μάλιστα ἡ δεσποτικὴ αὐθεντεία προσώπου τὸ ὁποῖον νὰ μὴ στενοχωρῆται μήπως τὸν δυσαρεστήσῃ, καρδίας ἀφωσιωμένης, οὐχὶ λεπτολόγου, οὔτε ὑπερηφάνου, οὔτε δυσπίστου χωρὶς λόγον, ἥτις νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἰδιοτροπίας του, καὶ τὰς αἰφνιδίας ὁρμὰς τῆς ἐξημμένης του εὐγνωμοσύνης, ἐν ἑνὶ λόγῳ φίλη ἀληθινή, ἥτις νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἀβρότητα καὶ τὴν νοημοσύνην τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ὑποφέρῃ καὶ ν' ἀγαπήσῃ ἴσως τὸν ζυγόν της. Λοιπόν, Καρολίνα, σεῖς μόνη ἐδῶ δύνασθε νὰ γείνετε αὐτὸ τὸ πρόσωπον. Ὁ ἀδελφός μου ἔχει πρὸς σᾶς μεγάλην ὑπόληψιν, βαθύτατον σέβας, νομίζω δὲ καὶ εἰλικρινῆ φιλίαν. Δοκιμάσετε νὰ τὸν κυβερνήσετε μίαν, δύο ἑβδομάδας, ἕνα μῆνα ἴσως, διότι ἂν δυνηθῇ σήμερον νὰ ἐγερθῇ, θὰ ἔλθῃ ἐδῶ πάλιν τὸ βράδυ νὰ φυλλολογήσῃ καὶ νὰ κρατῇ σημειώσεις. Ἂν κοιμηθῇ καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα, θὰ νομίσῃ ὅτι ἔγεινε καλά, καὶ τὴν ἄλλην ἑσπέραν δὲν θὰ πλαγιάσῃ. Βλέπετε τί ἔργον πρέπει ν' ἀναλάβωμεν. Ἐγὼ ἔχω πᾶσαν ἀπόφασιν καὶ πᾶσαν ἀφοσίωσιν, ἀλλὰ μόνος μου δὲν θὰ κατορθώσω τίποτε. Θὰ τοῦ γείνω ὀχληρός, θὰ βαρυνθῇ νὰ βλέπῃ μόνον ἐμέ, καὶ ἡ ἀγανάκτησίς του θὰ ματαιώσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μερίμνης μου. Εἰς σᾶς ὅμως, ἥτις εἴσθε γυνή, ἥτις θὰ γείνετε ἐκουσίως φύλαξ του, γενναία, σταθερὰ καὶ ἠπία, ἥτις θὰ ἔχετε καὶ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν, ὡς μόναι αἱ γυναῖκες τὸ κατορθοῦσι, σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι θὰ ὑποταχθῇ χωρὶς πεῖσμα, καὶ ὅτι βραδύτερον, ἀφοῦ παρέλθωσιν αἱ κρίσεις, θὰ σᾶς εὐλογήσῃ ὅτι τὸν ἐστενοχωρήσατε.

Ἡ δολερὰ αὐτὴ τῶν πραγμάτων παράστασις διέλυσεν ἐντελῶς τὴν ἀόριστον καὶ στιγμιαίαν ὑποψίαν τῆς Καρολίνας.

— Μάλιστα! ἀπήντησεν ἀδιστάκτως, θὰ γείνω τοιαύτη φύλαξ. Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι. Σᾶς εὐχαριστῶ ὅτι μ' ἐξελέξατε, καὶ οὐδεμίαν μοὶ ὀφείλετε εὐγνωμοσύνην. Ἔχω συνειθίσει τὸ ἔργον τῆς νοσοκόμου, καὶ οὐδένα μοὶ προξενεῖ κόπον. Θεωρῶ τὸν ἀδελφόν σας, ὡς τὸν θεωρεῖτε καὶ σεῖς, τόσον σεβαστὸν καὶ τόσον ἀνώτερον παντὸς ὅ,τι γνωρίζω, ὥστε εἶν' εὐτύχημα καὶ τιμή μου νὰ τὸν ὑπηρετήσω. Ἐλᾶτε λοιπὸν νὰ συνεννοηθῶμεν πῶς θὰ διανείμωμεν τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ ἔργον, χωρὶς νὰ διεγείρωμεν κύκλῳ μας ὑποψίας περὶ τῆς καταστάσεώς του. Ἐν πρώτοις θὰ μένετε σεῖς τὴν νύκτα εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Δὲν θὰ θελήσῃ.

— Τότε κάμνομεν ἄλλο. Ἀπ' ἐδῶ ἡ ἀναπνοή του ἀκούεται. Εἰς αὐτὸν τὸν *σοφᾶν* ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κοιμηθῇ ἐξαίρετα, τυλιγμένος μ' ἓν ἐπανωφόριον. Διανυκτερεύομεν ἐκεῖ ἀλληλοδιαδόχως, σεῖς κ' ἐγώ, καὶ κατόπιν βλέπομεν.

— Ἐξαίρετα.

— Τὸν ἐξυπνᾶτε πρωΐ, διὰ νὰ συνειθίσῃ νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα, καὶ τὸν φέρετε νὰ προγευματίζῃ μαζῆ μας.

— Ἂν τὸν καταφέρετε νὰ σᾶς τὸ ὑποσχεθῇ.

— Θὰ δοκιμάσω. Εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ τρώγῃ πλέον ἢ ἅπαξ ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Τὸν πηγαίνομεν ἔπειτα ὀλίγον περίπατον ἢ τὸν κρατοῦμεν μαζῆ μας εἰς τὸ ὕπαιθρον μέχρι τῆς μεσημβρίας. Τὴν ὥραν αὐτὴν ἐπισκέπτεσθε ὁμοῦ τὴν μαρκησίαν. Ἔπειτα ἐργάζομαι ἐγὼ μαζῆ της ἕως εἰς τὰς πέντε, κατόπιν ἐνδύομαι...

— Μία ὥρα σᾶς ἀρκεῖ. Τότε πηγαίνετε καὶ τὸν ἐπισκέπτεσθε εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Θὰ ἦμαι κ' ἐγὼ ἐκεῖ.

— Ἔστω. Γευματίζομεν ἔπειτα μαζῆ, τὸν κρατοῦμεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἕως εἰς τὰς δέκα, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἀκολουθεῖτε εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Ὅλα αὐτὰ εἶνε λαμπρά· ἀλλ' ὅταν ἡ μήτηρ μου ἔχῃ ἐπισκέψεις, μᾶς ἀφίνει ἐλευθέρους. Δὲν ἠμπορούσατε, αὐτὰς τὰς στιγμάς, νὰ ἔρχεσθε νὰ συνομιλῆτε μαζῆ μας μίαν δύο ὥρας;

— Ὄχι συνομιλίαν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα· θὰ ἔρχωμαι νὰ τοῦ ἀναγινώσκω κἄτι τί, διότι πρέπει νὰ σκεφθῆτε ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διέρχεται ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸν χωρὶς ἀσχολίαν ἐνδιαφέρουσαν. Θ' ἀναγινώσκω δὲ εἰς τρόπον ὥστε νὰ τὸν ἀποκοιμίζω σιγά, σιγά. Εἴμεθα λοιπὸν σύμφωνοι. Ἀλλὰ σήμερον θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἡ κ. Δαργλάδ.

— Σήμερον ἀναλαμβάνω ἐγὼ ὅλα, καὶ ἡ κυρία Δαργλάδ ἀναχωρεῖ αὔριον τὸ πρωΐ· ὥστε ὁ ἀδελφός μου ἐσώθη καὶ σεῖς εἶσθε εἰς ἄγγελος.

Ἕπεται συνέχεια.

Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΗΛΙΚΙΑΝ.

Ἡ τιμιότης εἶνε ἰδιάζουσα ὅλως ἀρετή, καθότι ὑπάρχουσι οὐχὶ μόνον βαθμίδες ἀλλὰ καὶ κατηγορίαι τιμιότητος. Ὀλίγιστοι ἄνθρωποι ἔχουσι πάντα τὰ εἴδη τῆς τιμιότητος. Οὗτος μέν, δικαίαν κεκτημένος ὑπόληψιν τιμίου ἀνθρώπου, καὶ οὐδὲ λεπτὸν καταδεχόμενος νὰ καταχρασθῇ ἐν δοσοληψίᾳ, πωλεῖ πρὸς φίλον του ἄνευ τύψεως συνειδότος ἵππον, ὃν γνωρίζει ἔχοντα ἀθεράπευτον ἐλάττωμα· ἡ τιμιότης τοῦ ἀνθρώπου τούτου σταματᾷ πρὸ τῆς θύρας τοῦ σταύλου. Ἄλλος, φρίττων μόνον εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ κλέψῃ χρήματα, οὐδέποτε σᾶς ἀποδίδει ὅσα ἐδανείσθη. Ἄλλος δὲ ἀποδίδει μὲν τὰ χρήματά σας ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ βιβλία σας.

Ὑπηρέται τιμιώτατοι ἄλλως ὑφαιροῦσιν ὀπωρικὰ ἢ ποτήριον ποτοῦ ἢ γλύκισμα· ἡ ἐλαστική των τιμιότης δὲν περιλαμβάνει εἰς τὰ πράγματα, ἅτινα πρέπει νὰ σέβωνται, ὅσα τρώγονται ἢ πίνονται. Πολλοὶ θὰ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀτιμασθέντας ἂν ὑπέθετον αὐτοὺς ὅτι δολιεύονται εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον· ἀλλ' ἂν ἡ τύχη ἢ ὁ δόλος καταστήσῃ αὐτοὺς κοινωνοὺς μυστικοῦ τοῦ ὁποίου ἡ κοινοποίησις θὰ ἐπιδράσῃ βεβαίως ἐπὶ τῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων, τρέχουσι καὶ παίζουσιν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, οὐδόλως θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀξιομέμπτους.

Πόσοι ἀπατοῦν τὸ δημόσιον ἀπαλλαττόμενοι, ὁσάκις δύνανται, τῶν εἰς αὐτὸ ὑποχρεώσεων ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι τὸ Κράτος δὲν εἶνε ὡρισμένον πρόσωπον! Ἀλλ' εἶνε πλέον τι τοῦ ἑνὸς προσώπου, εἶνε ἄθροισμα πολλῶν, ἀντιπροσωπευόντων ὅ,τι ἱερώτατον ἐν τῷ κόσμῳ, τὸν νόμον. Ἐν τούτοις πολλοὶ μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν ἐκτελοῦσι τὴν ἀπάτην ταύτην, ἂν καί, διὰ ν' ἀγάγωσιν αὐτὴν εἰς πέρας, ἀναγκάζωνται ἐνίοτε νὰ καταφεύγωσι καὶ εἰς τὸ ψεῦδος.

Δὲν δύναμαι ν' ἀναμνησθῶ, ὡς πρὸς τοῦτο, χωρὶς νὰ γελάσω καὶ συγκινηθῶ συγχρόνως, φίλου μου τινός, ὅστις ἐν πάσαις τοῦ βίου ταῖς περιστάσεσι καὶ πρὸ πάντων ἐν τοῖς χρηματικοῖς ζητήμασι διατηρεῖ ἀκαμψίαν ἀρχῶν, ἀπόλυτον τιμιότητα, ἔξοχον ἀβρότητα μέχρις ἱπποτισμοῦ προχωροῦσαν. Οὗτος λοιπὸν ὁ φίλος μου ἐπέστρεφεν ἐκ Βελγίου μετὰ τῆς πενθερᾶς του. Ἡ κατὰ πάντα ἀρίστη γυνὴ εἶχεν ἀγοράσει κομψότατα τρίχαπτα, ἅπερ ἐπιδεξίως εἶχε κρύψει ἐν τῷ κιβωτίῳ ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας αὐτῆς. Ὡς ἔφθασαν εἰς τὰ σύνορα, ὁ γαμβρὸς αὐτῆς τῇ λέγει:

— Μὴ λησμονήσετε νὰ δηλώσετε ταῖς *νταντέλαις* σας εἰς τὸν τελωνειακὸν σταθμόν.

— Καθόλου ἀπήντησεν αὕτη! δὲν ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου νὰ πληρώσω ἕνα σωρὸ τελωνειακά.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ πληρώσετε.

— Πρέπει! διατί πρέπει;

— Διότι ὑπάρχει νόμος ὁ ὁποῖος ὑποβάλλει εἰς τέλος τὰ εἰσαγόμενα πράγματα.

— Νόμος!... μήπως ἐγὼ τὸν ἔκαμα αὐτὸν τὸν νόμον; ἐζήτησαν τὴν γνώμην μου ὅταν τὸν ἔκαμαν; Ἐμένα μοῦ φαίνεται ἀνόητος αὐτὸς ὁ νόμος· μοῦ φαίνεται ἄδικος, καταθλιπτικός... καὶ δὲν ἐννοῶ πῶς ἕνας φιλελεύθερος σὰν ἐσᾶς ἐπιδοκιμάζει μίαν τέτοιαν τυραννίαν. Θὰ προσπαθήσω νὰ τὸν ἀποφύγω αὐτὸν τὸν νόμον, εἶνε δικαίωμά μου.

— Ἀλλ' εἶνε λαθρεμπόριον, μητέρα, καὶ τὸ λαθρεμπόριον εἶνε ἀπάτη...

— Ἀρκεῖ! εἶπε ξηρῶς. Δὲν ἔχετε τὴν ἀξίωσιν, πιστεύω, νὰ μὲ διδάξετε τί πρέπει νὰ κάμω. Λοιπὸν σιωπήσατε.

Ἐσιώπησε· ἀλλ' ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐξετάσεως τῶν κιβωτίων καὶ ὁ τελώνης ἠρώτησεν αὐτοὺς ἂν εἶχόν τι πρὸς δήλωσιν, ὁ φίλος μου, μετὰ τῆς ἰδιαζούσης εἰς αὐτὸν ἀταραξίας, ἀπήντησε:

— Ναί, κύριε, ἡ κυρία ἔχει τρίχαπτα, τὰ ὁποῖα νομίζω πρέπει νὰ πληρώσουν εἰσαγωγικὸν τέλος.

Φαντάζεσθε τὴν ὀργὴν τῆς πενθερᾶς. Οὐδὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ παρόντος τοῦ τελώνου. Ἐδέησε ν' ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον αὐτῆς, ν' ἀναπτύξῃ πάντα τὰ τρίχαπτα καὶ ν' ἀποτίσῃ τέλος, ὅπερ ἐφάνη εἰς αὐτὴν ὑπερβολικόν. Εἰς ἕκαστον δέμα τριχάπτων ὅπερ ἐδείκνυε, εἰς ἕκαστον ποσὸν χρημάτων ὅπερ κατέβαλλε ἐξηκόντιζε μανιώδη κατὰ τοῦ γαμβροῦ της βλέμματα καὶ ὑποκώφους ἐπιπλήξεις, ἃς οὗτος ἐδέχετο μὲ ἀδιάπτωτον ἀπάθειαν. Ἀλλὰ τὸ ἐπεισόδιον ἔληξεν ὅλως ἀπροσδοκήτως. Ἡ τιμιότης ἐπιδρᾷ οὕτω καὶ πρὸς ἐκείνους ἔτι οὓς καταδικάζει ἢ ἐξοργίζει, ὥστε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τελώνου, ὡς ἔμειναν μόνοι οἱ δύο ταξειδιῶται, ἡ πενθερὰ τοῦ φίλου μου ἐστράφη πρὸς αὐτόν, καὶ μετὰ στιγμιαίαν σιγὴν ἐναγκαλισθεῖσα αὐτόν:

— Γαμβρέ μου, τῷ εἶπε, εἶσαι λαμπρὸς ἄνθρωπος καὶ πρέπει νὰ σὲ φιλήσω.

Ποῦ ἄγει ἡμᾶς ἡ μακρὰ αὕτη προεισαγωγή; ποῦ ἄγουσιν ἡμᾶς αἱ φιλοσοφικαὶ αὗται σκέψεις; εἰς ἰδιαίτερόν τι γεγονὸς ἐξ οὗ ἐγεννήθησαν, καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς μελέτης ταύτης, ὅπερ εἶνε ἡ τιμιότης κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ἀπό τινων ἐτῶν εὑρίσκομαι εἰς ἐμπιστευτικὰς σχέσεις μετὰ μητρός τινος, ἥτις μ' ἀποκαλεῖ γε-

λῶσα ἠθολόγον σύμβουλόν της. Ὁσάκις δ' ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν τέκνων της ἀναφύεται ἐνδιαφέρον τι ζήτημα, μοὶ τὸ ἀνακοινοῖ, ἐκ τούτου δὲ συνάπτεται μεταξὺ ἡμῶν ἀλληλογραφία, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ μὲν ἐκτίθησιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἀγωγῆς ἀναφερόμενα γεγονότα, ἐγὼ δ' ἀπαντῶ ἐκφέρων τὴν γνώμην μου.

Ἀφίνω τὸν λόγον λοιπὸν εἰς τὴν μητέρα.

2 Ἰουλίου 1876.

«Σεβαστέ μοι φίλε, ἀπὸ ὀκτὼ ἐτῶν ὁ υἱός μου, ὡς εἰξεύρετε, μοὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλὰ πράγματα νὰ σκεφθῶ καὶ πολλὰ νὰ μάθω. Σήμερον μὲ φέρει εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ὅλαι αἱ περὶ κληρονομικότητος ἰδέαι μου ἀνετράπησαν. Ἐπίστευα ὅτι τὸ καλὸν δένδρον καλοὺς θὰ παραγάγῃ καρπούς. Μία ἀπὸ τὰς χαράς μου, ὅτε ὑπανδρεύθην τὸν σύζυγόν μου, ἦτο ὅτι τὰ τέκνα τὰ ὁποῖα ἔμελλον ν' ἀποκτήσω ἀπὸ τοιοῦτον ἄνδρα θὰ ἦσαν ἐξόχως τίμια ἐκ γενετῆς. Γεγονός τι ἐτάραξεν ὅλας μου τὰς ἐλπίδας.

Ἡ γραῖα θεία μου, ἥτις συγκατοικεῖ μὲ ἡμᾶς ἔχει τὴν συνήθη παρὰ ταῖς ὁμιλίκοις αὐτῆς μανίαν τῶν προμηθειῶν. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι τὰ πλήρη ἀσπρορρούχων ἑρμάρια ἦσαν ἡ ὑπερηφάνεια τῶν παλαιῶν οἰκοδεσποινῶν καὶ τὰ πλήρη γλυκισμάτων ἑρμάρια ἡ χαρά των. Ἡ γραῖα θεία μου ἔχει λοιπὸν ἓν συρτάριον, εἰς τὸ ὁποῖον κλείει δύο τρεῖς ὀκάδας σακχάρεως, εἰς τεμάχια, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἐκ προτέρων καὶ ἐπὶ ἕνα μῆνα ὅτι ἄνευ ἐμποδίου τινὸς θὰ πίνῃ τὸν καφὲν μὲ τὸ γάλα της τὸ πρωῒ καὶ τὸ νερὸν μὲ τὸ ἀνθόνερον τὴν ἑσπέραν. Ἡ ἀνιχνευτικὴ ἐπιδεξιότης τοῦ ὀκταετοῦς υἱοῦ μου ἀνεκάλυψε ταχέως τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἅμα δὲ ἡ γραῖα θεία δὲν εἶνε ἐν τῷ δωματίῳ της, ὁ μικρὸς λαθροθήρας ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ προσεκτικά, ξεκρεμᾷ τὸ κλειδίον τοῦ συρταρίου, οὗτινος ἀνεκάλυψε τὴν κρύπτην, λαμβάνει τεμάχιά τινα σακχάρεως καὶ ἀπέρχεται μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν. Ἕως ἐδῶ βεβαίως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε σοβαρόν· ἡ ἠθικὴ πολλῶν παιδίων δὲν ὑψοῦται πάντοτε ὑπεράνω τῆς ἠθικῆς τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες τὴν ὑφαίρεσιν ἐδέσματος ἢ ὀπώρας δὲν θεωροῦσι κλοπήν. Ἐν τούτοις ἓν πρᾶγμα μὲ λυπεῖ: ὅτι ξεκρεμᾷ τὸ κλειδίον!

Ἂν τὸ συρτάριον ἦτο ἀνοικτόν, ἂν ὁ πειρασμὸς κατελάμβανε αὐτὸ αἰφνιδίως, ἂν ὑπέκυπτεν εἰς αὐτὸν μίαν μόνην φοράν, θὰ τὸ συνεχώρουν, ἀλλ' ἡ προμελέτη, ὁ συνδυασμός, ἡ ὑποτροπὴ ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ κλοπήν. Εἰξεύρει κάλλιστα ὅτι ἐκτελεῖ κακὴν πρᾶξιν, διότι ἐκτελεῖ αὐτὴν κρυφίως· ἡ μετριότης αὐτοῦ μάλιστα ἐν τῷ ποσῷ τῆς ἀφαιρουμένης σακχάρεως, ἡ τέχνη αὐτοῦ ὅπως κατὰ διαλείμματα ὑφαιρῇ αὐτὴν δεικνύει δολιότητα πνεύματος, ἡ ὁποία μὲ ἐμβάλλει εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἡ γραῖα θεία μου, ἡ ὁποία κρατεῖ τὸ συρτάριόν της ἐν τάξει ὡς κατάστιχον, μοὶ εἶπε: «Τὴν τρίτην ἐπῆρε δύο κομμάτια, τρία τὴν τετάρτην, καὶ ἓν μόνον τὴν κυριακήν»· ἐλυπήθην περισσότερον διὰ τὴν ἐπιδεξιότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ κρύψῃ τὴν μικρὰν κλοπήν του, παρὰ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν κλοπήν. Ἔχω ἄδικον νὰ λυπῶμαι; Ἀποκριθῆτέ μου.»

Τῇ ἀπήντησα ἀμέσως· «Μὴν ἀνησυχῆτε πολὺ οὐδὲ πολὺ γρήγορα. Τὰ παιδία πολλάκις ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τι προσιδιάζον εἰς τοὺς ἀγρίους. Οἱ ἄγριοι δὲ ἔχουσι λίαν συγκεχυμένην ἰδέαν τῆς ἰδιοκτησίας· ἡ διαφορὰ τοῦ *ἰδικοῦ σου* ἀπὸ *τὸ ἰδικόν μου* συνίσταται εἰς τὸ νὰ λαμβάνω τὸ ἰδικόν σου ὅπως τὸ καταστήσω ἰδικόν μου. Εἰς τὸν πολιτισμὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι ἀνύψωσεν εἰς περιωπὴν ἀρετῆς καὶ καθήκοντος τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου· ὡς καθῆκον λοιπὸν ἐμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ πρέπει νὰ διδαχθῇ εἰς τὸν υἱόν σας· προσθέσατε ὅτι σπουδαιότατος λόγος τῆς κλοπῆς ταύτης εἶνε ἡ λαιμαργία. Λοιπὸν μὴν ἀνησυχῆτε παρὰ πολύ. Οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὸ κακὸν διαβλέπω ἐν τῷ υἱῷ σας. Ἀλλ' ἀρχίσατε τὴν θεραπείαν τὸ ταχύτερον».

Μετά τινας ἡμέρας ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

10 Ἰουλίου 1876.

«Ἡ ἀνησυχία μου μετεβλήθη εἰς βαθεῖαν θλῖψιν. Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία, ὁ υἱός μου δὲν εἶνε τίμιος. Κρίνατε μόνος σας. Ἑκάστην πρωΐαν μεταβαίνει εἰς γειτονικὸν ἐκπαιδευτήριον καὶ ἐπιστρέφει τὴν ἑσπέραν. Ἕνεκα τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἐπὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς οἰκίας προϋπελογίσαμεν ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ τὰ γεύματα αὐτοῦ καὶ τὰ παιγνίδια καὶ τῷ δίδομεν τ' ἀναγκαιοῦντα χρήματα.

Μολονότι δὲν κρατῶ τὰ κατάστιχά μου τόσον τελείως ὅσον ἡ θεία μου τὸ συρτάριόν της, ἐν τούτοις κάμνω κ' ἐγὼ τοὺς λογαριασμούς μου καὶ θέλω νὰ τοὺς κάμω. Μεγάλως λοιπὸν ἐξεπλάγην ὅτε ὑπώπτευσα ὅτι ὁ υἱός μου ἐφούσκωσε τὸ μαθητικόν του βαλάντιον δαπάναις τοῦ ἰδικοῦ μου. Κατ' ἀρχὰς ἀπέκρουσα τοιαύτην ὑπόνοιαν· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐσυκοφάντουν· ἀλλὰ χθὲς προσκληθεῖσα ἕνεκα ἐπισκέψεως εἰς τὸν κῆπον, ἀφῆκα τυχαίως παρὰ τὸ ἐργόχειρόν μου τὸ μικρὸν χρηματοφυλάκιόν μου, τοῦ ὁποίου πρὸ μικροῦ εἶχον ἀριθμήσει τὸ ἐμπεριεχόμενον. Ἦτο κυριακὴ καὶ ὁ υἱός μου δὲν ἔλειπεν εἰς τὸ σχολεῖον. Καταβαίνω εἰς τὸν κῆπον, ὅπου μ' ἐπερίμενε μία φίλη μου. Ὁ υἱός μου ἔπαιζε μὲ τὴν ἀδελφήν του. Εἰσέρχομαι εἰς τὴν δενδροστοιχίαν μετὰ τῆς φίλης μου, ὅτε αἴφνης διὰ μέσου τῶν δένδρων, βλέπω ὅτι τὸ παιδίον ἀνέβη εἰς τὸ παρὰ τὸν κῆπον δωμάτιον καὶ μετὰ δύο λεπτὰ ἐπανῆλθε, τετα-

ραγμένον. Ἀναβαίνω κ' ἐγὼ καὶ τρέχω εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου· ἔλειπεν ἓν φράγκον καὶ ἓν πεντηκοντάλεπτον. Ἡ λύπη μου δὲν εἶχεν ὅρια.

Κατέπεσα εἰς ἓν ἀνάκλιντρον κλαίουσα. Βεβαίως τὰ παιδία νομίζουν ὅτι εἶνε ἰδικά των ὅσα ἔχουν οἱ γονεῖς των, καὶ σκέπτονται ἴσως ὅτι ἀφαιροῦν ἰδικόν των πρᾶγμα. Τὸ σφάλμα των προέρχεται, ἂς τὸ πιστεύσω, ἐξ ἀμαθείας, ἐκ πλάνης τινὸς τῆς συνειδήσεως· ἀλλ' ἴσως εἶνε καὶ τὸ σπέρμα ἠθικῆς νόσου ἀνιάτου. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τοιαῦτα ἀρχίζουν. Τὴν πρόωρον αὐτὴν πρὸς τὸ κακὸν ῥοπὴν δεικνύουσιν ἐνίοτε τέκνα ἐντιμοτάτων γονέων. Ὁ υἱὸς ἑνὸς τῶν προσφιλεστάτων φίλων μας, ἀπεβλήθη, δεκαεξαέτης τοῦ Λυκείου ὅπου ἐσπούδαζε, διότι ἔκλεψε πέντε φράγκα ἀπὸ ἕνα συμμαθητήν του. Ἂν μᾶς συνέβαινε τοιοῦτο δυστύχημα, δὲν εἰξεύρω τί θὰ κάμῃ ὁ σύζυγός μου. Φρίττω συλλογιζομένη ὅτι δύναται νὰ μάθῃ τὴν κλοπὴν τοῦ υἱοῦ του! Τί νὰ κάμω; πῶς νὰ κόψω ἀπὸ τὴν ῥίζαν του, πῶς νὰ καταπνίξω μόλις γεννώμενον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο; Ἐγὼ πιστεύω εἰς ἐκείνας μόνον τὰς ἠθικὰς θεραπείας, ὅσων ἰατρὸς εἶνε αὐτὸς ὁ πάσχων.

Μία δοκιμασία μοὶ χρειάζεται, μία ἀποφασιστική, ῥιζικὴ δοκιμασία, ἡ ὁποία νὰ μοὶ ἀνοίξῃ τὴν ψυχήν του καὶ νὰ τὴν ἀνοίξῃ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Πρέπει νὰ μάθω τὶ συμβαίνει ἐκεῖ μέσα, τὶ κρύπτεται... Πρέπει νὰ μάθω ὁποῖον εἶνε, ὁπόσον ἰσχυρὸν εἶνε τὸ εἰδεχθὲς αὐτὸ τέρας τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ τέκνου μου. Ἂν εὕρετε κανὲν μέσον γράψετέ μοι, ἂν εὕρω ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ γράψω.»

15 Ἰουλίου 1876.

« Εὕρηκα. Αὔριον θὰ κάμω τὴν ἀπόπειραν. Ἐπιχειρῶ σοβαρότατον, πρᾶγμα, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη. Τρέμω ὅπως τὴν παραμονὴν ἐγχειρίσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξέλθῃ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἰατροῦ, ὅστις θὰ εἴπῃ :– Ὁ υἱός σας θ' ἀποθάνῃ! » ἢ «Ὁ υἱός σας θὰ σωθῇ ! »

Μετὰ δύο ἡμέρας.

«Ἰδοὺ τί συνέβη. Ἤμεθα καὶ οἱ τρεῖς ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ, ὁ σύζυγός μου, ὁ υἱός μου καὶ ἐγώ. Τὸ παιδίον ἔγραφε τὸ μάθημά του. Τότε διὰ φωνῆς συγκεκινημένης, ἣν ἐν τούτοις προσεπάθουν νὰ καταστήσω ἥσυχον :

— Ἔχω μίαν δυσάρεστον εἴδησιν νὰ σοὶ ἀναγγείλω, εἶπα εἰς τὸν σύζυγόν μου.

— Ποίαν;

— Ἀγαπᾷς ὅπως καὶ ἐγὼ τὸν μικρὸν ὑπηρέτην μας, τὸν Γιάννην;

— Βέβαια· τὸν ἔχομεν ἀπὸ μικρὸ παιδὶ εἰς τὸ σπίτι μας. Εἶνε παιδὶ τιμίων γονέων καὶ πιστῶν ἀνθρώπων μας. Τὸν ἀγαπῶ πολύ. Τί συμβαίνει;

— Οἱ ἔπαινοί σου καθιστοῦν δύσκολον τὴν ἀπάντησίν μου.

— Λέγε.

— Νομίζω ὅτι ὁ Γιάννης δὲν εἶνε τίμιος.

— Ὁ Γιάννης δὲν εἶνε τίμιος! ἀδύνατον.

— Ἀλλ' ἂν σοῦ ἔλεγα ὅτι εἶμαι σχεδὸν βεβαία ὅτι ἔκλεψε;

— Ἔκλεψε! ἀνέκραξεν ὁ σύζυγός μου· ὁ Γιάννης! Πότε; ἀπὸ ποῖον; Τί; Ποίας ἀποδείξεις ἔχεις;

— Ἀπόδειξιν ἀναμφισβήτητον· ἔκλεψεν ἰδικά μας χρήματα!

— Ἰδικά μας χρήματα! καὶ τοῦ ἐκάμαμεν τόσα καλά· τὸν ἀνεθρέψαμεν σὰν παιδί μας. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἔκλεπτεν ὁ ἴδιος ὁ υἱός μας. Πῶς τὸ ἐνόησες;

« Ἔμεινα στιγμήν τινὰ χωρὶς ν' ἀπαντήσω παρακολουθοῦσα διὰ τοῦ βλέμματος τὸν υἱόν μου.

« Εἶχε γείνει ὀλίγον ὠχρὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συνδιαλέξεως, μολονότι δ' ἔκυπτεν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ τετραδίου του, ἡ γραφίς του εἶχε σταματήσει· ἠκροᾶτο.

« Ἐξηκολούθησα λοιπόν : Πρὸ δύο ἡμερῶν ἐλησμόνησα τὸ χρηματοφυλάκιόν μου, ἐδῶ, ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι.

(Ὁ υἱός μου ἤρχισε νὰ ὑποτρέμῃ).

« Εἶχα μετρήσει ἀκριβῶς πόσα εἶχα εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου.

(Ἕκαστος λόγος μου ἔκαμνε τὸν υἱόν μου νὰ τρέμῃ περισσότερον.)

« Κατέβην εἰς τὸν κῆπον, ἀφήσασα τὸν Γιάννην εἰς τὸ πλάγι, νὰ καθαρίζῃ τὴν βιβλιοθήκην. Μόνον αὐτὸς ἦτο εἰς τὰ δύο δωμάτια. Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγων λεπτῶν περίπατον ἐπέστρεψα ἐξαφνα καὶ ἤκουσα βήματα βιαστικά. Ἐμβαίνω εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὁ Γιάννης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Τρέχω εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου, ἔλειπαν δύο ἀργυρᾶ νομίσματα.

(Ὁ υἱός μου εἶχε γείνει κάτωχρος).

«Ἡ κλοπὴ εἶνε φανερά. Τώρα τί πρέπει νὰ κάμωμεν.;

Ὁ σύζυγός μου ἐσιώπα. Ἐφαίνετο βαθέως συγκεκινημένος. Ἡ συνήθως ἤρεμος φυσιογνωμία του ἐδείκνυε μεγάλην ταραχήν. Ἀπήντησε τέλος μὲ φωνὴν τρέμουσαν :

— Ἓν πρᾶγμα μᾶς μένει νὰ κάμωμεν... νὰ τὸν στείλωμεν εἰς τοὺς γονεῖς του. Οἱ καϋμένοι! πῶς θὰ τοὺς φανῇ! Εἶνε τόσο τίμιοι ἄνθρωποι! Τί θὰ γείνῃ ὁ πατήρ του; Φαντάζομαι πῶς θὰ μοῦ ἐφαίνετο ἐὰν ἐμάνθανα ὅτι ὁ υἱός μου...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε· ἡ συγκίνησις δὲν τὸν ἄφινε νὰ ὁμιλήσῃ.

« Παρετήρουν τὸν υἱόν μου· τὰ χείλη του ἔτρεμον.

« Τί θὰ εἴπῃς εἰς τοὺς γονεῖς του; ἠρώτησα τὸν σύζυγόν μου.

— Ὅλα.

— Θὰ διώξῃς τὸν Γιάννην;

— Μ' ἐρωτᾷς ἂν θὰ τὸν διώξω! ἐφώναξε. Δὲν θέλω οὔτε νὰ τὸν ἰδῶ πλέον. Οἱ κλέπται μοῦ ἐμπνέουν φρικτὴν ἀπέχθειαν.

Ἐτρόμαξα ἐκ τοῦ μεγάλου φόβου ὃν ἐξέφραζεν ἡ φυσιογνωμία τοῦ υἱοῦ μου. Ἡμεῖς αἱ μητέρες δὲν δυνάμεθα νὰ μείνωμεν ἐπὶ πολὺ ἄκαμπτοι, ἐπανέλαβα δὲ ἠρέμα.

— Ἡσύχασε, φίλε μου! Συλλογίσου ὅτι ὁ Γιάννης εἶνε μόνον δεκατριῶν ἐτῶν: Εἶνε δυνατὸν ἀκόμη νὰ διορθωθῇ. Μερικὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν συνείδησιν τῶν σφαλμάτων τὰ ὁποῖα κάμνουν.

(Ὡμίλουν περὶ τοῦ υἱοῦ μου, ὅπως τὸν συνδιαλλάξω ὀλίγον μὲ ἐμὲ αὐτήν).

« Δὲν εἶνε προτιμότερον ἐξηκολούθησα νὰ ἀποταθῶμεν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν κάμωμεν νὰ ἐννοήσῃ μόνος του τὸ σφάλμα του;

— Μόνον αὐστηροτάτη τιμωρία εἱμπορεῖ νὰ τὸν διωρθώσῃ. Ἡ πρᾶξίς του εἶνε ἀδικαιολόγητος. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ περιορίσω τὴν ὀργὴν τοῦ πατρός του. Τὸν γνωρίζω· θὰ εἶνε τρομερὸς ἅμα μάθῃ τὸ σφάλμα τοῦ υἱοῦ του. Ἀλλ' ἂν μοῦ ζητήσῃ τὴν συμβουλήν μου θὰ τῷ τὴν δώσω χωρὶς δισταγμόν.

— Καὶ τί θὰ τὸν συμβουλεύσῃς;

— Νὰ κλείσῃ τὸν υἱόν του τρεῖς μῆνας εἰς ἓν σωφρονιστήριον.

— Εἰς τὴν φυλακήν! ἀνέκραξα μετὰ φόβου, διότι οὐδ' ἐφαντάσθην κἂν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὅτι τὸ πρᾶγμα ἤθελε προχωρήσει μέχρι τοῦ σημείου τούτου.

(Ὁ υἱός μου ἦτο πελιδνότατος ἐκ τρόμου).

— Εἰς τὴν φυλακήν! ἐξηκολούθησα, εἰς τοιαύτην ἡλικίαν! Θὰ τὸ πιάσῃ ἀπελπισία!

— Τόσο τὸ καλλίτερον. Ὅσο αὐστηρὸν καὶ ἂν εἶνε τὸ μάθημα, τοῦ ἀξίζει. Πῶς! βλέπομεν κάθε ἡμέραν μικρὰ δυστυχῆ παιδία, τὰ ὁποῖα φυλακίζονται διὰ μικροκλοπάς, τὰς ὁποίας ἔπραξαν ἀπὸ πεῖναν, ἀμάθειαν, ἐγκατάλειψιν καὶ δὲν θὰ τιμωρήσωμεν μὲ αὐτὴν τὴν ποινὴν παιδία τὰ ὁποῖα κλέπτουν μόνον ἀπὸ κακίαν ψυχῆς!...

Ἀνετριχίασα ἀκούσασα τὴν λέξιν ταύτην.

« Ναί ἀπὸ κακίαν, διότι ἡ ἄνεσις εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν τὰ προφυλάττει ἀπὸ τὸν πειρασμόν. Μόνον μὲ αὐτὸ τὸ μέσον βλέπω ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ σωθῇ ὁ Γιάννης. Ἴσως δὲν εἶνε ἀδιόρθωτος, ἀλλ' αὐστηρὰ τιμωρία μόνον εἱμπορεῖ νὰ τὸν διορθώσῃ. Πρέπει πρὶν τὸν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ μάθῃ διὰ τῆς λύπης, διὰ τῆς ταπεινώσεως πόσον μεγάλη ἀρετὴ εἶνε ἡ τιμιότης, ὅτι εἶνε ἡ βάσις τῆς κοινωνίας, διότι χωρὶς αὐτὴν ὁ κόσμος θὰ γεμίσῃ ἀπὸ ψεῦδος καὶ ἀτιμίαν, ἁρπαγὴν καὶ μῖσος. Θὰ γράψω εἰς τὸν πατέρα τοῦ Γιάννη.

« Ὁ σύζυγός μου τότε ἠγέρθη καὶ διηυθύνθη εἰς τὸ σπουδαστήριόν του· ἀλλ' ὁ υἱός μου, ὡς ὑπ' ἐλατηρίου κινηθείς, ἀνηγέρθη συγχρόνως καὶ ὁρμήσας πρὸς τὸν πατέρα του ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας του. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ πατηθῇ ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐκραύγαζε φοβερῶς κλαίων καὶ ὀλολύζων: Δὲν θέλω! Μὴ πᾷς! Μὴ γράψῃς! Δὲν πταίει διόλου ὁ Γιάννης! Ἐγώ! Ἐγὼ πταίω!

— Σύ! ἀνέκραξεν ὁ σύζυγός μου ἀνασηκώσας αὐτὸν βιαίως.

— Ναί! ἐγώ! εἶπε τὸ παιδίον, τοῦ ὁποίου ὁ φόβος ἐξηλείφθη ἐνώπιον τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν ὁ φίλος του. Ναί! ἐγώ! ἐγὼ ἐπῆρα τὰ λεπτὰ τῆς μητέρας. Ἐμένα νὰ στείλῃς 'ς τὴν φυλακή! Θέλω νὰ μὲ στείλῃς! Ἔχεις δίκαιον. Τιμώρησέ με! τιμώρησέ με! »

Καὶ ἡ φωνή του ἐπνίγετο εἰς τὰ δάκρυά του. Ὁ σύζυγός μου εἶχε καταπέσει ἐπί τινος ἀνακλίντρου καταβληθεὶς ὑπὸ τῆς αἰφνιδίας λύπης. Ἐγὼ ἐπωφελήθην τὴν στιγμήν, καὶ λαβοῦσα τὸ παιδίον εἰς τοὺς βραχίονάς μου τὸ μετεκόμισα εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον εἰποῦσα εἰς αὐτό: Μεῖνε ἐδῶ! Ἔπειτα ἐπέστρεψα πρὸς τὸν σύζυγόν μου.

— Σοῦ εἶπε τὴν ἀλήθειαν! αὐτὸς εἶνε ὁ ἔνοχος! Τὸ εἶξευρον! Ἤμην τῆς ἰδέας, ὅπως καὶ σύ, ὅτι τῷ ἐχρειάζετο ἓν τρομερὸν μάθημα. Ἔκαμα τὴν δοκιμήν. Ὅσον σκληρὰ καὶ ἂν ὑπῆρξε δὲν μετανοῶ. Ἡ ὁμολογία του, καὶ πρὸ πάντων ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὴν ἔκαμε, ἐξαλείφει ὀλίγον τὸ σφάλμα του πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ἐφάνη τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ δὲν εἶνε αἰσχρά. Μὴ λυπῆσαι, φίλε μου· συνετρίψαμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως. Ὁ υἱός σου θὰ γείνῃ ἄξιος σοῦ.

« Ὁ σύζυγός μου δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ. Ἐν τούτοις ἀνηγέρθη, μὲ ἠκολούθησε καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου εἶχα κρύψει τὸ παιδίον. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ. Ἔκπληκτος, σχεδὸν ἀνήσυχος, ὁρμῶ εἰς τὸ παράθυρον... καὶ τί βλέπω; Τὸν υἱόν μου τρέχοντα πρὸς τὸν Γιάννην, ἐναγκαλιζόμενον αὐτὸν καὶ δίδοντα αὐτῷ τὸ μικρὸν ὡρολόγιόν του, ὅπερ εἶχεν ἀγοράσει διὰ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει ὡς δῶρον τῆς πρώτης τοῦ ἔτους. Ὁ Γιάννης ἀνθίστατο, δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὸ δῶρον.

— Πάρε το, Γιάννη, πάρε το, τῷ ἔλεγεν ὁ υἱός μου, σὲ παρακαλῶ πολύ!...

« Ἡ σκέψις του, ἣν ἐμάντευσα μὲ συνεκίνησε βαθέως. Ἡ ἀνάγκη αὕτη τῆς ἐπανορθώσεως τῆς ἀδικίας, ἣν δὲν ἐπροξένησε ἀλλὰ μικροῦ δεῖν ἐπροξένησεν εἰς τὸν φίλον του, ἡ ἰδέα αὕτη νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν ἄδικον ὑπόνοιαν ἡ ὁποία τὸν ἐπεβάρυνεν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, μοὶ ἐφάνη πηγάζουσα ἐκ γενναίας ψυχῆς, ἥτις ἦτο ἀδύνα-

τον νὰ μὴ εἶνε κατὰ βάθος ἔντιμος. Στραφεῖσα τότε πρὸς τὸν σύζυγόν μου : Ἐπῆρες ὀλίγον θάρρος; τῷ εἶπον.

— Τόσον σκληρὰ πληγὴ δὲν θεραπεύεται εὐκόλως, μοὶ ἀπεκρίθη. Συνεκινήθην, ἀλλὰ δὲν ἐπαρηγορήθην.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθον ὁ Γιάννης καὶ ὁ υἱός μου.

— Ἀφέντη, εἶπεν ὁ Γιάννης, αὐτὸ τὸ ῥωλόγι θέλει καὶ καλὰ νὰ μοῦ τὸ δώσῃ ὁ Ἀριστείδης· μὰ ἐγὼ δὲν τὸ θέλω· δὲν πρέπει νὰ μοῦ τὸ δώσῃ.

Ὁ σύζυγός μου ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ὡς ἀναπολόγητος· δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

— Πολὺ καλὰ κάμνεις, Γιάννη, εἶπεν εἰς τὸν μικρὸν ὑπηρέτην· τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα ποῦ δὲν τῷ ἀνήκει εἶνε τιμιότης· τὸ ν' ἀρνῆται ὅ,τι νομίζει πῶς δὲν πρέπει νὰ τὸ δεχθῇ καὶ ὅταν τοῦ τὸ δίδουν, εἶνε ἀκόμη καλλίτερον, εἶνε εὐγένεια. Μὲ τὴν διαγωγήν σου δίδεις εἰς τὸν υἱόν μου διπλοῦν μάθημα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ὠφεληθῇ, ἐλπίζω. Πάρε τὸ ὡρολόγιον αὐτό, σοῦ δίδω τὴν ἄδειαν. Πήγαινε τώρα, παιδί μου.

Ὁ Γιάννης ἐξῆλθε εὐτυχὴς καὶ συγκεκινημένος. Ὁ σύζυγός μου ἐχώρησε τότε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν υἱόν του καὶ τῷ εἶπε :

— Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ λησμονήσω τί συνέβη, ἀλλ' ὑπὸ ἕνα ὅρον: νὰ τὸ ἐνθυμῆσαι σὺ πάντοτε!

(Ernest Legouvé)

Κ'

ΞΑΥΕΡΙΟΣ ΛΑΝΔΕΡΕΡ

Σημειώσεις.

Ὁ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀποβιώσας γηραιὸς Βαυαρὸς καθηγητὴς τῆς χημείας Ξαυέριος Λάνδερερ δὲν πρόκειται νὰ κριθῇ ἐνταῦθα ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστήμονος. Καὶ ἡ *Ἑστία* ἐν τῷ δελτίῳ αὐτῆς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Χρηστομάνος ἀρκούντως περιέγραψαν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον. Ἐνταῦθα μόνον ἀτελῶς θὰ σκιαγραφηθῇ ἐν σημειώσεσιν, αἵτινες συνδέονται μὲ τόσα γεγονότα!

**

Ἦτο τὸ σωτήριον ἔτος 1861, ὁ δὲ Ὄθων ἐβασίλευεν ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἦτο παιδίον ἔτι, καὶ μεταξὺ τῶν ὁμηλίκων ἡ φήμη τοῦ Λάνδερερ ἦτο μεγάλη. Καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ κ. Λυσάνδρου Καυταντζόγλου καὶ κειμένῳ τότε κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ Σπηλιωτάκη, ἀκριβῶς ὅπου νῦν εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ γ' δημοτικὴ Σχολὴ τῶν κορασίων, ἐγένετο διδασκαλία πρακτικῶν μαθημάτων τὴν πρωΐαν χάριν τῶν πολλῶν. Ὁ Γρηγόριος Παπαδόπουλος ἐδίδασκεν ἱστορίαν, ὁ Ἰωσὴφ Μίνδλερ στενογραφίαν, ὁ Λάνδερερ ἐδίδασκε Φυσικὴν ἅμα καὶ Χημείαν.

Ἀλλ' ἡ αἴθουσα τῶν παραδόσεων ἦτο ἐνωρὶς μεστὴ πλήθους πολλοῦ καὶ ἡμεῖς οἱ μικρότεροι μετὰ δυσκολίας ἠδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν. Ὁ Λάνδερερ προὐνόησε περὶ τούτου καὶ διὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ καλοκαγάθου ὕφους παρεκίνησε τοὺς ἀκροατὰς νὰ ἀφήσωσι κενὰς τὰς δύο πρώτας σειρὰς θρανίων διὰ τὰ καϋμένα *τὰ παιδιά*.

Οὕτως ἐγνωρίσθημεν καὶ ἀφοῦ ἐγινώσκομεν ὅτι ἡ θέσις μᾶς περιμένει ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐπεσκεπτόμεθα τὸν Λάνδερερ ἐν τῷ χημείῳ κειμένῳ ἐν ἑνὶ τῶν ἰσογείων δωματίων τῆς αὐλῆς.

Συνέπεσε τότε νὰ ἀπέλθῃ ὁ παρασκευαστὴς τοῦ καθηγητοῦ καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐδέχθη τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν παρασκευαστοῦ, καὶ ἔκτοτε χρονολογεῖται φιλία καὶ σεβασμὸς ὅν, φεῦ, ὁ θάνατος μόνον ἔμελλε νὰ διακόψῃ.

**

Ἀργότερον τῷ 1862 ἐνθυμοῦμαι τὸν Λάνδερερ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐδίδασκε τὴν πρωΐαν ἀπὸ ὥρας 8-9 καὶ τὸ μάθημα αὐτοῦ ἦτο τὸ ἐντευκτήριον τῆς νεολαίας τῶν γυμνασίων, ἥτις κατελίμπανεν ὅ,τι μάθημα συνέπιπτε τὴν ὥραν ἐκείνην, ἵνα προσέρχηται εἰς τὸ μάθημά του. Παρέδιδεν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ νῦν λεγόμενον τῆς φυσικῆς καὶ συνέβαινεν ἐν τούτῳ τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅ,τι εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐδῶ συνηρχόμεθα εἰς τὰ ἄνω θρανία καὶ δειλοὶ καὶ συνεσταλμένοι πρὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πολιτῶν ἡμεῖς ἔτι τοῦ Γυμνασίου τρόφιμοι ἠκροώμεθα.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Λάνδερερ ἦτο ἁπλῆ καὶ εὔληπτος, μετεῖχε δέ πως διαλόγου οἰκογενειακοῦ μᾶλλον ἢ παραδόσεως ἀπὸ ἕδρας. Ἡ ξενίζουσα αὐτοῦ προφορὰ καὶ τὸ ἀπαραίτητον *λοιπόν*, ὅπερ δὲν ἐδίσταζε νὰ παρενθέτῃ καὶ μεταξὺ τῆς λέξεως, μᾶς ἔθελγον καὶ ἐγοήτευον. Ἦτο δὲ ζωηρότατος καὶ εὔθυμος, διότι δὲν εἶχεν ἔτι προσβληθῇ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ὑφ' ἧς ἐνόμιζεν ὅτι ἔπασχεν.

Τὸ χημεῖον τοῦ Πανεπιστημίου ἐγκατεστημένον τότε ἐν τοῖς ὑπογείοις ἔνθα νῦν φυλάττονται τὰ διπλᾶ καὶ πολλαπλᾶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης βιβλία, ἦτο ἀληθὴς διαμονὴ ἀλχημιστοῦ. Τὰ πολυποίκιλα φιαλίδια, ἅτινα ἐσύναζεν ἁπανταχόθεν ὁ Λάνδερερ, τὰ ὑέλινα κέρατα ἀνόμοια πάντα τὸ σχῆμα, ἔτι δὲ παντοῖαι συλλογαὶ παραδόξων πραγμάτων, ἃς κατήρτιζεν ἑκάστοτε, ἀνθρώπινος σκελετὸς ὄρθιος ἔν τινι γωνίᾳ, κρανίον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐφ' οὗ ἦσαν ἐγγεγραμμένα λατινικὰ ῥητά, εἰκόνες περίεργοι καὶ

παράδοξοι καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις φῶς ὀλίγον τῆς ἡμέρας, ἐν δ' ἡμέραις χειμεριναῖς ἓν κηρίον διαχέον πένθιμον λάμψιν.

Ἰδιαιτέραν παρῆγον αἴσθησιν τὰ νυκτερινὰ λεγόμενα μαθήματα τοῦ Λάνδερερ. Δύο ἐγίνοντο τοιαῦτα κατ' ἔτος, ἓν κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ ἓν κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ Πάσχα, εἰς αὐτὰ δὲ συνήγετο ἡ πόλις δύναμαι εἰπεῖν πᾶσα. Οἱ διάδρομοι τοῦ Πανεπιστημίου, ἡ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν αὐλή, ἡ ὁδὸς ἔξω ἦσαν πλήρεις κόσμου. Ἡμεῖς οἱ εὐνοούμενοι εἴχομεν ἐνωρὶς τὴν εἴσοδον ἐξ ἄλλης θύρας καὶ πολὺ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ μαθήματος ἡ αἴθουσα ἐπληροῦτο καὶ οἱ ἔξωθεν ὄντες ἀνέμενον μεθ' ὑπομονῆς τὰ ἐν τῇ αὐλῇ πειράματα.

Σκοπὸς τῶν νυκτερινῶν αὐτῶν μαθημάτων ἦτο ἡ ἐκτέλεσις τῶν πειραμάτων ἐκείνων ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ γείνωσιν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, ὡς τὰ τῆς καύσεως ἐν τῷ ὀξυγόνῳ, τὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀντιμονίου μετὰ τοῦ χλωρίου καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων προσέθετεν ὁ Λάνδερερ χάριν τῶν πολλῶν καὶ ἄλλα θεαματικώτερα.

Οὕτως ἐν τῇ αὐλῇ ἐκαίοντο βεγγαλικοὶ καὶ ῥωμαϊκοὶ πυρσοί, ὡς τοὺς ἀπεκάλει, πύραυλοι ἀνεπετῶντο εἰς τὸν ἀέρα καί ποτε ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ ἐγένετο τὸ πείραμα τοῦ ὑγροῦ πυρός.

Ὁ μακαρίτης Λάνδερερ εἶχεν ἐφεύρει ἕνωσιν τινά, περὶ ἧς διετείνετο ὅτι ἔκαιεν καὶ ὑπὸ τὸ πῦρ καὶ ἐβάπτισεν αὐτὴν τὸ ὑγρὸν πῦρ τῶν Βυζαντίνων. Ἡ συγκίνησις ἦτο μεγάλη καὶ ὡς εἰκὸς πολλοὶ ἔσπευσαν νὰ ἴδωσιν ἐν τῷ νυκτερινῷ μαθήματι τὴν νέαν ἐφεύρεσιν. Παρῆν δὲ καὶ ὁ τότε ἐπίσκοπος Ὕδρας Νεόφυτος, συνοδικὸς τυγχάνων ἐν Ἀθήναις. Σβύνονται τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ φῶτα, λαμβάνει ὁ Λάνδερερ τὸν πυρσὸν τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ἀνὰ χεῖρας, καὶ νέος Καλλίνικος, τὸν ἐμβαπτίζει εἰς τὸ ὕδωρ, ἀναφωνῶν. «Τετέλεσται. Οἱ Τοῦρκοι κατεστράφησαν, πανιερώτατε».

Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἐγένετο, ἀλλ' ἐξ ἀβλεψίας τοῦ παρασκευαστοῦ ἀνεφλέχθη διὰ μιᾶς ὅλη ἡ σκευασία, ὁ ἀγαθὸς ἐπίσκοπος παρ' ὀλίγον κατεκαίετο καὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἐπιγενομένου λάθους ἀκόμη καὶ νῦν ἐπιφαίνονται ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ ἀμφιθεάτρου τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

**

Ἐπῆλθεν ἡ ἔξωσις τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Λάνδερερ πολὺ κατεβλήθη ἐκ τούτου. Ἀλλὰ πιστὸς τοῦ καθήκοντος τηρητής, παρέμεινε μὲν ἐνταῦθα ἀλλὰ τετρωμένος τὴν καρδίαν. Ἐν τῇ πολυκυμάντῳ δὲ τότε προσωρινῇ καταστάσει κατῴκει ἐν τῷ Βασιλικῷ φαρμακείῳ, οὗ ἦτο διευθυντὴς ὅπως ἐπιβλέπῃ διαρκῶς καὶ φυλάττῃ. Τὸ βασιλικὸν φαρμακεῖον ἦτο ὅπου νῦν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατὰ τοὺς δεινοὺς τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1863 ἐμφυλίους σπαραγμοὺς προσεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀλληλομαχομένων. Ἐκεῖνος ἔκλεισε τὰς θύρας καὶ συναγαγὼν τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν ἡτοιμάσθη πρὸς ἄμυναν. Οὐδὲν ὅμως ἐγένετο.

Ὅτε ἀργότερον ἐν τῷ φαρμακείῳ τὸν ἠρώτων πῶς θὰ ἀπέκρουε τὴν προσβολὴν μὴ ἔχων ὅπλα, μηδὲ πυρῖτιδα, μοὶ ἐπέδειξεν ἄνω τῆς λιτῆς κλίνης του δύο πυρσούς. Ἦσαν οἱ πυρσοὶ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ δι' αὐτοῦ διετείνετο ὅτι θὰ κατετρόπωνε τοὺς ἐπιδρομεῖς.

**

Ποσάκις ἔκτοτε, νέας τάξεως πραγμάτων ἐγκαθιδρυθείσης, μοὶ ἐπανελάμβανεν ὅτε προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν πόνων τῆς ἀσθενείας, ὑφ' ἧς ἐνόμιζεν ὅτι πάσχει: «Ἆ! ποῦ ἐκεῖνοι οἱ καιροί! ἀφ' ὅτου ἔφυγεν ὁ Ὄθων ἠσθένησα καὶ πάσχω».

**

Δὲν γνωρίζω ἂν ἔπασχεν ἢ ὄχι. Πάντες οἱ περὶ αὐτὸν ἐνόμιζον ὅτι ὄχι· βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι διηγεῖτο πάντοτε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσθενείας του προελθοῦσαν ἐξ εἰσπνοῆς ἀτμῶν ὑδροκυανικοῦ ὀξέος, ὅτε διδάσκων τὴν δηλητηριώδη αὐτοῦ ἐνέργειαν ἐπεδείκνυεν αὐτὴν ἐπὶ μικροῦ κυνός, ὃν ἐπειράθη νὰ σώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου.

Παρῆλθον ἔκτοτε εἴκοσιν ἔτη καὶ ὁ Λάνδερερ ἀπέθανεν ἐκ θανάτου ἀκαριαίου καὶ ἡσύχου, ὅλως ἐναντίου πρὸς τὴν ἀνήσυχον αὐτοῦ ζωήν.

Μ.

ΠΟΣΟΝ ΣΤΟΙΧΙΖΕΙ ΕΝ ΦΙΛΗΜΑ.

Πόσον παράδοξοι καὶ ἰδιότροποι ἰδέαι ἐπέρχονται ἐνίοτε ἕνεκα τῆς ἀργίας εἰς τοὺς διατρίβοντας εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Εὐρώπης, δεικνύει τὸ ἑξῆς συμβὰν ἐσχάτως ἐν Καρλσβάδῃ. Ἔν τινι τραπέζῃ οἰκείων καὶ φίλων ὁ κόμης Σ. ἐκάθητο ἀπέναντι τῆς βαρωνίδος φὸν Β, τῆς θελκτικωτέρας ἴσως ξανθῆς ὅσαι ἐπάτησάν ποτε εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Καρλσβάδης. Ὁ διάλογος, ὡς εἰκός, ἦτο φαιδρὸς καὶ ἤρεμος, καὶ ὁ λόγος ἐφέρετο ἐπὶ διαφόρων πραγμάτων, φυσικὸς καὶ πλήρης εὐφυολογιῶν. Αἴφνης ὁ λόγος ἦλθε καὶ εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα διοργανωθὲν παζάριον πρὸς φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, καθ' ὃ κυρία τις ἐπώλησε τὸ περιστήθιον τρίχαπτόν της κατὰ ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, καὶ ἑπομένως ὁ λόγος κατόπιν ἐστράφη περὶ τὴν ἐρώτησιν, πόσον στοιχίζει ἓν φίλημα· «— Ἑκατὸν λουδοβίκεια, ἀπήντησεν ὁ κύριος φὸν Δ. διορθῶν τὸν μύστακά του. «— Ἆ μπά! ἑκατὸν λουδοβίκεια!.. Ἐγὼ δίδω

κατὰ τὴν περίστασιν καὶ πεντακόσια,» εἶπε ὁ βαρῶνος Β. «— Ἐγώ, ἀπήντησεν ἔνθους ζωγράφος τις παρακαθήμενος, δι' ἓν φίλημα ἐκείνης τὴν ὁποίαν λατρεύω δίδω τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. «—Τί γνώμην ἔχετε σεῖς, κυρία μου, ἠρώτησεν ἕτερος τὴν βαρωνίδα φὸν Β... Ἡ ὡραία ξανθὴ ἔσεισε μικρὸν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπήντησε πονήρως: «—Δὲν μοῦ φαίνονται πολλὰ ἑκατὸν λουδοβίκεια δι' ἓν φίλημα. «—Τότε λοιπόν, ἀναφωνεῖ ὁ κόμης Σ. ταχέως ἐγερθείς, μοὶ δίδετε ἓν φίλημα ἀντὶ χιλίων λουδοβικείων ; «— Εὐχαρίστως, ἀπήντησεν ἡ βαρωνίς, ἂν πρόκηται τὰ χρήματα νὰ δοθῶσιν πρὸς φιλανθρωπικὸν σκοπόν· εἶτα δὲ σκεφθεῖσα ἐπὶ μικρὸν χρόνον ἔκλινε τὴν χαρίεσσαν αὐτῆς κεφαλὴν μειδιῶσα πρὸς τὸν κόμητα, μετὰ ἐπιφθόνου δὲ βλέμματος καὶ παλμῶν καρδίας εἶδον οἱ λοιποὶ κύριοι τὸν εὐτυχῆ βαρῶνον ἀσπαζόμενον τὰ εὐγενῆ καὶ χαριτόβρυτα χείλη.

Ἡ τιμὴ τοῦ φιλήματος μετά τινας ὥρας μετεβιβάσθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν λουτρῶν διὰ πτωχοὺς ἀσθενεῖς ἔχοντας ἀνάγκην περιθάλψεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄρθρον τι τῆς μεταξὺ Κίνας καὶ Γαλλίας συνθήκης, ἥτις ὑπεβλήθη εἰς τὴν κύρωσιν τῶν Γαλλικῶν Βουλῶν, ἀναφέρει ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Κίνα ἀποφασίσῃ τὴν κατασκευὴν σιδηροδρόμων δέον νὰ ἀποταθῇ εἰς τὴν γαλλικὴν βιομηχανίαν κτλ. Πρὸ πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν οὐδεὶς πολιτικὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Πεκίνου ἤθελε τολμήσει νὰ εἰσαγάγῃ ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ τὸν λόγον μόνον σιδηρόδρομος, ἢ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ νεωτερισμοῦ δυνατοῦ ἐν Κίνᾳ, ἀκόμη δ' ὀλιγώτερον ὡς περὶ πιθανοῦ ἐγχειρήματος. Ἡ συντηρικότης καὶ αἱ βαθύτεραι προλήψεις αἱ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Κινέζων ἑδρεύουσαι ἤθελον ἐξεγερθῆ ἐναντίον τοῦ σχεδίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελε θεωρηθῆ βέβηλον καὶ ἱερόσυλον, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἀγρῶν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀνηκόντων εἰς τὰς αὐτὰς οἰκογενείας, διὰ τῆς παραβιάσεως τῶν τάφων ἔνθα ἀναπαύονται οἱ πρόγονοι, διὰ τῆς διατρήσεως τῶν βουνῶν ἔνθα καταφεύγουσι τὰ προστατευτικὰ πνεύματα τῶν διαφόρων ἐποχῶν. Πρὸ δέκα μόλις ἐτῶν ἀγγλική τις ἑταιρία ἐγκαθιδρύσασα ἐξαπίνης μικρὸν σιδηρόδρομον μεταξὺ Σαγκάης καὶ Βουσούγκ ὑπεχρεώθη νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ ὑπὸ τῆς σινικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις κατέστρεψε, τὴν γραμμὴν καὶ μετέφερε τὸ ὑλικὸν εἰς Φορμόζαν. Ἐν συνόλῳ, ἡ ἀπόκτησις σινικῶν σιδηροδρόμων ἐλογίζετο μέχρι τοῦδε δυνατὴ εἰς τὰς ἑλληνικὰς καλένδας. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι τὸ μικρὸν ἄρθρον τῆς συνθήκης, τὸ ἀνωτέρω μνημονευθέν, ὑποδηλοῖ ὅτι ὁ Κινέζος πρωθυπουργὸς Λι-Χον-τσάν, εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ σύνταξις τῆς συνθήκης, ἔχει σκοπὸν νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομά του πρὸς τὸ μέγα σχέδιον τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμων ἐν τῷ οὐρανίῳ Κράτει, καὶ ἀναμένει μόνον πρὸς τοῦτο τὴν ἐνηλικιότητα τοῦ νέου αὐτοκράτορος.

Αἱ ἐφημερίδες ἀναφέρουσιν ὅτι ἐν Πεκίνῳ προκαλεῖ ἀπό τινος μεγάλην αἴσθησιν τεράστιον παιδίον, οὗτινος ἡ χεὶρ εἶνε ἀληθὲς κάτοπτρον ἀντανακλῶν τὰ ἀντικείμενα ἀπὸ ὑπερμεγέθων ἀποστάσεων. Τὸ παιδίον εἶνε δωδεκαετὲς καὶ κατάγεται ἐξ ὀρεινῶν μερῶν, μετενεχθὲν δὲ εἰς Πεκῖνον, παρουσιάσθη πρὸς τὸν πρίγγιπα Χούν, τὸν πατέρα τοῦ αὐτοκράτορος. Καθημερινῶς ἐν τῷ παλατίῳ ὑποβάλλεται εἰς δοκιμασίαν τὸ ἐκπληκτικὸν αὐτοῦ χάρισμα. Ἡμέραν τινὰ ἠρώτων τὸ παιδίον τί συνέβαινεν ἐν Ἀννάμ. Τὸ παιδίον ἐρωτᾷ τὴν χεῖρά του καὶ ἀποκρίνεται: «Βλέπω ὅτι συγκρούονται, καὶ ὅτι νικᾷ ὁ αὐτοκρατορικὸς δράκων—ἡ τρίχρους σημαία ἔπεσε κατὰ γῆς». Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τηλεγράφημα ἀνήγγειλεν ὅτι οἱ Κινέζοι εἶχον καταγάγει μεγάλην νίκην ἐν Τογκίνῳ. Τὸ παιδίον, λέγουσιν, οὐδέποτε ἀπατᾶται, ὅταν τῷ ὑποβάλλωσιν ἐρωτήσεις περὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος κεκρυμμένου ἀντικειμένου, ἀλλ' ἐνίοτε ἀδυνατεῖ νὰ εἴπῃ ὁποῖον εἶνε τὸ ἀντικείμενον. Ὁ πρίγκιψ Χοὺν μεριμνᾷ λίαν περὶ τοῦ παιδίου, καί, καθ' ὃ πρακτικὸς ἄνθρωπος, κατέχων ἐκτάσεις ἐν αἷς λέγεται ὅτι περιέχονται γαιάνθρακες, προτίθεται νὰ μεταχειρισθῇ τὸ παιδίον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν μεταλλείων. Κατὰ τὴν πρώτην μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, θέλων νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἰδιότητός του ἠρώτησεν αὐτὸ εἰς τί ἠσχολεῖτο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ οἰκογένεια μανδαρίνου τινός, οὗτινος ἡ κατοικία ἀπεῖχε μίαν λεύγαν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων. Ὁ μικρός, ἰδὼν τὴν χεῖρά του, ἀπεκρίθη ἀδιστάκτως «Τρώγει μακαρόνια». Θεράπων ἀποσταλεὶς πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ῥηθέντος ὑπὸ τοῦ παιδός, ἐπανῆλθεν ἀναγγέλλων ὅτι ὄντως ἡ οἰκογένεια κατεγίνετο εἰς βρῶσιν μακαρονίων.

Κλέπτης εἰσέρχεται εἰς δωμάτιον ὑπηρέτου, εὑρισκομένου ἀκόμη εἰς τὴν κλίνην.

— Ἐὰν κουνηθῇς εἶσαι πεθαμένος, τῷ λέγει.

— Διόλου· ἐὰν κουνηθῶ, ἀπαντᾷ ὁ ὑπηρέτης, εἶνε ἀπόδειξις πῶς εἶμαι ζωντανός.

Ἐξαίρετος οἰκονόμος.

Ὁ κ. Χ... προσεβλήθη ἐσχάτως ὑπὸ ἀποπληξαίας Παρευθὺς ἔδραμεν ὁ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἰατρός, ὅστις ἀρχίζει νὰ κόπτῃ μὲ τὸ ψαλίδιον δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἐπιθανάτου.

— Ὢ! Ἐ τὴ ραφή, γιατρέ, ἀναφωνεῖ ὁ κ. Χ. ἱκετευτικῶς, 'ς τὴ ραφή, σᾶς παρακαλῶ!

— Ἐὰν ποτὲ σοῦ ἐπέλθῃ κατὰ νοῦν, εἶπε πατὴρ πρὸς τὸν υἱόν του, νὰ νυμφευθῇς χήραν, ἔκλεξε τοὐλάχιστον ἐκείνην, τῆς ὁποίας ὁ ἀνὴρ κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον· τοῦτο μόνον τὸ ὄνειδος θὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ μὴ κάμῃ δυσαρέστους παραβολὰς μεταξὺ σοῦ καὶ ἐκείνου.

— Δὲν εἰξεύρω καὶ ἐγὼ πῶς συμβαίνει, δεσποινίς· ὅταν ἔχω καταρροὴν δὲν εἰξεύρω τί λέγω, ἀποβλακώνομαι.

— Τότε, κύριε, τὸ πάθημά σας ἔγεινε χρόνιον...

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 99.

'Αριθ. 500 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 28 'Ιουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 481.

'Εν ἔτει 1470 ἡ Γερουσία διώρισε ναύαρχον τὸν Πέτρον Μοτσενῖγον εἰς διαδοχὴν τοῦ Νικολάου Κανάλη, εἰς τὴν νωθρότητα τοῦ ὁποίου ὠφείλετο ἡ πτῶσις τῆς Χαλκίδος. Συγκεντρώσας ἐν Μεθώνῃ τὸν ἐνετικὸν στόλον ὁ νέος ναύαρχος, ἐνεκαρδίωσε τοὺς Πελοποννησίους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς μεγάλης νήσου, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Τούρκους διὰ λεηλασίας. Ὅθεν συναθροίσας ἐκ διαφόρων ἑλληνικῶν φρουρίων Στρατιώτας ἐπεβίβασεν ἀνὰ δέκα ἐφ' ἑκάστης γαλέρας. Ὁ Σπανδουγῖνος ἀριθμεῖ εἰς πλέον τῶν ἑκατὸν τὰς ἐνετικὰς γαλέρας, ἑπομένως πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπὶ τοῦ στόλου ἀποβάντων στρατιωτῶν εἰς χιλίους τοὐλάχιστον [1]). Τὰς λεπτομερείας τοῦ Στρατιωτικοῦ κούρσου ἐξέθηκεν ἀνὴρ αὐτόπτης, ὁ ἐκ Τραγουρίου τῆς Δαλματίας Κοριολάνος Κιππικός, ὑποκόμης μιᾶς τῶν γαλερῶν τοῦ ὑπὸ τὸν Μοτσενῖγον στόλου. Τοὺς ἡμετέρους Στρατιώτας χαρακτηρίζει οὕτως ὁ μὴ συμπαθῶν πρὸς τούτους Ἰλλυριὸς συναθλητής: «εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἐν Πελοποννήσῳ κατεχομένας χώρας φρουροῦσι πολλοὶ Ἀλβανοὶ ἱππεῖς, φέροντες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Στρατιῶται, ἄνδρες μεγάθυμοι καὶ ἱκανοὶ πρὸς πᾶσαν ἀνδρείαν ἐπιχείρησιν. Οὗτοι δι' αἰφνιδίων ἐπιδρομῶν τοσοῦτον ἔφθειραν τὴν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Πελοπόννησον, ὥστε μετεποίησαν τὸ μέρος τοῦτο εἰς ἀληθῆ ἐρημίαν· φύσει οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀγαπῶσι τὴν ἁρπαγήν, καὶ διαπρέπουσι μᾶλλον εἰς τὰ κοῦρσα, παρὰ εἰς τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας. Φέρουσιν ἀσπίδα, σπάθην καὶ λόγχην, ὀλίγοι θωράκιον, καὶ οἱ πλεῖστοι βαμβάκινον θώρακα δι' οὗ ὑπερασπίζονται κατὰ τῶν ἐχθρικῶν κτυπημάτων. Ἀνδρειότεροι πάντων εἶνε οἱ ἐν Ναυπλίῳ, πόλει κειμένῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων» [1]).

Τὸ διοργανισθὲν κοῦρσον εἶχε καθαρὸν φυλετικὸν καὶ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, διὸ βλέπομεν τοὺς ἐπιδρομεῖς ἀπέχοντας πάσης λεηλασίας τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἑλληνικῶν νήσων, ὡς κατοικουμένων ὑπὸ μόνων χριστιανῶν. Καταπλεύσας εἰς Λέσβον ὁ στόλος ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰολίδος. Ἀφοῦ ἔθυσαν καὶ ἀπώλεσαν τὰ τουρκικὰ χωρία, ἐνῷ ὡδήγουν τὴν λείαν εἰς τὸν στόλον περιεκυκλώθησαν ὑπὸ Τούρκων, δραμόντων εἰς ἀνάκτησιν τῶν ἀποκομιζομένων πραγμάτων· κατακόψαντες τούτους οἱ Στρατιῶται ἐπαρουσίασαν τὰς κεφαλάς των εἰς τὸν ναύαρχον, ὅστις τοῖς ἐπλήρωσεν ἓν δουκάτον δι' ἑκάστην κεφαλήν. Ὁ Μοτσενῖγος ὀνομάσας τρεῖς τῶν ὑποκομήτων τῶν γαλερῶν καμερλέγγους ἀνέθετο τούτοις τὴν δικαίαν διανομὴν τῆς λείας. Οἱ Ἑνετοὶ οὗτοι καμερλέγγοι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς κριτὰς τοῦ στρατοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Εἴπομεν προηγουμένως ὅτι αἱ ἐν Ναυπάκτῳ ἀρχαὶ ἐλάμβανον τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς λείας, τὸ αὐτὸ δ' ἔθιμον πιθανῶς ἐπεκράτει καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Στρατιώταις, διότι βλέπομεν τοὺς καμερλέγγους παραχωροῦντας ἀμέσως τὸ δέκατον τῆς Αἰολικῆς λείας εἰς τὸν ναύαρχον. Ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι ἐπωλήθησαν ἐν δημοπρασίᾳ παρὰ τῶν κριτῶν, τὰ δ' ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθέντα χρήματα διενεμήθησαν εἰς τρεῖς δόσεις· καὶ ἕκαστος μὲν Στρατιώτης αἰχμαλωτίσας ἕνα ἐχθρὸν ἔλαβε τρία δουκάτα, ἑτέραν μερίδα ἔλαβον οἱ ὑποκόμητες τῶν γαλερῶν εἰς ἀποζημίωσιν τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας χορηγηθέντων ἵππων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα διενεμήθησαν εἰς τὰς γαλέρας. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης μερίδος ἔλαβον οἱ προνοηταὶ τὸ διπλοῦν, οἱ ὑποκόμητες τὸ τρίτον, καὶ τὰ ἀπομείναντα οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ γαλεῶται.

Μετὰ τοῦτο ὁ στόλος ὡδήγησε καὶ ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὰ παράλια τῆς Καρίας, ἐξ ἧς ἐπίσης ἔλαβον πλουσίαν λείαν εἰς πράγματα καὶ αἰχμαλώτους. Πρὸς διανομὴν ταύτης ὁ στόλος κατέπλευσεν εἰς Δῆλον, ἔρημον κατοίκων, πλὴν διασώζουσαν πολλὰς ἀρχαιότητας ἐν αἷς

[1]) «Più di cento trireme armate e molti altri navigli grossi.» Commentarii, σ. 3 ἔκδ. Λούκας, σελ. 51.

[1]) Delle guerre de' Veneziani in Asia.

[illegible] Ὁ Μοτσενίγος [illegible] κατὰ τῶν [illegible] Τοὺς Τούρκους [illegible] οἱ Ἕλληνες [illegible] εἰς φυγήν [illegible] κεφαλαὶ [illegible] ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν [illegible] Μετὰ ταῦτα [illegible] Μανουήλ. Ὁ στόλος [illegible] Ἐπειδὴ [illegible] Μοτσενίγον [illegible] Ἀ-[illegible] Ὁ δὲ στόλος [illegible] Σάμον [illegible] Ἐπειδὴ ἀπέβησαν οἱ Στρατιῶται [illegible] Οἱ δὲ ναύαρχοι ἀπεφάσισαν νὰ πολιορκήσουν τὴν Ἀττάλειαν τῆς Παμφυλίας, μίαν τῶν τότε πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς ἀκτῆς, μέγα ἐμπορεῖον τῶν Σύρων καὶ Αἰγυπτίων, καὶ λιμένα θεωρούμενον ἀσφαλέστατον ἕνεκα τῆς περικλειούσης αὐτὸν μεγάλης ἁλύσεως. Πρῶτοι οἱ Στρατιῶται ἀποβάντες εἰς τὴν [illegible] Ἐνῷ δὲ οἱ [illegible] Στρατιώτης Πέτρος Φουσκάς (uomo valoroso e tra primi cavalieri di gran nome) [illegible] κατὰ τοῦ Βαλαβάνου [illegible] Μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀρχηγοῦ των οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, οἱ δὲ Στρατιῶται καταδιώξαντες τούτους ἐφόνευσαν καὶ ᾐχμαλώτισαν πολλούς. Διακόσιαι δεκαπέντε κεφαλαὶ ἐκομίσθησαν εἰς τοὺς ναυάρχους, πλῆθος δὲ αἰχμαλώτων καὶ πολυτιμοτάτη λεία ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὸν στόλον, ὅστις πλεύσας εἰς Ἑρμιόνην διένειμε τὰ λάφυρα κατὰ τὴν διαγραφεῖσαν τάξιν. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας οἱ Στρατιῶται ἀπέβησαν εἰς τὰς Κλαζομενάς, καὶ ἀφοῦ ἐλεηλατήθη ὁ τόπος, ἕνεκα τοῦ πλησιάζοντος χειμῶνος ὁ στόλος κατάφορτος ἐκ λείας ἐπανῆλθεν εἰς Μεθώνην. Ἐνταῦθα ἐπεχαιρέτισε τὸν Μοτσενῖγον ὁ παπικὸς ναύαρχος ἐπιλέγων «εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅταν διηγηθῶ εἰς τὸν Ποντίφηκα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τὰ ἔνδοξα ταῦτα ἀνδραγαθήματα, ἅπαντες θὰ ἐκπλαγῶσι καὶ θὰ μείνωσιν ἔνεοι».

Ἐν τῷ κούρσῳ τοῦ ἑπομένου ἔτους (1473) οἱ Στρατιῶται ὑπὸ τὸν Πέτρον Βουζίκην λεηλατοῦσι τὴν Μάκρην καὶ τὸν Φύσκον τῆς Λυκίας, καὶ φονεύουσι πολλοὺς Τούρκους. Ἰδίᾳ μνημονεύεται ὁ Βουζίκης διαπεράσας διὰ τοῦ δόρατος τὸν Ἀγάσμπεην σούμπασην τῆς Μάκρης. Ἡ τοῦ ἑπομένου ἔτους ἐκστρατεία περιωρίσθη εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Κύπρου, ἐν ᾗ μεγάλη ἀνεκαλύφθη συνωμοσία κατὰ τῆς βασιλίσσης Αἰκατερί-

νης, καὶ εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Σκόδρας· πολλοὶ Στρατιῶται ἔμειναν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Δυρραχίου, ἕτεροι δὲ ἡρωϊκῶς ἔπεσαν ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Σκόδρας.

Τὸ ἱππικὸν τοῦτο κοῦρσον, ἡ *ἀλαβάνδα* ὡς λέγουσιν ἔτι οἱ Ἀκαρνᾶνες διατηρήσαντες τὴν παλαιτάτην λέξιν τῶν Καρῶν [1]), ἐνδιαφέρει εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. Εἴδομεν ὅτι ὁ διοργανισμὸς τῶν καμερλέγγων καὶ ἡ ἐπὶ τῆς λείας δεκάτη τοῦ ἀρχηγοῦ ἀναπολοῦσι παλαιὰ ἔθιμα ἐπικρατοῦντα ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ καὶ παρὰ τοῖς Στρατιώταις [2]). Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀναφέρεται καὶ ἕτερον περιεργότατον νόμιμον, ἀποδεικνύον ὅτι τὰ παλαίτατα ἀκριτικὰ ἔθιμα μένουσιν ἀμετάβλητα ὑπὲρ τὴν χιλιετηρίδα. Ὁ Κιππικὸς γράφει, ὅτι ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς διανομῆς τῆς λείας «ὁ Μοτσενῖγος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Στρατιώτας τὴν πληρωμὴν ἑκάστης παρουσιαζομένης αὐτῷ ἐχθρικῆς κεφαλῆς ἀνθ' ἑνὸς χρυσοῦ δουκάτου· τὸ δ' ἔθιμον τοῦτο διὰ παντὸς ἐπεκράτησεν». Ὁ ἱστορικὸς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ μισθοφόρων Ercole Riccotti κακίζει τὴν Δημοκρατίαν ὡς ὑποθάλψασαν τὸ ἀντιχριστιανικὸν ὅλως καὶ βάρβαρον σύστημα τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἐπὶ ἑκάστης ἐχθρικῆς κεφαλῆς. Ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν πταίει ἡ Ἑνετία, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Στρατιῶται, οἱ προβάλλοντες τὴν τοιαύτην ἀμοιβὴν ὡς πρώτιστον ὅρον τῆς ὑπηρεσίας των, secondo la loro usanza. Αἱ usanze αὗται, ἢ νόμιμα ἦσαν τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ σεβαστά, ὥστε πολλάκις ὁ Στρατιώτης προτιμᾷ νὰ φονεύσῃ τοὺς ἀδελφούς του, ἢ νὰ καταπατήσῃ τὰς παλαιὰς συνηθείας. Εἴδομεν ὅτι ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς λείας εἶχεν ὁρισθῆ καὶ ἡ δημοπρασία τῶν αἰχμαλώτων· ἐν ἔτει 1482 ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Ἀπουλίας, γράφει ὁ Μαλιπιέρος, σῶμα Στρατιωτῶν ἀπελύτρωσε τοὺς αἰχμαλώτους του ἐπὶ πληρωμῇ ἐπιεικῶν λύτρων. Τοῦτο μαθόντες οἱ ἄλλοι Στρατιῶται ἀπεφάσισαν νὰ τιμωρήσωσι παραδειγματικῶς τοὺς ἀθετήσαντας τὸ παλαιὸν νόμιμον, καὶ ἐπιτεθέντες κατέσφαξαν τοὺς ἐν λόγῳ συναδέλφους [3]).

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἑνετία, ὡς χριστιανικὸν κράτος ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ τὴν κατάργησιν τοῦ βαρβάρου ἐθίμου τῆς προσαγωγῆς τῶν ἐχθρικῶν κεφαλῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶνε ζήτημα ἂν οἱ Στρατιῶται θὰ συνήνουν νὰ λησμονήσωσιν ἔθιμον νομιμοποιηθὲν αὐτοῖς ὑπ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ δὲν φαίνεται ἐπικρατοῦν τὸ ἄγριον τοῦτο νόμιμον. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα βλέπομεν τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα ὁρίζοντα τὸ χρυσοῦν νόμισμα οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ ἀποτέμνοντος ἐχθρικὴν κεφαλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ σώζοντος τὸν ἐν μάχῃ κινδυνεύοντα συνάδελφον. Ὁ Γρηγορᾶς σημειοῖ ὅτι πλὴν τῶν Βυζαντινῶν καὶ οἱ Θεσσαλοί, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι δὲν ἐβεβήλουν τοὺς νεκροὺς τῶν ἐχθρῶν [1]). Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι τὰ ἔθνη ταῦτα θρησκευτικῶς ἐξεπλήρουν «τὸν ἀκήρατον νόμον», τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι τὰ χρονικὰ τῆς Τραπεζοῦντος μνημονεύουσι πλὴν τῶν Στρατιωτῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας ἀποκόπτοντας ἐχθρικὰς κεφαλὰς καὶ ἀποστέλλοντας εἰς τὸ παλάτιον τὰ αἱμοσταγῆ ταῦτα τρόπαια [2]). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γρηγορᾶς ὁρίζει τὴν Θεσσαλίαν ὡς ὅριον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἀκηράτου νόμου, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐλαφρῶς ἐπηρεασθέντες Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ Στρατιῶται διετήρησαν τὸ ἐθνικὸν νόμιμον τῆς κεφαλοτομίας τοῦ ἐχθροῦ, ἀφοῦ μάλιστα βλέπομεν τοὺς μὲν Ἀλβανοὺς μέχρι σήμερον διατηροῦντας τὸ ἔθιμον τοῦτο, τοὺς δὲ Μανειάτας μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κρεμῶντας ἐπὶ τῶν πύργων των τὰ ἐχθρικὰ κρανία, καὶ τοὺς ἁρματωλοὺς καὶ κλέφτας περὶ πολλοῦ ποιουμένους τὴν ἀποκοπὴν τουρκικῆς κεφαλῆς. Ὁ προμνημονευθεὶς Ἀρμουρόπουλος ὁρκίζεται *νὰ γεμίσῃ ἀπὸ κεφάλια τὰ στενορρύμια τῆς Συρίας*. Εἶνε γνωστὸν ὁποίαν ἱερὰν σημασίαν εἶχε παρὰ τοῖς ἁρματωλοῖς ἡ κεφαλή, εἰς διεκδίκησιν τῆς ὁποίας πολλάκις συνεκροτεῖτο ἡ φονικωτέρα τῶν μαχῶν, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου «Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγένετο πολλός», καὶ περὶ τὸν ἐν Πλαταιαῖς πεσόντα Μασίστιον «μάχη ὀξέα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται», ὡς γράφει ὁ ἱστορικός. Ὁ ἐν ἔτει 1322 περιηγηθεὶς τὴν Ἀνατολὴν Ἄγγλος Σιμεώνης μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι μόνοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀλβανοὶ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὸν καλλωπισμὸν τῆς κεφαλῆς, φοροῦντες μικροὺς λευκοὺς σκούφους πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐπικλινεῖς καὶ πρὸς τὰ ὄπισθεν ὀρθίους, ἵνα οὕτω κάλλιον φαίνεται

[1]) «Ἀλάβανδα... ὅ ἐστι κατὰ τὴν Καρῶν φωνὴν Ἱππόνικος· ἄλα γὰρ τὸν ἵππον, βάνδα δὲ τὴν νίκην καλοῦσιν· ἔνθεν δὲ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις βάνδον τὴν νίκην φασίν». Στέφ. Βυζάντ. λ. Ἀλάβανδα· ἡ φράσις τῶν σημερινῶν Ἀκαρνάνων «'ς τὸν καιρὸν τῆς ἀλαμπάνδας» ἀντιστοιχεῖ «'ς τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου κούρσου», ὡς οἱ ἴδιοι λέγουσιν.

[2]) Ὁ τοιοῦτος ὀργανισμὸς τῆς διανομῆς τῆς λείας φαίνεται παλαιός, διότι ὁ Ἡρόδοτος γράφει ὅτι οἱ ἐν Πλαταιαῖς νικηταὶ «συμφορήσαντες τὰ χρήματα καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖς θεῷ... τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔλαβον ἕκαστος τῶν ἄξιοι ἦσαν... Παυσανίᾳ δὲ πάντα δέκα ἐξῃρέθη τε καὶ ἐδόθη».

[3]) Annali Veneti, σελ. 264.

[1]) «Νόμος γὰρ οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ κατιὼν εἰς τοὺς ἀπογόνους ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις καὶ Θετταλοῖς, ἀλλὰ καὶ Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλοῖς καὶ Βουλγάροις, διὰ τὴν τῆς πίστεως ταὐτότητα, τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα». Γρηγορᾶς Δ', 7. Τὸ παρὰ Γρηγορᾷ ἀνδραποδίζεσθαι δὲν κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ αἰχμαλωτίζειν, διότι αἰχμαλώτους ἐλάμβανον ἅπαντες οἱ καταγραφόμενοι, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ λυμαίνεσθαι.

[2]) «Καὶ κροτήσας πόλεμον νικᾷ κατὰ κράτος ὁ βασιλεὺς καὶ διώκει αὐτούς, στείλας καὶ κεφαλὰς Ἀγαρηνικὰς ἐνταῦθα, καὶ τὴν τούτων σημαίαν.» Πανάρετος, σελ. 368.

ἡ εἰς πλοκάμους κυματίζουσα μακρὰ κόμη των, quia in crinium longitudine et pulchritudine summe gloriantur. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ πρὸς θανάσιμον μάχην παρασκευαζόμενος πολεμιστὴς ἐκαλλώπιζε τὴν κεφαλήν· «ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται», λέγει ὁ Δημάρατος πρὸς τὸν Ξέρξην ἑρμηνεύων τὸ κτένισμα τῶν ἐν Θερμοπύλαις. Τὰ τραγούδιά μας ἐξηγοῦσιν ὁποίαν μεγάλην ἰδέαν εἶχον οἱ ἁρματωλοὶ περὶ τῆς κεφαλῆς. Ἑτοιμοθάνατος ὁ γηραιὸς Πάλλας παραγγέλλει εἰς τὰ παλληκάριά του νὰ ἀποκόψωσι τὴν κεφαλήν του καὶ παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἀετοὺς «διὰ νὰ τὴν βάλλουν ταμποῦρι εἰς τὴν φωλειάν των»:

Κι' ἂν κατεβοῦν οἱ ἄπιστοι 'ς τὰ χώματα τοῦ Πάλλα,
νὰ πάρουν νὰ τὴ ῥίξουνε ἀνάμεσα 'ς τὰ ἀσκέρια,
γιὰ νὰ τὴν 'δοῦν οἱ ἄπιστοι καὶ πίσω νὰ γυρίσουν [1].

Ἐρίζων πρὸς τὴν κονιαροπατημένην Ὄσσαν ὁ γέρο-Ὄλυμπος καυχᾶται ὅτι ἔχει εἰς τὴν ὑψηλοτέραν του κορυφὴν ἀετὸν κρατοῦντα εἰς τοὺς ὄνυχάς του κεφαλὴν ἀνδριωμένου. Ὁ πρὸς τὸν Χάρον μονομαχῶν πολεμιστὴς μένει ἀνίκητος ἐνόσῳ ὁ φοβερὸς ἀντίπαλος δὲν ἐπιβάλλει χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὡς ὁ πασᾶς ἐπιδεικνύει εἰς ἀτίμωσιν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁρματωλοῦ, οὕτω καὶ ὁ Ξέρξης ἀτιμάζει τὸν ἐν Θερμοπύλαις νεκρὸν βασιλέα ἀποκόπτων τὴν κεφαλήν του. Ὅθεν κατὰ τὰς δοξασίας τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων ἡ κεφαλὴ εἶνε τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς ἀνδρείας.

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Πέρσαι οὕτως ἀτιμάζουσι τοὺς πεσόντας, ἡ ἀποκοπὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔργον *ἀνοσιώτατον*, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἐξιστορῶν ὅτι μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην ὁ Αἰγινήτης Λάμπων προέτρεψε τὸν Παυσανίαν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ὑπὸ τῶν Περσῶν καρατομηθέντα νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου. Ὁ Παυσανίας μετὰ βδελυγμίας ἀπέρριψε πρότασιν «ἣ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ἢ Ἕλλησι». Τὸ ἔθιμον τῆς ἀποκοπῆς τῆς κεφαλῆς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς Σκύθαις καὶ τοῖς Θρᾳξί· μία μοῖρα τῶν τελευταίων τούτων οἰκοῦσα ἐν τῷ Πόντῳ ἐπονομάζονται διὰ τοῦτο Σαραπάραι, ἤτοι Κεφαλοτόμοι, ὡς ἑρμηνεύει τὸ ὄνομα ὁ Στράβων, προσθέτων ὅτι οὗτοι ἦσαν «ἀπειθεῖς ὀρεινοί, περισκυθισταὶ καὶ ἀποκεφαλισταί». Ἀλλὰ καὶ ἕτερος ἐν τῷ Πόντῳ οἰκῶν λαός, οἱ Χάλυβες *ἀπέτεμνον τὰς κεφαλάς*, ὡς γράφει ὁ καλῶς τούτους γνωρίσας Ξενοφῶν. Βεβαίως παρὰ τῶν Ποντικῶν τούτων λαῶν παρέλαβον καὶ διετήρησαν οἱ αὐτοκράτορες τὸ ἀντιχριστιανικὸν τοῦτο ἔθιμον. Ἀλλὰ πόθεν τὸ παρέλαβον οἱ Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ Στρατιῶται οἱ ἀποκαλοῦντες τοῦτο nostra usanza; Δὲν θέλω νὰ θίξω ζήτημα τόσον ἀκανθῶδες, οἷον τὸ τῆς σχέσεως τῶν Ἀλβανῶν πρὸς τοὺς Πελασγούς, ἐν τούτοις εἶνε περίεργον ὅτι ἐνῷ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποβάλλεται τὸ ἔθιμον ὡς ἀνοσιώτατον, οἱ Τυρρηνοὶ ἐγνώριζον αὐτό, ὡς δηλοῦται ἐξ ἀναγλύφων εἰκονιζόντων πολεμιστὰς κρατοῦντας ἀποκομμένας κεφαλάς [1]). Ἀνατρέχων ὅμως εἰς νεωτέρους χρόνους εὑρίσκω τὸ ἔθιμον νομιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς ὅρους ὑφ' οὓς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Στρατιώταις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ περὶ τὸν Πόντον χῶραι ἀπετέλεσαν ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ λεγόμενον Ποντικὸν λίμιτον, ἢ ἀκριτικὸν θέμα ὡς ἔλεγον ὕστερον οἱ Βυζαντινοί. Οἱ ἐν Πόντῳ ἀκρῖται ἔχουσι στενωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως τὴν Μάνην, ἔνθα καὶ ἀποικία, οἱ λεγόμενοι Στεφανόπουλοι, ἐγκατέστη. «Ἐν γένει, γράφει ὁ κ. Ἰωαννίδης, οἱ ἐν Πόντῳ ἔχουσιν ὁμοιότητα εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα εἴτε ποιμενικά, εἴτε γεωργικὰ καὶ λοιπά, μετὰ τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι» [2]). Ἕκαστος γινώσκει ὅτι τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τῶν ἐν Πόντῳ Ἑλλήνων εἶνε αὐτὰ τὰ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ᾀδόμενα. Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἡμετέρων χωρικῶν πολὺ ὁμοιάζει πρὸς τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος περιγραφομένους χιτωνίσκους τῶν Μοσσυνοίκων «ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου», τὸ δὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» εἰκονιζομένου πρώτου Στρατιώτου ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ μνημονευόμενα «κράνη τιαροειδῆ» τοῦ Ποντικοῦ τούτου λαοῦ. Ἀλλ' ἀφίνοντες τὰς πρὸς τὸ Ποντικὸν λίμιτον σχέσεις τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ἐπικρατήσαντος Στρατιωτικοῦ νομίμου. Εἴπομεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος πρῶτος διωργάνισε τὰ λίμιτα, θέσας τὰς βάσεις τοῦ μεσαιωνικοῦ τιμαριωτισμοῦ· ἀλλ' οὔτε πάντα τὰ λίμιτα διὰ μιᾶς ἱδρύθησαν, οὔτε ἡ διέπουσα ταῦτα ἔγγραφος ἢ ἄγραφος παράδοσις ἐνομιμοποιήθη ἐπὶ ἑνὸς βασιλέως. Ἡμίσειαν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἑκατονταετηρίδα ὁ αὐτοκράτωρ Πρόβος διοργανίζει τὸ Ἰσαυρικὸν λίμιτον κατὰ τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐπικρατήσαντα τύπον τῶν ἀκριτικῶν κλεισουρῶν· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς αὐτοκράτορος νομιμοποιεῖται ἡ διὰ πᾶσαν ἐχθρικὴν κεφαλὴν χρηματικὴ ἀμοιβή, ἀπαραλλάκτως ὡς ἰσχύει καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Στρατιώταις, διότι ὡς ὁ Μοτσενῖγος καὶ οἱ ἄλλοι δοῦκες ὑπόσχονται τὴν πληρωμὴν ἑκάστης κεφαλῆς ἀνθ' ἑνὸς χρυσοῦ δουκάτου, οὕτω καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Πρόβος ἱδρύσας νέον ἐν Γερμανίᾳ λίμιτον πληρόνει εἰς τοὺς λιμιταναίους ἐν χρυσοῦν

[1]) Χασιώτου, συλλογὴ δημ. ᾀσμάτων, σελ. 207.

[1]) Micali, atlas ἀριθ. 29, 30.

[2]) Σάββα Ἰωαννίδου, ἱστορία Τραπεζοῦντος, σελ. 177.

νόμισμα δι' ἑκάστην Γερμανικὴν κεφαλήν, ὡς γράφει ὁ Φλάβιος Βοπῖσκος· «εἰς τοὺς ἱδρυθέντας πέραν τοῦ Ρήνου πρὸς φρούρησιν τοῦ τόπου παρεχώρησε γαίας, σιτοβολῶνας, οἴκους καὶ ζωοτροφίας· οὗτοι δὲν ἔπαυσαν μαχόμενοι, καὶ φέροντες κεφαλὰς τῶν βαρβάρων, δι' ἑκάστην τῶν ὁποίων ἐλάμβανον ἓν χρυσοῦν νόμισμα». [1])

Σημειωτέον ὅτι τὸ ἄνω ἔθιμον ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς γαλεώταις Ἕλλησιν, οἵτινες λαμβάνουσι τὸ δουκάτον ἐφ' ἑκάστης τουρκικῆς κεφαλῆς. [2])

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΔ'

Ὁ μαρκήσιος, μαθὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὰ συμφωνηθέντα, ὑπεβλήθη εἰς αὐτὰ μετ' εὐγνωμοσύνης. Ἦτο λίαν ἀδύνατος, ὡς ἂν διετέλει ἔτι ἐν ἀναρρώσει ἀπὸ τῆς ὀξείας ἐκείνης κρίσεως, ἥτις δὲν εἶχε μὲν ἐξαντλήσει αὐτόν, ἀλλὰ τὸν εἶχε καταβάλει ὅσον μακρά τις ἀσθένεια. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πολεμήσῃ τὸν ἔρωτά του, ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ εἶχε παραλύσει, μὴ αἰσθανόμενος δὲ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του τοὺς κλύδωνας καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ πάθους, παρεδίδετο ἡδέως εἰς τὴν τρυφερὰν θεραπείαν καὶ περιποίησιν ὧν ἦτο ἀντικείμενον. Ὁ δοὺξ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ μέλλοντος.

— Εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶσαι, τῷ ἔλεγε, δὲν δύνασαι νὰ ἀποφασίσῃς τίποτε. Ἡ κρίσις σου δὲν εἶνε ἐλευθέρα· χωρὶς σωματικὴν ὑγείαν δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ὀξυδέρκεια. Ἄφησε νὰ σὲ θεραπεύσωμεν, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ὅταν θεραπευθῇς, θ' ἀνακτήσῃς ὅλην τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, διὰ νὰ καταβάλῃς καὶ τὸ πάθος σου καὶ τοὺς δισταγμούς σου. Ἀλλ' ἕως τότε δὲν βλέπω λόγον νὰ τυραννῇς τὴν συνείδησίν σου, ἀφοῦ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ δὲν ὑποπτεύει τίποτε, καὶ δὲν κάμνει τέλος πάντων ἄλλο παρ' ὅ,τι καὶ μία ἀδελφὴ θὰ ἔκαμνε.

Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος κατηύνασε τὴν ταραχὴν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐγερθεὶς δὲ μετέβη πρὸς τὴν μητέρα του, ἣν ἔπεισεν ὅτι ἐλαφρά τις ἀδιαθεσία ἦτο αἰτία τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μορφῆς του. Ζητήσας δὲ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ ἐμφανισθῇ πλέον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατώρθωσεν ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κ. Δαργλάδ, ν' ἀπολαύσῃ πλήρους ἀναπαύσεως.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ δοὺξ καὶ ἡ Καρολίνα ἐφάνησαν διατελοῦντες ἐν συνεννοήσει καὶ ἀνταλλάσσοντες βλέμματα, ἅτινα εἶχον μὲν ἀληθῶς ἀντικείμενον τὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου, ἀλλὰ συνετέλεσαν ὅμως τὴν πλάνην τῆς Λεοντίας. Ἀνεχώρησεν οὕτω βεβαία περὶ τῆς ἰδέας ἣν εἶχε συλλαβεῖ, χωρὶς ὅμως νὰ εἴπῃ τι εἰς τὴν μαρκησίαν, δυνάμενον νὰ ἐνδείξῃ οἱανδήποτε αὐτῆς ἀνακάλυψιν.

Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ κ. Βιλλεμὲρ εἶχε θεραπευθῇ. Πᾶν σύμπτωμα ἀνευρυσμοῦ εἶχεν ἐκλείψει, καὶ μετὰ τὴν δίαιταν εἰς ἣν εἶχεν ὑποβληθῇ ἤρχισε μὲν ἐπανθοῦσα πάλιν ἡ ὑγεία του, ἐπανερχομένη δὲ ἡ ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἀποῦσα ἐσωτερική του γαλήνη. Οὐδεὶς ἀπὸ δεκαετίας εἶχε μεριμνήσει περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐνδελεχείας ἐκείνης, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς ἠρεμίας τοῦ ἤθους καὶ τοῦ ἀνεκφράστου γοήτρου δι' ὧν περιέβαλλεν αὐτὸν ἡ δεσποινὶς Σὰν-Ζενέ. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδέποτε εἶχε τύχει περιποιήσεως τοσοῦτον νοήμονος καὶ τρυφερᾶς· διότι ἡ μήτηρ του, ἐκτὸς ὅτι ἐστερεῖτο τὴν ἀναγκαίαν πρὸς τοῦτο φυσικὴν δύναμιν καὶ δραστηριότητα, εἶχε παράσχει εἰς αὐτὸν λίαν ἐξημμένην καὶ λίαν ἀνήσυχον θεραπείαν καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε κινδυνεύσει ἡ ζωή του. Βλέπουσα νῦν τὸν υἱὸν αὐτῆς συχνότερον παρ' αὐτῇ διατρίβοντα καὶ ἀμελέστερον περὶ τὴν ἐργασίαν, ὑπώπτευσεν ὑποτροπήν τινα τῆς παλαιᾶς νόσου· ἀλλ' ὅτε ἡ ὑποψία τῆς ἐπῆλθεν, ἡ κρίσις εἶχεν ἤδη παρέλθει· ἡ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Καρολίνας συμπεφωνημένη ἠρεμία, ἡ ἐντελὴς ἄγνοια τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ὀλιγάριθμοι ὄντες ἦσαν διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἠσχολημένοι, ἡ γαλήνη τοῦ Μαρκησίου, συνετέλεσαν πάντα εἰς ἐνθάρρυνσιν αὐτῆς, καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα παρετήρησε μάλιστα ὅτι ὁ υἱός της ἀνελάμβανεν ἦθος νεότητος καὶ ὑγείας, ὅπερ πολλὴν τῇ ἐπροξένησε χαράν.

Εἰς τὴν Κ. Δαργλὰδ ἀπεκρύβη μετὰ προσοχῆς ἡ κατάστασις τοῦ μαρκησίου. Ὁ δοὺξ οὐδόλως παρῃτεῖτο τοῦ περὶ τοῦ γάμου του σχεδίου. Κρίνων δὲ τὴν Λεοντίαν ἐλαφρόνουν καὶ φλύαρον, δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ δι' αὐτῆς ὁ κόσμος, ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ ἀδελφοῦ του ἠδύνατο ἐν δεδομένῃ στιγμῇ νὰ γεννήσῃ φόβους σπουδαίους. Εἶχε δὲ ἀνακοινώσει τοῦτο καὶ εἰς τὴν Καρολίναν, ἥν, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁποῖον αὐτὸς τὸ ἐνόει, ἀφ' ἑνὸς μὲν παρεκίνει καὶ προδιέθετε βαθμηδὸν εἰς ἀμέριστον καὶ ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν, ὑπεμίμνησκε δ' ἀφ' ἑτέρου ἀδιακόπως ὅτι τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας ὅλης ἐξήρτητο ἐκ τοῦ περιφήμου ἐκείνου γάμου. Οὕτως ἡ Καρολίνα δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸ πρᾶγμα. Πιστεύ-

[1]) Historia Augusta, Probus 14.
[2]) Sanuto III, σελ. 991, 992.

ουσα δὲ εἰς τὴν χρηστότητα τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ συνείδησιν ἔχουσα τοῦ ἰδίου αὐτῆς καθήκοντος καὶ τῆς ἐντελοῦς ἀφιλοκερδείας τῆς καρδίας της, ἔβαινεν εὐθὺ πρὸς τὸ χεῖλος βαράθρου, ὅπου ἀνεπιστρεπτεὶ ἠδύνατο νὰ καταποθῇ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς μέλλον. Ὁ δὲ δούξ, ἀγαθὸς φύσει καὶ τὰς καλλίστας ἔχων διαθέσεις ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του, εἰργάζετο ἀπαθῶς εἰς ὄλεθρον πτωχῆς κόρης, ἥτις ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτῆς ἀξίας ἐδικαιοῦτο νὰ κατέχῃ τὸν κολοφῶνα τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς τιμῆς.

Πρὸς εὐτυχίαν τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ, ἡ συνείδησις τοῦ μαρκησίου ἐνύσταζεν ἴσως ἀλλὰ δὲν ἐκοιμᾶτο ὅμως ἐντελῶς. Ἄλλως δὲ τὸ πάθος αὐτοῦ τοσοῦτον μετεῖχεν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀληθοῦς στοργῆς, ὥστε ἐφάνη ἐξαλειφέμενον καὶ κατεστάλη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς θελήσεώς του. Οὕτω δὲ ὁ μαρκήσιος ἀπήτησε νὰ παρίσταται πάντοτε ὁ δοὺξ κατὰ τὰς συνεντεύξεις των, καὶ ὀλίγου δεῖν ἀπήλλαττεν ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ του τὴν Καρολίναν πάσης ἐπιτηρήσεως, ὑποσχόμενος αὐτῇ νὰ μὴ ἐπιληφθῇ πλέον ἐργασίας ἄνευ τῆς ἀδείας της. Ἦλθε μάλιστα στιγμή, καθ' ἣν τῇ ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἵνα τὴν παρακαλέσῃ νὰ παύσῃ ἀγρυπνοῦσα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Πολλάκις εἶχεν εὕρει αὐτὴν ἐκεῖ, φρουροῦσαν σιωπηλῶς ἀλλ' αὐστηρῶς τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά του, ἅτινα, ὡς ἔλεγε, διετέλουν ἐσφραγισμένα μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἐματαίωσε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς *ἀφροσύνης* αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ του, λέγων ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὴν Καρολίναν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ὑπόσχεσιν, ἣν εἰλικρινῶς μὲν βεβαίως ἔδωκεν ὁ Οὐρβανός, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ τηρήσῃ.

— Δὲν γνωρίζετε, τῇ εἶπε, πόσον ἀφηρημένος εἶνε. Ὁσάκις ἰδέα τις τὸν κατέχει, τὸν δεσπόζει ἐντελῶς καὶ τὸν κάμνει νὰ λησμονῇ οἱανδήποτε ὑπόσχεσιν. Εἰκοσάκις τὸν εὗρον νὰ σκαλεύῃ τὰ βιβλία του, ἐνῷ εἶχον ἐστραμμένα τὰ νῶτα, καὶ ὅταν τοῦ ἐφώναζα: «Αἴ, πάλιν λαθροχειρίας ἔχομεν!» ἐφαίνετο νὰ ἐξύπνα ἀπὸ κανὲν ὄνειρον καὶ μ' ἐκύτταζε μὲ ἀνέκφραστον ἔκπληξιν.

Ἡ Καρολίνα λοιπὸν δὲν παρητήθη τῆς ἐπιτηρήσεώς της. Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο ἐγγυτέρα μὲν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου ἢ εἰς τὸν θάλαμόν της, ἀλλ' ἦτο τοσοῦτον κεντρική, ὥστε ἡ ἐν αὐτῇ διαρκὴς παρουσία της, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φανῇ παράδοξος εἰς τοὺς ὑπηρέτας. Ἐφαίνετο δὲ ἐν αὐτῇ ὁτὲ μὲν μόνη ὁτὲ δὲ μετὰ τοῦ μαρκησίου ἢ τοῦ δουκὸς καὶ συχνότατα μετ' ἀμφοτέρων, καίτοι ὁ δοὺξ μυρίας εἶχε προφάσεις νὰ τὴν ἀφίνῃ μόνην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνας τὰς στιγμάς, αἱ ἀνοικταὶ πάντοτε θύραι, τὸ ἀνὰ χεῖρας τῆς Καρολίνας βιβλίον, ἥτις ἀνεγίνωσκεν ἀληθῶς μετ' ἐνδιαφέροντος, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, πολὺ ἰσχυρότερα πάσης σκευωρίας, ἀπέκλειον πᾶσαν πρόφασιν καὶ πᾶσαν ὄρεξιν κακολόγου ἑρμηνείας.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ Καρολίνα ἦτο λίαν εὐτυχής, καὶ βραδύτερον μάλιστα συχνάκις ἀνεπόλησε τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὡς τὴν γλυκυτέραν φάσιν τοῦ βίου της. Εἶχεν ὑποφέρει ἄλλοτε ἐκ τῆς ψυχρότητος τοῦ Οὐρβανοῦ, καὶ νῦν ἀνεύρισκεν αὐτὸν εὐμενέστερον καὶ οἰκειότερον ἢ ὅσον εἶχεν ἐλπίσει. Οὕτω δέ, ἅμα ὡς ἐξέλιπε πᾶσα περὶ τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἀνησυχία, ἐπῆλθε μεταξὺ αὐτῶν δεσμός, ὅστις διὰ τὴν Καρολίναν ἦτο ἀληθῶς ἀνέφελος εὐδαιμονία. Ὁ μαρκήσιος ἠρέσκετο μεγάλως ἀκούων αὐτὴν ἀναγινώσκουσαν, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ συνήνεσε νὰ βοηθῆται παρ' αὐτῆς κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Ἠρεύνα ἡ Καρολίνα δι' αὐτόν, ἐλάμβανε σημειώσεις, καὶ συνέτασσεν αὐτὰς κατὰ τὸ πνεῦμά του, ὅπερ θαυμασίως ἐμάντευεν. Ἁπλῶς εἰπεῖν τοσοῦτον εὐχαρίστους τῷ προσήνεγκεν ὑπηρεσίας καὶ τοσοῦτον ἀνεκούφισε τὸ ξηρὸν καὶ δυσάρεστον τῶν σπουδῶν του μέρος, ὥστε ἠδυνήθη ἐκεῖνος ν' ἀρχίσῃ πάλιν γράφων ἀκόπως καὶ ἀπόνως.

Ὁ μαρκήσιος εἶχε βεβαίως πολὺ μείζονα γραμματέως ἀνάγκην ἢ ἡ μήτηρ του. Ἀλλ' οὐδέποτε εἶχε κατορθώσει νὰ δεχθῇ μεσάζον πρόσωπον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν μελετῶν του. Νῦν ὅμως παρετήρησεν ὅτι ἡ Καρολίνα οὐ μόνον δὲν παρεπλάνα αὐτὸν εἰς ἰδέας ξένας τῶν ἰδεῶν του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον δὲν ἄφινε ν' ἀποπλανᾶται εἰς ἀνωφελεῖς ἐρεύνας. Εἶχε θαυμασίαν διαύγειαν κρίσεως, καὶ συγχρόνως ἀδιάπτωτον εἱρμὸν ἰδεῶν — ἀρετὴν ἣν σπανίως ἔχουσιν αἱ γυναῖκες. Ἠδύνατο δέ, χωρὶς νὰ κουρασθῇ μηδὲ νὰ βαρυνθῇ, ν' ἀσχοληθῇ ἐπὶ μακρὸν περὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Οὕτω δὲ ὁ μαρκήσιος ἀνεκάλυψεν ὅ,τι ἔμελλε νὰ διαθέσῃ διὰ παντὸς τὴν καρδίαν του: ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του διάνοιαν ὑπέροχον, οὐχὶ μὲν δημιουργὸν ἀλλ' ἐξόχως ἐρευνητικήν, καὶ τοιαύτην ἀκριβῶς ὕπαρξιν ὁποίας εἶχεν ἀνάγκην πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἰσορροπίαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ διανοίας.

Ὁ Κ. Βιλλεμέρ, — ἂς τὸ εἴπωμεν ἀπὸ τοῦδε, — ἦτο ἀνὴρ ὑγιεστάτου πνεύματος, ὅπερ ὅμως δὲν εἶχεν ἔτι ὑποστῇ καὶ προσεδόκα πάντοτε τὴν κρίσιν τῆς ἀναπτύξεως. Ἐκ τούτου ἔπασχεν αὐτὸς καὶ ἐβράδυνεν ἡ ἐργασία του. Ἐσκέπτετο καὶ ἔγραφε ταχέως· ἀλλ' ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ὡς φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου, παρενέβαλλε νέα πάντοτε προσκόματα εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ, ὡς ἱστοριογράφου. Περιεσπᾶτο ἀδιακόπως ὑπὸ δισταγμῶν, ὡς οἱ ἔχοντες εἰλικρινῆ μὲν ἀλλὰ νοσηρὰν τὴν εὐλάβειαν καὶ φανταζόμενοι πάντοτε ὅτι δὲν ἐξωμολόγησαν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν. Ἤθελεν, αὐτός, νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν κοινωνικὴν ἀλήθειαν, καὶ δὲν κατενόει ὅτι ἡ ἐπιστήμη τοῦ

ἀληθοῦς, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ πραγματικοῦ, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχετικὴ πρὸς τοὺς καιρούς. Δὲν ἐπείθετο περὶ τούτου. Ἤθελε νὰ ἐκθάψῃ τὴν ἀπόκρυφον καὶ βαθεῖαν ἔννοιαν τῶν μυστηρίων τοῦ παρελθόντος· ἐκπληττόμενος δὲ ὅτι εὕρισκε πολλάκις ἀντιφασκούσας τὰς πενιχρὰς αὐτῶν ἐνδείξεις, ὅσας κατώρθου νὰ ἐξονυχίσῃ, ἐπτοεῖτο, ἐδυσπίστει πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀξυδέρκειαν ἢ εὐθυκρισίαν, ἀνέστελλε τὴν κρίσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐργασίαν του, καὶ ἐπὶ ἑβδομάδας καὶ μῆνας ὅλους κατεβιβρώσκετο ὑπὸ ἀμφιβολίας φοβερᾶς καὶ ἀβεβαιότητος.

Ἡ Καρολίνα καίτοι δὲν ἐγνώριζε τὸ βιβλίον του, ὅπερ, ἡμίγραφον ἔτι, ἔκρυπτεν ἐκεῖνος μετὰ νοσηρᾶς δειλίας, ἐμάντευσεν ὅμως ταχέως τὸν λόγον τῆς ἀμηχανίας καὶ δυσφορίας του, συνομιλοῦσα μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκούουσα τὰς σκέψεις του, ὁσάκις τῷ ἀνεγίνωσκε. Ἐξ ἐμπνεύσεως ἀντέταξεν εἰς αὐτὸν ἁπλουστάτας τινὰς σκέψεις, ἀπὸ τοσοῦτον ὅμως εὐθείας γνώμης, ὥστε οὐδεμία ἦτο δυνατὴ ἀπάντησις. Οὐδόλως ἐτάραττεν αὐτὴν — εἶπε — μικρά τις κηλὶς ἐπὶ μεγάλης ὑπάρξεως ἢ μικρὰ φωτεινὴ ἀκτὶς λογικοῦ ἐν καιρῷ γενικῆς παραφροσύνης. Ἐνόμιζε τοὐναντίον, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῇ τις τὸ παρελθὸν ὡς θεωροῦμεν τὴν ζωγραφίαν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως ἣν ἀπαιτεῖ ἑκάστου ἡ ὅρασις, ὅπως συμπεριλαμβάνωμεν τὸ σύνολον καί, ὡς οἱ μεγάλοι ζωγράφοι γράφοντες τοὺς πίνακας αὐτῶν, δυνηθῶμεν νὰ θυσιάσωμεν τὰς ἀσημάντους λεπτομερείας, αἵτινες φθείρουσι πολλάκις ἐν τῇ πραγματικότητι τὴν ἁρμονίαν καὶ αὐτὴν τὴν λογικὴν τῆς φύσεως. Παρετήρησεν, ὅτι ἀνὰ πᾶν βῆμα βλέπει τις ἐπὶ τοῦ τοπείου ἀπιθάνους συμπτώσεις φωτὸς καὶ σκιῶν, καὶ ὅτι ὁ μὲν χυδαῖος ἐρωτᾷ συνήθως: «Πῶς θὰ τὸ ἀπεικονίσῃ αὐτὸ ὁ ζωγράφος;» ὁ δὲ ζωγράφος θ' ἀπήντα βεβαίως: «δὲν θὰ τὸ ἀπεικονίσῃ διόλου». Παρεδέχθη μέν, ὅτι ὁ ἱστοριογράφος ὑποχρεοῦται πολὺ πλέον τοῦ καλλιτέχνου εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων, ἀλλ ἠρνήθη ὅτι δύναται ἑκάτερος νὰ ἑρμηνευθῇ ἐκ διαφόρων ἀρχῶν. Τό τε παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, εἴτε ἀτομικοῦ εἴτε περιληπτικοῦ βίου, μόνον ἐκ τοῦ συνόλου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν εἶχον, κατ' αὐτήν, σημασίαν καὶ ἔννοιαν. Τὰ μικρὰ γεγονότα, αἱ διακυμάνσεις, αἱ παρεκτροπαὶ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μοιραῖα, καὶ νὰ καταλογίζωνται ἁπλῶς μεταξὺ τῶν τετελεσμένων γεγονότων. Ἵνα κατανοήσῃ τις μίαν ψυχήν, ἕνα λαόν, μίαν ἐποχήν, ἔπρεπεν,—ἐφρόνει ἡ Καρολίνα — νὰ ἴδῃ αὐτὰ φωτιζόμενα ὑπὸ τῶν γεγονότων ὡς τὴν πεδιάδα ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Τὰς ἰδέας ταύτας ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ μετὰ πολλῆς συστολῆς, καὶ ὡς ἀπορίας μᾶλλον, χωρὶς προκαταλήψεως καὶ σχεδὸν ἑτοίμη νὰ τὰς ἀνακαλέσῃ ἂν τυχὸν δὲν ἤρεσκον. Ἀλλ' ὁ Κ. Βελλεμὲρ κατεπλάγη ἐξ αὐτῶν, διότι συνησθάνθη ὅτι οἱ λόγοι της ἐμπεριεῖχον πεποίθησιν καὶ πίστιν ἐνδόμυχον, ἣν οὐδόλως θὰ μετέβαλλεν ἡ σιγή της. Ἐπολέμησεν ὅμως ὀλίγον, καὶ τῇ ὑπέβαλεν ἱκανὰ γεγονότα ἅτινα εἶχον περιαγάγει καὶ αὐτὸν εἰς ἀμηχανίαν.

Ἀλλ' ἐκείνη ἔκρινεν αὐτὰ δι' ὀλίγων λέξεων καὶ διὰ τῆς ὀρθῆς κρίσεως πνεύματος νέου καὶ καρδίας ἁγνῆς, ὁ δὲ μαρκήσιος ἀνέκραξε, θεωρῶν τὸν δοῦκα:

— Εὑρίσκει τὴν ἀλήθειαν διότι τὴν αἰσθάνεται, καὶ τοῦτο εἶνε ἀπαραίτητον διὰ νὰ βλέπῃ τις τὰ πράγματα ὀρθῶς. Οὐδέποτε τεταραγμένη συνείδησις οὐδὲ πνεῦμα διεστραμμένον θὰ ἐννοήσωσι τὴν ἱστορίαν.

— Διὰ τοῦτο δὲ ἴσως, παρετήρησεν ἐκείνη, δὲ πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία ἐξ ἀπομνημονευμάτων, διότι πάντα σχεδὸν εἶνε ἔργα τῶν συγχρόνων προλήψεων ἢ παθῶν. Εἶνε συρμὸς σήμερον ν' ἀναδιφῶνται ὅλ' αὐτὰ ἐπιμελῶς, καὶ νὰ συνάγωνται πανταχόθεν λεπτομέρειαι γεγονότων σχεδὸν ἀγνώστων, ἅτινα οὐδ' ἀξίζουσι νὰ γείνωσι γνωστά.

— Ἀληθῶς· ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ἐὰν ὁ ἱστορικός, ἀντὶ νὰ διατηρῇ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὰ μεγάλα λατρείαν του, παρασύρεται ἢ περισπᾶται ὑπὸ τῶν μικρῶν, ἡ ἀλήθεια κατακλύζεται ὑπὸ τῆς πραγματικότητος.

Τὰς διαλέξεις ταύτας, τὰς ἀτόπους ἴσως ἐν μυθιστορήματι, ἀναφέρομεν μόνον διότι εἶνε ἀναγκαῖαι, ἵνα κατανοηθῇ ἡ σοβαρότης καὶ ἡ κατ' ἐπιφάνειαν γαλήνη τῶν σχέσεων, αἵτινες συνέδεσαν ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ Σεβὰλ τὸν πολυΐστορα σοφὸν καὶ τὴν ταπεινὴν ἀναγνώστριαν, καίτοι ἐκ παντὸς τρόπου ἐμερίμνα ὁ δοὺξ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς θύματα τῆς νεότητος καὶ τοῦ ἔρωτος. Ὁ Μαρκήσιος συνησθάνθη, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν Καρολίναν, οὐ μόνον ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, ἐξ ὀνειροπολήσεως καὶ ἐκ τῆς ἐνδομύχου αὐτοῦ ἀνάγκης ν' ἀναγάγῃ εἰς ἰδεώδη περιωπὴν τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λογικοῦ ἔτι, ἐκ τῆς κρίσεως αὐτῆς καὶ τῆς βεβαιότητος ὅτι εὗρε τέλος τὸ ἰδεῶδες ἐκεῖνο. Οὕτω δὲ ἐσώθη ἡ Καρολίνα. Ἐπέβαλε τὸ σέβας τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς ἀξίας, καὶ ὁ μαρκήσιος δὲν ἐφοβήθη πλέον μὴ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

Ὁ δοὺξ ἐξεπλάγη μεγάλως τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου αὐτοῦ ἀποτελέσματος τῆς οἰκειότητός των. Ὁ ἀδελφός του εἶχε θεραπευθῇ, ἦτο εὐδαίμων, καὶ ἐφαίνετο νικήσας τὸν ἔρωτα δι' αὐτῶν καὶ μόνων τῶν δυνάμεων τοῦ ἔρωτος. Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἦτο εὐφυὴς καὶ ἐνόησεν. Κατελήφθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπὸ σπουδαίου πρὸς τὴν Καρολίναν σεβασμοῦ. Αἱ ἀναγνώσεις αὐτῆς ἤρχισαν νὰ τῷ ἐμπνέωσι ἐνδιαφέρον, καὶ βαθ-

μηδόν, ἀντὶ ν' ἀποκοιμᾶται ἀπὸ τῶν πρώτων σελίδων, ἠθέλησε ν' ἀναγινώσκῃ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ μεταδίδῃ τὰς ἐντυπώσεις του. Οὐδεμίαν μὲν αὐτὸς εἶχε πεποίθησιν, ἀλλὰ συνεκινεῖτο ὅμως καὶ παρεφέρετο ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἄλλων. Ὀλίγα σοβαρὰ πράγματα εἶχεν ἀναγνώσει κατὰ τὸν βίον του, ἀλλ' εἶχε θαυμασίως ταμιεύσει ἐν τῇ μνήμῃ του χρονολογίας καὶ κύρια ὀνόματα, καὶ εἰς τὸ ἀραιὸν αὐτῆς δίκτυον προσηρμόθησαν τὰ νήματα τῶν γνώσεων τοῦ ἀδελφοῦ του. Οὐδὲν ἄλλο ἦτο ξένον εἰς αὐτὸν ἢ μόνον ἡ λογικὴ καὶ βαθεῖα ἔννοια τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Καὶ εἶχε μὲν προλήψεις· ἀλλὰ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν νὰ τὰς κατασιγάζῃ, καὶ μία εὔγλωττος σελίς, εἴτε τοῦ Βοσσουέτου ἦτο εἴτε τοῦ Ῥουσώ, ἐνέπνεον εἰς αὐτὸν ἴσον ἐνθουσιασμόν.

Οὕτω δὲ ἠσθάνθη καὶ αὐτὸς εὐχαρίστησιν ἐκ τῶν διατριβῶν τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ ἀναστροφῆς, καὶ—τὸ κάλλιστον πάντων—ἔπαυσε θεωρῶν τὴν Καρολίναν ὡς γυναῖκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας κατενόησε τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἶχε μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς αἰσθανθῆ συγκίνησίν τινα πλησίον αὐτῆς, ἐπὶ τινας ἡμέρας, καὶ ἡ ἀλήθεια κατέλαβεν αὐτὸν ἐν ὥρᾳ πείσματος καὶ πυρετοῦ. Ἀλλ' ἀπέβαλε πάραυτα πάντα κακὸν διαλογισμόν, καὶ βλέπων ὅτι ὁ μαρκήσιος, μετὰ φοβερὸν παροξυσμὸν ζηλοτυπίας, ἀνέλαβε πάλιν πᾶσαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην του, ἐγνώρισε, πρῶτον τότε ἐπὶ ζωῆς του, ἀληθινὴν καὶ ἀγαθὴν φιλίαν πρὸς γυναῖκα.

Τὸν Ἰούλιον μῆνα ἔγραφεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὴν ἀδελφήν της:

«Μὴν ἀνησυχῇς. Πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπιτηρῶ πλέον τὸν ἀσθενῆ, διότι ὁ ἀσθενὴς ποτέ του δὲν ἦτο τόσον καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του. Ἀλλὰ διετήρησα πάντοτε τὴν συνήθειάν μου νὰ ἐξυπνῶ τὸ θέρος πρωΐ, κ' ἔχω πάντοτε τὴν πρωΐαν πολλὰς ὥρας ἐργασίας, ἀφοῦ μοῦ ἐπέτρεψε νὰ συνεργάζωμαι μαζῆ του. Κοιμᾶται τώρα πολὺ καλά, διότι ἀποσύρεται εἰς τὰς δέκα. Ἔχω δὲ κ' ἐγὼ τὴν ἄδειαν νὰ κάμνω τὸ ἴδιον. Ἔχω μάλιστα συχνότατα πολύτιμα ἐλευθερίας διαστήματα ἐντὸς τῆς ἡμέρας. Ἡ γειτονεία τῶν λουτρῶν τοῦ Ἐβὼ καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Βισὺ μᾶς φέρουν κόσμον καθ' ἣν ὥραν ἡ μαρκησία συνείθιζεν ἐν Παρισίοις νὰ μὴ δέχεται κανένα, τοῦτο δέ, μολονότι λέγει ὅτι τὴν κουράζει καὶ τὴν ταράττει, τὴν θέλγει ὅμως πραγματικῶς. Ἡ μεγάλη της ἀνταπόκρισις πάσχει ἐκ τούτου, ἀλλ' ἡ ἀνταπόκρισις αὐτὴ ἠλαττώθη αὐτομάτως μετὰ τὸ σχέδιον ἐκεῖνο περὶ τοῦ γάμου τοῦ Μαρκησίου. Τὸ σχέδιον αὐτὸ τοσοῦτον ἀπασχολεῖ τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ, ὥστε αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακοινώσῃ ἢ νὰ ὑπαινιχθῇ τὸ πρᾶγμα εἰς ὅλους της τοὺς καλοὺς φίλους. Ἔπειτα σκέπτεται, ἀναγνωρίζει ὅτι εἶνε ἀφροσύνη νὰ γίνεται τόσος περὶ αὐτοῦ λόγος, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷ τὴν ἐχεμυθίαν παρὰ τόσων ἀνθρώπων, καὶ ῥίπτομεν εἰς τὸ πῦρ τὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας μοῦ ὑπηγόρευσεν ἤδη. Διὰ τοῦτο μοῦ λέγει συχνάκις: «Καλλίτερα νὰ μὴ γράψωμεν. Προτιμῶ νὰ σιωπήσω, παρὰ νὰ μὴ κάμω λόγον περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον μ' ἐνδιαφέρει».

«Ὅταν ἔχῃ ἐπισκέψεις, μοῦ κάμνει νεῦμα ὅτι δύναμαι ν' ἀπέλθω εἰς ἐντάμωσιν τοῦ μαρκησίου, διότι γνωρίζει ἤδη ὅτι τοῦ κρατῶ σημειώσεις. Ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἡ ἀσθένειά του, δὲν ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ κρύψω τόσον ἁπλοῦν πρᾶγμα, καὶ ἡ μαρκησία μοῦ γνωρίζει χάριν, ὅτι ἀνακουφίζω τὸν υἱόν της κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Εἶνε πολὺ περίεργος νὰ μάθῃ τί εἶνε τὸ ἀπόκρυφον αὐτὸ σύγγραμμα. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ τῆς μαρτυρήσω τίποτε, ἀφοῦ κ' ἐγὼ ἡ ἰδία δὲν ἔχω τὴν ἐλαχίστην περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Γνωρίζω μόνον, ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας, καὶ εἰδικώτερον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ῥισελιέ. Ἀλλ' εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι προαισθάνομαι ἀπὸ τοῦδε μεγίστην διαφωνίαν μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ ἐπὶ πολλῶν σπουδαίων πραγμάτων.

«Μὴ μὲ λυπῆσαι, ὅτι ἀνέλαβον ἔργον διπλοῦν, καὶ ἀπέκτησα, ὡς λέγεις, δύο κυρίους ἀντὶ ἑνός. Τὸ πρὸς τὴν μαρκησίαν χρέος μου εἶνε ἱερὸν καὶ τὸ ἐκτελῶ μετὰ στοργῆς. Τὸ πρὸς τὸν μαρκήσιον εἶνε καθῆκον εὐχάριστον, καὶ τὸ ἐκπληρῶ μετὰ τοῦ σεβασμοῦ ἐκείνου περὶ οὗ συχνάκις σοῦ ὡμίλησα. Χαίρω πιστεύουσα ὅτι συνετέλεσα εἰς θεραπείαν του, ὅτι κατώρθωσα νὰ τὸν νοσοκομήσω χωρὶς νὰ τὸν φέρω εἰς ἀδημονίαν, καὶ νὰ τὸν πείσω σιγὰ σιγὰ ὅτι ἔπρεπε νὰ ζήσῃ, ὡς ὀφείλουσι νὰ ζῶσι πάντες διὰ νὰ ἦνε ὑγιεῖς. Μετεχειρίσθην δὲ ὡς ὅπλα μου αὐτὸ τὸ πρὸς τὴν ἐργασίαν πάθος του, καὶ τοῦ ἀπέδειξα ὅτι ἡ νόσος του ἠδύνατο νὰ ζημιώσῃ μεγάλως τὸ συγγραφικόν του τάλαντον, καὶ ὅτι δὲν ἐπίστευα εἰς τὴν διανοητικὴν διαύγειαν τοῦ πυρετοῦ. Δὲν φαντάζεσαι πόσον ἀγαθὸς ὑπῆρξε πρὸς ἐμέ, πῶς ἠνέχθη τὰς νουθεσίας καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ἐπιτιμήσεις τῆς κυρίας. ἀδελφῆς σου, πόσον μ' ηὐχαρίστησε διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐνδιαφέρον μου, καὶ πῶς ὑπετάχθη εἰς ὅλας μου τὰς παραγγελίας. Κατήντησε νὰ μὲ συμβουλεύεται ἐπὶ τραπέζης τί πρέπει νὰ φάγῃ, καὶ ὅταν περιπατοῦμεν, ἀφίνεται, ὡς παιδίον, νὰ τὸν ὁδηγῶμεν ἐγὼ καὶ ὁ δούξ. Εἶνε ὡραία ψυχή, σὲ βεβαιῶ, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτω νέας-ἀρετάς του. Τὸν εἶχα νομίσει κάπως ἰδιότροπον καὶ πολὺ ἐπίμονον. Ὁ ταλαίπωρος! Ἦσαν ὅλα ἀποτελέσματα τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸν κρίσεως. Τοὐναντίον ἔχει ἔκτακτον προσήνειαν καὶ ὁμαλότητα χαρακτῆρος, τὸ δὲ θέλγητρον τῆς ἀναστρο-

φῆς του δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ εἰμὴ μὲ τὸ κάλος τῶν ῥείθρων τῆς κοιλάδος μας, ἅτινα διαυγῆ πάντοτε καὶ ἄφθονα, ἔχουσι μὲν ὁμαλὸν καὶ ἰσχυρὸν τὸ ῥεῦμα των ἀλλ' οὐδέποτε ὀργίλον ἢ ἰδιότροπον. Ἂν δὲ ἐξηκολούθουν τὴν παρομοίωσιν, ἠδυνάμην νὰ εἰπῶ, ὅτι τὸ πνεῦμά του ἔχει ἐπίσης ὄχθας ἀνθηρὰς καὶ χλοερὰς ὀάσεις, ὅπου δύναταί τις νὰ σταθῇ καὶ νὰ ῥεμβάσῃ γοητευτικῶς, διότι ὁ μαρκήσιος εἶνε ποιητής,... καὶ ἐκπλήττομαι πάντοτε, ὅτι ὑπέταξε τὰς ὁρμὰς τῆς φαντασίας του εἰς τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορίας».

«Ἰσχυρίζεται δὲ ἄλλως ὅτι ἐγὼ ἔκαμα αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν, καὶ ὅτι ἀρχίζει νὰ τὸ παρατηρῇ καὶ αὐτός. Πρό τινων ἡμερῶν παρετηροῦμεν ἐντὸς χαράδρας, ἐγκαρσίας εἰς τὴν κοίτην τοῦ Σάρ, τὴν ὡραιότητα τῶν λειμώνων, τοὺς ὁποίους ἐπλήρουν αἶγες καὶ πρόβατα. Ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀποτόμου ταύτης φάραγγος ἐγείρονται ὑπεράνω τοῦ ὀροπεδίου ὀδοντωταί τινες βράχων κορυφαί, ἀποτελοῦσαι σχετικῶς πρὸς τὸ βαθύτερον ἔδαφος, ἱκανῶς ὑψηλὸν ὄρος, οὗτινος οἱ ὡραῖοι ἰότεφροι βράχοι ἀποκρύπτουσι τὴν πέραν ἐπίπεδον χώραν. Τοιουτοτρόπως δὲν βλέπει τις ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ μέρη τῶν ὀροπεδίων, καὶ δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι εὑρίσκεται εἰς γωνίαν τινὰ τῆς Ἑλβετίας. Αὐτὸ τοὐλάχιστον μοῦ λέγει ὁ Κ. Βιλλεμέρ, παρηγορῶν με διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ μαρκησία θέλει νὰ χαλινώσῃ τοὺς θαυμασμούς μου.— Μὴν ἀνησυχῆτε δι' αὐτό, μοῦ ἔλεγε, καὶ μὴ φαντάζεσθε ὅτι πρέπει τις νὰ εἶδε πολλὰ μεγάλα πράγματα διὰ νὰ ἔχῃ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ μεγαλείου. Τὸ μεγαλεῖον ὑπάρχει πανταχοῦ δι' ὅσους τὸ ἔχουν ἐντός των. Δὲν εἶνε δὲ τὸ αἴσθημά των αὐτὸ φαντασίας πλάνη, ἀλλ' ἀληθὴς ἀποκάλυψις τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ φύσει μεγαλείου, τὸ ὁποῖον εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκπεφρασμένον. Αἱ ἀμβλεῖαι αἰσθήσεις ἔχουσιν ἀνάγκην ἀποτόμου ἐκδηλώσεως τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγέθους τῶν πραγμάτων. Δι' αὐτὸ πολλοὶ ἄνθρωποι, μεταβαίνοντες εἰς Σκωτίαν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν περιγραφῶν τοῦ Οὐώλτερ Σκόττ, δὲν τὰς εὑρίσκουσι καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπερετίμησε τὴν χώραν του. Καὶ ὅμως αἱ εἰκόνες του ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, εἶμαι βέβαιος, καὶ ἂν σεῖς μεταβῆτε εἰς τὴν Σκωτίαν θὰ τὰς εὕρητε ἀμέσως.

«Τοῦ ὡμολόγησα, ὅτι τὸ ἄπειρον τῆς πραγματικότητος μεγαλεῖον εἶχεν ἀνεξήγητον δι' ἐμὲ θέλγητρον, καὶ ὅτι ἔβλεπον συχνάκις εἰς τὤνειρόν μου ὄρη ἀνυπέρβατα καὶ δυσθεώρητα βάραθρα, ὅτι ἐνώπιον εἰκόνος παριστώσης τοὺς φοβεροὺς καταρράκτας τῆς Σουηδίας ἢ τοὺς πλανήτας ὄγκους τῆς παγερᾶς θαλάσσης, ᾐσθανόμην ὀπτασίας ἐξάλλους, αἵτινες μὲ παρέσυραν ἀδέσμευτον διὰ τοῦ ἀπείρου, καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀφήγησις μακρᾶς ὁδοιπορίας, τῆς ὁποίας νὰ μὴ ἐλυπούμην ὅτι δὲν μετέσχον μ' ὅλους αὐτῆς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ταλαιπωρίας.

«Καὶ ὅμως, μὲ εἶπεν, ἐνώπιον τοῦ μικροῦ αὐτοῦ καὶ μαγευτικοῦ τοπείου, ἐφαίνεσθε πρὸ μικροῦ εὐτυχεστάτη καὶ ἀληθῶς εὐχαριστημένη. Μήπως ἔχετε ἀνάγκην σφοδρῶν συγκινήσεων καὶ ἐκπλήξεων μᾶλλον, ἢ ἠρέμου καὶ ἀσφαλοῦς εὐχαριστήσεως; Ἰδέτε πόσον ὡραία εἶνε ἡ γαλήνη! Ἰδέτε πῶς ἡ ὥρα αὐτὴ τῶν τελευταίων τοῦ φωτὸς ἀντανακλάσεων τὰς ὁποίας διαστίζουσιν αἱ ἐπερχόμεναι σκιαί, αἱ ἀτμώδεις αὐταὶ ἀναθυμιάσεις αἵτινες θωπεύουσι τὰς πλευρὰς τῶν βράχων, τὸ ἀκίνητον αὐτὸ φύλλωμα τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡς νὰ ῥοφᾷ σιωπηλῶς τὰς ἐσχάτας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, πῶς ὅλη αὐτὴ ἡ γαληνιαία καὶ σιωπηλὴ σκηνὴ εἶνε ἡ ἀληθὴς ἔκφρασις τοῦ ἐν τῇ φύσει καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ! Κ' ἐγὼ ὅλ' αὐτὰ δὲν τὰ ἐγνώριζα! Πρὸ μικροῦ μόλις τὰ παρετήρησα. Ἔζων ἐντὸς κονιορτοῦ, ἐντὸς θανάτου, ἐντὸς ἀφῃρημένων θεωριῶν. Ἀνέπλαττον ἐν ὀνείροις τὰς εἰκόνας τῆς ἱστορίας, τὴν φαντασμηγορίαν τοῦ παρελθόντος. Εἶδον ἐνίοτε παραπλέοντα εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος τὸν στόλον τῆς Κλεοπάτρας. Ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα ἐν τῇ σιγῇ τῶν νυκτῶν τὸ πολεμικὸν σάλπισμα τοῦ Ρονσεβώ. Ἀλλ' ἦσαν ὅλα ὄνειρα. Ἡ πραγματικότης ἐσιώπα. Ἀφότου σᾶς εἶδα νὰ παρατηρῆτε σιωπηλὴ τὸν ὁρίζοντα, καὶ τὸ ἦθος σας νὰ ἐκφράζῃ ἀνεκλάλητον εὐχαρίστησιν, ἀνηρώτησα ἐμαυτὸν ποῖον ἆρα γε εἶνε τὸ μυστήριον τῆς χαρᾶς σας, καὶ — ἂς σᾶς τὸ ὁμολογήσω — ὁ ἀσθενής σας ἐζηλοτύπησε τὴν εὐχαρίστησίν σας. Ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ θεωρῇ ἀνησύχως,... καὶ εἶδεν ἐπὶ τέλους καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἠγάπα καὶ αὐτὸς ὅ,τι καὶ σεῖς ἀγαπᾶτε.»

«Ἐννοεῖς, ὅτι ὁμιλῶν τοιουτοτρόπως, ἀγαπητή μου ἀδελφή, ὁ μαρκήσιος ἔλεγε τρομερὰ ψεύματα, διότι ἐξ ὅλων του τῶν παρατηρήσεων καὶ ἐξ ὅλων του τῶν τρόπων φαίνεται ὅτι ἔχει ἀληθῆ καλλιτέχνου ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς πᾶν τὸ ὡραῖον. Ἀλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη του τὸν καθιστᾷ τόσον ἀγαθὸν πρὸς ἐμέ, ὥστε ψεύδεται καλῇ τῇ πίστει, καὶ φαντάζεται ὅτι μοῦ ὀφείλει τι νέον τοῦ διανοητικοῦ του βίου.»

Ἕπεται συνέχεια.

Στρατιώτης Ῥωμαῖος, ἔχων σπουδαίαν δίκην, παρεκάλεσε τὸν Αὔγουστον Καίσαρα νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξεν ἕνα τῶν περὶ αὐτόν, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς δίκης. Ἀλλ' ὁ στρατιώτης, μηδόλως ἐκ τούτου εὐχαριστηθείς, ἀπετόλμησε νὰ τῷ εἴπῃ· «Δέσποτα, ὅταν σὺ διεκινδύνευες ἐν Ἀκτίῳ, ἐγὼ δὲν προσηνέχθην ὁμοίως· ἐπολέμησα αὐτοπροσώπως καὶ δὲν ἔστειλα ἀντικαταστάτην.»

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Β΄

Θλῖψις καὶ ἀγανάκτησις καταλαμβάνει πάντα Ἕλληνα, οὗτινος δὲν ἀπημβλύνθη ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία, βλέποντα ἐν ταῖς ἐκθέσεσιν τῶν ἐπιθεωρητῶν τὴν ἀπαιδευσίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τῶν δημοδιδασκάλων, τὴν ἐξουδένισιν, τὴν ἔνδειαν, τὴν παντοδαπὴν αὐτῶν ὑποχειριότητα, τὴν σαθρότητα καὶ δυσωδίαν καὶ παντελῆ ἐγκατάλειψιν τῶν διδακτηρίων, τὴν ἄστοργον ἀμεριμνησίαν περὶ παντὸς διδακτικοῦ σκεύους τὴν ἀτάσθαλον ἐπιδρομὴν τῆς πολιτικῆς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἀλλ' ἀποθάρρυσιν βαθεῖαν, ἀλλ' αὐτόχρημα ἀπελπισίαν αἰσθάνεται ὁ βλέπων μὲ ποίαν ἀπάθειαν ὑπεδέξατο τὴν φοβερὰν ταύτην ἀποκάλυψιν τὸ ἔθνος, ἡ δημοσιογραφία, τὸ κοινοβούλιον ἡμῶν. «Σχολεῖα δὲν ἔχομεν!» ἠκούσθη ὀξεῖα κραυγὴ καὶ οὐδεὶς ἐταράχθη· μικρὸς λίθος ἂν ῥιφθῇ εἰς τὸ ὕδωρ ταράσσει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ σχηματίζων ὑγρὸν κινητὸν κύκλον· ἀλλ' ἐφάνη καταρρέουσα αἴφνης ἡ ἀκρόπολις τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τὰ κρημνισθέντα αὐτῆς τείχη οὐδ' ἀφρὸν ἐπροξένησαν εἰς τὴν νεκρὰν αὐτὴν θάλασσαν, ἥτις καλεῖται κοινὴ γνώμη. Αἱ ἐφημερίδες, ἐκτὸς μιᾶς ἢ δύο, αἱ ἄλλαι πᾶσαι, οὐδε γραμμήν, οὐδ' ἐπιφώνημα ἐν ἐθυσίασαν ὑπὲρ τῶν σχολείων, περὶ ὧν ὁ Ἰούλιος Σίμων εἶπε: «ὁ ἔχων τὰ καλλίτερα σχολεῖα λαὸς εἶνε πρῶτος λαός· ἂν δὲν εἶνε σήμερον θὰ εἶνε αὔριον·» ἢ ὁ Μαρτῖνος Λούθηρος: «Ἡ εὐτυχία τοῦ κράτους δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ *τῆς ἀφθονίας τῶν προσόδων*, τῆς στεῤῥότητος τῶν ὀχυρωμάτων καὶ τῆς καλλονῆς τῶν οἰκοδομῶν. Ἡ ἀπόκτησις πολιτῶν ἐγγραμμάτων, τιμίων, πεφωτισμένων εἶνε τὸ πρῶτον αὐτοῦ συμφέρον, ἡ σωτηρία αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις.» Ἡ δὲ Βουλή; Αὕτη ἔπραξε κάτι τι. Τὴν ἐπαύριον τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐντὸς τοῦ Βουλευτηρίου ἠκούσθη φωνὴ προτείνουσα ... τὴν κατάργησιν πολλῶν δημοτικῶν σχολείων. Οὐδεὶς δὲ διέκοψεν αὐτήν, οὐδεὶς διεμαρτυρήθη!.. Χάριν τῆς σωτηρίας, πάντως, τῆς πατρίδος, ἔκαμε τὴν πρότασιν ταύτην ὁ ῥήτωρ, καὶ χάριν ταύτης οἱ ἄλλοι βουλευταὶ δὲν εὑρίσκουσι καιρὸν νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῶν σχολείων· ἂν δὲν ἦσαν τόσον ἀπησχολημένοι, θὰ ἐφρόντιζον· δὲν πταίουν αὐτοί, πταίει ἡ φιλοπατρία των.

Ἡ τοιαύτη φιλοπατρία μοὶ ἐνθυμίζει τὰ ἑξῆς σωφρονέστατα τοῦ Σμάϊλς: «Ὅ,τι καλεῖται σήμερον φιλοπατρία εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον χυδαῖον σύμφυρμα μικρολογίας... Ἡ ψευδὴς αὕτη φιλοπατρία ἐκδηλοῦται δι' ἐθνικῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ ματαιοδοξιῶν. Δὲν δεικνύεται διὰ τῶν ἔργων ἀλλὰ διὰ τῆς κομποῤῥημοσύνης· χειρονομεῖ, ἐκπέμπει κραυγὰς καὶ ἀπελπιστικὰς ὠρυγάς... Τοιαύτη φιλοπατρία εἶνε ἴσως μία τῶν μεγαλειτέρων ἀρῶν ἐξ ὧν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπισκήψωσιν ἐπὶ χώρας τινός.»

Ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἀπαθεῖς καὶ ἀδιαφόρους εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα ἀλγοῦντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν σχολείων ἡμῶν καταστάσει, διότι κατανοοῦσι ὅτι τὸ σχολεῖον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως διὰ τοὺς κρισιμωτάτους οὓς διανύομεν χρόνους εἶνε τὸ ὁπλοποιεῖον ἐξ οὗ θὰ ὁπλισθῶμεν οἱ Ἕλληνες πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἰδεώδους, ὅτι ἡ ἀνοχὴ τοῦ κακοῦ σημαίνει τοῦτ' αὐτὸ συνέχισιν τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ἀδιαφορία ἰσοδυναμεῖ πρὸς προδοσίαν τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ τοιοῦτοι φιλοπάτριδες ἐρωτῶσι βεβαίως:

«Ἄρδην εἶνε κατεστραμμένη ἡ δημοτικὴ παίδευσις ἡμῶν; οὐδεμία ἐλπὶς ἀνορθώσεως αὐτῆς ὑπολείπεται;

Οὐχί, δὲν εἶνε ἄρδην κατεστραμμένη καὶ δυνατὸν νὰ ἀνορθωθῇ. Ἴδωμεν, ἐν πρώτοις, ὁποῖα μέσα προτείνουσιν οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

«Ἐν Ἀγγλίᾳ, σημειοῖ ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου, παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ναυτικῶν παράκειται καὶ ἄλλη ναυτικὴ ἀρχὴ σπουδαιοτάτη, τὸ ναυαρχεῖον, ἔνθα οἱ τῶν ναυτικῶν εἰδήμονες ἄνδρες, ἀπαρασάλευτοι ὑπὸ τῆς πολιτικῆς τῆς ἑκάστοτε ἐπικρατούσης, τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κατὰ τὸ ναυτικὸν ἔργον ἔχουσιν. Τοῦτο δὲ διότι καλῶς σύνοιδεν ἡ Ἀγγλία ὅτι τὸ ναυτικὸν εἶνε τὸ ἀμεσώτατον ὄργανον τῆς ἐκφάνσεως τῆς δυνάμεως αὐτῆς καὶ τὸ ἰσχυρότατον μέσον τῆς συγκροτήσεως τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀμειώτου παρατάσεως τῆς ὀλβιότητος αὐτῆς. Εἶναι δι' ἡμᾶς, — ὡς πέποιθα — ἡ ἐκπαίδευσις ὅ,τι εἶνε διὰ τὴν Ἀγγλίαν τὸ ναυτικόν... Ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐκπαιδεύσεως δέον νὰ συσταθῇ *γενικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ* ἐκ τῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κράτει τιμιωτάτων καὶ ἐμπειροτάτων καὶ ἀνωτάτων τῆς ἐκπαιδεύσεως λειτουργῶν συγκεκροτημένη, ὅλως ἄθικτος ὑπὸ τῆς πολιτικῆς καὶ ἀπαρασάλευτος ὑπὸ τῶν συχνοτάτων αὐτῆς περιδινήσεων καὶ μεταβολῶν.... Ἄλλως οὔτε ἡ ἀντιγραφὴ ἔστω καὶ τῶν σοφωτάτων ἐκπαιδευτικῶν νόμων τῶν ἄλλων ἐθνῶν οὔτε καὶ τῶν ἀληθεστάτων ἐκπαιδευτικῶν ἐμπνεύσεων ἡ διάδοσις, οὔτε τῶν ἐποπτῶν ἡ ἐπιθεώρησις, οὔτε τῆς κυβερνήσεως αἱ ἐπιτιμήσεις ἢ αἱ βραβεύσεις δύνανται ποτε γενναῖόν τι καὶ λυσιτελὲς νὰ καταπράξωσιν ἐν τῇ βελτιώσει τῆς ἐκπαιδεύσεως... Ἡ ἐνέργεια αὐτῆς θὰ εἶνε παρομοία τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δενδροκόμου ἐκείνου, ὅστις ἀντὶ νὰ περικόψῃ καὶ κατακαύσῃ καὶ ἐκσπάσῃ τὰ σαπρὰ καὶ ἐπιῤῥώσῃ καταρδεύων καὶ πολλαχῶς θεραπεύων τὰ ὑγιᾶ τῆς ῥίζης τοῦ κατασεσηπότος δένδρου μετὰ στοργῆς καὶ ἐπιμελείας περικείρει τὰ ἑκάστοτε

κιτρινίζοντα φύλλα καὶ καταθλᾷ τὰ ξηραινόμενα κλωνάρια αὐτοῦ, ματαίως οὕτω τὴν ὑγείαν τοῦ ὅλου δένδρου ἐπιδιώκων καὶ ἀνωφελῶς ἐπὶ τῇ μὴ ἐμφανίσει αὐτῆς δυσανασχετῶν... Ἐὰν τοῦτο δὲν γείνῃ πάντα τὰ λοιπὰ ὡς ἀνωφελῆ ὅλως εἶνε περιττά.»

Εἶτα ὁ κ. Παπαμάρκου προτείνει κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας νὰ συσταθῶσι *τοπικαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἀρχαὶ* ἐν ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ «ἐπίσης ἐκ τιμίων καὶ τῶν σχολικῶν εἰδημόνων ἀνδρῶν συγκεκροτημέναι ὅλως μὲν ὑπὸ τῶν κυμάνσεων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτικῆς ἀνεξάρτητοι, ἐκ τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ δὲ μόνον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνιδρυμένης γενικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς ἀμέσως καὶ ἀπολύτως ἐξαρτώμεναι».

Τρίτον πρὸς θεραπείαν τῆς κακῶς ἐχούσης δημοτικῆς παιδεύσεως μέσον, κατὰ τὸν κ. Παπαμάρκου, εἶνε ἡ χειραφέτησις, ἡ διδασκαλικὴ ἐκπαίδευσις, καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνύψωσις τοῦ δημοδιδασκάλου.» Ὁ δημοδιδάσκαλος ν' ἀπαλλαγῇ πάντων τῶν πολυμόρφων ἀρχόντων αὐτοῦ, νὰ ἐξαρτᾶται δὲ μόνον ὑπὸ τῶν ἐν ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ ἐνιδρυμένων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν αἵτινες ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀνωτάτης ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς θὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ὁμοειδοῦς καὶ κατὰ τὰς ἀληθινὰς ἐθνικὰς ἡμῶν ἀνάγκας διοργανώσεως τῶν σχολείων, περὶ τῶν ἐπωφελῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀληθῶς συντελούντων διδακτικῶν βιβλίων κτλ. Τότε μόνον εἶνε δυνατὸν ἡ ἐν τῷ νόμῳ ἀναγεγραμμένη καταναγκαστικὴ καὶ καθολικὴ τοῦ ἔθνους παιδεία νὰ γείνῃ πράγματι τοιαύτη. Κατὰ τὸν νόμον ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ καταγγέλλῃ εἰς τὸν δήμαρχον τοὺς γονεῖς τῶν ἀπουσιαζόντων παίδων, ὁ δὲ δήμαρχος νὰ τιμωρῇ τὸν παραμελοῦντα τὰ πρὸς τὸ τέκνον αὐτοῦ καθήκοντα πατέρα. Ἀλλὰ πῶς νὰ τολμήσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ δυστυχὴς δημοδιδάσκαλος, ἀφ' οὗ εἶνε βέβαιος ὅτι ὡς τάχιστα θὰ ἐκδιωχθῇ τῆς θέσεώς του; Ἐν ᾧ ὅταν ὁ διδάσκαλος ἐξαρτᾶται μόνον ὑπὸ τῆς ἐν ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ ἐνιδρυμένης ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς καὶ διαβιβάζῃ πρὸς ταύτην κατάλογον τῶν γονέων τῶν ἐλλιπῶς ἢ οὐδόλως φοιτώντων μαθητῶν καὶ τὸν κατάλογον τοῦτον διαβιβάζῃ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, τότε τὸ κακὸν δύναται νὰ θεραπευθῇ καὶ ἡ δημοτικὴ παίδευσις νὰ γείνῃ πράγματι καταναγκαστικὴ καὶ καθολική.

Οὐ μόνον νὰ χειραφετηθῇ ἀλλὰ καὶ νὰ βελτιωθῇ πρέπει ὁ δημοδιδάσκαλος· ὅπως δὲ τοῦτο συντελεσθῇ ἀδέον πρῶτον αὐθωρεὶ νὰ παυθῶσι πάντες οἱ τέλεον ἄχρηστοι· δεύτερον τακτικῶς ἀνὰ πᾶν ἔτος — ἐπὶ μίαν πενταετίαν τοὐλάχιστον — νὰ φοιτῶσιν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ἀλλὰ κατὰ τοὺς σχολικοὺς μῆνας, εἰς τὰ ἑλληνικὰ διδασκαλεῖα καὶ πρότυπα σχολεῖα... οἱ εὐπλαστότεροι καὶ οἱ ἐπιδεκτικώτεροι βελτιώσεως δημοδιδάσκαλοι· τρίτον νὰ δοθῶσιν αὐτοῖς ἀναγνωστικὰ βιβλία σοφῶς συντεταγμένα κατὰ τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τῶν ἐν ὑπαίθρῳ χώρᾳ πολιτῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας τοῦ καθόλου ἑλληνισμοῦ.

Ὅπως δὲ κοινωνικῶς ἀνυψωθῇ ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ζῇ ὡς ἐμπρέπει σπουδαίῳ ὑπαλλήλῳ. «Μεταβληθεισῶν τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου ἂν ὁ μὲν τῶν κωμῶν δημοδιδάσκαλος δὲν λαμβάνῃ σήμερον καθαρὰς 120, ὁ δὲ τῶν κωμοπόλεων 150 νέας δραχμὰς τοὐλάχιστον κατὰ μῆνα καὶ δὶς καὶ τακτικῶς καὶ ἀπροφασίστως καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἕκαστος τούτων ἐργάζεται, οὐδεμία ἐλπὶς νὰ βελτιωθῇ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις.»

Τὴν βελτίωσιν καὶ κοινωνικὴν ἀνύψωσιν τοῦ δημοδιδασκάλου προτείνει καὶ ὁ κ. Ν. Σπαθῆς ἐπαγόμενος τάδε... Ἐν Γερμανίᾳ εἶδον λαμπρῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γενναίας πρὸς τὸν δημοδιδάσκαλον ἀμοιβῆς· ἀναγινώσκων ἀδιαφόρως ποτὲ φύλλον τι τῆς *Βορειογερμανικῆς ἐφημερίδος* διέκοψα τὴν ἀνάγνωσιν μετὰ τοιοῦτόν τι χωρίον ἐν αὐτῇ: «ὁ δημοδιδάσκαλος Ἐρρῖκος Β' Κατςβὰχ ἐδίδαξε 35 μαθητάς, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Κορράδος Δ' Κατςβὰχ ἐδίδαξεν 29...» διαπορῶν ἂν περὶ δημοδιδασκάλων ἢ περὶ δυναστείας τινος βασιλέων ἐγένετο λόγος, ἀλλὰ ταχέως ἐπείσθην, ἐπαναλαβὼν τὴν ἀνάγνωσιν ὅτι τῷ ὄντι προὔκειτο ὁ λόγος περὶ δυναστείας δημοδιδασκάλων, καὶ δὴ φερούσης τὸ σκῆπτρον ἤτοι τὴν μάστιγα, ὑπερδιακόσια ἔτη καὶ ὅτι καλῶς ἐν τῷ γερμανικῷ ἐκείνῳ κράτει πληρωνόμενοι οἱ δημοδιδάσκαλοι ἠγάπων τὸ ἐπάγγελμα τόσον ὥστε ὁ υἱὸς διεδέχετο ἐπὶ γενεὰς τὸν πατέρα· ἐπειδὴ δ' ἐπανήρχετο κατ' ἐναλλαγὴν ἐν τῇ παρόδῳ τῶν ἐτῶν τὸ αὐτὸ κύριον ὄνομα, διέκρινον τοὺς ὁμωνύμους ἀλλήλων δι' αὔξοντος ἀριθμοῦ ὡς τὰ μέλη βασιλικῆς δυναστείας.»

Τὰ αὐτὰ συνιστᾷ καὶ ὁ κ. Π. Π. Οἰκονόμου ἐπιλέγων: «Ὁ Γερμανὸς Ἰωάννης Μύλλερος εἶπεν ὅτι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὀργανισμός, ἀπαιτεῖται *φῶς* καὶ *θερμότης*. Τοῦτο δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ συστήσωμεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ὡς ἀναγκαῖον ὅρον τῆς ζωῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Καὶ φῶς μὲν δύναται νὰ δοθῇ εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους διὰ τῆς ἀσκήσεως, διὰ τῆς ἐκδόσεως εὐώνων καὶ εὐλήπτων βιβλίων, π. χ. φυσικῆς ἱστορίας, πινάκων φυσικῆς ἱστορίας, ἀριθμητικῆς. Θερμότης δὲ διὰ τῆς προστασίας τῆς Κυβερνήσεως κατὰ παντὸς κομματάρχου.....

Περὶ δὲ τῆς ἐγκαίρου καταβολῆς τοῦ μισθοῦ τοῦ δημοδιδασκάλου προστίθησι: ἐν Βερολίνῳ εἶνε κεκανονισμένον ὅπως οἱ διδάσκαλοι ἐξαιρετικῶς πληρόνωνται τὴν προτελευταίαν ἡμέραν τοῦ μηνὸς πρῶτοι πάντων τῶν ὑπαλλήλων, διότι πο-

νοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι διὰ τὸν διδάσκαλον καὶ δὲν ἀνέχονται ὅπως οὗτος πεινᾷ.»

Τὰ αὐτὰ περίπου ἀποφαίνονται ὅ τε κ. Χαρίσης Πούλιος καὶ ὁ κ. Παυλᾶτος.

Σπουδαιοτάτη ἐπίσης αἰτία τῆς παντελοῦς ἐκλύσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως παρ' ἡμῖν, ὡς εἴδομεν, εἶνε ἡ οἰκτρότης τῶν διδακτηρίων καὶ ἡ ἔλλειψις διδακτικῶν ὀργάνων.

Τὴν περὶ τούτων μέριμναν εἰς τὴν κυβέρνησιν συνιστῶν ὁ κ. Παπαμάρκου λέγει: «Ἡ Σ. Κυβέρνησις τὴν περὶ τούτων φροντίδα δέον ν' ἀναλάβῃ ἡ ἰδία· καιρὸς ν' ἀπελπισθῇ πλέον ἐκ τῆς φιλομουσίας καὶ τῆς γενναιότητος τοὐλάχιστον τῶν περισσοτέρων δήμων, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν πτωχοὶ ὄντες ἀδυνατοῦσι... νὰ ὑποστῶσι τὴν δαπάνην τὴν ἀπολύτως ἀπαιτουμένην πρὸς οἰκοδόμησιν ἰδίων διδακτηρίων εἰς ἑκάστην κώμην καὶ προμήθειαν καὶ συντήρησιν καταλλήλων καὶ ἐπαρκῶν διδακτικῶν ὀργάνων... Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι καὶ οἱ κ. Ν. Σπαθῆς, Χ. Πούλιος, Ἰ. Κ. Κοφινιώτης, Ἐ. Κούσης καὶ Π. Παυλᾶτος, ὅστις προτείνει τὴν σύστασιν ταμείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως σκοποῦντος τὴν ἀνέγερσιν διδακτηρίων, τὴν προμήθειαν σκευῶν, ὀργάνων βιβλίων κλπ. τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τὴν διατήρησιν παιδαγωγικοῦ συγγράμματος.

Ἄλλο μέσον προτεινόμενον πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν εἶνε νὰ διαταχθῇ ὡς θεσμὸς ἐνεργὸς ἐν τῷ Κράτει ἡ *καθολικὴ ἐκπαίδευσις* ἥτις ἐπειδὴ κατ' ἀνάγκην συνεπάγεται τὴν ἀναγκαστικὴν παίδευσιν νὰ ληφθῶσι τοιαῦτα μέτρα ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸς ὁ ἐμπαιγμὸς τῶν νόμων τοῦ Κράτους.

Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ μὲν κ. Χ. Παπαμάρκου προτείνει ὅπως ἡ παρὰ τῆς Νομαρχίας ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ — κατὰ τὸ προτεινόμενον ὑπ' αὐτοῦ σύστημα—συνεννοουμένη μετὰ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐκβιάζῃ τοὺς δυστροποῦντας ἢ ἀπειροκάλους γονεῖς εἰς τὴν συμμόρφωσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς νόμους τοῦ Κράτους· οἱ δὲ κκ. Ν. Σπαθῆς, Π. Οἰκονόμος, Χ. Πούλιος, Ι. Κοφινιώτης καὶ Ε. Κούσης ἀποφαίνονται ὅπως ἡ πολιτεία δραστικῶς ἐπιβάλῃ σεβασμὸν εἰς τὸν νόμον διὰ προστίμων καὶ ποινῶν ἐξαναγκάζουσα τοὺς ὀλιγωροῦντας τῆς στοιχειώδους τῶν τέκνων αὐτῶν παιδεύσεως κερδαλεόφρονας ἢ ἀξέστους γονεῖς νὰ στέλλωσιν αὐτὰ εἰς τὸ σχολεῖον.

Τοιαῦτά εἰσι περίπου, παραλειπομένων τῶν ἐπουσιωδεστέρων, τὰ πρὸς θεραπείαν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως προτεινόμενα μέτρα.

Δυσχερῶς μετακινεῖται κακὸν ἀπὸ ἡμίσεος αἰῶνος κείμενον, καὶ τὴν βαρεῖαν δύναμιν τῆς ἀδρανείας τῶν σωμάτων ἀποκτῆσαν. Ἀλλ' ὅπως κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πίστις ὡς κόκκος συνάπεως ἤρκει νὰ μετατοπίσῃ ὄρη, οὕτω καὶ ζῆλος θερμουργὸς δύναται νὰ κινήσῃ, νὰ καταρρίψῃ καὶ μεταβάλῃ τὸ σαπρὸν οἰκοδόμημα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως εἰς χρήσιμον, καὶ εὐεργετικὸν καὶ περικαλλὲς μαρμάρινον μέγαρον, ἀναπεπταμένον εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ζωήν. Τινὰ τῶν προτεινομένων μέτρων ἐτέθησαν ἤδη εὐτυχῶς εἰς ἐφαρμογήν. Ἐν προσεχεῖ ἄρθρῳ θέλομεν ποιήσῃ τὸν λόγον περὶ αὐτῶν ὡς καὶ περὶ τῶν σπουδαιοτάτων ἔτι ὑπολειπομένων πρὸς ἐκτέλεσιν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος ἡ πραγματικὴ ἀνύψωσις καὶ ἀνακαίνισις τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Κ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΙΑ

Ποίησις καὶ ὑπαλληλία!... Εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ αἱ δύο αὗται ἰδιότητες; Ἔχομεν πολλὰ ὀνόματα ποιητῶν χρηματισάντων ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, ἀλλ' οἱ βιογράφοι αὐτῶν συνήθως διὰ μιᾶς μόνον λέξεως, ἢ καὶ ἁπλῆς χρονολογίας, ἀναφέρουσι τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου των. Τὸ κενὸν τοῦτο ἐπιχειρῶ νὰ συμπληρώσω ἐνταῦθα ἀναφέρων ἓν παράδειγμα, ἄξιον πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ.

Ὁ ἔνδοξος ποιητὴς διωρίσθη τῷ 1838 ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Ὁ ἐτήσιος αὐτοῦ μισθὸς ἦτο 3,000 φράγκα.

Πάντες οἱ ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ φανῇ φιλοφρονητικώτερος πρὸς τὸν νέον συνάδελφον.

Ὁ ὑπουργός, κόμης Μονταλιβέ, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸν διορισμόν του διὰ τῶν ἑπομένων:

«Εὐτυχῆ λογίζω ἐμαυτόν, Κύριε, ὅτι ἡ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν πρόσληψις ὑπαλλήλου ὡς ὑμᾶς μοὶ παρέχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναθέσω εἰς τὴν ἐπιμέλειάν σας καθήκοντα, τὰ ὁποῖα θέλουσι σᾶς ἐπιτρέψει νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς ἐργασίας συμφώνους πρὸς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς μελέτας ὑμῶν. Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς εἶνε ἐντεταλμένος νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς σας εὐθὺς ὡς *θὰ δυνηθῆτε* νὰ ἀναλάβητε τὰ καθήκοντά σας.»

Θὰ δυνηθῇ ἆρά γέ ποτε ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ὁ ψάλτης τοῦ *Ῥολλᾶ*;

Τοιαύτην διάθεσιν ἐξεδήλωσε τοὐλάχιστον ἅπαξ γράψας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γενικὸν γραμματέα καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν εἰς τί συνίστατο ἡ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν ἀνέθεσαν εἰς αὐτόν.

— Τί νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸν κ. Μυσσέ; ἠρώ-

τησεν ὁ γενικὸς γραμματεὺς τὸν τμηματάρχην, εἰς οὕτινος τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγετο ἡ βιβλιοθήκη.

— Γράψατέ τῳ, ἀπεκρίθη οὗτος, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ὑπάγεται εἰς τὸ τμῆμα τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν τμηματάρχην τοῦ τμήματος ἐκείνου, ὅστις θὰ τὸν δεχθῇ λίαν εὐχαρίστως, πρόθυμος νὰ τῷ παράσχῃ πᾶσαν εὐκολίαν εἰς διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας του. Προσθέσατε δὲ ὅτι ἀναγκαῖον εἶνε νὰ τὸν ἴδω καὶ ἐγὼ ταχέως, διότι πρόκειται λίαν προσεχῶς νὰ γείνῃ ἡ μεταφορὰ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ὑπουργείου.

Κατὰ τὸ πνεῦμα λοιπὸν τοῦτο συνετάχθησαν αἱ ὁδηγίαι αἱ ἀπευθυνθεῖσαι τῷ Μυσσέ, ὅπως ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Ὡς βλέπει πᾶς τις, δὲν ἐπρόκειτο περὶ θέσεως ἀργομισθίας, ὁ δὲ νέος ὑπάλληλος, ἅμα ἐγκαθιστάμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ὤφειλε νὰ φροντίσῃ περὶ μεταφορᾶς ὁλοκλήρου βιβλιοθήκης, ἥτις δὲν περιεῖχεν ὀλιγωτέρους τῶν 30,000 τόμων.

Ὁ φόβος τοσοῦτον ἐπιπόνου ἐργασίας ἐκυρίευσε, φαίνεται, τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Εἶχον παρέλθει πέντε μῆνες ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

Ἔγραψαν λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ ὑπουργείου: «Εἶνε κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ μετακομισθῇ ἡ βιβλιοθήκη εἰς τὸ μέρος ὅπερ ὡρίσθη δι' αὐτήν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν, διότι εἰς ὑμᾶς ἀνήκει νὰ ὁρίσητε τὴν κατάλληλον τοποθέτησιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς βιβλιοθήκης, τῆς ὁποίας ἔφορος διατελεῖτε.

Εὐκταῖον δὲ εἶνε ἵνα ἀνυπερθέτως ἐνασχοληθῆτε εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.»

Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἔχει πλέον τὸν φιλόφρονα ἐκεῖνον τύπον τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν· τὸ ξηρὸν αὐτῆς ὕφος δεικνύει ἀποχρώντως ὅτι ἐν τῷ ὑπουργείῳ δὲν ἦσαν παραπολὺ εὐχαριστημένοι ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ὑπερόπτου συγγραφέως.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ πρόσκλησις αὕτη εἰς οὐδὲν ἀπέληξεν ἀποτέλεσμα.

Ἡ βιβλιοθήκη μετεκομίσθη λοιπὸν ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἐφόρου αὐτῆς, καὶ ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐξαπέστελλεν εἰς τοὺς ποιητὰς τῶν ὄχθων τοῦ Σπρέα τὴν ὑπερήφανον καὶ πατριωτικὴν ἀπάντησίν του: «*Σᾶς τὸν ἐπήραμεν ἡμεῖς, τὸν Γερμανικόν σας Ρῆνον*...»

Ἂς τὸ εἴπωμεν μεταξύ μας: δὲν ἔπραξε καλλίτερον παρὰ νὰ φροντίζῃ περὶ μεταφορᾶς τῶν βιβλίων;

Ἤξευρε λοιπὸν καλὰ τί ἔγραφεν ὁ κόμης Μονταλιβέ, ὅταν τῷ ἐγνωστοποίει ὅτι θὰ ἐλαμβάνετο φροντὶς περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, «εὐθὺς ὡς *θὰ ἠδύνατο* νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του».

Ὁ Ἀλφρέδος Μυσσέ, ὅστις, καὶ αὐτός, ἤξευρε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τῶν γραφομένων, δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ παρὰ τὴν ἐλαστικὴν ἐκείνην περικοπήν, καὶ συνεφώνησε μεθ' ἑαυτοῦ ὅτι ποτὲ *δὲν θὰ ἠδύνατο* νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐκρατύνετο ἡ τοιαύτη ἰδέα του τοῦ νὰ μὴ μεταβῇ ποτὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ὅσῳ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ἐλάμβανε τακτικὰ κατ' οἶκον τὸν μισθόν του, πεμπόμενον αὐτῷ μετ' ἀκριβείας ἀναλλοιώτου ὑπὸ νέου τινὸς καὶ ὑποχρεωτικοῦ ὑπαλλήλου, ἑνὸς τῶν ἀγνώστων θαυμαστῶν του, τοῦ κ. Β**

Ἡ τοιαύτη φιλοφροσύνη, ἐπὶ μακρὸν διαρκέσασα, ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ λησμονηθῇ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἀλφρέδος Μυσσὲ διερχόμενος τὴν ὁδὸν Γρενέλλης παρατηρεῖ ὑπεράνω τῆς θύρας μεγάλου κτιρίου τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: *Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν*.

Σταματᾷ καὶ μένει σκεπτόμενος ἐπὶ στιγμήν. «Μπᾶ! λέγει καθ' ἑαυτόν, ἂς ἀναβῶ, τοὐλάχιστον διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀξιόλογον συνάδελφον, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ μοῦ στέλλῃ τακτικὰ τὸν μισθόν μου.»

Ἀναβαίνει τὴν κλίμακα. Μετὰ δέ τινα στιγμὴν εὑρίσκεται ἐνώπιον τοῦ κ. Β**, ὅστις κατ' ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, μετὰ μικρὸν δὲ συνελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως δεξιοῦται αὐτὸν μετὰ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν τῷ ἐνέπνεεν ὁ μέγας ποιητής.

Ὁ Μυσσὲ σφίγγει λίαν συμπαθῶς τὴν χεῖρά του, καὶ τῷ ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ λίαν φιλοφρονητικῶν λόγων. Ἀνελογίζετο ἄλλως ὅτι θὰ εἶχεν ἀνάγκην καὶ εἰς τὸ μέλλον τῶν φιλικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπαλλήλου. Μετὰ τοῦτο ἀποχαιρετᾷ τὸν κ. Β** ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἤδη εἶχεν ἡμιανοίξει τὴν θύραν.

— Ἀλλά, λέγει στρεφόμενος, ἀφοῦ εὑρίσκομαι ἐδῶ, δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο ἆρά γε ὑπερβολικὴ ἀπαίτησις ἐκ μέρους μου, ἐὰν σᾶς παρεκάλουν νὰ μοὶ δείξητε τὴν βιβλιοθήκην ΜΟΥ;

Τὸ *μοῦ* ἐκεῖνο ἐτόνισε περισσότερον συνοδεύων τὸν λόγον του καὶ δι' ἐκφραστικοῦ μειδιάματος.

Ὁ κ. Β** ἐμειδίασε καὶ αὐτός, προθυμότατα δὲ προσηνέχθη νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐνδόξου συναδέλφου του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα.

Ἅμα εἰσαχθεὶς ἐκεῖ ὁ Μυσσὲ ῥίπτει βλέμμα περίεργον ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης του. Καὶ μένει ἔκπληκτος βλέπων αὐτὴν τόσον σπουδαίαν καὶ

πλουσιωτάτην εἰς βιβλία σπάνια καὶ πολύτιμα.

— Κύτταξε, κύτταξε! ἀναφωνεῖ διερχόμενος καὶ ἐξετάζων περιέργως τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο μέρος, ἐγὼ δὲν ὑπώπτευα ποτὲ ὅλα ταῦτα. Ἠξεύρετε, κύριε Β**, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη αὐτὴ εἶνε ἀληθῶς σπουδαία;.... Ἄ! μὰ θὰ ἐπανέλθω καὶ ἄλλοτε.

Οὐδέποτε ἐξαναπάτησε.

Τῷ 1848 διάταγμα φέρον τὴν ὑπογραφὴν Λεδροῦ-Ῥολλὲν ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ἀστειότητα ἐκείνην.

Μετάφρασις. Μ*

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἑώρταζε ἐφέτος τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐθνικὴν ἑορτήν, τὴν 14 Ἰουλίου, ἀπεκαλύπτετο ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους καὶ τοὺς πανηγυρικοὺς τῶν ῥητόρων ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βολταίρου, ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ ἰδιαιτέρως ἐστράφη αὖθις περὶ τὸν μέγαν φιλόσοφον, περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁποίου ἀποσπῶμεν περιέργους τινὰς λεπτομερείας ἐκ βιβλίου πρό τινος ἐκδοθέντος καὶ περιγράφοντος τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Βολταίρου.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου ὅπως διαμείνῃ παρ' αὐτῷ, ὁ Βολταῖρος ἐγκατέλιπε μετά τινα ἔτη τὸ Βερολῖνον καὶ κατῴκησεν ὁριστικῶς εἰς Δελὶς καὶ Φερνέ. Μεγαλοπρεπῶς ἐκεῖ ἐγκαθιδρυθεὶς ἦγε πολυτελῆ ζωήν, στερεῖται δὲ ὑποστάσεως ὁ λόγος περὶ τῆς φιλαργυρίας, τὴν ὁποίαν πολλάκις τῷ προσῆψαν. Ἐὰν ἱκανῶς διεχειρίζετο τὰ κεφάλαιά του, ἀφ' ἑτέρου ἀφειδῶς ἐδαπάνα ταῦτα, καὶ οὐχὶ σπανίως ἔδειξεν ἐλευθεριότητα ἀνωτέραν τῆς περιουσίας του.

Ἐν Δελὶς διετήρει ὁλόκληρον μέγαρον. Εἶχεν ἓξ ἵππους, τέσσαρας ἁμάξας, δύο ἀκολούθους, μάγειρον Γάλλον, ὑπηρέτην καὶ δύο γραμματεῖς. Αἱ ἱπποσκευαί του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μᾶλλον εἰς τῶν φίλων του ἢ αὐτοῦ τὴν διάθεσιν, ἦσαν πλειότερον ἐπιδεικτικαὶ ἢ κομψαί. Ὅταν ἀπήρχετο εἰς Γενεύην, ἐπωχεῖτο πάντοτε τεθρίππου, θέαμα ἄγνωστον ἕως τότε εἰς τὴν αὐστηρῶς δημοκρατουμένην πόλιν· οὕτως ὁ ὄχλος συνέρρεεν ὅπως τὸν ἴδῃ παρελαύνοντα καὶ τὸν περιεκύκλου ὅπου ἐσταμάτα. Διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινὰ βλέπων τοὺς περιέργους συνωστιζομένους πρὸ τῆς οἰκίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο αὐτῆς, ἀνέκραξε στεντορείως: «Τί χάσκετε τριγύρω μου; τί θέλετε; Μήπως θέλετε νὰ ἴδητε ἕνα σκελετόν; Ἰδού τον!» Καὶ ἀνεγείρας τὰ ἐνδύματά του, ἐπέδειξε τὸ κάτισχνον σῶμά του ἐν τῷ μέσῳ τῶν γελώτων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους.

Ὁ Βολταῖρος ταχέως ἐμόρφωσε περὶ ἑαυτὸν κύκλον, οὗτινος ἦτο ἡ ψυχή. Ἡ μεγαλόδωρος φιλοξενία του, ἡ τράπεζά του ἀείποτε προσιτή, ἡ ἔξοχος αὐτοῦ φιλοφροσύνη ἐν τῇ μετὰ γυναικῶν ἀναστροφῇ, ἡ ζωηρότης τοῦ πνεύματός του, ἡ σπινθηροβόλος καὶ πάντοτε ποικίλλουσα συνδιάλεξίς του, τὸ ἕτοιμον τῶν ἀπαντήσεών του ἐξήσκουν ἐπὶ πάντων τῶν πλησιαζόντων αὐτὸν ἀκατανίκητον θέλγητρον.

Ὅταν ἐνεψυχοῦτο, τὸ πονηρὸν μειδίαμά του καὶ οἱ ὡς ἄνθρακες μαρμαίροντες ὀφθαλμοί του, ἐφώτιζον τὸ πρόσωπόν του. Θαυμασίως ἀναγινώσκων ἠγάπα νὰ γνωρίζῃ ὁ ἴδιος εἰς τοὺς εὐνοουμένους ξένους του τὰ νέα του ἔργα. Οὐδεὶς ὡς αὐτὸς ἀπήγγελλε τοσοῦτον φυσικῶς τοὺς κωμικοὺς στίχους, τοσοῦτον λεπτῶς καὶ χαριέντως. Ἐν τῷ κύκλῳ ἐκείνῳ ἕκαστος ἐστιχούργει, συνέθετεν, αὐτοσχεδίαζεν· ἀπὸ τῶν ποιημάτων μέχρι τῶν αἰνιγμάτων, ἕκαστος προσέφερε τὸν πνευματικὸν φόρον του.

Τὸ θέατρον ὑπῆρξε τὸ πάθος τῆς ζωῆς του· ἐξαιρέσει δὲ ἀδίκων τινῶν κρίσεων ἐναντίον τοῦ Κορνηλίου, καὶ παραδοξολογιῶν ἐναντίον τοῦ Σαίξπηρ, οὗτινος ὅμως αὐτὸς εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν μεγαλοφυΐαν εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ περὶ θεάτρου συνδιαλέξεις του ἦσαν πλήρεις εὐφυῶν παρατηρήσεων.

Ἀκατάλληλον ὥραν ἐξέλεγεν ὁ τὴν πρωΐαν ἐπισκεπτόμενος τὸν Βολταῖρον, διότι δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν διακόπτωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐργασίας του· τοῦτο μόνον ἤρκει ὅπως τὸν καταστήσῃ ἀδιάθετον. Δὲν εἶχεν ὡρισμένην τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ ὅταν ἡ πρωϊνή του ἐργασία παρετείνετο, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὸν διακόψῃ· ἔτρωγε δὲ ὅ,τι δήποτε εἰς ὁποιανδήποτε ὥραν.

Ἀπεριόριστος ἦτο ἡ ἀνησυχία του, καταγινομένου εἰς ἔργον τι. Μόλις τὸ ἤρχιζε καὶ ἤθελε νὰ τὸ ἴδῃ τελειωμένον· μόλις ἐτελείωνε καὶ ἀνυπομόνει νὰ τὸ ἴδῃ τυπωμένον. Πολλάκις ἔθετον ὑπὸ τὰ πιεστήρια βιβλία του ἡμιτελῆ. Ὅταν εἶχεν ὑγιῶς ὁ Βολταῖρος, ἔγραφεν ἰδιοχείρως· ἀλλ' ὅταν ἦτο ἀσθενής, ὑπηγόρευε μετ' ἀπιστεύτου εὐκολίας. Ἡ ἐργασία ἦτον ἀπαραίτητος εἰς τὸν βίον του, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφιέρου εἰς ταύτην δώδεκα μέχρι δεκαὲξ ὡρῶν καθ' ἑκάστην· καὶ καὶ κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰργάζετο παρ' αὐτῷ εἷς γραμματεὺς ἐπὶ πολλὰς ὥρας.

Π*

Ἡ ἀγροικία εἶνε σιδηροῦν ῥόπαλον, ἡ εὐπροσηγορία χαλυβδίνη ἀσπίς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ πρόβλημα τορπιλλῶν ἐνεργουσῶν ἐν τῷ ἀερίῳ διαστήματι εἶνε ἐξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ὁριστικὴ λύσις δὲν ἐπετεύχθη ἔτι. Ἐν πολλαῖς χώραις, ἔνθα ἡ ἐπιστήμη ἀνθεῖ, ἀσχολοῦνται περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσχάτως ἐγένετο κατὰ πρώτην φορὰν λόγος περὶ αὐτοῦ ἐν δημοσίᾳ διαλέξει. Ὁ Ἄγγλος Gower, συνεταῖρος τοῦ Graham-Bell ἐν τῇ ἐφευρέσει τοῦ τηλεφώνου, ἀνεκοίνωσεν ἐν ταύτῃ σύστημα ἴδιον ἀερίνων τορπιλλῶν, συγχρόνως δὲ καὶ πρόσφατα πειράματα γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν ἀεροστάτων, καθ' ὅτι ἀμφότερα τὰ ζητήματα κρίνονται συναφῆ. Ὁ κ. Gower ἐπὶ μακρὸν ἀσχολούμενος περὶ τὰ ζητήματα ταῦτα, ἀνεζήτησε τρόπον δι' οὗ νὰ δύναται νὰ προστεθῇ νέα μέθοδος εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει πολεμικὰς μεθόδους. Εἶνε δυνατὴ ἡ σπουδαία ἐπίθεσις ἐναντίον στρατῶν, φρουρίων. καὶ ὁπλοστασίων ἀπὸ μέρους ὅλως νέου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ἀτμοσφαίρας; Ὁ ἐφευρέτης οὗτος ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησιν ὑποσχόμενος νὰ μεταφέρῃ ἁπλῶς εἰς ἀνωτέρας σφαίρας τὸν τρόπον τοῦ διὰ τορπιλλῶν πολέμου ἐπ' εὐρυτέρας κλίμακος καὶ μετ' ἀποστάσεων ἀπείρως ἐκτεινομένων. Ἡ λέξις τορπίλλη δὲν ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ σύστημά του, ἐργασθέντος μᾶλλον πρὸς κατασκευὴν κανονοστοιχιῶν ἐναερίων.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς τελείας ἐπιτυχίας τῶν πηδαλιουχουμένων ἀεροστάτων. Ἂν δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν ἀριθμόν τινα πηδαλιούχων ἀεροπόρων, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφοδιασθῶσι ταῦτα διὰ πολεμεφοδίων, ἅτινα ὑπ' ἐλάχιστον βάρος ἤθελον περιέχει καταπληκτικὴν ἐκρηκτικὴν ἰσχύν. Τοιαῦτα, κατὰ τὸν ἄγγλον ἐφευρέτην, εἶνε σφαῖραι ἐκ βαμβακοπυρίτιδος. Ῥίπτοντες ἀπὸ μεγάλου ὕψους μίαν τῶν νέων αὐτῶν σφαιρῶν ἐπιτυγχάνομεν τρομερὰ ἀποτελέσματα.

Εἷς τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, ὁ ναύαρχος σὶρ Γεώργιος Ἔλλιοτ, ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ναυμαχίαι τοῦ μέλλοντος» περίεργον βιβλίον, κυρίως διὰ τὴν ἐλευθερίαν, μεθ' ἧς ἀποφαίνεται περὶ τῶν λεπτοτέρων ζητημάτων τῆς ναυτικῆς ὀργανώσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἐρευνᾷ. Κατὰ τὸν συγγραφέα, ἡ τέχνη τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου διέρχεται ἤδη περίοδον μεταβάσεως, ἥτις δύναται ἴσως νὰ εἶνε κινδυνώδης, προκαλοῦσα τὴν παραδοχὴν τοῦ κακοῦ ἀφοῦ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα δὲν ἐξηρευνήθησαν ἔτι πειραματικῶς. Ἡ νίκη ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἐξηρτᾶτο ποτὲ ἐκ τοῦ τηλεβόλου· ἡ ἀπώλεια τῶν ἱστῶν καὶ αἱ ἀβαρίαι τοῦ σκάφους ἦσαν τὰ πρῶτα συμπτώματα ἥττης. Τοῦ λοιποῦ ἡ νίκη θέλει ἀποφασίζεσθαι ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ τηλεβόλου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τορπίλλης, ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν σφαιρῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τορπιλλοθετῶν, οἵτινες θέλουσιν ἀπαρτίζει οὐσιῶδες μέρος ἑκάστου στόλου, σπουδαίως ἐπενεργοῦντες ἐν τῇ μάχῃ.

Ἐν τῷ βοτανικῷ κήπῳ τῆς Διζὸν ὑπάρχει αἴγειρος κολοσσιαία. Τὸ ὕψος τοῦ δένδρου τούτου εἶνε 40 μέτρων. Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ παρὰ τὸ ἔδαφος εἶνε 14 μέτρων, καὶ εἰς 5 μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἶνε 6 μέτρων καὶ $^1/_2$. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε 45 κυβικὰ μέτρα· πρὸ ἓξ ἐτῶν ὁ ὄγκος ἀνήρχετο εἰς 55 μέτρα, πρὸ τῆς πτώσεως ἑνὸς τῶν χονδροτέρων κλώνων. Κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας ἱστορικὰς ἐρεύνας, αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συγκρίσεως αὐτοῦ μετ' ἄλλων δένδρων ὁμοειδῶν, τῶν ὁποίων εἶνε γνωστὴ ἡ ἡλικία, εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ αἴγειρος τῆς Διζὸν ἔχει ἀρχαιότητα πέντε αἰώνων τοὐλάχιστον.

Πόσῳ φιλόφρων ἦτο πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ὁ ἀποθανὼν πρίγκηψ Φρειδερῖκος Κάρολος τῆς Πρωσσίας καὶ πόσον εὐθύμως συνδιελέγετο μετ' αὐτῶν δεικνύει τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον. Ἐξελθὼν ποτε εἰς κυνήγιον μετὰ νεαροῦ τινος ὑπηρέτου παρετήρησεν, ἅμα θελήσας νὰ ἀνάψῃ τὸ τσιγάρον του, ὅτι ὁ ὑπηρέτης του δὲν ἐκάπνιζε. «— Διατί δὲν καπνίζεις; τὸν ἠρώτησεν ὁ πρίγκηψ.» «— Ὑψηλότατε, δὲν ἔχω τσιγάρον, τῷ ἀπήντησεν ὁ ὑπηρέτης. «— Ὁ σωστὸς κυνηγὸς πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε τσιγάρα μαζῆ του, ἀπήντησεν ὁ πρίγκηψ, καὶ εἰσαγαγὼν τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιον, εἰς ὃ συνείθιζε νὰ ἔχῃ πάντοτε ἱκανὴν ποσότητα πούρων χυμένων, ἔδωσέ τινα εἰς τὸν ὑπηρέτην. Οὕτω δὲ ἐξηκολούθησαν βαδίζοντες ἀμφότεροι ὁμιλοῦντες περὶ ἄλλων πραγμάτων. Μετὰ ἡμίσειαν ὅμως ὥραν παρετήρησε πάλιν ὁ πρίγκηψ ὅτι ὁ συνοδός του ἔμενε πάλιν ἀργός, διὸ καὶ τὸν ἠρώτησε πάλιν διατί δὲν καπνίζει. «— Ὑψηλότατε, δὲν ἔχω τσιγάρα, τῷ ἀπήντησε καὶ πάλιν οὗτος. «— Μὰ ἐσύ, φίλε μου, τότε εἶσαι σωστὸ τζάκι, καπνίζεις σὰν καπνοδόχος, τῷ ἀπήντησεν ὁ πρίγκηψ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐκ νέου τσιγάρα.

Πρὸ μικροῦ ὁ δοὺξ τοῦ Μαρλβορούγ, ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ λόρδου Κούρσιλλ, ἐπεσκέφθη μετά τινος Κυρίας τὸ θερμοκήπιον περιφήμου ἀνθοκόμου. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ἡ κυρία ἔρρηξε φωνὴν θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ ῥόδου ἐξαισίου τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος. Ὁ ἱπποτικὸς δοὺξ δὲν ἐδίστασεν ἐπὶ στιγμὴν καὶ δρέψας ἰδίᾳ χειρὶ τὸ ῥόδον τὸ προσέφερεν εἰς τὴν χαρίεσσαν σύντροφόν του. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ὁ ἀνθοκόμος ἐπέδωκεν αὐτῷ τὸν λογαριασμόν, ζητῶν διὰ τὸ ῥόδον 150 λίρας στερλίνας. Ὁ δούξ, καίπερ βαθύπλουτος, ἠρνήθη νὰ πληρώσῃ, ἐνεκλήθη δ' εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ ὁ ἀνθοκόμος ἀπολογούμενος εἶπε· «Τὸ ῥόδον ἐκεῖνο ἦτον τὸ ὡραιότατον τῆς συλλογῆς μου. Τὸ ἐπέτυχα μετὰ δεκαετῆ πειράματα, ἦτον δὲ μοναδικὸν καὶ τίς οἶδεν ἂν θὰ ἐπιτύχω ἄλλοτε τὸ αὐτὸ χρῶμα.» Ὁ δικαστὴς εὗρε τὰ ἐπιχειρήματα ὀρθὰ καὶ κατεδίκασε τὸν δοῦκα, ὅστις ἀναχωρῶν ἀνεφώνησε· «Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κωλύετε τὴν πρὸς τὸ ὡραῖον φῦλον ἁβροφροσύνην».

Ἐν τῇ κομητείᾳ Churchill τῆς ἐπικρατείας Νεβάδα ὑπάρχει τὸ μοναδικὸν φαινόμενον ὄρους κινουμένου. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἐσχηματισμένον ἐκ τε-

ραστίου ἀμμώδους ὄγκου, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνεμοι ἐπισωρεύσαντες τηροῦσιν ἐν διηνεκεῖ κινήσει, δίκην ἀπειρομεγέθους πάγου χωροῦντος ἀπαύστως ὑπεράνω τῶν κοιλάδων διὰ μέσου τῶν στενῶν κλεισωρειῶν. Οἱ κόκκοι τῆς ἄμμου τριβόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀναδίδουσιν ἀσθενῆ τινα ἦχον, ἀνάλογον πρὸς τὸν καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἀκουόμενον, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, πέριξ τῆς Αἰγυπτίας σφιγγὸς καὶ γεννήσαντα τὸν θρῦλον ὅτι τὸ λίθινον ἄγαλμα χαιρετίζει δι' ᾄσματος τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Τὸ κινούμενον ὄρος τοῦ Churchill παρουσιάζει ἰδιαιτέραν ἔτι ὄψιν. Ἐν ᾧ αἱ πλευραὶ αὐτοῦ εἶνε συμμετρικῶς μεμορφωμέναι εἰς πτυχὰς ἐπιτεθειμένας ἀλλήλαις ὡς ἀποκρυσταλλωμένα κύματα, δὲν σχηματίζει κῶνον ἐν τῇ κορυφῇ, ἀλλ' ἀντὶ νὰ καταλήγῃ ὡς ὀξύ, παρουσιάζει ἐν τῇ κορυφῇ μεγάλην ὀπὴν κοιλανθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ὅστις εἶνε ἀρκετὰ παράτολμος, ὅπως, ἀναρριχηθεὶς ἐπὶ τῶν κλιτύων, προσεγγίσῃ τὴν ὀπὴν ταύτην, διακινδυνεύει τὴν ζωήν του, καθ' ὅτι ἡ ὀλίγον στερεὰ ἄμμος ὑποχωρεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας, καὶ ὅσῳ προσπαθεῖ ν' ἀποσυρθῇ τοσούτῳ βυθίζεται, πνιγόμενος ἐν τέλει ἐντὸς τῆς ἄμμου. Οἱ ἰνδοὶ μνημονεύουσι πλείστους ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν ἀπολεσθέντας οὕτω, χωρὶς οὐδέποτε τὰ σώματά των νὰ ἀνευρεθῶσι.

Ἀναμφισβήτητοι εἶνε αἱ σπουδαῖαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν τοπογραφίαν καὶ γεωγραφίαν αἱ τοῦ ἐδάφους φωτογραφήσεις ἐξ ἀεροστάτου ἀπὸ διαφόρου ὕψους. Τὸ σφόδρα ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστήμην ζήτημα τοῦτο δὲν ἐλύθη μέχρι τοῦδε πάντη ἐπαρκῶς, εἰ καὶ πολυάριθμα πειράματα πρὸς τοῦτο ἐγένοντο. Ἐν τούτοις ἱκανός τις ἐπιχειρηματίας Ἄγγλος, ὁ C-B Shadbolt, ἤχθη ἐν Λονδίνῳ εἰς ἀξιόλογα ἀποτελέσματα, ἅτινα σχεδὸν οὐδὲν κενὸν καταλείπουσι. Δύο φωτογραφίαι, αἵτινες ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἡ μὲν ἀπὸ ὕψους 600 μέτρων, ἡ δὲ ἀπὸ ὕψους 900 εἶνε ἀρκούντως καθαραὶ ὅπως διακρίνῃ τις καλῶς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομάς. Ἐπίσης ἕτερα πειράματα ἀεροπόρου φωτογραφίας ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀεροναύτου Γάστωνος Τισσανδιὲ κατά τινα τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἀνυψώσεων, αἵτινες πληρέστατα ἐπέτυχον. Μία τῶν ἐξαχθεισῶν φωτογραφικῶν πλακῶν 605 μέτρα ὑπεράνω τῶν Παρισίων ἀπετύπου καθαρώτατα τὰ ἀντικείμενα. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀνάβασιν διάφορα πειράματα ἐγένοντο, φωτογραφήσεις διαφόρων μερῶν τῶν Παρισίων καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ ὕψους χωρήσαντος μέχρι 1100 μέτρων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φωτογραφιῶν τοῦ ἐδάφους ἀπόπειρα ἐγένετο φωτογραφήσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκτεινομένων νεφῶν, ἀλλ' ὑπῆρξεν αὕτη ὀλιγώτερον ἐπιτυχής.

Τὰ πειράματα τοῦ Γάστωνος Τισσανδιὲ κατέδειξαν ὅτι καὶ ἐν ἀεροστάτῳ δύνανται νὰ παραχθῶσι φωτογραφήματα ἐπίσης ὡραῖα καὶ ζωηρὰ ὡς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπὶ γῆς παραγομένων. Χάρις εἰς τὰς τελευταίας προόδους τῆς φωτογραφικῆς τέχνης, ἡ ἀεροπόρος φωτογραφία ἔχει εὐρὺ τὸ μέλλον πρὸ ἑαυτῆς. Θὰ δυνηθῇ βαθμηδὸν νὰ παράσχῃ θαυμάσια σχεδιογραφήματα ὑπερβαίνοντα κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, τὴν λεπτότητα καὶ τὴν σαφήνειαν τὰ τελειότατα ἔργα ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ σπουδαίας βοηθείας νὰ προσενέγκῃ ἐν καιρῷ πολέμου διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν ἐργασιῶν. Εἰς ὕψος 600 μέτρων τὸ ἀερόστατον δὲν φθάνουσιν αἱ σφαῖραι, δύναται δ' ἐν αὐτῷ ὁ φωτογράφος νὰ ἐργασθῇ ἐπίσης ἀσφαλῶς ὡς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του. Ὡσαύτως ἡ ἐν ἀεροπόρῳ φωτογραφία θέλει παράσχει πολύτιμον ἀρωγὴν εἰς τὴν φωτογραφίαν, παρέχουσα τὰ ἀπεικονίσματα τῶν ἀπροσίτων διὰ ξηρᾶς τόπων, ὑπεράνω τῶν ὁποίων θὰ δύναταί τις νὰ διέλθῃ ἐν ἀεροστάτῳ.

Σελίς τις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ νεαροῦ συζύγου κ. Κ. Δ. φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν «Βαρομετρικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεός μου». Αἱ μετεωρολογικαὶ δὲ αὗται παρατηρήσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Δευτέρα. Νέφη πυκνά. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀόρατος.

Τρίτη. Συννεφιὰ καὶ ψύχρα, καιρὸς λίαν δυσάρεστος.

Τετάρτη. Ψῦχος κάτω τοῦ μηδενός. Ἡ ψυχρότης ἄρχεται νὰ γίνεται δριμυτάτη.

Πέμπτη. Οὐρανὸς νεφελώδης. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἐρυθρότατος. Ὅλα τὰ σημεῖα ὑποδεικνύουσι θύελλαν.

Παρασκευή. Τὴν πρωΐαν θύελλα μετὰ βροντῶν τρομακτική. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἄρχεται νὰ αἰθριᾷ καταφανῶς.

Σάββατον. Ἥλιος λαμπρός, ἄρχεται χλιαρότης καιροῦ. Πρὸς τὸ ἑσπέρας πίπτει χάλαζα λογαριασμῶν.

Κυριακή. Πρωΐ πρωὶ ἐλαφρὸς ἐμβάτης, κατὰ τὸ δεῖπνον καιρὸς διαυγέστατος καὶ αἴθριος, τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ θεάτρου θύελλα καὶ σεισμὸς τρομερός.

Δευτέρα. Νέφη πυκνὰ καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι ἡμέραι.

Ὁ γέρω-Στάμος, εἷς τῶν πλουσίων κατοίκων τῆς Πλάκας, ἀπέθανεν ἀφήσας ἱκανὴν περιουσίαν. Ὁ ἀνεψιός του Κωστάκης, φαντασθεὶς ὅτι εἶνε κληρονόμος, παρουσιάζεται εἰς τὸν συμβολαιογράφον, νομίζει δὲ καλὸν πρὶν ἀρχίσῃ συνομιλίαν περὶ τῆς κληρονομίας νὰ παραδοθῇ εἰς ζωηροτάτας ἐκδηλώσεις θλίψεως. Ὁ συμβολαιογράφος τὸν ἀφίνει νὰ ὀδύρεται καὶ μετὰ ταῦτα τῷ λέγει ἡσύχως.

— Γνωρίζεις ὅτι δὲν κληρονομεῖς ἀπὸ τὸν θεῖόν σου;

— Πῶς; ἀναφωνεῖ ὁ ἀνεψιός, ἀλλάσσων παρευθὺς ὕφος, δὲν κληρονομῶ; ἀλλὰ τότε τί μ' ἀφίνεις τόσην ὥραν νὰ θρηνῶ ὡς βλάξ;

Πρὸ τῆς θύρας νεκροταφείου:

— Ἔλα, φίλε μου, θάρρος· τί κάνεις ἔτσι; τὰ δάκρυά σου δὲν θ' ἀναστήσουν τὴν καϋμένην τὴν γυναῖκά σου.

— Τί τὰ θέλεις; ἐγὼ μὲ τὸ παραμικρὸν κλαίω.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 100.

'Αριθ. 501 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 4 Αὐγούστου 1885

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἐκ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων λογίων οὐδεὶς εἶνε μᾶλλον γνωστὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν. Τὰ ἔργα του κυκλοφοροῦσιν ἐν μεταφράσεσι πολλαπλαῖς καὶ πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ γλώσσῃ δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ δύω καὶ τρεῖς μεταφράσεις τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον ἀναγινώσκει αὐτὰ εὐχαρίστως, οἱ δὲ ἐκδόται, ἀπὸ τῶν ἐπιχειρούντων τὰς μᾶλλον πολυτελεῖς ἐκδόσεις μέχρι τοῦ Φιλίππου Ρεκλάμ, τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς *Παγκοσμίου βιβλιοθήκης*, ἧς οἱ εἰκοσιπεντάλεπτοι τόμοι πλημμυροῦσι τὴν Γερμανίαν, προθυμοποιοῦνται νὰ τ' ἀποκτήσωσιν.

Ὁ ἀγὼν ἰδίως συνάπτεται περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν διηγημάτων του. Καὶ ἐπειδὴ μετεφράσθησαν πλέον ὅλα, ἤρχισαν νὰ ἀναδημοσιεύωνται

μεταβαπτιζόμενα άνευ της αδείας του πνευματικού αυτών πατρός. Ούτως ο *Συμβολαιογράφος Τάπας* μετεφράσθη γερμανιστί και εξεδόθη άπαξ υπό το αληθές του όνομα, αλλ' από τινων μηνών μετατεθείς από Αργοστολίου εις Σύρον και μετονομασθείς *Ζερλέντης*, πληροί άνευ της αδείας και εν αγνοία του συγγραφέως τας στήλας γερμανικού τινος περιοδικού, ούτινος ο διευθυντής επεθύμει να παράσχη τοις αναγνώσταις αυτού «eine litterarische Seltenheit», ως έλεγεν

Αλλ' είνε μόνον η φιλολογική του ανδρός αξία, ήτις ελκύει τους μεταφραστάς; Βεβαίως όχι. Οι εκ των Ευρωπαίων κάτοχοι της ελληνικής γλώσσης μεταφράζουσι κατά προτίμησιν τα έργα του Ραγκαβή, διότι το όνομα αυτού είνε δημοτικόν μεταξύ των ομοεθνών των. Την δε δημοτικότητα ταύτην δεν εδημιούργησαν μόνον αι προς τα γράμματα υπηρεσίαι του, αλλά και η προσωπικότης αυτού έν τε ταις κοινωνίαις όπου έζησε και τη διπλωματική υπηρεσία της Ελλάδος.

Ο λόγιος, ο διπλωμάτης και ο ιδιώτης Ραγκαβής είνε τρεις άνθρωποι όλως ιδιοφυείς, έκαστος ιδίας μελέτης άξιος, αλλ' έχοντες εν κοινόν χαρακτηριστικόν, το πνεύμα! Πνεύμα σπινθηρίζον, διακεχυμένον εφ' όλων των προϊόντων της διανοίας του. Αναγνώσατε τα έργα του συγγραφέως και είτα τα έγγραφα του διπλωμάτου, κατόπιν δε επιζητήσατε την ευκαιρίαν να συνδειπνήσετε μετ' αυτού και ακροασθήτε του συνδαιτυμόνος: Εν εκάστη περιπτώσει θ' αναγνωρίσητε άλλον άνθρωπον, ίδια εκάστοτε επιδεικνύοντα χαρίσματα, εφ' ων όμως πάντοτε επιπλέει η αυτή ακατάπαυστος του πνεύματός του λάμψις.

Τίς δύναται να τω αρνηθή φιλοπατρίαν; Και τίς δεν συνομολογεί την κατά την εποχήν της εκκρεμότητος του μεθοριακού ημών ζητήματος σοβαρότητα της θέσεώς του, ως πρέσβεως παρά τη αυλή, ήτις από του 1870 κρατεί το κέντρον της ευρωπαϊκής ισορροπίας; Το συνέδριον του Βερολίνου είχεν επιδικάσει ημίν εδαφικήν έκτασιν προς βορράν, αλλ' ουδεμία των μεγάλων δυνάμεων εδείκνυτο πρόθυμος να προβή εις μέτρα ουσιαστικά, όπως εξαναγκάση την γείτονα επικράτειαν εις εκτέλεσιν της αποφασισθείσης παραχωρήσεως. Όλοι αναγνωρίζομεν το μέγεθος των περιστάσεων εκείνων και ουδείς ήθελέ ποτε σκεφθή ή τολμήσει να διαμφισβητήση προς τον Ραγκαβήν την ακριβή των καιρών εκτίμησιν. Δεν είνε λοιπόν ακαίρου ευφυολογίας όρεξις το επόμενον απόσπασμα διπλωματικού εγγράφου του της περιόδου εκείνης, αλλ' ακούσιος έκρηξις του πνεύματός του, ου τους σπινθήρας δεν ηδυνήθη ν' αποσβέση της διπλωματίας ο πάγος.

Ιδού λοιπόν πως περιγράφει εν εγγράφω του προς τον Κουμουνδούρον, δημοσιευθέντι εν τη ημετέρα περί του μεθοριακού ζητήματος κυανή βίβλω, την μετά του κ. Ράδοβιτς συνέντευξίν του, τη 30 Νοεμβρίου 1880:

«Μεθαύριον, το σάββατον, αναχωρεί ο πρέσβυς κ. »Ράδοβιτς δι' Αθήνας, όπου θέλει φθάσει συγχρό»νως μετά ταύτης της επιστολής. Σήμερον ήτο παρ' »εμοί, αφού διέμεινεν επί δύο ημέρας παρά τω πρίγ»κιπι Βίσμαρκ, και συνδιελέχθημεν διά μακρών».

«Μοι είπε κατ' αρχάς αμέσως· «ότι υπέρποτε άλ»λοτε η Ελλάς τώρα πρέπει να δείξη φρόνησιν, να »μη προβή εις ουδέν βίαιον κίνημα, και αφού τη »εξησφαλίσθησαν δικαιώματα αναφαίρετα εν Βερολίνω, »διά την απόκτησιν αυτών να μη σπεύση ριπτομένη »εις αφεύκτους και μεγάλους κινδύνους, δι' ων δύνα»ται ν' απολέση την εύνοιαν της Ευρώπης, αλλά να έχη υπομονήν.»

«Εις ταύτα τω απήντησα μειδιών, ότι αν απέρχε»ται εις Αθήνας να συμβουλεύση τους Έλληνας να »οπλισθώσιν... υπομονήν, φοβούμαι ότι μόνον το »πρώτον ήμισυ της συμβουλής του θ' ακολουθήσωσιν»

Η αβίαστος ευφυολογία και η ετοιμότης του πνεύματος είνε παρά τω Ραγκαβή το κυριώτερον χαρακτηριστικόν. Εις τούτο δε οφείλει και το μέγιστον μέρος της εν τη Εσπερία δημοτικότητός του. Ότε ήτο πρέσβυς εν Παρισίοις, ο *Φιγαρώ* μετέδιδε τακτικώς τοις αναγνώσταις του ανεκδοτίδια του αντιπροσώπου μας. Την δημοτικότητα λοιπόν, ην είχε προσπορίσει αυτώ το προς τον υπουργόν Λαβαλέτ υπόμνημά του, δι' ου είχε συνοδεύσει την εκ του παρισινού συνεδρίου αποχώρησίν του, επηύξησαν η φιλολογική αυτού μετά του γαλλικού δημοσίου γνωριμία, τα λογοπαίγνιά του και αι ευφυολογίαι του. Οι διψώντες νεωτερισμόν παρισινοί εβάπτισαν διά του ονόματός του αμέσως εν χρώμα, και πλείστα όσα αντικείμενα του γυναικείου και ανδρικού καλλωπισμού. Ο Ραγκαβής ήτο τότε του συρμού. Εν ταις επιφυλλίσι των εφημερίδων και ταις στήλαις των περιοδικών εδημοσιεύοντο μεταφράσεις των έργων του, το δε όνομα αυτού έπειτα αλλεπαλλήλως από του καλάμου των λογίων εις τας αγγελίας των εμπόρων. Βεβαίως ταύτα μόνον δεν ήρκουν να συγκαταλέξωσιν αυτόν εν τη χορεία των μελών του γαλλικού Πανακαδημίου (Institut). Εκεί όμως τω προητοίμασαν θέσιν ο γαλλιστί δημοσιευθείς υπ' αυτού τόμος ελληνικών επιγραφών και αι διάφοροι εν τη συλλογή των ξένων υπομνημάτων (collection des mémoires étrangers) καταχωρισθείσαι αρχαιολογικαί διατριβαί του. Ταύτα δε τα έργα αυτού και άλλαι επιστημονικαί ανακοινώσεις του ήνοιξαν αυτώ διαδοχικώς τας πύλας της τε βασιλικής ακαδημίας του Μονάχου και της βερολιναίας ακαδημίας των επιστημών, ως και πεντήκοντα περίπου άλλων ακαδημιών, ινστιτούτων και εταιριών αρχαιολογικών, επιστημονικών ή φιλολογικών. Αλλ' ιδίως ως αρχαιολόγος ο Ραγ-

καβῆς ἐγένετο γνωστὸς καὶ ἐξετιμήθη πλειότερον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἢ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἴσως ἐλησμονήθη ἤδη καὶ ὅτι ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν — ἢ μᾶλλον ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως — τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε παρ' ἡμῖν πιθανῶς καὶ ἡ ποικιλία τῶν κλάδων ἐφ' ὧν ἑκάστοτε ἠσχολήθη. Ὁ φυλλομετρήσας ποτὲ τόμους τινὰς τῆς *Πανδώρας*, ἧς ὁ Ῥαγκαβῆς ὑπῆρξε συνεργάτης, θὰ εἶδε παρὰ ποίημά τι ἢ διήγημα αὐτοῦ μίαν ἀρχαιολογικὴν διατριβήν του ἢ πραγματείαν περὶ πνευματισμοῦ καὶ κινουμένων τραπεζῶν. Ἁπλῆ ἄλλως τε ἀναγραφὴ τῶν ἔργων του καὶ τῶν δημοσίων θέσεων, ἃς καθεῖξε κατὰ καιρούς, ἀρκοῦσι νὰ δώσωσιν εἰκόνα τοῦ πολυσχιδοῦς πνεύματός του. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τ' ἀξιώματα ἅτινα περιεβλήθη συμβάλλουσιν εἰς τὸ νὰ σκιαγραφήσωσι τὸν ἄνδρα, θέλει γείνει μνεία αὐτῶν ἐν ταῖς βιογραφικαῖς ταύταις σημειώσεσι, ἀλλ' εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ θέλει παραλειφθῆ, ἵνα μὴ αἱ γραμμαὶ αὗται ἀπὸ σκιαγραφίας μεταβληθῶσιν εἰς ψυχρὸν βιβλιογραφικὸν κατάλογον.

Ὅτε κατὰ τὸ 1831, ἐπὶ Κυβερνήτου ἔτι, κατέβη ὁ Ῥαγκαβῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκ Μονάχου, ὅπου ἀποφοιτήσας τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς σχολῆς ὑπηρέτει ἐπί τινα χρόνον ὡς ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, κατετάχθη μὲ τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ἠναγκάσθη διὰ λόγους φιλοτιμίας νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τοῦ στρατοῦ. Διότι τότε οἱ ἐκ ξένων στρατῶν εἰς τὸν ἀρτισύστατον ἑλληνικὸν τακτικὸν κατατασσόμενοι ἐλάμβανον δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν κατεῖχον ἐν ᾧ ὑπηρέτουν στρατῷ. Ἐν τούτοις τῷ Ῥαγκαβῇ οὐδὲ εἷς βαθμὸς ἀπενεμήθη ἀνώτερος ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσει πλέον τὴν κατάργησιν τοῦ μέτρου τούτου. Καὶ ὑπετάγη μὲν ἀγογγύστως εἰς τὴν ἀπόφασιν ποθῶν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ ἀδιαφορῶν περὶ τῶν βαθμῶν, ἀλλ' ὅτε ὀλίγους μῆνας ἀργότερον ῥῶσσος ἀξιωματικὸς κατετάχθη μὲ δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ ῥωσσικῷ στρατῷ, τότε ὁ Ῥαγκαβῆς διαβλέπων ἐν τῇ ἐξαιρέσει ταύτῃ παραγκώνισιν τῶν ἑλλήνων καὶ ἐπιβλαβῆ ἀποθέωσιν τῶν ξένων ἐπέδωκε τὴν παραίτησίν του καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς μελέτας.

Πρὸς τοιαύτας δὲ σπουδὰς δὲν ἦτο πάντη ξένος. Διότι παρεκτὸς ὅτι εἶχε διακούσει μαθήματα καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, εἶχεν ἤδη δημοσιεύσει καὶ τὰ πρωτόλεια τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, ἓν ποίημά του *Δῆμος καὶ Ἑλένη* καὶ μεταφράσεις τινὰς τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ποιήσεων τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α'. Ἀλλὰ τὴν εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ ἀποχώρησιν διέκοψε τὸ ὀλέθριον τοῦ Κυβερνήτου τέλος. Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Αὐγουστίνου ἐπὶ τὴν προεδρείαν ἀνεχώρησεν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τῶν ὑπὸ τὸν Κωλέττην συνταγματικῶν, οἵτινες ἐζήτουν τὴν ἔλευσιν ἡγεμόνος.

Ἐν Περαχώρᾳ, ὅπου ἠδρευεν ἡ ἀντικυβέρνησις τοῦ Κωλέττη καὶ τὸ στρατηγεῖον τῆς ἐναντίον τοῦ Αὐγουστίνου ἀντιπολιτεύσεως, συνήντησεν ὁ Ῥαγκαβῆς τὸν ἄλλοτε οἰκοδιδάσκαλόν του Χρηστίδην, εἶδός τι πανθυπουργοῦ τότε ὑπὸ τὸν Κωλέττην ὄντα, ὅστις προσέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ γραφείῳ του. Ἐκεῖ συναδέλφους ἔχων τοὺς Ῥωσσέτον καὶ Οἰκονόμου, ἀνέπτυξεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀκαταπόνητον φιλεργίαν, ἥτις μέχρι σήμερον οὐδαμῶς τὸν ἐγκατέλιπεν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ προϊσταμένου του ἐνεψύχωνεν αὐτόν. Διότι ὁ Χρηστίδης τότε ἔχων παρὰ στρωμνὴν σκληρὰν καὶ εὐτελῆ μικρὸν καὶ ἀφιλόκαλον γραφεῖον, εἰργάζετο ἡμέρας καὶ νυκτός, διακόπτων μόνον ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ἀκατάπαυστον ἐκείνην ἐργασίαν, ὁσάκις ὁ ὕπνος καὶ ἡ κόπωσις κατέρριπτε τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς βαναύσου ἐκείνης κλίνης, ἥτις ταὐτοχρόνως ἐχρησίμευεν αὐτῷ καὶ ὡς ἕδρα γραφείου καὶ ἐφ' ἧς ὀκλάδην μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐπανελάμβανε τὴν διακοπεῖσαν ἐργασίαν του.

Ἡ ἀφήγησις τῶν στερήσεων εἰς ἃς ὑπεβλήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πανθυπουργὸς μετὰ τῶν ὑπαλλήλων του εἶνέ τι ἀληθῶς κινοῦν τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν. Διότι ὅσον μέγα καὶ ἂν θεωρῇ τις τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως, οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑποτιμήσῃ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον ἀναλάβει νὰ πλάσωσι κράτος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ νὰ μὴ ἀποθαυμάσῃ τὸ σθένος τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν προσπαθούντων ἐν μέσῳ τηλικούτων ἀτομικῶν στερήσεων νὰ φέρωσι τάξιν ἐν χώρᾳ ὅπου ἐβασίλευεν ἀναρχία καὶ ἀταξία. Μεθ' ὁπόσης συγκινούσης ἀληθῶς χάριτος διηγεῖται ἐνίοτε ὁ Ῥαγκαβῆς, ὅτι ἡ πολυτελεστέρα αὐτῶν τροφὴ ἦσαν τὰ χόρτα, αἱ ἐλαῖαι καὶ ὁ ξηρὸς ἄρτος. Εἰς τὸ θυλάκιον δὲν εἶχεν αὐτὸς τότε ὀβολόν. Διότι ὁ πατήρ του εἶχεν ἀποστείλει αὐτῷ χρήματα, καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀποστολὴ τῷ ἐκλάπη καθ' ὁδὸν πρὶν φθάσῃ εἰς χεῖράς του, ἡ δὲ δευτέρα εὐτυχήσασα νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ συνίσταται ἐκ νομισμάτων, ἅτινα οὐδεὶς ἐδέχετο πρὸς πληρωμήν. Ἀλλὰ παρηγορεῖτο βλέπων, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἠδύναντο ἐπίσης νὰ χρησιμεύσωσι τῷ Λουκιανῷ ὡς πρότυπα τοῦ περιφήμου μεταξὺ

νοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι διὰ τὸν διδάσκαλον καὶ δὲν ἀνέχονται ὅπως οὗτος πεινᾷ.»

Τὰ αὐτὰ περίπου ἀποφαίνονται ὅ τε κ. Χαρίσης Πούλιος καὶ ὁ κ. Παυλᾶτος.

Σπουδαιοτάτη ἐπίσης αἰτία τῆς παντελοῦς ἐκλύσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως παρ' ἡμῖν, ὡς εἴδομεν, εἶνε ἡ οἰκτρότης τῶν διδακτηρίων καὶ ἡ ἔλλειψις διδακτικῶν ὀργάνων.

Τὴν περὶ τούτων μέριμναν εἰς τὴν κυβέρνησιν συνιστῶν ὁ κ. Παπαμάρκου λέγει: «Ἡ Σ. Κυβέρνησις τὴν περὶ τούτων φροντίδα δέον ν' ἀναλάβῃ ἡ ἰδία· καιρὸς ν' ἀπελπισθῇ πλέον ἐκ τῆς φιλομουσίας καὶ τῆς γενναιότητος τοὐλάχιστον τῶν περισσοτέρων δήμων, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν πτωχοὶ ὄντες ἀδυνατοῦσι... νὰ ὑποστῶσι τὴν δαπάνην τὴν ἀπολύτως ἀπαιτουμένην πρὸς οἰκοδόμησιν ἰδίων διδακτηρίων εἰς ἑκάστην κώμην καὶ προμήθειαν καὶ συντήρησιν καταλλήλων καὶ ἐπαρκῶν διδακτικῶν ὀργάνων... Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι καὶ οἱ κ. Ν. Σπαθῆς, Χ. Πούλιος, Ἰ. Κ. Κοφινιώτης, Ἐ. Κούσης καὶ Π. Παυλᾶτος, ὅστις προτείνει τὴν σύστασιν ταμείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως σκοποῦντος τὴν ἀνέγερσιν διδακτηρίων, τὴν προμήθειαν σκευῶν, ὀργάνων βιβλίων κλπ. τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τὴν διατήρησιν παιδαγωγικοῦ συγγράμματος.

Ἄλλο μέσον προτεινόμενον πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν εἶνε νὰ διαταχθῇ ὡς θεσμὸς ἐνεργὸς ἐν τῷ Κράτει ἡ *καθολικὴ ἐκπαίδευσις* ἥτις ἐπειδὴ κατ' ἀνάγκην συνεπάγεται τὴν ἀναγκαστικὴν παίδευσιν νὰ ληφθῶσι τοιαῦτα μέτρα ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸς ὁ ἐμπαιγμὸς τῶν νόμων τοῦ Κράτους.

Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ μὲν κ. Χ. Παπαμάρκου προτείνει ὅπως ἡ παρὰ τῆς Νομαρχίας ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ — κατὰ τὸ προτεινόμενον ὑπ' αὐτοῦ σύστημα—συνεννοουμένη μετὰ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐκβιάζῃ τοὺς δυστροποῦντας ἢ ἀπειροκάλους γονεῖς εἰς τὴν συμμόρφωσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς νόμους τοῦ Κράτους· οἱ δὲ κκ. Ν. Σπαθῆς, Π. Οἰκονόμος, Χ. Πούλιος, Ι. Κοφινιώτης καὶ Ε. Κούσης ἀποφαίνονται ὅπως ἡ πολιτεία δραστικῶς ἐπιβάλῃ σεβασμὸν εἰς τὸν νόμον διὰ προστίμων καὶ ποινῶν ἐξαναγκάζουσα τοὺς ὀλιγωροῦντας τῆς στοιχειώδους τῶν τέκνων αὐτῶν παιδεύσεως κερδαλεόφρονας ἢ ἀξέστους γονεῖς νὰ στέλλωσιν αὐτὰ εἰς τὸ σχολεῖον.

Τοιαῦτά εἰσι περίπου, παραλειπομένων τῶν ἐπουσιωδεστέρων, τὰ πρὸς θεραπείαν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως προτεινόμενα μέτρα.

Δυσχερῶς μετακινεῖται κακὸν ἀπὸ ἡμίσεος αἰῶνος κείμενον, καὶ τὴν βαρεῖαν δύναμιν τῆς ἀδρανείας τῶν σωμάτων ἀποκτῆσαν. Ἀλλ' ὅπως κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πίστις ὡς κόκκος συνάπεως ἤρκει νὰ μετατοπίσῃ ὄρη, οὕτω καὶ ζῆλος θερμουργὸς δύναται νὰ κινήσῃ, νὰ καταρρίψῃ καὶ μεταβάλῃ τὸ σαπρὸν οἰκοδόμημα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως εἰς χρήσιμον, καὶ εὐεργετικὸν καὶ περικαλλὲς μαρμάρινον μέγαρον, ἀναπεπταμένον εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ζωήν. Τινὰ τῶν προτεινομένων μέτρων ἐτέθησαν ἤδη εὐτυχῶς εἰς ἐφαρμογήν. Ἐν προσεχεῖ ἄρθρῳ θέλομεν ποιήσῃ τὸν λόγον περὶ αὐτῶν ὡς καὶ περὶ τῶν σπουδαιοτάτων ἔτι ὑπολειπομένων πρὸς ἐκτέλεσιν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος ἡ πραγματικὴ ἀνύψωσις καὶ ἀνακαίνισις τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Κ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΙΑ

Ποίησις καὶ ὑπαλληλία!... Εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ αἱ δύο αὗται ἰδιότητες; Ἔχομεν πολλὰ ὀνόματα ποιητῶν χρηματισάντων ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, ἀλλ' οἱ βιογράφοι αὐτῶν συνήθως διὰ μιᾶς μόνον λέξεως, ἢ καὶ ἁπλῆς χρονολογίας, ἀναφέρουσι τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου των. Τὸ κενὸν τοῦτο ἐπιχειρῶ νὰ συμπληρώσω ἐνταῦθα ἀναφέρων ἓν παράδειγμα, ἄξιον πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ.

Ὁ ἔνδοξος ποιητὴς διωρίσθη τῷ 1838 ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Ὁ ἐτήσιος αὐτοῦ μισθὸς ἦτο 3,000 φράγκα.

Πάντες οἱ ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ φανῇ φιλοφρονητικώτερος πρὸς τὸν νέον συνάδελφον.

Ὁ ὑπουργός, κόμης Μονταλιβέ, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸν διορισμόν του διὰ τῶν ἑπομένων:

«Εὐτυχῆ λογίζω ἐμαυτόν, Κύριε, ὅτι ἡ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν πρόσληψις ὑπαλλήλου ὡς ὑμᾶς μοὶ παρέχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναθέσω εἰς τὴν ἐπιμέλειάν σας καθήκοντα, τὰ ὁποῖα θέλουσι σᾶς ἐπιτρέψει νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς ἐργασίας συμφώνους πρὸς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς μελέτας ὑμῶν. Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς εἶνε ἐντεταλμένος νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς σας εὐθὺς ὡς *θὰ δυνηθῆτε* νὰ ἀναλάβητε τὰ καθήκοντά σας.»

Θὰ δυνηθῇ ἄρά γέ ποτε ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ὁ ψάλτης τοῦ *Ῥολλᾶ*;

Τοιαύτην διάθεσιν ἐξεδήλωσε τοὐλάχιστον ἅπαξ γράψας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γενικὸν γραμματέα καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν εἰς τί συνίστατο ἡ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν ἀνέθεσαν εἰς αὐτόν.

— Τί νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸν κ. Μυσσέ; ἠρώ-

τησεν ὁ γενικὸς γραμματεὺς τὸν τμηματάρχην, εἰς οὗτινος τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγετο ἡ βιβλιοθήκη.

— Γράψατέ τῳ, ἀπεκρίθη οὗτος, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ὑπάγεται εἰς τὸ τμῆμα τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν τμηματάρχην τοῦ τμήματος ἐκείνου, ὅστις θὰ τὸν δεχθῇ λίαν εὐχαρίστως, πρόθυμος νὰ τῷ παράσχῃ πᾶσαν εὐκολίαν εἰς διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας του. Προσθέσατε δὲ ὅτι ἀναγκαῖον εἶνε νὰ τὸν ἴδω καὶ ἐγὼ ταχέως, διότι πρόκειται λίαν προσεχῶς νὰ γείνῃ ἡ μεταφορὰ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ὑπουργείου.

Κατὰ τὸ πνεῦμα λοιπὸν τοῦτο συνετάχθησαν αἱ ὁδηγίαι αἱ ἀπευθυνθεῖσαι τῷ Μυσσέ, ὅπως ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Ὡς βλέπει πᾶς τις, δὲν ἐπρόκειτο περὶ θέσεως ἀργομισθίας, ὁ δὲ νέος ὑπάλληλος, ἅμα ἐγκαθιστάμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ὤφειλε νὰ φροντίσῃ περὶ μεταφορᾶς ὁλοκλήρου βιβλιοθήκης, ἥτις δὲν περιεῖχεν ὀλιγωτέρους τῶν 30,000 τόμων.

Ὁ φόβος τοσοῦτον ἐπιπόνου ἐργασίας ἐκυρίευσε, φαίνεται, τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Εἶχον παρέλθει πέντε μῆνες ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

Ἔγραψαν λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ ὑπουργείου:

«Εἶνε κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ μετακομισθῇ ἡ βιβλιοθήκη εἰς τὸ μέρος ὅπερ ὡρίσθη δι' αὐτήν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν, διότι εἰς ὑμᾶς ἀνήκει νὰ ὁρίσητε τὴν κατάλληλον τοποθέτησιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς βιβλιοθήκης, τῆς ὁποίας ἔφορος διατελεῖτε.

Εὐκταῖον δὲ εἶνε ἵνα ἀνυπερθέτως ἐνασχοληθῆτε εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.»

Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἔχει πλέον τὸν φιλόφρονα ἐκεῖνον τύπον τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν· τὸ ξηρὸν αὐτῆς ὕφος δεικνύει ἀποχρώντως ὅτι ἐν τῷ ὑπουργείῳ δὲν ἦσαν παραπολὺ εὐχαριστημένοι ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ὑπερόπτου συγγραφέως.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ πρόσκλησις αὕτη εἰς οὐδὲν ἀπέληξεν ἀποτέλεσμα.

Ἡ βιβλιοθήκη μετεκομίσθη λοιπὸν ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἐφόρου αὐτῆς, καὶ ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐξαπέστελλεν εἰς τοὺς ποιητὰς τῶν ὄχθῶν τοῦ Σπρέα τὴν ὑπερήφανον καὶ πατριωτικὴν ἀπάντησίν του: «*Σᾶς τὸν ἐπήραμεν ἡμεῖς, τὸν Γερμανικόν σας Ῥῆνον...*»

Ἄς τὸ εἴπωμεν μεταξύ μας: δὲν ἔπραξε καλλίτερον παρὰ νὰ φροντίζῃ περὶ μεταφορᾶς τῶν βιβλίων;

Ἤξευρε λοιπὸν καλὰ τί ἔγραφεν ὁ κόμης Μονταλιβέ, ὅταν τῷ ἐγνωστοποίει ὅτι θὰ ἐλαμβάνετο φροντὶς περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, «εὐθὺς ὡς *θὰ ἠδύνατο* νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του».

Ὁ Ἀλφρέδος Μυσσέ, ὅστις, καὶ αὐτός, ἤξευρε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τῶν γραφομένων, δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ παρὰ τὴν ἐλαστικὴν ἐκείνην περικοπήν, καὶ συνεφώνησε μεθ' ἑαυτοῦ ὅτι ποτὲ *δὲν θὰ ἠδύνατο* νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐκρατύνετο ἡ τοιαύτη ἰδέα του τοῦ νὰ μὴ μεταβῇ ποτὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ὅσῳ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ἐλάμβανε τακτικὰ κατ' οἶκον τὸν μισθόν του, πεμπόμενον αὐτῷ μετ' ἀκριβείας ἀναλλοιώτου ὑπὸ νέου τινὸς καὶ ὑποχρεωτικοῦ ὑπαλλήλου, ἑνὸς τῶν ἀγνώστων θαυμαστῶν του, τοῦ κ. Β**

Ἡ τοιαύτη φιλοφροσύνη, ἐπὶ μακρὸν διαρκέσασα, ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ λησμονηθῇ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἀλφρέδος Μυσσὲ διερχόμενος τὴν ὁδὸν Γρενέλλης παρατηρεῖ ὑπεράνω τῆς θύρας μεγάλου κτιρίου τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: *Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν*.

Σταματᾷ καὶ μένει σκεπτόμενος ἐπὶ στιγμήν. «Μπᾶ! λέγει καθ' ἑαυτόν, ἂς ἀναβῶ, τοὐλάχιστον διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀξιόλογον συνάδελφον, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ μοῦ στέλλῃ τακτικὰ τὸν μισθόν μου.»

Ἀναβαίνει τὴν κλίμακα. Μετὰ δέ τινα στιγμὴν εὑρίσκεται ἐνώπιον τοῦ κ. Β**, ὅστις κατ' ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, μετὰ μικρὸν δὲ συνελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως δεξιοῦται αὐτὸν μετὰ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν τῷ ἐνέπνεεν ὁ μέγας ποιητής.

Ὁ Μυσσὲ σφίγγει λίαν συμπαθῶς τὴν χεῖρά του, καὶ τῷ ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ λίαν φιλοφρονητικῶν λόγων. Ἀνελογίζετο ἄλλως ὅτι θὰ εἶχεν ἀνάγκην καὶ εἰς τὸ μέλλον τῶν φιλικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπαλλήλου. Μετὰ τοῦτο ἀποχαιρετᾷ τὸν κ. Β** ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἤδη εἶχεν ἡμιανοίξει τὴν θύραν.

— Ἀλλά, λέγει στρεφόμενος, ἀφοῦ εὑρίσκομαι ἐδῶ, δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο ἆρά γε ὑπερβολικὴ ἀπαίτησις ἐκ μέρους μου, ἐὰν σᾶς παρεκάλουν νὰ μοὶ δείξητε τὴν βιβλιοθήκην ΜΟΥ;

Τὸ *μου* ἐκεῖνο ἐτόνισε περισσότερον συνοδεύων τὸν λόγον του καὶ δι' ἐκφραστικοῦ μειδιάματος.

Ὁ κ. Β** ἐμειδίασε καὶ αὐτός, προθυμότατα δὲ προσηνέχθη νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐνδόξου συναδέλφου του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα.

Ἅμα εἰσαχθεὶς ἐκεῖ ὁ Μυσσὲ ῥίπτει βλέμμα περίεργον ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης του. Καὶ μένει ἔκπληκτος βλέπων αὐτὴν τόσον σπουδαίαν καὶ

πλουσιωτάτην εἰς βιβλία σπάνια καὶ πολύτιμα.

— Κύτταξε, κύτταξε! ἀναφωνεῖ διερχόμενος καὶ ἐξετάζων περιέργως τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο μέρος, ἐγὼ δὲν ὑπώπτευα ποτὲ ὅλα ταῦτα. Ἠξεύρετε, κύριε Β**, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη αὐτὴ εἶνε ἀληθῶς σπουδαία; . . . . Ἄ! μὰ θὰ ἐπανέλθω καὶ ἄλλοτε.

Οὐδέποτε ἐξαναπάτησε.

Τῷ 1848 διάταγμα φέρον τὴν ὑπογραφὴν Λεδροῦ-Ῥολλὲν ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ἀστειότητα ἐκείνην.

Μετάφρασις. Μ'

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἑώρταζε ἐφέτος τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐθνικὴν ἑορτήν, τὴν 14 Ἰουλίου, ἀπεκαλύπτετο ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους καὶ τοὺς πανηγυρικοὺς τῶν ῥητόρων ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βολταίρου, ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ ἰδιαιτέρως ἐστράφη αὖθις περὶ τὸν μέγαν φιλόσοφον, περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁποίου ἀποσπῶμεν περιέργους τινὰς λεπτομερείας ἐκ βιβλίου πρό τινος ἐκδοθέντος καὶ περιγράφοντος τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Βολταίρου.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου ὅπως διαμείνῃ παρ' αὐτῷ, ὁ Βολταῖρος ἐγκατέλιπε μετά τινα ἔτη τὸ Βερολῖνον καὶ κατῴκησεν ὁριστικῶς εἰς Δελὶς καὶ Φερνέ. Μεγαλοπρεπῶς ἐκεῖ ἐγκαθιδρυθεὶς ἦγε πολυτελῆ ζωήν, στερεῖται δὲ ὑποστάσεως ὁ λόγος περὶ τῆς φιλαργυρίας, τὴν ὁποίαν πολλάκις τῷ προσῆψαν. Ἐὰν ἱκανῶς διεχειρίζετο τὰ κεφάλαιά του, ἀφ' ἑτέρου ἀφειδῶς ἐδαπάνα ταῦτα, καὶ οὐχὶ σπανίως ἔδειξεν ἐλευθεριότητα ἀνωτέραν τῆς περιουσίας του.

Ἐν Δελὶς διετήρει ὁλόκληρον μέγαρον. Εἶχεν ἓξ ἵππους, τέσσαρας ἁμάξας, δύο ἀκολούθους, μάγειρον Γάλλον, ὑπηρέτην καὶ δύο γραμματεῖς. Αἱ ἱπποσκευαί του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μᾶλλον εἰς τῶν φίλων του ἢ αὐτοῦ τὴν διάθεσιν, ἦσαν πλειότερον ἐπιδεικτικαὶ ἢ κομψαί. Ὅταν ἀπήρχετο εἰς Γενεύην, ἐποχεῖτο πάντοτε τεθρίππου, θέαμα ἄγνωστον ἕως τότε εἰς τὴν αὐστηρῶς δημοκρατουμένην πόλιν· οὕτως ὁ ὄχλος συνέρρεεν ὅπως τὸν ἴδῃ παρελαύνοντα καὶ τὸν περιεκύκλου ὅπου ἐσταμάτα. Διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινὰ βλέπων τοὺς περιέργους συνωστιζομένους πρὸ τῆς οἰκίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο αὐτῆς, ἀνέκραξε στεντορείως: «Τί χάσκετε τριγύρω μου; τί θέλετε; Μήπως θέλετε νὰ ἴδῃτε ἕνα σκελετόν; Ἰδού τον!» Καὶ ἀνεγείρας τὰ ἐνδύματά του, ἐπέδειξε τὸ κάτισχνον σῶμά του ἐν τῷ μέσῳ τῶν γελώτων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους.

Ὁ Βολταῖρος ταχέως ἐμόρφωσε περὶ ἑαυτὸν κύκλον, οὗτινος ἦτο ἡ ψυχή. Ἡ μεγαλόδωρος φιλοξενία του, ἡ τράπεζά του ἀείποτε προσιτή, ἡ ἔξοχος αὐτοῦ φιλοφροσύνη ἐν τῇ μετὰ γυναικῶν ἀναστροφῇ, ἡ ζωηρότης τοῦ πνεύματός του, ἡ σπινθηροβόλος καὶ πάντοτε ποικίλλουσα συνδιάλεξίς του, τὸ ἕτοιμον τῶν ἀπαντήσεών του ἐξήσκουν ἐπὶ πάντων τῶν πλησιαζόντων αὐτὸν ἀκατανίκητον θέλγητρον.

Ὅταν ἐνεψυχοῦτο, τὸ πονηρὸν μειδίαμά του καὶ οἱ ὡς ἄνθρακες μαρμαίροντες ὀφθαλμοί του, ἐφώτιζον τὸ πρόσωπόν του. Θαυμασίως ἀναγινώσκων ἠγάπα νὰ γνωρίζῃ ὁ ἴδιος εἰς τοὺς εὐνοουμένους ξένους του τὰ νέα του ἔργα. Οὐδεὶς ὡς αὐτὸς ἀπήγγελλε τοσοῦτον φυσικῶς τοὺς κωμικοὺς στίχους, τοσοῦτον λεπτῶς καὶ χαριέντως. Ἐν τῷ κύκλῳ ἐκείνῳ ἕκαστος ἐστιχούργει, συνέθετεν, αὐτοσχεδίαζεν· ἀπὸ τῶν ποιημάτων μέχρι τῶν αἰνιγμάτων, ἕκαστος προσέφερε τὸν πνευματικὸν φόρον του.

Τὸ θέατρον ὑπῆρξε τὸ πάθος τῆς ζωῆς του· ἐξαιρέσει δὲ ἀδίκων τινῶν κρίσεων ἐναντίον τοῦ Κορνηλίου, καὶ παραδοξολογιῶν ἐναντίον τοῦ Σαίξπηρ, οὗτινος ὅμως αὐτὸς εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν μεγαλοφυΐαν εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ περὶ θεάτρου συνδιαλέξεις του ἦσαν πλήρεις εὐφυῶν παρατηρήσεων.

Ἀκατάλληλον ὥραν ἐξέλεγεν ὁ τὴν πρωΐαν ἐπισκεπτόμενος τὸν Βολταῖρον, διότι δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν διακόπτωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐργασίας του· τοῦτο μόνον ἤρκει ὅπως τὸν καταστήσῃ ἀδιάθετον. Δὲν εἶχεν ὡρισμένην τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ ὅταν ἡ πρωϊνή του ἐργασία παρετείνετο, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὸν διακόψῃ· ἔτρωγε δὲ ὅ,τι δήποτε εἰς ὁποιανδήποτε ὥραν.

Ἀπεριόριστος ἦτο ἡ ἀνησυχία του, καταγινομένου εἰς ἔργον τι. Μόλις τὸ ἤρχιζε καὶ ἤθελε νὰ τὸ ἴδῃ τελειωμένον· μόλις ἐτελείωνε καὶ ἀνυπομόνει νὰ τὸ ἴδῃ τυπωμένον. Πολλάκις ἔθετον ὑπὸ τὰ πιεστήρια βιβλία του ἡμιτελῆ. Ὅταν εἶχεν ὑγιῶς ὁ Βολταῖρος, ἔγραφεν ἰδιοχείρως· ἀλλ' ὅταν ἦτο ἀσθενής, ὑπηγόρευε μετ' ἀπιστεύτου εὐκολίας. Ἡ ἐργασία ἦτον ἀπαραίτητος εἰς τὸν βίον του, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφιέρου εἰς ταύτην δώδεκα μέχρι δεκαὲξ ὡρῶν καθ' ἑκάστην· καὶ καὶ κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰργάζετο παρ' αὐτῷ εἰς γραμματεὺς ἐπὶ πολλὰς ὥρας.

Π'

Ἡ ἀγροικία εἶνε σιδηροῦν ῥόπαλον, ἡ εὐπροσηγορία χαλυβδίνη ἀσπίς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ πρόβλημα τορπιλλῶν ἐνεργουσῶν ἐν τῷ ἀερίῳ διαστήματι εἶνε ἐξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ὁριστικὴ λύσις δὲν ἐπετεύχθη ἔτι. Ἐν πολλαῖς χώραις, ἔνθα ἡ ἐπιστήμη ἀνθεῖ, ἀσχολοῦνται περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσχάτως ἐγένετο κατὰ πρώτην φορὰν λόγος περὶ αὐτοῦ ἐν δημοσίᾳ διαλέξει. Ὁ Ἄγγλος Gower, συνεταῖρος τοῦ Graham-Bell ἐν τῇ ἐφευρέσει τοῦ τηλεφώνου, ἀνεκοίνωσεν ἐν ταύτῃ σύστημα ἴδιον ἀερίνων τορπιλλῶν, συγχρόνως δὲ καὶ πρόσφατα πειράματα γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν ἀεροστάτων, καθ' ὅτι ἀμφότερα τὰ ζητήματα κρίνονται συναφῆ. Ὁ κ. Gower ἐπὶ μακρὸν ἀσχολούμενος περὶ τὰ ζητήματα ταῦτα, ἀνεζήτησε τρόπον δι' οὗ νὰ δύναται νὰ προστεθῇ νέα μέθοδος εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει πολεμικὰς μεθόδους. Εἶνε δυνατὴ ἡ σπουδαία ἐπίθεσις ἐναντίον στρατῶν, φρουρίων. καὶ ὁπλοστασίων ἀπὸ μέρους ὅλως νέου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ἀτμοσφαίρας; Ὁ ἐφευρέτης οὗτος ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησιν ὑποσχόμενος νὰ μεταφέρῃ ἁπλῶς εἰς ἀνωτέρας σφαίρας τὸν τρόπον τοῦ διὰ τορπιλλῶν πολέμου ἐπ' εὐρυτέρας κλίμακος καὶ μετ' ἀποστάσεων ἀπείρως ἐκτεινομένων. Ἡ λέξις τορπίλλη δὲν ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ σύστημά του, ἐργασθέντος μᾶλλον πρὸς κατασκευὴν κανονοστοιχιῶν ἐναερίων.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς τελείας ἐπιτυχίας τῶν πηδαλιουχουμένων ἀεροστάτων. Ἂν δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν ἀριθμόν τινα πηδαλιούχων ἀεροπόρων, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφοδιασθῶσι ταῦτα διὰ πολεμεφοδίων, ἅτινα ὑπ' ἐλάχιστον βάρος ἤθελον περιέχει καταπληκτικὴν ἐκρηκτικὴν ἰσχύν. Τοιαῦτα, κατὰ τὸν ἄγγλον ἐφευρέτην, εἶνε σφαῖραι ἐκ βαμβακοπυρίτιδος. Ῥίπτοντες ἀπὸ μεγάλου ὕψους μίαν τῶν νέων αὐτῶν σφαιρῶν ἐπιτυγχάνομεν τρομερὰ ἀποτελέσματα.

Εἷς τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, ὁ ναύαρχος σὶρ Γεώργιος Ἔλλιοτ, ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ναυμαχίαι τοῦ μέλλοντος» περίεργον βιβλίον, κυρίως διὰ τὴν ἐλευθερίαν, μεθ' ἧς ἀποφαίνεται περὶ τῶν λεπτοτέρων ζητημάτων τῆς ναυτικῆς ὀργανώσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἐρευνᾷ. Κατὰ τὸν συγγραφέα, ἡ τέχνη τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου διέρχεται ἤδη περίοδον μεταβάσεως, ἥτις δύναται ἴσως νὰ εἶνε κινδυνώδης, προκαλοῦσα τὴν παραδοχὴν τοῦ κακοῦ ἀφοῦ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα δὲν ἐξηρευνήθησαν ἔτι πειραματικῶς. Ἡ νίκη ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἐξηρτᾶτο ποτὲ ἐκ τοῦ τηλεβόλου· ἡ ἀπώλεια τῶν ἱστῶν καὶ αἱ ἀβαρίαι τοῦ σκάφους ἦσαν τὰ πρῶτα συμπτώματα ἥττης. Τοῦ λοιποῦ ἡ νίκη θέλει ἀποφασίζεσθαι ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ τηλεβόλου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τορπίλλης, ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν σφαιρῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τορπιλλοθετῶν, οἵτινες θέλουσιν ἀπαρτίζει οὐσιῶδες μέρος ἑκάστου στόλου, σπουδαίως ἐπενεργοῦντες ἐν τῇ μάχῃ.

Ἐν τῷ βοτανικῷ κήπῳ τῆς Διζὸν ὑπάρχει αἴγειρος κολοσσιαία. Τὸ ὕψος τοῦ δένδρου τούτου εἶνε 40 μέτρων. Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ παρὰ τὸ ἔδαφος εἶνε 14 μέτρων, καὶ εἰς 5 μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἶνε 6 μέτρων καὶ ½. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε 45 κυβικὰ μέτρα· πρὸ ἓξ ἐτῶν ὁ ὄγκος ἀνήρχετο εἰς 55 μέτρα, πρὸ τῆς πτώσεως ἑνὸς τῶν χονδροτέρων κλώνων. Κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας ἱστορικὰς ἐρεύνας, αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συγκρίσεως αὐτοῦ μετ' ἄλλων δένδρων ὁμοειδῶν, τῶν ὁποίων εἶνε γνωστὴ ἡ ἡλικία, εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ αἴγειρος τῆς Διζὸν ἔχει ἀρχαιότητα πέντε αἰώνων τοὐλάχιστον.

Πόσῳ φιλόφρων ἦτο πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ὁ ἀποθανὼν πρίγκηψ Φρειδερῖκος Κάρολος τῆς Πρωσσίας καὶ πόσον εὐθύμως συνδιελέγετο μετ' αὐτῶν δεικνύει τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον. Ἐξελθὼν ποτε εἰς κυνήγιον μετὰ νεαροῦ τινος ὑπηρέτου παρετήρησεν, ἅμα θελήσας νὰ ἀνάψῃ τὸ ποῦρόν του, ὅτι ὁ ὑπηρέτης του δὲν ἐκάπνιζε. «— Διατί δὲν καπνίζεις; τὸν ἠρώτησεν ὁ πρίγκηψ.» «— Ὑψηλότατε, δὲν ἔχω τσιγάρον, τῷ ἀπήντησεν ὁ ὑπηρέτης. «— Ὁ σωστὸς κυνηγὸς πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε τσιγάρα μαζῆ του, ἀπήντησεν ὁ πρίγκηψ, καὶ εἰσαγαγὼν τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιον, εἰς ὃ συνείθιζε νὰ ἔχῃ πάντοτε ἱκανὴν ποσότητα πούρων χυμένων, ἔδωσέ τινα εἰς τὸν ὑπηρέτην. Οὕτω δὲ ἐξηκολούθησαν βαδίζοντες ἀμφότεροι ὁμιλοῦντες περὶ ἄλλων πραγμάτων. Μετὰ ἡμίσειαν ὅμως ὥραν παρετήρησε πάλιν ὁ πρίγκηψ ὅτι ὁ συνοδός του ἔμενε πάλιν ἀργός, διὸ καὶ τὸν ἠρώτησε πάλιν διατί δὲν καπνίζει. «— Ὑψηλότατε, δὲν ἔχω τσιγάρα, τῷ ἀπήντησε καὶ πάλιν οὗτος. «— Μὰ ἐσύ, φίλε μου, τότε εἶσαι σωστὸ τζάκι, καπνίζεις σὰν καπνοδόχος, τῷ ἀπήντησεν ὁ πρίγκηψ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐκ νέου τσιγάρα.

Πρὸ μικροῦ ὁ δοὺξ τοῦ Μαρλβορούγ, ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ λόρδου Κοὺρσιλλ, ἐπεσκέφθη μετά τινος Κυρίας τὸ θερμοκήπιον περιφήμου ἀνθοκόμου. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ἡ κυρία ἔρρηξε φωνὴν θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ ῥόδου ἐξαισίου τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος. Ὁ ἱπποτικὸς δοὺξ δὲν ἐδίστασεν ἐπὶ στιγμὴν καὶ δρέψας ἰδίᾳ χειρὶ τὸ ῥόδον τὸ προσέφερεν εἰς τὴν χαρίεσσαν σύντροφόν του. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ὁ ἀνθοκόμος ἐπέδωκεν αὐτῷ τὸν λογαριασμόν, ζητῶν διὰ τὸ ῥόδον 150 λίρας στερλίνας. Ὁ δούξ, καίπερ βαθύπλουτος, ἠρνήθη νὰ πληρώσῃ, ἐνεκλήθη δ' εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ ὁ ἀνθοκόμος ἀπολογούμενος εἶπε· «Τὸ ῥόδον ἐκεῖνο ἦτον τὸ ὡραιότατον τῆς συλλογῆς μου. Τὸ ἐπέτυχα μετὰ δεκαετῆ πειράματα, ἦτον δὲ μοναδικὸν καὶ τίς οἶδεν ἂν θὰ ἐπιτύχω ἄλλοτε τὸ αὐτὸ χρῶμα.» Ὁ δικαστὴς εὗρε τὰ ἐπιχειρήματα ὀρθὰ καὶ κατεδίκασε τὸν δοῦκα, ὅστις ἀναχωρῶν ἀνεφώνησε· «Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κωλύετε τὴν πρὸς τὸ ὡραῖον φῦλον ἀβροφροσύνην».

Ἐν τῇ κομητείᾳ Churchill τῆς ἐπικρατείας Νεβάδα ὑπάρχει τὸ μοναδικὸν φαινόμενον ὄρους κινουμένου. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἐσχηματισμένον ἐκ τε-

ραστίου ἀμμώδους ὄγκου, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνεμοι ἐπισωρεύσαντες τηροῦσιν ἐν διηνεκεῖ κινήσει, δίκην ἀπειρομεγέθους πάγου χωροῦντος ἀπαύστως ὑπεράνω τῶν κοιλάδων διὰ μέσου τῶν στενῶν κλεισωρειῶν. Οἱ κόκκοι τῆς ἄμμου τριβόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀναδίδουσιν ἀσθενῆ τινα ἦχον, ἀνάλογον πρὸς τὸν καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἀκουόμενον, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, πέριξ τῆς Αἰγυπτίας σφιγγὸς καὶ γεννήσαντα τὸν θρύλον ὅτι τὸ λίθινον ἄγαλμα χαιρετίζει δι' ᾄσματος τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Τὸ κινούμενον ὄρος τοῦ Churchill παρουσιάζει ἰδιαιτέραν ἔτι ὄψιν. Ἐν ᾧ αἱ πλευραὶ αὐτοῦ εἶνε συμμετρικῶς μεμορφωμέναι εἰς πτυχὰς ἐπιτεθειμένας ἀλλήλαις ὡς ἀποκρυσταλλωμένα κύματα, δὲν σχηματίζει κῶνον ἐν τῇ κορυφῇ, ἀλλ' ἀντὶ νὰ καταλήγῃ ὡς ὀξύ, παρουσιάζει ἐν τῇ κορυφῇ μεγάλην ὀπὴν κοιλανθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ὅστις εἶνε ἀρκετὰ παράτολμος, ὅπως, ἀναρριχηθεὶς ἐπὶ τῶν κλιτύων, προσεγγίσῃ τὴν ὀπὴν ταύτην, διακινδυνεύει τὴν ζωήν του, καθ' ὅτι ἡ ὀλίγον στερεὰ ἄμμος ὑποχωρεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας, καὶ ὅσῳ προσπαθεῖ ν' ἀποσυρθῇ τοσούτῳ βυθίζεται, πνιγόμενος ἐν τέλει ἐντὸς τῆς ἄμμου. Οἱ Ἰνδοὶ μνημονεύουσι πλείστους ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν ἀπολεσθέντας οὕτω, χωρὶς οὐδέποτε τὰ σώματά των νὰ ἀνευρεθῶσι.

Ἀναμφισβήτητοι εἶνε αἱ σπουδαῖαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν τοπογραφίαν καὶ γεωγραφίαν αἱ τοῦ ἐδάφους φωτογραφήσεις ἐξ ἀεροστάτου ἀπὸ διαφόρου ὕψους. Τὸ σφόδρα ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστήμην ζήτημα τοῦτο δὲν ἐλύθη μέχρι τοῦδε πάντη ἐπαρκῶς, εἰ καὶ πολυάριθμα πειράματα πρὸς τοῦτο ἐγένοντο. Ἐν τούτοις ἱκανός τις ἐπιχειρηματίας Ἄγγλος, ὁ C-B Shadbolt, ἤχθη ἐν Λονδίνῳ εἰς ἀξιόλογα ἀποτελέσματα, ἅτινα σχεδὸν οὐδὲν κενὸν καταλείπουσι. Δύο φωτογραφίαι, αἵτινες ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἡ μὲν ἀπὸ ὕψους 600 μέτρων, ἡ δὲ ἀπὸ ὕψους 900 εἶνε ἀρκούντως καθαραὶ ὅπως διακρίνῃ τις καλῶς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομάς. Ἐπίσης ἕτερα πειράματα ἀεροπόρου φωτογραφίας ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀεροναύτου Γάστωνος Τισσανδιὲ κατά τινα τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἀνυψώσεων, αἵτινες πληρέστατα ἐπέτυχον. Μία τῶν ἐξαχθεισῶν φωτογραφικῶν πλακῶν 605 μέτρα ὑπεράνω τῶν Παρισίων ἀπετύπου καθαρώτατα τὰ ἀντικείμενα. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀνάβασιν διάφορα πειράματα ἐγένοντο, φωτογραφήσεις διαφόρων μερῶν τῶν Παρισίων καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ ὕψους χωρήσαντος μέχρι 1100 μέτρων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φωτογραφιῶν τοῦ ἐδάφους ἀπόπειρα ἐγένετο φωτογραφήσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκτεινομένων νεφῶν, ἀλλ' ὑπῆρξεν αὕτη ὀλιγώτερον ἐπιτυχής.

Τὰ πειράματα τοῦ Γάστωνος Τισσανδιὲ κατέδειξαν ὅτι καὶ ἐν ἀεροστάτῳ δύνανται νὰ παραχθῶσι φωτογραφήματα ἐπίσης ὡραῖα καὶ ζωηρὰ ὡς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπὶ γῆς παραγομένων. Χάρις εἰς τὰς τελευταίας προόδους τῆς φωτογραφικῆς τέχνης, ἡ ἀεροπόρος φωτογραφία ἔχει εὐρὺ τὸ μέλλον πρὸ ἑαυτῆς. Θὰ δυνηθῇ βαθμηδὸν νὰ παράσχῃ θαυμάσια σχεδιογραφήματα ὑπερβαίνοντα κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, τὴν λεπτότητα καὶ τὴν σαφήνειαν τὰ τελειότατα ἔργα ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ σπουδαίας βοηθείας νὰ προσενέγκῃ ἐν καιρῷ πολέμου διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν ἐργασιῶν. Εἰς ὕψος 600 μέτρων τὸ ἀερόστατον δὲν φθάνουσιν αἱ σφαῖραι, δύναται δ' ἐν αὐτῷ ὁ φωτογράφος νὰ ἐργασθῇ ἐπίσης ἀσφαλῶς ὡς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του. Ὡσαύτως ἡ ἐν ἀεροπόρῳ φωτογραφία θέλει παράσχει πολύτιμον ἀρωγὴν εἰς τὴν φωτογραφίαν, παρέχουσα τὰ ἀπεικονίσματα τῶν ἀπροσίτων διὰ ξηρᾶς τόπων, ὑπεράνω τῶν ὁποίων θὰ δύναταί τις νὰ διέλθῃ ἐν ἀεροστάτῳ.

Σελίς τις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ νεαροῦ συζύγου κ. Κ. Δ. φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν «Βαρομετρικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεός μου». Αἱ μετεωρολογικαὶ δὲ αὗται παρατηρήσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Δευτέρα. Νέφη πυκνά. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀόρατος.

Τρίτη. Συννεφιὰ καὶ ψύχρα, καιρὸς λίαν δυσάρεστος.

Τετάρτη. Ψῦχος κάτω τοῦ μηδενός. Ἡ ψυχρότης ἄρχεται νὰ γίνεται δριμυτάτη.

Πέμπτη. Οὐρανὸς νεφελώδης. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἐρυθρότατος. Ὅλα τὰ σημεῖα ὑποδεικνύουσι θύελλαν.

Παρασκευή. Τὴν πρωΐαν θύελλα μετὰ βροντῶν τρομακτική. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἄρχεται νὰ αἰθριάζῃ καταφανῶς.

Σάββατον. Ἥλιος λαμπρός, ἄρχεται χλιαρότης καιροῦ. Πρὸς τὸ ἑσπέρας πίπτει χάλαζα λογαριασμῶν.

Κυριακή. Πρωῒ πρωῒ ἐλαφρὸς ἐμβάτης, κατὰ τὸ δεῖπνον καιρὸς διαυγέστατος καὶ αἴθριος, τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ θεάτρου θύελλα καὶ σεισμὸς τρομερός.

Δευτέρα. Νέφη πυκνὰ καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι ἡμέραι.

Ὁ γέρω-Στάμος, εἷς τῶν πλουσίων κατοίκων τῆς Πλάκας, ἀπέθανεν ἀφήσας ἱκανὴν περιουσίαν. Ὁ ἀνεψιός του Κωστάκης, φαντασθεὶς ὅτι εἶνε κληρονόμος, παρουσιάζεται εἰς τὸν συμβολαιογράφον, νομίζει δὲ καλὸν πρὶν ἀρχίσῃ συνομιλίαν περὶ τῆς κληρονομίας νὰ παραδοθῇ εἰς ζωηροτάτας ἐκδηλώσεις θλίψεως. Ὁ συμβολαιογράφος τὸν ἀφίνει νὰ ὀδύρεται καὶ μετὰ ταῦτα τῷ λέγει ἡσύχως.

— Γνωρίζεις ὅτι δὲν κληρονομεῖς ἀπὸ τὸν θεῖόν σου;

— Πῶς; ἀναφωνεῖ ὁ ἀνεψιός, ἀλλάσσων παρευθὺς ὕφος, δὲν κληρονομῶ; ἀλλὰ τότε τί μ' ἀφίνεις τόσην ὥραν νὰ θρηνῶ ὡς βλάξ;

Πρὸ τῆς θύρας νεκροταφείου:

— Ἔλα, φίλε μου, θάρρος· τί κάνεις ἔτσι; τὰ δάκρυά σου δὲν θ' ἀναστήσουν τὴν καϋμένην τὴν γυναῖκά σου.

— Τί τὰ θέλεις; ἐγὼ μὲ τὸ παραμικρὸν κλαίω.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 100.

'Αριθ. 501 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 4 Αὐγούστου 1885

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἐκ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων λογίων οὐδεὶς εἶνε μᾶλλον γνωστὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν. Τὰ ἔργα του κυκλοφοροῦσιν ἐν μεταφράσεσι πολλαπλαῖς καὶ πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ γλώσσῃ δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ δύω καὶ τρεῖς μεταφράσεις τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον ἀναγινώσκει αὐτὰ εὐχαρίστως, οἱ δὲ ἐκδόται, ἀπὸ τῶν ἐπιχειρούντων τὰς μᾶλλον πολυτελεῖς ἐκδόσεις μέχρι τοῦ Φιλίππου Ρεκλάμ, τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς *Παγκοσμίου βιβλιοθήκης*, ἧς οἱ εἰκοσιπεντάλεπτοι τόμοι πλημμυροῦσι τὴν Γερμανίαν, προθυμοποιοῦνται νὰ τ' ἀποκτήσωσιν.

Ὁ ἀγὼν ἰδίως συνάπτεται περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν διηγημάτων του. Καὶ ἐπειδὴ μετεφράσθησαν πλέον ὅλα, ἤρχισαν νὰ ἀναδημοσιεύωνται

μεταβαπτιζόμενα ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν πατρός. Οὕτως ὁ *Συμβολαιογράφος Τάπας* μετεφράσθη γερμανιστὶ καὶ ἐξεδόθη ἅπαξ ὑπὸ τὸ ἀληθές του ὄνομα, ἀλλ' ἀπό τινων μηνῶν μετατεθεὶς ἀπὸ Ἀργοστολίου εἰς Σῦρον καὶ μετονομασθεὶς *Ζερλέντης,* πληροῖ ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συγγραφέως τὰς στήλας γερμανικοῦ τινος περιοδικοῦ, οὗτινος ὁ διευθυντὴς ἐπεθύμει νὰ παράσχῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ «eine litterarische Seltenheit», ὡς ἔλεγεν

Ἀλλ' εἶνε μόνον ἡ φιλολογικὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀξία, ἥτις ἑλκύει τοὺς μεταφραστάς; Βεβαίως ὄχι. Οἱ ἐκ τῶν Εὐρωπαίων κάτοχοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μεταφράζουσι κατὰ προτίμησιν τὰ ἔργα τοῦ Ῥαγκαβῆ, διότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε δημοτικὸν μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν των. Τὴν δὲ δημοτικότητα ταύτην δὲν ἐδημιούργησαν μόνον αἱ πρὸς τὰ γράμματα ὑπηρεσίαι του, ἀλλὰ καὶ ἡ προσωπικότης αὐτοῦ ἔν τε ταῖς κοινωνίαις ὅπου ἔζησε καὶ τῇ διπλωματικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ λόγιος, ὁ διπλωμάτης καὶ ὁ ἰδιώτης Ῥαγκαβῆς εἶνε τρεῖς ἄνθρωποι ὅλως ἰδιοφυεῖς, ἕκαστος ἰδίας μελέτης ἄξιος, ἀλλ' ἔχοντες ἓν κοινὸν χαρακτηριστικόν, τὸ πνεῦμα! Πνεῦμα σπινθηρίζον, διακεχυμένον ἐφ' ὅλων τῶν προϊόντων τῆς διανοίας του. Ἀναγνώσατε τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως καὶ εἶτα τὰ ἔγγραφα τοῦ διπλωμάτου, κατόπιν δὲ ἐπιζητήσατε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνδειπνήσετε μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκροασθῆτε τοῦ συνδαιτυμόνος: Ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει θ' ἀναγνωρίσητε ἄλλον ἄνθρωπον, ἴδια ἑκάστοτε ἐπιδεικνύοντα χαρίσματα, ἐφ' ὧν ὅμως πάντοτε ἐπιπλέει ἡ αὐτὴ ἀκατάπαυστος τοῦ πνεύματός του λάμψις.

Τίς δύναται νὰ τῷ ἀρνηθῇ φιλοπατρίαν; Καὶ τίς δὲν συνομολογεῖ τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκκρεμότητος τοῦ μεθοριακοῦ ἡμῶν ζητήματος σοβαρότητα τῆς θέσεώς του, ὡς πρέσβεως παρὰ τῇ αὐλῇ, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1870 κρατεῖ τὸ κέντρον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας; Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου εἶχεν ἐπιδικάσει ἡμῖν ἐδαφικὴν ἔκτασιν πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' οὐδεμία τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐδείκνυτο πρόθυμος νὰ προβῇ εἰς μέτρα οὐσιαστικά, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὴν γείτονα ἐπικράτειαν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης παραχωρήσεως. Ὅλοι ἀναγνωρίζομεν τὸ μέγεθος τῶν περιστάσεων ἐκείνων καὶ οὐδεὶς ἤθελέ ποτε σκεφθῇ ἢ τολμήσει νὰ διαμφισβητήσῃ πρὸς τὸν Ῥαγκαβῆν τὴν ἀκριβῆ τῶν καιρῶν ἐκτίμησιν. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀκαίρου εὐφυολογίας ὄρεξις τὸ ἑπόμενον ἀπόσπασμα διπλωματικοῦ ἐγγράφου του τῆς περιόδου ἐκείνης, ἀλλ' ἀκούσιος ἔκρηξις τοῦ πνεύματός του, οὗ τοὺς σπινθῆρας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσβέσῃ τῆς διπλωματίας ὁ πάγος.

Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς περιγράφει ἐν ἐγγράφῳ του πρὸς τὸν Κουμουνδοῦρον, δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περὶ τοῦ μεθοριακοῦ ζητήματος κυανῇ βίβλῳ, τὴν μετὰ τοῦ κ. Ῥάδοβιτς συνέντευξίν του, τῇ 30 Νοεμβρίου 1880:

«Μεθαύριον, τὸ σάββατον, ἀναχωρεῖ ὁ πρέσβυς κ »Ῥάδοβιτς δι' Ἀθήνας, ὅπου θέλει φθάσει συγχρό»νως μετὰ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς. Σήμερον ἦτο παρ' »ἐμοί, ἀφοῦ διέμεινεν ἐπὶ δύω ἡμέρας παρὰ τῷ πρίγ»κιπι Βίσμαρκ, καὶ συνδιελέχθημεν διὰ μακρῶν».

«Μοὶ εἶπε κατ' ἀρχὰς ἀμέσως· «ὅτι ὑπέρποτε ἄλ»λοτε ἡ Ἑλλὰς τώρα πρέπει νὰ δείξῃ φρόνησιν, νὰ »μὴ προβῇ εἰς οὐδὲν βίαιον κίνημα, καὶ ἀφοῦ τῇ »ἐξησφαλίσθησαν δικαιώματα ἀναφαίρετα ἐν Βερολίνῳ, »διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν νὰ μὴ σπεύσῃ ῥιπτομένη »εἰς ἀφεύκτους καὶ μεγάλους κινδύνους, δι' ὧν δύνα»ται ν' ἀπολέσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν.»

«Εἰς ταῦτα τῷ ἀπήντησα μειδιῶν, ὅτι ἂν ἀπέρχε»ται εἰς Ἀθήνας νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ »ὁπλισθῶσιν... ὑπομονήν, φοβοῦμαι ὅτι μόνον τὸ »πρῶτον ἥμισυ τῆς συμβουλῆς του θ' ἀκολουθήσωσιν»

Ἡ ἀβίαστος εὐφυολογία καὶ ἡ ἑτοιμότης τοῦ πνεύματος εἶνε παρὰ τῷ Ῥαγκαβῇ τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικόν. Εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλει καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ δημοτικότητός του. Ὅτε ἦτο πρέσβυς ἐν Παρισίοις, ὁ *Φιγαρὼ* μετέδιδε τακτικῶς τοῖς ἀναγνώσταις του ἀνεκδοτίδια τοῦ ἀντιπροσώπου μας. Τὴν δημοτικότητα λοιπόν, ἣν εἶχε προσπορίσει αὐτῷ τὸ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Λαβαλὲτ ὑπόμνημά του, δι' οὗ εἶχε συνοδεύσει τὴν ἐκ τοῦ παρισινοῦ συνεδρίου ἀποχώρησίν του, ἐπηύξησαν ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ μετὰ τοῦ γαλλικοῦ δημοσίου γνωριμία, τὰ λογοπαίγνιά του καὶ αἱ εὐφυολογίαι του. Οἱ διψῶντες νεωτερισμὸν παρισινοὶ ἐβάπτισαν διὰ τοῦ ὀνόματός του ἀμέσως ἓν χρῶμα, καὶ πλεῖστα ὅσα ἀντικείμενα τοῦ γυναικείου καὶ ἀνδρικοῦ καλλωπισμοῦ. Ὁ Ῥαγκαβῆς ἦτο τότε τοῦ συρμοῦ. Ἐν ταῖς ἐπιφυλλίσι τῶν ἐφημερίδων καὶ ταῖς στήλαις τῶν περιοδικῶν ἐδημοσιεύοντο μεταφράσεις τῶν ἔργων του, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ ἔπιπτε ἀλλεπαλλήλως ἀπὸ τοῦ καλάμου τῶν λογίων εἰς τὰς ἀγγελίας τῶν ἐμπόρων. Βεβαίως ταῦτα μόνον δὲν ἤρκουν νὰ συγκαταλέξωσιν αὐτὸν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μελῶν τοῦ γαλλικοῦ Πανακαδημίου (Institut). Ἐκεῖ ὅμως τῷ προητοίμασαν θέσιν ὁ γαλλιστὶ δημοσιευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τόμος ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ αἱ διάφοροι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ξένων ὑπομνημάτων (collection des mémoires étrangers) καταχωρισθεῖσαι ἀρχαιολογικαὶ διατριβαί του Ταῦτα δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἄλλαι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις του ἤνοιξαν αὐτῷ διαδοχικῶς τὰς πύλας τῆς τε βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου καὶ τῆς βερολιναίας ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ πεντήκοντα περίπου ἄλλων ἀκαδημιῶν, ἰνστιτούτων καὶ ἑταιριῶν ἀρχαιολογικῶν, ἐπιστημονικῶν ἢ φιλολογικῶν. Ἀλλ' ἰδίως ὡς ἀρχαιολόγος ὁ Ῥαγ-

καβῆς ἐγένετο γνωστὸς καὶ ἐξετιμήθη πλειότερον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἢ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἴσως ἐλησμονήθη ἤδη καὶ ὅτι ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν — ἢ μᾶλλον ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως — τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε παρ' ἡμῖν πιθανῶς καὶ ἡ ποικιλία τῶν κλάδων ἐφ' ὧν ἑκάστοτε ἠσχολήθη. Ὁ φυλλομετρήσας ποτὲ τόμους τινὰς τῆς *Πανδώρας*, ἧς ὁ Ῥαγκαβῆς ὑπῆρξε συνεργάτης, θὰ εἶδε παρὰ ποίημά τι ἢ διήγημα αὐτοῦ μίαν ἀρχαιολογικὴν διατριβήν του ἢ πραγματείαν περὶ πνευματισμοῦ καὶ κινουμένων τραπεζῶν. Ἁπλῆ ἄλλως τε ἀναγραφὴ τῶν ἔργων του καὶ τῶν δημοσίων θέσεων, ἃς καθεῖξε κατὰ καιρούς, ἀρκοῦσι νὰ δώσωσιν εἰκόνα τοῦ πολυσχιδοῦς πνεύματός του. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τ' ἀξιώματα ἅτινα περιεβλήθη συμβάλλουσιν εἰς τὸ νὰ σκιαγραφήσωσι τὸν ἄνδρα, θέλει γείνει μνεία αὐτῶν ἐν ταῖς βιογραφικαῖς ταύταις σημειώσεσι, ἀλλ' εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ θέλει παραλειφθῆ, ἵνα μὴ αἱ γραμμαὶ αὗται ἀπὸ σκιαγραφίας μεταβληθῶσιν εἰς ψυχρὸν βιβλιογραφικὸν κατάλογον.

Ὅτε κατὰ τὸ 1831, ἐπὶ Κυβερνήτου ἔτι, κατέβη ὁ Ῥαγκαβῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκ Μονάχου, ὅπου ἀποφοιτήσας τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς σχολῆς ὑπηρέτει ἐπί τινα χρόνον ὡς ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, κατετάχθη μὲ τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ἠναγκάσθη διὰ λόγους φιλοτιμίας νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τοῦ στρατοῦ. Διότι τότε οἱ ἐκ ξένων στρατῶν εἰς τὸν ἀρτισύστατον ἑλληνικὸν τακτικὸν κατατασσόμενοι ἐλάμβανον δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν κατεῖχον ἐν ᾧ ὑπηρέτουν στρατῷ. Ἐν τούτοις τῷ Ῥαγκαβῇ οὐδὲ εἷς βαθμὸς ἀπενεμήθη ἀνώτερος ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσει πλέον τὴν κατάργησιν τοῦ μέτρου τούτου. Καὶ ὑπετάγη μὲν ἀγογγύστως εἰς τὴν ἀπόφασιν ποθῶν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ ἀδιαφορῶν περὶ τῶν βαθμῶν, ἀλλ' ὅτε ὀλίγους μῆνας ἀργότερον ῥῶσσος ἀξιωματικὸς κατετάχθη μὲ δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ ῥωσσικῷ στρατῷ, τότε ὁ Ῥαγκαβῆς διαβλέπων ἐν τῇ ἐξαιρέσει ταύτῃ παραγκώνισιν τῶν ἑλλήνων καὶ ἐπιβλαβῆ ἀποθέωσιν τῶν ξένων ἐπέδωκε τὴν παραίτησίν του καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς μελέτας.

Πρὸς τοιαύτας δὲ σπουδὰς δὲν ἦτο πάντη ξένος. Διότι παρεκτὸς ὅτι εἶχε διακούσει μαθήματα καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, εἶχεν ἤδη δημοσιεύσει καὶ τὰ πρωτόλεια τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, ἓν ποίημά του *Δῆμος καὶ Ἑλένη* καὶ μεταφράσεις τινὰς τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ποιήσεων τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α'. Ἀλλὰ τὴν εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ ἀποχώρησιν διέκοψε τὸ ὀλέθριον τοῦ Κυβερνήτου τέλος. Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Αὐγουστίνου ἐπὶ τὴν προεδρείαν ἀνεχώρησεν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τῶν ὑπὸ τὸν Κωλέττην συνταγματικῶν, οἵτινες ἐζήτουν τὴν ἔλευσιν ἡγεμόνος.

Ἐν Περαχώρᾳ, ὅπου ἤδρευεν ἡ ἀντικυβέρνησις τοῦ Κωλέττη καὶ τὸ στρατηγεῖον τῆς ἐναντίον τοῦ Αὐγουστίνου ἀντιπολιτεύσεως, συνήντησεν ὁ Ῥαγκαβῆς τὸν ἄλλοτε οἰκοδιδάσκαλόν του Χρηστίδην, εἶδός τι πανθυπουργοῦ τότε ὑπὸ τὸν Κωλέττην ὄντα, ὅστις προσέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ γραφείῳ του. Ἐκεῖ συναδέλφους ἔχων τοὺς Ῥωσσέτον καὶ Οἰκονόμου, ἀνέπτυξεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀκαταπόνητον φιλεργίαν, ἥτις μέχρι σήμερον οὐδαμῶς τὸν ἐγκατέλιπεν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ προϊσταμένου του ἐνεψύχωνεν αὐτόν. Διότι ὁ Χρηστίδης τότε ἔχων παρὰ στρωμνὴν σκληρὰν καὶ εὐτελῆ μικρὸν καὶ ἀφιλόκαλον γραφεῖον, εἰργάζετο ἡμέρας καὶ νυκτός, διακόπτων μόνον ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ἀκατάπαυστον ἐκείνην ἐργασίαν, ὁσάκις ὁ ὕπνος καὶ ἡ κόπωσις κατέρριπτε τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς βαναύσου ἐκείνης κλίνης, ἥτις ταὐτοχρόνως ἐχρησίμευεν αὐτῷ καὶ ὡς ἕδρα γραφείου καὶ ἐφ' ἧς ὀκλάδην μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐπανελάμβανε τὴν διακοπεῖσαν ἐργασίαν του.

Ἡ ἀφήγησις τῶν στερήσεων εἰς ἃς ὑπεβλήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πανθυπουργὸς μετὰ τῶν ὑπαλλήλων του εἶνέ τι ἀληθῶς κινοῦν τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν. Διότι ὅσον μέγα καὶ ἂν θεωρῇ τις τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως, οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑποτιμήσῃ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον ἀναλάβει νὰ πλάσωσι κράτος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ νὰ μὴ ἀποθαυμάσῃ τὸ σθένος τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν προσπαθούντων ἐν μέσῳ τηλικούτων ἀτομικῶν στερήσεων νὰ φέρωσι τάξιν ἐν χώρᾳ ὅπου ἐβασίλευεν ἀναρχία καὶ ἀταξία. Μεθ' ὁπόσης συγκινούσης ἀληθῶς χάριτος διηγεῖται ἐνίοτε ὁ Ῥαγκαβῆς, ὅτι ἡ πολυτελεστέρα αὐτῶν τροφὴ ἦσαν τὰ χόρτα, αἱ ἐλαῖαι καὶ ὁ ξηρὸς ἄρτος. Εἰς τὸ θυλάκιον δὲν εἶχεν αὐτὸς τότε ὀβολόν. Διότι ὁ πατήρ του εἶχεν ἀποστείλει αὐτῷ χρήματα, καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀποστολὴ τῷ ἐκλάπη καθ' ὁδὸν πρὶν φθάσῃ εἰς χεῖράς του, ἡ δὲ δευτέρα εὐτυχήσασα νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ συνίσταται ἐκ νομισμάτων, ἅτινα οὐδεὶς ἐδέχετο πρὸς πληρωμήν. Ἀλλὰ παρηγορεῖτο βλέπων, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἠδύναντο ἐπίσης νὰ χρησιμεύσωσι τῷ Λουκιανῷ ὡς πρότυπα τοῦ περιφήμου μεταξὺ

Χάρωνος καὶ Μενίππου διαλόγου του. Εἷς μόνος ἦτο ὁ εὐτυχὴς θνητὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ ποιητὴς Ἀλέξανδρος Σοῦτζος, ὅστις κάτοχος ὢν ἱσπανικῆς *ντούμπιας* ἐπεδείκνυεν αὐτὴν καὶ ἐλάμβανεν ἐπὶ πιστώσει τρόφιμα χωρὶς οὐδέποτε νὰ τὴν ἀλλάξῃ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τότε εἰς Περαχώραν πλούσιον, ὅστις ἠδύνατο ν' ἀλλάξῃ ἓν πεντάλιρον!

Μετ' ὀλίγον οἱ συνταγματικοὶ εἰσήρχοντο θριαμβευτικῶς εἰς Ναύπλιον, ὁ δὲ δυστυχὴς Αὐγουστῖνος σὺν τῇ ἥττᾳ ὑφίστατο ἐν τῷ πλοίῳ δι' οὗ ἐφυγαδεύθη καὶ τοὺς καυστικοὺς τοῦ Σούτζου στίχους:

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
ἕνας κόντες εἶνε μέσα!

Ὁ Ραγκαβῆς μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἀπέκρουσε τὸν προσενεχθέντα αὐτῷ βαθμὸν ταγματάρχου μὴ ἐπιθυμῶν νὰ δικαιώσῃ ἑαυτὸν ἀδικῶν τοὺς ἄλλους. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ πανελλήνιος ἐπικληθεῖσα κυβέρνησις ἐκείνη ἐπολιορκεῖτο αὐτόχρημα ὑπὸ ἀπαιτητῶν, ἀπεσύρθη καὶ πάλιν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ὁπόθεν τὸν ἐξήγαγεν ὁ θεῖός του Ρίζος, ὅστις κληθεὶς ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς παιδείας γραμματείας, διώρισεν αὐτὸν πάρεδρον τοῦ ὑπουργείου τούτου, τμηματάρχην, ὡς λέγομεν σήμερον, διευθύνοντα τὰ τῆς Παιδείας. Τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διηύθυνε τότε ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος. Ὑπὸ τὴν συνεργασίαν δὲ καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀκαταπονήτου ἐκείνου σοφοῦ ἀνδρὸς μορφωθεὶς ὁ Ραγκαβῆς εἰς ὑπάλληλον, ἀπέβη τότε ὁ ἱδρυτὴς τῶν πρώτων τεσσαράκοντα ἑλληνικῶν σχολείων μέχρις οὗ ἀργότερον ἐπὶ Ὄθωνος αὐτὸς ἦν ὁ τμηματάρχης ὁ προτείνας τὴν σύστασιν τοῦ πανεπιστημίου, ὅπερ μεθ' ὅλην τὴν ἀντίπραξιν τοῦ Ἄρμανσβεργ καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν τοῦ Μανούση συνέστη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του περιλαμβάνον ἕνδεκα καθηγητάς, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Σοῦτζον. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τοῦ τμηματάρχου τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καθόσον τὸ τμῆμα τῆς κατωτέρας εἶχεν ἤδη διαιρεθῇ καὶ διηυθύνετο ὑπὸ τοῦ Κοκκώνη, παρέμεινεν ὁ Ραγκαβῆς μέχρι τοῦ 1840, ὅτε λόγοι ὅλως ἰδιωτικοὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀποχωρήσῃ.

Διωρίσθη λοιπὸν ἀργότερον διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ τυπογραφείου καὶ εἶτα τμηματάρχης ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐσωτερικῶν, ἐν ᾗ θέσει διετηρήθη μέχρι τοῦ Συντάγματος, ὅτε ἀπελύθη ὡς ἑτερόχθων. Ἡ ἕδρα τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας Ρὸς εἶχεν ἀπομείνει τότε κενή, καὶ εἶχε μὲν ἀναλάβει νὰ διδάσκῃ ἀρχαιολογίαν ὁ Μανούσης, ἀλλὰ κατόπιν περιωρίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἕδραν ἐκείνην ὁ Ραγκαβῆς. Ἀποσταλεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου μετά τινα ἔτη ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν βουλήν, ἐκλήθη ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καθ' ὃν καιρὸν διήρκει ἔτι ἐν Πειραιεῖ ἡ κατοχή. Ὑπὲρ τριετίαν διατελέσας ὑπουργὸς οὐδεμίαν ἡμέραν παρέλειψε τὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν τοῦ μαθήματός του. Καὶ εἶνε γνωστόν, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν κατηγορεῖτο ἐν τῇ γερουσίᾳ, ὡς ὑβρίσας διὰ τοῦ πρὸς τὸ ἐν Παρισίοις συνέδριον ὑπομνήματός του τὸν ἀγῶνα, μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἐδίδαξεν ὡς συνήθως τὸ μάθημά του καὶ ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς γερουσίας, ὅπως ἀπολογηθῇ.

Αἱ κακαὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γλῶσσαι — καὶ εἰς ποίαν ἐποχὴν ἔλλειψαν! — διέδιδον, ὅτι ἦτον εὐνοούμενος τῆς Ἀμαλίας καὶ εἰς τοῦτο ἀπέδιδον τὴν ἐπὶ τόσον καιρὸν καὶ ὑπὸ διαφόρους πρωθυπουργοὺς διατήρησίν του ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Τοῦτο σήμερον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ. Ἀλλ' ὅτι ἡ βασίλισσα, ἡ ἐκβιάσασα τότε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Καλέργη ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, μόνον καὶ μόνον διότι ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐπιβάλῃ τῷ αὐλαρχείῳ τὴν εἰς τὸν χορὸν πρόσκλησιν κυρίας τινός, καὶ ἀναγκάσασα τὸν βασιλέα νὰ δεχθῇ τὴν ἕνεκα τούτου παραίτησιν τοῦ Μαυροκορδάτου, ἦτο σπουδαῖος παράγων τῆς ἐν μέσῳ τοσούτων μεταβολῶν διατηρήσεως ὑπουργοῦ τινος ἐν τῇ θέσει του, εἶνε ἀναμφισβήτητον! Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Ὄθωνος τὸ δόγμα «χάρις ἀντὶ χάριτος» ἦτον ἐν πλήρει ἰσχύϊ. Διότι ἂν ἀφ' ἑνὸς ἡ Ἀμαλία ἴσχυε νὰ διατηρήσῃ ὁ Ραγκαβῆς τὸ χαρτοφυλάκιόν του ἐν τῷ νέῳ ὑπουργείῳ, ἐνῷ πάντες οἱ μέχρι χθὲς συνάδελφοί του, τὰ μέλη τοῦ προκατόχου ὑπουργείου, εἶχον ἀποχωρήσει τῆς ἀρχῆς, ἤξευρεν ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ Ραγκαβῆς νὰ προσφέρῃ τῇ προστάτιδί του ἄλλας ὑπηρεσίας, οἷα φέρ' εἰπεῖν ἡ τῆς συμφιλιώσεως τῆς αὐλῆς μετὰ τοῦ Οὐάϊς, ὅστις αὐθαδῶς δὲν εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ λυθῇ ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ λιμένος Πειραιῶς, χάριν τοὐλάχιστον ὀλίγων ἀθώων ῥόδων, ἅτινα ἡ φιλόκαλος βασίλισσα μετεπέμπετο ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ τὸν κῆπόν της.

Εἶνε δὲ ἄγνωστον ἂν εἰς ἀνταμοιβὴν τοιούτων τινῶν ὑπηρεσιῶν ἢ ἵνα δείξῃ αὐτῷ τελευταίαν τινὰ εὔνοιαν ἐπέδρασεν ἡ Ἀμαλία ὅπως διορισθῇ διάδοχός του, ἄλλος μικρόσωμος, ὁ Ποτλῆς, ὡς εἶχε παρακαλέσει ὁ Ραγκαβῆς, μὴ ὁρίσας μὲν πρόσωπον, ἀλλ' ἐπιμείνας εἰς τὸ ἀνάστημα. Διότι ἡ παράδοσις μετέδωκεν ἡμῖν, ὅτι ὅτε ἡ βασίλισσα ὁμιλοῦσά ποτε μετ' αὐτοῦ ἐπέμενεν ὅπως ὁ Ραγκαβῆς κατασκευάσῃ στολήν, οὗτος ἀφελῶς ἀπεκρίνατο:

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑπακούσω, μεγαλειοτάτη, ἂν μοὶ ὑπόσχεσθε, ὅτι ὁ διάδοχός μου θὰ ἔχῃ τὸ ἀνάστημά μου, ὥστε νὰ δυνηθῶ νὰ τῷ τὴν πωλήσω.

Καὶ ὅμως ἡ κατασκευασθεῖσα τότε στολὴ δὲν ἐπωλήθη τῷ Ποτλῇ. Ἀλλ' ἐχρησιμοποιήθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς νέας βασιλείας τὸ πρῶτον μὲν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ *Λευκοῦ οἴκου* ἐν Βασιγκτῶνι, εἶτα δέ, ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου ἀσφαλῶς μετενεχθεῖσα, εἰς πολλὰς αὐλὰς τοῦ παλαιοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀποχώρησίν του ἐπῆλθον οἱ ταραχώδεις καιροὶ τοῦ τέλους τῆς πρώτης βασιλείας καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας διατηρῶν τὴν θέσιν του ἐδημοσιογράφει κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῷ γαλλιστὶ ἐκδιδομένῳ Spectateur d' Orient, βραδύτερον δὲ κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν ἐν τῇ *Εὐνομίᾳ*. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος ἀπεκλείσθη τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως χάριν τοῦ δικηγόρου Παντολέοντος. Διότι ἐθεωρεῖτο ὀθωνιστής, καίτοι πρῶτος αὐτὸς ὑπεστήριξε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ δουκὸς Ὠμὰλ ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν θρόνον. Ἐν τούτοις ὅλαι ἐκεῖναι αἱ τότε προταθεῖσαι ὑποψηφιότητες ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀλφρέδου μέχρι τῆς τοῦ Λαμαρτίνου ἐναυάγησαν, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἀφίκετο εἰς Ἑλλάδα καὶ κατέλαβε τὸν κενὸν θρόνον, ὁ δὲ Ραγκαβῆς ἐξηκολούθει διδάσκων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ὅτε τῷ 1867 ἄρτι ἐκλεχθεὶς πρύτανις ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς πρέσβυς εἰς Ἀμερικήν.

Ἀνέκδοτόν τι τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν εἶνε ἀνάξιον νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα, διότι ἀποδεικνύει ἰδιαιτέραν τινὰ παρὰ τῷ Ραγκαβῇ λεπτότητα τρόπων, ἢ μᾶλλον ἀδυναμίαν αὐτοῦ, νομίζοντος ὅτι πληγώνει τὴν φιλοτιμίαν τοῦ μεθ' οὗ σχετίζεται τὸ πρῶτον, ἂν φωραθῇ μὴ γνωρίζων, ἂν ὄχι τοὺς γονεῖς, τοὐλάχιστον ἕνα τῶν συγγενῶν, ἢ ἐπὶ τέλους ἕνα τῶν φίλων ἢ συμπατριωτῶν τούτου. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἵδρωσεν ἕως οὗ πείσῃ αὐτὸν κατὰ τὴν πρώτην γνωριμίαν των, ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν πατέρα του. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ραγκαβῆς ἀπηλπίσθη, ἀνεζήτησεν ἕνα συγγενῆ μεταξὺ ὅλων τῶν ὁμωνύμων τῷ γράφοντι. Ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει δὲ τούτου, ὅτι πρὸς οὐδένα τῶν ἀπαριθμηθέντων συνδέεται διὰ συγγενείας, βλέπων, ὅτι διὰ πρώτην ἴσως φορὰν δὲν ἐγνώριζέ τινα τῶν οἰκείων ἕλληνος πρὸς αὐτὸν παρουσιαζομένου, δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ καὶ ἐπέμεινε ψιθυρίζων ἐν ἀπογοητεύσει:

— Πιθανόν...... Περίεργον ὅμως!

Ἡ ἀδυναμία του λοιπὸν αὕτη, βάσιν ἔχουσα φαναριωτικὴν λεπτότητα, ἐξεδηλώθη κατὰ τὸν ἑξῆς χαριέστατον τρόπον, ὅταν ὁ Ραγκαβῆς μεταβαίνων εἰς Ἀμερικὴν διῆλθε τῆς Τεργέστης, ὅπου μεταξὺ τόσων ἄλλων ἑλλήνων ἐπεσκέφθησαν αὐτὸν καὶ οἱ ἐκεῖ παρεπιδημοῦντες καλύμνιοι. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις εἷς τούτων ἔλαβε τὸν λόγον:

— Βεβαίως θὰ ἐγνωρίσατε εἰς Ἀθήνας καὶ τὸν συμπατριώτην μας......

— Τὸν κύριον Καλύμνιον! διέκοψεν ὁ Ραγκαβῆς, καὶ πῶς ὄχι;

Οἱ δυστυχεῖς καλύμνιοι ἔμειναν ἄναυδοι. Διότι αὐτοὶ ἕνα μόνον συμπατριώτην ἐπίσημον εἶχον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ δὲν ἐκαλεῖτο ***Καλύμνιος***!

— Ὄχι δά! ὑπέλαβεν εἷς ἄλλος δειλῶς. Ἀλλὰ τὸν κ. Καλησπέρην.

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν κ. Καλησπέρην ἐννοῶ κ' ἐγώ, ἀπεκρίνατο ὁ Ραγκαβῆς ἐσπευσμένως, διότι καὶ αὐτὸς πλέον εἶχεν ὄρεξιν νὰ γελάσῃ μὲ τὸ πάθημά του.

Ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς μετατεθεὶς εἰς Παρισίους ἀπεστάλη μετὰ τὸ πέρας τοῦ τελευταίου ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ συνεδρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν τοῦ ζητήματος τῆς ἰθαγενείας. Ἀνακληθεὶς ἐκεῖθεν μετά τινα καιρὸν διετέλεσε καὶ πάλιν πρέσβυς παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῶν γάλλων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Δεληγεώργη καταργήσεως τῶν πρεσβειῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἀνασύστασιν αὐτῶν τῷ ἔλαχεν ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ ἐν Βερσαλλίαις λαβόντος ὡς ἆθλον τῆς νίκης τὸ στέμμα τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τῷ δαφνοστεφεῖ ἡγεμόνι ἦτο βεβαίως persona grata, ἀφοῦ δύο τῶν υἱῶν του εἶχον συμπολεμήσει κατὰ τῶν γάλλων ὡς πρῶσσοι ἀξιωματικοί. Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ γείνῃ δημοτικὸς καὶ παρὰ τῷ λαῷ. Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐν Βερολίνῳ μὴ γνωρίζων τὸν πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος ἐξ ὄψεως, διότι ἐκ φήμης τὸν γνωρίζουν ὅλοι οἱ γερμανοί.

Καὶ πάλιν δὲ τῆς δημοτικότητός του ταύτης ὁ μεγαλείτερος παράγων δὲν εἶνε μόνον ἡ φιλολογική του ἀξία — διότι αὕτη μόνον τὴν ἐκτίμησιν τῶν λογίων καὶ ἀνεπτυγμένων τῷ ἀπεκόμισεν — ἀλλὰ κυρίως ἡ σπινθηρίζουσα εὐφυΐα του. Ὁ γνήσιος βερολινεῖος ἀποθεώνει δύω τινά: *εὐφυολογίαν καὶ ἑτοιμολογίαν* (Witz und Schlagfertigkeit). Ἂν ὁ διάδοχος τοῦ γερμανικοῦ θρόνου εἶνε τόσον δημοτικὸς ἐν Βερολίνῳ, δὲν ὀφείλει τοῦτο μόνον εἰς τὰς πολεμικὰς δάφνας του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν δύο τούτων χαρισμάτων. Αἱ εὐφυολογίαι τοῦ διαδόχου παραδίδονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ τὸ προτέρημα, φαίνεται, ὅτι ἔγκειται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Αὐτὸς ὁ γέρων αὐτοκράτωρ ὄχι μόνον εὐχαρίστως ἀκούει εὐφυολογίας, ἀλλὰ καὶ ἀρέσκεται νὰ ἐπιδεικνύῃ τὰς ἰδίας δυνάμεις ἐν ἀγῶνι τοιούτων. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν κοινωνίᾳ δὲν ἦτο δύσκολον εἰς τὸν Ραγκαβῆν νὰ καταστῇ ἀγαπητὸς παρὰ πάσαις ταῖς τάξεσιν. Ἄλλως τε οἱ λάλοι διερμη-

νεῖς τῆς κοινῆς γνώμης, αἱ ἐφημερίδες, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην χαριτολογίαν τοῦ πρέσβεώς μας ἀφῆκαν μεταξὺ τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς αἰθούσης ἐν ᾗ ἐλέχθη. Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ αὐτοῦ ἔκαμε τὸν γῦρον τῶν στηλῶν ὅλων τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων.

Κατά τινα χορὸν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐνῷ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ τὸν συνήθη *κύκλον* τῶν διπλωματῶν ἀπὸ τοῦ πρυτάνεως τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, διασχίζει αὐτὸ καὶ προσελθὼν τῷ Ραγκαβῇ περιβάλλει, κολοσσὸς αὐτός, ὡς ἐν ἐναγκαλισμῷ τὸν μικρόσωμον διπλωμάτην, ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τοὺς κύκλῳ παρισταμένους:

— Δὲν δύνασθε, κύριοι, νὰ φαντασθῆτε, λέγει μεγαλοφώνως, πόσον μισῶ τὸν κύριον τοῦτον.

— Μεγαλειότατε, ἀπαντᾷ ἀμέσως ὁ Ραγκαβῆς ὑποκλινόμενος ὑπὸ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν βραχίονα, εἶνε ἡ μόνη περίστασις τοῦ βίου μου, καθ' ἣν τὰ αἰσθήματά μας δὲν συναντῶνται.

Μόνον χειροκροτήματα δὲν ἀπέσπασεν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀπαντήσεως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπιχειρήσας νὰ περιαγάγῃ εἰς δύσκολον θέσιν τὴν πεφημισμένην ἑτοιμότητα τοῦ πρέσβεώς μας, γελῶν ὡμολόγησεν, ὅτι καταθέτει τὰ ὅπλα.

Ἀλλὰ τῶν ἐν Γερμανίᾳ κυκλοφορουσῶν εὐφυϊῶν τοῦ Ἕλληνος διπλωμάτου οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Μίαν μόνον ὀφείλω ν' ἀναφέρω, γνωστὴν ἴσως, διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἀπηθανατίσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, ἀλλ' ἔχουσαν πάντοτε ἐνδιαφέρον, ὡς σχετιζομένην πρὸς τοὺς μυχιαιτάτους ἐθνικοὺς ἡμῶν πόθους.

Ὁ Βίσμαρκ παρέθετεν ἐν τῷ μεγάρῳ του τὸ σύνηθες ἐνιαύσιον δεῖπνον τοῖς ἀντιπροσώποις τῶν ξένων δυνάμεων καὶ ἀδυναμιῶν. Ἦτο καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχον ἤδη προσκληθῇ αἱ δυνάμεις εἰς συνέδριον ἐν Βερολίνῳ, θέμα δὲ παντὸς κύκλου ἦτον αἱ ἀξιώσεις τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο παρὰ τῷ πρίγκιπι ἀρχικαγγελαρίῳ δεῖπνον ἀπαγορεύονται αἱ πολιτικαὶ συνδιαλέξεις. Ἡ ἐπακολουθοῦσα συνδιαλεκτικὴ ἑσπερὶς οὐδὲ ὑπὸ ἴχνους πολιτικῶν διαταράσσεται. Ἀντικείμενον ὁμιλίας εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διασκεδαστικὰ ἢ περίεργα ἐπεισόδια τοῦ σταδίου ἑκάστου τῶν προσκεκλημένων, ἀλλ' οὐδέποτε πολιτικὰ καὶ δὴ ἐκ τῶν τῆς ἡμέρας. Καὶ ὅμως τὸ πνεῦμα τοῦ Ραγκαβῆ δὲν ἠδύνατο νὰ δαμασθῇ ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ οἰκοδεσπότου. Ἡ εὐκαιρία δὲ δὲν ἔλειψεν. Ἐπὶ τῆς τραπέζης παρετέθη καὶ τὸ γνωστὸν ἔδεσμα, ὅπερ γαλλιστὶ macédoine ἤτοι *μακεδονία* καλεῖται. Ἀποτεινομένη δὲ πρὸς τὸν πρέσβυν ἡμῶν ἡ πριγκίπισσα Βίσμαρκ ὅλως ἀθώως καὶ ἀπὸ καθήκοντος φιλοξένου οἰκοδεσποίνης:

— Δὲν παίρνετε, κύριε πρέσβυ, καὶ ὀλίγην *μακεδονίαν*; ἐρωτᾷ φιλοφρόνως κατά τινα στιγμὴν σιγῆς μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων.

— Ὀλίγην μόνον, ὑψηλοτάτη; Ὅλην! ὁλόκληρον! ἀπαντᾷ μεγαλοφώνως ὁ Ραγκαβῆς.

Τοῦ γενικοῦ γέλωτος τὸ σύνθημα ἔδωκε πρῶτος ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις ἀπαρέσκεται μὲν καὶ ἀποφεύγει τὰς πολιτικὰς συνδιαλέξεις — τοὐλάχιστον κατὰ ταύτην τὴν ἐτησίως διδομένην παρ' αὐτοῦ διπλωματικὴν συναναστροφὴν — ἐκτιμᾷ ὅμως παντοῦ καὶ πάντοτε ἐξόχως τὸ πνεῦμα.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν ἀσθενεῖ σκιαγραφίᾳ ὁ Ραγκαβῆς ἐν τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Ἀλλ' ὡς λόγιος; Οὐδὲ λέξιν θὰ εἴπω περὶ τούτου. Δωδεκὰς τόμων τῶν *ἁπάντων* του εἶδε μέχρι τοῦδε τὸ φῶς περιέχουσα λυρικὰ καὶ ἐπικὰ ποιήματα, δραματικὰ ἔργα καὶ διηγήματα, μεταφράσεις καὶ μελέτας. Βίος φιλολογικὸς ὑπὲρ τὸ ἥμισυ αἰῶνος ἤδη, ἐξόχως παραγωγικὸς ὑπάρξας καὶ ὑπάρχων, οὐδὲ εἰς ἕνα τόμον εἶνε δυνατὸν νὰ σκιαγραφηθῇ. Βεβαίως δὲ τὰ ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπερπηδηθέντα ὅρια τῆς παρούσης σκιαγραφίας οὐδὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν καθαρῶς φιλολογικῶν ἔργων τοῦ σεβαστοῦ καὶ σοφοῦ συνεργάτου τῆς *Ἑστίας* ἐπιτρέπουσιν. Ἀλλοίμονον δὲ ἄν τις ἐπεχείρει νὰ προσθέσῃ εἰς ταῦτα καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντα διδακτικὰ συγγράμματα. Μία μόνη παρατήρησις πρέπει νὰ γείνῃ ἐνταῦθα καὶ περὶ τοῦ λογίου: Ὅτι οὐδέποτε παρέλειψε, δοθείσης εὐκαιρίας, νὰ ἐπιθέσῃ καὶ ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς του παραγωγῆς τὴν σφραγῖδα τῆς εὐφυολογίας του, εἴτε στιχουργῶν, εἴτε συγγράφων. Δὲν θὰ φέρω παράδειγμα οὔτε τοὺς προλόγους του, οὔτε τὰς κριτικάς του, οὔτε τοὺς διαλόγους τῶν διηγημάτων του, οὔτε τὸν *Ἀγροικογιάννην* του ἢ τὸν *Γάμον τοῦ Κουτρούλη*, τὰς δύο εὐφυεστάτας κωμῳδίας του. Ἀλλὰ τίς προσφέρων τὴν φωτογραφίαν του ὡραίᾳ κόρῃ ἢ δεσποίνῃ δὲν ἐπεθύμησε νὰ εἶχε πρῶτος αὐτὸς συλλάβει ἵνα γράψῃ, ἤ, καὶ ἄνευ τοῦ δικαιώματος τούτου τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, δὲν ἀντέγραψεν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ἀκολούθους ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ ἐπὶ φωτογραφίας του δωρηθείσης ὡραίᾳ κυρίᾳ γραφέντας στίχους; Κρίνατε:

Εἶν' ἡ εἰκὼν ὁμοία μου, ἂν νὰ πιστεύσω πρέπῃ.
Ὁμοία μου; Τί ὠφελεῖ;
Ὅταν τὴν στέλλω πρὸς ὑμᾶς, τὴν ἤθελον νὰ ὁμιλῇ,
πρὸ πάντων δὲ νὰ βλέπῃ.

Ὅστις τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας* δὲν ἐβαυκαλήθη ὑπὸ τῆς μουσικῆς ἁρμονίας τῶν στίχων τοῦ *Πλοῦ τοῦ Διονύσου* ἢ τῆς τρυφερᾶς χάριτος τῶν τοῦ *Ἀνθοπώλου* καὶ τοῦ *Τρύγου*, ὅστις δὲν ἀνέγνωσε τὸν *αὐθέντην τοῦ Μωρέως* καὶ δὲν ἐνετρύφησε εἰς τὰς σκηνὰς τῶν *Τριάκοντα τυράννων*, αὐτὸς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι οὔτε τοῦ τυχόντος ἔργον εἶνε, οὔτε αὐτοσχεδιάζεται εἰς μίαν στιγμὴν ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἔργων τοῦ Ραγκαβῆ ἢ ἡ μελέτη

περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ δραστηριότητος. Ἀλλ' ὁ γνωρίζων τὰ ἔργα του, ὁ ἀναγνοὺς ποτε ἔστω καὶ μέρος αὐτῶν, ὁ παρακολουθήσας αὐτὸν νῦν μὲν σταδιοδρομοῦντα ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ποιήσεως, εἶτα δὲ ἀγωνοδίκην ἐν αὐτῷ, ἐκεῖνος θέλει δικαιολογήσει καὶ τὴν δειλίαν καὶ τὴν ὀπισθοχώρησιν πρὸ τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος, ἀναγινώσκοντες τὰς γραμμὰς ταύτας θὰ στρέψωσι καὶ πάλιν τὴν πρώτην σελίδα ἵν' ἀτενίσωσι προσεκτικώτερον τοὺς ζωηροὺς χαρακτῆρας τῆς ἐκφραστικωτάτης μορφῆς ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας. Ἡ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι εἰκών, ἄρτι ἐν Βερολίνῳ φιλοτεχνηθεῖσα, ἀναπαριστᾷ πιστῶς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ πρεσβύτου πρεσβευτοῦ, ὅστις ἀπεχαιρέτισεν ἤδη πρὸ πολλοῦ τὴν ἑβδόμην τοῦ βίου του δεκαετηρίδα. Ἴσως διὰ τοὺς μὴ ἰδόντας ποτὲ τὸν Ραγκαβῆν εἶνε μόνον ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι εἶνε μικροῦ ἀναστήματος, ὡς ζῶσα ἀλήθεια τῆς παροιμίας τῶν ἀγγλαμερικανῶν:

The most precious things are done up in the smallest bundles. [1])

P.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 499.

ΙΖ'

Οἱ ἐν Ναυπλίῳ ὡς ἄνω στρατολογηθέντες Στρατιῶται εἶνε οἱ πρῶτοι ἐν τῇ ξένῃ ὑπηρετήσαντες. Ἂν δ' ὁ πρώτιστος ὅρος τῆς μισθοφορᾶς εἶνε αὐτὸς ὁ διακρίνων τὴν λέξιν μισθός, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοιοῦτοι οἱ Ναυπλιεῖς Στρατιῶται, ἀφοῦ ῥητῶς ἀπορρίπτουσι τὸν ὑπὸ τοῦ Ἑνετοῦ προνοητοῦ προσφερόμενον αὐτοῖς τακτικὸν μισθὸν (tutti me ha risposo non voler danaro alcuno).

Τῇ 26 Μαΐου 1482, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, οἱ προειρημένοι Στρατιῶται εἰς 300 συμποσούμενοι, διότι εἰς τοὺς καταγραφέντας προσετέθησαν καὶ ἑκατὸν ἐθελονταί, ἐξῆλθον τῆς πόλεως, παρακολουθούμενοι ὑπὸ μεγάλης πομπῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ προνοητοῦ μέχρι τοῦ Καστελλάτσου, τελευταίου ὁρίου τῶν ἐν Ἀργολίδι ἑνετικῶν κτήσεων· ἐνταῦθα ἀπεχαιρέτησαν τοὺς οἰκείους, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν εὐχῶν ἁπάντων (supplicando lo eterno Iddio li concedi felice vittoria) διέσχισαν ἀνενόχλητοι τὴν Τουρκικὴν χώραν, καὶ κατηυθύνθησαν ἀντικρὺ τῆς Ναυπάκτου, ὅπου ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος παραλαβὼν μετήγαγεν εἰς Ἰταλίαν.

Ἀρχηγὸς τῶν Ναυπλιέων Στρατιωτῶν ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὀνομαστὸς υἱὸς περιωνύμου Στρατιώτου· ὁ πατὴρ τούτου Ἀνδρόνικος ἀριστεύσας ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ (1469) ἔλαβεν εἰς τιμάριον τὸ Καστρὶ τῶν Καμπιτῶν, ὅπερ ὕστερον περιῆλθεν εἰς Θεόδωρον Παλαιολόγον προσγενῆ του. Ὁ Ἰωάννης λαβὼν τὴν Λῆμνον εἰς τιμάριον παρὰ τοῦ ἐξαδέλφου του δεσπότου τῆς Πελοποννήσου παρέδωκεν ὕστερον τὴν νῆσον εἰς τὸν Ἑνετὸν ναύαρχον Ἀλούσιον Λορεδάνον, καὶ ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον ἵν' ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν Τούρκων· συνομολογηθείσης τῆς πρὸς Μωάμεθ Β' εἰρήνης (1480) ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Στεφάνου βοεβόδα τῆς Βλαχίας ἦλθεν εἰς Ἑνετίαν ἵνα ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου [1]).

Ἐνῶ οἱ ὑπὸ τὸν Παλαιολόγον τοῦτον Ναυπλιεῖς ἐμάχοντο ἐν Φερράρᾳ, ἕτεροι ἑξακόσιοι Στρατιῶται, στρατολογηθέντες ἐξ ἄλλων μερῶν, κατέπλευσαν μετὰ τοῦ ναυάρχου Βίκτωρος Σοράνζου εἰς Ἀπουλίαν καὶ Καλαβρίαν, χώρας ἀνηκούσας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, σύμμαχον τῶν Φερραρίων καὶ ἐχθρὸν τῆς Ἑνετίας. Ὁ Μαλιπιέρος ἁπλῶς σημειοῖ ὅτι διέπρεψαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἀλλ' ἡ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς ἀπείθειά των παρέσχε πράγματα τῇ Δημοκρατίᾳ [2])· ὁ ἱστορικὸς ὅμως τοῦ Φερραρικοῦ πολέμου Σανοῦτος γράφει ὅτι οἱ ἐν Ἀπουλίᾳ Στρατιῶται τοσοῦτον τρόμον ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς Νεαπολιτανούς, ὥστε οἱ φρουροῦντες ἀπόρθητα φρούρια, ὡς τὰ τοῦ Ziniul, παρέδιδον ταῦτα εἰς τοὺς Ἑνετούς, ἵνα μὴ ἀντιμετωπίσωσι τοὺς Ἕλληνας πολεμιστὰς (temendo la crudeltà degli Stradiotti) [3]). Διὰ τῶν Στρατιωτῶν τούτων οἱ Ἑνετοὶ ἐκυρίευσαν δεκαεπτὰ φρούρια τῆς Ἀπουλίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐπλούτησαν λεηλατοῦντες τὰ πρὸ ποδῶν καὶ πωλοῦντες τοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ φήμη τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἰδίως τῶν λαφύρων τῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἀγωνιζομένων, ἐντέχνως καὶ ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον διασαλπιζομένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἑνετικῶν ἀρχῶν, ἐκένησε τὴν ὄρεξιν καὶ τῶν μᾶλλον ἀποτροπιαζομένων τὴν ξενιτειὰν Στρατιωτῶν. Σύγχρονος ἐπι-

---

[1]) Τὰ μᾶλλον πολύτιμα πράγματα φυλάσσονται εἰς τὰς μικροτάτας θήκας.

[1]) Βλέπε ἀναφορὰν Δημητρίου Παλαιολόγου ἐν Μνημείοις ἑλλ. ἱστορίας, Ε' 211.

[2]) Annali di Malipiero, σελ. 264. Ὁ Ἑνετὸς χρονογράφος χακίζει τοὺς Στρατιώτας ὡς σφάζοντας τοὺς αἰχμαλώτους, ἐνῷ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκράτει τότε καὶ παρὰ τοῖς Ἑλβετοῖς καὶ ἄλλοις χριστιανοῖς, ἀποκαλούμενον la mauvaise guerre (Hardy, σελ. 16, σημ.)

[3]) Sanuto Commentarii della guerra di Ferrara σελ. 54.

ραστίου ἀμμώδους ὄγκου, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνεμοι ἐπισωρεύσαντες τηροῦσιν ἐν διηνεκεῖ κινήσει, δίκην ἀπειρομεγέθους πάγου χωροῦντος ἀπαύστως ὑπεράνω τῶν κοιλάδων διὰ μέσου τῶν στενῶν κλεισωρειῶν. Οἱ κόκκοι τῆς ἄμμου τριβόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀναδίδουσιν ἀσθενῆ τινα ἦχον, ἀνάλογον πρὸς τὸν καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἀκουόμενον, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, πέριξ τῆς Αἰγυπτίας σφιγγὸς καὶ γεννήσαντα τὸν θρῦλον ὅτι τὸ λίθινον ἄγαλμα χαιρετίζει δι' ᾄσματος τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Τὸ κινούμενον ὄρος τοῦ Churchill παρουσιάζει ἰδιαιτέραν ἔτι ὄψιν. Ἐν ᾧ αἱ πλευραὶ αὐτοῦ εἶνε συμμετρικῶς μεμορφωμέναι εἰς πτυχὰς ἐπιτεθειμένας ἀλλήλαις ὡς ἀποκρυσταλλωμένα κύματα, δὲν σχηματίζει κῶνον ἐν τῇ κορυφῇ, ἀλλ' ἀντὶ νὰ καταλήγῃ ὡς ὀξύ, παρουσιάζει ἐν τῇ κορυφῇ μεγάλην ὀπὴν κοιλανθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ὅστις εἶνε ἀρκετὰ παράτολμος, ὅπως, ἀναρριχηθεὶς ἐπὶ τῶν κλιτύων, προσεγγίσῃ τὴν ὀπὴν ταύτην, διακινδυνεύει τὴν ζωήν του, καθ' ὅτι ἡ ὀλίγον στερεὰ ἄμμος ὑποχωρεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας, καὶ ὅσῳ προσπαθεῖ ν' ἀποσυρθῇ τοσούτῳ βυθίζεται, πνιγόμενος ἐν τέλει ἐντὸς τῆς ἄμμου. Οἱ Ἰνδοὶ μνημονεύουσι πλείστους ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν ἀπολεσθέντας οὕτω, χωρὶς οὐδέποτε τὰ σώματά των νὰ ἀνευρεθῶσι.

Ἀναμφισβήτητοι εἶνε αἱ σπουδαῖαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν τοπογραφίαν καὶ γεωγραφίαν αἱ τοῦ ἐδάφους φωτογραφήσεις ἐξ ἀεροστάτου ἀπὸ διαφόρου ὕψους. Τὸ σφόδρα ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστήμην ζήτημα τοῦτο δὲν ἐλύθη μέχρι τοῦδε πάντη ἐπαρκῶς, εἰ καὶ πολυάριθμα πειράματα πρὸς τοῦτο ἐγένοντο. Ἐν τούτοις ἱκανός τις ἐπιχειρηματίας Ἄγγλος, ὁ C-B Shadbolt, ἤχθη ἐν Λονδίνῳ εἰς ἀξιόλογα ἀποτελέσματα, ἅτινα σχεδὸν οὐδὲν κενὸν καταλείπουσι. Δύο φωτογραφίαι, αἵτινες ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἡ μὲν ἀπὸ ὕψους 600 μέτρων, ἡ δὲ ἀπὸ ὕψους 900 εἶνε ἀρκούντως καθαραὶ ὅπως διακρίνῃ τις καλῶς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομάς. Ἐπίσης ἕτερα πειράματα ἀεροπόρου φωτογραφίας ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀεροναύτου Γάστωνος Τισσανδιὲ κατά τινα τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἀνυψώσεων, αἵτινες πληρέστατα ἐπέτυχον. Μία τῶν ἐξαχθεισῶν φωτογραφικῶν πλακῶν 605 μέτρα ὑπεράνω τῶν Παρισίων ἀπετύπου καθαρώτατα τὰ ἀντικείμενα. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀνάβασιν διάφορα πειράματα ἐγένοντο, φωτογραφήσεις διαφόρων μερῶν τῶν Παρισίων καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ ὕψους χωρήσαντος μέχρι 1100 μέτρων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φωτογραφιῶν τοῦ ἐδάφους ἀπόπειρα ἐγένετο φωτογραφήσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκτεινομένων νεφῶν, ἀλλ' ὑπῆρξεν αὕτη ὀλιγώτερον ἐπιτυχής.

Τὰ πειράματα τοῦ Γάστωνος Τισσανδιὲ κατέδειξαν ὅτι καὶ ἐν ἀεροστάτῳ δύνανται νὰ παραχθῶσι φωτογραφήματα ἐπίσης ὡραῖα καὶ ζωηρὰ ὡς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπὶ γῆς παραγομένων. Χάρις εἰς τὰς τελευταίας προόδους τῆς φωτογραφικῆς τέχνης, ἡ ἀεροπόρος φωτογραφία ἔχει εὐρὺ τὸ μέλλον πρὸ ἑαυτῆς. Θὰ δυνηθῇ βαθμηδὸν νὰ παράσχῃ θαυμάσια σχεδιογραφήματα ὑπερβαίνοντα κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, τὴν λεπτότητα καὶ τὴν σαφήνειαν τὰ τελειότατα ἔργα ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ σπουδαίας βοηθείας νὰ προσενέγκῃ ἐν καιρῷ πολέμου διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν ἐργασιῶν. Εἰς ὕψος 600 μέτρων τὸ ἀερόστατον δὲν φθάνουσιν αἱ σφαῖραι, δύναται δ' ἐν αὐτῷ ὁ φωτογράφος νὰ ἐργασθῇ ἐπίσης ἀσφαλῶς ὡς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του. Ὡσαύτως ἡ ἐν ἀεροπόρῳ φωτογραφία θέλει παράσχει πολύτιμον ἀρωγὴν εἰς τὴν φωτογραφίαν, παρέχουσα τὰ ἀπεικονίσματα τῶν ἀπροσίτων διὰ ξηρᾶς τόπων, ὑπεράνω τῶν ὁποίων θὰ δύναταί τις νὰ διέλθῃ ἐν ἀεροστάτῳ.

Σελίς τις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ νεαροῦ συζύγου κ. Κ. Δ. φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν «Βαρομετρικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεός μου». Αἱ μετεωρολογικαὶ δὲ αὗται παρατηρήσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Δευτέρα. Νέφη πυκνά. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀόρατος.

Τρίτη. Συννεφιὰ καὶ ψύχρα, καιρὸς λίαν δυσάρεστος.

Τετάρτη. Ψῦχος κάτω τοῦ μηδενός. Ἡ ψυχρότης ἄρχεται νὰ γίνεται δριμυτάτη.

Πέμπτη. Οὐρανὸς νεφελώδης. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἐρυθρότατος. Ὅλα τὰ σημεῖα ὑποδεικνύουσι θύελλαν.

Παρασκευή. Τὴν πρωΐαν θύελλα μετὰ βροντῶν τρομακτική. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἄρχεται νὰ αἰθριάζ καταφανῶς.

Σάββατον. Ἥλιος λαμπρός, ἄρχεται χλιαρότης καιροῦ. Πρὸς τὸ ἑσπέρας πίπτει χάλαζα λογαριασμῶν.

Κυριακή. Πρωῒ πρωῒ ἐλαφρὸς ἐμβάτης, κατὰ τὸ δεῖπνον καιρὸς διαυγέστατος καὶ αἴθριος, τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ θεάτρου θύελλα καὶ σεισμὸς τρομερός.

Δευτέρα. Νέφη πυκνὰ καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι ἡμέραι.

Ὁ γέρω-Στάμος, εἷς τῶν πλουσίων κατοίκων τῆς Πλάκας, ἀπέθανεν ἀφήσας ἱκανὴν περιουσίαν. Ὁ ἀνεψιός του Κωστάκης, φαντασθεὶς ὅτι εἶνε κληρονόμος, παρουσιάζεται εἰς τὸν συμβολαιογράφον, νομίζει δὲ καλὸν πρὶν ἀρχίσῃ συνομιλίαν περὶ τῆς κληρονομίας νὰ παραδοθῇ εἰς ζωηροτάτας ἐκδηλώσεις θλίψεως. Ὁ συμβολαιογράφος τὸν ἀφίνει νὰ ὀδύρεται καὶ μετὰ ταῦτα τῷ λέγει ἡσύχως.

— Γνωρίζεις ὅτι δὲν κληρονομεῖς ἀπὸ τὸν θεῖόν σου;

— Πῶς; ἀναφωνεῖ ὁ ἀνεψιός, ἀλλάσσων παρευθὺς ὕφος, δὲν κληρονομῶ; ἀλλὰ τότε τί μ' ἀφίνεις τόσην ὥραν νὰ θρηνῶ ὡς βλάξ;

Πρὸ τῆς θύρας νεκροταφείου:

— Ἔλα, φίλε μου, θάρρος· τί κάνεις ἔτσι; τὰ δάκρυά σου δὲν θ' ἀναστήσουν τὴν καϋμένην τὴν γυναῖκά σου.

— Τί τὰ θέλεις; ἐγὼ μὲ τὸ παραμικρὸν κλαίω.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 100.

'Αριθ. 501 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 4 Αὐγούστου 1885

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἐκ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων λογίων οὐδεὶς εἶνε μᾶλλον γνωστὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν. Τὰ ἔργα του κυκλοφοροῦσιν ἐν μεταφράσεσι πολλαπλαῖς καὶ πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ γλώσσῃ δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ δύω καὶ τρεῖς μεταφράσεις τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον ἀναγινώσκει αὐτὰ εὐχαρίστως, οἱ δὲ ἐκδόται, ἀπὸ τῶν ἐπιχειρούντων τὰς μᾶλλον πολυτελεῖς ἐκδόσεις μέχρι τοῦ Φιλίππου Ρεκλάμ, τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς *Παγκοσμίου βιβλιοθήκης*, ἧς οἱ εἰκοσιπεντάλεπτοι τόμοι πλημμυροῦσι τὴν Γερμανίαν, προθυμοποιοῦνται νὰ τ' ἀποκτήσωσιν.

Ὁ ἀγὼν ἰδίως συνάπτεται περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν διηγημάτων του. Καὶ ἐπειδὴ μετεφράσθησαν πλέον ὅλα, ἤρχισαν νὰ ἀναδημοσιεύωνται

μεταβαπτιζόμενα ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν πατρός. Οὕτως ὁ *Συμβολαιογράφος Τάπας* μετεφράσθη γερμανιστὶ καὶ ἐξεδόθη ἅπαξ ὑπὸ τὸ ἀληθές του ὄνομα, ἀλλ' ἀπό τινων μηνῶν μετατεθεὶς ἀπὸ Ἀργοστολίου εἰς Σῦρον καὶ μετονομασθεὶς *Ζερλέντης*, πληροῖ ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συγγραφέως τὰς στήλας γερμανικοῦ τινος περιοδικοῦ, οὗτινος ὁ διευθυντὴς ἐπεθύμει νὰ παράσχῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ «eine litterarische Seltenheit», ὡς ἔλεγεν

Ἀλλ' εἶνε μόνον ἡ φιλολογικὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀξία, ἥτις ἑλκύει τοὺς μεταφραστάς; Βεβαίως ὄχι. Οἱ ἐκ τῶν Εὐρωπαίων κάτοχοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μεταφράζουσι κατὰ προτίμησιν τὰ ἔργα τοῦ Ῥαγκαβῆ, διότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε δημοτικὸν μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν των. Τὴν δὲ δημοτικότητα ταύτην δὲν ἐδημιούργησαν μόνον αἱ πρὸς τὰ γράμματα ὑπηρεσίαι του, ἀλλὰ καὶ ἡ προσωπικότης αὐτοῦ ἔν τε ταῖς κοινωνίαις ὅπου ἔζησε καὶ τῇ διπλωματικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ λόγιος, ὁ διπλωμάτης καὶ ὁ ἰδιώτης Ῥαγκαβῆς εἶνε τρεῖς ἄνθρωποι ὅλως ἰδιοφυεῖς, ἕκαστος ἰδίας μελέτης ἄξιος, ἀλλ' ἔχοντες ἓν κοινὸν χαρακτηριστικόν, τὸ πνεῦμα! Πνεῦμα σπινθηρίζον, διακεχυμένον ἐφ' ὅλων τῶν προϊόντων τῆς διανοίας του. Ἀναγνώσατε τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως καὶ εἶτα τὰ ἔγγραφα τοῦ διπλωμάτου, κατόπιν δὲ ἐπιζητήσατε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνδειπνήσετε μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκροασθῆτε τοῦ συνδαιτυμόνος: Ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει θ' ἀναγνωρίσητε ἄλλον ἄνθρωπον, ἴδια ἑκάστοτε ἐπιδεικνύοντα χαρίσματα, ἐφ' ὧν ὅμως πάντοτε ἐπιπλέει ἡ αὐτὴ ἀκατάπαυστος τοῦ πνεύματός του λάμψις.

Τίς δύναται νὰ τῷ ἀρνηθῇ φιλοπατρίαν; Καὶ τίς δὲν συνομολογεῖ τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκκρεμότητος τοῦ μεθοριακοῦ ἡμῶν ζητήματος σοβαρότητα τῆς θέσεώς του, ὡς πρέσβεως παρὰ τῇ αὐλῇ, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1870 κρατεῖ τὸ κέντρον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας; Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου εἶχεν ἐπιδικάσει ἡμῖν ἐδαφικὴν ἔκτασιν πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' οὐδεμία τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐδείκνυτο πρόθυμος νὰ προβῇ εἰς μέτρα οὐσιαστικά, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὴν γείτονα ἐπικράτειαν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης παραχωρήσεως. Ὅλοι ἀναγνωρίζομεν τὸ μέγεθος τῶν περιστάσεων ἐκείνων καὶ οὐδεὶς ἤθελέ ποτε σκεφθῇ ἢ τολμήσει νὰ διαμφισβητήσῃ πρὸς τὸν Ῥαγκαβῆν τὴν ἀκριβῆ τῶν καιρῶν ἐκτίμησιν. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀκαίρου εὐφυολογίας ὄρεξις τὸ ἑπόμενον ἀπόσπασμα διπλωματικοῦ ἐγγράφου του τῆς περιόδου ἐκείνης, ἀλλ' ἀκούσιος ἔκρηξις τοῦ πνεύματός του, οὗ τοὺς σπινθῆρας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσβέσῃ τῆς διπλωματίας ὁ πάγος.

Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς περιγράφει ἐν ἐγγράφῳ του πρὸς τὸν Κουμουνδοῦρον, δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περὶ τοῦ μεθοριακοῦ ζητήματος κυανῇ βίβλῳ, τὴν μετὰ τοῦ κ. Ῥάδοβιτς συνέντευξίν του, τῇ 30 Νοεμβρίου 1880:

«Μεθαύριον, τὸ σάββατον, ἀναχωρεῖ ὁ πρέσβυς κ. »Ῥάδοβιτς δι' Ἀθήνας, ὅπου θέλει φθάσει συγχρό»νως μετὰ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς. Σήμερον ἦτο παρ' »ἐμοί, ἀφοῦ διέμεινεν ἐπὶ δύω ἡμέρας παρὰ τῷ πρίγ»κιπι Βίσμαρκ, καὶ συνδιελέχθημεν διὰ μακρῶν».

«Μοὶ εἶπε κατ' ἀρχὰς ἀμέσως· «ὅτι ὑπέρποτε ἄλ»λοτε ἡ Ἑλλὰς τώρα πρέπει νὰ δείξῃ φρόνησιν, νὰ »μὴ προβῇ εἰς οὐδὲν βίαιον κίνημα, καὶ ἀφοῦ τῇ »ἐξησφαλίσθησαν δικαιώματα ἀναφαίρετα ἐν Βερολίνῳ, »διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν νὰ μὴ σπεύσῃ ῥιπτομένη »εἰς ἀφεύκτους καὶ μεγάλους κινδύνους, δι' ὧν δύνα»ται ν' ἀπολέσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν.»

«Εἰς ταῦτα τῷ ἀπήντησα μειδιῶν, ὅτι ἂν ἀπέρχε»ται εἰς Ἀθήνας νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ »ὁπλισθῶσιν... ὑπομονήν, φοβοῦμαι ὅτι μόνον τὸ »πρῶτον ἥμισυ τῆς συμβουλῆς του θ' ἀκολουθήσωσιν»

Ἡ ἀβίαστος εὐφυολογία καὶ ἡ ἑτοιμότης τοῦ πνεύματος εἶνε παρὰ τῷ Ῥαγκαβῇ τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικόν. Εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλει καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ δημοτικότητός του. Ὅτε ἦτο πρέσβυς ἐν Παρισίοις, ὁ *Φιγαρὼ* μετέδιδε τακτικῶς τοῖς ἀναγνώσταις του ἀνεκδοτίδια τοῦ ἀντιπροσώπου μας. Τὴν δημοτικότητα λοιπόν, ἣν εἶχε προσπορίσει αὐτῷ τὸ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Λαβαλὲτ ὑπόμνημά του, δι' οὗ εἶχε συνοδεύσει τὴν ἐκ τοῦ παρισινοῦ συνεδρίου ἀποχώρησίν του, ἐπηύξησαν ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ μετὰ τοῦ γαλλικοῦ δημοσίου γνωριμία, τὰ λογοπαίγνιά του καὶ αἱ εὐφυολογίαι του. Οἱ διψῶντες νεωτερισμὸν παρισινοὶ ἐβάπτισαν διὰ τοῦ ὀνόματός του ἀμέσως ἓν χρῶμα, καὶ πλεῖστα ὅσα ἀντικείμενα τοῦ γυναικείου καὶ ἀνδρικοῦ καλλωπισμοῦ. Ὁ Ῥαγκαβῆς ἦτο τότε τοῦ συρμοῦ. Ἐν ταῖς ἐπιφυλλίσι τῶν ἐφημερίδων καὶ ταῖς στήλαις τῶν περιοδικῶν ἐδημοσιεύοντο μεταφράσεις τῶν ἔργων του, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ ἔπετα ἀλλεπαλλήλως ἀπὸ τοῦ καλάμου τῶν λογίων εἰς τὰς ἀγγελίας τῶν ἐμπόρων. Βεβαίως ταῦτα μόνον δὲν ἤρκουν νὰ συγκαταλέξωσιν αὐτὸν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μελῶν τοῦ γαλλικοῦ Πανακαδημίου (Institut). Ἐκεῖ ὅμως τῷ προητοίμασαν θέσιν ὁ γαλλιστὶ δημοσιευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τόμος ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ αἱ διάφοροι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ξένων ὑπομνημάτων (collection des mémoires étrangers) καταχωρισθεῖσαι ἀρχαιολογικαὶ διατριβαί του. Ταῦτα δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἄλλαι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις του ἤνοιξαν αὐτῷ διαδοχικῶς τὰς πύλας τῆς τε βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου καὶ τῆς βερολιναίας ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ πεντήκοντα περίπου ἄλλων ἀκαδημιῶν, ἰνστιτούτων καὶ ἑταιριῶν ἀρχαιολογικῶν, ἐπιστημονικῶν ἢ φιλολογικῶν. Ἀλλ' ἰδίως ὡς ἀρχαιολόγος ὁ Ῥαγ-

καβῆς ἐγένετο γνωστὸς καὶ ἐξετιμήθη πλειότερον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἢ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἴσως ἐλησμονήθη ἤδη καὶ ὅτι ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν — ἢ μᾶλλον ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως — τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε παρ' ἡμῖν πιθανῶς καὶ ἡ ποικιλία τῶν κλάδων ἐφ' ὧν ἑκάστοτε ἠσχολήθη. Ὁ φυλλομετρήσας ποτὲ τόμους τινὰς τῆς *Πανδώρας*, ἧς ὁ Ῥαγκαβῆς ὑπῆρξε συνεργάτης, θὰ εἶδε παρὰ ποίημά τι ἢ διήγημα αὐτοῦ μίαν ἀρχαιολογικὴν διατριβήν του ἢ πραγματείαν περὶ πνευματισμοῦ καὶ κινουμένων τραπεζῶν. Ἁπλῆ ἄλλως τε ἀναγραφὴ τῶν ἔργων του καὶ τῶν δημοσίων θέσεων, ἃς καθεῖξε κατὰ καιρούς, ἀρκοῦσι νὰ δώσωσιν εἰκόνα τοῦ πολυσχιδοῦς πνεύματός του. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τ' ἀξιώματα ἅτινα περιεβλήθη συμβάλλουσιν εἰς τὸ νὰ σκιαγραφήσωσι τὸν ἄνδρα, θέλει γείνει μνεία αὐτῶν ἐν ταῖς βιογραφικαῖς ταύταις σημειώσεσι, ἀλλ' εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ θέλει παραλειφθῆ, ἵνα μὴ αἱ γραμμαὶ αὗται ἀπὸ σκιαγραφίας μεταβληθῶσιν εἰς ψυχρὸν βιβλιογραφικὸν κατάλογον.

Ὅτε κατὰ τὸ 1831, ἐπὶ Κυβερνήτου ἔτι, κατέβη ὁ Ῥαγκαβῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκ Μονάχου, ὅπου ἀποφοιτήσας τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς σχολῆς ὑπηρέτει ἐπί τινα χρόνον ὡς ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, κατετάχθη μὲ τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ἠναγκάσθη διὰ λόγους φιλοτιμίας νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τοῦ στρατοῦ. Διότι τότε οἱ ἐκ ξένων στρατῶν εἰς τὸν ἀρτισύστατον ἑλληνικὸν τακτικὸν κατατασσόμενοι ἐλάμβανον δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν κατεῖχον ἐν ᾧ ὑπηρέτουν στρατῷ. Ἐν τούτοις τῷ Ῥαγκαβῇ οὐδὲ εἷς βαθμὸς ἀπενεμήθη ἀνώτερος ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσει πλέον τὴν κατάργησιν τοῦ μέτρου τούτου. Καὶ ὑπετάγη μὲν ἀγογγύστως εἰς τὴν ἀπόφασιν ποθῶν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ ἀδιαφορῶν περὶ τῶν βαθμῶν, ἀλλ' ὅτε ὀλίγους μῆνας ἀργότερον ῥῶσσος ἀξιωματικὸς κατετάχθη μὲ δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ ῥωσσικῷ στρατῷ, τότε ὁ Ῥαγκαβῆς διαβλέπων ἐν τῇ ἐξαιρέσει ταύτῃ παραγκώνισιν τῶν ἑλλήνων καὶ ἐπιβλαβῆ ἀποθέωσιν τῶν ξένων ἐπέδωκε τὴν παραίτησίν του καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς μελέτας.

Πρὸς τοιαύτας δὲ σπουδὰς δὲν ἦτο πάντη ξένος. Διότι παρεκτὸς ὅτι εἶχε διακούσει μαθήματα καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, εἶχεν ἤδη δημοσιεύσει καὶ τὰ πρωτόλεια τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, ἓν ποίημά του *Δῆμος καὶ Ἑλένη* καὶ μεταφράσεις τινὰς τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ποιήσεων τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α'. Ἀλλὰ τὴν εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ ἀποχώρησιν διέκοψε τὸ ὀλέθριον τοῦ Κυβερνήτου τέλος. Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Αὐγουστίνου ἐπὶ τὴν προεδρείαν ἀνεχώρησεν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τῶν ὑπὸ τὸν Κωλέττην συνταγματικῶν, οἵτινες ἐζήτουν τὴν ἔλευσιν ἡγεμόνος.

Ἐν Περαχώρᾳ, ὅπου ἥδρευεν ἡ ἀντικυβέρνησις τοῦ Κωλέττη καὶ τὸ στρατηγεῖον τῆς ἐναντίον τοῦ Αὐγουστίνου ἀντιπολιτεύσεως, συνήντησεν ὁ Ῥαγκαβῆς τὸν ἄλλοτε οἰκοδιδάσκαλόν του Χρηστίδην, εἶδός τι πανθυπουργοῦ τότε ὑπὸ τὸν Κωλέττην ὄντα, ὅστις προσέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ γραφείῳ του. Ἐκεῖ συναδέλφους ἔχων τοὺς Ῥωσσέτον καὶ Οἰκονόμου, ἀνέπτυξεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀκαταπόνητον φιλεργίαν, ἥτις μέχρι σήμερον οὐδαμῶς τὸν ἐγκατέλιπεν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ προϊσταμένου του ἐνεψύχωνεν αὐτόν. Διότι ὁ Χρηστίδης τότε ἔχων παρὰ στρωμνὴν σκληρὰν καὶ εὐτελῆ μικρὸν καὶ ἀφιλόκαλον γραφεῖον, εἰργάζετο ἡμέρας καὶ νυκτός, διακόπτων μόνον ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ἀκατάπαυστον ἐκείνην ἐργασίαν, ὁσάκις ὁ ὕπνος καὶ ἡ κόπωσις κατέρριπτε τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς βαναύσου ἐκείνης κλίνης, ἥτις ταὐτοχρόνως ἐχρησίμευεν αὐτῷ καὶ ὡς ἕδρα γραφείου καὶ ἐφ' ἧς ὀκλάδην μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐπανελάμβανε τὴν διακοπεῖσαν ἐργασίαν του.

Ἡ ἀφήγησις τῶν στερήσεων εἰς ἃς ὑπεβλήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πανθυπουργὸς μετὰ τῶν ὑπαλλήλων του εἶνέ τι ἀληθῶς κινοῦν τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν. Διότι ὅσον μέγα καὶ ἂν θεωρῇ τις τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως, οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑποτιμήσῃ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον ἀναλάβει νὰ πλάσωσι κράτος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ νὰ μὴ ἀποθαυμάσῃ τὸ σθένος τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν προσπαθούντων ἐν μέσῳ τηλικούτων ἀτομικῶν στερήσεων νὰ φέρωσι τάξιν ἐν χώρᾳ ὅπου ἐβασίλευεν ἀναρχία καὶ ἀταξία. Μεθ' ὁπόσης συγκινούσης ἀληθῶς χάριτος διηγεῖται ἐνίοτε ὁ Ῥαγκαβῆς, ὅτι ἡ πολυτελεστέρα αὐτῶν τροφὴ ἦσαν τὰ χόρτα, αἱ ἐλαῖαι καὶ ὁ ξηρὸς ἄρτος. Εἰς τὸ θυλάκιον δὲν εἶχεν αὐτὸς τότε ὀβολόν. Διότι ὁ πατήρ του εἶχεν ἀποστείλει αὐτῷ χρήματα, καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀποστολὴ τῷ ἐκλάπη καθ' ὁδὸν πρὶν φθάσῃ εἰς χεῖράς του, ἡ δὲ δευτέρα εὐτυχήσασα νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ συνίσταται ἐκ νομισμάτων, ἅτινα οὐδεὶς ἐδέχετο πρὸς πληρωμήν. Ἀλλὰ παρηγορεῖτο βλέπων, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἠδύναντο ἐπίσης νὰ χρησιμεύσωσι τῷ Λουκιανῷ ὡς πρότυπα τοῦ περιφήμου μεταξὺ

Χάρωνος καὶ Μενίππου διαλόγου του. Εἷς μόνος ἦτο ὁ εὐτυχὴς θνητὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ ποιητὴς Ἀλέξανδρος Σοῦτζος, ὅστις κάτοχος ὢν ἱσπανικῆς *ντούμπιας* ἐπεδείκνυεν αὐτὴν καὶ ἐλάμβανεν ἐπὶ πιστώσει τρόφιμα χωρὶς οὐδέποτε νὰ τὴν ἀλλάξῃ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τότε εἰς Περαχώραν πλούσιον, ὅστις ἠδύνατο ν' ἀλλάξῃ ἓν πεντάλιρον!

Μετ' ὀλίγον οἱ συνταγματικοὶ εἰσήρχοντο θριαμβευτικῶς εἰς Ναύπλιον, ὁ δὲ δυστυχὴς Αὐγουστῖνος σὺν τῇ ἥττᾳ ὑφίστατο ἐν τῷ πλοίῳ δι' οὗ ἐφυγαδεύθη καὶ τοὺς καυστικοὺς τοῦ Σούτζου στίχους:

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
ἔρας κόντες εἶνε μέσα!

Ὁ Ραγκαβῆς μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἀπέκρουσε τὸν προσενεχθέντα αὐτῷ βαθμὸν ταγματάρχου μὴ ἐπιθυμῶν νὰ δικαιώσῃ ἑαυτὸν ἀδικῶν τοὺς ἄλλους. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ πανελλήνιος ἐπικληθεῖσα κυβέρνησις ἐκείνη ἐπολιορκεῖτο αὐτόχρημα ὑπὸ ἀπαιτητῶν, ἀπεσύρθη καὶ πάλιν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ὁπόθεν τὸν ἐξήγαγεν ὁ θεῖός του Ρίζος, ὅστις κληθεὶς ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς παιδείας γραμματείας, διώρισεν αὐτὸν πάρεδρον τοῦ ὑπουργείου τούτου, τμηματάρχην, ὡς λέγομεν σήμερον, διευθύνοντα τὰ τῆς Παιδείας. Τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διηύθυνε τότε ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος. Ὑπὸ τὴν συνεργασίαν δὲ καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀκαταπονήτου ἐκείνου σοφοῦ ἀνδρὸς μορφωθεὶς ὁ Ραγκαβῆς εἰς ὑπάλληλον, ἀπέβη τότε ὁ ἱδρυτὴς τῶν πρώτων τεσσαράκοντα ἑλληνικῶν σχολείων μέχρις οὗ ἀργότερον ἐπὶ Ὄθωνος αὐτὸς ἦν ὁ τμηματάρχης ὁ προτείνας τὴν σύστασιν τοῦ πανεπιστημίου, ὅπερ μεθ' ὅλην τὴν ἀντίπραξιν τοῦ Ἄρμανσβεργ καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν τοῦ Μανούση συνέστη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του περιλαμβάνον ἕνδεκα καθηγητάς, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Σοῦτζον. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τοῦ τμηματάρχου τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καθόσον τὸ τμῆμα τῆς κατωτέρας εἶχεν ἤδη διαιρεθῆ καὶ διηυθύνετο ὑπὸ τοῦ Κοκκώνη, παρέμεινεν ὁ Ραγκαβῆς μέχρι τοῦ 1840, ὅτε λόγοι ὅλως ἰδιωτικοὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀποχωρήσῃ.

Διωρίσθη λοιπὸν ἀργότερον διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ τυπογραφείου καὶ εἶτα τμηματάρχης ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐσωτερικῶν, ἐν ᾗ θέσει διετηρήθη μέχρι τοῦ Συντάγματος, ὅτε ἀπελύθη ὡς ἑτερόχθων. Ἡ ἕδρα τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας Ρὸς εἶχεν ἀπομείνει τότε κενή, καὶ εἶχε μὲν ἀναλάβει νὰ διδάσκῃ ἀρχαιολογίαν ὁ Μανούσης, ἀλλὰ κατόπιν περιωρίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἕδραν ἐκείνην ὁ Ραγκαβῆς. Ἀποσταλεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου μετά τινα ἔτη ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν βουλήν, ἐκλήθη ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καθ' ὃν καιρὸν διήρκει ἔτι ἐν Πειραιεῖ ἡ κατοχή. Ὑπὲρ τριετίαν διατελέσας ὑπουργὸς οὐδεμίαν ἡμέραν παρέλειψε τὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν τοῦ μαθήματός του. Καὶ εἶνε γνωστόν, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν κατηγορεῖτο ἐν τῇ γερουσίᾳ, ὡς ὑβρίσας διὰ τοῦ πρὸς τὸ ἐν Παρισίοις συνέδριον ὑπομνήματός του τὸν ἀγῶνα, μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἐδίδαξεν ὡς συνήθως τὸ μάθημά του καὶ ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς γερουσίας, ὅπως ἀπολογηθῇ.

Αἱ κακαὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γλῶσσαι — καὶ εἰς ποίαν ἐποχὴν ἔλλειψαν! — διέδιδον, ὅτι ἦτον εὐνοούμενος τῆς Ἀμαλίας καὶ εἰς τοῦτο ἀπέδιδον τὴν ἐπὶ τόσον καιρὸν καὶ ὑπὸ διαφόρους πρωθυπουργοὺς διατήρησίν του ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Τοῦτο σήμερον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ. Ἀλλ' ὅτι ἡ βασίλισσα, ἡ ἐκβιάσασα τότε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Καλέργη ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, μόνον καὶ μόνον διότι ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐπιβάλῃ τῷ αὐλαρχείῳ τὴν εἰς τὸν χορὸν πρόσκλησιν κυρίας τινός, καὶ ἀναγκάσασα τὸν βασιλέα νὰ δεχθῇ τὴν ἕνεκα τούτου παραίτησιν τοῦ Μαυροκορδάτου, ἦτο σπουδαῖος παράγων τῆς ἐν μέσῳ τοσούτων μεταβολῶν διατηρήσεως ὑπουργοῦ τινος ἐν τῇ θέσει του, εἶνε ἀναμφισβήτητον! Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Ὄθωνος τὸ δόγμα «χάρις ἀντὶ χάριτος» ἦτον ἐν πλήρει ἰσχύϊ. Διότι ἂν ἀφ' ἑνὸς ἡ Ἀμαλία ἴσχυε νὰ διατηρήσῃ ὁ Ραγκαβῆς τὸ χαρτοφυλάκιόν του ἐν τῷ νέῳ ὑπουργείῳ, ἐνῷ πάντες οἱ μέχρι χθὲς συνάδελφοί του, τὰ μέλη τοῦ προκατόχου ὑπουργείου, εἶχον ἀποχωρήσει τῆς ἀρχῆς, ἤξευρεν ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ Ραγκαβῆς νὰ προσφέρῃ τῇ προστάτιδί του ἄλλας ὑπηρεσίας, οἷα φέρ' εἰπεῖν ἡ τῆς συμφιλιώσεως τῆς αὐλῆς μετὰ τοῦ Οὐάϊς, ὅστις αὐθαδῶς δὲν εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ λυθῇ ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ λιμένος Πειραιῶς, χάριν τοὐλάχιστον ὀλίγων ἀθώων ῥόδων, ἅτινα ἡ φιλόκαλος βασίλισσα μετεπέμπετο ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ τὸν κῆπόν της.

Εἶνε δὲ ἄγνωστον ἂν εἰς ἀνταμοιβὴν τοιούτων τινῶν ὑπηρεσιῶν ἢ ἵνα δείξῃ αὐτῷ τελευταίαν τινὰ εὔνοιαν ἐπέδρασεν ἡ Ἀμαλία ὅπως διορισθῇ διάδοχός του, ἄλλος μικρόσωμος, ὁ Ποτλῆς, ὡς εἶχε παρακαλέσει ὁ Ραγκαβῆς, μὴ ὁρίσας μὲν πρόσωπον, ἀλλ' ἐπιμείνας εἰς τὸ ἀνάστημα. Διότι ἡ παράδοσις μετέδωκεν ἡμῖν, ὅτι ὅτε ἡ βασίλισσα ὁμιλοῦσά ποτε μετ' αὐτοῦ ἐπέμενεν ὅπως ὁ Ραγκαβῆς κατασκευάσῃ στολήν, οὗτος ἀφελῶς ἀπεκρίνατο:

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑπακούσω, μεγαλειοτάτη, ἂν μοὶ ὑπόσχεσθε, ὅτι ὁ διάδοχός μου θὰ ἔχῃ τὸ ἀνάστημά μου, ὥστε νὰ δυνηθῶ νὰ τῷ τὴν πωλήσω.

Καὶ ὅμως ἡ κατασκευασθεῖσα τότε στολὴ δὲν ἐπωλήθη τῷ Ποτλῇ. Ἀλλ' ἐχρησιμοποιήθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς νέας βασιλείας τὸ πρῶτον μὲν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ *Λευκοῦ οἴκου* ἐν Βασιγκτῶνι, εἶτα δέ, ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου ἀσφαλῶς μετενεχθεῖσα, εἰς πολλὰς αὐλὰς τοῦ παλαιοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀποχώρησίν του ἐπῆλθον οἱ ταραχώδεις καιροὶ τοῦ τέλους τῆς πρώτης βασιλείας καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας διατηρῶν τὴν θέσιν του ἐδημοσιογράφει κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῷ γαλλιστὶ ἐκδιδομένῳ Spectateur d' Orient, βραδύτερον δὲ κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν ἐν τῇ *Εὐνομίᾳ*. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος ἀπεκλείσθη τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως χάριν τοῦ δικηγόρου Παντολέοντος. Διότι ἐθεωρεῖτο ὀθωνιστής, καίτοι πρῶτος αὐτὸς ὑπεστήριξε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ δουκὸς Ὠμὰλ ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν θρόνον. Ἐν τούτοις ὅλαι ἐκεῖναι αἱ τότε προταθεῖσαι ὑποψηφιότητες ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀλφρέδου μέχρι τῆς τοῦ Λαμαρτίνου ἐναυάγησαν, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἀφίκετο εἰς Ἑλλάδα καὶ κατέλαβε τὸν κενὸν θρόνον, ὁ δὲ Ραγκαβῆς ἐξηκολούθει διδάσκων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ὅτε τῷ 1867 ἄρτι ἐκλεχθεὶς πρύτανις ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς πρέσβυς εἰς Ἀμερικήν.

Ἀνέκδοτόν τι τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν εἶνε ἀνάξιον νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα, διότι ἀποδεικνύει ἰδιαιτέραν τινὰ παρὰ τῷ Ραγκαβῇ λεπτότητα τρόπων, ἢ μᾶλλον ἀδυναμίαν αὐτοῦ, νομίζοντος ὅτι πληγώνει τὴν φιλοτιμίαν τοῦ μεθ' οὗ σχετίζεται τὸ πρῶτον, ἂν φωραθῇ μὴ γνωρίζων, ἂν ὄχι τοὺς γονεῖς, τοὐλάχιστον ἕνα τῶν συγγενῶν, ἢ ἐπὶ τέλους ἕνα τῶν φίλων ἢ συμπατριωτῶν τούτου. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἵδρωσεν ἕως οὗ πείσῃ αὐτὸν κατὰ τὴν πρώτην γνωριμίαν των, ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν πατέρα του. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ραγκαβῆς ἀπηλπίσθη, ἀνεζήτησεν ἕνα συγγενῆ μεταξὺ ὅλων τῶν ὁμωνύμων τῷ γράφοντι. Ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει δὲ τούτου, ὅτι πρὸς οὐδένα τῶν ἀπαριθμηθέντων συνδέεται διὰ συγγενείας, βλέπων, ὅτι διὰ πρώτην ἴσως φορὰν δὲν ἐγνώριζέ τινα τῶν οἰκείων ἕλληνος πρὸς αὐτὸν παρουσιαζομένου, δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ καὶ ἐπέμεινε ψιθυρίζων ἐν ἀπογοητεύσει:

— Πιθανόν...... Περίεργον ὅμως!

Ἡ ἀδυναμία του λοιπὸν αὕτη, βάσιν ἔχουσα φαναριωτικὴν λεπτότητα, ἐξεδηλώθη κατὰ τὸν ἑξῆς χαριέστατον τρόπον, ὅταν ὁ Ραγκαβῆς μεταβαίνων εἰς Ἀμερικὴν διῆλθε τῆς Τεργέστης, ὅπου μεταξὺ τόσων ἄλλων ἑλλήνων ἐπεσκέφθησαν αὐτὸν καὶ οἱ ἐκεῖ παρεπιδημοῦντες καλύμνιοι. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις εἷς τούτων ἔλαβε τὸν λόγον:

— Βεβαίως θὰ ἐγνωρίσατε εἰς Ἀθήνας καὶ τὸν συμπατριώτην μας......

— Τὸν κύριον Καλύμνιον! διέκοψεν ὁ Ραγκαβῆς, καὶ πῶς ὄχι;

Οἱ δυστυχεῖς καλύμνιοι ἔμειναν ἄναυδοι. Διότι αὐτοὶ ἕνα μόνον συμπατριώτην ἐπίσημον εἶχον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ δὲν ἐκαλεῖτο *Καλύμνιος*!

— Ὄχι δά! ὑπέλαβεν εἷς ἄλλος δειλῶς. Ἀλλὰ τὸν κ. Καλησπέρην.

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν κ. Καλησπέρην ἐννοῶ κ' ἐγώ, ἀπεκρίνατο ὁ Ραγκαβῆς ἐσπευσμένως, διότι καὶ αὐτὸς πλέον εἶχεν ὄρεξιν νὰ γελάσῃ μὲ τὸ πάθημά του.

Ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς μετατεθεὶς εἰς Παρισίους ἀπεστάλη μετὰ τὸ πέρας τοῦ τελευταίου ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ συνεδρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν τοῦ ζητήματος τῆς ἰθαγενείας. Ἀνακληθεὶς ἐκεῖθεν μετά τινα καιρὸν διετέλεσε καὶ πάλιν πρέσβυς παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῶν γάλλων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Δεληγεώργη καταργήσεως τῶν πρεσβειῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἀνασύστασιν αὐτῶν τῷ ἔλαχεν ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ ἐν Βερσαλλίαις λαβόντος ὡς ἆθλον τῆς νίκης τὸ στέμμα τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τῷ δαφνοστεφεῖ ἡγεμόνι ἦτο βεβαίως persona grata, ἀφοῦ δύο τῶν υἱῶν του εἶχον συμπολεμήσει κατὰ τῶν γάλλων ὡς πρῶσσοι ἀξιωματικοί. Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ γείνῃ δημοτικὸς καὶ παρὰ τῷ λαῷ. Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐν Βερολίνῳ μὴ γνωρίζων τὸν πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος ἐξ ὄψεως, διότι ἐκ φήμης τὸν γνωρίζουν ὅλοι οἱ γερμανοί.

Καὶ πάλιν δὲ τῆς δημοτικότητός του ταύτης ὁ μεγαλείτερος παράγων δὲν εἶνε μόνον ἡ φιλολογική του ἀξία — διότι αὕτη μόνον τὴν ἐκτίμησιν τῶν λογίων καὶ ἀνεπτυγμένων τῷ ἀπεκόμισεν — ἀλλὰ κυρίως ἡ σπινθηρίζουσα εὐφυΐα του. Ὁ γνήσιος βερολινεῖος ἀποθεώνει δύω τινά: *εὐφυολογίαν καὶ ἑτοιμολογίαν* (Witz und Schlagfertigkeit). Ἂν ὁ διάδοχος τοῦ γερμανικοῦ θρόνου εἶνε τόσον δημοτικὸς ἐν Βερολίνῳ, δὲν ὀφείλει τοῦτο μόνον εἰς τὰς πολεμικὰς δάφνας του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν δύο τούτων χαρισμάτων. Αἱ εὐφυολογίαι τοῦ διαδόχου παραδίδονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ τὸ προτέρημα, φαίνεται, ὅτι ἔγκειται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Αὐτὸς ὁ γέρων αὐτοκράτωρ ὄχι μόνον εὐχαρίστως ἀκούει εὐφυολογίας, ἀλλὰ καὶ ἀρέσκεται νὰ ἐπιδεικνύῃ τὰς ἰδίας δυνάμεις ἐν ἀγῶνι τοιούτων. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν κοινωνίᾳ δὲν ἦτο δύσκολον εἰς τὸν Ραγκαβῆν νὰ καταστῇ ἀγαπητὸς παρὰ πάσαις ταῖς τάξεσιν. Ἄλλως τε οἱ λάλοι διερμη-

νεῖς τῆς κοινῆς γνώμης, αἱ ἐφημερίδες, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην χαριτολογίαν τοῦ πρέσβεώς μας ἀφῆκαν μεταξὺ τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς αἰθούσης ἐν ᾗ ἐλέχθη. Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ αὐτοῦ ἔκαμε τὸν γῦρον τῶν στηλῶν ὅλων τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων.

Κατά τινα χορὸν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐνῷ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ τὸν συνήθη *κύκλον* τῶν διπλωματῶν ἀπὸ τοῦ πρυτάνεως τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, διασχίζει αὐτὸ καὶ προσελθὼν τῷ Ραγκαβῇ περιβάλλει, κολοσσὸς αὐτός, ὡς ἐν ἐναγκαλισμῷ τὸν μικρόσωμον διπλωμάτην, ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τοὺς κύκλῳ παρισταμένους:

— Δὲν δύνασθε, κύριοι, νὰ φαντασθῆτε, λέγει μεγαλοφώνως, πόσον μισῶ τὸν κύριον τοῦτον.

— Μεγαλειότατε, ἀπαντᾷ ἀμέσως ὁ Ραγκαβῆς ὑποκλινόμενος ὑπὸ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν βραχίονα, εἶνε ἡ μόνη περίστασις τοῦ βίου μου, καθ' ἣν τὰ αἰσθήματά μας δὲν συναντῶνται.

Μόνον χειροκροτήματα δὲν ἀπέσπασεν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀπαντήσεως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπιχειρήσας νὰ περιαγάγῃ εἰς δύσκολον θέσιν τὴν πεφημισμένην ἑτοιμότητα τοῦ πρέσβεώς μας, γελῶν ὡμολόγησεν, ὅτι καταθέτει τὰ ὅπλα.

Ἀλλὰ τῶν ἐν Γερμανίᾳ κυκλοφορουσῶν εὐφυϊῶν τοῦ Ἕλληνος διπλωμάτου οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Μίαν μόνον ὀφείλω ν' ἀναφέρω, γνωστὴν ἴσως, διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἀπηθανατίσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, ἀλλ' ἔχουσαν πάντοτε ἐνδιαφέρον, ὡς σχετιζομένην πρὸς τοὺς μυχιαιτάτους ἐθνικοὺς ἡμῶν πόθους.

Ὁ Βίσμαρκ παρέθετεν ἐν τῷ μεγάρῳ του τὸ σύνηθες ἐνιαύσιον δεῖπνον τοῖς ἀντιπροσώποις τῶν ξένων δυνάμεων καὶ ἀδυναμιῶν. Ἦτο καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχον ἤδη προσκληθῆ αἱ δυνάμεις εἰς συνέδριον ἐν Βερολίνῳ, θέμα δὲ παντὸς κύκλου ἦτον αἱ ἀξιώσεις τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο παρὰ τῷ πρίγκιπι ἀρχικαγγελαρίῳ δεῖπνον ἀπαγορεύονται αἱ πολιτικαὶ συνδιαλέξεις. Ἡ ἐπακολουθοῦσα συνδιαλεκτικὴ ἑσπερὶς οὐδὲ ὑπὸ ἴχνους πολιτικῶν διαταράσσεται. Ἀντικείμενον ὁμιλίας εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διασκεδαστικὰ ἢ περίεργα ἐπεισόδια τοῦ σταδίου ἑκάστου τῶν προσκεκλημένων, ἀλλ' οὐδέποτε πολιτικὰ καὶ δὴ ἐκ τῶν τῆς ἡμέρας. Καὶ ὅμως τὸ πνεῦμα τοῦ Ραγκαβῆ δὲν ἠδύνατο νὰ δαμασθῇ ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ οἰκοδεσπότου. Ἡ εὐκαιρία δὲ δὲν ἔλειψεν. Ἐπὶ τῆς τραπέζης παρετέθη καὶ τὸ γνωστὸν ἔδεσμα, ὅπερ γαλλιστὶ macédoine ἤτοι *μακεδονία* καλεῖται. Ἀποτεινομένη δὲ πρὸς τὸν πρέσβυν ἡμῶν ἡ πριγκίπισσα Βίσμαρκ ὅλως ἀθώως καὶ ἀπὸ καθήκοντος φιλοξένου οἰκοδεσποίνης:

— Δὲν παίρνετε, κύριε πρέσβυ, καὶ ὀλίγην *μακεδονίαν*; ἐρωτᾷ φιλοφρόνως κατά τινα στιγμὴν σιγῆς μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων.

— Ὀλίγην μόνον, ὑψηλοτάτη; Ὅλην! ὁλόκληρον! ἀπαντᾷ μεγαλοφώνως ὁ Ραγκαβῆς.

Τοῦ γενικοῦ γέλωτος τὸ σύνθημα ἔδωκε πρῶτος ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις ἀπαρέσκεται μὲν καὶ ἀποφεύγει τὰς πολιτικὰς συνδιαλέξεις — τοὐλάχιστον κατὰ ταύτην τὴν ἐτησίως διδομένην παρ' αὐτοῦ διπλωματικὴν συναναστροφὴν — ἐκτιμᾷ ὅμως παντοῦ καὶ πάντοτε ἐξόχως τὸ πνεῦμα.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν ἀσθενεῖ σκιαγραφίᾳ ὁ Ραγκαβῆς ἐν τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Ἀλλ' ὡς λόγιος; Οὐδὲ λέξιν θὰ εἴπω περὶ τούτου. Δωδεκὰς τόμων τῶν *ἀπάντων* του εἶδε μέχρι τοῦδε τὸ φῶς περιέχουσα λυρικὰ καὶ ἐπικὰ ποιήματα, δραματικὰ ἔργα καὶ διηγήματα, μεταφράσεις καὶ μελέτας. Βίος φιλολογικὸς ὑπὲρ τὸ ἥμισυ αἰῶνος ἤδη, ἐξόχως παραγωγικὸς ὑπάρξας καὶ ὑπάρχων, οὐδὲ εἰς ἕνα τόμον εἶνε δυνατὸν νὰ σκιαγραφηθῇ. Βεβαίως δὲ τὰ ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπερπηδηθέντα ὅρια τῆς παρούσης σκιαγραφίας οὐδὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν καθαρῶς φιλολογικῶν ἔργων τοῦ σεβαστοῦ καὶ σοφοῦ συνεργάτου τῆς *Ἑστίας* ἐπιτρέπουσιν. Ἀλλοίμονον δὲ ἄν τις ἐπεχείρει νὰ προσθέσῃ εἰς ταῦτα καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντα διδακτικὰ συγγράμματα. Μία μόνη παρατήρησις πρέπει νὰ γείνῃ ἐνταῦθα καὶ περὶ τοῦ λογίου: Ὅτι οὐδέποτε παρέλειψε, δοθείσης εὐκαιρίας, νὰ ἐπιθέσῃ καὶ ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς του παραγωγῆς τὴν σφραγῖδα τῆς εὐφυολογίας του, εἴτε στιχουργῶν, εἴτε συγγράφων. Δὲν θὰ φέρω παράδειγμα οὔτε τοὺς προλόγους του, οὔτε τὰς κριτικάς του, οὔτε τοὺς διαλόγους τῶν διηγημάτων του, οὔτε τὸν *Ἀγροικογιάννην* του ἢ τὸν *Γάμον τοῦ Κουτρούλη*, τὰς δύο εὐφυεστάτας κωμῳδίας του. Ἀλλὰ τίς προσφέρων τὴν φωτογραφίαν του ὡραίᾳ κόρῃ ἢ δεσποίνῃ δὲν ἐπεθύμησε νὰ εἶχε πρῶτος αὐτὸς συλλάβει ἵνα γράψῃ, ἤ, καὶ ἄνευ τοῦ δικαιώματος τούτου τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, δὲν ἀντέγραψεν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ἀκολούθους ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ ἐπὶ φωτογραφίας του δωρηθείσης ὡραίᾳ κυρίᾳ γραφέντας στίχους; Κρίνατε:

Εἶν' ἡ εἰκὼν ὁμοία μου, ἂν νὰ πιστεύσω πρέπῃ.
Ὁμοία μου; Τί ὠφελεῖ;
Ὅταν τὴν στέλλω πρὸς ὑμᾶς, τὴν ἤθελον νὰ ὁμιλῇ,
πρὸ πάντων δὲ νὰ βλέπῃ.

Ὅστις τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας* δὲν ἐβαυκαλήθη ὑπὸ τῆς μουσικῆς ἁρμονίας τῶν στίχων τοῦ *Πλοῦ τοῦ Διονύσου* ἢ τῆς τρυφερᾶς χάριτος τῶν τοῦ *Ἀνθοπώλου* καὶ τοῦ *Τρύγου*, ὅστις δὲν ἀνέγνωσε τὸν *αὐθέντην τοῦ Μωρέως* καὶ δὲν ἐνετρύφησεν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν *Τριάκοντα τυράννων*, αὐτὸς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι οὔτε τοῦ τυχόντος ἔργον εἶνε, οὔτε αὐτοσχεδιάζεται εἰς μίαν στιγμὴν ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἔργων τοῦ Ραγκαβῆ ἢ ἡ μελέτη

περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ δραστηριότητος. Ἀλλ' ὁ γνωρίζων τὰ ἔργα του, ὁ ἀναγνοὺς ποτε ἔστω καὶ μέρος αὐτῶν, ὁ παρακολουθήσας αὐτὸν νῦν μὲν σταδιοδρομοῦντα ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ποιήσεως, εἶτα δὲ ἀγωνοδίκην ἐν αὐτῷ, ἐκεῖνος θέλει δικαιολογήσει καὶ τὴν δειλίαν καὶ τὴν ὀπισθοχώρησιν πρὸ τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος, ἀναγινώσκοντες τὰς γραμμὰς ταύτας θὰ στρέψωσι καὶ πάλιν τὴν πρώτην σελίδα ἵν' ἀτενίσωσι προσεκτικώτερον τοὺς ζωηροὺς χαρακτῆρας τῆς ἐκφραστικωτάτης μορφῆς ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας. Ἡ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι εἰκών, ἄρτι ἐν Βερολίνῳ φιλοτεχνηθεῖσα, ἀναπαριστᾷ πιστῶς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ πρεσβύτου πρεσβευτοῦ, ὅστις ἀπεχαιρέτισεν ἤδη πρὸ πολλοῦ τὴν ἑβδόμην τοῦ βίου του δεκαετηρίδα. Ἴσως διὰ τοὺς μὴ ἰδόντας ποτὲ τὸν Ραγκαβῆν εἶνε μόνον ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι εἶνε μικροῦ ἀναστήματος, ὡς ζῶσα ἀλήθεια τῆς παροιμίας τῶν ἀγγλαμερικανῶν:

The most precious things are done up in the smallest bundles. [1])

P.

¹) Τὰ μᾶλλον πολύτιμα πράγματα φυλάσσονται εἰς τὰς μικροτάτας θήκας.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 499.

ΙΖ'

Οἱ ἐν Ναυπλίῳ ὡς ἄνω στρατολογηθέντες Στρατιῶται εἶνε οἱ πρῶτοι ἐν τῇ ξένῃ ὑπηρετήσαντες. Ἂν δ' ὁ πρώτιστος ὅρος τῆς μισθοφορᾶς εἶνε αὐτὸς ὁ διακρίνων τὴν λέξιν μισθός, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοιοῦτοι οἱ Ναυπλιεῖς Στρατιῶται, ἀφοῦ ῥητῶς ἀπορρίπτουσι τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐνετοῦ προνοητοῦ προσφερόμενον αὐτοῖς τακτικὸν μισθὸν (tutti me ha risposo non voler danaro alcuno).

Τῇ 26 Μαΐου 1482, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, οἱ προειρημένοι Στρατιῶται εἰς 300 συμποσούμενοι, διότι εἰς τοὺς καταγραφέντας προσετέθησαν καὶ ἑκατὸν ἐθελονταί, ἐξῆλθον τῆς πόλεως, παρακολουθούμενοι ὑπὸ μεγάλης πομπῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ προνοητοῦ μέχρι τοῦ Καστελλάτσου, τελευταίου ὁρίου τῶν ἐν Ἀργολίδι ἐνετικῶν κτήσεων· ἐνταῦθα ἀπεχαιρέτησαν τοὺς οἰκείους, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν εὐχῶν ἁπάντων (supplicando lo eterno Iddio li concedi felice vittoria) διέσχισαν ἀνενόχλητοι τὴν Τουρκικὴν χώραν, καὶ κατηυθύνθησαν ἀντικρὺ τῆς Ναυπάκτου, ὅπου ὁ Ἐνετὸς ναύαρχος παραλαβὼν μετήγαγεν εἰς Ἰταλίαν.

Ἀρχηγὸς τῶν Ναυπλιέων Στρατιωτῶν ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὀνομαστὸς υἱὸς περιωνύμου Στρατιώτου· ὁ πατὴρ τούτου Ἀνδρόνικος ἀριστεύσας ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ (1469) ἔλαβεν εἰς τιμάριον τὸ Καστρὶ τῶν Καμπιτῶν, ὅπερ ὕστερον περιῆλθεν εἰς Θεόδωρον Παλαιολόγον προσγενῆ του. Ὁ Ἰωάννης λαβὼν τὴν Λῆμνον εἰς τιμάριον παρὰ τοῦ ἐξαδέλφου του δεσπότου τῆς Πελοποννήσου παρέδωκεν ὕστερον τὴν νῆσον εἰς τὸν Ἐνετὸν ναύαρχον Ἀλούσιον Λορεδάνον, καὶ ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον ἵν' ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν Τούρκων· συνομολογηθείσης τῆς πρὸς Μωάμεθ Β' εἰρήνης (1480) ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Στεφάνου βοεβόδα τῆς Βλαχίας ἦλθεν εἰς Ἐνετίαν ἵνα ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου [1]).

Ἐνῶ οἱ ὑπὸ τὸν Παλαιολόγον τοῦτον Ναυπλιεῖς ἐμάχοντο ἐν Φερράρᾳ, ἕτεροι ἑξακόσιοι Στρατιῶται, στρατολογηθέντες ἐξ ἄλλων μερῶν, κατέπλευσαν μετὰ τοῦ ναυάρχου Βίκτωρος Σοράνζου εἰς Ἀπουλίαν καὶ Καλαβρίαν, χώρας ἀνηκούσας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, σύμμαχον τῶν Φερραρίων καὶ ἐχθρὸν τῆς Ἐνετίας. Ὁ Μαλιπιέρος ἁπλῶς σημειοῖ ὅτι διέπρεψαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἀλλ' ἡ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς ἀπείθειά των παρέσχε πράγματα τῇ Δημοκρατίᾳ [2])· ὁ ἱστορικὸς ὅμως τοῦ Φερραρικοῦ πολέμου Σανοῦτος γράφει ὅτι οἱ ἐν Ἀπουλίᾳ Στρατιῶται τοσοῦτον τρόμον ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς Νεαπολιτανούς, ὥστε οἱ φρουροῦντες ἀπόρθητα φρούρια, ὡς τὰ τοῦ Ziniul, παρέδιδον ταῦτα εἰς τοὺς Ἐνετούς, ἵνα μὴ ἀντιμετωπίσωσι τοὺς Ἕλληνας πολεμιστὰς (temendo la crudeltà degli Stradiotti) [3]). Διὰ τῶν Στρατιωτῶν τούτων οἱ Ἐνετοὶ ἐκυρίευσαν δεκαεπτὰ φρούρια τῆς Ἀπουλίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐπλούτησαν λεηλατοῦντες τὰ πρὸ ποδῶν καὶ πωλοῦντες τοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ φήμη τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἰδίως τῶν λαφύρων τῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἀγωνιζομένων, ἐντέχνως καὶ ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον διασαλπιζομένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐνετικῶν ἀρχῶν, ἐκένησε τὴν ὄρεξιν καὶ τῶν μᾶλλον ἀποτροπιαζομένων τὴν ξενιτειὰν Στρατιωτῶν. Σύγχρονος ἐπι-

¹) Βλέπε ἀναφορὰν Δημητρίου Παλαιολόγου ἐν Μνημείοις ἑλλ. ἱστορίας, Ε' 211.

²) Annali di Malipiero, σελ. 264. Ὁ Ἐνετὸς χρονογράφος χακίζει τοὺς Στρατιώτας ὡς σφάζοντας τοὺς αἰχμαλώτους, ἐνῷ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκράτει τότε καὶ παρὰ τοῖς Ἑλβετοῖς καὶ ἄλλοις χριστιανοῖς, ἀποκαλούμενον la mauvaise guerre (Hardy, σελ. 16, σημ.)

³) Sanuto Commentarii della guerra di Ferrara σελ. 54.

στολὴ ἐκ Κερκύρας λέγει ὅτι 1500 Στρατιῶται ἦσαν ἕτοιμοι νὰ περάσωσιν εἰς Ἀπουλίαν al guadagno, ὁ δὲ προνοητὴς τοῦ στόλου Μελχίωρ Τριβιζάνος, ἀφοῦ μετεβίβασε τριακοσίους ἄλλους εἰς Saseno, ὅπως ἐντεῦθεν περάσωσιν εἰς Καλαβρίαν, ἐστρατολόγησε πλῆθος ἑτέρων Στρατιωτῶν ἐν Ζακύνθῳ καὶ Δυρραχίῳ[1]). Ἀλλὰ παρὰ τούτους καὶ ἄλλοι καθ' ἑκάστην ἔφθανον εἰς Ἑνετίαν ὅπως μεταβῶσιν εἰς Φερράραν, ἔνθα οἱ ὑπὸ τὸν Παλαιολόγον Ναυπλιεῖς ἐλεηλάτουν διὰ συνεχῶν ἐπιδρομῶν τὴν Ῥωμανίαν καὶ ἰδίως τὴν χώραν τοῦ Λούγου. Περὶ τῆς ἀφίξεως τῶν τελευταίων τούτων εἰς Ἑνετίαν ὁ αὐτόπτης Σανοῦτος γράφει τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπικυροῦσι τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἕξεων τῶν Στρατιωτῶν.

«Ἐκ Ναυπάκτου κατέπλευσαν ἐννενήκοντα Στρατιῶται μετὰ τῶν βαρβαρικῶν ἵππων των, καὶ ἀποβιβασθέντες ἐν Λίδῳ, τὴν ἐπιοῦσαν ἐξετέλεσαν παρέλασιν ἀποδείξασαν τὸν ταχύτατον

Ἕλλην στρατιώτης.

δρόμον των εἰς τοὺς συρρεύσαντας ἀναριθμήτους πατρικίους καὶ πλήθη τοῦ λαοῦ. Τῇ 22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατέπλευσεν ἕτερον πλοῖον φέρον 112 ἵππους καὶ Στρατιώτας ἐκ Κορώνης, καὶ οὕτω διαδοχικῶς ἔφθασαν ὀκτὼ φορτηγὰ κομίσαντα χιλίους Στρατιώτας μετὰ τῶν ἵππων των. Οἱ Στρατιῶται οὗτοι ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν τὰς ἑξῆς τρεῖς χάριτας. Πρῶτον ὅπως μὴ θεωρηθῶσιν, ὡς οἱ ἄλλοι, μισθωτοὶ καὶ τοῖς πληρωθῶσι μηνιαῖα, ἀλλὰ μόνον νὰ τοῖς πληρόνωνται δύο μὲν δουκάτα διὰ πάντα ζῶντα αἰχμάλωτον, καὶ ἓν δι' ἑκάστην ἐχθρικὴν κεφαλήν, κατὰ τὴν συνήθειάν των. Δεύτερον, ὅπως τοῖς δοθῇ ὡς ἀρχηγὸς Ἑνετὸς εὐπατρίδης, καὶ οὐχὶ ξένος τις ὡς εἰς τοὺς ἄλλους στρατιώτας, διότι ἔχουσιν ὅλως διάφορα ἔθιμα. Τρίτον, ὅπως πληρωθῶσιν ἑκάστῳ τέσσαρα δουκάτα, διότι ἀναχωροῦντες ἐξώδευσαν τρία μηνιαῖα. Πᾶσαι αἱ συνθῆκαι αὗται

[1]) Sanuto, Comment. σελ. 125.

μετὰ πολλῆς προθυμίας τοῖς παρεχωρήθησαν ἐν δουκικῷ σιγιλλίῳ. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν Κλητῶν (Pregadi) ἐξελέγη προνοητὴς τῶν Στρατιωτῶν ὁ Βαρθολομαῖος Μίνιος, διατρίβων ἐν Lago Scuro, πρώην ἁρμοστὴς ἐν Ναυπλίῳ, καὶ πρὸς ταχεῖαν πληρωμὴν τῶν χρημάτων ἐπεβλήθησαν δύο δεκάται ἐπὶ τοῦ Monte nuovo, συνάμα δὲ ἀπεφασίσθη ἵνα στρατολογηθῶσι χίλιοι ἕτεροι Στρατιῶται καὶ χίλιοι Ζάγδαροι, ἤτοι πεζοί. Οἱ Ζάγδαροι εἶνε ἀπηλπισμένοι ἄνθρωποι, οὐδόλως ἐκτιμῶντες τὴν ζωήν των. Οἱ Στρατιῶται ὀνομαζόμενοι ὑπὸ τῶν λατίνων Ἠπειρῶται, Τοῦρκοι, Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοί, εἶνε ἄνδρες καρτερόθυμοι, καὶ πρόθυμοι εἰς πάντα κίνδυνον. Φύσει ἅρπαγες καὶ τῶν λεηλασιῶν φίλοι καταστρέφουσι τὴν χώραν διὰ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ φονεύουσι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὐδὲν θεωροῦντες τὸν θάνατον. Φέρουσιν ἀσπίδα, σπάθην καὶ λόγχην μετὰ σημαίας ἐν τῇ κορυφῇ, καὶ σιδηροῦν ῥόπαλον. Ὀλίγιστοι φοροῦσι θώρακας, ἐν γένει δὲ βαμβακίνους ἐπενδύτας, ἐρραμένους κατ' ἰδιάζοντα αὐτοῖς τρόπον. Οἱ ἵπποι των εἶνε μεγάλοι συνειθισμένοι εἰς τοὺς κόπους, τρέχουσιν ὡς πτηνοί, κρατοῦσιν ἀείποτε τὴν κεφαλὴν ὀρθίαν καὶ ὑπερβαίνουσιν ἅπαντας ἐν τῇ τάξει τοῦ πολέμου. Ἀπειράριθμοι τοιοῦτοι Στρατιῶται εὑρίσκονται ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἄλλοις τόποις τῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ὑποκειμένοις τῇ αὐθεντίᾳ, καὶ θεωροῦσι τὰς τειχήρεις πόλεις των ὡς ἀληθῆ θώρακα καὶ λόγχην των.»[1])

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἄνω ἐκθέσει τοῦ Σανούτου μνημονεύονται παρὰ τοῖς Στρατιώταις καὶ οἱ Ζάγδαροι, πρέπει νὰ εἴπωμεν τίνες οἱ φέροντες τὸ παράδοξον τοῦτο ὄνομα Ἕλληνες πολεμισταί.

Ἐκστρατεύων ὁ Στρατιώτης παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τῶν ὑποτελῶν του, οὓς δὲν ἐθεώρει ὡς ὁ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ τιμαριοῦχος ἁπλοῦς δούλους, ἀλλὰ μέλη οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἰδίου οἴκου, διὸ καὶ

[1]) Sanuto, σελ. 114—115.

ἀπεκάλει τούτους γενεάν, φάραν, παιδιά, παλληκάρια, φαμέγιους. Εἶπον ἄλλοτε ὅτι οἱ φαμέγιοι, ὧν τὸ ὄνομα διατηρεῖται ἔτι ἐν Μάνῃ καὶ Κρήτῃ, ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς ἀφαμιώτας τῶν Δωριέων, καὶ συνώδευον τοὺς ἄρχοντας ἐν πολέμῳ, ὡς οἱ εἵλωτες τοὺς Σπαρτιάτας πολεμιστάς. Πρὸς τοὺς φαμέγιους τούτους πρέπει νὰ συγκριθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ποιμένες, οἵτινες ἔτι ὀνομάζονται καὶ *σκουτέριδες*, ὡς κρατοῦντες τὴν ἀσπίδα (scutum) τοῦ ἄρχοντος πολεμιστοῦ. Ὅστις εἶδε τοὺς ἡμετέρους ὁπλαρχηγοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν πρωτεύουσαν μετ' οὐρᾶς παλληκαρίων ἢ πελατῶν δύναται νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν μεσαιωνικῶν στρατιωτικῶν ἐθίμων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν παλληκαρίων τοῦ Στρατιώτου ὡς καὶ ὁ ὁπλισμός των ἐξήρτητο ἀπὸ τῶν πόρων τοῦ ἄρχοντος. Ἀλλὰ καὶ ἂν πλούσια ἦσαν τὰ μέσα τοῦ τιμαριούχου, δὲν ἠδύνατο οὗτος νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ παλληκάριά του ἔφιππα, διότι αὐτὴ ἡ τακτική του ἀπῄτει καὶ πεζούς. Ἡ προμνημονευθεῖσα ἀκριτικὴ Παραδρομὴ συνιστᾷ ὡς ἀναγκαιοτάτην τὴν σύμπραξιν καὶ πεζῶν εἰς φύλαξιν τῶν κλεισουρῶν καὶ στῆσιν τῆς ἐνέδρας. Οἱ πεζοὶ οὗτοι, σφενδονισταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πρῶτοι ἤνοιγον τὴν μάχην, ἀκροβολιστικῶς πολεμοῦντες τὸν ἐχθρόν, καὶ δι' ἐπιδεξίου ὑποχωρήσεως σύροντες τοῦτον ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἦτο χωσμένον τὸ ἱππικόν, ἤτοι ἡ λεγομένη τσάκα, τὸ *σάκα* τῆς Παραδρομῆς. Ὅταν οἱ Στρατιῶται ἦλθον εἰς Ἰταλίαν, ἵνα πολεμήσωσι τοὺς Γάλλους, συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ τῶν παλληκαρίων των, ἃ ὁ Σανοῦτος ὀνομάζει ragazzi fameji. Διὰ λόγους ἀγνώστους ἡμῖν τὰ στρατιωτικὰ παλληκάρια ἀπέδρασαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Τῇ 15 Ἰουλίου 1496 οἱ Στρατιῶται προσβαλόντες τοὺς ἐν Νοβάρᾳ Γάλλους ἤραντο μέγαν θρίαμβον, ἐπικροτηθέντα ὑφ' ἁπάντων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἱππεῖς ἐνίκησαν ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν πεζῶν «πρᾶγμα τέως ἀνήκουστον», ὡς σημειοῖ ὁ Σανοῦτος.

Τὰ πεζὰ ταῦτα παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν ἔφερον παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα *ριπταρισταὶ* καὶ τὸ λατινικὸν jactarii, ὅπερ διεφθάρει εἰς *ζάγδαρις* καὶ ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Μοραίως *τζάγδαρος*· ἀμφότεραι αἱ λέξεις παραγόμεναι ἐκ τοῦ *ῥίπτω*, jaceo σημαίνουσι τοὺς συμμάχους τοῦ ἱππέως πεζοὺς σφενδονιστάς[1]. Ἀλλ' ὁ πεζὸς ριπτάριος ἢ ζάγδαρις μὴ ἔχων τιμάριον ἢ ἄλλην ἰδιοκτησίαν ἰσοδυνάμει πρὸς τὸν τοῦ Σπαρτιάτου πολεμιστοῦ εἵλωτα· διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν τὸν πρίγκιπα τῆς Πελοποννήσου Γουλιέλμον λέγοντα πρὸς τὸν Ἰωάννην Σεβαστοκράτορα, ὅστις ἠθέλησε ν' ἁρπάσῃ τὸ δεσποτάτον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἁρπαγῆς θὰ τὸν καθίστα ἔρημον τζάγδαρον·

> Ἀλλ' ἐβουλήθης παντελῶς νὰ τὸν ἀποκληρώσῃς,
> νὰ ἐπάρῃς ἐκεῖνο ὅπου κρατεῖ ὅλον τὸ δεσποτάτον,
> κ' ἐκεῖνος νὰ ἔνῃ τζάγδαρος ἔρημος εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ μετὰ τῶν Στρατιωτῶν πολεμήσας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ ἰταλὸς Luigi da Porto χαρακτηρίζει ἐν ἔτει 1509 οὕτω τοὺς ζαγδάρους: «κομίζουσιν (οἱ Ἐνετοὶ) ἐξ Ἑλλάδος ἀρκετοὺς Στρατιώτας ἱππεῖς, καὶ μετ' αὐτῶν εἶδός τι πεζῶν, παραδόξων τὴν θέαν, τὸ ἔνδυμα καὶ τὸν ὁπλισμόν, ἀνθρώπων μᾶλλον πρὸς ἀριθμὸν ἢ ὠφελίμων ἐν τοῖς πολέμοις τῆς Δύσεως. Φοροῦσι πέδιλα ἐκ λωρίων καὶ ἔνδυμα μακρὸν μέχρι τοῦ πέλματος, ἀσπίδα κυρτὴν καὶ ἀκατάλληλον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κτυπημάτων, σπάθην καμπύλην καὶ πλατεῖαν ἐν τῷ πλευρῷ, καὶ μικρότατον σιδηροῦν ἀκόντιον εἰς τὴν χεῖρα. Ἕτερον ὅπλον δὲν φέρουσιν, ἀλλ' οὔτε ἔχουσι τάξιν τινά, ὀχληροὶ καὶ βραδυκίνητοι, κατὰ δὲ τὴν κρίσιν μου ὅλως ἀνωφελεῖς ἐν Ἰταλίᾳ».[1]

ΙΗ'

Ὁ Φερραρικὸς πόλεμος ἦτο τὸ προανάκρουσμα τῶν μεγάλων καὶ ἀτελευτήτων ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ ξενικῶν ἐπεμβάσεων, αἵτινες ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ἠφάνισαν τὴν Ἰταλίαν. Τῷ 1494 ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος ὁ Η', διεκδικῶν κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, διῆλθε τὰς Ἄλπεις ἐπὶ κεφαλῆς 50 χιλιάδων στρατοῦ καὶ ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν σχεδὸν ἀμαχητεὶ εἰσῆλθεν εἰς Νεάπολιν. Μόνον τὸ Βρεντήσιον, κατοικούμενον τότε ὑπὸ ἀποικίας Ἑλληναλβανῶν Στρατιωτῶν, δὲν ὑπετάγη εἰς τοὺς Γάλλους καὶ ἐχρησίμευσε μετ' οὐ πολὺ ἡ κυριωτέρα ἀφετηρία πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Κάρολος ἐν Νεαπόλει ἐσχεδίαζε τὴν εἰς Ἑλλάδα διάβασίν του, οἱ δὲ Τοῦρκοι περίτρομοι ἀπεσύροντο εἰς τὰ μεσόγεια φρούρια, ἡ Ἐνετία διωργάνιζε τὸν συνασπισμὸν τῆς Ἰταλίας κατὰ τοῦ ξένου, ἀπαλλάττουσα οὕτω καὶ τοὺς φίλους Τούρκους ἀπὸ φοβερᾶς δοκιμασίας. Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα τοῦ 1494 ἡ Γερουσία πυρετωδῶς εἰργάσθη εἰς στρατολόγησιν Στρατιωτῶν, ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀλλεπάλληλα κατέφθανον τὰ κομίζοντα τοὺς πολυτίμους συμμάχους ἱππαγωγὰ πλοῖα (arsili). Ἀκούσωμεν τὸν αὐτόπτην Σανοῦτον περιγράφοντα τὴν ἄφιξιν καὶ δεξίωσιν τῶν Στρατιωτῶν.

«Τῇ 22 Ἀπριλίου ἔφθασεν ἡ πρώτη ἱππα-

[1]) Οἱ ριπταρισταὶ ἢ ζάγδαροι δὲν ἐξεσφενδόνιζον μόνους λίθους, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἀκόντια τὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λεγόμενα ῥιπτάρια καὶ βηρύται (λατ. verutum, ὅθεν τὰ βερετώνια τῶν χρονικῶν τῆς Κύπρου)· ἡ ἀντίστοιχος τοῦ ριπταρίου λατινικὴ λέξις sagda παρέμεινεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ τῶν Ἰταλῶν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μικροῦ ἀκοντίου. Βλέπε Grassi dizionario militare, ἐν λέξει sagda. Ὁ Σανοῦτος γράφει ἀλλαχοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες ζάγδαροι εἶνε οἱ τῶν τούρκων ἀζάπιδες (Diarii, I, σ. 127).

[1]) Lettere storiche di Luigi da Porto N° 8.

γωγὸς ναῦς φέρουσα ἑκατὸν ἑπτὰ Κορωναίους Στρατιώτας, οἵτινες ἀποβάντες ἐν Λίδῳ ἐξετέλεσαν τὴν εἰθισμένην παρέλασιν ἐνώπιον ἀπείρου πλήθους, θαυμάζοντος τὴν ταχύτητα τῶν ἵππων καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν ἱππέων· ἡ γερουσία ἀπεφάσισε νὰ τοὺς στρατωνίσῃ ἐν Ῥαβένῃ καὶ διώρισεν ἀρχηγόν των τὸν Πέτρον Δουόδον ὑπουργὸν τῶν ἐν Στερεᾷ κτήσεων μετὰ μηνιαίου μισθοῦ ἑκατὸν δουκάτων. Οἱ Στρατιῶται εἶνε Ἕλληνες, καὶ φοροῦσι πλατεῖς ἐπενδύτας καὶ ὑψηλοὺς πίλους, τινὲς δὲ καὶ θώρακας· κρατοῦσι λόγχην εἰς τὴν χεῖρα καὶ ῥόπαλον, ἐν δὲ τῷ πλευρῷ κρεμῶσι σπάθην· τρέχουσιν ὡς πτηνοί, καὶ μένουσιν ἀπαύστως ἐπὶ τῶν ἵππων των, οἵτινες δὲν τρώγουσι χόρτον ὡς οἱ ἰταλικοί. Εἰθισμένοι εἰς λῃστείας συνεχῶς δῃοῦσι τὴν Πελοπόννησον. Ἄριστος κατὰ τῶν Τούρκων προμαχῶν, διοργανίζουσι κάλλιστα τὰς ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας, ἐπιτίθενται ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ εἶνε πιστοὶ εἰς τὸν κύριόν των. Δὲν αἰχμαλωτίζουσιν, ἀλλ' ἀποκόπτουσι τὰς κεφαλάς, ἐφ' ἑκάστης τῶν ὁποίων λαμβάνουσιν ἓν δουκάτον κατὰ τὴν συνήθειάν των. Τρώγουσιν ὀλίγον καὶ εὐχαριστοῦνται μὲ τὸ παρατυχόν, πολὺ δ' ἐπιμελοῦνται τοὺς ἵππους των. Μέγας τούτων ἀριθμὸς κατοικοῦσιν εἰς τὰς χώρας τῆς Αὐθεντείας. τὴν ὁποίαν προθύμως ὑπηρετοῦσι, διότι ἀριστεύοντες ὀνομάζονται ἱππόται καὶ λαμβάνουσι συντάξεις, μεταβιβαζομένας εἰς τοὺς υἱούς των.»

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατέπλευσε δευτέρα ἱππαγωγὸς ἀποβιβάσασα εἰς Λίδον τοὺς Ναυπλιεῖς Στρατιώτας· τούτων ἦσαν πολλοὶ συνταξιοῦχοι, ὡς διαπρέψαντες ἐν τῷ Φερραρικῷ πολέμῳ, καὶ ἐλάμβανον τέσσαρα μέχρι πέντε δουκάτα τὸν μῆνα· οἱ νεόστρατοι ἐλάμβανον τρία, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ὀκτὼ δουκάτα· εἰς ἕκαστον προκατεβλήθησαν τέσσαρα μηνιαῖα, καὶ ἡ κριθὴ τῶν ἵππων των· ἀφοῦ ἐπεθεωρήθησαν ἡνώθησαν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Δουόδου.

Τῇ 5 Μαΐου κατέπλευσαν ἕτεροι Στρατιῶται· ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει τούτων ὡς καὶ τῶν προηγουμένων παρῆν καὶ ὁ διάσημος Φίλιππος de Commines, ἀπεσταλμένος τοῦ Καρόλου Η', ὅστις ἀντιμετωπίσας μετ' ὀλίγον ἐν Φορνόβῳ τοὺς ἡμετέρους πολεμιστὰς γράφει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του (VIII, 5) «Οἱ Estradiots εἶνε Ἕλληνες, ὡς οἱ λεγόμενοι genetaires, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, ἐνδεδυμένοι ὡς οἱ Τοῦρκοι πλὴν τοῦ κεφαλοδέσμου (tolliban)· καρτερικοὶ ἄνδρες, κοιμῶνται καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν ὑπαίθρῳ μετὰ τῶν ἵππων των· ἅπαντες Ἕλληνες τὸ γένος ἐλήφθησαν ἐκ τῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα οἱ Ἐνετοὶ κατέχουσιν, οἱ μὲν ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου, οἱ δ' ἐξ Ἀλβανίας πρὸς τὸ Δυρράχιον· οἱ Ἐνετοὶ πολὺ τοὺς μεταχειρίζονται καὶ τοὺς ἐμπιστεύονται· τοὺς εἶδον ἀποβαίνοντας εἰς τὴν νῆσον ἔνθα κεῖται ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἦσαν 1500 τὸν ἀριθμόν. Οἱ Estradiots εἶνε γενναῖοι καὶ ἐνοχλοῦσι πολὺ τὸν στρατὸν καθ' οὗ ἐπιτίθενται· οὗτοι μᾶς ἐκυνήγησαν μέχρι τοῦ καταλύματος τοῦ στρατάρχου, καὶ ἀφοῦ ἐφόνευσαν τρεῖς τέσσαρας Γερμανοὺς ἀπήγαγον τὰς κεφαλὰς κατὰ τὴν συνήθειάν των.»

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατέπλευσαν τέσσαρες ἱππαγωγοὶ κομίζουσαι ἐκ Ναυπλίου 520 Στρατιώτας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πέτρου Βουζύκη διαπρέψαντος ἐν Φερράρᾳ καὶ λαβόντος τὸ παράσημον μετὰ κληρονομικῆς συντάξεως· αἱ κεφαλαὶ [1]) τῶν Στρατιωτῶν τούτων παρουσιασθεῖσαι εἰς τὸν δόγην ἀπῄτησαν τὴν παραδοχὴν τῶν ἑξῆς συνθηκῶν· πρῶτον, ὅτι θὰ λαμβάνωσι δώδεκα μηνιαῖα τὸ ἔτος· δεύτερον, ὅτι πάντες οἱ τὴν Δημοκρατίαν ὑπηρετήσαντες ἐπιστρέφοντες εἰς Ναύπλιον θὰ ἐγγραφῶσιν ἐν τοῖς Στρατιώταις τῆς φρουρᾶς πρὸς ἀπολαυὴν τῆς εἰθισμένης ἀσυδοσίας· τρίτον, ὅτι ὁ μισθὸς τοῦ ἀποθνήσκοντος συνταξιούχου θὰ μεταβαίνῃ εἰς τοὺς υἱούς του· τέταρτον, οἱ θνήσκοντες ἵπποι θ' ἀναπληρῶνται δαπάνῃ τῆς Πολιτείας· καὶ πέμπτον, ὅτι θὰ τοῖς χορηγῆται ὁ ἡμερήσιος ἄρτος καὶ ἡ κριθὴ τῶν ἵππων. Οἱ ὅροι ἐγένοντο δεκτοὶ πλὴν τοῦ τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ ἡμερησίου ἄρτου. Μετὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ ὑπουργὸς τοῦ Κολλεγίου Βερνάρδος ὁ Λορεδάνος ἵνα τοῖς μετρήσῃ τὰ χρήματα· ἀλλ' οἱ Στρατιῶται ἠρνήθησαν νὰ δεχθῶσι ταῦτα καὶ ἐκτελέσωσι τὴν παρέλασιν· ἐνῷ δ' ἔμπληκτος ἡ Γερουσία διαφοροτρόπως ἡρμήνευε τὴν ἄρνησιν ταύτην, μετὰ δύο ἡμέρας αἱ κεφαλαὶ παρουσιασθεῖσαι τῇ ἐξήγησαν ὅτι ἦσαν πολὺ ὠργισμένοι, διότι ὁ δόγης ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς μόνον τὸν Πέτρον Βουζύκην, ἐνῷ ὅλοι εἶνε ἴσοι καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐννοοῦσι νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν Πολιτείαν. Ἡ Γερουσία ἀμέσως ἱκανοποιήσασα τὴν μικροφιλοτιμίαν ταύτην τῶν Στρατιωτῶν ἀπέστειλε τούτους εἰς τὴν χώραν τῆς Παδούης. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασαν ἐπὶ πλοίου εἴκοσι Στρατιῶται· ὥστε μέχρι τῆς 20 Μαΐου κατέπλευσαν ἐν συνόλῳ 1200 Στρατιῶται ἐκ Μεθώνης, Κορώνης, Ζακύνθου, Ναυπάκτου, καὶ Ναυπλίου, ἅπαντες admirati del suo veloce correr· διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα, οἱ μὲν ὀκτακόσιοι ὑπὸ τὸν Πέτρον Δουόδον διηυθύνθησαν εἰς Βονωνίαν, οἱ δὲ 625 ὑπὸ τὸν Βερνάρδον Κονταρίνην εἰς Μιλάνον· ἀμφότεροι οἱ Ἐνετοὶ οὗτοι εὐπατρίδαι ὠνομάσθησαν *προνοηταὶ τῶν Στρατιωτῶν* (provveditori di Stradiotti).

Πρῶτοι οἱ ἐν Λομβαρδίᾳ ἀποσταλέντες Στρατιῶται ἤρχισαν τὰς πρὸς τοὺς Γάλλους ἐχθρο-

[1]) Οὕτω καλοῦνται ἐν τοῖς ἐγγράφοις, caput, capita, οἱ ὑπ' αὐτῶν τῶν Στρατιωτῶν ἀναγνωριζόμενοι ἀρχηγοί, τὸ ὄνομα δὲ *κεφαλὴ* παραμένει ἔτι παρ' ἅπασι τοῖς Ἀλβανοῖς.

πραξίας καὶ διὰ σειρᾶς λαμπρῶν κατορθωμάτων οὐ μόνον ἔσωσαν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς ἐχθρικῆς λεηλασίας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τέλους ἐμπόδισαν τὴν ἕνωσιν τῶν δύο στρατοπέδων. Ἐν ἀρχῇ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Καρόλου Η', ὁ γενναῖος δοὺξ τῆς Αὐρηλίας νικήσας τοὺς Γενουηνσίους καὶ Νεαπολιτανοὺς κατέλαβε τὸ ὀχυρὸν φρούριον τῆς Νοβάρας, καὶ διοργανίσας μεθοδικὴν τῶν πέριξ δήωσιν ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὰ πέριξ. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς λεηλασίας, ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ Στρατιωτικόν, βεβαίως ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν Γάλλον ἡγεμονίδην ὁ συμπολεμῶν αὐτῷ Κωνσταντῖνος Ἀριανίτης, υἱὸς τοῦ Ἀριανίτου Κομνηνοῦ δεσπότου τοῦ Μακεδονικοῦ φρουρίου τῶν Σερβίων· τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κωνσταντίνου τούτου Ἑλένην, διάσημον ἐπὶ καλλονῇ, ἐνυμφεύθη ὁ μαρκήσιος τοῦ Μομφερράτου, καὶ ἐγέννησεν υἱόν, τὸν ὁποῖον στερηθέντα ἀμφοτέρων τῶν γονέων ἐκηδεμόνευεν ὁ θεῖος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος. Ἐχθρὸς ἄσπονδος τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας, μέχρι θανάτου ἐπολέμησεν αὐτήν, συμμαχήσας πρὸς τοὺς ἐχθρούς της Κάρολον τὸν Η' καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανὸν τὸν Α', ὑφ' οὗ καὶ ἰδιαζόντως ἐτιμήθη, ὀνομασθεὶς τοποτηρητής του ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος πρῶτος χαιρετήσας τοὺς εἰς Ἰταλίαν καταβάντας Γάλλους διωργάνισε μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Δυρραχίου Μαρτίνου μεγάλην ἐν Ἑλλάδι συνωμοσίαν προτιθεμένην τὴν σφαγὴν καὶ ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων ἅμα ὁ Κάρολος Η' ἐπέρα ἐκ Νεαπόλεως εἰς Ἤπειρον. Ἀλλ' ἡ Ἑνετία τοῦτο μαθοῦσα συνέλαβε καὶ ἐδηλητηρίασε τὸν προειρημένον ἐπίσκοπον, καὶ ἐμήνυσεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὰ τεκταινόμενα· μὴ δυνηθεῖσα δὲ νὰ προσοικειωθῇ τὸν ἐπίφοβον Ἀριανίτην, ἀπεφάσισε ν' ἀπαλλαγῇ τούτου διὰ τοῦ δηλητηρίου, ἢ τῆς δολοφονίας (1508). Ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς λέγει ὁ κάλλιστα τοῦτον γνωρίσας Commines, διεξεδίκει ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ὡς πατρογονικὸν κλῆρον αὐτοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐξ' οὗ κατήγετο [1]). Εἰς τὸν Στρατιώτην τοῦτον ἐπίτροπον τοῦ Μομφερράτου ἀνῆκε βεβαίως ἡ ἐν τῇ βασιλικῇ ὁπλοθήκῃ τοῦ Τουρίνου διασωζομένη ὡραία σπάθη, κληρονομικῷ δικαιώματι περιελθοῦσα εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας. Περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀριανίτου θὰ λαλήσωμεν καὶ κατωτέρω.

Ἡ λεηλασία τῶν περὶ τὴν Νοβάραν χωρῶν εἶχεν ἐμπνεύσει τοιοῦτον εἰς τοὺς κατοίκους τρόμον, ὥστε ἐχαιρέτησαν τοὺς Στρατιώτας ὡς ἀληθεῖς σωτῆρας. Ἀκούσωμεν τὸν Σανοῦτον ἀφελῶς ἐπιτέμνοντα τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις· «ὅλη ἡ πόλις τοῦ Μιλάνου ἐπληρώθη ἀνθρώπων ἐλθόντων νὰ ἴδωσι τοὺς παραξένους Στρατιώτας· ὁ δοὺξ καὶ ἡ δούκισσα ἵππευσαν μεθ' ἁπάσης τῆς αὐλῆς καὶ ἦλθον εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ νὰ τοὺς παρατηρήσωσιν· ὁ ἡγεμὼν ἐκ καρδίας συγχαρεὶς τῷ Κονταρίνῃ τὸν παρεκάλεσεν νὰ τῷ δείξῃ τρέχοντας τοὺς Στρατιώτας, οἵτινες ἔδραμον μὲ τὰς λόγχας καὶ τὰ ῥόπαλα πρὸς μεγάλην τοῦ πλήθους εὐχαρίστησιν. Μετὰ τοῦτο οἱ Στρατιῶται μετέβησαν εἰς τὰ ὡρισμένα αὐτοῖς καταλύματα, ἔνθα τοῖς εἶχον παρατεθῆ τράπεζαι φαγητῶν.» Ἐκ Μιλάνου μετέβησαν εἰς Βεζέβενε, ὅπου τοὺς ὑπεδέχθησαν ἐν μεγάλῃ πομπῇ ὁ φρούραρχος Γαλεάτσος Σανσεβερῖνος, οἱ αὐθένται Φρακάσος καὶ Ἀντώνιος Σανσεβερῖνοι, ὁ αὐθέντης Νικόλαος ὁ Κορέζιος, ὁ κόμης Οὖγος Σανσεβερῖνος καὶ ὁ κόμης Σκαραμούτσας Βισκόντης. Ἰδοὺ τί ἔγραψε τότε πρὸς τὴν Γερουσίαν ὁ προνοητὴς τῶν Στρατιωτῶν Κονταρίνης· «Ἐλθόντες οἱ Στρατιῶται εἰς Βεζέβενε ἐνεκαρδίωσαν καὶ παρηγόρησαν τοὺς κατοίκους. Ἐνῷ ὁ δοὺξ τῆς Αὐρηλίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐλεηλάτει, τώρα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῶν Στρατιωτῶν». Καὶ τῷ ὄντι ἅμα στρατωνισθέντες ἐν Βεζέβενε ἐξῆλθον «διὰ νὰ ἴδωσιν ἂν οἱ ἐχθροὶ ἔχωσι καρδιὰν διὰ νὰ μετρηθῶσιν· ἡ ἐμπροσθοφυλακή των προχωρήσασα ἓν μίλιον συνήντησε 40 βαρυσιδήρους ἱππεῖς, 100 τσαγράτορας καὶ τρεῖς τοξότας, καὶ ὁρμήσασα κατ' αὐτῶν συνέλαβεν εἴκοσιν ἓξ αἰχμαλώτους, καὶ ἐφόνευσεν 9 καὶ 12 ἵππους· ἂν δὲ ἦσαν πολυαριθμότεροι, οὐδεὶς θὰ ἐσώζετο. Τέλος πάντων, τελευτᾷ ἡ ἔκθεσις, οἱ Γάλλοι εὗρον τὸν ἀντίπαλον, καὶ καθ' ἑκάστην οἱ Στρατιῶταί μας κάτι κάμνουσι». Μετ' ὀλίγον πεντήκοντα Στρατιῶται διευθύνονται πρὸς αὐτὸ τὸ γαλλικὸν στρατόπεδον διὰ νὰ ἴδωσιν, ὡς ἔλεγον «ὁποῖον εἶδος ἀνθρώπων ἦσαν αὐτοὶ οἱ Γάλλοι». Δύο ἀδελφοὶ τοῦ Πέτρου Βουζύκη ἔφθασαν σχεδὸν εἰς τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα· 17 γάλλοι ἱππεῖς ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν, οἱ δὲ δύο Στρατιῶται προσποιηθέντες φυγήν, στρέφονται διὰ ταχυτάτου ἑλιγμοῦ καὶ φονεύουσι δύο καὶ αἰχμαλωτίζουσιν ἰσαρίθμους. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Στρατιῶται στήσαντες ἐνέδραν φονεύουσιν ἐννέα καὶ αἰχμαλωτίζουσι τριάκοντα· τότε εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Πέτρου Βουζύκη διώκων τοὺς ἐχθρούς, δὲν ἠδυνήθη νὰ σταματήσῃ τὸν ἵππον του, ὅστις πηδήσας εἰς τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα συνελήφθη μετὰ τοῦ ἱππέως. Ὁ προνοητὴς ἐπρότεινε τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ νεαροῦ Στρατιώτου πρὸς πλειοτέρους Γάλλους· εἰκάζεται ὅμως ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἐξωργισμένων ἐχθρῶν.

Ἐκ Βεζέβενε οἱ Στρατιῶται ἦλθον εἰς τὸ Casuol, καὶ ἐντεῦθεν διατρέχοντες τὰ πέριξ αἰχμαλωτίζουσι καὶ φονεύουσι γάλλους. 22 ἱππεῖς ἔχοντες ὁδηγὸν Λομβαρδὸν τοξότην προσβάλλουσι τὸ φρούριον Βιλλανόβα, φρουρούμενον ὑπὸ 12 Γάλλων, οἵτινες ἀμέσως παρεδόθησαν ἐπὶ τῇ ὑποσχέ-

[1]) Lamansky, Secrets d'état de Venise, σελ 292 – 300.

σει ἀσφαλείας ζωῆς. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἕτεροι Στρατιῶται καταλαμβάνουσι τὰ φρούρια Τσεράνο καὶ Τράκανο. Ἐν τοῖς φρουρίοις τούτοις ἐστρατωνίσθησαν 200 Στρατιῶται, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ἔρχονται μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς Νοβάρας, οὐδένα συναντήσαντες ἐχθρόν. Οἱ ἐν τοῖς δύο φρουρίοις ἐξελθόντες προσβάλλουσι τὸ στρατόπεδον τοῦ δουκὸς καὶ φονεύουσι καὶ αἰχμαλωτίζουσιν 25. Ἐνταῦθα ἐφονεύθη ὁ πρῶτος Στρατιώτης, τοῦ ὁποίου ὁ ἵππος ἐπιστρέφει εἰς τὸ στρατόπεδον, perochè questo costume hanno i loro cavalli. Οἱ ἐν Νοβάρᾳ δὲν τολμῶσι νὰ ἐξέλθωσι πλέον. Μίαν ἡμέραν Στρατιῶται ἰδόντες 40 πεζοὺς ἐν ἐνέδρᾳ, ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς συλλαμβάνουσιν ἅπαντας senza snudar spada.

Ἐν τούτοις οἱ ἐν Νοβάρᾳ δὲν ἐπολιορκοῦντο μόνον, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσι καὶ ἑνωθῶσι πρὸς τὸ εἰς τὰ Ἀπεννῖνα βαῖνον βασιλικὸν στρατόπεδον ἐξέθετον εἰς κίνδυνον οὐ μόνον ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα. Εἰς μάτην ὁ Κάρολος προσεκάλει τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας νὰ ἐξέλθῃ καὶ μεταβῇ εἰς ἕνωσίν του ἐν Πλακεντίᾳ· ἐπιστολὴ αὐτοῦ τοῦ δουκὸς συλληφθεῖσα καὶ δημοσιευομένη ὑπὸ τοῦ Σανούτου εἰκονίζει κάλλιστα τὴν θέσιν τῶν ἐν Νοβάρᾳ: «Χριστιανικώτατε βασιλεῦ, μὲ διατάσσεις νὰ ἔλθω μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἑνωθῶμεν ἐν Πλακεντίᾳ· σὲ διαβεβαιῶ ὅμως ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου εὑρίσκονται κάποιοι ἄνθρωποι, ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζόμενοι Στρατιῶται, ἀγνοῶ ὅμως ἂν εἶνε Τοῦρκοι ἢ διάβολοι, διότι τόσα κακὰ μᾶς ἔκαμαν ὥστε ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν Νοβάραν. Μᾶς φονεύουσι καὶ φέρουσι τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῶν λογχῶν των, καθ' ἑκάστην δὲ ἐπιτρέχουσι μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ὡς ἡμεῖς πρότερον ἐδηοῦμεν μέχρι τοῦ Βεζέβενε· ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔλθωμεν, διότι οἱ ἡμέτεραι στρατιῶται φοβοῦνται καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἐξέλθωσι· τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἐὰν ἐξέλθωμεν θὰ τραπῶμεν καὶ φονευθῶμεν ὅλοι».

Ἐνῷ τοιαῦτα συνέβαινον πρὸ τῆς Νοβάρας, ἕτερα σημαντικώτερα διεδραματίζοντο ἐπὶ τῶν Ἀπεννίνων. Ὁ Κάρολος Η' ἐγκαίρως ἰδεασθεὶς τὸν κατ' αὐτοῦ συνασπισμόν, ἀφῆκε τὴν Νεάπολιν, καὶ σπεύδων νὰ διέλθῃ τὰ Ἀπεννῖνα πρὸ τῆς συγκεντρώσεως τῶν συμμάχων, ἐκ Λούκας διηυθύνθη πρὸς τὴν κλεισοῦραν τοῦ Ποντρεμόλη, ἣν ὁ Κομμίνης ἐθεώρει ὡς τὴν μᾶλλον ἐπικίνδυνον διέξοδον. Εὐτυχῶς τὸ ἐν Ποντρεμόλῃ φρούριον φυλαττόμενον ὑπὸ 400 πεζῶν ἀμαχητεὶ παρεδόθη. Οὕτως ὁ βασιλικὸς στρατὸς διῃρημένος εἰς τρία μεγάλα σώματα ἔφθασεν εἰς τὴν ὀρεινὴν κώμην Τάππικον. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Ζιὲ διέκρινεν ἤδη τοὺς συμμάχους, οἵτινες συμποσούμενοι εἰς 20 χιλιάδας πεζοὺς καὶ 10 χιλιάδας ἱππέων ἐστρατοπέδευον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Πάρμας μεταξὺ Γερόλας καὶ Φορνόβου. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἱππέων συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Πέτρον Δουόδον ἑπτακόσιοι Στρατιῶται, ἕτεροι διακόσιοι ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον δοῦκα τῆς Μαντούης, ἑκατὸν ὑπὸ Ἰωάννην τὸν Ἕλληνα (Παλαιολόγον), καὶ 35 ὑπὸ τοὺς Ταλιὰν Κάρπην καὶ Ἀννίβαν τὸν Βεντιβόλιον. Ἅπαντας τούτους ἀποκαλεῖ ὁ Βενέδικτος «Graecos milites levius armatos», προσθέτων ὅτι πλὴν τούτων παρῆσαν καὶ 365 κατάφρακτοι ἱππεῖς ὑπὸ Φίλιππον τὸν Μακεδόνα [1]).

Τῇ 1 Ἰουλίου σῶμα τῆς γαλλικῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἐκ δισχιλίων πεζῶν ἐπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Τάρου παραρρεομένην κώμην Φορνόβον, ἀλλ' ἑξακόσιοι Στρατιῶται ὁρμήσαντες ἔτρεψαν τούτους εἰς φυγήν, αἰχμαλωτίσαντες δώδεκα καὶ φονεύσαντες 30, ὧν τὰς κεφαλὰς ἔφερον εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἦν καὶ Ἑλβετὸς σωματάρχης ἐξαγοράσας ἑαυτὸν διὰ πεντακοσίων δουκάτων, τὰ ὁποῖα μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε καὶ τεσσάρων δακτυλίων. Ἕτερος σημαντικὸς Γάλλος αἰχμάλωτος ὁρίσας ὁ ἴδιος τὰ λύτρα εἰς χίλια δουκάτα, ἐμέτρησε ταῦτα εἰς τοὺς Στρατιώτας. Μετ' ὀλίγον οἱ αὐτοὶ Στρατιῶται ἐφορμήσαντες κατὰ τῶν ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ ὄρει Γάλλων ἐπανῆλθον φέροντες πολλὰς κεφαλὰς καὶ πλουσιωτάτην λείαν

«Ἐκ τῶν νικῶν τούτων, γράφει ὁ Σανοῦτος, κατεπλούτησαν, διότι οἱ φονευθέντες καὶ αἰχμαλωτισθέντες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν πολλὰ χρήματα καὶ πολυτίμους δακτυλίους, ὧν ἕκαστος ἤξιζεν εἴκοσι πέντε δουκάτα. Ἐπαρουσίασαν τὰς κεφαλὰς εἰς τὸν προνοητήν, φιλοῦντες τὴν χεῖρά του ala Greca, καὶ λαμβάνοντες ἐφ' ἑκάστης τὸ ὡρισμένον δουκάτον. Εἰς τὸν αὐτὸν ἀρχηγὸν ἐπαρουσιάσθησαν καὶ πάντες οἱ δακτύλιοι, οἵτινες ζυγισθέντες ἐξετιμήθησαν πλέον τῶν 1500 δουκάτων. Πάντες συνεχαίροντο διὰ τῆς χειρὸς τοὺς Στρατιώτας κραυγάζοντες ἐν χαρᾷ: Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος! Ὁ πρῶτος Στρατιώτης ὁ παρουσιάσας ἐχθρικὴν κεφαλὴν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον ἀντημείφθη διὰ δέκα δουκάτων, καὶ ἀσπασμοῦ ἐν μέσῳ τῷ στόματι, ὅπερ οἱ στρατιῶται θεωροῦσιν ὡς τὸν ὕπατον βαθμὸν τῆς ἐκτιμήσεως.» Οἱ θρίαμβοι οὗτοι ἑωρτάσθησαν ὡς μεγάλη νίκη· ἐν τούτοις οἱ Στρατιῶται διεκήρυξαν ὅτι οἱ Γάλλοι ἦσαν ἀνδρεῖοι (valentuomini).

Μετὰ τοῦ Καρόλου συνεξεστράτευε καὶ ὁ περιώνυμος Λομβαρδὸς ἀρχηγὸς Ἰωάννης Τριβούλτσης, γινώσκων κάλλιστα τὴν χώραν καὶ τοὺς πολεμιστάς της. Εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ τοσοῦτο κατεπλάγη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ φοβερῶν τού-

---

[1]) Sanuto, la spedigione di Carlo VIII in Italia, Venezia 1883, σ. 447-48. Benedicti, de rebus Caroli, σελ. 1592, ἐκδ. Eccard.

των ἐπιθέσεων, ὥστε ἤρχισε νὰ σκέπτηται σπουδαίως περὶ τοῦ ἀπρονοήτου τούτου κινδύνου. Ἀποσυρθεὶς ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τοῦ ὄρους ἀνέμεινεν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας τὸν ὄπισθεν βραδέως μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ ἐρχόμενον βασιλέα. «Ἐὰν τότε, λέγει ὁ καρδινάλιος Βέμβος, ὁ μαρκήσιος τῆς Μαντούης τὸν προσέβαλλεν, ὁ Τριβούλτσης δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀντιστῇ· τούτου δὲ συλληφθέντος, ἀκόπως θὰ ἐνικᾶτο καὶ ὁ ἐπίλοιπος τοῦ βασιλέως στρατός». Ὁ βασιλεὺς στρατοπεδεύσας ἐν Βάρσᾳ, κατὰ συμβουλὴν πιθανῶς τοῦ Τριβούλτση ἐζήτησε δι' ἀπεσταλμένου τὴν ἐλευθέραν διάβασιν. Οἱ Στρατιῶται ἐκ νέου ὁρμήσαντες ἔφθασαν μέχρι τῶν βασιλικῶν σκευῶν, καὶ λαβόντες λάφυρα καὶ κεφαλὰς ἐπέστρεψαν ἀνενόχλητοι.

Τῇ 5 Ἰουλίου ἀπόσπασμα Γάλλων ὥρμησεν ἀπὸ τοῦ ὄρους cosi disperati πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Τάρου· ἀλλ' οἱ Στρατιῶται μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἀπέκρουσαν αὐτούς. Εἷς Στρατιώτης ἀπεκεφάλισε σημαντικὸν Γάλλον, 24 δὲ ὁρμήσαντες κατὰ ὀγδοήκοντα ἐφόνευσαν τοὺς δέκα, καὶ διεσκόρπισαν τοὺς λοιπούς.

Τῇ 6 Ἰουλίου ὁ Κάρολος μὴ τυχὼν τὴν αἰτηθεῖσαν ἐλευθέραν διάβασιν ἀπεφάσισε νὰ ἐκβιάσῃ ταύτην διὰ τῶν ὅπλων. Ὁ Κομμίνης θεωρῶν τὴν θέσιν ὡς λίαν ἐπικίνδυνον, ἀποδίδει τὴν σωτηρίαν εἰς ἀληθῆ ἀποτύφλωσιν τῶν συμμάχων· καὶ τῳόντι συνέβησαν πράγματα δυσεξήγητα, ἐφ' ὧν σιωπᾷ μὲν ὁ τοσοῦτο λεπτολόγος Σανοῦτος, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ ἐπίσημος τῆς Ἑνετίας ἱστοριογράφος ὁ καρδινάλιος Βέμβος, ὁμολογῶν ὅτι οὔτε ὁμόνοια ἐπεκράτει, οὔτε πάντες οἱ σύμμαχοι ἐπεθύμουν τὴν καταστροφὴν τῶν Γάλλων καὶ τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἐπικινδύνου τῇ Ἰταλίᾳ Δημοκρατίας. Τῇ ἄνω ἡμέρᾳ οἱ δύο στρατοὶ ἐπὶ τέλους συνεπλάκησαν, καὶ οἱ Γάλλοι φονεύσαντες 3500 συμμάχους καὶ ἀπολέσαντες 300 κατώρθωσαν ὅ,τι ἐπεζήτουν, τὴν ἐκβίασιν τῆς διαβάσεως. Ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ τοῦ βασιλέως εὐθύνονται καὶ οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται, πλειότερον ὅμως τούτων αὐτοὶ οἱ Ἰταλοὶ ἀρχηγοὶ καὶ τὸ ἐλαφρόν των ἱππικόν. Ἅμα ἤρχισεν ἡ μάχη, οἱ Ἰταλοὶ ψιλοὶ ἱππεῖς καὶ οἱ Στρατιῶται διετάχθησαν νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν Τάρον καὶ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ὄρους ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ δευτέρου σώματος καὶ τῆς ὀπισθοφυλακῆς. Πρῶτοι δὲ οἱ Ἰταλοί, ὡς λέγει ὁ Βέμβος, διακρίναντες τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν ἐλησμόνησαν τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς διαταγὴν καὶ ὥρμησαν εἰς λαφυραγώγησιν. Οἱ Στρατιῶται τούτους μιμηθέντες ἔπραξαν τὸ αὐτό, καὶ μόνοι οἱ ἀρχηγοί των πιστῶς ἐκπληρώσαντες τὸ καθῆκον ἔπραξαν ἔργα ἀντάξια τῆς Στρατιωτικῆς φήμης. Ὁ αὐτόπτης Κομμίνης γράφει ὅτι εἰς μόνην τὴν περὶ τὰ λάφυρα ἀπασχόλησιν τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ ὤφειλον οἱ Γάλλοι τὴν σωτηρίαν. «Ἐὰν οἱ 5000 ἐλαφροὶ οὗτοι ἱππεῖς ὥρμων καθ' ἡμῶν μὲ τὴν σπάθην εἰς τὴν χεῖρα, θὰ κατεστρεφόμεθα παντελῶς, ἀλλ' ὁ θεὸς μᾶς ἐβοήθησε!»

Λεηλατήσαντες οἱ Στρατιῶται τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν ἔλαβον ἀναρίθμητα πράγματα μεγάλης ἀξίας· ἐν τούτοις μνημονεύονται ἡ περικεφαλαία, καὶ ἡ σπάθη τοῦ βασιλέως, εἷς πολύτιμος σταυρός, ποτήριον καὶ ἄλλα ἱερὰ σκεύη τῆς βασιλικῆς καπέλλας. Ὁ Τάσσος ἀναφέρει καὶ τὰ στέμματα τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως (le coronne di Ferranto). Ἄλλη πολύτιμος λεία ἀποτελουμένη ἐξ ὀγδοήκοντα φορτίων ἐστάλη εἰς Κρέμαν ὑπὸ φρουρὰν ἑκατὸν Στρατιωτῶν. Τὸ Συμβούλιον τῶν Δέκα δυσαρεστηθὲν ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ διαγωγῇ των διέταξε τὴν κατάσχεσιν τῶν ἐν Κρέμᾳ φορτίων, ἄδηλον ὅμως ἂν ἐξεπλήρωσε καὶ τὴν ἀπειλήν του, διότι ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν Τάρῳ μάχην οἱ Στρατιῶται σταλέντες μόνοι κατόπιν τῶν Γάλλων σπουδαίως ἠνώχλησαν τὴν ὀπισθοφυλακήν των, φονεύσαντες ἀρκετοὺς ὧν τὰς κεφαλὰς ἐπαρουσίασαν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον· ὁ ἱστορικὸς τῆς μάχης ταύτης Ἀλέξανδρος ὁ Βενέδικτος,[1]) ἀποκαλῶν τοὺς ἡμετέρους πολεμιστὰς Stratiotae Victores, λέγει ὅτι ἡ ὑπὸ τούτων ληφθεῖσα λεία ὑπολογίσθη εἰς 200,000 χρυσῶν νομισμάτων, «inter socios Graecos divisa».

Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐνεκαίνισαν τὸ πολεμικόν των στάδιον δύο ὁμήλικες πολεμισταί, οἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ τιμαριωτισμοῦ, καὶ οἱ πρῶτοι τύποι τῆς ἀναγεννωμένης τακτικῆς ἐπιστήμης, ὁ Βαγιάρδος ὁ ἐπιλεγόμενος Ἄσπιλος ἱππότης, καὶ ὁ Ἀκαρνὰν κόμης Μερκούριος Μπούας, ὁ εἰς τὸν Πύρρον ἀνάγων τὸ γένος καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἠπειρωτῶν μαχόμενος. Δύο πιστοὶ ὑπηρέται καὶ τυφλοὶ θαυμασταὶ τοῦ λεγομένου ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων κλεφτοπολέμου, ὑπὸ δὲ τῶν τότε Γάλλων la guerre folle, συνέγραψαν τὰ κατορθώματα τῶν αὐθεντῶν των, ὁ μὲν ἀνώνυμος loyal serviteur ἐν πεζῷ ἰδιώματι, ὁ δὲ Στρατιώτης Ἰωάννης Κορωναῖος εἰς στίχους· καὶ ἐν μὲν τῷ ἑλληνικῷ ποιήματι παρέρχεται ἀμνημόνευτος ὁ Bayard, ἐν τῇ γαλλικῇ ὅμως ἱστορίᾳ συνεχῶς ἀναφέρεται le seigneur Mercure, ἐν μὲν Φορνόβῳ ἀντίπαλος τοῦ γάλλου ἱππότου, ὕστερον ὅμως σύμμαχος, διότι ἀμφότεροι μάχονται ἐν Παδούῃ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ. Ὁ Βαγιάρδος, ὅστις εἶδε τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως του διαρπαζομένην ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, συμμορφοῦται ὕστερον πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὰ νόμιμα τούτων καὶ more Stratiotarum vivens, συζῇ

[1]) Διάσημος ἰατρὸς τῶν ἐνετικῶν στρατευμάτων καὶ χρονογράφος τῆς ἐν Τάρῳ μάχης.

μετ' Ἀλβανῶν, διοργανίζει ἐπιτυχεῖς ἐνέδρας καὶ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς αἰχμαλώτους του βαρέα λύτρα, παρὰ τὰς αὐστηρὰς διατάξεις τῶν βασιλέων του περὶ ἐξαγορᾶς αἰχμαλώτων. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο πολεμιστῶν διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὁ μὲν Βαγιάρδος ἔχει πατρίδα καὶ βασιλέα, ὁ δὲ Μπούας ἀμφοτέρων στερούμενος μάχεται ὑπὲρ ξένων ἡγεμόνων καὶ ξένης γῆς. Φανταζόμενος ὅτι ἂν ἡ τύχη τὸν ἠδίκησεν, ἡ ἱστορία δικαιοτέρα τῆς τυφλῆς θεᾶς, θ' ἀνακηρύξῃ τὰ κατορθώματά του, δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει ὅτι ἦτο μισθοφόρος, δηλαδὴ λεμόνιον ἀπορριπτόμενον μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ζωμοῦ, καὶ ὅτι πρὸς τοὺς ξένους εἶνε ἄδικος καὶ αὐτὴ ἡ ἱστορία. Αὐτὸς ὁ loyal serviteur λεπτομερέστατα ἐξιστορῶν τὰ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης κατορθώματα τοῦ Βαγιάρδου, οὔτε κἂν μνημονεύει καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας μαχόμενον Μερκούριον μετὰ δύο χιλιάδων Στρατιωτῶν. Ἀλλ ὅ,τι παρέλειψεν ὁ βιογράφος τοῦ γάλλου ἱππότου, ἀνεπλήρωσεν ἕτερος αὐτόπτης, ὁ maréchal de Fleurange σημειῶν ἐν τοῖς πολεμισταῖς καὶ le seigneur Mercure, capitaine grec avecques deux mille Albanoys, καὶ ἰδίᾳ ὁ χρονογράφος τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', Ἰωάννης D' Authon, Ἐλάσσων μοναχός, πολλὰ καὶ περίεργα ἀπομνημονεύσας περὶ τῶν ἐν Γενούῃ πολέμων τοῦ Ἀκαρνᾶνος Στρατιώτου.

Ὁ Σανοῦτος, μὴ θέλων νὰ φανερώσῃ τοὺς ἀληθεῖς αἰτίους τῆς ἐν Φορνόβῳ ἀποτυχίας, σημειοῖ ὅτι μόνη ἡ εἰς τὰ λάφυρα ῥοπὴ τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς σωτηρίας τῶν Γάλλων. Καὶ ὁ Τάσσος δὲ ψάλλων τὴν αὐτὴν μάχην λέγει ὅτι μόνα τὰ λάφυρα ἐγένοντο ἡ ἀφορμὴ τοῦ νὰ διαφύγῃ ἡ νίκη ἐκ τῆς χειρὸς τῶν Ἑλλήνων.

> Ma sin da prima la ritenne e torse
> il leggier Greco alle rapine intento,
> che dalla pugna a depredar trascosse
> del tesoro del re l' oro e l' argento
> le corone di Ferrando ....

Εἴδομεν ὅτι ὁ καρδινάλιος Βέμβος, παραβλέπων τὰς πατριωτικὰς ταύτας μικροφιλοτιμίας, θεωρεῖ τοὺς Στρατιώτας οὐχὶ πρωτουργούς, ἀλλ' ἁπλοῦς μιμητὰς τῆς λαφυραγωγίας· ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς σημειοῖ, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἐμιμήθησαν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' εὐσυνειδήτως ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκόν των. Οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι ἦσαν ὁ Ζακύνθιος Δημήτριος Λάσκαρις, οἱ Πελοποννήσιοι Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος Παλαιολόγοι, ὁ Μακεδὼν Φίλιππος, ὁ Ναυπλιεὺς Βουζύκης, καὶ ὁ Μερκούριος Μπούας· οὗτος πολὺ διαπρέψας καὶ ὕστερον περιφρονεῖ τὰ χρήματα καὶ τὰ λάφυρα, καὶ μάχεται μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀκουσθῇ εἰς τὸν κόσμον, ὡς ὁ ἁρματωλὸς διὰ νὰ τοῦ βγάλουν τραγοῦδι· ἰδοὺ τί ἔλεγε πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Μιλάνου·

> Γίνωσκε, ὁ πλανήτης μου νὰ στέκω 'ς ἀμελείαν
> οὐδόλως δὲν μοῦ ἔδωκε, μὰ νὰ ὁρίζω Στρατείαν,
> νὰ κάμω ἔργα θαυμαστά, 'ς τὸν κόσμον 'πεινεμένα,
> κ' εἰς τοὺς μεταγενέστερους νὰ εὑρεθοῦν γραμμένα.

Συλλαβὼν αἰχμάλωτον ἐν Φορνόβῳ τὸν δοῦκα Ματθαῖον de Bourbon τὸν ἐπιλεγόμενον le Bâtard χαρίζει τοῦτον ἄνευ λύτρων εἰς τὸν μαρκήσιον τῆς Μαντούης· ὁ Σανοῦτος ὅμως γράφει ὅτι αὐτὸς ὁ μαρκήσιος ᾐχμαλώτισε τὸν αὐτῷ δωρηθέντα· ὁ δὲ Τάσσος καὶ ἄλλο τοῦ Μερκουρίου κατόρθωμα ἀποδίδει εἰς τὸν ὑμνούμενον ἀρχιστράτηγον, τὴν καταδίωξιν τοῦ βασιλέως Καρόλου.

> incontra Carlo e 'l suo drappel gagliardo·
> che dirò prima, o poscia? a morte ei pose
> trafitto da sua spada il Gran Bastardo.

Ὁ Στιχουργὸς ὅμως Στρατιώτης, ὁ οὐδόλως ἁμιλλώμενος τῷ Τάσσῳ τὴν φαντασίαν, ἄλλως ἐξιστορεῖ τὰ κατορθώματα ταῦτα τοῦ αὐθέντου του, ὧν πιθανῶς καὶ διετέλεσε μάρτυς αὐτόπτης·

> Κ' ἦτον ἀλόγων βρουχισμὸς καὶ κτύπος τῶν ἁρμάτων,
> κι' ὄχλος πολὺς καὶ ταραχὴ εἰς ὅλον τὸ φουσᾶτον·
> κι' ὁ κόντος ὁ Μερκούριος, θέλω σοὶ ἀποδείξει,
> τὸν ῥήγαν πάντα 'ξέτρεχε ἐκ τ' ἄλογον νὰ ῥίξῃ [1]),
> κ' ἐκεῖ τὸν ῥήγαν εὔρηκε μὲ δίστομον μαχαῖρι,
> 'ς τὸ πρόσωπον τὸν ἐλάβωσε μὲ τὸ δεξί του χέρι·
> κ' ἕνα του καπετάνιον μὲ τὰ ἰδιά του χέρια
> πρεζοῦνον [2]) μπῆκε κ' ἔπιασε μέσ' ἀπὸ τὰ μαχαίρια.
> κ' ἦτον ὁ δοῦκας ντὲ Μπουρμπόν, τὸν λέγαν Γρὰν Βαστάρδον,
> κι' ὁ κόντος τὸν ἐσκλάβωσε μαζὶ μὲ τὸν στεντάρδον,
> καὶ ὁ μαρκέζης Μάντουας τὸν ζήτησε τοῦ κόντου,
> γιατὶ τοῦ ἦτον γενεὰ κι' εἶχέ τον ἐδικόν του·
> κι' ὁ κόντος τὸν ἐχάρισε δι' ὄνομα μαρκέζη.

Οἱ ἄλλοι πόλεμοι τῶν Στρατιωτῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ μέχρι τῶν μέσων τῆς ἑπομένης ἑκατονταετηρίδος δὲν ἐνδιαφέρουσιν εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα, πρὸς ὃ στενῶς συνδέονται οἱ ἐν Νοβάρᾳ πολιορκούμενοι Γάλλοι.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐν Φορνόβῳ μάχης (7 Ἰουλίου) δώδεκα Στρατιῶται στήσαντες ἐνέδραν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Νοβάρας ἐφόνευσαν ἐννέα Γάλλους καὶ ἀπήγαγον ἓξ ἵππους· οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ παρατηρήσαντες τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ἐνεδρευτῶν ἐξέρχονται κατ' αὐτῶν, ἀλλ' οὗτοι καλέσαντες εἰς βοήθειαν τοὺς ἑταίρους ἐφορμῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, συνισταμένων εἰς 450 ἱππεῖς καὶ πεζούς, καὶ τοὺς διώκουσι μέχρι τῶν πυλῶν, φονεύσαντες 15 καὶ αἰχμαλωτίσαντες 17 καὶ ἵππους 32. Τῇ 15 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ προνοητὴς Κονταρίνης ἐπὶ κεφαλῆς τριακοσίων Στρατιωτῶν προχωρεῖ πρὸς τὸ φρούριον· οἱ πλεῖστοι τούτων εἰσπηδήσαντες εἰς τὰ προάστεια ἐγύμνωσαν καὶ κατηρήμωσαν αὐτά, χωρὶς νὰ τολμήσωσιν οἱ Γάλλοι νὰ τὰ ὑπερασπισθῶσιν· ὁ προνοητὴς συγκεντρώσας καὶ

[1]) Ὡς γράφει ὁ Κομμίνης, ὁ βασιλεὺς ὤφειλε τὴν ἀπὸ τῶν Στρατιωτῶν λύτρωσίν του εἰς τὴν ταχύτητα τῆς ἵππου του la Savoye.

[2]) prisonnier, αἰχμάλωτον.

τοὺς ὑπολοίπους Στρατιώτας διαιρεῖ εἰς τρία σώματα ἐν εἴδει πτέρυγος· ἅπαντες τρέχουσιν ἀνευφημοῦντες τοὺς πάτρωνας τῆς Δημοκρατίας καὶ τῶν Στρατιωτῶν, Μάρκε! Ἅγιε Γεώργιε! Οἱ ἐχθροὶ κατετροπώθησαν, πολλοὶ δὲ ἱππεῖς ἐφονεύθησαν καὶ συνελήφθησαν· «ἡ νίκη αὕτη, γράφει ἡ παρὰ Σανούτῳ ἔκθεσις, ἐκερδήθη ἄνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας πεζῶν, πᾶσα δὲ ἡ τιμὴ ἀνήκει εἰς τοὺς Στρατιώτας, i quali venivano adorati in tutto il campo.» Ὁ δοὺξ τοῦ Μιλάνου γράφει πρὸς τὴν ἐνετικὴν Γερουσίαν (17 Ἰουλίου 1495) μυρίας εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες ἀποκλείσαντες τὸν ἐχθρὸν ἔσωσαν τὴν χώραν.

Ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἐν Νοβάρᾳ Γάλλων καθίσταται σκληρότερος καὶ φονικώτερος διὰ τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῶν ἐν Τάρῳ Στρατιωτῶν· ἐν τούτοις διέπρεψαν οἱ ὑπὸ Μερκούριον τὸν Μπούαν, φονεύσαντες καὶ αἰχμαλωτίσαντες, κατὰ τὸν Κορωναῖον, περὶ τοὺς ὀκτακοσίους· ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις τούτοις ἦτο καὶ ὁ monseigneur Louis de Sansonaye.

Καὶ ὁ σινιὸρ Μερκούριος κόντρα του 'ς τὴν Νοβάρα
πολέμους ἐκατόρθωσεν ὁποῦ 'σαν μιὰ τρομάρα·
κ' ἐκεῖ μπατάγιαις 'δόθηκαν καὶ φοβεροὶ πολέμοι,
κ' ἐπιλαλοῦσαν τ' ἄλογα σὰν τρέχουν οἱ ἀνέμοι.

ΙΘ'.

Ἡ ἐν Τάρῳ μάχη θεωρεῖται ὡς τὸ τέλος τοῦ λεγομένου μεσαιῶνος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς νεωτέρας ἱστορικῆς περιόδου, ἥτις ἐν τῇ ἐπιστήμῃ φέρει καὶ τὸ ὄνομα Ἀναγέννησις. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς ἱστορικοῦ σημείου ἄρχεται καὶ ἡ ἀναγέννησις τῆς τακτικῆς ἐπιστήμης, ἥτις εἶνε ἔργον τῶν Ἑλλήνων πολεμιστῶν, ὡς ἐκείνη τῶν ἡμετέρων λογίων.

Ὁ κόμης Rabutin de Bussy, ἀρχηγὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' (1654—1665) γράφει τὰ ἑξῆς· «τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν ἐγνωρίσθη ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας Καρόλου τοῦ Η'. Τότε ὁ ἀλβανὸς ἄρχων Γεώργιος Καστριώτης προϋπαντήσας τὸν βασιλέα προσήνεγκεν αὐτῷ τετρακοσίους ἱππεῖς φέροντας λόγχας μακροτέρας τῶν ὑπὸ τῶν καταφράκτων Γάλλων κρατουμένων· οἱ Οὔγγροι ἐποίουν χρῆσιν τοῦ ὁπλισμοῦ τούτου μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος. Οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἐκαλοῦντο ὡς καὶ νῦν Στρατιῶται, τὸ δὲ ὄνομά των προέρχεται ἐκ τῆς *στράτας*, διότι ἡ κυριωτέρα αὐτῶν λειτουργία συνίσταται εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ὁδοῦ· (ces cavaliers s' appelloient Stradiots, de Strada, c' est-à-dire chemin, parceque leur principal fonction étoit de battre l' estrade ce qui se dit encore)· διὰ τῆς ὑπὸ τούτων ἐπιθεωρήσεως τῆς ὁδοῦ ἐξασφαλίζεται ὁ στρατὸς ἀπὸ παντὸς ἀπρόοπτου κινδύνου. Ὁ Γεώργιος Καστριώτης ἐγκαταλιπὼν τὸν δοῦκα τῆς Μαντούης, φέροντα τότε τὸν τίτλον μαρκησίου, προσεκολλήθη εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ζητήσας τὴν διοίκησιν τοῦ ἱππικοῦ, ἔλαβε καὶ ηὔξησε τοὺς ἱππεῖς εἰς χιλίους. Ὅταν ὁ δοὺξ τῆς Μαντούης ἐγκολπωθεὶς τὸν πάπαν Ἰούλιον καὶ τοὺς Ἑνετοὺς ἐγκατέλιπε τὸν βασιλέα, οἱ φύσει νεωτερισταὶ Γάλλοι μετωνόμασαν τὸ σῶμα τοῦτο *ἐλαφρὸν ἱππικόν*» [1]).

Τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ λογίου στρατηγοῦ περιέχουσι πολλὰς ἀνακριβείας, οὔσας φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συγχύσεως τῶν παραδόσεων τῶν ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένων τότε Στρατιωτῶν. Ὅταν ὁ Κάρολος Η' ἐξεστράτευσεν εἰς Ἰταλίαν ἦτο πάπας ὁ Ἀλέξανδρος ΣΤ' καὶ οὐχὶ ὁ μετὰ ὀκτὼ ἔτη παπεύσας Ἰούλιος Β', ὁ δὲ μαρκήσιος τῆς Μαντούης ἦτο οὐχὶ φίλος ἀλλ' ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως, διότι ἦτο ἀρχιστράτηγος τῶν ἐν Τάρῳ κατὰ τῶν Γάλλων πολεμησάντων συμμάχων, ἀλλ' οὔτε ὁ Γεώργιος Καστριώτης ἔζη, ἀποθανὼν τὸ 1468, οὔτε αὐτὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς τούτου Ἰωάννης, ἀποβιώσας τὸ 1485 ἐν Νεαπόλει ὡς δοὺξ τοῦ ἐν Γαλαντίνᾳ ἁγίου Πέτρου καὶ μαρκήσιος τοῦ Σπολέτου. Ἐν τοῖς ἑξῆς θὰ ἴδωμεν τίς ὁ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Μαντούης ὕστερον ὑπὲρ τῶν Γάλλων πολεμήσας Στρατιώτης, ὁ ἀρχηγὸς καὶ διοργανωτὴς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας σταλεὶς εἰς βοήθειαν τοῦ πάπα Ἰουλίου· ἐν τούτοις ἡ παρὰ Bussy συγκεχυμένη Στρατιωτικὴ παράδοσις διασώζει ἀληθῆ ἱστορικὴν ἀνάμνησιν. Τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1494, ἐνῷ ὁ Κάρολος Η' ἐστρατοπέδευεν ἐν Τουρίνῳ, ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψίν του ὁ Κωνσταντῖνος Ἀριανίτης, γυναικάδελφος τοῦ Γεωργίου Καστριώτου [2]), μετὰ τριακοσίων ἱππέων. Εἴπομεν ἐν τοῖς πρόσθεν ὅτι ὁ Μακεδὼν οὗτος, διεκδικῶν κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας καὶ τιτλοφορούμενος δοὺξ τῆς Ἀχαΐας, συνεπιτρόπευε τότε μετὰ τῆς ἀσθενούσης ἀδελφῆς του χήρας μαρκησίας τοῦ Μομφερράτου τὸν ἀνήλικον ταύτης υἱὸν Βονιφάτιον, καὶ διωργάνιζεν ἀληθῆ κατὰ τῶν Τούρκων σταυροφορίαν, ἣν ἐματαίωσεν ἡ μέχρις ἐγκλήματος ἐπέμβασις τῶν Ἑνετῶν· προηγουμένως ὁ δοὺξ τῆς Αὐρηλίας ἐλθὼν εἰς Καζὰλ ἐπεσκέφθη τὴν ἐν λόγῳ μαρκησίαν, ἥτις ἐσυγγένευε πρὸς τὸν βασιλικὸν τῆς Γαλλίας οἶκον· καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ Κάρολος ἐλθὼν εἰς Τουρῖνον ἐδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν ἐπὶ κάλλει πολυθρύλητον συγγενῆ· ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐλθὼν ὁ Ἀριανίτης μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Βονιφατίου προσεκάλεσε τὸν βασιλέα εἰς Καζὰλ καὶ τῷ προσήνεγκεν εἰς ὑποτέλειαν τὴν αὐθεντείαν

[1]) Traité de la cavalerie legère de France (ἐν Mémoires de messire Roger de Rabutin Bussy. Amsterdam, 1711, τόμ. 1, σελ. 378—379).

[2]) Ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου Καστριώτου ἦτο ἡ Ἀνδρονίκη Ἀριανίτου ἀδελφὴ τοῦ Κωνσταντίνου τούτου.

τοῦ Μομφερράτου· ὕστερον ὁ Κωνσταντῖνος ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ἐπολέμησεν ἐν Νοβάρᾳ καὶ διέμεινε πιστὸς σύμμαχος τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΒ'. Εἶνε πιθανὸν ὅτι αὐτὸς ἐπρόσφερεν εἰς τὸν Κάρολον, ἢ μᾶλλον ὕστερον εἰς τὸν Λουδοβῖκον τοὺς ὑπὸ Bussy μνημονευομένους 400 Στρατιώτας· τοῦτο δέ πως ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ ἐπισήμων γαλλικῶν ἐγγράφων. Διάταγμα τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' ἐκδοθὲν ἐν Beauvais τῇ 30 Ἰουλίου 1499 ὀνομάζει τὸν κύριον de Fontrailles γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ ὑπηρεσίᾳ Ἀλβανῶν καὶ ἐλαφρῶν ἱππέων [1]). Ὁ Brantôme γράφων ὅτι ἀληθῶς ὁ Fontrailles ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας Στρατιωτῶν, προσθέτει, «οὗτοι οἱ Στρατιῶται μᾶς ἐδίδαξαν τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον πρότερον ἥκιστα ἐτιμᾶτο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐστερεῖτο πάσης τάξεως» [2]).

Πρὶν ἐξιστορήσωμεν τὰς περιπετείας τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας Στρατιωτῶν ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τοῦ τότε στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ τῆς Εὐρώπης ἐν παραβολῇ πρὸς τὸν τῶν βυζαντινῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Στρατιωτῶν.

Κ'

Μέχρι τῶν μέσων ἢ μᾶλλον μέχρι τοῦ τέλους τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Εὐρώπη οὔτε μονίμους στρατοὺς ἐγνώριζεν, οὔτε ἰδέαν εἶχε τῆς τακτικῆς ἐπιστήμης. Οἱ στρατοὶ ἀπετελοῦντο ἐκ νενομισμένου ἀριθμοῦ βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων μετὰ τῶν δορυφόρων, τοὺς ὁποίους οἱ ὑποτελεῖς τιμαριοῦχοι ὑπεχρεοῦντο νὰ προσφέρωσιν ἐν πάσῃ βασιλικῇ ἀνάγκῃ, ὁ δὲ πόλεμος ἦτο καθαρὰ μονομαχία ἱππέως πρὸς ἱππέα.

Παρὰ τὸν τιμαριωτικὸν τοῦτον στρατόν, ὅστις μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκστρατείας ἐπανήρχετο εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τὰς ἄλλας βιωτικάς του ἀνάγκας, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μυστηριωδῶς ἐπαρουσιάζοντο πλανώμενα στρατόπεδα τυχοδιωκτῶν, τὰ ὁποῖα ὡς σμήνη ἀκρίδων κατέτρωγον ὅ,τι ἡ φιλοπονία εἶχε παρασκευάσει. Τοιαύτην φοβερὰν μάστιγα εἶδε καὶ τὸ Βυζάντιον, τὴν μεγάλην Κομπανίαν τῶν Καταλάνων, τῶν ὁποίων τὰ μὲν ληστρικὰ κατορθώματα περιέγραψαν οἱ ἱστορικοί, τὸ δὲ ὄνομα παραμένει ἔτι παρὰ τῷ λαῷ εἰς στιγματισμὸν τοῦ ἀπανθρώπου κακούργου. Ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία καὶ ἰδίως ἡ Ἰταλία, λέγει διάσημος ἱστορικός, ἔγεμον τοιούτων νομάδων, τῶν ὁποίων ἡ πατρὶς ἦτο τὸ τῇδε κἀκεῖσε πλανώμενον στρατόπεδον, θεὸς ὁ ἄργυρος καὶ δίκαιόν των ἡ σπάθη. Εἷς τῶν φοβερῶν τούτων τυχοδιωκτῶν, ὁ δοὺξ Γουαλτιέρης, ἀπόγονος τῶν δουκῶν τοῦ Σπολέτου, εἶχε χαράξει ἐπὶ τῆς πανοπλίας του τὴν βδελυρὰν ταύτην ἐπιγραφήν: «Εἶμαι ὁ δοὺξ Γουαλτιέρης, ἀρχηγὸς τῆς μεγάλης Κομπανίας, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἡσυχίας» Προτιμητὴ λεία τῶν ἀγρίων τούτων στιφῶν ἦτο ἡ ὡραία Ἰταλία. Γάλλοι, Ἄγγλοι, Γερμανοί, Πολωνοί, Βοεμοὶ καὶ Οὔγγροι, ὡσεὶ ὑπείκοντες εἰς μυστηριῶδες σύνθημα, συνεκεντρώθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ ἐδῄουν καὶ κατέστρεφον αὐτήν. Μεγάλοι τιμαριοῦχοι δὲν ἠσχύνοντο νὰ κατατάσσωνται εἰς τὰς *μαοράδας* ταύτας, τὰς ὁποίας ἐξ ἀνάγκης ἐμίσθου πᾶσα πόλις καὶ πᾶς ἡγεμών. Ὁ διοργανισμός των ἀναπολεῖ τοὺς ὑπὸ Ἀπουλαίου περιγραφομένους Ἕλληνας ληστὰς τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, αἱ δὲ πράξεις των ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶχεν ἔτι ἡμερώσει τὸ ἀνθρώπινον θηρίον.

Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Ῥώμη προσεπάθησε ν' ἀπαλλαγῇ τῶν φοβερῶν τούτων συμμοριῶν, ῥίπτουσα αὐτὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸς νέαν κατὰ τοῦ Τούρκου σταυροφορίαν, διότι καὶ τῶν παλαιῶν Σταυροφοριῶν πρώτιστος σκοπὸς ἦτο ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς χριστιανικῆς Δύσεως ἀπὸ παρομοίων ἐπικινδύνων χριστιανῶν, καὶ δευτερεύων ἡ λύτρωσις τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν ἀπίστων.

«Αἱ συμμορίαι αὗται, γράφει ὁ Γρηγορόβιος, ἦσαν ἀληθῆ νομαδικὰ στρατιωτικὰ κράτη διωργανισμένα ἐν θαυμασίᾳ τάξει. Οἱ ἀρχηγοὶ σιδηρόφρακτοι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν ἐπερικυκλοῦντο ὑπὸ συμβουλίου τεσσάρων καπιτανέων ἀντιπροσωπευόντων τοὺς ἱππεῖς καὶ ἰσαρίθμων ἀντιπροσώπων τοῦ πεζικοῦ. Τὰ σπουδαῖα ζητήματα ὑπεβάλλοντο δημοκρατικῷ τῷ τρόπῳ εἰς συζήτησιν τοῦ παρλαμέντου ὅλων τῶν δεκαρχῶν, διότι αἱ συμμορίαι διετήρουν τὴν ἱεραρχίαν τῶν βαθμῶν, ἔχουσαι στρατηγούς, λοχαγοὺς καὶ λοχίας, διῃρημένους εἰς σημαίας ἢ σώματα. Εἶχον νοταρίους, κριτὰς καὶ ταμίας πληρόνοντας τὴν λείαν καὶ τοὺς μισθοὺς καὶ διοικοῦντας τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἑταιρίας. Στίφη ἁρπαγεισῶν μοναχῶν ἢ ἑταιρῶν ἐθελοστράτων συνώδευον τὰς συμμορίας, εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν ὁποίων πάντες ἔφευγον ὡς ἀπὸ εἰσβολῆς πανώλους νόσου. Τὸ στρατόπεδόν των, ἀλλόκοτον μίγμα ἐνδυμασιῶν ὅλων τῶν χρωμάτων, ἦτο ἐμπορεῖον ἐν ᾧ ὄχλοι ἐμπόρων ἠγόραζον τὴν ἐκ τῶν μονῶν καὶ τῶν πόλεων ἁρπαγεῖσαν λείαν, μεγάλοι δὲ τῆς Ἰταλίας τραπεζῖται, κρατοῦντες εἰς παρακαταθήκην τὰ κλοπιμαῖα χρήματα, διετέλουν εἰς τακτικὰς δοσοληψίας πρὸς τοὺς ἀρχηγούς. Αἱ συμμορίαι διεπραγματεύοντο ἐν διπλωματικῷ τύπῳ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὰς πολιτείας, ἴσος πρὸς ἴσον· τὰ ἀγγέλματα ὑπεβάλλοντο εἰς τὸ μικρὸν πολεμικὸν συμβούλιον ἢ καὶ εἰς τὸ μέγα παρ-

[1]) Susane. Histoire de la cavalerie Française, 1, σελ. 47. Ὁ στρατηγὸς συγχέει χρονολογίας καὶ πράγματα θέτων τὸν Καστριώτην τοῦ Bussy μετὰ τὸν Μερκούριον Μπούαν.

[2]) Père Daniel, Histoire de la milice, σελ 166.

λαμέντον· ἐπέμποντο ἐπίτροποι καὶ πρεσβευταὶ εἰς τὰς πολιτείας, ἐδέχοντο δὲ καὶ συνωμολογοῦντο συνθῆκαι, τὰς ὁποίας ἕκαστος ἀρχηγὸς ἐπεκύρου διὰ μολυβδίνης σφαγῖδος ἢ ἐρυθροῦ κηροῦ· σκοπὸς δ' ὅλων τούτων τῶν διαπραγματεύσεων ἦτο ἡ ἀργυρολογία. Ὅταν ὁ Καρδινάλιος Ἀλβορνὸς παρεκάλεσε διὰ πρέσβεων τὸν κόμητα Λανδάου νὰ ἐξέλθῃ τῆς παπικῆς ἐπικρατείας, ὁ συμμοριάρχης οὗτος ἀπήντησε μετ' ἀναιδοῦς εἰλικρινείας· «Κύριοί μου, ὅλοι γνωρίζετε πῶς ζῶμεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ· ἡμέτερον νόμιμον εἶνε ἡ κλοπή, ἡ λεηλασία καὶ ὁ φόνος τοῦ ἀνθισταμένου· τὰ εἰσοδήματά μας ἀποτελοῦνται ἐξ ὑποθηκῶν, τὰς ὁποίας ἐγγράφομεν εἰς τὰς εἰσβαλλομένας χώρας. Ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν ἂς ἀγοράσῃ ἀφ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν διὰ μεγάλων φόρων. Ἐὰν λοιπὸν ὁ λεγᾶτος τοῦ Πάπα θέλῃ νὰ διαπραγματευθῇ πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν ὅλων αὐτῶν τῶν πόλεων, ἂς πράξῃ ὅ,τι πράττει καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, ἂς πληρώσῃ, καὶ ἂς πληρώσῃ! Φέρετε αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν ὑμέτερον κύριον, καὶ φύγετε, διότι δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὑμετέρων σεβαστῶν σωμάτων, ἂν μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ὥρας σᾶς εὕρω ἀκόμη ἐδῶ.». Καὶ ὁ μέγας καρδινάλιος, ἐρυθριῶν ἔπραξεν ὅ,τι ὅλος ὁ κόσμος ἔπραττεν, ἐπλήρωσε! » [1]).

Τοιαῦται τυχοδιωκτικαὶ ἀγέλαι ἐλυμαίνοντο τὴν Εὐρώπην μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος· καὶ οὐ μόνον κατέστρεφον τὴν χώραν, ἀλλὰ παρέλυον καὶ αὐτὴν τὴν παλαιὰν τιμαριωτικὴν τάξιν, διότι πολλοὶ τῶν εὐγενῶν ἐπροτίμων νὰ ζῶσιν ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Κομπανίας ἀνεξάρτητοι καὶ ἀτιμωρητεὶ ἐκπληροῦντες τὰς κτηνώδεις ὀρέξεις των, ἢ νὰ φονεύωνται ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ Καρόλου τοῦ Ζ' ἡ Γαλλία ἐγένετο ἀνάστατος ὑπὸ τῶν λεγομένων Écorcheurs (ἐκδορέων) συστηματικῶς διωργανισμένων καὶ διοικουμένων ὑπὸ ἰσχυρῶν τιμαριωτῶν. Οἱ βασιλεῖς, ἀδυνατοῦντες νὰ καταβάλωσι τοὺς φοβεροὺς λεηλατιστάς, προσεπάθησαν νὰ προσοικειωθῶσι τούτους διὰ τακτικῶν μισθῶν· ἐντεῦθεν χρονολογεῖται ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς σχηματισμὸν μονίμου καὶ τακτικῶς μισθοδοτουμένου στρατοῦ ἐν Εὐρώπῃ.

«Τὸ 1438, γράφει ὁ Ὀλιβιέρος dela Marche, ἡ μὲν περιφέρεια τῆς Γαλλίας ἦτο περιεζωσμένη ἀπὸ φρούρια, τῶν ὁποίων οἱ φύλακες ἔζων ἐκ λείας καὶ κλοπῆς, ἐν δὲ τοῖς μεσογείοις ἐπλανῶντο αἱ συμμορίαι τῶν Écorcheurs ζητοῦσαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἀπὸ ὁρίου εἰς ὅριον ζωοτροφίας καὶ ἀφορμὰς ζωῆς καὶ κέρδους· οὔτε τὰς χώρας τοῦ βασιλέως, οὔτε τὰς τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων σεβόμεναι, τὰ πάντα ἐλεηλάτουν.»

Τὸ ἑπόμενον ἔτος (1439) συνελθόντες οἱ ἀντιπρόσωποι ἐν Αὐρηλίᾳ ἐψήφισαν τὸν σχηματισμὸν μονίμου ἐφίππου δυνάμεως, καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ἄλλων πολεμιστῶν· τὸ ψήφισμα τοῦτο μόλις ἐφηρμόσθη μετὰ πέντε ἔτη (1444), ὅτε ὁ κοντόσταυλος Richemond ἐστρατολόγησεν ἐκ τῶν Écorcheurs δεκαπέντε τάγματα, ὧν ἕκαστον ἀποτελούμενον ἐξ 600 ἐφίππων (gens d'armes) μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν των, ἤτοι τριῶν τοξοτῶν, ἑνὸς μαχαιροφόρου, καὶ ἑνὸς παλληκαρίου (page) ἐδιοικεῖτο ὑφ' ἑνὸς καπιτανίου ἢ ταγματάρχου, ἑνὸς λοχαγοῦ, δύο σημαιοφόρων καὶ ἑνὸς καταλυματίου· τὸ ὅλον τοῦ στρατοῦ τούτου ἀνέβαινεν εἰς 9000 ἀνδρῶν, εἰς συντήρησιν τῶν ὁποίων ἐπεβλήθη εἰδικὸς φόρος. Οἱ ἀρχηγοὶ ἐλάμβανον 3,000 φράγκα, καὶ ὁ ἱππεὺς 500 ἐτησίως· «περὶ τακτικῆς οὐδεὶς λόγος, γράφει ὁ κ. Σουζάν, ἐξηκολούθησαν νὰ μάχωνται κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα». Ὁ Παῦλος Ἰόβιος ἰδὼν ἐν Ῥώμῃ τὸ ἱππικὸν τοῦ Καρόλου Η' περιγράφει τοῦτο ὡς ἑξῆς· «Οἱ ἱππεῖς τοῦ βασιλέως ἔφερον μεταξωτοὺς ἐπενδύτας, περιλαίμια καὶ βραχιόνια χρυσᾶ, ἐπιβαίνοντες μεγάλων καὶ δυνατῶν ἵππων, ἐχόντων κεκομμένα τὰ ὦτα καὶ τὴν οὐράν· τὰ ὅπλα των συνίσταντο εἰς μεγάλην καὶ χονδρὰν λόγχην μετὰ σιδηρᾶς αἰχμῆς καὶ ῥόπαλον σιδηρωμένον· συνοδεύεται ἕκαστος ὑφ' ἑνὸς παιδός, καὶ δύο ἀκολούθων.

Ἀλλ' ἐνῷ τοσοῦτον ἀτελὴς ἦτο ὁ ὀργανισμὸς τοῦ πρώτου τῆς Εὐρώπης τακτικοῦ στρατοῦ, τὸ πρὸ μικροῦ πεσὸν Βυζάντιον ἐπὶ πλέον τῆς χιλιετηρίδος διετήρησε τοιοῦτον μόνιμον στρατόν, ἐντελέστερον ὠργανισμένον ἢ ἡ πρώτη ἐν Γαλλίᾳ ἀπομίμησίς του, διότι αὐταὶ αἱ ὑπὸ τῶν γάλλων τότε λεγόμεναι Ordonnances οὐδὲν ἕτερον ἦσαν ἢ ἁπλῆ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἀπομίμησις τῶν βυζαντινῶν ταξεωτῶν, ἢ ταξάτων.

Μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου ὅλος ὁ βυζαντινὸς στρατὸς συνεποσοῦτο εἰς 645 χιλιάδας, ὡς σημειοῖ ὁ σχεδὸν σύγχρονος Ἀγαθίας (V, 13) καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς· ἀμφότεροι οἱ χρονογράφοι οὗτοι κακίζουσι τὸν Ἰουστινιανὸν ὡς καταβιβάσαντα τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἰς 150,000· ἐν τούτοις ἡ βασιλεία τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνεδείχθη ἡ εὐκλεεστέρα ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν· καὶ εἶνε ἀπίστευτον ὅτι οὗτος ἔπραξε τὸ λάθος ν' ἀπολύσῃ τῶν τάξεων ἥμισυ σχεδὸν ἑκατομμύριον πολεμιστῶν, δυναμένων ν' ἀποβῶσι κινδυνωδέστεροι ἁπάντων τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κατατροπωθέντων βαρβάρων· ἐξ ἐναντίας δὲ πιθανώτερον εἶνε ὅτι εἰς τὸν πρῶτον ἀριθμὸν συμπεριελαμβάνετο καὶ ὁ ἐπαρχιακὸς στρατός, ὃν ὁ αὐτοκράτωρ ὁρίσας εἰς φρούρησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντων ἀπειραρίθμων φρουρίων, περιώρισεν ὡς πρὸς τὸν ἀ-

[1]) **Ferd. Gregorovius, Gesch. d. Stadt Rom im mittelalter XII, 1. 3.**

ριθμὸν τῶν ἐμμίσθων εἰς 150,000. Ἐνῷ πάντες οἱ κατὰ Περσῶν καὶ Γότθων πολεμοῦντες στρατιῶται ἁπλῶς ὀνομάζονται ὑπὸ Προκοπίου «ὁ βασιλέως στρατός, ὁ Ῥωμαίων στρατός, οἱ Ῥωμαῖοι», μόνοι οἱ Ἴσαυροι, οἱ Θρᾷκες καὶ οἱ Ἕλληνες φέρουσι τὸ διακρίνον τούτους ἐθνικὸν ὄνομα, *ὁ στόλος τῶν Ἰσαύρων, οἱ Ἴσαυροι, οἱ Θρᾷκες, ὁ στόλος τῆς Ἑλλάδος*, καὶ διοικοῦνται ὑπὸ ἰθαγενῶν ἀρχηγῶν· τοῦτο σημαίνει ὅτι οὗτοι ἀφωρισμένοι εἰς φρουρὰν τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν δὲν ἀπετέλουν μέρος τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἦλθον εἰς Ἰταλίαν ὡς ἐπικουρία τούτου, ὡς καὶ εἰς ἄλλας μεταγενεστέρας ἐκστρατείας συμμετέχουσι Πελοποννήσιοι, Ἰόνιοι καὶ Ἠπειρῶται ἐπὶ ὡρισμένῃ ἀμοιβῇ· ὅτι δὲ καὶ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐφρούρουν τὰς ἐν τῷ τόπῳ κλεισούρας καὶ φρούρια δηλοῦται ἐκ τῶν ὑπὸ Προκοπίου λεγομένων περὶ τῆς ἐν Θερμοπύλαις καὶ τῶν πέριξ φρουρᾶς· «ἀγροίκων τε τῶν ἐπιχωρίων τινὲς ἐκ περιτροπῆς ἐνταῦθα ἐφρούρουν»· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἱστορικὸς γράφει *ἐφρούρουν*, πιθανὸν ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνακαινίσας τὰ ἐν Στερεᾷ φρούρια ἐγκαθίδρυσε καὶ βασιλικοὺς φρουρούς, οὗτοι ὅμως, ἂν ὑποτεθῶσιν ὡς τοιοῦτοι, μετέβησαν μετ' οὐ πολὺ εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Γότθων ἀπειλουμένης Κρότωνος, ὡς ὁ αὐτὸς γράφει· «βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ ἐν Κρότωνι πραττόμενα πέμψας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκέλευσε τοὺς ἐν Θερμοπύλαις φρουροὺς ἔς τε τὴν Ἰταλίαν πλεῖν κατὰ τάχος καὶ τοῖς ἐν Κρότωνι βοηθεῖν.» Ὅτι δὲ αἱ φρουραὶ δὲν ἦσαν καθαραὶ βασιλικαί, πληροφορούμεθα ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Προκοπίου περὶ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κρότωνος λεγομένων «Κροτωνιᾶται καὶ στρατιῶται.» Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς μνημονεύων τὴν ἐν Θράκῃ στρατολογίαν τοῦ Γερμανοῦ λέγει ὅτι οἱ στρατολογηθέντες ἦσαν οἱ δυσηρεστημένοι *δορυφόροι καὶ ὑπασπισταὶ τῶν ἐκεῖσε ἀρχόντων*.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁρισθεῖσα δύναμις τοῦ μονίμου καὶ ἐμμίσθου στρατοῦ διαμένει σχεδὸν ἀμετάβλητος μέχρι τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ὑπουργὸς τοῦ καλίφου Μουταμίδ, ὑπολογίζων εἰς 120,000 τὸν ἔμμισθον τακτικὸν στρατὸν τῶν Βυζαντινῶν [1]. Οἱ βασιλικοὶ οὗτοι στρατιῶται ὠνομάζοντο *ταξεῶται* ἢ *ταξᾶτοι*, μετάφρασις δὲ τῆς βυζαντινῆς λέξεως εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου τῆς Γαλλίας τακτικοῦ στρατοῦ, Ordonnances du Roy· ὅτι δὲ οἱ ταξεῶται οὗτοι διέφερον τῶν τιμαριωτικῶν ἐπαρχιακῶν στρατῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις διδάσκει καὶ ὁ Πορφυρογέννητος γράφων ὅτι μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου ἐν τῷ κάστρῳ τῆς Χερσῶνος «οὐκ ἦν στρατηγὸς ἀπ' ἐντεῦθεν (τοῦ βασιλέως) ἀποστελλόμενος, ἀλλ' ἦν τὰ πάντα διοικῶν ὁ λεγόμενος Πρωτεύων [1]) μετὰ τῶν ὀνομαζομένων πατέρων τῆς πόλεως»· ἀφοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς κατέλαβεν αὐτό, ἔκτοτε «ταξεῶται καθίζονται κατὰ χρόνον ἐναλλασσόμενοι». Ἐν Ἑλλάδι ρητῶς διακρίνονται οἱ βασιλικοὶ *Ταξᾶτοι* ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν Στρατιωτῶν καὶ Μαρδαϊτῶν [2]). Ὡς δ' ἐκ τῶν πλανήτων Ecorcheurs ἐστρατολογήθησαν οἱ πρῶτοι τῆς Γαλλίας τακτικοί, οὕτω πολλάκις καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἠναγκάζοντο νὰ προσλαμβάνωσι τοιούτους ἐπικινδύνους πλάνητας στρατιώτας εἰς τὰς βασιλικὰς τάξεις, ἢ τοὺς ταξατεῶνας. Κατὰ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν οἱ ἐπαρχιακοὶ στρατοὶ λαμβάνοντες μέρος ἐν βασιλικῇ ἐκστρατείᾳ ὤφειλον μετὰ τὸ πέρας ταύτης νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια. Τινὲς ὅμως τούτων προτιμῶντες τὴν συνέχειαν τοῦ ἀπόνου ἐν ὅπλοις βίου ἀπὸ τῆς ἐπιμόχθου καλλιεργείας τῶν ἀγρῶν, ἐπλανῶντο ζῶντες ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς· οἱ τοιοῦτοι πλάνητες στρατιῶται ἔφερον δύο ταὐτόσημα ὀνόματα *βάγοι* καὶ *ρεμβοί*, ὧν τὸ πρῶτον προερχόμενον ἐκ τοῦ λατινικοῦ vagus εἶνε μετάφρασις τοῦ δευτέρου ἑλληνικοῦ· ὁ vagus πλὴν τοῦ πλάνητος σημαίνει καὶ τὸν ἐλεύθερον, ἢ ἐλαφρὸν στρατιώτην, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ λεβέντης (levis = εὔζωνος) πλὴν τοῦ ἐλαφροῦ στρατιώτου δηλοῖ καὶ αὐτὸν τὸν ἀντάρτην· ἡ δημοτικὴ φράσις «τὸ 'βάρεσε 'ς τὸ λεβέντικο» σημαίνει ἐκηρύχθη ἀντάρτης. Τοιούτους ῥεμβομένους ἢ ῥεμβάζοντας στρατιώτας ἐγνώριζον καὶ οἱ παλαιοί· «ῥεμβόμενον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν τάξιν ἐκλείποντα» γράφει ὁ Πλούταρχος ἐν Φαβίῳ (20). Ὁ βάγος ἐλέγετο καὶ βαγγάριος, λατ. vagarius, ἐκ τροπῆς δὲ τοῦ β εἰς γ [3]) *γαγγάριος*· ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀποκαλεῖ ἔτι πάντα πλάνητα ἢ νομάδα γάγγαριν, καὶ γαγγαραῖον, ὡς τοὺς σκηνίτας Βλάχους καὶ Ἀτζιγγάνους. Πρὸς τὴν αὐτὴν λατινικὴν λέξιν σχετίζεται καὶ ὁ Γκόγγας = Βλάχος τῶν Ἠπειρωτῶν, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Γκέκας Ἀλβανός· εἰς τοιαύτην δὲ φυγοστρατείαν ὀφείλουσι καὶ οἱ ἰθαγενεῖς Ἀθηναῖοι τὸ ἐπώνυμον Γαγγαραῖοι, ὅπερ τοῖς προσάπτουσιν οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ Ἀλβανοί. Ὁ ἑλληνικὸς ῥεμβὸς παράγεται ἐκ τοῦ ῥήματος ῥέμβω, ῥεμβάζω (πλανῶμαι), λεγομένου καὶ ῥυμβέω καὶ ῥομβάω. Πρὸς τὸν ῥεμβὸν τοῦτον σχετίζεται ὁ rebellis τῶν λατίνων, ῥέμβελλος τοῦ λαοῦ, πρὸς δὲ τὸ ῥομβέω τὰ ἐν τῷ χρονικῷ τῆς Πελοποννήσου ῥήματα ῥοβελεύω, ῥοβελεύομαι, ῥοβολιάζω

[1]) Le livre des routes et des provinces d' Ibn Khordadbeh, had. C. Barbier, Paris. 1885, σελ. 230.

[1]) Ἡ Χερσὼν ἀπετέλει αὐτόνομον πολιτείαν. Εἴδομεν ὅτι τὸ ὄνομα πρωτεύων, πρωτεῖον, ἐδήλου ἐπὶ τῶν Ἡρακλειδῶν τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων.

[2]) «Μαρδαϊτῶν καὶ Ταξατῶν, Στρατιωτῶν καὶ Μαρδαϊτῶν». Θεοφάνους συνέχ. 311, 319.

[3]) Ἡ πρὸς τὸ β ἐναλλαγὴ τοῦ γ, σπανιωτάτη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, εἶνε συνήθης ἐν τῷ μεσαιωνικῷ καὶ νεωτέρῳ ἑλληνισμῷ, Γασμοῦλος καὶ Βασμοῦλος, γλέπω καὶ βλέπω, γλέφαρα καὶ βλέφαρα, βάρδια, guardia.

καὶ ῥοβολῶ = ἐπαναστατῶ. Τὸ ῥοβολῶ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν, ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ πλανῶμαι, περιφέρομαι:

Βγαίνουν οἱ κλέφταις τοῦ Δελῆ καὶ τοῦ Δελῆ 'Αχμέτη,
καὶ ῥοβολᾶν 'ς τὰ Φέρσαλα 'ς τὴν μέση ἀπὸ τὸν κάμπο...
'Ροβόλα κάτω 'ς τὸ 'γιαλό, κάτω 'ς τὸ περιγιάλι...
'Ροβόλα, βλάχα μ', 'ς τὰ βουνά...

Ὁ Πάσσωβ ἀγνοῶν τὴν σημασίαν τοῦ ῥοβολῶ τούτου, προτείνει τὴν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ rulare παραγωγήν του!

Ὅταν ἡ Βαυαροκρατεία διέλυσε τὰ ἁρματωλικὰ τάγματα, οἱ πλεῖστοι τῶν διωχθέντων ἐρροβόλησαν εἰς τὰ βουνά, ὅταν δὲ ὕστερον ἐκ τῶν ῥεμβῶν τούτων ἐσχημάτισεν ἡ βασιλεία τὰ εὐζωνικὰ τάγματα, ταῦτα διετήρησαν τὸ παλαιὸν ὄνομά των «οἱ ῥέμπελοι».

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ τακτικοῦ Ρούφου οἱ ἀφεθέντες στρατιῶται πλανώμενοι (βαγεύοντες), ἐστεροῦντο τῆς στρατείας, ἤτοι τοῦ τιμαρίου των [1]· ἐπὶ Λέοντος ὅμως τοῦ Σοφοῦ οἱ τοιοῦτοι ῥεμβοὶ διὰ τῆς βίας προσελαμβάνοντο εἰς διηνεκῆ βασιλικὴν φρουράν, ἤτοι ταξατεῶνα [2]). Διὰ τοιαύτης βίας καὶ οἱ Ecorcheurs μετεβλήθησαν εἰς ordonnances du Roy.

Ὁ προμνημονευθεὶς ὑπουργὸς τοῦ καλίφου Μουταμὶδ προσθέτει ὅτι ὁ βασιλικὸς τοῦ Βυζαντίου στρατὸς διετέλει ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δώδεκα πατρικίων ἢ στρατηγῶν, διότι πᾶς στρατηγὸς ἔφερε τοὺς τίτλους ἀνθυπάτου καὶ πατρικίου, ὧν ἕκαστος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του δύο τουρμάρχας, πέντε χιλιάρχους, πέντε κόμητας ἢ διακοσιάρχους, πέντε ἑκατοντάρχους καὶ δέκα δεκάρχους. Ὁ μισθὸς τῶν ἀξιωματικῶν ἦτο ἀπὸ τεσσαράκοντα λιτρῶν μέχρι μιᾶς, ὁ δὲ τοῦ στρατιώτου ἀπὸ 8 μέχρι δώδεκα δηναρίων, ἤτοι 80 μέχρις 120 φράγκων· εἰς μισθοδοσίαν τοῦ στρατοῦ τούτου ἦτο ἀφωρισμένος ὁ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν φόρος. Κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον ὁ ἀνώτερος μισθὸς (ῥόγα) τοῦ στρατηγοῦ ἦτο, ὡς καὶ ὁ Ἄραψ ὑπουργὸς σημειοῖ, τεσσαράκονται λίτραι ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς σημερινὰ φράγκα 41,770, ὁ δὲ κατώτερος, τὰ ἡμίση· τινὲς τῶν στρατηγῶν τούτων δὲν ἐλάμβανον μισθοὺς εἰς μετρητά, ἀλλ' ἐνέμοντο τὰς τελωνιακὰς εἰσπράξεις τῶν ὑπ' αὐτοὺς κομμερκίων (τελωνείων). Οἱ στρατηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, Πελοποννήσου, Κεφαλληνίας, Ἠπείρου, Θεσσαλονίκης, Δυρραχίου, Δαλματίας καὶ Χερσῶνος «οὐκ ἐρογεύοντο, διὰ τὸ λαμβάνειν αὐτοὺς τὰς ἰδίας αὐτῶν συνηθείας κατ' ἔτος». Οἱ βασιλικοὶ κλεισουράρχαι ἐλάμβανον πέντε λίτρας ἢ φράγκα 5221 κατ' ἔτος, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἀνεξάρτητοι, συντηρούμενοι ἀπὸ τῶν προσόδων τῶν κλεισουρῶν των, ὡς καὶ οἱ ἀκρῖται, ὧν οὐδεμία μισθοδοσία σημειοῦται ἐν τῇ Βασιλείῳ Τάξει.

Οἱ ταξᾶτοι διῃροῦντο εἰς πεζοὺς καὶ ἱππεῖς· οἱ πρῶτοι ἦσαν σκουτᾶτοι (μεγαλάσπιδες), καὶ ἐλαφροί· οἱ μεγαλάσπιδες ἔφερον μέγαν στρογγύλον θυρεὸν (σκουτάριον), δόρυ καὶ σπάθην, οἱ δ' ἐλαφροὶ μικρὰς ἀσπίδας, τόξα καὶ *ῥικτάρια*, ἤτοι ζάγδας, ἐξ ὧν καὶ τὸ προσημειωθὲν ἐπώνυμόν των *Ζάγδαροι*. Οἱ ἱππεῖς ἦσαν κατάφρακτοι, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς τῶν Γάλλων gens d'armes, καὶ ἐλαφροί, οἱ chevaux-legers. Ὁ ὁπλισμὸς τῶν καταφράκτων συνίστατο εἰς ἀσπίδα ἐπιμήκη σπιθαμῶν τεσσάρων καὶ ἡμισείας, δόρυ ὀκτάπηχυ ἔχον αἰχμὴν σιδηρᾶν μιᾶς σπιθαμῆς καὶ φλάμουλον (φλάμπουρον) ἢ μικρὰν σημαίαν, θώρακα ἁλυσιδωτὸν τέλειον μέχρι τῶν ἀστραγάλων διήκοντα [1]), ξίφος μέγα δίστομον ἀπὸ τοῦ ὤμου κρεμάμενον καὶ μικρὸν παραμήριον· ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου ἐκρέμαντο τὸ λεγόμενον βαρδούκιον ἢ σιδηρορράβδιον, καὶ σελλοπούγγια (*ταγάρια*) περιέχοντα παξημάδιον ἢ κέγχρον ἀλεσμένην, ἐν τῇ κεφαλῇ ἔφερον κράνος σιδηροῦν μετὰ θυσάνων ἐν τῇ κορυφῇ. Ἕκαστος κατάφρακτος παρηκολουθεῖτο ὑφ' ἑνὸς ἢ πλειοτέρων δορυφόρων ἱππέων, ὡπλισμένων ἐλαφρότερον τοῦ κυρίου. Οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς, διῃρημένοι εἰς ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, ἔφερον οἱ μὲν πρῶτοι ἀνὰ δύο ἢ τρία ἀκόντια δώδεκα σπιθαμῶν, δόρυ ὀκτάπηχυ καὶ ἀσπίδα ἐπιμήκη σπιθαμῶν τεσσάρων, ἢ καὶ περιφερῆ τρισπίθαμον, οἱ δὲ τοξόται τόξα, παραμήριον ξίφος, κράνος καὶ τὰ σελλοπούγγια.

Ἐκ τούτων βλέπομεν ὅτι οἱ ψιλοὶ πεζοὶ συμφωνοῦσι μόνον τὸν ὁπλισμὸν πρὸς τοὺς Ζαγδάρους τῶν Στρατιωτῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἐνδυμασίαν, διότι ἐνῷ ἡ τῶν τελευταίων ἀναπολεῖ τὴν στολὴν τῶν Πάρθων μᾶλλον, ἢ τὴν τῶν ἡμετέρων χωρικῶν, πλὴν τῶν πλεκτῶν *τσαρουχίων*, ἐξεναντίας ἡ ἐνδυμασία τῶν ἐν τῇ τακτικῇ πεζῶν εἶνε αὐτὴ ἡ τῶν ἡμετέρων χωρικῶν καὶ κλεφτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἑξῆς περιγραφῆς· «τὰ ἱμάτια τῶν πεζῶν ἁπάντων ἔστωσαν κονδὰ μέχρι γονάτων αὐτῶν... τὰ δὲ ὑποδήματα μὴ ἔχειν ὀξείας ἔμπροσθεν·» ἐκ τῆς τελευταίας περικοπῆς δηλοῦται ὅτι ἐπὶ Λέοντος ἐφόρουν οἱ σκουτᾶται ἢ σκουτέριδες, ὡς καὶ οἱ νῦν χωρικοί, δύο εἰδῶν καρβατίνας ἢ τσαρούχια, τὰ λεγόμενα πλεκτὰ καὶ τὰ μυτερά, ἤτοι τελατίνια· τὰ τσαρούχια ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τσουρούχια, ἀποκαλοῦντες καὶ τοὺς χωρικοὺς ἱερεῖς «τσουρούχους» ἢ ὡς ἡμεῖς *παπάδες τσαρουχάδες*, ἡ δὲ λέξις

[1]) «Εἴ τις τολμήσει βαγεῦσαι ὑπὲρ τὸν χρόνον τοῦ κομμεάτου (ἀφέσεως) τῆς στρατείας ἐκβληθήσεται». Παρὰ Μεουρσίῳ ἐν λέξει βαγεύω «βαγεύειν, πλανητεύειν». Σουίδας ἐν λέξει.

[2]) «Ἐάν τις τολμήσῃ βαγεῦσαι... εἰς διηνεκῆ ταξατεῶνα καταχριθῇ» Τακτική, 8, 4.

[1]) Ὁ ἁλυσιδωτὸς θώραξ ἐλέγετο καὶ ζάβα, οἱ δὲ τοῦτον φέροντες καὶ ζαβᾶτοι· νῦν ζάβας λέγουσιν οἱ χωρικοὶ τοὺς χιαστὶ ἐπὶ τοῦ στήθους κρεμαμένους ἀργυροῦς ὅρμους, χρησιμεύοντας ὡς κόσμημα καὶ προφυλαξεις.

φαίνεται παραγομένη ἐκ τοῦ ξυρίζω, λεγομένου τότε τσουρουχίζω:

> καὶ τσουρουχίζουν τὸν παπᾶν, ἄτυχε, φεῦ τὸ κρῖμαν [1].

Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ ἱππικοῦ δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν· ἅπαντες οὗτοι ἐλαφροὶ (λεβέντιδες, ἄλογα λιντσέρα, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος) ἔφερον ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ εἶδος τιάρας πρὸς τὰ ὄπισθεν ἐστραμμένης (εἰκὼν Α'), ἢ σκούφους μακροτάτους (εἰκὼν Β'), ἢ καὶ μικρὰ σιδηρᾶ κράνη [2]· τὸ τιαροειδὲς κράνος ἔφερον μόνοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἦτο πορφυροῦν τὸ χρῶμα· ἐπειδὴ δέ, ὡς σημειοῖ ὁ Μουντάνερ, μόνος ὁ πῖλος ἦτο τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς [3]), ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ πορφυρόχρους αὕτη τιάρα ἦτο αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ ἡγεμόνος, ἢ τῶν πρεσβευτῶν τῶν πόλεων· ἀπαράλλακτον ἐρυθρὰν τιάραν φοροῦσι οἱ Ἀκαϊόλαι ἡγεμόνες τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐξεικονίζονται ἐν Φλωρεντίᾳ [4]), τοιοῦτος δὲ ἦτο πιθανῶς καὶ ὁ πῖλος τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν σταλέντων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἵνα ζητήσωσι παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν τιμωρίαν τῶν καταπατούντων τὰ προνόμια τῆς πόλεως ἀγάδων.

> Ὅσαις φοραῖς ἐφαίνονταν 'μπροστά του οἱ Ἀθηναῖοι
> 'π' ὅλα τὰ γένη καὶ φυλαῖς ἐδείκτασιν ὡραῖοι·
> μὲ παλαιὰ φορέματα καθὼς τὰ 'φέρναν πάντα,
> καὶ μὲ τὰ σκιάδια τὰ 'ψηλὰ ποῦ εἶχαν 'ς τὸ κεφάλι,
> στολίζοντάς τους τὸ κορμὶ μὲ δόξαν τους μεγάλη [5]).

Ὅμοιον σχεδόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπικλινῆ πῖλον φέρει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐν τῷ γνωστῷ μεταλλίῳ τοῦ Πιζάνου [6])· διὰ τὸ παράδοξον σχῆμα τοῦ πίλου των οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται ἐπωνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Cappelletti (πιλοφόροι) [7]), ὡς καὶ πρότερον διὰ τὸ σχῆμα τοῦ κράνους των (barbuta) οἱ πλάνητες τυχοδιῶκται ἔφερον τὸ ἐπώνυμον Barbute.

Ὁ ἐπενδύτης τῶν ἀρχηγῶν ἦτο χρώματος πορφυροῦ, πεποικιλμένος διὰ χρυσῶν σειρητίων, καὶ

[1]) Πουλολόγος, ἔκδ. Βάγνερ, σελ. 193.

[2]) Εἰκὼν ἐν Daniel, histoire de la milice, σελ. 171, planche 12.

[3]) Chronique de Ramon Muntaner, σελ. 416, ἔκδ. Buchon.

[4]) Conte Litta, Famiglie italiane (ἐν Acciaioli).

[5]) Θρῆνος τῆς περιφήμου πόλεως Ἀθηνῶν, σελ. 135, ἔκδ. Legrand.

[6]) Μ. Ρενιέρη, ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος (ἐν τέλει).

[7]) Ὁ Λουδοβῖκος da Porto, ὁ γράψας τὸ περὶ Ῥωμαίου καὶ Ἰουλιέττας μυθιστόρημα, ἐξ οὗ ὁ Σαικσπεῖρος ἠρύσθη τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγῳδίας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπολέμησεν ἐν τοῖς τάγμασι τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν· οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἱστορικὴν ὕπαρξιν τῶν ἐν Βερώνῃ Καπουλέτων, διϊσχυρίζονται ὅτι ὁ Πόρτος περιέγραψε τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἔρωτας ὡς Cappelletto (βλ. Lettere storiche di Luigi da Porto, Firenze, 1857, σελ. 427—428. «sono il medesimo i Cappelletti che gli Stradiotti». Guicciardini. Παρ. Grassi, dizionario militare, ἐν λ. Cappelletti.

κατερχόμενος μέχρι γόνατος, σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὸν *δουλαμᾶν* [1]) τῶν ἡμετέρων ὁπλαρχηγῶν, καὶ τῶν σημερινῶν ἡγεμόνων τῆς Μιρδιτίας· ὅτι δὲ οὗτος δηλοῖ στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπόδειξις ὅτι εἰς οὐδένα τῶν πλουσίων Ἀλβανῶν ἐπιτρέπεται τὸ ἐρυθρὸν χρυσοποίκιλτον ἔνδυμα, ἀλλὰ μόνον τὸ ἰόχρουν· οἱ ἁπλοῖ Στρατιῶται, ἀντὶ τοῦ πολυτελοῦς τούτου ἐπενδύτου, ἔφερον τὴν λεγομένην *σάρικαν*, ἐρυθρὰν ἐπίσης τὸ χρῶμα, ἀλλ' ἄνευ χρυσῶν σειρητίων· ἡ σάρικα αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λεγομένη Ἰσαυρική, διότι τὴν ἐφόρουν οἱ Ἴσαυροι· ὁ Κεδρηνὸς ἐξ ἀγνώστου παλαιᾶς πηγῆς ἐρανισθεὶς γράφει ὅτι ὁ ἐπενδύτης οὗτος τῶν Ἰσαύρων εἶνε αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία τῶν Πελασγῶν, ἐξ ἧς οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεμιμήθησαν τὴν toga praetexta [2])· φαίνεται δὲ ὅτι παλαιὰ παράδοσις τὴν ἀπέδιδε καὶ εἰς τὸν Ἀχιλλέα· ὁ Προκόπιος μνημονεύων τὸν κολοσσιαῖον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππον ἀνδριάντα λέγει «ἔσταλται δὲ Ἀχιλλεὺς ἡ εἰκών»· ὁ ἀνδριὰς οὗτος διασωθεὶς μέχρι τοῦ 1520 ἐκαμινεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Γρηγορᾶς ὅστις ἐγνώρισε «τὸ κάλλιστον τοῦτο θέαμα τῆς βασιλευούσης» περιγράφει οὕτω τὸν ἐπενδύτην· «τὸ δὲ ἱμάτιον αὐτοῦ ἐστὶν ἀστράσι σεσημασμένον καὶ ἔτι φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον καὶ ἀκριβῶς ἐξεικασμένον ἐστὶν οἷς τῶν ἄνωθεν ἐκ Σηρικῆς κομιζομένων». Εἰς τὰς διασωθείσας δημοτικὰς Ἀχιλλεΐδας ὁ ἥρως φορεῖ αὐτὸς μὲν «κατακόκκινον ὁλόχρυσον ἱμάτιν», ὁ δὲ ἀείποτε *μαῦρος* ἵππος του «κουβέρταν χρυσοκόκκινην». Ἄλλοτε ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐνδύεται «ἱμάτιν χρυσοπράσινον μετὰ λιθομαργάρων». Πρασίνου χρώματος ἦτο τὸ βρακίον τῶν στρατιωτῶν ὁμοιάζον πρὸς τὰ Περσικὰ σαράβαρα, τὰ σαλιβάρια τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Ἐν γένει ἡ ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν ἦν ἐρυθρά, καὶ ἀναπολεῖ τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος μνημονευομένους «φοινικοῦς χιτωνίσκους» τῶν Μυρίων. Ὁ Κορωναῖος παραβάλλει τοὺς Στρατιώτας

> ὡς ἕνα κάμπον ποῦ νὰ ἰδῇς παπαρούναις στρωμένον,
> καὶ φαίνεται ἀπὸ μακρειὰ ὅτι ἔν' πανὶ βαμμένον,
> κ' ἡ γῆς οὐδόλως φαίνεται, μόνον ἡ κοκκινάδα [3]).

Ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦτο τοῦ αἵματος δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν· Λεονάρδος ὁ Φόρτιος γράφων πρὸς Ἰάκωβον Λάσκαριν «εὔζωνιον παλληκάριν» τῷ συνιστᾷ τὴν ἀπόκτησιν τεσσάρων εἰδῶν στολῶν, κυανῆς, πορφυρᾶς, μελαίνης καὶ λευκῆς (στ. 33-40).

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν τὸν Ξενοφῶντα,

[1]) Δουλαμᾶς, τὸ δελματίκιον τῶν Βυζαντινῶν, λεγόμενον καὶ ταμπάρον, ὡς νῦν.

[2]) «Ἐκ τῶν λεγομένων Πελασγῶν, φοροῦντας χλαμύδας ἐχούσας ταβλία ῥούσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας χώρας ». Κεδρηνός, τόμ. Α, σελ. 61 ἔκδ. Migne.

[3]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα, σελ. 33.

σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἕτερον ὑπὸ τούτου μνημονευόμενον παλαίτατον ἔθιμον ἐτηρήθη παρὰ τοῖς ἡμετέροις τιμαριούχοις. Ὁ Ὅμηρος περιγράφων τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Νέστορος δεῖπνον σημειοῖ τὸ κρόμμυον ὡς τὸ πρώτιστον τῶν ἐδεσμάτων :

ἣ σφῶϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροίηε τράπεζαν
καλὴν κυανόπεζαν ἐύξοον, αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆς
χάλκεον κάνεον, ἐπὶ δὲ κρόμμυον, ποτῷ ὄψον,
ἠδὲ μέλι χλωρόν, παρὰ δ' ἀλφίτου ἱεροῦ ἀκτήν,
πὰρ δὲ δέπας περικαλλές.. (Ιλ. Λ. 628).

Ἐπεξηγῶν ὁ Ξενοφῶν τὸ ὁμηρικὸν τοῦτο κρόμμυον λέγει· «τῷ εἰς μάχην ὁρμωμένῳ καλῶς ἔχειν κρόμμυον ὑποτρώγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκόροδα σιτίσαντες συμβάλλουσιν» [1]). Ἐπὶ Ξενοφῶντος τὸ κρόμμυον ἀπετέλει τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν πολεμιστῶν [2])· εἰς τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τὸ ἀγριοκρόμμυον εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ἔδεσμα πάσης πολυτελοῦς τραπέζης, διότι εἶνε τὸ ἐκλεκτὸν φαγητὸν τῶν ἀνδρειωμένων·

Καλῶς ἦρτεν ὁ Χάροντας νὰ φάῃ νὰ πιῇ μετά μας,
νὰ φάῃ ἄγριν τοῦ λαγοῦ, νὰ φάῃ ὀρτὸν περδίκιν,
νὰ φάῃ ἀρκοκρόμμυον ποῦ τρῶν ἀντρειωμένοι
νὰ πιῇ γλυκόποτον κρασίν, ποῦ πίνουν φουμισμένοι,
ὁποῦ τὸ πίνουν ἄρρωστοι καὶ 'βρίσκονται γιαμένοι [3]).

Μεταξὺ τῆς ὁμηρικῆς καὶ τῆς ἀκριτικῆς τραπέζης δὲν διακρίνω διαφοράν· καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ περὶ κρομμύου πρόληψις, ἐκ δὲ τοῦ ἀγριοκρομμύου (σκίλλης) κατασκευάζεται ἔτι εἶδος κομπόστας, τὸ λεγόμενον μαντσοῦνι, τὸ ὁποῖον τρώγουσιν οἱ ἀσθενεῖς τὸ στῆθος ὡς δυναμωτικόν· καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ σκίλλα ἤτοι ἀσφόδελος ἐν τῷ ὄξει κατεργαζόμενος ἦτο ἰατρικόν, καὶ καρύκευμα τοῦ γερανίου κρέατος· εἰς τὴν στρατιωτικὴν βεβαίως ταύτην παράδοσιν ὀφείλει καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ ἀνῆκον λευκὸν λείριον τὸ ἐπώνυμον «αἷμα τοῦ Ἄρεως» [4]).

Ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν συνίστατο εἰς δόρυ, λεγόμενον *λάντσα* ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον, μακρὺ ὡς τὸ Βυζαντινὸν καὶ ἔχον σιδηρᾶν αἰχμὴν (*στόκον*) καὶ σημαίαν (*φλάμπουρον*), μικρὰν ἀσπίδα, μικρὸν δίστομον μαχαίριον ἐν τῇ ζώνῃ [5])· ἐνταῦθα φέρουσι τὸ μαχαίριον τοῦτο καὶ οἱ ἀκρῖται·

Καὶ τάνα 'ς τὴν κοξούδαν σου ἔχ' ἀργυρὸν φηχάριν,
μέσα 'ς τ' ἀργυροφήκαρον ἔχ' ἀργυρὸν μαχαῖρι [6]).

Ἀπὸ τῆς ζώνης κρέμαται καὶ ἡ μεγάλη τοῦ Στρατιώτου σπάθη, ὁμοία πρὸς τὴν πάλαν τῶν ἡμετέρων ἁρματωλῶν, καὶ ὀνομαζομένη «σπαθὶ διμισκὶ» οὐχὶ ὡς προερχομένη ἐκ τῆς Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ σιδήρου ἐξ οὗ κατεσκευάζετο, ὡς γράφει ὁ πατριάρχης Νεκτάριος [1]).

Τὸ φοβερώτερον ὅμως ὅπλον τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ σιδηρᾶ κόρυνα (mas d' armes), λεγομένη ἀπελατίκιον ἀπὸ τῶν ἀπελατῶν ἢ κλεφτῶν, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ταύτῃ ἐχρῶντο· ἐν τῇ ἐποποιίᾳ τοῦ Διγενῆ ὀνομάζεται ῥαβδί, καὶ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον τούτου ὅπλον· τ' ἀκριτικὰ ᾄσματα παραβάλλουσι τὰ κτυπήματα τοῦ ἀπελατικίου πρὸς βροντὰς καὶ ἀστραπάς:

κάπου 'στράφτει, κάπου βροντᾷ, κάπου χαλάζι ρίχνει,
κάπου Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ...
μηδὲ στράφτει, μηδὲ βροντᾷ, μηδὲ χαλάζι ρίχνει,
μηδὲ Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ,
παρ' ἕν' ξυλιὰ τοῦ Διγενῆ, χαρὰ 'ς τον ποῦ τὴν ἔφα [2]).

Τὸ ἀπελατίκιον, λεγόμενον ὑπὸ τῶν τακτικῶν σιδηρορράβδιν καὶ ματσοῦκα, δὲν ἦτο εὐχερὲς τοῖς πᾶσι, διότι ἀπῄτει μεγάλην ἐπιδεξιότητα καὶ μυῶνας δυνατούς. Ἐν τῇ κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐκστρατείᾳ τοῦ Τσιμισκῆ, γράφει Λέων ὁ Διάκονος «Θεόδωρος, ὁ τὴν κατεπωνυμίαν Λαλάκων, ἀνὴρ κατά τε ἀλκὴν καὶ σώματος ῥώμην δυσάντητος καὶ ἀκαταγώνιστος, πλείστους τῶν δυσμενῶν σιδηρᾷ κορύνῃ ἀπέκτεινεν· ἰσχύϊ γὰρ χειρὸς ταύτην καταφέρων αὐτῇ κυνῇ καὶ τὴν ταύτῃ περιστελλομένην συνέθλαττε κεφαλήν»· τὸ ἀπελατίκιον τοῦτο, ἐκ σιδήρου ἢ ξύλου κρανιαίας κατεσκευασμένον, ἦτο διαφόρων σχημάτων, διότι ἐν μὲν τῇ Α' εἰκόνι εἰκονίζεται κομψόν, ἐν τῷ παρὰ Daniel ὅμως παρισταμένῳ Στρατιώτῃ εἶνε μέγα, καὶ ἔχει σχῆμα ἀληθοῦς ῥοπάλου τοῦ Ἡρακλέους.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία καὶ ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο μῖγμα παλαιοτάτων ἑλληνικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀναμνήσεων· εἰς παλαιότατα μυστηριώδη ἀνάγλυφα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰκονίζονται πολεμισταὶ φέροντες ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν τιαροειδῆ πῖλον, τὸν ἐπενδύτην, καὶ ὡς μόνον ὅπλον τὸ ἀπελατίκιον, καὶ τσαρούχια μυτερὰ (ἀσούρια), ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων τελατίνια [3]) ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία τῶν πολεμιστῶν, ἂν δὲν ἦτο ἡ ἀληθὴς Πελασγική, εἶνε ὅμως ἀρχαιοτάτη ἐλληνασιανή.

Μέγα μέρος τῆς ἀξίας του ὤφειλεν ὁ Στρατιώτης εἰς τὸν ἵππον του, τὸν ὁποῖον ἐπεριποιεῖτο καὶ ἔτρεφε κάλλιον ἑαυτοῦ· τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους ἀποκαλεῖ ὁ Σανοῦτος Barbari, ὁ δὲ κό-

[1]) Συμπ. IV. 9.
[2]) Ἀνάβασις, VII, 1.
[3]) Σακελλαρίου, Κυπριακὰ ᾄσματα, σελ. 47.
[4]) Langkavel, Botanik der späteren Griechen, σελ. 111, 115.
[5]) Κορωναῖος, σελ. 142· ἄλλοτε ἔμπροσθεν, ἄλλοτε δ' ὄπισθεν.
[6]) Σακελλάριος, σελ. 5. Κοξούδα καὶ κόξα ἐκ τοῦ λατινικοῦ coxa=ζώνη.

[1]) «Ἁρμάτωσε δὲ τὸ φουσᾶτόν του μὲ παλαιὰ ἄρματα, τὰ ὁποῖα, ὡς λέγουσιν, εἶνε ὅλα ἀπὸ Διμισκί· τὸ ὁποῖον Διμισκὶ γίνεται εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ τὸ χαλκεύουσιν ἀπὸ σίδερον καὶ ἀτσάλι μὲ κάποιον νερὸν χορταρίου, ὁποῦ εἰς ἄλλον τόπον δὲν γίνεται». Ἱεροκοσμικὴ ἱστορία, σελ. 319.
[2]) Σακελλάριος σελ. 49.
[3]) Ch. Texier, Asie Mineure, pl. III, ἀνάγλυφα Πτερίου.

μης Βουσσύ, Moresques, ἐκ συγκρίσεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Δύσει γνωστοὺς τότε Ἀραβικούς· ὡς ῥητῶς ὅμως γράφει ὁ Κορωναῖος πάντες οἱ Στρατιωτικοὶ ἵπποι προήρχοντο ἐξ Ἑλλάδος·

Καὶ εἶχε τὸν Μερκούριον μὲ ἄλογα λιντσέρα
ποῦ 'κ τὴν Ἑλλάδα τὴν κλυτὴν 'ς τὴν Ἰταλίαν 'φέραν,
τριακόσια ἦταν τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα διαλεμμένα,
ἀφόβητα 'ς τὸν πόλεμον νὰ 'μπαίνουν μαθημένα (σελ. 42).
—μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορηὰν εἶχε Μακεδονίταις (σελ. 69, 74, 84).

Τὸ χρῶμα τῶν Στρατιωτικῶν ἵππων ἦτο ἐρυθρόφαιον (μπάλιον), καὶ λευκόχρουν (γριβιόν)· καὶ σπανίως μὲν εἰς τὰ δημοτικὰ ποιήματα μνημονεύεται ὁ γρίβας ἵππος, καὶ ὁ ἐρυθρόφαιος, ἤτοι ὁ λεγόμενος σιδέρικος, συνηθέστατα ὅμως ὁ ἵππος εἶνε μέλας τὸ χρῶμα, διὸ καὶ τὸ ἐπίθετον *μαῦρος* ἁπλῶς σημαίνει τὸν ἵππον· ἐν τῇ δημοτικῇ Ἀχιλλεΐδι ὁ ἵππος τοῦ ἥρωος εἶνε ἀείποτε μαῦρος· παρ' Ὁμήρῳ ὅμως δύο τοῦ Ἀχιλλέως ἵπποι φέρουσιν ὀνόματα δηλοῦντα ὅτι τὸ μέλαν δὲν ἦτο τὸ ἐπικρατοῦν χρῶμα·

Ξάνθον καὶ Βαλίον τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην,
τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη.

Ἡ ὑμνουμένη ταχύτης τῶν ἵππων τοῦ Ἀχιλλέως ἦτο ἡ πρωτίστη ἀρετὴ τοῦ Στρατιωτικοῦ ἵππου, ὅστις ἐκράτει ἀείποτε ὀρθίαν τὴν κεφαλήν, ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος. Ἐν τῇ περὶ ἵππων πραγματείᾳ ὁ Ξενοφῶν ἐπαινεῖ τὸν ὑψαύχενα πολεμιστήριον ἵππον, «ὥσπερ ἀλεκτρυόνος ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἥκει.» Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (σελ. 11) περιγράφουσα τὸ ἱππικὸν τοῦ Βρυεννίου, συγκείμενον ἐκ Θρακῶν καὶ Μακεδόνων, λέγει «πάντες δ' ἐφ' ἵπποις Θετταλοῖς ἐποχούμενοι καὶ τοῖς σιδηροῖς θώραξι καὶ τοῖς κράνεσιν ἐξαστράπτοντες, *τῶν τε ἵππων διεγειρομένων εἰς ὀρθὸν οὖς·*» ὅθεν δηλοῦται ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ Θεσσαλία ἐξηκολούθει οὖσα ἡ πατρὶς τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιωνύμων ἵππων. Ὁ Θρᾷξ Αἰθικὸς γράφων ἐν τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι χαρακτηρίζει τοὺς Θεσσαλικοὺς ἵππους «eminentiores et velociores quam in alias terras equos·» αὐτὴ δὲ ἡ ταχύτης, il velocissimo correr, διακρίνει τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους· ὁ Κορωναῖος τοὺς ἀποκαλεῖ «ἄλογα ἐκλεκτά, γοργότερα τ' ἀνέμου.» Τοιοῦτοι ὑμνοῦνται οἱ ἵπποι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι:

Μαῦρέ μου, μαυρογόνατε κι' ἀνεμοκυκλοπόδη [1]).
Φτερνηστιριὰ τοῦ ἔδωκε, 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἐπέτα ...
μαῦρέ μου, μαυρογόνατε, μαῦρέ μου μ' ἀνεμοπόδα [2]).

Οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι δὲν ἔτρεχον μόνον ὡς πτηνοί, ἀλλὰ καὶ ἐπάτουν ἐλαφρότατα. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1491 πήξαντος τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Βενετίαν μεγάλου θαλασσίου σωλῆνος (grande canale) «στρατιῶταί τινες ὡπλισμένοι μετὰ τῶν ἵππων ἐδορατίσθησαν πρὸς ἀλλήλους τρέχοντες ἐπὶ τοῦ πάγου», γράφει ὁ Βέμβος (σελ. 64).

[1]) Κρητικὰ ᾄσματα.

[2]) Κυπριακά, σελ. 5.

Ἡ τροφὴ τῶν Στρατιωτῶν ἦτο λιτοτάτη· ὁ Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς οἱ Φράγκοι δαπανῶσι τοσοῦτον χρόνον εἰς τὸ *τραπέζι*, καὶ ἐνῷ κινδυνεύουσι δὲν σκέπτονται περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ποικιλίας ἐδεσμάτων· τὰ δεῖπνά των, ἅπερ ὀνομάζουσιν ὡς οἱ παλαιοὶ *ἀκρατισμούς*, [1]). ποιοῦσιν ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὄρθιοι.

Τοῦ δείπνου δ' ὥρα ἦτονε, κ' εἶπεν—ὢ παλληκάρια,
λάβετε εἰς τὰς χεῖράς σας τὰ μακρειὰ κοντάρια,
κι' ἀκρατισμὸν στεκάμενοι ποιήσετε ταχέως,
ὅτι δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ τρώγωμεν βραδέως.
Λοιπὸν ὡς τοὺς ἐπρόσταξεν ὡς λύκοι πεινασμένοι
ἁρπάσασι τὸ φαγητὸν ὀρθοὶ καὶ ἁρματωμένοι (σ. 77).

Ὁ Σανοῦτος μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι ἔτρωγον κριθήν, ἐνῷ οἱ Ἰταλικοὶ χόρτον.

Ἐμακρολόγησα ὀλίγον περὶ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς τροφῆς τῶν Στρατιωτῶν, διότι ἀμφότερα τὰ ζητήματα ταῦτα εἶνε πολὺ σπουδαῖα, ὑπ' οὐδενὸς δὲ ἐξηρευνήθησαν· ὁ δυνηθεὶς ν' ἀνεύρῃ τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν διαφόρων ἐνδυμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρων θὰ προσθέσῃ σπουδαιοτάτην σελίδα ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ· ἐθνικὸν ἔνδυμα οὐδέποτε ἐγνώρισαν οἱ Βυζαντινοί, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περιεβάλλοντο διαφόρους βαρβαρικὰς στολάς, ὁτὲ μὲν Παρθικάς, ὁτὲ δὲ Οὐνικὰς καὶ Λατινικάς. Μιχαὴλ ὁ Στρατιωτικὸς ἠθέλησε νὰ κανονίσῃ τὰ ἐπὶ τῶν ἐσθήτων κοσμήματα, μόνος δὲ ὁ Ἰωάννης Βατάτσης ἐν Νικαίᾳ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν παντὸς ξενικοῦ ὑφάσματος, ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς ὑπηκόους του «μόνα ὅσα ἡ Ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ, καὶ αἱ Ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες» [2]). Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νῦν ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον λεγόμενος Περσικὸς *τσουμπὲς* ἐπεκράτησεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πολλοὺς ὑπέστη μετασχηματισμοὺς ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας τῶν καλλωπιστῶν· οἱ αὐτοκράτορες καὶ τὸ ἱερατεῖον διετήρησαν κάπως ἀναλλοίωτα τὰ λεγόμενα ῥάσα, συγχρόνως ὅμως ἐνεδύοντο καὶ ἄλλας στολὰς ἰδιορρύθμους· ἡ στολὴ τοῦ πένθους ἦτο ἄλλοτε μὲν λευκὴ [3]), ἄλλοτε δὲ μέλαινα, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν κόμην ἐκείροντο Οὐνικῶς [4]), ἢ ἔτρεφον μακρὰν ὡς οἱ Ἕλληνες. Ἰδοὺ τί γράφει ὁ Γρηγορᾶς· περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ τούτου κυκεῶνος· «τί δ' ἄν τις

[1]) «Τὸ πρωϊνὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προπίεσθαι ψωμούς». Ἀθήν. Α, 11. Ἡ συνήθεια τοῦ ἐμβάπτειν ἐν ἀκράτῳ οἴνῳ περικεκαυμένον ἄρτον ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἰδίως τῆς Ἀττικῆς. οἵτινες θεωροῦσι τὸ πρωϊνὸν τοῦτο δεῖπνον ὡς τονικώτατον τοῦ στομάχου.

[2]) Γρηγορᾶς, Β, κεφ. 6.

[3]) Κανταχουζηνός, Γ, 27.

[4]) «Διὸ δὴ καὶ Οὐνικὸν τὸ τοιοῦτον εἶδος (τῆς κουρᾶς) ἐκάλουν.» Προκόπιος, Γ, σελ. 48, ἔκδοσις Βόννης.

φαίη καὶ περὶ τῶν ἐνδυμάτων, ὅσα κἂν τούτοις παρηνομήθη, καὶ ὅπως ἐκτετόπισται τοῦ γνωρίμου τε καὶ συνήθους ἡ πολιτεία, ὡς μηδὲ γινώσκεσθαι ἔτι ὅστις Ῥωμαίων καὶ ὅστις τῶν ἄλλως ἐχόντων γενῶν· οὔτε γὰρ Περσική τις ἄκρατος ἡ στολὴ γέγονεν ἤδη Ῥωμαίοις, οὔτε Λατινικὴ κυρίως, οὔτε μὴν Γοτθικὴ καθάπαξ, οὔτε εἴ τις Τριβαλλῶν καὶ ἅμα Μυσῶν καὶ Παιόνων· ἀλλ' ἐκ πασῶν τὸ διὰ πασῶν εἰπεῖν τῆς μουσικῆς.. ἀντέστραπται εἰς ἅπαν μίγμα καὶ συμφόρημα· καὶ ὁρῶμεν τῶν ἱερῶν περιβόλων εἴσω τοὺς τῶν φίλων παῖδας τὴν μὲν κεφαλὴν ἐοικότας Λατίνοις, τὸ δὲ σῶμα πᾶν Περσικῶς τε καὶ Μηδικῶς ἐσταλμένον, καὶ τοὐναντίον ἐς τὴν ὑστεραίαν τοὺς αὐτοὺς νῦν μὲν ἄλλως, νῦν δ' ἄλλως, νῦν δ' οὐδετέρως.» [1])

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΕ'

Πρωΐαν τινα, ἐνῷ ἔγραφεν ὁ μαρκήσιος ἐπὶ τῆς μεγάλης τραπέζης τῆς βιβλιοθήκης, ἡ δὲ Καρολίνα ἐφυλλολόγει χάρτας κατὰ τὸ ἄλλο ἄκρον, ἀπέθηκεν ἐκεῖνος τὸν κάλαμον καὶ τῇ εἶπε μετὰ συγκινήσεως:

— Δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐξεφράσατε ἐνίοτε τὴν εὐμενῆ ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσετε αὐτὴν τὴν ἐργασίαν μου, καὶ ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ κατώρθωνα ποτὲ νὰ τὸ ἀποφασίσω. Ἀλλὰ τόρα,.. ναὶ τόρα αἰσθάνομαι ὅτι θὰ ἦμαι εὐτυχὴς νὰ σᾶς τὴν ὑποβάλω. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε μᾶλλον ἰδικόν σας ἔργον παρὰ ἰδικόν μου, διότι δὲν εἶχα πίστιν εἰς αὐτό, καὶ σεῖς μὲ ἐπείσατε ὅτι ἦτο σεβαστὴ ἡ ὁρμὴ ἥτις μοῦ τὸ ὑπηγόρευσε. Ἀφότου δὲ μοῦ ἐνεπνεύσατε τὴν πεποίθησιν, ἐγείνατε ἀφορμὴ νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἡ ἐργασία μου περισσότερον παρ' ὅσον εἶχε προχωρήσει ἐντὸς δέκα ἐτῶν. Εἶσθε δὲ ἐπίσης αἰτία ὅτι θὰ τελειώσω τοιουτοτρόπως ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ διέκοπτα καὶ θὰ ἐπανήρχιζα ἴσως μέχρι τελευταίας μου στιγμῆς. Καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἡ τελευταία αὐτὴ στιγμή· τὴν ᾐσθανόμην ἐρχομένην ταχέως, καὶ ἔσπευδα πυρετωδῶς, καὶ ἤμην ἀπηλπισμένος ὅτι μόνον τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου προσήγγιζε. Μὲ διετάξατε νὰ ζήσω καὶ ἔζησα, νὰ καταπραϋνθῶ καὶ ἐπραΰνθην, νὰ πιστεύσω εἰς θεὸν καὶ εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἐπίστευσα. Τόρα ὅτε πιστεύω εἰς τὴν ἰδέαν μου, πρέπει νὰ μοῦ ἐμπνεύσετε πίστιν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητά τά μου, διότι νομίζω ὅτι ἡ μορφὴ εἶνε πάντοτε ἀναγκαία ἵνα περικοσμήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Λάβετε, φίλη μου, καὶ ἀναγνώσατε.

— Μάλιστα! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Βλέπετε ὅτι δὲν διστάζω οὐδὲ ἀρνοῦμαι, μολονότι οὔτε φρόνιμον οὔτε μετριόφρον εἶνε ὅ,τι κάμνω. Ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνομαι ἀμηχανίαν. Εἶμαι τόσον βεβαία περὶ τῆς ἱκανότητός σας, ὥστε δὲν φοβοῦμαι μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἦμαι εἰλικρινής. Πιστεύω δὲ τόσον εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν γνωμῶν μας, ὥστε ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐννοήσω καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα, ὅσα θὰ διέφευγον ἄλλως τὴν ἀντίληψίν μου.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἔτεινε νὰ λάβῃ τὸ χειρόγραφον, ἡ Καρολίνα, μετὰ μικρὸν δισταγμόν, ἠρώτησεν ἂν θὰ μετεῖχε καὶ ὁ δοὺξ τῆς εὐχαριστήσεως ἐκείνης.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ὁ ἀδελφός μου δὲν θὰ ἔλθῃ σήμερον. Ἐξέλεξα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπῆγε νὰ κυνηγήσῃ. Δὲν θέλω νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐργασίαν μου πρὶν τελειώσῃ. Δὲν θὰ τὴν ἐνόει. Αἱ ἐκ τοῦ γένους προλήψεις του εἶν' ἐναντίαι. Νομίζει ἐν τούτοις ὅτι ἔχει μερικὰς ἰδέας *τολμηράς*, ὡς τὰς ὀνομάζει, καὶ γνωρίζει ὅτι ἐγὼ προχωρῶ πολὺ περαιτέρω. Ἀλλὰ δὲν ὑποπτεύει πόσον παρεξετράπην τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν μοὶ εἶχε χαράξει ἡ ἀνατροφή. Ἡ ἐπανάστασίς μου κατὰ τοῦ παρελθόντος θὰ τοῦ ἐπροξένει φρίκην, καὶ τοῦτο θὰ μ' ἐτάραττεν ἴσως πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐργασίας μου. Ἀλλά .. καὶ σεῖς ἴσως θ' ἀνησυχήσετε ὀλίγον.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω πρόληψιν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, καὶ πιθανώτατον εἶνε νὰ συμμερισθῶ τὰς ἰδέας σας ἀφοῦ τὰς γνωρίσω. Καθίσατε λοιπὸν καὶ θ' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως, καὶ διὰ σᾶς καὶ δι' ἐμέ. Θέλω ν' ἀκούσετε τοὺς λόγους σας. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε καλλίτερον αὐτὸ παρὰ ν' ἀναγινώσκῃ τις μόνος ὅ,τι ἔγραψε.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνωσε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἥμισυν τόμον· ἐπανέλαβε δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἐπαύριον. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπήγγειλεν οὕτως εἰς τὸν μαρκήσιον τὴν σύνοψιν πολυετῶν σπουδῶν. Καίτοι δὲ ἡ γραφὴ τοῦ μαρκησίου ἦτό πως δυσανάγνωστος, ἡ Καρολίνα ἀνεγίνωσκεν ὡς ἂν ἦτο ἔντυπος, καὶ μετὰ τοιαύτης εὐκρινείας, μετὰ τοσοῦτον θαυμασίας νοημοσύνης καὶ ἁπλότητος, ζωογονουμένη καὶ συγκινουμένη ὁσάκις ἡ ἀφήγησις ὑψοῦτο μέχρι λυρισμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἱστορικῆς ἐποποιΐας, ὥστε ὁ συγγραφεὺς ᾐσθάνθη αἴφνης καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ πάσας τὰς διεσπαρμένας πρότερον ἀκτῖνας τῶν μελετῶν του συγκεντρουμένας εἰς ἕνα φωτεινὸν καὶ ἀληθῆ βεβαιότητος ἥλιον.

Ἡ εἰκὼν ἦτο ὡραία. Εἶχε κάλλος πρωτότυπον, κ' ἔφερε τὸν τύπον ἀληθοῦς μεγαλείου. Ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ταύτην καὶ μυστηριώδη ἐπιγραφήν: *Ἱστο-*

[1]) Χρονογραφία, ΑΖ, 12.

ρία τῶν τίτλων ἀνεκίνει πλῆθος τολμηρῶν ζητημάτων, ὧν ἡ τελικὴ λύσις ἐκύρου γενικῶς, ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ ἀπεριορίστως τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστατικῆς νυκτὸς τῆς 4 αὐγούστου 1789. Ὁ υἱὸς ἐκεῖνος οἴκου μεγάλου καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον προνομιούχου, ὁ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ ἀλαζονείᾳ τῆς εὐγενείας καὶ τῇ περιφρονήσει τοῦ ὄχλου, παρίστατο πρὸ τῆς νεωτέρας κοινωνίας κατήγορος τῶν πατρικίων, φέρων ἐν χερσὶ τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κατηγορητηρίου του ἔγγραφα καὶ πᾶσαν ἀπόδειξιν σφετερισμοῦ, κακοηθείας καὶ κακουργίας, καὶ ἀπήγγελλε τὴν ἔκπτωσιν αὐτῶν ἐν ὀνόματι τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἰσότητος, ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐν ὀνόματι ἰδίως τῆς χριστιανικῆς ἰδέας τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπετίθετο κατὰ τῆς παραδόσεως δέκα καὶ ὀκτὼ αἰώνων, τῆς σκοπούσης νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἀποκαλυφθεῖσαν ἰσότητα πρὸς τὴν συνθηματικὴν καὶ ψευδῆ πολιτικὴν καὶ θεοκρατικὴν ἱεραρχίαν. Παραδεχόμενος ἐν πάσῃ κοινωνικῇ τάξει τὴν πολιτικὴν μόνον καὶ διοικητικὴν ἱεραρχίαν τοῦ ἀξιώματος, τῆς προσωπικῆς ἀξίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἑνὶ λόγῳ τὴν ἱεραρχίαν τῶν ὑπηρεσιῶν, κατεδίωκε τὸ ἀπὸ τοῦ γένους προνόμιον μέχρι τῆς ἐπικρατούσης ἔτι σήμερον γνώμης, μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἐπιδράσεων, καὶ διέγραφε διὰ σταθερᾶς χειρὸς τὴν ἱστορίαν πάσης ἀντιποιήσεως καὶ σφετερισμοῦ ἰσχύος, ἀπὸ τῆς τιμαριωτικῆς δημιουργίας τῆς εὐγενείας μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἀνέπλαττεν οὕτω τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἐκ νέας εἰδικῆς ἀπόψεως, ὑπὸ τὸ κράτος ἰδέας ὡρισμένης, ἀπολύτου, ἀκάμπτου, ἀδυσωπήτου, καὶ ἐξ ἀφετηρίας αἰσθήματος θρησκευτικοῦ, ὅπερ ἡ εὐγένεια, ἢ τὸ θεῖον δίκαιον ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς ἐπικαλουμένη, δὲν ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ χωρὶς αὐτοκτονίας.

Δὲν ἐκτεινόμεθα περισσότερον περὶ τοῦ βιβλίου τούτου, οὗτινος ἡ κριτικὴ διαφεύγει τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἐφρόνει τις περὶ τῶν δογμάτων τοῦ συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὸ θαυμάσιον αὐτοῦ τάλαντον, τὰς εὐρείας αὐτοῦ γνώσεις καὶ τὴν κρατερὰν ἐφ' ἑαυτὸ πεποίθησιν τοῦ διακεκριμένου πνεύματός του. Τὸ ὕφος ἰδίως ἦτο λαμπρόν, καὶ τοσούτῳ δαψιλές, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑποπτεύσῃ τις ἐξ αὐτοῦ τὴν συνήθη βραχυλογίαν τοῦ μαρκησίου. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ δὲν ἦτο συζητητικόν. Μετ' ὀλιγοσέλιδον ἀλλ' αὐστηρὰν καὶ θερμὴν ἔκθεσιν τῶν ἀφορμῶν καὶ τῶν πρώτων λημμάτων τῶν ρευνῶν αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ἐπελαμβάνετο ἀμέσως τῶν γεγονότων καὶ κατέτασσεν αὐτὰ ἱστορικῶς μετ' εὐγλώττου σαφηνείας. Ἡ εὔχαρις ἀφήγησίς του μετεῖχε τοῦ δράματος καὶ τῆς μυθιστορίας, ὅτε, ἀναδιφῶν τὰ σκοτεινὰ οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, ἀπεκάλυπτε τὸ φρικῶδες τῶν τιμαριωτικῶν χρόνων τὰ παθήματα καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ ὄχλου. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ὁμολογῶν αὐτόν, συνησθάνετο βαθύτατα τὰ κακουργήματα τῶν ἀσθενῶν κατὰ τῆς δικαιοσύνης, τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ ἔρωτος, πολλαχοῦ δὲ ἡ ψυχή του, διακαιομένη ἐξ ἀγάπης τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἐρρήγνυτο εἰς εὔγλωττον καὶ περιπαθῆ κραυγήν, ἥτις ἀπεκάλυπτεν αὐτὴν ὁλόκληρον. Πολλάκις ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἀναλυομένην εἰς δάκρυα, καὶ ἀπέθηκε τὸ βιβλίον, ἵνα συνέλθῃ.

Ἡ Καρολίνα οὐδεμίαν ἐξέφρασεν ἐπίκρισιν. Δὲν εἶνε ἔργον ἡμῶν νὰ ἀναγράψωμεν ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκφράσῃ τοιαύτας, ἢ ἂν δὲν παρεῖχε τὸ βιβλίον ἀφορμὴν ἐπικρίσεων. Ἀλλ' ὀφείλομεν μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκείνη οὐδένα εὗρε λόγον παρατηρήσεως· τοσοῦτον εἶχεν παρασύρει αὐτὴν ὁ πρὸς τὸν συγγραφέα θαυμασμὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν ἄνδρα ὑπόληψις. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ παρέστη πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῆς ὡς ὃν τοσοῦτον ὑπέρτερον παντὸς ὅ,τι εἶχε τέως γνωρίσει ἡ Καρολίνα, ὥστε συνέλαβεν εὐθὺς ἔκτοτε τὴν ἰδέαν ν' ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτὸν χωρὶς ἐπιφυλάξεως καὶ δι' ὅλου αὐτῆς τοῦ βίου.

Λέγοντες ἄνευ ἐπιφυλάξεως, ἐξαιροῦμεν, ἐννοεῖται μίαν, ἣν ἤθελε καὶ ἐκείνη ἐξαιρέσει, ἂν τὴν διενοεῖτο. Ἀλλὰ δὲν τὴν διενοήθη. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι τοιοῦτος ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῆς θυσίαν τιμῆς, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διετάραξε τὴν γαλήνην τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της. Δὲν τολμῶμεν ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός της οὗτος δὲν περιέλαβεν ἔκτοτε καὶ τὸν ἔρωτα, ὡς ἀπαραίτητον αὐτοῦ συμπλήρωμα· ἀλλ' ὁ ἔρως δὲν ὑπῆρξεν ἀφετηρία. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἕως τότε δυνηθῆ ν' ἀποκαλύψῃ πάντα τὰ θέλγητρα τῆς διανοίας καὶ τῆς μορφῆς του. Ἦτο συνεσταλμένος πάντοτε, ἀσθενικὸς καὶ τεταραγμένος. Ἡ Καρολίνα δὲν εἶδεν αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς τὴν βαθμιαίαν καὶ ἀνεπαίσθητον μεταβολήν, ἥτις κατέστησεν αὐτὸν εὔγλωττον, ὡραῖον καὶ νέον, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ ὥραν μεθ' ὥραν τὴν ὑγείαν, τὴν ἐφ' ἑαυτὸν πεποίθησιν, τὴν βεβαιότητα τῆς δυνάμεώς του καὶ τὸ γόητρον δι' οὗ περιβάλλει ἡ εὐτυχία τὰς ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας σκιασθείσας εὐγενεῖς φυσιογνωμίας.

Ὅτε παρετήρησε πάσας ἐκείνας τὰς γοητευτικὰς μεταμορφώσεις, εἶχεν ἤδη ἄκουσα ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν,—ἤγγιζε δὲ τὸ φθινόπωρον.

Ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Παρισίους· ἡ δὲ Κ. Βιλλεμὲρ ὑπὸ τῆς σταθερᾶς αὐτῆς ἰδέας κατεχομένη, ἔλεγε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἔμπιστον.

— Ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, γίνεται ἡ *περίφημος* συνέντευξις τοῦ υἱοῦ μου μὲ τὴν δεσποινίδα Ξαιντράϊγ.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη τότε φρικώδη ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς της σπαραγμόν, κατάπληξιν, τρό-

μον, καὶ αἰφνιδίαν φοβερὰν ἀποκάλυψιν τοῦ εἴδους τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὸν μαρκήσιον. Τοσοῦτον εἶχε συνοικειωθῇ πρὸς τὴν ἀόριστον ἰδέαν τοῦ ἀπέχοντος ἔτι συνοικεσίου ἐκείνου, ὥστε οὐδέποτε εἶχεν ἔτι ἐρωτήσει τὴν καρδίαν της, ἂν ἔπασχεν ἐκ τούτου. Ἐθεώρει τὸ πρᾶγμα ἀναπόφευκτον, ὡς τὸ γῆρας καὶ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸ γῆρας ἀποδέχεταί τις πραγματικῶς μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέρχονται. Ἡ δὲ Καρολίνα ᾐσθάνετο νῦν ὅτι ἐλιποψύχει καὶ ἀπέθνησκεν, ἀναλογιζομένη τὸν προσεχῆ καὶ παντελῆ ἐκεῖνον ἀποχωρισμόν.

Εἶχεν ἐπὶ τέλους πιστεύσει, ὡς ἐπίστευε καὶ ἡ μαρκησία, ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς ἦτο ἀσφαλὴς καὶ βέβαιος· οὐδέποτε εἶχε τολμήσει νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν μαρκήσιον, ὁ δὲ δοὺξ εἶχεν ἀπαγορεύσει τοῦτο εἰς αὐτήν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν στοργῆς της. Κατ' αὐτὸν ὁ μαρκήσιος δὲν ἤθελεν ἀποφασίσει ἂν δὲν τὸν ἄφινον ἥσυχον, ἐγνώριζε δὲ ὁ δοὺξ ὅτι ἡ ἐλαχίστη τῆς Καρολίνας ἀνησυχία θὰ συνετάραττε πάντας τοῦ ἀδελφοῦ του τοὺς διαλογισμούς.

Ὁ δούξ, ἀφοῦ εἰλικρινῶς ἐθαύμασε τὴν ἀγνότητα τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀνησυχῇ.

— Τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, λαμβάνει ὄψιν αἰσθήματος σοβαροῦ, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τὰς συνεπείας του. Θὰ ἦτο πολὺ καλλίτερον διὰ τὸν ἀδελφόν μου νὰ ἐθεραπεύετο αὐτό του τὸ πάθος. Δὲν θὰ παρεμπόδιζε σήμερον τὸ μέλλον του. Εἶνε δυνατὸν νὰ πιστευθῇ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐφόνευσε τὸν ἔρωτα; Πότε! Ἡ ἀρετὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε διπλασιασμὸς τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος.

Ὁ δοὺξ δὲν ἠπατᾶτο.

Ὁ μαρκήσιος οὐδόλως ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ γάμου, εἰς ὃν ἀπόφασιν εἶχε πλέον νὰ μὴ ἀντιστῇ. Ἐλυπεῖτο μόνον ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις διαμονὴ ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ πρὸς ὥραν τὰς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ σχέσεις του, τὴν ἀπροσποίητον αὐτῶν ἀδελφότητα, τὰς ἀπὸ κοινοῦ μελέτας των, καὶ τὴν διαρκῆ ἐκείνην ἤρεμον γαλήνην, ἣν δύσκολον ἦτο ν' ἀνεύρωσιν ἀλλαχοῦ. Ὡμίλει δ' εἰς αὐτὴν περὶ τούτου μετὰ πολλῆς λύπης. Τὴν λύπην αὐτὴν ᾐσθάνετο καὶ ἐκείνη, ἀλλ' ὑπελάμβανεν ὡς λόγον αὐτῆς τὴν πρὸς τὴν ἐξοχὴν ἀγάπην της καὶ τὴν διατάραξιν τοῦ ἐν αὐτῇ ἠρέμου καὶ ὡραίου βίου της.

Ἐν τούτοις ᾐσθάνθη εὐχάριστον καὶ γλυκεῖαν ἔκπληξιν, ἀφιχθεῖσα εἰς Παρισίους. Εὗρεν ἐκεῖ τὴν ἀδελφήν της, ἥτις ἀνέμενεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων της, κ' ἔμαθεν ὅτι ἡ Καμίλλη ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐγγύτερον αὐτῆς, κατοικοῦσα ἐν Ἐτάμπῃ μικρόν τινα κομψὸν καὶ δροσερὸν οἰκίσκον, μεταξὺ πόλεως καὶ ἐξοχῆς, εὐάερον καὶ ἔχοντα τὴν χρῆσιν εὐρυχώρου κήπου. Θ' ἀπεῖχεν οὕτω τῶν Παρισίων ἡ ἀδελφή της μίαν μόλις ὥραν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἔμελλε δὲ νὰ τοποθετήσῃ τὴν Λιλῆν εἰς οἰκοτροφεῖόν τι τῶν Παρισίων, ὅπου εἶχε κατορθώσει νὰ τύχῃ ὑποτροφίας. Οὕτως ἡ Καρολίνα θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν βλέπῃ καθ' ἑκάστην. Εἶχε τέλος δοθῇ εἰς αὐτὴν ὑπόσχεσις ὑποτροφίας καὶ διὰ τὸν μικρὸν Κάρολον, εὐθὺς ὡς ἡ ἡλικία του ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Λύκειον.

— Μ' ἐγέμισες ἔκπληξιν καὶ χαράν! ἐφώνησεν ἡ Καρολίνα, σφίγγουσα τὴν ἀδελφήν της εἰς τὰς ἀγκάλας της. Καὶ ποῖος τὰ ἔκαμεν ὅλ' αὐτὰ τὰ θαύματα;

— Σύ! ἀπήντησεν ἡ Καμίλλη· σὺ καὶ μόνη.

— Δὲν εἶνε δυνατόν! Ἤλπιζα νὰ ἐπιτύχω αὐτὰς τὰς ὑποτροφίας, νὰ τὰς ἐπιτύχῃ δηλαδὴ ἡ Λεοντία, ἡ ὁποία εἶνε τόσον ὑποχρεωτική. Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευα νὰ γείνῃ τὸ πρᾶγμα τόσον γρήγορα.

— Ὄχι, ὄχι! ὑπέλαβεν ἡ κυρία Ἑδδέρ· αὐτὰ δὲν εἶνε ἔργα τῆς Λεοντίας. Προέρχονται ἀπ' ἐδῶ.

— Ἀδύνατον! δὲν εἶπα ποτὲ τίποτε εἰς τὴν μαρκησίαν. Ἤξευρα ὅτι δὲν τὰ ἔχει καλὰ μὲ τὴν κυβέρνησιν, καὶ δὲν θὰ ἐτόλμων ποτέ μου...

— Ἐτόλμησε ἄλλος νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τοὺς ὑπουργούς, καὶ ὁ ἄλλος αὐτός... δὲν θέλει νὰ ὀνομασθῇ· ἐνήργησε χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρῃς, ἀλλὰ θὰ σοῦ τὸν προδώσω, διότι μαζύ σου δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔχω μυστικά· εἶνε ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ.

— Ἄ!.. μήπως τοῦ ἔγραψες νὰ τὸν παρακαλέσῃς...;

— Διόλου· αὐτὸς μ' ἔγραψε νὰ μοῦ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς θέσεώς μου καὶ τῶν δικαιωμάτων μου, μὲ τόσην καλωσύνην, μὲ τόσην εὐγένειαν... Ἄχ! Καρολίνα μου, τί δίκαιον εἶχες νὰ ἐκτιμᾷς τὸν χαρακτῆρά του. Κύτταξε, ἔφερα μαζύ μου τὰς ἐπιστολάς του. Πρέπει νὰ τὰς ἀναγνώσῃς.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας, καὶ εἶδεν ὅτι, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισεν αὐτὴ περιποιουμένη τὸν μαρκήσιον, εἶχε καὶ αὐτὸς μεριμνήσει περὶ τῆς οἰκογενείας της μετὰ πολλῆς καὶ ἀνενδότου συμπαθείας. Προλαβὼν τοὺς μυχίους αὐτῆς πόθους, εἶχε φροντίσει περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων. Εἶχε προβῇ δι' ἐπιστολῶν εἰς ταχέα καὶ ἀσφαλῆ διαβήματα, χωρὶς κἂν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἐνεργείας του αὐτῆς, καὶ ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Καμίλλης τὰς ἀναγκαίας περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ συζύγου της πληροφορίας. Ὅτε δὲ ἀνήγγειλεν αὐτῇ τὴν ἐπιτυχίαν, ἠρνήθη πᾶσαν εὐχαριστίαν, λέγων ὅτι πολὺ ἔτι ἀπεῖχε τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους αὐτοῦ πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ. Τὰς ἀγαθὰς αὐτὰς εἰδήσεις εἶχε λάβει ἡ Καμίλλη, διαρκούσης τῆς ὁδοιπορίας, ἣν ἡ Καρολίνα διήνυε βραδέως καὶ κατὰ μικροὺς σταθμοὺς μετὰ τῆς μαρκησίας βδελυσσομένης τὰς ταχυδρομικὰς ἁμάξας καὶ τοὺς σιδηροδρόμους.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐν Ἐτάμπῃ κατοικία τῆς Κα-

μίλλης ἦτο ἰδέα καὶ προσφορὰ τοῦ μαρκησίου. Εἶχεν ἐκεῖ, ἔλεγε, μικρὸν ἀπρόσοδον κτῆμα, κληροδοτηθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ γηραιοῦ συγγενοῦς, καὶ παρεκάλει τὴν Κ. Ἐδδὲρ νὰ δεχθῇ νὰ τὸ κατοικήσῃ. Κ' ἐδέχθη μὲν ἐκείνη, δηλώσασα ὅτι ἀνελάμβανε τὰς ἐπισκευάς· ἀλλ' εὗρε τὸν οἰκίσκον εἰς καλλίστην κατάστασιν, ηὐτρεπισμένον μετ' ἐπίπλων, κ' ἔχοντα μάλιστα προμήθειαν ξύλων, οἴνου καὶ ὀσπρίων δι' ἓν ἔτος. Ὅτε δὲ ἠρώτησε τὸ πρόσωπον, ὅπερ εἶχεν ἐπιφορτίσει ὁ μαρκήσιος τὰς λεπτομερείας ταύτας, περὶ τοῦ ἐνοικίου, ἤκουσεν ὡς ἀπάντησιν, ὅτι διαταγὴν εἶχον νὰ μὴ δεχθῶσι χρήματα, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο πάντῃ ἀσήμαντον, καὶ ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἐνόει ποτὲ νὰ ἐκμισθώσῃ εἰς ξένους τὴν οἰκίαν τοῦ γηραιοῦ ἐξαδέλφου του.

Ἡ Καρολίνα συνεκινήθη μὲν βαθέως ἐκ τῶν χαρίτων τούτων τοῦ φίλου της, κ' ἐχάρη βλέπουσα τοσοῦτον βελτιωθεῖσαν τὴν μοῖραν τῆς οἰκογενείας της, ἀλλ' ᾐσθάνθη ὅμως βαθὺ ἐν τῇ καρδίᾳ της ἄλγος. Τῇ ἐφάνη ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ἀποχαιρετισμὸς ἐκείνου, οὗτινος ὁ βίος ἔμελλεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς ἐσαεί, καὶ οἱονεὶ ἐξόφλησις τῆς εὐγνωμοσύνης του. Ἀλλὰ κατέπνιξε τὸ ἄλγος της, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπησχόλησε τὰς προμεσημβρινάς της ὥρας περιάγουσα τὴν ἀδελφήν της καὶ τὰ τέκνα της, ἀγοράζουσα τὸν ἱματισμὸν τῆς μικρᾶς οἰκοτρόφου, καὶ ἐγκαθιστῶσα αὐτὴν εἰς τὸ σχολεῖόν της. Ἡ μαρκησία ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὴν κυρίαν Ἐδδὲρ καὶ τὴν μικρὰν Ἐλισάβετ, ἥτις ἔμελλε ν' ἀπολέσῃ ἐντὸς τῆς μονῆς τὸ εὔηχον ἐπώνυμον: *Λιλή*. Ἐφάνη προσηνεστάτη πρὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς Καρολίνας, κ' ἐχάρισεν ὡραῖα δῶρα εἰς τὴν μικράν. Ἐπέτρεψε δύο ἡμερῶν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Καρολίναν, ἵν' ἀσχοληθῇ περὶ τῆς οἰκογενείας της, τὴν ἀποχαιρετίσῃ καὶ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Μετέβη δὲ καὶ ἡ ἰδία εἰς τὸ μοναστήριον, ἵνα συστήσῃ τὴν Ἐλισάβετ Ἐδδὲρ ὡς προστατευομένην της.

Ἡ Καμίλλη εἶχεν ἰδεῖ ἐπίσης τὸν μαρκήσιον καὶ τὸν δοῦκα εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός των. Καὶ δὲν ἐτόλμησε μὲν αὐτὴ νὰ παρευσιάσῃ εἰς τὸν εὐεργέτην της, πλὴν τῆς Λιλῆς, τὰ ἄλλα της τέκνα, διότι δὲν ἦσαν, ἔλεγε, πολὺ εὔτακτα. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ τὰ ἴδῃ πάντα, καὶ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου εὗρε καὶ τὴν Καρολίναν ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ἅτινα τὴν ἐλάτρευον. Ἐφάνη δ' εἰς αὐτὴν οὐχὶ ἀφηρημένος ἀλλ' ἐν ἐκστάσει οὕτως εἰπεῖν διατελῶν πρὸ τῶν περιποιήσεων καὶ τῶν θωπειῶν αὐτῆς πρὸς τὰ μικρά. Παρετήρει ἕκαστον τῶν παιδίων μετὰ συμπαθείας καὶ συγκινήσεως, καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὰ ὡς ἄνθρωπος ἀνεπτυγμένον ἤδη ἔχων τὸ πατρικὸν φίλτρον. Ἡ δὲ Καρολίνα, ἀγνοοῦσα ὅτι ἦτο πατήρ, διενοήθη στενάζουσα ὅτι ἀνελογίζετο ἐκεῖνος τὰς μελλούσας οἰκογενειακὰς αὐτοῦ χαράς.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἀφοῦ εἶδε τὴν ἀδελφὴν της ἐπιβαίνουσαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἀπερχομένην εἰς Ἐτάμπην, ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἐν φοβερᾷ ἀπομονώσει, καὶ πρῶτον τότε ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου παρέστη εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ὡς ἀνεπανόρθωτος τοῦ βίου της συμφορά. Ἐξῆλθε ταχέως τοῦ σταθμοῦ, ἵνα κρύψῃ τὰ δάκρυά της, ἀλλ' ἐν τῇ αὐλῇ εὗρεν ἐνώπιόν της τὸν Κ. Βιλλεμέρ.

— Πῶς! εἶπε πρὸς αὐτὴν προσφέρων τὸν βραχίονά του, κλαίετε; τὸ ἐπερίμενα, καὶ ἔμεινα μίαν στιγμὴν ἐδῶ, ὅπου τὸ κοινὸν ἔχει πάντοτε πρόφασιν νὰ μένῃ, διὰ νὰ σᾶς ὑποστηρίξω ὀλίγον εἰς αὐτὴν τὴν τόσον φυσικὴν λύπην σας, καὶ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω ὅτι ἔχετε φίλους εἰλικρινεῖς.

— Ἤλθατε ἐδῶ δι' ἐμέ; ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, σπογγίζουσα τὰ δάκρυά της.! Ὢ πῶς, ἐντρέπομαι διὰ τὴν παροδικὴν λιποψυχίαν μου! Εἶνε ἀληθῶς ἀχαριστία πρὸς σᾶς, ὅστις κατηυεργετήσατε τὴν οἰκογένειάν μου, ὅστις τὴν ἐφέρατε πλησίον μου καὶ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὐλογῶ χαίρουσα, ἀντὶ νὰ παραδίδωμαι εἰς τὴν λύπην χωρισμοῦ, τοῦ ὁποίου θὰ ἦνε μικρὰ ἡ διάρκεια. Ἡ ἀδελφή μου θὰ ἠμπορῇ νὰ ἔρχεται συχνὰ νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, κ' ἐγὼ θὰ τὴν βλέπω βεβαίως ἀκόμη συχνότερα. Ὄχι, ὄχι! δὲν εἶμαι λυπημένη. Εἶμαι εὐτυχὴς τοὐναντίον, καὶ τοῦτο χάρις εἰς σᾶς.

— Διατί λοιπὸν κλαίετε ἀκόμη; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ μαρκήσιος, ὁδηγῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἅμαξαν ἣν εἶχε φέρει ἐπίτηδες. Νευρικὸν εἶνε βεβαίως, ἀλλὰ μ' ἀνησυχεῖ. Ἂς ἐπιστρέψωμεν μίαν στιγμὴν ὑπὸ τὸν σταθμόν, ὡς νὰ ἐζητοῦμεν κανένα. Δὲν θέλω νὰ σᾶς ἀφήσω μὲ τὰ δάκρυα. Σᾶς βλέπω πρώτην φορὰν νὰ κλαίετε, καὶ αὐτὸ μὲ λυπεῖ πολύ! Ἰδού! εἴμεθα δύο βήματα μακρὰν τοῦ Δενδροκομείου. Εἶνε ὀγδόη ὥρα τῆς πρωΐας, καὶ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος ν' ἀπαντήσωμεν κανένα γνώριμον. Ἔπειτα μὲ τὸ ἐπανωφόριον αὐτὸ καὶ τὴν καλύπτραν σας κανεὶς δὲν θὰ σᾶς γνωρίσῃ. Ὁ καιρὸς εἶνε ὡραῖος. Πηγαίνωμεν νὰ ἴδητε τὴν *Ἑλβετικὴν κοιλάδα*; Θὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἐξοχήν, καὶ ὅταν χωρισθῶμεν θὰ ἦμαι βέβαιος, .. ἐλπίζω τοὐλάχιστον ὅτι δὲν θὰ πάσχετε πλέον.

Τοσαύτην φιλικὴν μέριμναν ἐξέφραζεν ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου, ὥστε ἡ Καρολίνα δὲν διενοήθη ν' ἀρνηθῇ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ. Τίς οἶδεν, εἶπε καθ' ἑαυτήν, ἂν δὲν θέλῃ νὰ μοῦ εἴπῃ ἓν ἀδελφικὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὶν ἀρχίσῃ νέαν ζωήν. Δὲν εἶνε ἀπηγορευμένον αὐτό, . . . ἴσως τὸ ἀξίζομεν μάλιστα. Οὐδέποτε ἕως τόρα μοῦ ὡμίλησε περὶ τοῦ γάμου του. Θὰ ἦτ. παράδοξον νὰ μὴ μοῦ κάμῃ λόγον, καὶ νὰ εὑρεθῶ ἀπαράσκευος εἰς τὴν ὁμιλίαν του.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΣΥΖΥΓΟΣ

Διήγημα Οὐγγρικόν.

Τίς δὲν γνωρίζει ὁποῖος εἶνε ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις; Ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰ δι' ἄμμου ὡρολόγια. Ὅπως εἰς ταῦτα ἡ ἄμμος ἀθορύβως χύνεται ἐκ τῆς ἄνω σφαίρας εἰς τὴν κάτω, καὶ ἂν ἀναστρέψωμεν τὴν πυξίδα, ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς ἐργασία — οὕτω καὶ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις· ὅ,τι ἦτο χθὲς ἐπαναλαμβάνεται καὶ σήμερον, θὰ ἐπαναληφθῇ καὶ αὔριον... Καὶ τοῦτο ἐξακολουθεῖ πάντοτε. Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ζωὴ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους δὲν εἶνε ποσῶς φορτική. Καὶ εἰς τὸ μᾶλλον ἀσήμαντον γεγονός, τὸ ὁποῖον οὐδεμιᾶς προσοχῆς εἶνε ἄξιον, αὐτοὶ εὑρίσκουσιν τοσοῦτον ἐνδιαφέρον, ὅσον καὶ ὁ κάτοικος τῆς πρωτευούσης εἰς τὸν ταραχώδη ῥοῦν τῶν πραγμάτων. Ὁ κύκλος των εἶνε περιωρισμένος, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε πολὺ εὐτυχεῖς. Ὅστις δὲν ἔχει πολλὰς ἐπιθυμίας, ἀρκεῖται καὶ εἰς τὸ μικρόν.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν γένει ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις. Ἐνίοτε μεταξὺ τῶν κατοίκων κατ' ἐξαίρεσιν βιοῦσι τινὲς ὅλως διαφόρως τῶν λοιπῶν, μᾶλλον πολυπράγμονες καὶ ζωηροί· ἄλλοι πάλιν, ἀκόμη ἡσυχώτεροι καὶ τῶν μᾶλλον ἡσύχων, ζῶσι μεμονωμένοι. Οἱ πρῶτοι θεωροῦνται ὡς ταραχώδεις καὶ ἐπισύρουσι καθ' ἑαυτῶν ἐπικρίσεις. Ὅσον διὰ τοὺς δευτέρους, μολονότι οὗτοι ἀποφεύγουσι τὰς γνωριμίας, θέλοντες νὰ παραστήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν πλήρη μυστηρίων καὶ παρελθόντος θυελλώδους, ἀποκαλύπτουσι μυστήριόν τι, πολλάκις ὅμως ἀνύπαρκτον.

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ κατετάσσετο καὶ ὁ Ἀδάντης. Οὗτος ἦτο κύριος ἐκτεταμένων γαιῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτους, ἐπώλησε πάντα καὶ ἦλθεν ἐδῶ νὰ ἡσυχάσῃ. Ἔζη πολὺ λιτῶς ἐν μικρῷ οἰκίσκῳ, οὐχὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν μεγάλην περιουσίαν του. Πολὺ ὀλίγοι ἠδύναντο νὰ καυχηθῶσι, ὅτι ἐπέτυχον νὰ ὁμιλήσωσι μετὰ τοῦ Ἀδάντη· καὶ διὰ τοὺς ἐγγυτέρους γείτονας, τοῦτο ἦτο πολὺ σπάνιον. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἀδάντης δὲν εἶχε φίλους· οὐδεὶς δὲ ἐγνώριζέ τι θετικὸν περὶ τοῦ οἰκιακοῦ του βίου. Τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του ἦτο ἀπροσπέλαστον εἰς τοὺς ἄλλους· ὁ μόνος πλησιέστερος πρὸς αὐτὸν ἦτο γέρων ὑπηρέτης ἀπὸ μακρῶν χρόνων ὑπηρετῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Ἀδάντη.

Εὐνόητον ὅτι ἡ τοιαύτη τοῦ Ἀδάντη ζωή, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ὅλης τῆς πολίχνης. Καὶ τί δὲν ἔλεγον οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι! Ἔλεγον λ. χ. ὅτι ὁ Ἀδάντης πρὸ πολλοῦ, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἀπώλεσε τὴν γυναῖκά του, καὶ ἔκτοτε νομίζει ὅτι δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος εἰς τὸν κόσμον. Ἄλλοι διηγοῦντο ὅτι κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν διέπραξε μικρὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας ἐξαγνίζει τώρα.

Βεβαίως ὁ Ἀδάντης εἶχε κἄτι τι· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο αἴνιγμα εἰς ὅλους καὶ ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν δὲν κατώρθωναν νὰ εὕρωσιν αὐτό.

Ἑσπέραν τινά, ὅτε πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτε τὴν πολίχνην, ἠκούσθη κρότος διερχομένης ἁμάξης· οἱ περίεργοι κάτοικοι ἀψηφοῦντες τὴν βροχὴν καὶ τὸν βόρβορον, ἔτρεξαν νὰ ἴδωσι τίς ἤρχετο τοιαύτην ὥραν. Ἡ ἅμαξα ἔστη πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀδάντου. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἀνήρ τις ἡλικιωμένος, περιβεβλημένος μέλανα μανδύαν, ἐξήγαγε μικρὸν φανὸν καὶ παρατηρήσας τὸν ἀριθμὸν τῆς οἰκίας, ἀνέπνευσεν ὡσεὶ εἶχεν εὕρει τὸ ζητούμενον. Εἶτα ἐσήμανε τὸν κώδωνα τῆς οἰκίας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐφάνη ὁ γέρων ὑπηρέτης μετὰ περιεργίας θεωρῶν τὸν ξένον.

— Ὁ κύριος Ἀδάντης εἶνε μέσα; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶνε εἰς τὸ γραφεῖόν του.

— Δόξα τῷ Θεῷ, προσέθηκεν ὁ ξένος καὶ προσελθὼν εἰς τὴν ἅμαξαν, προσεπάθει ν' ἀνασύρῃ ἐξ αὐτῆς μακρὸν ξύλινον κιβώτιον. Τὸ κιβώτιον ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον πολὺ βαρύ, ἀλλὰ ὁ ξένος δὲν ἐδέχθη τὴν βοήθειαν τοῦ ἁμαξηλάτου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γέρων ὑπηρέτης ὑπὸ περιεργίας κινούμενος προσῆλθεν εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἁμαξηλάτου ὅτι εἶνε πολὺ βαρύ, καὶ ὅτι διόλου ἀπίθανον νὰ εἶνε τίποτε παράξενον πρᾶγμα, *διότι εἶνε πολὺ βαρύ*, ἐπανέλαβεν ὁ ἁμαξηλάτης.

Ὁ ξένος μετὰ πολλοῦ κόπου ἐξήγαγε τὸ κιβώτιον καὶ προσεκάλεσε τὸν γέροντα καὶ τὸν ἁμαξηλάτην νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτό. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀδάντου.

— Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ μετὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Ἀδάντου;

— Μάλιστα. Εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ λόρδος Δάβιδσον. Μὴ παραξενεύεσθε διότι ὁμιλῶ τόσον εὐκόλως τὴν Οὐγγρικήν· θὰ τὸ ἐννοήσητε ἅμα σᾶς εἴπω ὅτι χάρις εἰς λίαν ἀγαπητόν μοι πρόσωπον ἔμαθον τὰ Οὐγγρικά. Μὲ συγχωρεῖτε νὰ καθίσω;

— Ναί, ἂς καθίσωμεν.

— Ἡ σύζυγός μου ἦτο Οὐγγρὶς γνησία. Ἐγνωρίσθην μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, τὸν ἀδάμαντα ὅλων τῶν γυναικῶν, κατὰ πολὺ περίεργον σύμπτωσιν. Εἶνε περίστασις ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δὲν συμβαίνουσι πολὺ συχνά, καὶ δὲν ἔχω λόγους νὰ παραπονῶμαι δι' αὐτήν· τοὐναντίον εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς διηγηθῶ αὐτὸ τὸ συμβάν;

φαίνεται παραγομένη ἐκ τοῦ ξυρίζω, λεγομένου τότε τσουρουχίζω:

καὶ τσουρουχίζουν τὸν παπᾶν, ἄτυχε, φεῦ τὸ κρῖμαν [1]).

Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ ἱππικοῦ δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν· ἅπαντες οὗτοι ἐλαφροὶ (λεβέντιδες, ἄλογα λιντσέρα, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος) ἔφερον ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ εἶδος τιάρας πρὸς τὰ ὄπισθεν ἐστραμμένης (εἰκὼν Α'), ἢ σκούφους μακροτάτους (εἰκὼν Β'), ἢ καὶ μικρὰ σιδηρᾶ κράνη [2])· τὸ τιαροειδὲς κράνος ἔφερον μόνοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἦτο πορφυροῦν τὸ χρῶμα· ἐπειδὴ δέ, ὡς σημειοῖ ὁ Μουντάνερ, μόνος ὁ πῖλος ἦτο τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς [3]), ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ πορφυρόχρους αὕτη τιάρα ἦτο αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ ἡγεμόνος, ἢ τῶν πρεσβευτῶν τῶν πόλεων· ἀπαράλλακτον ἐρυθρὰν τιάραν φοροῦσι οἱ Ἀκαϊόλαι ἡγεμόνες τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐξεικονίζονται ἐν Φλωρεντίᾳ [4]), τοιοῦτος δὲ ἦτο πιθανῶς καὶ ὁ πῖλος τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν σταλέντων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἵνα ζητήσωσι παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν τιμωρίαν τῶν καταπατούντων τὰ προνόμια τῆς πόλεως ἀγάδων.

Ὅσαις φοραῖς ἐφαίνονταν 'μπροστά του οἱ Ἀθηναῖοι
'π' ὅλα τὰ γένη καὶ φυλαῖς ἐδείχτασιν ὡραῖοι·
μὲ παλαιὰ φορέματα καθὼς τὰ 'φέρναν πάντα,
καὶ μὲ τὰ σκιάδια τὰ 'ψηλὰ ποῦ εἶχαν 'ς τὸ κεφάλι,
στολίζοντάς τους τὸ κορμὶ μὲ δόξαν τους μεγάλη [5]).

Ὅμοιον σχεδόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπικλινῆ πῖλον φέρει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐν τῷ γνωστῷ μεταλλίῳ τοῦ Πιζάνου [6])· διὰ τὸ παράδοξον σχῆμα τοῦ πίλου των οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται ἐπωνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Cappelletti (πιλοφόροι) [7]), ὡς καὶ πρότερον διὰ τὸ σχῆμα τοῦ κράνους των (barbuta) οἱ πλάνητες τυχοδιῶκται ἔφερον τὸ ἐπώνυμον Barbute.

Ὁ ἐπενδύτης τῶν ἀρχηγῶν ἦτο χρώματος πορφυροῦ, πεποικιλμένος διὰ χρυσῶν σειρητίων, καὶ κατερχόμενος μέχρι γόνατος, σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὸν *δουλαμᾶν* [1]) τῶν ἡμετέρων ὁπλαρχηγῶν, καὶ τῶν σημερινῶν ἡγεμόνων τῆς Μιρδιτίας· ὅτι δὲ οὗτος δηλοῖ στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπόδειξις ὅτι εἰς οὐδένα τῶν πλουσίων Ἀλβανῶν ἐπιτρέπεται τὸ ἐρυθρὸν χρυσοποίκιλτον ἔνδυμα, ἀλλὰ μόνον τὸ ἰόχρουν· οἱ ἁπλοῖ Στρατιῶται, ἀντὶ τοῦ πολυτελοῦς τούτου ἐπενδύτου, ἔφερον τὴν λεγομένην *σάρικαν*, ἐρυθρὰν ἐπίσης τὸ χρῶμα, ἀλλ' ἄνευ χρυσῶν σειρητίων· ἡ σάρικα αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λεγομένη Ἰσαυρική, διότι τὴν ἐφόρουν οἱ Ἴσαυροι· ὁ Κεδρηνὸς ἐξ ἀγνώστου παλαιᾶς πηγῆς ἐρανισθεὶς γράφει ὅτι ὁ ἐπενδύτης οὗτος τῶν Ἰσαύρων εἶνε αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία τῶν Πελασγῶν, ἐξ ἧς οἱ Ρωμαῖοι ἀπεμιμήθησαν τὴν toga praetexta [2])· φαίνεται δὲ ὅτι παλαιὰ παράδοσις τὴν ἀπέδιδε καὶ εἰς τὸν Ἀχιλλέα· ὁ Προκόπιος μνημονεύων τὸν κολοσσιαῖον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππον ἀνδριάντα λέγει «ἔσταλται δὲ Ἀχιλλεὺς ἡ εἰκών»· ὁ ἀνδριὰς οὗτος διασωθεὶς μέχρι τοῦ 1520 ἐκαμινεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Γρηγορᾶς ὅστις ἐγνώρισε «τὸ κάλλιστον τοῦτο θέαμα τῆς βασιλευούσης» περιγράφει οὕτω τὸν ἐπενδύτην· «τὸ δὲ ἱμάτιον αὐτοῦ ἐστὶν ἀστράσι σεσημασμένον καὶ ἔτι φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον καὶ ἀκριβῶς ἐξεικασμένον ἐστὶν οἷς τῶν ἄνωθεν ἐκ Σηρικῆς κομιζομένων». Εἰς τὰς διασωθείσας δημοτικὰς Ἀχιλλεΐδας ὁ ἥρως φορεῖ αὐτὸς μὲν «κατακόκκινον ὁλόχρυσον ἱμάτιν», ὁ δὲ ἀείποτε *μαῦρος* ἵππος του «κουβέρταν χρυσοκόκκινην». Ἄλλοτε ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐνδύεται «ἱμάτιν χρυσοπράσινον μετὰ λιθομαργάρων». Πρασίνου χρώματος ἦτο τὸ βρακίον τῶν στρατιωτῶν ὁμοιάζον πρὸς τὰ Περσικὰ σαράβαρα, τὰ σαλιβάρια τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Ἐν γένει ἡ ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν ἦν ἐρυθρά, καὶ ἀναπολεῖ τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος μνημονευομένους «φοινικοῦς χιτωνίσκους» τῶν Μυρίων. Ὁ Κορωναῖος παραβάλλει τοὺς Στρατιώτας

ὡς ἕνα κάμπον ποῦ νὰ ἰδῇς παπαρούναις στρωμένον,
καὶ φαίνεται ἀπὸ μακρειὰ ὅτι ἔν' πανὶ βαμμένον,
κ' ἡ γῆς οὐδόλως φαίνεται, μόνον ἡ κοκκινάδα [3]).

Ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦτο τοῦ αἵματος δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν· Λεονάρδος ὁ Φόρτιος γράφων πρὸς Ἰάκωβον Λάσκαριν «εὐζώνιον παλληκάριν» τῷ συνιστᾷ τὴν ἀπόκτησιν τεσσάρων εἰδῶν στολῶν, κυανῆς, πορφυρᾶς, μελαίνης καὶ λευκῆς (στ. 33-40).

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν τὸν Ξενοφῶντα,

---

1) Πουλολόγος, ἔκδ. Βάγνερ, σελ. 193.

2) Εἰκὼν ἐν Daniel, histoire de la milice, σελ. 171, planche 12.

3) Chronique de Ramon Muntaner, σελ. 416, ἔκδ. Buchon.

4) Conte Litta, Famiglie italiane (ἐν Acciaioli).

5) Θρῆνος τῆς περιφήμου πόλεως Ἀθηνῶν, σελ. 135, ἔκδ. Legrand.

6) Μ. Ρενιέρη, ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος (ἐν τέλει).

7) Ὁ Λουδοβῖκος da Porto, ὁ γράψας τὸ περὶ Ρωμαίου καὶ Ἰουλιέττας μυθιστόρημα, ἐξ οὗ ὁ Σαικσπεῖρος ἠρύσθη τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγῳδίας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπολέμησεν ἐν τοῖς τάγμασι τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν· οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἱστορικὴν ὕπαρξιν τῶν ἐν Βερώνῃ Καπουλέτων, διϊσχυρίζονται ὅτι ὁ Πόρτος περιέγραψε τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἔρωτας ὡς Cappelletto (βλ. Lettere storiche di Luigi da Porto, Firenze, 1857, σελ. 427—428. «sono il medesimo i Cappelletti che gli Stradiotti». Guicciardini. Παρ. Grassi, dizionario militare, ἐν λ. Cappelletti.

1) Δουλαμᾶς, τὸ δελματίκιον τῶν Βυζαντινῶν, λεγόμενον καὶ ταμπάρον, ὡς νῦν.

2) «Ἐκ τῶν λεγομένων Πελασγῶν, φοροῦντας χλαμύδας ἐχούσας ταβλία ῥούσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας χώρας». Κεδρηνός, τόμ. Α, σελ. 61 ἔκδ. Migne.

3) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα, σελ. 33.

σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἕτερον ὑπὸ τούτου μνημονευόμενον παλαίτατον ἔθιμον ἐτηρήθη παρὰ τοῖς ἡμετέροις τιμαριούχοις. Ὁ Ὅμηρος περιγράφων τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Νέστορος δεῖπνον σημειοῖ τὸ κρόμμυον ὡς τὸ πρώτιστον τῶν ἐδεσμάτων:

ἣ σφῶϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροΐηε τράπεζαν
καλὴν κυανόπεζαν ἐΰξοον, αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆς
χάλκεον κάνεον, ἐπὶ δὲ κρόμμυον, ποτῷ ὄψον,
ἠδὲ μέλι χλωρόν, παρὰ δ' ἀλφίτου ἱεροῦ ἀκτήν,
πὰρ δὲ δέπας περικαλλές.. (Ιλ. Λ. 628).

Ἐπεξηγῶν ὁ Ξενοφῶν τὸ ὁμηρικὸν τοῦτο κρόμμυον λέγει· «τῷ εἰς μάχην ὁρμωμένῳ καλῶς ἔχειν κρόμμυον ὑποτρώγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκόροδα σιτίσαντες συμβάλλουσιν» [1]. Ἐπὶ Ξενοφῶντος τὸ κρόμμυον ἀπετέλει τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν πολεμιστῶν [2]· εἰς τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τὸ ἀγριοκρόμμυον εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ἔδεσμα πάσης πολυτελοῦς τραπέζης, διότι εἶνε τὸ ἐκλεκτὸν φαγητὸν τῶν ἀνδρειωμένων·

Καλῶς ἦρτεν ὁ Χάροντας νὰ φάῃ νὰ πιῇ μετά μας,
νὰ φάῃ ἄγριν τοῦ λαγοῦ, νὰ φάῃ ὀρτὸν πεοδίκιν,
νὰ φάῃ ἀρκοκρόμμυον ποῦ τρῶν ἀντρειωμένοι
νὰ πιῇ γλυκόποτον κρασίν, ποῦ πίνουν φουμισμένοι,
ὁποῦ τὸ πίνουν ἄρρωστοι καὶ 'βρίσκονται γιαμένοι [3].

Μεταξὺ τῆς ὁμηρικῆς καὶ τῆς ἀκριτικῆς τραπέζης δὲν διακρίνω διαφοράν· καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ περὶ κρομμύου πρόληψις, ἐκ δὲ τοῦ ἀγριοκρομμύου (σκίλλης) κατασκευάζεται ἔτι εἶδος κομπόστας, τὸ λεγόμενον μαντσοῦνι, τὸ ὁποῖον τρώγουσιν οἱ ἀσθενεῖς τὸ στῆθος ὡς δυναμωτικόν· καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ σκίλλα ἤτοι ἀσφόδελος ἐν τῷ ὄξει κατεργαζόμενος ἦτο ἰατρικόν, καὶ καρύκευμα τοῦ γερανίου κρέατος· εἰς τὴν στρατιωτικὴν βεβαίως ταύτην παράδοσιν ὀφείλει καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ ἀνῆκον λευκὸν λείριον τὸ ἐπώνυμον «αἷμα τοῦ Ἄρεως» [4].

Ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν συνίστατο εἰς δόρυ, λεγόμενον *λάντσα* ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον, μακρὺ ὡς τὸ Βυζαντινὸν καὶ ἔχον σιδηρᾶν αἰχμὴν (*στόκον*) καὶ σημαίαν (*φλάμπουρον*), μικρὰν ἀσπίδα, μικρὸν δίστομον μαχαίριον ἐν τῇ ζώνῃ [5]· ἐνταῦθα φέρουσι τὸ μαχαίριον τοῦτο καὶ οἱ ἀκρῖται·

Καὶ τάνα 'ς τὴν κοξούδαν σου ἔχ' ἀργυρὸν φηκάριν,
μέσα 'ς τ' ἀργυροφήκαρον ἔχ' ἀργυρὸν μαχαῖρι [6].

Ἀπὸ τῆς ζώνης κρέμαται καὶ ἡ μεγάλη τοῦ Στρατιώτου σπάθη, ὁμοία πρὸς τὴν πάλαν τῶν ἡμετέρων ἁρματωλῶν, καὶ ὀνομαζομένη «σπαθὶ διμισκὶ» οὐχὶ ὡς προερχομένη ἐκ τῆς Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ σιδήρου ἐξ οὗ κατεσκευάζετο, ὡς γράφει ὁ πατριάρχης Νεκτάριος [1].

Τὸ φοβερώτερον ὅμως ὅπλον τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ σιδηρᾶ κόρυνα (mas d' armes), λεγομένη ἀπελατίκιον ἀπὸ τῶν ἀπελατῶν ἢ κλεφτῶν, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ταύτῃ ἐχρῶντο· ἐν τῇ ἐποποιΐᾳ τοῦ Διγενῆ ὀνομάζεται ῥαβδί, καὶ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον τούτου ὅπλον· τ' ἀκριτικὰ ᾄσματα παραβάλλουσι τὰ κτυπήματα τοῦ ἀπελατικίου πρὸς βροντὰς καὶ ἀστραπάς:

κἄπου 'στράφτει, κἄπου βροντᾷ, κἄπου χαλάζι ῥίχνει,
κἄπου Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ...
μηδὲ στράφτει, μηδὲ βροντᾷ, μηδὲ χαλάζι ῥίχνει,
μηδὲ Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ,
παρ' ἕν' ξυλιὰ τοῦ Διγενῆ, χαρὰ 'ς τον ποῦ τὴν ἔφα [2].

Τὸ ἀπελατίκιον, λεγόμενον ὑπὸ τῶν τακτικῶν σιδηρορράβδιν καὶ ματσοῦκα, δὲν ἦτο εὐχερὲς τοῖς πᾶσι, διότι ἀπῄτει μεγάλην ἐπιδεξιότητα καὶ μυῶνας δυνατούς. Ἐν τῇ κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐκστρατείᾳ τοῦ Τσιμισκῆ, γράφει Λέων ὁ Διάκονος «Θεόδωρος, ὁ τὴν κατεπωνυμίαν Λαλάκων, ἀνὴρ κατά τε ἀλκὴν καὶ σώματος ῥώμην δυσάντητος καὶ ἀκαταγώνιστος, πλείστους τῶν δυσμενῶν σιδηρᾷ κορύνῃ ἀπέκτεινεν· ἰσχύϊ γὰρ χειρὸς ταύτην καταφέρων αὐτῇ κυνῇ καὶ τὴν ταύτῃ περιστελλομένην συνέθλαττε κεφαλήν»· τὸ ἀπελατίκιον τοῦτο, ἐκ σιδήρου ἢ ξύλου κρανέας κατεσκευασμένον, ἦτο διαφόρων σχημάτων, διότι ἐν μὲν τῇ Α' εἰκόνι εἰκονίζεται κομψόν, ἐν τῷ παρὰ Daniel ὅμως παρισταμένῳ Στρατιώτῃ εἶνε μέγα, καὶ ἔχει σχῆμα ἀληθοῦς ῥοπάλου τοῦ Ἡρακλέους.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία καὶ ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο μῖγμα παλαιοτάτων ἑλληνικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀναμνήσεων· εἰς παλαιότατα μυστηριώδη ἀνάγλυφα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰκονίζονται πολεμισταὶ φέροντες ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν τιαροειδῆ πῖλον, τὸν ἐπενδύτην, καὶ ὡς μόνον ὅπλον τὸ ἀπελατίκιον, καὶ τσαρούχια μυτερὰ (ἀσούρια), ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων τελατίνια [3] ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία τῶν πολεμιστῶν, ἂν δὲν ἦτο ἡ ἀληθὴς Πελασγική, εἶνε ὅμως ἀρχαιοτάτη ἑλληνασιανή.

Μέγα μέρος τῆς ἀξίας του ὤφειλεν ὁ Στρατιώτης εἰς τὸν ἵππον του, τὸν ὁποῖον ἐπεριποιεῖτο καὶ ἔτρεφε κάλλιον ἑαυτοῦ· τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους ἀποκαλεῖ ὁ Σανοῦτος Barbari, ὁ δὲ κό-

[1]) Συμπ. IV, 9.

[2]) Ἀνάβασις, VII, 1.

[3]) Σακελλαρίου, Κυπριακὰ ᾄσματα, σελ. 47.

[4]) Langkavel, Botanik der späteren Griechen, σελ. 111, 115.

[5]) Κορωναῖος, σελ. 142· ἄλλοτε ἔμπροσθεν, ἄλλοτε δ' ὄπισθεν.

[6]) Σακελλάριος, σελ. 5. Κοξούδα καὶ κόξα ἐκ τοῦ λατινικοῦ coxa=ζώνη.

[1]) «Ἀρμάτωσε δὲ τὸ φουσᾶτόν του μὲ παλαιὰ ἅρματα, τὰ ὁποῖα, ὡς λέγουσιν, εἶνε ὅλα ἀπὸ Διμισκί· τὸ ὁποῖον Διμισκὶ γίνεται εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ τὸ χαλκεύουσιν ἀπὸ σίδερον καὶ ἀτσάλι μὲ κἄποιον νερὸν χορταρίου, ὁποῦ εἰς ἄλλον τόπον δὲν γίνεται». Ἱεροκοσμικὴ ἱστορία, σελ. 319.

[2]) Σακελλάριος σελ. 49.

[3]) Ch. Texier, Asie Mineure, pl. III, ἀνάγλυφα Πτερίου.

μης Βουσσύ, Moresques, ἐκ συγκρίσεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Δύσει γνωστοὺς τότε Ἀραβικούς· ὡς ῥητῶς ὅμως γράφει ὁ Κορωναῖος πάντες οἱ Στρατιωτικοὶ ἵπποι προήρχοντο ἐξ Ἑλλάδος·

Καὶ εἶχε τὸν Μερκούριον μὲ ἄλογα λιντσέρα
ποῦ 'κ τὴν Ἑλλάδα τὴν κλυτὴν 'ς τὴν Ἰταλίαν 'φέραν,
τριακόσια ἦταν τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα διαλεμμένα,
ἀφόβητα 'ς τὸν πόλεμον νὰ 'μπαίνουν μαθημένα (σελ. 42).
—μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορηὰν εἶχε Μακεδονίταις (σελ. 69, 74, 84).

Τὸ χρῶμα τῶν Στρατιωτικῶν ἵππων ἦτο ἐρυθρόφαιον (μπάλιον), καὶ λευκόχρουν (γριβιόν)· καὶ σπανίως μὲν εἰς τὰ δημοτικὰ ποιήματα μνημονεύεται ὁ γρίβας ἵππος, καὶ ὁ ἐρυθρόφαιος, ἤτοι ὁ λεγόμενος σιδέρικος, συνηθέστατα ὅμως ὁ ἵππος εἶνε μέλας τὸ χρῶμα, διὸ καὶ τὸ ἐπίθετον *μαῦρος* ἁπλῶς σημαίνει τὸν ἵππον· ἐν τῇ δημοτικῇ Ἀχιλλεΐδι ὁ ἵππος τοῦ ἥρωος εἶνε ἀείποτε μαῦρος· παρ' Ὁμήρῳ ὅμως δύο τοῦ Ἀχιλλέως ἵπποι φέρουσιν ὀνόματα δηλοῦντα ὅτι τὸ μέλαν δὲν ἦτο τὸ ἐπικρατοῦν χρῶμα·

Ξάνθον καὶ Βαλίον τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην,
τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη.

Ἡ ὑμνουμένη ταχύτης τῶν ἵππων τοῦ Ἀχιλλέως ἦτο ἡ πρωτίστη ἀρετὴ τοῦ Στρατιωτικοῦ ἵππου, ὅστις ἐκράτει ἀείποτε ὀρθίαν τὴν κεφαλήν, ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος. Ἐν τῇ περὶ ἵππων πραγματείᾳ ὁ Ξενοφῶν ἐπαινεῖ τὸν ὑψαύχενα πολεμιστήριον ἵππον, «ὥσπερ ἀλεκτρυόνος ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἥκει.» Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (σελ. 11) περιγράφουσα τὸ ἱππικὸν τοῦ Βρυεννίου, συγκείμενον ἐκ Θρακῶν καὶ Μακεδόνων, λέγει «πάντες δ' ἐφ' ἵπποις Θετταλοῖς ἐποχούμενοι καὶ τοῖς σιδηροῖς θώραξι καὶ τοῖς κράνεσιν ἐξαστράπτοντες, *τῶν τε ἵππων διεγειρομένων εἰς ὀρθὸν οὖς*·» ὅθεν δηλοῦται ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ Θεσσαλία ἐξηκολούθει οὖσα ἡ πατρὶς τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιωνύμων ἵππων. Ὁ Θρᾲξ Αἰθικὸς γράφων ἐν τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι χαρακτηρίζει τοὺς Θεσσαλικοὺς ἵππους «eminentiores et velociores quam in alias terras equos·» αὐτὴ δὲ ἡ ταχύτης, il velocissimo correr, διακρίνει τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους· ὁ Κορωναῖος τοὺς ἀποκαλεῖ «ἄλογα ἐκλεκτά, γοργότερα τ' ἀνέμου.» Τοιοῦτοι ὑμνοῦνται οἱ ἵπποι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἄσμασι:

Μαῦρέ μου, μαυρογόνατε κι' ἀνεμοκυκλοπόδη [1]).
Φτερνηστιριὰ τοῦ ἔδωκε, 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἐπέτα ...
μαῦρέ μου, μαυρογόνατε, μαῦρέ μου μ' ἀνεμοπόδα [2]).

Οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι δὲν ἔτρεχον μόνον ὡς πτηνοί, ἀλλὰ καὶ ἐπάτουν ἐλαφρότατα. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1491 πήξαντος τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Βενετίαν μεγάλου θαλασσίου σωλῆνος (grande canale) «στρατιῶταί τινες ὡπλισμένοι μετὰ τῶν ἵππων ἐδορατίσθησαν πρὸς ἀλλήλους τρέχοντες ἐπὶ τοῦ πάγου», γράφει ὁ Βέμβος (σελ. 64).

[1]) Κρητικὰ ᾄσματα.

[2]) Κυπριακά, σελ. 5.

Ἡ τροφὴ τῶν Στρατιωτῶν ἦτο λιτοτάτη· ὁ Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς οἱ Φράγκοι δαπανῶσι τοσοῦτον χρόνον εἰς τὸ *τραπέζι*, καὶ ἐνῷ κινδυνεύουσι δὲν σκέπτονται περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ποικιλίας ἐδεσμάτων· τὰ δεῖπνά των, ἅπερ ὀνομάζουσιν ὡς οἱ παλαιοὶ *ἀκρατισμούς*, [1]). ποιοῦσιν ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὄρθιοι.

Τοῦ δείπνου δ' ὥρα ἤτονε, κ' εἶπεν—ὦ παλληκάρια,
λάβετε εἰς τὰς χεῖράς σας τὰ μακρειὰ κοντάρια,
κι' ἀκρατισμὸν στεκάμενοι ποιήσετε ταχέως,
ὅτι δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ τρώγωμεν βραδέως.
Λοιπὸν ὡς τοὺς ἐπρόσταξεν ὡς λύκοι πεινασμένοι
ἁρπάσασι τὸ φαγητὸν ὀρθοὶ καὶ ἁρματωμένοι (σ. 77).

Ὁ Σανοῦτος μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι ἔτρωγον κριθήν, ἐνῷ οἱ Ἰταλικοὶ χόρτον.

Ἐμακρολόγησα ὀλίγον περὶ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς τροφῆς τῶν Στρατιωτῶν, διότι ἀμφότερα τὰ ζητήματα ταῦτα εἶνε πολὺ σπουδαῖα, ὑπ' οὐδενὸς δὲ ἐξηρευνήθησαν· ὁ δυνηθεὶς ν' ἀνεύρῃ τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν διαφόρων ἐνδυμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρων θὰ προσθέσῃ σπουδαιοτάτην σελίδα ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ· ἐθνικὸν ἔνδυμα οὐδέποτε ἐγνώρισαν οἱ Βυζαντινοί, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περιεβάλλοντο διαφόρους βαρβαρικὰς στολάς, ὁτὲ μὲν Παρθικάς, ὁτὲ δὲ Οὐνικὰς καὶ Λατινικάς. Μιχαὴλ ὁ Στρατιωτικὸς ἠθέλησε νὰ κανονίσῃ τὰ ἐπὶ τῶν ἐσθήτων κοσμήματα, μόνος δὲ ὁ Ἰωάννης Βατάτσης ἐν Νικαίᾳ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν παντὸς ξενικοῦ ὑφάσματος, ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς ὑπηκόους του «μόνα ὅσα ἡ Ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ, καὶ αἱ Ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες» [2]). Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νῦν ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον λεγόμενος Περσικὸς *τσουμπὲς* ἐπεκράτησεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πολλοὺς ὑπέστη μετασχηματισμοὺς ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας τῶν καλλωπιστῶν· οἱ αὐτοκράτορες καὶ τὸ ἱερατεῖον διετήρησαν κάπως ἀναλλοίωτα τὰ λεγόμενα ῥάσα, συγχρόνως ὅμως ἐνεδύοντο καὶ ἄλλας στολὰς ἰδιορρύθμους· ἡ στολὴ τοῦ πένθους ἦτο ἄλλοτε μὲν λευκὴ [3]), ἄλλοτε δὲ μέλαινα, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν κόμην ἐκείροντο Οὐνικῶς [4]), ἢ ἔτρεφον μακρὰν ὡς οἱ Ἕλληνες. Ἰδοὺ τί γράφει ὁ Γρηγορᾶς περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ τούτου κυκεῶνος· «τί δ' ἄν τις

[1]) «Τὸ πρωϊνὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προΐεσθαι ψωμούς». Ἀθήν. Α, 11. Ἡ συνήθεια τοῦ ἐμβάπτειν ἐν ἀκράτῳ οἴνῳ περικεχαυμένον ἄρτον ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἰδίως τῆς Ἀττικῆς, οἵτινες θεωροῦσι τὸ πρωϊνὸν τοῦτο δεῖπνον ὡς τονικώτατον τοῦ στομάχου.

[2]) Γρηγορᾶς, Β, κεφ. 6.

[3]) Κανταχουζηνός, Γ, 27.

[4]) «Διὸ δὴ καὶ Οὐνικὸν τὸ τοιοῦτον εἶδος (τῆς κουρᾶς) ἐκάλουν.» Προκόπιος, Γ, σελ. 48, ἔκδοσις Βόννης.

φαίη καὶ περὶ τῶν ἐνδυμάτων, ὅσα κἂν τούτοις παρηνομήθη, καὶ ὅπως ἐκτετόπισται τοῦ γνωρίμου τε καὶ συνήθους ἡ πολιτεία, ὡς μηδὲ γινώσκεσθαι ἔτι ὅστις Ῥωμαίων καὶ ὅστις τῶν ἄλλως ἐχόντων γενῶν· οὔτε γὰρ Περσικὴ τις ἄκρατος ἡ στολὴ γέγονεν ἤδη Ῥωμαίοις, οὔτε Λατινικὴ κυρίως, οὔτε μὴν Γοτθικὴ καθάπαξ, οὔτε εἴ τις Τριβαλλῶν καὶ ἅμα Μυσῶν καὶ Παιόνων· ἀλλ' ἐκ πασῶν τὸ διὰ πασῶν εἰπεῖν τῆς μουσικῆς.. ἀντέστραπται εἰς ἅπαν μίγμα καὶ συμφόρημα· καὶ ὁρῶμεν τῶν ἱερῶν περιβόλων εἴσω τοὺς τῶν φίλων παῖδας τὴν μὲν κεφαλὴν ἐοικότας Λατίνοις, τὸ δὲ σῶμα πᾶν Περσικῶς τε καὶ Μηδικῶς ἐσταλμένον, καὶ τοὐναντίον ἐς τὴν ὑστεραίαν τοὺς αὐτοὺς νῦν μὲν ἄλλως, νῦν δ' ἄλλως, νῦν δ' οὐδετέρως.» [1])

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Χρονογραφία, ΑΖ, 12.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΕ'

Πρωΐαν τινα, ἐνῷ ἔγραφεν ὁ μαρκήσιος ἐπὶ τῆς μεγάλης τραπέζης τῆς βιβλιοθήκης, ἡ δὲ Καρολίνα ἐφυλλολόγει χάρτας κατὰ τὸ ἄλλο ἄκρον, ἀπέθηκεν ἐκεῖνος τὸν κάλαμον καὶ τῇ εἶπε μετὰ συγκινήσεως:

— Δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐξεφράσατε ἐνίοτε τὴν εὐμενῆ ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσετε αὐτὴν τὴν ἐργασίαν μου, καὶ ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ κατώρθωνα ποτὲ νὰ τὸ ἀποφασίσω. Ἀλλὰ τόρα,.. ναὶ τόρα αἰσθάνομαι ὅτι θὰ ἦμαι εὐτυχὴς νὰ σᾶς τὴν ὑποβάλω. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε μᾶλλον ἰδικόν σας ἔργον παρὰ ἰδικόν μου, διότι δὲν εἶχα πίστιν εἰς αὐτό, καὶ σεῖς μὲ ἐπείσατε ὅτι ἦτο σεβαστὴ ἡ ὁρμὴ ἥτις μοῦ τὸ ὑπηγόρευσε. Ἀφότου δὲ μοῦ ἐνεπνεύσατε τὴν πεποίθησιν, ἐγείνατε ἀφορμὴ νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἡ ἐργασία μου περισσότερον παρ' ὅσον εἶχε προχωρήσει ἐντὸς δέκα ἐτῶν. Εἴσθε δὲ ἐπίσης αἰτία ὅτι θὰ τελειώσω τοιουτοτρόπως ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ διέκοπτα καὶ θὰ ἐπανήρχιζα ἴσως μέχρι τελευταίας μου στιγμῆς. Καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἡ τελευταία αὐτὴ στιγμή· τὴν ᾐσθανόμην ἐρχομένην ταχέως, καὶ ἔσπευδα πυρετωδῶς, καὶ ἤμην ἀπηλπισμένος ὅτι μόνον τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου προσήγγιζε. Μὲ διετάξατε νὰ ζήσω καὶ ἔζησα, νὰ καταπραϋνθῶ καὶ ἐπραΰνθην, νὰ πιστεύσω εἰς θεὸν καὶ εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἐπίστευσα. Τόρα ὅτε πιστεύω εἰς τὴν ἰδέαν μου, πρέπει νὰ μοῦ ἐμπνεύσετε πίστιν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητά τά μου, διότι νομίζω ὅτι ἡ μορφὴ εἶνε πάντοτε ἀναγκαία ἵνα περικοσμήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Λάβετε, φίλη μου, καὶ ἀναγνώσατε.

— Μάλιστα! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Βλέπετε ὅτι δὲν διστάζω οὐδὲ ἀρνοῦμαι, μολονότι οὔτε φρόνιμον οὔτε μετριόφρον εἶνε ὅ,τι κάμνω. Ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνομαι ἀμηχανίαν. Εἶμαι τόσον βεβαία περὶ τῆς ἱκανότητός σας, ὥστε δὲν φοβοῦμαι μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἦμαι εἰλικρινής. Πιστεύω δὲ τόσον εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν γνωμῶν μας, ὥστε ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐννοήσω καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα, ὅσα θὰ διέφευγον ἄλλως τὴν ἀντίληψίν μου.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἔτεινε νὰ λάβῃ τὸ χειρόγραφον, ἡ Καρολίνα, μετὰ μικρὸν δισταγμόν, ἠρώτησεν ἂν θὰ μετεῖχε καὶ ὁ δοὺξ τῆς εὐχαριστήσεως ἐκείνης.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ὁ ἀδελφός μου δὲν θὰ ἔλθῃ σήμερον. Ἐξέλεξα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπῆγε νὰ κυνηγήσῃ. Δὲν θέλω νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐργασίαν μου πρὶν τελειώσῃ. Δὲν θὰ τὴν ἐνόει. Αἱ ἐκ τοῦ γένους προλήψεις του εἶν' ἐναντίαι. Νομίζει ἐν τούτοις ὅτι ἔχει μερικὰς ἰδέας *τολμηράς*, ὡς τὰς ὀνομάζει, καὶ γνωρίζει ὅτι ἐγὼ προχωρῶ πολὺ περαιτέρω. Ἀλλὰ δὲν ὑποπτεύει ποσὸν παρεξετράπην τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν μοὶ εἶχε χαράξει ἡ ἀνατροφή. Ἡ ἐπανάστασίς μου κατὰ τοῦ παρελθόντος θὰ τοῦ ἐπροξένει φρίκην, καὶ τοῦτο θὰ μ' ἐτάραττεν ἴσως πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐργασίας μου. Ἀλλά.. καὶ σεῖς ἴσως θ' ἀνησυχήσετε ὀλίγον.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω πρόληψιν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, καὶ πιθανώτατον εἶνε νὰ συμμερισθῶ τὰς ἰδέας σας ἀφοῦ τὰς γνωρίσω. Καθίσατε λοιπὸν καὶ θ' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως, καὶ διὰ σᾶς καὶ δι' ἐμέ. Θέλω ν' ἀκούσετε τοὺς λόγους σας. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε καλλίτερον αὐτὸ παρὰ ν' ἀναγινώσκῃ τις μόνος ὅ,τι ἔγραψε.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνωσε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἥμισυν τόμον· ἐπανέλαβε δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἐπαύριον. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπήγγειλεν οὕτως εἰς τὸν μαρκήσιον τὴν σύνοψιν πολυετῶν σπουδῶν. Καίτοι δὲ ἡ γραφὴ τοῦ μαρκησίου ἦτό πως δυσανάγνωστος, ἡ Καρολίνα ἀνεγίνωσκεν ὡς ἂν ἦτο ἔντυπος, καὶ μετὰ τοιαύτης εὐκρινείας, μετὰ τοσοῦτον θαυμασίας νοημοσύνης καὶ ἁπλότητος, ζωογονουμένη καὶ συγκινουμένη ὁσάκις ἡ ἀφήγησις ὑψοῦτο μέχρι λυρισμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἱστορικῆς ἐποποιΐας, ὥστε ὁ συγγραφεὺς ᾐσθάνθη αἴφνης καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ πάσας τὰς διεσπαρμένας πρότερον ἀκτῖνας τῶν μελετῶν του συγκεντρουμένας εἰς ἕνα φωτεινὸν καὶ ἀληθῆ βεβαιότητος ἥλιον.

Ἡ εἰκὼν ἦτο ὡραία. Εἶχε κάλλος πρωτότυπον, κ' ἔφερε τὸν τύπον ἀληθοῦς μεγαλείου. Ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ταύτην καὶ μυστηριώδη ἐπιγραφήν: *Ἱστο-*

ρία τῶν τίτλων ἀνεκίνει πλῆθος τολμηρῶν ζητημάτων, ὧν ἡ τελικὴ λύσις ἐκύρου γενικῶς, ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ ἀπεριορίστως τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστατικῆς νυκ ὸς τῆς 4 αὐγούστου 1789. Ὁ υἱὸς ἐκείνος οἴκου μεγάλου καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον προνομιούχου, ὁ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ ἀλαζονείᾳ τῆς εὐγενείας καὶ τῇ περιφρονήσει τοῦ ὄχλου, παρίστατο πρὸ τῆς νεωτέρας κοινωνίας κατήγορος τῶν πατρικίων, φέρων ἐν χερσὶ τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κατηγορητηρίου του ἔγγραφα καὶ πᾶσαν ἀπόδειξιν σφετερισμοῦ, κακοηθείας καὶ κακουργίας, καὶ ἀπήγγελλε τὴν ἔκπτωσιν αὐτῶν ἐν ὀνόματι τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἰσότητος, ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐν ὀνόματι ἰδίως τῆς χριστιανικῆς ἰδέας τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπετίθετο κατὰ τῆς παραδόσεως δέκα καὶ ὀκτὼ αἰώνων, τῆς σκοπούσης νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἀποκαλυφθεῖσαν ἰσότητα πρὸς τὴν συνθηματικὴν καὶ ψευδῆ πολιτικὴν καὶ θεοκρατικὴν ἱεραρχίαν. Παραδεχόμενος ἐν πάσῃ κοινωνικῇ τάξει τὴν πολιτικὴν μόνον καὶ διοικητικὴν ἱεραρχίαν τοῦ ἀξιώματος, τῆς προσωπικῆς ἀξίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἑνὶ λόγῳ τὴν ἱεραρχίαν τῶν ὑπηρεσιῶν, κατεδίωκε τὸ ἀπὸ τοῦ γένους προνόμιον μέχρι τῆς ἐπικρατούσης ἔτι σήμερον γνώμης, μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἐπιδράσεων, καὶ διέγραφε διὰ σταθερᾶς χειρὸς τὴν ἱστορίαν πάσης ἀντιποιήσεως καὶ σφετερισμοῦ ἰσχύος, ἀπὸ τῆς τιμαριωτικῆς δημιουργίας τῆς εὐγενείας μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἀνέπλαττεν οὕτω τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἐκ νέας εἰδικῆς ἀπόψεως, ὑπὸ τὸ κράτος ἰδέας ὡρισμένης, ἀπολύτου, ἀκάμπτου, ἀδυσωπήτου, καὶ ἐξ ἀφετηρίας αἰσθήματος θρησκευτικοῦ, ὅπερ ἡ εὐγένεια, ἢ τὸ θεῖον δίκαιον ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς ἐπικαλουμένη, δὲν ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ χωρὶς αὐτοκτονίας.

Δὲν ἐκτεινόμεθα περισσότερον περὶ τοῦ βιβλίου τούτου, οὗτινος ἡ κριτικὴ διαφεύγει τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἐφρόνει τις περὶ τῶν δογμάτων τοῦ συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὸ θαυμάσιον αὐτοῦ τάλαντον, τὰς εὐρείας αὐτοῦ γνώσεις καὶ τὴν κρατερὰν ἐφ' ἑαυτὸ πεποίθησιν τοῦ διακεκριμένου πνεύματός του. Τὸ ὕφος ἰδίως ἦτο λαμπρόν, καὶ τοσούτῳ δαψιλές, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑποπτεύσῃ τις ἐξ αὐτοῦ τὴν συνήθη βραχυλογίαν τοῦ μαρκησίου. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ δὲν ἦτο συζητητικόν. Μετ' ὀλιγοσέλιδον ἀλλ' αὐστηρὰν καὶ θερμὴν ἔκθεσιν τῶν ἀφορμῶν καὶ τῶν πρώτων λημμάτων τῶν ρευνῶν αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ἐπελαμβάνετο ἀμέσως τῶν γεγονότων καὶ κατέτασσεν αὐτὰ ἱστορικῶς μετ' εὐγλώττου σαφηνείας. Ἡ εὔχαρις ἀφήγησίς του μετεῖχε τοῦ δράματος καὶ τῆς μυθιστορίας, ὅτε, ἀναδιφῶν τὰ σκοτεινὰ οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, ἀπεκάλυπτε τὸ φρικῶδες τῶν τιμαριωτικῶν χρόνων τὰ παθήματα καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ ὄχλου. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ὁμολογῶν αὐτόν, συνῃσθάνετο βαθύτατα τὰ κακουργήματα τῶν ἀσθενῶν κατὰ τῆς δικαιοσύνης, τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ ἔρωτος, πολλαχοῦ δὲ ἡ ψυχή του, διακαιομένη ἐξ ἀγάπης τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἐρρήγνυτο εἰς εὔγλωττον καὶ περιπαθῆ κραυγήν, ἥτις ἀπεκάλυπτεν αὐτὴν ὁλόκληρον. Πολλάκις ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἀναλυομένην εἰς δάκρυα, καὶ ἀπέθηκε τὸ βιβλίον, ἵνα συνέλθῃ.

Ἡ Καρολίνα οὐδεμίαν ἐξέφρασεν ἐπίκρισιν. Δὲν εἶνε ἔργον ἡμῶν νὰ ἀναγράψωμεν ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκφράσῃ τοιαύτας, ἢ ἂν δὲν παρεῖχε τὸ βιβλίον ἀφορμὴν ἐπικρίσεων. Ἀλλ' ὀφείλομεν μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκείνη οὐδένα εὗρε λόγον παρατηρήσεως· τοσοῦτον εἶχεν παρασύρει αὐτὴν ὁ πρὸς τὸν συγγραφέα θαυμασμὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν ἄνδρα ὑπόληψις. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ παρέστη πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῆς ὡς ὃν τοσοῦτον ὑπέρτερον παντὸς ὅ,τι εἶχε τέως γνωρίσει ἡ Καρολίνα, ὥστε συνέλαβεν εὐθὺς ἔκτοτε τὴν ἰδέαν ν' ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτὸν χωρὶς ἐπιφυλάξεως καὶ δι' ὅλου αὐτῆς τοῦ βίου.

Λέγοντες ἄνευ ἐπιφυλάξεως, ἐξαιροῦμεν, ἐννοεῖται μίαν, ἣν ἤθελε καὶ ἐκείνη ἐξαιρέσει, ἂν τὴν διενοεῖτο. Ἀλλὰ δὲν τὴν διενοήθη. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι τοιοῦτος ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῆς θυσίαν τιμῆς, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διετάραξε τὴν γαλήνην τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της. Δὲν τολμῶμεν ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός της οὗτος δὲν περιέλαβεν ἔκτοτε καὶ τὸν ἔρωτα, ὡς ἀπαραίτητον αὐτοῦ συμπλήρωμα· ἀλλ' ὁ ἔρως δὲν ὑπῆρξεν ἀφετηρία. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἕως τότε δυνηθῇ ν' ἀποκαλύψῃ πάντα τὰ θέλγητρα τῆς διανοίας καὶ τῆς μορφῆς του. Ἦτο συνεσταλμένος πάντοτε, ἀσθενικὸς καὶ τεταραγμένος. Ἡ Καρολίνα δὲν εἶδεν αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς τὴν βαθμιαίαν καὶ ἀνεπαίσθητον μεταβολήν, ἥτις κατέστησεν αὐτὸν εὔγλωττον, ὡραῖον καὶ νέον, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ ὥραν μεθ' ὥραν τὴν ὑγείαν, τὴν ἐφ' ἑαυτὸν πεποίθησιν, τὴν βεβαιότητα τῆς δυνάμεώς του καὶ τὸ γόητρον δι' οὗ περιβάλλει ἡ εὐτυχία τὰς ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας σκιασθείσας εὐγενεῖς φυσιογνωμίας.

Ὅτε παρετήρησε πάσας ἐκείνας τὰς γοητευτικὰς μεταμορφώσεις, εἶχεν ἤδη ἄκουσα ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν,—ἤγγιζε δὲ τὸ φθινόπωρον.

Ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Παρισίους· ἡ δὲ Κ. Βιλλεμὲρ ὑπὸ τῆς σταθερᾶς αὐτῆς ἰδέας κατεχομένη, ἔλεγε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἔμπιστον.

— Ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, γίνεται ἡ *περίφημος* συνέντευξις τοῦ υἱοῦ μου μὲ τὴν δεσποινίδα Ξαιντραΐγ.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη τότε φρικώδη ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς της σπαραγμόν, κατάπληξιν, τρό-

μον, καὶ αἰφνιδίαν φοβερὰν ἀποκάλυψιν τοῦ εἴδους τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὸν μαρκήσιον. Τοσοῦτον εἶχε συνοικειωθῆ πρὸς τὴν ἀόριστον ἰδέαν τοῦ ἀπέχοντος ἔτι συνοικεσίου ἐκείνου, ὥστε οὐδέποτε εἶχεν ἔτι ἐρωτήσει τὴν καρδίαν της, ἂν ἔπασχεν ἐκ τούτου. Ἐθεώρει τὸ πρᾶγμα ἀναπόφευκτον, ὡς τὸ γῆρας καὶ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸ γῆρας ἀποδέχεταί τις πραγματικῶς μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέρχονται. Ἡ δὲ Καρολίνα ᾐσθάνετο νῦν ὅτι ἐλιποψύχει καὶ ἀπέθνησκεν, ἀναλογιζομένη τὸν προσεχῆ καὶ παντελῆ ἐκεῖνον ἀποχωρισμόν.

Εἶχεν ἐπὶ τέλους πιστεύσει, ὡς ἐπίστευε καὶ ἡ μαρκησία, ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς ἦτο ἀσφαλὴς καὶ βέβαιος· οὐδέποτε εἶχε τολμήσει νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν μαρκήσιον, ὁ δὲ δοὺξ εἶχεν ἀπαγορεύσει τοῦτο εἰς αὐτήν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν στοργῆς της. Κατ' αὐτὸν ὁ μαρκήσιος δὲν ἤθελεν ἀποφασίσει ἂν δὲν τὸν ἄφινον ἥσυχον, ἐγνώριζε δὲ ὁ δοὺξ ὅτι ἡ ἐλαχίστη τῆς Καρολίνας ἀνησυχία θὰ συνετάραττε πάντας τοῦ ἀδελφοῦ του τοὺς διαλογισμούς.

Ὁ δοὺξ, ἀφοῦ εἰλικρινῶς ἐθαύμασε τὴν ἀγνότητα τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀνησυχῇ.

— Τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, λαμβάνει ὄψιν αἰσθήματος σοβαροῦ, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τὰς συνεπείας του. Θὰ ἦτο πολὺ καλλίτερον διὰ τὸν ἀδελφόν μου νὰ ἐθεραπεύετο αὐτό του τὸ πάθος. Δὲν θὰ παρεμπόδιζε σήμερον τὸ μέλλον του. Εἶνε δυνατὸν νὰ πιστευθῇ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐφόνευσε τὸν ἔρωτα; Πότε! Ἡ ἀρετὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε διπλασιασμὸς τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος.

Ὁ δοὺξ δὲν ἠπατᾶτο.

Ὁ μαρκήσιος οὐδόλως ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ γάμου, εἰς ὃν ἀπόφασιν εἶχε πλέον νὰ μὴ ἀντιστῇ. Ἐλυπεῖτο μόνον ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις διαμονὴ ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ πρὸς ὥραν τὰς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ σχέσεις του, τὴν ἀπροσποίητον αὐτῶν ἀδελφότητα, τὰς ἀπὸ κοινοῦ μελέτας των, καὶ τὴν διαρκῆ ἐκείνην ἤρεμον γαλήνην, ἣν δύσκολον ἦτο ν' ἀνεύρωσιν ἀλλαχοῦ. Ὡμίλει δ' εἰς αὐτὴν περὶ τούτου μετὰ πολλῆς λύπης. Τὴν λύπην αὐτὴν ᾐσθάνετο καὶ ἐκείνη, ἀλλ' ὑπελάμβανεν ὡς λόγον αὐτῆς τὴν πρὸς τὴν ἐξοχὴν ἀγάπην της καὶ τὴν διατάραξιν τοῦ ἐν αὐτῇ ἠρέμου καὶ ὡραίου βίου της.

Ἐν τούτοις ᾐσθάνθη εὐχάριστον καὶ γλυκεῖαν ἔκπληξιν, ἀφιχθεῖσα εἰς Παρισίους. Εὗρεν ἐκεῖ τὴν ἀδελφήν της, ἥτις ἀνέμενεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων της, κ' ἔμαθεν ὅτι ἡ Καμίλλη ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐγγύτερον αὐτῆς, κατοικοῦσα ἐν Ἐτάμπῃ μικρόν τινα κομψὸν καὶ δροσερὸν οἰκίσκον, μεταξὺ πόλεως καὶ ἐξοχῆς, εὐάερον καὶ ἔχοντα τὴν χρῆσιν εὐρυχώρου κήπου. Θ' ἀπεῖχεν οὕτω τῶν Παρισίων ἡ ἀδελφή της μίαν μόλις ὥραν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἔμελλε δὲ νὰ τοποθετήσῃ τὴν Διλὴν εἰς οἰκοτροφεῖόν τι τῶν Παρισίων, ὅπου εἶχε κατορθώσει νὰ τύχῃ ὑποτροφίας. Οὕτως ἡ Καρολίνα θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν βλέπῃ καθ' ἑκάστην. Εἶχε τέλος δοθῆ εἰς αὐτὴν ὑπόσχεσις ὑποτροφίας καὶ διὰ τὸν μικρὸν Κάρολον, εὐθὺς ὡς ἡ ἡλικία του ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Λύκειον.

— Μ' ἐγέμισες ἔκπληξιν καὶ χαράν! ἐφώνησεν ἡ Καρολίνα, σφίγγουσα τὴν ἀδελφήν της εἰς τὰς ἀγκάλας της. Καὶ ποῖος τὰ ἔκαμεν ὅλ' αὐτὰ τὰ θαύματα;

— Σύ! ἀπήντησεν ἡ Καμίλλη· σὺ καὶ μόνη.

— Δὲν εἶνε δυνατόν! Ἤλπιζα νὰ ἐπιτύχω αὐτὰς τὰς ὑποτροφίας, νὰ τὰς ἐπιτύχῃ δηλαδὴ ἡ Λεοντία, ἡ ὁποία εἶνε τόσον ὑποχρεωτική. Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευα νὰ γείνῃ τὸ πρᾶγμα τόσον γρήγορα.

— Ὄχι, ὄχι! ὑπέλαβεν ἡ κυρία Ἐδβέρ· αὐτὰ δὲν εἶνε ἔργα τῆς Λεοντίας. Προέρχονται ἀπ' ἐδῶ.

— Ἀδύνατον! δὲν εἶπα ποτὲ τίποτε εἰς τὴν μαρκησίαν. Ἤξευρα ὅτι δὲν τὰ ἔχει καλὰ μὲ τὴν κυβέρνησιν, καὶ δὲν θὰ ἐτόλμων ποτέ μου...

— Ἐτόλμησε ἄλλος νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τοὺς ὑπουργούς, καὶ ὁ ἄλλος αὐτός... δὲν θέλει νὰ ὀνομασθῇ· ἐνήργησε χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρῃς, ἀλλὰ θὰ σοῦ τὸν προδώσω, διότι μαζύ σου δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔχω μυστικά· εἶνε ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ.

— Ἄ!.. μήπως τοῦ ἔγραψες νὰ τὸν παρακαλέσῃς...;

— Διόλου· αὐτὸς μ' ἔγραψε νὰ μοῦ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς θέσεώς μου καὶ τῶν δικαιωμάτων μου, μὲ τόσην καλωσύνην, μὲ τόσην εὐγένειαν... Ἄχ! Καρολίνα μου, τί δίκαιον εἶχες νὰ ἐκτιμᾷς τὸν χαρακτῆρά του. Κύτταξε, ἔφερα μαζύ μου τὰς ἐπιστολάς του. Πρέπει νὰ τὰς ἀναγνώσῃς.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας, καὶ εἶδεν ὅτι, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισεν αὐτὴ περιποιουμένη τὸν μαρκήσιον, εἶχε καὶ αὐτὸς μεριμνήσει περὶ τῆς οἰκογενείας της μετὰ πολλῆς καὶ ἀνενδότου συμπαθείας. Προλαβὼν τοὺς μυχίους αὐτῆς πόθους, εἶχε φροντίσει περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων. Εἶχε προβῆ δι' ἐπιστολῶν εἰς ταχέα καὶ ἀσφαλῆ διαβήματα, χωρὶς κἂν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἐνεργείας του αὐτῆς, καὶ ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Καμίλλης τὰς ἀναγκαίας περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ συζύγου της πληροφορίας. Ὅτε δὲ ἀνήγγειλεν αὐτῇ τὴν ἐπιτυχίαν, ἠρνήθη πᾶσαν εὐχαριστίαν, λέγων ὅτι πολὺ ἔτι ἀπεῖχε τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους αὐτοῦ πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ. Τὰς ἀγαθὰς αὐτὰς εἰδήσεις εἶχε λάβει ἡ Καμίλλη, διαρκούσης τῆς ὁδοιπορίας, ἣν ἡ Καρολίνα διήνυε βραδέως καὶ κατὰ μικροὺς σταθμοὺς μετὰ τῆς μαρκησίας βδελυσσομένης τὰς ταχυδρομικὰς ἁμάξας καὶ τοὺς σιδηροδρόμους.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐν Ἐτάμπῃ κατοικία τῆς Κα-

μίλλης ἦτο ἰδέα καὶ προσφορὰ τοῦ μαρκησίου. Εἶχεν ἐκεῖ, ἔλεγε, μικρὸν ἀπρόσοδον κτῆμα, κληροδοτηθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ γηραιοῦ συγγενοῦς, καὶ παρεκάλει τὴν Κ. Ἐδδὲρ νὰ δεχθῇ νὰ τὸ κατοικήσῃ. Κ' ἐδέχθη μὲν ἐκείνη, δηλώσασα ὅτι ἀνελάμβανε τὰς ἐπισκευάς· ἀλλ' εὗρε τὸν οἰκίσκον εἰς καλλίστην κατάστασιν, ηὐτρεπισμένον μετ' ἐπίπλων, κ' ἔχοντα μάλιστα προμήθειαν ξύλων, οἴνου καὶ ὀσπρίων δι' ἓν ἔτος. Ὅτε δὲ ἠρώτησε τὸ πρόσωπον, ὅπερ εἶχεν ἐπιφορτίσει ὁ μαρκήσιος τὰς λεπτομερείας ταύτας, περὶ τοῦ ἐνοικίου, ἤκουσεν ὡς ἀπάντησιν, ὅτι διαταγὴν εἶχον νὰ μὴ δεχθῶσι χρήματα, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο πάντῃ ἀσήμαντον, καὶ ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἐνόει ποτὲ νὰ ἐκμισθώσῃ εἰς ξένους τὴν οἰκίαν τοῦ γηραιοῦ ἐξαδέλφου του.

Ἡ Καρολίνα συνεκινήθη μὲν βαθέως ἐκ τῶν χαρίτων τούτων τοῦ φίλου της, κ' ἐχάρη βλέπουσα τοσοῦτον βελτιωθεῖσαν τὴν μοῖραν τῆς οἰκογενείας της, ἀλλ' ᾐσθάνθη ὅμως βαθὺ ἐν τῇ καρδίᾳ της ἄλγος. Τῇ ἐφάνη ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ἀποχαιρετισμὸς ἐκείνου, οὗτινος ὁ βίος ἔμελλεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς ἐσαεί, καὶ οἱονεὶ ἐξόφλησις τῆς εὐγνωμοσύνης του. Ἀλλὰ κατέπνιξε τὸ ἄλγος της, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπησχόλησε τὰς προμεσημβρινάς της ὥρας περιάγουσα τὴν ἀδελφήν της καὶ τὰ τέκνα της, ἀγοράζουσα τὸν ἱματισμὸν τῆς μικρᾶς οἰκοτρόφου, καὶ ἐγκαθιστῶσα αὐτὴν εἰς τὸ σχολεῖόν της. Ἡ μαρκησία ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὴν κυρίαν Ἐδδὲρ καὶ τὴν μικρὰν Ἐλισάβετ, ἥτις ἔμελλε ν' ἀπολέσῃ ἐντὸς τῆς μονῆς τὸ εὔηχον ἐπώνυμον: *Λιλή*. Ἐφάνη προσηνεστάτη πρὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς Καρολίνας, κ' ἐχάρισεν ὡραῖα δῶρα εἰς τὴν μικράν. Ἐπέτρεψε δύο ἡμερῶν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Καρολίναν, ἵν' ἀσχοληθῇ περὶ τῆς οἰκογενείας της, τὴν ἀποχαιρετίσῃ καὶ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Μετέβη δὲ καὶ ἡ ἰδία εἰς τὸ μοναστήριον, ἵνα συστήσῃ τὴν Ἐλισάβετ Ἐδδὲρ ὡς προστατευομένην της.

Ἡ Καμίλλη εἶχεν ἰδεῖ ἐπίσης τὸν μαρκήσιον καὶ τὸν δοῦκα εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός των. Καὶ δὲν ἐτόλμησε μὲν αὐτὴ νὰ παρευσιάσῃ εἰς τὸν εὐεργέτην της, πλὴν τῆς Λιλῆς, τὰ ἄλλα της τέκνα, διότι δὲν ἦσαν, ἔλεγε, πολὺ εὔτακτα. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ τὰ ἴδῃ πάντα, καὶ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου εὗρε καὶ τὴν Καρολίναν ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ἅτινα τὴν ἐλάτρευον. Ἐφάνη δ' εἰς αὐτὴν οὐχὶ ἀφηρημένος ἀλλ' ἐν ἐκστάσει οὕτως εἰπεῖν διατελῶν πρὸ τῶν περιποιήσεων καὶ τῶν θωπειῶν αὐτῆς πρὸς τὰ μικρά. Παρετήρει ἕκαστον τῶν παιδίων μετὰ συμπαθείας καὶ συγκινήσεως, καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὰ ὡς ἄνθρωπος ἀνεπτυγμένον ἤδη ἔχων τὸ πατρικὸν φίλτρον. Ἡ δὲ Καρολίνα, ἀγνοοῦσα ὅτι ἦτο πατήρ, διενοήθη στενάζουσα ὅτι ἀνελογίζετο ἐκεῖνος τὰς μελλούσας οἰκογενειακὰς αὐτοῦ χαράς.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν, ἀφοῦ εἶδε τὴν ἀδελφήν της ἐπιβαίνουσαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἀπερχομένην εἰς Ἐτάμπην, ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἐν φοβερᾷ ἀπομονώσει, καὶ πρῶτον τότε ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου παρέστη εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ὡς ἀνεπανόρθωτος τοῦ βίου της συμφορά. Ἐξῆλθε ταχέως τοῦ σταθμοῦ, ἵνα κρύψῃ τὰ δάκρυά της, ἀλλ' ἐν τῇ αὐλῇ εὗρεν ἐνώπιόν της τὸν Κ. Βιλλεμέρ.

— Πῶς! εἶπε πρὸς αὐτὴν προσφέρων τὸν βραχίονά του, κλαίετε; τὸ ἐπερίμενα, καὶ ἔμεινα μίαν στιγμὴν ἐδῶ, ὅπου τὸ κοινὸν ἔχει πάντοτε πρόφασιν νὰ μένῃ, διὰ νὰ σᾶς ὑποστηρίξω ὀλίγον εἰς αὐτὴν τὴν τόσον φυσικὴν λύπην σας, καὶ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω ὅτι ἔχετε φίλους εἰλικρινεῖς.

— Ἤλθατε ἐδῶ δι' ἐμέ; ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, σπογγίζουσα τὰ δάκρυά της.! Ὢ πῶς, ἐντρέπομαι διὰ τὴν παροδικὴν λιποψυχίαν μου! Εἶνε ἀληθῶς ἀχαριστία πρὸς σᾶς, ὅστις κατηυεργετήσατε τὴν οἰκογένειάν μου, ὅστις τὴν ἐφέρατε πλησίον μου καὶ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὐλογῶ χαίρουσα, ἀντὶ νὰ παραδίδωμαι εἰς τὴν λύπην χωρισμοῦ, τοῦ ὁποίου θὰ ἦνε μικρὰ ἡ διάρκεια. Ἡ ἀδελφή μου θὰ ἠμπορῇ νὰ ἔρχεται συχνὰ νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, κ' ἐγὼ θὰ τὴν βλέπω βεβαίως ἀκόμη συχνότερα. Ὄχι, ὄχι! δὲν εἶμαι λυπημένη. Εἶμαι εὐτυχὴς τοὐναντίον, καὶ τοῦτο χάρις εἰς σᾶς.

— Διατί λοιπὸν κλαίετε ἀκόμη; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ μαρκήσιος, ὁδηγῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἅμαξαν ἣν εἶχε φέρει ἐπίτηδες. Νευρικὸν εἶνε βεβαίως, ἀλλὰ μ' ἀνησυχεῖ. Ἂς ἐπιστρέψωμεν μίαν στιγμὴν ὑπὸ τὸν σταθμόν, ὡς νὰ ἐζητοῦμεν κανένα. Δὲν θέλω νὰ σᾶς ἀφήσω μὲ τὰ δάκρυα. Σᾶς βλέπω πρώτην φορὰν νὰ κλαίετε, καὶ αὐτὸ μὲ λυπεῖ πολύ! Ἰδού! εἴμεθα δύο βήματα μακρὰν τοῦ Δενδροκομείου. Εἶνε ὀγδόη ὥρα τῆς πρωΐας, καὶ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος ν' ἀπαντήσωμεν κανένα γνώριμον. Ἔπειτα μὲ τὸ ἐπανωφόριον αὐτὸ καὶ τὴν καλύπτραν σας κανεὶς δὲν θὰ σᾶς γνωρίσῃ. Ὁ καιρὸς εἶνε ὡραῖος. Πηγαίνωμεν νὰ ἴδητε τὴν *Ἑλβετικὴν κοιλάδα*; Θὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἐξοχήν, καὶ ὅταν χωρισθῶμεν θὰ ἦμαι βέβαιος, .. ἐλπίζω τοὐλάχιστον ὅτι δὲν θὰ πάσχετε πλέον.

Τοσαύτην φιλικὴν μέριμναν ἐξέφραζεν ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου, ὥστε ἡ Καρολίνα δὲν διενοήθη ν' ἀρνηθῇ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ. Τίς οἶδεν, εἶπε καθ' ἑαυτήν, ἂν δὲν θέλῃ νὰ μοῦ εἴπῃ ἓν ἀδελφικὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὶν ἀρχίσῃ νέαν ζωήν. Δὲν εἶνε ἀπηγορευμένον αὐτό,... ἴσως τὸ ἀξίζομεν μάλιστα. Οὐδέποτε ἕως τόρα μοῦ ὡμίλησε περὶ τοῦ γάμου του. Θὰ ἦτο παράδοξον νὰ μὴ μοῦ κάμῃ λόγον, καὶ νὰ εὑρεθῶ ἀπαράσκευος εἰς τὴν ὁμιλίαν του.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΣΥΖΥΓΟΣ

Διήγημα Οὐγγρικόν.

Τίς δὲν γνωρίζει ὁποῖος εἶνε ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις; Ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰ δι' ἄμμου ὡρολόγια. Ὅπως εἰς ταῦτα ἡ ἄμμος ἀθορύβως χύνεται ἐκ τῆς ἄνω σφαίρας εἰς τὴν κάτω, καὶ ἂν ἀναστρέψωμεν τὴν πυξίδα, ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς ἐργασία — οὕτω καὶ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις· ὅ,τι ἦτο χθὲς ἐπαναλαμβάνεται καὶ σήμερον, θὰ ἐπαναληφθῇ καὶ αὔριον... Καὶ τοῦτο ἐξακολουθεῖ πάντοτε. Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ζωὴ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους δὲν εἶνε ποσῶς φορτική. Καὶ εἰς τὸ μᾶλλον ἀσήμαντον γεγονός, τὸ ὁποῖον οὐδεμιᾶς προσοχῆς εἶνε ἄξιον, αὐτοὶ εὑρίσκουσιν τοσοῦτον ἐνδιαφέρον, ὅσον καὶ ὁ κάτοικος τῆς πρωτευούσης εἰς τὸν ταραχώδη ῥοῦν τῶν πραγμάτων. Ὁ κύκλος των εἶνε περιωρισμένος, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε πολὺ εὐτυχεῖς. Ὅστις δὲν ἔχει πολλὰς ἐπιθυμίας, ἀρκεῖται καὶ εἰς τὸ μικρόν.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν γένει ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις. Ἐνίοτε μεταξὺ τῶν κατοίκων κατ' ἐξαίρεσιν βιοῦσι τινὲς ὅλως διαφόρως τῶν λοιπῶν, μᾶλλον πολυπράγμονες καὶ ζωηροί· ἄλλοι πάλιν, ἀκόμη ἡσυχώτεροι καὶ τῶν μᾶλλον ἡσύχων, ζῶσι μεμονωμένοι. Οἱ πρῶτοι θεωροῦνται ὡς ταραχώδεις καὶ ἐπισύρουσι καθ' ἑαυτῶν ἐπικρίσεις. Ὅσον διὰ τοὺς δευτέρους, μολονότι οὗτοι ἀποφεύγουσι τὰς γνωριμίας, θέλοντες νὰ παραστήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν πλήρη μυστηρίων καὶ παρελθόντος θυελλώδους, ἀποκαλύπτουσι μυστήριόν τι, πολλάκις ὅμως ἀνύπαρκτον.

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ κατετάσσετο καὶ ὁ Ἀδάντης. Οὗτος ἦτο κύριος ἐκτεταμένων γαιῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτους, ἐπώλησε πάντα καὶ ἦλθεν ἐδῶ νὰ ἡσυχάσῃ. Ἔζη πολὺ λιτῶς ἐν μικρῷ οἰκίσκῳ, οὐχὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν μεγάλην περιουσίαν του. Πολὺ ὀλίγοι ἠδύναντο νὰ καυχηθῶσι, ὅτι ἐπέτυχον νὰ ὁμιλήσωσι μετὰ τοῦ Ἀδάντη· καὶ διὰ τοὺς ἐγγυτέρους γείτονας, τοῦτο ἦτο πολὺ σπάνιον. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἀδάντης δὲν εἶχε φίλους· οὐδεὶς δὲ ἐγνώριζέ τι θετικὸν περὶ τοῦ οἰκιακοῦ του βίου. Τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του ἦτο ἀπροσπέλαστον εἰς τοὺς ἄλλους· ὁ μόνος πλησιέστερος πρὸς αὐτὸν ἦτο γέρων ὑπηρέτης ἀπὸ μακρῶν χρόνων ὑπηρετῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Ἀδάντη.

Εὐνόητον ὅτι ἡ τοιαύτη τοῦ Ἀδάντη ζωή, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ὅλης τῆς πολίχνης. Καὶ τί δὲν ἔλεγον οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι! Ἔλεγον λ. χ. ὅτι ὁ Ἀδάντης πρὸ πολλοῦ, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἀπώλεσε τὴν γυναῖκά του, καὶ ἔκτοτε νομίζει ὅτι δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος εἰς τὸν κόσμον. Ἄλλοι διηγοῦντο ὅτι κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν διέπραξε μικρὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας ἐξαγνίζει τώρα.

Βεβαίως ὁ Ἀδάντης εἶχε κἄτι τι· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο αἴνιγμα εἰς ὅλους καὶ ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν δὲν κατώρθωναν νὰ εὕρωσιν αὐτό.

Ἑσπέραν τινά, ὅτε πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτε τὴν πολίχνην, ἠκούσθη κρότος διερχομένης ἁμάξης· οἱ περίεργοι κάτοικοι ἀψηφοῦντες τὴν βροχὴν καὶ τὸν βόρβορον, ἔτρεξαν νὰ ἴδωσι τίς ἤρχετο τοιαύτην ὥραν. Ἡ ἅμαξα ἔστη πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀδάντου. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἀνήρ τις ἡλικιωμένος, περιβεβλημένος μέλανα μανδύαν, ἐξήγαγε μικρὸν φανὸν καὶ παρατηρήσας τὸν ἀριθμὸν τῆς οἰκίας, ἀνέπνευσεν ὡσεὶ εἶχεν εὕρει τὸ ζητούμενον. Εἶτα ἐσήμανε τὸν κώδωνα τῆς οἰκίας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐφάνη ὁ γέρων ὑπηρέτης μετὰ περιεργίας θεωρῶν τὸν ξένον.

— Ὁ κύριος Ἀδάντης εἶνε μέσα; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶνε εἰς τὸ γραφεῖόν του.

— Δόξα τῷ Θεῷ, προσέθηκεν ὁ ξένος καὶ προσελθὼν εἰς τὴν ἅμαξαν, προσεπάθει ν' ἀνασύρῃ ἐξ αὐτῆς μακρὸν ξύλινον κιβώτιον. Τὸ κιβώτιον ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον πολὺ βαρύ, ἀλλὰ ὁ ξένος δὲν ἐδέχθη τὴν βοήθειαν τοῦ ἁμαξηλάτου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γέρων ὑπηρέτης ὑπὸ περιεργίας κινούμενος προσῆλθεν εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἁμαξηλάτου ὅτι εἶνε πολὺ βαρύ, καὶ ὅτι διόλου ἀπίθανον νὰ εἶνε τίποτε παράξενον πρᾶγμα, *διότι εἶνε πολὺ βαρύ*, ἐπανέλαβεν ὁ ἁμαξηλάτης.

Ὁ ξένος μετὰ πολλοῦ κόπου ἐξήγαγε τὸ κιβώτιον καὶ προσεκάλεσε τὸν γέροντα καὶ τὸν ἁμαξηλάτην νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτό. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀδάντου.

— Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ μετὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Ἀδάντου;

— Μάλιστα. Εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ λόρδος Δάβιδσον. Μὴ παραξενεύεσθε διότι ὁμιλῶ τόσον εὐκόλως τὴν Οὐγγρικήν· θὰ τὸ ἐννοήσητε ἅμα σᾶς εἴπω ὅτι χάρις εἰς λίαν ἀγαπητόν μοι πρόσωπον ἔμαθον τὰ Οὐγγρικά. Μὲ συγχωρεῖτε νὰ καθίσω;

— Ναί, ἂς καθίσωμεν.

— Ἡ σύζυγός μου ἦτο Οὐγγρὶς γνησία. Ἐγνωρίσθην μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, τὸν ἀδάμαντα ὅλων τῶν γυναικῶν, κατὰ πολὺ περίεργον σύμπτωσιν. Εἶνε περίστασις ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δὲν συμβαίνουσι πολὺ συχνά, καὶ δὲν ἔχω λόγους νὰ παραπονῶμαι δι' αὐτήν· τοὐναντίον εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς διηγηθῶ αὐτὸ τὸ συμβάν;

φαίνεται παραγομένη ἐκ τοῦ ξυρίζω, λεγομένου τότε τσουρουχίζω:

καὶ τσουρουχίζουν τὸν παπᾶν, ἄτυχε, φεῦ τὸ κρῖμαν [1].

Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ ἱππικοῦ δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν· ἅπαντες οὗτοι ἐλαφροὶ (λεβέντιδες, ἄλογα λιντσέρα, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος) ἔφερον ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ εἶδος τιάρας πρὸς τὰ ὄπισθεν ἐστραμμένης (εἰκὼν Α'), ἢ σκούφους μακροτάτους (εἰκὼν Β'), ἢ καὶ μικρὰ σιδηρᾶ κράνη [2]· τὸ τιαροειδὲς κράνος ἔφερον μόνοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἦτο πορφυροῦν τὸ χρῶμα· ἐπειδὴ δέ, ὡς σημειοῖ ὁ Μουντάνερ, μόνος ὁ πῖλος ἦτο τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς [3], ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ πορφυρόχρους αὕτη τιάρα ἦτο αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ ἡγεμόνος, ἢ τῶν πρεσβευτῶν τῶν πόλεων· ἀπαράλλακτον ἐρυθρὰν τιάραν φοροῦσι οἱ Ἀκαϊόλαι ἡγεμόνες τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐξεικονίζονται ἐν Φλωρεντίᾳ [4]), τοιοῦτος δὲ ἦτο πιθανῶς καὶ ὁ πῖλος τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν σταλέντων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἵνα ζητήσωσι παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν τιμωρίαν τῶν καταπατούντων τὰ προνόμια τῆς πόλεως ἀγάδων.

Ὅσαις φοραῖς ἐφαίνονταν 'μπροστά του οἱ Ἀθηναῖοι
'π' ὅλα τὰ γένη καὶ φυλαῖς ἐδείκτασιν ὡραῖοι·
μὲ παλαιὰ φορέματα καθὼς τὰ 'φέρναν πάντα,
καὶ μὲ τὰ σκιάδια τὰ 'ψηλὰ ποῦ εἶχαν 'ς τὸ κεφάλι,
στολίζοντάς τους τὸ κορμὶ μὲ δόξαν τους μεγάλη [5]).

Ὅμοιον σχεδόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπικλινῆ πῖλον φέρει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐν τῷ γνωστῷ μεταλλίῳ τοῦ Πιζάνου [6])· διὰ τὸ παράδοξον σχῆμα τοῦ πίλου των οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται ἐπωνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Cappelletti (πιλοφόροι) [7]), ὡς καὶ πρότερον διὰ τὸ σχῆμα τοῦ κράνους των (barbuta) οἱ πλάνητες τυχοδιῶκται ἔφερον τὸ ἐπώνυμον Barbute.

Ὁ ἐπενδύτης τῶν ἀρχηγῶν ἦτο χρώματος πορφυροῦ, πεποικιλμένος διὰ χρυσῶν σειρητίων, καὶ κατερχόμενος μέχρι γόνατος, σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὸν *δουλαμᾶν* [1]) τῶν ἡμετέρων ὁπλαρχηγῶν, καὶ τῶν σημερινῶν ἡγεμόνων τῆς Μιρδιτίας· ὅτι δὲ οὗτος δηλοῖ στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπόδειξις ὅτι εἰς οὐδένα τῶν πλουσίων Ἀλβανῶν ἐπιτρέπεται τὸ ἐρυθρὸν χρυσοποίκιλτον ἔνδυμα, ἀλλὰ μόνον τὸ ἰόχρουν· οἱ ἁπλοῖ Στρατιῶται, ἀντὶ τοῦ πολυτελοῦς τούτου ἐπενδύτου, ἔφερον τὴν Λεγομένην *σάρικαν*, ἐρυθρὰν ἐπίσης τὸ χρῶμα, ἀλλ' ἄνευ χρυσῶν σειρητίων· ἡ σάρικα αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λεγομένη Ἰσαυρική, διότι τὴν ἐφόρουν οἱ Ἴσαυροι· ὁ Κεδρηνὸς ἐξ ἀγνώστου παλαιᾶς πηγῆς ἐρανισθεὶς γράφει ὅτι ὁ ἐπενδύτης οὗτος τῶν Ἰσαύρων εἶνε αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία τῶν Πελασγῶν, ἐξ ἧς οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεμιμήθησαν τὴν toga praetexta [2])· φαίνεται δὲ ὅτι παλαιὰ παράδοσις τὴν ἀπέδιδε καὶ εἰς τὸν Ἀχιλλέα· ὁ Προκόπιος μνημονεύων τὸν κολοσσιαῖον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππον ἀνδριάντα λέγει «ἔσταλται δὲ Ἀχιλλεὺς ἡ εἰκών»· ὁ ἀνδριὰς οὗτος διασωθεὶς μέχρι τοῦ 1520 ἐκαμινεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Γρηγορᾶς ὅστις ἐγνώρισε «τὸ κάλλιστον τοῦτο θέαμα τῆς βασιλευούσης» περιγράφει οὕτω τὸν ἐπενδύτην· «τὸ δὲ ἱμάτιον αὐτοῦ ἐστὶν ἀστράσι σεσημασμένον καὶ ἔτι φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον καὶ ἀκριβῶς ἐξεικασμένον ἐστὶν οἷς τῶν ἄνωθεν ἐκ Σηρικῆς κομιζομένων». Εἰς τὰς διασωθείσας δημοτικὰς Ἀχιλλεΐδας ὁ ἥρως φορεῖ αὐτὸς μὲν «κατακόκκινον ὁλόχρυσον ἱμάτιν», ὁ δὲ ἀείποτε *μαῦρος* ἵππος του «κουβέρταν χρυσοκόκκινην». Ἄλλοτε ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐνδύεται «ἱμάτιν χρυσοπράσινον μετὰ λιθομαργάρων». Πρασίνου χρώματος ἦτο τὸ βρακίον τῶν στρατιωτῶν ὁμοιάζον πρὸς τὰ Περσικὰ σαράβαρα, τὰ σαλιβάρια τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Ἐν γένει ἡ ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν ἦν ἐρυθρά, καὶ ἀναπολεῖ τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος μνημονευομένους «φοινικοῦς χιτωνίσκους» τῶν Μυρίων. Ὁ Κορωναῖος παραβάλλει τοὺς Στρατιώτας

ὡς ἕνα κάμπον ποῦ νὰ ἰδῇς παπαρούναις στρωμένον,
καὶ φαίνεται ἀπὸ μακρειὰ ὅτι ἐν' πανὶ βαμμένον,
κ' ἡ γῆς οὐδόλως φαίνεται, μόνον ἡ κοκκινάδα [3]).

Ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦτο τοῦ αἵματος δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν· Λεονάρδος ὁ Φόρτις γράφων πρὸς Ἰάκωβον Λάσκαριν «εὐζώνιον παλληκάριν» τῷ συνιστᾷ τὴν ἀπόκτησιν τεσσάρων εἰδῶν στολῶν, κυανῆς, πορφυρᾶς, μελαίνης καὶ λευκῆς (στ. 33-40).

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν τὸν Ξενοφῶντα,

---

[1]) Πουλολόγος, ἔκδ. Βάγνερ, σελ. 193.

[2]) Εἰκὼν ἐν Daniel, histoire de la milice, σελ. 171, planche 12.

[3]) Chronique de Ramon Muntaner, σελ. 416, ἔκδ. Buchon.

[4]) Conte Litta, Famiglie italiane (ἐν Acciaioli).

[5]) Θρῆνος τῆς περιφήμου πόλεως Ἀθηνῶν, σελ. 135, ἔκδ. Legrand.

[6]) Μ. Ρενιέρη, ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος (ἐν τέλει).

[7]) Ὁ Λουδοβῖκος da Porto, ὁ γράψας τὸ περὶ Ῥωμαίου καὶ Ἰουλιέττας μυθιστόρημα, ἐξ οὗ ὁ Σαικσπεῖρος ἠρύσθη τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγῳδίας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπολέμησεν ἐν τοῖς τάγμασι τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν· οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἱστορικὴν ὕπαρξιν τῶν ἐν Βερώνῃ Καπουλέτων, διισχυρίζονται ὅτι ὁ Πόρτος περιέγραψε τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἔρωτας ὡς Cappelletto (βλ. Lettere storiche di Luigi da Porto, Firenze, 1857, σελ. 427—428. «sono il medesimo i Cappelletti che gli Stradiotti». Guicciardini. Παρ. Grassi, dizionario militare, ἐν λ. Cappelletti.

[1]) Δουλαμᾶς, τὸ δελματίκιον τῶν Βυζαντινῶν, λεγόμενον καὶ ταμπάρον, ὡς νῦν.

[2]) «Ἐκ τῶν λεγομένων Πελασγῶν, φοροῦντας χλαμύδας ἐχούσας ταβλία ῥούσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας χώρας». Κεδρηνός, τόμ. Α, σελ. 61 ἔκδ. Migne.

[3]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα, σελ. 33.

σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἕτερον ὑπὸ τούτου μνημονευόμενον παλαίτατον ἔθιμον ἐτηρήθη παρὰ τοῖς ἡμετέροις τιμαριούχοις. Ὁ Ὅμηρος περιγράφων τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Νέστορος δεῖπνον σημειοῖ τὸ κρόμμυον ὡς τὸ πρώτιστον τῶν ἐδεσμάτων :

ἣ σφῶϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροΐγε τράπεζαν
καλὴν κυανόπεζαν ἐΰξοον, αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆς
χάλκεον κάνεον, ἐπὶ δὲ κρόμμυον, ποτῷ ὄψον,
ἠδὲ μέλι χλωρόν, παρὰ δ' ἀλφίτου ἱεροῦ ἀκτήν,
πὰρ δὲ δέπας περικαλλές . . (Ιλ. Λ. 628).

Ἐπεξηγῶν ὁ Ξενοφῶν τὸ ὁμηρικὸν τοῦτο κρόμμυον. λέγει· «τῷ εἰς μάχην ὁρμωμένῳ καλῶς ἔχειν κρόμμυον ὑποτρώγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκόροδα σιτίσαντες συμβάλλουσιν» [1]. Ἐπὶ Ξενοφῶντος τὸ κρόμμυον ἀπετέλει τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν πολεμιστῶν [2]· εἰς τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τὸ ἀγριοκρόμμυον εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ἔδεσμα πάσης πολυτελοῦς τραπέζης, διότι εἶνε τὸ ἐκλεκτὸν φαγητὸν τῶν ἀνδρειωμένων·

Καλῶς ἦρτεν ὁ Χάροντας νὰ φάῃ νὰ πιῇ μετά μας,
νὰ φάῃ ἄγριν τοῦ λαγοῦ, νὰ φάῃ ὀρτὸν περδίκιν,
νὰ φάῃ ἀρκοκρόμμυον ποῦ τρῶν ἀντρειωμένοι
νὰ πιῇ γλυκόποτον κρασίν, ποῦ πίνουν φουμισμένοι,
ὁποῦ τὸ πίνουν ἄρρωστοι καὶ 'ὑρίσκονται γιαμένοι [3].

Μεταξὺ τῆς ὁμηρικῆς καὶ τῆς ἀκριτικῆς τραπέζης δὲν διακρίνω διαφοράν· καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ περὶ κρομμύου πρόληψις, ἐκ δὲ τοῦ ἀγριοκρομμύου (σκίλλης) κατασκευάζεται ἔτι εἶδος κομπόστας, τὸ λεγόμενον μαντσοῦνι, τὸ ὁποῖον τρώγουσιν οἱ ἀσθενεῖς τὸ στῆθος ὡς δυναμωτικόν· καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ σκίλλα ἤτοι ἀσφόδελος ἐν τῷ ὄξει κατεργαζόμενος ἦτο ἰατρικόν, καὶ καρύκευμα τοῦ γερανίου κρέατος· εἰς τὴν στρατιωτικὴν βεβαίως ταύτην παράδοσιν ὀφείλει καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ ἀνῆκον λευκὸν λείριον τὸ ἐπώνυμον «αἷμα τοῦ Ἄρεως» [4].

Ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν συνίστατο εἰς δόρυ, λεγόμενον *λάντσα* ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον, μακρὺ ὡς τὸ Βυζαντινὸν καὶ ἔχον σιδηρᾶν αἰχμὴν (*στόκον*) καὶ σημαίαν (*φλάμπουρον*), μικρὰν ἀσπίδα, μικρὸν δίστομον μαχαίριον ἐν τῇ ζώνῃ [5]· ἐνταῦθα φέρουσι τὸ μαχαίριον τοῦτο καὶ οἱ ἀκρῖται·

Καὶ τάνα 'ς τὴν κοξούδαν σου ἔχ' ἀργυρὸν φηκάριν,
μέσα 'ς τ' ἀργυροφήκαρον ἔχ' ἀργυρὸν μαχαῖρι [6].

Ἀπὸ τῆς ζώνης κρέμαται καὶ ἡ μεγάλη τοῦ Στρατιώτου σπάθη, ὁμοία πρὸς τὴν πάλαν τῶν ἡμετέρων ἁρματωλῶν, καὶ ὀνομαζομένη «σπαθὶ διμισκὶ» οὐχὶ ὡς προερχομένη ἐκ τῆς Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ σιδήρου ἐξ οὗ κατεσκευάζετο, ὡς γράφει ὁ πατριάρχης Νεκτάριος [1].

Τὸ φοβερώτερον ὅμως ὅπλον τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ σιδηρᾶ κόρυνα (mas d' armes), λεγομένη ἀπελατίκιον ἀπὸ τῶν ἀπελατῶν ἢ κλεφτῶν, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ταύτῃ ἐχρῶντο· ἐν τῇ ἐποποιΐᾳ τοῦ Διγενῆ ὀνομάζεται ῥαβδί, καὶ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον τούτου ὅπλον· τ' ἀκριτικὰ ᾄσματα παραβάλλουσι τὰ κτυπήματα τοῦ ἀπελατικίου πρὸς βροντὰς καὶ ἀστραπάς :

κἄπου 'στράφτει, κἄπου βροντᾷ, κἄπου χαλάζι ῥίχνει,
κἄπου Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ...
μηδὲ στράφτει, μηδὲ βροντᾷ, μηδὲ χαλάζι ῥίχνει,
μηδὲ Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ,
παρ' ἕν' ξυλιὰ τοῦ Διγενῆ, χαρὰ 'ς τον ποῦ τὴν ἔφα [2].

Τὸ ἀπελατίκιον, λεγόμενον ὑπὸ τῶν τακτικῶν σιδηρορράβδιν καὶ ματσοῦκα, δὲν ἦτο εὐχερὲς τοῖς πᾶσι, διότι ἀπῄτει μεγάλην ἐπιδεξιότητα καὶ μυῶνας δυνατούς. Ἐν τῇ κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐκστρατείᾳ τοῦ Τσιμισκῆ, γράφει Λέων ὁ Διάκονος «Θεόδωρος, ὁ τὴν κατεπωνυμίαν Λαλάκων, ἀνὴρ κατά τε ἀλκὴν καὶ σώματος ῥώμην δυσάντητος καὶ ἀκαταγώνιστος, πλείστους τῶν δυσμενῶν σιδηρᾷ κορύνῃ ἀπέκτεινεν· ἰσχύϊ γὰρ χειρὸς ταύτην καταφέρων αὐτῇ κυνῇ καὶ τὴν ταύτῃ περιστελλομένην συνέθλαττε κεφαλήν»· τὸ ἀπελατίκιον τοῦτο, ἐκ σιδήρου ἢ ξύλου κραναίας κατεσκευασμένον, ἦτο διαφόρων σχημάτων, διότι ἐν μὲν τῇ Α' εἰκόνι εἰκονίζεται κομψόν, ἐν τῷ παρὰ Daniel ὅμως παρισταμένῳ Στρατιώτῃ εἶνε μέγα, καὶ ἔχει σχῆμα ἀληθοῦς ῥοπάλου τοῦ Ἡρακλέους.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία καὶ ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο μῖγμα παλαιοτάτων ἑλληνικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀναμνήσεων· εἰς παλαιότατα μυστηριώδη ἀνάγλυφα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰκονίζονται πολεμισταὶ φέροντες ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν τιαροειδῆ πῖλον, τὸν ἐπενδύτην, καὶ ὡς μόνον ὅπλον τὸ ἀπελατίκιον, καὶ τσαρούχια μυτερὰ (ἀσούρια), ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων τελατίνια [3] ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία τῶν πολεμιστῶν, ἂν δὲν ἦτο ἡ ἀληθὴς Πελασγική, εἶνε ὅμως ἀρχαιοτάτη ἑλληνασιανή.

Μέγα μέρος τῆς ἀξίας του ὤφειλεν ὁ Στρατιώτης εἰς τὸν ἵππον του, τὸν ὁποῖον ἐπεριποιεῖτο καὶ ἔτρεφε κάλλιον ἑαυτοῦ· τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους ἀποκαλεῖ ὁ Σανοῦτος Barbari, ὁ δὲ κό-

[1]) Συμπ. IV, 9.

[2]) Ἀνάβασις, VII, 1.

[3]) Σακελλαρίου, Κυπριακὰ ᾄσματα, σελ. 47.

[4]) Langkavel, Botanik der späteren Griechen, σελ. 111, 115.

[5]) Κορωναῖος, σελ. 142· ἄλλοτε ἔμπροσθεν, ἄλλοτε δ' ὄπισθεν.

[6]) Σακελλάριος, σελ. 5. Κοξούδα καὶ κόξα ἐκ τοῦ λατινικοῦ coxa=ζώνη.

[1]) «Ἀρμάτωσε δὲ τὸ φουσᾶτόν του μὲ παλαιὰ ἅρματα, τὰ ὁποῖα, ὡς λέγουσιν, εἶνε ὅλα ἀπὸ Διμισκί· τὸ ὁποῖον Διμισκὶ γίνεται εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ τὸ χαλκεύουσιν ἀπὸ σίδερον καὶ ἀτσάλι μὲ κἄποιον νερὸν χορταρίου, ὁποῦ εἰς ἄλλον τόπον δὲν γίνεται». Ἱεροκοσμικὴ ἱστορία, σελ. 319.

[2]) Σακελλάριος σελ. 49.

[3]) Ch. Texier, Asie Mineure, pl. III, ἀνάγλυφα Πτερίου.

μης Βουσσύ, Moresques, ἐκ συγκρίσεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Δύσει γνωστοὺς τότε Ἀραβικούς· ὡς ῥητῶς ὅμως γράφει ὁ Κορωναῖος πάντες οἱ Στρατιωτικοὶ ἵπποι προήρχοντο ἐξ Ἑλλάδος·

Καὶ εἶχε τὸν Μερκούριον μὲ ἄλογα λιντσέρα
ποῦ 'κ τὴν Ἑλλάδα τὴν κλυτὴν 'ς τὴν 'Ιταλίαν 'φέραν,
τριακόσια ἦταν τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα διαλεμμένα,
ἀφόβητα 'ς τὸν πόλεμον νὰ 'μπαίνουν μαθημένα (σελ. 42).
—μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορηὰν εἶχε Μακεδονίταις (σελ. 69, 74, 84).

Τὸ χρῶμα τῶν Στρατιωτικῶν ἵππων ἦτο ἐρυθρόφαιον (μπάλιον), καὶ λευκόχρουν (γριβιόν)· καὶ σπανίως μὲν εἰς τὰ δημοτικὰ ποιήματα μνημονεύεται ὁ γρίβας ἵππος, καὶ ὁ ἐρυθρόφαιος, ἤτοι ὁ λεγόμενος σιδέρικος, συνηθέστατα ὅμως ὁ ἵππος εἶνε μέλας τὸ χρῶμα, διὸ καὶ τὸ ἐπίθετον *μαῦρος* ἁπλῶς σημαίνει τὸν ἵππον· ἐν τῇ δημοτικῇ Ἀχιλλεΐδι ὁ ἵππος τοῦ ἥρωος εἶνε ἀείποτε μαῦρος· παρ' Ὁμήρῳ ὅμως δύο τοῦ Ἀχιλλέως ἵπποι φέρουσιν ὀνόματα δηλοῦντα ὅτι τὸ μέλαν δὲν ἦτο τὸ ἐπικρατοῦν χρῶμα·

Ξάνθον καὶ Βαλίον τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην,
τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη.

Ἡ ὑμνουμένη ταχύτης τῶν ἵππων τοῦ Ἀχιλλέως ἦτο ἡ πρωτίστη ἀρετὴ τοῦ Στρατιωτικοῦ ἵππου, ὅστις ἐκράτει ἀείποτε ὀρθίαν τὴν κεφαλήν, ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος. Ἐν τῇ περὶ ἵππων πραγματείᾳ ὁ Ξενοφῶν ἐπαινεῖ τὸν ὑψαύχενα πολεμιστήριον ἵππον, «ὥσπερ ἀλεκτρυόνος ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἥκει.» Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (σελ. 11) περιγράφουσα τὸ ἱππικὸν τοῦ Βρυεννίου, συγκείμενον ἐκ Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων, λέγει «πάντες δ' ἐφ' ἵπποις Θετταλοῖς ἐποχούμενοι καὶ τοῖς σιδηροῖς θώραξι καὶ τοῖς κράνεσιν ἐξαστράπτοντες, *τῶν τε ἵππων διεγειρομένων εἰς ὀρθὸν οὖς·*» ὅθεν δηλοῦται ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ Θεσσαλία ἐξηκολούθει οὖσα ἡ πατρὶς τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιωνύμων ἵππων. Ὁ Θρᾲξ Αἰθικὸς γράφων ἐν τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι χαρακτηρίζει τοὺς Θεσσαλικοὺς ἵππους «eminentiores et velociores quam in alias terras equos·» αὐτὴ δὲ ἡ ταχύτης, il velocissimo correr, διακρίνει τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους· ὁ Κορωναῖος τοὺς ἀποκαλεῖ «ἄλογα ἐκλεκτά, γοργότερα τ' ἀνέμου.» Τοιοῦτοι ὑμνοῦνται οἱ ἵπποι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι:

Μαῦρέ μου, μαυρογόνατε κι' ἀνεμοκυκλοπόδη [1]).
Φτερνηστηριὰ τοῦ ἔδωκε, 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἐπέτα ...
μαῦρέ μου, μαυρογόνατε, μαῦρέ μου μ' ἀνεμοπόδα [2]).

Οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι δὲν ἔτρεχον μόνον ὡς πτηνοί, ἀλλὰ καὶ ἐπάτουν ἐλαφρότατα. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1491 πήξαντος τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Βενετίαν μεγάλου θαλασσίου σωλῆνος (grande canale) «στρατιῶταί τινες ὡπλισμένοι μετὰ τῶν ἵππων ἐδορατίσθησαν πρὸς ἀλλήλους τρέχοντες ἐπὶ τοῦ πάγου», γράφει ὁ Βέμβος (σελ. 64).

Ἡ τροφὴ τῶν Στρατιωτῶν ἦτο λιτοτάτη· ὁ Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς οἱ Φράγκοι δαπανῶσι τοσοῦτον χρόνον εἰς τὸ *τραπέζι*, καὶ ἐνῷ κινδυνεύουσι δὲν σκέπτονται περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ποικιλίας ἐδεσμάτων· τὰ δεῖπνά των, ἅπερ ὀνομάζουσιν ὡς οἱ παλαιοὶ *ἀκρατισμούς*, [1]). ποιοῦσιν ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὄρθιοι.

Τοῦ δείπνου δ' ὥρα ἦτονε, κ' εἶπεν—ὦ παλληκάρια,
λάβετε εἰς τὰς χεῖράς σας τὰ μακρειὰ κοντάρια,
κι' ἀκρατισμὸν στεκάμενοι ποιήσετε ταχέως,
ὅτι δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ τρώγωμεν βραδέως.
Λοιπὸν ὡς τοὺς ἐπρόσταξεν ὡς λύκοι πεινασμένοι
ἁρπάσασι τὸ φαγητὸν ὀρθοὶ καὶ ἁρματωμένοι (σ. 77).

Ὁ Σανοῦτος μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι ἔτρωγον κριθήν, ἐνῷ οἱ Ἰταλικοὶ χόρτον.

Ἐμακρολόγησα ὀλίγον περὶ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς τροφῆς τῶν Στρατιωτῶν, διότι ἀμφότερα τὰ ζητήματα ταῦτα εἶνε πολὺ σπουδαῖα, ὑπ' οὐδενὸς δὲ ἐξηρευνήθησαν· ὁ δυνηθεὶς ν' ἀνεύρῃ τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν διαφόρων ἐνδυμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρων θὰ προσθέσῃ σπουδαιοτάτην σελίδα ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ· ἐθνικὸν ἔνδυμα οὐδέποτε ἐγνώρισαν οἱ Βυζαντινοί, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περιεβάλλοντο διαφόρους βαρβαρικὰς στολάς, ὁτὲ μὲν Παρθικάς, ὁτὲ δὲ Οὐνικὰς καὶ Λατινικάς. Μιχαὴλ ὁ Στρατιωτικὸς ἠθέλησε νὰ κανονίσῃ τὰ ἐπὶ τῶν ἐσθήτων κοσμήματα, μόνος δὲ ὁ Ἰωάννης Βατάτσης ἐν Νικαίᾳ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν παντὸς ξενικοῦ ὑφάσματος, ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς ὑπηκόους του «μόνα ὅσα ἡ Ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ, καὶ αἱ Ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες» [2]). Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νῦν ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον λεγόμενος Περσικὸς *τσουμπὲς* ἐπεκράτησεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πολλοὺς ὑπέστη μετασχηματισμοὺς ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας τῶν καλλωπιστῶν· οἱ αὐτοκράτορες καὶ τὸ ἱερατεῖον διετήρησαν κάπως ἀναλλοίωτα τὰ λεγόμενα ῥάσα, συγχρόνως ὅμως ἐνεδύοντο καὶ ἄλλας στολὰς ἰδιορρύθμους· ἡ στολὴ τοῦ πένθους ἦτο ἄλλοτε μὲν λευκὴ [3]), ἄλλοτε δὲ μέλαινα, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν κόμην ἐκείροντο Οὐνικῶς [4]), ἢ ἔτρεφον μακρὰν ὡς οἱ Ἕλληνες. Ἰδοὺ τί γράφει ὁ Γρηγορᾶς· περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ τούτου κυκεῶνος· «τί δ' ἄν τις

[1]) Κρητικὰ ᾄσματα.

[2]) Κυπριακά, σελ. 5.

[1]) «Τὸ πρωϊνὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προπίεσθαι ψωμούς». Ἀθήν. Α, 11. Ἡ συνήθεια τοῦ ἐμβάπτειν ἐν ἀκράτῳ οἴνῳ περικεκαυμένον ἄρτον ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἰδίως τῆς Ἀττικῆς. οἵτινες θεωροῦσι τὸ πρωϊνὸν τοῦτο δεῖπνον ὡς τονικώτατον τοῦ στομάχου.

[2]) Γρηγορᾶς, Β, κεφ. 6.

[3]) Καντακουζηνός, Γ, 27.

[4]) «Διὸ δὴ καὶ Οὐνικὸν τὸ τοιοῦτον εἶδος (τῆς κουρᾶς) ἐκάλουν.» Προκόπιος, Γ, σελ. 48, ἔκδοσις Βόννης.

φαίη καὶ περὶ τῶν ἐνδυμάτων, ὅσα κἂν τούτοις παρηνομήθη, καὶ ὅπως ἐκτετόπισται τοῦ γνωρίμου τε καὶ συνήθους ἡ πολιτεία, ὡς μηδὲ γινώσκεσθαι ἔτι ὅστις Ῥωμαίων καὶ ὅστις τῶν ἄλλως ἐχόντων γενῶν· οὔτε γὰρ Περσικὴ τις ἄκρατος ἡ στολὴ γέγονεν ἤδη Ῥωμαίοις, οὔτε Λατινικὴ κυρίως, οὔτε μὴν Γοτθικὴ καθάπαξ, οὔτε εἴ τις Τριβαλλῶν καὶ ἅμα Μυσῶν καὶ Παιόνων· ἀλλ' ἐκ πασῶν τὸ διὰ πασῶν εἰπεῖν τῆς μουσικῆς.. ἀντέστραπται εἰς ἅπαν μίγμα καὶ συμφόρημα· καὶ ὁρῶμεν τῶν ἱερῶν περιβόλων εἴσω τοὺς τῶν φίλων παῖδας τὴν μὲν κεφαλὴν ἐοικότας Λατίνοις, τὸ δὲ σῶμα πᾶν Περσικῶς τε καὶ Μηδικῶς ἐσταλμένον, καὶ τοὐναντίον ἐς τὴν ὑστεραίαν τοὺς αὐτοὺς νῦν μὲν ἄλλως, νῦν δ' ἄλλως, νῦν δ' οὐδετέρως.» [1])

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΕ'

Πρωΐαν τινα, ἐνῷ ἔγραφεν ὁ μαρκήσιος ἐπὶ τῆς μεγάλης τραπέζης τῆς βιβλιοθήκης, ἡ δὲ Καρολίνα ἐφυλλολόγει χάρτας κατὰ τὸ ἄλλο ἄκρον, ἀπέθηκεν ἐκεῖνος τὸν κάλαμον καὶ τῇ εἶπε μετὰ συγκινήσεως:

— Δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐξεφράσατε ἐνίοτε τὴν εὐμενῆ ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσετε αὐτὴν τὴν ἐργασίαν μου, καὶ ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ κατώρθωνα ποτὲ νὰ τὸ ἀποφασίσω. Ἀλλὰ τόρα,.. ναὶ τόρα αἰσθάνομαι ὅτι θὰ ἦμαι εὐτυχὴς νὰ σᾶς τὴν ὑποβάλω. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε μᾶλλον ἰδικόν σας ἔργον παρὰ ἰδικόν μου, διότι δὲν εἶχα πίστιν εἰς αὐτό, καὶ σεῖς μὲ ἐπείσατε ὅτι ἦτο σεβαστὴ ἡ ὁρμὴ ἥτις μοῦ τὸ ὑπηγόρευσε. Ἀφότου δὲ μοῦ ἐνεπνεύσατε τὴν πεποίθησιν, ἐγείνατε ἀφορμὴ νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἡ ἐργασία μου περισσότερον παρ' ὅσον εἶχε προχωρήσει ἐντὸς δέκα ἐτῶν. Εἶσθε δὲ ἐπίσης αἰτία ὅτι θὰ τελειώσω τοιουτοτρόπως ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ διέκοπτα καὶ θὰ ἐπανήρχιζα ἴσως μέχρι τελευταίας μου στιγμῆς. Καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἡ τελευταία αὐτὴ στιγμή· τὴν ἠσθανόμην ἐρχομένην ταχέως, καὶ ἔσπευδα πυρετωδῶς, καὶ ἤμην ἀπηλπισμένος ὅτι μόνον τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου προσήγγιζε. Μὲ διετάξατε νὰ ζήσω καὶ ἔζησα, νὰ καταπραϋνθῶ καὶ ἐπραΰνθην, νὰ πιστεύσω εἰς θεὸν καὶ εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἐπίστευσα. Τόρα ὅτε πιστεύω εἰς τὴν ἰδέαν μου, πρέπει νὰ μοῦ ἐμπνεύσετε πίστιν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητά τά μου, διότι νομίζω ὅτι ἡ μορφὴ εἶνε πάντοτε ἀναγκαία ἵνα περικοσμήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Λάβετε, φίλη μου, καὶ ἀναγνώσατε.

— Μάλιστα! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Βλέπετε ὅτι δὲν διστάζω οὐδὲ ἀρνοῦμαι, μολονότι οὔτε φρόνιμον οὔτε μετριόφρον εἶνε ὅ,τι κάμνω. Ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνομαι ἀμηχανίαν. Εἶμαι τόσον βεβαία περὶ τῆς ἱκανότητός σας, ὥστε δὲν φοβοῦμαι μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἦμαι εἰλικρινής. Πιστεύω δὲ τόσον εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν γνωμῶν μας, ὥστε ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐννοήσω καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα, ὅσα θὰ διέφευγον ἄλλως τὴν ἀντίληψίν μου.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἔτεινε νὰ λάβῃ τὸ χειρόγραφον, ἡ Καρολίνα, μετὰ μικρὸν δισταγμόν, ἠρώτησεν ἂν θὰ μετεῖχε καὶ ὁ δοὺξ τῆς εὐχαριστήσεως ἐκείνης.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ὁ ἀδελφός μου δὲν θὰ ἔλθῃ σήμερον. Ἐξέλεξα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπῆγε νὰ κυνηγήσῃ. Δὲν θέλω νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐργασίαν μου πρὶν τελειώσῃ. Δὲν θὰ τὴν ἐνόει. Αἱ ἐκ τοῦ γένους προλήψεις του εἶν' ἐναντίαι. Νομίζει ἐν τούτοις ὅτι ἔχει μερικὰς ἰδέας *τολμηράς*, ὡς τὰς ὀνομάζει, καὶ γνωρίζει ὅτι ἐγὼ προχωρῶ πολὺ περαιτέρω. Ἀλλὰ δὲν ὑποπτεύει ποσὸν παρεξετράπην τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν μοὶ εἶχε χαράξει ἡ ἀνατροφή. Ἡ ἐπανάστασίς μου κατὰ τοῦ παρελθόντος θὰ τοῦ ἐπροξένει φρίκην, καὶ τοῦτο θὰ μ' ἐτάραττεν ἴσως πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐργασίας μου. Ἀλλά.. καὶ σεῖς ἴσως θ' ἀνησυχήσετε ὀλίγον.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω πρόληψιν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, καὶ πιθανώτατον εἶνε νὰ συμμερισθῶ τὰς ἰδέας σας ἀφοῦ τὰς γνωρίσω. Καθίσατε λοιπὸν καὶ θ' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως, καὶ διὰ σᾶς καὶ δι' ἐμέ. Θέλω ν' ἀκούσετε τοὺς λόγους σας. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε καλλίτερον αὐτὸ παρὰ ν' ἀναγινώσκῃ τις μόνος ὅ,τι ἔγραψε.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνωσε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἥμισυν τόμον· ἐπανέλαβε δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἐπαύριον. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπήγγειλεν οὕτως εἰς τὸν μαρκήσιον τὴν σύνοψιν πολυετῶν σπουδῶν. Καίτοι δὲ ἡ γραφὴ τοῦ μαρκησίου ἦτό πως δυσανάγνωστος, ἡ Καρολίνα ἀνεγίνωσκεν ὡς ἂν ἦτο ἔντυπος, καὶ μετὰ τοιαύτης εὐκρινείας, μετὰ τοσοῦτον θαυμασίας νοημοσύνης καὶ ἁπλότητος, ζωογονουμένη καὶ συγκινουμένη ὁσάκις ἡ ἀφήγησις ὑψοῦτο μέχρι λυρισμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἱστορικῆς ἐποποιΐας, ὥστε ὁ συγγραφεὺς ᾐσθάνθη αἴφνης καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ πάσας τὰς διεσπαρμένας πρότερον ἀκτῖνας τῶν μελετῶν του συγκεντρουμένας εἰς ἕνα φωτεινὸν καὶ ἀληθῆ βεβαιότητος ἥλιον.

Ἡ εἰκὼν ἦτο ὡραία. Εἶχε κάλλος πρωτότυπον, κ' ἔφερε τὸν τύπον ἀληθοῦς μεγαλείου. Ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ταύτην καὶ μυστηριώδη ἐπιγραφήν: *Ἱστο-*

[1]) Χρονογραφία, ΛΖ, 12.

ρία τῶν τίτλων ἀνεκίνει πλῆθος τολμηρῶν ζητημάτων, ὧν ἡ τελικὴ λύσις ἐκύρου γενικῶς, ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ ἀπεριορίστως τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστατικῆς νυκτὸς τῆς 4 αὐγούστου 1789. Ὁ υἱὸς ἐκεῖνος οἴκου μεγάλου καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον προνομιούχου, ὁ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ ἀλαζονείᾳ τῆς εὐγενείας καὶ τῇ περιφρονήσει τοῦ ὄχλου, παρίστατο πρὸ τῆς νεωτέρας κοινωνίας κατήγορος τῶν πατρικίων, φέρων ἐν χερσὶ τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κατηγορητηρίου του ἔγγραφα καὶ πᾶσαν ἀπόδειξιν σφετερισμοῦ, κακοηθείας καὶ κακουργίας, καὶ ἀπήγγελλε τὴν ἔκπτωσιν αὐτῶν ἐν ὀνόματι τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἰσότητος, ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐν ὀνόματι ἰδίως τῆς χριστιανικῆς ἰδέας τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπετίθετο κατὰ τῆς παραδόσεως δέκα καὶ ὀκτὼ αἰώνων, τῆς σκοπούσης νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἀποκαλυφθεῖσαν ἰσότητα πρὸς τὴν συνθηματικὴν καὶ ψευδῆ πολιτικὴν καὶ θεοκρατικὴν ἱεραρχίαν. Παραδεχόμενος ἐν πάσῃ κοινωνικῇ τάξει τὴν πολιτικὴν μόνον καὶ διοικητικὴν ἱεραρχίαν τοῦ ἀξιώματος, τῆς προσωπικῆς ἀξίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἑνὶ λόγῳ τὴν ἱεραρχίαν τῶν ὑπηρεσιῶν, κατεδίωκε τὸ ἀπὸ τοῦ γένους προνόμιον μέχρι τῆς ἐπικρατούσης ἔτι σήμερον γνώμης, μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἐπιδράσεων, καὶ διέγραφε διὰ σταθερᾶς χειρὸς τὴν ἱστορίαν πάσης ἀντιποιήσεως καὶ σφετερισμοῦ ἰσχύος, ἀπὸ τῆς τιμαριωτικῆς δημιουργίας τῆς εὐγενείας μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἀνέπλαττεν οὕτω τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἐκ νέας εἰδικῆς ἀπόψεως, ὑπὸ τὸ κράτος ἰδέας ὡρισμένης, ἀπολύτου, ἀκάμπτου, ἀδυσωπήτου, καὶ ἐξ ἀφετηρίας αἰσθήματος θρησκευτικοῦ, ὅπερ ἡ εὐγένεια, ἢ τὸ θεῖον δίκαιον ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς ἐπικαλουμένη, δὲν ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ χωρὶς αὐτοκτονίας.

Δὲν ἐκτεινόμεθα περισσότερον περὶ τοῦ βιβλίου τούτου, οὗτινος ἡ κριτικὴ διαφεύγει τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἐφρόνει τις περὶ τῶν δογμάτων τοῦ συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὸ θαυμάσιον αὐτοῦ τάλαντον, τὰς εὐρείας αὐτοῦ γνώσεις καὶ τὴν κρατερὰν ἐφ' ἑαυτὸ πεποίθησιν τοῦ διακεκριμένου πνεύματός του. Τὸ ὕφος ἰδίως ἦτο λαμπρόν, καὶ τοσούτῳ δαψιλές, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑποπτεύσῃ τις ἐξ αὐτοῦ τὴν συνήθη βραχυλογίαν τοῦ μαρκησίου. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ δὲν ἦτο συζητητικόν. Μετ' ὀλιγοσέλιδον ἀλλ' αὐστηρὰν καὶ θερμὴν ἔκθεσιν τῶν ἀφορμῶν καὶ τῶν πρώτων λημμάτων τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ἐπελαμβάνετο ἀμέσως τῶν γεγονότων καὶ κατέτασσεν αὐτὰ ἱστορικῶς μετ' εὐγλώττου σαφηνείας. Ἡ εὔχαρις ἀφήγησίς του μετεῖχε τοῦ δράματος καὶ τῆς μυθιστορίας, ὅτε, ἀναδιφῶν τὰ σκοτεινὰ οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, ἀπεκάλυπτε τὸ φρικῶδες τῶν τιμαριωτικῶν χρόνων τὰ παθήματα καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ ὄχλου. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ὁμολογῶν αὐτόν, συνῃσθάνετο βαθύτατα τὰ κακουργήματα τῶν ἀσθενῶν κατὰ τῆς δικαιοσύνης, τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ ἔρωτος, πολλαχοῦ δὲ ἡ ψυχή του, διακαιομένη ἐξ ἀγάπης τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἐρρήγνυτο εἰς εὔγλωττον καὶ περιπαθῆ κραυγήν, ἥτις ἀπεκάλυπτεν αὐτὴν ὁλόκληρον. Πολλάκις ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἀναλυομένην εἰς δάκρυα, καὶ ἀπέθηκε τὸ βιβλίον, ἵνα συνέλθῃ.

Ἡ Καρολίνα οὐδεμίαν ἐξέφρασεν ἐπίκρισιν. Δὲν εἶνε ἔργον ἡμῶν νὰ ἀναγράψωμεν ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκφράσῃ τοιαύτας, ἢ ἂν δὲν παρεῖχε τὸ βιβλίον ἀφορμὴν ἐπικρίσεων. Ἀλλ' ὀφείλομεν μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκείνη οὐδένα εὗρε λόγον παρατηρήσεως· τοσοῦτον εἶχεν παρασύρει αὐτὴν ὁ πρὸς τὸν συγγραφέα θαυμασμὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν ἄνδρα ὑπόληψις. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ παρέστη πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῆς ὡς ὃν τοσοῦτον ὑπέρτερον παντὸς ὅ,τι εἶχε τέως γνωρίσει ἡ Καρολίνα, ὥστε συνέλαβεν εὐθὺς ἔκτοτε τὴν ἰδέαν ν' ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτὸν χωρὶς ἐπιφυλάξεως καὶ δι' ὅλου αὐτῆς τοῦ βίου.

Λέγοντες ἄνευ ἐπιφυλάξεως, ἐξαιροῦμεν, ἐννοεῖται μίαν, ἣν ἤθελε καὶ ἐκείνη ἐξαιρέσει, ἂν τὴν διενοεῖτο. Ἀλλὰ δὲν τὴν διενοήθη. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι τοιοῦτος ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῆς θυσίαν τιμῆς, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διετάραξε τὴν γαλήνην τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της. Δὲν τολμῶμεν ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός της οὗτος δὲν περιέλαβεν ἔκτοτε καὶ τὸν ἔρωτα, ὡς ἀπαραίτητον αὐτοῦ συμπλήρωμα· ἀλλ' ὁ ἔρως δὲν ὑπῆρξεν ἀφετηρία. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἕως τότε δυνηθῇ ν' ἀποκαλύψῃ πάντα τὰ θέλγητρα τῆς διανοίας καὶ τῆς μορφῆς του. Ἦτο συνεσταλμένος πάντοτε, ἀσθενικὸς καὶ τεταραγμένος. Ἡ Καρολίνα δὲν εἶδεν αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς τὴν βαθμιαίαν καὶ ἀνεπαίσθητον μεταβολήν, ἥτις κατέστησεν αὐτὸν εὔγλωττον, ὡραῖον καὶ νέον, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ ὥραν μεθ' ὥραν τὴν ὑγείαν, τὴν ἐφ' ἑαυτὸν πεποίθησιν, τὴν βεβαιότητα τῆς δυνάμεώς του καὶ τὸ γόητρον δι' οὗ περιβάλλει ἡ εὐτυχία τὰς ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας σκιασθείσας εὐγενεῖς φυσιογνωμίας.

Ὅτε παρετήρησε πάσας ἐκείνας τὰς γοητευτικὰς μεταμορφώσεις, εἶχεν ἤδη ἄκουσα ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν,—ἤγγιζε δὲ τὸ φθινόπωρον.

Ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Παρισίους· ἡ δὲ Κ. Βιλλεμὲρ ὑπὸ τῆς σταθερᾶς αὐτῆς ἰδέας κατεχομένη, ἔλεγε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἔμπιστον.

— Ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, γίνεται ἡ *περίφημος* συνέντευξις τοῦ υἱοῦ μου μὲ τὴν δεσποινίδα Ξαιντραῖγ.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη τότε φρικώδη ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς της σπαραγμόν, κατάπληξιν, τρό-

μον, καὶ αἰφνιδίαν φοβερὰν ἀποκάλυψιν τοῦ εἴδους τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὸν μαρκήσιον. Τοσοῦτον εἶχε συνοικειωθῇ πρὸς τὴν ἀόριστον ἰδέαν τοῦ ἀπέχοντος ἔτι συνοικεσίου ἐκείνου, ὥστε οὐδέποτε εἶχεν ἔτι ἐρωτήσει τὴν καρδίαν της, ἂν ἔπασχεν ἐκ τούτου. Ἐθεώρει τὸ πρᾶγμα ἀναπόφευκτον, ὡς τὸ γῆρας καὶ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸ γῆρας ἀποδέχεταί τις πραγματικῶς μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέρχονται. Ἡ δὲ Καρολίνα ᾐσθάνετο νῦν ὅτι ἐλιποψύχει καὶ ἀπέθνησκεν, ἀναλογιζομένη τὸν προσεχῆ καὶ παντελῆ ἐκεῖνον ἀποχωρισμόν.

Εἶχεν ἐπὶ τέλους πιστεύσει, ὡς ἐπίστευε καὶ ἡ μαρκησία, ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς ἦτο ἀσφαλὴς καὶ βέβαιος· οὐδέποτε εἶχε τολμήσει νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν μαρκήσιον, ὁ δὲ δοὺξ εἶχεν ἀπαγορεύσει τοῦτο εἰς αὐτήν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν στοργῆς της. Κατ' αὐτὸν ὁ μαρκήσιος δὲν ἤθελεν ἀποφασίσει ἂν δὲν τὸν ἄφινον ἥσυχον, ἐγνώριζε δὲ ὁ δοὺξ ὅτι ἡ ἐλαχίστη τῆς Καρολίνας ἀνησυχία θὰ συνετάραττε πάντας τοῦ ἀδελφοῦ του τοὺς διαλογισμούς.

Ὁ δοὺξ, ἀφοῦ εἰλικρινῶς ἐθαύμασε τὴν ἀγνότητα τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀνησυχῇ.

— Τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, λαμβάνει ὄψιν αἰσθήματος σοβαροῦ, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τὰς συνεπείας του. Θὰ ἦτο πολὺ καλλίτερον διὰ τὸν ἀδελφόν μου νὰ ἐθεραπεύετο αὐτό του τὸ πάθος. Δὲν θὰ παρεμπόδιζε σήμερον τὸ μέλλον του. Εἶνε δυνατὸν νὰ πιστευθῇ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐφόνευσε τὸν ἔρωτα; Πότε! Ἡ ἀρετὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε διπλασιασμὸς τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος.

Ὁ δοὺξ δὲν ἠπατᾶτο.

Ὁ μαρκήσιος οὐδόλως ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ γάμου, εἰς ὃν ἀπόφασιν εἶχε πλέον νὰ μὴ ἀντιστῇ. Ἐλυπεῖτο μόνον ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις διαμονὴ ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ πρὸς ὥραν τὰς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ σχέσεις του, τὴν ἀπροσποίητον αὐτῶν ἀδελφότητα, τὰς ἀπὸ κοινοῦ μελέτας των, καὶ τὴν διαρκῆ ἐκείνην ἤρεμον γαλήνην, ἣν δύσκολον ἦτο ν' ἀνεύρωσιν ἀλλαχοῦ. Ὡμίλει δ' εἰς αὐτὴν περὶ τούτου μετὰ πολλῆς λύπης. Τὴν λύπην αὐτὴν ᾐσθάνετο καὶ ἐκείνη, ἀλλ' ὑπελάμβανεν ὡς λόγον αὐτῆς τὴν πρὸς τὴν ἐξοχὴν ἀγάπην της καὶ τὴν διατάραξιν τοῦ ἐν αὐτῇ ἠρέμου καὶ ὡραίου βίου της.

Ἐν τούτοις ᾐσθάνθη εὐχάριστον καὶ γλυκεῖαν ἔκπληξιν, ἀφιχθεῖσα εἰς Παρισίους. Εὗρεν ἐκεῖ τὴν ἀδελφήν της, ἥτις ἀνέμενεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων της, κ' ἔμαθεν ὅτι ἡ Καμίλλη ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐγγύτερον αὐτῆς, κατοικοῦσα ἐν Ἐτάμπῃ μικρόν τινα κομψὸν καὶ δροσερὸν οἰκίσκον, μεταξὺ πόλεως καὶ ἐξοχῆς, εὐάερον καὶ ἔχοντα τὴν χρῆσιν εὐρυχώρου κήπου. Θ' ἀπεῖχεν οὕτω τῶν Παρισίων ἡ ἀδελφή της μίαν μόλις ὥραν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἔμελλε δὲ νὰ τοποθετήσῃ τὴν Λιλῆν εἰς οἰκοτροφεῖόν τι τῶν Παρισίων, ὅπου εἶχε κατορθώσει νὰ τύχῃ ὑποτροφίας. Οὕτως ἡ Καρολίνα θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν βλέπῃ καθ' ἑκάστην. Εἶχε τέλος δοθῆ εἰς αὐτὴν ὑπόσχεσις ὑποτροφίας καὶ διὰ τὸν μικρὸν Κάρολον, εὐθὺς ὡς ἡ ἡλικία του ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Λύκειον.

— Μ' ἐγέμισες ἔκπληξιν καὶ χαράν! ἐφώνησεν ἡ Καρολίνα, σφίγγουσα τὴν ἀδελφήν της εἰς τὰς ἀγκάλας της. Καὶ ποῖος τὰ ἔκαμεν ὅλ' αὐτὰ τὰ θαύματα;

— Σύ! ἀπήντησεν ἡ Καμίλλη· σὺ καὶ μόνη.

— Δὲν εἶνε δυνατόν! Ἤλπιζα νὰ ἐπιτύχω αὐτὰς τὰς ὑποτροφίας, νὰ τὰς ἐπιτύχῃ δηλαδὴ ἡ Λεοντία, ἡ ὁποία εἶνε τόσον ὑποχρεωτική. Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευα νὰ γείνῃ τὸ πρᾶγμα τόσον γρήγορα.

— Ὄχι, ὄχι! ὑπέλαβεν ἡ κυρία Ἑδβέρ· αὐτὰ δὲν εἶνε ἔργα τῆς Λεοντίας. Προέρχονται ἀπ' ἐδῶ.

— Ἀδύνατον! δὲν εἶπα ποτὲ τίποτε εἰς τὴν μαρκησίαν. Ἤξευρα ὅτι δὲν τὰ ἔχει καλὰ μὲ τὴν κυβέρνησιν, καὶ δὲν θὰ ἐτόλμων ποτέ μου...

— Ἐτόλμησε ἄλλος νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τοὺς ὑπουργούς, καὶ ὁ ἄλλος αὐτός... δὲν θέλει νὰ ὀνομασθῇ· ἐνήργησε χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρῃς, ἀλλὰ θὰ σοῦ τὸν προδώσω, διότι μαζύ σου δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔχω μυστικά· εἶνε ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ.

— Ἆ!.. μήπως τοῦ ἔγραψες νὰ τὸν παρακαλέσῃς...;

— Διόλου· αὐτὸς μ' ἔγραψε νὰ μοῦ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς θέσεώς μου καὶ τῶν δικαιωμάτων μου, μὲ τόσην καλωσύνην, μὲ τόσην εὐγένειαν... Ἄχ! Καρολίνα μου, τί δίκαιον εἶχες νὰ ἐκτιμᾷς τὸν χαρακτῆρά του. Κύτταξε, ἔφερα μαζύ μου τὰς ἐπιστολάς του. Πρέπει νὰ τὰς ἀναγνώσῃς.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας, καὶ εἶδεν ὅτι, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισεν αὐτὴ περιποιουμένη τὸν μαρκήσιον, εἶχε καὶ αὐτὸς μεριμνήσει περὶ τῆς οἰκογενείας της μετὰ πολλῆς καὶ ἀνενδότου συμπαθείας. Προλαβὼν τοὺς μυχίους αὐτῆς πόθους, εἶχε φροντίσει περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων. Εἶχε προβῆ δι' ἐπιστολῶν εἰς ταχέα καὶ ἀσφαλῆ διαβήματα, χωρὶς κἂν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἐνεργείας του αὐτῆς, καὶ ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Καμίλλης τὰς ἀναγκαίας περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ συζύγου της πληροφορίας. Ὅτε δὲ ἀνήγγειλεν αὐτῇ τὴν ἐπιτυχίαν, ἠρνήθη πᾶσαν εὐχαριστίαν, λέγων ὅτι πολὺ ἔτι ἀπεῖχε τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους αὐτοῦ πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ. Τὰς ἀγαθὰς αὐτὰς εἰδήσεις εἶχε λάβει ἡ Καμίλλη, διαρκούσης τῆς ὁδοιπορίας, ἣν ἡ Καρολίνα διήνυε βραδέως καὶ κατὰ μικροὺς σταθμοὺς μετὰ τῆς μαρκησίας βδελυσσομένης τὰς ταχυδρομικὰς ἁμάξας καὶ τοὺς σιδηροδρόμους.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐν Ἐτάμπῃ κατοικία τῆς Κα-

μίλλης ἦτο ἰδέα καὶ προσφορὰ τοῦ μαρκησίου. Εἶχεν ἐκεῖ, ἔλεγε, μικρὸν ἀπρόσοδον κτῆμα, κληροδοτηθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ γηραιοῦ συγγενοῦς, καὶ παρεκάλει τὴν Κ. Ἐδδὲρ νὰ δεχθῇ νὰ τὸ κατοικήσῃ. Κ' ἐδέχθη μὲν ἐκείνη, δηλώσασα ὅτι ἀνελάμβανε τὰς ἐπισκευάς· ἀλλ' εὗρε τὸν οἰκίσκον εἰς καλλίστην κατάστασιν, ηὐτρεπισμένον μετ' ἐπίπλων, κ' ἔχοντα μάλιστα προμήθειαν ξύλων, οἴνου καὶ ὀσπρίων δι' ἓν ἔτος. Ὅτε δὲ ἠρώτησε τὸ πρόσωπον, ὅπερ εἶχεν ἐπιφορτίσει ὁ μαρκήσιος τὰς λεπτομερείας ταύτας, περὶ τοῦ ἐνοικίου, ἤκουσεν ὡς ἀπάντησιν, ὅτι διαταγὴν εἶχον νὰ μὴ δεχθῶσι χρήματα, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο πάντῃ ἀσήμαντον, καὶ ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἐνόει ποτὲ νὰ ἐκμισθώσῃ εἰς ξένους τὴν οἰκίαν τοῦ γηραιοῦ ἐξαδέλφου του.

Ἡ Καρολίνα συνεκινήθη μὲν βαθέως ἐκ τῶν χαρίτων τούτων τοῦ φίλου της, κ' ἐχάρη βλέπουσα τοσοῦτον βελτιωθεῖσαν τὴν μοῖραν τῆς οἰκογενείας της, ἀλλ' ᾐσθάνθη ὅμως βαθὺ ἐν τῇ καρδίᾳ της ἄλγος. Τῇ ἐφάνη ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ἀποχαιρετισμὸς ἐκείνου, οὗτινος ὁ βίος ἔμελλεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς ἐσαεί, καὶ οἱονεὶ ἐξόφλησις τῆς εὐγνωμοσύνης του. Ἀλλὰ κατέπνιξε τὸ ἄλγος της, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπησχόλησε τὰς προμεσημβρινάς της ὥρας περιάγουσα τὴν ἀδελφήν της καὶ τὰ τέκνα της, ἀγοράζουσα τὸν ἱματισμὸν τῆς μικρᾶς οἰκοτρόφου, καὶ ἐγκαθιστῶσα αὐτὴν εἰς τὸ σχολεῖόν της. Ἡ μαρκησία ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὴν κυρίαν Ἐδδὲρ καὶ τὴν μικρὰν Ἐλισάβετ, ἥτις ἔμελλε ν' ἀπολέσῃ ἐντὸς τῆς μονῆς τὸ εὔηχον ἐπώνυμον: *Λιλή*. Ἐφάνη προσηνεστάτη πρὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς Καρολίνας, κ' ἐχάρισεν ὡραῖα δῶρα εἰς τὴν μικράν. Ἐπέτρεψε δύο ἡμερῶν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Καρολίναν, ἵν' ἀσχοληθῇ περὶ τῆς οἰκογενείας της, τὴν ἀποχαιρετίσῃ καὶ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Μετέβη δὲ καὶ ἡ ἰδία εἰς τὸ μοναστήριον, ἵνα συστήσῃ τὴν Ἐλισάβετ Ἐδδὲρ ὡς προστατευομένην της.

Ἡ Καμίλλη εἶχεν ἰδεῖ ἐπίσης τὸν μαρκήσιον καὶ τὸν δοῦκα εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός των. Καὶ δὲν ἐτόλμησε μὲν αὐτὴ νὰ παρευσιάσῃ εἰς τὸν εὐεργέτην της, πλὴν τῆς Λιλῆς, τὰ ἄλλα της τέκνα, διότι δὲν ἦσαν, ἔλεγε, πολὺ εὔτακτα. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ τὰ ἴδῃ πάντα, καὶ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου εὗρε καὶ τὴν Καρολίναν ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ἅτινα τὴν ἐλάτρευον. Ἐφάνη δ' εἰς αὐτὴν οὐχὶ ἀφηρημένος ἀλλ' ἐν ἐκστάσει οὕτως εἰπεῖν διατελῶν πρὸ τῶν περιποιήσεων καὶ τῶν θωπειῶν αὐτῆς πρὸς τὰ μικρά. Παρετήρει ἕκαστον τῶν παιδίων μετὰ συμπαθείας καὶ συγκινήσεως, καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὰ ὡς ἄνθρωπος ἀνεπτυγμένον ἤδη ἔχων τὸ πατρικὸν φίλτρον. Ἡ δὲ Καρολίνα, ἀγνοοῦσα ὅτι ἦτο πατήρ, διενοήθη στενάζουσα ὅτι ἀνελογίζετο ἐκεῖνος τὰς μελλούσας οἰκογενειακὰς αὐτοῦ χαράς.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἀφοῦ εἶδε τὴν ἀδελφήν της ἐπιβαίνουσαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἀπερχομένην εἰς Ἐτάμπην, ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἐν φοβερᾷ ἀπομονώσει, καὶ πρῶτον τότε ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου παρέστη εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ὡς ἀνεπανόρθωτος τοῦ βίου της συμφορά. Ἐξῆλθε ταχέως τοῦ σταθμοῦ, ἵνα κρύψῃ τὰ δάκρυά της, ἀλλ' ἐν τῇ αὐλῇ εὗρεν ἐνώπιόν της τὸν Κ. Βιλλεμέρ.

— Πῶς! εἶπε πρὸς αὐτὴν προσφέρων τὸν βραχίονά του, κλαίετε; τὸ ἐπερίμενα, καὶ ἔμεινα μίαν στιγμὴν ἐδῶ, ὅπου τὸ κοινὸν ἔχει πάντοτε πρόφασιν νὰ μένῃ, διὰ νὰ σᾶς ὑποστηρίξω ὀλίγον εἰς αὐτὴν τὴν τόσον φυσικὴν λύπην σας, καὶ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω ὅτι ἔχετε φίλους εἰλικρινεῖς.

— Ἤλθατε ἐδῶ δι' ἐμέ; ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, σπογγίζουσα τὰ δάκρυά της.! Ὢ πῶς, ἐντρέπομαι διὰ τὴν παροδικὴν λιποψυχίαν μου! Εἶνε ἀληθῶς ἀχαριστία πρὸς σᾶς, ὅστις κατηυεργετήσατε τὴν οἰκογένειάν μου, ὅστις τὴν ἐφέρατε πλησίον μου καὶ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὐλογῶ χαίρουσα, ἀντὶ νὰ παραδίδωμαι εἰς τὴν λύπην χωρισμοῦ, τοῦ ὁποίου θὰ ἦνε μικρὰ ἡ διάρκεια. Ἡ ἀδελφή μου θὰ ἠμπορῇ νὰ ἔρχεται συχνὰ νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, κ' ἐγὼ θὰ τὴν βλέπω βεβαίως ἀκόμη συχνότερα. Ὄχι, ὄχι! δὲν εἶμαι λυπημένη. Εἶμαι εὐτυχὴς τοὐναντίον, καὶ τοῦτο χάρις εἰς σᾶς.

— Διατί λοιπὸν κλαίετε ἀκόμη; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ μαρκήσιος, ὁδηγῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἅμαξαν ἣν εἶχε φέρει ἐπίτηδες. Νευρικὸν εἶνε βεβαίως, ἀλλὰ μ' ἀνησυχεῖ. Ἂς ἐπιστρέψωμεν μίαν στιγμὴν ὑπὸ τὸν σταθμόν, ὡς νὰ ἐζητοῦμεν κανένα. Δὲν θέλω νὰ σᾶς ἀφήσω μὲ τὰ δάκρυα. Σᾶς βλέπω πρώτην φορὰν νὰ κλαίετε, καὶ αὐτὸ μὲ λυπεῖ πολύ! Ἰδοὺ! εἴμεθα δύο βήματα μακρὰν τοῦ Δενδροκομείου. Εἶνε ὀγδόη ὥρα τῆς πρωΐας, καὶ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος ν' ἀπαντήσωμεν κανένα γνώριμον. Ἔπειτα μὲ τὸ ἐπανωφόριον αὐτὸ καὶ τὴν καλύπτραν σας κανεὶς δὲν θὰ σᾶς γνωρίσῃ. Ὁ καιρὸς εἶνε ὡραῖος. Πηγαίνωμεν νὰ ἴδητε τὴν *Ἑλβετικὴν κοιλάδα*; Θὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἐξοχήν, καὶ ὅταν χωρισθῶμεν θὰ ἦμαι βέβαιος,.. ἐλπίζω τοὐλάχιστον ὅτι δὲν θὰ πάσχετε πλέον.

Τοσαύτην φιλικὴν μέριμναν ἐξέφραζεν ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου, ὥστε ἡ Καρολίνα δὲν διενοήθη ν' ἀρνηθῇ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ. Τίς οἶδεν, εἶπε καθ' ἑαυτήν, ἂν δὲν θέλῃ νὰ μοῦ εἴπῃ ἓν ἀδελφικὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὶν ἀρχίσῃ νέαν ζωήν. Δὲν εἶνε ἀπηγορευμένον αὐτὸ,... ἴσως τὸ ἀξίζομεν μάλιστα. Οὐδέποτε ἕως τόρα μοῦ ὡμίλησε περὶ τοῦ γάμου του. Θὰ ἦτο παράδοξον νὰ μὴ μοῦ κάμῃ λόγον, καὶ νὰ εὑρεθῶ ἀπαράσκευος εἰς τὴν ὁμιλίαν του.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΣΥΖΥΓΟΣ

Διήγημα Ούγγρικόν.

Τίς δὲν γνωρίζει όποῖος εἶνε ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις; Ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰ δι' ἄμμου ὡρολόγια. Ὅπως εἰς ταῦτα ἡ ἄμμος ἀθορύβως χύνεται ἐκ τῆς ἄνω σφαίρας εἰς τὴν κάτω, καὶ ἂν ἀναστρέψωμεν τὴν πυξίδα, ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς ἐργασία — οὕτω καὶ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις· ὅ,τι ἦτο χθὲς ἐπαναλαμβάνεται καὶ σήμερον, θὰ ἐπαναληφθῇ καὶ αὔριον... Καὶ τοῦτο ἐξακολουθεῖ πάντοτε. Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ζωὴ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους δὲν εἶνε ποσῶς φορτική. Καὶ εἰς τὸ μᾶλλον ἀσήμαντον γεγονός, τὸ ὁποῖον οὐδεμιᾶς προσοχῆς εἶνε ἄξιον, αὐτοὶ εὑρίσκουσιν τοσοῦτον ἐνδιαφέρον, ὅσον καὶ ὁ κάτοικος τῆς πρωτευούσης εἰς τὸν ταραχώδη ῥοῦν τῶν πραγμάτων. Ὁ κύκλος των εἶνε περιωρισμένος, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε πολὺ εὐτυχεῖς. Ὅςτις δὲν ἔχει πολλὰς ἐπιθυμίας, ἀρκεῖται καὶ εἰς τὸ μικρόν.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν γένει ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις. Ἐνίοτε μεταξὺ τῶν κατοίκων κατ' ἐξαίρεσιν βιοῦσι τινὲς ὅλως διαφόρως τῶν λοιπῶν, μᾶλλον πολυπράγμονες καὶ ζωηροί· ἄλλοι πάλιν, ἀκόμη ἡσυχώτεροι καὶ τῶν μᾶλλον ἡσύχων, ζῶσι μεμονωμένοι. Οἱ πρῶτοι θεωροῦνται ὡς ταραχώδεις καὶ ἐπισύρουσι καθ' ἑαυτῶν ἐπικρίσεις. Ὅσον διὰ τοὺς δευτέρους, μολονότι οὗτοι ἀποφεύγουσι τὰς γνωριμίας, θέλοντες νὰ παραστήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν πλήρη μυστηρίων καὶ παρελθόντος θυελλώδους, ἀποκαλύπτουσι μυστήριόν τι, πολλάκις ὅμως ἀνύπαρκτον.

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ κατετάσσετο καὶ ὁ Ἀδάντης. Οὗτος ἦτο κύριος ἐκτεταμένων γαιῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτους, ἐπώλησε πάντα καὶ ἦλθεν ἐδῶ νὰ ἡσυχάσῃ. Ἔζη πολὺ λιτῶς ἐν μικρῷ οἰκίσκῳ, οὐχὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν μεγάλην περιουσίαν του. Πολὺ ὀλίγοι ἠδύναντο νὰ καυχηθῶσι, ὅτι ἐπέτυχον νὰ ὁμιλήσωσι μετὰ τοῦ Ἀδάντη· καὶ διὰ τοὺς ἐγγυτέρους γείτονας, τοῦτο ἦτο πολὺ σπάνιον. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἀδάντης δὲν εἶχε φίλους· οὐδεὶς δὲ ἐγνώριζέ τι θετικὸν περὶ τοῦ οἰκιακοῦ του βίου. Τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του ἦτο ἀπροσπέλαστον εἰς τοὺς ἄλλους· ὁ μόνος πλησιέστερος πρὸς αὐτὸν ἦτο γέρων ὑπηρέτης ἀπὸ μακρῶν χρόνων ὑπηρετῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Ἀδάντη.

Εὐνόητον ὅτι ἡ τοιαύτη τοῦ Ἀδάντη ζωή, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ὅλης τῆς πολίχνης. Καὶ τί δὲν ἔλεγον οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι! Ἔλεγον λ. χ. ὅτι ὁ Ἀδάντης πρὸ πολλοῦ, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἀπώλεσε τὴν γυναῖκά του, καὶ ἔκτοτε νομίζει ὅτι δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος εἰς τὸν κόσμον. Ἄλλοι διηγοῦντο ὅτι κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν διέπραξε μικρὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας ἐξαγνίζει τώρα.

Βεβαίως ὁ Ἀδάντης εἶχε κἄτι τι· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο αἴνιγμα εἰς ὅλους καὶ ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν δὲν κατώρθωναν νὰ εὕρωσιν αὐτό.

Ἑσπέραν τινά, ὅτε πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτε τὴν πολίχνην, ἠκούσθη κρότος διερχομένης ἁμάξης· οἱ περίεργοι κάτοικοι ἀψηφοῦντες τὴν βροχὴν καὶ τὸν βόρβορον, ἔτρεξαν νὰ ἴδωσι τίς ἤρχετο τοιαύτην ὥραν. Ἡ ἅμαξα ἔστη πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀδάντου. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἀνήρ τις ἡλικιωμένος, περιβεβλημένος μέλανα μανδύαν, ἐξήγαγε μικρὸν φανὸν καὶ παρατηρήσας τὸν ἀριθμὸν τῆς οἰκίας, ἀνέπνευσεν ὡσεὶ εἶχεν εὕρει τὸ ζητούμενον. Εἶτα ἐσήμανε τὸν κώδωνα τῆς οἰκίας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐφάνη ὁ γέρων ὑπηρέτης μετὰ περιεργίας θεωρῶν τὸν ξένον.

— Ὁ κύριος Ἀδάντης εἶνε μέσα; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶνε εἰς τὸ γραφεῖόν του.

— Δόξα τῷ Θεῷ, προσέθηκεν ὁ ξένος καὶ προσελθὼν εἰς τὴν ἅμαξαν, προσεπάθει ν' ἀνασύρῃ ἐξ αὐτῆς μακρὸν ξύλινον κιβώτιον. Τὸ κιβώτιον ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον πολὺ βαρύ, ἀλλὰ ὁ ξένος δὲν ἐδέχθη τὴν βοήθειαν τοῦ ἁμαξηλάτου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γέρων ὑπηρέτης ὑπὸ περιεργίας κινούμενος προσῆλθεν εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἁμαξηλάτου ὅτι εἶνε πολὺ βαρύ, καὶ ὅτι διόλου ἀπίθανον νὰ εἶνε τίποτε παράξενον πρᾶγμα, *διότι εἶνε πολὺ βαρύ*, ἐπανέλαβεν ὁ ἁμαξηλάτης.

Ὁ ξένος μετὰ πολλοῦ κόπου ἐξήγαγε τὸ κιβώτιον καὶ προσεκάλεσε τὸν γέροντα καὶ τὸν ἁμαξηλάτην νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτό. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀδάντου.

— Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ μετὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Ἀδάντου;

— Μάλιστα. Εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ λόρδος Δάβιδσον. Μὴ παραξενεύεσθε διότι ὁμιλῶ τόσον εὐκόλως τὴν Οὐγγρικήν· θὰ τὸ ἐννοήσητε ἅμα σᾶς εἴπω ὅτι χάρις εἰς λίαν ἀγαπητόν μοι πρόσωπον ἔμαθον τὰ Οὐγγρικά. Μὲ συγχωρεῖτε νὰ καθίσω;

— Ναί, ἂς καθίσωμεν.

— Ἡ σύζυγός μου ἦτο Οὐγγρὶς γνησία. Ἐγνωρίσθην μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, τὸν ἀδάμαντα ὅλων τῶν γυναικῶν, κατὰ πολὺ περίεργον σύμπτωσιν. Εἶνε περίστασις ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δὲν συμβαίνουσι πολὺ συχνά, καὶ δὲν ἔχω λόγους νὰ παραπονῶμαι δι' αὐτήν· τοὐναντίον εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς διηγηθῶ αὐτὸ τὸ συμβάν;

— Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὑμᾶς, μιλόρδε. Λέγετε· σᾶς ἀκούω.

— Εἶνε πολλὰ ἔτη ὅτε περιηγούμενος τὴν Εὐρώπην διῆλθον διὰ τῆς Βούδα-Πέστης. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ Βούδα καὶ ἡ Πέστη συνείχοντο διὰ ξυλίνης γεφύρας. Ἑσπέραν τινὰ ὅτε ἔβρεχε κρουνηδὸν καὶ ἔπνεε σφοδρὸς ἄνεμος, ἠναγκάσθην νὰ ὑπάγω πεζὸς εἰς Πέστην δι' ἐπείγουσαν ὑπόθεσιν μὴ ἐπιδεχομένην ἀναβολήν. Εἰς τὰς ὁδοὺς ψυχὴ ζῶσα δὲν ἐφαίνετο, ἀφοῦ καὶ οἱ φρουροὶ αὐτοὶ ἐκρύφθησαν ἀποφεύγοντες τὴν θύελλαν. Εἰς τὴν ἄκραν μιᾶς ὁδοῦ παρετήρησα γυναῖκα διευθυνομένην πρὸς τὸ αὐτὸ πρὸς ὃ καὶ ἐγὼ μέρος. Ἔτρεχε πολὺ ταχέως καὶ φθάσα εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας ἐπήδησε τὰς κιγκλίδας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ. Ἐγὼ χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν ἐρρίφθην ἀμέσως εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα σώσω τὴν δυστυχῆ. Ἂν καὶ ἤμην ἄριστος κολυμβητής, μόλις ἠδυνάμην νὰ κρατῶμαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν κυμάτων. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσα νὰ τὴν συλλάβω καὶ διὰ πολλοῦ κόπου ἔφθασα εἰς τὴν ὄχθην μὲ τὸ βαρὺ φορτίον. Δὲν θὰ περιγράψω τὸν μαρτυρικόν μου ἀγῶνα πρὸς τὰ ἐξηγριωμένα κύματα τοῦ Δουνάβεως· παράδοξον πῶς δὲν ἐλιποθύμησα, ἅμα ἐπάτησα τὸ ἔδαφος. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐξῆλθον εἰς τὴν παραλίαν. Νὰ ἀναπαυθῶ δὲν ἦτο καιρός, καὶ κατάκοπος ὢν ἔπρεπε νὰ φέρω τάχιστα βοήθειαν εἰς τὴν σωθεῖσαν. Ἐκύτταξα πέριξ μὴ τυχὸν ἴδω διαβάτην τινά.

Κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν ἐφάνη ἅμαξά τις· ἔκραξα τὸν ἁμαξηλάτην, καὶ τῇ βοηθείᾳ του ἐφέραμεν ἐντὸς τῆς ἁμάξης τὴν δυστυχῆ, καὶ διηυθύνθημεν πρὸς τὸν πλησιέστερον ἰατρόν. Τῇ συντόνῳ προσπαθείᾳ τοῦ ἰατροῦ ταχέως συνῆλθεν, ἀλλ' ὢ τῆς δυστυχίας!.. Ἡ ἄγνωστος κυρία δὲν ἦτο μόνον δυστυχὴς—ἦτο παράφρων!

Οὐδὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῶν λόγων της. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου περὶ τοῦ ὀνόματός της αὕτη ἀπήντησε: εἶμαι ἡ Μήδεια. Περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι αὐτὴ ἡ ἀπάντησις δὲν μὲ ἱκανοποίησε ποσῶς.

Ἡ ἀσθενὴς διῆγε πολὺ ἡσύχως· ἀπεφάσισα νὰ λάβω αὐτὴν μαζῆ μου εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἐκεῖ νὰ ὑποβάλω αὐτὴν εἰς θεραπείαν, παρά τινι γνωστῷ ψυχιάτρῳ. Καὶ πόσον ἐπεθύμουν, πόσον καλὰ θὰ ἦτο, ἐὰν μετὰ καιρὸν ἐπιτευχθείσης τῆς θεραπείας ἐπιστρέψω αὐτὴν εἰς τὴν οἰκογένειάν της ὑγιᾶ!

Ἂμ' ἔπος ἅμ' ἔργον. Τὸ σχέδιον ἐπέτυχε. Ἡ δυστυχὴς ἐκείνη διῆγε τόσον ἡσύχως, ὥστε οὐδεὶς ποτε ἠδύνατο νὰ ὑποπτευθῇ τὸ φοβερὸν πάθημα. Μόνον οἱ ἀσυνάρτητοι λόγοι της προέδιδον τὴν παραφροσύνην.

Ὅτε ἔφθασα εἰς Λονδῖνον ἐσκέφθην ὅτι ἡ θέσις μου ὡς κηδεμόνος ὑπὸ μίαν ἔποψιν ἦτο δυσάρεστος. Ἡ ἀσθενὴς ὡμίλει μόνον Οὐγγρικά, ἐν ᾧ ἐγὼ οὐδὲ λέξιν τῆς γλώσσης ταύτης ἐγνώριζον. Ἀπεφάσισα ἐπὶ τέλους νὰ προσλάβω προγυμναστήν, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου ἤρχισα μετὰ ζέσεως νὰ μανθάνω τὴν Οὐγγρικὴν διὰ νὰ δύναμαι νὰ συνεννοοῦμαι μετὰ τῆς ἀσθενοῦς, καὶ νὰ εὐκολύνω οὕτω τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ.

Παρῆλθεν ἓν ἔτος. Ἡ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς καὶ μόνον ἐλαφρὰ συμπτώματα μελαγχολίας ἀνεμίμνησκον τὴν παρελθοῦσαν ἀσθένειαν. Μετ' οὐ πολὺ παρῆλθε καὶ τοῦτο.

Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν χαράν, ἣν ᾐσθάνθην, ὅτε ἐκείνη διὰ πρώτην φορὰν μοὶ ὡμίλησε διὰ τῆς φυσικῆς, τῆς ἀργυροήχου φωνῆς της, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλειπεν ἡ κακοφωνία ἐκείνη, τὸ σημεῖον τῆς παραφροσύνης. Οἱ ὡραῖοι ῥεμβαστικοὶ ὀφθαλμοί της μὲ προσείλκυσαν... κατεθέλχθην ὑπὸ τῆς ὡραίας Οὐγγρίδος. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, μοὶ φαίνεται, ὅτι ἡ διήγησίς μου σᾶς ἐνοχλεῖ. Σᾶς παρακαλῶ, μὴ στενοχωρεῖσθε...

Ὁ Ἀδάντης δὲν ἐνόει τίποτε ἀπολύτως· ἡ ἐπίσκεψις αὕτη, ἡ ἱστορία τῶν ἐρώτων του... τί πρὸς τὸν Ἀδάντην; Ἐκ φιλοφροσύνης ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ὑπομείνῃ.

— Ἄ! τίποτε· ἐξακολουθήσατε, μιλόρδε!

— Μόλις ἡ ἀσθενής μου ἀπέκτησεν ἐντελῶς τὰς φρένας, τῇ εἶπον· «καθὼς φαίνεται εἰς τὴν πατρίδα σας δὲν ἔχετε κανένα, τὸν ὁποῖον νὰ ἐπιθυμῆτε νὰ ἴδῆτε, καὶ ὁ ὁποῖος νὰ ἐνδιαφέρεται δι' ὑμᾶς ἢ νὰ φροντίζῃ;—Δὲν ἔχω κανένα, ἀπήντησε.—Μήπως θέλετε νὰ μὲ ἀφήσετε;—Διόλου. —Τότε λοιπὸν θέλετε, ἐξηκολούθησα μὲ τρέμουσαν ἐκ τῆς συγκινήσεως φωνήν, νὰ γείνετε σύζυγός μου; Καὶ λέγων ταῦτα ἔλαβον τὴν χεῖρά της. Αὕτη ἔκυψε σεμνῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ κοράλλινα χείλη της ἐψέλλισαν μίαν μόνον λέξιν «Ναί.» Ἄχ! ἐκεῖνα τὰ ὡραῖα χείλη, ἐκεῖνοι οἱ γλυκεῖς ὀφθαλμοί....

Ὁ Ἀδάντης ὕψωσε τοὺς ὤμους· τί σχέσιν εἶχεν αὐτὸς μὲ τοὺς ἔρωτας τοῦ Ἄγγλου;

— Καὶ οὕτω ἐνυμφεύθην τὴν ὡραίαν Οὐγγρίδα. Εἴμεθα καθ' ὅλα εὐτυχεῖς. Ποτὲ δὲν ἠρώτησα αὐτὴν περὶ τῆς οἰκογενείας, περὶ τοῦ παρελθόντος αὐτῆς, καὶ οὔτε κἂν πλαγίως προσεπάθουν νὰ μάθω τι. Ἐνόησα ὅτι θὰ εἶχε σοβαροὺς λόγους νὰ κρύπτῃ τὸ παρελθόν της καὶ δὲν ἤθελον ὡς ἐκ τούτου νὰ λυπήσω αὐτὴν χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην. Ἤμην ἐντελῶς εὐδαίμων καὶ τοῦτο μοὶ ἦτον ἀρκετόν. Εὗρον πιστὴν φίλην καὶ καλὴν σύντροφον ἵνα διανύσω τὴν ἥκιστα ῥοδίνην ὁδὸν — τὴν τοῦ βίου. Αἱ πρόσοδοί μου ἤρκουν ἵνα ζῶμεν πλουσίως· καὶ δὲν ἐσκεπτόμεθα περὶ τῆς αὔριον.

Τώρα σᾶς παρακαλῶ νὰ εἶσθε ὑπομονητικώτερος· θὰ σᾶς διηγηθῶ τὸν ἐπίλογον τοῦ συμβεβηκότος τούτου.

Μέχρι σήμερον παρῆλθον τρεῖς μῆνες καὶ δύο ἡμέραι, ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ἡ ἀγαπητή μου σύ-

ζυγος. Ἡ λύπη μου ἦτο ἀνέκφραστος· ἠδυνάμεθα νὰ ζήσωμεν πολλὰ ἀκόμη ἔτη εὐτυχεῖς!

Ἡ φωνὴ τοῦ λόρδου, τρέμουσα ἐκ συγκινήσεως, ἐγεινέ πως ὑπόκωφος, ὡς ἂν ἐπνίγετο ἐντὸς τοῦ στήθους, ὅτε ὡμίλει περὶ τοῦ θανάτου τῆς γυναικός του. Ἐν τούτοις ἡ συγκίνησις ταχέως παρῆλθε καὶ ὁ λόρδος ἀνέλαβε τὴν συνήθη ἔκφρασιν.

— Ὅτε ἔπνεε τὰ λοίσθια, μὲ ἔκραξε καί μοι εἶπεν· «Ἀγαπητέ μου, ἐφέρθης πρὸς ἐμὲ τόσον εὐγενῶς καὶ ἐγὼ σὲ ἠπάτησα δοῦσα τὴν χεῖρά μου. Διέπραξα μέγα ἁμάρτημα. Ναί, σὲ ἠπάτησα. Διότι τότε ἐγὼ ἤμην ὑπανδρευμένη. Καὶ ὁ σύζυγός μου ζῇ ἀκόμη. Ὅταν ἀποθάνω, κάμε μου τὴν τελευταίαν χάριν — νὰ ἀποδώσῃς τὸ πτῶμα εἰς τὸν σύζυγόν μου. Τὰς πληροφορίας περὶ τῆς διαμονῆς αὐτοῦ θὰ εὕρῃς ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ δέματος»· Ταῦτα λέγουσα μοὶ ἐμειδίασε διὰ τελευταίαν φορὰν καὶ μοὶ ἔρριψεν ἓν βλέμμα πλῆρες ἀγάπης· ἓν πολύτιμον δάκρυ ἀπεσπάσθη ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της... καὶ ἐξέπνευσεν...

Ψυχρὸς ἱδρὼς περιέρρευσεν τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδάντη, καὶ ὅτε ὁ λόρδος ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του, ἠγέρθη καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῇ ἐντὸς τοῦ δωματίου ὡς παράφρων.

— Τί λέγετε, μιλόρδε; ἦτο ὑπανδρευμένη; ἀνέκραξε διὰ φωνῆς ἀγωνιώσης.

Ὁ Ἄγγλος ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του δέμα, τὸ ὁποῖον τῷ ἐνεχείρισεν ἡ ἀποθανοῦσα σύζυγός του.

— Τὸ γνωρίζετε; ἠρώτησεν ἡσύχως τὸν Ἀδάντην, λάβετέ το παρακαλῶ. Ἐν αὐτῷ ἐκτὸς τῆς διευθύνσεώς σας βεβαίως θὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα δὲν παρετήρησα. Τὸ κιβώτιον τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησα ἔξω τοῦ δωματίου περιέχει τὸ πτῶμα τῆς ἀποθανούσης. Ἐγὼ ἐξεπλήρωσα τὸ καθῆκόν μου, ἐκτελῶν τὴν τελευταίαν θέλησίν της. Λυποῦμαι πολὺ ὅτι σᾶς ἀνησύχησα καὶ ὅτι σᾶς ἔφερα οὐχὶ εὐχαρίστους εἰδήσεις. Πιστεύω καὶ ὑμεῖς ἐὰν εἴσθε εἰς τὴν θέσιν μου θὰ ἐκάμνετε τὸ αὐτό. Ἂς ἀναπαυθῇ εἰς τὸ ἐδῶ νεκροταφεῖον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της. Ἡ γῆ τῆς πατρίδος εἶνε ἐλαφροτέρα τῆς ξένης. Ἐπαναλαμβάνω, λυποῦμαι ἐκ καρδίας διότι σᾶς ἀνησύχησα καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Ἦτο εὐγενὴς γυνὴ καὶ πιστὴ σύζυγος.

Λέγων αὐτὰς τὰς λέξεις ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τοῦ Ἀδάντη, ὡσεὶ ηὐχαρίστει αὐτὸν διὰ τὴν καλοσύνην του· καὶ πρὶν ἢ ἀκόμη ὁ Ἀδάντης συνέλθῃ, ὁ λόρδος εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς ἁμάξης.

Ὁ Ἀδάντης ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωμένος· ἀκούων τὸν ἦχον τῆς ἀπομακρυνομένης ἁμάξης ἤρχισε νὰ συνέρχηται. Ἀντήχουν ἀκόμη εἰς τὰ ὦτά του αἱ λέξεις «ἦτο πιστὴ σύζυγος!» Ἀσυνειδήτως ἤνοιξε τὸ δέμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτει μέχρι τοῦδε εἰς τὰς χεῖράς του. Ἐκεῖ εὗρεν ἐκτὸς ἄλλων καὶ μικρὰν σημείωσιν ὅπου ἦτο γεγραμμένον: «Ὅ,τι ἐχώρισεν ἡ ζωὴ θὰ τὸ ἑνώσῃ ἐκ δευτέρου ὁ θάνατος».

Ὁ Ἀδάντης ἐξῆλθε τοῦ γραφείου καὶ ἐξερχόμενος προσέκρουσεν εἰς τὸ κιβώτιον· ἐν αὐτῷ περιείχετο μολυβδίνη νεκροδόχη. Ἀνοίξας αὐτὴν εἶδε τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τῆς ὡραίας συζύγου του, ἣν εἶχεν ἀποβάλει τῆς οἰκίας του πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν ὀργισθεὶς ἀδίκως.

Ἀκόμη ἦτο ὡραία καὶ τὸ παγερὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς της μειδίαμα ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγε: «συγχωρῶ καὶ ζητῶ συγχώρησιν». Ὦ! πόσον ἐπεθύμει ὁ Ἀδάντης νὰ ἀκούσῃ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὅτε ἔζη ἡ σύζυγός του!

Ὑπῆρχεν ἆρά γε ἓν δάκρυ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ἀδάντη, ὅτε οὗτος ταχέως καὶ μὲ βαρὺν στεναγμὸν ἔκλειε τὴν θυρίδα τῆς νεκροδόχης;

Maurice Jokai. **Κ. Γ.**

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΝΙΛΣΩΝ

Ἡ διάσημος ἀοιδὸς Χριστίνα Νίλσων ἀπεφάσισε νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Λονδῖνον, ἔνθα πρόκειται νὰ οἰκοδομήσῃ ἔπαυλιν ἐν τῇ συνοικίᾳ South-Kensington. Μία ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἀναφέρουσι τὴν εἴδησιν ταύτην, παρέχει τὰς ἀκολούθους πληροφορίας περὶ τοῦ βίου καὶ του σταδίου τῆς ἀοιδοῦ.

Ἡ Νίλσων ἐγεννήθη τῇ 20 Ἀπριλίου 1843 ἐν χωρικῇ καλύβῃ κειμένῃ ἐντὸς δάσους εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Σουηδικῆς πολίχνης, τοῦ Βεξίου. Ἦτο τὸ ἕβδομον τέκνον πτωχοῦ δασοφύλακος, ὅστις μουσόληπτος ἂν ἔπαιζε βιολίον, καὶ μετέδιδεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του ὅ,τι ἐγίνωσκεν ἐκ τῆς μουσικῆς. Ἡ Χριστίνα ὑπερέβαλλε πάντας τοὺς ἀδελφούς της διὰ τῆς περὶ τὸ μανθάνειν εὐχερείας. Ἑπταέτις ἔτι ἔψαλλε τὰ ᾄσματα τοῦ τόπου διὰ μικρᾶς, ἀλλὰ διαυγοῦς καὶ ἀκριβοῦς φωνῆς, συνοδεύουσα διὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βιολίου. Εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν της συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς εὐφυΐας της, καὶ τὴν κατέπεισέ ποτε νὰ ὑπάγῃ μαζῆ του εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ Βεξίου, ὅπως εἰ δυνατόν, ἐπιδειχθῇ δημοσίᾳ. Καὶ τὰ δύο παιδία ἀνεχώρησαν διὰ μέσου τοῦ δρυμῶνος γυμνόποδα, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν εἶχον ὑποδήματα. Ὁ πρῶτος αὐτῶν σταθμὸς ὑπῆρξε χωρίον τι, ἔνθα ἤρχισαν νὰ ψάλλωσιν ἐν πλήρει ὑπαίθρῳ, συνέλεξαν δ' ἐκ τῆς πρώτης ταύτης καλλιτεχνικῆς δοκιμασίας των τὸ σημαντικὸν ποσὸν ἑπτὰ σολδία. Οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχον εὑρεθῇ κύριοι τοσούτου κεφαλαίου.

Οἱ νεαροὶ φιλότεχνοι ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των, ἀφίκοντο εἰς Βέξιον, καὶ ἐκεῖ πρὸ τῶν πανηγυριζόντων ὁμίλων ἐπανέλαβον τὴν δοκιμα-

σίαν. Ἡ Χριστίνα μόλις ἔφθανεν εἰς τὸ ἀνάστημα τὸ βιολίον της, καὶ τὸ παράδοξον τῆς ἀντιθέσεως ἀναμφιβόλως συνήργησεν εἰς τὸ νὰ συναθροίσῃ περὶ αὐτὴν πολυπληθὲς ἀκροατήριον. Ἀγαθῇ τύχῃ, εὑρέθη ἐν αὐτῷ φιλόκαλός τις κύριος, ὀνόματι Τόρνερξελν, δικαστικὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὅστις κατεπλάγη ὑπὸ τῆς ἐκτάκτου ποιότητος καὶ τοῦ ὅλως ἰδιοφυοῦς ἤχου τῆς παιδικῆς ἐκείνης φωνῆς. Οὗτος ἐξετάσας τὴν παιδίσκην, ἐπληροφορήθη παρ' αὐτῆς, περὶ τῆς κατοικίας τῶν γονέων της, καὶ μετά τινας ἡμέρας πορευθεὶς παρ' αὐτοῖς, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀγωγήν της. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ εὐχαρίστως. Ὁ κ. Τόρνερξελν εἶχεν ἤδη ὁμιλήσει περὶ τῆς μικρᾶς θαυματουργοῦ εἰς τὴν δεσποινίδα Βαλλερίου, γνωστὴν εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς βαρώνης Lenhusen, ἥτις λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν της καὶ τῇ παρέχει τοὺς ἀναγκαίους διδασκάλους. Ὁ πρῶτος αὐτῆς καθηγητὴς τῆς ᾠδικῆς ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὴν κάμῃ νὰ χάσῃ τὴν φωνήν της. Ἀλλ' εὐτυχῶς δι' αὐτὴν καὶ τὴν τέχνην παρεδόθη μετά τινα χρόνον εἰς τὸν Βάρτελ, ὅστις παρεσκεύασε τὴν ὁδόν της. Ἐν ᾧ εἰργάζετο ἔτι ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του, ὁ Μάγερβερ ἀκούσας περὶ τῆς νέας ἀοιδοῦ τῇ προσέφερε τὸ μέρος τῆς Ἰνὲς ἐν τῇ *Ἀφρικανῇ*. Ἀλλ' αὕτη ἔσχε τὸ θάρρος νὰ μὴ δεχθῇ τὴν δελεαστικὴν προσφορὰν καὶ νὰ ἀναμένῃ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν της, ὅπως παρουσιασθῇ πρὸ τοῦ κοινοῦ.

Εἰς τὸν κ. Καρβαλὼ προώριστο ἡ τιμὴ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν μουσικὸν κόσμον τὸν ἀρτιλαμπῆ ἀστέρα. Μόλις τὴν ἤκουσεν ψάλλουσαν τὰς «Variations» τοῦ Rhode, καὶ τὸ «Robert, toi que j'aime», καὶ τὴν ἐσυμφώνησε διὰ τὸ λυρικὸν θέατρον ἐπὶ μισθῷ 2,000 φρ. κατὰ μῆνα διὰ τὸ πρῶτον ἔτος, 2,500 φρ. διὰ τὸ δεύτερον καὶ 3,000 διὰ τὸ τρίτον ἔτος. Ἡ Χριστίνα Νίλσων ἀνεφάνη τὸ πρῶτον πρὸ τοῦ κοινοῦ τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1864 ἐν τῇ *Τραβιάτᾳ*, εἰδικῶς μεταφρασθείσῃ πρὸς τοῦτο. Τῇ ἐπαύριον ἦτο διάσημος, καὶ τὸ ὄνομά της ἐξήρχετο ἀπὸ πάντων τῶν στομάτων. Ἡ ἐπιτυχία της ἐστερεώθη κατὰ τὰς παραστάσεις *τῆς Μάρθας, τοῦ Δὸν Ζουάν*, καὶ ἰδίᾳ τοῦ *Μαγικοῦ αὐλοῦ*. Εἶχε δὲ κατ' ἔτος τρίμηνον ἄδειαν απουσίας ἐκ τοῦ Λυρικοῦ Θεάτρου.

Κατὰ τὸ 1866, διατελοῦσα ἐν ἀδείᾳ, ἔψαλλεν ἐν Λονδίνῳ καὶ συνῆψε μετά τινος Ἀμερικανοῦ θεατρώνου συμβόλαιον διὰ μίαν περίοδον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Ἐκεῖθεν ἐπανῆλθε φέρουσα ἑνὸς ἑκατομμυρίου καθαρὸν κέρδος, ὅπερ ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον ἕνεκα χρεωκοπίας τινός, ἀλλὰ τὸ ἀντικατέστησε διὰ νέου πλούτου κτηθέντος ἐπίσης ταχέως ὡς ὁ πρῶτος. Γνωστὴ εἶνε τοῦ γάμου της ἡ ἱστορία μετὰ τοῦ Ῥουζῶ καὶ ὁ ἐπίλογος τοῦ γάμου τούτου, τουτέστιν ἡ πρόσφατος δίκη, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισεν ἡ Νίλσων πρὸ τῶν παρισινῶν δικαστηρίων. Μεταξὺ τῶν καλλιτεχνημάτων, ἅτινα θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς διακόσμησιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς ἀναχωρητηρίου ἐν South-Kensington εὑρίσκεται εἰκών τις τοῦ Φραγονὰρδ παριστῶσα μικρὰν πλανόδιον ἀοιδόν. Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἀσμενίζει ἰδίως ἀνευρίσκουσα ἐν αὐτῇ τὰς ταπεινὰς ἀπαρχὰς τοῦ σταδίου της.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Λουλούδια εἶν' οἱ στίχοι μου κομμέν' ἀπ' τὴν καρδιὰ
κι' ἔχουνε τὴν ἀγάπη μου γιὰ μόνη μυρωδιά.
Κι' ἐγὼ θερίζω ἀπ' τὴν καρδιὰ στίχους πολλοὺς γιὰ σένα,
καὶ σ' τοὺς ἀφίνω ἐνθύμημα τώρα ποῦ πάω 'ς τὰ ξένα.

Ὅσο τοὺς βλέπεις, κόρη μου, 'ς ἕνα χαρτὶ ἐκεῖ
χλωμοί, χλωμοὶ καὶ ἄχαροι, θλιμμένοι, φτωχικοί,
νὰ κιτρινοφυλλιάζουνε σὰν ἄνθη πατημένα,
θὰ πῇ πῶς ζῶ μαύρη ζωὴ μακρυὰ ἀπὸ σὲ 'ς τὰ ξένα.

Κι' ἂν κάποια 'μέρα τοὺς ἰδῇς μὲ ξαφνικὴ χαρὰ
νὰ πάρουν δεύτερη ζωή, καὶ τἄνθη τὰ ξηρὰ
ν' ἁπλώσουνε τὰ φύλλα τους χλωρὰ καὶ μυρισμένα,
τότε θὰ πῇ πῶς ἔρχουμε καὶ πάλι ἀπὸ τὰ ξένα.

Ἂν ὅμως μέσ' 'ς τὴν πλειὸ γλυκειὰ τῆς νειότης σου γιορτὴ
ἰδῇς πῶς ξάφνω ἐσβύστηκαν οἱ στίχοι ἀπ' τὸ χαρτί,
λυπήσου καὶ τοὺς στίχους μου, λυπήσου με κ' ἐμένα,
γιατὶ θὰ πῇ πῶς πέθανα ἐκεῖ μακρυὰ 'ς τὰ ξένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

ΕΝ ΙΝΔΙΚΗι

Ὀλίγοι τόποι παρουσιάζουσιν εἰς τοὺς περιηγητὰς τοσαῦτα θέλγητρα ὡς ἡ μεγάλη χερσόνησος τοῦ Ἰνδοστάν. Ἐπὶ τῆς παραδόξου ταύτης γῆς ἀπέραντον διανοίγεται πεδίον μελετῶν πρὸ τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ σοφοῦ, τοῦ φιλοσόφου. Οἱ σιδηρόδρομοι ἐχάραξαν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἐκπολιτιστικά των ἴχνη, ἀλλὰ τὸ μυστηριῶδες νέφος τὸ συγκαλύπτον τὴν ἀνεξερεύνητον ταύτην χώραν πυκνοῦται αὖθις μετὰ τὴν διάβασιν τῶν ἀτμομηχανῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀξέα συρίγματα εἰς μάτην προσπαθοῦσι νὰ ἐξεγείρωσι λαὸν ὑπνωτισμένον ὑπὸ τῶν εἰδώλων του.

Ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς ἰνδικήν τινα χώραν ὁ Εὐρωπαῖος κατέχεται ὑπὸ ζωηροῦ θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν μεγαλοπρεπῶν ναῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὰ βάθη οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ διεισδύσῃ· αἰσθάνεται δ' ἑαυτὸν ἐν πλήρει ἀπομονώσει. Οἱ κάτοικοι ἀπομακρύνονται εἰς τὴν προσέγγισίν του, αἱ οἰκίαι κλείονται εἰς τὴν διάβασίν του, τὸ

πᾶν εἶνε μυστήριον περὶ αὐτόν, καὶ θὰ τῷ εἶνε λίαν δυσχερὲς νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ κεκρυμμένου ἔτι πολιτισμοῦ ἐκείνου. Ἐὰν εὑρίσκεται ἐν τῇ πόλει, εἶνε σπάνιον νὰ μὴ ἴδῃ παρελαυνούσας πρὸ αὐτοῦ θρησκευτικὰς λιτανείας, ἀποτελουμένας ὑπὸ λαμπρῶν ὁμίλων ἀγόντων ἀγενῆ εἴδωλα ἐπὶ μεγαλοπρεπῶν ἁρμάτων· ἀπωτέρω θὰ συναντήσῃ τεραστίους ἐλέφαντας πλουσίως ἐπισεσαγμένους, ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν ὁποίων διαυγάζει νεαρῶν Ἰνδῶν ζεῦγος, διακοσμήτων ὑπ' ἀνθέων καὶ ἀκτινοβόλων κοσμημάτων: εἶνε γάμου τελετή,· προπεμπομένη ὑπὸ ποικιλόχρου πλήθους δι' εὐθύμων ᾀσμάτων. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ πένθιμοι ἦχοι διήκοντες μέχρις αὐτοῦ τῷ ἀναγγέλλουσι κηδείαν.

Ἐν ταῖς Ἰνδίαις λατρεύεται πᾶν εἶδος θρησκεύματος· ἀλλ' ἡ ἐπίσημος καὶ ἀρχαιοτάτη λατρεία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν *Τριμούρτην*, τριάδα περιλαμβάνουσαν τὸν Βράχμαν, τὸν Βισνοῦ καὶ τὸν Σίβαν. Ὅθεν μόνον παρὰ τοῖς ὀπαδοῖς τῶν τριῶν θεοτήτων ἀποτεφροῦνται οἱ νεκροί. Οἱ λοιποὶ ἐνταφιάζουσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, ἄλλοτε κεκλιμένους, ἄλλοτε ὀρθίους, καὶ ἄλλοτε καθημένους. Ὅταν ἀποθνήσκῃ εἷς Ἰνδός, οὗτινος τὸ σῶμα ὀφείλει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν πυράν, μετακομίζεται τὸ πτῶμά του εἰς τὴν κεντρικὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ἔνθα ἐκτίθεται ὑπὸ στέγασμά τι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐγερθέν. Τότε δὲ κῆρυξ περιερχόμενος ἐν τῇ πόλει ἀναγγέλλει τὴν θλιβερὰν εἴδησιν, ἐγκωμιάζων τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ μακαρίτου. Πάραυτα δὲ καταφθάνουσιν εἰς τὴν πενθοῦσαν οἰκίαν μουσικοί, τοποθετούμενοι πρὸ τῆς εἰσόδου, καὶ ἀρχόμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πενθίμων ἀνακρουσμάτων. Ταὐτοχρόνως πολυάριθμοι διατυπώσεις τελοῦνται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς οἰκίας.

Ἅμα ἠχήσῃ τῆς κηδείας ἡ ὥρα, φέρεται τὸ φορεῖον καὶ τίθεται πρὸ τῆς οἰκίας. Τὸ φορεῖον τοῦτο μετ' ἐξόχου ἰδιορρυθμίας κατεσκευασμένον σύγκειται ἐκ ξυλίνης κλίνης ἐγειρομένης ἐπὶ τεσσάρων μικρῶν ποδῶν, τῆς ὁποίας αἱ τέσσαρες πλευραὶ φέρουσι πλουσίας γλυφάς· ὑπεράνω ταύτης ἐγείρεται ὑπερμεγέθης θόλος ὅλως ἰδιόρρυθμος τὸ σχῆμα ἐκ μακρῶν ῥάβδων ἰνδοκαλάμου, κεκαλυμμένων διὰ βοείου δέρματος. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ θόλου πληροῦται ὑπὸ ποικιλόχρων ἐκ χάρτου ἀνθέων καὶ συμβολικῶν σχημάτων κατεσκευασμένων ἐκ φύλλων βανανέας. Ὁ νεκρὸς μετακομίζεται εἰς τὸ φορεῖον, ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ὁποίου ἡπλώθη προηγουμένως παχεῖα στρωμνὴ ἐξ ἀχύρων ὀρύζης· ἡ κεφαλή του κεκαλυμμένη ἀναπαύεται ἐπὶ προσκεφαλαίου· τὸ σῶμα διευθετεῖται ἐντὸς πολυτελοῦς μεταξίνου ὑφάσματος, ἐρυθροῦ συνήθως, κεκοσμημένου διὰ μεγάλων χρυσίνων ῥαβδώσεων. Ὀκτὼ φορεῖς ἐγείρουσι τότε τὸ φορεῖον ἐπὶ τῶν ὤμων των, τῇ βοηθείᾳ δύο χονδρῶν ἰνδοκαλάμων, καὶ ἡ ἐπικήδειος συνοδεία τίθεται εἰς κίνησιν.

Διπλοῦς στοῖχος Ἰνδῶν, κρατούντων χλωροὺς κλάδους βανανεῶν, ἡγεῖται τῆς συνοδείας. Ἀκολουθοῦσι δὲ οἱ μουσικοὶ ἀμέσως πρὸ τοῦ φορείου βαδίζοντες, οὗτινος ἕπεται Βραχμὰν περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν φίλων τοῦ τεθνεῶτος. Οὐδέποτε αἱ γυναῖκες παρίστανται εἰς κηδείαν· ἐμφανιζόμεναι μόνον εἰς τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας, ἐξ ἧς ὁ νεκρὸς ἐξάγεται, τῷ ἀπευθύνουσι τὰς τελευταίας κραυγὰς τῆς λύπης των. Ἡ ὀρχήστρα σύγκειται ἐκ σαλπίγγων καὶ ὀρειχαλκίνων κεράτων· οἱ βαρεῖς καὶ παρατεταμένοι ἦχοί των ἀκούονται ἐξ ἀπωτάτου διαστήματος. Ἕκαστος μουσικὸς διερμηνεύει τὴν λύπην κατ' ἴδιον τρόπον, ἐξ οὗ προκύπτει εἶδός τι μονοτόνου καὶ ἐκνευριστικῆς κακοφωνίας, ἥτις ἐκπλήττουσα ἐν ἀρχῇ, κατορθοῖ ἐν τέλει νὰ μεταδώσῃ τὴν θλῖψιν. Ἡ κηδεία χωρεῖ βραδέως διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως βαίνουσα ἐπὶ μακρῶν ταπήτων ἐκ λευκοῦ ὑφάσματος, τοὺς ὁποίους Ἰνδοὶ θεράποντες ἐξαπλοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, φροντίζοντες νὰ ἀποκομίζωσι μετὰ τὴν διάβασιν τῆς κηδείας, ὅπως ἐξαπλώσωσι πάλιν αὐτοὺς πρὸ τῆς συνοδείας.

Εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὁ τόπος τῆς καύσεως, κείμενος συνήθως εἰς τὴν ἄκραν μιᾶς ὁδοῦ. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ πυκνοῦ στρώματος τέφρας, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας διακρίνονται λείψανα πηλίνων σκευῶν καὶ ὀστᾶ. Ὀλίγον ἀπωτέρω παρατηρεῖ τις μικρὰ ὑψώματα γῆς, ἔχοντα ὅλα διεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον· εἶνε τάφοι παιδίων, τῶν ὁποίων τὰ σώματα δὲν καίονται πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν ἓξ ἐτῶν. Πρὸς ἑτοιμασίαν τῆς πυρᾶς θέτουσιν ἐντὸς μικρᾶς κοιλότητος, διευθετοῦντες ἐγκαρσίως καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, σειρὰν ξυλαρίων, ἅτινα καλύπτουσι διὰ στρώματος βοείου κόπρου ἀπεξηραμένης, ἥτις εἶνε ἡ καλλιτέρα καύσιμος ὕλη, καὶ εἶνε σχεδὸν ἱερὰ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς. Αἱ γυναῖκες ἐπιφορτίζονται τὴν συγκομιδὴν αὐτῆς, καὶ μεθ' ὅλα τὰ πολυάριθμα τιμαλφῆ καὶ τὰ πλούσια ἐνδύματα, ἅτινα φέρουσι, δὲν διστάζουσι νὰ συνάγωσιν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ κομίζωσιν αὐτὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν εἰς τὰς κατοικίας των, ἔνθα τὴν ἁπλώνουσιν ὅπως ἀποξηρανθῇ εἰς τὸν ἥλιον.

Ὅταν ἡ συνοδία φθάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς πυρᾶς, γίνεται δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν καύσεων ἐπαγρυπνοῦντος φύλακος.

Τὸ φορεῖον κατατίθεται παρὰ τὴν πυράν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ τηρεῖται πάντοτε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς μεσημβρίας, τὴν αὐτὴν δὲ πρὸς τοὺς τάφους τῶν παιδίων διεύθυνσιν ἔχουσιν αἱ πυραί. Τότε ἄρχονται διάφοροι διατυπώσεις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς Βραχμάνος, ὅστις ἀγγέλλει

εκάστην εξ αυτών διά τραχέος ήχου, τον οποίον εκβάλλει φυσών εντός οστράκου. Η οικογένεια, περιστοιχίζουσα την πυράν, απευθύνει πλήθος ερωτήσεων και παρακλήσεων προς τον νεκρόν· προσφέρει εις αυτόν ορύζιον, θέτει εις το στόμα του ολίγα κλωνία, και τέλος αφαιρεί απ' αυτού τα κοσμήματα, προ πάντων από των νεκρών των γυναικών, αίτινες είνε κατάφορτοι υπ' αυτών. Μετά τινας έτι διατυπώσεις ο πλησιέστερος τω αποθανόντι συγγενής λαμβάνων δαυλόν εξ ερυθροξύλου ρίπτει αυτόν εν μέσω των ξυλαρίων της πυράς, άμα δε η κεφαλή του νεκρού καλύπτεται διά μεταξίνου πέπλου, όστις καθ' όλας τας διευθύνσεις χρίεται δι' αφθόνου ποσότητος βουβαλίνου βουτύρου. Μετ' ολίγον η πυρά άρχεται αναδίδουσα φλόγας. Ο φύλαξ τίθησι τότε επί του πτώματος και περί αυτό μέγα ποσόν ξηράς κόπρου, και την επιφάνειαν ταύτης καλύπτει αύθις διά κοίτης αργιλώδους γης ελαφρώς υγράς. Η εργασία αύτη τελείται συνοδευομένη υπό των δακρύων και των αποχαιρετισμών της οικογενείας, και των ολολυγμών των υπηρετών, οίτινες υπό της καταχρήσεως του οινοπνεύματος έχουσιν άφθονα τα δάκρυα.

Περατωθείσης της κηδείας, το πλήθος αποσύρεται λάλον, οι δε συγγενείς μεταβαίνουσιν όπως λουσθώσιν εν τη ιερά λίμνη παγόδας τινός. Μετ' ολίγον εκ της μυριοφλόγου πυράς ανέρχεται πυκνός και κυανόλευκος καπνός μετ' οξείας οσμής σαρκός καιομένης. Η διάρκεια της αποτεφρώσεως δεν υπερβαίνει συνήθως το εξάωρον· βαθμηδόν και καθ' όσον αύτη προχωρεί, το επί του νεκρού αργιλλώδες στρώμα χαμηλούμενον, δεν αφίνει γυμνόν ουδέν μέρος αυτού.

Αι κηδείαι τελούνται πάντοτε μετά μεσημβρίαν. Την πρωΐαν της επαύριον ουδέν ίχνος της πυράς διακρίνεται· μόνον η μικρά τάφρος είνε πλήρης τέφρας, εφ' ής διακρίνονται οστά και λείψανα αγγείων, τα οποία συνειθίζουσι να θραύωσι παρά τας πυράς.

Κ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τηλεγραφικώς ανηγγέλθη εκ Λονδίνου ο θάνατος του διασήμου επί φιλανθρωπία βαθυπλούτου ισραηλίτου Μωϋσή Μοντεφιόρε, ούτινος το παρελθόν έτος είχεν εορτασθή η εκατοστή επέτειος της γεννήσεως. Ο Μοντεφιόρε εγεννήθη εν Λιβόρνω, αλλ' εξεπαιδεύθη εν Αγγλία, ένθα έκτοτε κατώκησε, νυμφευθείς τω 1812 την δεσποινίδα Κόχεν, γυναικαδέλφην του Νάθαν Ρόσχιλδ. Γενόμενος κάτοχος μεγάλης περιουσίας, υπήρξεν ο πρώτος ισραηλίτης, εις όν απενεμήθη ο τίτλος ιππότου· τω 1837, επί τη ευκαιρία της εις τον θρόνον ανόδου της βασιλίσσης, απεσύρθη του εμπορίου και αφιέρωσε το λοιπόν της ζωής του εις την βελτίωσιν της κοινωνικής και πολιτικής καταστάσεως των ισραηλιτών πάσης χώρας.

Πλειστάκις επί τω σκοπώ τούτω επεχείρησε ταξείδια εις Ρωσσίαν και Ανατολήν, άπαξ δε εις Δαμασκόν, συνοδευόμενος υπό του εξόχου γάλλου δικηγόρου Κρεμιέ. Τω 1846, ότε ο Τσάρος συνέλαβε το σχέδιον της εκ της ρωσσικής Πολωνίας εξώσεως χιλιάδων εβραϊκών οικογενειών, ο Μοντεφιόρε απήλθε μετά της συζύγου του εις Πετρούπολιν και κατώρθωσε να πείση τον αυτοκράτορα Νικόλαον όπως εγκαταλίπη το σχέδιόν του.

Τω 1858 αφίκετο εις Ρώμην, υποστηριζόμενος κρύφα υπό του Γ Ναπολέοντος, διά να προσπαθήση ν' αποδώση εις τους γονείς του μικρόν τινα Ιουδαίον διά της βίας βαπτισθέντα εν Βολωνία και καθειρχθέντα εις μοναστήριον.

Μακρά θα ήτο η απαρίθμησις παντός διαβήματος γενομένου υπό του Μοντεφιόρη προς το καλόν των ομοθρήσκων του και πάσης υλικής θυσίας, ήν προς τον σκοπόν τούτον υπέστη. Εφ' απάσης της υφηλίου εθεωρείτο ως η προσωποποίησις της ευποιΐας. Εν ταίς Ηνωμέναις Πολιτείαις διάφοροι κοινότητες φέρουσι το όνομά του.

Εργάτης μεγάλου βιομηχανικού καταστήματος, δεχθείς εν κτύπημα επί του αριστερού οφθαλμού, διϊσχυρίζετο ότι καθ' ολοκληρίαν απώλεσε την όρασιν του οφθαλμού εκείνου. Εν τούτοις η προσεκτική παρατήρησις του οφθαλμικού οργάνου δεν εδείκνυε βλάβας επαρκείς όπως εξηγήσωσι την αμαύρωσιν ταύτην. Προκειμένου να δοθή εις τον παθόντα εργάτην βαρεία αποζημίωσις υπό των πατρώνων αυτού, προσεκλήθη οφθαλμολόγος προς βεβαίωσιν του παθήματος, ούτινος μόνον η εξέτασις ανεκάλυψε τον ενυπάρχοντα δόλον ως εξής· Ο ιατρός εχάραξεν επί φύλλου μέλανος χάρτου γράμματα πράσινα. Εάν πειραθή τις να αναγνώση τα γράμματα ταύτα θέτων προ οφθαλμών τεμάχιον ερυθράς υάλου, θέλει εκπλαγή μη διακρίνων ουδόλως τα γράμματα. Διότι η συνάντησις του ερυθρού μετά πρασίνου παράγει το μέλαν χρώμα, και φυσικώ τω λόγω δεν δύναταί τις να διακρίνη επί μαύρου πίνακος μαύρα γράμματα. Όθεν όταν ετέθη προ του δεξιού οφθαλμού του εργάτου, μηδέν υποπτευομένου, ερυθρά ύαλος, ανέγνω ούτος ευχερώς τα επί του χάρτου γράμματα, συλληφθείς τοιουτοτρόπως εις την παγίδα. Διότι αφού δεν ηδύνατο να αναγνώση ταύτα διά του δεξιού οφθαλμού του υπό την ερυθράν ύαλον, τα διέκρινε βεβαίως διά του αριστερού οφθαλμού, τον οποίον ισχυρίζετο ότι απώλεσε.

Έν τινι των ενταύθα ξενοδοχείων:

Ο υπηρέτης, ανοίγων την θύραν της αμάξης εις ένα των πελατών απερχόμενον, τω υπενθυμίζει το φιλοδώρημά του:

— Μη λησμονείτε, κύριε, το γκαρσόν.

— Έννοια σου· θα σου γράψω από τον Βώλον, απαντά εκείνος.

Εν Αθήναις εκ του τυπογραφείου «Ανδρέου Κορομηλά» και «Κοραή» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 107.

'Αριθ. 502 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 11 Αὐγούστου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ.** — Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΣΤ'

'Ο μαρκήσιος ἔνευσεν εἰς τὴν ἄμαξαν ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ ὡδήγησε τὴν Καρολίναν πεζῇ, ὁμιλῶν εἰς αὐτὴν ἠρέμα περὶ τῆς ἀδελφῆς της καὶ τῶν τέκνων της. 'Αλλ' οὔτε κατὰ τὸν βραχὺν αὐτὸν δρόμον, οὔτε ὑπὸ τὰς σκιερὰς δενδροστοιχίας τῆς 'Ελβετικῆς κοιλάδος τοῦ Δενδροκομείου ὡμίλησεν εἰς αὐτὴν περὶ ἑαυτοῦ. Μόνον ὅτ' ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ ὑπὸ τοὺς κρεμαμένους κλῶνας τῆς κέδρου τοῦ Ζουσιέ, ἔστη καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν μειδιῶν καὶ ἀβιάστως:

— 'Ηξεύρετε ὅτι σήμερον πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ ἐπίσημος παρουσίασίς μου εἰς τὴν δεσποινίδα Ξαιντράϊγ:

Εἰς τὸν μαρκήσιον ἐφάνη ὅτι ᾐσθάνθη σκιρτῶντα τὸν βραχίονα τῆς Καρολίνας, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ βραχιονός του. 'Αλλ' ἐκείνη ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν μετ' εἰλικρινοῦς εὐσταθείας:

— Ὄχι δὲν ἤξευρα ὅτι ἦτο διὰ σήμερον.

— Σᾶς κάμνω λόγον περὶ τούτου, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, διότι γνωρίζω ὅτι καὶ ἡ μήτηρ μου καὶ ὁ ἀδελφός μου σᾶς ὡμίλησαν ἤδη περὶ τοῦ ὡραίου αὐτοῦ σχεδίου. 'Εγὼ δὲν σᾶς ὡμίλησα ποτὲ περὶ αὐτοῦ διότι δὲν ἤξιζε τὸν κόπον.

— 'Ενομίσατε λοιπόν, ὅτι ἤμην ἀδιάφορος εἰς τὴν εὐτυχίαν σας;

— Τὴν εὐτυχίαν μου! Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξαρτᾶται ἡ εὐτυχία μου ἀπὸ μίαν ἄγνωστον; Καὶ εἶνε δυνατὸν σεῖς ἡ φίλη μου νὰ τὸ λέγητε αὐτό, σεῖς ἡ ὁποία μὲ γνωρίζετε;

— Τότε... λέγω τὴν εὐτυχίαν τῆς μητρός σας, ἥτις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γάμου αὐτοῦ.

— Αὐτὸ εἶνε ἄλλο ζήτημα, ὑπέλαβε ζωηρῶς ὁ μαρκήσιος. Θέλετε ν' ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον εἰς αὐτὸ τὸ κάθισμα, καὶ ἀφοῦ ἔχομεν ἐδῶ μοναξίαν, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ὁμιλήσω ὀλίγον περὶ τῆς θέσεώς μου;

'Εκάθισαν.

— Δὲν κρυώνετε; 'Ηρώτησεν ὁ μαρκήσιος, διευθετῶν περὶ τοὺς ὤμους τῆς Καρολίνας τὰς πτυχὰς τοῦ ἐπανωφορίου της.

— Διόλου· Καὶ σεῖς;

— Ὤ, ἐγὼ τόρα, χάρις εἰς σᾶς ἔχω ὑγείαν λαμπράν, καὶ δι' αὐτὸ συλλογίζονται σπουδαίως νὰ μὲ κάμουν οἰκογενειάρχην. 'Αλλὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν δὲν τὴν χρειάζομαι ὅσον ὑποθέτουσιν. Ἔχει τις ἐνίοτε παιδία, τὰ ὁποῖα ἀγαπᾷ... ὅπως σεῖς παραδείγματος χάριν ἀγαπᾶτε τὰ παιδία τῆς ἀδελφῆς σας. 'Αλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτά, καὶ ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ πόθος μου εἶνε ν' ἀποκτήσω πολυαρίθμους ἀπογόνους! 'Ηξεύρετε ὅτι δὲν θὰ τὸ ἐπεθύμουν ἐξ οἰκογενειακῆς ὑπερηφανείας· γνωρίζετε τὰς περὶ τούτου ἰδέας μου. Οἱ περὶ ἐμὲ σκέπτονται ἀλλέως· ἀλλὰ δυστυχῶς διὰ τοὺς περὶ ἐμὲ δὲν ἠμπορῶ νὰ μεταβάλλω τὰς ἰδέας μου. Αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ.

— Τὸ γνωρίζω, ἀπεκρίθη ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ. 'Αλλ' ἔχετε τόσον τελείαν τὴν ψυχήν, ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴν ἐπιθυμῆτε νὰ γνωρίσητε τὴν ἱερωτέραν καὶ θερμοτέραν στοργὴν τοῦ βίου.

— Ὑποθέσατε ὡς πρὸς τοῦτο ὅ,τι θέλετε, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, ἀλλ' ἀναγνωρίσατε ὅπως δήποτε ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῆς μητρὸς τῶν τέκνων μου εἶνε τὸ σπουδαιότατον τῆς ζωῆς μου ζήτημα. Νομίζετε ὅτι τὴν ἱερὰν αὐτὴν καὶ σοβαρωτάτην ἐκλογὴν δύναται νὰ κάμῃ τις ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ; Παραδέχεσθε ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἐξαίρετος μήτηρ μου δύναται νὰ ἐξυπνήσῃ ἓν πρωῒ καὶ νὰ εἴπῃ: Ὑπάρχει κάπου κόρη τις μὲ μέγα ὄνομα καὶ μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ νυμφευθῇ ὁ υἱός μου, διότι καὶ οἱ φίλοι μου καὶ ἐγὼ νομίζομεν τὸ πρᾶγμα ὠφέλιμον καὶ συμφέρον; Ὁ υἱός μου δὲν τὴν γνωρίζει,... ἀδιάφορον! δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ ἴσως διόλου· καὶ τοῦτο ἀδιάφορον. Θὰ εὐχαριστηθῇ ὅμως ὁ πρωτότοκος υἱός μου, ἡ φίλη μου ἡ δούκισσα καὶ ὅλοι μου οἱ σχετικοί. Πρέπει νὰ ἦνε ἐντελῶς ἀφιλόστοργος ὁ υἱός μου ἂν δὲν ἐθυσίαζε τὰς ἀντιπαθείας του εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μου. Καὶ ἂν τυχὸν ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ δὲν τὸν εὕρῃ τέλειον, θὰ φανῇ ἀναξία τοῦ ὀνόματός της!...» Βλέπετε κάλλιστα, φίλη μου, ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀνόητα, καὶ θὰ μοῦ ἐφαίνετο παράδο-

ζον ἂν τὰ ἐνομίσατε σπουδαῖα ἔστω καὶ μίαν μόνον στιγμήν.

Ἡ Καρολίνα μάτην προσεπάθησε νὰ καταστείλῃ τὴν ἄρρητον χαράν, ἣν ἐπροξένει εἰς αὐτὴν ἡ δήλωσις αὕτη. Ἀλλ' ἐνεθυμήθη ταχέως τοὺς λόγους τοῦ δουκὸς καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὴν καθῆκόν της.

— Καὶ σεῖς μὲ φαίνεσθε παράδοξος, ὑπέλαβε. Δὲν ἐδώκατε τὸν λόγον σας εἰς τὴν μητέρα σας καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν σας νὰ ἴδῆτε κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τὴν δεσποινίδα Ξαιντραΐγ;

— Ναί, καὶ θὰ τὴν ἰδῶ ἀπόψε. Εἶνε συνέντευξις ἥτις παρεσκευάσθη ὡς κατὰ τύχην προερχομένη καὶ οὐδεμίαν θὰ μοῦ ἐπιβάλῃ ὑποχρέωσιν.

— Δὲν παραδέχομαι τὴν ὑπεκφυγὴν αὐτὴν παρὰ τῆς συνειδήσεως τοῦ μαρκησίου Βιλλεμέρ. Ἐδώκατε τὸν λόγον σας νὰ κάμετε ὅ,τι δυνατὸν διὰ νὰ ἐκτιμήσητε τὴν ἀξίαν τῆς κόρης αὐτῆς καὶ νὰ ἐκτιμηθῆτε παρ' αὐτῆς.

— Κ'ἐγὼ τὸ ἐπιθυμῶ νὰ κάμω πρὸς τοῦτο ὅ,τι δυνατόν! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος, γελῶν ἤρεμον καὶ γλυκὺν γέλωτα, ὅστις τοσοῦτον ἐκάλλυνεν αὐτόν, ὥστε ἡ Καρολίνα ἐθαμβώθη ἐκ τοῦ βλέμματος ὅπερ ἠτένισεν ἐπ' αὐτήν.

— Ἐπεριπαίξατε λοιπὸν τὴν μητέρα σας; ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, ἀμυνομένη μέχρις ἐσχάτων. Δὲν σᾶς ἐνόμιζα ἱκανὸν νὰ τὸ κάμετε.

— Καὶ ἀληθῶς εἶμαι ἀνίκανος! ἀπήντησεν ὁ κ. Βιλλεμέρ, ἀναλαμβάνων πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σοβαρότητα. Ὅτε μ' ἐβίασαν νὰ δώσω τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην, δὲν ἐγέλων, σᾶς τὸ ὁρκίζομαι. Ἤμην δυστυχέστατος καὶ βαρέως ἀσθενής. Ἠσθανόμην ὅτι ἀπέθνησκον, καὶ ἐνόμιζα ὅτι ἡ ψυχή μου εἶχεν ἤδη ἀποθάνει. Ἐνέδωκα εἰς φιλοστόργους ἀλλὰ σκληρὰς πιέσεις, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μὲ ἄφινον νὰ τελειώσω ἐν εἰρήνῃ. Ἀλλ' ἀνεκλήθην καὶ πάλιν εἰς τὴν ζωήν. Ἔκαμα νέαν μαζῆ της συμφωνίαν καὶ αἰσθάνομαι τόρα τὸν ἑαυτόν μου πλήρη νεότητος καὶ μέλλοντος. Ὁ ἔρως σφριγᾷ ἐντός μου, ὅπως οἱ χυμοὶ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δένδρου. Ναί! ὁ ἔρως, δηλαδὴ ἡ πίστις, ἡ δύναμις, τὸ αἴσθημα τῆς ἀθανάτου μου ὑπάρξεως, τῆς ὁποίας ὀφείλω λόγον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τὰς ἀνθρωπίνους προλήψεις: Θέλω νὰ εὐτυχήσω, ἐγώ, νὰ ζήσω, καὶ νὰ νυμφευθῶ μόνον ἂν ἀγαπήσω μὲ ὅλας τῆς ψυχῆς μου τὰς δυνάμεις! — Μὴ μοῦ λέγετε, ἐξηκολούθησεν ἀμέσως, πρὶν ἢ λάβῃ καιρὸν ἡ Καρολίνα ν' ἀπαντήσῃ, ὅτι ἔχω καθήκοντα ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος. Δὲν εἶμαι ἀσθενὴς καὶ ἀναποφάσιστος ἄνθρωπος. Δὲν τρέφομαι μὲ κενὰς καὶ τετριμμένας συνθηματικὰς φράσεις, οὐδὲ θέλω νὰ γίνω θῦμα καὶ δοῦλος τῶν χιμαιρῶν τῆς φιλοδοξίας. Ἡ μήτηρ μου ἐπιθυμίαν της ἔχει ν' ἀποκτήσῃ τὸν πλοῦτον καὶ ἀπατᾷ ἑαυτήν. Ἡ ἀληθής της εὐτυχία καὶ ἡ ἀληθής της δόξα εἶνε ὅτι κατώρθωσε νὰ στερηθῇ τὰ πλούτη διὰ νὰ σώσῃ τὸν πρωτότοκον υἱόν της. Εἶνε δὲ τόρα πολὺ πλουσιωτέρα, ἀφ' ὅτου ἠσφάλισα τὴν ὕπαρξίν της διὰ τῶν λειψάνων τῆς ἰδικῆς μου περιουσίας, ἢ πρὸ δέκα ἐτῶν, ὅτε ἔζη βίον περίτρομον καὶ ἀκροσφαλῆ, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ χειροτερεύσῃ ἔτι μᾶλλον. Βλέπετε ὅτι ἔπραξα ὑπὲρ αὐτῆς ὅ,τι ἠδυνάμην νὰ πράξω! Ἔχω ἰδέας ἐξημμένας, ἕνεκα τῶν σπουδῶν καὶ τῶν μελετῶν ὅλου μου τοῦ βίου. Τὰς κατέστειλα. Ὑπέφερα ὀδύνας καὶ λύπας φρικτὰς τὰς ὁποίας ποτέ της δὲν ἐγνώρισε. Ὑπέστην ἀληθινὰς βασάνους ὑπὸ τῆς ἰδίας μου καρδίας, καὶ τὴν ἀπήλλαξα τῆς λύπης τοῦ νὰ ἴδῃ κἂν τὰ μαρτύριά μου. Ἐταλαιπωρήθην μάλιστα ἕνεκα αὐτῆς, καὶ οὐδέποτε παρεπονέθην. Εἶδα, ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὅτι ᾐσθάνετο ἐξαιρετικὴν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ μου στοργήν, καὶ γνωρίζω ὅτι ἐνόμιζεν αὐτὴν καθῆκόν της πρὸς τὸν πρεσβύτερον καὶ μεγαλειτέρους τίτλους ἔχοντα υἱόν της. Κατέπνιξα τὴν πικρίαν αὐτῆς τῆς ὀδύνης μου, καὶ καθ' ἣν ἡμέραν ὁ πρωτότοκος ἀδελφός μου μ' ἐπέτρεψε νὰ τὸν ἀγαπήσω, τὸν ἠγάπησα περιπαθῶς. Ἀλλὰ πόσας ὅμως, πρὸ τούτου, κατέπιον κρυφίας περιφρονήσεις καὶ πικροὺς χλευασμοὺς καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς μητρός μου, ἥτις συνεμάχει μετ' ἐκείνου κατὰ τῆς σοβαρότητος δῆθεν τῆς διανοίας μου καὶ τῆς ζωῆς μου! Δὲν ἐπειραζόμην δι' αὐτό, διότι κατενόουν τὰς πλάνας των καὶ τὰς προλήψεις των. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνωνται μ' ἐπροξένουν ὀδύνην μεγάλην....

Ἐν μέσῳ τόσης ἀηδίας, ἓν μόνον πρᾶγμα ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ μοναστικὸν ἄνθρωπον — ὡς ἐγώ, — ἡ ἀπὸ τῶν γραμμάτων δόξα. Ἠσθανόμην ἐντός μου ἀόριστόν τινα φλόγα, ὁρμὴν πρὸς τὸ ὡραῖον, δυναμένην νὰ μοῦ περιποιήσῃ πολλὰς συμπαθείας. Ἀλλ' εἶδον ὅτι καὶ ἡ δόξα αὐτὴ ἤθελε προσβάλει τὰς ἰδέας καὶ τὰς πεποιθήσεις τῆς μητρός μου, καὶ ἀπεφάσισα νὰ κρυβῶ ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν καὶ νὰ μὴ ἀφήσω νὰ ὑποπτευθῇ κἂν ἡ πατρότης τοῦ ἔργου μου. Εἰς σᾶς μόνον ἐξεμυστηρεύθην τὸ μυστικόν μου, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε πρέπει ν' ἀποκαλύψετε δὲν προσθέτω ἐνόσῳ ζῇ ἡ μήτηρ μου διότι βδελύττομαι τὰς νοερὰς ταύτας ἀποσιωπήσεις, τοὺς πατροκτόνους αὐτοὺς διαλογισμούς, οἵτινες φαίνονται ἐπικαλούμενοι τὸν θάνατον ἐπ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν περισσότερον ἡμῶν τῶν ἰδίων. Εἶπα *οὐδέποτε*, διὰ νὰ μὴ ἔχω τὸ προαίσθημα προσωπικῆς εὐχαριστήσεως, δυναμένης νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρός μου λύπην μου.

— Σᾶς ἐγκρίνω εἰς ὅλα αὐτά, καὶ σᾶς θαυμάζω, ὑπέλαβεν ἡ δεσποινὶς Σαιν-Ζενέ· ἀλλὰ μὲ φαίνεται, ὅτι τὰ περὶ τοῦ γάμου σας δύνανται κάλλιστα νὰ διορθωθοῦν, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς

οἰκογενείας σας καὶ τὰς ἰδικάς σας ἐπιθυμίας. Ἀφοῦ λέγεται, ὅτι ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ εἶνε ἀξία σας, διατί, πρὶν βεβαιωθῆτε περὶ τούτου, λέγετε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι εἶνε ἀδύνατον αὐτὸ καὶ ἀπίθανον; Ἐδῶ δὲν σᾶς ἐννοῶ διόλου καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ἔχετε νὰ μοῦ εἰπῆτε λόγους σπουδαίους καὶ εὐλόγους.

Ἡ Καρολίνα ἐλάλει τοσοῦτον εὐσταθῶς, ὥστε μετεβλήθησαν αἴφνης αἱ διαθέσεις τοῦ μαρκησίου. Ἦτο ἕτοιμος ν' ἀνοίξῃ πρὸς αὐτὴν τὴν καρδίαν του, τὰ πάντα κινδυνεύων, καὶ ᾐσθάνετο ὅτι ἀμυδρά τις ἐλπὶς τὸν παρώρμα εἰς τοῦτο. Ἐκείνη διέλυσεν αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, καὶ ἀπέμεινεν αὐτὸς περίλυπος καὶ καταβεβλημένος.

— Βλέπετε λοιπόν, ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, ὅτι δὲν ἔχετε τί νὰ μοῦ ἀπαντήσετε;

— Ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ θὰ μοῦ ἦτο βεβαίως ἀδιάφορος. Τὸ γνωρίζω, ἀλλὰ σεῖς δὲν δύνασθε νὰ κρίνετε ποῖοι μυστικοὶ λόγοι μοῦ παρέχουσι τὴν περὶ τούτου βεβαιότητα. Ἂς μὴ γείνῃ πλέον λόγος περὶ αὐτῆς. Ἤθελα μόνον νὰ σᾶς πείσω, ὅτι ἔχω ἐπὶ τοῦ προκειμένου πλήρη ἐλευθερίαν πνεύματος, καὶ ὅτι ἡ συνείδησίς μου ἀσκεῖ ἀμείωτα τὰ δικαιώματά της. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐπέλθῃ αἴφνης τοιαύτη τις σκέψις: Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ θὰ νυμφευθῇ χάριν χρημάτων, ὑπολήψεως καὶ ἐπιρροῆς! Ὤ! αὐτὸ φίλη μου, σᾶς ἱκετεύω, μὴ τὸ πιστεύσετε ποτέ! Τοιαύτη ταπεινὴ δι' ἐμὲ ἰδέα σας θὰ ἦτο τιμωρία, τῆς ὁποίας δὲν κατέστην ἄξιος δι' οὐδέν μου παράπτωμα, δι' οὐδέν μου σφάλμα πρὸς ὑμᾶς ἢ πρὸς τὴν οἰκογένειάν μου. Ἐπιθυμῶ ἐπίσης ἐξ ἑτέρου νὰ μὴ μὲ μεμφθῆτε, ἂν τύχῃ καὶ ἀναγκασθῶ ν' ἀντιταχθῶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς μητρός μου περὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς μου. Ἐνόμισα ὅτι καθῆκον εἶχα νὰ σᾶς εἰπῶ ὅ,τι δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν δῆθεν ἰδιοτροπίαν μου. Μὲ κηρύττετε τόρα ἀθῶον ἐκ τῶν προτέρων, ἂν ἀργὰ ἢ γρήγορα εὑρεθῶ εἰς θέσιν νὰ δηλώσω εἰς τὴν μητέρα μου καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου ὅτι δύναμαι νὰ δώσω εἰς αὐτοὺς τὸ αἷμα μου, τὴν ζωήν μου, τοὺς τελευταίους μου πόρους, καὶ αὐτὴν τὴν τιμήν μου, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ἠθικήν μου ἐλευθερίαν καὶ τὰς ἐνδομύχους μου πεποιθήσεις; Αὐτὸ ποτέ, ποτέ! Αὐτὸ εἶνε ἰδικόν μου εἶνε ὁ μόνος πλοῦτος τὸν ὁποῖον φυλάττω, διότι αὐτὸ μοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἐπ' αὐτοῦ δικαίωμα!

Οὕτως ὁμιλῶν ὁ μαρκήσιος εἶχε θέσει τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ ἔθλιβεν αὐτὴν ἰσχυρῶς. Ἡ ἐνεργὸς καὶ χαρίεσσα συνάμα μορφή του ἐξέφραζε πίστιν ἀπεριόριστον καὶ πλήρη ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ δὲ Καρολίνα, ἔξαλλος, ἐφοβήθη μὴ ἐνόησεν αὐτὸν καὶ ἐφοβήθη ἐπίσης μήπως ἠπατᾶτο. Ἀλλ ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς, χωρὶς ἐκείνη νὰ τὸ θέλῃ, ἔπρεπε νὰ φανῇ ὅτι οὐδ' ὑπέθετε κἂν ὅτι ὁ μαρκήσιος τὴν ἐσυλλογίζετο. Ἡ Καρολίνα εἶχεν πολλὴν γενναιότητα καὶ ἀρκετὴν μάλιστα ὑπερηφάνειαν. Ἀπήντησε λοιπὸν ὅτι δὲν προσῆκεν εἰς αὐτὴν νὰ ἐκφρασθῇ περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' ὅτι, τὸ κατ' αὐτήν, τοσοῦτον εἶχεν ἀγαπήσει τὸν πατέρα της, ὥστε θὰ ἐθυσίαζεν εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν της, ἂν ἠδύνατο διὰ τοιαύτης ἀνεπιφυλάκτου θυσίας νὰ παρατείνῃ τὴν ζωήν του.

— Προσέξατε, προσέθηκε μετ' ὀλίγον μετὰ πολλῆς θέρμης, καὶ ὅ,τι δήποτε ἀποφασίσετε σήμερον ἢ βραδύτερον, μὴ λησμονήσετε τοῦτο: ὅτι, ὅταν οἱ ἀγαπητοί μας γονεῖς δὲν ὑπάρχωσι πλέον, φοβερὰν ἔχει ἐπὶ τῆς ψυχῆς μας εὐγλωττίαν πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν, καὶ δὲν τὸ ἐπράξαμεν, ἵνα παρατείνωμεν καὶ ἐνισχύσωμεν τὴν ζωήν των. Ἡ ἐλαχίστη ἀμέλεια κορυφοῦται τότε εἰς ἁμάρτημα μέγα, οὐδεμίαν δ' εὐτυχίαν οὐδ' ἀνάπαυσιν δύναταί τις νὰ αἰσθανθῇ, ὅταν ἀναλογίζεται, ὅτι ἐξήσκησε μὲν τὰ δικαιώματα τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας, ἀλλ' ἐλύπησεν ὅμως προσφιλῆ μητέρα ἥτις δὲν ζῇ πλέον.

Ὁ μαρκήσιος ἔσφιγξε σιωπηλῶς καὶ σπασμωδικῶς τὴν χεῖρα τῆς Καρολίνας. Οἱ λόγοι της εἶχον βάλει κατὰ σκοποῦ, καὶ πολλὴν ὀδύνην ἐπροξένησαν εἰς αὐτόν.

Ἐκείνη ἠγέρθη τότε, καὶ αὐτὸς ἔτεινε πάλιν τὸν βραχίονά του, ἵνα τὴν συνοδεύσῃ μέχρι τῆς ἀμάξης.

— Μείνατε ἥσυχος, τῇ εἶπε λύων τὴν σιωπὴν καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεχωρίζετο αὐτῆς· δὲν θὰ πληγώσω ποτὲ ἀποτόμως τὴν καρδίαν τῆς μητρός μου. Εὐχηθῆτε δὲ νὰ ἔχω, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή, τὴν εὐγλωττίαν νὰ τὴν πείσω! Ἂν δὲν τὸ κατορθώσω... διὰ σᾶς θὰ ἦνε ἀδιάφορον· τόσῳ τὸ χειρότερον δι' ἐμέ.

Εἶπεν εἰς τὸν ἁμαξηλάτην τὴν διεύθυνσιν κ' ἔγεινεν ἄφαντος.

ΙΖ'

Δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν εἰς τὴν Καρολίναν νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τοῦ πάθους τὸ ὁποῖον ἐνέπνεε. Ἓν δὲ μόνον μέσον ἀμύνης τῇ ἀπέμεινεν, ἵνα μὴ ἀνταποκριθῇ εἰς αὐτό· ἢ νὰ μὴ τὸ μαντεύσῃ ποτέ, ἢ νὰ μὴ φανῇ κἂν ἀποδεχομένη, ὅτι ὁ μαρκήσιος ἤθελε τολμήσει νὰ τῇ ὁμιλήσῃ καὶ πάλιν περὶ αὐτοῦ, ἔστω καὶ πλαγίως. Ἀπεφάσισε ν' ἀποθαρρύνῃ αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ πλέον τὸν λόγον, καὶ νὰ μὴ εὑρεθῇ πλέον μόνη μετ' αὐτοῦ, ὅπως στερήσῃ αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ νικήσῃ τὴν φυσικήν του δειλίαν διὰ τῆς αὐξούσης συγκινήσεως.

Ἀποφασίσασα οὕτω περὶ τοῦ πρακτέου, ὑπέλαβεν ἑαυτὴν ἥσυχον· ἀλλ' ἠναγκάσθη ἐν τού-

τοις νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν φύσιν, καὶ ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν αὐτῆς ἀναλυομένην εἰς λυγμούς. Παρεδόθη δὲ εἰς τὴν ὀδύνην της ταύτην, διανοουμένη ὅτι, ἀφοῦ τὰ πράγματα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβληθῶσι, καλλίτερον ἦτο νὰ ἡττηθῇ τις ὑπὸ παροδικῆς ἀδυναμίας ἢ νὰ παλαίῃ πρὸς ἑαυτὸν μέχρις ἀδυνάτου. Ἐγνώριζε κάλλιστα ὅτι παλαίων τις ἐκφανῶς, ἀρύεται μείζονα δύναμιν ἐκ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ὁρμεμφύτων, κ' εὑρίσκει τέλος διέξοδόν τινα. συμβιβαζόμενος πρὸς τὴν αὐστηρότητα τοῦ καθήκοντος ἢ κάμπτων τὴν ἀμείλικτον μοῖραν. Ἀπεφάσισε δὲ οὕτω νὰ μὴ ὀνειροπολῇ πλέον μηδὲ νὰ σκέπτεται. Προτιμότερον ἦτο δι' αὐτὴν νὰ ταφῇ καὶ νὰ κλαύσῃ.

Δὲν ἐπανεῖδε πλέον τὸν Κ. Βιλλεμὲρ ἢ τὸ ἑσπέρας, περὶ τὸ μεσονύκτιον καθ' ἣν ὥραν ἀπεχώρουν οἱ οἰκεῖοι. Ἦλθε δὲ οὗτος μετὰ τοῦ δουκός, κ' ἔφερον ἀμφότεροι ἐνδυμασίαν ἑσπερινῆς ἐπισκέψεως, διότι ἤρχοντο ἀπὸ τῆς δουκίσσης Δυνιέρ.

Ἡ Καρολίνα ἠθέλησε ν' ἀποχωρήσῃ καὶ αὐτὴ ἀλλ' ἡ μαρκησία τὴν ἐκράτησε, λέγουσα·

— Τί νὰ γείνῃ, ἀγάπη μου! Θὰ κοιμηθῆτε ἀπόψε ὀλίγον ἀργότερα. Ἀλλ' ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἴδοῦμεν τί ἀπέγεινεν

Ἡ ἐξήγησις δὲν ἐβράδυνεν.

Ὁ δοὺξ εἶχε τὸ ἦθος διστάζον καὶ οἱονεὶ ἐκπεπληγμενον· ἀλλὰ τοῦ μαρκησίου ἡ μορφὴ ἦτο ἤρεμος καὶ ἀνεπίπλαστος.

— Μητέρα, εἶπεν, εἶδα τὴν δεσποινίδα Ξαντράϊγ. Εἶνε ὡραία, χαριεστάτη, θελκτικωτάτη. Δὲν ἠξεύρω, τῇ ἀληθείᾳ, ποῖα αἰσθήματα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ τῆς ἀρέσῃ, ἀλλ' ἐγὼ δυστυχῶς δὲν εἶχα αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν. Δὲν μ' ἐκύτταξε κἂν δευτέραν φοράν, διότι ἡ πρώτη, φαίνεται, τῆς ἤρκεσε νὰ μὲ κρίνῃ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μαρκησία ἐσίγα κατάπληκτος, ὁ μαρκήσιος λαβὼν ἠσπάσθη τὰς χεῖρας της, καὶ προσέθηκε:

— Ἀλλ' αὐτὸ δὲν πρέπει διόλου νὰ σᾶς λυπήσῃ. Τοὐναντίον μάλιστα, ἐπιστρέφω πλήρης ἐλπίδων, ὀνείρων καὶ σχεδίων. Ἐμυρίσθην... ὤ! τὸ ἐμυρίσθην ἀμέσως, ἓν ἄλλο συνοικέσιον, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς προξενήσῃ πολὺ περισσοτέραν χαράν.

Ἡ Καρολίνα ἐξ ἑκάστης λέξεως ἣν ἤκουεν, ᾐσθάνετο ἑαυτὴν κυμαινομένην μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἀλλ' ᾐσθάνετο ἐπίσης ὅτι ὁ δοὺξ εἶχεν ἐπ' αὐτῆς προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς του, διενοεῖτο δὲ ὅτι καὶ ὁ μαρκήσιος τὴν ἐθεώρει κρυφίως. Προσεποιήθη ἑπομένως ἀπάθειαν. Ἐφαίνετο μὲν ὅτι εἶχε κλαύσει· ἀλλ' ἡ ἀναχώρησις τῆς ἀδελφῆς της ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ὑποτεθῇ ἡ μόνη τῶν δακρύων της αἰτία. Καὶ αὐτὴ τὸ εἶχεν εἰπεῖ, καὶ ὁ μαρκήσιος ὑπῆρξε μάρτυς αὐτῶν, ὅτε ἡ ἀδελφή της ἀνεχώρει.

— Ἔλα, υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, μὴ μὲ τυραννεῖς... καὶ ἂν ὁμιλῇς σπουδαίως...

— Ὄχι, ὄχι, εἶπεν ὁ δοὺξ χαριεντιζόμενος ἐρωτοτρόπως, δὲν εἶνε σπουδαῖον...

— Τοὐναντίον! ἀνεφώνησεν ὁ Οὐρβανός, ὅστις ἦτο ἐκτάκτως εὔθυμος. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται πιθανώτατον καὶ πολὺ εὐχάριστον...

— Τοὐλάχιστον εἶνε παράδοξον... καὶ ἀρκετὰ ῥωμαντικόν! ὑπέλαβεν ὁ δούξ.

— Ἐλᾶτε τόρα! ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία, τελειώσατε τὰ αἰνίγματά σας!

— Λοιπόν, διηγήσου, εἶπεν ὁ δοὺξ μειδιῶν εἰς τὸν ἀδελφόν του.

— Εὐθύς, ἀμέσως, ἀπεκρίθη ὁ μαρκήσιος. Ἀλλ' εἶνε διήγημα ὁλόκληρον, καὶ πρέπει νὰ προχωρήσω μὲ τάξιν. Φαντάσου, μητέρα, ὅτι φθάνομεν εἰς τῆς δουκίσσης ὡραῖοι καὶ οἱ δύο καθὼς μᾶς βλέπετε... Ὄχι! ἀκόμη ὡραιότεροι, διότι καὶ τῶν δύο μας ἡ φυσιογνωμία εἶχεν ἦθος κατακτήσεως, τὸ ἦθος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τόσον πολὺ ἁρμόζει εἰς τὸν ἀδελφόν μου, καὶ τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἀνελάμβανον ἐγώ, ἀνεπιτυχῶς, καθὼς θὰ ἴδῆτε ἐντὸς ὀλίγου.

— Δηλαδή, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ἐφαίνεσο τρομερὰ ἀφηρημένος, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν εὐθύς, ἀντὶ νὰ κυττάζῃς τὴν δεσποινίδα Ξαιντράϊγ, ἤρχισες νὰ κυττάζῃς μίαν εἰκόνα τῆς Ἄννης τῆς Αὐστριακῆς, ἡ ὁποία πρὸ μικροῦ εἶχε τεθῆ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς δουκίσσης.

— Ἄ! εἶπεν ἡ μαρκησία στενάζουσα, καὶ ἦτο τόσον ὡραία αὐτὴ ἡ εἰκών;

— Ὡραιοτάτη! ἀπήντησεν ὁ Οὐρβανός. Θὰ μοῦ εἴπῆτε ἴσως, ὅτι δὲν ἦτο ἡ ὥρα νὰ τὸ παρατηρήσω· ἀλλὰ θὰ ἴδῆτε, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦλθε λαμπρά! Ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις ἐκάθητο πλησίον τῆς ἑστίας μὲ τὴν δεσποινίδα Δυνιὲρ καὶ μὲ δύο τρεῖς ἄλλας δεσποινίδας εὐγενῶν οἰκογενειῶν, μὲ ἀγγλικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φυσιογνωμίαν. Ἐνῷ οἱ ἀφῃρημένοι ὀφθαλμοί μου προσηλοῦντο εἰς τὸ στρογγύλον πρόσωπον τῆς μακαρίτιδος βασιλίσσης, ὁ ἀδελφός μου, νομίζων ὅτι τὸν παρακολουθῶ, προχωρεῖ ἐμπρὸς ὡς πρωτότοκος, χαιρετᾷ ἐν πρώτοις τὴν δούκισσαν, κατόπιν τὴν θυγατέρα της, καὶ γενικῶς μετὰ τοῦτο τὸν νεαρὸν ὅμιλον, καὶ ἀναγνωρίζει εὐθύς, μὲ τὸ ἀέτειον βλέμμα του, τὴν ὡραίαν Ἄρτεμιν, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ ἴδῃ ἀφ' ὅτου ἦτο πενταετής. Ἀφοῦ προσεμειδίασε εἰς τὸν προνομιοῦχον ἐκεῖνον κύκλον καὶ περιῆλθε τοὺς ἄλλους μετὰ τῆς μετριόφρονος ἀλλὰ καὶ θριαμβευτικῆς συνάμα κομψότητος, τὴν ὁποίαν μόνον αὐτὸς γνωρίζει, ἔρχεται πάλιν πρὸς ἐμέ, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην διευθυνόμην πρὸς τὴν δούκισσαν, καὶ μοῦ λέγει, ὠργισμένος μὲν ἀλλὰ ταπεινῇ τῇ φωνῇ. «Ἔλα λοι-

πόν! τί κάμνεις αὐτοῦ;» Ὁρμῶ τότε, χαιρετῶ κ' ἐγὼ τὴν δούκισσαν, καὶ προσπαθῶ ν' ἀτενίσω τὴν μνηστήν μου... ἀλλὰ μοῦ ἔστρεφεν ἀκριβῶς τὰ νῶτα! Κακὸς οἰωνός! Ὀπισθοχωρῶ πρὸς τὴν ἑστίαν, διὰ νὰ φανῶ κ' ἐγὼ κἄπως, ἡ δὲ δούκισσα μοῦ ἀποτείνει τὸν λόγον, μὲ τὴν φιλάνθρωπον πρόθεσιν νὰ μοῦ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ διακριθῶ. Ἤμην ἕτοιμος, σᾶς ὁρκίζομαι, νὰ ὁμιλήσω ὡς βιβλίον· ἀλλὰ θὰ ἦτο μάταιος ὁ κόπος. Ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ δὲν μ' ἔβλεπε διόλου, οὐδὲ μὲ ἤκουε. Ὡμίλει σιγὰ μὲ τὰς ἄλλας συνομηλίκους της. Τέλος πάντων στρέφεται καὶ μὲ θεωρεῖ μὲ πολλὴν ἔκπληξιν καὶ μὲ πολὺ περισσοτέραν ψυχρότητα. Μὲ παρουσιάζουν εἰς τὴν γείτονά της τὴν δεσποινίδα Δυνιέρ, νεάνιδα κυφὴν καὶ ἀρκετὰ πνευματώδη, ὡς μ' ἐφάνη, ἥτις κουντᾷ τὸν βραχίονά της, ἀλλὰ εἰς μάτην, καὶ ἀναγκάζομαι πάλιν ἐγὼ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ βῆμά μου, δηλαδὴ εἰς τὴν ἑστίαν, χωρὶς κἂν νὰ προκαλέσω ἓν ἐρύθημα. Δὲν τὰ χάνω ὅμως διόλου καὶ ἐπαναλαμβάνων τὴν συνδιάλεξίν μου μετὰ τοῦ δουκός, λέγω μερικὰς φράσεις λίαν συνετὰς περὶ τῆς συνεδριάσεως τῆς βουλῆς, ὅτε ἀκούω συναυλίαν γελώτων καταπνιγομένων ἀπὸ τοῦ κύκλου τῶν κορασίδων. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μ' ἐθεώρουν ἠλίθιον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγὼ δὲν τὰ χάνω διόλου. Ἐξακολουθῶ, καὶ ἀφοῦ εὐκόλως κατέδειξα τὴν εὐφράδειάν μου, ἐρωτῶ περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης εἰκόνος πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τοῦ δουκὸς Δυνιέρ, ὅστις βεβαίως πολὺ ἐπεθύμει νὰ καταδείξῃ τὴν ἀξίαν τοῦ κτήματός του. Ἐνῷ δ' ἐκεῖνος μὲ φέρει πλησίον τῆς εἰκόνος, διὰ νὰ μὲ κάμῃ νὰ θαυμάσω τὸ κάλλος τῆς ἐργασίας της, ὁ ἀδελφός μου λαμβάνει τὴν θέσιν μου, καὶ ὅταν ἐγὼ ἐπιστρέφω, τὸν εὑρίσκω καθήμενον μεταξὺ τῆς δουκίσσης καὶ τῆς θυγατρός της, δύο βήματα μακρὰν τῆς δεσποινίδος Ἀρτέμιδος, καὶ ἀναμεμιγμένον ἐντελῶς εἰς τὴν ὁμιλίαν τῶν κορασίδων.

— Εἶν' ἀλήθεια, υἱέ μου; εἶπεν ἡ μαρκησία εἰς τὸν δοῦκα μετά τινος ἀνησυχίας.

— Ἀληθέστατον! ἀπεκρίθη ἀφελῶς ὁ δούξ. Εἶχα ἀρχίσει τὴν πολιορκίαν, καὶ ἤλπιζα ὅτι ὁ Οὐρβανὸς θὰ ἐκινεῖτο διὰ νὰ μὲ πλησιάσῃ. Ἀλλά, παντάπασιν! Μ' ἀφίνει ὁ προδότης μόνον ἐκτεθειμένον εἰς τὸ πῦρ τῆς μάχης, καὶ μὰ τὸν Θεόν, ἐπολέμησα κ' ἐγὼ ὅπως ἠμπόρεσα. Τί συνέβη κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα, θὰ σᾶς τὸ εἰπῇ ὁ ἴδιος.

— Τὸ φαντάζομαι! ὑπέλαβεν ἄπελπις ἡ μαρκησία. Θὰ ἐσυλλογίζετο κάθε ἄλλο πρᾶγμα.

— Μὲ συγχωρεῖτε, μητέρα, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος. Οὔτε σκοπὸν οὔτε καιρὸν εἶχα, διότι ἡ δούκισσα ἀφῆκε τὸν Γαετάνον μὲ τὰς κορασίδας, μ' ἐπῆρε κατὰ μέρος καὶ γελῶσα χωρὶς νὰ θέλῃ μοῦ εἶπε τοὺς ἀξιομνημονεύτους αὐτοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους σᾶς ἀναφέρω κατὰ λέξιν:

— Ἀγαπητέ μου μαρκήσιε, συμβαίνει ἐδῶ κἄτι ἀπόψε, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει φοβερὰ μὲ σκηνὴν κωμῳδίας. Φαντασθῆτε ὅτι ἡ κόρη,... τὴν ὁποίαν εἶνε περιττὸν νὰ ὀνομάσω, σᾶς ἐκλαμβάνει ὡς τὸν ἀδελφόνσας, κ' ἐπιμένει ἑπομένως νὰ θεωρῇ τὸν ἀδελφόν σας ὡς σᾶς. Εἰς μάτην τῆς λέγομεν ὅτι ἀπατᾶται. Ἰσχυρίζεται ὅτι θέλομεν νὰ τὴν γελάσωμεν, ὅτι αὐτὴ δὲν γελᾶται, καί... νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ὅλα τέλος πάντων; — Βεβαίως, κυρία δούκισσα· εἴσθε καλὴ φίλη τῆς μητρός μου, καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μ' ἀφήσετε εἰς πλάνην. — Πολὺ σωστά! Δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω εἰς πλάνην. Θὰ ἐλυπούμην πολὺ δι' αὐτό, καὶ πρέπει νὰ μάθετε ἀμέσως ποῦ εὑρίσκονται τὰ πράγματα. Ὁ δοὺξ τῆς φαίνεται θελκτικώτατος, καὶ σεῖς... — Κ' ἐγὼ φοβερός! ἔλατε, εἰπέτε το. — Σεῖς δὲν τῆς φαίνεσθε τίποτε· δὲν σᾶς βλέπει, δὲν θεωρεῖ, δὲν ἀκούει ἄλλον παρὰ τὸν δοῦκα· ἂν δὲν ἤξευρα πόσον ἀγαπᾶτε τὸν ἀδελφόν σας, δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα...

Καθησύχασα ἀμέσως τὴν δούκισσαν, καὶ τόσην χαρὰν τῆς ἐξέφρασα ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἦτο δυνατὸν νὰ προτιμηθῇ ἀπ' ἐμέ, ὥστε ἐπανέλαβεν: ἀλλὰ τότε λοιπὸν ἔχομεν σωστὸν μυθιστόρημα! Πιστεύετε ὅτι, ὅταν γίνῃ γνωστὴ ἡ προτίμησις τοῦ δουκός, δὲν θὰ φωνάξῃ... — Ποῖος νὰ φωνάξῃ; Σεῖς, κυρία δούκισσα;—Ἐγὼ ἴσως, ἀλλ' *ἐκείνη* βεβαίως. Τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ καθαρισθῇ Ἔλατε νὰ ἰδοῦμεν τί συμβαίνει· δὲν πρέπει νὰ τελειώσῃ ἡ συνέντευξις μὲ μίαν παρανόησιν.

— Ὄχι, ὄχι! ἀπήντησα εἰς τὴν δούκισσαν· πρέπει πρῶτον νὰ μ' ἀκούσετε. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν παρεντίθεται ἄλλος, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου αὐτοῦ ἐνδιαφέρομαι πολὺ περισσότερον παρὰ ὑπὲρ ἐμοῦ. Εἴπατε πρὸ μικροῦ λέξιν τινά, ἥτις μὲ πειράζει καὶ τὴν ὁποίαν σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀνακαλέσετε. Φαίνεσθε διατεθειμένη ν' ἀποφανθῆτε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ προσφιλής σας βαπτιστικὴ ἤθελε τὸν συγχωρήσει ὅτι τὸν ἐξέλαβεν ἀντ' ἐμοῦ. Ἐπειδὴ τώρα εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ τὸν συγχωρήσῃ δι' αὐτὸ πολὺ εὐκόλως, ἂν δὲν τὸν ἐσυγχώρησεν ἤδη, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τί ἔχετε ἐναντίον του διὰ νὰ τὸ πολεμήσω. Ὁ ἀδελφός μου, ὡς ἐκ τῶν πατρικῶν του προγόνων, εἶνε καταγωγῆς πολὺ διασημοτέρας τῆς ἰδικῆς μου. Ἔχει ὅλα τὰ προτερήματα ἀληθοῦς εὐγενοῦς καὶ ὅλα τὰ θέλγητρα ἐπαγωγοῦ ἀνθρώπου. Ἐγὼ δὲν εἶμαι κἂν ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, καί, νὰ σᾶς τὸ ὁμολογήσω, ἔχω ἐνίοτε ἰδέας πολὺ φιλελευθέρας....

Ἡ δούκισσα ἐξέφρασε φρίκην σιωπηλήν, ἀλλ' ἐγέλασεν ὑποθέτουσα ὅτι ἀστειεύομαι.

— Βλέπουσα ὅτι ἀστειεύεσαι, υἱέ μου! εἶπεν ἡ μαρκησία μετά τινος μομφῆς.

— Καλὴ ἢ κακή, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος,

ἡ ἀστειότης μου δὲν ἔκαμε κακὴν ἐντύπωσιν. Ἡ δούκισσα μὲ ἄφησε ν' ἀναπτύξω τὴν ἀξίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, συνεφώνησε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἄνθρωπος εὐγενής, μὴ παραβὰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τιμῆς, ἔχει δικαίωμα νὰ πτωχύνῃ, ὅτι ζωὴ διασκεδάσεων δὲν εἶνε πρᾶγμα ἀξιοκατάκριτον ἐντὸς τοῦ μεγάλου κόσμου, ὅταν τις ἐγκαίρως σταματᾷ καὶ ἀποδέχεται γενναίως τὴν ἔνδειαν. Ἐπεκαλέσθην τέλος τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν τῆς δουκίσσης, τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ συγγενεύσῃ μαζί σας ἡ βαπτιστική της, καὶ κατώρθωσα νὰ τὴν πείσω νὰ μὴν ἐπηρεάσῃ τὴν ἐκλογὴν τῆς δεσποινίδος Ξαιντράϊγ.

— Ἄχ! υἱέ μου! τί ἔκαμες; ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία τρέμουσα· ἀναγνωρίζω τὴν καρδίαν σου, ἀλλ' εἶνε ὄνειρα αὐτά! Κόρη ἀνατραφεῖσα εἰς τὸ μοναστήριον εἶνε δυνατὸν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν παράλυτον αὐτὸν κατακτητήν...

— Στάσου, μητέρα, στάσου! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη τὴν διήγησίν μου. Ὅταν ἐπλησιάσαμεν πάλιν τὰς νεάνιδας, ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις ὠνόμαζε τὸν ἀδελφόν μου καθαρῶς καὶ ἀπεριστρόφως *κύριον δοῦκα*. Ὡμίλει καὶ ἐγέλα μαζύ του, ἔλαβον δὲ καὶ ἐγὼ ἀφορμὴν νὰ τὸν βοηθήσω νὰ δείξῃ τὰ προτερήματά του. Δὲν εἶχεν ὅμως καὶ πολλὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας μου, διότι τὸν ἐβοήθει εἰς τοῦτο ἐκείνη, ἡ ὁποία μεγάλην ἐπίσης ᾐσθάνετο εὐχαρίστησιν ἐπιδεικνύουσα τὸ πνεῦμα της καὶ τὴν εὐθυμίαν της.

— Ἡ ἀλήθεια εἶνε, εἶπεν ὁ δοὺξ παρασυρόμενος ὑπὸ ἀκαταμαχήτου αὐταρκείας, ὅτι εἶνε χαριεστάτη ἡ μικρὰ αὐτὴ Ἄρτεμις, τὴν ὁποίαν εἶδα νὰ παίζῃ μὲ τὴν κοῦκλαν της. Τῆς τὸ ἐνθύμισα μάλιστα, διότι δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀφήσω εἰς πλάνην περὶ τῆς ἡλικίας μου.

— Ἐγὼ δέ, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, προσέθηκα ὅτι ἐψεύδεσο· ὅτι ἐγὼ εἶχα ἰδεῖ τὴν κούκλαν της, καὶ ὅτι σὺ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔπαιζες ἀκόμη τὸ *στεφάνι*. Ἀλλ' ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποθέσω, ὅτι ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ μὲ θεωρῇ ὡς δοῦκα.

«Ὄχι, ὄχι, κύριε μαρκήσιε, εἶπε γελῶσα· ὁ κύριος ἀδελφός σας εἶνε τριάκοντα ἕξ ἐτῶν· τὸ γνωρίζω κάλλιστα...» Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ μ' ἕνα κάποιον τρόπον...

— Ὥστε νὰ μὲ τρελλάνῃ! συμφωνῶ, εἶπεν ὁ δοὺξ ἐγειρόμενος καὶ ἀναρρίπτων πρὸς τὴν ὀροφὴν τὰ δίοπτρα τῆς μητρός του ἅτινα ἔδραξε πάλιν δεξιώτατα· ἀλλ' αὐτὰ ὅλα εἶνε ἀνοησίαι! Ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις εἶνε ἀφελεστάτη καὶ χαριτωμένη μικρὰ ἐρωτότροπος, ἀληθὴς κόρη τοῦ σχολείου, μεθυσμένη κἄπως μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι προσεχῶς πηγαίνει εἰς τὸν κόσμον, κ' ἑτοιμαζομένη νὰ γυρίσῃ πολλὰς κεφαλὰς μέχρις οὗ γυρίσῃ καὶ ἡ ἰδική της. Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε ἀκόμη πρόωρα!... Αὔριον τὸ πρωΐ, ἀφοῦ σκεφθῇ... Κ' ἔπειτα θὰ τῆς εἰποῦν τόσα κακὰ πράγματα περὶ ἐμοῦ!

— Αὔριον τὸ βράδυ θὰ τὴν ἴδῃς καὶ πάλιν, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, καὶ θὰ κατορθώσῃς ἐξαίρετα νὰ πολεμήσῃς πᾶσαν κακὴν ἐπήρειαν, ἂν ὑπάρχῃ, τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύω. Μὴ φαντάζεσαι τὸν ἑαυτόν σου φοβερώτερον παρ' ὅ,τι εἶσαι, κύριε ἀδελφέ μου! Ἔπειτα ἡ δούκισσα εἶνε τόρα μὲ τὸ μέρος σου, καὶ ὅταν ἀνεχώρεις σοῦ εἶπεν: «*Ἐπαναβλεπόμεθα! Καθ' ἑσπέραν εἴμεθα ἐδῶ. Εἰς τὸν κόσμον θὰ ὑπάγωμεν μετὰ τὰ Χριστούγεννα*· τὸ ὁποῖον σημαίνει σαφέστατα καὶ καθαρώτατα τὰ ἑξῆς: Ἔχομεν ἀκόμη ἕνα σωστὸν μῆνα, καθ' ὃν ἐγὼ καὶ ἡ βαπτιστική μου δὲν θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς σᾶς ἀπόκειται νὰ τῆς ἀρέσετε, πρὶν μεθυσθῇ μὲ τὴν χαρὰν καὶ τοὺς στολισμούς. Νέους δὲν δεχόμεθα σχεδὸν διόλου. Ἔπειτα δὲ ἔργον σας εἶνε νὰ γείνετε ὁ νεώτερος πάντων, τουτέστι ὁ προθυμότερος καὶ εὐτυχέστερος.»

— Θεέ μου! εἶπεν ἡ μαρκησία, νομίζω, πτωχέ μου δούξ, ὅτι ὀνειρεύομαι. Ποῦ νὰ σὲ συλλογισθῶ! Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι ἦτο δυνατὸν σύ, ὅστις ἐγέλασες τόσας γυναῖκας, νὰ εὕρῃς πλέον γυναῖκα ἀρκετὰ ἁπλῆν,... ἀρκετὰ γενναίαν,... ἀρκετὰ φρόνιμον...,— διότι τέλος πάντων ἐδιορθώθης πλέον, ὑποθέτω, καὶ νομίζω ὅτι θὰ καταστήσῃς εὐτυχεστάτην τὴν δούκισσαν Ἀλερία.

— Αὐτό, μητέρα, σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ. Ὅ,τι μ' ἔκαμε κακὸν ἦτο ἡ ἀμφιβολία, ἡ πεῖρα, αἱ ἐρωτότροποι γυναῖκες, αἱ φιλόδοξοι. Ἀλλὰ νεᾶνις χαριεστάτη, κόρη δεκαέξ ἐτῶν, ἡ ὁποία νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἐμέ, πάμπτωχον ὡς εἶμαι... θὰ μὲ κάμῃ πάλιν ἐξ ἀρχῆς παιδίον. Αὐτὸ θὰ σᾶς κάμῃ καὶ σᾶς εὐτυχῆ, πῶς; Καὶ σὲ Οὐρβανέ, ὅστις ἐφοβεῖσο τόσον μὴ ἀναγκασθῇς νὰ νυμφευθῇς;

— Τί, μήπως ἔταξε νὰ μείνῃ ἄγαμος; εἶπεν ἡ μαρκησία θεωροῦσα φιλοστόργως τὸν μαρκήσιον.

— Διόλου! ἀπεκρίθη ζωηρῶς ὁ Οὐρβανός. Ἀλλὰ βλέπετε ὅτι εἶνε καιρὸς ἀκόμη ἀφοῦ ὁ μεγαλείτερος ἀδελφός μου κάμνει τόσας λαμπρὰς κατακτήσεις. Ἂν μ' ἀφήσετε νὰ σκεφθῶ ἀκόμη ὀλίγους μῆνας...

— Πραγματικῶς ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, δὲν εἶνε βία, καὶ ἀφοῦ ἔχομεν τόσον καλὴν τύχην, ἐμπιστεύομαι εἰς τὸ μέλλον... καὶ εἰς σὲ καλέ μου υἱέ.

Καὶ ἠσπάσθη ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς της. Ἔξαλλος ἐξ ἐλπίδος καὶ χαρᾶς, ἠσπάσθη καὶ τὴν Καρολίναν, λέγουσα:

— Καὶ σύ, εὔμορφη καὶ καλή μου ξανθοῦλα, νὰ χαρῇς ἐπίσης.

Ἡ Καρολίνα εἶχε διάθεσιν νὰ χαρῇ πολὺ πλειότερον ἢ ὅσον ἐνδομύχως ὡμολόγει. Κεκμηκυῖα ἐκ τῶν συγκινήσεων ὁλοκλήρου ἡμέρας, ἀπεκοιμήθη γλυκύτατα, διανοουμένη ὅτι ἡ κρίσις εἶχεν ἀναβληθῆ, καὶ ὅτι ἐπί τινα ἔτι χρόνον δὲν θὰ ἔβλεπε τὸ ἀνέκκλητον κώλυμα τοῦ γάμου παρεντιθέμενον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Κ. Βιλλεμέρ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ
ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 521.

ΚΑ'

Παραβαλλόμενοι οἱ Στρατιῶται πρὸς τοὺς βαρυσιδήρους καὶ ἀτελῶς κατηρτισμένους ἱππεῖς τῆς Εὐρώπης, ὑπερεῖχον τούτων ἐν πᾶσι, διότι καὶ ἐλαφρῶς ἦσαν ἐσκευασμένοι, καὶ καρτερικῶς ὑπέφερον τὰ πάντα, καὶ τακτικὴν καὶ πειθαρχίαν καὶ στρατιωτικὴν τιμὴν ἐγνώριζον· ὡς οἱ παλαιοὶ μισθοφόροι, ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, ἡττωμένου δὲ τοῦ ἡγεμόνος των ἐπροτίμων ν' ἀποθάνωσι παρὰ νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα: «πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν» ἔλεγον καὶ οἱ Μύριοι εἰς τὸν νικητὴν Ἀρταξέρξην. Ἐνῷ ἅπαντες οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶται παραδίδονται ἀμαχητεὶ εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΒ', μόνοι οἱ Στρατιῶται μένουσι πιστοὶ εἰς τὴν Βενετίαν, ὡς γράφει αὐτὸς ὁ εἰς τὰς τάξεις τοῦ νικητοῦ κατ' αὐτῶν πολεμῶν Μερκούριος:

Οἱ Ταλικοὶ δὲ ἅπαντες τῆς Αὐθεντιᾶς ἐφύγαν,
καὶ δημεγέρται 'γίνησαν μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐπῆγαν,
κι' οὐδεὶς οὐδὲν ἀπέμεινε, μόνον οἱ Στρατιῶταις
Πελοποννήσιοι ὁμοῦ καὶ οἱ Μακεδονίταις [1].

Ὁ maréchal dela Marck γράφει εἰς τ' ἀπομνημονεύματά του (XX) ὅτι ἐν ἔτει 1510 δύο Στρατιῶται ὑπηρετοῦντες ὁ μὲν τὴν Γαλλίαν ὁ δὲ τὸν Πάπαν τοσοῦτον λυσσωδῶς συνεπλάκησαν, ὥστε ἀμφότεροι ἔπεσαν νεκροί, πρὸς μεγίστην λύπην τοῦ στρατάρχου ἐπισημειοῦντος «et fut grand dommage, car ils estoient tous deux gentils compagnons entre les Albanois».

Ὁ προμνημονευθεὶς Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ὁ ἀρχιστράτηγός του Γαλεάτσος ὁ Σανσεβερῖνος παρεδόθη ζῶν εἰς τοὺς Γάλλους, ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Μερκούριον ἱππεῖς ἐνίκησαν, καὶ φονεύσαντες πολλοὺς ἐχθροὺς ἐντίμως ὑπεχώρησαν.

Οἴμοι, κακὸν ποῦ ἤτονε, 'ς τὸν κόσμον ποῦ ἐφάνη,
ὅτ' εἰς κεῖνον τὸν πόλεμον 'φοβήθη ν' ἀποθάνῃ,
καὶ ἐστερήθη τῆς τιμῆς, πάντες ν' τὸν ὀνειδίζουν,
μεγάλοι τε καὶ οἱ μικροὶ ὡς ποτε ζῇ νὰ 'βρίζουν!
ὤ, τὸν μωρὸν καὶ ἄνανδρον τί τὸν 'φελεῖ ἡ ζωή του,
τοὺς πάντας νὰ αἰσχύνεται, νὰ μ' ἔχῃ τὴν τιμή του
ν' ἀφήσῃ φήμην αἴσχιστον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας,
κι' ἀεὶ νὰ καταχρίνεται εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας! [1].

Ἀληθῆ τέκνα τοῦ πολέμου, δὲν πολεμοῦσι διὰ τὸν μισθόν, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς πατρίδος. Ὁ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν πολεμῶν ὑπὸ τὰς ἀγγλικὰς σημαίας Θωμᾶς ὁ Ἀργεῖος παρορμᾷ εἰς μάχην τοὺς Στρατιώτας διὰ τῆς ἑξῆς δημηγορίας, τὴν ὁποίαν μεταφέρει ὁ αὐτήκοος Νίκανδρος Νούκιος· «Ἑλλήνων ἐσμὲν παῖδες καὶ βαρβάρων σμῆνος οὐ πτοούμεθα· τοίνυν τὴν πρέπουσαν ἡμῖν ἀρετὴν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καρτερίαν ἀποδείξωμεν, ἵν' ἅπαντες λέγειν ἔχοιεν, ὡς οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐν τοῖς Εὐρωπαίοις μέρεσιν εὑρεθέντες ἔργα χειρὸς ἀρίστης ἐπεδείξαντο... Τοιγαροῦν, ὦ ἄνδρες, ἀνδρείως καὶ συντεταγμένως τοῖς ἐχθροῖς ἐπιβάλωμεν, καὶ τὴν Ὠκεάνειον ἀκτὴν αἵμασιν ἐναντίων φοινίξωμεν, καὶ τὴν πάλαι θρυλλουμένην Ἑλλήνων ἀνδρείαν ἔργοις αὐτοῖς φανερὰν ποιήσωμεν.» Οὕτω περίπου καὶ ὁ Μερκούριος δημηγορεῖ εἰς τοὺς ὀπαδούς του:

Πεφιλημένοι μου ἀδελφοί, παιδιά μου αγαπημένα,
ποῦ πάντα ἐπολεμήσατε ἄξια κ' ἐπαινεμένα,
γονεῖς σας ἐτιμήσατε ὁμοίως καὶ πατρίδα [2].

Δὲν ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν οὔτε ὑπὲρ τῆς Βενετίας νὰ πολεμήσῃ, οὔτε χρήματα νὰ κερδίσῃ, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον «διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν ὅλοι:

οἱ ἀνδρειωμένοι κ' εὐγενεῖς ὅλοι νὰ μὲ τιμήσουν.

Ἕνα καὶ μόνον ἐπιδιώκει σκοπόν, «πῶς τ' ἀλλότρια γένη

νὰ τὰ νικήσῃ, καὶ φανῇ ὡς ἄλλος Παλαμήδης,
ἀνδρεῖός τε καὶ συνετός, λέγω, ὡς Διομήδης.

Τὸν ἔστειλεν ὁ πλανήτης του διὰ ν' ἀρχῃ στρατειῶν,

νὰ κάμῃ ἔργα θαυμαστά, 'ς τὸν κόσμον 'παινεμένα,
κ' εἰς τοὺς μεταγενέστερους νὰ εὑρεθοῦν γραμμένα.

Θέλει νὰ ὁμοιάσῃ πρὸς τὸν συμπατριώτην του Παλαμήδην, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συχνότατα φέρεται ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Κορωναίου:

μ' ὅλους τοὺς Στρατιώτας του ὥρμησ' ὡς Ἀχιλλέας.
ἔχει τὴν γνῶσιν Νέστορος, κ' ἀνδρείαν Ἀχιλλέως.

Κατενθουσιάσθη, ὅταν ἤκουσε τὸν στρατηγὸν Νάρδον προσφωνοῦντα αὐτόν:

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 85.

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 38.

[2]) Αὐτόθι. σελ. 70.

Λοιπὸν Ἑλλήνων ἐκλογή, περίφραγμα Ἀλβάνων,
εἰς πᾶν γε πρᾶγμα ὅμοιε τῶν στρατηγῶν Ρωμάνων,
καὶ περιττὲ ᾽ς τὴν ἀνδρειὰν παρὰ τὸν Ἀχιλλέα,
φρόνιμε δὲ κ᾽ ἐξακουστὲ παρὰ τὸν Ὀδυσσέα (σελ. 96).

Ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς φαντάζεται ὅτι ἔφθασεν ἢ καὶ ὑπερέβη τὸ πρότυπόν του, διότι συνομιλεῖ πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Alessandria, ὡς ἐκεῖνος πρὸς τὸν Σκάμανδρον:

Εὐθὺς δὲ τοῦ Μερκούριου ὁ ποταμὸς τοῦ εἶπε:
ὦ ἔνδοξε Μερκούριε, κράτησε τὸ σπαθί σου,
ὅτι ὅλον μὲ κατέστησες αἷμα διὰ τὴν τιμήν σου,
καὶ ἄλλαξες τὴν φύσιν μου, καὶ ὅλοι μὲ μισοῦσι,
κι᾽ ὡς καὶ τὰ ζῶα τ᾽ ἄλογα ᾽ς ἐμὲ δὲν θὲ νὰ πιοῦσι...
Τοιαῦτα λόγια ἀκούσαντας λυπήθη ἡ ψυχή του (σελ. 38).

Ἀγάλλεται ἀκούων τὸν δόξην τῆς Βενετίας διακηρύσσοντα ὅτι ἀληθῶς ἡ δόξα του ἀντανακλᾷ εἰς αὐτὴν τὴν πατρίδα:

Πᾶς τόπος καὶ περιοχὴ πρέπει νὰ σὲ δοξάζῃ,
καὶ πλέον ἡ πατρίδα σου, γιατ᾽ ἔλαβε πλειὸ χάρι
ἀπὸ ταὶς χώραις ἅπασαις τὸν στέφανον νὰ πάρῃ [1]).

Δι᾽ αὐτὴν τὴν δόξαν μάχονται καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ ἡμῶν πολεμισταί:

Κι᾽ ἀπολογᾶται ὁ βασιλειᾶς τοῦτον τὸν λόγον λέγει:
ποιὸς πάγει πέρα ᾽ς τὸ Περὸν, ᾽ς τὸ μέγα Σουλτανίκιν,
νὰ κάμῃ δίκηον πόλεμον, νὰ ξακουσθῇ ᾽ς τὸν κόσμον; [2])

Διὰ τὸ τραγοῦδι πολεμεῖ καὶ ὁ ἁρματωλὸς καὶ ὁ κλέφτης.

Ὡς προερρέθη, οἱ στρατοὶ τῆς τότε Εὐρώπης μαχόμενοι κατὰ τὸ παλαιὸν ἱπποτικὸν σύστημα, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν εἶχον τῆς λεγομένης τακτικῆς μεθόδου· διὰ τοῦτο συλλαμβάνονται ἀγεληδὸν ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες καὶ ἐνέδρας διοργανίζουσι, καὶ διὰ κατασκόπων πληροφοροῦνται περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολεμίων, καὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτῶν κατεχομένων θέσεων· ὡς δὲ οἱ ἀκρῖται ἐν τῇ Παραδρομῇ γινώσκουσιν ἄριστα πάσας τὰς ἀτραπούς, οὕτω καὶ οἱ Στρατιῶται ἀμέσως ἀνακαλύπτουσι καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἐντοπίων μὴ καλῶς γινωσκόμενα μονοπάτια· εἰς τοῦτο δὲ τοὺς βοηθεῖ καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν ἵππων των διαπερώντων ὁρμητικοὺς ποταμούς, καὶ ἀναρριχωμένων εἰς τραχύτατα ὄρη. Ὁ μετ᾽ αὐτῶν ἀγωνισθεὶς Λουδοβῖκος da Porto (1509) περιγράφει οὕτω τοὺς ἡμετέρους ἱππεῖς· «μὴ ἀρκούμενοι νὰ ἐπιτρέχωσι μέχρι τοῦ Βασάνου, τῆς Βικεντίας ἢ καὶ τοῦ Λενιάλου, ὅθεν δύνανται νὰ ἐπιστρέφωσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὰ καταλύματά των, συχνάκις ἀδιαφοροῦντες περὶ τῶν ὄπισθέν των κατεσκηνωμένων ἐχθρῶν, περῶσι κολυμβῶντες τὸν Ἄδιγιν καὶ τὸν Μίγκιον, καὶ διερχόμενοι ὄρη τραχύτατα φθάνουσι μέχρι τῆς περιοχῆς τῆς Βριξίας, καὶ ἐξ ἀπροόπτου ἐπιτιθέμενοι προξενοῦσι μεγίστας φθοράς. Οὐδεμίαν ὁδὸν ἀφίνουσιν ἀφύλακτον, ἐγκρατέστατοι δὲ καὶ καρτερικώτατοι οὔτε ὑπὸ τῆς πείνης, οὔτε ὑπὸ τῆς δίψης, οὔτε ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν ταλαιπωροῦνται· θαυμασίως διοργανίζουσι τὰς ἐπιδρομὰς καὶ γινώσκουσι τὰς πλέον μυστηριώδεις καὶ ἀβάτους ἀτραπούς» [1]).

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 147.

[2]) Σακελλάριος, σελ. 9.

Ὁ διοργανισμὸς τῆς ἐνέδρας καὶ τῆς κατασκοπίας τῶν Στρατιωτῶν εἶνε αὐτὸς ὁ ἐν τῇ Παραδρομῇ τοῦ Φωκᾶ διατυπούμενος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῆς ἑξῆς ὑπὸ Κορωναίου μνημονευομένης ἐν Παδούῃ χωσιᾶς, πρὸς τὴν Παραδρομὴν (σελ. 201, 207. ἐκδ. Hase):

Εἴκοσιν ἄνδρας διάλεξε ἀπ᾽ ὅλην τὴν στρατειάν του,
εἰς πόλεμον καρτερικούς, ὡς ἤθελ᾽ ἡ καρδιά του,
καὶ εἰς ταῖς τένταις τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἔστειλε νὰ πᾶσι,
ὁ κάθε εἷς ἀπὸ κεινοὺς ὡς λεοντάρι νὰ δράσῃ..
᾽ς τὸν τόπον δ᾽ αὐτὸς ἔμεινε μὲ τοὺς ἄλλους Στρατιώτας
καὶ χωσιασμὸν ἐποίησε μὲ τοὺς Μακεδονίτας.
Ἀφοῦ δὲ εἶδαν οἱ ἐχθροὶ τὴν τόλμην τὴν περίσσαν,
μουντάρμοι [2]) τριακόσιοι πρὸς τούτους τότ᾽ ὡρμῆσαν.
Ἐκεῖνοι δ᾽ ὡς τοὺς εἴδασιν, ὡς ἦσαν διδαγμένοι,
ὡρμήσασι καὶ ἔφυγαν, καὶ ὡς ἄνανδροι ἐδεῖχναν,
οἱ δὲ ἐχθροὶ τοὺς ἔδιωχναν καὶ λαντζονιαῖς τῶν ῥίχναν.
Ὡς ὁ καλὸς ψαρᾶς λοιπὸν τὸ δόλος ὁποῦ βάνει,
᾽ς τὴν ἄγκιστρον, ἔξω ᾽ς τὴν γῆν τὸ ψάρι διὰ νὰ βγάνῃ,
οὕτω καὶ ὁ Μερκούριος μὲ εἴκοσιν ἀνδριωμένους,
τοὺς ἐναντίους ἀπίστησε, τοὺς πολυφημισμένους.
Ἀφοῦ δ᾽ ἐκεῖθ᾽ ἀπέρασαν ὁποῦ ᾽τονε κρυμμένος,
τότε φωνῇ ἐβόησε πολλὰ προθυμουμένως:
— Ἔστι καιρός, ὦ ἄνδρες μου, τώρα γιὰ νὰ φανοῦμεν,
᾽ς τὸν πόλεμον κατὰ ἐχθρῶν πάντες νὰ τιμηθοῦμεν!
Κι᾽ ὥσπερ λεοντάρια ὡρμήσασι καὶ ὀπίσω των πηγαίνουν
καὶ τούτων τὰ κοντάρια εἰς τοὺς ἐχθροὺς σεβαίναν·
κι᾽ αὐτοίνοι δὲ οἱ ἄθλιοι δὲν ᾽μπόρουν νὰ γυρίσουν,
οὔτε νὰ δείξουν πρόσωπον, οὔτε νὰ πολεμήσουν...
Ἄρχοντας ὀγδοήκοντα ἔπιασαν καὶ ἔδεσάν τους,
καὶ μέσα εἰς τὴν Πάδουβαν πιστάγκωνα ἔφεράν τους·
᾽ς τὴν βάρκαν δὲ τοὺς ἔβαλε πάντας καλὰ δεμένους,
κ᾽ εἰς Βενετιὰν τοὺς ἔφερεν ὀπισθαγκωνισμένους,
καὶ μὲ μεγάλην παρρησιὰν εἰς τὸ παλάτι διέβη,
καὶ ἔδωκε τὰ αἰχμάλωτα ᾽ς τὸν πρίγκηπα ποῦ ᾽σέβη [3]).

Περὶ τῶν κατασκόπων γράφει τὰ ἑξῆς ὁ Κορωναῖος:

Εἰς τοῦτο οἱ κατάσκοποι γοργὰ ἂς ὑπᾶν νὰ ᾽δοῦσι,
τὸ τί ποιοῦσιν οἱ ἐχθροί, καὶ πόσον στρατὸν ἔχουν,
καὶ ἂν τὴν νύκτα αἱ βίγλαις των ἄνω καὶ κάτω τρέχουν [4])
Στρατιώτην ἕνα διαλεκτὸν, πιστὸν κι᾽ ἀνδριωμένον,
νὰ ξεπατήσῃ ἔστειλεν, ἄνδρα δοκιμασμένον.
Ὡς δὲ σκυλὶ λαγωνικὸν ἀφοῦ ᾽δε πάντα τόπον,
μετὰ κινδύνου περισσοῦ καὶ μὲ μεγάλον κόπον [5]).

Καὶ δὲν κατεσκόπευον μόνον τὸν ἐχθρόν, ἀλλ᾽ ἐξηκρίβουν καλῶς καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι τάξιν του, καὶ ἀναλόγως τῶν ἕξεών του ἐφήρμοζον τὴν κατ᾽ αὐτοῦ τακτικήν. Ὅταν ὁ Μερκούριος ἦλθεν εἰς Βαυαρίαν ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῶν Βοεμῶν, οὓς οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ, ἐξέθηκεν εἰς τὸν κόμητα παλατῖνον τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι τάξιν τῶν

[1]) Lettere Storiche, ἀριθ. 28. Ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ messire du Bellay (1534) οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς τῆς Γαλλίας ὑποχρεοῦνται νὰ περῶσι κολυμβῶντες ποταμοὺς καὶ ἀναβαίνωσιν εἰς τραχέα ὄρη.

[2]) Βαρεῖς ἱππεῖς.

[3]) Κορωναῖος, σελ. 115—117.

[4]) Σελ. 19.

[5]) Σελ. 103.

ἐχθρῶν του καὶ τὸ κατάλληλον πρὸς καταστροφήν των μέσον:

> Αὐτοὶ ἔχουν συνήθειαν τ' ἁμάξιά τους νὰ δένουν,
> κι' ὡς τεῖχος νὰ τὰ κάμνουσι καὶ μέσα νὰ 'σεβαίνουν,
> καὶ σφαλισμένοι γύρωθεν καὶ καλ' ἀσφαλισμένοι,
> ἐχθρούς των νὰ φονεύωσι αὖθις ὡς ἀνδριωμένοι.
> Κ' ἐκεῖ πρὸς τὸ 'ξημέρωμα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐσῶσε,
> φραγμοὺς οὐδὲν τοὺς ἄφησε νὰ ποίσουν, ἀλλ' ἐσκοτῶσε
> πολὺ μέρος ἐκ τοὺς ἐχθροὺς καὶ διεσκόρπισέ τους [1].

Ἐνῷ οἱ συμπολεμισταί των Εὐρωπαῖοι παραδίδονται εἰς εὐωχίας καὶ ὕπνον, οἱ Στρατιῶται μένουσιν ἄγρυπνοι, φυλάσσοντες τὸ στρατόπεδον, καὶ ἰδίως συλλογιζόμενοι πῶς νὰ ὑπερνικήσωσιν ἀπρόοπτόν τι κώλυμα. Ἡ μέχρι πρωΐας ἀγρυπνία τοῦ Μερκουρίου πρὸ τῆς γεφύρας τοῦ Γαριλιάνου (σελ. 60—61) ἀναπολεῖ τὴν ἀγρυπνίαν τοῦ Ξενοφῶντος περὶ τῆς σωτηρίας τῶν Μυρίων. Ἐνῷ οἱ πολεμισταὶ Γάλλοι κοιμῶνται, ὁ ἀκοίμητος Στρατιώτης ἐπενόησε τὸ μέγα στρατήγημά του, τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἐφαρμοσθὲν ἀνέδειξε νικητὰς τοὺς Γάλλους, αὐτὸν δὲ στρατηγὸν τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', καὶ κόμητα τοῦ Ἀκίνου καὶ τῆς Ρόκκας Σέκας.

Εἴδομεν ὅτι ὁ Brantôme θεωρεῖ τοὺς Στρατιώτας ὡς τοὺς πρώτους διοργανωτὰς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ τῆς Γαλλίας. Ταῦτα δ' ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ seigneur de Courbusson ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ [2]). Καὶ σήμερον δ' ἔτι, μ' ὅλας τὰς προόδους τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, μέρη τινὰ τῆς τακτικῆς καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν διατηροῦνται ἀναλλοίωτα ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς. Ὁ ταγματάρχης Hardy περιγράφων τὴν λόγχην τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας πρώτων ἑλλήνων ἱππέων σημειοῖ «c' est absolument la lance moderne» [3]). Ἀκολούθως θέλομεν ἴδει πῶς αὐτόπτης μάρτυς περιγράφει τὴν ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν στηθεῖσαν φοβερὰν ἐνέδραν ἐν Γενούῃ (1507), εἰς ἣν ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' ὀφείλει τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐπαναστάσης πόλεως. Ἡ ἐν τῷ ἐπισήμῳ κανονισμῷ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐν ἔτει 1875 διατυπουμένη ἐνέδρα εἶνε ἀκριβῶς ἡ Στρατιωτικὴ καὶ ἡ παλαιὰ ἀκριτική.

Ἰδοὺ τί λέγει τὸ ἄρθρον 109 τῆς νῦν ἰσχυούσης ἐν τῷ γαλλικῷ ἱππικῷ ὁδηγίας: «Ἐνέδρα εἶνε κεκρυμμένη θέσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνει σῶμά τι πρὸς σκοπὸν ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ παρεμποδίσεως τῆς καταδιώξεώς του. Το μυστικὸν εἶνε ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πρὸς ἐνέδραν ὡρισμένον ἀπόσπασμα πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ τὴν νύκτα, ὅπως φθάσῃ πρὸ τῶν χαραγμάτων τῆς ἡμέρας ἐν τῇ ἐκλεγείσῃ θέσει. Ἡ ἐνέδρα δύναται νὰ στηθῇ οὐ μόνον ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διερχομένῃ ὁδῷ,

[1]) Κορωναῖος σελ. 90.

[2]) Βλ. Daniel, histoire de la milice française. 166-171.

[3]) E. Hardy, les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 93.

ἀλλ' ἔτι καὶ ὅπως προσελκυσθῇ οὗτος διὰ μικρῶν ἀποσπασμάτων προσποιουμένων τὴν φυγήν» [1]).

Ὁ Ἡρακλῆς Riccotti, ὁ τὴν τελευταίαν καὶ πληρεστέραν συγγράψας πραγματείαν περὶ τῶν μισθοφόρων, παραδεχόμενος ὅτι εἰς τοὺς Στρατιώτας ὀφείλει ἡ Ἰταλία τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἱππικοῦ, ἐπιφέρει· «οὗτοι ἐλθόντες εἰς Ἰταλίαν παρέστησαν ἄριστος τύπος ἱππέων συνειθισμένων νὰ μάχωνται δι' ἀκοντίου, νὰ κατασκοπεύωσι καὶ ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐπισφαγίζωσι τὴν νίκην, ἢ νὰ ἐξασφαλίζωσι τὴν ὑποχώρησιν» [2]).

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Στρατιῶται οὕτως ὑπερέχουσι τῶν συγχρόνων συναδέλφων, μειονεκτοῦσι πρὸς τούτους κατὰ τὸ χριστιανικὸν αἴσθημα καὶ ἰδίως τὴν φιλανθρωπίαν. Δὲν συνοδεύονται ὑπὸ ἱερέων, ἐξ ἐναντίας μάλιστα μισοῦσι τούτους, θεωροῦντες ὡς κακίστους οἰωνούς, πολλάκις δὲ καὶ κεφαλαὶ ἀθώων λατίνων ἱερέων ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ αἱμοσταγῆ τρόπαιά των, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς τοῦ Μιλάνου [3]). Ἰδίως δὲ δὲν θέλουσι ν' ἀφήσωσι τὸ βάρβαρον ἔθιμον τῆς ἀποκοπῆς τῶν κεφαλῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, συναναστρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους συναδέλφους, ἡμεροῦνται, καὶ ἐνῷ μεταδίδουσιν εἰς τούτους τὰ μυστήρια τῆς τακτικῆς των, παραλαμβάνουσι τὰ χριστιανικὰ αὐτῶν αἰσθήματα· μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἕλληνας ἱερεῖς βλέπομεν εἰς τὰ τάγματα τῶν Στρατιωτῶν, καὶ αὐτοὺς ἀπαιτοῦντας ἀπὸ τῆς Δημοκρατίας τὴν ἄδειαν θεμελιώσεως ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Οὔτε κεφαλαὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποκόπτονται, οὔτε οἱ αἰχμάλωτοι σφάζονται, ἀλλὰ δεδεμένοι ὀπισθάγκωνα ὁδηγοῦνται ἐν πομπῇ εἰς τὰς πόλεις καὶ παραδίδονται εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ἡγεμόνος. Ἡ κατάργησις τοῦ ἐθίμου τῆς κεφαλοτομίας δὲν ὀφείλεται εἰς μόνην τὴν ψυχικὴν ἡμέρωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον. Βλέποντες τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας σήμερον πολεμοῦντας καὶ αὔριον συμφιλιουμένους, ἀνεγνώρισαν ὅτι οἱ ἐν Εὐρώπῃ πόλεμοι δὲν ἦσαν ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδιάλλακτοι φυλετικοὶ ἀγῶνες, ἀλλὰ καθαρῶς πολιτικοί· ἐπειδὴ δ' οὕτω ὁ σημερινὸς ἀντίπαλός των θὰ ἦτο ὁ σύμμαχος τῆς αὔριον, συμφέρον εἶχον νὰ μὴ ἔχωσι ἐκκρεμεῖς λογαριασμοὺς αἵματος. Τοῦτο πρῶτος ἀνεγνώρισεν ὁ ὀξυδερκὴς Μερκούριος, ὅστις, ἐπανειλημμένως προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', ἐπὶ πολὺ ἐδίσταζεν ἂν ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν βασιλέως, ἀφ' οὗ τὸν ἐχώριζον αἱ ἐν Τάρῳ καὶ Νοβάρᾳ γαλλικαὶ κεφαλαί. Ἀλλ' ἂν τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐλησμονήθη διὰ τοὺς Εὐρωπαίους, ἰσχύει ἔτι ἐναντίον τῶν

[1]) Instruction practique de 1875 sur le service de la cavaleric française en campagne (ἐν Hardy, σελ. 122, 127).

[2]) Storia delle compagnie di ventura in Italia. Torino 1884, τομ. III, σελ. 247-248.

[3]) Bern. Corio, Storia di Milano, Padova 1646 σ. 944.

Τούρκων καὶ Κροατῶν. Ὁ αὐτὸς Μερκούριος, ὁ μετὰ πομπῆς ὁδηγῶν τοὺς αἰχμαλώτους του εἰς τὰς πόλεις, ἐν ἔτι 1510 ἀνηλεῶς κρεουργεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Bayard τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Μουσουλμάνους, Βοσνίους καὶ Κροάτας, λέγων qu' ils n' estoient pas chrestiens (κεφ. 40). Ὁ αὐτὸς Στρατιώτης αἰχμαλωτίσας ἐν Βερώνῃ ὁμοεθνεῖς ἀντιπάλους, τοὺς στέλλει μετὰ δώρων εἰς τὴν πατρίδα:

Ὅσους δ' αἰχμαλώτευε τότ' ἐκ τοὺς Στρατιώτας
τ' ἀνήμερα λεοντάρια, λέγω Μακεδονίτας,
πάντας ἐλεημόνα τους, κ' ἐλευθέρονέ τους,
καὶ ὄπισθεν τοὺς ἔστελνε, καὶ χρήματα ἔδιδέ τους·
γιατ' ἦταν 'κ τὴν πατρίδα του, κ' ἐκ τὸ αἷμά των νὰ χύσῃ
τελείως ἐλυπᾶτονε τοιοῦτο πρᾶγμα νὰ ποίσῃ.
Κ' ἐκείνους δὲ οὐκ ἔμελεν εἶτα νὰ τὸν σκοτώσουν
καὶ εἰς τὴν κόνιν κρυερὰν μέσα νὰ τόνε χώσουν,
γιατὶ μόνον ἐκεῖνον ἐφοβοῦντο εἰς τὴν μάχην,
κι' ὅταν τὸν ἤθελαν ἰδεῖν ἐδεῖχνάν του τὴν ράχην [1].

Ἐκ τῶν τελευταίων στίχων δεικνύεται ὅτι οἱ Στρατιῶται ἦσαν ἀληθεῖς Ἕλληνες, διότι πάσας τὰς ἀρετάς των ἐπεσφράγιζεν ἡ πατρογονικὴ ἁμαρτία τῆς μέχρι φθόνου ἰσότητος. Τὴν κακίαν ταύτην τοῖς προσάπτουσι καὶ οἱ Βυζαντινοί. Εἴδομεν ὅτι ἐν ἔτει 1494 παρ' ὀλίγον νὰ διαδραματισθῇ φοβερὰ τραγῳδία ἐν Βενετίᾳ, διότι οἱ Στρατιῶται ἰδόντες τὸν δόγην χαιρετήσαντα ἕνα μόνον ἀρχηγόν, τὸν Βουζύκην, ἐμελέτησαν ἀνταρσίαν, ὡς προσβληθείσης τῆς ἰσότητος. Ἀναντιρρήτως ὁ Μπούας διέπρεψε παρ' ἅπαντας τοὺς ἄλλους, διὸ καὶ ἐπαξίως ἐτιμήθη δι' ἐξαιρετικῶν τίτλων. Ἀνάγων τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους του εἰς αὐτὸν τὸν Πύρρον, κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὴν πατρογονικὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀγγελοκάστρου, καὶ ἔλαβε δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων βασιλικά τινα φρούρια ἐν τῇ χερσονήσῳ. Καίτοι δὲ διακηρύττων ὅτι ἦτο Ἕλλην τὸ γένος, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι ἐντόπιοι, οὗτοι τὸν ἀπεκάλουν *ξένον*:

Κι' ἄλλοι ποῦ δὲν τὸ ξέρουσι λέγουσ' ὅτ' εἶνε ξένος (σελ 4).

Ἀφοῦ δ' ἐμεγάλωσεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, οἱ ἄλλοι Στρατιῶται θεωροῦντες ὡς κλέπτην τῆς ἰδίας δόξης δυσφημοῦσιν αὐτόν, καὶ εὔχονται τὴν καταστροφήν του. Ἀφελὴς Στρατιώτης, ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος, ὅστις εἰκότως δύναται νὰ ἐπονομασθῇ ὁ loyal serviteur τοῦ Ἕλληνος Βαγιάρδου καταρᾶται οὕτω τοὺς φθονοῦντας τὸν κύριόν του ἄλλους ὁπλαρχηγούς:

Λάσκαροι, Καντακουζηνοί, Καβάκες καὶ Ραλαῖοι,
καὶ Παλαιολόγοι, καὶ Φραντζῆς μᾶλλον καὶ Μποχαλαῖοι,
ὅλ' οἱ Ρωμαῖοι μιὰ φορὰ δὲν δύνονται νὰ σώσουν
τὴν ἀφεντιά σου, οὐδὲ ποσῶς τὸ κἄν εἰς τὸ μισό σου,
καὶ πάλιν σὲ καχίζουσι, δὲν θέλουν νὰ σὲ 'δοῦσι,
ἀμμὴ ἔπρεπε ποῦ τοὺς τιμᾷς ὅλοι νὰ σ' ἀγαποῦσι,
νὰ σ' ἔχουν σὰν τὰ 'μμάτιά τους, νὰ σὲ μυριοδοξάζουν,
τί δίχως σένα ὅλοι τους τίποτες δὲν ἀξάζουν...
ὅσὸ 'πρεπε νὰ σ' ἀγαποῦν καὶ νὰ σ' εὐχαριστοῦσι,
ποῦ σ' ἔχουν πάντα βοηθὸν εἰς εἴ τι σὲ χρειαστοῦσι,
φθονῶντας σὲ καχίζουσι, κι' ἀντὶς εὐχαριστία
ἂν ἠμποροῦσαν ζωντανὸν σ' ἐβάναν 'ς τὴν ἑστία.
Κακίαν νἄχουν κι' οὐ δύναμιν, κι' ὁ Κύριος νὰ τοὺς πέψῃ
τὴν πλερωμὴν 'ς τὰ ἔργα τους καὶ νὰ τοὺς ἀντημέψῃ [1].

[1]) Κορωναῖος, σελ. 100.

[1]) Κορωναῖος, σελ. 151—152.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΣΩΛΣΒΑΡΥ

ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩ ΑΥΤΟΥ

Ἀναμνήσεις.

Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν εἶχον ἀναχωρήσει εἰς Ἀγγλίαν. Ὁ λόρδος Σώλσβαρυ ἐζήτει ἕνα Γάλλον, ὅστις νὰ δύναται, συνδιαιτώμενος ὡς φίλος ἐν τῷ οἴκῳ του, νὰ ἐξασκῇ τὰ τέκνα του εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς. Τὴν θέσιν ταύτην προσέφερον εἰς ἐμέ. «Ἐξαίρετος εὐκαιρία διὰ σᾶς, μοῦ ἔλεγον, νὰ ἴδητε ἐγγύθεν τὴν ὑψηλὴν ἀγγλικὴν κοινωνίαν».

— Ναί· ἀλλ' ἐγώ, δεδηλωμένος δημοκρατικός, θὰ ἀποτελῶ παραφωνίαν ἐντὸς τοῦ ὁμίλου τῶν τόρεων, στερούμενος ὅλως τῆς πρακτικότητος καὶ τῶν χαρισμάτων ἐκείνων. Εἶμαι τάχα βέβαιος ὅτι δὲν θὰ μοῦ διαφεύγουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν λόγοι καὶ δὲν θὰ ἐκδηλῶ αἰσθήματα, ἀπαρέσκοντα εἰς τοὺς ξενίζοντάς με;

— Ἡσυχάσατε· εἶνε λίαν συγκαταβατικοὶ καὶ ἐλευθέριοι, ὥστε θὰ ζήσετε μαζί των ἐν πλήρει συμπνοίᾳ, χωρὶς μάλιστα νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ προσέχετε εἰς τοὺς λόγους σας». Οὕτω συγκατανεύσας, ἐγκατέλιπον τοὺς Παρισίους, τὴν ἰατρικήν, τὸ δίκαιον, καὶ τὴν Σχολὴν τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ τις μένων παρ' ἑαυτῷ· ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονή μου μὲ κατέστησεν ἐνήμερον ἐνδιαφερόντων πραγμάτων!

Α'

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1883 ὁ λόρδος Σώλσβαρυ κατῴκει μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Διέππην, ἐν τῷ ἐαρινῷ οἰκίσκῳ Σέσιλ, ὅστις εἶνε κτῆμά του, καὶ καλεῖται ἐκ τοῦ πατρωνυμικοῦ του ὀνόματος.

Μόλις ἀφικόμενον περὶ τὴν μεσημβρίαν, μὲ παραλαμβάνει ὁ ὑπηρέτης ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ καὶ μὲ ὁδηγεῖ εἰς ξενοδοχεῖον. Μόλις δ' εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸ δωμάτιόν μου, καὶ παρουσιάζεται θαρρούντως ὑψηλὸς νεανίσκος ὡς δεκαπέντε ἐτῶν μὲ ζωηρὰν καὶ ἑλκύουσαν ὄψιν. Ἦτο ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ λόρδου, ὅστις ἦλθεν ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρός του νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, καθ' ὅτι μόνον μετὰ δύο ἡμέρας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκατασταθῶ εἰς

τὴν οἰκίαν, ἥτις ἦτο τότε πλήρης ξένων. Εὐτρεπίζομαι μετὰ σπουδῆς ὅπως πορευθῶ εἰς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του· ἀλλ' ὁ νέος εὑρίσκει ὅτι παρὰ πολὺ ἐπιμελοῦμαι τὴν ἐνδυμασίαν μου καὶ ἐπιμένει νὰ ὑπάγω ἐνδεδυμένος ὡς οἷόν τε ἀπερίττως.

Ἐν τῷ μεταξὺ λαμβάνει ἓν βιβλίον ἀπὸ ἑνὸς κιβωτίου μου· τὸ βιβλίον ἔτυχε νὰ εἶνε ἡ περὶ *Ῥοβέρτου Πὴλ* μελέτη τοῦ Γκυζώ.

— Τὸ ἐδιαβάσατε; μοῦ λέγει.

— Ναί· τί ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Πήλ!

— Τὸν ἀποστρέφομαι! ἀποκρίνεται· εἶνε *«προδότης»*. Τὸν παρατηρῶ μετ' ἐκπλήξεως.

— Εἶμαι *συντηρητικός*, ἐξακολουθεῖ· σεῖς εἴσθε φιλελεύθερος;

— Ναί.

— Θὰ συνεννοηθῶμεν μετ' ὀλίγον, θὰ ἴδητε».

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ὁ καλλωπισμός μου, μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀνέλθω μαζί του δρομαίως τὴν ἀπορρῶγα ἀκτήν, ἐφ' ἧς ἐγείρεται ἡ οἰκία. Καταφθάνω πνευστιῶν, μὴ δυνάμενος νὰ προφέρω οὐδὲ λόγον, καὶ ὁδηγοῦμαι ἐντὸς μεγάλης αἰθούσης πλήρους ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους κατ' ἀρχὰς δὲν διακρίνω. Ἡ πρεσβυτέρα κόρη χωρήσασα πρὸς ἐμέ·

— Σᾶς περιμένομεν, λέγει, εἰς τὸ πρόγευμα· ἡ μητέρα θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον.

Εἰσερχόμεθα καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἑστιατόριον, ἔνθα ἀνταλλάσσομεν συγκεκομμένας τινὰς φράσεις περὶ καιροῦ, ὅστις εἶνε πολὺ κακός, καὶ περὶ τοῦ ταξειδίου μου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον προσέρχονται εἰς αὐτὸ καὶ οἱ ἄλλοι κεκλημένοι. Μόλις ἀπευθύνουσιν ἕνα χαιρετισμὸν καί... παρατηρῶ ὅτι οὔτε μὲ κυττάζουν κἄν, ἐμὲ ὅστις ἤλπισα ὅτι θὰ μὲ κατοπτεύουν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ἀπὸ πολλῶν ἑβδομάδων προπαρεσκευαζόμην πρὸς τοιαύτην κατόπτευσιν. Ἐφανταζόμην ὅτι, χωρὶς νὰ καθίσταταί τις ἀδιακρίτως περίεργος, δὲν ἦτο δυσάρεστον νὰ ἀντικρύζῃ διὰ τῆς ἄκρας κἂν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἕνα ξένον, ὅστις μέλλει νὰ εἶνε καθημερινὸς συνδαιτυμών. Εὕρισκον ἐμαυτὸν λίαν ἁρμόζοντα πρὸς σπουδὴν καὶ σχεδὸν ἐψυχραινόμην ἐκ τῆς βαθείας ταύτης ἀδιαφορίας. Πρὸς τούτοις πολὺ μὲ ἠνώχλει ἡ συνήθεια, τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ προγευματίζωσιν ἄνευ χειρομάκτρου, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπηρετῶμαι μόνος ἐν τῇ τραπέζῃ, καθ' ὅτι ἀποσύρονται οἱ ὑπηρέται μετὰ τὰς πρώτας ὑπηρεσίας. Ἐν τούτοις ὁμολογῶ ὅτι ἐν τέλει βλέπων τὴν παράδοξον κατάστασιν, εἰς ἣν περιῆλθον, εἶχα ὄρεξιν νὰ γελάσω.

Βαθμηδὸν ἐκενώθη ἡ αἴθουσα, ὡς ἐπληρώθη, καὶ ἐκινδύνευα νὰ μείνω μόνος, ὅτε εἰσῆλθε ἡ Λαίδη Σώλσβαρυ. Ἐγείρομαι, μοὶ τείνει τὴν χεῖρα, ὡς ἂν ἐγνωριζόμεθα πρὸ εἰκοσαετίας, μὲ ἐρωτᾷ περὶ τῶν ἀφορώντων με, ὁμιλεῖ περὶ βροχῆς καὶ εὐδίας... καὶ τίποτε περισσότερον.

Μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν, εἰσέρχεται μὲ τὴν σειράν του ὁ λόρδος Σώλσβαρυ. Ἐπαναλαμβάνονται αἱ αὐταὶ φιλοφρονήσεις. Θλίβομεν τὰς χεῖρας ἀλλήλων φιλικώτατα, ἀλλ' ἐντελῶς κλείομεν τὸ στόμα. Μὴ ὑπαρχόντων πλέον ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπηρετῶν, ὁ λόρδος ὑπηρετεῖται μόνος, πηγαινοέρχεται περὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τέλος κάθηται.

Ἀνυπομόνως περιμένω τὴν ἔγερσιν τοῦ λόρδου ἢ τῆς μυλαίδης· τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας ἔχουσιν ἐξέλθει τοῦ ἑστιατορίου, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν πρέπει νὰ τὰ μιμηθῶ. Καὶ τί δὲν θὰ ἐδιδα νὰ ἤλλασσα θέσιν καὶ νὰ εἶχα ἓν χειρόμακτρον!

Τέλος πάντων ἐγείρεται ἡ μυλαίδη, καὶ προθύμως τὴν μιμοῦμαι ἀκολουθῶν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Εὑρίσκω ἐκεῖ δύο κυρίας, τὴν μίαν ἀδελφήν, τὴν ἄλλην ἐξαδέλφην τῆς οἰκοδεσποίνης, αἵτινες δὲν εἶχον λάβει μέρος εἰς τὸ πρόγευμα. Ἡ ἀδελφὴ τῆς μυλαίδης εἶνε ἡ Ἀγγλὶς θεία, ἡ κλασικὴ θεία. Εἶνε λίαν ἀξιάγαστος, καὶ εἷς ἐκ τῶν γλυκυτέρων πόθων της εἶνε ἡ συνδιάλεξις. Ἀρχίζομεν λοιπὸν νὰ συνομιλοῦμεν, ἀναμιγνυομένου ἐπί τινα λεπτὰ καὶ τοῦ πρωτοτόκου εἰς τὴν συνομιλίαν μας. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν παρατηρῶ ὅτι πάντες εἶχον ἐγκαταλίπει τὴν αἴθουσαν, καὶ ὅτι ἤμην μόνος μετὰ τῆς θείας, ἥτις ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀναγνώσεως ἐφημερίδος.

Εἰς μάτην ἀναζητῶ τὴν λαίδην Σώλσβαρυ διὰ νὰ τὴν ἐρωτήσω τίνι τρόπῳ ὤφειλον νὰ κανονίσω τὴν παρ' αὐτῇ διαμονήν μου. Εἶχεν ἐξέλθει καὶ μὲ τί κακοκαιρίαν!

Εἰσέρχεται μετ' ὀλίγον ἡ νεωτέρα κόρη δηλοῦσά μοι ὅτι εἰς τὴν βιβλιοθήκην θέλω εὕρει «πολλὰ γαλλικὰ μυθιστορήματα» καὶ τὰ πρὸς γραφὴν χρειώδη. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει ὁ λόρδος Σώλσβαρυ φέρων μοι τὸν *Φίγαρω*. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν ἐξωμάλυνον τὴν θέσιν μου.

Κατ' εὐτυχίαν διακρίνας τὴν μυλαίδην διερχομένην τὸν κῆπον, σπεύδω πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ ὑποβάλλω ἐρωτήσεις τινάς. Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις αὐτῆς μοὶ προξενεῖ δυσάρεστον ἔκπληξιν, καθ' ὃ ἄλλους περιέχουσα ὅρους ἢ ἐκείνους τοὺς ὁποίους εἶχον ἀποδεχθῆ. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἁπλῆς συνδιαλέξεως, ἀλλὰ περὶ διώρου παραδόσεως μαθήματος εἰς τὰς δύο μικροτέρας κόρας τῆς οἰκογενείας: Κηρύττομαι πρὸς τοῦτο ἀναρμόδιος, προφασιζόμενος ὅτι ἤμην ἀπαρασκεύαστος πρὸς τοιαύτην ὑποχρέωσιν ὑπερβαίνουσαν τὰς δυνάμεις μου. Ἀλλ' ἡ μυλαίδη, ὡς μὴ εἶχε τίποτε ἐννοήσει, μοὶ λέγει κατ' ἐπανάληψιν δίς·

— Εἶμαι πεπεισμένη ὅτι ὅλα θὰ πηγαίνουν καλά, καὶ ὅ,τι κάμετε θὰ εἶνε καλὰ καμωμένον.

Παρ' αὐτῆς πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ της μέλλει νὰ νυμφευθῇ πρὸς τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ἐν Λονδίνῳ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ λόρδου σφραγιδοφύλακος. Μετὰ τὸν γάμον, ὁ λόρδος μετὰ τῆς μυλαίδης καὶ τῆς δευτεροτόκου θυγατρὸς θέλουσι ταξιδεύσει εἰς Hatfield, ἐξ οὗ θὰ ἐπανέλ-

θωσι τὸν Δεκέμβριον· οἱ δὲ τρεῖς μεγαλήτεροι υἱοὶ θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς Ὀξφόρδην. Ὡς πρὸς ἐμέ, θέλω διέλθει μετὰ τῶν δύο ἄλλων τέκνων ἑβδομάδας τινὰς εἰς Bournemouth, μετέπειτα ὀλίγας ἡμέρας εἰς Cranborn, καὶ πᾶσα ἡ οἰκογένεια θέλει συνενωθῇ εἰς Hatfield διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων.

Ἡ συνδιάλεξις ὑπῆρξε βραχεῖα. Ἀνῆλθον εἰς τὴν βιβλιοθήκην ὅπως γράψω ἐπιστολάς τινας καὶ ἀναγνώσω «τὰ μυθιστορήματα». Πρὸς τὰς πέντε, θόρυβός τις διεχέεται, ὁ θόρυβος τοῦ παρασκευαζομένου τεΐου. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς λήψεως αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀντήλλαξα ὀλίγας λέξεις μετὰ τῆς νεωτέρας, ἀνέμεινα μετὰ ταῦτα ἐν ὑπομονῇ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου.

Περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ ἡμίσειαν παρατίθεται τὸ δεῖπνον, εἰς ὃ παρακάθηνται ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐνστολῇ. Ὡς ἐν τῷ προγεύματι, ἐπίσης ἀδιαφόρως εἶχον πρὸς ἐμὲ οἱ παρακαθήμενοι, οἵτινες εἶχον ἀνταλλάξει τὸ ἔνδυμα τῆς ἡμέρας δι' ἑορτασίμου περιβολῆς, ὑφιστάμενοι οὕτω πλήρη μετυμόρφωσιν. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει βεβαίως διαφορά τις μεταξὺ ἐνδυμασίας ἡμέρας καὶ νυκτός, ἀλλ' αὕτη εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον αἰσθητή· Καθ' ὅτι ὁ Ἄγγλος δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ εἶνε κομψός, ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ εἶνε ἐνδεδυμένος, ἐν ᾧ ὁ Γάλλος καλλωπίζεται. Ἄλλως τε διὰ νὰ παίζῃ τις *κρίκετ*, ἢ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς λεμβοδρομίας, δὲν εἶνε πολὺ σωστὸν νὰ φέρῃ ἔνδυμα καλλωπισμοῦ.

Β'

Ποῖος πατὴρ καὶ ποία μήτηρ, ὡς ἐκεῖνοι, ἐφάνησάν ποτε περισσότερον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν τύχην των! Εἶνε σχεδὸν ὁμήλικες, πρᾶγμα κοινότατον ἐν Ἀγγλίᾳ. Πολλάκις εἶχον ἀκούσει κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ὁ λόρδος Σώλσβαρυ εὑρίσκετο ὑπὸ τὸ κράτος δυσθυμίας, προερχομένης ἐκ στομαχικῆς παθήσεως· ὁμολογῶ ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὅλως τοὐναντίον παρετήρησα. Εἶνε ὑψηλός, εὐρύνωτος, μὲ μαύρην, πυκνήν, καὶ ἄφθονοῦσαν γενειάδα διὰ λευκῶν τριχῶν κατεσπαρμένην, μὲ μακρὰν κόμην, καὶ φαλακρὸν μέτωπον. Ἡ φυσιογνωμία του εἶνε ἀγαθή, εἰ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του καὶ αἱ γωνίαι τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκφράζουσιν ἐλαφρῶς πονηρίαν τινά. Εἶνε καυστικώτερος ἐν τοῖς ἔργοις ἢ ἐν ταῖς συνομιλίαις αὐτοῦ, καὶ ὅταν ἀπαγγέλλῃ τοὺς λόγους του, φαίνεταί μοι ὅτι τελέως ἀποβάλλει τὸ διακρῖνον αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ πρᾷον καὶ πατρικὸν ὕφος.

Φέρεται δὲ φιλοφρονέστατα πρός με. Πάντοτε δράττεται τῆς εὐκαιρίας νά μοι ἀπευθύνῃ φιλοφροσύνην τινά, καί, ὡς ἐκ καθήκοντος, οὐδέποτε σιωπᾷ πρὸς ἐμέ, ὁσάκις εὑρισκόμεθα κατ' ἰδίαν. Οὐδέποτ' ἐπέτυχα ὅπως τὸν πείσω νὰ εἰσέλθῃ πρὸ ἐμοῦ εἰς αἴθουσάν τινα. Γλυκὺς εἶνε ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του μέχρι θωπείας.

Μόνος αὐτὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας δέχεται ἐλευθέρως τὴν «Καλημέραν», διὰ τῆς ὁποίας τὸ πρωῒ τοὺς χαιρετῶ. Νομίζω ὅτι πολὺ ἐνοχλοῦνται οἱ ἄλλοι, ὅταν ἐκπληρῶ τὸ ἐν λόγῳ καθῆκον, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ καταργήσω τὸν τύπον τοῦτον, ὅστις τοὺς στενοχωρεῖ. .. πρὸ πάντων τὴν Λαίδην Σώλσβαρυ.

Ἡ Λαίδη εἶνε ὡραία καὶ μεγαλοπρεπής, πρὸ πάντων ὅταν εἶνε ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ. Ἡ φυσιογνωμία της εἶνε εἰλικρινής, διαχυτική, σπινθηροβολοῦσα ἐκ νοημοσύνης, καὶ ἐκφράζουσα ἀγαθότητα. Εἶνε λίαν εὐπαίδευτος, καὶ πεπροικισμένη διὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ ἀσφαλεστάτης κρίσεως. Ὁμιλεῖ πολὺ καλὰ τὴν γαλλικήν, ἀλλ' εἴτε διότι εἶνε πάντοτε δυσάρεστον νὰ συνδιαλέγηταί τις εἰς ξένην γλῶσσαν, εἴτε διότι ἀμφοτέρων τῶν φύλων οἱ Ἄγγλοι δὲν δύνανται ἐπὶ μακρὸν νὰ συνδιαλεχθῶσι, κατὰ γενικὸν κανόνα, τηρεῖ πρὸ ἐμοῦ ὄχι εὐάρεστον σύστημα. Ὁμιλεῖ ἐπὶ πέντε λεπτά, καὶ μόλις οἰκειοῦταί τις πρὸς τὸ θέλγητρον τῆς ὁμιλίας της σταματᾷ ἀποτόμως.

Τοὐναντίον αἱ δεσποινίδες θεωροῦσι καθῆκον ὑπὸ τῆς εὐγενείας ἐπιβαλλόμενον νὰ συνδιαλέγωνται διαρκέστερον μετ' ἐμοῦ. Ἡ πρεσβυτέρα εἶνε λίαν ἐμβριθὴς καὶ μοὶ φαίνεται φύσις ὑπέροχος. Ἡ νεωτέρα εἶνε σωματώδης καὶ δηκτική, ἀλλ' ἄνευ κακοτροπίας. Ἀμφότεραι δύνανται νὰ συνδιαλεχθῶσι καλῶς περὶ πάντων· ἑκατέρας τοὺς λόγους ἴδιον διαπνέει θέλγητρον. Εἶνε πλήρεις ἁπλότητος καὶ πλήρεις γνώσεων, ἄνευ σχολαστικότητος. Ἐν Γαλλίᾳ δὲν βλέπει τις σχεδὸν ἢ νεάνιδας σχολαστικάς, ἢ βωδάς, ἢ αὐθάδεις.

Ἐὰν αἱ Ἀγγλίδες δὲν ἔχωσι λάμπουσαν ἐπιφάνειαν, ὡς αἱ συμπολίτιδες ἡμῶν, ἀλλ' εὑρίσκεται παρ' ἐκείναις βαθύτης, ἀντέχουσα εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγγλίδος συντελεῖ πρὸς αὔξησιν τῆς μαθήσεως αὐτῆς, καὶ εἶνε δῶρον διὰ τὸ ὁποῖον οὐδόλως ματαιοφρονεῖ. Γινώσκει, θέλει νὰ γινώσκῃ, πρὸς δὲ θέλει νὰ μεταδίδῃ ὅ,τι γινώσκει. Ἡ Γαλλὶς μόνον πνευματώδης εἶνε· ὡς πρὸς τὰς γνώσεις, ὀλίγα γνωρίζει καὶ ἀρκετὰ κακά. Ἡ μάθησις αὐτῆς εἶνε ἓν ἐπὶ πλέον κόσμημα· διὰ τὴν Ἀγγλίδα εἶνε ἀντικείμενον τῆς πρώτης ἀνάγκης.

Ὁ λόρδος Σώλσβαρυ ἔχει ἑπτὰ τέκνα. Ὁ πρεσβύτερος εἶνε εἴκοσι δύο ἐτῶν, λίαν δειλὸς ἐν τῇ πρός με συναναστροφῇ. Λίαν σοβαρός, λίαν ἐμπεφορημένος τῆς σπουδαιότητος τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἅτινα ἐκπληροῖ μετ' εὐσυνειδησίας ἀνωτέρας παντὸς ἐπαίνου. Θρῆσκος ἄνευ «θρησκομανίας» ὡς λέγει ἡ θεία του, φιλεργότατος, δεξιώτατος ἱππεύς, φιλόστοργος ἀδελφός, ἡδέως ἀποτίνων τὸν φόρον τοῦ ἀδελφικοῦ σεβασμοῦ. Προώρισται εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Κατ' ἀρχὰς θέλει εἰσέλθει εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Ἀλλ' εἶνε «καταδι-

κασμένος νὰ εἶνε λόρδος», ὡς μοὶ ἔλεγε στενάζουσα ἡ μήτηρ του. « Δυστυχῶς, θὰ εἶνε λόρδος». Εἶνε δὲ ὀλίγον μελαγχολικὸς ἕνεκα τῶν φροντίδων τοῦ μέλλοντος.

Ὁ δεύτερος υἱός, μανιώδης ἱπποδρόμος, εἶνε ὡραῖος καὶ εὔρωστος νεανίας, πλήρης ζωῆς, εὐκινησίας, πρακτικότητος καὶ εὐθυκρισίας σπανίας εἰς τὴν ἡλικίαν του. Προώρισται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι οὐδαμῶς ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῶν εὐλαβῶν. Ὁ ἐπίδοξος οὗτος κληρικός, ὅστις ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ, τρέχει εἰς τὰ κυνήγια καὶ τοὺς χορούς, καὶ «θὰ νυμφευθῇ χαριτωμένην γυναῖκα», ὡς λέγει ἡ μήτηρ του, εἶνε τύπος ἐκπλήττων πως ἐμέ, Παρισινὸν καὶ καθολικόν, κατοικοῦντα οὐ μακρὰν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου.

Ὁ τρίτος υἱὸς εἶνε λίαν δηκτικὸς τὸ πνεῦμα, καὶ προορίζεται εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον· θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, καὶ εὐτυχέστερος τοῦ ἀδελφοῦ του, θὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ.

Ὁ τέταρτος ἔχει πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ νὰ γείνῃ τις καλὸς στρατιωτικός. Ὡς πρὸς τὸν τελευταῖον, τὸν ὁποῖον θὰ μορφώσωσιν εἰς διπλωμάτην, δὲν διστάζω νὰ κηρύξω ὅτι εἶνε ἐκπληκτικὴ ἡ νοημοσύνη του. Δυστυχῶς εἶνε σαθρὰ ἡ ὑγεία του.

Καταλλήλως δύναμαι νὰ τελειώσω τὴν ἀπαρίθμησιν τῆς ὡραίας ταύτης οἰκογενείας, παρουσιάζων εἰς ὑμᾶς τὸν μνηστῆρα τῆς πρωτοτόκου τῶν θυγατέρων, ἀγγλικὸν τύπον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι, ὡραῖον νέον. Διὰ τῶν διαυγῶν γαλανῶν ὀφθαλμῶν του δύναταί τις νὰ διακρίνῃ τὴν ψυχήν του. Ὁ πατήρ του εἶνε Λόρδος σφραγιδοφύλαξ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τοῦ Γλάδστωνος. Πόσον ἤλλαξαν οἱ καιροί! Ἡ κόρη τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως νυμφεύεται τὸν υἱὸν Οὐΐγου ὑπουργοῦ, ἄνευ θορύβου εἰμὴ τοῦ ἐκ τῶν γαμηλίων ἑορτῶν!

Ἐν τῇ ζωογόνῳ καὶ λίαν εὐαρέστῳ πρὸς διαμονὴν οἰκίᾳ ταύτῃ ἀπολαύει τις ἐντελοῦς ἐλευθερίας. Εἶχον ἔλθει τρέφων τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἄγγλος πατὴρ εἶνε εἶδός τι δεσπότου, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν τολμῶσι νὰ προσκρούσωσι τὰ τέκνα. Πάντη ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα, τοὐλάχιστον ἐν ᾗ εὑρίσκομαι οἰκίᾳ. Ὁ πατὴρ ἀκολουθεῖ τὴν ζωηρὰν φαιδρότητα τῶν τέκνων. Παρὰ τῷ λόρδῳ Σώλσβερυ δὲν ἐδοκίμασα ἔτι τὴν ἀνίαν. Ἀλλὰ μοὶ λέγουν ὅτι ἔτυχον παρ' ὅλως ἐξαιρετικῇ οἰκογενείᾳ.

(Dr F. Coppini).

Ἐρωτηθεὶς ὁ Χίλων ποία πολιτεία φαίνεται αὐτῷ ἀρίστη, ἀπεκρίθη· «Ἐκείνη, ἐν ᾗ οἱ πολῖται μάλιστα μὲν τῶν νόμων, ἥκιστα δὲ τῶν ῥητόρων ἀκούουσιν».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Μεγάλη καὶ εὔωνος διάδοσις τῶν καλλιτεχνημάτων.— Ἡ βιομηχανία καὶ αἱ ὡραῖαι τέχναι.— Ἡ εὐρεῖα καλλιτεχνικὴ βιομηχανία τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.— Τὰ ἐκ ξύλου πολύτιμα ἀνάγλυφα καὶ νέα μέθοδος ταχίστης παραγωγῆς αὐτῶν.— Ἡ χαρτοποιία καὶ ἡ τεραστία ἀνάπτυξις αὐτῆς.— Παραγωγὴ χάρτου ἐκ ξύλων.— Σύντομος ἱστορία τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου.— Παραγωγὴ χάρτου στερεοῦ, σκληροῦ καὶ ἀδιαβρόχου χρησίμου εἰς τὴν κατασκευὴν προϊόντων διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων.

Τὰ καλλιτεχνήματα σήμερον κατακλύζουσι τὸν κόσμον. Αἱ ὡραῖαι τέχναι συμπληρούμεναι ἢ μᾶλλον ἀντικαθιστάμεναι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῆς βιομηχανίας δύνανται σήμερον νὰ ἐπιδεικνύωσι τὰ λαμπρὰ αὐτῶν ἀριστουργήματα καὶ ἐν τῇ μᾶλλον πενιχρᾷ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ἥτις ἀντὶ εὐτελοῦς τιμήματος θὰ ἔχῃ μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὴ τὸ εὐτύχημα νὰ περικοσμῆται δι' ἑνὸς τοιούτου ἀριστουργήματος, μέχρι τινὸς κτήματος ἀποκλειστικοῦ τῶν πλουσίων αἰθουσῶν τῶν πολυταλάντων θνητῶν.

Ἡ σύγχρονος βιομηχανία ἀπὸ πολλοῦ ἔθηκε τὸν ἀείποτε προοδεύοντα πόδα αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ σηκοῦ τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐξήρχοντο ὡς ἀπὸ θείας τινὸς ἐμπνεύσεως τόσα ἀριστουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Τὰ σπάνια καὶ βαρύτιμα ταῦτα καλλιτεχνήματα τὰ κρυπτόμενα ἄλλοτε μετὰ φθόνου μακρὰν τῶν κοινῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῶν ὀλβίων κτητόρων των, σήμερον διὰ τῆς ἀφθόνου καὶ εὐώνου παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας ὁσημέραι πολλαπλασιάζονται καὶ διαδίδονται μεγάλως.

Ἡ καλλιτεχνικὴ βιομηχανία σήμερον ἀντιγράφουσα ὅσον οἷόν τε πιστῶς τὰ πρωτότυπα ἢ παράγουσα αὐτὴ ἄλλα τοιαῦτα καλλιτεχνικὰ προϊόντα καὶ ἀδιαφοροῦσα ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὰ μέσα τῆς κατασκευῆς, διὰ τῶν εὐώνων τούτων προϊόντων, ἅτινα παράγει ταχέως δι' ἰδίων μεθόδων καὶ ἐξ ὑλικῶν καὶ πλαστικῶν μιγμάτων ὀλιγοδαπάνων, καλλιεργεῖ ἐπίσης παρὰ τῷ λαῷ τὴν αἰσθητικὴν φιλοκαλίαν καὶ ἀναπτύσσει παρ' αὐτῷ τὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου.

**

Εὐρεῖα καλλιτεχνικὴ βιομηχανία ὑπάρχει πρὸ πολλοῦ εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν Ἰταλίᾳ, ἥτις καταπλημμυρεῖ τὸν κόσμον ὁλόκληρον διὰ τῶν ὡραίων αὐτῆς βιομηχανικῶν καλλιτεχνημάτων ἐξ ἀλαβάστρου καὶ πρὸ πάντων ἐξ ἀργιλλώδους ἢ κεραμώδους γῆς ἀποσκληρυνομένης διὰ τοῦ πυρός. Ἐκ τῆς εὐπλάστου ταύτης ὕλης διὰ τύπων ἢ ἄλλων ἐπιτηδείων μηχανημάτων καὶ διὰ μικρᾶς κατόπιν ἐργασίας τῆς σμίλης ἢ κοπίδος ἀντιγράφονται κατὰ τὸ μᾶλ-

λον ἢ ἧττον πιστῶς τά τε ἀρχαῖα καὶ σύγχρονα ἀριστουργήματα κατὰ μυριάδας.

**

Καὶ δὲν εἶνε μόνον τὰ ἐκ μαρμάρων καλλιτεχνήματα, ἅτινα ἐν ἀπομιμήσει παράγονται σήμερον ἐξ ἄλλων μιγμάτων ἄφθονα καὶ εὔωνα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ ξύλου βαρύτιμα σκαλίσματα ἀγγέλλεται ἐσχάτως, ὅτι κατασκευάζονται εὐχερῶς ἐν βιομηχανικοῖς ἐργοστασίοις.

Ὁ Γάλλος ἐργοστασιάρχης Asnier ἀνεκάλυψε τρόπον, δι' οὗ παράγει ταχέως καὶ λίαν εὐώνως διάφορα ἔπιπλα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, ἐφ' ὧν ὑπάρχει εὐφυεστάτη ἀπομίμησις διαφόρων ἐκ ξύλου ἀναγλύφων παριστανόντων διάφορα καλλιτεχνικὰ σχήματα καὶ ποικίλματα κατασκευασθέντα οὐχὶ διὰ τῆς σμίλης καὶ τῆς κοπίδος καλλιτέχνου, ἀλλὰ δι' ἁπλῆς ἐντὸς ἐπιτηδείων τύπων ἐκτυπώσεως τοῦ βιομηχάνου.

Οὕτως ἐν τῷ ἐργοστασίῳ αὐτοῦ κατασκευάζει *τύπους* ἐκ μετάλλου, εἰς τοὺς ὁποίους δίδει διάφορα καλλιτεχνικὰ σχήματα. Οἱ τύποι οὗτοι φέρονται διπλοῖ, ὁ εἷς προεξέχων ἐν ἀναγλύφῳ καὶ ὁ ἕτερος κοῖλος ἐν διαγλύφῳ οὕτως, ὥστε νὰ ἐφαρμόζωνται ἀκριβῶς ὁ εἷς ἐντὸς τοῦ ἄλλου. Ὅπως παραγάγῃ τὰ ἐκ ξύλου καλλιτεχνήματα, μεταχειρίζεται φύλλα λεπτὰ ἐκ ξύλου οἱουδήποτε, οἷον ἐβένου, καρυᾶς κλπ. ἅτινα κατ' ἀρχὰς ἐπαλείφει ἀπὸ τῆς μιᾶς μόνης πλευρᾶς διὰ κόλλας ἐξ ἀλεύρου, ὅπως τὸ ξύλον διυγρανθῇ, καὶ εἶτα, ἀφοῦ τοῦτο ἀπορροφήσῃ ἐν μέρει τὴν ὑγρασίαν τῆς κόλλας καὶ καταστῇ μαλακόν, τίθεται μεταξὺ τῶν ἄνωθι μνημονευθέντων διπλῶν μεταλλίνων τύπων οἱουδήποτε σχήματος ἢ εἰκόνος, καὶ συμπιέζεται βαθμηδὸν ἰσχυρῶς μεταξὺ αὐτῶν. Τὸ μαλακὸν ἤδη ἐκ τῆς ὑγρασίας φύλλον τοῦ ξύλου ὑπείκει κατ' ὀλίγον εἰς τὴν πίεσιν καὶ λαμβάνει ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τὰ σχήματα τῶν μεταλλίνων τύπων. Μετά τινα χρόνον, ὅταν τὸ συμπεπιεσμένον φύλλον ξύλου διὰ τῆς θερμότητος ἀποξηρανθῇ, ἐξάγεται φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ προτύπου ἐν ἀναγλύφῳ. Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ οὕτως ἐπιτευχθέντος λεπτουργήματος, τὸ καὶ κοῖλον, πληροῦται εἶτα διὰ κολλητικοῦ τινος μίγματος, ὅπερ ἀποξηραινόμενον ἐπίσης μετ' ὀλίγον δίδει τὴν ἐπιθυμητὴν στερεότητα τοῦ ὅλου. Ἤδη δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ λειανθῇ καὶ στιλβωθῇ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ καλλιτεχνήματος τοῦ οὕτω κατασκευασθέντος καὶ νὰ ἐπικολληθῇ ἢ προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ ἐπίπλου ἢ ἀντικειμένου διὰ τὸ ὁποῖον ἦτο προωρισμένον.

Οὕτω δὲ οὐ μόνον ταχεῖα εἶνε ἡ κατασκευὴ διαφόρων ἐκ ξύλου λεπτουργημάτων, ἅτινα διὰ τῆς σμίλης ἤθελον ἀπαιτήσει χρόνον μακρὸν καὶ ἐπιδεξιότητα καλλιτέχνου οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἑνὸς μόνον τύπου δύνανται ἀλλεπαλλήλως νὰ ἐξαχθῶσιν εἰς μεγάλην ποσότητα. Οὕτω δὲ ἔπιπλα γέμοντα ἀξιολόγων ἀναγλύφων κατεσκευασμένων διὰ τῆς μεθόδου ταύτης πωλοῦνται εἰς εὐτελῆ τιμήν, προσιτὴν καὶ εἰς τὰ ἰσχνότερα βαλάντια. Ἐννοεῖται ἤδη βεβαίως, ὅτι ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ὡραιότητα δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀξίαν οἵαν τὰ ἐκ τῆς σμίλης προερχόμενα, πλὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἔχουσι μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνα.

**

Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ χάρτης παντὸς εἴδους κατασκευάζεται ἐκ τῶν ῥακῶν ὑφασμάτων παντοίων, ἅτινα περισυλλέγουσιν ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία στρατὸς πολυάριθμος ῥακοσυλλεκτῶν, ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀποζώντων καὶ ὑπὸ τῆς πλήρους μυθικῶν περιπετειῶν ἀφηγηματικῆς ἱστορίας ἀπαθανατισθέντων. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου ἐγίνετο ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν ἀπορριπτομένων αὐτῶν ῥακῶν, ἅτινα δι' ἐπιτηδείας κατεργασίας καὶ καταλλήλων μηχανημάτων μετεβάλλοντο εἰς μᾶζαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνεκτικὴν καὶ καθαράν, ἥτις εἶτα ἡπλοῦτο εἰς φύλλα λεπτότατα συνιστῶντα τὸν χάρτην· πλὴν ἐνώπιον τῆς ὁσημέραι τεραστίας καταναλώσεως τοῦ χάρτου, ἡ πηγὴ αὕτη τῆς παραγωγῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ ἐδέησε πρὸ πολλῶν ἐτῶν νὰ μελετῶνται διάφοροι τρόποι πρὸς εὕρεσιν καὶ ἄλλης τινὸς ὕλης ἀφθονωτέρας καὶ ἧττον δαπανηρᾶς διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ χάρτου.

**

Πρῶτος ὁ γερμανὸς μηχανικὸς Walter ἐπενόησε μηχανὴν πρὸς κατασκευὴν μάζης ἐκ κατειργασμένου καὶ τετριμμένου ξύλου ἐπιτηδείας διὰ τὴν παραγωγὴν χάρτου, ἣν μάλιστα ἐξέθηκε καὶ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1867.

Ἔκτοτε ἡ βιομηχανία αὕτη τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου ἐκ ξύλου ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις, καὶ ὑπολογίζεται σήμερον ὅτι ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Σουηδίᾳ παράγονται κατ' ἔτος περὶ τὰ 250 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων μάζης ἐκ ξύλου πρὸς κατασκευὴν χάρτου.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐκ ξύλου αὕτη μᾶζα κατεσκευάζετο διὰ μύλων κατασυντριβόντων εἰς πόλτον τὸ ξύλον. Τοῦτο ὅμως κατασυνέτριβεν ἐπίσης καὶ τὰς φυσικὰς ἶνας τοῦ ξύλου, ἐξ οὗ ἡ μᾶζα δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην συνεκτικότητα διὰ τὴν στερεότητα καὶ καλὴν ποιότητα τοῦ χάρτου. Ἀπό τινων ἐτῶν ὅμως ἀντὶ τῶν μύλων αὐτῶν μεταχειρίζονται διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου εἰς πόλτον τὴν καυστικὴν σόδαν, ἥτις εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν διαλύει τὸ ξύλον χωρὶς νὰ συντρίβῃ καὶ τὰς ἶνας αὐτοῦ οὕτως, ὥστε μεταβάλλει τὸ ξύλον εἰς εἶδός τι πόλτου συνισταμένου ἐκ μακρῶν καὶ χνοωδῶν

ἰνῶν καθ' ὅλα ἐπιτηδείων εἰς τὴν κατασκευὴν χάρτου καλῆς ποιότητος εὐκάμπτου καὶ στερεοῦ.

* *

Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ νέος οὗτος τρόπος τῆς παραγωγῆς τοῦ χάρτου δὲν συνιστᾷ ἐφεύρεσιν πραγματικήν. Αἱ φυτικαὶ ἶνες ἐπιτηδείως παρασκευαζόμεναι ἐχρησίμευον ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὴν γραφήν. Οἱ ἀρχαῖοι μὴ γνωρίζοντες τὸν χάρτην ἔγραφον κατὰ πρῶτον ἐπὶ φύλλων φοίνικος, ἐπὶ διαφόρων φλοιῶν δένδρων, ἐπὶ ἀβακίων ἐπικεχρισμένων διὰ λεπτοῦ στρώματος κηροῦ, ἐπὶ πλακῶν μολύβδου, καὶ τέλος οἱ Αἰγύπτιοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ *παπύρου*, καλαμοειδοῦς φυτοῦ φυομένου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου, τὸν ὁποῖον διὰ καταλλήλου ἐπεξεργασίας μετέβαλλον εἰς λαμπράν, λείαν καὶ μαλακὴν ἐπιφάνειαν ἐπιδεκτικὴν πολυχρονίου διατηρήσεως. Ὁ πάπυρος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποκλειστικὸν κτῆμα τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, οἵτινες, ἵνα μή ποτε ἐξαντληθῇ, ἐφρόντισαν νὰ καθιερώσωσι τὸ δενδρύλλιον καὶ νὰ εἰσαγάγωσι νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν πώλησιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ξένους. Μετὰ τὴν κατάκτησιν ὅμως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, κατ' ἀρχὰς οὗτοι ἠγόραζον ἐν Αἰγύπτῳ ἱερὰ βιβλία ἐκ παπύρου, ἅτινα ἐν Ῥώμῃ πλύνοντες καὶ καθαρίζοντες ἐχρησιμοποίουν πρὸς γραφήν. Ὀλίγον πρὸ Χριστοῦ ἀνεκαλύφθησαν *αἱ περγαμηναί*, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο ἐπίσης διὰ τὴν γραφήν, κληθεῖσαι οὕτω διότι ἐν Περγάμῳ τὸ πρῶτον κατεσκευάσθησαν ἐκ προβείου δέρματος καταλλήλως εἰργασμένου.

Μόνον δὲ περὶ τὸν Ι' αἰῶνα εἰσήχθη κατ' ἀρχὰς εἰς Εὐρώπην ὁ ἐκ ῥακῶν χάρτης ὑπὸ Ἀράβων, γνωστὸς ἤδη ὢν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν Σινικῇ καὶ Ἰαπωνίᾳ, ἔνθα κατεσκευάζετο τοιοῦτος ἐκ μετάξης καὶ βάμβακος καὶ κανναβεως. Μετά τινα χρόνον, ὅπως καταστήσωσι τὸν χάρτην στερεώτερον καὶ συνεκτικώτερον, ἀναμίγνυον τὴν ἐκ ῥακῶν μᾶζαν μετὰ ἑτέρας μάζης κατασκευαζομένης ἐξ ἀχύρων ἢ τοῦ *alfa*, ἀγρωστοειδοῦς φυτοῦ τῆς Ἀλγερίας.

Ἕπεται τὸ τέλος. ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων Δαβίδ, τοῦ ἐξοργίσαντος τὸν θεὸν διὰ τῆς διαταχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀπογραφῆς τοῦ λαοῦ του καὶ προκαλέσαντος ἕνεκα ταύτης κατὰ τὰς ἑβραϊκὰς δοξασίας, τὸν θάνατον μυριάδων ὑπηκόων του, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, τὰ ἀπογραφικὰ τῶν κυβερνήσεων μέτρα ἦσαν εἰς τοὺς λαοὺς δυσάρεστα, παρανοούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κακῶς πάντοτε ἐκτιμώμενα. Ἀλλ' ἡ μὲν δυσπιστία τοῦ ἡμετέρου λαοῦ πρὸς τὰ τοιαῦτα μέτρα ἐξηγεῖται τοὐλάχιστον, ἂν μὴ δικαιολογῆται, διὰ λόγων ἱστορικῶν· ἡ ἀπογραφὴ ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐφαίνετο ἔχουσα μόνον σκοπὸν τὴν ἐπιμέτρησιν καὶ τὸν κανονισμὸν τῶν φορολογικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων τῶν πολιτῶν. Ἀκατανόητοι ὅμως εἶναι οἱ φόβοι οὓς διεγείρει ἡ ἀπογραφὴ παρὰ λαοῖς μᾶλλον ἡμῶν προηγμένοις εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα, καὶ τὸν γέλωτα κινοῦσι τὰ ὑπὸ τούτων περὶ τῆς ἀπογραφῆς πιστευόμενα ἀποκυήματα παχυλῆς ἀμαθίας καὶ μωρίας τερατώδους. Ἐκ τῶν πολλῶν προκειμένων παραδειγμάτων τοιούτων ἀνοήτων φόβων, ἀρκούμεθα νὰ διαλάβωμεν περὶ ἑνὸς μόνον, ἐπ' ἐσχάτων παρατηρηθέντος ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων περιέργου, ἀριδήλως δὲ μαρτυροῦντος ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἐκπαίδευσις, ἂν μὴ παρῇ ἐκ φύσεως νοῦς ὑγιής.

Πρό τινος ἡ ἐν Βερολίνῳ γερμανικὴ ἀνθρωπολογικὴ ἑταιρία παρεκάλεσε τὸ πρωσσικὸν ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νὰ διατάξῃ ἀπογραφὴν τῶν μαθητῶν τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, μετ' ἀκριβοῦς σημειώσεως τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κόμης καὶ τοῦ δέρματος. Ἐζήτει δὲ τοῦτο ἡ ἑταιρία, ὅπως τὰ πορίσματα τῆς τοιαύτης ἀπογραφῆς χρησιμεύσωσιν αὐτῇ εἰς ἀνθρωπολογικὰς καὶ ἐθνολογικὰς μελέτας, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας κατανοοῦσα καὶ ἐγκρίνουσα ἡ κυβέρνησις διέταξε τοὺς διευθυντὰς πάντων τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων νὰ καταγράψωσι τοὺς μαθητὰς κατὰ τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κόμης καὶ τοῦ δέρματος αὐτῶν. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὑπουργικῆς διαταγῆς καὶ μεγάλη ἀνησυχία κατέλαβε τοὺς γονεῖς. Τί ὑπέκρυπτεν ἆρα ἡ τοιαύτη πρωτοφανὴς καὶ παράδοξος ἀπογραφή; Τί σκοπὸν εἶχεν ἡ κυβέρνησις ζητοῦσα νὰ μάθῃ τὸ χρῶμα τῆς κόμης τῶν τέκνων των; Ὅτι ἐσκόπει διὰ τούτου νὰ ἐπιβάλῃ νέον τινὰ φόρον δὲν τοῖς ἐφαίνετο πιθανόν· διότι τότε ἔπρεπε μᾶλλον νὰ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς κόμης τῶν γονέων, τῶν πληρωνόντων τοὺς φόρους. Οὐδὲ ἐμελέτα αὔξησιν τῆς στρατολογίας, ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἀπογραφῇ συγκατελέγοντο ἀδιακρίτως καὶ αἱ μαθήτριαι. Πάντως ὅμως δεινόν τι θὰ ἐμηχανᾶτο, καὶ διὰ τοῦτο ὤφειλον καὶ αὐτοὶ νὰ προφυλαχθῶσι δεόντως. Οὕτως ἄλλοι μὲν ἐκράτουν κατ' οἶκον τὰ τέκνα των, ἄλλοι μετέβαινον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ παρελάμβανον αὐτά, ἐξυβρίζοντες τοὺς διδασκάλους ὡς συνενόχους τῶν τεκταινομένων. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἐξηγῆται τὸ πρᾶγμα. Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς πρωσσικῆς Πολωνίας ἐκρατύνθη ἡ πεποίθησις ὅτι προε-

ἡ ἀστειότης μου δὲν ἔκαμε κακὴν ἐντύπωσιν.

Ἡ δούκισσα μὲ ἄφησε ν' ἀναπτύξω τὴν ἀξίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, συνεφώνησε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἄνθρωπος εὐγενής, μὴ παραβὰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τιμῆς, ἔχει δικαίωμα νὰ πτωχύνῃ, ὅτι ζωὴ διασκεδάσεων δὲν εἶνε πρᾶγμα ἀξιοκατάκριτον ἐντὸς τοῦ μεγάλου κόσμου, ὅταν τις ἐγκαίρως σταματᾷ καὶ ἀποδέχεται γενναίως τὴν ἔνδειαν. Ἐπεκαλέσθην τέλος τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν τῆς δουκίσσης, τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ συγγενεύσῃ μαζί σας ἡ βαπτιστική της, καὶ κατώρθωσα νὰ τὴν πείσω νὰ μὴν ἐπηρεάσῃ τὴν ἐκλογὴν τῆς δεσποινίδος Ξαιντράϊγ.

— Ἄχ! υἱέ μου! τί ἔκαμες; ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία τρέμουσα· ἀναγνωρίζω τὴν καρδίαν σου, ἀλλ' εἶνε ὄνειρα αὐτά! Κόρη ἀνατραφεῖσα εἰς τὸ μοναστήριον εἶνε δυνατὸν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν παράλυτον αὐτὸν κατακτητήν...

— Στάσου, μητέρα, στάσου! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη τὴν διήγησίν μου. Ὅταν ἐπλησιάσαμεν πάλιν τὰς νεάνιδας, ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις ὠνόμαζε τὸν ἀδελφόν μου καθαρῶς καὶ ἀπεριστρόφως *κύριον δοῦκα*. Ὡμίλει καὶ ἐγέλα μαζύ του, ἔλαβον δὲ καὶ ἐγὼ ἀφορμὴν νὰ τὸν βοηθήσω νὰ δείξῃ τὰ προτερήματά του. Δὲν εἶχεν ὅμως καὶ πολλὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας μου, διότι τὸν ἐβοήθει εἰς τοῦτο ἐκείνη, ἡ ὁποία μεγάλην ἐπίσης ἠσθάνετο εὐχαρίστησιν ἐπιδεικνύουσα τὸ πνεῦμα της καὶ τὴν εὐθυμίαν της.

— Ἡ ἀλήθεια εἶνε, εἶπεν ὁ δοὺξ παρασυρόμενος ὑπὸ ἀκαταμαχήτου αὐταρκείας, ὅτι εἶνε χαριεστάτη ἡ μικρὰ αὕτη Ἄρτεμις, τὴν ὁποίαν εἶδα νὰ παίζῃ μὲ τὴν κοῦκλαν της. Τῆς τὸ ἐνθύμισα μάλιστα, διότι δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀφήσω εἰς πλάνην περὶ τῆς ἡλικίας μου.

— Ἐγὼ δέ, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, προσέθηκα ὅτι ἐψεύδεσο· ὅτι ἐγὼ εἶχα ἰδεῖ τὴν κούκλαν της, καὶ ὅτι σὺ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔπαιζες ἀκόμη τὸ *στεφάνι*. Ἀλλ' ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποθέσω, ὅτι ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ μὲ θεωρῇ ὡς δοῦκα.

«Ὄχι, ὄχι, κύριε μαρκήσιε, εἶπε γελῶσα· ὁ κύριος ἀδελφός σας εἶνε τριάκοντα ἓξ ἐτῶν· τὸ γνωρίζω κάλλιστα...» Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ μ' ἕνα κάποιον τρόπον...

— Ὥστε νὰ μὲ τρελλάνῃ! συμφωνῶ, εἶπεν ὁ δοὺξ ἐγειρόμενος καὶ ἀναρρίπτων πρὸς τὴν ὀροφὴν τὰ δίοπτρα τῆς μητρός του ἅτινα ἔδραξε πάλιν δεξιώτατα· ἀλλ' αὐτὰ ὅλα εἶνε ἀνοησίαι! Ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις εἶνε ἀφελεστάτη καὶ χαριτωμένη μικρὰ ἐρωτότροπος, ἀληθὴς κόρη τοῦ σχολείου, μεθυσμένη κάπως μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι προσεχῶς πηγαίνει εἰς τὸν κόσμον, κ' ἑτοιμαζομένη νὰ γυρίσῃ πολλὰς κεφαλὰς μέχρις οὗ γυρίσῃ καὶ ἡ ἰδική της. Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε ἀκόμη πρόωρα!... Αὔριον τὸ πρωΐ, ἀφοῦ σκεφθῇ... Κ' ἔπειτα θὰ τῆς εἰποῦν τόσα κακὰ πράγματα περὶ ἐμοῦ!

— Αὔριον τὸ βράδυ θὰ τὴν ἰδῇς καὶ πάλιν, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, καὶ θὰ κατορθώσῃς ἐξαίρετα νὰ πολεμήσῃς πᾶσαν κακὴν ἐπήρειαν, ἂν ὑπάρχῃ, τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύω. Μὴ φαντάζεσαι τὸν ἑαυτόν σου φοβερώτερον παρ' ὅ,τι εἶσαι, κύριε ἀδελφέ μου! Ἔπειτα ἡ δούκισσα εἶνε τόρα μὲ τὸ μέρος σου, καὶ ὅταν ἀνεχώρεις σοῦ εἶπεν: «*Ἐπαναβλεπόμεθα! Καθ' ἑσπέραν εἴμεθα ἐδῶ. Εἰς τὸν κόσμον θὰ ὑπάγωμεν μετὰ τὰ Χριστούγεννα*· τὸ ὁποῖον σημαίνει σαφέστατα καὶ καθαρώτατα τὰ ἑξῆς: Ἔχομεν ἀκόμη ἕνα σωστὸν μῆνα, καθ' ὃν ἐγὼ καὶ ἡ βαπτιστική μου δὲν θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς σᾶς ἀπόκειται νὰ τῆς ἀρέσετε, πρὶν μεθυσθῇ μὲ τὴν χαρὰν καὶ τοὺς στολισμούς. Νέους δὲν δεχόμεθα σχεδὸν διόλου. Ἔπειτα δὲ ἔργον σας εἶνε νὰ γείνετε ὁ νεώτερος πάντων, τουτέστι ὁ προθυμότερος καὶ εὐτυχέστερος.»

— Θεέ μου! εἶπεν ἡ μαρκησία, νομίζω, πτωχέ μου δούξ, ὅτι ὀνειρεύομαι. Ποῦ νὰ σὲ συλλογισθῶ! Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι ἦτο δυνατὸν σύ, ὅστις ἐγέλασες τόσας γυναῖκας, νὰ εὕρῃς πλέον γυναῖκα ἀρκετὰ ἁπλῆν,... ἀρκετὰ γενναίαν,... ἀρκετὰ φρόνιμον...,— διότι τέλος πάντων ἐδιορθώθης πλέον, ὑποθέτω, καὶ νομίζω ὅτι θὰ καταστήσῃς εὐτυχεστάτην τὴν δούκισσαν Ἀλερία.

— Αὐτό, μητέρα, σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ. Ὅ,τι μ' ἔκαμε κακὸν ἦτο ἡ ἀμφιβολία, ἡ πεῖρα, αἱ ἐρωτότροποι γυναῖκες, αἱ φιλόδοξοι. Ἀλλὰ νεᾶνις χαριεστάτη, κόρη δεκαὲξ ἐτῶν, ἡ ὁποία νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἐμέ, πάμπτωχον ὡς εἶμαι... θὰ μὲ κάμῃ πάλιν ἐξ ἀρχῆς παιδίον. Αὐτὸ θὰ σᾶς κάμῃ καὶ σᾶς εὐτυχῆ, πῶς; Καὶ σὲ Οὐρβανέ, ὅστις ἐφοβεῖσο τόσον μὴ ἀναγκασθῇς νὰ νυμφευθῇς;

— Τί, μήπως ἔταξε νὰ μείνῃ ἄγαμος; εἶπεν ἡ μαρκησία θεωροῦσα φιλοστόργως τὸν μαρκήσιον.

— Διόλου! ἀπεκρίθη ζωηρῶς ὁ Οὐρβανός. Ἀλλὰ βλέπετε ὅτι εἶνε καιρὸς ἀκόμη ἀφοῦ ὁ μεγαλείτερος ἀδελφός μου κάμνει τόσας λαμπρὰς κατακτήσεις. Ἂν μ' ἀφήσετε νὰ σκεφθῶ ἀκόμη ὀλίγους μῆνας...

— Πραγματικῶς ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, δὲν εἶνε βία, καὶ ἀφοῦ ἔχομεν τόσον καλὴν τύχην, ἐμπιστεύομαι εἰς τὸ μέλλον... καὶ εἰς σὲ καλέ μου υἱέ.

Καὶ ἠσπάσθη ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς της. Ἔξαλλος ἐξ ἐλπίδος καὶ χαρᾶς, ἠσπάσθη καὶ τὴν Καρολίναν, λέγουσα:

— Καὶ σύ, εὔμορφη καὶ καλή μου ξανθοῦλα, νὰ χαρῇς ἐπίσης.

Ἡ Καρολίνα εἶχε διάθεσιν νὰ χαρῇ πολὺ πλειότερον ἢ ὅσον ἐνδομύχως ὡμολόγει. Κεκμηκυῖα ἐκ τῶν συγκινήσεων ὁλοκλήρου ἡμέρας, ἀπεκοιμήθη γλυκύτατα, διανοουμένη ὅτι ἡ κρίσις εἶχεν ἀναβληθῇ, καὶ ὅτι ἐπί τινα ἔτι χρόνον δὲν θὰ ἔβλεπε τὸ ἀνέκκλητον κώλυμα τοῦ γάμου παρεντιθέμενον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Κ. Βιλλεμέρ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 521.

ΚΑ΄

Παραβαλλόμενοι οἱ Στρατιῶται πρὸς τοὺς βαρυσιδήρους καὶ ἀτελῶς κατηρτισμένους ἱππεῖς τῆς Εὐρώπης, ὑπερεῖχον τούτων ἐν πᾶσι, διότι καὶ ἐλαφρῶς ἦσαν ἐσκευασμένοι, καὶ καρτερικῶς ὑπέφερον τὰ πάντα, καὶ τακτικὴν καὶ πειθαρχίαν καὶ στρατιωτικὴν τιμὴν ἐγνώριζον· ὡς οἱ παλαιοὶ μισθοφόροι, ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, ἡττωμένου δὲ τοῦ ἡγεμόνος των ἐπροτίμων ν' ἀποθάνωσι παρὰ νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα: «πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν» ἔλεγον καὶ οἱ Μύριοι εἰς τὸν νικητὴν Ἀρταξέρξην. Ἐνῷ ἅπαντες οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶται παραδίδονται ἀμαχητεὶ εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΒ', μόνοι οἱ Στρατιῶται μένουσι πιστοὶ εἰς τὴν Βενετίαν, ὡς γράφει αὐτὸς ὁ εἰς τὰς τάξεις τοῦ νικητοῦ κατ' αὐτῶν πολεμῶν Μερκούριος:

Οἱ Ταλικοὶ δὲ ἅπαντες τῆς Αὐθεντιᾶς ἐφύγαν,
καὶ δημεγέρται 'γίνησαν μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐπῆγαν,
κι' οὐδεὶς οὐδὲν ἀπέμεινε, μόνον οἱ Στρατιῶταις
Πελοποννήσιοι ὁμοῦ καὶ οἱ Μακεδονίταις [1].

Ὁ maréchal dela Marck γράφει εἰς τ' ἀπομνημονεύματά του (XX) ὅτι ἐν ἔτει 1510 δύο Στρατιῶται ὑπηρετοῦντες ὁ μὲν τὴν Γαλλίαν ὁ δὲ τὸν Πάπαν τοσοῦτον λυσσωδῶς συνεπλάκησαν, ὥστε ἀμφότεροι ἔπεσαν νεκροί, πρὸς μεγίστην λύπην τοῦ στρατάρχου ἐπισημειοῦντος «et fut grand dommage, car ils estoient tous deux gentils compagnons entre les Albanois».

Ὁ προμνημονευθεὶς Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ὁ ἀρχιστράτηγός του Γαλεάτσος ὁ Σανσεβερῖνος παρεδόθη ζῶν εἰς τοὺς Γάλλους, ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Μερκούριον ἱππεῖς ἐνίκησαν, καὶ φονεύσαντες πολλοὺς ἐχθροὺς ἐντίμως ὑπεχώρησαν.

Οἴμοι, κακὸν ποῦ ἦτονε, 'ς τὸν κόσμον ποῦ ἐφάνη,
ὅτ' εἰς κεῖνον τὸν πόλεμον 'φοβήθη ν' ἀποθάνῃ,
καὶ ἐστερήθη τῆς τιμῆς, πάντες ν' τὸν ὀνειδίζουν,
μεγάλοι τε καὶ οἱ μικροὶ ὥς ποτε ζῇ νὰ 'βρίζουν!
ὤ, τὸν μωρὸν καὶ ἄνανδρον τί τὸν 'φελεῖ ἡ ζωή του,
τοὺς πάντας νὰ αἰσχύνεται, νὰ μ' ἔχῃ τὴν τιμή του
ν' ἀφήσῃ φήμην αἴσχιστον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας,
κι' ἀεὶ νὰ καταχρίνεται εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας! [1].

Ἀληθῆ τέκνα τοῦ πολέμου, δὲν πολεμοῦσι διὰ τὸν μισθόν, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς πατρίδος. Ὁ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν πολεμῶν ὑπὸ τὰς ἀγγλικὰς σημαίας Θωμᾶς ὁ Ἀργεῖος παρορμᾷ εἰς μάχην τοὺς Στρατιώτας διὰ τῆς ἑξῆς δημηγορίας, τὴν ὁποίαν μεταφέρει ὁ αὐτήκοος Νίκανδρος Νούκιος· «Ἑλλήνων ἐσμὲν παῖδες καὶ βαρβάρων σμῆνος οὐ πτοούμεθα· τοίνυν τὴν πρέπουσαν ἡμῖν ἀρετὴν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καρτερίαν ἀποδείξωμεν, ἵν' ἅπαντες λέγειν ἔχοιεν, ὡς οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐν τοῖς Εὐρωπαίοις μέρεσιν εὑρεθέντες ἔργα χειρὸς ἀρίστης ἐπεδείξαντο... Τοιγαροῦν, ὦ ἄνδρες, ἀνδρείως καὶ συντεταγμένως τοῖς ἐχθροῖς ἐπιβάλωμεν, καὶ τὴν Ὠκεάνειον ἀκτὴν αἵμασιν ἐναντίων φοινίξωμεν, καὶ τὴν πάλαι θρυλλουμένην Ἑλλήνων ἀνδρείαν ἔργοις αὐτοῖς φανερὰν ποιήσωμεν.» Οὕτω περίπου καὶ ὁ Μερκούριος δημηγορεῖ εἰς τοὺς ὀπαδούς του:

Πεφιλημένοι μου ἀδελφοί, παιδιά μου ἀγαπημένα,
ποῦ πάντα ἐπολεμήσατε ἄξια κ' ἐπαινεμένα,
γονεῖς σας ἐτιμήσατε ὁμοίως καὶ πατρίδα [2].

Δὲν ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν οὔτε ὑπὲρ τῆς Βενετίας νὰ πολεμήσῃ, οὔτε χρήματα νὰ κερδίσῃ, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον «διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν ὅλοι:

οἱ ἀνδρειωμένοι κ' εὐγενεῖς ὅλοι νὰ μὲ τιμήσουν.

Ἕνα καὶ μόνον ἐπιδιώκει σκοπόν, «πῶς τ' ἀλλότρια γένη

νὰ τὰ νικήσῃ, καὶ φανῇ ὡς ἄλλος Παλαμήδης,
ἀνδρεῖός τε καὶ συνετός, λέγω, ὡς Διομήδης.

Τὸν ἔστειλεν ὁ πλανήτης του διὰ ν' ἄρχῃ στρατειῶν,

νὰ κάμῃ ἔργα θαυμαστά, 'ς τὸν κόσμον 'παινεμένα,
κ' εἰς τοὺς μεταγενέστερους νὰ εὑρεθοῦν γραμμένα.

Θέλει νὰ ὁμοιάσῃ πρὸς τὸν συμπατριώτην του Παλαμήδην, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συχνότατα φέρεται ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Κορωναίου:

μ' ὅλους τοὺς Στρατιώτας του ὥρμησ' ὡς Ἀχιλλέας.
ἔχει τὴν γνῶσιν Νέστορος, κ' ἀνδρείαν Ἀχιλλέως.

Κατενθουσιάσθη, ὅταν ἤκουσε τὸν στρατηγὸν Νάρδον προσφωνοῦντα αὐτόν:

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 85.

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 38.
[2]) Αὐτόθι. σελ. 70.

Λοιπὸν Ἑλλήνων ἐκλογή, περίφραγμα Ἀλβάνων,
εἰς πᾶν γε πρᾶγμα ὅμοιε τῶν στρατηγῶν Ρωμάνων,
καὶ περιττὲ 'ς τὴν ἀνδρειὰν παρὰ τὸν Ἀχιλλέα,
φρόνιμε δὲ κ' ἐξακουστὲ παρὰ τὸν Ὀδυσσέα (σελ. 96).

Ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς φαντάζεται ὅτι ἔφθασεν ἢ καὶ ὑπερέβη τὸ πρότυπόν του, διότι συνομιλεῖ πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Alessandria, ὡς ἐκεῖνος πρὸς τὸν Σκάμανδρον:

Εὐθὺς δὲ τοῦ Μερκούριου ὁ ποταμὸς τοῦ εἶπε:
ὦ ἔνδοξε Μερκούριε, κράτησε τὸ σπαθί σου,
ὅτι ὅλον μὲ κατέστησες αἷμα διὰ τὴν τιμήν σου,
καὶ ἄλλαξες τὴν φύσιν μου, καὶ ὅλοι μὲ μισοῦσι,
κι' ὡς καὶ τὰ ζῶα τ' ἄλογα 'ς ἐμὲ δὲν θὲ νὰ πιοῦσι...
Τοιαῦτα λόγια ἀκούσαντας λυπήθη ἡ ψυχή του (σελ. 38).

Ἀγάλλεται ἀκούων τὸν δόγην τῆς Βενετίας διακηρύσσοντα ὅτι ἀληθῶς ἡ δόξα του ἀντανακλᾷ εἰς αὐτὴν τὴν πατρίδα:

Πᾶς τόπος καὶ περιοχὴ πρέπει νὰ σὲ δοξάζῃ,
καὶ πλέον ἡ πατρίδα σου, γιατ' ἔλαβε πλειὸ χάρι
ἀπὸ ταὶς χώραις ἅπασαις τὸν στέφανον νὰ πάρῃ [1].

Δι' αὐτὴν τὴν δόξαν μάχονται καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ ἡμῶν πολεμισταί:

Κι' ἀπολογᾶται ὁ βασιλειᾶς τοῦτον τὸν λόγον λέγει:
ποιὸς πάγει πέρα 'ς τὸ Περὸν, 'ς τὸ μέγα Σουλτανίκιν,
νὰ κάμῃ δίκηον πόλεμον, νὰ ξακουσθῇ 'ς τὸν κόσμον; [2]

Διὰ τὸ τραγοῦδι πολεμεῖ καὶ ὁ ἀρματωλὸς καὶ ὁ κλέφτης.

Ὡς προερρέθη, οἱ στρατοὶ τῆς τότε Εὐρώπης μαχόμενοι κατὰ τὸ παλαιὸν ἱπποτικὸν σύστημα, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν εἶχον τῆς λεγομένης τακτικῆς μεθόδου· διὰ τοῦτο συλλαμβάνονται ἀγεληδὸν ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες καὶ ἐνέδρας διοργανίζουσι, καὶ διὰ κατασκόπων πληροφοροῦνται περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολεμίων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων θέσεων· ὡς δὲ οἱ ἀκρῖται ἐν τῇ Παραδρομῇ γινώσκουσιν ἄριστα πάσας τὰς ἀτραπούς, οὕτω καὶ οἱ Στρατιῶται ἀμέσως ἀνακαλύπτουσι καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐντοπίων μὴ καλῶς γινωσκόμενα μονοπάτια· εἰς τοῦτο δὲ τοὺς βοηθεῖ καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν ἵππων των διαπερώντων ὁρμητικοὺς ποταμούς, καὶ ἀναρριχωμένων εἰς τραχύτατα ὄρη. Ὁ μετ' αὐτῶν ἀγωνισθεὶς Λουδοβῖκος da Porto (1509) περιγράφει οὕτω τοὺς ἡμετέρους ἱππεῖς· «μὴ ἀρκούμενοι νὰ ἐπιτρέχωσι μέχρι τοῦ Βασάνου, τῆς Βικεντίας ἢ καὶ τοῦ Λενιάλου, ὅθεν δύνανται νὰ ἐπιστρέφωσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὰ καταλύματά των, συχνάκις ἀδιαφοροῦντες περὶ τῶν ὄπισθέν των κατεσκηνωμένων ἐχθρῶν, περῶσι κολυμβῶντες τὸν Ἄδιγιν καὶ τὸν Μίγκιον, καὶ διερχόμενοι ὄρη τραχύτατα φθάνουσι μέχρι τῆς περιοχῆς τῆς Βριξίας, καὶ ἐξ ἀπροόπτου ἐπιτιθέμενοι προξενοῦσι μεγίστας φθοράς. Οὐδεμίαν ὁδὸν ἀφίνουσιν ἀφύλακτον, ἐγκρατέστατοι δὲ καὶ καρτερικώτατοι οὔτε ὑπὸ τῆς πείνης, οὔτε ὑπὸ τῆς δίψης, οὔτε ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν ταλαιπωροῦνται· θαυμασίως διοργανίζουσι τὰς ἐπιδρομὰς καὶ γινώσκουσι τὰς πλέον μυστηριώδεις καὶ ἀβάτους ἀτραπούς» [1].

[1] Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 147.

[2] Σακελλάριος, σελ. 9.

Ὁ διοργανισμὸς τῆς ἐνέδρας καὶ τῆς κατασκοπίας τῶν Στρατιωτῶν εἶνε αὐτὸς ὁ ἐν τῇ Παραδρομῇ τοῦ Φωκᾶ διατυπούμενος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῆς ἑξῆς ὑπὸ Κορωναίου μνημονευομένης ἐν Παδούῃ χωσιᾶς, πρὸς τὴν Παραδρομὴν (σελ. 201, 207. ἔκδ. Hase):

Εἴκοσιν ἄνδρας διάλεξε ἀπ' ὅλην τὴν στρατειάν του,
εἰς πόλεμον καρτερικούς, ὡς ἤθελ' ἡ καρδιά του,
καὶ εἰς ταῖς τένταις τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἔστειλε νὰ πᾶσι,
ὁ κάθε εἰς ἀπὸ κεινοὺς ὡς λεοντάρι νὰ δράσῃ..
'ς τὸν τόπον δ' αὐτὸς ἔμεινε μὲ τοὺς ἄλλους Στρατιώτας
καὶ χωσιασμὸν ἐποίησε μὲ τοὺς Μακεδονίτας.
Ἀφοῦ δὲ εἶδαν οἱ ἐχθροὶ τὴν τόλμην τὴν περίσσαν,
μουντάρμοι [1] τριακόσιοι πρὸς τούτους τότ' ὡρμῆσαν.
Ἐκεῖνοι δ' ὡς τοὺς εἴδασιν, ὡς ἦσαν διδαγμένοι,
ὡρμήσασι καὶ ἔφυγαν, καὶ ὡς ἄνανδροι ἐδείχναν,
οἱ δὲ ἐχθροὶ τοὺς ἔδιωχναν καὶ λαντζονιαῖς τῶν ῥίχναν.
Ὡς ὁ καλὸς ψαρᾶς λοιπὸν τὸ δόλος ὁποῦ βάνει,
'ς τὴν ἄγκιστρον, ἔξω 'ς τὴν γῆν τὸ ψάρι διὰ νὰ βγάνῃ,
οὕτω καὶ ὁ Μερκούριος μὲ εἴκοσιν ἀνδριωμένους,
τοὺς ἐναντίους ἀπίστησε, τοὺς πολυφημισμένους.
Ἀφοῦ δ' ἐκεῖθ' ἀπέρασαν ὁποῦ 'τονε κρυμμένος,
τότε φωνῇ ἐβόησε πολλὰ προθυμουμένως:
— Ἔστι καιρός, ὦ ἄνδρες μου, τώρα γιὰ νὰ φανοῦμεν,
'ς τὸν πόλεμον κατὰ ἐχθρῶν πάντες νὰ τιμηθοῦμεν!
Κι' ὥσπερ λεοντάρια ὡρμήσασι καὶ ὀπίσω των πηγαῖναν,
καὶ τούτων τὰ κοντάρια εἰς τοὺς ἐχθροὺς σεβαῖναν·
κι' αὐτοίνοι δὲ οἱ ἄθλιοι δὲν 'μπόρουν νὰ γυρίσουν,
οὔτε νὰ δείξουν πρόσωπον, οὔτε νὰ πολεμήσουν...
Ἄρχοντας ὀγδοήκοντα ἔπιασαν καὶ ἔδεσάν τους,
καὶ μέσα εἰς τὴν Πάδουβαν πιστάγκωνα ἔφεράν τους·
'ς τὴν βάρκαν δὲ τοὺς ἔβαλε πάντας καλὰ δεμένους,
κ' εἰς Βενετιὰν τοὺς ἔφερεν ὀπισθαγκωνισμένους,
καὶ μὲ μεγάλην παρρησιὰν εἰς τὸ παλάτι διέβη,
καὶ ἔδωκε τὰ αἰχμάλωτα 'ς τὸν πρίγκηπα ποῦ 'σέβη [3].

Περὶ τῶν κατασκόπων γράφει τὰ ἑξῆς ὁ Κορωναῖος:

Εἰς τοῦτο οἱ κατάσκοποι γοργὰ ἂς ὑπᾶν νὰ 'δοῦσι,
τὸ τί ποιοῦσιν οἱ ἐχθροί, καὶ πόσον στρατὸν ἔχουν,
καὶ ἂν τὴν νύκτα αἱ βίγλαις των ἄνω καὶ κάτω τρέχουν [4]
Στρατιώτην ἕνα διαλεκτόν, πιστὸν κι' ἀνδριωμένον,
νὰ ξεπατήσῃ ἔστειλεν, ἄνδρα δοκιμασμένον.
Ὡς δὲ σκυλὶ λαγωνικὸν ἀφοῦ 'δε πάντα τόπον,
μετὰ κινδύνου περισσοῦ καὶ μὲ μεγάλον κόπον [5].

Καὶ δὲν κατεσκόπευον μόνον τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἐξηκρίβουν καλῶς καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι τάξιν του, καὶ ἀναλόγως τῶν ἕξεών του ἐφήρμοζον τὴν κατ' αὐτοῦ τακτικήν. Ὅταν ὁ Μερκούριος ἦλθεν εἰς Βαυαρίαν ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῶν Βοεμῶν, οὓς οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ, ἐξέθηκεν εἰς τὸν κόμητα παλατῖνον τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι τάξιν τῶν

[1] Lettere Storiche, ἀριθ. 28. Ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ messire du Bellay (1534) οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς τῆς Γαλλίας ὑποχρεοῦνται νὰ περῶσι κολυμβῶντες ποταμοὺς καὶ ἀναβαίνωσιν εἰς τραχέα ὄρη.

[2] Βαρεῖς ἱππεῖς.

[3] Κορωναῖος, σελ. 115—117.

[4] Σελ. 19.

[5] Σελ. 103.

ἐχθρῶν του καὶ τὸ κατάλληλον πρὸς καταστροφήν των μέσον:

Αὐτοὶ ἔχουν συνήθειαν τ' ἀμάξιά τους νὰ δένουν,
κι' ὡς τεῖχος νὰ τὰ κάμνουσι καὶ μέσα νὰ 'σεβαίνουν,
καὶ σφαλισμένοι γύρωθεν καὶ καλ' ἀσφαλισμένοι,
ἐχθροὺς των νὰ φονεύωσι αὖθις ὡς ἀνδριωμένοι.
Κ' ἐκεῖ πρὸς τὸ 'ξημέρωμα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐσῶσε,
φραγμοὺς οὐδὲν τοὺς ἄφησε νὰ ποίσουν, ἀλλ' ἐσκοτῶσε
πολὺ μέρος ἐκ τοὺς ἐχθροὺς καὶ διεσκόρπισέ τους [1].

Ἐνῷ οἱ συμπολεμισταί των Εὐρωπαῖοι παραδίδονται εἰς εὐωχίας καὶ ὕπνον, οἱ Στρατιῶται μένουσιν ἄγρυπνοι, φυλάσσοντες τὸ στρατόπεδον, καὶ ἰδίως συλλογιζόμενοι πῶς νὰ ὑπερνικήσωσιν ἀπρόοπτόν τι κώλυμα. Ἡ μέχρι πρωΐας ἀγρυπνία τοῦ Μερκουρίου πρὸ τῆς γεφύρας τοῦ Γαριλιάνου (σελ. 60—61) ἀναπολεῖ τὴν ἀγρυπνίαν τοῦ Ξενοφῶντος περὶ τῆς σωτηρίας τῶν Μυρίων. Ἐνῷ οἱ πολεμισταὶ Γάλλοι κοιμῶνται, ὁ ἀκοίμητος Στρατιώτης ἐπενόησε τὸ μέγα στρατήγημά του, τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἐφαρμοσθὲν ἀνέδειξε νικητὰς τοὺς Γαλλους, αὐτὸν δὲ στρατηγὸν τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', καὶ κόμητα τοῦ Ἀκίνου καὶ τῆς Ρόκκας Σέκας.

Εἴδομεν ὅτι ὁ Brantôme θεωρεῖ τοὺς Στρατιώτας ὡς τοὺς πρώτους διοργανωτὰς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ τῆς Γαλλίας. Ταῦτα δ' ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ seigneur de Courbusson ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ [2]). Καὶ σήμερον δ' ἔτι, μ' ὅλας τὰς προόδους τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, μέρη τινὰ τῆς τακτικῆς καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν διατηροῦνται ἀναλλοίωτα ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς. Ὁ ταγματάρχης Hardy περιγράφων τὴν λόγχην τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας πρώτων ἑλλήνων ἱππέων σημειοῖ «c' est absolument la lance moderne» [3]). Ἀκολούθως θέλομεν ἴδει πῶς αὐτόπτης μάρτυς περιγράφει τὴν ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν στηθεῖσαν φοβερὰν ἐνέδραν ἐν Γενούῃ (1507), εἰς ἣν ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' ὀφείλει τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐπαναστάσης πόλεως. Ἡ ἐν τῷ ἐπισήμῳ κανονισμῷ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐν ἔτει 1875 διατυπουμένη ἐνέδρα εἶνε ἀκριβῶς ἡ Στρατιωτικὴ καὶ ἡ παλαιὰ ἀκριτική.

Ἰδοὺ τί λέγει τὸ ἄρθρον 109 τῆς νῦν ἰσχυούσης ἐν τῷ γαλλικῷ ἱππικῷ ὁδηγίας: «Ἐνέδρα εἶνε κεκρυμμένη θέσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνει σῶμά τι πρὸς σκοπὸν ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ παρεμποδίσεως τῆς καταδιώξεώς του. Το μυστικὸν εἶνε ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πρὸς ἐνέδραν ὡρισμένον ἀπόσπασμα πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ τὴν νύκτα, ὅπως φθάσῃ πρὸ τῶν χαραγμάτων τῆς ἡμέρας ἐν τῇ ἐκλεγείσῃ θέσει. Ἡ ἐνέδρα δύναται νὰ στηθῇ οὐ μόνον ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διερχομένῃ ὁδῷ, ἀλλ' ἔτι καὶ ὅπως προσελκυσθῇ οὗτος διὰ μικρῶν ἀποσπασμάτων προσποιουμένων τὴν φυγήν» [4]).

Ὁ Ἡρακλῆς Riccotti, ὁ τὴν τελευταίαν καὶ πληρεστέραν συγγράψας πραγματείαν περὶ τῶν μισθοφόρων, παραδεχόμενος ὅτι εἰς τοὺς Στρατιώτας ὀφείλει ἡ Ἰταλία τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἱππικοῦ, ἐπιφέρει· «οὗτοι ἐλθόντες εἰς Ἰταλίαν παρέστησαν ἄριστος τύπος ἱππέων συνειθισμένων νὰ μάχωνται δι' ἀκοντίου, νὰ κατασκοπεύωσι καὶ ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐπισφραγίζωσι τὴν νίκην, ἢ νὰ ἐξασφαλίζωσι τὴν ὑποχώρησιν» [2]).

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Στρατιῶται οὕτως ὑπερέχουσι τῶν συγχρόνων συναδέλφων, μειονεκτοῦσι πρὸς τούτους κατὰ τὸ χριστιανικὸν αἴσθημα καὶ ἰδίως τὴν φιλανθρωπίαν. Δὲν συνοδεύονται ὑπὸ ἱερέων, ἐξ ἐναντίας μάλιστα μισοῦσι τούτους, θεωροῦντες ὡς κακίστους οἰωνούς, πολλάκις δὲ καὶ κεφαλαὶ ἀθώων λατίνων ἱερέων ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ αἱμοσταγῆ τρόπαιά των, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς τοῦ Μιλάνου [3]). Ἰδίως δὲ δὲν θέλουσι ν' ἀφήσωσι τὸ βάρβαρον ἔθιμον τῆς ἀποκοπῆς τῶν κεφαλῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, συναναστρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους συναδέλφους, ἡμεροῦνται, καὶ ἐνῷ μεταδίδουσιν εἰς τούτους τὰ μυστήρια τῆς τακτικῆς των, παραλαμβάνουσι τὰ χριστιανικὰ αὐτῶν αἰσθήματα· μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἕλληνας ἱερεῖς βλέπομεν εἰς τὰ τάγματα τῶν Στρατιωτῶν, καὶ αὐτοὺς ἀπαιτοῦντας ἀπὸ τῆς Δημοκρατίας τὴν ἄδειαν θεμελιώσεως ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Οὔτε κεφαλαὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποκόπτονται, οὔτε οἱ αἰχμάλωτοι σφάζονται, ἀλλὰ δεδεμένοι ὀπισθάγκωνα ὁδηγοῦνται ἐν πομπῇ εἰς τὰς πόλεις καὶ παραδίδονται εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ἡγεμόνος. Ἡ κατάργησις τοῦ ἐθίμου τῆς κεφαλοτομίας δὲν ὀφείλεται εἰς μόνην τὴν ψυχικὴν ἡμέρωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον. Βλέποντες τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας σήμερον πολεμοῦντας καὶ αὔριον συμφιλιουμένους, ἀνεγνώρισαν ὅτι οἱ ἐν Εὐρώπῃ πόλεμοι δὲν ἦσαν ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδιάλλακτοι φυλετικοὶ ἀγῶνες, ἀλλὰ καθαρῶς πολιτικοί· ἐπειδὴ δ' οὕτω ὁ σημερινὸς ἀντίπαλός των θὰ ἦτο ὁ σύμμαχος τῆς αὔριον, συμφέρον εἶχον νὰ μὴ ἔχωσι ἐκκρεμεῖς λογαριασμοὺς αἵματος. Τοῦτο πρῶτος ἀνεγνώρισεν ὁ ὀξυδερκὴς Μερκούριος, ὅστις, ἐπανειλημμένως προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', ἐπὶ πολὺ ἐδίσταζεν ἂν ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν βασιλέως, ἀφ' οὗ τὸν ἐχώριζον αἱ ἐν Τάρῳ καὶ Νοβάρᾳ γαλλικαὶ κεφαλαί. Ἀλλ' ἂν τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐλησμονήθη διὰ τοὺς Εὐρωπαίους, ἰσχύει ἔτι ἐναντίον τῶν

[1]) Κορωναῖος σελ. 90.

[2]) Βλ. Daniel, histoire de la milice française. 166-171.

[3]) E. Hardy, les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 93.

[1]) Instruction practique de 1875 sur le service de la cavalerie française en campagne (ἐν Hardy, σελ. 122, 127).

[2]) Storia delle compagnie di ventura in Italia. Torino 1884, τομ. III, σελ. 247-248.

[3]) Bern. Corio, Storia di Milano, Padova 1646 σ. 944.

Τούρκων καὶ Κροατῶν. Ὁ αὐτὸς Μερκούριος, ὁ μετὰ πομπῆς ὁδηγῶν τοὺς αἰχμαλώτους του εἰς τὰς πόλεις, ἐν ἔτι 1510 ἀνηλεῶς κρεουργεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Bayard τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Μουσουλμάνους, Βοσνίους καὶ Κροάτας, λέγων qu' ils n' estoient pas chrestiens (κεφ. 40). Ὁ αὐτὸς Στρατιώτης αἰχμαλωτίσας ἐν Βερώνῃ ὁμοεθνεῖς ἀντιπάλους, τοὺς στέλλει μετὰ δώρων εἰς τὴν πατρίδα:

Ὅσους δ' αἰχμαλώτευε τότ' ἐκ τοὺς Στρατιώτας
τ' ἀνήμερα λεοντάρια, λέγω Μακεδονίτας,
πάντας ἐλεημόνα τους, κ' ἐλευθέρονέ τους,
καὶ ὄπισθεν τοὺς ἔστελνε, καὶ χρήματα ἔδιδέ τους·
γιατ' ἦταν 'κ τὴν πατρίδα του, κ' ἐκ τὸ αἷμά των νὰ χύσῃ
τελείως ἐλυπᾶτονε τοιοῦτο πρᾶγμα νὰ ποίσῃ.
Κ' ἐκείνους δὲ οὐκ ἔμελεν εἶτα νὰ τὸν σκοτώσουν
καὶ εἰς τὴν κόνιν κρυερὰν μέσα νὰ τόνε χώσουν,
γιατὶ μόνον ἐκεῖνον ἐφοβοῦντο εἰς τὴν μάχην,
κι' ὅταν τὸν ἤθελαν ἰδεῖν ἐδεῖχνάν του τὴν ῥάχην [1].

Ἐκ τῶν τελευταίων στίχων δεικνύεται ὅτι οἱ Στρατιῶται ἦσαν ἀληθεῖς Ἕλληνες, διότι πάσας τὰς ἀρετάς των ἐπεσφράγιζεν ἡ πατρογονικὴ ἁμαρτία τῆς μέχρι φθόνου ἰσότητος. Τὴν κακίαν ταύτην τοῖς προσάπτουσι καὶ οἱ Βυζαντινοί. Εἴδομεν ὅτι ἐν ἔτει 1494 παρ' ὀλίγον νὰ διαδραματισθῇ φοβερὰ τραγῳδία ἐν Βενετίᾳ, διότι οἱ Στρατιῶται ἰδόντες τὸν δόγην χαιρετήσαντα ἕνα μόνον ἀρχηγόν, τὸν Βουζίκην, ἐμελέτησαν ἀνταρσίαν, ὡς προσβληθείσης τῆς ἰσότητος. Ἀναντιρρήτως ὁ Μπούας διέπρεψε παρ' ἅπαντας τοὺς ἄλλους, διὸ καὶ ἐπαξίως ἐτιμήθη δι' ἐξαιρετικῶν τίτλων. Ἀνάγων τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους του εἰς αὐτὸν τὸν Πύρρον, κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὴν πατρογονικὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀγγελοκάστρου, καὶ ἔλαβε δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων βασιλικά τινα φρούρια ἐν τῇ χερσονήσῳ. Καίτοι δὲ διακηρύττων ὅτι ἦτο Ἕλλην τὸ γένος, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι ἐντόπιοι, οὗτοι τὸν ἀπεκάλουν *ξένον*:

Κι' ἄλλοι ποῦ δὲν τὸ ξέρουσι λέγουσ' ὅτ' εἶνε ξένος (σελ 4).

Ἀφοῦ δ' ἐμεγάλωσεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, οἱ ἄλλοι Στρατιῶται θεωροῦντες ὡς κλέπτην τῆς ἰδίας δόξης δυσφημοῦσιν αὐτόν, καὶ εὔχονται τὴν καταστροφήν του. Ἀφελὴς Στρατιώτης, ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος, ὅστις εἰκότως δύναται νὰ ἐπονομασθῇ ὁ loyal serviteur τοῦ Ἕλληνος Βαγιάρδου καταρᾶται οὕτω τοὺς φθονοῦντας τὸν κύριόν του ἄλλους ὁπλαρχηγούς:

Λάσκαροι, Καντακουζηνοί, Καβάκες καὶ Ραλαῖοι,
καὶ Παλαιολόγοι, καὶ Φραντζῆς μᾶλλον καὶ Μποχαλαῖοι,
ὅλ' οἱ Ρωμαῖοι μιὰ φορὰ δὲν δύνονται νὰ σώσουν
τὴν ἀφεντιά σου, οὐδὲ ποσῶς τὸ κἂν εἰς τὸ μισό σου,
καὶ πάλιν σὲ κακίζουσι, δὲν θέλουν νὰ σὲ 'δοῦσι,
ἀμμὴ ἔπρεπε ποῦ τοὺς τιμᾷς ὅλοι νὰ σ' ἀγαποῦσι,
νὰ σ' ἔχουν σὰν τὰ 'μμάτιά τους. νὰ σὲ μυριοδοξάζουν,
τὶ δίχως σένα ὅλοι τους τίποτες δὲν ἀξάζουν...
ὅσὸ 'πρεπε νὰ σ' ἀγαποῦν καὶ νὰ σ' εὐχαριστοῦσι,

[1]) Κορωναῖος, σελ. 100.

ποῦ σ' ἔχουν πάντα βοηθὸν εἰς εἴ τι σὲ χρειαστοῦσι,
φθονῶντας σὲ κακίζουσι, κι' ἀντὶς εὐχαριστία
ἂν ἠμπυροῦσαν ζωντανὸν σ' ἐβάναν 'ς τὴν ἑστία.
Κακίαν νἄχουν κι' οὐ δύναμιν, κι' ὁ Κύριος νὰ τοὺς πέψῃ
τὴν πλερωμὴν 'ς τὰ ἔργα τους καὶ νὰ τοὺς ἀντημέψῃ [1]).

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΣΩΛΣΒΑΡΥ

ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩ ΑΥΤΟΥ

Ἀναμνήσεις.

Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν εἶχον ἀναχωρήσει εἰς Ἀγγλίαν. Ὁ λόρδος Σώλσβαρυ ἐζήτει ἕνα Γάλλον, ὅστις νὰ δύναται, συνδιαιτώμενος ὡς φίλος ἐν τῷ οἴκῳ του, νὰ ἐξασκῇ τὰ τέκνα του εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς. Τὴν θέσιν ταύτην προσέφερον εἰς ἐμέ. «Ἐξαίρετος εὐκαιρία διὰ σᾶς, μοῦ ἔλεγον, νὰ ἴδητε ἐγγύθεν τὴν ὑψηλὴν ἀγγλικὴν κοινωνίαν».

— Ναί· ἀλλ' ἐγώ, δεδηλωμένος δημοκρατικός, θὰ ἀποτελῶ παραφωνίαν ἐντὸς τοῦ ὁμίλου τῶν τόρεων, στερούμενος ὅλως τῆς πρακτικότητος καὶ τῶν χαρισμάτων ἐκείνων. Εἶμαι τάχα βέβαιος ὅτι δὲν θὰ μοῦ διαφεύγουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν λόγοι καὶ δὲν θὰ ἐκδηλῶ αἰσθήματα, ἀπαρέσκοντα εἰς τοὺς ξενίζοντάς με;

— Ἡσυχάσατε· εἶνε λίαν συγκαταβατικοὶ καὶ ἐλευθέριοι, ὥστε θὰ ζήσετε μαζί των ἐν πλήρει συμπνοίᾳ, χωρὶς μάλιστα νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ προσέχετε εἰς τοὺς λόγους σας». Οὕτω συγκατανεύσας, ἐγκατέλιπον τοὺς Παρισίους, τὴν ἰατρικήν, τὸ δίκαιον, καὶ τὴν Σχολὴν τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ τις μένων παρ' ἑαυτῷ· ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονή μου μὲ κατέστησεν ἐνήμερον ἐνδιαφερόντων πραγμάτων!

Α'

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1883 ὁ λόρδος Σώλσβαρυ κατῴκει μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Διέππην, ἐν τῷ ἐαρινῷ οἰκίσκῳ Σέσιλ, ὅστις εἶνε κτῆμά του, καὶ καλεῖται ἐκ τοῦ πατρωνυμικοῦ του ὀνόματος.

Μόλις ἀφικόμενον περὶ τὴν μεσημβρίαν, μὲ παραλαμβάνει ὁ ὑπηρέτης ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ καὶ μὲ ὁδηγεῖ εἰς ξενοδοχεῖον. Μόλις δ' εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸ δωμάτιόν μου, καὶ παρουσιάζεται θαρρούντως ὑψηλὸς νεανίσκος ὡς δεκαπέντε ἐτῶν μὲ ζωηρὰν καὶ ἑλκύουσαν ὄψιν. Ἦτο ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ λόρδου, ὅστις ἦλθεν ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρός του νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, καθ' ὅτι μόνον μετὰ δύο ἡμέρας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκατασταθῶ εἰς

[1]) Κορωναῖος, σελ. 151—152.

τὴν οἰκίαν, ἥτις ἦτο τότε πλήρης ξένων. Εὐτρεπίζομαι μετὰ σπουδῆς ὅπως πορευθῶ εἰς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του· ἀλλ' ὁ νέος εὑρίσκει ὅτι παρὰ πολὺ ἐπιμελοῦμαι τὴν ἐνδυμασίαν μου καὶ ἐπιμένει νὰ ὑπάγω ἐνδεδυμένος ὡς οἷόν τε ἀπερίττως.

Ἐν τῷ μεταξὺ λαμβάνει ἓν βιβλίον ἀπὸ ἑνὸς κιβωτίου μου· τὸ βιβλίον ἔτυχε νὰ εἶνε ἡ περὶ *Ῥοβέρτου Πὴλ* μελέτη τοῦ Γκυζώ.

— Τὸ ἐδιαβάσατε; μοῦ λέγει.

— Ναί· τί ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Πήλ!

— Τὸν ἀποστρέφομαι! ἀποκρίνεται· εἶνε *προδότης*». Τὸν παρατηρῶ μετ' ἐκπλήξεως.

—Εἶμαι *συντηρητικός*, ἐξακολουθεῖ· σεῖς εἴσθε φιλελεύθερος;

— Ναί.

— Θὰ συνεννοηθῶμεν μετ' ὀλίγον, θὰ ἴδητε».

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ὁ καλλωπισμός μου, μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀνέλθω μαζί του δρομαίως τὴν ἀπορρῶγα ἀκτήν, ἐφ' ἧς ἐγείρεται ἡ οἰκία. Καταφθάνω πνευστιῶν, μὴ δυνάμενος νὰ προφέρω οὐδὲ λόγον, καὶ ὁδηγοῦμαι ἐντὸς μεγάλης αἰθούσης πλήρους ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους κατ' ἀρχὰς δὲν διακρίνω. Ἡ πρεσβυτέρα κόρη χωρήσασα πρὸς ἐμέ·

—Σᾶς περιμένομεν, λέγει, εἰς τὸ πρόγευμα· ἡ μητέρα θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον.

Εἰσερχόμεθα καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἑστιατόριον, ἔνθα ἀνταλλάσσομεν συγκεχομμένας τινὰς φράσεις περὶ καιροῦ, ὅστις εἶνε πολὺ κακός, καὶ περὶ τοῦ ταξειδίου μου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον προσέρχονται εἰς αὐτὸ καὶ οἱ ἄλλοι κεκλημένοι. Μόλις ἀπευθύνουσιν ἕνα χαιρετισμὸν καί... παρατηρῶ ὅτι οὔτε μὲ κυττάζουν κἄν, ἐμὲ ὅστις ἤλπισα ὅτι θὰ μὲ κατοπτεύουν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ἀπὸ πολλῶν ἑβδομάδων προπαρεσκευαζόμην πρὸς τοιαύτην κατόπτευσιν. Ἐφανταζόμην ὅτι, χωρὶς νὰ καθίσταταί τις ἀδιακρίτως περίεργος, δὲν ἦτο δυσάρεστον νὰ ἀντικρύζῃ διὰ τῆς ἄκρας κἂν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἕνα ξένον, ὅστις μέλλει νὰ εἶνε καθημερινὸς συνδαιτυμών. Εὕρισκον ἐμαυτὸν λίαν ἁρμόζοντα πρὸς σπουδὴν καὶ σχεδὸν ἐψυχραινόμην ἐκ τῆς βαθείας ταύτης ἀδιαφορίας. Πρὸς τούτοις πολὺ μὲ ἠνώχλει ἡ συνήθεια, τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ προγευματίζωσιν ἄνευ χειρομάκτρου, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπηρετῶμαι μόνος ἐν τῇ τραπέζῃ, καθ' ὅτι ἀποσύρονται οἱ ὑπηρέται μετὰ τὰς πρώτας ὑπηρεσίας. Ἐν τούτοις ὁμολογῶ ὅτι ἐν τέλει βλέπων τὴν παράδοξον κατάστασιν, εἰς ἣν περιῆλθον, εἶχα ὄρεξιν νὰ γελάσω.

Βαθμηδὸν ἐκενώθη ἡ αἴθουσα, ὡς ἐπληρώθη, καὶ ἐκινδύνευα νὰ μείνω μόνος, ὅτε εἰσῆλθε ἡ Λαίδη Σώλσβαρυ. Ἐγείρομαι, μοὶ τείνει τὴν χεῖρα, ὡς ἂν ἐγνωριζόμεθα πρὸ εἰκοσαετίας, μὲ ἐρωτᾷ περὶ τῶν ἀφορώντων με, ὁμιλεῖ περὶ βροχῆς καὶ εὐδίας... καὶ τίποτε περισσότερον.

Μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν, εἰσέρχεται μὲ τὴν σειράν του ὁ λόρδος Σώλσβαρυ. Ἐπαναλαμβάνονται αἱ αὐταὶ φιλοφρονήσεις. Θλίβομεν τὰς χεῖρας ἀλλήλων φιλικώτατα, ἀλλ' ἐντελῶς κλείομεν τὸ στόμα. Μὴ ὑπαρχόντων πλέον ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπηρετῶν, ὁ λόρδος ὑπηρετεῖται μόνος, πηγαινοέρχεται περὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τέλος κάθηται.

Ἀνυπομόνως περιμένω τὴν ἔγερσιν τοῦ λόρδου ἢ τῆς μυλαίδης· τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας ἔχουσιν ἐξέλθει τοῦ ἑστιατορίου, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν πρέπει νὰ τὰ μιμηθῶ. Καὶ τί δὲν θὰ ἐδίδα νὰ ἤλλασσα θέσιν καὶ νὰ εἶχα ἓν χειρόμακτρον!

Τέλος πάντων ἐγείρεται ἡ μυλαίδη, καὶ προθύμως τὴν μιμοῦμαι ἀκολουθῶν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Εὑρίσκω ἐκεῖ δύο κυρίας, τὴν μίαν ἀδελφήν, τὴν ἄλλην ἐξαδέλφην τῆς οἰκοδεσποίνης, αἵτινες δὲν εἶχον λάβει μέρος εἰς τὸ πρόγευμα. Ἡ ἀδελφὴ τῆς μυλαίδης εἶνε ἡ Ἀγγλὶς θεία, ἡ κλασικὴ θεία. Εἶνε λίαν ἀξιάγαστος, καὶ εἷς ἐκ τῶν γλυκυτέρων πόθων της εἶνε ἡ συνδιάλεξις. Ἀρχίζομεν λοιπὸν νὰ συνομιλοῦμεν, ἀναμιγνυομένου ἐπί τινα λεπτὰ καὶ τοῦ πρωτοτόκου εἰς τὴν συνομιλίαν μας. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν παρατηρῶ ὅτι πάντες εἶχον ἐγκαταλίπει τὴν αἴθουσαν, καὶ ὅτι ἤμην μόνος μετὰ τῆς θείας, ἥτις ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀναγνώσεως ἐφημερίδος.

Εἰς μάτην ἀναζητῶ τὴν λαίδην Σώλσβαρυ διὰ νὰ τὴν ἐρωτήσω τίνι τρόπῳ ὤφειλον νὰ κανονίσω τὴν παρ' αὐτῇ διαμονήν μου. Εἶχεν ἐξέλθει καὶ μὲ τί κακοκαιρίαν!

Εἰσέρχεται μετ' ὀλίγον ἡ νεωτέρα κόρη δηλοῦσά μοι ὅτι εἰς τὴν βιβλιοθήκην θέλω εὕρει «πολλὰ γαλλικὰ μυθιστορήματα» καὶ τὰ πρὸς γραφὴν χρειώδη. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει ὁ λόρδος Σώλσβαρυ φέρων μοι τὸν *Φίγαρω*. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν ἐξωμάλυνον τὴν θέσιν μου.

Κατ' εὐτυχίαν διακρίνας τὴν μυλαίδην διερχομένην τὸν κῆπον, σπεύδω πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ ὑποβάλλω ἐρωτήσεις τινάς. Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις αὐτῆς μοὶ προξενεῖ δυσάρεστον ἔκπληξιν, καθ' ὃ ἄλλους περιέχουσα ὅρους ἢ ἐκείνους τοὺς ὁποίους εἶχον ἀποδεχθῆ. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἁπλῆς συνδιαλέξεως, ἀλλὰ περὶ διώρου παραδόσεως μαθήματος εἰς τὰς δύο μικροτέρας κόρας τῆς οἰκογενείας: Κηρύττομαι πρὸς τοῦτο ἀναρμόδιος, προφασιζόμενος ὅτι ἤμην ἀπαρασκεύαστος πρὸς τοιαύτην ὑποχρέωσιν ὑπερβαίνουσαν τὰς δυνάμεις μου. Ἀλλ' ἡ μυλαίδη, ὡς μὴ εἶχε τίποτε ἐννοήσει, μοὶ λέγει κατ' ἐπανάληψιν δίς·

— Εἶμαι πεπεισμένη ὅτι ὅλα θὰ πηγαίνουν καλά, καὶ ὅ,τι κάμετε θὰ εἶνε καλὰ καμωμένον.

Παρ' αὐτῆς πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ της μέλλει νὰ νυμφευθῇ πρὸς τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ἐν Λονδίνῳ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ λόρδου σφραγιδοφύλακος. Μετὰ τὸν γάμον, ὁ λόρδος μετὰ τῆς μυλαίδης καὶ τῆς δευτεροτόκου θυγατρὸς θέλουσι ταξιδεύσει εἰς Hatfield, ἐξ οὗ θὰ ἐπανέλ-

θωσι τὸν Δεκέμβριον· οἱ δὲ τρεῖς μεγαλήτεροι υἱοὶ θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς Ὀξφόρδην. Ὡς πρὸς ἐμέ, θέλω διέλθει μετὰ τῶν δύο ἄλλων τέκνων ἑβδομάδας τινὰς εἰς Bournemouth, μετέπειτα ὀλίγας ἡμέρας εἰς Cranborn, καὶ πᾶσα ἡ οἰκογένεια θέλει συνενωθῇ εἰς Hatfield διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων.

Ἡ συνδιάλεξις ὑπῆρξε βραχεῖα. Ἀνῆλθον εἰς τὴν βιβλιοθήκην ὅπως γράψω ἐπιστολάς τινας καὶ ἀναγνώσω «τὰ μυθιστορήματα». Πρὸς τὰς πέντε, θόρυβός τις διεχέεται, ὁ θόρυβος τοῦ παρασκευαζομένου τείου. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς λήψεως αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀντήλλαξα ὀλίγας λέξεις μετὰ τῆς νεωτέρας, ἀνέμεινα μετὰ ταῦτα ἐν ὑπομονῇ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου.

Περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ ἡμίσειαν παρατίθεται τὸ δεῖπνον, εἰς ὃ παρακάθηνται ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν στολῇ. Ὡς ἐν τῷ προγεύματι, ἐπίσης ἀδιαφόρως εἶχον πρὸς ἐμὲ οἱ παρακαθήμενοι, οἵτινες εἶχον ἀνταλλάξει τὸ ἔνδυμα τῆς ἡμέρας δι' ἑορτασίμου περιβολῆς, ὑφιστάμενοι οὕτω πλήρη μεταμόρφωσιν. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει βεβαίως διαφορά τις μεταξὺ ἐνδυμασίας ἡμέρας καὶ νυκτός, ἀλλ' αὕτη εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον αἰσθητή. Καθ' ὅτι ὁ Ἄγγλος δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ εἶνε κομψός, ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ εἶνε ἐνδεδυμένος, ἐν ᾧ ὁ Γάλλος καλλωπίζεται. Ἄλλως τε διὰ νὰ παίζῃ τις *κρίκετ*, ἢ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς λεμβοδρομίας, δὲν εἶνε πολὺ σωστὸν νὰ φέρῃ ἔνδυμα καλλωπισμοῦ.

Β'

Ποῖος πατὴρ καὶ ποία μήτηρ, ὡς ἐκεῖνοι, ἐφάνησάν ποτε περισσότερον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν τύχην των! Εἶνε σχεδὸν ὁμήλικες, πρᾶγμα κοινότατον ἐν Ἀγγλίᾳ. Πολλάκις εἶχον ἀκούσει κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ὁ λόρδος Σώλσβαρυ εὑρίσκετο ὑπὸ τὸ κράτος δυσθυμίας, προερχομένης ἐκ στομαχικῆς παθήσεως· ὁμολογῶ ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὅλως τοὐναντίον παρετήρησα. Εἶνε ὑψηλός, εὐρύνωτος, μὲ μαύρην, πυκνήν, καὶ ἄφθονοῦσαν γενειάδα διὰ λευκῶν τριχῶν κατεσπαρμένην, μὲ μακρὰν κόμην, καὶ φαλακρὸν μέτωπον. Ἡ φυσιογνωμία του εἶνε ἀγαθή, εἰ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του καὶ αἱ γωνίαι τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκφράζουσιν ἐλαφρῶς πονηρίαν τινά. Εἶνε καυστικώτερος ἐν τοῖς ἔργοις ἢ ἐν ταῖς συνομιλίαις αὐτοῦ, καὶ ὅταν ἀπαγγέλλῃ τοὺς λόγους του, φαίνεταί μοι ὅτι τελέως ἀποβάλλει τὸ διακρῖνον αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ πρᾷον καὶ πατρικὸν ὕφος.

Φέρεται δὲ φιλοφρονέστατα πρός με. Πάντοτε δράττεται τῆς εὐκαιρίας νά μοι ἀπευθύνῃ φιλοφροσύνην τινά, καί, ὡς ἐκ καθήκοντος, οὐδέποτε σιωπᾷ πρὸς ἐμέ, ὁσάκις εὑρισκόμεθα κατ' ἰδίαν. Οὐδέποτ' ἐπέτυχα ὅπως τὸν πείσω νὰ εἰσέλθῃ πρὸ ἐμοῦ εἰς αἴθουσάν τινα. Γλυκὺς εἶνε ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του μέχρι θωπείας.

Μόνος αὐτὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας δέχεται ἐλευθέρως τὴν «Καλημέραν», διὰ τῆς ὁποίας τὸ πρωῒ τοὺς χαιρετῶ. Νομίζω ὅτι πολὺ ἐνοχλοῦνται οἱ ἄλλοι, ὅταν ἐκπληρῶ τὸ ἐν λόγῳ καθῆκον, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ καταργήσω τὸν τύπον τοῦτον, ὅστις τοὺς στενοχωρεῖ... πρὸ πάντων τὴν Λαίδην Σώλσβαρυ.

Ἡ Λαίδη εἶνε ὡραία καὶ μεγαλοπρεπής, πρὸ πάντων ὅταν εἶνε ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ. Ἡ φυσιογνωμία της εἶνε εἰλικρινής, διαχυτική, σπινθηροβολοῦσα ἐκ νοημοσύνης, καὶ ἐκφράζουσα ἀγαθότητα. Εἶνε λίαν εὐπαίδευτος, καὶ πεπροικισμένη διὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ ἀσφαλεστάτης κρίσεως. Ὁμιλεῖ πολὺ καλὰ τὴν γαλλικήν, ἀλλ' εἴτε διότι εἶνε πάντοτε δυσάρεστον νὰ συνδιαλέγηταί τις εἰς ξένην γλῶσσαν, εἴτε διότι ἀμφοτέρων τῶν φύλων οἱ Ἄγγλοι δὲν δύνανται ἐπὶ μακρὸν νὰ συνδιαλεχθῶσι, κατὰ γενικὸν κανόνα, τηρεῖ πρὸ ἐμοῦ ὄχι εὐάρεστον σύστημα. Ὁμιλεῖ ἐπὶ πέντε λεπτά, καὶ μόλις οἰκειοῦταί τις πρὸς τὸ θέλγητρον τῆς ὁμιλίας της σταματᾷ ἀποτόμως.

Τοὐναντίον αἱ δεσποινίδες θεωροῦσι καθῆκον ὑπὸ τῆς εὐγενείας ἐπιβαλλόμενον νὰ συνδιαλέγωνται διαρκέστερον μετ' ἐμοῦ. Ἡ πρεσβυτέρα εἶνε λίαν ἐμβριθὴς καὶ μοὶ φαίνεται φύσις ὑπέροχος. Ἡ νεωτέρα εἶνε σωματώδης καὶ δηκτική, ἀλλ' ἄνευ κακοτροπίας. Ἀμφότεραι δύνανται νὰ συνδιαλεχθῶσι καλῶς περὶ πάντων· ἑκατέρας τοὺς λόγους ἴδιον διαπνέει θέλγητρον. Εἶνε πλήρεις ἁπλότητος καὶ πλήρεις γνώσεων, ἄνευ σχολαστικότητος. Ἐν Γαλλίᾳ δὲν βλέπει τις σχεδὸν ἢ νεάνιδας σχολαστικάς, ἢ βωβάς, ἢ αὐθάδεις.

Ἐὰν αἱ Ἀγγλίδες δὲν ἔχωσι λάμπουσαν ἐπιφάνειαν, ὡς αἱ συμπολίτιδες ἡμῶν, ἀλλ' εὑρίσκεται παρ' ἐκείναις βαθύτης, ἀντέχουσα εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγγλίδος συντελεῖ πρὸς αὔξησιν τῆς μαθήσεως αὐτῆς, καὶ εἶνε δῶρον διὰ τὸ ὁποῖον οὐδόλως ματαιοφρονεῖ. Γινώσκει, θέλει νὰ γινώσκῃ, πρὸς δὲ θέλει νὰ μεταδίδῃ ὅ,τι γινώσκει. Ἡ Γαλλὶς μόνον πνευματώδης εἶνε· ὡς πρὸς τὰς γνώσεις, ὀλίγα γνωρίζει καὶ ἀρκετὰ κακά. Ἡ μάθησις αὐτῆς εἶνε ἓν ἐπὶ πλέον κόσμημα· διὰ τὴν Ἀγγλίδα εἶνε ἀντικείμενον τῆς πρώτης ἀνάγκης.

Ὁ λόρδος Σώλσβαρυ ἔχει ἑπτὰ τέκνα. Ὁ πρεσβύτερος εἶνε εἴκοσι δύο ἐτῶν, λίαν δειλὸς ἐν τῇ πρός με συναναστροφῇ. Λίαν σοβαρός, λίαν ἐμπεφορημένος τῆς σπουδαιότητος τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἅτινα ἐκπληροῖ μετ' εὐσυνειδησίας ἀνωτέρας παντὸς ἐπαίνου. Θρῆσκος ἄνευ «θρησκομανίας» ὡς λέγει ἡ θεία του, φιλεργότατος, δεξιώτατος ἱππεύς, φιλόστοργος ἀδελφός, ἡδέως ἀποτίνων τὸν φόρον τοῦ ἀδελφικοῦ σεβασμοῦ. Προώρισται εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Κατ' ἀρχὰς θέλει εἰσέλθει εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Ἀλλ' εἶνε «καταδι-

κασμένος νὰ εἶνε λόρδος», ὡς μοὶ ἔλεγε στενάζουσα ἡ μήτηρ του. « Δυστυχῶς, θὰ εἶνε λόρδος». Εἶνε δὲ ὀλίγον μελαγχολικὸς ἕνεκα τῶν φροντίδων τοῦ μέλλοντος.

Ὁ δεύτερος υἱός, μανιώδης ἱπποδρόμος, εἶνε ὡραῖος καὶ εὔρωστος νεανίας, πλήρης ζωῆς, εὐκινησίας, πρακτικότητος καὶ εὐθυκρισίας σπανίας εἰς τὴν ἡλικίαν του. Προώρισται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι οὐδαμῶς ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῶν εὐλαβῶν. Ὁ ἐπίδοξος οὗτος κληρικός, ὅστις ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ, τρέχει εἰς τὰ κυνήγια καὶ τοὺς χορούς, καὶ «θὰ νυμφευθῇ χαριτωμένην γυναῖκα», ὡς λέγει ἡ μήτηρ του, εἶνε τύπος ἐκπλήττων πως ἐμέ, Παρισινὸν καὶ καθολικόν, κατοικοῦντα οὐ μακρὰν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου.

Ὁ τρίτος υἱὸς εἶνε λίαν ξηκτικὸς τὸ πνεῦμα, καὶ προορίζεται εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον· θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, καὶ εὐτυχέστερος τοῦ ἀδελφοῦ του, θὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ.

Ὁ τέταρτος ἔχει πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ νὰ γείνῃ τις καλὸς στρατιωτικός. Ὡς πρὸς τὸν τελευταῖον, τὸν ὁποῖον θὰ μορφώσωσιν εἰς διπλωμάτην, δὲν διστάζω νὰ κηρύξω ὅτι εἶνε ἐκπληκτικὴ ἡ νοημοσύνη του. Δυστυχῶς εἶνε σαθρὰ ἡ ὑγεία του.

Καταλλήλως δύναμαι νὰ τελειώσω τὴν ἀπαρίθμησιν τῆς ὡραίας ταύτης οἰκογενείας, παρουσιάζων εἰς ὑμᾶς τὸν μνηστῆρα τῆς πρωτοτόκου τῶν θυγατέρων, ἀγγλικὸν τύπον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι, ὡραῖον νέον. Διὰ τῶν διαυγῶν γαλανῶν ὀφθαλμῶν του δύναταί τις νὰ διακρίνῃ τὴν ψυχήν του. Ὁ πατήρ του εἶνε Λόρδος σφραγιδοφύλαξ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τοῦ Γλάδστωνος. Πόσον ἤλλαξαν οἱ καιροί! Ἡ κόρη τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως νυμφεύεται τὸν υἱὸν Οὐΐγου ὑπουργοῦ, ἄνευ θορύβου εἰμὴ τοῦ ἐκ τῶν γαμηλίων ἑορτῶν!

Ἐν τῇ ζωογόνῳ καὶ λίαν εὐαρέστῳ πρὸς διαμονὴν οἰκίᾳ ταύτῃ ἀπολαύει τις ἐντελοῦς ἐλευθερίας. Εἶχον ἔλθει τρέφων τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἄγγλος πατὴρ εἶνε εἶδός τι δεσπότου, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν τολμῶσι νὰ προσκρούσωσι τὰ τέκνα. Πάντη ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα, τοὐλάχιστον ἐν ᾗ εὑρίσκομαι οἰκίᾳ. Ὁ πατὴρ ἀκολουθεῖ τὴν ζωηρὰν φαιδρότητα τῶν τέκνων. Παρὰ τῷ λόρδῳ Σώλσβαρυ δὲν ἐδοκίμασα ἔτι τὴν ἀνίαν. Ἀλλὰ μοὶ λέγουν ὅτι ἔτυχον παρ' ὅλως ἐξαιρετικῇ οἰκογενείᾳ.

(Dr F. Coppini).

Ἐρωτηθεὶς ὁ Χίλων ποία πολιτεία φαίνεται αὐτῷ ἀρίστη, ἀπεκρίθη· «Ἐκείνη, ἐν ᾗ οἱ πολῖται μάλιστα μὲν τῶν νόμων, ἥκιστα δὲ τῶν ῥητόρων ἀκούουσιν».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Μεγάλη καὶ εὔωνος διάδοσις τῶν καλλιτεχνημάτων.— Ἡ βιομηχανία καὶ αἱ ὡραῖαι τέχναι.— Ἡ εὑρεῖα καλλιτεχνικὴ βιομηχανία τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.— Τὰ ἐκ ξύλου πολύτιμα ἀνάγλυφα καὶ νέα μέθοδος ταχίστης παραγωγῆς αὐτῶν.— Ἡ χαρτοποιία καὶ ἡ τεραστία ἀνάπτυξις αὐτῆς.— Παραγωγὴ χάρτου ἐκ ξύλων.— Σύντομος ἱστορία τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου.— Παραγωγὴ χάρτου στερεοῦ, σκληροῦ καὶ ἀδιαβρόχου χρησίμου εἰς τὴν κατασκευὴν προϊόντων διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων.

Τὰ καλλιτεχνήματα σήμερον κατακλύζουσι τὸν κόσμον. Αἱ ὡραῖαι τέχναι συμπληρούμεναι ἢ μᾶλλον ἀντικαθιστάμεναι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῆς βιομηχανίας δύνανται σήμερον νὰ ἐπιδεικνύωσι τὰ λαμπρὰ αὐτῶν ἀριστουργήματα καὶ ἐν τῇ μᾶλλον πενιχρᾷ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ἥτις ἀντὶ εὐτελοῦς τιμήματος θὰ ἔχῃ μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὴ τὸ εὐτύχημα νὰ περικοσμῆται δι' ἑνὸς τοιούτου ἀριστουργήματος, μέχρι τινὸς κτήματος ἀποκλειστικοῦ τῶν πλουσίων αἰθουσῶν τῶν πολυταλάντων θνητῶν.

Ἡ σύγχρονος βιομηχανία ἀπὸ πολλοῦ ἔθηκε τὸν ἀείποτε προοδεύοντα πόδα αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ σηκοῦ τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐξήρχοντο ὡς ἀπὸ θείας τινὸς ἐμπνεύσεως τόσα ἀριστουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Τὰ σπάνια καὶ βαρύτιμα ταῦτα καλλιτεχνήματα τὰ κρυπτόμενα ἄλλοτε μετὰ φθόνου μακρὰν τῶν κοινῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῶν ὀλβίων κτητόρων των, σήμερον διὰ τῆς ἀφθόνου καὶ εὐώνου παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας ὁσημέραι πολλαπλασιάζονται καὶ διαδίδονται μεγάλως.

Ἡ καλλιτεχνικὴ βιομηχανία σήμερον ἀντιγράφουσα ὅσον οἷόν τε πιστῶς τὰ πρωτότυπα ἢ παράγουσα αὐτὴ ἄλλα τοιαῦτα καλλιτεχνικὰ προϊόντα καὶ ἀδιαφοροῦσα ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὰ μέσα τῆς κατασκευῆς, διὰ τῶν εὐώνων τούτων προϊόντων, ἅτινα παράγει ταχέως δι' ἰδίων μεθόδων καὶ ἐξ ὑλικῶν καὶ πλαστικῶν μιγμάτων ὀλιγοδαπάνων, καλλιεργεῖ ἐπίσης παρὰ τῷ λαῷ τὴν αἰσθητικὴν φιλοκαλίαν καὶ ἀναπτύσσει παρ' αὐτῷ τὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου.

**

Εὐρεῖα καλλιτεχνικὴ βιομηχανία ὑπάρχει πρὸ πολλοῦ εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν Ἰταλίᾳ, ἥτις καταπλημμυρεῖ τὸν κόσμον ὁλόκληρον διὰ τῶν ὡραίων αὐτῆς βιομηχανικῶν καλλιτεχνημάτων ἐξ ἀλαβάστρου καὶ πρὸ πάντων ἐξ ἀργιλώδους ἢ κεραμώδους γῆς ἀποσκληρυνομένης διὰ τοῦ πυρός. Ἐκ τῆς εὐπλάστου ταύτης ὕλης διὰ τύπων ἢ ἄλλων ἐπιτηδείων μηχανημάτων καὶ διὰ μικρᾶς κατόπιν ἐργασίας τῆς σμίλης ἢ κοπίδος ἀντιγράφονται κατὰ τὸ μᾶλ-

λον ἢ ἧττον πιστῶς τά τε ἀρχαῖα καὶ σύγχρονα ἀριστουργήματα κατὰ μυριάδας.

**

Καὶ δὲν εἶνε μόνον τὰ ἐκ μαρμάρων καλλιτεχνήματα, ἅτινα ἐν ἀπομιμήσει παράγονται σήμερον ἐξ ἄλλων μιγμάτων ἄφθονα καὶ εὔωνα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ ξύλου βαρύτιμα σκαλίσματα ἀγγέλλεται ἐσχάτως, ὅτι κατασκευάζονται εὐχερῶς ἐν βιομηχανικοῖς ἐργοστασίοις.

Ὁ Γάλλος ἐργοστασιάρχης Asnier ἀνεκάλυψε τρόπον, δι' οὗ παράγει ταχέως καὶ λίαν εὐώνως διάφορα ἔπιπλα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, ἐφ' ὧν ὑπάρχει εὐφυεστάτη ἀπομίμησις διαφόρων ἐκ ξύλου ἀναγλύφων παριστανόντων διάφορα καλλιτεχνικὰ σχήματα καὶ ποικίλματα κατασκευασθέντα οὐχὶ διὰ τῆς σμίλης καὶ τῆς κοπίδος καλλιτέχνου, ἀλλὰ δι' ἁπλῆς ἐντὸς ἐπιτηδείων τύπων ἐκτυπώσεως τοῦ βιομηχάνου.

Οὕτως ἐν τῷ ἐργοστασίῳ αὐτοῦ κατασκευάζει *τύπους* ἐκ μετάλλου, εἰς τοὺς ὁποίους δίδει διάφορα καλλιτεχνικὰ σχήματα. Οἱ τύποι οὗτοι φέρονται διπλοῖ, ὁ εἷς προεξέχων ἐν ἀναγλύφῳ καὶ ὁ ἕτερος κοῖλος ἐν διαγλύφῳ οὕτως, ὥστε νὰ ἐφαρμόζωνται ἀκριβῶς ὁ εἷς ἐντὸς τοῦ ἄλλου. Ὅπως παραγάγῃ τὰ ἐκ ξύλου καλλιτεχνήματα, μεταχειρίζεται φύλλα λεπτὰ ἐκ ξύλου οἱουδήποτε, οἷον ἐβένου, καρυᾶς κλπ. ἅτινα κατ' ἀρχὰς ἐπαλείφει ἀπὸ τῆς μιᾶς μόνης πλευρᾶς διὰ κόλλας ἐξ ἀλεύρου, ὅπως τὸ ξύλον διυγρανθῇ, καὶ εἶτα, ἀφοῦ τοῦτο ἀπορροφήσῃ ἐν μέρει τὴν ὑγρασίαν τῆς κόλλας καὶ καταστῇ μαλακόν, τίθεται μεταξὺ τῶν ἄνωθι μνημονευθέντων διπλῶν μεταλλίνων τύπων οἱουδήποτε σχήματος ἢ εἰκόνος, καὶ συμπιέζεται βαθμηδὸν ἰσχυρῶς μεταξὺ αὐτῶν. Τὸ μαλακὸν ἤδη ἐκ τῆς ὑγρασίας φύλλον τοῦ ξύλου ὑπείκει κατ' ὀλίγον εἰς τὴν πίεσιν καὶ λαμβάνει ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τὰ σχήματα τῶν μεταλλίνων τύπων. Μετά τινα χρόνον, ὅταν τὸ συμπεπιεσμένον φύλλον ξύλου διὰ τῆς θερμότητος ἀποξηρανθῇ, ἐξάγεται φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ προτύπου ἐν ἀναγλύφῳ. Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ οὕτως ἐπιτευχθέντος λεπτουργήματος, τὸ καὶ κοῖλον, πληροῦται εἶτα διὰ κολλητικοῦ τινος μίγματος, ὅπερ ἀποξηραινόμενον ἐπίσης μετ' ὀλίγον δίδει τὴν ἐπιθυμητὴν στερεότητα τοῦ ὅλου. Ἤδη δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ λειανθῇ καὶ στιλβωθῇ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ καλλιτεχνήματος τοῦ οὕτω κατασκευασθέντος καὶ νὰ ἐπικολληθῇ ἢ προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ ἐπίπλου ἢ ἀντικειμένου διὰ τὸ ὁποῖον ἦτο προωρισμένον.

Οὕτω δὲ οὐ μόνον ταχεῖα εἶνε ἡ κατασκευὴ διαφόρων ἐκ ξύλου λεπτουργημάτων, ἅτινα διὰ τῆς σμίλης ἤθελον ἀπαιτήσει χρόνον μακρὸν καὶ ἐπιδεξιότητα καλλιτέχνου οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἑνὸς μόνον τύπου δύνανται ἀλλεπαλλήλως νὰ ἐξαχθῶσιν εἰς μεγάλην ποσότητα. Οὕτω δὲ ἔπιπλα γέμοντα ἀξιολόγων ἀναγλύφων κατεσκευασμένων διὰ τῆς μεθόδου ταύτης πωλοῦνται εἰς εὐτελῆ τιμήν, προσιτὴν καὶ εἰς τὰ ἰσχνότερα βαλάντια. Ἐννοεῖται ἤδη βεβαίως, ὅτι ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ὡραιότητα δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀξίαν οἵαν τὰ ἐκ τῆς σμίλης προερχόμενα, πλὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἔχουσι μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνα.

**

Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ χάρτης παντὸς εἴδους κατασκευάζεται ἐκ τῶν ῥακῶν ὑφασμάτων παντοίων, ἅτινα περισυλλέγουσιν ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία στρατὸς πολυάριθμος ῥακοσυλλεκτῶν, ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀποζώντων καὶ ὑπὸ τῆς πλήρους μυθικῶν περιπετειῶν ἀφηγηματικῆς ἱστορίας ἀπαθανατισθέντων. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου ἐγίνετο ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν ἀπορριπτομένων αὐτῶν ῥακῶν, ἅτινα δι' ἐπιτηδείας κατεργασίας καὶ καταλλήλων μηχανημάτων μετεβάλλοντο εἰς μᾶζαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνεκτικὴν καὶ καθαράν, ἥτις εἶτα ἡπλοῦτο εἰς φύλλα λεπτότατα συνιστῶντα τὸν χάρτην· πλὴν ἐνώπιον τῆς ὁσημέραι τεραστίας καταναλώσεως τοῦ χάρτου, ἡ πηγὴ αὕτη τῆς παραγωγῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ ἐδέησε πρὸ πολλῶν ἐτῶν νὰ μελετῶνται διάφοροι τρόποι πρὸς εὕρεσιν καὶ ἄλλης τινὸς ὕλης ἀφθονωτέρας καὶ ἧττον δαπανηρᾶς διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ χάρτου.

**

Πρῶτος ὁ γερμανὸς μηχανικὸς Walter ἐπενόησε μηχανὴν πρὸς κατασκευὴν μάζης ἐκ κατειργασμένου καὶ τετριμμένου ξύλου ἐπιτηδείας διὰ τὴν παραγωγὴν χάρτου, ἣν μάλιστα ἐξέθηκε καὶ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1867.

Ἔκτοτε ἡ βιομηχανία αὕτη τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου ἐκ ξύλου ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις, καὶ ὑπολογίζεται σήμερον ὅτι ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Σουηδίᾳ παράγονται κατ' ἔτος περὶ τὰ 250 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων μάζης ἐκ ξύλου πρὸς κατασκευὴν χάρτου.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐκ ξύλου αὕτη μᾶζα κατεσκευάζετο διὰ μύλων κατασυντριβόντων εἰς πόλτον τὸ ξύλον. Τοῦτο ὅμως κατασυνέτριβεν ἐπίσης καὶ τὰς φυσικὰς ἶνας τοῦ ξύλου, ἐξ οὗ ἡ μᾶζα δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην συνεκτικότητα διὰ τὴν στερεότητα καὶ καλὴν ποιότητα τοῦ χάρτου. Ἀπό τινων ἐτῶν ὅμως ἀντὶ τῶν μύλων αὐτῶν μεταχειρίζονται διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου εἰς πόλτον τὴν καυστικὴν σόδαν, ἥτις εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν διαλύει τὸ ξύλον χωρὶς νὰ συντρίβῃ καὶ τὰς ἶνας αὐτοῦ οὕτως, ὥστε μεταβάλλει τὸ ξύλον εἰς εἶδός τι πόλτου συνισταμένου ἐκ μακρῶν καὶ χνοωδῶν

ἰνῶν καθ' ὅλα ἐπιτηδείων εἰς τὴν κατασκευὴν χάρτου καλῆς ποιότητος εὐκάμπτου καὶ στερεοῦ.

* *

Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ νέος οὗτος τρόπος τῆς παραγωγῆς τοῦ χάρτου δὲν συνιστᾷ ἐφεύρεσιν πραγματικήν. Αἱ φυτικαὶ ἶνες ἐπιτηδείως παρασκευαζόμεναι ἐχρησίμευον ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὴν γραφήν. Οἱ ἀρχαῖοι μὴ γνωρίζοντες τὸν χάρτην ἔγραφον κατὰ πρῶτον ἐπὶ φύλλων φοίνικος, ἐπὶ διαφόρων φλοιῶν δένδρων, ἐπὶ ἀβακίων ἐπικεχρισμένων διὰ λεπτοῦ στρώματος κηροῦ, ἐπὶ πλακῶν μολύβδου, καὶ τέλος οἱ Αἰγύπτιοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ *παπύρου*, καλαμοειδοῦς φυτοῦ φυομένου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου, τὸν ὁποῖον διὰ καταλλήλου ἐπεξεργασίας μετέβαλλον εἰς λαμπράν, λείαν καὶ μαλακὴν ἐπιφάνειαν ἐπιδεκτικὴν πολυχρονίου διατηρήσεως. Ὁ πάπυρος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποκλειστικὸν κτῆμα τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, οἵτινες, ἵνα μή ποτε ἐξαντληθῇ, ἐφρόντισαν νὰ καθιερώσωσι τὸ δενδρύλλιον καὶ νὰ εἰσαγάγωσι νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν πώλησιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ξένους. Μετὰ τὴν κατάκτησιν ὅμως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, κατ' ἀρχὰς οὗτοι ἠγόραζον ἐν Αἰγύπτῳ ἱερὰ βιβλία ἐκ παπύρου, ἅτινα ἐν Ῥώμῃ πλύνοντες καὶ καθαρίζοντες ἐχρησιμοποίουν πρὸς γραφήν. Ὀλίγον πρὸ Χριστοῦ ἀνεκαλύφθησαν *αἱ περγαμηναί*, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο ἐπίσης διὰ τὴν γραφήν, κληθεῖσαι οὕτω διότι ἐν Περγάμῳ τὸ πρῶτον κατεσκευάσθησαν ἐκ προβείου δέρματος καταλλήλως εἰργασμένου.

Μόνον δὲ περὶ τὸν Ι' αἰῶνα εἰσήχθη κατ' ἀρχὰς εἰς Εὐρώπην ὁ ἐκ ῥακῶν χάρτης ὑπὸ Ἀράβων, γνωστὸς ἤδη ὢν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν Σινικῇ καὶ Ἰαπωνίᾳ, ἔνθα κατεσκευάζετο τοιοῦτος ἐκ μετάξης καὶ βάμβακος καὶ καννάβεως. Μετά τινα χρόνον, ὅπως καταστήσωσι τὸν χάρτην στερεώτερον καὶ συνεκτικώτερον, ἀνεμίγνυον τὴν ἐκ ῥακῶν μᾶζαν μετὰ ἑτέρας μάζης κατασκευαζομένης ἐξ ἀχύρων ἢ τοῦ *alfa*, ἀγρωστοειδοῦς φυτοῦ τῆς Ἀλγερίας.

Ἕπεται τὸ τέλος. ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων Δαβίδ, τοῦ ἐξοργίσαντος τὸν θεὸν διὰ τῆς διαταχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀπογραφῆς τοῦ λαοῦ του καὶ προκαλέσαντος ἕνεκα ταύτης κατὰ τὰς ἑβραϊκὰς δοξασίας, τὸν θάνατον μυριάδων ὑπηκόων του, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, τὰ ἀπογραφικὰ τῶν κυβερνήσεων μέτρα ἦσαν εἰς τοὺς λαοὺς δυσάρεστα, παρανοούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κακῶς πάντοτε ἐκτιμώμενα. Ἀλλ' ἡ μὲν δυσπιστία τοῦ ἡμετέρου λαοῦ πρὸς τὰ τοιαῦτα μέτρα ἐξηγεῖται τοὐλάχιστον, ἂν μὴ δικαιολογῆται, διὰ λόγων ἱστορικῶν· ἡ ἀπογραφὴ ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐφαίνετο ἔχουσα μόνον σκοπὸν τὴν ἐπιμέτρησιν καὶ τὸν κανονισμὸν τῶν φορολογικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων τῶν πολιτῶν. Ἀκατανόητοι ὅμως εἶναι οἱ φόβοι οὓς διεγείρει ἡ ἀπογραφὴ παρὰ λαοῖς μᾶλλον ἡμῶν προηγμένοις εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα, καὶ τὸν γέλωτα κινοῦσι τὰ ὑπὸ τούτων περὶ τῆς ἀπογραφῆς πιστευόμενα ἀποκυήματα παχυλῆς ἀμαθίας καὶ μωρίας τερατώδους. Ἐκ τῶν πολλῶν προκειμένων παραδειγμάτων τοιούτων ἀνοήτων φόβων, ἀρκούμεθα νὰ διαλάβωμεν περὶ ἑνὸς μόνον, ἐπ' ἐσχάτων παρατηρηθέντος ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων περιέργου, ἀριδήλως δὲ μαρτυροῦντος ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἐκπαίδευσις, ἂν μὴ παρῇ ἐκ φύσεως νοῦς ὑγιής.

Πρό τινος ἡ ἐν Βερολίνῳ γερμανικὴ ἀνθρωπολογικὴ ἑταιρία παρεκάλεσε τὸ πρωσσικὸν ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νὰ διατάξῃ ἀπογραφὴν τῶν μαθητῶν τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, μετ' ἀκριβοῦς σημειώσεως τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κόμης καὶ τοῦ δέρματος. Ἐζήτει δὲ τοῦτο ἡ ἑταιρία, ὅπως τὰ πορίσματα τῆς τοιαύτης ἀπογραφῆς χρησιμεύσωσιν αὐτῇ εἰς ἀνθρωπολογικὰς καὶ ἐθνολογικὰς μελέτας, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας κατανοοῦσα καὶ ἐγκρίνουσα ἡ κυβέρνησις διέταξε τοὺς διευθυντὰς πάντων τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων νὰ καταγράψωσι τοὺς μαθητὰς κατὰ τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κόμης καὶ τοῦ δέρματος αὐτῶν. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὑπουργικῆς διαταγῆς καὶ μεγάλη ἀνησυχία κατέλαβε τοὺς γονεῖς. Τί ὑπέκρυπτεν ἄρα ἡ τοιαύτη πρωτοφανὴς καὶ παράδοξος ἀπογραφή; Τί σκοπὸν εἶχεν ἡ κυβέρνησις ζητοῦσα νὰ μάθῃ τὸ χρῶμα τῆς κόμης τῶν τέκνων των; Ὅτι ἐσκόπει διὰ τούτου νὰ ἐπιβάλῃ νέον τινὰ φόρον δὲν τοῖς ἐφαίνετο πιθανόν· διότι τότε ἔπρεπε μᾶλλον νὰ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς κόμης τῶν γονέων, τῶν πληρωνόντων τοὺς φόρους. Οὐδὲ ἐμελέτα αὔξησιν τῆς στρατολογίας, ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἀπογραφῇ συγκατελέγοντο ἀδιακρίτως καὶ αἱ μαθήτριαι. Πάντως ὅμως δεινόν τι θὰ ἐμηχανᾶτο, καὶ διὰ τοῦτο ὤφειλον καὶ αὐτοὶ νὰ προφυλαχθῶσι δεόντως. Οὕτως ἄλλοι μὲν ἐκράτουν κατ' οἶκον τὰ τέκνα των, ἄλλοι μετέβαινον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ παρελάμβανον αὐτά, ἐξυβρίζοντες τοὺς διδασκάλους ὡς συνενόχους τῶν τεκταινομένων. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἐξηγῆται τὸ πρᾶγμα. Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς πρωσσικῆς Πολωνίας ἐκρατύνθη ἡ πεποίθησις ὅτι προε-

μελετᾶτο *παιδομάζωμα*, καὶ ὅτι τὰ παιδία ἐπρόκειτο νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὅπου θὰ ἐβιάζοντο νὰ ἀσπασθῶσι τὸ ἀνατολικὸν δόγμα, καὶ τὰ ἄρρενα θὰ κατετάσσοντο εἰς τὸν ῥωσσικὸν στρατόν. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ἐφάνη πιθανωτάτη. Ἀπὸ τῶν χωρίων διεδόθη εἰς τὰς κώμας καὶ τὰς πόλεις. Πολλαχοῦ τῆς διοικήσεως Δάντσιχ, οἱ γονεῖς προσήρχοντο κατηφεῖς καὶ τεταραγμένοι πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ ἠρώτων αὐτοὺς ἂν εἶναι ἀληθές, ὅτι ὅλα τὰ παιδία τῶν καθολικῶν, ὅσα ἔχουσι μαύρην κόμην καὶ γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς θὰ σταλῶσιν εἰς τὴν Ρωσσίαν. Εἷς εὐφυὴς διδάσκαλος καθησύχαζε τοὺς ἐρωτῶντας αὐτόν, ἀνακοινῶν εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευτικῶς ὅτι σκέπτεται μὲν ἡ κυβέρνησις νὰ μαζεύσῃ παιδία, ἀλλὰ θὰ ἐκλέξῃ ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ἔχουσι κυανῆν κόμην καὶ πρασίνους ὀφθαλμούς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παιδία τοῦ ἐρωτῶντος δὲν εἶχον ὡς ἦτο ἑπόμενον τὰ σπανιώτατα ταῦτα φυσικὰ πλεονεκτήματα, ἐπείθετο οὗτος ὅτι ἄλλους γονεῖς καὶ οὐχὶ αὐτὸν θὰ εὕρῃ τὸ κακόν, καὶ ἀπήρχετο εἰς τὰ ἴδια ἥσυχος.

Ἐν Πίννε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγορᾶς, οἱ ἀναγκαζόμενοι νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ δι' ὑποθέσεις των χωρικοὶ ἐκράτουν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὰ παιδία των. Ἐρωτώμενοι δὲ διατί τὰ σύρουσι μεθ' ἑαυτῶν, ἀπεκρίνοντο δακρύοντες, ὅτι μεγάλη συμφορὰ θὰ εὕρῃ τὰ παιδία. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὀφείλει νὰ παραδώσῃ ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὸν Τσάρον τῆς Ῥωσσίας πολλὰς χιλιάδας γαλανόφθαλμα καὶ ξανθὰ παιδία, τὰ ὁποῖα ἔχασεν εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐξήταζον οἱ διδάσκαλοι ποῖα παιδιὰ εἶνε ξανθὰ καὶ γαλανά, διὰ νὰ τὰ σημειώσουν νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς Ῥώσσους. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιμένεται ἓν κλειστὸν ἁμάξιον, τὸ ὁποῖον θὰ πάρῃ τὰ παιδιά. Διὰ νὰ μὴ τοὺς συμβῇ λοιπὸν τὸ κακόν, ὅτε θὰ ἔλειπον αὐτοὶ ἀπὸ τὸ χωριό, τὰ ἔφεραν μαζί των. Ἄλλοι πάλιν ἔλεγον, ὅτι ὁ Βίσμαρκ, καὶ ὄχι ὁ αὐτοκράτωρ, ἔχασεν εἰς τὰ χαρτιὰ τὰς χιλιάδας τῶν παιδιῶν. Οἱ συνετώτεροι ὅμως, ὅσοι ἀναγινώσκοντες ἐφημερίδας παρηκολούθουν τὴν πολιτικὴν κίνησιν, ἐβεβαίουν, ὅτι τὰ διαδιδόμενα περὶ ἀπωλείας ἐν τῷ χαρτοπαιγνίῳ παιδίων ἦσαν ἀβάσιμα, τὸ δὲ ἀληθὲς ἦτο, ὅτι εἶχε σύμβασιν ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Τσάρον τόσα παιδιά, εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς οὐδετερότητος αὐτοῦ ἐν τῷ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ. Ἀλλὰ τί τὰ ἤθελε τὰ παιδία ὁ Τσάρος; Ἐν τῇ Πολωνίᾳ εἶχον πρόχειρον τὴν ἐξήγησιν. Ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις ἐπώλησεν εἰς ἕνα βασιλέα τῶν Ἀράπηδων ἀντὶ ὑπερόγκου τιμήματος ἓξ χιλιάδας ὡραῖα κοράσια, ὅλα ξανθά. Τούτου ἕνεκα πανικὸς φόβος κατέλαβε τὰς ἀγάμους ξανθὰς χωρικάς· καὶ πλεῖσται ἔσπευσαν νὰ νυμφευθῶσι μὴ προσέχουσαι παραπολὺ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ γαμβροῦ, τοῦτο δὲ μόνον ζητοῦσαι, νὰ ἀποφύγωσι τὸν βασιλέα τῶν Ἀράπηδων.

Ἀλλαχοῦ τὸν Τσάρον ἀντικαθίστη ὁ Σουλτάνος. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κούλμ Θόρνερ ἔλεγον, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας παίζων χαρτιὰ μὲ τὸν Σουλτάνον ἔχασε δέκα χιλιάδας παιδιά· ὅτι ὁ Σουλτάνος ἔστειλε Ἀράπηδες, διὰ νὰ παραλάβωσι τὰ παιδιά, ὅτι θὰ τὰ ἁρπάσωσιν ἐξερχόμενα τοῦ σχολείου, ὅτι οἱ διδάσκαλοι εἶναι συνεννοημένοι καὶ θὰ τοὺς βοηθήσωσι, διότι ἔχουσιν συμφέρον, ἐπειδὴ θὰ λάβωσι πέντε γερμανικὰ τάλληρα διὰ κάθε παιδί, τὸ ὁποῖον θὰ παραδώσουν εἰς τοὺς Ἀράπηδες. Ἡ Ἀστυνομία πολλαχοῦ ἠναγκάσθη νὰ παρέμβῃ ὅπως προστατεύσῃ τοὺς διδασκάλους, σώζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ πλήθους. Ἐν τῷ διαμερίσματι Κροτοσίνου διεδόθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὤφειλεν ἀπὸ τὸ χαρτοπαίγνιον εἰς τὸν Σουλτάνον τῶν Τούρκων 40,000 ξανθὰ καὶ γαλανὰ παιδία, ὡρίζετο δὲ καὶ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ παράδοσις αὐτῶν. Ἔν τινι χωρίῳ τοῦ δήμου Πλέσεν, ὀλίγον πρὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπεσκέφθη τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων. Τὰ ὀλίγα παιδία, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο ἐν τῷ σχολείῳ, ἅμα εἶδον νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄγνωστος ξένος, ἐτράπησαν περιδεῆ εἰς φυγήν, ἄλλα ἀπὸ τὴν θύραν, ἄλλα ἀπὸ τὰ παράθυρα, καὶ ἔτρεξαν νὰ κρυβῶσιν εἰς τοὺς ἀγρούς. Αἱ δὲ μητέρες καὶ οἱ πατέρες ὥρμησαν ὡπλισμένοι εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ φωνῶν καὶ ἀπειλῶν ζητοῦντες νὰ προστατεύσωσι τὰ τέκνα των. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ ἐν ἑτέρῳ δήμῳ. Ἐν Σλούνῃ διεδίδετο, ὅτι δὲν θὰ δοθῶσι τὰ παιδία εἰς τὸν Σουλτάνον, ἀλλ' εἰς τοὺς μαύρους τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπωλήθησαν· ὡρίζετο δὲ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πωληθέντων καὶ οἱ ὅροι τῆς ἀγορᾶς.

Καθ' ὃν χρόνον ἐπεκράτουν παρὰ τῷ λαῷ τοιοῦτοι φόβοι, ἔφθασαν κατὰ κακὴν τύχην εἰς τὴν πόλιν Πόσεν μαῦροι Ἀφρικανοί, οὓς ἑταιρία τις περιῆγεν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐπιδεικνύουσα πρὸς χρηματισμόν. Αἱ ἀόριστοι ὑπόνοιαι προσέλαβον σάρκας καὶ ὀστᾶ, ἐν ἀκαρεῖ δὲ διεδόθη ἀνὰ τὴν πόλιν, ὅτι ἦλθον οἱ Ἀράπηδες, οἱ ὁποῖοι θὰ πάρουν τὰ παιδιά. Μεγάλη ἡ ἐκ τούτου ταραχὴ τῶν πολιτῶν, πολλὰ δὲ ἀτακτήματα ἐπηκολούθησαν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ μετὰ δυσκολίας ἐδυνήθη ἡ δημοσία δύναμις νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν.

Οὕτως ἡ ἐν Βερολίνῳ γερμανικὴ ἀνθρωπολογικὴ ἑταιρία, πλὴν τῶν ζητημάτων ἅτινα ἐσκόπει νὰ ἐρευνήσῃ διὰ τῆς ἀπογραφῆς, ἣν προεκάλεσεν, ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ προβῇ καὶ εἰς προσθέτους ἐθνολογικὰς μελέτας, ὧν τὰ πορίσματα δὲν εἶναι βεβαίως πολὺ εὐάρεστα, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς νοημοσύνης μεγάλου μέρους τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ.

··Π

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 122.

'Αριθ. 503 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 18 Αὐγούστου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ. —Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ἡ Μαρκησία δὲν ἐκοιμήθη διόλου.

Ἔπνιγεν αὐτὴν ἡ προσδοκία τῆς αὔριον· ἡ δὲ ἀϋπνία κατέστησεν αὐτὴν δύσθυμον.

Ὅλα τῆς ἐφάνησαν μελανά, καὶ ἀνέμενε νὰ ἴδῃ διαλυομένας τὰς ἐλπίδας της. Ἀλλ' ὅτε ἡ Καρολίνα ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὰ γράμματά της, εὗρε μεταξὺ αὐτῶν ἐπιστολὴν τῆς δουκίσσης, ἥτις ἐπλήρωσεν αὐτὴν χαρᾶς. «Φίλη μου, ἔλεγεν ἡ κυρία Δυνιέρ, ἡ σκηνογραφία μετεβλήθη εἰς μίαν στιγμὴν καθὼς εἰς τὸ θέατρον. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ πρεσβυτέρου σας υἱοῦ. Ὡμίλησα πρὸ μικροῦ μὲ τὴν Ἄρτεμιν, ἅμα ἐξύπνησε. Δὲν ἐχρωμάτισα μαῦρον τὸν δοῦκα, ἀλλ' ἡ πεποίθησίς μου μὲ ὑπεχρέου νὰ μὴ τῆς κρύψω τὴν ἀλήθειαν. Μοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ὅλ' αὐτὰ τῆς τὰ εἶχα ἤδη εἰπεῖ, ὅτε τῆς ὡμίλησα περὶ τοῦ μαρκησίου, ὅτι περὶ πάντων εἶχε σκεφθῇ, καὶ ὅτι, ἀφοῦ ἐσκέφθη, ᾐσθάνθη ὁμοίαν συμπάθειαν καὶ πρὸς τοὺς δύο ἀδελφούς, τῶν ὁποίων μεγάλως ἐξετίμα τὴν φιλίαν· ἀλλ' ὅτι, ἀναλογιζομένη τὴν θέσιν τοῦ δουκός, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ εἶχε δι' αὐτὴν πολὺ περισσοτέραν ἀξίαν νὰ ἀναλάβῃ βάρος εὐγνωμοσύνης, παρὰ νὰ πράξῃ χάριν ἐκ καθήκοντος. Ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι, ἀφοῦ τὴν ἐσυμβούλευσα νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ καὶ πλούσιον ἄνθρωπον διακεκριμένης ἀξίας, ᾐσθάνετο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πράξῃ τοῦτο πρὸς ἐκεῖνον μᾶλλον, ὅστις θὰ τῆς ἐγνώριζε πλείονα δι' αὐτὸ χάριν. Τέλος πάντων τὰ ἀκαταμάχητα θέλγητρα τοῦ καταχθονίου υἱοῦ σας συνετέλεσαν τὸ ἔργον. Ἐκτὸς δὲ τούτου νομίζω ὅτι δὲν πλανῶμαι, ὑποθέτουσα ὅτι ἡ Ἄρτεμις θεωρεῖ τὸν τίτλον τῆς δουκίσσης ὡραιότερον δι' αὐτήν. Ἡ φύσις της εἶνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, ἐπειδὴ δὲ πρό τινος δὲν ἤξευρω ποῖος τῆς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἀγαπᾷ τὸν κόσμον διόλου, τὴν ἔβλεπα πολὺ ἀνήσυχον χωρὶς νὰ γνωρίζω διατί. Ἀλλὰ μοῦ τ' ὡμολόγησε. Μὲ εἶπεν, ὅτι ὡς ἀδελφόν, δὲν θὰ ἐπεθύμει καλλίτερον τοῦ μαρκησίου, ἀλλ' ὅτι ὡς σύζυγος, ὁ δοὺξ τῇ παριστάνει εὐθυμότερον τὸν βίον. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἀγαπητή μου, μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει ἤδη ὁριστικὴν ἀπόφασιν, καὶ εἰς ἐμὲ δὲν μένει ἄλλο εἰμὴ νὰ σᾶς χρησιμεύσω καὶ κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν περίστασιν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἄλλην. Θὰ σᾶς φέρω τὴν κόρην μου αὔριον τὸ πρωΐ, καὶ ἐπειδὴ θὰ εἶνε μαζύ μας καὶ ἡ Ἄρτεμις, θὰ τὴν ἴδῃτε χωρὶς νὰ φανῆτε ὅτι ἠξεύρετε τίποτε.. Ἀλλὰ θὰ τὴν γοητεύσετε ἐντελῶς, εἶμαι βεβαία.»

Ἐνῷ ἡ μαρκησία καὶ ὁ δοὺξ παρεδίδοντο εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἡ Καρολίνα ἦτό πως περισσότερον ἀπομεμονωμένη, διότι μήτηρ καὶ υἱὸς εἶχον ἐντὸς τῆς ἡμέρας μακρὰς συνομιλίας, εἰς ἃς ἐκείνη, ἐννοεῖται, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρίσταται, ἠσχολεῖτο δὲ μουσουργοῦσα ἢ γράφουσα ἐπιστολὰς της ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἥτις ἔμενε πάντοτε ἔρημος μέχρι τῆς πέμπτης ὥρας. Ἐκεῖ οὐδένα ἐτάραττε, ἠδύνατο δὲ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς μαρκησίας.

Ἡμέραν τινὰ ὁ μαρκήσιος εἰσῆλθε κρατῶν βιβλίον, καὶ καθίσας μὲ ἦθος παραδόξως τολμηρὸν καὶ ἤρεμον συγχρόνως παρὰ τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἐκείνη ἔγραφε, τῆς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐργασθῇ ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ὅπου ἀνέπνεέ τις ἐλευθερώτερον ἢ ἐντὸς τοῦ μικροῦ του δωματίου.

— Ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως, εἶπε, νὰ μὴ σᾶς τρέψω εἰς φυγήν, διότι βλέπω κάλλιστα ὅτι ἀπό τινων ἡμερῶν μὲ ἀποφεύγετε· μὴ τὸ ἀρνεῖσθε! προσέθηκε, βλέπων ὅτι ἦτο ἑτοίμη ν' ἀπαντήσῃ. Ἔχετε πρὸς τοῦτο λόγους τοὺς ὁποίους σέβομαι, ἀλλ' οἵτινες δὲν εἶνε βάσιμοι. Ὁμιλήσας εἰς ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ, ὡς ἐτόλμησα νὰ τὸ πράξω εἰς τὸ Δενδροκομεῖον, ἐφόβησα ἴσως τὴν λεπτότητα τῆς συνειδήσεώς σας. Ἐνομίσατε ὅτι σκοπὸν εἶχα νὰ σᾶς ἐμπιστευθῶ προσωπικόν τι σχέδιόν μου δυνάμενον νὰ ταράξῃ τὴν εἰρήνην τῆς οἰκογενείας μου, καὶ δὲν ἠθέλατε νὰ καταστῆτε ἔστω καὶ παθητικῶς συνένοχος τῆς ἀνταρσίας μου.

— Ἀκριβῶς αὐτό, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, κ' ἐμαντεύσατε κάλλιστα τοὺς στοχασμούς μου.

— Θεωρήσατε λοιπὸν ὡς μὴ λεχθέντα ὅ,τι

σᾶς εἶπον, ὑπέλαβεν ὁ Οὐρβανὸς μετ' εὐλαβοῦς ἠρεμίας, ἐπιβαλλούσης τὸ σέβας τῶν λόγων αὐτοῦ.

—Δὲν σᾶς λέγω νὰ τὰ λησμονήσετε, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀσχοληθῆτε διόλου περὶ αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ φοβηθῆτε ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ φέρω εἰς σύγκρουσιν τὴν πρὸς τὴν μητέρα μου ἀφοσίωσίν σας καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ εὐμενῆ φιλίαν σας.

Ἡ Καρολίνα ἐνικήθη ὑπὸ τῆς εἰλικρινοῦς ἐκείνης παρρησίας.

Δὲν ἐνόησε πᾶν ὅ,τι συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ μαρκησίου, καὶ ποίαν σταθερὰν ἀπόφασιν ἐκάλυπτον οἱ λόγοι του. Ἐπίστευσεν ὅτι εἶχεν ἀπατηθῆ, ἢ ὅτι εἶχε τρομάξει περισσότερον τοῦ δέοντος ἐκ παροδικῆς ἐπιθυμίας τοῦ μαρκησίου, ἣν εἶχεν ἤδη ἐκεῖνος καταβάλει. Ἀπεδέχθη δὲ οὕτω ἐνδομύχως τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ φίλου της ὡς ὁριστικὴν διάλυσιν στιγμιαίας ταραχῆς, καὶ ἀνεῦρε πάλιν τὸ θέλγητρον καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς φιλίας.

Ἔβλεπον ἔκτοτε ἀλλήλους καθ' ἑκάστην, ἐπὶ πολλὰς πολλάκις ὥρας, ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοὺς τῆς μαρκησίας, ἥτις ἔχαιρε βλέπουσα τὴν Καρολίναν ἐξακολουθοῦσαν νὰ βοηθῇ τὸν υἱόν της κατὰ τὰς ἐργασίας του. Πράγματι ὅμως οὐδεμίαν σχεδὸν παρεῖχε πλέον εἰς αὐτὸν βοήθειαν. Εἶχεν ἐκεῖνος προμηθευθῆ ἐκ τῆς ἐξοχῆς ὅσα τῷ ἐχρησίμευον ἔγγραφα, καὶ ἔγραφε τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον του τόμον μετὰ θαυμαστῆς εὐχερείας καὶ ταχύτητος. Ἡ παρουσία τῆς Καρολίνας τὸν ἐνεθάρρυνε μόνον καὶ τὸν ἐνέπνεε. Παρ' αὐτῇ δὲν εἶχε πλέον δισταγμοὺς οὔτε κόπωσιν ᾐσθάνετο. Τοσοῦτον εἶχε καταστῆ ἀναγκαία εἰς αὐτὸν ὥστε τῇ ὡμολόγησεν ὅτι περὶ οὐδενὸς πλέον εἶχε διαφέρον, ὁσάκις ἦτο μόνος. Ἦτο εὐτυχὴς ὅτε τῷ ἀπέτεινε τὸν λόγον ἐν μέσῳ τῆς ἐργασίας του. Ἀντὶ νὰ τὸν ταράττῃ, ἡ ἀγαπητὴ ἐκείνη φωνὴ ἐκράτυνε τὴν ἁρμονίαν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καὶ τὸ ὕψος τοῦ ὕφους του. Προσεκάλει αὐτὴν νὰ τὸν ταράττῃ, τὴν παρεκάλει ν' ἀναγινώσκῃ μουσικὴν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ τὴν διεβεβαίου ὅτι οὐδεμίαν οὕτω θὰ τῷ ἐπροξένει ταραχήν. Τοὐναντίον, ἀπολαύων οὕτω τῆς παρουσίας της, ᾐσθάνετο θερμαινομένην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, διότι ἡ Καρολίνα δὲν ἦτο πλέον δι' αὐτὸν ἄλλο τι πρόσωπον, ἐνεργοῦν πλησίον του, ἀλλὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πνεῦμα, ὅπερ συνῃσθάνετο ζῶν ἀπέναντί του.

Τὸν πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐνθουσιώδη σεβασμὸν τῆς Καρολίνας παρηκολούθει ὁ προσωπικὸς πρὸς ἐκεῖνον σεβασμός της. Ἐθεώρει καθῆκόν της ἱερὸν ν' ἀποφεύγῃ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ διαταράξῃ τὴν ἀναγκαίαν ἰσορροπίαν τῆς ὡραίας τοῦ μαρκησίου φύσεως, καὶ οὐδ' ἐτόλμα πλέον νὰ σκεφθῇ περὶ ἑαυτῆς. Οὐδὲ διενοεῖτο κἄν, ἂν διέτρεχεν οὕτω κίνδυνόν τινα, καὶ ἄν, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, θὰ εἶχε πλέον ἱκανὴν δύναμιν, ὥστε ν' ἀποσπασθῇ τῆς οἰκειότητος ἐκείνης, ἥτις καθίστατο θεμέλιον τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπάρξεως.

Ὁ γάμος τοῦ δουκὸς Ἀλερία μετὰ τῆς δεσποινίδος Ξαιντράϊγ προέβαινε μετὰ χαρμοσύνου ταχύτητος. Ἡ ὡραία Ἄρτεμις ἦτο σπουδαίως ἐρωτευμένη καὶ οὐδὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ κατὰ τοῦ Γαετάνου. Ἡ δούκισσα Δυνιέρ, ἥτις καὶ αὐτὴ εἶχε νυμφευθῆ ἐξ ἔρωτος παλαιόν τινα γυναικοθήραν, σωφρονήσαντα μετὰ ταῦτα καὶ καταστήσαντα αὐτὴν εὐτυχῆ, συνεμάχει μετὰ τῆς βαπτιστικῆς της καὶ τοσοῦτον θερμῶς τὴν ὑπεστήριζεν, ὥστε καὶ κηδεμόνες καὶ συγγενικὸν συμβούλιον ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν θέλησιν τῆς κληρονόμου.

Ἐδήλωσε δὲ αὕτη εἰς τὸν μνηστῆρά της πρὶν ἢ κἂν ἐκεῖνος ἐκφράσῃ τὴν περὶ τούτου ἐπιθυμίαν του, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὰ πρὸς τὸν μαρκήσιον χρέη του, ὁ δὲ μαρκήσιος ἠναγκάσθη να δεχθῇ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἀποδόσεως ταύτης, ἣν ἡ γενναία καὶ ὑπερήφανος κόρη καθίστα ἀπαραίτητον ὅρον τοῦ γάμου της. Κατώρθωσε μόνον ὁ μαρκήσιος νὰ μὴ τῷ ἀποδοθῇ ἡ ἐκ τῆς μητρικῆς κληρονομίας μερίς του, ἧς εἶχε παραιτηθῆ ὅτε ἡ κυρία Βιλλεμὲρ ἐπλήρωσε τὸ πρῶτον τὰ χρέη τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ της. Ἡ μήτηρ του, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ ζῶσα τὴν περιουσίαν της, αὐτὸς δὲ οὐδεμίαν εἶχεν ἄλλην ἀποζημιώσεως ἀξίωσιν, ἀφοῦ ἡ μαρκησία δὲν θὰ ἔμενε πλέον εἰς βάρος του, μέλλουσα νὰ κατοικήσῃ τὸ μέγαρον Ξαιντράϊγ καὶ τοὺς πύργους τῆς νύμφης της, πολὺ λαμπροτέρους καὶ ἐγγυτέρους τῶν Παρισίων ἢ τὸ πτωχὸν καὶ μικρὸν κτῆμα τοῦ Σεβάλ.

Κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς ταύτας συμφωνίας προσηνέχθησαν πάντες μετ' ἐξαιρέτου ἁβρότητος καὶ γενναιότητος ἀξιεπαίνου. Ἡ δὲ Καρολίνα ἐνόμισε καθῆκόν της νὰ παρατηρήσῃ τοῦτο εἰς τὸν μαρκήσιον, καὶ νὰ τὸν προτρέψῃ νὰ μνημονεύσῃ δικαίως ἐν τῷ βιβλίῳ του τῶν οἰκογενειῶν ἐκείνων, ἐν αἷς τὸ τῆς εὐγενείας αἴσθημα ἀπετέλει ἔτι τὴν βάσιν ἀληθινῶν ἀρετῶν.

Ἀληθῶς δὲ πάντες ἔπραξαν τὸ καθῆκόν των. Ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ δὲν ἤθελε συμβόλαιον γάμου ἐξασφαλίζον τὴν περιουσίαν της κατὰ πάσης ἐνδεχομένης σπατάλης τοῦ συζύγου της καὶ περιλαμβάνον οὕτως ὅρους προσβλητικοὺς τῆς ὑπερηφανείας του· ὁ δὲ δοὺξ τοὐναντίον ἀπῄτησε νὰ δεθῶσι διὰ τοῦ *προικῴου συστήματος* αἱ πτέρυγες τῆς μεγαλοδώρου ἀπρονοησίας του. Ἐγράφη λοιπὸν καὶ ὑπεγράφη ἐν τῷ συμβολαίῳ, ὅτι ὁ ὅρος οὗτος συνεφωνεῖτο ἐπὶ τῇ ῥητῇ αἰτήσει καὶ θελήσει τοῦ μελλονύμφου.

Κανονισθέντων οὕτω τῶν πραγμάτων, τῆς μαρκησίας ὁ βίος ἠσφαλίζετο ἄνετος καὶ πλούσιος· καίτοι δ' αὐτὴ ἐδήλωσεν ὅτι ἠρκεῖτο εἰς ἁπλῆν

ὑπόσχεσιν, καὶ ὅτι ἀφίετο εἰς τὴν διάκρισιν τῶν τέκνων της, τῇ ἐξησφαλίσθη σύνταξις λαμπρὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου συμβολαίου, οὗτινος τοσοῦτον γενναίως εἶχεν ὑπαγορεύσει τοὺς ὅρους ἡ νύμφη. Ὁ δὲ μαρκήσιος ἀνέκτα κεφάλαιον, ὅπερ καθίστα αὐτὸν εὐπορώτατον, καὶ περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀνέκτησεν αὐτὸ μεθ' ὅσης ἀταραξίας τὸ εἶχεν ἀποξενωθῇ.

Ἐνῷ δὲ κατεγίνοντο οἱ ἄλλοι εἰς κατασκευὴν τῆς προικὸς τῆς νύμφης, ὁ δοὺξ ἠσχολεῖτο μεγάλως περὶ τὰ γαμήλια δῶρα, ὧν τὴν δαπάνην ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ δεχθῇ ὁ ἀδελφός του, ὡς ἴδιον αὐτοῦ δῶρον. Τί σπουδαία καὶ μεγάλη ὑπόθεσις διὰ τὸν δοῦκα, νὰ ἐκλέγῃ ἀδάμαντας καὶ τρίχαπτα καὶ λαχώρια! Ἐγνώριζε πάντα ταῦτα κάλλιον πάσης γυναικός, καὶ αὐτῆς τῆς ἐντριβεστάτης περὶ τὴν ὑψηλὴν ἐπιστήμην τοῦ καλλωπισμοῦ. Δὲν εἶχε πλέον καιρὸν νὰ φάγῃ, καὶ ὅλον του τὸν καιρὸν διῆγε περιέπων τὴν μνηστὴν αὐτοῦ, συνεννοούμενος πρὸς τοὺς ἀδαμαντοπώλας, τοὺς κατασκευαστὰς καὶ τὰς κεντητρίας, καὶ διηγούμενος εἰς τὴν μητέρα του, ἣν κατεζάλιζε, τὰς μυρίας περιπετείας καὶ τὰ δραματικὰ πολλάκις ἐπεισόδια τῶν θαυμασίων αὐτοῦ προμηθειῶν.

Ἐν μέσῳ τῆς τύρβης ταύτης, ἧς μετρίως μετεῖχεν ὁ Οὐρβανὸς καὶ ἡ Καρολίνα, παρεισέδυ αἴφνης ἄκουσα ἡ κυρία Δαργλάδ.

Σοβαρὸν γεγονὸς ἐπῆλθε συνταράξαν τὸν βίον καὶ τὰ σχέδια τῆς Λεοντίας.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος ὁ σύζυγός της, πρεσβύτερος αὐτῆς εἴκοσιν ἔτη καὶ ἀπὸ μακροῦ ἐπισφαλής, ἀπέθανεν ἐκ νόσου χρονίας, καταλείπων εἰς αὐτὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν λίαν περίπλοκον, ἐξ ἧς ὅμως ἐκείνη ἐξῆλθε θριαμβευτικῶς, χάρις εἰς εὐτυχῆ χρηματιστικὴν ἐπιχείρησιν· διότι ἔπαιζεν ἀπὸ μακροῦ, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Κ. Δαργλάδ, καὶ εἶχε τέλος κατορθώσει νὰ τύχῃ καλὸν λαχνὸν ἐν τῷ μεγάλῳ λαχείῳ. Εὑρίσκετο λοιπὸν οὕτω χήρα, νέα καὶ θελκτικὴ ἔτι, πολὺ δὲ πλουσιωτέρα ἢ ἄλλοτε, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ἐμποδισθῶσι τὰ δάκρυα καὶ οἱ θρῆνοί της. Τοσοῦτον δ' ἔκλαιε τὸν συζυγόν της, ὥστε ἔλεγον πολλοὶ θαυμάζοντες: «Ἡ καϋμένη! μολονότι ἐφαίνετο ἐλαφρά, ἦτον ἀφωσιωμένη εἰς τὸ καθῆκον της. Δὲν ἦτο βέβαια ὁ Δαργλὰδ σύζυγος νὰ τρελλάνῃ γυναῖκα, ἀλλ' αὐτὴ ἔχει τόσην καρδίαν, ὥστε εἶνε ἀπαρηγόρητος!»

Καὶ τὴν ἐλυποῦντο, καὶ προσεπάθουν νὰ τὴν διασκεδάσωσιν. Ἡ δὲ μαρκησία, σπουδαίως συγκεκινημένη, ἀπήτησε νὰ διάγῃ παρ' αὐτῇ τὰς μονήρεις μεταμεσημβρινὰς της ὥρας. Οὐδὲν τούτου εὐπρεπέστερον. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἤρχετο εἰς τὸν κόσμον, ἀφοῦ ἡ μαρκησία δὲν ἐδέχετο πρὸ τῆς τετάρτης ἢ πέμπτης ὥρας. Οὐδὲ θὰ ἐφαίνετο κἂν ἐξερχομένη τοῦ οἴκου της, διότι ἠδύνατο νὰ ἔρχεται ἐφ' ἁμάξης, ἀκαλλώπιστος καὶ οἱονεὶ *ἄγνωστος*. Ἡ Λεοντία παρηγορεῖτο καὶ διεσκέδαζε θεωροῦσα τὰς προετοιμασίας τοῦ γάμου, ἐνίοτε δὲ κατώρθωνεν ὁ δοὺξ νὰ προκαλῇ τὸν αἰφνίδιον γέλωτά της, — ὅπερ παρεῖχεν εἰς αὐτὴν τὴν εὐπρόσωπον εὐκαιρίαν νὰ μεταπίπτῃ εἰς ἄλλην νευρικὴν κρίσιν καὶ νὰ κρύπτῃ ἐν λυγμοῖς τὸ πρόσωπον εἰς τὸ μανδήλιόν της, λέγουσα:

— Εἶνε σκληρὸν νὰ μὲ κάμνετε νὰ γελῶ! δὲν ἠξεύρετε τί κακόν μοῦ κάμνει!

Ἐν πάσῃ ὅμως τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτῆς ἡ Λεοντία κατελάμβανε τὴν οἰκειότητα καὶ ἐμπιστοσύνην τῆς μαρκησίας, καὶ προσεπάθει νὰ ὑποσκελίσῃ ἀνεπαισθήτως τὴν Καρολίναν, ἥτις οὐδὲ κἂν τὸ παρετήρει οὐδ' ἐμάντευε τὰ σχέδιά της.

Ἰδοὺ δὲ ποῖον ἦτο τὸ μέγα καὶ κύριον σχέδιον τῆς Λεοντίας.

Βλέπουσα φθίνοντα τὸν δυσάρεστον σύζυγόν της, ἐνῷ ηὔξανεν αὐτὴ τὸ ἰδιαίτερόν της χρημάτιον, ἡ Κυρία Δαργλὰδ διενοήθη ὁποῖον τινὰ διάδοχόν του ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώριζεν ἔτι τὸν ἀποφασισμένον ἤδη γάμον μετὰ τῆς δεσποινίδος Ξαιντραΐγ, εἶχεν ἐποφθαλμιάσει τὸν δοῦκα Ἀλερίαν. Ὡς εἶχον τὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, τὰ τοῦ γένους καὶ τῆς ἡλικίας του, ἡ Λεοντία ἐνόμιζεν αὐτὸν *μὴ νυμφεύσιμον*, ἐσκέπτετο δέ, ἀλόγως καὶ ἀπιθάνως, ὅτι ἡ χήρα εὐγενοῦς πλουσίου καὶ ἀτέκνου ἦτο ἡ καλλιτέρα νύμφη, ἣν ἠδύνατο νὰ ὀνειρευθῇ πτωχός τις γυναικοθήρας, ἀναγκαζόμενος νὰ ἐξέρχεται πεζῇ καὶ νὰ ἐξελέγχῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ὑπηρέτου του. Δὲν ἀμφέβαλλε λοιπὸν περὶ τῆς ἐπιτυχίας, καὶ ἐνῷ ἠσχολεῖτο νοημονέστατα περὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν κεφαλαίων της, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν μετὰ κλασικῆς ἠρεμίας:

— Τόρα, ἐτελείωσε! Ἔχω ἀρκετὰ χρήματα! δὲν θὰ παίξω πλέον, οὔτε θὰ ῥαδιουργήσω. Ἡ φιλοδοξία μου εἶνε κατὰ τοῦτο εὐχαριστημένη, καὶ πρέπει νὰ στραφῇ ἀλλοῦ. Πρέπει νὰ ἐξαλείψω τὴν προπατορικὴν κηλῖδα τῆς ἀγενείας, ἥτις μὲ στενοχωρεῖ κάπως εἰς τὸν κόσμον. Πρέπει ν' ἀποκτήσω τίτλον, καὶ ὁ τίτλος τῆς δουκίσσης ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸν συλλογισθῇ κανείς!

Καὶ τὸν ἐσυλλογίσθη μὲν ἐκείνη ἐγκαίρως, ἀλλ' ὁ Κ. Δαργλὰδ ἐβράδυνε ν' ἀποθάνῃ. Μόλις εἶχεν ἀποβάλει τὴν πρώτην αὐτῆς πένθιμον σκέπην κ' ἔμαθε παρὰ τῆς μαρκησίας, κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἐπίσκεψιν, ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ συλλογίζεται ὅσα ἐσυλλογίζετο.

Ἐτράπη τότε πρὸς τὸν μαρκήσιον Βιλλεμέρ. Δὲν ἦτο τόσον λαμπρὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ἦτο πολὺ δυσκολώτερον· ἀλλ' ὁ τίτλος ἦτο εὐπρόσωπος, καὶ δὲν τῆς ἐφαίνετο ἀδύνατος ἡ ἐπιτυχία. Ἡ μαρκησία ἀνησύχει μεγάλως, βλέπουσα ὅτι ὁ ἄγαμος βίος ἐφαίνετο εὐχαριστῶν τὸν ἀμέριμνον τοῦ υἱοῦ της βίον. Ἐλάλει δὲ περὶ τούτου ἐμπιστευ-

ικῶς καὶ ἀνυποκρίτως εἰς τὴν Κ. Δαργλάδ.

— Αὐτός, ἔλεγε, μὲ φοβίζει πολὺ μὲ τὸ ἥσυχον ἦθος του. Φοβοῦμαι μήπως ἔχει προλήψεις— δὲν ἠξεύρω ποίας,— κατὰ τοῦ γάμου ἴσως καὶ κατὰ τῶν γυναικῶν ἐν γένει. Δέν εἶνε μόνον δειλός, εἶνε ἄγριος. Καὶ ὅμως εἶνε χαριέστατος, ὅταν κατορθώσῃ τις νὰ τὸν ἡμερώσῃ. Ἔπρεπε νὰ εὕρῃ γυναῖκα, ἡ ὁποία νὰ τὸν ἀγαπήσῃ πρώτη καὶ νὰ θελήσῃ ν' ἀγαπηθῇ παρ' αὐτοῦ.

Ἡ Λεοντία ὠφελεῖτο ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τούτων.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ! ἀπεκρίνετο ἀπερισκέπτως, ὁ μαρκήσιος θὰ ἤθελε γυναῖκα τῆς ἡλικίας μου περίπου, τῆς περιουσίας μου καὶ τοῦ χαρακτῆρος μου, ἀλλ' ἀνωτέρας κοινωνικῆς θέσεως, ἐννοεῖται, καὶ ἡ ὁποία νὰ μὴν εἶνε χήρα τοῦ καλλίστου τῶν συζύγων.

— Ὁ χαρακτήρ σας, ἀγάπη μου εἶνε, παραπολὺ ζωηρὸς δι' ἄνθρωπον τόσον συνεσταλμένον.

—Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα μία σύζυγος μὲ τὸν ἰδικόν μου χαρακτῆρα θὰ τὸν ἔσωζε. Τὰ ἄκρα, καθὼς ἠξεύρετε... Ἐγώ, ἂν ἦτο δυνατὸν ν' ἀγαπήσω, —πρᾶγμα ἀδύνατον πλέον,— θὰ ἠγάπων ἀκριβῶς ἄνδρα σοβαρὸν καὶ ψυχρόν. Μήπως δὲν ἦτο τοιοῦτος ὁ μακαρίτης; Ἡ σοβαρότης του ἐμετρίαζε τὴν ζωηρότητά μου, καὶ ἡ εὐθυμία μου ἐφαίδρυνε τὴν μελαγχολίαν του. Ὁ ἴδιος μοῦ τὸ ἔλεγε συχνά. Δὲν εἶχε ποτέ του ἀγαπήσει, πρὶν μὲ γνωρίσῃ, καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς μεγάλην ἀποστροφὴν πρὸς τὸν γάμον. Ὅταν μάλιστα μὲ εἶδε κατὰ πρῶτον, ἐφοβήθη τὴν ἐλαφρότητά μου. Ἀλλ' ἔπειτα διὰ μιᾶς παρετήρησε ὅτι ἤμην ἀναγκαία εἰς τὴν ὕπαρξίν του, διότι ἡ φαινομένη ἐκείνη ἐλαφρότης, ἡ ὁποία, καθὼς γνωρίζετε, δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ ἔχω καρδίαν, ἐφώτιζε τὴν σκυθρωπότητά του, καὶ ἦτον, — καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος— βάλσαμον τῆς ψυχῆς του. Ἀ! σᾶς παρακαλῶ, μὴ κάμνωμεν πλέον λόγον περὶ μελλονύμφων. Αἱ ὁμιλίαι αὐταὶ μοῦ ἐνθυμίζουν ὅτι εἶμαι τοῦ λοιποῦ μόνη ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ Λεοντία εὗρεν ἀφορμὴν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν περὶ τούτου λόγον τοσοῦτον συνεχῶς καὶ ὑπὸ τοιαύτας διαφόρους μορφάς, τοσοῦτον δ' ἐπικαίρως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀπαρασκεύου καὶ τοσοῦτον περιποιητικῶς ὑπὸ τὸ πρόσχημα παντελοῦς ἀφιλοκερδείας, ὥστε ἡ ἰδέα εἰσεχώρησεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς μαρκησίας χωρὶς διόλου νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ὅτε δὲ ἡ κ. Δαργλὰδ εἶδεν αὐτὴν διατεθειμένην νὰ μὴ τὴν ἀποκρούσῃ ἐν ὥρᾳ εὐθέτῳ, ἤρχισε τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπίθεσιν αὐτῆς κατὰ τοῦ κ. Βιλλεμέρ, τὰς αὐτὰς μεταχειριζομένη πανουργίας, τὰς αὐτὰς ἐπιχαρίτους ἀπερισκεψίας, τὰς αὐτὰς ἀποσιωπήσεις περὶ τῆς συζυγικῆς ἀπελπισίας της καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀφελεῖς ὑπαινιγμούς, πάντα δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ συστάδην οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτὰ τῆς Καρολίνας, περὶ ἧς οὐδόλως ἀνησύχει.

Ἀλλ' ἡ φλυαρία τῆς κ. Δαργλὰδ ἦτο ἀντιπαθὴς εἰς τὸν μαρκήσιον· δὲν τὸ εἶχε δ' ἐκείνη ποτὲ παρατηρήσει, διότι οὐδέποτε τὸν εἶχε προκαλέσει ν' ἀσχοληθῇ περὶ αὐτῆς. Ὁ κ. Βιλλεμὲρ οὐ μόνον ἄγριος καὶ ἄπειρος δὲν ἦτο, ὡς ὑπετίθετο, ἀλλ' εἶχε μάλιστα λεπτοτάτην τὴν περὶ γυναικῶν κρίσιν. Οὕτω δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐφόδων τῆς Λεοντίας κατενόησε τὰς προθέσεις αὐτῆς, ἐμάντευσε τὴν στρατηγικήν της, καὶ τοσοῦτον καλῶς τὸ ὑπέδειξεν εἰς αὐτήν, ὥστε καίριον ᾐσθάνθη ἡ καρδία της τραῦμα.

Ἤνοιξε τότε τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ ἐκ μυρίων λεπτῶν ἐνδείξεων ἐνόησε τὸν ἄπειρον ἔρωτα ὃν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἐνέπνεεν εἰς τὸν μαρκήσιον. Ἐσκέφθη δὲ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ ἀνέμεινε τὴν εὔκαιρον στιγμήν.

Ὁ γάμος τοῦ δουκὸς εἶχεν ὁρισθῇ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἐξήγειρε τὴν κατακραυγὴν σκληρῶν τινων αἰθουσῶν τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ ἡ εὐκολία μεθ' ἧς ἡ δούκισσα Δυνιὲρ εἶχεν ἀποδεχθῇ τὴν αἴτησιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐνόχου, ὥστε ἀπεφάσισεν αὕτη πρὸς ἀποφυγὴν πάσης μομφῆς ἐπὶ σπουδῇ, ν' ἀναβάλῃ ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὴν εὐτυχίαν τῶν δύο μελλονύμφων, καὶ νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τούτοις τὴν βαπτιστικὴν αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον. Ἡ βραδύτης αὕτη δὲν ἐτρόμαξε τὸν δοῦκα, ἀλλὰ δυσηρέστησε μεγάλως τὴν μαρκησίαν, ἥτις δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν ν' ἀνοίξῃ τὰς αἰθούσας της καὶ νὰ κοσμήσῃ αὐτὰς διὰ χαριεστάτης νύμφης, ἥτις ἔμελλε νὰ ἑλκύσῃ περὶ αὐτὴν νεαρὰ πρόσωπα. Ἡ κ. Δαργλὰδ προφασιζομένη ὑποθέσεις, ἐγένετο σπανιωτέρα, καὶ ἡ Καρολίνα ἐπανέλαβε τὸ ἔργον της.

Εἶχε δὲ αὕτη πολὺ ὀλιγωτέραν τῆς μαρκησίας ἀνυπομονησίαν νὰ κατοικήσῃ τὸ μέγαρον Ξαιντραῒγ καὶ νὰ μεταβάλῃ ἕξεις. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἀπόφασιν νὰ δεχθῇ οἴκημα παρὰ τῷ ἀδελφῷ του, οὐδ' ἐξεφράζετο περὶ τῶν προσωπικῶν του σχεδίων. Καὶ ἀνησύχει μὲν ἐκ τούτου ἡ Καρολίνα, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις αὕτη πάσης σπουδῆς τοῦ μαρκησίου, ὅπως συγκατοικήσῃ μετ' αὐτῆς, τῇ παρεῖχε τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἠρέμου ἐκείνου αἰσθήματος ὅπερ ἀπῄτει παρ' αὐτοῦ. Εἶχεν ὅμως περιέλθει εἰς τὴν φάσιν ἐκείνην τοῦ πάθους, καθ' ἣν ἡ λογικὴ ἐλέγχεται πολλάκις σφάλλουσα παρὰ τῆς καρδίας. Ἀπήλαυεν ἐν σιγῇ τῶν τελευταίων ὡραίων της ἡμερῶν, καὶ ὅτε ἦλθε τὸ ἔαρ, πρῶτον ἐπὶ ζωῆς της ἐπόθησε τὸν χειμῶνα.

Ἡ δεσποινὶς Ξαιντραῒγ εἶχεν αἰσθανθῇ μεγάλην ὑπόληψιν καὶ φιλίαν πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, τοὐναντίον δὲ ᾐσθάνετο βαθυτάτην ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν κυρίαν Δαργλάδ, ἣν συνήντα σπανίως τὴν πρωίαν παρὰ τῇ μελλούσῃ πενθερᾷ της, πρὸς ἣν ἤρχετο καὶ αὐτὴ οὐχὶ ἐπισήμως, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς τῶν οἰκείων ὑποδοχῆς, μετὰ τῆς κυρίας καὶ τῆς δεσποινίδος Δυνιέρ.

Ἡ Λεοντία δὲν ἐφάνη παρατηροῦσα τὸ περίφρον ἦθος τῆς ὡραίας Ἀρτέμιδος. Ἐπίστευεν ὅτι ἐκράτει τὴν εὐτυχίαν της καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ καὶ αὐτὴν καὶ τὴν Καρολίναν.

Δὲν προσεκλήθη εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ γάμου, διότι τὸ πένθος της δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Οὐχ' ἧττον χάριν τῆς μαρκησίας, πρὸς ἣν ἡ Ἄρτεμις ἐμαρτύρει πάντα σεβασμόν, ἐλέχθησαν πρὸς αὐτὴν ὀλίγαι τινὲς λέξεις λύπης ἐπὶ τῷ κωλύματι τούτῳ. Τόσον μόνον. Ἡ δὲ Καρολίνα τοὐναντίον ἐξελέχθη ὡς παράνυμφος κόρη κ' ἐπληρώθη δώρων ὑπὸ τῆς μελλούσης δουκίσσης Ἀλερία.

Ἔφθασε τέλος ἡ μεγάλη ἡμέρα, καὶ πρῶτον τότε ἀπὸ μακρῶν ἤδη ἐτῶν ἄλγους καὶ πτωχείας, ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, κεκοσμημένη δι' ἐξαιρέτου καλαισθησίας καὶ πλουσίως διὰ τῶν δώρων τῆς νύμφης, ἐπεφάνη ἐν πάσῃ τῇ αἴγλῃ τοῦ κάλλους αὐτῆς καὶ τῆς χάριτος. Προὐξένησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν, καὶ πάντες ἠρώτησαν τίς καὶ πόθεν ἡ μαγευτικὴ ἐκείνη ἄγνωστος. Ἡ δὲ Ἄρτεμις ἀπήντα: «Εἶνε φίλη μου, κόρη ἀληθῶς διακεκριμένη, προστατευομένη τῆς πενθερᾶς μου, καὶ τὴν ὁποίαν εἶμαι εὐτυχὴς ὅτι θὰ ἔχω πλησίον μου».

Ὁ μαρκήσιος ἐχόρευσε μετὰ τῆς νύμφης καὶ τῆς δεσποινίδος Δυνιέρ, ἵνα δυνηθῇ νὰ χορεύσῃ κατόπιν καὶ μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ. Ἡ Καρολίνα τοσοῦτον ἐξεπλάγη, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ τοῦ εἴπῃ μειδιῶσα: «Πῶς, ἀφοῦ συνειργάσθημεν εἰς τὴν χειραφεσίαν τῶν κοινοτήτων καὶ τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐλευθέρας ἰδιοκτησίας, θὰ χορεύσωμεν τόρα καὶ τὸν ἀντίχορον;»

— Βέβαια, ἀπήντησεν ἐκεῖνος ζωηρῶς, καὶ τοῦτο εἶνε πολὺ καλλίτερον, ἀφοῦ θὰ αἰσθανθῶ τὴν χεῖρά σας εἰς τὴν χεῖρά μου.

Πρῶτον τότε ὁ μαρκήσιος ἐδείκνυεν ἐκφανῶς εἰς τὴν Καρολίναν συγκίνησιν, ἧς μετεῖχόν πως καὶ αἱ αἰσθήσεις του, διότι ἀληθῶς ᾐσθάνθη ἐκείνη τὴν χεῖρά του φρίσσουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του καταβιβρώσκοντας αὐτήν. Ἐφοβήθη, ἀλλὰ διενοήθη ὅτι καὶ ἄλλοτε ἤδη εἶχε φανῇ ὅτι ἦτο ἐρωτευμένος πρὸς αὐτήν, κατώρθωσεν ὅμως νὰ νικήσῃ τὸν κακὸν αὐτὸν διαλογισμόν του. Ἔχουσα ἀπέναντί της ἄνδρα τοσοῦτον ἁγνὸν καὶ ἠθικόν, ἔπρεπε νὰ φοβηθῇ ἐκ στιγμιαίας λήθης; Ἄλλως δέ, μήπως καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία δὲν ᾐσθάνετο τὴν ἀόριστον αὐτὴν μέθην τοῦ ἔρωτος, ἣν πρὸ μικροῦ ἔτι θέλησιν εἶχε νὰ κατανικήσῃ; Ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ συναισθανθῇ ὅτι ἦτο ἐξαισίως ὡραία, διότι ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ τὸ ἔλεγον. Ὑπερέβαλλε καὶ αὐτὴν τὴν νεόνυμφον, δεκαεπταέτιδα μόλις, ἀδαμαντοστόλιστον καὶ φέρουσαν ἐπὶ τῶν χειλέων τὸ ἐπίχαρι νικηφόρον μειδίαμά της. Αἱ πρεσβύτιδες ἔλεγον εἰς τὴν δούκισσαν Δυνιέρ: «Ἡ πτωχὴ αὐτὴ ὀρφανὴ εἶνε παραπολὺ ὡραία· κακὸν πρᾶγμα.» Καὶ αὐτοὶ τῆς δουκίσσης οἱ υἱοί, νέοι μεγάλων ἐλπίδων καὶ ὑπερήφανοι τὸ ἦθος, ἐθεώρουν τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ κατὰ τρόπον δικαιολογοῦντα τοὺς φόβους τῶν πεπειραμένων ἐκείνων γραιῶν. Ὁ δοὺξ συγκεκινημένος ὅτι ἡ γενναία του σύζυγος οὐδ' ἐσυλλογίζετο κἂν νὰ ζηλοτυπήσῃ, καὶ εὐγνωμονῶν πρὸς τὴν Καρολίναν διὰ τὸ μεμετρημένον τῶν τρόπων της, ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτὴν ἰδιαιτέρας περιποιήσεις. Ἡ δὲ μαρκησία, μὴ θέλουσα νὰ σκιάσῃ τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἡμέραν, προσεφέρετο πρὸς αὐτὴν ἔτι μητρικώτερον καὶ προσεπάθει νὰ ἐξαλείψῃ πᾶσαν ἐπιφάνειαν ὑποτελείας. Ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ Καρολίνα εὑρίσκετο εἰς στιγμήν τινα τοῦ βίου ἐξ ἐκείνων, καθ' ἅς, παρὰ πᾶσαν τῆς τύχης ἰδιοτροπίαν, ἡ φυσικὴ δύναμις ἣν ἀσκοῦσιν ἡ νοημοσύνη, ἡ τιμὴ καὶ τὸ κάλλος φαίνεται ἀνακτῶσα τὰ δικαιώματα αὐτῆς καὶ τὴν προσήκουσαν ἐν τῷ κόσμῳ θέσιν της.

Καὶ ἀνεγίνωσκε μὲν ἡ Καρολίνα τὸν θρίαμβόν της ἐπὶ παντὸς προσώπου, ἀλλ' ἐκ τῶν βλεμμάτων ἰδίως τοῦ μαρκησίου ἠδύνατο νὰ βεβαιωθῇ περὶ αὐτοῦ. Παρετήρει δ' ἐπίσης πόσον ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶχε μεταμορφωθῆ ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ πρῶτον εἶχεν ἰδεῖ αὐτὸν δειλόν, ἀφῃρημένον καὶ προσπαθοῦντα νὰ μὴ φαίνεται κἄν. Εἶχε τόρα τοὺς τρόπους κομψοὺς ὅσον καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του, μετὰ πλείονος ἔτι ἀληθοῦς χάριτος καὶ πραγματικῆς εὐγενείας. Διότι ὁ δούξ, καίτοι βαθέως ἐπιστήμων περὶ τὴν τέχνην τοῦ φέρεσθαι, εἶχεν ὅμως ὀλίγον ἐπιτετηδευμένον καὶ πως θεατρικὸν τὸ ἦθος, ὡς ἔχουσιν αὐτὸ συνήθως οἱ ἱσπανοί. Ὁ μαρκήσιος ἦτο ὁ γαλλικὸς τύπος, καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἄτεχνον ἀφέλειαν, μετὰ πάσης τῆς προσηνοῦς αὐτοῦ χάριτος καὶ μετὰ τοῦ γοήτρου ἐκείνου, ὅπερ δὲν ἐπιβάλλεται ἀλλ' ἑλκύει. Ἐχόρευεν — τουτέστιν ἐβάδιζε — τὸν ἀντίχορον μετὰ πλείονος ἢ πᾶς ἄλλος ἁπλότητος. Ἀλλ' ἡ ἁγνότης τοῦ βίου του περιέβαλλεν αὐτόν, καὶ τὴν μορφήν του καὶ πᾶσαν του κίνησιν ὡσεὶ δι' ἐξαιρέτου τινὸς ἀρώματος νεότητος. Ἐφαίνετο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην κατὰ δέκα ἔτη νεώτερος τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀνεξήγητος δέ τις ἐλπίδος ἀνταύγεια, οἱονεὶ ἀνατελλούσης νέας ζωῆς, ἐφώτιζε τὸ βλέμμα του.

ΙΘ'

Τὸ μεσονύκτιον ἀνεχώρησαν ἀπαρατήρητοι οἱ νεόνυμφοι, ἡ δὲ μαρκησία ἔνευσεν εἰς τὸν υἱόν της, ὅτι ἦτο κατάκοπος κ' ἐπεθύμει ν' ἀποσυρθῇ ἐπίσης.

— Δός με τὸν βραχίονά σου, παιδί μου, τῷ εἶπεν ὅτε ἦλθε πλησίον της. Ἂς μὴ ταράξωμεν τὴν Καρολίναν, ἡ ὁποία χορεύει· τὴν ἀφίνω ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς κυρίας Δ...

Ἐνῷ δὲ ὁ μαρκήσιος ὑπεστήριζεν αὐτὴν διὰ

τοῦ διαδρόμου, ὅστις ἔφερεν εἰς τὰ ἰσόγαια δώματά της— διότι φροντὶς εἶχε ληφθῆ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἀναβάσεως κλιμάκων,—

— Ἀγαπητέ μου υἱέ, εἶπεν εἰς αὐτὸν, δὲν θὰ ἔχῃς πλέον τὸν κόπον νὰ φέρῃς εἰς τὰς ἀγκάλας σου τὴν πτωχήν σου γραῖαν μητέρα. Τὸ ἔκαμνες τόσον συχνὰ εἰς τὴν ἄλλην οἰκίαν, κ' ἐγὼ σ' ἐλυπούμην διὰ τὸν κόπον σου...

— Καὶ ἐγὼ θὰ λυποῦμαι, ὅτι δὲν λαμβάνω πλέον αὐτὸν τὸν κόπον, εἶπεν ὁ Οὐρβανός.

— Τί ὡραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶνε ὁ χορὸς αὐτός· ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, ὅτε ἔφθασαν εἰς τὰ δωμάτιά της. Καὶ ἡ Καρολίνα! βασίλισσα τοῦ χοροῦ! Δὲν ἐχόρταινα νὰ θαυμάζω τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν χάριν της.

— Μητέρα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, εἶσθε ἀληθῶς πολὺ κουρασμένη; Ἂν σᾶς παρεκάλουν νὰ ὁμιλήσωμεν μαζῆ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας!.

— Νὰ ὁμιλήσωμεν, υἱέ μου! ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία. Ἐκουράσθην, διότι δὲν εἶχα εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσω μ' ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ. Ἔπειτα ἐφοβούμην μὴ φανῶ γελοία, ὁμιλοῦσα πολὺ περὶ τῆς εὐτυχίας μου. Ἂς ὁμιλήσωμεν τώρα περὶ αὐτῆς,.. ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου.. καὶ περὶ σοῦ ἐπίσης. Δὲν θὰ μοῦ δώσῃς καὶ σὺ μίαν ἄλλην ἡμέραν ὁμοίαν μὲ αὐτήν;

— Αγαπητή μου μητέρα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, γονυπετῶν πρὸ τῆς μητρός του, καὶ δραττόμενος τῶν χειρῶν αὐτῆς, ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται νὰ ἔχω κ' ἐγὼ ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἡμέραν τῆς ὑπερτάτης μου χαρᾶς.

— Τί λέγεις; ἀλήθεια; λέγε λοιπὸν γρήγορα!

— Ναί, θὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ὅλα... Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐπερίμενα. Ἐπερίμενα καὶ ηὐχόμην ἐκ βάθους καρδίας νὰ ἔλθῃ ἡ εὐλογημένη αὐτὴ ὥρα καθ' ἣν ὁ ἀδελφός μου, συνδιαλλαττόμενος πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν του, θὰ ἔθλιβεν εἰς τὴν ἐξάγνισθεῖσαν ἀγκάλην του σύζυγον ἀξίαν νὰ γείνῃ κόρη σας. Τὴν στιγμὴν δὲ αὐτὴν ἀπόφασιν εἶχα νὰ σᾶς εἰπῶ τὰ ἑξῆς: Κ' ἐγὼ μῆτέρ μου ἔχω νὰ σᾶς παρουσιάσω δευτέραν κόρην πολὺ πλέον ἀξιαγάπητον τῆς πρώτης κ' ἐπίσης ἁγνήν. Ἀγαπῶ ἐμπαθῶς πρὸ ἑνὸς ἔτους τὸ ἐντελέστερον πλᾶσμα τοῦ κόσμου. Τὸ ἐμάντευσεν ἴσως ἀλλὰ δὲν τὸ γνωρίζει. Τὴν σέβομαι καὶ τὴν ἐκτιμῶ τόσον, ὥστε ἐγνώριζα ὅτι οὐδέποτε θὰ μοῦ ἀνταπέδιδε τὸ σέβας καὶ τὴν ἐκτίμησίν της, χωρὶς τὴν ἰδικήν σας συναίνεσιν. Αὐτὸ τοὐλάχιστον μ' ἔκαμε νὰ ἐννοήσω μίαν ἡμέραν, τὴν μόνην καθ' ἣν τὸ μυστικόν μου ἦτο ἕτοιμον νὰ μοῦ ἐκφύγῃ χωρὶς νὰ τὸ θέλω, πρὸ τεσσάρων μηνῶν, κ' ἔκλεισα πάλιν αὐστηρῶς τὰ χείλη μου καὶ πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς σᾶς. Καθῆκον εἶχα ν' ἀποφύγω πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ στενοχωρήσῃ τὴν ὕπαρξίν σας. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Καὶ ἡ τύχη σας, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἡ τύχη καὶ ἡ ἰδική μου εἶνε ἀσφαλεῖς ἐντελῶς τοῦ λοιποῦ. Εἶμαι τόρα ἀρκετὰ πλούσιος κ' ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἐπιζητήσω αὔξησιν περιουσίας ἀλλὰ νὰ νυμφευθῶ κατὰ τὴν καρδίαν μου. Ἔχετε ὅμως καὶ σεῖς νὰ μοῦ κάμετε μίαν θυσίαν, καὶ ἡ μητρική σας στοργὴ δὲν θὰ μοῦ τὴν ἀρνηθῇ, ἀφοῦ ἐξ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ὅλης μου τῆς ζωῆς ἡ εὐτυχία. Ἡ κόρη αὐτὴ ἀνήκει εἰς ἔντιμον οἰκογένειαν, ἐβεβαιώθητε δὲ περὶ τούτου καὶ σεῖς ἡ ἰδία ὅτε τὴν ἐδέχθητε εἰς τὸν κύκλον τῶν οἰκείων σας. Δὲν ἀνήκει ὅμως εἰς οἰκογένειαν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων καὶ διασήμων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἔχετε ἀποκλειστικὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐννοῶ παντάπασι νὰ πολεμήσω. Σᾶς εἶπα ὅτι ἔπρεπε κἄτι νὰ μοῦ θυσιάσετε. Θέλετε; Τὸ κάμνει ἡ ἀγάπη σας; Ναί, μητέρα, ναί! ἡ καρδία σας τὴν ὁποίαν ἀκούω νὰ πάλλῃ θ' ἀποδεχθῇ χωρὶς λύπην, καὶ μὲ τὴν ἄπειρον μητρικήν σας ἀγαθότητα, τὴν παράκλησιν υἱοῦ ὅστις σᾶς λατρεύει.

— Ἄχ Θεέ μου! περὶ τῆς Καρολίνας μ' ὁμιλεῖς; ἀνέκραξε τρέμουσα ἡ μαρκησία. Στάσου, υἱέ μου, στάσου νὰ συνέλθω. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐπερίμενα!

— Ὤ, μὴ τὸ λέγετε αὐτό, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος μετὰ πάθους. Ἂν τὸ πρᾶγμα σᾶς φαίνεται φοβερόν, ἂς μὴ γείνῃ! Δὲν νυμφεύομαι ποτέ...

— Νὰ μὴ νυμφευθῇς!... Θὰ ἦτο χειρότερον! Στάσου λοιπὸν νὰ συνέλθω· ἴσως τὸ πρᾶγμα χωνεύεται εὐκολώτερον παρ' ὅτι φαίνεται. Δὲν εἶνε τόσον τὸ γένος... ὁ πατήρ της ἦτον ἱππότης· ὀλίγον εἶνε... ἀλλὰ τέλος πάντων, ἂν ἦτο μόνον αὐτό! Εἶνε ἡ παντελὴς πτωχεία, ἡ ὁποία ἔπεσεν ἐπάνω της... Θὰ μοῦ εἰπῇς ἴσως, ὅτι χωρὶς ἐσὲ θὰ μοῦ συνέβαινε τὸ ἴδιον. Ἀλλ' ἐγὼ θ' ἀπέθνησκα, ἐνῷ αὐτὴ εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἐργασθῇ διὰ νὰ ζήσῃ, καὶ νὰ δεχθῇ θέσιν ὑπηρετικήν...

— Θεέ μου! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, θὰ τὴν κατηγορήσετε δι' ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ βίου της;

— Ὄχι, ὄχι, ἐγώ! ὑπέλαβε ζωηρῶς ἡ μαρκησία. Τοὐναντίον· ἀλλ' ὁ κόσμος εἶνε τόσον...

— Τόσον ἄδικος καὶ τόσον τυφλός!...

— Ἀληθὲς καὶ αὐτό, καὶ ἔχω ἄδικον νὰ μὲ μέλει. Ἔστω! ἀφοῦ εὑρισκόμεθα εἰς τοὺς ἐξ ἔρωτος γάμους, μίαν μόνην ἔχω ἀκόμη ἔνστασιν. Ἡ Καρολίνα εἶνε εἰκοσιπέντε ἐτῶν...

— Κ' ἐγὼ ἐπέρασα τὰ τριάκοντα τέσσαρα.

— Δὲν λέγω αὐτό. Εἶνε νεωτάτη, ἂν ἡ καρδία της εἶνε τόσον ἁγνὴ καὶ νέα ὅσον ἡ ἰδική σου, ἀλλὰ ἠγάπησεν...

— Ὄχι! γνωρίζω ὅλην της τὴν ζωήν, ὡμίλησα μὲ τὴν ἀδελφήν της. Ἦτο λόγος νὰ νυμφευθῇ, ἀλλὰ ποτέ της δὲν ἠγάπησε πραγματικῶς.

— Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἀποτυχόντος αὐτοῦ γάμου καὶ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μας παρῆλθον ἔτη ὁλόκληρα...

— Ἔλαβα πληροφορίας. Γνωρίζω τῆς ζωῆς της πᾶσαν ὥραν σχεδόν. Σᾶς λέγω δὲ ὅτι ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ εἶνε ἀξία καὶ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ· διότι τὸ γνωρίζω. Δὲν μὲ κατέστησε τυφλὸν ἀνόητον πάθος, ὄχι! Ἔρως σοβαρός, θεμελιούμενος ἐπὶ τῆς κρίσεως, τῆς παραβολῆς πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας γυναῖκας, καὶ τῆς βεβαιότητος, μοῦ ἔδωκε τὴν δύναμιν νὰ σιωπήσω, νὰ περιμείνω καὶ νὰ θελήσω νὰ σᾶς πείσω ἐν πλήρει συνειδήσει.

Ὁ μαρκήσιος ὡμίλησεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν μητέρα του, καὶ ἐθριάμβευσεν. Ἡ εὐγλωττία τοῦ πάθους του καὶ ἡ υἱϊκή του στοργή, ἧς τοσαῦτα εἶχε παράσχει δείγματα, συνεκίνησαν τὴν μαρκησίαν καὶ ἐνέδωκε.

— Λοιπόν! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ τὴν καλέσω ἐδῶ ἐκ μέρους σας; Θέλετε νὰ τῆς εἰπῶ πρώτην φορὰν ἐνώπιόν σας, εἰς τοὺς πόδας σας, ὅτι τὴν ἀγαπῶ; Βλέπετε, δὲν τολμῶ νὰ τῆς τὸ εἰπῶ μόνος πρὸς μόνην. Ἓν βλέμμα της ψυχρόν, μία λέξις δυσπιστίας θὰ μοῦ συνέτριβε τὴν καρδίαν. Ἐδῶ ὅμως, ἐπὶ παρουσίᾳ σας, θὰ ὁμιλήσω καὶ θὰ δυνηθῶ νὰ τὴν πείσω.

— Υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἔχεις τὸν λόγον μου. Βλέπεις, ἐξηκολούθησε θλίβουσα αὐτὸν ἐν τῇ ἀσθενεῖ της ἀγκάλῃ, ὅτι δὲν σοῦ τὸν ἔδωκα μὲν μὲ αὐθόρμητον χαρὰν ἀλλὰ τοὐλάχιστον μὲ στοργὴν ἀπεριόριστον καὶ χωρὶς ἐπιφύλαξιν. Ἓν μόνον ἀπαιτῶ, νὰ σκεφθῇς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας περὶ τῆς θέσεώς σου. Τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, διότι ἔχεις ἤδη τὴν συναίνεσίν μου, περὶ ἧς οὐδεμίαν εἶχες βεβαιότητα πρὸ μιᾶς ὥρας. Πρὶν τὴν λάβῃς, ἐνόμιζες ὅτι σ' ἐχώριζον ἀπὸ τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ὑπέθετες δυσυπέρβλητα, καὶ τὰ ὁποῖα ὑπέθαλπον ἴσως τὴν ἐπιθυμίαν σου. Μὴ σείῃς τὴν κεφαλήν. Ποῦ τὸ ἠξεύρεις; Ἔπειτα δὲν σοῦ ζητῶ καὶ μεγάλα πράγματα. Εἰκοσιτέσσαρας μόνον ὥρας νὰ μὴ τῆς εἴπῃς τίποτε. Κ' ἐγὼ ἡ ἰδία ἔχω ἀνάγκην νὰ συνοικειωθῶ, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, μὲ τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἔλαβον, ὥστε τὸ πρόσωπόν μου, ἡ ταραχή μου, τὰ δάκρυά μου ἴσως νὰ μὴ προδώσωσιν εἰς τὴν Καρολίναν πόσον ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ὑπῆρξε δι' ἐμὲ δύσκολος.

— Ναί, ναί! ἔχετε δίκαιον! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος. Ἂν τὸ ἐμάντευε, δὲν θὰ μὲ ἄφινεν ἴσως νὰ ὁμιλήσω. Αὔριον λοιπόν, καλή μου μῆτερ! Εἰκοσιτέσσαρας ὥρας εἴπατε; Πολλαὶ εἶνε!... Κ' ἔπειτα... εἶνε μία μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Θ' ἀγρυπνήσητε λοιπὸν καὶ αὔριον;

— Βεβαίως, ἀφοῦ ἔχομεν συναυλίαν αὔριον εἰς τὰς αἰθούσας τῆς νέας δουκίσσης. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ κοιμηθῶμεν ἀπόψε. Μήπως ἔχεις σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν χορόν;

— Δότε μου τὴν ἄδειαν. Εἶνε ἀκόμη ἐκεῖ... καὶ εἶνε τόσον εὔμορφη μὲ τὸ λευκόν της φόρεμα καὶ μὲ τοὺς μαργαρίτας της. Σᾶς βεβαιῶ δὲν τὴν εἶδα ἀρκετά. Δὲν ἐτόλμων. Τόρα μόνον θὰ τὴν ἰδῶ καλά.

— Ὄχι! κάμε μου καὶ σὺ αὐτὴν τὴν θυσίαν, νὰ μὴ τὴν ἰδῇς καὶ νὰ μὴ τῆς ὁμιλήσῃς, ἕως αὔριον τὸ βράδυ. Ὁρκίσου μου, ἀφοῦ βεβαίως δὲν θὰ κοιμηθῇς, νὰ συλλογισθῇς αὐτήν, ἐμὲ καὶ σὲ αὐτὸν μόνος σου, ἐπί τινας ὥρας καὶ αὔριον τὸ πρωὶ ἀκόμη. Νὰ μὴν ἔλθῃς ἐδῶ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ γεύματος. Πρέπει· ὁρκίσου μέ το!

Ὁ μαρκήσιος ὡρκίσθη κ' ἐτήρησε τὸν λόγον του. Ἀλλ' ἡ μόνωσις, ἡ νύξ, ἡ λύπη ὅτι δὲν ἔβλεπε τὴν Καρολίναν καὶ ἄφινεν αὐτὴν ἐν μέσῳ ξένων βλεμμάτων καὶ θωπειῶν, ηὔξησαν τὴν ἀνυπομονησίαν του καὶ ἀνερρίπισαν τὴν φλόγα τοῦ πάθους του. Ἄλλως δὲ αἱ προφυλάξεις τῆς μητρός του, καί τοι φρόνιμοι καθ' ἑαυτάς, ἦσαν παιδαριώδεις ἀπέναντι ἀνδρὸς ὅστις ἀπὸ καιροῦ ἤδη ἐσκέπτετο καὶ ἤθελε.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 553.

ΚΒ'.

Μετὰ τὰς ἐν Τάρῳ καὶ Νοβάρᾳ μάχας οἱ Στρατιῶται ἐξακολουθοῦσι τὸν κατὰ τῶν Γάλλων πόλεμον ἐν Νεαπόλει καὶ Καλαβρίᾳ. Ὅ,τι ἔπαθον ὁ Κάρολος καὶ ὁ δοὺξ τῆς Αὐρηλίας, τὰ αὐτὰ καὶ χειρότερα ἐδοκίμασαν οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ βασιλέως Γιλβέρτος de Montpensier, καὶ Στούαρτ d' Aubigny. Μετὰ τῶν Στρατιωτῶν πολεμοῦσιν ἐν Καλαβρίᾳ καὶ οἱ γαλεῶται [1]). Διάφοροι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν διαπρέψαντες τότε ἔλαβον ἁδρὰς συντάξεις ἐν Ζακύνθῳ, Κερκύρᾳ, καὶ ἐν τῇ μετ' ὀλίγον διὰ τῆς συνδρομῆς των κατακτηθείσῃ Κεφαλληνίᾳ, ὡς καὶ ἐν Λευκάδι, γενόμενοι οἱ γενάρχαι τοῦ ἀρχοντολογίου τῆς Ἑπτανήσου. Πολλὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας εὐφήμως ἀνακηρύττουσι τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας καὶ τοὺς θριάμβους τῶν Στρατιωτικῶν ἀρχόντων Βουζύκη, Φροσύνα καὶ Θεράκη Ναυπλιέων, Καρυοδόντα ἄρχοντος τοῦ Δοκοῦ, ἀδελφῶν Ἀν-

[1]) Sanuto, la spedizione di Carlo VIII, σελ. 493.

δρομηδαίων ἀρχόντων τῆς Πεδιάδος, Θεοδώρου καὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου Λεονταριτῶν, Παγωμένου Δριμῆ καὶ Βασκοῦ Κορωναίων, Θεοδώρου Κόντου, Λέκα Προγόνου καὶ Δημητρίου Πρωτοστράτορα Μονεμβασιωτῶν, τριῶν Ράλλιδων, δύο Μποχαλαίων καὶ Καβάκου Σπαρτιατῶν, Μενάγια, Καρούσου, Κομποθέκρα καὶ Μάτεση Μεθωναίων ἐγκαταστάντων ἐν Κεφαλληνίᾳ, Λάσκαρη, Μεγαδούκα καὶ Λούζη Ζακυνθίων, καὶ τῶν Αἰτωλῶν Νικολίτσα, Μαλακάση, Μέχρα, ἀδελφῶν Σκιαδοπούλων κλπ.

Ὀνομαστότερος ὅμως ὅλων τούτων ἐγένετο ὁ προρρηθεὶς Μερκούριος Μπούας· ἀληθὴς ἀπόγονος τοῦ Πύρρου, ἐπὶ τριάκοντα συνεχῆ ἔτη πολεμεῖ ὡς οὗτος ἄνευ ὡρισμένου σκοποῦ, μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀκουσθῇ εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, ὡς συνεχῶς λέγει ὁ βιογράφος του. Λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως πλούσιον τιμάριον ἐν Νεαπόλει, ὀνομασθεὶς ὑπὸ μὲν τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' ἀρχηγὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ καὶ κόμης τοῦ Ἀκουΐνου καὶ τῆς Ρόκας-Σέκας, ὑπὸ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ στρατηγὸς καὶ κόμης τοῦ Ἰλὰζ καὶ τοῦ Σοάβε, φορτωμένος ἐκ βαρυτίμων βασιλικῶν περιδεραίων, παρασήμων, χρυσοκεντήτων σημαιῶν καὶ ἐνδυμασιῶν, ἐνῷ δύναται ν' ἀπολαύῃ ἐν ἀνέσει τὸν δι' αἱματηρῶν ἱδρώτων ἀποκτηθέντα πλοῦτόν του, προτιμᾷ νὰ περιπλανᾶται ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πεντακοσίων ἢ χιλίων Λεονταριτῶν, Σπαρτιατῶν καὶ Μακεδόνων ἱππέων του, ζητῶν τὸ στοιχεῖόν του· εἰς τὸν ἀνήρεμον τοῦτον πολεμιστὴν ἀκριβῶς ἐφαρμόζεται ὁ ὑπὸ Ξενοφῶντος διαγραφεὶς χαρακτὴρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Μυρίων, τοῦ Κλεάρχου· «ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἔχειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης, αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ραθυμεῖν βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἱρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. Ἐκεῖνος δὲ ὥσπερ εἰς παιδικὰ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ἡδονὴν ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον. Οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν» Ἀνάβ. Β, 6,6.

Συστάσει καὶ προτροπῇ τοῦ διασήμου Τριβούλτση ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' ἐζήτησε τὸν Μερκούριον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του ἅμα ἀνερρήθη βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ ἀπεφάσισε τὴν εἰς Λομβαρδίαν ἐκστρατείαν (1498). Ἀλλ' ὁ Ἕλλην πολεμιστὴς θεωρῶν ἀκόμη νωπὸν τὸ ὑπ' αὐτοῦ χυθὲν γαλλικὸν αἷμα, ἅμα δὲ καὶ συνδεδεμένος δι' ἀτομικῆς φιλίας πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Μιλάνου, Λουδοβῖκον Σφόρτσαν, ἐπροτίμησε νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τούτου. Καὶ οὐ μόνον ἀνδρείως ἠγωνίσθη πρὸς τοὺς εἰσβαλόντας Γάλλους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὑφ' ἁπάντων τῶν ἄλλων Στρατιωτῶν καὶ οἰκείων ἐγκαταλειφθέντα ἡγεμόνα παρέμεινεν ὁ μόνος πιστὸς ἑταῖρος καὶ φύλαξ, διασώσας τοῦτον μετὰ τῆς οἰκογενείας ἐκ μέσου πολυαρίθμων ἐχθρῶν, καὶ ἀσφαλῶς ὁδηγήσας εἰς Βαυαρίαν. Ἐντεῦθεν ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ Σφόρτσα ἐπὶ κεφαλῆς Γερμανῶν καὶ Ἑλβετῶν, πολεμεῖ πρὸς τοὺς Γάλλους ἐν Νοβάρᾳ καὶ Μορτάρᾳ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1500 παραδόσεως τοῦ δουκὸς εἰς τοὺς Γάλλους ὑπ' αὐτῶν τῶν μισθοφόρων Ἑλβετῶν.

Ἐν ἔτει 1502 κηρυχθέντος τοῦ πρὸς Ἱσπανοὺς πολέμου τῶν Γάλλων, ὁ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' ὀνομασθεὶς ἀρχιστράτηγος μαρκέσιος τῆς Μαντούης, κατέπεισε τὸν παλαιὸν συναθλητὴν ἵνα, μιμούμενος αὐτόν, δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας.

> ...... 'ς ἄλογα τετρακόσια
> μὲ Μακεδόνας ἐκλεκτούς· πάντες δὲ τότ' ὡμόσαν
> 'ς τὸν ρῆγαν νὰ εἶν' ἀεὶ πιστοί, δι' αὐτόνον ν' ἀποθάνουν
> ἀνδρείως, καὶ τὸ αἷμά των κάτω 'ς τὴν γῆν νὰ ράνουν.

Ἀριστεύσας ὁ Μερκούριος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γαρηλιάνου (1503) ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' κόμης καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ:

> Εἰς τὰ λιντζέρα τ' ἄλογα ποῦ 'σαν ἔξη χιλιάδες,
> καπετάνιον τὸν ἔποικε, ποῦ δούλευαν ρηγάδες.

Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ δὲν ἐξηκρίβωσαν ἔτι πῶς διωργανίσθη τὸ ἱππικὸν τῆς Γαλλίας, οὔτε ποῖοι ἦσαν οἱ πρῶτοι αὐτοῦ διοικηταί· εἴδομεν ὅτι ἐν ἔτει 1499 ὁ de Fontrailles ὠνομάσθη ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως Ἑλλήνων Στρατιωτῶν· ἐν τούτοις ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης (1507), ὁ μὲν de Fontrailles διοικεῖ σῶμα πεντακισχιλίων πεζῶν Γάλλων καὶ Ἰταλῶν, τὸ δ' ἐλαφρὸν ἱππικὸν διοικεῖται ὑπὸ τοῦ Μερκουρίου· ἀλλ' ὁ Στρατιώτης δὲν παρέλαβε τὸ ἱππικὸν ἀπὸ τοῦ προειρημένου πρώτου ἀρχηγοῦ, ἀλλ' ἀπό τινος διαδόχου του ἀνήκοντος εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Γαλλίας, ὡς ὑποδηλοῖ ὁ Κορωναῖος· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν ἐφάμιλλον τοῦ Βαγιάρδου καὶ τοῦ Φοντράϊλ Λουδοβῖκον d' Ars, μνημονεύονται πρὸ τοῦ Μερκουρίου ὑπηρετοῦντες Στρατιῶται. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1500 ὁ προρρηθεὶς ἱππότης καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν ἔφθασε μετὰ τοῦ σώματός του πρὸ τοῦ παραρρέοντος τῇ Νοβάρᾳ ποταμοῦ Τεκίνου, τοῦ ὁποίου τὰς γεφύρας εἶχον καταστρέψει οἱ χωρικοί. Ἐνῷ δὲ ἠπόρει πῶς νὰ περάσῃ, «εἷς Ἀλβανός, γράφει ὁ χρονογράφος Ἰωάννης d' Auton, εὑρὼν τρόπον νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν ἔφθασεν εἰς Γαλιάτην, ἔνθα εὗρε τὸν κόμητα de Ligny, πρὸς ὃν ἀνήγγειλε τὰ κατὰ τὸν Ἄρς.» Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ 1499 παραληφθέντες ἐν Γαλλίᾳ Στρατιῶται οὔτε ἓν σῶμα ἀπετέλουν, οὔτε τὴν τακτικήν των ἀμέσως ἐδίδαξαν εἰς τοὺς συναδέλφους. Κατὰ τὸν προμνημονευθέντα Porto μία τῶν κυριωτέρων ἀρετῶν τῶν Ἑλλήνων ἱππέων ἦτο ἡ διάβασις τραχυτάτων ὀρέων καὶ ποταμῶν. Τὸ 1509 ὁ Μερκούριος καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μαξι-

μιλιανοῦ Ροδόλφος de Anhalt πολιορκοῦντες τὸ φρούριον Castel Nuovo di Quer, ἀπεδεκατίζοντο ὑπὸ τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐστρατοπεδευμένων Κόρσων. Ἐν συμβουλίῳ ἀνεγνωρίσθη ὅτι τὸ μόνον μέσον πρὸς νίκην ἦτο ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς τῷ παρετήρησε:

Λοιπὸν ἡ συντροφία μου δὲν 'πορει νὰ περάση,
τὸν ποταμόν, γιατ' ἔν' βαθύς, καὶ τὴν ζωὴν θὰ χάση.
μὲ τ' ἄλογά σου νὰ σεβῇς οὐδόλως σὲ ἀναγκάζω,
ὅτ' εἶν' πολὺς ὁ κίνδυνος, ὥσπερ ἐγὼ δοξάζω....
γιατὶ ἐγὼ δὲν δύναμαι βοήθειαν νὰ σοῦ δώσω..

Ἀλλ' ὁ Μερκούριος ἐπρότεινεν ὅτι αὐτὸς θὰ περάσῃ τὸν ποταμὸν μετὰ τῶν τετρακοσίων ἱππέων του:

Οὕτως εἶπε· καὶ ἔπειτα τὴν συντροφιά του ὁρίζει,
νὰ ἐσεβοῦν 'ς τὸν ποταμόν, 'κεῖνος δὲ πρῶτος ὁρμίζει.
κολύμβου τὸν ἐπέρασαν καὶ 'ς τὴν ἄκραν διαβῆκαν..
'ς τὴν μέσην τοὺς ἐκτύπησαν καὶ ὅλους τοὺς ἐσκορπίσαν.
Οἱ δὲ Τουδέσκοι ἔπειτα 'κ τὸ κάστρον ἐπερνοῦσαν,
καὶ τὸν σινὸρ Μερκούριον πολλὰ τὸν ἐπαινοῦσαν.
ὅτι πρᾶγμα ποῦ τὸ 'ποικεν ἦτονε νὰ θαυμάζουν,
καὶ Ρώμης ἄλλον Καίσαρα 'κεῖνον νὰ παρεικάζουν.

Ἐν τῷ στρατιωτικῷ ὀργανισμῷ τῷ ἐν ἔτει 1534 συνταχθέντι ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου du Bellay, πρῶτον μνημονεύεται ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἀνωτέρω δύο Στρατιωτικῶν γυμνασίων «οἱ τουφεκοφόροι, οἱ στρατιῶται (estradiots), καὶ οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς ὀφείλουσι νὰ γυμνάζωνται ὅπως περῶσιν ἔφιπποι καὶ καθωπλισμένοι μεγάλους ποταμοὺς καὶ ἀναρριχῶνται εἰς τὰ μᾶλλον ἀπότομα ὄρη, καὶ καταβαίνωσι καλπάζοντες.» [1])

Ἀλλὰ καὶ ἡ πολλάκις μνημονευθεῖσα ἐνέδρα δὲν φαίνεται πρὸ τοῦ Μερκουρίου γνωστὴ ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ, ἀφοῦ ἐν τῇ μάχῃ τῆς Γενούης (1507) εἰς αὐτὸν τὸν Μερκούριον ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡ στῆσις τῆς ἐνέδρας, ἥτις τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην νίκην. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁ προμνημονευθεὶς σύγχρονος χρονογράφος d' Auton· «Ὁ βασιλεὺς καλέσας τὸν Μερκούριον τῷ εἶπε — ἱππεύσατε μεθ' ὅλων τῶν ὑμετέρων Στρατιωτῶν καὶ ἀρχίσατε ἐλαφρὸν ἀκροβολισμὸν πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἐχθροῦ, τὸ εὑρισκόμενον ἐγγύτερον εἰς τὸν πρόμαχῶνα. Στήσατε ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ ἐνέδραν ἐξ ὑμετέρων ἀνδρῶν, πεζῶν καὶ ἱππέων ὅπως ἐν ἀνάγκῃ σᾶς βοηθήσῃ. Μετὰ τὸν ἀκροβολισμὸν θέλετε προσποιηθῇ ὑποχώρησιν ὅπως σύρητε τοὺς ἐχθροὺς μέχρι τῆς ὑμετέρας ἐνέδρας, καὶ ἐκεῖ δώσετέ τοις ἕνα καλὸν χαιρετισμόν. Συγχρόνως θὰ διατάξω ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ βουνὸν ἀρκετοὶ πεζοὶ καὶ βαρεῖς ἱππεῖς ὅπως ὑποστηρίξωσιν ἄνωθεν τοὺς ἡμετέρους ἄνδρας καὶ ἀρχίσωμεν τὴν μάχην.

[1]) Hardy, σελ. 269.

«Τούτων λεχθέντων, ὁ κύριος (messire) Μερκούριος μετὰ ἑκατὸν Στρατιωτῶν καλῶς ἐξωπλισμένων καὶ κρατούντων εἰς χεῖρας τὰ ἀκόντια μετὰ τῶν σημαιῶν των ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται τὴν πρὸς τὸν προμαχῶνα φέρουσαν ὁδόν. Πολλοὶ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ ἱππόται τὸν παρηκολούθησαν, μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ μαρκέσιος τῆς Μαντούης ἱππεύων καὶ ὡπλισμένος κατὰ τὸ ἔθος τῶν Στρατιωτῶν (all Albanaise), ὁ Φραγκῖσκος de Maugiron, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

«Ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ προχωρήσωσι 3000 Ἐλβετοὶ καὶ 6000 Γάλλοι πεζοί. Ἤχουν αἱ σάλπιγγες καὶ ἐκρότουν διὰ τῶν χειρῶν τὰ μεγάλα τῶν Ἐλβετῶν τύμπανα. Οἱ πρίγκηπες καὶ οἱ ἀκόλουθοι μεθ' ὅλων τῶν βαρέων ἱππέων κρατούντων τὴν λόγχην ἐπὶ τοῦ μηροῦ περιεκύκλουν τὸν βασιλέα.

«Οἱ Γενουήνσιοι ἑτοιμοπόλεμοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ἅμα παρετήρησαν τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ἐλβετοὺς ἁπανταχόθεν ἐλαύνοντας παρεσκευάζοντο νὰ κτυπήσωσι τοὺς πρώτους ἐφορμήσοντας, ὅτε ὁ κύριος Μερκούριος τοποθετήσας ἤδη ἐν ἐνέδρᾳ μέρος τῶν ἀνδρῶν του, ἐπαρουσιάσθη ἐξ ἀπροόπτου ἀπὸ μιᾶς χαράδρας καὶ ἤρξατο τὸν ἀκροβολισμὸν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἄλλου στρατοῦ. Οἱ Γενουήνσιοι τὸν ἐδέχθησαν μὲ τοξεύματα καὶ βλήματα. Τινὲς μάλιστα ἀφῆκαν τὰς τάξεις των ἵνα προσβάλωσι τοὺς Στρατιώτας μὲ τὰς λόγχας κατωφερεῖς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀμέσως ἐστράφησαν καὶ κεντῶντες διὰ τῆς σιδηρᾶς αἰχμῆς τῶν δοράτων τοὺς εἰς τοιούτους ὀρεινοὺς ἀκροβολισμοὺς γυμνασμένους ἵππους των, ὑπεχώρησαν πολεμοῦντες μέχρι τοῦ σώματός των, ὅπερ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν ἀκροβολίζον. Ἓξ Γενουήνσιοι ἐφονεύθησαν, δύο Στρατιῶται ἐπληγώθησαν καὶ εἷς ἐφονεύθη.

«Οἱ Ἐλβετοὶ διαμένοντες κάτω μετὰ τοῦ βασιλέως, ἅμα εἶδον ἀρχίσαντα τὸν ἀκροβολισμὸν ἐγονάτισαν ἅπαντες καὶ ἐφίλησαν τὴν γῆν. Διαρκοῦντος τούτου, ἔμενον γονατιστοὶ καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας.

«Ὅταν ὁ κύριος Μερκούριος διέκρινε μακρόθεν τὴν βοήθειαν ταύτην, ἐξεσφενδόνισε κατὰ τῶν πλησιεστέρων Γενουηνσίων τὰ τελευταῖα βλήματα καὶ ἐπροσποιήθη ὑποχώρησιν μετὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων του. Παραχρῆμα τὸ ἐχθρικὸν σῶμα ἐγκαταλιπὸν τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἔδραμεν εἰς καταδίωξιν τῶν Στρατιωτῶν. Οἱ ἄλλοι τους ἠκολούθησαν τρέχοντες, καὶ ὅλοι ἀγρίως ἐφώναζον accarne! accarne! (εἰς τὸ κρέας! εἰς τὸ κρέας!) Αἱ κραυγαὶ τῶν διωκόντων τοὺς Στρατιώτας Γενουηνσίων ὡς κεραυνὸς ἠκούοντο ἀπὸ μιᾶς λεύγης.

«Ἅμα ὅμως οἱ Γενουήνσιοι ἐπλησίασαν, ἐρρίφθησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν δύο μεγάλα πυροβόλα.

Συγχρόνως δὲ οἱ ἐν τῇ ἐνέδρᾳ κεκρυμμένοι ἐξελθόντες ἡνώθησαν εἰς τὰ δύο σώματα τῶν Ἑλβετῶν καὶ τῶν Γάλλων πεζῶν. Τότε καὶ οἱ ἄλλοι Στρατιῶται παρακάμψαντες ἡνώθησαν πρὸς τοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς τοῦ βασιλέως, τοῦ μαρκησίου τῆς Μαντούης καὶ τοῦ κυρίου de Maugiron. Ἅπαντες δὲ ὁμοῦ ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ἐπέπεσαν τόσον ὁρμητικῶς κατὰ τοῦ πρώτου σώματος τῶν ἐχθρῶν, ὥστε τοῦτο ἔστρεψε τὰ νῶτα. Τὸ παρακολουθοῦν δεύτερον σῶμα ἰδὸν τοὺς μὲν τραπέντας διευθυνομένους πρὸς αὐτούς, τοὺς δὲ Γάλλους ὄπισθεν φονεύοντας τούτους, πολὺ ἐφοβήθη. Ὁ Δόγης Παῦλος Νόβης καὶ ὁ Πιζαῖος Ἰάκωβος Κόρσος εἰς μάτην ἐπροσπάθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν τάξιν καὶ ἐμποδίσωσι τὴν φυγήν· οἱ πάντες ἔφυγον».

«Ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων Γενουηνσίων ὑπελογίσθη εἰς 1400, Γάλλοι δ' ἐφονεύθησαν 39, ἀλλ' ἐπληγώθησαν πολλοί».

«Οὕτως ὁ βασιλεὺς κερδίσας τὴν μάχην ἐπορεύθη πάνοπλος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀββαδίας τοῦ Boschetto καὶ ἐδόξασε τὸν θεόν.» [1])

Ὁ Κορωναῖος συμφωνῶν πρὸς τὸν χρονογράφον τοῦ βασιλέως γράφει ὅτι ἀληθῶς ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' παρήγγειλεν εἰς τὸν Μερκούριον νὰ πράξῃ ὅ,τι ἔπραξεν».

Σὺ δὲ σινιὸρ Μερκούριε σύρ' ἐκ τὸ χαμαιβοῦνι,
νὰ δίδῃς ἕνα πόλεμον, κ' ἡμεῖς ἐδῶθεν ἄλλον.

Συγχρόνως ὅμως διὰ μακρῶν περιγράφει καὶ ἕτερον κατὰ τῶν Γενουηνσίων πόλεμον, διεξαχθέντα διὰ τῆς αὐτῆς τακτικῆς. Παρακαλέσας τὸν βασιλέα νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πολεμήσῃ «ὡς εἶνε μαθημένος» διὰ νυκτὸς διῆλθε τὸ πρὸ τῆς Γενούης τραχύτατον ὄρος, καὶ ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἐμφανισθεὶς ἐξ ἀπροόπτου εἰς τοὺς ἐχθρούς, κατέφθειρεν αὐτούς:

Ἐκεῖθεν δὲ ἐξέβηκαν κι' ὁλονυχτὶ περπάτουν,
κ' εἰς τὰ βουνὰ τὰ ἄβατα τ' ἄλογά τους ἐπάτουν,
τὴν στράταν δὲ τὴν ἄβατον περπατικῶς τὴν ποῖκε,
κ' ἡλίου ἀνατέλλοντος εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐμπῆκε·
τοὺς εὕρηκεν ἀρδίνιαστους 'ς ἐκείνην τὴν μερίαν,
γιατὶ δὲν ἐπιστεύασι νὰ λάβουν κονταρία,
τινὰς ἐκ τὴν μερίαν αὐτήν, γιατὶ δὲν ἐπατήθη,
ἀπ' ἄλογον, οὐδ' ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐπερπατήθη.
δύο χιλιάδες κόψασι, καὶ χίλιους ἐλαβῶσαν,
καὶ πενταχόσιους ἄρχοντας εὐγενικοὺς σκλαβῶσαν.
ταῦτα δ' ὁ ρήγας βλέπωντας μετὰ χαρὰν μεγάλην,
τὰς χεῖράς του 'ς τὸν τράχηλον τοῦ Μερκουρίου βάλλει.
καὶ ἐκ τὰ δύο μάγουλα ἐγλυκοφίλησέ τον,
πολλὰ δὲ 'ς τὸ στρατόπεδον μέσα εὐφήμισέ του [2]).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι ἀληθῶς μὲν ἀπὸ τοῦ 1499 ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' προσέλαβεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του Στρατιώτας, πιθανῶς τοὺς ὑπὸ Ἀριανίτου προσενεχθέντας αὐτῷ 400, ἡ εἰσαγωγὴ ὅμως τῆς Στρατιωτικῆς τακτικῆς καὶ ὁ κατ' αὐτὴν διοργανισμὸς τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἤρχισε κυρίως ἀφοῦ ὁ Μερκούριος ὠνομάσθη ἀρχηγὸς ἅπαντος τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, καὶ ἐπὶ ἓξ ἔτη πιστῶς ὑπερέτησε τὴν Γαλλίαν (1503-1509). Ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης ἅπας ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως συνεποσοῦτο εἰς 50000 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν μόνοι 2000 ἐλαφροὶ ἱππεῖς οἱ ὑπὸ Μερκουρίου διοικούμενοι. Οὗτοι δὲν ἀνῆκον πάντες αὐτῷ, διότι ὁ βιογράφος του, λέγει ὅτι τὸ ἐν Γενούῃ ἴδιον σῶμά του ἀπετελεῖτο ἐκ 500 Στρατιωτῶν, Μακεδόνων (Ἀλβανῶν) ἐκ Πελοποννήσου. Ὥστε οἱ ὑπόλοιποι 1500 ἦσαν ἄλλοι Στρατιῶται πρὸ αὐτοῦ ὑπηρετοῦντες ἐν Γαλλίᾳ, ἢ καὶ Γάλλοι διωργανισμένοι Στρατιωτικῶς, ὡς ὁ προσημειωθεὶς μαρκέσιος τῆς Μαντούης.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Ἐν Hardy, σελ. 92, 97.

[2]) Κορωναῖος, σελ. 78.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ernest Legouvé]

Α'

Οὐδεὶς εἶνε ἀληθῶς πατὴρ ἂν δὲν ἐνδιαφέρηται περὶ τῶν ἄλλων πατέρων. Ὅσῳ μᾶλλον συμβιῶ μετὰ τοῦ υἱοῦ μου τόσῳ μᾶλλον συνδέομαι πρὸς πάσας τὰς ἄλλας ψυχάς. Ἡ φαντασία μου ὑπὸ τῆς καρδίας μου ἐλαυνομένη εἰσδύει εἰς ὅλας τὰς οἰκογενείας, κατέρχεται εἰς πάσας τὰς συνειδήσεις. Ἔχω ἀνάγκην νὰ μάθω τί συμβαίνει ἐν τῷ βάθει τῆς ζωῆς καὶ τῆς καρδίας τῶν ἐν τῷ καθήκοντι καὶ τῇ στοργῇ ἑταίρων μου.

Πρό τινων ἡμερῶν, ὑπὸ τοιαύτης μερίμνης κατειλημμένος, ἔκρουσα τὴν θύραν ἀνδρὸς σοβαροῦ καὶ ἐμπείρου εἰς τὰ τῆς ἀγωγῆς. Εἶνε διευθυντὴς μεγάλης σχολῆς, κατὰ πάντα δὲ κατάλληλος διὰ τὴν θέσιν ταύτην ἕνεκα τῆς εὐθύτητος τοῦ πνεύματός του καὶ τῆς ἀκάμπτου πως στερρότητος τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐπελήφθην ἀμέσως τοῦ θέματος:

— Ἀπὸ πόσων ἐτῶν εἶσθε διευθυντὴς τῆς σχολῆς ταύτης;

— Ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν.

— Ποίους μαθητὰς συνήθως ἔχετε;

— Υἱοὺς μικρῶν ἐμπόρων, τεχνιτῶν, γεωργῶν, κατωτέρων ὑπαλλήλων, ὑπηρετῶν.

— Ποῖα μαθήματα περιλαμβάνει τὸ πρόγραμμά σας;

— Τὰς ὠφελίμους τέχνας, τὰς ζώσας γλώσσας, φιλολογικάς τινας γνώσεις.

— Ὥστε ἐκ τούτου προέρχεται μεγάλη ἀνισότης μαθήσεως μεταξὺ τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων των;

— Πολὺ μεγάλη.

— Ποίαν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἡ ἀνισότης αὕτη

ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν αἰσθημάτων καὶ δεσμῶν;

Ὁ φίλος μου, ὅστις ἕως τότε εἶχεν ἀποκριθῇ εὐκρινῶς εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις μου, ἐσταμάτησε. Τὸ μέτωπόν του συνωφρυώθη ὑπὸ συννοίας, ἔπειτα δὲ μοὶ εἶπε:

— Αὐτὸ εἶνε πολὺ λεπτὸν ζήτημα.

— Διὰ τοῦτο ἦλθα εἰς σᾶς νὰ τὸ λύσετε.

— Νὰ τὸ λύσω; δὲν εἰξεύρω ἂν πρέπει.

— Διατί;

— Τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἀπασχολεῖ μόνον τὸ ἰδικόν σας πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὴν συνείδησίν μου. Δι' ὑμᾶς εἶνε ἁπλοῦν ζήτημα παρατηρήσεως, περιεργείας· δι' ἐμὲ εἶνε ἀντικείμενον πρακτικοῦ καθήκοντος. Εἰξεύρετε ὅτι αὐτὸ εἶνε ἓν ἀπὸ τὰ ἠθικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα μὲ ταράττουν περισσότερον ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν;

— Τὸ πιστεύω.

— Εἰξεύρετε ὅτι ἐκ τοῦ προβλήματος τούτου καὶ ἐκ τῆς γνώμης μου περὶ τοῦ προβλήματος τούτου ἐξαρτᾶται ἡ ἠθικότης τοῦ ἐπαγγέλματός μου;

Πρόκειται ν' ἀποφασίσω ἂν ἐνασκῶ ἐπάγγελμα ὠφέλιμον ἢ ἐπιβλαβές· ἂν διδάσκων γράμματα εἰς τὰ παιδία, δὲν καταστρέφω αὐτὰ ἠθικῶς· ἂν διαχέω φῶς ἢ ἂν πωλῶ δηλητήριον.

— Βλέπω ὅτι εἶχα δίκαιον ν' ἀποταθῶ πρὸς ὑμᾶς, διότι αὐταὶ αἱ σκέψεις εἶνε ἀκριβῶς καὶ αἱ ἰδικαί μου.

— Ἔστω, λοιπόν! ἐξηκολούθησεν ἀποφασιστικῶς. Ἄλλως τε ἡ συνδιάλεξις αὕτη δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ εἰς ἐμὲ ὠφέλιμος ὅπως καὶ εἰς ὑμᾶς. Ἐρωτήσατέ με, θ' ἀποκριθῶ.

— Ὅλαι μου αἱ ἐρωτήσεις περιλαμβάνονται εἰς τὰς λέξεις ταύτας: Ποίαν ἐπίδρασιν ἔχει ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων ἡ ἀνισότης τῆς ἐκπαιδεύσεως;

Ὁ φίλος μου μετὰ βραχεῖαν σιγὴν, ἀπήντησεν·

— Ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν.

— Ὡς πρὸς τί ὀλεθρίαν;

— Ἡ ἀνισότης αὕτη κλονίζει τὸ σέβας, καταστρέφει τὴν ἐμπιστοσύνην, ἀπομονοῖ τοὺς υἱοὺς τῶν πατέρων καὶ ἀνατρέπει τέλος τὴν ἱεραρχίαν τῆς οἰκογενείας θέτουσα τὸν ἀρχηγὸν ὑπὸ τὸν ὑποδεέστερον.

— Κατ' ἐξαίρεσιν βέβαια! ἀπήντησα ζωηρῶς.

— Δώδεκα φορὰς ἐπὶ εἴκοσι.

— Τί μοῦ λέγετε; ἀνέκραξα· δώδεκα φορὰς ἐπὶ εἴκοσι; Καὶ τὸ λέγετε σεῖς ὁ ὁποῖος λαμβάνετε ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς προόδου;

— Ὁμιλῶ καὶ σκέπτομαι οὕτω διότι εἶμαι ἀφωσιωμένος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ἀφῆτέ με νὰ τελειώσω καὶ μὴ με καταδικάζετε τόσον ταχέως. Ἐπιδοκιμάζω καὶ θαυμάζω τὴν ἀφοσίωσιν, ἥτις παρακινεῖ τοὺς γονεῖς ν' ἀπαλλάττωσι τὰ τέκνα των ἀπὸ πᾶσαν διανοητικὴν ἢ ἠθικὴν ἔνδειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ὑπέφεραν. Ἐπιδοκιμάζω τοὺς υἱοὺς, οἵτινες θέλουν νὰ μάθουν ὅσα ἠγνόουν οἱ γονεῖς των· θεωρῶ δικαίαν καὶ νόμιμον τὴν ἀνύψωσιν ταύτην τῶν κατωτέρων τάξεων πρὸς τὸ φῶς, ἐπειδὴ δὲ βλέπω παγκοσμίαν τὴν τάσιν ταύτην, διαβλέπω ἐν αὐτῇ τὸν δάκτυλον τῆς θείας Προνοίας. Ἀλλ' ὅσον βαθεῖαι καὶ ἂν εἶνε αἱ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πεποιθήσεις μου, δὲν δύνανται νὰ μ' ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ ἴδω καὶ εἴπω ὅ,τι μοὶ ἀπέδειξεν ὡς ἀληθὲς δεκαπενταέτης πεῖρα. Ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν διῆλθον τῶν χειρῶν μου δεκακισχίλια παιδία· ἔζησα μὲ δεκακισχιλίας οἰκογενείας ἐργατῶν ἢ πωλητῶν· γνωρίζω τὰ ἀπόκρυφα τοῦ βίου τούτων, ἀγνώστου τοῖς πᾶσι, καὶ τῶν ψυχῶν τούτων ἀγνώστων πρὸς ἑαυτάς. Ἐξήγαγον λοιπὸν ὡς συμπέρασμα ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης πείρας ὅτι ὅσον ἡ παίδευσις εἰσχωρεῖ εἰς τὰς οἰκογενείας ταύτας, τόσον παραβλάπτονται αἱ οἰκογενειακαὶ ἀρεταί.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἀνηγέρθην, καταληφθεὶς ὑπὸ φόβου.

— Νὰ συνεννοούμεθα ἐξηκολούθησε ζωηρῶς ὁ φίλος μου. Ὁμιλῶ περὶ τῶν ἀρετῶν μόνον τῶν τέκνων, διότι αἱ ἀρεταὶ τῶν γονέων εὑρίσκουσιν ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστάσει θαυμασίας ἀφορμὰς ν' ἀναφανῶσι καὶ ἀναπτυχθῶσι. Ἡμέραν τινὰ εἶδον πρὸ τῆς οἰκίας μου δύο ἐργάτας ἐργαζομένους ἐπιμόχθως εἰς τὴν λιθόστρωσιν τῆς ὁδοῦ. Ἀναγνωρίζω τοὺς πατέρας δύο τῶν μαθητῶν μου· ἦσαν γέροντες καὶ τὸ ἔργον ἦτο τραχύτατον. Φλογερὸς ἥλιος κατέφλεγεν αὐτοὺς καὶ ἱδρὼς ἔσταζεν ἀπὸ τῶν μετώπων των. Οἱ βραχίονες αὐτῶν μόλις ἠδύναντο νὰ ἐγείρωσι τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον! Αἴφνης ὁ πρεσβύτερος σταματᾷ:

— «Ἀφωρεσμένη δουλειά· δὲν 'μπορῶ πειά!

— Κουράγιο! τῷ ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος· τὰ παιδιά μας δὲν θὰ δουλεύουν σὰν κ' ἐμᾶς.

Αἱ συγκινητικαὶ αὗται λέξεις συγκεφαλαιόνουν μυρίας ἀφοσιώσεις ὧν ἐγενόμην μάρτυς ἐν ταῖς πτωχαῖς οἰκογενείαις. Εἶδον πατέρας προσθέτοντας εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας τὴν ἐργασίαν τῆς νυκτὸς διὰ νὰ πληρώσουν τὰ δίδακτρα τῶν τέκνων των· εἶδον μητέρας ὑποβαλλομένας εἰς τὰς βαρυτέρας ἐργασίας ὅπως προμηθεύσωσι προγυμναστὴν εἰς τὸν υἱόν των· εἶδον ἀμφοτέρους, πατέρας καὶ μητέρας ἀποκόπτοντας, μετ' αὐταπαρνησίας οὐδὲ στιγμὴν ἐλαττωθείσης, ἐκ τῶν ἀναγκαιοτάτων τῆς ζωῆς πραγμάτων, ἐκ τῆς τροφῆς, ἐκ τῶν ἐνδυμάτων, ἐκ τῆς θερμάνσεως ὅπως ὁ υἱός των μεταβῇ ἑκάστην πρωΐαν εἰς τὸ σχολεῖον μὲ καλάθιον πλῆρες καὶ κόσμιον ἔνδυμα· τί νομίζετε δὲ ὅτι τὰ παιδία φέρουν τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν;

— Φέρουν τὸ φῶς! ἀπεκρίθην εἰς τὸν φίλον μου διακόψας αὐτόν. Δὲν ἔζησα ὅπως ὑμεῖς ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τῶν πόλεων, ἀλλὰ γνωρίζω τοὺς

ἀγρότας· εἶδον παιδία ἀμπελουργῶν, παιδία κηπουρῶν, παιδία ὑλοτόμων, τὰ εἶδα ἐπιστρέφοντα τὴν ἑσπέραν ἐκ τοῦ σχολείου εἰς τοὺς ἀγραμμάτους καὶ σκαιοὺς γονεῖς των, φέροντα τὴν μικρὰν προμήθειαν τῶν γνώσεών των. Ποῖος ἐπωφελεῖται περισσότερον; οἱ γονεῖς. Ὁ υἱὸς γράφει διὰ τὸν πατέρα τὰς ἐργασίμους ἡμέρας, διὰ τὴν μητέρα τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ οἰκοκυρείου· τοῖς μανθάνει ὅσα ἔμαθε, τοῖς διηγεῖται ὅσα ἀπεμνημόνευσε· μετὰ τῶν θυγατέρων εἰσέρχονται τὴν ἑσπέραν δύο οἰκογενειακαὶ ἀρεταὶ συνηθέστατα ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἀγρότας, ἡ εὐγένεια ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν καὶ ἡ καθαριότης. Δὲν δύναμαί ποτε νὰ ἴδω ἄνευ συγκινήσεως τὰς ἀληθεῖς μεταμορφώσεις αἱ ὁποῖαι ἔγειναν καὶ γίνονται ἀκόμη καθ' ἑκάστην εἰς τὸ χωρίον μας ὑπὸ τοῦ σχολείου. Οἱ γονεῖς ἐμπιστεύονται εἰς τὰς διδασκαλίσσας κοράσια ῥυπαρά, χονδροειδῆ, βάρβαρα τὴν συμπεριφοράν· μετὰ ἓν ἔτος τοῖς δίδουν καλοαναθρεμμένας κόρας, γνωριζούσας νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ φέρωνται, χαιρετώσας ὅσους συναντοῦν, καὶ ἐχούσας τὰ χείλη των τόσον καθαρὰ ἀπὸ κάθε ἀπρεπῆ λόγον ὅσον καὶ τὰ ἐνδύματά των ἀπὸ κάθε κηλῖδα. Ἀσκοῦσι γλυκεῖάν τινα δεσποτείαν ἐπὶ τῶν γονέων των. Αἱ ἕξεις τῆς εὐσεβείας, ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν πρός τινας λέξεις μεταδίδονται κατὰ μικρὸν εἰς τὴν μητέρα καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν πατέρα. Τέλος θυγατέρες καὶ υἱοὶ εἰσάγουσιν ὑπὸ τὴν στέγην τῶν ἀμαθῶν γονέων τὴν σωστικωτέραν τῶν τέρψεων, τὴν γλυκυτέραν συνοδὸν τῶν χειμερινῶν ἀγρυπνιῶν, τὴν γεγωνυίᾳ φωνῇ ἀνάγνωσιν, δηλαδὴ τὴν διανοητικὴν ζωὴν καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρον συμβαίνει ἐν τῇ χώρᾳ των καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας των. Παρέστην ἐγὼ εἰς πολλὰς τοιαύτας ταπεινὰς καὶ συγκινητικὰς σκηνάς· εἶδον τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς περὶ τὸν μικρὸν ἀναγνώστην· εἶδον τὴν ἀκτινοβολοῦσαν φυσιογνωμίαν τῶν μητέρων· εἶδον τοὺς πλήρεις θαυμασμοῦ ὀφθαλμοὺς τῶν πατέρων, ἤκουσα τὰς ἐπιφωνήσεις, τὰς σκέψεις, τὰς ἐπιδοκιμασίας, τὰς ἀγανακτήσεις τῶν ἁπλῶν τούτων καὶ εἰλικρινῶν ὄντων· εἶδον τὴν πρώτην ἐξέγερσιν τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας των καὶ τὴν χαράν των ὅτι τὴν ἐξέγερσιν ταύτην τὴν ὀφείλουν εἰς τὸν υἱόν των· παρηκολούθησα αὐτοὺς εἰσερχομένους μετὰ τῶν ὁδηγῶν των εἰς τὸν κόσμον τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὸν βίον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, εἰς τὴν θέαν τῶν μεγάλων ἰδεῶν... Δύναται νὰ ὑπάρξῃ θελκτικωτέρα εἰκὼν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου; Δὲν συσφίγγονται οὕτω οἱ δεσμοὶ τῆς οἰκογενείας ἐν ᾧ σεῖς διισχυρίζεσθε ὅτι ἐκλύονται; Ἀπαντήσατε!

—Μίαν μόνην λέξιν θ' ἀπαντήσω ἀλλὰ χαρακτηριστικήν. Ὅσα λέγετε εἶνε ἀληθῆ ὡς πρὸς τὴν προκαταρκτικὴν παίδευσιν, ἀληθῆ διὰ τοὺς ἀγρότας, ἀληθῆ διὰ τὰ κοράσια, ἀληθῆ διὰ τὰ ἄρρενα τέκνα μέχρις ἡλικίας τινός· ἀλλὰ ἔλθετε εἰς τὰς πόλεις, ἐξέλθετε τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων καὶ θὰ ἴδῆτε τοὺς θλιβεροὺς καρποὺς τῆς ἀνισότητος ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν. Τὸ γνωρίζετε· τὸ μᾶλλον ἀθεράπευτον καὶ ταπεινότερον ἐλάττωμα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ἀνθιστάμενον εἰς πάντα καὶ εἰς ὃ οὐδὲν ἀνθίσταται, τὸ γονιμώτερον εἰς ἀχαριστίαν καὶ εἰς ἐξευτελισμόν, εἶνε ἡ ματαιοδοξία, τὸ δ' ἐλάττωμα τοῦτο γεννᾷ ἡ ἀνισότης αὕτη. Μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου ἢ δεκάτου τετάρτου ἔτους τὸ παιδίον ὑποφέρει ὀλίγον ἐκ τῆς ἐνδείας καὶ ἀσημότητος, εἰς ἣν ἐγέννήθη καὶ ὀλίγον λυπεῖ τοὺς γονεῖς του· πρῶτον μὲν διότι δὲν εἶνε τόσον κατάδηλοι, εἶτα δὲ διότι τὰς αἰσθάνεται ὀλιγώτερον. Ἀλλ' ἡ ἡλικία τῶν δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν εἶνε ἐποχὴ κρίσεως διὰ τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων ὡς καὶ διὰ τὸ σῶμα αὐτῶν. Ἐν ᾧ ὁ χνοῦς φύεται εἰς τὸν πώγωνα αὐτῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ φύονται πάντα τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὴν νεότητα ἐλαττώματα, ἡ τάσις πρὸς ἐπίδειξιν, ἡ ὑπεροψία, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ ὅλη ἡ γενεαλογία τῆς ματαιοδοξίας. Δεκατετραετὲς παιδίον ἤρχετο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ σχολεῖόν μου συνοδευόμενον ὑπὸ γέροντος πτωχῶς ἐνδεδυμένου.

—Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ γέρος ποῦ σὲ φέρει ἐδῶ; τὸν ἐρώτησεν εἷς συμμαθητής του.

—Εἶνε ὁ θυρωρὸς τοῦ σπιτιοῦ μας, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον.

Ἦτο ὁ πατήρ του. Εἶχον ὡς θυρωρὸν ἐν τῷ σχολείῳ ἄνθρωπόν τινα νοήμονα καὶ τιμιώτατον καὶ ἐπελήφθην τῆς ἀγωγῆς τοῦ υἱοῦ του· ἐφ' ὅσον τὸ παιδίον ἦτο παιδίον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ διαλείμματος ἔπαιζεν εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ πατρός του· ὅταν ἔγεινε δεκαπενταετές, ὁ πατὴρ ἦλθε ἡμέραν τινά, μοῦ ἐζήτησε τὸν λογαριασμὸν καὶ ἀνεχώρησε μὲ λύπην ἀλλὰ χωρὶς λέξιν ἐξηγήσεως οὔτε ἐκ μέρους του οὔτε ἐκ μέρους μου. Ἐμάντευσα τί εἶχεν αἰσθανθῆ: τὴν βαρεῖαν ὀδύνην τοῦ υἱοῦ του ὡς ἐκ τῆς ταπεινῆς θέσεως τοῦ πατρός του. Τὰ μερικὰ ταῦτα γεγονότα ἀρκοῦσιν ὅπως ἐννοήσῃ τις τί συμβαίνει ἐν γένει. Ὁ μᾶλλον ἐγγράμματος τοῦ πατρός του νέος τρέμει μὴ εὑρεθῇ μετ' αὐτοῦ ἐνώπιον ξένων· φοβεῖται μὴ ὑποπέσῃ εἰς λάθος τι ἐξ ἀμαθείας δι' ὃ νὰ ἐρυθριᾷ. Εἶδον πολλοὺς τῶν μαθητῶν μου νὰ μὴ θέλουν νὰ ἐξέλθουν μετὰ τῆς μητρός των διότι ἐφόρει *φακιόλι* ἢ μετὰ τοῦ πατρός των διότι ἐφόρει *βέσταν*.

—Λησμονεῖτε, εἶπον, ὅτι ὁ Λαπλὰς περιεπάτει εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμεικοῦ ἐνώπιον τοῦ ἀριστοκρατικωτέρου κόσμου κρατῶν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις ἐφόρει ἐνδυμασίαν χωρικοῦ.

—Μέγα κατόρθωμα! ἀπεκρίθη ὁ καθηγητής, ὅταν κανείς, λέγεται Λαπλάς. Καὶ πρῶτον πιστεύω ἡ μεγαλοφυΐα συνοδεύεται καὶ ὑπὸ εὐγενείας τινὸς τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀποδιώκει τὰ

ταπεινὰ ἐλαττώματα... Ἔπειτα ἡ κατάβασις ἀπὸ τόσον ὑψηλὰ εἶνε εἶδος ἀναβάσεως ἀκόμη ὑψηλότερα. Εἶνε εὔκολον νὰ γείνετε ἁπλοῦς, ὅταν ὅλοι θαυμάζουν τὴν ἁπλότητά σας καὶ ἡ φιλαυτία τότε ἱκανοποιεῖται. Ἀλλὰ λάβετε μετρίας ψυχάς, λάβετε ταπεινοὺς ἀνθρώπους, ἐκτεθειμένους εἰς τὸν γέλωτα καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν ἄλλων διὰ τὴν ἄσημον αὐτῶν κατάστασιν, καὶ θὰ ἴδητε ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῶν καλλίστων ἐξ αὐτῶν θὰ γεννηθῇ ἡ ὀλεθρία αἰσχύνη. Ὁ ἅγιος Βικέντιος ὡμολόγησεν ὅτι ἠρυθρίασεν ἡμέραν τινὰ εὑρεθεὶς ἐν πληθούσῃ ὁμηγύρει μετὰ συγγενοῦς του κακῶς ἐνδεδυμένου. Ἂς μὴν φοβούμεθα λοιπὸν νὰ ὁμολογῶμεν ὅ,τι ὁμολογοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι.

— Ἔστω, ἀλλ' ὁμολογήσατε καὶ σεῖς ὅτι ἡ υἱικὴ αὕτη αἰσχύνη δὲν εἰσέρχεται κατὰ πάντων ἐκ ματαιοδοξίας. Ὅταν ὁ υἱὸς ἐρυθριᾷ διὰ τὸν πατέρα του, ἐρυθριᾷ δι' ἐλάττωμά τι, ἐνίοτε δὲ ὑπὲρ τοῦ πατρός του καὶ οὐχὶ κατὰ τοῦ πατρός του ἐρυθριᾷ. Ἡ ὀδυνηρὰ αἰδὼς ἣν αἰσθάνεται κατέναντι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μεθυσμένου, χυδαίου, βαρβάρου εἶνε ἔπαινος καὶ οὐχὶ κατηγορία τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀγωγῆς παρὰ τῷ υἱῷ· προσθέσατε ὅτι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη καθίσταται ἐνίοτε ἡ σωτηρία τῆς μητρός. Πολλοὶ υἱοὶ ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὸν πατέρα διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν σταματῶσιν εἰς τὰ χείλη τοῦ κτηνώδους συζύγου τὴν ὕβριν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐξακοντισθῇ κατὰ τῆς συζύγου ἢ κρατοῦσι τὸν βραχίονα ὅστις ἔμελλε νὰ τύψῃ αὐτήν.

— Δυστυχῶς φίλε μου, ἐπανέλαβε, ζωηρῶς ὁ παιδαγωγός, πρέπει, ὡς βλέπω, νὰ σᾶς εἴπω πάντα. Διατί μὲ ἀναγκάζετε ν' ἀντιτάξω εἰς τὴν συγκινητικὴν καὶ πιστὴν ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἐξαιρετικὴν εἰκόνα ταύτην, τὴν σκληρὰν καὶ γενικὴν ἀλήθειαν; Λοιπόν, ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια: ἡ ἑνότης τῶν οἰκογενειῶν ἐπαπειλεῖται ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσει ἐν τῷ υἱῷ ἡ ὑπεροχὴ τῆς παιδεύσεως αὐτοῦ. Τί δίδομεν, πράγματι, εἰς αὐτόν, μετὰ τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας τῷ διδάσκομεν; Ἕξεις καλλιεπεστέρας ἐκφράσεως, τάσεις πρὸς ἐκλεκτοτέρας τέρψεις, εὐγενεστέρας διανοητικὰς ἀνάγκας, κλίσιν πρὸς ἐξωτερικήν τινα κομψότητα καὶ μάλιστα εὐγενεῖς πόθους πρὸς ὑψηλοτέρας ἰδέας, καὶ σχέδια γάμου ὑπέρτερα τῆς κοινωνικῆς καταστάσεώς του. Ταῦτα πάντα εἶνε ἀφορμαὶ παρεξηγήσεων καὶ ἀποχωρισμοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. Δὲν ὁμιλοῦν πλέον τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, δὲν ἐνδιαφέρονται πλέον περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, δὲν ἔχουν πλέον τὰς αὐτὰς ἕξεις. Τί ἐπέρχεται τότε; Ὁ υἱὸς ἀπομακρύνεται τῆς οἰκίας, ἤ, ὅπερ χειρότερον, ἂν μείνῃ, ἀπομονοῦται καὶ σιγᾷ. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἔτι τῶν γονέων του, καὶ παρ' αὐτοὺς ἔτι καθήμενος, εἶνε μακρὰν διὰ τῆς σκέψεως· καὶ ἡ σιγὴ ἣν ἐπιβάλλει εἰς ἑαυτὸν κατὰ τὸ φαινόμενον ὡς ἔνδειξιν σεβασμοῦ, εἶνε κατὰ βάθος ἐκδήλωσις περιφρονήσεως. Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως; Τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀνατρεφόμενον παιδίον δύναται ἐπιστρέφον εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς θυρωροῦ μητρός του, εἰς τὸ μαγαζεῖον τοῦ παντοπώλου πατρός του, εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ξυλουργοῦ πατρός του, εἰς τὸ ὑπόστεγον τοῦ ὑπηρέτου, δύναται, λέγω, νὰ προφυλάξῃ ἑαυτὸ ἀπὸ τὸ αἴσθημα τῆς ταπεινώσεως καὶ πλήξεως; Δύναται νὰ ἐπιθυμῇ ἄλλο τι ἢ νὰ ἐξέλθῃ αὐτοῦ; Εἶδον, παραθέτω δὲ ἓν παράδειγμα ἐκ πολλῶν, εἶδον τὸν υἱὸν ἑνὸς κρεοπώλου, νοήμονα νεανίαν, δραστήριον, εὐπαίδευτον τοιαύτην λύπην νὰ αἰσθανθῇ διὰ τὴν βαναυσότητα καὶ τὴν ἀκρασίαν τοῦ πατρός του, ὥστε παρῄτησεν αἴφνης τὴν παίδευσίν του, καὶ μετέβη εἰς Ἀλγερίαν ὡς *ζουάβος*, ὅθεν ἐπανῆλθε μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ·

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Κατασκευὴ θυρῶν, παραθύρων καὶ ὁλοκλήρων οἰκιῶν ἐκ χάρτου.—Τροχοὶ σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν ἐκ χάρτου στερεώτεροι τῶν ἐκ χυτοῦ σιδήρου.— Βαρέλια ἐκ χάρτου πρὸς ἐναπόθεσιν πετρελαίου.— Φιάλαι διάφοροι καὶ σωλῆνες φωταερίου ἐκ χάρτου.— *Χαρτόστρωσις* τῶν ὁδῶν τῶν πόλεων.— Κατασκευὴ λέμβων καὶ πλοιαρίων ἐκ χάρτου.— Δύο μακραὶ ἐκδρομαὶ ἐπὶ χαρτίνου ἀκατίου.— Οἱ ἐκ χάρτου χιτῶνες καὶ τὰ πρόσθετα αὐτῶν περιλαίμια καὶ περιχειρίδια.— Νέα περίεργος ἐφεύρεσις κατασκευῆς προσθέτου θώρακος χιτώνων.— Παραγωγὴ χάρτου μὴ ἀναφλεξίμου.— Ἐφεύρεσις μίγματος καὶ ὀθόνης ἀλεξιπύρου.— Ἐτησία παγκόσμιος παραγωγὴ χάρτου.— Ἡ χαρτοποιία ἐν Ἑλλάδι.

Σήμερον, ὡς εἴπομεν προηγουμένως, ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου γίνεται κατὰ μέγα μέρος πάλιν ἐκ φυτικῶν ἰνῶν, ἐκ τοῦ ξύλου. Πᾶν δὲ ξύλον ἐλαφρῶς ἰνῶδες χρησιμεύει καὶ μεταβάλλεται εἰς μᾶζαν διὰ χάρτην.

Πλὴν δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τοῦτο ἡ βιομηχανία αὕτη τοῦ χάρτου· διὰ καταλλήλων μηχανημάτων κατώρθωσε νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἄνωθι μάζης χάρτην συμπεπιεσμένον στερεώτατον χρησιμεύοντα πάλιν ἀντὶ ξυλείας, πρὸς τὴν κατασκευὴν διαφόρων προϊόντων στερεῶν παραγομένων ἐξ ἄλλων βιομηχανικῶν κλάδων.

Οὕτως ἀπό τινος ἡ κατασκευὴ χάρτου τοιούτου συμπεπιεσμένου ἀποτελεῖ σχεδὸν ἴδιον ὅλον κλάδον βιομηχανίας παρέχοντα ὑλικὸν λίαν στερεὸν πρὸς διαφόρους ἄλλας ἐπιτυχεῖς ἐφαρμογάς.

Ἐν Ἀμερικῇ, τῇ ἐξαιρετικῇ ταύτῃ τῶν ἐφευρέσεων χώρᾳ, ἐγένοντο αἱ πρῶται ἀπόπειραι καὶ δοκιμασίαι πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ συμπεπιεσμένου χάρτου εἰς τὴν ξυλουργίαν· καὶ σήμερον ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι πολλὰ ἐργοστάσια χάρ-

του συμπεπιεσμένου ἰσχυρῶς ὑπὸ μηχανημάτων εἰς σχῆμα καὶ μορφὴν καὶ μέγεθος τὸ κατάλληλον, καὶ καθισταμένου διὰ χημικῆς μεθόδου ἐντελῶς ἀδιαβρόχου εἰς ὑγρὰς οὐσίας. Ὁ λίαν σκληρὸς οὗτος καὶ στερεὸς χάρτης συνίστησιν εἶδος ξύλου ἐπιδεκτικοῦ λειάνσεως καὶ στιλβώσεως πρὸς κατασκευὴν διαφόρων χρησίμων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἀντικειμένων.

**

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζουσιν οἰκίας ἐξ ὁλοκλήρου συνισταμένας ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου ἀντέχοντος ἄριστα εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ διατηρουμένου ἐπὶ μακρόν. Ἐπίσης ὁ συμπεπιεσμένος χάρτης εὔχρηστος εἶνε καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν θυρῶν καὶ παραθύρων ἐξαιρέτου στερεότητος καὶ διαρκείας, ἀντὶ τοῦ ξύλου, ὅπερ, ὡς πάντες γνωρίζομεν, συστέλλεται καὶ κυρτοῦται πολυτρόπως καὶ διαρρήγνυται πολλαχοῦ καὶ χρήζει συχνῆς ἐπισκευῆς, ἐνῷ ὁ συμπεπιεσμένος χαρτης, ἐπιχριόμενος δι' οὐσίας καθιστώσης αὐτὸν, ἀδιάβροχον, οὐδὲν τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ἔχει, τοὐναντίον μάλιστα εἶνε στερεὸς καὶ τῆς αὐτῆς συστάσεως πάντοτε.

Ἐπίσης σήμερον κατασκευάζουσιν ἐκ χάρτου τοὺς τροχοὺς τῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, οἵτινες ἀπεδείχθησαν διὰ πειραμάτων, γενομένων μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Jersey, ὅτι ἀνθίστανται ἐντελῶς εἰς δρόμον 900,000 χιλιομέτρων, ἐνῷ οἱ τροχοὶ ἐκ χυτοῦ σιδήρου καθίστανται ἐντελῶς ἄχρηστοι μετὰ δρόμον 850,000 χιλιομέτρων μόνον. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐσχάτως ἀνενεώθησαν καὶ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ φαίνεται, ὅτι τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα αὐτῶν ἐβεβαιώθησαν, διότι μεγάλη τις γερμανικὴ εταιρία σιδηροδρόμων ἐσχάτως ἀναφέρεται, ὅτι παρήγγειλεν εἰς τὸ μέγα ἐργοστάσιον Krupp σιδηροῦς χοίνικας (κέντρα δι' ὧν διέρχεται ὁ ἄξων) τροχῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, ὧν τὰς ἀκτῖνας καὶ τοὺς ἄντυγας (ἐξωτερικοὺς κύκλους τῶν τροχῶν) θέλει κατασκευάσει ἐργοστάσιον συμπεπιεσμένου χάρτου.

Ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζονται ἀπό τινος καὶ βαρέλια ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου, περιδεόμενα διὰ σιδηρῶν στεφανῶν, πρὸς ἐναπόθεσιν πετρελαίου. Τρία ἤδη ἐργοστάσια ἐν Cléveland, Martfond καὶ Toledo ἱδρυθέντα εἰδικῶς πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν αὐτὸν κατασκευάζουσι καὶ παραδίδουσιν εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν καθ' ἑκάστην περίπου χίλια βαρέλια.

Ἐσχάτως ἐπεξέτειναν ἔτι τὴν βιομηχανίαν ταύτην καὶ εἰς παραγωγὴν φιαλῶν ἐκ χάρτου συμπεπιεσμένου σκληροῦ καὶ ἀδιαχωρήτου. Αἱ φιάλαι αὗται κατασκευάζονται συμπιεζομένων φύλλων χάρτου ἐντὸς δύο μεταλλίνων τύπων θερμῶν, ὅπως σχηματίσωσι τὸ ἑκάτερον ἥμισυ τῆς φιάλης, ἅτινα εἶτα ἀνὰ δύο συγκολλώμενα ἀσφαλέστατα ἀπαρτίζουσι τὴν ὅλην φιάλην. Ἡ συμπίεσις καὶ ἡ θερμότης καθιστῶσι τὴν φιάλην ἀπρόσβλητον καὶ ἀδιαχώρητον ἀπὸ τὰ διάφορα ὑγρά, οἷον τὸν οἶνον, τὸ οἰνόπνευμα, κλπ. Αἱ φιάλαι αὗται εἰσὶ καλλίτεραι τῶν ὑελίνων, καθ' ὅσον εἰσὶ στερεαί, ἀδιάβροχοι καὶ ἀδιάρρηκτοι, αἵτινες μάλιστα οὐδὲ κοιλαίνονται πίπτουσαι ἀπὸ ὕψους τινός.

Καθ' ὅμοιον τρόπον κατασκευάζονται ἐκ χάρτου συμπεπιεσμένου καὶ σωλῆνες φωταερίου· φύλλα τοιούτου χάρτου περιελίσσονται ἐπὶ καταλλήλου κυλίνδρου, ἀφοῦ πρότερον ἐμβραχῶσιν ἐντὸς ἀσφάλτου, καὶ εἶτα συμπιέζονται ἰσχυρῶς.

Ἐν Ἀμερικῇ, διότι φαίνεται αὕτη προώρισται σήμερον ν' ἀνοίγῃ πρώτη τὴν ὁδὸν εἰς ἑκάστην νέαν ἐφεύρεσιν, πολλαὶ πόλεις μελετῶσιν ἤδη καὶ νὰ ἐπιστρώσωσι τὰς ὁδοὺς αὐτῶν διὰ καταλλήλων τεμαχίων τοιούτου συμπεπιεσμένου, σκληροῦ, ἀδιαβρόχου καὶ ἐν ἀσφάλτῳ ἐμβεβρεγμένου χάρτου.

**

Ἐν τῇ τελευταίᾳ παγκοσμίῳ ἐκθέσει ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιόν τι συμπεπιεσμένου χάρτου ἐν Meurthe τῆς Γαλλίας εἶχεν ἐκθέσει μεταξὺ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ τοιούτου χάρτου κατεσκευασμένων στερεῶς, οἷον θυρῶν, παραθύρων κλπ. καὶ μίαν λέμβον ἐκ χάρτου, ἥτις ἔπλεεν ἄριστα.

Τὸ παρελθὸν δὲ ἔτος ὁ γάλλος Tanneguy de Wogan δι' ἑνὸς τοιούτου ἐκ χάρτου ἀκατίου καλουμένου *Qui-Vive*, ἔχοντος μῆκος 5 μέτρων καὶ πλάτος 65 ὑφεκατομέτρων ἀνῆλθε πλέων ἐκ Μασσαλίας μέχρι Παρισίων διὰ τῶν ποταμῶν Ῥοδανοῦ καὶ Σηκουάνα καὶ τῶν συνδεουσῶν αὐτοὺς διωρύγων.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πρώτου τούτου ταξειδίου ὁ Tanneguy de Wogan ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις γεωγραφικῆς ἑταιρίας ἀνεχώρησεν ἐκ δευτέρου ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ἀκατίου του Qui-Vive, ὅπως διὰ τοῦ Σηκουάνα, τοῦ πορμοῦ τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ῥήνου πλεύσῃ μέχρι τοῦ Δουνάβεως πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

**

Πρὸ ἐτῶν πολλῶν εἶνε γνωστὰ ἤδη καὶ εὔχρηστα οὐ μόνον ὁ πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν τοίχων χάρτης καὶ διακόσμησιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ χάρτου παντοῖα παραπετάσματα καὶ τὰ πρόσθετα περιλαίμια τῶν χιτώνων καὶ τὰ περιχειρίδια αὐτῶν καὶ οἱ χιτῶνες καὶ τὰ ποδήρη τῶν γυναικῶν ὑποχιτώνια. Ἤδη ἔχομεν σὺν τούτοις καὶ προσθέτους θώρακας ὑποκαμίσων κατεσκευασμένους κατὰ περίεργον ὅλως τρόπον.

Γνωρίζετε ὅλοι τοὺς ὡραίους ἡμεροδείκτας τοῦ

Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἡμερομηνίαι εὕρηνται τετυπωμέναι ἐπὶ τετραγώνων φύλλων ἐπιτεθειμένων ἀλλήλοις, τῶν ὁποίων ἀποκολλῶσιν ἀνὰ ἓν φύλλον ἑκάστην πρωΐαν.

Οἱ ἐν τῇ πρακτικότητι πάντοτε πρωτότυποι Ἀμερικανοί, οἱ ἐπωφελούμενοι καὶ τοῦ ἐλαχίστου νεωτερισμοῦ, ὅπως προσθέσωσι νέαν τινὰ ἐφεύρεσιν, ἐφαντάσθησαν ἐσχάτως νὰ ἐφαρμόσωσι λίαν περιέργως τὴν διάταξιν ταύτην τῶν ἡμεροδεικτῶν. Δι' ἑπτὰ φύλλων χάρτου καταλεύκων ἐπαλλήλως ἐπιτεθειμένων συνιστῶσιν ἕνα θώρακα ὑποκαμίσου λευκότατον, ὃν ἕκαστος δύναται νὰ ἐπιθέτῃ καὶ προσκολλᾷ διὰ τεσσάρων κομβίων εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ὑποκαμίσου του. Ἑκάστην πρωΐαν ἀποκολλᾷ ἓν φύλλον ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἔχει οὕτως ὅλως νέον θώρακα ὑποκαμίσου λευκότητος ἀψόγου. Ὁ γάλλος συγγραφεὺς Louis Figuier εὔφημον λόγον ποιούμενος τῆς ἐφευρέσεως ταύτης καὶ ἐπαινῶν μεγάλως τὸ οἰκονομικὸν καὶ βιομηχανικὸν πνεῦμα τῶν Ἀμερικανῶν ὑποδεικνύει λίαν εὐφυῶς αὐτοῖς νέαν χρησιμοποίησιν τῶν φύλλων τούτων, τουτέστι νὰ ἐκτυποῦνται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας ἑκάστου φύλλου διάφοροι ἐμπορικαὶ εἰδοποιήσεις, ἵνα ἕκαστος κάτοχος τοιούτου θώρακος ὑποκαμίσου ἑκάστην πρωΐαν ἀποσπῶν τὸ φύλλον τῆς προτεραίας ἀναγιγνώσκῃ τὰς εἰδοποιήσεις ταύτας. Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν τὸ κώλυμα, διατὶ νὰ μὴ ἐπεκταθῇ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δημοσιότητος καὶ ἐπὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἐπιστημονικά, τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας κλπ. οὕτως ὥστε ἕκαστος ἐν αὐτοῖς νὰ εὑρίσκῃ πνευματικὴν τροφὴν ἀναλόγως τῶν κλίσεών του, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως δὲν θέλει γείνει ἄνευ τινὸς βλάβης τῶν νῦν ὑπαρχόντων περιοδικῶν ἐφημερίδων!

**

Ἡ μεγίστη ὅμως πάντων καὶ λίαν εὐεργετικὴ πρόοδος ἡ γενομένη κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς χαρτοποιίας ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν τελευταίαν εὐτυχῆ ἐφεύρεσιν, δι' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται οὐ μόνον συμπεπιεσμένος, ἱκανῶς σκληρὸς καὶ ἀδιάβροχος, ἀλλὰ καὶ *μὴ ἀναφλέξιμος*. Διὰ διαφόρων εὐφυῶν μεθόδων, δι' ὧν συνδυάζουσι στενῶς εἰς τὴν ζύμην τοῦ χάρτου καὶ ὀρυκτὰς οὐσίας, ἰδίως τὸν *ἀμίαντον* λίθον καὶ τὸ *πυριτικὸν νάτριον* ἢ *κάλιον*, κατώρθωσαν, ἵνα ὁ χάρτης ἀντέχῃ εἰς τὴν καταστρεπτικὴν δύναμιν τοῦ πυρός. Οὕτω σήμερον αἱ ἐκ χάρτου οἰκίαι, τὰ παράθυρα, αἱ θύραι, καὶ πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον εἰσὶν οὐ μόνον στερεά, ἀλλὰ καὶ ἀνθίστανται κατὰ τοῦ πυρός. Μόλις πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐν Παρισίοις, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάλου θεάτρου τοῦ Μελοδράματος ἐγένοντο μετ' ἐπιτυχίας πειράματα πιστοποιοῦντα περιφανῶς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφευρέσεως. Ἐνώπιον ἐπιτροπῆς παρεδόθησαν εἰς τὸν ἐφευρετὴν Meyer διάφοροι ξύλιναι σκηνογραφίαι, τὰς ὁποίας οὗτος περιβαλὼν διὰ λεπτοῦ χάρτου ἀδιαφλέκτου ἐξέθηκεν εἰς πυρὰν ἀνημμένην ἐφ' ἱκανὸν χρόνον χωρὶς οὐδόλως ν' ἀναφλεχθῶσιν. Ταὐτοχρόνως περίπου ἐν Βαρκελόνῃ τῆς Ἱσπανίας ἐτελοῦντο δημοσίᾳ παρεμφερῆ πειράματα ὑπό τινος μηχανικοῦ Martin δοκιμάζοντος τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ μέθοδον, τὴν ὁποίαν καταλλήλως ἀπεκάλεσεν *ἀλεξίπυρον*. Τὰ γενόμενα πειράματα ἦσαν τὰ ἑξῆς· α) μία στρατιωτικὴ ξυλίνη σκοπιὰ ἐπιχρισθεῖσα διὰ τοῦ ἀλεξιπύρου μίγματος ἀντέσχεν εἰς τὸ πῦρ. β') κατεσβέσθη ἀκαριαίως ὑπὸ τοῦ ἀλεξιπύρου μίγματος τὸ πῦρ καπνοδόχης ἀναφλεχθείσης δι' εὐφλέκτων ὑλῶν, καὶ γ') προεφυλάχθησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς διάφορα εὔφλεκτα ἀντικείμενα δι' ἁπλῆς περιβολῆς αὐτῶν ὑπὸ λεπτῆς ὀθόνης ἀλεξιπύρου· οὕτω βυτίον μικρὸν πλῆρες πυρίτιδος περιβληθὲν διὰ τῆς ὀθόνης ταύτης προεφυλάχθη ἀπὸ τοῦ πυρός· ἐπίσης βυτίον πετρελαίου. Ἐν Δοκαὶ τῆς Γαλλίας εἰς δημόσια πειράματα σχετικά, μεταξὺ ἄλλων ὁ πειραματιζόμενος ἔθηκε πυρίτιδα ἐπὶ πινακίου καὶ καλύψας αὐτὴν ἁπλῶς διὰ λεπτοτάτης ὀθόνης ἀλεξιπύρου ἀνέφλεξεν ὑπεράνω αὐτῆς ὁλόκληρον ἐφημερίδα χωρὶς ν' ἀναφλεχθῇ ἡ πυρῖτις.

Σήμερον πολλαὶ διευθύνσεις θεάτρων προνοοῦσαι διὰ πᾶσαν τυχοῦσαν ἐν τῷ μέλλοντι πυρκαϊὰν ἐπέχρισαν τὰς σκηνογραφίας καὶ ἄλλα ἀναφλέξιμα ἀντικείμενα διὰ τοῦ ἀλεξιπύρου αὐτοῦ μίγματος τοῦ Martin. Ἐπίσης τὸ Μελόδραμα τῶν Παρισίων ἐπήλειψε δι' αὐτοῦ πολλὰς σκηνογραφίας τῇ προτάσει τοῦ ἀρχιτέκτονος αὐτοῦ Ch. Garnier. Τὰ μεγάλα καὶ εὐρέα ἐν Παρισίοις ἐμπορικὰ καταστήματα τοῦ Λούβρου ἐπίσης προμηθευθέντα μεταχειρίζονται τοιαύτας ὀθόνας ἀλεξιπύρους. Ἐν γένει δὲ τὸ *ἀλεξίπυρον* σήμερον μεγάλως ἐπεκτείνεται καὶ δημοσίᾳ ἀνομολογεῖται πανταχοῦ ὁ εὐεργετικὸς καὶ σωτηριώδης σκοπὸς αὐτῶν.

**

Πρὶν ἔτι περάνωμεν τὸ ἄρθρον μας τοῦτο, χάριν περιεργείας παρατιθέμεθα ὧδε ποία εἶνε σήμερον ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ τοῦ χάρτου καὶ ποία ἑπομένως ἡ εὐρεῖα κατανάλωσις αὐτοῦ.

Ὑπάρχουσι σήμερον 3985 χαρτοποιεῖα ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑφηλίῳ παράγοντα κατ' ἔτος 952 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων χάρτου. Τὸ ἥμισυ τοῦ χάρτου αὐτοῦ, ἤτοι 476 ἑκατομμύρια, χρησιμεύει διὰ τὴν τυπογραφίαν, καὶ τούτων τῶν 476 ἑκατομμυρίων τὰ 300, ἤτοι τὰ $^2/_3$ περίπου, χρησιμεύουσιν ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἐφημερίδας! Τὸ ὑπολειπόμενον ἕτερον ἥμισυ τοῦ ὅλου ποσοῦ τῆς ἐτησίας παραγωγῆς χρησιμεύει διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κυβερνήσεων, τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἰδιωτικῆς ἀλ-

ληλογραφίας, κτλ. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουσι σήμερον 900 χαρτοποιεῖα, ἡ Ἀγγλία 800, ἡ Γαλλία 300 καὶ ἡ Ἑλλὰς 1 μόνον, τὸ τοῦ Βασιλείου Βαρουξάκη ἐν Φαλήρῳ ἱδρυθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1875 καὶ παράγον κατ' ἔτος περίπου 1,000,000 χιλιογράμμων χάρτου.

Ἐπιτήδειός τις καὶ ἄγαν καρτερικὸς στατιστικὸς ὑπελόγισεν, ὅτι ὁ Ῥῶσσος καταναλίσκει 1 λίτραν χάρτου κατ' ἔτος, ὁ Ἱσπανὸς 1 $^1/_2$, ὁ Μεξικανὸς 2, ὁ Ἰταλὸς καὶ ὁ Αὐστριακὸς ἀνὰ 3 $^1/_2$, ὁ Γάλλος 7 $^1/_2$, ὁ Γερμανὸς 8, ὁ Ἀμερικανὸς 10 $^1/_4$ καὶ ὁ Ἄγγλος 11 $^1/_2$.

Ἡ βιομηχανία τοῦ χάρτου εἰς πάντα τὰ ἔθνη προστατεύεται μεγάλως, διότι εἶνε βιομηχανία παράγουσα προϊὸν κατασταθὲν σήμερον τῆς πρώτης ἀνάγκης, χρησιμοποιοῦσα ὡς πρώτην ὕλην ἀντικείμενα ἄχρηστα καὶ ἀπορριπτόμενα, ἅτινα ἡ βιομηχανία αὕτη μεταβάλλει *εἰς χρῆμα*. Εὐχόμεθα, ὅπως ἥ τε κυβέρνησις τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ὑποστηρίξῃ τὴν χρήσιμον ταύτην βιομηχανίαν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ Σύρου Ἰούλιος 1885.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ τιμὴ καὶ τὸ κέρδος δὲν εὑρίσκονται πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ σάκκῳ.

—

Ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τὴν γυναῖκα δεσπότην, ἤθελεν ἐξαγάγει αὐτὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς του· ἂν ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ δούλην του, ἤθελεν ἐξαγάγει αὐτὴν ἐκ τῶν ποδῶν του. Ἀλλὰ θέλων νὰ καταστήσῃ αὐτὴν σύντροφον καὶ ἴσην του ἔπλασεν αὐτὴν ἐκ τῆς πλευρᾶς του.

—

Εἰπέ μοι ποῖον θαυμάζεις καὶ θὰ σοὶ εἴπω ὁποῖος εἶσαι.

—

Ὅστις κάμνει ὅ,τι ὀφείλει εἶνε δίκαιος· ὅστις κάμνει ὑπὲρ τὸ ὀφειλόμενον εἶνε γενναῖος.

—

Ὄντα τινὰ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ μηδενικά· ἂν προηγῆται αὐτῶν ἀριθμός τις, δεκαπλασιάζεται ἡ ἀξία των.

—

Ὅπου σπείρει ἡ ὀργὴ θερίζει ἡ μεταμέλεια.

—

Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶνε ἡ μνήμη τῆς καρδίας.

—

Τὸ σκῶμμα εἶνε συχνάκις ἔνδεια πνεύματος.

—

Ὁ ἐν τῇ μάχῃ θάνατος εἶνε ὕπνος τῶν ἀνδρείων.

—

Ὁ ἔρως εἶνε ἡ ἀσχολία τοῦ ἀέργου, ἡ διασκέδασις τοῦ πολεμιστοῦ, καὶ ὁ σκόπελος τοῦ ἡγεμόνος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἀσχολοῦνται περὶ ζήτημα, οὗτινος σπουδαία εἶνε ἡ χρησιμότης διὰ τὴν ὑπερωκεάνειον ναυσιπλοΐαν καὶ ἡ ἐκτέλεσις δὲν παρουσιάζει σοβαρὰς δυσχερείας, εἰ μὴ χρηματικὰς μόνον· ἀλλὰ τὸ σημαντικὸν τῆς δαπάνης δὲν λογίζεται εἰς οὐδὲν ἀπέναντι τῶν προσδοκωμένων ὠφελειῶν. Πρόκειται περὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσι τὰ πλοῖα πλέοντα ἀπὸ τῆς Μάγχης πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Καθ' ἃ ὑποβάλλει τὸ Δελτίον τῆς Ἑταιρίας τῶν μηχανικῶν, ὁ φωτισμὸς οὗτος δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς ἑξῆς: Δέκα πλευστοὶ φάροι μεγάλης δυνάμεως θέλουσι τεθῇ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ εἰς διακοσίων μιλλίων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ πλευστοὶ οὗτοι φάροι, ὅπως μὴ μεταβάλλωσι θέσιν, θέλουσι συνδέεσθαι πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς ἀκτὰς ἀμφοτέρων τῶν ἠπείρων δι' ἠλεκτρικῶν κάλων καὶ σχηματίζει οὕτω τηλεγραφικοὺς σταθμούς, ἔνθα τὰ πλοῖα θὰ δύνανται νὰ δέχωνται καὶ ἀφίνουσιν ἀνακοινώσεις. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τοῦ φωτισμοῦ, προφανὴς εἶνε ἡ χρησιμότης τῶν σταθμῶν τούτων, δι' ὧν ἐν περιπτώσει ἀβαρίας ἢ ἄλλου ἀπευκταίου θὰ καθίσταται ὡς ἔγγιστα γνωστὴ ἡ θέσις τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου.

Τὸ τμῆμα τῶν ἑρπετῶν τοῦ φυσιολογικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων ἐπλουτίσθη δι' ὄφεως κολοσσιαίων διαστάσεων, ὁποῖον μέχρι τοῦδε δὲν εἶχον ἴδει ἐν Εὐρώπῃ οὕτως ἀξιοπερίεργον. Τὸ ζῶον ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ μυοφάγου ὄφεως καὶ ἀπαντᾶται εἰς τὰ θερμὰ μέρη τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ἰδίως ἐν Γουϊάνῃ καὶ Βρασιλίᾳ. Εἶνε τῶν ὄφεων τὸ γιγαντωδέστερον εἶδος. Ὁ δὲ θαυμαζόμενος ἤδη ἐν τῷ τμήματι τοῦ μουσείου ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ ἓξ μέτρα. Ἀλλ' οἱ τοῦ εἴδους αὐτοῦ δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς μεγαλειτέρας διαστάσεις ἔτι, ἀφ' οὗ συγγραφεύς τις φυσικῆς ἱστορίας ἐφόνευσε, κατὰ τὴν ὁμολογίαν του, τοιοῦτον ὄφιν ἔχοντα μῆκος 23 ποδῶν. Ἐν τῷ στομάχῳ αὐτοῦ εὑρέθησαν μία σαῦρα τεσσάρων ποδῶν περίπου, εἷς μυρμηκοφάγος δύο ποδῶν, καὶ ἕτερόν τι ζῶον, καταποθέντα ἀρτίως. Ὁ ἐν λόγῳ βόας ἀρέσκεται νὰ διαιτᾶται μᾶλλον εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ κατασκευή του εἶνε ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ εἶδος τῆς διαίτης του. Οἱ ὀφθαλμοί του καὶ οἱ μυκτῆρες, ἀνορθούμενοι ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς του τῷ ἐπιτρέπουσι νὰ ἀναπνέῃ μένων σχεδὸν ὅλος ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Τὸ χρῶμά του ἐλαιῶδες κατεσπαρμένον ὑπὸ μεγάλων μαύρων κηλίδων συγχέεται μετὰ τοῦ χρώματος τῶν ἑλῶν, εἰς τὰ ὁποῖα κατοικεῖ, ἀναμένων τὴν δίοδον ζώου τινός, ὅπερ καθίσταται λεία του.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 123.

'Αριθ. 504 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. 28 Αὐγούστου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 569.

ΚΓ'

Ἐκ τῶν εἰρημένων δηλοῦται ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀγνοοῦσα τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν ἐδιδάχθη τοῦτο παρὰ τῶν Στρατιωτῶν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν Γαλλίᾳ διεκρίνοντο οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς (chevau-legers) ἀπὸ τῶν Στρατιωτῶν (Estradiots), τὸν λόγον ὅμως τῆς διακρίσεως ταύτης διασαφηνίζει ὁ de Bussy γράφων «οἱ φύσει νεωτερισταὶ Γάλλοι νομίσαντες ὅτι μεταβάλλοντες τὸ ὄνομα κατορθοῦσί τι, μετωνόμασαν τοὺς Στρατιώτας cavalerie legère.»

Οἱ Στρατιῶται δὲν ἐχρησίμευσαν εἰς διοργανισμὸν μόνου τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρέων ἱππέων καὶ αὐτοῦ τοῦ τιμαριωτικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1534 συγγραφεῖσαν Discipline militaire τοῦ Bellay, ἕκαστος Γάλλος τιμαριοῦχος ὤφειλεν ἀπὸ ἡλικίας δεκαεπτὰ ἐτῶν νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ ἓξ μέχρις ἐννέα ἐτῶν εἰς τὰς τρεῖς σχολὰς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὰς λεγομένας τῶν τουφεκοφόρων, τῶν Στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων, ἵνα μάθῃ ὅλην τὴν ἐπιστήμην καὶ καταρτισθῇ ἄξιος τοῦ ὀνόματος πολεμιστής [1].

Ὁ τελευταῖος ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ παραδέχεται, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ μετήχθη ἔξωθεν εἰς Γαλλίαν, ὡς δηλοῖ καὶ αὐτὸ τὸ μὴ γαλλικὸν ὄνομά του chevau-legers, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ cavallarmati τῶν Ἰταλῶν. Ἂν ὁ στρατηγὸς Susane ἐγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Στρατιωτῶν, θὰ ἔβλεπεν ὅτι οἱ chevau-legers εἶνε τὰ *γοργὰ ἄλογα* [2]. Ὁ Riccotti θεωρεῖ ἀνεπίδεκτον συζητήσεως, ὅτι οἱ Ἕλληνες Στρατιῶται ἐδίδαξαν τοὺς Ἰταλοὺς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ Σανοῦτος συνεχῶς μνημονεύει παρὰ τοὺς Στρατιώτας πολεμοῦντας καὶ Ἰταλοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς vestiti à modo di Stradiotti. Εἴδομεν ὅτι ὁ μαρκήσιος τῆς Μαντούης ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης πολεμεῖ μετὰ Μερκουρίου, ἱππεύων καὶ ὡπλισμένος al Albanaise. Πλὴν τῶν μαρτυριῶν τούτων καὶ ὁ ὀργανισμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι Στρατιωτῶν πείθει ὅτι τὸ εὐρωπαϊκὸν ἱππικὸν διεμορφώθη κατὰ τὸν Στρατιωτικὸν τύπον· οἱ ἐν Κύπρῳ τιμαριοῦχοι διαιροῦνται εἰς Στρατιώτας καὶ τουφεκοφόρους, ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ· [1]) κατωτέρω θὰ συγκρίνωμεν τοὺς ὑπὸ τῶν γάλλων λεγομένους Argoulets καὶ Carabins πρὸς τοὺς προσημειωθέντας ζαγδάρους τῶν Στρατιωτῶν.

Εἴτε ὁ Ἀριανίτης, εἴτε ἄλλος τις συγγενὴς τοῦ Καστριώτου προσήνεγκεν εἰς Κάρολον τὸν Η' τοὺς πρώτους Στρατιώτας καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, τὸ βέβαιον ὅτι οὗτος ἐξεγύμνασε κατὰ τὸ Στρατιωτικὸν σύστημα καὶ Γάλλους καὶ ἐμόρφωσεν οὕτω τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον εὗρεν ὁ Μερκούριος ἐν ἔτει 1503 εἰς τρεῖς χιλιάγας «ἄλογα λιντσέρα» συμποσούμενον. Εἰ καὶ οἱ Γάλλοι ὕστερον ἐκ πνεύματος καινοτομίας διήρεσαν τὸ ἱππικὸν τῶν Στρατιωτῶν εἰς τουφεκοφόρους, Στρατιώτας καὶ ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οὐδὲν ἧττον ἅπαν τὸ ἱππικὸν τοῦτο διατηρεῖ τὸ ἰδιάζον ὄνομα Estradiots, Albanais, cavalerie Albanaise.

Τὴν κατωτέραν βαθμίδα τῆς Στρατιωτικῆς τάξεως κατεῖχον οἱ λεγόμενοι arquebusiers ἢ τουφεκοφόροι, οὕτως ὀνομασθέντες ἀπὸ τῶν πυροβόλων ὅπλων τὰ ὁποῖα ἔφερον· οἱ αὐτοὶ ἔφερον παρὰ Γάλλοις καὶ τὸ ἐπώνυμον Argoulets, δηλοῦν τὴν ἐξ Ἀργολίδος καταγωγήν των· πρῶτος μνημονεύει τοὺς Στρατιώτας ὑπὸ τὸ ὄνομα Argoulets, ὁ στρατάρχης de Montluc ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασί του (1519-1559).

---

[1]) Βιβλ. 1, κεφ. 11.

[2]) Κορωναῖος, σελ. 47. Λέγονται καὶ λιντζέρα ἄλογα.

[1]) «stipendiarii a cavallo, cioè Stradiotto o archibusero». Ἔκθεσις Δουόδου (1561) περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ Στρατιωτῶν (ἐν Lamansky, σελ. 618)

Οἱ τουφεκοφόροι [1]) Argoulets, ἤτοι Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ πρόμαχοι τῶν Στρατιωτῶν, συνοδεύοντες ἔφιπποι τούτους, καὶ πρῶτοι ἐφορμῶντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' οὗ ἐξηκόντιζον ἐν τάξει τὰ βλήματά των, ἐν ἀρχῇ μὲν ριπτάρια (ζάγδας), ὕστερον δὲ πυροβόλα μακρὰ πιστόλια διὰ φυτιλίου ἐκπυρσοκροτοῦντα, καὶ ἐπὶ τέλους τὰ πλατύστομα τρομπόνια. [2]). Οἱ ὑπασπισταὶ οὗτοι ἢ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν ἔφερον καὶ τὸ ὄνομα Ζάγδαροι ἀπὸ τῶν ἀκοντιζομένων ῥιπταρίων ἤτοι ζαγδῶν. Οὕτω προκινδυνεύοντες ἐξετίθεντο παρὰ τοὺς ἄλλους εἰς προφανῆ κίνδυνον, διὸ καὶ ὁ γνωρίσας τούτους Σανοῦτος ἀποκαλεῖ uomini disperati che non istimano la propria vita. Διὰ τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν καὶ οἱ προκινδυνεύοντες ἀκροβολισταὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱππικοῦ φέρουσι συνήθως τὸ ὄνομα les enfants perdus.

Ὁ παλαιὸς ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ Montgomerri-Courbusson περιγράφει οὕτω τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ὑπηρετοῦντας Στρατιώτας καὶ Ἀργείους (Argoulets): «οἱ Στρατιῶται ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ chevau-legers, μόνον δ' ἀντὶ περιβραχιονίων καὶ χειρίδων ἐφόρουν χειροψέλλια καὶ χειρόκτια συρματόπλεκτα. Ἀπὸ τοῦ πλευροῦ των ἐκρέματο πλατεῖα σπάθη, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐφιππίου τὸ ἀπελατίκιον (masse)· ἐκράτουν ὀβελοειδῆ ῥάβδον, μακρὰν δέκα μέχρι δώδεκα ποδῶν, ἐσιδηρωμένην καὶ μυτερὰν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις [3])· Ἐνεδύοντο ἐπενδύτην κοντὸν καὶ ἄνευ χειρίδων [4])· ἀντὶ σημαίας (cornette) ἔφερον μέγα φλάμουρον ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς λόγχης, ὑφ' ὃ συνηνοῦντο. Τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτον διὰ κοπτοῦ κράνους (salade).

«Οἱ Ἀργεῖοι (Argoulets) ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ Στρατιῶται, πλὴν τῆς κεφαλῆς ἣν ἐκάλυπτον διὰ πετάσου (cabasset) μὴ κωλύοντος τούτους ἀπὸ τοῦ νὰ σημαδεύωσι· τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς σπάθην ἐν τῷ πλευρῷ, ἀπελατίκιον ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκυστρίῳ τοῦ ἐφιππίου καὶ δεξιόθεν μακρὸν τουφέκιον δύο ποδῶν καὶ ἡμίσεος ἐντὸς θήκης βραστοῦ δέρματος (cuir bouilli). Ἄνω τῶν ὅπλων των ἔφερον ἐπενδύτην κοντὸν ὡς ὁ τῶν στρατιωτῶν, καὶ μακρὺ φλάμουρον ὑφ' ὃ συνηνοῦντο.» [1]).

Ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Dreux οἱ Ἀργεῖοι οὗτοι ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν Κάρολον Θ', μνημονεύονται δὲ καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς καταστίχοις τῶν ἐτῶν 1562 καὶ 1563, ὕστερον ὅμως δι' ἄγνωστον αἰτίαν ἀφανίζονται, τὸ δὲ ὄνομά των παρέμεινεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ νωθροῦ καὶ ἀσημάντου ἀνθρώπου «c' est un chetif argoulet.»

Ὁ Daniel προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὑπὸ τῶν γάλλων μυκτηριζόμενον ὄνομα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν Στρατιωτῶν τούτων, συνισταμένου εἰς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ἐν ὑποχωρήσει καταδίωξίν του καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι ἀταξίαν τῶν Argoulets. Ὁ στρατηγὸς Susane ὑποθέτει ὅτι ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν Ἀργείων προῆλθεν ἐκ στρατιωτικῶν ἀτυχημάτων.

Τοὺς ἀφανισθέντας Argoulets, ἀντικαθιστῶσιν οἱ λεγόμενοι Carabins.

Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τούτου πολλὰ ἐγράφησαν. Κατὰ τὸν Montgomerri ὁ Καραβινὸς Στρατιώτης, παραγόμενος ἐκ τῆς ἱσπανικῆς λέξεως Kara (πρόσωπον) καὶ τῆς λατινικῆς binus (διπλοῦς) ἐδήλου τὸν διπρόσωπον, διότι οὗτοι ἐμάχοντο ὡς οἱ παλαιοὶ Πάρθοι ὑποχωροῦντες καὶ στρεφόμενοι. Ὁ Cazeneuve προτιμᾷ τὴν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ Carabul (πρόσκοπος) ἐτυμολογίαν τοῦ Καραβινοῦ. Ὁ Daniel οὐδεμίαν τῶν ἐτυμολογιῶν τούτων δεχόμενος, θεωρεῖ τὴν λέξιν δυσερμήνευτον. Ὁ Diez ἀνεζήτησεν ἐν τῇ προβηγκιανῇ διαλέκτῳ τὸ ἔτυμον, ὁ δὲ Littré ἐσχέτισε τὸν Καραβινὸν πρὸς τὸν Καλαβρόν.

Ἀλλ' οἱ Καραβινοὶ οὗτοι εἶνε αὐτοὶ οἱ Argoulets, ὡς γράφει ὁ καλῶς γνωρίσας τούτους ἱστορικὸς Σκηπίων Dupleix. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὔκολος καθ' ἡμᾶς ἡ ἐξήγησις τῆς μετωνυμίας. Εἴπομεν ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἄργους κατεσκήνουν οἱ λεγόμενοι Καμπῖται Στρατιῶται, οἵτινες μέχρι μὲν τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος δὲν εἶχον πλοῖα, ὕστερον ὅμως πιεσθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ συνῴκισαν τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Πέτσαν. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω ὅτι πολλάκις οἱ Ἕλληνες θαλασσινοὶ εὐδοκίμως ἐπολέμησαν ἐν τῇ ξηρᾷ· οἱ γαλεῶται μάχονται μετὰ τῶν Στρατιωτῶν ἐν Καλαβρίᾳ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Aubigny γάλλων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Carabin τῶν Γάλλων εἶνε μικρὰ παραφθορὰ τοῦ Ἕλληνος Καραβινοῦ ἢ Καραβησίου (ναυτικοῦ), ὡς ὁ Estradiot τοῦ Στρατιώτου, καὶ ὁ

---

[1]) Τοιούτους τουφεκοφόρους ἀκροβολιστὰς εἶχον καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος· «καὶ πρῶτα μὲν ἀκροβολισμοῖς ἰσχυροῖς ἐχρήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἑκάτεροι, τοῖς τε ἀπὸ τῶν τοξοτῶν βέλεσι τοῖς τε ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν λίθοις καὶ τοῖς ἀπὸ μηχανῶν καὶ τουφάκων ἀφιεμένοις σιδηροῖς καὶ μολυβδίνοις βόλοις» (σελ. 93.) Τὸ τουφέκιον (τούφαξ παρὰ Κριτοπούλου) δὲν εἶνε λέξις τουρκική, ὡς κακῶς ἐσημείωσεν ὁ Κόντος, ἀλλ' ἑλληνικὴ σχηματισθεῖσα κατ' ὀνοματοποιΐαν ἐκ τοῦ κρότου (τουφ), ὡς σημειοῖ σύγχρονος λόγιος.

[2]) Πάντες γινώσκουσι τὰ τρομπόνια τῶν ἡμετέρων ναυτικῶν· ἡ λέξις παράγεται ἐκ τῆς tromba τῶν Ἰταλῶν· οἱ ἑνετοὶ ὀνομάζουσι τὰ πυροβόλα ταῦτα tromboni καὶ spazzacampagna.

[3]) Οὗτος εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Κορωναίου λεγόμενος στόχος· ἡ Στρατιωτικὴ ῥάβδος, ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν γάλλων Estradiotte, zagaie, ἦτο φοβερὸν ὅπλον εἰς χεῖρας τούτων, δυναμένων νὰ πλήττωσιν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

[4]) Ὅμοιον πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον τζιποῦνι.

[1]) Daniel, 166-168.

Argoulet τοῦ ἐξ 'Αργολίδος. 'Ανωτέρω περὶ Σορβόλου παρετηρήθη, ὅτι ὁ marinaro οὗτος πολεμιστὴς φέρει καὶ τὸ ἐπώνυμον Καραβινός.

Ὁ Sieur de Bellon περιγράφει οὕτω τοὺς Καραβινούς : «φοροῦσι θώρακα καὶ πέτασον, ἢ καὶ κοπτὸν κράνος. Ὅπλα ἐπιθετικὰ μεταχειρίζονται χονδρὸν πυροβόλον τριῶν ποδῶν ἢ πλέον τὸ μῆκος, πλατύτατον τὸ στόμιον, σπάθην καὶ πιστόλαν. Ἐν ἀνάγκῃ φοροῦσιν ἐπενδύτην καὶ πέδιλα ἀντὶ στιβαλίων, καὶ οὕτως ἐξ ἱππέων μετασχηματίζονται εἰς πεζούς. Ὡς εἶνε ὡπλισμένοι εὐκόλως δύνανται νὰ μάχωνται πεζῇ καὶ ἀφ' ἵππου, ἢ καὶ ἀνάμικτοι πρὸς τὸ ἱππικόν.» Πληρέστερον τούτου περιγράφει τοὺς Καραβινοὺς ὁ Montgomerri· «διῃρημένοι εἰς σώματα μέχρι πεντήκοντα ἀνδρῶν προσεκολλῶντο ἐν ἑκάστῳ λόχῳ ἐλαφρῶν ἱππέων, τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὴν σημαίαν, διότι ἀμφοτέρων ἐστεροῦντο, ἔχοντες μόνον τοποτηρητὴν καὶ δύο λοχίας. Τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς θώρακα κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, χειρόκτιον σιδηρόπλεκτον πρὸς κράτησιν τοῦ χαλινοῦ καὶ πέτασον. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ μετεχειρίζοντο μακρὸν τουφέκιον τριῶν ποδῶν καὶ ἡμίσεος τοὐλάχιστον, καὶ πιστόλιον· ἐμάχοντο συνήθως σχηματίζοντες μικρὰν ἴλην βαθεῖαν μᾶλλον ἢ πλατεῖαν, βαδίζουσαν δεξιόθεν τῶν ἐλαφρῶν εἰς οὓς ἀνῆκον. Εἰς σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπροχώρουν κατὰ τῶν βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπόστασιν διακοσίων ἢ ἑκατὸν βημάτων, καὶ ἀφοῦ ἐν τάξει ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἔρριπτον τὰ βλήματά των ὑπεχώρουν ὄπισθεν τοῦ σώματός των. Ἂν οἱ ἐχθροὶ εἶχον Καραβινούς, οὗτοι ὤφειλον νὰ τοὺς προσβάλωσι καὶ ἐμποδίσωσι τὴν κατὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἐπίθεσίν των.» Οἱ Καραβινοὶ δὲν ἤρχιζον μόνον ὡς ἄνω τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ δι' ἀκροβολισμῶν ἐξησφάλιζον τὴν ὑποχώρησιν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ προρρηθέντες Ζάγδαροι καὶ οἱ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταί.

Οἱ δίμαχοι οὗτοι καὶ καλοὶ σκοπευταὶ Στρατιῶται ἀπέβησαν ὠφελιμώτατοι εἰς τοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἐπὶ τέλους, ὡσεὶ ἐπισκιασθέντες ὑπὸ τῶν Καραβινῶν, ἀπῄτησαν τὸν ἀπὸ τούτων χωρισμόν των. Ἐν ἔτει 1622 συγκεντρωθέντες οἱ Καραβινοὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ῥοχέλλης ἐσχημάτισαν χωριστὸν σῶμα, τοῦ ὁποίου διοικητὴς διωρίσθη ὁ στρατηγὸς Ἰσαὰκ d' Arnaud. Ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1661 διατηροῦνται αὐθύπαρκτοι, φέροντες τὸ ὄνομα Carabins d' Arnaud, καὶ διαπρέπουσιν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ῥοχέλλης, Σαβοΐας, Λαγγεδόκης καὶ Λορραίνης. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τοῦ 'Αρνῶ ἀπετέλουν Γάλλοι καὶ Ἑλληναλβανοί, οἱ τελευταῖοι ἀποχωρισθέντες σχηματίζουσιν ἴδιον σῶμα ὑπὸ τὸν δοῦκα Saint-Simon, τότε μὲν ἐπονομασθέντες *οἱ ξένοι Καραβινοί,* ὕστερον δὲ les Carabins de Saint-Simon· παρευρέθησαν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἰσπανίας, Φλανδρίας, Πικαρδίας κλπ. μέχρι τοῦ 1661, ὅτε καὶ ἀφέθησαν [1]). Ὡς οἱ Ζάγδαροι ἐπεριφρόνουν τὴν ζωήν, οὕτω καὶ οἱ Καραβινοὶ ἐθεωροῦντο ὡς οἱ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνοι τῶν στρατιωτῶν· «gens determinés, comme le furent depuis les Dragons dela Ferté», λέγει ὁ Daniel.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι οἱ 'Αργεῖοι καὶ οἱ Καραβινοὶ ἦσαν οἱ αὐτοί, ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων λεγόμενοι ἱππακοντισταί [2]), ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταὶ καὶ ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν ζάγδαροι. Ἡ πολλάκις μνημονευθεῖσα Παραδρομὴ τοῦ Φωκᾶ διατυποῖ ὅτι αἱ προφυλακαὶ τοῦ ἀκριτικοῦ ἱππικοῦ συγκείμεναι ἐξ ἑκατὸν ἱππέων ὤφειλον ν' ἀκροβολίζωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ μάχωνται πεζῇ τε καὶ ἀφ' ἵππου [3]). Ὡς οἱ θαλάσσιοι Καραβινοὶ μάχονται ἐν τῇ ξηρᾷ, οὕτω καὶ οἱ βυζαντινοὶ ῥιπταρισταὶ πολεμοῦσιν ἐν ξηρᾷ τε καὶ θαλάσῃ [4]).

Καθὼς οἱ 'Αργεῖοι ἀφανισθέντες ἐν Γαλλίᾳ ἀφῆκαν αὐτὸ τὸ ὄνομά των εἰς δήλωσιν τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς των, οὕτω καὶ οἱ διαδεχθέντες τούτους Καραβινοὶ ἐπιζῶσιν ἔτι ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἄλλοτε carabins ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Γάλλων πάντες οἱ μαθητευόμενοι ἐπιστήμονες, νῦν δὲ μόνοι οἱ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς φοιτηταί. Εἰς τούτους ὀφείλει τὸ ὄνομά του καὶ τὸ γνωστὸν ὅπλον ἡ *καραμπῖνα,* καλουμένη ἄλλοτε καὶ *μουσκέττον* κατ' ἰταλικὴν μετάφρασιν τοῦ εἴδους τῶν βλημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Βυζαντινοὶ τακτικοὶ ὠνομάζον *μυίας* (la mosca).

Ἡ παρὰ τῷ ποιητῇ Regnard ἀπαντῶσα κωμικὴ φράσις orchestre de carabin ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς τῶν Καραβινῶν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν οἵαν καὶ παρὰ τοῖς Βενετοῖς. Ὁ προσφιλὴς χορὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ πυρρίχη, ἡ μέχρις ἡμῶν διασωζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσάμικος, ἢ κλέφτικος χορός. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν τὴν πυρρίχην ἐχόρευον οἱ λεγόμενοι ἁρμάτοι, ἢ ἁρματοῦραι, ἤτοι τὰ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πτολεμαίου·«ὁπλορχισταί, οἵπερ εἰσὶν οἱ μεθ' ὅπλων ὀρχούμενοι, οὓς καλοῦσιν ἁρματούρας.» [5]). Ἡ πυρρίχη τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἦτο ἁπλοῦς χορός, ἀλλὰ καθαρὰ πολεμικὴ παράστασις, ἐν ᾗ οἱ ὁπλορχισταὶ διαιρούμενοι εἰς δύο πολεμικὰ στρατόπεδα παρίστων Σαρακηνοὺς ἢ Τούρκους καὶ Ἕλληνας μαχομένους, μέχρις οὗ οἱ πρῶτοι καταπονούμενοι ὑπὸ

---

[1]) Susane, histoire de la Cavalerie Française, τόμ. Γ', σελ. 128, 133. Παράβ. Daniel, histoire dela milice, σελ. 166-171.

[2]) Τακτικὴ αὐτοκράτορος Λέοντος, VII, 33.

[3]) Περὶ Παραδρομῆς πολέμου, σελ. 208.

[4]) Λέοντος, περὶ ναυμαχίας, XIX, 13.

[5]) Γλωσσάριον Μεουρσίου ἐν λέξ. 'Αρματοῦρα.

τῶν δευτέρων παρεδίδοντο ὡς αἰχμάλωτοι. Μίμησις τῆς Στρατιωτικῆς ταύτης πυρρίχης εἶνε ἡ παρὰ τοῖς Βενετοῖς διαμείνασα Moresca, οὕτω λεγομένη οὐχὶ διότι ἀπὸ τῶν Mori (Αράβων) ἐλήφθη, ἀλλὰ διότι παρίστα τοὺς Μόρους ἡττωμένους ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κρήτης παρίστατο ἡ πυρρίχη ὡς μεσοσκήνιος τοῦ δράματος.

Πλὴν τῆς πυρρίχης ὁ ἦχος τῶν Στρατιωτικῶν τραγουδίων ἐπροξένησε μεγάλην ἐντύπωσιν· ἐν γένει μὲν ἐπῃνεῖτο ἡ πρωτοτυπία τοῦ ῥυθμοῦ καὶ ὁ μέχρι μελαγχολίας παθητικὸς τόνος, ἄλλοι ὅμως ἔψεγον τὰ ᾄσματα ταῦτα ὡς μονότονα καὶ πέραν τοῦ δέοντος ἐνθουσιῶντα τοὺς ψάλλοντας. Ἀλλὰ καὶ κακόφωνοι καὶ περιαυτολόγοι Στρατιῶται συνετέλεσαν εἰς διακωμῴδησιν τῆς μουσικῆς των. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος οἱ διασημότεροι τῆς Ἰταλίας μουσικοδιδάσκαλοι τονίσαντες διάφορα ᾄσματα κατὰ τὸν Στρατιωτικὸν ἦχον ἐδημοσίευσαν ταῦτα εἰς ὄνομα τοῦ Μανώλη Βλέσση, Ναυπλιέως Στρατιώτου, γνωστοῦ διὰ τὸν περιπλάνητον βίον του καὶ ἰδίᾳ τὰς γελοίας περιαυτολογίας του. Ὁ ἐνετὸς Μολῖνος συνέγραψε μέγα ποίημα, ἐν ᾧ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀριόστου διακωμῳδεῖ τὸν Ἕλληνα Orlando Furioso. Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι ἐφάμιλλος τοῦ Βλέσση Καραβινὸς συνετέλεσεν ἐν Γαλλίᾳ εἰς διακωμῴδησιν τῆς Στρατιωτικῆς μουσικῆς, ὡς δηλοῖ ἡ προσημειωθεῖσα γαλλικὴ φράσις, ἐν γένει ὅμως αὕτη πολὺ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν εἰδημόνων, καὶ εἰς πολυτελῆ ἡγεμονικὰ δεῖπνα μνημονεύονται καὶ Στρατιῶται παίζοντες τὸ θαμποῦρι (ταμπουρᾶν) καὶ κατακηλοῦντες τοὺς συνδαιτυμόνας διὰ τοῦ ᾄσματός των. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει ὁ Σανοῦτος ἕνα τῶν ἀοιδῶν στρατιωτῶν παρευρεθέντα εἰς τὸ μέγα διπλωματικὸν δεῖπνον τοῦ καρδιναλίου Γριμάνη (1505)· «Εἰσῆλθεν ὁ Ἀλβανός, καλούμενος Βαρλέττας, ἐνδεδυμένος χρυσοϋφῆ ἐνδύματα καὶ κρατῶν ταμπουρᾶν ὅλον ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένον, συνωδευμένος ὑπὸ συντρόφου κρατοῦντος μικρὰν λύραν, καὶ ἀμφότεροι ἐν τῷ αὐτῷ ῥυθμῷ ἔπαιξαν ᾄσματά τινα θελκτικά, λεπτὰ καὶ πολὺ εὐχάριστα» [1]).

Οἱ ἐν Γαλλίᾳ Στρατιῶται οὔτε πολυάριθμοι ἦσαν, οὔτε ἠδύναντο νὰ ἐπισκιάσωσι τὴν ἀξίαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλβετῶν μισθοφόρων, εἶνε μάλιστα ἄπορον πῶς μετὰ τὴν ἐν Μαρινιὰν μάχην δὲν ἐζήτησαν ἀλλαχοῦ εὐρύτερον στάδιον. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πλὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπολέμησαν ὑπὲρ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ ἅπαντες οἱ τὴν σύμμαχον Ἐνετίαν ὑπηρετοῦντες Στρατιῶται, καὶ ἰδίως τὸ ὑπὸ τὸν Μερκούριον τάγμα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὴν ἐν Μαρινιὰν κατὰ τῶν Ἑλβετῶν μάχην, τὴν δικαίως ἐπικληθεῖσαν «μάχην γιγάντων» ἐκέρδισεν ἐπὶ τέλους ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὅστις θαυμάζων τὴν ἀνδρείαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταπονηθέντων λεόντων τῶν Ἄλπεων συνωμολόγησε πρὸς τούτους τὴν περιώνυμον συνθήκην (1516), δι' ἧς μέχρι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξησφαλίσθη ἡ μισθοφορὰ τῶν Ἑλβετῶν ἀντὶ ἐτησίου ἐπιχορηγήσεως 700 χιλιάδων λιτρῶν.

Ἡ πρὸς τοὺς ξένους προτίμησις αὕτη βαθέως ἐπλήγωσε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἀναγεννωμένου γαλλικοῦ στρατοῦ, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Bellay παραπόνων. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ γάλλος εὐπατρίδης ἐπικρίνει τὴν πρὸς τοὺς Ἑλβετοὺς καὶ Γερμανοὺς τυφλὴν τῶν βασιλέων ἀφοσίωσιν, δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν τῇ μομφῇ καὶ τοὺς Στρατιώτας, ἐξ ἐναντίας μάλιστα συνιστᾷ τὰ γυμνάσιά των ὡς ἀπαραίτητα εἰς τὴν στρατιωτικὴν μόρφωσιν παντὸς Γάλλου εὐπατρίδου.

Μεταξὺ Ἑλβετῶν καὶ Στρατιωτῶν ἐπικρατεῖ ἡ ἀμοιβαιότης ἐκείνη τῆς ἐκτιμήσεως, ἡ διακρίνουσα τοὺς ἀληθῶς γενναίους. Ἐνετοὶ ἐκ θαυμασμοῦ θεωροῦσιν ἐν Γενούῃ τοὺς Στρατιώτας προσβάλλοντας τὸν ἐχθρικὸν προμαχῶνα, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ διαρκεῖ ἡ φοβερὰ προσβολὴ «φιλοῦσιν οἱ Ἑλβετοὶ τὸ χῶμα καὶ μένουσιν ἀκίνητοι μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους.» Εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ἐκτιμήσεως οἱ ἐν Μαρινιὰν ἀγωνισθέντες κατ' αὐτῶν Στρατιῶται, τοὺς ἀποκαλοῦσι «παλληκάρια, λέοντας μανισμένους, τεχνίτας εἰς τὸ μάχεσθαι, πολεμικούς, κι' ἀνδρείους».

Συλλαβὼν ὁ Μερκούριος τριακοσίους Ἑλβετούς, δὲν περιάγει καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούτους ὠπισθοδεμένους εἰς τὰς πόλεις, ἀλλ' ἀμέσως τοὺς ἐλευθεροῖ καὶ γενναίως φιλοδωρήσας ἀποστέλλει εἰς τὰς πατρίδας των.

Εἴτε ἐν Ἀγγλίᾳ, εἴτε ἐν Γαλλίᾳ, εἴτε ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καὶ Πολωνίᾳ πολεμοῦσιν οἱ Στρατιῶται, δὲν ἀποσπῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς πατρίδος. Οἱ παλαίστρατοι ἐπιστρέφοντες φέρουσιν εἰς τοὺς νέους καὶ γνώσεις καὶ πεῖραν καὶ ἰδίως τὰ ὁλονὲν τελειοποιούμενα πυροβόλα ὅπλα, εἰς χειρισμὸν τῶν ὁποίων γυμνάζουσιν αὐτούς. Οἱ ἁρματωλοὶ ἀντικαθιστῶσι τὸ τόξον διὰ τοῦ μακροῦ τουφεκίου τῶν Ἀργείων, οἱ δὲ ναυτικοὶ διὰ τοῦ τρομπονίου τῶν Καραβινῶν. Ἐν τῇ ξένῃ λησμονοῦνται αἱ τοπικαὶ ἀντιζηλίαι, ζωογονεῖται τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα καὶ ῥιζοβολεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἡ μόνη παρηγορία τοῦ δούλου. Οἱ ἁπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συρρεύσαντες ἐν Εὐρώπῃ λόγιοι καὶ ἔμποροι, οἱ διὰ παντὸς ἀποχαιρετήσαντες τὴν ἀπολεσθεῖσαν πατρίδα, μετ' ἐκπλήξεως ἀκούουσιν ὅτι τὸ δόρυ τοῦ Στρατιώτου τιμᾷ καὶ δοξάζει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, καὶ προσπαθοῦσι νὰ γνωρίσωσι καὶ προσοικειωθῶσι τοὺς χρησίμους τούτους προστάτας τῆς δυστυχίας, τοὺς μέλλοντας ἐλευθερωτὰς τοῦ ζῶντος γένους. Πολεμῶν ἐν Γερμανίᾳ

[1]) Sanuto Diarii, VI, σελ. 174.

ὁ Δωριεὺς Διασωρῖνος παρακαλεῖ τὸν Μελάγχθωνα ἵνα ὑψώσῃ τὴν κραταιὰν φωνήν του καὶ ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ὁ δ' αὐτὸς Στρατιώτης προσενεγκὼν εἰς Φίλιππον τὸν Ε' ὡραῖον κώδικα τῶν Στρατηγικῶν τοῦ Αἰλιανοῦ τὸν ἱκετεύει ἵνα ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιλέγων· «ἐνθυμοῦ τὰς Ἀθήνας (μνώεο Κεκρωπίης)».

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ἡ Καρολίνα ἐξεπλάγη, μὴ βλέπουσα ἐπανερχόμενον τὸν μαρκήσιον, καὶ ἀπεσύρθη ἐκ τῶν πρώτων, πειθομένη ὅτι δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ, πιστεύσασα ὅτι ταχέως ἤθελεν ἐκεῖνος γίνει πάλιν κύριος ἑαυτοῦ. Οὐδόλως ἐμάντευε τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ Κ. Δαργλὰδ εἶχε κατασκόπους ἐν τῷ χορῷ, κ' ἕνα ἰδίως μεταξὺ αὐτῶν, γραμματέα πρεσβείας, ὅστις ἤλπιζε νὰ τὴν νυμφευθῇ, καὶ ὅστις τὴν ἐπαύριον εὐθὺς πρωΐαν τῇ ἀνήγγειλε τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τῆς *συντρόφου δεσποινίδος*. Τὸ περιπαθὲς ἦθος τοῦ μαρκησίου δὲν εἶχε διαφύγει τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς κακεντρεχείας, ὁ δὲ νεαρὸς διπλωμάτης εἶχε μάλιστα ὀσφρανθῆ σπουδαῖόν τινα διάλογον μεταξὺ τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς μητρός του καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεχώρησαν ὁμοῦ τῆς αἰθούσης.

Ἡ Λεοντία ἐφάνη ἀκροασθεῖσα τὴν *ἀναφορὰν* ταύτην μετὰ πλήρους ἀδιαφορίας. Διενοήθη ὅμως, ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἐνεργήσῃ, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφάνη παρὰ τῇ μαρκησίᾳ, καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο πρὸς αὐτὴν ἡ Καρολίνα.

— Μίαν στιγμήν, ἀγαπητή μου φίλη, τῆς εἶπεν· ἄφησέ με νὰ εἰσέλθω πρώτη· εἶνε ὑπόθεσις κατεπείγουσα· πρόκειται περὶ βοηθείας πτωχῶν ἀνθρώπων, οἵτινες θέλουν νὰ μείνωσιν ἄγνωστοι.

Μόλις δὲ μείνασα μόνη μετὰ τῆς μαρκησίας, ἐζήτησε παρ' αὐτῆς συγγνώμην ὅτι ἐν ἡμέραις χαρᾶς ἤρχετο νὰ τῇ ὁμιλήσῃ περὶ πτωχῶν.

— Τώρα τοὐναντίον εἶνε ἡμέρα τῶν πτωχῶν, ἀπήντησεν ἡ γενναία γυνή. Εἰπέτε μου. Μεγάλη χαρά μου θὰ ἦνε νὰ δύναμαι τώρα νὰ κάμνω περισσότερον καλὸν παρ' ἄλλοτε.

Ἡ Λεοντία εἶχεν ἐξαίρετα παρεσκευασμένην τὴν πρόφασιν αὐτῆς. Ἀφοῦ ἐξέθηκε τὴν αἴτησίν της κ' ἐνέγραψε τὴν μαρκησίαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν συνδρομῶν, προσεποιήθη ὅτι ἤθελε ν' ἀπέλθῃ ταχέως, ἵνα προκαλέσῃ τὴν μαρκησίαν νὰ τὴν κρατήσῃ. Περιττὸν δὲ νὰ μνημονεύσωμεν τῶν ἐπιτηδείων περιστροφῶν, δι' ὧν ἡ μοχθηρία της ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὸ κύριον τῆς συνομιλίας ἀντικείμενον. Τὰς ἀτιμίας ταύτας τῆς καρδίας, κοινοτάτας δυστυχῶς, ἐνθυμοῦνται πάντες ὅσοι ᾐσθάνθησαν τὰ σκληρά των ἀποτελέσματα, ὀλίγιστοι δὲ εἶνε δυστυχῶς οἱ λησμονηθέντες ὑπὸ τῆς συκοφαντίας.

Ἔγεινε φυσικῶς λόγος περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ Γαετάνου καὶ τῶν προτερημάτων τῆς νεαρᾶς δουκίσσης.

— Τὸ καλλίτερόν της προτέρημα κατ' ἐμέ, εἶπεν ἡ Λεοντία, εἶνε ὅτι δὲν ζηλεύει κανένα, οὐδ' αὐτήν... Συγγνώμην! παρ' ὀλίγον μοῦ ἔφευγε τὸ ὄνομα.

Ἐπανέλαβε δὲ τρὶς τὸ πρᾶγμα ἀρνουμένη πάντοτε νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο, ὅπερ ἤρχιζε ν' ἀνησυχῇ τὴν μαρκησίαν. Τέλος τῆς διέφυγε καὶ τὸ ὄνομα, ἦτο δὲ τὸ ὄνομα τῆς Καρολίνας.

Κ' ἔσπευσε μὲν νὰ τὸ ἀνακαλέσῃ, λέγουσα ὅτι ὠλίσθησεν ἡ γλῶσσά της. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐντὸς δέκα λεπτῶν ἡ μαρκησία περιέστη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀκούσῃ αὐτὴν ὁρκιζομένην, ὅτι εἶχεν ἰδεῖ, ἰδίοις ὄμμασιν, ἐν Σεβάλ, τὸν δοῦκα συνοδεύοντα περὶ τὰ χαράγματα τὴν Καρολίναν εἰς τὸ οἴκημά της, κρατοῦντα τὰς χεῖράς της διὰ τῶν χειρῶν του, καὶ ὁμιλοῦντα πρὸς αὐτὴν μετὰ διαχύσεως ἐπὶ τρία ὅλα λεπτά, κάτω τῆς κλίμακος τῆς Ἀλώπεκος.

Μετὰ τοῦτο δὲ ἀπήτησεν ἐνόρκως παρὰ τῆς μαρκησίας — ἧς ἐγνώριζε πόσην σοβαρότητα εἶχον οἱ λόγοι — νὰ μὴ τὴν προδώσῃ, νὰ μὴ δημιουργήσῃ ἐχθροὺς εἰς αὐτήν, ἥτις οὐδέποτε εἶχεν ἐχθρούς, λέγουσα ὅτι φοβερὰ ἐλυπεῖτο διὰ τὴν ἐπιμονὴν ἐκείνην τῆς μαρκησίας, ἥτις ἠνάγκασεν αὐτὴν ν' ἀποκαλύψῃ ὅ,τι δὲν ἤθελεν, ὅτι καλλίτερα θὰ ἔκαμνε νὰ παρακούσῃ, ὅτι ἠγάπα ἀληθῶς τὴν Καρολίναν, ἀλλ' ὅτι τέλος πάντων, ἀφοῦ αὐτὴ εἶχεν ἐγγυηθῆ περὶ τῶν ἠθῶν της, τὸ καθῆκόν της ἦτο νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶχεν ἀπατηθῆ.

— Καλὲ δὲν εἶνε τίποτε! εἶπεν ἡ μαρκησία, ἐντελῶς κυρία ἑαυτῆς, ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀσήμαντα πράγματα. Ἠμπορεῖ νὰ ἦτο φρονιμωτάτη καὶ νὰ ἐνέδωσεν εἰς τὸν ἀκαταμάχητον αὐτὸν δοῦκα. Εἶνε πολὺ ἐπιτήδειος αὐτός! Μὴ φοβῆσθε τίποτε! Θὰ προσποιηθῶ ἐντελῆ ἄγνοιαν, καὶ θὰ ἐνεργήσω ἐν ἀνάγκῃ ὅπως πρέπει, χωρὶς νὰ φανῇ.

Ὅτε εἰσῆλθεν ἡ Καρολίνα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο ἡ Λεοντία, τῇ ἔτεινεν αὐτὴ εὐθύμως τὴν χεῖρα, λέγουσα ὅτι ἡ φήμη τῆς χθεσινῆς της ἐπιτυχίας εἶχε φθάσει καὶ εἰς τὰς ἀκοάς της, καὶ ὅτι τὴν συνέχαιρεν ἐγκαρδίως.

του συμπεπιεσμένου ἰσχυρῶς ὑπὸ μηχανημάτων εἰς σχῆμα καὶ μορφὴν καὶ μέγεθος τὸ κατάλληλον, καὶ καθισταμένου διὰ χημικῆς μεθόδου ἐντελῶς ἀδιαβρόχου εἰς ὑγρὰς οὐσίας. Ὁ λίαν σκληρὸς οὗτος καὶ στερεὸς χάρτης συνίστησιν εἶδος ξύλου ἐπιδεκτικοῦ λειάνσεως καὶ στιλβώσεως πρὸς κατασκευὴν διαφόρων χρησίμων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἀντικειμένων.

**

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζουσιν οἰκίας ἐξ ὁλοκλήρου συνισταμένας ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου ἀντέχοντος ἄριστα εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ διατηρουμένου ἐπὶ μακρόν. Ἐπίσης ὁ συμπεπιεσμένος χάρτης εὔχρηστος εἶνε καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν θυρῶν καὶ παραθύρων ἐξαιρέτου στερεότητος καὶ διαρκείας, ἀντὶ τοῦ ξύλου, ὅπερ, ὡς πάντες γνωρίζομεν, συστέλλεται καὶ κυρτοῦται πολυτρόπως καὶ διαρρήγνυται πολλαχοῦ καὶ χρήζει συχνῆς ἐπισκευῆς, ἐνῷ ὁ συμπεπιεσμένος χάρτης, ἐπιχριόμενος δι' οὐσίας καθιστώσης αὐτὸν, ἀδιάβροχον, οὐδὲν τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ἔχει, τοὐναντίον μάλιστα εἶνε στερεὸς καὶ τῆς αὐτῆς συστάσεως πάντοτε.

Ἐπίσης σήμερον κατασκευάζουσιν ἐκ χάρτου τοὺς τροχοὺς τῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, οἵτινες ἀπεδείχθησαν διὰ πειραμάτων, γενομένων μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Jersey, ὅτι ἀνθίστανται ἐντελῶς εἰς δρόμον 900,000 χιλιομέτρων, ἐνῷ οἱ τροχοὶ ἐκ χυτοῦ σιδήρου καθίστανται ἐντελῶς ἄχρηστοι μετὰ δρόμον 850,000 χιλιομέτρων μόνον. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐσχάτως ἀνενεώθησαν καὶ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ φαίνεται, ὅτι τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα αὐτῶν ἐβεβαιώθησαν, διότι μεγάλη τις γερμανικὴ ἑταιρία σιδηροδρόμων ἐσχάτως ἀναφέρεται, ὅτι παρήγγειλεν εἰς τὸ μέγα ἐργοστάσιον Krupp σιδηροῦς χοίνικας (κέντρα δι' ὧν διέρχεται ὁ ἄξων) τροχῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, ὧν τὰς ἀκτῖνας καὶ τοὺς ἄντυγας (ἐξωτερικοὺς κύκλους τῶν τροχῶν) θέλει κατασκευάσει ἐργοστάσιον συμπεπιεσμένου χάρτου.

Ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζονται ἀπό τινος καὶ βαρέλια ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου, περιδεόμενα διὰ σιδηρῶν στεφανῶν, πρὸς ἐναπόθεσιν πετρελαίου. Τρία ἤδη ἐργοστάσια ἐν Cléveland, Martfond καὶ Toledo ἱδρυθέντα εἰδικῶς πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν αὐτὸν κατασκευάζουσι καὶ παραδίδουσιν εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν καθ' ἑκάστην περίπου χίλια βαρέλια.

Ἐσχάτως ἐπεξέτειναν ἔτι τὴν βιομηχανίαν ταύτην καὶ εἰς παραγωγὴν φιαλῶν ἐκ χάρτου συμπεπιεσμένου σκληροῦ καὶ ἀδιαχωρήτου. Αἱ φιάλαι αὗται κατασκευάζονται συμπιεζομένων φύλλων χάρτου ἐντὸς δύο μεταλλίνων τύπων θερμῶν, ὅπως σχηματίσωσι τὸ ἑκάτερον ἥμισυ τῆς φιάλης, ἅτινα εἶτα ἀνὰ δύο συγκολλώμενα ἀσφαλέστατα ἀπαρτίζουσι τὴν ὅλην φιάλην. Ἡ συμπίεσις καὶ ἡ θερμότης καθιστῶσι τὴν φιάλην ἀπρόσβλητον καὶ ἀδιαχώρητον ἀπὸ τὰ διάφορα ὑγρά, οἷον τὸν οἶνον, τὸ οἰνόπνευμα, κλπ. Αἱ φιάλαι αὗται εἰσὶ καλλίτεραι τῶν ὑελίνων, καθ' ὅσον εἰσὶ στερεαί, ἀδιάβροχοι καὶ ἀδιάρρηκτοι, αἵτινες μάλιστα οὐδὲ κοιλαίνονται πίπτουσαι ἀπὸ ὕψους τινός.

Καθ' ὅμοιον τρόπον κατασκευάζονται ἐκ χάρτου συμπεπιεσμένου καὶ σωλῆνες φωταερίου· φύλλα τοιούτου χάρτου περιελίσσονται ἐπὶ καταλλήλου κυλίνδρου, ἀφοῦ πρότερον ἐμβραχῶσιν ἐντὸς ἀσφάλτου, καὶ εἶτα συμπιέζονται ἰσχυρῶς.

Ἐν Ἀμερικῇ, διότι φαίνεται αὕτη προώρισται σήμερον ν' ἀνοίγῃ πρώτη τὴν ὁδὸν εἰς ἑκάστην νέαν ἐφεύρεσιν, πολλαὶ πόλεις μελετῶσιν ἤδη καὶ νὰ ἐπιστρώσωσι τὰς ὁδοὺς αὐτῶν διὰ καταλλήλων τεμαχίων τοιούτου συμπεπιεσμένου, σκληροῦ, ἀδιαβρόχου καὶ ἐν ἀσφάλτῳ ἐμβεβρεγμένου χάρτου.

**

Ἐν τῇ τελευταίᾳ παγκοσμίῳ ἐκθέσει ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιόν τι συμπεπιεσμένου χάρτου ἐν Meurthe τῆς Γαλλίας εἶχεν ἐκθέσει μεταξὺ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ τοιούτου χάρτου κατεσκευασμένων στερεῶς, οἷον θυρῶν, παραθύρων κλπ. καὶ μίαν λέμβον ἐκ χάρτου, ἥτις ἔπλεεν ἄριστα.

Τὸ παρελθὸν δὲ ἔτος ὁ γάλλος Tanneguy de Wogan δι' ἑνὸς τοιούτου ἐκ χάρτου ἀκατίου καλουμένου *Qui-Vive*, ἔχοντος μῆκος 5 μέτρων καὶ πλάτος 65 ὑφεκατομέτρων ἀνῆλθε πλέων ἐκ Μασσαλίας μέχρι Παρισίων διὰ τῶν ποταμῶν Ῥοδανοῦ καὶ Σηκουάνα καὶ τῶν συνδεουσῶν αὐτοὺς διωρύγων.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πρώτου τούτου ταξειδίου ὁ Tanneguy de Wogan ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις γεωγραφικῆς ἑταιρίας ἀνεχώρησεν ἐκ δευτέρου ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ἀκατίου του Qui-Vive, ὅπως διὰ τοῦ Σηκουάνα, τοῦ πορμοῦ τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ῥήνου πλεύσῃ μέχρι τοῦ Δουνάβεως πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

**

Πρὸ ἐτῶν πολλῶν εἶνε γνωστὰ ἤδη καὶ εὔχρηστα οὐ μόνον ὁ πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν τοίχων χάρτης καὶ διακόσμησιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ χάρτου παντοῖα παραπετάσματα καὶ τὰ πρόσθετα περιλαίμια τῶν χιτώνων καὶ τὰ περιχειρίδια αὐτῶν καὶ οἱ χιτῶνες καὶ τὰ ποδήρη τῶν γυναικῶν ὑποχιτώνια. Ἤδη ἔχομεν σὺν τούτοις καὶ προσθέτους θώρακας ὑποκαμίσων κατεσκευασμένους κατὰ περίεργον ὅλως τρόπον.

Γνωρίζετε ὅλοι τοὺς ὡραίους ἡμεροδείκτας τοῦ

'Ανέστη Κωνσταντινίδου, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἡμερομηνίαι εὕρηνται τετυπωμέναι ἐπὶ τετραγώνων φύλλων ἐπιτεθειμένων ἀλλήλοις, τῶν ὁποίων ἀποκολλῶσιν ἀνὰ ἓν φύλλον ἑκάστην πρωΐαν.

Οἱ ἐν τῇ πρακτικότητι πάντοτε πρωτότυποι 'Αμερικανοί, οἱ ἐπωφελούμενοι καὶ τοῦ ἐλαχίστου νεωτερισμοῦ, ὅπως προσθέσωσι νέαν τινὰ ἐφεύρεσιν, ἐφαντάσθησαν ἐσχάτως νὰ ἐφαρμόσωσι λίαν περιέργως τὴν διάταξιν ταύτην τῶν ἡμεροδεικτῶν. Δι' ἑπτὰ φύλλων χάρτου καταλεύκων ἐπαλλήλως ἐπιτεθειμένων συνιστῶσιν ἕνα θώρακα ὑποκαμίσου λευκότατον, ὃν ἕκαστος δύναται νὰ ἐπιθέτῃ καὶ προσκολλᾷ διὰ τεσσάρων κομβίων εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ὑποκαμίσου του. Ἑκάστην πρωΐαν ἀποκολλᾷ ἓν φύλλον ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἔχει οὕτως ὅλως νέον θώρακα ὑποκαμίσου λευκότητος ἀψόγου. Ὁ γάλλος συγγραφεὺς Louis Figuier εὔφημον λόγον ποιούμενος τῆς ἐφευρέσεως ταύτης καὶ ἐπαινῶν μεγάλως τὸ οἰκονομικὸν καὶ βιομηχανικὸν πνεῦμα τῶν 'Αμερικανῶν ὑποδεικνύει λίαν εὐφυῶς αὐτοῖς νέαν χρησιμοποίησιν τῶν φύλλων τούτων, τουτέστι νὰ ἐκτυποῦνται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας ἑκάστου φύλλου διάφοροι ἐμπορικαὶ εἰδοποιήσεις, ἵνα ἕκαστος κάτοχος τοιούτου θώρακος ὑποκαμίσου ἑκάστην πρωΐαν ἀποσπῶν τὸ φύλλον τῆς προτεραίας ἀναγιγνώσκῃ τὰς εἰδοποιήσεις ταύτας. Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν τὸ κώλυμα, διατί νὰ μὴ ἐπεκταθῇ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δημοσιότητος καὶ ἐπὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἐπιστημονικά, τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας κλπ. οὕτως ὥστε ἕκαστος ἐν αὐτοῖς νὰ εὑρίσκῃ πνευματικὴν τροφὴν ἀναλόγως τῶν κλίσεών του, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως δὲν θέλει γείνει ἄνευ τινὸς βλάβης τῶν νῦν ὑπαρχόντων περιοδικῶν ἐφημερίδων!

**

Ἡ μεγίστη ὅμως πάντων καὶ λίαν εὐεργετικὴ πρόοδος ἡ γενομένη κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς χαρτοποιίας ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν τελευταίαν εὐτυχῆ ἐφεύρεσιν, δι' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται οὐ μόνον συμπεπιεσμένος, ἱκανῶς σκληρὸς καὶ ἀδιάβροχος, ἀλλὰ καὶ *μὴ ἀναφλέξιμος*. Διὰ διαφόρων εὐφυῶν μεθόδων, δι' ὧν συνδυάζουσι στενῶς εἰς τὴν ζύμην τοῦ χάρτου καὶ ὀρυκτὰς οὐσίας, ἰδίως τὸν *ἀμίαντον* λίθον καὶ τὸ *πυριτικὸν νάτριον ἢ κάλιον*, κατώρθωσαν, ἵνα ὁ χάρτης ἀντέχῃ εἰς τὴν καταστρεπτικὴν δύναμιν τοῦ πυρός. Οὕτω σήμερον αἱ ἐκ χάρτου οἰκίαι, τὰ παράθυρα, αἱ θύραι, καὶ πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον εἰσὶν οὐ μόνον στερεά, ἀλλὰ καὶ ἀνθίστανται κατὰ τοῦ πυρός. Μόλις πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐν Παρισίοις, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάλου θεάτρου τοῦ Μελοδράματος ἐγένοντο μετ' ἐπιτυχίας πειράματα πιστοποιοῦντα περιφανῶς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφευρέσεως. Ἐνώπιον ἐπιτροπῆς παρεδόθησαν εἰς τὸν ἐφευρετὴν Meyer διάφοροι ξύλιναι σκηνογραφίαι, τὰς ὁποίας οὗτος περιβαλὼν δὰι λεπτοῦ χάρτου ἀδιαφλέκτου ἐξέθηκεν εἰς πυρὰν ἀνημμένην ἐφ' ἱκανὸν χρόνον χωρὶς οὐδόλως ν' ἀναφλεχθῶσιν. Ταὐτοχρόνως περίπου ἐν Βαρκελόνῃ τῆς Ἱσπανίας ἐτελοῦντο δημοσίᾳ παρεμφερῆ πειράματα ὑπό τινος μηχανικοῦ Martin δοκιμάζοντος τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ μέθοδον, τὴν ὁποίαν καταλλήλως ἀπεκάλεσεν *ἀλεξίπυρον*. Τὰ γενόμενα πειράματα ἦσαν τὰ ἑξῆς· ά) μία στρατιωτικὴ ξυλίνη σκοπιὰ ἐπιχρισθεῖσα διὰ τοῦ ἀλεξιπύρου μίγματος ἀντέσχεν εἰς τὸ πῦρ. β') κατεσβέσθη ἀκαριαίως ὑπὸ τοῦ ἀλεξιπύρου μίγματος τὸ πῦρ καπνοδόχης ἀναφλεχθείσης δι' εὐφλέκτων ὑλῶν, καὶ γ') προεφυλάχθησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς διάφορα εὔφλεκτα ἀντικείμενα δι' ἁπλῆς περιβολῆς αὐτῶν ὑπὸ λεπτῆς ὀθόνης ἀλεξιπύρου· οὕτω βυτίον μικρὸν πλῆρες πυρίτιδος περιβληθὲν διὰ τῆς ὀθόνης ταύτης προεφυλάχθη ἀπὸ τοῦ πυρός· ἐπίσης βυτίον πετρελαίου. Ἐν Δοκαὶ τῆς Γαλλίας εἰς δημόσια πειράματα σχετικά, μεταξὺ ἄλλων ὁ πειραματιζόμενος ἔθηκε πυρίτιδα ἐπὶ πινακίου καὶ καλύψας αὐτὴν ἁπλῶς διὰ λεπτοτάτης ὀθόνης ἀλεξιπύρου ἀνέφλεξεν ὑπεράνω αὐτῆς ὁλόκληρον ἐφημερίδα χωρὶς ν' ἀναφλεχθῇ ἡ πυρῖτις.

Σήμερον πολλαὶ διευθύνσεις θεάτρων προνοοῦσαι διὰ πᾶσαν τυχοῦσαν ἐν τῷ μέλλοντι πυρκαϊὰν ἐπέχρισαν τὰς σκηνογραφίας καὶ ἄλλα ἀναφλέξιμα ἀντικείμενα διὰ τοῦ ἀλεξιπύρου αὐτοῦ μίγματος τοῦ Martin. Ἐπίσης τὸ Μελόδραμα τῶν Παρισίων ἐπήλειψε δι' αὐτοῦ πολλὰς σκηνογραφίας τῇ προτάσει τοῦ ἀρχιτέκτονος αὐτοῦ Ch. Garnier. Τὰ μεγάλα καὶ εὐρέα ἐν Παρισίοις ἐμπορικὰ καταστήματα τοῦ Λούβρου ἐπίσης προμηθευθέντα μεταχειρίζονται τοιαύτας ὀθόνας ἀλεξιπύρους. Ἐν γένει δὲ τὸ *ἀλεξίπυρον* σήμερον μεγάλως ἐπεκτείνεται καὶ δημοσίᾳ ἀνομολογεῖται πανταχοῦ ὁ εὐεργετικὸς καὶ σωτηριώδης σκοπὸς αὐτῶν.

**

Πρὶν ἔτι περάνωμεν τὸ ἄρθρον μας τοῦτο, χάριν περιεργείας παρατιθέμεθα ὧδε ποία εἶνε σήμερον ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ τοῦ χάρτου καὶ ποία ἑπομένως ἡ εὐρεῖα κατανάλωσις αὐτοῦ.

Ὑπάρχουσι σήμερον 3985 χαρτοποιεῖα ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑφηλίῳ παράγοντα κατ' ἔτος 952 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων χάρτου. Τὸ ἥμισυ τοῦ χάρτου αὐτοῦ, ἤτοι 476 ἑκατομμύρια, χρησιμεύει διὰ τὴν τυπογραφίαν, καὶ τούτων τῶν 476 ἑκατομμυρίων τὰ 300, ἤτοι τὰ $^2/_3$ περίπου, χρησιμεύουσιν ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἐφημερίδας! Τὸ ὑπολειπόμενον ἕτερον ἥμισυ τοῦ ὅλου ποσοῦ τῆς ἐτησίας παραγωγῆς χρησιμεύει διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κυβερνήσεων, τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἰδιωτικῆς ἀλ-

ληλογραφίας, κτλ. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουσι σήμερον 900 χαρτοποιεῖα, ἡ Ἀγγλία 800, ἡ Γαλλία 300 καὶ ἡ Ἑλλὰς 1 μόνον, τὸ τοῦ Βασιλείου Βαρουξάκη ἐν Φαλήρῳ ἱδρυθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1875 καὶ παράγον κατ' ἔτος περίπου 1,000,000 χιλιογράμμων χάρτου.

Ἐπιτήδειός τις καὶ ἄγαν καρτερικὸς στατιστικὸς ὑπελόγισεν, ὅτι ὁ Ῥῶσσος καταναλίσκει 1 λίτραν χάρτου κατ' ἔτος, ὁ Ἱσπανὸς 1 $^1/_2$, ὁ Μεξικανὸς 2, ὁ Ἰταλὸς καὶ ὁ Αὐστριακὸς ἀνὰ 3 $^1/_2$, ὁ Γάλλος 7 $^1/_2$, ὁ Γερμανὸς 8, ὁ Ἀμερικανὸς 10 $^1/_4$ καὶ ὁ Ἄγγλος 11 $^1/_2$.

Ἡ βιομηχανία τοῦ χάρτου εἰς πάντα τὰ ἔθνη προστατεύεται μεγάλως, διότι εἶνε βιομηχανία παράγουσα προϊὸν κατασταθὲν σήμερον τῆς πρώτης ἀνάγκης, χρησιμοποιοῦσα ὡς πρώτην ὕλην ἀντικείμενα ἄχρηστα καὶ ἀπορριπτόμενα, ἅτινα ἡ βιομηχανία αὕτη μεταβάλλει *εἰς χρῆμα*. Εὐχόμεθα, ὅπως ἥ τε κυβέρνησις τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ὑποστηρίξῃ τὴν χρήσιμον ταύτην βιομηχανίαν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ Σύρου Ἰούλιος 1885.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ τιμὴ καὶ τὸ κέρδος δὲν εὑρίσκονται πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ σάκκῳ.

—

Ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τὴν γυναῖκα δεσπότην, ἤθελεν ἐξαγάγει αὐτὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς του· ἂν ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ δούλην του, ἤθελεν ἐξαγάγει αὐτὴν ἐκ τῶν ποδῶν του. Ἀλλὰ θέλων νὰ καταστήσῃ αὐτὴν σύντροφον καὶ ἴσην του ἔπλασεν αὐτὴν ἐκ τῆς πλευρᾶς του.

—

Εἰπέ μοι ποῖον θαυμάζεις καὶ θὰ σοὶ εἴπω ὁποῖος εἶσαι.

—

Ὅστις κάμνει ὅ,τι ὀφείλει εἶνε δίκαιος· ὅστις κάμνει ὑπὲρ τὸ ὀφειλόμενον εἶνε γενναῖος.

—

Ὄντα τινὰ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ μηδενικά· ἂν προηγῆται αὐτῶν ἀριθμός τις, δεκαπλασιάζεται ἡ ἀξία των.

—

Ὅπου σπείρει ἡ ὀργὴ θερίζει ἡ μεταμέλεια.

—

Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶνε ἡ μνήμη τῆς καρδίας.

—

Τὸ σκῶμμα εἶνε συχνάκις ἔνδεια πνεύματος.

—

Ὁ ἐν τῇ μάχῃ θάνατος εἶνε ὕπνος τῶν ἀνδρείων.

—

Ὁ ἔρως εἶνε ἡ ἀσχολία τοῦ ἀέργου, ἡ διασκέδασις τοῦ πολεμιστοῦ, καὶ ὁ σκόπελος τοῦ ἡγεμόνος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἀσχολοῦνται περὶ ζήτημα, οὗτινος σπουδαία εἶνε ἡ χρησιμότης διὰ τὴν ὑπερωκεάνειον ναυσιπλοΐαν καὶ ἡ ἐκτέλεσις δὲν παρουσιάζει σοβαρὰς δυσχερείας, εἰ μὴ χρηματικὰς μόνον· ἀλλὰ τὸ σημαντικὸν τῆς δαπάνης δὲν λογίζεται εἰς οὐδὲν ἀπέναντι τῶν προσδοκωμένων ὠφελειῶν. Πρόκειται περὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσι τὰ πλοῖα πλέοντα ἀπὸ τῆς Μάγχης πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Καθ' ἃ ὑποβάλλει τὸ Δελτίον τῆς Ἑταιρίας τῶν μηχανικῶν, ὁ φωτισμὸς οὗτος δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς ἑξῆς: Δέκα πλευστοὶ φάροι μεγάλης δυνάμεως θέλουσι τεθῆ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ εἰς διακοσίων μιλλίων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ πλευστοὶ οὗτοι φάροι, ὅπως μὴ μεταβάλλωσι θέσιν, θέλουσι συνδέεσθαι πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς ἀκτὰς ἀμφοτέρων τῶν ἠπείρων δι' ἠλεκτρικῶν κάλων καὶ σχηματίζει οὕτω τηλεγραφικοὺς σταθμούς, ἔνθα τὰ πλοῖα θὰ δύνανται νὰ δέχωνται καὶ ἀφίνουσιν ἀνακοινώσεις. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τοῦ φωτισμοῦ, προφανὴς εἶνε ἡ χρησιμότης τῶν σταθμῶν τούτων, δι' ὧν ἐν περιπτώσει ἀβαρίας ἢ ἄλλου ἀπευκταίου θὰ καθίσταται ὡς ἔγγιστα γνωστὴ ἡ θέσις τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου.

Τὸ τμῆμα τῶν ἑρπετῶν τοῦ φυσιολογικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων ἐπλουτίσθη δι' ὄφεως κολοσσιαίων διαστάσεων, ὁποῖον μέχρι τοῦδε δὲν εἶχον ἴδει ἐν Εὐρώπῃ οὕτως ἀξιοπερίεργον. Τὸ ζῶον ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ μυοφάγου ὄφεως καὶ ἀπαντᾶται εἰς τὰ θερμὰ μέρη τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ἰδίως ἐν Γουϊάνῃ καὶ Βρασιλίᾳ. Εἶνε τῶν ὄφεων τὸ γιγαντωδέστερον εἶδος. Ὁ δὲ θαυμαζόμενος ἤδη ἐν τῷ τμήματι τοῦ μουσείου ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ ἓξ μέτρα. Ἀλλ' οἱ τοῦ εἴδους αὐτοῦ δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς μεγαλειτέρας διαστάσεις ἔτι, ἀφ' οὗ συγγραφεύς τις φυσικῆς ἱστορίας ἐφόνευσε, κατὰ τὴν ὁμολογίαν του, τοιοῦτον ὄφιν ἔχοντα μῆκος 23 ποδῶν. Ἐν τῷ στομάχῳ αὐτοῦ εὑρέθησαν μία σαῦρα τεσσάρων ποδῶν περίπου, εἷς μυρμηκοφάγος δύο ποδῶν, καὶ ἕτερόν τι ζῶον, καταποθέντα ἀρτίως. Ὁ ἐν λόγῳ βόας ἀρέσκεται νὰ διαιτᾶται μᾶλλον εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ κατασκευή του εἶνε ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ εἶδος τῆς διαίτης του. Οἱ ὀφθαλμοί του καὶ οἱ μυκτῆρες, ἀνορθούμενοι ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς του τῷ ἐπιτρέπουσι νὰ ἀναπνέῃ μένων σχεδὸν ὅλος ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Τὸ χρῶμά του ἐλαιῶδες κατεσπαρμένον ὑπὸ μεγάλων μαύρων κηλίδων συγχέεται μετὰ τοῦ χρώματος τῶν ἑλῶν, εἰς τὰ ὁποῖα κατοικεῖ, ἀναμένων τὴν δίοδον ζώου τινός, ὅπερ καθίσταται λεία του.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 123·

'Αριθ. 504 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 28 Αὐγούστου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 569.

ΚΓ'

'Εκ τῶν εἰρημένων δηλοῦται ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀγνοοῦσα τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν ἐδιδάχθη τοῦτο παρὰ τῶν Στρατιωτῶν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν Γαλλίᾳ διεκρίνοντο οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς (chevau-legers) ἀπὸ τῶν Στρατιωτῶν (Estradiots), τὸν λόγον ὅμως τῆς διακρίσεως ταύτης διασαφηνίζει ὁ de Bussy γράφων «οἱ φύσει νεωτερισταὶ Γάλλοι νομίσαντες ὅτι μεταβάλλοντες τὸ ὄνομα κατορθοῦσί τι, μετωνόμασαν τοὺς Στρατιώτας cavalerie legère.»

Οἱ Στρατιῶται δὲν ἐχρησίμευσαν εἰς διοργανισμὸν μόνου τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρέων ἱππέων καὶ αὐτοῦ τοῦ τιμαριωτικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1534 συγγραφεῖσαν Discipline militaire τοῦ Bellay, ἕκαστος Γάλλος τιμαριοῦχος ὤφειλεν ἀπὸ ἡλικίας δεκαεπτὰ ἐτῶν νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ ἓξ μέχρις ἐννέα ἐτῶν εἰς τὰς τρεῖς σχολὰς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὰς λεγομένας τῶν τουφεκοφόρων, τῶν Στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων, ἵνα μάθῃ ὅλην τὴν ἐπιστήμην καὶ καταρτισθῇ ἄξιος τοῦ ὀνόματος πολεμιστής [1].

Ὁ τελευταῖος ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ παραδέχεται, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ μετήχθη ἔξωθεν εἰς Γαλλίαν, ὡς δηλοῖ καὶ αὐτὸ τὸ μὴ γαλλικὸν ὄνομά του chevau-legers, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ cavallarmati τῶν Ἰταλῶν. Ἂν ὁ στρατηγὸς Susane ἐγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Στρατιωτῶν, θὰ ἔβλεπεν ὅτι οἱ chevau-legers εἶνε τὰ *γοργὰ ἄλογα* [2]. Ὁ Riccotti θεωρεῖ ἀνεπίδεκτον συζητήσεως, ὅτι οἱ Ἕλληνες Στρατιῶται ἐδίδαξαν τοὺς Ἰταλοὺς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ Σανοῦτος συνεχῶς μνημονεύει παρὰ τοὺς Στρατιώτας πολεμοῦντας καὶ Ἰταλοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς vestiti à modo di Stradiotti. Εἴδομεν ὅτι ὁ μαρκήσιος τῆς Μαντούης ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης πολεμεῖ μετὰ Μερκουρίου, ἱππεύων καὶ ὡπλισμένος al Albanaise. Πλὴν τῶν μαρτυριῶν τούτων καὶ ὁ ὀργανισμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι Στρατιωτῶν πείθει ὅτι τὸ εὐρωπαϊκὸν ἱππικὸν διεμορφώθη κατὰ τὸν Στρατιωτικὸν τύπον· οἱ ἐν Κύπρῳ τιμαριοῦχοι διαιροῦνται εἰς Στρατιώτας καὶ τουφεκοφόρους, ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ· [1]) κατωτέρω θὰ συγκρίνωμεν τοὺς ὑπὸ τῶν γάλλων λεγομένους Argoulets καὶ Carabins πρὸς τοὺς προσημειωθέντας ζαγδάρους τῶν Στρατιωτῶν.

Εἴτε ὁ Ἀριανίτης, εἴτε ἄλλος τις συγγενὴς τοῦ Καστριώτου προσήνεγκεν εἰς Κάρολον τὸν Η' τοὺς πρώτους Στρατιώτας καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, τὸ βέβαιον ὅτι οὗτος ἐξεγύμνασε κατὰ τὸ Στρατιωτικὸν σύστημα καὶ Γάλλους καὶ ἐμόρφωσεν οὕτω τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον εὗρεν ὁ Μερκούριος ἐν ἔτει 1503 εἰς τρεῖς χιλιάγας «ἄλογα λιντσέρα» συμποσούμενον. Εἰ καὶ οἱ Γάλλοι ὕστερον ἐκ πνεύματος καινοτομίας διήρεσαν τὸ ἱππικὸν τῶν Στρατιωτῶν εἰς τουφεκοφόρους, Στρατιώτας καὶ ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οὐδὲν ἧττον ἅπαν τὸ ἱππικὸν τοῦτο διατηρεῖ τὸ ἰδιάζον ὄνομα Estradiots, Albanais, cavalerie Albanaise.

Τὴν κατωτέραν βαθμίδα τῆς Στρατιωτικῆς τάξεως κατεῖχον οἱ λεγόμενοι arquebusiers ἢ τουφεκοφόροι, οὕτως ὀνομασθέντες ἀπὸ τῶν πυροβόλων ὅπλων τὰ ὁποῖα ἔφερον· οἱ αὐτοὶ ἔφερον παρὰ Γάλλοις καὶ τὸ ἐπώνυμον Argoulets, δηλοῦν τὴν ἐξ Ἀργολίδος καταγωγήν των· πρῶτος μνημονεύει τοὺς Στρατιώτας ὑπὸ τὸ ὄνομα Argoulets, ὁ στρατάρχης de Montluc ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασί του (1519-1559).

---

[1]) Βιβλ. 1, κεφ. 11.

[2]) Κορωναῖος, σελ. 47. Λέγονται καὶ λιντζέρα ἄλογα.

[1]) «stipendiarii a cavallo, cioè Stradiotto o archibusero». Ἔκθεσις Δουόδου (1561) περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ Στρατιωτῶν (ἐν Lamansky, σελ. 618)

Οἱ τουφεκοφόροι [1]) Argoulets, ἤτοι Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ πρόμαχοι τῶν Στρατιωτῶν, συνοδεύοντες ἔφιπποι τούτους, καὶ πρῶτοι ἐφορμῶντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' οὗ ἐξηκόντιζον ἐν τάξει τὰ βλήματά των, ἐν ἀρχῇ μὲν ριπτάρια (ζάγδας), ὕστερον δὲ πυροβόλα μακρὰ πιστόλια διὰ φυτιλίου ἐκπυρσοκροτοῦντα, καὶ ἐπὶ τέλους τὰ πλατύστομα τρομπόνια. [2]). Οἱ ὑπασπισταὶ οὗτοι ἢ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν ἔφερον καὶ τὸ ὄνομα Ζάγδαροι ἀπὸ τῶν ἀκοντιζομένων ριπταρίων ἤτοι ζαγδῶν. Οὕτω προκινδυνεύοντες ἐξετίθεντο παρὰ τοὺς ἄλλους εἰς προφανῆ κίνδυνον, διὸ καὶ ὁ γνωρίσας τούτους Σανοῦτος ἀποκαλεῖ uomini disperati che non istimano la propria vita. Διὰ τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν καὶ οἱ προκινδυνεύοντες ἀκροβολισταὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱππικοῦ φέρουσι συνήθως τὸ ὄνομα les enfants perdus.

Ὁ παλαιὸς ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ Montgomerri-Courbusson περιγράφει οὕτω τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ὑπηρετοῦντας Στρατιώτας καὶ Ἀργείους (Argoulets): «οἱ Στρατιῶται ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ chevau-legers, μόνον δ' ἀντὶ περιβραχιονίων καὶ χειρίδων ἐφόρουν χειροψέλλια καὶ χειρόκτια συρματόπλεκτα. Ἀπὸ τοῦ πλευροῦ των ἐκρέματο πλατεῖα σπάθη, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐφιππίου τὸ ἀπελατίκιον (masse)· ἐκράτουν ὀβελοειδῆ ῥάβδον, μακρὰν δέκα μέχρι δώδεκα ποδῶν, ἐσιδηρωμένην καὶ μυτερὰν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις [3])· Ἐνεδύοντο ἐπενδύτην κοντὸν καὶ ἄνευ χειρίδων [4])· ἀντὶ σημαίας (cornette) ἔφερον μέγα φλάμουρον ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς λόγχης, ὑφ' ὃ συνηνοῦντο. Τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτον διὰ κοπτοῦ κράνους (salade).

«Οἱ Ἀργεῖοι (Argoulets) ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ Στρατιῶται, πλὴν τῆς κεφαλῆς ἣν ἐκάλυπτον διὰ πετάσου (cabasset) μὴ κωλύοντος τούτους ἀπὸ τοῦ νὰ σημαδεύωσι· τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς σπάθην ἐν τῷ πλευρῷ, ἀπελατίκιον ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκυστρίῳ τοῦ ἐφιππίου καὶ δεξιόθεν μακρὸν τουφέκιον δύο ποδῶν καὶ ἡμίσεος ἐντὸς θήκης βραστοῦ δέρματος (cuir bouilli). Ἄνω τῶν ὅπλων των ἔφερον ἐπενδύτην κοντὸν ὡς ὁ τῶν στρατιωτῶν, καὶ μακρὺ φλάμουρον ὑφ' ὃ συνηνοῦντο.» [1]).

Ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Dreux οἱ Ἀργεῖοι οὗτοι ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν Κάρολον Θ', μνημονεύονται δὲ καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς καταστίχοις τῶν ἐτῶν 1562 καὶ 1563, ὕστερον ὅμως δι' ἄγνωστον αἰτίαν ἀφανίζονται, τὸ δὲ ὄνομά των παρέμεινεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ νωθροῦ καὶ ἀσημάντου· ἀνθρώπου «c' est un chetif argoulet.»

Ὁ Daniel προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὑπὸ τῶν γάλλων μυκτηριζόμενον ὄνομα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν Στρατιωτῶν τούτων, συνισταμένου εἰς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ἐν ὑποχωρήσει καταδίωξίν του καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι ἀταξίαν τῶν Argoulets. Ὁ στρατηγὸς Susane ὑποθέτει ὅτι ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν Ἀργείων προῆλθεν ἐκ στρατιωτικῶν ἀτυχημάτων.

Τοὺς ἀφανισθέντας Argoulets, ἀντικαθιστῶσιν οἱ λεγόμενοι Carabins.

Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τούτου πολλὰ ἐγράφησαν. Κατὰ τὸν Montgomerri ὁ Καραβινὸς Στρατιώτης, παραγόμενος ἐκ τῆς ἱσπανικῆς λέξεως Kara (πρόσωπον) καὶ τῆς λατινικῆς binus (διπλοῦς) ἐδήλου τὸν διπρόσωπον, διότι οὗτοι ἐμάχοντο ὡς οἱ παλαιοὶ Πάρθοι ὑποχωροῦντες καὶ στρεφόμενοι. Ὁ Cazeneuve προτιμᾷ τὴν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ Carabul (πρόσκοπος) ἐτυμολογίαν τοῦ Καραβινοῦ. Ὁ Daniel οὐδεμίαν τῶν ἐτυμολογιῶν τούτων δεχόμενος, θεωρεῖ τὴν λέξιν δυσερμήνευτον. Ὁ Diez ἀνεζήτησεν ἐν τῇ προβηγκιανῇ διαλέκτῳ τὸ ἔτυμον, ὁ δὲ Littrè ἐσχέτισε τὸν Καραβινὸν πρὸς τὸν Καλαβρόν.

Ἀλλ' οἱ Καραβινοὶ οὗτοι εἶνε αὐτοὶ οἱ Argoulets, ὡς γράφει ὁ καλῶς γνωρίσας τούτους ἱστορικὸς Σκηπίων Dupleix. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὔκολος καθ' ἡμᾶς ἡ ἐξήγησις τῆς μετωνυμίας. Εἴπομεν ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἄργους κατεσκήνουν οἱ λεγόμενοι Καμπῖται Στρατιῶται, οἵτινες μέχρι μὲν τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος δὲν εἶχον πλοῖα, ὕστερον ὅμως πιεσθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ συνῴκισαν τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Πέτσαν. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω ὅτι πολλάκις οἱ Ἕλληνες θαλασσινοὶ εὐδοκίμως ἐπολέμησαν ἐν τῇ ξηρᾷ· οἱ γαλεῶται μάχονται μετὰ τῶν Στρατιωτῶν ἐν Καλαβρίᾳ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Aubigny γάλλων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Carabin τῶν Γάλλων εἶνε μικρὰ παραφθορὰ τοῦ Ἕλληνος Καραβινοῦ ἢ Καραβησίου (ναυτικοῦ), ὡς ὁ Estradiot τοῦ Στρατιώτου, καὶ ὁ

---

[1]) Τοιούτους τουφεκοφόρους ἀκροβολιστὰς εἶχον καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος· «καὶ πρῶτα μὲν ἀκροβολισμοῖς ἰσχυροῖς ἐχρήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἑκάτεροι, τοῖς τε ἀπὸ τῶν τοξοτῶν βέλεσι τοῖς τε ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν λίθοις καὶ τοῖς ἀπὸ μηχανῶν καὶ τουφάκων ἀφιεμένοις σιδηροῖς καὶ μολυβδίνοις βόλοις» (σελ. 93.) Τὸ τουφέκιον (τούφαξ παρὰ Κριτοπούλου) δὲν εἶνε λέξις τουρκική, ὡς κακῶς ἐσημείωσεν ὁ Κόντος, ἀλλ' ἑλληνικὴ σχηματισθεῖσα κατ' ὀνοματοποιίαν ἐκ τοῦ κρότου (τουφ), ὡς σημειοῖ σύγχρονος λόγιος.

[2]) Πάντες γινώσκουσι τὰ τρομπόνια τῶν ἡμετέρων ναυτικῶν· ἡ λέξις παράγεται ἐκ τῆς tromba τῶν Ἰταλῶν· οἱ Ἐνετοὶ ὀνομάζουσι τὰ πυροβόλα ταῦτα tromboni καὶ spazzacampagna.

[3]) Οὗτος εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Κορωναίου λεγόμενος στόκος· ἡ Στρατιωτικὴ ῥάβδος, ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν γάλλων Estradiotte, zagaie, ἦτο φοβερὸν ὅπλον εἰς χεῖρας τούτων, δυναμένων νὰ πλήττωσιν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

[4]) Ὅμοιον πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον τζιποῦνι.

[1]) Daniel, 166-168.

Argoulet τοῦ ἐξ Ἀργολίδος. Ἀνωτέρω περὶ Σορβόλου παρετηρήθη, ὅτι ὁ marinaro οὗτος πολεμιστὴς φέρει καὶ τὸ ἐπώνυμον Καραβινός.

Ὁ Sieur de Bellon περιγράφει οὕτω τοὺς Καραβινούς: «φοροῦσι θώρακα καὶ πέτασον, ἢ καὶ κοπτὸν κράνος. Ὅπλα ἐπιθετικὰ μεταχειρίζονται χονδρὸν πυροβόλον τριῶν ποδῶν ἢ πλέον τὸ μῆκος, πλατύτατον τὸ στόμιον, σπάθην καὶ πιστόλαν. Ἐν ἀνάγκῃ φοροῦσιν ἐπενδύτην καὶ πέδιλα ἀντὶ στιβαλίων, καὶ οὕτως ἐξ ἱππέων μετασχηματίζονται εἰς πεζούς. Ὡς εἶνε ὡπλισμένοι εὐκόλως δύνανται νὰ μάχωνται πεζῇ καὶ ἀφ' ἵππου, ἢ καὶ ἀνάμικτοι πρὸς τὸ ἱππικόν.» Πληρέστερον τούτου περιγράφει τοὺς Καραβινοὺς ὁ Montgomerri· «διῃρημένοι εἰς σώματα μέχρι πεντήκοντα ἀνδρῶν προσεκολλῶντο ἐν ἑκάστῳ λόχῳ ἐλαφρῶν ἱππέων, τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὴν σημαίαν, διότι ἀμφοτέρων ἐστεροῦντο, ἔχοντες μόνον τοποτηρητὴν καὶ δύο λοχίας. Τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς θώρακα κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, χειρόκτιον σιδηρόπλεκτον πρὸς κράτησιν τοῦ χαλινοῦ καὶ πέτασον. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ μετεχειρίζοντο μακρὸν τουφέκιον τριῶν ποδῶν καὶ ἡμίσεος τοὐλάχιστον, καὶ πιστόλιον· ἐμάχοντο συνήθως σχηματίζοντες μικρὰν ἴλην βαθεῖαν μᾶλλον ἢ πλατεῖαν, βαδίζουσαν δεξιόθεν τῶν ἐλαφρῶν εἰς οὓς ἀνῆκον. Εἰς σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπροχώρουν κατὰ τῶν βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπόστασιν διακοσίων ἢ ἑκατὸν βημάτων, καὶ ἀφοῦ ἐν τάξει ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἔρριπτον τὰ βλήματά των ὑπεχώρουν ὄπισθεν τοῦ σώματός των. Ἂν οἱ ἐχθροὶ εἶχον Καραβινούς, οὗτοι ὤφειλον νὰ τοὺς προσβάλωσι καὶ ἐμποδίσωσι τὴν κατὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἐπίθεσίν των.» Οἱ Καραβινοὶ δὲν ἤρχιζον μόνον ὡς ἄνω τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ δι' ἀκροβολισμῶν ἐξησφάλιζον τὴν ὑποχώρησιν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ προρρηθέντες Ζάγδαροι καὶ οἱ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταί.

Οἱ δίμαχοι οὗτοι καὶ καλοὶ σκοπευταὶ Στρατιῶται ἀπέβησαν ὠφελιμώτατοι εἰς τοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἐπὶ τέλους, ὡσεὶ ἐπισκιασθέντες ὑπὸ τῶν Καραβινῶν, ἀπήτησαν τὸν ἀπὸ τούτων χωρισμόν των. Ἐν ἔτει 1622 συγκεντρωθέντες οἱ Καραβινοὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ῥοχέλλης ἐσχημάτισαν χωριστὸν σῶμα, τοῦ ὁποίου διοικητὴς διωρίσθη ὁ στρατηγὸς Ἰσαὰκ d' Arnaud. Ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1661 διατηροῦνται αὐθύπαρκτοι, φέροντες τὸ ὄνομα Carabins d' Arnaud, καὶ διαπρέπουσιν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ῥοχέλλης, Σαβοίας, Λαγγεδόκης καὶ Λορραίνης. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τοῦ Ἀρνῶ ἀπετέλουν Γάλλοι καὶ Ἑλληναλβανοί, οἱ τελευταῖοι ἀποχωρισθέντες σχηματίζουσιν ἴδιον σῶμα ὑπὸ τὸν δοῦκα Saint-Simon, τότε μὲν ἐπονομασθέντες *οἱ ξένοι Καραβινοί,* ὕστερον δὲ les Carabins de Saint-Simon· παρευρέθησαν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἱσπανίας, Φλανδρίας, Πικαρδίας κλπ. μέχρι τοῦ 1661, ὅτε καὶ ἀφέθησαν [1]). Ὡς οἱ Ζάγδαροι ἐπεριφρόνουν τὴν ζωήν, οὕτω καὶ οἱ Καραβινοὶ ἐθεωροῦντο ὡς οἱ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνοι τῶν στρατιωτῶν· «gens determinés, comme le furent depuis les Dragons dela Ferté», λέγει ὁ Daniel.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Καραβινοὶ ἦσαν οἱ αὐτοί, ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων λεγόμενοι ἱππακοντισταί [2]), ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταὶ καὶ ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν ζάγδαροι. Ἡ πολλάκις μνημονευθεῖσα Παραδρομὴ τοῦ Φωκᾶ διατυποῖ ὅτι αἱ προφυλακαὶ τοῦ ἀκριτικοῦ ἱππικοῦ συγκείμεναι ἐξ ἑκατὸν ἱππέων ὤφειλον ν' ἀκροβολίζωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ μάχωνται πεζῇ τε καὶ ἀφ' ἵππου [3]). Ὡς οἱ θαλάσσιοι Καραβινοὶ μάχονται ἐν τῇ ξηρᾷ, οὕτω καὶ οἱ βυζαντινοὶ ῥιπταρισταὶ πολεμοῦσιν ἐν ξηρᾷ τε καὶ θαλάσσῃ [4]).

Καθὼς οἱ Ἀργεῖοι ἀφανισθέντες ἐν Γαλλίᾳ ἀφῆκαν αὐτὸ τὸ ὄνομά των εἰς δήλωσιν τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς των, οὕτω καὶ οἱ διαδεχθέντες τούτους Καραβινοὶ ἐπιζῶσιν ἔτι ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἄλλοτε carabins ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Γάλλων πάντες οἱ μαθητευόμενοι ἐπιστήμονες, νῦν δὲ μόνοι οἱ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς φοιτηταί. Εἰς τούτους ὀφείλει τὸ ὄνομά του καὶ τὸ γνωστὸν ὅπλον ἡ *καραμπῖνα,* καλουμένη ἄλλοτε καὶ *μουσκέττον* κατ' ἰταλικὴν μετάφρασιν τοῦ εἴδους τῶν βλημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Βυζαντινοὶ τακτικοὶ ὠνομάζον *μυίας* (la mosca).

Ἡ παρὰ τῷ ποιητῇ Regnard ἀπαντῶσα κωμικὴ φράσις orchestre de carabin ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς τῶν Καραβινῶν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν οἵαν καὶ παρὰ τοῖς Βενετοῖς. Ὁ προσφιλὴς χορὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ πυῤῥίχη, ἡ μέχρις ἡμῶν διασωζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσάμικος, ἢ κλέφτικος χορός. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν τὴν πυῤῥίχην ἐχόρευον οἱ λεγόμενοι ἀρμάτοι, ἢ ἀρματοῦραι, ἤτοι τὰ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πτολεμαίου·«ὁπλορχισταί, οἵπερ εἰσὶν οἱ μεθ' ὅπλων ὀρχούμενοι, οὓς καλοῦσιν ἀρματούρας.» [5]). Ἡ πυῤῥίχη τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἦτο ἁπλοῦς χορός, ἀλλὰ καθαρὰ πολεμικὴ παράστασις, ἐν ᾗ οἱ ὁπλορχισταὶ διαιρούμενοι εἰς δύο πολεμικὰ στρατόπεδα παρίστων Σαρακηνοὺς ἢ Τούρκους καὶ Ἕλληνας μαχομένους, μέχρις οὗ οἱ πρῶτοι καταπονούμενοι ὑπὸ

---

[1]) Susane, histoire de la Cavalerie Française, τόμ. Γ', σελ. 128, 133. Παράβ. Daniel, histoire dela milice, σελ. 166-171.

[2]) Τακτικὴ αὐτοκράτορος Λέοντος, VII, 33.

[3]) Περὶ Παραδρομῆς πολέμου, σελ. 208.

[4]) Λέοντος, περὶ ναυμαχίας, XIX, 13.

[5]) Γλωσσάριον Μεουρσίου ἐν λέξ. Ἀρματοῦρα.

Οἱ τουφεκοφόροι [1]) Argoulets, ἤτοι Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ πρόμαχοι τῶν Στρατιωτῶν, συνοδεύοντες ἔφιπποι τούτους, καὶ πρῶτοι ἐφορμῶντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' οὗ ἐξηκόντιζον ἐν τάξει τὰ βλήματά των, ἐν ἀρχῇ μὲν ριπτάρια (ζάγδας), ὕστερον δὲ πυροβόλα μακρὰ πιστόλια διὰ φυτιλίου ἐκπυρσοκροτοῦντα, καὶ ἐπὶ τέλους τὰ πλατύστομα τρομπόνια. [2]). Οἱ ὑπασπισταὶ οὗτοι ἢ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν ἔφερον καὶ τὸ ὄνομα Ζάγδαροι ἀπὸ τῶν ἀκοντιζομένων ῥιπταρίων ἤτοι ζαγδῶν. Οὕτω προκινδυνεύοντες ἐξετίθεντο παρὰ τοὺς ἄλλους εἰς προφανῆ κίνδυνον, διὸ καὶ ὁ γνωρίσας τούτους Σανοῦτος ἀποκαλεῖ uomini disperati che non istimano la propria vita. Διὰ τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν καὶ οἱ προκινδυνεύοντες ἀκροβολισταὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱππικοῦ φέρουσι συνήθως τὸ ὄνομα les enfants perdus.

Ὁ παλαιὸς ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ Montgomerri-Courbusson περιγράφει οὕτω τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ὑπηρετοῦντας Στρατιώτας καὶ Ἀργείους (Argoulets): «οἱ Στρατιῶται ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ chevau-legers, μόνον δ' ἀντὶ περιβραχιονίων καὶ χειρίδων ἐφόρουν χειροψέλλια καὶ χειρόκτια συρματόπλεκτα. Ἀπὸ τοῦ πλευροῦ των ἐκρέματο πλατεῖα σπάθη, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐφιππίου τὸ ἀπελατίκιον (masse)· ἐκράτουν ὀβελοειδῆ ῥάβδον, μακρὰν δέκα μέχρι δώδεκα ποδῶν, ἐσιδηρωμένην καὶ μυτερὰν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις [3])· Ἐνεδύοντο ἐπενδύτην κοντὸν καὶ ἄνευ χειρίδων [4])· ἀντὶ σημαίας (cornette) ἔφερον μέγα φλάμουρον ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς λόγχης, ὑφ' ὃ συνηνοῦντο. Τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτον διὰ κοπτοῦ κράνους (salade).

«Οἱ Ἀργεῖοι (Argoulets) ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ Στρατιῶται, πλὴν τῆς κεφαλῆς ἣν ἐκάλυπτον διὰ πετάσου (cabasset) μὴ κωλύοντος τούτους ἀπὸ τοῦ νὰ σημαδεύωσι· τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς σπάθην ἐν τῷ πλευρῷ, ἀπελατίκιον ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκυστρίῳ τοῦ ἐφιππίου καὶ δεξιόθεν μακρὸν τουφέκιον δύο ποδῶν καὶ ἡμίσεος ἐντὸς θήκης βραστοῦ δέρματος (cuir bouilli). Ἄνω τῶν ὅπλων των ἔφερον ἐπενδύτην κοντὸν ὡς ὁ τῶν στρατιωτῶν, καὶ μακρὺ φλάμουρον ὑφ' ὃ συνηνοῦντο.» [1]).

Ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Dreux οἱ Ἀργεῖοι οὗτοι ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν Κάρολον Θ', μνημονεύονται δὲ καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς καταστίχοις τῶν ἐτῶν 1562 καὶ 1563, ὕστερον ὅμως δι' ἄγνωστον αἰτίαν ἀφανίζονται, τὸ δὲ ὄνομά των παρέμεινεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ νωθροῦ καὶ ἀσημάντου· ἀνθρώπου «c' est un chetif argoulet.»

Ὁ Daniel προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὑπὸ τῶν γάλλων μυκτηριζόμενον ὄνομα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν Στρατιωτῶν τούτων, συνισταμένου εἰς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ἐν ὑποχωρήσει καταδίωξίν του καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι ἀταξίαν τῶν Argoulets. Ὁ στρατηγὸς Susane ὑποθέτει ὅτι ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν Ἀργείων προῆλθεν ἐκ στρατιωτικῶν ἀτυχημάτων.

Τοὺς ἀφανισθέντας Argoulets, ἀντικαθιστῶσιν οἱ λεγόμενοι Carabins.

Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τούτου πολλὰ ἐγράφησαν. Κατὰ τὸν Montgomerri ὁ Καραβινὸς Στρατιώτης, παραγόμενος ἐκ τῆς ἱσπανικῆς λέξεως Kara (πρόσωπον) καὶ τῆς λατινικῆς binus (διπλοῦς) ἐδήλου τὸν διπρόσωπον, διότι οὗτοι ἐμάχοντο ὡς οἱ παλαιοὶ Πάρθοι ὑποχωροῦντες καὶ στρεφόμενοι. Ὁ Cazeneuve προτιμᾷ τὴν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ Carabul (πρόσκοπος) ἐτυμολογίαν τοῦ Καραβινοῦ. Ὁ Daniel οὐδεμίαν τῶν ἐτυμολογιῶν τούτων δεχόμενος, θεωρεῖ τὴν λέξιν δυσερμήνευτον. Ὁ Diez ἀνεζήτησεν ἐν τῇ προβηγκιανῇ διαλέκτῳ τὸ ἔτυμον, ὁ δὲ Littré ἐσχέτισε τὸν Καραβινὸν πρὸς τὸν Καλαβρόν.

Ἀλλ' οἱ Καραβινοὶ οὗτοι εἶνε αὐτοὶ οἱ Argoulets, ὡς γράφει ὁ καλῶς γνωρίσας τούτους ἱστορικὸς Σκηπίων Dupleix. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὔκολος καθ' ἡμᾶς ἡ ἐξήγησις τῆς μετωνυμίας. Εἴπομεν ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἄργους κατεσκήνουν οἱ λεγόμενοι Καμπῖται Στρατιῶται, οἵτινες μέχρι μὲν τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος δὲν εἶχον πλοῖα, ὕστερον ὅμως πιεσθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ συνῴκισαν τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Πέτσαν. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω ὅτι πολλάκις οἱ Ἕλληνες θαλασσινοὶ εὐδοκίμως ἐπολέμησαν ἐν τῇ ξηρᾷ· οἱ γαλεῶται μάχονται μετὰ τῶν Στρατιωτῶν ἐν Καλαβρίᾳ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Aubigny γάλλων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Carabin τῶν Γάλλων εἶνε μικρὰ παραφθορὰ τοῦ Ἕλληνος Καραβινοῦ ἢ Καραβησίου (ναυτικοῦ), ὡς ὁ Estradiot τοῦ Στρατιώτου, καὶ ὁ

---

[1]) Τοιούτους τουφεκοφόρους ἀκροβολιστὰς εἶχον καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος· «καὶ πρῶτα μὲν ἀκροβολισμοῖς ἰσχυροῖς ἐχρήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἑκάτεροι, τοῖς τε ἀπὸ τῶν τοξοτῶν βέλεσι τοῖς τε ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν λίθοις καὶ τοῖς ἀπὸ μηχανῶν καὶ τουφάκων ἀφιεμένοις σιδηροῖς καὶ μολυβδίνοις βόλοις» (σελ. 93.) Τὸ τουφέκιον (τούφαξ παρὰ Κριτοπούλου) δὲν εἶνε λέξις τουρκική, ὡς κακῶς ἐσημείωσεν ὁ Κόντος, ἀλλ' ἑλληνικὴ σχηματισθεῖσα κατ' ὀνοματοποιίαν ἐκ τοῦ κρότου (τουφ), ὡς σημειοῖ σύγχρονος λόγιος.

[2]) Πάντες γινώσκουσι τὰ τρομπόνια τῶν ἡμετέρων ναυτικῶν· ἡ λέξις παράγεται ἐκ τῆς tromba τῶν Ἰταλῶν· οἱ Ἑνετοὶ ὀνομάζουσι τὰ πυροβόλα ταῦτα tromboni καὶ spazzacampagna.

[3]) Οὗτος εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Κορωναίου λεγόμενος στόκος· ἡ Στρατιωτικὴ ῥάβδος, ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν γάλλων Estradiotte, zagaie, ἦτο φοβερὸν ὅπλον εἰς χεῖρας τούτων, δυναμένων νὰ πλήττωσιν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

[4]) Ὅμοιον πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον τζιποῦνι.

[1]) Daniel, 166-168.

Argoulet τοῦ ἐξ Ἀργολίδος. Ἀνωτέρω περὶ Σορβόλου παρετηρήθη, ὅτι ὁ marinaro οὗτος πολεμιστὴς φέρει καὶ τὸ ἐπώνυμον Καραβινός.

Ὁ Sieur de Bellon περιγράφει οὕτω τοὺς Καραβινούς: «φοροῦσι θώρακα καὶ πέτασον, ἢ καὶ κοπτὸν κράνος. Ὅπλα ἐπιθετικὰ μεταχειρίζονται χονδρὸν πυροβόλον τριῶν ποδῶν ἢ πλέον τὸ μῆκος, πλατύτατον τὸ στόμιον, σπάθην καὶ πιστόλαν. Ἐν ἀνάγκῃ φοροῦσιν ἐπενδύτην καὶ πέδιλα ἀντὶ στιβαλίων, καὶ οὕτως ἐξ ἱππέων μετασχηματίζονται εἰς πεζούς. Ὡς εἶνε ὡπλισμένοι εὐκόλως δύνανται νὰ μάχωνται πεζῇ καὶ ἀφ' ἵππου, ἢ καὶ ἀνάμικτοι πρὸς τὸ ἱππικόν.» Πληρέστερον τούτου περιγράφει τοὺς Καραβινοὺς ὁ Montgomerri· «διηρημένοι εἰς σώματα μέχρι πεντήκοντα ἀνδρῶν προσεκολλῶντο ἐν ἑκάστῳ λόχῳ ἐλαφρῶν ἱππέων, τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὴν σημαίαν, διότι ἀμφοτέρων ἐστεροῦντο, ἔχοντες μόνον τοποτηρητὴν καὶ δύο λοχίας. Τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς θώρακα κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, χειρόκτιον σιδηρόπλεκτον πρὸς κράτησιν τοῦ χαλινοῦ καὶ πέτασον. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ μετεχειρίζοντο μακρὸν τουφέκιον τριῶν ποδῶν καὶ ἡμίσεος τοὐλάχιστον, καὶ πιστόλιον· ἐμάχοντο συνήθως σχηματίζοντες μικρὰν ἴλην βαθεῖαν μᾶλλον ἢ πλατεῖαν, βαδίζουσαν δεξιόθεν τῶν ἐλαφρῶν εἰς οὓς ἀνῆκον. Εἰς σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπροχώρουν κατὰ τῶν βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπόστασιν διακοσίων ἢ ἑκατὸν βημάτων, καὶ ἀφοῦ ἐν τάξει ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἔρριπτον τὰ βλήματά των ὑπεχώρουν ὄπισθεν τοῦ σώματός των. Ἂν οἱ ἐχθροὶ εἶχον Καραβινούς, οὗτοι ὤφειλον νὰ τοὺς προσβάλωσι καὶ ἐμποδίσωσι τὴν κατὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἐπίθεσίν των.» Οἱ Καραβινοὶ δὲν ἤρχιζον μόνον ὡς ἄνω τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ δι' ἀκροβολισμῶν ἐξησφάλιζον τὴν ὑποχώρησιν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ προρρηθέντες Ζάγδαροι καὶ οἱ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταί.

Οἱ δίμαχοι οὗτοι καὶ καλοὶ σκοπευταὶ Στρατιῶται ἀπέβησαν ὠφελιμώτατοι εἰς τοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἐπὶ τέλους, ὡσεὶ ἐπισκιασθέντες ὑπὸ τῶν Καραβινῶν, ἀπῄτησαν τὸν ἀπὸ τούτων χωρισμόν των. Ἐν ἔτει 1622 συγκεντρωθέντες οἱ Καραβινοὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ῥοχέλλης ἐσχημάτισαν χωριστὸν σῶμα, τοῦ ὁποίου διοικητὴς διωρίσθη ὁ στρατηγὸς Ἰσαὰκ d' Arnaud. Ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1661 διατηροῦνται αὐθύπαρκτοι, φέροντες τὸ ὄνομα Carabins d' Arnaud, καὶ διαπρέπουσιν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ῥοχέλλης, Σαβοΐας, Λαγγεδόκης καὶ Λορραίνης. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τοῦ Ἀρνῶ ἀπετέλουν Γάλλοι καὶ Ἑλληναλβανοί, οἱ τελευταῖοι ἀποχωρισθέντες σχηματίζουσιν ἴδιον σῶμα ὑπὸ τὸν δοῦκα Saint-Simon, τότε μὲν ἐπονομασθέντες *οἱ ξένοι Καραβινοί*, ὕστερον δὲ les Carabins de Saint-Simon· παρευρέθησαν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἱσπανίας, Φλανδρίας, Πικαρδίας κλπ. μέχρι τοῦ 1661, ὅτε καὶ ἀφέθησαν [1]). Ὡς οἱ Ζάγδαροι ἐπεριφρόνουν τὴν ζωήν, οὕτω καὶ οἱ Καραβινοὶ ἐθεωροῦντο ὡς οἱ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνοι τῶν στρατιωτῶν· «gens determinés, comme le furent depuis les Dragons dela Ferté», λέγει ὁ Daniel.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Καραβινοὶ ἦσαν οἱ αὐτοί, ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων λεγόμενοι ἱππακοντισταί [2]), ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταὶ καὶ ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν ζάγδαροι. Ἡ πολλάκις μνημονευθεῖσα Παραδρομὴ τοῦ Φωκᾶ διατυποῖ ὅτι αἱ προφυλακαὶ τοῦ ἀκριτικοῦ ἱππικοῦ συγκείμεναι ἐξ ἑκατὸν ἱππέων ὤφειλον ν' ἀκροβολίζωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ μάχωνται πεζῇ τε καὶ ἀφ' ἵππου [3]). Ὡς οἱ θαλάσσιοι Καραβινοὶ μάχονται ἐν τῇ ξηρᾷ, οὕτω καὶ οἱ βυζαντινοὶ ῥιπταρισταὶ πολεμοῦσιν ἐν ξηρᾷ τε καὶ θαλάσσῃ [4]).

Καθὼς οἱ Ἀργεῖοι ἀφανισθέντες ἐν Γαλλίᾳ ἀφῆκαν αὐτὸ τὸ ὄνομά των εἰς δήλωσιν τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς των, οὕτω καὶ οἱ διαδεχθέντες τούτους Καραβινοὶ ἐπιζῶσιν ἔτι ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἄλλοτε carabins ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Γάλλων πάντες οἱ μαθητευόμενοι ἐπιστήμονες, νῦν δὲ μόνοι οἱ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς φοιτηταί. Εἰς τούτους ὀφείλει τὸ ὄνομά του καὶ τὸ γνωστὸν ὅπλον ἡ *καραμπῖνα*, καλουμένη ἄλλοτε καὶ *μουσκέττον* κατ' ἰταλικὴν μετάφρασιν τοῦ εἴδους τῶν βλημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Βυζαντινοὶ τακτικοὶ ὠνομάζον *μυίας* (la mosca).

Ἡ παρὰ τῷ ποιητῇ Regnard ἀπαντῶσα κωμικὴ φράσις orchestre de carabin ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς τῶν Καραβινῶν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν οἵαν καὶ παρὰ τοῖς Βενετοῖς. Ὁ προσφιλὴς χορὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ πυρρίχη, ἡ μέχρις ἡμῶν διασωζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσάμικος, ἢ κλέφτικος χορός. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν τὴν πυρρίχην ἐχόρευον οἱ λεγόμενοι ἁρμάτοι, ἢ ἁρματοῦραι, ἤτοι τὰ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πτολεμαίου· «ὁπλορχισταί, οἵπερ εἰσὶν οἱ μεθ' ὅπλων ὀρχούμενοι, οὓς καλοῦσιν ἁρματούρας.» [5]). Ἡ πυρρίχη τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἦτο ἁπλοῦς χορός, ἀλλὰ καθαρὰ πολεμικὴ παράστασις, ἐν ᾗ οἱ ὁπλορχισταὶ διαιρούμενοι εἰς δύο πολεμικὰ στρατόπεδα παρίστων Σαρακηνοὺς ἢ Τούρκους καὶ Ἕλληνας μαχομένους, μέχρις οὗ οἱ πρῶτοι καταπονούμενοι ὑπὸ

[1]) Susane, histoire de la Cavalerie Française, τόμ. Γ', σελ. 128, 133. Παράβ. Daniel, histoire dela milice, σελ. 166-171.

[2]) Τακτικὴ αὐτοκράτορος Λέοντος, VII, 33.

[3]) Περὶ Παραδρομῆς πολέμου, σελ. 208.

[4]) Λέοντος, περὶ ναυμαχίας, XIX, 13.

[5]) Γλωσσάριον Μεουρσίου ἐν λέξ. Ἀρματοῦρα.

τῶν δευτέρων παρεδίδοντο ὡς αἰχμάλωτοι. Μίμησις τῆς Στρατιωτικῆς ταύτης πυρρίχης εἶνε ἡ παρὰ τοῖς Βενετοῖς διαμείνασα Moresca, οὕτω λεγομένη οὐχὶ διότι ἀπὸ τῶν Mori (Αράβων) ἐλήφθη, ἀλλὰ διότι παρίστα τοὺς Μόρους ἡττωμένους ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κρήτης παρίστατο ἡ πυρρίχη ὡς μεσοσκήνιος τοῦ δράματος.

Πλὴν τῆς πυρρίχης ὁ ἦχος τῶν Στρατιωτικῶν τραγουδίων ἐπροξένησε μεγάλην ἐντύπωσιν· ἐν γένει μὲν ἐπῃνεῖτο ἡ πρωτοτυπία τοῦ ῥυθμοῦ καὶ ὁ μέχρι μελαγχολίας παθητικὸς τόνος, ἄλλοι ὅμως ἔψεγον τὰ ᾄσματα ταῦτα ὡς μονότονα καὶ πέραν τοῦ δέοντος ἐνθουσιῶντα τοὺς ψάλλοντας. Ἀλλὰ καὶ κακόφωνοι καὶ περιαυτολόγοι Στρατιῶται συνετέλεσαν εἰς διακωμῴδησιν τῆς μουσικῆς των. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος οἱ διασημότεροι τῆς Ἰταλίας μουσικοδιδάσκαλοι τονίσαντες διάφορα ᾄσματα κατὰ τὸν Στρατιωτικὸν ἦχον ἐδημοσίευσαν ταῦτα εἰς ὄνομα τοῦ Μανώλη Βλέσση, Ναυπλιέως Στρατιώτου, γνωστοῦ διὰ τὸν περιπλάνητον βίον του καὶ ἰδίᾳ τὰς γελοίας περιαυτολογίας του. Ὁ ἑνετὸς Μολῖνος συνέγραψε μέγα ποίημα, ἐν ᾧ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀριόστου διακωμῳδεῖ τὸν Ἕλληνα Orlando Furioso. Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι ἐφάμιλλος τοῦ Βλέσση Καραβινὸς συνετέλεσεν ἐν Γαλλίᾳ εἰς διακωμῴδησιν τῆς Στρατιωτικῆς μουσικῆς, ὡς δηλοῖ ἡ προσημειωθεῖσα γαλλικὴ φράσις, ἐν γένει ὅμως αὕτη πολὺ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν εἰδημόνων, καὶ εἰς πολυτελῆ ἡγεμονικὰ δεῖπνα μνημονεύονται καὶ Στρατιῶται παίζοντες τὸ θαμποῦρι (ταμπουρᾶν) καὶ κατακηλοῦντες τοὺς συνδαιτυμόνας διὰ τοῦ ᾄσματός των. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει ὁ Σανοῦτος ἕνα τῶν ἀοιδῶν στρατιωτῶν παρευρεθέντα εἰς τὸ μέγα διπλωματικὸν δεῖπνον τοῦ καρδιναλίου Γριμάνη (1505)· «Εἰσῆλθεν ὁ Ἀλβανός, καλούμενος Βαρλέττας, ἐνδεδυμένος χρυσοϋφῆ ἐνδύματα καὶ κρατῶν ταμπουρᾶν ὅλον ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένον, συνωδευμένος ὑπὸ συντρόφου κρατοῦντος μικρὰν λύραν, καὶ ἀμφότεροι ἐν τῷ αὐτῷ ῥυθμῷ ἔπαιξαν ᾄσματά τινα θελκτικά, λεπτὰ καὶ πολὺ εὐχάριστα» [1]).

Οἱ ἐν Γαλλίᾳ Στρατιῶται οὔτε πολυάριθμοι ἦσαν, οὔτε ἠδύναντο νὰ ἐπισκιάσωσι τὴν ἀξίαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλβετῶν μισθοφόρων, εἶνε μάλιστα ἄπορον πῶς μετὰ τὴν ἐν Μαρινιὰν μάχην δὲν ἐζήτησαν ἀλλαχοῦ εὐρύτερον στάδιον. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πλὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπολέμησαν ὑπὲρ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ ἅπαντες οἱ τὴν σύμμαχον Ἑνετίαν ὑπηρετοῦντες Στρατιῶται, καὶ ἰδίως τὸ ὑπὸ τὸν Μερκούριον τάγμα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὴν ἐν Μαρινιὰν κατὰ τῶν Ἑλβετῶν μάχην, τὴν δικαίως ἐπικληθεῖσαν «μάχην γιγάντων» ἐκέρδισεν ἐπὶ τέλους ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὅστις θαυμάζων τὴν ἀνδρείαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταπονηθέντων λεόντων τῶν Ἄλπεων συνωμολόγησε πρὸς τούτους τὴν περιώνυμον συνθήκην (1516), δι' ἧς μέχρι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξησφαλίσθη ἡ μισθοφορὰ τῶν Ἑλβετῶν ἀντὶ ἐτησίου ἐπιχορηγήσεως 700 χιλιάδων λιτρῶν.

Ἡ πρὸς τοὺς ξένους προτίμησις αὕτη βαθέως ἐπλήγωσε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἀναγεννωμένου γαλλικοῦ στρατοῦ, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Bellay παραπόνων. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ γάλλος εὐπατρίδης ἐπικρίνει τὴν πρὸς τοὺς Ἑλβετοὺς καὶ Γερμανοὺς τυφλὴν τῶν βασιλέων ἀφοσίωσιν, δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν τῇ μομφῇ καὶ τοὺς Στρατιώτας, ἐξ ἐναντίας μάλιστα συνιστᾷ τὰ γυμνάσιά των ὡς ἀπαραίτητα εἰς τὴν στρατιωτικὴν μόρφωσιν παντὸς Γάλλου εὐπατρίδου.

Μεταξὺ Ἑλβετῶν καὶ Στρατιωτῶν ἐπικρατεῖ ἡ ἀμοιβαιότης ἐκείνη τῆς ἐκτιμήσεως, ἡ διακρίνουσα τοὺς ἀληθῶς γενναίους. Ἑνετοὶ ἐκ θαυμασμοῦ θεωροῦσιν ἐν Γενούῃ τοὺς Στρατιώτας προσβάλλοντας τὸν ἐχθρικὸν προμαχῶνα, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ διαρκεῖ ἡ φοβερὰ προσβολὴ «φιλοῦσιν οἱ Ἑλβετοὶ τὸ χῶμα καὶ μένουσιν ἀκίνητοι μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους.» Εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ἐκτιμήσεως οἱ ἐν Μαρινιὰν ἀγωνισθέντες κατ' αὐτῶν Στρατιῶται, τοὺς ἀποκαλοῦσι «απαλληκάρια, λέοντας μανισμένους, τεχνίτας εἰς τὸ μάχεσθαι, πολεμικούς, κι' ἀνδρείους».

Συλλαβὼν ὁ Μερκούριος τριακοσίους Ἑλβετούς, δὲν περιάγει καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούτου; ὠπισθοδεμένους εἰς τὰς πόλεις, ἀλλ' ἀμέσως τοὺς ἐλευθεροῖ καὶ γενναίως φιλοδωρήσας ἀποστέλλει εἰς τὰς πατρίδας των.

Εἴτε ἐν Ἀγγλίᾳ, εἴτε ἐν Γαλλίᾳ, εἴτε ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καὶ Πολωνίᾳ πολεμοῦσιν οἱ Στρατιῶται, δὲν ἀποσπῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς πατρίδος. Οἱ παλαίστρατοι ἐπιστρέφοντες φέρουσιν εἰς τοὺς νέους καὶ γνώσεις καὶ πεῖραν καὶ ἰδίως τὰ ὁλονὲν τελειοποιούμενα πυροβόλα ὅπλα, εἰς χειρισμὸν τῶν ὁποίων γυμνάζουσιν αὐτούς. Οἱ ἁρματωλοὶ ἀντικαθιστῶσι τὸ τόξον διὰ τοῦ μακροῦ τουφεκίου τῶν Ἀργείων, οἱ δὲ ναυτικοὶ διὰ τοῦ τρομπονίου τῶν Καραβινῶν. Ἐν τῇ ξένῃ λησμονοῦνται αἱ τοπικαὶ ἀντιζηλίαι, ζωογονεῖται τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα καὶ ῥιζοβολεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἡ μόνη παρηγορία τοῦ δούλου. Οἱ ἁπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συρρεύσαντες ἐν Εὐρώπῃ λόγιοι καὶ ἔμποροι, οἱ διὰ παντὸς ἀποχαιρετήσαντες τὴν ἀπολεσθεῖσαν πατρίδα, μετ' ἐκπλήξεως ἀκούουσιν ὅτι τὸ δόρυ τοῦ Στρατιώτου τιμᾷ καὶ δοξάζει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, καὶ προσπαθοῦσι νὰ γνωρίσωσι καὶ προσοικειωθῶσι τοὺς χρησίμους τούτους προστάτας τῆς δυστυχίας, τοὺς μέλλοντας ἐλευθερωτὰς τοῦ ζῶντος γένους. Πολεμῶν ἐν Γερμανίᾳ

[1]) Sanuto Diarii, VI, σελ. 174.

ὁ Δωριεὺς Διασωρῖνος παρακαλεῖ τὸν Μελάγχθωνα ἵνα ὑψώσῃ τὴν κραταιὰν φωνήν του καὶ ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ὁ δ' αὐτὸς Στρατιώτης προσενεγκὼν εἰς Φίλιππον τὸν Ε' ὠρχῖον κώδικα τῶν Στρατηγικῶν τοῦ Αἰλιανοῦ τὸν ἱκετεύει ἵνα ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιλέγων· αἐνθυμοῦ τὰς Ἀθήνας (μνώεο Κεκρωπίης)».

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ἡ Καρολίνα ἐξεπλάγη, μὴ βλέπουσα ἐπανερχόμενον τὸν μαρκήσιον, καὶ ἀπεσύρθη ἐκ τῶν πρώτων, πειθομένη ὅτι δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ, πιστεύσασα ὅτι ταχέως ἤθελεν ἐκεῖνος γίνει πάλιν κύριος ἑαυτοῦ. Οὐδόλως ἐμάντευε τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ Κ. Δαργλὰδ εἶχε κατασκόπους ἐν τῷ χορῷ, κ' ἕνα ἰδίως μεταξὺ αὐτῶν, γραμματέα πρεσβείας, ὅστις ἤλπιζε νὰ τὴν νυμφευθῇ, καὶ ὅστις τὴν ἐπαύριον εὐθὺς πρωΐαν τῇ ἀνήγγειλε τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τῆς *συντρόφου δεσποινίδος*. Τὸ περιπαθὲς ἦθος τοῦ μαρκησίου δὲν εἶχε διαφύγει τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς κακεντρεχείας, ὁ δὲ νεαρὸς διπλωμάτης εἶχε μάλιστα ὀσφρανθῆ σπουδαῖόν τινα διάλογον μεταξὺ τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς μητρός του καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεχώρησαν ὁμοῦ τῆς αἰθούσης.

Ἡ Λεοντία ἐφάνη ἀκροασθεῖσα τὴν *ἀναφορὰν* ταύτην μετὰ πλήρους ἀδιαφορίας. Διενοήθη ὅμως, ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἐνεργήσῃ, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφάνη παρὰ τῇ μαρκησίᾳ, καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο πρὸς αὐτὴν ἡ Καρολίνα.

— Μίαν στιγμήν, ἀγαπητή μου φίλη, τῆς εἶπεν· ἄφησέ με νὰ εἰσέλθω πρώτη· εἶνε ὑπόθεσις κατεπείγουσα· πρόκειται περὶ βοηθείας πτωχῶν ἀνθρώπων, οἵτινες θέλουν νὰ μείνωσιν ἄγνωστοι.

Μόλις δὲ μείνασα μόνη μετὰ τῆς μαρκησίας, ἐζήτησε παρ' αὐτῆς συγγνώμην ὅτι ἐν ἡμέραις χαρᾶς ἤρχετο νὰ τῇ ὁμιλήσῃ περὶ πτωχῶν.

— Τόρα τοὐναντίον εἶνε ἡμέρα τῶν πτωχῶν, ἀπήντησεν ἡ γενναία γυνή. Εἰπέτε μου. Μεγάλη χαρά μου θὰ ἦνε νὰ δύναμαι τόρα νὰ κάμνω περισσότερον καλὸν παρ' ἄλλοτε.

Ἡ Λεοντία εἶχεν ἐξαίρετα παρεσκευασμένην τὴν πρόφασιν αὐτῆς. Ἀφοῦ ἐξέθηκε τὴν αἴτησίν της κ' ἐνέγραψε τὴν μαρκησίαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν συνδρομῶν, προσεποιήθη ὅτι ἤθελε ν' ἀπέλθῃ ταχέως, ἵνα προκαλέσῃ τὴν μαρκησίαν νὰ τὴν κρατήσῃ. Περιττὸν δὲ νὰ μνημονεύσωμεν τῶν ἐπιτηδείων περιστροφῶν, δι' ὧν ἡ μοχθηρία της ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὸ κύριον τῆς συνομιλίας ἀντικείμενον. Τὰς ἀτιμίας ταύτας τῆς καρδίας, κοινοτάτας δυστυχῶς, ἐνθυμοῦνται πάντες ὅσοι ᾐσθάνθησαν τὰ σκληρά των ἀποτελέσματα, ὀλίγιστοι δὲ εἶνε δυστυχῶς οἱ λησμονηθέντες ὑπὸ τῆς συκοφαντίας.

Ἔγεινε φυσικῶς λόγος περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ Γαετάνου καὶ τῶν προτερημάτων τῆς νεαρᾶς δουκίσσης.

— Τὸ καλλίτερόν της προτέρημα κατ' ἐμέ, εἶπεν ἡ Λεοντία, εἶνε ὅτι δὲν ζηλεύει κανένα, οὐδ' αὐτήν... Συγγνώμην! παρ' ὀλίγον μοῦ ἔφευγε τὸ ὄνομα.

Ἐπανέλαβε δὲ τρὶς τὸ πρᾶγμα ἀρνουμένη πάντοτε νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο, ὅπερ ἤρχιζε ν' ἀνησυχῇ τὴν μαρκησίαν. Τέλος τῆς διέφυγε καὶ τὸ ὄνομα, ἦτο δὲ τὸ ὄνομα τῆς Καρολίνας.

Κ' ἔσπευσε μὲν νὰ τὸ ἀνακαλέσῃ, λέγουσα ὅτι ὠλίσθησεν ἡ γλῶσσά της. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐντὸς δέκα λεπτῶν ἡ μαρκησία περιέστη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀκούσῃ αὐτὴν ὁρκιζομένην, ὅτι εἶχεν ἰδεῖ, ἰδίοις ὄμμασιν, ἐν Σεβάλ, τὸν δοῦκα συνοδεύοντα περὶ τὰ χαράγματα τὴν Καρολίναν εἰς τὸ οἴκημά της, κρατοῦντα τὰς χεῖράς της διὰ τῶν χειρῶν του, καὶ ὁμιλοῦντα πρὸς αὐτὴν μετὰ διαχύσεως ἐπὶ τρία ὅλα λεπτά, κάτω τῆς κλίμακος τῆς Ἀλώπεκος.

Μετὰ τοῦτο δὲ ἀπήτησεν ἐνόρκως παρὰ τῆς μαρκησίας — ἧς ἐγνώριζε πόσην σοβαρότητα εἶχον οἱ λόγοι — νὰ μὴ τὴν προδώσῃ, νὰ μὴ δημιουργήσῃ ἐχθροὺς εἰς αὐτήν, ἥτις οὐδέποτε εἶχεν ἐχθρούς, λέγουσα ὅτι φοβερὰ ἐλυπεῖτο διὰ τὴν ἐπιμονὴν ἐκείνην τῆς μαρκησίας, ἥτις ἠνάγκασεν αὐτὴν ν' ἀποκαλύψῃ ὅ,τι δὲν ἤθελεν, ὅτι καλλίτερα θὰ ἔκαμνε νὰ παρακούσῃ, ὅτι ἠγάπα ἀληθῶς τὴν Καρολίναν, ἀλλ' ὅτι τέλος πάντων, ἀφοῦ αὐτὴ εἶχεν ἐγγυηθῆ περὶ τῶν ἠθῶν της, τὸ καθῆκόν της ἦτο νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶχεν ἀπατηθῆ.

— Καλὲ δὲν εἶνε τίποτε! εἶπεν ἡ μαρκησία, ἐντελῶς κυρία ἑαυτῆς, ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀσήμαντα πράγματα. Ἠμπορεῖ νὰ ἦτο φρονιμωτάτη καὶ νὰ ἐνέδωσεν εἰς τὸν ἀκαταμάχητον αὐτὸν δοῦκα. Εἶνε πολὺ ἐπιτήδειος αὐτός! Μὴ φοβῆσθε τίποτε! Θὰ προσποιηθῶ ἐντελῆ ἄγνοιαν, καὶ θὰ ἐνεργήσω ἐν ἀνάγκῃ ὅπως πρέπει, χωρὶς νὰ φανῇ.

Ὅτε εἰσῆλθεν ἡ Καρολίνα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο ἡ Λεοντία, τῇ ἔτεινεν αὐτὴ εὐθύμως τὴν χεῖρα, λέγουσα ὅτι ἡ φήμη τῆς χθεσινῆς της ἐπιτυχίας εἶχε φθάσει καὶ εἰς τὰς ἀκοάς της, καὶ ὅτι τὴν συνέχαιρεν ἐγκαρδίως.

Ἡ Καρολίνα εὗρε τὴν μαρκησίαν τοσοῦτον ὠχράν, ὥστε ἀνησύχησεν, ὅτε δὲ τὴν ἠρώτησε τὸν λόγον, ἔλαβε ψυχροτάτην ἀπάντησιν.

— Εἶνε ἀπὸ τὴν κούρασιν αὐτῶν τῶν καθημερινῶν ἑορτῶν, τῇ εἶπε. Θὰ περάσῃ. Κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ μ' ἀναγνώσετε τὰς ἐπιστολάς μου.

Ἐνῷ ἡ Καρολίνα ἀνεγίνωσκεν, ἡ μαρκησία δὲν ἤκουεν. Ἐσυλλογίζετο τί νὰ εἴπῃ. Κατέστελλεν ἐν τῇ καρδίᾳ της βαθυτάτην κατὰ τῆς κόρης ἐκείνης ἀγανάκτησιν καὶ σφοδροτάτην λύπην διὰ τὸ τραῦμα ὅπερ ἔμελλε νὰ ὑποστῇ ὁ μαρκήσιος. Πρὸς τὸ μητρικὸν δὲ τοῦτο ἄλγος ἀνεμίγνυτο ἐν τούτοις ἡ ἀκουσία χαρὰ τῆς ἐξ εὐγενῶν κυρίας, ὅτι ἐλύετο τῆς δοθείσης πικρᾶς συναινέσεως, ἣν μετὰ φρίκης ἀνελογίζετο ἀπὸ δώδεκα ἤδη ὡρῶν.

Ὅτε τέλος ἀπεφάσισε, διέκοψεν ἀποτόμως τὴν ἀναγνώστριαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ψυχρότατα:

— Ἀρκεῖ, δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ. Ἔχω νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ σοβαρῶν πραγμάτων. Εἷς τῶν υἱῶν μου, περιττὸν νομίζω νὰ εἰπῶ ποῖος, ἐφάνη αἰσθανθεὶς πρὸς ὑμᾶς ἐσχάτως αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνεθαρρύνατε, ὑποθέτω;

Ἡ Καρολίνα κατέστη ὠχροτέρα τῆς μαρκησίας. Ἀλλ' ἀτάραχον ἔχουσα τὴν συνείδησιν, ἀπήντησεν ἀδιστάκτως:

— Ἀγνοῶ τί μὲ λέγετε, κυρία. Κανεὶς τῶν υἱῶν σας δὲν μοῦ ἐξέφρασε ποτὲ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ μὲ φοβίσῃ σπουδαίως.

Ἡ μαρκησία ὑπέλαβε τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀναίσχυντον ψεῦδος. Ἠκόντισε πρὸς τὴν ταλαίπωρον κόρην βλέμμα περιφρονήσεως, καὶ ὑπέλαβεν·

— Δὲν σᾶς ὁμιλῶ περὶ τοῦ δουκός. Περὶ αὐτοῦ εἶνε περιττὴ πᾶσα ἀπολογία σας.

— Οὔτε κατ' αὐτοῦ ἔχω παράπονον οὔτε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα.

— Τὸ πιστεύω! εἶπεν ἡ μαρκησία κ' ἐμειδίασε μετὰ φοβερᾶς περιφρονήσεως. Ἀλλ' ἐγὼ θὰ εἶχα μεγάλα παράπονα, ἂν εἴχετε τὴν ἀξίωσιν....

Ἡ Καρολίνα διέκοψε τὴν μαρκησίαν μεθ' ὁρμῆς, ἣν δὲν κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ:

— Καμμίαν ἀξίωσιν δὲν εἶχα ποτέ μου, ἀνεφώνησε, καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ ὁμιλῇ ὡς ἂν ἤμην ἔνοχος ἢ καὶ ἁπλῶς κἂν γελοία!.. Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία, προσέθηκε βλέπουσα τὴν μαρκησίαν περίτρομον ἐκ τῆς παραφορᾶς της. Σᾶς διέκοψα,.. σᾶς ἀπήντησα κατὰ τρόπον ἀπρεπῆ!... Μὲ συγχωρεῖτε. Σᾶς ἀγαπῶ, σᾶς εἶμαι ἀφωσιωμένη μέχρι θυσίας τῆς ζωῆς μου. Δι' αὐτὸ μία μόνη ἁπλῆ σας ὑποψία μὲ πειράζει τόσον, ὥστε μοῦ ταράττει τὸν νοῦν... Ἀλλ' ὀφείλω νὰ κρατηθῶ.. καὶ θὰ κρατηθῶ!.. Βλέπω ὅτι ὑπάρχει παρεννόησίς τις μεταξύ μας. Λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ ἐξηγηθῆτε... ἢ νὰ μ' ἀνακρίνετε. Θ' ἀπαντήσω μ' ὅσην ἀταραξίαν μοῦ εἶνε δυνατόν.

—Ἀγαπητή μου Καρολίνα, εἶπεν ἡ μαρκησία πραϋνθεῖσα, δὲν σᾶς ἀνακρίνω, σᾶς εἰδοποιῶ ἁπλῶς. Δὲν ἔχω πρόθεσιν νὰ σᾶς εὕρω ἔνοχον οὔτε νὰ σᾶς λυπήσω δι' ἀνωφελῶν ἐρωτήσεων. Ἤσθε κυρία τῆς καρδίας σας...

— Ὄχι, κυρία, δὲν ἤμην...

— Ἔστω· τότε σᾶς ἐξέφυγε χωρὶς νὰ τὸ θέλετε! εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀναλαμβάνουσα τὴν εἰρωνικὴν αὐτῆς περιφρόνησιν.

— Ὄχι, μυριάκις ὄχι! ὑπέλαβεν ἐντόνως ἡ Καρολίνα· δὲν ἠννόουν αὐτό. Γνωρίζουσα ὅτι μοῦ ἦτο ἀπηγορευμένον, ἐκ πολλῶν καθηκόντων ἐπίσης σοβαρῶν νὰ τὴν διαθέσω, δὲν τὴν ἔδωκα εἰς κανένα!

Ἡ μαρκησία ἐθεώρησε τὴν Καρολίναν μετ' ἐκπλήξεως.

— Τί ὡραῖα ψεύδεται! διενοήθη.

Εἶτα δ' ἐσκέφθη, ὅτι, καθόσον ἀπέβλεπε τὸν δοῦκα, ἡ πτωχὴ ἐκείνη κόρη δὲν ἦτο ἠναγκασμένη νὰ ἐξομολογηθῇ, ὅτι ἡ πρὸς αὐτὸν παροδική της συμπάθεια δὲν ἔπρεπε κἂν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ἀφοῦ ὁπωσδήποτε δὲν περιήγαγεν ἐκεῖνον εἰς ἀμηχανίαν οὐδ' ἐγέννησε δικαιώματα δυνάμενα νὰ ζημιώσωσι τὸν γάμον του.

Ἡ ἰδέα αὐτή, πρῶτον ἤδη ἐπερχομένη εἰς τὸν νοῦν τῆς μαρκησίας, μετέβαλεν αἰφνιδίως τὰς διαθέσεις αὐτῆς. Βλέπουσα δέ, ὅτι ἡ σιωπή της κατελύπει τὴν Καρολίναν, ἧς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπλήρουν δάκρυα φλογερά, ἀνέλαβε τὴν πρὸς αὐτὴν φιλίαν της καὶ ᾐσθάνθη νέαν, ἄλλου εἴδους, ὑπόληψιν πρὸς αὐτήν.

—Συγχωρήσατέ με, ἀγαπητή μου, τῇ εἶπε τείνουσα πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας. Σᾶς ἐπείραξα,.. ἐξεφράσθην κακῶς. Ὑπῆρξα ἴσως καὶ ἄδικος πρὸς στιγμήν. Κατὰ βάθος σᾶς γνωρίζω καλλίτερα παρ' ὅσον ὑποθέτετε, καὶ ἐκτιμῶ πολὺ τὴν διαγωγήν σας. Εἴσθε ἀφιλοκερδής, φρόνιμος, γενναία καὶ σώφρων. Ἂν σᾶς συνέβη... νὰ συγκινηθῆτε κάπως περισσότερον παρ' ὅσον ἔπρεπε — χάριν τῆς εὐτυχίας σας—ἔκ τινων ἐπιμόνων περιποιήσεων,... εἶνε οὐχ ἧττον βέβαιον ὅτι ὑπήρξατε πάντοτε πρόθυμος νὰ θυσιασθῆτε ἐν ἀνάγκῃ, καὶ ὅτι καὶ πάλιν, ὑποθέτω, θὰ ἦσθε πρόθυμος νὰ τὸ κάμετε:

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐνόει οὐδὲ ἠδύνατο νὰ νοήσῃ ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι περιεῖχον ὑπαινιγμοὺς περὶ τοῦ γάμου τοῦ Γαετάνου. Ἐνόμισεν ὅτι περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μόνον ἐπρόκειτο. Ἐπειδὴ δὲ συνείδησιν εἶχεν, ὅτι ἔπραξε πάντοτε αὐστηρῶς τὸ καθῆκον της, ἔκρινεν ὅτι ἡ μαρκησία δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀναδιφᾷ τὰ ἀλγεινὰ τῆς ψυχῆς της μυστήρια.

—Δὲν μοῦ ἐδόθη ποτὲ ἀφορμὴ νὰ θυσιάσω τίποτε! ἀπήντησεν ὑπερηφάνως. Ἂν ἔχετε τίποτε νὰ μὲ διατάξετε, εἰπέτε το κυρία, καὶ μὴ ὑποθέσετε ὅτι θὰ ἦνε μέγα κατόρθωμα νὰ σᾶς ὑπακούσω.

—Θέλετε νὰ εἴπῆτε .... λέγετε, φιλτάτη μου, ὅτι δὲν συνεμερίσθητε ποτὲ τὰ πρὸς ὑμᾶς αἰσθήματα τοῦ μαρκησίου ;

— Δὲν τὰ ἔμαθον ποτέ !

— Δὲν τὰ ἐμαντεύσατε ;

— Ὄχι, κυρία, καὶ δὲν τὰ πιστεύω. Τίς σᾶς εἶπε τὸ ἐναντίον ; Ὄχι αὐτὸς βέβαια.

— Μὲ συγχωρεῖτε, αὐτὸς ἀκριβῶς. Βλέπετε πόσην ἐμπιστοσύνην σᾶς ἔχω ! Σοῦ λέγω τὴν ἀλήθειαν ... παραδίδομαι ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν σας· Ὁ υἱός μου σᾶς ἀγαπᾷ καὶ πιστεύει ὅτι δύνασθε νὰ τὸν ἀγαπήσετε.

— Ὁ Κ. μαρκήσιος ἠπατήθη παραδόξως, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, πειραχθεῖσα ἐκ τῆς ὁμολογίας ἐκείνης, ἥτις οὕτω γινομένη ἦτο σχεδὸν προσβολή.

— Ἀ ! λέγετε τὴν ἀλήθειαν, τὸ βλέπω, ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία, ἀπατηθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερηφανείας τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ· θέλουσα δὲ νὰ κερδήσῃ αὐτὴν ἐντελῶς διὰ τῆς φιλοτιμίας, τὴν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον καὶ προσέθηκεν :

— Εὐχαριστῶ, κόρη μου ! Οἱ λόγοι σας μοῦ ἔδωκαν νέαν ζωήν ! Εἶσθε εἰλικρινὴς καὶ ἡ εὐγένεια τῆς καρδίας σας δὲν θέλει νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἡσυχίαν τῆς ζωῆς μου, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῆς ὑποψίας μου. Δότε μου λοιπὸν τὴν ἄδειαν νὰ εἰπῶ εἰς τὸν υἱόν μου τὸν Οὐρβανόν, ὅτι εἶδεν ὄνειρον, καὶ ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς εἶνε ἀδύνατος, ὄχι ἕνεκα τῆς ἰδικῆς μου ἀλλὰ τῆς ἰδικῆς σας θελήσεως.

Ὁ ἄφρων αὐτὸς λόγος ἐφώτισε τὴν Καρολίναν.

Κατενόησε τὴν θαυμασίαν ἁβρότητα, ἥτις εἶχε παρορμήσει τὸν μαρκήσιον ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν μητέρα του πρῶτον, πρὶν ἢ ἐκδηλώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ πάθος του. Δὲν κατεχράσθη ὅμως τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, διότι εἶδε πόσον ἡ μαρκησία ἀπέκρουε τὴν ἰδέαν τοῦ γάμου των. Ἀπέδωκε τὴν αὐστηρότητα ταύτην εἰς τὴν φιλοδοξίαν της, ἣν ἐγνώριζε καὶ ἣν ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἤδη προϊδεῖ. Οὐδ' ὑπώπτευσε κἂν ὅτι ἡ μαρκησία, ἀφοῦ εἶχεν ἤδη ἐνδώσει χωρὶς πολλῆς ἀντιστάσεως, ἀπέσυρε τὸν λόγον αὐτῆς μόνον διότι ἐπίστευεν εἰς κηλῖδα παραπτώματος.

—Κυρία Μαρκησία, ἀπήντησε μετά τινος αὐστηρότητος, ἐννοῶ ὅτι σεῖς οὐδέποτε πρέπει νὰ φανῆτε πταίουσα ἀπέναντι τοῦ υἱοῦ σας· τὸ καὶ ἐμὲ δὲ οὐδεμίαν μομφήν του ἔχω νὰ φοβηθῶ, ἀποποιουμένη τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ μοῦ προσφέρῃ. Εἰπέτε του ἑπομένως ὅ,τι νομίζετε πρέπον νὰ τοῦ εἰπῆτε. Δὲν θὰ ἦμαι παροῦσα διὰ νὰ σᾶς διαψεύσω.

— Πῶς ! Θέλετε νὰ μ' ἀφήσετε ; ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία περίφοβος ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπερ δὲν προσεδόκα τόσον αἰφνίδιον, καίτοι ἐνδομύχως τὸ ἐπεθύμει. Ὄχι, ὄχι ! ἀδύνατον ! Θὰ κατεστρέφοντο τὰ πάντα...ὁ υἱός μου σᾶς ἀγαπᾷ μὲ πάθος...τοῦ ὁποίου δὲν φοβοῦμαι μὲν τὰς συνεπείας εἰς τὸ μέλλον, ἂν μὲ βοηθήσετε νὰ τὰς πολεμήσω, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅμως τὴν ζωηρότητα κατὰ τὴν πρώτην στιγμήν. Θὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ ἴσως...εἶνε εὔγλωττος,..θὰ κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασίν σας, θὰ σᾶς φέρῃ ὀπίσω, καὶ θὰ ἠναγκαζόμην τότε νὰ τοῦ εἰπῶ ὅ,τι δὲν θέλω νὰ τοῦ εἰπῶ ποτέ !

— Δὲν θέλετε νὰ τοῦ εἰπῆτε ποτὲ *ὄχι* ! ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, πλανωμένη πάντοτε καὶ οὐδόλως αἰσθανομένη ἀπειλοῦν αὐτὴν τὸ δῆθεν παράπτωμά της. Πρέπει νὰ τοῦ τὸ εἰπῶ ἐγώ ; Ἔστω, θὰ τοῦ γράψω, καὶ τὴν ἐπιστολήν μου θὰ τοῦ τὴν δώσετε σεῖς.

— Ἀλλ' ἡ λύπη του..ἡ ὀργή του ἴσως..δὲν τὰς συλλογίζεσθε ;

— Ἀφήσατέ με νὰ φύγω, κυρία ! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα, ἣν ἡ ἰδέα τῆς λύπης αὐτῆς συνεκίνησε μέχρις ἐγκάτων. Δὲν ἦλθα ἐδῶ διὰ νὰ ὑποφέρω τόσον ! Ὅταν μ' ἔστειλαν ἐδῶ, δὲν μοῦ εἶπαν κἂν ὅτι ἔχετε υἱούς. Ἀφῆτέ με νὰ φύγω χωρὶς ταραχὴν καὶ χωρὶς μομφήν. Δὲν θὰ ἰδῶ ποτὲ πλέον τὸν Κ. μαρκήσιον Βιλλεμέρ,... αὐτὸ μόνον ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ. Ἂν μ' ἀκολουθήσῃ...

— Μὴν ἀμφιβάλλετε ! Δι' ὄνομα θεοῦ, ὁμιλεῖτε σιγώτερα,...μὴ σᾶς ἀκούσῃ κανείς ! Ἂν σᾶς ἀκολουθήσῃ, τί θὰ κάμετε ;

— Δὲν θὰ ἦνε δυνατὸν νὰ μ' ἀκολουθήσῃ. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ κανονίσω τὰ περὶ τούτου κατὰ τὴν φρόνησίν μου. Μετὰ μίαν ὥραν, θὰ ἐπιστρέψω νὰ σᾶς ἀποχαιρετίσω, κυρία μαρκησία.

Κ'

Ἡ Καρολίνα ἐξῆλθε τοσοῦτον ἀποφασιστικῶς καὶ ἀδιστάκτως, ὥστε ἡ κυρία Βιλλεμὲρ δὲν ἐτόλμησε νὰ προσθέσῃ λέξιν, ἵνα τὴν κρατήσῃ. Ἠσθάνετο ὅτι ἦτο ἐξωργισμένη καὶ προσβεβλημένη, ἐμέμφθη δ' ἑαυτὴν ὅτι τοσοῦτον πολὺ τῆς ὑπέδειξεν ὅτι τὰ *ἐγνώριζεν ὅλα*, ἐνῷ ἡ ταλαίπωρος γραῖα οὐδὲν ἐγνώριζεν, ἀφοῦ δὲν ἔβλεπε τὸν ἀληθῆ ἔρωτα τῆς Καρολίνας.

Τοὐναντίον μάλιστα προσεπάθησε νὰ πεισθῇ, ὅτι ἡ Καρολίνα ἠγάπα πάντοτε τὸν δοῦκα, ὅτι εἶχε θυσιασθῇ εἰς τὴν εὐτυχίαν του, καὶ ὅτι ἴσως, ὡς κόρη πρακτική, εἶχεν ἀποδεχθῇ τοὺς ὅρους του καὶ προσεδόκα τὴν ἀνάκτησιν τῆς φιλίας του μετὰ τὴν πάροδον τοῦ μηνὸς τοῦ μέλιτος. « Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐσκέφθη ἡ μαρκησία, θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν ἠδύνατο νὰ καταστραφῇ ἡ εὐτυχία τῶν νεονύμφων μου. Ἀλλ' ἐν τούτοις θὰ ἦτο πολὺ πρόωρος ἡ ἀπότομος αὐτὴ ἀναχώρησίς της. Ὁ μαρκήσιος θὰ γίνῃ ἔξω φρενῶν ! Θὰ ἡσυχάσῃ ὅμως ἐλπίζω, θὰ κάμῃ τὰ σχέδιά της, καὶ ὅταν ἔλθῃ νὰ μοῦ τὰ ὑποβάλῃ, θὰ τὴν πείσω νὰ δεχθῇ τὰ ἰδικά μου ».

Ἐπὶ μίαν ὥραν ἡ μαρκησία ἔκαμε τὰ σχέδιά της.

Θὰ ἔβλεπε τὸν υἱόν της τὸ ἑσπέρας, ὡς ἦτο συμπεφωνημένον, καὶ θὰ τῷ ἔλεγεν ὅτι ἐξήτασε τὰς διαθέσεις τῆς Καρολίνας καὶ ὅτι τὴν εὗρε ψυχρὰν πρὸς αὐτόν. Θ' ἀπέφευγεν ὅμως ἐπί τινας ἡμέρας τὴν ὁριστικὴν ἐξήγησιν. Θὰ ἐκέρδαινεν οὕτω καιρόν, καὶ θὰ κατέφερε τὴν Καρολίναν νὰ τὸν ἀποθαρρύνῃ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἠπίως ὅμως καὶ φρονίμως. Ἐπίστευσεν οὕτω, ὅτι ἦτο κυρία πλέον τῶν πραγμάτων, ὅτε παρετήρησεν ὅτι ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει καὶ ἡ Καρολίνα δὲν ἐφαίνετο. Τὴν ἐζήτησεν, ἔμαθε δὲ ὅτι εἶχεν ἐξέλθει ἐφ' ἁμάξης μ' ἓν μικρὸν δέμα, καὶ ὅτι ἀφῆκε δι' αὐτὴν τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν :

«Κυρία μαρκησία,

» Λαμβάνω τὴν λυπηρὰν εἴδησιν ὅτι ἓν τῶν τέκνων τῆς ἀδελφῆς μου ἀσθενεῖ βαρέως. Συγχωρήσατέ μου νὰ δράμω, χωρὶς νὰ σᾶς ζητήσω τὴν ἄδειαν. Ἔχετε κόσμον. Ἔπειτα γνωρίζω πόσον εἶσθε καλή. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἀπουσίαν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Αὔριον τὸ ἑσπέρας θὰ ἐπιστρέψω. Δέχθητε τὴν ἔκφρασιν τοῦ τρυφεροῦ καὶ βαθέος σεβασμοῦ μου.

Καρολίνα».

— Λαμπρά! εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ μαρκησία μετὰ στιγμιαίαν ἔκπληξιν. Ἐνεργεῖ κατὰ τὰς ἰδέας μου. Κερδίζω τοιουτοτρόπως τὴν πρώτην ἑσπέραν, ἥτις εἶνε βεβαίως καὶ ἡ δυσκολωτέρα. Ὑποσχομένη ὅτι ἐπιστρέφει αὔριον, ἐμποδίζει τὸν υἱόν μου νὰ τρέξῃ εἰς τὴν Ἐτάμπην. Αὔριον δὲ ἴσως θὰ εὕρῃ νέαν ἄλλην πρόφασιν διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλὰ προτιμῶ νὰ μὴ γνωρίζω τί θὰ κάμῃ. Δὲν θὰ φοβοῦμαι τοιουτοτρόπως νὰ προδώσω εἰς τὸν μαρκήσιον τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ ἑσπέρα ἐν τούτοις ἔφθασε ταχύτερον ἢ ὅσον ἐπεθύμει καὶ οἱ φόβοι της ηὔξησαν ὅτε εἶδε πλησιάζουσαν τὴν ὥραν τοῦ κοινοῦ γεύματος. Ἂν ἡ Καρολίνα ἔφευγεν ἀληθῶς ἀπωτέρω τῆς Ἐτάμπης, ἔπρεπε νὰ κερδίσῃ καιρὸν ἡ μαρκησία. Καὶ τοιουτοτρόπως ἀπεφάσισε νὰ ψευσθῇ.

Δὲν ὡμίλησεν εἰς τὸν υἱόν της πρὶν ἢ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ προσεπάθησε νὰ ἦνε πάντοτε ἐν μέσῳ κόσμου. Ἦτο μέγα, ἐπίσημον γεῦμα. Μὴ δυναμένη ὅμως νὰ ὑποστῇ τὸ ἐναγώνιον βλέμμα, ὅπερ προσήλου ἐπ' αὐτὴν ὁ υἱός της, εἶπε, πρὶν καθίσῃ, εἰς τὴν νεκρὰν δούκισσαν, οὕτως ὥστε ν' ἀκουσθῇ παρὰ τοῦ μαρκησίου :

— Ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ δὲν θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα. Ἔχει εἰς τὸ μοναστήριον ἀσθενῆ μίαν μικρὰν της ἀνεψιάν, καὶ μοῦ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ τὴν ἴδῃ.

Εὐθὺς μετὰ τὸ γεῦμα ὁ μαρκήσιος, ὅστις ὑφίστατο μαρτύριον, προσεπάθησε νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν μητέρα του, ἀλλ' ἐκείνη τὸν ἀπέφυγε καὶ πάλιν. Βλέπουσα ὅμως ὅτι ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ, ἔνευσεν εἰς αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ, καὶ τοῦ εἶπεν εἰς τὸ οὖς :

— Δὲν ὑπῆγεν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀλλ' εἰς τὴν Ἐτάμπην.

— Καὶ διατὶ πρὸ μικροῦ εἴπατε ἄλλέως ;

— Ἠπατώμην. Δὲν εἶχα ἀναγνώσει καλὰ τὴν ἐπιστολήν της, τὴν ὁποίαν ἀπόψε μοῦ ἔδωκαν. Δὲν πρόκειται περὶ τῆς μικρᾶς, ἀλλὰ περὶ ἄλλου παιδίου. Αὔριον ὅμως τὸ πρωὶ ἐπιστρέφει. Ἔλα! δὲν εἶνε τίποτε ἐπίφοβον! Πρόσεχε, υἱέ μου! ἡ τεταραγμένη μορφή σου ἐκπλήττει ὅλον τὸν κόσμον. Εἶνε παντοῦ κακοὶ ἄνθρωποι. Φαντάσου νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι ζηλοτυπεῖς τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ σου! Γνωρίζουν ὅτι κατ' ἀρχὰς περὶ σοῦ ἰδίως...

— Καλὲ ποῖος τὰ συλλογίζεται αὐτά, μητέρα! Μοῦ κρύπτετε κάτι! Ἡ Καρολίνα εἶνε ἀσθενής. Εἶν' ἐδῶ, εἶμαι βέβαιος! Δότε μου τὴν ἄδειαν νὰ ἐρωτήσω ἐκ μέρους σας...

— Θέλεις λοιπὸν νὰ τὴν ἐκθέσῃς; Δὲν εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον νὰ τὴν διαθέσῃς εὐνοϊκῶς...

— Εἶνε λοιπὸν πολὺ ἀσθενής ;... Μητέρα, τῆς ὡμίλησες!...

— Ὄχι, δὲν τὴν εἶδα. Ἔφυγε σήμερον τὸ πρωΐ...

— Πρὸ ὀλίγου ἐλέγατε, ὅτι ἡ ἐπιστολή της ἦτον αὐτῆς τῆς ἑσπέρας.

— Μοῦ τὴν ἔφεραν... πρὸ μικροῦ, δὲν ἠξεύρω πότε. Ἀλλ' αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις σου υἱέ μου μὲ προσβάλλουν! Κάμε μου τὴν χάριν, ἡσύχασε,... μᾶς βλέπουν!

Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ δὲν ἤξευρε νὰ ψευσθῇ. Ὁ τρόμος καὶ τὸ ἄλγος τοῦ υἱοῦ της μετεδίδοντο εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ψυχήν, καὶ ἐπὶ μίαν ὅλην ὥραν ἀντέστη κατ' αὐτοῦ τοῦ θεάματος. Ὁσάκις ἐκεῖνος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν, τὸν παρηκολούθει περίφοβος διὰ τοῦ βλέμματος, νομίζουσα ὅτι ἀνεχώρει. Τὰ βλέμματά των συνηντῶντο, καὶ ὁ μαρκήσιος ἔμενε, δεσμευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐναγωνίου ἤθους τῆς μητρός του. Ἐπὶ τέλους δὲν ἀντέσχεν ἡ μαρκησία. Κατάκοπος ὑπὸ τῶν συγκινήσεων εἰκοσιτεσσάρων ὅλων ὡρῶν, ἐκ τῆς τύρβης τῶν ἑορτῶν ἃς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἠθέλησε νὰ ζωογονήσῃ διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐθυμίας της, ἰδίως δ' ἐκ τῶν ἀγώνων οὓς κατέβαλεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ γεύματος, ἵνα φανῇ ἀτάραχος, μετέβη εἰς τὰ δώματά της, κ' ἐλιποθύμησεν ἐκεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ μαρκησίου, ὅστις τὴν εἶχε παρακολουθήσει.

Ὁ Οὐρβανὸς παρέσχεν εἰς αὐτὴν τρυφερωτάτην θεραπείαν, μεμφόμενος ἑαυτὸν ὅτι τὴν ἐτάραξεν, ὁρκιζόμενος ὅτι αὐτὸς ἦτο ἐντελῶς ἥσυχος, καὶ ὑποσχόμενος νὰ μὴ τὴν ἐρωτήσῃ πλέον πρὶν ἢ συνέλθῃ. Ἠγρύπνησε παρ' αὐτῇ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἐπαύριον, βλέπων τὴν μητέρα του ἀναλαβοῦσαν ἐντελῶς, ἀπετόλμησε δειλὰς

τινας ἐρωτήσεις. Ἐκείνη ἔδειξε πρὸς αὐτὸν τὸ γράμμα τῆς Καρολίνας, καὶ ὁ μαρκήσιος ἐνεκαρτέρησε περιμένων μέχρι τῆς ἑσπέρας. Τότε ἔφθασε νέα τῆς Καρολίνας ἐπιστολὴ ἐξ Ἐτάμπης, ἀγγέλλουσα ὅτι τὸ παιδίον ἦτο καλλίτερα, ἀλλ᾽ ἔπασχε πάντοτε, καὶ ὅτι ἡ κ. Ἑδβὲρ ἐπεθύμει νὰ κρατήσῃ ἀκόμη τὴν Καρολίναν ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας.

Ὁ μαρκήσιος ὑπεσχέθη νέαν εἰκοσιτετράωρον ὑπομονήν. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον, ἀπατήσας τὴν μητέρα του καὶ προσποιηθεὶς ὅτι ἤθελε συνοδεύσει εἰς τὸ δάσος τὸν ἀδελφόν του καὶ τὴν νύμφην του, ἀνεχώρησεν εἰς Ἐτάμπην.

Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ἡ Καρολίνα εἶχεν ἔλθει πραγματικῶς, ἀλλ᾽ εἶχε καὶ πάλιν ἀναχωρήσει εὐθὺς εἰς Παρισίους, καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως διεσταυρώθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Εἰς τὸν μαρκήσιον ἐφάνη, ὅτι κατὰ τὴν ἄφιξίν του, ἥτις ἀληθῶς προσεδοκᾶτο, ἔκρυψαν ἓν τῶν παιδίων κ᾽ ἐπέβαλον σιωπὴν εἰς τὰ ἄλλα. Ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς κ᾽ ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἰδῇ. Ἀλλ᾽ ἡ Καμίλη ἀπήντησεν ὅτι ἐκοιμᾶτο, κ᾽ ἐφοβεῖτο νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ. Ὁ Κ Βιλλεμὲρ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιμείνῃ καὶ ἀνεχώρησεν πάλιν εἰς Παρισίους, σπουδαίως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς Κ. Ἑδβὲρ καὶ μὴ γνωρίζων πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἐπί τινας στιγμὰς ἀμήχανον ἦθός της.

Ἔδραμε πρὸς τὴν μητέρα του, ἀλλ᾽ ἡ Καρολίνα δὲν εἶχε φανῆ. Ἴσως ἦτο εἰς τὸ μοναστήριον. Μετέβη ἐκεῖ καὶ τὴν ἀνέμεινε παρὰ τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν, μετὰ μίαν δὲ ὥραν ἀπεφάσισε νὰ τὴν ζητήσῃ ἐκ μέρους τῆς κυρίας Βιλλεμέρ. Τῷ ἀπήντησαν ὅτι δὲν τὴν εἶχον ἰδεῖ πρὸ πέντε ἡμερῶν. Ἐπέστρεψε τότε πάλιν εἰς τὸ μέγαρον Ξαιντραΐγ, καὶ ἀνέμεινε τὴν ἑσπέραν, καταστέλλων τὴν ταραχὴν αὐτοῦ, διότι ἡ μήτηρ του ἔπασχεν ἔτι. Τέλος τὴν ἐπαύριον, μὴ ἀντέχων πλέον, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας της ὀλολύζων καὶ ἱκετεύων αὐτὴν νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν Καρολίναν, ἣν ἐνόμιζεν κρυπτομένην εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ διαταγήν της.

Ἡ κυρία Βιλλεμὲρ δὲν ἤξευρε πλέον καὶ αὐτὴ τί νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ἤρχιζε ν᾽ ἀνησυχῇ ὡς ὁ υἱός της. Ἐν τούτοις ἡ Καρολίνα δὲν εἶχε λάβει μεθ᾽ ἑαυτῆς ἢ μικρὸν δέμα ἐνδυμάτων. Χρήματα βεβαίως δὲν εἶχε, διότι ἔστελλε κατ᾽ ὀλίγον ὅ,τι ἐλάμβανεν εἰς τὴν οἰκογένειάν της. Εἶχε δὲ ἀφήσει τὰ κειμήλιά της, τὰ βιβλία της, καὶ δὲν ἠδύνατο ἑπομένως νὰ ἦνε μακράν.

Ἐνῷ ὁ μαρκήσιος ἐπέστρεφε καὶ πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον φέρων ἐπιστολὴν τῆς μητρός του, ἥτις εἰλικρινῶς, νικηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἄλγους του, προσεπάθει νὰ τοῦ ἀνεύρῃ τὴν Καρολίναν, αὕτη, κεκαλυμμένη ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, κατήρχετο ταχυδρομικῆς ἀμάξης, ἐρχομένης ἀπὸ τὸ Βριούδ, καὶ φέρουσα μόνη τὸ δέμα της, κατηυθύνετο, διὰ τῆς γραφικωτάτης λεωφόρου τῆς πόλεως τοῦ Πουῦ ἐν Βελαί, πρὸς τὸν σταθμὸν ἄλλης μικρᾶς δημοσίας ἀμάξης. ἥτις ἀνεχώρει τὴν στιγμὴν ἐκείνην διὰ τὸ Ἰσενζώ.

Οὐδεὶς εἶδε τὸ πρόσωπόν της οὐδ᾽ ἐπρόσεξεν εἰς αὐτήν. Οὐδεμίαν πληροφορίαν ἐζήτει κ᾽ ἐφαίνετο γνωρίζουσα κάλλιστα τὸν τόπον καὶ τὰς συνηθείας του.

Καὶ ὅμως πρώτην φορὰν τὸν ἐπεσκέπτετο· Ἀλλὰ πλήρης θάῤῥους, ἐνεργείας καὶ φρονήσεως, εἶχεν ἀγοράσει, ἐξελθοῦσα τῶν Παρισίων, ἕνα *ὁδηγὸν* καὶ ἓν σχέδιον τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν περιχώρων, ὅπερ ἐμελέτησε καθ᾽ ὁδόν. Ἐπέβη λοιπὸν τῆς ἀμάξης τοῦ Ἰσενζώ, καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἁμαξηλάτην ὅτι θὰ κατέβαινεν εἰς Βρίβ, ἤτοι εἰς μιᾶς λεύγης ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Πουῦ. Φθᾶσα ἐκεῖ, ἀπέβη παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Λείγηρος, καὶ ἠφανίσθη χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ παρ᾽ οὐδενὸς τὸν δρόμον της. Ἤξευρεν ὅτι ἔπρεπε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ποταμὸν μέχρι τῆς συμβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Γάνην, εἶτα δὲ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν Κόκκινον βράχον, ἀκολουθοῦσα τὸν παραῤῥέοντα χείμαρρον καὶ προχωροῦσα ἐναντίον τοῦ ῥεύματός του μέχρι τοῦ πρώτου χωρίου. Δὲν ἦτο δυνατὸν ν᾽ ἀπατηθῇ. Εἶχεν οὕτω νὰ διατρέξῃ πεζῇ τριῶν περίπου λευγῶν δρόμον, ἔρημον, καὶ ἐν ὥρᾳ μεσονυκτίου. Ἀλλ᾽ ἡ ὁδὸς ἦτο ὁμαλή, καὶ ἡ σελήνη προέκυπτε φαεινὴ διὰ πυκνῶν λευκῶν νεφελῶν, ἃς δροσερὰ μαΐτις αὔρα ἐδίωκε πρὸς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος.

[Ἕπεται συνέχεια]

Τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκδίδεται τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων βραβευθὲν σύγγραμμα τοῦ κ. Α Βερναρδάκη «Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐμπορίου». Ἐξ αὐτοῦ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα λίαν ἐνδιαφέρον κεφάλαιον, τὸ περὶ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου, εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως παραχωρηθὲν τῇ «Ἑστίᾳ».

Σ. τ. Δ.

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἡ ἀρχαία Κόρινθος, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, ηὐνοήθη ἐκτάκτως ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων κατέχει σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ· ἡ ἐξαίρετος αὐτῆς θέσις τὴν κατέστησεν ἀγοράν, κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ τότε πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ βασιλὶς αὕτη τοῦ ἐμπορίου καθημένη ἐπὶ δύο θαλασσῶν κατέστη ὄχι μόνον ἡ πλουσιωτάτη τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ καταστρεφομένη καὶ πυρπολουμένη, ἀνεγεννᾶτο πάντοτε λαμπρὰ καὶ πλουσία.

Ἡ μεταξὺ Κρήτης καὶ τῶν μεσημβρινῶν ἀκτῶν τῆς Πελοποννήσου ληγουσῶν κυρίως εἰς ἀκρωτήρια ἐκτεινομένη θάλασσα ἦτο καὶ εἶναι θυελλώδης καὶ ἄξενος· δι᾽ ὃ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον «Μαλέαν κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε». Τὸ ἄξενον

λοιπὸν ἀφ' ἑνὸς τῆς θαλάσσης ταύτης καὶ ἡ ἀπώλεια, ἣν ὑφίστατο τὸ ναυτικόν, ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἢ Σικελίαν, ἢ τοὐναντίον ἐκ τῶν χωρῶν τούτων εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν Εὔξεινον, ἢ εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας ἢ τῆς Θράκης, ἠνάγκαζον τοὺς ναυτιλλομένους νὰ προτιμῶσι νὰ προσορμίζωνται εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λεχαίου ἢ τῶν Κεγχρεῶν καὶ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἤτοι διὰ ξηρᾶς, νὰ μεταβιβάζωσι τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν ἑτέραν θάλασσαν, ἔνθα ταῦτα ἐπιβιβαζόμενα ἐπὶ ἄλλου πλοίου διηυθύνοντο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Τὸ πρᾶγμα ὅμως τοῦτο συνεπῆγεν οὐ μικρὰς δαπάνας, φθορὰν καὶ ἀπώλειαν χρόνου· διὸ μετ' οὐ πολὺ κατώρθωσαν διὰ τοῦ *διόλκου,* ἤτοι ἐπὶ τροχιαστῆς ὁδοῦ, δι' ἁμαξῶν, ὡς ἀπεδείχθη σήμερον, νὰ μεταφέρωσιν αὐτὰ τὰ πλοῖα. Τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο ἦτο συνηθέστατον ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἀκολούθως κατὰ διαφόρους ἐποχάς· σήμερον δὲ καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς μεταφορᾶς ἦτο δαπανηρός, καὶ δὲν ἐθεράπευε καὶ ἐξ ὁλοκλήρου τὰς ἀνάγκας, διὸ καὶ ταχέως ἐπῆλθεν ὁ στοχασμὸς τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ. Περίανδρος ὁ τῆς Κορίνθου τύραννος, Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ Καλιγούλας, ὁ Νέρων καὶ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς συνέλαβον τὸν στοχασμόν, τινὲς δὲ καὶ ἐπεχείρησαν τὴν πραγματοποίησιν τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ ἐκίνησεν ἐκ νέου πρὸ δεκαπενταετίας τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἡ τότε κυβέρνησις ἔπεμψεν ἐπιτροπὴν ἐκ μηχανικῶν, ἵνα ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τῆς τομῆς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης συνετάχθη νομοσχέδιον· βραδύτερον δὲ διὰ νόμου παρεχωρήθη ἡ ἐπιχείρησις αὕτη εἰς ἄτομον· ἀκολούθως δὲ εἴς τι ἄλλο ἐπὶ βάσεων ἀρκετὰ ἐπωφελῶν διὰ τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην· ἀλλ' ἀμφότερα τὰ ἄτομα ταῦτα ἦσαν ἀκατάλληλα, δὲν ἐπεχείρησαν δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐπρόκειτο βεβαίως νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου καὶ εἰς οὐκ ὀλίγα εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα. Ἰδοὺ ἐν περιλήψει ὁ νόμος ΤΜϚ' τῆς 17 Νοεμβρίου 1869 καὶ τὸ Β. Δ. τῆς 18 Μαΐου 1881 καὶ τῆς 31 Μαρτίου 1882, δυνάμει τῶν ὁποίων παρεχωρήθη ἡ τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ, εἰς τὸν στρατηγὸν Σ. Τύρρ.

Ἡ διάρκεια τοῦ προνομίου ὡρίσθη εἰς 99 ἔτη, τὰ δ' ἔργα τῆς τομῆς πρέπει νὰ περατωθῶσιν ἐντὸς 6 ἐτῶν. Τὸ βάθος τῆς διώρυγος ὁρίζεται εἰς 8 μ. καὶ τὸ πλάτος εἰς 22. Ἡ ἑταιρία ὀφείλει νὰ κατασκευάσῃ δύο γεφύρας, ὥστε νὰ μὴ διακοπῇ ἡ μεταξὺ Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου συγκοινωνία, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῶν ἔργων ἡ συγκοινωνία αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ.

Ἡ κυβέρνησις παραχωρεῖ εἰς τὴν Ἑταιρίαν τὰς γαίας ἃς θὰ καταλάβῃ ἡ διώρυξ, τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς διώρυγος χαραχθησομένας ὁδούς, τοὺς ἐσωτερικοὺς λιμενίσκους, λίμνας, ἐὰν τοιαῦται θὰ κατασκευασθῶσι. Τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ἐκβολῶν τῆς διώρυγος κείμενα γήπεδα μήκους μὲν 1000 μέτρων, πλάτους δὲ 500, ὡς καὶ τὰς ἐγκριθησομένας θαλασσίας ἐκτάσεις, ἃς ἡ Ἑταιρία θὰ ἐπιχώσῃ πρὸς κατασκευὴν προκυμαιῶν, τὰ πέριξ πηγαῖα ὕδατα, ὡς καὶ ὅσα ἀνακαλύψῃ.

Ἡ Ἑταιρία ἀπαλλάσσεται παντὸς τελωνιακοῦ καὶ δημοτικοῦ φόρου εἰσαγωγῆς διὰ τὰς μηχανάς, ἐργαλεῖα καὶ ὑλικὰ χρήσιμα εἰς τὴν διώρυγα καὶ τὰ παραρτήματα τοῦ ἔργου.

Δὲν ὑπόκεινται εἰς τέλος διοδίων τὰ ἑλλην. πολεμικὰ καὶ τὰ μὴ ὑπερβαίνοντα τοὺς 3 τόννους. Τὰ διὰ τῆς διώρυγος διερχόμενα ἐμπορεύματά εἰσιν ἐλεύθερα παντὸς τέλους ἢ ἄλλης φορολογίας.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προνομίου ἡ Ἑταιρία θὰ παραδώσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν διώρυγα μεθ' ἁπάντων τῶν παραρτημάτων της ἐν καλῇ καταστάσει ἐπὶ πληρωμῇ 5 ἑκατ. φρ.

Τὴν 22 Ἀπριλίου 1882 ἐγένετο ἔναρξις τῶν ἔργων καὶ τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ ἡ ἔκδοσις τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου ἐκ 30 ἑκατομ. φρ. ὅπερ ἐκαλύφθη πολλάκις.

Τὸ μῆκος τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου εἶναι 5,726 μέτρα.

Τὸ ἔδαφος ὑψούμενον βαθμηδὸν ἑκατέρωθεν λήγει εἰς ὀροπέδιον κείμενον ἐν μέσῳ σχεδὸν τῆς ὅλης ἀποστάσεως, οὗτινος τὸ μῆκος εἶναι 2,094 μ. τὸ μέσον δὲ ὕψος αὐτοῦ εἶναι 65. 39/00, τὸ δὲ κορυφαῖον 78,83/00.

Τὸ βάθος τῆς διώρυγος κατὰ τὸν ἀπὸ 17 Νοεμβρίου 1869 νόμον πρέπει νὰ ἔχῃ 6 μ. 50 κατ' ἐλάχιστον ὅρον.

Τὸ πλάτος τῆς κοίτης τῆς διώρυγος ἔσεται τοὐλάχιστον 42 μ., τὸ δὲ πλάτος τῆς γραμμῆς τοῦ ὕδατος ἀνάλογον τοῦ βάθους.

Τὸ ἔδαφος εἶναι στερεόν, αἱ δὲ ὄχθαι τῆς ἀνασκαφησομένης διώρυγος δύνανται νὰ ἀποκλίνωσιν εἰς ὀρθὴν γωνίαν σχεδόν, ἀφοῦ καὶ τὸ ἀπὸ τόσου χρόνου ἀνασκαφὲν μέρος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νέρωνος διατηρεῖται καὶ νῦν ἐν καλῇ καταστάσει· τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο θὰ ἐπιφέρῃ οὐ μικρὰν οἰκονομίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

Αἱ ἐκβολαὶ τῆς διώρυγος θὰ λήγωσιν ἐπὶ ἀκτῆς, ἧς τὸ βάθος ἑκατέρωθεν θὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἀκίνδυνον προσπέλασιν τῶν μεγαλητέρων πλοίων.

Ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν δαπάνην τῶν 16—18 ἑκατ. δραχμῶν.

Τὰ ἐκ τῆς Ἀδριατικῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν διευθυνόμενα πλοῖα, διαβαίνοντα διὰ τοῦ πορθμοῦ τούτου, θὰ συντέμνωσι τὸν πλοῦν των κατὰ 165 μίλια, τὰ δὲ ἐκ τῆς Μεσογείου κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστάσεως ταύτης.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν ὑπε-

λογίσαμεν τὸ βάθος τῆς διώρυγος εἰς 7 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος εἰς 50 μ. ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀπόστασις τῶν 2 χιλιομέτρων ἡ σχηματίζουσα ὀροπέδιον δὲν κοπῇ ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλὰ μόνον διατρηθῇ εἰς ὕψος 20 μ. ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, (καὶ τοιοῦτον ὕψος ἐπιτρέπει τὴν διάβασιν καὶ εἰς τὰ μεγαλήτερα πλοῖα), τὸ πλάτος τῆς διώρυγος διαιρούμενον εἰς δύο ἴσα μέρη, ἤτοι εἰς εἴσοδον καὶ ἔξοδον, θέλει καταστήσῃ ὄχι μόνον τὴν σύγκρουσιν τῶν πλοίων ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον στερεόν, διότι τὸ ἐκ 2—8 μέτρων πάχος τοῦ χωρίσματος ἢ μεσότοιχον θέλει ὑποβαστάζει δεόντως τὸ ἄνωθεν ἄθικτον ὀροπέδιον, καθιστῶν ἅμα περιττὸν πᾶν τεχνητὸν ἔργον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τομῆς ὄχι μόνον σπουδαίως θὰ συντελέσῃ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ καταστήσῃ περιττὴν τὴν κατασκευὴν μιᾶς ἐκ τῶν δύο γεφυρῶν, ἃς ἡ Κυβέρνησις δικαίως ἀπαιτεῖ ἐκ τῶν προτέρων, ἵνα ἡ μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος συγκοινωνία μὴ διακοπῇ· αἱ δὲ δαπάναι τῶν γεφυρῶν τούτων δὲν θὰ ἦναι μικραί. Ἡ διώρυξ κατασκευαζομένη τοιουτοτρόπως δὲν θ' ἀπαιτήσῃ οὔτε τὸ ἥμισυ τῶν δαπανῶν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπολογισθεισῶν, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι ὥρισε τὰς δαπάνας τοῦ ἔργου μᾶλλον ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Σουὲζ παρὰ ἐξ ὑπολογισμῶν· αἱ ἐξορυχθησόμεναι γαῖαι τῆς μὲν διώρυγος δὲν θὰ ὑπερβῶσι τὰ 2 ἑκατομμ. κυβικῶν μέτρων, τῆς δὲ σύριγγος ἐπίσης 2 ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων. Ἀγνοοῦντες τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, ἅμα δὲ καὶ τὰ τεχνικὰ ἔργα, ἅτινα θὰ ἀπαιτήσῃ—ἐὰν θ' ἀπαιτήσῃ ἡ ἐπιχείρησις—πρὸ πάντων δὲ στερούμενοι βάσεως ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τῆς ἐξορύξεως ἑκάστου κυβικοῦ μέτρου, ὅπερ ἄλλως διὰ 5—10 δοκιμαστικῶν φρεάτων δύναται νὰ γείνῃ, δὲν δυνάμεθα, ὡς εἰκός, νὰ προϋπολογίσωμεν τὴν δαπάνην τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ πάντως 8—10 ἑκατ. δραχμῶν κατὰ τὸ ἄνω σχέδιον ἀρκοῦσιν.

Ἔκ τινων στατιστικῶν σημειώσεων συλλεχθεισῶν πρὸ δεκαοκταετίας διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ἡ χωρητικότης τῶν πλοίων τῶν ἐχόντων συμφέρον νὰ διέλθωσι τὴν διώρυγα τῆς Κορίνθου ἀνήρχετο κατὰ μέσον ἐτήσιον ὅρον τοῦ 1856—65 εἰς 4 περίπου ἑκατομ. τόννων· ὅταν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν αὔξησιν τῆς κινήσεως τῆς ναυτιλίας, ἥτις βεβαίως θὰ ἐπῆλθεν ἔκτοτε, ἅμα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα ἡ κυβέρνησις διὰ τῆς παραχωρήσεως παρέχει εἰς τὸ ἔργον, τὸ ἔργον τοῦτο μοὶ φαίνεται σπουδαῖον οὐ μόνον ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν, ἀλλὰ καὶ ὡς καθαρὰ ἐπιχείρησις. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἰδίως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι σπουδαιότατοι λόγοι, οἱ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, χάριν τοῦ ὁποίου πρέπει ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ προσπαθήσωμεν ἵνα ἐπιτευχθῇ τὸ ἔργον. Τὸ ἔδαφος δυστυχῶς εἶναι πολὺ σκληρότερον ἢ ὅσον ὑπετίθετο, οὐχ ἧττον τὰ ἔργα βαίνουσιν ἀπροσκόπτως καὶ ἡ τομὴ θὰ τελεσθῇ σχεδὸν ἐγκαίρως.

Τὸ ἐν τῇ Μεσογείῳ μέρος τῆς παγκοσμίου ἐμπορικῆς γραμμῆς εἶναι ἡ ἀπὸ Σουὲζ καὶ Ἀλεξανδρείας εἰς Μασσαλίαν γραμμή, ἐκμεταλλευομένη σήμερον νήσους τινὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καθὼς καὶ ἄλλας νήσους καὶ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ ἅπαντα τὰ παράλια καὶ νήσους τῆς Μεσογείου, μάλιστα δὲ τὰ τῆς Ἰταλίας, καὶ τροφοδοτουμένη σπουδαίως διὰ πολλῶν διακλαδώσεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς γραμμῆς τῆς διερχομένης τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Μαύρης θαλάσσης, τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου κτλ. Πᾶσα ἐργασία ἢ ὑπηρεσία, ἐλαττοῦσα τοὺς ἐξυπηρετοῦντας αὐτὴν πράκτορας, ὄχι μόνον λειτουργεῖ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, ἀλλὰ καὶ εὐθηνότερον· ἡ παγκόσμιος λοιπὸν ἐμπορικὴ γραμμὴ μετατοπιζομένη ὡς ἑξῆς θὰ συντελέσῃ περισσότερον εἰς τὸν σκοπόν της ἐλαττοῦσα καὶ ἐν μέρει τὰς ἑαυτῆς δαπάνας.

Οἱ διὰ τὰς μεσημβρινὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης, τοὺς Παρισίους καὶ τὸ Λονδῖνον ἐπιβάται καὶ τὰ ἐμπορεύμταα ἀντὶ νὰ διευθύνωνται εἰς Μασσαλίαν ἢ εἰς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον, θὰ ἀρχίσωσι (καὶ τοῦτο ἤρχισεν ἤδη νὰ γίνηται) βαθμηδὸν νὰ διευθύνωνται εἰς Βρεντήσιον, ὄχι πλέον διὰ τῆς συνήθους σημερινῆς γραμμῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Ἐπίσης δὲ οἱ ἐπιβάται καὶ τὰ ἐμπορεύματα διὰ Βιέννην, Βερολῖνον, Πετρούπολιν καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐν γένει βορείους πόλεις, θὰ μετακομίζωνται εἰς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος· ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς τὰ τουρκικὰ μεθόρια σιδηρόδρομος κατασκευασθῇ, καὶ συνδεθῇ μὲ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ, μέρος σπουδαῖον τῆς γραμμῆς ταύτης θὰ μεταβαίνῃ εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην διὰ τῶν σιδηροδρόμων.

Αἱ γραμμαὶ αὗται εἰσὶν ὄχι μόνον αἱ φυσικώτεραι, ἀλλὰ καὶ αἱ βραχύτεραι, ὡς δύναταί τις νὰ πεισθῇ δι' ἁπλοῦ βλέμματος ῥιπτομένου ἐπὶ τοῦ τυχόντος γεωγραφικοῦ χάρτου ἢ διὰ γραμμῶν συρομένων ἐπ' αὐτοῦ, ἢ καὶ διὰ τεχνικῶν καταμετρήσεων. Νομίζω περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω ἐνταῦθα διὰ νὰ ἀποδείξω τὸ ἡμαρτημένον τῆς γνώμης [1]) τῶν διισχυρισθέντων, ὅτι ἡ ἀπὸ Σουὲζ καὶ Ἀλεξανδρείας ἐμπορικὴ παγκόσμιος γραμμὴ εἶναι ἡ διὰ Θεσσαλονίκης εἰς Βιέννην ἄγουσα, ὅπερ ἀδύνατον. Διότι τὸ ἐκ Σουὲζ ἀναχωροῦν ἀτμόπλοιον θὰ φέρῃ τότε τὸ πολὺ πολὺ τὸ διὰ Θεσσαλονίκην, Βιέννην, Βερολῖνον καὶ Πετρούπολιν ταχυδρομεῖον, τοὺς ἐπιβάτας, τὰ ἐμπορεύματα τῶν μερῶν τούτων καὶ οὐδὲν πλέον, ὅπερ βεβαίως δὲν εἶναι ἀρκετόν, ἀφοῦ τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα,

[1]) Ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Λαμίαν σιδηρόδρομος. Οἰκον. Ἐπιθ. 1873, σελ. 417.

Ἰταλίαν, τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Αὐστρίας, τὴν Γαλλίαν, τὸ Λονδῖνον καὶ τὰς παρακειμένας πόλεις τῆς ἀπὸ Βρεντησίου εἰς Παρισίους γραμμῆς ταχυδρομεῖον, οἱ ἐπιβάται, καὶ τὰ ἐμπορεύματα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διευθυνθῶσι διὰ Θεσσαλονίκης εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των. Ἡ Θεσσαλονίκη λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατασταθῇ τὸ ἐπίνειον τῆς ἀπὸ Σουὲζ διὰ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην γραμμῆς, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς ἕνεκα τῆς θέσεώς της, μάλιστα μετὰ τὴν τομὴν τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ διὰ τοῦ Σουὲζ ἐμπορικὴ γραμμὴ φέρει τὰ ἐμπορεύματα καὶ τοὺς ἐπιβάτας τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου, τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰάβας, τοῦ Σίδνεϊ, τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, οἵτινες διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης συγκεντροῦνται εἰς Σουέζ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Εὐρώπην, καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης θὰ διέρχηται διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος ἡ γραμμὴ αὕτη, ἥτις πρὶν πραγματοποιηθῇ, θὰ διασπᾶται καὶ θὰ διακλαδοῦται ἐξ ἀνάγκης.

Κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας μέχρι τοῦδε γενομένας καταμετρήσεις, ἡ ἐξ Ἀλεξανδρείας μέχρι Πειραιῶς ἀπόστασις εἶναι 511 μιλίων, μέχρι Θεσσαλονίκης δὲ 670 (ἤτοι 16 ὡρῶν διαφορά!) Ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ κεντρικὸς λιμὴν πασῶν τούτων τῶν γραμμῶν εἶναι ἡ Κόρινθος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ καταδείξωμεν τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα τῶν διεθνῶν ἐμπορικῶν γραμμῶν, ἅτινα ἐπιφέρουσιν εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, δι' ὧν διέρχονται; Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς κατεστράφη κυρίως, ὅταν ἡ ἐμπορικὴ παγκόσμιος γραμμή, ἥτις δι' αὐτῆς διήρχετο καὶ καθίστα ἅμα αὐτὴν κέντρον, μετετοπίσθη εἰς τὴν Ῥώμην καὶ Ἀλεξάνδρειαν.

Αθ. Βερναρδακης.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ernest Legouvé]

Ἕως τώρα σᾶς ὡμίλησα μόνον περὶ τῶν αἰσθημάτων τῶν τέκνων· ἀλλὰ τί νὰ εἴπω περὶ τῶν γονέων; τί ἄλλο ἢ ὅτι οὗτοι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν ἐργάζονται εἰς τὴν κατάπτωσίν των. Ἐν ᾧ ὁ υἱὸς γίνεται φαντασμένος καὶ τραχὺς ἐξ ἀλαζονείας, ὁ πατὴρ ὑποχωρεῖ ἐξ ἀδυναμίας, ἡ μήτηρ ταπεινοῦται ἐξ ὑπερβολικῆς ἀγάπης. Ἡ λατρεία αὕτη τῶν μητέρων καθίστησιν αὐτὰς θεραπαινίδας τῶν υἱῶν των. Ταῖς φαίνεται φυσικώτατον νὰ καθαρίζουν τὰ ἐνδύματά των, νὰ στιλβόνουν τὰ ὑποδήματά των, νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διαταγάς των· δὲν εἶνε αὐτοὶ πλέον οἱ γονεῖς καὶ οἰκοδεσπόται, εἶνε ὁ υἱός. Προσκαλεῖ τοὺς φίλους του, δέχεται τοὺς φίλους του, ἑστιᾷ τοὺς φίλους του. Ποῖος τοὺς ὑπηρετεῖ εἰς τὴν τράπεζαν; Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ. Ποία εἶνε ἡ ἀμοιβὴ τῆς φιλοφροσύνης των; Σκῶμμά τι ὑβριστικόν, ἂν τολμήσωσι ν' ἀναμίξωσι παρατήρησιν τινὰ ἢ συμβουλὴν κατὰ τὴν συνδιάλεξιν. Ποίαν στάσιν λαμβάνουσιν ἀπέναντι τῶν σκωμμάτων τούτων; Ταπεινοῦσι τὴν κεφαλήν των καὶ δέχονται ταῦτα. Δὲν ἀπέχουσι πολὺ τοῦ νὰ πιστεύσωσι ὅτι ὁ υἱός των ἔχει δίκαιον. Οἱ γονεῖς σήμερον εἶνε ταπεινοὶ πρὸ τῶν τέκνων των.

Πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς πείρας προερχόμεναι παρατηρήσεις συγκεφαλαιοῦνται εἰς τοῦτο: ὁ υἱὸς δὲν πιστεύει πλέον εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ πατρός, ὁ πατὴρ δὲν πιστεύει πλέον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν καὶ οὕτω καταστρέφεται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τὸ ζωτικώτατον αὐτῆς στοιχεῖον, τὸ πνεῦμα τῆς διευθύνσεως. Δὲν ὑπάρχει πλέον χεὶρ διὰ τὸ πηδάλιον. Τὸ συμπέρασμα ἀφορᾷ, ἐννοεῖται, μόνον εἰς τὰ δύο πέμπτα τῶν οἰκογενειῶν, ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ αὐτὰς εἶνε ἀπόλυτον.

Εἶχον ἀκούσει τοὺς λόγους τούτους μὲ ὀδυνηρὰν προσοχήν. Ἀπεκρίθην μετὰ στιγμιαίαν σιγὴν καὶ ἀτενῶς θεωρῶν τὸν φίλον μου:

— Πῶς λοιπὸν παραμένετε ἀκόμη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου σας; ἂν κατὰ τὴν γνώμην σας ἡ παίδευσις ἀποκτᾶται μὲ θυσίαν τόσων οἰκογενειακῶν ἀρετῶν, ἡ παίδευσις εἶνε φοβερὸν δυστύχημα! Σεῖς ὁ ἴδιος γίνεσθε συνένοχος δημοσίας βλάβης, καὶ ἡ συνείδησίς σας ἐπιβάλλει ν' ἀπέλθετε τῆς θέσεώς σας.

— Καὶ θὰ τὸ ἔκαμνα, ἂν δὲν ἤμην δεσμευμένος εἰς τὴν θέσιν μου ἀπὸ τὰς πεποιθήσεις μου καὶ τὸ καθῆκόν μου.

— Ποῖαι εἶνε αἱ πεποιθήσεις σας; Ποῖον εἶνε αὐτὸ τὸ καθῆκον; Πρὸς ποῖον σκοπὸν ἀποβλέπετε;

— Ἰδοὺ ποῖος εἶνε ὁ σκοπός μου: Ὅσον μᾶλλον ἐμελέτησα καὶ ἐσκέφθην, τόσον σταθερωτέραν ἐσχημάτισα τὴν ἑξῆς ἰδέαν: Ὅτι εἰς τὴν στιγμὴν τῆς κρίσεως τὰ πάντα εἶνε κρίσις· ὅτι ἑκάστη πρόοδος ἐξαγοράζεται δι' ἀνησυχίας καὶ λύπης· ὅτι οὐδεμία μεταρρύθμισις δύναται νὰ συντελεσθῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ τῇ οἰκογενείᾳ χωρὶς νὰ κλονήσῃ ἐν μέρει τὴν κοινωνίαν ἣν ἀνακαινίζει, καὶ τὴν οἰκογένειαν ἣν ἠθικοποιεῖ· ὅτι τέλος εἶνε νόμος τῆς γῆς ταύτης ἐφ' ἧς καὶ τὸ ἐλάχιστον φύτρον δὲν δύναται νὰ βλαστήσῃ χωρὶς νὰ σχίσῃ τὸ περιβάλλον αὐτὸ περικάλυμμα.

Ἐνώπιον λοιπὸν τοῦ νόμου τούτου τί πρέπει νὰ πράξῃ ὁ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς προόδου ἀφωσιωμένος ἄνθρωπος; νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ ἔργον διὰ τοὺς κινδύνους τοῦ ἔργου: Ὄχι! πρέπει ἐκ τῆς συναισθήσεως ἀκριβῶς τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν κωλυμάτων νὰ δανεισθῇ θάρρος καὶ νὰ εὕρῃ μέσον πρὸς καταπολέμησιν καὶ κατανίκησιν τοῦ κακοῦ.

— Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ καταπολεμήσῃ; πῶς νὰ τὸ νικήσῃ; πῶς ἐλπίζετε ὅτι δυναται νὰ γείνῃ;

— Ἡ ἐλπίς μου στηρίζεται κατὰ πρῶτον καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ γενικοῦ τούτου ἀξιώματος, ὅτι πᾶν κακὸν ἐκ τοῦ καλοῦ προερχόμενον εἶνε κατ' ἀνάγκην μεταβατικόν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶμεν αὐτὸ ὡς φόρον ταχθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ πᾶσαν πρόοδον, ὅπως μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ γείνωμεν ἄξιοι, καὶ μετάσχωμεν αὐτῆς. Ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον. Διότι ποῖον εἶνε τὸ νόσημα, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλοῦμεν; Νόσημα φοβερόν, ἀναμφιβόλως, δὲν τὸ ἀποκρύπτω, ἀλλ' ἐπιτόπιον, περιωρισμένον ἐκ τῆς φύσεώς του εἰς τάξιν τινὰ τῆς κοινωνίας καὶ ἐπὶ ὡρισμένα ἔτη. Πράγματι ἂς παρέλθωσιν μία ἢ δύο γενεαί· οἱ σήμερον υἱοὶ ἂς γείνωσι πατέρες,καὶ ἡ ἀνισότης τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐξαλείφεται μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν ἀταξιῶν· διότι οἱ παρ' ἡμῶν ἀνατρεφόμενοι θὰ δυνηθοῦν ἀναμφιβόλως ν' ἀναθρέψωσι καλλίτερον τὰ τέκνα των, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα θὰ εἶνε μικρότερον· μεταξὺ αὐτῶν θὰ ὑπάρχῃ διαφορὰ οὐχὶ ὅμως ἄβυσσος.

Τὸ ζήτημα τῆς ἡλικίας προσέτι μοὶ δίδει θάρρος. Σᾶς ἔκαμα λόγον περὶ τῆς ἠθικῆς κρίσεως, ἥτις ἐκδηλοῦται παρὰ τοῖς νεανίσκοις δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν. Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἐποχὴ τῶν εἴκοσι πέντε μέχρι τριάκοντα ἐτῶν ἐπιφέρει ἄλλην ὅλως διάφορον καὶ σωστικὴν ὅσον ἡ πρώτη ὑπῆρξεν ὀλεθρία.

Ἀφοῦ διασκεδασθοῦν αἱ πρῶται ἐξάψεις, οἱ πρῶτοι καπνοὶ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ ὁ νεανίας γείνῃ ἀνήρ, καὶ διδαχθεὶς ὑπὸ τὰς πείρας τοῦ βίου ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ βλέπει τί εἶνε ἀληθές, ἐννοεῖ τί εἶνε δίκαιον, ἐκτιμᾷ τί εἶνε καλόν.

Ἡ ἀχαριστία τῶν τέκνων εἶνε ἐνίοτε τὸ πρῶτον δέρμα τὸ πίπτον μετὰ τῆς ἡλικίας. Ἡ διαχείρισις τῶν πραγμάτων εἶνε δευτέρα ἀγωγὴ διορθοῦσα καὶ συμπληροῦσα τὴν πρώτην. Τέλος δὲ τρίτη ἀφορμὴ δίδουσά μοι θάρρος καὶ ἐλπίδα, εἶνε ὅτι ἀπὸ δεκαοκτὼ ἐτῶν ἐργάζομαι ὅπως ἱδρύσω ἐν τῷ σχολείῳ ἡμῶν παρὰ τὴν παίδευσιν τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν. Πρέπει νὰ προστεθῇ, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ προσέθηκα, εἰς ἑκάστην τῶν τάξεών μας μάθημα υἱϊκῆς εὐλαβείας. Τὸ πρόγραμμά μου εἶνε ἁπλούστατον· σκοπῶ νὰ καταστήσω τὰ παιδία τόσον εὐγενῆ τὴν καρδίαν, ὥστε νὰ αἰσθάνωνται εὐγνωμοσύνην καὶ σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς των καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀποστάσεως,ἥτις τοὺς ἀποχωρίζει. Διότι τὴν ἀπόστασιν ταύτην ποῖος τὴν ἐδημιούργησε; Αὐτοὶ οἱ γονεῖς. Πῶς; διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ θερμῆς στοργῆς. Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ κάμωμεν τοὺς υἱοὺς νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀξίαν τῆς πρὸς αὐτοὺς δειχθείσης ἀγάπης, ὅπως αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην, τὸ πάθος, τὴν δύναμιν, νὰ ὑψωθῶσιν ἐξ εὐγνωμοσύνης μέχρι τοῦ ὕψους αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἰδέας ταύτης προσκαλῶ πάντας τοὺς βοηθούς, ὅσους ἔχω περὶ ἐμέ·— τοὺς καθηγητὰς τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν μαθημάτων, καὶ πάντας ἐν γένει τοὺς καθηγητάς. Εὑρίσκω τὰ κατάλληλα βιβλία, διδάσκω τὴν ἠθικὴν τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἐπικαλοῦμαι τὴν βοήθειαν ὅλων τῶν ψυχολογούντων συγγραφέων. Ἔλθετε καὶ σεῖς εἰς βοήθειάν μου· βλέπω ὅτι ἐνασχολεῖσθε εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς, δύνασθε νὰ μοῦ παρουσιάσετε νέαν τινὰ ἰδέαν, ἐνδιαφέροντα τινὰ γεγονότα. Πάντα δύνανται νὰ μὲ ὠφελήσωσι διότι πάντα μοὶ εἶνε ἀναγκαῖα. Ἐρευνήσατε, μελετήσατε, ἐπανέλθετε καὶ εἰς τὴν πρώτην μας συνάντησιν θὰ σᾶς ἀνακοινώσω μίαν ἄλλην ἰδέαν ἣν ἐγκυμονῶ τώρα ἐν τῇ κεφαλῇ μου, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις δύναται ἴσως νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ προχωρήσωμεν μέγα βῆμα πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκομεν.

Ἀπῆλθον συγκεκινημένος, τεταραγμένος, ὑποσχεθεὶς νὰ φανῶ ἄξιος τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπικλήσεώς του.

Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἔκρουον τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ φίλου μου.

— Πάλιν ἐγώ! τῷ εἶπον γελῶν.

— Φέρετε πολλὰς σκέψεις σας;

— Πολλὰς σκέψεις ὄχι· ἀλλὰ σᾶς φέρω ἓν γεγονὸς πολὺ ἐνδιαφέρον.

— Διηγηθῆτέ το· ὁ Βερχνζέρος ἔλεγε: Τὰ γεγονότα εἶνε οἱ πατέρες τῶν ἰδεῶν Ἂν ἡ διήγησίς σας ἔχῃ ἁπλῶς τὴν ἀξίαν διηγήματος, θὰ τὸ χρησιμοποιήσω μεταχειριζόμενος αὐτὸ ὡς παράδειγμα εἰς καμμίαν παράδοσίν μου. Ἂν ἐγκλείῃ γενικάς τινας ἀληθείας, θὰ τὰς ἀνακαλύψω καὶ θὰ τὰς ἐξαγάγω. Ἀρχίσατε λοιπὸν καὶ ὁμιλήσατε ὅσον δύνασθε ἐν ἐκτάσει.

— Ἰδοὺ τί εἶδον, ἀπεκρίθην. Ἕκαστον φθινόπωρον διαμένω εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Τουραίνης ὀνομαζόμενον Δαμμαρτέν. Πρὸ πέντε ἐτῶν κατὰ τύχην ἐσχετίσθην μὲ ξυλουργόν τινα ὀνομαζόμενον Βιλνέβ, τοῦ ὁποίου μοὶ ἔκαμεν ἐντύπωσιν ὁ ἰσχυρὸς χαρακτήρ, καὶ τὸ ζωηρὸν ἂν καὶ ἀκαλλιέργητον πνεῦμα. Ἂν καὶ καταστηματάρχης, ἦτο πράγματι ἐργάτης, διότι εἰργάζετο πρακτικῶς. Αἱ γνώσεις του περιωρίζοντο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ ἀμυδράς τινας ἰδέας ἰχνογραφίας· ἀλλὰ διηύθυνε κάλλιστα τοὺς δέκα ἢ δεκαπέντε ἐργάτας, οὓς εἶχεν εἰς τὸ κατάστημά του· εἶχε τὸ χάρισμα τοῦ διοικεῖν. Τὸν χειμῶνα τοῦ 185...ὁπότε ξυλίνη τις γέφυρα παρεσύρθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων πλημμυρήσαντος χειμάρρου, ὁ Βιλνὲβ ἔδειξεν ἐν τῇ κρισίμῳ ἐκείνῃ περιστάσει ἀπίστευτον γενναιότητα καὶ ἐπινοητικὸν πνεῦμα.

Μείνας μόνος μετὰ τοῦ υἱοῦ του μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του, ἠθέλησεν ἵνα τὸ παιδίον ἀνατραφῇ διαφορετικὰ ἀπ' αὐτόν. Δωδεκαέτη τὸν εἰσήγαγεν εἰς ἐκπαιδευτήριον καὶ δεκαπενταέτη τὸν ἔστειλεν εἰς σχολὴν γεφυροποιίας.

Γείτονες καὶ φίλοι τὸν ἔψεξαν ὅτι ἐσπούδαζε τὸν υἱόν του ὡς νὰ ἦτο εὐγενής.

— Ὑπέφερα πολὺ ἀπὸ τὴν ἀγραμματοσύνην μου, εἶπε, καὶ δὲν ἀφίνω ἀγράμματον τὸν υἱόν μου.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν σχολὴν ἐκείνην εἶδον ἰδίοις ὄμμασι τὸν ἀποχαιρετισμὸν υἱοῦ καὶ πατρός, καὶ ἔμεινα κατασυγκινημένος ἐκ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς φιλοστοργίας τοῦ ἄλλου. Τοὺς ἐπανεῖδον ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του. Ποία μεταβολή! Οὐχὶ ὅτι ὁ υἱὸς διέψευσε τὰς ἐλπίδας τοῦ πατρός. Εἶχεν ἀναδειχθῇ ὁ ἄριστος μαθητὴς τῆς σχολῆς. Ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς τῶν καλλίστων μηχανικῶν, ἀλλ' ἡ χαρὰ τοῦ πατρὸς εἶχεν ἀποπτῇ· ὁ υἱὸς δὲν καταλύει πλέον εἰς τὴν οἰκίαν του ἢ κατὰ τύχην μόνον, τὴν ἐποχὴν τοῦ κυνηγίου· ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ, οἱ ἔπαινοι τῶν ἀνωτέρων του, ὁ βλακώδης θαυμασμὸς τῶν χωρικῶν τὸν κατέστησαν ἀλαζόνα. Μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς σχολῆς, μετέβαλε τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἡ λέξις ξυλουργὸς γεγραμμένη ἐπὶ τῆς θύρας προσέβαλλε τὴν ματαιοδοξίαν του· ἐξήλειψεν αὐτὴν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγνοῶ ὁποίας ἐπιδιορθώσεως καὶ δὲν ἐπανέθηκεν αὐτήν. Ὁ πατὴρ ἐλυπήθη ὡς εὐπατρίδης βλέπων ἀφαιρούμενα τὰ ἐμβλήματα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ θυρεοῦ του. Ἐντούτοις ἐσιώπησε, στερρὰν ἀπόφασιν ἔχων νὰ καταπίῃ ἐν σιγῇ καὶ μέχρι πυθμένος τὸ πικρὸν ποτήριον. Ὁ πάνινος βραχὺς ἐπενδύτης ὃν ἔφερεν ὁ Βιλνὲβ εἰς τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας του ἐταπείνου τὸν υἱόν· ἠθέλησεν ἵνα ὁ γέρων ἐργάτης ἀπαρνηθῇ τὸν πιστὸν τοῦτον τῆς ζωῆς του σύντροφον καὶ φορέσῃ ἀγνοῶ ὁποῖον γελοῖον ἔνδυμα. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ὁ πατὴρ ἠνωρθώθη καὶ τῷ εἶπε διὰ φωνῆς σθεναρᾶς: —Αὐτό, ὄχι, δὲν θὰ τὸ κάμω. Εἶνε σκυθρωπός, σιγηλός, περίλυπος, ἀλλὰ δὲν δεικνύει τὴν λύπην του οὐδὲ τὰ δάκρυά του. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ νέου πρὸς αὐτὸν ἐπαυξάνει τὴν θλῖψίν του. Ὁ υἱός του ἐντούτοις δὲν ἔγεινε κακὸς υἱός. Οὐδὲ στιγμὴν ἔδειξε τραχύτητα ἢ ἀνευλάβειαν πρὸς τὸν πατέρα του· θὰ τὸν συκοφαντήσω ἂν εἴπω ὅτι δὲν ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του. Τὸν ἀγαπᾷ ἀλλὰ τὸν περιφρονεῖ. Ὅτε ὁ πατήρ του ἠθέλησε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τῶν σπουδῶν του, ὑπεξέφυγε ν' ἀπαντήσῃ κ' ἐμειδίασε. Τὸ ἑπόμενον γεγονός, οὗτινος ὑπῆρξα μάρτυς χθές, μοὶ ἀπεκάλυψε ὅλον τὸ βάθος τοῦ κακοῦ.

Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τοῦ Βλοὰ εἶχε προκηρύξει διαγωνισμὸν πρὸς κατασκευὴν φραγμοῦ κατὰ τῆς ἐκχειλίσεως τοῦ ποταμοῦ Σέρ, ὁ δὲ νέος ἔπεμψεν εὐφυὲς σχέδιον εἰς ὃ ἐβοήθησαν αὐτὸ αἱ πρῶται αὐτοῦ περὶ ξυλουργίας γνώσεις ἃς ἔμαθε παρὰ τοῦ πατρός του. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐνεκρίθη παμψηφεί. Ὁ νομάρχης, ἄλλοτε συμμαθητής μου, περιοδεύων καὶ διελθὼν ἐκ τοῦ χωρίου, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν νέον. Φαντασθῆτε ποίαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε τοῦτο εἰς τὸ χωρίον. Ἤμην ἐκεῖ· καὶ ὁ πατὴρ ἦτο, ἀλλ' οἴμοι, εἰς μίαν γωνίαν, ἐν μέσῳ τόσων θεατῶν, χωρὶς ὁ υἱός του, μεθυσθεὶς ἀπὸ τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρῃ κἂν αὐτὸν εἰς τὸν νομάρχην. Ἀγανακτήσας ἐκ τῆς λήθης ταύτης παρέλαβον τὸν γέροντα ἐργάτην ἐκ τοῦ μέσου τοῦ πλήθους καὶ ὡδήγησα αὐτὸν ἄκοντα εἰς τὸν νομάρχην.

— Κύριε νομάρχα, συγχαρῆτε καὶ τὸν πατέρα, διότι ὁ υἱὸς δὲν θὰ ἦτο ὅ,τι εἶνε ἄνευ τοῦ πατρός..

Ὄχι, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω, ὁ υἱὸς δὲν ἐξηγόρασε τὴν παροδικήν του ἀχαριστίαν δι' ὁρμῆς γενναίας τῆς καρδίας του. Ἐφαίνετο μᾶλλον ἀμηχανῶν διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του ἢ πρόθυμος ὅπως καταστήσῃ καὶ αὐτὸν κοινωνὸν τοῦ θριάμβου του. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ νομάρχου ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸν νέον νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ σχέδιόν του. Ἐδέχθη μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν, ἣν ἐμπνέει ἡ ἱκανοποιουμένη φιλαυτία. Ὁ γέρων ξυλουργὸς προσέθηκε παρατηρήσεις τινὰς εἰς τοὺς ἐπαίνους του, ὑπέδειξεν αὐτῷ πολλὰς δυσχερείας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου, ἃς προεῖδεν ἕνεκα τῆς μακρᾶς του πείρας, ἀλλ' ὁ νέος ἀπέρριψε μετ' ἀνυπομονησίας καί τινος πείσματος ὅ,τι ἐτάραττεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θριάμβου του. Ὁ πατὴρ δὲν ἐπέμεινε πλέον καὶ ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἔστρεψε πρός με βλέμμα ἐν ᾧ ἀνέγνων τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ ὀδύνην.

[Ἕπεται τὸ τέλος] Κ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Κατὰ τὸ 1826 αἱ ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες ὑπελογίσθησαν εἰς 3,168. Μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη, κατὰ τὸ 1866, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐφημερίδων ἀνήρχετο εἰς 12,500· ἀρτίως δέ, καθ' ὑπολογισμοὺς δημοσιευθέντας ἐν τῷ *Φιγαρῷ* τῶν Παρισίων, ἀναβιβάζεται ὁ ἀριθμός των εἰς 35,000. Τὰ ἀγγλιστὶ ἐκδιδόμενα φύλλα εἶνε τὰ πολυπληθέστερα. Ὄντως τῷ 1826 ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐξεδίδοντο 1378 ἐφημερίδες, τῷ 1866 ὑπερέβαινον τὰς 5,000, καὶ ἤδη τὰς 16,000.

Ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ἡ ἐφημερὶς ἐγεννήθη ἐν Κίνᾳ, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ἐπισήμου σχήματος ὅπερ ἤδη φέρει· σήμερον ἂν ἐξαιρέσωμεν ἀγγλικόν τι φύλλον ἐν Σαγκάῃ, ὅπερ ἐκδίδεται καὶ κινεζιστί, οὐδὲν ἄλλο φύλλον δημοσιεύεται καθ' ἅπασαν τὴν Σινικὴν ἐπικράτειαν. Ἐν τούτοις οἱ Κινέζοι ἀγαπῶσι τὰς ἐφημερίδας, διότι ἐν Χογκόγκῃ, Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ καὶ πανταχοῦ ἔνθα ἀποτελοῦσιν ἐπαρκῆ ἀριθμόν, ἐκδίδουσι τοιαύτας.

Αἱ πρῶται πολιτικαὶ ἐφημερίδες ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ, πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας. Ἐτιτλοφοροῦντο *Φύλλα γνωστοποιήσεων*, καὶ συνετάσσοντο τῇ διαταγῇ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας, ἵνα τηρῶσιν ἐνήμερον τὸ κοινὸν παντὸς συμβάντος ἀξίου λόγου. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἁγίου Μάρκου τηρεῖται ἔτι πλήρης συλλογὴ τῶν φύλλων τούτων, περιλαμβάνουσα τὰ ἔτη 1595—1596 καὶ 1597.

Ἐν Γαλλίᾳ βραδεῖα ἐπῆλθεν ἡ πρόοδος τῆς δημοσιογραφίας. Ἡ πρώτη ἐφημερίς, ὀνόματι *Ἑρμῆς*, ἀνεφάνη τὸ 1631, καὶ κατὰ τὸ 1781 μόλις ὑπῆρχεν ἐν Παρισίοις τριακοντὰς περιοδικῶν δημοσιευμάτων. Σήμερον μακρὰς στήλας πληροῖ ὁ κατάλογος τῶν παρισινῶν φύλλων.

Κατὰ τὸν *Φιγαρώ*, περὶ τὰς 6,800 ἐφημερίδες ἐκδίδονται γαλλιστί. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ἐκδιδόμεναι ἐν Ἀλγερίᾳ, ἐν ταῖς ἀποικίαις, ἐν τῇ Βελγικῇ, ἐν Καναδᾷ, Χαϊτὶ κλπ. ὡς καὶ αἱ πρὸς χρῆσιν τῶν Γάλλων ἐν ξένοις τόποις, ὡς ἐν Λονδίνῳ, Ῥώμῃ, κλπ. Πᾶσαι δ' αἱ ἐφημερίδες αἱ ἀναφαινόμεναι ἐν Γαλλίᾳ δὲν συντάσσονται εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, τινὲς δὲ γράφονται εἰς τὸ βρετανικὸν ἰδίωμα.

Ὑπάρχει ἀριθμός τις ἐφημερίδων αὐτογράφων (autographiés) ὡς τὸ *Πρακτορεῖον Χαβᾶς* καὶ τὰ τῶν ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν ἐγχώρια φύλλα, ἄλλαι δὲ εἶνε λιθογραφημέναι (calligraphiés) ὡς ἡ *Ἐπιστημονικὴ Ἀνταπόκρισις τῶν Παρισίων*. Ὑπάρχει ἐφημερίς τις πρὸς χρῆσιν τῶν τυφλῶν τυπουμένη διὰ γραμμάτων ἐκτύπων τῇ βοηθείᾳ τῆς στίξεως, τῆς ὁποίας ἐφευρέτης εἶνε ὁ τυφλὸς *Louis Braille*, οὗτινος ἡ ἐφημερὶς φέρει τὸ ὄνομα. Ὁ ἀρχισυντάκτης αὐτῆς εἶνε ὁμοίως ἐστερημένος τῆς ὁράσεως, χάρις δ' εἰς τὰς προσπαθείας του τὸ φύλλον ἔχει μεγάλην διάδοσιν, ἂν καὶ εὐτυχῶς μικρὸς εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν της. Πάντες οἱ ἐγγράμματοι τυφλοὶ ζητοῦσι νὰ προμηθευθῶσι τὸ φύλλον τοῦτο, οὗτινος ἡ ἐτησία συνδρομὴ εἶνε τρίδραχμος.

Ἡ μεγίστη πασῶν ἐφημερὶς εἶνε ὁ *Χρόνος* τοῦ Λονδίνου, ὅστις πρὸ μικροῦ ἑώρτασε τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ. Ἡ ἐλαχίστη δὲ τῶν ἐφημερίδων, τοὐλάχιστον τῶν ἐν Παρισίοις ἡμερησίων, εἶνε τὸ *Ἠλεκτρικὸν Σύρμα*, τετρασέλιδον φύλλον εἰς σχῆμα ὅμοιον περίπου τῇ *Ἑστίᾳ*.

Πολυάριθμοι ἐφημερίδες, ἰδίως πολιτικαί, συνοδεύουσι τὸ κείμενον αὐτῶν, κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ, διὰ ζιγκογραφιῶν. Μία μόνη ἡμερησία ἐφημερὶς μετ' εἰκόνων ἐκδίδεται ἀπὸ δωδεκαετίας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διοργανώσεως ἀεροπόρου ἐκδρομῆς πρὸς διάβασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἕνεκα τοῦ τελευταίου Γαλλοκινεζικοῦ πολέμου ἐγεννήθησαν ἐν Κίνᾳ πλῆθος φυλλαρίων, σκοπούντων τὴν ἀφήγησιν τῶν πολεμικῶν συμβάντων.

Κ*

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Οἱ γέροντες εἶνε καλοὶ διὰ τὴν συμβουλήν, οἱ νέοι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

—

Οἱ ψευδεῖς φίλοι ὁμοιάζουσι τὰς χελιδόνας, τὰς ὁποίας βλέπομεν μόνον ὁσάκις ὁ καιρὸς εἶνε καλός.

—

Ὅπου ὁ λαὸς εἶνε ἀπαθὴς αἱ κυβερνήσεις εἶνε διεφθαρμέναι.

—

Ἡ γυνὴ δὲν πρέπει νὰ εἶνε δεινὴ εἰς τὰ πολιτικὰ ἀλλ' εἰς τὰ οἰκονομικά.

—

Ἡ ὑπόληψις εἶνε ἵππος, ὃν πάντες θέλουσι νὰ ἱππεύσωσιν, ἀλλ' οὐδεὶς θέλει νὰ θρέψῃ.

—

Ἔσο πιστὸς καὶ ἀκριβὴς ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὸ φαινόμενον μᾶλλον ἀσημάντοις πράγμασι τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἐκ μικρῶν σταγόνων ὕδατος ἀποτελεῖται ὁ μέγας ὠκεανός· ἐξ ἐλαχίστων στιγμῶν συνίσταται ὁ βίος. Ἀπὸ διηνεκοῦς συμπλοκῆς χρηστῶν καὶ γενναίων φρονημάτων ἐν τοῖς σμικροῖς κατορθοῦται τὸ μέγα τῆς ἀρετῆς φρόνημα ἐν τοῖς μεγάλοις, καὶ ἀπὸ τῆς εὐαρεστήσεως ἑκάστης στιγμῆς παράγεται ἡ τοῦ ὅλου βίου ἐνδόμυχος εὐδαιμονία.

—

Ἡ γυνὴ εἶνε εὐφραδεστάτη ὁσάκις κατηγορῇ τὴν πενθεράν της.

—

Αἱ φιλάρεσκοι εἶνε ἀληθεῖς ἀνεμοδεῖκται· ἡσυχάζουν μόνον ὅταν σκωριάσουν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πειράματα γενόμενα πρὸ χρόνου εἰς κεφαλὴν κυνός, ἀποκεχωρισμένην τοῦ σώματος, ἀπέδειξαν ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς αἰσθητικότητος, τῆς ἀντιλήψεως, καὶ τῆς νοημοσύνης δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσιν αὖθις εἰς κεφαλὴν κεχωρισμένην τοῦ σώματος, δυνάμει ἀρτηριακοῦ αἵματος ἐγχεομένου εἰς αὐτήν. Ἐσχάτως δὲ ἐπιστήμονές τινες ζητοῦντες νὰ μάθωσι τί δύναται νὰ συμβῇ ἂν εἰς τὴν τοῦ κυνὸς ὑποκαθίστατο κεφαλὴ ἀνθρωπίνη, ἐξετέλεσαν τοιαῦτα πειράματα ἐπὶ καρατομηθέντων καταδίκων. Ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐπιχειρούντων τοιαύτας ἐρεύνας δριμὺς ἀντεπεξῆλθεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ὁ διαπρεπὴς Paul Bert, ἰσχυριζόμενος μὲν ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς λεπτῆς αὐτοῦ φύσεως ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται, μετὰ τὴν βίαν τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, νὰ ἐπανεύρῃ τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ κυρίως φρονῶν ὅτι τοιούτου εἴδους πειράματα εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐκτελῶμεν. Πρέπει δὲ ἂν

ἀπαγορευθῇ τὸ νὰ ζητῶσι νὰ ἐπαναφέρωσι φαινόμενα νοητικότητος ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν δυστυχῶν, οἵτινες ἐπλήρωσαν τὸ χρέος των πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Ὁ νόμος τοῦ 1791 καθιερῶν τὴν ἀρχὴν ὅτι «ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου συνίσταται εἰς τὴν ἁπλῆν στέρησιν τῆς ζωῆς», ἔχων δ' ὑπ' ὄψιν τὴν κατάργησιν τῶν προτέρων βασάνων, φαίνεται ὡς νὰ προέβλεψεν ὅτι οἱ φυσιολόγοι θὰ προέβαινον μέχρι τοῦ νὰ βασανίσωσι τοὺς νεκρούς. Ἐὰν δὲ τὰ ἐν λόγῳ πειράματα ἐπιτύχωσιν, ὁ εἰς ταῦτα ὑποβαλλόμενος δυστυχὴς δὶς θέλει ὑφίστασθαι τὸν θάνατον.

Ἐν Ἀμερικῇ ὑπελογίζοντο μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1885 772 τηλεφωνικὰ γραφεῖα, ἔχοντα 164,000 χιλιομέτρων σύρματα, 5,168 ὑπαλλήλους καὶ 134,847 συνδρομητάς. Αἱ τιμαὶ τῶν συνδρομῶν εἶνε ὑπέρογκοι. Ἐξ αὐτῶν αἱ κυριώτεραι εἶνε: Ἐν Κινκινάττῃ 875 φράγκα ἐτησίως, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ 750 φρ. ἐν Σικάγῳ 650 φρ. ἐν Βοστώνῃ καὶ Βαλτιμόρῃ, ἐν Φιλαδελφείᾳ καὶ Νέᾳ Αὐρηλίᾳ 625 φρ.

Μικρός τις δῆμος ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Γεωργίας φέρει τὸ ὄνομα ὁ λαλῶν βράχος. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὸν δῆμον τοῦτον, διότι ἐν τῇ περιφερείᾳ του ποτὲ εἷς ἄνθρωπος ἀνεῦρεν ὑπερμεγέθη λίθον ἐφ' οὗ ἀνεγινώσκετο διὰ κεχρωματισμένων γραμμάτων: Γύρισέ με! Ὁ λίθος ἀνεστράφη, καταβληθείσης πρὸς τοῦτο ἐκτάκτου ῥώμης, εὑρέθη δὲ γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἀντιστρόφου αὐτοῦ μέρους: «Τώρα ξαναγύρισέ με ὅπως ἤμουν προτήτερα, καὶ ἄφησέ με νὰ γελάσω καὶ ἄλλον!»

Κατὰ προσφάτους παρατηρήσεις, δημοσιευθείσας ἐν τῷ ἀγγλικῷ περιοδικῷ Φύσις, αἱ μέλισσαι κατέχουσι τὴν δύναμιν τοῦ προσημαίνειν τὴν προσέγγισιν τῆς καταιγίδος. Πολυάριθμα πειράματα κατέδειξαν ὅτι αἱ ἀβλαβέσταται ἐν καιρῷ εὐδίας μέλισσαι εἶνε τοσοῦτον εὐόργητοι ὀλίγῳ πρὸ τῆς καταιγίδος, ὥστε ἐπιτίθενται κατὰ παντὸς πλησιάζοντος εἰς τὰς κυψέλας των. Πολλαὶ περιστάσεις μνημονεύονται, καθ' ἃς ἐνῷ ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐφαίνετο ὑποδεικνύουσα προσέγγισιν τρικυμίας, αἱ μέλισσαι οὐδὲν τοιοῦτον προήγγελλον, καὶ πάντοτε αὐται ἐπαλήθευσαν. Ἄλλοτε δὲ μολονότι τὰ βαρόμετρα δὲν σημειοῦσιν οὐδὲν φαινόμενον τρικυμιῶδες, ἡ καταιγὶς ἐκσπᾷ ὀλίγον χρόνον ἀφ' οὗ παρετηρήθη παρὰ ταῖς μελίσσαις ὁ ἔκτακτος οὗτος ἐρεθισμός. Μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν βροχήν, τὰ βαρόμετρα δεικνύουσι τὴν προσέγγισίν της ἀσφαλέστερα τῶν μελισσῶν.

Τὸ περίφημον ὁπλοποιεῖον τοῦ Κρούπ ἐν Ἔσσεν ἀπασχολεῖ ἐν ὅλῳ 20,000 ἐργάτας, ὑπολογιζομένων δὲ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ Κρούπ ζῇ πληθυσμὸς ἐξ 60,000 ψυχῶν, οὗ τὸ ἥμισυ κατοικεῖ εἰς τὰ προσηρτημένα τοῖς ἐργοστασίοις οἰκήματα. Τὰ καταστήματα τοῦ Κρούπ διαιροῦνται εἰς ὀκτὼ τμήματα, — τὰ ἐργοστάσια τοῦ Ἔσσεν ἐν Βεστφαλίᾳ, τρία ἀνθρακωρυχεῖα παρὰ τὸ Ἔσσεν καὶ τὸ Βόχουν, τὰ σιδηρουργεῖα τοῦ Βιλβάου ἐν Ἱσπανίᾳ, τοὺς ὑψηλοὺς κλιβάνους καὶ τὸ πεδίον τῶν δοκιμῶν τῶν τηλεβόλων ἐν Μέππεν. Πλὴν τῶν 11 ὑψηλῶν κλιβάνων ὑπάρχουσι καθ' ἑκάστην εἰς ἐνέργειαν 1542 κλίβανοι, 439 λέβητες καὶ 450 ἀτμοκίνητοι μηχαναί, ἔχουσαι ὁμοῦ δύναμιν 18500 ἵππων. Μόνα τὰ ἐν Ἔσσεν ἐργοστάσια περιέχουσι σιδηροδρόμους ἐκτάσεως 59 χιλιομέτρων, 88 ἀτμομηχανάς, 893 ἀτμαμάξας, 191 αὐτοκινήτους ἁμάξας, τηλέγραφον ἐκτάσεως 65 χιλιομέτρων, 35 τηλεγραφικοὺς σταθμοὺς καὶ 55 μηχανήματα ἠλεκτρικοῦ φωτός.

Ἐν τῇ μαγευτικῇ θερινῇ διατριβῇ τοῦ Ἄουσσε ἀπεβίωσε γυνή, ἧς ὁ βίος εἶνε ἀληθὲς μυθιστόρημα. Γεννηθεῖσα ὡς θυγάτηρ πτωχοῦ ταχυδρόμου, ἀπέθανε κόμησσα, χήρα ἀρχιδουκός, συγγενὴς αὐτοκράτορος. Ἐν ἔτει 1827 ὁ ἀρχιδοὺξ Ἰωάννης, ὁ φιλελεύθερος καὶ εὐφυὴς ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου, ὅστις ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ «εἶμαι δημοκρατικὸς πορφυρογέννητος», ἀφίχθη αἰφνιδίως τὴν νύκτα εἰς τὸν μικρὸν ταχυδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Ἄουσσε ζητῶν ἅμαξαν καὶ ἵππους. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε πρόχειρος ἡνίοχος, καὶ ὁ ταχυδρόμος διετέλει εἰς ἀληθῆ ἀπόγνωσιν, ὅτε ἡ περικαλλὴς αὐτοῦ θυγάτηρ ἀνέλαβε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὴ τὸν ἐπιφανῆ ξένον. Μόνον καθ' ὁδὸν ἐνόησεν ὁ ἀρχιδοὺξ ἐκ τοῦ παραστήματος ὅτι ὁ ἡνίοχός του ἦτον γυνή, δελεασθεὶς δὲ καὶ ἐκ τῶν εὐφυῶν ἀπαντήσεων τοῦ κορασίου, διεκάη ὑπὸ ἔρωτος, ὅστις ἀπέληξεν εἰς κρύφιον γάμον πρὸς τὴν Ἄνναν Πλόχελ. Ὁ αὐτοκράτωρ παρωργίσθη κατ' ἀρχὰς σφοδρῶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, βραδύτερον ὅμως ἐσυγχώρησεν αὐτὸν καὶ ἀπένειμεν εἰς τὴν σύζυγόν του τὸν τίτλον κομήσσης τοῦ Μεράν. Ἄλλως τε, ἡ διαγωγὴ τῆς κομήσσης διεσκέδασε πολλὰς τῶν περὶ τοῦ γένους προλήψεων. Αἱ σπάνιαι αὐτῆς ἀρεταὶ εἵλκυσαν τὸν σεβασμὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ τὴν λατρείαν τοῦ συζύγου της, ὅστις συνέζησεν εὐδαίμων μετ' αὐτῆς τριάκοντα καὶ δύο ὅλα ἔτη, ἀνηγορεύθη δ' ἐν ἔτει 1848 τοποτηρητὴς τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἐτίμα ἐξαιρέτως τὴν κόμησσαν.

Ὁ κ. Β*, διευθυντὴς σπουδαίου τραπεζιτικοῦ οἴκου, συνείθιζε νὰ ἐξέρχεται μὲ ῥυπαρότατον πῖλον.

Εἷς τῶν φίλων του, τὸν ὁποῖον ἡ μανία αὕτη ἔφερεν εἰς ἀπορίαν, ἐπέπληξεν αὐτὸν μίαν ἡμέραν:

— Πῶς σύ, μὲ πενήντα χιλιάδας φράγκων εἰσόδημα, ἐξέρχεσαι μὲ παρόμοιον καπέλλο; Δὲν ντρέπεσαι;

— Τί τὰ θέλεις, ἀγαπητέ μου, ἀπαντᾷ ὁ Β*, ἡ γυναῖκά μου μίαν ἡμέραν μοῦ εἶπεν: «Ὅσον καιρὸν φορεῖς αὐτὸ τὸ καπέλλο δὲν θὰ ἔβγω μαζί σου.»

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885— 138.

'Αριθ. 505 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 1 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ποῦ μετέβαινεν οὕτω ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ διὰ νυκτός, ἀνὰ μέσον ἐρήμου καὶ ὀρέων;

Δὲν ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται, ὅτι εἶχεν ἐκεῖ πέραν, ἐν τῷ χωρίῳ Λαντριάκ, φίλους ἀφωσιωμένους καὶ τὸ ἀσφαλέστατον πάντων καταφύγιον; Ἡ ἀγαθὴ τροφός της, σύζυγος τοῦ Περὰκ καὶ ἄλλοτε Ἰουστίνη Λανιών, εἶχε γράψει εἰς αὐτὴν καὶ δευτέραν ἐπιστολήν, πρὸ ἓξ περίπου ἑβδομάδων· ἡ δὲ Καρολίνα, ἐνθυμουμένη ἀσφαλῶς, ὅτι οὐδέποτε εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν μαρκήσιον, μήτε εἰς ἄλλον τινὰ ἐκ τῆς οἰκογενείας του, περὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν, τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τοῦ τόπου των, διενοήθη νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ νὰ διαμείνῃ ἕνα ἢ δύο μῆνας, βεβαία ὅτι θὰ κατώρθωνεν οὕτω νὰ ἐξαλείψῃ ἐντελῶς τὰ ἴχνη της. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πᾶσαι αὐτῆς αἱ προφυλάξεις, ὅπως μηδεὶς τὴν ἴδῃ καθ' ὁδὸν καὶ μηδεμίαν ἐγείρῃ περιέργειαν διὰ τῶν ἐρωτήσεών της.

Μεταβᾶσα εἰς 'Ετάμπην ἐνηγκαλίσθη τὴν ἀδελφήν της· ἀφοῦ δὲ τῇ διηγήθη καὶ τῇ ἐνεπιστεύθη πάντα, πλὴν τοῦ κρυφίου αἰσθήματος ὅπερ τὴν ἐτάραττε, προέβη εἰς τὰ ἄκρα, καὶ τῇ ἀφῆκεν ἐπιστολήν, ἥτις ἔμελλε ν' ἀποσταλῇ μετὰ μίαν ἑβδομάδα εἰς τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀνήγγελλεν, ὅτι ἀπήρχετο εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἰσχυριζομένη ὅτι εὗρε θέσιν καὶ παρακαλοῦσα νὰ μὴ ἀνησυχήσωσι περὶ αὐτῆς.

Στενοχωρουμένη ὑπὸ τοῦ δέματος, ὅπερ ἔφερε, διενοεῖτο νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς τὴν πρώτην οἰκίαν, ἣν ἤθελε κατορθώσει νὰ τῆς ἀνοίξωσιν, ὅτε εἶδε συνοδίαν ἁμαξίων συρομένων ὑπὸ βοῶν ἐρχομένην κατόπιν της. 'Εστάθη καὶ τὴν ἀνέμεινε. Οἰκογένεια βουκόλων νέων καὶ γερόντων, καὶ γυνή τις κρατοῦσα παιδίον κοιμώμενον ὑπὸ τὴν καλύπτραν της, μετέφερον κορμοὺς δένδρων μεγάλους, πελεκημένους ἤδη τετραγωνικῶς, καὶ προωρισμένους εἰς οἰκοδομήν, διὰ ζεύγους μικρῶν καὶ χονδρῶν τροχῶν, δεδεμένων μὲ σχοινία εἰς τὰ ἄκρα ἑκάστου ξύλου. Ἦσαν δὲ ἓξ τοιοῦτοι κορμοί, συρόμενοι ἕκαστος ὑπὸ ζεύγους βοῶν, καὶ πλησίον ἑκάστου ζεύγους ἔβαινεν εἷς βουκέντης. Ἦτο συνοδία ὁλόκληρος κατέχουσα μακρὰν ἔκτασιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.

— Ἡ πρόνοια, διενοήθη ἡ Καρολίνα, βοηθεῖ πάντοτε ὅσους ἐλπίζουν εἰς αὐτήν. Ἰδοὺ ὀχήματα πρόχειρα... καὶ εἶμαι κατάκοπος.

'Απετάθη εἰς τὸν πρῶτον βουκόλον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔσεισε τὴν κεφαλήν. Δὲν ἐνόει γαλλικά· ὡμίλει μόνον τὴν ἀγροτικὴν γλῶσσαν. Ὁ δεύτερος ἐσταμάτησε, καὶ ἀφοῦ ἐκείνη ἐπανέλαβε τὴν φράσιν της, ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ παρῆλθε, μὴ ἐννοῶν ἐπίσης. Ὁ τρίτος τῇ ἔνευσε ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐκάθητο ἐφ' ἑνὸς τῶν κορμῶν, στηρίζουσα τοὺς πόδας εἰς σχοινίον. Ἡ Καρολίνα τὴν ἠρώτησεν, ἐνῷ ἐβάδιζεν, ἂν μετέβαινεν εἰς τὸ χωρίον Λωσόν. Δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ τὸ Λαντριάκ, ὅπερ ἔκειτο ἐγγύτερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Ἡ γυνὴ ἀπήντησε γαλλιστί, διὰ τραχείας ἐπαρχιωτικῆς προφορᾶς, ὅτι διηυθύνετο πρὸς τὸ Λωσόν, καὶ ὅτι ἦτο ἀκόμη *πολὺ μακρυά*.

— Μοῦ συγχωρεῖτε νὰ θέσω αὐτὰ τὰ ροῦχα εἰς ἓν ἀπ' αὐτὰ τὰ ξύλα;

Ἡ γυνὴ ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Μοῦ ἀρνεῖσθε; ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα. Αὐτὸ μόνον σᾶς ζητῶ· πληρώνω.

Ὁμοία ἀπήντησις. Ἡ ὀρεινὴ δὲν εἶχεν ἐννοήσει ἄλλο ἐκ τῶν λόγων τῆς Καρολίνας ἢ μόνον τὴν λέξιν *Λωσόν*.

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐγνώριζε τὴν ἀγροτικὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου. Ἡ τροφός της δὲν τὴν εἶχε διδάξει εἰς αὐτήν. 'Αλλ' ἡ μουσικὴ τῆς προφορᾶς της εἶχε διατηρηθῇ ἐν τῇ μνήμῃ της, καὶ τῇ ἐπῆλθεν ἡ εὐτυχὴς ἰδέα νὰ τὴν μιμηθῇ. Τοσοῦτον δ' ἐπέτυχεν, ὥστε ἠνοίχθησαν ἀμέσως τὰ ὦτα τῆς χωρικῆς. Κατενόει τὴν γαλλικὴν οὕτω προφερομένην καὶ τὴν ὡμίλει μάλιστα.

— Καθίσατ' ἐκεῖ, εἰς αὐτὸ τὸ δένδρον κατόπιν μου, εἶπε, καὶ δόσατε τὸ δέμα σας εἰς τὸν ἄνδρα μου. Δὲν κάμνει τίποτε, κόρη μου.

Ἡ Καρολίνα ηὐχαρίστησε καὶ ἐκάθισεν.

Ὁ χωρικὸς διεσκεύασε δι' αὐτὴν ἕν εἶδος ἀναβολέως, ὅμοιον πρὸς τὸν στηρίζοντα τοὺς πόδας τῆς συζύγου του, καὶ ἡ ἀγροτικὴ συνοδία ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της, δν τὰ παρεμπεσόντα οὐδόλως εἶχον διακόψει. Ὁ σύζυγος, ὅστις ἐβάδιζε πλησίον της, οὐδ' ἀπεπειράθη κἂν νὰ συνάψῃ ὁμιλίαν. Ὁ χωρικὸς τῶν Σεβενῶν εἶνε σοβαρός, οὐδὲ καταδέχεται νὰ δείξῃ τὴν περιέργειάν του, ἂν ἔχῃ. Ἀρκεῖται ἀκούων τὰ γλωσσεύματα τῶν γυναικῶν, αἵτινες περὶ πάντων ἐρωτῶσιν. Ἀλλ' οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων ἦσαν μακροί, ἡ δὲ Καρολίνα εὑρίσκετο μακρὰν τοῦ ξύλου ἐφ' οὗ ἐκάθητο ἡ ὀρεινή, καὶ δὲν ἦτο τοιουτοτρόπως ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐρωτήσεις της.

Παρῆλθεν οὕτω ἐγγὺς τοῦ Κοκκίνου Βράχου δν ἐξέλαβε τὸ κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπερμεγέθη κατηρειπωμένον πύργον. Ἀλλ' ἐνθυμηθεῖσα τὰς διηγήσεις τῆς Ἰουστίνης περὶ τοῦ ἀξιοπεριέργου αὐτοῦ τῆς χώρας της, ἀνεγνώρισεν εὐθὺς τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο τείχωμα, ἄφθιτον ἡφαιστειογενὲς μνημεῖον, οὗτινος διῆλθε τὴν ὑπὸ τῆς σελήνης προβαλλομένην ὠχρὰν σκιάν.

Ἡ στενὴ καὶ ἑλικοειδὴς ὁδὸς ὑψώθη βαθμηδὸν ὑπεράνω τοῦ χειμάρρου, καὶ τοσοῦτον ἐπὶ τέλους ἐστενώθη, ὥστε ἡ Καρολίνα ἐτρόμαξε βλέπουσα τοὺς πόδας της κρεμαμένους ἐν τῷ κενῷ ἄνωθεν φοβερῶν βαράθρων. Οἱ τροχοὶ ἐχάραττον τὸ ὑγρὸν ἀπὸ τῶν βροχῶν χῶμα, κατὰ τὸ χεῖλος αὐτὸ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης κλιτύος· ἀλλ' οἱ μικροὶ βόες οὐδὲ γραμμὴν παρεξέκλινον, ὁ βουκόλος ἐτραγῴδει, μένων ὀπίσω, ὁσάκις δὲν εὕρισκε θέσιν πλησίον τοῦ κορμοῦ του, ἡ δὲ τροφὸς ἐταλαντεύετο καθ' ὅλον της τὸ σῶμα κατὰ τρόπον δεικνύοντα ὅτι μάτην ἐπάλαιε κατὰ τοῦ ὕπνου.

— Θεέ μου, εἶπεν ἡ Καρολίνα εἰς τὸν σύζυγον, δὲν φοβεῖσθε διὰ τὴν γυναῖκά σας καὶ τὸ παιδί σας;

Ἐκεῖνος ἐνόησε τὸ κίνημά της ἂν ὄχι τοὺς λόγους της, ἐφώνησε πρὸς τὴν γυναῖκα του νὰ μὴ ἀφήσῃ τὸ μικρὸν νὰ πέσῃ, καὶ ἤρχισε πάλιν τὸ μελαγχολικόν του ᾆσμα, ὅπερ ὡμοίαζε πρὸς ἐκκλησιαστικὸν ψαλμόν.

Ἡ Καρολίνα συνείθισεν ἐντὸς ὀλίγου τὸν ἴλιγγον, δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τὸ βάραθρον, ὡς ἔνευεν εἰς αὐτὴν ὁ χωρικός. Ὁ τόπος ἦτο τόσον ὡραῖος καὶ τόσον παράδοξος, ἐφαίνετο δὲ τόσον φοβερὸς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ στερηθῇ θέαμα πρωτοφανὲς δι' αὐτήν. Κατὰ τὰς καμπὰς τῆς κλιτύος, ὁσάκις οἱ βόες εἶχον ἤδη στρέψει τοὺς ἐμπροσθίους τροχούς, ὁ δὲ κορμὸς τοῦ δένδρου παρέσυρεν ἀποτόμως τοὺς ὀπισθίους καὶ ὀλίγου δεῖν κατεκρήμνιζεν αὐτοὺς εἰς τὸ βάραθρον, ἡ κατάπληκτος ὁδοιπόρος ἐνέτεινεν ἀκουσίως πως τοὺς πόδας της πρὸς τὸν σχοίνινον ἀναβολέα. Ὁ βουκόλος ἐλάλει τότε ἠρέμα καὶ ἠπίως πρὸς τὰ ζῶα του, ἡ δὲ φωνὴ ἐκείνη ἥτις ἐφαίνετο ρυθμίζουσα τὸ εὐπειθὲς αὐτῶν βῆμα πρὸς τὴν ἐλαχίστην τοῦ ἐδάφους πτυχήν, ἐνεθάρρυνε τὴν Καρολίναν ὡς φωνὴ πνεύματος μυστηριώδους διέποντος τὴν τύχην της.

— Καὶ διατί νὰ φοβηθῶ; ἔλεγε καθ' ἑαυτήν. Τί θέλγητρον θὰ εἶχε δι' ἐμὲ ζωὴ φρικώδης τοῦ λοιποῦ, τῆς ὁποίας τὸ μέλλον εἶνε μυριάκις τρομερώτερον τοῦ θανάτου; Ἂν ἔπιπτον ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ βάραθρον, θὰ ἐσυντριβόμην στιγμιαίως. Καὶ ἂν δὲ ὑπέφερα, μίαν δύο ὥρας πρὶν ἐκπνεύσω τί θὰ ἦσαν αὐταὶ ἀπέναντι ἐτῶν ὅλων λύπης, μονώσεως καὶ ἀπελπισίας, τὰ ὁποῖα μὲ περιμένουν;

Βλέπει τις ἐκ τούτου, ὅτι ἡ Καρολίνα ἀνωμολόγει τέλος τὸν ἔρωτα καὶ τοὺς πόθους της. Δὲν ἀνεμέτρει ὅμως ἔτι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἔντασιν· ἀναλογιζομένη δὲ τὴν ἔμφυτον ἐκείνην φιλοζωΐαν ἥτις εἶχε προξενήσει πρὸ μικροῦ φρίκην εἰς αὐτήν, —τὴν τοσοῦτον ἀτρόμητον— ἔτεινε νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἦτο αὕτη προαίσθημά τι καὶ οἱονεὶ θεία τις ἐπαγγελία προσεχοῦς θεραπείας.

— Τίς οἶδεν! ἔλεγε καθ' ἑαυτήν. Ἴσως λησμονήσω ταχύτερον παρ' ὅτι νομίζω. Καὶ μήπως ἔχω ἐγὼ τὸ δικαίωμα ν' ἀποθάνω; ἢ μὴ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ παραδοθῶ εἰς τὰ δάκρυα καὶ νὰ χάσω τὰς δυνάμεις μου; Εἶνε δυνατὸν ἡ ἀδελφή μου καὶ τὰ τέκνα της νὰ μὲ στερηθῶσιν; Ἢ μήπως θέλω νὰ ζήσωσιν ἀπὸ τὸν οἶκτον ἐκείνων, οἵτινες μὲ ἠνάγκασαν νὰ φύγω; Δὲν πρέπει ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐργασθῶ; καὶ διὰ νὰ ἐργασθῶ, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσω πᾶν ὅ,τι δὲν εἶν' ἐργασία;

Εἶτα δὲ καὶ αὐτὴ ἡ γενναιότης της τῇ ἐπροξένει ἀνησυχίαν.

—Ἀρκεῖ, ἔλεγε πάλιν καθ' ἑαυτήν, νὰ μὴ ἦνε καὶ τὸ θάρρος μου αὐτὸ παγὶς τῆς ἐλπίδος.

Ἐνθυμεῖτο τότε λέξεις τοῦ κ. Βιλλεμὲρ καὶ φράσεις τοῦ βιβλίου του, μαρτυρούσας θέλησιν ἔκτακτον καὶ ὀξυδέρκειαν καὶ ἐπιμονήν. Τοιοῦτος ἄνθρωπος ἦτο δυνατὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀποφάσεώς του, ν' ἀποπλανηθῇ διὰ στρατηγικῶν τεχνασμάτων καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν μαντικὴν αἴσθησιν τοῦ ἔρωτος, ἔρωτος ἐντεταμένου εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ δύναμιν;

— Ὅ,τι καὶ ἂν κάμω, θὰ μ' ἐπανεύρῃ, ἂν θέλῃ. Μάτην εἶμ' ἐδῶ, ἑκατὸν πεντήκοντα λεύγας μακρὰν του. Φαίνεται ἀδύνατον νὰ μὲ ὑποθέσῃ ἐδῶ μᾶλλον ἢ ἀλλοῦ· ἀλλ' ἂν μὲ ἀγαπᾷ μ' ὅλην του τὴν δύναμιν, θὰ τὸ μαντεύσῃ. Θὰ ἦτο λοιπὸν παιδαριῶδες νὰ φεύγω καὶ νὰ κρύπτωμαι, ἂν αὐτὴ μόνη ἦτο ὅλη ἡ δύναμις τῆς ἀμύνης μου. Πρέπει νὰ ὁπλισθῇ καὶ ἡ καρδία μου ἐναντίον του, πρέπει εἰς πᾶσαν ὥραν καὶ ὁπουδήποτε νὰ ἦμ' ἑτοίμη νὰ τὸν συναντήσω καὶ

νὰ τοῦ εἰπῶ: «Πάσχε εἰς μάτην . . . ἀπόθανε ἐν ἀνάγκῃ . . . δὲν σ' ἀγαπῶ!»

Ταῦτα διαλογιζομένη, κατελήφθη αἴφνης ἡ Καρολίνα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ κλίνῃ πρὸς τὰ ἔμπρός, ν' ἀφήσῃ τὸν ἀναβολέα καὶ νὰ κρημνισθῇ εἰς τὴν ἄβυσσον· τέλος ἡ κόπωσις κατέβαλε τὴν ταραχήν της. Ἡ ὁδὸς ἀνέβαινε πάντοτε, ἀλλ' ὀλιγώτερον ἀποτόμως καὶ ἀπομακρυνομένη τοῦ χείλους τῆς χαράδρας, ὥστε δὲν ὑπῆρχε πλέον κίνδυνος. Ἡ βραδεῖα δὲ πορεία, τὸ μονότονον λίκνισμα τοῦ κορμοῦ ἐφ' οὗ ἐκάθητο καὶ ὁ ρυθμικὸς τριγμὸς τῶν ζυγῶν τριβομένων ἐπὶ τοῦ ρύματος, ἐνάρκωσαν τὸ πνεῦμα της. Ἔβλεπε παρερχομένους βραδέως ἐνώπιόν της τοὺς φανταστικῶς φωτιζομένους βράχους καὶ τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, ὧν τὸ νεαρὸν φύλλωμα ὡμοίαζε μὲ διαφανεῖς νεφέλας. Τὸ ψῦχος ἀπέβαινεν ἱκανῶς δριμὺ καθόσον ὁ δρόμος ὑψοῦτο ὑπεράνω τῶν κοιλάδων, τὸ αἴσθημα δὲ τοῦ ψυχροῦ ἐκείνου ἀέρος ἐπέφερε νάρκην. Ὁ χείμαρρος ἠφανίζετο εἰς τὸ βάθος, ἀλλ' ἡ ἰσχυρά του φωνὴ ἐπλήρου δι' ἀγρίας ἁρμονίας τὴν νύκτα. Ἡ Καρολίνα ἠσθάνθη βαρυνόμενα τὰ βλέφαρά της, σκεφθεῖσα δὲ ὅτι δὲν ἦτο μακρὰν τοῦ Λαντριὰκ καὶ μὴ θέλουσα νὰ προχωρήσῃ ἐποχουμένη μέχρι τοῦ Λωσόν, ἐπήδησε κατὰ γῆς καὶ ἐβάδισεν ἵνα ἀφυπνισθῇ.

Ἐγνώριζεν ὅτι τὸ Λαντριὰκ ἔκειτο ὄπισθεν καμπῆς τινος τοῦ βουνοῦ, καὶ ὅτι θὰ εὑρίσκετο πολὺ πλησίον του ἅμα ὡς ἔπαυε νὰ βλέπῃ τὸν χείμαρρον τῆς Γάνης. Πράγματι δὲ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν πορείας εἶδε τὰς οἰκίας του διαγραφομένας ὑπεράνω τῶν βράχων, ἀνέλαβε τὸ δέμα της, ἠνάγκασε μετὰ πολλοῦ κόπου τὸν χωρικὸν νὰ δεχθῇ μικράν τινα χρηματικὴν ἀμοιβήν, ἀπέφυγε τὰς ἐρωτήσεις τῆς γυναικός του, κ' ἔμεινεν ὀπίσω, ἵνα διέλθωσιν οἱ τῆς συνοδείας πρῶτοι τὸ χωρίον, ὑποστῶσι τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν καὶ ταράξωσι τὸν ὕπνον τῶν κατοίκων, οὓς ἐπεθύμει αὐτὴ νὰ εὕρῃ κοιμωμένους κατὰ τὴν εἴσοδόν της

Ἀλλ' οὐδὲν ταράττει τὸν ὕπνον τῶν κατοίκων χωρίου τοῦ Βελαί, οὐδ' ἀφυπνίζει τοὺς κύνας των. Ἡ συνοδεία παρῆλθεν, ἐνῷ ἔψαλλον πάντοτε οἱ βουκόλοι, οἱ δὲ τροχοὶ ἀνεπήδων βαρέως ἐπὶ τῶν ἐκ λάβας ὄγκων, αἵτινες χρησιμεύουσι δῆθεν ὡς λιθόστρωμα τῶν ἀξένων ἐκείνων χωρίων, ἀποτελοῦσι δ' ἀληθῶς ὀχυρώματα πολὺ πλέον δυσπρόσιτα τῶν ἀκροσφαλῶν των ὁδῶν.

Ἡ Καρολίνα βλέπουσα ὅτι βαθεῖα σιγὴ διεδέχετο τὸν κρότον τῶν ἁμαξίων, εἰσῆλθεν ἀδιστάκτως εἰς τὴν στενὴν καὶ σχεδὸν καθέτως ἀπότομον ἀτραπόν, ἥτις ὑπετίθετο ὅτι ἦτο παράτασις τῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ ἐτελείωνον αἱ τοπικαὶ γνώσεις της. Ἡ Ἰουστίνα δὲν εἶχεν ὑποδείξει εἰς αὐτὴν ποῦ ἀκριβῶς ἔκειτο ἡ οἰκία της. Ἡ δὲ ὁδοιπόρος, θέλουσα νὰ εἰσέλθῃ λάθρα εἰς αὐτὴν καὶ ἀθορύβως, καὶ νὰ συνενοηθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας ἵνα μὴ γνωσθῇ τὸ ὄνομά της, ἀπεφάσισε νὰ μὴ κρούσῃ εἰς καμμίαν θύραν, νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ κανένα, καὶ ν' ἀναμείνῃ τὴν αὐγήν, ἥτις δὲν ἔμελλε πλέον νὰ βραδύνῃ.

Ἀπέθηκε τὸ δέμα της πλησίον αὐτῆς ἐπὶ ξυλίνου σκάμνου κ' ἐκάθισεν ὑπὸ τὸ γεῖσον τῆς πρώτης τυχούσης θύρας. Ἐθεώρησε τὴν παράδοξον καὶ γραφικὴν εἰκόνα ἣν ἀπετέλουν αἱ στέγαι, ἀνωμάλως καὶ ἀποτόμως διαγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ λευκονεφέλου οὐρανοῦ. Ἡ σελήνη διέβαινε διὰ τῆς στενῆς ζώνης, ἣν ἄφινον ὕπαιθρον τὰ ἑκατέρωθεν προέχοντα γεῖσα τῶν θυρῶν, μικρὰ δὲ λεκάνη πηγῆς ἐδέχετο ἀκώλυτον τὸ ζωηρὸν αὐτῆς φέγγος καὶ τὸ ἀκτινοβολοῦν νᾶμα ὅπερ κατελείβετο ἐντός της. Ἡ ἤρεμος θέα καὶ ὁ διαρκὴς καὶ σιγηλὸς θροῦς τοῦ ἀργυροῦ ἐκείνου ῥείθρου ἀπεκοίμισαν ταχέως τὴν ὁδοιπόρον, ἥτις ἦτο κατάκοπος.

—Τί μεταβολὴ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν! διενοεῖτο ἐνῷ διευθέτει τὸ δέμα της ἵνα στηρίξῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν κατάπονον κεφαλήν της. Τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, φοροῦσα φόρεμα τούλλινον καὶ στολισμένη εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τοὺς βραχίονας μὲ ἀληθεῖς μαργαρίτας, ἐχόρευε μὲ τὸν μαρκήσιον Βιλλεμὲρ ὑπὸ τὸ φῶς μυρίων κηρίων, ἐντὸς μιᾶς τῶν πολυτελεστάτων αἰθουσῶν τῶν Παρισίων. Τί θὰ ἔλεγε σήμερον ὁ Κ. Βιλλεμέρ, ἂν ἔβλεπε τὴν δῆθεν βασίλισσαν ἐκείνην τοῦ χοροῦ τυλιγμένην μὲ σάγην, κοιμωμένην εἰς τὴν θύραν ἑνὸς σταύλου, μὲ τοὺς πόδας της σχεδὸν ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ τὰς χεῖρας της παγωμένας ἀπὸ τὸ ψῦχος; Εὐτυχῶς ἡ σελήνη εἶνε ὡραία, καὶ ἡ ὥρα σημαίνει δύο. Ἔχω μίαν μόνον ὥραν ἀκόμη νὰ μείνω ἐδῶ, καὶ ἀφοῦ ὁ ὕπνος ἦλθε, καλῶς ἦλθε!

ΚΑ'.

Τὴν αὐγὴν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἀφυπνίσθη ὑπὸ τῶν ὀρνίθων αἵτινες ἔκλωζον καὶ ἀνεκίνουν τὸ χῶμα κύκλῳ της. Ἠγέρθη καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῇ, θεωροῦσα τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν ἀνοιγομένας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ διαλογιζομένη εὐλόγως, ὅτι εἰς χωρίον τόσον μικρὸν καὶ σωρευμένον οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ βράχου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλανηθῇ ἐπὶ μακρὸν χωρὶς ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ πρόσωπον ὅπερ ἐζήτει.

Ἀλλ' ἐδῶ ὑπῆρχε δυσκολία. Ἦτο βεβαία ὅτι θ' ἀνεγνώριζε τὴν τροφὸν αὐτήν, ἣν δὲν εἶχεν ἰδεῖ ἀπὸ τῆς δεκαετοῦς ἡλικίας της. Τὴν φωνὴν καὶ τὴν προφοράν της μᾶλλον ἐνθυμεῖτο παρὰ τὴν μορφήν της.

Ἀνέβη, καὶ κατέβη πρὸς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ βράχου μέχρι τῆς τελευταίας οἰκίας, εἶδε δ' ἐκεῖ ἐπὶ τῆς θύρας τὴν ἐπιγραφήν; «Περὰκ Λανιών» καὶ πέταλον ἵππου καρφωμένον ἐπὶ τῆς σανίδος καὶ δεικνύον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐνοίκου.

Ἡ Ἰουστίνα εἶχεν ἐγερθῇ κατὰ τὸ ἔθος της πρώτη, ἐνῷ τὰ κλειστὰ τῆς κλίνης παραπετάσματα ἔσκεπον τὸν τελευταῖον ὕπνον τοῦ Κ. Πε-

ράκ. Τὸ κύριον δωμάτιον τοῦ ἰσογείου τούτου ἐμαρτύρει τὴν εὐημερίαν εὐπόρου οἰκογενείας· τὸ μαρτύριον δ' αὐτὸ ἀπετέλουν ἰδίως αἱ τὴν ὀροφὴν κοσμοῦσαι καλαμωταί, ἐφ' ὧν ἦσαν ἀποτεθειμέναι ἄφθονοι προμήθειαι ὀσπρίων καὶ ἄλλων ἀγροτικῶν ἐδωδίμων. Αὐστηροτάτη δὲ καθαριότης, ἐξαίρεσις σπανία τῶν συνηθειῶν τοῦ τόπου, ἀπέκλειε τῆς οἰκίας πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ προσβάλλῃ δυσαρέστως τὴν ὄσφρησιν ἢ τὸ βλέμμα.

Ἡ Ἰουστίνα ἀνῆπτε τὸ πῦρ της καὶ ἡτοιμάζετο νὰ παρασκευάσῃ τὸ ῥόφημα ὅπερ ἔμελλεν ἐξυπνῶν νὰ εὕρῃ ἀχνίζον ὁ σύζυγός της, ὅτε εἶδεν εἰσερχομένην τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, καλυπτομένην ὑπὸ τὴν κορδύλην της καὶ κρατοῦσαν τὸ μικρὸν αὐτῆς δέμα. Ἠτένισε πρὸς τὴν ξένην ἀφηρημένον βλέμμα καὶ τῆς εἶπε:

— Τί πωλεῖς;

Ἡ Καρολίνα, ἥτις ἤκουσε ῥέγχοντα τὸν Περὰκ ὄπισθεν τῆς αὐλαίας του ἔθηκε τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων, κ' ἔρριψε τὸ κάλυμμά της ἐπὶ τῶν ὤμων της. Ἡ Ἰουστίνα ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ἀκίνητος, κατέστειλε κραυγὴν χαρᾶς καὶ ἤνοιξεν ἐν παραφορᾷ τοὺς παχεῖς της βραχίονας. Εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν κόρην της.

— Ἔλα! ἔλα! τῇ εἶπεν ὁδηγοῦσα αὐτὴν πρὸς μικρὰν ὀρθίαν κλίμακα, κατέχουσαν τὸν μυχὸν τοῦ δωματίου, ἡ κάμαρά σου εἶν' ἕτοιμη. Σήκω Περάκ, σήκω ἀμέσως καὶ κλεῖσε τὴν θύραν. Ἔχομεν νέα, καὶ καλὰ νέα!

Τὸ μικρὸν δωμάτιον, ἀσβεστόχριστον καὶ ἀγροτικῶς ηὐτρεπισμένον, ὡς καὶ τὰ ἰσόγεια, ἔλαμπεν ἐκ καθαριότητος. Εἶχε τὴν θέαν θαυμαστήν, ἄνθη δὲ ὀπωροφόρων δένδρων ἔφθανον μέχρι τοῦ παραθύρου του.

— Ἐδῶ εἶνε παράδεισος! εἶπεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὴν ἀγαθὴν γυναῖκα. Ὀλίγη φωτιὰ μόνον λείπει, τὴν ὁποίαν σὲ παρακαλῶ νὰ ἀνάψῃς. Κρυόνω καὶ πεινῶ, ἀλλ' εἶμαι τόσον εὐτυχὴς ποῦ σὲ βλέπω καὶ εὑρίσκομαι εἰς τὸ σπίτι σου. Ἔχω πρῶτον νὰ σοῦ ὁμιλήσω. Δὲν θέλω νὰ γνωρισθῶ ἐδῶ. Ἔχω τοὺς λόγους μου, θὰ τοὺς μάθῃς, καὶ θὰ τοὺς ἐγκρίνῃς. Ἂς διορθώσωμεν πρῶτον αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἔμεινες ποτέ σου εἰς τὸ Βριούδ;

— Ναί, ἤμουν ὑπηρέτρια ἐκεῖ πρὶν πανδρευθῶ.

— Τὸ Βριοὺδ εἶνε μακράν. Ὑπάρχει κανεὶς ἐδῶ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωρίον;

— Κανείς, οὔτε ξένοι ποτὲ μᾶς ἔρχονται. Ὁ δρόμος εἶνε μόνον διὰ τὰ βωδάμαξα.

— Τὸ εἶδα. Θὰ εἴπῃς λοιπὸν ὅτι εἶμαι μία κόρη τὴν ὁποίαν ἐγνώρισες εἰς τὸ Βριούδ.

— Πολὺ καλά· κόρη τῆς παλαιᾶς μου κυρίας;

— Ὄχι· δὲν θέλω νὰ φανῶ κυρία.

— Δὲν ἦτον κυρία αὐτή· μικρὸν ἐμπόριον ἔκαμνε.

— Τότε καλά. Κ' ἐγὼ τί ἔργον θὰ ἔχω;

— Εὔκολον. Πωλήτρα, καθὼς ἐκείνη.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ πωλῶ κἄτι;

— Ἐγὼ φροντίζω. Ἔπειτα θὰ φανῇ ὅτι ἐτελείωσες τὸν γῦρόν σου, καὶ ὅτι ἐγὼ σ' ἐκράτησα ἐδῶ ἀπὸ φιλίαν. Διότι θὰ μοῦ μείνῃς, ὑποθέτω;

— Ἕνα μῆνα τοὐλάχιστον.

— Νὰ μείνῃς πάντοτε. Θὰ σοῦ εὕρωμεν δουλειάν, κ' ἔννοιά σου. Ἀλήθεια, τὸ ὄνομά σου;

— Καρλόττα· ἔτσι μ' ἔλεγες ὅταν ἤμην μικρά, ὥστε δὲν θὰ δυσκολευθῇς. Θὰ μὲ περάσῃς ὡς χήραν.

— Καλά. Καὶ τί θὰ φορέσῃς Καρλόττα μου;

— Ὅ,τι φορῶ. Δὲν εἶνε μεγάλα πράγματα, μοῦ φαίνεται.

— Ὄχι,.. μέτρια εἶνε, περνοῦν. Ἀλλ' αὐτὰ τὰ ὡραῖα ξανθά σου μαλλιά,.. τὸ καπέλο σου.. θὰ φανοῦν παράξενα.

— Κ' ἐγὼ τὸ ἐσυλλογίσθην καὶ ἠγόρασα εἰς τὸ Βριοὺδ ἕνα κεφαλόδεσμον τοῦ τόπου. Τὸν ἔχω εἰς τὸν σάκκον μου, καὶ θὰ συγυρισθῶ εὐθὺς διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

— Πηγαίνω κ' ἐγὼ νὰ σοῦ ἑτοιμάσω γρήγορα γρήγορα τὸ πρόγευμά σου. Θὰ προγευματίσῃς μαζῆ μὲ τὸν Περάκ.

— Καὶ μαζῆ σου ἐλπίζω. Αὔριον θὰ σοῦ μεταπιάσω κ' ἐγὼ εἰς τὸ συγύρισμα καὶ τὸ μαγειρεῖον.

— Νὰ φαίνεσαι μόνον. Δὲν θέλω ἐγὼ νὰ χαλάσῃς τὰ ὡραῖα χεράκια σου τὰ ὁποῖα ἐπεριποιούμουν τόσον πολύ. Πάγω νὰ ἰδῶ ἂν ἐξύπνησε ὁ Περάκ, νὰ τὸν εἰδοποιήσω ὅσα εἴπαμεν, καὶ ὕστερα μοῦ ἐξηγεῖς τί θὰ εἰποῦν ὅλα αὐτὰ τὰ μυστικά.

Ἐνῷ δὲ ὡμίλει ἡ Ἰουστίνα ἀνῆψε καὶ τὰ ξύλα ἅτινα ἔκειντο ἤδη ἐν τῇ ἑστίᾳ, ἐπλήρωσε τὰ ἀγγεῖα ὡραίου ψυχροῦ ὕδατος, ὅπερ κατελείβετο ἀπὸ τοῦ βράχου καὶ εἰσέρρεε διὰ μικροῦ χωματίνου σωλῆνος εἰς τὸν νιπτῆρα τοῦ μικροῦ δωματίου ὡς καὶ εἰς τὸν νεροχύτην τοῦ μαγειρείου. Ταῦτα πάντα εἶχε διευθετήσει ὁ Περάκ, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶχεν ἰδέας.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἡ Καρολίνα, ἧς ἡ ἁπλῆ ἐνδυμασία οὐδεμίαν ἐμαρτύρει ἰδιαιτέραν κοινωνικὴν τάξιν, ἔκρυψε τὴν ὡραίαν αὐτῆς κόμην ὑπὸ τὸν χωρικὸν κεκρύφαλον τοῦ Βριούδ, ἀλλὰ μάτην προσεπάθησε νὰ μεταμορφωθῇ ἐντελῶς· ἦτο θελκτικωτάτη πάντοτε, καίτοι ἡ κόπωσις ἠμαύρου τοὺς μεγάλους αὐτῆς θαλασσόχρους ὀφθαλμούς, οὓς τοσοῦτον ἄλλοτε ἐπανηγύριζεν ἡ μαρκησία.

Τὸ ἐξ ὀρύζης καὶ γεωμήλων ῥόφημα παρετέθη ταχέως ἐν μικρῷ τινι δωματίῳ, ὅπου ὁ Περὰκ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ κατεγίνετο εἰς τὴν λεπτουργικήν. Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ὑπελάμβανεν ὅτι τοιαύτη ὑποδοχὴ ἦτο ἀπρεπής, καὶ ἤθελε νὰ σαρώσῃ τὰ ῥυκανίσματα.

— Τὸ ἐναντίον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ γυνή του σκορπίζουσα αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· δὲν ἐννοεῖς.

Θὰ τῆς φανοῦν μάλιστα ὡραῖο χαλί. Δὲν τὴν γνωρίζεις, ἐσύ. Αὐτὴ εἶνε ἄγγελος.

Ἡ Καρολίνα ἐγνώρισε τὸν Περὰκ καὶ τὸν ἠσπάσθη. Ἦτο ἀνὴρ ἑξηκοντούτης περίπου, ρωμαλέος ἔτι, ἰσχνός, μετρίου ἀναστήματος καὶ ἄσχημος ὡς πλεῖστοι τῶν ὀρεινῶν τῆς χώρας ἐκείνης. Ἀλλ' ἡ αὐστηρὰ καί πως τραχεῖα μορφή του ἐμαρτύρει εὐθὺς ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν χρηστότητα. Τὸ σπάνιον αὐτοῦ μειδίαμα ἦτο ἀγαθώτατον, ἐξέφραζε δὲ κεκρυμμένην ἀγάπην καὶ εἰλικρίνειαν, αἵτινες δὲν ἐπεδεικνύοντο μὲν δι' ἐκδηλώσεων, ἀλλ' ἦσαν διὰ τοῦτο πολὺ ἀσφαλέστεραι.

Ἡ Ἰουστίνα ἐπίσης εἶχε τοὺς χαρακτῆρας τραχεῖς καὶ τὸν λόγον ἀπότομον. Ἦτο φύσις ἀρρενωπὴ καὶ γενναία. Ἔνθερμος καθολική, ἐσέβετο τὴν σιωπὴν τοῦ συζύγου της, διαμαρτυρομένου ἐκ γενετῆς καὶ ἀσπασθέντος μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ καθολικὸν θρήσκευμα, ἀλλ' οὐδὲν κατὰ βάθος πιστεύοντος. Ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε τὰς λεπτομερείας αὐτὰς κ' ἔβλεπε μετὰ συγκινήσεως τὸ ἁβρὸν σέβας, ὅπερ ἡ θρησκομανὴς ἐκείνη γυνὴ προσέθετεν εἰς τὴν συζυγικήν της ἀγάπην. Πρέπει δὲ ν' ἀναμνήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, θυγάτηρ ἀνδρὸς ἀσθενεστάτου τὸν χαρακτῆρα καὶ ἀδελφὴ γυναικὸς ἀδρανεστάτης, ὤφειλε τὸ ἀκατάβλητον αὐτῆς θάρρος ἐν πρώτοις μὲν εἰς τὸ αἷμα τῆς μητρός της εἶτα δὲ εἰς τὰς πρώτας βιωτικὰς διδαχὰς τῆς Ἰουστίνης.

Ἠσθάνθη δὲ τοῦτο κάλλιστα καθημένη μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων γηραιῶν συζύγων, ὧν ἡ ἀπερίστροφος γλῶσσα καὶ αἱ ἀκριβεῖς ἰδέαι οὔτε φόβον οὔτε ἔκπληξιν τῇ ἐπροξένουν. Τῇ ἐφαίνετο ὅτι τὸ γάλα τῆς ὀρεσιβίου γυναικὸς εἶχεν εἰσδύσει μέχρι τῶν ὀστέων της καὶ ὅτι ἀνεύρισκεν ἐκεῖ τύπους γνωστοὺς εἰς αὐτὴν ἐκ προτέρας ὑπάρξεως.

—Φίλοι μου, εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτε ἡ Ἰουστίνα ἔφερεν ἐπὶ τέλους τὸ ἀφρόγαλα, ἐνῷ ὁ Περὰκ κατέπινε μετὰ τὸ ῥόφημά του κύπελλον θερμοῦ οἴνου, ὅπερ παρηκολούθησεν ἓν κυμβίον καφέ, σᾶς ὑπεσχέθην νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν μου, καὶ σᾶς τὴν λέγω μὲ δύο λέξεις: Εἷς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῆς γραίας μου κυρίας ἐφαντάσθη νὰ μὲ νυμφευθῇ.

—Εὖγε! ἐφώνησεν ἡ Ἰουστίνα. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ γείνῃ.

— Ἔχεις δίκαιον, διότι καὶ οἱ χαρακτῆρες μας καὶ αἱ ἰδέαι μας ὡμοίαζον. Ὅλοι ἔπρεπε νὰ τὸ προΐδουν αὐτό, καὶ ἐγὼ πρώτη.

— Καὶ ἡ μητέρα ἐπίσης! εἶπεν ὁ Περάκ.

— Καὶ ὅμως κανεὶς δὲν τὸ ὑπέθεσεν εἰς τὴν ἀρχήν, καὶ ὁ υἱὸς ἐλύπησε πολὺ τὴν μητέρα του, ὅταν τῆς εἶπε ὅτι μὲ ἀγαπᾷ.

— Καὶ σᾶς; εἶπεν ἡ Ἰουστίνα.

— Ἐμέ; ποτὲ δὲν μοῦ τὸ εἶπε. Καὶ ἐπειδὴ ἤξευρα ὅτι δὲν ἤμην οὔτε πλουσία οὔτε εὐγενής, ὅσον τοῦ ἔπρεπε, δὲν θὰ τὸν ἄφινα ποτὲ νὰ τὸ συλλογισθῇ.

— Πολὺ ὡραῖα! ὑπέλαβεν ὁ Περάκ.

— Καὶ εἶνε ἀλήθεια! προσέθηκεν ἡ Ἰουστίνα.

— Εἶδα λοιπὸν ὅτι δὲν ἠμποροῦσα πλέον νὰ μείνω οὐδὲ μίαν ἡμέραν, καὶ ἅμα ἡ μητέρα μοῦ εἶπε ὀλίγας λέξεις δυσαρέστους, ἔφυγα χωρὶς νὰ ἰδῶ πλέον τὸν υἱόν. Ἀλλ' ὁ υἱὸς θὰ ἔτρεχε κατόπιν μου ἂν ἐπήγαινα νὰ μείνω εἰς τῆς ἀδελφῆς μου. Ἡ μαρκησία ἤθελε νὰ μὲ κρατήσῃ ὀλίγον ἀκόμη, διὰ νὰ ἐξηγηθῶ μαζῆ του, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι δὲν τὸν ἀγαπῶ...

— Καὶ αὐτὸ ἴσως ἔπρεπε νὰ γείνῃ, εἶπεν ὁ Περάκ.

Ἡ αὐστηρὰ λογικὴ τοῦ χωρικοῦ ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Καρολίναν.

—Βεβαίως! διελογίσθη, ἡ γενναιότης μου ἔπρεπε νὰ προχωρήσῃ ἕως ἐκεῖ.

Ἐπειδὴ δ' ἐσιώπα, ἡ τροφός, φωτισθεῖσα αἴφνης ὑπὸ τῆς ὀξυδερκείας τῆς καρδίας της, εἶπεν ἀποτόμως εἰς τὸν σύζυγον της:

— Στάσου δὰ καὶ σύ! μὴ τρέχῃς! Ἠξεύρεις ἂν δὲν τὸν ἀγαποῦσε τὸ πτωχὸ κορίτσι;

—Ἄλλο πρᾶγμα! ὑπέλαβεν ὁ Περὰκ κλίνων τὴν σοβαρὰν καὶ περιεσκεμμένην μορφήν του, ἣν ἐπέλαμψεν αἴσθημα εὐγενεστάτου οἴκτου.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν συγκινουμένην μέχρι μυχῶν τῆς καρδίας της ὑπὸ τῆς εὐθύτητος τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης ἀγάπης, ἥτις διὰ μιᾶς λέξεως εἶχεν ἀνεύρει τὸν ἀληθῆ αὐτῆς πόνον. Ὅ,τι δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην νὰ εἰπῇ εἰς τὴν ἀδελφήν της, ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ ἀποκρύψῃ εἰς τὰς ἀληθεῖς ἐκείνας καρδίας, αἵτινες ἐμάντευον τὴν ἰδικήν της.

— Λοιπόν, φίλοι μου, . . ἔχετε δίκαιον, εἶπε δραττομένη τῶν χειρῶν των· δὲν θὰ εἶχα ἴσως τὴν δύναμιν νὰ ψευσθῶ, ἀφοῦ...χωρὶς νὰ θέλω... τὸν ἀγαπῶ!

Μόλις εἶπε τὴν λέξιν κ' ἐθεώρησε περίτρομος κύκλῳ της, ὡς ἂν ἦτο ἐκεῖ ὁ Οὐρβανὸς καὶ ἠδύνατο νὰ τὴν ἀκούσῃ· εἶτα δὲ ἀνελύθη εἰς δάκρυα, συλλογιζομένη ὅτι οὐδέποτε θὰ τὴν ἤκουε.

— Θάρρος, κόρη μου, ὁ θεὸς θὰ σᾶς βοηθήσῃ! εἶπεν ὁ Περὰκ ἐγειρόμενος,

— Καὶ ἡμεῖς θὰ σὲ βοηθήσωμεν, εἶπεν ἡ Ἰουστίνα περιπτυσσομένη αὐτήν. Θὰ σὲ κρύψωμεν, θὰ σὲ ἀγαπήσωμεν, καὶ θὰ προσευχηθῶμεν διὰ σέ.

Τὴν ὡδήγησε τότε εἰς τὸ δωμάτιόν της, τὴν ἐξέδυσε καὶ τὴν κατέκλινε, μεριμνῶσα ὡς μήτηρ νὰ ἔχῃ θερμὸν τὸ κάλυμμα καὶ νὰ μὴ προσβάλῃ τὴν κλίνην της ὁ ἥλιος. Εἶτα κατέβη καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς γείτονάς της, ὅτι ἦλθεν ἐκ Βριοὺδ Καρλόττα τις, ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις των, καὶ προέλαβε λέγουσα ὅτι ἦτο λευκὴ

καὶ ὡραία, ἵνα μὴ ἐκπλαγῶσιν ἔπειτα. Ἐφρόντισε συγχρόνως νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὰς ὅτι ἡ *ὁμιλία* τοῦ Βριοὺδ δὲν ὡμοίαζε διόλου μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ βουνοῦ, καὶ ὅτι ἡ Καρλόττα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ μαζή των.

— Τὴν καϋμένη! ἀπήντησαν τὰ γυναικάρια· πῶς θὰ βαρεθῇ!

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 579.

Αἱ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως τὴν Ἰταλίαν, ἱδρυθεῖσαι ἑλληνικαὶ κοινότητες μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ των κέντρου εἶνε ἀδιαφιλονείκητον ἔργον τῶν Στρατιωτῶν. Ἀφοῦ σήμερον ἔτι τὰ καθολικὰ κράτη τοσοῦτον δυσκόλως ἐπιτρέπουσι τὴν θεμελίωσιν ἑτεροδόξου ἐκκλησίας, πολὺ δυσκολώτερον θὰ ἐχορήγουν ἄνευ σπουδαίας πιέσεως τὸ προνόμιον τοῦτο εἰς Ἕλληνας φυγάδας ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν. Τὸ προνόμιον τοῦτο τὸ ἐξεβίασεν ὁ Στρατιώτης, καὶ ἰδοὺ ἐν παράδειγμα· Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος εἶχον συγκεντρωθῇ ἐν Ἑνετίᾳ ἀρκεταὶ χιλιάδες Ἑλλήνων, οἵτινες ἔζων ὡς οἱ Ἑβραῖοι, περιφρονούμενοι ὑπὸ πάντων ὡς σχισματικοί, καὶ ἐξαναγκαζόμενοι νὰ φοιτῶσιν εἰς τοὺς καθολικοὺς ναούς. Οὔτε τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν ἐσέβετο ὁ φανατικὸς κλῆρος, ὅστις ἐλάμβανε μὲν χρήματα ὅπως τοῖς χορηγήσῃ ταφήν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκθάπτων αὐτὰ ἔρριπτεν εἰς τὴν θάλασσαν. Αἱ ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα προσπάθειαι τῶν ἡμετέρων εἰς ἀπόκτησιν ἰδίας ἐκκλησίας ἐναυάγησαν πρὸ τῆς φανατικῆς πεισμονῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλους κατ' ἐξαιρετικὴν ἐπιείκειαν ἐπέτρεψεν εἰς Ἕλληνα ἱερέα νὰ ἱερουργῇ ἐν μιᾷ τῶν γωνιῶν τοῦ δυτικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Βλασίου. Τὰ πράγματα ὅμως ὡς ἐκ θαύματος ἤλλαξαν, ἅμα πρὸ τοῦ φοβεροῦ Συμβουλίου ἐπαρουσιάσθη νέος συνήγορος τῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων.

Τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1511 οἱ ἐν Ἑνετίᾳ Στρατιῶται ὑπέβαλον εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Δέκα ἀναφοράν, ἥτις *αὐθημερὸν* ἐγένετο δεκτή, καὶ ἀκυρωθέντων τῶν κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας παλαιῶν δογμάτων, ἐπετράπη εἰς τὸ ἑλληνικὸν γένος νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ πάτρωνος καὶ ὁδηγοῦ τῶν Στρατιωτῶν ἁγίου Γεωργίου [1] μέχρι τοῦ νῦν διατηρουμένην ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν. Τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἀναιδὴς ἀγνωμοσύνη διὰ λόγους ἀγνώστους μοι παρέδωκεν εἰς λήθην, ἔχει ὡς ἑξῆς νῦν πρῶτον ἐξελληνιζόμενον·

«Ἀναφορὰ τῶν Στρατιωτῶν πρὸς τὸν γαληνότατον ἡγεμόνα καὶ τοὺς ἐκλαμπροτάτους Αὐθέντας.

«Ἕκαστος πιστὸς χριστιανὸς χρεωστεῖ νὰ προτιμᾷ παντὸς ἄλλου τὴν ἁγίαν θρησκείαν, θεραπεύων ταύτην πάσῃ δυνάμει καὶ ἐπιμελείᾳ ὡς ἀρχὴν καὶ θεμέλιον πάσης πράξεως καὶ ὁδηγὸν πρὸς τὸ ποθητὸν τέλος τῆς μακαριότητος· ἀλλ' ἡμεῖς ἐλθόντες εἰς τὴν χώραν ταύτην ὡς πολεμισταὶ καὶ ὑπερασπισταὶ τοῦ ἐνδόξου ὑμῶν κράτους, καὶ ἀγαγόντες οἱ πλείους τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ζήσωμεν μεθ' ἡμῶν καὶ ἀποθάνωμεν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν Υ. ἐξ. στερούμεθα ἐκκλησίας, ἔνθα συνερχόμενοι νὰ προσφέρωμεν τὴν ὀφειλομένην λατρίαν (latria) εἰς τὸν ἡμέτερον δεσπότην Θεόν, καὶ ἀκούωμεν τὴν θείαν λειτουργίαν ἑλληνικῷ τῷ τρόπῳ (more greco), καθότι ἡ ὑφ' ὑμῶν χορηγηθεῖσα εἰς τὸ ἡμέτερον *ἔθνος* ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ καπέλλα τοῦ ἁγίου Βλασίου εἶνε τόσον στενὴ καὶ ἀνεπαρκὴς εἰς περιοχὴν τοῦ πολυαρίθμου ἡμῶν γένους, ὥστε οὔτε ἐντός, οὔτε ἐκτὸς δυνάμεθα νὰ σταθῶμεν· συγχρόνως δ' εἰς τὸν σημειωθέντα τόπον ἀναμιγνύονται διάφορα γένη, γλῶσσαι, φωναὶ καὶ ἱερουργίαι ἑλληνικαὶ καὶ λατινικαί, ἐπιφέρουσαι σύγχυσιν ὑπερβαίνουσαν τὴν τῆς Βαβυλωνίας, ὅταν ὁ κατὰ τοῦ ἀντάρτου Νεμρὼδ παρωργισμένος Θεὸς συνέχυσε τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν γλωσσῶν· ὅθεν οὔτε οἱ λατῖνοι ἐννοοῦσιν ἡμᾶς, οὔτε αὐτοὺς ἡμεῖς, μάλιστα οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε ἡμεῖς συνεννοούμεθα πρὸς ἀλλήλους· ἂν δ' ἐπιτρέπηται, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι οὔτε αὐτὸς ὁ δεσπότης ἡμῶν Θεὸς ἐννοεῖ τὰς δεήσεις οὔτε ἡμῶν οὔτε ἐκείνων, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σύγχυσιν καὶ ἀνακάτωσιν.

«Στερούμενοι μάλιστα χώρου εἰς ταφὴν τῶν νεκρῶν, ὡς ἔχουσιν ἅπασαι αἱ ἐκκλησίαι, βλέπομεν τὰ ὀστᾶ ἡμῶν ἀναμιγνυόμενα πρὸς τὰ κόκκαλα τῶν γαλεωτῶν, ἀχθοφόρων καὶ παντὸς ἄλλου ἀχρείου ἀνθρώπου, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ μένωμεν ἄταφοι· οἱ ἡμέτεροι νεκροί, χωννόμενοι ἄνευ τάφων ἐπὶ τῆς

[1]) Πάτρων τῶν Στρατιωτῶν ἦτο αὐτὸς ὁ τῶν ἁρματωλῶν ἅγιος Γεώργιος· τὸ ὄνομά του ἐπικαλοῦνται ἐν τῇ μάχῃ τῆς Νοβάρας (1495) ἡνωμένον τῷ τοῦ πάτρωνος τῆς Ἑνετίας· «ed andavano cridando: Marco! Marco! San Zorzi! San Zorzi». Sanuto, Sped. di Carlo VIII, σελ. 509. Ὁ Κ. Βελοῦδος παρανοήσας τὰ ἔγγραφα συνέχυσε καὶ χρονολογίας καὶ πράγματα· παρασιωπῶν τοὺς Στρατιώτας, καὶ γράφων 14 ἀντὶ 4 Ὀκτωβρίου, μεταφράζει τὸ in Laude de nostro Signor (εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ), «εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος».

κοινῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ ἀγροῦ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκβάλλονται καὶ ῥίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν. Τοῦτο δὲ πράττει ὁ ἐφημέριος διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν τόπον εἰς ταφὴν ἄλλων, διότι πτωχότατος ὢν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ταφῶν ζῇ. Ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐφημέριος θεωρεῖ εὔλογον, ἡμεῖς θεωροῦμεν ἀπαίσιον καὶ σκληρότατον, ὅταν δὲ σημάνῃ ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς κρίσεως, μετὰ πολλῆς δυσκολίας θὰ ζητηθῶσιν οἱ ἰχθῦς τῆς θαλάσσης ἵν' ἀποδώσωσι τὰ ἡμέτερα κατακερματισμένα μέλη καὶ ὀστᾶ εἰς ἀναγέννησιν τῶν σωμάτων.

«Ὅθεν πιεζόμενοι ὑπὸ τοσούτων ὀχληρῶν κακῶν, ἐν ἐλλείψει πάσης ἄλλης καταφυγῆς, προσφεύγομεν εἰς τὰς Ὑ. ἐξ. καὶ ἐπειδὴ γινώσκομεν ὅτι εἴσθε χριστιανικώτατοι, εὐλαβέστατοι καὶ ἐκλαμπρότατοι, σᾶς ἱκετεύομεν ταπεινῶς καὶ γονυκλιτεὶ ἵνα ἐπινεύσητε καὶ μᾶς χορηγηθῇ ἡ ἄδεια πρὸς ἀγορὰν δι' ἰδίας ἡμῶν δαπάνης γηπέδου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὅπως ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομήσωμεν ἐκκλησίαν εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡμετέρου συμμάχου καὶ ὁδηγοῦ αὐθέντου ἁγίου Γεωργίου, οὕτω δὲ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ εἰρημένου Ἁγίου ζωογονούμενοι ἐκθέσωμεν τὴν ἡμετέραν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας, τιμῆς καὶ ὠφελείας τῶν ἡμετέρων αὐθεντειῶν, καὶ τοῦτο οὐχὶ διότι καὶ νῦν αἰσθανόμεθα ἀνανδρίαν, μικροψυχίαν, ἢ καὶ ὀλίγην πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ διότι θὰ μᾶς χορηγήσητε βεβαίαν ταφὴν καὶ δὲν θὰ ἐπαναληφθῇ τὸ προσημειωθὲν ἄτοπον.

«Τοῦτο ζητοῦμεν ὡς εἰδικὴν χάριν, βέβαιοι ὅτι θὰ τὴν ἐπιτύχωμεν, ὡς ἔντιμον καὶ ἱεράν, καὶ μάλιστα διὰ ν' ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν μᾶς θεωρεῖτε χειροτέρους καὶ ὀλιγώτερον ἐκτιμᾶτε ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι τόσον ἐδῶ ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας ἔνθα κυβερνᾶτε, ἔχουσι συναγωγὰς καὶ τσαμία, λατρεύοντες κατὰ τὴν συνήθειάν των τὸν ὑπ' αὐτῶν κακῶς γινωσκόμενον θεόν· πιστεύομεν μάλιστα, ὅτι αἱ Ὑ. αὐθεντεῖαι μᾶς θεωροῦσιν ἀληθεῖς καὶ καθολικοὺς χριστιανούς, καὶ ὡς τοιούτους θὰ μᾶς ἱκανοποιήσητε χορηγοῦντες τὴν αἰτουμένην ἱερωτάτην χάριν, ἄλλως θὰ μάθωμεν διὰ πραγμάτων ὅτι ἐννοεῖτε νὰ μᾶς μεταχειρισθῆτε χειρότερον τῶν Τούρκων καὶ Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι καλῶς μεταχειριζόμενοι τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν χριστιανούς, τοῖς ἐπιτρέπουσι καὶ ἐκκλησίας καὶ δημοσίας τελετάς. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἱ πιστότατοι ὑμῶν ὑπηρέται, ἀδυνατοῦντες νὰ φαντασθῶμεν ὅτι θ' ἀπορριφθῇ ἡ ἡμετέρα αἴτησις, ἐλπίζομεν ἐξ ἐναντίας ὅτι θ' ἀπολαύσωμεν τὴν χάριν πλατεῖαν καὶ ὑπερτέραν τῶν ἡμετέρων προσδοκιῶν».

Ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἐγράφη καὶ ἡ ἑξῆς ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα. «Ἀμέσως ἐλήφθη ἡ ἑπομένη ἀπόφασις. Τῇ ἰσχύϊ τοῦ Συμβουλίου τούτου χορηγεῖται εἰς τοὺς ἀναφερομένους ὅ,τι ταπεινῶς ἀνωτέρω ζητοῦσι, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐκδοθείσης ἀποφάσεως τῇ 28 μαρτίου 1470, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ἵνα ὁ ἀγορασθησόμενος ὑπ' αὐτῶν τόπος ἀρέσῃ εἰς τὸ ἡμέτερον κράτος καὶ τοὺς Ἀρχηγοὺς τοῦ Συμβουλίου τούτου, διὸ καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ σημειώσωσι καὶ δηλώσωσι προηγουμένως αὐτόν [1])».

ΚΔ'

Ἀφοῦ τοσαῦτα εἴπομεν περὶ Στρατιωτῶν, πρέπει νὰ προσθέσωμεν καί τινα περὶ τῆς καταγωγῆς των. Τὸ πολλάκις ἀνανεωθὲν τάγμα τοῦ Μερκουρίου σύγκειται ἀπὸ «ἄρχοντας Λακεδαιμονίτας καὶ διαλεκτοὺς Μακεδόνας» (σ. 9), «Σπαρτιάτας, Κορινθίους, Λεονταρίτας» (σ. 25), ἐν γένει δὲ ἐξ ἱππέων καὶ ἵππων ἐρχομένων ἐξ Ἑλλάδος.

> Μετὰ σπουδῆς ἀπέστειλε 'ς τῆς Ἑλλάδος τὰ μέρη,
> τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ ἄλογα ἐκεῖθεν γιὰ νὰ φέρῃ· (σ. 114).

Ὁ Παῦλος Ἰόβιος ἀποκαλεῖ τοὺς Στρατιώτας Σπαρτιάτας (σ. 49), Ἀχαιοὺς (σ. 396), καὶ συνηθέστερον *Ἕλληνας*· εἰδικώτερον δὲ καταγράφει τὰς πατρίδας τῶν ἐν Μαμφρεδονίᾳ διαπρεψάντων, ὡς ἑξῆς: Δημητρίου Μαυρέση Αἰτωλοῦ, Ἰωάννου Παλαιολόγου Βυζαντίου, Νικολάου καὶ Ἐμμανουὴλ Ράλιδων Σπαρτιατῶν, Πέτρου Φροσύνα καὶ Δημητρίου Καπουτσιμάδη Ναυπλιέων, Ἰωάννου Βασκοῦ Κορωναίου, Λουζίου τοῦ ἱππότου Ζακυνθίου, Θεοδώρου Ρένεση Ἐπιδαυρίου, Θεοδώρου Βόχαλη Λάκωνος, καὶ Ζευκέρου Ἠπειρώτου τὴν καταγωγήν, ἀλλ' οἰκοῦντος ἐν Λεονταρίῳ, τῇ παλαιᾷ Μεγαλοπόλει (XXVI σ. 76—77). Προηγουμένως ἐμνημονεύσαμεν τὰς πατρίδας τῶν ἐν Καλαβρίᾳ εὐδοκιμησάντων. Ὁ Φίλιππος Comines καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Βενέδικτος γράφουσιν ὅτι ἅπαντες οἱ Στρατιῶται ἦσαν Ἕλληνες τὸ γένος (tous Grecs), ὁ Τάσσος ἀποκαλεῖ τοὺς ἐν Τάρῳ ἀγωνισθέντας «Greci erranti», ὁ δὲ Σανοῦτος Ἠπειρώτας, Ἕλληνας, Τούρκους, Ἀλβανούς. Ὁ καρδινάλιος Βέμβος ἐν μὲν τῷ λατινικῷ κειμένῳ τῶν ἱστοριῶν του ὀνομάζει τούτους ἀείποτε *Ἕλληνας*, *Ἠπειρώτας*, ἐν δὲ τῷ ἰταλικῷ ἀδιαφόρως Albanesi, greci, οἱ Γάλλοι χρονογράφοι Albanoys, ὁ δὲ Ἰλλυριὸς Φαρλάτης, λαλῶν περὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐπονομασθείσης isola degli Stradiotti, γράφει ὅτι πατρὶς τῶν Στρατιωτῶν τούτων ἦτο ἡ κάτω Ἤπειρος. Ἐπὶ τέλους δὲ εἰς ἅπαντα τὰ δόγματα τῆς Ἐνετικῆς γερουσίας οὗτοι ἀποκαλοῦνται *Ἕλληνες* καὶ *Ἀλβανοί*. Εἰς τὰ διασωθέντα ἀρκετὰ Στρατιωτικὰ μνη-

[1]) Lamansky, σελ. 061–062.

μεῖα, ὡς τὰ ποιήματα τοῦ Ἰωάννου Κορωναίου, τοῦ Μανώλη Βλέσση, Λεονάρδου Φορτίου κλπ. ἐνῷ ἀπαντῶσι πλεῖσται ἐνετικαὶ λέξεις, οὐδεμίαν ἑτέραν ξένην εὑρίσκομεν, οὔτε τουρκικήν, καὶ τὸ παραδοξότερον οὔτε ἀλβανικήν. Τὸ ὑπὸ Σανούτου σημειούμενον ἐθνικὸν «Τοῦρκοι» οὐδὲν σημαίνει, διότι ὁ λεπτολόγος χρονογράφος σημειοῖ ὅτι οἱ Στρατιῶται ἔφερον παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς διάφορα ὀνόματα, ἐν οἷς καὶ τὸ μνημονευθὲν «latinamente chiamati Epiroti, Turchi, Greci, Albanesi»· ἄλλως τε δὲ καὶ πολὺ λογιώτεροι συγγραφεῖς συνέχεον τοὺς Ἀλβανοὺς πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἔτι κατεσκηνωμένους Τούρκους ([1]).

Διὰ τοῦ προσημειωθέντος ὀνόματος *Μακεδόνες* δὲν πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς κυρίως λεγομένης Μακεδονίας, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Ἀλβανοί, εἴτ' ἐν Ἠπείρῳ, εἴτ' ἐν Ἑλλάδι κατοικοῦσιν. Ὁ Κορωναῖος ἀποκαλεῖ *Μακεδονίαν* τὴν:

Ἄρταν καὶ Ἀγγελόκαστρον, Γιάννινα καὶ Ἀλβανίαν (σ. 4).

Ἀλλαχοῦ δὲ (σ. 14) Μακεδονίαν ὀνομάζει τὴν νῦν λεγομένην Στερεὰν Ἑλλάδα. - Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ οἱ Στρατιῶται ἀποκαλοῦνται ἀδιαφόρως *Μακεδονῖται*, *Ἀλβανῖται*:

Ὅσους δὲ αἰχμαλώτισε τότ' ἐκ τοὺς Στρατιώτας,
Τ' ἀνήμερα λειοντάρια λέγω Μακεδονίτας (σ. 103).
Τριακοσίους διαλεκτοὺς ἀνδρείους Ἀλβανίτας,
Εὐθὺς μετ' αὐτον ἔλαβεν ἐκ τοὺς Μακεδονίτας (σ. 123).
Μὲ τ' ἄλογα ἐκ τὸν Μωρηὰν πολλοὺς Μακεδονίτας.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὑπηρετοῦντες τοὺς βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως Χειμαριῶται καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπετέλουν τὸ λεγόμενον reggimento dei Macedoni· ἀλλὰ καὶ εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους βλέπομεν τοὺς Ἠπειρώτας Στρατιώτας φέροντας τὸ ὄνομα *Μακεδόνες*. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἡ ἀπὸ τῶν πειρατῶν ἐνοχλουμένη Κύπρος ἐζήτησεν ἁρματωλοὺς (λᾶς τῶν ἁρμάτων) εἰς φύλαξιν τῶν παραλίων. Τότε ἐστάλη ἀποικία Ἀλβανῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες διετηρήθησαν ἀμιγεῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων κατοίκων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καταλήψεως τῆς νήσου. Ἡ ἀποικία αὕτη, ἐξ Ἠπείρου ὁρμωμένη, ἀποκαλεῖται Στρατία τῶν Ἀλβανῶν, ἢ τῶν Μακεδόνων. Ὑπερμεσούσης τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, Κύπριος διεβεβαίου τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ἐλαλεῖτο ἔτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα ([2]). Ἅπασαι αἱ πρὸς τὴν Ἐνετικὴν γερουσίαν ἐκθέσεις τῶν διοικητῶν τῆς Κύπρου λέγουσιν ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς ἐνταῦθα φρουροῦντας Στρατιώτας ὅτι ἦλθον ἐν τῇ νήσῳ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ([3]). Ἐν ἔτει 1559 ὁ βασιλικὸς σύμβουλος Ἀντώνιος Ζάνες ὑπελόγιζεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀποικία ἠρίθμει περὶ τὰ 1300 ἔτη. Ὁ Κύπριος Στέφανος Λουζινιανός, ὅστις καλῶς ἐγίνωσκε καὶ τοὺς Στρατιώτας καὶ τ' ἀρχεῖα τῆς νήσου, ἐπικυροῖ τὰς εἰδήσεις ταύτας, καὶ εἰδικώτερον περιγράφων τούτους, οὓς καλῶς μεταφράζει coureurs champestres, λέγει ὅτι τοὺς Μακεδόνας ἢ Ἀλβανοὺς ὡδήγησεν εἰς Κύπρον δοὺξ τις καλούμενος Καλόκαιρος. Πραγματικῶς δὲ ὁ λατῖνος ἱστορικὸς Αὐρήλιος Βίκτωρ μνημονεύει τὸν ὑπὸ Κωνσταντίνου σταλέντα δοῦκα Καλόκαιρον, τὸν μετ' οὐ πολὺ ἐπαναστάντα καὶ θανατωθέντα ἐν Ταρσῷ ([1]).

Ἀσχέτως πρὸς ὅσα οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νέοι ἐθνολόγοι δοξάζουσι περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Μακεδόνων καὶ Ἀλβανῶν, παράδοσις ἐπὶ χίλια πεντακόσια ἔτη ἐπικρατοῦσα παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἀλβανοῖς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς σπουδαιοτάτη ἱστορικὴ μαρτυρία.

ΚΕ'.

Εἶπον καὶ προηγουμένως ὅτι, ἂν οἱ Στρατιῶται ἐγκατέλιπον διὰ παντὸς τὴν πατρίδα καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῷ κοσμοπολιτικῷ ὠκεανῷ, τὸ ὄνομά των θὰ συνεδέετο πρὸς τὴν λεγομένην Ἀναγέννησιν τῆς Εὐρώπης, δι' ἡμᾶς ὅμως θὰ ἦτο ἁπλῆ ἱστορικὴ ἀνάμνησις. Ἀλλ' οἱ Στρατιῶται δὲν ἀπηρνήθησαν τὴν πατρίδα, ὅταν δὲ καὶ ἡ Ἑλλὰς γνωρίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννήσεώς της, τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς προπύλαια θ' ἀναπετασθῶσιν εἰς τὴν θριαμβευτικὴν κάθοδον τῶν ἐκδικητῶν τούτων καὶ σωτήρων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Καλῶς γνωρίσας τοὺς ἐν Εὐρώπῃ διεσπαρμένους Στρατιώτας ὁ Ἰάνος Λάσκαρις, συνέταξεν ἐπίγραμμα εἰς τὸν περιλάλητον Ζακύνθιον Δημήτριον Μεγαδούκαν, ἐν ᾧ παριστᾷ τὴν Ἑλλάδα παρηγοροῦσαν τὰ ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν στενάζοντα τέκνα της, καὶ ὑποσχομένην ὅτι οἱ ἐν τῇ Δύσει δουλεύοντες *Ἡρακλεῖς* ἐπιφυλάττουσι τοὺς ἡρωϊκωτέρους των ἄθλους ὑπὲρ πατρίδος, ὅταν καὶ τὰ τέκνα ταῦτα ἐξαγνιζόμενα ἐν τῇ δουλείᾳ ἀναδειχθῶσιν ἄξια τῶν προγόνων των:

Τοῖσι δ' ἄρ' ἀχνυμένοισι μετηύδα πότνια μήτηρ
— Τέκνα φίλ' οὔτοι δέος καίριον ὔμμι τόδε,
ἡγεμόνος μεγάλου τῷδ' ὄνομα καὶ κλέος ἔσται,
ἀλλ' ἑτέροις πονέει δεύτερος Ἡρακλέης.
Οὐ γὰρ ἔθ' Ἕλλησι Ζεὺς ἤπιος ἄχρις ἀλιτροὶ
σφῶν προγόνων στυγέουσ' οὔνομ', ἔθη, σοφίην. ([2]).

([1]) Σάθα, ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα, Α', σελ. 35.

([2]) Turco—graecia, 208—209.

([3]) Τινὰς τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐδημοσίευσαν ὁ Mas Latrie (τόμ. Γ') καὶ ὁ Lamansky. (σ. 622), ἄρκεται δὲ μένουσιν ἔτι ἀνέκδοτοι.

([1]) Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, Β', Προλ.

([2]) Ἰάνου Λασκάρεως ἐπιγράμματα. Parisiis, 1527. Ὁποῖον ἐν τῇ δουλείᾳ ἐξαγνισμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐννοεῖ ὁ ἀπόγονος οὗτος τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, δηλοῦται ἐκ τῶν προσπαθειῶν του εἰς ἵδρυσιν ἑλληνικοῦ γυμνασίου, ἐν ᾧ πλεῖστοι τῶν ἑλληνοπαίδων ἔμαθον τοὺς ἀληθεῖς προγόνους των, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Ε' δημηγορίας του πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἐν ὀνόματι τῶν σκιῶν τοῦ Ὁμήρου, Θεμιστοκλέους, Ἐπαμεινώνδα καὶ τῶν ἄλλων προγόνων (Σάθα Νεοελ. Φιλολογία, σ. 117—118), καὶ Τουρκ. Ἑλλάς, σελ. 86—87.

Τὰ εἰς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ θανόντας Στρατιώτας ἐπιγράμματα διατρανοῦσι τὸ ψυχικὸν ἄλγος τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν, ὡς μὴ προφθασάντων νὰ ἐπιτελέσωσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον. Ἰδοὺ τί λέγει τὸ ἐπιτύμβιον τοῦ Μαρκεσίνη Ῥάλη ἀποθανόντος ἐκ τυχαίας πτώσεως:

Οὐ γὰρ Ἄρης μ' ἐδάμασεν ἐν ἔντεσι, δουλεύουσαν
ῥυόμενον κλεινὴν Ἑλλάδα· πῶς δ' ἔθανον!

Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ λεγομένου βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐν τῷ χωνευτηρίῳ τῆς δουλείας ἐδοκιμάσθη τὸ ἑλληνικὸν μέταλλον, καὶ ἀφοῦ ἐξητμίσθη ἡ βυζαντινὴ ἀκαθαρσία, ἔλαμψεν ὁ ἑλληνικὸς χρυσός.

Ἐνῷ ὁ Ἰάνος ἔγραφε τὰ ἀνωτέρω, οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ συγκεντρωθέντες Στρατιῶται ἤρχισαν ἤδη τὴν κάθοδον, καταλαβόντες τὴν ἀντικρὺ τῆς Κερκύρας Ἤπειρον καὶ ἱδρύσαντες ἀκριτικὰ θέματα κατ' αὐτὸν τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἰσχύοντα τύπον.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ. ΣΑΘΑΣ

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ernest Legouvé]

Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασαν εἰς τὸ μέγαρον ὅπου ἐφιλοξενούμην λίαν δυσάρεστοι εἰδήσεις. Ὁ ποταμὸς ἐξεχείλιζεν. Αἴφνης οἱ φόβοι φρικωδῶν δυστυχημάτων γεννῶνται εἰς τὰ πνεύματα. Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ζητεῖ ἐκ Βλοᾶ μηχανικόν τινα ὅπως στερεώσῃ τὸ πρόχωμα τοῦ Ῥαμβοῦργ ἀπέχον ἥμισυ μίλιον ἀπ' ἐδῶ, τὸ ὁποῖον μόνον προστατεύει ὅλην τὴν κοιλάδα μας. Οἱ μηχανικοὶ εἶχον ἀναχωρήσει εἰς Ὀνζαίν, τὸ ὁποῖον ἠπειλεῖτο ἀκόμη περισσότερον. Ὁ φίλος μου καὶ ἐγὼ συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐτρέξαμεν εἰς τὸ πρόχωμα. Τὰ ὑποκίτρινα τοῦ ποταμοῦ κύματα ἐκύλιον κορμοὺς δένδρων, ἐρείπια στεγῶν, συντρίμματα λέμβων καὶ ἐσφενδόνιζον αὐτὰ μετ' ἄκρας σφοδρότητος κατὰ τοῦ προχώματος, ὅπερ ἔτρεμε καὶ ἔτριζεν εἰς ἕκαστον κτύπημα. Πανταχόθεν ἔτρεχον πεζοί, μὲ ἁμάξια, ἔφιπποι, οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωρίων ἐρχόμενοι ὅπως καὶ ἡμεῖς νὰ ἐργασθῶσι διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν. Ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; ἔλειπεν ὁ διοικῶν! δὲν εἴχομεν ἀρχηγόν. Ἠκούομεν τὰς θλιβερὰς ταύτας λέξεις ἐξερχομένας τοῦ στόματος τῶν ἐρχομένων: Τὸ Βρεὶλ τὸ ἐσκέπασαν τὰ νερά! Τρία σπίτια ἐκρημνίσθηκαν 'ς τὸ Μενὶλ!.. Ὁ Σὲρ ἐν τούτοις ἀνέβαινεν. Ῥήγματά τινα ἤρχισαν νὰ σχηματίζωνται πρὸς βορρᾶν τοῦ προχώματος, τῆς μόνης ἐλπίδος μας, καὶ ἐμένομεν ὅλοι ἐκεῖ ἀκίνητοι, ἀνίσχυροι, ἀπηλπισμένοι. Αἴφνης φαίνεται μακρόθεν πλῆθος ἀνθρώπων κινούντων μανδήλια, ῥάβδους, ἐργαλεῖα, καὶ ἐκβαλλόντων κραυγὰς χαρᾶς. Πλησιάζουν! ἦσαν οἱ κάτοικοι τοῦ Δαμμαρτὲν οἵτινες ἔφερον,.. ὄχι, ἀπατῶμαι, οἵτινες ἦγον ἐν θριάμβῳ τὸν νέον Βιλνέβ. Ὦ φίλε μου, τί μέγα πρᾶγμα εἶνε ἡ ἐπιστήμη! Εἰς μόνην τὴν λέξιν ταύτην *μηχανικός*! τὸ πλῆθος ὁρμᾷ πρὸς τὸν νέον, σχεδὸν γονυπετεῖ πρὸ αὐτοῦ!.. «Γλύτωσέ μας!» φωνάζουν αἱ γυναῖκες! «Πές μας τί νὰ κάμωμε!» φωνάζουν οἱ ἄνδρες. Ἡ ἀταξία ἦτο ἴση πρὸς τὸν τρόμον.

— Ἐδῶ εἶνε ὁ κίνδυνος! τῷ ἔλεγον οἱ μὲν δεικνύοντες εἰς αὐτὸν τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος τοῦ προχώματος.

— Ἐδῶ ῥαγίζει τώρα! ἔλεγον οἱ ἄλλοι δεικνύοντες τὸ ἀντίθετον ἄκρον.

Ὁ νέος συρόμενος πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, μυρίας ἀκούων ἀτάκτους κραυγάς, ὠχρὸς ἐκ φόβου, οὐχὶ ἐκ φόβου φυσικοῦ, ἀλλ' ἐξ ἠθικοῦ φόβου, ἐκ τοῦ φόβου τοῦ κινδύνου τῶν ἄλλων, καμπτόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης του, ἔτρεχεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο, διέτασσε τὴν ἐπιδιόρθωσιν ῥηγμάτων τινῶν, ἔδιδε διαταγάς τινας μαρτυρούσας νοημοσύνην μὲν ἀλλὰ καὶ ἀβεβαιότητα, διωργάνιζε μὲν τοὺς ἐργάτας κατ' οὐλαμούς, ἀλλ' ἐφαίνετο μᾶλλον συμβουλευόμενος ἢ διευθύνων αὐτούς. Ἡ φωνή του δὲν εἶχε τὸν ἐπιτακτικὸν ἐκεῖνον τόνον ὅστις ἐπιβάλλεται. Ἡ πρώτη ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ κινδύνῳ εἶνε νὰ ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὸν διευθύνοντα αὐτούς, καὶ τὸ πρώτιστον πλεονέκτημα τοῦ διευθύνοντος εἶνε νὰ ἔχῃ πεποίθησιν ἐφ' ἑαυτοῦ. Οἱ ἐργάται αἰσθανόμενοι ἐλλείπουσαν τὴν τοιαύτην πεποίθησιν ἐδίσταζον. Ὁ κίνδυνος ἐν τούτοις ηὔξανεν ἀκαταπαύστως. Μετὰ τὰς πλημμύρας ταύτας ἐκσπῶσι συνήθως θύελλαι μετὰ τῶν κυμάτων τοῦ ὕδατος προχωροῦσαι. Εἰς ἓν μέρος τοῦ προχώματός μας ἦσαν φυτευμέναι ὑψηλαὶ λεῦκαι, ὧν ὁ ἄνεμος ἔσειε σφοδρῶς τὰς κορυφὰς καὶ τοὺς κορμούς, καὶ αἵτινες μεταδίδουσαι τὴν ταλάντευσίν των εἰς τὰς ῥίζας ἐκίνουν τὸ ἔδαφος. Ἐφόσον ἐπληροῦντο τὰ ῥήγματα οἱ τρομεροὶ κλονισμοὶ τῶν δένδρων τούτων συνταράττοντες τὸ χῶμα κατέστρεφον ὅ,τι ἐγίνετο. Αἴφνης ἔπεσε μετὰ πατάγου ἓν τεμάχιον τῆς κορυφῆς τοῦ προχώματος. Εὐτυχῶς ἦτο πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, κραυγὴ ἀπελπισίας ἐξῆλθεν ἐξ ὅλων τῶν στομάτων!.. Ἡ καταστροφὴ ἐφαίνετο βεβαία, ὅτε αἴφνης ἐκ τοῦ μέρους ἡμῶν προστρέχει ὁ γέρων Βιλνέβ.

— Ἀφῆστε τὸ πρόχωμα... κραυγάζει εἰς τοὺς ἐργάτας. *Εἶνε διαταγὴ τοῦ υἱοῦ μου*.. Διστάζουν .. Σᾶς λέγω ὅτι *εἶνε διαταγὴ τοῦ υἱοῦ μου*!.. ἐπαναλαμβάνει διὰ βροντώδους φωνῆς. Πάρετε τὰ δικέλλια σας, τὰς ἀξίνας σας! Ὅλοι 'ς τὰ δένδρα! κόψετε τὰ δένδρα!...» Ὦ! πῶς ὁ ἄνθρωπος ὑποτάσσεται γρήγορα εἰς τὴν φωνήν, ἡ ὁποία εἶνε καμωμένη διὰ νὰ προστάζῃ! ... Ὅλοι ὡρμήσαμεν εἰς τὰ δένδρα! Ὁ γέ-

ρων Βιλνὲβ ἥσυχος, ἀποφασιστικός, καὶ ὁ υἱός του ὄχι ὀλιγώτερον δραστήριος διπλασιάζουν τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων μας. Ἕκαστον καταφερόμενον κτύπημα σχηματίζει βαθεῖαν πληγὴν ἐπὶ τῶν πελωρίων ἐκείνων δένδρων! Οἱ κορμοὶ κλονίζονται· ὁ ἄνεμος ὅστις ἦτο ἐχθρός μας γίνεται ἐπίκουρός μας. Ἀντὶ νὰ κινῇ πλέον τὰς ῥίζας κινεῖ τὸν τετραυματισμένον κορμὸν καὶ εὐρύνει τὸ τραῦμα τοῦ δένδρου. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ γίγαντες κλίνουσιν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἕτερον καὶ θὰ καταπέσωσι!»

— Κρατήσατε τὰ δένδρα, κρατήσατέ τα, φωνάζει ὁ γέρων Βιλνέβ, μεταβαίνων ἐν σπουδῇ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους τοῦ προχώματος εἰς τὸ ἄλλο... *Ἀκούσατε θὰ τί λέγει ὁ υἱός μου* ... Μὴ βιάζεσθε τόσον πολύ, ἂν πέσουν διὰ μιᾶς, θὰ ἀναταράξουν τὸ μουσχευμένον ἔδαφος. Σιγά! Σιγά! καταιβάσετέ τα μὲ σχοινία! πλαγιάσατέ τα χάμου!

Ὑπήκουσαν ὅλοι, μόλις δὲ ἐπλαγίασαν τὰ δένδρα μᾶς χρησιμεύουν ἀντὶ νὰ μᾶς βλάπτουν. Ἀφ' οὗ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τοὺς πυκνοφύλλους κλάδους των καὶ ἀπὸ τοὺς κορμούς των, αἱ ῥίζαι ἐμπήγνυνται στερραὶ ὡς πάσσαλοι εἰς τὸ χῶμα ἐκεῖνο ὅπερ ἐκλόνιζον· ὁ ὄγκος μάλιστα τῶν δένδρων πληροῖ τὰς καταχώσεις· κραυγὴ ἀπελευθερώσεως διαδέχεται τὰς κραυγὰς τοῦ τρόμου καὶ αἱ κατάκοποι χεῖρες ἀφῆκαν ἐπ' ὀλίγον τὰ ἐργαλεῖα. Ἀλλ' ὁ γέρων Βιλνέβ, ὅστις εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἐφώναξε: Δὲν εἶνε ὥρα γιὰ ξεκούρασι! Ὁ υἱός του ὅστις ἐφαίνετο μεταμορφωθεὶς ἀφ' ὅτου ὁ πατήρ του τῷ ἐχρησίμευεν ὡς βοηθός, ἐξηκολούθησε δι' ἰσχυρᾶς φωνῆς:

— Κάμετε πρὸς βορρᾶν ἕνα μεγάλο ἐπίχωμα! Μεταχειρισθῆτε ὅ,τι εἰμπορέσετε, σανίδια, πέτραις, σακκιὰ χώματος. Μαζέψατε ὅ,τι φέρνει ἐδῶ ὁ ποταμός.

Ὑπήκουσαν καὶ κανεὶς πλέον δὲν ᾐσθάνετο οὔτε κόπον, οὔτε φόβον. Τὸ πλῆθος ἠλεκτρισθὲν ὑπὸ τῶν δύω τούτων ἀνθρώπων, οἵτινες ἠλέκτριζον ἀλλήλους, μετὰ δύο ὥρας εἶχε πληρώσει τὰ ῥήγματα· μετὰ τρεῖς ὥρας ἐπὶ τοῦ προχώματος ἦτο ἕτοιμον ἓν ἐπίχωμα ἑνὸς μέτρου καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε οἱ μηχανικοὶ τοῦ Βλοᾶ ἔφθασαν εἰς βοήθειάν μας, εὗρον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο περικυκλοῦν τοὺς δύο σωτῆράς του. Συγκινητικωτέρα καὶ τοῦ εὐγνώμονος θαυμασμοῦ τοῦ πλήθους ἦτο ἡ θέα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐνηγκαλισμένων καὶ ἡνωμένων διὰ παντὸς διὰ τῆς ἡρωϊκῆς συνεργασίας μιᾶς στιγμῆς, διὰ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν θάρρους, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῶν κινδύνων.

Τὴν ἐπαύριον ᾐσθάνθην τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπανίδω τοὺς δύο Βιλνέβ. Ἔφθασα περὶ τὴν τετάρτην ὥραν. Ἡ οἰκία ἦτο ἀνάστατος. Εἶχεν ἔλθει ἐπιστολὴ τοῦ νομάρχου πρὸς τὸν νέον, ὅστις ἡτοίμαζε τὴν ἀπάντησιν. Εὗρον τὸν πατέρα μόνον ἐν τῇ αἰθούσῃ, ὅπου πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπον. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ νομάρχου εἶχε συγκινήσει αὐτὸν βαθύτατα. Τί περιεῖχε λοιπὸν ἡ ἐπιστολή; Δὲν ἠθέλησεν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ μοὶ τῷ εἴπῃ.

— Ἂς σᾶς τὸ εἴπῃ ὁ υἱός μου!

Ὁ νέος ἐφάνη. Ποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων φυσιογνωμιῶν. Ὅσον τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ἀπήστραπτεν ἐξ εὐτυχίας, τόσον τὸ τοῦ υἱοῦ ἐδείκνυε σύννοιαν καὶ σοβαρότητα· ὁ νέος ἐκράτει δύο ἐπιστολὰς ἐν τῇ χειρί του, τὴν τοῦ νομάρχου καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπάντησιν... Ὁ Βιλνέβ, ἅμα τὸν εἶδε, ἔδραμε πρὸς αὐτόν, ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν του τὴν ἐπιστολὴν τοῦ νομάρχου καὶ μοὶ τὴν ἐνεχείρισε.

— Διαβάσατε, κύριε!

Ὁ νομάρχης ἔγραφεν εἰς τὸν νέον, ὅτι κατ' αἴτησιν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, συνεπείᾳ τῆς ἐκθέσεως τῶν δύο μηχανικῶν, καὶ κατὰ παράκλησιν τῶν καλλίστων κατοίκων τῆς χώρας ἔμελλε νὰ κάμῃ πρότασιν παρασημοφορήσεώς του εἰς τὴν κυβέρνησιν.

— Ὁ υἱός μου νὰ λάβῃ παράσημον, εἴκοσι τριῶν ἐτῶν παιδί!

Ὁ γέρων ξυλουργὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ τι περισσότερον. Μετὰ στιγμαίαν δὲ σιωπήν,

— Τώρα, εἶπε, τὴν ἀπάντησίν σου!... ἀνάγνωσέ την.

— Τὴν ἀπάντησίν μου! εἶπεν ὁ νέος μὲ φυσικὸν ἀλλὰ θαρραλέον τόνον φωνῆς· ἡ ἀπάντησίς μου εἶνε ἁπλῆ: δὲν δέχομαι τὸ παράσημον.

— Δὲν δέχεσαι τὸ παράσημον! ἀνέκραξε ὁ πατήρ. Διατί;

— Ἰδοὺ διατί· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι καὶ ὁ κύριος θὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν ἀπόφασίν μου.

Ὁ νέος ἔλαβε τότε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνέγνω:

«Κύριε νομάρχα,

«Δὲν σᾶς κάμνω λόγον περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μου, τὴν μαντεύετε. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τὴν τιμὴν ταύτην, διότι δὲν ἔκαμα τίποτε ἄξιον ταύτης.

— Τί λέγεις; ἀνέκραξεν ὁ πατήρ, χωρὶς τὴν χθεσινήν σου ἐργασίαν, ὅλος ὁ τόπος μας ἦτο κατεστραμμένος.

— Ναί, ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν μου ποῖος τὴν ἔκαμε; Ἀφῆστέ με νὰ τελειώσω, πατέρα!..

Καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐπιστολήν του:

«Δὲν ἔκαμα τίποτε ἄξιον ταύτης. Δύο μέτρα σωστικὰ ἐλήφθησαν: ἡ ἀποκοπὴ τῶν δένδρων καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐπιχώματος. Καὶ τὰ δύο ὀφείλονται εἰς τὸν πατέρα μου».

— Εἰς ἐμέ!

— Ἀφῆτέ με λοιπὸν νὰ τελειώσω, ἐπανέλαβεν ὁ νέος μειδιῶν. Καὶ ἐξηκολούθησε:

«Τὸ θάρρος τῶν ἐργατῶν, ἡ σύντονος προσπάθεια, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ διεύθυνσις συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον. Πάντα ταῦτα εἶνε κατόρθωμα τοῦ πατρός μου. Ἐγὼ ἤμην ἐκτὸς ἐμαυτοῦ· ἡ μεγάλη εὐθύνη μὲ κατέκαμπτεν· οὐδὲν μέσον σωτη-

ρίας ἔβλεπον, ἐνόουν δὲ σκληρῶς πόσον ἀπέχει σχέδιόν τι ἐπὶ τοῦ χάρτου πραγματικοῦ σχεδίου. Τότε ὁ πατήρ μου προσέδραμεν εἰς βοήθειάν μου, καὶ ἐν διαστήματι πέντε λεπτῶν διὰ τῆς πείρας αὐτοῦ καὶ τῆς ἕξεως τοῦ διευθύνειν προεῖδε τὰ πάντα, προεφύλαξεν, ἔσωσε τὴν ἐπαρχίαν. Ἐννοῶ τὴν πλάνην τῶν μηχανικῶν καὶ τῶν ἄλλων μαρτύρων τῆς σκηνῆς ταύτης διότι, καθ' ὅλην τὴν ἐργασίαν, ὁ πατήρ μου ἐφώναζεν : *Εἶνε διαταγὴ τοῦ υἱοῦ μου. Ὑπακούσατε εἰς τὸν υἱόν μου* ! Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἐγὼ ὑπήκουον, ἐκεῖνος δὲ διέτασσεν. Δὲν ἦτο ὁ πατήρ μου βοηθός μου, ἐγὼ ἤμην ἰδικός του. Δὲν δύναμαι λοιπόν, κύριε νομάρχα, νὰ δεχθῶ τὴν ἀμοιβὴν ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν δὲν ἔκαμα· ἀλλ' ἂν νομίζετε τὰς προσπαθείας καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μου ἀξίας ἀμοιβῆς τινος, γνωρίσατε δημοσίως τὴν διαγωγὴν τοῦ πατρός μου· ἂς μάθῃ ὅλη ἡ ἐπαρχία ὅτι οὗτος τὴν ἔσωσε, καὶ τότε θὰ μοὶ ἔχητε δώσει, κύριε νομάρχα, παράσημον ἀνώτερον τοῦ σταυροῦ.»

Ὁ πατήρ, ὑπὸ αἰσθημάτων ἀντιθέτων κατεχόμενος, εἶχεν ἀκούσει μέχρι τέλους τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην χωρὶς νὰ ἐκστομίσῃ λέξιν, ἀλλὰ μόλις ἐτελείωσε, ἀνηγέρθη ζωηρῶς :

— Δὲν θὰ τὴν στείλῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν! Δὲν πρέπει νὰ τὴν στείλεις! Δὲν λέγεις τὴν ἀλήθειαν! Δὲν εἰξεύρω ἂν ἰδική σου ἢ ἰδική μου εἶνε ἡ ἰδέα νὰ κόψωμε τὰ δένδρα ἐκεῖνα· ἀλλ' εἰξεύρω ὅτι κατόπιν ἀπὸ τὸν πρῶτον τρόμον σου. . .καὶ ποῖος ἀνδρεῖος δὲν τὰ χάνει τὴν πρώτην φορὰν ὅπου εὑρεθῇ εἰς τὴν φωτιάν;. . . εὑρῆκες ὅλον σου τὸ θάρρος, ὅτι αἱ γνώσεις σου ἐβοήθησαν τὴν ἐπιστήμην μου, ὅτι ἐτακτοποίησες τὰς ἐμπερδευμένας ἰδέας ποῦ μοῦ ἤρχοντο.

Ὁ υἱὸς ἠθέλησε νὰ τὸν διακόψῃ.

— Μὴ μὲ διακόψῃς. Ἔχω τὸν κύριον μάρτυρα. Σὲ εἶδεν εἰς τὸ ἔργον, σὲ ἤκουσε! Δὲν θέλεις νὰ πάρῃς τὸ παράσημο! Τί ἀνοησία εἶν' αὐτή! Ἀ'Σ τὸ ὕστερο σοῦ τὸ ἀπαγορεύω. Δὲν θὰ στείλῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν!..

Ταύτας δὲ τὰς λέξεις λέγων ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἔσχισε.

— Εἶνε πολὺ ἀργά, εἶπεν ὁ νέος. Εἶχα προΐδει ὅ,τι συμβαίνει τώρα. . . Ἐσχίσατε τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς· ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη!

— Ἆ, παιδί μου! ἀνέκραξεν ὁ πατὴρ ἐξηντλημένος πεσὼν ἐπὶ καθίσματος, τί ἔκαμες;

— Ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάμῃς, εἶπον ἐγὼ θλίψας τὴν χεῖρα τοῦ νέου καὶ ἀπομακρυνθεὶς εἶτα συγκεκινημένος.

Αὐτὴ εἶνε ἡ διήγησίς μου.

— Μὲ συνεκίνησεν ὅπως καὶ σᾶς, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ φίλος μου, καὶ θὰ κάμω χρῆσιν αὐτῆς. Εἶνε ἀναμφιβόλως ἐντελῶς ἔκτακτον γεγονός. Δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ λάβῃ ὡς παράδειγμα ὄντα τόσον ἐξαιρετικὰ ὅσον ὁ Βιλνὲβ καὶ ὁ υἱός του, οὔτε εἰμπορεῖ νὰ στηριχθῇ εἰς πλημμύρας καὶ σωτηρίας τοιαύτας ὅπως ἐπαναφέρῃ τοὺς υἱοὺς εἰς τοὺς πατέρας καὶ κρημνίσῃ τὸ δυσάρεστον ἐπακόλουθον τῆς διαφορᾶς τῆς ἀγωγῆς· ἀλλ' ἡ δημοσίᾳ ἀνάγνωσις τοιαύτης διηγήσεως θὰ συγκινήσῃ βαθέως τοὺς μαθητάς μας. Ἐκτὸς τούτου, βλέπω εἰς αὐτὴν ἀρχήν τινα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχα φαντασθῆ ἕως τώρα καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἐφαρμογὴ δὲν εἶνε οὔτε χιμαιρική, οὔτε ἀδύνατος: Τὴν ἀρχὴν ὅτι πρέπει νὰ διδάσκωμεν εἰς τοὺς νέους, τοὺς πεφυσιωμένους ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τῶν βιβλίων, ὅτι τὰ πάντα δὲν εἶνε εἰς τὰ βιβλία, νὰ τοὺς δώσωμεν νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἡ πεῖρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων δίδει ὑπεροχὴν ἣν οὐδεμία θεωρητικὴ σπουδὴ δὲν δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ, καὶ τέλος ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανεύωνται πολὺ διότι ἀκόμη δὲν ἐγνώρισαν τὴν ζωήν· νὰ τοῖς ἀποδείξωμεν ὅτι εἰς πάσας σχεδὸν τὰς περιστάσεις, παντοῦ ὅπου εἶνε ἀνάγκη συμβουλῆς, διευθύνσεως, ὁ πατὴρ ὅσον ἀγράμματος καὶ ἂν εἶνε, δύναται νὰ διδάξῃ τὸν υἱόν του, καὶ νὰ τῷ γείνῃ ὁδηγός, μόνον καὶ μόνον διότι ἔζησε, καὶ ἀπέκτησε πεῖραν. Ἡ διήγησίς σας μοῦ δίδει ἀφορμὴν καὶ εἰς ἄλλας σκέψεις. Ὁ Βερανζὲ συνείθιζε νὰ λέγῃ τὸ ἑξῆς βαθὺ ἀπόφθεγμα : Ἡ μετριοφροσύνη εἶνε τὸ πνεῦμα τῆς συγκρίσεως. Πραγματικῶς εἴμεθα ματαιόδοξοι, διότι συγκρίνομεν ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς ἄλλους εἰς ὅ,τι εἴμεθα ἀνώτεροι αὐτῶν. Διατί ὁ εὐφυής, ὁ πολυμαθής, ὁ πλούσιος, καὶ ὁ εὐπατρίδης ἔχουσι τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀμαθοῦς, τοῦ πτωχοῦ, τοῦ ἀσήμου ; Διότι ὑπολογίζουν τὴν χωρίζουσαν αὐτοὺς ἀπόστασιν μόνον ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον, τὴν μάθησιν ἢ τὸ εὐγενὲς τῆς καταγωγῆς. Ἀλλὰ ποσάκις οἱ ἀλαζόνες γίνονται ταπεινοὶ ὅτε δεινὰ γεγονότα, πόλεμοι, ἐπαναστάσεις δίδουσιν ἀφορμὴν νὰ ἐκδηλωθῇ ζωηρῶς πλησίον αὐτῶν καὶ ἐνίοτε χάριν αὐτῶν ἡ ἀφοσίωσις τοῦ ἀμαθοῦς ἐκείνου, ἡ ἠθικὴ δύναμις τοῦ ἀσήμου ἐκείνου ἐργάτου, ὁ πλοῦτος τῆς καρδίας τοῦ πένητος ἐκείνου; Τότε καταφαίνεται ἡ ἀλήθεια, ἀποκαθίσταται ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ ἀλαζονεία φαίνεται ὅ,τι εἶνε, τὸ τυφλότατον καὶ γελοιωδέστατον τῶν ἐλαττωμάτων! Θὰ διδάξω λοιπὸν εἰς τοὺς μαθητάς μου τὸν μέγαν τοῦτον νόμον τῶν ἠθικῶν ἀποζημιώσεων· θὰ τοὺς διδάξω νὰ σέβωνται ἐν τῷ ταπεινοτάτῳ ἀνθρώπῳ τὰς κεκρυμμένας ἀρετὰς καὶ ἐν τῷ πατρί των τὰ προτερήματα ἅτινα δὲν βλέπουσι! Τὰ σφάλματα τῆς καρδίας εἶνε πολλάκις σφάλματα τῆς διανοίας. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ πλεῖστον, πράττει τὸ κακὸν διότι δὲν βλέπει τὸ ἀγαθόν. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν οἱ νέοι σκεφθῶσιν ὅτι ὁ πατήρ των ὁ ἀγνοῶν ἀνάγνωσιν ἔχει χιλιοπλασίαν ἀξίαν αὐτῶν ἕνεκα τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς του, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐννοήσουν ὅτι ἡ μάθησις ἔρχεται τρίτη ἢ τετάρτη εἰς τὴν κλίμακα τῶν προσόντων

τῆς ὑπεροχῆς, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μόνη ἡ εὐφυΐα τοῦ παιδίου θ' ἀρκέσῃ νὰ προφυλάξῃ αὐτὸ τῆς ἀχαριστίας. Ἰδοὺ αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας μοὶ ἐνέπνευσεν ἡ διήγησίς σας.

Κ.

ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΟΙΚΗΣΕΙΣ

Εἰκὼν ἐκ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου

Τὸ μόνον ψεκτόν, ὅπερ τὸ πάλαι εὗρεν ὁ Μῶμος ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἦν ὅτι δὲν κατεσκεύασεν αὐτὸν τροχοφόρον, ὅπως τὸν μεταφέρῃ ὅπου θέλῃ· ἀλλ' ὁ κακεντρεχὴς θεὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς πόλεως τῆς Ἀθηνᾶς· ἐν Ἀθήναις, ἂν δὲν ἔχωσι τροχοὺς οἱ οἶκοι, ἔχουσι τὰ κάρρα· φορτόνομεν ἐπ' αὐτῶν τὰς οἰκίας ἡμῶν καὶ τὰς μετακομίζομεν· τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου ἐκτελεῖται πανοικεὶ μετανάστευσις ὁλοκλήρου πόλεως· δὲν εἴμεθα σχεδὸν κάτοικοι, ἀλλὰ νομάδες· στήνομέν που τὴν σκηνὴν ἡμῶν ἓν ἔτος, ἔπειτα συστέλλομεν αὐτὴν καὶ ἐκκινοῦμεν πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν. Εἴμεθα ἀψίκοροι εἰς πάντα· βαρυνόμεθα τὴν αὐτὴν τοῦ ὁρίζοντος μονοτονίαν· θέλομεν ἄλλην λωρίδα οὐρανοῦ πρὸ ἡμῶν ὑπ' ἄλλων στεγῶν καὶ καπνοδοχῶν κατατεμνομένην· ἀδυνατοῦντες νὰ μεταλλάξωμεν τύχην, μεταλλάσσομεν τοίχους.

* *
*

«Συστοιχίαι κάρρων τριζόντων ὑπὸ τὸ ποικίλον βάρος διατρέχουσι τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν διασταυρούμεναι, συγκρουόμεναι· ὅ,τι ἦτο ἐν τῷ φωτὶ ἢ ἐν τῇ σκιᾷ, ὅ,τι ἐπεδεικνύετο ὑπερηφάνως ἢ ἐκρύπτετο αἰδημόνως τελεῖ σήμερον διὰ τῶν ὁδῶν τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ παρέλασιν, ἣν θὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον· ἡ αἴθουσα, ὁ κοιτών, τὸ μαγειρεῖον, τὸ πλυσταρεῖον, συναντῶνται ὡς παλαιαὶ φίλαι· ἐδῶ κιβώτιον συγκλονεῖ τὴν κυρτὴν τοῦ ῥάχιν ὑπὸ τῶν συχνῶν τῆς φορτηγοῦ ἁμάξης ἀνατιναγμῶν· παρέκει σκαμνίον ἀνεστραμμένον εὑρίσκεται ἐν σπαρακτικῇ στάσει ὡσεὶ ἀνέτεινε τὰς χεῖρας ἐπικαλούμενον ἔλεος· ἡ ἐσχάρα καὶ τὸ τηγάνιον ταλαντῶνται κροτοῦντα εἰς τὰ πλάγια τῆς ἁμάξης... Ἡ περιφέρεια τοῦ παντοίου τούτου συμφύρματος σχηματίζει ἀνώμαλον πολύγωνον, διαποικιλλόμενον ὑπ' ἀραβουργημάτων, οὕτινος αἱ ἄνισοι καὶ ἑτεροειδεῖς πλευραὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς στρωμνῆς, τῆς σκάφης, τοῦ καβουρδιστηρίου τοῦ καφέ, τοῦ σαρώθρου καὶ τοῦ εὑρεθέντος ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δόνας Ἰουλίας ἀντικειμένου, ἀντὶ τοῦ καταζητουμένου Δὸν Ζουάν».

Τοιαῦτα περίπου ἔγραφον ἄλλοτε τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐνοικιάζεται*. Ἡ εἰκὼν μένει καὶ νῦν ἡ αὐτή· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κάρρου συναντῶνται τὰ εὐγενέστατα σκεύη πρὸς τὰ βαναυσότατα, ὡς ἐν τῷ λουτρῶνι τοῦ Φαλήρου αἱ ἁβρόταται ἀριστοκράτιδες πρὸς τὰς χυδαιοτάτας φεσοφόρους.

* *
*

Ἡ μετανάστευσις αὕτη αἰτίαν ἔχει ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων, εἰ καὶ φιλοπάτριδες, καὶ θεωροῦντες δόξαν καὶ καύχημα τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ χώματος δὲν ἔχουσιν οὐδὲ πήχεις τινὰς ἐκ τοῦ χώματος τούτου, ἐφ' οὗ ν' ἀπολαύωσι τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν· ὅπως δ' ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν γιαννιτσάρων ἠγόραζον οἱ σκλάβοι τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀγοράζουσιν οὗτοι διὰ μηνιαίου χαρατσίου βαρυτάτου τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν αὐτὴν ὑπὸ στέγην· οἱ μόνοι ἀληθῶς ἐλεύθεροι, οἱ μὴ πληρώνοντες διότι ζῶσι, εἶνε οἱ ἰδιοκτῆται· τοιοῦτοι δ' εἶνε οἱ ἰθαγενεῖς Ἀθηναῖοι, οἱ γηγενεῖς, οἱ διὰ βαθέων θεμελίων ἐρριζωμένοι πρὸς τὸ πάτριον χῶμα, τινὲς ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, καὶ ἄλλοι οἵτινες ἔχουσιν οἴκους ὡς θὰ εἶχον ὄνους ἢ ἀγελάδας, δηλαδὴ πρὸς ἐπιχείρησιν· ἐνῷ αὐτοὶ κάθηνται, οἱ οἶκοί των ἐργάζονται· πολλοὶ δὲ τούτων στεγάζουσι μὲν τὸν ἰδιοκτήτην διὰ τοῦ ἑνὸς πατώματος, κερδαίνουσι δὲ τὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἄλλου.

* *
*

Ἀλλ' οἱ φερέοικοι μόλις ἴδωσι λευκάζοντα τὰ ἐνοικιαστήρια σκορπίζονται εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς ἄγραν οἰκίας· τὰ ἐνοικιαστήρια, ὡς νὰ θωπεύωνται ὑπὸ τῶν φλογερῶν ἀκτίνων τοῦ θερινοῦ ἡλίου, ἐμφανίζονται τὸν Ἰούνιον, τὸν Ἰούλιον, καὶ τὸν Αὔγουστον, τὸν δὲ Σεπτέμβριον ἀποσύρονται ἐντός, ὅσα δέ, κενῆς, ἐρήμου μενούσης τῆς οἰκίας, ἐκτίθενται εἰς τὴν δρόσον καὶ τὸ ῥῖγος τοῦ Φθινοπώρου, εἶνε σκυθρωπά, ὡς οἱ ἔχοντες κενὸν ἐν τῇ καρδίᾳ...

* *
*

Ἡ ἐτησία αὕτη μετανάστευσις παραβλάπτει τὰ μέγιστα τὸν οἰκογενειακὸν βίον· ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸν ἠδὺν καὶ ἤρεμον αὐτοῦ χαρακτῆρα, καταστρέφουσα τὴν ἱερότητα τοῦ οἴκου, καὶ παρομοιάζουσα τοὺς μετοικοῦντας, ὡς ἐν ταξειδίῳ, μεταφέροντας τὰς σκευάς των ἀπὸ ξενοδοχείου εἰς ξενοδοχεῖον καὶ διασταυρουμένους ἐν τῇ κλίμακι μετ' ἀγνώστων. Ἐκεῖ ὅπου διαμένεις σὺ σήμερον, εἰς τὰ δώματα ἅτινα καθιέρωσας δι' εὐγενοῦς ὀδύνης, δι' εὐτυχίας ἁγίας, θὰ ἐπιδράμῃ ἄλλος, ταράττων ὅ,τι ὑπελείφθη ἐκ τῆς ὑπάρξεώς σου, καὶ σὺ δὲ θὰ εἰσδύσῃς εἰς ξένους τοίχους, ἐν οἷς δὲν εἶσαι βέβαιος ὅτι δὲν ὑπολείπονται ἀναθυμιάσεις ἀτιμίας, δὲν εἶσαι βέβαιος ἂν

τὴν ὀροφὴν ἣν σὺ προσβλέπεις ὀνειροπολῶν ὅ,τι ἀγαπᾶς ἢ ὅ,τι σέβεσαι, δὲν τὴν ἠτένισαν ἄγρια ὄμματα βδελυρόν τι μελετῶντα . . .

Πῶς ν' ἀγαπήσῃς τὴν οἰκίαν ταύτην, ἥτις εἶχεν ἀνοικτὴν εἰς πάντας τὴν θύραν της πρὸ σοῦ, καὶ θὰ τὴν ἔχῃ μετὰ σέ;

Πόσον ἱεροὶ εἶνε οἱ οἶκοι ὧν τὴν θύραν μόνον ἡ φιλοξενία ἀνοίγει εἰς τοὺς ξένους, οἱ οἶκοι οἱ μεταβαίνοντες ὡς αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν· ἐν οἷς ἐξῆλθεν ἡ τελευταία ἀναπνοὴ τῶν ἀπελθόντων γερόντων καὶ ὁ πρῶτος κλαυθμηρισμὸς τῶν ἀνδρωθέντων βρεφῶν· ἐν οἷς παρὰ τὴν γωνίαν ἐκάθησαν οἱ πολιοὶ πάπποι, καὶ αἱ γραῖαι μάμμαι διηγούμεναι παραμύθια. Αἱ *μουσάντραι* φυλάττουσι τὸν τύπον τῶν χειρῶν ἀπὸ τῆς προμάμμης μέχρι τῆς δισεγγόνης καὶ αἱ κλίμακες ἐτρίβησαν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὰς κνήμας τοῦ μὴ βαδίζοντος νηπίου· ἔτι ἐκείνη ἡ ἑστία πόσας μορφὰς εἶδε περὶ αὐτήν, γηρασκούσας εἶτα, ἐκλειπούσας αἴφνης. Ὅλαι αἱ λῦπαι καὶ αἱ εὐτυχίαι ἐκεῖ μέσα ἐγκλείονται· ἐκεῖ οἱ λυγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα παρὰ τὸ φέρετρον, καὶ τὰ μειδιάματα τῆς στοργῆς παρὰ τὸ λίκνον· ἐκεῖ, τὸ πονηρὸν μειδίαμα τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμμης, τὸ διαστέλλον τὰς ῥυτίδας των, τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου τῆς ἐγγόνης των, μεθ' οὗ προσβλέπουσιν ἀλλήλους, διότι αὐτὴ τοῦ οἴκου ἡ διακόσμησις φέρει εἰς τὸν νοῦν των τὸ θελκτικὸν δρᾶμα τῆς νεότητός των, οὗτινος νομίζουσιν ἔτι ὅτι εἶνε ἠθοποιοί...

Ὤ! πῶς μακαρίζω τοὺς γεννηθέντας ὑπὸ ἰδικήν των ὀροφὴν καὶ ὑπ' αὐτὴν μέλλοντας νὰ κλείσωσι τὰ ὄμματα . . .

Ἐκεῖ ποῦ ἔζησε κανεὶς ἐκεῖ καὶ νὰ 'ποθάνῃ ! . . .

Ἐν ταῖς στιγμαῖς δακεθύμου θλίψεως, ὅτε ἡ καρδία κλονουμένη ἔχει ἀνάγκην ἐρείσματος, ἀνευρίσκουσι τὸ παρελθόν, ἀνακαλοῦσιν ὅ,τι δὲν ὑπάρχει πλέον· ἐκ τοῦ πλαισίου ἀναπλάττουσι τὴν ἀποῦσαν εἰκόνα· ὁσάκις δ' ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ὀπίσω δὲν ἀναγκάζονται νὰ περιάγωσι τὰς ἀναμνήσεις των ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, νὰ περισυλλέγωσι τὸν βίον αὐτῶν διὰ τῶν ὁδῶν, ὡς ὁ βασιλεὺς τῆς Κολχίδος τὰ ἐσκορπισμένα μέλη τοῦ ἀκρωτηριασθέντος Ἀψύρτου.

* * *

Τὸ ἐνοικιαστήριον, τὸ ἁπλούστατον ἐκεῖνο τεμάχιον χάρτου, τὸ ἀνορθογράφως πολλάκις λαλοῦν ἀπὸ τοῦ ὑπερθύρου πρὸς τὸν διαβάτην, ἐξασκεῖ μεγαλειτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας παρὰ τὸ σύνταγμα· δὲν σαρόνει μόνον ὁλοκλήρους συνοικίας, δὲν μεταδίδει μόνον κίνησιν εἰς τραπέζας καὶ καθέκλας ὡς πνευματιστὴς ἀλλὰ μορφόνει ἕξεις καὶ χαρακτῆρας, συμπλέκει αἰσθήματα, ἡ δύναμίς του φθάνει ἐνίοτε μέχρι τοῦ οὐρανοῦ· μήτηρ πάσης ἀρετῆς καὶ κακίας εἶνε ἡ εὐκολία· ἡ γραῖα μάμμη δύναται νὰ γείνῃ εὐλαβεστέρα καὶ σώσῃ τὴν ψυχήν της ἄν, ἐκ τῆς μετοικήσεως, ἔχει πλησίον τὴν ἐκκλησίαν· γυνή τις δύναται νὰ γείνῃ Πηνελόπη ἢ Κλυταιμνήστρα ἀναλόγως τῆς γειτονείας, διότι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία εἶνε πολλάκις ἀποτέλεσμα συμπτώσεως· πόσοι ἔρωτες ἔχουσι κυρίαν ἀφορμὴν δύο παράθυρα· ἐὰν δὲν ἔθετεν ἡ τύχη κατέναντι ἀλλήλων τὰς δύο νεαρὰς ὑπάρξεις ὡς δύο πεσσοὺς ζατρικίου, δὲν θὰ ἤρχιζε τὸ παιγνίδιον τῆς καρδίας.

Συχνάκις τὸ αἴσθημα τοῦτο εἶνε ἔρως πτηνῶν ὃν ἐκκολάπτει μόνη ἡ προσέγγισις τῶν φωλεῶν καὶ ὃν ἑκάτερον παραλαμβάνον ἐπὶ τῶν πτερῶν του ἀπέρχεται, τὸ φθινόπωρον· ἀλλ' ἐνίοτε εἶνε σπουδαῖον τὸ πρᾶγμα· αἱ δύο καρδίαι δὲν εἶνε παλαιόσπιτα, μὲ ἀναπεπταμένας θύρας δι' ὧν πολλοὶ διῆλθον ἐνοικιασταί· εἶνε νεόδμητοι οἰκίαι καὶ θέλουν νὰ κρατήσουν τὸν πρῶτον, τὸν μόνον ἐνοικιαστήν των· ἐπὶ τέλους ἀποδεικνύεται ὅτι ὄπισθεν τοῦ ἐνοικιαστηρίου ἐκρύπτετο εἷς παπᾶς μὲ τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ *Ἡσαΐα χόρευε*.

* * *

Ἀλλ' ἂν ἔχωσι τὰς κωμῳδίας καὶ τὰ τρυφερὰ εἰδύλλιά των αἱ μετοικήσεις, ἔχουσι τὰς τραγῳδίας των, τραγῳδίας σπαραξικαρδίους. Ἰδού· ὁ οἶκος οὗτος ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν δανειστῶν· ἡ ἐνοικοῦσα οἰκογένεια ἐκδιώκεται σήμερον· ἦτο πλουσία ἀλλ' ἡ περιουσία αὐτῆς ἅπασα κατέρρευσεν, ἐβαραθρώθη· ὅτε ἐκτίζετο ὁ οἶκος οὗτος, ἐν χρόνοις εὐτυχίας, αἱ δύο περικαλλέσταται νῦν νεάνιδες, μικρὰ κοράσια τότε, μὲ χυτὰ μαλλιὰ εἰς τὴν πλάτην, ἔβλεπον τὸν ὄγκον τῶν λίθων καὶ τῆς ἀμμοκονίας λαμβάνοντα σχῆμα ἐκ τοῦ ἀορίστου χάους καὶ ὑπὸ τὰ προσδοκῶντα, τ' ἀνυπομονοῦντα αὐτῶν βλέμματα ἀνῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καλλιμάρμαρος, κομψότατος, ἀνεπεπταμένος εἰς τὸν ἥλιον, φαιδρός, ἐκτισμένος ὅπως ἀκούῃ γέλωτας χαρᾶς, ἀληθὴς φωλεὰ εὐτυχίας· ὡς ἐν ὀνείρῳ παρῆλθον δώδεκα ἔτη· εἰς ἑκάστην γωνίαν τοῦ οἴκου κρύπτεται εἷς πόθος, μία ἐλπίς, μία σκέψις· εἰς τὴν ὀροφὴν ἵπτανται οἱ πτερωτοὶ φθόγγοι τοῦ κλειδοκυμβάλου, τοῦ διερμηνέως μελῳδιῶν τῆς ψυχῆς. Καὶ τώρα πρέπει ν' ἀπέλθωσι!.. ὅταν μετακινῶσι τὰ σκεύη, ἀπογυμνῶσι τὴν αἴθουσαν, τοὺς κοιτῶνας, ἐναγκαλίζονται μετὰ λυγμῶν τοὺς τοίχους, τὰς θύρας· ὁμιλοῦσι πρὸς τὸν οἶκον ὡσεὶ εἶνε ἄνθρωπος· νομίζουσιν ὅτι ἐγκαταλιμπάνουσι μέρος τῆς ζωῆς των ἐκεῖ μέσα, ἡ ὕπαρξίς των μένει πλέον ἀκρωτηριασμένη...

Ἦλθεν ἡ πρώτη Σεπτεμβρίου· τὰ προπετῆ σκεύη τοῦ νέου ἰδιοκτήτου εἰσβάλλουσιν εἰς τὸν οἶκον· τ' ἀπορφανισθέντα ἰδικά των μετακομίζονται εἰς ταπεινὸν οἰκίσκον· ἐπῆλθεν ἡ ἐσχάτη στιγμή· ἀποχαιρετίζουσι τὰ δωμάτια, τὴν αὐλήν, τὸν κῆπον δι' ἑνὸς ὑστάτου, πανυστάτου βλέμμα-

τος ἀγωνιζομένου νὰ συναρπάσῃ, νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅλον τὸν οἶκον.

Κλειστὴ ἅμαξα ἀναμένει αὐτὰς εἰς τὴν θύραν· ῥίπτονται ἐντός, καὶ ἐν ᾧ οἱ τροχοὶ ἀνεπιστρεπτεί, διὰ παντὸς ἀπομακρύνουσιν αὐτὰς τοῦ οἴκου, ἐξάγουσιν ἀπὸ τῶν παραθύρων τὴν δακρύβρεκτον μορφήν των καὶ ἀποχαιρετίζουσι τὸ παρελθόν των . . .

Τώρα μεταξὺ πενιχρῶν, ξένων τοίχων αἱ δύο ὠχραὶ νεάνιδες κλίνουσιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τὴν κεφαλήν των, καταβληθεῖσαι ὑπὸ τῶν συγκινήσεων· ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀτενίζουσιν αὐτὰς ἐν ἀπελπισίᾳ ἀδακρύτῳ, μετ' ὀλίγον θ' ἀφυπνισθῶσι, θ' ἀρχίσωσι τὰς διακεκομμένας ὑπὸ θρήνων ἀναφωνήσεις· τὸ βλέμμα των θὰ ἴδῃ μέχρι βάθους τὸ φοβερὸν κενὸν ὅπερ ἀφίνει ἐν τῇ ὑπάρξει ἡ εὐτυχία ἀπερχομένη· ἡ σπαρακτικὴ ἀνάπολησις θὰ καταβανίζῃ αὐτάς, εἶτα ἡ λύπη θὰ τὰς δαμάσῃ· τὰ δάκρυα θὰ ἐκρηγνύωνται σπανιώτερον, βαθεῖα μόνον μελαγχολία θὰ πληροῖ τὸν ξένον οἶκον. . .

Αἱ ὠχραὶ μορφαί των ἀναπαύονται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου· αἱ βλεφαρίδες τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν των φυλάττουσι δάκρυά τινα ὡς ψεκάδας δρόσου ἐπ' αὐτῶν. . .

Νομίζει τις ὅτι ἐπέστρεψαν ἐξ ἐνταφιασμοῦ, προσφιλοῦς νεκροῦ.

Αρ. Π. Κουρτιδης.

ΤΟ ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἡ πεπαιδευμένη διευθύντρια τοῦ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου κυρία Αἰκατερίνη Λασκαρίδου, λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐξ ἐρωτήσεως ἀπευθυνθείσης τῇ «Ἑστίᾳ» περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τοῦ εὐδοκίμως λειτουργοῦντος ἐν τῷ ἀρίστῳ ἐκπαιδευτηρίῳ αὐτῆς, ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰ ἑπόμενα·

Κύριε Συντάκτα τῆς «Ἑστίας»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ προτελευταίου φύλλου τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ πρὸς Κύριόν τινα Α. Π. περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος γραφομένων, σᾶς παρακαλῶ νὰ καταχωρίσητε τὰ κατωτέρω·

Τὸ φροβελιανὸν σύστημα (ὡς ὀρθῶς ἐγράφετε καὶ ὑμεῖς) λειτουργεῖ ἀπὸ ἑξαετίας ἐν ὅλοις τοῖς τμήμασι καὶ ταῖς τάξεσι τοῦ Παρθεναγωγείου μου, ἐν μὲν τῷ νηπιαγωγείῳ καὶ τοῖς τμήμασιν ὡς μέσον διδασκαλίας καὶ τελειοποιήσεως, ἐν δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς τάξεσιν ὡς διδασκαλία θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ πρὸς μόρφωσιν ἐντελεστέρων παιδαγωγῶν καὶ μητέρων.

Φροβελιανὸν ὅμως σύστημα λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὰ φροβελιανὰ παίγνια καὶ τὰς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ἐφ' ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας, ὅθεν καὶ ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ μου διδασκαλίας βασίζεται ἐπὶ τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν, ἀποφέρον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος σπουδαιοτέρους καρπούς.

Ἡ δὲ Γερμανικὴ λεγομένη μέθοδος, ἣν εὐτυχῶς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως παρεδέχθη καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι μέρος μόνον αὐτῆς τῆς φροβελιανῆς διδασκαλίας, τροποποιηθὲν κατά τι ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Φρόεβελ βασίζονται ἐπὶ αἰωνίων καὶ παγκοσμίων ἀληθειῶν, διὸ καὶ διεδόθησαν τάχιστα καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἀλλαχοῦ, εἰ καὶ ἐπισήμως τὸ σύστημά του βραδύτερον μόνον ἔγεινε παραδεκτόν, ὅπως πάντοτε καὶ πανταχοῦ συμβαίνει εἰς τὴν διάδοσιν νέων ἰδεῶν. Ἀλλ' ὅπου εὐφυὴς νοῦς ἀντελήφθη μιᾶς ἢ πλειόνων τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὸ ἀνώτερον πνεῦμα αὐτῶν, ἀπλήστως παρεδέχθη καὶ μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας ἐφήρμοσεν αὐτάς. Ὅθεν ἐν τῇ Δύσει συμπληροῦται ἤδη βαθμηδὸν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ θετικῶς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐπὶ πᾶσαν βαθμίδα τῆς ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Φρόεβελ, ὅστις ἐπεζήτει μὲν ἔκτοτε τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην, δὲν ἐπέζησεν ὅμως νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ συμπεπληρωμένον.

Ἀφ' οὗ λοιπόν, κατ' ἀρχήν, ἡ φροβελιανὴ μέθοδος ἔγεινε παραδεκτή, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, εἰ καὶ ἡ ἐπιτυχία ταύτης οὐσιωδῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνωτέρας καταλήψεως τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς ἀληθειῶν καὶ τῆς ἐντελεστέρας αὐτῶν ἐφαρμογῆς, εἶναι σπουδαιοτάτη καθυστέρησις, ἔλλειψις μέλλουσα νὰ καταδείξῃ ἐν τῷ χρόνῳ τὰς θλιβερὰς αὐτῆς συνεπείας, τὸ ὅτι δὲν εἰσήχθη εἰσέτι ὁλόκληρον τὸ φροβελιανὸν σύστημα, δηλ. τὸ ὅτι παρελείφθησαν τὰ μέσα τῆς τελειοποιήσεως τῆς τε καρδίας καὶ τῆς θελήσεως, καὶ ἐπομένως κατηρτίσθη ἀτελὲς πάλιν καὶ μονομερὲς τὸ σύστημα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς. Ἡ μονομέρεια αὕτη ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, καθ' ἣν πᾶσα φροντὶς καὶ μέριμνα καταβάλλεται ὑπὲρ τῆς ἀσκήσεως,, οὐχὶ ὅμως πάντοτε καὶ ὀρθῆς τελειοποιήσεως τῶν διανοητικῶν μόνον δυνάμεων τοῦ παιδός, ὑπὲρ τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν μάλιστα καὶ ἐπιδεικτικῶν μᾶλλον γνώσεων, ἡ μονομέρεια αὕτη δὲν δύναται εἰμὴ νὰ συνεπάγηται τὴν παραμέλησιν καὶ ἐπομένως ἀτέλειαν τῶν ἐπιλοίπων αὐτοῦ ψυχικῶν δυνάμεων, αἵτινες δὲν βραδύνουσι νὰ ἐκδικηθῶσι διὰ τὴν παράβασιν τοῦ πρὸς αὐτὰς καθήκοντος, καὶ περιβάλλουσαι τὸ οὕτως ἀτελῶς ἐκπαιδευθὲν πλάσμα διὰ φιλαυτίας, καθιστῶσι καὶ αὐτὸ δυστυχὲς καὶ πηγὴν δυστυχίας διὰ τοὺς περὶ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον. Καὶ αἱ σωματικαὶ δὲ δυνάμεις παρη-

μελοῦντο καὶ ἐν πολλοῖς παραμελοῦνται ἕνεκα τῆς μονομερείας ταύτης, διότι οὐδ' αὐτὴ ἡ γυμναστικὴ ἐφαρμόζεται ἁπανταχοῦ ὅπως καὶ ὅσον πρέπει, οὐδ' ἐπιτρέπει τὸ πλῆθος τῶν μαθημάτων καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐργασίας νὰ διαιτᾶται ὁ παῖς ὅπως ἄλλως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἄφευκτον διὰ τὴν ὑγίειαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματός του.

Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀρθὸν καὶ πλῆρες τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἐκεῖνο, ὅπερ ὀλιγωρεῖ ὅλως περὶ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ σώματος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς διαπλάσεως δύο τῶν σπουδαιοτάτων ψυχικῶν δυνάμεων, τῆς αἰσθήσεως δηλ. καὶ τῆς θελήσεως ἀφ' ἑτέρου, ἀφίνον τὴν μόρφωσιν τούτων εἰς τὴν τύχην ὅλως καὶ τὰς τυχαίας περιστάσεις, ἐν ᾧ τἀνάπαλιν ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῶν δυνάμεων τούτων ἐξαρτᾶται ἡ πληρεστέρα ἀνάπτυξις καὶ αὐτῆς τῆς διανοίας καὶ ἡ ἐντελὴς μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδός;

Εἶναι δυνατὸν διὰ μόνης τῆς ἀποκτήσεως γνώσεων, καὶ τούτων ἐπιπολαίων, νὰ διαπλασθῇ χαρακτήρ; Πῶς δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ πλήρης καὶ αὐτὴ ἡ διάπλασις τῆς διανοίας, ὅταν ὅλαι αἱ ἐργασίαι αὐτῆς περιστρέφονται εἰς μόνην τὴν ἀπόκτησιν ἀληθειῶν, καὶ παραμελεῖται ὅλως ἡ περίθαλψις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἐγκαταλείπεται δὲ εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἢ μὴ ὑπάρχουσαν ἕξιν καὶ προαίρεσιν ἡ καλλιέργεια αὐτῆς τῆς βουλήσεως;

Ἐν ᾧ, ἐάν, συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός, τὸ παιδαγωγικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα νηπιόθεν παρέχει αὐτῷ πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ ἕξεων ὅσον καὶ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, παρέχει αὐτῷ ἐντυπώσεις τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ ὅσον καὶ τοῦ ἀληθοῦς, παρέχει αὐτῷ τέλος πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς πλήρη ἐξάσκησιν ὅλων τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἔχῃ ὡς ἄμεσον συνέπειαν τῶν εὐστόχων ἐνεργειῶν του τὴν ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, ἄνευ οὐδεμιᾶς στενοχωρίας, μετὰ χαρᾶς μάλιστα καὶ ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως προαγωγὴν τοῦ παιδός, τὴν πλήρη ἐξέγερσιν τῆς δημιουργικῆς καὶ παραγωγικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ ἐν γένει τὴν ἐναρμόνιον διάπλασιν χαρακτῆρος ἰσχυροῦ καὶ εὐσεβοῦς.

Παρήγορον ἐν τούτοις εἶναι, καὶ ἐπάναγκες κατὰ συνέπειαν νὰ γνωστοποιηθῇ τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ὑγιῶν τούτων ἀρχῶν καὶ παρ' ἡμῖν προβαίνει ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, βραδύτερον μὲν ἢ ὅτι ὤφειλεν, οὐχ ἧττον ὅμως προβαίνει θετικῶς.

Ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη μετὰ τὴν ἐκ Δρέσδης ἐπάνοδόν μου, δωρεὰν παρέσχον ἅπαντα τὰ πρὸς τὰς φροβελιανὰς ἐργασίας ἀπαιτούμενα ὑλικὰ εἰς ὅλας τὰς μαθητρίας μου, ἀνερχομένας κατ' ἔτος εἰς 150—160, διότι οἱ γονεῖς, μὴ γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν τῶν ἐργασιῶν τούτων, δὲν ἐπεθύμουν νὰ καταβάλλωσι τὰς πρὸς αὐτὰς ἀπαιτουμένας δαπάνας. Ἀπὸ τοῦ πέμπτου ὅμως ἔτους, πρὸ διετίας, ἰδόντες τὰ ἄριστα ἀποτελέσματα τῆς παιδαγωγικῆς ταύτης δράσεως, οἴκοθεν ἀνεδέχθησαν τὴν προμήθειαν πάντων τῶν εἰς τὰς παραγωγὰς τῶν τέκνων των ἀπαιτουμένων ὑλικῶν.

Ἀπὸ πενταετίας δωρεὰν ἐπίσης ἐκπαιδεύονται παρ' ἐμοὶ Φροβελιαναὶ νηπιαγωγοί, εἰς ἃς ἀπονέμονται Φροβελιανὰ πτυχία α'. καὶ β'. τάξεως, καίτοι μὴ ἐπικυρούμενα εἰσέτι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως· ἕνεκα δὲ τούτου καὶ διὰ τὴν βραδύτητα τῆς παραδοχῆς τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος, ὀλίγαι μόνον, 4 ἢ 5 κατ' ἔτος, προσήρχοντο, καὶ μᾶλλον αἱ μὴ δυνηθεῖσαι νὰ εὕρωσι θέσιν. Οὐχ ἧττον ὅμως ἀπὸ τριετίας ἤδη καὶ ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ μου Ἑλληνίδες μόνον διδάσκουσι τὰ Φροβελιανὰ καθ' ὅλας τὰς τάξεις αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τῆς Κυρίας Ἐλ. Λουΐζου ἐπαξίως διευθυνόμενον Οἰκοτροφεῖον ἔκτοτε προσελήφθη τις τῶν ἡμετέρων Φροβελιανῶν νηπιαγωγῶν, ἥτις κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἄλλης πάλιν ἱκανωτέρας τῆς πρώτης.

Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἐν Σμύρνῃ ἐπαξίως καὶ δραστηρίως εἰργάσθη καὶ ἡ διὰ τοῦ θανάτου της δυσαναπλήρωτον ὅλως κενὸν καὶ ἐν τῇ αὐτόθι κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀτυχεῖ οἰκογενείᾳ αὐτῆς ἀφήσασα διευθύντριχ ἰδιωτικοῦ Παρθεναγωγείου, Χρυσάνθη Παπαδάκη, ἥτις μετὰ πολλοῦ ζήλου εἶχε σπουδάσει παρ' ἡμῖν τὰ τοῦ συστήματος τούτου πρὸ τετραετίας καὶ πάλιν πρὸ τριετίας. Τὸν ζῆλόν της τοῦτον εὐτυχῶς μετέδωκε τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, κ. Ἄννῃ Σακελλαρίου, ἥτις ἐξακολουθεῖ νῦν ἐπιτυχῶς τὸ ὑπ' ἐκείνης αἰσίως ἀρξάμενον ἔργον.

Ἐν τούτοις τὸ 1885 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐποχὴ τῆς θετικωτέρας ἤδη τάσεως πρὸς διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐν Ἑλλάδι· διότι μετὰ τὰς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἐν τῷ συλλόγῳ «Παρνασσῷ» πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος ὁμιλίας μου, τῇ ἀξιεπαίνῳ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀόκνου ἐφόρου τοῦ Ἀ...
Ὀρφανοτροφείου κυρίου Γ. Τυπάλδ...
ριῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ μάλιστα τ...
τεντέρη, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς ...
καταστήματος τούτου, κυρία...
βελιανὰ εἰσήχθησαν πλήρ...
τάξεις τοῦ Ἀμαλιείου ...
παιδαγωγοῦ τοῦ Παρθε...
μναστικὴ εἰς ὅλας τ...
περίπου κοράσια τῆ...
σκευάζονται ἤδη, τ...
σταθῶσι Φροβελιαν...
σθαι ἐν τῷ μέλλο...
τὰς οἰκογενείας, ...
λιείου νὰ λαμ...
ἐργατικὰς νέα...

τὴν περίθαλψιν καὶ ἀγωγὴν τῆς πρώτης ἡλικίας τῶν τέκνων αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἐξ Ἀλεξανδρείας μοὶ ἐζητήθη κατ' αὐτὰς ἱκανὴ νηπιαγωγὸς πρὸς ἵδρυσιν Φροβελιανοῦ νηπιαγωγείου ἐν τῷ αὐτόθι κεντρικῷ Παρθεναγωγείῳ, καὶ ἄλλη ἐκ Θεσσαλονίκης παρά τινος διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου. Ἐπίσης καὶ ὁ Γυμνασιάρχης Θεσσαλονίκης Κύριος Οἰκονόμου εἰσάγει νῦν τὸ Φροβελιανὸν σύστημα διὰ τῆς εἰς διευθύντριαν τοῦ αὐτόθι Παρθεναγωγείου προχχθείσης ἱκανωτάτης διδασκάλου ἡμῶν Κας Ἀσπασίας Γρηγοράκη.

Ἕνεκα λοιπὸν τῆς ἐκτάκτου ταύτης ζητήσεως, ἐτοποθετήθησαν ἀμέσως ἅπασαι αἱ μέχρι τοῦδε καλῶς μορφωθεῖσαι Φροβελιαναὶ νηπιαγωγοί, καὶ ἀναμένεται ἤδη ἡ εἰς τὰς Φροβελιανὰς τάξεις προσέλευσις πλειοτέρων καὶ ἱκανωτέρων ἀκόμη παιδαγωγῶν, αἵτινες ἅπασαι πάλιν θέλουσι ζητηθῆ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος· διὸ καὶ προβλέπεται, ὅτι ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους θὰ εἶναι περιττὸν νὰ γίνηται δωρεὰν καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Φροβελιανῶν παιδαγωγῶν, καθ' ὅτι αὗται, πολλαχόθεν ζητούμεναι, θέλουσι προθύμως προσέρχεσθαι καὶ ἐπὶ ὡρισμένοις διδάκτροις.

Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ Φροβελιανὸν σύστημα εἰσαγόμενον ἐν Σμύρνῃ, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ὀδησσῷ ἀκόμη, ἐν τῇ Ροδοκανακείῳ σχολῇ, διὰ τῆς ἀρίστης τῶν μαθητριῶν μου, τῆς νῦν διευθυντρίας αὐτοῦ Κυρίας Ἑλ. Δετζώρτζη.

Εἴθε δὲ νὰ ἐπέλθῃ τάχιστα ὁ χρόνος, καθ' ὃν ὁλόκληρον τὸ Φροβελιανὸν σύστημα θέλει ἀναγνωρισθῆ ἐπισήμως καὶ ἐπομένως θέλει εἰσαχθῆ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαιδεύσει καὶ ἐν τῇ Ἀρσακείῳ σχολῇ καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ μέλλοντος τῆς φίλης ἡμῶν Πατρίδος.

Αικ. Λασκαριδου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

-ολογικὴ ἀνακάλυψις ἐ-
γικὴν Ἀκαδημίαν τῶν
μεγαλοσαύρου κολο-
ῖον ἀπέκτησεν ἐ-
ιὸν Μουσεῖον. Ἡ
τείνεται ὀλιγώ-
ιυ. Τὸ κρανίον
μερῶν αὐτοῦ.
ι οἱ πλεῖστοι
ικὴ στήλη
ης πολυά-

ριθμοι εἶνε αἱ πλευραὶ αὐτοῦ. Ἐὰν προστεθῇ τὸ μῆκος τοῦ κρανίου εἰς τὸ μῆκος τοῦ διασωζομένου μέρους τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἀποτελεῖται μῆκος 9—10 μέτρων. Ἡ οὐρά του λείπει σχεδὸν ὅλη, ὑπολογιζομένη εἰς 4—5 μέτρα. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ μεγαλόσαυρος οὗτος ἦτο κατὰ τὸ ἀνάστημα ἴσος πρὸς φαλαινόπτερον μέσων διαστάσεων.

Ὑπάλληλός τις ἐν ἀμερικανικῷ σιδηροδρόμῳ, ἐρωτηθεὶς ποῖον ἦτο τὸ ὀλιγώτερον κινδυνῶδες μέρος τῆς ἁμαξοστοιχίας, ἀπήντησεν ὅτι ἦτο τὸ μέρος τὸ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ δυστυχήματος εὑρισκόμενον... εἰς τὴν ἀποθήκην. Ἀλλά, κατὰ μέρος τιθεμένης τῆς ἀστειότητος, εἰς ὀλίγους εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέρος—μολονότι δημώδης τις πρόληψις φρονεῖ τὸ ἐναντίον—εἶνε τὸ τελευταῖον διαχώρισμα τῆς τελευταίας ἁμάξης τοῦ σιδηροδρόμου. Εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ περιπτώσει συγκρούσεως πρὸς ἁμαξοστοιχίαν καταφθάνουσαν μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἡ θέσις αὕτη εἶνε ἡ χειροτέρα. Ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, σύγκρουσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, ἐκτροχίασιν, κατάπτωσιν γεφύρας, ἡ οὐρὰ τῆς ἁμαξοστοιχίας εἶνε ἡ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν κίνδυνον.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὀπισθία ἅμαξα εἶνε ἡ εὐαρεστοτέρα θέσις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς γραφικότητος τοῦ ταξειδίου, ἰδίᾳ δ' ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἑλβετίᾳ, ἔνθα τιθέμενός τις πρὸ τῆς τελευταίας ὀπισθίας θύρας βλέπει ἀναπτυσσομένην πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἅπασαν τὴν τοποθεσίαν. Ἀλλ' ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ γραφικωτέρα θέσις αὕτη εἶνε καὶ ἡ μᾶλλον ἐνοχλητική, ἕνεκα τῶν κλονισμῶν οἵτινες εἶνε αἰσθητότεροι ἐν αὐτῇ.

Οἱ θηριοδαμασταὶ ἀπέκτησαν νέον εἶδος ὅπλου, προωρισμένου νὰ καθιστᾷ ὀλιγώτερον κινδυνώδη τὴν θέσιν των· εἶνε τοῦτο ἡ ἠλεκτρικὴ μάστιξ. Εἷς ἐκ τῶν τοῦ ἐπαγγέλματος συλλαβὼν τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ ποιήσηται χρῆσιν ἠλεκτρικῆς μάστιγος συγκοινωνούσης μετ' ἀγωγοῦ, ἀρκούντως ἰσχυροῦ, ἐπέτυχεν ὅλως ἔκτακτα ἀποτελέσματα. Ὑπὸ ταύτης ἐγγιζόμενοι οἱ λέοντες, ὡς ὑπὸ μαγικῆς ῥάβδου, καταλαμβάνονται ὑπὸ μεγίστης φρίκης, καὶ τρέμουσι καὶ ὀπισθοχωροῦσιν ἐκβάλλοντες φοβερὰς κραυγάς· ὑπὸ μείζονος ἔτι τρόμου καταλαμβάνονται αἱ τίγρεις. Τοὐναντίον οἱ ἐλέφαντες ἐκβάλλουσιν ἀγρίας φωνὰς καὶ καθίστανται μανιώδεις. Οἱ ὄφεις δεικνύονται λίαν εὐαίσθητοι πρὸς τὸ νέον μηχάνημα: εἷς βόας συσφιγκτὴρ προσεβλήθη ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ παραλυσίας ἐξαώρου καὶ παρέμεινεν ἀσθενὴς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

'ορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 149.

'Αριθ. 506 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 8 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ. — Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ἀφοῦ προσηκόντως ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξίν της εἰς τὴν ἀδελφήν αὐτῆς, ἡ Καρολίνα ἔγραφεν εἰς αὐτὴν πλείονας λεπτομερείας περὶ τοῦ νέου της βίου. Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι τῇ ἔκρυπτε πάντοτε τὴν ἀληθῆ της ὀδύνην, καὶ προσετάθει νὰ καθησυχάσῃ μὲν αὐτήν, περισπάσῃ δὲ καὶ τὴν ἰδίαν της λύπην, προσποιουμένη ἠρεμίαν πνεύματος, ἥτις οὔτε πλήρης ἦτο οὔτε ἀληθής:

«.... Δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον μὲ περιποιοῦνται αὐτοὶ οἱ Περάκ! Ἡ Ἰουστίνα εἶνε πάντοτε ἡ λαμπρὰ ἐκείνη γυνή, μὲ ἀγγέλου καρδίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἄφινεν ὁ πατήρ μας νὰ φύγῃ. Ὁ σύζυγός της τὴν ἀξίζει, καὶ αὐτό, ἐννοεῖς, δὲν εἶνε ὀλίγον. Ἔχει μάλιστα περισσότερον νοῦν, ἂν καὶ ἔχει ὀλιγωτέραν ἀντίληψιν. Ὅ,τι ὅμως ἐννοήσῃ χαράττεται εἰς τὴν διάνοιάν του ὡς εἰς μάρμαρον ἄψογον καὶ ἀκηλίδωτον. Σὲ ὁρκίζομαι, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν στενοχωροῦμαι μαζύ των. Ἠδυνάμην νὰ μένω πολὺ πλέον μόνη, διότι τὸ μικρόν μου δωμάτιον εἶνε ἀνεξάρτητον, καὶ ἠμπορῶ νὰ ῥεμβάζω ἐκεῖ, χωρὶς τίποτε νὰ μὲ ταράττῃ. Ἀλλὰ δὲν αἰσθάνομαι συχνὰ τὴν ἀνάγκην. Εὑρίσκομαι λαμπρὰ μὲ τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους· αἰσθάνομαι ὅτι μ' ἀγαποῦν.

«Ἔπειτα τὸ πνεῦμά των ζῇ, ὡς τῶν περισσοτέρων ἐδῶ. Ἐρωτῶσι περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ ἀπορεῖ τις εὑρίσκων, ἐντὸς χαράδρας ἀγρίων βουνῶν, χωρικοὺς ἔχοντας τόσας γνώσεις ξένας εἰς τὰς ἀνάγκας των καὶ τὰς συνηθείας των. Τὰ παιδία των, οἱ γείτονές των καὶ οἱ φίλοι των μοῦ φαίνονται ἐπίσης νοήμονες καὶ δραστήριοι καὶ χρηστοί, ὁ δὲ Περὰκ μοῦ λέγει ὅτι τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς χωρία πολὺ πλέον μεμακρυσμένα ἀπὸ παντὸς κέντρου πολιτισμοῦ.

Τοὐναντίον ὅμως οἱ κάτοικοι τῶν ὀλίγων καλυβῶν αἱ ὁποῖαι εἶνε ἐσπαρμέναι ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἐκεῖνοι οἵτινες εἶνε χωρικοὶ μόνον, ποιμένες ἢ γεωργός, ζῶσιν ἐν ἀπαθείᾳ, τὴν ὁποίαν δὲν δύναταί τις φαντασθῇ. Πρό τινων ἡμερῶν ἠρώτησα μίαν γυναῖκα τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἑκατὸν βήματα μακρὰν τῆς οἰκίας της ἀποτελεῖ ὡραιότατον καταρράκτην.

— Εἶνε *τὸ νερό*, μοῦ ἀπήντησεν.

— Ναί, ἀλλὰ τὸ νερὸν αὐτὸ δὲν ἔχει ὄνομα;

— Νὰ ῥωτήσω τὸν ἄνδρα μου. Ἐμεῖς ἡ γυναῖκες ὅλα τὰ ποτάμια τὰ λέμε *νερά*.

Ὁ σύζυγος ἠδυνήθη νὰ μοῦ εἰπῇ τὸ ὄνομα τοῦ χειμάρρου καὶ τοῦ καταρράκτου. Ἀλλ' ὅτε τὸν ἠρώτησα τὸ ὄνομα τῶν ὀρέων τοῦ ὁρίζοντος, μοῦ ἀπήντησε ὅτι δὲν τὸ ἐγνώριζε, διότι ποτέ του δὲν ὑπῆγεν ἐκεῖ.

— Δὲν ἤκουσες νὰ λέγουν ὅτι εἶνε αἱ Σεβέναι;

— Ἠμπορεῖ. Εἶνε καὶ τὸ Μεζέγκον κάπου ἐκεῖ καὶ ἡ *Θημωνιὰ τῶν Βύρλων*· ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω ποῦ εἶνε.

Τότε ἔδειξα εἰς αὐτὸν — εὐκόλως γνωρίζονται — τὸ Μεζέγκον, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν κορυφῶν, καὶ τὴν Θημωνίαν, κομψὸν κῶνον, περιέχοντα ὡς λέγεται, ἐντὸς τοῦ κρατῆρος του βύρλα καὶ ἄλλα ἑλώδη χόρτα. Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲ κἂν τὰ ἐκύτταξε. Τῷ ἦτο ἐντελῶς ἀδιάφορον, Μ' ἔδειξε τὸ σπήλαιον τῶν *παλαιῶν ἀγρίων*, τουτέστιν εἶδός τι χωρίου γαλατικοῦ ἢ κελτικοῦ, ἀνεσκαμμένου ἐντὸς τοῦ βράχου μετὰ τῶν αὐτῶν προφυλάξεων, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται τὰ ζῶα τῆς ἐρήμου ἵνα κρύψωσι τὰς φωλεάς των· διότι δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ καὶ παρακολουθήσῃ τὸν βράχον αὐτόν, χωρὶς ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ἐλάχιστον, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὴν ἀτραπὸν δι' ἧς εἰσδύει τις εἰς τὰς χαράδρας του καὶ τὰ παλαιὰ οἰκήματα. Ἆ! ἀγαπητή μου Καμίλλη! δὲν ὁμοιάζω κ' ἐγὼ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἀγρίους, οἵτινες φοβούμενοι τὰς ἐπιδρομάς, ἐκρύπτοντο εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἀνεζήτουν τὴν ἡσυχίαν αὐτῶν ἐν τῇ λήθῃ τοῦ κόσμου ὅλου;

»Ὁπωσδήποτε οἱ κάτοικοι τοῦ βράχου μοῦ φαίνονται ὡς κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν πτωχῶν ἐκείνων Κελτῶν, οἵτινες εἶχον κρυβῇ καὶ προσηλωθῇ οὕτως εἰπεῖν εἰς τοὺς βράχους των. Ἔβλεπον τὴν

γυμνόποδα καὶ βλακώδη τὸ βλέμμα γυναῖκα, ἥτις μᾶς ὡδήγει εἰς τὰ σπήλαια, καὶ ἠπόρουν ἀληθῶς ἂν τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλιάδες ἔτη εἶχον παρέλθει ἀφ' ἧς ἡ φυλή της ἐρρίζωσεν ἐπὶ τῶν βράχων ἐκείνων.

»Βλέπεις ὅτι περιπατῶ, καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἀπαραίτητον φρονήσεως ἔργον νὰ ζῶ κλεισμένη, ὡς ἐφοβεῖσο. Τοὐναντίον μὴ ἔχουσα τί ν' ἀναγνώσω, αἰσθάνομαι μεγάλην ἀνάγκην νὰ τρέχω, καὶ ἡ ἀεικινησία μου ἐκπλήττει πολὺ ὀλιγώτερον τοὺς χωρικοὺς τοῦ Λαντριὰκ παρ' ὅ,τι θὰ τοὺς ἐξέπληττεν ἡ μυστηριώδης ἀπομόνωσίς μου. Δὲν ἔχω δὲ νὰ φοβηθῶ δυσαρέστους συναντήσεις. Εἶδες ὅτι ἀνεχώρησα μὲ φορέματα, τὰ ὁποῖα ἀδύνατον εἶνε νὰ ἑλκύσωσι τὴν προσοχήν. Ἐκτὸς τούτου ἔχω μαῦρον πέτασσον, πολὺ μεγαλείτερον ἐκείνων τοὺς ὁποίους συνειθίζουν ἐδῶ, ὅστις μοῦ σκεπάζει ἐντελῶς τὸ πρόσωπον. Ἠμπορῶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ φορέσω καὶ τὴν κουκοῦλαν μου, τὴν ὁποίαν ἐπῆρα μαζύ μου, διότι ἡ ἀστασία τοῦ καιροῦ τὸ ἐπιτρέπει. Δὲν ὁμοιάζω ἐντελῶς μὲ τὰς γυναῖκας τοῦ τόπου, ἀλλὰ δὲν ἔχω καὶ τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ προξενῇ ἐντύπωσιν ὅπου διέρχομαι.

»Ἔχω δέ, χάριν τοῦ περιπάτου, καὶ πρόφασιν εὐλογωτάτην. Ἡ Ἰουστίνα ἐξασκεῖ μικρόν τι ἐμπόριον, καὶ μοῦ ἐμπιστεύεται μικρὸν κιβώτιον, τοῦ ὁποίου προσφέρω εἰς πώλησιν τὸ περιεχόμενον, ἐνῷ ὁ Περὰκ ὅστις εἶνε κτηνίατρος, ἐπισκέπτεται τὰ ἀσθενῆ ζῶα. Τοιουτοτρόπως ἠμπορῶ νὰ εἰσέρχωμαι εἰς τὰς οἰκίας καὶ νὰ ἐξετάζω τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου. Δὲν πωλῶ τίποτε, διότι αἱ γυναῖκες εἶνε τόσον ἀπερροφημέναι ἀπὸ τὴν κατασκευὴν τῶν τριχάπτων, ὥστε οὔτε τοὺς συζύγους των ῥάπτουν οὔτε τὰ τέκνα των οὔτε τὸν ἑαυτόν των. Τὰ ῥάκη ἐδῶ φέρονται θριαμβευτικῶς καὶ μετ' ἐπιδείξεως. Ἡ εὐλάβεια εἶνε τόσον ἐξημμένη, ὥστε πᾶσα ὑλικὴ εὐημερία καὶ αὐτὴ ἡ καθαριότης ἀποκλείεται ὡς περιττὴ καὶ βέβηλος. Τοιουτοτρόπως αἱ γυναῖκες γίνονται φιλάργυροι· ἀγαπῶσιν ὅμως καὶ τὰ στολίδια· ἂν δὲ ἡ Ἰουστίνα μ' ἔδιδε νὰ πωλῶ τοιαῦτα, θ' ἀπέκτων ταχέως πελατείαν, ἥτις θὰ ἠγόραζε προθυμότερον αὐτὰ ἢ ἐνδύματα καὶ σανδάλια.

»Κατασκευάζουσι πᾶσαι τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα μελανὰ καὶ λευκὰ τρίχαπτα, ἅτινα ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἔκαμνε καὶ ἡ Ἰουστίνα. Ἀπορεῖ δὲ κανείς, βλέπων ἐδῶ, ἐν μέσῳ τῶν ὀρέων, ἐργόχειρα μαγευτικὰ προερχόμενα ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀθλίων αὐτῶν πλασμάτων, καὶ ἀγανακτεῖ μανθάνων τὸ πενιχρὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον κερδίζουσι. Θὰ ἔδιδον μετὰ χαρᾶς ἀντὶ ἑνὸς φράγκου ὅ,τι μᾶς πωλοῦσιν εἴκοσι φράγκα ἐν Παρισίοις, ἂν ἐπετρέπετο εἰς αὐτὰς νὰ συναλλαχθῶσιν ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ καταναλωτοῦ. Ἀλλὰ τουτο αὐστηρῶς ταῖς ἀπαγορεύεται. Ἐπὶ τῷ λόγῳ δῆθεν, ὅτι προμηθεύει τὴν μέταξαν, τὴν κλωστὴν καὶ τὰ σχέδια, ὁ ἔμπορος προστοιχίζει καὶ διατιμᾷ τὴν ἐργασίαν των. Μάτην προτείνετε εἰς τὴν χωρικὴν νὰ τῆς προμηθεύσετε τὸ ὑλικὸν καὶ νὰ τὴν πληρώσετε ἀκριβώτερα. Ἀναστενάζει ἡ πτωχή, θεωρεῖ τὰ χρήματα, σείει τὴν κεφαλήν, καὶ σᾶς ἀπαντᾷ, ὅτι ἂν ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν μεγαλοδωρίαν ἑνὸς πελάτου, ὅστις ἅπαξ μόνον θὰ τῆς δώσῃ παραγγελίαν καὶ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἐπανίδῃ ἴσως πλέον, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν πελατείαν τοῦ *αὐθέντου* της. Ἔπειτα δὲ ὅλαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες εἶνε ἢ προσποιοῦνται ὅτι εἶνε θεοφοβούμεναι. Ὅσαι ἐξ αὐτῶν εἶνε εἰλικρινεῖς, ὡρκίσθησαν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ τοὺς ἁγίους νὰ μὴ πωλῶσιν εἰς ἰδιώτας, καὶ ἀναγκάζεταί τις νὰ σεβασθῇ τὸ σέβας τῆς ὑποσχέσεως. Ὅσαι δὲ ἐπαγγέλλονται τὴν εὐλάβειαν (καὶ βλέπω ὅτι εἶνε πολὺ περισσότεραι παρ' ὅσον νομίζει τις) συναισθάνονται ἀδιακόπως ὅτι διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὸ βλέμμα τῶν ἱερέων, τῶν καλογραιῶν, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν, οἱ ὁποῖοι πλημμυροῦσιν ὡς ἀκρίδες τὸν τόπον, καὶ αὐτὰ τὰ πλέον ἀκατοίκητα μέρη του. Τὰ μοναστήρια παρέχουσι κ' ἐδῶ ἐργασίαν, ὡς παντοῦ, ὑπὸ κερδοσκοπικοὺς ὅρους πολὺ συμφορωτέρους τῶν ἐμπόρων. Βλέπει τις λοιπόν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν προαυλίων τῶν ἐκκλησιῶν, ὁμάδας χωρικῶν γυναικῶν καθημένας κύκλῳ καὶ κινούσας τὰς κουβαρίστρας των, ἐνῷ ψυθιρίζουσι λιτανείας ἢ ψάλλουσι λατινικὰ τροπάρια, συγχρόνως δὲ θεωροῦσιν ἀπλήστως τοὺς διαβάτας καὶ ἀνταλλάσσουσι τὰς παρατηρήσεις των, ἀποκρινόμεναι ora pro nobis εἰς τὴν σταχτόχρουν, μαύρην ἢ κυανῆν καλογραῖαν, ἥτις ἐπιτηρεῖ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ψαλμῳδίαν.

»Αἱ γυναῖκες αὐταὶ εἶνε ἐν γένει ἀγαθαὶ καὶ φιλόξενοι. Τὰ παιδία των μοῦ προξενοῦσι συμπάθειαν, ὁσάκις δὲ ἀπαντῶ ἀσθενῆ, χαίρω ὅπ δύναμαι νὰ παραγγείλω κἄτι πρὸς θεραπείαν των. Ὡς πρὸς τοῦτο ἐπικρατεῖ ἐδῶ μεγάλη ἀμάθεια ἢ ἀμεριμνησία. Ἡ μητρότης εἶνε πάθος μᾶλλον ἢ φιλοστοργία. Αἱ μητέρες φαίνονται φρονοῦσαι ὅτι τὰ τέκνα ἐγεννήθησαν μόνον καὶ μόνον ἵνα συνειθίσωσι νὰ πάσχωσιν.

»Τὸ ἔργον τοῦ Περάκ, τὸ ὁποῖον ἔχει πολλὴν πελατείαν, μᾶς φέρει πολλάκις εἰς τὰ πλέον δύσβατα μέρη τῶν βουνῶν, καὶ γίνεται ἀφορμὴ νὰ βλέπω τὰς ὡραιοτέρας τῆς γῆς τοποθεσίας, διότι ὁ τόπος αὐτὸς μοῦ φαίνεται ὄνειρον... Μήπως ὅμως καὶ ἡ ζωή μου δὲν εἶνε παράδοξον ὄνειρον ἀληθῶς;

»Ὁ τρόπος τῶν ἐκδρομῶν μας εἶνε ἁπλούστατος. Ὁ Περὰκ ἔχει ἓν μικρὸν ἁμάξιον, ὡς τὸ ὀνομάζει, μ' ἓν κάλυμμα πάνινον, τὸ ὁποῖον δῆθεν μᾶς σκεπάζει. Εἰς τὸ ἁμάξιον αὐτὸ ζεύγει πότε ἕνα ἀτρόμητον ἡμίονον, πότε μικρὸν ἱππάριον, δυνατὸν ἀλλὰ ἥσυχον, τὸ ὁποῖον, ὡς ὁ αὐθέντης του, ἔχει μόνον δέρμα καὶ κόκκαλα, ἀλλὰ δὲν καταπονεῖται ποτέ Τοιουτοτρόπως δέ, ἐνῷ ὁ μεγαλείτερος υἱὸς τῆς Ἰουστίνας, ὅστις ἐπέστρεψεν

ἀπὸ τὸ τάγμα του ὅπου ἦτο πεταλωτής, ἀναπληροῖ κατ' οἶκον τὸν πατέρα του, ὁ Περὰκ καὶ ἐγὼ τρέχομεν τὰ βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας, ὅ,τι καιρὸς καὶ ἂν ἦνε. Ἡ Ἰουστίνα ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτὸ μὲ ὠφελεῖ, καὶ ὅτι πρέπει νὰ μείνω μαζῆ της πάντοτε, ὁρκίζεται δὲ ὅτι θὰ μοῦ εὕρῃ μέσον νὰ κερδίζω τὸ καθημερινόν μας, χωρὶς νὰ ταπεινοῦμαι ὑπηρετοῦσα μεγάλας κυρίας.

»Ἀλλοίμονον! δὲν ᾐσθανόμην ταπείνωσιν ἐνόσω ᾐσθανόμην ὅτι ἀγαπῶμαι καὶ ἠγάπων τόσον εἰλικρινῶς, ἐγώ! Πιστεύεις, ὅτι ὄχι μόνον αἰσθάνομαι λύπην διότι δὲν θὰ μ' εὐλογῇ πλέον πᾶσαν πρωΐαν ἡ γραῖα ἐκείνη μαρκησία, ἀλλὰ καὶ ἀνησυχῶ καὶ τρέμω δι' αὐτήν, ὡς ἂν ἐμάντευον ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ζήσῃ χωρὶς ἐμέ; Ἆ! ὁ θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὲ λησμονήσῃ γρήγορα, καὶ νὰ μὲ ἀντικατέστησεν ἤδη δι' ἄλλης γυναικός, ὀλιγώτερον ὀλεθρίας εἰς τὴν οἰκιακήν της εἰρήνην. Ἀλλὰ θὰ τὴν περιποιηθῇ κανεὶς ἄλλος, ἠθικῶς ἐννοῶ, ὡς τὴν ἐπεριποιούμην ἐγώ; θὰ δυνηθῇ νὰ μαντεύσῃ τὰς πνευματικάς της ἰδιοτροπίας, νὰ διασκεδάζῃ τὴν πλῆξιν τῆς ἀργίας της, νὰ τῆς ὁμιλῇ περὶ τῶν τέκνων της, ὅπως της ἤρεσκε ν' ἀκούῃ περὶ αὐτῶν; Ὅτε ἦλθον ἐδῶ ἀνέπνευσα μὲ ἀπλήστους πνεύμονας τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ κ' ἐθεώρησα τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ τραχεῖαν αὐτὴν φύσιν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐπόθουν νὰ γνωρίσω. Εἶπα κατ' ἐμαυτήν: Τέλος πάντων εἶμαι ἐλευθέρα! Θὰ πηγαίνω ὅπου θέλω, θὰ ὁμιλῶ ὅσον ὀλίγον θέλω, δὲν θὰ γράφω πλέον δεκάκις τῆς ἡμέρας τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν εἰς δέκα διαφορα πρόσωπα, δὲν θὰ ζῶ ἐντὸς θερμοκηπίου, δὲν θ' ἀναπνέω πλέον τὸ δριμὺ ἄρωμα ἀνθέων ἀποσταλαζομένων διὰ χημικῶν μεθόδων φυτῶν ἀπεξηραμμένων.. Θὰ ῥοφῶ διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας τὸ ἐλεύθερον ἄρωμα τῆς λευκακάνθης καὶ τοῦ θύμου!..Ναί, εἶπα ὅλ' αὐτὰ κατ' ἐμαυτήν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ χαρῶ! Ἔβλεπα μακρόθεν τὴν πτωχήν μου φίλην μελαγχολικὴν καὶ μόνην, κλαίουσαν ἴσως διότι μ' ἔκαμε νὰ κλαύσω!

»Ἀλλὰ τὸ ἠθέλησε· ἴσως δὲ κ' ἔπρεπε νὰ γείνῃ! Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὴν μιμηθῶ διὰ στιγμήν τινα ἀδικίας καὶ πείσματος. Ἡ μήτηρ ἐσυλλογίζετο τὸν υἱόν της, τοιοῦτος δὲ υἱὸς εἶνε ἄξιος πάσης μητρικῆς θυσίας. Ἴσως μὲ νομίζει σκληρὰν καὶ ἀχάριστον, ὅτι δὲν συνεμορφώθην πρὸς τὰ σχέδιά της, καὶ πολλάκις διαλογίζομαι ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω· ἀλλὰ μὲ φαίνεται πάντοτε ὅτι ἦτο μάταιον. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δύναταί τις ν' ἀπομακρύνῃ διὰ μιᾶς κοινῆς λέξεως, ψυχρῶς ἢ περιφρονητικῶς. Δὲν θὰ εἶχα δὲ ἄλλως καὶ τὸ δικαίωμα νὰ προσενεχθῶ τοιουτοτρόπως πρὸς αὐτόν, ὅστις ὄχι μόνον τὸ αἴσθημά του δὲν μ' εἶχεν ἐκδηλώσει, ἀλλὰ μ' ἔδειξε πάντοτε σεβασμὸν καὶ ἁβροτάτην φιλίαν. Μάτην ἀναζητῶ νὰ εὕρω ποίαν γλῶσσαν συμπαθῆ συγχρόνως καὶ ψυχρὰν ἠδυνάμην νὰ μεταχειρισθῶ, διὰ νὰ τοῦ εἰπῶ πόσον ἱερὰ εἶνε δι' ἐμὲ ἡ εὐτυχία του καὶ ἡ εὐτυχία τῆς μητρός του. Αἰσθάνομαι ὅτι δὲν θὰ εἶχα αὐτὴν τὴν ἱκανότητα. Ἢ ἡ ἀληθινή μου πρὸς αὐτὸν φιλία θὰ τὸν ἠπάτα περὶ τῶν αἰσθημάτων μου καὶ θὰ τὸν ἔκαμνε νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐθυσιαζόμην εἰς τὸ καθῆκον, ἢ τὸ ἀνένδοτόν μου θὰ τὸν προσέβαλλεν ὡς ἄκαιρος ἐπίδειξις ἀρετῆς, τῆς ὁποίας τὴν βοήθειαν οὐδέποτε μοῦ ἔδωκε ἀφορμὴν νὰ ἐπικαλεσθῶ...Ὄχι, ὄχι! οὔτε δυνατόν, οὔτε πρέπον ἦτο!

»Μ' ἐφάνη νὰ ἐννόησα, ὅτι ἡ μαρκησία ἤθελε νὰ τοῦ εἰπῶ, ὅτι εἶμαι δεδεμένη δι' ἄλλου ἔρωτος. Θεέ μου! Ἂς ἐπινοήσῃ τόρα ὅ,τι θέλει. Ἆ θυσιάσῃ ἂν εἶνε ἀνάγκη, καὶ τὴν ζωήν μου καὶ τὴν τιμήν μου! Ἀφῆκα τὸ στάδιον ἐλεύθερον. Τὸ κατ' ἐμὲ μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπινοήσω πρόχειρον μυθιστόρημα. Καὶ μήπως ἐκεῖνος θὰ τὸ ἐπίστευεν;

»Καμίλλη, θὰ τὸν ἴδῃς. Θὰ τὸν ἐπανεῖδες ἴσως μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπίσκεψίν του κατὰ τὴν ὁποίαν μοῦ ὁμολογεῖς ὅτι τόσον ἐκοπίασες νὰ ὑποκριθῇς τὸ μέρος σου. Σοῦ ἐπροξένησε, μοῦ γράφεις, πολλὴν λύπην. Σοῦ ἐφάνη ὡς παράφρων. Τόρα θὰ ἦνε ἥσυχος βεβαίως· ἔχει τόσην ἠθικὴν δύναμιν, ὥστε θὰ ἐννοήσῃ ἐπὶ τέλους ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ τὸν ἐπανίδω! Ἐν τούτοις πρόσεχε! Εἶνε πολὺ ὀξυδερκής. Εἰπέ του ὅτι ἔχω τὸ πνεῦμα ψυχρόν..Ὄχι, ὄχι αὐτό! δὲν θὰ τὸ πιστεύσῃ. Κάμε του λόγον περὶ τῆς ὑπερηφανείας μου ἥτις εἶνε ἀκατάβλητος. Αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια. Εἶμαι πολὺ ὑπερήφανος, τὸ αἰσθάνομαι. Ἂν δὲν ἤμην, θὰ ἤμην ἀξία τῆς ἀγάπης του;

»Θὰ ἤθελαν ἴσως νὰ καταστῶ ἀναξία τοῦ σεβασμοῦ του,.. ὄχι ἡ μήτηρ! ποτὲ αὐτή! Ἔχει τὴν ψυχὴν χρηστήν, εὐλαβῆ καὶ πλήρη ἀγνότητος· ἀλλ' ὁ δούξ! Τόρα ἐνθυμοῦμαι πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχα ἐννοήσει τότε καὶ τόρα τὰ βλέπω ἀλλοῖα. Ὁ δοὺξ εἶνε ἐξαίρετος ἄνθρωπος· λατρεύει τὸν ἀδελφόν του· πιστεύω δὲ ὅτι ἡ σύζυγός του ἥτις εἶνε ἄγγελος, θὰ ἐξαγνίσῃ τὴν ζωήν του καὶ τὰς ἰδέας του. Ἀλλ' εἰς τὸ Σεβάλ, ὅτε μ' ἔλεγε νὰ σώσω μὲ πᾶσαν θυσίαν τὸν ἀδελφόν του... τὸ συλλογίζομαι τόρα καὶ κοκκινίζω ἀπὸ ἐντροπήν!

»Ἆ! ἄς μ' ἀφήσουν νὰ λησμονηθῶ καὶ νὰ τὰ λησμονήσω ὅλα! Ἐνόμισα ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος ὅτι ἤμην ἥσυχος, ἀξιοπρεπής, εὐτυχής! Μία ἡμέρα, μία ὥρα κατέστρεψαν τὰ πάντα. Διὰ μιᾶς της λέξεως ἡ μαρκησία Βιλλεμὲρ ἐδηλητηρίασεν ὅλας μου τὰς ἀναμνήσεις, τὰς ὁποίας ἤθελα ν' ἀποκομίσω ἀγνάς, καὶ δὲν τολμῶ πλέον σήμερον νὰ τὰς ἀναπολήσω. Ἀλήθεια, Καμίλλη, εἶχες δίκαιον ἐνίοτε, ὅταν μ' ἔλεγες, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἔχῃ πολὺ εὔπιστον τὸ πνεῦμα, καὶ ὅτι ἐθεώρουν κἄπως δογκισωτικῶς τὴν ζωήν! Τοῦτο θὰ μοῦ γείνῃ μάθημα, καὶ θὰ δυσπιστῶ τοῦ λοιποῦ

πρὸς τὴν φιλίαν ὡς καὶ πρὸς τὸν ἔρωτα. Διατί, λέγω πολλάκις πρὸς ἐμαυτήν, νὰ μὴ θραύσω ἀπὸ τοῦδε πάντα μου δεσμὸν πρὸς τὸν κόσμον αὐτόν, τὸν πλήρη κινδύνων καὶ ἀπογοητεύσεων, διατὶ νὰ μὴ ἀποδεχθῶ τὸν ζυγὸν τῆς πτωχείας μετὰ πλείονος ἔτι γενναιότητος ἢ μέχρι τοῦδε; Θὰ ἠδυνάμην νὰ εὕρω πόρον ζωῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, τῆς ὁποιας ὁ πολιτισμὸς εἶνε τόσον ὀπίσω. Δὲν θὰ ἦτο μὲν δυνατὸν νὰ γείνω διδασκάλισσα, ὡς τὸ ἐφαντάζετο πέρυσιν ἡ Ἰουστίνα, διότι ὁ κλῆρος κατέκλυσε πανταχοῦ τὰ σχολεῖα, καὶ αἱ καλαὶ καλογραῖαι δὲν θὰ ἐπέτρεπον νὰ διδάξω οὐδ' εἰς αὐτὸ τὸ Λαντριάκ· ἀλλὰ θὰ εὕρισκον ἴσως παραδόσεις εἰς καμμίαν πόλιν, ἢ θέσιν λογιστοῦ εἰς κανὲν ἐμπορικὸν κατάστημα.

» Πρὸ παντὸς ὅμως, πρέπει νὰ ἦμαι βεβαία, ὅτι θὰ λησμονηθῶ ἐκεῖ πέραν. Ἀφοῦ δὲ ἡ λήθη αὐτὴ ἐπέλθη πλήρης, πρέπει νὰ συλλογισθῶ τὰ παιδιά μας, καὶ τὰ συλλογίζομαι ἤδη ἐκ τῶν προτέρων. Ὁπωσδήποτε μὴν ἀνησυχῇς. Θὰ εὕρω· θὰ νικήσω ἐπὶ τέλους τὴν κακὴν τύχην. Ἠξεύρεις ὅτι δὲν κοιμῶμαι, οὐδὲ εἶνε δυνατὸν νὰ καταβληθῶ. Ἔχεις τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ δύο μῆνας ἀκόμη. Ἐγὼ δὲ δὲν χρειάζομαι ἐδῶ τίποτε. Μὴ τυραννῆσαι λοιπόν. Ἂς ἔχωμεν τὰς ἐλπίδας μας εἰς τὸν Θεόν. Ἔχε τας δὲ σὺ καὶ εἰς τὴν ἀδελφήν σου, ἡ ὁποία σ' ἀγαπᾷ.»

ΚΒ'

Ἡ Καρολίνα δικαίως ἐφοβεῖτο τὰς παρὰ τῇ ἀδελφῇ της ἐξετάσεις τοῦ Κ. Βιλλεμέρ. Εἶχεν ἤδη οὗτος δὶς ἐπανέλθει εἰς Ἐτάμπην, ἐννοῶν δὲ κάλλιστα, ὅτι ἡ λεπτότης τῷ ἀπηγόρευε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ φανῇ ὡς ἀνάκρισις, ἠρκεῖτο παρατηρῶν τὸ ἦθος τῆς Καμίλλης καὶ σχολιάζων τὰς ἀποσιωπήσεις της. Ἀπέκτησε δὲ οὕτω τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ Κ. Ἑδβὲρ ἐγνώριζε τὸ καταφύγιον τῆς ἀδελφῆς της, καὶ ὅτι ἡ ἀφάνειά της οὐδεμίαν τῇ ἐπροξένει πραγματικὴν ἀνησυχίαν. Ἡ Καμίλλη ἐκράτει ἔτι τὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἡ Καρολίνα ἔγραφεν, ὅτι εὗρε θέσιν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Δὲν τὴν ἐδείκνυε δέ, διότι τοσαύτην ἔβλεπεν ἀγωνίαν καὶ ὀδύνην ἐπὶ τῆς ἠλλοιωμένης ἤδη μορφῆς τοῦ μαρκησίου, ὥστε δὲν ἐτόλμα νὰ καταφέρῃ καὶ τὸ ἔσχατον αὐτὸ τραῦμα εἰς τὸν εὐεργέτην καὶ προστάτην τῶν τέκνων της. Πλὴν δὲ τούτου ἡ Κ. Ἑδβὲρ δὲν συνεμερίζετο πάσας τὰς ἀνησυχίας τῆς συνειδήσεως τῆς ἀδελφῆς της, οὐδ' ἐννόει πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὑπερηφάνειαν. Δὲν ἐτόλμησε μὲν νὰ τὴν μεμφθῇ ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐθεώρει μέγα ἔγκλημα ν' ἀδιαφορήσῃ κάπως περὶ τῆς δυσαρεσκείας τῆς μαρκησίας καὶ νὰ γείνῃ ὁπωσδήποτε νύμφη της. « Ἀφοῦ αἱ προτάσεις τοῦ μαρκησίου, διενοεῖτο, ἦσαν τόσον σοβαραί, ἀφοῦ ἡ μήτηρ του τὸν ἀγαπᾷ τόσον ὥστε δὲν τολμᾷ νὰ τοῦ ἀντιστῇ παρρησίᾳ, ἀφοῦ τέλος πάντων εἶνε ἐνῆλιξ καὶ κύριος τῆς περιουσίας του δὲν βλέπω διατί ἡ Καρολίνα νὰ μὴ μεταχειρισθῇ ὀλίγον τὴν ἐπιρροήν της ἐπὶ τῆς γραίας, τὴν πειθώ της καὶ τὰ προτερήματά της, ὥστε σιγὰ σιγὰ νὰ τὴν καταφέρῃ νὰ συγκινέσῃ εἰς τὸν γάμον... ἀλλὰ... ἡ πτωχή μου Καρολίνα, μ' ὅλον της τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν της εἶνε παρὰ πολὺ ῥωμαντική, καὶ θέλει νὰ φονευθῇ αὐτὴ διὰ νὰ ζήσῃ ἡμᾶς, ἐνῷ μὲ ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ ὀλίγην ἐπιτηδειότητα καὶ αὐτὴ ἐγίνετο εὐτυχὴς καὶ ἡμεῖς ὅλοι. »

Ἦτο ἄλλη θεωρία αὕτη περὶ τοῦ ὀρθοῦ, ἣν ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ παραλληλίσῃ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Περὰκ καὶ τῆς Ἰουστίνης. Εἶνε δ' ἐλεύθερος, ἐννοεῖται, νὰ προτιμήσῃ ἐκείνην ἐκ τῶν δύο, ἥτις ἤθελε τῷ φανῇ καλλιτέρα. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην, ἐξομολογούμεθα ὅτι μεροληπτοῦμεν κάπως ὑπὲρ τῆς Καρολίνης.

Ὁ μαρκήσιος ἐννόησεν, ὅτι ἡ Κ. Ἑδβὲρ ὑπηνίσσετο δειλῶς τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων θέσιν, καὶ εἶδεν ὅτι ἐγνώριζε πάντα τὰ διατρέξαντα. Ἐξεφράσθη τότε κάπως ἐλευθερώτερον, ἡ δὲ Καμίλλη ἐνθαρρυνθεῖσα, ἠρώτησεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς ἀδεξιότητος, ἄν, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ μαρκησία ἔμενεν ἄκαμπτος, εἶχεν ἐκεῖνος ἀπόφασιν νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Καρολίναν τὴν χεῖρα του. Ἐφαίνετο δ' ἑτοίμη νὰ προδώσῃ τὸ μυστικὸν τῆς ἀδελφῆς της, ἂν ὁ μαρκήσιος ἔδιδε τὸν λόγον του.

Οὗτος ἀπήντησεν ἀδιστάκτως:

— Ἂν ἤμην βέβαιος ὅτι ἀγαπῶμαι, ἂν ἡ εὐτυχία τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ ἐξήρτητο ἀπὸ τὸ θάρρος μου, θὰ κατώρθωνα νὰ κάμψω διὰ πάσης θυσίας τὰς ἀντιστάσεις τῆς μητρός μου· ἀλλὰ δὲν μοῦ δίδετε ἐλπίδα. Δόσετέ μου καὶ βλέπετε.

— Ἐγώ; εἶπεν ἡ Καμίλλη, καταπλαγεῖσα καὶ τεταραγμένη.

Κ' ἐδίστασε ν' ἀπαντήσῃ. Εἶχε μὲν νομίσει ὅτι ἐμάντευσε τὸ μυστικὸν τῆς Καρολίνας· ἀλλ' αὐτὴ εἶχε πάντοτε ὑπερηφάνως ἀρνηθῆ, οὐχὶ ψευδομένη ἀλλ' ἀποφεύγουσα τὰς ἐρωτήσεις, ἡ δὲ Κ. Ἑδβὲρ δὲν ᾐσθάνετο τὴν τόλμην νὰ προσβάλῃ καιρίως τὴν ἀξιοπρέπειάν της, ἐκθέτουσα αὐτὴν ἰδιοβούλως.

— Αὐτὸ οὐδ' ἐγὼ δὲν τὸ ἠξεύρω, ὑπέλαβεν. Ἡ Καρολίνα ἔχει τόσην ψυχικὴν δύναμιν, ὥστε δὲν τὴν μαντεύω πάντοτε.

— Ἔχει τόσην δύναμιν ἀληθῶς ἡ ψυχή της, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, ὥστε οὐδέποτε θὰ ἐδέχετο τὸ ὄνομά μου χωρὶς τὴν εἰλικρινῆ εὐλογίαν τῆς μητρός μου. Αὐτὸ τὸ γνωρίζω καλλίτερα ἀπὸ σᾶς. Μή μοῦ λέγετε λοιπὸν τίποτε. Ἐγὼ πρέπει νὰ ἐνεργήσω. Ἓν μόνον πρᾶγμα σᾶς ζητῶ. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ φροντίζω ἐν τῷ μεταξὺ περὶ ὑμῶν καὶ

τῶν τέκνων σας· καὶ μάλιστα... ναί! θὰ τολμήσω νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ καὶ αὐτό· φοβοῦμαι πολὺ μήπως ἡ δεσποινὶς Σχιν-Ζενὲ εὑρίσκεται στενοχωρημένη χρηματικῶς, καὶ ἐκτεθειμένη εἰς στερήσεις, αἵτινες μοῦ προξενοῦν φρίκην. Ἀπαλλάξατέ με ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὰν αὐτὴν ἀγωνίαν. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς ἀφήσω ἓν χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον μοῦ ἀποδίδετε, ὃν δὲν χρειασθῇ, ἀλλὰ τῆς στέλλετε ὅμως ἐν ἀνάγκῃ, ὡς προερχόμενον ἐκ μέρους σας.

—Ὦ, αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον, ἀπήντησεν ἡ Καμίλλη· θὰ τὸ μαντεύσῃ καὶ δὲν θὰ μὲ συγχωρήσῃ ποτὲ ὅτι τὸ ἔκαμα.

— Βλέπω ὅτι πολὺ φοβεῖσθε.

— Τὴν φοβοῦμαι ὅπως φοβεῖταί τις πᾶν ὅ,τι σέβεται.

— Καθὼς κ' ἐγὼ λοιπόν! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος ἀναχωρῶν· τὴν φοβοῦμαι τόσον ὥστε δὲν τολμῶ νὰ τὴν ἀναζητήσω. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ τὴν ἐπανεύρω, ἢ ν' ἀποθάνω.

Ὁ μαρκήσιος προῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς ζωηροτάτην μετὰ τῆς μητρός του ἐξήγησιν. Καίτοι ἔβλεπεν αὐτὴν πάσχουσαν, μελαγχολικὴν καὶ ποθοῦσαν τὴν Καρολίναν πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ὡμολόγει, καίτοι ὁ μαρκήσιος ἀπόφασιν εἶχε ν' ἀναμείνῃ προσφορωτέραν στιγμὴν ἵνα φωτισθῇ, ἡ ἐξήγησις ἐν τούτοις ἐπῆλθε μοιραίως καὶ ἀναποδράστως, χωρὶς μηδ' αὐτὸς μηδὲ ἡ μήτηρ του νά θέλωσι. Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦτο τοσοῦτον δεινὴ ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ. Ἡ κυρία Βιλλεμὲρ ὡμολόγησεν, ὅτι εἶχεν αἰφνιδίως διατεθῆ κατὰ τοῦ χαρακτῆρος τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ, καὶ ὅτι προκειμένου νὰ τηρήσῃ τὸν λόγον της, ὑπέδειξεν εἰς αὐτὴν ὅτι τοῦτο μεγάλην θὰ τῇ ἐπροξένει λύπην. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ κατόπιν τῶν ἐξημμένων ἐρωτήσεων τοῦ μαρκησίου, ἡ συνομιλία ἐξήφθη ἐπίσης, ἡ δὲ μαρκησία Βιλλεμέρ, στενοχωρηθεῖσα, ἐξήνεγκε τέλος τὴν καταδίκην τῆς Καρολίνας. Ἡ ἀτυχὴς κόρη εἶχε περιπέσει εἰς ἁμάρτημα, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει μὲν συγγνωστὸν ἡ μαρκησία ὡς προστάτρια καὶ φίλη της, ἀλλ' οὐδὲ νὰ φαντασθῇ πλέον ἠδύνατο, μετὰ τοῦτο, νὰ τὴν ὀνομάσῃ κόρην της.

Ἐνώπιον τοῦ ἀποτελέσματος τῆς συκοφαντίας οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐκάμφθη ἡ θέλησις τοῦ μαρκησίου.

— Εἶνε ἄτιμον ψεῦδος! ἀνεφώνησεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ψεῦδος ἄνανδρον,... καὶ τὸ ἐπιστεύσατε! Πολὺ τολμηρὸς καὶ πολὺ ἐπιδέξιος πρέπει νὰ ἦτο ὁ συκοφάντης! Θὰ μοῦ τὰ εἴπητε ὅλα, μῆτερ μου, διότι ἐγὼ δὲν ἔχω διάθεσιν ν' ἀρκεσθῶ εἰς ψεύδη!

— Ὄχι, υἱέ μου, ὄχι, δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ πλέον τίποτε, ἀπήντησεν εὐσταθῶς ἡ μαρκησία Βιλλεμέρ, καὶ πᾶσαν νέαν σου λέξιν θὰ τὴν θεωρήσω ὡς ἔλλειψιν στοργῆς καὶ σεβασμοῦ.

Οὕτως ἡ μαρκησία ἔμεινεν ἀνεξερεύνητος. Εἶχε δώσει τὸν λόγον αὐτῆς εἰς τὴν Λεοντίαν νὰ μὴ τὴν προδώσῃ, ἄλλως δὲ κατ' οὐδένα λόγον θ' ἀπεφάσιζε νὰ σπείρῃ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν δύο της υἱῶν. Ὁ δοὺξ εἶχε πολλάκις εἴπει εἰς αὐτήν, ἐνώπιον τοῦ Οὐρβανοῦ, ὅτι οὔτ' ἐζήτησε ποτέ του οὐδ' ἔτυχε γλυκὺ βλέμμα τῆς Καρολίνης. Τὸ ψεῦδος τοῦτο, ἐφρόνει ἡ μαρκησία οὐδέποτε ἤθελε συγχωρήσει ὁ μαρκήσιος. Ἐγνώριζεν ἤδη, ὅτι εἶχεν ἐκμυστηρευθῆ εἰς τὸν δοῦκα τὸν ἔρωτά του, ὅτι οὗτος συνέπασχεν εἰς τὴν λύπην του καὶ εἶχε κινήσει τὴν σύζυγόν του εἰς ἀναζήτησιν τῆς Καρολίνης δι' ὅλων τῶν μοναστηρίων τῶν Παρισίων. «Δὲν ὁμιλεῖ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἡ μαρκησία· δὲν ἀποτρέπει τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν ἀδελφόν του ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν, ἐνῷ ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ ἐξομολογηθῇ τὸ παρελθὸν εἰς τὸν μαρκήσιον, διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ! Φαίνεται λοιπὸν ὅτι θὰ ἦνε ἄκαιρος πλέον τοιαύτη ἐξομολόγησις, καὶ ἂν ἐγὼ τὴν κάμω θὰ ὠθήσω τοὺς υἱούς μου ν' ἀλληλοσφαγῶσιν, ἀφοῦ τόσον ἠγαπήθησαν».

Ἡ Καρολίνα ἐν τούτοις ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφήν της:

«Τρομάζεις ὅτι εὑρίσκομαι εἰς τόπον τόσον ὀρεινὸν καὶ ἀνώμαλον, καὶ μ' ἐρωτᾷς ποία εἶνε ἡ ὡραιότης του, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ τις νὰ φονευθῇ εἰς κάθε του βῆμα. Ἐν πρώτοις ἐγὼ δὲν κινδυνεύω διόλου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ καλοῦ μου Περάκ. Οἱ δρόμοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν φοβεροὶ καὶ ἀδύνατοι ἴσως διὰ τὰς ἁμάξας τὰς ὁποίας γνωρίζομεν, εἶνε ἀρκετὰ πλατεῖς διὰ τὰ μικρὰ ἁμάξια τοῦ τόπου. Ἔπειτα ὁ Περὰκ εἶνε πολὺ προσεκτικός. Ὁσάκις τὸ βλέμμα του δὲν τὸν πληροφορεῖ ἀκριβῶς περὶ τοῦ πλάτους τὸ ὁποῖον μᾶς χρειάζεται, ἔχει πρὸς ἐξακρίβωσιν αὐτοῦ μέθοδον, ἡ ὁποία μ' ἔκαμε πολὺ νὰ γελάσω, ὅτε τὸ πρῶτον τὸν εἶδα νὰ τὴν μεταχειρισθῇ. Μοῦ ἐμπιστεύεται τοὺς χαλινούς, πεζεύει, λαμβάνει τὴν μάστιγά του, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ῥάβδον εἶνε ἀκριβῶς σημειωμένον τὸ πλάτος τοῦ ἁμαξίου του, καὶ προχωρῶν ὀλίγα βήματα μετρεῖ ἀκριβῶς τὸ μεταξὺ τοῦ βράχου καὶ τοῦ βαράθρου διάστημα' κ' ἐνίοτε τὸ μεταξὺ δύο βαράθρων. Ἂν ὁ δρόμος ἦνε ἓν μόνον ἑκατοστόμετρον πλατύτερος παρ' ὅσον μᾶς χρειάζεται, ὁ Περὰκ ἐπιστρέφει θριαμβευτικῶς καὶ διαβαίνομεν τρέχοντες. Ἂν τὸ ἑκατοστόμετρον αὐτὸ μᾶς λείπει, καταβαίνω ἐγὼ τῆς ἁμάξης, καὶ τὴν περνᾷ αὐτὸς κρατῶν ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸ ζῶον. Σὲ βεβαιόνω ὅτι συνειθίζει τις τόσον καλὰ εἰς ὅλα, ὥστε οὐδὲ κἂν τὸ συλλογίζομαι πλέον. Τὰ ἄλογα ἐδῶ οὔτε τρομάζουν εὔκολα οὔτε ἰδιότροπα εἶνε. Γνωρίζουν τὸν κίνδυνον ὅπως ἡμεῖς, καὶ δὲν συμβαίνουν δυστυχήματα περισσότερα παρὰ εἰς τὴν πεδιάδα. Σοῦ παρέστησα ἴσως ὑπερβολικὸν τὸν κίνδυνον τῶν ἐκδρομῶν αὐτῶν διὰ τῶν πρώτων μου ἐπιστολῶν. Ἦτο ματαιότης, ἢ ὑπόλοιπον φόβου ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐθεραπεύθην ἤδη ἐντελῶς, ἀφοῦ εἶδα πόσον ἦτον ἀνυπόστατος.

»Ὡς πρὸς τὴν καλλονὴν τοῦ Βελαί, οὐδέποτε θὰ κατώρθωνα νὰ σοῦ τὴν περιγράψω. Δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν, εἰς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας, μέρη τόσον παράδοξα καὶ τόσον μεγαλοπρεπῆ. Εἶνε πολὺ ὡραιότερα τῆς Ὠβέρνης τὴν ὁποίαν διέβην ἐρχομένη. Ἡ πόλις τοῦ Πουὺ κεῖται εἰς θέσιν μοναδικὴν ἴσως. Εἶνε κατεσπαρμένη ἐν μέσῳ σωρῶν λάβας, οἵτινες φαίνονται ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν κόλπων της καὶ ἀποτελοῦντες μέρος τῶν οἰκοδομῶν της. Εἶνε γιγαντιαῖα κτίσματα. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν πλευρῶν κ' ἐνίοτε ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ἐκ λάβας αὐτῶν πυραμίδων ἐνεπνεύσθησαν ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ μεγαλείου τῆς τοποθεσίας.

«Ἡ μητρόπολις εἶνε κτίριον θαυμασίας ῥωμανικῆς τέχνης, ὁμοιόχρους πρὸς τὸν βράχον, φαιδρυνομένη δὲ κἄπως διὰ τῶν κυανολεύκων μωσαϊκῶν τοῦ ἀετώματός της. Ἀπὸ τῆς θέσεώς της φαίνεται κολασσιαία, διότι κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς σχεδὸν βουνοῦ κλιμακωτοῦ προξενοῦντος ἰλιγγίασιν. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς εἶνε θαυμάσιον διὰ τὴν κομψότητα καὶ δύναμιν τῶν γραμμῶν του καὶ τὸ ἐπικρατοῦν θρησκευτικὸν σκιόφως. Οὐδέποτε ἐνόησα οὐδὲ ᾐσθάνθην οὕτως εἰπεῖν τὸν τρόμον τοῦ μεσαιῶνος ὡς ὑπὸ τοὺς μελανοὺς καὶ γυμνοὺς αὐτοὺς στύλους, ὑπὸ τοὺς θόλους αὐτοὺς οὓς περιβάλλουν αἱ καταιγῖδες. Ἦτο λαῖλαψ φοβερὰ ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αἱ ἀστραπαὶ διέσχιζον διὰ λάμψεων καταχθονίων τὰ ὡραῖα πολύχρωμα ὑελώματα, ἅτινα μετέδιδον ἀντανακλάσεις πολυτίμων λίθων ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τοῦ ἐδάφους. Αἱ βρονταὶ τοῦ κεραυνοῦ ἐφαίνοντο ἐξερχόμεναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ἦτο ὁ Ἰεχωβὰ τῶν Ἑβραίων, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ὀργῇ!... Ἀλλὰ δὲν ἐτρόμαζον! Ὁ ἀληθὴς θεός, ὃν ἀγαπῶμεν σήμερον, δὲν ἔχει ἀπειλὰς κατὰ τῶν ἀσθενῶν. Προσηυχήθην ἐκεῖ ἐν πλήρει πίστει, καὶ ᾐσθάνθην ἔπειτα ὅτι ἤμην πολὺ καλλιτέρα. Ἐννοεῖ τις ὅτι οἱ ὡραῖοι αὐτοὶ ναοὶ χρόνων παλαιῶν, καθ' οὓς ἐκράτει ἀγρία καὶ θερμὴ ἡ πίστις, εἶνε ἡ ἔκφρασις τῆς μεγάλης λέξεως: *μυστήριον*, οὗτινος ἀπηγορεύετο ἡ ἀποκάλυψις... Ἂν ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἦτο παρών, θὰ μ' ἔλεγεν...

»Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ διατρίψω εἰς ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἢ θρησκευτικῆς φιλοσοφίας. Αἱ ἰδέαι τοῦ Κ. Βιλλεμὲρ δὲν ἀποτελοῦσι πλέον τὸ βιβλίον, δι' οὗ ἐδιδασκόμην τὸ παρελθὸν καὶ δύναμαι νὰ προαισθανθῶ τὸ μέλλον.

»Βλέπεις ὅτι χάρις εἰς τὴν ὄρεξιν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ καλὸς Περὰκ νὰ μοῦ δείξῃ τὰ θαυμάσια τοῦ Βελαί, καὶ χάρις ἐπίσης εἰς τὸν πέτασόν μου, ὅστις ἀποκλείει τὰ περίεργα βλέμματα, κατώρθωσα νὰ ἐξέλθω εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα. Ἡ πόλις εἶνε παντοῦ γραφικωτάτη· μεσαιωνικὴ ἀκόμη, γεμάτη ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια. Κύκλῳ τῆς μητροπόλεως ὑπάρχει σωρεία ὁλόκληρος ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ὅπου ὑπὸ μυστηριώδεις ἁψῖδας καὶ διὰ τῶν σχισμῶν τῶν βράχων, βλέπει τις μονάς, κήπους, κλίμακας καὶ σκιὰς σιωπηλὰς παρερχομένας ὑπὸ πέπλον καὶ ῥάσον. Κρατεῖ ἐκεῖ σιγὴ παράδοξος καὶ ὀσμὴ οὕτως εἰπεῖν χρόνων παλαιῶν, ἥτις σοῦ προξενεῖ ῥῖγος καὶ φόβον, ὄχι τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶνε πηγὴ πάσης ἐμπιστοσύνης καὶ πάσης ψυχικῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ἐκείνων, οἵτινες ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ θραύουσι τοὺς δεσμοὺς καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅτε εἴμεθα εἰς τὸ μοναστήριον, ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἡ μοναστικὴ ζωή μου ἐφαίνετο φαιδρά. Ἐδῶ ἡ σκυθρωπότης της μοῦ ἐμπνέει τρόμον.

»Ἀπὸ τὴν μητρόπολιν καταβαίνει τις, μετὰ μιᾶς ὥρας δρόμον, εἰς τὸ παράλιον τοῦ Αἰγκουΐλ, ὅπου ὑψοῦται ἄλλο μνημεῖον, φυσικὸν συνάμα καὶ ἱστορικόν, τὸ περιεργότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Εἶνε κῶνος σακχάρεως ἠφαιστειογενής, τριακοσίων ποδῶν ὕψους, ὅπου ἀναβαίνει τις διὰ περιστροφικῆς κλίμακος εἰς μικρὸν ἐκκλησίδιον Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, ὡραιότατον, κτισμένον δέ, ὡς λέγεται, ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἀπὸ τὰ ἐρείπιά του.

»Διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ μίαν παράδοσιν ἥτις μ' ἔκαμεν ἐντύπωσιν. Νέα τις κόρη, χριστιανὴ παρθένος, καταδιωκομένη ὑπὸ ἀπίστου, ἐκρημνίσθη, διὰ νὰ τὸν διαφύγῃ, ἄνωθεν τοῦ ὀροπεδίου· ἀλλ' ἀνηγέρθη εὐθὺς χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε. Τὸ θαῦμα ἔκαμε κρότον, καὶ ἡ κόρη ἐκηρύχθη ἁγία. Ἡ ὑπερηφάνεια τὴν κατέλαβε, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἐκρημνίζετο καὶ πάλιν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὴν ἐπροστάτευον οἱ ἄγγελοι· ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν τὴν ἄφησεν ἀπροστάτευτον ὁ οὐρανός, καὶ συνετρίβη ὡς ξόανον.

Ἡ ὑπερηφάνεια! ναί, ὁ θεὸς ἐγκαταλείπει τοὺς ὑπερηφάνους... Καὶ χωρὶς τὸν Θεόν, τί δύνανται; Μὴ μοῦ λέγῃς ὅμως ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ ὑπερηφάνειαν...ὄχι, δὲν ἔχω. Δὲν ζητῶ ἐγὼ νὰ ἐπιδείξω τίποτε. Ἓν μόνον ζητῶ, νὰ μὲ λησμονήσουν, καὶ νὰ μὴν ὑποφέρουν ἐξ αἰτίας μου.

»Πλησίον τοῦ Πουύ, κ' ἐν μέσῳ τῶν θαυμασίων τῶν περιχώρων, ὑπάρχει χωρίον τι, οὗτινος δεσπόζει βράχος, ἐκ τῶν μεμονωμένων ἐκείνων καὶ παραδόξων, οἵτινες φύονται ἐδῶ ἀνὰ πᾶν βῆμα. Ὀνομάζεται Ἐσπαλύ, καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ βράχος φέρει ἐρείπια μεσαιωνικοῦ φρουρίου καὶ σπήλαια κελτικά. Ἐν τῶν σπηλαίων αὐτῶν κατοικεῖ πτωχὴ γερόντων οἰκογένεια, τῶν ὁποίων ἡ ἐλεεινότης σπαράττει τὴν καρδίαν. Τὸ ἀνδρόγυνον ζῇ ὑπὸ τὸν γυμνὸν βράχον, οὗτινος μία ὀπὴ χρησιμεύει ὡς παράθυρον συγχρόνως καὶ καπνοδόχη. Τὴν νύκτα κλείουν τὴν θύραν μὲ ἄχυρα τὸν χειμῶνα, καὶ μὲ τὸ μεσοφόριον τῆς γραίας τὸ θέρος. Ἓν κρεββάτι χωρὶς σινδόνας οὔτε στρῶμα, δύο σκαμνία, μία μικρὰ σιδηρᾶ

λυχνία, μία βοδάνη καὶ δύο τρία χωμάτινα ἀγγεῖα εἶνε ὅλα των τὰ ἔπιπλα.

»Ἐν τούτοις εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν ὑπάρχει εὐρὺς καὶ λαμπρὸς οἶκος Ἰησουϊτῶν, ὀνομαζόμενος ὁ *Παράδεισος*. Μάτην διὰ τοῦ βράχου ῥέει ῥύαξ παρασύρων πολυτίμους λίθους ἐντὸς τῆς ἄμμου του. Ἡ γραῖα μ' ἐπώλησεν ἀντὶ ἑνὸς φράγκου μίαν δρᾶκα καρχηδονίων λίθων, σαπφείρων καὶ ὑακίνθων, τοὺς ὁποίους φυλάττω τῆς Λιλῆς. Τὰ πετράδια εἶνε μικρὰ καὶ δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν, ἀλλ' ἐντὸς τῶν βράχων αὐτῶν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πολύτιμον στρῶμα. Οἱ πατέρες Ἰησουΐται ἴσως τὸ ἀνακαλύψουν. Τὸ κατ' ἐμέ, δὲν τὸ ἔχω βέβαια σκοπόν, καὶ πρέπει νὰ συλλογισθῶ νὰ εὕρω ἐργασίαν. Ὁ Περὰκ ἔχει μίαν ἰδέαν, περὶ τῆς ὁποίας μοῦ ὁμιλεῖ πρό τινων ἡμερῶν, καὶ ἡ ὁποία τοῦ ἦλθεν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ βράχου ἐκείου τοῦ Ἐσπαλύ· ἰδοὺ πῶς.

»Ἐνῷ ἐπεριπάτουν ἐπὶ τοῦ βράχου αὐτοῦ, εἶδα κ' ἐσυμπάθησα πολὺ ἓν μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔπαιζεν εἰς τὰ γόνατα ὡραίας, εὐρώστου καὶ φαιδρᾶς χωρικῆς. Τὸ παιδίον αὐτό, νὰ σοῦ εἰπῶ, μόνον μὲ τὸν Κάρολόν μας εἰμπορῶ νὰ τὸ παρομοιάσω, ὡς πρὸς τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέει. Δὲν εἶνε ὅμοιον μ' ἐκεῖνον, ἀλλ' ἔχει ὡς αὐτὸς θωπείας καὶ χάδια τὰ ὁποῖα σὲ ὑποδουλώνουν χωρὶς νὰ θέλῃς. Ἔλεγα τοῦ Περὰκ νὰ τὸ θαυμάσῃ, καὶ τοῦ παρετήρουν ὅτι ἦτο ἐνδυμένον μὲ πολλὴν καθαριότητα, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ του δὲν ἔπλεκε τρίχαπτα ὡς αἱ ἄλλαι, ἀλλὰ κατεγίνετο ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτό, ὡς ἂν ἤξευρεν ὅτι εἶχεν ἀληθῆ θησαυρόν, ὅτε ἐκεῖνος μ' ἀπήντησεν:

— Εὑρήκατε τὴν ἀλήθειαν· τὸ παιδίον αὐτὸ εἶνε θησαυρὸς διὰ τὴν Ῥοκεβέρτη· ἂν τὴν ἐρωτήσετε τίνος εἶνε, θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ ὅτι εἶνε τὸ παιδίον μιᾶς ἀδελφῆς της τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸ Κλερμόν· ἀλλὰ δὲν εἶν' ἀλήθεια. Τὸ παιδίον αὐτὸ τῆς τὸ ἐνεπιστεύθη εἷς κύριος, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν γνωρίζει, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπλήρωσε διὰ νὰ τὸ θρέψῃ, καὶ τὴν πληρώνει ἀκόμη διὰ νὰ τὸ περιποιῆται πολύ, ὡς νὰ ἦτο υἱὸς πρίγκιπος. Δι' αὐτὸ βλέπετε ὅτι εἶνε καλοενδυμένη καὶ δὲν ἐργάζεται. Δὲν ἦτον ὅμως καὶ πτωχή. Ὁ σύζυγός της εἶνε φύλαξ τοῦ φρουρίου Πολινιάκ, τοῦ ὁποίου βλέπετ' ἐκεῖ πέραν τὸν μεγάλον πύργον καὶ τὰ ἐρείπια, ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν βράχον, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀκόμη μεγαλείτερος ἀπὸ τὸ Ἐσπαλύ. Ἐκεῖ κατοικεῖ καὶ αὐτή, κ' ἔρχεται μόνον ἀπ' ἐδῶ, διότι ἔχει καιρὸν νὰ κάμνῃ περίπατον. Ἡ πραγματικὴ μητέρα τοῦ παιδιοῦ θὰ εἶν' ἀποθαμένη, διότι ποτὲ δὲν ἔγεινε λόγος περὶ αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ πατήρ του ἔρχεται καὶ τὸ βλέπει, ἀφίνει χρήματα, καὶ παραγγέλλει νὰ μὴ τὸ στεροῦν τίποτε.

» Βλέπεις, ἀγαπητή μου ἀδελφή, ὅτι αὐτοῦ κρύπτεται μυθιστόρημα. Τοῦτο δὲ ἴσως εἵλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον μου, ἀφοῦ καθὼς λέγεις, εἶμαι τόσον ῥωμαντική. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ μικρὸν αὐτὸ ἀγόρι ἔχει κάτι τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ εὐθὺς τὴν φαντασίαν. Δὲν εἶνε δυνατόν, καὶ λέγουν μάλιστα ὅτι μόλις ἀνέπνεεν, ὅταν τὸ ἔφεραν ἐδῶ, ἀλλὰ τώρα ἔχει καλὸν χρῶμα, καὶ ὁ ἀὴρ τοῦ βουνοῦ τόσον τὸ ὠφελεῖ, ὥστε ὁ πατήρ του ὅταν ἦλθε πέρυσιν, κατ' αὐτὴν περίπου τὴν ἐποχήν, νὰ τὸ πάρῃ, ἀπεφάσισε νὰ τὸ ἀφήσῃ ἀκόμη ἓν ἔτος, διὰ νὰ δυναμώσῃ ἐντελῶς· τὸ μικρὸν αὐτὸ πλάσμα ἔχει μορφὴν ἀγγέλου ῥεμβάζοντος, ἔκφρασιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν ὁποίαν δὲν ἔχουν τὰ παιδία τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀνέκφραστον χάριν εἰς τοὺς τρόπους του.

» Ὁ Περάκ, ὅταν εἶδε τὴν τόσην μου συμπάθειαν, ἔξυσε περιεσκεμμένως τὴν κεφαλήν του καὶ ὑπέλαβε:

— Δὲν κάμνομεν ἕνα πρᾶγμα; ἀφοῦ σας ἀρέσουν τόσον τὰ μικρά, ἀντὶ νὰ ἔχετε ἔργον σας τὸ ν' ἀναγινώσκετε μεγαλοφώνως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολὺ θὰ σὰς κουράζῃ, διατί νὰ μὴ ζητήσετε ἕνα μικρὸν ὑπότροφον σὰν αὐτὸν, τὸν ὁποῖον ν' ἀναθρέψητε εἰς τῆς ἀδελφῆς σας, μαζὺ μὲ τ' ἄλλα παιδιά; Τοιουτοτρόπως θὰ εἶσθε πάντοτε μὲ τὴν οἰκογένειάν σας, καὶ δὲν θ' ἀλλάξετε τὴν ζωήν σας.

— Λησμονεῖς, καλέ μου Περάκ, ὅτι πολὺν καιρὸν ἀκόμη δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ φανῶ εἰς τῆς ἀδελφῆς μου.

— Ἔρχεται ἡ ἀδελφή σας καὶ κάθητ' ἐδῶ, ἢ μένετε σεῖς μαζύ μας ἕνα δύο χρόνους. Ἡ γυναῖκα μου θὰ σᾶς βοηθῇ νὰ περιποιῆσθε τὸ μικρόν, καὶ σεῖς θὰ ἔχετε μόνον νὰ τὸ ἐπιτηρῆτε καὶ νὰ τὸ διδάσκετε. Μοῦ ἔρχεται μάλιστα μιὰ ἰδέα μ' αὐτὸ τὸ παιδί, ἀφοῦ τὸ τρελλαίνεσθε τόσον πολύ. Σήμερον ἢ αὔριον θὰ ἔλθῃ ὁ πατήρ του νὰ τὸ ἰδῇ. Νὰ τοῦ ὁμιλήσω διὰ σᾶς;

— Τὸν γνωρίζεις λοιπόν;

— Τὸν ἐπῆγα μίαν φορὰν μὲ τὸ ἀμάξι μου εἰς τὸ βουνόν. Φαίνεται κάλλιστος ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε πολὺ νέος ἀκόμη διὰ ν' ἀναθρέψῃ μόνος του ἓν ἀγόρι τριῶν ἐτῶν. Θ' ἀναγκασθῇ πάντοτε νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ εἰς μίαν γυναῖκα. Δὲν ἠμπορεῖ δὲ νὰ τὸ ἀφήσῃ περισσότερον εἰς τὴν οἰκογένειαν Ῥοκεβέρτη, διότι αὐτοὶ δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ τοῦ μάθουν ὅ,τι πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἕνα παιδὶ τῆς τάξεώς του. Αὐτὸ θὰ ἦτον δουλειὰ διὰ σᾶς. Ποτὲ ὁ πατήρ του δὲν θὰ εὕρῃ καλλιτέραν μητέρα διὰ τὸ παιδί του. Ἔννοια σας, ἔννοια σας! Θὰ ἔχω ἐγὼ τὸν νοῦν μου, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ξεύρω τί θὰ τοῦ εἰπῶ.

»Ἂς τρέφῃ τὸ σχέδιόν του ὁ ἀγαθὸς Περάκ, καθὼς καὶ ἡ Ἰουστίνα. Ἐγὼ δὲν πιστεύω νὰ γείνῃ τίποτε, διότι ὁ μυστηριώδης κύριος, ὅστις περιμένεται, θὰ ζητήσῃ βέβαια πληροφορίας περὶ ἐμοῦ, εἰς τὰς ὁποίας δὲν θέλω νὰ δοθῇ ἀπάντησις, ἐκτὸς ἂν ἦμαι ἐντελῶς βεβαία, ὅτι οὔτε μακρόθεν

ούτε έγγύθεν γνωρίζει κανέν έκ τών προσώπων, είς τά όποια θέλω νά κρύψω τήν διαμονήν μου. Πώς όμως νά βεβαιωθώ περί τούτου; Ή ιδέα τού Περάκ αύτή καθ' έαυτήν δέν είνε κακή ιδέα. Θά μού ήρεσκε πολύ περισσότερον ν' άναθρέψω δι' όλίγα έτη έν παιδίον είς τήν οικίαν μας, παρά νά εισέλθω και πάλιν είς ξένην οικογένειαν. Θά έπροτίμων δέ κόρην μάλλον ή παίδα, διότι θά μού τήν άφινον περισσότερον καιρόν. 'Αλλ' ή έκλογή βεβαίως δέν θά ήνε άφθονος, διότι τά έξ έρωτος αυτά τέκνα, τά όποια κρύπτουν οί γονείς των, δέν ευρίσκονται εύκολα. Έπειτα πρέπει και νά έμπιστευθούν εντελώς... νά μέ γνωρίζουν. Ή Κυρία Δαργλάδ, ή όποία γνωρίζει όλου τού κόσμου τά μυστικά, θά μού εύρισκεν ίσως· άλλά δέν έχω πλέον διάθεσιν ν' άποταθώ είς αύτήν. Χωρίς νά τό θέλη, θά μού εγίνετο ίσως πρόξενο νέας δυστυχίας.

("Επεται συνεχεια)

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ, ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια και τέλος· Ίδε σελ. 600.

Οί Τούρκοι κατακτήσαντες τήν Ήπειρον καί διά πολλών θυσιών προσοικειωθέντες τούς μαχίμους αύτής κατοίκους, κατώρθωσαν ίνα προσελκύσωσι τούς πλείστους και έν αύτώ τώ ισλαμισμώ· ούτω δ' έσχηματίσθη φοβερόν κέντρον έξωμοτών Τόσκων, Τσάμιδων και Λιάπιδων 'Αλβανών, διακρινομένων έπι παραφόρω τόλμη και άσπόνδω μίσει πρός τούς όμοθρήσκους τής χθές. 'Εν μέσω τού πελάγους τούτου τής έξωμοσίας έπέπλεον χριστιανικά τινα χωρία, τά όποια ήρωϊκώς έμάχοντο ύπέρ πίστεως και πατρίδος, ή καταπονούμενα άδρώς έξηγόραζον τήν σωτηρίαν. Οί 'Αλβανοί έξωμόται δέν ήπείλουν μόνον τάς έν Ήπείρω δύο ένετικάς κτήσεις, τήν Πάργαν και τό Βουθρωτόν, άλλά και αύτήν τήν Κέρκυραν ήνώχλουν και πολλάκις άπέκλεισαν διά τών πειρατικών των στολίσκων.

Τό 1473 ό έν Κερκύρα διαμένων Στρατιώτης 'Ιωάννης Βλάσης άπεφάσισε νά ιδρύση έν τή χώρα τών επικινδύνων τούτων έξωμοτών έν άκριτικόν θέμα. 'Ακριβώς άντικρύ τής πόλεως Κερκύρας μεταξύ Κονισπόλεως και Σαγιάδας έκειτο τό όχυρόν φρούριον Στροβίλι φρουρούμενον ύπό γιανιτσάρων και πυροβολιστών· συνεννοηθείς ό Βλάσης πρός δύο Στροβιλιώτας χριστιανούς, έπι κεφαλής δεκαοκτώ Στρατιωτών έφορμά έξ άπροόπτου και φονεύσας άπασαν τήν τουρκικήν φρουράν, έλευθεροί τό Στροβίλι. Μετά τούτο ό Βλάσης έλθών είς Βενετίαν προσφέρει είς τήν Γερουσίαν τό κατακτηθέν φρούριον και υπόσχεται τήν άπελευθέρωσιν ολοκλήρου τού υπό τών Βυζαντινών καλουμένου θέματος τής Βαγενετίας, άποτελουμένου έκ τών χωρών τής Κεστρήνης καί Θεσπρωτίας. Ή Γερουσία ευχαρίστως δεχθείσα τήν υποταγήν, ονομάζει τόν Βλάσην διοικητήν τού Στροβιλίου, και γενναίως άνταμείψασα διά χρημάτων και πολυτελών ένδυμασιών τούς μετ' αύτού άγωνισθέντας Στρατιώτας, διατάσσει τάς έν Κερκύρα άρχάς νά τώ παράσχωσι πάσαν συνδρομήν διά τήν περαιτέρω κατάκτησιν. 'Επεκτείνας ό Βλάσης τήν έπιχείρησιν έλευθεροί μετ' όλίγον και τό σπουδαίον έπίνειον φρούριον τής Βαστίας· συγχρόνως δέ και άλλοι πρός τούτον συνεννοούμενοι Στρατιώται καταλαμβάνουσι τό Φανάριον τής Θεσπρωτίας και τό Σοπωτόν· πρός βορράν οί Χειμαριώται έλευθερούσι πολλά χριστιανικά χωρία.

'Αλλά τάς επιτυχείς ταύτας έπιχειρήσεις έματαίωσεν ή έν έτει 1479 συνομολογηθείσα συνθήκη τής Δημοκρατίας πρός τόν Μωάμεθ Β'. Διά τής ταπεινωτικής ταύτης συνθήκης ή Ένετία ού μόνον υπεχρεώθη νά κατεδαφίση και παραδώση είς τούς Τούρκους πάντα τά φρούρια ταύτα, άλλά και έξέθηκε τούς έν τώ 'Ιονίω πελάγει χριστιανούς είς δεινοτέρας συμφοράς, αίτινες θά κατέληγον είς άληθή πανωλεθρίαν τού έλληνικού στοιχείου, άνευ τής ήρωϊκής προστασίας τών Στρατιωτών. Είς έκτέλεσιν τής συνθήκης ταύτης καταπλεύσας είς τό Ίόνιον ό πρώην μέγας βιζίρης Κεδούκ 'Αχμέτ μετά πολλού στόλου, κατέλαβε τήν Βόνιτσαν, Λευκάδα και Κεφαλληνίαν, ώς άνηκούσας είς τόν έχθρόν τής Δημοκρατίας Λεονάρδον τόν Τόκον, και καταστρέψας έκ θεμελίων τά φρούρια, ήρήμωσε τήν χώραν, και αιχμαλωτίσας τούς κατοίκους άλλους μέν έπώλησε πρός δέκα σολδία έκαστον, άλλους δέ έπεμψεν είς Κωνσταντινούπολιν και τήν Μικράν 'Ασίαν· είς συνέχειαν τού βδελυρού του θριάμβου κατέπλευσεν ό άγριος βιζίρης είς Ζάκυνθον.

Ή νήσος αύτη κατωκείτο τότε ύπό 25,000 ψυχών, έξ ών αί δεκαπέντε χιλιάδες προσέφυγον έκείσε έξ Αιτωλίας, 'Ακαρνανίας και Πελοποννήσου, έν τή διαρκεία τού πρός τούς Τούρκους πολέμου τών Ένετών. 'Ανάνδρως έγκαταλειφθείσα ή Ζάκυνθος υπό τού ήγεμόνος της Λεονάρδου έμενεν άκυβέρνητος· ευτυχώς όμως είχον μεταβή έν τή νήσω και πεντακόσιοι Στρατιώται ύπό τόν Πέτρον Μπούαν, έξάδελφον τού προμνημονευθέντος Μερκουρίου. Είς τούς ήρωϊκούς τούτους υπερασπιστάς θαρρούντες οί πρόσφυγες και οί κάτοικοι δέν έφυγον, άμα ήκουσαν τήν φοβεράν τύχην τών έν Κεφαλληνία όμογενών. Άμα ό τουρκικός στόλος έπαρουσιάσθη, πάντες οί έν

Ζακύνθῳ διεκήρυξαν ὅτι πρέπει νὰ σεβασθῶσιν, ὡς ὄντες ὑπήκοοι τῆς Ἐνετίας καὶ οὐχὶ τοῦ Λεονάρδου. Ὁ ὕπουλος βιζίρης διαβεβαιώσας τούτους, ὅτι θ' ἀναφέρῃ τὴν πρότασίν των εἰς τὸν Σουλτάνον, κρύφα ἀπεβίβασε στρατὸν πρὸς αἰχμαλωσίαν (7 σεπτεμβρίου 1479). Ἀμέσως οἱ Στρατιῶται ἐξορμῶσι καὶ τρέψαντες εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους ἐκρεούργησαν ἀρκετούς. Ὁ βιζίρης ἀποβιβάσας πολυαριθμότερον σῶμα μετὰ πυροβόλων (βομβαρδῶν) διέταξε τὴν προσβολὴν τοῦ φρουρίου· οἱ Στρατιῶται ὁρμήσαντες τὸ δεύτερον τρέπουσιν εἰς φυγὴν τοὺς πολιορκητὰς καὶ λαβόντες πάντα τὰ πυροβόλα των ἐπανέρχονται εἰς τὸ φρούριον ἀνενόχλητοι. Ὁ Κεδοὺκ Ἀχμὲτ ἐκδικούμενος συλλαμβάνει πάντα τὰ παραπλέοντα ἐνετικὰ πλοῖα καὶ αἰχμαλωτίζει ἀρκετοὺς νησιώτας. Τρίτον ἐξορμήσαντες οἱ Στρατιῶται σφάζουσι πολλοὺς Τούρκους καὶ ῥίψαντες τοὺς ὑπολοίπους εἰς τὴν θάλασσαν, ἐλευθεροῦσι τοὺς αἰχμαλώτους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μωάμεθ Β' μαθὼν τὰ ἐν Ζακύνθῳ συμβαίνοντα, ἀπῄτησε παρὰ τοῦ ἐνετοῦ πρέσβεως τὴν ἀπαγωγὴν τῶν Στρατιωτῶν μετὰ τῶν ὑπηκόων τῆς Δημοκρατίας, καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ νήσου. Λαβὼν τὴν συναίνεσιν τοῦ πρέσβεως διατάσσει τὸν βιζίρην ἵνα κατεδαφίσῃ τὸ φρούριον καὶ ἐντελῶς ἐρημώσῃ τὴν νῆσον. Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ πρώτου ὅρου τῆς νέας συνθήκης κατέπλευσεν εἰς Ζάκυνθον ὁ Ἐνετὸς ναύαρχος Ἀντώνιος Λορεδάνος. Ὁ πονηρὸς βιζίρης, ἀφοῦ διαφοροτρόπως προσεπάθησε νὰ δολιευθῇ τὴν συνθήκην, ἐπὶ τέλους ἐδέχθη ν' ἀποχωρήσῃ ὅπως ἐπιβιβασθῶσιν ἀνενόχλητοι οἱ Στρατιῶται καὶ οἱ ἐνετοὶ ὑπήκοοι· κρύφα ὅμως ἀποβιβάσας πεντακοσίους Τούρκους ἔκρυψεν ἐν ἐνέδρᾳ. Τὴν ἐπιοῦσαν εἴκοσι Στρατιῶται ἐξελθόντες πρὸς ὕδρευσιν ἀνεκάλυψαν τὴν τουρκικὴν χωσιὰν καὶ καλέσαντες τοὺς ἑτέρους ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ κατεκρεούργησαν ἅπαντας (tagliò a pezzi).

Ἐκ Ζακύνθου μεταβὰς ὁ βιζίρης εἰς Βαστίαν παρέδωκε τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον, καὶ ᾐχμαλώτισε 1800 ἄνδρας, λέγων ὅτι ἦσαν πρόσφυγες ἐκ Ζακύνθου. Μετὰ τοῦτο καταστρέψας τὰ φρούρια τῆς Ρίλλας καὶ τοῦ Φαναρίου, ἀπῆλθεν ἀπαντήσας εἰς τὰ παράπονα τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀρχῶν, «ὅτι προσηνέχθη ὡς καλὸς φίλος, ὅστις διερχόμενος ἐκ φιλικοῦ κήπου λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ προξενήσῃ μικράν τινα ζημίαν» [1].

Εἶνε γνωστὸν πῶς ἡ μὲν Ζάκυνθος ἔκτοτε, ἡ δὲ Κεφαλληνία ὕστερον λαβοῦσαι ἀρκετὰς Στρατιωτικὰς ἀποικίας ἐγένοντο δύο σπουδαῖα φυτώρια τῆς πολεμικῆς ἀναγεννήσεως τῆς χώρας. Ἐν πάσῃ ἐξεγέρσει τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς οἱ Κεφαλλῆνες καὶ οἱ Ζακύνθιοι, ὡσεὶ ἑλκόμενοι ὑπὸ μυστηριώδους μαγνήτου, ἔρχονται ἵνα χύσωσι τὸ αἷμά των ὑπὲρ ἐλευθερώσεως τῶν πατρικῶν τάφων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ ἐνετοκρατίας χάριν ταπεινῶν συμφερόντων ἐπλάσθησαν ἀκατονόμαστοί τινες παραδόσεις περὶ φραγκικῆς καταγωγῆς τῶν Στρατιωτικῶν τούτων οἴκων· τί θὰ ἔλεγεν ὅμως ὁ Δράκος Τιπάλδος, ἀρχηγὸς τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ Στρατίας, καὶ ὁ Καροῦσος ἄλλοτε κύριος τοῦ ἐν Καλαβρύτοις ὁμωνύμου χωρίου, ὁ ἐν Ἀπουλίᾳ ἀνδραγαθήσας, ὅταν ἤκουον ὅτι οἱ ἀπόγονοί των ἀπαρνηθέντες αὐτοὺς ἔπλασαν νέους προγόνους, τοὺς Ναπολιτάνους de Baldi καὶ Tribaldi, καὶ ἕνα Peplasso Caruso, barone di Terra Bassa! O tempora, o mores!

Τὸ 1511 οἱ πολλὰ ἀπὸ τῶν περιοίκων Ἀλβανῶν πάσχοντες Πάργιοι ἐζήτησαν τὴν ἀποστολὴν 25 Στρατιωτῶν ἀπὸ τῶν εἰς τὰς προσημειωθείσας δύο νήσους συγκεντρωθέντων.

Τὸ 1537 εἶνε ἔτος μεγάλης δοκιμασίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας τῶν Ἐνετῶν. Ἀπειράριθμοι στρατοὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμὰν καὶ στόλος καταπληκτικὸς ὑπὸ τὸν ἄγριον καὶ μεγαλεπήβολον Χαϊρεδὶν κατέκλυσαν τὴν Ἤπειρον καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Ἀπὸ Σκύρου καὶ Κρήτης μέχρι τῆς Καλαβρίας ἡ πυρὰ καὶ ἡ ἐρήμωσις ἐσημείουν τὴν φοβερὰν διάβασιν τοῦ ἐκ Μυτιλήνης ἐξωμότου ναυάρχου· τὸ Ναύπλιον καὶ ἡ Μονεμβασία, αἱ δύο μόναι ἐν Πελοποννήσῳ κτήσεις τῆς Δημοκρατίας, ἔπνεον τὰ λοίσθια· ἡ Κέρκυρα μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων καὶ πτωμάτων· οἱ ἐν Ἠπείρῳ δύο χριστιανικοὶ προμαχῶνες, ἡ Πάργα καὶ τὸ Βουθρωτόν, παρεδόθησαν. Δύο καὶ μόνοι χριστιανικοὶ φανοὶ ἔλαμπον ἔτι ἐν μέσῳ τοῦ βαρβαρικοῦ σκότους, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὴν ἑτοιμοθάνατον Ἑλλάδα, ἡ ἡρωϊκὴ Χειμάρα καὶ ἡ μεγάθυμος Μάνη· ἡ πρώτη, δημοκρατία, στρατιωτικῶς διωργανισμένη, ἐπεξετείνετο μέχρι τοῦ λιμένος τῶν Ἁγίων Σαράντα, καὶ ἐθεωρεῖτο συνέχεια τῆς πολιτείας τοῦ Βουθρωτοῦ· ψιλῷ ὀνόματι ἀναγνωρίζοντα τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἐνετῶν, τ' ἀποτελοῦντα τὴν Χειμάραν χωρία ἐδιοικοῦντο ὑπὸ ἰθαγενῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ τῶν ἐν Βουθρωτῷ συγκεντρωθέντων πολυαρίθμων Στρατιωτῶν [1]). Τιμαριωτικώτερον διωργανισμένη ἡ Μάνη, ἀπὸ τῆς φυγῆς τῶν Κλαδαίων ἐξηκολούθει τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς περιοίκους Τούρκους, οἵτινες οὐδέποτε ἐπάτησαν τὸν ἱερὸν Ταΰγετον· πολλοὶ καὶ ἐνταῦθα, Πελοποννήσιοι, Κύπριοι καὶ Κρῆτες Στρατιῶται καταφυγόντες, ἀπετέλεσαν τὴν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν λεγομένην luogotenenza della Stratia di Maina (στρατόπεδον τῶν ἐν Μάνῃ Στρατιωτῶν), τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς μνημονεύεται ὁ Λάκων Θεόδωρος Λιβέρης ὁ ἐπονομα-

[1]) Βλέπε τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις περὶ τῶν τότε συμβάντων ἐν Ϛ' τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Μνημείων (σελ. 214—218).

[1]) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βουθρωτοῦ διεσπαρμένων Στρατιωτῶν ἦτο σημαντικός· τὸ 1571 μνημονεύονται ἑξακόσιοι ἱππεῖς ἐντεῦθεν μεταχθέντες εἰς ὑπεράσπισιν τῆς Κερκύρας (Verdizzotti, III, σελ. 85).

ζόμενος Λαγός, ὁ ἐν ἔτει 1547 προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Κυθηρίων εἰς στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδὶν ἐρημωθείσης νήσου των.

Ἐνῷ δ σουλτάνος Σουλεϊμάν, κατασκηνῶν ἐν Γουμενίτσα ἐθεώρει τὴν δῄωσιν τῆς Κερκύρας καὶ ἀνέμενε τὴν παράδοσιν αὐτῆς, οἱ ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Χειμάρας διεσπαρμένοι Στρατιῶται ἐν συμβουλίῳ ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον διὰ νυκτοπολέμου· εἰς τὸν γενναῖον Δαμιανὸν ἔλαχεν ὁ ἐπικίνδυνος κλῆρος τῆς κατασκοπεύσεως τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ· «θεωρῶν τὸν θάνατον ὡς μηδέν, μάλιστα ἀπανταχοῦ ζητῶν τοῦτον, πρὸ μηδενὸς ἐμποδίου ὀπισθοχωρῶν, γνώστης ἀκριβέστατος ὅλων τῶν ἀτραπῶν καὶ τῶν δασῶν, ὁ Δαμιανός», γράφει ὁ Βόζιος, εἰσέδυσε τὴν νύκτα εἰς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον· ἀλλ' ἐνῷ ἐπεθεώρει τὴν θέσιν τῆς σκηνῆς τοῦ σουλτάνου, κλάδος δένδρου θλασθεὶς ὑπὸ τοὺς πόδας του ἐπρόδωκεν αὐτόν· συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν φρουρούντων γιανιτσάρων ἀπεβίωσεν ἐν βασάνοις.» Ὁ νυκτοπόλεμος ἀπέτυχε, καὶ πολλὰ τῆς Χειμάρρας χωρία ἐκυλίσθησαν ἐν τῷ αἵματι· ἀλλὰ καὶ ὁ σουλτάνος καταφοβηθεὶς διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Κερκύρας καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἠπείρου. Οἱ χριστιανοὶ ἀνέπνευσαν, καὶ οἱ Στρατιῶται μετ' οὐ πολὺ ἀνέκτησαν τὴν Πάργαν καὶ τὸ Βουθρωτόν.

Τὸ 1540 φρουρεῖ ἐν Πάργᾳ μετὰ εἴκοσι Στρατιωτῶν ὁ Ζακύνθιος Ἕκτωρ Μπούας, πιθανῶς υἱὸς τοῦ προτηγμειωθέντος ὑπερασπιστοῦ τῆς νήσου κατὰ τοῦ βεζίρου Ἀχμέτ. Ἔκτοτε διαδοχικῶς Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες Στρατιῶται φρουροῦσιν ἐνταῦθα καὶ διοργανίζουσι τοὺς περιφήμους τῆς Πάργας Στρατιώτας, οἵτινες μέχρι τῆς εἰς τοὺς Τούρκους πωλήσεως τῆς χώρας γενναίως προμαχοῦσιν ὑπὲρ πατρίδος καὶ προστατεύουσι τοὺς περιοίκους ὁμοεθνεῖς. Ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Στρατιωτῶν τούτων κατάγεται καὶ ὁ Τσοβάρας, ὁ πρῶτος ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ὑμνούμενος ἁρματωλός. Οὗτος καταλαβὼν τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λούρου καὶ Μαυροποτάμου χώραν, τὴν ὀνομαζομένην Λάκκαν τοῦ Σουλίου, ἵδρυσε τὸ πρῶτον χριστιανικὸν ἁρματωλίκι ἐν Ἠπείρῳ. Ὁ Τσοβάρας πρῶτος ἐταπείνωσε τὴν ὀφρὺν τῶν ἀγρίων τοῦ Μαργαριτίου ἀγάδων, οἵτινες πρότερον ἐξέτειναν μέχρι τῆς Πάργας τὰς ἐπιδρομάς των καὶ κατέστησαν φόρου ὑποτελῆ οὐ μόνον τὴν Λάκκαν ἀλλὰ καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ Φαναρίου. Ὀλίγον πρὸ τοῦ 1572 ὁ γενναῖος ἁρματωλὸς ἔπεσε θῦμα τῆς δολοφονίας τῶν Μαργαριτιωτῶν, ὡς γράφει τὸ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἔτι ᾀδόμενον ᾆσμα, ἐν ᾧ ζωηρῶς εἰκονίζεται ἡ μεγάλη αὐτοῦ ψυχή:

Βαρκοῦλα ἐκατέβαινε τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι,
τὰ ῥέμματα ῥοβόλαγαν καὶ ἡ βαρκοῦλα τρέχει.
Καταμεσῆς τοῦ ποταμοῦ 'ς τὸν Πόρο τοῦ Τσοβάρα
τὰ ῥέμματα ῥοβόλαγαν, καὶ ἡ βαρκοῦλα ἐστάθη,
γιατὶ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ, 'ς ἕνα δεντρὶ μεγάλο,
ἕνα πουλί, μαῦρο πουλί, σὰν ἀπ' ἀνθρώπου στόμα
στριγκιὰν φωνὴν ἐξέβγαλε, κ' οἱ λόγκοι ἀχολογοῦσαν.
— Καραβοκύρη, σὰν θὰ 'βγῇς ὄξ' ἀπὸ τὸ ποτάμι,
διαλάλησε 'ς τὴν Πρέβεζα, 'ς τὴν Βόνιτσα, 'ς τὸν Βάλτο,
νὰ μάθουν πῶς ἐσκότωσαν τὸν καπετὰν Τσοβάρα.
Πέρναγε ψὲς μὲ δυὸ παιδιὰ 'ς τὴν Ἄρτα νὰ πηγαίνῃ,
κ' ἐδῶ καρτέρι τῶκαμαν Τοῦρκοι Μαργαριτιῶταις.
Εἴκοσι βόλια τῶρριξαν, τὰ τρία τὸν ἐπῆραν,
τὦνα τὸν πῆρε 'ς τὸ μερί, τ' ἄλλο 'ς τὸ δέξιο χέρι,
τὸ τρίτο τὸ πικρότερο τοῦ τρύπησε τὰ στήθια.
Ψηλὴ φωνίτσαν ἔβγαλε, ψηλὴ φωνίτσαν βγάζει:
— Μαργαριτιῶταις ἄπιστοι, νυχτοπαλληκαράδες,
ἐγὼ ἂν σκότωσα πολλούς, πολλοὺς ἀπ' τοὺς δικούς σας,
παλληκαρίσια τὦκανα, δὲν σκότωνα τὴ νύχτα·
τὸ ξέρει ὅλ' ἡ Λάμαρη, ὁ Λοῦρος, τὸ Φανάρι.

Ἀλλ' ἡ δολοφονία τοῦ Τσοβάρα δὲν ἔμεινεν ἀνεκδίκητος. Τὸ 1572 ὁ μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν εἰς Κέρκυραν καταπλεύσας ἐνετὸς ναύαρχος Σεβαστιανὸς Βενιέρης, ἐνδίδων εἰς τὰς προτροπὰς τῶν μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντων Στρατιωτῶν, διέταξε τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν τοῦ φρουρίου τοῦ Μαργαριτίου· οἱ τέως αὐθάδεις ἀγάδες ἐφονεύθησαν, ἠχμαλωτίσθησαν καὶ διεσπάρησαν, τὸ δὲ φρούριόν των ἐκ θεμελίων ἀνασκαφὲν ἔμεινεν ἐπὶ μίαν ἑκατονταετηρίδα σωρὸς πυρίκαυστος. Τὸν κατὰ τοῦ Μαργαριτίου αἱματηρὸν θρίαμβόν των ἔψαλλον οἱ Στρατιῶται ἐν ᾄσματι συμπεριληφθέντι ἐν τῇ διτόμῳ συλλογῇ τῶν εἰς πανηγυρισμὸν τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας ἐκδοθέντων ἐν Ἐνετίᾳ (1572) πολυγλώσσων ποιημάτων. Ὁ διάσημος ζωγράφος Bellotti ἐδιαιώνισε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπικινδύνου τούτου κέντρου τῶν ἐν Θεσπρωτίᾳ ἐξωμοτῶν ἐν πίνακι ἀνηρτημένῳ ἐν τῷ δουκικῷ παλατίῳ. Τὸ ἁρματωλίκι τῆς Λάκκας κατέλαβον οἱ συγγενεῖς τοῦ Τσοβάρα, ὑπὸ δὲ τὴν σκέπην τῶν ἀνδρείων τούτων ἐσχηματίσθη μετ' ὀλίγον τὸ Σοῦλι [1]).

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἠπείρῳ, οἱ Πελοποννήσιοι λαβόντες τὰ ὅπλα (1520) περιώρισαν τοὺς Τούρκους εἰς τὰ φρούρια· τὸ κίνημα ὅμως ἀπέτυχεν ἐξ ἀπειρίας τοῦ αὐτοχειροτονήτου ἀρχηγοῦ (chi governava aveva poca esperientia). Ὁ τὴν εἴδησιν ταύτην μεταδοὺς ἡμῖν εἶνε ἀνώνυμος Στρατιώτης ὑπηρετῶν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ σουλτάνου, καὶ συνεννοούμενος πρὸς τοὺς χριστιανοὺς εἰς καταπολέμησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Γράφων ἐνῷ χρόνῳ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε' ἐμελέτα τὸν πρὸς τοὺς Τούρκους πόλεμον, θεωρεῖ ἀπαραίτητον εἰς ἐπιτυχῆ ἐξέγερσιν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν εἰς τὰς πατρίδας ἐπάνοδον τῶν Στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καὶ τὸν διοργανισμὸν τοῦ κινήματος ὡς ἑξῆς· Ὁ Θωμᾶς Ἀσάνης καὶ ὁ Μιχαὴλ Σγουρομάλλης νὰ καταλάβωσι τὴν Ἀχαΐαν, τὴν δὲ Κορινθίαν μετὰ τῆς Περαχώρας ὁ Βελισάριος Ράλης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του· ὁ Καντακουζηνὸς καὶ ὁ Κλαδᾶς τὴν Μάνην, ὁ

[1]) Περὶ τῶν πρώτων σχέσεων τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ τοὺς περιοίκους ἀγάδες διεσώθη πολύτιμος σειρὰ ἐγγράφων ἐν τοῖς ἐνετικοῖς ἀρχείοις.

Κωνσταντῖνος Μπόχαλης τὴν Σπάρτην, οἱ δὲ Παλαιολόγοι, ὁ Λάσκαρις καὶ ὁ Γεώργιος Πράσινος τ' ἄλλα μέρη· ὁ Μεγαδούκας νὰ καταλάβῃ τὴν κλεισοῦραν τῆς τότ' ἐρήμου Καβάλλας, ἵνα οὕτω διακοπῇ ἡ ἐκ Μακεδονίας συγκοινωνία τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Συγχρόνως οἱ ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Κρισσαίου κόλπου (Γαλαξειδίῳ) ὠχυρωμένοι γενναῖοι ἄνδρες, οἱ συνεχῶς πρὸς τοὺς Τούρκους πολεμοῦντες, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Σαλόνων, νὰ συνεννοηθῶσι πρὸς τοὺς Ἀγραφιώτας, καὶ διὰ τούτων πρὸς τοὺς πολεμιστὰς τῆς Θεσσαλίας. Τὴν προτεινομένην ὅμως ἐξέγερσιν ἐματαίωσεν ἡ ἀντιζηλία αὐτῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ χριστιανῶν, οἵτινες οὔτε τὴν Ἑλλάδα ἐνόουν νὰ ἐλευθερώσωσιν, οὔτε εἰς ἄλλον τινά, πλὴν τοῦ Τούρκου, ν' ἀφήσωσιν αὐτήν. Ἐν τῷ συγκροτηθέντι πολεμικῷ συμβουλίῳ ἐν Ἐνετίᾳ (1532) ὁ Μερκούριος Μπούας ἐπρότεινεν ὡς εὐχερεστάτην τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, οἱ ἄλλοι ὅμως στρατηγοί, καὶ ἰδίως ὁ προσωπικῶς τοῦτον ἐχθρευόμενος δοὺξ τοῦ Οὐρβίνου, μετέβαλον θέμα ὁμιλίας.

Ἐν ἔτει 1533 ὁ ναύαρχος τοῦ Καρόλου Ε', Ἀνδρέας Δόριας, μὴ ἀναμείνας τὴν ἔλευσιν τῶν συμμάχων, ἀνέλαβε μόνος τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου. Οἱ περισωζόμενοι ἐν τῇ χώρᾳ Στρατιῶται ἔσπευσαν νὰ τῷ παραδώσωσι τὰς Πάτρας, τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Κορώνην, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει παραχωρήσεως κατακτηθησομένων τιμαρίων [1]· μετ' ὀλίγον ὅμως αἰσχρῶς ἐγκαταλειφθείσης τῆς χώρας εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐξηγριωμένου σουλτάνου, ἠναγκάσθησαν καὶ οὗτοι μετὰ πολλῶν χιλιάδων γυναικοπαίδων νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντὸς τὴν πατρίδα καὶ συνοικισθῶσιν ἐν ταῖς νοσηραῖς ἐρημίαις τῆς Καλαβρίας.

Μετ' οὐ πολὺ κατεπονήθησαν καὶ οἱ Καμπῖται Στρατιῶται (1537)· Οἱ ἀντάρται Προιταῖοι καὶ Βελισσαῖοι, οἱ οὔτε τοὺς Τούρκους, οὔτε τοὺς Ἐνετοὺς ἀναγνωρίζοντες, ἐξηκολούθουν τὰς ἐπιδρομάς των μέχρι τῆς Κορινθίας· ἀλλ' ὁ Κασὶμ πασᾶς πολιορκήσας τὸ Ναύπλιον, συνέλαβε τοὺς τιμαριούχους τοῦ Καστρίου Παλαιολόγους καὶ πάντας ἀπεκεφάλισεν ἐν Ἄργει. Παραδοθέντος τοῦ Ναυπλίου εἰς τοὺς Τούρκους (1540), οἱ Καμπῖται ἁπανταχόθεν πιεζόμενοι μετέβησαν εἰς Ὕδραν καὶ Πέτσας καὶ διωργάνισαν τὰς ναυτικὰς κοινότητας.

Εἰς τὴν δυστυχίαν ὅμως τῆς Ἑλλάδος τὰ μέγιστα συνετέλεσε καὶ ἡ ἀπερισκεψία τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες μεθυσθέντες ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπιτυχιῶν ἐφαντάζοντο εὔκολον καὶ τὴν δυσχερεστέραν τῶν ἐπιχειρήσεων. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος οἱ Δωριεῖς Ἰάκωβος Βασιλικὸς καὶ Ἰάκωβος Διασωρῖνος, ἴλαρχοι ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', συνέλαβον τὸ ἀληθῶς γιγάντειαν τόλμημα ν' ἀναστατώσωσιν ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους· καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μολδαυΐας (1558-1564), καὶ καταβάλῃ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἐξημερώσεως τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῦ παρὰ τὸν Ἴστρον ἔκτοτε ἀναπτυχθέντος ἑλληνισμοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι συνωμόται ἐξέπνευσαν εἰς τὰ βασανιστήρια τῆς Ἐνετίας. Τὰ ἔγγραφα διέσωσαν πάσας τὰς περιπετείας τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξιστορήσωμεν ἄλλοτε ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ.

Κ. ΣΑΘΑΣ

[1] Εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Κορώνης ὑπηρεσιῶν τοῦ Θεοδώρου Ἁγιαποστολίτου ὁ Κάρολος Ε' χορηγεῖ αὐτῷ διὰ διπλώματος τὰ χωρία Λεοντάριον καὶ Ἅγιον Γεώργιον, ἀνήκοντα εἰς τὴν πάλαι περιοχὴν τῶν Σκορτῶν, τότε δὲ Καρυταίνης, «ἂν καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατέχωνται ὑπὸ τῶν Τούρκων.» Ἑλληνομνήμων, σ. 150.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΕΓΓΕΡΟΣ

Παρίσιοι τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1885

Σήμερον ἐκηδεύθη ὁ νεκρὸς τοῦ Αἰμιλίου Ἐγγέρου, τοῦ ἐξόχου Ἑλληνιστοῦ, τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, ὅστις ἐπὶ μίαν ὅλην πεντηκονταετηρίδα διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συγγραμμάτων του διέπρεψε μεταξὺ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐκπροσωπούντων τὰς παραδόσεις τῶν κλασικῶν μελετῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἑλληνομαθείας. Ἐντὸς τῆς εὐρείας ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου συνωθεῖτο τὸ πλῆθος τῶν συναδέλφων, τῶν ἀρχαίων μαθητῶν, τῶν πολυαρίθμων γνωρίμων καὶ φίλων τοῦ κηδευομένου. Εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Montparnasse ὅπου ἐτάφη, πλησίον τῆς στήλης ἥτις ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ κενοῦ ἤδη τάφου τοῦ ἡμετέρου Κοραῆ, λόγοι ἀκαδημαϊκοὶ καὶ ἀποχαιρετισμοὶ ἐπίσημοι ἐξεφωνήθησαν ἐπ' ὀνόματι τῶν σοφῶν σωματείων, εἰς τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς χθὲς συγκατελέγετο ὁ Ἔγγερος.

Ἀλλ' οἱ γνωρίσαντες τὸν ἀποθανόντα ἐκ τοῦ πλησίον, οἱ τιμηθέντες διὰ τῆς φιλίας του, οἱ ἀγαπήσαντες αὐτὸν ζῶντα, δὲν συνέθαψαν τὴν λύπην των καὶ τὴν ἐνθύμησίν του εἰς τὸν τάφον, ὅπου μετὰ τοσαύτης δικαίας τιμῆς ἐκλείσθη ἐσαεὶ ὁ νεκρός του. Ὅσῳ φυσικὸς καὶ ἂν λογίζηται ὁ θάνατος, ὅταν ἔλθῃ μετὰ βίον μακρὸν χρηστῶς καὶ χρησίμως δαπανηθέντα, ὅσῳ ἀξιομακάριστος καὶ ἂν θεωρηθῇ ὁ τελευτῶν ἀφοῦ διὰ τῆς ἀξίας καὶ τῶν κόπων του ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὴν καὶ ἔντιμον περιωπήν, ἀφοῦ διήνυσεν εὐτυχῶς τὸ στάδιόν του καὶ ὡς πολίτης καὶ ὡς οἰκογενειάρχης, ἀφοῦ ἀποκατέστησε τὰ τέκνα του ὅπως ηὔχετο καὶ τὰ εἶδε ἀνεξάρτητα πλέον καὶ μὴ χρῄζοντα τῆς ὑποστηρίξεως καὶ τῆς

προστασίας του, ὅσῳ ἀξιοζήλευτος καὶ ἂν εἶνε τοιοῦτος θάνατος, πάντοτε ὅμως ὁ χωρισμὸς εἶνε σκληρὸς καὶ πικρὰ ἡ στέρησις φίλου προσφιλοῦς, πρὸ πάντων δι' ὅσους ἐκ τῶν ἐπιζώντων ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν τὰς παλαιόθεν ῥιζωθείσας σχέσεις ἀγάπης δὲν διαδέχονται εὐκόλως νέαι.

Ὁ Egger ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν λησμονοῦνται. Ἡ διαυγής του διάνοια, ἡ εὐρεῖα πολυμάθειά του, ὁ χρηστὸς καὶ ἀνεπίληπτος βίος του, προπάντων δὲ τὸ μειλίχιον τοῦ ἤθους του καὶ ἡ ἔμφυτος ἀγαθότης τῆς εὐγενοῦς του καρδίας τὸν ἀποκαθίστων ἀγαπητὸν ὅσῳ καὶ σεβαστὸν εἰς ὅσους τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν συνανεστράφησαν. Ἐπηύξανον δὲ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν περὶ αὐτὸν ἡ καρτερία καὶ ἡ γενναιότης μεθ' ὧν κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη ὑπέφερε τὴν στέρησιν τῆς ὁράσεως. Ἡ σκληρὰ αὕτη δοκιμασία, ἀντὶ τοῦ νὰ παροξύνῃ τὸν χαρακτῆρα ἢ νὰ τραχύνῃ τὸ ἦθός του, ἀνέδειξεν ἀπ' ἐναντίας τὸν εὐγενῆ γέροντα ἀγαθώτερον ἔτι καὶ μειλιχιώτερον ἑαυτοῦ, χωρὶς ἀφ' ἑτέρου νὰ δαμάσῃ τὴν διανοητικήν του δραστηριότητα. Δὲν ἡττήθη ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, δὲν ἐσταύρωσεν ἐν ἀπογνώσει τὰς χεῖρας, δὲν παρεδόθη εἰς τὴν μελαγχολίαν, ἀλλὰ γενναίως ἐπάλαισε κατὰ τοῦ παθήματός του καὶ ἐνίκησεν, ἐφ' ὅσον ἡ νίκη ἦτον ἐφικτή, διατηρῶν ἀείποτε ἐν μέσῳ τῆς δυσκόλου πάλης φιλοσοφικὴν φαιδρότητα καὶ ὑπομονὴν χριστιανικήν. Ἐξηκολούθησε καὶ τυφλὸς τὰς παραδόσεις του καὶ τὰς μελέτας του, αὐξάνων ἀφ' ἑνὸς τὰς γνώσεις του καὶ μεταδίδων ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς ἄλλους τὴν μάθησίν του. Ἡ ἀκρίβεια τῆς μνήμης του, τὸ εὐμέθοδον τῶν παλαιῶν σημειώσεών του μετέτρεπον εἰς ἀποταμίευμα πρόχειρον τὰς μελέτας τῆς παρελθούσης ζωῆς του. δὲν ἔπαυσε δὲ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παρακολουθῶν τὴν σύγχρονον κίνησιν τῆς ἐπιστήμης. Τῇ βοηθείᾳ δύο γραμματέων ἐναλλὰξ γραφόντων ὑπὸ τὴν ὑπαγόρευσίν του ἢ τακτοποιούντων ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του τὰς σημειώσεις τῶν ἰδίων ἐρευνῶν του, τῇ προθύμῳ συμπράξει φίλων του ἁμιλλωμένων μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν του ὅπως τῷ χρησιμεύωσιν ὡς ἀναγνῶσται παντὸς νέου βιβλίου ἀξίου μελέτης, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν προϊόντων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἡ ζωή του ἦτο ἀδιάκοπος μελέτη καὶ ἀδιάκοπος ἐργασία. Οὐδεμία τῷ διέφευγε πρόοδος τῆς ἐπιστήμης, οὐδεμία ἀρχαιολογικὴ ἢ ἄλλη ἀνακάλυψις. Ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου του ἡμέρας ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» διατριβὴν σπουδαίαν περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐσχάτως ἀνακαλυφθείσης πολυτίμου ἐπιγραφῆς, προητοίμαζε δὲ ταὐτοχρόνως πρὸς δημοσίευσιν συλλογὴν ποικίλων φιλολογικῶν πραγματειῶν του.

Οὕτω διήρχετο τὰς ἡμέρας του, τὸ δ' ἑσπέρας, ἰδίως τὰς Κυριακάς, περικυκλούμενος ὑπὸ φίλων, ἐφαίδρυνε διὰ τῆς ζωηρᾶς ὁμιλίας του τὴν φιλόξενον αἴθουσάν του, ἡ δὲ γαλήνη τῆς ψυχῆς του μεταδιδομένη εἰς τοὺς περὶ αὐτόν, διεσκέδαζε τὰς μελαγχολικὰς ἐντυπώσεις τῶν θλιβομένων ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ τυφλοῦ γέροντος.

Μέχρι τοῦ τελευταίου πρὸ τοῦ θανάτου του ἔτους ἐξηκολούθησε τὰς παραδόσεις του ἐν τῇ Σορβόννῃ ἐνώπιον ἀκροατηρίου πολυπληθεστέρου ἴσως τοῦ πρώην. Τοῦτο δὲ οὐχὶ ἐκ συμπαθείας πρὸς τὸν ἀόμματον καθηγητήν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐξάνοντος γοήτρου τῆς ἀφελοῦς εὐγλωττίας καὶ τῆς ἐπιχαρίτου ἀκριβείας τῆς διδασκαλίας του. Ἀλλ' εἶχέ τι ἀληθῶς τὸ συγκινητικὸν ἡ θέα τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ ὁδηγουμένου ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῶν παραδόσεων ὑπὸ τῆς ἀξιοτίμου συντρόφου τῆς ζωῆς του, ἢ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ἤ τινος τῶν στενῶν φίλων του, καὶ καταλαμβάνοντος τὴν πρὸ τοσούτων ἐτῶν γνωστὴν ἕδραν, ἐνώπιον τοῦ ἀκροατηρίου τὸ ὁποῖον δὲν ἔβλεπε μέν, ἀλλ' οὗτινος ᾐσθάνετο καὶ ἤκουε τὴν συμπαθῆ ἐπιδοκιμασίαν. Εἴτε δὲ παλαιᾶς ἕξεως συνέπεια, εἴτε φιλαρέσκεια διδασκαλικὴ τοῦ τυφλοῦ γέροντος, ἀπέθετεν ἐπὶ τῆς τραπέζης του βιβλίον ἢ χειρογράφους σημειώσεις, ὡσεὶ προτιθέμενος νὰ προστρέξῃ ὡς ἄλλοτε εἰς τοιαῦτα βοηθήματα.

Γεννηθεὶς τῷ 1813 ὁ Egger ἀνηγορεύθη εἰκοσαετὴς μόλις διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Διδάσκων ἀπὸ τοῦ 1834 τὰ Ἑλληνικὰ εἰς διάφορα τῶν Παρισίων ἐκπαιδευτήρια, ὠνομάσθη κατὰ τὸ 1840 καθηγητὴς agrégé τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῇ Σορβόννῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1855 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητής. Πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἐκλεχθῆ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Πρὸ ἐτῶν δὲ ἱκανῶν ἀνηγορεύθη ἰσόβιος ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀλλὰ αἱ πρόχειροι αὗται γραμμαὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωσιν βιογραφίας, ὥστε οὔτε τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν θέσεων καὶ βαθμῶν του ἐπιχειρῶν, οὔτε τὴν τῶν διαφόρων συγγραμμάτων του. Ὁ ἤδη μακρὸς κατάλογος αὐτῶν, θὰ ἀποβῇ μακρότερος ἔτι ἐάν, ὡς εὐχόμεθα, περισυναχθῶσι καὶ ἀναδημοσιευθῶσιν αἱ εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας καταχωρηθεῖσαι διατριβαὶ καὶ πραγματεῖαί του. Τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίευσεν αὐτὸς οὗτος πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν, κατεγίνετο δὲ πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς προετοιμασίαν νέου τοιούτου τόμου. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα διεφαίνετο ἡ μετριοφροσύνη τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐν τῇ διαλογῇ τῶν μὴ ἀναξίων κατ' αὐτὸν ἀναδημοσιεύσεως, συχνάκις συνεζήτει μετὰ τῶν φίλων οἵτινες τὸν ἐβοήθουν εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, καταδικάζων αὐτός, ἐναντίον τῆς γνώμης των, πολλὰς σπουδαίας μελέτας, ὡς μὴ παρεχούσας πλέον ἱκανὸν τὸ ἐνδιαφέρον μετὰ τὰς γενομένας

ἔκτοτε προόδους τῆς φιλολογίας ἢ τῆς ἀρχαιολογίας. Σπάνιον καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα τοῦτο συγγραφέως, καὶ συγγραφέως τοιαύτης ἀξίας, κρίνοντος ἑαυτὸν μετὰ τοσαύτης αὐστηρότητος. Οἱ τοιοῦτοι συνήθως εἶνε ἐπιεικέστεροι πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ πρὸς ἑαυτούς.

Ὁ Egger προσεβλήθη ὑπὸ συγκοπῆς τὴν 30 Αὐγούστου εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Royat, ἔνθα μετέβη πρό τινων ἡμερῶν χάριν ἀναψυχῆς, καὶ ἀπεβίωσεν ἀνωδύνως εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρός του. Γαῖαν ἔχοι ἐλαφράν!.

Δ. Βικελας

Ὁ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην

ΚΟΛΟΣΣΙΑΙΟΣ ΕΛΕΦΑΣ

Γνωστὸν ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ ἀγαπῶσι τὸ ὑπερμέγεθες εἰς ὅ,τι κατασκευάζουσιν. Ἐπὶ τῶν μεγάλων αὐτῶν ποταμῶν, τῶν μεγίστων τῆς ὑφηλίου, οἱ μηχανικοί των ἐγκαθιδρύουσι τὰς μεγίστας τοῦ κόσμου γεφύρας· ἡ μεγίστη ἀτμομηχανὴ ἀμερικανικὴ εἶνε, τὸ ὑψηλότερον τῶν μνημείων εἶνε τὸ τοῦ Βάσιγκτων, καὶ ὅπως ἀναστηλωθῇ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὁ γλύπτης Βαρθόλδης ἔπλασε τὸ θαυμαστὸν ἄγαλμα τῆς *Ἐλευθερίας*, τὸ μᾶλλον γιγάντειον ἐκ τῶν τοιούτου εἴδους ἔργων, ὅσα κατεσκεύασεν ἀνθρωπίνη χείρ. Ἐσχάτως δὲ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην οἱ Ἀμερικανοὶ κατεσκεύασαν κολοσσιαῖόν τι μνημεῖον, ἔχον τὸ σχῆμα ἐλέφαντος, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ἔνδον, ἤτοι εἰς τὰς κνήμας, τὸν στόμαχον, τὴν κοιλίαν εἰσχωροῦσιν ἀνερχόμενοι διὰ κλιμάκων πρὸς τοῦτο τεθειμένων. Εἶνε δὲ τοσοῦτος τὸ μέγεθος, ὥστε εἷς ζωντανὸς ἐλέφας δύναται νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὰς κνήμας του, περίπου ὡς θὰ διήρχετο κυνάριον διὰ τῶν σκελῶν μεγαλοσώμου ἵππου.

Ὁ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην κολοσσιαῖος ἐλέφας ἐσχεδιάσθη καὶ ᾠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος I. Masan Kerby. Κατὰ τὸ ἀρχικὸν σχέδιον, τὸ μνημεῖον τοῦτο προωρίζετο διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ξενοδοχεῖον, ἀλλ' ἐγκαταλειφθέντος τοῦ πρώτου σχεδίου, ἀπεφασίσθη νὰ χρησιμοποιηθῇ ἓν μέρος αὐτοῦ ὡς μεγάλη αἴθουσα μουσικῶν συναυλιῶν, τὸ δὲ ἀνώτερον διαμέρισμα αὐτοῦ ὡς ἀστεροσκοπεῖον. Ὁ ἐλέφας κατεσκευάσθη ἐκ ξύλου, κεκαλυμμένου ἐξωτερικῶς δι' ἐλασμάτων κασσιτέρου. Τὸ ὁλικὸν αὐτοῦ μῆκος ἐκτείνεται εἰς 46 μέτρα. Τὸ ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἐλέφαντος ὑπὸ τὸ φορεῖον ἐπίπεδον, τὸ χρησιμεῦον ὡς ἀνώτατον ἄνδηρον, κεῖται 29 μέτρα ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, τὸ ὅλον δὲ ὕψος τῆς οἰκοδομῆς εἶνε 46 μέτρα· ἡ κοιλία τοῦ θηρίου ὑπέρκειται κατὰ 7 μέτρα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ αἱ κνῆμαί του ἔχουσι διάμετρον 5 καὶ $^1/_2$ μέτρων. Ἐντὸς δύο ἐξ αὐτῶν ἐστήθησαν αἱ κλίμακες, δι' ὧν ὁ ἐπισκέπτης ἀνέρχεται εἰς τὰ ἔνδον τοῦ μνημείου.

Τὸ πρῶτον δωμάτιον, ὅπερ ὁ ἐπισκέπτης ἀπαντᾷ ὀνομάζεται δωμάτιον τοῦ στομάχου, ἕνεκα τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατέχει. Ἡ μεγάλη αἴθουσα τῶν συναυλιῶν κεῖται ὑψηλότερον, ἔχουσα μῆκος ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 25 μέτρων. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις ἕτερα 34 διαχωρίσματα εἰς διάφορα ὕψη· τινὰ τούτων ἔχουσιν διαστάσεις μικρῶν θαλάμων, ἀλλ' εἶνε λίαν παράδοξα τὸ σχῆμα. Τὰ παράθυρα δύο ἐκ τῶν δωματίων τούτων ἀπαρτίζουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐλέφαντος, τῶν ὁποίων ἡ διάμετρος εἶνε ἑνὸς μέτρου. Οἱ χαυλιόδοντες αὐτοῦ εἶνε μακροὶ 11 μέτρα.

Ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ κολοσσιαίου ἐλέφαντος ἀνεφύησαν δυσχέρειαί τινες, ἕνεκα ἐδαφικῶν λόγων, ἐξ ὧν ἐγένετο ἀνάγκη κατασκευῆς στερεῶν ὑποβάθρων κάτωθεν ἑκάστου τῶν ποδῶν αὐτοῦ· πρὸς τούτοις ἀφορμὴ ἐδόθη πρὸς σπουδὴν περιπλόκων προβλημάτων τῆς ξυλουργικῆς τέχνης, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ λύσις ἀξίως ἐπετεύχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος. Σιδηραῖ ῥάβδοι διερχόμεναι διὰ τῶν κνημῶν τοῦ ἐλέφαντος τηροῦσι στερεὸν τὸ οἰκοδόμημα.

Τὸ σύνολον αὐτοῦ ζυγίζει περίπου 100,000 τόννους. Ἐδαπανήθησαν διὰ τὴν συναρμογὴν αὐτοῦ 700 βαρέλια καρφίων.

Ὁ κολοσσιαῖος ἐλέφας κατεσκευάσθη ὑπὸ εἰδικῆς τινος εταιρίας ἐπὶ σκοπῷ κερδοσκοπίας εἰς μέρος θαμιζόμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Νέας Ὑόρκης. Θεωρεῖται δὲ ὡς ἓν τῶν περιεργοτέρων ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῶν δύο κόσμων.

ΟΙ ΑΠΟ ΜΕΤΕΩΡΩΝ ΘΕΟΙ

Διακεκριμένος τις μετεωρολόγος ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως τινὰ περὶ τῶν θεοτήτων, τὰς ὁποίας ἐφαντάσθησαν οἱ ἀρχέγονοι λαοί, ὅπως παραστήσωσι δι' αὐτῶν διάφορα μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

Τὴν βροχήν, κατ' αὐτόν, παρέστησαν οἱ Ἰνδοὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀγελάδων μὲ ὀγκώδεις καὶ κρεμαμένους μαστούς. Ἐκτὸς αὐτῶν οἱ Χόνδο τῆς κεντρικῆς Ἰνδίας ἔχουσι τὴν *Πιζοῦ Πεννοῦ*, νύμφην, ἥτις χύνει τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ κοσκίνου. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον τὴν Δανάην καὶ τὴν χρυσῆν αὐτῆς βροχήν, καὶ οἱ χωρικοὶ τῆς Γαλλίας λέγουσιν ἔτι, ὅταν ἐπίκουρος κατέρχεται ἡ βροχή: « Τάλληρα ῥίχνει ».

Τὰ νέφη προσωποποιοῦσιν ὄφεις, δράκοντες, πτηνὰ καὶ λύκοι.

Ὑπάρχει τι χαριέστερον τῆς προσωποποιήσεως τῆς πρωΐας διὰ τῆς ἠριγενείας καὶ ῥοδοδακτύλου Ἠοῦς, τὴν ὁποίαν τοσάκις ἔψαλαν οἱ ἕλληνες ποιηταί; Χαρίεις τις θρῦλος ἀπαντᾷ ὡσαύτως παρὰ τοῖς Φιννίοις. Ὁ οὐρανὸς *Οὔκκο* ἔχει δύο τέκνα· τὴν αὐγὴν *Κουά*, ἥτις ἕκαστον πρωΐ ἀνάπτει τὴν δᾷδα τῆς ἡμέρας, τὸν Ἥλιον, καὶ τὴν ἑσπέραν *Αἰμερίκ*, ἥτις σβύνει τὴν δᾷδα. Ὁ πατὴρ Οὔκκο πράττει πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα τὸ ἓν τέκνον του μὴ καταστρέφῃ τὸ ἔργον τοῦ ἑτέρου καὶ ἐπὶ τέλους τὸ κατορθώνει εἰς μίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, —ἤτοι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ὅτε βραχυτάτη εἶνε ἡ διάρκεια τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.— Τότε ἡ Αἴμεριχ παραδίδει τὴν λαμπάδα εἰς τὴν Κουὰ χωρὶς νὰ τὴν σβύσῃ καὶ ὁ Οὔκκο μένει εὐχαριστημένος.

Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, ψάλλοντος τὸν Αἴολον, κλείοντα εἰς τοὺς ἀσκοὺς αὐτοῦ τὸν Βορέαν καὶ τὸν Ζέφυρον, μέχρι τῶν Ἐρυθροδέρμων, οἵτινες προσφέρουσι καπνὸν εἰς τὴν λαίλαπα, ἀπαντῶμεν διαφόρους δοξασίας περὶ ἀνέμου. Διὰ τοὺς Λάπωνας ὁ ἄνεμος εἶνε ὂν ζωντανόν, περιπλανώμενον ἐν τῷ ἀέρι, καὶ ἀκοῦον πάντας τοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Βόσχμαν, ὅλως ὑποδεεστέρα φυλή, ῥίπτουσι λίθους ἐναντίον τοῦ ἀνέμου, ὅπως τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὄρη. Οἱ χωρικοὶ τῆς Καρινθίας ανκρτῶσιν ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν των δένδρου τεμάχια κρέατος, δπως κατευνάσωσι τὴν πεῖνάν του· οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Παλατινάτου ἐξέρχονται κρατοῦντες ἐν τῇ παλάμῃ ἄλευρον, καὶ φωνοῦσι πρὸς τὸν ἄνεμον, δεικνύοντες τὴν προσφοράν: «Πάρε, ἄνεμε, πάρε φαγὶ γιὰ τὰ παιδιά σου, καὶ φύγε».

Ὁ κεραυνὸς ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν πτηνοῦ παρὰ τοῖς Δακόταις, Βρασιλιανοῖς, παρὰ τοῖς κατοικοῦσι τὴν νῆσον Harvey, παρὰ τοῖς Κάφροις καὶ τοῖς Βιρμανοῖς. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Βορρᾶ γινώσκεται ὡς θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Θώρ*. Τὰς αὐτὰς θείας ἰδιότητας τῷ ἀποδίδουσιν οἱ Ἰνδοὶ καλοῦντες αὐτὸν *Παρζαγχουάρ*. Παρὰ τοῖς Γιορούβαις τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς ὀνομάζεται *Ζακούτα*, θεὸς ἐξακοντίζων λίθους. Τοῦ κεραυνοῦ προσωποποίησις εἶνε παρὰ τοῖς Σλάβοις ὁ Ἠλίας μετὰ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ. Οἱ σίφωνες εἶνε γίγαντες, τεράστιοι ὄφεις, θαλάσσιοι δράκοντες. Οἱ Γροιλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι τὸ βόρειον σέλας εἶνε χορὸς ψυχῶν. Ἡ Ἠχὼ εἶνε ἡ ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν φυσικώτερον προσωποποιηθεῖσα, νύμφη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ, καὶ πνεῦμα θεωρουμένη παρὰ τῶν ἀγρίων.

Τὸ οὐράνιον τόξον ὑπὸ τῶν μὲν παρεστάθη ὡς οἷόν τε ἱλαρώτερον, ὑπὸ τῶν δὲ ὡς οἷόν τε φοβερώτερον, δαίμων, καταστρεπτικὸν τέρας, πίνον τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν καὶ τῶν λιμνῶν καὶ διασπεῖρον τὰς νόσους καὶ τὸν θάνατον. Ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ Ἶρις, ἡ ὡραία τῶν θεῶν ἄγγελος. Ἐν Δαχομέῃ εὐεργετικὸς καὶ εὐτυχίαν φέρων ὄφις· ἐν Λαπωνίᾳ εἶνε τὸ τόξον τοῦ θεοῦ τοῦ κεραυνοῦ, ἐξ οὗ ἀκοντίζονται πύρινα βέλη· ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Πολυνησίας, ὑπὸ τῶν Ἀρίων, τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, τῶν Ἰνδῶν, τῶν Περσῶν, τῶν Ἀράβων, θεωρεῖται μυστηριωδῶς γέφυρα ὁδηγοῦσα πρὸς τὰς κατοικίας τῶν ψυχῶν.

Κ·

ΟΙ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΓΗΝ

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅπερ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1879 ἀνήρχετο εἰς 350,031 χιλιόμετρα, ηὔξησε μέχρι τέλους τοῦ 1883 ἀνελθὸν εἰς 442,199 χιλιόμετρα, ἔκτασις ἑνδεκάκις περίπου μεγαλητέρα τῆς ὅλης περιμέτρου τῆς γῆς. Ἡ κατὰ 92,168 χιλιόμετρα αὔξησις τοῦ μήκους τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐγένετο κυρίως ἐν ταῖς ἑξῆς χώραις: Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις αὔξησις 56,327 χιλιόμετρα, ἐν Μεξικῷ 3727 χιλιόμετρα, ἐν τῇ ἄλλῃ βορείῳ Ἀμερικῇ 2160, ἐν Βρασιλίᾳ 2,050, ἐν Ἰνδίαις 2,786, ἐν Αὐστραλίᾳ 3,603, ἐν Αλγερίᾳ καὶ Τύνιδι 1,166, ἐν Γαλλίᾳ 4,500, ἐν Γερμανίᾳ 2,716, ἐν Αὐστρίᾳ 2,263 χιλιόμετρα.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουσι τὸ μέγιστον μῆκος ἐν ταῖς σιδηροδρομικαῖς γραμμαῖς ἀνερχομέναις εἰς 191,356 χιλιόμετρα, ἕπονται δὲ ἡ Γερμανία, ἔχουσα 35,800 χιλιόμετρα, ἡ Ἀγγλία 29,890, καὶ ἡ Γαλλία 29,688 χιλιόμετρα.

Ἐν σχέσει τοῦ μήκους τῶν γραμμῶν πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τοὺς σιδηροδρόμους κατέχει τὸ Βέλγιον, μετ' αὐτὸ δὲ ἡ Μεγάλη Βρετανία· τρίτη ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανία καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Γαλλία. Αἱ κατὰ ταύτην τὴν ἀναλογίαν πτωχότεραι εἰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς εὐρωπαϊκαὶ χῶραι εἶνε ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Νορβηγία. Αἱ γραμμαὶ των Ἡνωμένων Πολιτειῶν, μεθ' ὅλον τὸ τεράστιον μῆκος αὐτῶν, πτωχῶς ἀναλογοῦσι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς χώρας. Εἰς τὰς τελευταίας βαθμίδας τῆς κλίμακος ταύτης κατατάσσονται ὁ Καναδᾶς, ἡ Βρασιλία, ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία, ἡ Παραγουάη, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κεενσλάνδη.

Ἐν παραβολῇ δὲ τοῦ μήκους τῶν γραμμῶν πρὸς τὸν πληθυσμόν, ἐπὶ 10,000 κατοίκων, ἀναστρεφομένης τῆς κλίμακος, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἡ Κεενσλάνδη, μετ' αὐτὴν δὲ κατὰ σειρὰν ἡ μεσημβρινὴ καὶ ἡ ἀρκτικὴ Αὐστραλία, ὁ Καναδᾶς, ἡ Νέα Ζηλανδία, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐπικράτειαι κατέχουσι τὴν τελευταίαν θέσιν ἐν τῇ κλίμακι ταύτῃ.

ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

'Εκ τοῦ λευκώματος τῆς Κυρίας Ε. Α. Β.

"Οταν ἐσκόρπισ' ὁ Θεὸς μὲ τἄπλαστά του χέρια
'Σ τὸν ζαφειρένιον οὐρανὸ τὰ διαμαντένια ἀστέρια,
Εἶδε τὴ γῆ ποῦ ζήλεψε καὶ γιὰ νὰ μὴ ζηλεύῃ
"Ανθη, κι' ἀπ' τἄστρα πλειὸ ὄμμορφα, 'ς τοὺς κάμπους της φυτεύει].

Κι' ὅταν ἀγγέλους ἔπλασε 'στὸν οὐρανό, καὶ πάλι
Εἶδε τὴ γῆ ποῦ ζήλεψε τἀγγελικά τους κάλλη.
Κ' εἶπε ὁ Θεὸς·—"Ολο ζωή, κι' ὅλ' ὀμμορφιὰ καὶ χάρι
Τὸ ὑστερνό μου χάρισμα ἡ γῆ θὲ νὰ τὸ πάρῃ!

"Ετσ' ἡ γυναῖκα εὑρέθηκε 'ς ἕ μιὰ στιγμὴ πλασμένη
'Απ' τοὺς ἀγγέλους πλειὸ'ὄμμορφη καὶ πλειὸ χαριτωμένη.

Γεωργιος Δροσινης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μεγάλως ἐξεπλάγησαν ἐσχάτως οἱ ἐν Γαλλίᾳ θαυμασταὶ τοῦ κόμητος Τολστόϊ, τοῦ διασήμου συγγραφέως τῆς *Εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου* καὶ τῆς *"Αννης Κορμενίνης* ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι ὁ Ρῶσσος μυθιστοριογράφος ἐγκατέλιπε τὴν φιλολογίαν ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σανδαλοποιΐαν. 'Εξακριβωθείσης τῆς παραδόξου εἰδήσεως, ἐγνώσθη ὅτι ὁ κόμης Τολστόϊ δὲν ἐγκατέλιπε μὲν τὴν γραφίδα τοῦ μυθιστοριογράφου, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἀνταλλάσσει ταύτην πρὸς τὸ σφυρίον τοῦ ὑποδηματοποιοῦ.

Ο Ρῶσσος μεγιστὰν κατασκευάζει ἐξαιρέτους ἐμβάδας καὶ ὑποδήματα. 'Η κλίσις του αὕτη δὲν ἔχει ἀφορμὴν ἁπλῆν ἰδιοτροπίαν, διότι φρονεῖ μετὰ τοῦ Ρουσσῶ ὅτι καθῆκον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι νὰ συνδυάζωσι τὴν πνευματικὴν πρὸς τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, καὶ ὅτι ἂν τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐργάτου εἶνε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ καλλιτέχνου, ὀφείλει, τἀνάπαλιν, ὁ καλλιτέχνης, χάριν τῆς ἠθικῆς ἰσορροπίας, νὰ ταπεινοῦται ἐνίοτε μέχρι τοῦ ἐργάτου.

'Εν τούτοις τὸ παράδειγμα τοῦ Τολστόϊ δὲν εἶνε μοναδικόν, ἀνεμνήσθησαν δὲ οἱ Γάλλοι, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τούτου, διασήμων τινῶν σανδαλοποιῶν τῆς πατρίδος των. Ὁ Βαλδουῖνος, εἷς ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ὑπῆρξε κατασκευαστὴς ὑποδημάτων ἐν 'Αμιένῃ συγγράψας καὶ «Πραγματείαν περὶ τῆς ὑποδήσεως τῶν ἀρχαίων», ἐπιστημονικώτατον σύγγραμμα. Ὁ δὲ Λεοπόλδος Χάρδεν ἀπὸ ὑποδηματοποιοῦ ἀνῆλθεν εἰς σημαντικώτατα ἀξιώματα, καὶ ἐγένετο θαλαμηπόλος τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης. Ὁ ἐν Βορδὼ ἐγκατεστημένος Λεστὰζ κατασκεύαζε καλοὺς στίχους καὶ καλὰ ὑποδήματα· ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ τίτλου σανδαλοποιοῦ τῆς αὐλῆς. "Ετερος, ὁ Σελλιέ, ἀκμάσας περὶ τὸν 18ον αἰῶνα, καὶ ἀσκῶν τὴν τέχνην του ἐν σκωληκοβρώτῳ παραπήγματι ἀποκέντρου γωνίας τῶν Παρισίων, ἦτο ἐπίσης ποιητής, ἐξέδωκε δὲ καὶ συλλογὴν στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «"Ασματα τοῦ διορθωτοῦ τῶν πεδίλων τοῦ 'Απόλλωνος» Ὁ δὲ λυρικὸς ποιητὴς 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Ρουσσῶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του μαθητεύων παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, σανδαλοποιῷ. Τέλος μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἀξίων μνείας ὑποδηματοποιῶν συγκαταλέγεται ὁ κ. Λαποέντ, μυθιστοριογράφος, οὗτινος τὰ ἐπιτυχῆ ἔργα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ *Φιγαρῷ*.

'Αμερικανική τις ἐφημερὶς ἀναγγέλλει τὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκ Νέας 'Υόρκης ἀναχώρησιν δεκακισχιλίων ἠθοποιῶν, κατευθυνθησομένων εἰς διαφόρους χώρας. "Οντως, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἀμερικανικοὶ θίασοι ἄρχονται τῶν περιπλανήσεων αὐτῶν, αἵτινες διαρκοῦσι μέχρι τοῦ ἐλευσομένου 'Ιουλίου. Κατὰ τοὺς δέκα τούτους μῆνας σπανίως παραμένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει πλειότερον τῶν δύο ἑβδομάδων, παρέχοντες βαρείας ὑποχρεώσεις εἰς τους ἐργολάβους τῶν θεάτρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄν τινες ἐγένοντο ἑκατομμυριοῦχοι, ἀλλὰ πόσοι ἀφ' ἑτέρου ἐναυάγησαν, χαριν αὐτῶν, οὐχὶ ἅπαξ, ἀλλ' εἰκοσάκις. Τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα τοῦ θιάσου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, λαμβάνουσιν ἀντιμισθίαν 150 μέχρι 250 δολλαρίων καθ' ἑβδομάδα· αἱ ἐνδυμασίαι καὶ αἱ δαπάναι τοῦ ταξειδίου εἶνε εἰς βάρος τῶν ἠθοποιῶν. Τὰ ἄλλα πρόσωπα τοῦ θιάσου μισθοῦνται ἀντὶ 40—50 δολλαρίων. Κατὰ μέσον ὅρον καλῶς συγκεκροτημένος δραματικὸς θίασος στοιχίζει εἰς τὸν ἐργολάβον δαπάνην 12000 δολλαρίων καθ' ἑβδομάδα. "Οσον ἀφορᾷ τοὺς πρώτου μεγέθους ἀστέρας, τὰς τραγῳδοὺς καὶ τὰς *dive*, αὗται πληρώνονται ποσὸν λίαν ὑπέρογκον, μὴ ὡρισμένον ἐκ τῶν προτέρων. Κατ' ἐξαίρεσιν ἡ Πάττη καὶ ἡ Σάρα Βερνάρ, κατὰ τὴν ἐν 'Αμερικῇ διαμονὴν αὐτῶν, ἐδέχοντο καθ' ἑσπέραν ὡρισμένον ποσόν.

Τὸ ὑδρογραφικὸν γραφεῖον τῆς Βασιγκτῶνος ἐδημοσίευσε σειρὰν παρατηρήσεων περὶ τοῦ ὕψους καὶ εὔρους τῶν κυμάτων, τῶν γινομένων ἐν τῷ 'Ατλαντικῷ ὠκεανῷ. Τὸ ὕψος τῶν κυμάτων τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὑπολογίζεται εἰς 9 μέτρα κατὰ μέσον ὅρον, ἐν καιρῷ δὲ τρικυμίας εἰς 12 μέχρι 15 μέτρων. Τότε τὰ κύματα δύνανται νὰ ἐκταθῶσιν εἰς πλάτος 150 μέχρι 180 μέτρων, ἡ δὲ διάβασις αὐτῶν δύναται νὰ διαρκέσῃ 10—11 δεύτερα λεπτά. Τὸ εὐρύτερον πάντων παρατηρηθὲν κῦμα ἡπλοῦτο εἰς ἔκτασιν 800 μέτρων, διήρ-

κεσε δὲ ἡ διάβασίς του περὶ τὰ 23 δεύτερα λεπτά.

Τὸ δενδρον *εὐκάλυπτος*, τὸ διακρινόμενον διὰ τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως αὐτοῦ δὲν εἶνε μόνον ὠφέλιμον ὡς καθιστῶν ὑγιεινὰ τὰ ἑλώδη μέρη καὶ καταστρέφον τὰ μιάσματα, καὶ ὡς παράγον ξύλον σκληρὸν καὶ ἀσφαλές, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ φθείρωσι τὰ ἔντομα. Ἄγγλος τις μηχανικὸς ἀνεκάλυψε νέαν αὐτοῦ ὠφέλιμον χρῆσιν. Τὰ ξύλα τοῦ εὐκαλύπτου κοπτόμενα εἰς λεπτὰ τεμάχια, εἶτα δὲ ῥιπτόμενα εἰς τὸ ὕδωρ, σχηματίζουσιν ὑγρὸν κατάλληλον εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζῃ ὡρισμένας τινὰς βλάβας τῶν ἀτμολεβήτων. Μέχρι τοῦδε μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο διαφόρους μεθόδους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δυσχρήστους. Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη ἀνακάλυψις, ἁπλῆ καὶ εὔχρηστος, αὐξάνει κατὰ μίαν ἔτι τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ πολύτιμον δένδρον.

Ἐδημοσιεύθη ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Νηπιακοῦ Ὀρφανοτροφείου τοῦ δήμου Ἀθηναίων διὰ τὸ ἔτος 1884, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ἱδρύματος τούτου. Κατ' αὐτὸν εἰσεπράχθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1884 δραχμαὶ 136,096, ἐδαπανήθησαν δραχ. 95,048 ἀπέμεινε δὲ περίσσευμα δραχ. 42,732. Τῷ ἀπολογισμῷ ἐπισυνάπτεται ἔκθεσις πρὸς τὸ Ἀδελφάτον τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐφόρου τοῦ Ὀρφανοτροφείου κ. Ἀναστασίου Ζίννη περὶ τῶν κατὰ τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἵδρυμα πεπραγμένων, ἐξ ἧς ἐρανιζόμεθα τὰς ἑπομένας στατιστικὰς πληροφορίας:

»Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον ἔκθετα βρέφη 228· ἐξετέθησαν δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος τοῦτο 300, ἐξ ὧν 140 μὲν ἄρρενα, 160 δὲ θήλεα. Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκθέσεις εἶνε κατὰ 73 ὀλιγώτεραι τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τοῦτο δὲ ἀποδοτέον εἰς τὰς ἀληθῶς ἀξιεπαίνους ἐνεργείας τοῦ Ἀδελφάτου πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ διαγραφὴν τῶν γνησίων βρεφῶν. Ἐκ τῶν 300 ἐκτεθέντων βρεφῶν, 24 μὲν ἦσαν ἄωρα ἢ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένα, 3 δὲ νεκρά· τὰ ἄωρα καὶ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένα βρέφη εἶχον βάρος κατὰ μέσον ὅρον δσον 2064 γραμμαρίων, ἤτοι κατὰ τὸ ἓν τρίτον ἔλαττον τοῦ τῶν ὡρίμων καὶ τελείων βρεφῶν. Τὰ τοιαῦτα βρέφη, τὰ ὁποῖα ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἔζησαν, ὡς καὶ τὰ τρία νεκρά, ἐν ὅλῳ 27, δὲν ὑπολογίζομεν ὡς εἰκός, οὔτε ὡς εἰσελθόντα, οὔτε ὡς τελευτήσαντα, μνημονεύομεν δ' αὐτῶν μόνον χάριν ἀκριβείας. Προστιθεμένων τῶν ἐκτεθέντων κατὰ τὸ 1884 273 ὡρίμων καὶ τελείων βρεφῶν εἰς τὰ ὑπάρχοντα τὴν 31 Δεκεμβρίου 1883 228, ἔχομεν τὸ ὅλον τῶν θρεπτῶν τοῦ δήμου κατὰ τὸ 1884 ἤτοι 501. Ἐκ τῶν 501 τούτων ἀπεβίωσαν καθ' ὅλον τὸ 1884 178, ἤτοι 35 °/ₒ ἡ θνησιμότης αὕτη εἶνε κατὰ τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν ἐλάσσων τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους, γεγονὸς ὁμολογουμένως εὐχάριστον. Αἱ 178 ἀποβιώσεις προῆλθον ἐκ τῶν ἑξῆς νοσημάτων: 104 ἐξ ἀθρεψίας, 32 ἐκ διαρροίας ὀξείας ἢ χρονίας, 19 ἐξ ὀξέων νοσημάτων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, 8 ἐκ νοσημάτων ὀξέων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, 15 ἐκ διαφόρων ἄλλων νόσων. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τῶν αἰτίων τῶν ἀποβιώσεων ἐξάγεται προφανῶς τὸ λυπηρότατον συμπέρασμα, ὅτι ὑπὲρ τὰ 50 °/ₒ ἐκ τῶν τετελευτηκότων κατὰ τὸ 1884, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀπώλοντο συνεπείᾳ τῆς ἀθρεψίας, νόσου ὀλεθρίας, προερχομένης κυρίως ἐκ τῆς πλημμελοῦς διαίτης, εἰς ἣν ὑποβάλλονται τὰ δύσμοιρα ταῦτα πλάσματα, ἐκ τῆς στερήσεως τῆς μητρικῆς ἀγκάλης. Ἐνταῦθα σημειωτέον, ὅτι ἐκ τῶν 104 ἀποβιωσάντων ἐξ ἀθρεψίας βρεφῶν 54 μὲν διετράφησαν ἐν τῷ Νηπιακῷ Ὀρφανοτροφείῳ ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτῶν, 50 δ' ἐκτὸς αὐτοῦ ὑπὸ νοθοτρόφων. Υἱοθετήθησαν δὲ κατὰ τὸ 1884 19, ἐξ ὧν ἄρρενα 8 καὶ 11 θήλεα. Διεγράφησαν δὲ ὡς τέκνα γνήσια, ἀνήκοντα εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς νοθοτρόφους ὑφ' ὧν διετρέφοντο 98, ὧν ἄρρενα 48 καὶ θήλεα 50.

Ἐφημερίς τις ἐν Μονάχῳ ἐδημοσίευσε στατιστικὸν πίνακα περὶ τοῦ παραχθέντος ζύθου κατὰ τὸ 1884. Κατὰ τὸν ἐν λόγῳ πίνακα τὸν μεγαλείτερον ἀριθμὸν ζυθοπωλείων κατέχει ἡ Μεγάλη Βρετανία, καὶ συνεπῶς παράγει πλειότερον ζύθον, ἤτοι 27,050 ζυθοπωλεῖα ἐν αὐτῇ κατεσκεύασαν 44,060,000 ἑκατόλιτρα ζύθου. Μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι 25,989 ζυθοπωλεῖα παραγαγόντα 41,211,691 ἑκατόλιτρα. Ἀκολούθως ἔρχονται κατὰ σειρὰν λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζυθοπωλείων ἡ Γαλλία (3005), ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ (2380), ἡ Αὐστροουγγαρία (2053), ἡ Βελγικὴ (1250), ἡ Ὀλλανδία (400) ἡ Ρωσία (466), ἡ Ἑλβετία (424), ἡ Νορβηγία (400), ἡ Σουηδία (322), ἡ Δανία (251) καὶ ἡ Ἰταλία (152). Ἀλλ' ἡ τάξις αὕτη δὲν τηρεῖται καὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς παραγωγῆς τοῦ ζύθου ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν. Οὕτως ἡ Γαλλία, ἥτις κατέχει τὴν τρίτην σειράν, λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζυθοπωλείων, κατέχει τὴν ἕκτην σειρὰν ἐν τῇ παραγωγῇ, ἀνερχομένη εἰς 8,320,000 ἑκατόλιτρα. Ἡ δὲ βόρειος Ἀμερική, ἡ Αὐστρο-Οὐγγαρία καὶ τὸ Βέλγιον παράγουσι περισσότερον ζύθον.

Διδάσκαλος χωρίου πρὸς τοὺς μαθητάς. —Αὔριον, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ αὐγοῦ τοῦ Κολόμβου· διὰ νὰ τὸ καταλάβετε ὅμως καλά, πρέπει ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς νὰ φέρῃ ἀπὸ ἕνα αὐγό. Ὅποιος δὲν ἔχει αὐγὸ εἰμπορεῖ νὰ φέρῃ καὶ βούτυρο.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 157.

'Αριθ. 507 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 15 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΓ'.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ Καρολίνα ἔγραφε πάλιν εἰς τὴν ἀδελφήν της:

Πολινιάκ, 15 Μαΐου.

Εὑρίσκομαι πρὸ πέντε ἡμερῶν εἰς ἓν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἐρειπίων τοῦ μεσαιῶνος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κολοσσιαίων ἐκείνων ὄγκων λάβας μελανῆς, περὶ τῶν ὁποίων σοῦ ἔγραφον. Θὰ ὑποθέσῃς, ὅτι ἡ θέσις μου ἤλλαξε καὶ τὸ ὄνειρόν μου ἐπραγματοποιήθη. Ὄχι· εἶμαι πλησίον τοῦ μικροῦ Διδιέ, ἀλλ' ἀνέλαβα μόνη μου τὴν ἐπαγρύπνησίν του, καὶ ἡ μέριμνά μου εἶνε ἐντελῶς ἀφιλοκερδής, διότι ὁ πατήρ του ἢ ὁ προστάτης του δὲν ἐφάνη πλέον. Ἰδοὺ τί συνέβη.

»Εἶχα πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανίδω τὸ παιδίον, καὶ νὰ μάθω τὰ κατ' αὐτό, ἤθελα δὲ νὰ ἰδῶ καὶ τὸν πύργον τοῦ Πολινιάκ, ὅστις φαίνεται μακρόθεν ὡς πόλις γιγάντων ἐπὶ καταχθονίου βράχου. Εἶνε τὸ ἰσχυρότερον μεσαιωνικὸν φρούριον τῆς χώρας. Ἦτο δὲ φωλεὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης γενεᾶς ἁρπακτικῶν ὀρνέων, τῶν ὁποίων τὰς λεηλασίας ἔτρεμον τὸ Βελαί, τὸ Φορὲζ καὶ ἡ Ὠβέρνη. Οἱ παλαιοὶ αὐθένται τοῦ Πολινιὰκ κατέλιπον ἐδῶ παντοῦ ἀναμνήσεις ἐφαμίλλους τῶν παραδόσεων τοῦ Δράκοντος καὶ τοῦ Κυανοπώγωνος. Οἱ τιμαριῶται αὐτοὶ τύραννοι ἐλῄστευον τοὺς διαβάτας, ἐσύλουν τὰς ἐκκλησίας, ἐφόνευον τοὺς μοναχούς, ἀπῆγον γυναῖκας καὶ ἐπυρπόλουν χωρία, ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, ἐπὶ αἰῶνας ὅλους. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ ἔγραψε περὶ τούτου ἓν τῶν ὡραιοτέρων κεφαλαίων τοῦ βιβλίου του, συμπεραίνων ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀθῷοι βεβαίως τῶν προγονικῶν ἐγκλημάτων, ἐφαίνοντο κατὰ κακὴν μοῖραν ἀποτίσαντες τοὺς βαρβαρικοὺς ἐκείνους θριάμβους.

»Ἡ ἀκρόπολις αὐτῶν ἦτο ἀπόρθητος· διότι ὁ βράχος εἶνε καθέτως ἀπότομος. Τὸ χωρίον κεῖται κάτωθεν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ φέροντος τὸν ἐκ λάβας ὄγκον. Ἀπέχει δὲ ἀρκετὰ ἀπὸ τοῦ Λαντριάκ. Αἱ ἀδιάβατοι χαράδραι καθιστῶσιν ἐδῶ τὰς ἀποστάσεις μεγάλας. Ὅπως δήποτε, ἀνεχωρήσαμεν πρωῒ καὶ ἐφθάσαμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς τρίτης, τὸ δὲ ἱππάριόν μας μᾶς ἔφερε μέχρι τοῦ πυλῶνος. Ὁ Περὰκ μ' ἀφῆκεν ἐκεῖ, διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ ζῴου, καὶ διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἄλλα ζῷα, διότι εἰς ὅλα τὰ περίχωρα ἔχει φήμην καλοῦ κτηνιάτρου, καὶ ὅπου φανῇ ἡ πελατεία τρέχει.

»Μικρὸν δεκαετὲς κοράσιον μοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἀλλ' ὅτε ἐζήτησα νὰ ἰδῶ τὴν Ῥοκεβέρτη, τὸ παιδίον μοῦ ἀπήντησε κλαῖον ὅτι ἡ μήτηρ του ἀπέθνησκε. Ἔτρεξα εὐθὺς εἰς τὸ σωζόμενον ἔτι καὶ καλῶς ἐπεσκευασμένον μέρος τοῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον κατοικεῖ, καὶ τὴν εὗρον προσβεβλημένην ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ. Ὁ μικρὸς Διδιὲ ἔπαιζεν εἰς τὸ δωμάτιον μ' ἓν ἄλλο παιδίον τῆς πτωχῆς αὐτῆς γυναικός, τὸ ὁποῖον ἦτο εὐθυμότατον οὐδ' ἐνόει τί συνέβαινε, καίτοι ἦτο μεγαλείτερον, ἐνῷ ὁ Διδιέ, μειδιῶν συνάμα καὶ κλαίων, ἐθεώρει πρὸς τὸ μέρος τῆς κλίνης μετά τινος ἐκπλήξεως καὶ ἀνησυχίας, ὅσην δύναται νὰ δείξῃ τριετὲς παιδίον. Ὅτε μὲ εἶδε, ἦλθε πρὸς ἐμέ, καὶ ἀντὶ νὰ μοῦ ἀρνηθῇ κομψευόμενον τοὺς ἀσπασμούς του, ὡς ὅτε πρῶτον μὲ εἶδε, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ φορέματός μου, καὶ μ' ἔσυρε μὲ τὰς δύο χεῖρας, λέγων *μαμά!* μὲ τόσον γλυκεῖαν καὶ κλαυθμηρὰν φωνὴν ὥστε μ' ἔσχισε τὴν καρδίαν. Μὲ εἰδοποίει βεβαίως περὶ τῆς ἀκατανοήτου εἰς αὐτὸν καταστάσεως τῆς θετῆς του μητρός. Ἐπλησίασα εἰς τὴν κλίνην. Ἡ Ῥοκεβέρτη οὔτε ὡμίλει οὔτε ἐγνώριζεν. Ὁ σύζυγός της ἦλθε μετά τινας στιγμὰς καὶ ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ, διότι ἀπὸ τινων μόλις ὡρῶν ἦτο τοιαύτη ἡ κατάστασίς της. Τῷ εἶπον ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ μηνύσῃ ἰατρὸν καὶ γυναῖκά τινα διὰ νὰ προσέχῃ τὴν σύζυγόν του· τὸ ἔπραξε δ' εὐθύς. Φοβουμένη μήπως ἡ ἀσθένεια ἦτο τυφοειδὴς πυρετός, ἐξήγαγον τὸ παιδίον τοῦ δωματίου, ἀφοῦ εἶπον εἰς τὸν σύζυγον ὅτι ἦτο κίνδυνος νὰ τὸ ἀφήσωμεν ἐκεῖ.

»Ὅτε μετὰ δύο ὥρας ἦλθεν ὁ ἰατρός, ἐνέκρινεν ὅ,τι ἔπραξα, λέγων ὅτι ἡ ἀσθένεια δὲν εἶχεν ἔτι διακριθῇ, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ τοποθετήσωμεν τὸ παιδίον εἰς ἄλλο οἴκημα. Τοῦτο ἀνέλαβον ἐγὼ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Περάκ, διότι ὁ σύζυγος ἦτο ἐντελῶς τεταραγμένος, κ' ἐσυλλογίζετο μόνον νὰ στέλλῃ ν' ἀνάπτῃ κηρία εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου καὶ νὰ ψαλμωδῇ λατινικὰς προσευχάς, τὰς ὁποίας δὲν ἐνόει ἀλλ' ἐνόμιζε πολὺ πλέον τελεσφόρους τῶν ἰατρικῶν παραγγελιῶν.

»Ὅτε ἡσύχασεν ὀλίγον, ἦτο τετάρτη ὥρα κ' ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσωμεν, ὁ Περὰκ κ' ἐγώ, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶμεν τὴν νύκτα ἐντὸς τῆς χαράδρας τῆς Γάννης. Δὲν ἔχομεν τόρα σελήνην, καὶ ἡ καταιγὶς ἐπέκειτο σφοδροτέρα. Τότε ὁ πτωχὸς Ῥοκεβέρτης ἤρχισε νὰ θρηνῇ, λέγων ὅτι ἦτο κατεστραμμένος ἄνθρωπος, ἂν δὲν εὑρίσκετο κανεὶς νὰ φροντίσῃ τὰ παιδία, καὶ ἰδίως τὸ *παιδίον*, ὑποδεικνύων οὕτω τὸν *Διδιέ*, τὴν χρυσοτόκον ὄρνιθα τῆς οἰκογενείας. Αὐτὸ ἐχρειάζετο, ἔλεγεν, ἰδιαιτέραν περιποίησιν· δὲν ἦτο δυνατὸν ὡς τὰ παιδία τοῦ τόπου, ἦτο δὲ καὶ *περίεργον*, ἤθελε νὰ πηγαίνῃ παντοῦ, καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου ἦσαν λαβύρινθος κρημνῶν, ὅπου ἔπρεπε κανεὶς νὰ προσέχῃ ἀδιακόπως τὸν ῥιψοκίνδυνον αὐτὸν κύριον. Δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ εἰς κανένα. Τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ὁ μικρὸς αὐτὸς ἔφερεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἶχον κινήσει τὸν φθόνον τῶν χωρικῶν,... τοῦ ἔκαμαν ἐχθρούς,.. καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ἔλεγε. Τέλος πάντων ὁ Περὰκ μοῦ εἶπε σιγά :

— Ἰδοὺ ποῦ ἐσυμφώνησεν ἡ καλή σας καρδία καὶ ἡ καλή μου ἰδέα. Μείνατ' ἐδῶ ἀπόψε. Κατάλυμα, βλέπω, θὰ ἔχετε καλόν. Αὔριον θὰ ἔλθω νὰ ἰδῶ πῶς εἶνε τὰ πράγματα, καὶ νὰ σᾶς πάρω, ἂν δὲν χρειάζεσθε πλέον.

»Ὁμολογῶ ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἀπόφασιν αὐτήν. Μ' ἐφαίνετο ὅτι καὶ καθῆκον καὶ ἀνάγκην εἶχον νὰ μεριμνήσω περὶ τοῦ παιδίου. Ὁ Περὰκ ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον· ἐπειδὴ δὲ εἶδα, ὅτι ἡ Ῥοκεβέρτη, καίτοι ἐκτὸς κινδύνου, θὰ ἔμενεν ἔτι πολλὰς ἡμέρας κλινήρης, συγκατένευσα νὰ μείνω καὶ εἶπα εἰς τὸν Περὰκ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἑβδομάδος.

»Εὑρίσκομαι πολὺ καλὰ ἐδῶ, ἐντὸς εὐρείας αἰθούσης, ἥτις ἦτο, νομίζω, τὸ πάλαι προθάλαμος τῶν φρουρῶν, κ' ἐχωρίσθη κατόπιν εἰς πολλὰ δωμάτια χάριν τῶν αὐλιτῶν. Αἱ κλίναι, ἀγροτικώταται, εἶνε καθαραί, συγυρίζω δὲ μόνη μου. Ἔχω διαρκῶς πλησίον μου καὶ τὰ τρία παιδία. Ἡ μικρὰ μᾶς μαγειρεύει ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου. Ἐπιτηρῶ τὴν περιποίησιν, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ἡ μήτηρ, πλύνω δὲ καὶ ἐνδύω τὸν Διδιὲ μόνη μου· φορεῖ, ὡς καὶ τ' ἄλλα παιδία μικρὰν κυανῆν *βλοῦζαν*, ἀλλ' ἡ ἐνδυμασία του εἶνε κομψοτέρα καὶ πλέον περιποιημένη, ἀφ' ὅτου ἰδίως τὴν φροντίζω ἐγώ. Πολὺ μ' ἑλκύει τὸ παιδίον αὐτό, καὶ τρομάζω συλλογιζομένη τὴν ὥραν καθ' ἣν θὰ τὸ ἀποχωρισθῶ. Ἠξεύρεις πόσον ἀγαπῶ τὰ μικρὰ παιδία, δηλαδὴ μερικὰ μικρὰ παιδία. Ἡ πρόσφατος ἀγάπη μου εἶνε πρώτης δυνάμεως, καὶ ἂν τὸ ἤξευρεν ὁ Κάρολος, θὰ ἐζήλευεν ὡς τίγρις. Τί νὰ σοῦ εἴπω ; ὁ Διδιὲ αὐτὸς θὰ εἶνε βεβαίως υἱὸς διακεκριμένου ἀνδρὸς ἢ γυναικός. Εἶνε ἀπὸ ὑψηλὸν καὶ λεπτὸν γένος. Τὸ πρόσωπόν του ἔχει λευκὴν καί πως ἀλαμπῆ τὴν χροιάν, μ' ἐλαφρὰς πορφυρᾶς ἀποχρώσεις ὡς τὰ ἄγρια ῥόδα. Ἔχει ὀφθαλμοὺς καστανοὺς θαυμασίους τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκφρασιν, καὶ δάσος κόμης μελανῆς, οὔλης καὶ λεπτῆς ὡς μέταξα· τὰ χεράκια του εἶνε ἀριστούργημα, καὶ δὲν τὰ λερώνει ποτέ. Δὲν σκάπτει τὸ χῶμα, οὔτ' ἐγγίζει τίποτε· ἡ ζωή του εἶνε νὰ βλέπῃ. Εἶμαι βεβαία, ὅτι ἔχει ἰδέας ἀνωτέρας τῆς ἡλικίας του, τὰς ὁποίας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ, ἢ μᾶλλον σειρὰν ὅλην χαριεστάτων καὶ θείων ὀνείρων, τὰ ὁποῖα δὲν μεταφράζονται δι' ἀνθρωπίνης γλώσσης, διότι ὁμιλεῖ ἤδη, ἀρκετὰ καλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν του, τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν χωρικὴν γλῶσσαν. Ἀπέκτησε τὴν προφορὰν τοῦ τόπου, ἀλλὰ τὴν καθιστᾷ γλυκυτάτην, προφέρων ὀλίγον μὲ τὸν λάρυγγα τὸ ῥῶ. Ἔχει πάντοτε ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα διὰ νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Θέλει δὲ νὰ ἦνε ἔξω, νὰ ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ἐρείπια, ἢ νὰ καταβαίνῃ εἰς τὰς χαράδρας. Ἐκεῖ, κάθηται καὶ βλέπει τὰ μικρὰ ἄνθη καὶ ἰδίως τὰ ἔντομα, χωρὶς νὰ τὰ ἐγγίζῃ, καὶ παρακολουθεῖ ὅλα των τὰ κινήματα, οἱονεὶ ἐνδιαφερόμενος εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ βίου, ἐνῷ τὰ ἄλλα παιδία συντρίβουσι μόνον καὶ καταστρέφουσι.

»Ἐδοκίμασα νὰ τοῦ ἀρχίσω ὀλίγην ἀνάγνωσιν, πεπεισμένη (ἐναντίον ἴσως τῆς γνώμης τοῦ πατρός), ὅτι ὅσον ἐνωρίτερα ἀρχίζει τις μὲ τὰ παιδία, τόσον εὐκολωτέρα εἶνε ἡ προσοχή των, ἥτις καθίσταται δύσκολος, ὅταν ἀναπτυχθοῦν περισσότερον ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνεργητικότης. Ἐβολιδοσκόπησα τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν περιέργειάν του. Εἶνε ἔκτακτος, καὶ μὲ τὴν θαυμασίαν μου μέθοδον, ἥτις τόσον πολὺ ἐπέτυχεν εἰς τὰ τέκνα σου, εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ τοῦ ἐμάνθανα ἀνάγνωσιν εἰς ἕνα μῆνα.

»Ἔπειτα τὸ παιδίον αὐτὸ εἶνε ὅλον ψυχή, καὶ ἡ θέλησίς του πνίγεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης του. Ἡ ἰδική μας ἀγάπη προχωρεῖ γιγαντιαίως καὶ δὲν ἠξεύρω μὰ τὴν ἀλήθειαν πῶς θὰ κάμωμεν νὰ χωρισθῶμεν.

»Πλὴν αὐτοῦ, μολονότι μοῦ λείπουν τρομερὰ ἡ Ἰουστίνα μου καὶ ὁ Περάκ μου, εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ἐν μέσῳ τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν ἐρειπίων, ὅθεν θεωρεῖ τις μίαν τῶν ὡραιοτέρων τοποθεσιῶν τοῦ κόσμου καὶ βυθίζει τὸ βλέμμα εἰς καταπληκτικὰς ἀβύσσους. Ὁ ἀὴρ εἶνε τόσον καθαρός, ὥστε αἱ λευκαὶ πέτραι τῶν ἐρειπίων

λάμπουσιν ἐν μέσῳ τῶν ἐκ λάβας λιθαρίων ὡς ἂν εἶχον πρὸ μικροῦ ἐξέλθει τοῦ λατομείου. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν δὲ τοῦ ἀπεράντου τούτου πύργου περιέχει περιεργότατα πράγματα.

»Μάθε ὅτι οἱ Πολινιὰκ ἰσχυρίζονται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα ἢ τοὺς ἱερεῖς του κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, καὶ ὅτι κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρχεν ἐδῶ ναὸς τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ναὸς οὗτινος ὑποτίθεται ὅτι σώζονται ἔτι ἐρείπια. Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται περὶ τούτου ἀμφιβολία, καὶ ὅτι ἀρκεῖ νὰ τὰ ἰδῇ τις. Τὸ ζήτημα εἶνε, ἂν αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ αἱ γλυφαὶ μετεφέρθησαν ἐδῶ πρὸς στολισμὸν τοῦ πύργου, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἀναγεννήσεως, ἢ ἂν ὁ πύργος ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνων. Ὁ Ῥοκεβέρτης λέγει, ὅτι οἱ σοφοὶ φιλονεικοῦσι περὶ τούτου πρὸ πεντήκοντα ἤδη ἐτῶν, ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἔχουν δίκαιον οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἦτο καὶ στόμιον τῶν χρησμῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὀπὴ τοῦ βαθυτάτου αὐτοῦ φρέατος, μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ παραδόξως ἄλλο μικρότερον, ἐφράσσετο διὰ κολοσσιαίας κεφαλῆς, τῆς ὁποίας τὸ διάτρητον στόμα ἦτο, λέγουσιν, ἀγωγὸς τῆς ὑπογείου φωνῆς τῆς Πυθίας. Διατί ὄχι; Ὅσοι λέγουσιν ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτὴ ἦτο ἁπλοῦν πρόσχημα βρύσεως οὐδεμίαν ἐπίσης ἔχουσι περὶ αὐτοῦ βεβαιότητα. Ἡ κεφαλὴ ἐφυλάχθη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς εἰς τὸ ἰσόγειον πάτωμα ἑνὸς πυργίσκου μετὰ σωρείας λιθίνων σφαιρῶν, αἵτινες εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ φρέατος. Ἰχνογράφησα πρὸς διασκέδασίν μου τὴν εἰκόνα της, τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλω ἐντὸς τῆς ἐπιστολῆς μου, μαζὺ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ μικροῦ μου Διδιέ, ἐξηπλωμένου καὶ κοιμωμένου ἐπὶ τοῦ κροτάφου τοῦ Θεοῦ. Δὲν τοῦ ὁμοιάζει, ἀλλὰ τὸ ἰχνογράφημα σοῦ δίδει κἂν ἰδέαν τῆς παραδόξου καὶ ὡραίας εἰκόνος, τὴν ὁποίαν εἶχα ἐνώπιόν μου ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.

»Κατὰ τ' ἄλλα,.. δὲν ἀναγινώσκω ἐδῶ τίποτε· μοῦ λείπουν οἱ ὀκτὼ δέκα τόμοι τοῦ Περάκ, καὶ ἡ ὀγκώδης προτεσταντικὴ ἱερὰ γραφή του. Δὲν ζητῶ πλέον νὰ διδαχθῶ, οὐδὲ κἂν τὸ συλλογίζομαι. Διορθόνω τὰ φορέματα τοῦ Διδιέ μου, καὶ τὸν ἀκολουθῶ κατὰ βῆμα. Ὀνειροπολῶ, εἶμαι μελαγχολική, χωρὶς νὰ ἐπανίσταμαι μηδὲ νὰ ἐκπλήττωμαι διὰ τὴν θέσιν μου, τὴν ὁποίαν δὲν ἠμπορῶ νὰ μεταβάλω,—καὶ εἶμαι καλά,—τὸ οὐσιωδέστερον.

»Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔρχεται ὁ Περὰκ καὶ μοῦ φέρει τὴν ἐπιστολήν σου. Ἄχ, ἀδελφή μου, μὴν ἐνδώσῃς! μὲ ἀπελπίζεις! Λέγεις ὅτι εἶνε ὠχρὸς καὶ ἀσθενὴς ἤδη, καὶ ὅτι τόσον σὲ συνεκίνησεν, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ προδοθῇς. Καμίλλη, ἂν δὲν ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ βλέπῃς πάσχοντα ἄνδρα καρτερικόν, καὶ δὲν ἐννοῇς ὅτι μόνον τὸ ἰδικόν μου θάρρος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἰδικόν του, θ' ἀναχωρήσω, θὰ ὑπάγω μακρύτερα, καὶ δὲν θὰ μάθῃς πλέον ποῦ εὑρίσκομαι. Σὲ βεβαιῶ, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν θὰ ἰδῶ ἐδῶ, ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς νήσου μου, τὰ ἴχνη ξένου ποδός, θὰ γείνω ἄφαντος, καί...»

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ γράφουσα τὴν φράσιν της. Ὁ Περάκ, ὅστις εἶχεν ἐγχειρίσει εἰς αὐτὴν πρὸ μικροῦ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Κ. Ἐβδέρ, ἐπανῆλθε λέγων:

— Ὁ *κύριος* ἔρχεται!

— Τίς; πῶς; ἀνεφώνησεν ἡ Καρολίνα, καὶ ἠγέρθη τεταραγμένη. Ποῖος κύριος;

— Ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου,.. ὁ Κ. Βερνιέ, καθὼς λέγεται.

— Γνωρίζεις λοιπὸν τὸ ὄνομά του; Κανεὶς ἐδῶ δὲν τὸ ἤξευρε, ἢ κἂν δὲν ἤθελε νὰ τὸ εἰπῇ.

— Δὲν εἶμαι περίεργος. Ἀλλ' ἔρριψε τὸν σάκκον εἰς ἕνα σκαμνὶ ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ Ῥοκεβέρτη, κ' ἐγὼ ἔρριψα ἐπάνω τὰ μάτια μου κ' ἐδιάβασα.

— Βερνιέ! δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομα, καὶ ἠδυνάμην ἴσως νὰ φανῶ χωρὶς κίνδυνον.

— Βεβαίως πρέπει νὰ τὸν ἰδῆτε,.. νὰ τοῦ ὁμιλήσετε διὰ τὸν μικρόν. Τώρα εἶνε ἡ στιγμή.

Ὁ Ῥοκεβέρτης εἰσῆλθε κ' ἐματαίωσε τὰ σχέδια τοῦ Περάκ.

Ὁ Κ. Βερνιὲ ἐζήτει τὸν υἱόν του. Ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, εἶχεν εἰσέλθει εἰς δωμάτιον ἰδιαιτέρως δι' αὐτὸν ὡρισμένον καὶ οὐδένα ξένον τῆς οἰκογενείας ἤθελε νὰ δεχθῇ τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

— Δὲν πειράζει, προσέθηκεν ὁ Ῥοκεβέρτης, θὰ τοῦ εἰπῶ ἐγὼ πῶς ἐκυττάξατε τὴ γυναῖκα μου καὶ τὸ μικρό, καὶ θὰ μοῦ δώσῃ βέβαια κἄτι νὰ σᾶς δώσω. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἦνε θὰ τὸ κάμω ἐγὼ ἀπὸ ἰδικά μου. Μὴ σᾶς νοιάζει.

Λαβὼν δὲ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐξῆλθε κ' ἔκλεισεν ὀπίσω του τὴν θύραν, μὴ θέλων φαίνεται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὸν περίεργον βλέμμα κατὰ τὸν διάδρομον, τὸν φέροντα πρὸς τὸν ἄγνωστον.

— Λοιπόν, πηγαίνωμεν, εἶπεν ἡ Καρολίνα, ἧς οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπλήσθησαν δακρύων ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι δὲν ἤθελεν ἴσως πλέον ἐπανίδει τὸν Διδιέ.

— Ὄχι, ὑπέλαβεν ὁ Περάκ· ἂς μείνωμεν ἀκόμη ὀλίγον νὰ ἰδοῦμεν τί θὰ εἰπῇ αὐτὸς ὁ κύριος, ὅταν μάθῃ ὅτι ἐμείνατε ἐδῶ πέντε ἡμέρας διὰ νὰ περιποιηθῆτε τὸ παιδί του.

— Δὲν ἐννοεῖς, φίλε μου, ὅτι ὁ Ῥοκεβέρτης δὲν θὰ τοῦ τὸ εἰπῇ; Δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι κατὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικός του ἐνεπιστεύθη τὸ παιδίον εἰς ξένην. Ἔπειτα ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ ἀκόμη ἕνα χρόνον,—πρᾶγμα πολὺ δυνατόν. Θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ δείξωμεν εἰς τὸν πατέρα, ὅτι μαζύ μας ὄχι μόνον θὰ ἔχῃ περισσοτέραν περιποίησιν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀνατραφῇ ὡς τοῦ πρέπει; Ὄχι βέβαια. Καὶ αὐτὴ ἡ Ῥοκεβέρτη, ὅσον καὶ ἂν τὴν επεριποιήθην, θὰ εἰπῇ ὅτι κανεὶς δὲν μὲ γνωρίζει, ὅτι

εἶμαι ἴσως τυχοδιώκτις, καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἐμπιστοσύνης θὰ φανῶμεν ὅτι ζητοῦμεν ὀλίγα χρήματα.

— Ἀλλ' ὅταν ἀρνηθῶμεν, θὰ ἰδοῦν τί εἴμεθα. Εἶμαι γνωστὸς ἐγώ· ὅλος ὁ κόσμος ἠξεύρει ὅτι ὁ Σαμουὴλ Περὰκ οὔτε ψεύματα ποτέ του εἶπε, οὔτε χρήματα ἐζήτησε κανενός.

— Ὁ ξένος αὐτὸς δὲν τὰ γνωρίζει, καὶ θὰ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ῥοκεβέρτην, διότι αὐτὴν μόνον τὴν οἰκογένειαν γνωρίζει. Πηγαίνωμεν λοιπὸν γρήγορα φίλε μου· μοῦ κάμνει κακὸν νὰ μένω περισσότερον ἐδῶ.

— Ὅπως θέλετε, εἶπεν ὁ Περάκ. Δὲν ἐξέζευσα, καὶ ἀφίνωμεν τὸ ἄλογον νὰ ξεκουρασθῇ εἰς τὸ Πουΰ. Ἀλλά, τί νὰ σᾶς εἰπῶ,... θὰ ἦτον καλλίτερα, μοῦ φαίνεται, νὰ ἐμέναμεν ἐδῶ μίαν δύο ὥρας ἀκόμη. Εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, ἠμπορούσατε νὰ συναντηθῆτε εἰς τὴν αὐλήν, τὸ παιδὶ θὰ σᾶς ἐζητοῦσεν ἴσως μόνον του, ἀφοῦ σᾶς ἀγαπᾷ τόσον πολύ! Καὶ ὁ κύριος αὐτός, νὰ σᾶς ἔβλεπε μόνον μίαν στιγμήν, εἶμαι βέβαιος θὰ ἔλεγε: Νὰ μιὰ γυναῖκα ξεχωριστή,... πρέπει νὰ τῆς ὁμιλήσω! Καὶ ἀφοῦ σᾶς ὡμιλοῦσε...

Ταῦτα λέγων ὁ Περὰκ παρηκολούθει τὴν Καρολίναν, ἥτις, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἀναχωρήσῃ, εἶχε δέσει τὰ ἐνδύματά της, καὶ κατηυθύνετο πρὸς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου. Διερχομένη δὲ πρὸ τοῦ σκάμνου, ἐφ' οὗ ὁ σάκκος τοῦ ἀγνώστου ἔκειτο ἔτι ἐγγὺς τοῦ ὁδοιπορικοῦ του ἐπενδύτου, ἀνέγνω τὸ ὄνομα ὅπερ καλῶς εἶχεν ἀπομνημονεύσει ὁ Περάκ, ἀλλὰ συγχρόνως κίνημα ἐκπλήξεως τῆς διέφυγε κ' ἔσπευσε νὰ μακρυνθῇ μεγάλως συγκεκινημένη.

— Τί τρέχει; τῇ εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ δραττόμενος τῶν χαλινῶν.

— Τίποτε! μία ἰδέα! ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἀφοῦ ἐξῆλθον τοῦ περιβόλου. Μ' ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισα τὸ γράψιμον ἐκείνου, ὅστις ἐχάραξε τὸ ὄνομα Βερνιὲ ἐπὶ τοῦ σάκκου.

— Πῶς γίνεται; τὰ γράμματα εἶνε ὅμοια μὲ τοῦ τύπου.

— Ἀλήθεια,.. εἶμαι ἀνόητος· ἀδιάφορον,.. πηγαίνωμεν, καλέ μου Περάκ.

Ἡ Καρολίνα ὑπῆρξε σκεπτικὴ καθ' ὅλον τὸν δρόμον. Τὴν παράδοξον συγκίνησιν, ἣν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν ἡ παραμεμορφωμένη τοῦ ὀνόματος γραφή, ὑπελάμβανεν ὡς συνέπειαν τῆς συγκινήσεως ἣν ὑπέστη ἀναγινώσκουσα τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀδελφῆς της. Ἀλλ' ἐσκέπτετο καὶ ἄλλα. Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ οὐδέποτε εἶχεν εἰπεῖ εἰς αὐτήν, ὅτι εἶχεν ἰδεῖ ἰδίοις ὄμμασι τὸν πύργον Πολινιάκ, ἀλλ' εἶχεν ὅμως πιστῶς καὶ ὡραιότατα περιγράψει αὐτὸν ἐν τῷ βιβλίῳ του. Εἶχεν ἐκλέξει αὐτὸν ὡς τύπον τῶν ὀχυρῶν ἐκείνων φεουδαλικῶν καταγωγίων τοῦ μεσαιῶνος, ἐγνώριζε δὲ ἡ Καρολίνα ὅτι ὁ μαρκήσιος εἶχε πολλάκις ἐπισκεφθῇ τὰς ἐπαρχίας, ἀναζητῶν τὰς ἀμέσους καὶ ἀτομικὰς ἐντυπώσεις τῶν ἱστορικῶν τόπων.

Ἀνηρεύνα πᾶσαν τῆς μνήμης αὐτῆς πτυχήν, ὅπως ἀνεύρῃ ὅ,τι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ, τουτέστιν ἂν τυχὸν ὁ μαρκήσιος τῇ εἶπέ ποτε, ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Ὄχι! ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ἂν μὲ τὸ εἶχεν εἰπεῖ, θὰ μοῦ ἔκαμνον ἐντύπωσιν τὰ ὀνόματα Λαντριὰκ καὶ Πουΰ, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐνθύμισεν ἡ Ἰουστίνα.

Τότε προσεπάθει πάλιν νὰ ἐνθυμηθῇ, μήπως, προκειμένου περὶ Πολινιάκ, εἶχεν ὁμιλήσει περὶ Λαντριὰκ καὶ Ἰουστίνης. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο εἶχε συμβῇ... ἦτο βεβαία. Καὶ καθησύχαζεν.

Ἔμενεν ὅμως σκεπτικὴ καὶ συγκεκινημένη. Διατί ν' ἀγαπήσῃ αἴφνης τὸ ἄγνωστον αὐτὸ παιδίον; τί ἄρα περίεργον εἶχον οἱ ὀφθαλμοί του, τὸ ἦθός του, τὸ μειδίαμά του; Μήπως ὡμοίαζε τοῦ μαρκησίου; Μήπως ἡ ἰδέα, ἥτις αἰφνιδίως τὴν κατέλαβε, ν' ἀναθρέψῃ ἓν παιδίον καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἔμφυτός τις ὁρμή, πολὺ ἰσχυροτέρα τῆς τύχης καὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Περάκ;

Εἰς ὅλην τὴν ταραχήν της αὐτὴν ἀνεμιγνύετο, πρὸς πεῖσμα τῆς Καρολίνας, καὶ ἡ κρυφία βάσανος ἀορίστου ζηλοτυπίας. Ἔχει υἱὸν λοιπόν, τέκνον ἐξ ἔρωτος; διελογίζετο. Ἠγάπησε λοιπὸν περιπαθῶς ἄλλην γυναῖκα, πρὶν μὲ γνωρίσῃ,— διότι οἱ ἐπιπόλαιοι ἔρωτες εἶνε ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸν χαρακτῆρά του—καὶ ἡ ζωή του περιλαμβάνει σπουδαῖον μυστήριον! Ἴσως ζῇ καὶ ἡ μήτηρ ἀκόμη. Διατί ὑποθέτουν ὅτι ἀπέθανε;

Ὁ πυρετὸς τῶν ὑποθέσεων ἐκορυφοῦτο καὶ ἡ Καρολίνα ἀνεπόλει τοὺς λόγους τοῦ μαρκησίου ὑπὸ τὴν κέδρον τοῦ Δενδροκομείου, καὶ τὴν πάλην, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπαινιχθῇ, μεταξὺ τῆς υἱικῆς του στοργῆς καὶ ἄλλου καθήκοντος, ἄλλου ἔρωτος, τοῦ ὁποίου διατὶ τάχα δὲν ἦτο ἄλλη, πλὴν αὐτῆς, τὸ ἀντικείμενον; Τίς οἶδε μὴ καὶ αὐτὴ ἡ μαρκησία δὲν εἶχε πλανηθῇ ἐπίσης; Τίς οἶδεν ἂν ὁ μαρκήσιος εἶπε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ νυμφευθῇ; τίς οἶδε τέλος, ἂν καὶ ἡ κυρία Βιλλεμὲρ καὶ ἡ Καρολίνα δὲν παρῆλθον ἐγγὺς τῆς ἀληθείας, χωρὶς νὰ τὴν ἐννοήσωσιν ἐν τῇ ταραχῇ αὐτῶν.

Ἐξαπτομένη οὕτω ἀκουσίως, μάτην προσεπάθει ἡ Καρολίνα νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν μοῖράν της. Ἠγάπα, καὶ ἡ ζωηροτάτη αὐτῆς συγκίνησις ἦτο ὁ φόβος μᾶλλον ἢ ἡ ἐλπὶς ὅτι δὲν ἀγαπᾶται.

— Τί ἔχετε τέλος πάντων; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ Περάκ, ὅστις εἶχε μάθει ν' ἀναγινώσκῃ τὴν ἀγωνίαν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Εἰς ἀπάντησιν ἤρχισεν ἐκείνη ἐρωτῶσα περὶ τοῦ Κ. Βερνιέ, ὃν ὁ Περὰκ ἅπαξ μόνον εἶχεν ἰδεῖ. Ὁ Περὰκ εἶχε μνήμην καὶ παρατηρητικὸν τὸ βλέμμα· ἀλλ' ἐσκεμμένος συνήθως καὶ σιωπηλός, προσεῖχεν εἰς ἐκείνους μόνον, οἵτινες ἰδιαιτέρως

τὸν ἐνδιέφερον. Περιέγραψεν ἑπομένως τὸν λεγόμενον Βερνιὲ τόσον ἀτελῶς καὶ ἀμυδρῶς, ὥστε ἡ Καρολίνα οὐδὲν ἐξήγαγεν. Ἐκοιμήθη κακῶς ἐκείνην τὴν νύκτα. Ἀλλὰ περὶ τὴν πρωΐαν ἐπραΰνθη καὶ ἐξύπνησε λέγουσα, ὅτι ἡ τῆς προτεραίας ἀνησυχία της δὲν εἶχε διόλου νόημα.

Ὁ Περάκ, ἐξελθὼν εἰς ἐργασίαν, δὲν εἶχε δυνηθῆ ν' ἀναμείνῃ τὴν ἔγερσίν της. Ἐπέστρεψε δὲ τὸ ἑσπέρας, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ ἦτο θριαμβευτικόν.

—Ἡ δουλειά μας πηγαίνει λαμπρά, εἶπεν. Ὁ Κ. Βερνιὲ θὰ ἔλθῃ ἐδῶ αὔριον, ἡσυχάσετε! εἶνε ἄγγλος,.. ναυτικός... Δὲν τὸν γνωρίζετε;

— Διόλου, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα. Τὸν ἐπανεῖδες;

— Ὄχι· εἶχεν ἐξέλθει· ἀλλὰ εἶδα τὴν Ῥοκεβέρτην, ἡ ὁποία εἶνε καλά, καὶ ἀρχίζει νὰ συνέρχεται. Μοῦ διηγήθη, ὅτι ὁ μικρὸς ἔκλαυσε πολὺ χθὲς τὸ βράδυ, καὶ πρὶν κοιμηθῇ ἐζητοῦσε ἀδιακόπως τὴν Καρλότταν του. Ὁ πατήρ του ἠθέλησε τότε νὰ μάθῃ τί τρέχει. Ὁ Ροκεβέρτης φαίνεται δὲν εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ σᾶς· ἀλλ' ἡ γυναῖκά του ἡ ὁποία εἶνε καλὴ χριστιανή, καὶ τὸ μικρὸ κορίτσι, τὸ ὁποῖον σᾶς ἀγαπᾷ καὶ αὐτὸ πολύ, εἶπαν ὅτι εἶσθε ἕνας ἄγγελος, καὶ ὁ κύριος ἀπήντησεν ὅτι ἤθελε νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ. Ἠρώτησε ποῦ μένετε. Εἰς τὸ σπίτι μας δὲν ἦλθε ποτέ, ἀλλὰ μ' ἐνθυμήθη, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ τὸ γρηγορώτερον νὰ σᾶς ἰδῇ. Τὸ ὑπεσχέθη εἰς τὸν μικρόν... τοῦ ἔδωκε μάλιστα τὸν λόγον του νὰ σᾶς πάγῃ ὀπίσω διὰ νὰ τὸν κοιμίζετε ἥσυχα.

— Ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἓν μόνον βλέπω, ὅτι ὁ ξένος αὐτὸς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ προσφέρῃ χρήματα.

— Ἂς τὸ κάμῃ· τόσον τὸ καλλίτερον. Θὰ σᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ τοῦ δείξετε ὅτι δὲν εἶσθε ὅ,τι νομίζει. Θὰ ἰδωθῆτε,.. θὰ ὁμιλήσετε.. θὰ μάθῃ ὅτι εἶσθε κόρη γραμματισμένη, περισσότερον παρ' ὅσον σᾶς νομίζουν, καὶ θὰ τοῦ διηγηθῶ ἐγὼ τὴν ἱστορίαν σας, διότι ἡ ἱστορία αὐτὴ σᾶς κάμνει τιμήν!

— Ὄχι, ὄχι! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Πῶς! Θὰ ἐμπιστευθῶ τὸ μυστικόν μου εἰς ἕνα ἄγνωστον, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους τοὺς ὁποίους κάμνω διὰ νὰ κρύψω τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν θέσιν μου!

— Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν τὸν γνωρίζεις; εἶπεν ἡ Ἰουστίνα. Ἂν συμφωνήσετε διὰ τὸ παιδί, τότε τοῦ τὰ λέγωμεν ὅλα. Ἀφοῦ ἔχομεν τὸ ἰδικόν του μυστικόν, ἠμποροῦμεν νὰ τοῦ ἐμπιστευθῶμεν τὸ ἰδικόν μας. Τί συμφέρον θὰ εἶχε νὰ τὸ προδώσῃ;...

— Ἰουστίνα! ἀνεφώνησεν αἴφνης ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἥτις ἵστατο παρὰ τὸ παράθυρον τῆς ὁδοῦ, στάσου,.. Θεέ μου! Σιώπα! Ἰδού,.. αὐτὸς εἶνε βέβαια ὁ Κ. Βερνιέ, ἔρχετ' ἐδῶ, καὶ εἶνε... Ὦ! ἤμην βεβαία! αὐτὸς εἶνε! ὁ Κ. Βιλλεμέρ· φίλοι μου, κρύψετέ με! Εἰπέτε ὅτι ἔφυγα, ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψω πλέον! Ἂν μὲ ἰδῇ, ἂν μοῦ ὁμιλήσῃ,.. δὲν ἐννοεῖτε ὅτι ἐχάθην;

ΚΔ'.

Ἡ Ἰουστίνα παρηκολούθησε τὴν Καρολίναν φεύγουσαν εἰς τὸ δωμάτιόν της κ' ἔνευσεν εἰς τὸν Περὰκ νὰ δεχθῇ τὸν μαρκήσιον καὶ νὰ δείξῃ ἀταραξίαν.

Εἶχε δὲ ἀταραξίαν ὁ Περάκ. Ἐδέχθη τὸν Κ. Βιλλεμὲρ γαλήνιος καὶ ἀξιοπρεπής, ὡς ἄνθρωπος ἀκριβεστάτην ἔχων γνῶσιν τοῦ καθήκοντος. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ σχετίσῃ αὐτὸν πρὸς τὴν λεγομένην Καρλότταν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὸν απομακρύνῃ χωρὶς αὐτὸς νὰ ὑποπτευθῇ τι, ἤ, ἂν εἶχεν ὑπονοίας, νὰ τὰς διαλύσῃ. Εἶδεν, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων λέξεων, ὅτι ὁ μαρκήσιος οὐδὲν ὑπώπτευεν. Θέλων ν' ἀναχωρήσῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ὃν ἐσκόπει νὰ τοποθετήσῃ πλησιέστερον αὐτοῦ, ὠφελήθη ἐκ τῆς ὡραίας πρωΐας, ὅπως ἔλθῃ πεζὸς νὰ ἐξοφλήσῃ ἱερὸν χρέος εὐγνωμοσύνης πρὸς γενναίαν ἄγνωστον.

Δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀπόστασις ἦτο τόσον μακρά, καὶ δι' αὐτὸ ἤρχετο κάπως ἀργά. Ὡμολόγει ὅτι ἦτο ὀλίγον κεκμηκὼς καὶ ἡ μορφή του ἀπεκάλυπτεν ἀληθῶς ἀλγεινήν τινα κόπωσιν.

Ὁ Περὰκ ἔσπευσε νὰ τῷ προσφέρῃ ποτὸν καὶ φαγητόν, διότι πρώτιστον καθῆκόν του ἦτο ἡ φιλοξενία. Ἐκάλεσε τὴν Ἰουστίναν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἶχε συνέλθει, καὶ παρετέθη τράπεζα εἰς τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἄσμενος ἐδέχθη, ἵνα τύχῃ ἀφορμῆς νὰ φιλοδωρήσῃ γενναίως τοὺς ξένους του. Μετὰ λύπης ἤκουσεν ὅτι ἡ Καρλόττα εἶχεν ἀναχωρήσει· ἀλλὰ δὲν εἶχε λόγον νὰ ἐπιμείνῃ ἐρωτῶν περὶ αὐτῆς. Διενοεῖτο ν' ἀφήσῃ τὸ δῶρόν του, ὅπερ ἡ Ἰουστίνα συνεβούλευε ταπεινῇ τῇ φωνῇ νὰ δεχθῶσιν, ἵνα μὴ δώσωσιν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν ἀπορίας. Ἡ Καρολίνα θὰ εὕρισκε πάντοτε καιρὸν νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλ' ὁ Περὰκ δὲν ἐνόμισε τοῦτο ἀναγκαῖον. Ἡ ὑπερηφάνειά του κατεξανίστατο· οὐδὲ ἤθελε νὰ φανῇ δεχόμενος δι' ἐκείνην χρηματικὴν ἀμοιβήν.

Ἡ Καρολίνα ἤκουεν ἀπὸ τοῦ μικροῦ της δωματίου τὴν ἅμιλλαν ἐκείνην τῆς ἀβρότητος. Ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου ἐπροξένει εἰς αὐτὴν φρικίασιν. Δὲν ἐτόλμα νὰ κινηθῇ, νομίζουσα ὅτι ὁ Κ Βιλλεμὲρ θ' ἀνεγνώριζε διὰ μέσου τοῦ πατώματος τὸ βῆμά της. Αὐτὸς δέ, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἄλλον τινὰ τρόπον ἀποτίσεως τῆς εὐγνωμοσύνης του, προσεποιήθη ὅτι ἐνέδιδε, καὶ ὑπεκρίθη ὅτι ἔφαγεν ὀλίγον, ἔπειτα δὲ ἠρώτησεν ἂν ἠδύνατο νὰ μισθώσῃ ἵππον ὅπως ἐπιστρέψῃ. Ἡ νὺξ ἦτο μελανὴ καὶ ἤρχιζε πάλιν νὰ βρέχῃ. Ὁ Πε-

Τὰ νέφη προσωποποιοῦσιν ὄφεις, δράκοντες, πτηνὰ καὶ λύκοι.

Ὑπάρχει τι χαριέστερον τῆς προσωποποιήσεως τῆς πρωΐας διὰ τῆς ἠριγενείας καὶ ῥοδοδακτύλου Ἠοῦς, τὴν ὁποίαν τοσάκις ἔψαλαν οἱ ἕλληνες ποιηταί; Χαρίεις τις θρῦλος ἀπαντᾷ ὡσαύτως παρὰ τοῖς Φιννίοις. Ὁ οὐρανὸς *Οὔκκο* ἔχει δύο τέκνα· τὴν αὐγὴν *Κουά*, ἥτις ἕκαστον πρωΐ ἀνάπτει τὴν δᾷδα τῆς ἡμέρας, τὸν Ἥλιον, καὶ τὴν ἑσπέραν *Αἴμεριχ*, ἥτις σβύνει τὴν δᾷδα Ὁ πατὴρ Οὔκκο πράττει πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα τὸ ἓν τέκνον του μὴ καταστρέφῃ τὸ ἔργον τοῦ ἑτέρου καὶ ἐπὶ τέλους τὸ κατορθώνει εἰς μίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, —ἤτοι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ὅτε βραχυτάτη εἶνε ἡ διάρκεια τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.— Τότε ἡ Αἴμεριχ παραδίδει τὴν λαμπάδα εἰς τὴν Κουὰ χωρὶς νὰ τὴν σβύσῃ καὶ ὁ Οὔκκο μένει εὐχαριστημένος.

Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, ψάλλοντος τὸν Αἴολον, κλείοντα εἰς τοὺς ἀσκοὺς αὐτοῦ τὸν Βορέαν καὶ τὸν Ζέφυρον, μέχρι τῶν Ἐρυθροδέρμων, οἵτινες προσφέρουσι καπνὸν εἰς τὴν λαίλαπα, ἀπαντῶμεν διαφόρους δοξασίας περὶ ἀνέμου. Διὰ τοὺς Λάπωνας ὁ ἄνεμος εἶνε ὂν ζωντανόν, περιπλανώμενον ἐν τῷ ἀέρι, καὶ ἀκοῦον πάντας τοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Βόσχμαν, ὅλως ὑποδεεστέρα φυλή, ῥίπτουσι λίθους ἐναντίον τοῦ ἀνέμου, ὅπως τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὄρη. Οἱ χωρικοὶ τῆς Καρινθίας αναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν των δένδρου τεμάχια κρέατος, ὅπως κατευνάσωσι τὴν πεῖνάν του· οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Παλατινάτου ἐξέρχονται κρατοῦντες ἐν τῇ παλάμῃ ἄλευρον, καὶ φωνοῦσι πρὸς τὸν ἄνεμον, δεικνύοντες τὴν προσφοράν: «Πάρε, ἄνεμε, παρε φαγὶ γιὰ τὰ παιδιά σου, καὶ φύγε».

Ὁ κεραυνὸς ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν πτηνοῦ παρὰ τοῖς Δακόταις, Βρασιλιανοῖς, παρὰ τοῖς κατοικοῦσι τὴν νῆσον Harvey, παρὰ τοῖς Κάφροις καὶ τοῖς Βιρμανοῖς. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Βορρᾶ γινώσκεται ὡς θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Θώρ*. Τὰς αὐτὰς θείας ἰδιότητας τῷ ἀποδίδουσιν οἱ Ἰνδοὶ καλοῦντες αὐτὸν *Παρζανχουάν*. Παρὰ τοῖς Γιορούβαις τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς ὀνομάζεται *Ζακούτα*, θεὸς ἐξακοντίζων λίθους. Τοῦ κεραυνοῦ προσωποποίησις εἶνε παρὰ τοῖς Σλάβοις ὁ Ἠλίας μετὰ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ. Οἱ σίφωνες εἶνε γίγαντες, τεράστιοι ὄφεις, θαλάσσιοι δράκοντες. Οἱ Γροιλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι τὸ βόρειον σέλας εἶνε χορὸς ψυχῶν. Ἡ Ἠχὼ εἶνε ἡ ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν φυσικώτερον προσωποποιηθεῖσα, νύμφη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ, καὶ πνεῦμα θεωρουμένη παρὰ τῶν ἀγρίων.

Τὸ οὐράνιον τόξον ὑπὸ τῶν μὲν παρεστάθη ὡς οἷόν τε ἱλαρώτερον, ὑπὸ τῶν δὲ ὡς οἷόν τε φοβερώτερον, δαίμων, καταστρεπτικὸν τέρας, πίνον τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν καὶ τῶν λιμνῶν καὶ διασπεῖρον τὰς νόσους καὶ τὸν θάνατον. Ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ Ἶρις, ἡ ὡραία τῶν θεῶν ἄγγελος. Ἐν Δαχομέῃ εὐεργετικὸς καὶ εὐτυχίαν φέρων ὄφις· ἐν Λαπωνίᾳ εἶνε τὸ τόξον τοῦ θεοῦ τοῦ κεραυνοῦ, ἐξ οὗ ἀκοντίζονται πύρινα βέλη· ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Πολυνησίας, ὑπὸ τῶν Ἀρίων, τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, τῶν Ινδῶν τῶν Περσῶν, τῶν Ἀράβων, θεωρεῖται μυστηριώδης γέφυρα ὁδηγοῦσα πρὸς τὰς κατοικίας τῶν ψυχῶν.

Κ·

ΟΙ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΓΗΝ

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅπερ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1879 ἀνήρχετο εἰς 350,031 χιλιόμετρα, ηὔξησε μέχρι τέλους τοῦ 1883 ἀνελθὸν εἰς 442,199 χιλιόμετρα, ἔκτασις ἑνδεκάκις περίπου μεγαλητέρα τῆς ὅλης περιμέτρου τῆς γῆς. Ἡ κατὰ 92,168 χιλιόμετρα αὔξησις τοῦ μήκους τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐγένετο κυρίως ἐν ταῖς ἑξῆς χώραις: Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις αὔξησις 56,327 χιλιόμετρα, ἐν Μεξικῷ 3727 χιλιόμετρα, ἐν τῇ ἄλλῃ βορείῳ Ἀμερικῇ 2160, ἐν Βρασιλίᾳ 2,050, ἐν Ἰνδίαις 2,786, ἐν Αὐστραλίᾳ 3,603, ἐν Αλγερίᾳ καὶ Τύνιδι 1,166, ἐν Γαλλίᾳ 4,500, ἐν Γερμανίᾳ 2,716, ἐν Αὐστρίᾳ 2,263 χιλιόμετρα.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουσι τὸ μέγιστον μῆκος ἐν ταῖς σιδηροδρομικαῖς γραμμαῖς ἀνερχομέναις εἰς 191,356 χιλιόμετρα, ἕπονται δὲ ἡ Γερμανία, ἔχουσα 35,800 χιλιόμετρα, ἡ Ἀγγλία 29,890, καὶ ἡ Γαλλία 29,688 χιλιόμετρα.

Ἐν σχέσει τοῦ μήκους τῶν γραμμῶν πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τοὺς σιδηροδρόμους κατέχει τὸ Βέλγιον, μετ' αὐτὸ δὲ ἡ Μεγάλη Βρετανία· τρίτη ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανία καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Γαλλία. Αἱ κατὰ ταύτην τὴν ἀναλογίαν πτωχότεραι εἰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς εὐρωπαϊκαὶ χῶραι εἶνε ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Νορβηγία. Αἱ γραμμαὶ των Ἡνωμένων Πολιτειῶν, μεθ' ὅλον τὸ τεράστιον μῆκος αὐτῶν, πτωχῶς ἀναλογοῦσι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς χώρας. Εἰς τὰς τελευταίας βαθμίδας τῆς κλίμακος ταύτης κατατάσσονται ὁ Καναδᾶς, ἡ Βρασιλία, ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία, ἡ Παραγουάη, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κεενσλάνδη.

Ἐν παραβολῇ δὲ τοῦ μήκους τῶν γραμμῶν πρὸς τὸν πληθυσμόν, ἐπὶ 10,000 κατοίκων, ἀναστρεφομένης τῆς κλίμακος, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἡ Κεενσλάνδη, μετ' αὐτὴν δὲ κατὰ σειρὰν ἡ μεσημβρινὴ καὶ ἡ ἀρκτικὴ Αὐστραλία, ὁ Καναδᾶς, ἡ Νέα Ζηλανδία, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐπικράτειαι κατέχουσι τὴν τελευταίαν θέσιν ἐν τῇ κλίμακι ταύτῃ.

ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

'Εκ τοῦ λευκώματος τῆς Κυρίας Ε. Α. Β.

Ὅταν ἐσκόρπισ' ὁ Θεὸς μὲ τἄπλαστά του χέρια
'Σ τὸν ζαφειρένιον οὐρανὸ τὰ διαμαντένια ἀστέρια,
Εἶδε τὴ γῆ, ποῦ ζήλεψε καὶ γιὰ νὰ μὴ ζηλεύῃ
Ἄνθη, κι' ἀπ' τἄστρα πλει' ὄμμορφα, 'ς τοὺς κάμπους της φυτεύει].

Κι' ὅταν ἀγγέλους ἔπλασε 'στὸν οὐρανό, καὶ πάλι
Εἶδε τὴ γῆ ποῦ ζήλεψε τἀγγελικά τους κάλλη.
Κ' εἶπε ὁ Θεός·—Ὅλο ζωή, κι' ὅλ' ὀμμορφιὰ καὶ χάρι
Τὸ ὑστερνό μου χάρισμα ἡ γῆ θὲ νὰ τὸ πάρῃ!

Ἔτσ' ἡ γυναῖκα εὑρέθηκε 'σὲ μιὰ στιγμὴ πλασμένη
'Απ' τοὺς ἀγγέλους πλει' ὄμμορφη καὶ πλειὸ χαριτωμένη.

Γεωργιος Δροσινης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μεγάλως ἐξεπλάγησαν ἐσχάτως οἱ ἐν Γαλλίᾳ θαυμασταὶ τοῦ κόμητος Τολστόϊ, τοῦ διασήμου συγγραφέως τῆς *Εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου* καὶ τῆς *Ἄννης Καρμενίνης* ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι ὁ Ρῶσσος μυθιστοριογράφος ἐγκατέλιπε τὴν φιλολογίαν ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σανδαλοποιΐαν. 'Εξακριβωθείσης τῆς παραδόξου εἰδήσεως, ἐγνώσθη ὅτι ὁ κόμης Τολστόϊ δὲν ἐγκατέλιπε μὲν τὴν γραφίδα τοῦ μυθιστοριογράφου, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἀνταλλάσσει ταύτην πρὸς τὸ σφυρίον τοῦ ὑποδηματοποιοῦ.

Ὁ Ρῶσσος μεγιστὰν κατασκευάζει ἐξαιρέτους ἐμβάδας καὶ ὑποδήματα. Ἡ κλίσις του αὕτη δὲν ἔχει ἀφορμὴν ἁπλῆν ἰδιοτροπίαν, διότι φρονεῖ μετὰ τοῦ Ρουσσῶ ὅτι καθῆκον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι νὰ συνδυάζωσι τὴν πνευματικὴν πρὸς τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, καὶ ὅτι ἂν τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐργάτου εἶνε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ καλλιτέχνου, ὀφείλει, τἀνάπαλιν, ὁ καλλιτέχνης, χάριν τῆς ἠθικῆς ἰσορροπίας, νὰ ταπεινοῦται ἐνίοτε μέχρι τοῦ ἐργάτου.

'Εν τούτοις τὸ παράδειγμα τοῦ Τολστόϊ δὲν εἶνε μοναδικόν, ἀνεμνήσθησαν δὲ οἱ Γάλλοι, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τούτου, διασήμων τινῶν σανδαλοποιῶν τῆς πατρίδος των. Ὁ Βαλδουῖνος, εἷς ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ὑπῆρξε κατασκευαστὴς ὑποδημάτων ἐν 'Αμιένῃ συγγράψας καὶ «Πραγματείαν περὶ τῆς ὑποδήσεως τῶν ἀρχαίων», ἐπιστημονικώτατον σύγγραμμα. Ὁ δὲ Λεοπόλδος Χάρδεν ἀπὸ ὑποδηματοποιοῦ ἀνῆλθεν εἰς σημαντικώτατα ἀξιώματα, καὶ ἐγένετο θαλαμηπόλος τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης. Ὁ ἐν Βορδῷ ἐγκατεστημένος Λεστὰζ κατασκεύαζε καλοὺς στίχους καὶ καλὰ ὑποδήματα· ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ τίτλου σανδαλοποιοῦ τῆς αὐλῆς. Ἕτερος, ὁ Σελλιέ, ἀκμάσας περὶ τὸν 18ον αἰῶνα, καὶ ἀσκῶν τὴν τέχνην του ἐν σκωληκοβρώτῳ παραπήγματι ἀποκέντρου γωνίας τῶν Παρισίων, ἦτο ἐπίσης ποιητής, ἐξέδωκε δὲ καὶ συλλογὴν στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄσματα τοῦ διορθωτοῦ τῶν πεδίλων τοῦ 'Απόλλωνος» Ὁ δὲ λυρικὸς ποιητὴς 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Ρουσσῶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του μαθητεύων παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, σανδαλοποιῷ. Τέλος μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἀξίων μνείας ὑποδηματοποιῶν συγκαταλέγεται ὁ κ. Λαποέντ, μυθιστοριογράφος, οὗτινος τὰ ἐπιτυχῆ ἔργα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ *Φιγαρῷ*.

'Αμερικανικὴ τις ἐφημερὶς ἀναγγέλλει τὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκ Νέας Ὑόρκης ἀναχώρησιν δεκακισχιλίων ἠθοποιῶν, κατευθυνθησομένων εἰς διαφόρους χώρας. Ὄντως, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἀμερικανικοὶ θίασοι ἄρχονται τῶν περιπλανήσεων αὐτῶν, αἵτινες διαρκοῦσι μέχρι τοῦ ἐλευσομένου 'Ιουλίου. Κατὰ τοὺς δέκα τούτους μῆνας σπανίως παραμένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει πλειότερον τῶν δύο ἑβδομάδων, παρέχοντες βαρείας ὑποχρεώσεις εἰς τους ἐργολάβους τῶν θεάτρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄν τινες ἐγένοντο ἑκατομμυριοῦχοι, ἀλλὰ πόσοι ἀφ' ἑτέρου ἐναυάγησαν, χαριν αὐτῶν, οὐχὶ ἅπαξ, ἀλλ' εἰκοσάκις. Τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα τοῦ θιάσου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, λαμβάνουσιν ἀντιμισθίαν 150 μέχρι 250 δολλαρίων καθ' ἑβδομάδα· αἱ ἐνδυμασίαι καὶ αἱ δαπάναι τοῦ ταξειδίου εἶνε εἰς βάρος τῶν ἠθοποιῶν. Τὰ ἄλλα πρόσωπα τοῦ θιάσου μισθοῦνται ἀντὶ 40—50 δολλαρίων. Κατὰ μέσον ὅρον καλῶς συγκεκροτημένος δραματικὸς θίασος στοιχίζει εἰς τὸν ἐργολάβον δαπάνην 12000 δολλαρίων καθ' ἑβδομάδα. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πρώτου μεγέθους ἀστέρας, τὰς τραγῳδοὺς καὶ τὰς *dive*, αὗται πληρώνονται ποσὸν λίαν ὑπέρογκον, μὴ ὡρισμένον ἐκ τῶν προτέρων. Κατ' ἐξαίρεσιν ἡ Πάττη καὶ ἡ Σάρα Βερνάρ, κατὰ τὴν ἐν 'Αμερικῇ διαμονὴν αὐτῶν, ἐδέχοντο καθ' ἑσπέραν ὡρισμένον ποσόν.

Τὸ ὑδρογραφικὸν γραφεῖον τῆς Βασιγκτῶνος ἐδημοσίευσε σειρὰν παρατηρήσεων περὶ τοῦ ὕψους καὶ εὔρους τῶν κυμάτων, τῶν γινομένων ἐν τῷ 'Ατλαντικῷ ὠκεανῷ. Τὸ ὕψος τῶν κυμάτων τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὑπολογίζεται εἰς 9 μέτρα κατὰ μέσον ὅρον, ἐν καιρῷ δὲ τρικυμίας εἰς 12 μέχρι 15 μέτρων. Τότε τὰ κύματα δύνανται νὰ ἐκταθῶσιν εἰς πλάτος 150 μέχρι 180 μέτρων, ἡ δὲ διάβασις αὐτῶν δύναται νὰ διαρκέσῃ 10—11 δεύτερα λεπτά. Τὸ εὐρύτερον πάντων παρατηρηθὲν κῦμα ἡπλοῦτο εἰς ἔκτασιν 800 μέτρων, διήρ-

κεσε δὲ ἡ διάβασίς του περὶ τὰ 23 δεύτερα λεπτά.

Τὸ δένδρον *εὐκάλυπτος*, τὸ διακρινόμενον διὰ τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως αὐτοῦ δὲν εἶνε μόνον ὠφέλιμον ὡς καθιστῶν ὑγιεινὰ τὰ ἑλώδη μέρη καὶ καταστρέφον τὰ μιάσματα, καὶ ὡς παράγον ξύλον σκληρὸν καὶ ἀσφαλές, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ φθείρωσι τὰ ἔντομα. Ἄγγλος τις μηχανικὸς ἀνεκάλυψε νέαν αὐτοῦ ὠφέλιμον χρῆσιν. Τὰ ξύλα τοῦ εὐκαλύπτου κοπτόμενα εἰς λεπτὰ τεμάχια, εἶτα δὲ ῥιπτόμενα εἰς τὸ ὕδωρ, σχηματίζουσιν ὑγρὸν κατάλληλον εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζῃ ὡρισμένας τινὰς βλάβας τῶν ἀτμολεβήτων. Μέχρι τοῦδε μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο διαφόρους μεθόδους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δυσχρήστους. Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη ἀνακάλυψις, ἁπλῆ καὶ εὔχρηστος, αὐξάνει κατὰ μίαν ἔτι τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ πολύτιμον δένδρον.

Ἐδημοσιεύθη ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Νηπιακοῦ Ὀρφανοτροφείου τοῦ δήμου Ἀθηναίων διὰ τὸ ἔτος 1884, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ἱδρύματος τούτου. Κατ' αὐτὸν εἰσεπράχθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1884 δραχμαὶ 136,096, ἐδαπανήθησαν δραχ. 95,048 ἀπέμεινε δὲ περίσσευμα δραχ. 42,732. Τῷ ἀπολογισμῷ ἐπισυνάπτεται ἔκθεσις πρὸς τὸ Ἀδελφάτον τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐφόρου τοῦ Ὀρφανοτροφείου κ. Ἀναστασίου Ζίννη περὶ τῶν κατὰ τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἵδρυμα πεπραγμένων, ἐξ ἧς ἐρανιζόμεθα τὰς ἑπομένας στατιστικὰς πληροφορίας:

»Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον ἔκθετα βρέφη 228· ἐξετέθησαν δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος τοῦτο 300, ἐξ ὧν 140 μὲν ἄρρενα, 160 δὲ θήλεα. Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκθέσεις εἶνε κατὰ 73 ὀλιγώτεραι τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τοῦτο δὲ ἀποδοτέον εἰς τὰς ἀληθῶς ἀξιεπαίνους ἐνεργείας τοῦ Ἀδελφάτου πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ διαγραφὴν τῶν γνησίων βρεφῶν. Ἐκ τῶν 300 ἐκτεθέντων βρεφῶν, 24 μὲν ἦσαν ἄωρα ἢ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένα, 3 δὲ νεκρά· τὰ ἄωρα καὶ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένα βρέφη εἶχον βάρος κατὰ μέσον ὅρον ὅσον 2064 γραμμαρίων, ἤτοι κατὰ τὸ ἓν τρίτον ἔλαττον τοῦ τῶν ὡρίμων καὶ τελείων βρεφῶν. Τὰ τοιαῦτα βρέφη, τὰ ὁποῖα ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἔζησαν, ὡς καὶ τὰ τρία νεκρά, ἐν ὅλῳ 27, δὲν ὑπολογίζομεν ὡς εἰκός, οὔτε ὡς εἰσελθόντα, οὔτε ὡς τελευτήσαντα, μνημονεύομεν δ' αὐτῶν μόνον χάριν ἀκριβείας. Προστιθεμένων τῶν ἐκτεθέντων κατὰ τὸ 1884 273 ὡρίμων καὶ τελείων βρεφῶν εἰς τὰ ὑπάρχοντα τὴν 31 Δεκεμβρίου 1883 228, ἔχομεν τὸ ὅλον τῶν θρεπτῶν τοῦ δήμου κατὰ τὸ 1884 ἤτοι 501. Ἐκ τῶν 501 τούτων ἀπεβίωσαν καθ' ὅλον τὸ 1884 178, ἤτοι 35 °/₀ ἡ θνησιμότης αὕτη εἶνε κατὰ τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν ἐλάσσων τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους, γεγονὸς ὁμολογουμένως εὐχάριστον. Αἱ 178 ἀποβιώσεις προῆλθον ἐκ τῶν ἑξῆς νοσημάτων: 104 ἐξ ἀθρεψίας, 32 ἐκ διαρροίας ὀξείας ἢ χρονίας, 19 ἐξ ὀξέων νοσημάτων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, 8 ἐκ νοσημάτων ὀξέων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, 15 ἐκ διαφόρων ἄλλων νόσων. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τῶν αἰτίων τῶν ἀποβιώσεων ἐξάγεται προφανῶς τὸ λυπηρότατον συμπέρασμα, ὅτι ὑπὲρ τὰ 50 °/₀ ἐκ τῶν τετελευτηκότων κατὰ τὸ 1884, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀπώλοντο συνεπείᾳ τῆς ἀθρεψίας, νόσου ὀλεθρίας, προερχομένης κυρίως ἐκ τῆς πλημμελοῦς διαίτης, εἰς ἣν ὑποβάλλονται τὰ δύσμοιρα ταῦτα πλάσματα, ἐκ τῆς στερήσεως τῆς μητρικῆς ἀγκάλης. Ἐνταῦθα σημειωτέον, ὅτι ἐκ τῶν 104 ἀποβιωσάντων ἐξ ἀθρεψίας βρεφῶν 54 μὲν διετράφησαν ἐν τῷ Νηπιακῷ Ὀρφανοτροφείῳ ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτῶν, 50 δ' ἐκτὸς αὐτοῦ ὑπὸ νοθοτρόφων. Υἱοθετήθησαν δὲ κατὰ τὸ 1884 19, ἐξ ὧν ἄρρενα 8 καὶ 11 θήλεα. Διεγράφησαν δὲ ὡς τέκνα γνήσια, ἀνήκοντα εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς νοθοτρόφους ὑφ' ὧν διετρέφοντο 98, ὧν ἄρρενα 48 καὶ θήλεα 50.

Ἐφημερίς τις ἐν Μονάχῳ ἐδημοσίευσε στατιστικὸν πίνακα περὶ τοῦ παραχθέντος ζύθου κατὰ τὸ 1884. Κατὰ τὸν ἐν λόγῳ πίνακα τὸν μεγαλείτερον ἀριθμὸν ζυθοπωλείων κατέχει ἡ Μεγάλη Βρετανία, καὶ συνεπῶς παράγει πλειότερον ζύθον, ἤτοι 27,050 ζυθοπωλεῖα ἐν αὐτῇ κατεσκεύασαν 44,060,000 ἑκατόλιτρα ζύθου. Μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι 25,989 ζυθοπωλεῖα παραγαγόντα 41,211,691 ἑκατόλιτρα. Ἀκολούθως ἔρχονται κατὰ σειρὰν λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζυθοπωλείων ἡ Γαλλία (3005), ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ (2380), ἡ Αὐστροουγγαρία (2053), ἡ Βελγικὴ (1250), ἡ Ὀλλανδία (400) ἡ Ρωσία (466), ἡ Ἑλβετία (424), ἡ Νορβηγία (400), ἡ Σουηδία (322), ἡ Δανία (251) καὶ ἡ Ἰταλία (152). Ἀλλ' ἡ τάξις αὕτη δὲν τηρεῖται καὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς παραγωγῆς τοῦ ζύθου ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν. Οὕτως ἡ Γαλλία, ἥτις κατέχει τὴν τρίτην σειράν, λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζυθοπωλείων, κατέχει τὴν ἕκτην σειρὰν ἐν τῇ παραγωγῇ, ἀνερχομένη εἰς 8,320,000 ἑκατόλιτρα. Ἡ δὲ βόρειος Ἀμερική, ἡ Αὐστρο-Οὐγγαρία καὶ τὸ Βέλγιον παράγουσι περισσότερον ζύθον.

Διδάσκαλος χωρίου πρὸς τοὺς μαθητάς. —Αὔριον, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ αὐγοῦ τοῦ Κολόμβου· διὰ νὰ τὸ καταλάβετε ὅμως καλά, πρέπει ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς νὰ φέρῃ ἀπὸ ἕνα αὐγό. Ὅποιος δὲν ἔχει αὐγὸ εἱμπορεῖ νὰ φέρῃ καὶ βούτυρο.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 157.

'Αριθ. 507 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 15 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΓ'.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ Καρολίνα ἔγραφε πάλιν εἰς τὴν ἀδελφήν της:

Πολινιάκ, 15 Μαΐου.

Εὑρίσκομαι πρὸ πέντε ἡμερῶν εἰς ἓν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἐρειπίων τοῦ μεσαιῶνος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κολοσσιαίων ἐκείνων ὄγκων λάβας μελανῆς, περὶ τῶν ὁποίων σοῦ ἔγραφον. Θὰ ὑποθέσῃς, ὅτι ἡ θέσις μου ἤλλαξε καὶ τὸ ὄνειρόν μου ἐπραγματοποιήθη. Ὄχι· εἶμαι πλησίον τοῦ μικροῦ Διδιέ, ἀλλ' ἀνέλαβα μόνη μου τὴν ἐπαγρύπνησίν του, καὶ ἡ μέριμνά μου εἶνε ἐντελῶς ἀφιλοκερδής, διότι ὁ πατήρ του ἢ ὁ προστάτης του δὲν ἐφάνη πλέον. Ἰδοὺ τί συνέβη.

» Εἶχα πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανίδω τὸ παιδίον, καὶ νὰ μάθω τὰ κατ' αὐτό, ἤθελα δὲ νὰ ἰδῶ καὶ τὸν πύργον τοῦ Πολινιάκ, ὅστις φαίνεται μακρόθεν ὡς πόλις γιγάντων ἐπὶ καταχθονίου βράχου. Εἶνε τὸ ἰσχυρότερον μεσαιωνικὸν φρούριον τῆς χώρας. Ἦτο δὲ φωλεὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης γενεᾶς ἁρπακτικῶν ὀρνέων, τῶν ὁποίων τὰς λεηλασίας ἔτρεμον τὸ Βελαί, τὸ Φορὲζ καὶ ἡ Ὠβέρνη. Οἱ παλαιοὶ αὐθένται τοῦ Πολινιὰκ κατέλιπον ἐδῶ παντοῦ ἀναμνήσεις ἐφαμίλλους τῶν παραδόσεων τοῦ Δράκοντος καὶ τοῦ Κυανοπώγωνος. Οἱ τιμαριῶται αὐτοὶ τύραννοι ἐλῄστευον τοὺς διαβάτας, ἐσύλουν τὰς ἐκκλησίας, ἐφόνευον τοὺς μοναχούς, ἀπῆγον γυναῖκας καὶ ἐπυρπόλουν χωρία, ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, ἐπὶ αἰῶνας ὅλους. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ ἔγραψε περὶ τούτου ἓν τῶν ὡραιοτέρων κεφαλαίων τοῦ βιβλίου του, συμπεραίνων ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀθῷοι βεβαίως τῶν προγονικῶν ἐγκλημάτων, ἐφαίνοντο κατὰ κακὴν μοῖραν ἀποτίσαντες τοὺς βαρβαρικοὺς ἐκείνους θριάμβους.

» Ἡ ἀκρόπολις αὐτῶν ἦτο ἀπόρθητος· διότι ὁ βράχος εἶνε καθέτως ἀπότομος. Τὸ χωρίον κεῖται κάτωθεν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ φέροντος τὸν ἐκ λάβας ὄγκον. Ἀπέχει δὲ ἀρκετὰ ἀπὸ τοῦ Λαντριάκ. Αἱ ἀδιάβατοι χαράδραι καθιστῶσιν ἐδῶ τὰς ἀποστάσεις μεγάλας. Ὅπως δήποτε, ἀνεχωρήσαμεν πρωῒ καὶ ἐφθάσαμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς τρίτης, τὸ δὲ ἱππάριόν μας μᾶς ἔφερε μέχρι τοῦ πυλῶνος. Ὁ Περὰκ μ' ἀφῆκεν ἐκεῖ, διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ ζώου, καὶ διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἄλλα ζῷα, διότι εἰς ὅλα τὰ περίχωρα ἔχει φήμην καλοῦ κτηνιάτρου, καὶ ὅπου φανῇ ἡ πελατεία τρέχει.

» Μικρὸν δεκαετὲς κοράσιον μοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἀλλ' ὅτε ἐζήτησα νὰ ἰδῶ τὴν Ῥοκεβέρτη, τὸ παιδίον μοῦ ἀπήντησε κλαῖον ὅτι ἡ μήτηρ του ἀπέθνησκε. Ἔτρεξα εὐθὺς εἰς τὸ σωζόμενον ἔτι καὶ καλῶς ἐπεσκευασμένον μέρος τοῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον κατοικεῖ, καὶ τὴν εὗρον προσβεβλημένην ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ. Ὁ μικρὸς Διδιὲ ἔπαιζεν εἰς τὸ δωμάτιον μ' ἓν ἄλλο παιδίον τῆς πτωχῆς αὐτῆς γυναικός, τὸ ὁποῖον ἦτο εὐθυμότατον οὐδ' ἐνόει τί συνέβαινε, καίτοι ἦτο μεγαλείτερον, ἐνῷ ὁ Διδιέ, μειδιῶν συνάμα καὶ κλαίων, ἐθεώρει πρὸς τὸ μέρος τῆς κλίνης μετά τινος ἐκπλήξεως καὶ ἀνησυχίας, ὅσην δύναται νὰ δείξῃ τριετὲς παιδίον. Ὅτε μὲ εἶδε, ἦλθε πρὸς ἐμέ, καὶ ἀντὶ νὰ μοῦ ἀρνηθῇ κομψευόμενον τοὺς ἀσπασμούς του, ὡς ὅτε πρῶτον μὲ εἶδε, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ φορέματός μου, καὶ μ' ἔσυρε μὲ τὰς δύο χεῖρας, λέγων *μαμά!* μὲ τόσον γλυκεῖαν καὶ κλαυθμηρὰν φωνὴν ὥστε μ' ἔσχισε τὴν καρδίαν. Μὲ εἰδοποίει βεβαίως περὶ τῆς ἀκατανοήτου εἰς αὐτὸν καταστάσεως τῆς θετῆς του μητρός. Ἐπλησίασα εἰς τὴν κλίνην. Ἡ Ῥοκεβέρτη οὔτε ὡμίλει οὔτε ἐγνώριζεν. Ὁ σύζυγός της ἦλθε μετά τινας στιγμὰς καὶ ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ, διότι ἀπό τινων μόλις ὡρῶν ἦτο τοιαύτη ἡ κατάστασίς της. Τῷ εἶπον ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ μηνύσῃ ἰατρὸν καὶ γυναῖκα τινὰ διὰ νὰ προσέχῃ τὴν σύζυγόν του· τὸ ἔπραξε δ' εὐθύς. Φοβουμένη μήπως ἡ ἀσθένεια ἦτο τυφοειδὴς πυρετός, ἐξήγαγον τὸ παιδίον τοῦ δωματίου, ἀφοῦ εἶπον εἰς τὸν σύζυγον ὅτι ἦτο κίνδυνος νὰ τὸ ἀφήσωμεν ἐκεῖ.

»Ὅτε μετὰ δύο ὥρας ἦλθεν ὁ ἰατρός, ἐνέκρινεν ὅ,τι ἔπραξα, λέγων ὅτι ἡ ἀσθένεια δὲν εἶχεν ἔτι διακριθῇ, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ τοποθετήσωμεν τὸ παιδίον εἰς ἄλλο οἴκημα. Τοῦτο ἀνέλαβον ἐγὼ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Περάκ, διότι ὁ σύζυγος ἦτο ἐντελῶς τεταραγμένος, κ' ἐσυλλογίζετο μόνον νὰ στέλλῃ ν' ἀνάπτῃ κηρία εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου καὶ νὰ ψαλμωδῇ λατινικὰς προσευχάς, τὰς ὁποίας δὲν ἐνόει ἀλλ' ἐνόμιζε πολὺ πλέον τελεσφόρους τῶν ἰατρικῶν παραγγελιῶν.

»Ὅτε ἡσύχασεν ὀλίγον, ἦτο τετάρτη ὥρα κ' ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσωμεν, ὁ Περὰκ κ' ἐγώ, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶμεν τὴν νύκτα ἐντὸς τῆς χαράδρας τῆς Γάννης. Δὲν ἔχομεν τόρα σελήνην, καὶ ἡ καταιγὶς ἐπέκειτο σφοδροτέρα. Τότε ὁ πτωχὸς Ῥοκεβέρτης ἤρχισε νὰ θρηνῇ, λέγων ὅτι ἦτο κατεστραμμένος ἄνθρωπος, ἂν δὲν εὑρίσκετο κανεὶς νὰ φροντίσῃ τὰ παιδία, καὶ ἰδίως τὸ *παιδίον*, ὑποδεικνύων οὕτω τὸν *Διδιέ*, τὴν χρυσοτόκον ὄρνιθα τῆς οἰκογενείας. Αὐτὸ ἐχρειάζετο, ἔλεγεν, ἰδιαιτέραν περιποίησιν· δὲν ἦτο δυνατὸν ὡς τὰ παιδία τοῦ τόπου, ἦτο δὲ καὶ *περίεργον*, ἤθελε νὰ πηγαίνῃ παντοῦ, καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου ἦσαν λαβύρινθος κρημνῶν, ὅπου ἔπρεπε κανεὶς νὰ προσέχῃ ἀδιακόπως τὸν ῥιψοκίνδυνον αὐτὸν κύριον. Δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ εἰς κανένα. Τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ὁ μικρὸς αὐτὸς ἔφερεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἶχον κινήσει τὸν φθόνον τῶν χωρικῶν,... τοῦ ἔκαμαν ἐχθρούς,.. καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ἔλεγε. Τέλος πάντων ὁ Περὰκ μοῦ εἶπε σιγά :

— Ἰδοὺ ποῦ ἐσυμφώνησεν ἡ καλή σας καρδία καὶ ἡ καλή μου ἰδέα. Μείνατ' ἐδῶ ἀπόψε. Κατάλυμα, βλέπω, θὰ ἔχετε καλόν. Αὔριον θὰ ἔλθω νὰ ἰδῶ πῶς εἶνε τὰ πράγματα, καὶ νὰ σᾶς πάρω, ἂν δὲν χρειάζεσθε πλέον.

»Ὁμολογῶ ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἀπόφασιν αὐτήν. Μ' ἐφαίνετο ὅτι καὶ καθῆκον καὶ ἀνάγκην εἶχον νὰ μεριμνήσω περὶ τοῦ παιδίου. Ὁ Περὰκ ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον· ἐπειδὴ δὲ εἶδα, ὅτι ἡ Ῥοκεβέρτη, καίτοι ἐκτὸς κινδύνου, θὰ ἔμενεν ἔτι πολλὰς ἡμέρας κλινήρης, συγκατένευσα νὰ μείνω καὶ εἶπα εἰς τὸν Περὰκ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἑβδομάδος.

»Εὑρίσκομαι πολὺ καλὰ ἐδῶ, ἐντὸς εὐρείας αἰθούσης, ἥτις ἦτο, νομίζω, τὸ πάλαι προθάλαμος τῶν φρουρῶν, κ' ἐχωρίσθη κατόπιν εἰς πολλὰ δωμάτια χάριν τῶν αὐλιτῶν. Αἱ κλίναι, ἀγροτικώταται, εἶνε καθαραί, συγυρίζω δὲ μόνη μου. Ἔχω διαρκῶς πλησίον μου καὶ τὰ τρία παιδία. Ἡ μικρὰ μᾶς μαγειρεύει ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου. Ἐπιτηρῶ τὴν περιποίησιν, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ἡ μήτηρ, πλύνω δὲ καὶ ἐνδύω τὸν Διδιὲ μόνη μου· φορεῖ, ὡς καὶ τ' ἄλλα παιδία μικρὰν κυανῆν *βλοῦζαν*, ἀλλ' ἡ ἐνδυμασία του εἶνε κομψοτέρα καὶ πλέον περιποιημένη, ἀφ' ὅτου ἰδίως τὴν φροντίζω ἐγώ. Πολὺ μ' ἑλκύει τὸ παιδίον αὐτό, καὶ τρομάζω συλλογιζομένη τὴν ὥραν καθ' ἣν θὰ τὸ ἀποχωρισθῶ. Ἠξεύρεις πόσον ἀγαπῶ τὰ μικρὰ παιδία, δηλαδὴ μερικὰ μικρὰ παιδία. Ἡ πρόσφατος ἀγάπη μου εἶνε πρώτης δυνάμεως, καὶ ἂν τὸ ἤξευρεν ὁ Κάρολος, θὰ ἐζήλευεν ὡς τίγρις. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ; ὁ Διδιὲ αὐτὸς θὰ εἶνε βεβαίως υἱὸς διακεκριμένου ἀνδρὸς ἢ γυναικός. Εἶνε ἀπὸ ὑψηλὸν καὶ λεπτὸν γένος. Τὸ πρόσωπόν του ἔχει λευκὴν καί πως ἀλαμπῆ τὴν χροιάν, μ' ἐλαφρὰς πορφυρᾶς ἀποχρώσεις ὡς τὰ ἄγρια ῥόδα. Ἔχει ὀφθαλμοὺς καστανοὺς θαυμασίους τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκφρασιν, καὶ δάσος κόμης μελανῆς, οὔλης καὶ λεπτῆς ὡς μέταξα· τὰ χεράκια του εἶνε ἀριστούργημα, καὶ δὲν τὰ λερώνει ποτέ. Δὲν σκάπτει τὸ χῶμα, οὔτ' ἐγγίζει τίποτε· ἡ ζωή του εἶνε νὰ βλέπῃ. Εἶμαι βεβαία, ὅτι ἔχει ἰδέας ἀνωτέρας τῆς ἡλικίας του, τὰς ὁποίας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ, ἢ μᾶλλον σειρὰν ὅλην χαριεστάτων καὶ θείων ὀνείρων, τὰ ὁποῖα δὲν μεταφράζονται δι' ἀνθρωπίνης γλώσσης, διότι ὁμιλεῖ ἤδη, ἀρκετὰ καλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν του, τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν χωρικὴν γλῶσσαν. Ἀπέκτησε τὴν προφορὰν τοῦ τόπου, ἀλλὰ τὴν καθιστᾷ γλυκυτάτην, προφέρων ὀλίγον μὲ τὸν λάρυγγα τὸ ῥῶ. Ἔχει πάντοτε ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα διὰ νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Θέλει δὲ νὰ ἦνε ἔξω, νὰ ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ἐρείπια, ἢ νὰ καταβαίνῃ εἰς τὰς χαράδρας. Ἐκεῖ, κάθηται καὶ βλέπει τὰ μικρὰ ἄνθη καὶ ἰδίως τὰ ἔντομα, χωρὶς νὰ τὰ ἐγγίζῃ, καὶ παρακολουθεῖ ὅλα των τὰ κινήματα, οἱονεὶ ἐνδιαφερόμενος εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ βίου, ἐνῷ τὰ ἄλλα παιδία συντρίβουσι μόνον καὶ καταστρέφουσι.

»Ἐδοκίμασα νὰ τοῦ ἀρχίσω ὀλίγην ἀνάγνωσιν, πεπεισμένη (ἐναντίον ἴσως τῆς γνώμης τοῦ πατρός), ὅτι ὅσον ἐνωρίτερα ἀρχίζει τις μὲ τὰ παιδία, τόσον εὐκολωτέρα εἶνε ἡ προσοχή των, ἥτις καθίσταται δύσκολος, ὅταν ἀναπτυχθοῦν περισσότερον ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνεργητικότης. Ἐβολιδοσκόπησα τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν περιέργειάν του. Εἶνε ἔκτακτος, καὶ μὲ τὴν θαυμασίαν μου μέθοδον, ἥτις τόσον πολὺ ἐπέτυχεν εἰς τὰ τέκνα σου, εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ τοῦ ἐμάνθανα ἀνάγνωσιν εἰς ἕνα μῆνα.

»Ἔπειτα τὸ παιδίον αὐτὸ εἶνε ὅλον ψυχή, καὶ ἡ θέλησίς του πνίγεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης του. Ἡ ἰδική μας ἀγάπη προχωρεῖ γιγαντιαίως καὶ δὲν ἠξεύρω μὰ τὴν ἀλήθειαν πῶς θὰ κάμωμεν νὰ χωρισθῶμεν.

»Πλὴν αὐτοῦ, μολονότι μοῦ λείπουν τρομερὰ ἡ Ἰουστίνα μου καὶ ὁ Περάκ μου, εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ἐν μέσῳ τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν ἐρειπίων, ὅθεν θεωρεῖ τις μίαν τῶν ὡραιοτέρων τοποθεσιῶν τοῦ κόσμου καὶ βυθίζει τὸ βλέμμα εἰς καταπληκτικὰς ἀβύσσους. Ὁ ἀὴρ εἶνε τόσον καθαρός, ὥστε αἱ λευκαὶ πέτραι τῶν ἐρειπίων

λάμπουσιν ἐν μέσῳ τῶν ἐκ λάβας λιθαρίων ὡς ἂν εἶχον πρὸ μικροῦ ἐξέλθει τοῦ λατομείου. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν δὲ τοῦ ἀπεράντου τούτου πύργου περιέχει περιεργότατα πράγματα.

»Μάθε ὅτι οἱ Πολινιὰκ ἰσχυρίζονται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα ἢ τοὺς ἱερεῖς του κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, καὶ ὅτι κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρχεν ἐδῶ ναὸς τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ναὸς οὔτινος ὑποτίθεται ὅτι σώζονται ἔτι ἐρείπια. Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται περὶ τούτου ἀμφιβολία, καὶ ὅτι ἀρκεῖ νὰ τὰ ἰδῇ τις. Τὸ ζήτημα εἶνε, ἂν αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ αἱ γλυφαὶ μετεφέρθησαν ἐδῶ πρὸς στολισμὸν τοῦ πύργου, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἀναγεννήσεως, ἢ ἂν ὁ πύργος ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνων. Ὁ Ῥοχεβέρτης λέγει, ὅτι οἱ σοφοὶ φιλονεικοῦσι περὶ τούτου πρὸ πεντήκοντα ἤδη ἐτῶν, ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἔχουν δίκαιον οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἦτο καὶ στόμιον τῶν χρησμῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὀπὴ τοῦ βαθυτάτου αὐτοῦ φρέατος, μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ παραδόξως ἄλλο μικρότερον, ἐφράσσετο διὰ κολοσσιαίας κεφαλῆς, τῆς ὁποίας τὸ διάτρητον στόμα ἦτο, λέγουσιν, ἀγωγὸς τῆς ὑπογείου φωνῆς τῆς Πυθίας. Διατί ὄχι; Ὅσοι λέγουσιν ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτὴ ἦτο ἁπλοῦν πρόσχημα βρύσεως οὐδεμίαν ἐπίσης ἔχουσι περὶ αὐτοῦ βεβαιότητα. Ἡ κεφαλὴ ἐφυλάχθη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς εἰς τὸ ἰσόγειον πάτωμα ἑνὸς πυργίσκου μετὰ σωρείας λιθίνων σφαιρῶν, αἵτινες εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ φρέατος. Ἰχνογράφησα πρὸς διασκέδασίν μου τὴν εἰκόνα της, τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλω ἐντὸς τῆς ἐπιστολῆς μου, μαζὺ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ μικροῦ μου Διδιέ, ἐξηπλωμένου καὶ κοιμωμένου ἐπὶ τοῦ κροτάφου τοῦ Θεοῦ. Δὲν τοῦ ὁμοιάζει, ἀλλὰ τὸ ἰχνογράφημα σοῦ δίδει κἂν ἰδέαν τῆς παραδόξου καὶ ὡραίας εἰκόνος, τὴν ὁποίαν εἶχα ἐνώπιόν μου ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.

»Κατὰ τ' ἄλλα,.. δὲν ἀναγινώσκω ἐδῶ τίποτε· μοῦ λείπουν οἱ ὀκτὼ δέκα τόμοι τοῦ Περάκ, καὶ ἡ ὀγκώδης προτεσταντικὴ ἱερὰ γραφή του. Δὲν ζητῶ πλέον νὰ διδαχθῶ, οὐδὲ κἂν τὸ συλλογίζομαι. Διορθόνω τὰ φορέματα τοῦ Διδιέ μου, καὶ τὸν ἀκολουθῶ κατὰ βῆμα. Ὀνειροπολῶ, εἶμαι μελαγχολική, χωρὶς νὰ ἐπανίσταμαι μηδὲ νὰ ἐκπλήττωμαι διὰ τὴν θέσιν μου, τὴν ὁποίαν δὲν ἠμπορῶ νὰ μεταβάλω,—καὶ εἶμαι καλά,—τὸ οὐσιωδέστερον.

»Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔρχεται ὁ Περὰκ καὶ μοῦ φέρει τὴν ἐπιστολήν σου. Ἄχ, ἀδελφή μου, μὴν ἐνδώσῃς! μὲ ἀπελπίζεις! Λέγεις ὅτι εἶνε ὠχρὸς καὶ ἀσθενὴς ἤδη, καὶ ὅτι τόσον σὲ συνεκίνησεν, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ προδοθῇς. Καμίλλη, ἂν δὲν ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ βλέπῃς πάσχοντα ἄνδρα καρτερικόν, καὶ δὲν ἐννοῇς ὅτι μόνον τὸ ἰδικόν μου θάρρος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἰδικόν του, θ' ἀναχωρήσω, θὰ ὑπάγω μακρύτερα, καὶ δὲν θὰ μάθῃς πλέον ποῦ εὑρίσκομαι. Σὲ βεβαιῶ, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν θὰ ἴδω ἐδῶ, ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς νήσου μου, τὰ ἴχνη ξένου ποδός, θὰ γείνω ἄφαντος, καί...»

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ γράφουσα τὴν φράσιν της. Ὁ Περάκ, ὅστις εἶχεν ἐγχειρίσει εἰς αὐτὴν πρὸ μικροῦ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Κ. Ἐβδέρ, ἐπανῆλθε λέγων:

— Ὁ *κύριος ἔρχεται*!

— Τίς; πῶς; ἀνεφώνησεν ἡ Καρολίνα, καὶ ἠγέρθη τεταραγμένη. Ποῖος κύριος;

— Ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου,.. ὁ Κ. Βερνιέ, καθὼς λέγεται.

— Γνωρίζεις λοιπὸν τὸ ὄνομά του; Κανεὶς ἐδῶ δὲν τὸ ἤξευρε, ἢ κἂν δὲν ἤθελε νὰ τὸ εἰπῇ.

— Δὲν εἶμαι περίεργος. Ἀλλ' ἔρριψε τὸν σάκκον εἰς ἕνα σκαμνὶ ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ Ῥοχεβέρτη, κ' ἐγὼ ἔρριψα ἐπάνω τὰ μάτια μου κ' ἐδιάβασα.

— Βερνιέ! δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομα, καὶ ἠδυνάμην ἴσως νὰ φανῶ χωρὶς κίνδυνον.

— Βεβαίως πρέπει νὰ τὸν ἴδῆτε,.. νὰ τοῦ ὁμιλήσετε διὰ τὸν μικρόν. Τώρα εἶνε ἡ στιγμή.

Ὁ Ῥοχεβέρτης εἰσῆλθε κ' ἐματαίωσε τὰ σχέδια τοῦ Περάκ.

Ὁ Κ. Βερνιὲ ἐζήτει τὸν υἱόν του. Ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, εἶχεν εἰσέλθει εἰς δωμάτιον ἰδιαιτέρως δι' αὐτὸν ὡρισμένον καὶ οὐδένα ξένον τῆς οἰκογενείας ἤθελε νὰ δεχθῇ τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

— Δὲν πειράζει, προσέθηκεν ὁ Ῥοχεβέρτης, θὰ τοῦ εἰπῶ ἐγὼ πῶς ἐκυττάξατε τὴ γυναῖκα μου καὶ τὸ μικρό, καὶ θὰ μοῦ δώσῃ βέβαια κἄτι νὰ σᾶς δώσω. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἦνε θὰ τὸ κάμω ἐγὼ ἀπὸ ἰδικά μου. Μὴ σᾶς νοιάζει.

Λαβὼν δὲ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐξῆλθε κ' ἔκλεισεν ὀπίσω του τὴν θύραν, μὴ θέλων φαίνεται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὸν περίεργον βλέμμα κατὰ τὸν διάδρομον, τὸν φέροντα πρὸς τὸν ἄγνωστον.

— Λοιπόν, πηγαίνωμεν, εἶπεν ἡ Καρολίνα, ἧς οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπλήσθησαν δακρύων ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι δὲν ἤθελεν ἴσως πλέον ἐπανίδει τὸν Διδιέ.

— Ὄχι, ὑπέλαβεν ὁ Περάκ· ἂς μείνωμεν ἀκόμη ὀλίγον νὰ ἰδοῦμεν τί θὰ εἰπῇ αὐτὸς ὁ κύριος, ὅταν μάθῃ ὅτι ἐμείνατε ἐδῶ πέντε ἡμέρας διὰ νὰ περιποιηθῆτε τὸ παιδί του.

— Δὲν ἐννοεῖς, φίλε μου, ὅτι ὁ Ῥοχεβέρτης δὲν θὰ τοῦ τὸ εἰπῇ; Δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι κατὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικός του ἐνεπιστεύθη τὸ παιδίον εἰς ξένην. Ἔπειτα ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ ἀκόμη ἕνα χρόνον,—πρᾶγμα πολὺ δυνατόν. Θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ δείξωμεν εἰς τὸν πατέρα, ὅτι μαζύ μας ὄχι μόνον θὰ ἔχῃ περισσοτέραν περιποίησιν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀνατραφῇ ὡς τοῦ πρέπει; Ὄχι βέβαια. Καὶ αὐτὴ ἡ Ῥοχεβέρτη, ὅσον καὶ ἂν τὴν ἐπεριποιήθην, θὰ εἰπῇ ὅτι κανεὶς δὲν μὲ γνωρίζει, ὅτι

εἶμαι ἴσως τυχοδιώκτις, καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἐμπιστοσύνης θὰ φανῶμεν ὅτι ζητοῦμεν ὀλίγα χρήματα.

— Ἀλλ' ὅταν ἀρνηθῶμεν, θὰ ἰδοῦν τί εἴμεθα. Εἶμαι γνωστὸς ἐγώ· ὅλος ὁ κόσμος ἠξεύρει ὅτι ὁ Σαμουὴλ Περὰκ οὔτε ψεύματα ποτέ του εἶπε, οὔτε χρήματα ἐζήτησε κανενός.

— Ὁ ξένος αὐτὸς δὲν τὰ γνωρίζει, καὶ θὰ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ῥοκεβέρτην, διότι αὐτὴν μόνον τὴν οἰκογένειαν γνωρίζει. Πηγαίνωμεν λοιπὸν γρήγορα φίλε μου· μοῦ κάμνει κακὸν νὰ μένω περισσότερον ἐδῶ.

— Ὅπως θέλετε, εἶπεν ὁ Περάκ. Δὲν ἐξέζευσα, καὶ ἀφίνωμεν τὸ ἄλογον νὰ ξεκουρασθῇ εἰς τὸ Πουΰ. Ἀλλά, τί νὰ σᾶς εἰπῶ,... θὰ ἦτον καλλίτερα, μοῦ φαίνεται, νὰ ἐμέναμεν ἐδῶ μίαν δύο ὥρας ἀκόμη. Εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, ἠμπορούσατε νὰ συναντηθῆτε εἰς τὴν αὐλήν, τὸ παιδὶ θὰ σᾶς ἐζητοῦσεν ἴσως μόνον του, ἀφοῦ σᾶς ἀγαπᾷ τόσον πολύ! Καὶ ὁ κύριος αὐτός, νὰ σᾶς ἔβλεπε μόνον μίαν στιγμήν, εἶμαι βέβαιος θὰ ἔλεγε : Νὰ μιὰ γυναῖκα ξεχωριστή,... πρέπει νὰ τῆς ὁμιλήσω! Καὶ ἀφοῦ σᾶς ὡμιλοῦσε...

Ταῦτα λέγων ὁ Περὰκ παρηκολούθει τὴν Καρολίναν, ἥτις, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἀναχωρήσῃ, εἶχε δέσει τὰ ἐνδύματά της, καὶ κατηυθύνετο πρὸς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου. Διερχομένη δὲ πρὸ τοῦ σκάμνου, ἐφ' οὗ ὁ σάκκος τοῦ ἀγνώστου ἔκειτο ἔτι ἐγγὺς τοῦ ὁδοιπορικοῦ του ἐπενδύτου, ἀνέγνω τὸ ὄνομα ὅπερ καλῶς εἶχεν ἀπομνημονεύσει ὁ Περάκ, ἀλλὰ συγχρόνως κίνημα ἐκπλήξεως τῆς διέφυγε κ' ἔσπευσε νὰ μακρυνθῇ μεγάλως συγκεκινημένη.

— Τί τρέχει ; τῇ εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ δραττόμενος τῶν χαλινῶν.

— Τίποτε! μία ἰδέα! ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἀφοῦ ἐξῆλθον τοῦ περιβόλου. Μ' ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισα τὸ γράψιμον ἐκείνου, ὅστις ἐχάραξε τὸ ὄνομα Βερνιὲ ἐπὶ τοῦ σάκκου.

— Πῶς γίνεται ; τὰ γράμματα εἶνε ὅμοια μὲ τοῦ τύπου.

— Ἀλήθεια,.. εἶμαι ἀνόητος ἀδιάφορον,.. πηγαίνωμεν, καλέ μου Περάκ.

Ἡ Καρολίνα ὑπῆρξε σκεπτικὴ καθ' ὅλον τὸν δρόμον. Τὴν παράδοξον συγκίνησιν, ἣν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν ἡ παραμεμορφωμένη τοῦ ὀνόματος γραφή, ὑπελάμβανεν ὡς συνέπειαν τῆς συγκινήσεως ἣν ὑπέστη ἀναγινώσκουσα τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀδελφῆς της. Ἀλλ' ἐσκέπτετο καὶ ἄλλα. Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ οὐδέποτε εἶχεν εἰπεῖ εἰς αὐτήν, ὅτι εἶχεν ἰδεῖ ἰδίοις ὄμμασι τὸν πύργον Πολινιάκ, ἀλλ' εἶχεν ὅμως πιστῶς καὶ ὡραιότατα περιγράψει αὐτὸν ἐν τῷ βιβλίῳ του. Εἶχεν ἐκλέξει αὐτὸν ὡς τύπον τῶν ὀχυρῶν ἐκείνων φεουδαλικῶν καταγωγίων τοῦ μεσαιῶνος, ἐγνώριζε δὲ ἡ Καρολίνα ὅτι ὁ μαρκήσιος εἶχε πολλάκις ἐπισκεφθῆ τὰς ἐπαρχίας, ἀναζητῶν τὰς ἀμέσους καὶ ἀτομικὰς ἐντυπώσεις τῶν ἱστορικῶν τόπων.

Ἀνηρεύνα πᾶσαν τῆς μνήμης αὐτῆς πτυχήν, ὅπως ἀνεύρῃ ὅ,τι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ, τουτέστιν ἂν τυχὸν ὁ μαρκήσιος τῇ εἰπέ ποτε, ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Ὄχι! ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ἂν μὲ τὸ εἶχεν εἰπεῖ, θὰ μοῦ ἔκαμνον ἐντύπωσιν τὰ ὀνόματα Λαντριὰκ καὶ Πουΰ, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐνθύμισεν ἡ Ἰουστίνα.

Τότε προσεπάθει πάλιν νὰ ἐνθυμηθῇ, μήπως, προκειμένου περὶ Πολινιάκ, εἶχεν ὁμιλήσει περὶ Λαντριὰκ καὶ Ἰουστίνης. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο εἶχε συμβῆ.. ἦτο βεβαία. Καὶ καθησύχαζεν.

Ἔμενεν ὅμως σκεπτικὴ καὶ συγκεκινημένη. Διατί ν' ἀγαπήσῃ αἴφνης τὸ ἄγνωστον αὐτὸ παιδίον ; τί ἄρα περίεργον εἶχον οἱ ὀφθαλμοί του, τὸ ἦθός του, τὸ μειδίαμά του; Μήπως ὡμοίαζε τοῦ μαρκησίου ; Μήπως ἡ ἰδέα, ἥτις αἰφνιδίως τὴν κατέλαβε, ν' ἀναθρέψῃ ἓν παιδίον καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἔμφυτός τις ὁρμή, πολὺ ἰσχυροτέρα τῆς τύχης καὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Περάκ ;

Εἰς ὅλην τὴν ταραχήν της αὐτὴν ἀνεμιγνύετο, πρὸς πεῖσμα τῆς Καρολίνας, καὶ ἡ κρυφία βάσανος ἀορίστου ζηλοτυπίας. Ἔχει υἱὸν λοιπόν, τέκνον ἐξ ἔρωτος; διελογίζετο. Ἠγάπησε λοιπὸν περιπαθῶς ἄλλην γυναῖκα, πρὶν μὲ γνωρίσῃ,— διότι οἱ ἐπιπόλαιοι ἔρωτες εἶνε ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸν χαρακτῆρά του—καὶ ἡ ζωή του περιλαμβάνει σπουδαῖον μυστήριον! Ἴσως ζῇ καὶ ἡ μήτηρ ἀκόμη. Διατί ὑποθέτουν ὅτι ἀπέθανε ;

Ὁ πυρετὸς τῶν ὑποθέσεων ἐκορυφοῦτο καὶ ἡ Καρολίνα ἀνεπόλει τοὺς λόγους τοῦ μαρκησίου ὑπὸ τὴν κέδρον τοῦ Δενδροκομείου, καὶ τὴν πάλην, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπαινιχθῆ, μεταξὺ τῆς υἱϊκῆς του στοργῆς καὶ ἄλλου καθήκοντος, ἄλλου ἔρωτος, τοῦ ὁποίου διατί τάχα δὲν ἦτο ἄλλη, πλὴν αὐτῆς, τὸ ἀντικείμενον; Τίς οἶδε μὴ καὶ αὐτὴ ἡ μαρκησία δὲν εἶχε πλανηθῆ ἐπίσης; Τίς οἶδεν ἂν ὁ μαρκήσιος εἶπε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ νυμφευθῇ ; τίς οἶδε τέλος, ἂν καὶ ἡ κυρία Βιλλεμὲρ καὶ ἡ Καρολίνα δὲν παρῆλθον ἐγγὺς τῆς ἀληθείας, χωρὶς νὰ τὴν ἐννοήσωσιν ἐν τῇ ταραχῇ αὐτῶν.

Ἐξαπτομένη οὕτω ἀκουσίως, μάτην προσεπάθει ἡ Καρολίνα νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν μοῖράν της. Ἠγάπα, καὶ ἡ ζωηροτάτη αὐτῆς συγκίνησις ἦτο ὁ φόβος μᾶλλον ἢ ἡ ἐλπὶς ὅτι δὲν ἀγαπᾶται.

— Τί ἔχετε τέλος πάντων ; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ Περάκ, ὅστις εἶχε μάθει ν' ἀναγινώσκῃ τὴν ἀγωνίαν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Εἰς ἀπάντησιν ἤρχισεν ἐκείνη ἐρωτῶσα περὶ τοῦ Κ. Βερνιέ, ὃν ὁ Περὰκ ἅπαξ μόνονε ἶχεν ἰδεῖ. Ὁ Περὰκ εἶχε μνήμην καὶ παρατηρητικὸν τὸ βλέμμα· ἀλλ' ἐσκεμμένος συνήθως καὶ σιωπηλός, προσεῖχεν εἰς ἐκείνους μόνον, οἵτινες ἰδιαιτέρως

τὸν ἐνδιέφερον. Περιέγραψεν ἑπομένως τὸν λεγόμενον Βερνιὲ τόσον ἀτελῶς καὶ ἀμυδρῶς, ὥστε ἡ Καρολίνα οὐδὲν ἐξήγαγεν. Ἐκοιμήθη κακῶς ἐκείνην τὴν νύκτα. Ἀλλὰ περὶ τὴν πρωΐαν ἐπραΰνθη καὶ ἐξύπνησε λέγουσα, ὅτι ἡ τῆς προτεραίας ἀνητυχία της δὲν εἶχε διόλου νόημα.

Ὁ Περάκ, ἐξελθὼν εἰς ἐργασίαν, δὲν εἶχε δυνηθῆ ν' ἀναμείνῃ τὴν ἔγερσίν της. Ἐπέστρεψε δὲ τὸ ἑσπέρας, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ ἦτο θριαμβευτικόν.

—Ἡ δουλειά μας πηγαίνει λαμπρά, εἶπεν. Ὁ Κ. Βερνιὲ θὰ ἔλθῃ ἐδῶ αὔριον, ἡσυχάσετε! εἶνε ἄγγλος,.. ναυτικός... Δὲν τὸν γνωρίζετε;

— Διόλου, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα. Τὸν ἐπανεῖδες;

— Ὄχι· εἶχεν ἐξέλθει· ἀλλὰ εἶδα τὴν Ῥοκεβέρτην, ἡ ὁποία εἶνε καλά, καὶ ἀρχίζει νὰ συνέρχεται. Μοῦ διηγήθη, ὅτι ὁ μικρὸς ἔκλαυσε πολὺ χθὲς τὸ βράδυ, καὶ πρὶν κοιμηθῇ ἐζητοῦσε ἀδιακόπως τὴν Καρλότταν του. Ὁ πατήρ του ἠθέλησε τότε νὰ μάθῃ τί τρέχει. Ὁ Ροκεβέρτης φαίνεται δὲν εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ σᾶς· ἀλλ' ἡ γυναῖκα του ἡ ὁποία εἶνε καλὴ χριστιανή, καὶ τὸ μικρὸ κορίτσι, τὸ ὁποῖον σᾶς ἀγαπᾷ καὶ αὐτὸ πολύ, εἶπαν ὅτι εἶσθε ἕνας ἄγγελος, καὶ ὁ κύριος ἀπήντησεν ὅτι ἤθελε νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ. Ἠρώτησε ποῦ μένετε. Εἰς τὸ σπίτι μας δὲν ἦλθε ποτέ, ἀλλὰ μ' ἐνθυμήθη, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ τὸ γρηγορώτερον νὰ σᾶς ἰδῇ. Τὸ ὑπεσχέθη εἰς τὸν μικρόν... τοῦ ἔδωκε μάλιστα τὸν λόγον του νὰ σᾶς πάγῃ ὀπίσω διὰ νὰ τὸν κοιμίζετε ἥσυχα.

— Ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἓν μόνον βλέπω, ὅτι ὁ ξένος αὐτὸς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ προσφέρῃ χρήματα.

— Ἂς τὸ κάμῃ· τόσον τὸ καλλίτερον. Θὰ σᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ τοῦ δείξετε ὅτι δὲν εἶσθε ὅ,τι νομίζει. Θὰ ἰδωθῆτε,.. θὰ ὁμιλήσετε.. θὰ μάθῃ ὅτι εἶσθε κόρη γραμματισμένη, περισσότερον παρ' ὅσον σᾶς νομίζουν, καὶ θὰ τοῦ διηγηθῶ ἐγὼ τὴν ἱστορίαν σας, διότι ἡ ἱστορία αὐτὴ σᾶς κάμνει τιμήν!

— Ὄχι, ὄχι! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Πῶς! θὰ ἐμπιστευθῶ τὸ μυστικόν μου εἰς ἕνα ἄγνωστον, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους τοὺς ὁποίους κάμνω διὰ νὰ κρύψω τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν θέσιν μου!

— Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν τὸν γνωρίζεις; εἶπεν ἡ Ἰουστίνα. Ἂν συμφωνήσετε διὰ τὸ παιδί, τότε τοῦ τὰ λέγωμεν ὅλα. Ἀφοῦ ἔχομεν τὸ ἰδικόν του μυστικόν, ἠμποροῦμεν νὰ τοῦ ἐμπιστευθῶμεν τὸ ἰδικόν μας. Τί συμφέρον θὰ εἶχε νὰ τὸ προδώσῃ;...

— Ἰουστίνα! ἀνεφώνησεν αἴφνης ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἥτις ἵστατο παρὰ τὸ παράθυρον τῆς ὁδοῦ, στάσου,.. Θεέ μου! Σιώπα! Ἰδού,.. αὐτὸς εἶνε βέβαια ὁ Κ. Βερνιέ, ἔρχετ' ἐδῶ, καὶ εἶνε...

Ὦ! ἤμην βεβαία! αὐτὸς εἶνε! ὁ Κ. Βιλλεμέρ· φίλοι μου, κρύψετέ με! Εἴπετε ὅτι ἔφυγα, ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψω πλέον! Ἂν μὲ ἰδῇ, ἂν μοῦ ὁμιλήσῃ,.. δὲν ἐννοεῖτε ὅτι ἐχάθην;

ΚΔ'.

Ἡ Ἰουστίνα παρηκολούθησε τὴν Καρολίναν φεύγουσαν εἰς τὸ δωμάτιόν της κ' ἔνευσεν εἰς τὸν Περὰκ νὰ δεχθῇ τὸν μαρκήσιον καὶ νὰ δείξῃ ἀταραξίαν.

Εἶχε δὲ ἀταραξίαν ὁ Περάκ. Ἐδέχθη τὸν Κ. Βιλλεμὲρ γαλήνιος καὶ ἀξιοπρεπής, ὡς ἄνθρωπος ἀκριβεστάτην ἔχων γνῶσιν τοῦ καθήκοντος. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ σχετίσῃ αὐτὸν πρὸς τὴν λεγομένην Καρλότταν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὸν απομακρύνῃ χωρὶς αὐτὸς νὰ ὑποπτευθῇ τι, ἤ, ἂν εἶχεν ὑπονοίας, νὰ τὰς διαλύσῃ. Εἶδεν, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων λέξεων, ὅτι ὁ μαρκήσιος οὐδὲν ὑπώπτευεν. Θέλων ν' ἀναχωρήσῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ὃν ἐσκόπει νὰ τοποθετήσῃ πλησιέστερον αὐτοῦ, ὠφελήθη ἐκ τῆς ὡραίας πρωΐας, ὅπως ἔλθῃ πεζὸς νὰ ἐξοφλήσῃ ἱερὸν χρέος εὐγνωμοσύνης πρὸς γενναίαν ἄγνωστον.

Δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀπόστασις ἦτο τόσον μακρά, καὶ δι' αὐτὸ ἤρχετο κάπως ἀργά. Ὡμολόγει ὅτι ἦτο ὀλίγον κεκμηκὼς καὶ ἡ μορφή του ἀπεκάλυπτεν ἀληθῶς ἀλγεινήν τινα κόπωσιν.

Ὁ Περὰκ ἔσπευσε νὰ τῷ προσφέρῃ ποτὸν καὶ φαγητόν, διότι πρώτιστον καθῆκόν του ἦτο ἡ φιλοξενία. Ἐκάλεσε τὴν Ἰουστίναν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἶχε συνέλθει, καὶ παρετέθη τράπεζα εἰς τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἄσμενος ἐδέχθη, ἵνα τύχῃ ἀφορμῆς νὰ φιλοδωρήσῃ γενναίως τοὺς ξένους του. Μετὰ λύπης ἤκουσεν ὅτι ἡ Καρλόττα εἶχεν ἀναχωρήσει· ἀλλὰ δὲν εἶχε λόγον νὰ ἐπιμείνῃ ἐρωτῶν περὶ αὐτῆς. Διενοεῖτο ν' ἀφήσῃ τὸ δῶρόν του, ὅπερ ἡ Ἰουστίνα συνεβούλευε ταπεινῇ τῇ φωνῇ νὰ δεχθῶσιν, ἵνα μὴ δώσωσιν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν ἀπορίας. Ἡ Καρολίνα θὰ εὕρισκε πάντοτε καιρὸν νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλ' ὁ Περὰκ δὲν ἐνόμισε τοῦτο ἀναγκαῖον. Ἡ ὑπερηφάνειά του κατεξανίστατο· οὐδὲ ἤθελε νὰ φανῇ δεχόμενος δι' ἐκείνην χρηματικὴν ἀμοιβήν.

Ἡ Καρολίνα ἤκουεν ἀπὸ τοῦ μικροῦ της δωματίου τὴν ἅμιλλαν ἐκείνην τῆς ἁβρότητος. Ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου ἐπροξένει εἰς αὐτὴν φρικίασιν. Δὲν ἐτόλμα νὰ κινηθῇ, νομίζουσα ὅτι ὁ Κ Βιλλεμὲρ θ' ἀνεγνώριζε διὰ μέσου τοῦ πατώματος τὸ βῆμά της. Αὐτὸς δέ, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἄλλον τινὰ τρόπον ἀποτίσεως τῆς εὐγνωμοσύνης του, προσεποιήθη ὅτι ἐνέδιδε, καὶ ὑπεκρίθη ὅτι ἔφαγεν ὀλίγον, ἔπειτα δὲ ἠρώτησεν ἂν ἠδύνατο νὰ μισθώσῃ ἵππον ὅπως ἐπιστρέψῃ. Ἡ νὺξ ἦτο μελανὴ καὶ ἤρχιζε πάλιν νὰ βρέχῃ. Ὁ Πε-

ρὰκ ἀνέλαβε νὰ τὸν μεταφέρῃ κ' ἐξῆλθεν ἵνα ἑτοιμάσῃ τὸ ἁμάξιόν του. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἀνέβη σιγὰ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Καρολίνας.

— Ὁ πτωχὸς αὐτὸς μοῦ κάμνει λύπην, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Εἶνε πολὺ ἄρρωστος, βέβαια. Τὸ μέτωπόν του στάζει ἱδρῶτα, καὶ ὅμως χώνεται κοντὰ εἰς τὴν φωτιάν, σὰν νὰ ἔχῃ θέρμην. Δὲν ἠμπόρεσε νὰ καταπιῇ δύο βούκαις, καὶ ὅταν ἀναπνέῃ θαρρεῖ κανεὶς ὅτι σχίζεται τὸ στῆθος του. Τὸ σφίγγει μὲ τὸ χέρι του, μειδιᾷ μὲ γενναιότητα, κ' ἔπειτα κρατεῖ τὸ μέτωπόν του, ὅπως ὅταν ὑποφέρῃ κανεὶς πολύ.

— Θεέ μου! εἶπε περίτρομος ἡ Καρολίνα, ὅταν εἶνε ἀσθενής, τὸ πρᾶγμα εἶνε σοβαρόν!.. Δὲν πρέπει νὰ τὸν μεταφέρῃς ἀπόψε, τὸ ἁμάξι σου κινεῖται πολύ, καὶ οἱ δρόμοι εἶνε...Ἔπειτα τὸ ψῦχος, ἡ βροχή,.. καὶ νὰ ἔχῃ καὶ πυρετόν! Ὄχι, ὄχι, πρέπει νὰ μείνῃ ἐδῶ τὴν νύκτα... Ἀλλὰ ποῦ; Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον δὲν πηγαίνει βέβαια, εἶνε τόσον ῥυπαρόν! Θὰ ἐπροτίμα νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ἓν μόνον μέσον ὑπάρχει! Κράτησέ τον, καὶ δός του τὸ δωμάτιόν μου. Ἐγὼ συνάζω μίαν στιγμὴν τὰ πράγματά μου καὶ πηγαίνω εἰς τῆς νύμφης σου.

— Εἰς τῆς νύμφης μου ἢ εἰς τὸ χωρίον αὐτὸ θὰ ἦσαι πολὺ πλησίον. Ἂν τυχὸν βαρύνῃ τὴν νύκτα, θὰ τρέξετε νὰ τὸν περιποιηθῆτε, χωρὶς νὰ θέλετε...

— Ἀλήθεια! τί νὰ κάμνωμεν;

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ἕνα πρᾶγμα; Σεῖς ἔχετε καὶ ὑγείαν καὶ γενναιότητα· ἐλᾶτε νὰ σᾶς μεταφέρω εἰς τὸ Λωσόν, καὶ νὰ περάσετε ἐκεῖ τὴν νύκτα εἰς τῆς γυναικαδέλφης μου. Εἶνε καθαρὰ ἐκεῖ, καὶ αὔριον τὸ πρωΐ, ἀφοῦ φύγῃ, ἔρχομαι καὶ σᾶς παίρνω.

— Ναί, ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ἡ Καρολίνα συσκευάζουσα ἐν τάχει τὰ πράγματά της. Κατάφερέ τον νὰ μείνῃ, καὶ εἰπέ, τόρα ποῦ θὰ περάσῃς, τοῦ υἱοῦ σου νὰ ζεύξῃ τὴν Μικροῦλαν.

— Ὄχι τὴν Μικροῦλαν. Ἐπεριπάτησε ὅλην τὴν ἡμέραν. Παίρνομεν τὸ μουλάρι.

Ὁ Περὰκ ἔδωκε τὰς διαταγάς του κ' ἐπανελθὼν πρὸς τὸν μαρκήσιον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ καιρὸς θὰ ἦτον βροχερὸς ὅλην τὴν νύκτα,—ἀληθὲς ἄλλως—καὶ κατώρθωσε συνεννοούμενος διὰ τῶν βλεμμάτων μετὰ τῆς γυναικός του νὰ πείσῃ τὸν Κ. Βιλλεμὲρ νὰ μείνῃ.

— Ἔχετε δίκαιον, φίλοι μου, εἶπεν ἀλγεινῶς μειδιῶν. Εἶμαι ὀλίγον ἀσθενής, καὶ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον.

— Κανεὶς δὲν τὸ ἔχει αὐτὸ τὸ δικαίωμα, ἀπήντησεν ὁ Περάκ. Ἀλλ' ἔννοια σας· ἐδῶ δὲν θὰ καταπέσετε. Ἡ γυναῖκα μου θὰ σᾶς περιποιηθῇ. Ἡ κάμαρα ἐπάνω εἶνε καθαρὰ καὶ ζεστή, καὶ ἂν αἰσθανθῆτε τίποτε, ἀρκεῖ νὰ κτυπήσετε ὀλίγον εἰς τὸ πάτωμα. Θὰ σᾶς ἀκούσωμεν εὐθύς.

Ἡ Ἰουστίνα ἀνέβη νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ δωμάτιον καὶ νὰ περιπτυχθῇ τὴν πτωχὴν Καρολίναν της, ἥτις ἦτο ἀληθῶς ἐκτὸς ἑαυτῆς ἐκ τῆς ταραχῆς.

— Εἶνε δυνατόν, εἶπεν εἰς αὐτὴν ἡ Καρολίνα ταπεινῇ τῇ φωνῇ, εἶνε δυνατὸν νὰ ἠξεύρω ὅτι εἶνε ἀσθενὴς καὶ νὰ τὸν ἀφήσω! Ὄχι, ὄχι,... ἤμουν τρελλή. Θὰ μείνω.

— Ἄ! αὐτὸ δὲν θὰ τὸ συγχωρήσῃ ποτὲ ὁ Περάκ. Εἶνε σκληρός, ἀλλά.. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ἔχει δίκαιον. Ἂν σὲ πάρῃ ἡ συγκίνησις δὲν χωρίζεσθε πλέον. Καὶ τότε... ἠξεύρω ὅτι δὲν θὰ κάμετε κακόν,.. ἀλλὰ ἡ μητέρα;... καὶ ἔπειτα τί θὰ εἰπῇ ὁ κόσμος;

Ἡ Καρολίνα δὲν ἤκουεν. Ὁ Περὰκ ἀνέβη, ἔδραξε τὴν χεῖρά της μετά τινος αὐθεντείας καὶ κατέβη μαζή της. Εἶχεν ὑποτάξει τὴν ταλαίπωρον καρδίαν της εἰς τὸν αὐστηρὸν διαμαρτυρόμενον τῶν Σεβεννῶν, καὶ ἀδύνατον ἦτο πλέον νὰ τὴν ἀποσύρῃ.

Ἐκεῖνος τὴν ὡδήγησεν ἐκτὸς τῆς οἰκίας πρὸς τὸ ἁμάξιον κ' ἔρριψεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ δέμα της. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ Καρολίνα, ἥτις ἀληθῶς τὰ εἶχε χάσει, τοῦ διέφυγεν, ὥρμησε διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας ἐντὸς τῆς οἰκίας, καὶ εἶδε τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἔστρεφε τὰ νῶτα. Δὲν προὐχώρησεν ὅμως περαιτέρω· τὸ λογικὸν τῆς ἐπανῆλθεν. Ἄλλως δὲ τὴν ἐνεθάρρυνε κάπως καὶ τὸ ἦθός του. Δὲν ἐφαίνετο τόσον καταβεβλημένος, ὅσον εἶχεν ἰδεῖ αὐτὸν τὴν προτεραίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης κρίσεως. Ἐκάθητο πρὸ τοῦ πυρὸς καὶ ἀνεγίνωσκε τὴν ἱερὰν γραφὴν τοῦ Περάκ. Ἡ ἀπὸ τοῦ προπετάσματος τῆς ἑστίας κρεμαμένη μικρὰ σιδηρᾶ λυχνία ἐφώτιζε τὴν μελανὴν αὐτοῦ κόμην, οὐλότριχα ὡς ἡ τοῦ υἱοῦ του, καὶ τὸν καθαρὸν κρόταφον αὐτοῦ. Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἔπασχε βεβαίως πολύ, ἀλλ' ἤθελε νὰ ζήσῃ. Ἤλπιζεν ἔτι.

— Ἔφθασα, εἶπεν ἡ Καρολίνα, στρεφομένη πρὸς τὸν Περάκ. Τὸν εἶδα χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ! Εἶμαι τόρα ἡσυχωτέρα. Πηγαίνωμεν! Θὰ μοῦ ὁρκισθῇς ὅμως εἰς τὴν τιμήν σου, προσέθηκε πλησιάζουσα εἰς τὴν ἀναβάθραν τοῦ ἁμαξίου, ὅτι ἂν τοῦ ἔλθῃ τὴν νύκτα πνιγμός, θὰ τρέξῃς νὰ μὲ ζητήσῃς, καὶ ἂν πρόκειται νὰ σκάσῃς τὸ ἄλογόν σου. Εἶνε ἀνάγκη ἀπαραίτητος! Ἐγὼ μόνον γνωρίζω νὰ περιποιηθῶ αὐτὸν τὸν ἄρρωστον... Σεῖς... θ' ἀπέθνησκε μέσα εἰς τὰς χεῖρας σας, καὶ θὰ τὸ ἔχετε αἰωνίως εἰς τὴν συνείδησιν σας.

Ὁ Περὰκ ὑπεσχέθη καὶ ἀνεχώρησαν. Ὁ καιρὸς ἦτο φοβερὸς καὶ οἱ δρόμοι ἐλεεινοί. Ἀλλ' ὁ Περὰκ ἐγνώριζε πᾶσαν ὀπὴν καὶ πάντα λίθον των, ἦτο δὲ καὶ μικρὸν τὸ διάστημα. Ἐγκαταστήσας τὴν Καρολίναν παρὰ τῇ συγγενεῖ του ἐπέστρεψεν οἴκαδε τὴν ἑνδεκάτην.

Ὁ μαρκήσιος εἶχεν αἰσθανθῇ μικράν τινα ἀνακούφισιν, ἀφοῦ συνωμίλησε μετὰ τῆς Ἰουστίνης τοσοῦτον προσηνῶς, ὥστε τὴν κατέθελξεν.

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, Περάκ, εἶπεν εἰς τὸν σύ-

ζυγόν της, ἔχει καρδίαν σὰν ἐκεῖνον ποῦ... καὶ ἐννοῶ λαμπρά, πῶς...

— Σιώπα, εἶπεν ὁ Περάκ, ὅστις ἤξευρε πόσον λεπτὸν ἦτο τὸ πάτωμα. Ἀφοῦ κοιμᾶται, καιρὸς εἶνε νὰ κοιμηθῶμεν κ' ἐμεῖς.

Ἡ νὺξ παρῆλθεν ἡσυχωτάτη ἐν Λαντριάκ. Ὁ μαρκήσιος ἀνεπαύθη πραγματικῶς καὶ ἠγέρθη τὴν δευτέραν ὥραν ἀπύρετος. Ἠσθάνετο γαλήνην εὐάρεστον, ἣν ἀπὸ μακροῦ δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὴν εἰς γλυκύ τι ὄνειρον, ὅπερ εἶχε μὲν ἤδη σβεσθῆ ἀλλὰ κατέλιπεν ὅμως τὴν εὐχάριστόν του ἐντύπωσιν. Μὴ θέλων ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς ξένους του, ἔμεινεν ἀκίνητος, θεωρῶν τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ μικροῦ δωματίου φωτιζομένους ὑπὸ τῆς λυχνίας, καὶ συνοψίζων ἐν διανοίᾳ τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς οὐδέποτε εἶχε πράξει τόσον καλῶς ἀπὸ τῆς φυγῆς τῆς Καρολίνας. Μυρία διανοηθεὶς ἄκρα μέτρα, εἶχε τέλος σκεφθῆ, ὅτι ὤφειλε νὰ ζήσῃ χάριν τοῦ υἱοῦ του, καὶ ἡ θέα τοῦ παιδίου ἐκράτυνεν ἐν αὐτῷ τὴν θέλησιν νὰ πολεμήσῃ τὴν νόσον ἥτις ἤρχιζε πάλιν νὰ τὸν ἀπειλῇ. Ἀπὸ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν εἶχεν ἐκλέξει τὸ ὁριστικόν του σχέδιον. Σκοπὸν εἶχε νὰ φέρῃ τὸν Διδιὲ εἰς τῆς Κ. Ἐβδέρ, ν' ἀφήσῃ εἰς αὐτὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Καρολίναν, νὰ καταλίπῃ τὴν Γαλλίαν ἐπί τινα χρόνον, ὅπως ἐνθαρρυνομένη ἐκ τῆς ἀπουσίας του ἐπανέλθῃ ἐκείνη καὶ κατοικήσῃ παρὰ τῇ ἀδελφῇ της. Μετά τινας ἑβδομάδας ἠρεμίας, ἡ μαρκησία θὰ ἐφωτίζετο ἴσως ἢ θὰ ἐνεπιστεύετο τὸ μυστικόν της εἰς τὸν δοῦκα, ὅστις εἶχεν ὁρκισθῆ νὰ τῆς τὸ ἀποσπάσῃ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπετύγχανεν ὁ δούξ, ὁ μαρκήσιος δὲν παρῃτεῖτο. Θὰ ἐπανήρχετο ἀθορύβως εἰς τὸν πύργον τοῦ Μωβερός, ὅπου ἡ μήτηρ του ἐσκόπει νὰ διέλθῃ τὸ θέρος μετὰ τῆς νύμφης της, καὶ ἀφοῦ κατώρθωνε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν Καρολίναν καὶ νὰ ἄρῃ πᾶν ἐμπόδιον, τότε μόνον θὰ καθίστα γνωστὴν τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Καρολίναν.

Τὸ σπουδαιότατον ἑπομένως ἢ τὸ μᾶλλον ἐπεῖγον ἦτο νὰ ἐξαχθῇ ἡ Καρολίνα τοῦ μυστηριώδους αὐτῆς καταφυγίου. Ὁ μαρκήσιος ὑπέθετε πάντοτε ὅτι ἦτο ἐν Παρισίοις, ἐντὸς μοναστηρίου. Ἔβλεπε δὲ ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μείνῃ ἔτι ὀλίγας ἡμέρας ἐν Πολινιάκ, ἵνα βεβαιωθῇ περὶ τῆς θεραπείας τῆς Ῥοκεβέρτη, πρὶν ἢ τὴν λυπήσῃ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ υἱοῦ του, ἡ δὲ βραδύτης αὐτὴ τὸν ἐτάραττε πλέον παντὸς ἄλλου. Πρὸς διασκέδασιν τῆς ἀνησυχίας του, ἐσυλλογίσθη νὰ γράψῃ εἰς τὴν Κ. Ἐβδέρ, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Καρολίναν, ἵνα ἑτοιμασθῶσιν οὕτω νὰ συγκατοικήσωσι μετὰ τὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀναχώρησίν του. Ἐκέρδαινεν ἴσως τοιουτοτρόπως ὀλίγας ἡμέρας. Θὰ ἔστελλε δὲ τὴν ἐπιστολήν του ἐντὸς τῆς ἡμέρας, διερχόμενος διὰ τοῦ Πουὺ ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Πολινιάκ.

Τὴν ἰδέαν νὰ γράψῃ ἐκ Λαντριὰκ ἐνέπνευσεν ἰδίως εἰς αὐτὸν ἡ θέα τοῦ μικροῦ γραφείου ἐφ' οὗ ἡ Καρολίνα εἶχεν ἀφήσει τὰς γραφίδας της, ὀλίγην μελάνην ἐντὸς κυπέλλου, καὶ φύλλα τινὰ χάρτου διεσπαρμένα. Τὰ ἀντικείμενα αὐτά, ἅτινα αὐτομάτως ἐθεώρει ἐφαίνοντο ὡσεὶ προκαλοῦντα αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἔμπνευσίν του.

Ἠγέρθη ἀθορύβως, ἔθηκε τὴν λυχνίαν ἐπὶ τῆς τραπέζης κ' ἔγραψεν εἰς τὴν Καρολίναν:

» Φίλη μου, ἀδελφή μου, μὴ ἐγκαταλείψετε δυστυχῆ, ὅστις ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους εἰς σᾶς ἀνέθηκε τὴν ἐλπίδα τοῦ βίου του. Καρολίνα, μὴ παρεννοήσετε τοὺς λόγους μου. Ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω χάριν, τὴν ὁποίαν δὲν δύνασθε νὰ μοῦ ἀρνηθῆτε. Ἀναχωρῶ.

« Ἔχω υἱόν, ὅστις δὲν ἔχει μητέρα· τὸν ἀγαπῶ περιπαθῶς καὶ σᾶς τὸν ἐμπιστεύομαι. Ἐπανέλθετε!... Ἐγὼ ἀπέρχομαι εἰς Ἀγγλίαν. Δὲν θὰ μὲ ἴδῆτε πλέον ποτέ, ἂν δὲν ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ... ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον! Πότε ἐφάνην ἀνάξιος τῆς ὑπολήψεώς σας; Καρολίνα...»

Ὁ μαρκήσιος διεκόπη ἀποτόμως. Ἀσήμαντόν τι ἀντικείμενον εἶχε προσβάλει τὸ βλέμμα του· Ὁ κοινὸς χάρτης ἐφ' οὗ ἔγραφε καὶ αἱ σιδηραῖ γραφίδες οὐδὲν εἶχον τὸ περίεργον. Ἀλλὰ μελανή τις χάνδρα εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς τραπέζης μεταξὺ τῆς χειρός του καὶ τοῦ μελανοδοχείου, τὸ μικρὸν δὲ αὐτὸ ἀντικείμενον περιεῖχε κόσμον ὅλον ἀναμνήσεων. Ἦτο κόκκος μελανοῦ γαγάτου πελεκημένου καὶ διατρήτου κατὰ παράδοξον τρόπον. Ἀπετέλει δὲ μέρος βραχιονίου μικρᾶς ἀξίας, ὅπερ ἔφερεν ἡ Καρολίνα ἐν Σεβάλ, ἐγνώριζε δὲ αὐτὸ κάλλιστα, διότι ἐσυνείθιζεν ἐκείνη νὰ τὸ ἐκβάλῃ ὅταν ἔγραφε, ἐνῷ ὁ μαρκήσιος ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ συνομιλῶν. Μυριάκις τὸ εἶχε ψαύσει, ἡμέραν δέ τινα τῷ εἶπεν ἡ Καρολίνα: — Μὴ μοῦ τὸ σπάσετε, εἶνε τὸ μόνον λείψανον τῶν κειμηλίων τῆς μητρός μου! — Τὸ ἐθεώρησε τότε μετὰ σεβασμοῦ καὶ τὸ ἐκράτησε μετ' ἀγάπης εἰς τὰς χεῖρας του. Καθ' ἣν στιγμὴν κατέλιπε τὸ μικρόν της δωμάτιον ἡ Καρολίνα, ἔθραυσεν ἐν τῇ βίᾳ της τὸ βραχιόνιον· κ' ἔσπευσε μὲν νὰ συναθροίσῃ τοὺς κόκκους του· ἀλλ' ἔμεινεν εἷς.

Ἡ μέλαινα ἐκείνη χάνδρα συνετάραξε πάσας τὰς ἰδέας τοῦ μαρκησίου. Διατὶ ὅμως ὅλη του ἐκείνη ἡ σκέψις; Οἱ πελεκητοὶ αὐτοὶ γαγάται ἦσαν ἴσως προϊόντα τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας· ἐν τούτοις ἔμεινεν ἀκίνητος, κ' ἐβυθίσθη εἰς νέους διαλογισμούς. Ἀνέπνευσε μετ' ὀλίγον καὶ ἠνηρώτησε τὸ ἀόριστον ἄρωμα, ὅπερ ἐπλήρου τὸ δωμάτιον.

Ἐθεώρησε πανταχοῦ, χωρὶς νὰ κινηθῇ. Ἀλλ' οὐδὲν ὑπῆρχεν, οὔτ' ἐπὶ τῶν τοίχων, οὔτε εἰς τὴν τράπεζαν, οὔτ' ἐπὶ τῆς ἑστίας. Τέλος εἶδεν ἐντὸς αὐτῆς τεμάχια χάρτου ἡμίκαυστα. Ἔκυψε πρὸς τὴν σποδόν, ἠρεύνησε καὶ εὗρε τεμάχιον ἐπιγραφῆς, σῶζον δύο μόνας συλλαβάς. Ἡ μὲν

χειρόγραφος, ἦτο ἡ τελευταία τῆς λέξεως Λαντριάκ, ἡ δέ, Α Μ, ἀπετέλει μέρος τῆς σφραγῖδος τοῦ ταχυδρομείου. Ἦτο δὲ αὕτη ἡ τοῦ ταχυδρομείου τῆς Ἐτάμπης. Τὸ γράψιμον ἦτο τῆς Κ. Ἐββέρ· οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία. Ἡ Καρλόττα ἦτο ἡ Καρολίνα, καὶ δὲν εἶχεν ἴσως ἀναχωρήσει, . . . ἦτο ἴσως ἔτι ἐντὸς τῆς οἰκίας.

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza)

(Συνέχεια· ἴδε σελ. 428.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τὸ περιθωράκιον (μποῦστος).

Εἰπὲ πρὸς νεάνιδα·—Μὴ φέρῃς περιθωράκιον εἰμὴ μόνον ὅταν γείνῃς γυνή· φέρε αὐτὸ πάντοτε πολὺ πλατύ· ἔστω τοῦτο φίλος ὑποβαστάζων, ὄχι ἐχθρὸς πολιορκῶν τὸ σῶμά σου, ἄλλως ἡ ὑγεία σου σπουδαίως θέλει ἀπειληθῆ, δυνατὸν δὲ καὶ ν' ἀποθάνῃς:—Ἡ νεᾶνις θέλει σὲ ἀπαντήσει γελῶσα:—*Θέλω ν' ἀποθάνω, ἀλλὰ ν' ἀποθάνω ὡραία.*—Καὶ ἴσως προσθέσῃ ᾄδουσα, ὅ,τι ἔλεγέ ποτε κομψή τις γυνή, αἰσθανομένη ἑαυτὴν πολὺ τοῦ βασιλέως ἀνωτέραν·

Il régne au milieu de sa cour ;
Je fais bien mieux, sans diadème :
Je régne sur le roi lui-même ;
Rien n' est joli comme l' amour.

«Βασιλεύει ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς του. Ἀλλ' ἄνευ διαδήματος ἐγὼ ποιῶ τι πλειότερον, βασιλεύω καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. Οὐδὲν τοῦ ἔρωτος θελκτικώτερον.»

Καὶ ὁ Σολομῶν ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ Parny μεταφραζόμενος εἶπε καὶ αὐτός·

Pour la femme la plus coquette,
Rêgner est le *nec plus ultra ;*
L' ambition est satifaite,
Quand elle arrive jusque là.

«Διὰ τὴν πλέον φιλάρεσκον γυναῖκα, τὸ βασιλεύειν εἶνε ἡ ὑπερτάτη ἐπιθυμία της· ἡ φιλοδοξία της ἐκορέσθη, ὅτε ἔφθασεν εἰς τοῦτο.» (1)

—

Ἀλλ' ἐγὼ θέλω ἀφήσει τὴν νεάνιδα ᾄδουσαν, καὶ τὸν Σολομῶντα κηρύττοντα καὶ θέλω εἴπει :

Θυσιάσατε λοιπὸν τὴν ὑγείαν εἰς τὴν καλλονήν, ἀποθάνετε θύματα τῆς φιλαρεσκείας· ἀλλὰ μὴ φέρετε τὸ στενὸν περιθωράκιον, διότι τοῦτο καθιστᾷ ἄσχημον τὸ σῶμα, διότι φθείρει τὰς ἐκλεκτοτέρας καλλονὰς τοῦ στήθους, διότι φέρει προώρως εἰς τὸ γῆρας τὴν ποιοῦσαν χρῆσιν αὐτοῦ γυναῖκα. Τόσαι εἶνε αἱ βλάβαι, τὰς ὁποίας τὸ περιθωράκιον ἐπιφέρει εἰς τὸ σῶμα τῆς Εὔας, ὥστε ὁ ἰατρὸς συγκρίνων τὸ σῶμα γυναικός, ὅπως ἔπλασεν αὐτὸ ὁ Θεός, πρὸς τὸ σῶμα ἄλλης γυναικὸς ὅπως παρεμόρφωσεν αὐτὸ ἡ ῥάπτρια καὶ ὁ συρμός, δικαίως ἤθελεν ἐπαναλάβει στενάζων τοὺς μισανθρώπους τοῦ Rousseau τούτους λόγους :

«Πᾶν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως εἶνε ὡραῖον. Πᾶν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν ἐκφαυλίζεται.»

Αἱ νεάνιδες, αἵτινες θέλουσιν ἀκούσει τὰς περὶ τοῦ περιθωρακίου συμβουλάς μου, θέλουσιν ἔχει ἀμοιβὴν νὰ ψάλλωσιν ἐν χορῷ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ζωῆς των τοὺς ὡραίους τούτους στίχους·

Aux regards en vain je dérobe
De mon sein le double trésor ;
Toujours sa rondeur indocile
Repousse le voile inutile.

«Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μάτην ἀποκρύπτω τοῦ στήθους μου τὸν διπλοῦν θησαυρόν. Πάντοτε ἡ ἀνυπότακτος στρογγυλότης του ἀποκρούει καλύπτραν ἀνωφελῆ.»

Τὸ περιθωράκιον δίδει πάντοτε διεύθυνσιν παρὰ φύσιν εἰς τοὺς μαστούς, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς γαστρὸς τὴν ἐπιχάριτον αὐτῆς καμπυλότητα, καὶ μακρύνει γελοίως πως τὸν θώρακα. Αἱ ὡραιότεραι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς γυναῖκες δὲν φέρουσι οὔτε περιθωράκιον οὔτε *φασκιάν*, ἢ φέρουσι ταῦτα πολὺ ἐλαφρὰ καὶ πλατέα, ἔχουσι δὲ σώματα λαμπρά, τὰ ὁποῖα ἤθελον φθονήσει πλεῖσται τῶν κυριῶν μας μὲ τὸ σφηκοειδὲς περιθωράκιόν των. Γαλλική τις παροιμία λέγει μετὰ σατυρικῆς δηκτικότητος :

«*Τὸ περιθωράκιον ἐπενοήθη ὅπως ὑποβαστάζῃ τοὺς ἀδυνάτους, ἀντικαθιστᾷ τὰ ἀπόντα, καὶ ἐπαναφέρῃ τὰ ἀπωλολότα*».

Παραβάλλετε τὰς ἀπὸ τῆς φύσεως ληφθείσας εἰκόνας δύο θωράκων, τὸν μὲν φυσικόν, τὸν δὲ παραμορφωθέντα ἐκ τῆς συνήθους χρήσεως λίαν στενοῦ περιθωρακίου.

Πλεῖστοι ἰατροὶ ἤνοιξαν πτώματα γυναικῶν, αἵτινες εἶχον φέρει στενὰ περιθωράκια, καὶ αἵτινες εἶχον ἀποθάνει σχεδὸν ὅλαι εἰς ἡλικίαν εἰσέτι ἀκμαίαν. Ὅλαι αὗται αἱ γυναῖκες ἐπαρουσίαζον μεγάλας παρεκτροπὰς τῶν σπλάγχνων. Τὸ ἧπαρ ἦτο κεκλιμένον πρὸς τὰ κάτω καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ πυλωρός. Καὶ ὁ στόμαχος ἐφαίνετο σάκκος σχεδὸν κάθετος.

Ἰδοὺ κάτωθι τὸ κατὰ τοῦ περιθωρακίου κατηγορητήριον, εἰς τὸ ὁποῖον θέλω προσθέσει τὴν ἀσθενῆ φωνήν μου ὕστερον ἀπὸ τὰς ἰσχυροτάτας ἐκείνας τῶν Platner, Vinslow, Van Swieten,

(1) *Parny*, Γάλλος ποιητὴς (1753-1814).

Camper, Soemering, Buffon, Rousseau, Comte, Reveillé-Parise, Fleury καὶ τόσων ἄλλων.

Τὸ περιθωράκιον ἐμποδίζει τὰς ἐλευθέρας κινήσεις τῶν μυῶν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐξ οὗ ταῦτα ἐξασθενοῦσι καὶ γίνονται ἀτροφικά. Παρακωλύει τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ θώρακος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ οἶκος τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύμονος, καὶ συνεπῶς τὰ ἐν αὐτῷ τῷ θώρακι σπλάγχνα παρεκκλίνουσιν.

Ὁ Comte ὑπολογίζει, ὅτι ἐὰν γυνὴ καλῶς ἐσχηματισμένη καὶ ὑγιὴς εἰσάγῃ δι' ἑκάστης εἰσπνοῆς εἴκοσι κυβικοὺς δακτύλους ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὅταν εἶνε ἐγκεκλεισμένη ἐν τῇ θήκῃ πολὺ στενοῦ περιθωρακίου, εἰσάγει μόνον δεκαπέντε κυβικοὺς δακτύλους ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Τοῦτο συνᾴδει πρὸς ἕτερον εὐγλωττότατον γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἐν δεδομένῳ χρόνῳ εἰσάγει 390 κυβικοὺς δακτύλους ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ὅταν εἶνε ὅλος γυμνός, εἰσάγει μόνον 130 ὅταν εἶνε ἐσκεπασμένος μὲ ἐνδύματα πολὺ στενά.

Λοιπόν, Κυρίαι καὶ Δεσποινίδες, ὅταν ἀναπνέωμεν κακῶς, τότε δὲν ἔχομεν ὄρεξιν, κακῶς χωνεύομεν, κατασκευάζομεν δὲ κακὸν αἷμα. Ὅταν ἀναπνέωμεν κακῶς, εἴμεθα ἀδύνατοι, δὲν δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν ἰσχυρὰν ζωὴν εἰς ἄλλα ὄντα. Ὅταν κακῶς ἀναπνέωμεν, εἴμεθα ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς φθίσεως.

—

Ἡ ἱστορία τοῦ περιθωρακίου εἶνε παλαιὰ ὅσον καὶ ἡ τῆς γυναικείας ματαιότητος. Καὶ αὐταὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες καὶ Ρωμαῖαι ἐποίουν χρῆσιν ζωνῶν καὶ ἐπιδέσμων ὅπως συγκρατῶσι τοὺς μαστούς, ἢ ὅπως καθιστῶσι τὸ σῶμα κομψότερον, καὶ ὁ Ὀβίδιος ἔδιδεν εἰς τὰς γυναῖκας τῆς ἐποχῆς του τὴν ἑξῆς συμβουλὴν περὶ τῆς περιβολῆς αὐτῶν:

Inflatum circa fascias pectus eat.

Στρογγύλον περὶ τὴν ζώνην τὸ στῆθος ἔστω.

—

Ἡ ἀνισότης τῶν ὤμων διωρθοῦτο διὰ μικρῶν ὑποκεφαλαίων καλουμένων *ἀναλεκτίδων*, καὶ ἡ γαστὴρ ἐπιέζετο δι' ἄλλων μηχανημάτων χρησιμευόντων καὶ εἰς τοὺς γέροντας, ὅπως ὑποβαστάζωσι τὸ καταπεπονημένον καὶ ἀσθενὲς σῶμα. Διὸ ὁ ἱστορικὸς Καπιτωλῖνος, ἐκθέτων τὰ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου λέγει·

«*Ἐπειδὴ ἦτο μακρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ γέρων καὶ κεκυφωμένος, περιεζωννύετο διὰ λεπτῶν σανίδων ἐπὶ τοῦ στήθους τεθειμένων, ὅπως ὑποβαστάζηται ὄρθιος.*»

Κατὰ τῶν ἀπατηλῶν τούτων μέσων καὶ κατὰ τῶν θωράκων τούτων διεμαρτύροντο ὅμως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἰατροὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀνεγέλων δ' αὐτὰ οἱ ποιηταί. Εὑρίσκομεν δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ τὰς ἑξῆς σκέψεις, αἵτινες φαίνονται ὡσεὶ χθὲς γραφεῖσαι ὑπὸ συγχρόνου ὑγιεινολόγου.

Κατὰ τὸν Γαληνόν, οἱ νεανίαι τῆς ἐποχῆς του ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ εὐρύνωσι τὰ στέρνα αὐτῶν ἔφερον ἐπιδέσμους τινὰς περισφίγγοντας ἰσχυρῶς τὸ στῆθος καὶ τοὺς ὤμους αὐτῶν. Οὔσης δ' ἀνίσου τῆς πιέσεως, ὁ μὲν θώραξ φέρεται πρὸς τὰ ἐμπρός, ἡ δὲ σπονδυλικὴ στήλη σκολιοῦται. Συμβαίνει δ' ἐνίοτε ἡ ῥάχις νὰ κάμπτεται καὶ νὰ φέρεται πρὸς τὸ ἓν ἢ πρὸς τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων μερῶν. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν εἷς τῶν ὤμων ὑψοῦται, προέχει καὶ γίνεται μεγαλήτερος, ἐνῷ ὁ ἕτερος κατέρχεται καὶ σμικρύνεται.

Ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἔμελλον νὰ ὑπερβῶσι τοὺς ἀρχαίους κατὰ τὴν τέχνην τῆς παραμορφώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σκελετοῦ, τὰ δὲ σιδηρόφρακτα περιθωράκια, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῆς ἐκ Μεδίκων ἐπινοηθέντα ἐξ ὀστῶν τῆς φαλαίνης περιθωράκια ὑπῆρξαν οἱ ἄξιοι πρόδρομοι τῶν σήμερον ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν χρήσει περιθωρακίων, τῶν κατεσκευασμένων ἐκ στερεοῦ πανίου, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶνε συνεῤῥαμμένοι ὀβελοὶ φαλαίνινοι, χαλύβδινοι καὶ ξύλινοι.

—

Λοιπὸν μὴ πράξετε ποτὲ τὸ ἔγκλημα νὰ ἐπιθέσετε τὸ περιθωράκιον εἰς τὰς θυγατέρας σας πρὸ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Ὅταν δ' ἡ γυνὴ γείνῃ ἤδη γυνή, ἂς μὴ φέρῃ ποτὲ τοιοῦτον, ἀλλὰ ἂς ποιῇ χρῆσιν ἐπιδέσμου ἐλαφρῶς συνεῤῥαμμένου καὶ περιέχοντος ὀλίγας καὶ λεπτοτάτας ῥάβδους. Καὶ ὅταν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον φέρετε τὸ περιθωράκιον, πάλιν ἀφαιρέσατέ το κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκυμοσύνης, κατασκευάζετε δὲ αὐτὸ πάντοτε ἄνευ μεταλλίνων ὀβελῶν, ἄνευ ἐπωμίδων. *Ἐν συνόψει, ἔστω τὸ περιθωράκιον ἔνδυμα ὑποβαστάζον καὶ ὄχι συνθλῖβον τὸ σῶμα.*

—

Ἐὰν δὲ τυχὸν ὑπάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἀνὴρ φέρων περιθωράκιον, τὸν τοιοῦτον ἡ πρώτη γυνή, ἥτις ἤθελεν αἰσθανθῆ ὑπὸ τὴν ἀφὴν τῶν δακτύλων της τὸν ὁπλισμὸν τοῦτον τοῦ εὐνούχου, ἂς τὸν καταγγείλῃ εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἂς ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εἰς τὸ Καπιτώλιον μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν:

Ἀνδρὶ μὴ ὄντι ἀνδρὶ αἱ ἐκδικούμεναι γυναῖκες ἀνέθηκαν.

ΠΕΡΙΣΚΕΛΙΔΕΣ

Αἱ περισκελίδες ἐκατηγορήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐν οἷς ὁ Ἀδριανὸς Lalemant καὶ ὁ Faust, οἵτινες ἀπέδωκαν εἰς τὰς περισκελίδας κατηγορίας τόσον σοβαράς, ὥστε ἐὰν ἦσαν ἀληθεῖς ἔπρεπε νὰ καταδικασθῶσιν αὗται εἰς θάνατον πάραυτα, στρατιωτικῶς, ἄνευ διαδικασίας, δικηγόρων καὶ ἐνόρκων.

Αἱ περισκελίδες δὲν πρέπει νὰ ἦνε πολὺ πλατεῖαι, διότι τότε δὲν ὑποβαστάζουσι τοὺς ἀδυνάτους, ἀλλ' οὔτε πολὺ στεναί, διότι στενοχωροῦσι τοὺς εὐκόλως στενοχωρουμένους. Γνωρίζετε δέ, ὅτι πρέπει νὰ ἐλεῶμεν τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς πιεζομένους, διότι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Στενὴ περισκελὶς ἔχει ἄλλως πλεῖστα ἀτοπήματα, διότι ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν μυῶν καὶ ἐπὶ τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων πιέσεις ἐπικινδύνους. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀναλογισθῶμεν ἄνευ φρίκης τὰς περισκελίδας τῶν πατέρων ἡμῶν τὰς καλουμένας cullotes, εἰς τὰς ὁποίας εἰσήρχοντο οὗτοι ὡς ἐν ἐχθρικῷ φρουρίῳ διὰ τῆς βοηθείας πολλῶν συμμάχων καὶ μετὰ κόπου καὶ μόχθου.

Ἐὰν ἤλπιζον, ὅτι ἠδυνάμην νὰ πολεμήσω κατὰ τῶν ῥαπτῶν καὶ κατὰ τοῦ συρμοῦ, οὓς ἀναγνωρίζω ἀνωτέρους μου, θὰ σᾶς ἔλεγον νὰ φέρετε πάντοτε περισκελίδας ἐξ ἐρίου, καὶ κατὰ τὸ θέρος ἀκόμη. (1)

—

Ἐὰν μεταχειρίζεσθε *ἀορτῆρας* (bretelles), μὴ περισφίγγετε αὐτὰς πολύ. Ἐὰν ἦσθε ἀσθματικὸς ἢ ἐὰν ἔχετε τὸ στῆθος ἀδύνατον, μὴ φέρετε ποτὲ αὐτάς, διότι πάντοτε ἀσκοῦσι πίεσιν ἐπιβλαβῆ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους. Οὐδέποτε ποιεῖτε χρῆσιν ἀορτήρων διὰ τὰ παιδία, ἀλλὰ προσαρτᾶτε τὰς μικρὰς περισκελίδας των εἰς τὸν χιτωνίσκον αὐτῶν.

Οὐδέποτε ποιεῖτε χρῆσιν ὑποποδίων, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν λέγῃ ὁ συρμός, ὅστις πιστὸς εἰς τὰς ἰδιοτροπίας του, ὁτὲ μὲν ἐγκαταλείπει αὐτά, ὁτὲ δὲ τὰ ἀγαπᾷ. Τὰ ὑποπόδια αὐξάνουσι τὴν πίεσιν τὴν προερχομένην ὑπὸ τῶν ἀορτήρων ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ τηροῦντα τὴν περισκελίδα τεταμένην κωλύουν τὰς ἐλευθέρας κινήσεις τοῦ σώματος.

Ποιεῖτε χρῆσιν ἐσωβράκων, ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ θέρος. Εἶνε τοῦτο σεμνὸν καὶ εὐλαβὲς κάλυμμα προασπίζων τὸ δέρμα ἀπὸ τὰς προστριβὰς τῆς περισκελίδος καὶ προσέτι ἀπὸ τὰς βιαίας μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας. Συνιστῶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἐσωβράκου παρὰ πολὺ εἰς τὸν ἐργάτην, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν χωρικὸν ἐὰν θέλῃ νὰ ἦνε ἀνώτερος τῶν βοῶν του. Τὰ ἐσώβρακα δύνανται νὰ ἦνε ἐκ λινοῦ τὸ θέρος, ἐξ ἐριούχου τὸν χειμῶνα, καὶ ἐκ βαμβακεροῦ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον. Ἂς ἔχωσι δ' ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρους ἐπιδέσμους. Ἔστωσαν δι' οὗτοι ἐλαστικοί.

—

Τὰ ἐνδύματα τῆς ἐποχῆς μας δὲν εἶνε μὲν καλλιτεχνικά, ἀλλ' εἶνε εὔχρηστα καὶ ἐπιτρέπουσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων.

Προτιμᾶτε ἀντὶ τοῦ μανδύου τὸ ἐπανωφόριον διότι τοῦτο ἀφίνει πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὰς κινήσεις, δὲν καταδικάζει τοὺς βραχίονας εἰς βεβιασμένην ἀκινησίαν, καὶ περιβάλλει τὸ σῶμα χωρὶς νὰ περισφίγγῃ αὐτό. Τὸν χειμῶνα καὶ μάλιστα ὅταν ταξειδεύετε, φέρετε τὴν καλύπτραν τῆς κεφαλῆς (capuchon), διότι εἶνε πολὺ χρήσιμος κατὰ τῶν ψυχράνσεων.

Τὰ χειρόκτια ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα νὰ διατηρῶσι τὴν ἀβρότητα τῆς ἁφῆς καὶ νὰ προασπίζωσι τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ ψύχους καὶ κατὰ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου. Δὲν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα χειρόκτια πολὺ στενά. Παρ' ἡμῖν σπανία εἶνε ἡ χρῆσις τῶν χειροκτίων, ἰδίᾳ δὲ δὲν φέρουσι αὐτὰ ἐκεῖνοι, οἵτινες πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ τὰ φέρωσιν, δηλαδὴ οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ λεπτουργοί, ὅπως διατηρῶσι τὴν ἐλαστικότητα καὶ τὴν ἀβρότητα τῆς χειρός, τοῦ εὐγενεστάτου τούτου ἐργαλείου. Ἡ ὑγιεινή, ἡ φιλοκαλία, ἡ καλλιτεχνία καὶ ἡ καλὴ ἀγωγή, ἐπιβάλλουσι νὰ φέρωμεν χειρόκτια.

Περιπόδια (κάλτσας) εἰς τὰ κλίματά μας ἔπρεπε νὰ φέρωμεν μάλλινα ἐπὶ ἓξ μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος οἱ ἀδύνατοι καὶ οἱ ῥευματιῶντες. Αἱ κυρίαι, αἱ μὴ ἀνεχόμεναι νὰ ἐπιδείξωσιν ἄσχημον πόδα, ἂς φέρωσι κατάσαρκα μὲν λεπτὰ μάλλινα περιπόδια, ἐπ' αὐτῶν δὲ λεπτότατα μεταξωτὰ ἢ βαμβακερά, συνδυάζουσαι οὕτω τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν φιλαρέσκειαν. Οἱ *καλτσοδέται* δέον νὰ ἦνε ἐλαστικοί, καὶ νὰ περισφίγγωσι χαλαρῶς. Εἶδον πολλάκις ὡραίας κνήμας παραμορφωθείσας καὶ αὐλακωθείσας διὰ τῶν σφιγκτῶν δεσμῶν τοῦ *καλτσοδέτου*, καὶ συχνάκις ἀρκεῖ τοῦτο ὅπως προκαλέσῃ *κιρσοὺς* (varices).

—

(1) Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν περισκελίδων τῶν καλουμένων cullotes ἔφερον παρ' ἡμῖν μόνοι οἱ ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν τῆς Ἑπτανήσου καί τινων νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ὁ ἀρχαιότερος τύπος τῆς περισκελίδος εἶνε ἡ μακρὰ καὶ πλατεῖα περισκελίς, ἥτις ἦτον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πέρσαις, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Ξενοφῶν ἀποκαλεῖ *ἀναξυρίδας*. Ἐπεκράτει δὲ καὶ καθ' ὅλην τὴν μεσαιωνικὴν Εὐρώπην, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς αἰῶνας 16ον καὶ 17ον. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἀνήκουσιν αἱ *βράκαι* τῶν ἡμετέρων νησιωτῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον :

Ναύαρχός τις Γάλλος καὶ ὁ ὑπασπιστὴς αὐτοῦ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ ἐν Σαλαμῖνι μεγάρῳ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ναυστάθμου εἰς ἐπίσκεψιν παρὰ τῷ ἀειμνήστῳ πλοιάρχῳ Ἀνδρέᾳ Μιαούλῃ, παρετήρουν ἔν τινι τῶν αἰθουσῶν ὡραίαν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀνηρτημένην χαλκογραφίαν τοῦ μεγάλου ναυάρχου Μιαούλη. Τοῦ Γάλλου ναυάρχου ἐκφράσαντος ὄχι εὐλόγως τὴν ἀπορίαν του, ὅτι τοιοῦτος ἐπιφανὴς ναύαρχος ἔφερε τόσον πλατείας *βράκας*, ὁ πλοίαρχος Μιαούλης τῷ ἐπαρουσίασεν αὐτοστιγμεὶ τὴν χαλκογραφίαν δύο ἐνδόξων Γάλλων ναυάρχων τοῦ Duquesne καὶ τοῦ Jean Bart, φερόντων βράκας πλατυτέρας μάλιστα τῶν τοῦ ἡμετέρου μεγάλου θαλασσινοῦ.—Πείθεσθε ἤδη, εἶπεν ὁ πλοίαρχος Μιαούλης ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γάλλον ναύαρχον, ὅτι δύναταί τις νὰ ἦνε διαπρεπὴς ναύαρχος καίτοι φέρων πλατείας βράκας.—Οἱ ξένοι ἀξιωματικοὶ ἐξετίμησαν τὴν ἑτοιμότητα τοῦ Ἕλληνος εὐπατρίδου, ὅστις ἔκτοτε ἀνήρτησε τὰς χαλκογραφίας τῶν δύο Γάλλων θαλασσινῶν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τῆς εἰκόνος τοῦ ἐνδόξου πάππου του. Ταῦτα διηγήθη ὁ ἀείμνηστος πλοίαρχος πρὸς ὅμιλον φίλων, οὓς ἐφιλοξένει ἐν Σαλαμῖνι μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀβροφροσύνης καὶ χάριτος ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ ἀξιοθρηνήτου θανάτου του.

Χάριν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας ἀλλάσσετε καθ' ἑκάστην περιπόδια. Ἐὰν ἀπὸ οἰκονομίαν δὲν ποιῆτε τοῦτο, ἐνθυμηθῆτε ὅτι ὑπάρχουσιν οἰκονομίαι μεγάλως ζημιοῦσαι.

—

Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των μεταχειρίζονται ὑφάσματα λεπτότατα, ἀλλὰ πολλαπλασιάζουσι τὰς πτυχὰς οὕτως, ὥστε τὰ ἐν αὐταῖς συγκεντρούμενα στρώματα ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος προασπίζουσι τὸ εὐγενέστατον αὐτῶν δέρμα ἀπὸ τὰς βιαίας θωπείας τοῦ ἀνέμου καὶ ἀπὸ τὰ ψύχη. Αἱ γυναῖκες ἂς ἐνθυμῶνται πάντοτε, ὅτι προτιμότερον εἶνε ἐὰν μηδέποτε φέρωσι φόρεμα μεταξωτόν, ἀλλ' ἔχωσι τὰ ἐσωτερικὰ ἐνδύματα καθαρά, ὅτι μυρία βλέμματα ζητοῦσι νὰ διίδωσιν ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν περιβολὴν τὴν στιλπνότητα τῆς ἐσωτερικῆς ἐνδυμασίας των, καὶ ὅτι συμφέρει εἰς αὐτὰς νὰ συνεισφέρωσι μᾶλλον εἰς τὴν πλύντριαν ἢ εἰς τὸν ἔμπορον.

Τὰ πολὺ ἀνοικτὰ εἰς τὸ στῆθος γυναικεῖα ἐνδύματα εἶνε πολλαχῶς ἐπικίνδυνα, καὶ συχνάκις γίνονται αἰτίαι κυνάγχης, λαρυγγίτιδος, βρογχίτιδος καὶ διαφόρων παθήσεων τοῦ πνεύμονος.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΠΑΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΣ

Ὑπολείπονται εἰσέτι ἀγωνισταί τινες ἄγνωστοι καὶ ῥακένδυτοι ὡς πρόσφυγες ἢ ἐξόριστοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὅπερ ἀπηλευθέρωσαν· μόνον ὅταν ἀποθνήσκωσι μανθάνομεν ὅτι ἔζων. Κἄπου κἄπου ἀκούομεν ὅτι ἔν τινι πολίχνῃ τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀρεινῷ χωρίῳ γέρων ἀνδραγαθήσας ἐν ἐνδόξῳ πολιορκίᾳ ἢ τραυματισθεὶς ἐν ἡρωϊκῇ ναυμαχίᾳ ἀπέθανε, δηλαδὴ μετήλλαξε τάφον καλυφθεὶς ὑπὸ τοῦ χώματος, ἐν ᾧ, τὴν πιστὴν φουστανέλλαν ἐνδεδυμένος σάβανον, πρὸ πολλοῦ ἦτο ἐπ' αὐτοῦ τεθαμμένος, καὶ λησμονημένος... Ὁ θάνατος τῶν ἐσχάτων, τῶν ἐρρυτιδωμένων τούτων λειψάνων τοῦ Ἀγῶνος ὁμοιάζει πρὸς τὴν πτῶσιν τῶν τελευταίων καταβρώτων καὶ χορταριασμένων ἐπάλξεων καταρρεύσαντος φρουρίου ἄλλων χρόνων, πλήρους ποτὲ ἡρωϊκῶν παραστημάτων καὶ κλαγγῆς ὅπλων καὶ χρεμετισμῶν ἵππων...

* *
*

Εἷς τῶν ἀγωνιστῶν τούτων, ὁ καπετὰν Σκιᾶς, ἔζη ἐν τῷ χωρίῳ Α* τῆς Μακεδονίας. Γενναίως πολεμήσας ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἔχυσεν ἀνὰ τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν χαινουσῶν πληγῶν δὲν ἐξῆλθεν ἡ ψυχή του· πολλάκις ἀφέθη ἀνοικτὴ ἡ θύρα τοῦ κλωβίου ἀλλὰ τὸ πτηνὸν δὲν ἀπέπτη. Ἔζησε δὲ μέχρι βαθέος γήρατος ἐπὶ τοῦ γενεθλίου χώματος ὅπου μετέβη μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐλπίζων ὅτι μετ' ὀλίγον ἡ Ἑλλὰς ἐκτείνουσα τὰ σύνορά της, ὡς μητρικοὺς βραχίονας, ἔμελλε νὰ σφίγξῃ καὶ τὸ χωρίον του μετὰ στοργῆς ἐν τῇ ἀγκάλῃ της.

Τὸ μετ' ὀλίγον ἐκεῖνο διήρκεσεν ἥμισυν αἰῶνα καὶ διαρκεῖ εἰσέτι....

Ἐν τούτοις ὁ καπετὰν Σκιᾶς μεθ' ὅλην τὴν πικρὰν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων του παρέμεινεν ἀνὴρ τοῦ Ἀγῶνος· δὲν ἀπέβαλε τὰ ὄνειρα αὐτοῦ ὡς οὐδὲ τὴν βραχεῖαν φουστανέλλαν καὶ τὴν φέρμελην· ὁ σίδηρος διατηρεῖ τὸν τύπον ὃν ἔλαβε σφυρηλατηθείς· ὁ χρόνος μόνον σκωρίαν ἀφίνει ἐπ' αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἐπαναστάσει ἡ φλογερὰ αὐτοῦ ψυχὴ εἶχε σφυρηλατηθῇ ἰσχυρῶς πρὸς ἡρωϊσμὸν καὶ αὐταπάρνησιν καὶ περιφρόνησιν παντὸς κινδύνου ὑπὲρ τῆς πατρίδος· νεώτερος ὢν ἔδραμεν ἔνθους εἰς Καλαμπάκαν καὶ Κρήτην· ἀλλ' ἤδη ἐπῆλθεν ἡ σκωρία τοῦ γήρατος, ἡ διαβιβρώσσουσα τὰ σώματα...

Ἑσπέραν τινὰ καπνίζων ἐγγὺς τοῦ παραθύρου τὸ *τσιμποῦκι* του εἶχεν ἐστραμμένους τοὺς γεροντικοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς πλατεῖαν ὁδόν, ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ χωρίου μέσῳ δύο γηλόφων πρὸς τοὺς ἀγροὺς ἄγουσαν· συγχρόνως δ' ἠκροᾶτο συντόνως, τάξας τὰ ὦτα αὐτοῦ βοηθοὺς τῶν ὀμμάτων· αἴφνης ἀκούει κρότον πετάλων· μεθ' ὅσης δὲ ταχύτητος δύναται κατέρχεται εἰς τὴν θύραν ὅπου μετ' ὀλίγον φθάνουσιν ἐν καλπασμῷ τρεῖς ἵπποι. Ὁ εἷς τῶν ἀναβατῶν αὐτῶν εἶνε ὁ Πολυζώης, ὁ ἔγγονος τοῦ καπετὰν Σκιᾶ, ἐπιστρέφων εἰς τὸ χωρίον μετὰ ἓξ ἔτη, καθ' ἃ ἐξεπαιδεύετο ἐν Ἀθήναις καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν· Εἶνε κομψὸς νέος, μαύρην φορῶν ἐνδυμασίαν καὶ καστόρινον πῖλον, γλυκεῖαν καὶ νοήμονα ἔχων φυσιογνωμίαν.

Ὁ ἄλλος χωρικοῦ φορῶν στολήν, σαλβάριον, πλατεῖαν ζώνην, φέσιον, εἶνε ἀγωγιάτης καὶ λαβὼν τοὺς χαλινοὺς περιάγει τοὺς τρεῖς καθίδρους ἵππους, ὧν ὁ τρίτος φέρει τὰς σκευὰς τοῦ νεαροῦ ἰατροῦ.

Μόλις κατῆλθε τοῦ ἵππου ὁ νέος εὑρέθη ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς μητρός, ἥτις τὸν ἀσπάζεται μὲ δίψαν στοργῆς ἓξ ἐτῶν· παρατηροῦσα δ' αὐτὸν δι' ὀφθαλμῶν δακρυβρέκτων συγκρίνει τὸ ἀπελθὸν παιδίον, ὅπερ ἀνεπόλει, καθ' ἑκάστην, ὅτε ἔλειπεν ἐν τῇ ξενιτείᾳ, πρὸς τὸν ἐπανελθόντα νέον καὶ μονολογεῖ ἐν μέσῳ τῶν συναθροισθέντων γειτόνων: «Πόσο ὠμόρφηνε! πόσο ἀψήλωσε! τὰ μαλλιά του ἀπὸ ξανθὰ ἐμαύρισαν! ἔφυγ' ἀμούστακο παιδὶ καὶ γύρισε παληκάρι... νὰ τὸ χαρῶ!...

Ἀλλ' ὁ Καπετὰν Σκιᾶς σφόδρα ἀνυπομονῶν ἥρπασε τὸν νέον ἐκ τῆς μητρός, ὡσεὶ τὸν διεφιλονείκει πρὸς αὐτήν, καὶ τὸν ἔσφιξε μὲ τοὺς τρέμοντας βραχίονάς του, ἡ δὲ πολιόθριξ καὶ ῥισσὴ

μορφὴ τοῦ πάππου ἀπετέλει ἐξαισίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀνθηρὰν καὶ ῥαδινὴν τοῦ ἐγγόνου ..

Εἶτα εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον, ἔδραμον οἱ συγγενεῖς καὶ ὁ γέρων ἀπεχωρίσθη τοῦ νέου.

Βαθεῖα συγκίνησις κατεῖχε τὸν Καπετὰν Σκιᾶν· ἐκάπνιζεν ἀκαταπαύστως τὸ *τσιμποῦκί* του, στρήφων διὰ τῶν δυσκάμπτων δακτύλων τὸν λευκὸν αὐτοῦ μύστακα. Ὢ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνέμενε πρὸ πολλοῦ ὁ γηραιὸς ἀγωνιστής. !...

Εἶχε ἓν σχέδιον.

Δι' ὃ μόλις ἀπέσπασε τὸν νέον ἀπὸ τὰ φιλήματα καὶ τοὺς ἐνστερνισμοὺς τῶν οἰκείων, εἶπεν εἰς αὐτὸν διὰ σοβαροῦ τόνου φωνῆς:

— Πολυζώη, ἔλα μαζί μου, ἔχω νὰ σοῦ 'μιλήσω.

Εἰσῆλθον εἰς δωμάτιόν τι, καὶ κλεισθείσης τῆς θύρας ἐκάθησαν ἐπὶ τοῦ *μεντερίου*. Ὁ πάππος προσηλῶν ἀτενῶς τὸ βλέμμα του ἐπὶ τοῦ ἐγγόνου, τῷ εἶπε διὰ συγκεκινημένης φωνῆς, ἄνευ προλόγου, ἄνευ μεταβάσεως, ὑπείκων εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ ἀμέσως ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ἀπέπνιγεν αὐτὸν μὴ εὑρίσκον διέξοδον:

— Ὄντας βρόντηξε τὸ πρῶτο τουφέκι τῆς 'λευθεριᾶς, παιδί μου, μὲ τὸ πρῶτο βόλι ποῦ ἔπεσε μιὰ φωνὴ ἀκούσθηκε μὲ λαχτάρα: «Καὶ 'ς τὴν Πόλι νὰ δώσῃ ὁ Ἅγιος ὁ Θεός!» 'ς ταῖς κλεισούραις καὶ 'ς ταῖς σπηλιαῖς, ὅταν κοιμώμασθαν λαβωμένοι, τὴν Πόλι ἐβλέπαμε 'ς τὄνειρό μας, τὴν Πόλι ποῦ πέθανε ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος γιὰ τὴν Πίστι καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα. Ὄντας ἔβαλαν τὰ σύνορα θαρρέψαμε πῶς ἦταν ἔτσι προσωρινὰ κι' ἀπαντέχαμε ὥρα μὲ τὴν ὥρα νὰ πᾶμε νὰ λειτουργηθοῦμε 'ς τὴν 'Αγιὰ Σοφιά· ὕστερα πῆγε ὁ βασιλιᾶς 'ς τ' Ἀνάπλι· μὰ πολλοὶ καπετανέοι δὲν ἀποφάσιζαν νὰ κτίσουν σπίτι...— Τί τὸ θέλομε κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ!... ἔλεγαν· ἐπρόσμεναν νὰ κτίσουν μιὰ γιὰ πάντα κοντὰ 'ς τὸ βασιλικὸ παλάτι, 'ς τὸ Βυζάντιο...

Γιὰ μᾶς τότες ἦτανε σιμὰ ἡ Πόλι μὰ τώρα σὰν νἄφυγε ἀπ' τὸν τόπο της, πῆγε μακρυά, χάθηκε 'ς τὴν ἄκρη τοὐρανοῦ, οἱ μιναρέδες τῆς σμίξαν μὲ τὰ σύννεφα .. Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔχει πειὰ δύναμι νὰ θέλῃ τὴν Πόλι.. σὰν ἐγὼ ποῦ δὲν 'μπορῶ πλειὰ νὰ δρασκελήσω βράχους· ἐγέρασε ἡ Ἑλλάδα, καὶ οἱ γέροι δὲν μεγαλόνουν, ζαρόνουν. Ἡ Μεγάλη Ἑλλάδα τῆς Χάρτας τοῦ Ρήγα ἔμεινε ὅτι τὴν ἔκαναν τότε, σὰν τὸ νάννο ποῦ μνήσκει ὅσος γεννηθῇ· μεγάλωσε. θὰ πῇς, μιὰ σταλιά· μὰ τί τὸ ὄφελος; τὸ Γένος ἐστένεψε ἀπὸ παντοῦ. ἄλλοι παίρνουν ἀπ' ἐδῶ, ἄλλοι ἁρπάζουν ἀπὸ κεῖ· μονάχα ἐμεῖς ἔχομε τὰ χέρια 'ς ταῖς τσέπαις μας· πρῶτα κυττάζαμε 'μπρός, μακρυά· τώρα κυττάζομε 'πίσω σὰν νὰ μᾶς κυνηγᾷ κανένας, κ' ἐμεῖς ἀπ' τὸ φόβο μας, φεύγοντας, ἐρρίξαμε χάμου τὰ τουφέκια μας καὶ ταῖς πα-λάσκαις μας: τὴν τιμή μας καὶ ταῖς ἐλπίδαις μας, καὶ φθάσαμε 'ς τὰ σύνορα. Δὲν λαχταροῦμε πειὰ γιὰ τίποτε παρὰ πέρα... Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴν μποῦμε καὶ παρὰ μέσα... Ἡ Πόλι! μιὰ φορὰ ἦτανε ἀρνηστὴς τῆς Πατρίδας ὅποιος δὲν τὴν συλλογιόντανε· σήμερα παίρνουν γιὰ τρελλὸ ὅποιον τὴν συλλογιέται. Ἄχ! πάει, τὴν ἐχάσαμε... Χάσαμε καὶ τὴν Θράκη, σὲ λίγο θὰ χάσωμε καὶ τὴν Μακεδονία· γιατὶ τὸν καιρὸ ποῦ κοιμώμασθαν ἐμεῖς, ἐξύπνησε ἕνας ἄλλος... οἱ Βούργαροι! αὐτοὶ ποῦ ὄντας ἐμεῖς πεθαίναμε γιὰ τὴν λευθεριὰ αὐτοὶ ζοῦσαν νύχτα μέρα μὲ τὰ ζῶα, καὶ γιὰ νὰ 'μοιάζουνε μ' αὐτὰ φοροῦν ὡς τώρα 'ς τὴν ῥάχι τὸ τομάρι τους καὶ μυρίζουν ἀχοῦρι... Οἱ Βούργαροι, ποῦ ὡς τὰ χθὲς χόρευαν σὰν ἀρκοῦδες 'ς τοὺς δρόμους καὶ χτυποῦσαν κάτω τὰ καλπάκια τους γιὰ μιὰ πεντάρα, ποῦ τὴ λευθεριά τους δὲν τὴν. πῆραν μὲ τἄρματά τους, μόνε τοὺς τὴν ἔδωκαν 'σὰν ἐλεημοσύνη ποῦ πετοῦν σὲ διακονιάρη, αὐτοὶ ζητοῦν νὰ μᾶς τὴν πάρουν τὴ Μακεδονία, αὐτοὶ θέλουν νὰ μᾶς κάμουν βουργάρους!...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἠνοίχθη βιαίως καὶ εἰσώρμησεν ἡ μήτηρ.

— Μπαμπᾶ, δόσε μου τὸ παιδί μου! νὰ τὸ ξεμολογήσῃς τὸ πῆρες ἅμα ἦλθε ἀπὸ τὰ ξένα; ἔξη χρόνια μοῦ ἔλειπε, τὸ λαχταρῶ τὸ παιδί μου!...

Ὁ γέρων ἔρριψε κεραυνοβόλον βλέμμα ἐπὶ τῆς θυγατρός του, ἀλλ' αὕτη εἵλκυσεν ἐκτὸς τοῦ δωματίου τὸν υἱόν της, ὅστις ἐξῆλθεν, ἄνευ ἀντιστάσεως, ἀφεὶς τὸν πάππον μόνον.

Ὁ νέος ἦτο σύννους, ἀνήσυχος· ἐκείνη ἡ ἔξαψις ὑφ' ἧς ἔτρεμον τὰ χείλη τοῦ πάππου, ἐκείνη ἡ ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν ἀφ' ὧν διὰ τοῦ ἀντίχειρος ἀπέμασσε τ' ἀναθρώσκοντα δάκρυα, ὁ τρομώδης τῆς φωνῆς του τόνος, ὅλα ἦσαν παράδοξα... Ἀληθῶς τί ἤθελε νὰ τῷ εἴπῃ ὁ γέρων; Πρὶν ἀναπαύσῃ τὴν βαρεῖαν κεφαλήν του ὁ νέος πλήρη εἰσέτι ἐκ τῶν λευκῶν ἐκ κόνεως ὁδῶν, ἃς ὑπὸ τὸν φλογερὸν καύσωνα, τὸ μονότονον τῶν τεττίγων ἀκούων τερέτισμα διῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του, πρὸς τί τῷ ἐξεφώνησε τὸ λογίδριον ἐκεῖνο;

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνώπιον τοῦ κιβωτίου κλίνων, τὰ ἰατρικὰ αὐτοῦ βιβλία καὶ τὰ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα διευθετῶν, ἀνεμνήσθη τῶν βάθρων τοῦ Πανεπιστημίου, ἐφ' οὗ ἀνέπλαττε τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος, τῆς μακρᾶς μελέτης ἐν τῷ φοιτητικῷ δωματίῳ κεκλεισμένων τῶν πρασίνων παραθύρων, τῆς συγκινητικῆς ἡμέρας τῶν ἐξετάσεων, ὅτε μετὰ τοῦ συντρόφου του ἐκαθέσθησαν ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν ὡς κατηγορούμενοι τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος, τῆς χαρμοσύνου διδακτορικῆς ἀνακηρύξεως, τοῦ συμποσίου, ὅπερ προσήνεγκεν εἰς τοὺς συρρεύσαντας φίλους, καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπαύριον σκέψεων. Ἰδού, ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα τῶν πόθων του, ν' ἀποκατασταθῇ ἐν τῷ χωρίῳ του, ν' ἀποκτήσῃ πελατείαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ν' ανα-

λάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων των, ἀφ' οὗ ὁ μὲν πατήρ του ἀπέθανε ὁ δὲ πάππος του ἑτοιμάζεται ν' ἀποθάνῃ, νὰ νυμφευθῇ πλουσίαν κληρονόμον, νὰ σχετισθῇ μὲ τοὺς Τούρκους διοικητάς, νὰ γείνῃ ἀζᾶς καὶ δημογέρων... Τὴν αὐτάρκειαν αὐτοῦ οὐδεμία ἐπιστημονικὴ ἢ κοινωνικὴ φιλοδοξία διαταράττει. Ἀσμένως ἐγκλείει ἑαυτὸν εἰς στενὸν ὁρίζοντα. Ἐνίοτε μόνον τοὺς σκολιοὺς δρόμους τῶν ἀθορύβων συνοικιῶν διερχόμενος ὁ ἰατρὸς τοῦ χωρίου ὡς ὀπτασίαν θ' ἀνακαλῇ τὰς μαρμαροκτίστους καὶ βομβούσας Ἀθήνας...

Ἐκ τοῦ κιβωτίου ἐξήγαγεν ἐφημερίδας τινὰς ἀθηναϊκάς, ἃς θέλων ν' ἀπασχολήσῃ τὸν πάππον καὶ δώσῃ ἄλλην τροπὴν εἰς τὸ πνεῦμά του, ἔστειλε πρὸς αὐτόν· οὗτος δὲ φορέσας τὰ διόπτρά του ἤρξατο μετ' ἐνδιαφέροντος ἀναγινώσκων τὰς ἐξ Ἀθηνῶν εἰδήσεις, ὅτε κατὰ σύμπτωσιν τὸ βλέμμα του ἔπεσεν ἐπὶ ἀρθριδίου ἔχοντος ὡς τίτλον: Τὸ ἐν Φιλιππουπόλει ἐπεισόδιον.

Ἀπὸ τῶν πρώτων γραμμῶν ἀνετριχίασε· ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ ἐλέγετο ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐξυβρίσθη, ἐξεσχίσθη, ἠτιμάσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων· εἰς ἑκάστην ὀδυνηρὰν λέξιν τῷ ἐφαίνετο ὅτι ῥόπαλον κατεφέρετο κατὰ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του. Συνέθλιψε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν ἐφημερίδα ἐν τῇ πλατείᾳ ἐρρυτιδωμένῃ παλάμῃ του. Ἐπνίγετο· εἶχεν ἀνάγκην ἀέρος, ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ὦ! ἡ σημαία ἥτις ἐκυμάτισεν ἐπὶ τόσων τουρκικῶν φρουρίων, ἥτις ἐδέξατο τὸ ὕστατον βλέμμα τόσων ἐκπνευσάντων ἡρώων, ἡ πτερυγίσασα ὑπὲρ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Κολοκοτρώνην ὡς πτερωτὸν σύμβολον νίκης, ἡ σημαία τῶν Ἑλλήνων ἐμιάνθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων!...

Ὁ Καπετὰν Σκιᾶς δὲν κατέβη νὰ δειπνήσῃ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην· δὲν ἀνῆψεν οὔτε φῶς ἐν τῷ δωματίῳ του· κάτωθεν ἠκούετο τὸ βαρὺ βάδισμά του· ἡ μήτηρ τοῦ νέου ἀνελθοῦσα ἀκροποδητεὶ διέκρινεν ἐν τῇ σκοτίᾳ τὸ ἀνημμένον τσιμπούκιον, ὅπερ ἐκ τῆς ἀδιακόπου φεγγοβολίας ἐφένετο ὅτι πυρετωδῶς ἐρρόφα ὁ γέρων, καὶ ἤκουσε βαθύν, ἐκ τῶν σπλάγχνων του, ἀναστεναγμόν...

* *

Τὴν ἐπαύριον, λίαν πρωΐ, ὁ πάππος ἐζήτησε τὸν ἔγγονον. Εἶχε διέλθει φοβερὰν νύκτα. Τὸ καταβεβλημένον ὑπὸ τῶν συγκινήσεων σῶμά του εἶχε παραδοθῇ εἰς βαρὺν ὕπνον, ἀλλ' ἡ τεταραγμένη ψυχή του εἰργάζετο, καὶ συμπληροῦσα τὴν ὀδυνηρὰν πραγματικότητα ἐδημιούργησε περὶ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ γέροντος τὸ ὄνειρον τοῦτο:

Ἡμέραν τινὰ αἴφνης ἡ Μακεδονία ἐγένετο βουλγαρική. Βούλγαροι χωροφύλακες ἔσυρον ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς. Ἔκλεισαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐξέσχισαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία· ἐφυλάκιζον πάντα ὁμιλοῦντα ἑλληνιστί· ἔξω ἐν τῇ ὁδῷ ἐγυμνάζοντο βούλγαροι στρατιῶται· εἶχεν ἐκδοθῇ διάταγμα οἱ Μακεδόνες νὰ φορέσουν καλπάκι, νὰ μεταβοῦν εἰς προσκύνησιν τοῦ βουλγάρου διοικητοῦ, νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα των.

—Καπετὰν Σκιᾶ, Ἕλληνα, ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν ὁ βούλγαρος βοηλάτης τοῦ χωρίου ἀναρρηθεὶς εἰς ἀξιωματικόν, παράδοσε τ' ἅρματά σου κ' ἔλα νὰ προσκυνήσῃς...

Ἀλλὰ τοῦ Καπετὰν Σκιᾶ τὸ γιαταγάνι, ὅπερ τοσάκις ἐκοκκίνισεν ἀπὸ ἀχνίζον αἷμα μπέηδων καὶ τὸ βροντερὸν καρυοφύλι ὅπερ τῷ εἶχεν δωρήσει ὁ Βότσαρης, δὲν ἤξευραν πῶς παραδίδονται...

Ὁ ἀγωνιστὴς ἐκρήμνισεν ἐκ τῆς κλίμακος τὸν βούλγαρον, ὅστις ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον συρφετὸν ὁδηγῶν στρατιωτῶν· εἰσήλασαν εἰς τὸν οἶκον ἀλαλάζοντες, ἀλλ' ὁ Καπετὰν Σκιᾶς ξιφήρης ὥρμησεν ἐναντίον αὐτῶν πλήττων, φονεύων...

Τότε ἐξύπνησε· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα μέχρι πρωΐας· ἠγέρθη τῆς κλίνης· ἐμονολόγει σφίγγων τοὺς γρόνθους, ἠπείλει, ὕβριζε τοὺς Βουλγάρους· ἡ αὐγὴ εὗρεν αὐτὸν διασκελίζοντα μεγάλοις βήμασι τὸ δωμάτιον.

Ὅτε ὁ νέος ἰατρὸς προσελθὼν εἶδεν αὐτὸν τόσον ἄγριον:

— Παπποῦ, τί ἔχεις; ἀνέκραξε μετ' ἄκρας ἀνησυχίας.

Ἀλλ' ὁ γέρων θεὶς τὴν βαρεῖαν αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ νέου εἶπε:

— Ἡ Μακεδονία κινδυνεύει... οἱ Βούργαροι δουλεύουν κρυφὰ κρυφὰ 'σὰν κλέφταις ποῦ χαλοῦν τὴν νύκτα τὸ αὐλάκι τοῦ γείτονα γιὰ ν' ἀρπάξουν τὸ ξένο χωράφι· πρέπει νὰ τὴ γλυτώσωμε, παιδί μου, Πολυζώη μου, τὴν Μακεδονία μας... γιὰ αὐτὸ σ' ἐπερίμενα μὲ τέτοια λαχτάρα τόσα χρόνια...

— Τί νὰ κάνω; εἶπεν ὁ νέος μὴ ἐννοῶν εἰσέτι.

— Νὰ πᾷς νὰ κηρύξῃς τὴν Ἑλλάδα, ἀπ' ἄκρη 'ς ἄκρη τῆς Μακεδονίας, νὰ παρῃς χωριὰ καὶ καλύβια· ὅ,τι ἔκανε ὁ Ρήγας γιὰ μιὰ Μεγάλη Ἑλλάδα, νὰ τὸ κάνῃς σὺ γιὰ τὴν Μακεδονία... τὸ χῶμα ἔχει τὴν ἐθνικότητα πῶχουν ἡ καρδιαίς, καὶ πήγαινε, νὰ κάνῃς ἑλληνικαὶς καρδιαίς... Μὰ νὰ προσέχῃς παιδί μου νὰ μὴ σὲ νοιώσουν, νὰ κάνῃς τάχα ἐμπόριο, κι' ὅπου πᾷς γιὰ νὰ παζαρεύῃς νὰ μιλᾷς μὲ τρόπο γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἄϊντε, πήγαινε, μὲ τὴν εὐχή μου, Πολυζώη μου...

Ὁ νέος ἔμενεν ἐνεός, ἐκπλήκτους ὀφθαλμοὺς προσηλῶν ἐπὶ τοῦ πάππου.

— Καὶ θὰ πεθάνω μὲ ἡσυχία, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, σὰν ξέρω πῶς εἶν' ἑλληνικὴ γῆ ὁ τάφος μου· γιατὶ σὰν εἶνε βουργάρικη μοῦ φαίνεται πῶς θὰ κάθεται σὰν μολύβι πάνω 'ς τὰ στήθια μου... Ἄϊντε, ἔλα νὰ σὲ φιλήσω, νὰ σοῦ δώσω τὴν εὐχή μου· καὶ τρέχα...

— Τί λὲς παπποῦ! εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ νέος.

— Νὰ πᾷς! νὰ πᾷς! δὲν ἔχομαι καιρὸ νὰ χάνωμε! εἶπεν ὁ καπετὰν Σκιᾶς ἐντόνως.

— Μὰ παπποῦ, τὸ σκέφθηκες καλὰ αὐτὸ ποῦ μοῦ λές;....

— Ναὶ, ἀνεφώνησε βροντωδῶς, τὸ σκέφθηκα· ἔξη χρόνια τώρα τὸ συλλογιοῦμαι, 'μέρα καὶ νύκτα κάθε ὥρα, κάθε λεπτό... ἄϊντε, φύγε... ἀκόμη στέκεσαι;...

Καὶ ἀγανακτῶν διὰ τὸν δισταγμὸν τοῦ νέου ὤθει αὐτὸν διὰ τῶν βραχιόνων του ν' ἀπέλθῃ, νὰ περιπλανηθῇ εἰς ὄρη καὶ φάραγγας νὰ κακουχηθῇ, νὰ κινδυνεύσῃ, ν' ἀποθάνῃ ἴσως ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

— Μὰ στάσου, παπποῦ, εἶπεν ὁ νέος θωπευτικῶς ὡς πρὸς πάσχοντα, προσπαθῶν ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ὠθήσεων ἐκείνων, στάσου νὰ τὸ συλλογισθοῦμε καλλίτερα...

— Τι; ἀνεβόησε φοβερὸς ὁ πάππος. Ἡ Μακεδονία χάνεται καὶ σὺ μοῦ λές, *στάσου;* ἆ! τί ξεφυλισμένο αἷμα ἔχεις μὲς 'ς ταῖς φλέβαις σου! γιὰ ἄνοιξε τὰ στήθια σου νὰ σοῦ βάνω τὴν καρδιά μου, γιὰ δόσε μου τὴ νηότη σου νὰ πάγω 'γώ· ἕνας ἀπὸ 'μᾶς πρέπει νὰ πάγῃ... Τ' ἀκοῦς;

Καὶ μετὰ βραχεῖαν σιγὴν ἐπανέλαβε βαθέως στενάζων, ὡσεὶ ἐμονολόγει:

— Ἄχ! καταραμένα χρόνια ποῦ παίρνετε κορμιὰ λεβέντικα σὰν κυπαρίσσια καὶ τὰ σκεβρόνετε, καὶ τὰ κάνετε νὰ μυρίζουν χῶμα... ἄχ, καϋμένα νηάτα! νάμουν παληκάρι τώρα ἐγώ, θἄπερνα μονάχος μου τὰ μονοπάτια καὶ θὰ πήγαινα... μὰ ποῦ τὤξερε ὁ Θεὸς πῶς δὲ θὰ βρίσκωνται σήμερα ἀνθρῶποι γιὰ νὰ μᾶς κάνῃ ἐμᾶς τοὺς παλαιοὺς γιὰ δυὸ τρεῖς γενεαῖς... Καϋμένη Ἑλλάδα!...

Ὁ νέος ἰατρὸς βλέπων αὐξάνουσαν τὴν ἔξαψιν τοῦ πάππου,

— Παπποῦ, πέσε 'ς τὸ στρῶμά σου νὰ ἡσυχάσῃς,

— Νὰ ἡσυχάσω! δὲν θὰ ἡσυχάσω ἂν δὲν πᾷς, εἶπε, βιαίως σείων τὸν βραχίονα τοῦ νέου· πρέπει νὰ πᾷς, θέλεις δὲν θέλεις! σὲ προστάζω!..

— Ἄ! μὰ αὐτὸ εἶνε βάσανο εἶπεν ὁ νέος ἀπολέσας πλέον τὴν ὑπομονήν του· πρέπει νὰ τελειώσῃ μιὰ γιὰ πάντα αὐτὴ ἡ ἱστορία· δὲν πάγω· δὲν εἶνε δική μου δουλειὰ νὰ σώσω τὴν Μακεδονία... εἶμαι γιατρὸς ἐγώ, ἄφησέ με νὰ κάνω τὴν ἰατρική μου! δὲν εἶμαι τρελλὸς νὰ πάγω νὰ μὲ πετσοκόψουν γιὰ τοὺς Μακεδόνας σου· γιατί, σοῦ τὸ λέγω φανερά, εἶνε μονομανία αὐτὸ ποῦ θέλεις, εἶνε τρέλλα.

— Τι; τρέλλα! ἐβρυχήθη ὁ πάππος· καὶ σὺ τρέλλα τὸ θαρρεῖς αἴ! ἀρνηστὴ τῆς Πατρίδας... φύγε ἀπὸ 'μπρός μου!... σὲ διώχνω ἀπὸ τὸ σπίτι μου!.. νὰ μὴ σὲ ἰδοῦν τὰ μάτια μου!..φύ....

Καὶ τρέμων, μανιώδης ὤθει ἐκτὸς τῆς θύρας τὸν ἔγγονον.

Ἀλλ' αἴφνης κατελήφθη ὑπὸ σκοτοδίνης, ἡ γλῶσσά του ἐδέθη, ἐκλονήθη ὡς οἰνοβαρής... Τὸ αἷμα τῆς καρδίας του ἐπλημμύρησε τὸν ἐγκέφαλόν του καὶ κατέπεσε μεγαλωστὶ κεραυνοβόλως ἀπόπληκτος.

Ὅταν βαθύρριζα ἐκσπῶνται δένδρα συναφαιροῦσι τὸ χῶμα ἐν ᾧ ἦσαν βεβυθισμένα. Ὁ βαθὺς πόθος τοῦ γέροντος ἀγωνιστοῦ βιαίως ἐκσπασθεὶς συνεξερρίζωσε τὴν ὕπαρξίν του...

Αρ. Π. Κουρτιδης.

ΤΟ ΛΟΓΙΚΟΝ ΤΩΝ ΚΥΝΩΝ

Ἔχουσι λογικὸν οἱ κύνες; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὑπέβαλον εἰς ἐμαυτὸν ἀναγνοὺς ἐσχάτως ὅτι κύων τις παρουσιάσθη εἴς τι νοσοκομεῖον ἐπιδεικνύων τὸν πόδα του, τὸν ὁποῖον εἶχε συντρίψει ἅμαξα.

Οἱ φρονοῦντες ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος κατέχει εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸ δῶρον τοῦ λογικοῦ θέλουσι μοὶ ἀποκριθῆ ἀρνητικῶς, πρὸς μεγάλην των εὐχαρίστησιν. Ἐν τούτοις συντονωτέρα τις σκέψις ἴσως καθωδήγει αὐτοὺς εἰς ἑτέραν ἀπόφανσιν. Τὸ κατ' ἐμὲ θέλω ἀπαντήσει ἀμέσως καὶ καταφατικῶς εἰς τὴν τεθεῖσαν ἐρώτησιν, διότι ἂν οἱ κύνες δὲν κατέχουσι τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, ἀλλ' ἔχουσι κἂν τὸ δῶρον τοῦ συνάπτειν ἰδέας, ὅπερ ὁδηγεῖ εἰς τὸ αὐτὸ τέλος. Τὴν ἰδιότητα ταύτην πολλοὶ θέλουσιν ἀποδώσει εἰς τὸ ὁρμέμφυτον, ἀλλὰ δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν γνώμην των. Τὰ ἀκόλουθα ληφθέντα τυχαίως μεταξὺ μυρίων παραδειγμάτων ὁμοίων ἐλπίζω ὅτι θέλουσιν ἀποδείξει τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου.

Α'.—Πρό τινων ἐτῶν εὑρισκόμην μεθ' ἑνὸς τῶν μαθητῶν μου ἐντός τινος γραφείου, ὅτε μέγας τις μαῦρος κύων ἦλθεν ὄπισθεν ἐμοῦ, προσέτριψε τὸ ῥύγχος του ἐπὶ τῆς χειρός μου, μὲ ἠτένισε δι' ὀφθαλμῶν νοημόνων σείων τὴν οὐρὰν καὶ τέλος ἔθηκε τὸν πόδα του ἐντὸς τῆς χειρός μου. Τότε παρατηρήσας τὸν κύνα: «Τί ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ, γέρο μου;» τῷ λέγω θωπευτικῶς. Αἴφνης ἐπιστραφεὶς ὁ μαθητής μου: «Δὲν ἀναγνωρίζετε, κύριε, μοὶ λέγει, τὸν σκύλον; εἶνε αὐτὸς τοῦ ὁποίου εἴχον συντρίψει τὸν πόδα τόσον φρικτὰ πρὸ ὀλίγου καιροῦ, καὶ τοῦ ἐπεριποιήθητε ὁ ἴδιος τὴν πληγήν.» Ταχεῖα ἐξέτασις μοὶ ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος. Ὅταν δὲ κύψας ἐθώπευσα τὴν κεφαλήν του, τὸ ὡραῖον ζῶον ἀνεχώρησεν μετὰ σημείων ὑψίστης χαρᾶς πρὸς τὸν κύριόν του, ὅστις ἵστατο ἀπωτέρω προσβλέπων ἡμᾶς μετ' ἐκπλήξεως.

Β'.—Πρὸ δύο ἐτῶν ἐθεράπευον κατὰ τὸ θέρος ἕνα ὑπερμεγέθη κύνα, ὅστις ὑπέφερεν ἀπὸ ῥευματισμὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην. Ὁ κύων ᾐσθάνετο δεινοὺς πόνους. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐπισκέψεώς μου ὁ ἴδιος ἐτοποθέτει τὸ πάσχον μέλος ἐπὶ ἀντικειμένου τινὸς ὁποιουδήποτε εἰς τρό-

που ὥστε νὰ δύναμαι ἀνέτως νὰ τὸ ἐξετάζω. Τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα οἱ ῥευματισμοὶ ἐπανελήφθησαν, καὶ ὁσάκις ἐπεσκεπτόμην τὸν ἀσθενῆ μου, ἐφρόντιζε νὰ μοι ἐπιδεικνύῃ τὴν πάσχουσαν ὠμοπλάτην, ὡς ἔπραττε καὶ πρότερον. Τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν ἐπανεῖδον αὐτὸν δὲν μὲ ἀνεγνώρισεν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν μέγαν ἐπενδύτην μου καὶ μὲ ὑπεδέχθη ἥκιστα φιλικῶς· ἀλλ' ὡς ἐξεδύθην αὐτοῦ, πάραυτα μὲ ἀνεγνώρισε, μοὶ ἐπεδαψίλευσε μυρίας θωπείας καὶ ἐπανέλαβε τὴν συνήθη θέσιν πρὸς ἰατρικὴν ἐξέτασιν.

Γ'.—Ἐπίσης ἕτερος κύων τῆς Νέας Γῆς ἔπασχεν ἐξ ὀδυνηρᾶς νόσου ἐπὶ τῆς κοιλίας. Πρὸς εὐχερῆ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέρους ἐπίθεσιν τῆς ἀλοιφῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον διορίσει, ἐξήπλουν αὐτὸν ὕπτιον μὲ τοὺς τέσσαρας πόδας πρὸς τὰ ἄνω. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς προσπαθείας ὁ κύων ἐλάμβανε μόνος τὴν στάσιν ταύτην, ὁσάκις μὲ προσέβλεπεν ἐρχόμενον καὶ κρατοῦντα τὴν ἀλοιφήν, μολονότι ἡ ἔντριψις τῷ ἐπροξένει ἰσχυρὸν ἄλγος.

Δ'.—Ὁ κύων, περὶ οὗ θὰ διαλάβω ἤδη, ἠνωχλεῖτο καὶ οὗτος ὑπὸ ῥευματισμοῦ εἰς ἕνα ἐκ τῶν ποδῶν. Πρὸς ἀνακούφισιν αὐτοῦ διέταξα νὰ τὸν ἐντρίβωσι καθ' ἑσπέραν διά τινος φαρμάκου. Μετὰ τὴν πρώτην ἔντριψιν εὑρίσκων δραστικὸν τὸ ἰατρικόν, κατεκλίνετο ὁ ἴδιος ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πλευροῦ, προκαλῶν οὕτω τὴν περίθαλψιν. Ἑσπέραν δέ τινα, κενωθείσης τῆς περιεχούσης τὸ φάρμακον φιάλης, ὁ κύων βλέπων ὅτι δὲν ἐφρόντιζον πλέον περὶ αὐτοῦ, ἐξεδήλωσε τοσοῦτον προφανῶς τὴν ἐπιθυμίαν του, ὥστε ὁ κύριός του ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ κενὴν τὴν φιάλην καὶ νὰ ἐντρίψῃ τὸν πόδα τοῦ ζώου, ὡς συνήθως ἔπραττε. Τοῦτο ἐπήρκεσεν εἰς αὐτὸ καὶ ἐκοιμήθη εὐχαριστημένον.

Ε'.—Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἤμην κύριος ἑνὸς μεγαλοσώμου σκύλου τῆς Νέας Γῆς, τὸν ὁποῖον ἐκάλουν *Friend* (φίλον). Ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ κατῴκουν συνείθιζον καθ' ἑσπέραν νὰ ἐξετάζω τὰς θύρας ἐὰν ἦσαν καλῶς κεκλεισμέναι. Καθ' ὃν χρόνον ἐξετέλουν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ὁ κύων μὲ ἠκολούθει σοβαρῶς· ἀφοῦ ἐπεθεώρουν τελευταῖον τὴν μεγάλην θύραν τῆς οἰκίας, ἐθώπευα τότε τὴν κεφαλὴν τοῦ σκύλου μου, ὅστις μὲ παρετήρει ἐκφραστικῶς, ὡς ἂν ἤθελε νὰ μοῦ εἴπῃ ὅτι ἐφύλαττε τὴν οἰκίαν, καὶ κατεκλίνετο ἐπὶ τῆς ψιάθου τῆς εἰσόδου. Ἔτυχε ν' ἀπουσιάσω τῆς οἰκίας μίαν φοράν. Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις τῶν παραμενόντων ἐν αὐτῇ, ὅτε κατὰ τὴν συνήθη τῆς ἐξετάσεως ὥραν τῶν θυρῶν εἶδον τὸν κύνα νὰ περιέρχηται βραδέως ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἴδῃ ἂν ἦσαν ἀσφαλῶς κεκλεισμέναι, ἔπειτα δὲ ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, ἐρευνῶν ἐπιμελῶς τὰ ἔπιπλα καὶ εἰσδύων ὑπὸ τὰς κλίνας, καὶ τέλος νὰ ὑπάγῃ νὰ κοιμηθῇ. Ὁσάκις ἤμην ἀπών, οὐδέποτε παρημέλησε τὴν φροντίδα ταύτην.

ΣΤ'.—Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠναγκάσθην νὰ ἀπαλλαγῶ τοῦ κυνός μου ἕνεκα τῶν κακῶν αὐτοῦ ἕξεων. Ἠγάπα νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ περιηγῆται εἰς διάφορα μέρη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως. Συνήθιζε νὰ ἐπιβιβάζεται εἰς τὰ ἀτμόπλοια, καὶ ὅταν δὲν τὰ ἐπρόφθανεν, ἐβάδιζε πεζός, ἐπεσκέπτετο πρὸ πάντων ὡρισμένα μέρη εὐνοούμενα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἔπαιζε παρὰ τὴν ἀκτὴν μὲ τὰ παιδία, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ δρομολογίου ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν. Ὁ ἐν λόγῳ κύων εἶχε διορίσει ἑαυτὸν φύλακα τῆς κοφίνου τῶν ἀκαθαρσιῶν, καὶ δὲν ἐπέτρεπεν εἰς οὐδένα νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀποφέροντος τὰς ἀκαθαρσίας ἁμαξίου, ἐκτὸς μιᾶς γραίας ἥτις συνείθιζε νὰ τοῦ δίδῃ κόκκαλα. Πρωΐαν τινὰ βλέπει ἐξερχομένην τὴν ἀγαπητὴν αὐτῷ γραῖαν κρατοῦσαν εἰς τὴν χεῖρα καλάθιον πρὸς ἐκτέλεσιν θελήματος. Ὁ κύων ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ἀμφιρρέπων μεταξὺ τῆς ἡδονῆς τὴν ὁποίαν θὰ τῷ παρεῖχε περίπατος μετὰ τῆς φίλης του καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ἐνῷ εἶχε τάξει ἑαυτόν. Ἀλλὰ πάραυτα ἔλυσε τὸ δυσχερὲς ζήτημα λαβὼν τὸ καλάθιον καὶ ἀποθεὶς ὄπισθεν τῆς ἐξωθύρας. Ἡ γραῖα ἀνέλαβε τὸ καλάθιόν της χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ ὁ κύων· ἀλλὰ μόλις προυχώρησεν ἐκείνη ὀλίγα βήματα, ὁ κύων ἐρρίφθη κατ' αὐτῆς καὶ τῇ ἥρπασεν αὖθις τὸ καλάθιον, ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτήν, χωρὶς νὰ τὸ κρύψῃ ὄπισθεν τῆς θύρας, τὸ ἀπέθηκεν εὐτόλμως ἀπέναντί του ἐπὶ τοῦ σωροῦ τῶν ἀκαθαρσιῶν μέχρις οὗ ἦλθε τὸ ἁμάξιον· τότε δὲ παρετήρησε τὴν φίλην του σείων τὴν οὐρὰν ὡς νὰ τῇ ἔλεγε: «Τώρα ἠμπορεῖς νὰ φύγῃς», καὶ τὴν συνώδευσε μετὰ πολλῶν σκιρτημάτων, εὐτυχὴς διότι τοσοῦτον εὐκόλως εἶχε συνδυάσει τὸ καθῆκον πρὸς τὸ αἴσθημα.

Ἐκ τοιούτων φαινομένων ἀποδεικνύεται, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι οἱ κύνες καθοδηγοῦνται ὑπὸ δυνάμεως ἀνωτέρας τοῦ ὁρμεμφύτου καὶ οὐδένα λόγον ἔχω ἰσχυρὸν ὅπως ἀρνηθῶ εἰς τὸ ζῶον τοῦτο τὸ προσὸν τοῦ λογικοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος τοσοῦτον εἶνε ὑπερήφανος.

[Μετάφρασις].

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ παροργιζόμενος διὰ τὰς ἀνοησίας ἄλλων δὲν ἐμελέτησεν ἀκόμη ἐπαρκῶς τὰς ἰδικάς του.

—

Οἱ ἀδύνατοι εἶνε πάντοτε οἱ ζητοῦντες τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον, οἱ δὲ ἰσχυροὶ ἀδιαφοροῦσι.

—

Ἡ τύχη τὰς μὲν ἀνδρείας ψυχὰς φοβεῖται, συντρίβει δὲ μόνον τὰς ἀσθενεῖς.

—

Ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ νὰ συγχωρῇ πάντα μὲν εἰς ἑαυτόν, οὐδὲν δὲ εἰς τοὺς ἄλλους.

—

Ἡ ἀνοχὴ μιᾶς ὕβρεως θὰ προκαλέσῃ βεβαίως νέαν κατὰ τοῦ ἀνεχθέντος ἅπαξ τὴν πρώτην.

—

Οἱ ἄνθρωποι πάντες παραβλέπομεν τὰ ἐν χερσὶν ἀγαθά, ἵνα ἐπιδιώξωμεν τὰ ἀβέβαια. Τί δὲ συμβαίνει ἐν τοσούτῳ; Ἐνῷ οὕτω μοχθοῦμεν καὶ ταλαιπωρούμεθα, ἐπέρχεται ὁ θάνατος καὶ ἀπάγει ἡμᾶς

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ μεγάλη μουσικὴ ἑταιρία (Männergesangverein) τῆς Βιέννης ἀπῆλθεν εἰς Βερολῖνον, ὅπως δώσῃ εὐεργετικὰς συναυλίας. Οἱ Βιενναῖοι ἀοιδοὶ ἐγένοντο αὐτόθι δεκτοὶ μετ' ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ, ὅπερ οὐδόλως παράδοξον, ἕνεκα τῆς τελειότητος καὶ τοῦ θελγήτρου τοῦ ᾄσματος αὐτῶν. Ἡ ἑταιρία στρατολογεῖ τὰ μέλη της ἐκ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, συνενοῦσα ἐπὶ ταὐτὸ ἰατροὺς καὶ δικηγόρους, καλλιτέχνας καὶ τεχνίτας, βαρόνους καὶ ἐργάτας. Ὅπως γείνῃ τις μέλος, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὡς προσόντα ὡραίαν φωνὴν καὶ ἀσφαλῆ μουσικὴν παίδευσιν. Ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1842 ἡ ἑταιρία ἀριθμεῖ σήμερον περὶ τοὺς 300 ἀοιδοὺς καὶ ἄλλους τόσους ἀντεπιστέλλοντας ἑταίρους. Δὲν ἀποβλέπει δέ, ὡς ἄλλα τοιαῦτα ἱδρύματα, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν φωνητικῶν δυσχερειῶν, ἀλλὰ τρέφει μοναδικὸν σκοπὸν τὴν εἰς ἄκρον τελειότητα τοῦ ᾄσματος· οὕτω τὰ 300 αὐτῆς μέλη ᾄδουσι μετὰ τοιαύτης θαυμαστῆς ἀκριβείας, ὥστε νομίζει τις ὅτι αἱ φωναὶ αὐτῶν ἐξέρχονται ἐξ ἑνὸς μόνου λάρυγγος.

Οὐδέποτε ἡ Ἑταιρία ἐτέλεσε δημοσίᾳ συναυλίας εἰ μὴ μόνον πρὸς εὐεργετικὸν σκοπὸν ἢ πρὸς τιμὴν μεγάλου τινὸς ἀνδρός. Ὁ ὡραῖος ἀνδριὰς τοῦ Schubert, ὁ κοσμῶν τὸ Stadtpark τῆς Βιέννης ὀφείλεται εἰς αὐτῆς τὰ χρήματα. Ὡσαύτως συνεισέφερεν ὑπὲρ τῶν ἀνδριάντων τοῦ Σχίλλερ καὶ τοῦ Βετχόβεν, καὶ δὲν ὑπάρχει εὐεργετικὸν καθίδρυμα μὴ δεχόμενον παρ' αὐτῆς ἐτήσιον βοήθημα. Πανταχοῦ ἔνθα ψάλλει, οἱ πτωχοὶ τὴν εὐλογοῦσιν. Ἡ Ἑταιρία ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ καὶ εἰς Παρισίους, ἀλλὰ πολιτικοὶ λόγοι ἐματαίωσαν τὸ σχέδιον τοῦτο, πρὸς ἀτυχίαν τῶν Παρισινῶν, οἵτινες ἀπώλεσαν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσωσι θελκτικὰ τυρολικά, βιενναῖα, καὶ καρινθικὰ ᾄσματα, καὶ τῶν πτωχῶν αὐτῶν. Μολαταῦτα ἡ αὐστριακὴ αὕτη Ἑταιρία δὲν ἐμποδίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Βενετίαν καὶ νὰ ψαλῃ ἐν αὐτῇ.

Πάντοτε δὲ ταξιδεύει ἰδίαις δαπάναις κατέχουσα εἰδικὰ κεφάλαια προωρισμένα εἰς ὁδοιπορικά. Ὅταν τὸ ταξείδιον εἶνε μακρόν, ἕκαστον τῶν μελῶν καταβάλλει δι' ἑαυτὸ τὸ ὑπολειπόμενον ποσόν. Ἀφίκοντο οὕτως εἰς Βερολῖνον 200 ἀοιδοί, καὶ ἐξετέλεσαν αὐτόθι δύο συναυλίας, τὴν μὲν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὴν δὲ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τῆς πόλεως. Ἀπερίγραπτος εἶνε ὁ ἐκρηγνύμενος ἐνθουσιασμὸς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν βιενναίων καλλιτεχνῶν. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των ἐπορεύθησαν εἰς Βάβελσβεργ ὅπως ψάλωσι πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ ψάλωσιν ἐν ὑπαίθρῳ, διότι ἔβρεχε ῥαγδαίως. Ὅθεν εἰσήγαγον αὐτοὺς ἐν μιᾷ αἰθούσῃ τοῦ μεγάρου, καὶ ἐκεῖ παρουσιάσθησαν πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος, τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου. Ὁ γηραιὸς μονάρχης περιεφέρετο εὐθύμως ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας, μετὰ κόπου βαδιζούσης, στηριζομένης ἐπὶ βακτηρίας, ἀλλ' ἐν ἀκμῇ πνεύματος διανεμούσης δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐπαίνους. Οἱ ἀοιδοὶ κατεγοητεύθησαν τόσον ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ἧς ἔτυχον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ βορρᾶ, ὥστε δὲν γνωρίζουν καλὰ καλὰ ἂν ἡ Βιέννη κατέκτησεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ Βερολῖνον, ἢ αὐτὸ τὴν Βιέννην.

~~~~~~

Τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου ἐπεσκέφθη κατ' αὐτὰς πρεσβεία ἐκ Μαρόκου. Οἱ ἀποτελοῦντες ταύτην, περὶ τοὺς εἴκοσι, κατῴκησαν εἰς ἓν τῶν κυριωτέρων ξενοδοχείων τῆς Ῥώμης, οὗτινος ἡ κυρία πρόσοψις βλέπει πρὸς τὸ Corso. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς θέας αὐτῶν περιέργεια τῶν κατοίκων τοσούτῳ ζωηρῶς ἐξήφθη, ὥστε ἐδέησε νὰ ὀργανισθῇ ἰδιαιτέρα φρουρὰ ἐξ ἀστυνομικῶν κλητήρων ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐνοχλήσεως τῶν ἀδιακρίτων. Ἑσπέραν τινὰ Μαροκίνους τινὰς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ πρεσβευτοῦ, ἐξελθόντας εἰς περίπατον ἐπί τινος πλατείας, ἔνθα ἐπιανίζε μουσική, βαρβάρως περιεκύκλωσεν ἀπωθῶν καὶ καταστενοχωρῶν ὁ ὄχλος. Παρενέβησαν δὲ οἱ κλητῆρες, ὅπως ἀνοίξωσιν εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν δίοδον. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ εἷς ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῆς πρεσβείας, ὑπὸ κωμικῆς ἐξάψεως παραφερόμενος, κατέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς πυγμάς, ἐκβάλλων λαρυγγώδεις κραυγάς, αἵτινες ἐπροξένησαν εἰς τὸ πλῆθος πολλὴν ἱλαρότητα.

Τοῦ πλήθους ἡ οὐχὶ ἔμφρων περιέργεια ὑπερέβη πᾶν ὅριον· οἱ ἀτυχεῖς Ἀφρικανοί, θεωρούμενοι ὡς σπάνια ζῶα, δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ πράξωσι τίποτε ἢ νὰ πορευθῶσί που. Ὁ ὄχλος παρεμόνευε πρὸ τοῦ ξενοδοχείου, καὶ ἐψιθύριζε καὶ ἐσύριζεν ὁσάκις ἐβράδυνον νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸν ἐξώστην· Πλεῖστοι δὲ τρέχοντες ὄπισθεν τῶν ὑπηρετούντων τοὺς πρέσβεις θεραπόντων ἐζήτουν νὰ μάθωσι παρ' αὐτῶν ὁποίου εἴδους φαγητὰ καὶ πόσους πέπονας καὶ σῦκα κατεβρόχθιζον οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Μαρόκου.

Ἀλλ' οἱ Μαροκίνοι ἐδείχθησαν πολὺ τοῦ προσδοκωμένου σοβαρότεροι κατὰ τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ταξείδιόν των. Μὲ ὅλην τὴν ἐξαιρετικὴν λαιμαργίαν των διὰ τὰς ὀπώρας καὶ τὰ παγωτὰ ἐπορεύθησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν στρατιωτικῶν ὁπλοστασίων καὶ ὀχυρωμάτων, παρέστησαν εἰς τοὺς χειρισμοὺς τῶν κανονίων, ἐζήτησαν ἐξηγήσεις περὶ τῶν μηχανισμῶν δι' ὧν μετέφερον αὐτά, καὶ προσέτι παντὸς εἴδους πληροφορίας.

~~~~~~

Ὁ μὴν τοῦ μέλιτος δὲν διαρκεῖ πάντοτε. Ὁ κ. καὶ ἡ κυρία Ν.. διῆλθον τὴν ἐποχὴν ταύτην. Καθ' ἑκάστην συνεχεῖς ἔριδες.

— Ἄ, μὰ νὰ σοῦ πῶ, λέγει ἡμέραν τινὰ ἡ Κυρία Ν.. μετὰ σφοδρὰν λογομαχίαν, ἐὰν ἐξακολουθῇς νὰ μοῦ κάμνῃς παρομοίας σκηνάς, θ' ἀπαυδήσω ἐπὶ τέλους.

— Φθάνει μόνον νὰ μὴ κάμῃς τὸ ἐναντίον, ἀπήντησεν ὁ σύζυγος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κορῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 170.

'Αριθ. 508 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. | 22 Σεπτεμβρίου 1885

'Αρχόμεθα σήμερον, καθ' ἃ προηγγείλαμεν, τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νεωτάτου ἔργου τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν λογίου κ. Δ. Βικέλα, ὅπερ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «De Nicopolis à Olympie, lettres à un ami» ἐδημοσιεύθη πρό τινος γαλλιστὶ ἐν Παρισίοις. Τοῦ κ. Βικέλα τὸ ὄνομα, ὡς συγγραφέως τοῦ Λουκῆ Λάρα καὶ δεξιωτάτου μεταφραστοῦ τοῦ Σαίξπηρ, ἐκτὸς πλείστων ἄλλων εὐδοκίμων αὐτοῦ διατριβῶν, θὰ ἤρκει ὅπως κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν ὑπὲρ τῆς νέας αὐτοῦ συγγραφῆς· ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τούτων τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βικέλα ὡς ἐκ τῆς ὕλης αὐτοῦ προώρισται νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν 'Ελλήνων ἀναγνωστῶν, οἵτινες ἢ θέλουσιν ἀναγνωρίσει ἐν αὐτῷ τὴν φύσιν οἰκείων καὶ προσφιλῶν χωρίων, ἢ θέλουσι γνωρίσει τῆς ἰδίας πατρίδος, τῆς μικρᾶς, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις ἀνεξερευνήτου ἔτι, νέας γωνίας καὶ ὄψεις.

Τοῦ βιβλίου, οὗτινος τὴν ἐξελλήνισιν ἐφιλοπόνησεν ὁ συγγραφεὺς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς 'Εστίας, προτάσσονται τὰ ἑξῆς ἐν εἴδει προλόγου: «Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐγράφησαν κατὰ τὴν διάρκειαν βραχείας περιοδείας κατὰ τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς 'Ελλάδος, δὲν ἦσαν δὲ προωρισμέναι εἰς δημοσίευσιν, ὡς ὁ ἀναγνώστης εὐχερῶς θὰ ἴδῃ. Παραδίδων αὐτὰς εἰς τὸν τύπον, ὑπείκω εἰς τὴν παρακίνησιν τοῦ φίλου μου μαρκησίου de Queux de Saint Hilaire πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπηυθύνοντο, καὶ ὅστις ἐνόμισεν ὅτι ἴσως ἀναγνωσθῶσι μετά τινος περιεργείας ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, ὡς αὐτὸς οὗτος, εἰς τὰς βαθμιαίας τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους προόδους.» 'Ημεῖς νομίζομεν ὅτι θέλουσι δοκιμάσει αἴσθημά τι ἡδύτερον τῆς ἁπλῆς περιεργείας οἱ διεξερχόμενοι τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, ἐν αἷς ὁ συγγραφεὺς πτερωτῇ τῇ γραφίδι ἐνδιατρίβει εἰς φυσικὰς καὶ ἠθογραφικὰς ἐξεικονίσεις τῶν πόλεων, τῶν θέσεων, καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ παντὸς ἀξίου λόγου κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ, περιγράφων ἐδῶ μὲν τὸ κάλλος τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν, ἐκεῖ δ' ἀφιέμενος εἰς ἀναμνήσεις περιδόξου ἀγῶνος, ὁτὲ μὲν παρέχων πληροφορίας περὶ τῆς ἐμπορικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου πόλεώς τινος, ὁτὲ δὲ χαράσσων τὴν σκιαγραφίαν περιέργου τινὸς τύπου νεωτέρου Ἕλληνος.

'Αλλὰ πᾶσα ἡμῶν σύστασις περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου ἀποβαίνει περιττὴ μετὰ τὰ γραφέντα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐγκρίτῳ γαλλικῷ τύπῳ. 'Ιδίᾳ δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων φύλλων τῆς γαλλικῆς δημοσιογραφίας, ὁ Χρόνος καὶ ἡ Νέα 'Επιθεώρησις, ἐδημοσίευσαν ἐκτενεῖς ἀναλύσεις τῶν ἐπιστολῶν, ὀφειλομένας εἰς ἐπισήμους γραφίδας, τιμώσας δ' οὐχ ἧττον τοῦ συγγράψαντος τὴν ἡμετέραν πατρίδα, τὴν ὁποίαν οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ 'Εσπερίᾳ γινώσκουσιν ἔτι μόνον ἐκ τῶν εὐφυῶν καὶ εὐφαντάστων, ἀλλ' ἀδίκων ἐν πολλοῖς, βιβλίων τοῦ 'Αμπού. 'Ο κ. Βικέλας εἰλικρινῶς καὶ μεμετρημένως ἀνομολογήσας τὰς ἐπιτελεσθείσας παρ' ἡμῖν προόδους, χωρὶς νὰ ἀποκρύψῃ καὶ τὰ παραμένοντα ἐλαττώματα, μεταδοὺς τοῖς ξένοις ἀρίστας ἐντυπώσεις περὶ 'Ελλάδος, καὶ γενόμενος αἴτιος ἐπ' ἐσχάτων νὰ ὁμιλήσωσιν εὐφήμως περὶ αὐτῆς, παρέχει πολλοῦ λόγου ἀξίαν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὸν πατρίδα.

Σ. Τ. Δ.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

'Επιστολαὶ πρὸς φίλον. [1]

Α.

'Επὶ τῆς «Θεσσαλίας», τῇ 19 'Απριλίου 1884.

Φίλτατε,

Μὴ ἀπατηθῇς ἐκ τῆς ἡμερολογίας τῆς ἐπιστολῆς μου. Δὲν σοῦ γράφω ἐκ τῆς νεωστὶ προσαρτηθείσης εἰς τὸ μικρόν βασίλειόν μας ἐπαρχίας, ἀλλ' ἐξ ὁμωνύμου 'Ελληνικοῦ ἀτμοπλοίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διαπλέω κατὰ ταύτην τὴν ὥραν τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ποῦ διευθυνόμενος; Τοῦτο κ' ἐγὼ δὲν τὸ ἠξεύρω ἐπὶ τοῦ παρόντος. 'Επεβιβάσθημεν σήμερον τὸ πρωὶ εἰς Πειραιᾶ, δύο φίλοι μου κ' ἐγώ, χωρὶς νὰ ὁρίσωμεν ἐκ τῶν προτέρων τὸ δρομολόγιόν μας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ περιπλανηθῶμεν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας, εἴτε εἰς τὴν Πελοπόννησον εἴτε εἰς τὴν Στερεάν, ἀναλόγως τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας θὰ λάβωμεν εἰς Πάτρας, ἢ καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεώς μας ἐκεῖ. 'Απεφασίσαμεν χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐξ ἀπροόπτου τὴν περιοδείαν μας, ὥστε δὲν ἔμενε καιρὸς διὰ νὰ ἐξετάσωμεν πότε ἀναχωροῦν καὶ πῶς συναντῶνται τὰ διάφορα ἀτμοκίνητα τῶν τριῶν 'Ελληνικῶν ἑταιριῶν, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνοῦν οἱ λιμένες μας.

Πρόοδος καὶ τοῦτο. Ἄλλοτε τοιούτου εἴδους ἐκδρομαὶ δὲν ἐγίνοντο. 'Ο περιηγητὴς ἐλάμβανε τὰ μέτρα του εἰς 'Αθήνας προτοῦ ἀναχωρήσῃ, ἐγνώριζε δ' ἐκ προοιμίων τὸν προορισμόν του· καὶ τοῦτο τόσῳ μᾶλλον καθόσον δὲν ἠδύνατο νὰ ποικίλλῃ πολὺ τὸ δρομολόγιόν του, ἐὰν σκοπὸς του ἦτο ὁ δι' ἀτμοπλοίου περίπλους τῆς 'Ελλάδος. 'Ως πρὸς τὰ ἐνδότερα, μόνον τολμηροὶ

[1] De Nicopolis à Olympie. Lettres à un ami. Paul Ollendorf. Paris.

τινες Ἄγγλοι, ἢ τῆς Γαλλικῆς σχολῆς οἱ ἑταῖροι, ἑλκυόμενοι ἀπὸ τὰς δυσκολίας αὐτὰς τοῦ ἐπιχειρήματος ἢ ἀπὸ τὸ γόητρον τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, περιήρχοντο ποῦ καὶ ποῦ τὰς κοιλάδας καὶ τὰ δύσβατα ὄρη μας, ἔφιπποι ἢ ἐπὶ ἡμιόνων, ἢ καὶ πεζοί, ἐκτιθέμενοι ἐνίοτε εἰς τὸν κίνδυνον συναντήσεων δυσαρέστων, παρεκτὸς ἐὰν συνωδεύοντο ὑπὸ χωροφυλάκων. Ἀλλ' ἔκτοτε ἤλλαξαν τὰ πράγματα. Ἐν πρώτοις, συνοδίας ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει, ἡ λῃστεία ἐξέλιπε καὶ δύνασαι νὰ διέλθῃς σήμερον τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἄκρον εἰς ἄκρον μὲ ἀσφάλειαν μεγαλειτέραν ἢ—μὴ πρὸς βάρος,—τὰς ἀποκέντρους συνοικίας τῶν Παρισίων. Δεύτερον, αἱ γραμμαὶ τῶν ἀτμοκινήτων ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἔχομεν δὲ καὶ ὁδοὺς περισσοτέρας, παρεχούσας εἰς τινας ἐπαρχίας τὰ μέσα ἀνέτου συγκοινωνίας. Ἐν συνόλῳ, δύναταί τις,—καθὼς ἡμεῖς σήμερον,—νὰ ἀναχωρήσῃ τὸ πρωῒ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ θ' ἀποφασίσῃ νὰ διευθυνθῇ τὴν ἐπαύριον.

Μετά τινα ἔτη ἡ μεταβολὴ θὰ εἶναι κατὰ πολὺ ἐπαισθητοτέρα, ἐὰν τὰ ἔργα τῆς ὁδοποιΐας ἐξακολουθήσωσι μεθ' ὅσης ζέσεως καταβάλλει σήμερον περὶ αὐτὰ ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις. Ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος ταύτης ἐγκαινιάζονται οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους τελειόνει ἡ γραμμὴ ἀπὸ Ἀθήνας εἰς Κόρινθον (¹) ἡ ὁποία, διχοτομουμένη ἐκεῖ, θὰ παρεκταθῇ μέχρις Ἄργους καὶ μέχρι Πατρῶν. Ἄλλη γραμμὴ διασχίζουσα τὴν Ἀττικὴν θὰ συνενώσῃ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ Λαύριον. Γίνονται δὲ προσέτι διαπραγματεύσεις περὶ κατασκευῆς δύο μεγάλων γραμμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία θὰ συνδέσῃ τὰς Ἀθήνας μετὰ τῆς Λαρίσσης, ἡ δὲ θὰ ἀποτελέσῃ τὸ Πελοποννησιακὸν σύμπλεγμα. Παρεκτὸς τῶν σιδηροδρόμων, κατασκευάζονται καὶ σχεδιογραφοῦνται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὁδοὶ ἁμαξιτοί.

Ὥστε λοιπὸν ἐντὸς δέκα ἢ δεκαπέντε ἐτῶν δὲν θὰ λογίζεται ὡς κατόρθωμα ἡ περιήγησις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ περιηγηταὶ θὰ ἔρχωνται ἐνταῦθα καθὼς πηγαίνουν τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἢ τὴν Σκωτίαν. Μὴ περιμείνῃς ἕως τότε! Ἐλθὲ προτοῦ ἐκχυδαΐσωσι τὴν κλασικήν μας γῆν σμήνη ταξειδιωτῶν ποδηγετούμενα ἀπὸ τὸν ἐργολάβον Κούκ, προτοῦ ἀνεγερθῶσιν εἰς Δελφοὺς καὶ ἐπὶ τοῦ Ταϋγέτου ξενοδοχεῖα μὲ ὑπηρέτας λαλοῦντας Ἀγγλιστί· ἐλθὲ νὰ ἐκτεθῇς εἰς τὰς δυσχερείας τῶν ἀτελῶν εἰσέτι μέσων τῆς συγκοινωνίας μας καὶ εἰς τὴν ἀβεβαιότητα ἐάν, μετὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν, θὰ εὕρῃς τὴν νύκτα κατάλυμα ἀναπαυτικόν· ἐλθὲ νὰ ἐπισκεφθῇς τὰς μικρὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν μας προτοῦ ἑκάστη αὐτῶν γείνῃ εἶδος Ἀθηνῶν ἐν μικρῷ, προτοῦ τὰ ἄνοστα Εὐρωπαϊκὰ πανταλόνια ἀντικαταστήσωσι πανταχοῦ τὴν χαρίεσσαν φουστανέλαν· ἐλθὲ νὰ μᾶς ἴδῃς προτοῦ ἐκπολιτισθῶμεν καθ' ὁλοκληρίαν. Ἀλλὰ μὴ βραδύνῃς, διότι φοβοῦμαι μὴ δὲν προφθάσῃς· μετ' οὐ πολὺ θὰ γείνωμεν ὅλοι Εὐρωπαῖοι καθ' ὅλα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦτο εἰσέτι δὲν κατωρθώθη, εἰς τὰς ἀποκέντρους τοὐλάχιστον ἐπαρχίας, καὶ ἰδοὺ διατὶ μετὰ τοσαύτης προθυμίας ὑπάγω νὰ περιπλανηθῶ ὀλίγον εἰς τὴν πέρα τῶν Ἀθηνῶν Ἑλλάδα.

Ἐξ ὅσων ἐπὶ τῆς *Θεσσαλίας* ἐπληροφορήθημεν εἰκάζω ὅτι θὰ διευθυνθῶμεν πρὸς βορρᾶν, τοῦτο δὲ συνδυάζεται καὶ μὲ τὴν ἐνδόμυχον ἐπιθυμίαν μου, ἀλλ' ἡ ὁριστικὴ ἀπόφασις θὰ ληφθῇ εἰς Πάτρας. Δὲν ἀπέχομεν πολὺ ἐκεῖθεν, θὰ ἤμεθα δὲ καὶ πλησιέστερον, ἐὰν δὲν μᾶς ἔκοπτε τὸν δρόμον φοβερὰ καταιγίς. Φαίνεται ὅτι τοῦτο συχνάκις συμβαίνει εἰς τὸν κόλπον τῆς Κορίνθου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους. Ἡ κακοκαιρία ἐπρομηνύετο ἀφότου, διελθόντες τὸν ἰσθμὸν ἐφ' ἁμάξης, ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τῆς *Θεσσαλίας*. Τὰ νέφη ἐπεκάθηντο πυκνὰ καὶ σκοτεινὰ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν,—ὁ βαρὺς οὐρανός, ἀντὶ τῆς συνήθους Ἑλληνικῆς διαυγείας του, σοῦ ἀνεκάλει τὴν ὁμιχλώδη ἄρκτον,—μόλις διεκρίνοντο ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον αἱ ὡραῖαι κατάφυτοι ἀκταὶ τῆς Πελοποννήσου,—ὁ ἥλιος δὲν ἐφώτιζε τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰς ἀγροτικὰς κατοικίας, τὰς ἐν μέσῳ καλλιεργημένων γαιῶν διεσπαρμένας. Δεξιόθεν, τὰ νέφη ἀπέκρυπτον τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξέσπασεν ἡ καταιγίς. Κεραυνοὶ ἐπὶ κεραυνῶν καὶ χείμαρροι βροχῆς! Ἀδύνατον νὰ μείνῃ τις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Κατέφυγα ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ πλοίου, ὅπου, καθὼς βλέπεις, δὲν μένω ἄεργος.

Ἀλλὰ μὴ νομίσῃς ὅτι γράφω μὴ ἔχων πῶς ἄλλως νὰ ἐξοδεύσω τὴν ὥραν. Ἀπ' ἐναντίας, μοῦ ὀφείλεις ὀλίγην εὐγνωμοσύνην διότι, χάριν σου, ἀποσπῶμαι ἀπὸ ζωηρᾶς ὁμιλίας ἀνταλλασσομένας γύρω τῆς μακρᾶς τραπέζης, μίαν γωνίαν τῆς ὁποίας μετέτρεψα εἰς γραφεῖον. Οἱ δύο μου φίλοι (δὲν σοῦ ἀνέφερα ὅτι εἶνε ἀδελφοὶ) λαμβάνουν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν περὶ ἐμὲ ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν, διακόπτομαι δ' ἐνίοτε διὰ ν' ἀκούσω ἢ διὰ νὰ εἴπω κ' ἐγὼ ποῦ καὶ ποῦ τὸν λόγον μου.

Γνωρίζεις ἐκ πείρας πόσον ἡ θάλασσα ἐξοικειόνει ταχέως τοὺς συνοδοιπόρους. Μεταξὺ Ἑλλήνων γίνεται συνήθως ἐντὸς ὡρῶν ὅ,τι ἀλλαχοῦ γίνεται ἐντὸς ἡμερῶν, ἡ δὲ συζήτησις ἥτις ἤρχισε μὲ τὸ ἐπίσημον «Κύριε» τελειόνει μὲ τὸ ἀφελὲς «Ἀδελφέ». Ἐννοεῖται ὅτι ἡ γνωριμία διευκολύνεται περισσότερον, ἅμα ὁ συνοδοιπόρος ἀκούσῃ τὸ ὄνομά σου, διότι βεβαίως αὐτός, ἢ ὁ πατὴρ ἢ ὁ ἀδελφός του ἐγνώρισε τὸν πάππον σου, ἢ τὴν θείαν σου, ἢ τὸν ἐξάδελφόν σου, ἐὰν δὲν σ' ἐγνώ-

(¹) Ἡ γραμμὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Λαυρίου, συντελεσθεῖσα ἔκτοτε, λειτουργεῖ ἤδη τακτικῶς. Σ. τ. Ἑ.

ρισε πρὸ ἐτῶν σὲ τὸν ἴδιον. Ταῦτα μεταξὺ Γάλλων δύσκολα διότι εἶσθε τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια, ἀλλ' εἴμεθα δύο μόνον ἑκατομμύρια ἡμεῖς, οἱ ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Ἐντούτοις ἡ ταχύτης τοῦ ἀτμοπλοίου ἐλαττοῦται, ἡ δὲ βροχὴ πρὸ ἀρκετῆς ὥρας ἔπαυσεν. Ὑποθέτω ὅτι πλησιάζομεν εἰς τὸν λιμένα. Ὑπάγω νὰ ἴδω.

Υ. Γ. Ἐφθάσαμεν. Ἡ ὥρα εἶναι ἐννέα, τὸ δὲ θέατρον τῶν Πατρῶν εἶναι ἀπόψε κλειστόν. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τὰς εὐθείας ὁδούς, αἱ ὁποῖαι καταβαίνουσαι μέχρι τοῦ λιμένος φαίνονται τόσον ὡραῖαι ἀπὸ τὸ κατάστρωμα μὲ τὴν διπλῆν σειρὰν τῶν φανῶν των. Δὲν ἐπεσκέφθην ποτὲ μέχρι τοῦδε τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, ἀλλὰ θὰ τὴν ἴδω ἐπιστρέφων ἐκ τῆς περιοδείας μας μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Αὔριον ἀναχωροῦμεν διὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Τὸ δι' ἐκεῖ ἀτμοκίνητον ἀποπλέει πολὺ πρωΐ, ὁ δὲ πλοίαρχος τῆς *Θεσσαλίας* ἀνέλαβεν εὐγενῶς νὰ μᾶς προμηθεύσῃ τὰ εἰσιτήρια ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῆς Ἑταιρίας, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐπιβιβαζόμεθα εἰς τὸ ἄλλο ἀτμόπλοιον, διότι ἡ *Θεσσαλία* ἀναχωρεῖ ἐντὸς τῆς νυκτός. Ἀποφεύγομεν οὕτω τὴν ἐνόχλησιν τῆς νυκτερινῆς μεταφορᾶς εἰς ξενοδοχεῖον καὶ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον πρωῒ πρωῒ εἰς τὸ ἀτμόπλοιον.

Β'

Λευκάς, τῇ 20 Ἀπριλίου.

Μόλις ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Κερᾶ Λ..., τὸ ὁποῖον μᾶς ἐσύστησαν οἱ ἐπὶ τῆς *Πάρου* συνεπιβᾶται, μόλις ἐκαλοκαθίσαμεν περιμένοντες ἀνυπομόνως τὸ δεῖπνον καὶ ἰδού, Λευκάδιος ὑποκλινέστατος παρουσιάζεται. Ἔρχεται ἐκ μέρους τοῦ κυρίου Ἐπάρχου. Ὁ κύριος Ἔπαρχος ἐρωτᾷ ἐὰν ἐπιτρέπομεν νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ.—Εὐχαριστοῦμεν πολύ· θὰ λάβωμεν ἡμεῖς πρῶτοι τὴν τιμὴν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶμεν. — Ὁρισμός σας, ἐκλαμπρότατε! Καὶ ὁ Λευκάδιος ἀποσύρεται ὀπισθοβατικῶς.

Εἰς οὐδένα τῶν τριῶν μας εἶναι γνωστὸς ὁ εὐγενὴς οὗτος ἔπαρχος. Τί μᾶς θέλει ἆρά γε, καὶ πῶς ἐπληροφορήθη τὴν ἄφιξίν μας; Ἴσως ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους μας. Ἄλλως τε, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον διεπεράσαμεν τὴν κυριωτέραν ὁδὸν τῆς πόλεως, καὶ μολονότι ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, δυνάμεθα ἄνευ περιφιλαυτίας νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι παρετηρήθη ἡ παρουσία μας εἰς τῆς Σαπφοῦς τὴν πατρίδα.

Καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ ἐπάρχου μὲ τὰς πολλὰς ὑποκλίσεις καὶ τὸ *ἐκλαμπρότατέ* του! Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν σκέψεων φιλοσοφικῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐξασκηθεῖσαν ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐπίδρασιν ἀπὸ τὴν μακρὰν τῆς Βενετίας κυριαρχίαν. Ἰδού! ποῦ ἀλλοῦ τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν ἀποδοθῇ τοιοῦτος παρ' ἀξίαν τίτλος εἰς περιηγητὰς τόσῳ ὀλίγον ἐκλαμπροτάτους; Ἐδῶ διατηροῦνται τὰ ἔθιμα τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖ βασιλεύει τὸ Eccelenza, καθὼς ἐδῶ τὸ Ἐκλαμπρότατε!

Ὁ μικρὸς ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου διέκοψε τὰς ἱστορικοφιλοσοφικὰς ὁμιλίας φέρων τὸ δεῖπνον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ ὑπηρέτης ἐπανέρχεται δρομαῖος εἰς τὸ δωμάτιον: «Ὁ κύριος φρούραρχος εἶναι κάτω. Ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σας.»—Καὶ πάλιν ἐκλαμπρότητες! Ἂς ὁρίσῃ.

Ὁ ἀξιωματικὸς παρουσιάζεται εὐσεβάστως εἰς τὴν θύραν, ἀλλὰ διὰ μιᾶς μειδίαμα χαρμόσυνον διαδέχεται τὴν σοβαρότητα τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας. Ἀνεγνώρισε τὸν νεώτερον τῶν φίλων μου καὶ προχωρεῖ φιλικῶς πρὸς ἡμᾶς. Τὸ μυστήριον ἐξηγεῖται· ἀδίκως ἀπεδώκαμεν εἰς τοὺς Λευκαδίους ἔλλειψιν δημοκρατικοῦ φρονήματος. Περιμένεται εἰς Λευκάδα ἡγεμὼν Γερμανὸς περιηγούμενος τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ Κυβέρνησις διέταξε τὰς ἐπιτοπίους ἀρχὰς νὰ τῷ ἀποδώσωσι τὰς ὀφειλομένας τιμάς. Ἴσως μέχρι τέλους ἀπεδίδοντο εἰς ἡμᾶς ἐὰν δὲν μᾶς ἀνεγνώριζεν ὁ φρούραρχος. Καθ' ὅλην τὴν πόλιν διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ἦλθεν ἡ ἐκλαμπρότης του! Καθ' ὁ ὑψηλότερος, ἔλαβα ἐγὼ τὴν τιμὴν νὰ ἐκληφθῶ ἀντ' ἐκείνου, οἱ δὲ δύο φίλοι μου ἀπετέλουν τὴν συνοδίαν μου.

Ἐγελάσαμεν πολὺ διὰ τὸ ἀστεῖον τῆς ὑποθέσεως. Ἐγέλασε καὶ ἡ ξενοδόχος μας, ἀλλ' ὄχι μὲ πολλὴν εὐθυμίαν. Ἡ Κερὰ Λ... διατηρεῖ ἴχνη ὡραιότητος, ἡ ὁποία θὰ ἦτο εἰς τὴν ἀκμήν της ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἄγγλων. Εἶναι ὑποχρεωτικωτάτη, προθυμοτάτη, προσπαθεῖ νὰ μᾶς εὐαρεστήσῃ, φαίνεται ὅμως ἔχουσα ἀλλοῦ τὸν νοῦν της. Πηγαίνει, ἔρχεται, παρουσιάζεται, φεύγει! Ὁ πρεσβύτερος τῶν φίλων μου, ὅστις θέλει, ὡς τὸν Ὀδυσσέα, ὄχι μόνον νὰ βλέπῃ τὰ *ἄστεα* ἀλλὰ καὶ νὰ γνωρίζῃ τὸν *νόον* αὐτῶν, ἐπωφελεῖται τῶν διαλειμμάτων τῆς παρουσίας της διὰ νὰ ἐξάξῃ ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῆς καλῆς μας ξενοδόχου πορίσματα περὶ τοῦ πῶς σκέπτονται οἱ συμπολῖται της, καὶ τὴν πολιορκεῖ μὲ παντοειδεῖς ἐρωτήσεις.—«Πέ μου τώρα, κερά μου, λυπεῖσαι ὅτι ἔφυγαν οἱ Ἄγγλοι;—Ὄχι βέβαια! Καλοὶ ἄνθρωποι ἦσαν, μάλιστα οἱ ἀξιωματικοί, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις; Δὲν νοστιμεύεσαι νὰ βλέπῃς τὸν ξένον νὰ προστάζῃ εἰς τὸν τόπον σου. Κ' ἔπειτα τί νὰ λυπηθῶ; Μὴ δὲν πηγαίνουν καλὰ τὰ πράγματα ὅπως εἶναι;»

Τὰ πάντα καλὰ ἐκτὸς ἑνός, τὸ ὁποῖον ἔλειπεν ἐπὶ Ἄγγλων. Τὴν στρατολογίαν δὲν ἀγαπᾷ ἡ ξενοδόχος μας. Δὲν ἔχει υἱὸν στρατιώτην, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις; Εἶναι σκληρὸν νὰ σοῦ παίρνουν τὸ παιδί σου! Ἰδοὺ τὸ μόνον παράπονόν της. Καὶ ἐξακολουθεῖ φεύγουσα καὶ ἐπιστρέφουσα μετὰ

προφανοῦς ἀνησυχίας. Ἐπὶ τέλους μᾶς ἐφανέρωσε τὸ αἴτιον τῆς ταραχῆς της. Ἔχει ξένον ἀσθετῆ, ἑτοιμοθάνατον,—ἕνα νέον ἔμπορον ἐκ Πύργου, ὅστις ἦλθεν ὑγιής, καὶ τώρα... Ἄκουσα καὶ μετὰ βίας μᾶς ἐδήλωσε τὸ δεινὸν τῆς θέσεώς του, ἐφοβεῖτο μὴ μᾶς τρομάξῃ. Μᾶς ἐβεβαίωσε ὅτι τὸν περιποιεῖται ὡς ἐὰν ἦτο υἱός της, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἐγέμισαν δάκρυα. Μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θ' ἀκούσωμεν τίποτε τὴν νύκτα, μολονότι τὸ δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ἄνωθεν τοῦ ἰδικοῦ μας. Εἶναι περίλυπος ἡ πτωχή, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ μᾶς μεταδώσῃ τὴν λύπην της καὶ προσπαθεῖ νὰ φανῇ εὔθυμος, νὰ μᾶς διασκεδάσῃ. Δὲν μᾶς ἔλειπεν ἡ καλὴ πρὸς τοῦτο θέλησις, ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀνοικτόκαρδον. Ναὶ μέν, δὲν τὸν γνωρίζεις τὸν ἄνθρωπον, δὲν τὸν εἶδες ποτέ, λέγεις μὲ τὸν νοῦν σου ὅτι ἐὰν ἀπέθνησκεν εἰς τὴν πατρίδα του τώρα, θὰ σοῦ ἦτο ὅλως ἀδιάφορον, —ἀλλ' ἐκεῖ ἐπάνω, ἄνωθέν σου! Σὲ χωρίζουν ἀπ' αὐτὸν αἱ σανίδες μόναι τοῦ πατώματος καὶ ἴσως τὴν νύκτα ἀκούσῃς τοῦ δυστυχοῦς νέου τὸ ψυχομαχητόν! Ἀλλ' εἰς τὴν ζωὴν χρειάζεται φιλοσοφία! Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ καλοκοιμηθῶμεν τὴν νύκτα καὶ ἄς μὴ μετανοῶμεν εἰς μάτην ὅτι δὲν ἐμείναμεν ἐπὶ τῆς *Πάρου*.

Τὸ δωμάτιόν μας δὲν εἶναι πολὺ εὐρυχωρότερον τοῦ κοιτωνίσκου, τὸν ὁποῖον εἴχομεν καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου. Περιέχει καὶ αὐτὸ τρεῖς κλίνας, ἀνίσους καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποιότητα. Τὰς ἐμοιράσθημεν διὰ κλήρου καὶ μοῦ ἔλαχεν ἡ μεσαία κατὰ τὸ μῆκος καὶ τὴν στερεότητα. Πρὸ ὀλίγου μᾶς διεσκέδασεν ἡ διανομή των, τώρα δὲν γελῶμεν. Αἴ! τοιοῦτος ὁ κόσμος! Πηγαίνωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν πόλιν μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἐὰν ὑπάρχει σελήνη.

Ἀπὸ τὰς Πάτρας μέχρι τῆς Λευκάδος ὁ σημερινὸς πλοῦς ἦτο σειρὰ ἀδιάκοπος εὐαρέστων ἐντυπώσεων. Ὁ καιρὸς ὡραῖος, ἡ θάλασσα μόλις ρυτιδουμένη ἀπὸ τὸν ἐλαφρὸν ἀέρα τοσοῦτον, ὥστε νὰ λαμβάνῃ βαθυτέραν ἀπόχρωσιν τὸ λαμπρὸν κυανοῦν χρῶμά της,— ἡ θέα ποικίλη καὶ μεγαλοπρεπής,— εἰς ἕκαστον λιμένα γνωριμίαι νέαι προστιθέμεναι εἰς τὰς παλαιὰς ἤδη ἀπὸ τὸν προλαβόντα λιμένα γνωριμίας,— πανταχοῦ δὲ ἀναμνήσεις! Ἑκάστου μέρους ἡ ὀνομασία ἀνακαλεῖ ἔνδοξα συμβάντα. Καὶ δὲν ἀνατρέχει εἰς μόνην τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ὁ νοῦς, ἐνώπιον τῶν τόπων αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἡ μυθολογία ἐλάμπρυνεν ἢ ἐδόξασεν ἡ ἱστορία· ἡ Ρωμαϊκὴ ἐποχή, ὁ μεσαιών, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀναζοῦν εἰς τὴν φαντασίαν σου ὅταν βλέπῃς τὰ ὄρη, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ πελάγη ταῦτα, μάρτυρας βωβοὺς τοσούτων καὶ τοιούτων συμβεβηκότων.

Νομίζεις ἆρά γε ὅτι δὲν δικαιούμεθα εἰσέτι νὰ μνημονεύωμεν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὡς τελευταῖον κρίκον τῆς ἁλύσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχὴν ἀποτελοῦν οἱ θεοὶ του Ὀλύμπου; Πρέπει μήπως νὰ παρέλθῃ εἰσέτι μία ἑκατονταετηρίς, ἢ καὶ δύο, ὅπως ἡ ἀχλὺς τῶν αἰώνων ἀναδείξῃ μεγαλειτέρους τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου, τοὺς γίγαντας τούτους τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος; Μὴ φρονεῖς, ὅτι μόνον ἀφοῦ οἱ ἀπόγονοί των, πληθυνόμενοι καὶ πλουτιζόμενοι καὶ εὐημεροῦντες ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησαν παρ' ἐκείνων ἐλευθέραν, τοῖς ἀνεγείρωσιν ἀνδριάντας καὶ μνημεῖα, τότε μόνον ὁ ξένος περιηγούμενος τὴν Ἑλλάδα θὰ ἀναζητῇ τὸν τάφον τοῦ Διάκου παρὰ τὸν τάφον τοῦ Λεωνίδα; Ἴσως,— ἀλλ' ἐγὼ βεβαίως δὲν κατειχόμην ὑπὸ τοιούτων ἐνδοιασμῶν σήμερον τὸ πρωΐ, ὅτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῶν Πατρῶν ἔβλεπα ὑψούμενον ἀγερώχως ἄντικρύ μου τὸ ὄρος τῆς Βαράσοβας, τὴν ἀρχαίαν Χαλκίδα, τὸ ὄρος ὅπου ὁ Μελέαγρος ἀπέκτεινε τὸν Καλυδώνιον κάπρον, εἰς δὲ τοὺς πρόποδάς του τὴν χλοερὰν πεδιάδα, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας κρύπτεται αἰδημόνως ἐν μέσῳ τῶν θαλασσολιμνῶν της ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου. Ποσάκις ἤκουσα τὸ ὄνομά της μετὰ συγκινήσεως προφερόμενον ὑπὸ γερόντων Γάλλων, ἀναπολούντων τὸν ἐνθουσιασμὸν μὲ τὸν ὁποῖον παρηκολούθησαν νέοι τὰς περιπετείας τῶν δύο πολιορκιῶν της καὶ τὸ ἄλγος των ὅτε διεδόθη τὸ ἄκουσμα τῆς πτώσεώς της!

Σήμερον κατὰ πρῶτον τὸ εἶδα, τὸ ἔνδοξον Μεσολόγγι. Ἀλλὰ τὸ εἶδα μακρόθεν· τὸ ἀτμόπλοιον δὲν μᾶς ἐπερίμενε ἐὰν ἀπεβιβαζόμεθα. Σκοπεύομεν νὰ τὸ ἐπισκεφθῶμεν, ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ὑπομονὴ ἕως τότε!

Ἕνεκα τῶν ἀβαθῶν θαλασσολιμνῶν τὸ ἀτμόπλοιον μένει τόσῳ μακρὰν τῆς πόλεως, ὥστε μόνη ἡ πρώτη σειρὰ τῶν οἰκιῶν φαίνεται μακρόθεν λευκάζουσα ἐπὶ τῆς ἀπεχούσης παραλίας. Ἄλλοτε ἡ ἀποβίβασις ἐγίνετο μακρότερον ἔτι, εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεσολογγίου, ὁπόθεν μετεφέροντο εἰς τὴν πόλιν οἱ ἐπιβάται διασχίζοντες ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν λιμνῶν. Ἐὰν ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος, ὁ διάπλους ἐγίνετο ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ὡρῶν, ἀλλ' ἐνίοτε ἐπερίμεναν οἱ ἐπιβάται ὥρας πολλάς, ἢ καὶ ἡμέρας, μέχρις οὗ κοπάσῃ ὁ ἐναντίος ἄνεμος. Πρό τινων ἐτῶν κατεσκευάσθη ὁδὸς ἐπιθαλασσία συνέχουσα ὡς γέφυρα τὸ Μεσολόγγι μὲ τὸ νησίδιον τῆς Τουρλίδος. Ἡ ἀπόστασις, ἐφ' ἁμάξης, εἶναι ἡμισείας περίπου ὥρας, ἐπειδὴ δὲ καὶ πάλιν τὸ ἀτμόπλοιον δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ πολὺ εἰς Τουρλίδα, ἀποβαίνει μικρὸν ταξείδιον ἡ διὰ τῆς λέμβου μεταφορὰ εἰς τὴν ἀποβάθραν καὶ ἐκεῖθεν δι' ἁμάξης εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ λεμβοῦχοι ὅμως τοῦ Μεσολογγίου δὲν εὑρίσκουν, ὡς φαίνεται, ἱκανὴν καὶ οὕτω τὴν ἀπόστασιν, διότι ἀντὶ νὰ περιμένωσι τὸ ἄραγμα τοῦ ἀτμοπλοίου, ἔρχονται εἰς προϋπάντησίν του

εἰς τὸ πέλαγος, προτοῦ ἐλαττώσῃ τὴν ταχύτητά του. Ἁμιλλώμενοι τίς πρῶτος θ' ἀναβῇ ἐπ' αὐτοῦ, κωπηλατοῦν ρωμαλέως καὶ προσκολλῶνται ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ τρέχοντος σκάφους. Τὸ πρᾶγμα εἶναι δύσκολον ὅσῳ καὶ ἐπικίνδυνον. Ἀνάγκη νὰ κανονισθῇ ἡ ὁρμὴ τῆς λέμβου ἀναλόγως τῆς ταχύτητος τοῦ ἀτμοπλοίου, νὰ γείνῃ δὲ ἡ προσκόλλησις εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ τοιούτῳ τρόπῳ, ὥστε νὰ μὴ κατασυντριβῇ ἢ καταποντισθῇ ὑπὸ τὴν ἕλικα ἡ λέμβος· ἐνῷ δέ, ἐπιδεξίως κυβερνωμένη, προστρίβεται εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ἀτμοπλοίου, ὁ εἷς τῶν ναυτῶν, ὄρθιος ἐπὶ τῆς πρώρας της, μὲ τὴν ἁρπάγην εἰς τὰς χεῖρας, προσαρμόζει αὐτὴν ἀκαριαίως ὅπου εὕρῃ καὶ ὅπως δυνηθῇ, καὶ μὲ τοὺς πόδας καρφωμένους εἰς τὴν λέμβον κρατεῖ τὴν ἁρπάγην, χωρὶς νὰ ἀνατραπῇ ἀπὸ τὴν βίαν τῆς συγκρούσεως. Καὶ τρέχει ἡ λέμβος, συρομένη ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον διὰ τῆς ἁρπάγης, τὴν ὁποίαν κρατεῖ ὁ ναύτης μέχρις οὗ ὁ σύντροφός του κατορθώσῃ νὰ δέσῃ ἀσφαλῶς τὸ σχοινίον ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε ὁ εἷς τῶν λεμβούχων ἀναρριχᾶται ὡς σκίουρος, ἀναβαίνει εἰς τὸ κατάστρωμα, καὶ προσφέρει τὰς ἐκδουλεύσεις του εἰς τοὺς ἐπιβάτας. Οἱ ὅροι τῆς ἀποβιβάσεως συνομολογοῦνται ἀμέσως καί, ὡς ἐχέγγυον τῆς ἐκτελέσεώς των, ὁ λεμβοῦχος πετᾷ εἰς τὴν λέμβον τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σκεύη τοῦ ἐκθάμβου ἐπιβάτου, προτοῦ εἰσέτι μετριάσῃ τὸν δρόμον του τὸ ἀτμόπλοιον.

Ἐκ τῶν ἓξ λέμβων αἱ ὁποῖαι ἦλθον εἰς προϋπάντησίν μας, μία μόνη ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. Ἔμεινεν ὀπίσω μακράν, τόσῳ μακρὰν ὥστε ἐντὸς ὀλίγου μόλις τὴν διεκρίνομεν· ἡ ταχύτης μὲ τὴν ὁποίαν ἀπεμακρυνόμεθα ἦτο ὡς μέτρον τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ὑπερενίκησαν οἱ κατορθώσαντες νὰ προσκολληθῶσι εἰς τὰ πλευρὰ τῆς *Πάρου*. Ὁ ἀποτυχών, ἐὰν δὲν ἤκουσε τοὺς ἐμπαιγμοὺς τῶν ἐπιδεξιωτέρων συναδέλφων του, εἶδεν ὅμως μακρόθεν τὰ χλευαστικὰ σχήματά των.

Ἡ ἀψηφισία τοῦ κινδύνου θεωρεῖται, ὡς φαίνεται, διασκέδασις μεταξὺ τῶν λεμβούχων τούτων. Τὸ κέρδος των δὲν θὰ ἦτο μικρότερον ἐὰν ἐπερίμενον ἡσύχως ἐκεῖ ὅπου τὸ ἀτμόπλοιον θ' ἀράξῃ. Πληροφοροῦμαι ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς Πάτρας, ἀλλὰ χθὲς σοῦ ἔγραφα ἐνῷ ἐκυριεύετο ἐξ ἐφόδου ἡ *Θεσσαλία*. Σήμερον εἰς Μεσολόγγι παρηκολούθουν μὲ πάλλουσαν καρδίαν τὰς περιπετείας τοῦ ναυτικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος, δὲν ἤξευρα δὲ τί πρῶτον νὰ θαυμάσω, τὴν ἐπιδεξιότητα, τὴν σωματικὴν ρώμην, τὴν εὐκινησίαν ἢ τὴν τόλμην τῶν γενναίων ἐκείνων θαλασσινῶν. Βλέπων αὐτοὺς ἀνεπόλουν τοὺς πυρπολητὰς τῆς Ἐπαναστάσεως. Μὲ τοιούτους ἀνθρώπους δύναταί τις τὰ πάντα νὰ τολμήσῃ καὶ τὰ πάντα νὰ κατορθώσῃ. Τοιοῦτοι ἐχρειάζοντο διὰ τὰ πυρπολικὰ καὶ θὰ χρειασθῶσι διὰ τὰς τορπίλας. Ριψοκινδυνεύει δέ τις μετὰ θάρρους διπλασίου ὅταν ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἴσως τὸ ὄνομά του προστεθῇ εἰς τὴν στήλην ὅπου ἐνεγράφη τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη!

Τὸ ἀτμόπλοιον, παραπλέον τὰς ἀκτὰς τῆς Αἰτωλίας, ἀπομακρύνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπὸ τὰ πρὸς τ' ἀριστερὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους στραφῇ πρὸς βορρᾶν ἡ πρῶρα, κάμπτουσα τὴν δυτικωτέραν ἄκραν τῆς Αἰτωλίας. Ὁ πλοίαρχος τῆς *Πάρου*, ὠφελούμενος τῆς καλοκαιρίας, ἠθέλησε νὰ μᾶς δείξῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου καὶ διῆλθε διὰ τοῦ στενοῦ ἀναμέσον τῆς Αἰτωλικῆς παραλίας καὶ τῶν Ἐχινάδων νήσων. Τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα ὄρη τῆς Στερεᾶς δεξιόθεν, πρὸς τ' ἀριστερὰ δὲ ἡ ἀλληλουχία τῶν χαριεστάτων ἐκείνων νησιδίων, ἀποτελοῦν γοητευτικὴν ἀληθῶς τὴν θέαν. Καθόσον τὸ ἀτμόπλοιον προχωρεῖ, ἀποκαλύπτεται τὸ μεταξὺ τῶν νήσων διάστημα, καὶ τότε τὸ βλέμμα ἐκτείνεται ἀνεμπόδιστον ἐπὶ τῆς κυανῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ποῦ καὶ ποῦ μικρά τινα πλοῖα, ἢ καὶ ἁλιευτικὰ πλοιάρια, μὲ τὰ λευκά των πανία φωτιζόμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον, δίδουν ζωὴν εἰς τὰ ἄλλως ἔρημα ἐκεῖνα μέρη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων αὐξάνει εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου, ὅπου εὐχαριστεῖταί τις βλέπων ἐπὶ τέλους ποταμὸν ἀληθῆ, ἀφοῦ συνείθισε ἐπί τινα καιρὸν δίδων τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸν Κηφισσὸν καὶ τὸν Ἰλισσὸν ἢ εἰς τὴν ξηρὰν κοίτην τοῦ Ἰνάχου. Τὰ ἄφθονα νερὰ τοῦ Ἀχελώου, ἀσπρίζοντα ὅλην τὴν θάλασσαν εἰς τὰς ἐκβολάς του, ἐπεξηγοῦν τὸ νεώτερον ὄνομά του. Εἶνε τῷ ὄντι Ἀσπροπόταμος.

Ἐκεῖ, ἐπὶ τῶν ἄσπρων ἐκείνων νερῶν, μίαν Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, κατὰ τὸ ἔτος 1571, ἔγεινεν ἡ φοβερὰ συμπλοκή, ἥτις ἀπεκάλυψε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην τὴν δύναμίν της καὶ ἔθεσε διὰ παντὸς φραγμὸν εἰς τὰς κατακτήσεις τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ ναυμαχία ἐκείνη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ναυπάκτου, (¹) ἥτις κεῖται ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ στενὸν ὅπου τελειόνει ὁ Κορινθιακὸς καὶ ἀρχίζει τῶν Πατρῶν ὁ κόλπος. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ ὀχυροῦ φρουρίου, ἦτο πράγματι ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἔπλευσε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ τὸν καταστρέψῃ. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν Ἰωάννης ὁ Αὐστριακός, ὁ Δὸν Ζουάν, ἔκρυπτε τὸ πλεῖστον τοῦ στόλου του μεταξὺ τῶν χλοερῶν νήσων τὰς ὁποίας παρεπλεύσαμεν. Εἶχε διακόσια

(¹) Τὸ ὄνομα τοῦτο μεταβληθὲν εἰς Νέπακτον καὶ Ἔπακτον ἐτράπη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, προσθέσει τοῦ ἄρθρου, εἰς Lepanto.

καὶ δέκα πλοῖα, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι εἶδον κατ' ἀρχὰς πολὺ ὀλιγώτερα ἐνώπιόν των, ὅτε κατέπλευσαν μὲ τὰ τριακόσια πλοῖα των. Ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν, περὶ τὰ ἑκατὸν δὲ ἐξώκειλαν εἰς τὰ παράλια καὶ ἐκάησαν. Οἱ νικηταὶ ἀπώλεσαν δεκαπέντε μόνον κάτεργα, ἀλλ' οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματίαι των ἀνήρχοντο εἰς ὀκτὼ χιλιάδας. Ἐκεῖ ἀπεκόπη καὶ τοῦ Σερβάντη ὁ ἀριστερὸς βραχίων, ἀλλ' εὐτυχῶς τοῦ ἔμενε ἡ δεξιά του χεὶρ διὰ νὰ γράψῃ μετέπειτα τὸν *Δὸν Κισότον*. Ἐθεώρησαν ἄρά γε οἱ Χριστιανοὶ ὡς ἀποζημίωσιν ἱκανὴν τὴν ἀπολύτρωσιν ἀνὰ δύο σκλάβων ἀντὶ ἑκάστου τῶν φονευθέντων ἢ τραυματισθέντων; Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐθραύσθησαν τὰ δεσμὰ δεκαπέντε καὶ ἐπέκεινα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀλυσιδέτων εἰς τὰς κώπας τῶν Τουρκικῶν κατέργων. Ὁποία ὕπαρξις ἡ ἐλεεινὴ ζωὴ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων κατεργαρέων, οἵτινες ἦσαν οἱ γαιάνθρακες καὶ ὁ ἀτμὸς τῶν τότε πλοίων. Οὐδ' ἀπετέλουν τὰ πληρώματα τῶν κατέργων κακοῦργοι καταδικασθέντες εἰς δεσμὰ ἰσόβια, ἀλλ' ἐχθροὶ αἰχμάλωτοι, ἤ, ἐν ἐλλείψει τοιούτων, οἱ φιλήσυχοι κάτοικοι τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων, ἁρπαζόμενοι ἀνηλεῶς ἀπὸ τὰς ταπεινὰς ἑστίας των.

Ἐκ Μεσολογγίου ἀπεπλεύσαμεν τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν. Τὴν πρώτην καὶ ἡμίσειαν μετὰ μεσημβρίαν προσωρμιζόμεθα εἰς Ἀστακόν, κατὰ δὲ τὰς τρεῖς εἰς Μύτικα. Καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους λιμένας καταλαμβάνεταί τις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀποβιβασθῇ, ὄχι πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν κωμοπόλεων, ἀλλὰ διὰ ν' ἀνιχνεύσῃ τὰς ὄπισθεν τῶν ὀρέων κρυπτομένας κοιλάδας. Ἐπεθύμουν νὰ περιέλθω ὅλην, εἰ δυνατόν, τὴν Ἀκαρνανίαν, τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται ἐντὸς δύο ἑβδομάδων. Ἂς θεωρήσωμεν τὴν σύντομον ταύτην περιοδείαν ὡς προοίμιον λεπτομερεστέρας περιηγήσεως ἄλλης, ὅπως ὁ ἀναγνώστης κόπτει τὰ φύλλα νεοφανοῦς βιβλίου διὰ νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν περιεχομένων, μέχρις οὗ δυνηθῇ νὰ τὸ διέλθῃ ἐν ἡσυχίᾳ ὁλόκληρον.

Δὲν μαρτυρεῖ ὑπερβολὴν εὐημερίας οὔτε τοῦ Ἀστακοῦ οὔτε τοῦ Μύτικα ἡ ἄποψις. Βλέπει τις καὶ μακρόθεν ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον ὅτι ὁ πολιτισμὸς δὲν εἰσεχώρησε πολὺ ἐκεῖ, ὅτι δὲν ἐξευρωπαΐσθησαν ἐντελῶς ἔτι οἱ κάτοικοι. Διὰ τοῦτο ἐξεπλάγημεν εἰς Μύτικα βλέποντες, μεταξὺ τῶν φουστανελοφόρων ἐπιβατῶν, τοὺς ὁποίους μᾶς ἔφεραν αἱ λέμβοι, δύο κυρίας κομψάς, δύο Εὐρωπαίας· ἡ περιέργειά μας ἐξήφθη. Πῶς καὶ πόθεν τὰς ἔρριψεν εἰς αὐτὰ τὰ παράλια ὁ ἄνεμος; Ἀλλ' ἡ ἀδιακρισία ἐπιτρέπεται μεταξὺ συνεπιβατῶν καὶ ἐντὸς ὀλίγου αἱ κυρίαι ἀποκρινόμεναι εἰς τὰς ἐρωτήσεις μας ἔλυσαν τὴν ἀπορίαν μας. Ἦσαν Ἰθακήσιαι ἔχουσαι κτήματα εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Κάλαμον, ἦλθον δ' ἐκεῖθεν εἰς Μύτικα διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι διὰ τῆς *Πάρου* εἰς τὴν πατρίδα των τὴν Ἰθάκην. Δύναμαι νὰ προσθέσω ὅτι ἦσαν χαρίεσσαι καθὼς ὅλαι σχεδὸν αἱ συμπατριώτισσαι τῆς Πηνελόπης ὅσας μέχρι τοῦδε ἐγνώρισα. Μοῦ ἀρέσκει καὶ ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν πατρίδα των προφορὰ ὅταν τὴν ἀκούω ἀπὸ χείλη χαρίεντα. Ἐπρόφερεν ἄρά γε οὕτω καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Τηλεμάχου;

Ἡ νῆσος Κάλαμος ὁπόθεν μᾶς ἤρχοντο αἱ κυρίαι ἐκεῖναι χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν διὰ στενοῦ πορθμοῦ, καθὼς καὶ ἡ Λευκάς, —ἡ ὁποία ὅμως διὰ μιᾶς ἄκρας της προσκολλᾶται σχεδὸν εἰς τὴν Στερεὰν ἐκείνη. Μόνον κατὰ τὸ 1863 ἔπαυσε τὸ παρὰ φύσιν πολιτικὸν διαζύγιον καὶ τῶν δύο νήσων ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπετέλουν καὶ αἱ δύο μέρος τοῦ Ἰονίου κράτους. Ἐνόσῳ ὅμως ἡ ἄντικρυ Στερεὰ ἐδεσπόζετο ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ νῆσοι ἐκεῖναι ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς τυραννουμένους κατοίκους της ὡς παρηγορία, ὡς ἐλπὶς καὶ ὡς καταφύγιον. Ναὶ μέν, οὔτε ἡ Βενετία οὔτε ἡ Ἀγγλία μετέπειτα ἔδειξαν πολλὴν τρυφερότητα πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὁπότε μάλιστα ἐπρόκειτο περὶ ἐλευθερίας ἢ ἀνεξαρτησίας. Ἀλλ' ἡ ζωὴ τοὐλάχιστον ἦτο ἀσφαλὴς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν χριστιανῶν, ἐπὶ δὲ τῆς Ἐπαναστάσεως χιλιάδες οἰκογενειῶν κατέφυγον εἰς τὴν ἀκατοίκητον τότε νῆσον Κάλαμον, διὰ νὰ σωθῶσιν ἀπὸ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, ὅτε οἱ στρατοὶ τοῦ Σουλτάνου κατήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἤπειρον πρὸς κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀληθῶς, κατὰ τὸ 1822, ὁ ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων ἀπέστειλεν Ἄγγλους στρατιώτας διὰ νὰ βιάσῃ τοὺς πρόσφυγας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Εἰς μάτην ἐζήτουν οἱ δυστυχεῖς νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ ν' ἀφήσωσιν εἰς Κάλαμον τὰ γυναικόπαιδα διὰ νὰ τὰ σώσωσι ἀπὸ τὴν σφαγὴν ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν. Εἰς μάτην παρεκάλεσαν νὰ τοῖς δοθῶσι τοὐλάχιστον ὅπλα διὰ νὰ πολεμήσωσι πρὸς ὑπεράσπισίν των. Ἡ Ἀγγλικὴ οὐδετερότης ἔμεινεν ἀδυσώπητος καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν ὅπως ἦλθον. Βραδύτερον ὅμως, ἰδίως κατὰ τὸ 1825, ἡ ἀπάνθρωπος ἐκείνη αὐστηρότης ἐχαλαρώθη καὶ μυριάδες Χριστιανῶν διεσώθησαν εἰς τὴν νῆσον Κάλαμον.

Ὅσῳ δὲν ἑλκύουν ἐξ ἀποστάσεως τὸν θαυμασμὸν αἱ κωμοπόλεις Ἀστακὸς καὶ Μύτικας, τοσοῦτον ἀπ' ἐναντίας φαίνεται γοητευτικὴ ἡ ἀπέναντι τῆς Λευκάδος κειμένη Ζαβέρδα. Μὲ τὰς ἀναμέσον τῶν δένδρων κομψὰς οἰκίας της καὶ τὴν χλοερὰν γύρω της ζώνην καλλιεργημένης γῆς, φαίνεται ὡς ὄασις ἀληθὴς ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ὅπου κεῖται. Ἡ θέα της ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τοῦ περιηγητοῦ τὰς θελκτικὰς πολίχνας τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλβετίας ἢ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ρήνου. Ἀποκαθιστᾷ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπαισθητὴν τὴν τοιαύτην εὐά-

ρεστον ἐντύπωσιν ἡ γενικὴ ἄποψις τῶν ἀγρίων ἐκείνων παραλίων τῆς Ἀκαρνανίας, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰσέτι ὁποῖα ἦσαν καὶ ἐπὶ Θουκυδίδου. Οὐδεμία τῆς Ἑλλάδος χώρα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τόσῳ δυσάρμοστος εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν. Ἀλλὰ θὰ εἰσδύσῃ ἐπὶ τέλους καὶ ἐκεῖ ὁ πολιτισμός. Τὴν εἰσβολήν του θὰ ἐπιταχύνωσιν αὐτὰ τὰ ἀτμόπλοια, τὰ ὁποῖα τετράκις τῆς ἑβδομάδος παραπλέουν τὰ παράλιά της, καὶ αἱ ὁδοὶ αἵτινες θὰ διασχίσωσιν ἐντὸς ὀλίγου τὰς φάραγγάς της. Ἴσως ὁ ξένος περιηγητὴς προκρίνει τὴν παροῦσαν ἀγριότητα, ἀλλ' ὁ Ἕλλην λυπεῖται μὴ βλέπων πλειοτέρας Ζαβέρδας εἰς τοὺς πρόποδας τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων ὀρέων. Καθ' ὅλην τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Μύτικα καὶ Ζαβέρδας, παρεκτὸς ποιμενικῶν τινων καλυβῶν καὶ ἑνὸς παλαιοῦ μοναστηρίου, οὐδὲν ἄλλο ἴχνος εἶδα κατοικίας ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καὶ τὸ μοναστήριον κεῖται τόσον ὑψηλά, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον ἐὰν κατοικεῖται ἢ ὄχι. Μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδα ἕνα ἢ δύο καλογήρους, ἀλλὰ δὲν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἐξέλαβα ὡς ράσα κορμοὺς δένδρων ἡμικαύστους ἢ βράχους μαυρισθέντας ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τοὺς ἀνέμους.

Μετὰ τὴν Ζαβέρδαν τὸ ἀτμόπλοιον προσορμίζεται εἰς τὸν μεσημβρινὸν τῆς Λευκάδος λιμένα Ἀλέξανδρον, ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς Ἰθάκην, ὅπου διανυκτερεύει. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὴν Ἰθάκην, ἀλλὰ τὸ ἀτμόπλοιον φθάνει ἐκεῖ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀποπλέει δὲ πρὸ τῆς ἀνατολῆς, ὥστε κατὰ συμβουλὴν τοῦ πλοιάρχου ἀπεβιβάσθημεν εἰς Λευκάδα. Ἡ *Πάρος* ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἰθάκης προσορμίζεται πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου, παρὰ τὴν πόλιν, ὥστε αὔριον τὸ πρωῒ ἐπιβιβαζόμεθα πάλιν.

Ἀπὸ τὸν λιμένα Ἀλέξανδρον ἐστείλαμεν διὰ λέμβου τοὺς σάκκους μας εἰς τὴν πόλιν τῆς Λευκάδος ἢ Ἁγίας Μαύρας, ἡμεῖς δ' ἐπορεύθημεν διὰ ξηρᾶς. Εὐτυχεῖς οἱ συνεπιβάται μας προλαβόντες κατέλαβον τὰς εἰς τὴν ἀποβάθραν περιμενούσας ἁμάξας, ὥστε ἐξεκινήσαμεν πεζοί. Ὁ περίπατος ἦτο τερπνότατος, εἴχομεν δὲ καὶ συνοδοιπόρους εὐαρέστους, ἕνα νέον Λευκάδιον καὶ τὴν ἐρασμίαν ἀδελφήν του, ὥστε δὲν ἦτο φόβος μὴ πλανηθῶμεν. Διήλθομεν ἀμπελῶνας, ἐλαιῶνας, κήπους περιστοιχοῦντας ἐπαύλεις ἐξοχικάς·— ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του καὶ αἱ ἀηδόνες μᾶς ἐχαιρέτιζον μὲ τὸ γλυκὺ κελάδημά των·— ἀριστερόθεν τὸ ὑψηλὸν καὶ καταπράσινον τῆς νήσου βουνὸν μᾶς ἔκλειε φαιδρῶς τὸν ὁρίζοντα, δεξιόθεν δὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, πράσινα καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, ἐφαίνοντο συνεχόμενα μὲ τὴν Λευκάδα.

Ἡ πόλις τῆς Λευκάδος δὲν ἔχει τὸν τύπον ἰταλικῆς πόλεως, ὡς ἡ Κέρκυρα ἢ ἡ Ζάκυνθος, ἀλλ' ἐνθυμίζει μᾶλλον τὴν Ἀνατολήν. Βλέπει τις ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι δὲν εὑρίσκεται εἰς πόλιν Τουρκικήν, διότι αἱ ὁδοὶ εἶναι κανονικαί, καθαραί, τὸ δ' ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν μαρτυρεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων. Αἱ πλεῖσται αὐτῶν εἶναι ξύλιναι, μία μάλιστα τῶν συνοικιῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ παραπήγματα ὁμοιάζοντα πρὸς στρατιωτικὰ καταλύματα. Αἱ ἐλαφραὶ αὗται οἰκοδομαὶ ἀνηγέρθησαν μετὰ τὸν σεισμόν, ὅστις πρό τινων ἐτῶν ἐπέφερε φοβερὰν καταστροφὴν ἐνταῦθα. Οἱ Λευκάδιοι κοιμῶνται ἡσυχώτεροι εἰς τὰς ξυλίνας οἰκίας των. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν ἐπίκειται σεισμὸς ἀπόψε, διότι εἶναι λιθόκτιστον τὸ ξενοδοχεῖον τῆς καλῆς Κερᾶ Λ...

Υ. Γ. Ὁ δυστυχὴς ἀσθενὴς ἐξεψύχησεν ἀπόψε.

(Ἕπεται συνέχεια)

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΓ'.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ὁ μαρκήσιος ἀπέκτησε τὴν πανουργίαν, τὴν σύντονον προσοχὴν καὶ τὴν ἤρεμον καὶ λεπτὴν ὀξυδέρκειαν ἀγρίου. Ἀνεκάλυψε τὸν σωλῆνα τῆς βρύσεως, ὅστις συνεκοινώνει πρὸς τὸν νεροχύτην τοῦ κάτω πατώματος.

Ἦτο μὲν κλεισμένος ὁ σωλήν, ἀλλ' ὁ γύψος ὅστις τὸν περιέβαλλεν εἶχε πολλὰς ῥαγάδας. Προσεκόλλησεν ἐκεῖ τὸ οὖς του, καὶ ἀντελήφθη τῆς ὁμαλῆς καὶ μακρᾶς ἀναπνοῆς τοῦ Περάκ, ὅστις ἐκοιμᾶτο ἔτι.

Οὐδεμία λέξις, ὅσον ταπεινῶς καὶ ἂν ἐλέγετο, ἦτο δυνατὸν νὰ τοῦ διαφύγῃ. Μετά τινας στιγμὰς ἤκουσε τὴν Ἰουστίναν ἐγειρομένην καὶ λέγουσαν καθαρῶς τὰς λέξεις ταύτας:

—Ἔλα, σήκω Περάκ. Ἡ πτωχή μας Καρολίνα δὲν ἐκοιμήθη βέβαια σὰν ἐσένα.

—Τί εἶνε μία νύκτα! εἶπεν ὁ Περάκ· ἔπειτα δὲν θὰ 'πάγω νὰ τὴν πάρω παρ' ἀφοῦ φύγῃ αὐτός!

Ἡ Ἰουστίνα ἠκροάσθη καὶ ὑπέλαβεν:

—Δὲν κινεῖται, ἀλλ' εἶπεν ὅτι ἐξυπνᾷ τὰ χαράγματα. Ὅπου καὶ ἂν ἦνε θὰ χαράξῃ. Θὰ φύγῃ χωρὶς νὰ πάρῃ τίποτε, τὸ εἶπε.

—Ἀδιάφορον, ὑπέλαβεν ὁ Περάκ, ἐγειρόμενος καὶ ἀκουόμενος ἤδη καλλίτερον, καίτοι ὡμίλει πολὺ σιγά. Δὲν θέλω νὰ φύγῃ πεζός. Εἶνε πολὺ μακρυά. Ὁ υἱός σου νὰ τοῦ ἑτοιμάσῃ τὸ ἄλογόν μου, καὶ ὅταν ἰδῶ πῶς ἔφυγε, θὰ κινήσω διὰ τὸ Λωσόν.

Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην ἄλλης πληροφορίας. Ἔκαμεν ὀλίγην ταραχήν, ἵνα ἀναγγείλῃ ὅτι ἠγέρθη, καὶ κατέβη ἀφοῦ ἀπέθηκε τὸ βαλάντιόν του ἐντὸς τοῦ σύρτου τοῦ γραφείου. Ἐφάνη δὲ σπεύδων νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Πολινιάκ, καὶ διαβεβαιῶν ὅτι ᾐσθάνετο ἐξαίρετα τὰς δυνάμεις του· ἀπεποιήθη ἑπομένως τὸν ἵππον, ὅστις θὰ τὸν ἐστενοχώρει κατὰ τὸν κατασκοπικὸν ἀγῶνα δν προετίθετο. Ἔσφιγξε τρυφερῶς τὰς χεῖρας τῶν ξένων του, καὶ ἀνεχώρησεν. Μόλις ὅμως ἐξελθὼν τοῦ χωρίου ἤλλαξε διεύθυνσιν, ἠρώτησεν ἕνα διαβάτην καὶ εἰσεχώρησεν εἰς ἀτραπὸν φέρουσαν εἰς Λωσόν.

Ἤλπιζε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ πρὸ τοῦ Περάκ, νὰ τὸν ἀναμείνῃ χωρὶς νὰ φανῇ, καὶ νὰ τὸν ἴδῃ ἀπάγοντα τὴν Καρολίναν. Ὅτε δὲ οὕτως ἐβεβαιοῦτο ὅτι ἐπέστρεψεν αὐτὴ εἰς Λαντριάκ, τότε ἐσκέπτετο περὶ τῶν περαιτέρω. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, βλέπων ὅτι τὸν ἔφευγε, δὲν ἤθελε νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ χάσῃ καὶ πάλιν τὰ ἴχνη της. Ἀλλ' ὁ Περὰκ ἔσπευδε, καὶ ἡ Μικροῦλα ἐβάδιζε ταχέως, καίτοι ὁ δρόμος καθίστατο ὁλονὲν δυσκολώτερος, ἀνερχόμενος πρὸς τὸ Λωσὸν διὰ πολλῶν κλιτύων ὀρέων. Ἡ ἀτραπὸς ὀλίγον μόνον ἔτεμνε τὰς γωνίας τοῦ δρόμου τούτου, καὶ ὁ μαρκήσιος ἔμεινε ταχέως ὀπίσω τοῦ ἀγροτικοῦ ἁμαξίου. Εἶδεν αὐτὸ διερχόμενον καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Περάκ, ὅστις ἐπίσης ἐνόμισεν ὅτι διέκρινεν ἐν τῇ πρωϊνῇ ὁμίχλῃ ἄνδρα τινὰ μὴ φέροντα χωρικὴν ἐνδυμασίαν, κρυβέντα δὲ ταχέως ὄπισθεν φράκτου ἐκ ξηρολίθων.

Ὁ Περὰκ ἦτο δύσπιστος.

— Ἴσως, διενοήθη, μᾶς ἐγέλασε, κ' ἐνόησε τίποτε. Αἴ, ἂν ἦνε αὐτός, καὶ τόση μόνον εἶνε ἡ ἀρρώστια του, τὸν κάμνω ἐγὼ καὶ τοῦ περνᾷ ἡ ὄρεξις νὰ κυνηγᾷ πεζὸς τὸ ἄλογόν μου.

Ἐκέντησε τὴν Μικροῦλαν, κ' ἔφθασε πλησίον τοῦ Λωσὸν ἅμα ὡς ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος. Ἡ Καρολίνα ἐναγώνιος, μετὰ φοβερὰν ἀϋπνίαν, ἤρχετο εἰς προϋπάντησίν του.

— Ὅλα ἐξαίρετα! εἶπεν εἰς αὐτήν. Ἠπατήθην χθές. Δὲν εἶνε διόλου ἄρρωστος, διότι ἐκοιμήθη λαμπρὰ καὶ ἀνεχώρησε πεζός.

— Λοιπὸν ἀνεχώρησεν; εἶπεν ἡ Καρολίνα ἀναβαίνουσα εἰς τὸ ἁμάξιον καὶ καθημένη ἐγγὺς τοῦ Περάκ. Λοιπὸν δὲν ὑπώπτευσε τίποτε, καὶ δὲν θὰ τὸν ἐπανίδω πλέον· τόσον τὸ καλλίτερον...

Κ' ἐρράγη εἰς λυγμοὺς ὑπὸ τὴν κορδύλην της, δι' ἧς μάτην προσεπάθησε νὰ κρύψῃ τὸ πρόσωπόν της.

Ὁ Περὰκ ἤκουσε σπαραττόμενον τὸ στῆθός της.

— Καὶ τόρα θ' ἀρρωστήσετε σεῖς! τῇ εἶπε δι' αὐστηρῶς πατρικοῦ ἤθους. Ἐλᾶτε, μὴν κάμνετε ἔτσι, ἀλλέως ὁ Περὰκ δὲν θὰ σᾶς πιστεύῃ πλέον ὅταν τοῦ λέγετε ὅτι εἶσθε χριστιανή.

— Θεέ μου! ἀρκεῖ νὰ μὴν κλαίω ἐμπρός του ... δὲν μοῦ συγχωρεῖς μίαν στιγμὴν ἀδυναμίας; Ἀλλὰ τί κάμνεις; Διατὶ προχωροῦμεν πρὸς τὸ Λωσόν;

Ὁ Περὰκ εἶχε νομίσει ὅτι εἶδε πάλιν τὸν μαρκήσιον προχωροῦντα.

— Νὰ μὲ συγχωρήσετε,.. εἶπεν. Ἔχω μίαν μικρὰν παραγγελίαν διὰ τὸ χωρίον. Εἶνε κοντά.

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον, σκεπτόμενος ὅτι ὁ μαρκήσιος ἤθελε μείνει κατασκοπεύων μακρόθεν. Προχωρήσας εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ, ἀντήλλαξεν ὀλίγας λέξεις μετά τινος τῶν κατοίκων. Δὲν ἦτο δύσκολον νὰ εὕρῃ πρόφασιν. Ἔπειτα, ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Καρολίναν:

— Εἶσθε πολὺ συγχισμένη, εἶπε, καὶ θέλω νὰ σᾶς διασκεδάσω κἄπως. Ὁ περίπατος σᾶς ὠφελεῖ. Ἔρχεσθε νὰ κάμωμεν ἕνα... μακρυνόν, πολὺ μακρυνόν;

— Ἂν ἔχῃς δουλειὰν εἰς κανὲν μέρος, δὲν θέλω νὰ σ' ἐμποδίσω. Πηγαίνω ὅπου θέλεις.

— Ἤθελα νὰ πάγω ἕως τὸ Μεζέγκον, εἰς τὸ χωρίον Σταύλους. Εἶνε ὡραιότατον μέρος, καὶ θὰ ἰδοῦμεν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῶν Σεβεννῶν, τὴν ὁποίαν ἔχετε τόσην διάθεσιν νὰ ἰδῆτε.

— Δὲν ἔλεγες ὅτι εἶνε δύσκολον πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἄλλου μηνός;

— Ναί, δὲν λέγω, εἶνε κἄπως ὁ καιρὸς συννεφώδης καὶ θὰ ἦνε ὀλίγον χαλασμένοι οἱ δρόμοι. Δὲν ἐπῆγα πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἀπὸ πέρυσιν. Ἀλλὰ λέγουν ὅτι τοὺς ἐδιώρθωσαν, κ' ἔπειτα μαζή μου ξεύρετε ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνδυνος.

— Σὲ βεβαιόνω ὅτι διὰ κίνδυνον δὲν μὲ μέλει. Πηγαίνωμεν.

Ὁ Περὰκ ἐνεψύχωσε τὸν ἵππον του, ὅστις διελθὼν τὸ Λωσὸν κατέβη γενναίως τὸν βραχώδη λόφον καὶ ἀνέβη πάλιν ταχέως τὴν ἄλλην κλιτύν. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφήν, ὁ Περὰκ ἐπεστράφη, δὲν εἶδε πλέον κανένα ὀπίσω του, καὶ ἐθεώρησε τὸν πρὸ αὐτοῦ δρόμον, ὅστις εἶχε λίαν δυσάρεστον τὴν ὄψιν.

— Θὰ ἰδῆτε εἰς ὀλίγον τὴν ἔρημον, εἶπε· δὲν σᾶς πειράζει.

— Ὄχι, ὄχι, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ὅταν εἶνε κανεὶς ἀπηλπισμένος, δὲν τὸν πειράζει τίποτε.

Ὁ Περὰκ προυχώρησεν, εἰδοποιῶν τὴν συντροφόν του ἐπανειλημμένως, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ φανῇ, ὅτι ὑπελείπετο ἔτι τεσσάρων λευγῶν δρόμος, καὶ ὅτι τὸ Μεζέγκον θὰ ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα *σκεπασμένον*. Πάντα ταῦτα ἦσαν λίαν ἀδιάφορα εἰς τὴν Καρολίναν, ἥτις δὲν ἐμάντευε τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὰς τύψεις συνειδήσεως τοῦ γηραιοῦ της φίλου.

Διῆλθον ὄρος κατάφυτον ἐκ πευκῶν, καὶ διατεμνόμενον ὑπὸ εὐρείας ἐξαίθρας, προερχομένης ἐκ παλαιᾶς ὑλοτομίας καὶ ἐκβαλλούσης εἰς εὐρεῖαν λεωφόρον, ἥτις μακρόθεν ἐφαίνετο ὡς ὁδὸς

δυναμένη νὰ περιλάβῃ ἑκατὸν παραλλήλους ἁμάξας. Ὅτε ὅμως εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν τὸ ἁμάξιον, παρέστη κοπιώδης καὶ φοβερὰ ἡ ἀνάβασις τοῦ ὑγροῦ ἐκείνου ἐδάφους, κατατετμημένου πανταχοῦ ὑπὸ βαθειῶν αὐλάκων. Περαιτέρω ἦτο ἔτι χειρότερον. Τὴν γῆν ἐπλήρουν ὄγκοι λάβας, χωριζόμενοι ὑπὸ χαραδρῶν, ὁσάκις δὲ ἀνευρίσκοντο τὰ ἴχνη τῆς βατῆς ὁδοῦ, ἀνάγκη καθίστατο νὰ ὑπερπηδῶσι σωρείας μεγάλας χαλίκων, νὰ ἵστανται ἐνώπιον εὐρέων χανδάκων, καὶ νὰ ἀναζητῶσι πάλιν τὴν παλαιὰν ὁδὸν ἐν μέσῳ μυρίων ῥωγμῶν καὶ σχισμάδων. Ὁ ἵππος ἠνδραγάθει ἀληθῶς καὶ ὁ Περὰκ ἀνέπτυσσε θαυμασίαν δεξιότητα καὶ νοημοσύνην.

Μόλις εἶχον διατρέξει δύο λεύγας ἐντὸς δύο ὡρῶν, καὶ εὑρίσκοντο ἐν πλήρει ἐρήμῳ ἐπὶ ἀπεράντου ὀροπεδίου, εἰς ὕψος χιλίων πεντακοσίων μέτρων. Πλὴν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ὁδοῦ, οὐδὲν διεκρίνετο πέριξ αὐτῶν. Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀφανισθῆ, ἡ ὁμίχλη περιεκάλυπτε πάντα ὡσεὶ διὰ σαβάνου, ἀνέκφραστον δὲ ἦτο τὸ αἴσθημα τῆς θλίψεως καὶ βαρυθυμίας ὅπερ εἶχε καταλάβει τὸ πνεῦμα τῆς Καρολίνης. Καὶ αὐτὸς ὁ Περὰκ ἦτο καταβεβλημένος καὶ ἐτήρει σιγήν. Ἡ φραγμένη ὁδός, ἣν εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ καταλίπῃ, δὲν ἐφαίνετο πλέον, καὶ ἀπὸ ἑνὸς ἤδη τετάρτου τῆς ὥρας ἐβάδιζον ἐπὶ χλόης σπογγώδους χαραγμένης μὲν πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ποδῶν τῶν βοσκόντων κτηνῶν, ἀλλ' οὐδὲν πλέον φερούσης ἴχνος τροχῶν. Ὁ ἵππος ἔστη, περιρρεόμενος ὑπὸ ἱδρῶτος, καὶ οἱονεὶ ἀγγέλλων ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ.

Ὁ Περὰκ ἐπέζευσεν, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ πηλώδους ἐδάφους μέχρις ἀστραγάλων καὶ προσεπάθησε νὰ κατατοπισθῇ. Ἀλλ' ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον. Καὶ ὄρη καὶ χαράδραι ἀπετέλουν πεδίον ἀπέραντον ἐκ λευκοῦ ἀτμοῦ.

— Ἐχάσαμεν τὸν δρόμον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ Καρολίνα μετ' ἀδιαφορίας.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἄνεμος ἤνοιξεν ὀπήν τινα διὰ τῆς ὁμίχλης, κ' ἐφάνησαν μακρόθεν φανταστικοὶ ὁρίζοντες, πορφυρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ἡ νεφέλη ἐκλείσθη πάλιν ταχέως καὶ ὁ Περὰκ οὐδὲν κατώρθωσε νὰ διακρίνῃ πρὸς τὸ μεμονωμένον ἐκεῖνο σημεῖον τῆς μεμακρυσμένης τῶν ὀρέων ζώνης. Ἐν τούτοις ἠκούσθησαν ὑλακαί, καὶ κατόπιν φωναί, δὲν ἐφάνησαν δὲ οἱ κύνες εἰμὴ ὅτε ἐπλησίασαν εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν. Προηγοῦντο συνοδεῖαι ἀνδρῶν καὶ ἡμιόνων φερόντων χόρτα καὶ ἀσκούς. Ἦσαν ὀρεινοὶ μεταβαίνοντες ν' ἀνταλλάξωσιν εἰς τὴν πεδιάδα τὸν τυρὸν καὶ τὸ βούτυρον τῶν ἀγελάδων των ἀντὶ καρπῶν καὶ χόρτων τῆς κάτω χώρας. Ἐγένετο συνομιλία καὶ ἐλήφθησαν πληροφορίαι. Ἐλέχθη εἰς τὸν Περὰκ ὅτι κακῶς ἔπραξε θελήσας νὰ μεταβῇ ἐφ' ἁμάξης εἰς τοὺς Σταύλους, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀδύνατον, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὁ Περὰκ τὸ ἐθεώρησε ζήτημα φιλοτιμίας καὶ ἠρώτησεν ἂν ἀπεῖχον ἔτι πολὺ τοῦ χωρίου. Τὸν ἐπανέφεραν εἰς τὸν δρόμον του, καὶ τῷ εἶπον ὅτι ἀπεῖχεν ἔτι μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ζῶά των εἶχον ἱδρώσει καὶ οἱ ὀρεινοὶ ἔσπευδον νὰ φθάσωσιν, οὐδεμίαν προσήνεγκον εἰς τὸν Περὰκ συνδρομὴν κ' ἐγένοντο ἄφαντοι, χλευάζοντες τὸ ἁμάξιόν του. Ἡ Καρολίνα εἶδεν αὐτοὺς ταχέως ἀφανιζομένους ὡς σκιὰς ἐντὸς τῆς ὁμίχλης.

Ἦτο ἀπαραίτητον ν' ἀφήσωσι τὸν ἵππον ν' ἀναπνεύσῃ, διότι οἱ νέοι ἀγῶνες πρὸς ἀναῤῥίχησιν τῆς ἀποτόμου ὁδοῦ εἶχον ἐξαντλήσει τὰς δυνάμεις του.

— Ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ, εἶπεν ὁ Περὰκ βαρυθύμως, εἶνε ὅτι δὲν παραπονεῖσθε. Καὶ κάμνει κρύον δυνατόν! Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ὑγρασία ἐπέρασε τὸ σκέπασμά σας.

Ἡ Καρολίνα ἀπήντησε διὰ φρικιάσεως.

Νέα ὅμως σκιὰ διέβαινε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ὀφρὺν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ σκιὰ αὐτὴ ἦτο ὁ Κ. Βιλλεμέρ. Δὲν ἐφαίνετο βλέπων τὸ ἁμάξιον, καίτοι κάλλιστα τὸ ἔβλεπεν. Ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ὑποπτεύων ὅτι ἐπέβαινεν αὐτοῦ γνώριμός του. Προυχώρει δὲ γενναίως καὶ ὑποκρινόμενος πλήρη ἀδιαφορίαν.

— Αὐτὸς εἶνε! τὸν εἶδα! εἶπεν ἡ Καρολίνα εἰς τὸν Περάκ. Πηγαίνει ὅπου πηγαίνομεν.

— Αἴ! ἂς τὸν ἀφήσωμεν νὰ περάσῃ, κ' ἐπιστρέφομεν...

— Ὄχι, ὄχι! δὲν ἠμπορῶ πλέον,... δὲν θέλω! Μετὰ τοιαύτην ἐκδρομὴν θ' ἀποθάνῃ! Δὲν θὰ φθάσῃ εἰς τοὺς Σταύλους. Νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν!

Τοσαύτην περιεῖχεν αὐθεντείαν ὁ τρόμος τῆς Καρολίνας, ὥστε ὁ Περὰκ ὑπήκουσεν. Ἔφθασε μετ' ὀλίγον τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις παρεμέρισεν ἵνα τοὺς ἀφήσῃ νὰ παρέλθωσι, καὶ οὐδὲ τὴν κεφαλήν του ἤγειρεν, οὐδ' ἐσταμάτησε. Δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ὀχληρὸς οὔτε ἀπειθής· ἤθελε νὰ μάθῃ μόνον, ἤθελε νὰ τὴν παρακολουθήσῃ μέχρι θανάτου.

Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις του εἶχον ἐκλίπει. Ἡ δυσχέρεια τῆς πορείας ἐκείνης, προβαινούσης ἀδιακόπως εἰς ὕψος ἀπὸ τοῦ Λαντριάκ, καὶ ἰδίως ἀπὸ δύο λευγῶν, ἐν μέσῳ χάους πετρῶν καὶ πηλώδους χλόης, εἶχε προκαλέσει ἄφθονον τὸν ἱδρῶτά του, ὃν ᾐσθάνθη αἴφνης ψυχόμενον ἐκ τῆς δριμείας πνοῆς τοῦ ἀνέμου, τραπέντος εἰς ἀνατολικόν. Ἡ ἀναπνοή του ἐκόπη καὶ ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ.

Ἡ Καρολίνα ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλήν, ἑτοίμη ν' ἀναφωνήσῃ..., ἀλλ' ὁ Περὰκ ἔδραξε τὸν βραχίονά της.

— Θάῤῥος, κόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν διὰ

φωνῆς πλήρους θρησκευτικῆς πεποιθήσεως. Ὁ Θεὸς σᾶς τὸ ζητεῖ.

Καὶ ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν καταβαλλομένην ὑπὸ τὴν κρατερὰν πίστιν τοῦ χωρικοῦ.

— Τί θέλετε νὰ τοῦ συμβῇ; ὑπέλαβε προχωρῶν πάντοτε. Ἀφοῦ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἔλθῃ ὡς ἐκεῖ, θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη ὀλίγον. Δὲν ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὀλίγον δρόμον. Θ' ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς Σταύλους.

— Ἀλλὰ μὲ ἀκολουθεῖ! Βλέπεις ὅτι θὰ ἔλθῃ στιγμὴ νὰ τοῦ ὁμιλήσω, ἢ ἐκεῖ ἢ ἀλλοῦ.

— Διατὶ νὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ; Ποῦ ἠξεύρει ὅτι εἴσθε σεῖς; Τόσοι περιηγηταὶ πηγαίνουν νὰ ἰδοῦν τὸ Μεζέγκον.

— Μ' αὐτὸν τὸν καιρόν;

— Ὁ ἥλιος, ὅταν ἐβγῆκε, ἦτον λαμπρός. Δὲν ἐπηγαίναμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἴδιον δρόμον;

Ὁ μαρκήσιος εἶχεν ἰδεῖ τὴν Καρολίναν διστάζουσαν καὶ τέλος ὑποτασσομένην. Ἡ ἐκ τούτου δὲ συγκίνησις ἐπήνεγκε κατ' αὐτοῦ τὸ ὕστατον τραῦμα. Μόλις εἶδεν ὅτι ἔμεινεν ὀπίσω καὶ ᾐσθάνθη ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ. Κατέπεσεν ἐπί τινος λίθου, ἀτενεῖς προσηλῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ μέλαν ἐκεῖνο σημεῖον, ὅπερ βραδέως ἠφανίζετο ἐνώπιόν του, διότι ὁ ἄνεμος εἶχεν αἴφνης σφοδρύνει κ' ἐδίωκε βιαίως τοὺς ἀτμούς, οὓς ἤρχιζον νὰ διαδέχωνται ἐλαφραὶ χιόνος νιφάδες.— Θέλει λοιπὸν νὰ τὴν λησμονήσω ἐντελῶς; εἶπε καθ' ἑαυτόν, αἰσθανόμενος ὅτι ἐλιποθύμει. Φεύγει τὴν ἐλπίδα... ἀπώλεσε τὴν πίστιν! Ποτέ της δὲν μὲ ἠγάπησε!

Καὶ κατεκλίθη ν' ἀποθάνῃ.

ΚΕ'.

— Ἐμπρός, ἐμπρός! ἔλεγεν ὁ Περὰκ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, βλέπων πυκνουμένην τὴν χιόνα. Αὐτὸ εἶνε χειρότερον ἀπὸ τὴν καταχνιά! Ὅταν ἀρχίζῃ νὰ χιονίζῃ, στρώνεται γρήγορα ὁ δρόμος, καὶ σὲ σκεπάζει ὡς τὸ κεφάλι!

Ὁ ἄφρων ἐκεῖνος λόγος κατεξανέστησε τὴν Καρολίναν. Ἠθέλησε νὰ πηδήσῃ κάτω τοῦ ἁμαξίου, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ νὰ βαδίσῃ μέχρις οὗ ἀπήντα τὸν Κ. Βιλλεμέρ.

Ὁ Περὰκ τὴν ἐκράτησεν, ἀλλ' ἠναγκάσθη τέλος νὰ ἐνδώσῃ. Ἤρχισαν δὲ οὕτω διατρέχοντες πάλιν πρὸς τὰ ὀπίσω, μ' ὅλον τὸν κίνδυνον ὅστις ηὔξανεν ἀδιακόπως, καὶ μ' ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς πορείας των, ἥτις ὁλονὲν ἐγίνετο βραδυτέρα, τὴν ἡμίσειαν λεύγαν, ἣν μετὰ τόσου κόπου εἶχον διατρέξει, ἀφ' ὅτου ἔπαυσαν νὰ βλέπωσι τὸν μαρκήσιον.

Μάτην ἀνεζήτησαν αὐτὸν διὰ τῶν βλεμμάτων. Ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἡ χιὼν εἶχε καλύψει εὐρεῖα τὸ ἔδαφος καὶ τὰς ἀνωμαλίας του. Ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἴδωσιν ἂν παρῆλθον τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ ἐρευνήσωσιν. Ἡ Καρολίνα ἐστέναζε χωρὶς κἂν ν' ἀκούῃ τοὺς στεναγμούς της, κ' ἔλεγε μόνον: «Θεέ μου! Θεέ μου!» Ὁ δὲ Περὰκ δὲν προσεπάθει πλέον νὰ τὴν καθησυχάσῃ, καὶ τὴν προέτρεπε μόνον νὰ παρατηρῇ μετὰ προσοχῆς.

Αἴφνης ὁ ἵππος ἐσταμάτησε.

— Ἐδῶ θὰ ἦνε τὸ μέρος ὅπου ηὕραμεν τὸν δρόμον, εἶπεν ὁ Περάκ. Ἡ Μικροῦλα τὸ ἐνόησε.

— Τότε ἐπροχωρήσαμεν πολύ! ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα.

— Ἀλλὰ δὲν ἀπαντήσαμεν κανένα! ὑπέλαβεν ὁ Περάκ. Ὁ κύριος αὐτός, ὅταν εἶδε τὸ χιόνι, θὰ ἐγύρισεν εἰς τὸ Λωσόν, κ' ἐμεῖς ποῦ εἴμεθα πλησιέστερα εἰς τοὺς Σταύλους, τρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ μείνωμεν ἐδῶ, σᾶς εἰδοποιῶ, ἂν δὲν παύσῃ νὰ χιονίζῃ.

— Πήγαινε Περάκ, πήγαινε σύ! ἀνέκραξεν ἡ Καρολίνα κ' ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς χιόνος. Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ ἕως νὰ τὸν εὕρω.

Ὁ Περὰκ οὐδὲν ἀπήντησε. Κατέβη καὶ αὐτὸς καὶ ἤρχισεν ἐρευνῶν, ἀλλὰ χωρὶς ἐλπίδος. Ἡ χιὼν εἶχε ἤδη ἡμίσεος ποδὸς πάχος, καὶ οὐδὲν ἀπίθανον νὰ ἐκρύπτετο ἤδη πτῶμα ἐντὸς κοιλότητός τινος ὅπου ἐσώρευε τὴν χιόνα ὁ ἄνεμος.

Ἡ Καρολίνα ἐβάδιζε κατὰ τύχην, προχωροῦσα αὐτομάτως ὡς ἄψυχον σῶμα. Τοσαύτην εἶχε νευρικὴν ἔξαψιν. Εἶχεν ἤδη ἱκανῶς μακρυνθῆ τοῦ ἁμαξίου, ὅτε ἤκουσε τὸν ἵππον σφοδρῶς πνευστιῶντα ἐνῷ ἔκυπτε τὴν κεφαλήν. Ἐνόμισεν ὅτι ἐξέπνεε, καὶ θεωροῦσα αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ τὸν εἶδεν ὀσφραινόμενον πρὸ τῶν ποδῶν του παραδόξως. Τοῦτο ἦτο ἀποκάλυψις δι' αὐτήν. Ὥρμησεν εὐθὺς ἐκεῖ καὶ διέκρινε χεῖρα φέρουσαν χειρόκτιον καὶ οἱονεὶ νεκράν, ἣν ἡ πνοὴ τοῦ ἵππου, διαλύουσα τὴν χιόνα κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἶχεν ἀποκαλύψει. Τὸ ὑπὸ τὴν χιόνα ἐκτάδην κείμενον πτῶμα ὑπῆρξεν ἐμπόδιον, ὅπερ ὁ ἵππος δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπερβῇ καταπατῶν. Ὁ Περὰκ προσέδραμεν εἰς τὰς κραυγὰς τῆς Καρολίνας, κ' ἐξαγαγὼν τῆς χιόνος τὸν Κ. Βιλλεμὲρ ἀπέθηκεν αὐτὸν ἐντὸς τῆς ἁμάξης ὅπου ὑπεστήριξεν αὐτὸν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, προσπαθοῦσα νὰ τὸν θερμάνῃ ἐντὸς τῆς ἀγκάλης της.

Ὁ Περὰκ ἔδραξε πάλιν τοὺς χαλινοὺς κ' ἐτράπη ἐκ νέου πρὸς τὸ Μεζέγκον. Ἔβλεπε κάλλιστα, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν ἔπρεπε νὰ χάσῃ, ἀλλ' ἔβαινε χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ ἐπάτει, κ' ἐντὸς ὀλίγου ἠφανίσθη ἐντὸς χαράδρας ἣν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ. Ὁ ἵππος ἐσταμάτησε μόνος του. Ὁ Περὰκ τὸν ἀνήγειρε καὶ προσπαθῶν νὰ τὸν ὀπισθοδρομήσῃ παρετήρησεν ὅτι οἱ τροχοὶ εἶχον ἐμπλακῆ εἰς ἀόρατόν τι ἐμπόδιον. Ἄλλως δὲ καὶ ὁ ἵππος ἦτο παντελῶς ἐξηντλημένος. Παρώρμησεν αὐτὸν εἰς μάτην, τὸν ἐκέντησε, τὸν ἐμάστισε μάλιστα, τότε πρῶτον ἐπὶ ζωῆς του, κ' ἐνέτεινε τὸν χαλινὸν μέχρις αἵματος. Τὸ ταλαί-

πωρον ζῶον τὸν ἐθεώρησε διὰ βλέμματος σχεδὸν ἀνθρωπίνου, ὡσανεὶ ἔλεγε: ἔκαμα περισσότερον τῶν δυνάμεών μου· τόρα μοῦ εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ σᾶς σώσω.

— Θὰ χαθῶμεν λοιπὸν ἐδῶ; εἶπεν ὁ Περὰκ ἀποτεθαῤῥημένος καὶ βλέπων πίπτουσαν κύκλῳ τὴν χιόνα εἰς ἁδρὰς καὶ ἀμειλίκτους νιφάδας.

Τὸ ὀροπέδιον εἶχε μεταβληθῆ εἰς στέππην τῆς Σιβηρίας, καὶ τὸ Μεζέγκον μόνον προέβαλλεν εἰς τὸ βάθος τὴν πελιδνὴν αὐτοῦ κορυφὴν ὑπὲρ τὴν καταιγίδα. Οὔτε δένδρα, οὔτε στέγη, οὔτε βράχος τις πρὸς καταφύγιον. Ὁ Περὰκ συνῃσθάνετο, ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχε σωτηρίας μέσον.

— Ἂς ἐλπίσωμεν! εἶπε, ἐννοῶν ἁπλῶς, κατὰ τὴν εἰθισμένην ταύτην φράσιν τῶν μεσημβρινῶν: ἂς περιμείνωμεν!

Ἐν τούτοις διενοήθη μετὰ μικρὸν νὰ κερδήσῃ ἔτι ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ἔστω καὶ τὸ τελευταῖον τῆς ζωῆς του. Λαβὼν μικρὰν σανίδα ἀπὸ τοῦ ἁμαξίου του, ἤρχισε παλαίων δι' αὐτῆς κατὰ τῶν νιφάδων, αἵτινες σωρευόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἠπείλουν νὰ θάψωσι μετὰ μικρὸν καὶ ἵππον καὶ ἁμάξιον. Ἐπὶ δέκα λεπτὰ ἠγωνίσθη οὕτως ὡς ἀθλητὴς τὸν ἀδιάκοπον ἐκεῖνον ἀγῶνα, διανοούμενος ὅτι ἐματαιοπόνει μὲν ἴσως ἀλλ' ὅτι ὑπερήσπιζεν οὕτω ἑαυτὸν καὶ τὴν Καρολίναν μέχρι τελευταίας του πνοῆς.

Μετὰ τὰ δέκα ταῦτα λεπτὰ ηὐχαρίστησε τὸν Θεόν. Ἡ χιὼν ἠραιοῦτο, ὁ ἄνεμος ἐκόπαζε καὶ ἐπανήρχετο ἡ ὁμίχλη, πολὺ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος. Ἐβράδυνε τότε τὴν ἐργασίαν του, χωρὶς ὅμως νὰ τὴν ἐγκαταλίπῃ, καὶ εἶδε τέλος μετὰ μικρὸν ὠχράν τινα ζώνην διαφαινομένην εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος. Ἦτο ἐπαγγελία αἰθρίας.

Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὔτε λέξιν εἶχεν εἰπεῖ, οὔτε βλασφημήσει ὁ Περάκ. Ἂν ἡ Καρολίνα ἐκινδύνευε ν' ἀπολεσθῇ ἐκεῖ, δὲν ἤθελε τὸ ἐννοήσει πρὸ τῆς τελευταίας στιγμῆς. Ἐν τούτοις τὴν ἐθεώρησε καὶ τὴν εἶδε τόσον ὠχρὰν καὶ τοσοῦτον ἀπλανὲς ἔχουσαν τὸ βλέμμα, ὥστε ἐτρόμαξεν.

— Αἴ, καλά! ἐφώνησε. Τί κάμνετ' ἔτσι; τόρα ἐπέρασε! Δὲν εἶνε πλέον τίποτε!

— Βέβαια, τίποτε! ἀπήντησεν ἐκείνη πικρῶς γελῶσα καὶ δεικνύουσα εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρβανὸν ὕπτιον ἐπὶ τοῦ καθίσματος τοῦ ἁμαξίου, πελιδνὸν ἀπὸ τοῦ ψύχους κ' ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμούς του ἀνοικτοὺς καὶ ὑελώδεις ὡς πτώματος.

Ὁ Περὰκ ἐθεώρησε καὶ πάλιν περὶ ἑαυτὸν ἀλλ' οὐδεμία παρίστατο ἐλπὶς ἀνθρωπίνης ἐπικουρίας. Ἐπήδησεν ἐπὶ τὴν ἅμαξαν, ἔσφιγξε τὸν Κ. Βιλλεμὲρ εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ἤρχισε νὰ τὸν τρίβῃ ῥωμαλέως, μωλωπίζων αὐτὸν διὰ τῶν σιδηρῶν του χειρῶν, καὶ προσπαθῶν νὰ τῷ μεταδώσῃ τὴν θέρμην τοῦ γηραιοῦ του αἵματος, ὅπερ ἀνεζωογόνει ἡ ἐργασία καὶ ἡ θέλησις. Ἀλλὰ μάταια πάντα. Εἰς τ' ἀποτελέσματα τοῦ ψύχους προσετίθετο καὶ νευρική τις κρίσις, ἰδιάζουσα εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ μαρκησίου.

— Ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν! ἔλεγεν ὁ Περάκ. Τὸ αἰσθάνομαι,.. εἶμαι βέβαιος. Ἄχ! νὰ εἶχα μὲ τί ν' ἀνάψω φωτίαν! ἀλλ' ἐδῶ ἔχει μόνον πέτραις!

— Δὲν καίομεν τὸ ἁμάξι; ἐφώνησεν αἴφνης ἡ Καρολίνα.

— Καὶ αὐτὸ γίνεται... ἀλλὰ ἔπειτα;

— Ἔπειτα, ἔπειτα.. ὁ Θεὸς θὰ μᾶς στείλῃ βοήθειαν. Δὲν βλέπεις ὅτι τὸ σπουδαιότερον εἶνε τόρα νὰ μὴ μᾶς καταλάβῃ ἐδῶ ὁ θάνατος;

Ὁ Περὰκ εἶδε τὴν Καρολίναν τόσον ὠχράν, καὶ τόσον ἰώδεις τὰς παρειάς της, ὥστ' ἐνόμισεν ὅτι ᾐσθάνετο κ' ἐκείνη ἐπερχόμενον τὸν θάνατον.

Ἐξέλιπε πᾶς δισταγμός του, καὶ ἀπεφάσισε τὴν θυσίαν ὑπὲρ τῶν ὅλων.—Ἐξέζευξε τὸν ἵππον του, ὅστις κατεκλίθη εὐθύς, ὡς οἱ τῶν κοζάκων ἵπποι, ἐπὶ τῆς χιόνος ἵν' ἀναπαυθῇ. Ἀφήρεσε τὸ κάλυμμα τοῦ ἁμαξίου, καὶ ἀποθέσας αὐτὸ κατὰ γῆς ἔθηκεν ὑπ' αὐτὸ τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ἀναίσθητον πάντοτε, ἀκίνητον καὶ παγωμένον. Εἶτα δὲ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κιβωτίου τοῦ ἁμαξίου ὀλίγας δράκας ἀχύρων, παλαιὰ χαρτία καὶ ῥάκη τινὰ καραβοπάνου, ἐσώρευσεν αὐτὰ ὑπὸ τὸ ἁμάξιον καὶ τὰ ἀνῆψε διὰ τῶν πυρείων του. Συντρίψας δὲ διὰ τῶν πεταλωτικῶν του ἐργαλείων τὰς σανίδας καὶ τὰ πέταυρα τοῦ πτωχοῦ ἁμαξίου του, κατώρθωσε νὰ παραγάγῃ φλόγα καὶ δαυλοὺς ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν. Συνέτριβεν ὁλονὲν καὶ ἔκαιεν. Ἡ χιὼν δὲν ἔπιπτε πλέον, καὶ ὁ Κ. Βιλλεμέρ, τοποθετημένος ἐντὸς ἡμικυκλίου φλεγόντων συντριμμάτων, ἤρχιζε νὰ θεωρῇ μετ' ἐκπλήξεως τὴν πρὸ αὐτοῦ παράδοξον σκηνήν, ἣν ὑπελάμβανεν ὡς ὄνειρον.

— Ἐσώθη, ἐσώθη! ἀκούεις Περάκ; ἀνεφώνησεν ἡ Καρολίνα, ἥτις ᾐσθάνθη αὐτὸν προσπαθοῦντα νὰ ὑπεγερθῇ. Εὐλογημένος νὰ ἦσαι! Σὺ τὸν ἔσωσες.

Ὁ μαρκήσιος ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Καρολίνης ἐγγύς του, ἀλλὰ νομίζων ὅτι διετέλει πάντοτε ἐν ὑπνωτικῇ παραισθησίᾳ, δὲν προσεπάθει νὰ τὴν ἴδῃ. Δὲν ἐνόησε τὰ συμβαίνοντα εἰμὴ ὅτε ᾐσθάνθη ἐπὶ τῶν χειρῶν του τὰ χείλη τῆς Καρολίνης· ὑπέθεσε τότε, ὅτι ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ, ἀφοῦ ἐκείνη δὲν τὸν ἀπέφευγε πλέον, καὶ τῇ εἶπε: χαῖρε!

— Ὄχι, ὄχι ἀποχαιρετισμόν! ἀπήντησεν ἐκείνη καταφιλοῦσα τοῦ μέτωπόν του. Πρέπει νὰ ζήσετε... τὸ θέλω... σᾶς ἀγαπῶ!

Ἐλαφρὸν ἐρύθημα ἐκάλυψε τὴν ὠχρὰν μορφήν του, ἀλλ' οὐδεὶς λόγος ἠδυνήθη νὰ δηλώσῃ τὴν χαρὰν αὐτοῦ. Ὁ μαρκήσιος ἐφοβεῖτο ὅτι ὠνειρεύετο ἔτι· ἀλλὰ προδήλως ἀνεζωογονεῖτο. Ἡ θερμότης εἶχε συγκεντρωθῇ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ ἁ-

μαξίου, ὅπερ ἔστεγεν αὐτόν, κατέκειτο δὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀνέτως ἐπὶ τῶν ἐπενδυτῶν τῆς Καρολίνας καὶ τοῦ Περάκ.

—Ἀλλὰ πρέπει τέλος πάντων νὰ φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ, διενοήθη οὗτος, καὶ τὸ ἀνήσυχον βλέμμα του ἀνηρώτησε τὸν αἰθριάζοντα ὁρίζοντα.

Τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ, τὸ πῦρ ἐσβέννυτο ἐλλείψει τροφῆς, καὶ ὁ ἀσθενὴς δὲν θὰ ἠδύνατο βεβαίως νὰ βαδίσῃ μέχρι τῶν Σταύλων. Θὰ ἠδύνατο δὲ καὶ ἡ Καρολίνα; Μόνη διέξοδος ἦτο νὰ ἐπιβῶσι καὶ οἱ δύο τοῦ ἵππου. ἀλλ' ἠδύνατο ἆραγε νὰ τοὺς φέρῃ τὸ κατάκοπον ζῶον; Ἀδιάφορον· ἔπρεπε νὰ γείνῃ δοκιμή, καὶ πρῶτον πάντων νὰ δοθῇ τροφὴ εἰς τὸν ἵππον. Ὁ Περὰκ τὴν ἀνεζήτησεν, ἀλλὰ δὲν τὴν εὗρε πλέον. Ἡ φλὸξ εἶχε καταφάγει καὶ αὐτὴν μετὰ τοῦ ἁμαξίου.

Ἐκφώνησις τῆς Καρολίνας ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα. Τῷ ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι ὑψώματος μικρόν τινα καπνόν. Ὁ Περὰκ ἔδραμεν ἐκεῖ καὶ εἶδεν ὑποκάτω του βῳδάμαξον κοπιωδῶς προσεγγίζον, οὗτινος ὁ βοηλάτης ἐκάπνιζεν ἵνα θερμανθῇ.

— Βλέπεις! τῷ εἶπεν ἡ Καρολίνα, ὅτε τὸ ἁμάξιον τοὺς ἐπλησίασεν· ὁ θεὸς μᾶς ἐβοήθησεν!

Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἦτο ἔτι τόσον ἀδύνατος, ὥστε ἐδέησε νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὸ βῳδάμαξον, ὅπερ εὐτυχῶς ἦτο φορτωμένον ἄχυρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Περὰκ παρέχωσεν οὕτως εἰπεῖν τὸν μαρκήσιον. Ἡ Καρολίνα ἀνέβη πλησίον του. Ὁ Περὰκ ἐπέβη τοῦ ἵππου του, καταλείπων τὰ λείψανα τοῦ πτωχοῦ ἁμαξίου του, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ χωρίον τῶν Σταύλων.

Ὁ Περὰκ παρῆλθε περιφρονητικῶς πρὸ τοῦ πανδοχείου γιγαντώδους γυναικός, μὲ γυμνὰς τὰς κνήμας καὶ μὲ χρυσοῦν περιδέραιον, ἀληθοῦς βραδύποδος βδελυγμίαν ἐμπνέοντος. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ μαρκήσιος οὐδεμιᾶς ἤθελε τύχει ἐκεῖ περιποιήσεως. Ἀπεβίβασε δ' αὐτὸν παρά τινι γνωρίμῳ χωρικῷ. Ἔσπευσαν πάντες περὶ τὸν ἀσθενῆ ἐρωτῶντες καὶ προσφέροντες, χωρὶς ἐκεῖνος κἂν ν' ἀκούῃ. Ὁ Περὰκ ἐξέβαλεν αὐθεντικῶς τοὺς περιττούς, ἔδωκε διαταγὰς κ' ἐπελήφθη μόνος τοῦ ἔργου. Ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν ἔλαμψε τὸ πῦρ ἐν τῇ ἑστίᾳ καὶ ὁ οἶνος ἔβραζεν ἐν τῇ χύτρᾳ. Ὁ Κ. Βιλλεμέρ, ἐξηπλωμένος ἐπὶ παχείας στρωμνῆς ἀχύρου καὶ χόρτου ξηροῦ, ἔβλεπε τὴν Καρολίναν, γονυπετῆ πρὸ αὐτοῦ, καταγινομένην νὰ ἐμποδίζῃ τὸ πῦρ μὴ καύσῃ τὰ ἐνδύματά του καὶ θεωροῦσαν αὐτὸν περιπαθῶς μετὰ μητρικῆς ἀγάπης. Κ' ἐκείνη μὲν ἀνησύχει ὡς πρὸς τὸ φοβερὸν ποτόν, ὅπερ διὰ πολλῶν ἀρωμάτων παρεσκεύαζεν ὁ Περὰκ διὰ τὸν μαρκήσιον· ἀλλ' αὐτὸς εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν πεῖραν τοῦ χωρικοῦ. Ἔνευσεν ὅτι ἤθελε νὰ πίῃ, καὶ ἡ Καρολίνα προσήγγισε τρέμουσα τὸ κύπελλον εἰς τὰ χείλη του. Μετ' ὀλίγον ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ξένους του, καὶ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Περάκ, σφίγγων τὰς χεῖράς του ὅτι ἐπεθύμει νὰ μείνῃ μόνος μετ' αὐτοῦ καὶ τῆς Καρολίνας.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ

καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας.

Ἡ διήγησις αὕτη, ἣν πρῶτος ἀφηγήθη ὁ ἐν Κερκύρᾳ πρόξενος τῆς Αὐστρίας V. Warsberg ἐν τοῖς Ὀδυσσειακοῖς τοπείοις (Odysseische Landschaften), μετεφράσθη ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ταξειδίου τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρίας Ῥουδόλφου (Die Orientreise des Kronprinzen Rudolf).

Ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος κατῴκει ἐν Ὕψῳ χωρίῳ τῆς Κερκύρας, κειμένῳ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Παντοκράτορος, ζεῦγος ἐκπλῆσσον καὶ αὐτοὺς τοὺς Κερκυραίους διὰ τῆς καλλονῆς του. Περὶ οὐδὲν ἄλλο διέτριβεν ἢ τὴν ἄπαυστον ἀμοιβαίαν ἀγάπην, τὴν εἰς τὴν περίχωρον διανομὴν ἀφθόνων εὐεργεσιῶν, τὴν καλλιέργειάν τινων ἐλαιοδένδρων καὶ τὴν κηπουρικήν. Οὕτω λέγεται ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐφυτεύθησαν οἱ ἐν τῷ ὅρμῳ φοίνικες καὶ αἱ αὐτόθι πυκναὶ συκαῖ. Ὁ κόσμος ἐκάλει αὐτοὺς Περαίους ἀπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πέραν, ἀλλ' ὀλίγα ἐγνώριζε περὶ αὐτῶν. Τῇ 18 Μαρτίου τοῦ 1704 ἀπεβίβασεν αὐτοὺς βενετικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Κερκύρας, ἀφ' οὗ δὲ ὑπέστησαν τὴν τεσσαρακονθήμερον κάθαρσιν ὁ νεανίας ἐπεσκέφθη μόνος τὸν Βενετὸν διοικητὴν τῆς νήσου. Ἐπέδειξε δ' αὐτῷ θερμὰ συστατικὰ τοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τῆς βενετικῆς πολιτείας. Ἐν τοῖς γράμμασι τούτοις ὁ προστατευόμενος Νικόλαος Πιέρης ἐλέγετο Ἕλλην ἐκ Φαναρίου, μεγάλας τέως προσενεγκὼν ὑπηρεσίας εἰς τὸν πρεσβευτὴν καὶ ἀναδειχθεὶς διὰ παντὸς τρόπου ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πολιτείας καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν συστατικὴ ἀπηυθύνετο πρὸς ἁπάσας τὰς ἀρχάς, εὐχὶ δ' εἰς μόνον τὸν διοικητήν. Ἀλλὰ λέγεται ὅτι πρὸς τοῦτον ἐκόμισε καὶ ἐμπιστευτικὸν ἐπιστόλιον, ἐν ᾧ ἀνεπτύσσοντο ὅλα τὰ αἴτια τῆς ἐπιβεβλημένης ταύτης εὐγνωμοσύνης· ἀλλὰ περὶ τούτων τότε οὐδεὶς ἔμαθέ τι. Περὶ δὲ τῶν περιπετειῶν ἐξ ὧν ὁ κύριος Πιέρης ἐκ Φαναρίου ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς Κέρκυραν ἐν οὐδετέρᾳ τῶν ἐπιστολῶν ἐγίνετο λόγος, ὡς οὐδὲ περὶ τῆς κυρίας. Ὁ νεανίας οὐδ' ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ διοικητοῦ ἐποιήσατο λόγον περὶ αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸ βενετικὸν ἀξίωμα, ἰσχῦον καὶ ἐν ταῖς βενετικαῖς κτήσεσι, καθ' ὃ πᾶς τις ἔμενεν ἀνενόχλητος ἐφ' ὅσον δὲν ἐτάρασσε τὰ τῆς βενετικῆς πολιτείας, ὁ διοικητὴς οὐδεμίαν ἐπέδειξε φροντίδα περὶ τῆς μυστηριώ

δους υπάρξεως ταύτης της γυναικός· άλλως δε το ότι ο μεν ανήρ ήτο νενυμφευμένος, η δε γυνή ηγάπα τον απομεμονωμένον βίον δεν ήτο περίστασις προκαλούσα ασυνήθη περιεργίαν.

Ούτω μετά βραχύ έγειναν αμφότεροι άφαντοι απ' αυτού· αφ' ου δ' επί τινα χρόνον έζησαν απλούν βίον έν τινι αστική οικία της μεσαίας τάξεως, ηγόρασαν παρά της εν Ύψω εκκλησίας του αγίου Αρσενίου λωρίδα γης παρά την θάλασσαν και ωκοδόμησαν αυτόθι εις ρυθμόν ξενοπρεπή διά την Κέρκυραν και μάλλον οχυράν ως αι λίθιναι οικίαι του Πέραν και του Γαλατά την έπαυλιν, ής σήμερον είνε ορατά τα ερείπια. Την δ' εκκλησίαν, ευχαριστών ότι παρεχώρησεν αυτώ την ωραίαν γην, διεκόσμησεν ο Πιέρης εκ νέου καθ' ολοκληρίαν και έμεινε δωρητής και ευεργέτης αυτής καθ' όλον του τον βίον... Εις μόνος μαύρος δούλος συνώδευε το ζεύγος κατά την εις Κέρκυραν αποβίβασίν του. Ούτος δε μόνος συγκατώκησε μετ' αυτού εις την εξοχικήν οικίαν. Τότε δε μόνον παρέλαβον εις την υπηρεσίαν των τινάς παροίκους εκ του λαού των περιχώρων, αλλά και ούτοι ήσαν ολιγοστοί, ουδ' εισήρχοντό ποτε εις τον οίκον, και μόνον εβοήθουν εις την καλλιέργειαν των αμπέλων και των ελαιών. Μόλις δε μετά δύο έτη, ασθενησάσης βαρέως της νεαράς γυναικός, εισήχθη εις την οικίαν νεωτάτη χωρική κόρη, σχεδόν παιδίον ακόμη, ήτις και έμεινεν έπειτα εν τω οίκω και ηγαπάτο πολύ υπό της γυναικός. Παρά της μικράς ταύτης Ασπασίας εγνώσθη λοιπόν το πρώτον, ότι η κυρία Πιέρη κυρίως εκαλείτο Ναζλή, ότι τουλάχιστον διά τούτου του όλως νέου χριστιανικού ονόματος προσηγόρευον αυτήν ό τε σύζυγος αυτής και ο μαύρος θεράπων Μεχμέτ. Αλλ' επειδή έπραττε πλείστα αγαθά ελησμονήθη εντός βραχέος χρόνου η πρώτη έκπληξις περί του ονόματος αυτής εν μέσω της γενικής προς αυτήν αφοσιώσεως και ευγνωμοσύνης.

Αλλ' ουδέ το άλλο εφάνη ιδιαζόντως περίεργον, ότι ουδέποτε παρουσιάσθη ακάλυπτος ενώπιον ανδρών, καθότι κατά τα έθη των τότε χρόνων εν απομεμακρυσμένοις τόποις επεβάλλετο εις τας γυναίκας πολλή επιφύλαξις και χωρισμός από των ανδρών. Μετά τινα δε χρόνον εγνώσθη περί της γυναικός ότι ήτο εκτάκτως περικαλλής και είχεν ηλικίαν δεκαέξ περίπου ετών. Επιστεύετο λοιπόν μόνον ότι ο μεν ανήρ ήτό πως ζηλοτυπότερος του δέοντος, η δε γυνή ευπειθεστέρα πως του συνήθους. Η Ασπασία παρίστανεν αυτήν εύπλαστον, υγιά, μάλλον μικράν και στρογγύλην, ξανθήν και τεφρόφθαλμον, έχουσαν δε εύχροα τα χείλη και τας παρειάς. Και ελάλει μεν ευχερώς και άνευ ξενικής προφοράς την ελληνικήν, αλλ' εν τη μετά του συζύγου αυτής και του θεράποντος Μεχμέτ αναστροφή εποιείτο χρήσιν άλλης τινός γλώσσης αγνώστου εις την μικράν Ελληνίδα. Και ο Μεχμέτ δ' ωμίλει ελληνιστί, άλλως όμως δεν απέκρυπτε το ξένον αυτού όνομα και την θρησκείαν αυτού. Ο δε κύριος Νικόλαος Πιέρης εγνώσθη ταχέως εν απάση τη ορεινή χώρα ως ενθερμότατος κυνηγός, ως τολμηρότατος ναύτης και αλιεύς και ως δραστήριος γεωργός, συνεργαζόμενος μετά των ανθρώπων του εν τοις αγροίς και τω κήπω. Οι δε ιερωμένοι της εκκλησίας του αγίου Αρσενίου εγνώριζον περί αυτού ότι ησχολείτο πολύ περί την ανάγνωσιν βιβλίων, ουκ ολίγον δε και περί το γράφειν. Ελέγετο ότι είχε συγγράψει ιστορίαν του προτέρου του βίου και των έργων του εν Κωνσταντινουπόλει, εξ ής αργότερον εγνώσθησαν τα μυστήρια του βίου του, και ήτις απωλέσθη μόλις κατά την γαλλικήν επανάστασιν. Και εκείνος δε δεν ήτο πολύ μέγας το ανάστημα, μάλλον δ' είχε λεπτόν και τρυφερόν σώμα, βραχείαν μέλαιναν κόμην, μικρόν μέλανα μύστακα και βλέμμα πυρώδες, αλλά πως αβέβαιον, υπεκφεύγον τον αντιβλέποντα και ενίοτε ωσεί υποτασσόμενον εις αυτόν. Εν συνόλω εξήγειρε την περιέργειαν διά της εξόχου του επιτηδειότητος. Ηρέσκετο δε εις επιμεμελημένην, πολλάκις δε και λαμπράν περιβολήν, τουθ' όπερ προύξένει πάντοτε μεγίστην, μονονού παιδικήν χαράν εις την σύζυγόν του.

Ούτω παρήρχετο η ζωή των εν καθημερινή ευτυχία μέχρι του χειμώνος του έτους 1715. Τότε η μικρά Ναζλή ησθένησε πάλιν. Ολίγαι ειδήσεις εξήρχοντο εκ του πάντοτε επιμελώς αποκεκλεισμένου οίκου. Αλλά μετά οκτώ ημέρας ότε προσήλθεν η πρώτη προς το ζεύγος επίσκεψις, ήτις και δεν εγένετο δεκτή, οι επισκέπται έμαθον ήδη ότι ο κύριος Πιέρης είχεν ενταφιάσει την σύζυγόν του. Αυτή χειρί και μόνος έσκαψε τον τάφον αυτής υπό τους φοίνικας, ους εκείνη είχε πολύ αγαπήσει. Επί του τάφου δεν έθηκε σταυρόν ούτε λίθον, αλλά μόνον άνθη άτινα κατέβρεχε πρωίας και εσπέρας διά των δακρύων του. Την γενικήν δε προσοχήν επέσυρεν η κατ' αυτήν την ημέραν του θανάτου της ακόμη προ της ταφής εκ του Ύψου αιφνιδία αναχώρησις του μαύρου Μεχμέτ. Ο κύριος Νικόλαος εφάνη επί τούτω σφόδρα ταραχθείς, μετέβη δε και εις το άστυ προς την αρχήν όπως ενεργήση ανακρίσεις, και ότε δ' αύται έμειναν άνευ αποτελέσματος, ουδέποτε έπαυσεν επιδεικνύων περί της απωλείας ταύτης φανεράν ανησυχίαν.

Εν τω μεταξύ ο σουλτάνος Αχμέτ ο Γ' είχε κυριεύσει την Πελοπόννησον και υποτάξει υπό την ημισέληνον την τελευταίαν ελληνικήν ήπειρον. Από του 1713 εμαίνετο ο τουρκικός πόλεμος, ο τελευταίος ον ανέλαβεν η Βενετία, αλλ' ον διεξήγαγεν απανταχού ατυχώς ως εκ της αστοχίας και όστις εμηδένισε διά παντός την εν

τῇ Μεσογείῳ καὶ τῇ Ἀνατολῇ κυριαρχίαν αὐτῆς. Ὁσημέραι οἱ βενετικοὶ στόλοι ἠναγκάζοντο ν' ἀποσύρωνται πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἀδρίαν. Αὐτὴ ἡ Βενετία ἐφαίνετο κινδυνεύουσα, μόνη δ' ἡ Κέρκυρα ἐκώλυε τὴν αὐτόσε πρόέλευσιν. Ὡς ἐκ τούτων τῶν περιστάσεων ἐπληρώθη καὶ τὸ ἄλλως ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐν Ναυπάκτῳ μάχης, ἤτοι ἀπὸ ἑνὸς σχεδὸν καὶ ἡμίσεος αἰῶνος, εἰρηνικὸν πέλαγος τῆς Κερκύρας διαφόρων κινδύνων καὶ περιπετειῶν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔκπληξις κατέλαβε τοὺς ἐν Κερκύρᾳ ὅτε ἠκούσθη ὅτι οἱ Τοῦρκοι συνηθροίζοντο ἐν Ἀλβανίᾳ, ἀπέναντι τῆς νήσου παρὰ τὸ Βουθρωτόν, ὅπως ἀποπειραθῶσιν ἀπόβασιν εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐκπολιόρκησιν τοῦ οὐδέποτε πορθηθέντος φρουρίου τῆς Κερκύρας. Ἐπίστευον ὅτι αἱ ἧτται τῶν ἐτῶν 1537 καὶ 1571 εἶχον ἐγκολαφθῇ ἰσχυρότατα εἰς τὴν μνήμην τῶν Τούρκων, ὥστε δὲν ἀνέμενον μιμητὴν τοῦ ἀγρίου μέν, ἀλλ' ἐνταῦθα πρὸ τῆς Κερκύρας ἡττηθέντος Βαρβαρόσσα. Καὶ ὅμως εἰς τὴν πρώτην εἴδησιν ἐπηκολούθησε μετὰ θαυμασίας ταχύτητος τὸ γεγονός, ἡ κατὰ τὴν 23 Ἰουνίου 1716 προσόρμισις τῶν τουρκικῶν στρατιῶν εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Γουβιοῦ, ἔγγιστα τῆς ἐρήμου ἀκτῆς τοῦ Ὕψου. Ὁ Καπετὰν Πασᾶ Τζανοὺμ Χόντζας ἡγεῖτο στρατοῦ τριακοντάκις χιλίων πεζῶν καὶ τρισχιλίων ἱππέων ἐπιβαίνοντος στόλου ἀποτελουμένου ἐξ εἴκοσι δύο πολεμικῶν πλοίων καὶ πολλῶν φορτηγίδων. Ὁ ἀρχιστράτηγος ἀπέβη καὶ αὐτὸς καὶ ἐγκατέστη ἀμέσως ἐν τῇ ἀκατοικήτῳ ἐπαύλει τοῦ Πιέρη. Ἠκολούθει δὲ τὸν στρατάρχην εἷς μόνος μαῦρος, πλουσιώτατα ἐνδεδυμένος δοῦλος. Οὗτος ἐκυβέρνησε κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τὴν λέμβον· οὗτος ὡδήγησε τὸν καπετὰν πασᾶν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς εἰς τὸν ἐξοχικὸν οἶκον. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ κάτοικοι εἶχον φύγει, οὐδεὶς ἀνεγνώρισε τὸν μαῦρον Μεχμέτ.

Ὁ κύριος Πιέρης ἦτο ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ ἀπομεμονωμένου κτήματος ἀναχωρήσας. Ὅτε ἤδη πλεῖστοι τῶν ἀγροτῶν εἶχον καταφύγει ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεος, ἐξηκολούθει καθ' ἡμέραν πορευόμενος εἰς τὴν ἀνθοσκεπῆ κρύπτην τῆς μικρᾶς Ναζλῆς τὴν ὑπὸ τοὺς φοίνικας, ἐφύτευε νέα ἄνθη ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπεμελεῖτο τῶν παλαιῶν. Οὐδ' ἴχνος τάφου παρουσιάζετο ἐκεῖ· ἀντὶ τούτου δὲ ἤνθει ὁσημέραι εὐανθέστερος κῆπος. Μόλις δ' ὅτε τὰ πρῶτα τῶν Τούρκων πλοῖα προσωρμίσθησαν ἤδη παρὰ τὸ Γουβὶ καὶ καθίστατο ἀναμφίβολον,ὅτι ἀκριβῶς ἡ ἤρεμος τοῦ Ὕψου του θέσις ἔμελλε νἀποβῇ τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων, ἔφυγε καὶ ὁ Πιέρης εἰς τὸ φρούριον τῆς Κερκύρας. Ὁ δὲ στρατηγὸς Σουλεμβούργιος ἔδωκεν αὐτῷ θέσιν λοχαγοῦ κατὰ τὴν ῥητὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν ἔν τινι τῶν κινδυνωδεστάτων σημείων τοῦ νέου φρουρίου (Fortezza Nuova) πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως.

Αἱ προπαρασκευαὶ τῶν Τούρκων διήρκεσαν ὀλίγας μόνον ἡμέρας. Ἐν ἁπάσαις αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἐφαίνοντο ἀγόμενοι ὑπὸ ἰδιάζοντός τινος πνεύματος μανιωδεστάτης σπουδῆς. Τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας μετήνεγκον εἰς Ποταμόν, ὅπου καὶ παρουσιάζετο καθ' ἑκάστην ὁ μέγας βεζύρης καὶ διέμενεν αὐτόθι πολλὰς νύκτας χωρὶς νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ Πιέρη. Τῇ 4 Ἰουλίου εἶχεν ἐγκαθιδρυθῇ αἱ προφυλακαὶ τοῦ ἐν Ποταμῷ στρατοπέδου, τῇ δὲ 20 Ἰουλίου εἶχον ἤδη ἱδρυθῇ πυροβολοστάσια ἄνωθεν τοῦ προαστείου Μανδουκίου ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀλιβέττου, τῇ δὲ 22 Ἰουλίου κατελήφθη τὸ ὄρος Ἀβραάμ. Οἱ πολιορκούμενοι ἠναγκάσθησαν καθ' ὅλον τὸν περίβολον νἀποσύρωσι τὰς προσκόπους φρουρὰς καὶ νὰ ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Μίαν δὲ ὥραν πρὸ τοῦ ὄρθρου τῆς 6 Αὐγούστου ἐγένετο ἡ κατὰ τῶν τειχῶν ἔφοδος κατὰ τὸ νέον φρούριον καὶ ἐτελείωσεν ὑπὲρ τοῦ Τούρκου στρατάρχου, ὅστις κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐγκαθίδρυσε τὴν στρατιάν του ἐν τῷ πυροβολοστασίῳ Σκαρπόνη, ἐξωτερικῷ προτειχίσματι τοῦ νέου τούτου φρουρίου.

Ἐν τῷ ὀχυρώματι τούτῳ διοικητὴς ἦτο ὁ Νικόλαος Πιέρης. Ὡσεὶ δὲ ὁ καπετὰν πασᾶς ἐγνώριζεν ὅτι οὗτος εὑρίσκετο αὐτόθι καὶ ἐζήτει αὐτόν, ἐνεφανίσθη ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τὴν ἔφοδον, οὕτως ὥστε ὀλίγα βήματα ἐγγὺς αὐτοῦ ἐπλήγη βαρέως ὁ Πιέρης εἰς τὸ στῆθος ὑπὸ κοινοῦ Τούρκου στρατιώτου καὶ πεσὼν χαμαὶ συνελήφθη. Ἀλλ' ἀνεγνώρισεν αὐτὸν μόλις τὴν ἑσπέραν, ὅτε μετὰ τὴν μάχην κατὰ τὴν καθημερινὴν συνήθειαν πρὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ποταμοῦ κατετίθεντο μὲν πρῶτον πρὸ αὐτοῦ αἱ κεφαλαὶ τῶν φονευθέντων πολεμίων, εἶτα δὲ παρήλαυνον οἱ αἰχμάλωτοι. Τότε ἐξήταζεν αὐτοὺς τὸν μὲν μετὰ τὸν δέ, ἐξηρεύνα ἕκαστον, διήνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀποκεκομμένων κεφαλῶν, ἐζήτει νὰ εὕρῃ ἐν ταῖς αἱματοφύρτοις κόμαις τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν χρῶμα, ἀπέβαινε δὲ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ὠμότερος καὶ ἐπιτακτικώτερος ἐν ταῖς διαταγαῖς περὶ ἐφόδου κατὰ τὴν ὑστεραίαν, ὅτε δὲν εἶχεν πάλιν εὕρει ὅτι προφανῶς ἐζήτει μετὰ μεγάλης μανίας.

Καὶ σήμερον δὲ κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς θερμῆς 6 Αὐγούστου ὁ Πιέρης ἤχθη πρὸ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τελευταίων παρελασάντων. Ἡ ἡλικία, ὁ ἀγών, ἡ κόπωσις, τὸ αἷμα τὸ πεφυρμένον ἐν τοῖς ἐνδύμασιν αὐτοῦ, ἐν τῇ κόμῃ καὶ ἐπὶ τῆς ὄψεως εἶχον ἐπὶ τοσοῦτον μεταμορφώσει τὸν περικαλλῆ καὶ ἰσχυρὸν ἄνδρα, ὥστε ὁ Τοῦρκος ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς τὸν παρ' αὐτοῦ ζητούμενον μόνον ὅτε προὐχώρησεν ἐγγύτατα αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀντίχειρος ἀνεπέτασε τὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του καλύπτραν, ἣν οὗτος δὲν ἠδύνατο ἢ δὲν ἤθελε νἀφαιρέσῃ. Ἡ αἰφνιδία ἀναβίωσις τῆς ἐν τῷ

Μουσουλμάνῳ παλαιᾶς ἐπιθυμίας ἐκδικήσεως ὑπῆρξεν οὕτω βιαία, ὥστε σχεδὸν ὠπισθοχώρησεν ὑπὸ τῆς πρώτης μανιώδους χαρᾶς ἣν προὐκάλεσεν ἡ μεθ' αἱμοχαροῦς ἐπιμονῆς ζητουμένη ἐντάμωσις. Ἔπειτα δὲ συνέλαβε τὸν δυστυχῆ Πιέρην δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐκ τοῦ στήθους, τὸν ἔρριψε χαμαί, τὸν ἐπάτησε διὰ τῶν ποδῶν, ἔπτυσεν αὐτὸν κατὰ τοῦ προσώπου καὶ προσέδεσεν αὐταῖς χερσὶ τὸν δύσμοιρον, οὐδεμίαν ἐκβάλλοντα λέξιν, ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου αὐτοῦ, ὅπως σύρῃ αὐτὸν κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα ὡς ἴδιον αὐτοῦ αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἐν Ὕψῳ ἔπαυλιν. Δᾷδες ἐφώτιζον τὴν φρικώδη, φονικὴν ταύτην ἱππηλασίαν τοῦ καπετὰν πασᾶ. Ἕνα δὲ τῶν πυρσῶν ἐκράτει ὁ Μεχμέτ, τῆς Ναζλῆς ὁ μαῦρος θεράπων.

[Ἕπεται τὸ τέλος]. Λ**

ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

Α'

Φίλε Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑστίας»

Ἐν Σπέτσαις διατρίβων ἤκουσα ἐν ἄλλοις ναυτικοῖς ἀνεκδότοις καί τινα περὶ ἑνὸς τῶν τὰ πρῶτα φερόντων Σπετσιωτῶν πλοιάρχων, τοῦ Βασιλείου Ν. Λ. Ὀρλώφ, ἀναφερόμενα οὐχὶ εἰς πολεμικὰ κατορθώματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' εἰς τὰς ναυτικὰς ἐκείνας γενναίας πράξεις τῶν πρὸ ταύτης χρόνων, δι' ὧν κατώρθουν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ ἐμπορεύωνται καὶ αἱ κοινότητες τῶν ναυτικῶν νήσων νὰ ἀντιμετωπίζωσι τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, νὰ πολιτεύωνται τοὺς Τούρκους διοικητάς, καὶ νὰ διεκφεύγωσι τὰς καταδιώξεις τῶν λοιπῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ὁσάκις εὑρίσκοντο τὰ συμφέροντα τούτων ἐν συγκρούσει. Δύο τῶν ἀνεκδότων τούτων ἀκούσας παρὰ τοῦ σεβαστοῦ γέροντος Νικολάου Β. Ὀρλὼφ υἱοῦ τοῦ Βασιλείου, ὃν ἀφορῶσιν, ἔγραψα στενογραφικῶς ἐν ᾧ διηγεῖτο ταῦτα, καὶ ἀντιγράψας σοὶ πέμπω πρὸς δημοσίευσιν ἄνευ τινὸς προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως.

Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύξεως τῆς ναυτιλίας τῶν δύο μεγαλωνύμων νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν εἶνε γνωστὴ μόνον, ὡς πρὸς τὰ πρὸ τοῦ 1821 ἔτη, κατὰ τοὺς γενικωτέρους αὐτῆς ὁρισμούς· ἐλλείπουσιν ἐκ ταύτης δυστυχῶς ὅλαι αἱ μικραὶ ἐκεῖναι λεπτομέρειαι, τὰ μικρὰ γεγονότα, ὧν ἡ ἐπίδρασις συντελεῖ τὰ μέγιστα πολλάκις εἰς τὴν συντέλεσιν ἑνὸς ὅλου. Γινώσκομεν περίπου τοὺς κυριωτέρους ὅρους τοῦ πολιτεύματος τῶν κοινοτήτων τῶν νήσων, γινώσκομεν πολλὰ περὶ τῆς ἄκρας ἠθικῆς τῶν νησιωτῶν, καὶ τῆς μυθώδους τιμιότητος περὶ τὰς συναλλαγὰς τῶν Σπετσιωτῶν καὶ Ὑδραίων, ἀλλὰ πῶς ἐμορφώθη τοιοῦτος ἐξαιρετικὸς παρ' αὐτοῖς πολιτισμός, καὶ τοιαύτη κολοσσιαία ναυτικὴ δύναμις, διὰ τίνων διῆλθον περιπετειῶν μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ 1821, τίνες οἱ πρῶτοι πατέρες τῶν κοινοτήτων τούτων, εἰς τὴν φωνὴν τῶν ὁποίων ὑπήκουον πληθυσμοὶ ὁλόκληροι, ἀγνοοῦμεν· μόνον μικρά τινα μεμονωμένα γεγονότα περιεσώθησαν, καὶ ταῦτα περισυναχθέντα πολὺ ὕστερον, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κρότος τῶν πυροβόλων τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν διήγειρεν ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἂς ἔλθω εἰς τὴν καταγραφὴν τοῦ Σπετσιωτικοῦ ἱστορήματος.

Ἐν Σπέτσαις τῇ 20 Αὐγούστου 1885.

Ὁ πρόθυμος

Α. Μ.

« Περὶ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1812 ὁ Βασίλειος Ν. Λ. Ὀρλώφ, νέος τριακονταέτης τὴν ἡλικίαν, πλοίαρχος ἰδιοκτήτου πλοίου, φέροντος τὸ ἀρχαῖον ὄνομα *Λυκοῦργος*, προσωρμίσθη εἰς Ψαρά, ἔνθα κατὰ τύχην συνήντησε πλοιάρια ἐκ Κυδωνιῶν, φέροντα φορτίον σίτου. Συνεννοηθεὶς ὁ πλοίαρχος μετὰ τῶν κυβερνητῶν τῶν πλοιαρίων ἠγόρασε τὰ φορτία των συμποσούμενα εἰς 7 χιλιάδας κοιλὰ μετὰ τῆς συμφωνίας νὰ τῷ προμηθεύσωσι δι' ἀμέσου μεταφορᾶς καὶ ἕτερον σῖτον 8,000 κοιλῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου, χωροῦντος 15,000 κοιλῶν. Οἱ κυβερνῆται τῶν πλοιαρίων παρεδέχθησαν τὴν συμφωνίαν· διότι τὸ κέρδος ἦτο μέγα, ἀλλ' ἐφοβοῦντο νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἐκφόρτωσιν ἐν τῷ φανερῷ, διότι ἡ Τουρκία εἶχε κηρύξει τότε τὸ λεγόμενον *διασάκ*, δηλαδὴ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἐκ τοῦ κράτους της. Διὰ τοῦτο συνεφώνησαν ἀμφότερα τὰ μέρη ν' ἀρθῶσιν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, καὶ ἐν αὐτῷ νὰ παραλάβωσι τὸ φορτίον, ὅπερ καὶ ἐγένετο, πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ψαρῶν ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν. Μετὰ τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν 7,000 κοιλῶν τὰ πλοιάρια διηυθύνθησαν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τσάνταρλη (τὸν Ἐλαιατικόν), ἵνα προμηθεύσωσιν ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐπίλοιπον φορτίον. Τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Ὀρλὼφ παρέπλεε βραδέως μεταξὺ Χίου καὶ Ψαρῶν περὶ τὸ ἀκρωτήριον Καραμπουρνοῦ (Μέλαινα ἄκρα), τοῦ πληρώματος, συγκειμένου ἐξ 65 ἀνδρῶν, ἀσχολουμένου εἰς τὸ νὰ ῥίπτῃ τὸ ἕρμα εἰς τὴν θάλασσαν ὅπως εὑρεθῇ τὸ πλοῖον ἕτοιμον εἰς τὴν παραλαβὴν τοῦ νέου φορτίου. Τὴν ἐπομένην περὶ τὴν 4 ὥραν μ.μ. ὁ ἐπὶ τοῦ μεσαίου ἱστοῦ καθήμενος σκοπὸς ἐφώνησε «τὰ πλοιάρια ἔρχονται»· τότε διηυθύνθη τὸ πλοῖον τοῦ Ὀρλὼφ πρὸς αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐπλησίασε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς παραλαβὴν τοῦ φορτίου τὴν νύκτα ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ πλοίου

προσκολληθέντων πλοιαρίων, εἰργάσθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός, περὶ δὲ τὸν ὄρθρον, ἐκφορτωθέντων τῶν πλοιαρίων, παρετήρησαν ἐρχομένην κατ' αὐτῶν τουρκικὴν φρεγάταν ἐκ τῆς Χίου, ἥτις παρέπλεε τὰ παράλια ἐκεῖνα πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐξαγωγῆς σιτηρῶν, καὶ τῆς ὁποίας ὁ διοικητὴς ἐνόησεν ὅτι τὸ ἐκεῖ ὑπάρχον πλοῖον περιεῖχε σιτηρά. Ὁ Ὀρλὼφ ἰδὼν κατ' αὐτοῦ διευθυνομένην τὴν φρεγάταν, ἀπομακρύνεται διὰ τοῦ ταχυπλόου πλοίου του, πλησιστίου ὄντος, καὶ κατορθώνει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ν' ἀφήσῃ πολὺ ὀπίσω τὴν βραδυκίνητον φρεγάταν· τὴν δὲ νύκτα διευθύνεται εἰς Σπέτσας, ὅπου ἐλλιμενίσθη, μὴ ἔχων οὐδεμίαν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ φρεγάτα ἐξηκολούθει τὴν καταδίωξίν του. Ἀλλ' αἴφνης μετὰ παρέλευσιν 24 ὡρῶν ἡ φρεγάτα ἐμφανίζεται πρὸ τῶν Σπετσῶν καὶ ἀγκυροβολεῖ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος, μαθόντος τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς ἐξ Ἕλληνος αἰχμαλώτου ἐν αὐτῇ ὅτι τὸ καταδιωκόμενον πλοῖον ἦτο Σπετσιωτικόν.

Ὁ Ὀθωμανὸς πλοίαρχος ἀποβαίνει ἀμέσως εἰς τὴν νῆσον καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν Καγγελαρίαν, ἔνθα συνήρχοντο καὶ συνεδρίαζον οἱ Πρόκριτοι, καὶ ζητεῖ παρ' αὐτῶν ἐπιμόνως καὶ ἀπειλητικῶς νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὸ πλοῖον καὶ τὸν πλοίαρχον. Οἱ πρόκριτοι, ἐξ ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ γέρων πατὴρ τοῦ καταδιωκομένου Β. Ὀρλώφ, εἶπον εἰς τὸν Ὀθωμανὸν πλοίαρχον ὅτι ἐπειδὴ ἦτο ἤδη ἑσπέρα, νὰ προσέλθῃ τὴν ἐπαύριον ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Τὴν νύκτα δὲ συνεδριάσαντες προσκαλοῦσι τὸν Ὀρλώφ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναγγέλουσιν ὅτι «ὁ καπετάνιος Τοῦρκος ζητεῖ ἢ νὰ σὲ παραδώσωμεν ἢ νὰ σὲ συλλάβῃ διὰ τῆς βίας». Ὁ Ὀρλὼφ καταληφθεὶς ὑπ' ὀργῆς ἐκ τῶν λόγων τούτων καὶ ἐξ ὑπερβαλλούσης φιλοτιμίας εἶπεν

— Ἐγὼ εἰς Τούρκους δὲν παραδίδομαι, ἀλλ' οὔτε σεῖς ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ μὲ παραδώσετε.

Τότε ὁ γέρων πατήρ του, εἷς τῶν προκρίτων, λέγει αὐτῷ ἀλβανιστί·

— Μπίρο Βασίλι, μὸς χάπμ λούφτ μὲ ντοβλέτ, τουτέστι «Παιδί μου Βασίλη, μὴν ἀνοίξῃς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκιά.

— Ὄχι, πατέρα, εἶπεν ὁ Ὀρλώφ, ἀλλὰ νὰ μᾶς δημεύσωσι πλοῖον καὶ φορτίον, νὰ χαθῶμεν ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ μείνωμεν ἐλεεινοὶ εἰς τοὺς δρόμους, καὶ σὺ ὁ γέρων πατήρ μου νὰ ψωμοζητῇς, αὐτὸ δὲν γίνεται (ἄγιο πὸς ζπενέτ). Ἀλλ' ἰδοὺ τί θὰ γείνῃ: σεῖς νὰ μὲ κηρύξετε ἀποστάτην, καὶ νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν καπετάνιον τῆς φρεγάτας νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ συλλάβῃ, ἀφοῦ ἔχει 300 ναύτας, καὶ κανόνια, καὶ δύναμιν. Ἐγὼ δὲ θὰ σκεφθῶ τί θὰ κάμω τὸ πλοῖον καὶ τὸ φορτίον.

Ταῦτα εἰπὼν ἐξέρχεται καὶ ναυτολογεῖ πλὴν τῶν 65 ναυτῶν, οὓς εἶχε τὸ πλοῖόν του, ἑτέρους 60, διατάξας ἵνα πάντες, καὶ οἱ 125, ἐπιβῶσι τοῦ πλοίου, ἑτοιμάσωσιν ἀθορύβως τὰ πάντα πρὸς ἀπόπλουν, καὶ ἄρωσι τὴν ἄγκυραν, χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσιν.

Ὁ ἄνεμος ἔπνεε *γρέγος* (βορειοανατολικός), λίαν ἐπιβοηθητικός, ὁ δὲ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε αὐτὸς ἐπιβιβασθεὶς τοῦ πλοίου, διέταξε ν' ἀναπετάσωσιν ὅλα τὰ ἱστία διὰ μιᾶς ταὐτοχρόνου ἕλξεως· τὸ πλοῖον ταχύπλουν ἐκινήθη ταχέως κατὰ μέτωπον τῆς φρεγάτας. Οἱ Τοῦρκοι θορυβηθέντες, ἤρχισαν νὰ κανονοβολῶσιν, ἀλλ' ὁ χειρισμὸς τοῦ πηδαλίου τοῦ πλοίου ἐγίνετο μετὰ τοσαύτης δεξιότητος ὥστε μικρὰς μόνον ζημίας καὶ ἀσημάντους ὑπέστη. Ἅμα τὸ πλοῖον διῆλθε τὴν πρῶραν τῆς φρεγάτας, διέταξεν ὁ Ὀρλὼφ νὰ στρέψωσι δεξιὰ τὰς κεραίας καὶ διηυθύνθη πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τῶν Σπετσῶν, ἐγκαταλείψας τοὺς ὀθωμανοὺς χαίνοντας ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ ἀποδράσει. Τὴν νύκτα δὲ ἀπεβίβασε τοὺς ἐπικούρους 60 ναύτας εἰς τὴν ἀντίθετον παραλίαν τῆς νήσου, αὐτὸς δὲ διηυθύνθη πρὸς τὸν Μαλέαν.

Ὁ Ὀθωμανὸς πλοίαρχος διέταξε τὴν ἑτοιμασίαν τῆς φρεγάτας πρὸς καταδίωξιν, ἀλλὰ μικροῦ ἐδέησεν ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῶν ναυτῶν νὰ ἐξοκείλῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀγκυροβολήσῃ ἐκ νέου. Τέλος μετὰ πολλοῦ κόπου, ἐργαζομένων τῶν ναυτῶν δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἤρθη ἡ φρεγάτα εἰς τὸ πέλαγος, καὶ ἔπλευσε μέχρι Παραπόλας, μεθ' ὃ ἐπανέκαμψεν εἰς Σπέτσας, διότι οὐδαμοῦ ἐφαίνετο τὸ πλοῖον τὸ Σπετσιωτικόν.

Πλήρης ἀγανακτήσεως ὁ πλοίαρχος, προσκαλεῖ τοὺς προκρίτους εἰς τὴν Καγγελαρίαν, καὶ ἀπειλεῖ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν παρέδωκαν τὸν ἀποστάτην. Ἀλλ' οἱ Πρόκριτοι ἐνθαρρυνθέντες, τῷ εἶπον ὅτι αὐτὸς εἶχε χρέος καὶ τὴν δύναμιν νὰ τὸν συλλάβῃ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔπραξε καὶ τὸν ἄφησε, διότι γνωρίζουσιν ὅτι ὁ ἀποστάτης τὸν ἐδωροδόκησε. Προσέθηκαν δὲ ὅτι θ' ἀναφερθῶσι καὶ θὰ τὸν καταγγείλωσιν εἰς τὸν Καπετὰν Πασᾶν ἐπὶ δωροδοκίᾳ. Ὁ ὀθωμανὸς πλοίαρχος ἀκούσας ταῦτα ἐθορυβήθη· καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ φόβου παρεκάλεσε θερμῶς τοὺς προκρίτους νὰ μὴ προβῶσιν εἰς τοιοῦτον διάβημα, καὶ ἂς ὑπάγῃ εἰς τὸν διάβολον ἐκεῖνος ὁ χρισίζης (ὁ κακοῦργος).»

Οὕτω πως ἐπολιτεύοντο αἱ κοινότητες τότε πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ διὰ τοιούτων μέσων πολλάκις κατώρθουν ν' ἀποφεύγωσι μεγαλείτερα δεινά, ἅτινα οἱ Τοῦρκοι διοικηταὶ ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος αὐτῶν, ὅπως δικαιωθῶσιν, ἐπέβαλλον αὐθαιρέτως εἰς αὐτάς.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 177.

'Αριθ. 509 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους, καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 29 Σεπτεμβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Γ'

Μενίδι, 21 Ἀπριλίου.

Ἐκ τῆς «Πάρου».

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Λευκάδα εἰς τὰς ἓξ τὸ πρωΐ, μετὰ μίαν δὲ ὥραν εἴμεθα εἰς Πρέβεζαν. Ἐπὶ τῶν τειχῶν της κυματίζει εἰσέτι ἡ ἐρυθρὰ σημαία μὲ τὴν λευκὴν ἡμισέληνον. Εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν, ὑπεράνω τοῦ μικροῦ φρουρίου τῆς Πούντας, ὑψοῦται ἡ κυανόλευκος σημαία μας. Ἑκατέρωθεν τοῦ στενοῦ στομίου τοῦ κόλπου εἷς Ὀθωμανικὸς μηνύτωρ καὶ μία Ἑλληνικὴ ἀτμόβαρις φυλάττουν, ὡς σκοποί, τὰ δύο σύνορα. Ἡ *Πάρος* διέρχεται ἀναμεταξὺ τῶν δύο πλοίων, πολλαὶ δὲ σκέψεις μοῦ ἔρχονται διὰ μιᾶς εἰς τὸν νοῦν ἐνῷ τὰ βλέπω ἑκατέρωθεν, ἡσύχως ἠγκυροβολημένα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου. Τὸ Ἑλληνικὸν φέρει τὸ ἔνδοξον ὄνομα τῶν Σπετσῶν, τῆς νήσου ἥτις μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν της, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν, ἐπρομήθευσε τοσούτους ἥρωας εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Τὸ λευκὸν σκάφος κατοπτρίζεται φιλαρέσκως εἰς τὰ διαυγῆ νερὰ τοῦ κόλπου, ἐπὶ δὲ τοῦ καταστρώματος οἱ ναῦται, παρατεταγμένοι εἰς γραμμὴν διὰ τὴν ἑωθινὴν ἐπιθεώρησιν, ἵστανται ἀσάλευτοι ἐνώπιον τοῦ ἀξιωματικοῦ των. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ἐπὶ τοῦ μαύρου μηνύτορος οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀξιωματικοί, στηριζόμενοι ἢ καθήμενοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ, στρέφουν τὰ βλέμματα πρὸς τὴν διερχομένην *Πάρον*, ἐνῷ ἐπὶ τῆς πρύμνης των ἡ πρωϊνὴ αὔρα παίζει μὲ τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν. Δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὁμολογήσω ὅτι ἔχει τι τὸ ἐπιβλητικὸν ἡ μισητὴ αὕτη σημαία!

Ἡ τοποθεσία τῆς Πρεβέζης εἶναι θαυμασία. Τὰ ἀπέχοντα ὄρη τῆς Ἠπείρου περιστοιχίζουν τὴν εὐρεῖαν καὶ εὔφορον πεδιάδα εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁποίας κεῖται αὕτη, προέχουσα πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Λευκάδα. Εἰς τοὺς πόδας της ἁπλοῦται ἡ θάλασσα κυανῆ, ὄπισθεν δὲ ζώνη ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων τὴν στολίζει. Εἶναι φαιδρὰ καὶ χαρμόσυνος τῆς δυστυχοῦς πόλεως ἡ ἄποψις. Οἱ ἐν Βερολίνῳ συνελθόντες διπλωμάται, ἀφοῦ ἅπαξ ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας της, τὴν κατεδίκασαν νὰ μένῃ καὶ πάλιν ὅπως ἦτο, ὑπόδουλος. Τοὐλάχιστον δὲν κατώρθωσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ κρατήσωσι καὶ τὴν ἀπέναντι Πούνταν. Τὰ μεσημβρινὰ παράλια τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἦσαν ἐλεύθερα ἀφότου συνεκροτήθη τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, ἐξαιρέσει τῆς ἄκρας ἐκείνης, τῆς Πούντας. Οἱ Τοῦρκοι, κύριοι καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ στομίου, ἐκράτουν τὰς κλεῖδας τοῦ κόλπου, τὰς ἐκράτουν δὲ τοσοῦτον καλῶς, ὥστε δὲν εἰσήρχετο ἐντὸς τοῦ κόλπου τίποτε, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε περιηγηταί, οὔτε πολιτισμός. Τώρα ἡ Πούντα εἶναι Ἑλληνική, τὰ δὲ σύνορά μας ἐξετάθησαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου. Ἀτυχῶς τὰ βόρεια τοῦ κόλπου παράλια μένουν κατὰ μέγα εἰσέτι μέρος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἀλλ' ὅπως δήποτε τὰ ὕδατά του εἶναι ἤδη ἐλεύθερα.

Ἡ Πούντα δὲν εἶναι οὔτε πόλις, οὔτε κωμόπολις, ἀλλ' ἁπλῶς περίβολος ὀχυρὸς περικλείων οἰκοδομάς τινας καὶ καταλύματα πρὸς χρῆσιν τῆς φρουρᾶς. Κατέχει τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἀρχαίου Ἀκτίου. Ἐνταῦθα, μεταξὺ τοῦ Ἀκτίου τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει πλέον, καὶ τῆς Πρεβέζης ἥτις δὲν ὑπῆρχε τότε, ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ ἀρχαίου κόσμου κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην ὁπότε ἡ Κλεοπάτρα, φεύγουσα ἐντὸς τοῦ ἐπιχρύσου πλοίου της, παρέσυρε καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὁ δὲ Ὀκτάβιος θριαμβεύσας ἐθεμελίωσε τὴν αὐτοκρατορίαν, ἥτις ἐπιζήσασα ἐπὶ χίλια καὶ πεντακόσια ἔτη, κατεστράφη διὰ παντὸς ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ Μωάμεθ, ἐν τῷ προσώπῳ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

Εἰς Πρέβεζαν τὸ ἀτμόπλοιον μένει ὀλίγην ὥραν πρὸς ἀποβίβασιν καὶ παραλαβὴν ἐπιβατῶν, ἐξακολουθεῖ δ' ἐκεῖθεν τὸν πλοῦν διερχόμενον τοὺς ἑλιγμοὺς τοῦ στενοῦ στομίου καὶ μετ' οὐ πολὺ εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἐκτεταμένου Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Εἴμεθα ἐντὸς λίμνης, λίμνης μεγαλοπρεποῦς. Πρὸς βορρᾶν, πέραν τῆς χλοερᾶς ἐκτάσεως τῶν περὶ τὸν κόλπον πεδιάδων, ὑψοῦνται ἀλλεπάλληλοι αἱ κυαναῖ κορυφαὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἠπείρου. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται ἡ φέρουσα τὸ

περιφανὲς ὄνομα τοῦ Σουλίου. Πρὸς δυσμάς, εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου, τὰ δασώδη πλευρὰ τοῦ Μακρυνόρους βυθίζονται ἀποτόμως ἐντὸς τῶν ὑδάτων, ὡς τεῖχος γιγάντειον. Δεξιόθεν, τὰ ὄρη τοῦ Βάλτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου ἐπισωρεύονται τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὑπεράνω τῆς ζώνης τῶν λόφων, οἵτινες περικλείουν πρὸς μεσημβρίαν τὰ νερὰ τοῦ κόλπου. Τὸ θέαμα εἶναι ἀληθῶς ὡραῖον! Λείπει ὅμως ἕν τι, λείπει ἡ ζωή, ἡ κίνησις. Φαντάζομαι τὰ λαμπρὰ ταῦτα μέρη ὁποῖα ἦσαν ἄλλοτε, ὁποῖα θὰ τὰ ἴδωσι καὶ πάλιν οἱ μεταγενέστεροι. Φαντάζομαι καταφύτους τοὺς λόφους, καὶ πυκνὰ χωρία εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν, καὶ ἐπαύλεις πλουσίας περιζωσμένας ἀπὸ δένδρα σκιάζοντα τὰ χαρίεντα ὑψώματα, καὶ τὴν παραλίαν ὅλην καλλιεργημένην καὶ κατῳκημένην, πλοιάρια δὲ ποικίλα διασχίζοντα τὰ γαλήνια νερά, τῶν ὁποίων τὴν ἡσυχίαν ἡ ἕλιξ μόνη τῆς *Πάρου* σήμερον διαταράττει. Τὴν σήμερον, παρεκτὸς ἀθλίων τινῶν χωρίων εἰς τὰ τουρκικὰ παράλια, καὶ τῶν μικρῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, τῆς Βονίτσης καὶ τοῦ Καρβασαρᾶ, πυρήνων ἴσως τῆς μελλούσης εὐημερίας τὴν ὁποίαν φαντάζομαι, τὴν σήμερον οὔτε ἐπαύλεις φαιδραὶ ὑπάρχουν, οὔτε συνοικισμοὶ ἀγροτικοί, οὔτε ζωή, οὔτε κίνησις.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου νησίδιον ὡραῖον ἀντανακλᾷ ἐντὸς τῶν διαυγῶν νερῶν τὰ δένδρα του. Κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων ἁλιέων κατασκευαζόντων τὰ περιώνυμα αὐγοτάραχα τῆς Πρεβέζης. Τὰ ἐγεύθης ποτέ; Ὁπωσδήποτε τὰ γνωρίζεις, ὑποθέτω, ἐκ φήμης.

Τὸ ἀτμόπλοιον προσορμίζεται κατὰ πρῶτον εἰς Σαλαώραν, ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀπέναντι κειμένην Βόνιτσαν. Λέγεται ὅτι τὸ κλῖμα τῆς Βονίτσης δὲν εἶναι πολὺ ὑγιεινόν, ἀλλὰ δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω βλέπων τὴν ὡραίαν τοποθεσίαν της καὶ τὸν ἥλιον φωτοβολοῦντα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τόσῳ χαρμοσύνως τὰς οἰκίας της. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας λόφου ὑψηλοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν κορυφὴν ἐπιστέφει ὁ περίβολος ἠρειπωμένου Βενετικοῦ φρουρίου. Οἱ Γάλλοι διέβησαν ἐντεῦθεν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Βενετίας, κατὰ τὸ ἔτος 1797, ὅτε ἡ Γαλλία ἐκληρονόμησε τὰς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν κτήσεις της, ἡ Βόνιτσα παρηκολούθησε μετὰ τῆς Πρεβέζης καὶ τῆς Πάργας τὴν τύχην τῶν Ἰονίων νήσων. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ ἐκείνη κατοχὴ μόλις διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἔτη. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς κατώρθωσε νὰ σᾶς ἀποδιώξῃ, διέμεινεν ὅμως ἡ ἐνθύμησις τῆς παρουσίας σας. Ἡ τρίχρους σημαία ἐπεφάνη τότε εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς ἐπαγγελία ἐλευθερίας, γνωρίζεις δὲ πόσον συνετέλεσεν ἡ ἐμφάνισίς της εἰς ἀναζωπύρησιν τῶν ἐθνικῶν μας πόθων.

Σήμερον ἐτελοῦντο γάμοι εἰς Βόνιτσαν, ἀπὸ δὲ τὸ κατάστρωμα τῆς *Πάρου* ἡ πόλις ἐφαίνετο ἑορτάζουσα. Ἱππεῖς φουστανελοφόροι διέτρεχον καλπάζοντες τὰς παραλίους ὁδούς, ἔξω δὲ τῆς πόλεως ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πευκῶν εἴδομεν εὔθυμον συνάθροισιν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τὰ παλληκάρια ἐχόρευον ἐνῷ τὸ ἀρνίον ἐψήνετο παρέκει. Ἡ διάβασις τοῦ ἀτμοπλοίου ἐχαιρετήθη διὰ φιλοφρόνων ἀλαλαγμῶν, πρὸς ἀντιχαιρετισμὸν δὲ ὁ πλοίαρχος ὕψωσε τὴν σημαίαν, καὶ τότε ἐκενώθησαν τὰ τουφέκια ὑπὸ τὰς πεύκας καὶ ἀντήχησαν ἐπὶ τοῦ κόλπου πυκνοὶ πυροβολισμοί. Ἦτο ἀρά γε συμπόσιον γάμου τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο γεῦμα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς;

Ἀπὸ Βόνιτσαν μετέβημεν κατ' εὐθεῖαν εἰς Μενίδι, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου. Τὸ Μενίδι εἶναι τὸ ἐπίνειον τῆς Ἄρτης. Ἄλλοτε ἡ συγκοινωνία ἐγίνετο διὰ τῆς Σαλαώρας ἢ τῆς Κύπραινας, ὁπόθεν ὁ δρόμος εἶναι τεσσάρων περίπου ὡρῶν, ἐνῷ διὰ τῆς νέας ὁδοῦ, ἀπὸ Μενίδι, μεταβαίνει τις ἐφ' ἁμάξης εἰς Ἄρταν ἐντὸς δύο ὡρῶν. Ἡ ὁδὸς, δὲν εἶναι περίφημος, ἀλλ' ὅπως δήποτε εἶναι ἁμαξιτή. Γίνεται λόγος περὶ βελτιώσεώς της, πρόκειται δὲ νὰ κατασκευασθῇ καὶ ἄλλη ὁδὸς ἥτις ἀπὸ Ἄρταν διευθυνομένη πρὸς βορρᾶν καὶ διασχίζουσα τὴν ἐλευθερωθεῖσαν στενὴν λωρίδα τῆς Ἠπείρου, θὰ συνενωθῇ διὰ τῶν στενῶν τῆς Πίνδου μὲ τὸ σύμπλεγμα τῶν Θεσσαλικῶν ὁδῶν.

Πρὸ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν τὸ Μενίδι τοῦτο ἦτο ἡ φωλεὰ τῆς λῃστείας. Τίς ἐτόλμα τότε νὰ προσορμισθῇ ἐκεῖ ἄνευ στρατιωτικῆς συνοδίας; Τὰ δάση καὶ αἱ φάραγγες τῶν πέριξ ὀρέων ἦσαν τὰ κρησφύγετα ἐνόπλων συμμοριῶν, οἱ δὲ λῃσταὶ εὕρισκον πρόχειρον καταφύγιον εἰς τὴν γείτονα ἐπικράτειαν ὁπότε τὰς ἐστενοχώρει ἡ καταδίωξις τῶν Ἑλληνικῶν ἀποσπασμάτων.

Τοῦτο ἦτο κληρονομία τοῦ παρελθόντος. Εἰς τὰ ἄβατα ταῦτα ὄρη ὀφείλεται ἡ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὕπαρξις τῶν Κλεφτῶν, οἵτινες μόνοι ἐξεπροσώπευσαν διαρκῶς τὴν ἔνοπλον κατὰ τῆς τυραννίας διαμαρτύρησιν καὶ διετήρησαν τὸ πολεμικὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς πνεῦμα κατὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς δουλείας. Τὰ κυριώτερα ἐνδιαιτήματά των ἦσαν ὁ Ὄλυμπος εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰ ὄρη ταῦτα τῆς μεσημβρινῆς Ἠπείρου. Ἐνταῦθα ὡς σημεῖον ἐπιθέσεως εἶχον τὴν Ἄρταν καὶ τὰ χωρία της:

Κάτω 'ς τοῦ Βάλτου τὰ χωριά,
Ξηρόμερο καὶ 'ς τ' Ἄγραφα,
Καὶ 'ς τὰ πέντε βιλαέτια,
Φᾶτε, πιέτε, μωρ' ἀδέρφια.
'Εκεῖ εἶν' οἱ κλέφταις οἱ πολλοί,
Ὅλοι 'ντυμένοι ς' τὸ φλωρί.
Κάθουνται καὶ τρῶν καὶ πίνουν
Καὶ τὴν Ἄρτα φοβερίζουν...
Βρὲ Τοῦρκοι, κάμετε καλὰ
Γιατὶ σᾶς καῖμε τὰ χωριά.
Γλήγορα τ' ἁρματωλίκι
Γιατὶ ἐρχόμαστε 'σὰν λύκοι.

Εἰς πολλὰς εἰσέτι ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος οἱ χωρικοὶ χορεύουν ᾄδοντες τὸ τραγοῦδι τοῦτο, οἱ ἀφελεῖς τοῦ ὁποίου στίχοι διαιωνίζουν τὴν μνήμην τῆς ἐνταῦθα δυνάμεως τῶν Κλεφτῶν. Πολλάκις σήμερον τοὺς ἀνεπόλησα βλέπων τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτοὺς μέρη.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Ἐπαναστάσεως οἱ Κλέφται δὲν εἶχον λόγον ὑπάρξεως, καθότι ἡ ἀποστολή των συνετελέσθη, οἱ δὲ διάδοχοί των δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐπὶ πολὺ ἐπωφελούμενοι τοῦ προσκολληθέντος εἰς τὸ ὄνομά των γοήτρου. Οἱ πρώην ἀντάρται μετεσχηματίσθησαν ὡς ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων εἰς κοινοὺς κακούργους, τὴν δὲ μεταβολὴν καθιέρωσε βαθμηδὸν ὁ λαὸς διὰ τῆς παραδοχῆς καὶ τῆς χρήσεως νέου ὀνόματος. Τὴν λέξιν Κλέφτης, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνυψώσει ἡ δόξα τοῦ παρελθόντος, διεδέχθη ἡ λέξις Ληστής. Χάρις τῷ θεῷ, δὲν ἔχομεν τώρα οὔτε Κλέφτας οὔτε Ληστάς, ἔχομεν κλέπτας· ἔχομεν ἐγκληματίας παντὸς εἴδους, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ὡς ἄλλοτε ὠργανισμένη ληστεία, δὲν ὑπάρχουν τακτικαὶ ληστρικαὶ συμμορίαι. Ὁ Κλεφτισμὸς ἐξέλιπε, καὶ ἐξέλιπεν ἐλπίζω διὰ παντός.

Ἐπὶ ἑνὸς τῶν τελευταίων ὑψωμάτων τῆς σειρᾶς τοῦ Μακρυνόρους εἰς τὰ πρὸς δυσμὰς ἄκρα τῆς πεδιάδος, ὁ ἀμαξηλάτης μᾶς ἔδειξε μακρόθεν τὸ χωρίον Κομπότι. Παρέκει, πλησίον τῆς Ἄρτης, ἐπὶ ἄλλου ὑψώματος, ἀποληγοντος ἑκατέρωθεν εἰς σειρὰς λοφίσκων, κεῖται τὸ χωρίον Πέτα. Τώρα, ὅτε ἀμφότερα ἐπὶ τέλους ἠλευθερώθησαν, πρέπει νὰ χαραχθῶσιν ἐπὶ στήλης εἰς τὰς κορυφάς των τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων ἐκεῖ κατὰ τὴν 16ην Ἰουλίου 1822. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη καταλέγεται μεταξὺ τῶν δυστυχεστέρων τοῦ μακροῦ ἀγῶνός μας, ὄχι μόνον διότι ἡ ἧττα ἀνέτρεψε τὰ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου σχέδια, ἀλλά, καὶ προπάντων, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοσούτων γενναίων φιλελλήνων θανατωθέντων ἐκεῖ χάριν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Δὲν τοὺς ἐλησμονήσαμεν, ἀλλὰ πρέπει ἐκεῖ ὑψηλὰ νὰ ἀναγραφῶσι τὰ ὀνόματά των.

Τὸ Πέτα καὶ τὸ Κομπότι ἐποτίσθησαν μὲ αἷμα Ἑλληνικὸν καὶ κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἀπόπειραν ἐπαναστάσεως τοῦ 1854. Ἐκεῖθεν διέρχεται ἡ ἄγουσα εἰς Ἄρταν καὶ εἰς Ἰωάννινα ὁδός. Τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου ἐγένετο. Ἡ Ἄρτα εἶναι ἐλευθέρα. Εἴθε νὰ μὴ βραδύνῃ καὶ τῶν Ἰωαννίνων ἡ σειρά!

Ἡ Ἄρτα δὲν κατώρθωσεν εἰσέτι ν' ἀπεκδυθῇ τὸν τύπον Τουρκικῆς πόλεως. Αἱ λιθόστρωτοι ὁδοί της εἶναι στεναί, σκοτειναί, ἐλεειναί. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔχουν δῆθεν πεζοδρόμια ἑκατέρωθεν, ἀλλὰ τόσῳ ὑψηλότερα τῆς ἀναμεταξὺ κοίτης πρὸς διάβασιν τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ὑδάτων (εἴτε τοῦ οὐρανοῦ, εἴτε καὶ ἐκ ταπεινοτέρων πηγῶν), ὥστε διὰ νὰ μεταβῇ τις ἀπὸ τὸ ἓν πεζοδρόμιον εἰς τὸ ἄλλο, ἀνάγκη νὰ πηδήσῃ τολμηρῶς ἐντὸς τῆς ἀναμέσον λάσπης. Αἱ οἰκίαι ἔξωθεν φαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ταπειναὶ καὶ ἄθλιαι, τὸ πᾶν δὲ μαρτυρεῖ κατάπτωσιν καὶ κατήφειαν. Ἤρχισαν ποῦ καὶ ποῦ νὰ εὐρύνωνται αἱ ὁδοὶ καὶ νέαι οἰκοδομαὶ ν'ἀνεγείρωνται, ἀλλὰ θὰ παρέλθῃ καιρὸς πρὶν ἢ ἀλλάξῃ ἐπαισθητῶς ἡ ὄψις τῆς πόλεως. Ὅπως ἐπέλθῃ ριζικὴ μεταβολὴ ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ τῆς ἀνοικοδομήσεως κατεδάφισις. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται εὐπορία, ἡ δὲ δυστυχὴς Ἄρτα ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εὐπορεῖ. Οἱ διπλωμάται τοῦ ἐν Βερολίνῳ συνεδρίου (διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἠκούσθησαν εὐχαὶ μόνον καὶ εὐλογίαι εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἠπείρου), ὁρίσαντες τὸν ποταμὸν Ἄραχθον ὡς τὸ νέον σύνορον μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν, ἀπηλευθέρωσαν τὴν Ἄρταν καὶ ἀφῆκαν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν τὰ κτήματα τῶν κατοίκων της. Ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία μὴ ὀφείλουσα χάριτας, ἐννοεῖται, πρὸς τοὺς Ἀρτηνοὺς δι' ὅσην χαρὰν ἐπέδειξαν ὅτε ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τοὺς ὄνυχάς της, ὠφελεῖται τῆς εὐκαιρίας διὰ ν' ἀποκαταστήσῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν ὀχληροτέραν εἰς αὐτοὺς τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων. Τὰ διόδια καὶ αἱ ἀστυνομικαὶ διατάξεις της παρεμβάλλουν ποικίλας δυσκολίας εἰς τὴν διάβασιν τῶν συνόρων, οἱ τελωνιακοὶ δασμοί της ἀποκαθιστοῦν ἀσύμφορον τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων, ὥστε οἱ ἀτυχεῖς ἰδιοκτῆται ζημιοῦνται ἐὰν τὰ μεταφέρωσιν εἰς Ἑλλάδα, δὲν εὑρίσκουν δὲ κατανάλωσιν δι' αὐτὰ εἰς τὰ τουρκικὰ χώματα. Πρὸς μεγαλειτέραν ἔτι βλάβην τῆς Ἄρτης ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐπενόησε τὴν θεμελίωσιν νέας πόλεως οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου. Παρεκτὸς ὅμως Μωαμεθανικῶν τινων οἰκογενειῶν τῆς Ἄρτης δὲν συρρέουν, ὡς φαίνεται, εἰς αὐτὴν οἱ συνοικισταί. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, καθόσον ἡ Τουρκία φημίζεται μέχρι τοῦδε μᾶλλον διὰ τὴν ἐρήμωσιν πόλεων, τὰς ὁποίας κατέκτησεν ἀκμαζούσας, ἢ διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέων.

Ἄλλως, εἶνε ἐλπιζόμενον ὅτι ἡ Ἄρτα θὰ ὑπερνικήσῃ τὰς παρούσας δυσχερείας, καὶ ἐὰν ἔτι ἐπίκειται εἰς αὐτὴν μακρὰ περίοδος χωρισμοῦ ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἤπειρον. Χάρις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν σχεδιαγραφουμένων ὁδῶν, οἱ κάτοικοί της θὰ εὕρωσι βαθμηδὸν νέα στάδια ἐνεργείας. Ἡ συνέχεια τῆς πολυχρονίου ἱστορίας της βεβαίως δὲν θὰ διακοπῇ.

Κατὰ τὸν Ἄγγλον Leake, ἡ Ἄρτα κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας ὅπου καὶ ἡ ἀρχαία Ἀμπρακία, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πύρρου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας, ἀνηγέρθη νέα πόλις

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, ἡ δὲ νέα της ὀνομασία παράγεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παρ' αὐτὴν ποταμοῦ Ἀράχθου. Δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην, ἀλλ' οὔτε ἔχω καὶ ἄλλην νὰ προτείνω. Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον ἡ Ἄρτα δὲν διέμεινεν ἄσημος, ἰδίως μάλιστα ἀναφαίνεται τὸ ὄνομά της εἰς τὴν ἱστορίαν περὶ τὰ τέλη, ὁπότε ἡ εἰσβολὴ τῶν Νορμανδῶν, αἱ σταυροφορίαι καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου μετέτρεψαν τὰς χώρας ταύτας εἰς πεδίον πολέμου μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Κατὰ τὸ 1449 ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔμεινε δ' ἔκτοτε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας καὶ ἡμίσειαν.

Πολλὰ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ ἐνταῦθα. Πολλαὶ σελίδες τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας δύνανται περὶ τὴν Ἄρταν νὰ μελετηθῶσι, αἱ δὲ ἐκκλησίαι της καὶ τὰ μοναστήρια τῶν περιχώρων παρέχουν ὕλην ἐνδιαφέρουσαν εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἀλλ' ἡμεῖς βιαζόμεθα καὶ σπεύδομεν. Ἀφοῦ ἐπεσκέφθημεν, κατὰ καθῆκον, τὸν νομάρχην, κατοικοῦντα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰσραηλιτικῆς συνοικίας,—ὅπου, ἐν παρενθέσει, εἶδα εἰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα ὡραίας Ἰουδαίας φερούσας τὰ ἑορτάσιμά των, καθὸ Σάββατον σήμερον, – περιήλθομεν τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ φίλου δημάρχου της καὶ παρετείναμεν τὸν περίπατον ἕως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

Προτοῦ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως, εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς, ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Περιορίτισσας ἢ Παρηγορήτισσας, ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἐν Ἑλλάδι μνημείων τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, ἔχον ὅμως πολλὴν ἐπισκευῆς ἀνάγκην. Δὲν λέγω περὶ τῶν ψηφιδωτῶν, τῶν ὁποίων οὔτε ἴχνος ὑπάρχει, οὔτε περὶ τῶν ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἀπεσβεσμένων τοιχογραφιῶν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ληφθῇ φροντίς τις περὶ τοῦ κτιρίου αὐτοῦ, ὡς ἀνταμοιβὴ τοὐλάχιστον διότι κατώρθωσε νὰ διατηρηθῇ καὶ μετὰ τοσούτων αἰώνων καταστρεπτικὴν ἀμέλειαν. Τὴν τετράγωνον ἐκκλησίαν ἐπιστέφει κεντρικὸς πυργοειδὴς τροῦλλος περικυκλούμενος εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ὑπὸ τεσσάρων μικροτέρων τρούλλων. Δύο σειραὶ παραθύρων διπτύχων, καλοῦ Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, περικοσμοῦν τὴν οἰκοδομήν. Ἡ ἄνω σειρὰ φωτίζει στοὰν περικυκλοῦσαν τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς ἐκκλησίας, ἐν εἴδει ὑπερῴου νάρθηκος. Ἐπιγραφή τις παρὰ τὴν πύλην τοῦ ναοῦ φαίνεται μαρτυροῦσα ὅτι ἐκτίσθη οὗτος κατὰ τὴν ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα, ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἀνηγέρθη κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἢ δωδεκάτην, ὁπότε ἡ Ἄρτα ἤκμαζε.

Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς κτίσμα λέγεται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου γέφυρα. Ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἐγίνετο καὶ τότε χρῆσις ἀμαξῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, καθότι ἡ ἐπὶ τῆς γεφύρας διάβασίς των δὲν εἶναι εὔκολος. Ἀναβαίνει ἡ γέφυρα, ἀναβαίνει ἀποτόμως καὶ πάλιν ἀποτόμως καταβαίνει πρὸς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην. Περὶ τῆς γεφύρας ταύτης ὑπάρχει εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Passow ποίημα ἀξιοπερίεργον καὶ ὡραῖον μὴ περισυναχθὲν ὑπὸ τοῦ Fauriel.

Σαρανταπέντε μάστοροι κ' ἑξῆντα μαθητάδες
τρεῖς χρόνους ἐδουλεύανε τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Ὁλημερὶς ἐκτίζανε κι' ἀπὸ βραδὺ κρεμιέται.
Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες:
«—Ἀλλοίμονο 'ς τοὺς κόπους μας, κρῖμα 'ς ταὶς δουλεψαίς μας,
ὁλημερὶς νὰ χτίζωμε, τὸ βράδυ νὰ κρεμιέται!»
Καὶ τὸ Στοιχειὸ 'ποκρίθηκεν ἀπ' τὴ δεξιὰ καμάρα:
«—Ἂν δὲν στοιχειώσετ' ἄνθρωπο, τοῖχος δὲν θεμελιόνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετ' ὀρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὤρηα τὴ γυναῖκα,
πὤρχετ' ἀργὰ τ' ἀποταχυά, πὤρχετ' ἀργὰ 'ς τὸ γιῶμα».
Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
Κάνει γραφὴ καὶ στέλνει την μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι:
«Ἀργὰ 'ντυθῇ, ἀργ' ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάῃ 'ς τὸ γιῶμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.»
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι' ἀλλιῶς ἐπῆγε κ' εἶπε·
«Ντύσου γοργά, γοργ' ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾷς 'ς τὸ γιῶμα,
γοργὰ νὰ πᾷς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».
Νά τηνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας, ῥαγίζετ' ἡ καρδιά του.
Ἀπὸ μακρυὰ τοὺς χαιρετᾷ κι' ἀπὸ μακρυὰ τοὺς λέγει:
«—Γειά σας, χαρά σας μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τ' ἔχει ὁ πρωτομάστορας κ' εἶν' ἔτσι χολιασμένος;»
—«Τὸ δαχτυλίδι τὤπεσε 'ς τὴν πρώτη τὴ καμάρα,
Καὶ ποιὸς νὰ 'μπῇ καὶ ποιὸς νὰ 'βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναὕρῃ;»
—«Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κ' ἐγὼ νὰ πά' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ 'μπῶ κ' ἐγὼ νὰ 'βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναὕρω».
Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ 'ς τὴ μέση 'πῆγε:
«—Τράβα καλέ μ' τὴν ἄλυσο, τράβα τὴν ἀλυσίδα,
τ' ὅλον τὸν κόσμο ἀνάγυρα καὶ τίποτες δὲν ηὗρα».
Ἕνας πηχάει μὲ τὸ μυστρὶ κι' ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι' ὁ πρωτομάστορας καὶ ῥίχνει μέγα λίθο.
«—Ἀλλοίμονο 'ς τὴ μοῖρα μας, κρῖμα 'ς τὸ ῥιζικό μας,
τρεῖς ἀδερφάδες εἴμασταν κ' ἡ τρεῖς κακογραμμέναις.
Ἡ μιά 'χτισε τὸ Δούναβι κ' ἡ ἄλλη τὸν Αὐλῶνα
κ' ἐγὼ ἡ πλειὸ στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Καθὼς τρέμ' ἡ καρδούλα μου νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
κι' ὡς πέφτουν τὰ μαλλάκια μου νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις!»
—«Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρα δόσε,
πὤχεις μονάκριβ' ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ».
Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρα δίνει:
«—Σίδερο ἡ καρδούλα μου, σίδερο τὸ γιοφύρι,
σίδερο τὰ μαλλάκια μου, σίδερο κ' οἱ διαβάταις,
τί ἔχω 'δερφὸ 'ς τὴν ξενιτειά, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ!»

Ἡ παράδοσις ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ τραγουδίου τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἀπαιτεῖται θῦμα ἀνθρώπινον διὰ νὰ στοιχειώσουν τὰ θεμέλια, δὲν συνέχεται μὲ μόνης τῆς Ἄρτης τὴν γέφυραν. Ἄλλως τε, καθὼς γνωρίζεις, τὸ ἔθιμον τῶν τοιούτων θυσιῶν, ὑπὸ ἡμερωτέραν ἀληθῶς μορφήν, ἐπικρατεῖ εἰσέτι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, κ' ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐθυσίασα πετεινὸν εἰς τὰ θεμέλια τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκίας μου.

Παρὰ τὴν γέφυραν, ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ὑπάρχει μέγας πλάτανος, ὁ πλάτανος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐκεῖ, καθήμενος ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου, ἔβλεπε, λέγουν, κρεμαμένους ἀπὸ τοὺς κλώνους του ὅσους κατεδίκαζε

κατὰ τὰς περιοδείας του εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ἡ μνήμη τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου διατηρεῖται ζωηρὰ εἰσέτι καθ' ὅλας ταύτας τὰς χώρας. Σήμερον τὸ πρωῒ εἰς Λευκάδα, ἐνῷ ἐπεριμένομεν τὴν ἄφιξιν τῆς *Πάρου*, μοὶ ἔδειξαν ἄντικρυ ἐπὶ τῆς Στερεᾶς τὸ φρούριόν του, κτισθὲν ἐκεῖ πρὸς φοβερισμὸν τῆς νήσου, τῆς ὁποίας ὠνειροπόλει τὴν κατάκτησιν. Εἰς Πρέβεζαν, ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου, μοὶ ἔδειξαν τὴν ἔπαλξιν ὅπου συνήθως καθήμενος ἔβλεπε τὴν θάλασσαν, δυσανασχετῶν ἴσως ὅτι ἐκεῖ ἐτελείονε ἡ δύναμίς του. Εἰς Ποῦνταν, εἰς Βόνιτσαν, πανταχοῦ μένουν εἰσέτι τὰ ἴχνη του καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ὀνόματός του. Ἦτο τύραννος θηριώδης, ἦτο δόλιος, ὕπουλος καὶ ἄπιστος, ἀλλὰ εἶχέ τι τὸ ἀνδρικόν, τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ ἐπιβάλλον. Δὲν κατώρθωσε, γενόμενος θεμελιωτὴς κράτους νέου, ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου μὲ τὸ στέμμα ἐπὶ κεφαλῆς, ἀλλ' ὅμως ἀποτυχὼν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζήσῃ. Τὸ τέλος του ὑπῆρξε τραγικὸν ὅσῳ καὶ ἡ ζωή του. Ζῶν ἐνέπνεε τὸν τρόμον, τὸ δὲ ὄνομά του προφέρεται εἰσέτι ὡς φόβητρον εἰς τὰς χώρας ὅπου ἔζησε καὶ ἐδέσποσε.

Ἐνῷ ἤμεθα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς γεφύρας, ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἀκριβῶς τῆς χωριζούσης τὰ δύο ὅμορα κράτη, καὶ ἐβλέπομεν ἐκεῖθεν τὴν ὡραίαν ἄντικρυ πεδιάδα, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας μας τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα τοῦ Ἀράχθου, χωρικοὶ Ἀλβανοὶ πολυάριθμοι ἐξηγόραζον εἰς τὸ Τουρκικὸν ἄκρον τῆς γεφύρας τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ διαβῶσιν εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Τοὺς ἐπερίμεινα μέχρις οὗ τελειώσῃ ἡ διαπραγμάτευσις. Ἦσαν Μωαμεθανοὶ καὶ δὲν ὡμίλουν Ἑλληνικά, ἐνόησαν ὅμως τὴν ἐρώτησίν μου, ποῦ πηγαίνουν;—Βραχῶρι, ἀπεκρίθησαν λακωνικῶς.—Καὶ πρὸς τί;—Ἐκεῖ ντουλειά, παρᾶς!

Τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὰ μεγάλα ἡμερομίσθια ἑλκύουν οὐκ ὀλίγους ἐργάτας ἐκ τῆς γείτονος ἐπικρατείας. Ἂς ἔρχωνται! Ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα των θὰ διηγοῦνται ὅτι «ἐκεῖ ντουλειά», τοῦτο δὲ ἀξίζει καὶ ὠφελεῖ περισσότερον ἴσως παρὰ πολλαὶ ἄλλου εἴδους φιλελληνικαὶ ἐνέργειαι.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Ἄρταν τοσοῦτον ἀργά, ὥστε τὸ σκότος ἐπυκνώθη ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐφθάσαμεν νύκτα βαθεῖαν εἰς Μενίδι. Πρὸ τινων ἐτῶν θὰ διέτρεχα εἰς τοιαύτην περίστασιν τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ σταλῇ τὸ ἓν τῶν αὐτίων μου εἰς τὴν μητέρα μου, συνοδευόμενον μὲ τὴν αἴτησιν πληρωμῆς λύτρων ἐὰν θέλῃ καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἀτόμου μου, ἀλλ' ἀπόψε οὐδεμίαν ἀνησυχίαν εἶχα διὰ τὰ αὐτία μου καὶ τὰ ἔτριβα ἀμερίμνως εἰς τὰ σκληρὰ νῶτα τῆς ἀνοικτῆς ἁμάξης, ἐνῷ οἱ συνοδοιπόροι μου ἔδιδον διὰ τῶν ἐρωτήσεών των ὕλην καὶ ἀφορμὴν ὁμιλίας εἰς τὸν ἁμαξηλάτην μας. Ὀνομάζεται Ἰωάννης Κακός, ἀλλὰ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς τὸν ἀδικεῖ, καὶ πολύ, τὸ ὄνομά του. Εἶναι Μεσολογγίτης καυχᾶται δὲ ὅτι αὐτὸς πρῶτος εἰσήγαγε τὰς ἁμάξας εἰς τὴν πατρίδα του. Προτοῦ εἰσέτι ἀποπερατωθῇ ἡ μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Ἀγρινίου ὁδός, ἠγόρασεν εἰς Πάτρας παλαιὰν ἅμαξαν καὶ τὴν μετέφερεν εἰς Μεσολόγγι. Τώρα τὰς ἔχει τέσσαρας, ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ παρόντα, ἦλθεν εἰς Ἄρταν μὲ δύο ἁμάξας του ἅμα ἐχαράχθη ἡ ἀπὸ Μενίδι ὁδός, ὥστε καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσαγωγεὺς ὀχημάτων. Εἰς τὸ εἶδός του εἶναι ἀπόστολος πολιτισμοῦ ὁ καλὸς οὗτος Κακός. Οἱ φίλοι μου ἀπεφάσισαν ὅτι πρέπει νὰ τῷ δοθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος. Δὲν εἶπεν ὄχι ὁ Κακός,—ἀλλ' οὔτ' ἐγώ.

Διανυκτερεύομεν ἐπὶ τῆς *Πάρου* εἰς Μενίδι. Αὔριον τὸ πρωῒ ἐπιστρέφομεν εἰς Πρέβεζαν, ὅπου θὰ διέλθωμεν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια καὶ τέλος.

Δὲν ὑπῆρξεν εὔκολον νὰ πεισθῇ ἡ οἰκογένεια νὰ καταλίπῃ τὴν στέγην της ἐπί τινας ὥρας. Σπανίως που παρέχει ἄσυλον ὁ δυσχείμερος ἐκεῖνος τόπος, τὰ δὲ ποίμνια, μόνος τῶν κατοίκων πόρος, ὀλίγον ἀφίνουσιν εἰς αὐτοὺς ἐλεύθερον χῶρον ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν. Ἔχουσι δὲ οὗτοι ἰδίως φήμην τραχύτητος καὶ ἀφιλοξενίας, χρονολογουμένης ἀπὸ τοῦ φόνου τοῦ γεωμέτρου ὃν ἀπέστειλεν ὁ Κασίνης ἵνα μετρήσῃ τὸ Μεζέγκον, καὶ ὅστις ὑπελήφθη ὡς μάγος. Μετεβλήθησαν ἔκτοτε πολύ, καὶ φαίνονται προσηνέστεροι σήμερον, ἀλλ' ὁ βίος αὐτῶν εἶνε πάντοτε βίος βαθυτάτης πενίας, καίτοι ἐμπορεύονται καὶ κτήνη τρέφουσι λαμπρὰ καὶ ἀνταλλακτικὰ προϊόντα ἔχουσιν ἱκανῶς ἄφθονα. Δυστυχῶς ἡ τραχύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀπομόνωσις τῆς ἀγρίας αὐτῶν χώρας μετεδόθησαν καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα των.

Τὸ καταλειφθὲν τέλος εἰς τὸν Περὰκ δωμάτιον, ὅπερ ἀπετέλει μετὰ τοῦ σταύλου ὁλόκληρον τὸ οἴκημα, ἦτο πολὺ μικρὸν καὶ μόλις διάφορον τοῦ κελτικοῦ σπηλαίου τῆς γραίας τοῦ Ἐσπαλύ. Ὁ καπνὸς ἐξήρχετο ἄλλος μὲν διὰ τῆς καπνοδόχης, ἄλλος δὲ δι' εὐρείας ὀπῆς χαινούσης πλαγίως ἐν τῷ τοίχῳ. Δύο κλῖναι, ὅμοιαι πρὸς κιβώτια, ἐδέχοντο—ἀκατανόητον εἰπεῖν—ὁλόκληρον ἐξαμελῆ οἰκογένειαν. Τὸ ἔδαφος ἦτο βρά-

χος γυμνός· πλησίον δὲ συνηγελάζοντο ἀνέτως ἀγελάδες, αἶγες, πρόβατα καὶ ὄρνιθες.

Ὁ Περὰκ ἥπλωσε πανταχοῦ καθαρὸν ἄχυρον, ἐπρομηθεύθη ξύλα, ἠρεύνησεν ἐν τῷ ἑρμαρίῳ, εὗρε τὸν ἄρτον, καὶ ἠνάγκασε τὴν Καρολίναν νὰ φάγῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ. Ὁ μαρκήσιος ἱκέτευεν αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματος νὰ σκεφθῇ περὶ ἑαυτῆς, διότι ἐκείνη δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἀφήσῃ βῆμα, κ' ἐκράτει πάντοτε τὰς χεῖράς του διὰ τῶν χειρῶν της. Ἤθελε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ, καὶ ἠδύνατο ἤδη νὰ τὸ κάμῃ· δὲν ἐτόλμα ἐν τούτοις νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἐφοβεῖτο μὴ τὸν ἐγκαταλείψῃ ἅμα ὡς ἔβλεπεν ὅτι ἐκεῖνος ἐγνώριζε τὸν ἔρωτά της. Ἔπειτα τὸν ἐστενοχώρει καὶ ὁ Περὰκ φοβερά. Δὲν ἐνόει τί μέρος ἔπαιζεν ἡ ἀγροτικὴ ἐκείνη Πρόνοια, ἥτις, ἀγρυπνοῦσα ἐπὶ τῆς Καρολίνας, εἶχε φανῆ τοσοῦτον πείσμων καὶ σκληρὰ πρὸς αὐτόν, καὶ τῷ ἐδείκνυε τόρα πάλιν τοσαύτην μέριμναν καὶ ἀφοσίωσιν. Τέλος ὁ Περὰκ ἐξῆλθε. Δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν ταλαίπωρον ἵππον του, ὃν μετενόει πικρῶς ὅτι εἶχε κακομεταχειρισθῆ, καὶ ἠναγκάσθη κατὰ τὴν ἄφιξίν του νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ξένην φροντίδα.·

— Καρολίνα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, ἀφοῦ ἐκάθισεν ἐπί τινος σκάμνου στηριζόμενος ἔτι ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς φίλης του, εἶχα πολλὰ νὰ σᾶς εἰπῶ, ἀλλὰ δὲν ἔχω τὸ λογικόν μου...ἀληθῶς δὲν τὸ ἔχω, καὶ φοβοῦμαι μήπως σᾶς ὁμιλῶ παραληρῶν. Συγχωρήσατέ με, εἶμ' εὐτυχής,..εὐτυχὴς ὅτι σᾶς βλέπω, ὅτι σᾶς αἰσθάνομαι ἐκεῖ ἔμπρός μου, ἐξερχόμενος καὶ πάλιν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ δὲν σᾶς ἐνοχλῶ πλέον. Θεέ μου! τί βάρος ὑπῆρξα εἰς τὴν ζωήν σας! Τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ γείνῃ πλέον...αὐτὸ ἦτο τυχηρόν, ἀνοησία, ἀφροσύνη μου· ἀλλ' ἦτο δυνατὸν ν' ἀνεχθῶ νὰ σᾶς χάσω καὶ πάλιν; Δὲν ἠξεύρετε, οὐδὲ θὰ μάθετε ποτέ...ὄχι, δὲν ἠξεύρετε τίποτε, δὲν ἐνοήσατε τί εἴσθε δι' ἐμέ, οὐδὲ θὰ θελήσετε ἴσως ποτὲ νὰ τὸ ἐννοήσετε! Αὔριον ἴσως θὰ μὲ φύγετε πάλιν. Καὶ διατί, θεέ μου;... Ἰδού, ἀναγνώσατε, προσέθηκεν ἀναζητῶν εἰς τα θυλάκιά του καὶ ἐγχειρίζων εἰς αὐτὴν τὸ συντεθλασμένον ἐκεῖνο φύλλον τῆς ἐπιστολῆς, ἣν εἶχεν ἀρχίσει γράφων ἐν Λαντριὰκ τὴν αὐτὴν ἐκείνην πρωΐαν. Εἶνε ἴσως δυσανάγνωστον πλέον· ἡ βροχή, ἡ χιών...

— Ὄχι, εἶπεν ἡ Καρολίνα κλίνουσα πρὸς τὴν ἑστίαν· ἀναγινώσκω...ἀναγινώσκω κάλλιστα... καὶ ἐννοῶ! Ἤξευρα, εἶχα μαντεύσει, καὶ δέχομαι...Ἦτον ἐπιθυμία τῆς καρδίας μου, ὄνειρον τοῦ βίου μου! Μήπως δὲν σᾶς ἀνήκουσιν καὶ ἡ ζωή μου καὶ ἡ καρδία μου;

— Ὄχι δυστυχῶς ἀκόμη· ἀλλ' ἂν ἠθέλατε νὰ ἔχετε πίστιν εἰς ἐμέ...

— Μὴ κουράζεσθε νὰ ὁμιλῆτε διὰ νὰ μὲ πείσετε, εἶπεν ἡ Καρολίνα ἐντόνως. Ἔχω πίστιν εἰς σᾶς, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὴν τύχην μου. Καὶ ὅμως τὴν δέχομαι παρ' ὑμῶν, ὁποίαν σεῖς τὴν θέλετε. Κακὴ ἢ καλή, θὰ μοῦ εἶνε προσφιλής, ἀφοῦ οὐδεμίαν ἄλλην δύναμαι νὰ δεχθῶ. Ἀκούσατέ με, ἀκούσατέ με,..δὲν ἔχω ἴσως παρ' αὐτὴν μόνην τὴν στιγμὴν διὰ νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ αὐτά. Δὲν ἠξεύρω τί ἔχει ἔτι νὰ ὑποστῇ ἡ συνείδησίς σας καὶ ἡ συνείδησίς μου. Ἠξεύρω ὅτι ἡ μήτηρ σας εἶνε ἀμείλικτος, ᾐσθάνθην τὴν παγερὰν της περιφρόνησιν, καὶ οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν παρὰ θεοῦ, ἂν τῆς σπαράξωμεν τὴν καρδίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποταχθῶμεν...διὰ πάντοτε! Σεῖς τὸ εἴπατε. Ὅστις θέλει νὰ πλάσῃ εὐτυχίαν διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς μητρός του, πλάττει εὐτυχίαν δι' ἐγκλήματος, καὶ τοιαύτη εὐτυχία εἶνε κατάρατος. Ἡμεῖς αὐτοὶ θὰ τὴν καταρώμεθα.

— Διατί μοῦ τὰ ἐνθυμίζετε ὅλ' αὐτά; εἶπεν ἀλγεινῶς ὁ μαρκήσιος· δὲν τὰ γνωρίζω; Ἀλλὰ σεῖς νομίζετε ἀδύνατον νὰ μεταβάλῃ φρόνημα ἡ μήτηρ μου, κ' ἐξ αὐτοῦ βλέπω ὅτι δὲν θέλετε νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἐργασθῶ πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ὁ οἶκτος μόνον...

— Δὲν βλέπετε τίποτε, ἀνέκραξεν ἡ Καρολίνα, κλείουσα τὸ στόμα του διὰ τῆς χειρός της, δὲν βλέπετε τίποτε, ἀφοῦ δὲν βλέπετε ὅτι σᾶς ἀγαπῶ.

— Ὦ, θεέ μου! εἶπεν ὁ μαρκήσιος, πίπτων ἠρέμα εἰς τοὺς πόδας της, εἰπέτε το πάλιν! Φοβοῦμαι μὴ ὀνειρεύομαι! Πρώτην φορὰν τὸ λέγετε· ἐνόμιζα ὅτι τὸ εἶχα μαντεύσει, καὶ ὅμως δὲν τολμῶ νὰ τὸ πιστεύσω...Εἰπέτε το, εἰπέτε το, καὶ ἂς ἀποθάνω ἔπειτα!

— Ναί, σᾶς ἀγαπῶ περισσότερον τῆς ζωῆς μου, ἀπήντησεν ἐκείνη, θλίβουσα ἐπὶ τοῦ στήθους της τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο μέτωπον, τὸ ἐγκλεῖον ψυχὴν τόσῳ ἀληθῆ καὶ τόσῳ μεγάλην. Σᾶς ἀγαπῶ περισσότερον τῆς ὑπερηφανείας μου, περισσότερον τῆς τιμῆς μου! Δὲν ἠθέλησα ἐπὶ μακρὸν νὰ τὸ ὁμολογήσω εἰς τὸν ἑαυτόν μου, δὲν τὸ ὡμολόγησα πρὸς τὸν θεόν, κ' ἐψευδόμην καὶ πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου. Τέλος πάντων τὸ ἐννόησα καὶ ἔφυγα ἐκ δειλίας, ἐξ ἀδυναμίας! Ἠσθανόμην ὅτι ἤμην χαμένη...καὶ εἶμαι. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὸ ἐπὶ τέλους; Περὶ ἐμοῦ μόνον πρόκειται. Ἐνόσῳ ἤλπιζα ὅτι ἠδυνάμην νὰ λησμονηθῶ, ἠδυνάμην καὶ νὰ παλαίσω. Ἀλλὰ μ' ἀγαπᾶτε πολύ, τὸ βλέπω, καὶ θ' ἀποθάνετε ἂν σᾶς ἀφήσω. Σᾶς ἐνόμισα νεκρόν, πρό τινων ὡρῶν, καὶ τότε εἶδα σαφῶς τί συνέβαινε. Ἐγὼ σᾶς εἶχα φονεύσει. Ἠδυνάμην νὰ σᾶς κάμω νὰ ζήσετε, σᾶς τὸ εὐγενέστατον καὶ κάλλιστον τῶν ὄντων, καὶ σᾶς ἐθυσίαζα εἰς ἀνόητον σεβασμὸν πρὸς ἐμὲ αὐτήν! Καὶ τί εἶμ' ἐγὼ λοιπόν, ὥστε νὰ σᾶς ἀφήσω ν' ἀποθάνετε, ὅταν οὐδὲν εἶνε δι' ἐμὲ πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἰδική σας ἐκτίμησις; Ὄχι, ὄχι, ἀρκετὰ ἐπάλαισα, ἀρκετὰ ὑπῆρξα ὑπερήφα-

νος καὶ σκληρά, ἀρκετὰ ὑπεφέρατε ἐξ αἰτίας μου. Σᾶς ἀγαπῶ, ἀκούετε; Δὲν θέλω νὰ γείνω σύζυγός σας, διότι θὰ σᾶς ἐγέννων ἀλγεινὰς τύψεις συνειδήσεως καὶ ὀδύνας ἀνιάτους· ἀλλὰ θὰ γείνω φίλη σας, δούλη σας, μήτηρ τοῦ τέκνου σας, σύντροφός σας κρυφία καὶ πιστή! Θὰ θεωρηθῶ ὡς ἐρωμένη σας, ὡς ἀληθὴς μήτηρ τοῦ Διδιὲ ἴσως! Ἀδιάφορον! τὸ δέχομαι. Δέχομαι τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθην, καὶ νομίζω ὅτι οἱαδήποτε κύλιξ πικρίας προσφερομένη ἀπὸ σᾶς θὰ μοῦ δώσῃ νέαν ζωήν!

—Ὦ εὐγενὴς καρδία! τρὶς ἁγία ψυχή! ἐφώνησεν ὁ μαρκήσιος. Κ' ἐγὼ τὴν δέχομαι τὴν ὑπεράνθρωπον αὐτήν σου θυσίαν. Μὴ μὲ καταφρονεῖς διὰ τοῦτο, εἶμαι ἄξιος τῆς θυσίας σου καὶ ταχέως θὰ θέσω τέρμα εἰς αὐτήν. Ναί, ναί, θὰ κάμω θαύματα! Γνωρίζω ὅτι ἔχω τώρα τὴν δύναμιν! Ἡ μήτηρ μου θὰ ἐνδώσῃ χωρὶς λύπην. Αἰσθάνομαι ἐδῶ, εἰς τὴν καρδίαν μου φλόγα πίστεως καὶ θησαυροὺς πειθοῦς! Ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἠγείρετο νὰ σὲ καταρασθῇ, σέ ἀδελφήν μου, καὶ κόρην μου, ἁγίαν μου σύντροφον, φίλην μου λατρευτήν, δι' ἐμὲ θὰ ἦσαι ἔτι μεγαλειτέρα καὶ ὑψηλοτέρα, κ' ἐγὼ θὰ εἶμ' ἔτι μᾶλλον ὑπερήφανος ὅτι σὲ ἐξέλεξα. Καὶ τί εἶνε ὁ κόσμος, τί εἶνε ἡ κοινὴ γνώμη δι' ἄνθρωπον ὅστις ἐβολιδοσκόπησε τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, τὰ μυστήρια τοῦ ἐγωϊσμοῦ των καὶ τὴν οὐδαμινότητα τῆς κακῆς των πίστεως; Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς γνωρίζει κάλλιστα, ὅτι ἐν παντὶ χρόνῳ ἀντὶ μιᾶς ἐπιπλεούσης ἀληθείας μυρίαι ἄλλαι καταποντίζονται καὶ προπηλακίζονται! Γνωρίζει ὅτι τὰ κάλλιστα καὶ εὐγενέστατα τῶν ὄντων ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἀκανθώδους τρίβου τῶν αἰκιῶν καὶ τῶν ὕβρεων. Ἔστω! Θὰ βαδίσωμεν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς ἐν ἀνάγκῃ, καὶ ὁ ἔρως θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἀναισθήτους εἰς πᾶσαν ἄνανδρον προσβολήν. Ὦ, περὶ τούτου σοῦ ἐγγυῶμαι, καὶ εἰς τὸ πεῖσμα πάσης ἀπειλῆς τῆς ἀνθρωπίνης μου μοίρας, δύναμαι νὰ σοῦ ὁρκισθῶ ὅτι θ' ἀγαπᾶσαι, καὶ ὅτι ἑπομένως θὰ ἦσαι εὐτυχής! Μὲ γνωρίζεις σύ, σκληρά, ἥτις μ' ἔφευγες κλείουσα τοὺς ὀφθαλμούς· Ἤξευρες ὅτι ὅλη ἡ ζωή μου καὶ ὅλη μου ἡ ψυχὴ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἔρως! Ἤξευρες, ὅτι καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀναζητῶν τὴν ἀνεζήτουν ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄχι χάριν τῆς ματαίας δόξης τοῦ νὰ τὴν ἀνακηρύξω! Δὲν εἶμαι σοφὸς ἐγώ, οὐδὲ συγγραφεὺς εἶμαι! Εἶμαι εἷς ἄγνωστος, παρερχόμενος ἑκουσίως ἐγγὺς τῆς τύρβης καὶ τοῦ καπνοῦ, μαχόμενος ἰδίᾳ καὶ ἐν τῷ σκότει, ὄχι ἐξ ἐλλείψεως γενναιότητος, ἀλλ' ἐκ φόβου μὴ πληγώσω ἐν μέσῳ τῆς συμπλοκῆς τὴν μητέρα μου καὶ τὸν ἀδελφόν μου. Ἔμεινα οὕτω ἀφανὴς χωρὶς ἡ φιλοτιμία μου νὰ βαρυθυμήσῃ. Ἠσθανόμην ὅτι ἡ καρδία μου δὲν εἶχεν ἀνάγκην λιβάνου ἀλλὰ ἔρωτος. Πᾶσαι τῶν ὁμοίων μου αἱ φιλοδοξίαι, πᾶσαι αἱ ἄμετροι αὐτῶν ματαιότητες, ἡ φιλαρχία των, ἡ πλουτομανία των, ὁ τῆς ἐπιδείξεως ἔρως των,... τί μ' ἔμελον ἐμέ; Τοιαῦτα ἀθύρματα δὲν μὲ διεσκέδαζον. Ἐγὼ ἤμην ἁπλοῦς ἄνθρωπος ἀγαπῶν ἰδέαν, παιδίον ἀφελὲς ὅπερ ἐζήτει τὸν ἔρωτα καὶ τὸν ᾐσθάνετο ζῶντα ἐντός του, πολὺ πρὶν συναντήσῃ ἐκείνην ἥτις ἔμελλε ν' ἀναπτύξῃ τὴν δύναμίν του. Ἐσιώπων, διότι ἐγνώριζον ὅτι θὰ ἐχλευαζόμην· καὶ θὰ μοῦ ἦτο μὲν ἀδιάφορος ἡ χλεύη, ἀλλὰ θὰ μ' ἐπροξένει ὀδύνην ὡς ὕβρις κατὰ τῆς ἱερᾶς καὶ ἐνδομύχου μου θρησκείας! Ἅπαξ μόνον, ἅπαξ κατὰ τὴν ζωήν μου... — Θὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ αὐτό, Καρολίνα,—ἠγάπησα...

—Μὴ μοῦ τὸ διηγεῖσαι! ἀνέκραξεν ἐκείνη· δὲν θέλω νὰ μάθω τίποτε.

—Τοὐναντίον πρέπει νὰ τὰ μάθῃς ὅλα. Ἦτο ἀγαθὴ καὶ γλυκεῖα, καὶ ἡ μνήμη μου τὴν σέβεται ἀκόμη καὶ τὴν εὐλογεῖ ἐν τῷ τάφῳ. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μ' ἀγαπήσῃ. Ἔπταιεν ἡ μοῖρα της καὶ ὄχι αὐτή. Διόλου δὲν μέμφομαι ἐκείνην· ἐμὲ αὐτὸν μέμφομαι. Πολὺ ἐμίσησα κ' ἐτυράννησα ἐμαυτὸν ὅτι ὑπέκυψα εἰς πάθος, τὸ ὁποῖον οὔτε ἐπιτετραμμένον ἦτο οὔτε κἂν ἀμοιβαῖον. Δὲν συνδιηλλάγην μετὰ τῆς ζωῆς, εἰμὴ ὅτε εἶδα ἀνθοῦντα ἐπὶ σοῦ τὸν ὡραιότατον καὶ ἁγνότατον τύπον τοῦ βίου. Ἐννόησα τότε διατί ἐγεννήθην ἐν δακρύοις, διατί προορισμός μου ἦτο ν' ἀγαπήσω, καὶ ν' ἀγαπήσω προώρως καὶ κακῶς καὶ ἐν ἁμαρτίᾳ, ἐπικαλούμενος πάντοτε τὸ ὄνειρον καὶ διώκων τὸν ἰδεώδη σκοπὸν τοῦ βίου μου. Τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ἀνεγεννήθην καὶ ἐσώθην. Αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ὕπαρξίς μου θ' ἀνεύρῃ τὴν ἰσορροπίαν της, ἡ νεότης μου τὰς ἐλπίδας αὐτῆς καὶ ἡ καρδία μου τὴν φυσικήν της τροφήν. Ἔχε πίστιν εἰς ἐμέ, σὺ τὴν ὁποίαν μ' ἀπέστειλεν ὁ θεός! Γνωρίζεις ὅτι μᾶς ἔπλασε τὸν ἕνα διὰ τὸν ἄλλον. Τὸ ᾐσθάνθης μυριάκις, χωρὶς νὰ θέλῃς, ὅτι εἴχομεν μίαν ψυχὴν καὶ ἓν πνεῦμα, ὅτι ἠγαπῶμεν τὰς αὐτὰς ἰδέας, τὰς αὐτὰς τέχνας, τὰ αὐτὰ ὀνόματα, τὰ αὐτὰ ὄντα καὶ τὰ αὐτὰ πράγματα, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐπιδράσῃ ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, εἰμὴ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἡμῶν, πρὸς γονιμοποίησιν τοῦ σπέρματος τῶν ἐνδομύχων ὁρμῶν τῆς καρδίας μας. Ἄχ, ἐνθυμήσου, Καρολίνα, ἐνθυμήσου τὸ Σεβάλ, καὶ τοὺς εὐηλίους περιπάτους μας ἐντὸς τῆς κοιλάδος, καὶ τὰς δροσερὰς ὥρας τὰς ὁποίας διήγομεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὅτε ἐπανηγύριζες δι' ἀνθοστολίστων δοχείων τὴν μυστηριώδη ἕνωσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Δὲν συνέδεσαν ἄλυτον γάμον συναπτόμεναι πᾶσαν πρωΐαν αἱ χεῖρες μας; Τὸ πρῶτον ἡμῶν βλέμμα δὲν παρέδιδεν ἀνεπιστρεπτεὶ ἕκαστον ἡμῶν εἰς τὸν ἄλλον; Καὶ

ὅλα ταῦτα θ' ἀπολεσθοῦν, θὰ σβεσθοῦν διὰ παντός; Ἐσκέφθης σύ, καὶ πρὸς στιγμήν, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ ἦτο δυνατὸν νὰ τελειώσῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, χωρὶς φῶς καὶ ἀέρα τοῦ λοιποῦ, ἠδύνατο νὰ ζήσῃ χωρὶς σὲ καὶ θὰ συγκατένευε νὰ πέσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ μηδέν; Ὄχι, ὄχι, δὲν τὸ ἐπίστευσες! Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ σὲ παρηκολούθει εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου, θὰ ἐβάδιζεν ἐπὶ τῶν πάγων, καὶ διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ἵνα σ' ἐπανεύρῃ. Καὶ ὅταν μὲ ἄφινες σήμερον θνήσκοντα ἐντὸς τῆς χιόνος, δὲν ᾐσθάνεσο ὅτι ἡ ψυχή μου, χωριζομένη ἀπ' ἐμοῦ, σὲ παρηκολούθει ἔτι ὡς ἄπελπι φάσμα διὰ μέσου τῆς καταιγίδος;

— Ἄκουσέ τον, ἄκουσέ τον! εἶπεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὸν Περάκ, ὅστις εἶχεν ἐπανέλθει κ' ἐθεώρει κατάπληκτος τὸν μαρκήσιον ἐξημμένον καὶ μεταμορφωμένον ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἄκουσε τί μοῦ λέγει, καὶ μὴ ἀπορεῖς πλέον ὅτι τὸν ἀγαπῶ περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ τὴν ἰδίαν. Μὴ τρομάζῃς, μὴν ἀδημονῇς, μὴ φεύγῃς καὶ μᾶς οἰκτείρῃς. Μεῖνε πλησίον μας καὶ ἴδε ὅτι εἴμεθα εὐτυχεῖς! Ἡ παρουσία γέροντος ἁγίου ὡς σὺ δὲν μᾶς στενοχωρεῖ. Δὲν θὰ μᾶς ἐννοήσῃς ἴσως, σὺ ὅστις τίποτε δὲν νομίζεις ἀνώτερον τοῦ καθήκοντος, τὸ ὁποῖον ἐνόουν κ' ἐγὼ χθὲς ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι πλέον σήμερον. Ἀλλά, χωρὶς νὰ θέλῃς, θὰ μ' εὐλογήσῃς πάλιν καὶ θὰ μ' ἀγαπήσῃς, διότι θὰ αἰσθανθῇς τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅστις εἶνε ὑπέρτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ θεὸς μόνον τὴν ἀλήθειαν δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ. Ναί, τὸν ἀγαπῶ... σ' ἀγαπῶ, σὲ τὸν ὁποῖον ὀλίγου ἔλειψε νὰ χάσω σήμερον, καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσω πλέον, καὶ θὰ σ' ἀκολουθήσω παντοῦ. Τὸ τέκνον σου θὰ γείνῃ τέκνον μου, ὡς ἡ πατρίς σου εἶνε πατρίς μου, ὡς ἡ πίστις σου πίστις μου. Δὲν ἔχω τιμὴν ἄλλην εἰς τοῦτον τὸν κόσμον οὐδὲ ἀρετὴν ἄλλην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, εἰμὴ νὰ σὲ ἀγαπῶ, νὰ σὲ ὑπηρετῶ καὶ νὰ σὲ παρηγορῶ.

Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἦτο ὄρθιος καὶ ἠκτινοβόλει ἐκ χαρᾶς ἁγνῆς, ἥτις ἐθάμβου μὲν ἀλλὰ δὲν ἐτρόμαζε τὴν Καρολίναν. Κατὰ τὴν ἔνθεον ἐκείνην στιγμὴν οὐδεμία ἦτο δυνατὴ ταραχὴ αἰσθήσεων. Ἔθλιβεν αὐτὴν ἐκεῖνος ἐπὶ τοῦ στήθους του, μετὰ τῆς ἁγιότητος ἐκείνης τῆς πατρικῆς στοργῆς, ἣν εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ του, καὶ ἣν ἐξήγειρε τὸ ἔμφυτον αἴσθημα τῆς ἰσχυρᾶς του προστασίας,—δικαίωμα μεγάλης διανοίας ἐπὶ μεγάλης καρδίας, ψυχῆς ὑπερτέρας ἐπὶ ψυχῆς ἀνυψωθείσης ἴσα πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ ἔρωτος.

Οὐδ' ἐσυλλογίζοντο κἄν, ἂν τὸ πάθος ἤθελέ ποτε παρασύρει αὐτοὺς πέραν τῆς αἰθερίας ἐκείνης διαχύσεως. Πρέπει δὲ νὰ λεχθῇ πρὸς ἔπαινόν των, ὅτι ᾐσθάνοντο τὴν ἄπειρον συγκίνησιν φιλίας ἐνθουσιώδους μὲν ἀλλ' ἀφελοῦς καὶ βαθείας, πρὸ πάσης ἄλλης μέθης, καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ μέλλοντος αὐτῶν συνεκεντροῦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀμφοτέρων εἰς τοῦτο καὶ μόνον: νὰ μὴ χωρισθῶσι πλέον.

ΚΣΤ'

Ἐνῷ περὶ τὴν τετάρτην ὥραν ἡ ἐπελθοῦσα αἰθρία ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Περὰκ νὰ παρασκευάσῃ τὰ τῆς ἐπιστροφῆς, νὰ μισθώσῃ ἄλλο ἁμάξιον πλῆρες ἀχύρου καὶ σκεπασμάτων, καὶ βοῦν καὶ βουκόλον ἐπιτήδειον, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸ Λωσὸν πρὸ τῆς νυκτός, ἡ νεαρὰ καὶ ὡραία δούκισσα Ἀλερία, φέρουσα ἐσθῆτα ἐξ ὑδαροῦς μεταξωτοῦ καὶ τοὺς βραχίονας αὐτῆς κοσμοῦσα διὰ πολυτίμων ἀναγλύφων λίθων, εἰσήρχετο εἰς τὰ δώματα τῆς πενθερᾶς της, ἐν Μωβερός, καταλείπουσα τὸν σύζυγον αὐτῆς καὶ τὴν Κ. Δαργλὰδ συνομιλοῦντας φιλικώτατα ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς αἰθούσης.

Ἡ Ἄρτεμις εἶχεν ἦθος χαρᾶς καὶ θριάμβου, ὅπερ ἐξέπληξε τὴν Μαρκησίαν.

— Λοιπόν, ἀγάπη μου! τί εἶνε; Μήπως ἐπέστρεψεν ὁ ἄλλος μου υἱός;

— Θὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου! ἀπήντησεν ἡ δούκισσα. Σᾶς τὸ ὑπεσχέθημεν καὶ ἠξεύρετε ὅτι δὲν εἴμεθα ἀνήσυχοι. Ὁ ἀδελφός του ἠξεύρει ποῦ εἶνε καὶ ἐγγυᾶται ὅτι θὰ τὸν ἐπανίδωμεν εἰς τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος. Δι' αὐτό, βλέπετε, εἶμαι πολὺ εὔθυμος...καὶ πολὺ πολὺ εὐτυχής...Αὐτὴ ἡ μικρὰ κυρία Δαργλὰδ εἶνε χαριτωμένη!... Αὐτή, ἀγαπητή μου μαμά, μὲ κάμνει εὐτυχῆ.

— Ὤ,...ἀστειεύεσαι, ὑποκρίτρια! Δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὴν ὑποφέρῃς. Τί τὴν ἔφερες ἐδῶ; Ἐγὼ δὲν τὸ ἐζήτησα· ἐκτὸς σοῦ, κανεὶς ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ διασκεδάσῃ.

— Κ' ἐγὼ δι' αὐτὸ ἦλθα, ὑπέλαβεν ἡ Ἄρτεμις, χαριέστατα μειδιῶσα, καὶ ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ χρυσῆ Δαργλάδ, τὴν ὁποίαν λατρεύω, μοῦ δίδει τὸ μέσον νὰ διασκεδάσω τὴν λύπην σας. Ἀκούσατε μαμά, ἀκούσατε. Τὸ ἀνεκαλύψαμεν τέλος πάντων τὸ φοβερὸν μυστικόν. Ἀλλὰ μὲ κόπον! Τρεῖς ἡμέρας τόρα ἐργαζόμεθα πλησίον της, ὁ δοὺξ καὶ ἐγώ, καὶ τὴν ἐπνίξαμεν κατὰ γράμμα μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μας καὶ τὰς περιποιήσεις μας. Τέλος πάντων ἡ καλὴ αὐτὴ ψυχή, ἡ ὁποία ἐννόησε, φαίνεται, ὅτι τὴν ἐπεριπαίξαμεν, κ' ἐθύμωσε, ἔρχεται καὶ μοῦ δίδει νὰ ἐννοήσω, ὅτι τὸ μέγα ἐκεῖνο παράπτωμα τῆς Καρολίνας εἶχε συνένοχον..ἠξεύρετε σεῖς ποῖον, διότι σᾶς τὸ εἶπεν. Ἐγὼ ἔκαμα ὅτι δὲν ἐννόησα,..ἀλλὰ ἐπειράχθην ὀλίγον..ὄχι, νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπειράχθην πολύ. Ἀλλὰ τρέχω εὐθύς, εὑρίσκω τὸν ἀγαπητόν μου δοῦκα, καὶ τοῦ λέγω καθαρὰ καθαρά.—Εἶν' ἀλήθεια, φοβερὲ ἄνθρωπε, ὅτι ἦσουν ἐραστὴς τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ; Ὁ δοὺξ ἐπήδησεν ὡς γάτος,—ὄχι

ὡς πάρδαλις, τῆς ὁποίας ἐπάτησαν τὸν πόδα.— Ἄ! ἤμην βέβαιος! εἶπε βρυχώμενος. Ἐκεῖν' ἡ καλὴ ψυχή, ἡ Λεοντία τὸ λέγει! Καὶ τότε, ἐπειδὴ ἔλεγε ὅτι ἤθελε νὰ τὴν σκοτώσῃ, ἠναγκάσθην ἐγὼ νὰ τὸν κρατήσω, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι δὲν ἐπίστευα τίποτε,—καὶ δὲν εἶνε ἀλήθεια, ἐπίστευα κἄτι. Ἀλλ' αὐτός,—δὲν εἶνε ἀνόητος, 'ξεύρετε,—τὸ ἐννόησε, ἔπεσε εἰς τὰ γόνατά μου, καὶ ὡρκίσθη,..Ὤ! μοῦ ὡρκίσθη εἰς ὅ,τι ἀγαπᾷ καὶ εἰς ὅ,τι πιστεύει, εἰς τὸν θεόν, εἰς τὴν ζωήν σας, ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἄτιμος συκοφαντία. Καὶ τόρα εἶμαι τόσον βεβαία, ὅσον βεβαία εἶμαι ὅτι ἐγεννήθην διὰ ν' ἀγαπήσω τὸν δοῦκα.

Ἡ δούκισσα ὡμίλει ἀφελῶς ὡς παιδίον, ὅσον ἡ κ. Δαργλὰδ ὡμίλει μετ' ἐπιτηδεύσεως, εἶχε δὲ ἡ ὁμιλία της τόνον εἰλικρινείας καὶ παῤῥησίας, ὅστις καθίστα αὐτὴν λατρευτήν. Ἡ μαρκησία δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐκπλαγῇ ἐξ ὅσων ἤκουεν, ὅτε ὁ δοὺξ εἰσῆλθε, περιχαρὴς καὶ θριαμβικὸς ὡς ἡ σύζυγός του.

— Οὖφ! ἀνέκραξε. Δόξα τῷ θεῷ, δὲν θὰ τὴν ἴδῆτε πλέον αὐτὴν τὴν ἔχιδναν! Ἐζήτησε τὴν ἅμαξάν της, καὶ φεύγει, μανιώδης ἀλλ' ἐξηυτελισμένη, καὶ χωρὶς φαρμάκι πλέον,..σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι. Μητέρα μου! πτωχή μου μητέρα! Πῶς ἠπατήθητε, καὶ πῶς ἐννοῶ τόρα τί ὑπεφέρατε! Καὶ δὲν ἠθέλατε νὰ εἰπῆτε τίποτε, οὐδὲ εἰς ἐμέ, ὁ ὁποῖος μὲ μίαν μου λέξιν...Ἂς ἦνε! Τέλος πάντων τὴν ἐξωμολόγησα τὴν βδελυρὰν αὐτὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία θὰ μοῦ κατέστρεφε τὴν οἰκιακήν μου εὐδαιμονίαν, ἂν ἡ Ἄρτεμις δὲν ἦτο ἄγγελος ἀπρόσιτος εἰς τὰ τεχνάσματα διαβόλων. Ἐλᾶτε, τόρα, μαμά! θυμώσετε καὶ μαζῆ μας ὀλίγον! θὰ σᾶς κάμῃ καλόν. Ἡ Κυρία Δαργλὰδ εἶδε—δὲν εἶν' ἔτσι;—εἶδε μὲ τὰ μάτια της τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ νὰ στηρίζεται εἰς τὸν βραχίονά μου, ἐνῷ διήρχετο τὰ χαράγματα τὴν αὐλὴν τοῦ Σεβάλ; Μὲ εἶδε νὰ τῆς ὁμιλῶ περιπαθῶς καὶ νὰ τῆς σφίγγω τὰς χεῖρας; Δὲν εἶδε καλά, διότι καὶ τῆς ἐφίλησα τὰς χεῖράς της, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην. Θὰ σᾶς εἰπῶ δὲ καὶ ὅ,τι δὲν ἤκουσε, διότι τὸ ἐνθυμοῦμαι ὡς νὰ ἦτο χθές, τόσῳ συγκινημένος ἤμην. Τῆς εἶπα: ὁ ἀδελφός μου ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ ἀπόψε, καὶ σεῖς τὸν ἐσώσατε! Λυπηθῆτε τον, περιποιηθῆτε τον ἀκόμη, βοηθήσατέ με νὰ κρύψω τὴν κατάστασίν του τῆς μητρός μας, καὶ χάρις εἰς σᾶς δὲν θ' ἀποθάνῃ.—Αὐτὰ εἶπα, τὸ ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,..ἰδοὺ δὲ τί εἶχε συμβῆ...

Ὁ δοὺξ διηγήθη πάντα. Ὡμολόγησε μάλιστα, ἀπὸ παλαιοτέρων ἀρχόμενος, τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ λογισμούς, καὶ τὰς ματαίας αὐτοῦ πρὸς τὴν Καρολίναν ἐρωτοτροπίας, ἃς ἐκείνη οὐδὲ παρετήρησε κἂν ποτέ. Εἶπε τὴν κατ' αὐτοῦ αἰφνίδιον ζηλοτυπίαν τοῦ μαρκησίου· τὴν παροδικὴν αὐτῶν σύγχυσιν καὶ τὸν περιπαθῆ τῶν ἐναγκαλισμόν· τὰς ἐξομολογήσεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοὺς ὅρκους τοῦ ἄλλου· τὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνακάλυψιν τῆς ἐπισφαλοῦς καταστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ του· τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, νὰ τὸν ἀφήσῃ, ὑποθέτων ὅτι ἦτο ἥσυχος καὶ ἐκοιμᾶτο. Τὴν θραῦσιν τῆς ὑάλου, καὶ τὰς κραυγὰς ἃς ἤκουσεν ἡ Καρολίνα, ἥτις ὥρμησεν εἰς βοήθειαν, ἀνεζωογόνησε τὸν ἀσθενῆ, ἔμεινε παρ' αὐτῷ, καὶ ἀφιερώθη ἔκτοτε εἰς θεραπείαν αὐτοῦ, εἰς διασκέδασίν του καὶ εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐργασίαν του.

— Καὶ ὅλ' αὐτά, προσέθηκεν ὁ δοὺξ μὲ ἀφοσίωσιν, ἀφέλειαν καὶ αὐταπάρνησιν, τῶν ὁποίων σᾶς ὁμολογῶ ὅτι οὐδέποτε εἶδα παράδειγμα. Ἡ Καρολίνα αὐτή, σᾶς βεβαιῶ, εἶνε γυνὴ σπανίας ἀξίας, καὶ μάτην ἀναζητῶ ἄλλην οἱανδήποτε, τῆς ὁποίας ἡ ἡλικία, ὁ χαρακτήρ, αἱ διαθέσεις καὶ ἡ μετριοφροσύνη ν' ἁρμόζουν περισσότερον εἰς τὸν ἀδελφόν μου. Ἠξεύρετε σεῖς, ἂν ἐπεθύμουν νὰ συνάψῃ περιφανέστερον γάμον. Τόρα ὅμως, ὅτε δὲν εἶνε πλέον πτωχός, χάρις εἰς αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς ὅλους τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, τόρα ὅτε εἶδα τὴν ἐπίμονον καὶ θερμὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μου πρὸς γυναῖκα, ἥτις εἶνε πρὸ παντὸς ἡ σοβαρὰ καὶ ἀπαραίτητος φίλη του· τόρα τέλος ὅτε ἡ Ἄρτεμις ἐννοεῖ ὅλα αὐτὰ κάλλιον ἐμοῦ, καὶ μὲ παρακινεῖ νὰ πιστεύσω ὅτι οἱ ἐξ ἔρωτος γάμοι εἶνε οἱ μόνοι καλοί, δὲν ἔχω πλέον, μητέρα μου, νὰ σᾶς εἰπῶ ἄλλο, εἰμὴ ὅτι πρέπει νὰ εὕρωμεν τὴν Καρολίναν καὶ νὰ τὴν εὐλογήσῃς μὲ χαράν, ὡς τὴν καλλιτέραν φίλην τὴν ὁποίαν ἀπέκτησες ποτὲ πρὸ τῆς γυναικός μου, καὶ τὴν καλλιτέραν κόρην, τὴν ὁποίαν δύνασαι νὰ ἐπιθυμήσῃς, μετ' αὐτήν.

— Ἄχ, τέκνα μου, ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία, μοῦ ἀποδίδετε τὴν εὐτυχίαν. Μετὰ τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην δὲν ἔζων πλέον. Ἡ λύπη τοῦ Οὐρβανοῦ, ἡ ἀπουσία τῆς κόρης αὐτῆς, ἡ ὁποία μοῦ ἦτο ἀγαπητή,... ὁ φόβος μὴ συγχύσω δύο ἀδελφοὺς τόσῳ ἠγαπημένους, λέγουσα ὅ,τι ἐνόμιζον ἀληθὲς καὶ ὅ,τι βλέπω σήμερον ψευδὲς μὲ τόσην μου χαράν... Ὤ, πρέπει νὰ τρέξωμεν κατόπιν τοῦ μαρκησίου, κατόπιν τῆς Καρολίνας,... Ἀλλὰ ποῦ; Θεέ μου,...Ἠξεύρετε σεῖς, ποῦ εἶνε ὁ ἀδελφός σας, ἀλλ' ἠξεύρει αὐτὸς ποῦ εἶνε ἐκείνη;

— Ὄχι, ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, ἀπήντησεν ἡ δούκισσα. Ἀλλ' ἡ Κ. Ἑβδὲρ τὸ γνωρίζει.

— Γράψατέ της, ἀγαπητή μου μαμά, εἰπέτε της τὴν ἀλήθειαν, καὶ θὰ τὴν εἰπῇ κ' ἐκείνη.

— Ναί, βέβαια, θὰ γράψω ἀμέσως, εἶπεν ἡ μαρκησία· ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ μάθῃ γρήγορα ὁ πτωχός μου Οὐρβανός;

— Ἐγὼ τὸ ἀναλαμβάνω, εἶπεν ὁ δούξ. Θὰ ἐπήγαινα μόνος μου, ἂν ἡ δούκισσα μὲ συνώ-

δευε· διότι νὰ τὴν ἀφήσω τρεῖς ἡμέρας... εἶνε πολὺ γρήγορα.

— Δὲν ἐντρέπεσαι! ἐφώνησεν ἡ δούκισσα. Ἐλπίζεις, ὅτι ἀφοῦ ἐπέρασεν ὁ πρῶτος μὴν τοῦ γάμου μας, θὰ τρέχῃς μόνος σου, ἐλαφρὸς καὶ ἀδιάφορος; Πῶς ἀπατᾶσαι, χρυσέ μου,.. καὶ πῶς θὰ σοῦ βάλω γνῶσιν...

— Καὶ πῶς θὰ κάμῃς, νὰ ἰδοῦμεν; εἶπεν ὁ δοὺξ θεωρῶν αὐτὴν περιπαθέστατα.

— Θὰ σὲ λατρεύω περισσότερον ἀκόμη! Καὶ νὰ ἰδοῦμεν ἂν θὰ βαρυνθῇς.

Ἐνῷ ὁ δοὺξ ἐφίλει τὴν χρυσῆν κόμην τῆς συζύγου του, ἡ μαρκησία ἔγραφεν εἰς τὴν Καρολίναν μετὰ θαυμασίας νεαρότητος.

— Ἰδοὺ τέκνα μου, εἶπεν ἀφοῦ ἐτελείωσεν. Καλὰ εἶνε;

Ἡ δούκισσα ἀνέγνωσεν:

«Ἀγαπητή μου κυρία Ἐδβέρ, φέρετέ μου τὴν Καρολίναν ὀπίσω. Ἔλατε καὶ αἱ δύο εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Τὴν ἐσυκοφάντησαν φοβερά, καὶ τὰ γνωρίζω τόρα ὅλα. Κλαίω διότι ἐπίστευσα τὴν πτῶσιν ἑνὸς ἀγγέλου. Ἄς μοῦ τὸ συγχωρήσῃ! Ἄς ἔλθῃ, νὰ γείνῃ κόρη μου διὰ παντὸς καὶ νὰ μὴ μ' ἀφήσῃ πλέον! Εἴμεθα δύο μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωμεν χωρὶς αὐτήν.»

— Θαυμάσια! Πλήρης ἀγαθότητος ὡς σεῖς! εἶπεν ἡ δούκισσα κλείουσα τὴν ἐπιστολήν, καὶ ὁ δοὺξ ἐσήμανεν, ἐνῷ ἡ μήτηρ του ἐπέγραφε τὴν ἐπιστολήν.

Ἀφοῦ ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη, ἡ μαρκησία εἶπε:

— Διατί δὲν πηγαίνετε καὶ οἱ δύο σας νὰ εὕρετε τὸν μαρκήσιον; Εἶνε πολὺ μακράν;

— Δώδεκα ὡρῶν δρόμος τὸ πολύ, μὲ ἅμαξαν ταχυδρομικήν, ἀπήντησεν ὁ δούξ.

— Καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ μάθω καὶ ἐγὼ ποῦ εἶνε;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ. Ἀλλὰ τόρα εἶμαι πεπεισμένος ὅτι δὲν θὰ σᾶς τὸ φυλάξῃ πλέον μυστικόν. Ἡ εὐτυχία φέρει τὴν διάχυσιν.

— Υἱέ μου, ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, μὲ τρομάζεις. Ὁ ἀδελφός σου εἶνε ἴσως ἐδῶ ἀσθενής, καὶ μοῦ τὸ κρύπτεις ὡς μοῦ τὸ ἔκρυπτες εἰς τὸ Σεβάλ. Εἶνε ἴσως βαρύτερα ἀσθενής, καὶ μοῦ λέγετε ὅτι λείπει, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐγερθῇ.

— Ὄχι, ὄχι, ἀνεφώνησε γελῶσα ἡ Ἄρτεμις. Δὲν εἶν' ἐδῶ, οὔτε ἀσθενὴς εἶνε. Λείπει, ταξειδεύει, εἶνε ἴσως μελαγχολικός· ἀλλὰ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἦνε εὐτυχής, καὶ ὅταν ἀνεχώρησεν εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ σᾶς μαλάξῃ.

Ὁ δοὺξ ὡρκίσθη, ὅτι ἡ σύζυγός του ἔλεγεν ἀλήθειαν.

— Λοιπὸν τέκνα μου, ὑπέλαβεν ἀνήσυχος ἡ μαρκησία, ἤθελα νὰ ἦσθε πλησίον του. Τί νὰ σᾶς εἰπῶ! Δεν ἠσθένησε ποτέ, χωρίς, ἂν ὄχι νὰ τὸ μαντεύσω, ἀλλὰ νὰ τὸ αἰσθανθῶ τοὐλάχιστον ἐκ παραδόξου τινὸς ταραχῆς. Τὴν ταραχὴν αὐτὴν τὴν ᾐσθάνθην εἰς τὸ Σεβὰλ καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο ἀσθενὴς χωρὶς νὰ γνωρίζω. Ὅσα μοῦ διηγήθητε ἐνθυμοῦμαι τόρα ὅτι συμπίπτουσι μὲ μίαν φοβερὰν νύκτα τὴν ὁποίαν ἐπέρασα. Καὶ σήμερον τὸ πρωΐ πάλιν, ἤμην μόνη ἐντελῶς καὶ ὠνειρευόμην χωρὶς νὰ κοιμῶμαι. Εἶδα τὸν μαρκήσιον ὠχρόν, τυλιγμένον εἰς ἓν πρᾶγμα λευκόν, εἰς σάβανον ἴσως, καὶ ἤκουσα τὴν φωνήν του, τὴν ἀληθινήν του φωνὴν νὰ λέγῃ: *Μητέρα!*

— Θεέ μου; τί φαντασίαι εἶνε αὐταὶ ποῦ σᾶς τυραννοῦν! εἶπεν ὁ δούξ.

— Δὲν μὲ τυραννοῦν, ἀλλὰ μὲ καθησυχάζουν μάλιστα αἱ φαντασίαι μου. Πρὸ μιᾶς ὥρας συναισθάνομαι ὅτι ὁ υἱός μου εἶνε καλά· ἀλλ' ἐκινδύνευσε σήμερον,.. ὑπέφερε,.. κἄτι τοῦ συνέβη... Ἐνθυμηθῆτε τὴν ὥραν καὶ τὴν ἡμέραν.

— Ἔλα λοιπόν, πήγαινε, εἶπεν ἡ δούκισσα εἰς τὸν σύζυγόν της. Δὲν πιστεύω τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀλλὰ πρέπει νὰ καθησυχάσῃς τὴν μητέρα.

— Νὰ πᾶτε μαζῆ, εἶπεν ἡ μαρκησία. Δὲν θέλω αἱ μελαναί μου ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἴσως νοσηραὶ καὶ τίποτε ἄλλο, νὰ σᾶς προξενήσουν τὴν πρώτην λύπην τοῦ γάμου σας.

— Ἀλλὰ νὰ σᾶς ἀφήσωμεν μόνην μ' αὐτὰς τὰς ἰδέας...

— Θὰ μοῦ περάσουν ἅμα ἠξεύρω ὅτι τρέχετε νὰ τὸν εὕρετε.

Ἡ μαρκησία ἐπέμεινεν· ἡ δούκισσα παρήγγειλεν ἅμαξαν ἐλαφράν, καὶ μετὰ δύο ὥρας διέτρεχε μετὰ τοῦ συζύγου της τὴν ὁδὸν τοῦ Πουὺ διὰ τοῦ Τοὺλ καὶ τοῦ Ὠριλιάκ.

Ἡ δούκισσα ἐγνώριζε τὸ μυστικὸν τοῦ ἀνδραδέλφου της· ἠγνόει μὲν τὸ ὄνομα τῆς μητρός, ἀλλ' ἐγνώριζε τὴν ὕπαρξιν τοῦ παιδίου. Ὁ μαρκήσιος εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ φυλάξῃ μυστικὰ εἰς τὴν γυναῖκά του.

Τὴν ἕκτην ὥραν τῆς πρωΐας ἔφθασαν εἰς Πολινιάκ. Πρῶτον δὲ πρόσωπον εἶδεν ἡ Ἄρτεμις τὸ τοῦ Διδιέ. Αἰφνίδιος συμπάθεια, ὡς εἶχε προειπεῖ ἡ Καρολίνα, κατέλαβεν αὐτὴν πρὸς τὸ χαριέστατον ἐκεῖνο ὄν, ὅπερ εἵλκυε πᾶσαν καρδίαν. Ἐνῷ τὸ κατεφίλει καὶ τὸ ἐθεώρει, ὁ δοὺξ ἐζήτει πληροφορίας περὶ τοῦ λεγομένου Βερνιέ.

— Φίλη μου, εἶπεν ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὴν γυναῖκα του, ἡ μήτηρ μου εἶχε δίκαιον· κἄτι δυσάρεστον συνέβη τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἐξῆλθε χθὲς τὸ πρωῒ νὰ κάμῃ ὀλίγων ὡρῶν περίπατον εἰς τὸ βουνόν, καὶ δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἀνησυχοῦν.

— Ξεύρουν ποῦ ἐπῆγε;

— Ναί, πέραν τοῦ Πουύ. Θὰ πάγωμεν ἕως ἐκεῖ μὲ τὸ ἀμάξι, κ' ἔπειτα θὰ σ' ἀφήσω. Θὰ πάρω ἓν ἄλογον κ' ἕνα ὁδηγόν, διότι δὲν ὑπάρχει πλέον ἁμαξιτὸς δρόμος.

— Νὰ πάρωμεν δύο ἄλογα, εἶπεν ἡ δούκισ-

σα. Δὲν εἶμαι διόλου κουρασμένη. Πηγαίνωμεν.

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ ἀτρόμητος Ἄρτεμις, πτηνοῦ ἐλαφροτέρα, ἀνήρχετο καλπάζουσα τὴν κλιτὺν τῆς Γάννης, ἄφοβος καὶ γελῶσα διὰ τὴν περὶ αὐτῆς ἀνησυχίαν τοῦ συζύγου της. Τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς πρωΐας διέβαινε δρομαία τὸ Λαντριάκ, πρὸς μεγάλην τῶν κατοίκων ἔκπληξιν, καὶ ἀπεβιβάζετο παρὰ τῷ Περὰκ-Λαινιών, ζηλοτυποῦντος τοῦ πανδοχέως τοῦ χωρίου.

Ἡ οἰκογένεια ἦτο συνηγμένη περὶ τὴν τράπεζαν ἐντὸς τοῦ μικροῦ ἐργαστηρίου. Εἶχον ἐπιστρέψει τὴν προτεραίαν, ὀλίγον βραδέως ἀλλ' ἄνευ ἀπευκταίου. Ὁ μαρκήσιος, κατάκοπος ἀλλ' ὄχι ἀσθενής, εἶχε δεχθῆ τὴν φιλοξενίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Περάκ, ὅστις διέμενεν ἐν τῇ παρακειμένῃ οἰκίᾳ. Ἡ δὲ Καρολίνα εἶχε κοιμηθῆ γλυκύτατα ἐν τῷ μικρῷ της δωματίῳ. Ἐβοήθει τὴν Ἰουστίναν εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνδρῶν, δηλαδὴ τοῦ μαρκησίου καὶ τῶν δύο Περάκ. Ὡραϊζομένη ὑπὸ τῆς εὐτυχίας περιήρχετο τὸ δωμάτιον, ὁτὲ μὲν ὑπηρετοῦσα ὁτὲ δὲ καθημένη ἀπέναντι τοῦ Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἄφινεν αὐτὴν ἐλευθέραν καὶ τὴν ἐθεώρει ἐν ἐκστάσει, οἱονεὶ λέγων:

— Σοῦ τὸ ἐπιτρέπω τόρα, ἀλλὰ πῶς θὰ σοῦ ἀνταποδώσω ἀργότερα τὰς περιποιήσεις αὐτάς!

Ποῖαι κραυγαὶ χαρᾶς κ' ἐκπλήξεως ἐπλήρωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Περάκ, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν ὁδοιπόρων! Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔμειναν ἐπὶ μακρὸν ἐνηγκαλισμένοι. Ἡ Ἄρτεμις κατεφίλησε τὴν Καρολίναν καλοῦσα αὐτὴν ἀδελφήν της.

Μίαν ὥραν διήρκεσαν αἱ διαχύσεις, διακεκομμέναι, ἀσυνάρτητοι, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι τί ἔλεγον οἱ διηγούμενοι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ἂν ὠνειρεύοντο. Ὁ δοὺξ εἶχε πεῖναν φοβεράν, κ' εὗρεν ἐξαίρετα τὰ φαγητὰ τῆς Ἰουστίνης, ἥτις παρεσκεύασε νέον ἄφθονον πρόγευμα, τῇ βοηθείᾳ πάντοτε τῆς Καρολίνης, ἥτις ἐγέλα συγχρόνως καὶ ἔκλαιεν. Ἡ Ἄρτεμις ἦτο ἔκφρων ἐκ χαρᾶς, καὶ ἤθελε, πρὸς μέγιστον τρόμον τοῦ συζύγου της, ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν καρύκευσιν τῶν ἐδεσμάτων.

Τέλος ἐπανελήφθησαν ἑκατέρωθεν τακτικαὶ αἱ διηγήσεις καὶ ἐξηγήσεις. Ὁ μαρκήσιος ἔστειλεν εὐθὺς κατὰ πρῶτον ἕνα ταχυδρόμον εἰς τὸ Πουΰ, μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὴν μητέρα του, ἧς εἶχε μάθει ἀμέσως τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν παράδοξον προαίσθησιν.

Δὲν ἔκλαυσαν ἐγκαταλείποντες τοὺς Περάκ, διότι ὑπεσχέθησαν οὗτοι νὰ ἔλθωσιν εἰς τοὺς γάμους. Τὴν ἐπαύριον εἶχον ἐπιστρέψει εἰς Μωβερὸς μετὰ τοῦ Διδιέ, ὃν ὁ μαρκήσιος ἔθηκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μητρός του, ἣν εἶχεν ἤδη προειδοποιήσει διὰ τῆς ἐπιστολῆς του. Ἡ γραῖα κατεφίλησε τὸ παιδίον, καὶ παραδίδουσα αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Καρολίνης:

— Κόρη μου, τῇ εἶπεν, ἀναδέχεσαι τὴν φροντίδα νὰ μᾶς κάμῃς ὅλους εὐτυχεῖς· ἔσο μυριάκις εὐλογημένη, καὶ ἂν θέλῃς νὰ μ' ἔχῃς πολὺν καιρόν, μὴ μ' ἀφήσῃς πλέον. Σοῦ ἔκαμα πολὺ κακόν, ἄγγελέ μου. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἄφησε νὰ διαρκέσῃ πολύ, διότι θ' ἀπέθνησκα πρὸ σοῦ.

Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ σύζυγός του διῆλθον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ θέρους ἐν Μωβερὸς καί τινας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου ἐν Σεβάλ. Ἠγάπων πολὺ τὸ μέρος ἐκεῖνο. Καίτοι δὲ ᾐσθάνοντο χαρὰν νὰ ἐπανεύρωσι τὴν οἰκογένειάν των ἐν Παρισίοις, μετὰ λύπης ἐγκατέλιπον τὸ ἀναχωρητήριον ἐκεῖνο ὅπερ εἶχον καθιερώσει αἱ ἀναμνήσεις των.

Ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου οὐδένα ἐξέπληξεν. Οἱ μὲν τὸν ἐνέκριναν, οἱ δὲ προεῖπον περιφρονητικῶς ὅτι ἤθελε μετανοήσει δι' αὐτήν του τὴν ἰδιοτροπίαν, ὅτι ἤθελεν ἐγκαταλειφθῆ παρὰ πάντων τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι κατέστρεφεν οὕτω τὸν βίον του. Ἡ μαρκησία ὀλίγου δεῖν ἐπειράζετο κάπως ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν. Ἡ Κυρία Δαργλὰδ κατεδίωκε τὴν Ἄρτεμιν, τὴν Καρολίναν καὶ τοὺς συζύγους των διὰ τοῦ μίσους της. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα μετέβαλεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου, καὶ περὶ ἄλλων πλέον πραγμάτων ἐγένετο σκέψις. Ἡ μαρκησία ἐφοβήθη μεγάλως, κ' ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ εἰς Σεβάλ, ὅπου εὗρε καὶ πάλιν τὴν εὐτυχίαν. Ὁ μαρκήσιος, ἑτοιμαζόμενος νὰ δημοσιεύσῃ ἀνωνύμως τὸ ἔργον του, ἀνέβαλε τὴν ἔκδοσιν εἰς ἠρεμωμέρους καιρούς. Εὐδαίμων ἐν τῷ ἔρωτι καὶ τῇ οἰκογενείᾳ, δὲν σπεύδει νὰ γνωρίσῃ τὴν δόξαν.

Σήμερον ἡ γραῖα μαρκησία δὲν ζῇ πλέον. Ἀδύνατος τὸ σῶμα καὶ πολὺ ἐνεργητικὴ τὸ πνεῦμα, ὀλίγην εἶχε ζωήν. Ἐσβέσθη ἐν μέσῳ τῶν τέκνων καὶ τῶν ἐγγόνων της, εὐλογοῦσα πάντας χωρὶς νὰ πιστεύῃ ὅτι τοὺς ἐγκατέλειπε, ἀλλὰ διατηροῦσα μέχρις ἐσχάτης στιγμῆς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πνεύματός της, καὶ πλάττουσα, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν θνησκόντων, σχέδια περὶ τοῦ *προσεχοῦς ἔτους*.

Ὁ δοὺξ ἐπαχύνθη ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἀλλ' εἶνε πάντοτε χαρίεις, ὡραῖος καὶ ἱκανῶς εὐκίνητος. Ζῇ ἐν μεγάλῃ πολυτελείᾳ, μὴ σπαταλῶν ὅμως, καὶ ἀφίνων τὴν περὶ πάντων φροντίδα εἰς τὴν γυναῖκά του, ἥτις κυβερνᾷ αὐτὸν καὶ τὸν κρατεῖ φρόνιμον μετὰ σπανίας νοημοσύνης καὶ θαυμασίας λεπτότητος περὶ τὰς συζυγικάς της θωπείας. Δὲν ὁρκιζόμεθα ὅτι δὲν ἐσκέφθη ποτὲ ὁ δοὺξ νὰ τὴν ἀπατήσῃ. Ἀλλ' ἐκείνη ἐματαίωσε πᾶσαν του ὄρεξιν χωρὶς κἂν νὰ τὸ ἐννοήσῃ, καὶ ὁ θρίαμβός της, διαρκῶν ἔτι, ἀποδεικνύει καὶ πάλιν ὅτι ἡ κεφαλὴ κορασίου δεκαεξαετοῦς περιέχει ἐνίοτε ἀρκετὴν τέχνην καὶ δύναμιν ὅπως ῥυθμίσῃ ὅ,τι ἄριστα τὸν βίον ἀνδρὸς ἀρχιπαραλύτου. Ὁ δοὺξ, ἀγαθότατος καὶ ἀσθενέστατος, ἀρέσκεται, πολὺ πλειότερον ἢ ὅσον πιστεύεται, εἰς τὸ νὰ μὴ

μηχανᾶται πλέον πανουργίας κατὰ τοῦ ὡραίου φύλου καὶ νὰ κοιμᾶται, χωρὶς νέων τύψεων συνειδήσεως,ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τῆς εὐημερίας.

Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ νέα μαρκησία Βιλλεμὲρ διάγουσιν ὀκτὼ μῆνας τοῦ ἔτους ἐν Σεβάλ, ἀσχολούμενοι πάντοτε, οὐχὶ πλέον ὁ εἷς περὶ τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ ἐταυτίσθησαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ διανοῶνται συγχρόνως καὶ ν' ἀποκρίνωνται πρὶν ἐρωτηθῶσιν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των, ἅτινα διακρίνει πάντα νοημοσύνη καὶ χάρις. Ὁ Κύριος Γ... ἀπέθανεν, ἡ δὲ Κυρία Γ... ἐλησμονήθη. Ὁ Διδιὲ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ μαρκησίου ὡς τέκνον του, ἡ δὲ Καρολίνα δὲν ἐνθυμεῖται πλέον ὅτι δὲν εἶνε μήτηρ του.

Ἡ Κυρία Ἑβδὲρ κατοικεῖ ἐν Σεβάλ, καὶ τὰ τέκνα της ἀνατρέφονται τῇ φροντίδι τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς Καρολίνης. Οἱ υἱοὶ τοῦ δουκός, μᾶλλον μαμόθρεπτοι, εἶνε ὀλιγώτερον νοήμονες καὶ ὀλιγώτερον εὔρωστοι. Ἀλλ' εἶνε χαρίεντες καὶ πλήρεις πρωΐμων θελγήτρων. Ὁ δοὺξ εἶν' ἐξαίρετος πατὴρ καὶ ἀπορεῖ, ἀδίκως, ὅτι ἔχει ἤδη τόσον μεγάλα τέκνα.

Οἱ Περὰκ κατευηργετήθησαν. Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ σύζυγός του ἦλθον πάλιν καὶ τοὺς ἐπεσκέφθησαν τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ ἀνέβησαν, αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ λαμπρὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, μέχρι τῆς ἀργυρόχρου κορυφῆς τοῦ Μεζέγκου. Ἠθέλησαν νὰ ἐπανίδωσι καὶ τὴν πτωχὴν καλύβην, ὅπου, μ' ὅλας τὰς μεγαλοδωρίας τοῦ μαρκησίου, οὐδὲν ἐβελτιώθη. Ἀλλ' ὁ πατὴρ ἠγόρασε γαίας, καὶ ἡ οἰκογένεια νομίζει ἑαυτὴν εὐτυχῆ. Ἡ Καρολίνα ἐκάθισεν εὐδαίμων ὑπὸ τὴν πενιχρὰν ἑστίαν, ὅπου τὸ πρῶτον εἶδεν εἰς τοὺς πόδας της τὸν ἄνδρα, μεθ' οὗ ἀτρόμητος ἤθελε συμμερισθῇ μίαν καλύβην ἐπὶ τῶν Σεβεννῶν καὶ τὴν λήθην τοῦ κόσμου ὅλου.

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ

καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας.

Συνέχεια καὶ τέλος.

Ὁ Νικόλαος Πιέρης εἶχεν ὑπάρξει, ὡς τοῦτο πολλάκις συμβαίνει ἐν τοῖς τουρκικοῖς οἴκοις τῶν πασάδων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς παιδόπουλον, εἶτα δ', ὡς ἐγένετο νεανίας, θεράπων καὶ κατόπιν προαχθεὶς ταχέως δι' ἀγάπης καὶ εὐνοίας, διερμηνεὺς καὶ γραμματεὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Τζανοὺμ Χόντζα. Οὗτος ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς υἱόν, καὶ οὐδὲ στιγμὴν ἤθελε ν' ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ. Ἀλλ' αἴφνης ἐχάθη ὁ Νικόλαος καὶ μετ' αὐτοῦ αὐθημερὸν ἐγένετο ἐπ' ἴσης ἄφαντος εἷς τῶν εὐνούχων τοῦ χαρεμίου καὶ ἡ νεωτάτη τῶν γυναικῶν τοῦ γηραιοῦ κυρίου, δούλη ἐκ τῆς Τραπεζουντίας χώρας. Ὁ πασᾶς ἠγάπα αὐτὴν τότε θερμότατα τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ τελευταῖος οὗτος ἔρως εἶχεν ἡλικίαν μόλις ἑνὸς ἔτους. Αὕτη εἶχεν ἴδει τὸ πρῶτον τὸν ὡραῖον, μόλις εἰκοσαέτη νεανίαν, διὰ τῶν κιγκλίδων τοῦ δωματίου αὐτῆς, στηριζόμενόν ποτε νωχελῶς ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου τῆς κλίμακος, δι' ἧς οἱ ἐκ τοῦ Βοσπόρου ἀποβιβαζόμενοι ἀνήρχοντο εἰς τὸν κῆπον τοῦ πασᾶ. Ἔκτοτε δὲ παρηκολούθει αὐτὸν διὰ τῶν βλεμμάτων ὁσάκις ἐξήρχετο ἔφιππος μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἢ ἐκάθητο ἀπέναντι τοῦ κυρίου ἐν τῷ τρικώπῳ καϊκίῳ. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἀπερρόφων ὁσημέραι εὐαρεστότερον τὴν ὡραίαν εἰκόνα, ἕως ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις κατέστη ἀκαταγώνιστος, ἡ δὲ γυναικεία πανουργία ἐξεῦρεν ἅπαντα τὰ μέσα τὰ ἄγοντα εἰς ἱκανοποίησιν τῶν παραφόρων αὐτῆς αἰσθημάτων.

Ὁ δὲ Μεχμὲτ εἶχεν ἀγορασθῇ ὑπὸ τοῦ πασᾶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἡ μικρὰ Ναζλῆ ἐν Τραπεζοῦντι καὶ εἰσήχθη σὺν αὐτῇ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἦτο δὲ ἀφωσιωμένος εἰς αὐτὴν ψυχῇ τε καὶ σώματι μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος ἐκείνου πάθους, ὅπερ ἐνίοτε μένει εἰς τοιούτους εὐνούχους. Ὁ μαῦρος Μεχμὲτ ἦτο πρὸς τὴν Ναζλῆν πιστότερος κυνός. Οὕτω δ' ἐμίσει πάντα ἄλλον καὶ αὐτὰς ἐκείνας τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου, ὅσαι ἐφέροντο λίαν φιλοφρόνως πρὸς αὐτόν. Ἤθελε νὰ ὑπηρετῇ μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῦ μόνου ὤφειλεν ἐκείνη νὰ ὑπηρετῆται, μόνον δ' ὁσάκις ἐκείνη ὡρισμένως διέτασσεν ἢ ἐπέτρεπε παρεχώρει τὴν θέσιν του εἰς ἄλλους. Καὶ κατὰ τοῦ κυρίου του δὲ κατηγανάκτει ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς του ἐπειδὴ ἐκέκτητο δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἀγαπητῆς του καὶ ἐξήσκει αὐτά, καὶ ἐπειδὴ ὁ Μεχμὲτ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ βλέπῃ τὴν Ναζλῆν ἀνταποδίδουσαν εἰς τὸν πασᾶν τὰς θωπείας του. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ ἔρως τοῦ εὐνούχου ὑπῆρξε τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ Ναζλῆ κατώρθωσε τέλος νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν θερμὸν αὐτῆς πόθον, συνέντευξιν μετὰ τοῦ Νικολάου, πείσασα τὸν Μεχμὲτ νὰ γείνῃ ὁ κομιστὴς τῶν χαιρετισμῶν καὶ θελήσεων αὐτῆς. Εὐμενὲς μειδίαμα, ἄσημός τις χαριεντισμός, πείραγμά τι ἦσαν τὰ νομίσματα δι' ὧν ἐξαγοράζουσα τὸν ἀτυχῆ ἐβίαζεν αὐτὸν νὰ θυσιάζῃ ἑαυτὸν ἐν ἀπελπισίᾳ. Ὁμοίως ἐν δυσαπαλλάκτοις τισὶν ἀσθενείαις λαμβάνομεν δηλητήριον,ὅπως συντηρήσωμεν τοὐλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ζωήν.

Ἓν ὅλον ἔτος διήρκεσαν αἱ οὕτω γινόμεναι συνεντεύξεις, ἰδίως ἔν τινι ἀπομεμονωμένῳ μέρει τοῦ Βοσπόρου, ἕως τέλος καὶ αὗται ἐφάνοντο σπάνιαι εἰς τὴν ὁσημέραι ἐρῶσαν Ναζλῆν, ἐπιμένουσαν πλέον εἰς διαρκῆ συνένωσιν. Διὰ δὲ τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος ἣν ἐξήσκει ἐπί τε τὸν Μεχμὲτ καὶ τὸν Νικόλαον, ἀλλὰ διαφόρως ἐφ' ἑκάτερον, ἔπεισεν ἀμφοτέρους πρὸς φυγήν. Ὁ Πιέρης εἶχεν ἤδη γείνει ἀπὸ πολλοῦ κατάσκοπος τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ. Καὶ τοῦτο ἦτο συνήθεια βυζαντιακή, ἥτις δὲν ἐξέλιπεν ἐντελῶς οὐδὲ μέχρι τῆς σή-

μερον. Ὁ βαΐλος λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὑπεβοήθησε τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐπὶ βενετικοῦ πλοίου, ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος ἐπροφασίσθη ὅτι ἔφευγε καθότι αἱ πρὸς τὴν βενετικὴν πρεσβείαν ὑπηρεσίαι αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸν πασᾶν. Ἡ δὲ Ναζλῆ ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐνδεδυμένη ὡς παῖς καὶ ὁ Μεχμὲτ ὡς θεράπων αὐτοῦ.

Ὁ Τζανοὺμ πασᾶς, ὅστις δὲν ἦτο ἀκόμη στόλαρχος, ἠγωνίσθη παντὶ τρόπῳ ὅπως παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τοὺς φυγάδας, ἐπειδὴ τὸ μῖσος αὐτοῦ καὶ ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως συνεδέθη μετὰ τοῦ ἐμπαθεστάτου ἔρωτος καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ἐπὶ τῇ περιυβρισθείσῃ αὐτοῦ ματαιότητι. Ὁ Νικόλαος καὶ ἡ Ναζλῆ ἠγωνίζοντο ἐν τῷ μεταξὺ ὅπως διὰ τοῦ πρὸς ἀλλήλους πιστοτάτου ἔρωτος δικαιολογήσωσι καὶ ἐξαγνίσωσι τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτῶν ἀγνωμοσύνην. Ἐκείνη μὲν ἔπραττε τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ διεβίου ἐν ῥαστώνῃ καὶ κεκρυμμένος ἀποταξάμενος διὰ παντὸς τῷ κόσμῳ καὶ τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ, ὡς ἤθελεν ἡ ἀγαπητή του, ἥτις ἐζήλευε καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον, οὗ τυχὸν ἐπεμελεῖτο μετ' ἰδιαζούσης στοργῆς. Τοιαύτη τις ἦτο ἡ ἀγάπη τῶν γυναικῶν τούτων τῆς Ἀνατολῆς, ὅτε ποτὲ κατελαμβάνοντο ὑπ' ἔρωτος. Ἕν τι δὲ μόνον ἀπεποιήθη αὐτῷ πάντοτε, νὰ θυσιάσῃ αὐτῷ τὴν πίστιν της, καὶ ἀπέθανε πιστὴ εἰς τὸν θεόν της καὶ Μωάμεθ τὸν προφήτην αὐτοῦ· διὸ ἐτάφη ἄνευ λιτανείας καὶ ᾠδῶν καὶ ἄνευ σταυροῦ ἐν γῇ ἀκαθαγιάστῳ.

Ὁ δὲ Μεχμὲτ ἐδάμαζε τὸν πρὸς τὸν Νικόλαον φθόνον μόνον ἐξ ἀνασκοπῆς πρὸς τὴν ἠγαπημένην αὐτοῦ κυρίαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὑπὸ τὴν τέφραν ταύτην ὑπέκαιε μᾶλλον ἡ φλὸξ τοῦ μίσους του. Τώρα λοιπὸν ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ὡσεὶ ἀπολυθέντα τῶν δεσμῶν του, ὡσεὶ ἀπελευθερωθέντα. Τοῦ πρὸς τὴν νεκρὰν ἔρωτός του δὲν ἐσώζετο πλέον οὐδὲ σπινθήρ· τὸ ὅλον δ' αἴσθημα ἐστράφη εἰς δίψαν ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ ἀντεραστοῦ. Ἄλλοτε μὲν ἔζη μόνον δι' αὐτήν, ἀλλὰ τώρα ὑπῆρχε δι' αὐτὸν μόνος ὁ Νικόλαος ἐν τῇ γῇ. Τοιαῦται ὠμαί, βάρβαροι φύσεις εἶνε σχεδὸν ἐστερημέναι ἀναμνήσεως. Πᾶσα σκέψις αὐτῶν καὶ πᾶσα ἐνθύμησις σβέννυνται ἐν τῇ φοβερᾷ φλογὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσα αὐτῶν ἡ ψυχή, ὅταν ἀρχίσωσι νὰ αἰσθάνωνται, συγκεντροῦται εἰς ἕν τι μόνον, καὶ ἡ πίστις αὐτῶν ἢ ὁ ἔρως ἢ τὸ μῖσος εἶνε πολλῷ ἰσχυρότερα ἢ τἀνάλογα αἰσθήματα τῶν ὑπὸ παιδείας χαλιναγωγουμένων. Παρ' αὐτοῖς τὰ αἰσθήματα παρουσιάζονται ἔχοντα φυσικὴν ὁρμὴν ὡς αἱ φλόγες ἐκεῖναι καὶ τὰ ὕδατα, ἅτινα ἐξορμῶσι καὶ διὰ τῶν πετρωδεστάτων φλοιῶν τῆς γῆς. Ὁμοίως ἐκδηλοῖ καὶ τὸ ζῶον τὰς ἐνδομύχους αὐτοῦ ὁρμὰς ἐν τῇ μανίᾳ του.

Ὁ Μεχμὲτ μόλις ἰδὼν ὅτι ἡ Ναζλῆ ἀπέθανεν, εἰσώρμησε, χωρὶς κἂν νὰ ῥίψῃ βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς αὐτήν, εἰς λέμβον κλαπεῖσαν ἐκ τοῦ ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Γουβίου βενετικοῦ ναυστάθμου καὶ κωπηλατῶν διεπεραιώθη εἰς Ἀλβανίαν. Διελθὼν δὲ τὴν πᾶσαν ὀρεινὴν χώραν ἔφθασε πρὸς τὸν καπετὰν πασᾶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τὸν δρόμον τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἐκδικήσεως. Ἡ ἐκδίκησις αὕτη ἐπιδιωχθεῖσα διὰ τῶν φρικτοτάτων μέσων, ἔφθασε τέλος εἰς τὸ σκληρὸν αὐτῆς τέρμα κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1716 διὰ τῆς ἁλώσεως τοῦ προχώματος Σκαρπόνη τοῦ Νέου Φρουρίου. Ὁ Μεχμὲτ εἶχε κατορθώσει νὰ μάθῃ διὰ τῶν ποικιλωτάτων μέσων ἅτινα παρεῖχεν αὐτῷ ἡ ἐν Κερκύρᾳ μακρὰ διαμονή, ὅτι ὁ Νικόλαος Πιέρης εἶχε ταχθῆ αὐτόθι ὡς ἀρχηγὸς ἀποσπάσματος. Οὗτος δ' ὑπῆρξεν ὁ κύριος λόγος δι' ὃν ὁ καπετὰν πασᾶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συνεκέντρου τὴν ἔφοδον κυρίως κατὰ τῶν δυτικῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως.

Διαρκούσης τῆς θριαμβικῆς τοῦ καπετὰν πασᾶ ἐκ Ποταμοῦ εἰς Ὕψον ἱππηλασίας ἡ νὺξ εἶχε γείνει φοβερά. Θύελλα ἐκραγεῖσα κατεπλημμύρησε καὶ κατέστρεψε τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον, καταιγίδες δὲ διεσκόρπισαν τὸν στόλον. Καὶ τὰς μὲν δᾶδας ἔσβεσεν ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ κεραυνοὶ ἀλλεπάλληλοι ἐδείκνυον εἰς τὸν σκληρὸν νικητὴν τὴν ὁδόν.

Ὁ Πιέρης ἔζη ἀκόμη καὶ εἶχε πλήρεις τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν ἐν Ὕψῳ ἔπαυλίν του. Ἀλλ' οὐδὲ ἅπαξ ἀπεκρίθη εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ καπετὰν πασᾶ θέλοντος νὰ μάθῃ ποῦ ἔκειτο ὁ τάφος τῆς ἀπίστου Ναζλῆς, ὅπως διὰ τῆς βεβηλώσεως αὐτοῦ τοὐλάχιστον ἱκανοποιήσῃ πως τὴν ζηλοτυπίαν του. Διέταξε νὰ μαστιγώσωσι τὸν Νικόλαον, ἔπειτα δὲ τὸν παρεκάλει πάλιν, ὑπέσχετο αὐτῷ ζωὴν καὶ πλούτη, ἐπειδὴ τὸ αἴσθημα αὐτοῦ κατὰ τοῦ προδότου καὶ ἀντεραστοῦ ὑπερηκοντίζετο ὑπὸ τοῦ κατὰ τῆς ἀπίστου ἐρωμένης. Ὁ οὕτω πέρα καὶ τοῦ τάφου δυνάμενος νὰ μισῇ ἀναντιρρήτως ἠγάπησεν ἐμμανῶς· τοῦτο δὲ προκαλεῖ ἐπιεικεστέραν κρίσιν τῆς ἐμπαθοῦς ὠμότητος τοῦ γηραιοῦ μουσουλμάνου. Τὰ πάντα ἐδοκίμασεν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ θανασίμως τετραυματισμένος δὲν ὑπεχώρει οὔτε εἰς τὰς βασάνους οὔτε εἰς τὰς ὑποσχέσεις. Λίθινα ἔμειναν τοῦ Νικολάου τὰ χείλη· οὔτε παράπονον οὔτε παράκλησις ἐξῆλθεν αὐτῶν. Καὶ ἐν αὐτῷ ὁ πρὸς τὴν νεκρὰν ἔρως ὑπερίσχυεν ἀκόμη παντὸς ἄλλου αἰσθήματος. Διὸ οὐδὲ κἂν δι' ἑνὸς παρηγόρου βλέμματος τῶν ἐρωτοπλήκτων ὀφθαλμῶν πρὸς τοὺς φοίνικας προὔδωκε τὸν ἀγαπητὸν τάφον εἰς τὸν μαινόμενον, ὅστις παρετήρει ὅλας αὐτοῦ τὰς κινήσεις. Οὕτω σήμερον ἀκόμη κεῖται ἡ Ναζλῆ ἐν γῇ ἀκαθαγιάστῳ, ἠδύνατο δὲ τυμβωρύχος τις νὰ εὕρῃ ὑπὸ τοὺς φοίνικας τοῦ Ὕψου τὴν σποδὸν αὐτῆς.

Μόλις ότε ἀνέτειλεν ἡ αὐγὴ καὶ ἤρξατο μετὰ τὴν καταιγίδα ἀναλυομένη πάλιν γαλακτώδης εἰς τὰς πολύχρους βαφὰς τοῦ μαργάρου τὰς ἰδιαζούσας εἰς τὰς ἐν Κερκύρᾳ ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμα τοῦ Νικολάου Πιέρη.

Προσέβλεψε μὲν τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα δεξιᾷ ὑπὲρ τὸν ὅρμον τοῦ Γουβιοῦ μεστὸν ἐλπίδων μετὰ τὴν κραταιὰν καὶ δεινὴν καταιγίδα ἀπαράλλακτα πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ· βίου καὶ νῦν τῆς τελευταίας του σκέψεως. Ἀλλ' ἀριστερᾷ πρὸς τοὺς φοίνικας δὲν ἔστρεψε τὸ βλέμμα οὐδὲ τότε. Ἀπεχώρησε δὲ τοῦ βίου ἄνευ τῆς ὑστάτης ταύτης παρηγορίας καὶ ἐτιμωρήθη οἰκτρότατα μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων διὰ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ, τὴν ἀπιστίαν καὶ προδοσίαν πρὸς τὸν πατρικὸν φίλον καὶ εὐεργέτην. Ὁ Τοῦρκος, ἀδιαλλακτότερος καὶ τῆς τύχης αὐτῆς, διέταξε νὰ κρεμασθῇ τὸ πτῶμα ἐνδεδυμένον καὶ ἀκάθαρτον ὡς ἦτο ἀπό τινος τῶν θυρίδων τοῦ περικαλλοῦς καὶ ἄλλοτέ ποτε εὐτυχοῦς οἴκου. Ἔπειτα δ' ἔδωκέ τινας κρυφίας διαταγάς, μεθ' ἃς ὁ Μεχμέτ, ὅστις τέως εἶχε βοηθήσει καθ' ἁπάσας τὰς καταχτήσεις ταύτας τῶν Τούρκων, συνελήφθη αἴφνης καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐκρέματο πλησίον τοῦ Πιέρη, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ξύλου. Πυρκαϊὰ δὲ διαταγῇ τοῦ Πασᾶ ἀναφθεῖσα εἰς τὸν οἶκον μετέβαλε τὰ πάντα εἰς ἐρείπια, τὰ μέχρι καὶ τῆς σήμερον ὁρατὰ ἐν τῷ τόπῳ τῆς καταστροφῆς.

Ἀλλ' ἤδη ἐκ Κερκύρας ὁ κόμης Σουλεμβούργιος ἐπεχείρησεν ἔξοδον, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Τούρκου στρατάρχου λαμπρὰ κατανίκησις τῆς κακῶς διευθυνομένης στρατιᾶς τοῦ σουλτάνου. Ἤδη δὲ τῇ 10 Αὐγούστου ὑπεχώρησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς Γουβὶ καὶ ἐπεβιβάσθησαν ἐν σπουδῇ εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλέοντες εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἄπρακτοι ἐθυσίασαν κατὰ τὴν πολιορκίαν, διαρκέσασαν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρας, δεκαπεντακισχιλίους ἄνδρας, πεντήκοντα ἓξ πυροβόλα, ὀκτὼ ὅλμους, ὅλας αὐτῶν τὰς σκηνάς, τὰς ἀποθήκας καὶ τὴν ὅλην ἀποσκευήν, ἀφῆκαν δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς τραυματίας εἰς τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Ἦτο ἡ ὡραιοτάτη καὶ τελευταία ἐπιτυχία ἣν ἐξενίκησεν ἡ ἤδη παρακμάζουσα βενετικὴ πολιτεία. Ὁ δὲ Τζανοὺμ Χόντζας πασᾶς ἐφυλακίσθη εἰς τὸ Ἑπταπύργιον· ἐπειδὴ δὲ πιθανώτατα ἡ κατ' αὐτοῦ ἀνάκρισις ἀπέδειξε πολλοῦ τῶν ὅσα διηγήθημεν ἀνωτέρω, μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ὁ δήμιος ἀπέκοψε τὴν ἐρωτευμένην αὐτοῦ κεφαλήν. Ὑπὲρ τοῦ στρατάρχου Σουλεμβουργίου ἐψήφισεν ἡ γερουσία τῆς βενετικῆς πολιτείας εὐγνωμονοῦσα τὴν ἵδρυσιν ἀνδριάντος πρὸς αἰωνίαν ἀνάμνησιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενναίας καὶ δεξιᾶς ὑπερασπίσεως τῆς Κερκύρας κατὰ τοῦ θανασίμου ἐχθροῦ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. (Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ) ᾿Α

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Ἐν Οὐΐνδσωρ.

Ὁσάκις ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας προσεκάλει πρότερον παρ' ἑαυτῇ ξένους ἐν τῇ βασιλικῇ ἐπαύλει τοῦ Οὐΐνδσωρ, ἔμενον οὗτοι αὐτόθι δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας, οὕτω δὲ ἠδύναντο καὶ νὰ διαλεχθῶσι ἐφ' ἱκανὸν μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς μεγαλοπρεπεῖς πινακοθήκας τῶν ἀνακτόρων καὶ νὰ θαυμάσωσιν ἕτερα προϊόντα τῆς τέχνης, ἅτινα ἐν ἀφθονίᾳ εὑρίσκονται εἰς τὰ βασιλικὰ ταῦτα ἀνάκτορα, ἢ τέλος νὰ διατρίψωσιν ὀλίγας ὥρας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῶν ἔνθα εὑρίσκονται ἐκλεκτὰ βιβλία καὶ λαμπραὶ χαλκογραφίαι. Ἀπό τινων ὅμως ἐτῶν αἱ προσκλήσεις γίνονται διὰ μίαν μόνον ἑσπέραν καὶ μίαν νύκτα, εἰδοποιοῦνται δὲ οἱ ξένοι μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν. Ἐνίοτε αἱ προσκλήσεις ἀποστέλλονται τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν πρόκειται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Οἱ προσκεκλημένοι μεταβαίνουσι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Paddington περὶ τὰς 5 ἢ 6,30 μ.μ. γίνονται δὲ δεκτοὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἀνακτόρων ὑπὸ τῶν εὐγενῶν ὑπασπιστῶν τῆς βασιλίσσης, οἵτινες εἶνε πάντοτε νεαροὶ υἱοὶ τῶν ἀριστοκρατικωτέρων οἰκογενειῶν τοῦ βασιλείου. Ἀφοῦ δὲ οἱ ὑπασπισταὶ οὗτοι ἴδωσι πρῶτον κατάλογόν τινα, εὑρισκόμενον ἐν τῷ γραφείῳ τῶν ἀνακτόρων, φέρουσιν ἕκαστον πρόσωπον εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα. Τὰ δωμάτια τὰ ὡρισμένα διὰ τοὺς ξένους εἶνε λίαν εὐρύχωρα καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἀγγλικῆς πολυτελείας καὶ εὐμαρείας ηὐτρεπισμένα. Βαρύτιμοι εἰκόνες κρέμανται ἀπὸ τῶν τοίχων, εἰς ἕκαστον δ' αὐτῶν παράκειται λουτὴρ περιέχων θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὕδωρ. Ἅμα τοῦ ξένου ἀφιχθέντος καὶ ἐγκαθιδρυθέντος ἐν τῷ δωματίῳ ἔρχεται ὁ αὐλάρχης Sir John Gowell, ἐὰν δὲ τυχὸν γνωρίζῃ κυρία τινὰ τῆς τιμῆς, προσκαλεῖται ὑπὸ ταύτης εἰς τὸ τέϊον.

Περὶ τὰς 7, 30 ὥρας οἱ ξένοι ἐνδύονται ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον ἔνθα πρέπει νὰ παρουσιασθῶσιν ἐν μεγάλῃ στολῇ, κατὰ τὰς 8 δὲ ἀκριβῶς μεταβαίνουσιν εἰς τὸν μικρὸν διάδρομον, ἔνθα συναθροίζονται ἅπαντες οἱ τῆς συναναστροφῆς. Ὁ μακρότατος οὗτος διάδρομος, ὅστις περιτρέχει ὅλον τὸ τετράγωνον τῶν ἀνακτόρων, περιέχει μεγαλοπρεπῆ ἀγγεῖα καὶ ἑρμάρια ἐκ πολυτίμων ξύλων, πλήρη δὲ σπανιωτάτων τεχνουργημάτων ἐκ πορσελάνης. Οἱ τοῖχοι τοῦ διαδρόμου εἶνε αὐτὸ τοῦτο κεκαλυμμένοι ὑπὸ λαμπρῶν εἰκόνων. Ἐκ τούτων δὲ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαι εἶνε αἱ γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Καναλέττου καὶ αἱ προσωπογραφίαι. Ὁ διάδρομος οὗτος εἶνε προωρισμένος μόνον διὰ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ξένους, οὐδέποτε δὲ ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος εἰς τὸ

κοινόν, οὔτε ὅταν ἡ βασίλισσα ἀπουσιάζῃ, ὅτε πάντα τὰ λοιπὰ μέρη τῶν ἀνακτόρων εἶνε παντὶ προσιτά. Ἡ συλλογὴ τῶν ἐκ πορσελάνης τεχνουργημάτων εἶνε δυσεκτίμητος τὴν ἀξίαν. Ἐνταῦθα εὑρίσκεται ἑρμάριον μετὰ συρταρίου, τὸ ὁποῖον ἐὰν ἐπλειστηριάζετο δὲν θὰ ἐπωλεῖτο ὀλιγώτερον τῶν 500,000 φράγκων.

Μετὰ τὰς 8,30 ἔρχεται τέλος καὶ ἡ βασίλισσα εἰς τὸν διάδρομον μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Βεατρίκης καὶ ἀφοῦ ἀπευθύνει ὀλίγας λέξεις εἰς ἕκαστον τῶν ξενιζομένων, μεταβαίνουσιν εἶτα ἅπαντες εἰς τὸ ἑστιατόριον, ὅπερ κεῖται πλαγίως τοῦ διαδρόμου. Μία τῶν πλευρῶν τοῦ ἑστιατορίου τούτου εἶνε ἅπασα παμμέγιστον παράθυρον δι' οὗ φαίνεται ἡ εὐρύχωρος αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων. Τάπητες μεγαλοπρεπεῖς, ὧν εἷς εἶνε δῶρον τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου εἰς Γουλιέλμον τὸν Δ' κεῖνται ἑκατέρωθεν τῶν θυρῶν τοῦ ἑστιατορίου. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται δύο μόνον εἰκόνες, ἡ προσωπογραφία τῆς βασιλίσσης γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Angeli, ἀπέναντι δὲ ταύτης ἡ τῆς πριγκιπίσσης τοῦ Ἐδιμβούργου.

Ὅταν ἡ βασίλισσα εὑρίσκεται κατὰ μόνας ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς καὶ τῶν οἰκείων: δειπνεῖ ἐν τῷ ὀκταγώνῳ ἑστιατορίῳ τῷ εὑρισκομένῳ ἐντὸς ἑνὸς τῶν πύργων τῶν ἀνακτόρων. Τὸ ἑστιατόριον τοῦτο ἔχει ὀκτὼ παράθυρα, ἀφ' ἑκάστου δὲ τούτων φαίνεται ἄλλη ἄποψις τοῦ περὶ τὰ ἀνάκτορα *πάρκου*, ὅπερ κυρίως τὸ θέρος παρουσιάζει γραφικωτάτας πραγματικὰς εἰκόνας.

Τὰ φαγητὰ τοῦ δείπνου εἶνε πάντοτε ἐκλεκτά. Ἐπὶ τοῦ καταλόγου δὲ τῶν ἐδεσμάτων ὑφ' ἕκαστον τούτων εἶνε γεγραμμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μαγείρου, ὅστις τὸ παρεσκεύασε. Οἴνου πίνονται δύο μόνον εἴδη, ὁ βορδιγάλειος καὶ ὁ καμπανίτης. Οἱ θαλαμηπόλοι καὶ οἱ ὑπηρέται εἶνε πολυάριθμοι, πάντες ἐνδεδυμένοι φράκον, οἱ δὲ ὑπασπισταὶ ἐν στολῇ. Τὰ φαγητὰ δίδουσιν οἱ μάγειροι ἀπὸ ἑρμαρίων κειμένων πλησίον τοῦ τοίχου, φέρουσι δὲ βραχείας περισκελίδας καὶ μελανοὺς ἐπενδύτας· ὅταν δὲ τὸ γεῦμα εἶνε ἐπίσημον ἐνδύονται καὶ αὐτοὶ τὰς στολάς των.

Δειπνούσης τῆς βασιλίσσης συνδειπνοῦσιν καὶ τὰ πρόσωπα τῆς αὐλῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Sir John Cowells ἐν τῷ μεγάλῳ ἑστιατορίῳ, ὅπερ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς πρώτης τῶν τριῶν μεγάλων αἰθουσῶν. Καὶ ἀπὸ τῶν παραθύρων τούτου ἀπολαύει τις ἐξαισίου θέας. Ἐν τῷ ἑστιατορίῳ τούτῳ δειπνεῖ καὶ ἡ βασίλισσα, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ξένων ἀνέρχεται εἰς εἴκοσιν ἢ τριάκοντα.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου ἡ βασίλισσα ἐγκαταλείπει μετὰ τῶν λοιπῶν κυριῶν τὴν αἴθουσαν, ταύτας δὲ ἀκολουθοῦσι μετὰ τρία λεπτὰ καὶ οἱ ἄνδρες. Μεταβαίνουσι δὲ πάντες εἰς τὸν διάδρομον, ἔνθα μένει ἡ βασίλισσα ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν συνδιαλεγομένη ἐπί τινα λεπτὰ μεθ' ἑκάστου τῶν ξένων κατὰ σειράν, εἶτα δὲ χαιρετῶσα ἀπέρχεται. Οἱ αὐλικοὶ τότε καὶ οἱ ξένοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν «ἐρυθρὰν αἴθουσαν» ἢ εἰς τὴν «πρασίνην» ἔνθα παίζουσι *ουΐστ* ἢ μουσικὴν καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἑσπέρας. Καὶ εἰς τὰς δύο δὲ ταύτας αἰθούσας εὑρίσκονται τεχνουργήματα σπάνια ἐκ πορσελάνης.

Τὸ ἑσπέρας ἡ βασίλισσα διέρχεται ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτῆς αἰθούσῃ ἢ ἐν τῇ τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου. Αἱ δύο αὗται παρακείμεναι αἴθουσαι εἶνε καθ' ἑκάστην ἑσπέραν λαμπρότατα φωταγωγημέναι. Ἡ βασίλισσα συνομιλεῖ ἐνταῦθα μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Βεατρίκης ἢ ἀναγινώσκει, γράφει ἢ ἀκούει ἄλλου ἀναγινώσκοντος. Ἐν τοῖς ἀνακτόροις εὑρίσκεται καὶ αἴθουσα σφαιριστηρίου ἔνθα δύναταί τις νὰ καπνίσῃ καὶ πίῃ ἀναψυκτικὰ ποτά. Καὶ ἕτεραι δὲ αἴθουσαι ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ κάπνισμα ὑπάρχουσι καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ὑποδεεστέρους ὑπαλλήλους τῆς αὐλῆς, ἀπαγορεύεται ὅμως εἰς πάντας τοὺς ξένους νὰ καπνίσωσιν ἐν τοῖς δωματίοις αὐτῶν.

Οἱ ξένοι γνωρίζουσιν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι πρέπει νὰ ἀπέλθωσι διὰ τῆς ἁμαξοστοιχίας τῶν 11 ὡρῶν π. μ., τούτου δὲ ἕνεκα πρέπει νὰ λάβωσι λίαν ἐνωρὶς τὸ πρόγευμα. Πρὸς τοῦτο δὲ ὑπάρχουσι παρατεθειμέναι δύο τράπεζαι, δύναταί τις ὅμως νὰ προγευματίσῃ καὶ κατὰ μόνας ἐν τῷ δωματίῳ του. Ἡ βασίλισσα προγευματίζει πάντοτε κατὰ μόνας ἢ μετὰ πρίγκιπος συγγενοῦς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας. Οἱ ξένοι ἑπομένως δὲν βλέπουσι πλέον τὴν βασίλισσαν.

Ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε καλός, ἡ βασίλισσα ἐξέρχεται εἰς περίπατον περὶ τὰς ἐννέα ὥρας τῆς πρωΐας εἰς Frogmore ἢ προγευματίζει ἰδίως κατὰ τὸ θέρος αὐτόθι ἐν σκηνῇ ἱδρυομένῃ ἐν μέσῳ πυκνῶν δένδρων. Ἐνταῦθα ἀναγινώσκει τὰς ἐπιστολὰς πρῶτον, εἶτα δὲ τὰς ἐφημερίδας, αἵτινες πρότερον ἀνεγνώσθησαν ὑπό τινος τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς καὶ ἐφ' ὧν ἐσημειώθησαν δι' ἐρυθροῦ μολυβδοκονδύλου αἱ ἐνδιαφέρουσαι εἰδήσεις. Μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς δευτέραν σκηνὴν ἔνθα ἐνασχολεῖται εἰς πράγματα τῆς ὑπηρεσίας. Διεξέρχεται τὸ περιεχόμενον εἴκοσιν ἕως τριάκοντα κιβωτίων πλήρων ἐγγράφων διαφόρων, ἔφιππος δὲ ὑπηρέτης ἐν στολῇ μεταβαίνει ἀδιακόπως ἀπὸ Frogmore εἰς τὰ ἀνάκτορα μεταφέρων τὰς διαταγὰς τῆς βασιλίσσης εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς. Εἶτα προγευματίζει μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Βεατρίκης καὶ μεταβαίνει πεζῇ εἰς περίπατον ἐν τοῖς λαμπροῖς κήποις τοῦ Οὐΐνδσωρ, εἶτα δὲ ἐφ' ἁμάξης. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν παρασκευάζεται πρὸς τὸ δεῖπνον εἰς ὃ λαμβάνουσι μέρος νέοι ξένοι.

Ὅ,τι δυσαρεστεῖ τὴν βασίλισσαν κατὰ τὴν διατριβὴν αὐτῆς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Οὐΐνδσωρ εἶνε οἱ πολυάριθμοι φρουροί, οὓς βλέπει τις ἀπαν-

ταχοῦ καὶ ὧν τὸ μονότονον βῆμα ἀκούει τις ἀδιακόπως κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ δώματος ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἰδιωτικῆς κατοικίας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος.

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις δὲν γίνονται μικραὶ οἰκονομίαι. Ἤθελεν εἶναι δὲ ὅλως ἀπρεπὲς νὰ παραθέτωσιν εἰς τὰ δωμάτια τῶν ξένων κηρία ἤδη ἀναφθέντα. Ἕνεκα τούτου ὁ αὐλάρχης Sir John Cowell ἐφεῦρε μικρὸν μηχάνημα, ὅπερ, προσαρμοζόμενον εἰς τὸ ἄκρον μεταχειρισμένου κηρίου, παρέχει αὐτῷ τὴν μορφὴν καὶ τὸ σχῆμα ὅλως νέου ἀμεταχειρίστου κηρίου. Τὰ ἀποτρίμματα δὲ τῶν πολυαρίθμων κηρίων φέρονται εἰς ἐργοστάσιον κηροπηγίας, ἔνθα κατασκευάζονται νέα κηρία εἰς εὐθηνοτέραν τιμήν.

*

Ο ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ ΠΕΡΙ ΔΥΣΠΕΨΙΑΣ

Δικαίως που ἀνέγνωμεν πρό τινος ὅτι μετ' ὀλίγον ἀντὶ νὰ χαιρετῶμεν ἀλλήλους διὰ τοῦ «Πῶς ἔχετε;», θὰ λέγωμεν συναντώμενοι: «Πῶς χωνεύετε;» Διότι οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπληθύνθησαν τοσοῦτον ὅσον ἤδη. οἱ κατὰ τοῦ στομάχου των παραπονούμενοι. Ὁ μὲν στερεῖται ὀρέξεως, ὁ δέ, μετὰ τὸ φαγητόν, καταλαμβάνεται ὑπὸ βάρους καὶ κοπώσεως· αὐτοὶ μὲν προσβάλλονται ὑπὸ σπασμῶν, ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ ἰλίγγου. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν παρατείνεται, καταφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρόν, ὅστις δὲν ἠξεύρει νὰ τοὺς θεραπεύσῃ, καὶ εἰς τὴν ἰατρικήν, τῆς ὁποίας περιπαίζουσι τὴν ἀδυναμίαν. Ἀλλ' οὐδεὶς ποτε μέμφεται τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀπερισκεψίαν ἢ τὴν λαιμαργίαν του.

Ἐσχάτως ἐξεδόθη βιβλίον τι, τοῦ ὁποίου ὁ ἰατρὸς συγγραφεύς, προσβληθεὶς πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ βαρείας καὶ ὀδυνηρᾶς ἀσθενείας τοῦ στομάχου, πραγματεύεται ἐν αὐτῷ περὶ τῆς δυσπεψίας, τῶν αἰτίων καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς, ὑπὸ τὴν διπλῆν ἰδιότητα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τοῦ ἐπιστήμονος. Ἐξετάζων τὸν στόμαχον καὶ σπουδάζων τὴν διάφορον αὐτοῦ κατάστασιν ἔν τε τῇ ὑγιεινῇ καὶ τῇ νοσηρᾷ περιόδῳ διαγράφει τὴν φυσιολογίαν τῆς δυσπεψίας, τῆς ὁποίας ἕκαστος ἡμῶν ἔλαβε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πεῖραν.

Ὅπως παράσχῃ μεῖζον κῦρος εἰς τὴν μονογραφίαν του ὁ συγγραφεύ; συμπληροῖ ταύτην δι' ἀξιοπεριέργου μελέτης περὶ Βολταίρου πάσχοντος ὑπὸ δυσπεψίας. Αὐτὸς ὁ Βολταῖρος ἐγκατέλιπεν ἡμῖν περιγραφὴν τῶν ἐκ τοῦ παθήματος βασάνων του, ἂν καὶ διεκήρυξέ ποτε πρὸς τὴν κυρίαν Βερνιὲρ ὅτι «ἐπεθύμει νὰ λανθάνῃ πάσχων». Τῇ 6 Αὐγούστου 1760 ἔγραφε πρὸς ἑτέραν Κυρίαν· «Δὲν εἶνε κανεὶς ἀληθινὰ δυστυχὴς παρὰ ὅταν δὲν ἠμπορεῖ νὰ χωνεύσῃ». Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ ὁμολογεῖ ὅτι «κατέστρεψε τὴν ὑγείαν του μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὴν λαιμαργίαν». Τὰ φάρμακα καὶ ἡ λαιμαργία, προστίθησιν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου, ἰδοὺ αἱ δύο κυριώτεραι ἀφορμαὶ τῆς δυσπεψίας! Ὅταν ὁ Βολταῖρος κατώρθου νὰ ἀποφεύγῃ ἀμφότερα, ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ὑγιαίνοντα. «Σᾶς λέγω, ἀγαπητή μου φίλη, ἔγραφε πάλιν πρὸς τὴν κυρίαν Βερνιέρ, ὅτι ὁ κ. Γερβάσιος καὶ ὅλοι τοῦ Πανεπιστημίου οἱ ἰατροὶ θὰ σᾶς εἶνε ἄχρηστοι, ἐὰν δὲν ἀκολουθῆτε τακτικὴν δίαιταν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ δυνηθῆτε νὰ ἔχετε θαυμασίαν ὑγείαν».

Οὕτως ἐκ τοῦ μέρους τοῦ βιβλίου, ἐξ οὗ φιλοκάλως ἀπηνθίσθη, ἀποσπασθὲν ἐκ τῆς ὀγκώδους ἀλληλογραφίας τοῦ Βολταίρου, πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ὑγείαν τοῦ περιδόξου φιλοσόφου, ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἀρυσθῇ πολυτίμους συμβουλὰς ἐναντίον τῆς δυσπεψίας, παρεχομένας διὰ σαφοῦς καὶ θελκτικοῦ τρόπου.

Κ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Στατιστικῶν ἀνακοινώσεων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων» δίδει τὰς ἑπομένας πληροφορίας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου νόμου περὶ διαζυγίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον ὑπὸ τῶν δημάρχων τῆς πόλεως ταύτης ἐκδοθέντων διαζυγίων ἀνέρχεται εἰς 20. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τὸν Φεβρουάριον ἀνῆλθεν εἰς 74· τὸν δὲ Μάρτιον εἰς 167. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις, πλὴν τριῶν, ἐπρόκειτο περὶ συζύγων, οἵτινες εἶχον ἤδη χωρισθῆ ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης, καὶ ἔκαμνον χρῆσιν τανῦν τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου νόμου. Εἰς 157 τῶν περιπτώσεων τούτων ἀπῄτει τὸ διαζύγιον ἡ σύζυγος, εἰς τὰς λοιπὰς ὁ σύζυγος, εἰς ἓν δὲ καὶ μόνον διαζύγιον ἡ αἴτησις ἐγένετο ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Ἐν τῷ μαγειρείῳ:

Ὁ μικρὸς Νίκος — Μαμά, 'πές μου τίποτα;

— Τί θέλεις νὰ σοῦ 'πῶ; Δὲν βλέπεις πῶς ἔχω τόση δουλειὰ τώρα; Δὲν ἔχω ὄρεξι νὰ σοῦ κάνω κουβένταις.

— Μὴ μοῦ κάνεις, μαμά, μεγάλαις κουβένταις· 'πές μου μοναχὰ νά ... πάρε, Νίκο, ἕνα σταφύλι ἀπ' τὸ δουλάπι!

Διάλογος μεταξὺ δύο νέων νεωστὶ νυμφευθέντων:

— Δὲ μοῦ λὲς γιατὶ ἔρριξεν ὁ Πολυκράτης ὁ τύραννος τῆς Σάμου τὸ δακτυλίδι του 'ς τὴ θάλασσα;

— Τοῦ εἶπαν νὰ ῥίξῃ τὸ πολυτιμότερο πρᾶγμα ποῦ ἔχει.

— Ἂν μοῦ τὤλεγαν 'μένα, θἄρριχνα τὴ γυναῖκά μου 'ς τὴ θάλασσα. Τὴν ἀγαπῶ ποῦ τρελλαίνομαι!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 186.

’Αριθ. 510 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 6 Ὀκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Δ'

Πρέβεζα, 22 Ἀπριλίου.

Ἐκ τῆς «Πάρου».

Παραβαλλομένη πρὸς τὴν Ἄρταν ἡ Πρέβεζα δύναται σχεδὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς ὡραία πόλις. Αἱ ὁδοί της εἶναι καθαρώτεραι, κανονικώτεραι, αἱ οἰκοδομαί, ἔξωθεν τοὐλάχιστον, εὐπρεπέστεραι, ἐν ἑνὶ λόγῳ βλέπει τις ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι δὲν ἐδόθη ἐνταῦθα εἰς τοὺς Τούρκους ἀρκετὸς καιρὸς πρὸς καταστροφήν. Πράγματι δὲ ἡ Πρέβεζα διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς ἀπὸ τὸ 1684 μέχρι τοῦ 1797.

Ὅτε ἦλθον οἱ Βενετοί, ἡ Πρέβεζα μόλις εἶχεν ἑξήκοντα περίπου οἰκογενείας. Ἐντὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος μετεβλήθη εἰς πόλιν ἀκμάζουσαν, περιέχουσαν δύο χιλιάδας οἰκογενείας, ὅ ἐστι δέκα περίπου χιλιάδας ψυχάς. Ἅμα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπέρχεται παρακμή. Ὅτε ὁ Leake τὴν ἐπεσκέφθη, κατὰ τὸ 1805, τὴν εὗρεν ἔχουσαν χιλίας διακοσίας μόνον οἰκογενείας, ἔκτοτε δέ, μετὰ παρέλευσιν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, οὐδεμία βελτίωσις ἐπῆλθεν. Ὁ πληθυσμός της, καθ' ἃ μὲ ἐβεβαίωσαν, μόλις ὑπερβαίνει καὶ σήμερον τὰς πέντε χιλιάδας ψυχάς. Ἰδοὺ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας τὰ ἀγαθά.

Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφορμίου, οἱ Γάλλοι (ἐν ἔτει 1797) κατέλαβον τὰς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν Βενετικὰς κτήσεις, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Πρέβεζαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, γενομένης τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βοναπάρτου εἰς Αἴγυπτον, ἡ Πύλη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλῆ-πασᾶν τὴν ἐντολὴν τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὰς ἀρχαίας κτήσεις τῆς Βενετίας εἰς τὴν Ἤπειρον. Ὁ Ἀλῆς προθύμως ἐξεστράτευσεν, ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου στρατοῦ, διὰ νὰ διώξῃ τοὺς Γάλλους. Ἡ φρουρὰ τῆς Πρεβέζης συνεποσοῦτο εἰς τριακοσίους μόνον ἄνδρας, ὁ δὲ Γάλλος στρατηγὸς ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὰς νήσους, βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς χιλιάδας τοῦ Ἀλῆ. Ἀλλ' οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι μετὰ τοσαύτης ἀπελπισίας τὸν ἱκέτευσαν νὰ μὴ τοὺς παραιτήσῃ, ὥστε ὁ γενναῖος στρατιώτης μετέβαλε γνώμην καὶ ἔμεινε. Προπαρεσκευάσθησαν λοιπὸν ὅπως ἠδύναντο, ἐπεσκεύασαν ἐν βίᾳ τὰ ὀχυρώματα, οἱ ἄνδρες ὡπλίσθησαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς, καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν πόλιν περιμένοντες τὸν ἐχθρόν. Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου 1798 ὁ Ἀλῆς ἐφάνη ἐπὶ κεφαλῆς ἐννέα χιλιάδων Ἀλβανῶν. Ἀλλ' ὁ πανοῦργος σατράπης, μὴ ἐπαναπαυόμενος εἰς τὴν δύναμιν μόνην τῶν ὅπλων του, εἶχεν ἤδη ἀποστείλει κρυφίως τὰ ὄργανά του ἐντὸς τῆς Πρεβέζης, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ σπείρῃ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν της. Οἱ ἀπόστολοί του οὗτοι κατώρθωσαν νὰ προκαλέσωσι ταραχὰς ἅμα ὁ ἐχθρὸς ἐφάνη. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Πρέβεζα ἡλώθη ἐξ ἐφόδου καὶ παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ, τὸν σίδηρον καὶ τὴν λεηλασίαν, τὴν δ' ἐπαύριον, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν σφαγὴν τῶν Γάλλων καὶ ὅσων Ἑλλήνων συνεπολέμησαν μετ' αὐτῶν, ὁ Ἀλῆς διέταξε νὰ θανατωθῶσιν ἐνώπιόν του τριακόσιοι ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων κατοίκων, ὡς παράδειγμα φοβερὸν πρὸς ὅσους δὲν ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ προλάβωσι τὴν ἧτταν διὰ τῆς ὑποταγῆς. Τὸ μάθημα ἰδίως ἀπετείνετο πρὸς τοὺς Παργίους. Ἰδοὺ τί ἔγραφε πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῆς ἁλωθείσης Πρεβέζης:

» Εἰς ἐσᾶς Παργιώταις ἄλλο δὲν σᾶς γράφω,
» μοναχὰ καὶ ἄλλην φορὰν σᾶς ἔγραψα καὶ δὲν
» ἐβάλετε αὐτὶ εἰς τὰ λόγια μου, μόνον στέκε-
» σθε μαγρούριδες (ὑπερήφανοι) καὶ αὐτὸ τὸ μα-
» γρουλοῦκι δὲν σᾶς 'βγαίνει σὲ καλό... Ἐγὼ
» δὲν θέλω τὸν χαλασμόν σας, μόνον νὰ εἴμεσθεν
» γειτόνοι, καθὼς εἴμεσθεν, καὶ τὸ μεράμι μου
» (ἡ ἐπιθυμία μου) οὔτε γιὰ νὰ σᾶς χαλάσω εἶ-
» ναι, οὔτε Τούρκους νὰ στείλω αὐτοῦ, μόνον νὰ
» διώξετε καὶ νὰ σκοτώσετε τοὺς Φραντζέζους
» ὁποῦ εἶναι αὐτοῦ, καὶ στέλλω τὸν Χασὰν Ἐφέντη
» καὶ σᾶς κουβεντιάζει τὰ πάντα στοματικά.
» Ὄχι ἄλλο.

« *Πρέβεζα 16 Ὀκτωβρίου 1798.* »

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθησαν ὑπερηφάνως οἱ Πάργιοι τὰ ἑξῆς:

« Ὑψηλότατε Ἀλῆ πασᾶ, σὲ προσκυνοῦμεν.

« Ἐλάβαμεν τὰ δύο σου γράμματα καὶ ἐχά-
» ρημεν διὰ τὴν ὑγείαν σου. Τὴν ὑποταγὴν ὁποῦ
» ζητεῖς ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι δύσκολον νὰ τὴν ἀπο-
» λαύσῃς, ἐπειδὴ τὰ ζωντανά σου παραδείγματα
» μᾶς παρακινοῦν ὅλους εἰς τὸν ἔνδοξον καὶ ἐλεύ-
» θερον θάνατον καὶ ὄχι ποτὲ εἰς τὸν ἄτιμον καὶ
» τυραννικὸν ζυγόν.

« Μᾶς γράφεις νὰ διώξωμεν καὶ σκοτώσωμεν
» τοὺς Φραντζέζους. Τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἠμπο-
» ροῦμεν νὰ τὸ κάμωμεν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἠμπορού-
» σαμεν, πάλιν ἤθελε τὸ ἀποφύγομεν. Ὅτι ἡ
» πατρίς μας ἔχει τέσσαρας αἰῶνας ὁποῦ καυχᾶ-
» ται εἰς τὴν καλήν της ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν
» πολλάκις καὶ μὲ τὸ αἷμα της ἐδιαφέντευσε.
» Πῶς λοιπὸν τώρα ἡμεῖς νὰ ἀμαυρώσωμεν τὴν
» δόξαν καὶ τὴν ὑπόληψίν της; Ποτέ!

« Τὸ νὰ μᾶς φοβερίζῃς πάλιν ἀδίκως εἶναι εἰς
» τὴν ἐξουσίαν σου· πλὴν οἱ φοβερισμοὶ δὲν εἶναι
» ἴδιοι τῶν μεγάλων ἀνθρώπων. Καὶ τὸ ἄλλο,
» ἡμεῖς δὲν ἐγνωρίσαμεν ποτὲ τὸ χρῶμα τοῦ φο-
» βερισμοῦ, ὅσον ἐσυνειθίσαμεν τὸν ἔνδοξον πόλε-
» μον διὰ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος.

« Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος, ἡμεῖς ἕτοιμοι, ἡ ὥρα
» προσμένεται διὰ νὰ δοξασθῇ ὁ νικητής. Ὑγίαινε!

«*Πάργα 16 Ὀκτωβρίου 1798*».(1)

Ἐνώπιον τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ρωσίας ἡ γαλλικὴ τῆς Πάργας φρουρὰ ὑπεχώρησε καὶ μετεβιβάσθη εἰς Κέρκυραν. Ἀλλ' εὐτυχέστεροι τῶν κατοίκων τῆς Πρεβέζης, οἱ Πάργιοι, καίτοι ἀβοήθητοι, ἀντέστησαν ἐπὶ ἓξ μῆνας εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους, συμβιβασθέντες ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἐπέτυχον παρ' αὐτῆς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς αὐτονομίας των. Καὶ κατὰ τὴν συνθήκην δὲ τοῦ 1800, διὰ τῆς ὁποίας ἐσχηματίσθη ἡ Ἰόνιος πολιτεία, πρῶτον κράτος Ἑλληνικὸν μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Πρέβεζα, ἡ Βόνιτσα καὶ ἡ Πάργα ἀνεκηρύχθησαν αὐτόνομοι, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὰ πράγματα μετεβλήθησαν καὶ πάλιν. Οἱ Γάλλοι κατέσχον ἐκ νέου τὰς Ἰονίους νήσους κατὰ τὸ 1807, μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀποχώρησιν τῶν Ρώσων, Γαλλικὴ δὲ φρουρὰ κατέλαβεν ἐκ δευτέρου καὶ τὴν Πάργαν. Κατὰ τὸ 1814 οἱ Ἄγγλοι διεδέχθησαν τοὺς Γάλλους, μετὰ δὲ τρία ἔτη παρέδωκαν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν δυστυχῆ πόλιν καὶ οἱ γενναῖοι Πάργιοι παρήτησαν τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα μεταφέροντες εἰς τὴν ἐξορίαν τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων των.

«Σκάψτε βαθειά, σκάψτε πλατειὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια,
καὶ τ' ἀνδρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν, Τοῦρκοι μὴ τὰ πατήσουν!

Πότε θὰ τὰ ἐνταφιάσωσιν ἐκ δευτέρου οἱ ἀπόγονοί των εἰς τὰ ἐλεύθερα χώματα τῆς πατρίδος των;

Δὲν ἔπρεπεν ἴσως γράφων ἐκ Πρεβέζης νὰ ὁμιλῶ περὶ Πάργας, ἀλλ' αἱ δύο πόλεις εἶναι ὡς ἀδελφαὶ δίδυμοι καὶ ἡ θέα τῆς μιᾶς φέρει τὴν ἄλλην εἰς τὸν νοῦν. Πρὸ πέντε ἐτῶν ἤλπισαν ἀμφότεραι ὅτι ἐπέστη τῆς ἀπελευθερώσεως ἡ ὥρα καὶ ἐσκίρτησαν ἀπὸ χαράν. Ἀλλ' ἡ Εὐρώπη ἠθέτησε τὸν λόγον της, καὶ ὁ δεσμώτης αἰσθάνεται βαρυτέραν τὴν ἅλυσιν μετὰ τὴν ματαίωσιν τῆς ἐλπίδος ὅτι θραύονται τὰ δεσμά του.

Αἱ ἀναμνήσεις τῆς Γαλλικῆς ἐκείνης κατοχῆς δὲν ἀπεσβέσθησαν ἐνταῦθα. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὅμως τίς σήμερον ἐνθυμεῖται ὅτι Γάλλοι στρατιῶται ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Πρέβεζαν ἢ ἐσώθησαν χάρις εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Πάργας; Σὺ αὐτὸς τὸ ἐνθυμεῖσαι, ὅτι ἡ Γαλλικὴ σημαία ἐκυμάτισε ποτὲ εἰς τὰς ὡραίας ταύτας ἀκτὰς τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου; Ἐνταῦθα δὲν τὸ ἐλησμόνησαν καὶ ἀγαποῦν εἰσέτι τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ μὴ ἐπαίρεσθε. Ἴσως ἀγαπᾶσθε τόσῳ μᾶλλον καθόσον δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ ἡ διαμονή σας. Δὲν εἶναι ἀγαπητὸς ὁ ξένος ὅταν κατέχῃ ἐνόπλως τὴν πατρίδα σου, καὶ ἐὰν ἦλθεν ὡς φίλος, ὥστε προτιμότερον καὶ διὰ τὴν Γαλλίαν, καὶ δι' ἡμᾶς ἔτι, ὅτι ἀνεχωρήσατε ἔκτοτε.

Ἄνευ τῆς ἐρυθρᾶς σημαίας τῆς ἐπισκιαζούσης τὴν Πρέβεζαν καὶ τῆς στολῆς τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων ἢ στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους συναντᾷ τις καθ' ὁδόν, ἠδύνασο εὐκόλως ν' ἀπατηθῇς ἐνταῦθα νομίζων ὅτι εὑρίσκεσαι εἰσέτι ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Πάντες ὁμιλοῦν Ἑλληνιστί, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν,—αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐργαστηρίων εἶναι Ἑλληνικαί,—Ἕλληνες στρατιῶται, ἐλθόντες ἐκ Πούντας, προμηθεύονται τρόφιμα εἰς τὴν ἀγοράν,—ἐκ δὲ τῶν εἰς τὸ στενὸν ἠγκυροβολημένων δύο πλοίων, δὲν φαίνεται, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἑλληνικὸν ὡς τὸ μὴ εὑρισκόμενον εἰς τὰ νερά του. Μεταβαίνων εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ προξένου μας ἐνόμισα ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι διευθύνομαι πρὸς τὴν Νομαρχίαν.

Δὲν θ' ἀπορήσῃς μανθάνων ὅτι ὡμιλήσαμεν περὶ σοῦ ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ ἀξιολόγου προξένου, ὅταν σοῦ εἴπω ὅτι ἡ σύζυγός του εἶναι ἀδελφὴ τοῦ πολυκλαύστου ποιητοῦ τῶν ***Μνημοσύνων***. Ἤκουσα ἐγκώμιά σου διὰ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν αὐτῶν καὶ μάλιστα διὰ τὸν πρόλογόν σου, ὅπου μετὰ τόσης ἀγάπης λαλεῖς περὶ τοῦ ποιητοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα ἐπεσκέφθημεν τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως. Δὲν θὰ συγχύσῃς βεβαίως τὴν Νικόπολιν ταύτην μετὰ τῆς ὁμωνύμου πέραν τοῦ Αἵμου πόλεως, τῆς γνωστῆς διὰ τὴν κατὰ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἧτταν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Σιγισμούνδου

(1) Ἴδε Περραιβοῦ Ἱστορίαν Σουλίου καὶ Πάργας.

ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ διὰ τὴν μετά τινα ἔτη περιώνυμον μάχην, καθ' ἣν τοσοῦτοι Γάλλοι ἱππόται ἐσφάγησαν νικηθέντες. Ἡ ἐνταῦθα Νικόπολις ἐθεμελιώθη καὶ ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Αὔγουστον, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῷ Ἀκτίῳ ναυμαχίας, ἐπὶ τοῦ χώρου ὅπου ἐστρατοπέδευσεν ὁ μέλλων νικητὴς καὶ αὐτοκράτωρ.

Ἦσαν ἀληθῶς πρακτικοὶ ἄνθρωποι οἱ Ρωμαῖοι ἐκεῖνοι καὶ δὲν ἔσφαλλον περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς τοποθεσίας τῶν ἀποικιῶν των. Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος ὁ Αὔγουστος ἵδρυσε τὴν Νικόπολιν καὶ ἀνεκαίνισε τὰς Πάτρας. Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν, ἥτις καὶ ὑπὸ τοὺς Τούρκους αὐτοὺς δὲν ἐξέπεσεν ὁλοσχερῶς, ἔλαβε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀνάπτυξιν τοσαύτην, ἐξακολουθεῖ δὲ προοδεύουσα τοσοῦτον, ὥστε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ὑπερβῇ βαθμηδὸν τὴν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους αὐτοκράτορας καὶ ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς διαδόχους των εὐημερίαν. Ἡ Νικόπολις κατεστράφη, ἀλλ' ἡ Πρέβεζα, ἥτις τὴν διεδέχθη, θὰ ἦτο σήμερον ἐφάμιλλος τῶν Πατρῶν ἐάν, ἐλευθέρα, ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίνειον εἰς ἐλευθέραν τὴν Ἤπειρον. Ὦ! Ὅταν βλέπῃ τις τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν ὡραίων χωρῶν τούτων καὶ ἀναλογίζηται ὁποῖαι θὰ ἦσαν ἄνευ τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως τοσούτων αἰώνων, κυριεύεται ὑπὸ αἰσθημάτων...τὰ ὁποῖα προκρίνω ν' ἀποσιωπήσω διὰ νὰ μὴ μοῦ ἀποδώσῃς διαθέσεις ἐλεγειακάς.

Ἀπὸ Πρέβεζαν μέχρι Νικοπόλεως ἡ ἀπόστασις εἶναι μιᾶς περίπου ὥρας. Ὁ δρόμος διέρχεται κατὰ πρῶτον τὸ περὶ τὴν πόλιν ἐκτεταμένον δάσος τῶν ἐλαιῶν. Προχωροῦμεν βραδέως μὲ ὄντως ἀνατολικὴν ἀξιοπρέπειαν, ἔφιπποι εἰς γραμμὴν καὶ οἱ τρεῖς, ἐνόσῳ τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ τὸ ἐπιτρέπει, προηγεῖται δὲ χωροφύλαξ ἔφιππος καὶ ἄλλος μᾶς ἀκολουθεῖ. Οἱ δύο *σουβαρίδες* οὗτοι μᾶς συνοδεύουν ὡς ὁδηγοὶ μᾶλλον ἢ ὡς ὑπέρμαχοι ἐν περιπτώσει κακῆς συναντήσεως. Πέραν τοῦ ἐλαιῶνος ἁπλοῦται κυματοειδῶς πεδιὰς γυμνὴ καὶ ἔρημος, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνονται μακρόθεν τὰ ἠρειπωμένα τείχη τῆς κατεστραμμένης Νικοπόλεως.

Ἅμα εἰσέλθῃς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν, καταλαμβάνεσαι ὑπὸ τῆς μελαγχολίας τὴν ὁποίαν ἐμπνέει πάντοτε ἡ θέα πόλεως ἐρημωθείσης. Τοῦ τοιούτου αἰσθήματος ἔλαβες πεῖραν εἰς Πομπηΐαν. Ἐνταῦθα ἡ τέφρα κατακαύσασα καὶ καλύψασα, ὡς εἰς Πομπηΐαν, τὰς οἰκοδομὰς δὲν διέσωσε τὰ θεμέλιά των, οὔτε ἦλθον ἀρχαιολόγοι χάριν ἀνασκαφῶν καὶ πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως. Ἐπὶ τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους τῶν ἐρειπίων ὑψοῦνται ἐδῶ κ' ἐκεῖ τεμάχια μικρὰ καὶ μεγάλα τοίχων καὶ ἀψίδων, λείψανα ναῶν, βαλανείων, θεάτρων ἢ μεγάρων. Μεταξὺ αὐτῶν βλέπεις μονοπάτια σχηματισθέντα ἀπὸ τὴν διάβασιν κτηνῶν ἢ ἀνθρώπων, —ποῦ καὶ ποῦ ἀγρὸν κριθῆς ἐπὶ τοῦ χώρου ἴσως ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἀγορὰ ἢ ἱππόδρομος,— γύρωθεν δὲ τὰ τείχη ὄρθια εἰσέτι, καὶ ἀπὸ ἀπόστασιν εἰς ἀπόστασιν τὰ ἴχνη τῶν πύργων των. Ἰδοὺ ἡ Νικόπολις. Θὰ ἔλθῃ καιρὸς ὁπότε θὰ ληφθῶσι μέτρα πρὸς διάσωσιν τῶν ἐρειπίων τούτων καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν ἴσως τινῶν τῶν ἀγαλμάτων ὅσα ὁ Αὔγουστος μετέφερεν ἐνταῦθα πρὸς στολισμὸν τῆς πόλεώς του, ὅπως μετέφερε καὶ τοὺς κατοίκους τῶν παρακειμένων πόλεων πρὸς αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ της. Χωρικός τις μᾶς ἔδειξεν ἐκεῖ ἀνδριάντα ἀνακαλυφθέντα ἐσχάτως ὑπὸ τὸ ἄροτρόν του. Ἔκειτο εἰς μίαν ἄκραν, πλησίον τοῦ τείχους, ὑπὸ κλάδους ἐπισωρευθέντας ἐπ' αὐτοῦ, οὐχὶ βεβαίως χάριν προφυλάξεως ἢ ἀρχαιολογικῶν μελετῶν.

Ἀλλ' ὅμως ἀφοῦ συνειθίσῃ τις βλέπων—δὲν λέγω τὴν Ἀκρόπολιν μόνην, ἀλλ' ἐν γένει τὰ διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γνήσια μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης, δὲν ἐνθουσιᾷ ἐνώπιον τῶν λειψάνων τῆς Ρωμαϊκῆς περιόδου. Πῶς νὰ παραβληθῶσι τὰ παλαιὰ Ἑλληνικὰ τείχη, ὅπου καὶ μόνη τῶν ὀγκολίθων ἡ ἁρμονικὴ τάξις μαρτυρεῖ τὴν καλαισθησίαν τοῦ τεχνίτου, πρὸς τὰ πλινθόκτιστα ὀγκώδη κτίρια τῶν Ρωμαίων; Ἐνδιαφέρουν βεβαίως καὶ ταῦτα ὑπὸ τεχνικήν, ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, ἐπιβάλλουν ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους των, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὡραῖα. Ἀλλαχοῦ τὰ Ρωμαϊκὰ μνημεῖα ἀποτελοῦν τὸ καύχημα τῶν πόλεων, ἐντὸς ἢ πλησίον τῶν ὁποίων κεῖνται, Ρωμαϊκὰ δέ τινα ἀγάλματα ἀρκοῦν πρὸς συγκρότησιν ἐπαρχιακοῦ μουσείου. Ἐνταῦθα οὔτε καιρός, ἀλλ' οὔτε χρήματα ἀτυχῶς, μᾶς περισσεύουν διὰ τὰ τοιαῦτα. Ἐντούτοις δώσατέ μας τὴν Νικόπολιν καὶ ἀμέσως ἀρχίζομεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν περιοχήν της! Ἴσως δ' ἀνταμειφθῶμεν διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ἀνδριάντος τινὸς τοῦ Ἐπικτήτου, διότι ἐνταῦθα ἐδίδαξεν ὁ Φρὺξ ἀπελεύθερος τὴν εὐγενῆ φιλοσοφίαν του, καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσε.

Ἐπεστρέψαμεν ἐπὶ τῆς *Πάρου* ὁπωσοῦν ἀργά. Διήλθομεν τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς τῶν ἐγκριτοτέρων κατοίκων τῆς Πρεβέζης. Ἠδύνατό τις εὐκόλως νὰ φαντασθῇ ὅτι εὑρίσκεται εἰς Παρισίους, ἢ τοὐλάχιστον εἰς Ἀθήνας. Ὡμιλήσαμεν περὶ φιλολογίας, περὶ ἱστορίας (ὅθεν καὶ τὰ τοσαῦτα ἱστορικά μου ἀπόψε), ὄχι ὅμως καὶ περὶ πολιτικῆς· πρὸ πάντων δὲ ἠκούσαμεν μουσικήν. Ἡ θυγάτηρ τοῦ οἰκοδεσπότου, δεσποινὶς χαριεστάτη, μᾶς ἔπαιξε τεμάχια τοῦ Chopin. Πῶς σοῦ φαίνεται; Ὁ Chopin εἰς Πρέβεζαν!

Αὔριον τὸ πρωῒ ἀναχωροῦμεν διὰ Καρβασαρᾶν. Ὁ δήμαρχος τῆς Ἄρτης ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τηλεγραφήσῃ πρὸς τὸν ἐκεῖ συνάδελφόν του διὰ νὰ μᾶς ἐνοικιάσῃ ἅμαξαν. Θὰ διέλθω λοιπὸν

καὶ τρίτον τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Δὲν λυποῦμαι ποσῶς διὰ τοῦτο, ἀπ' ἐναντίας· λυποῦμαι μόνον ὅτι θὰ παραιτήσωμεν τὴν *Πάρον*, ἐπὶ τῆς ὁποίας τοσοῦτον συνείθισα, ὥστε ἐπὶ τέλους τὴν ἐθεώρουν ὡς θαλαμηγόν μας. Ἐκοιμήθημεν τρεῖς νύκτας ἐξαίρετα ὑπὸ τὸ κατάστρωμά της, τὰ δὲ ξενοδοχεῖα τῶν μικρῶν ἐπαρχιακῶν πόλεών μας δὲν φημίζονται πολύ. Ἀλλ' ἂς μὴ τὰ καταδικάζωμεν προτοῦ τὰ δοκιμάσωμεν.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Α'

Ἀστείαν ἀληθῶς ἰδέαν συνέλαβε πρωΐαν τινὰ Κυριακῆς ὁ Τοῦρκος *κατῆς* ἐν Ἄρτῃ, ὅστις ἀφοῦ ἠθῴωσε πανδήμως καὶ σκανδαλωδῶς δύο ὁμοεθνεῖς του, ἀπαγαγόντας ἄκουσαν Ἑλληνίδα κόρην ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, ἀπῆλθεν ὡς καλὸς μουσουλμάνος νὰ πάρῃ *ἀμπτέστι*, πρὸς ἁγνισμὸν καὶ ἀπολύμανσιν.

Ὁ ἄξιος Τοῦρκος δικαστής, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ὑφ' ὧν ἐκοσμεῖτο, ἦτο δεξιώτατος εἰς τὸ ν' ἀνακαλύπτῃ, πρὸς πρόχειρον δικαιολογίαν τῶν ἀποφάσεών του, πάμπολλα ἐδάφια τοῦ ἱεροῦ νόμου ἀγνοούμενα συνήθως ὑπὸ τῶν ἀμαθεστέρων συναδέλφων του, καὶ δεινὸς εἰς τὸ νὰ ἐκτείνῃ καὶ νὰ συστέλλῃ ἑκάστοτε, ὡς ἔμπειρος σκυτοτόμος, τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν ῥητῶν. Ἠδύνατο, ἐν ἐλλείψει ἄλλου προτύπου, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπογραμμὸς τῶν νομολόγων καὶ τῶν δικορράφων παντὸς χρόνου καὶ τόπου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, ὡς εἶχον τότε τὰ πράγματα, τὸ ζήτημα ἦτο πολὺ ἁπλούστερον, ἢ ὅσον σήμερον δύναται νὰ εἶνε, διότι ὁ αὐτὸς ἦτο συνήγορος ἅμα καὶ διαιτητής.

Κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, τὸ ἐδάφιον τῆς ἱερᾶς βίβλου, ὅπερ ἀνεκάλυψεν ἡ εὔκολος ὀξυδέρκεια τοῦ δικαστοῦ τούτου, εἶχεν ὡς ἑξῆς, κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ μετάφρασιν: *Αἶνος τῷ Θεῷ. Ἐὰν νέα γυνὴ ἄπιστος ἀλλάξῃ κύριον, καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν ἀπίστου μεταβῇ εἰς ἀληθῆ πιστόν, ὁ δεύτερος κύριος εἶνε ἐνδικώτερος*. (Ὅρα Κοράνιον, ἐν κεφαλαίῳ *ἡ Κάμηλος* ἐπιγραφομένῳ).

Τὸ ἐδάφιον δὲν ἦτο σαφές, οὐδ' ἐφηρμόζετο ἀβιάστως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἀλλ' ὁ ἄξιος λειτουργὸς τῆς Θέμιδος δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὕρῃ καὶ ἄλλο, καὶ νὰ τὸ συγκολλήσῃ μὲ τὸ πρῶτον οὕτως, ὥστε νὰ πείθῃ πάντα ἀληθῆ μουσουλμάνον περὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς κρίσεως: *Ἐὰν ἀληθὴς πιστὸς ἔχῃ δούλην ἄπιστον, καὶ δὲν τὴν ἔπεισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, δὲν δύναται νὰ τὴν μεταπωλήσῃ εἰς ἄπιστον, ἀλλ' εἰς πιστόν*. (Ὅρα κεφ. *ἡ Βοῦς* ἱεροῦ νόμου).

Σημειωτέον ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, καὶ τὰ κεφάλαια εἰς ἃ ἀνήκουσι, δὲν εἶνε ἐκ τῶν γνησιωτέρων. Οἱ σοφοὶ σχολιασταὶ τοῦ Κορανίου οὐδέποτε συνεφώνησαν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλαίων οὐδὲ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περιεχομένου. Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι οὐδεὶς λειτουργὸς τῆς δικαιοσύνης ὀφείλει νὰ ἑρμηνεύῃ ἄλλως τὰ κείμενα τῶν νόμων ἢ ὅπως προχείρως ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, καὶ τὸ δικαστήριον τῆς Ἄρτης δὲν ἦτο βεβαίως ἀκαδημία νομοδιδασκάλων.

Ἀλλ' ὅμως παρὰ τὴν τόσην ἐμπειρίαν καὶ εὐθυκρισίαν του, ὁ εἰρημένος τοῦρκος δικαστὴς ἔκαμνε τὸν λογαριασμὸν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου. Ἡ ἁρπαγεῖσα Ἑλληνὶς κόρη ἦτο ἀναδεκτὴ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, τοῦ περιβοήτου τῆς Ἀκαρνανίας ἁρματωλοῦ, ὅστις ἀτυχῶς ἦτο ἀμαθὴς καὶ δὲν εἴξευρε νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου. Δὲν ἐνόει δὲ καὶ ὡς ἀστεῖον τὸ πρᾶγμα, ὅπως ἡμεῖς τὸ περιεγράψαμεν ἐν ἀρχῇ, διότι φύσει δὲν ἠγάπα ν' ἀστεΐζηται.

Ἡ νεᾶνις ἦτο μνηστὴ τοῦ Νίκου Ντάσκα, εἰρηνικοῦ ἀγρότου κατοικοῦντος εἰς παρακείμενον χωρίον. Ἦτο φιλόπονος καὶ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἠσχολεῖτο εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου, ἐπιμελουμένη καὶ τριῶν νεωτέρων ἀδελφῶν, ὧν ὁ μεγαλείτερος ἦγε τὸ δωδέκατον ἔτος. Αὕτη δὲ ἦτο δεκαοκταέτις. Ἡ μήτηρ αὐτῆς εἶχε γνώμην νὰ μὴ τὴν ὑπανδρεύσῃ ἀκόμη, καὶ ἤλπιζεν ὅτι καὶ μετὰ τὸν ἀρραβῶνα ὁ γάμος ἔμελλε νὰ βραδύνῃ ἀρκούντως ὥστε νὰ προλάβῃ ἡ νεωτέρα ἀδελφή, νὰ ἡλικιωθῇ πρὸς ἀνακούφισιν καὶ χαρὰν τῆς μητρός. Μίαν βοηθὸν εἶχε, μόνην τὴν Βάσω της, καὶ ὄχι ἄλλην. Διατί νὰ βιασθῇ ὁ σύζυγός της νὰ τὴν δώσῃ; Ἀλλ' ἐκεῖνος ἄλλως ἐφρόνει, καὶ διὰ λόγους, ὧν μόνον τὸ ἓν ἑκατοστὸν ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ, ἐπεθύμει νὰ ὑπανδρεύωνται ὡς τάχιστα αἱ νέαι. Ὅσον γρηγορώτερα τόσον καλλίτερα. Τί τὸ θέλεις τὸ βάρος αὐτὸ εἰς τὴν οἰκίαν; Δὲν εἶνε καλλίτερον νὰ τὸ ξεφορτωθῇς; Ὅποιος εὑρίσκει πρόθυμον ἀναδέκτην τοῦ φορτίου, καὶ δὲν τὸ μεταβιβάζει εὐθύς, ἄκραν ἐμπιστοσύνην ἔχει εἰς τοὺς ἰδίους ὤμους ἂν δὲν εἶνε ἀνόητος. Ταῦτα ἐφρόνει ὁ Κώστας Μαντᾶς, ὁ πατὴρ τῆς Βασίλως, τὴν ὁποίαν ἐτόλμησε πονηρὸν γραΐδιον ν' ἀποτολμήσῃ μίαν ἡμέραν ὅπως ῥίψῃ αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας Τούρκου, ὅστις τὴν ἤθελε νὰ τὴν ἔχῃ εἰς τὸ χαρέμι του.

Ἐν τούτοις ἡ Βασίλω δὲν ἤθελε πιστεύσει τοὺς λόγους της, διότι ἡ γραῖα Κυπαρισσοῦ εἶχεν ἀνέκαθεν κακὴν φήμην εἰς τὸ χωρίον. Ἀλλὰ

ψευδεῖς τινες διηγήσεις τόσον καλῶς συνιστῶνται καὶ τόσον εὐχερῶς συμπίπτουσιν, ὥστε σατανικὸν ἔργον φαίνεται ἡ συναρμογὴ αὐτῶν. Ποῖος τῆς εἶπε τῆς γραίας Κυπαρισσοῦς, ὅτι ἡ μήτηρ τῆς κόρης εἶχε λησμονήσει τὸ δεῖνα ὕφασμα εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ δὲν τὸ ἔλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὴν πρωΐαν, ἀπερχομένη εἰς τὸν ποταμόν; Ποῖος τὸ εἶξευρεν, ἀφοῦ κανεὶς δὲν τὴν ἔστειλε; Διότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ μήτηρ Μελάχρω εἶχε μεταβῆ ἀπὸ πρωΐας εἰς τὸν ποταμὸν μετ' ἄλλων γυναικῶν, διὰ νὰ λευκάνῃ. Ὡσαύτως εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ μικρότερον κοράσιον καὶ ὁ ὑστερότοκος υἱὸς μετέβησαν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς μικρὸν ἀπεχούσης Ἄρτης, διότι εἶχεν ἤδη ἡ Ἄρτα σχολεῖον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Ὁ δὲ πατήρ, ὅστις ἤθελε τοὺς ἀνθρώπους φιλοπόνους, ὡς ὑποκειμένους εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ παλαίφατον τῶν πρωτοπλάστων ἀράν, εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸν δευτερότοκον υἱόν, ὥστε ἡ νεᾶνις εὑρίσκετο μόνη οἴκοι. Ἐνῷ λοιπὸν ἐκάθητο ἐπιρράπτουσα παλαιὰ φορέματα παρὰ τὴν ἑστίαν, καὶ εἶχε κλειδωμένην ἔσωθεν τὴν θύραν διὰ διπλῆς στροφῆς, διότι συνήθεια ἦτο νὰ κλείωνται αἱ κόραι ὅταν ἦσαν μόναι, ἀκούει τὴν θύραν κρουομένην. Ἡ νεᾶνις ἐξεπλάγη. Αἱ γειτόνισσαι ὅλαι σχεδὸν ἔλειπον, ἦσαν εἰς τὰ ἔργα των. Ποῖος νὰ εἶναι;

— Ἄνοιξε, εἶπε μεμψίμοιρός τις φωνή, ἥτις ἐφαίνετο ἐκπεμπομένη ἐκ βαθέος μυχοῦ, καὶ ὡς νὰ διήρχετο δι' ἀόπλων καὶ νωδῶν οὔλων.

— Ποῖος εἶσαι; ἐπανέλαβε τὸ δεύτερον ἡ κόρη δυσπιστοῦσα.

— Ἐγώ, ἡ θειὰ Κυπαρισσοῦ.

— Ἡ θειὰ Κυπαρισσοῦ, εἶπεν ἡ νεᾶνις διστάζουσα. Τί θέλεις;

— Μ' ἔστειλεν ἡ μάνα σου.

Ἡ νεᾶνις ἐγερθεῖσα ἀπῆλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν ἡ Κυπαρισσοῦ. Τὸ γραΐδιον ἦτο ἑβδομηκονταετὲς περίπου, ῥικνή, κεκυφυῖα καὶ ἀπαίσιος. Τὸ μειδίαμά της, δι' οὗ ἐζήτει νὰ θωπεύσῃ τὴν κόρην, ἐνεποίει φρικίασιν.

— Σ' ἔστειλεν ἡ μάνα μου; ἠρώτησεν ἡ νέα. Καὶ ποῦ τὴν ηὗρες;

— Εἰς τὸν ποταμόν.

— Καὶ τί σὲ εἶπε;

— Μ' ὖ εἶπε νὰ τῆς πᾶς τὸ πανί.

— Τὸ πανί; Ποῖο πανί;

— Τὸ δίμιτο. Τὸ ξέχασε νὰ τὸ πάρῃ μαζύ της τὸ πρωΐ.

Ἡ κόρη στρέψασα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν γωνίαν, παρ' ἣν ἵστατο κεκοσμημένος ὁ σωρείτης τῶν στρωμάτων καὶ σινδόνων, εἶδε τῷ ὄντι ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ τὸ δίμιτον ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ἡ μήτηρ της πρέπει νὰ ἐλησμόνησε βεβαίως, διενοήθη. Ἀφοῦ μετέβη εἰς τὸν ποταμὸν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ γενικὴν γνάφευσιν, δὲν ἔμελλε νὰ παραλίπῃ ποτὲ τὴν νεοΰφαντον ταύτην ὀθόνην. Καὶ δὲν εἶχεν ἀκούσει μὲν παρὰ τῆς μητρός της ῥητῶς, ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸ δίμιτον, ἀλλὰ συλλογιζομένη εὕρισκεν ὅτι οὕτως ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ τὸ εἰρημένον ὕφασμα εὑρίσκετο εἰς τὴν πρόχειρον ἐκείνην θέσιν. Ἐν τούτοις εἶχεν ἡ κόρη ἐνδοιασμούς.

— Σ' ἔστειλεν ἡ μάνα μου διὰ νὰ τὸ πάρῃς... νὰ τῆς τὸ φέρῃς;

— Ἐμένα; Ὄχι, εἶπεν ἡ γραῖα. Ἐσὺ νὰ τῆς τὸ πᾷς.

— Ἐγώ!

Καὶ ἡ νέα ἤρχισε νὰ σκέπτηται. Μιᾶς ὥρας ὁδοιπορία! Καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἡ μήτηρ της τὴν εἶχε συνειθίσει νὰ μὴ ἐξέρχηται σχεδὸν ἐκ τῆς οἰκίας. Ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ τώρα τοιαύτην παραγγελίαν; Κόρη νεαρά, δειλή, μεμνηστευμένη, νὰ πορευθῇ μόνη εἰς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ ὅπου λευκαίνουσι; Τότε λοιπὸν διατί νὰ θέλωσι νὰ τὴν ὑπανδρεύσωσιν; Αὐτὴ εὐτυχὴς θὰ ἦτο, ἂν ἔζῃ ἀκόμη τὸν κατ' ἀγροὺς βίον, ὅστις ἦτο τόσον φαιδρὸς καὶ ἄφροντις, καὶ συνέτεινε τόσον πολὺ εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ εὔρωστον τὸ σῶμα καὶ ῥοδίνας τὰς παρειάς. Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν ἐμνήστευσαν, διατί ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτῆς τοιαύτην ἀνήκουστον ἐκδρομήν; Πῶς νὰ τὸ μάθῃ ὁ μνηστήρ της;

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, γιαγιά, εἶπεν ἡ νέα. θέλεις νὰ τὸ πάρῃς μόνη σου τὸ πανὶ αὐτὸ νὰ τῆς τὸ φέρῃς; Θὰ σὲ πληρώσῃ ὁ ἀφέντης (πατήρ) μου.

— Ἐγώ; γρηὰ γυναῖκα, ἐμορμύρισεν ἡ Κυπαρισσοῦ, εἰμπορῶ ἐγὼ νὰ τρέχω;

— Δὲν ἠξεύρεις κανένα παιδί, νὰ μοῦ κάμῃς τὴν χάρι, νὰ τοῦ πῇς νὰ τὸ πάρῃ;

— Δὲν βλέπω παιδιὰ εἰς τὸ χωριό, εἶπεν ἡ γραῖα, τὰ μικρὰ εἶνε 'στὴν Ἄρτα 'στὸ σχολειό, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μεγαλείτερα εἶναι εἰς τὰ χωράφια.

— Ὦ, Χριστέ μου, βάσανα. Καὶ τώρα τί νὰ κάμω;

— Μοῦ εἶπε νὰ τῆς τὸ πᾷς γρήγορα, ἐπέμεινεν ἀδυσωπήτως ἡ γραῖα.

Καὶ στρέψασα τὰ νῶτα ἀπῆλθε, καταλιποῦσα ἐν ἀμηχανίᾳ τὴν ἀτυχῆ κόρην. Ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπὶ μακρόν, καὶ ἔλαβε πολλὰς ἀντιφατικὰς πρὸς ἀλλήλας ἀποφάσεις, ἐνόμισεν ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν μητέρα. Διότι δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι ἡ μήτηρ της τῷ ὄντι εἶχε πέμψει τὴν παραγγελίαν ταύτην. Ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰξεύρῃ ἡ γραῖα αὐτή, ὅτι ὑπῆρχεν ὕφασμα δίμιτον πρὸς λεύκανσιν, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ της τὸ εἶχε παραλίπει ἐκ λήθης. Ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον, ἀλλ' εἰς τὰ γραΐδια οὐδὲν ἀδύνατον ὑπάρχει, καὶ τοῦτο ἠγνόει ἡ ἀμαθὴς καὶ

ἄπειρος κόρη. Τῷ ὄντι εὔκολον ἦτο νὰ μάθῃ ἡ γραῖα ὅτι εἶχεν ὑφάνει ἀρτίως ἡ Μελάχρω ὕφασμα τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον, εὔκολον ἦτο νὰ συναντήσῃ τυχαίως ἢ ἐπίτηδες τὴν σύζυγον τοῦ Μαντᾶ φέρουσαν τὴν ἀποσκευήν της τὴν πρωΐαν, καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἀποσκευῆς ταύτης ἔλλειψιν ἑνὸς ὑφάσματος. Διότι ἡ μὲν κατασκευὴ ὀθόνης ἢ ἐσθῆτος ἢ σινδόνος συνεζητεῖτο πάντοτε, ὡς εἰκός, μεταξὺ τῶν γυναικῶν εἰς τὰς κώμας, ὅπου ὁ γυναικεῖος βίος εὐήλιος πάντοτε διέρχεται ἐπὶ τῶν ἀνδήρων, εἰς τὰ προαύλια καὶ παρὰ τὰς κρήνας, καὶ δὲν φθείρεται μονοτόνως εἰς πολυωρόφους καὶ βαθυσκίους οἰκοδομὰς καὶ ὄπισθεν φυσικῶν ἢ ἠθικῶν δρυφάκτων, ἢ κοινωνικῶν προχωμάτων.—Τέλος ἡ νέα ἔλαβε τὴν ὀθόνην, καὶ ἐξελθοῦσα ἐκλείδωσε τὴν θύραν. Ἔλαβε τὴν ἀνώμαλον καὶ ἑλικοειδῆ ἐκείνην ὁδόν, ἣν ἐλαφρὰ ὡς στρουθίον διήρχετο ἄλλοτε ἀνυπόδητος, μὴ φοβουμένη νὰ πατῇ ἐπὶ λεπτῶν ἀκανθῶν καὶ χαλίκων, διότι αἱ πόδες της, ἀφότου ἐξ ἀνάγκης ἐφόρεσαν περικνημῖδας, δὲν εἶχον λεπτυνθῇ ἀρκούντως ὥστε νὰ καταστῶσιν εὐπαθεῖς καὶ δυσκίνητοι.

Εἶχε διαβῇ ἤδη τὴν κρημνώδη ἀτραπόν, τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ χωρίου εἰς τὴν πεδιάδα καὶ κατῆλθεν εἰς τὸ ῥεῦμα. Ὁ ἥλιος ἐμεσουράνει ἤδη, καὶ ἡ νέα ἀσθμαίνουσα ἔστη ὅπως ἀνασηκώσῃ μικρὸν τὸ κράσπεδον τῆς ἐσθῆτός της καὶ περιδέσῃ αὐτὸ δι' ἱμάντος περὶ τὴν ὀσφύν, καθιστῶσα ἐλευθερώτερον τὸ βῆμα. Ἐφάνη δὲ ὁ μακρὸς καὶ ποδήρης χιτών, κατάλευκος, καλύπτων τὰς εὐμελεῖς κνήμας, καὶ τὸ μεσοφόριον κατερχόμενον μέχρι μέσων τῶν κνημῶν. Ψυχὴ ἀνθρώπου οὐδαμοῦ ἐφαίνετο, καὶ διὰ τοῦτο εἶχε νομίσῃ ἡ νέα ὅτι ἠδύνατο οὐχὶ ἄνευ κοσμιότητος νὰ καταστήσῃ τὴν ἐνδυμασίαν της εὐζωνοτέραν. Αἴφνης ἐλαφρὸς θόρυβος ἠκούσθη ὄπισθεν τῶν φύλλων, καὶ ὁ θάμνος ἐκινήθη. Ἡ νέα πτοηθεῖσα ἐστράφη δι' ὁρμητικοῦ κινήματος. Μόλις ἐπρόλαβε νὰ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ πάλιν εἰς τοὺς πόδας τὸ κράσπεδον τοῦ φορέματός της.

Β'.

Ὁ ἐκπηδήσας ἐκ τοῦ θάμνου ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἦτο τρομερὸς τὴν θέαν, διότι ἡ νέα ἀφῆκε κραυγήν. Τῷ ὄντι δὲ ἦτο Τοῦρκος ὁ ἄνθρωπος οὗτος, Τοῦρκος μὲ σαρίκιον.

Σαρίκιον μὲ διπλᾶς καὶ τριπλᾶς στροφάς, λευκὸν καὶ χρυσοκέντητον, σαρίκιον ὑπερμέγεθες καλύπτον ὄχι μόνον τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ τὸν τράχηλον καὶ τοὺς ὤμους. Ὦ, πόσον τρόμον ᾐσθάνοντο αἱ νέαι χωρικαί, αἱ ζῶσαι εἰς τὰς κώμας ὅπου δὲν ὑπῆρχον Τοῦρκοι, εἰς τὴν θέαν ἑνὸς τούτων! Καὶ πόσον τρόμον πάλιν ᾐσθάνοντο αἱ ζῶσαι εἰς ὅσας κώμας ὑπῆρχον καὶ Τοῦρκοι, ἂν συνήντων ἕνα τούτων ἐξ ἀπροόπτου, εἰς μέρος ὅπου δὲν τὸ ἐπερίμενον! Ἀλλ' ὅμως ὁ Τοῦρκος περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, δὲν εἶχεν ἄγριον καὶ βλοσυρὸν τὸ βλέμμα, τοὐναντίον ἐμειδία. Ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στόμα, διὰ νὰ τῇ ἐπιβάλῃ σιγήν, καὶ τῇ ἔνευσε νὰ μὴ φοβῆται. Ἀλλ' ἡ κόρη ἐξέπεμψε δευτέραν κραυγὴν καὶ αὐτομάτως ἐκινήθη νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ τότε ὁ Τοῦρκος, διὰ στιβαροῦ βραχίονος τὴν ἥρπασεν ἐκ τοῦ ὤμου. Ἡ νέα ἔστη ἀσπαίρουσα.

— Ὦ, ἄφησέ με, ἀγᾶ μου, ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ, καὶ ἦτο ἑτοίμη νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιον τοῦ Τούρκου.

—Μὴ φοβῆσαι, τῇ εἶπεν ἑλληνιστί.

Συγχρόνως δ' ἔνευσε πρὸς τὸ μέρος τοῦ θάμνου, καὶ δεύτερος Τοῦρκος ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, πενιχρῶς ἐνδεδυμένος καὶ κρατῶν τὸν χαλινὸν πλουσίως ἐστολισμένου ἵππου. Ὁ ἀγᾶς ἔλαβε τότε τρέμουσαν τὴν κόρην, διὰ νὰ τὴν ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν σέλλαν. Ἡ νέα ἀπεπειράθη νὰ ἀντιστῇ, ἀλλὰ δὲν εἶχε τόσην δύναμιν ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ κατὰ δύο ἀνδρῶν.

Ὁ ἀγᾶς ἀνέβη ὄπισθέν της, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ θεράποντος τὰς ἡνίας. Ἡ κόρη ἔκραξε τελευταίαν φορὰν εἰς βοήθειαν, ἀλλ' ὁ ἀγᾶς τὴν ἐφίμωσε διὰ τῆς χειρός.

Ὁ ἵππος ἔλαβε διεύθυνσιν ἀντίθετον ἐκείνης πρὸς ἣν ἔμελλε νὰ πορευθῇ ἡ πτωχὴ κόρη. Ὁ ἀγᾶς ἐπτέρνισε σφοδρῶς τὴν πλευρὰν τοῦ ὑποζυγίου. Ὁ ἵππος ἐκάλπασε δρομαίως φέρων τὸ διπλοῦν φορτίον, καὶ ὁ θεράπων τρέχων ὄπισθεν παρηκολούθει ὅσον ἠδύνατο τὸν καλπασμόν.

Γ'.

Φρικώδης βεβαίως πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Κώστα, τρομερὰ πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀπελπισία τῆς συζύγου του, ὅτε ἐπανελθόντες τὴν ἑσπέραν εὗρον ἔρημον τὸν οἶκον. Ἀλλὰ καὶ ἡ λύπη τοῦ Νίκου, τοῦ μνηστῆρος, ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος.

Ὁ ἀγᾶς Χαλήλ, ὁ ἅρπαξ, δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀσήμων τοῦ τόπου. Ἦτο ἰσχυρός, πλούσιος, καὶ εἶχε τὸ χαρέμιον πλῆρες. Ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ πλουτίσῃ τὸ ἀνθοκομεῖον μ' ἕνα κάλυκα. Τυχαίως χωρικοί τινες εἶδον μακρόθεν τὸν ἵππον φεύγοντα ἐγείροντα τὴν κόνιν εἰς νέφη, καὶ ἤκουσαν τὴν τελευταίαν κραυγὴν τῆς ἀπαχθείσης κόρης. Οὗτοι διηγήθησαν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς γονεῖς.

Τῇ ἐπαύριον ὁ πατήρ, ἔχων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς δάκρυα λύσσης καὶ μανίας, ἀπεπειράθη νὰ πνίξῃ τοὺς λυγμοὺς τῆς ἀπογνώσεως, νὰ χαλινώσῃ τὰς ὁρμὰς τοῦ πάθους καὶ νὰ παρουσιασθῇ μὲ εἰρηνικοὺς λόγους εἰς τὸν κατῆν τῆς Ἀρτης. Ὅσον ἀσυνάρτητος καὶ ἂν ἦτο ἡ ἄξεστος ἐγγλωττία του, ὤφειλεν ὅμως νὰ φανῇ περιπαθής.

— Ἀγᾶ μου, κατῆ ἐφένδη μου, εἶναι μεγάλο ἄδικο αὐτὸ ποῦ μοῦ ἔκαμε ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς. Αὐτὸ

καὶ ὁ Θεὸς δὲν τὸ θέλει καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ μισοῦν. Μήπως ἡ πίστις σας λέγει ἄλλα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας; Θεὸς φυλάξῃ! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὸ ἴδιον εἶναι, καὶ ὅλοι αἰσθάνονται τὸ ἄδικον. Τί κακὸν τοῦ ἔκαμα ἐγὼ τοῦ Χαλὴλ ἀγᾶ διὰ νὰ μοῦ κάμῃ τέτοια ὕβρι, τέτοια ἀτιμίαν 'στὸ 'σπίτι μου; Ἂν ἦτον εἰς τὴν θέσιν μου ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ἤθελε νὰ τοῦ πάρω ἐγὼ τὴν κόρην του;...

— Σιωπή, τῷ εἶπεν, ὁ κατῆς. Μὴ βγαίνῃς ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν.

— Βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν;

— Τὰ πολλὰ λόγια τί τὰ θέλεις; Ὅλοι ἐσεῖς οἱ Ῥωμηοὶ ἀγαπᾶτε τὰ πολλὰ λόγια.

— Γιατὶ ἐμένα μοῦ πονεῖ, κατῆ μου.

— Τὸ ξεύρω, ἀλλὰ τὰ περιττὰ τί χρησιμεύουν; Πρέπει νὰ κριθῆτε.

— Νὰ κριθοῦμε;

— Καὶ οἱ δύο μὲ τὸν Χαλήλ. Θὰ στείλω αὔριον νὰ τὸν φέρουν.

— Καὶ ἕως αὔριον τὸ κορίτσι μου θὰ εἶναι 'στὰ χέρια του;

— Βέβαια.

— Καὶ διατί ὄχι σήμερον;

— Εἶναι μακρυὰ τὸ χωριό του. Ποιὸς θὰ πάγῃ τώρα;

— Πηγαίνω ἐγώ.

— Ἅμα ὑπάγῃς ἐσύ, δὲν θὰ σὲ δεχθῇ, εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸν καλῇς εἰς πόλεμον.

Ὁ Κώστας ἐσκέφθη τῷ ὄντι, καὶ εὗρεν ὅτι ἂν ἦτο νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Χαλήλ, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν ἑκατὸν ἀνδρείων, διὰ νὰ καύσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Τούρκου.

— Ἄχ! εἶπε καθ' ἑαυτόν, κλέφτης εἰς τὰ βουνὰ καλλίτερον, τὸ ἔλεγα ἐγώ!.. Ἀ, κλέφτης, κλέφτης!...

Τίς δὲν εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ εἴπῃ χιλιάκις εἰς τὴν ζωήν του;

Φρικώδης ἦτο ἡ δευτέρα ἐκείνη νύξ, νὺξ πυρετοῦ καὶ ἀγωνίας, νὺξ παραλήρου καὶ πνιγηρῶν ὁραμάτων, νὺξ ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως. Καὶ ἤδη ἦτο ἴσως ἀργά. Ἀλλ' ὁ Νῖκος, ὁ Νῖκος!...

Καὶ ὅμως ὁ κατῆς δὲν ἐτήρησεν αὐστηρῶς τὸν λόγον του. Φαίνεται δὲν ἦτο σπουδαία ἡ προταθεῖσα αἰτία. Ὁ κατῆς ἔστειλε κρυφίως ἄνθρωπον πρὸς τὸν Χαλήλ. Ἴσως τὸν ἔστειλε χάριν προδικαστικοῦ τινος ζητήματος.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Χαλήλ, γαλήνιος καὶ πλήρης γαυριάματος, προσῆλθε πρὸς τὸν κατῆν, καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν πρᾶξίν του. Ὅταν ἥρπασε τὴν Βάσω δὲν εἴξευρεν ὅτι ἦτο ἀρραβωνιασμένη. Τώρα τὸ μανθάνει. Δυστυχῶς εἶνε ἀργὰ τώρα. Καὶ αὐτὴ τὰ ἔχασε τόσον πολύ, ὥστε δὲν τοῦ εἶπε λέξιν περὶ τοῦ μνηστῆρός της. Ἂν τὸ ἐμάνθανε ἐγκαίρως ὅτι ἡ κόρη εἶχε μνηστῆρα, ἦτο τίμιος μουσουλμάνος ὁ Χαλήλ, καὶ δὲν θὰ κατεδέχετο ν' ἁρπάσῃ τὴν μνηστὴν ἄλλου. Ἀλλ' εἰς τοῦτο πταίουσιν αἱ προλήψεις τῶν χριστιανῶν; Ὁ Χαλὴλ εἶχε ζητήσει εἰς γάμον τὴν Βάσω, ἀλλ' οἱ γονεῖς της τὸν ἀπέκρουσαν. Τί πειράζει τοῦτο, ἂν μουσουλμάνος νυμφευθῇ χριστιανήν; Ποῦ ἠκούσθη ποτὲ ὅτι εἰς πιστὸς μουσουλμάνος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἑλληνίδα κόρην εἰς τὸ χαρέμι του; Αὐτὸς δὲν θὰ τὴν ἀναγκάσῃ ποτὲ ν' ἀλλάξῃ τὴν πίστιν της. Ἂν ἦτο ὁμόπιστός των ὁ Χαλήλ, ἔμελλε ν' ἀποκρουσθῇ; Ποτέ, διότι εἶναι νέος πλούσιος καὶ ἰσχυρός, καὶ ἡ κόρη εἶναι μὲν εὔμορφη ἀλλὰ πτωχή. Καὶ τέλος ὁ Χαλὴλ εἶναι ἕτοιμος νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς γονεῖς της.

Ὁ κατῆς ἠκροάσθη τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα μετὰ προφανοῦς εὐμενείας. Ἀκολούθως ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν πατέρα τῆς κόρης, ὅστις παραφερόμενος ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀγανακτήσεως κακῶς συνήρθρου τὰς λέξεις.

— Ὤ!... κατάρα.... ἀκοῦς ἐκεῖ.. τόν.. ... ἐγὼ θέλω τὸ κορίτσι μου, ἀκοῦς; Αὐτὰ ἐγὼ δὲν τὰ ξέρω... Τὸ κορίτσι μου θέλω... τὸ κορίτσι μου, νὰ μοῦ δώσῃ τὸ κορίτσι μου.... Ὁ κατῆς τὸν προέτρεψε νὰ καθησυχάσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ σαφέστερον τοὺς λόγους του. Ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς τῷ φαίνεται ὅτι ἔχει μερικὰ δίκαια, ἂς εἴπῃ καὶ αὐτὸς τὰ δικαιά του.

— Τὰ δίκαιά μου!... Εἶμαι πατέρας... καὶ δὲν εἰμπορεῖ ἡ κόρη μου νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὴν ἄδειάν μου... οὔτε Τοῦρκον οὔτε Χριστιανόν... Ἡ κόρη μου εἶνε ἀνήλικη...

— Εἶναι ἀληθές, ἠρώτησε κατὰ τοὺς τύπους ὁ κατῆς, ὅτι ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς σοῦ εἶχε ζητήσῃ τὴν κόρην σου;...

— Δὲν ξεύρω ἐγὼ τέτοια, εἶπεν ὁ πατὴρ παραφερόμενος.

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃς καλά... Ὁμιλεῖς μὲ τὸν κατῆν... Μὴ τὸ λησμονῇς...

— Καὶ ἂν μοῦ τὴν ἐζήτησε, δὲν εἶμαι κύριος;... Εἰμπορεῖ ἡ κόρη μου νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὴν ἄδειάν μου... καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ...

— Ὁ ἱερὸς νόμος, εἶπε πομπωδῶς ὁ κατῆς, δὲν ἀπαιτεῖ τὴν συναίνεσιν τῆς κόρης.

— Τοῦ πατέρα ὅμως...

— Τέλος δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ συμβιβασμός; εἶπεν ὁ κατῆς μετὰ μικρὰν σκέψιν.

— Τί συμβιβασμός;

— Χαλὴλ ἀγᾶ, θέλεις νὰ δώσῃς τὴν κόρην μὲ τὸ καλόν;

Τὸ βλέμμα τοῦ Χαλὴλ ἐξέφρασεν ἔκπληξιν, ἀλλὰ καθησύχασεν εὐθύς, συναντῆσαν τοῦ κριτοῦ τὸ βλέμμα.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Κώστα ἐξέφραζε τοὐναντίον ἐλπίδα.

Ὁ Χαλὴλ ἀπήντησε μετὰ σταθερότητος.

— Ὁ κατῆ—ἐφέντης μοὶ προτείνει λοιπὸν νὰ δώσω τὴν σύζυγόν μου; *ολμάς*. (ἀδύνατον).

καὶ τρίτον τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Δὲν λυποῦμαι ποσῶς διὰ τοῦτο, ἀπ' ἐναντίας· λυποῦμαι μόνον ὅτι θὰ παραιτήσωμεν τὴν *Πάρον*, ἐπὶ τῆς ὁποίας τοσοῦτον συνείθισα, ὥστε ἐπὶ τέλους τὴν ἐθεώρουν ὡς θαλαμηγόν μας. Ἐκοιμήθημεν τρεῖς νύκτας ἐξαίρετα ὑπὸ τὸ κατάστρωμά της, τὰ δὲ ξενοδοχεῖα τῶν μικρῶν ἐπαρχιακῶν πόλεών μας δὲν φημίζονται πολύ. Ἀλλ' ἂς μὴ τὰ καταδικάζωμεν προτοῦ τὰ δοκιμάσωμεν.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. Βικέλας

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Α'

Ἀστείαν ἀληθῶς ἰδέαν συνέλαβε πρωΐαν τινὰ Κυριακῆς ὁ Τοῦρκος *κατῆς* ἐν Ἄρτῃ, ὅστις ἀφοῦ ἠθῴωσε πανδήμως καὶ σκανδαλωδῶς δύο ὁμοεθνεῖς του, ἀπαγαγόντας ἄκουσαν Ἑλληνίδα κόρην ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, ἀπῆλθεν ὡς καλὸς μουσουλμάνος νὰ πάρῃ *ἀμπτέστι*, πρὸς ἁγνισμὸν καὶ ἀπολύμανσιν.

Ὁ ἄξιος Τοῦρκος δικαστής, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ὑφ' ὧν ἐκοσμεῖτο, ἦτο δεξιώτατος εἰς τὸ ν' ἀνακαλύπτῃ, πρὸς πρόχειρον δικαιολογίαν τῶν ἀποφάσεών του, πάμπολλα ἐδάφια τοῦ ἱεροῦ νόμου ἀγνοούμενα συνήθως ὑπὸ τῶν ἀμαθεστέρων συναδέλφων του, καὶ δεινὸς εἰς τὸ νὰ ἐκτείνῃ καὶ νὰ συστέλλῃ ἑκάστοτε, ὡς ἔμπειρος σκυτοτόμος, τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν ῥητῶν. Ἠδύνατο, ἐν ἐλλείψει ἄλλου προτύπου, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπογραμμὸς τῶν νομολόγων καὶ τῶν δικορράφων παντὸς χρόνου καὶ τόπου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, ὡς εἶχον τότε τὰ πράγματα, τὸ ζήτημα ἦτο πολὺ ἁπλούστερον, ἢ ὅσον σήμερον δύναται νὰ εἶνε, διότι ὁ αὐτὸς ἦτο συνήγορος ἅμα καὶ διαιτητής.

Κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, τὸ ἐδάφιον τῆς ἱερᾶς βίβλου, ὅπερ ἀνεκάλυψεν ἡ εὔκολος ὀξυδέρκεια τοῦ δικαστοῦ τούτου, εἶχεν ὡς ἑξῆς, κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ μετάφρασιν: *Αἶνος τῷ Θεῷ. Ἐὰν νέα γυνὴ ἄπιστος ἀλλάξῃ κύριον, καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν ἀπίστου μεταβῇ εἰς ἀληθῆ πιστόν, ὁ δεύτερος κύριος εἶνε εὐδικώτερος.* (Ὅρα Κοράνιον, ἐν κεφαλαίῳ *ἡ Κάμηλος* ἐπιγραφομένῳ).

Τὸ ἐδάφιον δὲν ἦτο σαφές, οὐδ' ἐφηρμόζετο ἀβιάστως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἀλλ' ὁ ἄξιος λειτουργὸς τῆς Θέμιδος δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὕρῃ καὶ ἄλλο, καὶ νὰ τὸ συγκολλήσῃ μὲ τὸ πρῶτον οὕτως, ὥστε νὰ πείθῃ πάντα ἀληθῆ μουσουλμάνον περὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς κρίσεως: *Ἐὰν ἀληθὴς πιστὸς ἔχῃ δούλην ἄπιστον, καὶ δὲν τὴν ἔπεισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, δὲν δύναται νὰ τὴν μεταπωλήσῃ εἰς ἄπιστον, ἀλλ' εἰς πιστόν.* (Ὅρα κεφ. *ἡ Βοῦς* ἱεροῦ νόμου).

Σημειωτέον ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, καὶ τὰ κεφάλαια εἰς ἃ ἀνήκουσι, δὲν εἶνε ἐκ τῶν γνησιωτέρων. Οἱ σοφοὶ σχολιασταὶ τοῦ Κορανίου οὐδέποτε συνεφώνησαν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλαίων οὐδὲ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περιεχομένου. Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι οὐδεὶς λειτουργὸς τῆς δικαιοσύνης ὀφείλει νὰ ἑρμηνεύῃ ἄλλως τὰ κείμενα τῶν νόμων ἢ ὅπως προχείρως ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, καὶ τὸ δικαστήριον τῆς Ἄρτης δὲν ἦτο βεβαίως ἀκαδημία νομοδιδασκάλων.

Ἀλλ' ὅμως παρὰ τὴν τόσην ἐμπειρίαν καὶ εὐθυκρισίαν του, ὁ εἰρημένος τοῦρκος δικαστὴς ἔκαμνε τὸν λογαριασμὸν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου. Ἡ ἁρπαγεῖσα Ἑλληνὶς κόρη ἦτο ἀναδεκτὴ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, τοῦ περιβοήτου τῆς Ἀκαρνανίας ἁρματωλοῦ, ὅστις ἀτυχῶς ἦτο ἀμαθὴς καὶ δὲν εἴξευρε νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου. Δὲν ἐνόει δὲ καὶ ὡς ἀστεῖον τὸ πρᾶγμα, ὅπως ἡμεῖς τὸ περιεγράψαμεν ἐν ἀρχῇ, διότι φύσει δὲν ἠγάπα ν' ἀστεΐζηται.

Ἡ νεᾶνις ἦτο μνηστὴ τοῦ Νίκου Ντάσκα, εἰρηνικοῦ ἀγρότου κατοικοῦντος εἰς παρακείμενον χωρίον. Ἦτο φιλόπονος καὶ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἠσχολεῖτο εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου, ἐπιμελουμένη καὶ τριῶν νεωτέρων ἀδελφῶν, ὧν ὁ μεγαλείτερος ἦγε τὸ δωδέκατον ἔτος. Αὕτη δὲ ἦτο δεκαοκταέτις. Ἡ μήτηρ αὐτῆς εἶχε γνώμην νὰ μὴ τὴν ὑπανδρεύσῃ ἀκόμη, καὶ ἤλπιζεν ὅτι καὶ μετὰ τὸν ἀρραβῶνα ὁ γάμος ἔμελλε νὰ βραδύνῃ ἀρκούντως ὥστε νὰ προλάβῃ ἡ νεωτέρα ἀδελφή, νὰ ἡλικιωθῇ πρὸς ἀνακούφισιν καὶ χαρὰν τῆς μητρός. Μίαν βοηθὸν εἶχε, μόνην τὴν Βάσω της, καὶ ὄχι ἄλλην. Διατί νὰ βιασθῇ ὁ σύζυγός της νὰ τὴν δώσῃ; Ἀλλ' ἐκεῖνος ἄλλως ἐφρόνει, καὶ διὰ λόγους, ὧν μόνον τὸ ἓν ἑκατοστὸν ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ, ἐπεθύμει νὰ ὑπανδρεύωνται ὡς τάχιστα αἱ νέαι. Ὅσον γρηγορώτερα τόσον καλλίτερα. Τί τὸ θέλεις τὸ βάρος αὐτὸ εἰς τὴν οἰκίαν; Δὲν εἶνε καλλίτερον νὰ τὸ ξεφορτωθῇς; Ὅποιος εὑρίσκει πρόθυμον ἀναδέκτην τοῦ φορτίου, καὶ δὲν τὸ μεταβιβάζει εὐθύς, ἄκραν ἐμπιστοσύνην ἔχει εἰς τοὺς ἰδίους ὤμους ἂν δὲν εἶνε ἀνόητος. Ταῦτα ἐφρόνει ὁ Κώστας Μαντᾶς, ὁ πατὴρ τῆς Βασίλως, τὴν ὁποίαν ἐτόλμησε πονηρὸν γραΐδιον ν' ἀποτολμήσῃ μίαν ἡμέραν ὅπως ῥίψῃ αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας Τούρκου, ὅστις τὴν ἤθελε νὰ τὴν ἔχῃ εἰς τὸ χαρέμι του.

Ἐν τούτοις ἡ Βασίλω δὲν ἤθελε πιστεύσει τοὺς λόγους της, διότι ἡ γραῖα Κυπαρισσοῦ εἶχεν ἀνέκαθεν κακὴν φήμην εἰς τὸ χωρίον. Ἀλλὰ

ψευδεῖς τινες διηγήσεις τόσον καλῶς συνιστῶνται καὶ τόσον εὐχερῶς συμπίπτουσιν, ὥστε σατανικὸν ἔργον φαίνεται ἡ συναρμογὴ αὐτῶν. Ποῖος τῆς εἶπε τῆς γραίας Κυπαρισσοῦς, ὅτι ἡ μήτηρ τῆς κόρης εἶχε λησμονήσει τὸ δεῖνα ὕφασμα εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ δὲν τὸ ἔλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὴν πρωΐαν, ἀπερχομένη εἰς τὸν ποταμόν; Ποῖος τὸ εἴξευρεν, ἀφοῦ κανεὶς δὲν τὴν ἔστειλε; Διότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ μήτηρ Μελάχρω εἶχε μεταβῆ ἀπὸ πρωΐας εἰς τὸν ποταμὸν μετ' ἄλλων γυναικῶν, διὰ νὰ λευκάνῃ. Ὡσαύτως εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ μικρότερον κοράσιον καὶ ὁ ὑστερότοκος υἱὸς μετέβησαν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς μικρὸν ἀπεχούσης Ἄρτης, διότι εἶχεν ἤδη ἡ Ἄρτα σχολεῖον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Ὁ δὲ πατήρ, ὅστις ἤθελε τοὺς ἀνθρώπους φιλοπόνους, ὡς ὑποκειμένους εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ παλαίφατον τῶν πρωτοπλάστων ἀράν, εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸν δευτερότοκον υἱόν, ὥστε ἡ νεᾶνις εὑρίσκετο μόνη οἴκοι. Ἐνῷ λοιπὸν ἐκάθητο ἐπιρράπτουσα παλαιὰ φορέματα παρὰ τὴν ἑστίαν, καὶ εἶχε κλειδωμένην ἔσωθεν τὴν θύραν διὰ διπλῆς στροφῆς, διότι συνήθεια ἦτο νὰ κλείωνται αἱ κόραι ὅταν ἦσαν μόναι, ἀκούει τὴν θύραν κρουομένην. Ἡ νεᾶνις ἐξεπλάγη. Αἱ γειτόνισσαι ὅλαι σχεδὸν ἔλειπον, ἦσαν εἰς τὰ ἔργα των. Ποῖος νὰ εἶναι;

— Ἄνοιξε, εἶπε μεμψίμοιρός τις φωνή, ἥτις ἐφαίνετο ἐκπεμπομένη ἐκ βαθέος μυχοῦ, καὶ ὡς νὰ διήρχετο δι' ἀόπλων καὶ νωδῶν οὔλων.

— Ποῖος εἶσαι; ἐπανέλαβε τὸ δεύτερον ἡ κόρη δυσπιστοῦσα.

— Ἐγώ, ἡ θειὰ Κυπαρισσοῦ.

— Ἡ θειὰ Κυπαρισσοῦ, εἶπεν ἡ νεᾶνις διστάζουσα. Τί θέλεις;

— Μ' ἔστειλεν ἡ μάνα σου.

Ἡ νεᾶνις ἐγερθεῖσα ἀπῆλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν ἡ Κυπαρισσοῦ. Τὸ γραΐδιον ἦτο ἑβδομηκονταετὲς περίπου, ῥικνή, κεκυφυῖα καὶ ἀπαίσιος. Τὸ μειδίαμά της, δι' οὗ ἐζήτει νὰ θωπεύσῃ τὴν κόρην, ἐνεποίει φρικίασιν.

— Σ' ἔστειλεν ἡ μάνα μου; ἠρώτησεν ἡ νέα. Καὶ ποῦ τὴν ηὗρες;

— Εἰς τὸν ποταμόν.

— Καὶ τί σὲ εἶπε;

— Μοῦ εἶπε νὰ τῆς πᾶς τὸ πανί.

— Τὸ πανί; Ποιὸ πανί;

— Τὸ δίμιτο. Τὸ ξέχασε νὰ τὸ πάρῃ μαζύ της τὸ πρωΐ.

Ἡ κόρη στρέψασα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν γωνίαν, παρ' ἣν ἵστατο κεκοσμημένος ὁ σωρείτης τῶν στρωμάτων καὶ σινδόνων, εἶδε τῷ ὄντι ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ τὸ δίμιτον ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ἡ μήτηρ της πρέπει νὰ ἐλησμόνησε βεβαίως, διενοήθη. Ἀφοῦ μετέβη εἰς τὸν ποταμὸν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ γενικὴν γνάφευσιν, δὲν ἔμελλε νὰ παραλίπῃ ποτὲ τὴν νεοΰφαντον ταύτην ὀθόνην.

Καὶ δὲν εἶχεν ἀκούσει μὲν παρὰ τῆς μητρός της ῥητῶς, ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸ δίμιτον, ἀλλὰ συλλογιζομένη εὕρισκεν ὅτι οὕτως ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ τὸ εἰρημένον ὕφασμα εὑρίσκετο εἰς τὴν πρόχειρον ἐκείνην θέσιν. Ἐν τούτοις εἶχεν ἡ κόρη ἐνδοιασμούς.

— Σ' ἔστειλεν ἡ μάνα μου διὰ νὰ τὸ πάρῃς... νὰ τῆς τὸ φέρῃς;

— Ἐμένα; Ὄχι, εἶπεν ἡ γραῖα. Ἐσὺ νὰ τῆς τὸ πᾷς.

— Ἐγώ!

Καὶ ἡ νέα ἤρχισε νὰ σκέπτηται. Μιᾶς ὥρας ὁδοιπορία! Καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἡ μήτηρ της τὴν εἶχε συνειθίσει νὰ μὴ ἐξέρχηται σχεδὸν ἐκ τῆς οἰκίας. Ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ τώρα τοιαύτην παραγγελίαν; Κόρη νεαρά, δειλή, μεμνηστευμένη, νὰ πορευθῇ μόνη εἰς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ ὅπου λευκαίνουσι; Τότε λοιπὸν διατί νὰ θέλωσι νὰ τὴν ὑπανδρεύσωσιν; Αὐτὴ εὐτυχὴς θὰ ἦτο, ἂν ἔζη ἀκόμη τὸν κατ' ἀγροὺς βίον, ὅστις ἦτο τόσον φαιδρὸς καὶ ἄφροντις, καὶ συνέτεινε τόσον πολὺ εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ εὔρωστον τὸ σῶμα καὶ ῥοδίνας τὰς παρειάς. Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν ἐμνήστευσαν, διατί ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτῆς τοιαύτην ἀνήκουστον ἐκδρομήν; Πῶς νὰ τὸ μάθῃ ὁ μνηστήρ της;

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, γιαγιά, εἶπεν ἡ νέα. Θέλεις νὰ τὸ πάρῃς μόνη σου τὸ πανὶ αὐτὸ νὰ τῆς τὸ φέρῃς; Θὰ σὲ πληρώσῃ ὁ ἀφέντης (πατήρ) μου.

— Ἐγώ; γρηὰ γυναῖκα, ἐμορμύρισεν ἡ Κυπαρισσοῦ, εἰμπορῶ ἐγὼ νὰ τρέχω;

— Δὲν ἠξεύρεις κανένα παιδί, νὰ μοῦ κάμῃς τὴν χάρι, νὰ τοῦ πῇς νὰ τὸ πάρῃ;

— Δὲν βλέπω παιδιὰ εἰς τὸ χωριό, εἶπεν ἡ γραῖα, τὰ μικρὰ εἶνε 'στὴν Ἄρτα 'στὸ σχολειό, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μεγαλείτερα εἶναι εἰς τὰ χωράφια.

— Ὤ, Χριστέ μου, βάσανα. Καὶ τώρα τί νὰ κάμω;

— Μοῦ εἶπε νὰ τῆς τὸ πᾷς γρήγορα, ἐπέμεινεν ἀδυσωπήτως ἡ γραῖα.

Καὶ στρέψασα τὰ νῶτα ἀπῆλθε, καταλιποῦσα ἐν ἀμηχανίᾳ τὴν ἀτυχῆ κόρην. Ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπὶ μακρόν, καὶ ἔλαβε πολλὰς ἀντιφατικὰς πρὸς ἀλλήλας ἀποφάσεις, ἐνόμισεν ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν μητέρα. Διότι δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι ἡ μήτηρ της τῷ ὄντι εἶχε πέμψει τὴν παραγγελίαν ταύτην. Ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰξεύρῃ ἡ γραῖα αὐτή, ὅτι ὑπῆρχεν ὕφασμα δίμιτον πρὸς λεύκανσιν, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ της τὸ εἶχε παραλίπει ἐκ λήθης. Ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον, ἀλλ' εἰς τὰ γραΐδια οὐδὲν ἀδύνατον ὑπάρχει, καὶ τοῦτο ἠγνόει ἡ ἀμαθὴς καὶ

ἄπειρος κόρη. Τῷ ὄντι εὔκολον ἦτο νὰ μάθῃ ἡ γραῖα ὅτι εἶχεν ὑφάνει ἀρτίως ἡ Μελάχρω ὕφασμα τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον, εὔκολον ἦτο νὰ συναντήσῃ τυχαίως ἢ ἐπίτηδες τὴν σύζυγον τοῦ Μαντᾶ φέρουσαν τὴν ἀποσκευήν της τὴν πρωΐαν, καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἀποσκευῆς ταύτης ἔλλειψιν ἑνὸς ὑφάσματος. Διότι ἡ μὲν κατασκευὴ ὀθόνης ἢ ἐσθῆτος ἢ σινδόνος συνεζητεῖτο πάντοτε, ὡς εἰκός, μεταξὺ τῶν γυναικῶν εἰς τὰς κώμας, ὅπου ὁ γυναικεῖος βίος εὐήλιος πάντοτε διέρχεται ἐπὶ τῶν ἀνδήρων, εἰς τὰ προαύλια καὶ παρὰ τὰς κρήνας, καὶ δὲν φθείρεται μονοτόνως εἰς πολυωρόφους καὶ βαθυσκίους οἰκοδομὰς καὶ ὄπισθεν φυσικῶν ἢ ἠθικῶν δρυφάκτων, ἢ κοινωνικῶν προχωμάτων.—Τέλος ἡ νέα ἔλαβε τὴν ὀθόνην, καὶ ἐξελθοῦσα ἐκλείδωσε τὴν θύραν. Ἔλαβε τὴν ἀνώμαλον καὶ ἑλικοειδῆ ἐκείνην ὁδόν, ἣν ἐλαφρὰ ὡς στρουθίον διήρχετο ἄλλοτε ἀνυπόδητος, μὴ φοβουμένη νὰ πατῇ ἐπὶ λεπτῶν ἀκανθῶν καὶ χαλίκων, διότι αἱ πόδες της, ἀφότου ἐξ ἀνάγκης ἐφόρεσαν περικνημῖδας, δὲν εἶχον λεπτυνθῇ ἀρκούντως ὥστε νὰ καταστῶσιν εὐπαθεῖς καὶ δυσκίνητοι.

Εἶχε διαβῆ ἤδη τὴν κρημνώδη ἀτραπόν, τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ χωρίου εἰς τὴν πεδιάδα καὶ κατῆλθεν εἰς τὸ ῥεῦμα. Ὁ ἥλιος ἐμεσουράνει ἤδη, καὶ ἡ νέα ἀσθμαίνουσα ἔστη ὅπως ἀνασηκώσῃ μικρὸν τὸ κράσπεδον τῆς ἐσθῆτός της καὶ περιδέσῃ αὐτὸ δι' ἱμάντος περὶ τὴν ὀσφύν, καθιστῶσα ἐλευθερώτερον τὸ βῆμα. Ἐφάνη δὲ ὁ μακρὸς καὶ ποδήρης χιτών, κατάλευκος, καλύπτων τὰς εὐμελεῖς κνήμας, καὶ τὸ μεσοφόριον κατερχόμενον μέχρι μέσων τῶν κνημῶν. Ψυχὴ ἀνθρώπου οὐδαμοῦ ἐφαίνετο, καὶ διὰ τοῦτο εἶχε νομίσῃ ἡ νέα ὅτι ἠδύνατο οὐχὶ ἄνευ κοσμιότητος νὰ καταστήσῃ τὴν ἐνδυμασίαν της εὐζωνοτέραν. Αἴφνης ἐλαφρὸς θόρυβος ἠκούσθη ὄπισθεν τῶν φύλλων, καὶ ὁ θάμνος ἐκινήθη. Ἡ νέα πτοηθεῖσα ἐστράφη δι' ὁρμητικοῦ κινήματος. Μόλις ἐπρόλαβε νὰ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ πάλιν εἰς τοὺς πόδας τὸ κράσπεδον τοῦ φορέματός της.

Β'.

Ὁ ἐκπηδήσας ἐκ τοῦ θάμνου ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἦτο τρομερὸς τὴν θέαν, διότι ἡ νέα ἀφῆκε κραυγήν. Τῷ ὄντι δὲ ἦτο Τοῦρκος ὁ ἄνθρωπος οὗτος, Τοῦρκος μὲ σαρίκιον.

Σαρίκιον μὲ διπλᾶς καὶ τριπλᾶς στροφάς, λευκὸν καὶ χρυσοκέντητον, σαρίκιον ὑπερμέγεθες καλῦπτον ὄχι μόνον τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ τὸν τράχηλον καὶ τοὺς ὤμους. Ὤ, πόσον τρόμον ᾐσθάνοντο αἱ νέαι χωρικαί, αἱ ζῶσαι εἰς τὰς κώμας ὅπου δὲν ὑπῆρχον Τοῦρκοι, εἰς τὴν θέαν ἑνὸς τούτων! Καὶ πόσον τρόμον πάλιν ᾐσθάνοντο αἱ ζῶσαι εἰς ὅσας κώμας ὑπῆρχον καὶ Τοῦρκοι, ἂν συνήντων ἕνα τούτων ἐξ ἀπροόπτου, εἰς μέρος ὅπου δὲν τὸ ἐπερίμενον! Ἀλλ' ὅμως ὁ Τοῦρκος περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, δὲν εἶχεν ἄγριον καὶ βλοσυρὸν τὸ βλέμμα, τοὐναντίον ἐμειδία. Ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στόμα, διὰ νὰ τῇ ἐπιβάλῃ σιγήν, καὶ τῇ ἔνευσε νὰ μὴ φοβῆται. Ἀλλ' ἡ κόρη ἐξέπεμψε δευτέραν κραυγὴν καὶ αὐτομάτως ἐκινήθη νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ τότε ὁ Τοῦρκος, διὰ στιβαροῦ βραχίονος τὴν ἥρπασεν ἐκ τοῦ ὤμου. Ἡ νέα ἔστη ἀσπαίρουσα.

— Ὤ, ἄφησέ με, ἀγᾶ μου, ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ, καὶ ἦτο ἑτοίμη νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιον τοῦ Τούρκου.

—Μὴ φοβῆσαι, τῇ εἶπεν ἑλληνιστί.

Συγχρόνως δ' ἔνευσε πρὸς τὸ μέρος τοῦ θάμνου, καὶ δεύτερος Τοῦρκος ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, πενιχρῶς ἐνδεδυμένος καὶ κρατῶν τὸν χαλινὸν πλουσίως ἐστολισμένου ἵππου. Ὁ ἀγᾶς ἔλαβε τότε τρέμουσαν τὴν κόρην, διὰ νὰ τὴν ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν σέλλαν. Ἡ νέα ἀπεπειράθη ν' ἀντιστῇ, ἀλλὰ δὲν εἶχε τόσην δύναμιν ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ κατὰ δύο ἀνδρῶν.

Ὁ ἀγᾶς ἀνέβη ὄπισθέν της, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ θεράποντος τὰς ἡνίας. Ἡ κόρη ἔκραξε τελευταίαν φορὰν εἰς βοήθειαν, ἀλλ' ὁ ἀγᾶς τὴν ἐφίμωσε διὰ τῆς χειρός.

Ὁ ἵππος ἔλαβε διεύθυνσιν ἀντίθετον ἐκείνης, πρὸς ἣν ἔμελλε νὰ πορευθῇ ἡ πτωχὴ κόρη. Ὁ ἀγᾶς ἐπτέρνισε σφοδρῶς τὴν πλευρὰν τοῦ ὑποζυγίου. Ὁ ἵππος ἐκάλπασε δρομαίως φέρων τὸ διπλοῦν φορτίον, καὶ ὁ θεράπων τρέχων ὄπισθεν παρηκολούθει ὅσον ἠδύνατο τὸν καλπασμόν.

Γ'.

Φρικώδης βεβαίως πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Κώστα, τρομερὰ πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀπελπισία τῆς συζύγου του, ὅτε ἐπανελθόντες τὴν ἑσπέραν εὗρον ἔρημον τὸν οἶκον. Ἀλλὰ καὶ ἡ λύπη τοῦ Νίκου, τοῦ μνηστῆρος, ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος.

Ὁ ἀγᾶς Χαλὴλ, ὁ ἅρπαξ, δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀσήμων τοῦ τόπου. Ἦτο ἰσχυρός, πλούσιος, καὶ εἶχε τὸ χαρέμιον πλῆρες. Ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ πλουτίσῃ τὸ ἀνθοκομεῖον μ' ἕνα κάλυκα. Τυχαίως χωρικοί τινες εἶδον μακρόθεν τὸν ἵππον φεύγοντα, ἐγείροντα τὴν κόνιν εἰς νέφη, καὶ ἤκουσαν τὴν τελευταίαν κραυγὴν τῆς ἀπαχθείσης κόρης. Οὗτοι διηγήθησαν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς γονεῖς.

Τῇ ἐπαύριον ὁ πατήρ, ἔχων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς δάκρυα λύσσης καὶ μανίας, ἀπεπειράθη νὰ πνίξῃ τοὺς λυγμοὺς τῆς ἀπογνώσεως, νὰ χαλινώσῃ τὰς ὁρμὰς τοῦ πάθους καὶ νὰ παρουσιασθῇ μὲ εἰρηνικοὺς λόγους εἰς τὸν κατῆν τῆς Ἄρτης. Ὅσον ἀσυνάρτητος καὶ ἂν ἦτο ἡ ἄξεστος εὐγλωττία του, ὤφειλεν ὅμως νὰ φανῇ περιπαθής.

— Ἀγᾶ μου, κατῆ ἐφένδη μου, εἶναι μεγάλο ἄδικο αὐτὸ ποῦ μοῦ ἔκαμε ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς. Αὐτὸ

καὶ ὁ Θεὸς δὲν τὸ θέλει καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ μισοῦν. Μήπως ἡ πίστις σας λέγει ἄλλα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας; Θεὸς φυλάξῃ! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὸ ἴδιον εἶναι, καὶ ὅλοι αἰσθάνονται τὸ ἄδικον. Τί κακὸν τοῦ ἔκαμα ἐγὼ τοῦ Χαλὴλ ἀγᾶ διὰ νὰ μοῦ κάμῃ τέτοια ὕβρι, τέτοια ἀτιμίαν 'στὸ 'σπίτι μου; Ἂν ἦτον εἰς τὴν θέσιν μου ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ἤθελε νὰ τοῦ πάρω ἐγὼ τὴν κόρην του;...

— Σιωπή, τῷ εἶπεν, ὁ κατῆς. Μὴ βγαίνῃς ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν.

— Βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν;

— Τὰ πολλὰ λόγια τί τὰ θέλεις; Ὅλοι ἐσεῖς οἱ Ῥωμηοὶ ἀγαπᾶτε τὰ πολλὰ λόγια.

— Γιατὶ ἐμένα μοῦ πονεῖ, κατῆ μου.

— Τὸ ξεύρω, ἀλλὰ τὰ περιττὰ τί χρησιμεύουν; Πρέπει νὰ κριθῆτε.

— Νὰ κριθοῦμε;

— Καὶ οἱ δύο μὲ τὸν Χαλήλ. Θὰ στείλω αὔριον νὰ τὸν φέρουν.

— Καὶ ἕως αὔριον τὸ κορίτσι μου θὰ εἶναι 'στὰ χέρια του;

— Βέβαια.

— Καὶ διατί ὄχι σήμερον;

— Εἶναι μακρυὰ τὸ χωριό του. Ποιὸς θὰ πάγῃ τώρα;

— Πηγαίνω ἐγώ.

— Ἅμα ὑπάγῃς ἐσύ, δὲν θὰ σὲ δεχθῇ, εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸν καλῇς εἰς πόλεμον.

Ὁ Κώστας ἐσκέφθη τῷ ὄντι, καὶ εὗρεν ὅτι ἂν ἦτο νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Χαλήλ, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν ἑκατὸν ἀνδρείων, διὰ νὰ καύσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Τούρκου.

— Ἀχ! εἶπε καθ' ἑαυτόν, κλέφτης εἰς τὰ βουνὰ καλλίτερον, τὸ ἔλεγα ἐγώ!.. Ἆ, κλέφτης, κλέφτης!...

Τίς δὲν εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ εἴπῃ χιλιάκις εἰς τὴν ζωήν του;

Φρικώδης ἦτο ἡ δευτέρα ἐκείνη νύξ, νὺξ πυρετοῦ καὶ ἀγωνίας, νὺξ παραλήρου καὶ πνιγηρῶν ὁραμάτων, νὺξ ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως. Καὶ ἤδη ἦτο ἴσως ἀργά. Ἀλλ' ὁ Νῖκος, ὁ Νῖκος!...

Καὶ ὅμως ὁ κατῆς δὲν ἐτήρησεν αὐστηρῶς τὸν λόγον του. Φαίνεται δὲν ἦτο σπουδαία ἡ προταθεῖσα αἰτία. Ὁ κατῆς ἔστειλε κρυφίως ἄνθρωπον πρὸς τὸν Χαλήλ. Ἴσως τὸν ἔστειλε χάριν προδικαστικοῦ τινος ζητήματος.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Χαλήλ, γαλήνιος καὶ πλήρης γαυριάματος, προσῆλθε πρὸς τὸν κατῆν, καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν πρᾶξίν του. Ὅταν ἥρπασε τὴν Βάσω δὲν εἴξευρεν ὅτι ἦτο ἀρραβωνιασμένη. Τώρα τὸ μανθάνει. Δυστυχῶς εἶνε ἀργὰ τώρα. Καὶ αὐτὴ τὰ ἔχασε τόσον πολύ, ὥστε δὲν τοῦ εἶπε λέξιν περὶ τοῦ μνηστῆρός της. Ἂν τὸ ἐμάνθανε ἐγκαίρως ὅτι ἡ κόρη εἶχε μνηστῆρα, ἦτο τίμιος μουσουλμάνος ὁ Χαλήλ, καὶ δὲν θὰ κατεδέχετο ν' ἁρπάσῃ τὴν μνηστὴν ἄλλου. Ἀλλ' εἰς τοῦτο πταίουσιν αἱ προλήψεις τῶν χριστιανῶν; Ὁ Χαλὴλ εἶχε ζητήσει εἰς γάμον τὴν Βάσω, ἀλλ' οἱ γονεῖς της τὸν ἀπέκρουσαν. Τί πειράζει τοῦτο, ἂν μουσουλμάνος νυμφευθῇ χριστιανήν; Ποῦ ἠκούσθη ποτὲ ὅτι εἷς πιστὸς μουσουλμάνος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἑλληνίδα κόρην εἰς τὸ χαρέμι του; Αὐτὸς δὲν θὰ τὴν ἀναγκάσῃ ποτε ν' ἀλλάξῃ τὴν πίστιν της. Ἂν ἦτο ὁμόπιστός των ὁ Χαλήλ, ἔμελλε ν' ἀποκρουσθῇ; Ποτέ, διότι εἶναι νέος πλούσιος καὶ ἰσχυρός, καὶ ἡ κόρη εἶναι μὲν εὔμορφη ἀλλὰ πτωχή. Καὶ τέλος ὁ Χαλὴλ εἶναι ἕτοιμος νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς γονεῖς της.

Ὁ κατῆς ἠκροάσθη τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα μετὰ προφανοῦς εὐμενείας. Ἀκολούθως ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν πατέρα τῆς κόρης, ὅστις παραφερόμενος ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀγανακτήσεως κακῶς συνήρθρου τὰς λέξεις.

— Ὢ!... κατάρα.... ἀκοῦς ἐκεῖ.. τόν.. ... ἐγὼ θέλω τὸ κορίτσι μου, ἀκοῦς; Αὐτὰ ἐγὼ δὲν τὰ ξέρω... Τὸ κορίτσι μου θέλω... τὸ κορίτσι μου, νὰ μοῦ δώσῃ τὸ κορίτσι μου....

Ὁ κατῆς τὸν προέτρεψε νὰ καθησυχάσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ σαφέστερον τοὺς λόγους του. Ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς τῷ φαίνεται ὅτι ἔχει μερικὰ δίκαια, ἂς εἴπῃ καὶ αὐτὸς τὰ δικαιά του.

— Τὰ δίκαιά μου!...Εἶμαι πατέρας...καὶ δὲν εἰμπορεῖ ἡ κόρη μου νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὴν ἄδειάν μου...οὔτε Τοῦρκον οὔτε Χριστιανόν...Ἡ κόρη μου εἶνε ἀνήλικη...

— Εἶναι ἀληθές, ἠρώτησε κατὰ τοὺς τύπους ὁ κατῆς, ὅτι ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς σοῦ εἶχε ζητήσῃ τὴν κόρην σου;...

— Δὲν ξεύρω ἐγὼ τέτοια, εἶπεν ὁ πατὴρ παραφερόμενος.

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃς καλά...Ὁμιλεῖς μὲ τὸν κατῆν...Μὴ τὸ λησμονῇς...

— Καὶ ἂν μοῦ τὴν ἐζήτησε, δὲν εἶμαι κύριος;...Εἰμπορεῖ ἡ κόρη μου νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὴν ἄδειάν μου...καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ...

— Ὁ ἱερὸς νόμος, εἶπε πομπωδῶς ὁ κατῆς, δὲν ἀπαιτεῖ τὴν συναίνεσιν τῆς κόρης.

— Τοῦ πατέρα ὅμως...

— Τέλος δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ συμβιβασμός; εἶπεν ὁ κατῆς μετὰ μικρὰν σκέψιν.

— Τί συμβιβασμός;

— Χαλὴλ ἀγᾶ, θέλεις νὰ δώσῃς τὴν κόρην μὲ τὸ καλόν;

Τὸ βλέμμα τοῦ Χαλὴλ ἐξέφρασεν ἔκπληξιν, ἀλλὰ καθησύχασεν εὐθύς, συναντῆσαν τοῦ κριτοῦ τὸ βλέμμα.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Κώστα ἐξέφραζε τοὐναντίον ἐλπίδα.

Ὁ Χαλὴλ ἀπήντησε μετὰ σταθερότητος.

— Ὁ κατῆ—ἐφέντης μοὶ προτείνει λοιπὸν νὰ δώσω τὴν σύζυγόν μου; *ολμάς*. (ἀδύνατον).

— Ἤκουσες, Κώστα, εἶπεν ὁ κατῆς, τί ἀποκρίνεται ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς. Ἐσὺ τί λέγεις; Δέχεσαι ἀποζημίωσιν;

— Τὴν κόρην μου θέλω! ἔκραξε πνέων λύσσαν ὁ ἀτυχὴς πατήρ.

— Καλά, φθάνει, εἶπεν ὁ κατῆς.

Καὶ διατεθεὶς ἀνετώτερον ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἤνοιξε τὸ ἱερὸν βιβλίον, καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τὴν γνωστὴν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς ὡς νόμιμος κάτοχος τῆς κόρης Βάσως, ἀπηλλάσσοντο δὲ πάσης αἰτίας αὐτὸς καὶ ὁ συνεργός του εἰς τὴν ἁρπαγήν.

Ὁ Κώστας ἀφῆκε μανιώδη κραγήν, καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τοῦ κατῆ. Ἀλλ' οὗτος διέταξε τοὺς *σερδαρέους* του νὰ τὸν ἀπαγάγωσιν εἰς τὸ σωφρονιστήριον...

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀπήγετο ὁ Κώστας, νέος τις μελαγχροινὸς μὲ ὑψηλὸν καὶ εὔστροφον ἀνάστημα τῷ ἔκραξε.

— Θάρρος, πατέρα μου! θάρρος! ὑπάρχει ἐκδίκησις!...

Καὶ λαβὼν πλαγίαν τινὰ ὁδὸν ἐξῆλθε τῆς Ἄρτης καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ἐν Ἱσπανίᾳ.

Β'.

Ἐν ἔτει 1816 ὁ πλοίαρχος Βασίλ. Ν. Λ. Ὀρλὼφ κατέπλευσε μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλοίου, τοῦ «Λυκούργου», εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Ἀλικάντε τῆς Ἱσπανίας, φέρων φορτίον σίτου 15,000 κοιλῶν πρὸς πώλησιν, ὅπερ καὶ ἐξεποίησε, συστημένος ὢν εἰς ἔμπορον τῆς πόλεως ταύτης, ὅστις ἦτο συγχρόνως καὶ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκποιήσεως τοῦ σιτοφορτίου, ἐκόμιζε λαθραίως τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἰσέπραττεν, εἰς τὸ πλοῖον, διότι τότε ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν ἐξαγωγὴν τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, ἔκ τινος θεωρίας ὁρμωμένη τότε οἰκονομολογικῆς, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ νομίσματος ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον μιᾶς χώρας, καὶ ὅτι πᾶσα ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἐπιφέρει μείωσιν τοῦ πλούτου. Ἐπέτρεπε δὲ μόνον ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις ν' ἀγοράζωνται διὰ τῶν χρημάτων ἐγχώρια προϊόντα, ἅτινα ἦσαν ἐλεύθερα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παντὸς φόρου ἐξαγωγῆς. Ἀλλ' οἱ πωληταὶ τῶν σιτοφορτίων πλοίαρχοι πολλάκις, μὴ εὑρίσκοντες συμφέρον εἰς ἀγορὰν τοιούτων προϊόντων, ἠναγκάζοντο διαφοροτρόπως νὰ μετακομίζωσι λάθρα εἰς τὰ πλοῖα τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ σίτου, διαφεύγοντες ἐπιτηδείως τὴν προσοχὴν τῶν τελωνοφυλάκων, carabinieros λεγομένων. Ἐξετέλουν δὲ συνήθως τὸν σκοπόν των εὐκόλως καὶ διὰ δωροδοκιῶν.

Διὰ τοιούτων μέσων καὶ ὁ ῥηθεὶς πλοίαρχος, ἐκποιήσας ὁλόκληρον τὸ φορτίον, μετεκόμισε μικρὸν κατὰ μικρὸν λαθραίως εἰς τὸ πλοῖον τὸ εἰσπραχθὲν ποσόν, συμποσούμενον εἰς τάλληρα δίστηλα ἱσπανικὰ 40,000, καὶ ἡτοιμάσθη πρὸς ἀπόπλουν, λαβὼν τὰ ἀποδημητήρια μὲ δηλωτικὸν τοῦ τελωνείου ὅτι τὸ πλοῖον ἀναχωρεῖ κενόν.

Ἀπέπλευσε περὶ τὴν 8ην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλ' ὑπαρχούσης νηνεμίας, δὲν ἀπεμακρύνθη ταχέως τῆς ξηρᾶς· ὅτε δ' εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπὸ τοῦ λιμένος, αἴφνης παρατηρεῖ ἐρχόμενα κατ' αὐτοῦ, ῥυμουλκούμενα ὑπὸ λέμβων, ἓν πολεμικὸν ἱσπανικὸν βρίκιον καὶ μίαν κελοῦπαν (chaloupe), τὸ μὲν δεξιόθεν τὴν δὲ ἀριστερόθεν αὐτοῦ. Ἤκουσε δ' ἐξ αὐτῶν φωνὴν βροντώδη διὰ ναυτικῆς σάλπιγγος «maïna carajo greco» τουτέστι «παραδώσου, αἰσχρὲ Ἕλλην». Ὁ πλοίαρχος ἄφοβος δὲν ἀπήντησε ποσῶς, ἀλλ' ἡτοιμάσθη πρὸς ἀντίστασιν, διότι ἐνόησεν ὅτι ἐζήτουν αὐτόν, προδοθέντα ὅτι ἔφερεν ἐν τῷ πλοίῳ χρήματα εἰς μεταλλικόν. Ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐκ δευτέρου αἱ αὐταὶ φωναί, ἀλλ' οὐδεμία ἐκ τοῦ σπετσιωτικοῦ πλοίου ἐδόθη ἀπάντησις. Τότε ἤρχισε κατ' αὐτοῦ ἑκατέρωθεν κανονοβολισμός, ἐξ οὗ ἐβιάσθη ὁ Ὀρλὼφ νὰ κανονοβολήσῃ καὶ αὐτός· διήρκεσαν δὲ οἱ ἀντιπυροβολισμοὶ ὑπὲρ τὴν ὥραν πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ ἑκατέρωθεν καταπολεμουμένου πλοίου.

Βλέπων ὁ Ὀρλὼφ τὸν προφανῆ κίνδυνον, καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πλήρους νηνεμίας, ἀπηλπίσθη περὶ τῆς σωτηρίας του· ἀλλὰ μὴ ἀπολέσας παντάπασι τὸ θάρρος διέταξε νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν λέμβον, ἔθεσεν ἐντὸς αὐτῆς τὰ 40,000 δίστηλα, ἑκάστης χιλιάδος οὔσης ἐγκεκλεισμένης ἐντὸς σάκκου δυνατοῦ λινοῦ, πισσωμένου, παρέλαβεν ὡσαύτως ἐκ τοῦ πλοίου λιανοσχοινίον ὑπὲρ τὰς διακοσίας ὀργυιάς, τὴν πυξίδα, καὶ ἓξ ναύτας κωπηλάτας. Ἔδωσε δὲ μετὰ τοῦτο διαταγὴν εἰς τὸν ὑποπλοίαρχόν του, ὅτι ὅταν αὐτὸς ἀπομακρυνθῇ ἱκανῶς τοῦ πλοίου, νὰ ζητήσῃ ἀνακωχὴν καὶ νὰ ἐρωτήσῃ «τί πλοῖον εἶνε τὸ κανονοβολοῦν κατ' αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ νυκτός». Τὴν διαταγὴν ταύτην ἐξετέλεσεν ὁ ὑποπλοίαρχος· καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν λέμβος μετὰ ναυτῶν τοῦ πολεμικοῦ βρικίου, πλησιάζει τὸ πλοῖον· ἀνέρχονται ἐπ' αὐτοῦ οἱ ἱσπανοὶ ναῦται ὑβρίζοντες καὶ τὸ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὸν λιμένα, ἐξ οὗ ἀνήχθη.

Ὁ Ὀρλὼφ ἐπιβὰς τῆς λέμβου καὶ ἀπομακρυνθεὶς τοῦ πλοίου, διηυθύνθη πρὸς τὴν ξηρὰν

εἰς γνωστὴν ῥόμβου γραμμὴν ἐπὶ τῆς ναυτικῆς πυξίδος, ῥίπτων εἰς τὴν θάλασσαν ἕκαστον σάκκον, ἐμπεριέχοντα 1000 δίστηλα, ἀφοῦ πρῶτον προσέδενεν ἀσφαλῶς καὶ στερεῶς διὰ τοῦ λιανοσχοινίου, ὅπερ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, εἰς ἀπόστασιν 3 ἢ 4 ὀργυιῶν μακρὰν τὸν ἕνα τοῦ ἄλλου· οὕτω δὲ κατὰ σειρὰν προσδεδεμένους ἐβύθισε τοὺς σάκκους εἰς βάθος 32 ὀργυιῶν εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης, οὐχὶ ὅλους ἐν σωρῷ, ἀλλὰ τρεχούσης τῆς λέμβου κατὰ μῆκος ὅλου τοῦ λιανοσχοινίου, χωρὶς ν' ἀφήσῃ οὐδὲν σημεῖον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἵνα ἀποκρύψῃ πᾶν ἴχνος τῆς πράξεώς του. Τοῦτο πράξας ἀποβιβάζεται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν Ἄγγλον πρόξενον.

Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὰ τοῦ συλληφθέντος πλοίου. Οἱ Ἱσπανοὶ συλλαβόντες τὸ πλοῖον ἀνέκριναν τοὺς ναύτας περὶ τοῦ πλοιάρχου καὶ περὶ τῶν χρημάτων. Οἱ ναῦται ἀπήντησαν, μὴ δειλιάσαντες ποσῶς διὰ τὰς γενομένας κατ' αὐτῶν παραβάσεις, ὅτι ὁ πλοίαρχός των ἀνεχώρησε τοῦ πλοίου· ἀπέκρυψαν δὲ ὅτι εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα. Οἱ Ἱσπανοὶ καταγαγόντες τὸ πλοῖον εἰς τὸν λιμένα ἀφῄρεσαν τὸ πηδάλιόν του, ὅπερ μετεκόμισαν εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἐπελήφθησαν γενικῆς ἐρεύνης αὐτοῦ· ἤρχισαν ν' ἀπορρίπτωσι τὸ ἕρμα, ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐν αὐτῷ κρύπτεται τὸ χρηματικόν, ἐπεθεώρησαν ὅλα τὰ ὑπὸ τὸ κῆτος μέρη, ἀλλ' οὐδὲν ἀνεκάλυψαν, οὔτε ἴχνος ἐλάχιστον χρημάτων ἀνεῦρον. Ἀνοίξαντες δὲ τὸ κιβώτιον τοῦ πλοιάρχου εὗρον ἐν αὐτῷ μόνον 5 δούπιας ἱσπανικάς, τὰς ὁποίας δὲν ἔλαβον ἵνα μὴ ἐπιδείξωσιν εὐτέλειαν. Μηδὲν λοιπὸν ἀνακαλύψαντες ἐπανέρριψαν τὸ ἕρμα εἰς τὸ πλοῖον, παραιτήσαντες αὐτό, καὶ ἔθεσαν μόνον τὸ ἐν τῇ ξηρᾷ πηδάλιον τοῦ πλοίου ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐπιτήρησιν. Μετὰ ταῦτα δὲ αἱ ἱσπανικαὶ ἀρχαὶ ἐφυλάκισαν τοὺς ναύτας καὶ ἐζήτησαν τὸν πλοίαρχον εἰς ἀνάκρισιν, ὃν καὶ παρέλαβον ἐκ τοῦ προξενείου.

Ἡ κατὰ τοῦ πλοιάρχου κατηγορία ἐστηρίζετο εἰς τὸ ὅτι ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν βασιλικῶν πολεμικῶν πλοίων, ὧν ἐπλήγωσε καὶ ναύτας· διὸ καὶ ἐτέθη εἰς εἱρκτὴν σιδηροδέσμιος. Ὁ πλοίαρχος Ὀρλὼφ ὑπερησπίσθη ἑαυτὸν λέγων ὅτι προσβληθεὶς ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἐξέλαβε τὰ πλοῖα ὡς πειρατικά, καὶ ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ οὓς ἔρριψεν ἦτο ἁπλῆ ἄμυνα.

Ὁ Ἄγγλος πρόξενος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐφυλακίσθη ὁ πλοίαρχος, προσέρχεται εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ζητεῖ τὸν φυλακισθέντα ὅπως τὸν παραλάβῃ ὑπὸ τὴν ἐγγύησίν του. Ἡ πρότασις τοῦ προξένου ἐγένετο ἀποδεκτή· καὶ ὁ πλοίαρχος ἀποφυλακισθεὶς ὁδηγεῖται εἰς τὸ προξενεῖον, ὅπου ἔμελλε νὰ παραμείνῃ μέχρις τῆς ἐν Μαδρίτῃ ἐκδικάσεως τῆς τολμηρᾶς πράξεώς του, καὶ ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς, ἥτις ἤθελεν αὐτῷ ἐπιβληθῇ.

Ἀλλ' ὁ Ὀρλὼφ κατείχετο ὑπὸ ἑτέρας ἀνησυχίας, καὶ φόβου μεγαλειτέρου ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς προερχομένου. Ἐφοβεῖτο μὴ τυχὸν ἡ ὑγειονομικὴ ἀρχὴ ἐζήτει παρὰ τοῦ ὑγειονομείου Μασσαλίας πληροφορίας περὶ τῆς ἐκεῖθεν προελεύσεώς του· διότι αὐτὸς εἶχε μὲν πιστοποιήσεις ὅτι ἤρχετο ἐκ Μασσαλίας, ἀλλ' ἀληθῶς ἤρχετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὑποκειμένης ἐν Ἱσπανίᾳ εἰς κάθαρσιν αὐστηρὰν ἕνεκα τῆς ἐκεῖ πανώλους. Τοῦτο δ' ἔκρινε καλὸν νὰ ὁμολογήσῃ κατ' ἰδίαν εἰς τὸν πρόξενον, ὃν καὶ παρεκάλεσε νὰ πληροφορηθῇ ὁπωσδήποτε ἂν τὸ ὑγειονομεῖον ζητῇ ἐκ Μασσαλίας πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς του. Ὁ πρόξενος ἐξεπλάγη ἀκούσας ταῦτα, βλέπων ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ φίλου του ἐλάμβανε σοβαρότερον χαρακτῆρα. Μετὰ μικρὰν σκέψιν λέγει. «Ἔχω φίλον εἰλικρινῆ ἐν τῷ ὑγειονομικῷ συμβουλίῳ, θὰ τὸν προσκαλέσω, καὶ ἀφοῦ τὸν ὁρκίσωμεν περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ μυστικοῦ, θὰ ἐξομολογηθῶμεν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν». Ὁ φίλος προσκληθεὶς προβάλλει δυσκολίας νὰ δεχθῇ ὅρκον, φοβούμενος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους πεισθεὶς συγκατανεύει καὶ ὁρκίζεται. Ἐξομολογεῖται τὴν πρᾶξιν ὁ πλοίαρχος· ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται ὁ φίλος καὶ λέγει πρὸς αὐτόν·

— Ἂν δὲν ἐλυπήθης τὴν περιουσίαν σου, δὲν ἐλυπήθης τοὐλάχιστον τὴν ζωήν σου, ἐκθέσας αὐτὴν εἰς κίνδυνον προφανῆ; Τί σὲ παρεκίνησε νὰ κάμῃς τοιαύτην πρᾶξιν;

— Τὸ ἔπραξα, ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος, διότι ἕνεκα τῆς πολυχρονίου καθάρσεως, ἣν ἐπιβάλλουσι τὰ ὑγειονομεῖα, καὶ τῆς ἀποδιώξεως ἡμῶν ἐκ τῶν λιμένων τῆς Ἱσπανίας ἐπὶ ζημίᾳ μας μεγίστῃ ἀναγκαζόμεθα μὲ προφανῆ κίνδυνον νὰ φέρωμεν πιστοποιήσεις ὅτι ἐρχόμεθα μὲ ἐλευθεροκοινωνίαν ἀπὸ λιμένων τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ γινώμεθα δεκτοί. Ἀλλ' ἄφες αὐτὰ τώρα, καὶ εἰπέ μας ἂν τὸ ὑγειονομεῖον ζητῇ ἐκ Μασσαλίας εἰδήσεις περὶ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως τοῦ πλοίου μου.

— Τοιοῦτόν τι δὲν ἐζητήθη, ἀπήντησεν ὁ φίλος, ἀλλὰ μόνον σὺ κατηγορεῖσαι, ὅτι ἐκανονοβόλισας βασιλικὸν πλοῖον καὶ ὅτι ἐπλήγωσες ναύτας· περιμένεται δ' ἐκ Μαδρίτης ἡ ἀπόφασις.—Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἀποχαιρετήσας ἀπῆλθε, θαυμάζων τὴν τόλμην τοῦ πλοιάρχου.

Ὁ Ὀρλὼφ πεισθεὶς ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ δεινωθῇ πλειότερον, ἐπεδόθη εἰς τὴν φροντίδα τῆς διασώσεως τῶν 40,000 διστήλων, τὰ ὁποῖα ἔκειντο ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐν πρώτοις, ἀπέστειλεν εἰς Σπέτσας τοὺς ναύτας τοῦ πλοίου, οὓς αἱ ἀρχαὶ ἀπέλυσαν ἐκ τῆς φυλακῆς, μὴ εὑροῦσαι χρήματα ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἐκράτησε μόνον 19 μετὰ τοῦ

ὑποπλοιάρχου πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ πλοίου. Εἰς τούτους δ' ἔδωκε τὴν ἐντολὴν νὰ ἀσχοληθῶσι κρύφα, χωρὶς νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν νὰ ἐννοηθῶσιν, εἰς ἄγραν τῶν 40,000 διστήλων δι' οἱουδήποτε μέσου, ἐπιδείξας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς πυξίδος νὰ διευθυνθῶσιν ἀντιθέτως τῆς γραμμῆς, ἣν αὐτὸς ἠκολούθησεν ὅταν ἐβύθισε τοὺς σάκκους καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηράν.

Οἱ ναῦται προετοιμάσαντες ὅλα τὰ χρήσιμα ἐργαλεῖα ἐξήρχοντο καθ' ἑκάστην μὲ τὴν λέμβον, φανερῶς μὲν πρὸς ἁλιείαν ἰχθύων, οὓς ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἐπώλουν δημοσίᾳ εἰς τὴν ἀγοράν, κρυφίως ὅμως πρὸς ἄγραν τοῦ λιανοσχοινίου. Ἡ ἄοκνος αὕτη ἐργασία διήρκεσεν 64 ἡμέρας, ὅτε τέλος τὴν 65 συνέλαβεν ἡ ἁρπάγη ἐν μέσῳ τὸ λιανοσχοινίον· βεβαιωθέντες οἱ ναῦται ὅτι ἦτο αὐτὸ τὸ τῶν διστήλων, ἐχάρησαν σφόδρα· καὶ παρέμειναν μέχρι νυκτὸς ἐπὶ τόπου, ὅτε ἀνέσυραν τοὺς σάκκους εἰς τὴν λέμβον. Ἐπιστρέψαντες εἰς τὸν λιμένα προσήγγισαν εἰς πλοῖον σπετσιωτικὸν αὐτόθι ἐλλιμενισμένον μὲ φορτίον σίτου, ὅπου ἀνεβίβασαν τὴν πολύτιμον ἄγραν των, πάντας τοὺς σάκκους τῶν διστήλων σώους καὶ ἀνελλιπεῖς. Ὁ ὑποπλοίαρχος τρέχει δρομαῖος καὶ ἐν χαρᾷ, καὶ ἀναγγέλλει εἰς τὸν πλοίαρχον τὴν εὐχάριστον εἴδησιν.

— Ἐπιάσαμε τὴ σιρμαγιά, καὶ τὴν ἐτοποθετήσαμε εἰς φορτωμένον πλοῖον συμπατριώτου, ὥστε δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νέας προδοσίας.

Ὁ πλοίαρχος Ὀρλὼφ συνελθὼν ἐκ τῆς χαρᾶς του δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν ὑποπλοίαρχον, νὰ προσπαθήσῃ διὰ δωροδοκίας νὰ λάβῃ τὸ πηδάλιον, ἐὰν δὲ δὲν δυνηθῇ, νὰ ἑτοιμάσῃ ἄλλο ἐκ τοῦ προχείρου· νὰ προετοιμάσῃ δὲ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα, καὶ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὸν τὸ τέλος τῆς προετοιμασίας ταύτης. Ὁ ὑποπλοίαρχος διὰ προσφορᾶς 300 διστήλων κατορθοῖ νὰ λάβῃ τὸ πηδάλιον, τὸ ὁποῖον διὰ νυκτὸς λάθρα ἀνελκύουσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τοποθετοῦσιν. Ἀναγγέλλει δὲ κατόπιν εἰς τὸν πλοίαρχον ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἕτοιμα, καὶ ὅτι αἱ 40,000 τῶν διστήλων ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ πλοίῳ ἀσφαλῶς.

Ὁ Ὀρλὼφ ταῦτα ἀκούσας, συλλαμβάνει τὴν σκέψιν ν' ἀποπλεύσῃ λάθρα τὴν νύκτα διὰ Σπέτσας, ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος, σφοδρὸς *πονέντες*. Προσέρχεται λοιπὸν περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ κρούει τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ πρόξενος Ἄγγλος.

— Τίς εἶνε;

— Ὁ καπετὰν Βασίλης.

— Τί τρέχει, καπετὰν Βασίλη;

— Σὲ ἀποχαιρετῶ, φίλε μου, σὲ ἀσπάζομαι ἐκ καρδίας, καὶ σὲ εὐχαριστῶ δι' ὅ,τι ὑπὲρ ἐμοῦ ἔκαμες. Ἀναχωρῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὸ πλοῖόν μου διὰ τὴν πατρίδα μου.

Ἔκθαμβος ὁ πρόξενος διὰ τὸ ἀπρόοπτον, τὸν θαυμάζει διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὸν ἀσπάζεται.

— Καλὸν κατευόδιον, καπετὰν Βασίλη. Μὴ φροντίζῃς ποσῶς διὰ τὴν ἐγγύησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκα διὰ σέ, πρόσεξε μόνον νὰ μὴ σὲ ξαναγυρίσουν ὀπίσω αἰχμάλωτον.

— Ὁ Θεὸς μὴ τὸ δώσῃ, λέγει ὁ Ὀρλώφ, προτιμῶ νὰ καῶ, νὰ τιναχθῶ εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' ὄχι νὰ μὲ γυρίσουν ὀπίσω αἰχμάλωτον.

Ὁ Ὀρλὼφ ἐξελθὼν τοῦ οἴκου κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐπιβαίνει τοῦ πλοίου του. Οἱ ναῦται διὰ κοπτεροῦ πελέκεως κόπτουσι τὰ παλαμάρια, δι' ὧν ἦτο προσδεδεμένον τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, καὶ τὰ πρυμνήσια τοῦ πλοίου, ἀναπεταννύουσι τὰ ἱστία καὶ ἀποπλέουσι τοῦ λιμένος Ἀλικάντε· μετὰ πλοῦν δὲ 7 ἡμερῶν, πνέοντος δυνατοῦ οὐρίου ἀνέμου, ἐλλιμενίζονται εἰς Σπέτσας, ἐν μέσῳ δακρύων χαρᾶς τῶν συγγενῶν, διὰ τὸ ἀνέλπιστον τῆς ἐπιστροφῆς.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀφῆκεν ἱστορικὴν ἐποχὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τῆς Ἱσπανίας· ὥστε πρὸ 15 ἐτῶν εὑρεθέντες ἐκεῖ νέοι πλοίαρχοι Σπετσιῶται πωλοῦντες σῖτον, ἠρωτήθησαν παρὰ γερόντων ἂν ζῇ ὁ τολμηρὸς ἐκεῖνος Γραικὸς καπετὰν Ὀρλώφ. Ὅταν δὲ οἱ πλοίαρχοι οὗτοι ἐν Σπέτσαις διηγοῦντο πρὸς τὸν γέροντα Ὀρλὼφ τὴν ἐρώτησιν τῶν συνηλικιωτῶν του Ἱσπανῶν, ὁ γέρων συνεκινήθη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς δεινῆς ἐκείνης θέσεώς του, καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ νεανικοῦ διηγήθη τὴν ἐπικίνδυνον πρᾶξίν του.

(Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Νικολάου Β. Ὀρλὼφ στενογραφηθεῖσαν).

Α. Μ.

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ

Ἦτο Κυριακή. Ὅλα τὰ ὡρολόγια τῆς μικρᾶς πόλεως Ποτεμβούργης ἐσήμαινον τὴν ἕκτην ὥραν ὅτε ὁ συνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ Σιδηράτος ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐχασμήθη ἅπαξ ἢ δὶς θορυβωδῶς καὶ ἐτανύσθη νωχελῶς. Ἐφαίνετο φρικωδῶς ἀνιῶν. Ὁμολογήσατε ὅμως ὅτι εἶχε δίκαιον πρὸς τοῦτο· δὲν εἶνε, ἀληθῶς, ἀγγαρεία βαρυτάτη νὰ εἶνε τις ὑποχρεωμένος νὰ σηκωθῇ ἐνωρὶς Κυριακὴν ἡμέραν; Κυριακὴν! τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ μικρότερος ὑπάλληλος, ὁ κοινότερος ἐργαστηριοῦχος, ὁ προστυχότερος ἐπιχειρηματίας δύναται νὰ κοιμᾶται ἐν ὅλῃ του τῇ ἀναπαύσει! Ἀναντιρρήτως εἶνε ὀχληροτάτη ἀνάγκη.

Ὁ συνταγματάρχης ἀνελογίζετο ταῦτα μελαγχολικῶς ὅτε ἡ κυρία Σιδηράτου, ἥτις ἀνεπαύετο εἰς τὸ πλευρόν του, ἀφυπνίσθη ἐπίσης. Ὁ συνταγματάρχης ἀφ' οὗ ἠρώτησε τὴν γυναῖκά του

περὶ τῆς ὑγείας της, ὡς συνείθιζεν ἑκάστην πρωΐαν, ἀνέκραξε:

— Πρέπει νὰ ἐνδυθῶ! ἔχομεν ἐπιθεώρησιν ὅλου τοῦ συντάγματος εἰς τὰς ἑπτά! Τί διαβολο-επάγγελμα εἶνε καὶ αὐτὸ τὸ στρατιωτικό!

— Ἄνδρα μου, μεῖνε δὰ ἀκόμη μερικὰς στιγμάς. Καὶ εἰς τὰς ἕξη νὰ σηκωθῇς ἔχεις πάλιν καιρόν...

— Ὄχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης, ἐπιθυμῶν μολαταῦτα νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν συμβουλὴν τῆς συζύγου του.

— Ἐν τούτοις...

— Τὸ ἀπεφάσισα!

— Ἀλλ' ἄν...

—Ματαίως ἐπιμένεις!

— Δὲν ἐπιμένω πλέον, εἶπεν ἡ κυρία Σιδηράτου μετ' ἀξιοπρεπείας.

— Ἂς εἶνε, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης βλέπων ὑποχωροῦσαν τὴν σύζυγόν σου, μὲ κάμνεις ὅ,τι θέλεις... Λοιπόν, μένω...

Μειδίαμα διηύγασε τὸ πρόσωπον τῆς συζύγου τοῦ συνταγματάρχου. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἐφαίνετο λίαν εὔθυμος. Συνήθως, μόλις ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐζήτει φιλονεικίαν πρὸς τὸν σύζυγόν της. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὐναντίον εἶχε ἀπόφασιν εἰς οὐδὲν νὰ ἀντιτείνῃ.

Ποία ἦτο ἡ αἰτία τοιαύτης ἀπροσδοκήτου μεταβολῆς; Ὁ συνταγματάρχης δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸ μάθῃ.

— Τὴν 'ξεύρεις, ἐξηκολούθησε μετὰ δειλῆς φωνῆς, τὴν Πτερωτοῦ, τὴν γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ;

— Ναί. Καὶ ἔπειτα;

— Τὴν κυρίαν Πτερωτοῦ, ἐπανέλαβε μετά τινος δισταγμοῦ. Ἐννοεῖς ποίαν ἐννοῶ.

— Ναί, τὴν γυναῖκα τοῦ Πτερωτοῦ, τοῦ συνταγματάρχου.

— Ἀκριβῶς. Τὴν εἶδα χθὲς εἰς τοῦ Νομάρχου·

— Ἀλήθεια;

— Ναί. Καὶ ἐφοροῦσε ἕνα καπέλλο, τόσο εὔμορφο, τόσο πλούσιο! Ἡ νομαρχίνα ἔμεινε μὲ ἀνοικτὸ στόμα ἀπὸ τὸν θαυμασμόν της.

Ἐδῶ ὁ συνταγματάρχης ἐξέβαλε βαθὺν στεναγμόν. Ἤρξατο ὑποπτευόμενος περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Νομίζω, εἶπεν ὁρμητικῶς, ὅτι εἶνε καιρὸς νὰ σηκωθῶ!

Ἡ σύζυγός του τὸν διέκοψεν.

— Δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἄνδρα μου, ἄκουσέ με μιὰ στιγμή!.. Αὐτὸ τὸ καπέλλο, τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶνε ἀληθὲς ἀριστούργημα. Ὅλοι δι' αὐτὸ ὁμιλοῦν, νομίζω μάλιστα ὅτι λέγουν: Καλότυχη ποῦ εἶνε αὐτὴ ἡ Πτερωτοῦ! μόλις ἐπιθυμήσῃ κἄτι τι τῆς τὸ προσφέρει ὁ σύζυγός της. Δὲν εἶνε 'σὰν τὴν καϋμένη τὴν Σιδηράτου.

— Ἀλήθεια, τὸ λέγουν αὐτό; εἶπεν ὁ συνταγματάρχης τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἐγένετο ἐρυθρότατον.

— Ναί, τὸ λέγουν, ἐπανέλαβεν ἐντόνως ἡ σύζυγός του.

—Καλὰ λοιπόν, ἂς τοὺς ἀφήσωμε νὰ λέγουν...

— Πῶς; νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ λέγουν; ἐξηκολούθησε πλήρης ἀγανακτήσεως ἡ κυρία. Ὁ ἴδιος εἶσθε πάντα, κύριε Σιδηράτε. Ἂν ἤμουν ἄνδρας ἐγώ, ἂν ὠνομαζόμην συνταγματάρχης Σιδηράτος, σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι θὰ ἔκλεια τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν ἀποδεικνύων εἰς αὐτοὺς ἐμπράκτως ὅτι ψεύδονται. Καὶ πρὸς τοῦτο ἔφθανε ν' ἀγοράσω ἕνα καπέλλο τῆς γυναικός μου ἀκόμη ὡραιότερον ἀπὸ τῆς κυρίας Πτερωτοῦ. Ἴσα ἴσα παρετήρησα ἕνα εἰς τὸ κατάστημα τοῦ..

— Ἀλλά, ὑπέλαβεν ὁ συνταγματάρχης, δὲν σκέπτεσαι καλά· ἔχεις καπέλλο σχεδὸν καινούργιο καὶ τὸ ὁποῖον κάμνει πολλὴν ἐντύπωσιν.

—Τί νὰ συζητοῦμεν ματαίως; Μὴν ἔχετε τὴν ἀξίωσιν ὅτι θὰ εἶσθε ἀπαθὴς κριτὴς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην; Θέλετε ναὶ ἢ ὄχι, νὰ μοῦ ἀγοράσετε τὸ καπέλο;

— Ἀλλά...

— Μὴ λόγια, ναὶ ἢ ὄχι;

— Νὰ ἰδοῦμε!

— Ναὶ ἢ ὄχι;

— Σκέψου!..

— Ὢ! δὲν ὑποφέρεται πλέον! Ναὶ ἢ ὄχι;

— Αἴ λοιπόν,...ὄχι!

— Ἤμην βεβαία, εἶπεν ἡ κυρίου Σιδηράτου συστρέφουσα τὰς χεῖρας αὐτῆς μετ' ἀπελπισίας. Ἡ καϋμένη ἡ μητέρα μου εἶχε δίκαιον ὅταν μοῦ ἔλεγε: «Ὁ ἄνδρας σου εἶνε θηρίον καὶ θὰ σὲ φάγῃ..»

Καὶ ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἠγωνίσθη ν' ἀναβιβάσῃ ἓν δάκρυ τοὐλάχιστον εἰς τὸν κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ της. Διὰ μακρᾶς πείρας καὶ ἀσκήσεως οἱ δακρυγόνοι αὐτῆς ἀδένες ἠδύναντο νὰ ὑπακούωσι σχεδὸν αὐτοστιγμεί. Ὅθεν μετὰ δευτερόλεπτά τινα ὁ συνταγματάρχης ἐβράχη ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς τρυφερᾶς συζύγου του.

Καλά, μετὰ τὰς βροντὰς ἡ βροχὴ τώρα! ἐψιθύρισεν.

— Ἔτσι, λαμπρά! σᾶς συγχαίρω περιπαίζετε τὸ θῦμα σας τώρα!

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἐσήμαινεν ἕκτη καὶ ἡμίσεια. Ὁ συνταγματάρχης ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης.

Ἡ συζυγικὴ θύελλα διήρκει εἰσέτι.

Ὁ δυστυχὴς Σιδηράτος ἦτο μανιώδης. Μὰ τὸν Θεό, ἐψιθύρισε, μὲ τὸ διάβολο, αὐτὴ ἡ γρύνια θὰ βαστάξῃ ἔτσι ὅσο νὰ βραδιάσῃ. Ἐνεδύθη ταχέως. Τὴν στιγμὴν δὲ καθ' ἣν ἐπόρπου τὴν ζώνην του: Ἔλα τῇ εἶπε, ἠδύνων τὴν φωνήν του, ὁμολόγησε, Χαρίκλεια, ὅτι εἶχες ἄδικον.

— Ἐγώ, ἔχω πάντα ἄδικον, ἀντεῖπεν ἡ ἀξιέ

ραστος γυνή, ἧς τὰ δάκρυα ἐσταμάτησαν ὡς διὰ μαγείας... Ἀφῆτέμε ἥσυχον, κύριε...

— Σὲ βεβαιῶ ὅτι τὸ καπέλλο ποῦ ἐφοροῦσες τὴν τελευταίαν κυριακήν...

— Δὲν πρόκειται περὶ τούτου...

— Ἐντούτοις...

— Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀφῆτέ με.

Πρέπει νὰ συνθηκολογήσω, διενοήθη ὁ συνταγματάρχης.

— Λοιπόν, ἂς κάμωμεν εἰρήνην, ἐξηκολούθησε.

— Γνωρίζετε τοὺς ὅρους μου.

— Εἶνε βαρεῖς, βεβαίως. Τέλος πάντων πόσα στοιχίζει αὐτὸ τὸ καπέλλο ;

— Μὲ μεγάλη δυσκολία κατέβη ὁ ἔμπορος εἰς τὰ ἑκατὸν εἴκοσι φράγκα.

— Ἑκατὸν εἴκοσι φράγκα ! Τότε λοιπὸν θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ κάμνωμεν ἓν φαγητὸν ὀλιγώτερον ἐπὶ ἕνα μῆνα.

— Ἀδιάφορον !

— Καί πρέπει νὰ μὴν πίνω καὶ καπνὸν εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα !...

— Ἀδιάφορον ! ἡ μεγαλειτέρα ἀνάγκη εἶνε ν' ἀποφύγωμεν μὲ πᾶσαν θυσίαν τὴν ταπείνωσιν. Δὲν πρέπει νὰ νικηθῶμεν ἀπὸ τοὺς Πτερωτούς· δὲν πρέπει νὰ φανῇ ὅτι τὸ μηχανικὸν ἐθριάμβευσε καὶ ἐντρόπιασε τὸ πεζικόν. Ἂν μ' ἀγοράσετε αὐτὸ τὸ καπέλλο, θὰ ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ βαδίζετε μὲ ὑψηλὸν μέτωπον... Καὶ ἔπειτα, προσεῖπεν ἐρωτύλως, ὁ συνταγματάρχης Σιδηράτος δὲν θὰ εἶνε εὐτυχὴς ὅταν κρατῇ τὴν Χαρίκλειάν του εἰς τὸν βραχίονά του καὶ ἀκούῃ νὰ ψιθυρίζουν κατὰ τὴν διάβασίν του : «Τί θαυμάσιον καπέλλο ! » Λοιπόν, ἀνδρούλη μου, νὰ τὸ πάρω, αἴ !, σύμφωνος ;

* *
*

Ὁ συνταγματάρχης δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὄχι. Καὶ ὅμως τῷ ἐφαίνετο σκληρότατον νὰ στερηθῇ ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον τὸν καπνόν του. Κατέπνιξε βαθὺν στεναγμόν, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ κυρία Σιδηράτου ἡτοιμάζετο ν' ἀρχίσῃ καὶ πάλιν τὰ δάκρυα αὐτῆς, ἐπέθηκεν ἐσπευσμένως φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς, καὶ εἶπεν: «Σύμφωνος ! »

Τὸ πρόσωπον τῆς κυρίας συνταγματάρχου ἀνέλαβεν αὐτοστιγμεὶ τὴν συνήθη ἀπάθειάν του.

Ὁ συνταγματάρχης ·ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης ἔκαμε μεταβολὴν καὶ ἐξῆλθε.

Ἦτο γενναῖος συνταγματάρχης ὁ Σιδηράτος.. ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ !

Ἀλλ' ἐνώπιον τῆς συζύγου του ἔτρεμεν, ἔτρεμεν ὅσον οὐδέποτε νεοσύλλεκτος τὴν ἡμέραν τῆς μάχης.

Ἡ κυρία Σιδηράτου ἦτο, ὡς εἶδον ἤδη οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, γυνὴ γνωρίζουσα νὰ κυβερνᾷ. Τὰ πάντα ἔβαινον στρατιωτικῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ της καὶ πρῶτος ὁ συνταγματάρχης. Προσεπάθει μὲν ἐνίοτε ὁ ταλαίπωρος ν' ἀντιστῇ, νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του, ἀλλ' ἡ ἀντίστασίς του δὲν διήρκει ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐχρησίμευε μόνον εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ ἐμφανέστερον τὸν θρίαμβον τῆς συζύγου του. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν τούτοις ἡ κυρία Σιδηράτου μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ ἄρῃ τὴν νίκην. Ἦτο λοιπὸν ὑπερήφανος καὶ πλήρης χαρᾶς. Ἐν ᾧ δὲ ὁ συνταγματάρχης κατέβαινε τὴν κλίμακα, κεκυφυῖαν ἔχων τὴν κεφαλήν, αὕτη καλυφθεῖσα πάλιν διὰ τοῦ ἐφαπλώματος ἀπεκοιμήθη ἡδέως.

*
* *

Ὁ συνταγματάρχης αἰσχυνόμενος ὅτι ὑπέκυψεν, ἦτο ἐξηγριωμένος. Δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἔμελλε νὰ τῷ παράσχῃ ἀφορμὴν πρὸς ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς του· ὁ στρατιώτης αὐτοῦ ὅστις τὸν ἐπερίμενεν ἐν τῇ ὁδῷ, κρατῶν διὰ τῆς χειρὸς ἐπισεσαγμένον τὸν ἵππον του, δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

— Τί κατάστασις εἶνε αὐτὴ τοῦ ἀλόγου, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης δι' ὀργίλης φωνῆς, ζῷο ! κύττα ἐκεῖ χάλια !

Ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀναγνώστου, ὅτι ἵππος καὶ στρατιώτης ἦσαν ἀνεπίληπτοι. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πασίγνωστον πλέον ὅτι τόσον δυσηρεστημένοι εἴμεθα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅσον ὀλιγώτερον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας ;

— Ξέρεις, ἐξηκολούθησεν ὁ ἐξωργισμένος ἀξιωματικός, ὅτι παρακαλοῦν τόσοι στρατιῶται διὰ νὰ πάρουν τὴν θέσιν σου, εἰς τὸ σπίτι μου ; Λάβε τὰ μέτρα σου, γιατὶ σὲ στέλλω εἰς τὸν στρατῶνα, ἀκαμάτη !

Ἡ ὀργὴ ἀπέπνιγε τὸν Σιδηράτον. Συνεπλήρωσε τὴν ἱερεμιάδα ταύτην δι' ὕβρεων, ἃς θὰ ἐζήλευον πολλοὶ δημοσιογράφοι διὰ τὸ εἰκονικὸν αὐτῶν ὕφος. Πῦρ δὲ πνέων καὶ μένεα ἀνέβη τὸν ἵππον του, τὴν ὁλοὲν δ' αὔξουσαν ἔξαψίν του ἐξεδήλωσε διὰ σφοδρῶν πτερνισμάτων εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ. Ὁ ἵππος ἀσυνείθιστος εἰς τοιαύτην βάρβαρον αὐστηρότητα, ἠνωρθώθη ἀγρίως ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ὁ κύριος Σιδηράτος ὀλίγον ἔλειψε νὰ κρημνισθῇ. Ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ εὕρῃ τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἀπῆλθε μεθ' ὁρμῆς. Ὁ στρατιώτης ἀπαθὴς μάρτυς τῆς σκηνῆς ταύτης παρηκολούθησεν αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρι τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ, εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ψιθυρίζων : Μπόρα ἔχομε ! νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεσπάσῃ !

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ συνταγματάρχης διήλασε τὴν πόλιν θυελλωδῶς καλπάζων. Προὐχώρει, πτερνίζων ἀνηλεῶς τὸν ἵππον αὐτοῦ, ταχὺς

ὡς ἀστραπή, ὅμοιος πρὸς, τὸν φανταστικὸν ἱππέα τοῦ θρύλου τοῦ Βοῦργερ.

*
* *

Τὸ σύνταγμα ἦτο ἐν τῷ πεδίῳ ἀπὸ μιᾶς ὥρας. Οἱ ἄνδρες συνδιελέγοντο καθ' ὁμίλους ἀναμένοντες τὴν ὥραν τῆς ἐπιθεωρήσεως, ὅτε διέκριναν μακρόθεν τὸν συνταγματάρχην. Μετὰ δευτερόλεπτά τινα μόλις, ἔφθασεν ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὁποίων πολλοὶ κατάπληκτοι ἐκ τῆς ἀσυνήθους ταχύτητος τοῦ ἵππου του, εἶπον καθ' ἑαυτοὺς ὡς ὁ συνάδελφός των στρατιώτης: Μπόρα ἔχομε! Νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεσπάσῃ!

Ἡ πρόγνωσις αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπαληθεύσῃ. Ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες ἔτρεχον κατεσπευμένως εἰς τὰ ὅπλα καὶ παρετάττοντο εἰς γραμμήν, ὁ συνταγματάρχης ἔστη ἐνώπιον τοῦ κέντρου τοῦ συντάγματος. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης, διδων τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁδηγίας εἴς τινας ἀξιωματικούς, προσέδραμε νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἀνώτερόν του. Ἀλλὰ μεθ' ὅσην ταχύτητα καὶ ἂν ἔφθασε, ὁ συνταγματάρχης ὑπεδέξατο αὐτὸν διὰ τῶν λέξεων τούτων: —Βιασθῆτε δά, ὀλίγον! μιὰ ὥρα τώρα περιμένω!...

— Ἀλλά... κύριε ἀντισυνταγματάρχα...

— Τολμᾶτε, ν' ἀντιτείνετε, κύριε! νὰ μείνετε λοιπὸν ὑπὸ κράτησιν μίαν ἑβδομάδα...

Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ συνταγματάρχης ἐκέντησε σφοδρῶς τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ ἤρξατο τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ συντάγματος. Ὅτε ἐπέρανε τὸ μακρὸν τοῦτο ἔργον, ἐστράφη πρὸς τὸν ἀντισυνταγματάρχην ὅστις ἀνέμενε συγχαρητήριά τινα: «Οἱ στρατιῶταί σας, κύριε, ἔχουν ἐλεεινὸν παράστημα, εἶπε. Ἄλλως τε ἡ πειθαρχία παρέλυσε. Ὁ καθεὶς κάμνει ὅ,τι τοῦ καταίβῃ καὶ πρῶτος σεῖς ὁ ἴδιος δίδετε τὸ παράδειγμα. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ συμβῇ πλέον. Θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν δεκαπέντε ἡμέρας»...

— Ἀλλά... ἤρξατο λέγων ὁ ἀντισυνταγματάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ πλέον.

— Σιωπή! ποτὲ δὲν εἶδα ἀξιωματικὸν σὰν ἐσᾶς· τί θράσος! θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν ὄχι δέκα πέντε ἡμέρας ἀλλὰ ἕνα μῆνα· καὶ μὴ διαμαρτύρεσθε πλέον διότι σᾶς τιμωρῶ αὐστηρότερον... Τώρα μίαν λέξιν: Εἰπέτε εἰς τοὺς ἀξιωματικούς σας ὅτι εἶμαι λίαν δυσηρεστημένος ἀπὸ τὴν στολὴν καὶ τὴν στάσιν τῶν στρατιωτῶν καὶ ὅτι, διὰ τοῦτο, καταργῶ πᾶσαν ἄδειαν μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Μεθ' ὃ ἀπῆλθεν ὡς ἄνεμος ἀφεὶς τὸν ἀντισυνταγματάρχην τόσῳ μᾶλλον μανιώδη καὶ τεταπεινωμένον, καθόσον ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιτίμησις ἐγένετο ἐνώπιον ὅλου τοῦ συντάγματος.

Ἀλλ' ἅμα ἐξηφανίσθη ὁ ἀνώτερος αὐτοῦ, ὁ ἀντισυνταγματάρχης ἀνέλαβε τὴν ψυχραιμίαν αὐτοῦ, καὶ καλέσας τοὺς τέσσαρας ταγματάρχας:

— Κύριοι, εἶπεν, ὁ συνταγματάρχης μοὶ ἀνέθηκε νὰ σᾶς διαβιβάσω τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὸ παράστημα τῶν στρατιωτῶν σας. Ἑπομένως, θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν ὀκτὼ ἡμέρας.

Κατάπληξις τῶν τεσσάρων ταγματαρχῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουσιν τὴν αὐτὴν ποινὴν εἰς τοὺς λοχαγούς των.

Κατάπληξις τῶν λοχαγῶν, οἵτινες πράττουσι τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς ὑπολοχαγοὺς καὶ τοὺς ἀνθυπολοχαγούς των.

Κατάπληξις καὶ τούτων, οἵτινες καταδικάζουσιν εἰς ὀκτὼ ἡμερῶν κράτησιν τοὺς ἀνθυπασπιστάς των.

Κατάπληξις τῶν ὑπασπιστῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν ποινὴν ταύτην εἰς τοὺς ἐπιλοχίας, οἵτινες σπεύδουσι νὰ τὴν ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς λοχίας, οἵτινες πράττουσι τοῦτο εἰς τοὺς δεκανεῖς, οἵτινες ξεθυμαίνουν κατὰ τῶν στρατιωτῶν.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ οὐδέποτε ἐν συντάγματι ἐθεάθη τοιαύτη πλήμμυρα ποινῶν. Οὐδεὶς ἀξιωματικός, οὐδεὶς ὑπαξιωματικός, οὐδεὶς στρατιώτης ἐξῆλθε τοῦ στρατῶνος ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας.

Ὁλόκληρος δὲ ἡ Ποτεμβούργη ἀνέκραξε: Ὤ! τί δραστήριος ἀξιωματικὸς ὁ Σιδηράτος. Δὲν ἐννοεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν πειθαρχίαν νὰ παραλύσῃ!..,

Ἰδοὺ ἐν τούτοις πῶς γράφεται ἡ ἱστορία!

Τί θὰ ἔλεγον οἱ Ποτεμβούργιοι ἂν ἐμάνθανον ὅτι ὁ πολεμοχαρὴς ἐκεῖνος συνταγματάρχης μεθ' ὅλον τὸ ἀρειμάνειον ὄνομά του, ἦτο πρόβατον ὅπερ ἡ κυρία Σιδηράτου ὡδήγει ὅπως ἤθελε.

Ἡ κυρία συνταγματάρχου ἠγόρασε τὸν πέτασον αὐτῆς καὶ ἅπασα ἡ πόλις τὸν ἐθαύμασε χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι οὗτος ἦτο ὁ αἴτιος τῆς τηλικαύτης ἀναστατώσεως.

Δὲν εἶνε ἆρά γε κατάλληλον, περαίνοντες τὴν ἀληθῆ ταύτην ἱστορίαν, νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ ἀξίωμα: Πολλὰ μεγάλα ἀποτελέσματα ἔχουν μικρὰς αἰτίας;

(Μετάφρασις).

Α...

ΑΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι

Τὸ περὶ τῶν *στρατιωτικῶν περιστερῶν* ζήτημα ἐλύθη ἐν Γαλλίᾳ ὁριστικῶς.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἠρνεῖτο νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦτο. Ἐπὶ τέλους, κατορθωθέντος νὰ γείνωσι δεκταὶ δωρεὰν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως 420 περιστεραὶ προερχόμεναι ἐξ ὀνομαστῶν περιστεροτροφείων, ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ἐπεφόρτισε τὴν διεύθυνσιν τῶν ταχυδρομείων νὰ οἰκοδομήσῃ ἓν περιστεροτροφεῖον, ὅπερ περατωθὲν κατὰ τὸ 1878 περιέχει πάντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τοιοῦτον ἵδρυμα, καὶ δύναται νὰ περιλάβῃ περὶ τὰ 200 ζεύγη περιστερῶν.

Μετ' αὐτὸ ὀκτὼ περιστεροτροφεῖα ὠργανώθηθησαν ἐν Παρισίοις, Βιγκένναις, Μασσαλίᾳ, Περπινιάν, Βερδούν, Τούλ, Βελφὸρ καὶ Λίλλη πρεπόντως διευθετηθέντα καὶ κατοικισθέντα. Πίστωσις ἐξ 100,000 δραχ. ἐγγράφεται κατ' ἔτος εἰς τὸν προϋπολογισμὸν διὰ τὰς περιστερὰς καὶ τὸν ὀπτικὸν τηλέγραφον. Τέλος ἡ κυβέρνησις ἔθηκε τὰ πάντα εἰς ἐνέργειαν, ὡς ἐν Αὐστρίᾳ, ὅπως ἐνθαρρύνῃ τὴν ὑπὸ ἰδιωτῶν ἀνατροφὴν τῶν ταχυδρομικῶν περιστερῶν, καὶ ζεύγη τοιούτων ἐχορηγήθησαν δωρεὰν εἰς στρατιωτικούς, ὡς καὶ εἰς πολίτας ἀνεγνωρισμένης τιμιότητος.

Ἐσχάτως, εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ 9ου σώματος, ἰδιῶται εἶχον παραχωρήσει περιστερὰς ἀνατρεφομένας ὑπ' αὐτῶν, ἵνα ἐκτελέσωσι τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ βραβεῖα ἀπενεμήθησαν εἰς αὐτάς. Πρό τινος δὲ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ἰδιαίτερος ἀξιωματικὸς ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον ἑνώσεως τῶν περιστεροφίλων Ἑταιριῶν μετὰ παντὸς ἀσχολουμένου εἰς τὴν ἀνατροφὴν περιστερῶν, καὶ ἐκ τῆς συνενώσεως ταύτης προκύψῃ οἱονεὶ ἐφεδρεία τις, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ δύναται ἡ κυβέρνησις νὰ προστρέχῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἡ ἀποστολὴ τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ὁ περὶ οὗ ἀνωτέρω ἀξιωματικὸς ἐπέτυχε καθ' ὁλοκληρίαν.

Τέλος ὁ στρατηγὸς Βουλανζὲ ἐξετέλεσεν ὁριστικὰ πειράματα ἀφορῶντα τὴν χρῆσιν τῶν περιστερῶν ὡς ταχυδρόμων μεταξὺ τοῦ γενικοῦ σταθμοῦ ἐν Τύνιδι καὶ τῶν αὐτόθι στρατιωτικῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχομένων μερῶν· ἐχρησιμοποίησε δὲ ταύτας κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς χώρας.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα διετέθησαν ὅπως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν νέος πόλεμος ἐκραγῇ, ἡ διὰ τῶν περιστερῶν ὑπηρεσία μὴ κανονισθῇ αὐτοσχεδίως, ὡς τὸ 1870, χρησιμεύσῃ δὲ ὡς μέσον ἀνταποκρίσεως μεταξὺ τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως, τῶν διοικητῶν τῶν ὀχυρῶν θέσεων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν σωμάτων.

Κ*.

Η ΜΠΑΜΙΑ

Ἐν προηγουμένῳ δελτίῳ τῆς *Ἑστίας* ἀνώνυμος συμπληρῶν τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς *μπάμιας* σημειοῖ, ὅτι «ἡ λέξις μπάμια εἶνε καθαρῶς τουρκική».

Ἀφοῦ καὶ ἡ μπάμια ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ γείνῃ ἀντικείμενον φιλολογικῆς ἐρεύνης, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν χάριν αὐτῆς τὰ ἑπόμενα: Ἡ ὀθωμανικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε κρᾶμα τῆς τουρκικῆς, ἀραβικῆς καὶ περσικῆς, παρέλαβεν ἐκ δεκαοκτὼ ξένων γλωσσῶν 2,826 περίπου λέξεις, ὅπως ἀπαριθμεῖ παραλαμβάνων αὐτὰς ἐκ τοῦ *Λεχτζὲ-ϊ-ὀσμανὶ* ὁ διάσημος ἀσιανολόγος κ. Ἀλέξ. Καραθεοδωρῆς. Καίτοι ἐν παρόδῳ σημειωτέον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' ἑκάστης γλώσσης ληφθεισῶν λέξεων ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι χιλίων διακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, τριακόσιαι δ' ἐλήφθησαν ἔκ τε τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς. Πάσας τὰς προσληφθείσας σχολιάζων ὁ κ. Καραθεοδωρῆς ἀναφέρει περὶ *μπάμιας* τὰ ἀκόλουθα· «Ἡ μοναδικὴ καὶ μονήρης λέξις, ἣν ἡ ὀθωμανικὴ προσλαμβάνει ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ νῦν πασιγνώστου λαχανικοῦ, τῆς *μπάμιας* (Ketmie comestible, Ketmie combaud), ἥτις ἦλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅθεν πάλιν μετενεχθεῖσα εἰς Εὐρώπην λογίζεται παρά τισιν Ἀμερικανικὸν φυτόν» ([1]). Ἄρα ἡ *μπάμια* μὴ οὖσα καθαρῶς τουρκική, κατάγεται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, παρελάβομεν δ' αὐτὴν ἐκ τῆς τουρκικῆς, ἀφοῦ ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου.

Γ. Ιακ. Καλαισακης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Βελγίῳ ἱδρύθη πρὸ μικροῦ ἰδιαιτέρα τάξις ξεναγῶν ἀποκλειστικῶς χάριν τῶν ταξειδευουσῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων, αἵτινες δὲν συνοδεύονται ὑπὸ ἀνδρός. Ἡ πρόνοια δὲ αὕτη εἶνε λίαν ἐπιτυχής, καθόσον καὶ οἱ ξεναγοὶ οὗτοι καὶ διερμηνεῖς εἶνε πάντοτε ἐνδεδυμένοι ἀριστοκρατικώτατα καὶ ἔχουσι τρόπους τοῦ φέρεσθαι εὐγενεστάτους. Πληρώνονται δὲ καθ' ὡρισμένον ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας τίμημα, ἀπὸ τριῶν μέχρι πέντε φράγκων καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Μεταξὺ δὲ τῶν ξεναγῶν τούτων εὑρίσκει τις ἐνίοτε πρόσωπα τῶν καλλιτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, καθόσον πολλοὶ χαρτοπαῖκται ἀπολέσαντες ἐν Σπᾷ καὶ τὸν τελευταῖον αὐτῶν ὀβολόν, προμηθεύονται οὕτω τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τελευταῖον νέα τις Ἀμερικανίς, εὐπρεπέστατα ἐνδεδυμένη, ἦλθε μόνη εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ ἀπετάθη εἰς τὴν Place Royale εἰς ἄθροισμά τι τοιούτων ξεναγῶν. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐπροτίμησε νέον τινὰ ἀξιοπρεπέστατα καὶ καθαρώτατα ἐνδεδυμένον, ὃν ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος. Ὁ ξεναγὸς ἠρώτησε παραυτὰ μετὰ σεβασμοῦ ἂν ἡ δεσποινὶς ἦλθε δι' ἐργασίαν τινὰ εἰς Βρυξέλλας ἢ ἂν ἦλθεν ἁπλῶς διὰ νὰ ἴδῃ τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως. Ἡ Ἀμερικανὶς ἐβεβαίωσε τὸ δεύτερον. Οὕτω ὁ ξεναγὸς τὴν ὡδήγησε εἰς τὸ πρῶτον μνημεῖον τῆς πόλεως, εἶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατόπιν εἰς τὰ ἀξιοθέατα οἰκοδομήματα, ἐπεξηγῶν εἰς αὐτὴν καὶ περιγράφων τὰ πάντα ἐξαίρετα. Ἀλλ' ἐνῷ περιήγεν αὐτὴν ἀπὸ μνημείου εἰς μνημεῖον καὶ διήγειρε τὸν θαυμασμόν της, ἐθαύμαζεν αὐτὸς οὗτος τὰς

[1] Κόσμος, φυλλ. ΛΖ' σελ. 585, 586.

καλλονὰς ἃς ἀνεκάλυπτεν εἰς ἕκαστον βῆμα τῆς περιηγητρίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἦτο ὄχι μόνον νέος τὴν ἡλικίαν ἀλλὰ καὶ νέηλυς εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Γκουδουλὰρ ἐθαύμασε τοὺς ὀφθαλμούς, δι' ὧν ἡ Ἀμερικανὶς ἐθεώρει τὸ λαμπρὸν θόλωμα, εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ ζωολογικοῦ κήπου ἔμεινεν ἐκστατικὸς διὰ τὴν εὐστροφίαν καὶ ἐλαφρότητα τοῦ βήματός της καὶ τὴν θαυμασίαν ἁρμονίαν τοῦ παραστήματός της, εἰς τὴν ἐξέδραν τῶν συναυλιῶν ἦτο ἤδη μετ' αὐτῆς ἐρωτευμένος, εἰς τὸ βουλευτήριον ἤρξατο νὰ τῆς ἐκφράζῃ τὸν ἔρωτά του, περὶ αὐτοῦ δὲ ὡμίλει δι' ὅλων τῶν λοιπῶν ὁδῶν καὶ τῶν ἀξιοθεάτων μνημείων τῆς πόλεως. Ἡ δεσποινὶς ἤκουε τὰ πάντα ἡσύχως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ συγκινήσεως, διότι ἦτο μία ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων ἐκείνων θυγατέρων τοῦ Νέου Κόσμου, αἵτινες δὲν ἐκπλήσσονται ὑπ' οὐδενὸς πράγματος, ἀλλὰ διὰ τῆς μεγαλητέρας ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας βαδίζουσι διὰ τῆς ζωῆς. Ὅταν ὁ ξεναγὸς ἐτελείωσε τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἔρωτός του καὶ ἐσιώπησεν ἐν ἐξάψει, προσηλώσας τὰ πλήρη προσδοκίας βλέμματά του ἐπὶ τῆς λατρευομένης περιηγητρίας, παρετήρησεν αὕτη ἀπαθέστατα τὸ ὡρολόγιόν της καὶ «—Ἔχετε νὰ μοὶ δείξετε ἄλλο τι μνημεῖον», τὸν ἠρώτησε· «—Ὄχι», ἀπήντησεν ὁ ξεναγὸς πλήρης ἐλπίδων.—Τότε φέρετέ με εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Bellevue, εἶπεν αὕτη, λαβοῦσα πάλιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Ὁ ξεναγὸς ἐν διηνεκεῖ ἐξάψει ἦτο πλήρης ἐλπίδων μέχρις οὗ ἔφθασαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ἐνταῦθα ἡ Ἀμερικανὶς ἐξήγαγε τὸ πορτμονέ της καὶ ἐπλήρωσε τὸν ξεναγὸν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀστυνομικὴν διατίμησιν. Φαντασθῆτε τὴν θέσιν τοῦ δυστυχοῦς ἐραστοῦ! Ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἐζωγραφίζετο φανερώτατα ἡ ἀπόγνωσις διὰ τὴν φρικτὴν ἀπάτην. Πλήρης παραπόνου προσήλωσε τὰ ἱκετευτικὰ βλέμματά του πρὸς τὴν ψυχρὰν καλλονὴν ὡς ἂν ἔλεγε «Σκληρά, μὴ ἔσο τόσῳ ἀχάριστος καὶ ἀπαθὴς εἰς τὸν διάπυρον ἔρωτά μου! «—Ἄ, ἔτσι!» ἀπήντησεν ἡ Ἀμερικανίς, «ἐνόμιζα ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ ἔρωτός σας συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν διατίμησιν», διὸ καὶ προσέθηκε τρία ἔτι φράγκα εἰς τὴν προηγουμένην τιμήν. Ἡ ψυχρολουσία αὕτη ἐπανέφερε τὸν νέον εἰς τὴν θέσιν του, ἡ δὲ Ἀμερικανὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, πεπεισμένη ὅτι αἱ ἐρωτικαὶ ἐκχύσεις εἶνε καθῆκον τῶν ξεναγῶν ἐν Βελγίῳ, ὅπως διασκεδάζωσι τὸ κατὰ δύναμιν τὰς εἰς αὐτὰς ἐμπεπιστευμένας κυρίας, καὶ παρέχωσιν εἰς αὐτὰς εὐάρεστον ποικιλίαν ἀντὶ τῆς ξηρᾶς καὶ μονοτόνου ἐξηγήσεως καὶ περιγραφῆς τῶν μνημείων.

Πολλοὶ ἐζήτησαν νὰ εἰκάσωσι τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα ὄχι πλέον ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου, τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου ἢ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὀνύχων. Κατὰ νέαν λοιπὸν τοιαύτην φυσιολογικο-ψυχολογικὴν θεωρίαν τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς προσώπου τινὸς δύναταί τις νὰ διακρίνῃ παρατηρῶν τοὺς ὄνυχάς του. Ὄνυχες π. χ. ἐπιμήκεις καὶ στενοὶ εἶνε δεῖγμα προσώπων εὐφαντάστων, ἐχόντων προδιάθεσιν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὰς τέχνας, συγχρόνως ὅμως εἶνε δεῖγμα καὶ νωθρότητος. Ἐπιμήκεις καὶ πλατεῖς ὄνυχες, ἔχοντες ἐπίπεδον τὸ κύρτωμα αὐτῶν δηλοῦσι σωφροσύνην, κρίσιν ὑγιᾶ καὶ ἐνασχόλησιν ἐπὶ σοβαρῶν ἀντικειμένων. Ὄνυχες βραχεῖς καὶ πλατεῖς εἶνε ἴδιοι προσώπων εὐερεθίστων καὶ εὐεξάπτων, φιλερίδων, ἰδιοτρόπων· λίαν ἐρυθροὶ δὲ προσώπων ὑγιῶν, θαρραλέων, μεγαλοφρόνων. Ὄνυχες σκληροὶ καὶ τεθραυσμένοι κατὰ γραμμὰς ἐπιμήκεις εἶνε σημεῖον ἀγριότητος καὶ τάσεως πρὸς ἔριδας ἐμπαθεστάτας. Ἀγκιστροειδεῖς, κεκαμμένοι κατὰ τὸ ἄκρον, ὑπεμφαίνουσιν ὑποκρισίαν καὶ κακίαν, μαλθακοί, εὐκαμπτοι καὶ λεπτοὶ δεικνύουσι πνεῦμα καὶ σῶμα ἀσθενικόν, βραχεῖς δὲ καὶ μέχρι τῶν σαρκῶν φαγωμένοι διὰ τῶν ὀδόντων τάσιν πρὸς ἡδονὰς καὶ βλακείαν. Ἐὰν ἡ θεωρία ὅμως αὕτη εἶνε ἀληθὴς ἢ οὔ, ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποφανθῶμεν, ἀφίεμεν δὲ τὴν ἀπόφασιν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, προσθέτοντες ὅτι καὶ ἂν εἶνε ἀληθὴς οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως.

Ἐν Γαλλικῷ τινι γεωγραφικῷ φύλλῳ ἐδημοσιεύθη ἐκτενὲς ἄρθρον περὶ τῶν μεγίστων γεφυρῶν τοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ τιμᾷ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὁ πλήρης αὐτῶν κατάλογος περιλαμβάνει 53 γεφύρας· ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἐν Ὀλλανδίᾳ, Αἰγύπτῳ, Ἰνδίαις, καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ μεγίστη πασῶν, λόγῳ μήκους, εἶνε ἡ γέφυρα τῆς Βενετίας, 3,603 μέτρων, ἕπονται δ' αὐτῇ ἡ τοῦ Tay ἐν Ἀγγλίᾳ, 3,155 μέτρων, ἡ τοῦ Μοντρεὰλ 2,637 μέτρων, καὶ ἡ τοῦ Παρκεσβούργου ἐν Ἀμερικῇ 2,147. Αἱ μικρότεραι τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ καταλόγῳ εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ Νέβα τῆς Πετρουπόλεως γέφυρα 405 μέτρων, καὶ ἡ τοῦ Roquefavaux ἐν Γαλλίᾳ, 400 μέτρων.

Ἡ ἀρχαιοτέρα φιλανθρωπικὴ Ἑταιρία τῶν Παρισίων, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἑώρτασεν ἐσχάτως τὴν 191ην ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἑταιρίας χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1695. Ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρύσαντος αὐτήν, μόνον δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις ἁπλῶς ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς διευθύνοντος τὴν Ἑταιρίαν, ἥτις σήμερον ἀριθμεῖ περὶ τὰ 100 μέλη.

Ὁ ἐν Βακοὺμ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας ἐγνώρισε τὴν εἰς τὰ δάση τοῦ Καυκάσου ὕπαρξιν νέου εἴδους ξύλου ἐρυθροῦ, κατέχοντος ἀξιολόγους ἰδιότητος. Ἐν Παρισίοις ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν εὑρίσκονται δείγματα τοῦ ξύλου τούτου, ὅπερ σκληρύνεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος, δὲν σήπεται, εἶνε τρεῖς φορὰς βαρύτερον τῆς δρυὸς καὶ εὐχερῶς κατεργάζεται, ἐν γένει δὲ εἶνε πολύτιμον εἰς τοὺς ἁμαξοπηγοὺς καὶ τοὺς ἐπιπλοτέχνας, οἵτινες δύνανται νὰ κατασκευάσωσιν ἐξ αὐτῶν ἕδρας, τραπέζας, καὶ παντοῖα ἔπιπλα στερεὰ καὶ φιλόκαλα.

Καθ' ἃ προβλέπει διάσημός τις ἐν Ἀμερικῇ κατασκευαστὴς τυπογραφικῶν μηχανῶν, δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ καιρός, καθ' ὃν ἡ χρῆσις τοῦ μηχανικοῦ πιεστηρίου θέλει καταργηθῇ. Τὸ πιεστήριον θὰ ἀντικαταστήσῃ ἡ φωτογραφία, καθιστῶσα τὴν ἐργασίαν ταχυτέραν καὶ ὀλιγώτερον δαπανηράν. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἀνάγκη

— Ἤκουσες, Κώστα, εἶπεν ὁ κατῆς, τί ἀποκρίνεται ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς. Ἐσὺ τί λέγεις; Δέχεσαι ἀποζημίωσιν;

— Τὴν κόρην μου θέλω! ἔκραξε πνέων λύσσαν ὁ ἀτυχὴς πατήρ.

— Καλά, φθάνει, εἶπεν ὁ κατῆς.

Καὶ διατεθεὶς ἀνετώτερον ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἤνοιξε τὸ ἱερὸν βιβλίον, καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τὴν γνωστὴν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς ὡς νόμιμος κάτοχος τῆς κόρης Βάσως, ἀπηλλάσσοντο δὲ πάσης αἰτίας αὐτὸς καὶ ὁ συνεργός του εἰς τὴν ἁρπαγήν.

Ὁ Κώστας ἀφῆκε μανιώδη κραγήν, καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τοῦ κατῆ. Ἀλλ' οὗτος διέταξε τοὺς *σερδαρέους* του νὰ τὸν ἀπαγάγωσιν εἰς τὸ σωφρονιστήριον...

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀπήγετο ὁ Κώστας, νέος τις μελαγχροινὸς μὲ ὑψηλὸν καὶ εὔστροφον ἀνάστημα τῷ ἔκραξε.

— Θάρρος, πατέρα μου! θάρρος! ὑπάρχει ἐκδίκησις!...

Καὶ λαβὼν πλαγίαν τινὰ ὁδὸν ἐξῆλθε τῆς Ἄρτης καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. Παπαδιαμαντης

ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ἐν Ἱσπανίᾳ.

Β'.

Ἐν ἔτει 1816 ὁ πλοίαρχος Βασίλ. Ν. Λ. Ὀρλὼφ κατέπλευσε μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλοίου, τοῦ «Λυκούργου», εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Ἀλικάντε τῆς Ἱσπανίας, φέρων φορτίον σίτου 15,000 κοιλῶν πρὸς πώλησιν, ὅπερ καὶ ἐξεποίησε, συστημένος ὢν εἰς ἔμπορον τῆς πόλεως ταύτης, ὅστις ἦτο συγχρόνως καὶ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκποιήσεως τοῦ σιτοφορτίου, ἐκόμιζε λαθραίως τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἰσέπραττεν, εἰς τὸ πλοῖον, διότι τότε ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν ἐξαγωγὴν τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, ἔκ τινος θεωρίας ὁρμωμένη τότε οἰκονομολογικῆς, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ νομίσματος ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον μιᾶς χώρας, καὶ ὅτι πᾶ[illegible] ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἐπιφέρει μείωσιν τοῦ πλούτου. Ἐπέτρεπε δὲ μόνον ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις ν' ἀγοράζωνται διὰ τῶν χρημάτων ἐγχώρια προϊόντα, ἅτινα ἦσαν ἐλεύθερα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παντὸς φόρου ἐξαγωγῆς. Ἀλλ' οἱ πωληταὶ τῶν σιτοφορτίων πλοίαρχοι πολλάκις, μὴ εὑρίσκοντες συμφέρον εἰς ἀγορὰν τοιούτων προϊόντων, ἠναγκάζοντο διαφοροτρόπως νὰ μετακομίζωσι λάθρα εἰς τὰ πλοῖα τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ σίτου, διαφεύγοντες ἐπιτηδείως τὴν προσοχὴν τῶν τελωνοφυλάκων, carabinieros λεγομένων. Ἐξετέλουν δὲ συνήθως τὸν σκοπόν των εὐκόλως καὶ διὰ δωροδοκιῶν.

Διὰ τοιούτων μέσων καὶ ὁ ῥηθεὶς πλοίαρχος, ἐκποιήσας ὁλόκληρον τὸ φορτίον, μετεκόμισε μικρὸν κατὰ μικρὸν λαθραίως εἰς τὸ πλοῖον τὸ εἰσπραχθὲν ποσόν, συμποσούμενον εἰς τάλληρα δίστηλα ἱσπανικὰ 40,000, καὶ ἡτοιμάσθη πρὸς ἀπόπλουν, λαβὼν τὰ ἀποδημητήρια μὲ δηλωτικὸν τοῦ τελωνείου ὅτι τὸ πλοῖον ἀναχωρεῖ κενόν.

Ἀπέπλευσε περὶ τὴν 8ην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλ' ὑπαρχούσης νηνεμίας, δὲν ἀπεμακρύνθη ταχέως τῆς ξηρᾶς· ὅτε δ' εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπὸ τοῦ λιμένος, αἴφνης παρατηρεῖ ἐρχόμενα κατ' αὐτοῦ, ῥυμουλκούμενα ὑπὸ λέμβων, ἓν πολεμικὸν ἱσπανικὸν βρίκιον καὶ μίαν κελοῦπαν (chaloupe), τὸ μὲν δεξιόθεν τὴν δὲ ἀριστερόθεν αὐτοῦ. Ἤκουσε δ' ἐξ αὐτῶν φωνὴν βροντώδη διὰ ναυτικῆς σάλπιγγος «maïna carajo greco» τουτέστι «παραδώσου, αἰσχρὲ Ἕλλην». Ὁ πλοίαρχος ἄφοβος δὲν ἀπήντησε ποσῶς, ἀλλ' ἡτοιμάσθη πρὸς ἀντίστασιν, διότι ἐνόησεν ὅτι ἐζήτουν αὐτόν, προδοθέντα ὅτι ἔφερεν ἐν τῷ πλοίῳ χρήματα εἰς μεταλλικόν. Ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐκ δευτέρου αἱ αὐταὶ φωναί, ἀλλ' οὐδεμία ἐκ τοῦ σπετσιωτικοῦ πλοίου ἐδόθη ἀπάντησις. Τότε ἤρχισε κατ' αὐτοῦ ἑκατέρωθεν κανονοβολισμός, ἐξ οὗ ἐβιάσθη ὁ Ὀρλὼφ νὰ κανονοβολήσῃ καὶ αὐτός· διήρκεσαν δὲ οἱ ἀντιπυροβολισμοὶ ὑπὲρ τὴν ὥραν πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ ἑκατέρωθεν καταπολεμουμένου πλοίου.

Βλέπων ὁ Ὀρλὼφ τὸν προφανῆ κίνδυνον, καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πλήρους νηνεμίας, ἀπηλπίσθη περὶ τῆς σωτηρίας του· ἀλλὰ μὴ ἀπολέσας παντάπασι τὸ θάρρος διέταξε νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν λέμβον, ἔθεσεν ἐντὸς αὐτῆς τὰ 40,000 δίστηλα, ἑκάστης χιλιάδος οὔσης ἐγκεκλεισμένης ἐντὸς σάκκου δυνατοῦ λινοῦ, πισσωμένου, παρέλαβεν ὡσαύτως ἐκ τοῦ πλοίου λιανοσχοινίον ὑπὲρ τὰς διακοσίας ὀργυιάς, τὴν πυξίδα, καὶ ἓξ ναύτας κωπηλάτας. Ἔδωσε δὲ μετὰ τοῦτο διαταγὴν εἰς τὸν ὑποπλοίαρχόν του, ὅτι ὅταν αὐτὸς ἀπομακρυνθῇ ἱκανῶς τοῦ πλοίου, νὰ ζητήσῃ ἀνακωχὴν καὶ νὰ ἐρωτήσῃ «τί πλοῖον εἶνε τὸ κανονοβολοῦν κατ' αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ νυκτός». Τὴν διαταγὴν ταύτην ἐξετέλεσεν ὁ ὑποπλοίαρχος· καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν λέμβος μετὰ ναυτῶν τοῦ πολεμικοῦ βρικίου, πλησιάζει τὸ πλοῖον· ἀνέρχονται ἐπ' αὐτοῦ οἱ ἱσπανοὶ ναῦται ὑβρίζοντες καὶ τὸ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὸν λιμένα, ἐξ οὗ ἀνήχθη.

Ὁ Ὀρλὼφ ἐπιβὰς τῆς λέμβου καὶ ἀπομακρυνθεὶς τοῦ πλοίου, διηυθύνθη πρὸς τὴν ξηρὰν

εἰς γνωστὴν ῥόμβου γραμμὴν ἐπὶ τῆς ναυτικῆς πυξίδος, ῥίπτων εἰς τὴν θάλασσαν ἕκαστον σάκκον, ἐμπεριέχοντα 1000 δίστηλα, ἀφοῦ πρῶτον προσέδενεν ἀσφαλῶς καὶ στερεῶς διὰ τοῦ λικνοσχοινίου, ὅπερ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, εἰς ἀπόστασιν 3 ἢ 4 ὀργυιῶν μακρὰν τὸν ἕνα τοῦ ἄλλου· οὕτω δὲ κατὰ σειρὰν προσδεδεμένους ἐβύθισε τοὺς σάκκους εἰς βάθος 32 ὀργυιῶν εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης, οὐχὶ ὅλους ἐν σωρῷ, ἀλλὰ τρεχούσης τῆς λέμβου κατὰ μῆκος ὅλου τοῦ λικνοσχοινίου, χωρὶς ν' ἀφήσῃ οὐδὲν σημεῖον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἵνα ἀποκρύψῃ πᾶν ἴχνος τῆς πράξεώς του. Τοῦτο πράξας ἀποβιβάζεται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν Ἄγγλον πρόξενον.

Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὰ τοῦ συλληφθέντος πλοίου. Οἱ Ἱσπανοὶ συλλαβόντες τὸ πλοῖον ἀνέκριναν τοὺς ναύτας περὶ τοῦ πλοιάρχου καὶ περὶ τῶν χρημάτων. Οἱ ναῦται ἀπήντησαν, μὴ δειλιάσαντες ποσῶς διὰ τὰς γενομένας κατ' αὐτῶν παραβάσεις, ὅτι ὁ πλοίαρχός των ἀνεχώρησε τοῦ πλοίου· ἀπέκρυψαν δὲ ὅτι εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα. Οἱ Ἱσπανοὶ καταγαγόντες τὸ πλοῖον εἰς τὸν λιμένα ἀφῄρεσαν τὸ πηδάλιόν του, ὅπερ μετεκόμισαν εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἐπελήφθησαν γενικῆς ἐρεύνης αὐτοῦ· ἤρχισαν ν' ἀπορρίπτωσι τὸ ἕρμα, ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐν αὐτῷ κρύπτεται τὸ χρηματικόν, ἐπεθεώρησαν ὅλα τὰ ὑπὸ τὸ κῆτος μέρη, ἀλλ' οὐδὲν ἀνεκάλυψαν, οὔτε ἴχνος ἐλάχιστον χρημάτων ἀνεῦρον. Ἀνοίξαντες δὲ τὸ κιβώτιον τοῦ πλοιάρχου εὗρον ἐν αὐτῷ μόνον 5 δούπιας ἱσπανικάς, τὰς ὁποίας δὲν ἔλαβον ἵνα μὴ ἐπιδείξωσιν εὐτέλειαν. Μηδὲν λοιπὸν ἀνακαλύψαντες ἐπανέρριψαν τὸ ἕρμα εἰς τὸ πλοῖον, παραιτήσαντες αὐτό, καὶ ἔθεσαν μόνον τὸ ἐν τῇ ξηρᾷ πηδάλιον τοῦ πλοίου ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐπιτήρησιν. Μετὰ ταῦτα δὲ αἱ ἱσπανικαὶ ἀρχαὶ ἐφυλάκισαν τοὺς ναύτας καὶ ἐζήτησαν τὸν πλοίαρχον εἰς ἀνάκρισιν, ὃν καὶ παρέλαβον ἐκ τοῦ προξενείου.

Ἡ κατὰ τοῦ πλοιάρχου κατηγορία ἐστηρίζετο εἰς τὸ ὅτι ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν βασιλικῶν πολεμικῶν πλοίων, ὧν ἐπλήγωσε καὶ ναύτας· διὸ καὶ ἐτέθη εἰς εἱρκτὴν σιδηροδέσμιος. Ὁ πλοίαρχος Ὀρλὼφ ὑπερησπίσθη ἑαυτὸν λέγων ὅτι προσβληθεὶς ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἐξέλαβε τὰ πλοῖα ὡς πειρατικά, καὶ ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ οὓς ἔρριψεν ἦτο ἁπλῆ ἄμυνα.

Ὁ Ἄγγλος πρόξενος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐφυλακίσθη ὁ πλοίαρχος, προσέρχεται εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ζητεῖ τὸν φυλακισθέντα ὅπως τὸν παραλάβῃ ὑπὸ τὴν ἐγγύησίν του. Ἡ πρότασις τοῦ προξένου ἐγένετο ἀποδεκτή· καὶ ὁ πλοίαρχος ἀποφυλακισθεὶς ὁδηγεῖται εἰς τὸ προξενεῖον, ὅπου ἔμελλε νὰ παραμείνῃ μέχρις τῆς ἐν Μαδρίτῃ ἐκδικάσεως τῆς τολμηρᾶς πράξεώς του, καὶ ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς, ἥτις ἤθελεν αὐτῷ ἐπιβληθῇ.

Ἀλλ' ὁ Ὀρλὼφ κατείχετο ὑπὸ ἑτέρας ἀνησυχίας, καὶ φόβου μεγαλειτέρου ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς προερχομένου. Ἐφοβεῖτο μὴ τυχὸν ἡ ὑγειονομικὴ ἀρχὴ ἐζήτει παρὰ τοῦ ὑγειονομείου Μασσαλίας πληροφορίας περὶ τῆς ἐκεῖθεν προελεύσεώς του· διότι αὐτὸς εἶχε μὲν πιστοποιήσεις ὅτι ἤρχετο ἐκ Μασσαλίας, ἀλλ' ἀληθῶς ἤρχετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὑποκειμένης ἐν Ἱσπανίᾳ εἰς κάθαρσιν αὐστηρὰν ἕνεκα τῆς ἐκεῖ πανώλους. Τοῦτο δ' ἔκρινε καλὸν νὰ ὁμολογήσῃ κατ' ἰδίαν εἰς τὸν πρόξενον, ὃν καὶ παρεκάλεσε νὰ πληροφορηθῇ ὁπωσδήποτε ἂν τὸ ὑγειονομεῖον ζητῇ ἐκ Μασσαλίας πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς του. Ὁ πρόξενος ἐξεπλάγη ἀκούσας ταῦτα, βλέπων ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ φίλου του ἐλάμβανε σοβαρότερον χαρακτῆρα. Μετὰ μικρὰν σκέψιν λέγει. «Ἔχω φίλον εἰλικρινῆ ἐν τῷ ὑγειονομικῷ συμβουλίῳ, θὰ τὸν προσκαλέσω, καὶ ἀφοῦ τὸν ὁρκίσωμεν περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ μυστικοῦ, θὰ ἐξομολογηθῶμεν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν». Ὁ φίλος προσκληθεὶς προβάλλει δυσκολίας νὰ δεχθῇ ὅρκον, φοβούμενος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους πεισθεὶς συγκατανεύει καὶ ὁρκίζεται. Ἐξομολογεῖται τὴν πρᾶξιν ὁ πλοίαρχος· ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται ὁ φίλος καὶ λέγει πρὸς αὐτόν·

— Ἂν δὲν ἐλυπήθης τὴν περιουσίαν σου, δὲν ἐλυπήθης τοὐλάχιστον τὴν ζωήν σου, ἐκθέσας αὐτὴν εἰς κίνδυνον προφανῆ; Τί σὲ παρεκίνησε νὰ κάμῃς τοιαύτην πρᾶξιν;

— Τὸ ἔπραξα, ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος, διότι ἕνεκα τῆς πολυχρονίου καθάρσεως, ἣν ἐπιβάλλουσι τὰ ὑγειονομεῖα, καὶ τῆς ἀποδιώξεως ἡμῶν ἐκ τῶν λιμένων τῆς Ἱσπανίας ἐπὶ ζημίᾳ μας μεγίστῃ ἀναγκαζόμεθα μὲ προφανῆ κίνδυνον νὰ φέρωμεν πιστοποιήσεις ὅτι ἐρχόμεθα μὲ ἐλευθεροκοινωνίαν ἀπὸ λιμένων τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ γινώμεθα δεκτοί. Ἀλλ' ἄφες αὐτὰ τώρα, καὶ εἰπέ μας ἂν τὸ ὑγειονομεῖον ζητῇ ἐκ Μασσαλίας εἰδήσεις περὶ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως τοῦ πλοίου μου.

— Τοιοῦτόν τι δὲν ἐζητήθη, ἀπήντησεν ὁ φίλος, ἀλλὰ μόνον σὺ κατηγορεῖσαι, ὅτι ἐκανονοβόλησας βασιλικὸν πλοῖον καὶ ὅτι ἐπλήγωσες ναύτας· περιμένεται δ' ἐκ Μαδρίτης ἡ ἀπόφασις.—Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἀποχαιρετήσας ἀπῆλθε, θαυμάζων τὴν τόλμην τοῦ πλοιάρχου.

Ὁ Ὀρλὼφ πεισθεὶς ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ δεινωθῇ πλειότερον, ἐπεδόθη εἰς τὴν φροντίδα τῆς διασώσεως τῶν 40,000 διστήλων, τὰ ὁποῖα ἔκειντο ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐν πρώτοις, ἀπέστειλεν εἰς Σπέτσας τοὺς ναύτας τοῦ πλοίου, οὓς αἱ ἀρχαὶ ἀπέλυσαν ἐκ τῆς φυλακῆς, μὴ εὑροῦσαι χρήματα ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἐκράτησε μόνον 19 μετὰ τοῦ

ὑποπλοιάρχου πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ πλοίου. Εἰς τούτους δ' ἔδωκε τὴν ἐντολὴν νὰ ἀσχοληθῶσι κρύφα, χωρὶς νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν νὰ ἐννοηθῶσιν, εἰς ἄγραν τῶν 40,000 διστήλων δι' οἱουδήποτε μέσου, ἐπιδείξας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς πυξίδος νὰ διευθυνθῶσιν ἀντιθέτως τῆς γραμμῆς, ἣν αὐτὸς ἠκολούθησεν ὅταν ἐβύθισε τοὺς σάκκους καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηράν.

Οἱ ναῦται προετοιμάσαντες ὅλα τὰ χρήσιμα ἐργαλεῖα ἐξήρχοντο καθ' ἑκάστην μὲ τὴν λέμβον, φανερῶς μὲν πρὸς ἁλιείαν ἰχθύων, οὓς ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἐπώλουν δημοσίᾳ εἰς τὴν ἀγοράν, κρυφίως ὅμως πρὸς ἄγραν τοῦ λιανοσχοινίου. Ἡ ἄοκνος αὕτη ἐργασία διήρκεσεν 64 ἡμέρας, ὅτε τέλος τὴν 65 συνέλαβεν ἡ ἁρπάγη ἐν μέσῳ τὸ λιανοσχοινίον· βεβαιωθέντες οἱ ναῦται ὅτι ἦτο αὐτὸ τὸ τῶν διστήλων, ἐχάρησαν σφόδρα· καὶ παρέμειναν μέχρι νυκτὸς ἐπὶ τόπου, ὅτε ἀνέσυραν τοὺς σάκκους εἰς τὴν λέμβον. Ἐπιστρέψαντες εἰς τὸν λιμένα προσήγγισαν εἰς πλοῖον σπετσιωτικὸν αὐτόθι ἐλλιμενισμένον μὲ φορτίον σίτου, ὅπου ἀνεβίβασαν τὴν πολύτιμον ἄγραν των, πάντας τοὺς σάκκους τῶν διστήλων σώους καὶ ἀνελλιπεῖς. Ὁ ὑποπλοίαρχος τρέχει δρομαῖος καὶ ἐν χαρᾷ, καὶ ἀναγγέλλει εἰς τὸν πλοίαρχον τὴν εὐχάριστον εἴδησιν.

— Ἐπιάσαμε τὴ σιρμαγιά, καὶ τὴν ἐτοποθετήσαμε εἰς φορτωμένον πλοῖον συμπατριώτου, ὥστε δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νέας προδοσίας.

Ὁ πλοίαρχος Ὀρλὼφ συνελθὼν ἐκ τῆς χαρᾶς του δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν ὑποπλοίαρχον, νὰ προσπαθήσῃ διὰ δωροδοκίας νὰ λάβῃ τὸ πηδάλιον, ἐὰν δὲ δὲν δυνηθῇ, νὰ ἑτοιμάσῃ ἄλλο ἐκ τοῦ προχείρου· νὰ προετοιμάσῃ δὲ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα, καὶ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὸν τὸ τέλος τῆς προετοιμασίας ταύτης. Ὁ ὑποπλοίαρχος διὰ προσφορᾶς 300 διστήλων κατορθοῖ νὰ λάβῃ τὸ πηδάλιον, τὸ ὁποῖον διὰ νυκτὸς λάθρα ἀνελκύουσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τοποθετοῦσιν. Ἀναγγέλλει δὲ κατόπιν εἰς τὸν πλοίαρχον ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἕτοιμα, καὶ ὅτι αἱ 40,000 τῶν διστήλων ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ πλοίῳ ἀσφαλῶς.

Ὁ Ὀρλὼφ ταῦτα ἀκούσας, συλλαμβάνει τὴν σκέψιν ν' ἀποπλεύσῃ λάθρα τὴν νύκτα διὰ Σπέτσας, ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος, σφοδρὸς *ponentes*. Προσέρχεται λοιπὸν περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ κρούει τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ πρό[illegible]ς Ἄγγλος.

— Τίς εἶνε;

— Ὁ καπετὰν Βασίλης.

— Τί τρέχει, καπετὰν Βασίλη;

— Σὲ ἀποχαιρετῶ, φίλε μου, σὲ ἀσπάζομαι ἐκ καρδίας, καὶ σὲ εὐχαριστῶ δι' ὅ,τι ὑπὲρ ἐμοῦ ἔκαμες. Ἀναχωρῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὸ πλοῖόν μου διὰ τὴν πατρίδα μου.

Ἔκθαμβος ὁ πρόξενος διὰ τὸ ἀπρόοπτον, τὸν θαυμάζει διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὸν ἀσπάζεται.

— Καλὸν κατευόδιον, καπετὰν Βασίλη. Μὴ φροντίζῃς ποσῶς διὰ τὴν ἐγγύησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκα διὰ σέ, πρόσεξε μόνον νὰ μὴ σὲ ξαναγυρίσουν ὀπίσω αἰχμάλωτον.

— Ὁ Θεὸς μὴ τὸ δώσῃ, λέγει ὁ Ὀρλώφ, προτιμῶ νὰ καῶ, νὰ τιναχθῶ εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' ὄχι νὰ μὲ γυρίσουν ὀπίσω αἰχμάλωτον.

Ὁ Ὀρλὼφ ἐξελθὼν τοῦ οἴκου κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐπιβαίνει τοῦ πλοίου του. Οἱ ναῦται διὰ κοπτεροῦ πελέκεως κόπτουσι τὰ παλαμάρια, δι' ὧν ἦτο προσδεδεμένον τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, καὶ τὰ πρυμνήσια τοῦ πλοίου, ἀναπεταννύουσι τὰ ἱστία καὶ ἀποπλέουσι τοῦ λιμένος Ἀλικάντε· μετὰ πλοῦν δὲ 7 ἡμερῶν, πνέοντος δυνατοῦ οὐρίου ἀνέμου, ἐλλιμενίζονται εἰς Σπέτσας, ἐν μέσῳ δακρύων χαρᾶς τῶν συγγενῶν, διὰ τὸ ἀνέλπιστον τῆς ἐπιστροφῆς.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀφῆκεν ἱστορικὴν ἐποχὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τῆς Ἱσπανίας· ὥστε πρὸ 15 ἐτῶν εὑρεθέντες ἐκεῖ νέοι πλοίαρχοι Σπετσιῶται πωλοῦντες σῖτον, ἠρωτήθησαν παρὰ γερόντων ἂν ζῇ ὁ τολμηρὸς ἐκεῖνος Γραικὸς καπετὰν Ὀρλώφ. Ὅταν δὲ οἱ πλοίαρχοι οὗτοι ἐν Σπέτσαις διηγοῦντο πρὸς τὸν γέροντα Ὀρλὼφ τὴν ἐρώτησιν τῶν συνηλικιωτῶν του Ἱσπανῶν, ὁ γέρων συνεκινήθη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς δεινῆς ἐκείνης θέσεώς του, καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ νεανικοῦ διηγήθη τὴν ἐπικίνδυνον πρᾶξίν του.

(Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Νικολάου Β. Ὀρλὼφ στενογραφηθεῖσαν).

Α. Μ.

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ

Ἦτο Κυριακή. Ὅλα τὰ ὡρολόγια τῆς μικρᾶς πόλεως Ποτεμβούργης ἐσήμαινον τὴν ἕκτην ὥραν ὅτε ὁ συνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ Σιδηράτος ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐχασμήθη ἅπαξ ἢ δὶς θορυβωδῶς καὶ ἐτανύσθη νωχελῶς. Ἐφαίνετο φρικωδῶς ἀνιῶν. Ὁμολογήσατε ὅμως ὅτι εἶχε δίκαιον πρὸς τοῦτο· δὲν εἶνε, ἀληθῶς, ἀγγαρεία βαρυτάτη νὰ εἶνε τις ὑποχρεωμένος νὰ σηκωθῇ ἐνωρὶς Κυριακὴν ἡμέραν; Κυριακήν! τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ μικρότερος ὑπάλληλος, ὁ κοινότερος ἐργαστηριοῦχος, ὁ προστυχότερος ἐπιχειρηματίας δύναται νὰ κοιμᾶται ἐν ὅλῃ του τῇ ἀναπαύσει! Ἀναντιρρήτως εἶνε ὀχληροτάτη ἀνάγκη.

Ὁ συνταγματάρχης ἀνελογίζετο ταῦτα μελαγχολικῶς ὅτε ἡ κυρία Σιδηράτου, ἥτις ἀνεπαύετο εἰς τὸ πλευρόν του, ἀφυπνίσθη ἐπίσης. Ὁ συνταγματάρχης ἀφ' οὗ ἠρώτησε τὴν γυναῖκά του

περὶ τῆς ὑγείας της, ὡς συνείθιζεν ἑκάστην πρωΐαν, ἀνέκραξε:

— Πρέπει νὰ ἐνδυθῶ! ἔχομεν ἐπιθεώρησιν ὅλου τοῦ συντάγματος εἰς τὰς ἑπτά! Τί διαβολο-επάγγελμα εἶνε καὶ αὐτὸ τὸ στρατιωτικό!

— Ἄνδρα μου, μεῖνε δὰ ἀκόμη μερικὰς στιγμάς. Καὶ εἰς τὰς ἕξη νὰ σηκωθῇς ἔχεις πάλιν καιρόν...

— Ὄχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης, ἐπιθυμῶν μολαταῦτα νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν συμβουλὴν τῆς συζύγου του.

— Ἐν τούτοις...

— Τὸ ἀπεφάσισα!

— Ἀλλ' ἄν...

—Ματαίως ἐπιμένεις!

— Δὲν ἐπιμένω πλέον, εἶπεν ἡ κυρία Σιδηράτου μετ' ἀξιοπρεπείας.

— Ἄς εἶνε, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης βλέπων ὑποχωροῦσαν τὴν σύζυγόν σου, μὲ κάμνεις ὅ,τι θέλεις... Λοιπόν, μένω...

Μειδίαμα διηύγασε τὸ πρόσωπον τῆς συζύγου τοῦ συνταγματάρχου. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἐφαίνετο λίαν εὔθυμος. Συνήθως, μόλις ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐζήτει φιλονεικίαν πρὸς τὸν σύζυγόν της. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὐναντίον εἶχε ἀπόφασιν εἰς οὐδὲν νὰ ἀντιτείνῃ.

Ποία ἦτο ἡ αἰτία τοιαύτης ἀπροσδοκήτου μεταβολῆς; Ὁ συνταγματάρχης δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸ μάθῃ.

— Τὴν 'ξεύρεις, ἐξηκολούθησε μετὰ δειλῆς φωνῆς, τὴν Πτερωτοῦ, τὴν γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ;

— Ναί. Καὶ ἔπειτα;

— Τὴν κυρίαν Πτερωτοῦ, ἐπανέλαβε μετά τινος δισταγμοῦ. Ἐννοεῖς ποίαν ἐννοῶ.

— Ναί, τὴν γυναῖκα τοῦ Πτερωτοῦ, τοῦ συνταγματάρχου.

— Ἀκριβῶς. Τὴν εἶδα χθὲς εἰς τοῦ Νομάρχου·

— Ἀλήθεια;

— Ναί. Καὶ ἐφοροῦσε ἕνα καπέλλο, τόσο εὔμορφο, τόσο πλούσιο! Ἡ νομαρχίνα ἔμεινε μὲ ἀνοικτὸ στόμα ἀπὸ τὸν θαυμασμόν της.

Ἐδῶ ὁ συνταγματάρχης ἐξέβαλε βαθὺν στεναγμόν. Ἤρξατο ὑποπτευόμενος περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Νομίζω, εἶπεν ὁρμητικῶς, ὅτι εἶνε καιρὸς νὰ σηκωθῶ!

Ἡ σύζυγός του τὸν διέκοψεν.

— Δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἄνδρα μου, ἄκουσέ με μιὰ στιγμή!.. Αὐτὸ τὸ καπέλλο, τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶνε ἀληθὲς ἀριστούργημα. Ὅλοι δι' αὐτὸ ὁμιλοῦν, νομίζω μάλιστα ὅτι λέγουν: Καλότυχη ποῦ εἶνε αὐτὴ ἡ Πτερωτοῦ! μόλις ἐπιθυμήσῃ κἄτι τι τῆς τὸ προσφέρει ὁ σύζυγός της. Δὲν εἶνε 'σὰν τὴν καϋμένη τὴν Σιδηράτου.

— Ἀλήθεια, τὸ λέγουν αὐτό; εἶπεν ὁ συνταγματάρχης τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἐγένετο ἐρυθρότατον.

— Ναί, τὸ λέγουν, ἐπανέλαβεν ἐντόνως ἡ σύζυγός του.

—Καλὰ λοιπόν, ἂς τοὺς ἀφήσωμε νὰ λέγουν...

— Πῶς; νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ λέγουν; ἐξηκολούθησε πλήρης ἀγανακτήσεως ἡ κυρία. Ὁ ἴδιος εἶσθε πάντα, κύριε Σιδηράτε. Ἂν ἤμουν ἄνδρας ἐγώ, ἂν ὠνομαζόμην συνταγματάρχης Σιδηράτος, σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι θὰ ἔκλεια τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν ἀποδεικνύων εἰς αὐτοὺς ἐμπράκτως ὅτι ψεύδονται. Καὶ πρὸς τοῦτο ἔφθανε ν' ἀγοράσω ἕνα καπέλλο τῆς γυναικός μου ἀκόμη ὡραιότερον ἀπὸ τῆς κυρίας Πτερωτοῦ. Ἴσα ἴσα παρετήρησα ἕνα εἰς τὸ κατάστημα τοῦ..

— Ἀλλά, ὑπέλαβεν ὁ συνταγματάρχης, δὲν σκέπτεσαι καλά· ἔχεις καπέλλο σχεδὸν καινούργιο καὶ τὸ ὁποῖον κάμνει πολλὴν ἐντύπωσιν.

—Τί νὰ συζητοῦμεν ματαίως; Μὴν ἔχετε τὴν ἀξίωσιν ὅτι θὰ εἶσθε ἀπαθὴς κριτὴς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην; Θέλετε ναὶ ἢ ὄχι, νὰ μοῦ ἀγοράσετε τὸ καπέλο;

— Ἀλλά...

— Μὴ λόγια, ναὶ ἢ ὄχι;

— Νὰ ἰδοῦμε!

— Ναὶ ἢ ὄχι;

— Σκέψου!..

— Ὦ! δὲν ὑποφέρεται πλέον! Ναὶ ἢ ὄχι;

— Αἴ λοιπόν,...ὄχι!

— Ἤμην βεβαία, εἶπεν ἡ κυρίου Σιδηράτου συστρέφουσα τὰς χεῖρας αὐτῆς μετ' ἀπελπισίας. Ἡ καϋμένη ἡ μητέρα μου εἶχε δίκαιον ὅταν μοῦ ἔλεγε: «Ὁ ἄνδρας σου εἶνε θηρίον καὶ θὰ σὲ φάγῃ..»

Καὶ ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἠγωνίσθη ν' ἀναβιβάσῃ ἓν δάκρυ τοὐλάχιστον εἰς τὸν κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ της. Διὰ μακρᾶς πείρας καὶ ἀσκήσεως οἱ δακρυγόνοι αὐτῆς ἀδένες ἠδύναντο νὰ ὑπακούωσι σχεδὸν αὐτοστιγμεί. Ὅθεν μετὰ δευτερόλεπτά τινα ὁ συνταγματάρχης ἐβράχη ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς τρυφερᾶς συζύγου του.

Καλά, μετὰ τὰς βροντὰς ἡ βροχὴ τώρα! ἐψιθύρισεν.

— Ἔτσι, λαμπρά! σᾶς συγχαίρω περιπαίζετε τὸ θῦμα σας τώρα!

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἐσήμαινεν ἕκτη καὶ ἡμίσεια. Ὁ συνταγματάρχης ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης.

Ἡ συζυγικὴ θύελλα διήρκει εἰσέτι.

Ὁ δυστυχὴς Σιδηράτος ἦτο μανιώδης. Μὰ τὸν Θεό, ἐψιθύρισε, μὲ τὸ διάβολο, αὐτὴ ἡ γρύνια θὰ βαστάξῃ ἔτσι ὅσο νὰ βραδιάσῃ. Ἐνεδύθη ταχέως. Τὴν στιγμὴν δὲ καθ' ἣν ἐπόρπου τὴν ζώνην του: Ἔλα τῇ εἶπε, ἠδύνων τὴν φωνήν του, ὁμολόγησε, Χαρίκλεια, ὅτι εἶχες ἄδικον.

— Ἐγώ, ἔχω πάντα ἄδικον, ἀντεῖπεν ἡ ἀξιέ

ραστος γυνή, ἧς τὰ δάκρυα ἐσταμάτησαν ὡς διὰ μαγείας... Ἀφῆτέμε ἥσυχον, κύριε...

— Σὲ βεβαιῶ ὅτι τὸ καπέλλο ποῦ ἐφοροῦσες τὴν τελευταίαν κυριακήν...

— Δὲν πρόκειται περὶ τούτου...

— Ἐντούτοις...

— Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀφῆτέ με.

Πρέπει νὰ συνθηκολογήσω, διενοήθη ὁ συνταγματάρχης.

— Λοιπόν, ἂς κάμωμεν εἰρήνην, ἐξηκολούθησε.

— Γνωρίζετε τοὺς ὅρους μου.

— Εἶνε βαρεῖς, βεβαίως. Τέλος πάντων πόσα στοιχίζει αὐτὸ τὸ καπέλλο;

— Μὲ μεγάλη δυσκολία κατέβη ὁ ἔμπορος εἰς τὰ ἑκατὸν εἴκοσι φράγκα.

— Ἑκατὸν εἴκοσι φράγκα! Τότε λοιπὸν θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ κάμνωμεν ἓν φαγητὸν ὀλιγώτερον ἐπὶ ἕνα μῆνα.

— Ἀδιάφορον!

— Καὶ πρέπει νὰ μὴν πίνω καὶ καπνὸν εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα!...

— Ἀδιάφορον! ἡ μεγαλειτέρα ἀνάγκη εἶνε ν' ἀποφύγωμεν μὲ πᾶσαν θυσίαν τὴν ταπείνωσιν. Δὲν πρέπει νὰ νικηθῶμεν ἀπὸ τοὺς Πτερωτούς· δὲν πρέπει νὰ φανῇ ὅτι τὸ μηχανικὸν ἐθριάμβευσε καὶ ἐντρόπιασε τὸ πεζικόν. Ἂν μ' ἀγοράσετε αὐτὸ τὸ καπέλλο, θὰ ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ βαδίζετε μὲ ὑψηλὸν μέτωπον... Καὶ ἔπειτα, προσεῖπεν ἐρωτύλως, ὁ συνταγματάρχης Σιδηράτος δὲν θὰ εἶνε εὐτυχὴς ὅταν κρατῇ τὴν Χαρίκλειάν του εἰς τὸν βραχίονά του καὶ ἀκούῃ νὰ ψιθυρίζουν κατὰ τὴν διάβασίν του: «Τί θαυμάσιον καπέλλο!» Λοιπόν, ἀνδρούλη μου, νὰ τὸ πάρω, αἴ!, σύμφωνος;

* *
*

Ὁ συνταγματάρχης δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὄχι. Καὶ ὅμως τῷ ἐφαίνετο σκληρότατον νὰ στερηθῇ ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον τὸν καπνόν του. Κατέπνιξε βαθὺν στεναγμόν, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ κυρία Σιδηράτου ἡτοιμάζετο ν' ἀρχίσῃ καὶ πάλιν τὰ δάκρυα αὐτῆς, ἐπέθηκεν ἐσπευσμένως φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς, καὶ εἶπεν: «Σύμφωνος!»

Τὸ πρόσωπον τῆς κυρίας συνταγματάρχου ἀνέλαβεν αὐτοστιγμεὶ τὴν συνήθη ἀπάθειάν του.

Ὁ συνταγματάρχ[illegible] ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης ἔκαμε μεταβολὴν καὶ ἐξῆλθε.

Ἦτο γενναῖος συνταγματάρχης ὁ Σιδηράτος.. ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ!

Ἀλλ' ἐνώπιον τῆς συζύγου του ἔτρεμεν, ἔτρεμεν ὅσον οὐδέποτε νεοσύλλεκτος τὴν ἡμέραν τῆς μάχης.

Ἡ κυρία Σιδηράτου ἦτο, ὡς εἶδον ἤδη οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, γυνὴ γνωρίζουσα νὰ κυβερνᾷ. Τὰ πάντα ἔβαινον στρατιωτικῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ της καὶ πρῶτος ὁ συνταγματάρχης. Προσεπάθει μὲν ἐνίοτε ὁ ταλαίπωρος ν' ἀντιστῇ, νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του, ἀλλ' ἡ ἀντίστασίς του δὲν διήρκει ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐχρησίμευε μόνον εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ ἐμφανέστερον τὸν θρίαμβον τῆς συζύγου του. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν τούτοις ἡ κυρία Σιδηράτου μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ ἄρῃ τὴν νίκην. Ἦτο λοιπὸν ὑπερήφανος καὶ πλήρης χαρᾶς. Ἐν ᾧ δὲ ὁ συνταγματάρχης κατέβαινε τὴν κλίμακα, κεκυφυῖαν ἔχων τὴν κεφαλήν, αὕτη καλυφθεῖσα πάλιν διὰ τοῦ ἐφαπλώματος ἀπεκοιμήθη ἡδέως.

*
* *

Ὁ συνταγματάρχης αἰσχυνόμενος ὅτι ὑπέκυψεν, ἦτο ἐξηγριωμένος. Δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἔμελλε νὰ τῷ παράσχῃ ἀφορμὴν πρὸς ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς του· ὁ στρατιώτης αὐτοῦ ὅστις τὸν ἐπερίμενεν ἐν τῇ ὁδῷ, κρατῶν διὰ τῆς χειρὸς ἐπισεσαγμένον τὸν ἵππον του, δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

— Τί κατάστασις εἶνε αὐτὴ τοῦ ἀλόγου, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης δι' ὀργίλης φωνῆς, ζῷο! κύττα ἐκεῖ χάλια!

Ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀναγνώστου, ὅτι ἵππος καὶ στρατιώτης ἦσαν ἀνεπίληπτοι. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πασίγνωστον πλέον ὅτι τόσον δυσηρεστημένοι εἴμεθα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅσον ὀλιγώτερον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας;

— Ξέρεις, ἐξηκολούθησεν ὁ ἐξωργισμένος ἀξιωματικός, ὅτι παρακαλοῦν τόσοι στρατιῶται διὰ νὰ πάρουν τὴν θέσιν σου, εἰς τὸ σπίτι μου; Λάβε τὰ μέτρα σου, γιατὶ σὲ στέλλω εἰς τὸν στρατῶνα, ἀκαμάτη!

Ἡ ὀργὴ ἀπέπνιγε τὸν Σιδηράτον. Συνεπλήρωσε τὴν ἱερεμιάδα ταύτην δι' ὕβρεων, ἃς θὰ ἐζήλευον πολλοὶ δημοσιογράφοι διὰ τὸ εἰκονικὸν αὐτῶν ὕφος. Πῦρ δὲ πνέων καὶ μένεα ἀνέβη τὸν ἵππον του, τὴν ὁλοὲν δ' αὔξουσαν ἔξαψίν του ἐξεδήλωσε διὰ σφοδρῶν πτερνισμάτων εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ. Ὁ ἵππος ἀσυνείθιστος εἰς τοιαύτην βάρβαρον αὐστηρότητα, ἠνωρθώθη ἀγρίως ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ὁ κύριος Σιδηράτος ὀλίγον ἔλειψε νὰ κρημνισθῇ. Ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ εὕρῃ τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἀπῆλθε μεθ' ὁρμῆς. Ὁ στρατιώτης ἀπαθὴς μάρτυς τῆς σκηνῆς ταύτης παρηκολούθησεν αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρι τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ, εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ψιθυρίζων: Μπόρα ἔχομε! νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεσπάσῃ!

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ συνταγματάρχης διήλασε τὴν πόλιν θυελλωδῶς καλπάζων. Προυχώρει, πτερνίζων ἀνηλεῶς τὸν ἵππον αὐτοῦ, ταχὺς

ὡς ἀστραπή, ὅμοιος πρὸς, τὸν φανταστικὸν ἱππέα τοῦ θρύλου τοῦ Βοῦργερ.

*
* *

Τὸ σύνταγμα ἦτο ἐν τῷ πεδίῳ ἀπὸ μιᾶς ὥρας. Οἱ ἄνδρες συνδιελέγοντο καθ' ὁμίλους ἀναμένοντες τὴν ὥραν τῆς ἐπιθεωρήσεως, ὅτε διέκριναν μακρόθεν τὸν συνταγματάρχην. Μετὰ δευτερόλεπτά τινα μόλις, ἔφθασεν ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὁποίων πολλοὶ κατάπληκτοι ἐκ τῆς ἀσυνήθους ταχύτητος τοῦ ἵππου του, εἶπον καθ' ἑαυτοὺς ὡς ὁ συνάδελφός των στρατιώτης: Μπόρα ἔχομε! Νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεσπάσῃ!

Ἡ πρόγνωσις αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπαληθεύσῃ. Ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες ἔτρεχον κατεσπευμένως εἰς τὰ ὅπλα καὶ παρετάττοντο εἰς γραμμήν, ὁ συνταγματάρχης ἔστη ἐνώπιον τοῦ κέντρου τοῦ συντάγματος. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης, δίδων τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁδηγίας εἴς τινας ἀξιωματικούς, προσέδραμε νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἀνώτερόν του. Ἀλλὰ μεθ' ὅσην ταχύτητα καὶ ἂν ἔφθασε, ὁ συνταγματάρχης ὑπεδέξατο αὐτὸν διὰ τῶν λέξεων τούτων: —Βιασθῆτε δά, ὀλίγον! μιὰ ὥρα τώρα περιμένω!...

— Ἀλλά... κύριε ἀντισυνταγματάρχα...

— Τολμᾶτε, ν' ἀντιτείνετε, κύριε! νὰ μείνετε λοιπὸν ὑπὸ κράτησιν μίαν ἑβδομάδα...

Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ συνταγματάρχης ἐκέντησε σφοδρῶς τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ ἤρξατο τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ συντάγματος. Ὅτε ἐπέρανε τὸ μακρὸν τοῦτο ἔργον, ἐστράφη πρὸς τὸν ἀντισυνταγματάρχην ὅστις ἀνέμενε συγχαρητήριά τινα: «Οἱ στρατιῶταί σας, κύριε, ἔχουν ἐλεεινὸν παράστημα, εἶπε. Ἄλλως τε ἡ πειθαρχία παρέλυσε. Ὁ καθεὶς κάμνει ὅ,τι τοῦ καταιβῇ καὶ πρῶτος σεῖς ὁ ἴδιος δίδετε τὸ παράδειγμα. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ συμβῇ πλέον. Θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν δεκαπέντε ἡμέρας»...

— Ἀλλά... ἤρξατο λέγων ὁ ἀντισυνταγματάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ πλέον.

— Σιωπή! ποτὲ δὲν εἶδα ἀξιωματικὸν σὰν ἐσᾶς· τί θράσος! θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν ὄχι δέκα πέντε ἡμέρας ἀλλὰ ἕνα μῆνα· καὶ μὴ διαμαρτύρεσθε πλέον διότι σᾶς τιμωρῶ αὐστηρότερον... Τώρα μίαν λέξιν: Εἰπέτε εἰς τοὺς ἀξιωματικούς σας ὅτι εἶμαι λίαν δυσηρεστημένος ἀπὸ τὴν στολὴν καὶ τὴν στάσιν τῶν στρατιωτῶν καὶ ὅτι, διὰ τοῦτο, καταργῶ πᾶσαν ἄδειαν μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Μεθ' ὃ ἀπῆλθεν ὡς ἄνεμος ἀφεὶς τὸν ἀντισυνταγματάρχην τόσῳ μᾶλλον μανιώδη καὶ τεταπεινωμένον, καθόσον ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιτίμησις ἐγένετο ἐνώπιον ὅλου τοῦ συντάγματος.

Ἀλλ' ἅμα ἐξηφανίσθη ὁ ἀνώτερος αὐτοῦ, ὁ ἀντισυνταγματάρχης ἀνέλαβε τὴν ψυχραιμίαν αὐτοῦ, καὶ καλέσας τοὺς τέσσαρας ταγματάρχας:

— Κύριοι, εἶπεν, ὁ συνταγματάρχης μοὶ ἀνέθηκε νὰ σᾶς διαβιβάσω τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὸ παράστημα τῶν στρατιωτῶν σας. Ἑπομένως, θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν ὀκτὼ ἡμέρας.

Κατάπληξις τῶν τεσσάρων ταγματαρχῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουσιν τὴν αὐτὴν ποινὴν εἰς τοὺς λοχαγούς των.

Κατάπληξις τῶν λοχαγῶν, οἵτινες πράττουσι τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς ὑπολοχαγοὺς καὶ τοὺς ἀνθυπολοχαγούς των.

Κατάπληξις καὶ τούτων, οἵτινες καταδικάζουσιν εἰς ὀκτὼ ἡμερῶν κράτησιν τοὺς ἀνθυπασπιστάς των.

Κατάπληξις τῶν ὑπασπιστῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν ποινὴν ταύτην εἰς τοὺς ἐπιλοχίας, οἵτινες σπεύδουσι νὰ τὴν ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς λοχίας, οἵτινες πράττουσι τοῦτο εἰς τοὺς δεκανεῖς, οἵτινες ξεθυμαίνουν κατὰ τῶν στρατιωτῶν.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ οὐδέποτε ἐν συντάγματι ἐθεάθη τοιαύτη πλήμμυρα ποινῶν. Οὐδεὶς ἀξιωματικός, οὐδεὶς ὑπαξιωματικός, οὐδεὶς στρατιώτης ἐξῆλθε τοῦ στρατῶνος ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας.

Ὁλόκληρος δὲ ἡ Ποτεμβούργη ἀνέκραξε: Ὢ! τί δραστήριος ἀξιωματικὸς ὁ Σιδηράτος. Δὲν ἐννοεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν πειθαρχίαν νὰ παραλύσῃ!..,

Ἰδοὺ ἐν τούτοις πῶς γράφεται ἡ ἱστορία!

Τί θὰ ἔλεγον οἱ Ποτεμβούργιοι ἂν ἐμάνθανον ὅτι ὁ πολεμοχαρὴς ἐκεῖνος συνταγματάρχης μεθ' ὅλον τὸ ἀρειμάνειον ὄνομά του, ἦτο πρόβατον ὅπερ ἡ κυρία Σιδηράτου ὡδήγει ὅπως ἤθελε.

Ἡ κυρία συνταγματάρχου ἠγόρασε τὸν πέτασον αὐτῆς καὶ ἅπασα ἡ πόλις τὸν ἐθαύμασε χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι οὗτος ἦτο ὁ αἴτιος τῆς τηλικαύτης ἀναστατώσεως.

Δὲν εἶνε ἆρά γε κατάλληλον, περαίνοντες τὴν ἀληθῆ ταύτην ἱστορίαν, νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ ἀξίωμα: Πολλὰ μεγάλα ἀποτελέσματα ἔχουν μικρὰς αἰτίας;

(Μετάφρασις).

Α...

ΑΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι

Τὸ περὶ τῶν *στρατιωτικῶν περιστερῶν* ζήτημα ἐλύθη ἐν Γαλλίᾳ ὁριστικῶς.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἠρνεῖτο νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦτο. Ἐπὶ τέλους, κατορθωθέντος νὰ γείνωσι δεκταὶ δωρεὰν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως 420 περιστεραὶ προερχόμεναι ἐξ ὀνομαστῶν περιστεροτροφείων, ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ἐπεφόρτισε τὴν διεύθυνσιν τῶν ταχυδρομείων νὰ οἰκοδομήσῃ ἓν περιστεροτροφεῖον, ὅπερ περατωθὲν κατὰ τὸ 1878 περιέχει πάντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τοιοῦτον ἵδρυμα, καὶ δύναται νὰ περιλάβῃ περὶ τὰ 200 ζεύγη περιστερῶν.

Μετ' αὐτὸ ὀκτὼ περιστεροτροφεῖα ὠργανώθησαν ἐν Παρισίοις, Βιγκένναις, Μασσαλίᾳ, Περπινιάν, Βερδούν, Τούλ, Βελφὸρ καὶ Λίλλῃ πρεπόντως διευθετηθέντα καὶ κατοικισθέντα. Πίστωσις ἐξ 100,000 δραχ. ἐγγράφεται κατ' ἔτος εἰς τὸν προϋπολογισμὸν διὰ τὰς περιστερὰς καὶ τὸν ὀπτικὸν τηλέγραφον. Τέλος ἡ κυβέρνησις ἔθηκε τὰ πάντα εἰς ἐνέργειαν, ὡς ἐν Αὐστρίᾳ, ὅπως ἐνθαρρύνῃ τὴν ὑπὸ ἰδιωτῶν ἀνατροφὴν τῶν ταχυδρομικῶν περιστερῶν, καὶ ζεύγη τοιούτων ἐχορηγήθησαν δωρεὰν εἰς στρατιωτικούς, ὡς καὶ εἰς πολίτας ἀνεγνωρισμένης τιμιότητος.

Ἐσχάτως, εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ 9ου σώματος, ἰδιῶται εἶχον παραχωρήσει περιστερὰς ἀνατρεφομένας ὑπ' αὐτῶν, ἵνα ἐκτελέσωσι τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ βραβεῖα ἀπενεμήθησαν εἰς αὐτάς. Πρό τινος δὲ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ἰδιαίτερος ἀξιωματικὸς ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον ἑνώσεως τῶν περιστεροφίλων Ἑταιριῶν μετὰ παντὸς ἀσχολουμένου εἰς τὴν ἀνατροφὴν περιστερῶν, καὶ ἐκ τῆς συνενώσεως ταύτης προκύψῃ οἱονεὶ ἐφεδρεία τις, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ δύναται ἡ κυβέρνησις νὰ προστρέχῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἡ ἀποστολὴ τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ὁ περὶ οὗ ἀνωτέρω ἀξιωματικὸς ἐπέτυχε καθ' ὁλοκληρίαν.

Τέλος ὁ στρατηγὸς Βουλανζὲ ἐξετέλεσεν ὁριστικὰ πειράματα ἀφορῶντα τὴν χρῆσιν τῶν περιστερῶν ὡς ταχυδρόμων μεταξὺ τοῦ γενικοῦ σταθμοῦ ἐν Τύνιδι καὶ τῶν αὐτόθι στρατιωτικῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχομένων μερῶν· ἐχρησιμοποίησε δὲ ταύτας κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς χώρας.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα διετέθησαν ὅπως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν νέος πόλεμος ἐκραγῇ, ἡ διὰ τῶν περιστερῶν ὑπηρεσία μὴ κανονισθῇ αὐτοσχεδίως, ὡς τὸ 1870, χρησιμεύσῃ δὲ ὡς μέσον ἀνταποκρίσεως μεταξὺ τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως, τῶν διοικητῶν τῶν ὀχυρῶν θέσεων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν σωμάτων.

Κ*.

Η ΜΠΑΜΙΑ

Ἐν προηγουμένῳ δελτίῳ τῆς *Ἑστίας* ἀνώνυμος συμπληρῶν τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς *μπάμιας* σημειοῖ, ὅτι «ἡ λέξις μπάμια εἶνε καθαρῶς τουρκική».

Ἀφοῦ καὶ ἡ μπάμια ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ γείνῃ ἀντικείμενον φιλολογικῆς ἐρεύνης, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν χάριν αὐτῆς τὰ ἑπόμενα: Ἡ ὀθωμανικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε κρᾶμα τῆς τουρκικῆς, ἀραβικῆς καὶ περσικῆς, παρέλαβεν ἐκ δεκαοκτὼ ξένων γλωσσῶν 2,826 περίπου λέξεις, ὅπως ἀπαριθμεῖ παραλαμβάνων αὐτὰς ἐκ τοῦ *Λεχτζὲ-ἰ-ὀσμανὶ* ὁ διάσημος ἀσιανολόγος κ. Ἀλέξ. Καραθεοδωρῆς. Καίτοι ἐν παρόδῳ σημειωτέον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' ἑκάστης γλώσσης ληφθεισῶν λέξεων ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι χιλίων διακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, τριακόσιαι δ' ἐλήφθησαν ἔκ τε τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς. Πάσας τὰς προσληφθείσας σχολιάζων ὁ κ. Καραθεοδωρῆς ἀναφέρει περὶ *μπάμιας* τὰ ἀκόλουθα· «Ἡ μοναδικὴ καὶ μονήρης λέξις, ἣν ἡ ὀθωμανικὴ προσλαμβάνει ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ νῦν πασιγνώστου λαχανικοῦ, τῆς *μπάμιας* (Ketmie comestible, Ketmie combaud), ἥτις ἦλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅθεν πάλιν μετενεχθεῖσα εἰς Εὐρώπην λογίζεται παρά τισιν Ἀμερικανικὸν φυτόν» ([1]). Ἄρα ἡ *μπάμια* μὴ οὖσα καθαρῶς τουρκική, κατάγεται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, παρελάβομεν δ' αὐτὴν ἐκ τῆς τουρκικῆς, ἀφοῦ ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου.

Γ. Ιακ. Καλαισακης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Βελγίῳ ἱδρύθη πρὸ μικροῦ ἰδιαιτέρα τάξις **ξεναγῶν** ἀποκλειστικῶς χάριν τῶν ταξειδευουσῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων, αἵτινες δὲν συνοδεύονται ὑπὸ ἀνδρός. Ἡ πρόνοια δὲ αὕτη εἶνε λίαν ἐπιτυχής, καθόσον καὶ οἱ ξεναγοὶ οὗτοι καὶ διερμηνεῖς εἶνε πάντοτε ἐνδεδυμένοι ἀριστοκρατικώτατα καὶ ἔχουσι τρόπους τοῦ φέρεσθαι εὐγενεστάτους. Πληρώνονται δὲ καθ' ὡρισμένον ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας τίμημα, ἀπὸ τριῶν μέχρι πέντε φράγκων καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Μεταξὺ δὲ τῶν ξεναγῶν τούτων εὑρίσκει τις ἐνίοτε πρόσωπα τῶν καλλιτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, καθόσον πολλοὶ χαρτοπαῖκται ἀπολέσαντες ἐν Σπᾷ καὶ τὸν τελευταῖον αὐτῶν ὀβολόν, προμηθεύονται οὕτω τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τελευταῖον νέα τις Ἀμερικανίς, εὐπρεπέστατα ἐνδεδυμένη, ἦλθε μόνη εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ ἀπετάθη εἰς τὴν Place Royale εἰς ἄθροισμά τι τοιούτων ξεναγῶν. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐπροτίμησε νέον τινὰ ἀξιοπρεπέστατα καὶ καθαρώτατα ἐνδεδυμένον, ὃν ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος. Ὁ ξεναγὸς ἠρώτησε παραυτὰ μετὰ σεβασμοῦ ἂν ἡ δεσποινὶς ἦλθε δι' ἐργασίαν τινὰ εἰς Βρυξέλλας ἢ ἂν ἦλθεν ἁπλῶς διὰ νὰ ἰδῇ τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως. Ἡ Ἀμερικανὶς ἐβεβαίωσε τὸ δεύτερον. Οὕτω ὁ ξεναγὸς τὴν ὡδήγησε εἰς τὸ πρῶτον μνημεῖον τῆς πόλεως, εἶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατόπιν εἰς τὰ ἀξιοθέατα οἰκοδομήματα, ἐπεξηγῶν εἰς αὐτὴν καὶ περιγράφων τὰ πάντα ἐξαίρετα. Ἀλλ' ἐνῷ περιῆγεν αὐτὴν ἀπὸ μνημείου εἰς μνημεῖον καὶ διήγειρε τὸν θαυμασμόν της, ἐθαύμαζεν αὐτὸς οὗτος τὰς

([1]) Κόσμος, φυλλ. ΑΖ' σελ. 585, 586.

καλλονὰς ἂς ἀνεκάλυπτεν εἰς ἕκαστον βῆμα τῆς περιηγητρίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἦτο ὄχι μόνον νέος τὴν ἡλικίαν ἀλλὰ καὶ νέηλυς εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Γκουδουλὰρ ἐθαύμασε τοὺς ὀφθαλμούς, δι' ὧν ἡ Ἀμερικανὶς ἐθεώρει τὸ λαμπρὸν θόλωμα, εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ ζωολογικοῦ κήπου ἔμεινεν ἐκστατικὸς διὰ τὴν εὐστροφίαν καὶ ἐλαφρότητα τοῦ βήματός της καὶ τὴν θαυμασίαν ἁρμονίαν τοῦ παραστήματός της, εἰς τὴν ἐξέδραν τῶν συναυλιῶν ἦτο ἤδη μετ' αὐτῆς ἐρωτευμένος, εἰς τὸ βουλευτήριον ἤρξατο νὰ τῆς ἐκφράζῃ τὸν ἔρωτά του, περὶ αὐτοῦ δὲ ὡμίλει δι' ὅλων τῶν λοιπῶν ὁδῶν καὶ τῶν ἀξιοθεάτων μνημείων τῆς πόλεως. Ἡ δεσποινὶς ἤκουε τὰ πάντα ἡσύχως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ συγκινήσεως, διότι ἦτο μία ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων ἐκείνων θυγατέρων τοῦ Νέου Κόσμου, αἵτινες δὲν ἐκπλήσσονται ὑπ' οὐδενὸς πράγματος, ἀλλὰ διὰ τῆς μεγαλητέρας ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας βαδίζουσι διὰ τῆς ζωῆς. Ὅταν ὁ ξεναγὸς ἐτελείωσε τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἔρωτός του καὶ ἐσιώπησεν ἐν ἐξάψει, προσηλώσας τὰ πλήρη προσδοκίας βλέμματά του ἐπὶ τῆς λατρευομένης περιηγητρίας, παρετήρησεν αὕτη ἀπαθέστατα τὸ ὡρολόγιόν της καὶ «—Ἔχετε νὰ μοὶ δείξετε ἄλλο τι μνημεῖον»,τὸν ἠρώτησε; «—Ὄχι», ἀπήντησεν ὁ ξεναγὸς πλήρης ἐλπίδων.—Τότε φέρετέ με εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Bellevue, εἶπεν αὕτη, λαβοῦσα πάλιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Ὁ ξεναγὸς ἐν διηνεκεῖ ἐξάψει ἦτο πλήρης ἐλπίδων μέχρις οὗ ἔφθασαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ἐνταῦθα ἡ Ἀμερικανὶς ἐξήγαγε τὸ π ο ρ τ μ ο ν έ της καὶ ἐπλήρωσε τὸν ξεναγὸν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀστυνομικὴν διατίμησιν. Φαντασθῆτε τὴν θέσιν τοῦ δυστυχοῦς ἐραστοῦ! Ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἐζωγραφίζετο φανερώτατα ἡ ἀπόγνωσις διὰ τὴν φρικτὴν ἀπάτην. Πλήρης παραπόνου προσήλωσε τὰ ἱκετευτικὰ βλέμματά του πρὸς τὴν ψυχρὰν καλλονὴν ὡς ἂν ἔλεγε «Σκληρά, μὴ ἔσο τόσῳ ἀχάριστος καὶ ἀπαθὴς εἰς τὸν διάπυρον ἔρωτά μου! «—Ἄ, ἔτσι!» ἀπήντησεν ἡ Ἀμερικανίς, «ἐνόμιζα ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ ἔρωτός σας συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν διατίμησιν», διὸ καὶ προσέθηκε τρία ἔτι φράγκα εἰς τὴν προηγουμένην τιμήν. Ἡ ψυχρολουσία αὕτη ἐπανέφερε τὸν νέον εἰς τὴν θέσιν του, ἡ δὲ Ἀμερικανὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, πεπεισμένη ὅτι αἱ ἐρωτικαὶ ἐκχύσεις εἶνε καθῆκον τῶν ξεναγῶν ἐν Βελγίῳ, ὅπως διασκεδάζωσι τὸ κατὰ δύναμιν τὰς εἰς αὐτὰς ἐμπεπιστευμένας κυρίας, καὶ παρέχωσιν εἰς αὐτὰς εὐάρεστον ποικιλίαν ἀντὶ τῆς ξηρᾶς καὶ μονοτόνου ἐξηγήσεως καὶ περιγραφῆς τῶν μνημείων.

Πολλοὶ ἐζήτησαν νὰ εἰκάσωσι τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα ὄχι πλέον ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου, τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου ἢ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὀνύχων. Κατὰ νέαν λοιπὸν τοιαύτην φυσιολογικο-ψυχολογικὴν θεωρίαν τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς προσώπου τινὸς δύναταί τις νὰ διακρίνῃ παρατηρῶν τοὺς ὄνυχάς του. Ὄνυχες π. χ. ἐπιμήκεις καὶ στενοὶ εἶνε δεῖγμα προσώπων εὐφαντάστων,ἐχόντων προδιάθεσιν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὰς τέχνας, συγχρόνως ὅμως εἶνε δεῖγμα καὶ νωθρότητος. Ἐπιμήκεις καὶ πλατεῖς ὄνυχες, ἔχοντες ἐπίπεδον τὸ κύρτωμα αὐτῶν δηλοῦσι σωφροσύνην, κρίσιν ὑγιᾶ καὶ ἐνασχόλησιν ἐπὶ σοβαρῶν ἀντικειμένων. Ὄνυχες βραχεῖς καὶ πλατεῖς εἶνε ἴδιοι προσώπων εὐερεθίστων καὶ εὐεξάπτων, φιλερίδων, ἰδιοτρόπων· λίαν ἐρυθροὶ δὲ προσώπων ὑγιῶν, θαρραλέων, μεγαλοφρόνων. Ὄνυχες σκληροὶ καὶ τεθραυσμένοι κατὰ γραμμὰς ἐπιμήκεις εἶνε σημεῖον ἀγριότητος καὶ τάσεως πρὸς ἔριδας ἐμπαθεστάτας. Ἀγκιστροειδεῖς, κεκαμμένοι κατὰ τὸ ἄκρον, ὑπεμφαίνουσιν ὑποκρισίαν καὶ κακίαν, μαλθακοί, εὔκαμπτοι καὶ λεπτοὶ δεικνύουσι πνεῦμα καὶ σῶμα ἀσθενικόν, βραχεῖς δὲ καὶ μέχρι τῶν σαρκῶν φαγωμένοι διὰ τῶν ὀδόντων τάσιν πρὸς ἡδονὰς καὶ βλακείαν. Ἐὰν ἡ θεωρία ὅμως αὕτη εἶνε ἀληθὴς ἢ οὔ, ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποφανθῶμεν, ἀφίεμεν δὲ τὴν ἀπόφασιν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, προσθέτοντες ὅτι καὶ ἂν εἶνε ἀληθὴς οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως.

Ἐν Γαλλικῷ τινι γεωγραφικῷ φύλλῳ ἐδημοσιεύθη ἐκτενὲς ἄρθρον περὶ τῶν μεγίστων γεφυρῶν τοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ τιμᾷ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὁ πλήρης αὐτῶν κατάλογος περιλαμβάνει 53 γεφύρας ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἐν Ὀλλανδίᾳ, Αἰγύπτῳ, Ἰνδίαις, καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ μεγίστη πασῶν, λόγῳ μήκους, εἶνε ἡ γέφυρα τῆς Βενετίας, 3,603 μέτρων, ἕπονται δ' αὐτῇ ἡ τοῦ Tay ἐν Ἀγγλίᾳ, 3,155 μέτρων, ἡ τοῦ Μοντρεὰλ 2,637 μέτρων, καὶ ἡ τοῦ Παρκεσβούργου ἐν Ἀμερικῇ 2,147. Αἱ μικρότεραι τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ καταλόγῳ εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ Νέβα τῆς Πετρουπόλεως γέφυρα 405 μέτρων, καὶ ἡ τοῦ Roquefavaux ἐν Γαλλίᾳ, 400 μέτρων.

Ἡ ἀρχαιοτέρα φιλανθρωπικὴ Ἑταιρία τῶν Παρισίων, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἑώρτασεν ἐσχάτως τὴν 191ην ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἑταιρίας χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1695. Ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρύσαντος αὐτήν, μόνον δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις ἁπλῶς ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς διευθύνοντος τὴν Ἑταιρίαν, ἥτις σήμερον ἀριθμεῖ περὶ τὰ 100 μέλη.

Ὁ ἐν Βακοὺμ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας ἐγνώρισε τὴν εἰς τὰ δάση τοῦ Καυκάσου ὕπαρξιν νέου εἴδους ξύλου ἐρυθροῦ, κατέχοντος ἀξιολόγους ἰδιότητος. Ἐν Παρισίοις ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν εὑρίσκονται δείγματα τοῦ ξύλου τούτου, ὅπερ σκληρύνεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος, δὲν σήπεται, εἶνε τρεῖς φορὰς βαρύτερον τῆς δρυὸς καὶ εὐχερῶς κατεργάζεται, ἐν γένει δὲ εἶνε πολύτιμον εἰς τοὺς ἁμαξοπηγοὺς καὶ τοὺς ἐπιπλοτέχνας, οἵτινες δύνανται νὰ κατασκευάσωσιν ἐξ αὐτῶν ἕδρας, τραπέζας, καὶ παντοῖα ἔπιπλα στερεὰ καὶ φιλόκαλα.

Καθ' ἃ προβλέπει διάσημός τις ἐν Ἀμερικῇ κατασκευαστὴς τυπογραφικῶν μηχανῶν, δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ καιρός, καθ' ὃν ἡ χρῆσις τοῦ μηχανικοῦ πιεστηρίου θέλει καταργηθῇ. Τὸ πιεστήριον θὰ ἀντικαταστήσῃ ἡ φωτογραφία, καθιστῶσα τὴν ἐργασίαν ταχυτέραν καὶ ὀλιγώτερον δαπανηράν. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἀνάγκη

ἐν πρώτοις νὰ κατορθωθῇ ὥστε τὰ στοιχειοθετικὰ δοκίμια νὰ ἀποτυπῶνται, δυνάμει τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, ἐπὶ χάρτου περιστρεφομένου μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε νὰ δύναται νὰ παράγῃ 100 ἀντίτυπα ἀνὰ πᾶν δεύτερον λεπτόν, ἤτοι 360,000 τὴν ὥραν, ποσὸν ἐξαρκοῦν καὶ εἰς τὰς μεγίστας ἀνάγκας. Τὸ οὐσιῶδες πρὸς τοῦτο εἶνε νὰ ἐξευρεθῇ κατάλληλος χάρτης εἰς τὸ δέχεσθαι τὸ φῶς καὶ πρὸς τούτοις εὐθηνός. Ὅ,τι προβλέπει ὁ Ἀμερικανὸς μηχανικὸς χρήζει περισσοτέρας προσοχῆς παρ' ὅσον φαίνεται κατὰ πρῶτον. Πρὸ δεκαετίας οὐδεὶς ὑπώπτευεν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ παράγωνται φωτογραφικὰ ἀντίτυπα εἰς $^1/_{500}$ τοῦ λεπτοῦ, καὶ πρὸ πεντήκοντα μόλις ἐτῶν ὁ τυπογράφος, ὅστις θὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς συναδέλφους του ὅτι ἐπέκειτο ἡμέρα καθ' ἣν ἤθελον ἐξάγει 10,000 ἀντίτυπα κατὰ πᾶσαν ὥραν διὰ τοῦ κυλινδρικοῦ πιεστηρίου, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς τρελλός· ἐν τούτοις σήμερον ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν περιέχει οὐδὲν τὸ ὑπερβολικόν.

~~~

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς κατασκευῆς προτομῆς τινος εἰς τὸν Χάμερλιγκ, γερμανική τις ἐφημερὶς παρέσχε τὰς ἑξῆς περιέργους καὶ ἀνεκδότους πληροφορίας περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐξόχου τούτου ποιητοῦ τῆς Αὐστρίας.

Ὁ Ροβέρτος Χάμερλιγκ εἶνε ἤδη πεντήκοντα καὶ ἓξ ἐτῶν. Δεκαέτη ὄντα ἐνεπιστεύθησαν αὐτὸν εἰς τὰς φροντίδας τοῦ θείου του Ἀμβροσίου Χάσσλιγκερ, λογίου μοναχοῦ καὶ φίλου τῶν ἡδονῶν. Ἀλλ' ὁ ρεμβώδης καὶ συγκεντρωτικὸς χαρακτὴρ τοῦ παιδίου ἦτο ἀσυμβίβαστος πρὸς τοὺς ἀστεϊσμοὺς καὶ τὴν δηκτικὴν ἀγαθότητα τοῦ θείου του. Ὅθεν προὐτίμα αὐτοῦ ἕτερον μοναχὸν τοῦ κοινοβίου, τὸν Οὖγον Τράουμιχλερ ὅστις νεώτερος ὢν καὶ φλογερωτέραν τρέφων πίστιν, τὸν καθυπέβαλλε συχνότερον εἰς θρησκευτικὰς ἀσκήσεις. Μετ' αὐτοῦ διῆλθε ποτὲ ὅλην νύκτα ἐντὸς ἐκκλησίας προσευχόμενος. Ὁ μοναχὸς οὗτος ἐπρομήθευεν εἰς τὸν Χάμερλιγκ βιβλία, τὰ ὁποῖα δὲν περιείχοντο βεβαίως εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς μονῆς, οἷον τὰ διηγήματα τοῦ Σμὶθ καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Σχίλλερ. Καὶ ὅταν συνεπείᾳ τῶν ἀναγνώσεων αὐτῶν προώρως οἰστρηλατηθεὶς ὁ νέος Ροβέρτος ἐπεχείρησε νὰ γράψῃ στίχους, ὁ πατὴρ Οὖγος ἀντὶ νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ, τὸν ἐνεθάρρυνε διὰ πολλῶν ἐπαίνων, μετεῖχε δ' ἐνίοτε καὶ ὁ ἴδιος τῆς συνθέσεως τῶν παιδικῶν αὐτῶν ἔργων.

Ὁ Χάμερλιγκ, μεθ' ὅλην τὴν ἐν μοναστηρίῳ ἀνατροφήν του, ᾐσθάνθη λίαν προώρως πάλλουσαν τὴν καρδίαν του ὑφ' ὅλως κοσμικοῦ ἔρωτος. Τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας του ἦτο νεᾶνις, ἥτις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεφαίνετο ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα διέμενεν οὗτος, πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ εἰρηνοδίκου τοῦ τόπου, τυγχάνοντος συγγενοῦς της. Διηγεῖταί που ὁ ποιητὴς ὅτι, μόλις τὴν ἔβλεπεν, ηὐχαρίστει τὸν θεὸν διὰ σειρᾶς Π ά τ ε ρ ἡ μ ῶ ν, ἀπαγγελλομένων μετὰ τῆς θερμοτέρας εὐλαβείας. Ἡμέραν τινά, εὐτυχήσας νὰ εὑρεθῇ πολὺ πλησίον ἐκείνης εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τοσοῦτον συνηρπάσθη ὑπὸ χαρᾶς, ὥστε ἔδωκεν εἰς τὸν πρῶτον πτωχὸν τὸν ὁποῖον συνήντησε διπλοῦν φιορίνιον, ὅπερ πρώτην φορὰν τοῦ εἶχον χαρίσει οἱ συγγενεῖς του. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ὁ Χάμερλιγκ ἔμεινεν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς μονῆς, ἐκ τῶν ὁποίων σφοδρῶς ἠνυπομόνει νὰ ἐξέλθῃ, διότι ἡ φλογερὰ φαντασία του τῷ παρουσίαζε τὸν κόσμον ὑπὸ τὰ θαυμασιώτερα χρώματα. Ἐν Βιέννῃ ἐπεράτωσε τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδάς, μεθ' ὃ ἐνεγράφη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν, ἑλκυόμενος ἰδιαζόντως ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱστορίας. Δεκαεπταέτης εἶδε κατὰ πρῶτον τυπωμένον ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων του, μετὰ ἐννέα δ' ἔτη ἐδημοσίευσεν ἰδίαις δαπάναις ἐν Τεργέστῃ τοὺς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ἀφιερωμένους Σ τ ί χ ο υ ς του. Ἦτο τότε καθηγητὴς εἰς τὸν Γυμνάσιον τῆς Τεργέστης, καὶ εἶχε διέλθει ὁλόκληρον φθινόπωρον ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἔγραψε τὴν Ἐ ξ ό ρ ι σ τ ο ν Ἀ φ ρ ο δ ί τ η ν, ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ποιημάτων, τὸ ὁποῖον δικαίως ὠνομάσθη «μουσικὴ συμφωνία ἐξ ἰδεῶν.» Ἀλλ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον διέμεινε χωρὶς νὰ δύναται νὰ εὕρῃ ἐκδότην τῶν στίχων του. Ὁ Κόβερ τέλος τοὺς ἐδημοσίευσε κατὰ πρῶτον τῷ 1858.

~~~

Κατὰ τὴν νεωτάτην ἐπίσημον ἀπογραφὴν ὁ ὁλικὸς πληθυσμὸς τῆς Αἰγύπτου ἀνέρχεται εἰς 6,806,381 κατοίκους. Ἡ πολυπληθεστέρα τῶν πόλεων αὐτῆς εἶνε τὸ Κάϊρον περιέχον 374,838 κατοίκους, ὧν 353, 188 ἰθαγενεῖς καὶ 21,650 Εὐρωπαῖοι. Μετὰ τὸ Κάϊρον ἔρχεται ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἧς οἱ κάτοικοι συμποσοῦνται εἰς 231,396, ἐξ ὧν 181,703 Αἰγύπτιοι καὶ 49,693 Εὐρωπαῖοι.

~~~

Χωρικός τις ἐρωτᾷ ἕτερον εἰς τί χρησιμεύει αὐτὸ τὸ σύρμα ποῦ περνοῦν ἀπὸ 'πάνω ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τὸ λὲν τ η λ έ γ ρ α φ ο;

—Νά, 'μπορεῖς μιὰ στιγμὴ νὰ 'μιλήσῃς τοῦ υἱοῦ σου ποῦ εἶνε 'στὴν Ἀθήνα.

Ὁ χωρικὸς εἶχε λάβει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιστολὴν τοῦ υἱοῦ του, στρατιώτου εἰς Ἀθήνας, ὅστις τοῦ ἐζήτει τσαρούχια. Σπεύδει λοιπὸν εἰς τὸν τσαρουχοποιὸν τοῦ χωρίου, ἀγοράζει τὰ τσαρούχια, γράφει καὶ δύο λέξεις γ ρ ά μ μ α, καὶ δι' ἰσχυροῦ σ π ά γ κ ο υ ἀναρτᾷ ἐπιστολὴν καὶ τσαρούχια ἀπὸ τοῦ σύρματος τοῦ τηλεγράφου, καὶ μεταβαίνει περιχαρὴς εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον, ἐρωτῶν «μετὰ πόσην ὥρα θὰ ἔλθῃ ἡ ἀπάντησις». Οἱ συγχωρικοί του γελῶντες δεικνύουσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν κίνδυνον τῆς κλοπῆς τῶν τσαρουχίων (ἅτινα ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἤδη κλαπῆ ὑπό τινος διαβάτου, ὅστις παίζων ἐκρέμασεν ἀντ' αὐτῶν τὰ τετριμμένα παλαιά του).

Ὁ χωρικὸς μεταβαίνει πάραυτα εἰς τὸ σύρμα τοῦ τηλεγράφου, ἀλλ' ὁποία ἔκπληξις! Ἀντὶ τῶν καινουργῶν τσαρουχίων κρέμανται ἄλλα διάτρητα καὶ ἐλεεινά. Περιχαρὴς ὁ χωρικὸς τὰ λαμβάνει καὶ τρέχει εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον.

—«Δὲν σᾶς ἔλεγα ἐγώ...Νά, σὰν νὰ μὴν εἰξέρω 'γὼ τί μοῦ γίνεται...Νά...ὁ γυιός μου ἔλαβε τὰ καινούργια καὶ μοῦ 'στειλε κιόλας καὶ τὰ παληά.

~~~

—Ἠξεύρετε, Κύριε, νὰ μοῦ εἰπῆτε ποῦ κατοικεῖ ὁ ὀδοντοϊατρὸς ποῦ βγάζει τὰ δόντια χωρὶς πόνο;

—Μάλιστα. Πηγαίνετε κατ' εὐθεῖαν, ἔπειτα στρέψατε δεξιὰ τὸ μικρὸ δρόμο. Μετὰ δύο-τρία σπίτια θ' ἀκούσετε φωναῖς δυναταῖς ἐπάνω. Ἐκεῖ κάθεται ὁ γιατρὸς ποῦ ζητεῖτε.

Ἐν Ἀθήναις τυπογραφεῖον «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 186.

'Αριθ. 511 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. | 13 'Οκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

'Επιστολαὶ πρὸς φίλον.

—

Ε'.

'Αγρίνιον, 23 'Απριλίου.

Εἰς τὸ περὶ 'Ακαρνανίας σύγγραμμά του ὁ κ. Heuzey, καίτοι περὶ ἀρχαιολογίας ἰδίως πραγματευόμενος, περιγράφει ὅμως μὲ πολλὴν καὶ χάριν καὶ ἀκρίβειαν τὴν φύσιν καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀγρίας ταύτης χώρας. Αἱ περιγραφαί του μοῦ ἦλθον συχνάκις εἰς τὴν μνήμην καὶ προχθὲς ὅτε παρέπλεα τοὺς κόλπους καὶ τὰ ἀκρωτήριά της, ἀλλ' ἔτι περισσότερον σήμερον, ὅτε διηρχόμην τὰ ἐνδότερά της. 'Εν τούτοις (συγχώρησόν μου τὴν ἐπανάληψιν, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἀρέσκομαι ἐπαναλαμβάνων τοῦτο), ἀπὸ τὸ 1856, ὅτε ὁ κ. Heuzey περιῆλθε τὴν 'Ακαρνανίαν, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν ἐνταῦθα διττῶς. Πρῶτον, δὲν λυμαίνεται πλέον τὴν χώραν ἡ ληστεία, καὶ δεύτερον δύναταί τις νὰ τὴν διέλθῃ σήμερον ἐφ' ἁμάξης. Οὕτω ἤλθομεν ἡμεῖς ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ Καρβασαρᾶν εἰς Αγρίνιον.

Γράφω *'Αγρίνιον* ἀφοῦ τὸ ἐθέσπισαν οὕτω, ἀλλὰ τὸ γράφω ὑπὸ διαμαρτύρησιν. Προκρίνω τὸ ὄνομα Βραχῶρι, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἡ πόλις αὕτη εἶναι εἰσέτι γνωστὴ καθ' ὅλην τὴν 'Ελλάδα· τοῦτο εἶναι ἡ τῆς κοινῆς καὶ καθημερινῆς χρήσεως, τὸ ἄλλο ἡ ἑορτάσιμος οὕτως εἰπεῖν ὀνομασία, ἡ διὰ τὰς Κυριακάς.

Χάρις εἰς τὴν σχολαστικότητα ἥτις ἐπεκράτησε κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ 'Ελληνικοῦ βασιλείου, πολλαὶ ὀνομασίαι μετεβλήθησαν τοιουτοτρόπως. 'Ηθέλησαν νὰ ἀναστήσωσι τὴν ἀρχαίαν 'Ελλάδα δίδοντες εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία μας τὰ ἀρχαῖα ὀνόματά των, ὅπου νέαι ὀνομασίαι τὰ ἀντικατέστησαν. 'Ελησμόνησαν ὅμως ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν διεδέχθη νεωτέρα ἱστορία, ἥτις ἀφῆκε καὶ αὕτη τὰ ἴχνη της εἰς τὴν πατρίδα μας, ἴχνη ἅτινα δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα ν' ἀποσβέσωμεν. 'Ηδυνάμεθα δὲ νὰ σεβασθῶμεν τὰ διὰ μακρᾶς παραδόσεως καθιερωθέντα νέα ὀνόματα, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ φανῶμεν ἀσεβεῖς πρὸς τοὺς ἐνδόξους προγόνους μας. 'Απ' ἐναντίας, ἀδικοῦμεν τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα ὅσῳ καὶ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν διὰ τῆς συγχύσεως τὴν ὁποίαν ἐπιφέρουν ἐνίοτε τοιοῦτοι ἀναχρονισμοὶ καὶ τοιαῦται ἀναβαπτίσεις. Οὕτω περὶ 'Αγρινίου, εἶναι μήπως βέβαιον ὅτι τὸ Βραχῶρι κατέχει τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως; Οὐδαμῶς! Οἱ ἀρχαιολόγοι ἀνευρίσκουν τὰ ἴχνη της εἰς ἀπόστασιν τινὰ τοῦ Βραχωρίου. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς τοποθεσίας τοῦ 'Αγρινίου ἦτο ἔργον τῶν ἀρχαιολόγων, τῶν δὲ διοργανωτῶν μας καθῆκον ἦτο, νομίζω, νὰ μὴ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ τῆς ἀρχαιολογίας καὶ νὰ διατηρήσωσι τὸ ὄνομα Βραχῶρι. Τὸ ὄνομα τοῦτο συχνάκις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς 'Επαναστάσεως. Οἱ Βραχωρῖται ἐπανέστησαν ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐδίωξαν τοὺς κατέχοντας τὴν πατρίδα των Τούρκους, εὑρισκόμενοι δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἐχθροῦ ὁπότε οὗτος κατήρχετο ἐξ 'Ηπείρου εἰς τὴν 'Ελλάδα, πολλάκις ἠγωνίσθησαν πρὸς ἀναχαιτισμὸν τῆς πορείας του. Τώρα λοιπὸν ὁ ἱστορικός, ὁ μνημονεύων τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πρέπει νὰ τὰ ἐξιστορῇ ὡς διαδραματισθέντα εἰς 'Αγρίνιον καὶ ὄχι εἰς Βραχῶρι; — Σήμερον σκεπτόμεθα ὀρθότερον καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἠθέλομεν περιπέσει εἰς παρόμοια σφάλματα ἐξ ὑπερβολικῆς ἀρχαιολατρείας, ἀλλὰ τὸ κακὸν ἔγεινεν ὡς πρὸς τὸ Βραχῶρι καὶ ἀναγκάζομαι νὰ χρονολογῶ τὰς ἐπιστολάς μου κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπισήμου γεωγραφίας μας.

Ὁ δήμαρχος τοῦ Καρβασαρᾶ (εὐτυχῶς δὲν μετεβλήθη καὶ ὁ Καρβασαρᾶς εἰς Ἄργος 'Αμφιλοχικόν) μᾶς εἶχεν ἑτοίμην τὴν παραγγελθεῖσαν ἅμαξαν, ὥστε δὲν ἐχρονοτριβήσαμεν ἐκεῖ, μολονότι δὲν θὰ μὲ δυσηρέστει ποσῶς ἐὰν παρετείνετο ἡ διαμονή μας ἐπὶ τοσοῦτον τοὐλάχιστον, ὥστε νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἐρείπια τῆς Λιμναίας, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Heuzey περιγράφει.

Χθὲς σοῦ ἔλεγα ὅτι ἡ Πρέβεζα κερδίζει ὅταν τὴν ἐπισκεφθῇ τις μετὰ τὴν Ἄρταν. Οὕτω μετὰ τὰς δύο ἐκείνας πόλεις, ὁ μικρὸς καὶ ταπεινὸς Καρβασαρᾶς φαίνεται ὡς πρῶτος σταθμὸς πρὸς πολιτισμὸν ἀνώτερον. Βλέπει τις ἐνταῦθα ὁδοὺς

εὐθείας, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων ἔχουν ἀπὸ τοῦδε τὴν ζώνην τοῦ μέλλοντος πεζοδρομίου των, —διαβλέπεις ὅτι ὑπάρχει που κυβέρνησις, εἰς δὲ τὴν πόλιν αὐτὴν δημοτικὴ ἀρχή, καὶ ὅτι ἀμφότεραι μεριμνοῦν ὅπως δήποτε περὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων. Ἀληθῶς, ταῦτα μόλις θὰ τὰ ἴδῃς ἐρχόμενος ἄλλοθεν, ἀλλ' ὅταν ἔρχεσαι ἀπὸ Τουρκικὰς πόλεις τὰ βλέπεις ἕως καὶ εἰς τὸν Καρβασαρᾶν.

Ἡ πρόθυμος φιλοφροσύνη τῶν κατοίκων μαρτυρεῖ τὴν φιλοξενίαν των ἀλλὰ καὶ συνάμα τὴν σπάνιν τῶν περιηγητῶν. Ὁ πράκτωρ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας μᾶς προσκαλεῖ μετ' εὐγενοῦς ἐπιμονῆς ν' ἀναβῶμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ μᾶς προσφέρουν τὸ γλυκὸν συνοδευόμενον μὲ ἐγκάρδια «Καλῶς ὡρίσατε». Μόλις ἀναχωροῦμεν ἐκεῖθεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ δημάρχου, καὶ ἰδοὺ ὁ δήμαρχος ἐρχόμενος εἰς προϋπάντησίν μας. Τὸν ἀκολουθοῦμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, εὑρίσκομεν δ' ἐκεῖ ὅλην τὴν οἰκογένειαν συνηθροισμένην, διότι ἑορτάζει τὸ ὄνομά του σήμερον, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ τράπεζα εἶναι πλήρης γλυκυσμάτων καὶ ροσολίων, τρώγομεν δὲ καὶ πίνομεν εἰς ὑγείαν τοῦ δημάρχου, καὶ ἀναχωροῦντες ἀναγκαζόμεθα νὰ δεχθῶμεν γλυκύσματα καὶ διὰ τὸν δρόμον.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ εἰς τοῦ πράκτορος, καθὼς πανταχοῦ ἐν γένει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐκλείπουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ Ἀνατολικὰ ἔθιμα ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν. Τὸν Τουρκικὸν σοφᾶν διαδέχεται ὁ κομψότερος ἀλλ' ὄχι καὶ ἀναπαυτικώτερος καναπές, τὰ χαμηλὰ σκαμνία ἡ ψαθίνη καθέκλα καὶ ἡ πολυθρόνα, ἀναπόφευκτος δὲ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ *κονσόλα* καὶ ἄνωθεν αὐτῆς ὁ καθρέπτης. Δὲν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ ὅτι καὶ οἱ κοιτῶνες ἐξευρωπαΐσθησαν ὅσον ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, ἀλλὰ θὰ γείνῃ καὶ τοῦτο, ἐὰν εἰσέτι δὲν ἔγεινε. Ἡ μεταβολὴ ἀρχίζει ἐκ τῶν πρὸς τὸ θεαθῆναι, μέχρις οὗ εἰσδύσῃ καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα. Τὸ δὲ πρᾶγμα δὲν περιορίζεται εἰς μόνα τὰ ἔπιπλα, ἀλλ' εἶναι γενικὴ ἡ τάσις πρὸς παραίτησιν τῶν ἀρχαίων συνηθειῶν. Οὕτω καὶ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν, ὁ δήμαρχος τοῦ Καρβασαρᾶ μένει ἔτι πιστὸς εἰς τὴν φουστανέλαν, ἀλλ' ὅμως ἐφραγκοφόρεσε τὸν μικρόν του υἱόν.

Εἶναι ἆρά γε καλὸν τοῦτο ἢ κακόν; Νομίζω ὅτι εἶναι καὶ καλὸν καὶ κακὸν ταυτοχρόνως, διότι παραδεχόμενοι πολιτισμόν, ὅστις, ναὶ μέν, ἐπιστρέφει εἰς τὴν πρώτην κοιτίδα του ἀλλ' ἐπανέρχεται ὁπωσδήποτε μακρόθεν,—κινδυνεύομεν ἐνίοτε ν' ἀρχίσωμεν ἰδιοποιούμενοι τὰ χειρότερά του. Ἐὰν ἐγνώριζες ὑπὸ ὁποίαν φάσιν ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις μας! Νὰ σοῦ τὸ εἴπω;— Ὑπὸ τὴν τῶν Ὠδικῶν Καφενείων!

Σήμερον τὸ πρωῒ μοῦ διηγοῦντο ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὁποίαν ἀναστάτωσιν ἔφερεν ἐνταῦθα ἡ παρουσία τοῦ προσωπικοῦ τῶν καφενείων τούτων. Εἶναι ὡς ἄλλη εἰσβολὴ ἀκρίδων! Αἱ ἀποτελοῦσαι τοὺς θιάσους ἔρχονται ἐκ Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ἀλλὰ πρὸς ἔνδειξιν τῆς Γαλλικῆς τοῦ πράγματος ἐφευρέσεως διατηρεῖται ἡ Γαλλικὴ ὀνομασία του, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν προφέρομεν εὐκόλως τὸ *ch*, μετετράπη τὸ Café chantant εἰς *Καφὲ—Σαντάν*. Φαίνεται ὅτι αἱ ἐκ Γερμανίας σειρῆνες ἐκμεταλλεύονται ἐπιδεξιώτερον τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἀκροατηρίου των, χρηματολογοῦσαι ἄνευ ἀνταλλαγῆς, ἐνῷ αἱ Ἰταλίδες λέγονται γενναιότεραι. Ἀλλὰ καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ διετάραξαν τὴν ἡσυχίαν τῶν ἐπαρχιῶν μας, ὅπου τὰ ἤθη διετηροῦντο χρηστὰ καὶ αὐστηρά, εἰς βαθμὸν ὥστε κατήντησαν ὁ τρόμος τῶν γυναικῶν μας καὶ τῶν γερόντων Εἰς Καρβασαρᾶν αἱ ἀντιζηλίαι τῶν φοιτώντων εἰς τὰ καφενεῖα ταῦτα ἀπέληξαν ἐσχάτως εἰς ρήξεις, αἵτινες ἐπροκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἐντούτοις, καθ' ἃ μ' ἐβεβαίωσεν ὁ διηγούμενος ταῦτα συνεπιβάτης, — τὸν πιστεύω δὲ τόσῳ μᾶλλον, καθόσον ἔφερε καὶ αὐτὸς εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν,—μόνη ἡ φραγκοφορεμένη νεολαία τοῦ Καρβασαρᾶ ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐνθουσιώδεις ἐκείνας ἐπιδείξεις, οἱ δὲ φουστανελοφόροι ἔβλεπον μακρόθεν τὰ γινόμενα. Διατηρήσαντες οὗτοι τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα, ἔμειναν πιστότεροι εἰς τὰ πατριαρχικὰ ἤθη τῆς πατρίδος. Ὑποθέτω ὅτι δὲν τοὺς ἔλειπεν ἡ ὄρεξις, ἀλλ' ὑπερενίκησεν ἡ φιλοτιμία. Τὸ ράσον ἀποτελεῖ, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, τὸν καλόγηρον, ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ περὶ τοῦ ἐναντίου ἡ Γαλλικὴ παροιμία.

Ἀλλὰ μή μ' ἐκλάβῃς ὡς ὀπισθοδρομικόν. Ὄχι. Εἶμαι κ' ἐγὼ ὑπὲρ τῆς προόδου, δὲν μὲ φοβίζουν δὲ ταῦτα ὑπὲρ τὸ δέον. Τὰ θεωρῶ ὡς ἕνα τῶν τρόπων δι' ὧν ἐξαγοράζομεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, πιστεύω δὲ ὅτι τὸ κακὸν εἶναι παροδικόν, ὅτι θὰ διέλθωμεν τὴν περίοδον τῆς κρίσεως μέχρις οὗ ἐξαντληθῇ ἡ ἀσθένεια καὶ ἐπέλθῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἡ θεραπεία. Πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν ἡ Γαλλία μᾶς ἐκήρυττε παρ' ὀλίγον τὸν πόλεμον χάριν σχοινοβατρίας πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν αἰσθήματα ἀκατασχέτου λατρείας μέλη τινὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ συρφετοῦ. Τὸ ζήτημα εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ θεατρώνου Soulié. Ἔκτοτε μᾶς ἦλθον τοσαῦται ἐκπολιτίστριαι τοῦ εἴδους τούτου, ὥστε ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν νεοφύτων ἠμβλύνθη, οὐδὲ ὑπάρχει πλέον φόβος μὴ μᾶς ἐκθέσωσιν ἑρμητικοὶ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν κίνδυνον νέου πολέμου χάριν τοι-

ούτων Ἑλενῶν. Θὰ τὰς συνειθίσωσι καὶ εἰς Καρβασαρᾶν.

Ἐντούτοις ὁμολογῶ ὅτι εὐχαριστοῦμαι βλέπων τὴν φουστανέλαν ἐπικρατοῦσαν εἰσέτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Τὴν ἐχόρτασα σήμερον, ὄχι καθ' ὁδόν, —διότι μεταξὺ Καρβασαρᾶ καὶ Ἀγρινίου μόλις συνηντήσαμεν καθ' ὅλον τὸ διάστημα δέκα ἢ δώδεκα ἀνθρώπους, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν μικρῶν καλυβῶν, δῆθεν καφενείων, ὅπου εὑρίσκει τις νερὸν διὰ τὰ ζῶα καὶ ρακὶ διὰ τοὺς ὁδοιπόρους, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄλλο τίποτε·—ἐνταῦθα ὅμως, εἰς Ἀγρίνιον, οἱ κάτοικοι ἦσαν εἰς κίνησιν σήμερον ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, αἱ ὁδοὶ πλήρεις, τὸ δὲ πλῆθος συνεπυκνοῦτο εἰς τὴν κεντρικὴν τῆς πόλεως πλατεῖαν, καὶ παρεκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, πανταχοῦ ἡ φουστανέλα. Ἔβλεπες ἕνα σωρὸν κατάλευκον, καὶ ἄνωθεν, ὡς παπαροὺνας ἐπὶ χιόνος, τὴν ἐρυθρὰν γραμμὴν τῶν φεσίων, — θέαμα γραφικώτερον ἢ τὰς μελανείμονας συναθροίσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν πόλεων.

Ἅμα διέλθῃς τὴν μεγάλην κεντρικὴν ὁδὸν τοῦ Καρβασαρᾶ (δὲν ἀπαιτεῖται δὲ πολλὴ ὥρα πρὸς τοῦτο), καὶ τοὺς παρὰ τὴν πόλιν ἀγρούς, εὑρίσκεσαι διὰ μιᾶς ἐντὸς χώρας ἐρήμου καὶ ἀγρίας. Τὰ τρία ἢ τέσσαρα μικρὰ χωρία, ἅτινα καὶ μόνα καθ' ὅλον τοῦ δρόμου τὸ διάστημα βλέπεις μακρόθεν ἐπὶ ἀπεχόντων ὑψωμάτων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἐπαυξάνουν ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐρημίας. Οἱ σκύλοι σὲ ὑποδέχονται ἐνταῦθα μὲ ὑλακὰς θηριωδεστέρας τοῦ συνήθους, ἡ δὲ ἀγριότης των ὑποδεικνύει ὅτι καὶ οἱ σκύλοι καὶ οἱ κύριοί των δὲν συνείθισαν εἰσέτι νὰ βλέπωσι ξένους πλησίον τῶν κατοικιῶν των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδὸς αὐτὴ ἐπιμαρτυρεῖ τοῦτο· πολλαχοῦ τὴν καλύπτει τὸ χόρτον, μόλις δὲ μένει εἰς τὸ μέσον λωρὶς κενὴ διὰ τὴν διάβασιν τῶν τροχῶν. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἐχαράχθη ἐν βίᾳ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν, ἠλπίζετο δὲ τότε ὅτι θὰ παρεκταθῇ μέχρις Ἰωαννίνων. Πληροφοροῦμαι ὅτι πρόκειται ἤδη νὰ ἐπισκευασθῇ καὶ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς ἀπὸ Μενίδι εἰς Ἄρταν ὁδοῦ.

Ὁ δρόμος διέρχεται τὴν μακρὰν κοιλάδα, ἥτις χωρίζει τὰ ὄρη τοῦ Ξηρομέρου ἀπὸ τὰ τοῦ Βάλτου, μέχρις οὗ εὐρυνομένη σχηματίζει τὴν πεδιάδα τῆς Τριχωνίας, τὴν ὁποίαν διαβρέχει ὁ Ἀχελῶος. Ὁ ποταμὸς φαίνεται μόνον ἀφοῦ πλησιάσῃς εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Στράτου, ἀλλ' ἅμα διέλθῃς τὸ στενὸν τοῦ Καρβασαρᾶ καὶ τὸ ἐπέκεινα δάσος δρυῶν, βλέπεις, πρὸς τὰ δεξιά, τὴν λίμνην τῆς Ἀμπρακίας, ἥτις ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος φαίνεται μακρόθεν ὡς πλατὺς ποταμός. Εἰς τὰ κυανᾶ νερά της κατοπτρίζεται τὸ πέραν αὐτῆς ὑψηλόν, κατάφυτον ὄρος. Βλέπων τὰ πυκνὰ δάση του, φαντάζεσαι κάπρους καὶ ἐλάφους καὶ τὰ ὑπὸ τὴν σκιὰν κλέφτικα λημέρια τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως.

Ἡ ἀφθονία τῶν δένδρων καὶ τῶν νερῶν εὐφραίνει ἐνταῦθα τὸν ὀφθαλμόν, ὕστερον μάλιστα ἀπὸ τὰ ὡραῖα μὲν ἀλλὰ γυμνὰ ὄρη τῆς ξηρᾶς Ἀττικῆς.—Μακρότερα, πρὸς τὰ δεξιὰ πάντοτε, ἀκτινοβολεῖ ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου ἡ μικρὰ στρογγύλη λίμνη τοῦ Ὀζεροῦ, εἰς τοὺς πρόποδας βουνῶν ἐξ ἴσου πολυδένδρων.

Ἀριστερόθεν τὰ ὄρη εἶναι ἀπόκρημνα, γυμνὰ καὶ ἄγρια, τὰ δὲ πετρώδη πλευρά των ἔχουν ἐνίοτε σχήματα τόσῳ παράδοξα, τόσῳ λαξευθέντα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς καταιγίδας, ὥστε δὲν ἠξεύρεις μακρόθεν ἐὰν βλέπεις βράχους ἢ φαντασιώδη ἐρείπια μυθικῶν τειχῶν. Ἡ ὁδὸς παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν τούτων. Ποῦ καὶ ποῦ τὰ πλευρά των ἀποκλίνοντα ἡμικυκλικῶς περικλείουν κοίλωμα καλλιεργημένον, εἰς δὲ τὸ βάθος τοῦ ἀγροῦ ὑπάρχει μικρὰ καλύβη ἀχυροσκεπής, ὅπου ὁ σκληροδίαιτος γεωργὸς διανυκτερεύει κατὰ τὰς ὥρας τῆς σπορᾶς ἢ τοῦ θέρους.

Μὴ περιμένῃς λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Στράτου. Σὲ παραπέμπω εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Heuzey. Παρεκτὸς τῆς ἀναμνήσεως τῶν περιγραφῶν του, ἐπαυξάνουν αἱ σημεριναί μου ἐντυπώσεις τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ ἄλλοτε λεπτομερέστερον τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἔχει τις πολλὰ νὰ ἴδῃ ἐνταῦθα, τὰ δὲ πολυάριθμα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἶναι αὐτὰ καὶ μόνα ἄξια διαμονῆς μακρᾶς εἰς τὰ ἀπόκεντρα ταῦτα μέρη. Περὶ τῶν μνημείων τούτων οὐδεμία ἐλήφθη φροντὶς ἀφότου ὁ κ. Heuzey ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκαρνανίαν, ἀλλὰ μὴ μεμφώμεθα διὰ τοῦτο τὴν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ἥτις ἐξετέλεσεν εἰς τὸ ἀναμεταξὺ πολλὰς ἀξιολόγους ἐργασίας εἰς ἄλλα προσιτώτερα μέρη. Δὲν γίνονται τὰ πάντα διὰ μιᾶς, θὰ ἔλθῃ καὶ τῆς Ἀκαρνανίας ἡ σειρά, πρέπει δέ, καθὼς ἔλεγεν ὁ Beulé, νὰ ἐπιφυλάξωμεν καὶ δι' ἐπερχομένας γενεὰς τὴν εὐχαρίστησιν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων. Ἀλλ' ἡ πλουσία γῆ τῆς Ἑλλάδος θὰ παρέξῃ εἰς πολλὰς εἰσέτι γενεὰς τοιαύτας εὐχαριστήσεις.

Τὰ τείχη τῆς Στράτου καταβαίνουν μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀχελώου, ἡ δὲ νέα ὁδὸς διασχίζουσα αὐτὰ διέρχεται τὸ παρὰ τὸν ποταμὸν μέρος τοῦ περιβόλου της. Εἰς ὀλίγην ἐκεῖθεν ἀπόστασιν ἡ ὁδὸς διαπερᾷ τὸν Ἀχελῶον καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Αἰτωλίαν. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ βόσκουν ποίμνια πολυάριθμα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ὁλοκλήρου οἰκογενείας ποιμένων καὶ μανδροσκύλων ὑπὲρ τὸ δέον ἀγρύπνων. Παρέκει δὲ δύο ποιμενίδες, γονατισταὶ ἐπὶ πετρῶν κοπανίζουν τὰ λινά των εἰς τοῦ Ἀχελώου τὰ νερά.

Ἄλλοτε γέφυρα δὲν ὑπῆρχε, ἡ δὲ διάβασις τοῦ ποταμοῦ ἦτο δύσκολος, ἰδίως ἐν καιρῷ χειμῶνος, ὁπότε ὁ Ἀχελῶος καταβαίνει ἀπὸ τὰ βουνὰ ἐξωγκωμένος καὶ μανιώδης. Αἱ φάραγγες τὰς ὁποίας διατρέχει εὐρύνονται ἐνταῦθα, τὰ δὲ ὁρμητικὰ νερά του εὑρίσκοντα εὐρυχωρίαν μεγαλειτέραν τρέχουν διαιρούμενα ἐντὸς τῆς πλατείας κοίτης των. Ἐδῶ τὰ χωρίζει νησίδιον χλοερὸν ἢ ἄμμος ἐπισωρευθεῖσα πέριξ ὀγκώδους πέτρας, παρέκει συνενοῦνται πάλιν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκ νέου χωρίζονται.

Ἐπὶ τοιούτων τῆς κοίτης ἐξοχῶν ἐθεμελιώθησαν ὑψηλὰ ὑποστηλώματα, βαστάζοντα τὴν ξυλίνην γέφυραν, ἥτις ἐκτίσθη πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ὁπότε καὶ ἡ ὁδὸς ἐχαράχθη. Ἀλλ' ἡ οἰκοδομὴ δὲν φαίνεται πολὺ στερεά, οὔτε προμηνύεται μεγάλη ἡ διάρκειά της. Ὁ ἁμαξηλάτης μᾶς προσεκάλεσε νὰ καταβῶμεν τῆς ἁμάξης πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ βάρους της, εἰς δύο μάλιστα ὕποπτα μέρη ἔλυσε καὶ τοὺς ἵππους, τὴν δὲ ἄμαξαν ἔσυρεν αὐτὸς βραδέως καὶ μετὰ προσοχῆς, διὰ νὰ μὴ ὑποβάλῃ εἰς δοκιμασίαν μεγάλην τὴν στερεότητα τῆς γεφύρας. Κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἡ ὁρμὴ τοῦ ποταμοῦ ἐπέφερε καταστροφὴν εἰς τὰ δύο ἐκεῖνα σημεῖα τῆς γεφύρας. Ἐγένετο ἐπισκευή τις ἀλλ' ὄχι πολὺ ἀσφαλής, τοῦτο δὲ πρὸς ἀποφυγὴν περιττῆς δαπάνης, καθόσον πρόκειται νὰ κτισθῇ νέα λιθίνη γέφυρα ἐκεῖ πλησίον.

Ἐννοεῖς ἐκ τούτων ὅτι δόσις ἀνησυχίας παρακολουθεῖ τὸν ἐπὶ τῆς μακρᾶς καὶ ὑψηλῆς ξυλίνης γεφύρας περίπατον. Ἀλλὰ λησμονεῖς τὸν κίνδυνον ἐνώπιον τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκεῖθεν θέας. Ἐξ ἑνὸς ἡ φάραγξ, βαθμηδὸν στενουμένη, κλείεται ἐπὶ τέλους διὰ τῆς στροφῆς τῶν βουνῶν. Αἱ κλιτύες της ἑκατέρωθεν καλύπτονται ὑπὸ δένδρων καὶ θάμνων, ἀναμεταξὺ δ' αὐτῶν ῥέει ὁ ποταμός, καὶ τὰ ἀκράτητα νερά του συντρίβονται μὲ πάταγον διαρκῆ ἐπὶ τῶν προσκομμάτων τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὸν δρόμον του. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἡ πεδιὰς ἁπλοῦται πλατυνομένη, μακρὰν δὲ φαίνονται τὰ περικλείοντα αὐτὴν ὑψηλὰ ὄρη.

Μετὰ τὴν Αἰτωλικὴν ἄκραν τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται ἐπὶ λόφου, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἡ πεδιὰς τοῦ Ἀγρινίου. Ἐνταῦθα ἡ καλλιέργεια γίνεται πυκνοτέρα, ἡ ἐξοχὴ δὲν εἶναι πλέον ἔρημος, ἡ ὁδὸς συντηρεῖται μετὰ πλειοτέρας ἐπιμελείας, αἰσθάνεσαι δὲ ὅτι πλησιάζεις εἰς κέντρον πληθυσμοῦ καὶ ἐργασίας.

Τὸ Ἀγρίνιον εἶναι μικρὰ εἰσέτι πόλις περιέχουσα ἓξ περίπου χιλιάδας κατοίκους, ἀλλ' εὑρίσκεται εἰς πρόοδον, ὀφείλει δὲ κατ' ἐξοχὴν τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ. Καθὼς δὲ πανταχόθεν πληροφοροῦμαι εἶχε πρὸς τούτοις τὴν τύχην ν' ἀποκτήσῃ δήμαρχον ἀξιόλογον, ἐκ δευτέρου ἐκλεχθέντα ἐπὶ νέαν τετραετίαν, πρᾶγμα ὄχι πολὺ σύνηθες παρ' ἡμῖν. Τόσῳ τὸ καλλίτερον διὰ τὸ Ἀγρίνιον! Ὁ λαὸς ἐν Ἑλλάδι δὲν στερεῖται νοημοσύνης καὶ προθύμως ὑποβάλλεται εἰς θυσίας χάριν τῆς προόδου, τῆς ὁποίας ἐννοεῖ τὴν χρησιμότητα καὶ ἐκτιμᾷ τὰ ἀγαθά, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην καταλλήλου διευθύνσεως, δὲν τὴν εὑρίσκει δὲ πάντοτε. Ἐὰν ὑπῆρχον πανταχοῦ δήμαρχοι εὐφυεῖς καὶ δραστήριοι, ὁποῖον μοῦ περιγράφουν τὸν τοῦ Ἀγρινίου, ἐὰν ἐξελέγοντο, διωρίζοντο καὶ προπάντων διετηροῦντο ὡς ἔπαρχοι καὶ νομάρχαι ἄνθρωποι ἔχοντες τὰς γνώσεις, τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν ὅπως φανῶσιν ἀληθῶς ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς των, τότε ἡ πρόοδος θὰ ἦτο ταχυτέρα ἔτι καὶ γενικωτέρα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ὤθησις περιμένεται ἄνωθεν. Διὰ τοῦτο εἶναι λυπηρὸν ὅτι οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ βουλευταὶ ἐν γένει ἐπισκέπτονται σπανίως τὰς ἐπαρχίας, παρεκτὸς ὅτε πρόκειται περὶ ἐκλογῶν, εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν καὶ ὁ Βασιλεὺς περιήρχετο συχνότερον τὸ κράτος του. Πανταχοῦ εἶναι ἐπιθυμητὴ ἡ παρουσία του, ἥτις θὰ ἐχρησίμευε καὶ εἰς τοὺς διοικοῦντας καὶ εἰς τοὺς διοικουμένους ὡς κέντρον πρὸς νέους ἀγῶνας.

Τὴν ἑσπέραν ἐπεσκέφθημεν οἰκογένειαν ἐκ τῶν ἐγκρίτων τοῦ Ἀγρινίου. Ἐπεθύμουν νὰ λάβω πληροφορίας περὶ διαφόρων ἐνταῦθα ἀντικειμένων, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσα, διότι ἡ ὁμιλία ἐστρέφετο πάντοτε περὶ τὰ πολιτικά, δηλαδὴ τὰ προσωπικά. Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας διαιροῦνται εἰς ὑπουργικοὺς καὶ ἀντιπολιτευομένους, ὥστε ἡ συζήτησις ἐλάμβανε ζωηρὸν χαρακτῆρα χάρις εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἐμφύλιον διάστασιν. Αἱ κυρίαι ἦσαν ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου, τοῦτο δὲ ἀναντιρρήτως ἔχει μεγάλην ἠθικὴν βαρύτητα καὶ σημασίαν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἀδικῶ τὸν κ. Τρικούπην ὑποθέτων ὅτι, ἐνόσῳ αἱ γυναῖκες δὲν ἔχουν δικαίωμα ψήφου, θὰ ἐπρόκρινε τοῦ μὴ ὡραίου φύλου τὴν ὑποστήριξιν. Ἐξ ὅσων βλέπω καὶ ἀκούω, ὁ νέος ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φόρος δὲν συνετέλεσεν εἰς αὔξησιν τῆς δημοτικότητός του μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν καὶ ἐμπόρων τοῦ καπνοῦ. Ἄλλως δὲ εὑρέθη, ὡς φαίνεται, ἐνταῦθα ὁ τρόπος ὥστε νὰ μὴ πλουτισθῇ ὑπερβαλλόντως τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐκ τοῦ προϊόντος τοῦ φόρου τούτου. Μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἠδυνήθην νὰ προμηθευθῶ μικρὰν ποσότητα ἐκ τοῦ ἀξιολόγου ἐνταῦθα καπνοῦ, μοῦ λέγουν δὲ ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου τὰ καπνοπωλεῖα μετετράπησαν εἰς γαλακτοπωλεῖα, χωρὶς νὰ πάθωσιν ἕνεκα τούτου ἔλλειψιν καπνοῦ οἱ ἐγχώριοι καπνισταί. Πῶς καὶ ποῦ ὅμως τὸν προμηθεύονται; Ἰδοὺ τὸ μυστήριον. Τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ βεβαιώσω, ὅτι δὲν καπνίζουν ἐκ τοῦ φορολογημένου. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἔχει

τὰς δυσκολίας της ἡ ἐπιβολὴ νέας φορολογίας.

Οἱ ἐνταῦθα φίλοι ἤθελον, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν συνήθειαν, νὰ μᾶς φιλοξενήσωσιν, ἀλλ' ἐπροτιμήσαμεν νὰ μείνωμεν εἰς τὸ μικρὸν «Ξενοδοχεῖον τοῦ ὕπνου», ὅπου ἀπεθέσαμεν τὰ πράγματά μας. Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν φέρει καὶ τὸ ἄλλο τῆς πόλεως ξενοδοχεῖον, πράγματι δὲ ἀμφοτέρων ὁ προορισμὸς περιορίζεται εἰς τὸ νὰ κοιμίζωσι τοὺς ξένους. Διὰ νὰ κοιμίσωσι δὲ ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσοτέρους δὲν ἐνοικιάζουν δωμάτια, ἀλλὰ κλίνας. Εὐτυχῶς εὑρέθη δι' ἡμᾶς δωμάτιον διαθέσιμον περιέχον τρεῖς μόνον κλίνας, τῶν ὁποίων ἐλάβομεν κατοχήν, ὡς νὰ εἴμεθα εἰσέτι εἰς τὸν κοινὸν ἐπὶ τῆς *Πάρου* κοιτωνίσκον μας. Αἱ σινδόνες εἶναι καθαρώταται καὶ τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιῶδες.

Τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ φαγητοῦ κεῖται παραπλεύρως τοῦ ὑπνωτηρίου μας, ἐδειπνήσαμεν δ' ἐκεῖ ἐξαίρετα, πλησίον τῆς ἑστίας ὅπου ἔβραζε τὸ πιλάφι μας, ὑπηρετούμενοι ἀπὸ τὸν φουστανελοφόρον μάγειρον. Εὑρισκόμεθα ἐνταῦθα ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος γνησίας καὶ ἀδόλου. Δὲν ἔχομεν καθὼς εἰς Ἀθήνας Γαλλικοὺς δῆθεν καταλόγους φαγητῶν, οὔτε ὑπηρέτας φέροντας λευκὸν δῆθεν λαιμοδέτην.

Σοῦ γράφω ἐκ τοῦ ξενοδοχείου, ἐπὶ τραπέζης εἰς ἄλλας χρήσεις προωρισμένης, οὐχὶ ἐντὸς τοῦ δωματίου μας ὅπου κοιμῶνται οἱ συνοδοιπόροι μου, ἀλλ' εἰς τὸν διάδρομον ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι αἱ θύραι τῶν ὑπνωτηρίων. Οὕτω δὲ μοὶ ἐδόθη σήμερον κατὰ πρῶτον, νὰ ἴδω φουστανελοφόρους μὲ τὰ νυκτικά των. Χρεωστῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι φαίνονται ὡραιότεροι τὴν ἡμέραν.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Δ'

Ἡ οἰκία τοῦ Χασὰν ἐφένδη, τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης, ἔκειτο εἰς μίαν τῶν στενωτέρων ὁδῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Πλησίον τῆς οἰκίας του εὑρίσκετο καὶ τὸ κυριώτερον τέμενος τῆς πόλεως, ὅπερ εἶχε λάβει, ὡς ἔλεγον, παρὰ τοῦ Ταχὴρ Μουράτη, ἁγίου ἀνδρὸς προσφιλοῦς εἰς τὸν προφήτην, τὸ προνόμιον τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ ἀσύλου. Ποὺς ἀλλοπίστου δὲν ἐπετρέπετο νὰ πατήσῃ εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον. Πτωχὸς πλάνης ἑβραῖος, ὅστις ἐτόλμησε ποτὲ ἐξ ἀγνοίας νὰ βεβηλώσῃ τὸν ἱερὸν περίβολον, ἀπηγχονίσθη ἄκριτος εἰς τὸν πυλῶνα τοῦ φρουρίου.

Ἦτο περὶ δύσιν ἡλίου καὶ ἡ λιγυρὰ φωνὴ τοῦ κήρυκος τῆς πίστεως ἐτόνιζεν ἀπὸ τοῦ πτερυγίου τοῦ μιναρὲ τὰ σοβαρὰ καὶ πλήρη μελαγχολίας ἐκεῖνα ἔπη, ἅτινα οὓς ἀπίστου οὐδέποτε δύναται ἄνευ φρίκης ν' ἀκούσῃ *Λὰ-ἰλ-λὰχ-ἰλ ἀλλάχ, βὲ Μωχαμὲτ ρεσοὺλ-ουλ-λάχ.* «Εἷς εἶναι ὁ Θεός, καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης του».

Ἦτο παρασκευή, ἡμέρα ἑορτῆς, καθ' ἣν αἱ πέντε νενομισμέναι προσευχαὶ τελοῦνται πομπωδέστερον...

Ὅτε ἐνωτίσθη τοὺς εὐμόλπους καὶ ἠχηροὺς ἐκείνους φθόγγους ὁ Χασὰν ἐφένδης, ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ τάπητος τοῦ σοφᾶ τὸ βιβλίον τοῦ Σερῆ, ὅπερ νυχθημερὸν ἐμελέτα, καὶ ἐγερθεὶς περιεβλήθη τὴν μηλωτήν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ προσκύνημα.

Μόλις οἱ πιστοὶ εἶχον συναχθῆ καὶ ἤρχισαν τὰς συνήθεις ἐπὶ τῆς ψιάθου γονυκλισίας, πρὶν τοῦ ἀκόμη τις ἐκ τῶν δερβισῶν νὰ φθάσῃ εἰς βαθμὸν ἐνθουσιώδους παροξυσμοῦ, ὥστε νὰ ἐκβάλλῃ ἀφροὺς ἐκ τοῦ στόματος, νεαρὸς Τοῦρκος εἰσῆλθεν ὁρμητικός, καὶ τόσον ἔξαλλος ἐφαίνετο, ὥστε ἐλησμόνησε νὰ ἀφήσῃ τὰ σάνδαλα παρὰ τὸν οὐδὸν τῆς θύρας καὶ εἰσῆλθεν ὑποδεδεμένος εἰς τὸ τέμενος. Οἱ πιστοὶ ἀνέκυψαν ἔκπληκτοι, καὶ οἱ ἐνθερμότερον δεόμενοι ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς εὐσεβοῦς ἐκείνης προσηλώσεως.

— Τί εἶναι; ἠκούσθη ψιθυρισμός.

— Κλέφταις! Κλέφταις ἔρχονται! ἔκραξεν ὁ ἄρτι εἰσελθών.

— Κλέφταις! ἐπανέλαβον διάφοροι φωναί.

Ἡ ἔκπληξις ὁλόκληρος δὲν εἶχεν ἐκφρασθῆ ἀκόμη. Ἀκτὶς φωτὸς δὲν εἶχεν εἰσδύσῃ εἰς τὰς διανοίας ταύτας, ὥστε νὰ κατανοήσωσι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθωσι *κλέφταις* εἰς τὴν πόλιν. Καὶ συγχρόνως εἰσῆλθεν ἀνὴρ φορῶν *λερὴν* φουστανέλλαν, κρατῶν γυμνὸν ξίφος εἰς τὴν δεξιάν, μελαψὸς τὴν χροιάν, πελώριος τὸ ἀνάστημα, ἔχων μακρὰν κόμην περὶ τοὺς ὤμους. Κατόπιν αὐτοῦ ἐφάνη δεύτερος καὶ τρίτος κλέφτης.

Οἱ μουσουλμάνοι ἔρρηξαν λυσσώδεις κραυγὰς φρίκης καὶ μίσους. Ἡ ἀγανάκτησις διὰ τὴν βεβήλωσιν, ἡ ἰδέα πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἄπιστος νὰ βεβηλώσῃ τὸν ἱερὸν χῶρον, ἔπνιγε πᾶν ἄλλο αἴσθημα.

— Ἔξω! ἔξω! ἔξω ἀπ' ἐδῶ! ἠκούσθησαν ὠρυόμεναι συμμιγεῖς κραυγαί.

Ἀλλ' ὁ ὑψηλὸς φουστανελλοφόρος πάλλων τὸ ξίφος ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ ἀπείργων τοὺς ἀόπλους μουσουλμάνους, ὅσοι ἐπρόλαβον ν' ἀνορθωθῶσιν, ἦλθε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Χασὰν ἐφένδην καὶ τῷ εἶπε:

— Σὺ εἶσαι ὁ κατῆς τῆς Ἄρτης;

— Ἐγώ, ἀπήντησεν ἐμβρόντητος ὁ Χασάν.

— Σηκώσου, πᾶμε, τῷ εἶπεν ὁ κλέφτης.

Καὶ τὸν ἔσυρε διὰ τῆς βίας. Οἱ δύο σύντροφοί του προσελθόντες τὸν ἐβοήθησαν.

Εἰς ὀλίγας στιγμὰς τὸ σύμπλεγμα εἶχε διασκελίσῃ τὸν οὐδόν. Ὁ πρῶτος κλέφτης προεπορεύετο σύρων καὶ τὸν κατῆν, καὶ οἱ δύο σύντροφοί του ἠκολούθουν ὀπισθοβατοῦντες, ἀμυνόμενοι διὰ τῶν ξιφῶν κατὰ τῶν μουσουλμάνων, ὅσοι ὥρμησαν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἄοπλοι.

Ὅτε ἐξῆλθον εἰς τὸν περίβολον, ὅστις ἀπετέλει πολυάνδριον πλῆρες τάφων καὶ μνημείων, περιβαλλομένων ὑπό τινων κυπαρίσσων, ἀνεζήτουν τινὲς λίθους νὰ ἐπιτεθῶσιν. Ἄλλοι, ὅσοι κατῴκουν ἐγγὺς τοῦ τζαμίου, ἔσπευσαν εἰς τὰς οἰκίας των νὰ λάβωσιν ὅπλα. Ἀλλ' οἱ τρεῖς κλέφται εἶχον πολὺ ἀνοικτὸν τὸ βῆμα. Ὅτε ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγον καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, οἱ δύο σύντροφοι ἐσχημάτισαν διὰ τῶν χειρῶν φορεῖον, καὶ ἔβαλαν τὸν Χασὰν νὰ καθίσῃ ἐπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ πρῶτος κλέφτης ἐβάδιζεν ἀτάραχος. Ἀλλὰ τότε ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν πολυάριθμον ἄθροισμα ἐνόπλων Τούρκων. Συγχρόνως δὲ ἠκούσθη κραυγή·

— Χτυπᾶτε *μονόμματοι* !

Τῷ ὄντι ὁ Χρῆστος Μηλιόνης (διότι ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς εἰσβολῆς) δὲν συνείθιζε νὰ κάμνῃ ἀτελῆ σχέδια. Ἐμίσει τὴν βραδεῖαν μεταμέλειαν καὶ διὰ τοῦτο ἐπροτίμα νὰ προνοῇ καλῶς τὰ ἐνδεχόμενα. Προτοῦ ν' ἀποφασίσῃ τὸ τολμηρὸν τοῦτο διάβημα, εἶχε φροντίσει νὰ ὁπλίσῃ χριστιανούς τινας ἐπικούρους ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐξ ἐκείνων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα οἱ *μονόμματοι*, οἵτινες δὲν ἦσαν κυρίως ἁρματωλοί, ἀλλὰ εἰρηνικοὶ ἀγρόται, δὲν ἀπηξίουν ὅμως νὰ ζώνωνται ἐνίοτε τὴν σπάθην, ὁσάκις εἶχον ἀφορμὴν νὰ βαρυνθῶσι τὸ μονότονον ἔργον των. Οὗτοι οἱ ἀνδρεῖοι ἐνήδρευον ἔξωθεν τῆς πόλεως περιμένοντες τοὺς συντρόφους. Οὗτοι οἱ *μονόμματοι* ἀπήντησαν εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν Τούρκων διὰ ραγδαίου καὶ ἀνδρικοῦ πυρός.

— Χτυπᾶτε, *μονόμματοι* ! ἔκραξεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης.

Καὶ ἠκούετο τὸ καρυοφύλλι βροντῶν, καὶ ὁ Μηλιόνης ἐγέμιζε μὲ τὴν μίαν χεῖρα, καὶ ἐκένου μὲ τὴν ἄλλην, καὶ οἱ *μονόμματοι* ἡμιλλῶντο νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ταχύτητα τὸν ἀπαράμιλλον τοῦτον μαχητήν. Ὅσον διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σκοποῦ, οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀτρομήτους, οἵτινες ἐπαξίως ἐπωνομάσθησαν *μονόμματοι*.

Ὅσον κραταιὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ καταδίωξις τῶν Τούρκων, ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, ἡ νὺξ ἔπιπτε, τὸ ῥεῦμα καὶ ὁ κρημνὸς ἐβοήθει τοὺς ἀποχωροῦντας, καὶ οἱ *μονόμματοι* εὐκόλως δὲν κατεβάλλοντο. Πᾶσα βολὴ *μονομμάτου* ἐμετρεῖτο μὲ μίαν κεφαλὴν Τούρκου πίπτουσαν. Σπανίως ἠκούσθη ν' ἀστοχήσωσι τοῦ σκοποῦ οἱ γενναῖοι οὗτοι ὀρεινοί.

Μετ' ὀλίγον οἱ διῶκται ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν ἀποβαλόντες νεκροὺς περὶ τοὺς δέκα. Ἐκ τοῦ κλεφτικοῦ δύο ἢ τρεῖς ἔπεσον.

Ὁ Μηλιόνης εἶχεν ὑπολογίσει ὀρθῶς. Ἕνα Ἀκαρνᾶνα τὸν ἐστάθμιζε μὲ τρεῖς Τούρκους καὶ ἥμισυν. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων λαμπρῶς ἀνεδείχθη, καὶ πάλιν ἡ δεδοκιμασμένη ἐμπειρία τοῦ ἀρχηγοῦ.

Ε'.

Παράδοξος τρόμος εἶχε διαδοθῆ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἰς τὰς τουρκικὰς κοινότητας τῆς Ἄρτης καὶ τῶν ἐγγὺς μερῶν, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι πλὴν τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης, ὃν τόσον παραβόλως εἶχεν ἁρπάσει ὁ φοβερὸς κλέφτης τῆς Ἀκαρνανίας ἐξ αὐτοῦ τοῦ τζαμίου, ὅπου τὸν εὗρε προσευχόμενον, δύο ἄλλοι Τοῦρκοι ἐκ πλησιοχώρου κώμης ἀπήχθησαν αὐθημερὸν αἰχμάλωτοι. Οἱ ἐκτελέσαντες τὸ δεύτερον τοῦτο ἀνδραγάθημα ἦσαν οἱ αὐτάδελφοι Μῆτρος καὶ Λάμπρος Τσεκούρας, σύντροφοι τοῦ Μηλιόνη ἀμφότεροι.

Τὸ περιεργότερον εἶναι ὅτι, ὡς ἀπεδείχθη ὕστερον, τοὺς δύο τούτους ἀγάδες, κατὰ λάθος τοὺς ἀπήγαγον οἱ ῥηθέντες κλέφται. Ἐκεῖνοι οὓς εἶχον σκοπὸν νὰ συλλάβωσιν ἦσαν ἄλλοι, ὁ Χαλήλ, ὁ ἅρπαξ τῆς Βάσως, καὶ ὁ σύντροφός του Ἐμίν, ὅστις τὸν εἶχε βοηθήσει εἰς τὴν ἁρπαγήν. Ἀλλὰ τὰ γενόμενα δὲν ἀπογίνονται. Εἴτε κατὰ λάθος τοὺς ᾐχμαλώτισαν, εἴτε ἀπήγαγον αὐτοὺς μὴ εὑρόντες τοὺς ζητουμένους, τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι καὶ ἄλλοι δύο Τοῦρκοι πλὴν τοῦ κατῆ ἦσαν αἰχμάλωτοι εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας.

Ἓν πρᾶγμα ἐλύπησε τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ὅτι οἱ δύο Τσεκουραῖοι, οἱ ἄριστοι ἐκεῖνοι σύντροφοι, δὲν κατώρθωσαν νὰ τοῦ φέρωσιν αὐτὸν τὸν Χαλὴλ εἰς τὰς χεῖράς του. Ἀλλὰ τί νὰ πράξῃ; Αὐτὸς ἐπροτίμησε νὰ μεταβῇ εἰς Ἄρταν, καὶ ν' ἁρπάσῃ τὸν κατῆν, ὡς δυσκολώτερον τὸ πρᾶγμα. Δὲν ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ Τσεκουραῖοι δὲν ἔμελλον νὰ εὕρωσι τὸν Χαλὴλ εἰς τὴν ἔπαυλίν του. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐσκόπει τάχιστα νὰ ὀργανίσῃ ἐκστρατείαν.

Ὁ ἀτυχὴς Νῖκος δὲν ἐτόλμα νὰ κλαύσῃ ἐνώπιόν του. Διότι εὑρίσκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ κλέφτου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις τοῦ κατῆ, μεθ' ἣν ὁ Νῖκος ἔκραξεν εἰς τὸν ἀπορφανισθέντα πενθερόν του «Θάρρος» ! καὶ ἔλαβε τὴν ὁδὸν τοῦ ὄρους, ὅπως μεταβῇ καὶ κομίσῃ τὸ ἄγγελμα εἰς τὸν κλέφτην Ὁ Μηλιόνης ὅτε ἔμαθε τὸ ἀτύχημα τῆς ἀναδεκτῆς του, οὐδὲν εἶπεν, ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἐξετόξευσε κεραυνὸν ὀργῆς. Πέντε μόλις παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ δεξιὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ Κορανίου εὑρίσκετο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ.

Ὁ κατῆς δὲν ἀνησύχει πολύ, διότι δὲν τὸν ἐκακοποίουν. Ἤλπιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ σώσῃ

τὴν ζωήν του ἀντὶ λύτρων. Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν εἶχεν ἀποφασίσῃ ἀκόμη ὁ Χρῆστος.

Ὅσον διὰ τὸν Κώσταν, οὗτος εἶχεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τῇ αὐθορμήτῳ ἐπινεύσει τοῦ Κατῆ, τὴν ἐπαύριον εὐθὺς τῆς καθείρξεως. Ὁ Μηλιόνης τῷ εἶχε παραγγείλῃ λάθρα νὰ φύγῃ νύκτωρ ἐκ τοῦ χωρίου, καὶ νὰ πορευθῇ πανοικεὶ μακρὰν ὁδόν, εἴς τινα *κολλήγαν* του νὰ καταφύγῃ, διότι αὐτὸς εἶχεν ἀπόφασιν νὰ τιμωρήσῃ σκληρῶς τὸν κατῆν. Ἠδύνατο ὁ Κώστας καίπερ ἠδικημένος, νὰ κινδυνεύσῃ καὶ αὖθις ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, καὶ διὰ τοῦτο ὑπήκουσεν.

Ἡ δὲ Βάσω ἡ δύστηνος, τί εἶχεν ἀπογείνει; Ἀτυχὴς Νῖκος, νὰ τὴν ἔφθανον οἱ στεναγμοί του ἆρά γε; Ὁσάκις ἤκουε τὸ ὄνομά της, ἔφερε τὸν βραχίονα εἰς τὸ μέτωπον, καὶ ἔκρυπτε τὴν μορφὴν ὑπὸ τὴν μακρὰν χειρίδα. Ἰδὼν ὁ Μηλιόνης τὴν συνηθειάν του ταύτην, ἔπαυσε νὰ τῷ ὁμιλῇ περὶ τῆς μνηστῆς του. Ὁ Νῖκος, ἂν καὶ δὲν ἐφαίνετο ἐξησκημένος εἰς τὰ ὅπλα, μίαν χάριν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Μηλιόνη, ἤτοι, ἂν ἀποφασίσῃ τὸν θάνατον τοῦ Κατῆ, νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ τὸν φονεύσῃ αὐτός. Ὁ κλέφτης ἐμειδίασε.

ΣΤ'

Βεβαίως φύσει ἐραστὴς τοῦ καλοῦ πρέπει νὰ ἦτο ὁ πλούσιος γαιοκτήμων Χαλὴλ ἐφένδης, ὅστις εἶχεν οἰκοδομήσει τὴν φωλεάν του ἐπὶ γραφικωτάτης κοιλάδος, περιβαλλομένης πανταχόθεν ὑπὸ φυτειῶν, θάμνων καὶ ἀναδενδράδων. Καὶ πολὺ δύσκολος πρέπει νὰ ἦτο ἡ νέα Βάσω, ἂν δὲν ἦτο εὐχαριστημένη ἐκ τῆς εὐαρέστου ταύτης κατοικίας. Ὁ μάλιστα ἀμερόληπτος τῶν διαιτητῶν, ὁ εἰλικρινέστατος τῶν ἀνθρώπων, ἂν προσεκαλεῖτο νὰ συγκρίνῃ τὴν πενιχρὰν οἰκίαν τοῦ πατρός της μὲ τὴν ἀνθηρὰν ταύτην ἔπαυλιν, αὐθορμήτως σχεδὸν ἔμελλε ν' ἀποφανθῇ ὅτι ἡ Βάσω ἦτο πολὺ εὐτυχὴς ἀλλάξασα κατοικίαν.

Ἡ ἔπαυλις ἀπεῖχε περὶ τὰ δισχίλια βήματα ἀπὸ τῆς ἐγγυτέρας κώμης. Περιεβάλλετο δὲ ὑπὸ ἐλαιώνων καὶ ἀμπέλων χιλιάδων πλέθρων τὴν ἔκτασιν, ὧν τὸ τρίτον σχεδὸν ἀνῆκεν εἰς τὸν Χαλήλ.

Ἀλλὰ πτωχαί τινες νεάνιδες ἦσαν πάλαι ποτέ, ὡς φαίνεται δύσκολοι, καὶ ποτὲ δὲν εὐχαριστοῦντο. Ἡ Βασίλω ἕκτην ἤδη ἡμέραν ἔκλαιεν ἀδιακόπως ἐνθυμουμένη τοὺς γονεῖς της.

Εἰς μάτην ἡ μαύρη Φατμέ, ἡ οἰκονόμος τοῦ χαρεμίου, τῇ ἀπέτεινε θωπευτικώτατα τὸν λόγον. Εἰς μάτην τῇ ἐδείκνυε τὰ κάλλη τῆς φύσεως καὶ τῇ προσέφερεν ἄνθη νὰ ὀσφρανθῇ. Ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους συμπεριεπάτουν εἰς τὸν ὑπὸ δικτυωτοῦ περιβαλλόμενον μέγαν κῆπον. Ἡ Βάσω σπανίως ἀπήντα εἰς τὰς ἀφθόνους παρακελεύσεις τῆς ἐβενόχρου γυναικός.

— Κύτταξε τί ὡραῖα γαρούφαλα, Βάσω, κύτταξε καὶ τὰ τριαντάφυλλα κοντεύουν ν' ἀνθήσουν. Ἰδὲ γάστραις βασιλικό, δενδρολίβανα, μενεξέδες. Ὅλα αὐτὰ ἰδικά σου, κόρη μου. Θὰ γένῃς μεγάλη χανούμη, παιδί μου. Κανεὶς δὲν θὰ ἔχῃ τὸ ῥοιζικό σου. Ὅλαις θὰ σὲ φθονοῦν. Θὰ εἶσαι ἡ σελμὲ ἡ πλέον ἀγαπημένη τοῦ ἐφένδη. Θὰ ἔχῃς ὅλα τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς πόδας σου. Κλαίεις πάλι;

Τῷ ὄντι ἡ νέα εἶχε κρύψει τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖρας ἀκούουσα ταῦτα.

Ἡ μαύρη, τῆς ἔλαβε τὴν χεῖρα καὶ ἀνεσήκωσεν αὐτῆς τὴν κεφαλήν.

— Εἶνε παράξενο νὰ ἔχῃς ὄρεξι νὰ κλαίῃς, παιδί μου. Καὶ τί σοῦ κάμαμε; Ποιὸς σ' ἐμάλωσε; Μὴ δὲν εἶσαι ἡ πλέον καλότυχη καὶ ἡ *γκιουζὲλ μπὰς* τοῦ χαρεμίου;

Ἀντίρροπον αἴσθημα λύπης, ἡ ἄμπωτις αὕτη τῆς ὀργῆς, τῆς πλημμυρούσης τὰς θλιβομένας καρδίας. εἶχεν ἀποξηράνει τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νέας, ὡς ν' ἀπερροφήθησαν ὑπὸ τῆς καιούσης τὰς παρειάς της φλογός.

— Καὶ ὅλοι σὲ ἀγαποῦν ἐδῶ, Βάσω, ὅλοι σὲ ζηλεύουν. Καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχής, θὰ ζήσῃς ὑπερήφανα ὡς Σουλτάνα εἰς τὸ σαράγι τοῦτο, Βασίλω. Καὶ τί σοῦ λείπει; Νά, κύτταξε ἀπὸ τὸ καφάσι νὰ ἰδῇς. . . ὅλα τὰ βλέπεις ἔξω, καὶ τίποτε δὲν σὲ βλέπει, πάρεξ ὁ οὐρανός. Διατί στενοχωρεῖσαι; Μήπως τάχα θαρρεῖς, γιὰ νὰ σοῦ πῶ. . . (καὶ ἡ Μαύρη προσελθοῦσα ἐγγύτερον, ἐταπείνωσε τὸν τόνον τῆς φωνῆς) μήπως θαρρεῖς ὅτι ἡ χανούμισσες δὲν ἔχουν τὴν ἄδεια νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄνδρες; διατί τάχα εἶναι τὰ καφάσια; διὰ νὰ κρύφτουν τὴν χανούμισα ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες δὲν εἱμποροῦν νὰ κρυφτοῦν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς χανούμης. Αἱ χανούμισσες εἶνε σὰν τὰ λούλουδα, ὁποῦ ἀνθοῦν μέσα εἰς ταῖς γάστραις, σὰν τὰ πουλιὰ ποῦ κελαδοῦν μὲς τὰ κλουβιά, σὰν τ' ἀστέρια ποῦ φέγγουν ἐκεῖ ἐπάνω. Ἡ κάθε μιὰ χανούμισσα εἶνε εὐτυχεστέρα ἀπὸ χίλιαις χριστιαναίς, ὁποῦ ἀνακατόνονται μὲ τοὺς ἄνδρες καὶ χάνουν τὴν δρόσον τους, κι' ὁποῦ κάμνουν ὅλαις ταῖς δουλειαὶς καὶ ὑποφέρουν ὅλα τὰ βάσανα τῶν ἀνδρῶν.

Ἡ νέα ἔβλεπεν ἀλλαχόσε, καὶ δὲν ἤκουε πλέον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῆς Μαύρης· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη κρότος ἄνωθεν τοῦ δικτυωτοῦ, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ χαρεμίου. Ἡ Φατμά, ἥτις ἦτο ἔμπειρος τῶν πραγμάτων, ἔνευσε πρὸς τὴν νέαν. Αὕτη οὐδὲν ἐνόησε.

— Δὲν κατάλαβες τί τρέχει; τῇ εἶπεν ἡ γυνὴ αὕτη. Ἄκουσες ἀπάνω 'στὸ καφάσι; Εἶνε μία ἀπὸ τὰς γυναῖκας τοῦ ἐφένδη, ἡ Σουλμινιέ. Σ' ἐνόησε πῶς εὑρίσκεσαι εἰς τὸν κῆπον καὶ ἦλθε νὰ σὲ περιεργασθῇ. Δὲν ξέρεις πόσον σὲ ζηλεύουν! Πολὺ καλὰ ἔκαμεν ὁ ἐφένδης νὰ σὲ βάλῃ

χωριστὰ νὰ κατοικήσης. Εἰμποροῦσαν νὰ σὲ φαρμακώσουν.

Ἡ νεᾶνις ἐφρικίασεν. Ἡ πρὸς τὴν ζωὴν ἔμφυτος ὁρμὴ διεγέρθη ἐν αὐτῇ.

— Νὰ μὲ φαρμακώσουν; εἶπε· καὶ τί κακὸ ταὶς ἔκαμα;

— Δὲν ἐξετάζουν ἐκείναις τί ταῖς ἔκαμες, βλέπουν ὁποῦ σὲ ἀγαπᾷ πλειότερον ὁ ἐφένδης.

Ἡ νεᾶνις ἔκυψε, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ. Πάλιν τὸ κῦμα τῆς ὀργῆς τὴν ἀπέπνιγε καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Ἠσθάνετο παράδοξον καὶ φρικώδη ἀποστροφὴν ὅτε ἤκουε τὴν λέξιν ταύτην, ὅτι ὁ Χαλὴλ τὴν ἠγάπα. Ἄλλην ἑρμηνείαν παρὰ τὰ δάκρυα δὲν εὕρισκε τοῦ αἰσθήματος τούτου.

Ἐντούτοις βήματα ἠκούσθησαν τὴν στιγμὴν ταύτην, καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ὁ Χαλὴλ προσερχόμενος. Ἡ Φατμὰ ἠγέρθη, καὶ ὡς ἐφαίνετο ἠρώτα διὰ τοῦ βλέμματος ἂν ὤφειλε ν' ἀποχωρήσῃ. Ἀλλ' ὁ Χαλὴλ τῇ ἔνευσε νὰ μείνῃ.

Προσελθὼν δὲ εἰς τὴν νέαν ἤρχισε νὰ τὴν φιλοφρονῆται, ἐρωτῶν αὐτὴν περὶ τῆς ὑγιείας της. Αὕτη οὐδὲν ἀπήντα.

— Ἤθελα νὰ σ' εἴπω κἄτι ἄλλο, τῇ εἶπεν ὁ ἀγᾶς.

— Τί ἄλλο;

— Ἔπρεπε νὰ μείνωμεν μίαν στιγμὴν μόνοι.

Τότε ἡ νέα, ἥτις δὲν εἶχε σεισθῇ ἀπὸ τῆς θέσεώς της, ἰδοῦσα ὀρθίαν τὴν Μαύρην τῇ εἶπε·

— Μεῖνε, Φατμά, μὴν πᾷς πουθενά.

Καὶ προσέθηκε πρὸς τὸν ἀγᾶν στραφεῖσα·

— Εἴπαμεν, ἡ Φατμὰ θὰ εἶνε πάντοτε μαζύ μου.

Ὁ ἀγᾶς ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ εἶπε:

— Ἂς γένῃ τὸ θέλημά σου, *κουζούμ*, ἀλλ' ἤθελα νὰ σοῦ πῶ κἄτι...

— Εἰμπορεῖς νὰ μοῦ τὸ πῇς νὰ εἶναι κ' ἡ Φατμὰ ἐδῶ.

— Εἶναι πολὺ καλό...καὶ πολὺ κακὸ διὰ σένα.

— Πολὺ καλὸ καὶ κακό...

— Εἶναι διὰ τοὺς γονεῖς σου...

— Διὰ τοὺς γονεῖς μου, εἶπε τρέμουσα ἡ κόρη. Δὲν μοῦ τὸ λέγεις; Τί σὲ πειράζει ἡ Φατμὰ ἂν εἶν' ἐδῶ;

— Ἂς εἶναι, εἶπεν ὁ ἀγᾶς, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Σ' εἶπα ὅτι οἱ γονεῖς σου ἔφυγαν ἀπὸ τὸ σπίτι τους.

— Μοῦ εἶπες.

— Καὶ δὲν εἴξευρε κανεὶς ποῦ βρίσκονται.

— Μοῦ εἶπες.

— Τώρα ὅμως τὸ 'ξεύρουν. Ἡ ἐξουσία ηὗρε τὸ καταφύγι τους.

Ἡ νέα ἐνέτεινε τὴν προσοχήν.

— Καὶ οἱ ἀγάδες ζητοῦν ἐκδίκησιν.

— Ἐκδίκησιν! ἐπανέλαβε μετ' ἀγανακτήσεως ἡ νεᾶνις.

— Ἐκδίκησιν διὰ τὸν κατῆν, ὁποῦ τὸν ἄρπαξεν ὁ κλέφτης ἀπὸ τὸ τζαμί.

— Καὶ τί φταίγουν οἱ γονεῖς μου;

— Ὁ κλέφτης αὐτὸς δὲν εἶναι νοννός σου;

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε;

— Τὸ ἔμαθα.

Ἡ νέα ἔκαμε νεῦμα ἐνδοιασμοῦ.

— Αἴ, καὶ ἂν εἶναι νοννός μου; ἐψέλλισε.

— Δὲν λέγω ἐγὼ ὅτι φταίγει ὁ πατέρας σου τίποτε. Οἱ ἀγάδες φωνάζουν ὅτι ὁ Μηλιόνης τὸ ἔκαμε διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ σέ, καὶ ὅτι ὁ πατέρας σου ἦτον συνεννοημένος.

Ἡ νέα ἐσκέφθη ἐπὶ στιγμὴν καὶ εἶπε μετ' ἀρκούσης εὐστοχίας:

— Δυνατὸν νὰ τὸ ἔκαμεν ὁ...νοννός μου διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐμέ...ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ 'πῇ ὅτι ὁ πατέρας μου ἦτον συνεννοημένος.

— Διατί λοιπὸν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ χωριό; ἀντέλεξεν ὁ ἀγᾶς.

— Καὶ πάλιν δὲν φαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦτο ὅτι ἦτον συνεννοημένος. Διότι ἴσως νὰ ἐφοβήθη κ' ἔφυγε.

— Τί νὰ φοβηθῇ;

— Τί νὰ φοβηθῇ! ἐπανέλαβε μετ' ἀηδίας ἡ νέα· καὶ ἡ λέξις αὕτη ἐξέφραζεν ὅλην τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀποστροφήν της πρὸς τὸν ἀγᾶν.

— Τῷ ὄντι δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ τίποτε, προσέθηκεν εἰρωνικῶς.

— Βέβαια, εἶπεν ὁ Χαλήλ, κατὰ γράμμα ἑρμηνεύων, ὥστε δὲν εἶχε λόγους νὰ φύγῃ.

Ἡ νέα ἐσιώπησε.

— Δι' αὐτὸ οἱ ἀγάδες λέγουν ὅτι εἶχεν εἴδησιν ἀπὸ τὸν Μηλιόνην, ἐπανέλαβεν ὁ ἀγᾶς.

— Τέλος, καὶ ἂν εἶχεν εἴδησιν, ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις, ἦτον εἰς τὸ δίκαιόν του.

— Διατί;

— Δὲν μοῦ εἶπες ὅτι ὁ κατῆς αὐτὸς εἶχε δικαιώσῃ τὴν διαγωγήν σου;

— Ναί.

— Τότε καλὰ τὸν ἔκαμε κι' ὁ νοννός μου. εἶπε τολμηρῶς ἡ νέα. Καὶ ὁ πατέρας μου, ἂν ἦτο συνεννοημένος, καλὰ ἔκαμε.

Ὁ ἀγᾶς περιῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς ἀμηχανίαν, καὶ δὲν εἴξευρε τί ν' ἀπαντήσῃ. Ἐντούτοις ἔλαβε θάρρος καὶ ἤρχισε ν' ἀπολογῆται διὰ μακρῶν. Αὐτὸς δὲν ἔπταιεν ὅτι τὴν ἀπήγαγεν, ἀλλ' ὁ πατήρ της, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ τῷ τὴν δώσῃ. Αὐτὸς δὲν ἐπεθύμει τὸ κακόν της, δὲν ἤθελε νὰ τὴν βλάψῃ. Καὶ ἂν μὲ τὸν καιρὸν δὲν τὴν ἔπειθε νὰ γείνῃ σύζυγός του, εἶχε σκοπὸν νὰ τὴν ἀπολύσῃ, οἰκειοθελῶς.

— Διατί ὄχι τώρα; εἶπεν ἡ κόρη.

— Ἐλπίζω, *γιαβρούμ*, ἀπήντησεν ὁ ἀγᾶς.

Ἐὰν ἡ ἐλπίδα μου εὑρεθῇ ἀπατημένη, τότε θὰ σ' ἀφήσω.

— Καὶ τί σοῦ φταίγει ὁ πατέρας μου καὶ τὸν κατατρέχεις; Δὲν φτάνουν ὅλα τὰ ἄλλα;

— Ἐγὼ δὲν κατατρέχω, μικρή μου, τὸν πατέρα σου. Ἐγὼ κακὸν δὲν τοῦ θέλω. Διὰ καλὸν σοῦ τὸ εἶπα. Φταίγουν οἱ ἀγάδες, ὁποῦ τὸν κατηγοροῦν ὡς συνένοχον τῶν κλεφτῶν, ὁποῦ ἄρπαξαν τὸν κατῆν. Φταίγεις ἐσὺ ἂν ἐπῆρε σκλάβον τὸν κατῆν ὁ νοννός σου; Ἄλλο τόσο φταίγω κ' ἐγὼ ἂν κατατρέχουν οἱ ἀγᾶδες τὸν πατέρα σου. Ὅπως κι' ἂν εἶναι, ἠμπορῇς ἐσὺ νὰ τοῦ κάμῃς καλόν, διότι κινδυνεύει.

— Καὶ πῶς ἠμπορῶ; εἶπε τρέμουσα ἡ νέα.

— Νὰ μὲ δεχθῇς δι' ἄνδρα σου, εἶπεν αὐθαδῶς ὁ ἀγᾶς.

Ἡ νέα ἤθελε νὰ εἴπῃ *ποτέ!* ἀλλ' ὁ φόβος τῆς ἔκλεισε τὸ στόμα.

— Ἔχεις καιρὸν νὰ συλλογισθῇς, ἐπανέλαβεν ὁ Χαλὴλ. Θὰ πασχίσω κ' ἐγὼ νὰ ἐμποδίσω τοὺς ἀγάδες νὰ μὴ τὸν ἐγκαλέσουν.

Ἡ νέα ἐταπείνωσε τὴν κεφαλήν. Ὁ ἀγᾶς ἀπῆλθεν ἀφήσας αὐτὴν ἄκρως ἀδημονοῦσαν.

Ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τὴν θέσιν της καὶ νὰ πείθηται ὅτι δὲν εἶχεν ὅπλα νὰ ἀνθίσταται κατὰ τοῦ ἀγᾶ. Ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν καὶ ἡ νέα ἀπεσύρθη μετὰ τῆς Φατμᾶς εἰς τὸν θάλαμον.

Τὸ σκότος καταπῖπτον ἐπὶ τὴν γῆν, τῇ ἐκόμιζε πάντοτε βαθεῖς καὶ μυστηριώδεις φόβους. Ἀλλ' ὁ καλύπτων τὴν ψυχὴν αὐτῆς ζόφος διεσχίζετο ἐνίοτε ὑπὸ ἀστραπιαίων ἐλπίδων. Ἂν ὁ νοννός της, ἂν ὁ μέγας αὐτὸς κλέφτης, οὗ τὸ ὄνομα ἐφοβοῦντο οἱ Τοῦρκοι, ἤρχετο μὲ τὸ ἀσκέρι του νὰ διαρρήξῃ τὰς θύρας τῆς βδελυρᾶς ἐκείνης εἱρκτῆς καὶ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ!...

Ζ'

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ Χρῆστος Μηλιόνης πρῶτος ἀρματωλὸς τῆς Ἀκαρνανίας, ἔπεμψε κρύφα χωρικὸν διαγγελέα πρὸς τὸν Χαλὴλ ἀγᾶν.

Ὁ διαγγελεὺς οὗτος ἦτο κομιστὴς γραφῆς, ἣν εἶχε παραγγείλει νὰ γράψωσιν ὁ Μηλιόνης. Ἡ γραφὴ ἔλεγε περίπου:

«Χαλὴλ Ἀγᾶ, σὲ χαιρετῶ. Εἰξεύρεις ὅτι ἡ νέα ὁποῦ ἐπῆρες εἰς τὸ σαράγι σου, εἶνε βαφτιστική μου. Ἡ κόρη αὐτὴ ἦτον ἀρραβωνισμένη, καὶ ἔκαμες πολὺ κακὰ νὰ τὴν ἁρπάξῃς. Ἀλλ' ἂν ἐσὺ ἔκαμες κακά, ὁ κατῆς τῆς Ἄρτας ἔκαμε χειρότερα, νὰ σὲ βγάλῃ ἀθῶον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἀπ' ὅλους καλλίτερα ἔκαμα ἐγώ, ὁποῦ ὑπῆγα τὴν Παρασκευὴν μὲ δύο παλληκάριά μου καὶ μὲ καμπόσους *μονόμματους*, καὶ ἅρπαξα τὸν κατῆν ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ τζαμὶ τῆς Ἄρτας. Εἶχα διάθεσιν νὰ κάμω καὶ εἰς ἐσὲ τὸ ἴδιον, ἀλλ' οἱ σύντροφοί μου δὲν τὸ κατάφεραν. Δὲν πειράζει. Τώρα ἂν θέλω, ἠμπορῶ νὰ σὲ κάμω στάχτη μέσα 'στὸ σπίτι σου, σοῦ τὸ λέγω ἀκάκιωτα. Δὲν τὸ κάμνω, διατὶ θέλω νὰ μοῦ δώσῃς ὀπίσω τὴν βαφτιστικήν μου καὶ νὰ σοῦ δώσω κ' ἐγὼ ὀπίσω τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας. Χέρι μὲ χέρι. Γράψε μου γραφὴν μὲ τὸν ἴδιον ἄνθρωπον νὰ ἠξεύρω. Ταῦτα καὶ μένω. **Χρῆστος Μηλιόνης».**

Τὴν φορὰν ταύτην χειρότερον τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης ἔπραξεν ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ὅστις χωρὶς μηδὲ ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν ἐνδιαφερομένην νέαν τὴν γραφὴν ταύτην τοῦ κλέφτου, ἔπιασε καὶ αὐτὸς κ' ἔγραψε γραφὴν ἰδιοτελεστάτην καὶ ἐπισφαλεστάτην, οὕτως ἔχουσαν:

«Χρῆστο Μηλιόνη, σὲ χαιρετῶ. Ἔλαβα τὸ γράμμα σου, καὶ εἶδα νὰ μοῦ γράφῃς νὰ σοῦ δώσω ὀπίσω τὴν βαφτιστικήν σου, διὰ νὰ μοῦ δώσῃς τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας. Δὲν εἰξεύρω ἂν ἡ βαφτιστική σου σοῦ εἶναι χρήσιμη, ἀλλ' ὁ κατῆς τῆς Ἄρτης δὲν μοῦ χρειάζεται ἐμένα. Καὶ τὴν βαφτιστικήν σου δὲν εἰμπορῶ νὰ σοῦ τὴν δώσω, διότι μὲ θέλει ὡς ἄνδρα της καὶ εἶναι γυναῖκα μου, καὶ ὁ ἰμάμης εὐλόγησε τοὺς γάμους μας. Ἂν δὲν ἤθελε νὰ γείνῃ γυναῖκά μου, θὰ σοῦ τὴν ἔδινα. Ἀλλ' αὐτὴ ἠθέλησε μοναχή της. Ὅσον διὰ νὰ κάψῃς τὸ σπίτι μου, καθὼς μὲ φοβερίζεις, φεύγω ἀπὸ σήμερα ἀπὸ τὴν ἐξοχήν, καὶ κλείομαι εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἄρτας, καὶ ἂν θέλῃς ἐκεῖ ἔλα. Δὲν θὰ εὕρῃς ἄλλον κατῆν διὰ νὰ τὸν πάρῃς σκλάβον. Ταῦτα καὶ μένω. **Χαλὴλ ἀγᾶς.»**

Τώρα ἐὰν ὁ Χρῆστος Μιλιόνης ἔδιδεν εὐθὺς διαταγὴν νὰ θανατώσωσι τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες, (οἱ δεύτεροι ὅμως δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν του, διότι οἱ Τσεκουραῖοι ἐστρατοπέδευον ἀλλαχοῦ τὰς ἡμέρας ἐκείνας) βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἔνοχος. Καὶ ὅμως δὲν ἔπραξε τοῦτο. Εἰς τὸ γράμμα τοῦ ἀγᾶ, δι' οὗ ἀνήγγελλεν οὗτος πομπωδῶς ὅτι ἡ νέα εἶχε γείνει ἑκοῦσα σύζυγός του, ὁ ἔμπειρος κλέφτης ὠσφράνθη τὸ ψεῦδος. Ἐὰν ἔγραφεν εἰλικρινῶς, ὅτι ἐκβιασθεῖσα κατέστη ἡ κόρη σύζυγος τοῦ Τούρκου, τότε θὰ τὸν ἐπίστευεν ὁ Χρῆστος. Ἀλλὰ τὸ στομφῶδες τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸν κατέστησε φιλύποπτον.

Ὁ Χρῆστος ἔβαλε κατασκόπους ἵνα δυνηθῶσι ν' ἀνακαλύψωσί τι. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἀσφαλῆ εἴδησιν τῷ ἐκόμισαν καὶ οὗτοι.

Ὁ Μηλιόνης εἶχεν εὐκρινῆ συνείδησιν τῆς θέσεώς του ἀπέναντι τῶν Τούρκων. Προέβλεπεν ὅτι ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ ἀντάρτης παρὰ τῆς ἐξουσίας. Διότι μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ὁ Χρῆστος ἦτο ὑπόσπονδος, καὶ ἐνομίζετο σύμμαχος και ὑποτελὴς τῆς Πύλης. Ἡ παρασπονδία προῆλθεν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Ἡ ἁρπαγὴ τῆς κόρης ἐκείνης καὶ ἡ παράδοξος ἀπόφασις τοῦ κατῆ ἀπετέλουν τὴν παρασπονδίαν, καθ' ἣν ἔννοιαν εἶχεν ὁ κλέφτης περὶ τοῦ πράγματος. Δὲν ἠδύνατο πολεμιστὴς αὐτὸς νὰ ὑπομείνῃ τοιαύτην ὕβριν

γενομένην πρὸς τὴν ἀναδεκτήν του. Ὤφειλε νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἔγκλημα τοῦτο, ἂν καὶ μετὰ τὴν τιμωρίαν, τὰ πράγματα δυσκόλως ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ πρότερον καθεστός.

Διότι ὁ Χρῆστος εἶχε βεβηλώσει τὸ τζαμίον τοῦ Ταχήρ, τόπον ἄβατον καὶ ἀπάτητον εἰς τοὺς ἀπίστους, τόπον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μωαμεθανικὸν τέμενος ἱερὸν καὶ ἄσυλον, ἔχοντα ὡς ἰδιαίτερον προνόμιον τὴν ἰδιότητα ταύτην. Καὶ ὁμολογουμένως ὁ κλέφτης, ὅτε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ εἰσβάλῃ βιαίως εἰς τὸ τζαμίον, διὰ ν' ἁρπάσῃ τὸν κατῆν, ὤφειλε ν' ἀναλογισθῇ ταῦτα πάντα. Διὰ τοῦτο δὲν παρεπονεῖτο σήμερον, ἂν ἐκινδύνευεν. Ἐγίνωσκε δὲ καλῶς ὅτι καὶ ἂν ἀπέδιδε τοὺς αἰχμαλώτους, ὅπερ μόνον ἀντὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἀναδεκτῆς του ἠδύνατο νὰ πράξῃ, πάλιν δὲν ἐξησφαλίζετο ἀπέναντι τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἀλλ' ὅμως ἐπεθύμει διακαῶς ν' ἀποδοθῇ ἡ ἀπαχθεῖσα κόρη εἰς τοὺς γονεῖς της, ν' ἀπολύσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Τούρκους, καὶ τότε εὐχαριστημένος θὰ ἦτο ἂν ἀπεκηρύττετο. Διότι ἔμελλε νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος τοῦ καθήκοντος, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ συνειδότος. Ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη τοῦ Χαλὴλ ἦτο ἄλλη ἀπροσδόκητος ἀναβολὴ τῆς λύσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔμαθεν ὅτι οἱ ἀγάδες τῆς Ἄρτης καὶ τῶν περιχώρων παρεσκεύαζον στρατείαν κατ' αὐτοῦ. Περιεμένετο δὲ ἡ ἀποκήρυξις νὰ ἔλθῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ μήν, οἱ φανατικώτεροι ἐπέμενον νὰ προλάβωσι τὴν ἀποκήρυξιν ταύτην βεβαίαν ἄλλως νομιζομένην. Προσέτι ἔλαβε καὶ ἀλλαχόθεν ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως ὅτι συνήνεσεν ἡ ἀναδεκτή του νὰ καταστῇ τοῦ Τούρκου σύζυγος.

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μανθάνει ὅτι ἡ ἐκστρατεία, ἐξ Ἄρτης ὁρμωμένη, εἶχεν ἤδη ἐκκινήσει κατ' αὐτοῦ.

Τότε ὁ κλέφτης ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ διέταξε νὰ θανατώσωσι τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. Παπαδιαμαντης

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

Α'.

Ὁ διατρίβων περὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅλον τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς καὶ τὴν χάριν περιοριζόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σπουδάσῃ καὶ περὶ τὰ μικρουργήματα τῶν ἀρχαίων τὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ ὑέλου, τὰ νομίσματα καὶ τοὺς σφραγιδολίθους. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀποθαυμάζων τὴν χάριν τοῦ ἔπους τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὕψος τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ δράματος θὰ μείνῃ ἄγευστος ἐν μέρει τῆς ὅλης ἀρετῆς τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως ἂν ἀγνοήσῃ τὸ ἐπίγραμμα, τὴν μικρογραφίαν ταύτην τῆς Ἑλληνίδος Μούσης. Ὡς δ' εὐφυῶς ἐρρήθη ὅτι ὁ σφραγιδόλιθος τῶν ἀρχαίων εἶνε οἷόν τι ἐπίγραμμα τῆς ἀρχαίας τέχνης, οὕτω δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἐπιγράμματος ὅτι εἶνε ὁ δακτυλιόλιθος τῆς ἀρχαίας ποιήσεως. Παρὰ λαῷ ἐξόχως ῥητορικῷ καὶ δηκτικῷ καὶ ζῶντι βίον μάλιστα ὑπαίθριον ἡ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπιγράμματος ἦτό τι φυσικὸν καὶ οἰκεῖον. Μία ἐπιτυχὴς ἔννοια, ἓν ἐπιτήδειον προςφώνημα, ἡ εὔστοχος εὕρεσις τοῦ χαρακτηριστικοῦ, τοῦ ἐπικαίρου, τοῦ εἰκονικοῦ, τοῦ δηκτικοῦ, τοῦ σκωπτικοῦ, συνδεομένη μετὰ σοβαρᾶς βραχυλογίας, ἀπετέλει τὸ ἐπίγραμμα. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς κλασικοῖς χρόνοις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπαραίτητον προϊὸν τοῦ καλοῦ ἐπιγράμματος ἡ συντομία. Κατὰ τὸν ἐπιγραμματοποιὸν Κύριλλον

Πάγκαλόν ἐστ' ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον· ἢν δὲ παρέλθῃς
τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς, κοὐκ ἐπίγραμμα λέγεις.

Καὶ δὲν ἐτηρεῖτο μὲν ἡ ἀρχὴ αὕτη πάντοτε· ἀλλ' ὅμως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἄριστα τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων εἶνε μνημεῖα βραχύτητος. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος δὲν ἐνετρύφα εἰς τὸ κολοσσαῖον· μία τῶν κυριωτάτων αὐτοῦ ἀρετῶν ὑπῆρχε τὸ σύμμετρον καὶ εὐπερίγραφον. Οὕτω δύο μόνον στίχοι ἤρκεσαν εἰς τὸν Σιμωνίδην ὅπως περιλάβῃ διὰ μεγαληγόρου ἀπλότητος πᾶν ὅ τι ἠθέλησε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν μεγάλων νεκρῶν τῶν Θερμοπυλῶν. Οὕτω διὰ τεσσάρων μόνων στίχων παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν Λαΐδα ἀναθέτουσαν εἰς τὴν Παφίαν τὸ κάτοπτρον ὅπερ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δείξῃ τὸ ἐςάεὶ παρελθὸν αὐτῆς κάλλος. Δι' εὐγράμμων χαρακτήρων ἐγκολαπτόμενα ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν ὁτὲ μὲν ἦσαν χαρακτηριστικὴ δήλωσις τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ γένους τοῦ θανόντος, ὁτὲ δὲ συγκινητικὴ κραυγὴ ὀδύνης καὶ ἄλλοτε ἠθικὴ παραίνεσις πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας, συχνότατα δὲ εἰκὼν ἀφελὴς ἀλλὰ μεγαλοπρεπὴς τοῦ βίου τοῦ μεταστάντος. Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων, μάλιστα τῶν ἀττικῶν, διαπνέει τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο, εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἰδιάζον αἴσθημα τῆς εὐθανασίας ὅπερ εἰς τὸ μάρμαρον ἐνέγλυψεν ἡ ἀτθὶς σμίλη.

Σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, ἀγαθότης καὶ ἀρετὴ εἶνε αἱ κυριώταται τῶν εἰς τοὺς νεκροὺς ἀναφερομένων ἰδιοτήτων. Δὲν εἶνε ἄμοιρα σώφρονος ὀδύνης τὰ ἐπιτύμβια τῶν ὠκυμόρων, ἤτοι πρὸ ὥρας θανόντων, τῶν ἀκάκων νηπίων, τῶν ἐφήβων, τῶν ἀγάμων παρθένων ἢ τῶν κειμένων μακρὰν τῆς πατρῴας γῆς. Ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἀνυμφεύ-

του Φρασικλείας επεγράφη ὅτι θὰ ὀνομάζηται πάντοτε κόρη, ἀντὶ γάμου παρὰ θεῶν τοῦτο λαχοῦσα τὸ ὄνομα. Σοβαρὰ εἶνε τὰ ἐπιγραφέντα εἰς τοὺς τάφους τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, οἱ δὲ μηδοφόνοι ἔτυχον τῶν ἀπ' ἀρίστης λύρας ἐπιτυμβίων· ἀλλ' ὁπόσον σεμνὴ ἦτο ἡ ἐπιτύμβιος Μοῦσα θρηνοῦσα τοὺς πολεμιστὰς δεικνύει πλὴν τῶν ἐπιφανῶν ἐπιγραμμάτων ποιητῶν οἷος ὁ Σιμωνίδης τὸ ἑξῆς δίστιχον ἀγνώστου ἐπιγραμματοποιοῦ τὸ γραφὲν ἐπὶ τοῦ τάφου Ληναίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρτεμιδώρου

Καὶ τὸ πρὶν ἐν πολέμοις τηρῶν πύργον, παροδῖται,
καὶ νῦν τηρήσω, ὡς δύναμαι, νέκυς ὤν.

Ἄλλοτε δὲ οἱ ἐπιγραμματογράφοι οἱονεὶ παίζοντες μετὰ τοῦ θανάτου δὲν ἀπηξίουν νὰ χαράττωσιν ἐπὶ τῶν στηλῶν λογοπαίγνια ἀναφερόμενα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θανόντος. Ἐπὶ τοῦ σήματος γλύπτου τινὸς καλουμένου Εὐτυχίδου ὁ ποιητὴς παριστάνει τὸν νεκρὸν λέγοντα ὅτι ὁ δαίμων ἁφαρπάσας αὐτὸν νεώτατον εἰς τὸν Ἅδην κατέστησεν αὐτὸν ψευδώνυμον. Ἐπὶ δὲ τῆς νεκρικῆς στήλης Ἀθηναίου τινὸς καλουμένου Κρίου, ἤτοι φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ κριοῦ, ἐγράφη ὅτι ὁ κείμενος ἔχει τὸ ὄνομα κριοῦ, ἀλλ' ὅμως ἔσχε ψυχὴν ἀνδρὸς δικαιοτάτου. Ἐνίοτε τὸ ἐπιτύμβιον ἐν μεταγενεστέροις μάλιστα χρόνοις ἐγράφετο ὑπὸ τύπον διαλόγου τοῦ παροδίτου πρὸς τὸν νεκρόν.—Εἰπὲ ποῖον τὸ ὄνομά σου, τίς ἡ πατρίς σου, τίνες οἱ γονεῖς σου, εἰς τίνα ἡλικίαν ἔφθασες; Τί ἐδιδάχθης; Καὶ ὁ νεκρὸς ἀπαντᾷ εἰς τὰς περιέργους ταύτας ἐρωτήσεις. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέντος τὴν στήλην συγγενοῦς ἢ τῆς πόλεως τῆς τιμώσης τὸν νεκρὸν ἢ τοῦ φίλου τοῦ κηδεύσαντος τὸν θανόντα οὐ σπανίως ἀναγράφεται ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Σπανιωτέρα δ' εἶνε ἡ ματαιοφροσύνη τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἐπιγράμματος σπανίως ποτὲ καὶ μόλις ἀποτολμῶντος νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν τὸ ὄνομά του μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ θρηνουμένου.

Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων ἄξια λόγου εἶνε πλὴν τῶν ἐπιτυμβίων τἀναγραφόμενα ἐπὶ ποικίλων ἀναθημάτων καὶ διὰ τοῦτο καλούμενα ἀναθηματικά. Οἱ νικηταὶ τῶν Πλαταιῶν ἀνέθετον εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν τρίποδα χρυσοῦν ὡς ἀκροθίνιον ἀπὸ τῶν Μήδων ἐκ τῆς δεκάτης τῶν λαφύρων. Οἱ Ἀθηναῖοι νικῶντες τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Χαλκιδεῖς ἀφιέρονον ἐκ τῆς δεκάτης εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τέθριππον χαλκοῦν ἐν τοῖς Προπυλαίοις. Ὁ ναυαγὸς ῥυόμενος ἀπὸ τῶν κινδύνων ἀναθέτει εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἥν περ ὑπεσχέθη εὐχωλήν, ὁ χειροτέχνης τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἀπαρχήν, ὁ ἀγρότης τὴν δεκάτην τῶν γεωργίων. Ἡ Χρυσίνα ἱδρύει ναὸν καὶ ἄγαλμα τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης καθ' ἃ ἐπέταξεν αὐτῇ ἐν ὕπνοις ὁ Ἑρμῆς. Οὕτως ἐν μυρίαις περιστάσεσιν ὡς εὐχὴν ἢ ἐπ' εὐχαριστίᾳ ἀνέθετον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεαίνας οἴκους, ἀγάλματα, σκεύη, πᾶν ὅ τι ἐνόμιζον ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἀθανάτους. Εἰς αὐτοὺς ἀφιέρονε τὸ ἀνάθημά του ὁ νικηφόρος στρατάρχης καὶ ὁ χειρῶναξ βαναυσουργός, ἡ περισσόθρησκος γυνὴ καὶ ὁ πολύμητις ἀνήρ, ὁ τυχὼν τῆς ἀπὸ τῶν θεῶν χάριτος ἢ ὁ ἀναμένων τὴν θείαν δωρεάν. Οὐχὶ σπανίως δ' ἔβαινε πρὸς αὐτοὺς καταθέτων τὰ ὅπλα τῆς προτέρας ἰσχύος ὁ ἀπόμαχος τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἀπόστρατος τοῦ ἔρωτος. Ὁ Κίμων πειθόμενος ὅτι ἡ πόλις δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐν τῷ παρόντι ἱππικῆς ἀλκῆς, ἀλλ' ἀνδρῶν ναυμάχων καταθέτει εἰς τοὺς πόδας τῆς θεοῦ χαλινὸν ἵππου, σύμβολον τῶν περιττῶν τῆς χθὲς ἀγώνων. Ἡ δὲ Λαῒς κρεμάννυσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Παφίας τὸ ἐφεξῆς περιττὸν κάτοπτρον, τὸν μάρτυρα τῶν παροδικῶν τῆς νεότητος καλλωπισμάτων. Ὁποῖαι εὐκαιρίαι πρὸς ἐξάσκησιν τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τοσούτων πρὸς τοὺς θεοὺς ἐκλεκτῶν ἀναθημάτων· ἀλλὰ καὶ ὁπόσαι ἀφορμαὶ πρὸς σύνθεσιν ἐπιγραμμάτων χαραττομένων ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων τούτων καὶ περιεχόντων ἐν βραχεῖ οὕτως εἰπεῖν αὐτὴν τῆς ἀναθέσεως τὴν ἱστορίαν!

Πλὴν δὴ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἀφιερωμάτων οὐκ ὀλίγα ἦσαν τὰ πρὸς ἀνθρώπους ἀναθηματικὰ ἐπιγράμματα, καθ' ὅσον δὲν ἦτο σπανία ἡ ἐπὶ τιμῇ ἀνάθεσις ἰδίως ἀνδριάντων εἰς ἄνδρας ὀνομαστοὺς γενομένους ἐπὶ ἀνδρείᾳ, εὐεργεσίᾳ τῶν πόλεων ἢ σοφίᾳ.

Οὕτω δὴ πρὸς τὴν εὐσεβῆ ὑπὲρ τῶν οἰκείων μέριμναν τῶν ἰδιωτῶν ἀνθημιλλῶντο οἱ δῆμοι, πρὸς τὴν φιλοστοργίαν τῶν τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, ἡ εὐγνώμων τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους προθυμία. Ἐκ δὲ τῶν τοιούτων αἰσθημάτων τῆς τιμῆς ἢ στοργῆς ἐτρέφετο μὲν ἡ τέχνη, προήγετο δὲ ἡ ποίησις ἡ ἐπιγραμματική.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀφορμαὶ παρείχοντο εἰς τοὺς ἀρχαίους πρὸς σύνθεσιν ἐπιγραμμάτων. Πάντες γινώσκουσι τὸ ἔθος τῶν ἐν τοῖς δραματικοῖς ἀγῶσι νικώντων χορηγῶν, οἵτινες ἀνέθετον εἰς τὸν Διόνυσον τὸν χρυσοῦν τρίποδα τὸν ἀπονεμόμενον αὐτοῖς ἐπὶ τῇ νίκῃ. Γνωστὸν δ' ὅτι τοιοῦτον ἀγωνιστικὸν ἀνάθημα εἶνε τὸ λυσικράτειον μνημεῖον ἐν Ἀθήναις, τὸ κοινῶς λεγόμενον Φανάρι τοῦ Διογένους. Ἀλλ' ὁμοίως καὶ οἱ ἐν ἄλλοις ἀγῶσι νικῶντες ἀνέθετον πολλάκις εἰς τοὺς θεοὺς τὰ σύμβολα τῆς νίκης ἢ τὰ ἆθλα, τοὺς στεφάνους οἱ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νικῶντες, τὴν λαμπάδα οἱ διαγωνισάμενοι τὴν λαμπαδηδρομίαν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀπεδίδετο μεγίστη σημασία εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων, φιλοτιμουμένων τῶν τε οἰκείων τῶν νικώντων καὶ τῶν πόλεων ὧν ἦσαν πολῖται νὰ ἱδρύσωσιν ἀνδριάντας αὐτῶν. Καὶ ὁποῖον μὲν μουσεῖον ὅλον

ἔργων τῆς τέχνης ἐκ τῆς τιμῆς τῶν νικητῶν προερχομένων ὑπῆρχεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Παυσανίου. Πᾶς δὲ ὁ ἐκ τῆς διατριβῆς ταύτης μανθάνων εἰς ὁποίαν ἄμεσον σχέσιν εὑρίσκετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἀνάθημα μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος, ἐννοεῖ ὁποῖον πλοῦτον ἐπιγραμμάτων ἀνέπτυξαν αἱ ἀγωνιστικαὶ τιμαί.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων συνάγει ὁ ἀναγνώστης ὁπόσην ποικιλίαν πρὸς ποίησιν ἐπιγραμμάτων παρεῖχεν ἡ ἀρχαιότης καὶ εἰς ὁποίαν ἀκμὴν ἦτο εἰκὸς νὰ φθάσῃ τὸ ἐπίγραμμα ἐγκολαπτόμενον ἐπὶ καλλιτεχνημάτων ἀρίστων, καὶ ταῦτα ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐνδόξων νικῶν, καλλιστεφάνων ἀγώνων, εὐχωλῶν φιλοσεβεστάτων, ἐν μέσῳ τῆς πολλαπλῆς κινήσεως βίου δημοσίου καὶ ὑπαιθρίου.

Β'.

Οὐδὲν θαῦμα ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἐπίγραμμα δὲν συνεξέλιπε μετὰ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὅτε ἀπέθανεν ὁ μέγας Πάν. Ὁ βυζαντιακὸς κόσμος διετήρησε τὸ ἐπίγραμμα ὑφ' οὓς ὅρους καὶ ἡ ἀρχαιότης ἂν μὴ ἐν μείζονι ποικιλίᾳ. Δὲν ὑπάρχει συγγραφεὺς Βυζαντῖνος γράψας καὶ ἐμμέτρως οὗ νὰ μὴ ἐσώθησαν ἐπιγράμματα. Οὐδ' ὑστέρησαν οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐν οἷς μάλιστα διαπρέπει ὡς ἐπιγραμματογράφος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἵνα δείξωμεν τὴν πρὸς τὸ ἐπίγραμμα ἀγάπην τῶν Βυζαντίνων ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι τοῦ ποιητοῦ Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ, ἀκμάσαντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ιγ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιδ' αἰῶνος ἔχομεν ἐπιγράμματα περὶ τὰ χίλια. Ταῦτα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γάλλου Miller ἐκ διαφόρων χειρογράφων εἰς δύο τόμους προὐκάλεσαν τὸ κατὰ τῆς βυζαντιακῆς ποιήσεως ἀνάθεμα ἐπιφανοῦς Γερμανοῦ γραμματολόγου, τοῦ Bernhardy. Καὶ βεβαίως μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ διαχυρισθῶμεν ὅτι ἡ Μοῦσα ἐμαίευσεν ἅπασαν τὴν στιχουργικὴν τοῦ Φιλῆ πολυγονίαν, ἀλλ' ἀναντιρρήτως τὰ ἴχνη τῶν δακτύλων αὐτῆς δὲν εἶνε δυσδιάγνωστα ἐπὶ τινων τῶν δημιουργημάτων τοῦ Βυζαντίνου πολυγράφου. Ὁπωςδήποτε δ' εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων ἅτινα κινοῦσι τὴν λύραν, ἂς εἴπω μᾶλλον τὸν κάλαμον αὐτοῦ. Ψάλλει δι' ἐπιγραμμάτων τὰς ἑορτάς, δεσποτικάς τε καὶ θεομητορικὰς καὶ τὰς τῶν ἁγίων, περιγράφει εἰκόνας καὶ σκεύη ἱερὰ καὶ καλλιτεχνήματα παντοῖα, προςφωνεῖ τὸν αὐτοκράτορα καὶ πατριάρχην, τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς φίλους, θρηνεῖ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικρούς, σκώπτει τὴν φιλέρωτα γραῦν καὶ τὸν ἰατρὸν τὸν τετυφωμένον. Διὰ τοῦ ἐπιγράμματός του ὁ Φιλῆς ἐναλλὰξ γίνεται κόλαξ καὶ μάστιξ, δωρητὴς καὶ ἐπαίτης, φιλότεχνης καὶ μισοπόνηρος, θαυμαστὴς καὶ εἴρων, θεοπρόπος καὶ νεκροκόμος. Ἡ ἐπιγραμματοποιία τοῦ Φιλῆ διακρίνεται τῆς τῶν κλασικῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ δύο τινὰ κυρίως, τὴν μακρηγορίαν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ μέτρου. Καὶ ἡ μὲν μακρηγορία αὐτοῦ εἶνε τοιαύτη, ὥστε σπανίως περιορίζεται εἰς δύο ἢ τέσσαρας στίχους ἐν τοῖς ἐπιγράμμασι, συνηθέστερον δὲ παρατείνει τοὺς στίχους εἰς μακροὺς μονολόγους, στερουμένους τῆς τε χαρακτηριστικῆς βραχύτητος καὶ τῆς αὐτομάτου εὐφυΐας τοῦ ἐπιγράμματος. Μέτρον δὲ σύνηθες αὐτῷ εἶνε τὸ τρίμετρον ἰαμβικόν, λαμβάνον τὸν μονότονον τύπον τοῦ χωλιάμβου.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλῆ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δεῖγμα τῆς καθόλου βυζαντιακῆς ἐπιγραμματογραφίας. Διεδόθη τὸ ἐπίγραμμα παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, μάλιστα ἕνεκα τῆς εὐκολίας τοῦ χωλιάμβου, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ὑπάρχει περίστασις καθ' ἣν νὰ μὴ ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ καλόγηρος ὁ ἀντιγράφων χειρόγραφον βιβλίον, ἀπεπειρᾶτο νὰ ἀνακοινώσῃ ἐν τέλει αὐτοῦ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ στίχων. Ὁ οἰκοδόμος ὁ ἀνακαινίζων ἐκκλησίαν ἐδήλου τὸ ἔργον ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δι' ἐμμέτρου ἐπιγράμματος. Ὁ δωρούμενος σκεῦός τι εἰς ναὸν ἢ ἰδιώτην ἐνεχάρασσεν ἐπ' αὐτοῦ εἰς μνημόσυνον τῆς δωρεᾶς ἀναθηματικοὺς χωλιάμβους. Πάντα ταῦτα εἶνε στιχουργήματα ἄξια λόγου πολλάκις διὰ τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις ἃς περιέχουσι, διὰ τὴν χριστιανικὴν εἰκονογραφίαν ἣν διασαφοῦσι, διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ βυζαντιακοῦ βίου οὗ σκηνὰς χαρακτηρίζουσιν. Ἀλλ' ὁμοιάζουσι συνήθως πρὸς ἀπειρόκαλα τεχνητὰ ἄνθη στερούμενα καὶ ὀσμῆς καὶ χρωμάτων. Μὴ νομίσωμεν ὅμως ὅτι εἰς τοιαῦτα ἐπιγράμματα περιωρίζετο ὁ βυζαντιακὸς κόσμος. Ἀπ' ἐναντίας παράλληλα πρὸς τὰ ἄχροα ταῦτα κατασκευάσματα τῶν λογίων ἔθαλλον γνησιώτατα ἄνθη τῆς βυζαντιακῆς ἐπιγραμματικῆς ποιήσεως τοῦ λαοῦ. Συνέβαινε δῆλα δὴ καὶ κατὰ τὸν μακρὸν βίον τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ὅ τι βλέπομεν γενόμενον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ σήμερον ἔτι παρ' ἡμῖν. Ὁ Ἕλλην λόγιος δὲν ἔπαυσε μιμούμενος τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν βυζαντινισμὸν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Τὸ ἀρχαιοπρεπὲς ἐπίγραμμα ἐξηκολούθει καὶ τότε εἴτε ἐπὶ τῶν τύμβων εἴτε κυρίως ἐπὶ τῶν βιβλίων ὡς ἀφιερωτικὸν τῆς συγγραφῆς, ὡς ἔπαινος τοῦ συγγραφέως, ὡς σύστασις τοῦ βιβλίου. Καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὲ χρόνων ἰδία φιλολογία ἀνεπτύχθη καλῶν καὶ κακῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ εἰς ἀρχαῖα μέτρα συντεταγμένων, ὧν κυρίως γίνεται χρῆσις ὡς ἐπιτυμβίων. Γνωστὸν δ' εἶνε εἰς τοὺς φιλολογοῦντας τῶν παρ' ἡμῖν ὅτι μέγα μέρος τῶν *Φιλολογικῶν Παρέργων* τοῦ μακαρίτου Φιλίππου Ἰωάννου ἀποτελεῖται ἐκ συλλογῆς τοιούτων ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων ἐπιγραμμάτων. Ἀλλ' ἐπί τε τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις παρὰ τὸ

ἀρχαιόμορφον ἐπίγραμμα τὸ συντασσόμενον πολλάκις οὐκ ἄνευ μόχθου ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ ἐκ ψηφίδων τοῦ ἀρχαίου λόγου, παρὰ τὸ ἐνίοτε κακόζηλον τοῦτο στιχούργημα ἐφ' οὗ τὰ παλαιὰ δάνεια ὁμοιάζουσι πρὸς τεμάχη ἀναγλύφων ἀρχαίων ἐνῳκοδομημένα εἰς πηλόκτιστον ἀχυρῶνα, παρὰ τὸν κυκεῶνα τοῦτον ὅπου νεώτερα ὀνόματα καὶ πράγματα εἰςβιάζονται εἰς τὴν πέδην τοῦ ἀρχαίου μέτρου καὶ τῆς ἀρχαίας λέξεως ὡς νεοϋφῆ παραρράμματα εἰς ἔνδυμα ἐκ παλαιῶν ῥακῶν συγκεκροτημένον, παρὰ τὸ θνησιγενές, λέγω, τοῦτο προϊὸν ἀπειροκάλου μιμήσεως συνυπῆρχε καὶ συνυπάρχει τὸ αὐτόβλαστον προϊὸν τῆς σπαργώσης δημώδους Μούσης. Τὸ λαϊκὸν τοῦτο ἐπίγραμμα δὲν εἶνε νεκροφανὲς καὶ δυσκίνητον, ἀλλ' εἶνε πλῆρες χάριτος καὶ ζωῆς, εὐφυΐας ἢ κακίας. Ὡς οἱ Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἔσκωπτον αὐτόν, χλευάζοντες τὴν ὑπὸ τῶν ἀλφῶν λελευκασμένην ἐρυθρὰν ὄψιν τοῦ Ῥωμαίου στρατηλάτου διὰ τοῦ στίχου

συκάμινον ἔσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον,

οὕτως ὁ βυζαντιακὸς λαὸς ἐνέπαιζε διὰ δημώδους ἐπιγράμματος τὸν ἀτυχῆ αὐτοκράτορα Μαυρίκιον ἐπὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ τεκνογονίᾳ καὶ παρέβαλλε τὰ τέκνα αὐτοῦ πρὸς *ξυλοκούκουδα* καὶ παρώρμα τὸν πατριάρχην νὰ δώσῃ αὐτῷ κατὰ κρανίου ἵνα μὴ ὑπεραίρηται. Καθ' οὓς δὲ χρόνους βασιλεῖς καὶ μοναχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐφιλοπόνουν ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἢ τοῦ βομβυκίνου χάρτου κακοτέχνους καὶ καλοβαθρικὰς μιμήσεις τοῦ ἀρχαίου ἐπιγράμματος, οἱ φιλοσκώμμονες δῆμοι ἐπλήρουν τὸν ἀέρα τοῦ ἱπποδρόμου ἢ τῶν στρατοπέδων διὰ τῶν αὐτομάτων, ἀνοθεύτων, ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῶν γλώσσῃ αὐτοσχεδιαζομένων ἐπιγραμμάτων. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε πανήγυρις ἢ στάσις, ἐκστρατεία ἢ πολιορκία ἐν Βυζαντίῳ ἥτις νὰ μὴ συνωδεύθη ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματικοῦ οἴστρου τοῦ βυζαντιακοῦ ὄχλου. Δυστυχῶς ὀλίγα τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων διεσώθησαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν χρονογράφων, τινὰ δὲ παρεδόθησαν ἡμῖν οὕτω παραμεμορφωμένα ὥστε ἀπέβαλον πολὺ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν χάριτος καὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν τύπου. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ἀπὸ τῶν πιεστηρίων τῆς Βενετίας καὶ Βιέννης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Κερκύρας δημοσιευόμενα ἑλληνικὰ βιβλία ἐκοσμοῦντο ἐν τοῖς πρώτοις φύλλοις ὑπὸ ἀνουσίων τὸ πλεῖστον ἀφιερωτικῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίοις μέτροις, ἐπὶ τῶν καλλιχρώμων ἐξ Ἰταλίας μαστραπάδων ἐπεγράφοντο δημώδεις στίχοι ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὸν οἶνον ὅστις ἐφαίδρυνε τὰς ἠπειρωτικὰς τραπέζας. Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸ βραχύ, καὶ δηκτικὸν τῆς παροινίου φιλοσοφίας.

Ὅςτις νέος εἶ' τις νέα πίνει ὑπερβολικὰ
τὴν τιμήν του ἀφανίζει, τὸν ὑγείαν του χαλνᾷ

ἐπιγράφεται ἐφ' ἑνὸς μαστραπᾶ. Εὐφυέστατον δὲ εἶνε τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα·

Κρασὶ σὲ πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με κρούς 'στὸν τοῖχο,
ἐγώ σε πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με σέρνεις 'σὰν μωρό.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Σπυρ. Π. Λαμπρος.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

«Μὴν πηγαίνῃς ἐκεῖ. . .εἶνε κίνδυνος!»

Ποῖον παιδίον ἀκοῦον τὴν φράσιν ταύτην δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸ ἀκατανικήτως ἑλκυόμενον πρὸς τὴν κινδυνώδη γωνίαν, ἣν παρήγγειλαν αὐτῷ ν' ἀποφύγῃ; Καὶ εἰς μόνην τὴν λέξιν κίνδυνος, πάλλεται ἡ καρδία του. Πλησιάζει, περιφέρεται, παρατηρεῖ. «Ἐδῶ εἶνε!..» λέγει, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ βάθει τοῦ φόβου του ὑπάρχει τι τὸ γοητεῦον αὐτό, τὸ καθιστῶν θελκτικὸν τὸν κίνδυνον.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι παιδίον ὢν ὡδηγούμην νὰ παίζω ἐνίοτε εἰς μέγα ἐγκαταλελειμμένον δάσος. Ἐντὸς τοῦ δάσους τούτου, ὑπὸ πυκνὰς βάττους καὶ ἀκάνθας ἔκειτο ὑψηλόν τι ἀνάχωμα πρὸς δρομίσκον ἄγον. Ὁ δρομίσκος οὗτος μὲ εἵλκυε· ἐπεθύμουν νὰ πηδήσω ἀπὸ τοῦ ἀναχώματος. Ἀλλ ἦτο τόσον ὑψηλόν! Διηρχόμην ὥρας ὅλας ἐρυθρός, συγκεκινημένος, λέγων κατ' ἐμαυτόν: «Θὰ πηδήσω, δὲν θὰ πηδήσω.» Τέλος ἡμέραν τινὰ ἐπήδησα καὶ ἐκτύπησα πολύ. Ἀλλ' ἀδιάφορον! ἤμην εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἐνόμιζα δ' ὅτι εἶχον ἀνακουφισθῆ ἀπὸ δυσβάστακτον βάρος.

Ἀναντιρρήτως μέγα θέλγητρον ἐνέχει ὁ κίνδυνος, καὶ ἑλκύεταί τις πρὸς αὐτὸν καὶ ἄκων ἔτι. Εἶνε ἓν τῶν ἰσχυρῶν συναισθημάτων, ἅτινα μᾶς συνταράττουσι, μᾶς συγκλονοῦσι καὶ παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸ μέτρον τοῦ τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν, καὶ τί πραγματικῶς ἀξίζομεν

Ὁ κίνδυνος ἐξάγει, ἀποφυλακίζει τὸν ἐν ἡμῖ ἐγκεκλεισμένον ἄνθρωπον, ὃν σχεδὸν οὐδέποτε βλέπομεν. Καταργεῖ τὰς ἀνοήτους συνθήκας τοῦ βίου, θραύει πάντα τὰ περιβάλλοντα ἡμᾶς δεσμά, μόνος δ' αὐτός, καλλίτερον πάσης δημοκρατίας, ἐγκαθίστησιν ἀληθῶς τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος. Οὐδέποτε εἶδον τηλικαύτην ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, τοιαύτην εἰλικρίνειαν, ὅσην ἐνώπιον τοῦ κινδύνου. Φαίνεται ὅτι ἐκ τῆς θερμότητος τῶν ἀδελφικῶς θλιβομένων χειρῶν τὸ θάρρος μεταδίδοται ἀπὸ τῶν μὲν εἰς τοὺς δέ.

* *
*

Ἐννοεῖται ὅτι πρὸς τὸ θέλγητρον τοῦ κινδύνου συμμίγνυται πάντοτε, καὶ παρὰ τοῖς ἀνδρειοτάτοις ἔτι, θλῖψίς τις τῆς καρδίας, δισταγμός τις, κίνησίς τις πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς ἐκείνη ἣν ἔκαμνον ὅτε ἤμην κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ ἀναχώματος καὶ ἥτις μοὶ καθίστα τὸ πήδημα δελεαστικώτερον ἑκάστοτε. Μόνη ἡ ἕξις δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν κρίσεων τούτων τῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἕξις κινδύνου τινὸς θωρακίζει ἡμᾶς καὶ καθιστᾷ ἰσχυροὺς μόνον κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κινδύνου. Ἐν θαλάσσῃ, κατὰ σφοδρὰν τρικυμίαν, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ναῦται ἐκτελοῦσι τοὺς χειρισμοὺς ἀπαθέστατα, συνειθισμένοι ὄντες εἰς τοὺς συριγμοὺς τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου θραῦσιν τῶν κυμάτων, γηραιός τις στρατιώτης ἑκατὸν μαχῶν μετασχών, δυνατὸν νὰ ὠχριάσῃ, νὰ φρικιάσῃ, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ εἶνε ἄνανδρος. Οὗτος ἔχει συνειθίσει εἰς τὰς σφαίρας καὶ τὰ ὀβούζια. Ἐξῳκειώθη πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐπὶ τοῦ χείλους τάφρου τινὸς ἀλλ' ὄχι καὶ ν' ἀποθάνῃ πνιγείς, παλαίων πρὸς τὰ ἀφρισμένα κύματα!.. Ἂν τοὐλάχιστον ἐπετρέπετο εἰς αὐτὸν νὰ μετάσχῃ τῶν χειρισμῶν, ἢ ἄλλης τινὸς ὑπηρεσίας, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀνθίσταται κατὰ τοῦ κινδύνου. Ἀλλ' ὄχι, πρέπει νὰ μένῃ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀνωφελὴς καὶ ἀκίνητος πρὸ τοῦ ἀγνώστου κινδύνου. Εἶνε τρομερόν.

* *
*

Ὢ! τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀνατριχίασιν τοῦ κινδύνου, τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ᾐσθάνθη ἅπαξ τοὐλάχιστον; Ὡσεὶ σκιά τις διέρχεται ἐπὶ τῶν προσώπων. Συγχρόνως τὸ σῶμα γίνεται δυσκαμπτότερον. Ἱστάμεθα ἕτοιμοι. Προσοχή, ἐφθάσαμεν!..Τότε εἶνε ἀξιοπαρατήρητος ἡ ἐπὶ πάντων ἐντύπωσις τοῦ κινδύνου. Ἕκαστος ἐκφράζει αὐτὸν διαφόρως. Τινὲς καθίστανται φλύαροι, ἀδυνατοῦντες νὰ κρατήσωσι τοὺς λόγους των. Ἄλλοι τοὐναντίον, σφίγγουσι τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Παρὰ τοὺς νευρικῶς γελῶντας ὑπάρχουσι τινὲς λίαν ἀδημονοῦντες ἐπὶ τῇ εὐθυμίᾳ ταύτῃ. Ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ὁ κίνδυνος, τὰ ὠχριῶντα χαρακτηριστικὰ τῶν προσώπων συστέλλονται εἰς συγκέντρωσιν τῆς ὅλης ὑπάρξεως. Οἱ ὀφθαλμοὶ διαστέλλονται, αἱ φωναὶ μεταβάλλουσι διαπασῶν. Γίνονται ἄγριαι, βραχναί.

Ἀλλ' ὁ κίνδυνος δὲν μεταβάλλει μόνον τὰ ὄντα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα νομίζεις δονεῖται, αἰσθάνεται. Καὶ αὐτὸ τὸ τοπίον μεταβάλλεται. Ὅταν περιλάμπηται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸ συναίσθημα τοῦ κινδύνου παρίστησιν ἡμῖν αὐτὸ ὡς σκιασθὲν καὶ ὠχριάσαν. Ὁ οὐρανὸς γίνεται σοβαρώτερος, ἡ φύσις μεγαλύνεται.

Ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τοῦτο πάντες ἡμεῖς οἱ εἰς ἀψιμαχίαν τινὰ περὶ τοὺς Παρισίους παρευρεθέντες. Ἡ οἰκεία ἐκείνη ἐξοχή, οἱ σιδηροδρομικοὶ σταθμοί, αἱ ὄχθαι τοῦ Σηκουάνα ἢ τοῦ Μάρνου, αἵτινες ἀπετρίβησαν ὑπὸ τῶν βημάτων τῶν περιοδευόντων, μᾶς ἐφαίνοντο ὡς τοπία ἄγνωστα, ἢ μᾶλλον μεταμεμορφωμένα.

Τὰ ἐμβλήματα τῶν πανδοχείων ἐνεποίουν πένθιμον ἐντύπωσιν. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ ὀδοφράγματα, τὰ χαρακώματα, αἱ κρημνισθεῖσαι γέφυραι, αἱ ἀνοιχθεῖσαι τάφροι παρεῖχον νέαν φυσιογνωμίαν εἰς πάντα τὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ κινδύνου.

Πρό τινων ἡμερῶν ἐπεσκέφθην μικράν τινα τοῦ Μάρνου γωνίαν, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1871, διῆλθον πέντε λεπτὰ ἀληθοῦς κινδύνου, μεγάλης συγκινήσεως. Οἱ καλαμῶνες τῆς ὄχθης, λευκὸς τοῖχος νεόδμητος, ὑπὸ σφαιρῶν τετρυπημένος, καπηλεῖον ἠρειπωμένον, οὗ ὑπελείπετο σκιὰς ὑπὸ περιπλοκάδος κεκαλυμμένη, πάντα ταῦτα εἶχον ἐντυπωθῇ ἐν τῷ βλέμματί μου, εἶχον ἐγχαραχθῇ ἐν ἑνὶ δευτερολέπτῳ καθ' ὃ ὡς ὀπτασίαν εἶδον αὐτά, καὶ ὅμως μόλις ἀνεγνώρισα τὸ μέρος.

Τὸ αὐτὸ ἦτο καὶ πάλιν παράπηγμα τοῦ καπηλείου, ὁ αὐτὸς κατατρυπημένος λευκὸς τοῖχος, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ οἱ Σάξονες, ἐνεδρεύοντες ἐκ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης, παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου, τὸ ῥεῦμα ἐκεῖνο τοῦ ὕδατος ὅπερ μοὶ εἶχε φανῆ τόσον μέγα, τόσον φοβερόν, μοὶ ἐφαίνετο πλέον ἁπλῆ θελκτικὴ γωνία παρισινοῦ τοπίου.

* *
*

Φίλοι μου, ζήτω ὁ κίνδυνος! Οὐδὲν ὡς αὐτὸς στομόνει τὰς ψυχάς. Ἂν κατὰ τὴν προσέγγισίν του ἐμβάλλῃ ῥῖγος καὶ εἰς τοὺς γενναιοτάτους, ποῖον ὅμως θαυμάσιον θάλπος ἀπολείπει ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπερχόμενος! Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων, πόσον ὡραία εἶνε ἡ μετέπειτα χαλάρωσις ὅλης ἡμῶν τῆς ὑπάρξεως. Πόσον εὐαρέστως γελῶμεν! πόσον ηὐχαριστημένοι εἴμεθα ὅτι ζῶμεν! εἶνε ἡ ἀντίδρασις φεγγοβολούσης πυρᾶς μετὰ μακρὰν ἐν ψύχει πορείαν.

Τὴν θελκτικὴν ταύτην ἀντίδρασιν ᾐσθάνθην, τὸ δειλινὸν Κυριακῆς τινος, εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βονιφάτσιο τῆς Κύρνου. Ἐπὶ δύο ἡμέρας εἴχομεν παλαίσει πρὸς τὴν τρικυμίαν. Εἶχον θραυσθῆ οἱ ἱστοί μας, τὸ κύτος ἦτο πλῆρες ὕδατος. Ἦτο θαῦμα πῶς ἐσώθημεν.

Μοὶ ἐφάνη δὲ ὡραῖος ὁ λιμενίσκος ἐκεῖνος, οὗτινος τὰ ὑπνώττοντα ὕδατα προχωροῦσι μεταξὺ βράχων λείων καὶ μαύρων. Ἐν τῷ βάθει ἐφαίνετο φωταυγὴς ἡ προκυμαία, καὶ χαλικόστρωτος ἀνωφερὴς δρόμος ἄγων πρὸς τὴν πόλιν. Ὑψηλά, ἐφαίνετο παλαιὰ ἐκκλησία ὑπὸ ἱπποτῶν κτισθεῖσα ἐπὶ ἀνδήρου, εὐρύτατον ἔχοντος ὁρίζοντα. Ἐφθάσαμεν καθ' ἣν στιγμὴν ἔληγεν ὁ ἑσπερινός... Μοὶ ἐφάνη ὅτι οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου

ἀνέπνευσα τόσον ἀπλήστως. Πέριξ ἐφαίνετο ἡ ἀφροστεφὴς θάλασσα, αἱ ἀκταὶ τῆς Σαρδηνίας, τὸ στενὸν ὑπὸ φωτὸς ἀπλέτου καταυγαζόμενον. Ἠκούομεν τὸν κρότον τῶν κυμάτων ἐκπληττόμενοι ὅτι δὲν ᾐσθανόμεθα τὸν σάλον αὐτῶν· ὁ δ' ἄνεμος παρήρχετο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν μανιώδης ἐν ᾧ ἐστηριζόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὸ δειλινὸν ἐκεῖνο. Μετὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς τρικυμίας ἡ γαλήνη ἐκείνη, ὁ θερμὸς ἥλιος! . . . Ἠσθανόμην ὑπερτροφίαν χαρᾶς, ζωῆς, εὐρυνόμενον τὸν πρὸ ἐμοῦ ὁρίζοντα, ὅλην μου τὴν ὕπαρξιν, ᾐσθανόμην τὸ ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ κινδύνου θελκτικὸν συναίσθημα.

(Alphonse Daudet)

, . Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ὁ ἱδρώς.

Τὸ ῥευστὸν τὸ παραγόμενον ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἀδένων καὶ διαχεόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος κατὰ τοὺς μεγάλους καύσωνας, ἐλαττοῦται κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ δὲ τὰ σφοδρὰ ψύχη δὲν ὑφίσταται σχεδόν. Καὶ ὅμως πάντοτε ὑπάρχει, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὅταν ἐκχέεται ἄφθονον ὀνομάζεται ἱδρώς, μόλις αἰσθητόν, καλεῖται νοτίς, καὶ ἐντελῶς ἀνεπαίσθητον, εἶνε ἡ ἄδηλος διαπνοή.

Ἡ ἕδρα, ἡ ποσότης, αἱ χημικαὶ ἰδιότητες, ἡ ὀσμὴ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἱδρῶτος παρουσιάζουσι πλείστας ποικιλίας.

Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινομένου ἱδρῶτος εἶνε λίαν ποικίλη κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν παρεμβαλλομένων ὑγρῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ἡ ὁλικὴ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος παράγει περίπου μίαν λίτραν ἱδρῶτος εἰς διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Αἱ ἔρευναι τοῦ Φάβρου κατέδειξαν ὅτι ἄτομα ὑποβληθέντα εἰς δραστηρίους ἐφιδρώσεις παρήγαγον ἐν μιᾷ ὥρᾳ μέχρι δύο καὶ ἡμισείας λιτρῶν ἱδρῶτα. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμῖνος, ὅστις ἔτρωγε περὶ τὰς τεσσαράκοντα λίτρας κρέατος, ἵδρωνε τοσοῦτον ἀφθόνως, ὥστε ὑδρίας ἐγέμιζεν ἐξ αὐτοῦ.

Αἱ χημικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἱδρῶτος, αἱ τοσοῦτον λεπτομερῶς ἐρευνώμεναι ὑπὸ τῶν νεωτέρων χημικῶν, δὲν εἶχον διαφύγει τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαίων. Πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ὁ Γαληνὸς συνίστα εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ ἐξετάζωσι τὸν ἱδρῶτα τῶν ἀσθενῶν ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἐξάγωσιν ὁδηγίας πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἱδρῶτος ἐχρησιμοποιήθη ἐν τῇ ἰατρικῇ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαγνώσεως, καὶ ὡς ἀπέδειξε προσφάτως ὁ δόκτωρ Μανὲν ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν ὀσμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἶνε πολύτιμον μέσον, ὅπερ δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ παραμελῆται.

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι ὁ ἱδρὼς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εὐωδίαζε: «τοῦ χρωτὸς ἥδιστον ἀπέπνει καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους. .» Ἀμερικανός τις δόκτωρ ποιεῖται λόγον περὶ τινος ὑστερικῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ στήθους εἶχε διαπνοὴν ἀναδίδουσαν τὴν ὀσμὴν τοῦ φυτοῦ τῆς ἴριδος. Ὁ Σμὶθ ἐγνώρισεν ἄνθρωπον, οὕτινος ἡ διαπνοή, λίαν ἄφθονος εἰς τὰς χεῖρας, εἶχε τὴν ὀσμὴν τοῦ θείου. Ἕτερός τις ἰατρὸς παρετήρησε νεάνιδα τῆς ὁποίας οἱ δάκτυλοι ἐν ταῖς συνοχαῖς αὐτῶν διέχεον ἰσχυρὸν ἄρωμα βανίλιας. Ὁ Βαρβιὲ ἀφηγεῖται τὴν ἱστορίαν ἑνὸς λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ, ὅστις ἔπαθεν ἐκ δυσώδους διαπνοῆς τοῦ ἡμίσεος μόνον τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀντιστάσης εἰς πᾶσαν θεραπείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ στρατοῦ.

Αἱ περιπτώσεις αὗται, ὡς παρατηρεῖ ὁ δόκτωρ Μανέν, προέρχονται ἐκ νευρικῶν διαταράξεων· ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἀμερικανὸς δόκτωρ δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ καλουμένη *ὀσμὴ ἁγιότητος* δὲν εἶνε ἁπλοῦν ῥητορικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἐκδήλωσις ἱερᾶς τινος νευροπαθείας, εὐωδιαζούσης τὸ δέρμα δι' ἐκκρίσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐαρέστων κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ θρησκευτικοῦ παροξυσμοῦ καὶ τῆς ἐκστάσεως. Ἀλλὰ δὲν δύναταί τις, νομίζομεν, νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τοῦ σοφοῦ ἰατροῦ τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἐν τῷ περὶ ὑστερισμοῦ βιβλίῳ του ὁ Bernutz ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῷ ὑστερικῷ ληθάργῳ ἡ ἄδηλος διαπνοὴ ἀναδίδει ὀσμὴν πτώματος.

Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἱδρῶτος παρὰ τοῖς τρελλοῖς εἶνε ἰδιάζουσα, ὀξεῖα, καὶ δυσώδης, ἐνθυμίζουσα τὴν ὀσμὴν τῶν διαρκῶς κεκλεισμένων χειρῶν συγκεκερατμένην πρὸς τὴν τῶν θηρίων ἢ τῶν ποντικῶν· εἰσχωρεῖ δὲ πανταχοῦ, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰ μέρη τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν τρελλῶν, καὶ εἶναι λίαν διαρκὴς μεθ' ὅλας τὰς περὶ καθαριότητος φροντίδας.

Τίς ἀγνοεῖ τὰς ἐφιδρώσεις τῶν ποδῶν, αἵτινες οὐδ' αὐτῶν τῶν βασιλέων φείδονται; Ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς ὑγείας τοῦ βασιλέως» ὁ Φαγὼν ἀναφέρει ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' κατείχετο ὑπὸ τοῦ παθήματος αὐτοῦ, κληρονομήσας ἀναμφιβόλως τὸ πάθος τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ πάππου του, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπε ποτὲ ἡ δεσποινὶς Verneuil ὅτι, ἂν δὲν ἦτο βασιλεὺς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ὑποφέρῃ κανείς, ἀπόζοντα ὡς θνησιμαῖον.

Αἱ τροφαὶ καὶ τὰ φάρμακα μεταβιβάζουσιν εἰς

τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος τὰ ὀσμηρὰ αὐτῶν στοιχεῖα καὶ οὕτως ἀλλοιοῦσι τὴν ὀσμὴν τοῦ δέρματος. Τὸ σκόροδον, τὸ οἰνόπνευμα, ὁ καφές, τὰ ὕδνα, ἡ βαλεριάνα, ὁ μόσχος, ἡ τερεβινθίνη, ἡ πισσάσφαλτος, τὸ θεῖον, τὸ ῥητινῶδες κόμμι, ὁ αἰθήρ, τὸ ἰώδιον, τὸ φώσφορον κτλ. μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἐπιδερμίδα τὴν ἰδίαν ὀσμήν.

Ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινομένου ἱδρῶτος αὐξάνει ὑπὸ διαφόρους ἐπενεργείας. Κατὰ πρῶτον λόγον συντελεῖ πρὸς αὔξησιν αὐτοῦ ἡ ὕψωσις τῆς θερμοκρασίας, εἶτα δ' ἐπαυξάνουσιν αὐτὰ ὁ τρόμος, ἡ ὀργή, ἡ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πλύσεων παραγομένη ἀντίδρασις, καὶ ἡ λῆψις ἱδρωτικῶν.

Κ*

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΤΟΡΠΙΛΛΟΒΟΛΑ

Ὁ Νορδεμφέλτ, ὁ ἐφευρέτης τῶν μυδραλιοβόλων καὶ τῶν ταχυβόλων, ἅτινα φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐδοκίμασε πρό τινος ἐν Στοκόλμῃ νέον τορπιλλοβόλον ὑποβρύχιον ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέν. Ὁ Νορδεμφέλτ ἐπεχείρησε ταξείδιον 150 μιλλίων, ἀπὸ Στοκόλμης μέχρι Γκοτεμβούργης, ἐν τῷ Κατεγάτῃ, πλέων ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὁτὲ δὲ βυθιζόμενος εἰς βάθος ὅπερ ἐλευθέρως ἐξέλεγε.

Τὸ νέον πλοῖον κατεσκευάσθη διὰ τοῦ καλλίστου σουηδικοῦ χάλυβος. Ἡ κατασκευὴ δὲ ὑπελογίσθη ὅπως ὑφίσταται πίεσιν 30 μέτρων ὕδατος, ὅπερ ἀποτελεῖ βάθος μεγαλείτερον ἐκείνου εἰς ὃ θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ καταβῇ. Πλέει φυσικῶς· βυθίζεται διὰ τῆς κινήσεως δύο ἑλίκων εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τεθειμένων, ὡς δὲ παύσωσι στρεφόμεναι ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Αἱ ἕλικες αὗται εἰσὶ τεθειμέναι ἐντὸς δύο πύργων, οἵτινες προστατεύουσιν αὐτάς.

Τὸ τορπιλλοβόλον τοῦτο, σχῆμα σιγάρου ἔχον, ὅταν εἶνε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, μόνον τὸν σωλῆνα τοῦ καπνοδόχου αὐτοῦ δεικνύει καὶ πυργίσκον κεκαλυμμένον ὑπὸ θόλου ἰσχυρᾶς ὑάλου, ὅστις χρησιμεύει ὡς σκοπιὰ τοῦ πλοιάρχου. Ὁ ἐξοπλισμὸς συνίσταται εἰς σωλῆνα ἐν τῇ πρώρᾳ πρὸς ἐκσφενδόνησιν τῆς τορπίλλης Οὐΐτεαδ καὶ εἰς τορπίλλην ῥυμουλκουμένην ὑπὸ τοῦ τορπιλλοβόλου ἣν ἐπενόησε ὁ Νόρδεμφελτ. Πρὸ τοῦ πυργίσκου εὑρίσκεται μυδραλιοβόλος πέντε σωλῆνας ἔχουσα, ὁ δ' ἐφευρέτης προτίθεται νὰ προσθέσῃ ταχυβόλον τῶν 37 χιλιοστομέτρων, ὅπως δύναται νὰ μάχεται κατὰ τῶν μικρῶν σκαφῶν, καθ' ὧν ἡ τορπίλλη Οὐΐτεαδ οὐδὲν δύναται διότι εἰς τρία μόνον μέτρα βάθους προχωρεῖ.

Τὸ πλήρωμα τοῦ ὑποβρυχίου πλοίου φαίνεται ἔχον μεγίστην πεποίθησιν εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ· διέπλευσεν ἤδη, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδρομάς του, διάστημα ἑξακοσίων μιλλίων. Νέα δὲ πειράματα ἐτελέσθησαν ἐσχάτως ἐνώπιον πολλῶν ξένων ἀξιωματικῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ γνωστὸς ἐπὶ ταῖς ἰδιοτροπίαις αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος Ϛ' ἀνεγείρει καὶ ἄλλο πολυτελὲς ἀνάκτορον, οὗτινος τὸ ἐξωτερικὸν εἶνε μεγαλοπρεπέστατον, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν εἶνε ἀπομίμησις τῶν ἀνακτόρων τῶν Βερσαλλιῶν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ'.

Ἡ κλίμαξ τοῦ ἀνακτόρου τούτου εἶνε θαυμασία. Οἱ τοῖχοι καλύπτονται ἄνωθεν ἕως κάτω ὑπὸ κατόπτρων. Ἡ ὀροφὴ εἶνε ὑαλίνη. Πελώριος πολυέλαιος καὶ γιγαντιαῖα κηροπήγια φωτίζουσι τὴν κλίμακα.

Τὸ ἑστιατόριον εἶνε μαγευτικόν. Ἐν τῷ μέσῳ εὑρίσκεται παραλληλόγραμμον δύο μέτρων μήκους καὶ ἑνὸς μέτρου καὶ πεντήκοντα πλάτους. Ὁ βασιλεὺς κάθηται ἐπὶ θρόνου τεθειμένου πλησίον τοῦ παραλληλογράμμου, πιέζει ἐλατήριόν τι καὶ ἡ τράπεζα ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἐδάφους ἑτοίμη· πιέζει καὶ πάλιν καὶ ἡ τράπεζα ἐξαφανίζεται. Ὁ φίλος λοιπὸν τῆς μοναξίας μονάρχης γευματίζει οὕτω μόνος. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο καταντᾷ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, μαγικὸν παλάτιον, ἐν ᾧ τὰ φαγητὰ παρατίθενται μόνα των.

Πρό τινος ἀνεκαλύφθησαν ἐν Πομπηΐᾳ, ἐν τῇ via Novana, τρεῖς ἐνδιαφέρουσαι ὑδατογραφίαι ἀναπαριστῶσαι σκηνὰς συμποσίου. Ὑποκάτω εὑρίσκονται ἐπιγραφαί, περιέχουσαι συνδιαλέξεις τῶν συνδαιτυμόνων πρὸς ἀλλήλους. Ἔν τινι γωνίᾳ εἷς τούτων παρίσταται ἔχων ἐν τῷ στόματι πτερὸν ταώ, ὅπερ οἱ Ρωμαῖοι παρελάμβανον μεθ' ἑαυτῶν ἐν συμποσίοις, ὅπως θωπεύωσι τὸν φάρυγγα ὅταν ᾐσθάνοντο λίαν βεβαρημένον τὸν στόμαχον αὐτῶν, ὅπως, μετὰ τὴν ἀνακούφισιν αὐτοῦ δύνανται νὰ ἐξακολουθῶσι τρώγοντες καὶ πίνοντες. Οἱ πλούσιοι τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχον κομψὰς θήκας διὰ τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς λαιμαργίας.

Καρδινάλιός τις, λέγει ὁ Κόσμος, εἶχεν ἀπόστημα ἐν τῷ λάρυγγι ἐκθέτον εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἦτο δυσχερὲς νὰ διαρραγῇ ἀμέσως, μικροῦ δεῖν ἀπέπνιγε τὸν καρδινάλιον. Ὁ πίθηκος αὐτοῦ ἐν τῷ δωματίῳ ὢν ἥρπασε τὸν ἐρυθρὸν σκοῦφόν του καὶ ἐφόρεσεν αὐτόν. Ἡ αὐτοῦ πανιερότης τόσον σφοδρῶς ἀνεκάγχασεν ὥστε τὸ ἀπόστημα διερράγη. Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ τοῦ Ἐράσμου, οὗτινος ἐθεραπεύθη ἀπόστημα ἐν τῷ στόματι ὑπὸ τῶν σφοδρῶν γελώτων, ἃς προυκάλεσεν ἡ ἀνάγνωσις βιβλίου κρότον προξενήσαντος ἐν τῇ ἐποχῇ του, τῶν Ἐπιστολῶν τῶν ἀφανῶν ἀνδρῶν.

Ἐνώπιον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἤχθη πειρατής, ὅστις εἶχε συλληφθῇ δῃῶν πόλιν τινὰ τοῦ Κράτους. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ πῶς ἐτόλμα, αὐτοῦ βασιλεύοντος, νὰ ἐκτελῇ πειρατείας καὶ ἁρπαγάς;—Ἐπειδή, ἀπήντησε, πράττω τοῦτο δι' ἑνὸς μόνου μικροῦ πλοίου, μὲ ὀνομάζουν πειρατὴν καὶ κλέπτην· σὺ δέ, ὅστις πράττεις τὸ αὐτὸ ἔχων στόλον ὁλόκληρον, εἶσαι βασιλεύς.»

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 207

'Αριθ. 512 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. | 20 'Οκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

'Επιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΣΤ'.

Μεσολόγγι, τῇ 24 'Απριλίου.

'Επὶ τέλους εὑρίσκομαι εἰς τὸ Μεσολόγγι!

Ἴσως ὑποθέτεις ὅτι, γράφων ἐντεῦθεν, ἔχω τὴν φαντασίαν πλήρη ἡρωϊκῶν ἀναμνήσεων, ὅτι ἀναπολῶ σκηνὰς πολέμου, ἐφόδους τῶν πολιορκητῶν, ἐξόδους τῶν πολιορκουμένων, νύκτας ἀγρύπνους εἰς τοὺς προμαχῶνας, πυροβολισμοὺς ἐν μέσῳ τοῦ σκότους, καὶ κλαγγὴν ὅπλων, καὶ ἀγρίας κραυγὰς μαχητῶν, καὶ γοεροὺς γογγυσμοὺς τῶν θνησκόντων. Ὄχι, φίλε! Ἡ νὺξ εἶναι ὡραία, τὰ πάντα περὶ ἐμὲ ἤρεμα, ἐπιστρέφω ἀπὸ μακρὸν παρὰ τὴν θαλασσολίμνην περίπατον, ἀντὶ δὲ βοῆς πολεμικῆς, μοῦ ἔρχονται μόνον εἰς τὸν νοῦν οἱ ἥσυχοι στῖχοι τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. Τοὺς ἐνθυμεῖσαι;

«Εἰς τὴν λίμνη ἐκυματοῦσα μιὰν ἀνέφελη νυχτιά.
Ἡ πολύπαθη καρδιά μου ἐποθοῦσε μοναξιά.
Σιγὰ 'φλοίσβιζε τὸ κῦμα 'ς τὸ μονόξυλο ἐμπρός,
τὸ πανάκι μου 'φυσοῦσε ἀεράκης στεριανός.
Δὲν ἀκούετο ἄλλος κρότος ἀπ' τὸν κρότο τῶν ψαριῶν
ὅταν ἔξαφνα πηδῶντας ἐβουτοῦσαν 'ς τὸν βυθόν.
'Εξανοίγοντο μακρόθεν τῶν ψαράδων ἡ πυραῖς,
'φαίνοντο ὅλαις ἀπ' τὸ μάκρος πῶς κινοῦνται μοναχαίς,
κ' ἐσχημάτιζαν ἐμπρός μου τόξον ὅλο φωτεινό·
'σὰν τῆς θάλασσας πλανῆται 'περπατοῦσαν 'ς τὸ νερό·
'Ανεφαίνοντο σποράδην τ' ἀστερέωτα νησιά,
λὲς κ' ἐβγῆκαν ὑγρὰ τότε ἀπὸ τ' ἄβαθα νερά.
Πάμπολλα θαλασσοπούλια κουρνιασμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ
εἶχαν φύλακας τὰ σκότη καὶ τὰ κύματα στρωμνή.
Τὸ φεγγάρι ἀπὸ τῆς Πάργας εἶχε ἀρχίσει τὸ βουνὸ
ν' ἀναβαίνῃ ἀγάλια ἀγάλια τὸν καθάριο οὐρανὸ
κ' ἡ ἀχτῖνα του 'ς τὸ κῦμα ἐλαφρὰ νὰ κολυμβᾷ,
κι' ὁλογάλανο τὸ κῦμα νὰ τὴν βλέπῃ, νὰ γελᾷ...

Ὁ Τρικούπης ἦτο Μεσολογγίτης καὶ ἠγάπα τὴν πατρίδα του. Αἱ ὡραιότεραι σελίδες τῆς ἱστορίας του τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶνε ἐκεῖναι, ἔνθα ὁ λόγος περὶ Μεσολογγίου. Ὅτε γράφει περὶ τῆς πόλεως ὅπου ἐγεννήθη, ἡ καρδία του θερμαίνεται καὶ τὸ ὕφος του ἀνυψοῦται. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐνεστώσης κυβερνήσεως εἶναι υἱός του, κατὰ σύμπτωσιν δὲ τυχηρὰν ἐκ Μεσολογγίου ἦτο καὶ ὁ Δεληγιώργης, ὅστις πρωταγωνιστήσας ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου, ἀπέθανεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας κατὰ τὸ 1879. Οἱ Μεσολογγῖται δικαιοῦνται νὰ ἐπαίρωνται διὰ τοὺς δύο τούτους πολιτικοὺς ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα νέαν προσθέτουν εὔκλειαν εἰς τὴν ἔνδοξον πατρίδα των.

Ἀλλὰ δὲν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ ὁμιλήσω ἀπόψε περὶ Μεσολογγίου. Αὔριον τὰ περὶ τούτου· σήμερον ἔχω νὰ σοῦ διακοινώσω τὰς ἀπὸ Ἀγρίνιον ἕως ἐνταῦθα ἐντυπώσεις μου.

Ἐνόμιζα ὅτι μετὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον καὶ τὴν Ἀκαρνανικὴν πεδιάδα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδω ὡραιότερόν τι ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἠπατώμην. Μὲ ἐθάμβωσεν ἡ σημερινὴ ἀλληλουχία τοσούτων γραφικῶν τοποθεσιῶν, μὲ κατεγοήτευσεν ἡ ὡραιότης, ἡ ἀγριότης, ἡ ποικιλία, ἡ ἀντίθεσίς των! Ὁμολογῶ ὅτι ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῶν μερῶν τούτων ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου, ἐννοῶ δὲ τώρα διατί οἱ Τοῦρκοι ἠγάπων τοσοῦτον τὸ Βραχῶρι.

Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κάρλελι, ὡς ὠνομάζετο τότε ἡ Αἰτωλοακαρνανία. Πολλοὶ Τοῦρκοι πλούσιοι εἶχον ἐνταῦθα μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας περικυκλουμένας μὲ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ περιτειχίσματα, εἰς δὲ τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἦσαν διεσπαρμέναι αἱ ἐπαύλεις των, ὅπου ἡ δροσερὰ σκιὰ τῶν δένδρων, τὰ διαυγῆ καὶ ἄφθονα νερά, πρὸς δὲ καὶ τὰ προσοδοφόρα κτήματα, ἀπετέλουν τὴν ζωὴν εὐάρεστον καὶ γλυκεῖαν. Εἶχον δίκαιον οἱ Τοῦρκοι μὴ προθυμοποιούμενοι νὰ παραιτήσωσιν οἰκειοθελῶς τὸ Βραχῶρι.

Ἡμεῖς τὸ ἀπεχαιρετήσαμεν σήμερον πολὺ πρωΐ, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὰ τελευταῖα κελαδήματα τῶν ἀηδόνων εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλάημπεη. Τὰ λεγόμενα ταῦτα γεφύρια εἶναι μακρὰ λιθόκτιστος ὁδός, στηριζομένη ἐπὶ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα τόξων καὶ διασταυροῦσα τὸν πορθμόν, διὰ τοῦ ὁποίου συνέχονται ἡ λίμνη Τριχωνὶς καὶ ἡ λίμνη τοῦ Ἀγγελοκάστρου. Λέγω *πορθμὸν* μὴ γνωρίζων πῶς ἄλλως νὰ ὀνομάσω τὸ πρᾶγμα. Ἕλος δὲν εἶναι, καθόσον τὰ ὕδατα δὲν μένουν στάσιμα· τὰ βλέπει τις ῥέοντα ἡσύ-

χως ὑπό τινα τῶν τόξων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ λίμνη· ἐξαιρέσει τοῦ ὑπὸ τὰ τόξα ρεύματος, δὲν βλέπεις οὐδαμοῦ περὶ σὲ ὕδατα. Πλατύφυλλα φυτὰ καλύπτουν ὅλην ἐκεῖ τὴν ἐπιφάνειαν μὲ τοὺς πρασίνους δίσκους των. Ἀναμέσον αὐτῶν ὑψοῦνται ἄλλων φυτῶν λεπτότερα στελέχη, τὰ δὲ ποικιλόχροα ἄνθη, ἀνοικτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, μετατρέπουν εἰς ἀνθῶνα θεσπέσιον τὸν πλωτὸν τοῦτον κῆπον. Ὑπεράνω τοῦ ἐπιπλέοντος μυριανθοῦς δαπέδου ὑψοῦνται οἱ εὐμήκεις κορμοὶ δένδρων ἀπείρων, διὰ δὲ τῶν διασταυρουμένων πυκνῶν κλώνων ἀκτῖνες τινὲς φωτός, διαπερῶσαι μόλις τὸ φύλλωμα, καταβαίνουν μέχρι τῶν ἀνθῶν ἐπὶ τῶν ἡσύχων ἀοράτων ὑδάτων. Ἀλλὰ τὰ ὕδατα δὲν τὰ βλέπεις, καὶ θὰ ἐνόμιζες ὅτι εὑρίσκεσαι ἐντὸς δάσους σκιεροῦ, ἐὰν δὲν ἤκουες τοὺς βατράχους, οἵτινες τρομάζοντες καθόσον προχωρεῖς, βυθίζονται μὲ πάταγον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον διὰ μέσου τῶν φύλλων, ἐνῷ οἱ σύντροφοί των μακράν, ἐκεῖ ὅπου δὲν τοὺς διαταράσσει ὁ τρόμος τῆς παρουσίας σου, πληροῦν τὸν δροσερὸν ἀέρα μὲ τὰ ἠχηρά των κοάξ. Ἐπὶ δὲ τῶν κλώνων ψάλλουν ἐναρμονίως τὰ πτηνά, περιφρονοῦντα τὴν βοὴν τῶν ἐνύδρων ἀντιζήλων των.

Τίς ἦτο ὁ Ἀλάημπεης οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ γέφυρα διαιωνίζει τὸ ὄνομα; Ἐγνώριζεν ἆρά γε, ὅτε ἔκτιζε διὰ μέσου τῶν λιμνῶν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτι ἐδημιούργει τὸν γοητευτικώτερον ἐπὶ γῆς περίπατον; Δὲν ἠδυνήθην νὰ συλλέξω ἀκριβεῖς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις. Ἴσως ἦτο εὐλαβής τις Μουσουλμάνος θέλων νὰ δαπανήσῃ τὰ πλούτη του ἐπ' ἀγαθῷ (¹) Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τοσοῦτον ὀλίγα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἴχνη ἀγαθὰ τῆς διαβάσεώς των, ὥστε ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον ἀξιέπαινον τὸ ἔργον τοῦ Ἀλάημπεη. Οὔτε τὴν ἐποχὴν τῆς οἰκοδομῆς τῆς γεφύρας ταύτης ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω. Ὁ Leake, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸ Βραχῶρι κατὰ τὸ 1805 ἠδύνατο νὰ λάβῃ πληροφορίας ἀκριβεστέρας παρὰ τῶν κρατούντων τότε ὁμοπίστων τοῦ Ἀλάημπεη, ἀναφέρει μόνον ὅτι κατὰ τοὺς Βραχωρίτας τὰ γεφύρια ταῦτα εἶχον κτισθῇ πρὸ διακοσίων ἐτῶν, προσθέτει δὲ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκτίσθησαν ἐπὶ θεμελίων ἀρχαιοτέρας ἔτι ἐποχῆς. Κατὰ τὸν Pouqueville, οἱ Ἕλληνες τοῦ Βραχωρίου ἀπέδιδον τὴν οἰκοδομὴν τῆς γεφύρας εἰς τοὺς Νορμανδούς, αὐτὸς δ' ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ἂς ἤμεθα γενναιότεροι ἡμεῖς καὶ ἂς ἀφήσωμεν ἀδιαφιλονείκητον εἰς τὸν Τοῦρκον Ἀλάημπεην τὴν δόξαν του ταύτην.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας ἐπεστρέψαμεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν βορείαν ὄχθην τῆς λίμνης, διὰ τῆς νέας ὁδοῦ ἥτις διασχίζει τὸ ἕλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ κτίσματος τοῦ Ἀλάημπεη. Ἡ ὁδὸς αὕτη συνδέει τὸ Ἀγρίνιον μετὰ τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ἐξαίρετος καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος καὶ ὡς πρὸς τὴν χάραξιν καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν. Τὴν δ' εὐχρηστίαν της μαρτυρεῖ ἡ ἐπ' αὐτῆς κίνησις· συνηντήσαμεν σήμερον πολλὰς καὶ διαφόρους ἁμάξας, τῶν ὁποίων ἡ θέα ἦτο διπλασίως εὐχάριστος μετὰ τὴν χθεσινὴν μεταξὺ Καρβασαρᾶ καὶ Ἀγρινίου ἐρημίαν.

Ἐὰν διηρχόμην τὴν λίμνην μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, θὰ ἐθαύμαζα οὐχ ἧττον τὴν ὡραιότητα τοῦ ἐνύδρου δάσους, τὸ ὁποῖον διασχίζει. Ἡ φύσις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἐνταῦθα, ἡ αὐτὴ πλουσία βλάστησις καλύπτει τὰ νερά, τὰ αὐτὰ δένδρα σχηματίζουν πρασίνους ἐξ ἴσου θόλους. Ἀλλ' εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλάημπεη σὲ κατακυριεύει περισσότερον τὸ γόητρον μυστηριωδῶν ἐντυπώσεων. Ἐκεῖ περιπατεῖς ἐπὶ ἐδάφους χαμηλοτέρου, ὥστε εἶναι πλησιέστερά σου τὰ νερά· τὰ βλέπεις ὑπὸ τοὺς πόδας σου εἰσρέοντα ἀθορύβως ὑπὸ τὰ τόξα τῆς γεφύρας·—ἡ ὁδὸς εἶναι στενοτέρα, ὥστε οἱ κλῶνοι τῶν δένδρων σχηματίζουν ἄνωθεν πυκνοτέραν σκιάν·—εἶναι ἀρχαιοτέρα, καὶ τὸ χόρτον βλαστάνει ἀναμέσον τῶν ὑγρῶν πρασίνων λίθων της·—εἶναι ἐρημοτέρα, καὶ δὲν ἀκούεις κρότον ἁμαξῶν, οὔτε συναντᾷς ἄλλους διαβάτας. Βεβαίως αἱ ἀηδόνες συνέρχονται κατὰ προτίμησιν περὶ τὰ γεφύρια, οἱ δὲ βάτραχοι ἐκεῖ θὰ κοάζουν μετὰ πλειοτέρου ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἕλους, ἡ ὁδὸς στρέφουσα πρὸς τὰ δεξιὰ παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ἀποτόμως ὑψουμένου ὑπεράνω τῶν δύο λιμνῶν, ἔπειτα δέ, κάμπτουσα πρὸς τ' ἀριστερὰ εἰσέρχεται εἰς σειρὰν στενῶν φαράγγων, αἵτινες ἀπολήγουν εἰς τὴν περιώνυμον Κλεισοῦραν, τὰ Κύκνεια Τέμπη τῶν ἀρχαίων. Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, σὲ συνιστῶ προτοῦ κάμψῃς πρὸς τ' ἀριστερά, νὰ καταβῇς ἀπὸ τὴν ἅμαξαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐκεῖ, τοῦ ὀνομαζομένου «Ἀλιτσᾶ ράχη». Θ' ἀναβῇς μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ θὰ καταβῇς ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς εἰς τὴν φάραγγα, ὅπου παραγγέλλεις τὸν ἁμαξηλάτην νὰ σὲ περιμένῃ. Πρόσεχε ὅμως εἰς τὴν κατάβασιν, διότι ὁ λόφος εἶναι ἀπόκρημνος, εἴς τινα δὲ μέρη ἐκόπη κατὰ κάθετον πρὸς χάραξιν τῆς ὁδοῦ, καὶ τοῦτο εἰς ὕψος τοσοῦτον, ὥστε δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ ἐκτεθῇς εἰς τὸν κίνδυνον ἀκουσίου πηδήματος. Ἀλλὰ τὸν κόπον τοῦ ν' ἀναβῇς καὶ νὰ καταβῇς θ' ἀντιπληρώσῃ ἡ ἀπὸ τὴν κορυφὴν θέα. Εἰς τοὺς πόδας σου ἁπλοῦνται αἱ δύο λίμναι χωριζόμεναι ἀπὸ τὸ ἔνυδρον δάσος, πέραν αὐτῶν ἡ πόλις τοῦ Ἀγρινίου ἐν μέσῳ τῆς πρασίνου εὐφόρου ζώνης της,

(¹) Ἴδε ἐν τῇ Ἑστίᾳ τῆς 31 Μαρτίου 1885 τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Δροσίνη περὶ τοῦ Ἀλάημπεη τούτου ἀναφερόμενα.

μακρότερον δὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου, περὶ σέ, θάμνοι θαλεροὶ καὶ παντοειδῆ ἄνθη. Ἐὰν ἀγαπᾷς τ' ἄγρια ἄνθη, (καὶ τίς δὲν τ' ἀγαπᾷ;) θὰ εὕρῃς ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄφθονον καὶ ποικίλην τέρψιν. Εἶναι ὡραῖα, πολλά, καὶ εὐωδέστερα ἢ ἀλλαχοῦ. Εἰς τοὺς ἐξοχικοὺς περιπάτους σου θὰ ποδοπατῇς τὸν θύμον καὶ τὸ ὀρίγανον, τὸ δὲ ἄρωμά των προσκολλώμενον εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ φορέματά σου θὰ σὲ συνοδεύῃ ἐπὶ πολλὴν εἰσέτι ὥραν. Ἀλλὰ μὴ ἔλθῃς ἀφοῦ ὁ καύσων ἀποξηράνῃ τὰ πάντα. Ὁ ἥλιος ἐνταῦθα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀττικήν, μαραίνει τὴν φύσιν, καθὼς ἀλλαχοῦ τοῦ χειμῶνος οἱ πάγοι. Προτιμότερον νὰ ἔλθῃς τὸν χειμῶνα,—ἀλλ' ἐὰν δύνασαι ἐλθὲ κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Ἀληθὲς ὅτι πανταχοῦ ἡ φύσις εἶναι ὡραία τὴν ἄνοιξιν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐνταῦθα φαίνεται ὡραιοτέρα.

Καθόσον πλησιάζεις πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπόκρημνα βουνὰ τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, βλέπεις περὶ σὲ σοβαρωτέραν τὴν φύσιν καὶ ἀγριωτέραν. Ἡ χωρίζουσα τὸ βουνὸν χαράδρα δὲν φαίνεται μακρόθεν, μόνον δὲ ὅταν προσεγγίσῃς τὴν βλέπεις ἐξαίφνης ἐνώπιόν σου, ὄπισθεν τῶν φοβερῶν βράχων οἵτινες, κρεμάμενοι ἄνωθέν σου, φαίνονται ἕτοιμοι νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἡ χαράδρα δὲν ἀκολουθεῖ τὴν εὐθεῖαν γραμμήν, ὥστε ἀφοῦ προχωρήσῃ τις δὲν βλέπει οὔτε πόθεν εἰσῆλθεν οὔτε πόθεν θὰ ἐξέλθῃ. Αἱ πετρώδεις πλευραὶ τοῦ σχιστοῦ ὄρους ὑψοῦνται ἀποτόμως ἑκατέρωθεν, ὡς τοῖχοι ὑπερμεγέθεις, ἀπὸ δὲ τοῦ βάθους, ὁπόθεν βλέπεις ἐπὶ τῶν βράχων τὰ σημεῖα τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἀνέμων, φαντάζεσαι ὅτι πρόσφατός τις ὑποχθόνιος κλονισμὸς τοὺς διέρρηξε καὶ τοὺς ἤνοιξε. Στενὴ λωρὶς οὐρανοῦ κυανοῦ χωρίζει ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου τὸ χάσμα, ποῦ καὶ ποῦ δὲ διασχίζει τὸν ἀέρα, ἐκεῖ ὑψηλά, γὺψ πλατυπτέρυγος ἢ ταχὺς ἱέραξ. Εἰς τὰ ὑπέρυθρα ἄκρα τῶν βράχων διακρίνεις μόλις τὰς ὀπὰς ὅπου ἔχουν τὰ ὄρνεα τὰς φωλεάς των. Καταλαμβάνεσαι ὑπὸ φρίκης μυστηριώδους ἐντὸς τοῦ βαράθρου ἐκείνου, νομίζεις ὅτι νέα τῆς φύσεως ἀνατροπὴ θὰ ἐπέλθῃ ἐνῷ εὑρίσκεσαι ἐκεῖ, καὶ ὅτι τὸ χωρισθὲν ὄρος θὰ συνενωθῇ πάλιν διὰ μιᾶς καὶ θὰ σ' ἐνταφιάσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκ νέου προσαρμοσθέντων βράχων.

Ἡ ὁδὸς ἐχαράχθη παρὰ τοὺς πόδας τῶν δεξιόθεν σου κρημνῶν. Πρὸς τ' ἀριστερά, κάτωθεν τῆς ὁδοῦ, εἶναι ἡ ξηρὰ κοίτη τοῦ χειμάρρου, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἐκκενοῦνται τὰ ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων ὕδατα τῆς φάραγγος. Αἰσθάνεσαι ὡς ἐλάφρωσιν τῆς ψυχῆς ὅταν ἐπὶ τέλους ἴδῃς τὴν κλεισώρειαν εὐρυνομένην καὶ ἄντικρύ σου τὸν οὐρανόν, πρὸ τοῦ ἔτι ἀνακαλύψῃς τὴν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἐκτεινομένην πεδιάδα, καὶ πέραν αὐτῆς τὴν θάλασσαν.

Ἐκεῖ,—εἰς τὴν εἴσοδον δηλαδὴ τοῦ στενοῦ ὅτε ἔρχεσαι ἐκ Μεσολογγίου,—ᾠκοδομήθη πρό τινων ἐτῶν ξενών, παρέχων καταφύγιον ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ ἀναψυχὴν ἐν ὥρᾳ καύσωνος. Ἔμπροσθέν του ὑπάρχει εὐρὺ προαύλιον, ὅπου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, μακραὶ ξύλιναι τράπεζαι μὲ τὰ θρανία των περιμένουν τοὺς κεκμηκότας ὁδοιπόρους. Ἄνω τῆς θύρας τοῦ ξενῶνος πλὰξ φέρουσα ἐπιγραφὴν εἰς ἀρχαιοπρεπῆ γλῶσσαν μνημονεύει ὅτι ἐθεμελίωσεν αὐτὸν «Πανάρετος ὁ Παλαμᾶς ὑπὲρ τῶν ξένων, ἀρωγῇ τῶν ἀειμνήστων καὶ φιλανθρώπων συνδρομητῶν, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ΑΩΟΗ' μηνὶ Νοεμβρίῳ μεσοῦντι.»

Εἶναι ἀξιοπερίεργος καλόγηρος ὁ Πανάρετος οὗτος. Ἤκουσα πολλὰ περὶ αὐτοῦ εἰς Ἀγρίνιον καὶ ἐπεθύμουν νὰ τὸν γνωρίσω προσωπικῶς. Ἅμα φθάσαντες εἰς τὸν ξενῶνα ἐζητήσαμεν τὸν ἡγούμενον, ὡς τὸν προσαγορεύουν πάντες ἐνταῦθα, μολονότι δικαιωματικῶς δὲν τῷ ἀνήκει τοιοῦτος τίτλος. Δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς. Εἶναι πεντηκοντούτης περίπου, ἀναστήματος μετρίου, νευρώδης τὰ μέλη, μὲ τὸ βλέμμα διαπεραστικὸν ὑπὸ τὰς δασείας ὀφρῦς του. Ἀντὶ ράσου ἔφερε μακρὸν Εὐρωπαϊκὸν ἐπενδύτην, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς σκοῦφον καλογηρικὸν μὲν τὸ σχῆμα, πλαγίως ὅμως ἐπικείμενον. Ἡ μακρὰ γενειὰς καὶ ἡ ὑπὸ τὸν σκοῦφον ἡμικρυπτομένη κόμη ἦσαν τὰ μόνα ὁρατὰ τεκμήρια τοῦ μοναχικοῦ σχήματός του. Λέγεται ὅτι δὲν διῆλθε καθ' ὑπερβολὴν ἡσύχως τὴν νεότητά του καὶ ὅτι συνέπεσαν ρήξεις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Δικαιοσύνης, ἐξ ὅσων δ' ἐνήσα ὑπέστη, ὅτε ἦτο στρατιώτης, καταδίκην διὰ πρᾶξιν τῆς ὁποίας δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τὰς λεπτομερείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὁποίας προσέφυγε κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ βουνά. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς στρατιωτικὰς συνωμοσίας, αἵτινες προηγήθησαν τῆς ἐξώσεως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, κατώρθωσεν ἔκτοτε ν' ἀποκτήσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐπιρροὴν ἱκανήν, ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ἀναξία λόγου ἡ συνδρομή του ἐν καιρῷ ἐκλογικῶν ἀγώνων. Ὁ χρηστὸς καὶ ἀσκητικὸς βίος διὰ τοῦ ὁποίου ἐξαγοράζει τὰς ἁμαρτίας τῆς νεότητός του, τὸν περιβάλλει μὲ γόητρον οὐδόλως ἀμαυρούμενον ὡς ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν παλαιῶν του κατορθωμάτων. Ἐπεθύμουν νὰ ἐμβαθύνω περισσότερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς παρελθούσης ζωῆς του, περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλει ὁ ἴδιος ἀφελῶς καὶ μετὰ συντριβῆς καρδίας μετὰ τὸ ἀπὸ κοινοῦ πρόγευμά μας ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ περιβόλου του. Ἀλλ' ἡ ἀφέλειά του αὐτὴ ἀνεχαίτιζεν ἀντὶ τοῦ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀδιακρισίαν τῶν ἐρωτήσεών μου. Διὰ ν' ἀκούσῃ τις παρ' αὐτοῦ τὴν ἀφήγησιν τοῦ πολυκυμάντου βίου του, ἔπρεπε νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸν ξενῶνά του ἐπὶ μίαν ἢ δύο νύκτας, ἐὰν δ' ἐπείθετο νὰ λαλήσῃ, δύναμαι νὰ βεβαιώσω,

ἔργων τῆς τέχνης ἐκ τῆς τιμῆς τῶν νικητῶν προερχομένων ὑπῆρχεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Παυσανίου. Πᾶς δὲ ὁ ἐκ τῆς διατριβῆς ταύτης μανθάνων εἰς ὁποίαν ἄμεσον σχέσιν εὑρίσκετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἀνάθημα μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος, ἐννοεῖ ὁποῖον πλοῦτον ἐπιγραμμάτων ἀνέπτυξαν αἱ ἀγωνιστικαὶ τιμαί.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων συνάγει ὁ ἀναγνώστης ὁπόσην ποικιλίαν πρὸς ποίησιν ἐπιγραμμάτων παρεῖχεν ἡ ἀρχαιότης καὶ εἰς ὁποίαν ἀκμὴν ἦτο εἰκὸς νὰ φθάσῃ τὸ ἐπίγραμμα ἐγκολαπτόμενον ἐπὶ καλλιτεχνημάτων ἀρίστων, καὶ ταῦτα ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐνδόξων νικῶν, καλλιστεφάνων ἀγώνων, εὐχωλῶν φιλοσεβεστάτων, ἐν μέσῳ τῆς πολλαπλῆς κινήσεως βίου δημοσίου καὶ ὑπαιθρίου.

Β'.

Οὐδὲν θαῦμα ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἐπίγραμμα δὲν συνεξέλιπε μετὰ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὅτε ἀπέθανεν ὁ μέγας Πάν. Ὁ βυζαντιακὸς κόσμος διετήρησε τὸ ἐπίγραμμα ὑφ' οὓς ὅρους καὶ ἡ ἀρχαιότης ἂν μὴ ἐν μείζονι ποικιλίᾳ. Δὲν ὑπάρχει συγγραφεὺς Βυζαντῖνος γράψας καὶ ἐμμέτρως οὗ νὰ μὴ ἐσώθησαν ἐπιγράμματα. Οὐδ' ὑστέρησαν οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐν οἷς μάλιστα διαπρέπει ὡς ἐπιγραμματογράφος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἵνα δείξωμεν τὴν πρὸς τὸ ἐπίγραμμα ἀγάπην τῶν Βυζαντίνων ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι τοῦ ποιητοῦ Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ, ἀκμάσαντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ιγ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιδ' αἰῶνος ἔχομεν ἐπιγράμματα περὶ τὰ χίλια. Ταῦτα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γάλλου Miller ἐκ διαφόρων χειρογράφων εἰς δύο τόμους προὐκάλεσαν τὸ κατὰ τῆς βυζαντιακῆς ποιήσεως ἀνάθεμα ἐπιφανοῦς Γερμανοῦ γραμματολόγου, τοῦ Bernhardy. Καὶ βεβαίως μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ διαχυρισθῶμεν ὅτι ἡ Μοῦσα ἐμαίευσεν ἅπασαν τὴν στιχουργικὴν τοῦ Φιλῆ πολυγονίαν, ἀλλ' ἀναντιρρήτως τὰ ἴχνη τῶν δακτύλων αὐτῆς δὲν εἶνε δυσδιάγνωστα ἐπί τινων τῶν δημιουργημάτων τοῦ Βυζαντίνου πολυγράφου. Ὁπωσδήποτε δ' εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων ἅτινα κινοῦσι τὴν λύραν, ἂς εἴπω μᾶλλον τὸν κάλαμον αὐτοῦ. Ψάλλει δι' ἐπιγραμμάτων τὰς ἑορτάς, δεσποτικάς τε καὶ θεομητορικὰς καὶ τὰς τῶν ἁγίων, περιγράφει εἰκόνας καὶ σκεύη ἱερὰ καὶ καλλιτεχνήματα παντοῖα, προσφωνεῖ τὸν αὐτοκράτορα καὶ πατριάρχην, τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς φίλους, θρηνεῖ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικρούς, σκώπτει τὴν φιλέρωτα γραῦν καὶ τὸν ἰατρὸν τὸν τετυφωμένον. Διὰ τοῦ ἐπιγράμματός του ὁ Φιλῆς ἐναλλὰξ γίνεται κόλαξ καὶ μάστιξ, δωρητὴς καὶ ἐπαίτης, φιλότεχνης καὶ μισοπόνηρος, θαυμαστὴς καὶ εἴρων, θεοπρόπος καὶ νεκροκόμος. Ἡ ἐπιγραμματοποιία τοῦ Φιλῆ διακρίνεται τῆς τῶν κλασικῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ δύο τινὰ κυρίως, τὴν μακρηγορίαν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ μέτρου. Καὶ ἡ μὲν μακρηγορία αὐτοῦ εἶνε τοιαύτη, ὥστε σπανίως περιορίζεται εἰς δύο ἢ τέσσαρας στίχους ἐν τοῖς ἐπιγράμμασι, συνηθέστερον δὲ παρατείνει τοὺς στίχους εἰς μακροὺς μονολόγους, στερουμένους τῆς τε χαρακτηριστικῆς βραχύτητος καὶ τῆς αὐτομάτου εὐφυΐας τοῦ ἐπιγράμματος. Μέτρον δὲ σύνηθες αὐτῷ εἶνε τὸ τρίμετρον ἰαμβικόν, λαμβάνον τὸν μονότονον τύπον τοῦ χωλιάμβου.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλῆ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δεῖγμα τῆς καθόλου βυζαντιακῆς ἐπιγραμματογραφίας. Διεδόθη τὸ ἐπίγραμμα παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, μάλιστα ἕνεκα τῆς εὐκολίας τοῦ χωλιάμβου, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ὑπάρχει περίστασις καθ' ἣν νὰ μὴ ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ καλόγηρος ὁ ἀντιγράφων χειρόγραφον βιβλίον, ἀπεπειρᾶτο νἀνακοινώσῃ ἐν τέλει αὐτοῦ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ στίχων. Ὁ οἰκοδόμος ὁ ἀνακαινίζων ἐκκλησίαν ἐδήλου τὸ ἔργον ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δι' ἐμμέτρου ἐπιγράμματος. Ὁ δωρούμενος σκεῦός τι εἰς ναὸν ἢ ἰδιώτην ἐνεχάρασσεν ἐπ' αὐτοῦ εἰς μνημόσυνον τῆς δωρεᾶς ἀναθηματικοὺς χωλιάμβους. Πάντα ταῦτα εἶνε στιχουργήματα ἄξια λόγου πολλάκις διὰ τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις ἃς περιέχουσι, διὰ τὴν χριστιανικὴν εἰκονογραφίαν ἣν διασαφοῦσι, διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ βυζαντιακοῦ βίου οὗ σκηνὰς χαρακτηρίζουσιν. Ἀλλ' ὁμοιάζουσι συνήθως πρὸς ἀπειρόκαλα τεχνητὰ ἄνθη στερούμενα καὶ ὀσμῆς καὶ χρωμάτων. Μὴ νομίσωμεν ὅμως ὅτι εἰς τοιαῦτα ἐπιγράμματα περιωρίζετο ὁ βυζαντιακὸς κόσμος. Ἀπ' ἐναντίας παράλληλα πρὸς τὰ ἄχροα ταῦτα κατασκευάσματα τῶν λογίων ἔθαλλον γνησιώτατα ἄνθη τῆς βυζαντιακῆς ἐπιγραμματικῆς ποιήσεως τοῦ λαοῦ. Συνέβαινε δῆλα δὴ καὶ κατὰ τὸν μακρὸν βίον τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ὅ τι βλέπομεν γενόμενον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ σήμερον ἔτι παρ' ἡμῖν. Ὁ Ἕλλην λόγιος δὲν ἔπαυσε μιμούμενος τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν βυζαντινισμὸν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Τὸ ἀρχαιοπρεπὲς ἐπίγραμμα ἐξηκολούθει καὶ τότε εἴτε ἐπὶ τῶν τύμβων εἴτε κυρίως ἐπὶ τῶν βιβλίων ὡς ἀφιερωτικὸν τῆς συγγραφῆς, ὡς ἔπαινος τοῦ συγγραφέως, ὡς σύστασις τοῦ βιβλίου. Καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὲ χρόνων ἰδία φιλολογία ἀνεπτύχθη καλῶν καὶ κακῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ εἰς ἀρχαῖα μέτρα συντεταγμένων, ὧν κυρίως γίνεται χρῆσις ὡς ἐπιτυμβίων. Γνωστὸν δ' εἶνε εἰς τοὺς φιλολογοῦντας τῶν παρ' ἡμῖν ὅτι μέγα μέρος τῶν *Φιλολογικῶν Παρέργων* τοῦ μακαρίτου Φιλίππου Ἰωάννου ἀποτελεῖται ἐκ συλλογῆς τοιούτων ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων ἐπιγραμμάτων. Ἀλλ' ἐπί τε τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις παρὰ τὸ

ἀρχαιόμορφον ἐπίγραμμα τὸ συντασσόμενον πολλάκις οὐκ ἄνευ μόχθου ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ ἐκ ψηφίδων τοῦ ἀρχαίου λόγου, παρὰ τὸ ἐνίοτε κακόζηλον τοῦτο στιχούργημα ἐφ' οὗ τὰ παλαιὰ δάνεια ὁμοιάζουσι πρὸς τεμάχη ἀναγλύφων ἀρχαίων ἐνῳκοδομημένα εἰς πηλόκτιστον ἀχυρῶνα, παρὰ τὸν κυκεῶνα τοῦτον ὅπου νεώτερα ὀνόματα καὶ πράγματα εἰςβιάζονται εἰς τὴν πέδην τοῦ ἀρχαίου μέτρου καὶ τῆς ἀρχαίας λέξεως ὡς νεοϋφῆ παραρράμματα εἰς ἔνδυμα ἐκ παλαιῶν ῥακῶν συγκεκροτημένον, παρὰ τὸ θνησιγενές, λέγω, τοῦτο προϊὸν ἀπειροκάλου μιμήσεως συνυπῆρχε καὶ συνυπάρχει τὸ αὐτόβλαστον προϊὸν τῆς σπαργώσης δημώδους Μούσης. Τὸ λαϊκὸν τοῦτο ἐπίγραμμα δὲν εἶνε νεκροφανὲς καὶ δυσκίνητον, ἀλλ' εἶνε πλῆρες χάριτος καὶ ζωῆς, εὐφυΐας ἢ κακίας. Ὡς οἱ Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἔσκωπτον αὐτόν, χλευάζοντες τὴν ὑπὸ τῶν ἀλφῶν λελευκασμένην ἐρυθρὰν ὄψιν τοῦ Ῥωμαίου στρατηλάτου διὰ τοῦ στίχου

συκάμινον ἔσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον,

οὕτως ὁ βυζαντιακὸς λαὸς ἐνέπαιζε διὰ δημώδους ἐπιγράμματος τὸν ἀτυχῆ αὐτοκράτορα Μαυρίκιον ἐπὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ τεκνογονίᾳ καὶ παρέβαλλε τὰ τέκνα αὐτοῦ πρὸς *ξυλοκούκουδα* καὶ παρώρμα τὸν πατριάρχην νὰ δώσῃ αὐτῷ κατὰ κρανίου ἵνα μὴ ὑπεραίρηται. Καθ' οὓς δὲ χρόνους βασιλεῖς καὶ μοναχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐφιλοπόνουν ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἢ τοῦ βομβυκίνου χάρτου κακοτέχνους καὶ καλοβαθρικὰς μιμήσεις τοῦ ἀρχαίου ἐπιγράμματος, οἱ φιλοσκώμμονες δῆμοι ἐπλήρουν τὸν ἀέρα τοῦ ἱπποδρόμου ἢ τῶν στρατοπέδων διὰ τῶν αὐτομάτων, ἀνοθεύτων, ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῶν γλώσσῃ αὐτοσχεδιαζομένων ἐπιγραμμάτων. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε πανήγυρις ἢ στάσις, ἐκστρατεία ἢ πολιορκία ἐν Βυζαντίῳ ἥτις νὰ μὴ συνωδεύθη ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματικοῦ οἴστρου τοῦ βυζαντιακοῦ ὄχλου. Δυστυχῶς ὀλίγα τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων διεσώθησαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν χρονογράφων, τινὰ δὲ παρεδόθησαν ἡμῖν οὕτω παραμεμορφωμένα ὥστε ἀπέβαλον πολὺ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν χάριτος καὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν τύπου. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ἀπὸ τῶν πιεστηρίων τῆς Βενετίας καὶ Βιέννης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Κερκύρας δημοσιευόμενα ἑλληνικὰ βιβλία ἐκοσμοῦντο ἐν τοῖς πρώτοις φύλλοις ὑπὸ ἀνουσίων τὸ πλεῖστον ἀφιερωτικῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίοις μέτροις, ἐπὶ τῶν καλλιχρώμων ἐξ Ἰταλίας μαστραπάδων ἐπεγράφοντο δημώδεις στίχοι ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὸν οἶνον ὅστις ἐφαιδρυνε τὰς ἠπειρωτικὰς τραπέζας. Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸ βραχὺ, καὶ δηκτικὸν τῆς παροινίου φιλοσοφίας.

Ὅστις νέος εἴ τις νέα πίνει ὑπερβολικὰ
τὴν τιμήν του ἀφανίζει, τὴν ὑγεῖαν του χαλνᾷ

ἐπιγράφεται ἐφ' ἑνὸς μαστραπᾶ. Εὐφυέστατον δὲ εἶνε τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα·

Κρασὶ σὲ πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με κρούς 'στὸν τοῖχο,
ἐγώ σε πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με σέρνεις 'σὰν μωρό.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Σπυρ. Π. Λαμπρος.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

«Μὴν πηγαίνῃς ἐκεῖ. . . εἶνε κίνδυνος!»

Ποῖον παιδίον ἀκοῦον τὴν φράσιν ταύτην δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸ ἀκατανικήτως ἑλκυόμενον πρὸς τὴν κινδυνώδη γωνίαν, ἣν παρήγγειλαν αὐτῷ ν' ἀποφύγῃ; Καὶ εἰς μόνην τὴν λέξιν κίνδυνος, πάλλεται ἡ καρδία του. Πλησιάζει, περιφέρεται, παρατηρεῖ. «Ἐδῶ εἶνε!..» λέγει, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ βάθει τοῦ φόβου του ὑπάρχει τι τὸ γοητεῦον αὐτό, τὸ καθιστῶν θελκτικὸν τὸν κίνδυνον.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι παιδίον ὢν ὡδηγούμην νὰ παίζω ἐνίοτε εἰς μέγα ἐγκαταλελειμμένον δάσος. Ἐντὸς τοῦ δάσους τούτου, ὑπὸ πυκνὰς βάττους καὶ ἀκάνθας ἔκειτο ὑψηλόν τι ἀνάχωμα πρὸς δρομίσκον ἄγον. Ὁ δρομίσκος οὗτος μὲ εἵλκυε· ἐπεθύμουν νὰ πηδήσω ἀπὸ τοῦ ἀναχώματος. Ἀλλ ἦτο τόσον ὑψηλόν! Διηρχόμην ὥρας ὅλας ἐρυθρός, συγκεκινημένος, λέγων κατ' ἐμαυτόν: «Θὰ πηδήσω, δὲν θὰ πηδήσω.» Τέλος ἡμέραν τινὰ ἐπήδησα καὶ ἐκτύπησα πολύ. Ἀλλ' ἀδιάφορον! ἤμην εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἐνόμιζα δ' ὅτι εἶχον ἀνακουφισθῆ ἀπὸ δυσβάστακτον βάρος.

Ἀναντιρρήτως μέγα θέλγητρον ἐνέχει ὁ κίνδυνος, καὶ ἑλκύεται τις πρὸς αὐτὸν καὶ ἄκων ἔτι. Εἶνε ἓν τῶν ἰσχυρῶν συναισθημάτων, ἅτινα μᾶς συνταράττουσι, μᾶς συγκλονοῦσι καὶ παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸ μέτρον τοῦ τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν, καὶ τί πραγματικῶς ἀξίζομεν

Ὁ κίνδυνος ἐξάγει, ἀποφυλακίζει τὸν ἐν ἡμῖ ἐγκεκλεισμένον ἄνθρωπον, ὃν σχεδὸν οὐδέποτε βλέπομεν. Καταργεῖ τὰς ἀνοήτους συνθήκας τοῦ βίου, θραύει πάντα τὰ περιβάλλοντα ἡμᾶς δεσμά, μόνος δ' αὐτός, καλλίτερον πάσης δημοκρατίας, ἐγκαθίστησιν ἀληθῶς τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος. Οὐδέποτε εἶδον τηλικαύτην ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, τοιαύτην εἰλικρίνειαν, ὅσην ἐνώπιον τοῦ κινδύνου. Φαίνεται ὅτι ἐκ τῆς θερμότητος τῶν ἀδελφικῶς θλιβομένων χειρῶν τὸ θάρρος μεταδίδοται ἀπὸ τῶν μὲν εἰς τοὺς δέ.

* * *

Ἐννοεῖται ὅτι πρὸς τὸ θέλγητρον τοῦ κινδύνου συμμίγνυται πάντοτε, καὶ παρὰ τοῖς ἀνδρειοτάτοις ἔτι, θλῖψίς τις τῆς καρδίας, δισταγμός τις, κίνησίς τις πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς ἐκείνη ἣν ἔκαμνον ὅτε ἤμην κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ ἀναχώματος καὶ ἥτις μοὶ καθίστα τὸ πήδημα δελεαστικώτερον ἑκάστοτε. Μόνη ἡ ἕξις δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν κρίσεων τούτων τῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἕξις κινδύνου τινὸς θωρακίζει ἡμᾶς καὶ καθιστᾷ ἰσχυροὺς μόνον κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κινδύνου. Ἐν θαλάσσῃ, κατὰ σφοδρὰν τρικυμίαν, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ναῦται ἐκτελοῦσι τοὺς χειρισμοὺς ἀπαθέστατα, συνειθισμένοι ὄντες εἰς τοὺς συριγμοὺς τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου θραῦσιν τῶν κυμάτων, γηραιός τις στρατιώτης ἑκατὸν μαχῶν μετασχών, δυνατὸν νὰ ὠχριάσῃ, νὰ φρικιάσῃ, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ εἶνε ἄνανδρος. Οὗτος ἔχει συνειθίσει εἰς τὰς σφαίρας καὶ τὰ ὀβούζια. Ἐξῳκειώθη πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐπὶ τοῦ χείλους τάφρου τινὸς ἀλλ' ὄχι καὶ ν' ἀποθάνῃ πνιγείς, παλαίων πρὸς τὰ ἀφρισμένα κύματα!.. Ἂν τοὐλάχιστον ἐπετρέπετο εἰς αὐτὸν νὰ μετάσχῃ τῶν χειρισμῶν, ἢ ἄλλης τινὸς ὑπηρεσίας, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀνθίσταται κατὰ τοῦ κινδύνου. Ἀλλ' ὄχι, πρέπει νὰ μένῃ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀνωφελὴς καὶ ἀκίνητος πρὸ τοῦ ἀγνώστου κινδύνου. Εἶνε τρομερόν.

* *
*

Ὢ! τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀνατριχίασιν τοῦ κινδύνου, τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ᾐσθάνθη ἅπαξ τοὐλάχιστον; Ὡσεὶ σκιά τις διέρχεται ἐπὶ τῶν προσώπων. Συγχρόνως τὸ σῶμα γίνεται δυσκαμπτότερον. Ἱστάμεθα ἕτοιμοι. Προσοχή, ἐφθάσαμεν!..Τότε εἶνε ἀξιοπαρατήρητος ἡ ἐπὶ πάντων ἐντύπωσις τοῦ κινδύνου. Ἕκαστος ἐκφράζει αὐτὸν διαφόρως. Τινὲς καθίστανται φλύαροι, ἀδυνατοῦντες νὰ κρατήσωσι τοὺς λόγους των. Ἄλλοι τοὐναντίον, σφίγγουσι τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Παρὰ τοὺς νευρικῶς γελῶντας ὑπάρχουσι τινὲς λίαν ἀδημονοῦντες ἐπὶ τῇ εὐθυμίᾳ ταύτῃ. Ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ὁ κίνδυνος, τὰ ὠχριῶντα χαρακτηριστικὰ τῶν προσώπων συστέλλονται εἰς συγκέντρωσιν τῆς ὅλης ὑπάρξεως. Οἱ ὀφθαλμοὶ διαστέλλονται, αἱ φωναὶ μεταβάλλουσι διαπασῶν. Γίνονται ἄγριαι, βραχναί.

Ἀλλ' ὁ κίνδυνος δὲν μεταβάλλει μόνον τὰ ὄντα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα νομίζεις δονεῖται, αἰσθάνεται. Καὶ αὐτὸ τὸ τοπίον μεταβάλλεται. Ὅταν περιλάμπηται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸ συναίσθημα τοῦ κινδύνου παρίστησιν ἡμῖν αὐτὸ ὡς σκιασθὲν καὶ ὠχριάσαν. Ὁ οὐρανὸς γίνεται σοβαρώτερος, ἡ φύσις μεγαλύνεται.

Ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τοῦτο πάντες ἡμεῖς οἱ εἰς ἀψιμαχίαν τινὰ περὶ τοὺς Παρισίους παρευρεθέντες. Ἡ οἰκεία ἐκείνη ἐξοχή, οἱ σιδηροδρομικοὶ σταθμοί, αἱ ὄχθαι τοῦ Σηκουάνα ἢ τοῦ Μάρνου, αἵτινες ἀπετρίβησαν ὑπὸ τῶν βημάτων τῶν περιοδευόντων, μᾶς ἐφαίνοντο ὡς τοπία ἄγνωστα, ἢ μᾶλλον μεταμεμορφωμένα.

Τὰ ἐμβλήματα τῶν πανδοχείων ἐνεποίουν πένθιμον ἐντύπωσιν. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ ὁδοφράγματα, τὰ χαρακώματα, αἱ κρημνισθεῖσαι γέφυραι, αἱ ἀνοιχθεῖσαι τάφροι παρεῖχον νέαν φυσιογνωμίαν εἰς πάντα τὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ κινδύνου.

Πρό τινων ἡμερῶν ἐπεσκέφθην μικράν τινα τοῦ Μάρνου γωνίαν, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1871, διῆλθον πέντε λεπτὰ ἀληθοῦς κινδύνου, μεγάλης συγκινήσεως. Οἱ καλαμῶνες τῆς ὄχθης, λευκὸς τοῖχος νεόδμητος, ὑπὸ σφαιρῶν τετρυπημένος, καπηλεῖον ἠρειπωμένον, οὗ ὑπελείπετο σκιὰς ὑπὸ περιπλοκάδος κεκαλυμμένη, πάντα ταῦτα εἶχον ἐντυπωθῆ ἐν τῷ βλέμματί μου, εἶχον ἐγχαραχθῆ ἐν ἑνὶ δευτερολέπτῳ καθ' ὃ ὡς ὀπτασίαν εἶδον αὐτά, καὶ ὅμως μόλις ἀνεγνώρισα τὸ μέρος.

Τὸ αὐτὸ ἦτο καὶ πάλιν παράπηγμα τοῦ καπηλείου, ὁ αὐτὸς κατατρυπημένος λευκὸς τοῖχος, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ οἱ Σάξονες, ἐνεδρεύοντες ἐκ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης, παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου, τὸ ῥεῦμα ἐκεῖνο τοῦ ὕδατος ὅπερ μοὶ εἶχε φανῆ τόσον μέγα, τόσον φοβερόν, μοὶ ἐφαίνετο πλέον ἁπλῆ θελκτικὴ γωνία παρισινοῦ τοπίου.

* *
*

Φίλοι μου, ζήτω ὁ κίνδυνος! Οὐδὲν ὡς αὐτὸς στομόνει τὰς ψυχάς. Ἂν κατὰ τὴν προσέγγισίν του ἐμβάλλῃ ῥῖγος καὶ εἰς τοὺς γενναιοτάτους, ποῖον ὅμως θαυμάσιον θάλπος ἀπολείπει ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπερχόμενος! Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων, πόσον ὡραία εἶνε ἡ μετέπειτα χαλάρωσις ὅλης ἡμῶν τῆς ὑπάρξεως. Πόσον εὐαρέστως γελῶμεν! πόσον ηὐχαριστημένοι εἴμεθα ὅτι ζῶμεν! εἶνε ἡ ἀντίδρασις φεγγοβολούσης πυρᾶς μετὰ μακρὰν ἐν ψύχει πορείαν.

Τὴν θελκτικὴν ταύτην ἀντίδρασιν ᾐσθάνθην, τὸ δειλινὸν Κυριακῆς τινος, εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βονιφάτσιο τῆς Κύρνου. Ἐπὶ δύο ἡμέρας εἴχομεν παλαίσει πρὸς τὴν τρικυμίαν. Εἶχον θραυσθῆ οἱ ἱστοί μας, τὸ κύτος ἦτο πλῆρες ὕδατος. Ἦτο θαῦμα πῶς ἐσώθημεν.

Μοὶ ἐφάνη δὲ ὡραῖος ὁ λιμενίσκος ἐκεῖνος, οὗτινος τὰ ὑπνώττοντα ὕδατα προχωροῦσι μεταξὺ βράχων λείων καὶ μαύρων. Ἐν τῷ βάθει ἐφαίνετο φωταυγὴς ἡ προκυμαία, καὶ χαλικόστρωτος ἀνωφερὴς δρόμος ἄγων πρὸς τὴν πόλιν. Ὑψηλά, ἐφαίνετο παλαιὰ ἐκκλησία ὑπὸ ἱπποτῶν κτισθεῖσα ἐπὶ ἀνδήρου, εὐρύτατον ἔχοντος ὁρίζοντα. Ἐφθάσαμεν καθ' ἣν στιγμὴν ἔληγεν ὁ ἑσπερινός... Μοὶ ἐφάνη ὅτι οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου

ἀνέπνευσα τόσον ἀπλήστως. Πέριξ ἐφαίνετο ἡ ἀφροστεφὴς θάλασσα, αἱ ἀκταὶ τῆς Σαρδηνίας, τὸ στενὸν ὑπὸ φωτὸς ἀπλέτου καταυγαζόμενον. Ἠκούομεν τὸν κρότον τῶν κυμάτων ἐκπληττόμενοι ὅτι δὲν ᾐσθανόμεθα τὸν σάλον αὐτῶν· ὁ δ' ἄνεμος παρήρχετο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν μανιώδης ἐν ᾧ ἐστηριζόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὸ δειλινὸν ἐκεῖνο. Μετὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς τρικυμίας ἡ γαλήνη ἐκείνη, ὁ θερμὸς ἥλιος! ... Ἠσθανόμην ὑπερτροφίαν χαρᾶς, ζωῆς, εὐρυνόμενον τὸν πρὸ ἐμοῦ ὁρίζοντα, ὅλην μου τὴν ὕπαρξιν, ᾐσθανόμην τὸ ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ κινδύνου θελκτικὸν συναίσθημα.

(Alphonse Daudet)

,.Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ὁ ἱδρώς.

Τὸ ῥευστὸν τὸ παραγόμενον ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἀδένων καὶ διαχεόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος κατὰ τοὺς μεγάλους καύσωνας, ἐλαττοῦται κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ δὲ τὰ σφοδρὰ ψύχη δὲν ὑφίσταται σχεδόν. Καὶ ὅμως πάντοτε ὑπάρχει, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὅταν ἐκχέεται ἄφθονον ὀνομάζεται ἱδρώς, μόλις αἰσθητόν, καλεῖται νοτίς, καὶ ἐντελῶς ἀνεπαίσθητον, εἶνε ἡ ἄδηλος διαπνοή.

Ἡ ἕδρα, ἡ ποσότης, αἱ χημικαὶ ἰδιότητες, ἡ ὀσμὴ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἱδρῶτος παρουσιάζουσι πλείστας ποικιλίας.

Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινομένου ἱδρῶτος εἶνε λίαν ποικίλη κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν παρεμβαλλομένων ὑγρῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ἡ ὁλικὴ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος παράγει περίπου μίαν λίτραν ἱδρῶτος εἰς διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Αἱ ἔρευναι τοῦ Φάβρου κατέδειξαν ὅτι ἄτομα ὑποβληθέντα εἰς δραστηρίους ἐφιδρώσεις παρήγαγον ἐν μιᾷ ὥρᾳ μέχρι δύο καὶ ἡμισείας λιτρῶν ἱδρῶτα. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμῖνος, ὅστις ἔτρωγε περὶ τὰς τεσσαράκοντα λίτρας κρέατος, ἵδρωνε τοσοῦτον ἀφθόνως, ὥστε ὑδρίας ἐγέμιζεν ἐξ αὐτοῦ.

Αἱ χημικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἱδρῶτος, αἱ τοσοῦτον λεπτομερῶς ἐρευνώμεναι ὑπὸ τῶν νεωτέρων χημικῶν, δὲν εἶχον διαφύγει τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαίων. Πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ὁ Γαληνὸς συνίστα εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ ἐξετάζωσι τὸν ἱδρῶτα τῶν ἀσθενῶν ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἐξάγωσιν ὁδηγίας πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἱδρῶτος ἐχρησιμοποιήθη ἐν τῇ ἰατρικῇ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαγνώσεως, καὶ ὡς ἀπέδειξε προσφάτως ὁ δόκτωρ Μανὲν ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν ὀσμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἶνε πολύτιμον μέσον, ὅπερ δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ παραμελῆται.

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι ὁ ἱδρὼς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εὐωδίαζε: «τοῦ χρωτὸς ἥδιστον ἀπέπνει καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους..» Ἀμερικανός τις δόκτωρ ποιεῖται λόγον περί τινος ὑστερικῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ στήθους εἶχε διαπνοὴν ἀναδίδουσαν τὴν ὀσμὴν τοῦ φυτοῦ τῆς ἴριδος. Ὁ Σμὶθ ἐγνώρισεν ἄνθρωπον, οὗτινος ἡ διαπνοή, λίαν ἄφθονος εἰς τὰς χεῖρας, εἶχε τὴν ὀσμὴν τοῦ θείου. Ἕτερός τις ἰατρὸς παρετήρησε νεάνιδα τῆς ὁποίας οἱ δάκτυλοι ἐν ταῖς συνοχαῖς αὐτῶν διέχεον ἰσχυρὸν ἄρωμα βανίλιας. Ὁ Βαρβιὲ ἀφηγεῖται τὴν ἱστορίαν ἑνὸς λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ, ὅστις ἔπαθεν ἐκ δυσώδους διαπνοῆς τοῦ ἡμίσεος μόνον τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀντιστάσης εἰς πᾶσαν θεραπείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ στρατοῦ.

Αἱ περιπτώσεις αὗται, ὡς παρατηρεῖ ὁ δόκτωρ Μανέν, προέρχονται ἐκ νευρικῶν διαταράξεων· ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἀμερικανὸς δόκτωρ δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ καλουμένη *ὀσμὴ ἁγιότητος* δὲν εἶνε ἁπλοῦν ῥητορικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἐκδήλωσις ἱερᾶς τινος νευροπαθείας, εὐωδιαζούσης τὸ δέρμα δι' ἐκκρίσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐαρέστων κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ θρησκευτικοῦ παροξυσμοῦ καὶ τῆς ἐκστάσεως. Ἀλλὰ δὲν δύναταί τις, νομίζομεν, νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τοῦ σοφοῦ ἰατροῦ τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἐν τῷ περὶ ὑστερισμοῦ βιβλίῳ του ὁ Bernutz ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῷ ὑστερικῷ ληθάργῳ ἡ ἄδηλος διαπνοὴ ἀναδίδει ὀσμὴν πτώματος..

Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἱδρῶτος παρὰ τοῖς τρελλοῖς εἶνε ἰδιάζουσα, ὀξεῖα, καὶ δυσώδης, ἐνθυμίζουσα τὴν ὀσμὴν τῶν διαρκῶς κεκλεισμένων χειρῶν συγκεκερατμένην πρὸς τὴν τῶν θηρίων ἢ τῶν ποντικῶν· εἰσχωρεῖ δὲ πανταχοῦ, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰ μέρη τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν τρελλῶν, καὶ εἶναι λίαν διαρκὴς μεθ' ὅλας τὰς περὶ καθαριότητος φροντίδας.

Τίς ἀγνοεῖ τὰς ἐφιδρώσεις τῶν ποδῶν, αἵτινες οὐδ' αὐτῶν τῶν βασιλέων φείδονται; Ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς ὑγείας τοῦ βασιλέως» ὁ Φαγὼν ἀναφέρει ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' κατείχετο ὑπὸ τοῦ παθήματος αὐτοῦ, κληρονομήσας ἀναμφιβόλως τὸ πάθος τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ πάππου του, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπε ποτὲ ἡ δεσποινὶς Verneuil ὅτι, ἂν δὲν ἦτο βασιλεὺς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ὑποφέρῃ κανείς, ἀπόζοντα ὡς θνησιμαῖον.

Αἱ τροφαὶ καὶ τὰ φάρμακα μεταβιβάζουσιν εἰς

τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος τὰ ὀδμηρὰ αὐτῶν στοιχεῖα καὶ οὕτως ἀλλοιοῦσι τὴν ὀσμὴν τοῦ δέρματος. Τὸ σκόροδον, τὸ οἰνόπνευμα, ὁ καφές, τὰ ὕδνα, ἡ βαλεριάνα, ὁ μόσχος, ἡ τερεβινθίνη, ἡ πισσάσφαλτος, τὸ θεῖον, τὸ ῥητινῶδες κόμμι, ὁ αἰθήρ, τὸ ἰώδιον, τὸ φώσφορον κτλ. μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἐπιδερμίδα τὴν ἰδίαν ὀσμήν.

Ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινομενου ἱδρῶτος αὐξάνει ὑπὸ διαφόρους ἐπενεργείας. Κατὰ πρῶτον λόγον συντελεῖ πρὸς αὔξησιν αὐτοῦ ἡ ὕψωσις τῆς θερμοκρασίας, εἶτα δ' ἐπαυξάνουσιν αὐτὰ ὁ τρόμος, ἡ ὀργή, ἡ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πλύσεων παραγομένη ἀντίδρασις, καὶ ἡ λῆψις ἱδρωτικῶν.

K*

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΤΟΡΠΙΛΛΟΒΟΛΑ

Ὁ Νορδεμφέλτ, ὁ ἐφευρέτης τῶν μυδραλιοβόλων καὶ τῶν ταχυβόλων, ἅτινα φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐδοκίμασε πρό τινος ἐν Στοκόλμῃ νέον τορπιλλοβόλον ὑποβρύχιον ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέν. Ὁ Νορδεμφέλτ ἐπεχείρησε ταξείδιον 150 μιλλίων, ἀπὸ Στοκόλμης μέχρι Γκοτεμβούργης, ἐν τῷ Κατεγάτῃ, πλέων ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὁτὲ δὲ βυθιζόμενος εἰς βάθος ὅπερ ἐλευθέρως ἐξέλεγε.

Τὸ νέον πλοῖον κατεσκευάσθη διὰ τοῦ καλλίστου σουηδικοῦ χάλυβος. Ἡ κατασκευὴ δὲ ὑπελογίσθη ὅπως ὑφίσταται πίεσιν 30 μέτρων ὕδατος, ὅπερ ἀποτελεῖ βάθος μεγαλείτερον ἐκείνου εἰς ὃ θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ καταβῇ. Πλέει φυσικῶς· βυθίζεται διὰ τῆς κινήσεως δύο ἑλίκων εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τεθειμένων, ὡς δὲ παύσωσι στρεφόμεναι ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Αἱ ἕλικες αὗται εἰσὶ τεθειμέναι ἐντὸς δύο πύργων, οἵτινες προστατεύουσιν αὐτάς.

Τὸ τορπιλλοβόλον τοῦτο, σχῆμα σιγάρου ἔχον, ὅταν εἶνε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, μόνον τὸν σωλῆνα τοῦ καπνοδόχου αὐτοῦ δεικνύει καὶ πυργίσκον κεκαλυμμένον ὑπὸ θόλου ἰσχυρᾶς ὑάλου, ὅστις χρησιμεύει ὡς σκοπιὰ τοῦ πλοιάρχου. Ὁ ἐξοπλισμὸς συνίσταται εἰς σωλῆνα ἐν τῇ πρώρᾳ πρὸς ἐκσφενδόνησιν τῆς τορπίλλης Οὐΐτεαδ καὶ εἰς τορπίλλην ῥυμουλκουμένην ὑπὸ τοῦ τορπιλλοβόλου ἣν ἐπενόησε ὁ Νόρδεμφελτ. Πρὸ τοῦ πυργίσκου εὑρίσκεται μυδραλιοβόλος πέντε σωλῆνας ἔχουσα, ὁ δ' ἐφευρέτης προτίθεται νὰ προσθέσῃ ταχυβόλον τῶν 37 χιλιοστομέτρων, ὅπως δύναται νὰ μάχεται κατὰ τῶν μικρῶν σκαφῶν, καθ' ὧν ἡ τορπίλλη Οὐΐτεαδ οὐδὲν δύναται διότι εἰς τρία μόνον μέτρα βάθους προχωρεῖ.

Τὸ πλήρωμα τοῦ ὑποβρυχίου πλοίου φαίνεται ἔχον μεγίστην πεποίθησιν εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ· διέπλευσεν ἤδη, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδρομάς του, διάστημα ἑξακοσίων μιλλίων. Νέα δὲ πειράματα ἐτελέσθησαν ἐσχάτως ἐνώπιον πολλῶν ξένων ἀξιωματικῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ γνωστὸς ἐπὶ ταῖς ἰδιοτροπίαις αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος Ϛ' ἀνεγείρει καὶ ἄλλο πολυτελὲς ἀνάκτορον, οὗτινος τὸ ἐξωτερικὸν εἶνε μεγαλοπρεπέστατον, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν εἶνε ἀπομίμησις τῶν ἀνακτόρων τῶν Βερσαλλιῶν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ'.

Ἡ κλίμαξ τοῦ ἀνακτόρου τούτου εἶνε θαυμασία. Οἱ τοῖχοι καλύπτονται ἄνωθεν ἕως κάτω ὑπὸ κατόπτρων. Ἡ ὀροφὴ εἶνε ὑαλίνη. Πελώριος πολυέλαιος καὶ γιγαντιαῖα κηροπήγια φωτίζουσι τὴν κλίμακα.

Τὸ ἑστιατόριον εἶνε μαγευτικόν. Ἐν τῷ μέσῳ εὑρίσκεται παραλληλόγραμμον δύο μέτρων μήκους καὶ ἑνὸς μέτρου καὶ πεντήκοντα πλάτους. Ὁ βασιλεὺς κάθηται ἐπὶ θρόνου τεθειμένου πλησίον τοῦ παραλληλογράμμου, πιέζει ἐλατήριόν τι καὶ ἡ τράπεζα ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕτοιμος· πιέζει καὶ πάλιν καὶ ἡ τράπεζα ἐξαφανίζεται. Ὁ φίλος λοιπὸν τῆς μοναξίας μονάρχης γευματίζει οὕτω μόνος. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο καταντᾷ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, μαγικὸν παλάτιον, ἐν ᾧ τὰ φαγητὰ παρατίθενται μόνα των.

Πρό τινος ἀνεκαλύφθησαν ἐν Πομπηΐᾳ, ἐν τῇ via Novana, τρεῖς ἐνδιαφέρουσαι ὑδατογραφίαι ἀναπαριστῶσαι σκηνὰς συμποσίου. Ὑποκάτω εὑρίσκονται ἐπιγραφαί, περιέχουσαι συνδιαλέξεις τῶν συνδαιτυμόνων πρὸς ἀλλήλους. Ἔν τινι γωνίᾳ εἷς τούτων παρίσταται ἔχων ἐν τῷ στόματι πτερὸν ταώ, ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι παρελάμβανον μεθ' ἑαυτῶν ἐν συμποσίοις, ὅπως θωπεύωσι τὸν φάρυγγα ὅταν ᾐσθάνοντο λίαν βεβαρημένον τὸν στόμαχον αὐτῶν, ὅπως, μετὰ τὴν ἀνακούφισιν αὐτοῦ δύνανται νὰ ἐξακολουθῶσι τρώγοντες καὶ πίνοντες. Οἱ πλούσιοι τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχον κομψὰς θήκας διὰ τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς λαιμαργίας.

Καρδινάλιός τις, λέγει ὁ Κόσμος, εἶχεν απόστημα ἐν τῷ λάρυγγι ἐκθέτον εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἦτο δυσχερὲς νὰ διαρραγῇ ἀμέσως, μικροῦ δεῖν ἀπέπνιγε τὸν καρδινάλιον. Ὁ πίθηκος αὐτοῦ ἐν τῷ δωματίῳ ὢν ἥρπασε τὸν ἐρυθρὸν σκοῦφόν του καὶ ἐφόρεσεν αὐτόν. Ἡ αὐτοῦ πανιερότης τόσον σφοδρῶς ἀνεκάγχασεν ὥστε τὸ ἀπόστημα διερράγη. Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ τοῦ Ἐράσμου, οὗτινος ἐθεραπεύθη ἀπόστημα ἐν τῷ στόματι ὑπὸ τῶν σφοδρῶν γελώτων, ἃς προὐκάλεσεν ἡ ἀνάγνωσις βιβλίου κρότον προξενήσαντος ἐν τῇ ἐποχῇ του, τῶν Ἐπιστολῶν τῶν ἀφανῶν ἀνδρῶν.

Ἐνώπιον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἤχθη πειρατής, ὅστις εἶχε συλληφθῇ δῃῶν πόλιν τινὰ τοῦ Κράτους. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ πῶς ἐτόλμα, αὐτοῦ βασιλεύοντος, νὰ ἐκτελῇ πειρατείας καὶ ἁρπαγάς;—«Ἐπειδή, ἀπήντησε, πράττω τοῦτο δι' ἑνὸς μόνου μικροῦ πλοίου, μὲ ὀνομάζουν πειρατὴν καὶ κλέπτην· σὺ δέ, ὅστις πράττεις τὸ αὐτὸ ἔχων στόλον ὁλόκληρον, εἶσαι βασιλεύς.»

'Αριθ. 512 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. | 20 'Οκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

'Επιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΣΤ'.

Μεσολόγγι, τῇ 24 'Απριλίου.

'Επὶ τέλους εὑρίσκομαι εἰς τὸ Μεσολόγγι!

Ἴσως ὑποθέτεις ὅτι, γράφων ἐντεῦθεν, ἔχω τὴν φαντασίαν πλήρη ἡρωϊκῶν ἀναμνήσεων, ὅτι ἀναπολῶ σκηνὰς πολέμου, ἐφόδους τῶν πολιορκητῶν, ἐξόδους τῶν πολιορκουμένων, νύκτας ἀγρύπνους εἰς τοὺς προμαχῶνας, πυροβολισμοὺς ἐν μέσῳ τοῦ σκότους, καὶ κλαγγὴν ὅπλων, καὶ ἀγρίας κραυγὰς μαχητῶν, καὶ γοεροὺς γογγυσμοὺς τῶν θνησκόντων. Ὄχι, φίλε! Ἡ νὺξ εἶναι ὡραία, τὰ πάντα περὶ ἐμὲ ἤρεμα, ἐπιστρέφω ἀπὸ μακρὸν παρὰ τὴν θαλασσολίμνην περίπατον, ἀντὶ δὲ βοῆς πολεμικῆς, μοῦ ἔρχονται μόνον εἰς τὸν νοῦν οἱ ἥσυχοι στῖχοι τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. Τοὺς ἐνθυμεῖσαι;

«Εἰς τὴν λίμνη ἐκυματοῦσα μιὰν ἀνέφελη νυχτιά.
Ἡ πολύπαθη καρδιά μου ἐποθοῦσε μοναξιά.
Σιγὰ 'φλοίσβιζε τὸ κῦμα 'ς τὸ μονόξυλο ἐμπρός,
τὸ πανάκι μου 'φυσοῦσε ἀεράκης στεριανός.
Δὲν ἀκούετο ἄλλος κρότος ἀπ' τὸν κρότο τῶν ψαριῶν
ὅταν ἔξαφνα πηδῶντας ἐβουτοῦσαν 'ς τὸν βυθόν.
'Εξανοίγοντο μακρόθεν τῶν ψαράδων ἡ πυραίς,
'φαίνοντο ὅλαις ἀπ' τὸ μάκρος πῶς κινοῦνται μοναχαίς,
κ' ἐσχημάτιζαν ἐμπρός μου τόξον ὅλο φωτεινό·
'σὰν τῆς θάλασσας πλανῆται 'περπατοῦσαν 'ς τὸ νερό·
'Ανεφαίνοντο σποράδην τ' ἀστερέωτα νησιά,
λὲς κ' ἐβγῆκαν ὑγρὰ τότε ἀπὸ τ' ἄβαθα νερά.
Πάμπολλα θαλασσοπούλια κουρνιασμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ
εἶχαν φύλακας τὰ σκότη καὶ τὰ κύματα στρωμνή.
Τὸ φεγγάρι ἀπὸ τῆς Πάργας εἶχε ἀρχίσει τὸ βουνὸ
ν' ἀναβαίνῃ ἀγάλια ἀγάλια τὸν καθάριο οὐρανὸ
κ' ἡ ἀχτῖνα του 'ς τὸ κῦμα ἐλαφρὰ νὰ κολυμβᾷ,
κι' ὁλογάλανο τὸ κῦμα νὰ τὴν βλέπῃ, νὰ γελᾷ...

Ὁ Τρικούπης ἦτο Μεσολογγίτης καὶ ἠγάπα τὴν πατρίδα του. Αἱ ὡραιότεραι σελίδες τῆς ἱστορίας του τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶνε ἐκεῖναι, ἔνθα ὁ λόγος περὶ Μεσολογγίου. Ὅτε γράφει περὶ τῆς πόλεως ὅπου ἐγεννήθη, ἡ καρδία του θερμαίνεται καὶ τὸ ὕφος του ἀνυψοῦται. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐνεστώσης κυβερνήσεως εἶναι υἱός του, κατὰ σύμπτωσιν δὲ τυχηρὰν ἐκ Μεσολογγίου ἦτο καὶ ὁ Δεληγιώργης, ὅστις πρωταγωνιστήσας ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου, ἀπέθανεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας κατὰ τὸ 1879. Οἱ Μεσολογγῖται δικαιοῦνται νὰ ἐπαίρωνται διὰ τοὺς δύο τούτους πολιτικοὺς ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα νέαν προσθέτουν εὔκλειαν εἰς τὴν ἔνδοξον πατρίδα των.

'Αλλὰ δὲν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ ὁμιλήσω ἀπόψε περὶ Μεσολογγίου. Αὔριον τὰ περὶ τούτου· σήμερον ἔχω νὰ σοῦ διακοινώσω τὰς ἀπὸ 'Αγρίνιον ἕως ἐνταῦθα ἐντυπώσεις μου.

'Ενόμιζα ὅτι μετὰ τὸν 'Αμβρακικὸν κόλπον καὶ τὴν 'Ακαρνανικὴν πεδιάδα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδω ὡραιότερόν τι ἐν 'Ελλάδι, ἀλλ' ἠπατώμην. Μὲ ἐθάμβωσεν ἡ σημερινὴ ἀλληλουχία τοσούτων γραφικῶν τοποθεσιῶν, μὲ κατεγοήτευσεν ἡ ὡραιότης, ἡ ἀγριότης, ἡ ποικιλία, ἡ ἀντίθεσίς των! Ὁμολογῶ ὅτι ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῶν μερῶν τούτων ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου, ἐννοῶ δὲ τώρα διατὶ οἱ Τοῦρκοι ἠγάπων τοσοῦτον τὸ Βραχῶρι.

Πρὸ τῆς 'Επαναστάσεως ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κάρλελι, ὡς ὠνομάζετο τότε ἡ Αἰτωλοακαρνανία. Πολλοὶ Τοῦρκοι πλούσιοι εἶχον ἐνταῦθα μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας περικυκλουμένας μὲ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ περιτειχίσματα, εἰς δὲ τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἦσαν διεσπαρμέναι αἱ ἐπαύλεις των, ὅπου ἡ δροσερὰ σκιὰ τῶν δένδρων, τὰ διαυγῆ καὶ ἄφθονα νερά, πρὸς δὲ καὶ τὰ προσοδοφόρα κτήματα, ἀπετέλουν τὴν ζωὴν εὐάρεστον καὶ γλυκεῖαν. Εἶχον δίκαιον οἱ Τοῦρκοι μὴ προθυμοποιούμενοι νὰ παραιτήσωσιν οἰκειοθελῶς τὸ Βραχῶρι.

Ἡμεῖς τὸ ἀπεχαιρετήσαμεν σήμερον πολὺ πρωΐ, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὰ τελευταῖα κελαδήματα τῶν ἀηδόνων εἰς τὰ γεφύρια τοῦ 'Αλάμπεη. Τὰ λεγόμενα ταῦτα γεφύρια εἶναι μακρὰ λιθόκτιστος ὁδός, στηριζομένη ἐπὶ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα τόξων καὶ διασταυροῦσα τὸν πορθμόν, διὰ τοῦ ὁποίου συνέχονται ἡ λίμνη Τριχωνὶς καὶ ἡ λίμνη τοῦ 'Αγγελοκάστρου. Λέγω *πορθμὸν* μὴ γνωρίζων πῶς ἄλλως νὰ ὀνομάσω τὸ πρᾶγμα. Ἕλος δὲν εἶναι, καθόσον τὰ ὕδατα δὲν μένουν στάσιμα· τὰ βλέπει τις ῥέοντα ἡσύ-

χως ὑπό τινα τῶν τόξων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ λίμνη· ἐξαιρέσει τοῦ ὑπὸ τὰ τόξα ρεύματος, δὲν βλέπεις οὐδαμοῦ περὶ σὲ ὕδατα. Πλατύφυλλα φυτὰ καλύπτουν ὅλην ἐκεῖ τὴν ἐπιφάνειαν μὲ τοὺς πρασίνους δίσκους των. Ἀναμέσον αὐτῶν ὑψοῦνται ἄλλων φυτῶν λεπτότερα στελέχη, τὰ δὲ ποικιλόχροα ἄνθη, ἀνοικτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, μετατρέπουν εἰς ἀνθῶνα θεσπέσιον τὸν πλωτὸν τοῦτον κῆπον. Ὑπεράνω τοῦ ἐπιπλέοντος μυριανθοῦς δαπέδου ὑψοῦνται οἱ εὐμήκεις κορμοὶ δένδρων ἀπείρων, διὰ δὲ τῶν διασταυρουμένων πυκνῶν κλώνων ἀκτῖνες τινὲς φωτός, διαπερῶσαι μόλις τὸ φύλλωμα, καταβαίνουν μέχρι τῶν ἀνθῶν ἐπὶ τῶν ἡσύχων ἀοράτων ὑδάτων. Ἀλλὰ τὰ ὕδατα δὲν τὰ βλέπεις, καὶ θὰ ἐνόμιζες ὅτι εὑρίσκεσαι ἐντὸς δάσους σκιεροῦ, ἐὰν δὲν ἤκουες τοὺς βατράχους, οἵτινες τρομάζοντες καθόσον προχωρεῖς, βυθίζονται μὲ πάταγον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον διὰ μέσου τῶν φύλλων, ἐνῷ οἱ σύντροφοί των μακράν, ἐκεῖ ὅπου δὲν τοὺς διαταράσσει ὁ τρόμος τῆς παρουσίας σου, πληροῦν τὸν δροσερὸν ἀέρα μὲ τὰ ἠχηρά των κοάξ. Ἐπὶ δὲ τῶν κλώνων ψάλλουν ἐναρμονίως τὰ πτηνά, περιφρονοῦντα τὴν βοὴν τῶν ἐνύδρων ἀντιζήλων των.

Τίς ἦτο ὁ Ἀλάημπεης οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ γέφυρα διαιωνίζει τὸ ὄνομα; Ἐγνώριζεν ἆρά γε, ὅτε ἔκτιζε διὰ μέσου τῶν λιμνῶν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτι ἐδημιούργει τὸν γοητευτικώτερον ἐπὶ γῆς περίπατον; Δὲν ἠδυνήθην νὰ συλλέξω ἀκριβεῖς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις. Ἴσως ἦτο εὐλαβής τις Μουσουλμάνος θέλων νὰ δαπανήσῃ τὰ πλούτη του ἐπ' ἀγαθῷ (¹) Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τοσοῦτον ὀλίγα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἴχνη ἀγαθὰ τῆς διαβάσεώς των, ὥστε ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον ἀξιέπαινον τὸ ἔργον τοῦ Ἀλάημπεη. Οὔτε τὴν ἐποχὴν τῆς οἰκοδομῆς τῆς γεφύρας ταύτης ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω. Ὁ Leake, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸ Βραχῶρι κατὰ τὸ 1805 ἠδύνατο νὰ λάβῃ πληροφορίας ἀκριβεστέρας παρὰ τῶν κρατούντων τότε ὁμοπίστων τοῦ Ἀλάημπεη, ἀναφέρει μόνον ὅτι κατὰ τοὺς Βραχωρίτας τὰ γεφύρια ταῦτα εἶχον κτισθῇ πρὸ διακοσίων ἐτῶν, προσθέτει δὲ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκτίσθησαν ἐπὶ θεμελίων ἀρχαιοτέρας ἔτι ἐποχῆς. Κατὰ τὸν Pouqueville, οἱ Ἕλληνες τοῦ Βραχωρίου ἀπέδιδον τὴν οἰκοδομὴν τῆς γεφύρας εἰς τοὺς Νορμανδούς, αὐτὸς δ' ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ἂς ἤμεθα γενναιότεροι ἡμεῖς καὶ ἂς ἀφήσωμεν ἀδιαφιλονείκητον εἰς τὸν Τοῦρκον Ἀλάημπεην τὴν δόξαν του ταύτην.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας ἐπεστρέψαμεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν βορείαν ὄχθην τῆς λίμνης, διὰ τῆς νέας ὁδοῦ ἥτις διασχίζει τὸ ἕλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ κτίσματος τοῦ Ἀλάημπεη. Ἡ ὁδὸς αὕτη συνδέει τὸ Ἀγρίνιον μετὰ τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ἐξαίρετος καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος καὶ ὡς πρὸς τὴν χάραξιν καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν. Τὴν δ' εὐχρηστίαν της μαρτυρεῖ ἡ ἐπ' αὐτῆς κίνησις· συνηντήσαμεν σήμερον πολλὰς καὶ διαφόρους ἁμάξας, τῶν ὁποίων ἡ θέα ἦτο διπλασίως εὐχάριστος μετὰ τὴν χθεσινὴν μεταξὺ Καρβασαρᾶ καὶ Ἀγρινίου ἐρημίαν.

Ἐὰν διηρχόμην τὴν λίμνην μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, θὰ ἐθαύμαζα οὐχ ἧττον τὴν ὡραιότητα τοῦ ἐνύδρου δάσους, τὸ ὁποῖον διασχίζει. Ἡ φύσις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἐνταῦθα, ἡ αὐτὴ πλουσία βλάστησις καλύπτει τὰ νερά, τὰ αὐτὰ δένδρα σχηματίζουν πρασίνους ἐξ ἴσου θόλους. Ἀλλ' εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλάημπεη σὲ κατακυριεύει περισσότερον τὸ γόητρον μυστηριωδῶν ἐντυπώσεων. Ἐκεῖ περιπατεῖς ἐπὶ ἐδάφους χαμηλοτέρου, ὥστε εἶναι πλησιέστερά σου τὰ νερά· τὰ βλέπεις ὑπὸ τοὺς πόδας σου εἰσρέοντα ἀθορύβως ὑπὸ τὰ τόξα τῆς γεφύρας·—ἡ ὁδὸς εἶναι στενοτέρα, ὥστε οἱ κλῶνοι τῶν δένδρων σχηματίζουν ἄνωθεν πυκνοτέραν σκιάν·—εἶναι ἀρχαιοτέρα, καὶ τὸ χόρτον βλαστάνει ἀναμέσον τῶν ὑγρῶν πρασίνων λίθων της·—εἶναι ἐρημοτέρα, καὶ δὲν ἀκούεις κρότον ἁμαξῶν, οὔτε συναντᾷς ἄλλους διαβάτας. Βεβαίως αἱ ἀηδόνες συνέρχονται κατὰ προτίμησιν περὶ τὰ γεφύρια, οἱ δὲ βάτραχοι ἐκεῖ θὰ κοάζουν μετὰ πλειοτέρου ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἕλους, ἡ ὁδὸς στρέφουσα πρὸς τὰ δεξιὰ παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ἀποτόμως ὑψουμένου ὑπεράνω τῶν δύο λιμνῶν, ἔπειτα δέ, κάμπτουσα πρὸς τ' ἀριστερὰ εἰσέρχεται εἰς σειρὰν στενῶν φαράγγων, αἵτινες ἀπολήγουν εἰς τὴν περιώνυμον Κλεισοῦραν, τὰ Κύκνεια Τέμπη τῶν ἀρχαίων. Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, σὲ συνιστῶ προτοῦ κάμψῃς πρὸς τ' ἀριστερά, νὰ καταβῇς ἀπὸ τὴν ἅμαξαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐκεῖ, τοῦ ὀνομαζομένου «Ἀλιτσᾶ ράχη». Θ' ἀναβῇς μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ θὰ καταβῇς ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς εἰς τὴν φάραγγα, ὅπου παραγγέλλεις τὸν ἁμαξηλάτην νὰ σὲ περιμένῃ. Πρόσεχε ὅμως εἰς τὴν κατάβασιν, διότι ὁ λόφος εἶναι ἀπόκρημνος, εἴς τινα δὲ μέρη ἐκόπη κατὰ κάθετον πρὸς χάραξιν τῆς ὁδοῦ, καὶ τοῦτο εἰς ὕψος τοσοῦτον, ὥστε δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ ἐκτεθῇς εἰς τὸν κίνδυνον ἀκουσίου πηδήματος. Ἀλλὰ τὸν κόπον τοῦ ν' ἀναβῇς καὶ νὰ καταβῇς θ' ἀντιπληρώσῃ ἡ ἀπὸ τὴν κορυφὴν θέα. Εἰς τοὺς πόδας σου ἁπλοῦνται αἱ δύο λίμναι χωριζόμεναι ἀπὸ τὸ ἔνυδρον δάσος, πέραν αὐτῶν ἡ πόλις τοῦ Ἀγρινίου ἐν μέσῳ τῆς πρασίνου εὐφόρου ζώνης της,

(¹) Ἴδε ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* τῆς 31 Μαρτίου 1885 τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Δροσίνη περὶ τοῦ Ἀλάημπεη τούτου ἀναφερόμενα.

μακρότερον δὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου, περὶ σέ, θάμνοι θαλεροὶ καὶ παντοειδῆ ἄνθη. Ἐὰν ἀγαπᾷς τ' ἄγρια ἄνθη, (καὶ τίς δὲν τ' ἀγαπᾷ;) θὰ εὕρῃς ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄφθονον καὶ ποικίλην τέρψιν. Εἶναι ὡραῖα, πολλά, καὶ εὐωδέστερα ἢ ἀλλαχοῦ. Εἰς τοὺς ἐξοχικοὺς περιπάτους σου θὰ ποδοπατῇς τὸν θύμον καὶ τὸ ὀρίγανον, τὸ δὲ ἄρωμά των προσκολλώμενον εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ φορέματά σου θὰ σὲ συνοδεύῃ ἐπὶ πολλὴν εἰσέτι ὥραν. Ἀλλὰ μὴ ἔλθῃς ἀφοῦ ὁ καύσων ἀποξηράνῃ τὰ πάντα. Ὁ ἥλιος ἐνταῦθα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀττικήν, μαραίνει τὴν φύσιν, καθὼς ἀλλαχοῦ τοῦ χειμῶνος οἱ πάγοι. Προτιμότερον νὰ ἔλθῃς τὸν χειμῶνα,—ἀλλ' ἐὰν δύνασαι ἐλθὲ κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Ἀληθὲς ὅτι πανταχοῦ ἡ φύσις εἶναι ὡραία τὴν ἄνοιξιν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐνταῦθα φαίνεται ὡραιοτέρα.

Καθόσον πλησιάζεις πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπόκρημνα βουνὰ τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, βλέπεις περὶ σὲ σοβαρωτέραν τὴν φύσιν καὶ ἀγριωτέραν. Ἡ χωρίζουσα τὸ βουνὸν χαράδρα δὲν φαίνεται μακρόθεν, μόνον δὲ ὅταν προσεγγίσῃς τὴν βλέπεις ἐξαίφνης ἐνώπιόν σου, ὄπισθεν τῶν φοβερῶν βράχων οἵτινες, κρεμάμενοι ἄνωθέν σου, φαίνονται ἕτοιμοι νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἡ χαράδρα δὲν ἀκολουθεῖ τὴν εὐθεῖαν γραμμήν, ὥστε ἀφοῦ προχωρήσῃ τις δὲν βλέπει οὔτε πόθεν εἰσῆλθεν οὔτε πόθεν θὰ ἐξέλθῃ. Αἱ πετρώδεις πλευραὶ τοῦ σχιστοῦ ὄρους ὑψοῦνται ἀποτόμως ἑκατέρωθεν, ὡς τοῖχοι ὑπερμεγέθεις, ἀπὸ δὲ τοῦ βάθους, ὁπόθεν βλέπεις ἐπὶ τῶν βράχων τὰ σημεῖα τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἀνέμων, φαντάζεσαι ὅτι πρόσφατός τις ὑποχθόνιος κλονισμὸς τοὺς διέρρηξε καὶ τοὺς ἤνοιξε. Στενὴ λωρὶς οὐρανοῦ κυανοῦ χωρίζει ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου τὸ χάσμα, ποῦ καὶ ποῦ δὲ διασχίζει τὸν ἀέρα, ἐκεῖ ὑψηλά, γὺψ πλατυπτέρυγος ἢ ταχὺς ἱέραξ. Εἰς τὰ ὑπέρυθρα ἄκρα τῶν βράχων διακρίνεις μόλις τὰς ὀπὰς ὅπου ἔχουν τὰ ὄρνεα τὰς φωλεάς των. Καταλαμβάνεσαι ὑπὸ φρίκης μυστηριώδους ἐντὸς τοῦ βαράθρου ἐκείνου, νομίζεις ὅτι νέα τῆς φύσεως ἀνατροπὴ θὰ ἐπέλθῃ ἐνῷ εὑρίσκεσαι ἐκεῖ, καὶ ὅτι τὸ χωρισθὲν ὄρος θὰ συνενωθῇ πάλιν διὰ μιᾶς καὶ θὰ σ' ἐνταφιάσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκ νέου προσαρμοσθέντων βράχων.

Ἡ ὁδὸς ἐχαράχθη παρὰ τοὺς πόδας τῶν δεξιόθεν σου κρημνῶν. Πρὸς τ' ἀριστερά, κάτωθεν τῆς ὁδοῦ, εἶναι ἡ ξηρὰ κοίτη τοῦ χειμάρρου, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἐκκενοῦνται τὰ ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων ὕδατα τῆς φάραγγος. Αἰσθάνεσαι ὡς ἐλάφρωσιν τῆς ψυχῆς ὅταν ἐπὶ τέλους ἴδῃς τὴν κλεισώρειαν εὐρυνομένην καὶ ἄντικρύ σου τὸν οὐρανόν, πρὸ τοῦ ἔτι ἀνακαλύψῃς τὴν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἐκτεινομένην πεδιάδα, καὶ πέραν αὐτῆς τὴν θάλασσαν.

Ἐκεῖ,—εἰς τὴν εἴσοδον δηλαδὴ τοῦ στενοῦ ὅτε ἔρχεσαι ἐκ Μεσολογγίου,—ᾠκοδομήθη πρό τινων ἐτῶν ξενών, παρέχων καταφύγιον ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ ἀναψυχὴν ἐν ὥρᾳ καύσωνος. Ἔμπροσθέν του ὑπάρχει εὐρὺ προαύλιον, ὅπου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, μακραὶ ξύλιναι τράπεζαι μὲ τὰ θρανία των περιμένουν τοὺς κεκμηκότας ὁδοιπόρους. Ἄνω τῆς θύρας τοῦ ξενῶνος πλὰξ φέρουσα ἐπιγραφὴν εἰς ἀρχαιοπρεπῆ γλῶσσαν μνημονεύει ὅτι ἐθεμελίωσεν αὐτὸν «Πανάρετος ὁ Παλαμᾶς ὑπὲρ τῶν ξένων, ἀρωγῇ τῶν ἀειμνήστων καὶ φιλανθρώπων συνδρομητῶν, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ΑΩΟΗ' μηνὶ Νοεμβρίῳ μεσοῦντι.»

Εἶναι ἀξιοπερίεργος καλόγηρος ὁ Πανάρετος οὗτος. Ἤκουσα πολλὰ περὶ αὐτοῦ εἰς Ἀγρίνιον καὶ ἐπεθύμουν νὰ τὸν γνωρίσω προσωπικῶς. Ἅμα φθάσαντες εἰς τὸν ξενῶνα ἐζητήσαμεν τὸν ἡγούμενον, ὡς τὸν προσαγορεύουν πάντες ἐνταῦθα, μολονότι δικαιωματικῶς δὲν τῷ ἀνήκει τοιοῦτος τίτλος. Δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς. Εἶναι πεντηκοντούτης περίπου, ἀναστήματος μετρίου, νευρώδης τὰ μέλη, μὲ τὸ βλέμμα διαπεραστικὸν ὑπὸ τὰς δασείας ὀφρῦς του. Ἀντὶ ράσου ἔφερε μακρὸν Εὐρωπαϊκὸν ἐπενδύτην, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς σκοῦφον καλογηρικὸν μὲν τὸ σχῆμα, πλαγίως ὅμως ἐπικείμενον. Ἡ μακρὰ γενειὰς καὶ ἡ ὑπὸ τὸν σκοῦφον ἡμικρυπτομένη κόμη ἦσαν τὰ μόνα ὁρατὰ τεκμήρια τοῦ μοναχικοῦ σχήματός του. Λέγεται ὅτι δὲν διῆλθε καθ' ὑπερβολὴν ἡσύχως τὴν νεότητά του καὶ ὅτι συνέπεσαν ρήξεις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Δικαιοσύνης, ἐξ ὅσων δ' ἐνήσα ὑπέστη, ὅτε ἦτο στρατιώτης, καταδίκην διὰ πρᾶξιν τῆς ὁποίας δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τὰς λεπτομερείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὁποίας προσέφυγε κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ βουνά. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς στρατιωτικὰς συνωμοσίας, αἵτινες προηγήθησαν τῆς ἐξώσεως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, κατώρθωσεν ἔκτοτε ν' ἀποκτήσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐπιρροὴν ἱκανήν, ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ἀναξία λόγου ἡ συνδρομή του ἐν καιρῷ ἐκλογικῶν ἀγώνων. Ὁ χρηστὸς καὶ ἀσκητικὸς βίος διὰ τοῦ ὁποίου ἐξαγοράζει τὰς ἁμαρτίας τῆς νεότητός του, τὸν περιβάλλει μὲ γόητρον οὐδόλως ἀμαυρούμενον ὡς ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν παλαιῶν του κατορθωμάτων. Ἐπεθύμουν νὰ ἐμβαθύνω περισσότερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς παρελθούσης ζωῆς του, περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλει ὁ ἴδιος ἀφελῶς καὶ μετὰ συντριβῆς καρδίας μετὰ τὸ ἀπὸ κοινοῦ πρόγευμά μας ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ περιβόλου του. Ἀλλ' ἡ ἀφέλειά του αὐτὴ ἀνεχαίτιζεν ἀντὶ τοῦ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀδιακρισίαν τῶν ἐρωτήσεών μου. Διὰ ν' ἀκούσῃ τις παρ' αὐτοῦ τὴν ἀφήγησιν τοῦ πολυκυμάντου βίου του, ἔπρεπε νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸν ξενῶνά του ἐπὶ μίαν ἢ δύο νύκτας, ἐὰν δ' ἐπείθετο νὰ λαλήσῃ, δύναμαι νὰ βεβαιώσω,

κρίνων ἐξ ὅσων παρ' αὐτοῦ ἤκουσα, ὅτι θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα ἡ διήγησίς του. Καίτοι περιωρισμένης παιδεύσεως, ἔχει τὴν διάνοιαν ὀξεῖαν, εἶδε καὶ γνωρίζει πολλὰ καὶ περὶ παντὸς ἔχει τι νὰ εἴπῃ. Ἀλλὰ πρὸ πάντων διακρίνεται ὁ στρατιώτης ὑπὸ τὸν καλόγηρον. Ὡς ἀνάμνησιν τοῦ πολεμικοῦ βίου του ἔχει εἰς τὸν ξενῶνα μικρὸν πυροβόλον, τὸ ὁποῖον βεβαίως θ' ἀντηχήσῃ πρὸς τιμήν σου ὅταν τὸν ἐπισκεφθῇς, τότε δὲ θὰ ὑψωθῇ καὶ ἡ Γαλλικὴ σημαία εἰς τὴν πύλην τοῦ προαυλίου του. Ἀλλὰ πρόσεχε, μὴ προσφέρῃς χρήματα εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς φιλοξενίας του. Παρ' ὁμογενῶν ἴσως δέχεται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ εὐεργετικοῦ ὄντως ἱδρύματός του, ἀλλ' ἀπὸ ξένον ποτέ!

Ἀπὸ τὸν ξενῶνα ἡ ὁδὸς καταβαίνει ἑλικοειδῶς πρὸς τὴν πεδιάδα, διὰ μέσου δὲ ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων ἀπολήγει εἰς τὸ Μεσολόγγι, ἀπέχον δύο περίπου ὥρας ἐκεῖθεν. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ νὰ μεταβῶμεν ἐκεῖ κατ' εὐθεῖαν, ἐπροτιμήσαμεν νὰ λοξοδρομήσωμεν ἐντὸς τῆς πεδιάδος, ἐπισκεπτόμενοι πρῶτον τὸ Αἰτωλικὸν καὶ μετ' αὐτὸ τὴν Κατοχήν, χωρίον κείμενον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχελώου.

Τὸ Αἰτωλικὸν εἶναι μία ἐκ τῶν πόλεων ὅσαι, ὡς χθὲς ἔγραφα, ἐξεβαπτίσθησαν μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Εἰς τὰς συγγραφὰς τῶν περιηγητῶν καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος θὰ τὴν ἀνεύρῃς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀνατολικόν*. Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἔμεινεν ἄσημον κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐν ἔτει 1823 ἡ ἐκ πεντακοσίων μόνον ἀνδρῶν φρουρὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ ὑπέστη, ἐπὶ δύο μῆνας καὶ ἥμισυν, ἀξιομνημόνευτον πολιορκίαν, μέχρις οὗ οἱ Τοῦρκοι ἀπελπισθέντες ἔκαυσαν τὰς σκηνάς των καὶ ἀνεχώρησαν κατὰ ζοφερὰν νύκτα τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου, ὡσεὶ φοβούμενοι μὴ τοὺς καταδιώξωσιν οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι πολεμισταί. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ἐν ἔτει 1826, ὅτε ὁ Ἰβραήμης κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ τὰ πλοιάριά του εἰς τὰς θαλασσολίμνας, μὴ δυνάμενοι ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβολάς του, οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι. Ὁ νικητὴς ὑπεσχέθη νὰ σεβασθῇ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαιρέσεως· μόνον δὲ ὅτε οἱ ἡττηθέντες ἐξῆλθον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον τῆς πόλεως, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἄρταν, ἥτις τοῖς ὡρίσθη ὡς τόπος διαμονῆς, τότε μόνον ἐφανερώθη χάριν τίνος ἐπεφυλάχθη τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο ὁ πορθητής. Οἱ τρισχίλιοι κάτοικοι τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν τῶν ὑπαρχόντων των, ἐκτὸς ἑκατὸν γροσίων κατὰ κεφαλήν, διηυθύνθησαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐξορίας, μόνη δὲ μία κόρη ἐξόχου καλλονῆς, ἁρπαχθεῖσα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων της, ὡδηγήθη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ. Αὕτη ἦτο ἡ συνομολογηθεῖσα ἐξαίρεσις.

Αἱ ἀπέναντι τοῦ Μεσολογγίου ἁπλούμεναι θαλασσολίμναι, κάμπτουσαι πρὸς δυσμὰς σχηματίζουν κόλπον, ἢ ἐνδοτέραν θαλασσολίμνην, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας κεῖται τὸ Αἰτωλικὸν ἐπὶ νησιδίου, οὗτινος κατέχει ὅλην τὴν περιφέρειαν. Ἄλλοτε δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβῇ τις ἐκεῖ ἄλλως ἢ διὰ θαλάσσης. Τώρα τὸ νησίδιον ἑνοῦται μὲ τὴν στερεὰν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη διὰ μακρᾶς ἐπιθαλασσίας ὁδοῦ ἢ γεφύρας. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶναι τοσοῦτον στεναί, ὥστε δυσκόλως τις διέρχεται τις ἐφ' ἁμάξης, ὅταν ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Μεσολογγίου θέλῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀντίπερα παραλίαν. Οἱ συνοικισταὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ δὲν προεῖδον ὅτι θὰ συνενωθῇ ποτὲ ἡ πόλις των μὲ τὴν στερεάν, ἄλλως δὲ ἁμαξιτὰς ὁδοὺς δὲν εἶχον, οὔτε ἔχουν, αἱ ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κηδεμονείαν κτιζόμεναι πόλεις. Ἐνταῦθα ἡ δυσκολία τοῦ νὰ γείνωσιν εὐρύτεραι εἶναι μεγαλειτέρα ἢ ἀλλαχοῦ, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως χώρου· μολαταῦτα εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ὑπάρχει μικρὰ πλατεῖα, ὅπου ἐνοικιάσαμεν ἄλλην ἅμαξαν διὰ νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς Κατοχήν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δοθῇ ἀνάπαυσις ὀλίγη εἰς τὰ ζῶα, ἅτινα ἀφοῦ μᾶς ἔφερον ἀπὸ Ἀγρίνιον εἶχον νὰ μᾶς φέρωσι μέχρι Μεσολογγίου. Οἱ ἵπποι τῶν μερῶν τούτων, εἰ καὶ οὐδαμῶς θεωρητικοί, ἀντέχουν ὅμως πολὺ εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸν κόπον, εἶναι δὲ τόσῳ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστοι διὰ τοῦτο, καθόσον οἱ ἁμαξηλάται δὲν φαίνονται ἐμπνεόμενοι ἀπὸ αἰσθήματα ὑπερβολικῆς τρυφερότητος πρὸς αὐτούς. Εἴθε νὰ συντελέσῃ πρὸς βελτίωσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἱπποτροφίας ἡ ἀπόκτησις τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἱδρύθη πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν Ἱππικὴ Ἑταιρία ἥτις, παρεκτὸς τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σπουδαίου τούτου κλάδου τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς Ἀθήνας καὶ τὰ ἱπποδρόμια, ὄχι κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἀγγλικόν, μὲ jokeys, καὶ στοιχήματα, καὶ τὰς κυρίας στολισμένας ὅπως ἡ περίστασις τὸ ἀπαιτεῖ, καὶ μὲ ὅλα τὰ παρεπόμενα. Δὲν σοῦ εἶπα ὅτι βαίνομεν βιαίοις βήμασι πρὸς τὸν πολιτισμόν;

Ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς τὴν ὁποίαν διήλθομεν σήμερον, ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ ἕως εἰς Κατοχήν, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι Μεσολογγίου, ἀποτελεῖ ἀπέραντον ἀμπελῶνα ποικιλλόμενον ἀπὸ ἀγροὺς καπνοῦ καὶ τινας δενδρῶνας, κυρίως ἐξ ἐλαιῶν. Ἀπὸ τὸ ὕψωμα τῆς Κατοχῆς δὲν βλέπεις, ἐφ' ὅσον τὸ βλέμμα ἐκτείνεται, ἢ τὸ ζωηρὸν πράσινον χρῶμα τῆς ἀμπέλου ἑκατέρωθεν τῶν ἄσπρων νερῶν τοῦ ποταμοῦ. Ἐνταῦθα ὁ Ἀχελῶος ῥέει σύσσωμος ἐντὸς τῶν ὄχθων του δὲν μοιράζεται ἀφρίζων καὶ πηδῶν τοὺς βράχους καὶ χωριζόμενος ἀπὸ μικρὰ νησίδια,—φαί-

νεται βαρὺς καὶ σοβαρός, δὲν ἔχει τὴν χθεσινὴν ἀγριωπὴν χάριν του. Ἐνίοτε, ἐν καιρῷ μάλιστα χειμῶνος, ἀγριεύει καὶ ἐνταῦθα καὶ ὑπερπηδῶν τὰς ὄχθας του καταστρέφει ὅ,τι εὕρῃ, ἀλλὰ σήμερον ἐφέρετο φρονίμως καὶ ἀξιοπρεπῶς, εἶχε δὲ τῆς ὡρίμου ἡλικίας τὴν ὡραιότητα,—ἐνῷ χθὲς εἶχε τῆς νεότητος τὸ γόητρον, ὅτε τὸν ἐβλέπομεν ἀπὸ τὴν κλονιζομένην γέφυραν, πέραν τῶν ἐρειπίων τῆς Στράτου.

Σήμερον τὸν διέβημεν διὰ περάματος. Ἡ Κατοχὴ κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης του, εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Εἶναι χαριεστάτη τοῦ χωρίου τούτου ἡ τοποθεσία ἐπὶ λόφου ὄχι πολὺ ὑψηλοῦ, λούοντος τοὺς πόδας του εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἀχελώου. Τὸ ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν μαρτυρεῖ ἐνταῦθα εὐεξίαν ὑπερτέραν πολλῶν Ἑλληνικῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων.

Τὸ κατ' ἐμὲ εὐχαρίστως θὰ παρεξέτεινα τὴν ἐκδρομὴν μέχρι τοῦ Τρικαρδοκάστρου, ὡς ὀνομάζονται κοινῶς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Οἰνιάδων, ἀλλὰ—καὶ πάλιν—δὲν δύναμαι νὰ ἐπισκεφθῶ πάντα ὅσα ἐπεθύμουν νὰ ἴδω. Ἄς ἀρκεσθῶμεν ἀναγινώσκοντες ἐκ νέου τὴν περιγραφὴν τῶν Οἰνιάδων εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Heuzey.

Ὅτε ἐπεστρέψαμεν ἐκ Κατοχῆς εἰς Αἰτωλικόν, ἐνῷ ἡτοιμάζετο ἡ ἅμαξα διὰ τὸ Μεσολόγγι, ἐχρησιμοποίησα εὐαρέστως τὴν ὥραν συνδιαλεγόμενος μὲ ἱκανοὺς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς νέας ἐκεῖ γενεᾶς. Οἱ μικροὶ Αἰτωλοὶ ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸ σχολεῖον διήρχοντο φαιδροὶ καὶ ζωηροὶ τὴν πλατεῖαν, ὅπου ἐπεριμέναμεν καθήμενοι ὑπὸ τὴν ἐξέχουσαν στέγην τοῦ καφενείου. Ἡ φυσικὴ ἐνώπιον ξένων δειλία των ἐδυσκόλευσε κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπικοινωνίαν, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἐξημερώθησαν καὶ περιεκυκλώθην ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πλατείας ὑπὸ ὁλοκλήρου τοῦ σχολείου. Γνωρίζεις τί προπάντων μοῦ ἐπροξένησεν εὐχαρίστησιν; Ὅτι εἶχον εἰς τοὺς μικροὺς φύλακάς των ὡς βιβλίον ἀναγνώσεως «τοὺς ἐνδόξους Ἕλληνας τοῦ 1821, ἢ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς Ἑλλάδος». Τὸ βιβλίον δὲν εἶναι βεβαίως καλὸν ὑπόδειγμα ὕφους καὶ γλώσσης, οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ εὕρωσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἀξιομιμητότερα παραδείγματα ὡς πρὸς σύνταξιν καὶ ὀρθογραφίαν, ἀλλ' ὁπωσδήποτε καλλίτερον ἀνάγνωσμα δὲν ἠδύνατο νὰ δοθῇ εἰς Ἑλληνόπαιδας. Θὰ ἴδωσιν ἐκεῖ δι' ὁποίων θυσιῶν, δι' ὁπόσου ἡρωϊσμοῦ καὶ ὁπόσης αὐταπαρνήσεως οἱ πατέρες ἡμῶν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς κληροδοτήσωσι τὴν ὡραίαν ταύτην χώραν, ἀφοῦ τὴν ἠλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν συμφορὰν καὶ τὸ ὄνειδος τῆς δουλείας. Τί εὐγενέστερον μάθημα δυνάμεθα νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ τέκνα μας;

Ἀλλ' ὀφείλω νὰ προσθέσω, πρὸς ἀφαίρεσιν πάσης μελοδραματικῆς χροιᾶς ἀπὸ τὴν παρέκβασίν μου ταύτην, ὅτι οἱ περὶ ἐμὲ μικροὶ ἥρωες ἐκεῖνοι ἐφόρουν πάντες γιακέτα καὶ πανταλόνια. Οὐδὲ εἷς φουστανελοφόρος! Τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα εἶναι καὶ μεταξὺ τῶν ἡλικιωμένων σπανιώτερον κατὰ πολὺ ἐνταῦθα ἢ πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Ζυγοῦ. Ἀνάγκη νὰ τὸ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πρόοδος δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν φουστανέλαν, ὅτι ὁ ἐξευρωπαϊσμὸς δὲν τὴν ἀνέχεται. Κρῖμα! Εὐτυχῶς οἱ χωρικοί μας καὶ τὰ εὐζωνικὰ τάγματα τὴν διατηροῦν. Ἐνταῦθα εἰς Μεσολόγγι, μεταξὺ τῶν οὐκ ὀλίγων ἤδη γνωρίμων μου, ἕνα μόνον ἢ δύο γέροντας εἶδα φέροντας εἰσέτι τὴν φουστανέλαν, οἱ δὲ λοιποί, εἴτε κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου εἴτε ὑπάλληλοι τῆς Κυβερνήσεως, ἐνδύονται Εὐρωπαϊστί. Ὁ δήμαρχος, ἰατρὸς σπουδάσας ἐν Ἀθήναις καί, ἐν παρενθέσει, ἄνθρωπος κατὰ πάντα ἀξιόλογος, δὲν φέρει τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα ὡς ὁ εἰς Καρβασαρᾶν συνάδελφός του. Ἀλλ' ὡς κατηντήσαμεν, δὲν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ἐπιστήμονα, ἢ τραπεζίτην, ἢ καὶ ἁπλῶς ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, ἐνδεδυμένους ὡς παλληκάρια.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Η'

—Μάνα μου, μὴ μὲ καταρᾶσαι! Μάνα μου, μὲ ἠπάτησε! μάνα μου, τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σᾶς γλυτώσω!

Τὰς λέξεις ταύτας μόνας εὕρισκεν ἡ Βασίλω, πίπτουσα εἰς τὸν τράχηλον τῆς μητρός της καὶ χύνουσα πύρινα δάκρυα. Διότι ἡ Μελάχρω εἶχε κατορθώσει κατ' ἀπαίτησιν τῆς θυγατρός της νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ σεράγι τοῦ Χαλὴλ ἐφένδη, μετοικήσαντος ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς Ἄρταν. Ὀλίγαι λέξεις παρὰ τῆς Βάσως, ἂν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ, ἤρκουν νὰ ἐξηγήσωσι πῶς εἶχον τὰ πράγματα.

Ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ὅσον θρασέως καὶ ἂν ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην εἰς ἀπάντησιν τῆς γραφῆς τοῦ Μηλιόνη, δὲν ἐψεύδετο ὅμως καθ' ὅλα. Διὰ τῶν καθημερινῶν ἀπειλῶν περὶ τῆς τύχης τῶν γονέων της, διὰ τῆς ἀγνοίας ἐν ᾗ διετέλει αὕτη, ὑπὸ τὸν πέπλον ὅστις ἐκάλυπτε τοὺς ὀφθαλμούς της, κατώρθωσε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ὀρφανὴν (διότι τῷ ὄντι ἦτο αὕτη πάσης ὀρφανίας ἐλεεινοτέρα) νὰ συναινέσῃ ὅπως τὸν νυμφευθῇ. Αἱ ἐξηγήσεις δὲ αὗται μεταξὺ μητρὸς καὶ θυγατρὸς ἀμηχανωτέραν καθίστων τὴν θέσιν ἑκατέρας. Καὶ ἡ μὲν Μελάχρω εὐκόλως ἐσυγχώρει ὡς πᾶσα μήτηρ, τὰ δάκρυα δὲ ἅτινα κατεφέροντο ἐπὶ τὰς ἀκ-

μαίας εἰσέτι παρειάς τῆς μήπω τεσσαρακονταετοῦς ταύτης γυναικός, ἦσαν δρόσος καὶ ἁγίασμα. Ἀλλ' ἔφριττεν ἀναλογιζομένη τὴν τρικυμίαν, ἣν θὰ ἐξήγειρεν εἰς τὰ πατρικὰ σπλάγχνα ἡ εἴδησις αὕτη.

Ὁ Κώστας ἦτο εἷς τῶν εἰλικρινεστέρων Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν φανατικωτέρων χριστιανῶν, οἵτινες ἐμίσησάν ποτε τὴν τουρκικὴν δυναστείαν. Ἡ γυνὴ εἶχε καταλίπει τὸν σύζυγον καὶ τὰ τρία τέκνα, οὐχὶ εἰς τὸ κρησφύγετον, εἰς ὃ εἶχον καταφύγει τὰς πρώτας ἡμέρας, ἀλλ' εἰς ἄλλην φιλικὴν οἰκίαν πόρρω τῆς Ἄρτης καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ μάθῃ περὶ τῆς ἀγαπητῆς κόρης. Καὶ τώρα πῶς θὰ ἐτόλμα νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν ἐξηγριωμένον σύζυγον; Δὲν ἤρκει τὸ πρῶτον ὄνειδος ἐπὶ τῇ ἁρπαγῇ τῆς κόρης; Δὲν ἤρκουν τὰ δάκρυα τῆς λύσσης καὶ τῆς ἀγωνίας, δὲν ἤρκει ἡ ἀδικία τοῦ κατῆ; Δὲν ἤρκει ἡ δευτέρα ἐκείνη ὕβρις τῆς καθείρξεως τοῦ ἠδικημένου πατρός; Δὲν ἤρκει τέλος ἡ τελευταία ἐπιβουλὴ καὶ τὸ μῖσος τῶν μουσουλμάνων, οἵτινες ἐζήτουν τὸν θάνατον τοῦ Κώστα, ὡς συνενόχου τοῦ Χρήστου Μηλιόνη; Ὁ ἀτυχὴς πατήρ, οὐχὶ ἐξ οἰκείας ἱκανότητος, ἀλλ' ἐκ προνοίας Θεοῦ, μόλις ἔσωσε τὴν ζωήν του ἐκ τῆς τηλικαύτης καταφορᾶς, ἥτις ὑπεγράφη διὰ τοῦ προδοτικοῦ ἐναύσματος ὁμοπίστου καὶ ὁμοφύλου.

Ὤ, καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ Κώστας, ὅτι ἄνευ προδοσίας χριστιανοῦ οὐδὲν κακὸν ἠδύνατό ποτε νὰ γείνῃ ἐκ μέρους τῶν ἀγάδων. Ὁ Κώστας εἶχε πάντοτε ἰδέας σαφεῖς καὶ ὡρισμένας, καὶ ὁ χαρακτήρ του ἦτο εὐθὺς καὶ αὐθέκαστος. Μόλις, μετὰ τὴν ἐμπιστευτικὴν παραγγελίαν τοῦ συντέκνου, ἣν οὗτος εἶχε διαβιβάσει πρὸς αὐτὸν δι' ἀγνώστου καὶ πιστοῦ φίλου, οὗ τὸ στόμα διὰ ν' ἀνοίξῃ τις ἔχρηζε γιγαντιαίας ψαλιδωτῆς λαβίδος μετὰ σιδηροῦ μοχλοῦ, μόλις κατέλιπεν ὁ Κώστας μετὰ τῆς οἰκογενείας του τὴν κατάρατον τοῦ λοιποῦ ἐκείνην στέγην, ἥτις ὑπῆρξε μάρτυς τῆς ἐπὶ τῇ ἁρπαγῇ τῆς κόρης ἀπελπισίας τῶν γονέων, καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ φιλόξενον ὀρεινὸν δῶμα τοῦ ποιμένος Νάσκα, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, καὶ ἡ προδοσία, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι ἠκολούθει αὐτὸν κατὰ βῆμα, οὐδ' ἐκεῖ τὸν ἄφησε ν' ἀναπαυθῇ ἥσυχος. Τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς κατασκηνώσεως ἡμέραν τὰ δύο νεώτατα παιδία ἔπαιζον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἀγροικίας, πλήρη χαρᾶς διότι ἀπηλλάχθησαν τέλος τῆς φρικώδους ἐνοχλήσεως τοῦ σχολείου, λησμονήσαντα δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν λύπην των διὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς Βάσως, ἧς δὲν ἐνόουν τὸ αἴτιον. Ἡ μήτηρ, ἥτις ἐστέναζεν ἀδιακόπως μετὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς ἀγαπητῆς αὐτῇ θυγατρός, ἐκάθητο ἀντικρὺ νήθουσα μὲ τὴν ἠλακάτην της. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἄνθρωπός τις βραχὺς τὸ ἀνάστημα, μὲ πυκνὴν καὶ μακρὰν κόμην καὶ μελανὸν γένειον, ἔχων σχεδὸν καλογήρου σχῆμα, μὲ τὸν μακρὸν μαῦρον ἐπενδύτην καὶ τὴν σκούφιαν ἣν ἐφόρει, ἐπλησίασε, τυχαίως ὡς ἐφαίνετο, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Τὰ δύο παιδία ἀπεῖχον ὀλίγα βήματα ἀπὸ τῆς ἀγροτικῆς οἰκοδομῆς, ἥτις ἐκρύπτετο ὄπισθεν πυκνῶν θάμνων, ἐντὸς βαθείας κοιλάδος, καὶ ὡμοίαζε μὲ ἀσκητήριον. Ὁ ἑξαετὴς Στέφος καὶ ἡ ὀκταετὴς Φρόσω, ἀποκαμόντες, εἶχον διακόψει τὴν παιδιάν των καὶ ἤρχισαν συνομιλίαν. Ἐνθυμήθησαν τὸν διδάσκαλόν των, ὅστις ἦτο ἀρκετὰ κωμικὸν πρόσωπον, ὅτε ἐδίδασκεν αὐτοὺς πῶς ν' ἀναγινώσκωσι τὴν ὀκτώηχον, τὸ ἀλφαβητάριον τοῦτο τῆς τότε διδακτικῆς μεθόδου.

—Θυμᾶσαι τὰ δασκαλούδια; ἔλεγεν ἡ Φρόσω.

— Θυμᾶσαι καὶ τὸν δάσκαλο, τσάκαλο; ἔλεγεν ὁ Στέφος.

— Καὶ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔα;

—Θυμᾶσαι καὶ τὰ γυαλιά του; εἶπεν ὁ Στέφος.

— Καὶ τὴν ταμπακιέρα του; προσέθηκεν ἡ Φρόσω.

— Ἔβηχεν ὁλοένα.

— Ἐφτερνίζετο πέντε ὥραις τὴν ἡμέρα.

— Ἐνύσταζεν εἰς τὴν καρέκλα του, ἐνῷ μᾶς ἔβγαζε νὰ ποῦμε τὸ μάθημα.

— Καὶ ἡμεῖς τοῦ ἐβάζαμε στάχτη ἀπάνω 'στὴν καθέδρα

— Καὶ τὸν ἐζωγραφίζαμε στὸν μαῦρο πίνακα, ἐνῷ ἐκοιμᾶτο.

— Καὶ τοῦ ἐρρίχναμε σκόνη μέσα στὴν ταμπακέρα του.

— Καὶ πῶς ἐτραβοῦσε τὸν ταμπάκο, πῶ πῶ πῶ!

— Χὰ χὰ χά!

Ἡ Φρόσω ἦτο πάντοτε προθυμοτέρα εἰς τὸν γέλωτα, καὶ ὁ φαιδρὸς τόνος ἀνήρχετο παρ' αὐτῇ εἰς τὸ διπλάσιον ἢ παρὰ τῷ ἀδελφῷ της. Τὸ πλάσμα τοῦτο ἦτο τόσον ἱλαρόν, τόσον φιλόγελων, ὥστε καὶ ὁ σκυθρωπότατος τῶν ἀνθρώπων εἰς μόνην τὴν θέαν αὐτῆς ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον ὄρεξιν νὰ γελάσῃ. Καὶ ἂν μὲν αὐτὴ ἠγνόει τὸν λόγον, δι' ὃν ἐγέλα, οὐδὲν θαῦμα, ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶνε ὅτι καὶ τὸν ἄλλον τὸν γελῶντα οὕτως εἰκῇ ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῆς, ἂν ἠρώτας διατὶ ἐγέλα, δὲν θὰ εἴξευρε τί νὰ σοὶ ἀπαντήσῃ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς παιδικῆς διαχύσεως ἐνεφανίσθη αἰφνιδίως ὁ ἀπαίσιος καὶ μελανείμων ἐκεῖνος ἄνθρωπος, περὶ οὗ ἐλέγομεν ἀνωτέρω.

Τὰ δύο παιδία δὲν ἐπτοήθησαν ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ, ᾐσθάνθησαν μόνον περιέργειαν καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἡ Μελάχρω ἦτο ἀντικρὺ μὲ τὴν ἠλακάτην της, ἀλλὰ συστὰς δένδρων καὶ πυκνὸς καλαμὼν ἀπέκρυπτεν ἐν μέρει αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν δύο παίδων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶδε κατ' ἀρχὰς τὸν ἄγνωστον, ὅτε ἐνεφανίσθη οὗτος.

— Τί κάνετε ἐδῶ, παιδιά; ἠρώτησεν ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί κάνομε; παίζομε, ἀπήντησεν ἡ Φρόσω, ἥτις δὲν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν φαιδρότητα αὐτῆς.

— Καὶ τίνος εἴσθε;

— Τίνος εἴμεθα;...ἤρχισε νὰ λέγῃ ὁ Στέφος; εἴμεθα τοῦ...

— Μὴν τὸ λέγῃς τίνος εἴμεθα, εἶπεν ἡ Φρόσω, ἥτις ἦτο πονηροτέρα.

— Καὶ διατί ἐρωτᾷς τίνος εἴμεθα; εἶπε τότε λαβὼν θάρρος ὁ Στέφος.

— Διατί δὲν φαίνεσθε σὰν τσομπανόπουλα, ἀπήντησεν ὁ ξένος.

— Καὶ τί σὲ μέλει δι' αὐτό; εἶπεν ἡ Φρόσω.

— Διὰ καλὸν ἐρωτῶ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος.

— Τότε λοιπὸν τράβα τὸν δρόμο σου, εἶπεν ἀνδρείως ὁ Στέφος.

— Καὶ μή σε μέλῃ γιὰ μᾶς, προσέθηκεν ἡ Φρόσω.

— Δὲν θέλω τὸ κακό σας, εἶπεν ὁ ξένος.

— Δὲν μᾶς μέλει, ἀπήντησεν ἡ Φρόσω.

— Καὶ νὰ κυττάζῃς τὴ δουλειά σου, εἶπεν ὁ Στέφος.

Ἡ ἄσχημος μορφὴ τοῦ ξένου ἐξέφρασε παράδοξον αἴσθημα ὀργῆς.

Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἡ Μελάχρω, εἴτε εἶχεν ὑψώσει τυχαίως τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ ἔργου της, εἴτε ἤκουσε τὴν φωνὴν τῶν παιδίων, παρετήρησε τὴν παρουσίαν τοῦ ἀγνώστου. Ἀνωρθώθη καὶ ἐπλησίασε.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ἀνήσυχος. Διότι ἀπὸ ὀλίγων ἡμερῶν πάντα, καὶ τὰ ἐλάχιστα, ἐνεποίουν ἀνησυχίαν εἰς τὸ εὐαίσθητον τῆς γυναικείας αὐτῆς φύσεως.

Ὁ ξένος εἶχε παρατηρήσει καὶ πρότερον τὴν παρουσίαν τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἀλλ' ἔδειξεν ὅτι τὸ πρῶτον ἤδη τὴν ἔβλεπε.

— Περνοῦσα ἀπὸ δῶ, κυρά, ἀπήντησε, καὶ δὲν ξέρω καὶ καλὰ τοὺς δρόμους, καὶ ἤθελα νὰ ἐρωτήσω.

— Κ' ἐμεῖς ξένοι εἴμαστε, ἀπήντησεν εἰλικρινῶς ἡ σύζυγος τοῦ Κώστα, καὶ δὲν ξεύρομε κ' ἐμεῖς καλλίτερα τοὺς δρόμους.

— Ἆ, εἶναι ξένοι λοιπόν, διενοήθη ὁ ἄγνωστος. Ἰδοὺ φιλαλήθης γυνή. Ἀλλὰ τὸ ἤξευρα τοῦτο.

— Δι' ὀλίγας ἡμέρας θὰ μείνωμεν ἐδῶ, ἐπέφερεν ἡ Κώσταινα.

— Καὶ τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ τὸ μάθω, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ ἄγνωστος.

— Μάνα, εἶπε μετὰ πονηρίας ἡ Φρόσω, δὲν μᾶς 'ρώτησε τὸ δρόμο.

— Ἐμεῖς τοῦ εἴπαμε νὰ τραβήξῃ τὸν δρόμο του, προσέθηκεν ὁ Στέφος.

Ἡ μήτηρ περιῆλθε τότε εἰς ἀμηχανίαν καὶ δὲν εἶχε τί νὰ εἴπῃ. Ὁ ξένος, ὅστις ἦτο φαίνεται ἐπιτήδειος, ἐνόησεν εὐκόλως ὅτι ὤφειλε νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν συνδιάλεξιν ταύτην.

— Ἐγὼ φταίγω, κυρά, εἶπε, καὶ θὰ τραβήξω τὸν δρόμον μου. Ἀδίκως σᾶς πείραξα.

Καὶ τῷ ὄντι λαβὼν τὴν ῥάβδον καὶ τὴν πήραν του, ἅτινα εἶχεν ἀποθέσει παρὰ τὴν ῥίζαν δένδρου, ἀπεχαιρέτισε τὴν Μελάχρω καὶ ἀπῆλθε.

Τὰ δύο παιδία ἐξηκολούθησαν τὴν παιδιάν, ὅπου τὴν εἶχον ἀφήσει.

Θ'

Ὁ Καμπόσος, ἢ κατ' ἄλλους Καμπίσος, οὕτως ἐκαλεῖτο, ἦτο τρομερὸς ἄνθρωπος. Οὐδεὶς εἴξευρεν εἰς τὰ πέριχωρα οὔτε τὴν καταγωγήν του οὔτε τὸ ἐπάγγελμά του οὔτε τὴν κατοικίαν του. Τὸ ὄνομά του μόνον εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς γέροντά τινα παντοπώλην, καὶ οὗτος τὸ εἶχε μεταδώσει εἴς τινας.

Οὐδεὶς καθ' ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἤπειρον εἶχέ ποτε τόσας σχέσεις μὲ τοὺς Τούρκους, ὅσας αὐτός. Τὸ αἴτιον καὶ ὁ σκοπὸς τῶν σχέσεων τούτων ἠγνοεῖτο. Οἱ χριστιανοὶ τὸν ἐφοβοῦντο καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸν ἠγνόουν. Οὐδὲν ἄλλο ἦτο γνωστὸν ἐκ τοῦ βίου του.

Ὑπεψιθύριζόν τινες ὅτι μετήρχετο τὸ ἔργον τοῦ κατασκόπου καὶ τοῦ προδότου. Ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ἂν τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀληθές. Ὡρισμένη κατηγορία δὲν ὑπῆρχε. Τὸν ἐφοβοῦντο μόνον, καὶ οὐδεὶς τῷ ἐνεπιστεύετο.

Ἐν γένει αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία τὸν ἐμίσουν, διότι εἶχεν ἦθος καλογήρου, χωρὶς νὰ εἶνε κατατεταγμένος εἰς μονήν τινα. Ἀλλὰ διότι ἐφόρει μαῦρα καὶ ἔφερε σχῆμα μετανοίας, δὲν ἦτο τοῦτο ἀποχρῶν λόγος ὅπως καταφέρωνται κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως ἡ καταφορὰ ἦτο ὑψωμένη εἰς τὸ ἔπακρον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο κατεσκευασμένος οὕτως, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ δυσπιστίαν.

Οὐδεὶς βλέπων αὐτὸν ἅπαξ, καὶ ἀνταλλάσσων ὀλίγας μετ' αὐτοῦ λέξεις ἠδύνατο νὰ εἶναι τόσον ἥσυχος, ὅσον ἦτο πρὸ τῆς συναντήσεως. Ἀλλ' ὅλοι ὅσοι ᾐσθάνθησαν τὴν τοιαύτην ἀνησυχίαν, δὲν εἶχον τὴν θλιβερὰν τύχην νὰ ἴδωσιν εὐθὺς ἐπαληθεῦον τὸ ἀδικαιολόγητον τοῦτο προαίσθημα, ὅπως συνέβη τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Κώστα, ἥτις μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀγνώστου, ἂν καὶ τὰ δύο τέκνα της ἐξηκολούθησαν νὰ παίζωσι, δὲν ἐξηκολούθησε καὶ αὐτὴ τὸ ἔργον της ἡσύχως.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τὸ παράδοξον σχῆμα, ὅπερ περιεβάλλετο, τὸ ἔτι παραδοξότερον ἦθος καὶ οἱ λόγοι του, ἡ ἀναχώρησίς του αὐτὴ τόσον συντόμως ἐπελθοῦσα, τῇ ἐπροξένουν ἀνεξήγητον αἴσθημα φόβου καὶ ὑποψίας.

Ἡ δυστυχὴς αὕτη γυνή, ἥτις εἶχε τόσον σκληρῶς δοκιμασθῆ ἤδη, δὲν ἔμελλε νὰ περιμένῃ ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐπαλήθευσιν τῶν ζοφερῶν προαισθημάτων της. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης, τέσσαρες Τοῦρκοι, ἀληθεῖς Τοῦρκοι, φοροῦντες σαρίκια καὶ λευκὰς χλαίνας, πάνοπλοι καὶ πλήρεις ἀποφάσεως, ὡς ἐφαίνοντο, ἐξημέρωσαν ἔξωθεν τῆς φιλοξένου ποιμενικῆς ἐπαύλεως.

Πρῶτος εἶχεν ἐξέλθει ἐκ τῆς οἰκίας ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν Νάσκας, ὅστις κατεπλάγη ἰδὼν ἀπροσδοκήτως σταθμεύοντας παρὰ τὴν οἰκίαν του τοὺς δυσαρέστους ἐκείνους ἐπισκέπτας.

— Ἔλα 'δῶ, κουζούμ, τῷ ἔνευσεν εἷς τῶν Τούρκων.

— Τί τρέχει; εἶπεν ὁ Νάσκας, ἀγωνιζόμενος νὰ φανῇ ἀτάραχος.

— Μὴ φοβεῖσαι, εἶπεν ὁ αὐτὸς Τοῦρκος, ὅστις ἐφαίνετο ὡς ἀρχηγός, ἐννοῶν ὅτι ἡ ἀταραξία τοῦ ποιμένος ἦτο ἐπίπλαστος.

— Δὲν φοβοῦμαι τίποτε, εἶπε μετ' ἀγροτικῆς ὑπερηφανίας ὁ Νάσκας.

— Πάει καλά, ἀπήντησεν ὁ ἀρχηγός. Φαίνεσαι ὅτι εἶσαι καλὸς χωρικὸς καὶ πιστὸς ραγιᾶς τοῦ Σουλτάνου.

— Βέβαια, θέλει ἐρώτημα; εἶπεν ὁ Νάσκας, ὅστις ἐβλασφήμει καθ' ἑαυτὸν τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν.

— Λοιπὸν φέρε μας ἐδῶ τὸν ἄνθρωπον ποῦ ἔχεις κρυμμένον...

— Κρυμμένον;...ἐπανέλαβεν ὁ βοσκός, ἐγὼ ἔχω κρυμμένον;

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος. Ἐσὺ δὲν ἔχεις νὰ πάθῃς τίποτε.

— Δὲν ἔχω κανένα κρυμμένον, εἶπε καρτερικῶς ὁ Νάσκας.

— Μὴ χωρατεύῃς, ἐπανέλαβεν ὁ πρῶτος τῶν Τούρκων. Ἐμεῖς δὲν σοῦ θέλομε τὸ κακό σου.

— Οὔτ' ἐγὼ δὲν σᾶς θέλω τὸ κακό σας, ἀπήντησεν ἀλλόφρων ὁ ἄνθρωπος.

— Τότε ξεμπέρδευε γρήγορα, καὶ παράδωσέ μας τὸν Κώστα.

— Ποῖον Κώστα; ἠρώτησεν ὡς ἀπορῶν ὁ ποιμήν.

— Ἐκεῖνον ποῦ ἅρπαξε τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας, εἶπεν ὁ Τοῦρκος.

— Τὸ κατῆν τῆς Ἄρτας! ἐπανέλαβε μετ' εἰλικρινοῦς ἀπορίας ἤδη ὁ Νάσκας, διότι πρώτην φορὰν ἤκουε νὰ γίνεται λόγος περὶ τούτου.

— Βέβαια, προχθὲς τὴν Παρασκευήν, ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος.

— Τὴν Παρασκευήν! ἐπανέλαβεν ἐμβρόντητος ὁ Νάσκας. Καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἔλεγεν: ἀλλὰ τὴν Παρασκευὴν ὁ Κώστας ἦτο εἰς τὸ σπίτι μου ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἁρπάσῃ τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας.

— Λοιπὸν μὴν ἀργοπορῇς, ἐπέφερεν ὁ Τοῦρκος.

— Ἀλλ' ἠμπορεῖτε νὰ ἰδῆτε ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς στὸ σπίτι μου, εἶπε τολμηρῶς ὁ ποιμήν.

— Θὰ τὸ ἰδοῦμεν, τώρα εὐθύς, εἶπεν ὁ ἀρχηγός.

Ὁ δυστυχὴς ποιμήν, διὰ νὰ ψευσθῇ μετὰ τόσης ἀποφάσεως, ἀνελογίζετο τὸ μικρὸν παράθυρον, ὅπερ εὑρίσκετο εἰς τὸν ἀντίθετον τῆς οἰκοδομῆς τοῖχον. Ὁ τοῖχος οὗτος ἔκειτο σύρριζα εἰς τὸν βράχον, καὶ μόλις εἶχε τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους τοῦ προσθίου τοίχου. Εὐκίνητος ἀνήρ, οἷος ὁ Κώστας, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ πηδήσῃ ἐκ τοῦ παραθύρου ἐκείνου, καὶ νὰ λάβῃ τὸν δρόμον τοῦ δάσους, ὅπου οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ τὸν ἔφθανον. Ὅσον διὰ τὴν Κώσταιναν καὶ τὰ τρία αὐτῆς τέκνα, ὁ Νάσκας ὑπελόγιζε νὰ τὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους ὡς μέλη τῆς ἰδίας του οἰκογενείας. Διότι, δόξα τῷ θεῷ, μετὰ ὀκταετῆ συζυγικὸν βίον ἡ Νάσκαινα μόνον ἡμίσειαν δωδεκάδα τῷ εἶχε γεννήσει, ὥστε ἂν προσετίθεντο καὶ τὰ τρία τοῦ Κώστα τέκνα, μόλις θ' ἀπετελεῖτο ὁ ἀριθμὸς ἐννέα, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ φανῇ ὑπερβολικὸς εἰς τὸν κατ' ἀγροὺς βίον, ὅπου αἱ γυναῖκες ἀναπνέουσαι τὴν ὀρεινὴν αὔραν καθίστανται ἐξόχως πολύτεκνοι. Ὅσον διὰ τὰς δύο μητέρας, ἐπειδὴ ὡς σύζυγοι ἐπλεόναζον, ἐφαντάζετο ὅτι ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ τὴν μίαν τῶν δύο ὡς γυναικαδέλφην.

Τῷ ὄντι δὲ ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἀνόητος, καὶ εἶχε παρατηρήσει ἤδη τὴν παρουσίαν τῶν Τούρκων. Ἀπὸ ὀλίγων στιγμῶν κατεσκόπευε τὸν διάλογον ἀπὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ἔβλεπε τὰς ἀπελπιστικὰς χειρονομίας τοῦ ξενοδόχου του. Ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὸν καὶ τοὺς τέσσαρας Τούρκους διευθυνθέντας πρὸς τὴν οἰκίαν, ὁ Κώστας οὐχὶ κατὰ συγκυρίαν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐμφύτου λογικῆς τῶν πραγμάτων ὁρμώμενος, συνέλαβε τὴν αὐτὴν ἣν καὶ ὁ Νάσκας ἰδέαν, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ μικρὸν παράθυρον. Νεύσας δὲ πρὸς τὴν σύζυγόν του νὰ ἔχῃ θάρρος, ἀνέβη δι' ἑνὸς πηδήματος ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ, καὶ ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὸν βράχον.

Ἡ Μελάχρω συνῆπτε τὰς χεῖρας ἐν ἀπογνώσει. Τὰ παιδία ἐκύτταζον μὲ ἀνοικτὰ στόματα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούοντο τὰ βήματα τῶν τεσσάρων Τούρκων ἀνερχομένων τὴν κλίμακα. Ὢ, ποῖος τρόμος!....

Οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον ἀμοιβαδὸν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἤρχισαν ἐξετάζοντες διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς κατοίκους. Τινὰ τῶν παιδίων μόλις εἶχον ἐγερθῆ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, διότι ἀρτίως ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος. Οἱ Τοῦρκοι ἔρριπτον ἄπληστα πανταχόσε βλέμματα καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐρευνήσωσι καὶ εἰς τὸ ἰσόγειον.

— Εὐχαρίστως, ἀγάδες μου, ἔκραξεν ὁ Νάσκας, πλήρης χαρᾶς, διότι ἔβλεπεν εὐοδούμενον

τὸ σχέδιόν του.—Γυναικαδέλφη, ἔκραξεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Κώσταιναν, ἄνοιξε τὴν κλαβανή.

Ἡ αὐτοσχέδιος γυναικαδέλφη ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, καὶ ἀναιχθείσης τῆς καταπακτῆς, εἷς τῶν ἀγάδων ἡτοιμάζετο νὰ καταβῇ. Ὁ Νάσκας ἐψιθύριζε περιχαρὴς εἰς τὸ οὖς τῆς Κώσταινας· *Ἐσώθη, ἔχε θάρρος.*

Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἠκούσθη κραυγή, τρομερὰ κραυγή, ὀξεῖα καὶ διάτορος ἔξωθεν τῆς οἰκίας, κάτωθεν τοῦ βράχου, ἐφ' ὃν εἶχε πηδήσει ὁ Κώστας.

— Ἐδῶ τὸν ἔχω! Ἀγάδες! τρεχᾶτε, τὸν ἔπιασα.

Ὁ Νάσκας ἔμεινε μὲ κεχηνὸς τὸ στόμα. Ἡ Μελάχρω ἔσχισε τὰς παρειὰς διὰ τῶν ὀνύχων καὶ οἱ παῖδες αὐτομάτως αἰσθανθέντες τὸ δυστύχημα, ἔβαλον γοερὰς κραυγάς.

Ὁ πρῶτος τῶν Τούρκων ὅστις εἶχε καταβῆ μίαν βαθμίδα ἐπὶ τῆς κλίμακος τῆς καταπακτῆς, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δάπεδον καὶ δὲν κατῆλθεν εἰς τὸ ἰσόγειον.

Ι'.

Ἅμα πηδήσας ἐπὶ τοῦ βράχου, ὁ Κώστας ἡτοιμάσθη νὰ κατέλθῃ ἠρέμα, διότι ὁ κρημνὸς ἦτο ὑψηλός, καὶ ἀπῄτει προσοχὴν καὶ ἐπιδεξιότητα. Ὅταν θὰ ἔφθανεν ἅπαξ ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ ἐδάφους, τότε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸν φθάσῃ εἰς τὸ βάδισμα.

Ἀλλὰ περισπώμενος ὅπως καταβῇ μετὰ προσοχῆς, ἠλλοφρόνει καὶ δὲν εἶδεν ἄνθρωπόν τινα παρόντα, ὅστις ἵστατο εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βράχου καὶ τὸν κατεσκόπευε. Μόλις κατέβη εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁρμήσας τὸν συνέλαβεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος.

Τότε μόνον ᾐσθάνθη ὁ Κώστας τὴν παρουσίαν τοῦ μελανείμονος καὶ ἀπαισίου ἐκείνου ἀνθρώπου, ὅστις περιήρχετο ἀπὸ πρωΐας ἐκεῖ ὡς οἰωνὸς βαρείας συμφορᾶς. Ὁ Κώστας πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπεν. Ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Καμπόσος.

Ὁ Κώστας ἦτο δεξιὸς καὶ εὐκίνητος καὶ ἠγωνίσθη ν' ἀπαλλαγῇ τῆς περισφίγξεως τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔβαλε τὴν τρομερὰν ἐκείνην κραυγήν.

— Τρέξετε, ἀγάδες! ἐδῶ τὸν ἔχω.

Οἱ καλούμενοι δὲν ἐβράδυναν νὰ ἔλθωσιν· ἐγκαίρως δὲ ἦλθον, διότι ὁ Κώστας εἶχε καταβάλει ἤδη τὸν Καμπόσον, καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἐξέφευγεν.

Ἐντούτοις οἱ Τοῦρκοι τὸν συνέλαβον. Σπαρακτικὴ ἦτο ἡ σκηνὴ ἐκείνη. Γυναῖκες τρέχουσαι λυσίκομοι καὶ θρηνοῦσαι, παιδία ὀλολύζοντα, θέαμα οἰκτρόν. Ἀλλ' ὅμως εἰς τοὺς διώκτας δὲν ἐφαίνοντο ταῦτα ἄξια οἴκτου, ἦσαν μόνον ὀχληρά.

Ὁ Γιουσοὺφ Ἰβραὴμ (τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ) τοὺς διέταξεν αὐστηρῶς νὰ ἡσυχάσωσι, διότι κατ' αὐτὸν τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο τόσου θορύβου ἄξιον. Εἷς ῥαγιᾶς, ὑπήκοος τοῦ σουλτάνου, ἦτο πταίστης, ἄμποτε ν' ἀποδεικνύετο ἀθῷος. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν δὲν ἦτο τυφλή, καὶ ἔμελλε ν' ἀπονείμῃ τὸ δίκαιον εἰς τὸν ῥαγιᾶν τοῦτον. Διατί ἔκαμνον τόσον θόρυβον;

Ἐντούτοις οἱ Τοῦρκοι τὸν ἔσυραν εἰς τὸν δρόμον, ἀφοῦ μετὰ δυσκολίας ἀπεμάκρυναν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας. Ἐδέησε δὲ νὰ ἐπέμβῃ αὐτὸς ὁ Κώστας, ὅστις διέταξε τὴν γυναῖκά του νὰ ἀπομακρυνθῇ, νομίσας ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ καλλίτερον. Ὁ Νάσκας ἐπίσης ἀπεμακρύνθη. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ Κώστας τῷ ἀπέτεινε βλέμμα πλῆρες παραπόνου, ὅπερ ἐνόησεν ἐκεῖνος. Τὸ βλέμμα τοῦτο ἐσήμαινε.—Διατί νὰ μὴ λάβωμεν εἰς χεῖρας ἐσὺ τὸ νταλιάνι σου κ' ἐγὼ τὸ μηλιόνι μου, ν' ἀντισταθῶμεν εἰς τοὺς ἀθλίους τούτους;

Εἰς τὴν κορυφὴν βραχώδους λόφου ἔκειτο ὁ σταθμὸς τῶν Ἀλβανῶν. Διότι Ἀλβανοὶ ἦσαν οἱ συλλαβόντες τὸν Κώσταν. Ἐκεῖσε τὸν ἀνήγαγον.

Τί εἶχε συμβῇ τότε μεταξὺ διωκτῶν καὶ τοῦ θύματος, οὐδεὶς ποτὲ θὰ ἐγίνωσκεν ἂν κατ' ἀνεκτίμητον εὐτυχίαν δὲν ἐσώζετο ἐκ τῆς ἀγχόνης ὁ Κώστας. Αὐτὸς οὗτος διηγεῖτο ὕστερον πρὸς τὴν γυναῖκά του τὰς λεπτομερείας τῆς σκηνῆς ἐκείνης, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς μῦθος διὰ τὸ παράδοξον, Τῷ ὄντι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ περιμένῃ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγαθοῦ Τούρκου Σουλεϊμάνη, προσελθόντος αὐτὴν τὴν στιγμὴν τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, καὶ τελεσφόρως παρεμβάντος ὑπὲρ τοῦ καταδίκου. Ἀλλὰ πρὸ τούτου τίς προσεδόκα νὰ εὑρεθῇ τὸ σχοινίον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Καμπόσου; Διότι οἱ Ἀλβανοὶ κατεδίκασαν παμψηφεὶ τὸν Κώσταν εἰς τὴν ἀγχόνην, ἀλλὰ σχοινίον δὲν εὑρίσκετο εἰς τὸν στρατῶνα. Αἴφνης ὁ Καμπόσος ἀνασύρει ἐκ τοῦ κόλπου του σχοινίον σπειροειδῶς τυλιγμένον, καὶ τὸ προσφέρει εἰς τὸν Γιουσούφ.

— Νά, πάρε, ἀγᾶ μου, τῷ εἶπεν.

Αὐτὸς ὁ Καμπόσος ἦτο πολύτιμος. Περὶ πάντων προὐνόει, ὡς καὶ σχοινίον εἰς τὸν κόλπον του εὑρέθη ἐπικαίρως νὰ ἔχῃ.

Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμὰν ἦτο *ἀδελφοποιτὸς* τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Οὗτος κατὰ τὴν ἐσχάτην στιγμὴν προσῆλθε συνήγορος ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος, καὶ ἐπέτυχε τῆς χάριτος αὐτοῦ. Ὁ Σουλεϊμὰν οὗτος κατῴκει εἰς τὰ περίχωρα. Ἐγνώσθη ὕστερον ὅτι ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν Νάσκας, ἦτο ἐκεῖνος ὅστις προσῆλθε πρὸς τὸν Τοῦρκον τοῦτον ἱκέτης ὑπὲρ τοῦ ξένου του.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας συνέβη ἡ σκηνὴ τῆς συναντήσεως τῆς μητρὸς καὶ τῆς κόρης ἐν τῷ οἴκῳ

τοῦ Χαλὴλ, ὅπου διηγοῦντο πρὸς ἀλλήλας τὰ παθήματά των. Φεῦ! ἡ τρυφερὰ κόρη Βάσω ἦτο τοῦ λοιποῦ σύζυγος τοῦ Τούρκου.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ἀλλὰ πλὴν τῶν τοιούτων ἐπιγραμμάτων ἅτινα ὑπηγόρευσεν εἰς τὴν δημώδη Μοῦσαν ὁ Διόνυσος, πλουσιωτάτη εἶνε ἡ συγκομιδὴ ἐπιγραμμάτων ἅτινα προκαλεῖ ὁ Ἔρως ἢ ὁ Χάρων. Τίς δὲν γνωρίζει τὰ δίστιχα συνήθως *λιανοτράγουδα* ἐκεῖνα, ἅτινα *μαντινάδες* καλεῖ ὁ κρητικὸς λαός; Δι' αὐτῶν ψάλλεται ἡ ἐρωμένη καὶ θρηνεῖται ἡ δύσερως ἀγάπη ἐν ταῖς πανηγύρεσι καὶ τοῖς συμποσίοις, κατὰ τὸν κλήδονα καὶ τοὺς δημώδεις χορούς. Δι' αὐτῶν μυρολογοῦσιν αἱ Λάκαιναι τὴν πρόωρον θανήν. Ἂν τὰ δίστιχα ταῦτα ὑπό τινα ἔποψιν ἕνεκα τῆς ἐξ ὑπαμοιβῆς ὡς ἐν στιχουργικῷ ἀγῶνι ἐξαγγελίας αὐτῶν ὑπομιμνήσκουσι τὰ *σκολιὰ* λεγόμενα ποιήματα τῶν ἀρχαίων, ἀφ' ἑτέρου δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὰ ἐπιγράμματα διὰ τὴν ἐκφραστικὴν αὐτῶν συντομίαν, τὴν δηκτικὴν χάριν καὶ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἐπινοίας. Χαρακτηριστικὴ δ' εἶνε ἡ αὐτόματος αὐτῶν καὶ αὐτοσχέδιος γέννησις, ἡ πλουσία ποικιλία ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ ὡρισμένου πολλάκις θέματος, ἐνίοτε ἐκ μικρᾶς ὅλως ἀφορμῆς καὶ ἀσημάντου. Οὕτω διηγοῦνται περί τινων Λακκιωτῶν αὐτοσχεδιαστῶν ὅτι ἔψαλλον ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας ἐν κρητικοῖς διστίχοις τὴν ἀπώλειαν μανδυλίου τινὸς χωρὶς νὰ ἐξαντληθῇ τῆς φαντασίας αὐτῶν ἡ πτῆσις καὶ ἡ γονιμότης τῆς στιχουργίας. Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα ἔχουσι τοῦτο τὸ ἴδιον, ὅτι προσαρμόζονται ἅμα τῇ ποιήσει αὐτῶν εἴς τινα ῥυθμὸν καὶ ὅτι ᾄδονται. Ἀναγινωσκόμενα χάνουσι πολύ, ὅσον ὡραῖα καὶ ἂν εἶνε. Ἐνθυμοῦμαι ὁποίαν αἴσθησιν ἐνεποίησέ μοι πρὸ ἐτῶν τὸ ἑξῆς δημῶδες δίστιχον ἐπίγραμμα·

βάλε τὸν κρίνο 'ς τὸ νερό,
κι' ἂν μαραθῇ δὲ σ' ἀγαπῶ.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐννοήσῃ ὅλην τοῦ διστίχου τὴν δύναμιν ὅταν μεταφερθῇ διὰ τῆς φαντασίας εἰς τοὺς κραναοὺς λόφους τῶν Μεγάρων καὶ ἀκροασθῇ τῶν ἡλιοκαῶν Μεγαρίδων παρθένων ἠμφιεσμένων τὰ ἑορτάσιμα καὶ κατὰ τὸν χορὸν τῆς *τράτας* συνᾳδουσῶν τὸ ἐρωτικὸν ἐπίγραμμα διὰ φωνῆς ὑποκλαιούσης.

Τὰ δὲ μανιατικὰ μνημόσυνα ἀποβάλλουσι πολὺ τοῦ ἀγρίου αὐτῶν μεγαλείου ὅταν δὲν φανταζώμεν τοὺς ὀξεῖς τῶν μελανειμόνων μυρολογιστριῶν ἤχους περὶ τὸ ἀνθοστεφὲς φέρετρον τοῦ ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ προκειμένου.

Τέλος τὸ δημῶδες ἐπίγραμμα δὲν προκαλοῦσι μόνον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου αἱ χαραὶ καὶ αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνους αἱ περιπέτειαι καὶ ὁ πολιτειακὸς βίος. Θαυμάσιον εἶνε τὸ εἰς τὰ ὅπλα τοῦ κλέφτου τετράστιχον ἐπίγραμμα

Τἀντρειωμένου τἄρματα δὲν πρέπει νὰ πουλιῶνται,
μόν' πρέπει τους 'ςτὴν ἐκκλησιὰ κ' ἐκεῖ νὰ λειτουργιῶνται·
πρέπει νὰ κρέμουνται 'ψηλὰ 'ς ἀραχνιασμένο πύργο·
ἡ σκούρια νὰ τρώῃ τἄρματα καὶ ἡ γῆ τὸν ἀντρειωμένο.

Ὁ Σιμωνίδης δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐπιγράψῃ τι μεγαλειότερον κάτωθεν τῶν ὅπλων τοῦ Καραϊσκάκη. Ἐν τοῖς ὀλίγοις τούτοις στίχοις τοῦ ἀνωνύμου λαϊκοῦ ποιητοῦ συγκεντροῦται ὁλόκληρος ἱστορία μαρτυρίων καὶ δόξης, ὁλόκληρος σωρὸς λιβανωτοῦ καὶ στεφάνων καὶ δακρύων. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἐπίγραμμα εἶνε μοναδικὸν διὰ τὸ δυσανάβατον ὕψος τοῦ ποιητικοῦ μεγαλείου. Ἀλλὰ μὴ δὲν εἶνε ἄξια μνείας διὰ τὴν παιγνιώδη αὐτῶν εὐτραπελίαν τὰ βραχέα ἐκεῖνα ἐπιγράμματα ἅτινα γεννῶνται ἐξ ὑπογυίου παρὰ τῷ λαῷ ἐπ' εὐκαιρίᾳ πολιτικῶν ἐνεργειῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν δημοσίαν κρίσιν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκλογῶν, τοῦ ἐντρυφήματος τούτου τοῦ φιλελευθέρου ἑλληνικοῦ λαοῦ; Τίς ποιεῖ τὰ ἄγραφα ταῦτα στιχουργήματα, τίς συνθέτει τὸν ἀποίητον αὐτῶν ῥυθμόν; Εἷς καὶ οὐδείς, οὐδεὶς καὶ ὅμως πάντες. Ναὶ πάντες, διότι ἐν τούτοις τὸ ᾆσμα γεννᾶται, γεννᾶται ὡς ἀνεμίδιον καὶ τελευτᾷ ὡς βροντὴ πυροβόλου ἀπαραλλάκτως ὡς ἡ συκοφαντία κατὰ τὸν Δὸν Βασίλειον. Ἴσως ὁ Μῶμος, πτερωτὸς οἷον παρίστανον αὐτὸν οἱ ἀρχαῖοι, ἵπταται ταχὺς ἀπὸ τοῦ μὲν εἰς τὸν δὲ καὶ ὑποτονθορύζει εἰς τὸ οὖς τοῦ λαοῦ τὸ πονηρὸν ἐπίγραμμα.

Γ'.

Ποιούμενοι ἀνωτέρω λόγον περὶ τῆς μεγάλης διαδόσεως τοῦ ἐπιγράμματος τῶν λογίων παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, ὑπεδείξαμεν τὴν πυκνὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ἐφ' οἱουδήποτε ἀντικειμένου. Οὐδόλως λοιπὸν θὰ φανῇ παράδοξον ὅτι συχνότατα εὑρίσκομεν αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

Ἡ ὕλη ἐξ ἧς αἱ βυζαντιναὶ σφραγῖδες συνήθως κατεσκευάζοντο ἦτο ὁ μόλυβδος. Ἡ χρῆσις τοῦ κηροῦ πρὸς σφράγισιν ὑπῆρξεν ὡς φαίνεται σπανιωτάτη. Ἐπ' ἴσης δὲ σπάνιαι ἦσαν αἱ χρυσαῖ ἢ ἀργυραῖ βοῦλλαι, ἐξ ὧν χρυσόβουλλα ἢ ἀργυρόβουλλα ὀνομάζονται καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ φέροντα τοιαύτας σφραγῖδας. Ἄλλως δ' ἡ χρῆσις τῆς χρυσῆς βούλλας ἦτο προνόμιον τῶν αὐτοκρατόρων· καὶ τὰ ἀργυρόβουλλα δὲ μετεχειρίζοντο μόνον δεσπόται, ὡς φαίνεται. Ἀλλὰ τῶν ἐκ μολύβδου σφραγίδων ἡ χρῆσις ἦτο συνηθεστάτη εἰς πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ

τοῦ πατριάρχου μέχρι τοῦ αὐλικοῦ θεράποντος καὶ τοῦ ἁπλοῦ ἀστοῦ. Ἐκτυπούμεναι αἱ σφραγίδες διὰ βουλλωτηρίου ἐκ σκληροῦ μετάλλου, ἀπῃωρημένου πολλάκις ἀπὸ τοῦ στήθους τοῦ κατόχου, ἀπηρτίζοντο ἐκ πλακὸς μολυβδίνης ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας συνεπιέζετο ἡ θῶμιγξ ἥτις ἐχρησίμευεν εἰς τὴν ἀπὸ τῶν ἐγγράφων ἀνάρτησιν τῆς μολυβδίνης βούλλας. Τῶν τοιούτων μολοβδοβούλλων ἡ μελέτη εἶνε σπουδαία διά τε τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἐπικεχαραγμένους τύπους διαφωτίζοντας μάλιστα τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ τὰς ἐπιγραφὰς, ἐξ ὧν μανθάνομεν ὀνόματα οἰκογενειῶν, ἐπισκόπων καὶ ἀρχόντων, τίτλους πολιτικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικούς. Ὡς ἐκ τούτου τὰ μικρὰ ταῦτα ἱστορικά τε καὶ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα εἵλκυσαν κατὰ τὰς τελευταίας μάλιστα δεκαετηρίδας τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολογούντων, ἀξιόλογοι δὲ συλλογαὶ αὐτῶν ἀπηρτίσθησαν κατά τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑσπερίαν. Τέλος δὲ ἡ περὶ αὐτὰ μελέτη προὐχώρησε τοσοῦτον ὥστε καὶ ἴδιον ὀγκῶδες περὶ αὐτῶν σύγγραμμα ἐξεδόθη ἐπ' ἐσχάτων, ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὲρ τὰ χίλια μολυβδόβουλλα, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ῥηθῇ μηδαμῶς ὅτι διὰ τῆς σπουδαίας ταύτης δημοσιεύσεως ἐξηντλήθη πᾶς λόγος περὶ τῶν μολυβδοβούλλων. (*) Ἔχοντες δὲ τὴν δημοσίευσιν ταύτην ἀνὰ χεῖρας δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

Εἶνε δῆλα δὴ ἀξιοπαρατήρητον ὅτι οἱ Βυζαντῖνοι, παρ' οἷς κατὰ τἀνωτέρω εἰρημένα μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιγράμματος, δὲν ἠμέλησαν νὰ ἐπιχαράττωσι καὶ ἐπὶ τῶν σφραγίδων αὐτῶν στίχους. Οἱ στίχοι οὗτοι συνήθως εἶνε χωλίαμβοι, κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ὁποίων μᾶλλον περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν ἢ περὶ τὴν προσῳδίαν κατεβάλλετο προσοχή. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπίγραμμα συνίσταται συνήθως ἐξ ἑνὸς ἢ δύο στίχων, ἐπιγραφομένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ μολυβδοβούλλου ἢ καταλαμβανόντων σπανιώτερα καὶ τὰς δύο, δώδεκα ἢ εἰκοσιτέσσαρας μόνον συλλαβὰς εἶχεν ὁ ποιητὴς εἰς τὴν διάθεσίν του ὅπως περιλάβῃ ἐν αὐταῖς τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον καὶ τοὺς τίτλους τοῦ εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ σφραγὶς καὶ ὅτι ἄλλο ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ. Τὸ ὀλίγον τοῦ χώρου, ἡ ἀνεπάρκεια τῶν συλλαβῶν καὶ οἱ δεσμοὶ τοῦ μέτρου, ὅσον χαλαρὸν καὶ ἂν ἦτο, προὐκάλεσαν τοὺς δύο οὐσιώδεις χαρακτῆρας τοῦ σφραγιστικοῦ ἐπιγράμματος, ἅς το καλέσωμεν οὕτω, τὴν τυπικὴν αὐτοῦ συντομίαν καὶ τὴν χρῆσιν λέξεων καὶ ἐννοιῶν χρησιμευουσῶν πρὸς ὕψωσιν τῶν λεγομένων, ἥτις ὅμως ἐνίοτε ἀποβαίνει συνθηματική. Οὕτως ὁ ἐπίσκοπος γίνεται πολλάκις ἐπὶ τῶν σφραγίδων *πρόεδρος* ἢ *ποιμὴν* ἢ *προστάτης ἐκκλησίας*, ὁ Γαβριὴλ *καρτερώνυμος*, ὁ Ἰωάννης *χαριτώνυμος*, οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων καλοῦνται *Ἀγγελώνυμοι*.

Τὸ σφραγιστικὸν ἐπίγραμμα ἢ περιέχει ἁπλῶς τὴν δήλωσιν τοῦ κυρίου τῆς σφραγῖδος ἢ εἶνε ἐπίκλησις πρὸς τὴν θεοτόκον ἢ τινα τῶν ἁγίων πρὸς φύλαξιν τῶν γραφῶν αὐτοῦ καὶ τῶν νοημάτων. Συνήθης τύπος εἶνε ὁ ἑξῆς·

—*Γραφὰς σφραγίζω καὶ λόγους Γεωργίου.*
—*Ἰωάννου σφράγισμα τοῦ Καππαδόκου.*
—*Σφραγὶς Βασιλείου Μεσοποταμίτου.*

Ὅμοια μονόστιχα εὑρίσκομεν πάμπολλα ἐπὶ τῶν μολυβδοβούλλων. Εἶνε δὲ τὸ μάλιστα μονότονον εἶδος αὐτῶν, ἔνθα φαίνεται ἄπορος ἡ ἰδιοτροπία, ἀλλ' ἅμα καὶ εὐκολία τῆς ἐμμέτρου διατυπώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ σφραγίζοντος.

Περίεργα σφραγιστικὰ ἐπιγράμματα εἶνε τὰ μὴ περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ σφαγίζοντος, ἀλλὰ παραπέμποντα πρὸς ἀναγνώρισιν αὐτοῦ εἰς τὴν γραφήν. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἑξῆς·

—*Τίνος σφραγίς; ὃν ἡ γραφὴ προδεικνύει·*
—*Ἐκ τῆς γραφῆς γνώριμος ἡ σφραγὶς τίνος·*
—*Ἐκ τῆς γραφῆς γνῶθι με τὸν γεγραφότα.*
—*Ἐπιγραφὴ δείκνυσι τὸν γεγραφότα.*
—*Ἐπιγραφὴν σφραγῖδος μὴ ζήτει βλέπων.*
—*Εἴποι σαφῶς γὰρ ἡ γραφὴ τίνος πέλω.*
—*Γραφὴ δηλοῖ σοι οὕτινος σφραγὶς πέλω.*
—*Οὐ σφραγίς εἰμι τὴν γραφὴν γνῶσῃ βλέπων.*
—*Οὐ σφραγίς εἰμι τὴν γραφὴν ὁρῶν νόει.*

Περὶ τῶν τοιούτων σφραγίδων πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ ἀνώνυμον προήρχετο ἐκ τῆς χρήσεως ἑτοίμων βουλλωτηρίων ἀποτυπούντων ἓν τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων ἐπιγραμμάτων· ἠγοράζοντο δ' αἱ τοιαῦται σφραγῖδες ἴσως ὑπ' ἀνθρώπων ἀσήμων ἢ σπανίως γραφόντων, ἐκτὸς τῶν περιστάσεων καθ' ἃς ὑπῆρχεν ἰδία ἀφορμὴ ὅπως ἐπίτηδες ὁ ἐπιστέλλων ἀποκρύψῃ τὸ ὄνομά του, μένον οὕτως ἄγνωστον πρὸ τῆς ἀποσφραγίσεως τῆς ἐπιστολῆς.

Συνήθης δ' εἶνε ἡ ἐπὶ τῶν σφραγίδων ἐπίκλησις τῆς θεοτόκου.

—*Σκέποις, ἄνασσα, σὸν δοῦλον Νικηφόρον.*
—*Εἴης βοηθὸς δούλῳ σῷ Γεωργίῳ.*
—*Δέσποινα σώζοις Σπονδύλην Κωνσταντῖνον.*
—*Αὐλητὸν ἁγνή με σκέποις Ἰωάννην.*
—*Δοῦλον σκέποις σὸν Βασίλειον, παρθένε.*
—*Κωνσταντίνῳ μοι τῷ Μελισσηνῷ, κόρη,*
ἐπισφραγίζοις τὰς γραφὰς τῷ σῷ τύπῳ.

Ἄλλοτε δὲ παριστάνεται λαλοῦσα αὐτὴ ἡ Παναγία, οὕτως

εἰμὶ φύλαξ σοῦ καὶ γραφῶν εἰμι φύλαξ.

Σπανίως δέ ποτε Μαρία τις ἐπικαλεῖται τῆς

* ***Gustave Schlumberger*** **Sigillographie de l' empire byzantin avec 1100 dessins par L. Dardel. Paris. MDCCCLXXXIV.**

μητρὸς τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν διὰ τοιούτου τινὸς στίχου

Συνώνυμον σώζοις με δούλην, παρθένε.

Καὶ τῶν ἁγίων δὲ γίνεται συνηθέστατα ἐπίκλησις, μάλιστα τῶν φερωνύμων τοῦ ἐπιστέλλοντος. Κοσμεῖται δὲ τότε τὸ μολυβδόβουλλον καὶ διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ ὁμωνύμου ἁγίου ὡς διὰ τῆς τῆς Παναγίας ὅταν πρὸς αὐτὴν ἀπευθύνηται ἐπίγραμμα.

Ἐν τῶν περιεργοτάτων σφραγιστικῶν ἐπιγραμμάτων εἶνε τὸ ἑξῆς·

Μακρεμβολῖτα Μιχαὴλ γραφὰς δέχου
ἐκ σῆς ὁμευνέτιδος Εἰρήνης φίλης.

Πόσον περίεργοι θὰ εἴμεθα νὰ ἐμβατεύσωμεν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μυστήριον ὅπερ κρύπτεται διὰ τῶν δύο τούτων στίχων. Διὰ νὰ ἐπιτυπωθῶσιν οὗτοι ἐπὶ τοῦ μολυβδοβούλλου ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῇ ἴδιον βουλλωτήριον χρησιμεῦον ὁσάκις ἡ Εἰρήνη ἔμελλε νὰ σφραγίζῃ τὰς πρὸς τὸν ἀγαπητὸν σύζυγον ἐπιστολάς της. Ἄρα ἡ ἀπουσία τοῦ Μακρεμβολίτου, φέροντος τὸ ἐπώνυμον οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου γνωστῆς, ἐξ ἧς κατήγετο ὅ τε Εὐστάθιος ὁ Μακρεμβολίτης, ὁ συγγραφεὺς τῆς μυθιστορίας τῶν καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν ἴσως δὲ καὶ αὐτοκράτειρα Εὐδοκία ἡ Μακρεμβολίτισσα, ἡ ἀπουσία, λέγω, τοῦ Μιχαὴλ ὑπῆρξε μακρά. Ἀλλὰ μὴ γνωρίζοντες ἄλλοθεν τὸν ἄνδρα, δὲν δυνάμεθα ἐκ τοῦ διστίχου μόνον ἐπιγράμματος νὰ μάθωμεν τίς ἡ αἰτία ἡ κρατοῦσα αὐτὸν μακρὰν τῆς ὁμευνέτιδος. Ἆρα ἰδιωτικαὶ ἀσχολίαι ἢ μᾶλλον ὑπηρεσίαι τοῦ κράτους; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ πανηγυρικὸν σφράγισμα δεικνύει ἰδιάζουσάν τινα περίστασιν ἄγνωστον ἡμῖν καὶ πασιφανῆ ἐπίδειξιν ἀγάπης. Ἀλλὰ τίς οἶδε, μὴ ἐν ᾧ ἡ Εἰρήνη, ἐπιστέλλουσα πρὸς τὸν μακρὰν ἀπόντα σύζυγον, ἐπιδεικτικῶς ἐπέγραφεν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς κρεμαμένης σφραγῖδος τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ τὴν ἀγάπην, παρεμυθεῖτο τὴν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀπουσίας τοῦ συνεύνου ἀνίαν δι' ἀποστολῆς πιττακίων φερόντων ἀνώνυμόν τινα σφραγῖδα μετὰ τοῦ στίχου

ἐκ τῆς γραφῆς γνώριμος ἡ σφραγὶς τίνος.

Τοιαύτη τις σφραγὶς ἠδύνατο ἴσως νὰ εἶνε ἀρκετὴ διὰ μικρᾶς ἐπιστολὰς πρὸς συζυγικόν τινα φίλον ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως ἡ ἄλλη, ἡ ἐπίσημος, συνώδευε τὰ διαπόντια πρὸς τὸν σύζυγον γράμματα. Ἀλλ' ἔστω ἵλεως ἡ μνήμη τῆς ἀπ' αἰώνων κεκοιμημένης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐνόησεν ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ σφραγιστικὸν ἐπίγραμμα τῶν Βυζαντίνων κατὰ πολὺ ὑπολείπεται τοῦ ἐπιγράμματος τῶν καλῶν χρόνων. Δὲν στερεῖται μὲν καλῆς τινος πολλάκις ἐπινοίας, δεξιᾶς τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων ἐν βραχυλογίᾳ ἀναγραφῆς. Ἀλλὰ λείπει ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὀξύτης ἐκείνη καὶ ἀγχίνοια ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν ἐπιγραμματικὴν ποίησιν τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ μολύβδινον δένδρον τοῦ σφραγιστικοῦ ἐπιγράμματος φέρει ἀραιά τινα ἄνθη. Ὀρθῶς δ' ἐρρήθη ὅτι ἡ ἄνθησις αὐτοῦ δὲν εἶνε ἡ τῶν θερμῶν ὡρῶν, ἀλλὰ βλάστησίς τις χειμερία, καθ' ἣν ἡδόμεθα βλέποντες προβάλλοντας ἐκ τῆς χιόνος κάλυκάς τινας σπανίους. Τοιαύτη εἶνε ἡ σφραγὶς ἐφ' ἧς ὁ ποιητής, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μέρους αὐτῆς κεχαραγμένον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ἐπιφωνεῖ

Ὁ λύχνος φωτὸς φώτιζε σὸν οἰκέτην.

Ἐπὶ ἄλλου δὲ μολυβδοβούλλου, ἐφ' οὗ φέρεται ἡ θεοτόκος, ἀναγινώσκομεν τὸ ἑξῆς ποιητικὸν ἐπίγραμμα·

Βροτῶν ῥοῆς ἡ στάσις, τὰς πράξεις κύρου
αἰῶσι μακροῖς τῆς ῥοῆς δίχα, κόρη.

Ἐπὶ δὲ σφραγῖδος ἐφ' ἧς ἀπεικονίζεται Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐπικαλεῖται αὐτὸν ὁ τῆς σφραγῖδος κάτοχος Γεώργιος διὰ τῶν ἑξῆς

Γεώργιον σκέποις με, σεμνὲ παρθένε,
λύχνος γεγὼς μοι τοῖς ποσί, φῶς ταῖς τρίβοις.

Ὡραῖοι διὰ τὸ ποιητικὸν τῆς ἐμφαινομένης εὐλαβείας εἶνε οἱ ἑπόμενοι στίχοι κεχαραγμένοι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν μολυβδοβούλλου, ἐφ' οὗ οὐδεμία εἰκὼν ἁγίου ἐπετυπώθη·

Σφράγισμα γραφῶν τοῦ δούλου Γεωργίου.
Δι' εὐλάβειαν οὐ φέρει θείους τύπους.

Ὁμοία δ' εἶνε ἡ σφραγὶς τῆς περιωνύμου Ἄννης Κομνηνῆς, τῆς θυγατρὸς Ἀλεξίου τοῦ Α', ἥτις συνέγραψε τὴν Ἀλεξιάδα·

Δι' εὐλάβειαν οὐ φέρει θείους τύπους
Ἄννης Κομνηνῆς ἡ σφραγὶς ἅμα στίχοις.

Ἐπ' ἄλλης δὲ φερούσης τὴν εἰκόνα Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐπεχαράχθη τὸ ἑξῆς ἐκφραστικὸν δίστιχον·

Ψυχῆς ἐμῆς φρουρόν σε καὶ γραφῶν γράφω,
εἰ καὶ κατ' ἄμφω, πλὴν ἀλλὰ ψυχῆς πλέον.

Οὐκ ἄστοχος εἶνε ἡ εἰς τὸ ὄνομα Νικολάου τοῦ Γλυκέος ἀναφερομένη παιδιά, ἥτις περιλαμβάνεται ἐν τῷ ἑξῆς σφραγιστικῷ ἐπιγράμματι·

Νικολάου γράμματα κυροῖ Γλυκέος
γλυκὺς Ἰησοῦς ἐν γλυκεῖ Νικολάῳ.

Ἐξηγεῖται δὲ τὸ δίστιχον ἐκ τῆς ἐν τῷ ἔμπροσθεν μέρει τοῦ μολυβδοβούλλου ἐπιτετυπωμένης εἰκόνος τοῦ ἁγίου Νικολάου, οὗ ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν ὁ κάτοχος τῆς σφραγῖδος.

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις καὶ τὸ σφραγιστικὸν ἐπίγραμμα τῶν Βυζαντίνων, γνήσιον γέννημα τῶν χρόνων καθ' οὓς τὴν σωζομένην περιβολὴν τῆς ἀρχαίας Μούσης ἐνεδύοντο παρηκμακότες ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων, παραγνωρίζοντες ὅτι ἦσαν πρόγονοι ἄλλης γενεᾶς νέας καὶ τρίβοντες ὀφθαλμοὺς πεπονημένους πρὸς ἥλιον δυόμενον ἀντὶ νὰ ἀναβλέψωσι μετὰ θάρρους πρὸς τὴν νέαν ἀνατολήν.

Σπυρ. Π. Λαμπρος.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Μουσεῖον τοῦ Κέρνερ.

Μεταξὺ τῶν τόσων ἐν τῇ Σαξονικῇ πρωτευούσῃ μουσείων τὸ φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ, ἂν εἶνε τὸ μικρότερον, δὲν εἶνε ὅμως καὶ τὸ ἥκιστα ἐνδιαφέρον. Τὸ κατ' ἐμὲ μάλιστα ὁμολογῶ ὅτι, ἂν ἐξ ἄλλων καλλιτεχνικῶν καὶ ἱστορικῶν συλλογῶν ἀπεκόμισα πλουσίας ἐντυπώσεις, ἀλλ' ἐξ οὐδενὸς μεγάρου ἀπῆλθον τοσούτῳ συγκεκινημένος, ὅσῳ ἐκ τοῦ ταπεινοῦ οἴκου τοῦ Θεοδώρου Κέρνερ, ἐνῷ εἶν' ἐγκατεστημένον καὶ τὸ ὁμώνυμον μουσεῖον.

Λησμονῶ ὅμως ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Κέρνερ δὲν εἶνε γνωστὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅτι πρέπει νὰ εἴπω πρῶτον διατί ἐπὶ τοσοῦτον τιμᾶται ἐνταῦθα, ὥστε καὶ ἡ ὁδὸς ἐφ' ἧς κεῖται ὁ παλαιὸς οἶκος τοῦ ποιητοῦ νὰ καλῆται ὁδὸς Κέρνερ καὶ ἴδιον μουσεῖον νὰ ὑπάρχῃ φερώνυμον αὐτῷ. Ὁ Θεόδωρος Κέρνερ, λοιπόν, εἶνε ὁ Τυρταῖος τῆς Γερμανίας· κατὰ τοῦτο μάλιστα ὑπέρτερος ἐκείνου ὅτι οὐχὶ μόνον διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν ᾀσμάτων του ἐνέπνευσε τὸ θάρρος καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῖς συμπολίταις του κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον πρὸς τὸν μέγαν Ναπολέοντα, ἀλλὰ καὶ ἠγωνίσθη αὐτὸς ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἔπεσεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης καὶ ἐτάφη ἐν Μοββελίνῳ τοῦ Μεκλεμβούργου τῇ 26 αὐγούστου 1813, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 22 ἐτῶν.

Ὡς ποιητὴς ὁ Κέρνερ κατὰ πολὺ βεβαίως ὑπολείπεται τῶν μεγάλων Γερμανῶν ποιητῶν· τὰ πολεμικά του ᾄσματα ὅμως θεωροῦνται ὡς ἄριστα. Καὶ διὰ τὴν ἐπίδρασιν δὲ ἣν ἔσχον τὰ ἔργα του κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀγώνων, καὶ διὰ τὸν πρόωρον καὶ ἡρωϊκὸν θάνατον αὐτοῦ, ἴσως ἀκόμη καὶ διὰ τὴν περικαλλῆ καὶ γλυκεῖαν μορφήν του, ὁ Κέρνερ μετὰ τὸν Σχίλλερ καὶ τὸν Γκαῖτε εἶνε ἂν ὄχι ὁ μᾶλλον θαυμαζόμενος, ἀλλ' ὁ μᾶλλον ἀγαπώμενος ἐν τῇ Γερμανίᾳ ποιητής. Εἰκόνας καὶ προτομὰς αὐτοῦ βλέπει τις πανταχοῦ ἐκτεθειμένας καὶ πωλουμένας, τὰ δὲ πατριωτικὰ ᾄσματά του ψάλλουσιν εὐθυμοῦντες οἱ σπουδασταί, καὶ διδάσκουσιν αἱ Γερμανίδες μητέρες εἰς τὰ μόλις ψελλίζοντα τέκνα των.

Καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῶν πατριωτικῶν ἐμβατηρίων του ὁ Ταντααλίδης μετέφρασεν ἑλληνιστὶ «*Τὸν καλὸν Στρατιώτην*» καὶ ἐκ τῶν μικρῶν ᾠδῶν του τὴν «*Προσευχὴν πρὸ τῆς μάχης*.»

Αὐτὸς λοιπὸν εἶνε ὁ Θεόδωρος Κέρνερ, τὸ δ' ἐπ' ὀνόματί του τιμώμενον μουσεῖον δὲν περιλαμβάνει μόνον σκεύη καὶ πράγματα ἀνήκοντα εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἀντικείμενα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἐποχὴν τόσῳ συνδεδεμένην πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ στρατιώτου ποιητοῦ.

Εἰσερχόμενός τις εἰς τὸν πρῶτον θάλαμον, χαμηλὸν καὶ σκιερόν, ὡς ἀληθινὸν τάφον τῆς τόσης δόξης, ἣν περικλείει, βλέπει πρῶτον κύκλῳ ἀνηρτημένας ἐπὶ τῶν τοίχων χαλκογραφίας καὶ λιθογραφήματα ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν, μαχῶν καὶ στρατιωτικῶν παρατάξεων, ἐνῷ ὑπὸ εὐμήκη ὑελόφρακτα ἑρμάρια ἀποστίλβουσι δεκάδες μεταλλίων καὶ ἀριστείων χρυσῶν, ἀργυρῶν ἢ ἐκ ταπεινοτέρων μετάλλων, ἅτινα εἰς ἀνάμνησιν μεγάλων γεγονότων τότε ἐκόπησαν. Ἐντὸς ἄλλων ὑελίνων θηκῶν συνεπτυγμένα ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ παρέχουσιν εἰς θέαν τὰς ἐπιγραφὰς ὅλων τῶν συμμάχων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίσκων ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ, τοῦ Βοναπάρτου ἀφ' ἑτέρου, ἐνῷ τὰς θύρας ἐπιστέφουσιν ὅπλα ἀπομάχων τῆς μάχης τῆς Δρέσδης καὶ τῆς μάχης τοῦ Βατερλῶ.

Ἀλλ' ἐνῷ περιέρχεταί τις στενὸν θάλαμον σταματᾷ αἴφνης ἐκπεπληγμένος πρὸ μικροῦ ὑελοσκεποῦς κιβωτίου, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον φαίνεται καὶ παράδοξον καὶ ἐστερημένον πάσης ἀξίας. Ἐντὸς αὐτοῦ κεῖνται ἐκτεθειμένα πενιχρὰ καὶ κακότεχνα γυναικεῖα κοσμήματα ἐκ σιδήρου κατεσκευασμένα: ἓν ψέλλιον, δύο ἐνώτια, δύο τρία μετάλλια, περιέχοντα μάλιστα καὶ τρίχας ἐντὸς εἰς ἀνάμνησιν προσφιλῶν προσώπων, καί τινα ἄλλα, ἰδοὺ τὸ περιεχόμενον τοῦ κιβωτίου. Τίνες λοιπὸν ἦσαν αἱ Ἀθιγγανίδες αἱ κοσμοῦσαι ἑαυτὰς διὰ τοιούτων βαναυσουργημάτων; Καὶ διατί δὲν ἐστάλησαν τὸ πολὺ εἰς τὸ Ἐθνογραφικὸν μουσεῖον, ἀλλ' ἐφυλάχθησαν ἐδῶ τὰ ἄδοξα αὐτὰ πλησίον τόσων ἄλλων ἐνδόξων κειμηλίων;

Ὄχι, δὲν εἶνε ἄδοξα, καὶ εἶνε τιμιώτερα μάλιστα ὅλων τῶν ἀδαμαντίνων κοσμημάτων τῶν χρυσοπωλείων. Ὄχι, δὲν ἐκόσμησαν τὰς ῥυπαρὰς ὄψεις καὶ τοὺς μελαψοὺς βραχίονας Ἀθιγγανίδων, ἀλλὰ τὰς ἁβροτέρας κόρας τῆς Γερμανίας καὶ τὰς εὐγενεστέρας δεσποίνας. Ἡ ἱστορία των εἶνε ἁπλῆ, ὅσῳ καὶ μεγάλη· ἀκούσατέ των. Ἡ Γερμανία ἐπολέμει ἐπὶ ἔτη, ἡ Γερμανία διεκινδύνευε τὴν ἰδίαν της ἐλευθερίαν, ἡ δὲ θέσις της ἦτο κρισιμωτάτη, διότι ἐστερεῖτο οὐχὶ τόσῳ μαχητῶν ὅσῳ χρημάτων. Ἦτο ἡ ὥρα τῶν γενικῶν εἰσφορῶν· ἕκαστος προσήνεγκεν ἐκ τοῦ περισσεύοντος ἢ ἐκ τοῦ μόλις ἀρκοῦντος αὐτῷ· καὶ αἱ γυναῖκες τότε ἐδώρησαν εἰς τὴν πατρίδα τὰ πολύτιμα κοσμήματά των καὶ εἰς ἀντάλλαγην ἔλαβον ὅμοια ἐκ σιδήρου. Τόσῳ δὲ γενικὴ ὑπῆρξεν ἡ εἰσφορὰ ὥστε ἐπὶ καιρὸν οὐδεμία Γερμανὶς ἐφάνη φέρουσα χρυσοῦν κόσμημα· διότι καὶ ἄν τις εἶχεν ἀποκρύψῃ τοὺς πολυτίμους στολισμούς της, δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς φέρῃ αἰσχυνομένη.

Ὅσον δ' ἀναλογίζεταί τις ὁποίαν εἰδωλολατρείαν τρέφουσιν αἱ γυναῖκες πρὸς τὰ ἀποστίλβοντα ἐκεῖνα κομψοτεχνήματα, ἅτινα ἀναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ ἀπὸ τῶν ὠτίων ἢ

περῶσιν εἰς τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς δακτύλους, τόσῳ μᾶλλον ἐκτιμᾷ καὶ θαυμάζει τὴν θυσίαν ἐκείνην τῶν Γερμανίδων γυναικῶν.

Πόσον ὡραῖαι θὰ ἦσαν αἱ Ἑλληνίδες μας ἂν ποτε ἐν ὁμοίᾳ κρισίμῳ περιστάσει ἀντήλλασσον πρὸς σιδηρᾶ τὰ χρυσᾶ των κοσμήματα!... Πόσον ὡραῖαι!...

Ἐνῷ τοιαύτη τις σκέψις διήρχετο πρὸ τοῦ λογισμοῦ μου, τὴν προσοχήν μου προεκάλει ἡ πελωρία *πίπα* τοῦ Βλύχερ. Ἡ *πίπα* αὕτη, περιώνυμος καὶ διὰ τὴν χωρητικότητά της, καὶ διότι ἀκόμη ἦτο ἡ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ μεγάλου στρατάρχου εἰς πάσας τὰς μάχας κ' ἐπεῖχεν οἱονεὶ τόπον στρατραρχικῆς ῥάβδου παρ' αὐτῷ, ἐδωρήθη πρό τινος εἰς τὸ μουσεῖον ὑπὸ τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σαξονίας Ἀλβέρτου.

Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μουσείου, ὅστις διακρίνεται διὰ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεών του καὶ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς μεταδίδει ταύτας πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας, μὲ προσεκάλει καὶ πάλιν πρὸ τοῦ κιβωτίου τῶν σιδηρῶν κοσμημάτων κ' ἐφίστα ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν μου εἰς πενιχρὰν καὶ ἡμίσβεστον φωτογραφίαν γυναικός, ἥτις ἔκειτο μεταξὺ αὐτῶν.

— Καὶ ποία εἶνε αὐτή; ἠρώτησα ἀπορῶν.

— Ἡ Φερδινάνδη Σμετάου.

— Καὶ τί ἔκαμεν, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν φωτογραφίαν της ἐδῶ;

— Τί ἔκαμεν; Ἀκούσατε τί ἔκαμε: Ὅταν αἱ ἄλλαι γυναῖκες ἔδιδον εἰς τὴν πατρίδα τὰ κοσμήματά των, αὐτὴ δὲν εἶχε τίποτε νὰ δώσῃ, διότι ἦτο πτωχή, πολὺ πτωχή. Ἦτο ὅμως ὡραία — μὴ βλέπετε τὴν εἰκόνα, διότι ἦτο πλέον γραῖα, ὅταν ἐφωτογραφήθη. Ὅλαι τὴν ἐθαύμαζον ἐν Δρέσδῃ, πρὸ πάντων διὰ τὰ λαμπρὰ μαλλιά της, μακρυὰ ἕως εἰς τὰ γόνατα καὶ ὁλόξανθα ὡσὰν χρυσάφι. Ἡ Φερδινάνδη ἐσυλλογίσθη καὶ εἶπεν: ἂν αἱ ἄλλαι γυναῖκες θυσιάζουν τὰ χρυσᾶ των κοσμήματα, χάριν τῆς πατρίδος, θυσιάζω καὶ ἐγὼ τὸ μόνον χρυσοῦν κόσμημα τὸ ὁποῖον ἔχω· τὰ χρυσᾶ μου μαλλιά. Καὶ χωρὶς νὰ διστάσῃ ἕν πρωῒ κόπτῃ σύρριζα μὲ τὸ ψαλλίδι καὶ τὰ φέρει ἐκεῖ, ὅπου κατετίθεντο αἱ ἰδιωτικαὶ εἰσφοραὶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Τόσον δ' ἡ θυσία τῆς φιλοπάτριδος κόρης ἐνεθουσίασε πάντας, ὥστε οἱ εὐγενέστεροι καὶ πλουσιώτεροι νεανίαι ἐφιλοτιμήθησαν τίς πρῶτος ν' ἀποκτήσῃ ὀλίγας ἐκ τῶν πολυτίμων ἐκείνων τριχῶν, καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ πολέμου εἰσέπραξε πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὴν χρυσῆν κόμην τῆς πτωχῆς Φερδινάνδης παρὰ ἀπὸ τὰ βαρύτιμα κοσμήματα ἄλλων γυναικῶν.

Ἡ διήγησις αὕτη τόσῳ μὲ συνεκίνησεν ὥστε ἐπὶ πολλὰς στιγμὰς ἔμεινα ἀκίνητος τὸ βλέμμα ἔχων προσηλωμένον ἐπὶ τῆς πρεσβυτικῆς μορφῆς τῆς Φερδινάνδης Σμετάου. Καὶ ἂν τὸ ὑέλινον κάλυμμα δὲν με ἠμπόδιζε, δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ἀσπασθῶ τὴν εἰκόνα ἐκείνην μετ' εὐλαβείας καὶ θαυμασμοῦ!

Τὸ δεύτερον δωμάτιον περιέχει ἀντικείμενα ἀναφερόμενα ἰδίᾳ εἰς τὸν ποιητὴν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ἐπισήμους φίλους αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον ἡ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν τῆς μητρός του Μίννας προσελκύει εὐθὺς τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου. Ἦτο ἀληθῶς ὡραία γυνὴ μελαγχρινή, μὲ ὡραίους μαύρους ὀφθαλμούς, κάθε ἄλλο παρὰ Γερμανίς, ἐξαίρετος τύπος Ἀνδαλουσίας καλλονῆς. Ἐκ τῆς μορφῆς της μετέδωκεν εἰς τὸν υἱόν τοὺς ὡραίους ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἐκφραστικὴν καὶ ἥμερον φυσιογνωμίαν.

Ἐντὸς ὑελίνων θηκῶν ἀνάκεινται ἐν τῷ θαλάμῳ τούτῳ τὰ δύο ἐμβλήματα τοῦ Κέρνερ πλησίον ἀλλήλων τεταγμένα· τὸ ἔμβλημα τοῦ ἀοιδοῦ, ἡ κιθάρα, καὶ τὸ ἔμβλημα τοῦ στρατιώτου, ὁ ὁπλισμός. Πλησίον τῆς κιθάρας βλέπει τις μουσικοὺς χαρακτῆρας γεγραμμένους διὰ τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου μουσικοῦ Βέμπερ, καὶ τρίχας ἐκ τῆς κόμης αὐτοῦ, καὶ ὀλιγίστας τρίχας ἀκόμη ἐξ ἄλλης σοφῆς κεφαλῆς, τῆς κεφαλῆς τοῦ Γκαῖτε.

Τὰ βιβλία τοῦ σχολείου, ἐν οἷς καὶ ἑλληνικὸν λεξικόν, τὰ ἐνδεικτικά του, ἄλλα πλεῖστα μικρὰ ἀντικείμενα παντοειδῆ πληροῦσι μέγα ἑρμάριον. Μεταξὺ τῶν ποικιλωτάτων τούτων πραγμάτων ὑπάρχει καὶ ἓν κομβίον μέγα ὡς τάλληρον χρώματος κυανοῦ, ἐφ' οὗ εἶν' ἐζωγραφημένη ἑλληνικὴ θεότης. Τὸ κομβίον αὐτὸ εἶν' ἐκ κοιτωνίτου τοῦ Σχίλλερ. Ἡ δὲ ἱστορία τοῦ κοιτωνίτου αὐτοῦ εἶνε πολὺ νόστιμος.

Ὁ Σχίλλερ ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ τοῦ γέροντος Κέρνερ κατὰ τὸ 1784 ἐν τῷ χωρίῳ Λόσβιτς πλησίον τῆς Δρέσδης. Ἦτο τότε πτωχὸς ὁ μέγας ποιητής, τόσον πτωχός, ὥστε καὶ τὸν χειμῶνα ἐρρίγει ἐστερημένος ἐπαρκῶν ἐνδυμάτων. Ἡ ὡραία Μίννα τότε, ἡ μήτηρ τοῦ ποιητοῦ Κέρνερ, ἤρχισε νὰ πλέκῃ μάλλινον χονδρὸν κοιτωνίτην ἵνα τὸν δωρήσῃ εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ἐτελείωσεν, μὴ θέλουσα νὰ προσβάλῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Σχίλλερ διὰ τῆς ἀπευθείαν δωρεᾶς, ἐφεῦρεν εὐφυῶς πλάγιον μέσον τὸ ἑξῆς: Ἐπρομηθεύθη δωδεκάδα κομβίων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐζωγραφημένοι οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοί, καὶ ἀφοῦ προσέρραψε ταῦτα ἐπὶ τοῦ κοιτωνίτου, κατέλιπεν αὐτὸν μίαν πρωΐαν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ποιητοῦ. Ὅταν δ' ἐκεῖνος ἐπανελθὼν ἠρώτησε μετ' ἐκπλήξεως ποῦ εὑρέθη τὸ ὡραῖον αὐτὸ καινουργὲς ἔνδυμα, ἡ Μίννα τῷ ἀπεκρίθη ὅτι, ὡς φαίνεται, οἱ θεοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀμείβοντες αὐτὸν διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμόν, ὃν τοῖς ἀπονέμει, ἀπέστειλαν τὸ ἔνδυμα ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐχάραξαν τὰς ἰδίας αὐτῶν εἰκόνας, ἕκαστος ἐπὶ ἑνὸς κομβίου. Ὁ Σχίλλερ ἐγέλασε διὰ τὴν ἐπινόησιν καὶ δὲν ἐρρίγησε πλέον κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον καὶ τοὺς μετέπειτα.

Ἀναδιφῶν διαφόρους σημειώσεις τοῦ Κέρνερ εὑρίσκω μεταξὺ αὐτῶν καὶ μίαν περιεργοτάτην. Εἶνε ἡ σημείωσις τῶν χορῶν οὓς ἐχόρευσεν ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον χειμῶνα. Καὶ πρῶτον σημειοῖ ἐκεῖ κατ' εἶδος πόσας *πόλκας* καὶ πόσους στροβίλους καὶ πόσους πολωνικοὺς χοροὺς ἐχόρευσε κλπ. προσθέτων δ' αὐτοὺς ἐξάγει ἄθροισμα 128 ἐν συνόλῳ! Εἶτα δὲ ἀναγράφει τὰ ὀνόματα τῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων, μεθ' ὧν ἐχόρευσε καὶ ποσάκις μεθ' ἑκάστης. Ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης ὁ ἀδιάκριτος ἐξερευνητὴς μανθάνει ὅτι ἡ προτιμηθεῖσα ὅλων ἦτο ἡ δεσποινὶς Schoenberg, μεθ' ἧς ὁ χορευτὴς ποιητὴς ἐχόρευσε δωδεκάκις!

Τὸ τρίτον δωμάτιον, πολὺ μικρότερον τῶν δύο ἄλλων, περιλαμβάνει τὸ ἐκ καρυοξύλου μέγα γραφεῖον τοῦ ποιητοῦ, τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τὸ ἀρχεῖον, ἤτοι ἐπιστολάς, ἔγγραφα, χειρόγραφα κλπ. ἀνήκοντα τῇ οἰκογενείᾳ Κέρνερ. Ἐπὶ τῶν τοίχων εἰσὶν ἀνηρτημέναι πλεῖσται εἰκόνες, ἐν αἷς ἐξέχει λαμπρὰ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν τοῦ Σχίλλερ, προσωπογραφία ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου ληφθεῖσα, ἡ ἀρίστη καὶ πολυτιμοτάτη τῶν εἰκόνων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ἀξίζουσα σήμερον ὑπὲρ τὰς 50 χιλιάδας μάρκων. Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὅλη ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Σχίλλερ κατοπτρίζεται εἰς τοὺς ἀπαραμίλλους λαμπροὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐν ἄλλῃ μικρᾷ ἐλαιογραφίᾳ ἀπεικονίζεται αὐτὸς ὁ Κέρνερ ἐν στρατιωτικῇ στολῇ ᾄδων πρὸς κλειδοκύμβαλον τὰ πατριωτικά του ἐμβατήρια, ἐνῷ περὶ αὐτὸν ὅμιλος στρατιωτικῶν ἀκροαταὶ ἐν ἐνθουσιασμῷ. Ἡ εἰκὼν αὕτη μὴ διακρινομένη ἐπὶ τέχνῃ, τοῦτο ἔχει τὸ ἀξιοσημείωτον ὅτι εἶν' ἐζωγραφημένη ἐπὶ τεμαχίου ξύλου ληφθέντος ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐφ' οὗ ὁ ποιητὴς ἔκρουε τὰ ᾄσματά του. Ἑτέρα εἰκὼν τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ προσωπογραφία τοῦ γέροντος Κέρνερ καὶ τῆς περικαλλοῦς ἀδελφῆς Ἔμμας, ἥτις ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 27 ἐτῶν, ἓν καὶ ἥμισυ μόλις ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλτάτου ἀδελφοῦ, συμπληροῦσι τὸν κόσμον τοῦ στενοῦ δωματίου.

Παρὰ τὴν θύραν δ' ἐν πλαισίῳ ἀνήρτηται αὐτόγραφον τὸ ποίημα ἐκεῖνο τοῦ Σχίλλερ, τὸ ὁποῖον ἔγραψε, καθ' ἣν ἡμέραν, ἐνῷ ἐφιλοξενεῖτο παρὰ τῷ γέροντι Κέρνερ ἐν Λόσβιτζ, ἐκλείσθη κατὰ λάθος ὑπὸ τῶν οἰκοδεσποτῶν μόνος καὶ νῆστις ἐν τῷ οἴκῳ.

Ὡς παράρτημα τοῦ μουσείου ὑπάρχει καὶ τέταρτον δωμάτιον μὴ συνεχόμενον πρὸς τἆλλα. Ἐντὸς αὐτοῦ εἰσὶν ἀποθηκευμένα οἰκογενειακά τινα ἔπιπλα καὶ ἐν εἴδει δίσκου μέγα τεμάχιον ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου παρὰ τὸ ὁποῖον ἔθανεν ὁ νεαρὸς ποιητής. Κατάκειται δ' ἐκεῖ βωβὸν καὶ τεθραυσμένον ἐν μέρει παλαιὸν κλειδοκύμβαλον ἀνῆκον εἰς τὸν Κέρνερ. Καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου τούτου, κατὰ τὸν συνοδόν μου διευθυντήν, ἤγγισαν οἱ δάκτυλοι τοῦ Μόζαρτ καὶ τοῦ Βέμπερ, δὲν ἠθέλησα ν' ἀπέλθω πρὶν ἢ ἐγγίσω καὶ ὁ ἄμουσος ἐγὼ τὰ δεδοξασμένα ἐκεῖνα πλῆκτρα. Ἀλλὰ τὸ ὄργανον ἀφυπνισθὲν αἴφνης ἀνέδωκεν διαμαρτυρόμενον ἦχον παράτονον, ὡς στοναχήν, ὡς ῥόγχον ψυχορραγοῦντος, καὶ ἐγὼ μετανοήσας διὰ τὴν ἱεροσυλίαν, ἣν ἀπετόλμησα, κατέθηκα τὸ κάλυμμα μετ' εὐλαβείας καὶ τῷ ἀπέδωκα τὴν εἰρήνην τῆς σιγῆς.

Ἤμην εἰς τὸ κατώφλιον, ὅτε ὁ φιλόφρων διευθυντὴς μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω τὸ ὄνομά μου ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἐπισκεπτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ μοὶ ἐπέδειξεν ἅμα πλεῖστα μεγάλα ὀνόματα εὐγενῶν καὶ ἡγεμόνων, ἐν οἷς τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σαξονίας καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Ἦτο δὲ ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν πλουσιώτατον τὸ βιβλίον, διότι περιεῖχεν ὑπογραφὰς καὶ Ἰαπώνων ἔτι καὶ Σινῶν. Εἶδον καί τινας ἑλληνικὰς μὲν τὴν μορφήν, ἀλλὰ διὰ ξενικῶν χαρακτήρων γεγραμμένας. Ἀλλ' ἐγὼ ἐπροτίμησα νὰ ὑπογράψω ἑλληνιστί:

Γεώργιος Δροσίνης

ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ

Αἱ Ἀθῆναι μετέβαλον ὁλοσχερῶς ὄψιν. Ἡ εἰρηνικὴ τῶν γραμμάτων πόλις ἀνέλαβεν ἀρήϊον ἦθος. Αἱ ἥσυχοι αὐτῆς ὁδοὶ ἃς πρωΐαν καὶ ἑσπέραν διήρχοντο σπουδασταὶ βιβλία ὑπὸ μάλης φέροντες καὶ μαθήτριαι μετὰ τοῦ κεντήματος, πληροῦνται νῦν στρατιωτῶν κατ' ἐνωμοτίας ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν ἦχον σάλπιγγος βαδιζόντων, πλημμυροῦσιν ἐφέδρων, οἵτινες ἀφικνοῦνται καθ' ἑκατοντάδας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν.

Ὡς ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἡ Πατρὶς προσέδραμον πάντες εὐγενῶς ἁμιλλώμενοι τίς προθυμότερον νὰ σπεύσῃ. Τὰ φέροντα αὐτοὺς ἀτμόπλοια εἶνε σημαιοστόλιστα ὡς ἐν ἑορτῇ· ἐκ τῶν κομιζουσῶν αὐτοὺς σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν ᾄσματα ἀνέρχονται ὡς ἐν πανηγύρει. Ἐκ πάσης ἦλθον τῆς Ἑλλάδος γωνίας ὑπὸ τὸ γοργὸν δὲ μέλος ἐνθουσιωδῶν ἐμβατηρίων, διευθύνονται ζητωκραυγάζοντες, ἐν σώματι, εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον.

Εἶνε πάσης τάξεως πολῖται· φοιτηταί, γεωργοὶ ἡλιοκαεῖς, ἐργαστηριοῦχοι ἐζωσμένην ἔτι φέροντες περὶ τὴν ὀσφὺν τὴν ποδιάν· τινὲς φέρουσιν εὐρωπαϊκὴν στολήν, ἄλλοι τὴν γραφικὴν φουστανέλλαν καὶ τὸ μαντίλιον ἐπὶ κεφαλῆς, ἄλλοι στενὴν ἀναξυρίδα χωρικοῦ ἢ πλατεῖαν νησιώτου, φέσιον ἐρυθρόν, σκιάδιον ψιάθινον· τινὲς ἀπότριπτον στρατιωτικὸν μανδύαν, λείψανον τῆς ἄλλοτε ὑπηρεσίας των...

Ὁ ἀὴρ δονούμενος ὑπὸ τῶν χιλιοστόμων κραυγῶν κολποῖ τὴν προπορευομένην σημαίαν, ἥτις φέρει ἐπικεντημένον ὑπὸ χειρῶν νεανίδων τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔμβλημά τι γενναῖον: *Τολμᾶν, Νίκη ἢ Θάνατος*. Ἐπὶ τῆς σημαίας τῶν

Κυνουριέων φέρεται *Ζήτω ὁ Πόλεμος!* διὰ γραμμάτων τρεμόντων ὡσεὶ μετεδόθη εἰς αὐτὰ τὸ ῥῖγος τῶν κεντησάντων αὐτὰ ἁβρῶν δακτύλων.

Τὰς σημαίας ταύτας βλέπων ἀνεμνήσθην τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Ἀγῶνος ἐρρακωμένων καὶ πυρικαύστων ἃς εὐγενεῖς φιλελληνίδες, εἶχον πέμψει πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ 1821. Μία τῶν σημαιῶν ἐκείνων διατηρεῖ ἔτι ἴχνη αἵματος... Τίς οἶδεν ἂν καὶ αὗται διὰ νέφους πυρίτιδος πρὸς τὸν κίνδυνον χωροῦσαι δὲν ἴδωσι πίπτοντας νέους ἥρωας ἐν τῇ σκιᾷ αὐτῶν, καὶ δὲν κυματίσωσι κατέρυθροι ἐκ τοῦ αἵματος νέων ἀγωνιστῶν ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν φρουρίων...

Οἱ ἔφεδροι γνωρίζουσι τοῦτο, καὶ δὲν ἀποδειλιῶσιν ἀλλὰ κραυγάζουσιν ἐν ἀκρατήτῳ ἐνθουσιασμῷ: Ζήτω ὁ πόλεμος!

*

Καὶ ὅμως ἀφίνουσιν ὀπίσω αὐτῶν σπαρακτικοὺς ἀποχωρισμούς: μητέρας ὀλοφυρομένας, νεκρὰς συζύγους σφιγκτῶς ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτῶν κρεμαμένας, νήπια περιπαθῶς αὐτοὺς ἐναγκαλιζόμενα· ἐγκαταλείπουν τὸ παρελθὸν ὅλον, τοὺς μόχθους ἐτῶν ὁλοκλήρων. Ὁ βίος αὐτῶν κόπτεται ἀποτόμως· ἡ ἄμπελός των θὰ ξηρανθῇ, ὁ ἀγρὸς θὰ γεμίσῃ ἀκάνθας· τὸ ἄροτρον θὰ σκωριάσῃ, τὸ *ζευγάρι* θὰ πωληθῇ· ὁ οἰκίσκος πολλῶν θὰ ῥημάξῃ· θὰ ἐρειπώσῃ αὐτὸν ἡ ἔνδεια. Ὁ πολιὸς γέρων θὰ κάθηται ἄφωνος ἐκ τῆς ὀδύνης παρὰ τὴν ἐρρυτιδωμένην γραῖαν· ἡ μήτηρ θὰ κλαίῃ παρὰ τὴν κοιτίδα τοῦ βρέφους. Ὅταν δὲ πέσῃ τὸ πρῶτον τηλεβόλον, ὁποία φρικίασις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁποία λαχτάρα μὴ ἡ σφαῖρα εὗρηκε κατάκαρδα τὸ τέκνον, τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κεῖται ἐκτάδην ἄταφος...

Ἐν τούτοις οἱ ἄνδρες οὗτοι στήνουσι χορὸν ἐν μέσῳ τῶν πλατειῶν, ἐν τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς καὶ ᾄσμασι ἑλληνικοῖς. Παράδοξον! γέροντες ἐλθόντες ν' ἀποχαιρετίσωσι τὰ τέκνα των συγχορεύουσι μετ' αὐτῶν καὶ ζητωκραυγάζουσι· ῥῖγος πρὸς μεγαλουργίαν κατέλαβεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ φωνὴ τῆς Πατρίδος ἐπέβαλε σιγὴν εἰς πᾶσαν ἄλλην φωνήν. Οὐδεὶς στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ βλέμμα ὅπως ἴδῃ τί ἀφίνει, ἀλλὰ πάντες πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς τὸν κίνδυνον, πρὸς τὴν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

*

Οἱ καταταχθέντες ἔφεδροι διευθύνονται ἀθρόοι εἰς τὰ παρὰ τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων παραπήγματα τοῦ στρατοῦ. Συναντῶνται μετὰ παλαιῶν αὐτῶν φίλων καὶ φωνὰς ἐκβάλλουσιν ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς. Τινὲς ἐνδυθέντες ἤδη τὴν στρατιωτικὴν στολὴν καὶ κρατοῦντες τὴν *κουραμάναν* καὶ τὰς ἀρβύλας ἢ τὰ *πολιτικὰ* αὐτῶν ἐνδύματα ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἀστεΐζονται πρὸς ἀλλήλους ἐν μεγαλόφρονι ἀμεριμνησίᾳ. Οὐδὲ συλλογίζονται ἂν εἶνε πεπρωμένον νὰ φορέσωσι καὶ πάλιν τὰ ἐνδύματα ἐκεῖνα.

Χαῖρε πλέον μαλακὴ κλίνη, ἣν ἐστρώννυεν ἡ μήτηρ ἢ ἡ ἀδελφὴ μετὰ τόσης στοργῆς ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην! Κοιτὼν τῶν ἐφέδρων τοῦ λοιποῦ εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς ἐκείνου πεδίου λευκάζουσι σκηναί. Θὰ κοιμῶνται ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐδάφους μίαν κάπαν ἔχοντες ὡς κλίνην καὶ μίαν ὡς ἐφάπλωμα, ἐν ᾧ ὁ ἄνεμος τὴν νύκτα θὰ γογγύζῃ πλήττων τὸ ἄκρον τῆς σκηνῆς ὡς ἱστίον πλοίου ἐν πελάγει.

Καὶ εἶνε φαιδροὶ καὶ ζωηροὶ μετὰ προθυμίας ἀσκούμενοι· διότι ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτῶν δὲν εἶνε παραφορά τις στιγμιαία καὶ ἄλογος, οἶστρός τις πρὸς φαντασιώδη ἡρωϊσμόν, ἀλλὰ προϋπολελογισμένη αὐταπαρνησία, θερμουργὸς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀφοσίωσις χάριν τῆς ὁποίας τὰ πάντα ἀπεφάσισαν νὰ ὑποστῶσι. Ὁ κίνδυνος, ὁ ἔσχατος κίνδυνος μὲ τὰς φοβερὰς αὐτοῦ συγκινήσεις εἶνε εἰς πολλοὺς προτιμότερος τῆς καθ' ἑκάστην κακουχίας τοῦ στρατιώτου. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ἐφέδρων εἶνε τόσον διάπυρος ὥστε δὲν ἀποψύχεται οὐδὲ διὰ τοῦ στρατῶνος διερχόμενος. Θεωροῦσιν εὐτυχίαν ὅτι θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν σιδηρὰν πειθαρχίαν, εἰς τὰς βαρείας ἀγγαρείας, εἰς τὴν τροφὴν τῆς *καραβάνας* εἰς τὰς μακρὰς φρουρὰς ἐν παγερῷ ψύχει. Γνωρίζουσιν ὅτι ἀποθέσαντες τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν συναπέθεσαν καὶ τὴν θέλησιν, ὅτι ἕκαστος δὲν εἶνε πλέον ἄτομον, ἀλλὰ μονὰς ἑνὸς συνόλου, ὅτι διατίθεται καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀνόργανον ὄν. Θὰ τῷ εἴπωσι: βάδιζε· καὶ θὰ βαδίζῃ· στῆθι! καὶ θὰ σταθῇ· προχώρησον εἰς τὸ στόμιον τοῦ πυροβόλου τοῦ ἐχθροῦ! καὶ θὰ προχωρήσῃ. Ἀπόθανε! καὶ θ' ἀποθάνῃ!

Εἶνε δὲ τόση ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη αὐτῶν, δι' ἣν τὰ πάντα ἐγκατέλιπον, ὥστε πρὶν λάβωσι τὴν τιμὴν ν' ἀποθάνωσι δι' αὐτὴν θὰ ὑποστῶσι καὶ τὰς εἰδεχθεστέρας βαναυσουργίας καὶ τὰς φοβερωτέρας σκληραγωγίας, ἄνευ παραπόνου, ἄνευ γογγυσμοῦ, ἄνευ ἀποκαρτερήσεως. Ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἐξάλλως ἀγαπῶντας, οἵτινες λογίζονται εὐτυχίαν καὶ αὐτὴν τὴν ὀδύνην, ἀρκεῖ ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς λατρευομένης φίλης.

Τοιοῦτος ἐφάνη διὰ μιᾶς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου. Μέγας πρὸς θυσίας καὶ τολμήματα, ἕτοιμος νὰ προχέῃ τὸ αἷμα αὐτοῦ καὶ τὸ χρῆμα, ἕτοιμος νὰ προσενεχθῇ ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, ἕτοιμος νὰ δημιουργήσῃ ἱστορίαν διὰ τοῦ ξίφους του. Πόσον τὸν ἐσυκοφάντησαν οἱ δυσφημήσαντες αὐτὸν ὡς ἐκφυλισθέντα. Ὄχι! δὲν ἐλησμόνει τὸν Μέγαν ἀγῶνα ἑξήκοντα ἔτη τώρα· ἀνεπαύετο. ἀνέκτα δυνάμεις, καὶ ἰδοὺ ἠνωρθώθη ῥωμαλέος, φοβερός. Πόσον τὸν ὕβρισαν οἱ κυβερνήσαντες αὐτὸν σκωριῶν ὅπλον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὑπολαβόντες. Ὢ! ἂν κάλλιον διεγίνωσκον αὐτὸν τί ἠδύναντο νὰ πράξωσι διὰ τοιούτου μεγαλουργοῦ λαοῦ!

***

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 209.

'Αριθ. 513 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 27 Ὀκτωβρίου 1885

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὰ πράγματα τῆς πατρίδος περιέστησαν εἰς θέσιν κρισιμωτάτην. Ἐν ᾧ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐξήντλησαν τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους καὶ παρὰ μικρὸν ἀπεμάραναν τὸ φρόνημα τῶν ἀγωνιζομένων, δεινότατος κίνδυνος ἠπείλει ἔξωθεν νὰ κατασβέσῃ καὶ τὰ τελευταῖα ζώπυρα τῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δράμαλη, ὁ Σουλτάνος ἀπεφάσισε διὰ συντόνου ἐνεργείας νὰ καταπνίξῃ σθεναρῶς πᾶσαν ἀντίστασιν. Στόλος ἰσχυρὸς ἀπέπλευσε μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 1823 ὑπὸ τὸν καπετὰν πασᾶν Χουσρὲφ Μεχμὲτ τὸν Τοπάλην καὶ ἑνωθεὶς κατὰ τὸν ἑπόμενον μῆνα ἐν Τενέδῳ μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, ἔφθασεν ἀνενόχλητος μέχρι Πατρῶν. Δύο δὲ μοῖραι πολυαρίθμου στρατοῦ διετάχθησαν νὰ εἰσελάσωσιν εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἡ μὲν ἐκ Θεσσαλίας, ἡ δὲ ἐξ Ἠπείρου, καὶ ἑνούμεναι ἐν Πελοποννήσῳ νὰ χειρώσωσιν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκστρατείας ἥκιστα ἀπέβησαν ὁποῖα προσεδόκα ἡ Πύλη· ὁ μὲν στόλος φοβηθεὶς ἐπίθεσιν μικρᾶς μοίρας Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν ἐπανῆλθεν ἀδόξως εἰς Ἑλλήσποντον· ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Ἰουσοὺφ πασᾶν Περκόφτσαλην μοῖρα, προελάσασα μόνον μέχρι Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, οὐδὲν γενναῖον ἔπραξεν. Ὁ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου ὀξέως καταστείλας τὴν ἐπανάστασιν ἐν Βλαχίᾳ Ἰουσούφ, μετά τινας ἀσημάντους ἐν Ἀττικῇ καὶ Εὐβοίᾳ συμπλοκάς, ἐπανήγαγεν εἰς Λαμίαν τὰ λείψανα τοῦ ὑπὸ ἐπιδημίας δεκατισθέντος στρατοῦ του.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ ἐπικείμενος τοῖς Ἕλλησι κίνδυνος ἐκ τῆς ἑτέρας μοίρας τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ἦν μέγας καὶ φοβερός. Εἰ καὶ οἱ δωδεκασχίλιοι Ἀλβανοὶ οἱ ἐντολῇ τοῦ Σουλτάνου στρατολογηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκ Πατρῶν Ἰουσοὺφ πασσᾶ Σέρεζλη στασιάσαντες διέλυσαν ἐν Βονίτσῃ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια, αἱ ἐξ ἄρκτου κατερχόμεναι πολυάριθμοι στρατιαὶ ἀνδρείων καὶ ἐμπειροπολέμων Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Μουσταῆν καὶ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην ἤρκουν καὶ μόναι νὰ καθυποτάξωσι τὴν διχοστατοῦσαν Ἑλλάδα.

Ὁ νεαρὸς καὶ γενναῖος Μουσταῆ πασσᾶς, βεζίρης τῆς Σκόδρας, διὰ παρακλήσεων καὶ ὑποσχέσεων ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, λαβὼν ὡς πρώτην ἀμοιβὴν τῆς προθυμίας του ταύτης τὰ πασσαλίκια τῆς Ἀχρίδος καὶ τοῦ Ἐλβασάν. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ στρατολογηθέντες, εἰς πλείονας τῶν δωδεκακισχιλίων συμποσούμενοι, συνεκεντρώθησαν περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου τοῦ 1823 ἐν Τρικάλοις τῆς Θεσσαλίας, ὅπου ἐπεθεώρησεν αὐτοὺς ὁ Σερασκέρης. Ἡ στρατιὰ συνεκροτεῖτο ἐξ ἐπιλέκτων ἀνδρῶν τῶν πασσαλικίων τῆς Γκεγκαριᾶς, ἤτοι τοῦ Ἰπέκ, τῆς Πρισρένης, τῆς Γιάκουβας, τῆς Δίβρας, τῆς Ἀχρίδος, τοῦ Ἐλβασάν, ἐκ τῶν φιλοπολέμων Σκοδριάνων καὶ τῶν καθολικῶν χριστιανῶν τῆς ὀρεινῆς Λέσνιας, τῶν Μιρδιτῶν. Τὸ ὁμόθρησκον οὐδαμῶς ἴσχυε ν' ἀναστείλῃ τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὁρμὴν τῶν τελευταίων τούτων· τοὐναντίον δὲ ἀντὶ νὰ αἰσχύνωνται διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τοιοῦτον πόλεμον, ἐν τῇ προφυλακῇ τεταγμένοι, ἠγανάκτουν, διότι αἱ τῶν χριστιανῶν ἐπιθέσεις αὐτοὺς μάλιστα ἔβλαπτον καίπερ χριστιανοὺς ἐπίσης.

— Κ' ἐμεῖς Χριστιᾶνο, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Πάπα Ῥὼμ ἐμεῖς, Πάπα Σταμπὸλ σεῖς. Ἐμεῖς μπέσα μὲ Σουλτᾶνο νὰ τὸν βοηθοῦμε 'ς τὰ σεφέρια.

Μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ βεζίρου τῆς Σκόδρας ἔμελλε νὰ ἑνωθῇ ἡ ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην, τὸν πασᾶν τοῦ Αὐλῶνος, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Δελβίνου, ὁ ὁποῖος ἐστρατολόγησεν ἐκ τῶν πασσαλικίων του τετρακισχιλίους Ἀλβανούς.

Τὸ σουλτανικὸν φιρμάνι διέτασσε τὸν Μουσταῆ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τὸν συνήθη δρόμον τῶν ἄλλων ἐκστρατειῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν Ἀγράφων διελθὼν νὰ ὑποτάξῃ τὴν ὀρεινὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, στερῶν τοὺς ἀποστάτας τοῦ μόνου ἐν ταῖς ἥτταις καταφυγίου. Ἐχύθη λοιπὸν ὁ Ἀλβανικὸς χείμαρος εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ κατέκλυσε αὐτὴν συμπαρασύρων πᾶν τὸ προστυχόν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνυποτάκτων

ορεινῶν ὁπλαρχηγῶν «ἔβαλαν καλπάκι,» κατὰ τὴν συνήθη τότε ἔκφρασιν, ἤτοι ἐπροσκύνησαν τὸν κραταιὸν Σερασκέρην. Καὶ προθύμως ὑπισχνεῖτο οὗτος εἰς πάντας ἀμνηστίαν, πλὴν τοῦ Ἀσὶ Μάρκου, τοῦ ἀντάρτου Βότσαρη, ὃν ἐσκόπει νὰ στείλῃ αἰχμάλωτον εἰς Σταμπούλ, ὡς τὸ περιφανέστατον τρόπαιον τῶν νικῶν αὐτοῦ:

Γραμματικὸν ἐφώναξε, κρυφὰ τὸν κουβεντιάζει:
—«Κώστα μ' γιὰ γράψ' ἕνα χαρτί, κ' ἕνα κομμάτι γράμμα,
γράψε καὶ μέσ' 'ς τὸν Καραλῆ, 'ς αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας,
'ς αὐτοὺς τοὺς δημογέροντας καὶ τοὺς κοτσαμπασίδες
ποῦ στάθηκαν χαΐνιδες 'ς ὅλο μας τὸ ντουβλέτι,
νά 'ρθουν νὰ ῥήξουν τἄρματα καὶ νὰ μὲ προσκυνήσουν,
κι' ὅρκο τοὺς κάνω 'ς τὸ Θεό, 'ς τὸ μέγα τὸν Προφήτη,
ἅμα ποῦ προσκυνήσουνε νὰ τούσε συμπαθήσω.
Κι' αὐτὸν τὸν Μάρκο Μπότσαρη δέν τόνε συμπαθάω.
θελὰ τὸν πιάσω ζωντανό, 'ς τὴν Πόλι θὰ τὸν στείλω,
γιὰ νὰ τἀκούσῃ ὁ βασιλιᾶς καὶ ὅλα τὰ ῥιτσιάλια,
καὶ ὅλοι οἱ ῥαγιάδες μας νὰ πάρουνε ἰμπρέτι».

Ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀγερώχου Βεζίρου ἀνεκόπη ἐν Καρπενησίῳ, ἀλλ' ὁ ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ ἐπισυμβὰς ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Μάρκου Βότσαρη ἀφῆκεν αὐτῷ ἐλευθέραν τὴν δίοδον, καὶ κατατροπώσας τοὺς Ἕλληνας ἐν ταῖς κλεισωρείαις τοῦ ὄρους Καλιακούδας κατῆλθε διὰ τῆς Ναυπακτίας καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἐν τῇ Γουριᾷ, χωρίῳ κειμένῳ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελώου, τῇ 17 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ὁδὸς τῆς θαλάσσης ἦτο ἀνοικτὴ εἰς τὸν μουσουλμανικὸν στρατόν. Καταληφθέντων τῶν ἀπέναντι τῶν Πατρῶν χωρίων Γαλατᾶ καὶ Μποχώρι, οὐ μόνον ὁ ἐπισιτισμὸς αὐτοῦ ἦν εὐχερής, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἐδύνατο νὰ διαπεραιωθῇ ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀντίπεραν Πελοπόννησον καὶ νὰ καταπνίξῃ ἐν αἵματι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' οὔτε τὸ Μεσολόγγιον ἐπεχείρησε νὰ πολιορκήσῃ, οὔτε τὸ Ἀνατολικὸν ἐκυρίευσε. Μετὰ δύο καὶ ἥμισυν μῆνας ἀπὸ τῆς ἐν Γουριᾷ στρατοπεδεύσεως, τὴν νύκτα τῆς 30 Νοεμβρίου 1823, ὁ Σερασκέρης μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἀνέζευξαν ἐν σπουδῇ καὶ ἐπανῆλθον οὗτος μὲν εἰς Ἄρταν ἐκεῖνος δὲ εἰς Σκόδραν, ἀπολέσαντες ἐν ὅλῳ τὸ τέταρτον τοῦ στρατοῦ.

Οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐκστρατεία, ἐξ ἧς μετὰ πεποιθήσεως προσεδόκα ὁ Σουλτάνος τὴν χείρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀκλεὴς ἔκβασις τῆς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἐπιδρομῆς τοῦ Βεζίρου τῆς Σκόδρας ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὸν Μάρκον Βότσαρην. Συνετέλεσαν μὲν βεβαίως εἰς τοῦτο καὶ ἡ γενναία ἄμυνα τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ αἱ ἀντιζηλίαι καὶ ἔριδες τῶν Ἀλβανῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλὰ τὸ καιριώτατον τραῦμα κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σερασκέρη ἐπήνεγκεν ὁ Μάρκος Βότσαρης· τὸ ἡρωϊκὸν τόλμημα αὐτοῦ παρὰ τὸ Καρπενίσιον ἐνέπνευσε μὲν ἀθυμίαν καὶ ἀτολμίαν εἰς τὰ ἀσύντακτα στίφη τῶν Ἀλβανῶν, ἐπέρρωσε δὲ τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεθάρρυνεν αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσιν εὐτόλμως τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα.

Τὰ κατὰ τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Βότσαρη, τὸ ἐπιστέψαν τὸν ἔνδοξον βίον τοῦ συμπαθεστάτου τῶν προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἀτελῶς ἢ ἀνακριβῶς περιγράφονται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν. Πλὴν τοῦ Σουλιώτου Κουτσονίκα, ὁ ὁποῖος ἔγραψε στηριζόμενος ἴσως εἰς μαρτυρίας συμπολιτῶν του μετασχόντων τῆς μάχης, καὶ τοῦ Σπ. Τρικούπη, οὗ ἡ βραχεῖα περιγραφὴ εἶναι κατὰ τὰ πλεῖστα σύμφωνος πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν αὐτοπτῶν, καὶ πλὴν τῶν ἱστορικῶν ὅσοι μόνας πηγὰς εἶχον τοὺς δύο τούτους συγγραφεῖς, πάντες οἱ λοιποὶ περιέπεσαν εἰς ἀνακριβείας καὶ σφάλματα, ἢ παρεμόρφωσαν τὰ γεγονότα, παραπλανηθέντες ἐκ παντοίων παρηλλαγμένων καὶ ἀναξιοπίστων ἀφηγήσεων. Καὶ ὅμως μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔζων ἀκόμη, μάλιστα ἐν Καρπενισίῳ, μάρτυρες αὐτόπται τῆς μάχης, ἢ παρ' αὐτοπτῶν ἀκούσαντες περιγραφὰς αὐτῆς. Εἰς τὰς μαρτυρίας δὲ τούτων, αἵτινες εἶναι ἀναντιρρήτως αἱ ἀσφαλέσταται τῶν πηγῶν, στηρίζεται καὶ ἡ ἡμετέρα ἐξιστόρησις, συμπληρουμένη ἔν τισιν ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Κουτσονίκα.(1)

Οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν ἐπειράθη νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ Βεζίρου τῆς Σκόδρας, κατερχομένου ἐξ Ἀγράφων. Ἐκ τῶν καπεταναίων τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ τῶν Ἀγράφων ἄλλοι ἔφυγον ἅμα ἠγγέλθη ἡ εἰσβολὴ καὶ ἄλλοι ἐπροσκύνησαν· εἷς δέ, ὁ ἐκ Φουρνᾶς δολοφόνος τοῦ Λεπενιώτη,

ὁ Νικοθέος τὸ σκυλί, ὁ χριστιανομάχος,

ὃν στιγματίζουσι τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἐχθροῦ μετὰ πεντήκοντα προδοτῶν. Ὁ Καραϊσκάκης βαρέως ἀσθενῶν ἔκειτο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προυσσοῦ· ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης ἐστρατοπέδευεν εἰς Λιβαδάκια τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπως ἀντικρούσῃ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην καὶ τὸν Ἰουσοὺφ πασσᾶν Σέρεζλην, οὐ ἠγνόει τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν εἰς Πάτρας ἐπάνοδον,

Οὕτως ὁ Σερασκέρης διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἔφθασεν ἀνενόχλητος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου εἰς Καρπενίσιον. Ἡ κωμόπολις αὕτη, ὀνομασθεῖσα οὕτως ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατά τινα γνώμην, ὡς φέρουσα τὸν *λευκὸν ἐπενδύτην* τῶν χιόνων τοῦ Τυμφρηστοῦ, (2) κεῖται ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους τούτου, ἐν τῇ κλιτύϊ τοῦ βουνοῦ Ῥόβιαις. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀμιγὴς ἑλληνικὸς

(1) Διατρίψαντες κατὰ τὸ παρελθὸν ἔαρ βραχὺν χρόνον ἐν Καρπενισίῳ, δυστυχῶς ἕνα μόνον εἴδομεν αὐτόπτην μάρτυρα, τὸν γυναικάδελφον τοῦ ἀνωτέρω μνημονευομένου Γεμογιάννου. Ἀλλ' ηὐτυχήσαμεν νὰ ἀκούσωμεν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς μάχης παρὰ τοῦ εὐπαιδεύτου δημάρχου Καρπενισίων κ. Κ. Ἰατρίδου, ὁ ὁποῖος ἐγίνωσκε πάσας τὰς λεπτομερείας ἐκ διηγήσεων αὐτοπτῶν, μάλιστα δὲ τοῦ πατρός του, (γραμματέως χρηματίσαντος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ Ἰω. Γιολδάση) καὶ τῶν Τζαβαλιαίων.

(2) Κάρ, τουρκ. χιών· μπενίς ἐπενδύτης.

νῦν, ἣν τότε ἀνάμικτος ἀποτελούμενος ἐκ Τούρκων, Ἑλλήνων, Βλάχων καὶ Γύφτων, κατοικούντων εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου, σιδηρουργῶν τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου καὶ δημίων, ὅτε τοῖς παρείχετο εὐκαιρία πρὸς τοῦτο. Ὁ Βεζίρης μετὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀκολουθίας του κατέλυσεν ἐν Καρπενισίῳ εἰς τῆς Κωσταντέλαινας τὸν πύργον· μικρὸν δὲ μέρος τοῦ στρατοῦ, παρέμεινεν ἐν ταῖς ἄλλαις οἰκίαις τῆς κωμοπόλεως· οἱ λοιποὶ κατηυλίσθησαν ἐν τῇ πρὸ τοῦ Καρπενισίου ἐπιμήκει κοιλάδι, ἣν διαρρέει χείμαρος καὶ περαιτέρω παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρου τούτου, εἰς τὴν λαγκαδιάν.

Ἡ θέσις ἐκρίθη κατάλληλος ὅπως ἀναπαυθῇ ἐπί τινας ἡμέρας ὁ στρατὸς ἐκ τῆς ἐπιπόνου διὰ τῶν ὀρέων πορείας. Ἡ κοιλὰς τοῦ Καρπενισίου περιβαλλομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων, θὰ ἦτο ἀπρόσιτος εἰς τὸν ἐχθρόν, ἂν δι' εὐαρίθμου φρουρᾶς κατελαμβάνοντο αἱ κλεισώρειαι. Ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος Σερασκέρης ἔκρινε περιττὴν τοιαύτην προφύλαξιν, περιφρονῶν τοὺς ἀσθενεῖς ὁμίλους τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, οὓς ἕως τότε εἶδε μετὰ τρόμου φεύγοντας ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἡ μόνη δὲ εἴσοδος εἰς τὴν κοιλάδα, ἡ διὰ τοῦ ῥεύματος τοῦ ποταμίου, κατείχετο ὑπὸ τριῶν περίπου χιλιάδων γενναίων Μιρδιτῶν, ἀποτελούντων τὴν προφυλακὴν τοῦ στρατοῦ. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ καταυλισμοῦ τῶν Μιρδιτῶν πρὸς τὸ Καρπενίσιον ἠγείρετο σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τὸ σεράγι τοῦτο, οὗ τῶν θεμελίων μόνον ἴχνη τινὰ σώζονται σήμερον, ἦτο ἐκτισμένον εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βουνοῦ Κωνίσκου. Πλησίον δὲ τοῦ σεραγίου ὑπάρχει τὸ Κεφαλόβρυσον, πηγὴ ἀφθόνου ὕδατος, σχηματίζοντος ποτάμιον εἰσβάλλον εἰς τὸ Καρπενισιακόν. Ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμίων φύονται ἀμφιλαφεῖς καὶ ὑψηλαὶ πλάτανοι, ἐξ ὧν καὶ ἡ θέσις ὀνομάζεται *Πλατάνια*.

Νῦν τὸ ἀχαλίνωτον τοῦ χειμάρρου ῥεῦμα, ἔχει ἀνασπάσῃ προρρίζους πολλὰς πλατάνους παρασύρῃ τὴν χλόην, καὶ δι' ἰλύος καὶ λίθων κατακαλύψῃ τὴν ἀπογυμνωθεῖσαν γῆν. Ἀλλὰ τότε διετήρει ὁ τόπος ὅλην τὴν φυσικὴν καλλονὴν αὐτοῦ καὶ χάριν, ἧς ἕνεκα ἐξέλεξεν αὐτὸν ὁ Ἀλῆς ὡς ἀγαπητὸν ἐνδιαίτημα κατὰ τὸ θέρος. Θέλγει ὅμως καὶ σήμερον ἀκόμη τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ ἐκτυλισσόμενον θέαμα πρὸ τοῦ κατερχομένου ἐκ Καρπενισίου εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον. Ἀριστερόθεν αὐτοῦ τὰ ὑψώματα τῆς Μιάρας καὶ ἀπώτατα ἡ Καλιακοῦδα, ἔμπροσθεν δὲ φράσσει τὸν ὁρίζοντα ἡ σειρὰ τῆς Χελιδόνας. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ χαριεστάτη κοιλάς, περικλειομένη ὑπὸ χθαμαλῶν βουνῶν, ὧν διακρίνεται ὁ ἐγγύτατα κείμενος Κώνισκος, δεσπόζων τῶν Πλατανιῶν καὶ τῆς λαγκαδιᾶς. Πυκνὰ δάση ἐλατῶν καλύπτουσι τὰ ὑψώματα, τὸν Κώνισκον καὶ τὴν Μιάραν, καὶ δεξιόθεν τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Τυμφρηστοῦ. Μόνον αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ ὄρους τούτου ὑψοῦνται ὄπισθεν γυμναί. Πανταχοῦ κύκλῳ φυτεία δαψιλής, κάτω δ' ἐν τῇ κοιλάδι ἡ σύσκιος τῶν πλατάνων συστάς, καὶ δένδρα μεμονωμένα, καὶ χλοάζοντες ἀγροὶ ἀραβοσίτου, ὧν τοὺς φράκτας κοσμεῖ αὐτοφυὴς λυκίσκος.

Ἐκεῖ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τοὺς πέριξ ἀγροὺς κατηυλίσθη τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Σερασκέρη. Εἰς δὲ τὴν Μεσοχώραν, τοὐτ' ἔστι τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, τὸ χωριζόμενον τοῦ Κεφαλοβρύσου διὰ προεξοχῆς τοῦ βουνοῦ Κωνίσκου, βράχου μεγίστου καλουμένου Ἁγίου Δημητρίου, ἐσκήνωσε ἡ διὰ τῆς Φθιώτιδος ἐλθοῦσα ὀπισθοφυλακή. Ταύτης ἀποτελουμένης ἐκ τετρακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν, ἡγεῖτο ὁ γηραιὸς Τζελαλεδὶν μπέης, θεῖος τοῦ βεζίρου τῆς Σκόδρας.

Μετὰ διαμονὴν ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Καρπενισίῳ, ὁ Βεζίρης ἐσκόπει νὰ προελάσῃ διὰ τῆς κοίτης τοῦ χειμάρου καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν διὰ Προυσοῦ εἰς Μεσολόγγιον. Πρὸ τούτου παρήγγειλε δι' ἑνὸς ἐντοπίου Τούρκου εἰς τὸν καπετάνιον τῆς ἐπαρχίας Γιάννην Γιολδάσην νὰ προσκυνήσῃ. Οὗτος σκοπὸν ἀμετάθετον εἶχε νὰ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· ἀλλὰ φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς ἀποτόμου ἀρνήσεώς του παρορμηθῇ ὁ Βεζίρης νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν καὶ καταστραφῶσι τὰ χωρία, δι' ὧν θὰ διήρχετο ὁ στρατός, προσεπάθησε νὰ κερδήσῃ καιρόν, ὅπως προφθάσῃ νὰ φυγαδεύσῃ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἐκείνων. Ὅθεν προσεποιήθη προθυμίαν πρὸς ὑποταγήν, παρετήρησεν ὅμως ὅτι μικρὸν τὸ ὄφελος νὰ προσκυνήσῃ εἷς μόνον· καὶ προσεκάλεσε διὰ τοῦ Καρπενισιώτου Τούρκου τὸν Σερασκέρην νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ μὴ προσέλθῃ ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ ὀλίγας ἡμέρας διὰ νὰ πείσῃ καὶ ἄλλους νὰ προσκυνήσωσιν. Ὁ Βεζίρης ἐθεώρησεν εὔλογον τὸ αἴτημα τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ, ἐζήτησεν ὅμως πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ νὰ λάβῃ ὁμήρους στενωτάτους συγγενεῖς του.

Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν συγγενῶν τοῦ Γιολδάση συγκατατέθη νὰ ἐκτεθῇ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον. Βεβαίου ὄντος ὅτι ὁ ὁπλαρχηγὸς δὲν θὰ ἐξετέλει τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ θὰ ἐπολέμει τὸν Βεζίρην ἦτο βέβαιος καὶ ὁ θάνατος τῶν ὁμήρων. Εὑρέθησαν ὅμως δύο ἄνδρες, οἵτινες ὅπως σώσωσι τοὺς κατοίκους ἐδέχθησαν μετ' αὐταπαρνησίας νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν Βεζίρην, ὡς συγγενεῖς δῆθεν τοῦ Γιολδάση. Ἦσαν δ' οὗτοι εἷς ἱερεύς, οὗ δυστυχῶς ἐλησμονήθη τὸ ὄνομα, ἐκ τοῦ χωρίου Λάσπης, καὶ ὁ Ῥεμογιάννος ἐπονομαζόμενος. Προσελθόντων δὲ τούτων εἰς τὸν Βεζίρην, ὁ Γιολδάσης ἔγραψεν εἰς τὰ χωρία, καὶ οἱ κάτοικοι «ἔπιασαν τὰ βουνὰ» διὰ νὰ σωθοῦν.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Ν. Γ. Πολιτης.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Ζ'

Μεσολόγγι, 25 Ἀπριλίου.

Ἐγνώριζα καὶ προτοῦ ἔλθω ἐνταῦθα ὅτι τὸ Μεσολόγγι εἶναι πόλις μικρά, κτισθεῖσα ἐπὶ πηλώδους ἐδάφους εἰς τὴν ἄκραν ἀβαθοῦς θαλασσολίμνης, ὅτι δὲν ἔχει οὔτε πύργους, οὔτε ἐπάλξεις, οὔτε τίποτε ἐξ ὅσων περιμένει τις νὰ ἴδῃ εἰς ὀχυρὸν φρούριον. Καὶ ὅμως ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέλαβεν ἔκπληξίς τις χθές, ὅτε εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν, προτοῦ σχεδὸν ἐννοήσω ὅτι εὑρισκόμεθα ἐντὸς αὐτῆς, διέβην τὴν ξηρὰν τάφρον καὶ εἶδα τὸν περὶ τὴν πόλιν μικρὸν τοῖχον. Νομίζεις ὅτι βλέπεις περίφραγμα κήπου!

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἐπεσκευάσθη καὶ ἐν μέρει ἀνεκαινίσθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὄχι βεβαίως ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ φανῇ εὐτελέστερον δῆθεν ἢ ὅσον ἦτο προλαβόντως. Ἀπ' ἐναντίας ἴσως δὲν ἦτο οὔτε κατὰ τοσοῦτον στερεὸν τὸ τεῖχος ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τοσαύτας ἐφόδους, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τοσάκις ἐξώρμησαν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν οὐδαμῶς μετέβαλεν ἡ κατὰ μέρος ἐπίσκεψις τοῦ ὅλου περιβόλου. Πῶς! Τοῦτο εἶναι τὸ Μεσολόγγι, τὸ ὁποῖον δὶς ἀντέστη εἰς τοῦ Σουλτάνου τὰς δυνάμεις, ταῦτα τὰ μεγαλώνυμα ὀχυρώματα πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ πρὸς κυρίευσιν τῶν ὁποίων τοσοῦτον αἷμα ἐχύθη!

Μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι τὸ ταπεινὸν τῆς τοποθεσίας θεωρεῖται ὡς πλεονέκτημα, ὅτι ὀχύρωμα ὑποκρυπτόμενον οὕτω ἐκτίθεται ὀλιγώτερον εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ πυροβολικοῦ, ἢ ὅσα δύναται ἄλλα νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου στρατιωτικὸς ἐντριβὴς περὶ τὰ τῆς νεωτέρας πολιορκητικῆς. Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 οὐδὲν εἶχε τὸ κοινὸν μὲ ὅσα εἴδομεν καὶ βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Τὰ τότε σιδηρᾶ ἢ ὀρειχάλκινα πυροβόλα ἤθελον διεγείρει τὸν γέλωτα τῶν σημερινῶν πυροβολιστῶν,— τὰ τουφέκια τῶν παλληκαρίων, μὲ τὰ ποικιλτά των κοντάκια, δὲν ἦσαν βελονωτά, ἀλλ' οὔτε καψύλια εἶχον,— οἱ δὲ πολεμισταὶ ἐμάχοντο συνήθως ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ ἡ σπάθη δὲν ἔμενε ἄχρηστος εἰς τὴν θήκην. Οἱ ἀντίπαλοι προτοῦ συμπλακῶσιν ἠρεθίζοντο ἀμοιβαίως διὰ προκλήσεων καὶ ὕβρεων, καθὼς οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου. Τοιούτου εἴδους πολέμους καὶ πολιορκίας δυσκόλως δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ἄνευ πύργων ὑψηλῶν, καὶ πυλῶν σιδηρῶν μὲ γεφύρας κρεμαστάς, καὶ βράχων ἀποκρήμνων ἐπιστεφομένων μ' ἐπάλξεις, καὶ πυροβόλων φοβερῶν ἀπαστραπτόντων ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εἰς τὰς θυρίδας τῶν προμαχώνων.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ παντελὴς τῶν τοιούτων ἔλλειψις ἀνυψοῖ ἔτι μᾶλλον τὴν δόξαν τῶν ὑπερμάχων τοῦ Μεσολογγίου. Βλέπων τὴν ταπεινὴν ταύτην πόλιν, τόσῳ ἀνοχύρωτον καὶ φύσει καὶ τέχνῃ, ἐνθυμεῖσαι τὰς ἀρχαίας λέξεις, τὰς ὁποίας ὁ Τρικούπης ἀναφέρει ἐξιστορῶν τὰς δύο πολιορκίας τῆς πατρίδος του: *ἄνδρες ἡ πόλις, οὐ τείχη!*

Ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος ἐκλείσθη ἐνταῦθα, τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1822, οἱ Τοῦρκοι κύριοι, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, κατήρχοντο πλήρεις θράσους πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐπιλοίπου Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐπανάστασις κατεστρέφετο ἐὰν δὲν ἀνεχαιτίζετο ἡ ὁρμή των, ἔπρεπε διὰ πάσης θυσίας νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν πορείαν των. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐνόησεν ὅτι ὁ φραγμὸς οὗτος ἦτο τὸ Μεσολόγγι, καίτοι ἀπαράσκευον ὅλως πρὸς ἄμυναν. Πανταχόθεν τὸν παρεκίνουν νὰ μὴ θυσιασθῇ ἐπὶ ματαίῳ. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερασπισθῇ πόλιν τοσοῦτον ἀσθενῆ ἐναντίον τοιαύτης στρατιᾶς! Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀπόφασίν του. «Ἐὰν δὲν ἀντισταθῶμεν ἐδῶ, εἶπε, διέρχονται οἱ ἐχθροὶ ἀκωλύτως, κυριεύεται ἡ Πελοπόννησος καὶ τὸ πᾶν ἀπόλλυται. Ἐγὼ θ' ἀποθάνω ἐδῶ.» Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἐδοξάσθη ἐκεῖ.

Τριακόσιοι μόνον καὶ ὀγδοήκοντα μαχηταὶ ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ Μάρκος Βότσαρης μὲ τριάκοντα καὶ πέντε Σουλιώτας του. Δέκα χιλιάδες Ἀλβανοὶ περιέζωσαν τὸ Μεσολόγγι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ, τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἐκείνου, οὗτινος τὸ ὄνομα τοσάκις ἀνέγνωσας εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου. Ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ κερδήσωσι καιρὸν οἱ πολιορκούμενοι, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ἐλπιζομένη ἐπικουρία. Ἡ ὀλιγάριθμος φρουρὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστῇ τὴν ἔφοδον τοσούτων ἐχθρῶν· πρὸς ὑπεράσπισιν ὁλοκλήρου τοῦ περιτειχίσματος ἦτο χρεία δεκαπλασίου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν. Ἐὰν ὁ Βριώνης ἐγνώριζε τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ ἀνέβαλε βεβαίως τὴν ἔφοδον. Διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσωσιν οἱ πολιορκούμενοι ἐνέπηγον ἐναλλὰξ λόγχας τουφεκίων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν τειχῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑποθέσῃ ὁ ἐχθρὸς ὅτι ὑπῆρχον καὶ τακτικὰ στρατεύματα ἐντὸς τῆς πόλεως, ἄλλοτε δὲ ἐτουφέκιζον διὰ μιᾶς ἐξ ἑνὸς μέρους τῶν τειχῶν, καὶ τρέχοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἐτουφέκιζον ὅλοι ὁμοῦ ἐκ δευτέρου. Εὐτυχῶς ὁ Ὀμὲρ Βριώνης ἀπατηθεὶς συνῆλθεν ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς λόγους περὶ παραδόσεως. Οἱ πολιορκούμενοι, ἐπωφελούμενοι τῆς περιστάσεως, ἀπέρριψαν μὲν τὰς πρώτας ἐπονειδίστους προτάσεις τοῦ Ὀμέρ, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν τὰς διαπραγματεύσεις ἐφευρίσκοντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ νέας προφάσεις ὅπως τὰς παρατείνωσι. Ἀνὰ πᾶσαν δ' ἡμέραν ἤλπιζον ὅτι θὰ φανῇ ἐπὶ τέλους ἡ μετὰ τοσαύτης

ἀνυπομονησίας προσδοκωμένη βοήθεια, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐφαίνετο, ἡ δὲ θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Ἐπὶ τέλους, μετὰ εἰκοσιτεσσάρων ἡμερῶν ἀγωνίαν, εἶδον ἔξαλλοι ἀπὸ χαρὰν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα προσεγγίζοντα. Τὰ τουρκικὰ ἐσκορπίσθησαν, ἡ θάλασσα ἔμεινε ἐλευθέρα, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ἀδελφῶν των. Τὸ Μεσολόγγι εἶχεν ἤδη ἱκανοὺς ὑπερασπιστὰς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἐχθρικῆς ἐφόδου. Αἱ διαπραγματεύσεις περὶ συμβιβασμοῦ ἔπαυσαν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐμήνυσαν πρὸς τοὺς Τούρκους λακωνικῶς: Ἐὰν θέλετε τὸ Μεσολόγγι, ἐλᾶτε νὰ τὸ πάρετε!

Ὁ πασᾶς, πνέων μένεα, ἤρχισε πυροβολῶν τὴν πόλιν καὶ προετοιμαζόμενος διὰ τὴν ἔφοδον, ὥρισε δὲ πρὸς τοῦτο τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες, ἑορτάζοντες κατὰ τὴν συνήθειαν ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, δὲν θὰ ἦσαν ἐπὶ τῶν προμαχώνων, ὥστε ἡ ἅλωσις θὰ κατωρθοῦτο εὐκολώτερον.

Ὁ Τρικούπης διηγεῖται μετὰ δραματικῆς ἀφελείας πῶς οἱ πολιορκούμενοι εἰδοποιήθησαν περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοὺς κινδύνου. «Τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, λέγει, ἔπλεε πλησίον τῆς Ἄσπρης Ἁλικῆς μονόξυλον φέρον ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ εἰς Μεσολόγγι τὸν Θανάσην, γραμματέα τοῦ Μακρῆ. Ὁ γραμματεὺς ἰδὼν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄνθρωπον σείοντα μανδύλιον ἐπλησίασε πρὸς αὐτόν. — Ἐγώ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, εἶμαι Χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου μου. Μὴ ἀπορήσῃς καὶ μὴ δυσπιστήσῃς εἰς ὅσα θ' ἀκούσῃς, ἂν μὲ βλέπῃς συνοδεύοντα τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μου. Ἡ γυνή μου καὶ τὰ τέκνα μου εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ μὲ δικαιώσῃ ἐνώπιόν σου. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἠθέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν κατὰ τοῦ λαοῦ του, καὶ περιφέρομαι ἀπὸ πρωΐας ὡς κυνηγὸς εἰς σωτηρίαν τῶν ὁμοπίστων μου. Τρέξε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπὲ ὅτι οἱ ἐχθροὶ σκοπὸν ἔχουν νὰ ριφθῶσι κατ' ἐπάνω των τὰ χαράγματα διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τοῦ τειχώματος.—Ταῦτα εἶπεν ὁ ἄγνωστος ἄνθρωπος, ὕψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγεινε ἄφαντος».

Ὁ Τρικούπης δίδει, ἐν σημειώσει, πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου. Ἦτο Ἰωαννίτης, ἔργον δὲ εἶχε τὴν προμήθειαν κυνηγίου διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου. Ὁ Βριώνης πληροφορηθεὶς ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἀποκαλύψας τὸ μυστικὸν εἰς τοὺς πολιορκουμένους καὶ ὁ γενόμενος αἴτιος τῆς ἥττης του, ἔσφαξε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ δυστυχὴς κατώρθωσε νὰ σωθῇ φυγὼν εἰς Μεσολόγγι, ἀλλ' ὅτε ἔμαθε τὴν φοβερὰν τοῦ Ὁμὲρ ἐκδίκησιν, ἔγεινε καλόγηρος· ἔζησε δὲ καὶ ἀπέθανε εἰς ταπεινὸν ἐρημητήριον, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σώζονται εἰσέτι παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Κλεισούρας, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγρινίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Μεσολόγγι ἦτο πολίχνη ἄσημος καὶ ὅλως ἄγνωστος ἔξω τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οὔτε εἶναι γνωστὸν κατὰ τίνα ἐποχὴν οἱ πρῶτοι προσφυγόντες ἐκεῖ ἐθεμελίωσαν ἐπὶ πασσάλων τὰς πρώτας καλύβας εἰς τὰς ἀποκέντρους ἀκτὰς τῆς ἐρήμου τότε θαλασσολίμνης. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς πόλεως μαρτυρεῖ ὅτι ἐζήτουν νὰ κρυφθῶσιν ἐκεῖ. Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησίς του εἶναι: ἐντὸς ἢ πέραν τῶν δασῶν. Πράγματι δέ, ὁλόκληρος ἡ πεδιάς, ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐκαλύπτετο ἄλλοτε ἀπὸ δάση, κυρίως ἐλαιῶν ἀγρίων, τῶν ὁποίων ἴχνη ὑπῆρχον ἔτι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τὸ 1822 αἴγλη ἀμαράντου δόξης περιβάλλει τὸ ἕως τότε ταπεινὸν καὶ ἀγνοούμενον Μεσολόγγι!

Κατὰ τὸ 1824 ἔδωκεν εἰς αὐτὸ νέαν λάμψιν τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος. Ἐνταῦθα ἦλθεν ὁ Ἄγγλος ποιητής, ὅτε ἔλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Μεσολόγγι, τὴν 18ην Ἀπριλίου ἀπέθανε. Αἱ τελευταῖαί του λέξεις ἦσαν διὰ τὴν θυγατέρα του καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. «Εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσα τὰ πάντα, εἶπε προτοῦ ἐκπνεύσῃ· τὸν καιρόν, τὴν περιουσίαν, τὴν ὑγείαν μου. Τώρα θυσιάζω εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ζωήν μου. Τί περισσότερον ἠδυνάμην;»

Πολλὰ ἠδύνατο εἰσέτι νὰ πράξῃ ἐὰν ἔζη. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἠτένιζε πρὸς αὐτόν, εἰς αὐτὸν ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας της, εἰς αὐτὸν πάντες ἀπετείνοντο διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, αἵτινες ἐσπάρασσον τότε τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πρακτικὸς νοῦς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἡ διαύγεια τῆς ἐνθέρμου φαντασίας του, ἡ Ἀγγλικὴ ψυχραιμία ἥτις ὑπεκρύπτετο ὑπὸ τὴν μεσημβρινήν του εὐαισθησίαν, τὸ γόητρον τοῦ ὀνόματός του, τὰ πάντα ἐφαίνοντο δικαιοῦντα τὰς ἐλπίδας ὅσας ἡ ἔλευσίς του εἰς Ἑλλάδα ἐγέννησε. Ὁ θάνατός του αὐτὸς δὲν ἀπέβη ἀνωφελὴς εἰς τὸν σκοπόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφιερώσει τὴν ζωήν του. Δι' αὐτοῦ νέα ποιητικὴ λάμψις περιέβαλε τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἰδίως δ' ἐλαμπρύνθη τὸ Μεσολόγγι διὰ τῆς ἐπικηδείου ταύτης δόξης. Ἐκεῖ ἀπεβίωσεν, ἐκεῖ ἡ καρδία του διετηρήθη ὡς ἱερὸν κειμήλιον, ἐκεῖ τὸν ἐθρήνησε νεκρὸν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς φωνῆς τῶν ρητόρων της, ἐκεῖ δὲ πρό τινων ἐτῶν τῷ ἀνηγέρθη καὶ ἀνδριάς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν μνημείων τῶν ὑπερμάχων τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως.

Ἀλλὰ τὴν μεγαλειτέραν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 1826 πτῶσίς του, μετὰ πολιορκίαν διαρκέσασαν ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος.

περῶσιν εἰς τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς δακτύλους, τόσῳ μᾶλλον ἐκτιμᾷ καὶ θαυμάζει τὴν θυσίαν ἐκείνην τῶν Γερμανίδων γυναικῶν.

Πόσον ὡραῖαι θὰ ἦσαν αἱ Ἑλληνίδες μας ἂν ποτε ἐν ὁμοίᾳ κρισίμῳ περιστάσει ἀντήλλασσον πρὸς σιδηρᾶ τὰ χρυσᾶ των κοσμήματα!... Πόσον ὡραῖαι!...

Ἐνῷ τοιαύτη τις σκέψις διήρχετο πρὸ τοῦ λογισμοῦ μου, τὴν προσοχήν μου προεκάλει ἡ πελωρία *πίπα* τοῦ Βλύχερ. Ἡ *πίπα* αὕτη, περιώνυμος καὶ διὰ τὴν χωρητικότητά της, καὶ διότι ἀκόμη ἦτο ἡ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ μεγάλου στρατάρχου εἰς πάσας τὰς μάχας κ' ἐπεῖχεν οἱονεὶ τόπον στρατάρχικῆς ῥάβδου παρ' αὐτῷ, ἐδωρήθη πρό τινος εἰς τὸ μουσεῖον ὑπὸ τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σαξονίας Ἀλβέρτου.

Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μουσείου, ὅστις διακρίνεται διὰ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεών του καὶ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς μεταδίδει ταύτας πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας, μὲ προσεκάλει καὶ πάλιν πρὸ τοῦ κιβωτίου τῶν σιδηρῶν κοσμημάτων κ' ἐφίστα ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν μου εἰς πενιχρὰν καὶ ἡμίσβεστον φωτογραφίαν γυναικός, ἥτις ἔκειτο μεταξὺ αὐτῶν.

— Καὶ ποία εἶνε αὐτή; ἠρώτησα ἀπορῶν.

— Ἡ Φερδινάνδη Σμετάου.

— Καὶ τί ἔκαμεν, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν φωτογραφίαν της ἐδῶ;

— Τί ἔκαμεν; Ἀκούσατε τί ἔκαμε: Ὅταν αἱ ἄλλαι γυναῖκες ἔδιδον εἰς τὴν πατρίδα τὰ κοσμήματά των, αὐτὴ δὲν εἶχε τίποτε νὰ δώσῃ, διότι ἦτο πτωχή, πολὺ πτωχή. Ἦτο ὅμως ὡραία — μὴ βλέπετε τὴν εἰκόνα, διότι ἦτο πλέον γραῖα, ὅταν ἐφωτογραφήθη. Ὅλαι τὴν ἐθαύμαζον ἐν Δρέσδῃ, πρὸ πάντων διὰ τὰ λαμπρὰ μαλλιά της, μακρυὰ ἕως εἰς τὰ γόνατα καὶ ὁλόξανθα ὡσὰν χρυσάφι. Ἡ Φερδινάνδη ἐσυλλογίσθη καὶ εἶπεν: ἂν αἱ ἄλλαι γυναῖκες θυσιάζουν τὰ χρυσᾶ των κοσμήματα, χάριν τῆς πατρίδος, θυσιάζω καὶ ἐγὼ τὸ μόνον χρυσοῦν κόσμημα τὸ ὁποῖον ἔχω· τὰ χρυσᾶ μου μαλλιά. Καὶ χωρὶς νὰ διστάσῃ ἓν πρωὶ κόπτῃ σύρριζα μὲ τὸ ψαλλίδι καὶ τὰ φέρει ἐκεῖ, ὅπου κατετίθεντο αἱ ἰδιωτικαὶ εἰσφοραὶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Τόσον δ' ἡ θυσία τῆς φιλοπάτριδος κόρης ἐνεθουσίασε πάντας, ὥστε οἱ εὐγενέστεροι καὶ πλουσιώτεροι νεανίαι ἐφιλοτιμήθησαν τίς πρῶτος ν' ἀποκτήσῃ ὀλίγας ἐκ τῶν πολυτίμων ἐκείνων τριχῶν, καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ πολέμου εἰσέπραξε πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὴν χρυσῆν κόμην τῆς πτωχῆς Φερδινάνδης παρὰ ἀπὸ τὰ βαρύτιμα κοσμήματα ἄλλων γυναικῶν.

Ἡ διήγησις αὕτη τόσῳ μὲ συνεκίνησεν ὥστε ἐπὶ πολλὰς στιγμὰς ἔμεινα ἀκίνητος τὸ βλέμμα ἔχων προσηλωμένον ἐπὶ τῆς πρεσβυτικῆς μορφῆς τῆς Φερδινάνδης Σμετάου. Καὶ ἂν τὸ ὑέλινον κάλυμμα δὲν με ἠμπόδιζε, δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ἀσπασθῶ τὴν εἰκόνα ἐκείνην μετ' εὐλαβείας καὶ θαυμασμοῦ!

Τὸ δεύτερον δωμάτιον περιέχει ἀντικείμενα ἀναφερόμενα ἰδίᾳ εἰς τὸν ποιητὴν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ἐπισήμους φίλους αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον ἡ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν τῆς μητρός του Μίννας προσελκύει εὐθὺς τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου. Ἦτο ἀληθῶς ὡραία γυνὴ μελαγχρινή, μὲ ὡραίους μαύρους ὀφθαλμούς, κάθε ἄλλο παρὰ Γερμανίς, ἐξαίρετος τύπος Ἀνδαλουσίας καλλονῆς. Ἐκ τῆς μορφῆς της μετέδωκεν εἰς τὸν υἱόν τοὺς ὡραίους ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἐκφραστικὴν καὶ ἥμερον φυσιογνωμίαν.

Ἐντὸς ὑελίνων θηκῶν ἀνάκεινται ἐν τῷ θαλάμῳ τούτῳ τὰ δύο ἐμβλήματα τοῦ Κέρνερ πλησίον ἀλλήλων τεταγμένα· τὸ ἔμβλημα τοῦ ἀοιδοῦ, ἡ κιθάρα, καὶ τὸ ἔμβλημα τοῦ στρατιώτου, ὁ ὁπλισμός. Πλησίον τῆς κιθάρας βλέπει τις μουσικοὺς χαρακτῆρας γεγραμμένους διὰ τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου μουσικοῦ Βέμπερ, καὶ τρίχας ἐκ τῆς κόμης αὐτοῦ, καὶ ὀλιγίστας τρίχας ἀκόμη ἐξ ἄλλης σοφῆς κεφαλῆς, τῆς κεφαλῆς τοῦ Γκαῖτε.

Τὰ βιβλία τοῦ σχολείου, ἐν οἷς καὶ ἑλληνικὸν λεξικόν, τὰ ἐνδεικτικά του, ἄλλα πλεῖστα μικρὰ ἀντικείμενα παντοειδῆ πληροῦσι μέγα ἑρμάριον. Μεταξὺ τῶν ποικιλωτάτων τούτων πραγμάτων ὑπάρχει καὶ ἓν κομβίον μέγα ὡς τάλληρον χρώματος κυανοῦ, ἐφ' οὗ εἶν' ἐζωγραφημένη ἑλληνικὴ θεότης. Τὸ κομβίον αὐτὸ εἶν' ἐκ κοιτωνίτου τοῦ Σχίλλερ. Ἡ δὲ ἱστορία τοῦ κοιτωνίτου αὐτοῦ εἶνε πολὺ νόστιμος.

Ὁ Σχίλλερ ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ τοῦ γέροντος Κέρνερ κατὰ τὸ 1784 ἐν τῷ χωρίῳ Λόσβιτζ πλησίον τῆς Δρέσδης. Ἦτο τότε πτωχὸς ὁ μέγας ποιητής, τόσον πτωχός, ὥστε καὶ τὸν χειμῶνα ἐρρίγει ἐστερημένος ἐπαρκῶν ἐνδυμάτων. Ἡ ὡραία Μίννα τότε, ἡ μήτηρ τοῦ ποιητοῦ Κέρνερ, ἤρχισε νὰ πλέκῃ μάλλινον χονδρὸν κοιτωνίτην ἵνα τὸν δωρήσῃ εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ἐτελείωσεν, μὴ θέλουσα νὰ προσβάλῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Σχίλλερ διὰ τῆς ἀπευθείαν δωρεᾶς, ἐφεῦρεν εὐφυῶς πλάγιον μέσον τὸ ἑξῆς: Ἐπρομηθεύθη δωδεκάδα κομβίων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐζωγραφημένοι οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοί, καὶ ἀφοῦ προσέρραψε ταῦτα ἐπὶ τοῦ κοιτωνίτου, κατέλιπεν αὐτὸν μίαν πρωΐαν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ποιητοῦ. Ὅταν δ' ἐκεῖνος ἐπανελθὼν ἠρώτησε μετ' ἐκπλήξεως ποῦ εὑρέθη τὸ ὡραῖον αὐτὸ καινουργὲς ἔνδυμα, ἡ Μίννα τῷ ἀπεκρίθη ὅτι, ὡς φαίνεται, οἱ θεοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀμείβοντες αὐτὸν διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμόν, ὃν τοῖς ἀπονέμει, ἀπέστειλαν τὸ ἔνδυμα ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐχάραξαν τὰς ἰδίας αὐτῶν εἰκόνας, ἕκαστος ἐπὶ ἑνὸς κομβίου. Ὁ Σχίλλερ ἐγέλασε διὰ τὴν ἐπινόησιν καὶ δὲν ἐρρίγησε πλέον κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον καὶ τοὺς μετέπειτα.

Ἀναδιφῶν διαφόρους σημειώσεις τοῦ Κέρνερ εὑρίσκω μεταξὺ αὐτῶν καὶ μίαν περιεργοτάτην. Εἶνε ἡ σημείωσις τῶν χορῶν οὓς ἐχόρευσεν ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον χειμῶνα. Καὶ πρῶτον σημειοῖ ἐκεῖ κατ' εἶδος πόσας *πόλκας* καὶ πόσους στροβίλους καὶ πόσους πολωνικοὺς χοροὺς ἐχόρευσε κλπ. προσθέτων δ' αὐτοὺς ἐξάγει ἄθροισμα 128 ἐν συνόλῳ! Εἶτα δὲ ἀναγράφει τὰ ὀνόματα τῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων, μεθ' ὧν ἐχόρευσε καὶ ποσάκις μεθ' ἑκάστης. Ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης ὁ ἀδιάκριτος ἐξερευνητὴς μανθάνει ὅτι ἡ προτιμηθεῖσα ὅλων ἦτο ἡ δεσποινὶς Schoenberg, μεθ' ἧς ὁ χορευτὴς ποιητὴς ἐχόρευσε δωδεκάκις!

Τὸ τρίτον δωμάτιον, πολὺ μικρότερον τῶν δύο ἄλλων, περιλαμβάνει τὸ ἐκ καρυοξύλου μέγα γραφεῖον τοῦ ποιητοῦ, τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τὸ ἀρχεῖον, ἤτοι ἐπιστολάς, ἔγγραφα, χειρόγραφα κλπ. ἀνήκοντα τῇ οἰκογενείᾳ Κέρνερ. Ἐπὶ τῶν τοίχων εἰσὶν ἀνηρτημέναι πλεῖσται εἰκόνες, ἐν αἷς ἐξέχει λαμπρὰ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν τοῦ Σχίλλερ, προσωπογραφία ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου ληφθεῖσα, ἡ ἀρίστη καὶ πολυτιμοτάτη τῶν εἰκόνων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ἀξίζουσα σήμερον ὑπὲρ τὰς 50 χιλιάδας μάρκων. Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὅλη ἡ μεγαλοφυία τοῦ Σχίλλερ κατοπτρίζεται εἰς τοὺς ἀπαραμίλλους λαμπροὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐν ἄλλῃ μικρᾷ ἐλαιογραφίᾳ ἀπεικονίζεται αὐτὸς ὁ Κέρνερ ἐν στρατιωτικῇ στολῇ ᾄδων πρὸς κλειδοκύμβαλον τὰ πατριωτικά του ἐμβατήρια, ἐνῷ περὶ αὐτὸν ὅμιλος στρατιωτικῶν ἀκροᾶται ἐν ἐνθουσιασμῷ. Ἡ εἰκὼν αὕτη μὴ διακρινομένη ἐπὶ τέχνῃ, τοῦτο ἔχει τὸ ἀξιοσημείωτον ὅτι εἶν' ἐζωγραφημένη ἐπὶ τεμαχίου ξύλου ληφθέντος ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐφ' οὗ ὁ ποιητὴς ἔκρουε τὰ ᾄσματά του. Ἑτέρα εἰκὼν τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ προσωπογραφία τοῦ γέροντος Κέρνερ καὶ τῆς περικαλλοῦς ἀδελφῆς Ἔμμας, ἥτις ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 27 ἐτῶν, ἓν καὶ ἥμισυ μόλις ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλτάτου ἀδελφοῦ, συμπληροῦσι τὸν κόσμον τοῦ στενοῦ δωματίου.

Παρὰ τὴν θύραν δ' ἐν πλαισίῳ ἀνήρτηται αὐτόγραφον τὸ ποίημα ἐκεῖνο τοῦ Σχίλλερ, τὸ ὁποῖον ἔγραψε, καθ' ἣν ἡμέραν, ἐνῷ ἐφιλοξενεῖτο παρὰ τῷ γέροντι Κέρνερ ἐν Λόσβιτζ, ἐκλείσθη κατὰ λάθος ὑπὸ τῶν οἰκοδεσποτῶν μόνος καὶ νῆστις ἐν τῷ οἴκῳ.

Ὡς παράρτημα τοῦ μουσείου ὑπάρχει καὶ τέταρτον δωμάτιον μὴ συνεχόμενον πρὸς τἆλλα. Ἐντὸς αὐτοῦ εἰσὶν ἀποθηκευμένα οἰκογενειακά τινα ἔπιπλα καὶ ἐν εἴδει δίσκου μέγα τεμάχιον ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου παρὰ τὸ ὁποῖον ἔθανεν ὁ νεαρὸς ποιητής. Κατάκειται δ' ἐκεῖ βωβὸν καὶ τεθραυσμένον ἐν μέρει παλαιὸν κλειδοκύμβαλον ἀνῆκον εἰς τὸν Κέρνερ. Καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου τούτου, κατὰ τὸν συνοδόν μου διευθυντήν, ἤγγισαν οἱ δάκτυλοι τοῦ Μόζαρτ καὶ τοῦ Βέμπερ, δὲν ἠθέλησα ν' ἀπέλθω πρὶν ἢ ἐγγίσω καὶ ὁ ἄμουσος ἐγὼ τὰ δεδοξασμένα ἐκεῖνα πλῆκτρα. Ἀλλὰ τὸ ὄργανον ἀφυπνισθὲν αἴφνης ἀνέδωκεν διαμαρτυρόμενον ἦχον παράτονον, ὡς στοναχήν, ὡς ῥόγχον ψυχορραγοῦντος, καὶ ἐγὼ μετανοήσας διὰ τὴν ἱεροσυλίαν, ἣν ἀπετόλμησα, κατέθηκα τὸ κάλυμμα μετ' εὐλαβείας καὶ τῷ ἀπέδωκα τὴν εἰρήνην τῆς σιγῆς.

Ἤμην εἰς τὸ κατώφλιον, ὅτε ὁ φιλόφρων διευθυντὴς μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω τὸ ὄνομά μου ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἐπισκεπτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ μοὶ ἐπέδειξεν ἅμα πλεῖστα μεγάλα ὀνόματα εὐγενῶν καὶ ἡγεμόνων, ἐν οἷς τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σαξονίας καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Ἦτο δὲ ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν πλουσιώτατον τὸ βιβλίον, διότι περιεῖχεν ὑπογραφὰς καὶ Ἰαπώνων ἔτι καὶ Σινῶν. Εἶδον καί τινας ἑλληνικὰς μὲν τὴν μορφήν, ἀλλὰ διὰ ξενικῶν χαρακτήρων γεγραμμένας. Ἀλλ' ἐγὼ ἐπροτίμησα νὰ ὑπογράψω ἑλληνιστί:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ

Αἱ Ἀθῆναι μετέβαλον ὁλοσχερῶς ὄψιν. Ἡ εἰρηνικὴ τῶν γραμμάτων πόλις ἀνέλαβεν ἀρήϊον ἦθος. Αἱ ἥσυχοι αὐτῆς ὁδοὶ ἃς πρωΐαν καὶ ἑσπέραν διήρχοντο σπουδασταὶ βιβλία ὑπὸ μάλης φέροντες καὶ μαθήτριαι μετὰ τοῦ κεντήματος, πληροῦνται νῦν στρατιωτῶν κατ' ἐνωμοτίας ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν ἦχον σάλπιγγος βαδιζόντων, πλημμυροῦσιν ἐφέδρων, οἵτινες ἀφικνοῦνται καθ' ἑκατοντάδας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν.

Ὡς ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἡ Πατρὶς προσέδραμον πάντες εὐγενῶς ἁμιλλώμενοι τίς προθυμότερον νὰ σπεύσῃ. Τὰ φέροντα αὐτοὺς ἀτμόπλοια εἶνε σημαιοστόλιστα ὡς ἐν ἑορτῇ· ἐκ τῶν κομιζουσῶν αὐτοὺς σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν ᾄσματα ἀνέρχονται ὡς ἐν πανηγύρει. Ἐκ πάσης ἦλθον τῆς Ἑλλάδος γωνίας ὑπὸ τὸ γοργὸν δὲ μέλος ἐνθουσιωδῶν ἐμβατηρίων, διευθύνονται ζητωκραυγάζοντες, ἐν σώματι, εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον.

Εἶνε πάσης τάξεως πολῖται· φοιτηταί, γεωργοὶ ἡλιοκαεῖς, ἐργαστηριοῦχοι ἐζωσμένην ἔτι φέροντες περὶ τὴν ὀσφὺν τὴν ποδιάν· τινὲς φέρουσιν εὐρωπαϊκὴν στολήν, ἄλλοι τὴν γραφικὴν φουστανέλλαν καὶ τὸ μαντίλιον ἐπὶ κεφαλῆς, ἄλλοι στενὴν ἀναξυρίδα χωρικοῦ ἢ πλατεῖαν νησιώτου, φέσιον ἐρυθρόν, σκιάδιον ψιάθινον· τινὲς ἀπότριπτον στρατιωτικὸν μανδύαν, λείψανον τῆς ἄλλοτε ὑπηρεσίας των...

Ὁ ἀὴρ δονούμενος ὑπὸ τῶν χιλιοστόμων κραυγῶν κολποῖ τὴν προπορευομένην σημαίαν, ἥτις φέρει ἐπικεντημένον ὑπὸ χειρῶν νεανίδων τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔμβλημά τι γενναῖον: *Τολμᾶν, Νίκη ἢ Θάνατος*. Ἐπὶ τῆς σημαίας τῶν

Κυνουριέων φέρεται *Ζήτω ὁ Πόλεμος!* διὰ γραμμάτων τρεμόντων ὡσεὶ μετεδόθη εἰς αὐτὰ τὸ ῥῖγος τῶν κεντησάντων αὐτὰ ἁβρῶν δακτύλων.

Τὰς σημαίας ταύτας βλέπων ἀνεμνήσθην τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Ἀγῶνος ἐρρακωμένων καὶ πυρικαύστων ἃς εὐγενεῖς φιλελληνίδες, εἶχον πέμψει πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ 1821. Μία τῶν σημαιῶν ἐκείνων διατηρεῖ ἔτι ἴχνη αἵματος... Τίς οἶδεν ἂν καὶ αὗται διὰ νέφους πυρίτιδος πρὸς τὸν κίνδυνον χωροῦσαι δὲν ἴδωσι πίπτοντας νέους ἥρωας; ἐν τῇ σκιᾷ αὐτῶν, καὶ δὲν κυματίσωσι κατέρυθροι ἐκ τοῦ αἵματος νέων ἀγωνιστῶν ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν φρουρίων...

Οἱ ἔφεδροι γνωρίζουσι τοῦτο, καὶ δὲν ἀποδειλιῶσιν ἀλλὰ κραυγάζουσιν ἐν ἀκρατήτῳ ἐνθουσιασμῷ: Ζήτω ὁ πόλεμος!

*

Καὶ ὅμως ἀφίνουσιν ὀπίσω αὐτῶν σπαρακτικοὺς ἀποχωρισμούς: μητέρας ὀλοφυρομένας, νεαρὰς συζύγους σφιγκτῶς ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτῶν κρεμαμένας, νήπια περιπαθῶς αὐτοὺς ἐναγκαλιζόμενα· ἐγκαταλείπουν τὸ παρελθὸν ὅλον, τοὺς μόχθους ἐτῶν ὁλοκλήρων. Ὁ βίος αὐτῶν κόπτεται ἀποτόμως· ἡ ἄμπελός των θὰ ξηρανθῇ, ὁ ἀγρὸς θὰ γεμίσῃ ἀκάνθας· τὸ ἄροτρον θὰ σκωριάσῃ, τὸ *ζευγάρι* θὰ πωληθῇ· ὁ οἰκίσκος πολλῶν θὰ ῥημάξῃ· θὰ ἐρειπώσῃ αὐτὸν ἡ ἔνδεια. Ὁ πολιὸς γέρων θὰ κάθηται ἄφωνος ἐκ τῆς ὀδύνης παρὰ τὴν ἐρρυτιδωμένην γραῖαν· ἡ μήτηρ θὰ κλαίῃ παρὰ τὴν κοιτίδα τοῦ βρέφους. Ὅταν δὲ πέσῃ τὸ πρῶτον τηλεβόλον, ὁποία φρικίασις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁποία λαχτάρα μὴ ἡ σφαῖρα εὗρηκε κατάκαρδα τὸ τέκνον, τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κεῖται ἐκτάδην ἄταφος...

Ἐν τούτοις οἱ ἄνδρες οὗτοι στήνουσι χορὸν ἐν μέσῳ τῶν πλατειῶν, ἐν τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς καὶ ᾄσμασι ἑλληνικοῖς. Παράδοξον! γέροντες ἐλθόντες ν' ἀποχαιρετίσωσι τὰ τέκνα των συγχορεύουσι μετ' αὐτῶν καὶ ζητωκραυγάζουσι· ῥῖγος πρὸς μεγαλουργίαν κατέλαβεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ φωνὴ τῆς Πατρίδος ἐπέβαλε σιγὴν εἰς πᾶσαν ἄλλην φωνήν. Οὐδεὶς στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ βλέμμα ὅπως ἴδῃ τί ἀφίνει, ἀλλὰ πάντες πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς τὸν κίνδυνον, πρὸς τὴν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

*

Οἱ καταταχθέντες ἔφεδροι διευθύνονται ἀθρόοι εἰς τὰ παρὰ τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων παραπήγματα τοῦ στρατοῦ. Συναντῶνται μετὰ παλαιῶν αὐτῶν φίλων καὶ φωνὰς ἐκβάλλουσιν ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς. Τινὲς ἐνδυθέντες ἤδη τὴν στρατιωτικὴν στολὴν καὶ κρατοῦντες τὴν *κουραμάναν* καὶ τὰς ἀρβύλας ἢ τὰ *πολιτικὰ* αὐτῶν ἐνδύματα ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἀστεΐζονται πρὸς ἀλλήλους ἐν μεγαλόφρονι ἀμεριμνησίᾳ. Οὐδὲ συλλογίζονται ἂν εἶνε πεπρωμένον νὰ φορέσωσι καὶ πάλιν τὰ ἐνδύματα ἐκεῖνα.

Χαῖρε πλέον μαλακὴ κλίνη, ἣν ἐστρώννυεν ἡ μήτηρ ἢ ἡ ἀδελφὴ μετὰ τόσης στοργῆς ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην! Κοιτὼν τῶν ἐφέδρων τοῦ λοιποῦ εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς ἐκείνου πεδίου λευκάζουσι σκηναί. Θὰ κοιμῶνται ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐδάφους μίαν κάπαν ἔχοντες ὡς κλίνην καὶ μίαν ὡς ἐφάπλωμα, ἐν ᾧ ὁ ἄνεμος τὴν νύκτα θὰ γογγίζῃ πλήττων τὸ ἄκρον τῆς σκηνῆς ὡς ἱστίον πλοίου ἐν πελάγει.

Καὶ εἶνε φαιδροὶ καὶ ζωηροὶ μετὰ προθυμίας ἀσκούμενοι· διότι ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτῶν δὲν εἶνε παραφορά τις στιγμιαία καὶ ἄλογος, οἶστρός τις πρὸς φαντασιώδη ἡρωϊσμόν, ἀλλὰ προϋπολελογισμένη αὐταπαρνησία, θερμουργὸς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀφοσίωσις χάριν τῆς ὁποίας τὰ πάντα ἀπεφάσισαν νὰ ὑποστῶσι. Ὁ κίνδυνος, ὁ ἔσχατος κίνδυνος μὲ τὰς φοβερὰς αὐτοῦ συγκινήσεις εἶνε εἰς πολλοὺς προτιμότερος τῆς καθ' ἑκάστην κακουχίας τοῦ στρατιώτου. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ἐφέδρων εἶνε τόσον διάπυρος ὥστε δὲν ἀποψύχεται οὐδὲ διὰ τοῦ στρατῶνος διερχόμενος. Θεωροῦσιν εὐτυχίαν ὅτι θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν σιδηρᾶν πειθαρχίαν, εἰς τὰς βαρείας ἀγγαρείας, εἰς τὴν τροφὴν τῆς *καραβάνας* εἰς τὰς μακρὰς φρουρὰς ἐν παγερῷ ψύχει. Γνωρίζουσιν ὅτι ἀποθέσαντες τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν συναπέθεσαν καὶ τὴν θέλησιν, ὅτι ἕκαστος δὲν εἶνε πλέον ἄτομον, ἀλλὰ μονὰς ἑνὸς συνόλου, ὅτι διατίθεται καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀνόργανον ὄν. Θὰ τῷ εἴπωσι: βάδιζε· καὶ θὰ βαδίζῃ· στῆθι! καὶ θὰ σταθῇ· προχώρησον εἰς τὸ στόμιον τοῦ πυροβόλου τοῦ ἐχθροῦ! καὶ θὰ προχωρήσῃ. Ἀπόθανε! καὶ θ' ἀποθάνῃ!

Εἶνε δὲ τόση ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη αὐτῶν, δι' ἣν τὰ πάντα ἐγκατέλιπον, ὥστε πρὶν λάβωσι τὴν τιμὴν ν' ἀποθάνωσι δι' αὐτὴν θὰ ὑποστῶσι καὶ τὰς εἰδεχθεστέρας βαναυσουργίας καὶ τὰς φοβερωτέρας σκληραγωγίας, ἄνευ παραπόνου, ἄνευ γογγυσμοῦ, ἄνευ ἀποκαρτερήσεως. Ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἐξάλλως ἀγαπῶντας, οἵτινες λογίζονται εὐτυχίαν καὶ αὐτὴν τὴν ὀδύνην, ἀρκεῖ ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς λατρευομένης φίλης.

Τοιοῦτος ἐφάνη διὰ μιᾶς ὁ Ἑλληνικὸς λαός, τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου. Μέγας πρὸς θυσίας καὶ τολμήματα, ἕτοιμος νὰ προχέῃ τὸ αἷμα αὐτοῦ καὶ τὸ χρῆμα, ἕτοιμος νὰ προσενεχθῇ ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, ἕτοιμος νὰ δημιουργήσῃ ἱστορίαν διὰ τοῦ ξίφους του. Πόσον τὸν ἐσυκοφάντησαν οἱ δυσφημήσαντες αὐτὸν ὡς ἐκφυλισθέντα. Ὄχι! δὲν ἐλησμόνει τὸν Μέγαν ἀγῶνα ἑξήκοντα ἔτη τώρα· ἀνεπαύετο. ἀνέκτα δυνάμεις, καὶ ἰδοὺ ἠνωρθώθη ῥωμαλέος, φοβερός. Πόσον τὸν ὕβρισαν οἱ κυβερνήσαντες αὐτὸν σκωριῶν ὅπλον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὑπολαβόντες. Ὦ! ἂν κάλλιον διεγίνωσκον αὐτὸν τί ἠδύναντο νὰ πράξωσι διὰ τοιούτου μεγαλουργοῦ λαοῦ!

***

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 209.

'Αριθ. 513 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. | 27 'Οκτωβρίου 1885

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὰ πράγματα τῆς πατρίδος περιέστησαν εἰς θέσιν κρισιμωτάτην. 'Εν ᾧ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐξήντλησαν τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους καὶ παρὰ μικρὸν ἀπεμάραναν τὸ φρόνημα τῶν ἀγωνιζομένων, δεινότατος κίνδυνος ἠπείλει ἔξωθεν νὰ κατασβέσῃ καὶ τὰ τελευταῖα ζώπυρα τῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δράμαλη, ὁ Σουλτάνος ἀπεφάσισε διὰ συντόνου ἐνεργείας νὰ καταπνίξῃ σθεναρῶς πᾶσαν ἀντίστασιν. Στόλος ἰσχυρὸς ἀπέπλευσε μηνὶ 'Απριλίῳ τοῦ 1823 ὑπὸ τὸν καπετὰν πασᾶν Χουσρὲφ Μεχμὲτ τὸν Τοπάλην καὶ ἑνωθεὶς κατὰ τὸν ἑπόμενον μῆνα ἐν Τενέδῳ μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, ἔφθασεν ἀνενόχλητος μέχρι Πατρῶν. Δύο δὲ μοῖραι πολυαρίθμου στρατοῦ διετάχθησαν νὰ εἰσελάσωσιν εἰς τὴν Στερεὰν 'Ελλάδα ἡ μὲν ἐκ Θεσσαλίας, ἡ δὲ ἐξ 'Ηπείρου, καὶ ἑνούμεναι ἐν Πελοποννήσῳ νὰ χειρώσωσιν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου σύμπασαν τὴν 'Ελλάδα. 'Αλλὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκστρατείας ἥκιστα ἀπέβησαν ὁποῖα προσεδόκα ἡ Πύλη· ὁ μὲν στόλος φοβηθεὶς ἐπίθεσιν μικρᾶς μοίρας 'Υδραίων καὶ Ψαριανῶν ἐπανῆλθεν ἀδόξως εἰς 'Ελλήσποντον· ἡ δὲ ὑπὸ τὸν 'Ιουσοὺφ πασᾶν Περκόφτσαλην μοῖρα, προελάσασα μόνον μέχρι Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, οὐδὲν γενναῖον ἔπραξεν. 'Ο κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου ὀξέως καταστείλας τὴν ἐπανάστασιν ἐν Βλαχίᾳ 'Ιουσοὺφ, μετά τινας ἀσημάντους ἐν 'Αττικῇ καὶ Εὐβοίᾳ συμπλοκάς, ἐπανήγαγεν εἰς Λαμίαν τὰ λείψανα τοῦ ὑπὸ ἐπιδημίας δεκατισθέντος στρατοῦ του.

'Αλλὰ καὶ οὕτως ὁ ἐπικείμενος τοῖς Ἕλλησι κίνδυνος ἐκ τῆς ἑτέρας μοίρας τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ἦν μέγας καὶ φοβερός. Εἰ καὶ οἱ δωδεκασχίλιοι 'Αλβανοὶ οἱ ἐντολῇ τοῦ Σουλτάνου στρατολογηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκ Πατρῶν 'Ιουσοὺφ πασσᾶ Σέρεζλη στασιάσαντες διέλυσαν ἐν Βονίτσῃ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια, κὶ ἐξ ἄρκτου κατερχόμεναι πολυάριθμοι στρατιαὶ ἀνδρείων καὶ ἐμπειροπολέμων 'Αλβανῶν ὑπὸ τὸν Μουσταῆν καὶ τὸν 'Ομὲρ Βριώνην ἤρκουν καὶ μόναι νὰ καθυποτάξωσι τὴν διχοστατοῦσαν 'Ελλάδα.

'Ο νεαρὸς καὶ γενναῖος Μουσταῆ πασσᾶς, βεζίρης τῆς Σκόδρας, διὰ παρακλήσεων καὶ ὑποσχέσεων ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν 'Ελλήνων, λαβὼν ὡς πρώτην ἀμοιβὴν τῆς προθυμίας του ταύτης τὰ πασσαλίκια τῆς 'Αχρίδος καὶ τοῦ 'Ελβασάν. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ στρατολογηθέντες, εἰς πλείονας τῶν δωδεκακισχιλίων συμποσούμενοι, συνεκεντρώθησαν περὶ τὰ μέσα 'Ιουλίου τοῦ 1823 ἐν Τρικάλοις τῆς Θεσσαλίας, ὅπου ἐπεθεώρησεν αὐτοὺς ὁ Σερασκέρης. 'Η στρατιὰ συνεκροτεῖτο ἐξ ἐπιλέκτων ἀνδρῶν τῶν πασσαλικίων τῆς Γκεγκαριᾶς, ἤτοι τοῦ 'Ιπέκ, τῆς Πρισρένης, τῆς Γιάκουβας, τῆς Δίβρας, τῆς 'Αχρίδος, τοῦ 'Ελβασάν, ἐκ τῶν φιλοπολέμων Σκοδριάνων καὶ τῶν καθολικῶν χριστιανῶν τῆς ὀρεινῆς Λέσνιας, τῶν Μιρδιτῶν. Τὸ ὁμόθρησκον οὐδαμῶς ἴσχυε ν' ἀναστείλῃ τὴν κατὰ τῶν 'Ελλήνων ὁρμὴν τῶν τελευταίων τούτων· τοὐναντίον δὲ ἀντὶ νὰ αἰσχύνωνται διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τοιοῦτον πόλεμον, ἐν τῇ προφυλακῇ τεταγμένοι, ἠγανάκτουν, διότι αἱ τῶν χριστιανῶν ἐπιθέσεις αὐτοὺς μάλιστα ἔβλαπτον καίπερ χριστιανοὺς ἐπίσης.

— Κ' ἐμεῖς Χριστιάνο, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Πάπα 'Ρὼμ ἐμεῖς, Πάπα Σταμπὸλ σεῖς. 'Εμεῖς μπέσα μὲ Σουλτᾶνο νὰ τὸν βοηθοῦμε 'ς τὰ σεφέρια.

Μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ βεζίρου τῆς Σκόδρας ἔμελλε νὰ ἑνωθῇ ἡ ὑπὸ τὸν 'Ομὲρ Βριώνην, τὸν πασᾶν τοῦ Αὐλῶνος, τῶν 'Ιωαννίνων καὶ τοῦ Δελβίνου, ὁ ὁποῖος ἐστρατολόγησεν ἐκ τῶν πασσαλικίων του τετρακισχιλίους 'Αλβανούς.

Τὸ σουλτανικὸν φιρμάνι διέτασσε τὸν Μουσταῆ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τὸν συνήθη δρόμον τῶν ἄλλων ἐκστρατειῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν 'Αγράφων διελθὼν νὰ ὑποτάξῃ τὴν ὀρεινὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν 'Ακαρνανίαν, στερῶν τοὺς ἀποστάτας τοῦ μόνου ἐν ταῖς ἥτταις καταφυγίου. 'Εχύθη λοιπὸν ὁ 'Αλβανικὸς χείμαρος εἰς τὴν Δυτικὴν 'Ελλάδα καὶ κατέκλυσε αὐτὴν συμπαρασύρων πᾶν τὸ προστυχόν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνυποτάκτων

ὀρεινῶν ὁπλαρχηγῶν «ἔβαλαν καλπάκι,» κατὰ τὴν συνήθη τότε ἔκφρασιν, ἤτοι ἐπροσκύνησαν τὸν κραταιὸν Σερασκέρην. Καὶ προθύμως ὑπισχνεῖτο οὗτος εἰς πάντας ἀμνηστίαν, πλὴν τοῦ Ἀσὶ Μάρκου, τοῦ ἀντάρτου Βότσαρη, δν ἐσκόπει νὰ στείλῃ αἰχμάλωτον εἰς Σταμπούλ, ὡς τὸ περιφανέστατον τρόπαιον τῶν νικῶν αὐτοῦ:

Γραμματικὸν ἐφώναξε, κρυφὰ τὸν κουβέντιάζει:
—«Κώστα μ' γιὰ γράψ' ἕνα χαρτί, κ' ἕνα κομμάτι γράμμα,
γράψε καὶ μέσ' 'ς τὸν Καραλῆ, 'ς αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας,
'ς αὐτοὺς τοὺς δημογέροντας καὶ τοὺς κοτσαμπασίδες
ποῦ στάθηκαν χαΐνιδες 'ς ὅλο μας τὸ ντουβλέτι,
νά 'ρθουν νὰ ρήξουν τἄρματα καὶ νὰ μὲ προσκυνήσουν,
κι' ὅρκο τοὺς κάνω 'ς τὸ Θεό, 'ς τὸ μέγα τὸν Προφήτη,
ἅμα ποῦ προσκυνήσουνε νὰ τούςε συμπαθήσω.
Κι' αὐτὸν τὸν Μάρκο Μπότσαρη δέν τόνε συμπαθάω.
θελὰ τὸν πιάσω ζωντανό, 'ς τὴν Πόλι θὰ τὸν στείλω,
γιὰ νὰ τἀκούσῃ ὁ βασιλιᾶς καὶ ὅλα τὰ ῥιτσιάλια,
καὶ ὅλοι οἱ ῥαγιάδες μας νὰ πάρουνε ἰμπρέτι».

Ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀγερώχου Βεζίρου ἀνεκόπη ἐν Καρπενησίῳ, ἀλλ' ὁ ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ ἐπισυμβὰς ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Μάρκου Βότσαρη ἀφῆκεν αὐτῷ ἐλευθέραν τὴν δίοδον, καὶ κατατροπώσας τοὺς Ἕλληνας ἐν ταῖς κλεισωρείαις τοῦ ὄρους Καλιακούδας κατῆλθε διὰ τῆς Ναυπακτίας καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἐν τῇ Γουριᾷ, χωρίῳ κειμένῳ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελώου, τῇ 17 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ὁδὸς τῆς θαλάσσης ἦτο ἀνοικτὴ εἰς τὸν μουσουλμανικὸν στρατόν. Καταληφθέντων τῶν ἀπέναντι τῶν Πατρῶν χωρίων Γαλατᾶ καὶ Μποχώρι, οὐ μόνον ὁ ἐπισιτισμὸς αὐτοῦ ἦν εὐχερής, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἐδύνατο νὰ διαπεραιωθῇ ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀντίπεραν Πελοπόννησον καὶ νὰ καταπνίξῃ ἐν αἵματι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' οὔτε τὸ Μεσολόγγιον ἐπεχείρησε νὰ πολιορκήσῃ, οὔτε τὸ Ἀνατολικὸν ἐκυρίευσε. Μετὰ δύο καὶ ἥμισυν μῆνας ἀπὸ τῆς ἐν Γουριᾷ στρατοπεδεύσεως, τὴν νύκτα τῆς 30 Νοεμβρίου 1823, ὁ Σερασκέρης μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἀνέζευξαν ἐν σπουδῇ καὶ ἐπανῆλθον οὗτος μὲν εἰς Ἄρταν ἐκεῖνος δὲ εἰς Σκόδραν, ἀπολέσαντες ἐν ὅλῳ τὸ τέταρτον τοῦ στρατοῦ.

Οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐκστρατεία, ἐξ ἧς μετὰ πεποιθήσεως προσεδόκα ὁ Σουλτάνος τὴν χείρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀκλεὴς ἔκβασις τῆς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἐπιδρομῆς τοῦ Βεζίρου τῆς Σκόδρας ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὸν Μάρκον Βότσαρην. Συνετέλεσαν μὲν βεβαίως εἰς τοῦτο καὶ ἡ γενναία ἄμυνα τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ αἱ ἀντιζηλίαι καὶ ἔριδες τῶν Ἀλβανῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλὰ τὸ καιριώτατον τραῦμα κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σερασκέρη ἐπήνεγκεν ὁ Μάρκος Βότσαρης· τὸ ἡρωϊκὸν τόλμημα αὐτοῦ παρὰ τὸ Καρπενίσιον ἐνέπνευσε μὲν ἀθυμίαν καὶ ἀτολμίαν εἰς τὰ ἀσύντακτα στίφη τῶν Ἀλβανῶν, ἐπέρρωσε δὲ τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεθάρρυνεν αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσιν εὐτόλμως τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα.

Τὰ κατὰ τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Βότσαρη, τὸ ἐπιστέψαν τὸν ἔνδοξον βίον τοῦ συμπαθεστάτου τῶν προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἀτελῶς ἢ ἀνακριβῶς περιγράφονται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν. Πλὴν τοῦ Σουλιώτου Κουτσονίκα, ὁ ὁποῖος ἔγραψε στηριζόμενος ἴσως εἰς μαρτυρίας συμπολιτῶν του μετασχόντων τῆς μάχης, καὶ τοῦ Σπ. Τρικούπη, οὗ ἡ βραχεῖα περιγραφὴ εἶναι κατὰ τὰ πλεῖστα σύμφωνος πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν αὐτοπτῶν, καὶ πλὴν τῶν ἱστορικῶν ὅσοι μόνας πηγὰς εἶχον τοὺς δύο τούτους συγγραφεῖς, πάντες οἱ λοιποὶ περιέπεσαν εἰς ἀνακριβείας καὶ σφάλματα, ἢ παρεμόρφωσαν τὰ γεγονότα, παραπλανηθέντες ἐκ παντοίων παρηλλαγμένων καὶ ἀναξιοπίστων ἀφηγήσεων. Καὶ ὅμως μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔζων ἀκόμη, μάλιστα ἐν Καρπενισίῳ, μάρτυρες αὐτόπται τῆς μάχης, ἢ παρ' αὐτοπτῶν ἀκούσαντες περιγραφὰς αὐτῆς. Εἰς τὰς μαρτυρίας δὲ τούτων, αἵτινες εἶναι ἀναντιρρήτως αἱ ἀσφαλέσταται τῶν πηγῶν, στηρίζεται καὶ ἡ ἡμετέρα ἐξιστόρησις, συμπληρουμένη ἔν τισιν ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Κουτσονίκα.(¹)

—

Οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν ἐπειράθη νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ Βεζίρου τῆς Σκόδρας, κατερχομένου ἐξ Ἀγράφων. Ἐκ τῶν καπεταναίων τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ τῶν Ἀγράφων ἄλλοι ἔφυγον ἅμα ἠγγέλθη ἡ εἰσβολὴ καὶ ἄλλοι ἐπροσκύνησαν· εἷς δέ, ὁ ἐκ Φουρνᾶς δολοφόνος τοῦ Λεπενιώτη,

ὁ Νικοθέος τὸ σκυλί, ὁ χριστιανομάχος,

ὃν στιγματίζουσι τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἐχθροῦ μετὰ πεντήκοντα προδοτῶν. Ὁ Καραϊσκάκης βαρέως ἀσθενῶν ἔκειτο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προυσοῦ· ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης ἐστρατοπέδευεν εἰς Λιβαδάκια τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπως ἀντικρούσῃ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην καὶ τὸν Ἰουσοὺφ πασσᾶν Σέρεζλην, οὗ ἠγνόει τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν εἰς Πάτρας ἐπάνοδον.

Οὕτως ὁ Σερασκέρης διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἔφθασεν ἀνενόχλητος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου εἰς Καρπενίσιον. Ἡ κωμόπολις αὕτη, ὀνομασθεῖσα οὕτως ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατά τινα γνώμην, ὡς φέρουσα τὸν *λευκὸν ἐπενδύτην* τῶν χιόνων τοῦ Τυμφρηστοῦ, (²) κεῖται ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους τούτου, ἐν τῇ κλιτύι τοῦ βουνοῦ Ῥόβιαις. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀμιγὴς ἑλληνικὸς

(¹) Διατρίψαντες κατὰ τὸ παρελθὸν ἔαρ βραχὺν χρόνον ἐν Καρπενισίῳ, δυστυχῶς ἕνα μόνον εἴδομεν αὐτόπτην μάρτυρα, τὸν γυναικάδελφον τοῦ ἀνωτέρω μνημονευομένου Ῥεμογιάννου. Ἀλλ' ηὐτυχήσαμεν νὰ ἀκούσωμεν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς μάχης παρὰ τοῦ εὐπαιδεύτου δημάρχου Καρπενισίων κ. Κ. Ἰατρίδου, ὁ ὁποῖος ἐγίνωσκε πάσας τὰς λεπτομερείας ἐκ διηγήσεων αὐτοπτῶν, μάλιστα δὲ τοῦ πατρός του. (γραμματέως χρηματίσαντος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνου τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ Ἰω. Γιολδάση) καὶ τῶν Τζαβαλιαίων.

(²) Κάρ, τουρκ. χιών· μπενίς ἐπενδύτης.

νῦν, ἣν τότε ἀνάμικτος ἀποτελούμενος ἐκ Τούρκων, Ἑλλήνων, Βλάχων καὶ Γύφτων, κατοικούντων εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου, σιδηρουργῶν τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου καὶ δημίων, ὅτε τοῖς παρείχετο εὐκαιρία πρὸς τοῦτο. Ὁ Βεζίρης μετὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀκολουθίας του κατέλυσεν ἐν Καρπενισίῳ εἰς τῆς Κωσταντέλαινας τὸν πύργον· μικρὸν δὲ μέρος τοῦ στρατοῦ, παρέμεινεν ἐν ταῖς ἄλλαις οἰκίαις τῆς κωμοπόλεως· οἱ λοιποὶ κατηυλίσθησαν ἐν τῇ πρὸ τοῦ Καρπενισίου ἐπιμήκει κοιλάδι, ἣν διαρρέει χείμαρος καὶ περαιτέρω παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρου τούτου, εἰς τὴν λαγκαδιάν.

Ἡ θέσις ἐκρίθη κατάλληλος ὅπως ἀναπαυθῇ ἐπί τινας ἡμέρας ὁ στρατὸς ἐκ τῆς ἐπιπόνου διὰ τῶν ὀρέων πορείας. Ἡ κοιλὰς τοῦ Καρπενισίου περιβαλλομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων, θὰ ἦτο ἀπρόσιτος εἰς τὸν ἐχθρόν, ἂν δι' εὐαρίθμου φρουρᾶς κατελαμβάνοντο αἱ κλεισώρειαι. Ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος Σερασκέρης ἔκρινε περιττὴν τοιαύτην προφύλαξιν, περιφρονῶν τοὺς ἀσθενεῖς ὁμίλους τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, οὓς ἕως τότε εἶδε μετὰ τρόμου φεύγοντας ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἡ μόνη δὲ εἴσοδος εἰς τὴν κοιλάδα, ἡ διὰ τοῦ ῥεύματος τοῦ ποταμίου, κατείχετο ὑπὸ τριῶν περίπου χιλιάδων γενναίων Μιρδιτῶν, ἀποτελούντων τὴν προφυλακὴν τοῦ στρατοῦ. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ καταυλισμοῦ τῶν Μιρδιτῶν πρὸς τὸ Καρπενίσιον ἠγείρετο σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τὸ σεράγι τοῦτο, οὗ τῶν θεμελίων μόνον ἴχνη τινὰ σώζονται σήμερον, ἦτο ἐκτισμένον εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βουνοῦ Κωνίσκου. Πλησίον δὲ τοῦ σεραγίου ὑπάρχει τὸ Κεφαλόβρυσον, πηγὴ ἀφθόνου ὕδατος, σχηματίζοντος ποτάμιον εἰσβάλλον εἰς τὸ Καρπενισιακόν. Ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμίων φύονται ἀμφιλαφεῖς καὶ ὑψηλαὶ πλάτανοι, ἐξ ὧν καὶ ἡ θέσις ὀνομάζεται *Πλατάνια*.

Νῦν τὸ ἀχαλίνωτον τοῦ χειμάρρου ῥεῦμα, ἔχει ἀνασπάσῃ προρρίζους πολλὰς πλατάνους παρασύρῃ τὴν χλόην, καὶ δι' ἰλύος καὶ λίθων κατακαλύψῃ τὴν ἀπογυμνωθεῖσαν γῆν. Ἀλλὰ τότε διετήρει ὁ τόπος ὅλην τὴν φυσικὴν καλλονὴν αὐτοῦ καὶ χάριν, ἧς ἕνεκα ἐξέλεξεν αὐτὸν ὁ Ἀλῆς ὡς ἀγαπητὸν ἐνδιαίτημα κατὰ τὸ θέρος. Θέλγει ὅμως καὶ σήμερον ἀκόμη τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ ἐκτυλισσόμενον θέαμα πρὸ τοῦ κατερχομένου ἐκ Καρπενισίου εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον. Ἀριστερόθεν αὐτοῦ τὰ ὑψώματα τῆς Μιάρας καὶ ἀπώτατα ἡ Καλιακοῦδα, ἔμπροσθεν δὲ φράσσει τὸ ὁρίζοντα ἡ σειρὰ τῆς Χελιδόνας. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ χαριεστάτη κοιλάς, περικλειομένη ὑπὸ χθαμαλῶν βουνῶν, ὧν διακρίνεται ὁ ἐγγύτατα κείμενος Κώνισκος, δεσπόζων τῶν Πλατανιῶν καὶ τῆς λαγκαδιᾶς. Πυκνὰ δάση ἐλατῶν καλύπτουσι τὰ ὑψώματα, τὸν Κώνισκον καὶ τὴν Μιάραν, καὶ δεξιόθεν τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Τυμφρηστοῦ. Μόνον αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ ὄρους τούτου ὑψοῦνται ὄπισθεν γυμναί. Πανταχοῦ κύκλῳ φυτεία δαψιλής, κάτω δ' ἐν τῇ κοιλάδι ἡ σύσκιος τῶν πλατάνων συστάς, καὶ δένδρα μεμονωμένα, καὶ χλοάζοντες ἀγροὶ ἀραβοσίτου, ὧν τοὺς φράκτας κοσμεῖ αὐτοφυὴς λυκίσκος.

Ἐκεῖ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τοὺς πέριξ ἀγροὺς κατηυλίσθη τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Σερασκέρη. Εἰς δὲ τὴν Μεσοχώραν, τοὐτ' ἔστι τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, τὸ χωριζόμενον τοῦ Κεφαλοβρύσου διὰ προεξοχῆς τοῦ βουνοῦ Κωνίσκου, βράχου μεγίστου καλουμένου Ἁγίου Δημητρίου, ἐσκήνωσε ἡ διὰ τῆς Φθιώτιδος ἐλθοῦσα ὀπισθοφυλακή. Ταύτης ἀποτελουμένης ἐκ τετρακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν, ἡγεῖτο ὁ γηραιὸς Τζελαλεδὶν μπέης, θεῖος τοῦ βεζίρου τῆς Σκόδρας.

Μετὰ διαμονὴν ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Καρπενισίῳ, ὁ Βεζίρης ἐσκόπει νὰ προελάσῃ διὰ τῆς κοίτης τοῦ χειμάρου καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν διὰ Προυσοῦ εἰς Μεσολόγγιον. Πρὸ τούτου παρήγγειλε δι' ἑνὸς ἐντοπίου Τούρκου εἰς τὸν καπετάνιον τῆς ἐπαρχίας Γιάννην Γιολδάσην νὰ προσκυνήσῃ. Οὗτος σκοπὸν ἀμετάθετον εἶχε νὰ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· ἀλλὰ φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς ἀποτόμου ἀρνήσεώς του παρορμηθῇ ὁ Βεζίρης νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν καὶ καταστραφῶσι τὰ χωρία, δι' ὧν θὰ διήρχετο ὁ στρατός, προσεπάθησε νὰ κερδήσῃ καιρόν, ὅπως προφθάσῃ νὰ φυγαδεύσῃ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἐκείνων. Ὅθεν προσεποιήθη προθυμίαν πρὸς ὑποταγήν, παρετήρησεν ὅμως ὅτι μικρὸν τὸ ὄφελος νὰ προσκυνήσῃ εἷς μόνον· καὶ προσεκάλεσε διὰ τοῦ Καρπενισιώτου Τούρκου τὸν Σερασκέρην νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ μὴ προσέλθῃ ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ ὀλίγας ἡμέρας διὰ νὰ πείσῃ καὶ ἄλλους νὰ προσκυνήσωσιν. Ὁ Βεζίρης ἐθεώρησεν εὔλογον τὸ αἴτημα τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ, ἐζήτησεν ὅμως πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ νὰ λάβῃ ὁμήρους στενωτάτους συγγενεῖς του.

Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν συγγενῶν τοῦ Γιολδάση συγκατατέθη νὰ ἐκτεθῇ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον. Βεβαίου ὄντος ὅτι ὁ ὁπλαρχηγὸς δὲν θὰ ἐξετέλει τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ θὰ ἐπολέμει τὸν Βεζίρην ἦτο βέβαιος καὶ ὁ θάνατος τῶν ὁμήρων. Εὑρέθησαν ὅμως δύο ἄνδρες, οἵτινες ὅπως σώσωσι τοὺς κατοίκους ἐδέχθησαν μετ' αὐταπαρνησίας νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν Βεζίρην, ὡς συγγενεῖς δῆθεν τοῦ Γιολδάση. Ἦσαν δ' οὗτοι εἷς ἱερεύς, οὗ δυστυχῶς ἐλησμονήθη τὸ ὄνομα, ἐκ τοῦ χωρίου Λάσπης, καὶ ὁ Ῥεμογιάννος ἐπονομαζόμενος. Προσελθόντων δὲ τούτων εἰς τὸν Βεζίρην, ὁ Γιολδάσης ἔγραψεν εἰς τὰ χωρία, καὶ οἱ κάτοικοι «ἔπιασαν τὰ βουνὰ» διὰ νὰ σωθοῦν.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Ν. Γ. Πολιτης.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Ζ'

Μεσολόγγι, 25 Ἀπριλίου.

Ἐγνώριζα καὶ προτοῦ ἔλθω ἐνταῦθα ὅτι τὸ Μεσολόγγι εἶναι πόλις μικρά, κτισθεῖσα ἐπὶ πηλώδους ἐδάφους εἰς τὴν ἄκραν ἀβαθοῦς θαλασσολίμνης, ὅτι δὲν ἔχει οὔτε πύργους, οὔτε ἐπάλξεις, οὔτε τίποτε ἐξ ὅσων περιμένει τις νὰ ἴδῃ εἰς ὀχυρὸν φρούριον. Καὶ ὅμως ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέλαβεν ἔκπληξίς τις χθές, ὅτε εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν, προτοῦ σχεδὸν ἐννοήσω ὅτι εὑρισκόμεθα ἐντὸς αὐτῆς, διέβην τὴν ξηρὰν τάφρον καὶ εἶδα τὸν περὶ τὴν πόλιν μικρὸν τοῖχον. Νομίζεις ὅτι βλέπεις περίφραγμα κήπου!

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἐπεσκευάσθη καὶ ἐν μέρει ἀνεκαινίσθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὄχι βεβαίως ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ φανῇ εὐτελέστερον δῆθεν ἢ ὅσον ἦτο προλαβόντως. Ἀπ' ἐναντίας ἴσως δὲν ἦτο οὔτε κατὰ τοσοῦτον στερεὸν τὸ τεῖχος ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τοσαύτας ἐφόδους, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τοσάκις ἐξώρμησαν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν οὐδαμῶς μετέβαλεν ἡ κατὰ μέρος ἐπίσκεψις τοῦ ὅλου περιβόλου. Πῶς! Τοῦτο εἶναι τὸ Μεσολόγγι, τὸ ὁποῖον δὶς ἀντέστη εἰς τοῦ Σουλτάνου τὰς δυνάμεις, ταῦτα τὰ μεγαλώνυμα ὀχυρώματα πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ πρὸς κυρίευσιν τῶν ὁποίων τοσοῦτον αἷμα ἐχύθη!

Μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι τὸ ταπεινὸν τῆς τοποθεσίας θεωρεῖται ὡς πλεονέκτημα, ὅτι ὀχύρωμα ὑποκρυπτόμενον οὕτω ἐκτίθεται ὀλιγώτερον εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ πυροβολικοῦ, ἢ ὅσα δύναται ἄλλα νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου στρατιωτικὸς ἐντριβὴς περὶ τὰ τῆς νεωτέρας πολιορκητικῆς. Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 οὐδὲν εἶχε τὸ κοινὸν μὲ ὅσα εἴδομεν καὶ βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Τὰ τότε σιδηρᾶ ἢ ὀρειχάλκινα πυροβόλα ἤθελον διεγείρει τὸν γέλωτα τῶν σημερινῶν πυροβολιστῶν,— τὰ τουφέκια τῶν παλληκαρίων, μὲ τὰ ποικιλτά των κοντάκια, δὲν ἦσαν βελονωτά, ἀλλ' οὔτε καψύλια εἶχον,— οἱ δὲ πολεμισταὶ ἐμάχοντο συνήθως ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ ἡ σπάθη δὲν ἔμενε ἄχρηστος εἰς τὴν θήκην. Οἱ ἀντίπαλοι προτοῦ συμπλακῶσιν ἠρεθίζοντο ἀμοιβαίως διὰ προκλήσεων καὶ ὕβρεων, καθὼς οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου. Τοιούτου εἴδους πολέμους καὶ πολιορκίας δυσκόλως δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ἄνευ πύργων ὑψηλῶν, καὶ πυλῶν σιδηρῶν μὲ γεφύρας κρεμαστάς, καὶ βράχων ἀποκρήμνων ἐπιστεφομένων μ' ἐπάλξεις, καὶ πυροβόλων φοβερῶν ἀπαστραπτόντων ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εἰς τὰς θυρίδας τῶν προμαχώνων.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ παντελὴς τῶν τοιούτων ἔλλειψις ἀνυψοῖ ἔτι μᾶλλον τὴν δόξαν τῶν ὑπερμάχων τοῦ Μεσολογγίου. Βλέπων τὴν ταπεινὴν ταύτην πόλιν, τόσῳ ἀνοχύρωτον καὶ φύσει καὶ τέχνῃ, ἐνθυμεῖσαι τὰς ἀρχαίας λέξεις, τὰς ὁποίας ὁ Τρικούπης ἀναφέρει ἐξιστορῶν τὰς δύο πολιορκίας τῆς πατρίδος του: *ἄνδρες ἡ πόλις, οὐ τείχη!*

Ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος ἐκλείσθη ἐνταῦθα, τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1822, οἱ Τοῦρκοι κύριοι, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, κατήρχοντο πλήρεις θράσους πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐπιλοίπου Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐπανάστασις κατεστρέφετο ἐὰν δὲν ἀνεχαιτίζετο ἡ ὁρμή των, ἔπρεπε διὰ πάσης θυσίας νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν πορείαν των. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐνόησεν ὅτι ὁ φραγμὸς οὗτος ἦτο τὸ Μεσολόγγι, καίτοι ἀπαράσκευον ὅλως πρὸς ἄμυναν. Πανταχόθεν τὸν παρεκίνουν νὰ μὴ θυσιασθῇ ἐπὶ ματαίῳ. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερασπισθῇ πόλιν τοσοῦτον ἀσθενῆ ἐναντίον τοιαύτης στρατιᾶς! Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀπόφασίν του. «Ἐὰν δὲν ἀντισταθῶμεν ἐδῶ, εἶπε, διέρχονται οἱ ἐχθροὶ ἀκωλύτως, κυριεύεται ἡ Πελοπόννησος καὶ τὸ πᾶν ἀπόλλυται. Ἐγὼ θ' ἀποθάνω ἐδῶ.» Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἐδοξάσθη ἐκεῖ.

Τριακόσιοι μόνον καὶ ὀγδοήκοντα μαχηταὶ ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ Μάρκος Βότσαρης μὲ τριάκοντα καὶ πέντε Σουλιώτας του. Δέκα χιλιάδες Ἀλβανοὶ περιέζωσαν τὸ Μεσολόγγι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ, τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἐκείνου, οὗτινος τὸ ὄνομα τοσάκις ἀνέγνωσας εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου. Ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ κερδήσωσι καιρὸν οἱ πολιορκούμενοι, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ἐλπιζομένη ἐπικουρία. Ἡ ὀλιγάριθμος φρουρὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστῇ τὴν ἔφοδον τοσούτων ἐχθρῶν· πρὸς ὑπεράσπισιν ὁλοκλήρου τοῦ περιτειχίσματος ἦτο χρεία δεκαπλασίου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν. Ἐὰν ὁ Βριώνης ἐγνώριζε τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ ἀνέβαλε βεβαίως τὴν ἔφοδον. Διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσωσιν οἱ πολιορκούμενοι ἐνέπηγον ἐναλλὰξ λόγχας τουφεκίων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν τειχῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑποθέσῃ ὁ ἐχθρὸς ὅτι ὑπῆρχον καὶ τακτικὰ στρατεύματα ἐντὸς τῆς πόλεως, ἄλλοτε δὲ ἐτουφέκιζον διὰ μιᾶς ἐξ ἑνὸς μέρους τῶν τειχῶν, καὶ τρέχοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἐτουφέκιζον ὅλοι ὁμοῦ ἐκ δευτέρου. Εὐτυχῶς ὁ Ὀμὲρ Βριώνης ἀπατηθεὶς συνῆλθεν ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς λόγους περὶ παραδόσεως. Οἱ πολιορκούμενοι, ἐπωφελούμενοι τῆς περιστάσεως, ἀπέρριψαν μὲν τὰς πρώτας ἐπονειδίστους προτάσεις τοῦ Ὀμέρ, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν τὰς διαπραγματεύσεις ἐφευρίσκοντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ νέας προφάσεις ὅπως τὰς παρατείνωσι. Ἀνὰ πᾶσαν δ' ἡμέραν ἤλπιζον ὅτι θὰ φανῇ ἐπὶ τέλους ἡ μετὰ τοσαύτης

ἀνυπομονησίας προσδοκωμένη βοήθεια, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐφαίνετο, ἡ δὲ θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Ἐπὶ τέλους, μετὰ εἰκοσιτεσσάρων ἡμερῶν ἀγωνίαν, εἶδον ἔξαλλοι ἀπὸ χαρὰν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα προσεγγίζοντα. Τὰ τουρκικὰ ἐσκορπίσθησαν, ἡ θάλασσα ἔμεινε ἐλευθέρα, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ἀδελφῶν των. Τὸ Μεσολόγγι εἶχεν ἤδη ἱκανοὺς ὑπερασπιστὰς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἐχθρικῆς ἐφόδου. Αἱ διαπραγματεύσεις περὶ συμβιβασμοῦ ἔπαυσαν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐμήνυσαν πρὸς τοὺς Τούρκους λακωνικῶς: Ἐὰν θέλετε τὸ Μεσολόγγι, ἐλᾶτε νὰ τὸ πάρετε!

Ὁ πασᾶς, πνέων μένεα, ἤρχισε πυροβολῶν τὴν πόλιν καὶ προετοιμαζόμενος διὰ τὴν ἔφοδον, ὥρισε δὲ πρὸς τοῦτο τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, ὁπότε οἱ Ἕλληνες, ἑορτάζοντες κατὰ τὴν συνήθειαν ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, δὲν θὰ ἦσαν ἐπὶ τῶν προμαχώνων, ὥστε ἡ ἅλωσις θὰ κατωρθοῦτο εὐκολώτερον.

Ὁ Τρικούπης διηγεῖται μετὰ δραματικῆς ἀφελείας πῶς οἱ πολιορκούμενοι εἰδοποιήθησαν περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοὺς κινδύνου. «Τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, λέγει, ἔπλεε πλησίον τῆς Ἄσπρης Ἁλικῆς μονόξυλον φέρον ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ εἰς Μεσολόγγι τὸν Θανάσην, γραμματέα τοῦ Μακρῆ. Ὁ γραμματεὺς ἰδὼν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄνθρωπον σείοντα μανδύλιον ἐπλησίασε πρὸς αὐτόν. — Ἐγώ, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, εἶμαι Χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου μου. Μὴ ἀπορήσῃς καὶ μὴ δυσπιστήσῃς εἰς ὅσα θ' ἀκούσῃς, ἂν μὲ βλέπῃς συνοδεύοντα τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μου. Ἡ γυνή μου καὶ τὰ τέκνα μου εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ μὲ δικαιώσῃ ἐνώπιόν σου. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἠθέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν κατὰ τοῦ λαοῦ του, καὶ περιφέρομαι ἀπὸ πρωΐας ὡς κυνηγὸς εἰς σωτηρίαν τῶν ὁμοπίστων μου. Τρέξε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπὲ ὅτι οἱ ἐχθροὶ σκοπὸν ἔχουν νὰ ριφθῶσι κατ' ἐπάνω των τὰ χαράγματα διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τοῦ τειχώματος.—Ταῦτα εἶπεν ὁ ἄγνωστος ἄνθρωπος, ὕψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγεινε ἄφαντος».

Ὁ Τρικούπης δίδει, ἐν σημειώσει, πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου. Ἦτο Ἰωαννίτης, ἔργον δὲ εἶχε τὴν προμήθειαν κυνηγίου διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου. Ὁ Βριώνης πληροφορηθεὶς ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἀποκαλύψας τὸ μυστικὸν εἰς τοὺς πολιορκουμένους καὶ ὁ γενόμενος αἴτιος τῆς ἥττης του, ἔσφαξε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ δυστυχὴς κατώρθωσε νὰ σωθῇ φυγὼν εἰς Μεσολόγγι, ἀλλ' ὅτε ἔμαθε τὴν φοβερὰν τοῦ Ὀμὲρ ἐκδίκησιν, ἔγεινε καλόγηρος· ἔζησε δὲ καὶ ἀπέθανε εἰς ταπεινὸν ἐρημητήριον, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σώζονται εἰσέτι παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Κλεισούρας, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγρινίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Μεσολόγγι ἦτο πολίχνη ἄσημος καὶ ὅλως ἄγνωστος ἔξω τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οὔτε εἶναι γνωστὸν κατὰ τίνα ἐποχὴν οἱ πρῶτοι προσφυγόντες ἐκεῖ ἐθεμελίωσαν ἐπὶ πασσάλων τὰς πρώτας καλύβας εἰς τὰς ἀποκέντρους ἀκτὰς τῆς ἐρήμου τότε θαλασσολίμνης. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς πόλεως μαρτυρεῖ ὅτι ἐζήτουν νὰ κρυφθῶσιν ἐκεῖ. Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησίς του εἶναι: ἐντὸς ἢ πέραν τῶν δασῶν. Πράγματι δέ, ὁλόκληρος ἡ πεδιάς, ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐκαλύπτετο ἄλλοτε ἀπὸ δάση, κυρίως ἐλαιῶν ἀγρίων, τῶν ὁποίων ἴχνη ὑπῆρχον ἔτι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τὸ 1822 αἴγλη ἀμαράντου δόξης περιβάλλει τὸ ἕως τότε ταπεινὸν καὶ ἀγνοούμενον Μεσολόγγι!

Κατὰ τὸ 1824 ἔδωκεν εἰς αὐτὸ νέαν λάμψιν τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος. Ἐνταῦθα ἦλθεν ὁ Ἄγγλος ποιητής, ὅτε ἔλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Μεσολόγγι, τὴν 18ην Ἀπριλίου ἀπέθανε. Αἱ τελευταῖαί του λέξεις ἦσαν διὰ τὴν θυγατέρα του καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. «Εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσα τὰ πάντα, εἶπε προτοῦ ἐκπνεύσῃ· τὸν καιρόν, τὴν περιουσίαν, τὴν ὑγείαν μου. Τώρα θυσιάζω εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ζωήν μου. Τί περισσότερον ἠδυνάμην;»

Πολλὰ ἠδύνατο εἰσέτι νὰ πράξῃ ἐὰν ἔζῃ. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἠτένιζε πρὸς αὐτόν, εἰς αὐτὸν ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας της, εἰς αὐτὸν πάντες ἀπετείνοντο διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, αἵτινες ἐσπάρασσον τότε τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πρακτικὸς νοῦς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἡ διαύγεια τῆς ἐνθέρμου φαντασίας του, ἡ Ἀγγλικὴ ψυχραιμία ἥτις ὑπεκρύπτετο ὑπὸ τὴν μεσημβρινήν του εὐαισθησίαν, τὸ γόητρον τοῦ ὀνόματός του, τὰ πάντα ἐφαίνοντο δικαιοῦντα τὰς ἐλπίδας ὅσας ἡ ἔλευσίς του εἰς Ἑλλάδα ἐγέννησε. Ὁ θάνατός του αὐτὸς δὲν ἀπέβη ἀνωφελὴς εἰς τὸν σκοπόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφιερώσει τὴν ζωήν του. Δι' αὐτοῦ νέα ποιητικὴ λάμψις περιέβαλε τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἰδίως δ' ἐλαμπρύνθη τὸ Μεσολόγγι διὰ τῆς ἐπικηδείου ταύτης δόξης. Ἐκεῖ ἀπεβίωσεν, ἐκεῖ ἡ καρδία του διετηρήθη ὡς ἱερὸν κειμήλιον, ἐκεῖ τὸν ἐθρήνησε νεκρὸν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς φωνῆς τῶν ρητόρων της, ἐκεῖ δὲ πρό τινων ἐτῶν τῷ ἀνηγέρθη καὶ ἀνδριάς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν μνημείων τῶν ὑπερμάχων τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως.

Ἀλλὰ τὴν μεγαλειτέραν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 1826 πτῶσίς του, μετὰ πολιορκίαν διαρκέσασαν ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος.

Τὴν 25 Ἀπριλίου 1825 εἴκοσι χιλιάδες Μωαμεθανοὶ ἔστησαν τὰς σκηνάς των πέριξ τῆς πόλεως. Ἀρχιστράτηγος αὐτῶν ἦτο ὁ Ρεσὶτ Μεχμὲτ πασᾶς, γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Κιουταχῆ. Ἦτο οὗτος ἄνθρωπος ρέκτης καὶ τολμηρός, ὁ δὲ Σουλτάνος ἐξέλεξεν αὐτὸν διὰ ν' ἀποπλύνῃ τὸν ρύπον τῆς πρώτης ἀποτυχούσης πολιορκίας, καὶ τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν ἀρχηγίαν εἰπών: ἢ τὸ Μεσολόγγι, ἢ τὴν κεφαλήν σου!

Τὸ Μεσολόγγι ἦτο ἤδη καλλίτερον ἡτοιμασμένον πρὸς ἄμυναν ἢ κατὰ τὸ 1822. Ἡ φρουρά του συνεποσοῦτο εἰς τρισχιλίους ἄνδρας, ὁ δὲ Χῖος μηχανικὸς Κοκκίνης εἶχεν ἐπισκευάσει καὶ αὐξήσει ὅσον ἐφικτὸν τὰ ὀχυρώματα. Τὸ τεῖχος ἐπανωρθώθη, ἡ τάφρος ἐπλατύνθη, τὰ ὑπάρχοντα τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πυροβόλα ἐστήθησαν καταλλήλως εἰς τοὺς διαφόρους προμαχῶνας, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔφερεν ὄνομα δοξασθὲν εἰς τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας. Ἐμνημονεύοντο δι' αὐτῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, τοῦ Ρήγα, τοῦ Σκεντέρμπεη, τοῦ Κανάρη· τὸ τοῦ λόρδου Βύρωνος δὲν παρελείφθη, τὴν δὲ Γαλλίαν ἐξεπροσώπει τὸ τοῦ Μονταλαμβέρτου.

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐβράδυνον ν' ἀρχίσωσι τὴν ἐπίθεσιν, ἀλλ' αἱ ἐπανειλημμέναι των ἔφοδοι ἀπεκρούοντο πᾶσαι μετὰ πολλῆς ζημίας, οἱ δὲ πολιορκούμενοι, γινόμενοι ὁσημέραι τολμηρότεροι, ἀντὶ τοῦ νὰ περιμένωσι τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, τὸν προσέβαλον αὐτοὶ δι' ἐξόδων συνεχῶν. Παραιτηθέντες τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου, οἱ Τοῦρκοι ἐπέσπευσαν τὰ ἔργα τῆς πολιορκίας, ὅπως τὴν ἀναγκάσωσι νὰ παραδοθῇ διὰ στενοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἰς τὰ ἔργα των ταῦτα μετεχειρίζοντο Χριστιανούς, ἐξ ὧν μετέφερον ἐπὶ τούτῳ τρισχιλίους ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Ἦτο ἀληθῶς ὀδυνηρὰ ἡ θέσις τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἐργατῶν, ἐκτιθεμένων ἐξ ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ραβδισμοὺς τῶν Τούρκων, ἐξ ἄλλου δὲ εἰς τὸ πῦρ τῶν ὁμοεθνῶν των, πρὸς καταστροφὴν τῶν ὁποίων ἠναγκάζοντο νὰ ἐργάζωνται καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν. Ἔργον των ἦτο ἤδη ἡ ἀνύψωσις ὄρους τεχνητοῦ, ὑπερέχοντος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι διὰ τῶν ὑπονόμων των ἐματαίονον τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὑψώματος, μετὰ δὲ πᾶσαν ἔκρηξιν ὑπονόμου ἐξήρχοντο ξιφήρεις κατὰ τῶν πολιορκητῶν.

Ἕως τότε ἡ θάλασσα ἦτο ἐλευθέρα, ὥστε ἤρχοντο ἐπικουρίαι εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν οἱ Τοῦρκοι, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, κατώρθωσαν νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν θαλασσολίμνην πλοιάρια φέροντα πυροβόλα. Περιζώσαντες οὕτω πανταχόθεν τὸ Μεσολόγγι ἐνόμισαν ὅτι θὰ παραδοθῇ, ἀλλ' εἰς τὰς περὶ παραδόσεως προτάσεις ἀπεκρίθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀνεγέρσεως νέων πυροβολοστασίων πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ἕως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὑπερασπίσεως. Εἰς τὸ ἀκοίμητον πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὰς ἀπαύστους προσβολάς του ἀντέστησαν μὲ ἀκατάβλητον καρτερίαν καὶ ἐπιμονήν. Ἐπὶ τέλους, τὴν 1ην Ὀκτωβρίου, μετὰ ἓξ μηνῶν πολιορκίαν, οἱ Τοῦρκοι σηκώσαντες τὰς σκηνάς των ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ὅπου ἐστρατοπέδευσαν. Τὸ Μεσολόγγι ἐφαίνετο διασωθὲν καὶ πάλιν. Οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων, οἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὴν νῆσον Κάλαμον, πιστεύσαντες ὅτι ἐλύθη ὁριστικῶς ἡ πολιορκία, συνέδραμον πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἀτυχῶς αἱ ἐλπίδες των ἦσαν ψευδεῖς· ὁ πρὸς στιγμὴν παύσας κίνδυνος ἐπέπρωτο νὰ ἐνσκήψῃ μεγαλείτερος ἢ προτοῦ, καταιγὶς φρικτοτέρα τῆς πρώην ἐπήρχετο μετὰ τὴν ἀπατηλὴν καὶ ἐφήμερον γαλήνην, ἡ δὲ καταστροφὴ ἐπέκειτο ἤδη ἀναπόφευκτος. Ὁ Ἰβραήμης, υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, κομπάζων διὰ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ νίκας του, χαίρων διότι καὶ εἰς τὴν Στερεὰν ἐξ αὐτοῦ ἤδη ἐξηρτᾶτο ἡ ἐπανόρθωσις τῆς ἀποτυχίας τοῦ Κιουταχῆ, ἡτοιμάσθη νὰ φέρῃ αὐτὸς εἰς πέρας τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ἑλλὰς ἔδρεπε τρόπαια, ἡ δ' Ἐπανάστασις ἤκμαζεν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης, ἀλλ' ἡ φάσις τῶν πραγμάτων μετεβλήθη ὁπότε ὁ Σουλτάνος ἐπεκαλέσθη τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἰσχυροῦ ὑποτελοῦς του πασᾶ. Ἄνευ τῶν στρατῶν καὶ τῶν στόλων τῆς Αἰγύπτου, οὔτε ἡ Κρήτη καθυπετάσσετο, οὔτε ἡ Πελοπόννησος ἠρημοῦτο, οὔτε τὸ Μεσολόγγι ἔπιπτε, ἡ δ' Ἑλλὰς ἤθελεν ἀνακτήσει τὴν ἀνεξαρτησίαν ἄνευ τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας, καὶ ἴσως τὸ νέον κράτος ἐλάμβανε ἀπ' ἀρχῆς τὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα δὲν κατωρθώσαμεν εἰσέτι ν' ἀποκτήσωμεν.

Ὁ υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ ἐστρατοπέδευσεν ἐνώπιον τοῦ Μεσολογγίου τὴν 13 Δεκεμβρίου 1825. Αἱ ἀντιζηλίαι τῶν δύο ἀρχιστρατήγων παρέτεινον τὴν πολιορκίαν, ὅσῳ καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν πολιορκουμένων. Ὁ Αἰγύπτιος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ διαπράξῃ μόνος ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν ὁ Τοῦρκος, ὁ δὲ Κιουταχῆς ἀγανακτῶν διὰ τὸ ἀγέρωχον τοῦ Ἰβραήμ, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ ἀποτυγχάνοντα ἐκεῖ ὅπου αὐτὸς δὲν ἐπέτυχε. Ἐκ τοῦ στρατοπέδου του, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ, ἔχαιρε βλέπων μακρόθεν ματαιοπονοῦντα τὸν ἀντίζηλόν του. Μόνον μετὰ δύο μακρῶν μηνῶν ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας, ἐπεζήτησεν ὁ Ἰβραήμης τὴν μετὰ τοῦ Κιουταχῆ συμφιλίωσιν καὶ οἱ δύο ἀρχιστράτηγοι ἀπεφάσισαν νὰ συνενωθῶσιν, ὅπως καταβάλωσι τὴν ἀκαταμάχητον ἐπιμονὴν τῶν πολιορκουμένων.

Δυστυχῶς ἡ θάλασσα δὲν ἦτο πλέον ἐλευθέρα. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐστερεῖτο εἴπερ ποτὲ

μέσων, ὁ δὲ στόλος τὸν ὁποῖον ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἐπεχείρησε νὰ ἐξοπλίσῃ, ὅπως ὑπὸ τὸν Μιαούλην πλεύσῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου, ἦτο ὁ ἀσθενέστερος καὶ ὁ ἀτελέστερον ἐφωδιασμένος ἐξ ὅσων ποτέ, ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐδόξασαν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος καὶ τὰ ἐντὸς τῆς θαλασσολίμνης πλοιάρια ἐξηκολούθησαν τὸν ἀποκλεισμόν, τὰ δ' Ἑλληνικὰ πλοῖα οὐδὲν κατώρθωσαν. Οἱ πολιορκούμενοι οὔτε τρόφιμα εἶχον, οὔτε πολεμεφόδια ἱκανὰ πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἀντιστάσεως. Οἱ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ὡς ἐκ τῆς κακῆς ποιότητος τῆς ἀνεπαρκοῦς τροφῆς. Δὲν τοῖς ὑπελείπετο εἰμὴ ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἢ νὰ διασχίσωσιν ἔνοπλοι τὸν ἐχθρικὸν στρατόν. Ἐπροτίμησαν πάντες νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους νυκτερινῆς ἐξόδου, ἀντὶ τοῦ νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν ἐχθροῦ, ὅστις οὔτε φιλανθρωπίαν ἐγνώριζε οὔτε τιμὴν ἐσέβετο. Ἔλεος δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸν ἄγριον ἐκεῖνον πόλεμον.

Ἡ ἔξοδος ἐγένετο τὴν νύκτα τῆς 10ης Ἀπριλίου 1826, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πολιορκίας. Διαιρεθέντες εἰς τρία σώματα, ἐξ ὧν τὸ μεσαῖον περιελάμβανε τὰ γυναικόπεδα, οἱ πολιορκούμενοι διέβησαν τὴν τάφρον εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς παρεφύλαττεν ἄγρυπνος. Εἰς ἐννέα χιλιάδας ψυχὰς ὑπελογίζετο ὁ πληθυσμὸς τοῦ Μεσολογγίου ἀφότου οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων προσέφυγον ἐντὸς τῆς πόλεως μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κιουταχῆ. Ἐξ αὐτῶν μόνον χίλιοι καὶ τριακόσιοι ἔμενον ὅτε, διασωθέντες μετὰ τὴν διάβασιν τῶν τελευταίων ἐχθρικῶν στιφῶν, ἠδυνήθησαν νὰ μετρηθῶσιν. Οἱ λοιποὶ εἴτε ἀπέθανον, σφαγέντες εἰς τὴν συμπλοκὴν τῆς ἐξόδου ἢ καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου οἱ ἐχθροὶ εἰσώρμησαν ἅμα ἤρχισεν ἡ ἔξοδος,— εἴτε ἠχμαλωτίσθησαν ζῶντες. Οἱ νικηταὶ δὲν ἐφόνευον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, ὄχι ἐξ ἐλέου, ἀλλὰ διότι ἦτο συμφερωτέρα ἡ διατήρησις ἢ καὶ πώλησις αὐτῶν ὡς δούλων.

Ἐκ τῶν γυναικῶν ὅσαι ἔφθασαν ζῶσαι εἰς τὰ ὕψη τῆς Βαράσοβας, ὅπου ἐπερίμενον τοὺς φυγάδας Ἕλληνες ὁπλοφόροι, τινὲς ἔφερον ἀνδρικὴν στολήν, ἄλλαι δὲ ἐφόρεσαν τὰ πολυτιμότερα ἐνδύματά των ὡς ἐὰν ἐπήγαινον εἰς ἑορτήν. Μεταξὺ τῶν σταλέντων εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἔκθεσιν τοῦ ἀγῶνος ἀντικειμένων, κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον, ὑπῆρχε γυναικεία ἐνδυμασία ἀνήκουσα εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιζώσας ἡρωΐδας τῆς ἐξόδου ἐκείνης. Ἡ γραῖα μετὰ δυσκολίας συγκατετέθη εἰς τὴν ἐκεῖ ἀποστολήν, ἐπερίμενε δὲ μετ' ἀνυπομονησίας τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεως, διότι θέλει νὰ τὴν ἐνταφιάσωσι μὲ τὰ φορέματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔφερε, νέα τότε, κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην νύκτα.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἀναμνήσεις λαμβάνουν σῶμα καὶ ζωήν, ὅταν βλέπῃς τὸ Μεσολόγγι, ὡς τὸ εἶδα σήμερον, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἀνθρώπων γνωριζόντων πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπικῆς ἱστορίας του καὶ ἐμφορουμένους αἰσθημάτων ὁποῖα πᾶς Ἕλλην χρεωστεῖ νὰ τρέφῃ πρὸς τὴν ἔνδοξον ταύτην πόλιν. Ἐπεσκέφθην ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς προμαχῶνας, ἕκαστος τῶν ὁποίων διαιωνίζει τὸ ὄνομα τοῦ ἀγωνιστοῦ, ὅστις διεκρίθη ὡς ὑπερασπιστής του,—ἐστάθην ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὸ μέρος ὅπου, ἐπὶ κλονιζομένων σανίδων, τὰ τρία σώματα διέβησαν ἐν σιωπῇ τὴν τάφρον, κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην νύκτα. Οἱ τελευταῖοι δὲν εἶχον εἰσέτι διαβῆ, ὅτε οἱ πρῶτοι, προσβληθέντες ἀπὸ τοὺς παραφυλάττοντας εἰς τὸ σκότος Τούρκους, ἀντεμετώπισαν τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου. Ἠκούσθη τότε ἐντὸς τοῦ σκότους φωνή, Ὀπίσω, ὀπίσω! Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ὥρμησαν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ παρέσυρον καὶ τοὺς ἄνδρας. Κατὰ τὴν σύγχυσιν τῆς βιαίας ἐκείνης ἐπανόδου πολλοὶ ἐπνίγησαν εἰς τὰ θολὰ ὕδατα τῆς τάφρου, πολλοὶ—ὀλιγώτερον ἐκείνων εὐτυχεῖς—ἐσφάγησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, κυριεύσαντας ἐν τῷ μεταξὺ τὴν πόλιν. Ἐκεῖ, παρὰ τὴν τάφρον, ἀναξύων τὸ χῶμα μὲ τὴν ῥάβδον μου, ἀπεκάλυψα θραύσματα μύδρου καὶ τεμάχιον σιδήρου, σύντριμμα σπάθης—τουρκικῆς ἆρά γε ἢ ἑλληνικῆς; Ὁπωσδήποτε θὰ ἐκτιμήσῃς βεβαίως τὸ ἐνθύμημα τοῦτο τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον διεφύλαξα διὰ σέ.

Εἰς ὀλίγην ἐκεῖθεν ἀπόστασιν πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης μοῦ ἔδειξαν τὴν θέσιν τῆς πυριτιδαποθήκης, ὅπου ὁ Καψάλης ἐτινάχθη εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ σύζυγός του εἶχεν ἀποθάνει τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας τῆς ἐξόδου. Ὁ γέρων δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζήσῃ. Ἔδωκε τὴν εὐχήν του εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν του καὶ τὸν διέταξε νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν ἄλλων, αὐτὸς δὲ ἀκολουθούμενος ἀπό τινας συνηλικιώτας του μὴ ἔχοντας ἀρκετὰς δυνάμεις ὅπως ἐκτεθῶσιν εἰς τοὺς κόπους τοῦ νυκτερινοῦ ἐκείνου τολμήματος, ἀλλ' ὅμως θέλοντας οὐχ ἧττον ν' ἀποθάνωσιν ἀνδρικῶς, ἐκλείσθη ἐντὸς τῆς ἀποθήκης. Τὴν στιγμὴν ὅτε οἱ Τοῦρκοι ὥρμησαν ξιφήρεις πρὸς κυρίευσίν της, ὁ γέρων Καψάλης ἔθεσε τὸ πῦρ καὶ ἐτάφη ὑπὸ τὰ καίοντα ἐρείπια μετὰ τῶν συντρόφων του καὶ μετὰ τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους οἱ γέροντες ἐκεῖνοι δὲν ἠδύναντο ἄλλως νὰ πολεμήσωσι.

Ἐκεῖ πλησίον εἶδα τὴν οἰκίαν ὅπου διέμεινε ὁ Μαυροκορδάτος κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν,—τὴν οἰκίαν ὅπου ἀπέθανε ὁ Βύρων,— τὴν ἐκκλησίαν ὅπου συνωθοῦντο οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου διὰ ν' ἀκούσωσι τὸν εὔγλωττον λόγον τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη ἐνώπιον τοῦ νεκροῦ τοῦ μεγάλου Ἄγγλου ποιητοῦ. Ἔκτοτε αἱ οἰκίαι ἐκεῖναι ἀνεκαινίσθησαν, ἡ δ' ἐκκλησία ἐπεσκευάσθη. Ὅπου Τοῦρκοι διῆλθον, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου

ἐκείνου, δὲν ἔμεινε πέτρα ἐπὶ πέτρας. Καὶ τὸ Μεσολόγγι, καὶ τὸ Βραχῶρι, καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ πόλεις μας ἦσαν σωρὸς ἐρειπίων ὅτε ἐπὶ τέλους ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη. Δυσκόλως θ' ἀνεύρῃς καθ' ὅλην τὴν χώραν οἰκοδομὰς ἀκεραίας, ἐχούσας ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα ἐτῶν ὕπαρξιν.

Εἰς τὸ κέντρον περίπου τοῦ πρὸς τὴν ξηρὰν περιτειχίσματος, παρὰ τὸν κῆπον Νοσοκομείου ἱδρυθέντος πρὸ ἐτῶν παρὰ φιλανθρώπου συμπολίτου, ὑπάρχει δενδρόφυτος περίβολος, — τὸ Ἡρῷον τοῦ Μεσολογγίου. Ἐκεῖ ἐντὸς ἑνὸς λάκκου ἐτάφησαν τὰ ὀστᾶ τῶν θανατωθέντων κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν. Πλησίον τοῦ κοινοταφίου ἐκείνου κεῖται τὸ μνῆμα τοῦ Μάρκου Βότσαρη. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ υἱοῦ του, ὑπουργοῦ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862, ἠκρωτηρίασαν ἀσεβῶς καὶ βαρβάρως τὸ ὡραῖον μαρμάριον μνημεῖον τοῦ Γάλλου γλύπτου Δαυίδ, ὥστε ἐδέησε ν' ἀποσταλῇ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐπισκευήν. Τὸ εἶδα ἐκεῖ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821, ἀλλ' εὐχῆς ἔργον εἶναι νὰ ἐπιστραφῇ ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν θέσιν του, κατὰ τὰς δικαίας ἀξιώσεις τῶν Μεσολογγιτῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἡρῴου ἀνηγέρθη πρό τινων ἐτῶν μνημεῖον εἰς τιμὴν τοῦ Βύρωνος καὶ ἀνδριὰς τοῦ ποιητοῦ μαρμάρινος. Οὕτω, ἐντὸς τοῦ μικροῦ περιβόλου ἀνευρίσκεις ὅλας τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς. Λυπεῖταί τις μόνον μὴ βλέπων περισσοτέραν ἐκεῖ περιποίησιν, δενδροστοιχίας εὐρύθμους, καὶ ἄνθη περὶ τοὺς τάφους ὡραῖα· ἡ καλὴ πρὸς τοῦτο θέλησις δὲν ἐλλείπει, ἀπαιτοῦνται ὅμως χρήματα, τὸ δὲ Μεσολόγγι πλουτεῖ δόξης μόνον. Ἀλλ' ὁ ἀξιόλογος δήμαρχός του εἶναι πλήρης ζήλου καὶ δραστηριότητος καὶ θὰ κατορθώσῃ ἐπὶ τέλους, τὸ ἐλπίζω τοὐλάχιστον, νὰ διακοσμήσῃ πρεπόντως τὸ ἱερὸν ἄλσος.

Ἀφοῦ ἐπεσκέφθην τὴν πόλιν, ἠθέλησα νὰ ἴδω καὶ τὸ περιώνυμον νησίδιον τῆς Κλεισόβης, εἰς τὸ ἄκρον τῆς θαλασσολίμνης, ἀπέναντι τοῦ Μεσολογγίου. Τὴν 25 Μαρτίου 1826 ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρησε τὴν κυρίευσίν του. Ἡ φρουρὰ συνέκειτο ἐξ ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἀνδρείων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Κίτσος Τσαβέλλας μὲ ἕνδεκα Σουλιώτας. Δισχίλιοι Τοῦρκοι τοῦ Κιουταχῆ ἤρχισαν τὴν προσβολήν, ἀφοῦ δὲ οὗτοι ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης ζημίας, ὥρμησαν κατὰ τοῦ νησιδίου καὶ οἱ Ἄραβες τοῦ Ἰβραήμη. Ἀλλὰ καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἄραβες δὲν κατώρθωσαν νὰ δαμάσωσι τοὺς ὀλίγους ἐκείνους ἥρωας:

> Δαιμόνων πλὴν χεῖρες καὶ ὄχι ἀνθρώπων
> φυλάττουν ἐκεῖ τὰ κεράμεα τείχη.

Ἑκατοστύες ἐχθρικῶν πτωμάτων ἐκάλυψαν τὰ νερὰ τῆς λίμνης. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν λαμπροτέρων τῆς δευτέρας τοῦ Μεσολογγίου πολιορκίας, ὁ δὲ Ζαλοκώστας τὸ ἔψαλε μετὰ πολεμικῆς ὄντως ζέσεως εἰς ἓν ᾆσμα τοῦ ἐπικοῦ του ποιήματος «τὸ Μεσολόγγιον».Ἐκεῖ ἐκλείσθη τότε τὸ ὄνομα τοῦ Τσαβέλλα.

Καὶ ἐνώπιον τοῦ νησιδίου τούτου ᾐσθάνθην ὅ,τι κατὰ τὴν εἴσοδόν μου εἰς Μεσολόγγι. Καὶ ἐνταῦθα οὔτε βράχον βλέπει τις οὔτε τεῖχος, οὔτε ἄλλο ἴχνος ὀχυρώματος ἢ πολέμου. Ἡ Κλείσοβα εἶναι μικρὰ ἀμμώδης ἐπιφάνεια ὑψουμένη μόλις ὑπεράνω τῶν ρηχῶν τῆς θαλασσολίμνης νερῶν. Οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει ἐπ' αὐτῆς, ἢ εὐτελὲς ἐξωκκλήσιον καὶ ὀλίγαι καλύβαι κατοικούμεναι ἀπὸ ἁλιεῖς. Τοὺς εὕρομεν πλέκοντας τὰς καλαμωτάς, διὰ τῶν ὁποίων περιβάλλοντες βαθμηδὸν τοὺς εἰς τὴν λίμνην ἐκ τῆς θαλάσσης εἰσερχομένους ἰχθῦς, τοὺς ἀποκλείουν ἐπὶ τέλους ἐντὸς στενοῦ κύκλου, ὅπου τοὺς συλλαμβάνουν. Ἐὰν θέλῃς πλειοτέρας λεπτομερείας περὶ τῆς ἀξιοπεριέργου ἁλιείας τῶν θαλασσολιμνῶν τούτων, σὲ παραπέμπω εἰς τὴν Γαλλιστὶ δημοσιευθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. Ἀποστολίδου κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ ἁλιευτικὴν ἔκθεσιν τοῦ 1883.

Χάρις εἰς τοὺς καλοὺς ἐν Μεσολογγίῳ φίλους, μᾶς μετέφερεν εἰς Κλείσοβαν ὁ γέρων λεμβοῦχος τοῦ Βύρωνος, ὀγδοηκοντούτης ἤδη ἀλλὰ πλήρης ἔτι ζωῆς καὶ ὑγείας. Μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα ἐκυβέρνα τὴν μικράν του λέμβον, σὲ βεβαιῶ δὲ ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὔκολον. Τὰ *πριάρια* καθὼς τὰ ὀνομάζουν ἐνταῦθα (κατὰ παραφθορὰν ὑποθέτω τοῦ *πλοιάρια*,) εἶναι ἀβαθῆ ἕνεκα δὲ τῶν ρηχῶν νερῶν καὶ τῶν πολυπληθῶν φυκῶν δὲν γίνεται χρῆσις κωπῶν, ἀλλ' ὄρθιος ἐπὶ τῆς πρύμνης ὁ λεμβοῦχος κρατεῖ εἰς χεῖρας ξύλον μακρόν, στάλικα ἢ *σταλίκι*, καθὼς τὸ λέγουν ἐλληνίζοντες ἐν ἀγνοίᾳ των, καὶ διὰ τοῦ σταλικίου ὠθεῖ τὴν λέμβον. Ἡ ἐλαφρότης καὶ ἡ ταχύτης της ἀποτελοῦν τὴν δυσκολίαν τοῦ εἴδους τούτου τῆς θαλασσοπλοΐας, καθόσον ἡ ἐλαχίστη ἀνωμαλία δύναται ν' ἀνατρέψῃ καὶ κυβερνήτην καὶ λέμβον. Ἀπαιτεῖται πεῖρα μακρὰ καὶ εὐλυγισία, ἀλλ' ὁ γέρων Καζῆς ἀνεδείχθη ἐξαίρετος εἰσέτι λεμβοῦχος. Κατὰ παράκλησίν μου παρέδωκε τὸ σταλίκι εἰς τὸν νεαρόν του σύντροφον καὶ καθίσας σταυροποδητὶ εἰς τὸ πριάρι ἤρχισε νὰ μᾶς διηγῆται τὰς πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἐκδρομὰς εἰς τὴν λίμνην τοῦ «Λόρδου». Δὲν ἔμαθα νέον τι περὶ τοῦ Βύρωνος, ἀλλὰ θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι εὐχαρίστως θὰ διέσχιζες καὶ σὺ τὰ νερὰ τοῦ Μεσολογγίου, ἐπὶ τοῦ πριαρίου ἐκείνου, μὲ τὴν Κλείσοβαν ἄντικρύ σου, καὶ μὲ τὸν γέροντα λεμβοῦχον ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε συνώδευεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς λίμνης. Παρεκάλεσα τὸν Καζῆν νὰ φωτογραφηθῇ, ὑποσχεθεὶς νὰ στείλω τὴν εἰκόνα του πρὸς δημοσίευσιν εἰς Ἀγγλικὸν περιοδικόν. Συγκατετέθη προθύμως, μανθάνω δὲ ὅτι ἀτυχής τις κωφάλαλος ἐξασκεῖ εἰς

Μεσολόγγι τὸ ἐπάγγελμα φωτογράφου, ὥστε θὰ γείνῃ τοῦ γέροντος ἡ εἰκών. (1)

Ὁ ἥλιος ἔδυε ὅτε ἀπεχαιρετήσαμεν τὴν Κλείσοβαν. Ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν διὰ θαλάσσης μέχρι Μεσολογγίου, ἀπεβιβάσθημεν εἰς Τουρλίδα καὶ ἐκεῖθεν ἐπεστρέψαμεν περιπατοῦντες. Ὁποία δύσις μεγαλοπρεπής! Ἑκατέρωθεν τῆς στενῆς ἐπιθαλασσίου ὁδοῦ κατωπτρίζετο ἐντὸς τῶν λιμνῶν ὁ πορφυρόχρυσος οὐρανός. Αἱ ἐπὶ πασσάλων ὑπεράνω τῶν ὑδάτων ὑψούμεναι μικραὶ καλύβαι τῶν ἁλιέων, αἱ *πελάδες*, ἐφαίνοντο ὡς φωλεαὶ γιγαντιαίων φαντασιωδῶν ὀρνέων ἐν μέσῳ τῆς περικυκλούσης ἡμᾶς ἠρέμου καὶ ἡμιφωτίστου ἐρημίας!

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΑ'

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κατεῖχεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης τὰ ἀρματωλίκια τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦ Βάλτου καὶ Ξηρομέρου, εἷς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς σφαδαζούσης ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τῶν περιφανέστερον παραστησάντων εἰς τὸν ἐκπεπληγμένον εὐρωπαϊκὸν κόσμον τὰ δίκαια τοῦ ἀδικουμένου ἔθνους· οὐδέποτε εἶχε συνθηκολογήσει μὲ τοὺς Τούρκους. Τοῦτο ἐκφράζει τρανότερον πάσης ἱστορικῆς μαρτυρίας ὁ στίχος τοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος:

Ὅσο εἶν' ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τοῦρκο δὲν προσκυνάει.

Ἀλλ' οἱ κρατοῦντες ἦσαν πρόθυμοι πάντοτε νὰ κολακεύωσι τοὺς μέγα δυναμένους ἐκ τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν τῆς ζοφερᾶς ἐκείνης ἐποχῆς, καὶ τὴν μοῖραν ταύτην δὲν διέφυγε καὶ ὁ Χρῆστος Μηλιόνης. Ἐν ἔτει 1747 εἶχεν ἐπέλθει ἀπραξία τῶν πολεμικῶν ἔργων καθ' ὅλην τὴν Ἀκαρνανίαν. Τότε καὶ ὁ Χρῆστος ἠναγκάσθη ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς προτάσεις τῶν Τούρκων, καὶ δεχθεὶς τὸ ἀρματωλίκι τῆς Ἀκαρνανίας, ἔμεινεν ἡσυχάζων ἐπί τινα χρόνον.

Τότε συνέβη ἡ φοβερὰ ἐκείνη παρασπονδία, ἣν εὐλόγως ὁ Χρῆστος ἔμελλε νὰ νομίσῃ ἀνήκουστον εἰς τὰ κλεφτικὰ χρονικά, καὶ εἰς τὰς μεταξὺ ἀγάδων καὶ Ἑλλήνων μαχητῶν σχέσεις. Ἡ ἁρπαγὴ τῆς κόρης Βασίλως, τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ Μηλιόνη, ἐκίνησε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ κλέφτου. Γνωστὸν ὅτι ἡ πνευματικὴ συγγένεια τοῦ βαπτίσματος ἐνομίζετο τότε πολλῷ σοβαρωτέρα ἢ ὅσον σήμερον νομίζεται συνήθως. Ἂς προστεθῶσιν εἰς ταῦτα καὶ αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη καὶ τῆς οἰκογενείας τῆς κόρης ἐκείνης.

Τὰ μετὰ ταῦτα διηγήθημεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Κατόπιν τούτων ἐπῆλθεν ἡ ἀποκήρυξις τοῦ *ἀρματωλοῦ* Χρήστου Μηλιόνη ὡς κλέφτου ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ πεμφθῇ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, διὰ νὰ ἀποδεικνύηται ἑκάστοτε ἀληθεύουσα ἡ ἀρχαία ἐπὶ διχονοίᾳ μομφή, διὰ νὰ μὴ ἐκλίπῃ ποτὲ ἡ πατροπαράδοτος ἐκείνη ἐθνικὴ ἀρά, εὑρέθη καὶ εἰς χριστιανὸς προεστώς, ὁ Πάνος Μαυρομμάτης, πρόθυμος νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Οὗτος συνεξεστράτευσε μετὰ τοῦ Δερβέναγα τῆς Ἀκαρνανίας Μουχτάρ, τοῦ ἐπιλεγομένου Κλεισούρα, κατὰ τοῦ ἡμετέρου ἀνδρείου κλέφτου.

Ἀγνοεῖται ὁ λόγος δι' ὃν ἀπεδόθη τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἰς τὸν εἰρημένον Μουχτάρ. Ἀλλ' ἂν ἐπεκλήθη οὕτω, διότι ἦτο ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ πολιορκῇ εἰς κλεισωρείας τοὺς ἐχθροὺς οὓς ἐπολέμει, οὐδὲν ἀτυχέστερον παρωνύμιον ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ. Πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ εἰρημένος Μουχτὰρ Κλεισούρας ἠξιώθη τοῦ ἐπιθέτου τούτου, διότι μᾶλλον ἠγάπα νὰ ἀποκλείῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην πρὸς τοὺς πολεμίους συμπλοκήν.

Τεκμήριον τούτου ἦτο ὅτι ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ δεκαεννέα ἡμέρας, καθ' οὓς ὑπεκρίνετο ὅτι κατεδίωκεν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, οὐδεμίαν ἀψιμαχίαν κατώρθωσε νὰ συνάψῃ πρὸς αὐτόν.

Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι δὲν ἦτο τόσον εὔκολον τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐφαρμογήν, ὅσον φαίνεται λεγόμενον. Ἀψιμαχία κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη ἦτο δυσχερέστατον καὶ τραχύτατον ἔργον. Διότι ὁ Χρῆστος πλὴν τῆς προσωπικῆς ἀνδρείας καὶ ἐμπειρίας του εἶχε τοὺς *μονομμάτους*, τοὺς τρομεροὺς ἐκείνους σκοπευτάς, οἵτινες ἐθέριζον τοὺς Τούρκους τόσον κανονικῶς, ὡς νὰ κατεῖχον εἰς χεῖρας τὸ δρέπανον τοῦ Χάρου, τοῦ μόνου ἀρματωλοῦ τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου.

Περὶ μέσα Ἀπριλίου τοῦ εἰρημένου ἔτους εἶχε στήσει ὁ Χρῆστος τὸ λημέρι του ἐπὶ ὑψηλοῦ ζυγοῦ ἑνοῦντος δύο ἐξηρμένας κορυφάς. Ἡ θέσις ὠνομάζετο *Ζυγουριά*. Τὸ μέρος τοῦτο ἀπετέλει μικρὰν κοιλάδα, ἔχουσαν ἑκατὸν βημάτων περίμετρον, περιεχομένην μεταξὺ τεσσάρων φυσικῶν προμαχώνων. Οὗτοι ἐσχηματίζοντο ἐκ τεσσάρων ὑψηρεφῶν σκοπιῶν, ἐφ' ὧν συνηλλάσσοντο τέσσαρες ἑκάστοτε ἄγρυπνοι φρουροί, κρατοῦντες τὰ χυρυοφύλλια. Αἱ σκοπιαὶ αὗται ἐκαλοῦντο μὲ λατινικὸν ὄνομα *βίγλαις*· ἐπ' αὐτῶν *ἐβίγλιζον*, ἤτοι ἐφρούρουν, ἐξ ὑπαμοιβῆς οἱ γενναῖοι ἄνδρες τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Προσεδοκᾶτο δὲ ἀπὸ ἡ-

(1) Ἐδημοσιεύθη αὕτη εἰς τὸ Ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Graphic»

μέρας εἰς ἡμέραν ἡ ἐπίθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἀλλ' εἰς μάτην *ἐβίγλιζον* οἱ κλέφται ἐξ ὑπαμοιβῆς, καὶ εἰς μάτην οἱ σύντροφοί των ἐκοιμῶντο ἀνήσυχοι ἐπὶ τῶν καρυοφυλλίων. Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας πολὺ ἔμελλε νὰ βραδύνῃ ὅπως ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ ὀρεινοῦ στρατεύματος, ἂν ἔμελλεν ἐντοσούτῳ νὰ ἐφορμήσῃ ποτέ!

Ἐν τούτοις οἱ μονόμματοι δὲν ᾐσθάνοντο κόπον ἐκ τοῦ εἴδους τούτου τῆς ἀσχολίας. Ἦτο γνωστὸν ὅτι καὶ ἂν ἀπεκοιμᾶτό τις αὐτῶν, τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἔκλειε μόνον. Διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐξηκολούθει νὰ *βιγλίζῃ* καὶ κοιμώμενος.

Οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι, ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χρήστου Μηλιόνη (διότι εἶχεν ἤδη προσλάβει διαρκῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του μετὰ τὴν σουλτανικὴν ἀποκήρυξιν) ἦσαν ἐκλεκτοὶ ἐξ ἐκλεκτῶν, καὶ ἠριθμοῦντο εἰς τεσσαράκοντα. Ἐκτὸς αὐτῶν ἦτο τὸ κύριον σῶμα τῶν κλεφτῶν, συγκείμενον ἐξ εἰκοσιεννέα. Τέλος ἦσαν πρόθυμοι ἐπίκουροι ἐκ τῶν ὀρεινῶν χωρίων, ἕτοιμοι νὰ σπεύσωσιν ὡς ἐφεδρεία ἐν ἀνάγκῃ, καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀνήρχοντο εἰς ὀγδοήκοντα τελείους ἄνδρας.

Τὸ μικρὸν τοῦτο στράτευμα ἠσχολεῖτο ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς ὀχυροῦν τὰς προσόδους τῶν ὀρεινῶν κωμῶν καὶ λαμβάνον πᾶν ἄλλο προφυλακτικὸν μέτρον. Εἶχον κατασκευάσει *ταμπούρια* ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα εἰς περιφέρειαν πέντε ἢ ἓξ μιλίων ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους. Διότι ἀνελογίζοντο πάντες ὅτι ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο, καὶ ἀνεμένετο κρατερὰ ἡ ἐπίθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Χρῆστος δὲν ἀνησύχει παραπολὺ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, καὶ εἶχε κρυφίαν ἐλπίδα ὅτι οἱ πολέμιοι δὲν ἔμελλον νὰ δείξωσι τόλμην εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτρέψῃ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπὸ πάσης προφυλάξεως, καὶ συνετῶς ἔπραττε λαμβάνων τὰ πρόσφορα μέτρα. Ἐγίνωσκε καλῶς τὸν Μουχτὰρ Κλεισούραν καὶ εἶχε πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ ἐτόλμα οὗτος ν' ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ. Ὅσον διὰ τὸν Πάνον Μαυρομμάτην, ἦτο γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι οἱ χριστιανοί, ὅσοι συνεμάχουν μετὰ τῶν Τούρκων, οὐδέποτε εὐνοοῦντο ὑπὸ τῆς τύχης εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. Τοῦτο ἦτο πρόληψις τὰ μάλιστα διαδεδομένη παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλως ἦτο δικαιότερον οὐδὲ ψυχολογικώτερον τῆς τοιαύτης προλήψεως.

ΙΒ'.

Ἀρχομένου τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, πρωΐαν τινὰ καθ' ἣν ὁ οὐρανὸς ἦτο συνεσκοτασμένος ὑπὸ νεφῶν, εἰς τὰ πρόθυρα αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ τζαμίου, ἐξ οὗ ὁ Μηλιόνης εἶχεν ἀπαγάγει τὸν μακαρίτην κατῆν τῆς Ἄρτης, ἀνεγνώσθη εἰς ἐπήκοον τῶν ἀγάδων τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, δι' οὗ ὁ Χρῆστος Μηλιόνης, τέως ἀνεγνωρισμένος ἁρματωλὸς τῆς Ἀκαρνανίας, καθῃρεῖτο ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τούτου, καὶ ἐκηρύττετο ἔκπτωτος τῆς σουλτανικῆς εὐνοίας, ἀποστάτης καὶ κλέφτης, ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας. Προσεκαλεῖτο δὲ πᾶς πιστὸς μουσουλμάνος, ὅπως συλλάβῃ καὶ παραδώσῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τὸν κλέφτην τοῦτον, ὡς ἐπικίνδυνον εις τὴν ἀσφάλειαν τῶν πιστῶν ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου.

Ἀξία σημειώσεως εἶνε ἡ ἑπομένη παράγραφος τοῦ συνοδεύοντος τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον *φετφᾶ* τοῦ Σεϊχ-Ἰσλάμη, δι' ἧς ἐχαρακτηρίζετο προσηκόντως ἡ θρησκευτικὴ ἄποψις τοῦ ζητήματος. (Παραθέτομεν τὸ κείμενον κατὰ τὴν τότε ἐπίσημον μετάφρασιν·) «Μὲ τὸ νὰ ἐπάτησεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης τὸ τζαμὶ τοῦ Ταχήρ, τόπον ἱερὸν καὶ ἀπάτητον εἰς τοὺς ἀπίστους, καὶ νὰ ἐξήγειρε τὰ *τζίνια*, ὁποῦ ἐκοιμῶντο ὑποκάτω εἰς τὰς πλάκας, ἕτοιμα διὰ ν' ἁρπάσουν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, ὅσοι ἤθελον ἀποθάνει εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν, διὰ νὰ τὰ φέρουν εἰς τὸ *Τζεννὲμ* ὅπου μόνοι οἱ ἀληθεῖς πιστοὶ πηγαίνουν.... » Διὰ τοὺς λόγους τούτους, πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν εἰρημένων *τζινίων* ἢ πνευμάτων, κατεδικάζετο ὁ Χρῆστος Μηλιόνης καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ νὰ σφαγῶσι, τόσοι τὸν ἀριθμόν, ὅσα ἦσαν τὰ παροργισθέντα *τζίνια*. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τούτων δὲν ἐμνημονεύετο ῥητῶς ἐν τῷ ἐπισήμῳ κειμένῳ, εἵπετο ὅτι ἀφίνοντο ἐλεύθεροι οἱ μουσουλμάνοι νὰ ὑπολογίσωσι τὸν ἀριθμὸν κατ' ἀρέσκειαν.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν δύο τούτων ἱερῶν ἐγγράφων προὐξένησε τόσον εὐσεβῆ ἐρεθισμόν, ὥστε οἱ καλοὶ ἀγάδες ἦσαν πλήρεις ἀνυπομονησίας πότε νὰ ἐκστρατεύσωσιν. Ἐξ αὐτῆς τῆς Ἄρτης καὶ τῶν πέριξ χωρίων προσῆλθον ἐθελονταὶ περὶ τοὺς ἑκατόν, διότι ὁ κύριος στρατὸς συνέκειτο ἐξ ὀλιγαρίθμων Ἀλβανῶν. Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ ἀγάδες ἀπεχαιρέτιζον τοὺς γονεῖς, τὰς γυναῖκας καὶ τὰς ἀδελφάς των, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ ἐκκινήσωσιν οἱ ἐθελονταὶ ἐξ Ἄρτης.

Ἤδη περὶ τὸ λυκαυγὲς οἱ ἐνθερμότατοι συνῆλθον εἰς τὸ τζαμίον τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἣν ἀπήγγειλε μεγαλοφώνως ὁ ἰμάμης πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν, ἡτοιμάζοντο ν' ἀρχίσωσι τὴν ὁδοιπορίαν. Οἱ βραδύτεροι προσήρχοντο ἀνὰ δύο ἢ καὶ τρεῖς, καὶ ἤδη πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἔμελλον νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς πόλεως. Πρὶν ἢ ἐκκινήσωσιν ἠριθμήθησαν οἱ ἐκστρατεύοντες καὶ εὑρέθησαν ὀγδοήκοντα καὶ εἷς. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν προσῆλθε καὶ ὀγδοηκοστὸς δεύτερος.

Ἦτο οὗτος νεαρὸς Τοῦρκος, ὅστις μόλις ἐφαίνετο δεκαεπταετής. Ἐκ τῶν γειτόνων του κατὰ τὴν πορείαν οὐδεὶς τὸν ἐγνώριζε.

— Ποιός εἶν' αὐτός; ἠρώτησέ τις τῶν Τούρκων, ἀφοῦ εἶχον ἐξέλθει ἐκ τῆς πόλεως.

— Δὲν τὸν ξαναεῖδα, ἀπήντησεν ὁ ἐρωτώμενος.

— Οὐδ' ἐγώ, εἶπε τρίτος τις.

— Οὐδ' ἐγώ, ἐπανέλαβεν ἄλλος.

Τέλος ὁ πρῶτος ἐρωτήσας, ὅστις διέπρεπεν ἐπὶ τόλμῃ, ἐθάρρησε ν' ἀπευθύνῃ τὸν λόγον εἰς αὐτόν.

— Ποῖος εἶσαι; τὸν ἠρώτησε.

— Δὲν εἶμαι ἀπὸ τὴν Ἄρταν, ἀπήντησεν ἐρυθριῶν ὁ νεαρὸς Τοῦρκος.

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

— Εἶμαι ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Καὶ ποῦ εὑρέθης ἐδῶ;

— Ἦρθα μ' ἕνα καραβάνι.

Καὶ ὁ ὀχληρὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ περιπλέον τι.

ΙΓ'.

Τὴν αὐτὴν πρωΐαν θόρυβος, βοὴ καὶ ταραχὴ μεγίστη συνέβη εἰς τὸ σαράγιον τοῦ Χαλὴλ ἐφένδη ἐν Ἄρτῃ.

Ὁ φιλήδονος Τοῦρκος δὲν ἠθέλησε νὰ συνεκστρατεύσῃ μετὰ τοῦ ὁμοθρήσκου του, προφασισθεὶς ὅτι ἡ πνευματικὴ συγγένεια τῆς χριστιανῆς συζύγου του μετὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη ἐκώλυεν αὐτόν. Τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι δὲν ἐπεθύμει ὁ Χαλὴλ ν' ἀφήσῃ τὸ χαρέμιόν του ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν ἐν Ἄρτῃ μουσουλμάνων.

Ἀλλὰ περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἡ μαύρη Φατμά, εἰσελθοῦσα κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸν θάλαμον τῆς Βάσως, ὅπως προσφέρῃ αὐτῇ τὸ σύνηθες γάλα, δὲν εὗρεν ἐκεῖ τὴν νεάνιδα. Βεβαίως θὰ κατέβη εἰς τὸν κῆπον τοῦ σεραγίου. Καί τοῦτο ὅμως ἦτο ἀσύνηθες. Ἡ παραδεδεγμένη τάξις ἦτο νὰ καταβαίνωσιν ὁμοῦ ἡ Βάσω.. καὶ ἡ Φατμὰ εἰς τὸν κῆπον τὴν πρωΐαν.

Τί παθοῦσα ἡ νέα αὕτη χριστιανὴ παρέβη τὸ νόμιμον τοῦτο ἔθος; Μήπως ἔδακνεν ἤδη τὸν χαλινόν, καὶ ἤθελε ν' ἀποσείσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου καὶ αὐθέντου της;

Θὰ ἦτο νόστιμον, μία νέα χριστιανὴ νὰ τολμᾷ νὰ παραβαίνῃ καθεστηκότα νόμιμα, ἅτινα ἐσέβοντο ἀνέκαθεν ὅλαι αἱ χανούμισσαι τοῦ σεραγίου, αἱ ὡραιόταται καὶ εὐγενέσταται. Ἐντούτοις ἡ Φατμὰ ἔσπευσε νὰ καταβῇ εἰς τὸν κῆπον.

Οὐδέν. Ἡ Βασίλω δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Ἡ Φατμὰ ἠρεύνησεν ἐπιμελῶς εἰς ὅλας τὰς γωνίας. Οὐδαμοῦ ἀνεῦρε τὴν νέαν. Ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς θαλάμους καὶ ἤρχισε δευτέραν ἔρευναν. Οὐδαμοῦ. Κατέβη πάλιν εἰς τὸν κῆπον. Οὐδέν. Ἐξήτασεν εἰς τὰ προαύλια καὶ εἰς τὰ συνεχόμενα ὑπόγεια. Εἰς μάτην.

Τέλος ὑπερέβη τὰ σύνορα, καὶ μετέβη εἰς τοὺς θαλάμους τῶν χανουμισσῶν. Ἡ Βασίλω δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς νέας, καὶ δὲν τὴν εὗρεν.

Ἡ Φατμὰ ἔμελλε παρ' ὀλίγον νὰ παραφρονήσῃ. Βεβαίως ἐὰν ἡ Βάσω ἦτο παροῦσα, καὶ τὴν ἐθεώρει ὄπισθεν δικτυωτοῦ τινος τοῦ χαρεμίου, ἐὰν ἔβλεπε τὸ πρόσωπόν της, ὅπερ εἶχε καταστῆ οἰκτρόν, ἐκστατικόν, καὶ εἶχε λάβει ἡμισελήνου σχῆμα, ἐὰν ἔβλεπε τὸν τρόμον τῶν μελῶν της καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων της, δὲν θὰ εἶχε τόσην ἀπανθρωπίαν, ὥστε νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ χαρεμίου.

Τί λόγον νὰ δώσῃ ἡ Φατμὰ εἰς τὸν κύριόν της, ἀφοῦ οὗτος τῇ εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν νέαν ἐκείνην *σεβιλμὲκ* (τὴν ἀγαπωμένην) καὶ τῇ εἶχεν εἰπεῖ· «Μοῦ ἀποκρίνεσαι, Κουζούμ, μὲ τὸ κεφάλι σου·» τί λόγον νὰ δώσῃ, ἂν ὁ κύριός της ἤρχετο τὴν στιγμὴν ταύτην, ὡς καὶ ἔμελλε νὰ ἔλθῃ, νὰ τὴν ἐρωτήσῃ·—Ποῦ εἶναι ἐκείνη, Φατμά;

— Τὸ κεφάλι μου, ἐψιθύριζεν αὐτομάτως ἡ δυστυχὴς μαύρη.

Ἀλλ' ὄχι· δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φύγῃ οὕτως ἡ *σεβδισμὲκ* (ἡ βιαζομένη ν' ἀγαπᾷ). Αἱ θύραι τοῦ χαρεμίου δὲν ἠνοίγοντο εὐκόλως. Πῶς ἠδύνατο νὰ δραπετεύσῃ; Κάπου θὰ εἶναι κρυμμένη.

Καὶ ἡ Φατμὰ ἤρχιζε νέαν ἔρευναν, εἰς τοὺς διαδρόμους, εἰς τοὺς θαλαμίσκους, εἰς τὰ ἑρμάρια. Τέλος ἡ Βάσω δὲν εὑρίσκετο. Ἀναμφιβόλως θὰ εἶχε φύγει.

Ὤ, αὐταὶ αἱ χριστιαναί! Πάντοτε ἄπιστοι ἦσαν καὶ θὰ εἶναι.

Καὶ προσήγγιζεν ἤδη ἡ φοβερὰ στιγμὴ καθ' ἣν ἔμελλε νὰ παρουσιασθῇ ὁ Χαλὴλ ἐφένδης.

Ἡ Φατμὰ ἔλαβε γενναίαν ἀπόφασιν. Ἀφοῦ ἐκείνη ἡ *Σεβεμεμὲκ* (ἡ μὴ δυναμένη ν' ἀγαπᾷ) ἔφυγεν, ἀφοῦ ἔγεινεν ἄφαντος, καὶ ἡ Φατμὰ ἔμελλεν ἂν ὄχι νὰ θανατωθῇ, τοὐλάχιστον νὰ μαστιγωθῇ ἀπανθρώπως, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ σφάλμα ἐκείνης, διατί νὰ μὴ φύγῃ καὶ αὐτή, ἀθῷα οὖσα, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς μανιώδους ὀργῆς τοῦ κυρίου της. Καὶ ἐκείνη μὲν ἡ *σεβδεσμὲκ* θὰ ἔφυγε διὰ μαγείας (τοῦτο δὲν εἶναι ζήτημα) διότι τοὺς κλεῖδας τοῦ χαρεμίου τὰς κατέχει ἡ Φατμά, αὕτη ὅμως, ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Ἀλλάχ, δὲν ἔχει ἀνάγκην μαγείας, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς κλεῖδας ἃς κατέχει, διὰ ν' ἀνοίξῃ τὰς θύρας τοῦ χαρεμίου καὶ νὰ δραπετεύσῃ.

Καὶ ἄνευ περαιτέρω σκέψεως ἠρεύνησεν εἰς τοὺς θυλάκους τῆς ἐσθῆτός της, διὰ νὰ εὕρῃ τοὺς κλεῖδας. Ὢ ἔκπληξις! Αἱ κλεῖδες δὲν ἦσαν ἐκεῖ. Αἱ κλεῖδες εἶχον γείνει ἄφαντοι μετὰ τῆς Βάσως.

Τότε μόνον ἀνελογίσθη ἡ Φατμά, ὅτι τῷ ὄντι ἂν δὲν τῆς ἔκλεπτεν ἡ χριστιανὴ τοὺς κλεῖδας, δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ, διότι ἄνευ τῶν κλειδῶν

δὲν ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ τοῦ χαρεμίου τὰς θύρας, καὶ τότε ᾤκτειρε τὴν ἀφέλειαν ἑαυτῆς, ὡς μὴ προφυλαττομένης μετ' ἀρκούσης δυσπιστίας ἀπὸ τῆς δεσμώτιδος. Ἀλλ' τοῦτο ἦτο ἱκανὸς λόγος διὰ νὰ παραφρονήσῃ τις.

Ἀλλ' ἡ Φατμὰ εἶχε συνέλθει ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεως, καὶ ἠδύνατο ἤδη νὰ συναρμόζῃ κανονικῶς τὰς σκέψεις της. Ὅθεν διενοήθη εὐθὺς ὅτι ἀφοῦ ἡ χριστιανὴ εἶχε κλέψει τὰς κλεῖδας, πιθανὸν νὰ ἄφησε τὰς θύρας ἀνοικτάς, ἐκτὸς ἂν εἶχε τὴν ἀταραξίαν νὰ κλειδώσῃ ἅμα ἐξελθοῦσα, πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν, καὶ νὰ ἀποκομίσῃ φεύγουσα τὰς κλεῖδας. Ἡ Φατμὰ ἔσπευσε πάραυτα νὰ καταβῇ εἰς τὴν θύραν.

Τῷ ὄντι αἱ κλεῖδες ἦσαν ἐκεῖ, καὶ ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτὴ εἰσέτι. Ἡ δύστηνος νέα δὲν ἐτόλμησεν ἢ δὲν διενοήθη νὰ λάβῃ τὰς κλεῖδας μεθ' ἑαυτῆς. Ἡ Φατμὰ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τῇ ἐφάνη ὅτι ἡ θέσις της ὡς καταδίκου ἐπαισθητῶς ἠλαφρύνθη.

Ἡ Μαύρη προεμελέτα ἤδη τὴν ἀπολογίαν, ἣν ἔμελλε ν' ἀπαγγείλῃ ἐνώπιον τοῦ κυρίου της. Ἐκλείδωσεν ἔσωθεν τὴν θύραν, ἔθηκε τὰ κλειδία εἰς τὸν βαθὺν θύλακον τῆς ἐσθῆτός της καὶ ἀνέβη εἰς τοὺς θαλάμους. Αὐθορμήτως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ φύγῃ. Ἐμέμφετο δ' ἑαυτὴν ὅτι εἶχε συλλάβει πρὸ μικροῦ τὴν ἰδέαν τῆς ἀποδράσεως.

Τῷ ὄντι πᾶσα φιλαυτία εἶνε εὐξήγητος, καὶ ἡ φιλαυτία τοῦ δεσμοφύλακος δὲν εἶναι ἧττονος σεβασμοῦ ἀξία. Ἀφοῦ εἶχε τὰς κλεῖδας, ἡ Φατμὰ ἔσωζε τὴν φιλαυτίαν της, ἔμελλε νὰ δείξῃ τὰς κλεῖδας ταύτης πρὸς τὸν κύριόν της καὶ νὰ τῷ εἴπῃ· (Ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἐψεύδετο, ἀλλ' ἄνευ ψεύδους οὐδεμία ὑπόθεσις εὐοδοῦται). Θὰ τῷ ἔλεγεν ἄρα, ὅτι αἱ κλεῖδες αὗται ἦσαν εἰς τὰς χεῖράς της, ὅτι οὐδέποτε ἀπέβαλεν αὐτάς, ὅτι ἡ θύρα τοῦ χαρεμίου οὐδέποτε ἀνεῴχθη, καὶ ὅμως ἡ νέα χριστιανὴ κατώρθωσε νὰ γείνῃ ἄφαντος. Τίνι τρόπῳ; Ἡ Φατμά, ἀμαθὴς Μαύρη, δὲν ἐγίνωσκε τὰ μυστήρια τῆς μαγείας, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ κατὰ ποῖον τρόπον ἐδραπέτευσεν ἡ χριστιανή. Ὑπάρχουσιν ἄπειροι καταχθόνιοι τρόποι καὶ μέθοδοι ἀνεξήγητοι, ἃς πᾶς ἕκαστος ἀγνοεῖ. Ἠδύνατο νὰ εἰξεύρῃ ἡ Φατμὰ τίνος τούτων ἦτο ἔμπειρος ἡ δραπέτις; Ἤρκει ὅτι αὐτὴ δὲν τῇ ἔδωκε τὰ κλειδία, ἄλλως, συνειδυῖα τὴν τύχην ἥτις ἀπέκειτο αὐτῇ, ἤθελε φύγει μετὰ τῆς δραπέτιδος. Διότι προκριτώτερον βεβαίως ἦτο νὰ χάσῃ τὴν ζωήν της εἰς τὸν παρόντα κόσμον, καὶ αὐτὴν τὴν μέλλουσαν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἢ νὰ στερηθῇ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ κυρίου της. Ἦτό ποτε δυνατὸν νὰ φυγαδεύσῃ ἡ Φατμὰ τὴν ἄπιστον ἐκείνην; Ποῖον συμφέρον θὰ εἶχε νὰ πράξῃ τοῦτο; Ἡ Μαύρη αὕτη ἦτο γνωστὴ εἰς τὸν ἐφένδην Χαλήλ. Οὐχὶ μόνον εἰς αὐτὸν ἦτο γνωστή, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πατέρα του, ὃν εἶχε παιδιόθεν ὑπηρετήσει, καὶ αὐτὰ τὰ κόκκαλα τῶν τεθνεώτων ἠδύναντο νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς της. Ταῦτα ἔμελλε νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Χαλήλ, καὶ ἂν δὲν τὸν ἔπειθεν, εὐτυχὴς θὰ ἦτο ἔχουσα τὴν συνείδησιν ἀναπαυμένην.

Ἄλλως δὲ ἡ δυστυχὴς Μαύρη δὲν ἐτόλμα νὰ ὑπερβῇ τὸν οὐδὸν τοῦ σεραγίου, καὶ τὸ πρᾶγμα ἦτο εὐνόητον. Ὁ κόσμος ἐφαίνετο πρὸς αὐτὴν πέλαγος ἄπειρον καὶ ἀτέραμνον. Ἡ σφαῖρα αὐτῆς, ἐν ᾗ ἀνετράφη, ἧς τὸν ἀέρα ἀνέπνευσεν, ἦτο τὸ χαρέμιον. Πέραν τοῦ χαρεμίου οὐδὲν ἐγίνωσκε. Τὰ πάντα ἐνέπνεον αὐτῇ τρόμον. Ποῦ νὰ μεταβῇ πτωχὴ γυνή, ἤδη πρεσβῦτις, ἂν ἔφευγε τὴν φιλόξενον στέγην, ὑφ' ἣν εἶχεν ἀνατραφῇ. Ἐπὶ τέλους ἐφαντάζετο ὅτι φεύγουσα συνήντα καθ' ὁδὸν τὸν κύριόν της, ἔφιππον ἐπιστρέφοντα μετὰ δύο ἢ τριῶν ἀκολούθων ἐκ τῆς ἑωθινῆς εἰς τὰ κτήματά του ἐκδρομῆς.

— Ποῦ πηγαίνεις, Φατμά;

Εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν τί ἄλλο ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ ἡ πτωχὴ Μαύρη, εἰμή:

— Ἔρχομαι νὰ σ' εὕρω, ἐφέντη μου.

— Καὶ τί μὲ θέλεις;

Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἐρώτησιν τί θὰ ἀπήντα;

— Ἐφέντη, ἡ Ῥωμηὰ ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Χαρέμι....

Βεβαίως, διότι αἱ ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις μεταξὺ δεσπότου καὶ δούλης συνέχονται ὡς κρίκοι τῆς αὐτῆς ἁλύσου, καὶ εὐθὺς ὡς συνήντα ἡ Μαύρη τὸν Χαλήλ, οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Διότι ἄλλως ὤφειλε νὰ εἴπῃ ὅτι φεύγει ἀπὸ τὸ χαρέμιον. Ἀλλὰ τότε ὁ Χαλήλ, καθ' ὅλα τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, θὰ τὴν συνελάμβανε, καὶ θὰ διέταττε νὰ μαστιγωθῇ καὶ νὰ καθειρχθῇ ὡς δραπέτις. Ὅθεν οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἢ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν τύχην της. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ταραχῆς ἐν ᾗ διετέλει ἡ δυστυχὴς Μαύρη, κατήντησε νὰ ἐκλαμβάνῃ ὡς πραγματικὴν τὴν καθ' ὁδὸν συνάντησιν μετὰ τοῦ κυρίου της, ἣν ἐφαντάζετο. Ὅθεν ἀνωρθώθη αὐτομάτως, καὶ ἦτο ἑτοίμη νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου, σπεύδουσα νὰ συναντήσῃ τὸν Χαλήλ, ὅπως ἀπολογηθῇ. Ἀλλὰ δὲν προέλαβε. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν εἰσήρχετο ὁ Χαλὴλ εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ χαρεμίου.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ἐθνικότης ταπεινουμένη, ὁμοιάζει ποταμῷ στειρεύσαντι καὶ ἀποξηρανθέντι. Ἀποκαλύπτει τοὺς κροκοδείλους, οἵτινες ἐν τῇ ἰλύϊ αὐτοῦ ἐκρύπτοντο βαθύτατα.

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΤΗΣ ΑΓΓΙΑΣ

Ἀνατροφὴ τῶν βασιλοπαίδων.

Ἂν καὶ εἴκοσι δύο ἔτη μόνον παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ὁ ὅλως ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου ἀφήρεσε τῆς βασιλίσσης τὸν ἀφωσιωμένον σύζυγον, τῶν βασιλικῶν τέκνων φιλόστοργον καὶ πεφιλημένον πατέρα, καὶ τοῦ ἔθνους ὅλου ἕνα τῶν σοφωτέρων συμβούλων, ἤδη ὁ βίος αὐτοῦ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἱστορίας. Ἐκ τῆς θαυμαστῆς βιογραφικῆς πραγματείας τοῦ Σὶρ Θεοδώρου Μαρτίνου δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ὀρθὴν γνώμην περὶ τοῦ τελείου χαρακτῆρος καὶ τῶν μεγάλων διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Ὁ πρίγκηψ Ἀλβέρτος, δεύτερος υἱὸς τοῦ τότε βασιλεύοντος δουκὸς τοῦ Κοβούργ, ὑπῆρξε τύπος ἀνδρείας καὶ ἱπποτικῆς καλλονῆς. Ὅτε δὲ ἔγεινε σύζυγος τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, ἦτο νεώτατος, μὴ συμπληρώσας ἔτι τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, αὕτη δὲ ὑπερέβαινεν αὐτὸν μόνον κατὰ τρεῖς μῆνας. Ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ χαρακτῆρος καὶ σπανίας διανοητικῆς ἐνεργείας, συνενουμένων πρὸς ἐντελῆ αὐτοκυριαρχίαν καὶ σταθερὰν ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ καθήκοντα τῆς θέσεως αὐτοῦ, κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ εὔνοιαν λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ ζηλοτύπως ἐπαγρυπνῶν ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων αὐτοῦ, οὐχ ἧττον, ἅπαξ μανθάνων νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ ν' ἀγαπᾷ, γινώσκει νὰ δεικνύῃ καὶ μεγάλην γενναιότητα.

Ἔχων θαυμαστὴν ἀντίληψιν καὶ φιλομάθειαν, ἐξῳκειώθη ταχέως πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτεύματος, πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἀγροτικὴν κατάστασιν, πρὸς τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις τῆς θετῆς πατρίδος αὐτοῦ. Εἰς τὴν θέσιν ἣν κατεῖχε, τοῦ ἐμπιστευτικοῦ συμβούλου τῆς Ἀνάσσης, ἀπέδειξε μεγίστην σύνεσιν, ἀποκτήσας τὴν εὔνοιαν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν διαφόρων ὑπουργῶν, οἵτινες ἀλληλοδιαδόχως ἦλθον εἰς τὰ πράγματα· ἐνῷ καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐν γένει, ἐφ' ὅσον μᾶλλον ἐγνωρίσθη, τοσοῦτον ἐξετιμήθη ἡ γνησία αὐτοῦ ἀξία. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ὅλων εἶνε ἡ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ ὁμολογία δύο ἐθνῶν ὅτι διὰ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἀνεπτύχθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς λαμπροτέρας ἐν Εὐρώπῃ Αὐλῆς οἰκογενειακὸς βίος τοσοῦτον τέλειος, ἕνεκα τῆς ἁγνότητος καὶ τῶν θελγήτρων αὐτοῦ, ὥστε ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λαμπρὸν παράδειγμα εἰς ἑκάστην ἐν τῇ πατρίδι οἰκογένειαν. Ἐνῷ μὲν ἀφ' ἑνὸς συνεμερίζετο μετὰ τῆς Βασιλίσσης τῶν κόπων καὶ φροντίδων τοῦ κράτους, ἀφ' ἑτέρου ἐνησχολεῖτο νὰ ποιήσῃ ἁρμοδίους μεταβολὰς καὶ πρακτικὰς διατάξεις ἐν τῷ Βασιλικῷ οἴκῳ καὶ κατώρθωσε διὰ τῆς σταθερᾶς ἐπιμονῆς εἰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἀνεγνώρισεν ὡς ὀρθάς, νὰ ποιήσῃ τὸν βίον εὐτυχῆ καὶ εἰρηνικὸν δι' ὅλους τοὺς περὶ αὐτόν. Ὅθεν ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Ἀγγλίας, εἴτε διέτριβεν εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ Ἀνάκτορα τοῦ Οὐΐνδσορ, εἰς τὸ Λονδῖνον ἢ εἰς Ὀσβόρνην, τὴν ὡραιοτάτην ἐξοχικὴν διαμονήν, ἢ καὶ εἰς Βάλμοραλ, παρὰ τὰ ἄγρια τῆς Σκωτίας ὄρη, πανταχοῦ ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἠρέμου βίου ἐν τῷ μέσῳ τῶν σφοδροτέρων πολιτικῶν θυελλῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν.

Μία τῶν κυριωτέρων ἀρχῶν, ἥτις διετηρήθη εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν βασιλικῶν τέκνων, ἦτο ὅτι ἐνῷ ἐλάμβανον τὴν καλλιτέραν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν, ὅπως προετοιμασθῶσι διὰ τὴν ὑψηλὴν θέσιν ἣν ἔμελλον κατόπιν νὰ κατέχωσιν, οὐδαμῶς ἔπρεπε νὰ ἔρχωνται εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ πραγματικοῦ βίου τῆς Αὐλῆς. Αἱ κυρίαι τῆς τιμῆς τῆς βασιλίσσης μόλις ἐγνώρισαν τὰ τέκνα αὐτῆς, διότι μόνον ἐνίοτε ἐνεφανίζοντο διὰ στιγμάς τινας μετὰ τὸ γεῦμα, ἢ ὅτε συνώδευον τοὺς γονεῖς αὐτῶν εἰς τὸν ἐφ' ἁμάξης περίπατον. Ἡ δὲ περὶ αὐτῶν φροντὶς ἀποκλειστικῶς ἀνετέθη εἰς πρόσωπα κατέχοντα τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ πρίγκιπος συζύγου, πρὸς τὰ ὁποῖα ἠδύναντο κατ' εὐθεῖαν νὰ διαλέγωνται. Οἱ βασιλικοὶ γονεῖς πάντοτε διηρεύνων καὶ τὰς μικροτέρας λεπτομερείας τῶν ὅσων ἐπράττοντο διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῶν τέκνων αὐτῶν.

Παρελθόντων τῶν πρώτων τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐτῶν, τὰ βασιλικὰ τέκνα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν φροντίδα Ἀγγλίδων, Γαλλίδων καὶ Γερμανίδων διδασκαλισσῶν, αἵτινες ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν διευθυντρίας, αὗται δὲ συνώδευον τὰ τέκνα εἰς τοὺς περιπάτους καὶ ἐπέβλεπον τὰ παίγνια αὐτῶν.

Ταχέως δὲ εἰς τὰ τῶν ξένων γλωσσῶν μαθήματα προσετέθησαν τὰ τῆς μουσικῆς καὶ ἰχνογραφίας, πρὸς τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἐδείκνυεν ἰδιαιτέραν κλίσιν ἡ μικρὰ πριγκίπισσα Ἀλίκη, ἡ δευτέρα θυγάτηρ τῆς βασιλίσσης. Νεαρά, ἀνθηρὰ καὶ ὑγιής, εὔθυμος, ἱλαρὰ καὶ φιλοπαίγμων ἡ Ἀλίκη ἐτέρπετο εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ὡς τὴν γυμναστικήν, παγοδρομίαν, κτλ. κυρίως δὲ ἠγάπα τὴν ἱππασίαν. Ἐντούτοις παρεῖχεν ἅμα τεκμήρια ἀληθοῦς ἀγαθότητος καὶ λεπτῆς φροντίδος περὶ τῶν ἄλλων. «Ἐνθυμοῦμαι καλῶς», διηγεῖται ἡ κυρία Μύλλερ, ἥτις ἐχρημάτισε θεράπαινα τῆς βασιλίσσης, «ὅτι ἀπήντησα ποτὲ τοὺς βασιλόπαιδας παίζοντας ἐν τῷ διαδρόμῳ, ἐνῷ διηρχόμην, ὁ δὲ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας ἠθέλησε ν' ἀστειευθῇ περὶ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἀναστήματός μου. Τότε ἡ πριγκίπισσα Ἀλίκη εἶπε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς μεγαλοφώνως ὥστε ν' ἀκούσω κ'

ἐγώ: «Εἶναι ὡραῖον νὰ εἶνέ τις ὑψηλός· ὁ πατήρ μας ἐπιθυμεῖ νὰ εἴμεθα ὅλοι ὑψηλοί.» Ἐν γένει ἡ καλοκἀγαθία αὐτῆς ἐδεικνύετο εἰς ὅλας της τὰς πράξεις. Ὁσάκις ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι προσεβλήθη τις, πάντοτε προσεπάθει νὰ ἐξομαλύνῃ τὰ πράγματα.»

Συχνάκις τὰ βασιλικὰ τέκνα παρίστανον μικρὰ δράματα κατὰ τὰς διαφόρους ἐπετείους τῆς οἰκογενείας, τοῦτο δ' ἐγίνετο ἐν μέρει καὶ πρὸς ἀπόκτησιν εὐχερείας εἰς τὰς ξένας γλώσσας. Εἰς ταῦτα διεκρίνετο ἡ μικρὰ Ἀλίκη. Οὐδέποτε παρέστησε παιδίον τι τὸ μέρος τοῦ ἀρχιερέως Ἰωὰδ εἰς τὴν *Ἀθαλίαν* τοῦ Ρακίνα μετὰ περισσοτέρας ἀξιοπρεπείας ἢ μὲ πλέον εὐχάριστον ἀπαγγελίαν.

Κατὰ πολλοὺς τρόπους ἐξηγείρετο εἰς τοὺς βασιλόπαιδας ἡ αἴσθησις ὅτι δύνανται ἀνεξαρτήτως νὰ πράττωσί τι πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἑλβετικὴ καλύβη εἰς τὴν Ὀσβόρνην ἐχρησίμευε διὰ τοῦ μουσείου αὐτῆς, μαγειρείου καὶ μικρῶν κήπων, πρὸς μάθησιν τῶν οἰκιακῶν ἔργων, καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὀφείλει νὰ διευθύνῃ τις μικρὸν οἶκον. Οἱ γονεῖς αὐτῶν προσεκαλοῦντο ἐκεῖ ὡς ξένοι ἵνα γευματίσωσιν ἐκ τῶν φαγητῶν, ἅτινα ἰδίαις χερσὶν ἡτοίμαζον αἱ ἡγεμονίδες, καὶ ἐκεῖ ὡσαύτως ἕκαστον παιδίον ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ ἐκλέγῃ κατ' ἀρέσκειαν οἵαν δήποτε ἤθελε ἐνασχόλησιν καὶ νὰ χαίρῃ πλήρη ἐλευθερίαν.

Καὶ ὁ ἐν Σκωτίᾳ βίος, ἀπηλλαγμένος τῶν περιορισμῶν τῆς ἐν τῇ Αὐλῇ ζωῆς, ἔφερε τοὺς βασιλόπαιδας εἰς στενοτέραν ἐπαφὴν πρὸς τὰς κατωτέρας τάξεις, καὶ παρεῖχεν αὐτοῖς ἀφορμὴν νὰ συμπαθῶσι πρὸς τοὺς πτωχούς.

Εἶχον ἄδειαν νὰ ἐπισκέπτωνται καὶ τὰς πτωχοτέρας καλύβας, καὶ μάλιστα παρεκινοῦντο εἰς τοῦτο. Εἰς τὰς τοιαύτας ἐπισκέψεις ἀναμφιβόλως διηγέρθη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πριγκιπίσσῃ Ἀλίκῃ οἶκτος ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ἔνθερμος ἐπιθυμία νὰ βοηθῇ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας. Γνωρίζομεν πῶς αἱ πρῶται αὗται ἐντυπώσεις εἰς τὸν κατόπιν βίον ὤθησαν αὐτὴν ἵνα θεμελιώσῃ τινὰ ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ εὐεργετικωτέρων φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1860 ἡ βασίλισσα μετὰ τοῦ πρίγκηπος συζύγου ἐδέχθησαν πολλοὺς ξένους εἰς τὸ Οὐΐνδσορ ἕνεκα τῶν ἱπποδρομιῶν τοῦ Ἄσκος, κα μεταξὺ ἄλλων τὸν βασιλέα τῶν Βέλγων καὶ τοὺς δύο πρίγκιπας Λουδοβῖκον καὶ Ἑρρίκον τῆς Ἔσσης, υἱοὺς τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν δ' αὐτῶν ὁ πρίγκηψ σύζυγος ἔλεγε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ βαρῶνον Στόκμαρ, ὅτι ἀναμφιβόλως ἐγεννήθη ἀμοιβαῖον ἐνδιαφέρον μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος Λουδοβίκου καὶ τῆς Ἀλίκης, καὶ ὅτι προσέδοκα προτάσεις ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ νέου Ἡγεμόνος.

Ὄντως δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐπιστολὴ ἐλήφθη παρὰ τῆς πριγκιπίσσης Φρειδερίκου Γουλιέλμου ἐκ Βερολίνου, ἀναγγέλλουσα ὅτι διεπραγματεύετο μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Λουδοβίκου, ἡγεμονίδος τῆς Ἔσσης, ἥτις ἐπληροφόρησεν αὐτὴν περὶ τοῦ πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ἐνδιαφέροντος τοῦ υἱοῦ της. Συνεφωνήθη δὲ ἵνα, περατωθέντος τοῦ κατὰ τὸ φθινόπωρον σκοπουμένου ταξειδίου τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς εἰς Γερμανίαν, ὁ νέος πρίγκηψ ἐπισκεφθῇ ἐκ δευτέρου τὴν Ἀγγλίαν, λαμβάνων ἄδειαν ἀπουσίας. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπραγματοποιήθη, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ Οὐΐνδσορ τὸν Νοέμβριον. Τῇ 30 Νοεμβρίου ἡ Βασίλισσα ἔγραφεν εἰς τὸ Ἡμερολόγιον αὐτῆς:....... «Περατωθέντος τοῦ γεύματος, ἐνῷ συνδιελεγόμην μετὰ τῶν Κυριῶν, παρετήρησα τὴν Ἀλίκην καὶ τὸν Λουδοβῖκον συνομιλοῦντας ἔμπροσθεν τῆς ἑστίας μετὰ πλείονος ζήλου παρὰ τὸ σύνηθες, καὶ ὅτε διῆλθον πρὸ αὐτῶν, ἵνα μεταβῶ εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν, ἀμφότεροι μὲ ἐπλησίασαν, καὶ ἡ Ἀλίκη ὅλως συγκεκινημένη μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ἐζήτει αὐτὴν εἰς γάμον. Εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρισκόμεθα, ἠδυνάμην μόνον νὰ σφίξω τὴν χεῖρα αὐτοῦ λέγουσα «Βεβαίως», καὶ ὅτι θὰ περιμένωμεν αὐτὸν ἀργότερα εἰς τὸ δωμάτιον ἡμῶν.— Διήλθομεν ὅπως ἠδυνάμεθα τὴν ἑσπέραν. Κατόπιν δὲ ἡ Ἀλίκη ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἡμῶν συγκεκινημένη..... Ὁ Ἀλβέρτος ἔστειλε προσκαλῶν τὸν Λουδοβῖκον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ δωμάτιον, ὕστερον ἐφώναξε τὴν Ἀλίκην καὶ ἐμέ.......... Ὁ Λουδοβῖκος ἔχει θερμὴν καὶ εὐγενῆ καρδίαν. Ἠσπάσθημεν τὴν φιλτάτην ἡμῶν μικρὰν Ἀλίκην, ἐγκωμιάζοντες αὐτὴν πρὸς τὸν Λουδοβῖκον. Ἀφοῦ δ' ἔτι ὀλίγον συνωμιλήσαμεν ἀπεχωρίσθημεν. Ἦτο τῷ ὄντι στιγμὴ συγκινητική.

Ἐπειδὴ τὸ συνοικέσιον συνήφθη ἕνεκα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος, ἡ εὐτυχία τῶν νέων ἦτο μεγίστη.

Ὁ πρίγκηψ Λουδοβῖκος διέμεινεν εἰς Ἀγγλίαν ἕως μετὰ τὰ Χριστούγεννα, καὶ ἡ ἑορτὴ ὑπῆρξεν ἔτι φαιδροτέρα δι' ὅλους ἕνεκα τῆς εἰς τὴν οἰκογένειαν προσθήκης φιλτάτου καὶ ἀκμαίου υἱοῦ, ὡς ὁ πατὴρ τῆς Ἀλίκης ὠνόμαζεν αὐτόν.

Ἡ βασίλισσα ἀνήγγειλε τῇ Βουλῇ τὸν προκείμενον γάμον τῆς πριγκιπίσσης, ἡ δὲ εἴδησις αὕτη προὐκάλεσε γενικὴν εὐχαρίστησιν, καὶ ὅτε ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἐπρόκειτο περὶ προικὸς τῆς πριγκιπίσσης, καὶ τὸ ζήτημα ἐτέθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, παμψηφεὶ ἐχορηγήθη αὐτῇ ὡς προὶξ ποσὸν 30,000 λιρῶν μετ' ἐτησίας προσόδου 600 λιρῶν.

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ)

ΜΠΕΣΣΗ ΜΑΣΩΝΟΣ

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΚΟΝΙΚΛΟΥ

Ὁ κ. Λαβὸρδ δημοσιεύει ἐν τῇ *Ἐπιστημονικῇ Ἐπιθεωρήσει* περίεργον ἱστορίαν κονίκλου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τετραετίαν καλῶς ἐγνώρισαν πάντες οἱ θαμῶνες τοῦ φυσιολογικοῦ μουσείου.

« Ἦτο, γράφει ὁ Λαβόρδ, συνήθης κατοικίδιος κόνικλος προωρισμένος, ὡς καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ, νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς δοκιμὰς τοῦ Ἀνατομείου, Πράγματι, ἔφθασεν ἡ σειρά του, μετὰ δὲ τὴν τομὴν τοῦ νεύρου τοῦ προσώπου ἐτέθη εἰς μίαν γωνίαν τοῦ Ἀνατομείου, ἐντὸς μικροῦ κιβωτίου, ὅπου ἔτρωγε καὶ ἐκοιμᾶτο.

Θεραπευθεὶς καὶ μείνας ἐν τῷ Ἀνατομείῳ, ἐξοικειώθη καὶ σχεδὸν ἐθώπευε, κατὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον, τοὺς θαμῶνας τοῦ Ἀνατομείου, ἀλλ' ἐδυσπίστει πρὸς τοὺς ξένους, ἀνθρώπους ἢ ζῷα, καὶ ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν, κατὰ τῶν ζῴων ἰδίως.

Ἔζη ἐν μεγίστῃ ἁρμονίᾳ μετὰ δύο κυνῶν, ἀπὸ πολλοῦ εὑρισκομένων ἐν τῷ Ἀνατομείῳ καὶ ὡς αὐτὸς ἐλευθέρων, ἀλλ' ἐὰν τὸν παρηνώχλουν ἢ τὸν ἀνησύχουν διεξεδίκει γενναίως τὰ δικαιώματά του. Ἦτον ὅμως τρομερὸς πρὸς τοὺς ξένους κύνας, τοὺς τυχαίως εἰσερχομένους εἰς τὸ Ἀνατομεῖον ἢ περιφερομένους εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ. Διότι ὁ Βερτρὰν — οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ κόνικλος — ὑπερέβαινε συνεχῶς καὶ μετ' εὐχαριστήσεως τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του οὐ μόνον περιφερόμενος εἰς τὰς αὐλάς, ἀλλὰ προβαίνων καὶ μέχρι τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς, πρὸ τῆς ὁποίας συνείθιζε νὰ κάθηται ἔχων ὑψωμένον τὸ ἓν μόνον οὖς καὶ παρατηρῶν τοὺς διαβάτας. Οὗτοι ἐξεπλήσσοντο διότι τὸν ἀπήντων ἐκεῖ ἐν τοιαύτῃ στάσει, καὶ τὸν ἐξελάμβανον ὡς ἀποπλανηθέντα ἢ δραπετεύσαντα τοῦ κλωβοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἅμα ἐπροσποιοῦντο ὅτι ἤθελον νὰ τὸν συλλάβωσιν ἔστρεφε ταχέως τὰ νῶτα καὶ πλήττων τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ ποδῶν ἔτρεχεν εἰς τὴν φωλεάν του.

Ἂν κατὰ τὰς ἐκδρομάς του ἀπήντα, ἰδίως ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Ἀνατομείου, ξένον κύνα, ἐπετίθετο ἀποφασιστικῶς κατ' αὐτοῦ, οἱονδήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ ἀνάστημα καὶ ἡ ἰσχύς του καὶ ἔπληττεν ἀδιακόπως διὰ τῶν δύο ἐμπροσθίων αὐτοῦ ποδῶν τὴν ῥῖνα ἢ τὴν ῥάχιν τοῦ κυνός, ἄχρις οὗ τὸν διώξῃ. Τὸν εἴδομεν μίαν ἡμέραν ἐφορμήσαντα κατὰ πελωρίου ὀρεινοῦ κυνός, ἀνήκοντος εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ ὑλικοῦ τῆς σχολῆς καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἐθεωρεῖτο ἥμερος. Ὁ μολοσσὸς οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ καταβροχθίσῃ τὸν Βερτράν, καὶ ὅμως ἐτράπη εἰς αἰσχρὰν φυγὴν ἔχων τὴν οὐρὰν μεταξὺ τῶν ποδῶν καὶ ἐκβάλλων ὑλακὰς τρόμου· οὐδέποτε δ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ἀνατομεῖον καίπερ ἐγγύτατα αὐτοῦ μένων.

Ἀλλ' ὁ Βερτρὰν διεκρίνετο τῶν ὁμοίων του κατὰ τὰς ἑπομένας περιστάσεις, καθ' ἃς ἀπεδείκνυε μείζονα νοημοσύνην καὶ μιμητικὰς ἰδιότητας δυναμένας νὰ κινήσωσι τὴν ζηλοτυπίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωποειδοῦς πιθήκου.

Μὲ ὑπερηγάπα, μὲ ἐπεζήτει καὶ ἂν ποτε ἐβράδυνον ὀλίγον κατὰ τὰς καθημερινὰς εἰς τὸ Ἀνατομεῖον ἐπισκέψεις μου, ἔβαινε πρὸς συνάντησίν μου εἰς τὴν αὐλήν. Ἰδίως δ' ὅταν τὸν προσεκάλουν μακρόθεν ὥρμα ἐπ' ἐμοῦ, ἐκδηλῶν εὐχαρίστησιν καὶ προφανῆ χαράν. Εἶτα δὲν μ' ἐγκατέλειπε πλέον, ἀποδεικνύων οὕτω πόσον τὸν εὐχαρίστει ἡ συναναστροφή μου· ἀνέβαινεν ἐπὶ τῶν γονάτων μου, ηὐχαριστεῖτο νὰ τὸν θωπεύω, καὶ παρευρίσκετο εἰς τὰς ἀνατομικὰς ἐργασίας μου ὡσεὶ ἤθελε νὰ συμμετάσχῃ αὐτῶν καὶ ὡσεὶ ἐνδιεφέρετο εἰς αὐτάς. Ἔκφρασις περιεργείας ἀπεικονίζετο τότε ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ· ἵστατο ἐφ' ὁλοκλήρους ὥρας ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς ἀνέτεμνον κύνα ἢ κόνικλον ὡσεὶ παρατηρῶν μεθ' ἡμῶν.

Ἰδίως τὸν ἐνδιέφερε καὶ τῷ ἐφαίνετο περιεργοτάτη ἡ διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐξέτασις. Καθὼς ἐλάμβανον τὸ μικροσκόπιον, ὁ Βερτρὰν ἀνέβαινεν ἐν σπουδῇ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων μου, ἐλάμβανεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν, ἣν μ' ἔβλεπε λαμβάνοντα, καὶ προσεκόλλα τὸν ὀφθαλμόν του ἐπὶ τοῦ φακοῦ τοῦ μικροσκοπίου. Πολλάκις δὲ προσεκάλεσα φίλους μου νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὸ περιεργότατον τοῦτο θέαμα ». Κ.

Η ΚΑΘ' ΙΠΤΑΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝ ΣΚΟΠΟΒΟΛΗ

— Κάτω ἡ σκοποβολὴ κατὰ τῶν ἱπταμένων περιστερῶν!

Τοιαύτην κραυγὴν ἐξέβαλον πρό τινων ἑβδομάδων πᾶσαι αἱ φιλόπτηνοι ἑταιρίαι. Ἡ σκοποβολὴ αὕτη εἶνε πράγματι σκληρὰ καὶ ὅλως ἀνωφελὴς διασκέδασις, καὶ θεωρεῖται καταργητέα. Ἡ Ὁλλανδία ἀπηγόρευσε τὸ βάρβαρον τοῦτο παιγνίδιον, ἐλπίζεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλα ἔθνη θ' ἀπαγορεύσωσιν αὐτό.

Εἶνε δὲ λίαν εὔκολον ν' ἀντικατασταθῇ ἡ σκοποβολὴ καθ' ἱπταμένων περιστερῶν δι' ἄλλων ἀσκήσεων ἀπαιτουσῶν μείζονα ἔτι δεξιότητα, καὶ νεωστὶ ἐπινοηθεισῶν.

Ἀρκεῖ πράγματι μικρὰ ἕξις τῆς ἐπὶ σκοπῷ βολῆς ὅπως φονεύσῃ τις περιστερὰς ἱπταμένας, πρὸ πάντων δὲ ἀφ' ὅτου οἱ σκοπευταὶ ἀναγκάζουν τὰ δυστυχῆ πτηνὰ νὰ ἵπτανται πάντοτε πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, ἐξορύσσοντες τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν αὐτῶν. Ἡ τοιαύτη σκοποβολὴ δὲν εἶνε δεξιὰ πλέον ἄσκησις ἀλλὰ σκληρὰ δολοφονία. Ἡ σκοποβολὴ κατὰ ἀναρριπτομένων σφαιρῶν ἀπαιτεῖ μείζονα δεξιότητα, μείζονα ταχύτητα, ὡς τοῦτο παρετη-

ρήθη ἐν τῇ σκοποβολῇ τῶν Βιγκενῶν. Καλὸς σκοπευτής, βραβευθεὶς ἐν τῇ κατὰ τῶν περιστερῶν σκοποβολῇ, ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ πλήξῃ τὰς *Watter bals*. Εἶνε δὲ αὗται μικραὶ ἐκ χαουτσοὺκ σφαῖραι μετὰ στεφάνης μεταλλικῆς, ἥτις ἐπιτρέπει νὰ πληρώσωμεν αὐτὰς ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ νὰ κλείσωμεν αὐτὰς στεγανῶς. Αἱ Watter—bals ἐξακοντ ζονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ἡ κατὰ τῶν περιστερῶν σκοποβολὴ αὕτη, ἥτις καὶ παρ' ἡμῖν εἰσήχθη ἐφέτος κατὰ φραγκικὴν ἀπομίμησιν, εἶνε καταδικαστέα ὡς καταστρέφουσα ἀσπλάγχνως πτηνὰ ὠφέλιμα. Τὰ ἀθῶα ταῦτα πτηνὰ ἔν τισι στιγμαῖς καθίστανται ἐπωφελέστατοι ταχυδρόμοι ἀεροποροῦντες καὶ βοηθοὶ πολύτιμοι, ὡς συνέβη ἐν τῷ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ. Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐπειδὴ τὰ ἐκ σιδήρου ἀλεξικέραυνα ὀξειδοῦνται εὐκόλως καὶ δὲν ἐνεργοῦσιν ὡς δεῖ, ἐγένοντο ἐν Δρέσδῃ πειράματα πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν δι' ἀλεξικεραύνων ἐκ νικελίου. Τὸ μέταλλον τοῦτο δυσχερῶς ὀξειδούμενον εἶνε διαρκῶς καλὸς ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων ἐν Γερμανίᾳ, πρόεδρος τῆς διεθνοῦς τηλεγραφικῆς συνδιασκέψεως ἐν Βερολίνῳ, ἔλαβε παρὰ φίλου αὐτοῦ, διαμένοντος ἐν Καμερούν, ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἐξηγεῖται περιληπτικῶς ὁ τρόπος τῆς ταχείας μεταδόσεως εἰδήσεων, οὗ ποιοῦνται χρῆσιν οἱ Μαῦροι τῆς Δοέλλας. Μεταχειρίζονται εἶδός τι ξυλίνου τυμπάνου θορυβώδους καὶ ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως ἀκουομένου. Αἱ διάφοροι πλήξεις σημαίνουσι συνθηματικῶς λέξεις τινάς, ἡ δὲ μεταβίβασις αὐτῶν εἶνε ὑποχρεωτικὴ εἰς πάντα τὰ ἄτομα τὰ ἀνήκοντα εἰς ἐκλεκτὴν τῆς φυλῆς κατηγορίαν, καὶ κάτοχον τοῦ μυστικοῦ τῶν λέξεων. Σπουδαία εἴδησις διαδίδεται ταχέως κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις ὁμοιοτρόπως πρὸς τὴν κίνησιν, ἥτις ἐπέρχεται ἐν τῷ ὕδατι διὰ τῆς πτώσεως λίθου τινός.

Οἱ δοῦλοι καὶ αἱ γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ μάθωσι τὴν κλεῖδα τῶν συνθηματικῶν τούτων τυμπανισμῶν, τὸ δὲ μυστικὸν φυλάττεται αὐστηρῶς καὶ οὐδεὶς τῶν λευκῶν κατώρθωσε νὰ μάθῃ εἰς αὐτό.

Πολλαχοῦ αἱ διευθύνσεις τῶν τηλεγραφείων ἤρξαντο ἀντικαθιστῶσαι τοὺς ξυλίνους στύλους διὰ σιδηρῶν. Οἱ ἑλβετικοὶ σιδηρόδρομοι ἔχουσιν ἤδη 560 χιλιόμετρα σύρματος ἐπὶ σιδηρῶν στύλων, ἡ δὲ γερμανικὴ κυβέρνησις στήνει τοιούτους χάριν δοκιμῆς ἐν ταῖς ἀπὸ Βάϊσενφελς εἰς Γκέρα καὶ ἀπὸ Βερολίνου εἰς Πότσδαμ γραμμαῖς.

Ἐπειδὴ ἡ τιμὴ τοῦ σιδήρου ἠλαττώθη ἀπό τινων ἐτῶν, πιθανὸν εἶνε ὅτι τὸ μέταλλον τοῦτο θέλει ἀντικαταστήσῃ μετ' ὀλίγον τὸ ξύλον.

Κατὰ τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς κινήσεως τῶν ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς καταστήμασι τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιθαλπομένων τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐ. ἔ. εὑρίσκοντο κατὰ τὴν ά Ἰουλίου ἐν αὐτοῖς ἀσθενεῖς ἄνδρες 149 καὶ γυναῖκες 29, γηροκομούμενοι ἄνδρες 61 καὶ γυναῖκες 20, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 175 καὶ γυναῖκες 81, καὶ ὀρφανοὶ 96· τὸ δὲ προσωπικὸν τῶν ἐμμίσθων καὶ ἀμίσθων ὑπαλλήλων συνεποσοῦτο εἰς 113 ἄνδρας καὶ 17 γυναῖκες. Καθ' ὅλον δὲ τὸν μῆνα τοῦτον εἰσῆλθον εἰς αὐτὰ ἄνδρες ἀσθενεῖς 281, καὶ γυναῖκες 96, γηροκομούμενοι 1, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 6, ὀρφανοὶ παῖδες 2 καὶ 1 ὑπάλληλος. Ἐξῆλθον δὲ καθ' ὅλον τὸν μῆνα ἐξ αὐτῶν ἀσθενεῖς ἄνδρες 241 καὶ γυναῖκες 24, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 4 καὶ γυνὴ 1, ὀρφανοὶ 5 καὶ 2 ὑπάλληλοι. Ἀπέθανον δὲ ἐν συνόλῳ 40 ἄνθρωποι, ὑπελείφθησαν δὲ ἐν αὐτοῖς τῇ 31 Ἰουλίου ἀσθενεῖς ἄνδρες 161 καὶ γυναῖκες 21, γηροκομούμενοι ἄνδρες 59 καὶ γυναῖκες 20, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 176 καὶ γυναῖκες 78, ὀρφανοὶ 93, καὶ ὑπάλληλοι 111 ἄνδρες καὶ 18 γυναῖκες. Ἐν συνόλῳ δὲ οἱ ἐν αὐτοῖς περιθαλπόμενοι μετὰ τῶν ὑπαλλήλων κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἀνῆλθον εἰς 1059.

Ἐν Middlesbro ἐγένοντο πειράματα περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ γαιάνθρακος διὰ τοῦ ἐλαίου εἰς τὴν θέρμανσιν τῶν μηχανῶν τῶν ἀτμοπλοίων. Τὸ ἀτμήλατον Ἐμμανουὴλ ἐξετέλεσε τὸν πλοῦν τῆς Μεσογείου, ἔλαιον μόνον μεταχειρισθέν, πάντες δὲ οἱ ἀξιωματικοὶ εἰσὶ λίαν εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων.

Ἡ τορπίλλη τοῦ Howell. Ἐν Νιούπορτ, σταθμῷ τῶν τορπιλλοβόλων τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐγένοντο πειράματα νέας τορπίλλης, ἥτις εἶνε προϊὸν πολυχρονίου ἐργασίας τοῦ πλοιάρχου Howell, ἀξιωματικοῦ τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ. Ἐν τῷ συνόλῳ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ Whitehad, διαφέρει δὲ μόνον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκσφενδονήσεως. Κινεῖται διὰ πτέρυγος (volan) στρεφομένης 12,000 φορὰς τὸ λεπτόν. Τὴν ταχύτητα ταύτην μεταβιβάζει εἰδικὴ μηχανὴ εὑρισκομένη ἐπὶ τοῦ σκάφους τοῦ ἐκσφενδονῶντος τὴν τορπίλλην.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαλλάσσον τοῦ πεπιεσμένου ἀερίου καὶ τῶν μηχανῶν αὐτοῦ, ὑποβιβάζει τὴν τιμὴν τῆς τορπίλλης εἰς 1500 φρ. ἀντὶ τῶν 15,000 ἅτινα στοιχίζει ἡ τοῦ Witehead.

Δικαστής.—...Καὶ ζῆτε λοιπὸν διὰ τῶν χειρῶν σας, ὅπως εἴπατε; Λοιπὸν εἶσθε ἐργατικός;

Μάρτυς.—Ὄχι, κύριε, εἶμαι ὀδοντοϊατρός.

Ἐν ξενοδοχείῳ:

—Τί μπριζόλα εἶνε αὐτή; Αὐτὴ βρωμᾷ ὀλίγον. Ἔπειτα εἶνε καὶ πολὺ μικρή.

—Δὲν σᾶς ἔφερα μεγαλείτερη, διότι τότε θὰ βρωμοῦσε περισσότερον.

Πολυκέφαλος Λερναία Ὕδρα εἶνε μόνος ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον μάτην ἀγωνίζονται νὰ σκοτώσουν ἑκατομμύρια ὅλα ἀνθρώπων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 212

'Αριθ. 514 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 3 Νοεμβρίου 1885

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐστρατοπέδευεν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη, εἰς Λιβαδάκια τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη. Μαθὼν δ' ὅτι δεινότερος κίνδυνος ἠπείλει τὴν Αἰτωλίαν, κατερχομένου τοῦ Σερασκέρη, ἐπανῆλθε μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Σουλιωτῶν εἰς Μεσολόγγιον, οὗοἱ κάτοικοι μετὰ δακρύων ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς σωτῆρα καὶ προστάτην. Λαβὼν δὲ τὰ ἀναγκαῖα πολεμεφόδια ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῷ ἐλαιῶνι τοῦ Μεσολογγίου μετὰ 1250 περίπου ἀνδρῶν, ὧν οἱ 400 ἦσαν Σουλιῶται.

Ἐν ᾧ δ' ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἡ ἀσυνεσία τῆς Κυβερνήσεως ἔκρινεν εὔθετον τὸν καιρὸν νὰ ταπεινώσῃ καὶ ὑβρίσῃ αὐτόν. Ὑποταχθέντος τοῦ στρατηγοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Βαρνακιώτου εἰς τοὺς Τούρκους, ἀντικαταστάτης αὐτοῦ εἶχε διορισθῇ ὁ Βότσαρης. Τοῦτο ἐλύπησεν ὡς εἰκὸς ὁπλαρχηγούς τινας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, οὓς ἐτύφλωνεν ἡ φιλοδοξία, μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ. Ἡ Κυβέρνησις, ἄλλως καὶ ὑποβλέπουσα τὸν Βότσαρην ὡς φίλον τοῦ Μαυροκορδάτου, ἔσπευσε νὰ διανείμῃ ἀφειδῶς διπλώματα στρατηγίας εἰς διαφόρους. Ἀλλ' οὗτος περιφρονῶν τοὺς εὐτελεῖς ὑβριστάς, ἠρκέσθη μόνον νὰ σχίσῃ τὸ ἑαυτοῦ δίπλωμα ἐπειπών.

— Ὅποιος εἶναι ἄξιος παίρνει δίπλωμα μεθαύριον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

Συγκροτήσας δὲ συμβούλιον τῶν ὁπλαρχηγῶν ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, εἶπε πρὸς αὐτούς:

— Ἀδελφοί, ἡ θεία πρόνοια μᾶς ἐβοήθησε καὶ ἐνικήσαμεν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας· καὶ τώρα ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μᾶς συντρέξῃ νὰ καταστρέψωμεν καὶ τὸν περιμενόμενον τοῦτον ἐχθρόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ὅλας τὰς ἐλπίδας του ὁ Σουλτάνος.

Οἱ Σουλιῶται ἀπήντησαν, ὅτι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ὁποῦ ἀπαντοῦν ἐμπροστά τους τοὺς Γκέγκηδες. Τοὺς γνωρίζουν ἀπὸ τὸ Σοῦλι, ὅπου τοσάκις τοὺς ἐνίκησαν· καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ καὶ τώρα θὰ τοὺς νικήσουν καὶ θὰ τοὺς καταστρέψουν. Πάντες δ' εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἕνεκα τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν προέκρινεν ὁ ἐχθρός, θὰ στερηθῇ ταχέως τῶν ἐπιτηδείων, καὶ οἱ Ἕλληνες ὠφελούμενοι ἐκ τῶν ὀρεινῶν θέσεων θὰ τὸν καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς.

Ἔσπευσαν λοιπὸν πάντες εἰς συνάντησιν τοῦ Σερασκέρη, ὁ ὁποῖος εἶχε κατέλθῃ ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς Καρπενίσιον. Ὁ Τζαβέλας, ὁ Ζέρβας καὶ ὁ Φωτομάρας ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὰ Λακκώματα τῆς Σανιάδος κατὰ τὰ ὑπωρείας τοῦ Κόρακος, ὅπου εὑρίσκοντο καὶ ὁ Γιολδάσης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Κώστα Σερέτη καὶ Ζαχαράκη Γιολδάση, ὁ Σαδήμας καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Φθιώτιδος Κοντογιανναῖοι. Ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης μετ' εὐαρίθμων Σουλιωτῶν ἐστρατοπέδευσεν ἐγγύτερον τοῦ Καρπενισίου, εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό.

Ὅπως γνωρίσῃ ἐπακριβῶς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Μάρκος ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τοὺς δύο προσφιλεῖς ἐξαδέλφους του Ἀθανάσην Τούσιαν Μπότσαρην καὶ Ἀθανάσην Κουτσονίκαν καὶ τὸν σημαιοφόρον του Γιάννην Μπαϊρακτάρην. Οὗτοι ἐξετέλεσαν ἐπιτυχῶς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν. Εἰσχωρήσαντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἐξήτασαν τὰ πάντα, διατρίψαντες ἐν αὐτῷ μίαν ὅλην ἡμέραν. Ὁμιλοῦντες τὴν ἀλβανικήν, φοροῦντες τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, ἐξελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὡς σύντροφοι, καὶ ἀνεστρέφοντο μετ' αὐτῶν ἀκωλύτως. Ἐπανελθόντες εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό, ἐξέθηκαν ἐπακριβῶς εἰς τὸν ἀρχηγόν των τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοπέδου καὶ περιέγραψαν τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ πολέμιοι. Ὅτε οὗτοι εὑρίσκοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἡ Μεσοχώρα ἦτο ἐλευθέρα, διότι ἡ ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν μπέην ὀπισθοφυλακὴ ἦλθεν ἐκ Λαμίας πιθανῶς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των καὶ κατηυλίσθη ἐν αὐτῇ. Ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται, διατί πάντες οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι ἡ σκηνὴ τοῦ Τζελαλεδὶν ἦτο πλησίον τοῦ Κεφαλοβρύσου, ἐκλαβόντες ἴσως ὡς τοιαύτην τὴν σκηνὴν πασσᾶ τινος ἐκ τῶν διοικούντων τὸ κύριον σῶμα.

Λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας ὁ Βότσαρης κατεῖδεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ τῶν ἀσθενῶν δυνάμεών των δὲν θὰ κατώρθουν νὰ καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς ἀσυγκρίτως ὑπερτέρους κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐχθρούς. Συνέλαβε δὲ παραχρῆμα τὸ μεγαλεπίβολον σχέδιον νὰ καταστρέψῃ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων διὰ παρατόλμου νυκτερινῆς ἐπιθέσεως. Πρὸς τοῦτο δ' ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐστρατοπεδευμένους εἰς τὰ Λακκώματα Σουλιώτας τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν.

«*Ἀδελφοὶ Καπεταραῖοι*,

»Ἐγὼ ἦρθα ἐδῶ καὶ ἔχω σκοπὸν νὰ προσβάλω τὸν πασσᾶ. Ἂν θέλετε κατεβᾶτε κάτω εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ χωρίου Κλαψίου νὰ κουβεντιάσωμεν καὶ νὰ τὸν κτυπήσωμε μαζί· καὶ ἂν δὲν θέλετε μὴν ἔρχεσθε».

Ἅμα ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν οἱ Σουλιῶται εἶπον·

— Τί! γυναῖκες εἴμεθα καὶ δὲν 'πηγαίνομε!

Ἀνεκοίνωσαν δὲ τὴν ἀπόφασίν των εἰς τοὺς Κοντογιανναίους καὶ εἰς τὸν Καπετάνιον τοῦ τόπου, τὸν Γιολδάσην, οἱ ὁποῖοι προθύμως ἐδέχθησαν νὰ συμμετάσχωσι τῆς μάχης. Τὴν αὐτὴν δὲ ἑσπέραν κατέβησαν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὅπου εὗρον τὸν Μάρκον ἀναμένοντα αὐτούς.

Οὗτος ἐξέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιόν του, καὶ ἀνέπτυξε τοὺς λόγους, οἵτινες ἔπειθον αὐτόν, ὅτι μόνον διὰ τοιαύτης ἐνεργείας ἦτο ἐλπὶς νὰ κατασυντρίψωσι τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν τὴν νύκτα τῆς ἐπιούσης αὐτὸς μὲν θὰ ἔμβῃ ἀπὸ τὴν ποταμιά, δηλονότι ἀπὸ τὴν διὰ μέσου τοῦ ῥεύματος τοῦ χειμάρρου εἴσοδον τῆς κοιλάδος καὶ θὰ κτυπήσῃ τὸν πασσᾶ. Ἐκεῖνοι δὲ πρέπει νὰ ἐπιπέσωσιν ἀπὸ τὸ διάσελο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἀπὸ τοῦ Δεσπότη τὸ γεφύρι καὶ νὰ τοὺς βάλουν εἰς τὴν μέσην.

Πάντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἐνέκριναν τὸ σχέδιον τοῦ Βότσαρη. Μόνος δ' ὁ Γιολδάσης ἔφερε παρατηρήσεις τινάς.

— Καπετὰν Μάρκο, εἶπε, νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἄδεια νὰ σοῦ 'μιλήσω. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι πολλοὶ καὶ δὲν 'μποροῦμε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσωμεν ὅλους. Ἀλλὰ νὰ τοὺς κτυπήσωμε ἀπὸ τὴν ποταμιά, καὶ νὰ τοὺς σπρώξωμε νὰ 'πᾶνε ὅλοι 'πίσω, κατὰ τὴ Θεσσαλία.

— Ὄχι, καπετὰν Γιαννάκη, ἀπεκρίθη ὁ Μάρκος. Ἔτσι ποῦ εἶπα νὰ γίνεται, καὶ ὅ,τι δώσῃ ὁ Θεός!

Προσδιώρισαν δὲ ὥραν τῆς ταὐτοχρόνου ἐπιθέσεως τὴν πέμπτην μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς ἐπαύριον. Ὁ Γιολδάσης ἔφερεν ἀντίρρησιν, ζητῶν βραχεῖαν ἀναβολήν,

— Ἔχω *ῥεέμια* (ὁμήρους) εἶπε, πρὸς τὸν Μάρκον, ἄφησε νὰ κάμω τρόπο πρῶτα νὰ τὰ γλυτώσω.

— Ἂς 'πᾶν καὶ αὐτοὶ *κουρμπάνι* (θυσία) γιὰ τὸ γένος! ἀνεφώνησεν ὁ Μάρκος.

Τὸ συναποφασισθὲν σχέδιον ἐγίνωσκον μόνοι οἱ ὁπλαρχηγοὶ οἵτινες διετάχθησαν νὰ τὸ ἀνακοινώσωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐνεργείας. Οἱ δὲ Τοῦρκοι οὐ μόνον διετέλουν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μελετωμένης ἐπιθέσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς ὑπὸ τὸν Βότσαρην φάλαγγος πλησίον τοῦ στρατοπέδου των ἔμαθον κατὰ τύχην, διότι πεποιθότες εἰς τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οὔτε ἀποσπάσματα πρὸς κατόπτευσιν ἔστελλον, οὔτε τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς εἶχον θέσῃ, ὅπου ἔδει.

Ἔμαθον δ' οἱ Τοῦρκοι τὴν ἔλευσιν τοῦ Βότσαρη ἀπὸ Ἕλληνας προδότας. Εἰς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς προτιθεμένους νὰ προσκυνήσωσι Καπεταναίους τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν ἔγραψεν ὁ Μάρκος, ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ κτυπήσῃ τοὺς Τούρκους, καὶ προσεκάλει αὐτοὺς νὰ ἀποστείλωσιν ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ἄνδρας. Τοῖς ἔλεγε προσέτι, ὅτι φήμη διατρέχει, πῶς σκοπὸν ἔχουσι νὰ προσκυνήσουν εἰς τὸν Βεζίρην τῆς Σκόδρας, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔδωκε κάμμίαν πίστιν εἰς τὰ τοιαῦτα· διότι ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσῃ νὰ ὑπάρχῃ τοσαύτη δειλία εἰς τοὺς καπεταναίους τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ καταδεχθῶσι πλέον νὰ ἀναγνωρίσουν ὡς κύριόν των τὸν τύραννον καὶ φονέα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν των. Τοὺς συνεβούλευσε δὲ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοιαύτην ἄτιμον πρᾶξιν ἀναξίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, διότι ἡ κατάρα τῆς πατρίδος καὶ τὸ αἷμα τῶν σκοτωμένων θὰ πέσῃ εἰς τὰς κεφαλάς των.

Οὐδεὶς τῶν ἀνάνδρων ὁπλαρχηγῶν ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Τινὲς δὲ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Βεζίρην καὶ τὸν γραμματέα των, διὰ νὰ προσκυνήσουν. Τὸν γραμματέα ἐκεῖνον ἐδέχθη ὁ Τζελαλεδὶν μπέης, ὁ θεῖος καὶ Κεχαγιᾶς τοῦ Βεζίρου, ὅστις καὶ τὸν ἐπαρουσίασεν εἰς αὐτόν. Ἀφ' οὗ ὁ γραμματεὺς ἐδήλωσεν ἐκ μέρους τῶν καπεταναίων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔστειλαν, τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ προσκυνήσωσι καὶ ἔλαβε τὰ περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῶν *μπουγιουρντιά*, ἠρώτησεν εἶτα τὸν Βεζίρην ἂν ἔχῃ κάμμίαν εἴδησιν περὶ τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

— Ποῖος εἶναι ὁ Μάρκος αὐτός; εἶπε μετ' ἀδιαφορίας ὁ Βεζίρης.

— Ἕνας Σουλιώτης, ἀπεκρίθη ὁ γραμματεύς, ποῦ τὸν ἔχει διωρισμένον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Αὐτὸς ἦλθεν ἐδῶ καὶ εἶναι πλησίον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐμάθομεν μάλιστα πῶς ἔχει σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ.

— Καὶ ὡς πόσον στρατὸν ἔχει μαζί του; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ Βεζίρης.

— Πραγματικῶς ἔχει 1250, εἶπεν ὁ γραμματεύς· αὐτὸς ὅμως κηρύττει ἔξω πῶς ἔχει 1750.

Ὁ γέρων Τζελαλεδίν, ἰδὼν ὅτι ὁ ἀνεψιός του περιφρονητικῶς ἤκουσε τὰς πληροφορίας ταύτας, παρετήρησεν αὐτῷ, ὅτι τὸν Μάρκο Βότσαρην τὸν

γνωρίζει καλὰ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πατριῶται του εἶναι παλληκάρια καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσέξωμεν.

Ἑπομένως κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀλβανῶν προσεκλήθησαν εἰς τὸ κονάκι τοῦ Βεζίρη οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῶν Γκέγκηδων καὶ τῶν Μιρδιτῶν καὶ ἀνεκοινώθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Μάρκος Βότσαρης ὁ Σουλιώτης μὲ 1250 στρατιώτας εὑρίσκεται πλησίον των καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ τοὺς κτυπήσῃ. Προετράπησαν δὲ νὰ ἔχωσι τὴν προσοχήν των.

Ἀλλ' οἱ ὑπερήφανοι Ἀλβανοὶ ἠγανάκτησαν ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους· ἐθεώρησαν ὕβριν δεινὴν τὴν συμβουλὴν περὶ προφυλάξεως. Τῷ εἶπον πῶς θέλει νὰ 'ντροπιάσῃ τὸ γένος του, ἂν δειλιᾷ ἀπὸ τέτοια χαμπέρια. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἄνθρωπος, μὲ τόσον ὀλίγους στρατιώτας, νὰ τολμήσῃ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ στρατοῦ τόσον ἰσχυροῦ καὶ στρατοῦ μάλιστα Σκοδριάνων. Ἡμεῖς τρέχομεν τὴν ἡμέραν καὶ τοὺς γυρεύομεν, καὶ μᾶς λέγουν πῶς θὰ ἔλθουν νὰ μᾶς κτυπήσουν νύκτα; Ἂς ἔλθῃ ὅποιος θέλει, διὰ νὰ μάθῃ τί θὰ εἰπῇ Σκοδριάνικο τουφέκι.

Καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ κονάκι τοῦ Βεζίρη, οὐδεμίαν δὲ ἔλαβαν πρόνοιαν περὶ προφυλάξεως τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως τῶν Μιρδιτῶν Τότι Πρέγκας, παρευρεθεὶς καὶ οὗτος εἰς τὸ συμβούλιον, εὐθὺς ὡς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν του, ἐκάλεσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγοὺς καὶ τοῖς ἀνεκοίνωσε τὰ λεχθέντα.

— Οἱ πασσάδες τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Γκεγκαριᾶς, προσέθηκεν, ἔδειξαν πολλὴν ἀψηφησιά. Ἐγὼ ὅμως, παιδιά, φρονῶ πῶς δὲν εἶναι κάμμία 'ντροπή, νὰ λάβωμεν τὰ μέτρα μας, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ ἐντροπιασθῶμεν ὕστερα χειρότερα. Βλέπω πῶς οἱ ἀγάδες ἔκαμαν μεγάλο σφάλμα νὰ φανοῦν τόσο ἀψήφιστοι. Ἐγὼ ἄλλοτε, ὅτε τὰ εἶχα χαλασμένα μὲ τὸν Βεζίρη, καὶ ἐπῆγα 'ς τὰ Γιάννινα, 'ς τὸν Ἀλῆ πασσᾶ, ἐγνώρισα ἐκεῖ καλὰ τοὺς Σουλιώταις καὶ τοὺς ἄλλους *οὐρούμιδες* (Ἕλληνας). Εἶναι ὅλοι τους παλληκάρια.

Ἀκούσαντες τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἅπαντες συνῄνεσαν νὰ λάβωσι προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ ἀνήγειραν ἐν σπουδῇ *κουλούραις* (προμαχῶνας.) Ἄλλως δὲ τεταγμένοι ἐν τῇ προφυλακῇ ἐκινδύνευον οὗτοι πλειότερον τῶν ἄλλων.

Ταῦτα ἔμαθον οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον μάχην καὶ πρὸ τῆς ἐν Καλιακούδᾳ, ἀπὸ Μιρδίτας, οἵτινες συνομολογηθείσης βραχείας ἀνακωχῆς διελέγοντο ἐνίοτε φιλικῶς πρὸς τοὺς ὁμογλώσσους καὶ ὁμοθρήσκους Σουλιώτας.

Τὴν νύκτα τῆς 9 Αὐγούστου 1823, μικρὸν πρὸ τῆς ὁρισθείσης ὥρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς τολμηρᾶς ἐπιθέσεως, ἡ ὑπὸ τὸν Τζαβέλαν καὶ τοὺς ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς μοῖρα τῶν Ἑλλήνων ἦλθεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν. Ὅπως βεβαιωθῶσι δὲ ἂν ἡ κλεισώρεια τοῦ Κωνίσκου ἦτο κατειλημμένη ἢ μὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔπεμψαν προσκόπους τινὰς ὑπὸ τὸν Καραστάθην Μπαρλᾶν. Ἐκεῖνοι προχωρήσαντες πρὸς τὴν κλεισώρειαν οὐδένα συνήντησαν Τοῦρκον φρουρόν· ἰδόντες δὲ ἐρχομένους πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν δύο ἄνδρας, ὁδηγοῦντας ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἵππους, συνέλαβον αὐτούς.

— Ποιοὶ εἶσθε σεῖς; ἠρώτησεν ὁ Μπαρλᾶς.

— Ἐμεῖς, τἀδέρφια οἱ Τζαβαλιαῖοι.

Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι Δημήτριος καὶ Γεώργιος Τζαβαλιαῖοι ἦσαν Καρπενισιῶται· ἔζων μέχρις ἐσχάτων, πενέστατοι δὲ ὄντες πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπλούτησαν σκυλεύσαντες ἐν Κεφαλοβρύσῳ πλὴν τῶν ἵππων καὶ σάκκον πλήρη φλωρίων.

— Τί εἶν' αὐτά; εἶπεν ὁ Μπαρλᾶς δεικνύων τοὺς ἵππους.

— Πλιάτσικο ἀπὸ τὸ οὐρδὶ τὸ τούρκικο.

— Τί χαμπέρια;

— Τί χαμπέρια! Δὲ βλέπετε τσοῖ φωτιαῖς 'πίσου 'ς τὴ Μ'σοχώρα; Ἦρθε μιὰ μαυρίλα καὶ πλάκωσε τὴ Μ'σοχώρα!

Ἐνόουν δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν μπέην ὀπισθοφυλακήν, ἥτις ἐκ Φθιώτιδος ἐλθοῦσα κατηυλίσθη ἐν Μ'σοχώρᾳ.

Οἱ πρόσκοποι συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Τζαβαλιαίων ἐπανῆλθον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν.

— Τὸ διάσελο, εἶπεν εἰς τοὺς καπεταναίους ὁ Μπαρλᾶς, δὲν τὸ ἔχουν πιασμένο οἱ Τοῦρκοι· μόνο ἦρθε *μιντάτι* τοῦ πασσᾶ καὶ ἔστησε τὰ τσαντήρια του εἰς τὴ Μεσοχώρα.

Ἰδόντες ὅτι ἐκ τῆς ἀπρονοησίας τῶν Τούρκων, μὴ καταλαβόντων τὰ ἐπίκαιρα ἐκεῖνα μέρη, ἡ ὁδὸς ἦτο ἐλευθέρα, οἱ καπεταναῖοι ἐπροχώρησαν· ἀφῆκαν δὲ ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρας πρὸς φρούρησιν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Καρπενισίου εἰς Μιάραν καὶ διὰ ταύτης εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὅπως μὴ ὑπερφαλαγγίσωσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροί, ὁδηγούμενοι ὑπὸ Τούρκων Καρπενισιωτῶν. Ἐπίσης ὁ Ζαχαρίας Γιολδάσης κατέλαβε μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν τὴν θέσιν *Δεσπότου Λιβάδι*, δεσπόζουσαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ Καρπενισίου εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν. Οἱ δὲ Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ζυγούρην Τσαβέλαν καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Κώσταν Γιολδάσην ἢ Σερέτην Εὐρυτᾶνες, ἐν οἷς καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ι. Γιολδάση Ἰατρίδης καὶ οἱ πρὸ ὀλίγου χρόνου θανόντες Γ. Μπαζώνης ἐκ Προυσοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τζαβαλιαῖοι εἰσέβαλον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους πρὸς τὰ Πλατάνια, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως σχεδὸν εἰσέβαλεν ἐκ τῆς ῥεμματιᾶς ὁ Μάρκος.

Ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο αἱματηρά· πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν ἐσφάγησαν προτοῦ νὰ συνέλθωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἀπροόπτου ἐπιθέσεως. Ὁ γυναικάδελφος τοῦ Ῥεμογιάνου μοὶ εἶπεν, ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν εἶδε τὸν βραχὺν μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ λεον-

τόκαρδον Μπακατσέλον Τσαβέλαν «βουτημένον ἀκόμα 'ς τὰ αἵματα».Ἀλλ' εἰ καὶ θορυβηθέντες οἱ ἐχθροὶ ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις των καὶ οἱ εὐάριθμοι Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν πρὸς τὰ σύνδενδρα ὑψώματα τοῦ Κωνίσκου, ὁπόθεν ἐξηκολούθησαν τὴν μάχην ἀκροβολιστικῶς.

Ἐν τῇ συγχύσει, ἥτις ἐπακολούθησε τὴν πρώτην προσβολήν, ἐκ τῶν ἐν τῷ σεραγίῳ τοῦ Ἀλῆ κρατουμένων δύο ὁμήρων ὁ μὲν ἐκ Λάσπης ἱερεὺς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ. καὶ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῶν μαχομένων Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Ῥεμογιάννος δὲν ἐδυνήθη νὰ σωθῇ. καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπηγχονίσθη.

Τὸ προσβληθὲν κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν ὀπισθοφυλακῆς ὁ βράχος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἂν ὁ Τζελαλεδὶν προσήρχετο ἐπίκουρος, καταλαμβάνων μάλιστα τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων, οὐδεὶς αὐτῶν θὰ ἐσῴζετο. Ἀλλ' ἀγνοῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτεθέντων, ἀκούων δὲ καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν ἐν Μιάρᾳ καὶ τῶν ἐν τῇ θέσει Δεσπότου λιβάδι ἀποσπασμάτων, φοβηθεὶς δὲν ἐκινήθη, ἀλλὰ συνέταξε πρὸς ἄμυναν τοὺς ὑπ' αὐτόν.

Οἱ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τὰ Πλατάνια μαχόμενοι Ἕλληνες ἔπαυσαν τὸ πῦρ, ἀκούσαντες ἐκ τοῦ μέρους ὅπου εἰσέβαλεν ὁ Μάρκος Βότσαρης πένθιμον σάλπισμα· ὑπέστρεψαν δὲ εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὑπολαβόντες ὅτι ἐσημαίνετο ὑποχώρησις. Ἀλλ ὁ Σουλιώτης Φωτομάρας, ὁ ὁποῖος παχὺς ὢν καὶ σωματώδης δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνίζηται μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπεσκόπει τὴν μάχην ἀπό τινος ἐξαίθρας τοῦ Κωνίσκου ὑπεράνω τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐγύρισε καὶ εἶπε πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν Ἰατρίδην:

— Δυστυχία! Κάποιον τρανὸν 'δικόν μας ἐσκότωσαν!

Καὶ ἀληθῶς τὸ πένθιμον σάλπισμα ἐσήμαινε τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐξεκίνησεν μετὰ 350 ἀνδρῶν [1]) ἐκ τοῦ Μικροῦ χωριοῦ καθ' ἣν ὥραν ὁ Τζαβέλας διέβαινε τὴν Κλεισώρειαν τοῦ Κωνίσκου. Διέταξε τοὺς Σουλιώτας νὰ προχωρῶσιν ἀθορύβως. Ὁ κρότος τῶν βημάτων αὐτῶν ἐν τῇ ῥεμματιᾷ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἕνεκα τοῦ πνέοντος κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην σφοδροῦ δυτικοῦ ἀνέμου. [2]) Ἦτο πανσέληνος, [3]) τὸ φῶς δ' αὐτῆς θὰ προέδιδε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ ἐπίθεσίς των θὰ ἀπετύγχανεν, ἂν μὴ πυκνὰ νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν. [1]) Ὅτε ἐπλησίασαν πρὸς τὰς σκηνὰς τῶν Μιρδιτῶν οἱ Σουλιῶται ἡτοιμάσθησαν εἰς μάχην· περιέδεσαν τὴν κεφαλὴν μὲ μαντήλι, ἀνεκούμπωσαν τὰ μανίκια των καὶ ἐσήκωσαν τὰς ποδιάς των. Μόνον ἀπὸ ἓν τουφέκι ἔρριψαν, καὶ ἀμέσως ἔσυραν τὰ γιαταγάνια καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν. Μεγάλη ἐπηκολούθησε σφαγή. Ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς ἡ σύγχυσις ἦτο ἀπερίγραπτος· οἱ Μιρδῖται ἠδυνάτουν νὰ διακρίνωσι τοὺς ἐχθρούς, λαλοῦντας τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, καὶ ἔσφαζον ἀλλήλους, ἐν ᾧ οἱ Σουλιῶται, εἰς οὓς ὁ Μάρκος εἶχεν ὁρίσῃ σύνθημα *στουρνάρι* καὶ *τσεκούρι*, ἔπληττον ἀσφαλῶς τοὺς πολεμίους.

Ἕνεκα τοῦ τρόμου ὃν ἡ αἰφνιδία προσβολὴ ἐνέσπειρεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἀλβανῶν, οὗτοι ἤρχισαν νὰ ὀπισθοχωρῶσιν ἀτάκτως. Οἱ Σουλιῶται ὁπλαρχηγοί, ἀρκούμενοι εἰς τὴν νίκην ἤθελον νὰ παύσωσι τὴν μάχην. Ἀλλ' ὁ Μάρκος, εἰ καὶ τραυματισθεὶς εἰς τὸν μηρόν, διέταξε νὰ προχωρήσωσιν. Ἐνόμιζεν ὅτι παρὰ τὰ Πλατάνια ἐσκήνου ὁ Τζελαλεδὶν μπέης καὶ ἤθελε νὰ ἐπιστέψῃ τὴν νίκην διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Πλησίον εἰς τὰ Πλατάνια, κατὰ τὴν θέσιν *Ἀμπέλια*, ὑπῆρχε *κουλοῦρα* (προμαχών), μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν γεωργῶν τοῦ Καρπενισίου. Ὑπὸ ταύτης καλυπτόμενοι ἀνθίσταντο ἐρρωμένως πολλοὶ Ἀλβανοί· θελήσας νὰ εἰσπηδήσῃ ὁ Μάρκος ἐντὸς τοῦ τείχους ἐπλήγη θανατηφόρως εἰς τὸ μέτωπον ὑπό τινος Μιρδίτου.

Ἕνας Λατῖνος τὸ σκυλί, τὸ χέρ' ποῦ νὰ τοῦ πέσῃ
πικρὸν τουφέκιν ἔρρηξεν 'ς τοῦ Μάρκου τὸ κεφάλι.

Ἔγυρε κάτω ὁ ἥρως νεκρός, συνήχθησαν ἐν βαθυτάτῳ ἄλγει περὶ αὐτὸν οἱ σύντροφοι, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων λαβὼν τὸ πολύτιμον φορτίον ὁ προσφιλὴς τοῦ Μάρκου ἐξάδελφος Ἀθανάσιος Τούσιας ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό.

Παρηκολούθουν δ' ἄλλοι Σουλιῶται, νωτοφοροῦντες τοὺς βαρέως πληγωμένους. Ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο ἐν τάξει· οἱ ἐχθροὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ διώξωσι τοὺς ἀνδρείους νικητάς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ θάνατος τοῦ μεγαλοψύχου στρατηγοῦ κατέστησε πικροτάτην τὴν νίκην.

Ἐκόμισαν οἱ Σουλιῶται εἰς τὸ Μικρὸ Χωριὸ πλούσια λάφυρα ἐκ τοῦ στρατοπέδου· δύο σημαίας, πλῆθος ἵππων καὶ ἡμιόνων, 690 τουφέκια, χιλίας περίπου πιστόλας, καὶ φορτία γιαταγανίων καὶ πολεμεφοδίων. Ἀφῆκαν δ' ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 36 νεκρούς· οἱ πληγωθέντες ἦσαν ὀλιγώτεροι, περὶ τοὺς εἴκοσιν ἢ τριάκοντα μόλις. Μέγισται ὅμως ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ· οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν ὑπολογίζουσιν εἰς τρισ-

[1]) Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βότσαρη περιορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς διακοσίους.

Διακόσο διαλεχτήκανε μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὸ χέρι.

[2]) Βλ. Raffenel, Histoire des événements de la Grèce. 2e éd. 1825. τ Π. σ. 388.

[3]) Τῇ 9 Αὐγούστου 1823 ἡ πανσέληνος ἀνέτειλε τῇ 8. 17 μ.μ. κατὰ σημείωσιν τοῦ κ. Δ. Κοκκίδου.

[1]) Raffenel αὐτ.

χιλίους τοὺς φονευθέντας· ὁ Πρόκες Ὄστεν περιορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς δισχιλίους, δημοτικὸν δέ τι ᾆσμα εἰς χιλίους διακοσίους

Χίλιους διακόσιους ἔκοψαν χωρὶς τοὺς λαβωμένους.

Ἀλλὰ τὰς ζημίας αὐτῶν ἀντεστάθμιζεν ὁ θάνατος τοῦ γενναίου ἀνδρός, ὁ ὁποῖος τοσάκις κατεπολέμησε νικηφόρως τὰ τουρκικὰ ὅπλα καὶ ἐφονεύθη ἐν τῇ ἐπιτυχεῖ ἐκτελέσει ἡρωϊκοῦ τολμήματος, διατρανοῦντος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἅμα σύνεσιν αὐτοῦ. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διέταξε νὰ πανηγυρίσωσι τὰ φρούρια διὰ κανονοβολισμῶν τὸν θάνατον αὐτοῦ, μετ' ἀγαλλιάσεως δὲ ἤκουσαν οἱ ἁπανταχοῦ Μουσουλμάνοι, ὅτι ἐφονεύθη ὁ *χαρούν* Μάρκος, ὁ ἀδάμαστος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων.

Βαρὺ τοὐναντίον ἐκάλυψε πένθος τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς δεινῆς συμφορᾶς. Θρηνοῦσα ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου ἐκήδευσε μεγαλοπρεπῶς τὸν ἐνδοξότατον τῶν προμάχων αὐτῆς, καὶ ἡ δημώδης μοῦσα διηρμήνευσεν εὐγλώττως τὴν ὀδύνην τοῦ ἔθνους.

Τὸ ἄκουσεν ἡ μαύρη γῆ, τρεῖς χρόνους δὲ χορτιάζει
τὸ ἄκουσαν καὶ τὰ βουνά, κ' ἐκεῖνα ῥαϊστῆκαν,
τὸ ἄκουσε κι' ὁ οὐρανὸς τρεῖς χρόνους δὲ σταλάζει,
Ὁ Μάρκος ἐσκοτώθηκε καὶ σκότωσε καὶ χίλιους.

Ν. Γ. Πολιτης.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Η'.

Ἐκ τοῦ *Θησέως*, τῇ 26 Ἀπριλίου.

Καὶ πάλιν ἐξ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου γράφω. Ἀπεχαιρετήσαμεν πρὸ ὀλίγου τὸ Μεσολόγγι, ἐντὸς δὲ ὡρῶν τινων θὰ εἴμεθα εἰς Ζάκυνθον, τὴν πατρίδα τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐξέφρασα καὶ ἄλλοτε τὴν εὐχαρίστησίν μου ὅτι διῆλθα τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Αἰτωλίαν, καὶ τὴν λύπην μου ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐπισκεφθῶ λεπτομερέστερον τὰ ἀπόκεντρα καὶ τόσῳ ὀλίγον γνωστὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἑλλάδος. Δὲν δύναταί τις νὰ ἔχῃ ἰδέαν σαφῆ περὶ οἵας δήποτε χώρας, μάλιστα χώρας ποικίλης ὡς ἡ Ἑλλάς, ἐὰν δὲν περιέλθῃ τὰ ἐνδότερά της, πολὺ δ' ἀτελῶς τὴν γνωρίζει ὁ περιορισθεὶς εἰς τὸν περίπλουν τῶν παραλίων της. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον γνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ὅστις ἀρκεσθῇ εἰς τὴν θέαν τῆς θαλάσσης ἐκ τῶν παραλίων ἢ ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων της. Ἀνάγκη ἐναλλὰξ νὰ τὴν διέλθῃ διὰ ξηρᾶς καὶ νὰ τὴν παραπλεύσῃ, ὅπως ἴδῃ τὴν ποικίλην ὡραιότητα τῆς φύσεώς της καὶ ἐννοήσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀμφιβίου λαοῦ της. Περὶ τοῦ Ἕλληνος δύναταί τις ἀληθῶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τὸν ἄλλον ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Δὲν εἴμεθα ὅλοι θαλασσινοί, ἀλλὰ τὸν ὀρεινὸν Ἕλληνα συμπληροῖ, οὕτως εἰπεῖν, ὁ νησιώτης καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὁ δ' ἐθνικὸς ἡμῶν χαρακτὴρ ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν δύο στοιχείων. Ἀπόδειξις τούτου ἡ ἱστορία σύμπασα καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς νεωτέρας.

Ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς χώρας καὶ τῆς εὐκολίας τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας, τὴν διπλῆν ταύτην φάσιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος οὐδαμοῦ δύναταί τις νὰ σπουδάσῃ καλλίτερον ἢ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐκεῖ εὑρίσκεις συμπυκνουμένους τὸν κάτοικον τῶν ὀρέων πλησίον τοῦ Αἰγαιοπελαγίτου, τὸν μικρέμπορον, ὅστις ταξειδεύει χάριν τῶν συμφερόντων του, πλησίον τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ μεταβαίνοντος εἰς τὴν νέαν θέσιν, ἡ ὁποία κύριος οἶδε μετὰ ὁπόσας καὶ ὁποίας ἐνεργείας ἀπεκτήθη. Θὰ ἴδῃς τὸν γεωργὸν πλησίον τοῦ ναύτου, τὸν χωροφύλακα καθήμενον φιλικῶς πλησίον τοῦ ὑποδίκου χωρικοῦ, τὸν ὁποῖον συνοδεύει εἰς τὸ κακουργοδικεῖον. Διὰ σέ, τὸν ὁμιλοῦντα τόσῳ καλῶς τὴν ἑλληνικήν, διασκεδαστικωτέρα καὶ διδακτικωτέρα ἐνασχόλησις δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐν Ἑλλάδι, ἢ τὸ ν' ἀναμιγνύεσαι ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων μας μὲ τοὺς ἐπιβάτας τῆς τρίτης θέσεως καὶ ν' ἀκούῃς τὰς ὁμιλίας των. Ἀλλ' ὅμως ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ μὴ τρίβησαι ἀδιακρίτως εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κάπας, καθόσον μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ μὴ ἀκατοίκητοι. Ἀλλ' οἱ ἔχοντες τὴν πεῖραν τοῦ πράγματος ἐντόπιοι θὰ σοῦ ὑποδείξωσιν εὐκόλως ποῦ ὁ κίνδυνος, ὅπως διεκφύγῃς πᾶσαν ὀχληρὰν ἀνάμνησιν τῶν τοιούτων συνδιατριβῶν.

Θὰ ἔγραφα ἐπιστολὴν ἀτελεύτητον ἐὰν ἐπεχείρουν νὰ διηγηθῶ ὅσα ἐντὸς μιᾶς μόνης ὥρας ἔμαθα παρὰ τῶν ἐπὶ τοῦ *Θησέως* συνεπιβατῶν μου. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπανέρχεται ἀπὸ τὸ Σικάγον, εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀμερικῆς. Διέμενεν ἐκεῖ ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη, ἄνευ εἰδήσεων ἐξ Ἑλλάδος, ἐπιστρέφει δὲ εἰς τὸ χωρίον του διὰ νὰ ἴδῃ ἐὰν ἡ μήτηρ του ζῇ. Ἐβράδυνε μᾶλλον, ἀληθῶς, νὰ μεριμνήσῃ περὶ τούτου, ἀλλ' ἡ γραῖα, ἥτις τοσάκις ἴσως ἔκλαυσε διὰ τὸν ἀπόντα υἱόν της, δὲν θὰ τὸν ἐπιπλήξῃ διὰ τὴν μακρὰν σιωπήν του ὅταν τὸν ἴδῃ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν στέγην ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὸν ἐγέννησε. Ἀναχωρήσας ὡς ναύτης, μετέρχεται, ὡς μ' ἐπληροφόρησε, τὸ ἐμπόριον τῶν ὀπωρῶν. Δὲν εἶναι δὲ ὁ μόνος εἰς Σικάγον Ἕλλην. Ἀλλὰ καὶ εἰς Καλιφορνίαν, καὶ εἰς νέαν Ὑόρκην, καὶ εἰς Αὐστραλίαν, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ἀντιπροσωπεύεται ἡ τυχοδιῶκτις φυλή μας.

Ἐκ τῶν σημερινῶν φίλων μου ἄλλος, παντοπώλης ἐγκατεστημένος εἰς χωρίον τῆς Αἰγύπτου,— τοῦ ὁποίου δὲν ἐγνώριζα, οὔτε σύ, ὑποθέτω, γνω-

ρίζεις τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ ὄνομα,—ἐπανέρχεται εἰς τὴν πατρίδα διὰ νὰ νυμφευθῇ. Μετὰ τὸν γάμον θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ παντοπωλεῖόν του, ἀλλ' ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, ἐὰν αἱ ὑποθέσεις τὸ ἐπιτρέπωσι, σκοπεύει νὰ ταξειδεύῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς νεαρᾶς συζύγου του, ὅτε δ' ἀποκτήσῃ τὰ ἱκανά του, θὰ παραιτήσῃ τὰ ξένα καὶ θὰ ἔλθῃ νὰ διαβιώσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μεταξὺ θ' ἀποκτήσῃ κατὰ τὰς περιοδικάς του ἐπισκέψεις εἰς τὴν πατρίδα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, θὰ ἐγκαταστήσῃ ὡς διάδοχον εἰς τὸ παντοπωλεῖον ἀδελφόν τινα νεώτερον ἢ ἀνεψιόν του. Ὅλοι σχεδὸν οἱ παντοπῶλαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου εἶναι Ἕλληνες ἐκ Πελοποννήσου ἢ τῆς Ἠπείρου. Διὰ τῆς φιλεργίας καὶ τῆς οἰκονομίας των οἱ πλεῖστοι ἀποκτοῦν μικρὰν περιουσίαν, δὲν λησμονοῦν δὲ τὴν πατρίδα ποτέ. Ἀπόδειξις τούτου ὁ συνεπιβάτης μου, τοιοῦτοι δὲ εἶναι πάντες. Καὶ δὲν περιορίζεται ὁ πατριωτισμὸς εἰς τὴν ἐκλογὴν νύμφης ἐκ τοῦ χωρίου των, ἀλλ' ὁπόταν πρόκειται περὶ πατρίδος ἀνοίγουν προθύμως τὰ μικρὰ βαλάντιά των, εἰς δὲ τὰς διαθήκας των πολλάκις ἐνθυμοῦνται τὸ πανεπιστήμιον ἢ—τὸ καὶ καλλίτερον — τὸ ταπεινὸν τῆς πατρίδος των σχολεῖον.

Ἠδυνάμην νὰ ἐξακολουθήσω περιγραφὰς πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι εὑρίσκει τις διασκέδασιν ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων, ἐὰν ἀρέσκεται εἰς συνομιλίας ποικίλας. Πρόσθεσε δὲ καὶ τὴν φιλόφρονα εὐγένειαν τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν ὑπ' αὐτούς. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς οἰκοδεσπότην φιλοξενοῦντά σε, οἱ δὲ *καμαρότοι* προθυμοποιοῦνται παντὶ τρόπῳ νὰ σὲ εὐαρεστήσωσι. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι, ἐὰν ὁ ἐπιβάτης λαμβάνῃ ὕφος ὑπεροπτικόν, νομίζων ὅτι ἐπειδὴ ἐπλήρωσε τὴν θέσιν του ἀπέκτησε δικαιώματα κυριαρχικὰ ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἐπὶ τῆς προθυμίας τῶν ἐν αὐτῷ, τότε τὸ πρᾶγμα ἀλλάσσει. Τοῦτο δ' ἐφαρμόζεται ἐπὶ ξηρᾶς ὅσῳ καὶ ἐπὶ θαλάσσης. Ἔσο φιλόφρων καὶ εὐγενὴς καὶ θ' ἀντιπληρωθῇς μὲ τὸ διάφορον, ἀλλ' ἐὰν θελήσῃς νὰ ἐπιβάλῃς τὸ σέβας διὰ τῆς ὑπεροψίας, θὰ εὕρῃς ὑπεροπτικωτέρους σου τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς πρὸς τὰ ἤθη δὲν ὑπάρχει χώρα δημοκρατικωτέρα τῆς Ἑλλάδος· ἡ ὑπεροχὴ τοῦ γένους, τῆς ἀνατροφῆς, τῆς κοινωνικῆς θέσεως ἐκτιμᾶται ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ὁ ἀπολαύων τὴν τοιαύτην ὑπεροχὴν δὲν προσβάλλει τὸ ἔμφυτον εἰς τὸν Ἕλληνα αἴσθημα τῆς ἀτομικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἰσότητος. Ἡ ἰσότης δὲν εἶναι κενὴ λέξις ἐνταῦθα, ὁ δὲ γνήσιος Ἕλλην δὲν σὲ ἀποτείνει ποτὲ τὸν λόγον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν. Τὸ *σεῖς* καὶ τὸ *ὑμεῖς* εἶναι ξενισμοὶ εἰσαχθέντες εἰς τὴν ἐξηυγενισμένην δῆθεν ὁμιλίαν τῶν πόλεων. Εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπικρατεῖ τὸ δημοκρατικὸν *ἐσύ*, χωρὶς ὅμως τοῦτο ν' ἀποκλείῃ οὐδαμῶς τὸ σέβας. Τὸ πολύ, προσαγορεύοντες τὴν λογικήν σου ὀντότητα θὰ εἴπωσι «*τοῦ λόγου σου*», ἢ θὰ μετριάσωσι πρὸς ἄκραν τιμήν σου τὴν ἁπλότητα τοῦ ἑνικοῦ διὰ τῆς περιφράσεως «ἡ εὐγενεία σου.»

Ταῦτα ὅμως πάντα οὐδαμῶς ἀπέσβεσαν τὰς εὐαρέστους τοῦ Μεσολογγίου ἐντυπώσεις. Παρεκτὸς τῶν ἱστορικῶν ἀναμνήσεων, μοῦ τὸ ἀποκαθιστᾷ προσφιλὲς ἤδη καὶ τῶν κατοίκων του ἡ εὐμένεια. Εἰς τὸ διάστημα τῶν τριῶν τούτων ἡμερῶν ἀπέκτησα ἐκεῖ φίλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐχωρίσθην μεθ' ὅσης λύπης ἤθελον ἀποχαιρετήσει φίλους παλαιούς. Μᾶς συνώδευσαν μέχρι τῆς ἄκρας τῆς Τουρλίδος, ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ μικρὸν τῆς ἀποβάθρας καφενεῖον παρεκαθήσαμεν εἰς ἐξαίρετον πρόγευμα, καὶ μὲ τὰ ποτήρια πλήρη ῥητινίτου εἰς χεῖρας, ἐξεφράσαμεν ἀμοιβαίως εὐχὰς περὶ μελλούσης συναντήσεως. Ἂς τὸ ἐλπίζωμεν ἀφοῦ κατὰ τὴν παροιμίαν «μόνον τὰ βουνὰ δὲν ἐνταμόνονται.»

Τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας μαρτυρεῖ ὅτι, πρὸς πολλήν μας εὐχαρίστησιν, εὕρομεν ἐπὶ τοῦ *Θησέως* τὰς χαριεστάτας Ζακυνθίας μετὰ τῶν ὁποίων ἐπὶ τῆς *Πάρου* συνεταξειδεύσαμεν ἀπὸ Λευκάδα μέχρι τῶν μυχῶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Αἱ κυρίαι αὗται ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα των, ὥστε ὑπὸ τὴν προστασίαν των θὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν καὶ εἴμεθα οὕτω ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ θεωρηθῶμεν κ' ἐκεῖ ὡς ξένοι. Ἰδοὺ τὸ εὐχάριστον τοῦ νὰ περιπλανᾶται τις ἐντὸς τῆς πατρίδος του. Ἀλλὰ καὶ σύ, ὅταν ἔλθῃς, θὰ λησμονήσῃς ὅτι ἐπισκέπτεσαι ξένην χώραν. Σοῦ τὸ ἐγγυῶμαι.

Τὸ Μεσολόγγι δὲν φαίνεται πλέον ἐκ τοῦ καταστρώματος. Πρὸς τ' ἀριστερά, ἐν μέσῳ τῆς κυανῆς θαλάσσης, προβάλλει τὸ ἀκρωτήριον Παπᾶς, πέραν δ' αὐτοῦ διαγράφονται ἀλλεπάλληλοι εἰς τὸν διαυγῆ ὁρίζοντα αἱ μεγαλοπρεπεῖς γραμμαὶ τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου, ἐνῷ ἀπέναντι ἡμῶν ὑψοῦται τὸ μέγα ὄρος τῆς Κεφαλληνίας ὁ Αἶνος, μακρότερον δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους Σκοποῦ τῆς Ζακύνθου.

Ὅλα ταῦτα καλὰ καὶ ὡραῖα, αἰσθάνομαι ὅμως ὅτι ἔχουν ἀνάγκην ἀναπαύσεως οἱ ὀφθαλμοί μου. Εἶμαι ἐπὶ ποδὸς ἀπὸ τῆς τετάρτης πρωϊνῆς ὥρας σήμερον. Προτοῦ ἀναχωρήσωμεν ἐκ Μεσολογγίου ἐπεσκέφθημεν τὰ ἐρείπια τῆς Νέας Πλευρῶνος. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο Αἰτωλικὸν φρούριον κεῖται ἐπὶ λόφου ἀποκρήμνου πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεσολογγίου, εἰς ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπόστασιν, δι' ἁμάξης, — ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου. Ἡ ἀνάβασις μέχρι τῶν ἐρειπίων δὲν εἶναι ἐπίσης εὔκολος, μ' ὅλην δὲ τὴν δρόσον τῆς πρωΐας σὲ βεβαιῶ ὅτι ἵδρωσα ἕως οὗ φθάσω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πετρώδους ὑψώματος. Προμηθεύσου στερεὰ ὑποδήματα καὶ καλὴν ῥάβδον ὅταν ἐπιχειρήσῃς τὴν

ἐκδρομὴν ταύτην. Ἡ ράβδος δὲν θὰ εἶναι ἄχρηστος καὶ ὡς προφύλαξις κατὰ τῶν σκύλων, καθ' ἣν περίπτωσιν βραδύνουν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν κήπων, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, νὰ περιστείλωσι τὸν ζῆλόν των. Ἀλλ' ὅπως δήποτε, μὴ λείψῃς νὰ ἐπισκεφθῇς τὴν Νέαν Πλευρῶνα ὅταν εὑρεθῇς εἰς Μεσολόγγι.

Πῶς ἐξειργάζοντο τὰ πάντα καλῶς οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Ἕλληνες! Πᾶν τὸ ἐξερχόμενον τῶν χειρῶν των εἶχε τὸν τύπον τοῦ ὡραίου. Καὶ οἱ λιθοκόποι των αὐτοὶ ἦσαν καλλιτέχναι. Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἔργων των καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν κτισμάτων! Σοῦ περιέγραψα τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως· ἡ πόλις τὴν ὁποίαν ὁ Αὔγουστος ἐθεμελίωσε παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἦτο μεγαλειτέρα, πλουσιωτέρα καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιολογωτέρα τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἀνήγειρεν ἐπὶ κρημνώδους ὑψώματος φυλὴ ἐκ τῶν ἥκιστα διαπρεπῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅμως δὲν συγκρίνονται τὰ ἐκ λίθων καὶ πλίνθων τείχη τῆς Νικοπόλεως καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου της σωζόμενα λείψανα οἰκοδομῶν, πρὸς τὸ στερεὸν καὶ ὡραῖον τεῖχος τὸ ὁποῖον, δύο περίπου μέτρων τὸ πάχος, περιβάλλει εἰσέτι ὁλόκληρον τὸν χῶρον τῆς Νέας Πλευρῶνος. Ἀπορεῖ τις πῶς κατώρθωσαν ν' ἀναβιβάσωσιν ἐκεῖ τοὺς μεγάλους ὀγκολίθους, οἵτινες, καλῶς ἐξεσμένοι καὶ συνηρμολογημένοι, ἀποτελοῦν ζώνας πλάτους ἀνίσου, μεθοδικῶς καὶ ἐναρμονίως ὑπερκειμένας ἀλλήλων.

Δὲν περιῆλθον ὁλόκληρον τὸν χῶρον τοῦ φρουρίου. Κατὰ τὸν Baedeker, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας περίπατος. Βλέπεις εἰσέτι τὰ ἀνοίγματα τῶν πυλῶν καὶ τὰς λιθίνας ἑκατέρωθεν παραστάδας, ἀπὸ ἀπόστασιν δὲ εἰς ἀπόστασιν φαίνονται τὰ λείψανα τῶν ἐπιστεφόντων τὰ τείχη τετραγώνων πύργων, ἐχόντων πέντε μέτρων πλάτος ἐπὶ μήκους ἓξ μέτρων. Αἱ κλίμακες διὰ τῶν ὁποίων ἀνήρχοντο ἔσωθεν εἰς τοὺς πύργους σώζονται ἀκέραιαι ἔτι πολλαχοῦ, δύναται δέ τις νὰ περιέλθῃ ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν περίβολον βαδίζων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τείχους, ἐὰν δὲν ὑπόκειται εἰς ζάλην. Τὰ πάντα ἐκεῖ προξενοῦν διπλῆν ἐντύπωσιν ὡραιότητος καὶ στερεότητος συγχρόνως, ἐννοεῖς δὲ χωρὶς νὰ τὸ πολυσκεφθῇς, ὅτι τὸ ἓν εἶναι συνέπεια τοῦ ἄλλου, ὅτι τὸ ὡραῖον συνεπάγεται τὸ στερεόν.

Παρὰ τὸ τεῖχος, πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ φρουρίου ὁπόθεν φαίνεται ἡ θάλασσα, ὑπάρχει ἀμφιθέατρον, οὗτινες αἱ βαθμίδες διατηροῦνται κάλλιστα. Ἐχρησίμευεν ἆρά γε εἰς δραματικὰς παραστάσεις ἢ εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ δήμου; Ὑψηλότερα ὑπάρχει μεγάλη δεξαμενὴ λαξευθεῖσα ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ χωριζομένη εἰς πέντε διαμερίσματα, ἔχουσα δὲ βάθος τεσσάρων ἕως πέντε μέτρων, μῆκος τριάκοντα περίπου καὶ πλάτος εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε μέτρων. Δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἀκρίβειαν τῶν καταμετρήσεων τούτων, τὰς ἀναφέρω δὲ ἁπλῶς εἰς ἔνδειξιν τῆς σημασίας τοῦ ἀρχαίου τούτου φρουρίου. Ἄλλαι δεξαμεναὶ εἰς διάφορα τοῦ περιβόλου μέρη κείμεναι, διατηροῦσαι δ' εἰσέτι ἴχνη τοῦ χρίσματος διὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἔσωθεν ἠλειμμέναι, φαίνονται ὅτι ἐχρησίμευον πρὸς φύλαξιν οἴνου καὶ ἐλαίου. Ἀλλαχοῦ διακρίνονται τὰ ἴχνη ναῶν καὶ ἀγορῶν, τὸ δὲ ἀξιοπεριεργότερον, καὶ τὰ θεμέλια ἰδιωτικῶν κατοικιῶν. Διὰ τῆς φαντασίας δύναταί τις ν' ἀναπλάσῃ ζῶσαν τὴν εἰκόνα τοῦ ὀχυρώματος, μὲ ὅλα τὰ κτίριά του ὄρθια, μὲ τὰ οἰκήματα κατῳκημένα, καὶ τὰ τείχη φρουρούμενα ἀπὸ θωρακοφόρους Αἰτωλούς. Ἡ δυσκολία τοῦ νὰ μετακινηθῶσιν ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου οἱ ὀγκώδεις λίθοι ἐξηγεῖ πῶς διαμένουσιν εἰσέτι τόσῳ ἀκέραια τὰ λείψανα τῆς Νέας Πλευρῶνος. Ἀλλὰ ἀρκοῦν τὰ ἀρχαιολογικά, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶμαι ὁ ἁρμόδιος. Ἐὰν θέλῃς πλειοτέρας περὶ Πλευρῶνος πληροφορίας, ἴδε τὴν πραγματείαν τοῦ Bazin, τὴν ὁποίαν ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ προμηθευθῶ εἰς Μεσολόγγι. (1)

Τὰ ἐρείπια τῆς Νέας Πλευρῶνος εἶναι τὴν σήμερον γνωστὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ ὄνομα: Κάστρον τῆς Κυρᾶ Εἰρήνης. Τίς ἡ Εἰρήνη αὕτη; Οὐδὲν περὶ τούτου ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω εἰς Μεσολόγγι, μολονότι ὑπάρχουν ἐκεῖ τινὲς μετὰ πολλοῦ ζήλου ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων. Οὐδεὶς τῶν πραγματευθέντων περὶ Πλευρῶνος ἔλυσε, καθόσον γνωρίζω, τὸ μυστήριον τοῦτο.

Καθὼς ἡ Πλευρὼν μετωνομάσθη Κάστρον τῆς Κυρᾶ Εἰρήνης, οὕτω καὶ τὰ ἐρείπια τῶν Οἰνιάδων μετωνομάσθησαν Τρικαρδόκαστρον. Καὶ ἡ ὀνομασία δὲ αὕτη εἶναι ἐξ ἴσου μυστηριώδης καὶ ἀνεξήγητος· ἀλλ' ἐὰν ἡ ἱστορία σιωπᾷ ὡς πρὸς τὴν πηγὴν ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων, ἡ φαντασία ὅμως τοῦ λαοῦ ἔπλασεν ἐπ' αὐτῶν μῦθον, καὶ ἐσχηματίσθη οὕτω ποιητικωτάτη παράδοσις περὶ τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Τρικάρδου. Τὴν παράδοσιν ταύτην ἀπεκρυστάλλωσεν εἰς τὸ ἑξῆς χαριέστατον ποίημα ὁ φίλος μου κ. Δροσίνης, τέκνον καὶ αὐτὸς τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁ βασιλιᾶς Ἀνήλιαγος.

'Σ τοῦ βασιλιᾶ τοῦ Τρίκαρδου τὸ μοναχὸ παιδὶ
ἡ μοίραις ποῦ τὸ μοίρωσαν κατάρα εἶχανε κάνει
Πῶς ἅμα ὁ ἥλιος θὰ τὸ ἰδῇ
εὐθὺς θενὰ πεθάνῃ.

—

Κι' ὁ βασιλιᾶς πατέρας του, μ' ἐλπίδα νὰ σωθῇ
ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὸ κακὸ καὶ φλογισμένο 'μάτι
τοὔχτισ' ἐπίτηδες βαθὺ
μέσα 'ς τὴ γῆ παλάτι.

—

(1) Ἡ ἀξιόλογος αὕτη πραγματεία περιλαμβάνεται ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς συλλογῆς: Archives des missions scientifiques et littéraires (II série, 1864).

22

Χρόνια περάσαν—'πέθανε ὁ γέροντας γονιός..
Καὶ μὲ τὴν ὥρα τὴν καλὴ θὰ βασιλέψῃ τώρα
'Ανήλιαγος ὁ 'μορφονιὸς
'ς τοῦ Τρίκαρδου τὴ χώρα.

—

Καὶ βασιλιᾶς ὁ 'Ανήλιαγος τῆς 'μέραις του περνᾷ
μέσ' 'ς τὰ βαθειὰ παλάτια του—καὶ μοναχὰ τὸ βράδυ
βουνὰ καὶ κάμπους τριγυρνᾷ
'ς τῆς νύχταις τὸ σκοτάδι.

—

Κ' ἡ κυρὰ 'Ρήνη ἡ ὄμμορφη τὸν εἶδε μιὰ βραδιὰ
'ς τὸ κάστρο ἐμπρὸς νὰ κυνηγᾷ μ' ὁλόφωτο φεγγάρι
κ' ἔννοιωσ' ἀγάπη 'ς τὴν καρδιὰ
γιὰ τἄξιο παλληκάρι.

—

'Ο βασιλιᾶς 'Ανήλιαγος, 'σὰν κάθε βασιλιᾶ,
τόρα κι' αὐτὸς ὁλονυχτὶς 'ς τὴ χώρα δὲν γυρίζει:...
Σ' ἀγαπημένη ἀγκαλιὰ
γυρμένος ξενυχτίζει.

—

Μὰ 'ς τὴ χαρά του δὲν ξεχνᾷ τῆς μοίρας τὸ γραπτό·
Καὶ πρὶν νὰ φέξῃ 'ς τὸ βουνό, καὶ πρὶν νὰ σβύσῃ τἄστρο,
ἀφίνει ταῖρι ζηλευτὸ
καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ κάστρο.

—

Τοῦ κάκου τὸν 'ρωτᾷ ἡ κυρά: πῶς ἔτσι πρωϊνὰ
τὴν παρατάει μοναχή;—'Εκεῖνος δὲν τῆς κρίνει,
καὶ μαύρη ζήλεια τυραννᾷ
τὴ δόλια κυρὰ 'Ρήνη.

—

Τόσο, ποῦ τί σοφίζεται ἡ πονηρὴ κυρά;
ὅλους μὲ μιᾶς τοὺς πετεινοὺς τοῦ κάστρου τοὺς σκοτόνει
γιὰ νὰ μὴ νοιώσῃ μιὰ φορὰ
ὁ νιὸς πῶς 'ξημερόνει.

—

'Ο βασιλιᾶς 'Ανήλιαγος γελιέται τὴν αὐγή...
Καὶ πρὶν νάρθῃ 'ς τὸν Τρίκαρδο, κοντὰ 'ς τὴν Παλιομάνη,
κατάρα!—ὁ ἥλιος εἶχε 'βγῆ
καὶ ὁ νιὸς εἶχε πεθάνῃ!

—

Ἂς ἀναβῶ ἐντούτοις εἰς τὸ κατάστρωμα πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν μετὰ τῶν συνεπιβατῶν συνομιλιῶν μου, καὶ διὰ νὰ ἴδω τὰς κορυφὰς φωτιζομένας ἀπὸ τὸν δύοντα ἥλιον, τὸν ἥλιον ὅστις ἀσπλάγχνως ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τοῦ Τρικάρδου.

'Αποτελειόνω τὴν ἐπιστολήν μου εἰς Ζάκυνθον.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΔ΄

Μετὰ πεντάωρον ὁδοιπορίαν, ὅτε οἱ ἐκστρατεύσαντες ἐξ Ἄρτης ζηλωταὶ Τοῦρκοι εἶχον φθάσει εἰς ὕψωμά τι, ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν προκρίτων ἀγάδων, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ πέμψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην.

Τότε ὁ κῆρυξ ἀνέβη ἐπὶ σκοπιάν τινα, καὶ ἔκραξεν ὅτι ὅστις θέλει, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἀρχηγόν, δι' ἐμπιστευτικὴν ἀποστολήν. Ἐν τούτοις οὐδεὶς ἦτο πρόθυμος νὰ παρουσιασθῇ.

Λεληθότως εἶχε ψιθυρισθῆ εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατευόντων, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς σκοπὸν εἶχε νὰ πέμψῃ διαγγελέα πρὸς τὸν κλέφτην τῶν βουνῶν, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ παραδοθῇ. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν καθ' ὑπερβολὴν δύσπιστοι, οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμα νὰ προσέλθῃ ἐθελοντὴς διὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην.

Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἦτο ἕτοιμος νὰ βλασφημήσῃ, καὶ ἤδη ἐσχημάτιζε καθ' ἑαυτὸν τὰς λέξεις, ἃς ἔμελλε νὰ ἐκστομίσῃ ἐνώπιον τῶν ἐπιτελῶν του, ἂν δὲν ἐκωλύετο. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶχε συναναστραφῆ πολὺ μὲ τοὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγούς, καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν ἐλευθέραν τὴν γλῶσσαν.

— Χίλιοι διαβόλοι νὰ σᾶς σηκώσουν! τὰ τσακάλια νὰ τραβοῦν τὰ κορμιά σας καὶ οἱ χοῖροι νὰ φάγουν τὰ πρόσωπά σας!

Ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τούτου παρ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ἐπενέγκῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις, οἵτινες ἐθεώρουν βλασφημίαν καὶ αὐτὴν τὴν μνείαν τοῦ εἴδους τούτου τῶν ζώων. Ἀλλ' ὅμως πρὶν τελειώσῃ ὁ ἀρχηγὸς τὰς βλασφημίας του, νέος τις Τοῦρκος ἐνεφανίσθη ἐνώπιον αὐτοῦ. Οὗτος ἦτο ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος, ὃν οἱ γείτονές του οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ καὶ ὅστις εἶχεν εἴπει αὐτοῖς ὅτι ἦλθε τελευταῖον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται. Οὗτος προσελθὼν εἰς τὸν ἀρχηγὸν ἔκαμε βαθύτατον *τεμενᾶν*, καὶ ἐστάθη μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ περιμένων τὰς διαταγάς του.

— Ποῖος εἶσαι σύ, Κουζούμ; τὸν ἠρώτησεν ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας.

— Πιστὸς μουσουλμάνος, ἀπήντησε μετὰ συστολῆς ὁ ἄγνωστος.

— Καὶ τί ζητεῖς;

— Περιμένω νὰ μὲ διατάξῃ ὁ ἐφέντης ὅ,τι θέλει.

— Εἰμπορεῖς νὰ φέρῃς τὴν γραφὴν αὐτὴν εἰς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην;

— Εἰμπορῶ, ἀπήντησεν ἀδιστάκτως ὁ νεαρὸς Τοῦρκος.

— Εἰξεύρεις τοὺς δρόμους;

— Εἰξεύρω, ἀπήντησεν οὐχὶ μετ' ἴσης σταθερότητος.

— Εἰξεύρεις τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου Μηλιόνη;

— Θὰ τὸ εὕρω

— Πρέπει νὰ γείνῃς *τεπτήλ*, διότι ἄλλως οἱ χωρικοὶ θὰ σὲ προδώσουν.

— Θὰ γείνω *τεπτήλ*.

— Ἔχει καλῶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἷς τῶν ἐπιτελῶν εἶχε κύψει εἰς τὸ οὖς τοῦ Μουχτὰρ καὶ τῷ ὡμίλει κρυφίως.

Ὁ νέος ἐκεῖνος εἶχε προσηλώσει τὸ βλέμμα εἰς

τοὺς δύο συνομιλοῦντας, καὶ ἐφαίνετο ἐπιθυμῶν νὰ μαντεύσῃ ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ βλέμματός των τί ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους.

— Τὸ ξεύρεις καλά; ἔλεγον ὁ Κλεισούρας.

— Τὸ πιστεύω, ἀπήντα ὁ ἕτερος Τοῦρκος.

— Ἀπὸ ποῦ;

— Πρέπει νὰ στείλωμεν ἄνθρωπον πιστόν.

— Καὶ ποῖος σοὶ λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ νέος δὲν εἶναι πιστός;

— Αὐτὸς πρώτην φορὰν παρουσιάζεται, κανεὶς δὲν τὸν γνωρίζει.

— Ἀλήθεια;

— Βέβαια. Ἐρώτησε τὸ *ἀσκέρι* ἂν τὸν ἔχουν ἰδεῖ ποτέ.

Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἐκάλεσε πέντε ἢ ἓξ ἐκ τῶν ἐθελοντῶν, καὶ τοὺς ἠρώτησεν, ἂν ἐγνώριζον τὸν νέον Τοῦρκον. Πάντες ἀπήντησαν ὁμοφώνως ὅτι πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπον.

Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας εὑρέθη εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ἔνθεν μὲν οἱ ἄνδρες τοῦ στρατοῦ ἀπεφαίνοντο ὅτι δὲν ἦτο ἀξιόπιστον πρόσωπον ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος Τοῦρκος, ἔνθεν δὲ οὐδεὶς τῶν ἄλλων προσήρχετο πρόθυμος ὅπως κομίσῃ τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην.

Τέλος ὁ Κλεισούρας διενοήθη, ὅτι ἀφοῦ αὐτὸς ἦτο ὁ ἀρχηγός, ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ πέμψῃ κατ' ἐκλογὴν ἕνα ἐκ τῶν στρατιωτῶν του κομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην. Καὶ μήπως πρότερον δὲν ἦτο εὔκολον νὰ τὸ φαντασθῇ; Ἀλλ' εἰς στρατὸν ἀτάκτων καὶ ἐθελοντῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πειθαρχῶσι.

Καθ' ἣν στιγμὴν εἶχε συλλάβει ὁ ἀρχηγὸς τὴν γενναίαν ταύτην ἀπόφασιν, ἐνεφανίσθη τελευταῖον ἐνώπιον αὐτοῦ εἷς τῶν Τούρκων, καὶ τῷ ἔκαμε *τεμενάν*.

— Τί θέλεις ἐσύ; τὸν ἠρώτησεν ὁ Μουχτάρης.

— Ἐγὼ δίδω ἐγγύησιν, ἐφέντη, ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος ἐκεῖνος.

— Τί ἐγγύησιν;

— Ἐγὼ τὸν γνωρίζω.

— Καὶ διατί δὲν θέλεις νὰ ὑπάγῃς ἐσὺ ὁ ἴδιος;

— Θέλω νὰ ὑπάγω μαζύ του.

— *Ὀλσοὺν,* ἀπήντησεν ὁ Κλεισούρας.

Καὶ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἀγάδες, ἐζήτει τὴν ἐπιδοκιμασίαν αὐτῶν.

Μετ' ἀσημάντους τινὰς ἐξετάσεις ἀπεφασίσθη νὰ πεμφθῶσιν οἱ δύο Τοῦρκοι ὡς γραμματοφόροι πρὸς τὸν ἀποστάτην κλέφτην. Ὁ πρῶτος παρουσιασθείς, ὁ ἄγνωστος, εἶχε στρέψει τὸ βλέμμα πρὸς τὸν αὐτόκλητον σύντροφόν του, καὶ τὸ βλέμμα τοῦτο ἐξέφραζε μᾶλλον ἀπορίαν ἢ εὐγνωμοσύνην.

ΙΕ'.

Ἀλλόκοτος ἦτο ἡ διήγησις, ἣν ἤκουσε παρὰ τοῦ αὐτοκλήτου συνοιδοιπόρου του ὁ ζηλωτὴς νεαρὸς Τοῦρκος, ὅστις προσῆλθεν ἐθελοντὴς εἰς ἐξ ἑκατόν, κομιστὴς τῆς πρὸς τὸν Μηλιόνην ἐπιστολῆς, τῆς προσκαλούσης αὐτὸν εἰς ὑποταγήν. Ὁ πρόθυμος καὶ ὑποχρεωτικὸς οὗτος ἄνθρωπος ἦτο χριστιανός, ὡς αὐτὸς ὡμολόγησεν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ τοῦτο, ἐφρόντισε νὰ προκαταλάβῃ τὸν νέον σύντροφόν του δι' ἐκπληκτικῆς ἀνακοινώσεως, ὅτι καίπερ χριστιανὸς ἐμίσει ὅμως ἐγκαρδίως τοὺς ὁμοθρήσκους του.

Πόθεν ὡρμήθη εἰς τὸ ἀδιάλλακτον τοῦτο μῖσος; Τῇ ἀληθείᾳ εἶχε σπουδαίους λόγους ὅπως προέλθῃ εἰς τὸ ἄστοργον τοῦτο αἴσθημα ἐναντίον τῶν ὁμοπίστων αὐτοῦ. Ἂς φαντασθῇ τις εἰρηνικὸν ἀγρότην, κατοικοῦντα μακρὰν τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Πίνδου. Ὁ εἰρηνικὸς οὗτος ἀγρότης ἦτο ὁ πατήρ του. Ὁ Καμπόσος (οὕτως ὠνομάζετο ὁ ἀφηγητής) ἦτο βρέφος καθ' ὃν χρόνον εἶχον συμβῇ ταῦτα. Μόλις εἶχε γεννηθῇ καὶ εἶχε λάβει πεῖραν τοῦ μίσους καὶ τῆς καταφορᾶς τῶν χριστιανῶν. Ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη εἶχε μείνει ὡς μέλας οἰωνὸς εἰς τὴν συνείδησίν του, ὡς σταγὼν πικρίας καὶ χολῆς εἰς τὴν καρδίαν του. Μίαν νύκτα καθ' ἣν μόλις εἶχε δύσει ὁ Ἕσπερος καὶ αἱ Πλειάδες ἀρτίως εἶχον ἀνατείλει εἰς τὸ στερέωμα, οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων, ἐκ συστάσεως ὡς φαίνεται εἶχον συμφορήσει στοιβὰς καὶ ἄχυρα καὶ θημωνίας, καὶ ἐπεσώρευσαν αὐτὰς παρὰ τὴν καλύβην τοῦ πατρός του. Ἦτο Ἰούλιος μήν, καὶ ἡ πυρκαϊὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκραγῇ εὐθὺς ὡς ἔβαλον πῦρ εἰς τὸν σωρὸν τῶν ξηρῶν ἐκείνων ἐναυσμάτων. Ἡ φλὸξ ἐξήφθη μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος, καὶ ἔμελλε νὰ καταστήσῃ ὀπτοὺς τοὺς τρεῖς κατοίκους τῆς καλύβης, ἂν τὸ βρέφος, ὅπερ ἐκλαυθμήριζε παννυχί, δὲν ἀφύπνιζε διὰ τῶν γογγυσμῶν του τὴν θηλάζουσαν μητέρα, ἥτις προτοῦ νὰ τείνῃ τὸν μαστόν της πρὸς τὸ βρέφος, ᾐσθάνθη καπνὸν ἀποπνίγοντα αὐτὴν καὶ ἤκουσε τὸν βρόμον τοῦ πυρὸς μαινομένου περὶ τὴν καλύβην. Ἡ κραυγὴ τῆς ἐντρόμου γυναικὸς ἀφύπνισε τὸν σύζυγον, ὅστις ἔμελλε νὰ κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον τὴν νύκτα ἐκείνην, διότι οἱ μανιώδεις χωρικοὶ συνεχώρησαν μὲν εἰς τὴν μητέρα καὶ τὸ τεκνίον ἵνα διέλθωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψαν καὶ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Καμπόσου νὰ σωθῇ ἐκ τῆς καταστροφῆς. Διὰ τριῶν κτύπων πελέκεως ὁ τολμηρότατος αὐτῶν τὸν ἀπετελείωσε καὶ ἔρριψεν αὐτὸν αἱμοσταγῆ ἐπὶ τῆς φλεγούσης στοιβῆς, ἥτις κατέφαγε τὸ ἀσπαῖρον σῶμά του ἰνδικῷ τῷ τρόπῳ.

Ἐντεῦθεν ὁ διασωθεὶς ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης Καμπόσος εἶχεν ὁρμηθῇ νὰ ὀμόσῃ ἄσπονδον μῖσος κατὰ πάντων ἐν γένει τῶν χριστιανῶν. Ὁ Καμπόσος ἦτο μόλις τριετὴς τότε, ἀλλ' ἐμνημόνευεν ἀρκούντως τὴν φρικώδη ἐκείνην καταστροφήν. Προσέτι δὲ ἡ μήτηρ του εἶχε συμπληρώσει πρὸς αὐτόν, ἅμα ἡλικιωθέντα, τὰ κενὰ τῆς

φοβερᾶς ἀναμνήσεως. Τὸ πάθος τοῦτο ἦτο κοχλάζον, δεινὸν καὶ ὑπέρμετρον ἐν τῇ ψυχῇ του. Κατ' ἀρχὰς εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξομόσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, καὶ νὰ γείνῃ μουσουλμάνος (ὁ Καμπόσος ὡμολόγησε τοῦτο εἰλικρινῶς πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του), ἀλλ' ὅμως ὡριμώτερον σκεφθεὶς δὲν ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ τὸν ἑξῆς λόγον· ἐὰν εἶχεν ἐξομόσει, οἱ χριστιανοὶ δὲν θὰ τὸν ἐνεπιστεύοντο, καὶ ἐπομένως, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ βλάπτῃ αὐτοὺς καιρίως.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔμεινεν ὁ Καμπόσος πιστὸς εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνοι, οὓς κυρίως ἐμίσει, δὲν διεκρίνοντο ἐπὶ ἄκρᾳ εὐλαβείᾳ. Οἱ μέγιστοι ἐχθροί του δὲν ἦσαν οἱ ἀγρόται. Ὁ Καμπόσος δὲν ἦτο τόσον ταπεινὸς τὸ φρόνημα, ὥστε νὰ ζητῇ νὰ βλάψῃ τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους. Ὁ Καμπόσος ἦτο φιλόδοξος καὶ ἡ ἔχθρα του δὲν εἶχε τόσον στενὰ ὅρια. Ἐκεῖνοι, οὓς ἐμίσει κατ' ἐξοχήν, ἦσαν οἱ κλέφται, οἱ ἄνθρωποι τῶν βουνῶν. Εἶχε δὲ σπουδαίους λόγους πρὸς τοῦτο. Οἱ χωρικοὶ εἶχον καύσει τὴν φωλεὰν τοῦ πατρός του, ἀλλ' οἱ χωρικοὶ δὲν ἔπραξαν αὐθορμήτως. Οἱ Κλέφται, οἱ ἄγριοι πολεμισταί, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Καμπόσου, εἶχον διεγείρει τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους ἵνα διαπράξωσι τὸ ἀνοσιούργημα. Οἱ κλέφται εἶχον παράπονα κατὰ τοῦ πατρός του, ὡς φαίνεται. Καὶ ἦτο ἑπόμενον νὰ ἔχωσι παράπονα, ἀφοῦ ὁ μόνος χωρικὸς ὅστις ἰχνηλάτει τὰς κινήσεις τῶν κλεφτῶν, ὁ μόνος ὅστις ὑπεδείκνυε τὰ *λημεριά* των, ὁ μόνος ὅστις ἔδιδεν ἐπὶ πολλὰς νύκτας κατάλυμα εἰς τὰ τουρκικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ἐκπεμπόμενα ἑκάστοτε πρὸς καταδίωξιν τῶν ὀρεσιβίων μαχητῶν, ἦτο ὁ μακαρίτης, ὁ πατήρ του. Ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶχε δίκαιον καὶ ὁ Καμπόσος· (ἡ δικαιοσύνη δὲν εἶνε πολυμερής, οὐδ' ἡ ἐκδίκησις ἐξετάζει ποτὲ τὰ ἀπώτερα αἴτια· τὸ τελευταῖον κινοῦν αἴτιον εἶναι πάντοτε καὶ ἡ ὑπερτάτη αἰτία)· εἶχεν δίκαιον, λέγομεν, νὰ παρουσιασθῇ ὡς Τοῦρκος ζηλωτής, καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν κλεφτῶν. Κανεὶς ἀληθὴς Ῥωμηός, ἔλεγε, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν κατακρίνῃ διὰ τοῦτο. Ἴσως θὰ ἐδικαιοῦντο οἱ Ῥωμηοὶ νὰ τὸν κατακρίνωσιν, ἂν αὐτοὶ ἔδιδον τὸ παράδειγμα τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἑνώσεως, ἀλλ' οἱ Ῥωμηοὶ ἔδωκαν καὶ τότε καὶ πάντοτε τὸ παράδειγμα τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἰδιοτελείας. Ἂν δὲ ἡ τύχη αὐτοῦ, ἦτο ἀπαισιωτέρα τῆς τῶν ἄλλων, πάλιν δὲν ἔπταιεν αὐτός. Ὅπως ἡ καεῖσα καλύβη ἦτο ἴσως μοναδικὸν παράδειγμα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἠπείρου (τοὐλάχιστον διὰ τὸν Καμπόσον, δι' ἄλλους ἠδύνατο νὰ εἶνε συχνόν), οὕτω καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν μῖσος κληρονόμου, ἀνθρώπου ἀθῴου, διότι νήπιον αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπέχῃ εὐθύνας διὰ τὰ τυχὸν ἁμαρτήματα τοῦ πατρός του, ἔπρεπε νὰ εἶνε μοναδικόν.

Ταῦτα διηγήθη ὁ Καμπόσος πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του. Ἀλλ' αὐτός, ὁ δυστυχής, τί ν' ἀπαντήσῃ; ἐδίσταζε καὶ ἐψέλλιζεν. Ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν ὁ Καμπόσος ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δὲν ὡμίλει καλῶς τὴν τουρκικήν. Ἀλλ' ὅμως τὰ μονοσύλαβα μόρια δι' ὧν ἀπήντα εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ συντρόφου του, εὐφώνως τὰ ἐπρόφερεν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅσον πονηρὸς καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ πεποίθησιν ὅτι δὲν ἦτο Τοῦρκος ὁ ὁμιλητής του. Ὁ νέος ἔμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς ἀμηχανίαν, ὅτε ὁ Καμπόσος ἤθελε τὸν προκαλέσει νὰ ἐκφράσῃ καὶ αὐτὸς κατὰ πλάτος τί ἐφρόνει περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ πρὸ τούτου ἔμελλε νὰ συμβῇ σπουδαιότερόν τι.

Ὁ Καμπόσος εἶχε φθάσει εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ λόγου, εἰς ὃ τὸν ἐξώθει ἴσως ἡ μοναδικὴ ὄρεξις εἰς ἣν εὑρίσκετο, καὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται τοὺς ἰδιαιτέρους λόγους, τοὺς συναφεῖς πρὸς τὴν παροῦσαν περίστασιν. Πρὸ πέντε ἡμερῶν, εἶπεν, εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν ἀγροικίαν ποιμένος, Νάσκα ὀνόματι (ὁ ἀκροατὴς ἔτεινε τὰ ὦτα, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦτο)· ἐκεῖσε εἶχε καταφύγει ἄνθρωπός τις μετὰ τῆς οἰκογενείας του, (οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ νέου ἔπαιξαν μετ' ἀνυπομονησίας). Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὠνομάζετο Κώστας· (ὅλοι οἱ μυῶνες τοῦ προσώπου τοῦ ἀκροατοῦ ἐκινήθησαν)· οἱ Τουρκαλβανοὶ τὸν συνέλαβον, τὸν εἰρημένον Κώσταν, διότι ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Σουλτάνου (ὁ νέος ἐνταῦθα ἐβίασεν ἑαυτὸν ν' ἀκροασθῇ μετ' ἀταραξίας, διότι ἤξευρεν ἤδη, ὡς φαίνεται, τὸ τέλος τῆς σκηνῆς)· Καὶ ὁ Καμπόσος διηγήθη εἶτα διὰ μακρῶν τὴν συνέχειαν τῆς γνωστῆς ἡμῖν ἱστορίας· τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Κώστα ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, τὴν αὐτοσχέδιον δίκην, τὴν πρόχειρον ἀπόφασιν, τὸν ἐγκόλπιον βρόχον κτλ. καὶ τέλος τὴν παρέμβασιν τοῦ Σουλεϊμάνη, οὕτῃ ἀνελπίστῳ συνδρομῇ ὡς δι' ἐπιτολῆς εὐνοϊκοῦ τινος ἀστέρος, διέφυγεν ὁ Κώστας τὸν θάνατον· ὁ Καμπόσος ἔτριξε τοὺς ὀδόντας τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὅτε ἦλθεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς διηγήσεως. Ἔδειξεν ὡς νὰ ἐλυπεῖτο διότι τὴν ἐγλύτωσεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος· ψυχρὸς ἱδρὼς περιέρρεε τὸ μέτωπον τοῦ ἀκροατοῦ.

— Καὶ τί σοῦ ἔκαμεν; ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, λησμονήσας ἤδη τί τῷ εἶχεν εἰπεῖ ὁ Καμπόσος, ὅτι δηλ. ἐμίσει τοὺς χριστιανοὺς ὅλους ἐν γένει.

— Τί μοῦ ἔκαμε; Ἀλλ' ἦτο ῥωμηός, ἀπήντησεν ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Πῶς ἦτον ῥωμηός, τί; εἶπεν ὁ νέος.

— Ἐσύ, βλέπω, δὲν καταλαβαίνεις τούρκικα, παρετήρησε δυσφορῶν ἐκεῖνος.

Καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν προτέραν ὑποψίαν του, τῷ ἀπέτεινεν εὐθὺς τὴν ἑπομένην ἐρώτησιν:

— Γιὰ πές μου, τί σοῦ φαίνεται; Πῶς λές; Θὰ κάμουν τίποτε οἱ ἀγάδες μὲ αὐτὸν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην;

— Δὲν ξεύρω ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ νέος, ζητῶν νὰ ὑπεκφύγῃ.

— Δὲν εἰμπορεῖς νὰ ἔχῃς μίαν γνώμην;

— Οἱ γεροντότεροι ξέρουν, ἐπανέλαβε.

Καὶ ἐσίγησεν. Ὁ συνοδοιπόρος του δὲν ἐπέμεινεν, ἀλλ' ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις. Περίεργον τῷ ἐφαίνετο ὅτι ὁ Τοῦρκος οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ τουρκιστί.

ΙΣΤ'.

Ἦτο νὺξ βαθεῖα. Εἰς τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου Μηλιένη πάντες ἐκοιμῶντο πλὴν τῶν συνήθων φρουρῶν. Εἰς τὸ σκότος διεγράφοντο ὑψίκομοι ἐλάται, ὧν οἱ σαλευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κλῶνες, ἀπετέλουν ἐλαφρὸν διὰ τῶν φύλλων θροῦν. Ἠκούετο μεμακρυσμένος ὁ μορμυρισμὸς τοῦ ῥύακος, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ μονότονος μινυρισμὸς τοῦ γκιώνη, θρηνοῦντος τὸν ἀδελφόν του, κατὰ τὸν δημώδη μῦθον. Εἷς τῶν δύο φρουρούντων μονομμάτων ἔμελπε κλέφτικον ᾆσμα, ὁ δ' ἕτερος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του τῷ ἐσύριζε νὰ μὴ μεγαλοφωνῇ, ἀλλὰ νὰ τείνῃ τὰ ὦτα καὶ νὰ εἶνε προσεκτικώτερος. Τότε ὁ πρῶτος φρουρὸς τῷ ἔκραζεν ἐπιρρίνως:

— Ἀμμ' δὲν τραγουδάω μὲ ταὐτιά, σύντροφε· μὲ τὸ στόμα τραγουδάω.

— Ναί, μόνε μοῦ κουφαίνεις ταὐτιά, ἔλεγεν ἐκεῖνος.

— Δὲ φοβᾶσαι, ἐσὺ τἄχεις μεγαλείτερα, τῷ εἶπεν ὁ πρῶτος.

— Καὶ σὺ μεγαλείτερα ἀκόμα καὶ τὰ *κατσουλόνεις*, ἀπήντησεν ὁ ἕτερος.

— Ἔ, δά, μὲ τὰ χωρατά σου τὰ καταφέρνεις.

— Καὶ σὺ ἀκόμα καλλιώτερα.

Καὶ οὕτως ὁ διάλογος ἐξηκολούθει καὶ ὁ δεύτερος δὲν κατώρθου μὲν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν σύντροφόν του νὰ ᾄδῃ κλέφτικα ᾄσματα, ἀλλὰ τὸν ἠνάγκασε τοὐλάχιστον νὰ ὁμιλῇ εἰς πεζὸν λόγον.

Ἐν τούτοις ἀπεδείχθη μετ' ὀλίγον ὅτι ὁ δεύτερος μονόμματος εἶχε μεγαλείτερον ἢ ὁ πρῶτος δίκαιον, διότι ἠκούσθη εὐκρινῶς κρότος ἀνθρωπίνων βημάτων ὑπὸ τὸν βράχον ἐφ' οὗ ἐκάθηντο ἀμφότεροι. Εὐθὺς ὡς ἤκουσαν τὸν ἐλαφρὸν κρότον, ἀμφότεροι οἱ κλέφται ὕψωσαν τὰ καρυοφύλλια. Τὰ *τσακμάκια* ἐσηκώθηκαν. Οἱ δύο μονόμματοι συνέσχον τὴν ἀναπνοὴν εἰς τὰ πλατέα στήθη.

Καὶ πάλιν κρότος ἠκούσθη. Ὁ δεύτερος κλέφτης *ἔδωκε φωτιά*.

— Μὴ χτυπᾶτε! ἀντήχησε τότε πεπνιγμένη κραυγή.

Ὁ πυροβολήσας φρουρός, ἐκεῖνος ὅστις προέτρεπε τὸν σύντροφόν του νὰ μὴ τραγῳδῇ, ἀνεσκίρτησεν εἰς τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ταύτης.

— Μὴ ῥίχνῃς ἐσύ! ἔκραξεν αὐθορμήτως πρὸς τὸν σύντροφόν του.

— Τί εἶνε; Τί ἔχεις;

Καὶ ὁ δεύτερος κλέφτης ὥρμησε νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ βράχου.

— Μὴ ῥίξετε ἄλλο! ἐλᾶτε νὰ τὸν πιάσετε! ἠκούσθη καθαρὰ φωνὴ κάτωθεν τοῦ κρημνοῦ.

Ὁ νέος κλέφτης τρέμων πνευστιῶν, ἔφθασεν εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βράχου. Ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἡ φωνή του εἶχε κοπῆ. Τέλος ἠδυνήθη ν' ἀνακράξῃ·

— Πευκόρραχε! Μὴ ῥίχνῃς ἄλλη, γιὰ ὄνομα Θεοῦ.

— Τί ἔπαθες; ἠρώτα ὁ πρῶτος τῶν κλεφτῶν.

— Νῖκο! Νῖκο! Ἐσὺ εἶσαι! ἠκούσθη τὸ τρίτον ἡ κάτωθεν τοῦ βράχου φωνή.

— Ἐγώ, ἔκραξεν ἀγωνιῶν ὁ νέος. Σὲ ηὗρε τὸ βόλι;

— Ὄχι, τίποτε! ἐλᾶτε νὰ τὸν πιάσετε· τρέξετε.

— Ποιόν;

— Αὐτόν, αὐτόν, εἶνε προδότης.

Ὁ πρῶτος τῶν φρουρῶν, ὁ Πευκόρραχος ὀνομασθείς, ἔσπευσε καὶ ἐκεῖνος νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τοῦ βράχου χωρὶς νὰ γινώσκῃ τί συνέβαινε.

Δι' ὀλίγων διασκελισμῶν ὁ Νῖκος ἔφθασεν ἤδη εἰς τὸν θάμνον, καὶ εἶδεν ὄπισθεν αὐτοῦ περίεργον σκηνήν. Νέος τις, ἐκεῖνος ὅστις εἶχε κράξει δίς, προσεπάθει νὰ κρατῇ τὸν σύντροφόν του, ὅστις ἠγωνίζετο νὰ φύγῃ, σκληρὰ δὲ πάλη εἶχε συναφθῆ μεταξὺ τῶν δύο. Ὀλίγον ἔτι, καὶ ὁ νέος ἔμελλε νὰ καταβληθῇ. Ὁ Νῖκος φθάσας ἥρπασε μὲ στιβαρὰν χεῖρα τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον, ὅστις ἐζήτει νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἐξηγήσῃ τὸ αἴτιον τῆς παρουσίας του.

Δύο λέξεις εἶπεν ὁ Νῖκος πρὸς τὸν ἕτερον νέον.

— Λαβώθηκες!

— Ὄχ, εἶπεν ἐκεῖνος.

Ὁ Νῖκος ἀφῆκε κραυγήν. Τὸ αἷμα ἔρρεε διὰ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ νέου.

Ὁ Νῖκος αὐθορμήτως ἄφησε τὸν ἄλλον, δν εἶχε συλλάβει καὶ ἡ προσοχή του ἐστράφη ὅλη πρὸς τὸν τραυματίαν.

— Εἶσαι ματωμένη! Ματώθηκες, ἔκραξε μετὰ σπαραγμοῦ. Καὶ φταίγω ἐγώ, ἐγὼ ἔρριξα!....

— Κράτησε αὐτόν, νὰ μὴ φύγῃ! ἔκραξεν ὁ πληγωμένος.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φθάσει καὶ ὁ Πευκόρραχος, ὅστις εἶχε πολλῷ στιβαρωτέρους τοὺς βραχίονας, καὶ αἱ περισφίγξεις του οὐδὲν τὸ θωπευτικὸν εἶχον.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΙΟΥΔΑΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΔΝΙΑΣ

Διηρχόμεθα τὴν Πολωνίαν ἐν μεγάλῃ σπουδῇ ἕνεκα ἐπειγουσῶν ὑποθέσεων, ἄλλως δὲ ἡ σχεδὸν ἐπίπεδος, ἑλώδης καὶ νοσηρὰ αὕτη χώρα, ἡ κειμένη μεταξὺ τῆς πόλεως Μίνσκης καὶ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου, οὐδὲν ἔχει θέλγητρον διὰ τὸν ταξειδιώτην. Αἱ κῶμαι καὶ τὰ χωρία διαδέχονται ἄλληλα παρὰ τὴν ἀτελεύτητον ὁδόν, σχεδὸν ὅμοια, διαφέροντα δὲ μόνον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καλυβῶν, τὸν ἀριθμὸν ἢ τὸ μέγεθος τῶν ναῶν. Ὁμολογοῦμεν ὅτι μόνον οἱ ταχυδρομικοὶ σταθμοὶ ἐπροξένουν ἡμῖν χαράν, εἰς ἣν οὐδόλως συνέβαλεν ἡ τῶν τοπίων θέα.

Ἀλλ' ὁ σπεύδων ὑπόκειται εἰς πολλὰ ἀπρόβλεπτα δυσάρεστα. Ἀναντιρρήτως συμβαίνουσιν ἡμῖν τοιαῦτα καὶ ὅτε ἄνευ σπουδῆς καὶ ἀνέτως ὁδοιποροῦμεν, ἀλλὰ τότε δὲν προσέχομεν εἰς αὐτά. Ἤδη ὅμως ἡ τύχη μᾶς κατεδίωκε, διότι εἰς πλείστους σταθμοὺς δὲν εὑρίσκομεν ἵππους καὶ ἠναγκαζόμεθα ν' ἀναμένωμεν ἐνίοτε ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐνίοτε ἐπὶ ἡμίσειαν ἡμέραν, — τοῦτο δὲ διότι ἡ ὁδὸς ἣν ἐτράπημεν ἦτο μικρὰ πάροδος.

Παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν, διετρέξαμεν μακρὰν ἀπόστασιν ἀκωλύτως, καὶ εἶπον γελῶν εἰς τὸν συνοιδοιπόρον μου:

— Βεβαίως θὰ μᾶς συμβῇ μέγα δυστύχημα, ἄλλως ἡ καταδιώκουσα ἡμᾶς τύχη δὲν θὰ εὐχαριστηθῇ σήμερον.

Μόλις εἶπον ταῦτα, ὁ ἁμαξηλάτης ἐπεστράφη μικρὸν καὶ δείξας ἡμῖν διὰ τῆς μάστιγος τὴν μικρὰν κώμην εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλησιάζομεν:

— Καίεται! εἶπεν ἀπαθῶς.

Τῷ ὄντι, λάμψις τις ἐφαίνετο ἐγγύτατα καὶ πυκνὸς καπνὸς ὑψοῦτο συστρεφόμενος ἀπὸ τῆς ἑστίας τοῦ πυρός.

— Πῶς ὀνομάζεται τὸ χωρίον αὐτό; ἠρώτησα τὸν ἁμαξηλάτην.

— Ῥούδνια! ἀπεκρίθη. Εἶνε ἡ πόλις Ῥούδνια.

Διὰ τοὺς Ῥώσους καὶ Πολωνοὺς χωρικοὺς τρεῖς οἰκίαι ἀποτελοῦσι πόλιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶνε ἠθροισμέναι πέριξ ναοῦ. Ἡ Ῥούδνια λοιπόν, ἥτις εἶχε δύω ἐκκλησίας, ὧν ἡ μία καθολική, ἦτο πόλις.

—

Οἱ ἵπποι ἰσχυρῶς τυπτόμενοι ἀφίκοντο πρὸ τῆς πολυχρώμου δοκοῦ τῆς ἀντὶ πυλῶνος χρησιμευούσης τότε εἰς ὅλας τας ῥωσικὰς πόλεις. Ὑπάλληλος φέρων λιπώδη στολὴν προσελθὼν ἔλαβε τὰ διόδια, εἶπε λέξεις τινὰς ἀκαταλήπτους, καὶ ἡ δοκὸς ἡ φράττουσα τὴν ὁδὸν ἀνυψώθη ἐγκαρσίως. Ὁ ἀρχαϊκὸς οὗτος φραγμὸς ὑφίσταται πολλαχοῦ ἔτι ἐν Ῥωσίᾳ, καίτοι ἡ κυβέρνησις ἐξηγόρασε τὰ διόδια τῶν μεγάλων δημοσίων ὁδῶν. Ὁ ἁμαξηλάτης ἐξώτρυνε τοὺς ἵππους, τοὺς καὶ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως σπεύδοντας ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸν σταῦλον ταχέως, καὶ διήλθομεν δύω ἢ τρεῖς ὁδοὺς ῥυπαρὰς καὶ ἀθλίως ἐστρωμένας.

Πλῆθος θορυβοῦν ἔσπευδε πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, πρὸς τὴν ἑστίαν τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ συντρίψωμεν ἡμίσειαν δωδεκάδα Ἑβραίων, οἵτινες ἔτρεχον ἀνασηκώνοντες τὰς ποδιὰς τῶν μακρῶν ἱματίων των καὶ ἐκβάλλοντες κραυγὰς τρόμου.

— Ἑβραίου σπίτι καίεται, εἶπεν ὁ ἁμαξηλάτης ἐξακολουθῶν νὰ κτυπᾷ τοὺς ἵππους.

— Πῶς τὸ ἠξεύρεις; ἠρώτησεν ὁ συνοιδοιπόρος μου.

— Βρωμᾷ λίπος! ἀπήντησεν ὁ γελοῖος ἀνακαγχάσας.

Ἐκάμψαμεν ἀποτόμως γωνίαν τινὰ καὶ ἐστημεν πρὸ τοῦ ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ.

Ἀληθῶς ἐκαίετο ἡ ἀπέναντι ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῆς πλατείας ξυλίνη οἰκία Ἑβραίου κρεοπώλου. Οἱ ὁμόθρησκοι τοῦ δυστυχοῦς μετεκόμιζον τὰ ἔπιπλα του διὰ τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας παραθύρων, διότι τὸ πῦρ εἶχε μεταδοθῆ εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς οἰκίας. Ἡ πρόσοψις ἦτο ἀκόμη ἀνέπαφος, ἀλλ' εἶχεν ἤδη τὸ βαθὺ μέλαν χρῶμα τὸ προηγούμενον τῆς ἀναφλέξεως, ἐξήρχετο δὲ ἐκ πολλῶν μερῶν τῆς στέγης καπνὸς πρoάγγελος τοῦ ἐπικειμένου καθολικοῦ ἐμπρησμοῦ.

Ἐνῷ ὁ συνοδοιπόρος μου ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν διαβατηρίων μας καὶ ἐζήτει νέους ἵππους, ἐγὼ ἐθεώμην τὴν σκηνὴν ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ἀναβάθρου τοῦ σταθμοῦ.

Ἐν Πολωνίᾳ αἱ πυρκαϊαὶ δὲν εἶνε σπάνιαι, ἀλλ' ὅταν καίεται οἰκία Ἰουδαίου μόνοι οἱ ὁμόθρησκοί του προστρέχουσι καὶ βοηθοῦσιν εἰς κατάσβεσιν τῆς πυρκαϊᾶς καὶ εἰς διάσωσιν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, οἱ δὲ καθολικοὶ θεῶνται ἀκίνητοι — καὶ ἴσως οὐχὶ ἄνευ ἐνδομύχου χαρᾶς — τὴν καταστροφὴν τῆς «κακῶς κτηθείσης» περιουσίας τῶν τέκνων τοῦ Ἀβραάμ.

Ἡ ἀπανθρωπία αὕτη ἐξηγεῖται, ἂν μὴ εἶνε συγγνωστή, ἐκ τῆς πλεονεξίας τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἐμπορικῆς δεξιότητός των καρποῦνται τὸ καθαρὸν εἰσόδημα τῶν δυστυχῶν αὐτῶν τῶν γενικῶς ἀπόρων καὶ ἔτι μᾶλλον πενεστέρων καθισταμένων ἐκ τῆς τοκογλυφίας.

Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ κρεοπώλου ἐξέβαλλον ὀξείας κραυγάς, οἱ κύνες ὑλάκτουν, οἱ ἵπποι ἔσειον τὰ μετὰ κωδωνίσκων περιλαίμια αὐτῶν, καὶ τὸ σύνολον τοῦτο ἀπετέλει τόσον ἀλγεινὸν θόρυβον, ὥστε ἔφραξα τὰ ὦτα.

—

Αἴφνης εἶδον τοὺς Ἑβραίους ἀποκομίζοντας ἐν σπουδῇ διὰ τῶν παραθύρων καὶ διὰ τῆς θύρας τὰ ἔπιπλα, λευκὸς δὲ καπνὸς ἐπλήρωσε τὸ δωμάτιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον, καὶ γλῶσσα πυρὸς διωλίσθησεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς οἰκίας. Εἶχεν

ἀναφλεχθῇ τὸ ἐσωτερικὸν ξύλινον διάφραγμα. Βαθεῖα ἐγένετο τότε σιγή. Αἱ στιγμαὶ αὗται ἔχουσι πάντοτε τὶ τὸ ἐπιβλλλόν.

— Ἀλλὰ καίει καλά! εἶπε πλησίον μου ὑψηλὸς στρατιώτης Κοζάκος, φέρων φαιὰν χλαῖναν. Τὸν προσέβλεψα... ἐκάπνιζεν ἡσύχως τὴν μικρὰν ἐξ ἀγριοκερασέας πίπαν του καὶ ἔβλεπε μετὰ φανερᾶς εὐχαριστήσεως τὴν πυρκαϊάν, ἀλλ' ὁ σκαρδαμυγμὸς τῶν ὀφθαλμῶν του ἤλεγχεν ὅτι εἶχε πίει πολλὰ ποτήρια οἰνοπνεύματος.

— Δυστυχία μας! δυστυχία μας! ἐφώναξεν ὁ κρεοπώλης ἱστάμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας καὶ προσβλέπων κατάπληκτος τὴν ὀδυρομένην οἰκογένειάν του. Ἀπέσπα δὲ τὴν κόμην του, ἐνῷ οἱ μικροὶ οὖλοι βόστρυχοι τῶν κροτάφων του ἐσείοντο ἐκ τῶν παραφόρων κινήσεών του.

— Δυστυχία! ἐπανέλαβον ἐν χορῷ πάντες οἱ Ἑβραῖοι.

— Ἐλησμόνησα τὴν γραῖαν μητέρα μου! ἀνέκραξεν ὁ δυστυχής.

Οἱ Πολωνοὶ ἀνεκάγχασαν.

— Ἐνόμιζα ὅτι ἦτο μαζύ σου, εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του, ἥτις ἠγέρθη ἔκφρων, κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ μικρότερον τῶν τέκνων της.

— Ποῦ εἶνε; ἐφώναξαν πάντες.

Ὁ δυστυχὴς ἔδειξεν ἐν ἀπελπισίᾳ τὴν οἰκίαν καὶ ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ἱματίου του.

Οἱ γέλωτες ἔπαυσαν. Καίτοι Ἑβραία ἦτο γυνή.

— Εἶνε εἰς τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ δωμάτιον, εἶπε. Τὸ πῦρ δὲν μετεδόθη ἀκόμη ἐκεῖ... Σώσατέ την, φίλοι μου, σώσατε τὴν μητέρα μου, προσέθηκεν ἐν ἀγωνίᾳ.

Οἱ φίλοι οἱ συνδραμόντες αὐτὸν ἕως τότε παρετήρησαν τὰς φλόγας, προσέβλεψαν ἀλλήλους καὶ ἔμειναν σιωπηλοί.

— Πήγαινε ὁ ἴδιος! ἐφώναξεν ἀγυιόπαις ἐκ τοῦ παρεστῶτος πλήθους.

— Δίδω τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ τὴν σώσῃ! ἐκραύγασεν ὁ κρεοπώλης. Τὸ ἥμισυ, ναί, τὸ ἥμισυ! ἐπανέλαβε. Σώσατε τὴν δυστυχῆ γραῖαν, φίλοι μου, σώσατέ την, καλοί μου ἄρχοντες!

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπίκλησιν ἀπέτεινε πρὸς τοὺς Πολωνούς. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκινήθη. Τότε ὁ ὑψηλὸς Κοζάκος, ὁ πλησίον μου ἱστάμενος, ἐπροχώρησε μικρόν, εἶτα ἔστη ἐνδοιάζων, καὶ τέλος προχωρήσας κλονιζόμενος ἐπλησίασε τὸν κρεοπώλην.

— Ὄχι λόγια! τῷ εἶπε, πάντοτε μὲ τὴν πίπαν εἰς τὸ στόμα. Τί μοῦ δίδεις νὰ ὑπάγω ἐκεῖ μέσα; δεικνύων τὴν οἰκίαν, ἣν ὁλόκληρον ἐνέμετο ἤδη τὸ πῦρ.

— Πέντε ἀργυρᾶ ῥούβλια, φίλε μου, πέντε ῥούβλια! Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, πέντε ἀργυρᾶ ῥούβλια!

— Δὲν εἶνε τίποτε, εἶπεν ὁ Κοζάκος· ἀλλ' ἂς εἶνε. Δὲν ἔχομεν καιρὸν διὰ συμφωνίας. Ἀκούετε ὅλοι, ἐφώναξε στραφεὶς πρὸς τὸ πλῆθος, μοῦ ὑπεσχέθη πέντε ἀργυρᾶ ῥούβλια!

— Ἀλλὰ νὰ μοῦ τὴν φέρῃς, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, εἰ δὲ μὴ τίποτε!

— Ζῶον! εἶπεν ὁ Κοζάκος, νομίζεις ὅτι θὰ χωθῶ ἐκεῖ μέσα πρὸς διασκέδασιν! Ποῦ εἶνε ἡ παλαιόγρηα ἡ μάνα σου;

— Εἰς τὸ κρεββάτι, μέσα εἰς τὸ δωμάτιον πρὸς τὰ ἀριστερά, εἰς τὴν γωνίαν.

— Καλά! εἶπεν ὁ Ρῶσος. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ! ἐφώναξε καὶ ἐπήδησε δι' ἑνὸς ἅλματος ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ῥούδνιας δὲν ἀνέπνεον. ... Ὁ στρατιώτης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐγένετο ἄφαντος ἐντὸς τοῦ καπνοῦ.

— Οἱ ἵπποι σας εἶνε ἕτοιμοι, μὲ εἶπεν ὁ ἁμαξηλάτης ἀναρριχώμενος ἐπὶ τῆς θέσεώς του.

— Περίμενε... τῷ εἶπον σιγά.

Ὁ φίλος μου ἵστατο πλησίον προσέχων ὡς πάντες εἰς τὴν λύσιν τοῦ δράματος.

Ὁ Κοζάκος ἐπεφάνη ἐρυθρὸς φέρων εἰς τοὺς βραχίονας τὴν γραῖαν Ἰουδαίαν λιπόθυμον καὶ εἰς τὸ στόμα τὴν πίπαν του.

Πάντες ἀνευφήμησαν.

— Νὰ τὴ γρηά σου! εἶπεν εἰς τὸν Ἑβραῖον.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνεφλέχθη ὁλόκληρος ἡ οἰκία μετὰ κρότου, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπρόσεχε πλέον εἰς αὐτὴν — πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλοῦντο ἐπὶ τοῦ Κοζάκου.

— Τώρα, εἶπε, πλήρωσέ με!

— Πῶς, ἐτραύλισεν ὁ Ἑβραῖος, ἀμέσως; Περίμενε νὰ τοποθετήσω πρῶτον τὴν οἰκογένειάν μου.

— Ὄχι λόγια! ἐκραύγασεν ὁ Κοζάκος ἀπειλητικῶς. Πλήρωσέ με ἀμέσως... εἰ δὲ μή...

Ἐκ συνηθείας ὁ Ἑβραῖος ἔθεσε τὸν βραχίονα πρὸ τοῦ προσώπου του, ἀλλ' ὁ Κοζάκος δὲν ἐσκέπτετο νὰ τὸν κτυπήσῃ, προσήλου ὅμως ἐπ' αὐτοῦ ὀργίλα βλέμματα. Ὁ Ἑβραῖος τυφλούμενος ἐκ τῆς φιλαργυρίας δὲν παρετήρησε τὴν αὐξάνουσαν ὀργὴν τοῦ στρατιώτου. Ἔσυρεν ἐκ τοῦ κόλπου του ῥυπαρὸν βαλάντιον, τὸ ἤνοιξε μεμψιμοιρῶν, ἀνεζήτησεν ἐντὸς αὐτοῦ πολλάκις καὶ τέλος λαβὼν ῥυσὸν χάρτην τὸν προσέφερεν εἰς τὸν Κοζάκον. Ἡ στέγη τῆς οἰκίας κατέρρεε τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ δράγματα σπινθήρων ἔπιπτον μέχρις ἡμῶν, ἡ δὲ πλατεῖα ἐφωτίζετο ὡς ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ.

— Ἕνα ῥούβλι! ἀνέκραξεν ὁ Κοζάκος—καὶ ἔρριψε μακρὰν τὴν πίπαν του— ἕνα ῥούβλι ἐνῷ ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή μου! ἕνα ῥούβλι! Ἆ! καταραμένε σκύλε! Προτιμῶ νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ δωρεάν!

Ἥρπασε τὴν δυστυχῆ γραῖαν καὶ πρὶν ἐννο-

ήση τις τὸν σκοπόν του ὥρμησε πρὸς τὴν οἰκίαν. Τὸ ἀνάβαθρον δὲν ἐκαίετο ἔτι· ἐπήδησεν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ φορτίου του καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὰς φλόγας... Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ πλῆθος :

— Ἕνα ῥοῦβλι!... κλέπτη, γουροῦνι! Πήγαινε τώρα νὰ εὕρῃς τὴν μάνα σου!

Τὸ πλῆθος, κατάπληκτον, ἔμεινεν ἄφωνον... Ἐπήδησα ἐπὶ τῆς ἁμάξης, ὁ δὲ συνοδοιπόρος μου μὲ ἠκολούθησε.

—Κτύπα! τρέχα! εἶπον εἰς τὸν ἁμαξηλάτην.

Ἠσθανόμην ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω περισσότερον.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἅμαξα ἐκινήθη μέρος τῆς προσόψεως κατέρρευσε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἀπεχώρησε τὸν στρατιώτην ἐκ τῆς πλατείας. Τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημά του διεγράφετο μέλαν ἐν μέσῳ τοῦ πυριφλεγοῦς κύκλου. Ἐπειράθη νὰ ὑπερβῇ τὴν κάμινον, ἀλλ' ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ πηδήσῃ δοκὸς ἔπληξεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς, καὶ ἔπεσε...

— Κτύπα! τρέχα! ἐφώναξα εἰς τὸν ἁμαξηλάτην τύπτων αὐτὸν εἰς τὴν ῥάχιν διὰ νὰ τὸν ἐξοτρύνω.

Οἱ ἵπποι ἐκάλπαζον, τὸ πλῆθος παρεμέριζε, καὶ μετὰ μικρὸν ἐτρέχομεν ἐπὶ τῆς πεδιάδος.

Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κοιμηθῶμεν.

(Henry Greville)

Μετάφρασις Ἀρ. Β.

ΓΕΓΥΜΝΑΣΜΕΝΑΙ ΦΩΚΑΙ

Ἐν πολλοῖς ζωοτροφείοις εὑρίσκονται γεγυμνασμέναι φῶκαι. Τεθειμέναι ἐντὸς δεξαμενῆς ἢ ἁπλῶς ἐντὸς κάδου περιέχοντος ὕδωρ ἐκτελοῦσι κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ κυρίου αὐτῶν ἀσκήσεις, αἵτινες μαρτυροῦσιν ὅτι τὰ ζῷα ταῦτα εἶνε ἐπιδεκτικὰ ἀγωγῆς τινος.

Παρέστημεν μάρτυρες σκηνῆς ἀρκετὰ περιέργου, ἧς ἥρως ἦτο γεγυμνασμένη φώκη. Ἡ φώκη αὕτη ἐξετίθετο ἐν ζωοτροφείῳ εὑρισκομένῳ ἐπὶ τῆς πλατείας Δουγκεσλέν, ἐν Δινάν, κατὰ τὴν μεγάλην ἐτησίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν τῆς πόλεως ταύτης. Πολλοὶ θεαταὶ συνωστίζοντο πέριξ μικρᾶς δεξαμενῆς, ἐν ᾗ ἡ φώκη ἐξετέλει διαφόρους ἀσκήσεις. Ἐκολύμβα, ἐστρέφετο περὶ ἑαυτήν, ἵστατο ὀρθία, ἔλεγε *μπαμπὰ* καὶ *μαμά*, ὅπως καὶ ἄλλαι συνάδελφοί της, δηλαδὴ ἐξάγουσα δύο φωνὰς ὁμοιαζούσας πρὸς ὑλακήν, καὶ τέλος ἠσπάζετο ἐκ τῶν παρευρισκομένων τοὺς θέλοντας νὰ προτείνωσιν αὐτῇ τὸ πρόσωπον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ φώκη ὠρθοῦτο καθέτως καὶ προσήγγιζε λίαν ἡσύχως τὸ ῥύγχος αὐτῆς εἰς τὴν προτεινομένην παρειάν.

Αἱ φῶκαι εἶνε ζῷα νοημονέστατα. Ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εὑρισκόμεναι κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν περιηγητῶν, ὡς μητέρες δεικνύουσι συγκινητικωτάτην στοργὴν πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν. Εἶνε πρόθυμοι νὰ θυσιασθῶσιν εὐθὺς ὡς κίνδυνος ἐπαπειλήσῃ αὐτά· ἐπαγρυπνοῦσιν ὅπως μὴ ἀπομακρύνωνται πολύ, θωπεύουσιν αὐτά, συμπαίζουσιν, ἀσπάζονται, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐκδηλοῦσι μητρικὴν στοργὴν λίαν ἀνεπτυγμένην. Προσέτι, ἐνῷ τὰ μικρὰ καὶ αἱ μητέρες ἀναρριχῶνται εἰς τὴν ἀκτὴν ἢ τοὺς βράχους, προσέχουσιν ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ ὕδατος, ἕτοιμοι νὰ βυθισθῶσιν εἰς αὐτὸ ἅμα τῷ πρώτῳ συνθήματι· οἱ ἄρρενες, οἱ γέροντες φρουροῦσιν ἀγρυπνοῦντες ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ἀγέλης. Ὡς προαισθανθῶσι κίνδυνόν τινα ἐκβάλλουσι βραχνὴν κραυγήν, αἱ θήλειαι ὁρμῶσιν εἰς τὸ ὕδωρ εἰς ὃ σπεύδουσι νὰ βυθισθῶσι, ἀλλὰ συνηθέστατα πίπτουσι θύματα τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῶν εἴτε ὑπὸ σφαίρας κυνηγοῦ βαλλόμεναι εἴτε εἰς τοὺς ὄνυχας λευκῆς ἄρκτου ἐμπίπτουσαι.

Ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν Παρισίων βλέπει τις καθ' ἑκάστην τὴν φιλίαν ἣν δεικνύουσι πρὸς τοὺς φύλακάς των. Ὅτε πλησιάζουσιν οὗτοι, αἱ φῶκαι ἀνορθοῦνται ὑπεράνω τοῦ ὕδατος, παρέχουσαι σημεῖα οὐχὶ ἀμφίβολα φιλίας καὶ νοημοσύνης. Καὶ ὅτε οἱ φύλακες διανέμουσιν αὐταῖς τὴν τροφήν, αἱ φῶκαι ὑπακούουσιν ἐκτελοῦσαι σειρὰν ἀσκήσεων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι προσθέτου ἀμοιβῆς. Βυθίζονται πέριξ αὐτῶν, ἀναρριχῶνται εἰς τὸν βράχον αὐτῶν καὶ ὁρμῶσιν εἰς τὴν δεξαμενήν.

Παρέστημεν πρό τινος εἰς τὴν κόμωσιν φώκης ἔν τινι ζωοτροφείῳ· ὁ φύλαξ ψήκτραν κρατῶν ἔτριβε τὴν φώκην, αὕτη δὲ προθύμως ἐδέχετο τοῦτο, καὶ ἔτεινε τὸν τράχηλον, ἀνήγειρε τοὺς πόδας της, ἐξεδήλου μεγάλην εὐαρέσκειαν.

Ἄλλως τε ὅπως πεισθῇ τις περὶ τῆς νοημοσύνης τῶν φωκῶν, ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσῃ τοὺς μεγάλους γλυκεῖς αὐτῶν ὀφθαλμούς, ὧν ἡ ἔκφρασις οὐδεμίαν ἀφίνει ἀμφιβολίαν περὶ τῶν αἰσθημάτων ἅτινα θέλουσι νὰ ἐκφράσωσιν.

Ἀναφέρομεν γεγονός τι καταδεικνῦον τὸ φιλοκοινωνικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν χαρακτῆρα τῶν φωκῶν. Διευθυντὴς θηριοτροφείου τινὸς ἔθηκεν ἐνώπιον ἡμῶν, ἐκ περιεργίας, κροκόδειλόν τινα ἐν τῇ δεξαμενῇ φώκης· ἀμφότερα τὰ ζῷα εἶχον τὸ αὐτὸ μῆκος, ἑνὸς μέτρου περίπου· ἡ μὲν φώκη προχωρεῖ πρὸς τὸν νεήλυδα, ὀσφραίνεται αὐτόν, δεικνύει φιλικὰς διαθέσεις, θέλει νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ κροκόδειλος ὀπισθοδρομεῖ μέχρι τῆς γωνίας τῆς δεξαμενῆς, ἀνοίγει καὶ κρατεῖ ἀνοικτὸν πελώριον στόμα ὡπλισμένον διὰ φοβερῶν ὀδόντων, οὓς δεικνύει κατὰ τῆς φώκης ἣν φαντάζεται ὡς ἐχθρόν. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς διαγωγῆς καταδηλοῖ διαφορὰν χαρακτῆρος καὶ νοημοσύνης.

Πολλάκις ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως πρακτικῶς χρησιμοποιηθῇ ἡ νοημοσύνη αὕτη καὶ κοινωνικότης τῶν φωκῶν. Ἀνέγνωμέν που ὅτι ἁλιεύς τις μετεχειρίζετο ἐξημερωθεῖσαν φώκην ὅπως διευθύνῃ τοὺς ἰχθῦς εἰς τὰ δίκτυά του. Ὁ ἁλιεὺς ὡς ἔρριπτε τὰ δίκτυά του, ἔνευε πρὸς τὴν φώκην· αὕτη ἐβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν διέγραφεν ὑπὸ τὸ ὕδωρ μεγάλην καμπύλην καὶ ἐπανήρχετο εἰς τὸ πλοιάριον· οἱ ἰχθῦς κατεπτοημένοι ὥρμων πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν καὶ ἔπιπτον εἰς τὸ δίκτυον.

Ἡ δύναμις καὶ ἡ νοημοσύνη τῶν φωκῶν ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἕλξιν λέμβων καὶ ἐλαφρῶν πλοίων.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Βχυαρίας Λουδοβῖκος Β' εἶχε πρό τινων ἐτῶν ἴσως δὲ καὶ σήμερον ἔχει, ἐν τῇ λίμνῃ ἑνὸς τῶν κτημάτων του φώκην ζευγνυμένην εἰς μονόξυλον· τούτου ἐπιβαίνει ὁ βασιλεὺς διευθύνων τὴν φώκην δι' ἡνίων ὡς θαλάσσιον ἵππον.

Ἔν τινι θεάτρῳ τῶν Παρισίων ἐφέτος φῶκαι ἐξετέλεσαν γυμνάσματα ἄξια μεγάλης προσοχῆς.

Αἱ παραστάσεις ἐγίνοντο ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὸ ἄκρον μεγάλης ὀρθογωνίου δεξαμενῆς, περὶ τὴν ὁποίαν ἐκάθηντο οἱ θεαταί, εὑρίσκετο ἐξέδρα δίκην θεάτρου, διὰ παραπετάσματος κεκλεισμένη, ἧς τὸ δάπεδον εἶχε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ὕδωρ ἐπίπεδον. Ἐν τῇ δεξαμενῇ ἐνήχοντο τρεῖς φῶκαι· τὸ παραπέτασμα ἀναπετάννυται καὶ ἐμφανίζεται ὁ δαμαστής. Κάμνει νεῦμά τι, καὶ αἱ φῶκαι προσέρχονται εἰς αὐτὸν κολυμβῶσαι, ἀναρριχῶνται εἰς τὴν ἐξέδραν, καὶ ἀρχίζουσι τὰς ἀσκήσεις αὐτῶν, ὧν ἰδοὺ ἡ περιγραφὴ μετὰ τοῦ τίτλου ὃν ἔδιδεν εἰς αὐτὰς τὸ πρόγραμμα.

Φῶκαι μουσουργοί.—Αἱ τρεῖς φῶκαι τοποθετοῦνται ἐπὶ κλίνης τινὸς ὑψωμένης πρὸς τὸ μέρος τὸ ἐστραμμένον πρὸς τὸ δημόσιον· ἐνώπιον μιᾶς ἐξ αὐτῶν ὁ δαμαστὴς θέτει εἶδος κιθάρας, ἐνώπιον τῆς ἄλλης τύμπανον, οὗ τὸ πλῆκτρον εἶνε προσδεδεμένον εἰς ἕνα τῶν παρὰ τὸ στῆθος ποδῶν, ἐνώπιον τῆς τρίτης δὲ ζεῦγος κυμβάλων. Ἅμα τῷ προστάγματι ἄρχεται ἡ μουσική, ἐν ἄλλοις λόγοις τρομερὰ ὀχλοβοή, ἑκάστης φώκης πληττούσης τὸ ὄργανον αὐτῆς ἀκαταπαύστως καὶ φιλοτιμουμένης νὰ βασανίσῃ ὅσον οἷόν τε περισσότερον τὰ ὦτα τῶν θεατῶν.

Ἡ ἀοιδὸς φώκη.—Ἀοιδὸς φώκη εἶνε ἡ παίζουσα τὴν κιθάραν· ἐξακολουθεῖ κρούουσα τὸ ὄργανον αὐτῆς ὅσον σφοδρότερον καὶ ταχύτερον δύναται, συγχρόνως δ' ἐκβάλλει μυκηθμὸν ἥκιστα ἁρμονικόν.

Ἡ ἀκονίστρια φώκη.—Ἐνώπιον φώκης τινὸς θέτουσι ἀκονιστικὸν τροχόν· κινεῖ δὲ τοῦτον διὰ τοῦ ποδός· αὐτῆς προσπαθοῦσα ὅσον ἔνεστι ταχύτερον νὰ στρέψῃ αὐτόν· σιδηρᾶ λαβὶς ἢ μάχαιρα ἐπὶ τῆς πέτρας τιθεμένη παράγει σπινθῆρας.

Ὀρχηστρὶς φώκη. Φώκη τις πίπτει εἰς τὸ ὕδωρ, ἡ μουσικὴ παίζει στρόβιλόν τινα καὶ ἡ φώκη κολυμβᾷ ἐν τῇ δεξαμενῇ στροβιλιζομένη.

Τροφὸς φώκη. Πλαγγὼν τις εἶνε τεθειμένη ἐν λίκνῳ· ἡ φώκη κινεῖ τοῦτο διὰ τοῦ ῥύγχους της, ἀνατρέπουσα αὐτὸ ἐνίοτε· ἔπειτα ὁ δαμαστὴς αὐτῆς θέτει τὴν πλαγγόνα ὑπὸ τὸν πόδα αὐτῆς, ἡ δὲ φώκη ἐπὶ τῶν νώτων κολυμβῶσα περιφέρει αὐτὴν ἐν τῇ δεξαμενῇ, τὴν κεφαλήν της ἐκτὸς τοῦ ὕδατος φυλάττουσα· ἡ αὐτὴ φώκη πίνει τὸ γάλα τοῦ νηπίου της κρατοῦσα τὴν φιάλην ὑπὸ τὸν πόδα της.

Καπνίζουσαι φῶκαι.—Ἐν τῷ στόματι ἑκάστης φώκης τίθενται μεγάλαι καπτοσύριγγες ἀνημμέναι, ὧν ἡ σύριγξ δὲν εἶνε τρυπημένη· αἱ φῶκαι ἔχουσαι ἐκτὸς τοῦ ὕδατος τὴν κεφαλὴν αὐτῶν κολυμβῶσιν ἐν τῇ δεξαμενῇ.

Κυνηγοὶ φῶκαι.—Ἑκάστη φώκη πυροβολεῖ πολλάκις διὰ περιστρόφου ἢ *καραμπίνας*, σύρουσα διὰ τοῦ ποδὸς αὐτῆς τὴν σκανδάλην τοῦ ὅπλου.

Δύτριαι φῶκαι. Ἅμα τῷ προστάγματι ἀναρριχῶνται εἰς κλίμακα καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς καταπίπτουσι μεθ' ὁρμῆς εἰς τὴν δεξαμενήν.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὠφελείας ἣν δύνανται νὰ παράσχωσιν αἱ φῶκαι, ἀξιοσημείωτοι εἶνε αἱ δύο ἑπόμεναι ἀσκήσεις :

Ῥυμουλκὸς φώκη. Παιδίον ἐπιβαίνει μικροῦ ἐφολκίου· ἅμα τῷ προστάγματι τοῦ δαμαστοῦ ἡ φώκη βυθίζεται, περᾷ τὸν λαιμὸν αὐτῆς εἰς βύρσινον ἱμάντα προσδεδεμένον εἰς σχοινίον τι καὶ σύρει τὸ ἐφόλκιον μετὰ μεγάλης ταχύτητος.

Ναυαγοσῶστις φώκη. Παιδίον δωδεκαετὲς ῥίπτεται εἰς τὴν δεξαμενήν, προσποιεῖται ὅτι πνίγεται, παλαίει πρὸς τὸ ὕδωρ, γίνεται ἄφαντον· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ φώκη ἀπολύεται ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτῆς, ὁρμᾷ πρὸς τὸ παιδίον μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, τὸ ἁρπάζει ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος ὄπισθεν τοῦ λαιμοῦ, τὸ θέτει ἐπὶ τῆς ῥάχεώς της κρατοῦσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος καὶ ἐπαναφέρει αὐτὸ εἰς τὴν ὄχθην.

Τοιαῦτα κατώρθωσεν ἄχρι τοῦδε ὁ ἄνθρωπος νὰ διδάξῃ τὰς φώκας· βραδύτερον ἴσως νοημονέστερός τις δαμαστὴς κατορθώσῃ πλειότερόν τι. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν αἱ φῶκαι δύνανται νὰ παράσχωσι πρακτικὰς ὠφελείας. Τοῦτο φαίνεται βέβαιον εἰς τοὺς διαρκῶς κατοικοῦντας παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ τοὺς ποταμούς, εἰς τοὺς ἁλιεῖς ἐπὶ παραδείγματι· ἂν δὲ εἶνε δυνατὸν νὰ καταστῇ μόνιμος διὰ τῆς κληρονομικότητος ἡ ἱκανότης τῶν φωκῶν πρὸς ἀνάπτυξιν, εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ γείνωσι κατὰ μικρὸν ἀληθῆ κατοικίδια ζῶα, δυνάμενα νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἁλιείαν, πρὸς σωτηρίαν τῶν πνιγομένων ἢ ὅπως κομίζωσιν ἐκ τῆς ξηρᾶς σωστικὸν κάλων εἰς πλοῖον κινδυνεῦον. Ο

εἰδότες τὴν νοημοσύνην καὶ εὐμάθειαν τῶν φωκῶν δὲν θεωροῦσιν ὑπερβολικὰς τὰς ἐλπίδας ταύτας.

Ποῖα εἶνε τὰ μέσα τῆς διδασκαλίας, ὧν ποιοῦνται χρῆσιν οἱ δαμασταὶ πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν φωκῶν; Τὰ μέσα ταῦτα εἶνε ἁπλούστατα: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχουσι ῥάβδον πρὸς τιμωρίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ κιβώτιον πλῆρες τεμαχίων ἰχθύων πρὸς ἀνταμοιβήν.— *Ἀμοιβὴ καὶ τιμωρία* εἶνε τὰ δύο μεγάλα μέσα τῆς ἀγωγῆς τῶν γεγυμνασμένων φωκῶν ὡς καὶ τῶν μαθητῶν.

(Nature)

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΔΟΣ

Ὁ Dr G. Wachsmuth προέτεινε νέον τρόπον θεραπείας τῆς διφθερίτιδος, δι' οὗ ὁ ἀριθμὸς τῶν θανάτων κατὰ στατιστικὰς πληροφορίας καταπίπτει εἰς 2—3 τοῖς ἑκατόν. Ὁ ἐφευρέτης τῆς θεραπευτικῆς ταύτης μεθόδου ἐδημοσίευσεν ἐν ἐκτάσει τ' ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του εἰς τὴν «Γενικὴν κεντρικὴν ἰατρικὴν ἐφημερίδα». Συνίσταται δὲ ἡ νέα αὕτη μέθοδος εἰς τὰ ἑξῆς: Ἐν πρώτοις προκαλεῖται ἰσχυρὰ ἐφίδρωσις τοῦ ἀσθενοῦς, περιτυλισσομένου δι' ὑγρῶν σινδόνων καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, εἶτα δὲ ἐφαρμόζονται λουτρὰ καὶ ἀποπλύσεις τοῦ σώματος. Ἡ θεραπεία αὕτη καταβιβάζει τὴν θανατηφόρον θερμοκρασίαν καὶ τόσῳ ταχέως καὶ δραστηρίως ἐκκρίνει πρὸς τὰ ἔξω τὰς νοσογόνους οὐσίας, ὥστε ἡ θεραπεία ἐπακολουθεῖ ἐντὸς δύο ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἰδίως ὠφέλιμος κατὰ τὸν ἰατρὸν Wachsmuth εἶνε ἡ ἀφαίρεσις ὕδατος ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ τῆς ἐφιδρώσεως, δι' ἧς συγκεντρουμένων τῶν ἁλάτων τοῦ αἵματος καθίσταται ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις ἐν αὐτῷ παρασιτικῶν νοσογόνων ὀργανώσεων μὴ δυναμένων νὰ τραφῶσι περαιτέρω. Τὴν δρᾶσιν ταύτην τῆς ἐφιδρώσεως ὑποβοηθοῦσι μικραὶ δόσεις χλωρικοῦ καλίου. Κυρίαν σημασίαν ὅμως κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην τῆς θεραπείας ἔχουσιν ἡ ἔλλογος ἐφαρμογὴ τῶν περιτυλίξεων δι' ὑγρῶν σινδόνων, ἡ ἐπίθεσις αὐτῶν, αἱ ἀποπλύσεις εἰς ἅτινα πάντα πρέπει νὰ προσέχῃ πολὺ ὁ ἑκάστοτε ἰατρὸς ἢ ὁ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τούτου νοσοκόμος ἢ βοηθός.

Μ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἰατρός τις ἐζύγισε 25,000 παιδία διαφόρων ἡλικιῶν, ἰδοὺ δὲ τ' ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του: Μέχρι ἡλικίας ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἐτῶν τὰ ἄρρενα εἶνε μεγαλείτερα καὶ βαρύτερα τῶν κορασίων, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἢ δεκάτου πέμπτου ἔτους τὰ κοράσια ὑπερβαίνουν τὰ ἄρρενα κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ βάρος. Μετὰ ταῦτα αὐξάνουσι τὰ ἄρρενα, ἐν ᾧ τὰ θήλεα μένουν στάσιμα. Τὰ εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν ἀνήκοντα παιδία εἰσὶν ἐν γένει βαρύτερα τῶν τῆς ἐργατικῆς.

Ἡ μουστάρδα ἐνοχλεῖ, φαίνεται, πολὺ τοὺς σκώληκας καὶ ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ἀκατανίκητον φρίκην. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἐπωφεληθῶμεν τὴν φυσικὴν ταύτην ἀντιπάθειαν, ὅπως ἀπαλλάξωμεν τῶν ἥκιστα εὐαρέστων τούτων ἐπιδρομέων τὰς γάστρας ἐν αἷς ἔχομεν ἄνθη. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ βρέξωμεν τὸ χῶμα δι' ὕδατος ἀναμεμιγμένου μετ' ὀλίγης κόνεως μουστάρδας, ἐν ἀναλογίᾳ μικρᾶς κουταλιᾶς πρὸς ἥμισειαν λίτραν ὕδατος. Ἂν τὸ φάρμακον τοῦτο δὲν εἶνε ἀναμάρτητον, δὲν εἶνε ὅμως οὐδὲ ἐπιβλαβές, διότι οὐδόλως καταστρέφει τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν.

Αἱ φωλεαὶ τῶν χελιδόνων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ προσφιλέστατον ἔδεσμα τῶν Σινῶν, κατασκευάζονται ὑπὸ τῶν σαλαγκάνων χελιδόνων, ὧν βρίθει τὸ Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος. Δὲν περιέχουσι οὐδὲν ζωϊκὸν προϊὸν οὐδὲ θαλάσσιον, ἀποτελοῦνται δὲ ὑπὸ ζωϊκῆς πηκτῆς μεγάλην ἀναλογίαν ἐχούσης πρὸς τὴν ἐκ βοείου κρέατος παρασκευασμένην. Ἡ πηκτὴ αὕτη κατασκευάζεται ἐν αὐτῷ τῷ στομάχῳ τῶν πτηνῶν τούτων, ἅτινα ἐκβάλλουσιν αὐτὴν καὶ προσκολλῶσιν ἐπὶ τῶν βράχων διὰ τῶν ποδῶν δίδοντα σχῆμα φωλεᾶς καὶ προφυλάσσοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς βροχῆς. Ἐξωτερικῶς ὁμοιάζει πρὸς τεμάχιον ἰχθυόκολλας λευκοῦ ἐρυθρωποῦ χρώματος.

Αἱ σαλαγκάναι χελιδόνες στήνουσι τὴν φωλεὰν αὐτῶν ἐν ἀπομεμονωμένοις σπηλαίοις παρὰ τὴν θάλασσαν. Αἱ καλλίτεραι φωλεαὶ ἀποστέλλονται εἰς Πεκῖνον πρὸς χρῆσιν τῆς αὐλῆς. Ἐν Σινικῇ θεωροῦνται ὡς ἐνδυναμωτικὴ τροφὴ καὶ ὁ ζωμὸς τῶν χελιδονίων φωλεῶν ἐκτιμᾶται ὡς τονωτικὸς καὶ στομαχικός.

Πρὸς παρασκευὴν τοῦ ζωμοῦ τούτου βράζουσι τὰς φωλεὰς εἰς ὕδωρ ἑκατὸν βαθμῶν θερμοκρασίας εἰκοσιπεντάκις βαρύτερον αὐτῶν, ἐπὶ τρεῖς ὥρας· κατὰ μικρὸν διαλύονται εἰς νήματα μαλακὰ καὶ διαυγῆ. Ὁ ζωμὸς οὗτος εἶνε εὐάρεστος, ἀλλὰ λίαν δαπανηρός. Ἐν Παρισίοις αἱ φωλεαὶ τῶν χελιδόνων πωλοῦνται πρὸς 700 τὸ χιλιόγραμμον, ἑκάστη δὲ φωλεὰ χωριστὰ πωλεῖται 7 μέχρι 8 φρ. Ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶνε βεβαίως λίαν ὑπερβολική· ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν βλάπτουσι τὸν στόμαχον, ἀλλὰ μόνον τὸ βαλάντιον.

Εἰς τὸν Θωμᾶν Μόρον, τὸν ἀκέραιον δικαστήν, πλούσιός τις κάτοικος τοῦ Λονδίνου ἔχων σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ δικασθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἀπέστειλε δῶρον δύο χρυσᾶς φιάλας λαμπρῶς ἐξειργασμένας, νομίζων ὅτι διὰ τούτου θὰ διέθετεν εὐμενῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν δικαστήν. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Μόρος διέταξε νὰ γεμίσωσι τὰς φιάλας ἐκ τοῦ ἀρίστου οἴνου του καὶ παρέδωκεν αὐτὰς εἰς τὸν κομίσαντα τὰς φιάλας, λέγων: «Εἰπὲ εἰς τὸν κύριόν σου, ὅτι ἐὰν εὕρῃ καλὸν τὸν οἶνόν μου, εἰμπορεῖ νὰ στείλῃ πάλιν νὰ ζητήσῃ ὅσον θέλει ἀκόμη.»

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 217.

'Αριθ. 515 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. 10 Νοεμβρίου 1885

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΚΛΕΦΤΑΙΣ

κατὰ τὰ δημώδη βουλγαρικὰ ᾄσματα

Οἱ Βούλγαροι, ὡς οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῖς Σέρβοι, ἔχουσιν ἀφθονίαν δημοτικῶν ᾀσμάτων, πιστῶς ἀπεικονιζόντων τὰ ἤθη καὶ τὰς δοξασίας αὐτῶν καὶ τὰ ἰδιάζοντα εἰς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρά των αἰσθήματα. Πλὴν τοῦ *ᾄσματος τοῦ 'Ορφέως*, τοῦ ἐκ πολλῶν μυριάδων στίχων ἀποτελουμένου βουλγαρικοῦ ἔπους, οὗ τρανῶς κατεδείχθη ἐπ' ἐσχάτων ἡ νοθεία, πλουσία εἶναι ἡ ποιητικὴ συγκομιδή, ἣν ἀπὸ τοῦ στόματος Βουλγάρων χωρικῶν συνεκόμισαν καὶ ἄλλοι ἐρευνηταί, μάλιστα δὲ ὁ Βεσονώφ, οἱ ἀδελφοὶ Μιλαδίνωφ καὶ ὁ γάλλος Αὔγουστος Δοζών.

Τὰ περιεργότατα τῶν ᾀσμάτων τούτων εἶναι τὰ περὶ τῶν *χαϊδούτων,* ἤτοι τῶν Βουλγάρων *Κλεφτῶν*. Οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν αὐτῶν, διότι παντελῶς σχεδὸν στεροῦνται τοῦ ἀρρήτου ἐκείνου γοήτρου, ὅπερ ἀποπνέει ἡ δημώδης ποίησις παντὸς ἔθνους, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ὀρεσιβίων ληστῶν τοῦ Ταύρου, τῶν ἀγρίων Κούρδων. 'Αλλ' ἂν καὶ δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν, τὴν γοργότητα καὶ τὴν δραματικὴν κατασκευὴν τῶν ἑλληνικῶν κλεφτικῶν ᾀσμάτων, ἢ τὴν ἐπικὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν σερβικῶν, ὅμως τὰ βουλγαρικὰ ᾄσματα ἀπὸ ἄλλης ἐπόψεως ἐξεταζόμενα εἰσὶν ἄξια πολλῆς προσοχῆς. 'Ο μὲν ἀναζητῶν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι τὴν ἀφελῆ καὶ ἄδολον ποιητικὴν ἔμπνευσιν τοῦ λαοῦ περιφρονεῖ, ὡς εἰκός, τὰ χυδαῖα καὶ ἀχάριτα ἐκεῖνα κατασκευάσματα βαρβάρου μούσης· ἀλλ' ὁ ἐθνογράφος ἀνευρίσκει ἐν αὐτοῖς πολύτιμα τῶν μελετῶν αὐτοῦ βοηθήματα· διότι ἀποκαλύπτοντα ἐν εἰδεχθεῖ γυμνότητι τὰ αἰσθήματα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ ἀφηγούμενα μετ' ἀκριβείας χρονογράφου τὰ κατορθώματα βουλγάρων ἡρώων, παρέχουσιν εἰκόνα ἀψευδῆ τοῦ καθόλου χαρακτῆρος τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἡ φορὰ τῶν περιστάσεων ἀνέδειξε πρωταγωνιστοῦν ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου.

'Ο *Χαϊδούτ,* ὁ ἥρως ὃν τιμᾷ καὶ ὑμνεῖ ὁ βουλγαρικὸς λαός, εἶναι ὁ ἐντελέστατος τύπος Βουλγάρου. Συνενῶν ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἔθνους του, προβάλλεται ὡς λαμπρὸν ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς νέους Βουλγάρους, οἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀκροῶνται ψαλλόμενα τὰ ἐκθειάζοντα τὰς πράξεις αὐτοῦ *πγέσνι* ἢ ὡς τὰ ἀποκαλοῦσιν οἱ συλλογεῖς *ναρόδνι βολγάρσκι πγέσνι,* τὰ ἐθνικὰ βουλγαρικὰ ᾄσματα.

Ῥῶσσός τις συγγραφεύς, ὁ Πυπίν, ἐν τῇ *'Ιστορίᾳ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων,* πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὁμοιότητα τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων *Χαϊδούκων*. Εἰ καὶ ἐν ἑκατέρᾳ χώρᾳ, λέγει, αὐτοτελῶς καὶ ἀσχέτως πρὸς ἄλληλα ἐποιήθησαν τὰ περὶ τῶν *Χαϊδούκων* ᾄσματα, ὅμως κατ' οὐσίαν εἶναι ὅμοια. Καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὡς καὶ ἐν Σερβίᾳ, αἱ καταπιέσεις τῶν Τούρκων δυναστῶν μεταβάλλουσιν εἰς *χαϊδοῦκον* τὸν εἰρηνικὸν ἀγρότην.

'Αλλὰ μόνον ὁ ἐξ ἀκράτου φιλοβουλγαρισμοῦ τυφλούμενος ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὴν μεγάλην διαφορὰν τῶν Σέρβων *Χαϊδούκων* ἀπὸ τῶν Βουλγάρων *Χαϊδούτων*. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἄριστα καταδεικνύει ἐμβριθὴς παρατηρητής, ὁ ἐκδότης σερβικῶν καὶ βουλγαρικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων κ. Αὔγουστος Δοζών. 'Εν 'Ελλάδι ὁ Κλέφτης, λέγει, καὶ ἐν Σερβίᾳ ὁ *Οὐσκὼκ* καὶ ὁ *Χαϊδοὺκ* παρέτεινον μετ' ἀνδρείας δεινῶς κινδυνεύοντες τὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ ξένου δεσπότου. 'Αλλ' ὁ Βούλγαρος *Χαϊδούτ,* ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀφηγουμένων τὰ κατορθώματά των δημοτικῶν ᾀσμάτων, εἶναι πρόστυχος καὶ ἄγριος φονεύς, ἄνανδρος ληστής, πρὸς ὃν συγκρινόμενος ὁ *Μπαλκὰν τσελεπῆς,* ὁ Τοῦρκος ληστὴς τοῦ Αἵμου, κατὰ τὴν παρατήρησιν Ἄγγλου τινὸς συγγραφέως, φαίνεται ἥρως ἱπποτικώτατος. 'Ο *Χαϊδοὺτ* ἐνεδρεύει ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς, ὅπως ἁρπάσῃ τὰς χρηματοπομπίας τῶν Τούρκων, χωρὶς βεβαίως νὰ ὁρμᾶται εἰς τοῦτο ἐξ αἰσθήματος φιλοπατρίας· μόνον καὶ κύριον σκοπὸν ἔχει τὸ λάφυρον, οὐδαμοῦ δὲ τῶν ᾀσμάτων ὑποδηλοῦται καὶ πόρρωθεν μῖσος πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἡ διαφορὰ τοῦ φρονήματος εἶναι προδηλοτάτη ἐν τῇ βουλγαρικῇ μιμήσει συντόμου καὶ καλοῦ

σερβικοῦ ᾄσματος, μετατραπέντος ἐν τῷ βουλγαρικῷ εἰς ἀφήγησιν ληστρικῶν βιαιοπραγιῶν. Ὁ ἀνδρεῖος Μάρκος γεωργεῖ τοὺς ἀγρούς του, πρὸς ἔνδειξιν καταφρονήσεως τῶν Γενιτσάρων, ἀλλ' ὁ Βούλγαρος Τατοῦντσος, ἀφ' οὗ ὑπείκων εἰς τὰς προτροπὰς τῆς μητρὸς γίνεται καὶ οὗτος γεωργός, ἐνεδρεύει εἶτα ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅπως ἀπογυμνώσῃ τοὺς ὁδοιπόρους. Ὁ *Χαϊδοὺτ* ἐναβρύνεται διὰ τοὺς φόνους, οὓς διέπραξεν, ἐγκαυχώμενος ὅτι «ἔκαμε χήραις κι' ὀρφανά», ἐν ᾧ ὁ Ἕλλην κλέφτης καυχᾶται, ὅτι

Ἔκαμε Τούρκαις ὀρφαναῖς, ἔκαμε Τούρκαις χήραις.

«Ἀλλ' ὁποία ἡ διαφορὰ τῶν βουλγαρικῶν καυχήσεων, ἀπὸ τῶν ὑπερηφάνων τούτων λόγων του Ἕλληνος·

Ἐγὼ ῥαγιᾶς δὲν γένουμαι, Τούρκους δὲν προσκυνάω!

ἢ ἀπὸ τῶν γενναίων λόγων τοῦ ἀδαμάστου κλέφτου Στεργίου.

Ὅσῳ χιονίζουν τὰ βουνὰ Τούρκους δὲν προσκυνοῦμε,
'ς ταῖς χώραις σκλάβοι κατοικοῦν, 'ς τοὺς κάμπους μὲ τοὺς [Τούρκους.
Χώραις λαγκάδια κ' ἐρημιαῖς ἔχουν τὰ παλληκάρια,
Παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θεριὰ καλλίτερα νὰ ζοῦμε!

«Εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὅπως εὐδοκιμήσωσι τοιαῦτα αἰσθήματα, ἀπαιτεῖται νὰ ὑποβοηθῇ καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας. Οἱ γενναῖοι ἄνδρες καταφεύγουσιν εἰς μεθορίους χώρας, ἢ εἰς δύσβατα ὄρη καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν πεδιάδων ὅπου οἱ σκλάβοι προσκυνοῦν τοὺς Τούρκους, ὡς λέγει τὸ ἑλληνικὸν ᾆσμα. Ἀλλ' ὁ Αἶμος καὶ ἡ Ῥοδόπη οὐδαμῶς ὑπολείπονται κατὰ τοῦτο τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἦσαν ἐπίσης πρόσφοροι εἰς τοιούτους ἀγῶνας· ἂν δ' ὁ διατρέχων τὸ εὐάλωτον Σοῦλι θαυμάζει τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος τῶν εὐαρίθμων προμάχων αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακρὸν κατώρθωσαν νὰ καταπολεμήσωσι τὸν Ἀλῆ πασᾶν, πάντες ἐπίσης θαυμάζουσι, πῶς ἐν τοῖς ᾄσμασιν, ἅτινα ἐποιήθησαν ἐν ταῖς κορυφαῖς τοῦ Γηραιοῦ ὄρους, τῆς Ῥίλας καὶ τοῦ Περίν, δὲν ἀκούεται οὐδὲ ἀσθενεστάτη διαμαρτυρία κατὰ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας. Μήπως αἰτία τούτου εἶναι, ὅτι οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἐπιμόνως ἀντέστησαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ᾐσθάνοντο ὅτι πλείονα εἶχον συγγένειαν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐκ τῶν τουρκομανικῶν στεππῶν ἐπίσης καταγομένην φυλὴν τῶν Τούρκων;»

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Δοζών. Ἴδωμεν δὲ νῦν πῶς αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι περιγράφουσιν ἐν τοῖς ᾄσμασιν αὐτῶν τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν *Χαϊδούτων*.

Οἱ *Χαϊδοῦτοι* δὲν προσβάλλουσι ὅσους προτίθενται νὰ ληστεύσωσι μόνον ὅταν ἦναι ἐξησφαλισμένη ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιθέσεως, ἀλλ' ἀποτολμῶσι καὶ ὀλίγοι νὰ ἐπιπίπτωσι κατὰ πολυαρίθμων ἐχθρῶν. Πρὸς τοῦτο ὅμως χρειάζεται ἰδιαιτέρα τις στρατηγικὴ τέχνη Τὸ ἑπόμενον δημοτικὸν ᾆσμα διηγεῖται τοιοῦτο ἡρωϊκὸν κατόρθωμα ἑνὸς παλληκαριοῦ τοῦ καπετάνιου Λάλτσου.

Ἡ μωρὰ Τούρκισσα.

(Dozon ἀρ. 20).

Ὁ Λάλτσος τοὺς συντρόφους του μαζεύει καὶ τοὺς λέει.
—«Συντρόφοι μου 'περήφανοι, καὶ πρῶτα παλληκάρια,
κρυφὸ μαντᾶτο μοῦ στειλαν, κρυφὴ παραγγελία,
πῶς ἡ Κερίμα θὰ διαβῇ, ἡ ἄσπρη Τουρκοποῦλα,
μὲ πεντακόσιους Γκέγκηδες, μὲ χίλιους Ἀραπάδες.
Ποιὸς εἶνε ἄξιος καὶ καλός, ποιὸς εἶνε παλληκάρι
νὰ τὴν γελάσῃ τεχνικὰ τὴν ὄμμορφη Κερίμα,
'πὦχει τὰ γρόσσα τὰ πολλά, καὶ τὰ χρυσᾶ γιορντάνια;
νὰ τῆς φιλήσῃ τὸ λαιμό, νὰ πάρῃ τὰ γιορντάνα:»
Ὅλοι τους ἐφοβήθηκαν, κάνεὶς δὲν ἀποκρίθη,
μόν' ὁ λεβέντης Δημητάρ, ἐκεῖνος δὲ φοβήθη.
—«Γιὰ κάτσε χάμου, Δημητάρ, 'ς τὸ νοῦ σου μὴν τὸ βάνῃς,
τ' εἶν' ἡ Κερίμα ἔξυπνη, καὶ δὲν θὰ τὴν γελάσῃς,
καὶ θὰ σὲ κάμῃ νὰ χαθῇς, κρῖμα 'ς τὴ λεβεντειά σου!»
Ὁ Δημητὰρ δὲ 'μίλησε, δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα.
'Ντύνεται καὶ στολίζεται καὶ 'πάει νὰν τὴν εὕρῃ.
Ἀπὸ μακρυὰ τὴ χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τῆς λέει.
—«Κερίμα μου 'περήφανη, ὄμμορφη Τουρκοποῦλα,
ἐγὼ γιὰ σένα χάνομαι, τὸ νοῦ μου τὸν ἐπῆρες·
γιὰ δίωξε τοὺς ἀνθρώπους σου, γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια.»
Κ' ἐκείνη ἐγελάστηκε, διώχνει τοὺς Ἀρβανίταις,
καὶ ἄφησε τὸ Δημητὰρ νὰ 'μπῇ 'ς τὸν ἀραμπᾶ της.
—«Κερίμα μου, ἀγάπη μου, γιὰ σήκω τὸ κεφάλι,
νὰ σὲ φιλήσω 'ς τὸ λαιμὸ καὶ 'ς τὰ χρυσᾶ γιορντάνια.»
Κ' ἐκείνη ἡ ἀσυλλόγιστη σηκώνει τὸ κεφάλι,
κι' ὁ Δημητὰρ τῆς τὸ κοψε καὶ παίρνει τὰ γιορντάνια,
παίρνει τὰ ῥοῦχα τὰ χρυσᾶ καὶ 'πάει 'ς τὸν καπετάνιο,
καὶ τοῦ ῥηξε 'ς τὰ πόδια του τῆς Τούρκας τὸ κεφάλι.
Τὰ παλληκάρια κύτταζαν, κι' ὁ νοῦς των δὲν τὸ χώρει,
πῶς γέλασεν ὁ Δημητὰ τὴν ἄσπρη Τουρκοποῦλα.

Ὁ ἀποκεφαλίζων τὴν Τούρκισσαν, διὰ ν' ἁρπάσῃ τὰ χρυσᾶ περιδέραια αὐτῆς, δὲν εἶναι ἠπιώτερος πρὸς τὰς ὁμοφύλους καὶ γνωρίμους γυναῖκας. Ὁ ὑπηρέτης, γενόμενος *Χαϊδοὺτ*, σπεύδει ν' ἀποπλύνῃ δι' αἵματος τὰς πρὸς αὐτὸν ὕβρεις τῆς ἀγερώχου δεσποίνης. Οὐδὲ μαλάσσεται ἡ καρδία του ἐκ πλουσίων λύτρων, ἀφ' οὗ ἄλλως δὲν ἐννοεῖ νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῶν λῃστῶν τῶν ἄλλων ἐθνῶν, οἵτινες δὲν λαμβάνουσι τὰ λύτρα, ὅταν δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ Βούλγαρος *Χαϊδοὺτ* καὶ τὰ λύτρα κρατεῖ καὶ τὸν αἰχμάλωτον φονεύει. Οὕτω πράττει ὁ Στογιάν, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἥρως τῶν βουλγαρικῶν ᾀσμάτων.

Ὁ Στογιὰν καὶ ἡ Νεδέλια.

(Dozon ἀρ. 21.)

Ἀφόντας στάθη τὸ χωριὸ κλέφταις δὲν τὸ πατῆσαν·
καὶ τώρα ἔβαλαν βουλὴ νὰ 'μποῦν νὰ τὸ πατήσουν.
'Σ τὴ μέση στένουν φλάμπουρο καὶ τὸ χορὸ ἀρχίζουν.
καὶ γύριζαν καὶ κύτταξαν κάθε χωριατοποῦλα,
νὰ 'βροῦν τὴν κόρη τοῦ παπᾶ τὴν ὄμμορφη Νεδέλια.
Κανένας δὲν τὴ γνώρισε, κανένας δὲν τὴν ηὗρε,
μόν' ὁ Στογιὰν τὴ γνώρισε τὸ ἄξιο παλληκάρι.
Τὴν ἅρπαξε, τὴν ἔσυρε 'ψηλὰ 'ς τὰ κορφοβούνια,
ποῦ εἶχαν οἱ κλέφταις μάζωξι, ποῦ χαν κρυφὸ 'λημέρι,
ποῦ εἶχαν ἀρνιὰ καὶ ψένανε, κριάρια σουβλισμένα.
ὁποῦ εἶχαν καὶ γλυκὸ κρασὶ ἀπὸ τὸ μοναστήρι,
ὁποῦ εἶχαν καὶ τὴ Νεδελιὼ νὰ τοὺς κερνᾷ νὰ πίνουν.

Όλους κερνάει τὸ κρασὶ ξέχειλο τὸ ποτήρι,
καὶ τὸ ποτήρι τοῦ Στογιὰν δὲν τοῦ τἀπογιομίζει·
μόν' ἀπ' τὰ δάκρυα τὰ πολλὰ γεμίζει τὸ ποτήρι.
Γυρίζει τότες ὁ Στογιὰν καὶ λέει τῆς Νεδέλιας.
—«Πές μου, θυμᾶσαι, Νεδελιώ, ποῦ ἤμουν ψυχογιός σας,
ὁποῦ ἀρρώστησα βαρειά, βαρειὰ γιὰ νὰ 'πεθάνω·
λίγο νερὸ σοῦ ζήτησα καὶ σὺ δὲν καταδέχτης,
μόν' μοῦ δωκες γαλάκτισμα ἀπὸ τὸ ζύμωμά σου,
'λίγο ψωμὶ σοῦ ζήτησα καὶ σὺ 'σὰν νὰ μὴν εἶχες,
ἀπ' τὸ καρβέλι ἔξυσες καὶ μοῦ δωσες 'λιγάκι;
Νὰ κόψω τὸ κεφάλι σου, τὸν ἄσπρο τὸν λαιμό σου.
'σὰν τὸ ἀρνὶ τοῦ τοῦ 'Αϊ Γιωργιοῦ, 'σὰν κόττα τοῦ [Γεννάρη;»
Καὶ λέει ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, ἡ ὄμμορφη Νεδέλια.
—«Ἂν ἔφταιξα, ἀδερφούλη μου, καὶ σὺ συμπάθησέ με.»
Καὶ ὁ Στογιὰν 'σὰν τἄκουσε βαρειὰ τοῦ κακοφάνη,
καὶ τὸ σπαθί του τράβηξε, τῆς κόβει τὸ κεφάλι.
Κ' ἐκεῖ ὁποῦ τῆς τό κοβε ἐφώναξε ἡ Νεδέλια·
ψιλὴν φωνίτσαν ἔσυρε, ὅσω κι' ἂν ἠμποροῦσε.
'Ακοῦν τὰ δάση καὶ θρηνοῦν, κ' οἱ κάμποι ἀναστενάζουν.
Καὶ νά σου καὶ κατάφθασεν ἡ ξαγορὰ τῆς κόρης.
'Ξεφόρτωσε τὴν ξαγορά, φορτώνει τὸ κεφάλι,
καὶ στέλνει 'ς τὸν πατέρα της τῆς κόρης τὸ κεφάλι.

'Αλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν ἰδίαν σύζυγον φέρεται φιλανθρωπότερον ὁ *Χαϊδούτ*. Πολλὰ ᾄσματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περιγράφουσι τὴν τρυφερὰν τῶν συζύγων ἀγάπην, ἀφηγοῦνται περιπαθῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀποδημοῦντος ἢ αἰχμαλώτου ἀνδρός, τὴν συγκινητικὴν ἀναγνώρισιν, ἢ τὴν ἁρπαγὴν τῆς συζύγου ὑπ' αὐτοῦ καθ' ἣν ὥραν

μὲ κάποιον ἄλλον τὴν 'βλογοῦν, μ' ἄλλον τὴν στεφανώνουν

Ὁ σύζυγος ἁρπάζει τὴν *καλήν* του, μετ' ἀγαλλιάσεως ἐπαναβλέπουσαν αὐτόν, καὶ ταχὺς ὡς ὁ ἄνεμος τὸν φέρει μετ' ἐκείνης ὁ ἵππος του μακρὰν τῶν διωκόντων. Πάντη διάφορος εἶναι ἡ λύσις τῶν τοιούτων δραμάτων ἐν τῇ βουλγαρικῇ ποιήσει. Οὕτως ὁ Κόγιος θέλων νὰ γίνῃ λῃστὴς διὰ νὰ συνάξῃ λάφυρα ἢ νὰ σκοτωθῇ, λέγει πρὸς τὴν σύζυγόν του Στάναν νὰ τὸν ἀναμένῃ ἐπὶ ἐννέα ἔτη. Ἂν δὲν ἔλθῃ ἕως τότε, εἶναι ἐλευθέρα νὰ νυμφευθῇ ἄλλον. Παρῆλθον ἐννέα ἔτη καὶ εἷς μήν· ὁ Κόγιος δὲν ἐπανήρχετο. Πολλοὶ γαμβροὶ ἐζήτουν τὴν Στάναν, ἀλλ' ἐκείνη δὲν ἤθελε νὰ νυμφευθῇ, φοβουμένη τὸν πρῶτον ἄνδρα, ἂν καὶ παρῆλθεν ἡ ὑπ' αὐτοῦ ταχθεῖσα προθεσμία. 'Αλλ' ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός της τὴν ἀναγκάζει νὰ νυμφευθῇ. Ὅμως μίαν νύκτα κρούει τὴν θύραν ὁ πρῶτος σύζυγος· ἡ Στάνα ἦτο μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀνοίγει προθύμως τὴν θύραν καὶ εἰσέρχεται ὁ Κόγιος μὲ τὰ παλληκάρια του.

—«Στάνα καλή, Στάνα ἀκριβή, θέλεις νὰ μᾶς φιλέψῃς,
νὰ μᾶς κερνᾷς γλυκὸ κρασί, νὰ φέγγῃς μὲ λαμπάδα;»
Κ' ἡ Στάνα τἀποκρίθηκε τοῦ Κόγιου καὶ τοῦ λέγει,
—«Κόγιο καλέ, Κόγιο ἀκριβέ, ἐγὼ νὰ σᾶς φιλέψω,
νὰ σᾶς κερνῶ γλυκὸ κρασί, νὰ φέγγω μὲ λαμπάδα.»
Κι' αὐτὸς τὴ Στάνα ἔγδυσε, τὴν ἄλειψε μὲ πίσσα,
καὶ ὕστερα τὴν ἄναψε, νὰ φέγγῃ 'σὰν λαμπάδα.
Τρεῖς 'μέραις τρώγαν κ' ἔπιναν, τρεῖς 'μέραις καὶ τρεῖς νύχτες
κ' ἡ Στάνα τὸ τραπέζι τους φώτιζε 'σὰν λαμπάδα.
(Dozon ἀρ. 35).

Ἂν δὲν ὑπῆχεν ὁ Νέρων, ὁ Βούλγαρος Στογιὰν θὰ εἶχεν ἀμέριστον τὴν δόξαν τῆς φοβερᾶς ἐπινοίας τῶν ἀνθρωπίνων λαμπάδων. Ἡ τοιαύτη ἀποτρόπαιος κακουργία, ἥτις εἰς πάντα ἄνθρωπον ἐμποιεῖ φρίκην, περιγράφεται ξηρῶς καὶ ἀπαθῶς ὑπὸ τοῦ ᾄσματος, διότι φόνος συζύγου οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπᾷδον τῇ βουλγαρικῇ ἠθικῇ. Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἡ σύντροφος τοῦ βίου, ἀλλὰ πρᾶγμα, ἐπέχουσα θέσιν ὑποζυγίου, καὶ ὑποζυγίου ἔργα ἐνίοτε ποιοῦσα. Ἰδοὺ ὡς ἐν παραδείγματι πῶς μία σύζυγος ἀπαριθμεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός της ἐπιβαλλόμενα αὐτῇ καθημερινὰ ἔργα.

Ὅταν ξυπνήσῃ τὸ πρωὶ καὶ 'πάει 'ς τὸ χωράφι
δὲν παίρνει 'ς τὸ ταγάρι του ψωμὶ νὰ φάῃ τὸ γιόμα,
μόν' παραγγέλνει ἕτοιμο μαγέρεμμα νὰ τοῦ 'χω,
νὰ παίρνω τὸ μαγέρεμμα καὶ νὰ τοῦ τὸ πηγαίνω.
Καὶ ὅταν τὸ μαγέρεμμα τοῦ 'πάω 'ς τὸ χωράφι,
'ξεζεύγει ἕνα βόιδι του καὶ 'ς τὸ ζυγὸ μὲ βάνει,
μὲ τῇ βουκέντρα μὲ κεντᾷ, κι' ὀργώνω τὸ χωράφι.
'Απὸ τὸ γιόμα ὡς τὸ κιντὶ [1] μὲ ἔχει 'ς τὸ ζευγάρι·
καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ κιντὶ μὲ στέλνει 'πίσω 'σπίτι,
νὰ μαγερέψω τὸ φαΐ, ὁποῦ θὰ φάῃ τὸ βράδυ.
(Dozon ἀρ. 63).

Ἂν δὲ ἀναγκασθῇ νὰ κάμῃ ἐκλογὴν μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ ἑνὸς τῶν κτηνῶν τοῦ σταύλου του, ὁ ἀνὴρ θὰ προτιμήσῃ τὸ κτῆνος, ὡς ὁ Τοδὼρ τοῦ ἑπομένου δημοτικοῦ ᾄσματος.

Ὁ Τοδὼρ καὶ ὁ μαῦρός του.

(Dozon ἀρ 55)

—«Μητέρα, ἔπιασε φωτιὰ 'ς τοῦ Σλίβνου τὸ παζάρι
καὶ καίγουνται νὰ μαγαζειὰ καὶ τοῦ Τοδὼρ τὸ σπίτι.»
Τὸ σπίτι του ἐκαίγονταν καὶ ὁ Τοδὼρ τὸ βλέπει.
Τὸ βλέπει, συφοριάζεται, δὲν 'ξέρει τί νὰ κάμῃ·
ἂν ἔμπῃ μέσα 'ς τὴ φωτιὰ 'σὰν τί νὰ πρωτοβγάλῃ;
νὰ 'βγάλῃ τὴ γυναῖκά του μὲ τὰ μικρὰ παιδιά του;
μὰ νὰ καῇ ὁ μαυρός του μὲ τὴ χρυσῆ τὴ σέλλα;
Κ' ἡ μάνα του τοῦ ἔλεγε, κρυφὰ τοῦ κουβεντιάζει·
—«Σῦρε καὶ 'βγάλε τἄλογο μὲ τὴ χρυσῆ τὴ σέλλα,
γιατ' ἕνα τέτοιο ἄλογο δύσκολα θὰ ξαναύρῃς,
μὰ ἂν καῇ ἡ γυναῖκά σου μὲ τὰ μικρὰ παιδιά σου,
θὰ πάρῃς ὀμμορφότερη, κι' ἄλλα παιδιὰ θὰ κάμῃς.
Τὰ ἄλογα εἶν' ἀκριβά, πῶς ν' ἀγοράσῃς ἄλλο;»
'Εχύθηκε μέσ' 'ς τὴ φωτιὰ καὶ 'βγάνει τἄλογό του.
Ζῶσαν οἱ φλόγες τὰ παιδιά, ζῶσαν τὴ μαύρη μάννα·
κ' ἐκλαίγανε τὰ ἄμοιρα, κι' αὐτὴ τὰ παρηγόρα·
κ' ἔχυνε δάκρυα καυτερὰ μήπως καὶ τὰ δροσίσῃ.
Σίδερο βάνει 'ς τὴν καρδιὰ καὶ θλιβερὰ τοὺς λέει.
—«Καῆτε, φυλλοκάρδια μου, γενῆτε ἄσπρη στάχτη.
κ' ἐγὼ ἡ δόλια μάννα σας καμίνι ἀναμμένο,
γιὰ νὰ μὲ βλέπῃ ἡ μάμμη σας νὰ χαίρεται ἡ καρδιά της.»

Ὅταν ὁ σύζυγος νομίσῃ ὅτι ἡ γυνή του κατέστη ἄχρηστος τὴν ἀπορρίπτει ὡς σκεῦος περιττόν. Καὶ πρέπει νὰ ἦναι πολὺ εὐχαριστημένη ἂν ἀρκεσθῇ εἰς τὸ νὰ τὴν διώξῃ τῆς οἰκίας. Διότι ἔχει καὶ ἄλλους τρόπους ἀπαλλαγῆς πολ-

[1] Κιντὶ ἡ προσευχὴ τῶν Μουσουλμάνων, ἡ γενομένη δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν αὕτη γίνεται.

λῷ χείρονας. Οὕτως ἐν ἑτέρῳ δημοτικῷ ᾄσματι λέγει ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν στεῖραν γυναῖκά του.

—«Γυναῖκα, νὰ σὲ σφάξω; Γυναῖκα, νὰ σὲ διώξω;»

Σκεφθεὶς ὅμως ὅτι φιλανθρωπότερον εἶναι νὰ τὴν σφάξῃ.

'Σ τὸ μακελλάρη 'πάει τὸ φίλο του Νικόλα,
καὶ ὁ Τοδῶρ τοῦ λέει·—«Κουμπάρε μου Νικόλα,
ἔλα γιὰ νὰ μοῦ σφάξῃς μιὰ στρέφα ἀγελάδα»
Καὶ τοῦ Τοδῶρ τοῦ λέει ὁ φίλος του Νικόλας.
—«Τράβα ἐμπρός, κουμπάρε, καὶ ἔρχομαι κατόπι.»
Κάθεται κι' ἀκονίζει τὴν κοφτερὴ μαχαίρα,
καὶ ὕστερα 'πηγαίνει εἰς τοῦ Τοδῶρ τὸ σπίτι.
Μὰ ὁ Τοδῶρ δὲ 'βγάνει τὴ στρέφα ἀγελάδα,
μόν' βγάνει τὴν Τοδώρκα, τὴν ἄκληρη γυναῖκα.
Τὴν σφάζει ὁ μακελλάρης, τῆς κόβει κεφάλι κτλ.
(Dozon ἀριθ. 88).

Ἀφ' οὗ δὲ τοιοῦτος ἀπεικονίζεται ὁ συζυγικὸς βίος τῶν Βουλγάρων, φαίνεται εὐεξήγητον διατί ὁ *Χαϊδοὺτ* περαίνει συνήθως τὸν ληστρικὸν βίον του διὰ τοῦ γάμου. Ἀφ' οὗ δὲν θὰ φονεύῃ πλέον ὁδοιπόρους ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, θεωρεῖ ἴσως ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ κάποιον νὰ βασανίζῃ πρὸς διασκέδασιν ἐν τῷ οἴκῳ του. Ἐγκαταλείπων δὲ τὸ φονικὸν ἐπάγγελμά του, ἀποχαιρετίζει μετ' ἀγάπης τοὺς τόπους ἐν οἷς διῃτᾶτο, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση.

Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Λίμπεν.

(Dozon ἀριθ. 24.)

'Ανέβη ὁ Λίμπεν 'ς τὰ βουνά, 'ψηλὰ 'ς τὰ καρφοβούνια,
κι' ἀφίνει γειὰ 'ς τὰ κρυὰ νερά, κι' ἀφίνει γειὰ 'ς τὰ δάση,
—«Ἔχετε γειά, κρύα νερά, καὶ σεῖς βουνὰ καὶ δάση,
δάση μου καταπράσινα, δάση μου φουντωμένα!
Πόσαις φοραῖς 'ς τὸν ἴσκιο σας ἔστησα τὸ λημέρι!
Εἶχα λεβέντες διαλεχτούς, καὶ ἀτός μου παλληκάρι.
Πολλαῖς μανάδες ἔκαμα, νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα,
ἔκαμα χήραις κι' ὀρφανά, κ' ἐρήμαξα τὴ χώρα.
Γιὰ μένα κόσμος ἔκλαψε, κόσμος μὲ καταριέται.
Ἔχετε 'γειά, 'ψηλὰ βουνά, κρύα νερὰ καὶ δάση!
κ' ἐγὼ θ' ἀφήσω τὴν κλεψιά, 'ς τὸ σπίτι θὰ γυρίσω,
νὰ μὲ 'παντρέψῃ ἡ μάνα μου καὶ νὰ μὲ στεφανώσῃ
μὲ τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολὼφ τὴ ζηλεμένη κόρη.»
Τὸ δάσος, ὁποῦ στέκεται βουβὸ 'ς τοὺς ἄλλους κλέφταις,
'ς τὸ Λίμπεν ἔβγαλε φωνή, 'ς τὸ Λίμπεν ἀποκρίθη.
—«Ἀφέντη Λίμπεν, ὁβόϊβοδα τρανὲ καὶ ξακουσμένε,
πολλαῖς φοραῖς 'ς τὸν ἴσκιο μου ἔστησες τὸ λημέρι.
πολλαῖς φοραῖς 'ξαπλώθηκες 'ς τὰ δροσερά μου χόρτα.
Τὸ φλάμπουρό σου στύλωνες 'ψηλὰ 'ς τὰ καρφοβούνια.
κ' εἶχες λεβέντες διαλεχτούς, κι' ἀτός σου παλληκάρι.
Πολλαῖς μαννάδες ἔκαμες νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα,
ἔκαμες χήραις κι' ὀρφανά, κ' ἐρήμαξες τὴ χώρα.
Γιὰ σένα κόσμος ἔκλαψε κ' ἐμένα καταριέται.
Ὡς τώρα εἶχες τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴ γιὰ μάννα,(¹)
κ' εἶχες γι' ἀγάπην ἀκριβὴ τὴ δροσερὴ βρυσοῦλα,
καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ εἶχες γιὰ σύντροφό σου·
εἶχες τὸ χόρτο στρῶμά σου καὶ σκέπασμα τὰ φύλλα,
κ' ἔπινες κρύσταλλο νερό, τὴ δίψα σου νὰ κόψῃς,
καὶ τὰ πουλάκια τοῦ βουνοῦ σοῦ γλυκοκελαδοῦσαν:
Νὰ χαίρεσαι τὴ λεβεντειὰ μ' ὅλα τὰ παλληκάρια,
μαζί σου χαίρονται βουνά, χαίρονται καὶ τὰ δάση,
καὶ τῆς βρυσούλας τὸ νερὸ σιγανοτραγουδάει.—
Μὰ τώρα μᾶς ἀφίνεις 'γειά, 'ς τὸ σπίτι νὰ γυρίσῃς'
νὰ σὲ 'παντρέψῃ ἡ μάννα σου καὶ νὰ σὲ στεφανώσῃ
μὲ τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολὼφ τὴ ζηλεμμένη κόρη.»

(¹) Ἐν τῷ κειμένῳ *Στάρα πλανίνα* (θηλυκ.) = τὸ γηραιὸν ὄρος.

Τὸ ἐν τῷ ᾄσματι τούτῳ κατισχῦον εὐγενὲς αἴσθημα τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως ἐξασθενίζει εὐτυχῶς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν παράγει ἡ αἱματοχαρὴς κομπορρημοσύνη τοῦ *Χαϊδοὺτ*.

Ἀλλ' ὁ γάμος δὲν εἶναι πάντοτε τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ληστρικοῦ βίου. Ἐνίοτε ὁ Χαϊδούτ, ἂν διέπραξε καὶ ἄλλα πλὴν τῶν συνήθων κακουργημάτων, ζητεῖ νὰ ἐξαγνίσῃ διὰ τῆς μετανοίας τὸν ἁμαρτωλὸν βίον του. Κτίζει γεφύρας, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἢ γίνεται μοναχός, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του. Οὕτω καὶ ὁ Στογιὰν ἀφιεροῖ ὅσα πλούτη συνήθροισεν ἐκ τῆς ληστείας εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ γίνεται καὶ αὐτὸς καλόγηρος.

Ἡ κακὴ γλῶσσα.

(Dozon ἀριθ. 25)

'Ερούντωσαν τὰ δένδρα, ἀνοῖξαν τὰ κλαδιά
καὶ βούρκωσε τῆς μάννας, τῆς δόλιας ἡ καρδιά. (¹)
Δὲν χάνεισάν ταῖς ἄλλαις ἡ μάννα τοῦ Στογιάν.
μὰ λέει 'ς τὸν ὑγιό της καὶ τὸν παρακαλεῖ.
—«Τὸ καλοκαίρι τοῦτο δὲ 'βγῆκες γιὰ κλεψιά.
Πραγματευτάδες (²) ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κότελ χθές·
γιὰ σένα μ' ἐρωτοῦσαν καὶ μοῦ λεγαν γιὰ σέ:
Κουμπάρα, ποῦ νὰ εἶναι, ποῦ 'βρίσκετ' ὁ Στογιάν,
ποῦ εἶναι τὸ παλληκάρι τὸ πρῶτο τοῦ χωριοῦ,
νὰ 'ρθῇ κι' αὐτὸς μαζί μας νὰ πᾶμε γιὰ κλεψιά,
νὰ 'πᾶμε εἰς τὴ 'Ρίλα, εἰς τὸ 'ψηλὸ βουνό;
Τῆς μάννας του ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογιάν.
—«Μητέρα, δὲν σὲ φθάνουν, δὲν σοῦ εἶναι ἀρκετὸ
ἐννιὰ ἁμάξια πλούτη καὶ ἄλλο μὲ φλωριά;
Γριὰ μάννα, δὲ βαρέθης νὰ κρύβῃς τὰ κορμιὰ
ἐκείνων ποῦ σκοτώνω, 'σὰν ἔβγω γιὰ κλεψιά;
νὰ πλένῃς 'ματωμένα σκουτιὰ δὲ βαργεστᾷς:»
Κ' ἡ μάννα του τοῦ λέει καὶ τὸν παρακαλεῖ.
—«Γιὰ ἄκουσε κ' ἐμένα, λεβέντη μου Στογιάν!
Τὸ καλοκαίρι τοῦτο νὰ ἔβγῃς γιὰ κλεψιά,
κ' ὕστερα ὄντας γυρίσῃς νὰ μὴ 'ξανάβγῃς πλιό.»
Τῆς μάννας του ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογιάν.
—«Μάννα, γλυκειά μου μάννα, τί φρόνιμα 'μιλεῖς!
'Βγάλε νὰν τὴ φιλήσω τὴ γλῶσσα τὴ χρυσή,
ποῦ δίνει τέτοια γνώμη καὶ τέτοια συμβουλή.»
Βγάνει τὴ γλῶσσα ἔξω ἡ μάννα ἡ κουτή,
καὶ ὁ Στογιὰν τὴν κόβει μὲ μιὰ δαγκαματιά.
Φορτώνει ἐννιὰ μουλάρια φορτώματα φλωριά,
τὰ 'πάει 'ς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ 'πάει 'ς τὸ Χιλενδάρ,
κι' αὐτὸς καλογερεύτη, ν' ἁγιάσῃ τὴν ψυχή.

Ν. Γ. Πολιτης.

(¹) Τινῶν ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ᾀσμάτων οἱ δύο πρῶτοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν. — Τὴν ἄνοιξιν, ὅτε κατὰ τὸ ἑλληνικὸν ᾆσμα,
ἀνοίγει ὁ γαῦρος κ' ἡ ὀξυὰ καὶ σκιώνουν τὰ λημέρια,
βγαίνουν οἱ κλέφταις 'ς τὰ βουνά· διὰ τοῦτο ἡ προσέγγισις τῆς ἀνοίξεως θλίβει τὰς μητέρας αὐτῶν.

(²) Τεργόβτσι, ἔμποροι, καὶ συνεκδοχικῶς ὁδοιπόροι, διαβάται.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Θ'

Ζάκυνθος, τῇ 26ῃ Ἀπριλίου.

Οἱ λεμβοῦχοι τῆς Ζακύνθου δὲν εἶναι ὀλιγώτερον τολμηροὶ ἢ ἐπιδέξιοι τῶν Μεσολογγιτῶν, ἀλλ' ἡ μέθοδός των διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ πρὸς ἀποβίβασιν τῶν ἐπιβατῶν λέμβοι περιμένουν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἔρχονται μικρὰ ἀκάτια εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Εἴκοσι περίπου τοιαῦτα μᾶς ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, ἱκανὴν ὥραν προτοῦ προσεγγίσωμεν. Ἕκαστον ἀκάτιον περιέχει ἀνὰ δύο, ἐνίοτε δὲ τρεῖς ναύτας, οἵτινες ριψοκινδυνεύουν τὴν ζωήν των πρὸς ἐξασφάλισιν ἐπιβατῶν διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ λιμένος λέμβους, τῶν ὁποίων οὗτοι ἀποτελοῦν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν προφυλακήν. Ὁ εἷς τῶν ναυτῶν κρατεῖ τὰς κώπας καὶ μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιδεξιότητος φέρει τὸ ἀκάτιον παραπλεύρως τοῦ ἀτμοπλοίου, παλαίων κατὰ τῆς ὁρμῆς τοῦ κύματος, τὸ ὁποῖον ἀπωθεῖται βιαίως ἑκατέρωθεν, σχιζόμενον ὑπὸ τῆς πρώρας. Ἀλλ' ὁ κωπηλάτης νικᾷ τὸ κῦμα καὶ χωρὶς νὰ προστριβῇ εἰς τὸ φεῦγον σκάφος, πλησιάζει τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἀνηρτημένη κλῖμαξ τοῦ ἀτμοπλοίου περᾷ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του,— ἐνῷ δὲ περᾷ, ὁ σύντροφός του, ὄρθιος ἐντὸς τοῦ ἀκατίου, ἁρπάζει διὰ τῶν χειρῶν του τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ μένει κρεμάμενος ἐκεῖθεν. Ἡ λέμβος ἔμεινεν ἤδη ὀπίσω, μακρὰν τοῦ προχωροῦντος ἀτμοκινήτου, ἀλλ' ὁ ἄφοβος ἀκροβάτης ἀναρριχᾶται ἀμέσως ἀπὸ τὴν κλίμακα εἰς τὸ κατάστρωμα καί, ἄνευ χρονοτριβῆς, συνομολογεῖ μετὰ τῶν ἐπιβατῶν συμβόλαια περὶ τῆς ἀποβιβάσεως.

Ἐξ ὅλων τῶν εἰς συνάντησίν μας ἐλθόντων σκαφιδίων οὐδὲ ἓν ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιθαλάσσιος δ' ἐκείνη γυμναστικὴ ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον συγκινητική, ὅτε τὸ ἀκάτιον περιέχει τρεῖς ναύτας καί, ἀντὶ ἑνός, βλέπεις δύο συγχρόνως ἀνθρώπους κρεμαμένους ἀπὸ τὴν κλίμακα. Φοβεῖσαι μὴ αἱ κινήσεις τοῦ ἑνὸς παρεμποδίσουν τὰς τοῦ ἄλλου, μὴ αἴφνης ἀποσπασθῇ τοῦ στηρίγματός του ὁ ζῶν ἐκεῖνος βότρυς καὶ πέσῃ ἐντὸς τῆς ἀφριζούσης κάτω θαλάσσης. Εὐτυχῶς, οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, καὶ ἠγκυροβολήσαμεν σῶοι πάντες καὶ ἀκέραιοι.

Ἡ Ζάκυνθος εἶναι πόλις κομψὴ περιέχουσα εἴκοσι περίπου χιλιάδας κατοίκους. Ἐκ πρώτης ὄψεως βλέπει τις ἐκεῖ τὰ σημεῖα τῶν μακρῶν της μετὰ τῆς Βενετίας σχέσεων. Ὁ ρυθμὸς τῶν οἰκοδομῶν, τὸ στενὸν τῶν ὁδῶν, αἱ μικραὶ πλατεῖαι, αἱ πολυάριθμοι ἐκκλησίαι, τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν Ἰταλίαν. Παρετήρησα ἐν τούτοις οὐκ ὀλίγας μεταβολὰς ἀφότου τὴν ἐπεσκέφθην τελευταῖον,— πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν, δηλαδὴ πρὸ τῆς ἑνώσεως. Τότε τὰ παράθυρα ἦσαν δικτυωτά, ἐνίοτε δὲ ἠνοίγοντο αἱ *ζελοζίαι* ἐνῷ διέβαινες κάτωθεν, καὶ ἔβλεπες εἰς τὸ παράθυρον χαρίεσσαν κεφαλὴν φέρουσαν Ἰταλικὴν καλύπτραν καὶ ὑπὸ τὴν καλύπτραν τὴν λάμψιν δύο ζωηρῶν ὀφθαλμῶν· σήμερον οἱ ζωηροὶ ὀφθαλμοὶ σὲ βλέπουν χωρὶς ποσῶς νὰ κρύπτωνται ὄπισθεν κιγκλίδων, διότι αἱ *ζελοζίαι* κατηργήθησαν. Τότε ἤκουες περὶ σὲ ἰταλικὰ ὅσα καὶ ἑλληνικά, τώρα ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα ἀνέκτησεν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ δικαιώματά της. Ὑπὸ τὴν ξένην προστασίαν ὀλιγίστη ἐλαμβάνετο φροντὶς διὰ τὴν εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν διάδοσιν τῶν φώτων, οἱ δὲ νέοι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν ἐξεπαιδεύοντο τότε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἕνωσιν τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐπληθύνθησαν καὶ εἰς τὰς ἑπτὰ νήσους. Τὰ χωρία ἔχουν προκαταρκτικὰ σχολεῖα, αἱ δὲ πόλεις καὶ γυμνάσια, ἅτινα προσθέτουν καὶ αὐτὰ τὴν ἀναλογίαν των εἰς τὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξάνοντα ἀριθμὸν τῶν φοιτητῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. Παρεκτὸς δὲ τῶν σχολείων, ὁ τύπος, τὰ δικαστήρια, ὁ πολιτικὸς βίος, ἡ ὅλη ὑπηρεσία τῆς διοικήσεως ἀποτελοῦν τοσούτους μοχλούς, χρησιμεύοντας εἰς ἀνύψωσιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης.

Ἡ διάδοσις τῆς παιδείας ὑπῆρξεν ἓν τῶν κυριωτέρων εὐεργετημάτων τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν ἑπτὰ νήσων, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐκ τῆς μεταβολῆς προκύψαν ὠφέλημα, οὐδ' ὑφίστανται λόγοι ὅπως μετανοήσωσι διὰ τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος συνένωσιν οἱ Ἰόνιοι, μολονότι ὑπῆρχον οἱ προλέγοντες τὴν καταστροφὴν τῶν νήσων ὡς ἄμεσον ἐπακόλουθον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἄγγλων. Οἱ φύσει μεμψιμοιροῦντες (τίς δ' Ἕλλην δὲν κλίνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς τοῦτο, ἴσως ἐνδομύχως φρονῶν ὅτι ἐὰν ἠκούετο αὐτός, τὰ πράγματα θὰ ἐτρέποντο ἐπὶ τὸ βέλτιον;) οἱ φύσει μεμψίμοιροι δύνανται νὰ εὕρωσι σημεῖα συγκρίσεως μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ παρελθόντος. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία ἐξετελεῖτο ἀποτελεσματικώτερον ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ἴσως δὲ καὶ τὰ δικαστήρια εἰργάζοντο τότε ταχύτερον καὶ καλλίτερον. Ἀλλ' ἐν συνόλῳ, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι προώδευσαν ἀφότου προσηρτήθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐημερία των ηὔξησαν ἔκτοτε, οἱ δὲ κάτοικοί των εὑρίσκουν εἰς τὴν πλατυνθεῖσαν πατρίδα στάδιον εὐρύτερον διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν των, διὰ τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν δραστηριότητα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν φιλοδοξίαν των. Ὑπῆρχε φόβος ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν κατασκευασθεῖ-

σαι ὁδοὶ θὰ ἐξαφανισθῶσι παραμελούμεναι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη. Ἀπ' ἐναντίας, καὶ ὁδοὶ νέαι καὶ διάφορα ἄλλα δημόσια ἔργα κατεσκευάσθησαν. Παρεκτὸς δὲ τούτων πάντων, ὑπάρχει καὶ τὸ μέγα κεφάλαιον τῆς ἀποδοθείσης εἰς τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ἱκανοποιήσεως. Διότι, ἐπὶ τέλους, ἡ ζωὴ τῶν ἐθνῶν, ὅσῳ καὶ τῶν ἀτόμων, δὲν περιορίζεται εἰς μόνα τὰ ὑλικά. Ὑπάρχει καὶ τὸ *αἴσθημα*, τὸ ὁποῖον δέον ὅπως δήποτε νὰ συγκαταριθμηθῇ μεταξὺ τῶν συστατικῶν τῆς εὐτυχίας. Ἔπειτα δέ, μὴ δὲν εἶναι οὐσιῶδες πλεονέκτημα καὶ ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ παραπονεῖσθαι, εἴτε δικαίως εἴτε μή, κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ τῶν ὀργάνων του, ἐὰν ἀνήκῃς εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν; Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲ εἶχον οἱ Ἰόνιοι ἐνόσῳ τὴν Κυβέρνησιν ἐξεπροσώπει ἡ ἐρυθρὰ στολὴ τοῦ Ἄγγλου στρατιώτου.

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς σημερινὰς ἐντυπώσεις μου. Ἡ πόλις ἐκαλλωπίσθη οὐσιωδῶς ἀφότου τὴν εἶδον. Θέατρον εὐρύχωρον καὶ εὐπρεπὲς ᾠκοδομήθη παρὰ τὴν θάλασσαν πλησίον τῆς πλατείας τοῦ ποιητοῦ, ὡς ὠνομάσθη αὕτη εἰς τιμὴν τοῦ Σολωμοῦ, οὗτινος ἐστήθη ἐκεῖ ἡ προτομή· ἐκτίσθη δὲ καὶ καλὴ προκυμαία καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, ἀπὸ τὸ θέατρον μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας, ὅπου τὸ ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

Ὁ ἅγιος οὗτος εἶναι ὁ προστάτης τῆς Ζακύνθου, ὅπως ὁ ἅγιος Γεράσιμος τῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ ἅγιος Σπυρίδων τῆς Κερκύρας. Εἰς ἑκάστην τῶν νήσων τούτων διατηρεῖται ἐντὸς πολυτίμου θήκης τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου της, ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους τελοῦνται πρὸς τιμήν του λιτανεῖαι, καθ' ἃς ἐκτίθεται τὸ σῶμα εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν κατοίκων καὶ ἀλλάσσονται τότε τὰ ἐνδύματα τοῦ ἁγίου, ἢ καὶ μόναι αἱ ἐμβάδες, αἱ δὲ παλαιαὶ— ἀλλ' ὄχι καὶ φθαρεῖσαι ἐκ τῆς χρήσεως,— διανέμονται εἰς τεμάχια, ὡς ἱερὰ κειμήλια. Εἰς ἑκάστην τῶν νήσων ὁρκίζονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου της, τὸν ἀποκαλοῦν δὲ *ἅγιον* ἁπλῶς, ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ ὀνόματός του. Οὗτος θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἅγιος. Ἄλλως δέ, ἡ λατρεία του δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν νῆσον τὴν ὁποίαν ἰδίᾳ προστατεύει. Αἱ ἄλλαι νῆσοι καὶ ἡ πλησιόχωρος στερεὰ παρέχουν εἰς ἕκαστον τῶν ἁγίων τούτων πρόσθετον ἀριθμὸν προσκυνητῶν, τῶν ὁποίων ἡ εὐλάβεια ἐπαυξάνει τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν των.

Οὕτω ἐπὶ τοῦ *Θησέως*, ἀφ' οὗ σοῦ ἔγραψα σήμερον, εἶδα μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ καταστρώματος νέον ἀνδρόγυνον. Ἡ σύζυγος ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκάλην βρέφος φιλάσθενον. Πρὸς ἔναρξιν συνομιλίας ἠρώτησα πῶς ὀνομάζεται.— Δὲν ἔχει ἀκόμη ὄνομα, θὰ βαπτισθῇ εἰς τὴν Ζάκυνθον.— Μεταβαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ τὸ βαπτίσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἔταξαν. Ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους μου μανθάνω ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σύνηθες. Οἱ γονεῖς *τάζουν* τὸ τέκνον των εἰς τὸν Ἅγιον, ταξειδεύουν, ἔρχονται εἰς Ζάκυνθον χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ψυχὴν ἐκεῖ, πορεύονται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ περιμένουν ἐκεῖ τὸν ἀνάδοχον· οἷος δήποτε δὲ ἢ οἱαδήποτε εἰσέλθῃ ἐκ τύχης κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρακαλεῖται, ἢ καὶ προσφέρεται ἐνίοτε, ὅπως βαπτίσῃ. Καὶ ἰδοὺ ἐγένοντο κουμπάροι χωρὶς νὰ γνωρίζωνται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πιθανότης ὅτι θὰ συναντηθῶσι ποτὲ πλέον, καθόσον εὐθὺς μετὰ τὴν βάπτισιν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα οἱ γονεῖς μετὰ τοῦ μικροῦ χριστιανοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος ἔχει ἐφεξῆς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύῃ.

Ἔχουσι δὲ οἱ εὐλαβεῖς διδόμενα διὰ νὰ πιστεύωσιν ὅτι θὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ πρὸς τὸν Ἅγιον εὐχαί των. Πᾶσα νέα ἔκδοσις τοῦ βίου του περιέχει θαύματα νέα προστιθέμενα εἰς ὅσα μακρὰ παράδοσις διαμνημονεύει. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε ὁ αὐτός, φίλε μου! Ἔχω ἐνώπιόν μου τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου τῆς Ζακύνθου.(1) Ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος δὲν εἶναι ὁ Ἀρεοπαγίτης. Ἦτο ἐξ εὐγενοῦς Ζακυνθίας οἰκογενείας, εἰσέτι ὑπαρχούσης, τῆς τῶν Σιγούρων. Γεννηθεὶς τῷ 1546 ἔλαβε νέος ἔτι τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἀναχωρήσας δ' ἐκ τῆς πατρίδος του πρὸς προσκύνησιν τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐκτιμῶν τὰς ἀρετάς του, τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῇ τὴν κενὴν τότε ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρῃτήθη τοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον ἀπομεμονωμένον, εἰς τὰ ὀρεινότερα τῆς νήσου μέρη. Ἐκεῖ ἔζησεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ τιμώμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, ἀπεβίωσε δὲ ἐν ἔτει 1624. Οἱ Ζακύνθιοι ἔκτοτε ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς Ἅγιον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ 1703 τοῖς ἐδόθη ἡ πρὸ τοῦτο κανονικὴ ἄδεια ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον. Ὥστε ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος εἶναι εἷς τῶν νεωτέρων ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Αὕτη δὲν ἀρέσκεται εἰς προσθήκας νέας εἰς τὸ Μηνολόγιόν μας, ὥστε εἶναι ὀλίγιστοι οἱ νεώτεροι ἅγιοί μας. Ὑπάρχουν ὅμως τινὲς ἀπολαύοντες ἰδιάζοντος σεβασμοῦ ἐκεῖ ὅπου διεβίωσαν καὶ ἐτελεύτησαν. Οἱ πλεῖστοι εἶναι μάρτυρες τῆς πίστεως σφαγέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐάν τις τῶν νέων λογίων μας ἀνελάμβανε τὴν περισύναξιν τῶν τοιούτων μαρτυλογίων. Θὰ προσετίθετο οὕτω σελίς, τὰ μάλιστα ἀξιανάγνωστος, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν.

(1) Αἱ τέσσαρες ᾀσματικαὶ ἀκολουθίαι τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου, κτλ. Ἐν Ζακύνθῳ. 1876.

Τὸ ξενοδοχεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου γράφω φαίνεται λαμπρὸν ὕστερον ἀπὸ τὰ τοῦ Ἀγρινίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Ἐνταῦθα δὲν κοιμώμεθα καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ, ἀλλ' ἕκαστος ἔχει τὸ δωμάτιόν του, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πάντα τὰ παρεπόμενα. Τὸ ἑστιατόριον εἶναι εὐρύχωρον, μετὰ δὲ τὴν μέχρι τοῦδε λιτότητα μ' ἐκθαμβοῖ σχεδὸν ἡ πολυτέλειά του. Εἰς τὴν τράπεζαν συνηντήσαμεν ἀρχαίους γνωρίμους, ὑπαλλήλους οὐδαμῶς δυσηρεστημένους διὰ τὸν ἐνταῦθα διορισμόν των. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μᾶς ἀνήρπασαν οἱ νέοι φίλοι τοὺς ὁποίους ἀπεκτήσαμεν κατὰ τὴν περιοδείαν. Διήλθομεν τερπνῶς τὴν ἑσπέραν, χάρις εἰς τὴν φιλοξενίαν διὰ τὴν ὁποίαν δικαίως φημίζονται οἱ Ζακύνθιοι.

Εἶναι πολὺ ἀργά. Ἡ νεολαία τῆς Ζακύνθου ἐπιστρέφει ᾄδουσα εἰς τὰς ἑστίας της. Φαίνονται τόσῳ εὔθυμοι οἱ κάτοικοι ἐνταῦθα! Τοιοῦτος δὲν εἶναι ἐν γένει ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἕλληνος. Ἐξ ἁπάντων τῶν μεσημβρινῶν λαῶν ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ὀλιγώτερον ἐπιρρεπεῖς εἰς ἐκχύσεις φαιδρότητος. Ἴσως ἡ ἐξήγησις τούτου ἔγκειται εἰς τὴν ἱστορίαν ἡμῶν. Ἐπὶ τοσαύτας γενεὰς οἱ Ἕλληνες διεβίωσαν ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως, ὥστε ἡ συνήθεια μετετράπη εἰς δευτέραν φύσιν. Ἀλλ' ἐνταῦθα, εἰς Ζάκυνθον, τὸ χόρτον δὲν ἐξηράνθη ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Τούρκου. Ὑπέστη καὶ ἡ νῆσος αὕτη τὴν κυριαρχίαν τοῦ ξένου, ἀλλ' ὁ ξένος ἐπέτρεπε τοὐλάχιστον ἐνταῦθα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ. Ἡ παρουσία του δὲν ἦτο ἀγαπητή, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐνέσπειρε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον. Τώρα δέ, ὅτε ἀνεχώρησαν οἱ ξένοι, ὅτε δὲν τοὺς βλέπουν πλέον ὡς δεσπότας τῆς πατρίδος των, οἱ νησιῶται ἐλησμόνησαν ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἢ οἱ Ἄγγλοι ὑπῆρξαν κύριοί των, ἢ ἐνθυμοῦνται μόνον τὰ εὐεργετήματα τῆς δεσποτείας των. Ἀλλ' ὅπου ὁ Τοῦρκος διέβη, ἀφῆκεν ὀπίσω του ὀλέθρου μόνον ἀναμνήσεις. Οἱ Ζακύνθιοι δὲν ἔζησαν ὑπὸ τὸν Τοῦρκον, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ζωηροὶ καὶ φαιδροί, καὶ γελοῦν εὐθύμως καὶ ᾄδουν. Πόσῳ δὲ ὡραῖα ᾄδουν! Ἤκουσα ἀπόψε ἁρμονικώτατα ᾄσματα ὑπὸ τὰ παράθυρά μου. Δὲν ἔλεγα πρὸ ὀλίγου ὅτι ἐνταῦθα τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν Ἰταλίαν; Αἱ Ἰόνιοι αὗται νῆσοι, ἀποτελοῦσαι παρέκτασιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς δυσμάς, εἶναι ὡς τὰ πρῶτα τόξα γεφύρας ὡρισμένης ν' ἀπολήξῃ εἰς Ἰταλίαν. Διὰ τῶν νήσων τούτων αἱ δύο ἀδελφαὶ χερσόνησοι, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰταλία τείνουσι πρὸς ἀλλήλας τὰς χεῖρας. Καὶ ὅμως, ὑπὸ τὸ ἐπίχρισμα τοῦ ξενικοῦ πολιτισμοῦ τοῦτο, ὑπάρχει χώρα ἑλληνικωτέρα τοῦ ἄνθους τούτου τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ζακύνθου ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς τοσούτους ὀφείλει ποιητάς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει τὸν ψάλτην τῆς ἐλευθερίας της, τὸν Σολομόν, τὸ καύχημα τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς φιλολογίας;

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΖ΄

Ὅπως ἐξηγηθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ συμβαίνοντα χρῄζομεν βραχείας εἰς τὸ παρελθὸν ἀναδρομῆς·

Ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ὅτι ἡ *Σεδεμεμὲκ* εἶχε γείνει ἄφαντος ἐκ τοῦ χαρεμίου τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἶχεν ὁρμηθῆ ἡ κατὰ τοῦ Μηλιόνη ἐκστρατεία τῶν ἀγάδων τῆς Ἄρτης. Ἡ σύμπτωσις αὕτη εἶχεν ἀφορμὴν τὴν ἑξῆς· ἡ νεᾶνις διὰ ψυχολογικῆς βίας καταστᾶσα σύζυγος τοῦ Χαλήλ, κατετρόμαξεν, ὅτε ἡ μήτηρ της ἔσπευσε νὰ τῇ περιγράψῃ τὰς μελλούσας ἐντυπώσεις τοῦ πατρός, ὅτε οὗτος θὰ ἐμάνθανε τὸ μοιραῖον τοῦτο γεγονός. Ἡ φρίκη, ἡ ἀγανάκτησις, ἡ μανία, ἡ ἀπόγνωσις, ἔμελλον νὰ ἀλλοιώσωσι τὸ πρόσωπόν του Ἦτο ἱκανὸς νὰ καταντήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς παραφορᾶς, ἠδύνατο νὰ φρυάξῃ, νἀφρίσῃ, ἠδύνατο νὰ πνίξῃ ἄνθρωπον. Ἡ Βάσω τόσον κατεπτοήθη ἐκ τῆς τραγικῆς ταύτης εἰκόνος, ὥστε προέτρεψε τὴν μητέρα της νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ, φοβουμένη κίνδυνον δι' αὐτὴν ἐκείνην. Ἀλλ' ἀδύνατον ἦτο τοῦτο, εἶπεν ἡ μήτηρ, τόσον χειρότερα ἂν ἔμενεν ἐκεῖ, τότε θὰ ἐφρύαττεν ὁ Κώστας κατὰ δύο ἐνόχων, τότε θὰ εἶχε πλείονας ἀθῴους καθ' ὧν νὰ κατασκεδάσῃ τὴν ὀργήν του, θὰ εἶχε τὰ τέκνα της. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ Μελάχρω, ἐνθυμήθη ὅτι ἦτο καιρὸς ν' ἀπέλθῃ ἤδη, καὶ συνέτεμε κατά τινας ὥρας τὴν παρὰ τῇ κόρῃ ἐπίσκεψίν της.

Ἡ Βάσω ἔμεινε μόνη, μόνη μετὰ τῶν φοβερῶν εἰκόνων αἵτινες τὴν ἠπείλουν, μόνη μετὰ τῶν φρικωδῶν φασμάτων, ἅτινα τὴν κατεδίωκον. Ἀνελογίσθη ὅτι δὲν εἶχε τοῦ λοιποῦ ἄλλο ἄσυλον ἢ τὸν τάφον, ἄλλον φίλον ἢ τὸν θάνατον. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θ' ἀπηλλάσσετό ποτε τῆς μισητῆς ἐκείνης εἱρκτῆς, τῆς φρικώδους ἐκείνης μετὰ τοῦ Τούρκου συμβιώσεως. Ἐὰν ἀνέκτα τὴν ἐλευθερίαν της, εἰς τί θὰ τῇ ἐχρησίμευεν αὕτη; Νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοὺς γονεῖς της ἦτο ἀδύνατον, ὁ πατήρ της ἔμελλε νὰ τὴν φονεύσῃ. Νὰ μείνῃ ἐκεῖ, νὰ μείνῃ εἰς τὸ σεράγι, νὰ μείνῃ εἰς τὸ χαρέμι; Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἐξ ἀρχῆς φρικῶδες, ἤδη δὲ μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τῆς μητρός της κατέστη ἀποτρόπαιον. Ἕως τότε ἐνόμιζεν ὅτι ἔσωζε τοὺς γονεῖς της νυμφευομένη τὸν Τοῦρκον· τοῦ λοιποῦ ἡ σκληρὰ αὕτη παραμυθία τῆς συνειδήσεως ἐξέλιπε. Τότε ἐν τῇ ἀδημονίᾳ της ἀνεμνήσθη τὸν σώφρονα καὶ καλὸν ἐκεῖνον νέον, ὅστις ἦτο ὁ μνηστήρ της. Ἡ μήτηρ της τῇ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι οὗτος εὑρίσκετο πλησίον

τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ ἀνάμνησις φέρει τὴν ἀνάμνησιν, καὶ τότε ἡ Βάσω ἐνθυμήθη μετὰ στοργῆς τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρεῖον ἐκεῖνον καπετάνον, τὸν *νοννόν* της, ὃν εἶχε γνωρίσει ὅτε ἦτο μικρὰ τὴν ἡλικίαν. Ὢ, νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔζη ὑπὸ τὴν προστασίαν του, νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταφύγῃ εἰς μέρος τι, εἰς γωνίαν τινὰ τῆς γῆς, εἰς ἔρημόν τινα τόπον, ὅπου νὰ ἐκτείνεται ἡ προστάτις σκιὰ τοῦ μεγαλωνύμου ἐκείνου! Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τοσοῦτον ποθητὴ παρέστη εἰς τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νεάνιδος, ὥστε παρ' ὀλίγον θὰ ἐπίστευεν εἰς τὸ δυνατὸν τῆς πραγματικῆς ἐκτελέσεως. Ὅπως ἐνόνειρῳ ἡ ἀπόστασις τοῦ ποθουμένου ἀπὸ τοῦ ποθοῦντος παρίσταται τόσον βραχεῖα, ὥστε συνήθως συγχέεται, οὕτως ἐν τῷ δυστυχεῖ βίῳ, ἐν τῇ στυγνῇ πραγματικότητι, πιστεύει ὁ ἐγρηγορὼς καὶ ὀνειροπολῶν, ὅτι δι' ἑνὸς ἅλματος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ποθούμενον.

Ἀλλ' ὅτε ἡ πρώτη ἔξαψις παρῆλθεν, ἡ νεᾶνις, περιελθοῦσα εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ περιεσκεμμένην κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦντος, καὶ μὴ θέλοντος ν' ἀπελπισθῇ, ἤρχισε νὰ σκέπτηται ἐπιμόνως περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου τούτου. Εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὴν συμπάθειαν τῆς μαύρης Φατμᾶς, παρ' ἧς ἐδιδάχθη πολλὰ πράγματα, καὶ ἱκανὰς τουρκικὰς λέξεις. Προσέτι ἔμαθε παρ' αὐτῆς ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔμελλον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ὅσον οὔπω κατὰ τοῦ νοννοῦ της, ἔμαθε καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ὁρμηθῇ ἐξ Ἄρτης ἡ ἐκστρατεία. Ὅσον διὰ τὰ κλειδία τῶν θυρῶν, τῶν τε ἔνδοθεν καὶ τῶν μεταύλων, ἡ μαύρη, ἥτις ἠγάπα πολὺ τὸ χασὶς καὶ ὄπιον, δὲν ἐπολυπραγμόνει, καὶ τὰ ἄφηνεν ὅπου ἤθελε τύχει. Ὑπελείπετο νὰ προμηθευθῇ ἡ Βάσω ἕνα ἱματισμόν, μίαν πιστόλαν καὶ ἓν γιαταγάνι τοῦ Χαλὴλ-ἀγᾶ, καὶ τοῦτο δὲν ἦτο πολὺ δύσκολον. Ὁ ἀγᾶς ἄφηνε συνήθως τὰ ἐνδύματά του, τὸ σελάχι του καὶ τὰ ὅπλα του εἰς τοὺς γυναικωνίτας. Ἀγνοεῖται ἂν ἔπραττε τοῦτο κατὰ τύχην ἢ ἐπίτηδες πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν γυναικῶν. Ἡ Βάσω μαθοῦσα ὅτι τὴν ἐπαύριον ἔμελλεν ἡ ἐκστρατεία νὰ ἐκκινήσῃ, περιεβλήθη τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ ἀγᾶ, ἥρπασε τὰς κλεῖδας τῆς Φατμᾶς, καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

Ἡ δύστηνος κόρη ἔτρεμεν ὅλη, πράττουσα ταῦτα. Ἐν τούτοις ὁ σκοπός της δὲν ἦτο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ λημέρι τοῦ νονοῦ της, πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ σκεφθῇ τοῦτο. Ἤθελε μόνον νὰ πορευθῇ μακρὰν τῆς Ἄρτης καὶ πλησίον εἰς τὰ *κατατόπια* τοῦ κλέφτου. Ἡ καλλίστη δὲ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία ἦτο νὰ ἀναμιχθῇ μετὰ τῶν Τούρκων ὡς εἷς αὐτῶν, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ. Τὸ λυκαυγὲς τῆς πρωίας θαυμασίως ἐβοήθει τοὺς σκοπούς της, οὐδεὶς τὴν ἐγνώριζεν, οὐδεὶς ἠδύνατο εὐθὺς νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ φῦλόν της. Ἐντούτοις ἔτρεμε, καὶ ὅτε ὑπερέβη τὸν οὐδὸν τοῦ χαρεμίου καὶ ἐπάτησεν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ὁδοῦ, εἶχε μεταμεληθῆ ἤδη. Ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μὴ πάθῃ χειρότερα. Ἐὰν τὴν ἔβλεπέ τις ἐκ τῶν ἀντιζήλων της ἐν τῷ χαρεμίῳ, θὰ τὴν κατήγγελλεν εἰς τὸν ἀγᾶν, καὶ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τότε τὸ ἀλλόκοτον διάβημά της; Ὅλοι ἔμελλον νὰ τὴν ἐκλάβωσιν ὡς παράφρονα, ἢ ὡς ἔνοχον συνωμοτοῦσαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ *ἐφέντη*. Ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ προέβη.

Ὅτε ὁ στρατὸς ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἡ Βάσω ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, ἀνέλαβε θάρρος. Τὸ στῆθός της πρώτην φορὰν εἰσέπνεεν ἐλευθέρως, καὶ ἡ καρδία της ἐσκίρτα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅτε τινὲς τῶν ἀγάδων ἤρχισαν νὰ τὴν κυττάζωσι μετὰ περιεργείας, πάλιν ἐφοβεῖτο. Προσεπάθει ν' ἀποκρύπτῃ ὅσον ἠδύνατο τὸ πρόσωπόν της ἀπὸ τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων, ἔφερε δὲ καὶ τὸ σαρίκιον πυκνῶς καὶ ἀδεξίως, περιτετυλιγμένον περὶ τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' ὅτε ἡ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν, καὶ ἀντήχησε τὸ προκηρυχθὲν ὑπό του Κλεισούρα πρόσταγμα, τίς τῶν πιστῶν μουσουλμάνων ἤθελε νὰ προέλθῃ ὡς διαγγελεύς, κομίζων ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ἡ Βάσω οὔτ' ἐσκέφθη οὔτ' ἐδίστασεν ἀλλ' ἅμα ἀκούσασα τὴν λιγύφθογγον μολπὴν τοῦ κήρυκος (ὅστις κατὰ τὸ Τουρκικὸν ἔθος ἀνέβη ἐπὶ δένδρου καὶ ἐρραψῴδησε κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τρόπον τὰς λέξεις), ἔσπευσε νὰ παρουσιασθῇ πρώτη καὶ μόνη αὐτή.

Ἐκεῖνο ὅπερ τὴν ἐξέπληξεν, ἦτο ἡ αὐθόρμητος πρόσοδος καὶ δευτέρου ἐθελοντοῦ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ παρ' αὐτοῦ διαβεβαίωσις ὅτι ἐγνώριζεν αὐτήν. Εἰς μάτην ἡ Βάσω ἐβασάνισε τὴν μνήμην της, οὐδαμοῦ εἶχεν ἰδεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον. Ἔπειτα οὗτος τῇ ἐφάνη τόσον παράδοξος, τόσον ἀλλόκοτος, ὥστε ἠπόρει καὶ αὐτὴ τί νὰ πιστεύσῃ. Προκριτώτερον θὰ ἦτο δι' αὐτήν, ἂν καὶ ἦτο δειλὴ ὡς νεαρὰ γυνὴ καὶ ἄπειρος, ν' ἀπήρχετο μόνη εἰς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνην. Δὲν ἐγίνωσκε τὰς ὁδούς, ἀλλ' ὅμως ἤρκει ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς συνοδίας, καὶ ὁ τελευταῖος δεσμὸς διερρήγνυτο. Ἡ ἀμηχανία αὕτη, ἡ ἐκ τῆς ἀπειρίας καὶ τῆς δειλίας ἀπορρέουσα, οὐδὲν θὰ ἦτο ἀπέναντι τῆς ἀγαλλιάσεως, ἣν θὰ ἐνεποίει αὐτῇ ἡ ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀπομάκρυνσις, ἀλλ' ἡ παρουσία τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου ἦτο ὡς προέκτασις τῶν συνεχόντων αὐτὴν δεσμῶν. Πᾶς ἄνθρωπος θὰ ᾐσθάνετο αὐτόματον ὁρμὴν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀπροσδόκητον συνήγορον, ὅστις θὰ προσήρχετο οὕτως ἀρωγὸς καὶ ἐπίκουρος τῆς παραβόλου ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰς ἣν θέσιν εὑρίσκετο ἡ Βάσω, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως. Αὐτὴ ἐζήτει μόνον ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης συνοδοιπόρων της, ἀναλογιζομένη ὅτι τὰ μέλλοντα δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε χείρονα τῶν

παρελθόντων. Δὲν τὴν ἔμελε τί ἤθελεν ἀπαντήσει καθ' ὁδόν, οὐδὲ πῶς ἔμελλε νὰ ὁδοιπορήσῃ εἰς ἀγνώστους τόπους. Ἤρκει ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς ἀπεχθοῦς παρουσίας τῶν συνοδοιπόρων της.

Τὰ μετὰ ταῦτα διηγήθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεφαλαίοις. Ἓν μόνον ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν. Ἀφοῦ ὁ Καμπόσος προέβη εἰς τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην καὶ ἀπίστευτον ἐξομολόγησιν, ἥτις ἠδύνατο ν' ἀνορθώσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς ἀκροωμένης, ἂν δὲν τοὺς περιέσφιγγε τὸ σαρίκιον, ἀφοῦ ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἀπόπειραν τοῦ ν' ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ τὰς ἰδίας αὐτῆς γνώμας, τελευταῖον ἡ Βάσω δὲν παρέλιπε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν μίαν ἐρώτησιν, τὴν ἑξῆς.

— Δὲ μοῦ λές, γιατὶ θέλησες νἄρθῃς μαζύ μου εἰς αὐτὸν τὸ δρόμο;

Ὁ Καμπόσος ἐδίστασε μικρόν, πρὶν ν' ἀπαντήσῃ. Τέλος εἶπεν:

— Εἶδα ποῦ ἦταν ἀνάγκη. Οἱ ἀγάδες δὲν ἤθελαν νὰ πᾶνε.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἦτο βεβαίως συμπερασματικὴ δι' ἄνθρωπον δυσκόλως πειθόμενον. Ἡ Βάσω ἀπηύθυνε καὶ δευτέραν ἐρώτησιν.

— Καὶ γιατὶ εἶπες ψέμματα, ὅτι μ' ἐγνώριζες; Μὲ εἶχες ξαναϊδεῖ ποτέ;

— Τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σὲ γλυτώσω ἀπὸ τὴν μπερδεψιὰ ἐκείνην, εἶπεν ὁ Καμπόσος.

Ἴσως αἱ δύο αὗται ἀπαντήσεις πόρρω ἀπεῖχον τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ πιθανῶς δὲν εἶχεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀκριβῆ συνείδησιν τῶν ἀφορμῶν, αἵτινες ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὸ διάβημα. Τὸ κατ' ἐμέ, νομίζω ὅτι τὸ φύσει ῥᾳδιουργικὸν καὶ κατοπτευτικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἦτο τὸ μόνον κινῆσαν αὐτὸν αἴτιον ἵνα προσέλθῃ αὐθόρμητος εἰς τὴν παράβολον ἐκείνην ἀποστολήν. Ὁ σκοπός του ἦτο ἴσως νὰ κατασκοπεύσῃ τὰς θέσεις καὶ τὰ *ταμπούρια* τῶν κλεπτῶν, καὶ νὰ πωλήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους μεγαλειτέραν δούλευσιν, ἢ ὅση συνίστατο εἰς τὰ κόμιστρα καὶ εἰς τὴν ἐγχείρισιν τῆς ἐπιστολῆς.

Ἴσως προσέτι θὰ ἐρωτήσωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ποίαν ἀφορμὴν εἶχεν ὁ Καμπόσος νὰ διηγηθῇ πρὸς τὸν ἄγνωστον αὐτῷ νέον οὕτω προχείρως τὴν ἱστορίαν του; Πρόσωπον τοιοῦτον ὡς πρώτην ἀρετὴν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὴν ἐχεμυθίαν καὶ τὴν κρυψίνοιαν. Τοῦτο εἶνε ἀληθές. Ἀλλ' οὐδὲν συμφέρον εἶχεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ν' ἀποκρύπτῃ ἀπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἱστορίαν του· τοὐναντίον εἶχε συμφέρον νὰ καθιστᾷ αὐτὴν φανεράν. Ἡ ἄκρα νεότης καὶ ἡ συμπαθὴς μορφὴ τοῦ νομιζομένου Τούρκου τῷ ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην. Οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔφερεν ἐκεῖνος, ἦτο πλαστόν. Ἄλλως τόσῳ προθυμότερον ἔκλινεν εἰς τὸ νὰ διηγῆται τὴν ἱστορίαν του πρὸς πάντα μουσουλμάνον, ὅσῳ ᾐσθάνετο εἶδός τι ὑπερηφανίας διηγούμενος αὐτήν. Μηδεὶς ἀπορήσῃ διὰ τοῦτο. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐσεμνύνετο διότι κατώρθωσε δῆθεν νὰ λύσῃ πρόβλημα ἄλυτον πρὸ αὐτοῦ, τὸ νὰ εἶναι Τοῦρκος χωρὶς ν' ἀλλαξοπιστήσῃ. Ἔτρεφε δὲ βαθεῖαν περιφρόνησιν πρὸς πολλοὺς ἄλλους ῥωμηοὺς τοῦ τότε χρόνου, οἵτινες οὐδὲν κατώρθωσαν ἐξομόσαντες. Πᾶς ἐξωμότης ἔπαυε νὰ εἶνε Χριστιανός, ἀλλὰ δὲν ἐγίνετο καὶ Τοῦρκος, διὰ τὸ φύσει ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνθρωποι κατήντων εἰς οἰκτρὰν καὶ γελοίαν θέσιν, διότι οὔτε οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἤθελον πλέον ὡς Χριστιανούς οὔτε οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐδέχοντο ὡς Τούρκους. Ἀλλὰ τοῦτο πάσχουσι καὶ ἄλλοι πολλοί...

ΙΗ'

Ὁ Πευκόρραχος, ὅστις μεθ' ὅλον τὸ δυσκίνητον αὐτοῦ εἶχε κατέλθει ἀπὸ τοῦ βράχου, ἔσπευσε νὰ συλλάβῃ τὸν Καμπόσον, καὶ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ. Τὸν περιέσφιγξε δὲ τόσον πολὺ μὲ τὰς ὀζώδεις χεῖράς του, ὥστε ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος οὐδ' ἀπεπειράθη νὰ τοῦ δαγκάσῃ τοὺς δακτύλους, ὡς θὰ ἔπραττεν εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, ἂν τὸν περιέσφιγγον ἁπαλώτεραι χεῖρες. Ὁ Πευκόρραχος καὶ ὁ Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς φίλος αὐτοῦ, ὃν δὲν ἐπαρουσιάσαμεν ἀκόμη εἰς τοὺς ἀναγνώστας, δὲν διέπρεπον ἐπὶ εὐκινησίᾳ μεταξὺ τῶν συντρόφων των, ἀλλ' ὅσον διὰ τὸ ταμποῦρι ἦσαν βράχοι ἀκλόνητοι, καὶ οὐδὲ μοχλὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκριζώσῃ. Μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας, μεθ' ἧς ὁ Πευκόρραχος ἠδύνατο νὰ φυτευθῇ ἐπὶ κρημνώδους σκοπιᾶς, καὶ νὰ φυλάξῃ ἐκεῖ ταμποῦρι ὥραν τὴν ὥραν, ὑποφέρων τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτός, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκάμπτου ἰσχυρογνωμοσύνης, ἂν ἐκράτει ἅπαξ εἰς τὴν χεῖρά του λείαν τινά, ἄγραν, λάφυρον, *πλιάτσικο*, ἂς ἦτο τοῦτο ἄνθρωπος ἢ πρᾶγμα, θηρίον ἢ βουνόν, δὲν θὰ ἐπείθετο ποτὲ νὰ τὸ ἀφήσῃ, ἀλλ' ἂν τοῦ ἔκοπτες τὴν μίαν χεῖρα, μὲ τὴν ἄλλην θὰ τὸ ἐβάσταζεν, ἂν καὶ τὰς δύο, θὰ τὸ συνελάμβανε μὲ τοὺς ὀδόντας. Τοιαύτην σπανίαν ἀρετὴν ὅλοι οἱ κλέφται δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν, ἀλλ' εἶχον ἄλλος ἄλλην. Ὁ Πετρίτης, φέρ' εἰπεῖν, εἶχε *μάτι*, ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἀπὸ τεσσάρων μιλίων ἀποστάσεως, ὄχι μόνον ἂν ἦτο Τοῦρκος ἢ χριστιανός, ἀλλὰ τὴν τρίχωσιν τῆς φλοκάτας, τὸ χρῶμα τοῦ σελαχίου καὶ τὴν στιλπνότητα τοῦ ὁπλισμοῦ. Ὁ Ὄρνιος εἶχε *πόδι*, ἠδύνατο νὰ τρέξῃ ἀπνευστὶ πεντήκοντα μίλια εἰς ἑπτὰ ὥρας, καὶ τοῦτο χωρὶς ν' ἀναπαυθῇ, χωρὶς νὰ σταματήσῃ, χωρὶς νὰ διψήσῃ. Ὁ Ξυπνητήρας εἶχεν *αὐτί*, ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ἀπὸ ὀκτακοσίων βημάτων θροῦν, πνοήν, ψίθυρον, μορμυρισμόν, ἀναστεναγμόν. Ὁ Σαΐτας εἶχε *χέρι*, ἠδύνατο νὰ ἐκσφενδονήσῃ εἰς ἀπόστασιν βολῆς καρυοφυλλίου

βαρὺν λίθον, καὶ τὴν χεῖρα δὲν τὴν ἔβλεπες, ἐστροφοδινεῖτο ὡς *φτερωτή*, ὡς τροχὸς νερομύλου, οὐδὲ τὸν λίθον ἔβλεπες, τὸν δοῦπον τῆς πτώσεως ἤκουες μόνον· τέλος ὁ Τσιντζούρας, ἐλλείψει ἄλλου ὠφελιμωτέρου προτερήματος, εἶχε *τραγοῦδι*, ἔκρουε τὴν λύραν μετὰ δεξιότητος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ συγχορευτοῦ, ἐπιάνετο ἀπὸ ἕνα σχοῖνον κ' ἐχόρευεν.

Ἀφοῦ ὁ Πευκόρραχος συνέλαβε καλῶς τὸν ἄνθρωπόν του, ἔβαλε μίαν κραυγήν.

— *Καραοῦλι!*

Ἡ λέξις αὕτη, ἥτις ἐσήμαινεν ὅ,τι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων μας ἡ κραυγὴ *σκάντζα βάρδια!* καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τὸ ἐπιφώνημα *ἀλλαγή!* ἔμελλε ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς κοιμωμένους κλέφτας, ἂν δὲν εἶχον ἐξεγερθῇ οὗτοι ἤδη ἐκ τῆς προλαβούσης ἐκπυρσοκροτήσεως. Ἓξ ἢ ὀκτὼ ἐκ τούτων, καταλιπόντες θερμὰς τὰς φλοκάτας των, εἶχον συρρεύσει ἤδη εἰς τὴν σκηνήν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Πευκόρραχος ἐξέπεμπε τὴν κραυγὴν ταύτην.

— Τί εἶναι; τί τρέχει;

Οὐδεὶς ἀπήντα εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Ὁ μὲν ἀγαθὸς Πευκόρραχος οὐδὲ γρῦ ἐνόει ἐκ τῶν συμβαινόντων, ὁ δὲ Νῖκος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν εἶχε σχίσει τὴν λευκὴν ἀκόμη φουστανέλλαν του καὶ προσεπάθει νὰ περιδέσῃ τὸ τραῦμα τῆς Βάσως.

— Φέρετε φῶς! ἔλεγε· ἀνάψετε δαδί, παιδιά!

Οἱ κλέφται δὲν ἦσαν ἀδιάκριτοι, καὶ δὲν ἐπέμενον νὰ μάθωσι τὰ ἀγνοούμενα. Εἷς αὐτῶν ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Νίκου, καὶ ἦναψε διὰ πυρολίθου θρυαλλίδα. Ἐφωτίσθη τότε τὸ ὠχρὸν καὶ ξανθὸν πρόσωπον τῆς νεάνιδος, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχεν ἀπορρίψει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν, καὶ ἐφάνησαν οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης της περὶ τὸν λαιμόν. Ἀλλ' ὁ Νῖκος δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπον, προσεῖχεν εἰς τὴν πληγὴν τοῦ βραχίονος. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο βαθεῖα αὕτη.

Τὸ πρόσωπον τὸ ἔβλεπον οἱ κλέφται. Τοὺς ἐφάνη δὲ ὡς ἀκτὶς σελήνης κατὰ τὴν ἀσέληνον ἐκείνην νύκτα, ὡς σταγὼν δρόσου εἰς τὴν τραχεῖαν ἐκείνην ἐρημίαν.

Ἀπὸ τοῦ νεαροῦ τούτου προσώπου, τοῦ πλασθέντος διὰ νὰ εἶναι φαιδρόν, καὶ ὅμως φέροντος ἤδη ἴχνη δακρύων περὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ προσοχή των ἐστράφη πρὸς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο σκυθρωπὸν καὶ ἀπαίσιον πρόσωπον, τὸ τοῦ Καμπόσου. Κατ' ἀρχὰς εἷς τῶν κλεφτῶν εὗρε πρόχειρον ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας του, ἣν καὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων..

— Ξέρεις, θὰ τὴν ἔκλεψεν αὐτὸς ὁ Τούρκαλος, κι' αὐτὴ εἶναι ῥωμηοπούλα.

Εἰς τὴν ὑπόνοιαν ταύτην, οἱ κλέφται ἤρχισαν νὰ ῥίπτωσιν ἀπειλητικὰ βλέμμα πρὸς τὸν ἀτυχῆ Καμπόσον καὶ ὁ Ὄρνιος, εἷς τῶν συνδραμόντων κλεφτῶν, ἦτο ἕτοιμος νὰ τὸν κατασπαράξῃ. Ἀλλ' ὁ Πευκόρραχος ἔκραξε.

— Ξυπνήσετε τὸν καπετάνο, μὴ κάνετε λωλαμάραις. Ἐκεῖνος θ' ἀποφασίσῃ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν περιέσφιγξε τόσον σφοδρῶς τοὺς δύο βραχίονας τοῦ Καμπόσου, ὥστε ὁ δυστυχὴς ἐπόνεσε καὶ ἀφῆκε γογγυσμόν.

Τὴν γνώμην τοῦ Πευκόρραχου παρεδέχθησαν πάντες ἄνευ ἀντιρρήσεως.

ΙΘ'.

Δι' ὀλίγων ἔσπευσε νὰ ἐξηγήσῃ ἡ Βάσω εἰς τὸν ἔκπληκτον Χρῆστον Μηλιόνην τὰ κατὰ τὸν Καμπόσον. Ὁ ἐπιτήδειος οὗτος ἄνθρωπος εἶχε καταγγείλει αὐτὸς ἑαυτόν. Ἡ τύχη τῷ εἶχε στήσει τοιαύτην παγίδα, οἵαν οὐδὲ ὁ δεινότατος τῶν θηρευτῶν κατώρθωσέ ποτε νὰ παρασκευάσῃ. Τὰ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς τύχης ὑπεσχέθη ἡ νέα νὰ διηγηθῇ τὴν ἐπαύριον. Προσεκλήθη ὁ ἡλικιωμένος κλέφτης Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ Πευκόρραχου, ὅστις δὲν ἦτο ἀδέξιος χειρουργός, καὶ ἀνεδέχθη νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγήν της. Ὁ Νῖκος δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτει συγγνώμην καὶ δὲν παρηγορεῖτο διότι αὐτὸς ἦτο ὁ αἴτιος τοῦ δυστυχήματος. Ἡ κόρη τὸν ᾤκτειρε. καὶ δὲν ἔσπευσε νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι αὐτὴ μᾶλλον ἔμελλε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συγγνώμην του.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Βάσω συνδιελέχθη κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ *καπετάνου*, καὶ διηγήθη πρὸς αὐτὸν κατὰ πλάτος ὅσα εἶχε νὰ διηγηθῇ. Ὁ κλέφτης τὴν συνεβούλευσε νὰ μὴ εἴπῃ τι εἰς τὸν Νῖκον, ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τῇ ὑπεσχέθη νὰ τὴν πέμψῃ εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Προσέτι ἀνεδέχθη ὁ Χρῆστος νὰ γείνῃ ἐγγυητὴς καὶ μεσίτης ὑπὲρ αὐτῆς, ὅπως τύχῃ τῆς πατρικῆς συγγνώμης.

Ἡ νέα ᾐσθάνθη βάλσαμον παραμυθίας εἰς τὴν καρδίαν της, ἀπέτεινεν αἰδῆμον καὶ σοβαρὸν μειδίαμα πρὸς τὸν Νῖκον, καὶ τὴν ἑπομένην νύκτα μετέβη εἰς τὴν πλησιεστέραν ἔπαυλιν, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν δύο χωρικῶν, οὓς τῇ εἶχε δώσει ὡς ὁδηγοὺς ὁ ἀνάδοχός της.

Πρὶν ἀναχωρήσῃ, ἡ Βάσω ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ μίαν μεγάλην χάριν παρὰ τοῦ νοννοῦ της. Μετενόησεν, εἶπε, διότι παρέδωκεν εἰς χεῖράς των τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις ὑπῆρξε συνοδοιπόρος της καὶ ὁδηγός της εἰς τὴν πορείαν. Ἄνευ αὐτοῦ, πῶς θὰ εὕρισκε τὸ λημέρι τῶν κλεφτῶν; Δὲν ἤθελε τὸ κακόν του, εἶχε σκοπὸν τὴν τελευταίαν στιγμήν, εὐθὺς ὡς ἀνεκάλυπτε τὸ λημέρι, νὰ τῷ εἴπῃ νὰ φύγῃ. Ὅτε ἀντήχησεν ἡ ἐκπυρσοκρότησις, ἠγνόουν ἀμφότεροι ὅτι εὑρίσκοντο τόσον ἐγγὺς εἰς τὰ *ταμπούρια*, ὁ δ' αἰφνίδιος ἐκεῖνος πυροβολισμός, ἡ ἔκπληξις, ὁ φόβος καὶ τὸ βόλι, τὸ ὁποῖον ἔπληξε τὸν βραχί-

ονά της, τὴν ἔκαμαν νὰ *παραμιλῇ*, καὶ ἐνόμισε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι εἶχε χρέος νὰ παραδώσῃ τὸν συνοδοιπόρον της. Τεταραγμένη εἰσέτι, διηγήθη τὴν ἱστορίαν του εἰς τὸν νοννόν της καὶ εἰς τὸν Νῖκον, ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον μετεμελήθη. Ἀκούσας ταῦτα, ὁ Μηλιόνης οὐδὲν βέβαιον τῇ ὑπεσχέθη, ἀλλ' ὅμως εἶπεν ὅτι θὰ φροντίσῃ νὰ τοῦ δώσῃ τοῦ Καμπόσου ὅ,τι τοῦ πρέπει. Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν καθησύχασε τὴν νεάνιδα.

Ἡ τύχη τοῦ Καμπόσου ἔμελλε ν' ἀγνοῆται διὰ πολὺν καιρόν, ἐὰν ὁ Ὄρνιος, ὅστις εἶχεν ἰσχυρὰν μνήμην, δὲν διηγεῖτο ἀκολούθως πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων του τὴν περὶ τούτου ἱστορίαν, ἣν καὶ ἡμεῖς μεταγράφομεν ἐνταῦθα πρὸς πληροφορίαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν.

Εἰς δύο ἀνθρώπους ἔπεσεν ὁ κλῆρος ν' ἀναδεχθῶσι τὸ βάρος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, εἰς τὸν Σαΐτταν καὶ εἰς τὸν Ὄρνιον. Καὶ οὗτος μὲν εὑρίσκετο εἰς ἄγνοιαν περὶ τοῦ τί ἔμελλον νὰ τὸν κάμωσιν, ὁ δὲ Σαΐτας, εὐτυχέστερος, εἶχε λάβει ἄμεσον πρόσταγμα παρὰ τοῦ καπετάνου, ὅτι ὤφειλον ν' ἀπαλλαχθῶσι τοῦ φορτίου αὐτοῦ. Ὁ Σαΐτας δὲν ἐφάνη ἐχέμυθος, καὶ ἴσως διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν ἐπρόδωσε καθ' ὁδόν, ἐνῷ ἐπορεύοντο, καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς θέσιν καὶ ὁ Ὄρνιος, ὥστε νὰ μὴ βαδίζῃ εἰς τὸ σκότος. Ὁ καπετάνος εἶχε διατάξει νὰ τὸν *χαλάσωσιν*, αὐτὸν τὸν μακαρίτην. Καὶ δὲν ἦτο εὔκολον τὸ πρᾶγμα, ὡς φαίνεται. Ἦτον *ἑφτάψυχος* αὐτὸς ὁ *καλοκόκκαλος*. Ὁ Ὄρνιος ἔμελλε νὰ τὸν δέσῃ ὀπισθάγκωνα ἐπὶ στελέχους ἐλάτης, ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ὄρνιος ἡτοίμαζε τὸ σχοινίον, δὲν ἠξεύρω πῶς, ἐδοκίμασεν ἐκεῖνος *νὰ τὸ στρήψῃ*. Εὐτυχῶς ὁ Μηλιόνης εἶχε προβλέψει, ὡς φαίνεται, τὴν ἐνδεχομένην ταύτην περίπτωσιν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο διώρισε τὸν Ὄρνιον μέλος τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης. Ὁ Ὄρνιος εἶχε τὰς καλλιτέρας κνήμας, ὡς εἶνε γνωστόν, καὶ *τὸ ἔβαλεν* εὐθὺς *εἰς τὰ πόδια*. «Ἅπλωνα τὴ χέρα μου, κ' ἐχανόταν ἀπὸ 'μπροστά μου. Ὁ Σαΐτας εἶχε μείνει παραπίσω, ἐντρέπομουν νὰ τὸν φωνάξω, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸ *νάμι* μου. Ἔφευγε σὰν ἴσκιος, ἀκόμα ἄλλος δὲν μοῦ παραβγῆκε. Νὰ μὴν ἤμουν Ὄρνιος, ἂν δὲν τὸν ἔφτανα. Δυὸ τρεῖς *ποδαριαῖς*, καὶ τὸν ἀδράχνω. Σ' ἐτσάκωσα, σ' ἔχω, σ' ἔφαγα. Τὸν *ἀπιθόρω* ἀπάνω 'ς ἕναν ὄχτο, τὸν ἀρχινῶ σταὶς διπλαργιαίς. Τὸν τραβάω πίσω, τὸν *παγλαρόνω* στὸν ἔλατο, τὸν σφίγγω, τὸν *ζαμακόνω*, τὸν διπλοσταυρόνω· ὤμορφος εἶσαι, κάτσε δῶ νὰ σὲ καμαρώσω». Ἐνταῦθα ἔληξε τὸ ἔργον τοῦ Ὀρνίου, ὁ Σαΐττας ὤφειλε νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὸ χρέος του. Ὁ Σαΐτας ὥπλισε μὲ ὑπερμεγέθη λίθον τὴν σφενδόνην του, ἔστη εἰς ἀπόστασιν διακοσίων βημάτων ἀπὸ τοῦ δεσμώτου, καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ γυμνάσια. Τὴν πρώτην φορὰν περιέστρεψε δωδεκάκις τὴν σφενδόνην περὶ τὴν κόμην του μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα. Ἀντήχησεν ἡ δόνησις τῆς σφενδόνης, ὁ ἀτυχὴς κατάδικος ἔκλεισεν αὐτομάτως τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἀλλ' εἶχεν ἄδικον νὰ βιάζηται. Ὁ Σαΐτας δὲν τὸν ἐσκόπευσεν, ἀλλὰ προσεποιήθη ὅτι τοῦ ἔφυγεν ὁ λίθος καὶ τὸν ἔρριψε μακράν, ὀπίσω τῆς κεφαλῆς του. Ὁ Καμπόσος ἀνέπνευσεν. Ὁ Ὄρνιος ἔβλεπεν ἀτενῶς. Ὁ Σαΐτας ἐνέβαλε δεύτερον λίθον εἰς τὴν σφενδόνην, καὶ ἤρχισε τὴν αὐτὴν ἄσκησιν. Ἡ περιστροφὴ ὑπῆρξε τὴν φορὰν ταύτην ἀνετωτέρα καὶ βραδυτέρα. Τέλος ὁ λίθος ἐξετοξεύθη, καὶ πεσὼν εἰς τὸ δένδρον, ἐφ' οὗ ἦτο δέσμιος ὁ Καμπόσος, ἐκτύπησεν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ καταδίκου, δύο ἢ τρεῖς παλάμας ὑπεράνω αὐτῆς. Ὁ λίθος κρούσας ἐκ πλαγίου τὸν φλοιὸν τοῦ δένδρου ἀνεκόπη καὶ κατέπεσεν ἐγκαρσίως, ἔψαυσε τὸν ὦμον καὶ τὸν βραχίονα τοῦ καταδίκου, καὶ κατεκυλίσθη εἰς τοὺς πόδας του.

Ὁ Καμπόσος δὲν εἶχε προφέρει οὐδὲ λέξιν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἀγανακτήσας, ἀνέκραξε.

— Μὴ μὲ βασανίζετε, βρὲ παιδιά· θὰ μὲ σκοτῶστε, σκοτῶστέ με.

— Τώρα σοῦ δείχνω, ἀπήντησεν ὁ Σαΐτας χωρὶς νὰ συγκινηθῇ.

Ὅσον διὰ τὸν Ὄρνιον, οὗτος ἦτο, φαίνεται, εὐαίσθητος, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν οἰκτείρῃ. Ἀλλ' ἡ περιέργειά του, ὅπως ἴδῃ τὸ τέλος τοῦ ἀλλοκότου τούτου πειράματος, καθ' ὃ ὁ Σαΐτας ἐπεθύμει ὡς φαίνεται ν' ἀναπτύξῃ ὅλην τὴν περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς σφενδόνης ἐπιτηδειότητά του, ἦτο μεγαλειτέρα τοῦ οἴκτου ὃν ᾐσθάνθη, καὶ δὲν ἱκέτευσεν ὑπὲρ τοῦ καταδίκου. Ὁ Σαΐτας ἔσπευσε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὴν ἀπειλήν του. Τὴν φορὰν ταύτην ὁ δύστηνος κατάδικος ἔβλεπε τὸν θάνατον μὲ τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς. Εἶδε τὸν Σαΐταν κύπτοντα πρὸς τὴν γῆν, τὸν εἶδεν ἀναζητοῦντα καὶ ἐκλέγοντα τὸν λίθον, τὸν εἶδε θέτοντα τὸν λίθον εἰς τὴν σφενδόνην. Εἶτα ἤρχισεν οὗτος νὰ περιστρέφῃ αὐτὴν κατὰ τὸ σύνηθες. Ὁ Καμπόσος ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ λίθος ἐκεῖνος θὰ συνέτριβε τὸ κρανίον του. Τετέλεσται, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἔλεος δι' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Τότε ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ τὸ *Μνήσθητί μου Κύριε*, καὶ μόλις θὰ εἶχε καιρὸν ἅπαξ νὰ τὸ ἀπαγγείλῃ, τὸ βλῆμα ἐξεσφενδονίσθη γοργόν, καὶ ἐλθὸν ἔπληξε τὸ πρόσωπον τοῦ καταδίκου. Ἀλλ' ὢ θαῦμα! Ὁ φαινόμενος λίθος ἦτο βῶλος γῆς καὶ διερράγη εἰς μικρὰ τεμάχια. Ὁ κατάδικος ᾐσθάνθη τρομερὸν πόνον εἰς τοὺς γνάθους, ἐτυφλώθη σχεδὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς κόνεως, ἀλλ' ἔμεινε σῶος καὶ ὑγιής. Τότε ὁ Σαΐτας διέταξε τὸν Ὄρνιον νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν λύσῃ.

Ὁ κλέφτης ἔμεινεν ἀπορῶν, καὶ ἐκύτταζεν

λῷ χείρονας. Οὕτως ἐν ἑτέρῳ δημοτικῷ ᾄσματι λέγει ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν στεῖραν γυναῖκά του.

—«Γυναῖκα, νὰ σὲ σφάξω; Γυναῖκα, νὰ σὲ διώξω;»

Σκεφθεὶς ὅμως ὅτι φιλανθρωπότερον εἶναι νὰ τὴν σφάξῃ.

'Σ τὸ μακελλάρη 'πάει τὸ φίλο του Νικόλα,
καὶ ὁ Τοδὼρ τοῦ λέει·—«Κουμπάρε μου Νικόλα,
ἔλα γι̯ὰ νὰ μοῦ σφάξῃς μι̯ὰ στρέφα ἀγελάδα »
Καὶ τοῦ Τοδὼρ τοῦ λέει ὁ φίλος του Νικόλας.
—«Τράβα ἐμπρός, κουμπάρε, καὶ ἔρχομαι κατόπι.»
Κάθεται κι̯' ἀκονίζει τὴν κοφτερὴ μαχαῖρα,
καὶ ὕστερα 'πηγαίνει εἰς τοῦ Τοδὼρ τὸ σπίτι.
Μὰ ὁ Τοδὼρ δὲ 'βγάνει τὴ στρέφα ἀγελάδα,
μόν' βγάνει τὴν Τοδώρκα, τὴν ἄκληρη γυναῖκα.
Τὴν σφάζει ὁ μακελλάρης, τῆς κόβει κεφάλι κτλ.

(Dozon ἀριθ. 88).

Ἀφ' οὗ δὲ τοιοῦτος ἀπεικονίζεται ὁ συζυγικὸς βίος τῶν Βουλγάρων, φαίνεται εὐεξήγητον διατί ὁ *Χαϊδούτ* περαίνει συνήθως τὸν λῃστρικὸν βίον του διὰ τοῦ γάμου. Ἀφ' οὗ δὲν θὰ φονεύῃ πλέον ὁδοιπόρους ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, θεωρεῖ ἴσως ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ κάποιον νὰ βασανίζῃ πρὸς διασκέδασιν ἐν τῷ οἴκῳ του. Ἐγκαταλείπων δὲ τὸ φονικὸν ἐπάγγελμά του, ἀποχαιρετίζει μετ' ἀγάπης τοὺς τόπους ἐν οἷς διῃτᾶτο, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση.

Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Λίμπεν.

(Dozon ἀριθ. 24.)

'Ανέβη ὁ Λίμπεν 'ς τὰ βουνά, 'ψηλὰ 'ς τὰ καρφοβούνι̯α,
κι̯' ἀφίνει γει̯ὰ 'ς τὰ κρυὰ νερά, κι̯' ἀφίνει γει̯ὰ 'ς τὰ δάση,
—«Ἔχετε γει̯ά, κρύα νερά, καὶ σεῖς βουνὰ καὶ δάση,
δάση μου καταπράσινα, δάση μου φουντωμένα!
Πόσαις φοραῖς 'ς τὸν ἴσκι̯ο σας ἔστησα τὸ λημέρι!
Εἶχα λεβέντες δι̯αλεχτούς, καὶ ἀτός μου παλληκάρι.
Πολλαῖς μανάδες ἔκαμα, νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα,
ἔκαμα χήραις κι̯' ὀρφανά, κ' ἐρήμαξα τὴ χώρα.
Γι̯ὰ μένα κόσμος ἔκλαψε, κόσμος μὲ καταρι̯έται.
Ἔχετε 'γει̯ά, 'ψηλὰ βουνά, κρύα νερὰ καὶ δάση!
κ' ἐγὼ θ' ἀφήσω τὴν κλεψι̯ά, 'ς τὸ σπίτι θὰ γυρίσω,
νὰ μὲ 'παντρέψῃ ἡ μάνα μου καὶ νὰ μὲ στεφανώσῃ
μὲ τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολὼβ τὴ ζηλεμένη κόρη.»
Τὸ δάσος, ὁποῦ στέκεται βουβὸ 'ς τοὺς ἄλλους κλέφταις,
'ς τὸ Λίμπεν ἔβγαλε φωνή, 'ς τὸ Λίμπεν ἀποκρίθη.
—«Ἀφέντη Λίμπεν, βόι̯βοδα τρανὲ καὶ ξακουσμένε,
πολλαῖς φοραῖς 'ς τὸν ἴσκι̯ο μου ἔστησες τὸ λημέρι.
πολλαῖς φοραῖς 'ξαπλώθηκες 'ς τὰ δροσερά μου χόρτα.
Τὸ φλάμπουρό σου στύλωνες 'ψηλὰ 'ς τὰ καρφοβούνι̯α.
κ' εἶχες λεβέντες δι̯αλεχτούς, κι̯' ἀτός σου παλληκάρι.
Πολλαῖς μαννάδες ἔκαμες νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα,
ἔκαμες χήραις κι̯' ὀρφανά, κ' ἐρήμαξες τὴ χώρα.
Γι̯ὰ σένα κόσμος ἔκλαψε κ' ἐμένα καταρι̯έται.
Ὡς τώρα εἶχες τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴ γι̯ὰ μάννα,(1)
κ' εἶχες γι̯' ἀγάπην ἀκριβὴ τὴ δροσερὴ βρυσοῦλα,
καὶ τἀγεράκι τοῦ βουνοῦ εἶχες γι̯ὰ σύντροφό σου·
εἶχες τὸ χόρτο στρῶμά σου καὶ σκέπασμα τὰ φύλλα,
κ' ἔπινες κρύσταλλο νερό, τὴ δίψα σου νὰ κόβῃς,
καὶ τὰ πουλάκι̯α τοῦ βουνοῦ σοῦ γλυκοκελαδοῦσαν·
Νὰ χαίρεσαι τὴ λεβεντει̯ὰ μ' ὅλα τὰ παλληκάρι̯α,
μαζί σου χαίρονται βουνά, χαίρονται καὶ τὰ δάση,
καὶ τῆς βρυσούλας τὸ νερὸ σιγανοτραγουδάει.—
Μὰ τώρα μᾶς ἀφίνεις 'γει̯ά, 'ς τὸ σπίτι νὰ γυρίσῃς'
νὰ σὲ 'παντρέψῃ ἡ μάννα σου καὶ νὰ σὲ στεφανώσῃ
μὲ τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολὼφ τὴ ζηλεμμένη κόρη.»

Τὸ ἐν τῷ ᾄσματι τούτῳ κατισχῦον εὐγενὲς αἴσθημα τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως ἐξασθενίζει εὐτυχῶς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν παράγει ἡ αἱματοχαρὴς κομπορρημοσύνη τοῦ *Χαϊδούτ*.

Ἀλλ' ὁ γάμος δὲν εἶναι πάντοτε τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ λῃστρικοῦ βίου. Ἐνίοτε ὁ Χαϊδούτ, ἂν διέπραξε καὶ ἄλλα πλὴν τῶν συνήθων κακουργημάτων, ζητεῖ νὰ ἐξαγνίσῃ διὰ τῆς μετανοίας τὸν ἁμαρτωλὸν βίον του. Κτίζει γεφύρας, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἢ γίνεται μοναχός, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του. Οὕτω καὶ ὁ Στογι̯ὰν ἀφιεροῖ ὅσα πλούτη συνήθροισεν ἐκ τῆς λῃστείας εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ γίνεται καὶ αὐτὸς καλόγηρος.

Ἡ κακὴ γλῶσσα.

(Dozon ἀριθ. 25)

'Ερούντωσαν τὰ δένδρα, ἀνοῖξαν τὰ κλαδι̯ά
καὶ βούρκωσε τῆς μάννας, τῆς δόλι̯ας ἡ καρδι̯ά.(1)
Δὲν κάνεισὰν ταῖς ἄλλαις ἡ μάννα τοῦ Στογι̯άν.
μὰ λέει 'ς τὸν ὑγι̯ό της καὶ τὸν παρακαλεῖ.
—«Τὸ καλοκαίρι τοῦτο δὲ 'βγῆκες γι̯ὰ κλεψι̯ά.
Πραγματευτάδες (2) ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κότελ χθές·
γι̯ὰ σένα μ' ἐρωτοῦσαν καὶ μοῦ λεγαν γι̯ὰ σέ:
Κουμπάρα, ποῦ νὰ εἶναι, ποῦ 'βρίσκετ' ὁ Στογι̯άν,
ποῦ εἶναι τὸ παλληκάρι τὸ πρῶτο τοῦ χωρι̯οῦ,
νὰ 'ρθῇ κι̯' αὐτὸς μαζί μας νὰ πᾶμε γι̯ὰ κλεψι̯ά,
νὰ 'πᾶμε εἰς τὴ 'Ρίλα, εἰς τὸ 'ψηλὸ βουνό;
Τῆς μάννας του ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογι̯άν.
—«Μητέρα, δὲν σὲ φθάνουν, δὲν σοῦ εἶναι ἀρκετὸ
ἐννι̯ὰ ἀμάξια πλούτη καὶ ἄλλο μὲ φλωρι̯ά;
Γρηὰ μάννα, δὲ βαρέθης νὰ κρύβῃς τὰ κορμι̯ὰ
ἐκείνων ποῦ σκοτώνω, 'σὰν ἔβγω γι̯ὰ κλεψι̯ά;
νὰ πλένῃς 'ματωμένα σκουτι̯ὰ δὲ βαργεστᾷς:»
Κ' ἡ μάννα του τοῦ λέει καὶ τὸν παρακαλεῖ.
—«Γι̯ὰ ἄκουσε κ' ἐμένα, λεβέντη μου Στογι̯άν!
Τὸ καλοκαίρι τοῦτο νὰ ἔβγῃς γι̯ὰ κλεψι̯ά,
κ' ὕστερα ὄντας γυρίσῃς νὰ μὴ 'ξανάβγῃς πλι̯ό.»
Τῆς μάννας του ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογι̯άν.
—«Μάννα, γλυκει̯ά μου μάννα, τί φρόνιμα 'μιλεῖς!
'Βγάλε νὰν τὴ φιλήσω τὴ γλῶσσα τὴ χρυσῆ,
ποῦ δίνει τέτοι̯α γνώμη καὶ τέτοι̯α συμβουλή.»
Βγάνει τὴ γλῶσσα ἔξω ἡ μάννα ἡ κουτή,
καὶ ὁ Στογι̯ὰν τὴν κόβει μὲ μι̯ὰ δαγκαματι̯ά.
Φορτώνει ἐννι̯ὰ μουλάρι̯α φορτώματα φλωρι̯ά,
τὰ 'πάει 'ς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ 'πάει 'ς τὸ Χιλενδάρ,
κι̯' αὐτὸς καλογερεύτη, ν' ἁγιάσῃ τὴν ψυχή.

Ν. Γ. Πολιτης.

(1) Ἐν τῷ κειμένῳ *Στάρα πλανίνα* (θηλυκ.) = τὸ γηραιὸν ὄρος.

(1) Τινῶν ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ᾀσμάτων οἱ δύο πρῶτοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν. — Τὴν ἄνοιξιν, ὅτε κατὰ τὸ ἑλληνικὸν ᾆσμα,
ἀνοίγει ὁ γαῦρος κ' ἡ ὀξυὰ καὶ σκιώνουν τὰ λημέρια,
βγαίνουν οἱ κλέφταις 'ς τὰ βουνά· διὰ τοῦτο ἡ προσέγγισις τῆς ἀνοίξεως θλίβει τὰς μητέρας αὐτῶν.

(2) Τεργόβτσι, ἔμποροι, καὶ συνεκδοχικῶς ὁδοιπόροι, διαβάται.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Θ'

Ζάκυνθος, τῇ 26ῃ Ἀπριλίου.

Οἱ λεμβοῦχοι τῆς Ζακύνθου δὲν εἶναι ὀλιγώτερον τολμηροὶ ἢ ἐπιδέξιοι τῶν Μεσολογγιτῶν, ἀλλ' ἡ μέθοδός των διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ πρὸς ἀποβίβασιν τῶν ἐπιβατῶν λέμβοι περιμένουν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἔρχονται μικρὰ ἀκάτια εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Εἴκοσι περίπου τοιαῦτα μᾶς ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, ἱκανὴν ὥραν προτοῦ προσεγγίσωμεν. Ἕκαστον ἀκάτιον περιέχει ἀνὰ δύο, ἐνίοτε δὲ τρεῖς ναύτας, οἵτινες ριψοκινδυνεύουν τὴν ζωήν των πρὸς ἐξασφάλισιν ἐπιβατῶν διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ λιμένος λέμβους, τῶν ὁποίων οὗτοι ἀποτελοῦν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν προφυλακήν. Ὁ εἷς τῶν ναυτῶν κρατεῖ τὰς κώπας καὶ μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιδεξιότητος φέρει τὸ ἀκάτιον παραπλεύρως τοῦ ἀτμοπλοίου, παλαίων κατὰ τῆς ὁρμῆς τοῦ κύματος, τὸ ὁποῖον ἀπωθεῖται βιαίως ἑκατέρωθεν, σχιζόμενον ὑπὸ τῆς πρώρας. Ἀλλ' ὁ κωπηλάτης νικᾷ τὸ κῦμα καὶ χωρὶς νὰ προστριβῇ εἰς τὸ φεῦγον σκάφος, πλησιάζει τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἀνηρτημένη κλίμαξ τοῦ ἀτμοπλοίου περᾷ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του,— ἐνῷ δὲ περᾷ, ὁ σύντροφός του, ὄρθιος ἐντὸς τοῦ ἀκατίου, ἁρπάζει διὰ τῶν χειρῶν του τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ μένει κρεμάμενος ἐκεῖθεν. Ἡ λέμβος ἔμεινεν ἤδη ὀπίσω, μακρὰν τοῦ προχωροῦντος ἀτμοκινήτου, ἀλλ' ὁ ἄφοβος ἀκροβάτης ἀναρριχᾶται ἀμέσως ἀπὸ τὴν κλίμακα εἰς τὸ κατάστρωμα καί, ἄνευ χρονοτριβῆς, συνομολογεῖ μετὰ τῶν ἐπιβατῶν συμβόλαια περὶ τῆς ἀποβιβάσεως.

Ἐξ ὅλων τῶν εἰς συνάντησίν μας ἐλθόντων σκαφιδίων οὐδὲ ἓν ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιθαλάσσιος δ' ἐκείνη γυμναστικὴ ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον συγκινητική, ὅτε τὸ ἀκάτιον περιέχει τρεῖς ναύτας καί, ἀντὶ ἑνός, βλέπεις δύο συγχρόνως ἀνθρώπους κρεμαμένους ἀπὸ τὴν κλίμακα. Φοβεῖσαι μὴ αἱ κινήσεις τοῦ ἑνὸς παρεμποδίσουν τὰς τοῦ ἄλλου, μὴ αἴφνης ἀποσπασθῇ τοῦ στηρίγματός του ὁ ζῶν ἐκεῖνος βότρυς καὶ πέσῃ ἐντὸς τῆς ἀφριζούσης κάτω θαλάσσης. Εὐτυχῶς, οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, καὶ ἠγκυροβολήσαμεν σῷοι πάντες καὶ ἀκέραιοι.

Ἡ Ζάκυνθος εἶναι πόλις κομψὴ περιέχουσα εἴκοσι περίπου χιλιάδας κατοίκους. Ἐκ πρώτης ὄψεως βλέπει τις ἐκεῖ τὰ σημεῖα τῶν μακρῶν της μετὰ τῆς Βενετίας σχέσεων. Ὁ ρυθμὸς τῶν οἰκοδομῶν, τὸ στενὸν τῶν ὁδῶν, αἱ μικραὶ πλατεῖαι, αἱ πολυάριθμοι ἐκκλησίαι, τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν Ἰταλίαν. Παρετήρησα ἐν τούτοις οὐκ ὀλίγας μεταβολὰς ἀφότου τὴν ἐπεσκέφθην τελευταῖον,— πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν, δηλαδὴ πρὸ τῆς ἑνώσεως. Τότε τὰ παράθυρα ἦσαν δικτυωτά, ἐνίοτε δὲ ἠνοίγοντο αἱ *ζελοζίαι* ἐνῷ διέβαινες κάτωθεν, καὶ ἔβλεπες εἰς τὸ παράθυρον χαρίεσσαν κεφαλὴν φέρουσαν Ἰταλικὴν καλύπτραν καὶ ὑπὸ τὴν καλύπτραν τὴν λάμψιν δύο ζωηρῶν ὀφθαλμῶν· σήμερον οἱ ζωηροὶ ὀφθαλμοὶ σὲ βλέπουν χωρὶς ποσῶς νὰ κρύπτωνται ὄπισθεν κιγκλίδων, διότι αἱ *ζελοζίαι* κατηργήθησαν. Τότε ἤκουες περὶ σὲ ἰταλικὰ ὅσα καὶ ἑλληνικά, τώρα ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα ἀνέκτησεν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ δικαιώματά της. Ὑπὸ τὴν ξένην προστασίαν ὀλιγίστη ἐλαμβάνετο φροντὶς διὰ τὴν εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν διάδοσιν τῶν φώτων, οἱ δὲ νέοι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν ἐξεπαιδεύοντο τότε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἕνωσιν τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐπληθύνθησαν καὶ εἰς τὰς ἑπτὰ νήσους. Τὰ χωρία ἔχουν προκαταρκτικὰ σχολεῖα, αἱ δὲ πόλεις καὶ γυμνάσια, ἅτινα προσθέτουν καὶ αὐτὰ τὴν ἀναλογίαν των εἰς τὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξάνοντα ἀριθμὸν τῶν φοιτητῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. Παρεκτὸς δὲ τῶν σχολείων, ὁ τύπος, τὰ δικαστήρια, ὁ πολιτικὸς βίος, ἡ ὅλη ὑπηρεσία τῆς διοικήσεως ἀποτελοῦν τοσούτους μοχλούς, χρησιμεύοντας εἰς ἀνύψωσιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης.

Ἡ διάδοσις τῆς παιδείας ὑπῆρξεν ἓν τῶν κυριωτέρων εὐεργετημάτων τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν ἑπτὰ νήσων, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐκ τῆς μεταβολῆς προκύψαν ὠφέλημα, οὐδ' ὑφίστανται λόγοι ὅπως μετανοήσωσι διὰ τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος συνένωσιν οἱ Ἰόνιοι, μολονότι ὑπῆρχον οἱ προλέγοντες τὴν καταστροφὴν τῶν νήσων ὡς ἄμεσον ἐπακόλουθον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἄγγλων. Οἱ φύσει μεμψιμοιροῦντες (τίς δ' Ἕλλην δὲν κλίνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς τοῦτο, ἴσως ἐνδομύχως φρονῶν ὅτι ἐὰν ἠκούετο αὐτός, τὰ πράγματα θὰ ἐτρέποντο ἐπὶ τὸ βέλτιον;) οἱ φύσει μεμψίμοιροι δύνανται νὰ εὕρωσι σημεῖα συγκρίσεως μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ παρελθόντος. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία ἐξετελεῖτο ἀποτελεσματικώτερον ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ἴσως δὲ καὶ τὰ δικαστήρια εἰργάζοντο τότε ταχύτερον καὶ καλλίτερον. Ἀλλ' ἐν συνόλῳ, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι προώδευσαν ἀφότου προσηρτήθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐημερία των ηὐξήσαν ἔκτοτε, οἱ δὲ κάτοικοί των εὑρίσκουν εἰς τὴν πλατυνθεῖσαν πατρίδα στάδιον εὐρύτερον διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν των, διὰ τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν δραστηριότητα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν πολιτικήν φιλοδοξίαν των. Ὑπῆρχε φόβος ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν κατασκευασθεῖ-

σαι ὁδοὶ θὰ ἐξαφανισθῶσι παραμελούμεναι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη. Ἀπ' ἐναντίας, καὶ ὁδοὶ νέαι καὶ διάφορα ἄλλα δημόσια ἔργα κατεσκευάσθησαν. Παρεκτὸς δὲ τούτων πάντων, ὑπάρχει καὶ τὸ μέγα κεφάλαιον τῆς ἀποδοθείσης εἰς τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ἱκανοποιήσεως. Διότι, ἐπὶ τέλους, ἡ ζωὴ τῶν ἐθνῶν, ὅσῳ καὶ τῶν ἀτόμων, δὲν περιορίζεται εἰς μόνα τὰ ὑλικά. Ὑπάρχει καὶ τὸ *αἴσθημα*, τὸ ὁποῖον δέον ὅπως δήποτε νὰ συγκαταριθμηθῇ μεταξὺ τῶν συστατικῶν τῆς εὐτυχίας. Ἔπειτα δέ, μὴ δὲν εἶναι οὐσιῶδες πλεονέκτημα καὶ ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ παραπονεῖσθαι, εἴτε δικαίως εἴτε μή, κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ τῶν ὀργάνων του, ἐὰν ἀνήκῃς εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν; Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲ εἶχον οἱ Ἰόνιοι ἐνόσῳ τὴν Κυβέρνησιν ἐξεπροσώπει ἡ ἐρυθρὰ στολὴ τοῦ Ἄγγλου στρατιώτου.

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς σημερινὰς ἐντυπώσεις μου. Ἡ πόλις ἐκαλλωπίσθη οὐσιωδῶς ἀφότου τὴν εἶδον. Θέατρον εὐρύχωρον καὶ εὐπρεπὲς ᾠκοδομήθη παρὰ τὴν θάλασσαν πλησίον τῆς πλατείας τοῦ ποιητοῦ, ὡς ὠνομάσθη αὕτη εἰς τιμὴν τοῦ Σολωμοῦ, οὗτινος ἐστήθη ἐκεῖ ἡ προτομή· ἐκτίσθη δὲ καὶ καλὴ προκυμαία καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, ἀπὸ τὸ θέατρον μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας, ὅπου τὸ ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

Ὁ ἅγιος οὗτος εἶναι ὁ προστάτης τῆς Ζακύνθου, ὅπως ὁ ἅγιος Γεράσιμος τῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ ἅγιος Σπυρίδων τῆς Κερκύρας. Εἰς ἑκάστην τῶν νήσων τούτων διατηρεῖται ἐντὸς πολυτίμου θήκης τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου της, ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους τελοῦνται πρὸς τιμήν του λιτανεῖαι, καθ' ἃς ἐκτίθεται τὸ σῶμα εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν κατοίκων καὶ ἀλλάσσονται τότε τὰ ἐνδύματα τοῦ ἁγίου, ἢ καὶ μόναι αἱ ἐμβάδες, αἱ δὲ παλαιαὶ— ἀλλ' ὄχι καὶ φθαρεῖσαι ἐκ τῆς χρήσεως,— διανέμονται εἰς τεμάχια, ὡς ἱερὰ κειμήλια. Εἰς ἑκάστην τῶν νήσων ὁρκίζονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου της, τὸν ἀποκαλοῦν δὲ *ἅγιον* ἁπλῶς, ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ ὀνόματός του. Οὗτος θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἅγιος. Ἄλλως δέ, ἡ λατρεία του δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν νῆσον τὴν ὁποίαν ἰδίᾳ προστατεύει. Αἱ ἄλλαι νῆσοι καὶ ἡ πλησιόχωρος στερεὰ παρέχουν εἰς ἕκαστον τῶν ἁγίων τούτων πρόσθετον ἀριθμὸν προσκυνητῶν, τῶν ὁποίων ἡ εὐλάβεια ἐπαυξάνει τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν των.

Οὕτω ἐπὶ τοῦ *Θησέως*, ἀφ' οὗ σοῦ ἔγραψα σήμερον, εἶδα μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ καταστρώματος νέον ἀνδρόγυνον. Ἡ σύζυγος ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκάλην βρέφος φιλάσθενον. Πρὸς ἔναρξιν συνομιλίας ἠρώτησα πῶς ὀνομάζεται.— Δὲν ἔχει ἀκόμη ὄνομα, θὰ βαπτισθῇ εἰς τὴν Ζάκυνθον.— Μεταβαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ τὸ βαπτίσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἔταξαν. Ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους μου μανθάνω ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σύνηθες. Οἱ γονεῖς *τάζουν* τὸ τέκνον των εἰς τὸν Ἅγιον, ταξειδεύουν, ἔρχονται εἰς Ζάκυνθον χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ψυχὴν ἐκεῖ, πορεύονται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ περιμένουν ἐκεῖ τὸν ἀνάδοχον· οἷος δήποτε δὲ ἢ οἱαδήποτε εἰσέλθῃ ἐκ τύχης κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρακαλεῖται, ἢ καὶ προσφέρεται ἐνίοτε, ὅπως βαπτίσῃ. Καὶ ἰδοὺ ἐγένοντο κουμπάροι χωρὶς νὰ γνωρίζωνται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πιθανότης ὅτι θὰ συναντηθῶσι ποτὲ πλέον, καθόσον εὐθὺς μετὰ τὴν βάπτισιν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα οἱ γονεῖς μετὰ τοῦ μικροῦ χριστιανοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος ἔχει ἐφεξῆς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύῃ.

Ἔχουσι δὲ οἱ εὐλαβεῖς διδόμενα διὰ νὰ πιστεύωσιν ὅτι θὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ πρὸς τὸν Ἅγιον εὐχαί των. Πᾶσα νέα ἔκδοσις τοῦ βίου του περιέχει θαύματα νέα προστιθέμενα εἰς ὅσα μακρὰ παράδοσις διαμνημονεύει. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε ὁ αὐτός, φίλε μου! Ἔχω ἐνώπιόν μου τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου τῆς Ζακύνθου.(1) Ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος δὲν εἶναι ὁ Ἀρεοπαγίτης. Ἦτο ἐξ εὐγενοῦς Ζακυνθίας οἰκογενείας, εἰσέτι ὑπαρχούσης, τῆς τῶν Σιγούρων. Γεννηθεὶς τῷ 1546 ἔλαβε νέος ἔτι τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἀναχωρήσας δ' ἐκ τῆς πατρίδος του πρὸς προσκύνησιν τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐκτιμῶν τὰς ἀρετάς του, τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῇ τὴν κενὴν τότε ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρῃτήθη τοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον ἀπομεμονωμένον, εἰς τὰ ὀρεινότερα τῆς νήσου μέρη. Ἐκεῖ ἔζησεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ τιμώμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, ἀπεβίωσε δὲ ἐν ἔτει 1624. Οἱ Ζακύνθιοι ἔκτοτε ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς Ἅγιον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ 1703 τοῖς ἐδόθη ἡ πρὸ τοῦτο κανονικὴ ἄδεια ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον. Ὥστε ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος εἶναι εἷς τῶν νεωτέρων ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Αὕτη δὲν ἀρέσκεται εἰς προσθήκας νέας εἰς τὸ Μηνολόγιόν μας, ὥστε εἶναι ὀλίγιστοι οἱ νεώτεροι ἅγιοί μας. Ὑπάρχουν ὅμως τινὲς ἀπολαύοντες ἰδιάζοντος σεβασμοῦ ἐκεῖ ὅπου διεβίωσαν καὶ ἐτελεύτησαν. Οἱ πλεῖστοι εἶναι μάρτυρες τῆς πίστεως σφαγέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐάν τις τῶν νέων λογίων μας ἀνελάμβανε τὴν περισύναξιν τῶν τοιούτων μαρτυλογίων. Θὰ προσετίθετο οὕτω σελίς, τὰ μάλιστα ἀξιανάγνωστος, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν.

(1) Αἱ τέσσαρες ᾀσματικαὶ ἀκολουθίαι τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου, κτλ. Ἐν Ζακύνθῳ. 1876.

Τὸ ξενοδοχεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου γράφω φαίνεται λαμπρὸν ὕστερον ἀπὸ τὰ τοῦ Ἀγρινίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Ἐνταῦθα δὲν κοιμώμεθα καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ, ἀλλ' ἕκαστος ἔχει τὸ δωμάτιόν του, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πάντα τὰ παρεπόμενα. Τὸ ἑστιατόριον εἶναι εὐρύχωρον, μετὰ δὲ τὴν μέχρι τοῦδε λιτότητα μ' ἐκθαμβοῖ σχεδὸν ἡ πολυτέλειά του. Εἰς τὴν τράπεζαν συνηντήσαμεν ἀρχαίους γνωρίμους, ὑπαλλήλους οὐδαμῶς δυσηρεστημένους διὰ τὸν ἐνταῦθα διορισμόν των. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μᾶς ἀνήρπασαν οἱ νέοι φίλοι τοὺς ὁποίους ἀπεκτήσαμεν κατὰ τὴν περιοδεῖαν. Διήλθομεν τερπνῶς τὴν ἑσπέραν, χάρις εἰς τὴν φιλοξενίαν διὰ τὴν ὁποίαν δικαίως φημίζονται οἱ Ζακύνθιοι.

Εἶναι πολὺ ἀργά. Ἡ νεολαία τῆς Ζακύνθου ἐπιστρέφει ᾄδουσα εἰς τὰς ἑστίας της. Φαίνονται τόσῳ εὔθυμοι οἱ κάτοικοι ἐνταῦθα! Τοιοῦτος δὲν εἶναι ἐν γένει ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἕλληνος. Ἐξ ἁπάντων τῶν μεσημβρινῶν λαῶν ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ὀλιγώτερον ἐπιρρεπεῖς εἰς ἐκχύσεις φαιδρότητος. Ἴσως ἡ ἐξήγησις τούτου ἔγκειται εἰς τὴν ἱστορίαν ἡμῶν. Ἐπὶ τοσαύτας γενεὰς οἱ Ἕλληνες διεβίωσαν ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως, ὥστε ἡ συνήθεια μετετράπη εἰς δευτέραν φύσιν. Ἀλλ' ἐνταῦθα, εἰς Ζάκυνθον, τὸ χόρτον δὲν ἐξηράνθη ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Τούρκου. Ὑπέστη καὶ ἡ νῆσος αὕτη τὴν κυριαρχίαν τοῦ ξένου, ἀλλ' ὁ ξένος ἐπέτρεπε τοὐλάχιστον ἐνταῦθα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ. Ἡ παρουσία του δὲν ἦτο ἀγαπητή, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐνέσπειρε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον. Τώρα δέ, ὅτε ἀνεχώρησαν οἱ ξένοι, ὅτε δὲν τοὺς βλέπουν πλέον ὡς δεσπότας τῆς πατρίδος των, οἱ νησιῶται ἐλησμόνησαν ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἢ οἱ Ἄγγλοι ὑπῆρξαν κύριοί των, ἢ ἐνθυμοῦνται μόνον τὰ εὐεργετήματα τῆς δεσποτείας των. Ἀλλ' ὅπου ὁ Τοῦρκος διέβη, ἀφῆκεν ὀπίσω του ὀλέθρου μόνον ἀναμνήσεις. Οἱ Ζακύνθιοι δὲν ἔζησαν ὑπὸ τὸν Τοῦρκον, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ζωηροὶ καὶ φαιδροί, καὶ γελοῦν εὐθύμως καὶ ᾄδουν. Πόσῳ δὲ ὡραῖα ᾄδουν! Ἤκουσα ἀπόψε ἁρμονικώτατα ᾄσματα ὑπὸ τὰ παράθυρά μου. Δὲν ἔλεγα πρὸ ὀλίγου ὅτι ἐνταῦθα τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν Ἰταλίαν; Αἱ Ἰόνιοι αὗται νῆσοι, ἀποτελοῦσαι παρέκτασιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς δυσμάς, εἶναι ὡς τὰ πρῶτα τόξα γεφύρας ὡρισμένης ν' ἀπολήξῃ εἰς Ἰταλίαν. Διὰ τῶν νήσων τούτων αἱ δύο ἀδελφαὶ χερσόνησοι, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰταλία τείνουσι πρὸς ἀλλήλας τὰς χεῖρας. Καὶ ὅμως, ὑπὸ τὸ ἐπίχρισμα τοῦ ξενικοῦ πολιτισμοῦ τοῦτο, ὑπάρχει χώρα ἑλληνικωτέρα τοῦ ἄνθους τούτου τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ζακύνθου ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς τοσούτους ὀφείλει ποιητάς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει τὸν ψάλτην τῆς ἐλευθερίας της, τὸν Σολωμόν, τὸ καύχημα τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς φιλολογίας;

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΖ΄

Ὅπως ἐξηγηθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ συμβαίνοντα χρῄζομεν βραχείας εἰς τὸ παρελθὸν ἀναδρομῆς.

Ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ὅτι ἡ *Σεδεμεμὲκ* εἶχε γείνει ἄφαντος ἐκ τοῦ χαρεμίου τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἶχεν ὁρμηθῆ ἡ κατὰ τοῦ Μηλιόνη ἐκστρατεία τῶν ἀγάδων τῆς Ἄρτης. Ἡ σύμπτωσις αὕτη εἶχεν ἀφορμὴν τὴν ἑξῆς· ἡ νεᾶνις διὰ ψυχολογικῆς βίας καταστᾶσα σύζυγος τοῦ Χαλήλ, κατετρόμαξεν, ὅτε ἡ μήτηρ της ἔσπευσε νὰ τῇ περιγράψῃ τὰς μελλούσας ἐντυπώσεις τοῦ πατρός, ὅτε οὗτος θὰ ἐμάνθανε τὸ μοιραῖον τοῦτο γεγονός. Ἡ φρίκη, ἡ ἀγανάκτησις, ἡ μανία, ἡ ἀπόγνωσις, ἔμελλον νὰ ἀλλοιώσωσι τὸ πρόσωπόν του· Ἦτο ἱκανὸς νὰ καταντήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς παραφορᾶς, ἠδύνατο νὰ φρυάξῃ, νἀφρίσῃ, ἠδύνατο νὰ πνίξῃ ἄνθρωπον. Ἡ Βάσω τόσον κατεπτοήθη ἐκ τῆς τραγικῆς ταύτης εἰκόνος, ὥστε προέτρεψε τὴν μητέρα της νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ, φοβουμένη κίνδυνον δι' αὐτὴν ἐκείνην. Ἀλλ' ἀδύνατον ἦτο τοῦτο, εἶπεν ἡ μήτηρ, τόσον χειρότερα ἂν ἔμενεν ἐκεῖ, τότε θὰ ἐφρύαττεν ὁ Κώστας κατὰ δύο ἐνόχων, τότε θὰ εἶχε πλείονας ἀθῴους καθ' ὧν νὰ κατασκεδάσῃ τὴν ὀργήν του, θὰ εἶχε τὰ τέκνα της. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ Μελάχρω, ἐνθυμήθη ὅτι ἦτο καιρὸς ν' ἀπέλθῃ ἤδη, καὶ συνέτεμε κατά τινας ὥρας τὴν παρὰ τῇ κόρῃ ἐπίσκεψίν της.

Ἡ Βάσω ἔμεινε μόνη, μόνη μετὰ τῶν φοβερῶν εἰκόνων αἵτινες τὴν ἠπείλουν, μόνη μετὰ τῶν φρικωδῶν φασμάτων, ἅτινα τὴν κατεδίωκον. Ἀνελογίσθη ὅτι δὲν εἶχε τοῦ λοιποῦ ἄλλο ἄσυλον ἢ τὸν τάφον, ἄλλον φίλον ἢ τὸν θάνατον. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θ' ἀπηλλάσσετό ποτε τῆς μισητῆς ἐκείνης εἱρκτῆς, τῆς φρικώδους ἐκείνης μετὰ τοῦ Τούρκου συμβιώσεως. Ἐὰν ἀνέκτα τὴν ἐλευθερίαν της, εἰς τί θὰ τῇ ἐχρησίμευεν αὕτη; Νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοὺς γονεῖς της ἦτο ἀδύνατον, ὁ πατήρ της ἔμελλε νὰ τὴν φονεύσῃ. Νὰ μείνῃ ἐκεῖ, νὰ μείνῃ εἰς τὸ σεράγι, νὰ μείνῃ εἰς τὸ χαρέμι; Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἐξ ἀρχῆς φρικῶδες, ἤδη δὲ μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τῆς μητρός της κατέστη ἀποτρόπαιον. Ἕως τότε ἐνόμιζεν ὅτι ἔσωζε τοὺς γονεῖς της νυμφευομένη τὸν Τοῦρκον· τοῦ λοιποῦ ἡ σκληρὰ αὕτη παραμυθία τῆς συνειδήσεως ἐξέλιπε. Τότε ἐν τῇ ἀδημονίᾳ της ἀνεμνήσθη τὸν σώφρονα καὶ καλὸν ἐκεῖνον νέον, ὅστις ἦτο ὁ μνηστήρ της. Ἡ μήτηρ της τῇ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι οὗτος εὑρίσκετο πλησίον

τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ ἀνάμνησις φέρει τὴν ἀνάμνησιν, καὶ τότε ἡ Βάσω ἐνθυμήθη μετὰ στοργῆς τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρεῖον ἐκεῖνον καπετάνον, τὸν *νοννόν* της, ὃν εἶχε γνωρίσει ὅτε ἦτο μικρὰ τὴν ἡλικίαν. Ὢ, νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔζη ὑπὸ τὴν προστασίαν του, νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταφύγῃ εἰς μέρος τι, εἰς γωνίαν τινὰ τῆς γῆς, εἰς ἔρημόν τινα τόπον, ὅπου νὰ ἐκτείνεται ἡ προστάτις σκιὰ τοῦ μεγαλωνύμου ἐκείνου! Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τοσοῦτον ποθητὴ παρέστη εἰς τοὺς νοερούς ὀφθαλμοὺς τῆς νεάνιδος, ὥστε παρ' ὀλίγον θὰ ἐπίστευεν εἰς τὸ δυνατὸν τῆς πραγματικῆς ἐκτελέσεως. Ὅπως ἐνόνειρῳ ἡ ἀπόστασις τοῦ ποθουμένου ἀπὸ τοῦ ποθοῦντος παρίσταται τόσον βραχεῖα, ὥστε συνήθως συγχέεται, οὕτως ἐν τῷ δυστυχεῖ βίῳ, ἐν τῇ στυγνῇ πραγματικότητι, πιστεύει ὁ ἐγρηγορὼς καὶ ὀνειροπολῶν, ὅτι δι' ἑνὸς ἅλματος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ποθούμενον.

Ἀλλ' ὅτε ἡ πρώτη ἔξαψις παρῆλθεν, ἡ νεᾶνις, περιελθοῦσα εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ περιεσκεμμένην κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦντος, καὶ μὴ θέλοντος ν' ἀπελπισθῇ, ἤρχισε νὰ σκέπτηται ἐπιμόνως περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου τούτου. Εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὴν συμπάθειαν τῆς μαύρης Φατμᾶς, παρ' ἧς ἐδιδάχθη πολλὰ πράγματα, καὶ ἱκανὰς τουρκικὰς λέξεις. Προσέτι ἔμαθε παρ' αὐτῆς ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔμελλον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ὅσον οὔπω κατὰ τοῦ νοννοῦ της, ἔμαθε καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ὁρμηθῇ ἐξ Ἄρτης ἡ ἐκστρατεία. Ὅσον διὰ τὰ κλειδία τῶν θυρῶν, τῶν τε ἔνδοθεν καὶ τῶν μετχύλων, ἡ μαύρη, ἥτις ἠγάπα πολὺ τὸ χασὶς καὶ ὄπιον, δὲν ἐπολυπραγμόνει, καὶ τὰ ἄφηνεν ὅπου ἤθελε τύχει. Ὑπελείπετο νὰ προμηθευθῇ ἡ Βάσω ἕνα ἱματισμόν, μίαν πιστόλαν καὶ ἓν γιαταγάνι τοῦ Χαλὴλ-ἀγᾶ, καὶ τοῦτο δὲν ἦτο πολὺ δύσκολον. Ὁ ἀγᾶς ἄφηνε συνήθως τὰ ἐνδύματά του, τὸ σελάχι του καὶ τὰ ὅπλα του εἰς τοὺς γυναικωνίτας. Ἀγνοεῖται ἂν ἔπραττε τοῦτο κατὰ τύχην ἢ ἐπίτηδες πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν γυναικῶν. Ἡ Βάσω μαθοῦσα ὅτι τὴν ἐπαύριον ἔμελλεν ἡ ἐκστρατεία νὰ ἐκκινήσῃ, περιεβλήθη τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ ἀγᾶ, ἥρπασε τὰς κλεῖδας τῆς Φατμᾶς, καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

Ἡ δύστηνος κόρη ἔτρεμεν ὅλη, πράττουσα ταῦτα. Ἐν τούτοις ὁ σκοπός της δὲν ἦτο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ λημέρι τοῦ νονοῦ της, πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ σκεφθῇ τοῦτο. Ἤθελε μόνον νὰ πορευθῇ μακρὰν τῆς Ἄρτης καὶ πλησίον εἰς τὰ *κατατόπια* τοῦ κλέφτου. Ἡ καλλίστη δὲ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία ἦτο νἀναμιχθῇ μετὰ τῶν Τούρκων ὡς εἷς αὐτῶν, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ. Τὸ λυκαυγὲς τῆς πρωΐας θαυμασίως ἐβοήθει τοὺς σκοπούς της, οὐδεὶς τὴν ἐγνώριζεν, οὐδεὶς ἠδύνατο εὐθὺς νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ φῦλόν της. Ἐντούτοις ἔτρεμε, καὶ ὅτε ὑπερέβη τὸν οὐδὸν τοῦ χαρεμίου καὶ ἐπάτησεν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ὁδοῦ, εἶχε μεταμεληθῇ ἤδη. Ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μὴ πάθῃ χειρότερα. Ἐὰν τὴν ἔβλεπέ τις ἐκ τῶν ἀντιζήλων της ἐν τῷ χαρεμίῳ, θὰ τὴν κατήγγελλεν εἰς τὸν ἀγᾶν, καὶ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τότε τὸ ἀλλόκοτον διάβημά της; Ὅλοι ἔμελλον νὰ τὴν ἐκλάβωσιν ὡς παράφρονα, ἢ ὡς ἔνοχον συνωμοτοῦσαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ *ἐφέντη*. Ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ προέβη.

Ὅτε ὁ στρατὸς ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἡ Βάσω ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, ἀνέλαβε θάρρος. Τὸ στῆθός της πρώτην φορὰν εἰσέπνεεν ἐλευθέρως, καὶ ἡ καρδία της ἐσκίρτα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅτε τινὲς τῶν ἀγάδων ἤρχισαν νὰ τὴν κυττάζωσι μετὰ περιεργείας, πάλιν ἐφοβεῖτο. Προσεπάθει ν' ἀποκρύπτῃ ὅσον ἠδύνατο τὸ πρόσωπόν της ἀπὸ τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων, ἔφερε δὲ καὶ τὸ σαρίκιον πυκνῶς καὶ ἀδεξίως, περιτετυλιγμένον περὶ τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' ὅτε ἡ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν, καὶ ἀντήχησε τὸ προκηρυχθὲν ὑπὸ τοῦ Κλεισούρα πρόσταγμα, τίς τῶν πιστῶν μουσουλμάνων ἤθελε νὰ προέλθῃ ὡς διαγγελεύς, κομίζων ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ἡ Βάσω οὔτ' ἐσκέφθη οὔτ' ἐδίστασεν ἀλλ' ἅμα ἀκούσασα τὴν λιγύφθογγον μολπὴν τοῦ κήρυκος (ὅστις κατὰ τὸ Τουρκικὸν ἔθος ἀνέβη ἐπὶ δένδρου καὶ ἐρραψῴδησε κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τρόπον τὰς λέξεις), ἔσπευσε νὰ ~~παρουσιασθῇ~~ πρώτη καὶ μόνη αὐτή.

Ἐκεῖνο ὅπερ τὴν ἐξέπληξεν, ἦτο ἡ αὐθόρμητος πρόσοδος καὶ δευτέρου ἐθελοντοῦ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ παρ' αὐτοῦ διαβεβαίωσις ὅτι ἐγνώριζεν αὐτήν. Εἰς μάτην ἡ Βάσω ἐβασάνισε τὴν μνήμην της, οὐδαμοῦ εἶχεν ἴδει τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον. Ἔπειτα οὗτος τῇ ἐφάνη τόσον παράδοξος, τόσον ἀλλόκοτος, ὥστε ἠπόρει καὶ αὐτὴ τί νὰ πιστεύσῃ. Προκριτώτερον θὰ ἦτο δι' αὐτήν, ἂν καὶ ἦτο δειλὴ ὡς νεαρὰ γυνὴ καὶ ἄπειρος, ν' ἀπήρχετο μόνη εἰς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνην. Δὲν ἐγίνωσκε τὰς ὁδούς, ἀλλ' ὅμως ἤρκει ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς συνοδίας, καὶ ὁ τελευταῖος δεσμὸς διερρήγνυτο. Ἡ ἀμηχανία αὕτη, ἡ ἐκ τῆς ἀπειρίας καὶ τῆς δειλίας ἀπορρέουσα, οὐδὲν θὰ ἦτο ἀπέναντι τῆς ἀγαλλιάσεως, ἣν θὰ ἐνεποίει αὐτῇ ἡ ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀπομάκρυνσις, ἀλλ' ἡ παρουσία τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου ἦτο ὡς προέκτασις τῶν συνεχόντων αὐτὴν δεσμῶν. Πᾶς ἄνθρωπος θὰ ᾐσθάνετο αὐτόματον ὁρμὴν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀπροσδόκητον συνήγορον, ὅστις θὰ προσήρχετο οὕτως ἀρωγὸς καὶ ἐπίκουρος τῆς παραβόλου ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰς ἣν θέσιν εὑρίσκετο ἡ Βάσω, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως. Αὕτη ἐζήτει μόνον ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης συνοδοιπόρων της, ἀναλογιζομένη ὅτι τὰ μέλλοντα δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε χείρονα τῶν

παρελθόντων. Δὲν τὴν ἔμελε τί ἤθελεν ἀπαντήσει καθ' ὁδόν, οὐδὲ πῶς ἔμελλε νὰ ὁδοιπορήσῃ εἰς ἀγνώστους τόπους. Ἤρκει ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς ἀπεχθοῦς παρουσίας τῶν συνοδοιπόρων της.

Τὰ μετὰ ταῦτα διηγήθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεφαλαίοις. Ἓν μόνον ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν. Ἀφοῦ ὁ Καμπόσος προέβη εἰς τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην καὶ ἀπίστευτον ἐξομολόγησιν, ἥτις ἠδύνατο ν' ἀνορθώσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς ἀκροωμένης, ἂν δὲν τοὺς περιέσφιγγε τὸ σαρίκιον, ἀφοῦ ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἀπόπειραν τοῦ ν' ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ τὰς ἰδίας αὐτῆς γνώμας, τελευταῖον ἡ Βάσω δὲν παρέλιπε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν μίαν ἐρώτησιν, τὴν ἑξῆς.

— Δὲ μοῦ λές, γιατὶ θέλησες νἄρθῃς μαζύ μου εἰς αὐτὸν τὸ δρόμο;

Ὁ Καμπόσος ἐδίστασε μικρόν, πρὶν ν' ἀπαντήσῃ. Τέλος εἶπεν:

— Εἶδα ποῦ ἦταν ἀνάγκη. Οἱ ἀγάδες δὲν ἤθελαν νὰ πᾶνε.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἦτο βεβαίως συμπερασματικὴ δι' ἄνθρωπον δυσκόλως πειθόμενον. Ἡ Βάσω ἀπηύθυνε καὶ δευτέραν ἐρώτησιν.

— Καὶ γιατὶ εἶπες ψέμματα, ὅτι μ' ἐγνώριζες; Μὲ εἶχες ξαναϊδεῖ ποτέ;

— Τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σὲ γλυτώσω ἀπὸ τὴν μπερδεψιὰ ἐκείνην, εἶπεν ὁ Καμπόσος.

Ἴσως αἱ δύο αὗται ἀπαντήσεις πόρρω ἀπεῖχον τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ πιθανῶς δὲν εἶχεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀκριβῆ συνείδησιν τῶν ἀφορμῶν, αἵτινες ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὸ διάβημα. Τὸ κατ' ἐμέ, νομίζω ὅτι τὸ φύσει ῥᾳδιουργικὸν καὶ κατοπτευτικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἦτο τὸ μόνον κινῆσαν αὐτὸν αἴτιον ἵνα προσέλθῃ αὐθόρμητος εἰς τὴν παράβολον ἐκείνην ἀποστολήν. Ὁ σκοπός του ἦτο ἴσως νὰ κατασκοπεύσῃ τὰς θέσεις καὶ τὰ *ταμπούρια* τῶν κλεπτῶν, καὶ νὰ πωλήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους μεγαλειτέραν δούλευσιν, ἢ ὅση συνίστατο εἰς τὰ κόμιστρα καὶ εἰς τὴν ἐγχείρισιν τῆς ἐπιστολῆς.

Ἴσως προσέτι θὰ ἐρωτήσωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ποίαν ἀφορμὴν εἶχεν ὁ Καμπόσος νὰ διηγηθῇ πρὸς τὸν ἄγνωστον αὐτῷ νέον οὕτω προχείρως τὴν ἱστορίαν του; Πρόσωπον τοιοῦτον ὡς πρώτην ἀρετὴν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὴν ἐχεμυθίαν καὶ τὴν κρυψίνοιαν. Τοῦτο εἶνε ἀληθές. Ἀλλ' οὐδὲν συμφέρον εἶχεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ν' ἀποκρύπτῃ ἀπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἱστορίαν του· τοὐναντίον εἶχε συμφέρον νὰ καθιστᾷ αὐτὴν φανεράν. Ἡ ἄκρα νεότης καὶ ἡ συμπαθὴς μορφὴ τοῦ νομιζομένου Τούρκου τῇ ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην. Οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔφερεν ἐκεῖνος, ἦτο πλαστόν. Ἄλλως τόσῳ προθυμότερον ἔκλινεν εἰς τὸ νὰ διηγῆται τὴν ἱστορίαν του πρὸς πάντα μουσουλμάνον, ὅσῳ ᾐσθάνετο εἶδός τι ὑπερηφανίας διηγούμενος αὐτήν. Μηδεὶς ἀπορήσῃ διὰ τοῦτο. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐσεμνύνετο διότι κατώρθωσε δῆθεν νὰ λύσῃ πρόβλημα ἄλυτον πρὸ αὐτοῦ, τὸ νὰ εἶναι Τοῦρκος χωρὶς ν' ἀλλαξοπιστήσῃ. Ἔτρεφε δὲ βαθεῖαν περιφρόνησιν πρὸς πολλοὺς ἄλλους ῥωμηοὺς τοῦ τότε χρόνου, οἵτινες οὐδὲν κατώρθωσαν ἐξομόσαντες. Πᾶς ἐξωμότης ἔπαυε νὰ εἶνε Χριστιανός, ἀλλὰ δὲν ἐγίνετο καὶ Τοῦρκος, διὰ τὸ φύσει ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνθρωποι κατήντων εἰς οἰκτρὰν καὶ γελοίαν θέσιν, διότι οὔτε οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἤθελον πλέον ὡς Χριστιανοὺς οὔτε οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐδέχοντο ὡς Τούρκους. Ἀλλὰ τοῦτο πάσχουσι καὶ ἄλλοι πολλοί...

ΙΗ'

Ὁ Πευκόρραχος, ὅστις μεθ' ὅλον τὸ δυσκίνητον αὐτοῦ εἶχε κατέλθει ἀπὸ τοῦ βράχου, ἔσπευσε νὰ συλλάβῃ τὸν Καμπόσον, καὶ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ. Τὸν περιέσφιγξε δὲ τόσον πολὺ μὲ τὰς ὀζώδεις χεῖράς του, ὥστε ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος οὐδ' ἀπεπειράθη νὰ τοῦ δαγκάσῃ τοὺς δακτύλους, ὡς θὰ ἔπραττεν εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, ἂν τὸν περιέσφιγγον ἁπαλώτεραι χεῖρες. Ὁ Πευκόρραχος καὶ ὁ Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς φίλος αὐτοῦ, ὃν δὲν ἐπαρουσιάσαμεν ἀκόμη εἰς τοὺς ἀναγνώστας, δὲν διέπρεπον ἐπὶ εὐκινησίᾳ μεταξὺ τῶν συντρόφων των, ἀλλ' ὅσον διὰ τὸ ταμποῦρι ἦσαν βράχοι ἀκλόνητοι, καὶ οὐδὲ μοχλὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκριζώσῃ. Μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας, μεθ' ἧς ὁ Πευκόρραχος ἠδύνατο νὰ φυτευθῇ ἐπὶ κρημνώδους σκοπιᾶς, καὶ νὰ φυλάξῃ ἐκεῖ ταμποῦρι ὥραν τὴν ὥραν, ὑποφέρων τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτός, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκάμπτου ἰσχυρογνωμοσύνης, ἂν ἐκράτει ἅπαξ εἰς τὴν χεῖρά του λείαν τινά, ἄγραν, λάφυρον, *πλιάτσικο*, ἂς ἦτο τοῦτο ἄνθρωπος ἢ πρᾶγμα, θηρίον ἢ βουνόν, δὲν θὰ ἐπείθετο ποτὲ νὰ τὸ ἀφήσῃ, ἀλλ' ἂν τοῦ ἔκοπτες τὴν μίαν χεῖρα, μὲ τὴν ἄλλην θὰ τὸ ἐβάσταζεν, ἂν καὶ τὰς δύο, θὰ τὸ συνελάμβανε μὲ τοὺς ὀδόντας. Τοιαύτην σπανίαν ἀρετὴν ὅλοι οἱ κλέφται δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν, ἀλλ' εἶχον ἄλλος ἄλλην. Ὁ Πετρίτης, φέρ' εἰπεῖν, εἶχε *μάτι*, ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἀπὸ τεσσάρων μιλίων ἀποστάσεως, ὄχι μόνον ἂν ἦτο Τοῦρκος ἢ χριστιανός, ἀλλὰ τὴν τρίχωσιν τῆς φλοκάτας, τὸ χρῶμα τοῦ σελαχίου καὶ τὴν στιλπνότητα τοῦ ὁπλισμοῦ. Ὁ Ὄρνιος εἶχε *πόδι*, ἠδύνατο νὰ τρέξῃ ἀπνευστὶ πεντήκοντα μίλια εἰς ἑπτὰ ὥρας, καὶ τοῦτο χωρὶς ν' ἀναπαυθῇ, χωρὶς νὰ σταματήσῃ, χωρὶς νὰ διψήσῃ. Ὁ Ξυπνητήρας εἶχεν *αὐτί*, ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ἀπὸ ὀκτακοσίων βημάτων θροῦν, πνοήν, ψίθυρον, μορμυρισμόν, ἀναστεναγμόν. Ὁ Σαΐτας εἶχε *χέρι*, ἠδύνατο νὰ ἐκσφενδονήσῃ εἰς ἀπόστασιν βολῆς καρυοφυλλίου

βαρὺν λίθον, καὶ τὴν χεῖρα δὲν τὴν ἔβλεπες, ἐστροφοδινεῖτο ὡς *φτερωτή*, ὡς τροχὸς νερομύλου, οὐδὲ τὸν λίθον ἔβλεπες, τὸν δοῦπον τῆς πτώσεως ἤκουες μόνον· τέλος ὁ Τσιντζούρας, ἐλλείψει ἄλλου ὠφελιμωτέρου προτερήματος, εἶχε *τραγοῦδι*, ἔκρουε τὴν λύραν μετὰ δεξιότητος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ συγχορευτοῦ, ἐπιάνετο ἀπὸ ἕνα σχοῖνον κ' ἐχόρευεν.

Ἀφοῦ ὁ Πευκόρραχος συνέλαβε καλῶς τὸν ἄνθρωπόν του, ἔβαλε μίαν κραυγήν.

— *Καραοῦλι!*

Ἡ λέξις αὕτη, ἥτις ἐσήμαινεν ὅ,τι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων μας ἡ κραυγὴ *σκάντζα βάρδια!* καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τὸ ἐπιφώνημα *ἀλλαγή!* ἔμελλε ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς κοιμωμένους κλέφτας, ἂν δὲν εἶχον ἐξεγερθῆ οὗτοι ἤδη ἐκ τῆς προλαβούσης ἐκπυρσοκροτήσεως. Ἓξ ἢ ὀκτὼ ἐκ τούτων, καταλιπόντες θερμὰς τὰς φλοκάτας των, εἶχον συρρεύσει ἤδη εἰς τὴν σκηνήν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Πευκόρραχος ἐξέπεμπε τὴν κραυγὴν ταύτην.

— Τί εἶναι; τί τρέχει;

Οὐδεὶς ἀπήντα εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Ὁ μὲν ἀγαθὸς Πευκόρραχος οὐδὲ γρῦ ἐνόει ἐκ τῶν συμβαινόντων, ὁ δὲ Νίκος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν εἶχε σχίσει τὴν λευκὴν ἀκόμη φουστανέλλαν του καὶ προσεπάθει νὰ περιδέσῃ τὸ τραῦμα τῆς Βάσως.

— Φέρετε φῶς! ἔλεγε· ἀνάψετε δαδί, παιδιά!

Οἱ κλέφται δὲν ἦσαν ἀδιάκριτοι, καὶ δὲν ἐπέμενον νὰ μάθωσι τὰ ἀγνοούμενα. Εἷς αὐτῶν ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Νίκου, καὶ ἤναψε διὰ πυρολίθου θρυαλλίδα. Ἐφωτίσθη τότε τὸ ὠχρὸν καὶ ξανθὸν πρόσωπον τῆς νεάνιδος, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχεν ἀπορρίψει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν, καὶ ἐφάνησαν οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης της περὶ τὸν λαιμόν. Ἀλλ' ὁ Νίκος δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπον, προσεῖχεν εἰς τὴν πληγὴν τοῦ βραχίονος. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο βαθεῖα αὕτη.

Τὸ πρόσωπον τὸ ἔβλεπον οἱ κλέφται. Τοὺς ἐφάνη δὲ ὡς ἀκτὶς σελήνης κατὰ τὴν ἀσέληνον ἐκείνην νύκτα, ὡς σταγὼν δρόσου εἰς τὴν τραχεῖαν ἐκείνην ἐρημίαν.

Ἀπὸ τοῦ νεαροῦ τούτου προσώπου, τοῦ πλασθέντος διὰ νὰ εἶναι φαιδρόν, καὶ ὅμως φέροντος ἤδη ἴχνη δακρύων περὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ προσοχή των ἐστράφη πρὸς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο σκυθρωπὸν καὶ ἀπαίσιον πρόσωπον, τὸ τοῦ Καμπόσου. Κατ' ἀρχὰς εἷς τῶν κλεφτῶν εὗρε πρόχειρον ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας του, ἣν καὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων..

— Ξέρεις, θὰ τὴν ἔκλεψεν αὐτὸς ὁ Τούρκαλος, κι' αὐτὴ εἶναι ῥωμηοπούλα.

Εἰς τὴν ὑπόνοιαν ταύτην, οἱ κλέφται ἤρχισαν νὰ ῥίπτωσιν ἀπειλητικὰ βλέμμα πρὸς τὸν ἀτυχῆ Καμπόσον καὶ ὁ Ὄρνιος, εἷς τῶν συνδραμόντων κλεφτῶν, ἦτο ἕτοιμος νὰ τὸν κατασπαράξῃ. Ἀλλ' ὁ Πευκόρραχος ἔκραξε.

— Ξυπνήσετε τὸν καπετάνο, μὴ κάνετε λωλαμάραις. Ἐκεῖνος θ' ἀποφασίσῃ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν περιέσφιγξε τόσον σφοδρῶς τοὺς δύο βραχίονας τοῦ Καμπόσου, ὥστε ὁ δυστυχὴς ἐπόνεσε καὶ ἀφῆκε γογγυσμόν.

Τὴν γνώμην τοῦ Πευκόρραχου παρεδέχθησαν πάντες ἄνευ ἀντιρρήσεως.

ΙΘ'.

Δι' ὀλίγων ἔσπευσε νὰ ἐξηγήσῃ ἡ Βάσω εἰς τὸν ἔκπληκτον Χρῆστον Μηλιόνην τὰ κατὰ τὸν Καμπόσον. Ὁ ἐπιτήδειος οὗτος ἄνθρωπος εἶχε καταγγείλει αὐτὸς ἑαυτόν. Ἡ τύχη τῷ εἶχε στήσει τοιαύτην παγίδα, οἵαν οὐδὲ ὁ δεινότατος τῶν θηρευτῶν κατώρθωσέ ποτε νὰ παρασκευάσῃ. Τὰ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς τύχης ὑπεσχέθη ἡ νέα νὰ διηγηθῇ τὴν ἐπαύριον. Προσεκλήθη ὁ ἡλικιωμένος κλέφτης Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ Πευκόρραχου, ὅστις δὲν ἦτο ἀδέξιος χειρουργός, καὶ ἀνεδέχθη νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγήν της. Ὁ Νίκος δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτει συγγνώμην καὶ δὲν παρηγορεῖτο διότι αὐτὸς ἦτο ὁ αἴτιος τοῦ δυστυχήματος. Ἡ κόρη τὸν ᾤκτειρε, καὶ δὲν ἔσπευσε νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι αὐτὴ μᾶλλον ἔμελλε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συγγνώμην του.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Βάσω συνδιελέχθη κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ *καπετάνου*, καὶ διηγήθη πρὸς αὐτὸν κατὰ πλάτος ὅσα εἶχε νὰ διηγηθῇ. Ὁ κλέφτης τὴν συνεβούλευσε νὰ μὴ εἴπῃ τι εἰς τὸν Νίκον, ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τῇ ὑπεσχέθη νὰ τὴν πέμψῃ εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Προσέτι ἀνεδέχθη ὁ Χρῆστος νὰ γείνῃ ἐγγυητὴς καὶ μεσίτης ὑπὲρ αὐτῆς ὅπως τύχῃ τῆς πατρικῆς συγγνώμης.

Ἡ νέα ᾐσθάνθη βάλσαμον παραμυθίας εἰς τὴν καρδίαν της, ἀπέτεινεν αἰδῆμον καὶ σοβαρὸν μειδίαμα πρὸς τὸν Νίκον, καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα μετέβη εἰς τὴν πλησιεστέραν ἔπαυλιν, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν δύο χωρικῶν, οὓς τῇ εἶχε δώσει ὡς ὁδηγοὺς ὁ ἀνάδοχός της.

Πρὶν ἀναχωρήσῃ, ἡ Βάσω ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ μίαν μεγάλην χάριν παρὰ τοῦ νοννοῦ της. Μετενόησεν, εἶπε, διότι παρέδωκεν εἰς χεῖράς των τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις ὑπῆρξε συνοδοιπόρος της καὶ ὁδηγός της εἰς τὴν πορείαν. Ἄνευ αὐτοῦ, πῶς θὰ εὕρισκε τὸ λημέρι τῶν κλεφτῶν; Δὲν ἤθελε τὸ κακόν του, εἶχε σκοπὸν τὴν τελευταίαν στιγμήν, εὐθὺς ὡς ἀνεκάλυπτε τὸ λημέρι, νὰ τῷ εἴπῃ νὰ φύγῃ. Ὅτε ἀντήχησεν ἡ ἐκπυρσοκρότησις, ἠγνόουν ἀμφότεροι ὅτι εὑρίσκοντο τόσον ἐγγὺς εἰς τὰ *ταμποῦρια*, ὁ δ' αἰφνίδιος ἐκεῖνος πυροβολισμός, ἡ ἔκπληξις, ὁ φόβος καὶ τὸ βόλι, τὸ ὁποῖον ἔπληξε τὸν βραχί-

ονά της, τὴν ἔκαμαν νὰ *παραμιλῇ*, καὶ ἐνόμισε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι εἶχε χρέος νὰ παραδώσῃ τὸν συνοδοιπόρον της. Τεταραγμένη εἰσέτι, διηγήθη τὴν ἱστορίαν του εἰς τὸν νοννόν της καὶ εἰς τὸν Νῖκον, ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον μετεμελήθη. Ἀκούσας ταῦτα, ὁ Μηλιόνης οὐδὲν βέβαιον τῇ ὑπεσχέθη, ἀλλ' ὅμως εἶπεν ὅτι θὰ φροντίσῃ νὰ τοῦ δώσῃ τοῦ Καμπόσου ὅ,τι τοῦ πρέπει. Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν καθησύχασε τὴν νεάνιδα.

Ἡ τύχη τοῦ Καμπόσου ἔμελλε ν' ἀγνοῆται διὰ πολὺν καιρόν, ἐὰν ὁ Ὄρνιος, ὅστις εἶχεν ἰσχυρὰν μνήμην, δὲν διηγεῖτο ἀκολούθως πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων του τὴν περὶ τούτου ἱστορίαν, ἣν καὶ ἡμεῖς μεταγράφομεν ἐνταῦθα πρὸς πληροφορίαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν.

Εἰς δύο ἀνθρώπους ἔπεσεν ὁ κλῆρος ν' ἀναδεχθῶσι τὸ βάρος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, εἰς τὸν Σαΐτταν καὶ εἰς τὸν Ὄρνιον. Καὶ οὗτος μὲν εὑρίσκετο εἰς ἄγνοιαν περὶ τοῦ τί ἔμελλον νὰ τὸν κάμωσιν, ὁ δὲ Σαΐτας, εὐτυχέστερος, εἶχε λάβει ἄμεσον πρόσταγμα παρὰ τοῦ καπετάνου, ὅτι ὤφειλον ν' ἀπαλλαχθῶσι τοῦ φορτίου αὐτοῦ. Ὁ Σαΐτας δὲν ἐφάνη ἐχέμυθος, καὶ ἴσως διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν ἐπρόδωσε καθ' ὁδόν, ἐνῷ ἐπορεύοντο, καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς θέσιν καὶ ὁ Ὄρνιος, ὥστε νὰ μὴ βαδίζῃ εἰς τὸ σκότος. Ὁ καπετάνος εἶχε διατάξει νὰ τὸν *χαλάσωσιν*, αὐτὸν τὸν μακαρίτην. Καὶ δὲν ἦτο εὔκολον τὸ πρᾶγμα, ὡς φαίνεται. Ἦτον *εφτάψυχος* αὐτὸς ὁ *καλοκόκκαλος*. Ὁ Ὄρνιος ἔμελλε νὰ τὸν δέσῃ ὀπισθάγκωνα ἐπὶ στελέχους ἐλάτης, ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ὄρνιος ἡτοίμαζε τὸ σχοινίον, δὲν ἠξεύρω πῶς, ἐδοκίμασεν ἐκεῖνος *νὰ τὸ στρήψῃ*. Εὐτυχῶς ὁ Μηλιόνης εἶχε προβλέψει, ὡς φαίνεται, τὴν ἐνδεχομένην ταύτην περίπτωσιν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο διώρισε τὸν Ὄρνιον μέλος τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης. Ὁ Ὄρνιος εἶχε τὰς καλλιτέρας κνήμας, ὡς εἶνε γνωστόν, καὶ *τὸ ἔβαλεν* εὐθὺς *εἰς τὰ πόδια*. «Ἅπλωνα τὴ χέρα μου, κ' ἐχανόταν ἀπὸ 'μπροστά μου. Ὁ Σαΐτας εἶχε μείνει παραπίσω, ἐντρέπομουν νὰ τὸν φωνάξω, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸ *νάμι* μου. Ἔφευγε σὰν ἴσκιος, ἀκόμα ἄλλος δὲν μοῦ παραβγῆκε. Νὰ μὴν ἤμουν Ὄρνιος, ἂν δὲν τὸν ἔφτανα. Δυὸ τρεῖς *ποδαριαίς*, καὶ τὸν ἀδράχνω. Σ' ἐτσάκωσα, σ' ἔχω, σ' ἔφαγα. Τὸν *ἀπιθώνω* ἀπάνω 'ς ἕναν ὄχτο, τὸν ἀρχινῶ σταὶς διπλαργιαίς. Τὸν τραβάω πίσω, τὸν *παγλαρόνω* στὸν ἔλατο, τὸν σφίγγω, τὸν *ζαμακόνω*, τὸν διπλοσταυρόνω· ὤμορφος εἶσαι, κάτσε δῶ νὰ σὲ καμαρώσω». Ἐνταῦθα ἔληξε τὸ ἔργον τοῦ Ὀρνίου, ὁ Σαΐττας ὤφειλε νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὸ χρέος του. Ὁ Σαΐτας ὥπλισε μὲ ὑπερμεγέθη λίθον τὴν σφενδόνην του, ἔστη εἰς ἀπόστασιν διακοσίων βημάτων ἀπὸ τοῦ δεσμώτου, καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ γυμνάσια. Τὴν πρώτην φορὰν περιέστρεψε δωδεκάκις τὴν σφενδόνην περὶ τὴν κόμην του μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα. Ἀντήχησεν ἡ δόνησις τῆς σφενδόνης, ὁ ἀτυχὴς κατάδικος ἔκλεισεν αὐτομάτως τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἀλλ' εἶχεν ἄδικον νὰ βιάζηται. Ὁ Σαΐτας δὲν τὸν ἐσκόπευσεν, ἀλλὰ προσεποιήθη ὅτι τοῦ ἔφυγεν ὁ λίθος καὶ τὸν ἔρριψε μακράν, ὀπίσω τῆς κεφαλῆς του. Ὁ Καμπόσος ἀνέπνευσεν. Ὁ Ὄρνιος ἔβλεπεν ἀτενῶς. Ὁ Σαΐτας ἐνέβαλε δεύτερον λίθον εἰς τὴν σφενδόνην, καὶ ἤρχισε τὴν αὐτὴν ἄσκησιν. Ἡ περιστροφὴ ὑπῆρξε τὴν φορὰν ταύτην ἀνετωτέρα καὶ βραδυτέρα. Τέλος ὁ λίθος ἐξετοξεύθη, καὶ πεσὼν εἰς τὸ δένδρον, ἐφ' οὗ ἦτο δέσμιος ὁ Καμπόσος, ἐκτύπησεν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ καταδίκου, δύο ἢ τρεῖς παλάμας ὑπεράνω αὐτῆς. Ὁ λίθος κρούσας ἐκ πλαγίου τὸν φλοιὸν τοῦ δένδρου ἀνεκόπη καὶ κατέπεσεν ἐγκαρσίως, ἔψαυσε τὸν ὦμον καὶ τὸν βραχίονα τοῦ καταδίκου, καὶ κατεκυλίσθη εἰς τοὺς πόδας του.

Ὁ Καμπόσος δὲν εἶχε προφέρει οὐδὲ λέξιν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἀγανακτήσας, ἀνέκραξε.

— Μὴ μὲ βασανίζετε, βρὲ παιδιά· θὰ μὲ σκοτῶστε, σκοτῶστέ με.

— Τώρα σοῦ δείχνω, ἀπήντησεν ὁ Σαΐτας χωρὶς νὰ συγκινηθῇ.

Ὅσον διὰ τὸν Ὄρνιον, οὗτος ἦτο, φαίνεται, εὐαίσθητος, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν οἰκτείρῃ. Ἀλλ' ἡ περιέργειά του, ὅπως ἴδῃ τὸ τέλος τοῦ ἀλλοκότου τούτου πειράματος, καθ' ὃ ὁ Σαΐτας ἐπεθύμει ὡς φαίνεται ν' ἀναπτύξῃ ὅλην τὴν περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς σφενδόνης ἐπιτηδειότητά του, ἦτο μεγαλειτέρα τοῦ οἴκτου ὃν ᾐσθάνθη, καὶ δὲν ἱκέτευσεν ὑπὲρ τοῦ καταδίκου. Ὁ Σαΐτας ἔσπευσε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὴν ἀπειλήν του. Τὴν φορὰν ταύτην ὁ δύστηνος κατάδικος ἔβλεπε τὸν θάνατον μὲ τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς. Εἶδε τὸν Σαΐταν κύπτοντα πρὸς τὴν γῆν, τὸν εἶδεν ἀναζητοῦντα καὶ ἐκλέγοντα τὸν λίθον, τὸν εἶδε θέτοντα τὸν λίθον εἰς τὴν σφενδόνην. Εἶτα ἤρχισεν οὗτος νὰ περιστρέφῃ αὐτὴν κατὰ τὸ σύνηθες. Ὁ Καμπόσος ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ λίθος ἐκεῖνος θὰ συνέτριβε τὸ κρανίον του. Τετέλεσται, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἔλεος δι' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Τότε ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ τὸ *Μνήσθητί μου Κύριε*, καὶ μόλις θὰ εἶχε καιρὸν ἅπαξ νὰ τὸ ἀπαγγείλῃ, τὸ βλῆμα ἐξεσφενδονίσθη γοργόν, καὶ ἐλθὸν ἔπληξε τὸ πρόσωπον τοῦ καταδίκου. Ἀλλ' ὢ θαῦμα! Ὁ φαινόμενος λίθος ἦτο βῶλος γῆς καὶ διερράγη εἰς μικρὰ τεμάχια. Ὁ κατάδικος ᾐσθάνθη τρομερὸν πόνον εἰς τοὺς γνάθους, ἐτυφλώθη σχεδὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς κόνεως, ἀλλ' ἔμεινε σῶος καὶ ὑγιής. Τότε ὁ Σαΐτας διέταξε τὸν Ὄρνιον νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν λύσῃ.

Ὁ κλέφτης ἔμεινεν ἀπορῶν, καὶ ἐκύτταζεν

ἄφωνος τὸν σύντροφόν του. Οὗτος δ' ἐπανέλαβε τὴν διαταγήν.

— Ἀμ' τότε; Γιατί κάμαμε τόσον κόπο; εἶπεν ὁ Ὄρνιος.

— Κάμε 'κεῖνο ποῦ σοῦ λένε, τῷ ἀπήντησεν ὁ Σαΐτας αὐστηρῶς.

Ὁ ἀτυχὴς Ὄρνιος ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, ἂν καὶ δὲν ἐνόει πλέον τίποτε. Ἔλυσε τὸν Καμπόσον, καὶ προσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Σαΐταν, ὅστις ἐκάθητο ἀντικρὺ πλήρης σοβαρότητος.

— Νὰ 'φχαριστᾷς τὸν καπετάνο, μωρέ, τῷ εἶπεν οὗτος· τὸ κέφι τὸ δικό μου ἦταν νὰ σὲ χαλάσωμε, μὰ ὁ καπετάνος εἶπε νὰ σὲ φοβερίξωμε μονάχα. Ἄμε καλιά σου, καὶ ξέρε το, μωρέ, πῶς νὰ σ' εὕρω στὴν πλώρη μου δὲν σοῦ τὸ χαρίζω. Τώρα τὸ ἔκαμα γιὰ χατῆρι τοῦ καπετάνου μου.

Ὁ Καμπόσος τὸ ἔβαλεν εἰς τὰ πόδια, καὶ οὐδ' ἐστράφη ὀπίσω νὰ ἴδῃ τί ἔμελλε νὰ συμβῇ. Λέγεται ὅτι τῷ ἔμεινεν ἔκτοτε πάθησίς τις διὰ βίου, συνεχὴς βόμβος εἰς τὰ ὦτά του. Ἦτο ἡ ἰαχὴ τῆς περιφήμου σφενδόνης.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ὁ Λουδοβῖκος Steub ὑπῆρξεν εἷς τῶν Βαυαρῶν τῶν ἀκολουθησάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν πρῶτον αὐτῆς βασιλέα. Διέτριψε δ' ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1834 μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1836. Ἐξέδωκε δὲ τῷ 1841 «Εἰκόνας ἐξ Ἑλλάδος» συγγραφὴν εἰς δύο τόμους παρὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς ταχέως λησμονηθεῖσαν. Ἐπισκεφθεὶς δ' ἐκ νέου τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1884 ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ ἐν Κερκύρᾳ φιλέλληνος προξένου τῆς Αὐστρίας βαρώνου A. von Warsberg ἔγραψεν «Ἐπιστολὰς ἐξ Ἀνατολῆς» δημοσιευθείσας ἐν τῇ Γενικῇ Ἐφημερίδι τοῦ Μονάχου. Ἡ παλαιὰ ἐκείνη δίτομος συγγραφὴ καὶ αἱ ἀνωτέρω ἐπιστολαὶ ἡνώθησαν εἰς ἕνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰκόνες ἐξ Ἑλλάδος» καὶ ἐξεδόθησαν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Λειψίᾳ. Δύο δὲ κεφάλαια τοῦ παλαιοῦ ἔργου ἀποτελοῦντα τὸν περὶ Κερκύρας ἐν ἔτει 1836 λόγον, ἄξια ἀναγνώσεως, παρέχομεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας κατωτέρω.

Σ. τ. Δ.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Ἡ νῆσος Κέρκυρα λέγεται ὅτι ἐν τοῖς παλαιστάτοις χρόνοις, πιθανῶς μᾶλλον ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν θεῶν ἢ ἐν τῇ τῶν μερόπων, ἐκαλεῖτο Δρεπάνη· ἔλαβε δὲ τὴν κλῆσιν ταύτην ἐκ δρεπάνου ῥιφθέντος εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῆς κατὰ τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα, κατ' ἄλλους δ' ἐκ τοῦ κυρτοῦ καὶ κεκαμμένου αὐτῆς σχήματος. Ἀλλ' ἂν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δρέπανον ὑπῆρξεν ἐκεῖνο, ᾧ ἐχρήσατο ἡ Δήμητρα ἵνα διδάξῃ τοὺς Τιτᾶνας τὸ θερίζειν ἢ ἄλλον τὸ σκληρὸν ἐκεῖνο δι' οὗ ποτε ὁ Ζεὺς ἐξανέστη κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς Κρόνου, περὶ τούτου οἱ ἀρχαῖοι ἀφίνουσιν ἡμῖν δυσδιάλυτον ἀμφιβολίαν.

Μετὰ δὲ πολλοὺς αἰῶνας, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο Σχερία, ἔζων δ' ἐν αὐτῇ οἱ ναυσίκλυτοι Φαίακες, βασιλέα ἔχοντες τὸν ἀγαθὸν Ἀλκίνοον. Ἡ Ὀδύσσεια διεφύλαξεν ἡμῖν τοὺς χαρίεντας μύθους περὶ τῆς μεγαλογνωμοσύνης καὶ ξενίας αὐτῶν καθόλου καὶ περὶ τοῦ εὐδαίμονος αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐμαρείᾳ βίου.

Πάλιν ἔπειτα παρῆλθον αἰῶνες πολλοὶ μέχρις οἱ Κορίνθιοι ἐγκατέστησαν ἐν τῇ νήσῳ. Τότε πλέον ἐλησμονήθη ἡ Σχερία καὶ ἐξέλιπε τῶν Φαιάκων ἡ ποιητικὴ κλῆσις, ἀντικατέστησαν δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἡ Κέρκυρα καὶ οἱ Κερκυραῖοι.

Τί δὲ συνέβη ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ, πῶς ἡ Κέρκυρα ἔγεινε προϊόντος τοῦ χρόνου ῥωμαϊκή, βυζαντιακή, πῶς μετήλλαξε τοὺς δεσπότας πεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Νορμαννῶν, τῶν Ἀνδηγαυῶν, τῶν Βενετῶν καὶ Ῥώσων, τῶν Τούρκων καὶ Γάλλων καὶ πῶς τέλος μετὰ παρέλευσιν δύο χιλιετηρίδων ἀπέκτησε πάλιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς μεγάλης Βρεττανίας πνοήν τινα ἐλευθερίας, ταῦτα πάντα ἐγράφησαν πρὸ μακροῦ ἐν ἄλλοις βιβλίοις, ὥστε δὲν εἶνε χρεία νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς ταῦτα ἐνταῦθα. Νῆσός τε καὶ πόλις καλοῦνται νῦν ἀπὸ αἰώνων Κορφοὶ ὡς ἐκ τῶν δικορύφων βράχων οἵτινες ὑπέρκεινται τῆς πόλεως.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς πολιτείας τῶν ἑπτὰ ἰονίων νήσων κεῖται εἰς τοὺς πόδας δύο ὑψηλῶν, συναφῶν βράχων, ὧν αἱ κορυφαὶ στέφονται ὑπὸ ὀχυρωμάτων· ἐκ δὲ τῶν ἀποτόμων αὐτῶν κλιτύων ἀναθάλλουσι θάμνοι παράβολοι. Τἀπειλητικὰ ταῦτα ἐπιτειχίσματα κεῖνται πρὸς ἀνατολάς· ἀπ' αὐτῶν δ' ἐκτείνεται περὶ τὴν πόλιν πλούσιος στέφανος τειχῶν, χαρακωμάτων καὶ προμαχώνων, διευθυνόμενος πρός τε γῆν καὶ θάλασσαν καὶ τελευτῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ νέον φρούριον. Κεῖται δὲ ἡ πόλις ἐπὶ ἐδάφους ἀνωφεροῦς καὶ εἶνε στενῶς ᾠκοδομημένη οὕτως ὥστε αἱ ὑψηλαὶ αὐτῆς οἰκίαι ὑπέρκεινται ἀλλήλων καὶ παρέχουσιν εἰς τὴν μητρόπολιν ὄψιν τινὰ ἀρχαιοπρεπείας, ἐπισημότητος καὶ μεγαλείου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κέρκυρα ὑπέστη πολιορκίας παρ' ὅλων τῶν δεσποτῶν, εἰς οὓς ὑπετάγη, καὶ παρ' ὅλων τῶν περικτιόνων, τὸ αἷμα τῶν αὐτοχθόνων περιῆλθεν, ὡς εἰκός, εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους λίαν μεμιγμένον. Ἄλλως δὲ τρία εἶνε τὰ στοιχεῖα τὰ ἐκ πρώτης ὄψεως διακρινόμενα μεταξὺ τῶν σημερινῶν κατοίκων· καὶ δὴ πρῶτον μὲν ἡ ἑλληνικὴ βάσις, πολυπληθὴς μέν, ἀλλὰ πτωχὴ καὶ ἀφανής, πλὴν δ' αὐτῆς παχὺ στρῶμα βενετικόν, ἀντιπροσωπευόμενον ὑπό τινων οἴκων παλαιῶν εὐγενῶν, μεταναστευσάντων ἐκ τῶν βενετικῶν τελμάτων, ὑπὸ τῶν ἰταλικὸν φερόντων ὄνο-

μα εμπόρων των επακολουθησάντων αυτοί, και επαυξηθέν υπό πολλών ελληνικών συγγενολογίων αποδεξαμένων σύν τω χρόνω γλώσσαν, έθιμα και τίτλους των Βενετών δυναστών. Ἀμφοτέρων δὲ τέλος τῶν γενῶν, Ἑλλήνων τε καὶ ξένων, ὑπέρκειται βαρεῖα ἐν ὁρατῷ μὲν ἀλλ' ἀθίκτῳ ὄψει ἡ ἔπηλυς ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία. Ὁ ἀπὸ τῆς ἀκτῆς πρὸς τὸ ἄστυ ἀνερχόμενος δύναται νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τοπικῶς ταῦτα τὰ στοιχεῖα. Κάτω μὲν ἐν τῷ λιμένι εἶνε ἀκόμη Ἑλλάς, ἑλληνικὴ εἶνε ἡ ἀγοραία γλῶσσα καὶ κίνησις, ἑλληνικαὶ αἱ ὕβρεις, αἱ βλασφημίαι, αἱ λοιδορίαι. Οἱ ναυτίλοι καὶ ἁλιεῖς ἔχονται ἀπρὶξ τῆς κερκυραϊκῆς αὐτῶν καταγωγῆς, περὶ ἧς ἀδιαφοροῦσιν οἱ ἐν τῷ ἄστει κύριοι, μετέχουσι δὲ κοινῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἠπείρῳ προσφιλεῖς αὐτῶν ἀδελφούς. Κρίμα ὅτι ἡ *βράκα* καὶ ἡ *φέρμελη* καὶ τὸ ὑπερήφανον *φέσιον* δὲν ἐξικνοῦνται ἕως ἐδῶ. Ἀντὶ δὲ τῆς εὐπρεποῦς ἐνδυμασίας τῆς Ὕδρας καὶ τοῦ Γαλαξειδίου φέρουσιν οἱ θαλασσόβιοι οὗτοι Ἕλληνες τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα τῶν Ἰταλῶν, ὅπερ, ὡς γνωστόν, ἐπιδέχεται πολλὰ σχίσματα.

Ἔπειτα ἔρχεται ὁ περιηγητὴς εἰς τὸ ἄστυ, ὅπερ εἶνε μικρὰ ἠπειρωτικὴ Βενετία, ἔχουσα στενοὺς τοὺς δρόμους καὶ πολλὴν τὴν κίνησιν· τῶν κτιρίων οὐκ ὀλίγα εἶνε ᾠκοδομημένα κατὰ τὸ σχέδιον τῶν παρὰ τὸ Ῥιάλτον παλαιοτέρων οἴκων, ὑψηρεφῆ καὶ κεκοσμημένα διὰ παραθύρων καμαρωτῶν καὶ ἐξωστῶν γοτθικῶν. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν φαντάζεσαι ὅτι θὰ προσκρούσῃς εἰς διώρυγας καὶ γεφύρας, ἐνωτιζόμενος δὲ τῆς ὁμιλίας τῶν διαβατῶν ἀκούεις τὴν βενετικὴν διάλεκτον. Ἐνταῦθα εὕρηνται καὶ αἱ κατοικίαι τῶν κερκυραίων κομήτων, μαρκησίων καὶ ἱπποτῶν, οἵτινες εἶνε μὲν Ἕλληνες τὸ γένος, ἀλλ' ἐξυμνοῦσιν ἐν κακῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ τοὺς ἀποιχομένους καλοὺς τῆς Βενετοκρατίας χρόνους καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀπομιμηθῶσι τὰ λεπτὰ ἤθη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀλλὰ πολλοὶ μετέβαλον ἤδη τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ἐπειδὴ καθίσταται φανερόν, ὅτι τό γε νῦν ἔχον οὔτ' ἐπικερδὴς οὔτ' ἀξιοπρεπὴς εἶνε ἡ μίμησις τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν ἐπαρχιακῆς αὐστριακῆς πόλεως. Οὗτοι δ' ἄρχονται ἤδη ζητοῦντες ἄλλα πρότυπα καὶ ἐπιδεικνύοντες τοὺς περὶ ἑλληνικῆς καταγωγῆς τίτλους αὐτῶν. Τὸ ἄστυ λοιπὸν ἔχει ὄψιν ἰταλικήν, ἕως ἐξέλθῃς ἀπὸ τῶν πνιγηρῶν ὁδῶν εἰς τὴν εὐάερον πλατεῖαν, τὴν Σπιανάδαν παρ' ᾗ κατοικοῦσιν οἱ Ἄγγλοι καὶ ὁ ἁρμοστὴς ἐν τῷ ὑποφαίῳ αὐτοῦ μεγάρῳ· Ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ ἐνασμενίζει μάλιστα περιπορευόμενος ὁ μυρόεις κομψευόμενος, ἐνταῦθα ἄγουσιν εἰς περίπατον οἱ ἐρυθρόστολοι τὰς κυρίας των, ἀκούονται δὲ τρυφεροὶ ψίθυροι τῶν ἐπιτετηδευμένων ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν παρακτίων βλασφημιῶν.

Ἡ Σπιανάδα εἶνε εὐρὺ πεδίον μεταξὺ τοῦ ἄστεος καὶ τῆς ἀκροπόλεως, διερρυθμισμένον εἰς ἐπίχαριν περίπατον κοσμούμενον ὑπὸ συσκίων δενδροστοιχιῶν, χαλικοστρώτων διαδρόμων, λειμώνων καὶ λοχμῶν. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν σχεδὸν μόνοι περιτρέχουσιν αὐτὴν οἱ ὑπερήφανοι ἀντιπρόσωποι τῆς προστασίας, ἀλλὰ δυομένου τοῦ ἡλίου μεταβαίνουσιν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ἀστοὶ τῆς Κερκύρας, ἄγοντες τὰς συζύγους αὐτῶν καὶ θυγατέρας εἰς ἀπόλαυσιν τῆς δροσερᾶς ἑσπερίας αὔρας. Οὕτω δὲ κυμαίνεται τὸ πλῆθος διὰ τῶν δενδροστοιχιῶν ἄνω καὶ κάτω, λάλον καὶ πολυτάραχον, ἀλλ' ἄμικτον. Οἱ δὲ Βρεττανοὶ διέρχονται ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι διὰ τῶν ζωηρῶν στιφῶν τῶν μεσημβρινῶν, ὡς αἱ σαλαμάνδραι διὰ τοῦ πυρός.

Ἠρεμαῖος δὲ καὶ σοβαρὸς κατοπτεύει τὴν ἐν τῇ πλατείᾳ ὀχλοβοὴν ὁ κόμης Ματθαῖος Ἰωάννης ὁ Σουλεμβούργιος.

Ἱδρυμένος, εἰ καὶ λίαν ἀπειροκάλως, ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπὶ βάσεως κεκοσμημένης διὰ τροπαίων φέρει στέφανον δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ κρατεῖ ἐν χερσὶ τὴν ῥάβδον στρατάρχου. Κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφὴν ὁ ἀνδριὰς ἱδρύθη ἔτι ζῶντος τοῦ στρατάρχου ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας πρὸς τιμὴν τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἐν ἔτει 1716 ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Κερκύρας.

Β'

Ἐν τοῖς εὐϋποληπτοτάτοις τῶν ἐγχωρίων καταλέγεται ὁ ἱππότης Ἀνδρέας Μουστοξύδης, γερουσιαστὴς καὶ ἱστοριογράφος τῆς Ἰονίου Πολιτείας, εὐφημοτάτου τυγχάνων κλέους παρὰ τοῖς λογίοις τῆς Εὐρώπης καὶ τῷ πεπαιδευμένῳ κοινῷ τῆς Ἰταλίας ὡς ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντος βίου τοῦ Ἀνακρέοντος. Ἄγει δ' ἡλικίαν μεταξὺ πεντήκοντα καὶ ἑξήκοντα ἐτῶν, ἔχει ὠχρὰν ἀλλὰ προσηνῆ τὴν ὄψιν, τὸ δὲ ἦθος αὐτοῦ εἶνε οὕτως ἐραστὸν καὶ ἑλκυστικόν, ὥστε ὁ πρὸς αὐτὸν φοιτῶν οὐχὶ πάντῃ ἀταλαιπώρως πείθεται ὅτι προσομιλεῖ ἑνὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς πολιτείας.

Δι' ἐπιστολῶν ἃς ἐκόμιζον ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πατρῶν πρὸς τὸν Μουστοξύδην ἐπέτυχον νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ τὸ πρῶτον, ἡ δ' εὐμένεια μεθ' ἧς ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ μὲ ὑπεδέχθη μ' ἐνεθάρρυνε νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸν συχνάκις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μουστοξύδης, πειθόμενος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, μετέβη εἰς Ἑλλάδα, ὅτε οὗτος ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, αὐτόθι δὲ ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διεύθυνσις τῶν τῆς παιδείας, περὶ ἣν ἠσχολήθη μέχρι τῆς εἰς Κέρκυραν ἐπανόδου του μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου. Ὁ Καποδίστριας οὐδέποτε ἔσχε φίλον πιστότερον τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου. Ὡς δὲ πρότερόν ποτε ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τοῦ ὁσημέραι μᾶλλον ἐρεθιζομένου κυβερνήτου καὶ

τῶν δσημέραι ἀδιαλλακτοτέρων δυσηρεστημένων, ὡς ἔπειτα, ὅτε το σχίσμα ἐγένετο ἀνήκεστον, προσεπάθει τοῦ μὲν νὰ μαλάξῃ τὸ πνεῦμα, τῶν δὲ νὰ πραΰνῃ τὸ μῖσος, οὕτω καὶ νῦν σκοπὸν τοῦ γήρατός του θεωρεῖ νὰ παραστήσῃ ὡς καλοθελητὴν καὶ χρηστὸν τὸν φίλον, οὗ τὴν εἰκόνα ἡγίασεν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος, καὶ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῶν μομφῶν ἃς ἐπεσώρευσαν κατ' αὐτοῦ οἱ σύγχρονοι.

Συνεκινούμην ἀκούων τοῦ ἐπιζῶντος λαλοῦντος περὶ τοῦ ἀποιχομένου. Ἡ εἰκὼν τοῦ Κυβερνήτου ἦτο ἀνηρτημένη ἄνωθεν τοῦ σοφᾶ, ὁσάκις δὲ ὁ ἱππότης ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ κόμητος, ὁσάκις ἐξεφώνει τὸ θλιβερόν του ἐκεῖνο *ὁ μακαρίτης ὁ Καποδίστριας*, ἀνέβλεπε μετὰ μελαγχολίας πρὸς τὴν εἰκόνα, ὡς εἰ ἤθελε ν' ἀντλήσῃ ἐκ τῆς θέας ταύτης νέον θάρρος πρὸς τὴν ὑπεραπολογίαν, νέαν δύναμιν πρὸς συγγνώμην τῶν ἐχθρῶν τοῦ μάρτυρος. Ἔπειτα δέ μοι ἐδείκνυε πλείστας ἐπιστολὰς τοῦ παλαιοῦ του κυρίου, ἁπάσας γεγραμμένας γαλλιστί, τοῦ Καποδιστρίου οὐδέποτε διδαχθέντος τὸ ἑλληνιστὶ γράφειν ὡς ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἀνατροφῆς αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ προωρισμέναι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ὅπως ἀποτελέσωσι μέρος συλλογῆς παρασκευαζομένης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυβερνήτου ἥτις ἔμελλε νὰ περιλάβῃ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν διοίκησιν τῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συλλογὴ αὕτη, ἥτις προώριστο νὰ διευκρινήσῃ ἅπαντα τὰ τέως ἀμφισβητούμενα σημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀναμφιλέκτως νὰ καταστήσῃ τοὺς πολλοὺς εὐμενεῖς πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ, ἐξεδόθη ἤδη οὐ πρὸ μακροῦ χρόνου ἐν Παρισίοις.

Ἄλλος δὲ τῶν ἐπιφανῶν φιλολόγων τῆς πόλεως εἶνε ὁ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, καθηγητὴς καὶ ἱππότης, ἀνὴρ εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ εὐάρεστος τὴν ὄψιν. Ἐγεννήθη δ' οὗτος ἐν τῇ ἀντιπέραν τῆς Κερκύρας Ἠπείρῳ καὶ δὴ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, τοῖς Ἰωαννίνοις, πόλει ἥτις ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνοις ἡμιλλήθη, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ἀγῶνι ἐπὶ τῷ ἐκπολιτισμῷ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς Κυδωνίας καὶ τὴν Χίον. Περατώσας δὲ ὁ Ἀσώπιος τὴν σειρὰν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἐφοίτησεν εἰς γερμανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἐμορφώθη ἐν αὐτοῖς ὁ διαπρεπὴς ἑλληνιστής, ὃν σήμερον τιμῶμεν. Ἐν αὐτῷ ἡνώθη ἡ γερμανικὴ καλοκἀγαθία μετὰ τῆς ἑλληνικῆς χάριτος εἰς ἐναρμόνιον ὅλον.

Ὁ κύριος καθηγητὴς ὑπῆρξε λίαν φιλόφρων πρός με· ἀφιέρωσέ μοι σχεδὸν ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του, καλέσας με νὰ διέλθω ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του ὁλοκλήρους τινὰς ἑσπέρας ἐν μέσῳ ὁμιλίας καὶ καπνίσματος, καὶ συνώδευσέ με σχεδὸν ἁπανταχοῦ ὅπου ἡ εἴσοδος ἦτο προσιτὴ μόνον διὰ τῆς προστασίας ἰσχυροῦ τινος. Ἐν μιᾷ δὲ μόνον περιστάσει ὤθησε τὴν φιλοφροσύνην αὐτόχρημα πέρα τοῦ δέοντος. Ἠσθάνθην δηλαδὴ μεγάλην ἐπιθυμίαν ν' ἀκροασθῶ μαθήματός τινος ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημείᾳ καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσω τι περὶ τούτου εἰς τὸν φίλον μου, ἐξέλεξα πρὸς τοῦτο ἓν τῶν ἰδίων αὐτοῦ μαθημάτων. Ἡ πρόθεσίς μου ἦτο νὰ κρυφθῶ ἔν τινι τῶν τελευταίων θρανίων, ὄπισθεν τῆς εὐρείας ῥάχεως ἑπτανησίου τινός, ἐκεῖθεν δ' ἐν μετριόφρονι ἀφανείᾳ νὰ ἐνωτισθῶ τῆς χρυσῆς διδασκαλίας· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀπέβη ἄλλως. Βροχὴ ῥαγδαία μὲ εἶχε κρατήσει καθ' ὁδὸν ὀλίγα τινὰ λεπτά, καίτοι δὲ προσεπάθησα κατόπιν νὰ φθάσω ἐγκαίρως ἐπισπεύδων τὴν πορείαν μου, ἔφθασα εἰς τὸ διδακτήριον τῆς ἀκαδημείας ὀλίγον ἀργά. Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν θύραν τοῦ ἀκροατηρίου, ἐνόησα ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσης βαθείας σιγῆς, ἣν διέκοπτεν εὔηχος φωνή, ὅτι ἡ ἕδρα εἶχεν ἤδη καταληφθῆ. Τοῦτο κατέστησέ με σύννουν, ἐπειδὴ δὲν ἐπεθύμουν ὡς ξένος νὰ ἐπιφέρω ἐνόχλησιν διὰ τῆς ὀψίας εἰσόδου μου. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἱστάμην παρὰ τῇ θύρᾳ ἀμφιταλαντευόμενος, προσῆλθον καὶ δύο φοιτηταί, καθυστερήσαντες ὡς ἐγώ, ἀλλ' οἵτινες ὡς οἰκεῖοι εἰσῆλθον ἄνευ δισταγμοῦ, παρεκίνησαν δὲ κἀμὲ νὰ πράξω τὸ αὐτό. Ἠκολούθησα αὐτούς, ἀπεπειράθην νὰ διεισδύσω ἀπαρατήρητος εἴς τι τῶν θρανίων καὶ ἐπίστευον ὅτι ἤμην ἤδη ἀσφαλής, ὅτε ὁ καθηγητὴς ἤρξατο καλῶν με καὶ φωνῶν «ἀκούσατε, ἀκούσατε, φίλτατε, ἔλθετε ἐδῶ, ἐδῶ.» Ἐλάλει δὲ γερμανιστὶ καὶ ἐπειδὴ εἶχον λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ἤμην μεταξὺ τῶν παρόντων ὁ μόνος Γερμανός, δέν μοι ἐφάνη τολμηρὸν νὰ ἐκλάβω τοὺς λόγους τούτους ὡς ἀπευθυνομένους πρός με. Ἀνέστην λοιπὸν καὶ πάλιν καὶ διελθὼν ἐννέα ἢ δέκα θρανία φιλομαθῶν ἑπτανησίων, οἵτινες ἅπαντες ἐδράξαντο τῆς παρεχομένης εὐκαιρίας ὅπως παρατηρήσωσι τὸν τοιαύτης ἐξαιρέτου περιποιήσεως τυγχάνοντα ἄγνωστον, ἔφθασα παρὰ τὴν ἕδραν. Τότε ὁ καθηγητὴς μοὶ ἔτεινε φιλίως τὴν χεῖρα, μὲ παρεκάλεσεν εὐγενῶς νὰ καθεσθῶ παρ αὐτῷ καὶ ἐξηκολούθησεν ἔπειτα τὸ μάθημά του. Ἐχρειάσθην στιγμάς τινας ὅπως συνέλθω ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς μου, ὅτε δὲ κατὰ μικρὸν ἀνοίξας θαρραλεωτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς περιέβλεψα, παρέστη πρὸ ἐμοῦ παράδοξον θέαμα. Αἱ πρῶται δηλαδὴ σειραὶ τῶν ἀκροατῶν ἀπηρτίζοντο κυρίως ἐκ τῶν τροφίμων τῆς ἱερατικῆς σχολῆς, οἵτινες ἐκάθηντο σοβαροὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς, φέροντες μελανὰ ῥάσα καὶ μικροὺς μέλανας σκούφους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τρέφοντες μακρά, ἐπιμεμελημένα, βαθύχρωμα γένεια, παρέχοντα εἰς τὰς ἐκφραστικάς, ἀλλ' ὠχρὰς αὐτῶν ὄψεις παράδοξόν τινα ἀπόχρωσιν μορφῶν τοῦ παρελθόντος. Βλέπων αὐτοὺς ἐφαντάσθην τὰς ὑψηλάς, σκυθρωπὰς εἰκόνας καρδιναλίων, ἐπισκόπων, μιτροφόρων πρωθιερέων καὶ εὐπατριδῶν ἡγουμένων, αἵτινες

πληροῦσι τοὺς τοίχους τῶν διαδρόμων ἐν ταῖς παλαιαῖς ἡμῶν μητροπόλεσι καὶ τοῖς κοινοβίοις καθορῶσαι μὲ ἵλεων, αὐστηρὸν ἢ ἀπειλητικὸν βλέμμα καὶ αἵτινες φαίνονται πολλάκις ἐτάζουσαι ἀλλοκότως τὸν πολυπράγμονα παῖδα. Οὕτω δὴ στιγμάς τινας ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἐκαθήμην ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ καθηγητοῦ Ἀσωπίου ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ συνόδῳ τῶν ἐν Βασιλείᾳ ἢ Κωνσταντίᾳ συνηγμένων πατέρων. Τὴν θέαν τῶν φασματωδῶν ἐκείνων προσώπων, ἃς μέχρις αὐτοῦ τοῦ πέρατος τοῦ ἀκροάματος δὲν ἠδυνήθην ἐντελῶς νὰ συνειθίσω, διέκοπτεν ὁ πολυσέβαστος διδάσκαλος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν προσφωνῶν με γερμανιστὶ διὰ συντόμων προσαγορεύσεων, αἵτινες κύριον μὲν εἶχον σκοπὸν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βραχέα ὑπομνήματα τῆς γινομένης διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἠδύναντο νὰ ἔχωσι καὶ ἄλλο τι μὴ ἐζητημένον ἀποτέλεσμα, τὸ νὰ πείσωσι δῆλα δὴ ἀληθῶς τοὺς ἀκροωμένους, ὅτι οὐδαμῶς εἶνε ἀδύνατον εἰς τὸν Ἕλληνα νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς διαβοήτους δυσχερείας τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ δὴ νὰ λαλῇ ταύτην εὐχερῶς καὶ ἀπταίστως. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ μαθήματος, ὅπερ κύριον θέμα εἶχε τὰς λεπτότητας τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, ἤγαγέ με ὁ Ἀσώπιος εἰς τὴν ἀκαδημειακὴν βιβλιοθήκην. Αὕτη ἐγκαθιδρυμένη ἐν ὡραίῳ κτιρίῳ ἐφημίζετο ἄλλοτέ ποτε ἐπὶ τῷ ἐκλεκτῷ αὐτῆς πλούτῳ καθ' ὃν χρόνον ὁ λόρδος Γκίλφορδ, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἀκαδημείας, εἶχε συνηνωμένην μετ' αὐτῆς τὴν ἰδίαν του βιβλιοθήκην· ἀλλὰ τανῦν ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐγενοῦς ἱδρυτοῦ τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς βιβλιοθήκης ἐπεστράφη εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἀπέμεινε πλέον ἐλλιπεστάτη ἔκθεσις χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων συγγραφῶν ἐξ ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Μετὰ δὲ τὴν συνήθη ἐπίδειξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν πολυτίμων ἐκδόσεων, τῶν κειμηλίων τῆς βιβλιοθήκης, ἀπεχωρήσαμεν τοῦ σεσυλημένου τούτου ἱεροῦ, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὴν ἱερατικὴν σχολήν.

Εἰσήλθομεν δ' εἰς εὐρεῖαν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐπανείδομεν ἅπαντας τοὺς καρδιναλίους, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς μιτροφόρους πρωθιερεῖς καὶ εὐπατρίδας ἡγουμένους, οἵτινες ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ εἶχον ἀνακαλέσει εἰς τὸν νοῦν μου μεσαιωνικὰς ἀναμνήσεις· ἀλλ' ἡ ἐξαπάτη διελύθη ἅμα τῇ εἰσόδῳ, ἐπειδὴ εὑρέθημεν ἐν ὅλῃ τῇ γλίσχρῳ ἁπλότητι ἐκπαιδευτηρίου, ἐν ὅλῃ τῇ ἐνδείᾳ μοναστικοῦ κοινοβίου. Οἱ μὲν ἀνεγίνωσκον, οἱ δ' ἔγραφον, ἄλλοι ἀπεστήθιζον ἢ ἠσχοῦντο εἰς προβλήματα μαθηματικά· ὡς δὲ περιηρχόμεθα, χωρὶς ν' ἀναμένωσι τὸν ἡμέτερον χαιρετισμόν, ἠγείροντο ἑκάστοτε εὐλαβῶς οἱ ἀξιότιμοι νεανίαι ὁ μὲν μετὰ τὸν δέ, ἐπιδεικνύοντες δι' ὑποκλίσεως πλήρους σεβασμοῦ τὴν πρὸς τὸν διαπρεπῆ αὐτῶν διδάσκαλον τιμήν. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ παρασκευάζονται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν τεσσαράκοντα δύο τρόφιμοι ἐν δύο αἰθούσαις. Ἅπασα αὐτῶν ἡ σκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ γραφείου, ἐφ' οὗ κεῖνται πολλὰ ἢ ὀλίγα βιβλία, καὶ ἐξ ἁπλῆς κλίνης παρακειμένης. Μεγάλως ἐχάρην ἐπὶ τῇ παρατηρουμένῃ καθαριότητι καὶ τάξει· ἐν ᾧ περιηρχόμεθα τὸν χῶρον τοῦτον δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπαλλαγῶ τῆς σκέψεως ὁπόσον ὡραῖον θὰ ἦτο νὰ εἶχε καὶ ἡ Ἑλλὰς τοιοῦτον καθίδρυμα!

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

**Λ.

Η ΣΠΑΘΗ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Πολύτιμον κειμήλιον, συνδεόμενον μὲ τὰς ὡραιοτέρας καὶ συγκινητικωτέρας ἀναμνήσεις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν πατέρων μας, ἡ σπάθη ἣν ἔφερεν ὅτε ὁ Βύρων ἦλθε νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, πρόκειται νὰ κοσμήσῃ τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρίας, χάρις εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ παιδείας κ. Κοντογούρην.

Θνήσκων ὁ Βύρων ἐκληροδότησε τὴν σπάθην του εἰς τὸν δόκτορα Πέτρον Στεφανίτζην, στενὸν φίλον του, ὅστις ταύτην φέρων διέσχισε τὰς τουρκικὰς στρατιὰς κατὰ τὴν περιώνυμον ἔξοδον μετὰ τῆς εὐαρίθμου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Βραδύτερον τὴν σπάθην ταύτην μετ' ἄλλων κειμηλίων τοῦ ἀγῶνος ὁ ἀοίδιμος Στεφανίτζης διέθετο ὑπὲρ τῆς Ριζαρείου σχολῆς, τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ὁποίας ἀπέστειλε ταύτην τῷ κ. Ὑπουργῷ τῆς Παιδείας μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὴν διαθέσῃ ὅπως κάλλιον ἤθελεν οὗτος κρίνει.

Ἡ σπάθη εἶναι καλλιτεχνικωτάτη, ὁ κολεός, ἐκ μαροκινοῦ δέρματος, φέρει δύο δακτυλίους πλατεῖς ἐξ ὀρειχάλκου, δι' ἀραβουργημάτων κεκοσμημένους. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου εἰσὶ κεχαραγμέναι αἱ ἑξῆς λέξεις: «Δωρεὰ παρὰ τοῦ μακα»ρίτου λόρδ Μπυρὸν εἰς τὸν δόκτορα Π. Δ. »Στεφανίτζην. *1824. Μαρτίου 10. Μεσολόγγι*».

Ἐπὶ δὲ τοῦ κατωτέρου αἱ ἑξῆς ἐπίσης λέξεις: «Ὁ ἄνωθεν ἐξῆλθε ξιφήρης· 10 Ἀπριλίου 26».

Ἡ λαβὴ εἶνε ἄριστα ἐπεξειργασμένη, ἡ δὲ λεπὶς ἐκ χάλυβος, λίαν ὀξεῖα καὶ αἰχμηρά.

Τὴν σπάθην ταύτην ὁ κ. ὑπουργός, εἰς οὗ τὸν ζῆλον ὀφείλεται ὁμολογουμένως ἡ ἀνεύρεσις τοῦ κειμηλίου τούτου, ἀνήκοντος οὐχὶ εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολήν, ἀλλ' εἰς τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, θέλει καταθέσει εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, ὅπου πᾶς Ἕλλην νὰ δύναται νὰ τὴν θαυμάζῃ.

ΑΙ ΟΦΡΥΣ

ὡς διαγνωστικὸν μέσον τοῦ χαρακτῆρος.

Ἐκ τῆς *Συγκριτικῆς φυσιογνωμίας*, ἔργου πρό τινος ἐκδοθέντος, ἐρανιζόμεθα τὰ ἑπόμενα περὶ τῶν ὀφρύων, ὡς μέσου διαγνώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος.

«Ἡ κυρτότης καὶ εὐρύτης τῆς γραμμῆς τῶν ὀφρύων εἶνε ἀσφαλὲς σημεῖον τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ λεπτότης αὐτῶν, ὅταν ἀπολήγωσιν εἰς ὀξύ, δεικνύει ὀξύτητα πνεύματος.

Πυκναὶ καὶ ἁδραὶ ὀφρῦς, ὁριζόντειοι, ἐκφράζουν ἰσχύν, ἠρεμίαν, ὑπομονήν.

Ἂν ἡ πυκνότης αὐτῶν εἶνε ὑπερβολικὴ καὶ τὸ τρίχωμα ἄνισον καὶ ὀρθόν, εἶνε σημεῖον βαρείας διανοίας καὶ κλίσεως πρὸς τὰς ἀπολαύσεις.

Ὀφρῦς ὑψωμέναι πρὸς τοὺς κροτάφους μαρτυροῦσιν εὐφυΐαν, τεταπεινωμέναι πρὸς τοὺς κροτάφους, ἀσθένειαν χαρακτῆρος καὶ νοημοσύνης.

Αἱ ὡς γαλλικὴ περισπωμένη ὀφρῦς, δηλαδὴ προσεγγίζουσαι καὶ ὑψούμεναι ὑπὲρ τὴν ῥῖνα σημαίνουσιν ὑπεροψίαν, ἀλαζονείαν.

Βραχεῖαι ὀφρῦς, μεμονωμένον ἄθροισμα τριχῶν ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελοῦσαι καὶ ὑψηλὰ εὑρισκόμεναι δηλοῦσιν εὐθυμίαν, ἐλαφρότητα χαρακτῆρος καὶ πνεύματος.

Τέλος αἱ ὡς τόξον κύκλου λίαν εὐρέος καὶ στρογγύλου ὀφρῦς δίδουσιν εἰς τὸ πρόσωπον ἦθός τι ἐκπλήξεως καὶ ἀφελείας, ὅπερ δὲν εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς νοημοσύνης.

Κ*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἱ τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι ἐν Ἀμερικῇ διαιροῦνται εἰς 5 τάξεις, ἀναλόγως τῆς ἐργασίας ἣν ἐκτελοῦσιν. Οἱ ἱκανώτατοι αὐτῶν εἶνε τεταγμένοι εἰς διαβίβασιν τῶν τηλεγραφημάτων διὰ τὰς ἐφημερίδας, καὶ ἔχουσι μισθὸν 500—750 φράγκων κατὰ μῆνα. Οἱ ὡρισμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν καλωδίων λαμβάνουσι 450—650 φράγκα· οἱ διαβιβάζοντες τὰ τηλεγραφήματα τοῦ χρηματιστηρίου πληρόνονται 400—650 φρ. κατὰ μῆνα· οἱ δὲ λοιποὶ ἔχουσι μηνιαῖον μισθὸν 200—450 φράγκων.

Οἱ ἄριστοι τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ παραλάβωσι διαβιβαζομένας πλειοτέρας τῶν 45—48 λέξεων καθ' ἕκαστον λεπτὸν τῆς ὥρας. Θὰ ἠδύναντο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ νὰ ἀναγνώσωσι καὶ πλειοτέρας λέξεις διαβιβαζομένας αὐτοῖς, ἀλλ' ἀδύνατον τοῖς εἶνε νὰ τὰς καταγράψωσιν. Ἐν τῇ ἀποστολῇ τῶν τηλεγραφημάτων ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ διαβιβασθῶσι 51 λέξεις κατὰ πᾶν λεπτὸν τῆς ὥρας ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἠναγκάσθησαν νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν στενογραφίαν.

Πρό τινος ἔπεσεν ἐρυθρὰ χάλαζα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκ τούτου δὲ ἀφορμὴν λαβὼν ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ Schwedoff ἀναφέρει ὅτι καὶ ἄλλοτε συνέβη τὸ τοιοῦτο. «Παρετηρήθη, λέγει, ἀνάλογον φαινόμενον τῷ 1880, 14 Ἰουνίου, ἐν Ῥωσίᾳ. Οἱ κόκκοι τῆς χαλάζης ταύτης παρεῖχον ἐνδιαφέρον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Τὸ σχῆμα αὐτῶν ἠδύνατο ν' ἀναχθῇ εἰς τρεῖς τύπους, παραλληλεπίπεδον, κυλινδρικόν καὶ σφαιροειδὲς λίαν πεπλατυσμένον καὶ ἔχον κοιλότητα εἰς τὸ ἄκρον μικροῦ ἄξονος. Τινὲς τῶν κόκκων τούτων ἦσαν κοκκινωποί, οἱ δὲ ὑποκύανοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ φαιοὶ ἢ λευκοί.

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «The Entomologist» ἀποδίδει τὴν ὁσημέραι αὔξουσαν στάνιν τῶν ἐντόμων καὶ ἰδίως τῶν λεπιδοπτέρων, εἰς τὴν παρεχομένην τοῖς πτηνοῖς προστασίαν. Τὰ μικρὰ πτηνά, ὡς οἱ σπῖνοι, αἱ ὑπολαΐδες, οἱ μελισσοφάγοι πολυαριθμότερα γενόμενα καταστρέφουσιν ἀναρίθμητα ἔντομα. Ἐντομολόγος τις ἀναφέρει ὅτι ζεῦγος μελισσοφάγων ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ ἡμισείας ὥρας τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ὀγδόης καὶ ἡμισείας τῆς ἑσπέρας, ἡμέραν τινὰ τοῦ Ἰουλίου, ἐκόμισαν ἑβδομηκονταπεντάκις τροφὴν εἰς τὰ νεοσσά των. Μόνον διὰ καμπῶν ἔτρεφον αὐτὰ καὶ ὁτὲ μὲν ἔφερον μίαν μεγάλην κάμπην, ὁτὲ δὲ δύο ἢ τρεῖς μικράς. Ἕτερος ἐντομολόγος ἐν τῷ ῥάμφει κίρκου τινὸς εὗρε δώδεκα νυκτοβίους ψυχὰς ἃς εἶχε φονεύσει χάριν τῶν τέκνων του. Ἂς ὑπολογίσῃ τις πλέον πόσας ἑωθινὰς ψυχὰς καταστρέφει τὸ πτηνὸν τοῦτο, ὅπερ ἐξέρχεται πρὸς θήραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὁ ἐντομολόγος οὗτος παρετήρησε προσέτι τροχίλους μετὰ μελισσοφάγων ἐρευνῶντας ἐπὶ φραγῆς ἐν χειμῶνι πρὸς εὕρεσιν ἐντόμων. Οὐδεὶς κλάδος, οὐδὲν κλωνίον διέφυγε τὴν ἀναζήτησιν αὐτῶν. Ὅταν ὁ χειμὼν δὲν εἶνε δριμύς, ὡς συνέβη κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, τὰ πτηνὰ δὲν ἀποθνήσκουσιν ἐκ τοῦ ψύχους· ἀλλ' ἀποθνήσκουσι τὰ ἔντομα θύματα τοῦ πτερωτοῦ γένους.

Ἐντὸς ὀλίγου ἐνεργηθήσεται ἐν Μονάχῳ ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν δὲ ταύτην θὰ καταγραφῶσιν οὐ μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων καὶ τῶν οἰκιῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ ἡ χωρητικότης καὶ τὰ ἐνοίκια, πρὸς δὲ τούτοις θὰ ἐρευνηθῇ ἂν αἱ οἰκίαι μένουσιν ἐνοικιασμέναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον μένουσιν ἀνοικίαστοι. Αἱ στατιστικαὶ αὗται πληροφορίαι θέλουσιν εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ περίεργοι, ἰδίως δὲ αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ τῆς μετοικίσεως τῶν κατοίκων, καθόσον εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν Μονάχῳ γίνονται ἐτησίως περὶ τὰς 200,000 μετακομίσεις, οὕτως ὥστε κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε στατιστικὰς πληροφορίας εἰς ἕκαστον ἄτομον τοῦ Μονάχου ἀντιστοιχεῖ καὶ μία μετοίκησις κατ' ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους τυπωθήσονται ἐν Ῥωσσίᾳ νέα χαρτονομίσματα, ἅτινα, ὅπως μὴ φθείρωνται εὐκόλως, θὰ συνίστανται ἐκ διπλῶν φύλλων χάρτου, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων θὰ συγκολληθῇ μετάξινον ὕφασμα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 227.

'Αριθ. 516 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 17 Νοεμβρίου 1885

ΔΟΣΙΘΕΟΣ ΟΒΡΑΔΟΒΙΤΣ

ὁ θεμελιωτὴς τῆς σερβικῆς φιλολογίας

Ὅτε ὀψέ, μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος οἱ τέως πατριαρχικὸν βίον διάγοντες Σέρβοι ἤρχισαν συντασσόμενοι ὡς κράτος, οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῖς καὶ γείτονες Βούλγαροι εἶχον διέλθῃ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἱστορικῆς ἀκμῆς αὐτῶν ὑπὸ τὸν Συμεών, καταπεσόντες δὲ καὶ αὖθις ἀνακύψαντες, ἵδρυσαν τὸ ἐν Μυσίᾳ δεύτερον βουλγαρικὸν βασίλειον, ὅπερ ταχέως ἔμελλε νὰ προαχθῇ πάλιν εἰς ἀκμὴν καὶ δύναμιν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Ἀσὰν τὸν Β' (1218-1241). Πολὺν χρόνον πρὸ τῶν Σέρβων ἐκχριστιανισθέντες καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου παραλαβόντες τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα, οἱ Βούλγαροι ἔσχον ὡς εἰκὸς μεγίστην ῥοπὴν εἰς τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν τῶν ὁμοφύλων των. Συνετέλεσε δ' εἰς τοῦτο τὰ μάλιστα καὶ ἡ γλῶσσα, ἐν ᾗ τὰ θρησκευτικὰ βιβλία ἐγράφοντο. Ἡ παλαιὰ βουλγαρικὴ γλῶσσα, ἡ σλαβικὴ τῆς ἐκκλησίας γλῶσσα λεγομένη, ἦτο τότε προσιτὴ τοῖς Σέρβοις, διότι ἡ παλαιὰ σερβικὴ διέφερε ταύτης ὀλίγον, σχεδὸν ὅσον καὶ ἡ νέα βουλγαρική. Διὰ τοῦτο οἱ Σέρβοι παρελάμβανον ἑτοίμους τὰς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ βουλγαρικὰς μεταφράσεις τῆς Βίβλου, τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, τῶν Βυζαντίων χρονογράφων, σπανιώτατα μεταβάλλοντες ἐν τισι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὅτε οἱ Σέρβοι οἰκειότεροι πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα γενόμενοι, μετέφραζον ἐκ τῶν πρωτοτύπων, ἐποιοῦντο ἐπίσης χρῆσιν τῆς σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας, παρεισάγοντες μόνον εἰς αὐτὴν διαλεκτικούς τινας σερβικοὺς τύπους. Οὕτω δὲ κοινὴν εἶχον οἱ Σέρβοι μετὰ τῶν Βουλγάρων τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς καθυποτάξεως τῆς Σερβίας ὑπὸ τῶν Τούρκων (1459).

Μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἡ σερβικὴ φιλολογία πλὴν τῶν μεταφράσεων θρησκευτικῶν καὶ ἱστορικῶν ἑλληνικῶν ἔργων, εἶχε πλουτισθῇ καὶ διὰ μεταφράσεων δημωδῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, οἷα ὁ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης, ἡ φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἴσως κλπ. καὶ διὰ πρωτοτύπων συναξαρίων καὶ χρονογραφιῶν, ἔργων ἰδίως Σέρβων μοναχῶν τοῦ Ἄθω. Ἀλλ' ἡ τουρκικὴ κατάκτησις ἀπεμάρανε παντελῶς τὴν ὀψίβλαστον σερβικὴν φιλολογίαν, καὶ ἀπέσβεσε καὶ τὸ ἔσχατον ζώπυρον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἐν Σερβίᾳ. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν μόνον ὀλίγοι κληρικοὶ ἐγίνωσκον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν· ἂν δέ ποτε ἐτυποῦτο βιβλίον τι, τοῦτο ἦτο ἡ ὀκτώηχος, ἢ ψαλτήριον, ἢ ἄλλο τι τῶν εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας χρησίμων.

Μόλις δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἐφάνησαν ἐξεγειρόμενοι οἱ Σέρβοι τοῦ πνευματικοῦ ληθάργου, ἐν ᾧ ἕως τότε διετέλουν. Οἱ πόλεμοι τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἡ πρόσκαιρος ἐπὶ εἰκοσαετίαν κατοχὴ τῆς Σερβίας ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν (1718-1737), παρέσχε τοῖς Σέρβοις τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἔμελλον νὰ ἀποτινάξωσι διὰ παντὸς τὸν ἐπαχθῆ ζυγὸν τῆς Τουρκικῆς δεσποτείας. Ἡ ἐλπὶς δὲ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας ἐγέννησεν ὀργασμὸν πρὸς τὰ γράμματα καὶ διήγειρεν ἐν αὐτοῖς τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως. Ἀλλ' ἐστεροῦντο προσφόρου πρὸς τοῦτο ὀργάνου, διότι ἡ γλῶσσα ἣν ἐδιδάσκοντο καὶ ἐν ᾗ ἔγραφον οἱ εὐάριθμοι τῆς Σερβίας λόγιοι, ἦν ἡ σλαβικὴ τῆς ἐκκλησίας γλῶσσα, ἀναμεμιγμένη μετὰ πολλῶν ῥωσσικῶν στοιχείων. Ἡ γλῶσσα αὕτη, ἀπρόσιτος τῷ λαῷ καὶ ἀδιανόητος, ἥκιστα ἐδύνατο βεβαίως νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους. Διαφέρουσα τῆς λαλουμένης καὶ ζώσης γλώσσης τοῦ λαοῦ πλειότερον ἢ ὅσον ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ διαφέρει τῆς δημώδους, ἐχώριζε δι' ἀνυπερβλήτου φραγμοῦ τοὺς λογίους ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἔθνους. Οὐδ' ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Σερβίᾳ, ὡς ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, παραλλήλως τῇ νεκρᾷ γλώσσῃ καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, οὐδ' ηὐμοίρησαν οἱ Σέρβοι, ὡς ἡμεῖς, ποιητῶν καὶ λογογράφων, διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ οὐχὶ δι' ὀλίγους λογίους ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ γλώσσῃ γραφόντων. Ἡ χρῆσις τῆς σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας ἀπεξένου, ὡς εἰκός, τοῦ λοιποῦ ἔθνους τοὺς Σέρβους λογίους διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἐξωτερικὸν περί-

βλημα τῶν γραφομένων εἶχε κατ' ἀνάγκην μεγάλην ἐπίδρασιν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, τούτου δ' ἕνεκα οἱ συγγραφεῖς ἀσκόπως καὶ ἀτελεσφόρως ἀνέπτυσσον ἐννοίας καὶ αἰσθήματα ἀκατανόητα καὶ ἀδιάφορα εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν γραμμάτων ἐν Σερβίᾳ, ὅτε νέαν ἔταμεν ὁδόν, τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ εὐθεῖαν, πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους του, ὁ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σερβικῆς ἀναγεννήσεως πρωτίστην κατέχων τάξιν Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι οἱ γράφοντες ὀφείλουσι νὰ γράφωσι διὰ τὸν λαόν, καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τούτου νὰ ἀποβλέπωσιν, εἰργάσθη πολυτρόπως πρὸς κατίσχυσιν τῆς ἀρχῆς ταύτης, καὶ ποικίλας συνέγραψε συγγραφάς, οὐδέποτε ταύτης ἀποκλίνας. Οὕτω δὲ θεωρεῖται καὶ δικαίως ὑπὸ πάντων ὡς ὁ θεμελιωτὴς τῆς νέας σερβικῆς φιλολογίας. Ἐν τῷ πολυκυμάντῳ βίῳ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, λέγει ὁ Ῥῶσσος Πυπίν, ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων*, ὁπόθεν ἀρυόμεθα τὰς περὶ αὐτοῦ λεπτομερείας, ἀποτυποῦται οὕτως εἰπεῖν ἡ ἔμφυτος καὶ ἰσχυρὰ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ ὁρμὴ πρὸς εὐρεῖαν μάθησιν, καθὼς καὶ ἡ κατάστασις τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναπτύξεως τῶν Σέρβων. Γεννηθεὶς τῷ 1739 ἐν Τζάκοβα τοῦ Βανάτ, ἔμεινεν παῖς ἔτι ὀρφανὸς γονέων. Εἷς θεῖός του ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ, σκοπῶν νὰ τὸν κάμῃ κληρικόν. Ὁ παῖς ἔμαθε ταχέως ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνέγνωσεν ὅλα τὰ βιβλία, ὅσα εὑρίσκοντο ἐν τῇ πολίχνῃ ἐκείνῃ, καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν, ἐννοεῖται, θρησκευτικά. Οἱ βίοι τῶν ἁγίων τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδός, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἁγιάσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ψυχήν του. Ἐπειδὴ δὲ ἐν Τζάκοβᾳ δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀπαιτουμένη ἔρημος, ἀκούσας ὅτι ἐν Τουρκίᾳ ὑπῆρχον πολλαὶ τοιαῦται, ἐδραπέτευσε τῆς οἰκίας τοῦ θείου του, καὶ ἠκολούθησεν ἕνα μοναχόν, ἐκ τῆς μονῆς Δετσάνι. Ἀλλ' ὁ θεῖος κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν φυγάδα, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς ἕνα τεχνίτην, διὰ νὰ τὸν διδάξῃ τέχνην. Ὅμως καὶ ἐκεῖθεν ἐδυνήθη ὁ Ὀβράδοβιτς νὰ φύγῃ μεθ' ἑνὸς συντρόφου καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονὴν Ὄποβο, ἐν τῇ Φρούσκα Γόρα τῆς Συρμίας. Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου Μιλουτίνοβιτς ἐδέχθη τὸν παῖδα, ἠθέλησε νὰ τὸν διδάξῃ γράμματα, ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδε ὅτι εἴξευρε πλειότερα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἀπεφάσισε νὰ τὸν διώξῃ διὰ νὰ μὴ περιγελᾶται ὡς ἀμαθής. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ὀβράδοβιτς ἐδείκνυε πολλὴν ὑπακοὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτόν, μετεπείσθη καὶ τὸν ἐκράτησε καὶ μετ' ὀλίγον ἔκειρεν αὐτὸν μοναχόν, μὲ ὀνομασθέντα Δοσίθεον, ἀντὶ Δημητρίου. Ὁ ἡγούμενος ἠγάπησεν ὡς πατὴρ τὸν φιλομαθῆ μοναχόν, καίπερ δ' ἀγράμματος, παρώρμα ὅμως αὐτὸν εἰς σπουδήν, θλιβόμενος διότι ἕνεκα τοῦ γήρως ἠδυνάτει καὶ ἐκεῖνος νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. «Ὅσῳ ἀγράμματος καὶ ἂν ἦμαι, ἔλεγεν ὁ γηραιὸς ἡγούμενος πρὸς τὸν Δοσίθεον, ὡς διηγεῖται οὗτος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ του, ὅμως καλλίτερα ἔχω τὸν γραμματισμένον νέον Ῥαΐτσ (Σέρβον ἱστοριογράφον) ἀπὸ τέσσαρας οἰκουμενικοὺς πατριάρχας, ἀγραμμάτους ὡς ἐμέ. Τὸν εἶδες πόσον νέος εἶναι, ποῦ ἀκόμη δὲν ἔβγαλε γένεια· ὅμως ἅμα ἀρχίσῃ νὰ ὁμιλῇ, τὸν κυττάζομεν ἡμεῖς μὲ τὰς μεγάλας γενειάδας μας, ὡς νὰ μᾶς ἔφεραν ἀπὸ καμμίαν ἐρημιά. Πίστευσέ με, παιδί μου, ὅσῳ ἀκούω νὰ ὁμιλῇ ὁ νέος Ῥαΐτς, ἐνθυμοῦμαι τὴν νεότητά μου καὶ στενάζω διότι δὲν ἠμπόρεσα νὰ μάθω τίποτε· καὶ ἂν εἶχα ἐξουσίαν εἰς τὰ χέρια μου ὅλα τὰ μοναστήρια μας θὰ τὰ ἔκαμνα σχολεῖα. Δι' αὐτὸ ἄκουσαι μίαν συμβουλὴν ἀπὸ ἐμέ· ἄφησε κατὰ μέρος τὴν καλογηρικήν, σὲ βεβαιώνω, ὡς τίμιος Σέρβος, πῶς δὲν εἶναι εἰς τίποτε ὠφέλιμος· κύτταξε νὰ μάθῃς γράμματα, καὶ νὰ μὴ λογαριάζῃς ἂν θὰ πεινάσῃς, ἢ θὰ διψάσῃς ἢ θὰ ζήσῃς στερημένη ζωή. Σοῦ εὔχομαι καλλίτερα νὰ διδάσκῃς εἰς κανένα μικρὸν χωρίον γράμματα τὰ μικρὰ παιδιά, παρὰ νὰ γείνῃς ἐδῶ εἰς τὸ Ὄποβο ἡγούμενος ἢ ἀρχιμανδρίτης.»

Μὴ περιορισθεὶς δ' εἰς συμβουλὰς μόνον ὁ ἀγαθὸς ἡγούμενος ἔδωκεν εἰς τὸν Δοσίθεον καὶ δεκαπέντε φλωρία, ἵνα μεταβῇ εἰς Κίεβον καὶ Μόσχαν, καὶ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις του σπουδάζων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκείναις, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς αἱ ἑστίαι τῆς θεολογικῆς παιδεύσεως τῶν Σλάβων. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ῥωσσίαν ὁ Δοσίθεος μετέβη εἰς Ἀγράμ, ἔνθα ἐδιδάχθη τὴν λατινικήν, καὶ εἶτα εἰς Δαλματίαν, ὅπου παρέμεινε τρία ἔτη, ἀποζῶν ἐξ ἰδιωτικῶν παραδόσεων. Ἡ φήμη τῆς λαμπρᾶς ἐν τῇ Ἀθωνιάδι σχολῇ διδασκαλίας Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ἄθων, ὅπως ἀκροασθῇ τοῦ σοφοῦ διδασκάλου. Ἀλλὰ νοσήσας καθ' ὁδὸν ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐπί τινα χρόνον ἐν Καττάρῳ· ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἄθω, δὲν προΐστατο πλέον τῆς σχολῆς ὁ Βούλγαρις. Διδάξας ἐπὶ πενταετίαν ἐν αὐτῇ (1753-1758), ἠναγκάσθη ἕνεκα τῶν μικρορραδιουργιῶν τῶν ἁγιορειτῶν μοναχῶν καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ παραιτηθῇ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως τοῦ Ὀβράδοβιτς ἡ συμφορὰ καὶ ἡ ἐρημία τῆς πολυκροτουμένης σχολῆς τοῦ Ἄθωνος, ὡς λέγει ὁ μαθητὴς τοῦ Βουλγάρεως Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ, ἄχνιζεν ἀκόμη· εἶχε φυγαδευθῇ ὁ κλεινὸς Εὐγένιος καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ πολυπληθὴς χορεία τῶν μαθητῶν, ἥτις ἐν χαρᾷ τῆς Ἑλλάδος πάσης συνεκρότει νέον Ἑλικῶνα Μουσῶν καὶ μουσοτρόφων· βροντὴ νεμέσεως ἐπέπεσε καὶ ἐσκόρπισε διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐκείνη, ὑπὲρ τῆς

ὁποίας ὁ τοσοῦτος θροῦς ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, κατήντησεν ἡ κατοικία, ἡ φωλεὰ τῶν κοράκων.»

Ψευσθεὶς τῶν ἐλπίδων του ὁ Δοσίθεος ἔσπευσε καταλιπὼν τὸν Ἄθω νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο κέντρον ἑλληνικῆς μαθήσεως, εἰς τὴν ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὅπου προσείλκυσεν αὐτὸν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰθακησίου μοναχοῦ Ἱεροθέου Δενδρινοῦ. Ὁ διδάσκαλος οὗτος, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τὴν Εὐαγγελικὴν σχολὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ θανάτου του (1723-1777), μαθὼν ἔκ τινος μακρινῆς χώρας ἤρχετο ὁ νέος μαθητής, παρέλαβεν αὐτὸν φιλοξένως εἰς τὸν οἶκόν του. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐμαθήτευεν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ σχολῇ καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. Εἶναι δὲ περίεργος ἡ σύμπτωσις, δι' ἣν τὸν αὐτὸν ἔσχον διδάσκαλον οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἔμελλον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων ἐν τῇ οἰκείᾳ ἕκαστος πατρίδι. Συνετέλεσεν ἆρα κατά τι εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰθακησίου μοναχοῦ; Λίαν ἀμφίβολον τοῦτο· τοὐλάχιστον ὁ Κοραῆς δὲν εἶχε πολὺ μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ διδασκάλου του. «Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχο«λεῖον, λέγει, ὡμοίαζαν ὅλους τοὺς ἄλλους διδα«σκάλους καὶ τὰ σχολεῖα τῆς τότε Ἑλλάδος, ἤγουν «ἔδιδαν διδασκαλίαν πολλὰ πτωχήν, συνωδευ«μένην μὲ ῥαβδισμὸν πλουσιοπάροχον» ἐκ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα κατ' ἰδίαν μελετῶν αὐτοῦ ἐπείσθη «πόσον ἦτον εὐτελὴς ἡ μὲ πολλοὺς ῥα«βδισμοὺς ἀποκτηθεῖσα παιδεία.»

Ἀλλ' ὁ Δοσίθεος εἶχε πιθανῶς διάφορον γνώμην Διότι παρέμεινε πλησίον τοῦ διδασκάλου του ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη, καὶ ἐχωρίσθη αὐτοῦ μόνον ὅτε κηρυχθέντος τοῦ πολέμου τῆς Ῥωσσίας, πρὸς τὴν Τουρκίαν ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή του, ὑπολαμβανομένου ὡς κατασκόπου τῶν Ῥώσσων. Κατὰ τὴν διὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐνόσησεν ὁ συνοδοιπόρος του Ἕλλην, μαθητὴς καὶ οὗτος τοῦ Δενδρινοῦ, καὶ ὁ Δοσίθεος συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του Ἤπειρον. Παραμείνας δ' ἐν Ἠπείρῳ ἐπὶ ἓν ἔτος ἔμαθε τὴν Ἀλβανικήν. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν μελέτην ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ ἐκ Κερκύρας διὰ Βενετίας καὶ Τεργέστης εἰς Βιέννην, ὅπου ἐπὶ ἓξ ἔτη διδάσκων κατ' οἶκον Ἑλληνόπαιδας καὶ Σέρβους, ἐμελέτα ἐν ὥραις σχολῆς γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ καὶ γερμανικά. Ἐκ Βιέννης διὰ τῆς Ἰταλίας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἀπέζη διδάσκων ἐπίσης κατ' οἶκον Ἕλληνας ἐμπόρους τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν γαλλικήν. Ἐνσκήψαντος δὲ λοιμοῦ ἔφυγεν ἐκεῖθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὡς παιδαγωγὸς δύο Ῥωμούνων σπουδαστῶν διατρίψας ἐπί τινα χρόνον ἐν Λιψίᾳ καὶ ἐν Ἅλλῃ ἐφοίτα τεσσαρακοντούτης ἤδη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀκροώμενος φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων.

Ἐν Λιψίᾳ, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ Κοραῆ, τῆς Κατηχήσεως, ἐτύπωσε τῷ 1783 ὁ Δοσίθεος τὸ πρῶτον ἔργον αὐτοῦ, τὴν Αὐτοβιογραφίαν του, καὶ εἶτα, τῷ 1784, τὰς «Γνώμας ὑγιοῦς διανοίας.» Τὰ δύο ταῦτα βιβλία θεωροῦνται ὡς αἱ ἀπαρχαὶ τῆς γνησίας σερβικῆς φιλολογίας, ἥτις διαρρήξασα τὰ δεσμὰ τῆς σχολαστικότητος κατέστη κτῆμα κοινὸν τοῦ σερβικοῦ λαοῦ ὅλου, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τούτου σκοπὸν ἔχουσα. Ἀφ' οὗ ἐξέδωκεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸν Αἴσωπον καὶ συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, δημοσιευθέντα μετὰ ταῦτα, ὁ πολυπλάνητος Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς ἐταξείδευσεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ἀγγλικήν, καὶ εἶτα εἰς Ῥωσσίαν καὶ Βενετίαν καὶ κατέληξεν τῷ 1807 εἰς Βελιγράδιον, ἔνθα ὁ ἐπαναστάτης ἡγεμὼν Καραγιώργης ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων του, τὸν διώρισε γερουσιαστὴν καὶ τῷ ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοῦ κράτους. Ἀπέθανε τῷ 1811. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐτυπώθησαν πολλὰ ἀνέκδοτα ἔργα του, καὶ ἐδημοσιεύθησαν πολλαὶ ἐκδόσεις ἁπάντων τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ.

Ἡ ἀξία τοῦ Δοσιθέου Ὀβράδοβιτς δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τοῦτο, ὅτι κατέδειξε πρακτικῶς πῶς πρέπει νὰ γράφωσιν οἱ Σέρβοι, προτιμήσας τῆς ἀκατανοήτου σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας τὴν λαλουμένην σερβικήν Ἀλλὰ συναριθμεῖται τοῖς κορυφαίοις τῶν Σέρβων συγγραφέων, διότι πρὸ πάντων κατέδειξε καὶ τί πρέπει νὰ γράφηται διὰ τὸν σερβικὸν λαόν, κατορθώσας προσέτι νὰ μὴ ἦναι ἐστερημένα καὶ φιλολογικῆς ἀξίας τὰ ἔργα αὐτοῦ. Γνωρίζων κατὰ βάθος τὸν σερβικὸν λαόν, ἀκριβῶς ἐπιστάμενος ὁποία ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁποῖαι αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ, εἰργάσθη τελεσφόρως πρὸς βελτίωσιν καὶ μόρφωσιν τούτου, ἀναδειχθεὶς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς συγγραφεύς· ἐκ δὲ τῆς μελέτης τῶν κλασσικῶν συγγραφέων ὁδηγούμενος ἐπεζήτει προσέτι καὶ τὸ κάλλος τοῦ λόγου καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὡς ὁ ἡμέτερος Κοραῆς, ἔγραψε καὶ ὁ Δοσίθεος περὶ παντοίων θεμάτων, εἰς μόνην τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοεθνῶν του ἀποβλέπων, εἰργάσθη ὑπὲρ εὐρείας διαδόσεως τῆς παιδείας, καὶ κατεπολέμησε σθεναρῶς, ὡς ἐκεῖνος, τὴν ἀμάθειαν, τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν. Ἀλλ' ἐπίσης ὡς ἐκεῖνος ἔσχε καὶ ὁ Δοσίθεος πεῖραν τῆς ταπεινῆς ἀντιδράσεως, ἣν οἱ τετυφλωμένοι ἐκ τῆς ἡμιμαθείας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἀντιτάσσουσι πρὸς τὰ ἐλευθέρια καὶ γενναῖα φρονήματα. Ἀλλὰ τοὺς τοιούτους δεινῶς ἐπάταξαν ἀμφότεροι. «Διατί δεν θέλομεν, λέγει ὁ Δοσίθεος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ

του, νὰ σκεφθῶμεν καὶ ἡμεῖς συνετῶς καὶ ἐλευθέρως, ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι; Διατί δὲν ἔχομεν τὸ θάρρος καὶ δὲν ἀποφασίζομεν νὰ προτιμήσωμεν τὸ ὠφέλιμον τοῦ ἀνωφελοῦς; Ἕως πότε ὁ λαὸς ἡμῶν θὰ διατελῇ ἐν τῇ παλαιᾷ εὐηθείᾳ; Διατί μόλις ἐπιχειρήσῃ κἀνεὶς νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῶν παλαιῶν ἐσκωριασμένων συνηθειῶν φωνάζουσιν ἀμέσως: ἐχάθημεν! ἡ ὀρθοδοξία ἀπώλετο! Θὰ καταστραφῇ ἡ ὀρθοδοξία ἂν ὁ λαὸς παύσῃ πιστεύων τοὺ; βρικόλακας καὶ τὰς μαγίσσας, καὶ τὰς γητευτρίας καὶ τὰ τοιαῦτα; Θὰ ζημιωθῇ ἡ πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβεια καὶ ἡ ὀρθοδοξία, ἂν λείψωσιν οἱ καλόγηροι, οἱ ὁποῖοι μόνον διὰ τὰ μαῦρα ῥάσα των, τὴν ἀγαμίαν καὶ τὸ μοναχικόν ὄνομά των λέγονται καλόγηροι; Δὲν θὰ ἦτο ὠφελιμώτατον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ εἰς τὸν λαὸν ἂν μετεβάλλοντο πάντα τὰ μοναστήρια εἰς σχολεῖα; Τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια δὲν συμφέρουσιν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν;» Καὶ ἦτο μοναχος ὁ ταῦτα λέγων.

Τοιοῦτον ἔχων φρόνημα ὁ Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς, ἰδὼν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐλευθέρους λαοὺς καὶ ἐκ τῆς μελέτης μεγάλων συγγραφέων ποτισθεὶς τὰ νάματα τῆς ἐλευθερίας, ἦτο ἐπέμενον ὅτι ηὔχετο διαπύρως ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἔθνους του ἀπὸ τοῦ μισητοῦ ζυγοῦ τῶν Τούρκων. Τὰς περὶ ἀπελευθερώσεως ἐλπίδας του δὲν ἐστήριζεν, ὡς ὁ Κοραῆς, εἰς μόνους τοὺς ὁμοεθνεῖς του, ἀλλ' ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν κραταιὰν ὁμόφυλον δύναμιν τῆς ἄρκτου· ὡς ὁ ἡγούμενός του Μιλουτίνοβιτς, ηὔχετο νὰ φανῶσιν ὅμοιοι τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ Τσάροι καὶ Τσαρίναι, ἵνα δυνηθῶσι ἀνὰ λυτρώσωσι καὶ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῆς τυραννίας καὶ τῆς βαρβαρότητος τὴν Σερβίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην, τὴν προσφιλῆ γῆν τῶν πατέρων μας, καθὼς καὶ τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἄλλας, τὰς ὁμοίας μὲ παράδεισον χώρας.» Ηὐτύχησε δὲ νὰ ἴδῃ περὶ δυσμὰς τοῦ βίου ἐλευθέραν τὴν πατρίδα του, ὡς ὁ Ἕλλην συμμαθητὴς αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ ὀλίγα ἔτη πρὶν ὑποδουλωθῇ ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ν. Γ. Πολιτης.

Ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦναι φιλόπατρις ἐνθουσιώδης ῥήτωρ. Ἡ ἀληθῶς καλὴ ποίησις, καὶ ἂν ἀρύεται τὸ θέμα αὐτῆς ἐξ ἀπωτάτων χωρῶν καὶ χρόνων, ἐνισχύει τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα καὶ ἀνυψοῖ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα πλειότερον δωδεκάδος μετρίων θουρίων.

(Ἰω. Ὄφμαν.)

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Γ'

Κατάκωλον, 27 Ἀπριλίου

Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῆς φαιδρᾶς, τῆς ζωηρᾶς Ζακύνθου καὶ τῆς μικρᾶς ταύτης κωμοπόλεως τῆς Ἤλιδος, μεταξὺ τοῦ ξενοδοχείου ὅπου χθὲς ἐκοιμήθην καὶ τοῦ σημερινοῦ μου καταλύματος! Δύο ἢ τριῶν ὡρῶν θάλασσα χωρίζει τὸ Κατάκωλον ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, καὶ ὅμως νομίζει τις ὅτι μεταβαίνει ἀπὸ ἕνα κόσμον εἰς ἄλλον.

Ἀπόψε ἐν τῷ μέσῳ τῆς περικυκλούσης με σιωπῆς, καθὼς χθὲς τὴν νύκτα ὅτε ἤκουα τὰ ᾄσματα τῶν Ζακυνθίων, καθὼς σήμερον τὸ πρωὶ ὅτε διηρχόμην τὴν ὡραίαν ἐξοχὴν τῆς πλουσίας ἐκείνης νήσου, μία προπάντων σκέψις μοῦ κατέχει τὸν νοῦν. Σκέπτομαι ὁποία θὰ ἦτο σήμερον ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος, ἐὰν δὲν ἐπήρχετο ἡ συμφορὰ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Ἴδε τὰς ἑπτὰ νήσους, ὅπου Τοῦρκοι δὲν ἐδέσποσαν. Εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς λοιπὰς Ἰονίους νήσους ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνός, ἡ γῆ πανταχοῦ καλλιεργημένη, εἰς τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγροὺς βλέπεις ἔργα καὶ οἰκοδομὰς ἀνεγερθείσας ἀπὸ γενεὰς ἀλληλοδιαδόχους, καὶ μὴ καταστραφείσας ἐκ προθέσεως ἢ ἐκ τῆς ἀβελτηρίας βαρβάρου δυναστείας. Οἱ ξένοι δὲν ἀναλογίζεσθε ταῦτα συνήθως, ὅταν ἐπισκέπτεσθε τὴν Ἑλλάδα. Λησμονεῖτε ὅτε τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ὁποίων ἀπολαύετε καὶ διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως ἐπαίρεσθε, δὲν εἶναι ἔργον πρόσφατον, ἀλλὰ τὸ ἄθροισμα χιλιετοῦς ἐργασίας ἐξακολουθητικῆς καὶ ἀδιακόπου. Ναὶ μέν, δὲν ἔλειψαν καὶ παρ' ὑμῖν περίοδοι σάλου ἀναχαιτίσασαι τὴν πρόοδον, εἴχετε καὶ ὑμεῖς στιγμὰς ταραχῆς καὶ καταστροφῆς, ἀλλ' ἦσαν στιγμαὶ μόνον. Ἡ καταιγὶς κατέρριψε δρῦς τινας, ἐξερρίζωσε θάμνους, ἀλλ' ὁ ἄνεμος μετ' ὀλίγον ἐκόπασε καὶ ἡ δρῦς ἐβλάστησε νέους κλῶνας, ὁ θάμνος ἐκ νέου ἐρριζοβόλησε. Ἐνταῦθα ὁ ἀνεμοστρόβιλος δὲν ἔπαυσε λυσσῶν ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας, ὅ,τι δὲ διεξέφυγε τὸν ὄλεθρον τῆς μακρᾶς του ἐρημώσεως, ἀνετράπη τοῦτο κατὰ τὴν δεκαετῆ πανωλεθρίαν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος. Πᾶν ὅ,τι βλέπεις σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν δύο μόλις γενεῶν.

Μὴ εἴπῃς, ἢ μὴ τὸ σκεφθῇς χωρὶς νὰ τὸ εἴπῃς, ὅτι δύο γενεαὶ ἀνδρῶν ἐλευθέρων ἠδύναντο καὶ ὤφειλον νὰ κατορθώσωσι πλειότερα τῶν ὅσων διεπράξαμεν. Ὄχι! Τότε μόνον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαπράξωμεν πλειότερα, ἐὰν ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς ἑνὸς ἔθνους ἀπε-

κτᾶτο διὰ μιᾶς, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐλευθερίαν. Μόλις ἀποτινάξασα τὴν πίεσιν βαρβάρου ζυγοῦ, χωριζομένη ἀπὸ τὴν πεπολιτισμένην Εὐρώπην διὰ τῆς Τουρκίας πρὸς βορρᾶν καὶ διὰ τῆς περικυκλούσης τὰς τρεῖς πλευράς της θαλάσσης, ἦτο δυνατὸν ἡ Ἑλλὰς ν' ἀποκτήσῃ διὰ μιᾶς τὴν πεῖραν, τὴν ὁποίαν ὡς βλέπομεν δὲν ἀπέκτησαν εἰσέτι ἔθνη τυχόντα περιστάσεων ἀσυγκρίτως εὐνοϊκωτέρων τοῦ ἑλληνικοῦ; Ἡ πολιτικὴ ἀγωγὴ εἶναι ὁ τελευταῖος καρπὸς μακροῦ πολιτισμοῦ. Θὰ τὴν ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς βαθμηδόν! Ὑπῆρχεν ἆρά γε τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν ταχύτερον; Ἀκολουθοῦμεν τὴν καταλληλοτέραν πρὸς τοῦτο ὁδόν, διὰ τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας μὲ ὅλα τὰ παρακολουθά του; Ἠθέλομεν φθάσει ἐνωρίτερον εἰς τὸν σκοπούμενον ὅρον, ἐὰν χεὶρ προστᾶτις καθωδήγει τὰ πρῶτα ἡμῶν βήματα, ἀντὶ τοῦ νὰ προσπαθήσωμεν ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ὀρθοποδήσωμεν, σκοντάπτοντες ἐνίοτε; Δὲν γνωρίζω.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἄλλως τὰ καθ' ἡμᾶς;

Ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ,—τὸ βασίλειον τοῦτο εἶναι ἔργον του. Ἠδύνατο ὁ λαὸς οὗτος νὰ παραιτηθῇ τοῦ δικαιώματος τοῦ διέπειν τὰ τοῦ κράτους τὸ ὁποῖον ἔπλασε; Ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι τὰ προσόντα ὅπως ἐξασκήσῃ καλῶς τὰ κυριαρχικά του δικαιώματα. Ἀλλὰ θὰ τ' ἀποκτήσῃ, θὰ μάθῃ. Εἶναι ὡς νέος ἀνήλικος ἀποκτῶν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πεῖραν τοῦ βίου μέχρις οὗ ἐνηλικιωθῇ. Αἱ ἐλευθερίαι τῶν ὁποίων ποιούμεθα χρῆσιν, ἔστω καὶ κατάχρησιν, δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ φθάσωμεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ τέρμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπομεν. Ὀλισθαίνομεν ἐν τῷ μεταξύ, ψηλαφοῦμεν, πίπτομεν καὶ ἐγειρόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅλου προχωροῦμεν καὶ θὰ φθάσωμεν!

Τὸ κύριον μέχρι τοῦδε πρόσκομμα ἦτο καὶ εἶναι ὅτι, παρεκτὸς τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως, ἐπεβλήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον κράτος καὶ τὸ βάρος πολιτικῆς ἐξωτερικῆς. Ἐπλάσθη μὲ τὸ ζωτικὸν τοῦτο ζήτημα ἀναποσπάστως προσκεκολλημένον εἰς τὴν ὕπαρξίν του. Διότι, ἀφοῦ δὲν συναπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν πάντες οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνισθέντες καὶ θυσιασθέντες, ἦτο ἑπόμενον ὅτι οἱ μὲν εἰσέτι μένοντες ὑπὸ τὸν ζυγὸν θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐλπίζοντες τὴν ἀπόσεισίν του καὶ ἐπωφελούμενοι πάσης πρὸς τοῦτο εὐκαιρίας, οἱ δὲ ἀπελευθερωθέντες δὲν θὰ λησμονήσωσιν ὁποῖοι δεσμοὶ τοὺς συνδέουν πρὸς τοὺς ἀτυχεστέρους ἀδελφούς των. Τὸ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου βασιλείου γενόμενον ἀδίκημα ἐπανορθοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον· αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, τὸ πλεῖστον τῆς Θεσσαλίας, μία λωρὶς τῆς Ἠπείρου ἡνώθησαν ἔκτοτε μετὰ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν ὡς ἀρχὴν τρόπον τινὰ ἐξοφλήσεως, ἐμψυχοῦσαν τοὺς περιμένοντας τὴν σειράν των καὶ ἐξοικονομοῦσαν τὴν ὑπομονήν των. Γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶμαι θιασώτης τῆς λεγομένης Μεγάλης Ἰδέας, ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι τὴν ἀνάπλασιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας· τοῦτο ἠδύνατο νὰ γείνῃ κατὰ τὸ 1821 ἐὰν ἡ Εὐρώπη ἠδύνατο καὶ ἤθελε τότε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἦτο πρὸς συμφέρον της ἡ πραγματοποίησίς του. Ἀλλ' ἔκτοτε τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνοτήτων ἐπεκράτησε, διάφορα γεγονότα καθιερώθησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ αὐτοκρατορίας δύναται, νομίζω, νὰ θεωρηθῇ τὴν σήμερον ὡς ἁπλοῦν ὀνειροπόλημα. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ συγκροτηθῇ ὁριστικῶς, ἐνόσῳ αἱ πρὸς βορρᾶν ὑπόδουλοι εἰσέτι ἐπαρχίαι, ἡ Κρήτη πρὸς μεσημβρίαν καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς ἀνατολὰς νῆσοι δὲν προσαρτηθῶσιν εἰς τὸ ἀνεξάρτητον βασίλειόν μας.

Ἰδοὺ διατὶ ὑπεβλήθημεν μέχρι τοῦδε καὶ θὰ ὑποβληθῶμεν εἰσέτι, Κύριος οἶδεν ἕως πότε, εἰς τοσούτους ἀγῶνας ὑπερβαίνοντας τὰς δυνάμεις μας, εἰς τοσαύτας θυσίας ὑπερτέρας τῶν μέσων μας. Οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι αὗται ἀνεχαίτισαν τὴν κανονικὴν πορείαν τῆς ἐσωτερικῆς μας διαπλάσεως, τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐλλιπὲς τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως παρεμπόδισε καὶ συχνάκις παρέλυσε τὰς ἐξωτερικὰς ἐνεργείας μας. Ἐντὸς τοῦ διλήμματος τούτου διακυμαινόμεθα ἐπὶ ἡμίσειαν ἤδη ἑκατονταετηρίδα. Ἕως πότε τοῦτο θὰ ἐξακολουθήσῃ;

Φαντάσθητι μετὰ πεντήκοντα ἔτη τὴν Ἑλλάδα διπλασίαν τὴν ἔκτασιν,—τὸν πληθυσμόν της συμποσούμενον εἰς πέντε ἢ ἓξ ἀντὶ τῶν δύο σήμερον ἑκατομμυρίων,—τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας ἐπιμελῶς πανταχοῦ καλλιεργουμένας,—πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀκμαζούσας ἐκεῖ ὅπου σήμερον ὑπάρχουν πενιχρά τινα χωρία,—δύο ἢ τρεῖς μεγάλας γραμμὰς σιδηροδρόμου συνδεούσας ἡμᾶς μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καὶ περιηγητὰς σωρηδὸν προσερχομένους καὶ συνωθουμένους ἐντὸς μεγάλων ξενοδοχείων ἀνεγερθέντων καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρας ἐσχατιὰς τῆς ὡραίας καὶ εὐκλεοῦς ταύτης χώρας, τοὺς δ' Ἕλληνας ἐξισωθέντας πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Εὐρώπης λαοὺς ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν,—φαντάσθητι ταῦτα πάντα, ἅτινα εἶναι πιθανά, ἅτινα θεωρῶ βέβαια, καὶ θὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τὸ ὁποῖον μᾶς χωρίζει εἰσέτι ἀπὸ τὴν μέλλουσαν εὐημερίαν. Θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα της, θὰ ἔλθῃ! Τὰ μέχρι τοῦδε κατορθωθέντα, μεθ' ὅλα τὰ προσκόμματα καὶ τὰς δυσχερείας ὅσας εἴχομεν νὰ ὑπερπηδήσωμεν, εἶναι ἀσφαλὴς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐγγύησις!

Ἴδε τὴν κωμόπολιν ἐκ τῆς ὁποίας γράφω. Ἐπὶ

Ἐπαναστάσεως τὸ μέρος ἦτο ἔρημον καὶ ἀκατοίκητον, μόνη δ᾽ ἐνταῦθα οἰκοδομὴ ἦτο τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑπερκειμένου λόφου ἠρειπωμένον μεσαιωνικὸν φρούριον, ἓν ἐκ τῶν λειψάνων τῆς φραγκικῆς ἐν Πελοποννήσῳ κυριαρχίας.

Ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, τὰ φρούρια ταῦτα ἐκτίζοντο, σχεδὸν πάντοτε, ἐπὶ ὑψώματος, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὁ αὐθέντης ἐπέβλεπε μέγα μέρος τῆς παρακειμένης χώρας, ἢ καὶ τῆς θαλάσσης ἔτι, ὁπότε τὸ φρούριον ἔκειτο πλησίον τῆς παραλίας, ὡς τοῦτο ἐνταῦθα. Τὸ Γαλλικὸν ὄνομά του ἦτο de Beauvoir, — τῆς Καλλιθέας, — ἀλλὰ σήμερον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ τοῦ Ποντικοκάστρου. Τὰ μεσαιωνικὰ ταῦτα ἐρείπια, ἐν γένει, ἐπαυξάνουν τὸ γραφικὸν τῆς χώρας, ἐπιπροσθέτουν δὲ ποικιλίαν εἰς τὴν τοσαύτην ποικιλίαν της, ἀνακαλοῦντα τὸν φεουδαλικὸν μεσαιῶνα ἐν τῷ μέσῳ τῶν μνημείων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀποκρήμνου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ Ποντικοκάστρου, ὑπάρχει στενὴ λωρὶς παραλίας, μόλις παρέχουσα τὸν ἀναγκαῖον χῶρον διὰ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ μικροῦ Κατακώλου. Τὸ ἐπίνειον τοῦτο τοῦ Πύργου ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν του εἰς τὴν Κορινθιακὴν σταφίδα, καθόσον δὲ ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἀναπτύσσεται, κατὰ τοσοῦτον προοδεύει καὶ ὁ Πύργος καὶ τὸ Κατάκωλον. Μικρὰ γραμμὴ σιδηροδρόμου, δέκα ἢ δώδεκα χιλιομέτρων, συνδέει τὰς δύο πόλεις, τέρπει δὲ τὸν ὀφθαλμὸν ἡ θέα τοῦ λευκοῦ ἀτμοῦ τῆς μηχανῆς ὅτε προσορμίζεταί τις ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξαγωγῆς τῆς σταφίδος πολυάριθμα ἀτμόπλοια ἔρχονται ἐνταῦθα πρὸς φόρτωσιν τοῦ προϊόντος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, τότε δὲ τὸ Κατάκωλον εἶναι πλῆρες ζωῆς καὶ κινήσεως.

Ὁ λιμὴν εἶναι τεχνητός. Οἱ μεσημβρινοδυτικοὶ ἄνεμοι μὴ εὑρίσκοντες οὐδαμοῦ ἐμπόδιον κατὰ τὸν μακρὸν δρόμον των ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν δι᾽ ὅλης τῆς Μεσογείου, ἐπιπίπτουν μανιωδῶς εἰς τὰ ἀνοικτὰ ταῦτα παράλια τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου Πρὸς προφύλαξιν τῶν πλοίων ἐσχηματίσθη ὁ λιμὴν οὗτος τοῦ Κατακώλου διὰ τῆς κατασκευῆς κυματοθραύστου ἔχοντος μῆκος ἑπτακοσίων ἤδη μέτρων καὶ μὴ εἰσέτι τελειωθέντος. Τὸ πλάτος του εἰς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι δώδεκα μέτρων, εἰς δὲ τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ μέτρων. Ὑπὲρ τὰ δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐδαπανήθησαν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν κατασκευήν του. (¹)

Ἔμεινα ἐνταῦθα πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενοῦς μου διατρίβοντος εἰς Κατάκωλον χάριν τῶν λιμενικῶν τούτων ἔργων. Ἄλλως δὲν ἤθελα ἐκλέξει τὸ Κατάκωλον χάριν ἑσπερινῆς διασκεδάσεως. Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ μηχανικοῦ μου δὲν φαίνεται οὐδαμῶς ἐνθουσιασμένη ἐκ τῆς μακρᾶς ἐνταῦθα διαμονῆς. Παρετήρησα μάλιστα ἐκ σημείων τινῶν ὅτι κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται ἐνωρίς, τοῦτο δ᾽ ἐξηγεῖ καὶ τῆς σημερινῆς μου ἐπιστολῆς τὸ μῆκος.

Ἐκ Ζακύνθου ἀνεχωρήσαμεν τὸ ἀπόγευμα, περὶ τὴν τρίτην ὥραν, ὥστε τὸ πρωῒ ἐλάβομεν τὸν καιρὸν νὰ περιέλθωμεν τὴν ἐξοχὴν τῆς νήσου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἐρασμίων συνταξειδευτριῶν μας. Ὁποία φύσις γοητευτική, ἰδίως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, ὁπότε τὰ φυτὰ θάλλουν δροσερά, οἱ δὲ κλῶνες τῶν δένδρων φέρουν ἀνθῶν φορτία! Φαντάσθητι πεδιάδα πανταχόθεν περικυκλουμένην ἀπὸ βουνὰ καὶ ἀπὸ λόφους ταπεινουμένους πρὸς τὸ ἄντικρυ τῆς Πελοποννήσου μέρος τῆς νήσου,— τὴν λεκάνην ταύτην πλουσίως καλλιεργημένην καὶ πεποικιλμένην διὰ χωρίων καὶ κατοικιῶν ἀπομεμονωμένων ἐντὸς τῶν κήπων των,— τὸ ὅλον δὲ ἐντὸς ἀτμοσφαίρας διαυγοῦς ἀποπνεούσης τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθῶν,— ἰδοὺ ἡ ἐξοχὴ τῆς Ζακύνθου. Σὲ καταλαμβάνει ἐκεῖ αἴσθημα ἡδονῆς ἀπεριγράπτου, ἑλκύεσαι μυστηριωδῶς ἀπὸ τὴν περὶ σὲ φύσιν, ἐπιθυμεῖς νὰ μείνῃς ἐκεῖ πολύ, πάντοτε, καὶ ἀναχωρεῖς μὲ τὴν χαρμόσυνον ἐκείνην εἰκόνα γηΐνου εὐτυχίας ἀνεξαλείπτως ἐγκεχαραγμένην εἰς τὴν φαντασίαν σου.

Ἰδίως σὲ ἐκθαμβοῖ ἡ θέα τῆς πεδιάδος ὅτε τὴν βλέπεις ἐκ τῶν ὑψωμάτων. Σὲ συνιστῶ ὡς ἐξαίρετον πρὸς τοῦτο σκοπιὰν τὴν θέσιν, ἥτις φέρει τὴν οὐδόλως ποιητικὴν ὀνομασίαν *Γαϊδουροταβέρνα*. Ταβέρναν ἐκεῖ δὲν εἶδα, ὄνων ἔλλειψις δὲν ὑπάρχει, ὑποθέτω, ἀλλὰ τοῦτο δὲν διαφωτίζει καὶ πάλιν τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως. Ἐξακολουθῶν ἐκεῖθεν τὴν ἄνοδον φθάνεις ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος, ὁπόθεν βλέπεις τὴν θάλασσαν καὶ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Οἰκίαι ἐξοχικαὶ θαυμασίως τοποθετημέναι ἐκεῖ ἐν μέσῳ ὡραίων κήπων, ἔχουν ἐξ ἑνὸς μὲν τὴν θέαν τῆς κυανῆς θαλάσσης, ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ μέρους τὴν τῆς ἐξοχῆς. Ὁ λόφος ἀπολήγει εἰς ἄκραν, ἐντεῦθεν δὲ ὀνομάζεται ἀκρωτῆρι τὸ προνομιοῦχον τοῦτο μέρος τῆς νήσου.

Ἀποχαιρετήσαντες τὴν Ζάκυνθον μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν, ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον μᾶς μετέφερεν ἐνταῦθα. Ἡ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κίνησις διασκεδάζει βαθμηδὸν τὴν λύπην διὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοὺς νέους ἐν Ζακύνθῳ φίλους. Οὐδὲν παρηγορητικώτερον τῶν περιπετειῶν τοιαύτης περιηγήσεως, οὐδὲν καταπραϋντικώτερον τῆς θαλάσσης, — ἐὰν δὲν σὲ πειράζῃ. Εἶχε γνῶσιν τοῦ πράγματος ὁ θεῖος τοῦ Ἀμλέτου,

(¹) Ἀτυχῶς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1884 φοβερὰ τρικυμία ἐπέφερεν εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ζημίαν ὑπολογισθεῖσαν εἰς ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον.

ὅτε ἔστελλε τὸν ἀνεψιόν του εἰς τὰ ξένα:

'Ενδέχεται ἡ θάλασσα, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου,
τὰ νέα ἀντικείμενα, νὰ 'βγάλουν ἀπ' τὸν νοῦν του
αὐτὸ ποῦ ἔχει μέσα του...

Τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου ἦτο κατάλευκον χάρις εἰς τὰς φουστανέλας ἑνὸς λόχου εὐζώνων. Οἱ εὔζωνοι, καθὼς γνωρίζεις, ἀποτελοῦν τὸ ἐλαφρὸν πεζικόν μας. Ἄλλοτε εἴχομεν σώματα ἀτάκτων μόνον φουστανελοφόρων, ὀφείλομεν δὲ εἰς τὸν στρατηγὸν Καλλέργην τὸν μετασχηματισμὸν τῶν ἀτάκτων ἐκείνων εἰς τακτικοὺς στρατιώτας. Στρατολογοῦνται κυρίως εἰς τὰς ὀρεινὰς ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, φαίνεται δὲ καὶ ἐκ μόνων τῶν κινήσεών των ὅτι δὲν τοὺς παρεμποδίζει ἡ στολή των. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτιμήσῃς τὴν χάριν τοῦ ἐθνικοῦ ἐνδύματος πρέπει νὰ ἴδῃς τοὺς στρατιώτας τούτους περιπολοῦντας παρὰ τὴν εἴσοδον ἐρήμου τινὸς στενωποῦ, μὲ τὸ ὅπλον πλαγίως ἐπὶ τοῦ ὤμου,— ἢ διερχομένους ὁδὸν πόλεως μὲ γοργὸν τὸ βῆμα, μὲ τὰ κόκκινα φέσια ἀκίνητα ὑπεράνω τῆς λευκῆς φουστανέλας, — ἢ μᾶλλον, χορεύοντας τὸν πηδηκτόν, καθὼς τοὺς εἶδα ἀντιπροχθὲς ἔμπροσθεν τοῦ στρατῶνός των, εἰς Μεσολόγγι. Ἐὰν ἐνδύσῃς τοὺς χωρικοὺς τούτους μὲ τὰ στενὰ πανταλόνια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱματισμοῦ, ἐὰν βαρύνῃς τοὺς πόδας των μὲ καρφωτὰ ὑποδήματα, δὲν θὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃς· ἡ φυσική των χάρις ἐξαλείφεται καὶ δεσμεύεται ἡ ὀρεινή των εὐκινησία. Εἰς τὰ ὄρη των ἔχουν τὸν λαιμὸν ἀνοικτόν, προφυλάττονται δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους σκεπάζοντες τοὺς ὤμους διὰ τῆς κάπας των. Ὁ στρατιωτικὸς χιτὼν σφίγγει τὸν λαιμὸν καὶ στενοχωρεῖ τὸ στῆθός των χωρὶς νὰ προφυλάττῃ τοὺς ὤμους. Ἐντούτοις ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι ἤκουσα πολλάκις ἀξιωματικοὺς φίλους μου ἀπαριθμοῦντας λόγους σπουδαίους, ἀναδεικνύοντας τὴν ὑπεροχὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς στολῆς. Ὑποθέτω ὅτι ἔχουν δίκαιον καὶ ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστηθῶμεν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς φουστανέλας εἰς τὰ εὐζωνικὰ τοὐλάχιστον τάγματα, τὰ τοσοῦτον δημοφιλῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μᾶς τέρπει ἡ θέα των ἐνθυμίζουσα τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1821. Οἱ στρατιῶται οὗτοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν γενναίων ἐκείνων, οἵτινες ἐμάχοντο μὲ ὅπλα διάφορα, ἀλλ' ἔφερον ὅμως τὸ αὐτὸ ἔνδυμα.

Ὁ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου λόχος μετέβαινεν εἰς Μεσσηνίαν πρὸς καταδίωξιν τῶν φυγοδίκων, οἵτινες ὡς φαίνεται πλεονάζουν ἐκεῖ, ἀφοῦ στέλλονται καὶ εὔζωνοι πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐπὶ τόπου χωροφυλακῆς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Ἑλλάδι φυγοδίκων καὶ φυγοποίνων καταδιώκονται ἐν μέρει μὲν διὰ χρέη (ἰδίως πρὸς τὸ δημόσιον), ἐν μέρει δὲ διότι εἰς στιγμὴν πάθους καὶ παραφορᾶς ἔσυρον τὴν μάχαιραν μὲ εὐκολίαν μεγαλειτέραν τοῦ δέοντος. Δυστυχῶς, ἡ συνήθεια τοῦ ὁπλοφορεῖν εἶναι γενικὴ εἰσέτι ἐνταῦθα, τοῦτο δὲ συντελεῖ μεγάλως πρὸς πληθυσμὸν τῶν φυλακῶν μας. Ἄλλως, δὲν ἔχομεν τὰς ἀλλαχοῦ λεγομένας ἐγκληματικὰς τάξεις. Δὲν ἐξεπολιτίσθημεν εἰσέτι μέχρι τοῦ σημείου τούτου. Ἀλλ' ὅμως θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν νὰ φθάσωμεν εἰς σημεῖον ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ὡς ἔλλειψις ἀνδρικοῦ χαρακτῆρος τὸ νὰ μὴ φέρῃ τις μάχαιραν εἰς τὴν ζώνην του ἢ πιστόλιον εἰς τὸν κόλπον του. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι λείψανον παλαιῶν ἐθίμων καὶ ἀπαιτεῖται καιρὸς ὅπως παρέλθῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ διαπληκτισμοὶ οἵτινες ἀλλαχοῦ διεκπεραιοῦνται διὰ πυγμῶν καὶ λακτισμάτων, ἀπολήγουν ἐνίοτε ἐνταῦθα εἰς σοβαρωτάτας συνεπείας. Καὶ ἔπειτα, προτοῦ φθάσῃ ἡ ἀστυνομία ἢ ἡ χωροφυλακή, ὁ δράστης, ἐξημμένος ἔτι ἐκ τῆς πάλης, φεύγει εἰς τὰ ὄρη. Ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις ἔλαβε σύντονα μέτρα ὅπως τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ καταβῶσιν ἐκεῖθεν, ἐπέτυχε δὲ κατὰ τοσοῦτον, ὥστε πολλοὶ τῶν καταδιωκομένων προλαμβάνουν τὴν σύλληψιν παραδιδόμενοι ἀφ' ἑαυτῶν. Εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ἐξέλιπον σχεδόν, μὲ βεβαιοῦν δὲ ὅτι καὶ ἡ Μεσσηνία θὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν ἐντὸς ὀλίγου.

Νομίζω ὅμως ὅτι δι' ἄλλων μέσων ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ τούτου. Ἔπρεπε νὰ μεταρρυθμισθῇ ἁπλοποιουμένη ἡ ποινικὴ διαδικασία μας. Ὑποτρέφει τὴν φυγοδικίαν ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον ἐμπνέουν αἱ βραδύτητες τῆς Δικαιοσύνης. Ἐνίοτε ὁ φυγόδικος ὑποβάλλεται εἰς προφυλάκισιν μακροτέραν τῆς φυλακίσεως τὴν ὁποίαν συνεπάγεται ἡ καταδίκη. Εἰς ὁποίας δὲ φυλακὰς κλείονται οἱ δυστυχεῖς! Ἡ προσδοκία δίκης ταχείας καὶ φυλακίσεως ἐπιεικοῦς θὰ ἐφόβιζεν ἴσως τοὺς ἀνθρώπους τούτους ὀλιγώτερον ἢ αἱ δυσχέρειαι βίου φυγάδος εἰς ὄρη καὶ ἐρημίας, μὲ τὴν διαρκῆ ἀνησυχίαν ὅτι διώκονται καὶ θὰ συλληφθῶσιν. Ὅτε ἤκμαζεν ἡ λῃστεία, προσεκολλῶντο ἐνίοτε εἰς τὰς λῃστρικὰς συμμορίας, ἀλλὰ ἐξέλιπεν ἡ λῃστεία, ὥστε ἡ ζωὴ τῶν βουνῶν ἀπώλεσε τὸ κυριώτερον θέλγητρόν της. Οἱ φυγόδικοι θὰ τὴν ἀηδιάσωσιν ἐντελῶς, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἀντὶ τοῦ νὰ τοὺς διώκῃ, λάβῃ ῥιζικώτερα μέτρα. Ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἐλπὶς ὅτι μεταβολή τις ὑπουργικὴ ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν χαλάρωσιν τῆς καταδιώξεως ἢ καὶ ἀμνηστείαν, δι' ὅσους τοὐλάχιστον κατεδιώκοντο δι' ὀφειλὰς πρὸς τὸ δημόσιον. Ἀλλὰ τὰ ὑπουργεῖα ἀποκτοῦν ἤδη μονιμότητα ἐν Ἑλλάδι. Οἱ δυστυχεῖς φυγόδικοι εἶναι ἄξιοι λύπης!

Νομίζω ὅτι μόνος ἐγὼ ἐτίμησα σήμερον τὸ ξενοδοχεῖον, ὥστε ἀπολαμβάνω ἀμερίστους τὰς περιποιήσεις τοῦ ξενοδόχου μου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅτε ἐξάγεται ἡ σταφίς, ὑποθέτω ὅτι ἔχει πλειοτέραν ἐργασίαν. Τώρα τὰ ὀλίγα ἐντὸς τοῦ λιμέ-

νος ἱστιοφόρα κινοῦνται ἐλευθέρως περὶ τὴν ἄγκυράν των. Ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου δύναμαι εὐκόλως ν' ἀριθμήσω τοὺς ἱστοὺς των ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων. Ἡ προκυμαία εἶναι ἔρημος. Μόνον εἰς τὴν ὄπισθεν τοῦ ξενοδοχείου ὁδὸν ἀκούω τοὺς ἐργάτας εὐθυμοῦντας εἰς τὸ καπηλεῖον καὶ ᾄδοντας. Δὲν εἶναι δὲ ποσῶς δυσάρεστος ἡ μελῳδία τῶν ᾀσμάτων. Ἀφεύκτως, ἐκ Ζακυνθίων ἀποτελεῖται ὁ χορός.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Κ'.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ κλαγγὴ τῶν ξιφῶν, ἡ βροντὴ τῶν καρυοφυλλίων ἠκούσθη ὄπισθεν τῶν ὀρέων, εἰς ἀπόστασιν πέντε ἢ ἓξ ὡρῶν πορείας ἀπὸ τῆς τοποθεσίας Ζυγουριᾶς, τοῦ στρατοπέδου τοῦ Χρήστου Μηλιόνη.

Δύο γυναῖκες ἐξελθοῦσαι λίαν πρωῒ ἐκ τῆς κώμης των, μετέβαινον εἰς τὴν πηγὴν ὅπως γεμίσωσιν ὕδατος τὰς στάμνους. Ἐξαίφνης ἐτρόμαξαν ἀκούσασαι εὐκρινῶς κρότον τουφεκισμῶν. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρῶς ἐκ τῶν ὀρέων, καὶ ἡ ἠχὼ τῶν πυροβολισμῶν ἐφέρετο ἐπὶ τῶν πτερύγων του.

Ἡ μία τῶν γυναικῶν τόσον κατεπλάγη, ὥστε ἔρριψε τὴν στάμνον της κατὰ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐστράφη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ χωρίον της. Ἡ ἄλλη τὴν ἐγκαρδίωσεν εἰποῦσα ὅτι ἀπὸ τὸ *μπουμπουνητὸ* φαίνεται ὁ πόλεμος νὰ εἶνε μακρυά, καὶ δὲν ἔπρεπε τόσον νὰ φοβῆται.

Καὶ βεβαίως ἐξ ἀρχῆς τολμηρὰ πρέπει νὰ ἦτο ἡ γυνὴ αὕτη, ἥτις εἶχε πείσει τὴν ἄλλην τὴν σύντροφόν της νὰ πορευθῶσιν πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ὁ ἥλιος εἰς τὴν πηγήν. Ἀπὸ τεσσάρων ἢ πέντε μηνῶν φόβος εἶχε διαδοθῆ εἰς τὰ πεδινὰ χωρία, ὡς ἐκ τῆς ἐκστρατείας τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ προστάτις πτέρυξ τοῦ ἀνδρείου μαχητοῦ ἐξετείνετο εἰς ὅλας τὰς ὀρεινὰς κώμας, ὅπου καὶ ἄλλως δὲν ἦσαν δειλοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἡ σκιὰ αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῶν πεδινωτέρων χωρίων.

Ὡς ἐκ τοῦ φόβου τούτου, ἐπῆλθεν ἀπραξία εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, ᾤχετο ἡ εὐκολία τῆς συναλλαγῆς, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐδυστύχει. Ἡ κατάστασις δὲ αὕτη ἔμελλε, κατὰ τὰ φαινόμενα, νὰ παραταθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διότι ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τοὺς κλέφτας. Ἀλλ' ὁ Χρῆστος Μηλιόνης, ἂν καὶ εἶχε καλὰ *ταμπούρια* εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, δὲν ἠγάπα νὰ μένῃ κεκλεισμένος ἐκεῖ ἐπ' ἀόριστον χρόνον. Ὁσημέραι ἡ ἔνδεια τοῦ λαοῦ καθίστατο δεινοτέρα, καὶ αὐτοὶ οἱ κλέφται ἔμελλον πιθανῶς ν' ἀπορήσωσι τῶν ἐπιτηδείων.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην νὰ κάμῃ ἔξοδον...

Πρωΐαν τινὰ τοῦ Μαΐου ἐπανῆλθον εἰς τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου οἱ δύο *μονόμματοι*, οὓς εἶχε στείλει πρὸ δύο ἡμερῶν ἵνα κατασκοπεύσωσιν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Πετρίτης καὶ ὁ Ξυπνητήρας.

— Καὶ τί ἀγροικήσατε; τοὺς ἠρώτησεν ὁ ἀρχηγός.

— Τίποτα, καπετάνο, ὅλο καὶ ζαγάρια, ἀπήντησεν ὁ Πετρίτης. Κανένας τους δὲν εἶνε χαΐρικος.

— Τοὺς ζύγωσες καλά;

— Ὅλη 'μέρα τοὺς βίγλιζα. Κανένα χαλαλῆ ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶδα. Ὅλοι δουλάπια.

— Καὶ σύ, Ξυπνητήρα;

— Τὰ ἴδια, καπετάνο μου. Δὲν εἶνε γιὰ ντουφέκι αὐτοῦνοι.

— Ἄκουσες τὸ βρόντο τους:

— Τὸν ἄκουσα· ψοφίμικος κι' αὐτός. Κρύφια ἔβαζε τὸ ντουφέκι. Τὴν μπαρούτη μὲ το φτερό.

— Καὶ τὰ κατατόπια τους, Πετρίτη;

— Τρεῖς ἀδρασκελιαίς. Τὰς ἐκθέσεις ταύτας τῶν κατασκόπων του δὲν περιέμενε βεβαίως ὁ Χρῆστος ὅπως ἀποφασίσῃ. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐξόδου ἀπὸ πολλοῦ εἶχε γείνει παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ τόσον αἴσια πορίσματα τῶν παρατηρήσεων τῶν δύο τούτων κλεφτῶν δὲν τὸν δυσηρέστησαν.

Ἀφ' ἑσπέρας ἔδωκε διαταγὴν νὰ εἶνε ἕτοιμοι πρὸς ὁδοιπορίαν οἱ ἄνδρες του ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἑξαστέρου Πούλιας.

ΚΑ'.

Ὅτε οἱ κλέφται εἶχον φθάσει εἰς τὰ σύνορα τῶν Τούρκων, εἰς τόπον καλούμενον Λαγκόβα, μόλις εἶχεν ἀνατείλει ὁ ἑωθινὸς ἀστήρ. Ἡ δρόσος τῆς πρωΐας ἀπέσταζεν ἀπὸ τῶν φύλλων, καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἔπεμψε πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου κήρυκα. Καὶ ὁ κῆρυξ ἀπελθὼν πρὸς τοὺς Τούρκους εἶπε·—Μὲ στέλλει ὁ Μηλιόνης, θὰ πολεμήσωμεν. Καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας, ἀπήντησε·—Δέχομαι τὸν πόλεμον. Τὴν λέξιν ταύτην δὲν ἐξέφερεν ἀκεραίαν, ἡ ἡμίσεια ἔμεινεν εἰς τὸν λάρυγγα. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Πάνος Μαυρομμάτης ὠχρίασε. Καὶ ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐφρόνει.

Καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀπαντήσῃ.

Καὶ ὁ γέρων Τοπτσῆς (οὕτως ὀνομάζετο ὁ κῆρυξ) ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ἀναπολῶν τὴν παλαιὰν νεότητά του, καὶ ζη-

λεύων τοὺς νεωτέρους. Διότι πάλαι ποτὲ ὁ Τοπτσῆς ἦτο πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Γυφτάκη καὶ τοῦ Καλέμη, δύο περιβοήτων κλεφτῶν. Ἀλλ' ἤδη εἶχε γηράσει καὶ ἐξετέλει ἔργα κήρυκος. Τὴν πρωῒαν ἐκείνην ὁ γέρων Τοπτσῆς ἐνθυμηθεὶς τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐστέναξε. Καὶ ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην ἀνήγγειλεν ὅτι δέχονται τὴν μάχην οἱ Τοῦρκοι.

Ἡ πρώτη ἀκτὶς τοῦ ἡλίου δὲν ἐπρόβαλεν ἀκόμη, καὶ ῥοδίνη ἐφαίνετο ἡ πρόδρομος τοῦ φαεινοῦ ἀστέρος ἀνταύγεια ἐπὶ τοῦ στερεώματος. Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης διέταξε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν.—Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ὁρμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων. Αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐφώτισαν τὰς πρώτας τῶν ξιφῶν ἀνελκύσεις καὶ τὰ ἑωθινὰ τῶν ἀηδόνων ᾄσματα ἐσίγησαν βωβανθέντα ὑπὸ τῶν πρώτων τοῦ καρυοφυλλίου βροντῶν. Οἱ ῥύακες τοῦ αἵματος ἔρρευσαν παρὰ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ αἱ οἰμωγαὶ τῶν πιπτόντων ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν πνοῶν τοῦ ἀνέμου.

Ἡ πάλη μετ' ἀνεκφράστου ὁρμῆς ἀρχίσασα ἀμετάπτωτος ἐτηρήθη ἐπὶ δύο ὥρας. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἦσαν ἀκάματοι. Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἡγεῖτο τῆς ἐφόδου, καὶ ἐπολέμει, ὡς συνείθιζε, μὲ διπλοῦν καρυοφύλλι, εἷς δὲ τῶν πιστοτέρων ἀκολούθων του ὄπισθέν του ἱστάμενος ἐγέμιζε τὸ ἓν καὶ παρελάμβανε τὸ ἄλλο, ἐκεῖνος δὲ τὸ ἐκένου καὶ τὸ ἐπέστρεφεν. Ὁ Σαΐτας ἐλύσσα, ἐφρύαττεν, ἔτριζε τοὺς ὀδόντας καὶ ἐπυροβόλει. Ὁ Πετρίτης ἐσκόπευε μετ' ἀπιστεύτου δεξιότητος καὶ δὲν ἔσπευδεν, ἀλλ' ἐκύτταζε νὰ ἴδῃ ἂν ἐπέτυχεν ἡ βολή του. Ὁ Πευκόρραχος εἶχε φυτευθῇ κατὰ τὴν συνήθειάν του ὄπισθεν βράχου, καὶ ἐπυροβόλει ἀδιακόπως. Καὶ αὐτὸς ὁ Τοπτσῆς ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶχε γηράσει παραπολύ.—Οἱ μονόμματοι κλίνοντες τὸ ἓν γόνυ πρὸς τὴν γῆν, ἐσκόπευον, ἔβαλλον, ἐφόνευον. Ἡ θέσις, ἣν κατεῖχον οἱ ἐπὶ τοῦ λόφου Τοῦρκοι, προχείρως ὠχυρωμένη, δὲν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρά. Μετ' ὀλίγον ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας διέταξε τὴν ὑποχώρησιν. Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦσαν πολλῷ πλείονες τῶν κλεφτῶν, ἀλλ' ὑπερεῖχον κατὰ τὴν θέσιν. Πολλοὶ αὐτῶν μεθ' ὅλην τὴν ἀγέρωχον διαβεβαίωσιν τῶν δύο κατασκόπων τοῦ Μηλιόνη ἔδειξαν μεγάλην ἀνδρείαν. Ἀλλ' ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἀσυγκρίτως ὑπερεῖχον οἱ κλέφται, ἦτο ἡ περὶ τὸ σκοπεύειν δεξιότης. Σπανίως τις τῶν μονομμάτων ἠστόχει τοῦ σκοποῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἔρριπτον ἴσως διπλασίας βολὰς ἢ ὅσας ἔρριπτον οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ τὰ βόλιά των δὲν εὕρισκον τὴν *κάκοψη σάρκα τοῦ κλέφτη*, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Βαλαωρίτου.

Ὀλίγον ἔτι καὶ ἡ θέσις τῶν Τούρκων ἔμελλε νὰ κυριευθῇ ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν κλεφτῶν. Ἀλλὰ τότε ἀπροσδοκήτως ἐπῆλθεν ὑποτροπή τις θάρρους εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀμυνομένων, εἰς τὴν μίαν τοὐλάχιστον πτέρυγα αὐτῶν, ἧς ἡγεῖτο ὁ γνωστὸς ἡμῖν Γιουσοὺφ Ἰβραήμ. Ὁ Ἀλβανὸς οὗτος κατώρθωσε ν' ἀναρριπίσῃ τὸ θάρρος τῶν περὶ αὐτόν, καὶ οὗτοι γενναίως ἀντέσχον, οὐ μικρὰν ζημίαν προξενήσαντες εἰς τοὺς κλέφτας. Δυσχερὴς καὶ βραδεῖα, ὡς φαίνεται, ἦτο πάντοτε ἡ ἔκβασις τοῦ κλεφτοπολέμου. Ἐνόσῳ διήρκεσε τῆς ἀντιστάσεως ταύτης τὸ σθένος, πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν ἔπεσον. Ἀλλὰ τότε ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐφρύαξε καὶ διέταξε κρατερὰν ἔφοδον. Οἱ κλέφται ἐφώρμησαν ἐκ τῶν προμαχώνων των, πανταχόθεν δὲ ὁρμήσαντες περιεκύκλωσαν τοὺς Τούρκους. Τότε ἐτράπησαν οὗτοι εἰς φυγήν. Ὁ Χρῆστος διέταξε νὰ τοὺς καταδιώξωσι· τὸ τουρκικὸν στράτευμα ἐσκορπίσθη εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους...

Ὅτε ἀνεπαύθησαν μικρὸν οἱ καταπεπονημένοι ἄνδρες, ὁ Μηλιόνης διέταξε νὰ *μετρηθῶσι*. Δεκαεννέα ἔλειπον. Τραυματίαι ἦσαν ἄλλοι τόσοι περίπου. Ἐκ τῶν ἐγκρίτων κλεφτῶν ἔπεσον ὁ Σαΐτας, ὁ Ξυπνητήρας, ὁ Πετρίτης καὶ ὁ Γκαβόχηνας. Ὁ δὲ γηραιὸς Τοπτσῆς ἔκειτο δεινῶς τετραυματισμένος.

Τὰς ἀπωλείας τοῦ ἐχθροῦ ὑπελόγιζεν ὁ Μηλιόνης εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ κατὰ προσέγγισιν ἀριθμοῦ των, ἤτοι εἰς ἑξήκοντα. Τοῦρκοι νεκροὶ εὑρέθησαν εἰς τὰ πέριξ κείμενοι περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ τούτων οἱ πλεῖστοι ἔκειντο ἐπίστομα, ὡς νὰ ἤθελον ν' ἀπευθύνωσι πρὸς τὸν Ἀλλὰχ τὸ τελευταῖον *ναμάζι*. Εὐτυχῶς οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν κλεφτῶν εὑρέθησαν ὅλοι ἀκέραιοι, καὶ οὐδενὸς τὴν κεφαλὴν εἶχον προφθάσει ν' ἀποκόψωσιν οἱ Τοῦρκοι. Ἐὰν τοιοῦτό τι συνέβαινεν, ὁ Μηλιόνης ἦτο ἕτοιμος νὰ διατάξῃ δευτέραν καταδίωξιν, ὅπως ἀποσπάσῃ τὰς κεφαλὰς τῶν συντρόφων του ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἐχθροῦ, σώζων αὐτὰς ἀπὸ τῆς ὕβρεως. Ἀκολούθως οἱ κλέφται ἐκήδευσαν τοὺς νεκρούς των μετὰ πάσης τιμῆς, καὶ δώδεκα τελευταῖοι πυροβολισμοὶ ἀντήχησαν εἰς τὰ ὄρη πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων.

ΚΒ'.

Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐξέφερε φοβερὰν κραυγὴν μανίας καὶ ἀγανακτήσεως.

— Ὁ θεὸς κ' ἡ γῆ δὲν τὸ βαστᾷ, ἀνέκραξεν· ἐμένα, ἐμένα τὸν ἀδελφοποιτό σου; ....

Ὁ Τοῦρκος ἔμεινεν ἄφωνος, καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ δικαιολογηθῇ.

Ὁ Χρῆστος δὲν κατεδέχθη, νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ περισσότερον, ἀλλὰ τῷ εἶπεν.

— Ἐμπρὸς τὰ ντουφέκια.

— Εἶμαι ἕτοιμος, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος.

Ἦτο ὁ Τοῦρκος Σουλεϊμάνης, ὃν εἴχομεν λάβει ἀφορμὴν νὰ ἐπαινέσωμεν εἰς τὰς σελίδας τῆς διηγήσεως ταύτης. Ἀλλὰ τὰ ὅρια τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας εἶνε τοσοῦτον δυσδιάκριτα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὥστε οἱ νεώτεροι ἐκ τῶν φιλοσοφούντων εἶχον δίκαιον ν' ἀνακηρύξωσιν ὡς ὅλως

6λημα τῶν γραφομένων εἶχε κατ' ἀνάγκην μεγάλην ἐπίδρασιν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, τούτου δ' ἕνεκα οἱ συγγραφεῖς ἀσκόπως καὶ ἀτελεσφόρως ἀνέπτυσσον ἐννοίας καὶ αἰσθήματα ἀκατανόητα καὶ ἀδιάφορα εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν γραμμάτων ἐν Σερβίᾳ, ὅτε νέαν ἔταμεν ὁδόν, τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ εὐθεῖαν, πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους του, ὁ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σερβικῆς ἀναγεννήσεως πρωτίστην κατέχων τάξιν Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι οἱ γράφοντες ὀφείλουσι νὰ γράφωσι διὰ τὸν λαόν, καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τούτου νὰ ἀποβλέπωσιν, εἰργάσθη πολυτρόπως πρὸς κατίσχυσιν τῆς ἀρχῆς ταύτης, καὶ ποικίλας συνέγραψε συγγραφάς, οὐδέποτε ταύτης ἀποκλίνας. Οὕτω δὲ θεωρεῖται καὶ δικαίως ὑπὸ πάντων ὡς ὁ θεμελιωτὴς τῆς νέας σερβικῆς φιλολογίας. Ἐν τῷ πολυκυμάντῳ βίῳ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, λέγει ὁ Ῥῶσσος Πυπίν, ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων*, ὁπόθεν ἀρυόμεθα τὰς περὶ αὐτοῦ λεπτομερείας, ἀποτυποῦται οὕτως εἰπεῖν ἡ ἔμφυτος καὶ ἰσχυρὰ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ ὁρμὴ πρὸς εὐρεῖαν μάθησιν, καθὼς καὶ ἡ κατάστασις τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναπτύξεως τῶν Σέρβων. Γεννηθεὶς τῷ 1739 ἐν Τζάκοβα τοῦ Βανάτ, ἔμεινεν παῖς ἔτι ὀρφανὸς γονέων. Εἷς θεῖός του ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ, σκοπῶν νὰ τὸν κάμῃ κληρικόν. Ὁ παῖς ἔμαθε ταχέως ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνέγνωσεν ὅλα τὰ βιβλία, ὅσα εὑρίσκοντο ἐν τῇ πολίχνῃ ἐκείνῃ, καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν, ἐννοεῖται, θρησκευτικά. Οἱ βίοι τῶν ἁγίων τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδός, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἁγιάσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ψυχήν του. Ἐπειδὴ δὲ ἐν Τζάκοβᾳ δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀπαιτουμένη ἔρημος, ἀκούσας ὅτι ἐν Τουρκίᾳ ὑπῆρχον πολλαὶ τοιαῦται, ἐδραπέτευσε τῆς οἰκίας τοῦ θείου του, καὶ ἠκολούθησεν ἕνα μοναχόν, ἐκ τῆς μονῆς Δετσάνι. Ἀλλ' ὁ θεῖος κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν φυγάδα, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς ἕνα τεχνίτην, διὰ νὰ τὸν διδάξῃ τέχνην. Ὅμως καὶ ἐκεῖθεν ἐδυνήθη ὁ Ὀβράδοβιτς νὰ φύγῃ μεθ' ἑνὸς συντρόφου καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονὴν Ὄποβο, ἐν τῇ Φρούσκα Γόρα τῆς Συρμίας. Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου Μιλουτίνοβιτς ἐδέχθη τὸν παῖδα, ἠθέλησε νὰ τὸν διδάξῃ γράμματα, ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδε ὅτι εἴξευρε πλειότερα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἀπεφάσισε νὰ τὸν διώξῃ διὰ νὰ μὴ περιγελᾶται ὡς ἀμαθής. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ὀβράδοβιτς ἐδείκνυε πολλὴν ὑπακοὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτόν, μετεπείσθη καὶ τὸν ἐκράτησε καὶ μετ' ὀλίγον ἔκειρεν αὐτὸν μοναχόν, με ονομασθέντα Δοσίθεον, ἀντὶ Δημητρίου. Ὁ ἡγούμενος ἠγάπησεν ὡς πατὴρ τὸν φιλομαθῆ μοναχόν, καίπερ δ' ἀγράμματος, παρώρμα ὅμως αὐτὸν εἰς σπουδήν, θλιβόμενος διότι ἕνεκα τοῦ γήρως ἠδυνάτει καὶ ἐκεῖνος νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. «Ὅσῳ ἀγράμματος καὶ ἂν ἦμαι, ἔλεγεν ὁ γηραιὸς ἡγούμενος πρὸς τὸν Δοσίθεον, ὡς διηγεῖται οὗτος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ του, ὅμως καλλίτερα ἔχω τὸν γραμματισμένον νέον Ῥάϊτσ (Σέρβον ἱστοριογράφον) ἀπὸ τέσσαρας οἰκουμενικοὺς πατριάρχας, ἀγραμμάτους ὡς ἐμέ. Τὸν εἶδες πόσον νέος εἶναι, ποῦ ἀκόμη δὲν ἔβγαλε γένεια· ὅμως ἅμα ἀρχίσῃ νὰ ὁμιλῇ, τὸν κυτ-τάζομεν ἡμεῖς μὲ τὰς μεγάλας γενειάδας μας, ὡς νὰ μᾶς ἔφεραν ἀπὸ καμμίαν ἐρημιά. Πίστευσέ με, παιδί μου, ὅσῳ ἀκούω νὰ ὁμιλῇ ὁ νέος Ῥάϊτς, ἐνθυμοῦμαι τὴν νεότητά μου καὶ στενάζω διότι δὲν ἠμπόρεσα νὰ μάθω τίποτε· καὶ ἂν εἶχα ἐξουσίαν εἰς τὰ χέριά μου ὅλα τὰ μοναστήρια μας θὰ τὰ ἔκαμνα σχολεῖα. Δι' αὐτὸ ἄκουσαι μίαν συμβουλὴν ἀπὸ ἐμέ· ἄφησε κατὰ μέρος τὴν καλογηρικήν, σὲ βεβαιώνω, ὡς τίμιος Σέρβος, πῶς δὲν εἶναι εἰς τίποτε ὠφέλιμος· κύτταξε νὰ μάθῃς γράμματα, καὶ νὰ μὴ λογαριάζῃς ἂν θὰ πεινάσῃς, ἢ θὰ διψάσῃς ἢ θὰ ζήσῃς στερημένη ζωή. Σοῦ εὔχομαι καλλίτερα νὰ διδάσκῃς εἰς κανένα μικρὸν χωρίον γράμματα τὰ μικρὰ παιδιά, παρὰ νὰ γείνῃς ἐδῶ εἰς τὸ Ὄποβο ἡγούμενος ἢ ἀρχιμανδρίτης.»

Μὴ περιορισθεὶς δ' εἰς συμβουλὰς μόνον ὁ ἀγαθὸς ἡγούμενος ἔδωκεν εἰς τὸν Δοσίθεον καὶ δεκαπέντε φλωρία, ἵνα μεταβῇ εἰς Κίεβον καὶ Μόσχαν, καὶ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις του σπουδάζων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκείναις, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς αἱ ἑστίαι τῆς θεολογικῆς παιδεύσεως τῶν Σλάβων. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ῥωσσίαν ὁ Δοσίθεος μετέβη εἰς Ἀγράμ, ἔνθα ἐδιδάχθη τὴν λατινικήν, καὶ εἶτα εἰς Δαλματίαν, ὅπου παρέμεινε τρία ἔτη, ἀποζῶν ἐξ ἰδιωτικῶν παραδόσεων. Ἡ φήμη τῆς λαμπρᾶς ἐν τῇ Ἀθωνιάδι σχολῇ διδασκαλίας Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ἄθων, ὅπως ἀκροασθῇ τοῦ σοφοῦ διδασκάλου. Ἀλλὰ νοσήσας καθ' ὁδὸν ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐπί τινα χρόνον ἐν Καττάρῳ· ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἄθω, δὲν προΐστατο πλέον τῆς σχολῆς ὁ Βούλγαρις. Διδάξας ἐπὶ πενταετίαν ἐν αὐτῇ (1753-1758), ἠναγκάσθη ἕνεκα τῶν μικρορραδιουργιῶν τῶν ἁγιορειτῶν μοναχῶν καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ παραιτηθῇ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως τοῦ Ὀβράδοβιτς, ἡ συμφορὰ καὶ ἡ ἐρημία τῆς πολυκροτουμένης σχολῆς τοῦ Ἄθωνος, ὡς λέγει ὁ μαθητὴς τοῦ Βουλγάρεως Ἰώσηππος ὁ Μοισιόδαξ, ἄχνιζεν ἀκόμη· εἶχε φυγαδευθῇ ὁ κλεινὸς Εὐγένιος καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ πολυπληθὴς χορεία τῶν μαθητῶν, ἥτις ἐν χαρᾷ τῆς Ἑλλάδος πάσης συνεκρότει νέον Ἑλικῶνα Μουσῶν καὶ μουσοτρόφων· βροντὴ νεμέσεως ἐπέπεσε καὶ ἐσκόρπισε διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐκείνη, ὑπὲρ τῆς

ὁποίας ὁ τοσοῦτος θροῦς ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, κατήντησεν ἡ κατοικία, ἡ φωλεὰ τῶν κοράκων.»

Ψευσθεὶς τῶν ἐλπίδων του ὁ Δοσίθεος ἔσπευσε καταλιπὼν τὸν Ἄθω νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο κέντρον ἑλληνικῆς μαθήσεως, εἰς τὴν ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὅπου προσείλκυσεν αὐτὸν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰθακησίου μοναχοῦ Ἱεροθέου Δενδρινοῦ. Ὁ διδάσκαλος οὗτος, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τὴν Εὐαγγελικὴν σχολὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ θανάτου του (1723-1777), μαθὼν ἐκ τίνος μακρινῆς χώρας ἤρχετο ὁ νέος μαθητής, παρέλαβεν αὐτὸν φιλοξένως εἰς τὸν οἶκόν του. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐμαθήτευεν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ σχολῇ καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. Εἶναι δὲ περίεργος ἡ σύμπτωσις, δι' ἣν τὸν αὐτὸν ἔσχον διδάσκαλον οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἔμελλον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων ἐν τῇ οἰκείᾳ ἕκαστος πατρίδι. Συνετέλεσεν ἆρα κατά τι εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰθακησίου μοναχοῦ; Λίαν ἀμφίβολον τοῦτο· τοὐλάχιστον ὁ Κοραῆς δὲν εἶχε πολὺ μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ διδασκάλου του. «Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχο«λεῖον, λέγει, ὡμοίαζαν ὅλους τοὺς ἄλλους διδα«σκάλους καὶ τὰ σχολεῖα τῆς τότε Ἑλλάδος, ἤγουν «ἔδιδαν διδασκαλίαν πολλὰ πτωχήν, συνωδευ«μένην μὲ ῥαβδισμὸν πλουσιοπάροχον» ἐκ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα κατ' ἰδίαν μελετῶν αὐτοῦ ἐπείσθη «πόσον ἦτον εὐτελὴς ἡ μὲ πολλοὺς ῥα«βδισμοὺς ἀποκτηθεῖσα παιδεία.»

Ἀλλ' ὁ Δοσίθεος εἶχε πιθανῶς διάφορον γνώμην Διότι παρέμεινε πλησίον τοῦ διδασκάλου του ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη, καὶ ἐχωρίσθη αὐτοῦ μόνον ὅτε κηρυχθέντος τοῦ πολέμου τῆς Ῥωσσίας, πρὸς τὴν Τουρκίαν ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή του, ὑπολαμβανομένου ὡς κατασκόπου τῶν Ῥώσσων. Κατὰ τὴν διὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐνόσησεν ὁ συνοδοιπόρος του Ἕλλην, μαθητὴς καὶ οὗτος τοῦ Δενδρινοῦ, καὶ ὁ Δοσίθεος συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του Ἤπειρον. Παραμείνας δ' ἐν Ἠπείρῳ ἐπὶ ἓν ἔτος ἔμαθε τὴν Ἀλβανικήν. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν μελέτην ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ ἐκ Κερκύρας διὰ Βενετίας καὶ Τεργέστης εἰς Βιέννην, ὅπου ἐπὶ ἓξ ἔτη διδάσκων κατ' οἶκον Ἑλληνόπαιδας καὶ Σέρβους, ἐμελέτα ἐν ὥραις σχολῆς γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ καὶ γερμανικά. Ἐκ Βιέννης διὰ τῆς Ἰταλίας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἀπέζη διδάσκων ἐπίσης κατ' οἶκον Ἕλληνας ἐμπόρους τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν γαλλικήν. Ἐνσκήψαντος δὲ λοιμοῦ ἔφυγεν ἐκεῖθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὡς παιδαγωγὸς δύο Ῥωμούνων σπουδαστῶν διατρίψας ἐπί τινα χρόνον ἐν Λιψίᾳ καὶ ἐν Ἄλλῃ ἐφοίτα τεσσαρακοντούτης ἤδη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀκροώμενος φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων.

Ἐν Λιψίᾳ, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ Κοραῆ, τῆς Κατηχήσεως, ἐτύπωσε τῷ 1783 ὁ Δοσίθεος τὸ πρῶτον ἔργον αὐτοῦ, τὴν Αὐτοβιογραφίαν του, καὶ εἶτα, τῷ 1784, τὰς «Γνώμας ὑγιοῦς διανοίας.» Τὰ δύο ταῦτα βιβλία θεωροῦνται ὡς αἱ ἀπαρχαὶ τῆς γνησίας σερβικῆς φιλολογίας, ἥτις διαρρήξασα τὰ δεσμὰ τῆς σχολαστικότητος κατέστη κτῆμα κοινὸν τοῦ σερβικοῦ λαοῦ ὅλου, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τούτου σκοπὸν ἔχουσα. Ἀφ' οὗ ἐξέδωκεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸν Αἴσωπον καὶ συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, δημοσιευθέντα μετὰ ταῦτα, ὁ πολυπλάνητος Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς ἐταξείδευσεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ἀγγλικήν, καὶ εἶτα εἰς Ῥωσσίαν καὶ Βενετίαν καὶ κατέληξεν τῷ 1807 εἰς Βελιγράδιον, ἔνθα ὁ ἐπαναστάτης ἡγεμὼν Καραγιώργης ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων του, τὸν διώρισε γερουσιαστὴν καὶ τῷ ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοῦ κράτους. Ἀπέθανε τῷ 1811. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐτυπώθησαν πολλὰ ἀνέκδοτα ἔργα του, καὶ ἐδημοσιεύθησαν πολλαὶ ἐκδόσεις ἁπάντων τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ.

Ἡ ἀξία τοῦ Δοσιθέου Ὀβράδοβιτς δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τοῦτο, ὅτι κατέδειξε πρακτικῶς πῶς πρέπει νὰ γράφωσιν οἱ Σέρβοι, προτιμήσας τῆς ἀκατανοήτου σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας τὴν λαλουμένην σερβικήν Ἀλλὰ συναριθμεῖται τοῖς κορυφαίοις τῶν Σέρβων συγγραφέων, διότι πρὸ πάντων κατέδειξε καὶ τί πρέπει νὰ γράφηται διὰ τὸν σερβικὸν λαόν, κατορθώσας προσέτι νὰ μὴ ἦναι ἐστερημένα καὶ φιλολογικῆς ἀξίας τὰ ἔργα αὐτοῦ. Γνωρίζων κατὰ βάθος τὸν σερβικὸν λαόν, ἀκριβῶς ἐπιστάμενος ὁποία ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁποῖαι αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ, εἰργάσθη τελεσφόρως πρὸς βελτίωσιν καὶ μόρφωσιν τούτου, ἀναδειχθεὶς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς συγγραφεύς· ἐκ δὲ τῆς μελέτης τῶν κλασσικῶν συγγραφέων ὁδηγούμενος ἐπεζήτει προσέτι καὶ τὸ κάλλος τοῦ λόγου καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὡς ὁ ἡμέτερος Κοραῆς, ἔγραψε καὶ ὁ Δοσίθεος περὶ παντοίων θεμάτων, εἰς μόνην τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοεθνῶν του ἀποβλέπων, εἰργάσθη ὑπὲρ εὐρείας διαδόσεως τῆς παιδείας, καὶ κατεπολέμησε σθεναρῶς, ὡς ἐκεῖνος, τὴν ἀμάθειαν, τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν. Ἀλλ' ἐπίσης ὡς ἐκεῖνος ἔσχε καὶ ὁ Δοσίθεος πεῖραν τῆς ταπεινῆς ἀντιδράσεως, ἣν οἱ τετυφλωμένοι ἐκ τῆς ἡμιμαθείας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἀντιτάσσουσι πρὸς τὰ ἐλευθέρια καὶ γενναῖα φρονήματα. Ἀλλὰ τοὺς τοιούτους δεινῶς ἐπάταξαν ἀμφότεροι. «Διατί δεν θέλομεν, λέγει ὁ Δοσίθεος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ

του, νὰ σκεφθῶμεν καὶ ἡμεῖς συνετῶς καὶ ἐλευθέρως, ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι; Διατί δὲν ἔχομεν τὸ θάρρος καὶ δὲν ἀποφασίζομεν νὰ προτιμήσωμεν τὸ ὠφέλιμον τοῦ ἀνωφελοῦς; Ἕως πότε ὁ λαὸς ἡμῶν θὰ διατελῇ ἐν τῇ παλαιᾷ εὐηθείᾳ; Διατί μόλις ἐπιχειρήσῃ κἀνεὶς νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῶν παλαιῶν ἐσκωριασμένων συνηθειῶν φωνάζουσιν ἀμέσως: ἐχάθημεν! ἡ ὀρθοδοξία ἀπώλετο! Θὰ καταστραφῇ ἡ ὀρθοδοξία ἂν ὁ λαὸς παύσῃ πιστεύων τοὺ; βρικόλακας καὶ τὰς μαγίσσας, καὶ τὰς γητευτρίας καὶ τὰ τοιαῦτα; Θὰ ζημιωθῇ ἡ πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβεια καὶ ἡ ὀρθοδοξία, ἂν λείψωσιν οἱ καλόγηροι, οἱ ὁποῖοι μόνον διὰ τὰ μαῦρα ῥάσα των, τὴν ἀγαμίαν καὶ τὸ μοναχικόν ὄνομά των λέγονται καλόγηροι; Δὲν θὰ ἦτο ὠφελιμώτατον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ εἰς τὸν λαόν ἂν μετεβάλλοντο πάντα τὰ μοναστήρια εἰς σχολεῖα; Τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια δὲν συμφέρουσιν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν;» Καὶ ἦτο μοναχος ὁ ταῦτα λέγων.

Τοιοῦτον ἔχων φρόνημα ὁ Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς, ἰδὼν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐλευθέρους λαοὺς καὶ ἐκ τῆς μελέτης μεγάλων συγγραφέων ποτισθεὶς τὰ νάματα τῆς ἐλευθερίας, ἦτο ἐπέμενον ὅτι ηὔχετο διαπύρως ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἔθνους του ἀπὸ τοῦ μισητοῦ ζυγοῦ τῶν Τούρκων. Τὰς περὶ ἀπελευθερώσεως ἐλπίδας του δὲν ἐστήριζεν, ὡς ὁ Κοραῆς, εἰς μόνους τοὺς ὁμοεθνεῖς του, ἀλλ' ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν κραταιὰν ὁμόφυλον δύναμιν τῆς ἄρκτου· ὡς ὁ ἡγούμενός του Μιλουτίνοβιτς, ηὔχετο νὰ φανῶσιν ὅμοιοι τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ Τσάροι καὶ Τσαρίναι, ἵνα δυνηθῶσι «ἀνὰ λυτρώσωσι καὶ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῆς τυραννίας καὶ τῆς βαρβαρότητος τὴν Σερβίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην, τὴν προσφιλῆ γῆν τῶν πατέρων μας, καθὼς καὶ τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἄλλας, τὰς ὁμοίας μὲ παράδεισον χώρας.» Ηὐτύχησε δὲ νὰ ἴδῃ περὶ δυσμὰς τοῦ βίου ἐλευθέραν τὴν πατρίδα του, ὡς ὁ Ἕλλην συμμαθητὴς αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ ὀλίγα ἔτη πρὶν ὑποδουλωθῇ ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ν. Γ. Πολιτης.

Ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦναι φιλόπατρις ἐνθουσιώδης ῥήτωρ. Ἡ ἀληθῶς καλὴ ποίησις, καὶ ἂν ἀρύεται τὸ θέμα αὐτῆς ἐξ ἀπωτάτων χωρῶν καὶ χρόνων, ἐνισχύει τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα καὶ ἀνυψοῖ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα πλειότερον δωδεκάδος μετρίων θευρίων.

(Ἰω. Ὄφμαν.)

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Γ'

Κατάκωλον, 27 Ἀπριλίου

Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῆς φαιδρᾶς, τῆς ζωηρᾶς Ζακύνθου καὶ τῆς μικρᾶς ταύτης κωμοπόλεως τῆς Ἤλιδος, μεταξὺ τοῦ ξενοδοχείου ὅπου χθὲς ἐκοιμήθην καὶ τοῦ σημερινοῦ μου καταλύματος! Δύο ἢ τριῶν ὡρῶν θάλασσα χωρίζει τὸ Κατάκωλον ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, καὶ ὅμως νομίζει τις ὅτι μεταβαίνει ἀπὸ ἕνα κόσμον εἰς ἄλλον.

Ἀπόψε ἐν τῷ μέσῳ τῆς περικυκλούσης με σιωπῆς, καθὼς χθὲς τὴν νύκτα ὅτε ἤκουα τὰ ᾄσματα τῶν Ζακυνθίων, καθὼς σήμερον τὸ πρωὶ ὅτε διηρχόμην τὴν ὡραίαν ἐξοχὴν τῆς πλουσίας ἐκείνης νήσου, μία προπάντων σκέψις μοῦ κατέχει τὸν νοῦν. Σκέπτομαι ὁποία θὰ ἦτο σήμερον ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος, ἐὰν δὲν ἐπήρχετο ἡ συμφορὰ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Ἴδε τὰς ἑπτὰ νήσους, ὅπου Τοῦρκοι δὲν ἐδέσποσαν. Εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς λοιπὰς Ἰονίους νήσους ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνός, ἡ γῆ πανταχοῦ καλλιεργημένη, εἰς τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγροὺς βλέπεις ἔργα καὶ οἰκοδομὰς ἀνεγερθείσας ἀπὸ γενεὰς ἀλληλοδιαδόχους, καὶ μὴ καταστραφείσας ἐκ προθέσεως ἢ ἐκ τῆς ἀβελτηρίας βαρβάρου δυναστείας. Οἱ ξένοι δὲν ἀναλογίζεσθε ταῦτα συνήθως, ὅταν ἐπισκέπτεσθε τὴν Ἑλλάδα. Λησμονεῖτε ὅτε τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ὁποίων ἀπολαύετε καὶ διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως ἐπαίρεσθε, δὲν εἶναι ἔργον πρόσφατον, ἀλλὰ τὸ ἄθροισμα χιλιετοῦς ἐργασίας ἐξακολουθητικῆς καὶ ἀδιακόπου. Ναὶ μέν, δὲν ἔλειψαν καὶ παρ' ὑμῖν περίοδοι σάλου ἀναχαιτίσασαι τὴν πρόοδον, εἴχετε καὶ ὑμεῖς στιγμὰς ταραχῆς καὶ καταστροφῆς, ἀλλ' ἦσαν στιγμαὶ μόνον. Ἡ καταιγὶς κατέρριψε δρῦς τινας, ἐξερρίζωσε θάμνους, ἀλλ' ὁ ἄνεμος μετ' ὀλίγον ἐκόπασε καὶ ἡ δρῦς ἐβλάστησε νέους κλῶνας, ὁ θάμνος ἐκ νέου ἐρριζοβόλησε. Ἐνταῦθα ὁ ἀνεμοστρόβιλος δὲν ἔπαυσε λυσσῶν ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας, ὅ,τι δὲ διεξέφυγε τὸν ὄλεθρον τῆς μακρᾶς του ἐρημώσεως, ἀνετράπη τοῦτο κατὰ τὴν δεκαετῆ πανωλεθρίαν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος. Πᾶν ὅ,τι βλέπεις σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν δύο μόλις γενεῶν.

Μὴ εἴπῃς, ἢ μὴ τὸ σκεφθῇς χωρὶς νὰ τὸ εἴπῃς, ὅτι δύο γενεαὶ ἀνδρῶν ἐλευθέρων ἠδύναντο καὶ ὤφειλον νὰ κατορθώσωσι πλειότερα τῶν ὅσων διεπράξαμεν. Ὄχι! Τότε μόνον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαπράξωμεν πλειότερα, ἐὰν ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς ἑνὸς ἔθνους ἀπε-

κτᾶτο διὰ μιᾶς, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐλευθερίαν. Μόλις ἀποτινάξασα τὴν πίεσιν βαρβάρου ζυγοῦ, χωριζομένη ἀπὸ τὴν πεπολιτισμένην Εὐρώπην διὰ τῆς Τουρκίας πρὸς βορρᾶν καὶ διὰ τῆς περικυκλούσης τὰς τρεῖς πλευράς της θαλάσσης, ἦτο δυνατὸν ἡ Ἑλλὰς ν' ἀποκτήσῃ διὰ μιᾶς τὴν πεῖραν, τὴν ὁποίαν ὡς βλέπομεν δὲν ἀπέκτησαν εἰσέτι ἔθνη τυχόντα περιστάσεων ἀσυγκρίτως εὐνοϊκωτέρων τοῦ ἑλληνικοῦ; Ἡ πολιτικὴ ἀγωγὴ εἶναι ὁ τελευταῖος καρπὸς μακροῦ πολιτισμοῦ. Θὰ τὴν ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς βαθμηδόν! Ὑπῆρχεν ἆρά γε τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν ταχύτερον; Ἀκολουθοῦμεν τὴν καταλληλοτέραν πρὸς τοῦτο ὁδόν, διὰ τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας μὲ ὅλα τὰ παρακόλουθά του; Ἠθέλομεν φθάσει ἐνωρίτερον εἰς τὸν σκοπούμενον ὅρον, ἐὰν χεὶρ προστάτις καθωδήγει τὰ πρῶτα ἡμῶν βήματα, ἀντὶ τοῦ νὰ προσπαθήσωμεν ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ὀρθοποδήσωμεν, σκοντάπτοντες ἐνίοτε; Δὲν γνωρίζω.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἄλλως τὰ καθ' ἡμᾶς;

Ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ,—τὸ βασίλειον τοῦτο εἶναι ἔργον του. Ἠδύνατο ὁ λαὸς οὗτος νὰ παραιτηθῇ τοῦ δικαιώματος τοῦ διέπειν τὰ τοῦ κράτους τὸ ὁποῖον ἔπλασε; Ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι τὰ προσόντα ὅπως ἐξασκήσῃ καλῶς τὰ κυριαρχικά του δικαιώματα. Ἀλλὰ θὰ τ' ἀποκτήσῃ, θὰ μάθῃ. Εἶναι ὡς νέος ἀνήλικος ἀποκτῶν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πεῖραν τοῦ βίου μέχρις οὗ ἐνηλικιωθῇ. Αἱ ἐλευθερίαι τῶν ὁποίων ποιούμεθα χρῆσιν, ἔστω καὶ κατάχρησιν, δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ φθάσωμεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ τέρμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπομεν. Ὀλισθαίνομεν ἐν τῷ μεταξύ, ψηλαφοῦμεν, πίπτομεν καὶ ἐγειρόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅλου προχωροῦμεν καὶ θὰ φθάσωμεν!

Τὸ κύριον μέχρι τοῦδε πρόσκομμα ἦτο καὶ εἶναι ὅτι, παρεκτὸς τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως, ἐπεβλήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον κράτος καὶ τὸ βάρος πολιτικῆς ἐξωτερικῆς. Ἐπλάσθη μὲ τὸ ζωτικὸν τοῦτο ζήτημα ἀναποσπάστως προσκεκολλημένον εἰς τὴν ὕπαρξίν του. Διότι, ἀφοῦ δὲν συναπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν πάντες οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνισθέντες καὶ θυσιασθέντες, ἦτο ἑπόμενον ὅτι οἱ μὲν εἰσέτι μένοντες ὑπὸ τὸν ζυγὸν θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐλπίζοντες τὴν ἀπόσεισίν του καὶ ἐπωφελούμενοι πάσης πρὸς τοῦτο εὐκαιρίας, οἱ δὲ ἀπελευθερωθέντες δὲν θὰ λησμονήσωσιν ὁποῖοι δεσμοὶ τοὺς συνδέουν πρὸς τοὺς ἀτυχεστέρους ἀδελφούς των. Τὸ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου βασιλείου γενόμενον ἀδίκημα ἐπανορθοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον· αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, τὸ πλεῖστον τῆς Θεσσαλίας, μία λωρὶς τῆς Ἠπείρου ἡνώθησαν ἔκτοτε μετὰ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν ὡς ἀρχὴν τρόπον τινὰ ἐξοφλήσεως, ἐμψυχοῦσαν τοὺς περιμένοντας τὴν σειράν των καὶ ἐξοικονομοῦσαν τὴν ὑπομονήν των. Γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶμαι θιασώτης τῆς λεγομένης Μεγάλης Ἰδέας, ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι τὴν ἀνάπλασιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας· τοῦτο ἠδύνατο νὰ γείνῃ κατὰ τὸ 1821 ἐὰν ἡ Εὐρώπη ἠδύνατο καὶ ἤθελε τότε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἦτο πρὸς συμφέρον της ἡ πραγματοποίησίς του. Ἀλλ' ἔκτοτε τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνοτήτων ἐπεκράτησε, διάφορα γεγονότα καθιερώθησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ αὐτοκρατορίας δύναται, νομίζω, νὰ θεωρηθῇ τὴν σήμερον ὡς ἁπλοῦν ὀνειροπόλημα. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ συγκροτηθῇ ὁριστικῶς, ἐνόσῳ αἱ πρὸς βορρᾶν ὑπόδουλοι εἰσέτι ἐπαρχίαι, ἡ Κρήτη πρὸς μεσημβρίαν καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς ἀνατολὰς νῆσοι δὲν προσαρτηθῶσιν εἰς τὸ ἀνεξάρτητον βασίλειόν μας.

Ἰδοὺ διατὶ ὑπεβλήθημεν μέχρι τοῦδε καὶ θὰ ὑποβληθῶμεν εἰσέτι, Κύριος οἶδεν ἕως πότε, εἰς τοσούτους ἀγῶνας ὑπερβαίνοντας τὰς δυνάμεις μας, εἰς τοσαύτας θυσίας ὑπερτέρας τῶν μέσων μας. Οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι αὗται ἀνεχαίτισαν τὴν κανονικὴν πορείαν τῆς ἐσωτερικῆς μας διαπλάσεως, τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐλλιπὲς τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως παρεμπόδισε καὶ συχνάκις παρέλυσε τὰς ἐξωτερικὰς ἐνεργείας μας. Ἐντὸς τοῦ διλήμματος τούτου διακυμαινόμεθα ἐπὶ ἡμίσειαν ἤδη ἑκατονταετηρίδα. Ἕως πότε τοῦτο θὰ ἐξακολουθήσῃ;

Φαντάσθητι μετὰ πεντήκοντα ἔτη τὴν Ἑλλάδα διπλασίαν τὴν ἔκτασιν,—τὸν πληθυσμόν της συμποσούμενον εἰς πέντε ἢ ἓξ ἀντὶ τῶν δύο σήμερον ἑκατομμυρίων,—τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας ἐπιμελῶς πανταχοῦ καλλιεργουμένας,—πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀκμαζούσας ἐκεῖ ὅπου σήμερον ὑπάρχουν πενιχρά τινα χωρία,—δύο ἢ τρεῖς μεγάλας γραμμὰς σιδηροδρόμου συνδεούσας ἡμᾶς μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καὶ περιηγητὰς σωρηδὸν προσερχομένους καὶ συνωθουμένους ἐντὸς μεγάλων ξενοδοχείων ἀνεγερθέντων καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρας ἐσχατιὰς τῆς ὡραίας καὶ εὐκλεοῦς ταύτης χώρας, τοὺς δ' Ἕλληνας ἐξισωθέντας πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Εὐρώπης λαοὺς ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν,—φαντάσθητι ταῦτα πάντα, ἅτινα εἶναι πιθανά, ἅτινα θεωρῶ βέβαια, καὶ θὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τὸ ὁποῖον μᾶς χωρίζει εἰσέτι ἀπὸ τὴν μέλλουσαν εὐημερίαν. Θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα της, θὰ ἔλθῃ! Τὰ μέχρι τοῦδε κατορθωθέντα, μεθ' ὅλα τὰ προσκόμματα καὶ τὰς δυσχερείας ὅσας εἴχομεν νὰ ὑπερπηδήσωμεν, εἶναι ἀσφαλὴς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐγγύησις!

Ἴδε τὴν κωμόπολιν ἐκ τῆς ὁποίας γράφω. Ἐπὶ

Ἐπαναστάσεως τὸ μέρος ἦτο ἔρημον καὶ ἀκατοίκητον, μόνη δ' ἐνταῦθα οἰκοδομὴ ἦτο τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑπερκειμένου λόφου ἠρειπωμένον μεσαιωνικὸν φρούριον, ἓν ἐκ τῶν λειψάνων τῆς φραγκικῆς ἐν Πελοποννήσῳ κυριαρχίας.

Ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, τὰ φρούρια ταῦτα ἐκτίζοντο, σχεδὸν πάντοτε, ἐπὶ ὑψώματος, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὁ αὐθέντης ἐπέβλεπε μέγα μέρος τῆς παρακειμένης χώρας, ἢ καὶ τῆς θαλάσσης ἔτι, ὁπότε τὸ φρούριον ἔκειτο πλησίον τῆς παραλίας, ὡς τοῦτο ἐνταῦθα. Τὸ Γαλλικὸν ὄνομά του ἦτο de Beauvoir, — τῆς Καλλιθέας, — ἀλλὰ σήμερον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ τοῦ Ποντικοκάστρου. Τὰ μεσαιωνικὰ ταῦτα ἐρείπια, ἐν γένει, ἐπαυξάνουν τὸ γραφικὸν τῆς χώρας, ἐπιπροσθέτουν δὲ ποικιλίαν εἰς τὴν τοσαύτην ποικιλίαν της, ἀνακαλοῦντα τὸν φεουδαλικὸν μεσαιῶνα ἐν τῷ μέσῳ τῶν μνημείων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀποκρήμνου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ Ποντικοκάστρου, ὑπάρχει στενὴ λωρὶς παραλίας, μόλις παρέχουσα τὸν ἀναγκαῖον χῶρον διὰ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ μικροῦ Κατακώλου. Τὸ ἐπίνειον τοῦτο τοῦ Πύργου ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν του εἰς τὴν Κορινθιακὴν σταφίδα, καθόσον δὲ ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἀναπτύσσεται, κατὰ τοσοῦτον προοδεύει καὶ ὁ Πύργος καὶ τὸ Κατάκωλον. Μικρὰ γραμμὴ σιδηροδρόμου, δέκα ἢ δώδεκα χιλιομέτρων, συνδέει τὰς δύο πόλεις, τέρπει δὲ τὸν ὀφθαλμὸν ἡ θέα τοῦ λευκοῦ ἀτμοῦ τῆς μηχανῆς ὅτε προσορμίζεταί τις ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξαγωγῆς τῆς σταφίδος πολυάριθμα ἀτμόπλοια ἔρχονται ἐνταῦθα πρὸς φόρτωσιν τοῦ προϊόντος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, τότε δὲ τὸ Κατάκωλον εἶναι πλῆρες ζωῆς καὶ κινήσεως.

Ὁ λιμὴν εἶναι τεχνητός. Οἱ μεσημβρινοδυτικοὶ ἄνεμοι μὴ εὑρίσκοντες οὐδαμοῦ ἐμπόδιον κατὰ τὸν μακρὸν δρόμον των ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν δι' ὅλης τῆς Μεσογείου, ἐπιπίπτουν μανιωδῶς εἰς τὰ ἀνοικτὰ ταῦτα παράλια τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου Πρὸς προφύλαξιν τῶν πλοίων ἐσχηματίσθη ὁ λιμὴν οὗτος τοῦ Κατακώλου διὰ τῆς κατασκευῆς κυματοθραύστου ἔχοντος μῆκος ἑπτακοσίων ἤδη μέτρων καὶ μὴ εἰσέτι τελειωθέντος. Τὸ πλάτος του εἰς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι δώδεκα μέτρων, εἰς δὲ τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ μέτρων. Ὑπὲρ τὰ δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐδαπανήθησαν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν κατασκευήν του.[1]

Ἔμεινα ἐνταῦθα πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενοῦς μου διατρίβοντος εἰς Κατάκωλον χάριν τῶν λιμενικῶν τούτων ἔργων. Ἄλλως δὲν ἤθελα ἐκλέξει τὸ Κατάκωλον χάριν ἑσπερινῆς διασκεδάσεως. Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ μηχανικοῦ μου δὲν φαίνεται οὐδαμῶς ἐνθουσιασμένη ἐκ τῆς μακρᾶς ἐνταῦθα διαμονῆς. Παρετήρησα μάλιστα ἐκ σημείων τινῶν ὅτι κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται ἐνωρίς, τοῦτο δ' ἐξηγεῖ καὶ τῆς σημερινῆς μου ἐπιστολῆς τὸ μῆκος.

Ἐκ Ζακύνθου ἀνεχωρήσαμεν τὸ ἀπόγευμα, περὶ τὴν τρίτην ὥραν, ὥστε τὸ πρωῒ ἐλάβομεν τὸν καιρὸν νὰ περιέλθωμεν τὴν ἐξοχὴν τῆς νήσου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἐρασμίων συνταξειδευτριῶν μας. Ὁποία φύσις γοητευτική, ἰδίως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, ὁπότε τὰ φυτὰ θάλλουν δροσερά, οἱ δὲ κλῶνες τῶν δένδρων φέρουν ἀνθῶν φορτία! Φαντάσθητι πεδιάδα πανταχόθεν περικυκλουμένην ἀπὸ βουνὰ καὶ ἀπὸ λόφους ταπεινουμένους πρὸς τὸ ἄντικρυ τῆς Πελοποννήσου μέρος τῆς νήσου, — τὴν λεκάνην ταύτην πλουσίως καλλιεργημένην καὶ πεποικιλμένην διὰ χωρίων καὶ κατοικιῶν ἀπομεμονωμένων ἐντὸς τῶν κήπων των, — τὸ ὅλον δὲ ἐντὸς ἀτμοσφαίρας διαυγοῦς ἀποπνεούσης τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθῶν, — ἰδοὺ ἡ ἐξοχὴ τῆς Ζακύνθου. Σὲ καταλαμβάνει ἐκεῖ αἴσθημα ἡδονῆς ἀπεριγράπτου, ἑλκύεσαι μυστηριωδῶς ἀπὸ τὴν περὶ σὲ φύσιν, ἐπιθυμεῖς νὰ μείνῃς ἐκεῖ πολύ, πάντοτε, καὶ ἀναχωρεῖς μὲ τὴν χαρμόσυνον ἐκείνην εἰκόνα γηΐνου εὐτυχίας ἀνεξαλείπτως ἐγκεχαραγμένην εἰς τὴν φαντασίαν σου.

Ἰδίως σὲ ἐκθαμβοῖ ἡ θέα τῆς πεδιάδος ὅτε τὴν βλέπεις ἐκ τῶν ὑψωμάτων. Σὲ συνιστῶ ὡς ἐξαίρετον πρὸς τοῦτο σκοπιὰν τὴν θέσιν, ἥτις φέρει τὴν οὐδόλως ποιητικὴν ὀνομασίαν *Γαϊδουροταβέρνα*. Ταβέρναν ἐκεῖ δὲν εἶδα, ὄνων ἔλλειψις δὲν ὑπάρχει, ὑποθέτω, ἀλλὰ τοῦτο δὲν διαφωτίζει καὶ πάλιν τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως. Ἐξακολουθῶν ἐκεῖθεν τὴν ἄνοδον φθάνεις ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος, ὁπόθεν βλέπεις τὴν θάλασσαν καὶ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Οἰκίαι ἐξοχικαὶ θαυμασίως τοποθετημέναι ἐκεῖ ἐν μέσῳ ὡραίων κήπων, ἔχουν ἐξ ἑνὸς μὲν τὴν θέαν τῆς κυανῆς θαλάσσης, ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ μέρους τὴν τῆς ἐξοχῆς. Ὁ λόφος ἀπολήγει εἰς ἄκραν, ἐντεῦθεν δὲ ὀνομάζεται ἀκρωτῆρι τὸ προνομιοῦχον τοῦτο μέρος τῆς νήσου.

Ἀποχαιρετήσαντες τὴν Ζάκυνθον μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν, ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον μᾶς μετέφερεν ἐνταῦθα. Ἡ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κίνησις διασκεδάζει βαθμηδὸν τὴν λύπην διὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοὺς νέους ἐν Ζακύνθῳ φίλους. Οὐδὲν παρηγορητικώτερον τῶν περιπετειῶν τοιαύτης περιηγήσεως, οὐδὲν καταπραϋντικώτερον τῆς θαλάσσης, — ἐὰν δὲν σὲ πειράζῃ. Εἶχε γνῶσιν τοῦ πράγματος ὁ θεῖος τοῦ Ἀμλέτου,

[1] Ἀτυχῶς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1884 φοβερὰ τρικυμία ἐπέφερεν εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ζημίαν ὑπολογισθεῖσαν εἰς ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον.

ὅτε ἔστελλε τὸν ἀνεψιόν του εἰς τὰ ξένα:

'Ενδέχεται ἡ θάλασσα, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου,
τὰ νέα ἀντικείμενα, νὰ 'βγάλουν ἀπ' τὸν νοῦν του
αὐτὸ ποῦ ἔχει μέσα του...

Τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου ἦτο κατάλευκον χάρις εἰς τὰς φουστανέλας ἑνὸς λόχου εὐζώνων. Οἱ εὔζωνοι, καθὼς γνωρίζεις, ἀποτελοῦν τὸ ἐλαφρὸν πεζικόν μας. Ἄλλοτε εἴχομεν σώματα ἀτάκτων μόνον φουστανελοφόρων, ὀφείλομεν δὲ εἰς τὸν στρατηγὸν Καλλέργην τὸν μετασχηματισμὸν τῶν ἀτάκτων ἐκείνων εἰς τακτικοὺς στρατιώτας. Στρατολογοῦνται κυρίως εἰς τὰς ὀρεινὰς ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, φαίνεται δὲ καὶ ἐκ μόνων τῶν κινήσεών των ὅτι δὲν τοὺς παρεμποδίζει ἡ στολή των. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτιμήσῃς τὴν χάριν τοῦ ἐθνικοῦ ἐνδύματος πρέπει νὰ ἴδῃς τοὺς στρατιώτας τούτους περιπολοῦντας παρὰ τὴν εἴσοδον ἐρήμου τινὸς στενωποῦ, μὲ τὸ ὅπλον πλαγίως ἐπὶ τοῦ ὤμου, — ἢ διερχομένους ὁδὸν πόλεως μὲ γοργὸν τὸ βῆμα, μὲ τὰ κόκκινα φέσια ἀκίνητα ὑπεράνω τῆς λευκῆς φουστανέλας, — ἢ μᾶλλον, χορεύοντας τὸν πηδηκτόν, καθὼς τοὺς εἶδα ἀντιπροχθὲς ἔμπροσθεν τοῦ στρατῶνος των, εἰς Μεσολόγγι. Ἐὰν ἐνδύσῃς τοὺς χωρικοὺς τούτους μὲ τὰ στενὰ πανταλόνια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱματισμοῦ, ἐὰν βαρύνῃς τοὺς πόδας των μὲ καρφωτὰ ὑποδήματα, δὲν θὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃς· ἡ φυσική των χάρις ἐξαλείφεται καὶ δεσμεύεται ἡ ὀρεινή των εὐκινησία. Εἰς τὰ ὄρη των ἔχουν τὸν λαιμὸν ἀνοικτόν, προφυλάττονται δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους σκεπάζοντες τοὺς ὤμους διὰ τῆς κάπας των. Ὁ στρατιωτικὸς χιτὼν σφίγγει τὸν λαιμὸν καὶ στενοχωρεῖ τὸ στῆθός των χωρὶς νὰ προφυλάττῃ τοὺς ὤμους. Ἐντούτοις ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι ἤκουσα πολλάκις ἀξιωματικοὺς φίλους μου ἀπαριθμοῦντας λόγους σπουδαίους, ἀναδεικνύοντας τὴν ὑπεροχὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς στολῆς. Ὑποθέτω ὅτι ἔχουν δίκαιον καὶ ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστηθῶμεν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς φουστανέλας εἰς τὰ εὐζωνικὰ τοὐλάχιστον τάγματα, τὰ τοσοῦτον δημοφιλῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μᾶς τέρπει ἡ θέα των ἐνθυμίζουσα τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1821. Οἱ στρατιῶται οὗτοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν γενναίων ἐκείνων, οἵτινες ἐμάχοντο μὲ ὅπλα διάφορα, ἀλλ' ἔφερον ὅμως τὸ αὐτὸ ἔνδυμα.

Ὁ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου λόχος μετέβαινεν εἰς Μεσσηνίαν πρὸς καταδίωξιν τῶν φυγοδίκων, οἵτινες ὡς φαίνεται πλεονάζουν ἐκεῖ, ἀφοῦ στέλλονται καὶ εὔζωνοι πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐπὶ τόπου χωροφυλακῆς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Ἑλλάδι φυγοδίκων καὶ φυγοποίνων καταδιώκονται ἐν μέρει μὲν διὰ χρέη (ἰδίως πρὸς τὸ δημόσιον), ἐν μέρει δὲ διότι εἰς στιγμὴν πάθους καὶ παραφορᾶς ἔσυρον τὴν μάχαιραν μὲ εὐκολίαν μεγαλειτέραν τοῦ δέοντος. Δυστυχῶς, ἡ συνήθεια τοῦ ὁπλοφορεῖν εἶναι γενικὴ εἰσέτι ἐνταῦθα, τοῦτο δὲ συντελεῖ μεγάλως πρὸς πληθυσμὸν τῶν φυλακῶν μας. Ἄλλως, δὲν ἔχομεν τὰς ἀλλαχοῦ λεγομένας ἐγκληματικὰς τάξεις. Δὲν ἐξεπολιτίσθημεν εἰσέτι μέχρι τοῦ σημείου τούτου. Ἀλλ' ὅμως θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν νὰ φθάσωμεν εἰς σημεῖον ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ὡς ἔλλειψις ἀνδρικοῦ χαρακτῆρος τὸ νὰ μὴ φέρῃ τις μάχαιραν εἰς τὴν ζώνην του ἢ πιστόλιον εἰς τὸν κόλπον του. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι λείψανον παλαιῶν ἐθίμων καὶ ἀπαιτεῖται καιρὸς ὅπως παρέλθῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ διαπληκτισμοὶ οἵτινες ἀλλαχοῦ διεκπεραιοῦνται διὰ πυγμῶν καὶ λακτισμάτων, ἀπολήγουν ἐνίοτε ἐνταῦθα εἰς σοβαρωτάτας συνεπείας. Καὶ ἔπειτα, προτοῦ φθάσῃ ἡ ἀστυνομία ἢ ἡ χωροφυλακή, ὁ δράστης, ἐξημμένος ἔτι ἐκ τῆς πάλης, φεύγει εἰς τὰ ὄρη. Ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις ἔλαβε σύντονα μέτρα ὅπως τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ καταβῶσιν ἐκεῖθεν, ἐπέτυχε δὲ κατὰ τοσοῦτον, ὥστε πολλοὶ τῶν καταδιωκομένων προλαμβάνουν τὴν σύλληψιν παραδιδόμενοι ἀφ' ἑαυτῶν. Εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ἐξέλιπον σχεδόν, μὲ βεβαιοῦν δὲ ὅτι καὶ ἡ Μεσσηνία θὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν ἐντὸς ὀλίγου.

Νομίζω ὅμως ὅτι δι' ἄλλων μέσων ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ τούτου. Ἔπρεπε νὰ μεταρρυθμισθῇ ἁπλοποιουμένη ἡ ποινικὴ διαδικασία μας. Ὑποτρέφει τὴν φυγοδικίαν ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον ἐμπνέουν αἱ βραδύτητες τῆς Δικαιοσύνης. Ἐνίοτε ὁ φυγόδικος ὑποβάλλεται εἰς προφυλάκισιν μακροτέραν τῆς φυλακίσεως τὴν ὁποίαν συνεπάγεται ἡ καταδίκη. Εἰς ὁποίας δὲ φυλακὰς κλείονται οἱ δυστυχεῖς! Ἡ προσδοκία δίκης ταχείας καὶ φυλακίσεως ἐπιεικοῦς θὰ ἐφόβιζεν ἴσως τοὺς ἀνθρώπους τούτους ὀλιγώτερον ἢ αἱ δυσχέρειαι βίου φυγάδος εἰς ὄρη καὶ ἐρημίας, μὲ τὴν διαρκῆ ἀνησυχίαν ὅτι διώκονται καὶ θὰ συλληφθῶσιν. Ὅτε ἤκμαζεν ἡ λῃστεία, προσεκολλῶντο ἐνίοτε εἰς τὰς λῃστρικὰς συμμορίας, ἀλλὰ ἐξέλιπεν ἡ λῃστεία, ὥστε ἡ ζωὴ τῶν βουνῶν ἀπώλεσε τὸ κυριώτερον θέλγητρόν της. Οἱ φυγόδικοι θὰ τὴν ἀηδιάσωσιν ἐντελῶς, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἀντὶ τοῦ νὰ τοὺς διώκῃ, λάβῃ ριζικώτερα μέτρα. Ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἐλπὶς ὅτι μεταβολή τις ὑπουργικὴ ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν χαλάρωσιν τῆς καταδιώξεως ἢ καὶ ἀμνηστείαν, δι' ὅσους τοὐλάχιστον κατεδιώκοντο δι' ὀφειλὰς πρὸς τὸ δημόσιον. Ἀλλὰ τὰ ὑπουργεῖα ἀποκτοῦν ἤδη μονιμότητα ἐν Ἑλλάδι. Οἱ δυστυχεῖς φυγόδικοι εἶναι ἄξιοι λύπης!

Νομίζω ὅτι μόνος ἐγὼ ἐτίμησα σήμερον τὸ ξενοδοχεῖον, ὥστε ἀπολαμβάνω ἀμερίστους τὰς περιποιήσεις τοῦ ξενοδόχου μου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅτε ἐξάγεται ἡ σταφίς, ὑποθέτω ὅτι ἔχει πλειοτέραν ἐργασίαν. Τώρα τὰ ὀλίγα ἐντὸς τοῦ λιμέ-

νος ἱστιοφόρα κινοῦνται ἐλευθέρως περὶ τὴν ἄγκυράν των. Ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου δύναμαι εὐκόλως ν' ἀριθμήσω τοὺς ἱστοὺς των ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων. Ἡ προκυμαία εἶναι ἔρημος. Μόνον εἰς τὴν ὄπισθεν τοῦ ξενοδοχείου ὁδὸν ἀκούω τοὺς ἐργάτας εὐθυμοῦντας εἰς τὸ καπηλεῖον καὶ ᾄδοντας. Δὲν εἶναι δὲ ποσῶς δυσάρεστος ἡ μελῳδία τῶν ᾀσμάτων. Ἀφεύκτως, ἐκ Ζακυνθίων ἀποτελεῖται ὁ χορός.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Κ'.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ κλαγγὴ τῶν ξιφῶν, ἡ βροντὴ τῶν καρυοφυλλίων ἠκούσθη ὄπισθεν τῶν ὀρέων, εἰς ἀπόστασιν πέντε ἢ ἓξ ὡρῶν πορείας ἀπὸ τῆς τοποθεσίας Ζυγουριᾶς, τοῦ στρατοπέδου τοῦ Χρήστου Μηλιόνη.

Δύο γυναῖκες ἐξελθοῦσαι λίαν πρωῒ ἐκ τῆς κώμης των, μετέβαινον εἰς τὴν πηγὴν ὅπως γεμίσωσιν ὕδατος τὰς στάμνους. Ἐξαίφνης ἐτρόμαξαν ἀκούσασαι εὐκρινῶς κρότον τουφεκισμῶν. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρῶς ἐκ τῶν ὀρέων, καὶ ἡ ἠχὼ τῶν πυροβολισμῶν ἐφέρετο ἐπὶ τῶν πτερύγων του.

Ἡ μία τῶν γυναικῶν τόσον κατεπλάγη, ὥστε ἔρριψε τὴν στάμνον της κατὰ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐστράφη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ χωρίον της. Ἡ ἄλλη τὴν ἐγκαρδίωσεν εἰποῦσα ὅτι ἀπὸ τὸ *μπουμπουνητὸ* φαίνεται ὁ πόλεμος νὰ εἶνε μακρυά, καὶ δὲν ἔπρεπε τόσον νὰ φοβῆται.

Καὶ βεβαίως ἐξ ἀρχῆς τολμηρὰ πρέπει νὰ ἦτο ἡ γυνὴ αὕτη, ἥτις εἶχε πείσει τὴν ἄλλην τὴν σύντροφόν της νὰ πορευθῶσιν πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ὁ ἥλιος εἰς τὴν πηγήν. Ἀπὸ τεσσάρων ἢ πέντε μηνῶν φόβος εἶχε διαδοθῆ εἰς τὰ πεδινὰ χωρία, ὡς ἐκ τῆς ἐκστρατείας τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ προστάτις πτέρυξ τοῦ ἀνδρείου μαχητοῦ ἐξετείνετο εἰς ὅλας τὰς ὀρεινὰς κώμας, ὅπου καὶ ἄλλως δὲν ἦσαν δειλοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἡ σκιὰ αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῶν πεδινωτέρων χωρίων.

Ὡς ἐκ τοῦ φόβου τούτου, ἐπῆλθεν ἀπραξία εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, ᾤχετο ἡ εὐκολία τῆς συναλλαγῆς, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐδυστύχει. Ἡ κατάστασις δὲ αὕτη ἔμελλε, κατὰ τὰ φαινόμενα, νὰ παραταθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διότι ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τοὺς κλέφτας. Ἀλλ' ὁ Χρῆστος Μηλιόνης, ἂν καὶ εἶχε καλὰ *ταμπούρια* εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, δὲν ἠγάπα νὰ μένῃ κεκλεισμένος ἐκεῖ ἐπ' ἀόριστον χρόνον. Ὁσημέραι ἡ ἔνδεια τοῦ λαοῦ καθίστατο δεινοτέρα, καὶ αὐτοὶ οἱ κλέφται ἔμελλον πιθανῶς ν' ἀπορήσωσι τῶν ἐπιτηδείων.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην νὰ κάμῃ ἔξοδον...

Πρωΐαν τινὰ τοῦ Μαΐου ἐπανῆλθον εἰς τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου οἱ δύο *μονόμματοι*, οὓς εἶχε στείλει πρὸ δύο ἡμερῶν ἵνα κατασκοπεύσωσιν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Πετρίτης καὶ ὁ Ξυπνητῆρας.

—Καὶ τί ἀγροικήσατε; τοὺς ἠρώτησεν ὁ ἀρχηγός.

— Τίποτα, καπετάνο, ὅλο καὶ ζαγάρια, ἀπήντησεν ὁ Πετρίτης. Κανένας τους δὲν εἶνε χαίρικος.

— Τοὺς ζύγωσες καλά;

— Ὅλη 'μέρα τοὺς βίγλιζα. Κανένα χαλαλῆ ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶδα. Ὅλοι δουλάπια.

— Καὶ σύ, Ξυπνητῆρα;

— Τὰ ἴδια, καπετάνο μου. Δὲν εἶνε γιὰ ντουφέκι αὐτοῦνοι.

— Ἄκουσες τὸ βρόντο τους;

— Τὸν ἄκουσα· ψοφίμικος κι' αὐτός. Κούφια ἔβαζε τὸ ντουφέκι. Τὴν μπαρούτη μὲ το φτερό.

— Καὶ τὰ κατατόπια τους, Πετρίτη;

— Τρεῖς ἀδρασκελιαίς. Τὰς ἐκθέσεις ταύτας τῶν κατασκόπων του δὲν περιέμενε βεβαίως ὁ Χρῆστος ὅπως ἀποφασίσῃ. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐξόδου ἀπὸ πολλοῦ εἶχε γείνει παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ τόσον αἴσια πορίσματα τῶν παρατηρήσεων τῶν δύο τούτων κλεφτῶν δὲν τὸν δυσηρέστησαν.

Ἀφ' ἑσπέρας ἔδωκε διαταγὴν νὰ εἶνε ἕτοιμοι πρὸς ὁδοιπορίαν οἱ ἄνδρες του ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἐξαστέρου Πούλιας.

ΚΑ'.

Ὅτε οἱ κλέφται εἶχον φθάσει εἰς τὰ σύνορα τῶν Τούρκων, εἰς τόπον καλούμενον Λαγκόβα, μόλις εἶχεν ἀνατείλει ὁ ἑωθινὸς ἀστήρ. Ἡ δρόσος τῆς πρωΐας ἀπέσταζεν ἀπὸ τῶν φύλλων, καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἔπεμψε πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου κήρυκα. Καὶ ὁ κῆρυξ ἀπελθὼν πρὸς τοὺς Τούρκους εἶπε·—Μὲ στέλλει ὁ Μηλιόνης, θὰ πολεμήσωμεν. Καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας, ἀπήντησε·—Δέχομαι τὸν πόλεμον. Τὴν λέξιν ταύτην δὲν ἐξέφερεν ἀκεραίαν, ἡ ἡμίσεια ἔμεινεν εἰς τὸν λάρυγγα. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Πάνος Μαυρομμάτης ὠχρίασε. Καὶ ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐφρόνει.

Καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀπαντήσῃ.

Καὶ ὁ γέρων Τοπτσῆς (οὕτως ὀνομάζετο ὁ κῆρυξ) ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ἀναπολῶν τὴν παλαιὰν νεότητά του, καὶ ζη-

λεύων τοὺς νεωτέρους. Διότι πάλαι ποτὲ ὁ Τοπτσῆς ἦτο πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Γυφτάκη καὶ τοῦ Καλέμη, δύο περιβοήτων κλεφτῶν. Ἀλλ' ἤδη εἶχε γηράσει καὶ ἐξετέλει ἔργα κήρυκος. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὁ γέρων Τοπτσῆς ἐνθυμηθεὶς τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐστέναξε. Καὶ ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην ἀνήγγειλεν ὅτι δέχονται τὴν μάχην οἱ Τοῦρκοι.

Ἡ πρώτη ἀκτὶς τοῦ ἡλίου δὲν ἐπρόβαλεν ἀκόμη, καὶ ῥοδίνη ἐφαίνετο ἡ πρόδρομος τοῦ φαεινοῦ ἀστέρος ἀνταύγεια ἐπὶ τοῦ στερεώματος. Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης διέταξε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν.—Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ὁρμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων. Αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐφώτισαν τὰς πρώτας τῶν ξιφῶν ἀνελκύσεις καὶ τὰ ἑωθινὰ τῶν ἀηδόνων ᾄσματα ἐσίγησαν βωβανθέντα ὑπὸ τῶν πρώτων τοῦ καρυοφυλλίου βροντῶν. Οἱ ῥύακες τοῦ αἵματος ἔρρευσαν παρὰ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ αἱ οἰμωγαὶ τῶν πιπτόντων ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν πνοῶν τοῦ ἀνέμου.

Ἡ πάλη μετ' ἀνεκφράστου ὁρμῆς ἀρχίσασα ἀμετάπτωτος ἐτηρήθη ἐπὶ δύο ὥρας. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἦσαν ἀκάματοι. Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἡγεῖτο τῆς ἐφόδου, καὶ ἐπολέμει, ὡς συνείθιζε, μὲ διπλοῦν καρυοφύλλι, εἷς δὲ τῶν πιστοτέρων ἀκολούθων του ὄπισθέν του ἱστάμενος ἐγέμιζε τὸ ἓν καὶ παρελάμβανε τὸ ἄλλο, ἐκεῖνος δὲ τὸ ἐκένου καὶ τὸ ἐπέστρεφεν. Ὁ Σαΐτας ἐλύσσα, ἐφρύαττεν, ἔτριζε τοὺς ὀδόντας καὶ ἐπυροβόλει. Ὁ Πετρίτης ἐσκόπευε μετ' ἀπιστεύτου δεξιότητος καὶ δὲν ἔσπευδεν, ἀλλ' ἐκύτταζε νὰ ἴδῃ ἂν ἐπέτυχεν ἡ βολή του. Ὁ Πευκόρραχος εἶχε φυτευθῇ κατὰ τὴν συνήθειάν του ὄπισθεν βράχου, καὶ ἐπυροβόλει ἀδιακόπως. Καὶ αὐτὸς ὁ Τοπτσῆς ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶχε γηράσει παραπολύ.—Οἱ μονόμματοι κλίνοντες τὸ ἓν γόνυ πρὸς τὴν γῆν, ἐσκόπευον, ἔβαλλον, ἐφόνευον. Ἡ θέσις, ἣν κατεῖχον οἱ ἐπὶ τοῦ λόφου Τοῦρκοι, προχείρως ὠχυρωμένη, δὲν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρά. Μετ' ὀλίγον ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας διέταξε τὴν ὑποχώρησιν. Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦσαν πολλῷ πλείονες τῶν κλεφτῶν, ἀλλ' ὑπερεῖχον κατὰ τὴν θέσιν. Πολλοὶ αὐτῶν μεθ' ὅλην τὴν ἀγέρωχον διαβεβαίωσιν τῶν δύο κατασκόπων τοῦ Μηλιόνη ἔδειξαν μεγάλην ἀνδρείαν. Ἀλλ' ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἀσυγκρίτως ὑπερεῖχον οἱ κλέφται, ἦτο ἡ περὶ τὸ σκοπεύειν δεξιότης. Σπανίως τις τῶν μονομμάτων ἠστόχει τοῦ σκοποῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἔρριπτον ἴσως διπλασίας βολὰς ἢ ὅσας ἔρριπτον οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ τὰ βόλιά των δὲν εὕρισκον τὴν *κάκοψη σάρκα τοῦ κλέφτη*, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Βαλαωρίτου.

Ὀλίγον ἔτι καὶ ἡ θέσις τῶν Τούρκων ἔμελλε νὰ κυριευθῇ ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν κλεφτῶν. Ἀλλὰ τότε ἀπροσδοκήτως ἐπῆλθεν ὑποτροπή τις θάρρους εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀμυνομένων, εἰς τὴν μίαν τοὐλάχιστον πτέρυγα αὐτῶν, ἧς ἡγεῖτο ὁ γνωστὸς ἡμῖν Γιουσοὺφ Ἰβραήμ. Ὁ Ἀλβανὸς οὗτος κατώρθωσε ν' ἀναρριπίσῃ τὸ θάρρος τῶν περὶ αὐτόν, καὶ οὗτοι γενναίως ἀντέσχον, οὐ μικρὰν ζημίαν προξενήσαντες εἰς τοὺς κλέφτας. Δυσχερὴς καὶ βραδεῖα, ὡς φαίνεται, ἦτο πάντοτε ἡ ἔκβασις τοῦ κλεφτοπολέμου. Ἐνόσῳ διήρκεσε τῆς ἀντιστάσεως ταύτης τὸ σθένος, πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν ἔπεσον. Ἀλλὰ τότε ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐφρύαξε καὶ διέταξε κρατερὰν ἔφοδον. Οἱ κλέφται ἐφώρμησαν ἐκ τῶν προμαχώνων των, πανταχόθεν δὲ ὁρμήσαντες περιεκύκλωσαν τοὺς Τούρκους. Τότε ἐτράπησαν οὗτοι εἰς φυγήν. Ὁ Χρῆστος διέταξε νὰ τοὺς καταδιώξωσι· τὸ τουρκικὸν στράτευμα ἐσκορπίσθη εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους...

Ὅτε ἀνεπαύθησαν μικρὸν οἱ καταπεπονημένοι ἄνδρες, ὁ Μηλιόνης διέταξε νὰ *μετρηθῶσι*. Δεκαεννέα ἔλειπον. Τραυματίαι ἦσαν ἄλλοι τόσοι περίπου. Ἐκ τῶν ἐγκρίτων κλεφτῶν ἔπεσον ὁ Σαΐτας, ὁ Ξυπνητήρας, ὁ Πετρίτης καὶ ὁ Γκαβόχηνας. Ὁ δὲ γηραιὸς Τοπτσῆς ἔκειτο δεινῶς τετραυματισμένος.

Τὰς ἀπωλείας τοῦ ἐχθροῦ ὑπελόγιζεν ὁ Μηλιόνης εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ κατὰ προσέγγισιν ἀριθμοῦ των, ἤτοι εἰς ἑξήκοντα. Τοῦρκοι νεκροὶ εὑρέθησαν εἰς τὰ πέριξ κείμενοι περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ τούτων οἱ πλεῖστοι ἔκειντο ἐπίστομα, ὡς νὰ ἤθελον ν' ἀπευθύνωσι πρὸς τὸν Ἀλλὰχ τὸ τελευταῖον *ναμάζι*. Εὐτυχῶς οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν κλεφτῶν εὑρέθησαν ὅλοι ἀκέραιοι, καὶ οὐδενὸς τὴν κεφαλὴν εἶχον προφθάσει ν' ἀποκόψωσιν οἱ Τοῦρκοι. Ἐὰν τοιοῦτό τι συνέβαινεν, ὁ Μηλιόνης ἦτο ἕτοιμος νὰ διατάξῃ δευτέραν καταδίωξιν, ὅπως ἀποσπάσῃ τὰς κεφαλὰς τῶν συντρόφων του ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἐχθροῦ, σώζων αὐτὰς ἀπὸ τῆς ὕβρεως. Ἀκολούθως οἱ κλέφται ἐκήδευσαν τοὺς νεκρούς των μετὰ πάσης τιμῆς, καὶ δώδεκα τελευταῖοι πυροβολισμοὶ ἀντήχησαν εἰς τὰ ὄρη πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων.

ΚΒ'.

Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐξέφερε φοβερὰν κραυγὴν μανίας καὶ ἀγανακτήσεως.

— Ὁ θεὸς κ' ἡ γῆ δὲν τὸ βαστᾷ, ἀνέκραξεν· ἐμένα, ἐμένα τὸν ἀδελφοποιτό σου;....

Ὁ Τοῦρκος ἔμεινεν ἄφωνος, καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ δικαιολογηθῇ.

Ὁ Χρῆστος δὲν κατεδέχθη, νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ περισσότερον, ἀλλὰ τῷ εἶπεν.

— Ἐμπρὸς τὰ ντουφέκια.

— Εἶμαι ἕτοιμος, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος.

Ἦτο ὁ Τοῦρκος Σουλεϊμάνης, ὃν εἴχομεν λάβει ἀφορμὴν νὰ ἐπαινέσωμεν εἰς τὰς σελίδας τῆς διηγήσεως ταύτης. Ἀλλὰ τὰ ὅρια τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας εἶνε τοσοῦτον δυσδιάκριτα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὥστε οἱ νεώτεροι ἐκ τῶν φιλοσοφούντων εἶχον δίκαιον ν' ἀνακηρύξωσιν ὡς ὅλως

ἀνωφελῆ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχολογίαν κατόπιν τῆς μεταφυσικῆς. Ὁ Σουλεϊμάνης ἦτο ἀπὸ παλαιοῦ χρόνου πιστὸς φίλος τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἠδύνατο οὗτος νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν τιμήν του, τόσην ἐμπιστοσύνην εἶχεν εἰς τὸν Τοῦρκον ἐκεῖνον. Ὁ Χρῆστος εἶχε πείσει ἀγράμματόν τινα ἱερέα νὰ τοὺς περάσῃ διὰ τῆς ἁγίας ζώνης, ἤτοι ν' ἀναγνώσῃ ἐπ' αὐτῶν τὰς εὐχὰς τῆς ἀδελφοποιίας. Ἔλεγόν τινες ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ἂν δὲν τὸν ἠπείλει ὁ Χρῆστος Μηλιόνης. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τοιοῦτον παράδειγμα ἀδελφοποιίας μετ' ἀλλοθρήσκου ἦτο ἀνήκουστον ἴσως εἰς τὰ χρονικά. Ξενίαι καὶ φιλίας δεσμοὶ ἦσαν συχνότατοι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τουρκαλβανῶν. Ἀλλ' ἡ μετ' αὐτῶν ἀδελφοποιία ἐνομίζετο ἀνόσιον. Οἱ δογματικοὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπεκήρυττον καὶ κατεδίκαζον τὸ ἔθιμον τοῦτο καθόλου, καὶ μεταξὺ χριστιανῶν. *Ἡ θέσις*, ἔλεγον εὐστόχως οἱ οὕτω συλλογιζόμενοι, *ἡ θέσις μιμεῖται τὴν φύσιν. Ἡ δὲ φύσις δὲν παράγει ἀδελφούς, ἀλλ' υἱούς. Οἱ γονεῖς σας δύνανται νὰ σᾶς προσποιήσωσιν ἀδελφοὺς διὰ γεννήσεως ἢ δι' υἱοθεσίας. Σεῖς αὐτοὶ ὅμως ἀδελφοὺς δὲν δύνασθε νὰ πλάσητε.*

Ἐντούτοις ὁ Χρῆστος Μηλιόνης δὲν εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ μεταμεληθῇ διὰ τὴν μετα τοῦ Σουλεϊμάνη ἀδελφοποιΐαν. Ὁ Τοῦρκος οὗτος ἦτο πιστὸς καὶ ἔνθερμος φίλος. Ἀλλὰ φεῦ! Δὲν ἦτο καὶ χρημάτων κρείττων, ὡς ἀπεδείχθη ὕστερον.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἔμελλε νὰ περιφέρηται πρὸς φανταστικὴν καταδίωξιν τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Εἶχεν ἀναβῆ δὶς ἤδη ὅλους τοὺς λόφους τῆς Ἀκαρνανίας, εἶχε διαβῆ δὶς ὅλας τὰς κοιλάδας αὐτῆς. Καὶ μόνον εἰς τὴν θέσιν Ζυγουριὰν δὲν εἶχέ ποτε πλησιάσει. Ἡ μονοτονία αὕτη τῆς καταδιώξεως ἐπ' ὀλίγον μόνον διεκόπη, διὰ τῆς ἀπροόπτου ἐπιθέσεως αὐτοῦ τοῦ Μηλιόνη, ἣν διηγήθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι βαρέως φέροντες ὅσην ἔπαθον φθοράν, ἦσαν ἀπαρηγόρητοι, καὶ ἐγόγγυζον κατὰ τῶν αἰωνίων ἀναβολῶν τοῦ Κλεισούρα. Τότε οἱ συνετώτεροι τῶν ἀγάδων τῆς Ἀκαρνανίας, οἵτινες ἦσαν, ὡς πάντοτε συμβαίνει, οἱ πλουσιώτεροι, ἔστησαν συμβούλια... ἔλυσαν τὰ βαλάντια. Εὑρέθη δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐπιτήδειος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, ὅστις ἔπεισε τὸν Σουλεϊμάνην, αὐτὸν τὸν πιστὸν φίλον τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, ν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν κλέφτην ὡς ἀπεσταλμένος, ἀπόρρητον ἔχων ἐντολὴν νὰ τὸν δολοφονήσῃ.

Ὁ ἀπονήρευτος κλέφτης ὑπεδέχθη τὸν Τοῦρκον μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ἤνοιξε πρὸς αὐτὸν τὴν καρδίαν του, ἐξέτεινεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὴν σκηνήν του, παρέθηκεν αὐτῷ τὴν λιτὴν τράπεζάν του, διέταξε τὸν Τσιντζούραν, τὸν ἀοιδόν, νὰ τραγῳδήσῃ ὅλα τὰ ᾄσματα ὅσα εἴξευρε, πλὴν τῶν ἡρωϊκῶν. Ἡ *πλόσκα* ἐτελείωσε δώδεκα κύκλους περὶ τοὺς συνδαιτυμόνας, ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβαίνουσα, ὁ ξενιζόμενος ηὐθύμησεν, ἐφαιδρύνθη, κατενύγη, ἐσκυθρώπασε.

— Τί ἔχεις, Σουλεϊμάνη; τὸν ἐρωτᾷ ὁ Χρῆστος· τί ἔπαθες, *βλάμη;*

— Τίποτε, *βλάμη μου*, ἀπήντησεν ὁ Ἀλβανός, κάτι θυμήθηκα.

— Πιέ, νὰ τὸ ξεχάσῃς, εἶπεν ὁ Χρῆστος. Ὁ Σουλεϊμάνης ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἡ ὁμίχλη τῆς κατηφείας δὲν παρῆλθεν ἀπὸ τῆς μορφῆς του.

Ὁ Χρῆστος δὲν τὸν ἠρώτησε τὸ δεύτερον, ἀλλ' εἷς τῶν δαιτυμόνων, ὁ γέρων Τοπτσῆς, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἐθεραπεύθη ἐκ τῶν τραυμάτων του (εἶχον παρέλθει δύο σχεδὸν μῆνες ἀπὸ τῆς ἐν Λαγκόβῃ συμπλοκῆς) εἶχε συλλάβει ὑπονοίας, καὶ κατώπτευε τὸν Τοῦρκον διὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν.

— Κάτι ἤθελα νὰ τοῦ πῶ τώρα, ἐψιθύριζε καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ θὰ μὲ πῇ κουτόν.

— Τί μουρμουρίζεις, γέρο Τοπτσῆ; εἶπεν ὁ Χρῆστος.

— Τίποτα, καπετάνο, ἀπήντησεν ὁ γέρων.

Καὶ συσταλεὶς εἰς μίαν κόγχην ὁ γέρων Τοπτσῆς, ἀπεφάσισε νὰ μὴ σκέπτηται πλέον τίποτε. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θαυμασίως συνέτεινεν ἡ *πλόσκα*, ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὸν δέκατον καὶ τρίτον γύρον της.

Μόνοι ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων δὲν ἔπινον ὁ Χρῆστος Μηλιόνης καί τινες ἄλλοι τῶν κλεφτῶν τηροῦντες τὴν περὶ νηφαλιότητος σεπτὴν εἰς τὰς τάξεις των ῥήτραν. Ἡ ἀρχαία τῶν κλεφτῶν πεῖρα ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὅτι, ὁσάκις κλέφτης ἔπαθέ τι κακόν, ἔπαθε τοῦτο κατόπιν ἀμέτρου οἰνοποσίας, ἢ ἕνεκα ἄλλης ἁμαρτίας. Ἐντούτοις καὶ αὐτὸς ὁ Σουλεϊμάνης, ὅσον καὶ ἂν ἠλευθερίαζε περὶ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κορανίου, δὲν ἦτο ὅμως ἄλλοτε ἀκρατὴς οἰνοπότης, ὅσον ὁ Χρῆστος Μηλιόνης εἴξευρεν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι σήμερον κάτι ἐνθυμεῖτο, εἶπε.

Κάτι ἐνθυμεῖτο τῷ ὄντι. Ἐνθυμεῖτο τὸ πλῆρες χρυσίου βαλάντιον δι' οὗ εἶχε διαφθαρῆ παρὰ τῶν ὁμοθρήσκων του, ὑποσχεθεὶς νὰ φονεύσῃ τὸν φίλον του Χρῆστον Μηλιόνην.

Μικρὸν ἀκόμη καὶ ὁ Σουλεϊμάνης τοσοῦτον εἶχε σκοτισθῆ ὑπὸ τοῦ οἴνου, ὥστε ἤρχισε νὰ κλαίῃ μὲ ἀληθῆ δάκρυα.

— Τί ἔχεις, βλάμη; τῷ λέγει πάλιν ὁ Χρῆστος.

— Σήκω, πᾶμε νὰ σοῦ πῶ, ἀπήντησεν ὁ Ἀλβανός.

Καὶ ἐπορεύθησαν κατὰ μόνας ἀμφότεροι. Ἐκεῖ ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἔμελλε ν' ἀκούσῃ τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην ἐξομολόγησιν, ἣν οὐδ' εἶχε φαντασθῆ ποτὲ εἰς τὴν ζωήν του. Ὁ Σουλεϊμάνης τῷ ὡμολόγησεν ὅτι ἦτο *βαλμένος νὰ τὸν σκοτώσῃ*.

Τότε ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐξέπεμψε τὴν μανιώδη ἐκείνην κραυγήν:

— Ὁ Θεὸς καὶ ἡ γῆ δὲν τὸ βαστᾷ! Ἐμένα, τὸν ἀδερφοποιτό σου!

ΚΓ'.

Καὶ τὸ πρῶτον κίνημα αὐτοῦ ὑπῆρξε ν' ἁρπάσῃ τὸ τουφέκιον. Ἐντούτοις ὁ Σουλεϊμάνης ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν ἱκέτευεν...

Οἱ κλέφται ἰδόντες ἐκ τοῦ ἀπέναντι, ἔσπευσαν νὰ ἔλθωσι πρὸς τούτους. Καὶ οὐδεὶς ἐπρόφερε λέξιν, τὰ διασταυρούμενα βλέμματα μόνον ἠρώτων τί συνέβαινεν.

Δὲν ἐτόλμησαν νὰ πλησιάσωσι πολὺ πρὸς τὸ τὸ σύμπλεγμα, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγόν των. Μίαν λέξιν ἤκουσαν μόνον, ἣν ἐπρόφερε μεγαλοφώνως ὁ Χρῆστος Μηλιόνης.

—Φεῦγα! Τί κάθεσαι;

Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάνης ἐπέμενεν, ὡμίλει σιγά, καὶ καθικέτευε τὸν Χρῆστον. Αἱ λέξεις δὲν ἠκούοντο, ἀλλ' ἐάν τις τῶν παρόντων εἰς τὴν σκηνὴν ἐγίνωσκε τί εἶχε συμβῆ, καὶ ἔβλεπε τὴν ἔκφρασιν ταύτην τοῦ προσώπου του, θὰ ἠδύνατο ὡς ἔγγιστα νὰ ἑρμηνεύσῃ οὕτω τὰ λεγόμενα. «Πῶς νὰ γυρίσω εἰς ἐκείνους ποῦ μ' ἔστειλαν; Ποῦ νὰ πάγω νὰ ζήσω; Σκότωσέ με καλλίτερα. Ἢ προσκύνησε μὲ τὸ καλόν, ἢ σκότωσέ με.»

— Ἐγώ! ἐγὼ νὰ προσκυνήσω! ἀπήντησεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης. Ἐγὼ νὰ προσκυνήσω τοὺς Τούρκους;

— Θὰ σὲ κάμουν δερβέναγα, ἀπήντα ὁ Σουλεϊμάνης. Θὰ σὲ κάμουν πρῶτον καπετάνο εἰς ὅλα τὰ χωριά.

— Νὰ μὴν τὸ ξαναπῇς αὐτό, ἀνέκραξεν ἀγρίως ὁ Χρῆστος, εἰ δὲ μή, σ' ἔφαγα...

Καὶ ἀπωθήσας ἀπὸ τοῦ στήθους του τὸν Σουλεϊμάνην, ἐχώρησεν ὀπίσω δύο βήματα, καὶ ἐφαίνετο ἕτοιμος νὰ ὁρμήσῃ κατ' αὐτοῦ.

— Εἶσαι προδότης! ἔκραξε πρὸς αὐτόν.

— Ἐχάθηκα, ἐψιθύρισεν ὁ Σουλεϊμάνης, συνάπτων τὰς χεῖρας.

— Μὴ φοβᾶσαι, εἶπεν ὁ Χρῆστος, δὲν θὰ σὲ χαλάσω *ἀποχεριοῦ*, ὅπως σοῦ ἔπρεπε· μαζύ σου θὰ χτυπηθῶ. Φέρτε τὰ καρυοφύλλια 'δῶ, ἔκραξε πρὸς τοὺς κλέφτας.

Ἐκεῖνοι ὑπήκουσαν, ἀλλὰ δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν παρουσιάσθησαν πρόθυμοι νὰ μονομαχήσωσιν ἀντὶ τοῦ ἀρχηγοῦ πρὸς τὸν Σουλεϊμάνην.

Τοιαύτην προσφορὰν δὲν ἠδύνατο ὁ ἀρχηγὸς νὰ δεχθῇ. Τοὐναντίον εἶχεν ἀπόφασιν αὐτὸς νὰ μονομαχήσῃ. Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάνης ὅστις ὡς ἐκ τῶν συμβάντων τούτων, εἶχεν ἀνανήψει ἐκ τῆς μέθης ἤδη, ἐτόλμησε νὰ προτείνῃ μίαν ἀντίρρησιν.

— Ἀφοῦ βρίσκομαι στὰ χέριά σου, εἶπε, ποιὸς μοῦ ἀποκρίνεται πῶς θὰ μὲ ἀφήσουν νὰ φύγω οἱ σύντροφοί σου, ἂν τύχῃ καὶ σὲ σκοτώσω;

Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐφάνη εὔλογος εἰς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην. Προσκαλέσας τοὺς προκρίτους τῶν κλεφτῶν του εἶπεν αὐτοῖς:

— Ἐλᾶτε, παιδιά, ν' ἀμόσετε 'στὸ σπαθὶ καὶ 'στὸ σταυρό, νὰ τὸν ἀφήσετε νὰ φύγῃ, ἂν μὲ σκοτώσῃ.

Οἱ κλέφται ἐθεώρησαν ἀλλήλους ἀπορηματικῶς. Οὐδεὶς ἦτο πρόθυμος νὰ κάμῃ τὴν ἀρχήν. Οὐδεὶς ἐκινήθη.

Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης τοὺς ἐπέπληξε:

— Κανένας σας δὲν κρένει; βοῦβα σᾶς ἔπιασε!

Τέλος ὁ Τοπτσῆς, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Πευκόρραχος, διεμαρτυρήθησαν.

— Ἐγὼ δὲν ἀμόνω.

— Μήτ' ἐγώ.

— Ὄντας σκοτωθῇς ἐσύ, καπετάνο, εἶπεν εὐστόχως ὁ γηραλέος Τοπτσῆς, κανένα κουμμάντο δὲν θἄχουμε, καὶ τότες ποιὸς θὰ ἐμποδίσῃ τὰ παλληκάρια;...

— Ἀφίνω ἐσένα καὶ τὸν Πευκόρραχον 'στὸ *ποδάρι μου*, ἐπέμεινεν ὁ Χρῆστος· οἱ δύο σας πρέπει νὰ μοῦ ὑποσχεθῆτε ὅτι δὲν θὰ ἀφήσετε νὰ τὸν βαρέσουν.

Οἱ δύο κλέφται συνεκινήθησαν καὶ ἵσταντο διστάζοντες.

— Καὶ ἂν ἐσεῖς δὲν φανῆτε ἄξιοι, προσέθηκεν ὁ Μηλιόνης, ἀφήνω 'στοὺς Τσεκουραίους κατάρα νὰ σᾶς πάρουν τὸ καπετανᾶτο, καὶ νὰ σᾶς πολεμήσουν, ἂν δὲν φυλάξετε τὴν διαθήκη μου.

Τότε ὁ Τοπτσῆς καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Πευκόρραχος, κατηφεῖς καὶ τεθλιμμένοι, ἔτειναν τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ξίφους, καὶ ὤμοσαν ν' ἀφήσωσιν τὸν Σουλεϊμάνην ἐλεύθερον, ἂν ἐφόνευε τὸν προσφιλῆ ἀρχηγόν των.

. . . .

ΚΔ'

Εἰς τὸ χωρίον Πευκάκια, ὅπου εἶχε καταφύγει ἡ Βάσω, ἀπῆλθεν ὁ Νῖκος τὴν ἐπαύριον, καὶ διηγήθη μετὰ δακρύων τὸ σπαραξικάρδιον τέλος τῆς ἱστορίας ταύτης. Ὁ ἡρωϊκὸς πρόμαχος τῆς Ἀκαρνανίας δὲν ἦτο πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων.

Ἀλλὰ καλλίτερον παντὸς ἄλλου διηγοῦνται τὴν ἔκβασιν τῆς πάλης οἱ δύο στίχοι τοῦ ἡρωϊκοῦ ᾄσματος:

Μὲ τὸ τουφέκι τρέξανε, ἕνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλο.
φωτιὰν ἐδῶκαν στὴ φωτιὰ πέφτουν κ' οἱ δυὸ στὸν [τόπο.

Καὶ οὕτως ὅ,τε προδότης τῆς φιλίας καὶ ὁ ἀπαράμιλλος μαχητὴς τῶν ὀρέων ἔσχον κοινὸν τὸν πότμον, καὶ ἔβρεξαν διὰ τοῦ αἵματός των τὸ αὐτὸ ἔδαφος.

. . . .

Σκοτεινήν τινα νύκτα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Κώστας μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του, ὁ

Νῖκος καὶ ἡ Βάσω, μὴ βλέποντες ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ, κατώρθωσαν νὰ φύγωσι καὶ διεπεραιώθησαν εἰς Λευκάδα. Ὅπως συγχωρήσῃ ὁ Κώστας τὸ ἁμάρτημα, ἢ μᾶλλον τὸ ἀτύχημα, τῆς θυγατρός του, ἐδέησε νὰ μεταβιβασθῶσι πρὸς αὐτὸν αἱ ὕστεται παραγγελίαι τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, δι' ὧν ἐγίνετο ἐγγυητὴς ὑπὲρ τῆς ἀναδεκτῆς του. Ὁ δὲ Νῖκος οὐδεμιᾶς παρακελεύσεως ἀνάγκην εἶχεν ἵνα συγχωρήσῃ. Μετὰ ἓξ μῆνας λήξαντος τοῦ πένθους, ὅπερ ἔφερεν ἡ νεᾶνις διὰ τὸν νοννόν της, ἐτελέσθη ἐν Λευκάδι ὁ γάμος.

Τὴν αὐτὴν συγκατάβασιν ὅμως δὲν ἔδειξε καὶ ὁ ἀπαγωγεὺς τῆς Βάσως πρὸς τὴν μαύρην, τὴν δύσμοιρον Φατμάν. Χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τί ἔπταιε, κατεβιβάσθη ζῶσα εἰς βαθὺ φρέαρ, καὶ ἐκεῖ εὗρε σκληρὸν τὸν θάνατον· μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ αὐτὸς ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς ἐδολοφονήθη ὑφ' ἑνὸς τῶν ὁμοθρήσκων του.

Ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Μηλιόνη, οἱ πλεῖστοι ἠκολούθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του τοὺς Τσεκουραίους, καὶ διέπρεψαν εἰς πολλὰς συμπλοκάς. Ὁ γέρων Τοπτσῆς ἐκὼν παρῃτήθη τὴν ἀρχηγίαν, ὁμοίως καὶ ὁ Πευκόρραχος, ἐκεῖνος μὲν ὡς λίαν πρεσβύτης, οὗτος δὲ ὡς ἄγαν δυσκίνητος.

Περὶ τοῦ Καμπόσου οὐδὲ λέξις ποτὲ ἠκούσθη, οὐδ' ἔμαθέ τις τί ἀπέγεινε.

Α. Παπαδιαμαντης

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Πλὴν τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀσωπίου, τῶν κορυφαίων τῆς Κερκύρας φιλολόγων, ἐγνώρισα καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἀκαδημειακῶν πολιτῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνταῦθα σπουδαζόντων ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν, οἱ δὲ λοιποὶ ὀλίγοι κατάγονται ἐκ τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου, καὶ οὗτοι θεωροῦσι τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀκαδήμειαν οὐχὶ ὥς τι αὐτάρκες καὶ τέλειον διδακτήριον, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς πρόδρομον διὰ τὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας ἢ πρὸς διαμονὴν ἐν Παρισίοις. Καὶ ἐν μὲν προτέροις χρόνοις οἱ ἐξ Ἑλλάδος φιλεπιστήμονες μετέβαινον ἐντεῦθεν εἰς τὰ ἰταλικὰ πανεπιστήμια, εἰς Πάδουαν καὶ Πίσαν, ἀλλὰ τώρα ἡ φήμη τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης ἐταπείνωσε λίαν τὴν περὶ τῶν Ἰταλῶν ἰδέαν. Ἀλλ' οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν διαπνέονται ὑπεράγαν ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸν βορρᾶν πόθου τούτου, ἀρκοῦνται δὲ διακούοντες ἐν Κερκύρᾳ τὰ ἐν τῷ προγράμματι περιλαμβανόμενα μαθήματα, ὅπως κατόπιν διαβιώσωσιν ἐν τῇ πατρίῳ νήσῳ ὡς ὑπάλληλοι, δικηγόροι ἢ ἰατροί. Ἐν αὐτοῖς εὗρον πολλοὺς μετ' ἀγάπης διατρίβοντας περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν τῶν Ἄγγλων προστατῶν, λαλοῦντας εὐχερέστατα τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἔχοντας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῶν τὸν Σαικσπεῖρον, Βύρωνα, Βάλτερσκοττ, Σέλλεϋ, καὶ ἄλλους ἄνδρας τοῦ βρεττανικοῦ Παρνασσοῦ.

**

Σὺν τοῖς ἄλλοις ἐγνώρισα Κεφαλλῆνά τινα, προσηνῆ νεανίαν μεταβάντα ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ εἰς Ἀγγλίαν καὶ αὐτόθι ἀνατραφέντα, ἀλλ' ὅμως οὐδαμῶς ἐκ τούτου ἀποβαλόντα τὴν πρὸς τὴν γενέτειραν ἀφοσίωσιν. Μετὰ τούτου εἶχον συμφωνήσει νὰ διατρέξωμεν ἔφιπποι τὴν νῆσον· ἐφ' ᾧ ἐξήλθομεν φαιδρὰν τινα ἐαρινὴν πρωίαν διὰ τῆς βασιλείου πύλης (Porta reale) ὅπως ἀναζητήσωμεν ἵππους. Ἔκειτο δ' ἐκεῖ οὐ μακρὰν ἐν τῷ βάθει κήπου καλύβη, εἰδυλλιακῶς μικρὰ καὶ γραφικῶς ἑτοιμόρροπος, ὑπὲρ ἣν ἐρασμίως συνεκάμπτοντο δύο ὑψηλαὶ καστανέαι, ἐλαφρῶς σειόμεναι ὑπὸ δροσερῶν ζεφύρων. Ὕπερθεν δὲ τῆς βρυοσκεποῦς στέγης, ἐφ' ἧς ἐκυμαίνοντο ποῦ καὶ ποῦ ἄνθη περικαλλῆ, ἐξήπλουτο κισσὸς εὐθαλὴς ποικίλα διαγράφων σχημάτια καὶ διὰ μὲν τῆς ἑτέρας τῶν μυριοδακτύλων αὐτοῦ χειρῶν δραττόμενος τῶν ὑποσκίων κλάδων, διὰ δὲ τῆς κρεμαννυμένης κάτω τῆς ἐσχατιᾶς τῆς στέγης ἀπτόμενος ἀτημελήτως τῶν ἀπὸ τῆς γῆς φυομένων λειρίων. Τὸ πᾶν ἐχλόαζε καὶ ἔθαλλε περὶ τὸν οἰκίσκον. Ὄπισθεν λοχμώδους αἱμασιᾶς κιναρῶν ἡπλοῦντο κράμβαι θαλεραί· ἐδῶ μὲν ἔθαλλον νεαροὶ θρίδακες, ἐκεῖ δ' ἀπήστραπτε πολυποίκιλος τάπης ἀνθέων καλλιχρόων, ἔνθα δὲ ἡ σκαπάνη δὲν ἔχει ἐργασθῆ, ἐφύοντο μύρτοι καὶ ῥοδαῖ καὶ ῥοιαί, ὑφ' ἃς ἐκρύπτοντο ἄνθη χαμαικεράσων· πέραν δ' ἀτάκτως ἐβλάστανον αἱ ἐλαῖαι μεσταὶ ὡρίμων μελανῶν καρπῶν, διὰ δὲ τοῦ κήπου παντὸς ἔπνεεν ἠρεμαῖος ψίθυρος πρᾴων ἀνέμων καὶ ἤχει φαιδρὸν κελάδημα τῶν πτηνῶν. Ἔστημεν ἐκεῖ μακρὸν καὶ ἐθεώμεθα, εὐφραινόμενοι ὁτὲ μὲν ἐπὶ τῇ θέᾳ ἄνθους τινός, ὁτὲ δ' ἐπὶ δένδρῳ, ἕως τέλος ἔφθασε πρὸς ἡμᾶς διὰ φυλλοσκεποῦς διαδρόμου ῥαδινὴ κόρη, φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς ἀρχαιοπρεπῆ ὑδρίαν οἵαν ἔφερον ἤδη αἱ γυναῖκες τῶν Φαιάκων. Μαθοῦσα δὲ τί ἐζητοῦμεν ἔθηκε κατὰ γῆς τὴν ὑδρίαν μειδιῶσα καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ οἰκίσκου δύο εὔσωμα ἱππάρια, κτήνη οὕτω κομψὰ ὥστε οὐδεὶς ἤθελε φαντασθῆ νὰ τὰ ζητήσῃ ὄπισθεν τῶν διερρωγότων τοίχων τῆς πτωχικῆς ἐκείνης καλύβης. Ἔπειτα δ' ἐκόμισε εὐσταλῆ ἀγγλικὰ ἐφίππια παρέχοντα ἀνάπαυσιν, ἣν εἶχον κατ' ἀνάγκην λησμονήσει ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα τὸ ἐφίππιον εὑρίσκεται ἐν ἀχρηστίᾳ, τοῦ ἱππέως ἑδραζομένου ἐπὶ ἐνοχλητικῶν τουρκικῶν σαγμάτων. Ἐπιβάντες δὲ τῶν ἵππων καὶ πλήξαντες αὐτοὺς ἐκινήσαμεν αὐτοὺς εἰς ταχὺν τριποδισμόν.

Ἀπὸ τῶν πυλῶν τῆς Κερκύρας ἄγουσι πρὸς ἁπάσας τὰς διευθύνσεις τῆς νήσου αἱ ἄρισται τῶν ὁδῶν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν νησιωτῶν τὸ πο-

λυτιμότατον τῶν ἀγαθῶν ὅσα ὀφείλουσιν εἰς τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἐξελέξαμεν κατὰ πρῶτον τὴν ἄγουσαν πρὸς μικρὰν μονήν, κειμένην παρὰ τὴν ὁδὸν οὐ μικρὰν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κεῖται ἡ κόνις τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου, ἣν οἱ συγγενεῖς του μετεκόμισαν ἐκ Ναυπλίας. Ἀκούσας τοῦ κτύπου ἡμῶν ἠνέῳξε τὴν θύραν μοναχός τις, καὶ εἰσήλθομεν εἰς στενὴν αὐλήν, περιστοιχιζομένην ὑπὸ τοίχων καταρρεόντων καὶ σκιαζομένην ὑπ' ὀλίγων πυκνοφύλλων δένδρων. Μικρὸν ἐκκλησίδιον πρόσκειται τῷ ἠρέμῳ τούτῳ χώρῳ, ὀλίγον τι μόνον φωτιζόμενον, ψυχρόν, καλοῦν εἰς προσευχήν. Ὄπισθεν δὲ τοῦ ἁγίου βήματος ἐν φωτεινοτέρῳ παρεκκλησίῳ κεῖται ὁ τάφος ὃν ἐζητοῦμεν, παρ' αὐτῷ δ' ἄλλος κρύπτων τὰ ὀστᾶ ἑτέρου πρότερον θανόντος μέλους τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὁ τοῦ κυβερνήτου ἀποτελεῖται ἐκ λίθου ἁπλοῦ, λευκοῦ, ὀρθίου, ἐφ' οὗ εἶνε ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομά του.

Ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἱππηλασίαν. Συνηντῶμεν πολλοὺς χωρικούς, ἄνδρας ἡλιοκαεῖς, λιποσάρκους, μετρίους τὸ ἀνάστημα, κομίζοντας εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν ὄνων αὐτῶν ἐν ἀσκοῖς τραγείοις ἔλαιον ὑπ' αὐτῶν ἐκπιεσθέν. Ἐφ' ὅσον δ' ἀπεμακρυνόμεθα ἀπὸ τῆς πόλεως, τόσῳ σπανιώτεροι ἐγίνοντο οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τόσῳ ὡραιοτέρα ἡ χώρα.

Κατηυθύνθημεν δὲ τὴν πρὸς τὰ ὄρη καὶ εὑρέθημεν μετ' οὐ πολὺ ἐπ' ἀνωφερείας, καὶ δὴ ἐπὶ λεωφόρου ἑνούσης τὴν πρωτεύουσαν μετὰ τῶν χωρίων τῆς δυτικῆς ἀκτῆς καὶ ἀγούσης διὰ τῶν ὀρέων ἅτινα διασχίζουσι τὴν νῆσον κατὰ μῆκος. Ἡ ὁδὸς ἀνήρχετο ὀφιοειδὴς διὰ πολλῶν στροφῶν, ὁτὲ μὲν βαίνουσα παρ' εὐύδρους λειμῶνας, ὁτὲ δὲ παρὰ κήπους δένδρων ὀπωροφόρων, παρ' ἀμπελοφυτείας καὶ χλοοσκεπεῖς ἀγροτικοὺς οἰκίσκους, ἕως ἐφθάσαμεν εἰς δίαιθρον δάσος *δένδρων*, ἐν ᾧ συνυφαίνοντο αἱ κυμαινόμεναι κορυφαὶ ὑψηλά, ὑπερθεν τῶν ἡμετέρων κεφαλῶν, εἰς τάπητα διαφανῆ. Ἐβραδύναμεν τὴν πορείαν· ὁ ψυχρὸς τοῦ δάσους ἀὴρ ἦτο ζωογόνος. Ἡ τέρψις ἐπὶ τῷ ψιθύρῳ, ὃν προκαλεῖ κινούμενος ἄνωθεν ἡμῶν ὁ οὐρανὸς τοῦ φυλλώματος, εἶνε ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Τευτόνων. Ἤμην δὲ μακάριος αἰσθανόμενος καὶ πάλιν ἤδη τὴν τοιαύτην φρικίασιν.

Τέλος ἐξήλθομεν ἐκ τῶν εὐηνέμων ἐκείνων στοῶν τῶν δένδρων· ἀναβάντες δ' ἔτι μικρὸν ἔστημεν, ἔχοντες ὄπισθεν ἡμῶν βράχον ἀποτόμως ἀνωφερῆ. Εἴχομεν φθάσει ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας καὶ ἀπηλαύομεν θέας ὑπερφυοῦς. Πρὸς δυσμὰς ἔκειτο τὸ Ἰόνιον πέλαγος, γαληναῖον, ἀχανές· μόνον κατὰ τὰ πέρατα τοῦ ὁρίζοντος ἐφαίνετο ἀμαυρὰ κυανῆ λωρίς, ὡς νεφύδριον ἐν τῇ δύσει, καὶ ἦτο ἡ Ἰταλία. Πρὸ ἡμῶν δὲ τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ὄρη καὶ κοιλάδες, τὰ πάντα χλοερὰ καὶ ὑλομανοῦντα, οἶκοι λευκοί, χωρία καὶ πύργοι ἐσπαρμένοι ἐν μέσῳ τῶν φυλλωμάτων. Ὑψηλαὶ κυπάρισσοι ἐξεῖχον διὰ μέσου ὡς μιναρέδες ἐγγὺς γιγαντιαίων θόλων δένδρων, ἐπεχόντων τόπων τζαμίων· ἐπὶ βράχων ἀπορρώγων ἵσταντο ἐρημοκκλήσια ἐν θέσει παραβόλῳ· ἐπέκεινα δὲ πάλιν ἡ θάλασσα καὶ προεξέχουσαι νῆσοι. Πρὸς δ' ἀνατολὰς μεταξὺ τοῦ βαθυχρόου πελάγους τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀποστιλβόντων ὑδάτων τοῦ πορθμοῦ ἀνεδύετο ἡ Κέρκυρα, περιβαλλομένη ὑπὸ τειχῶν, προχωμάτων καὶ πύργων, ἐχόντων φαιάν, μεσαιωνικὴν καὶ ἐπίσημον τὴν ὄψιν. Ἐκεῖθεν δὲ τοῦ στενοῦ ἔκειντο τὰ γλαυκὰ τῆς Ἀλβανίας ὄρη, ἄνω καὶ κάτω, ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο ὁ ὀφθαλμός. Καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὑψοῦτο ὁ ἀνέφελος τοῦ οὐρανοῦ θόλος.

Ἐκεῖ ἔστημεν μακρὸν καὶ ἐθεώμεθα. Ἡ μὲν θάλασσα ἔθελγεν ἡμᾶς διὰ τοῦ γαληναίου μεγαλείου τοῦ ἀχανοῦς αὐτῆς, ἡ δὲ γῆ προσείλκυεν ἡμᾶς διὰ τοῦ μυριοφύλου πλήθους ἐρασμίων καὶ μεγαλοπρεπῶν πλασμάτων. Πόσον καλὸν εἶνε, ἐσκεπτόμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν πεδιάδων καὶ δρυμῶν ἀγνοοῦσιν ὁπόσον λαμπρὸς εἶνε ὁ κόσμος· ἄλλως θ' ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ πόθου ἢ θὰ ἤρχιζεν ἐκ νέου μετανάστευσις τῶν λαῶν!

Μετ' οὐ πολὺ ἐφθάσαμεν εἰς χωρίον κείμενον ἐν γραφικῇ θέσει. Ἐκκλησία τις καὶ ἀξιόλογά τινα ἀλλὰ καταρρέοντα κτίρια ἐκ τῶν χρόνων τῆς Βενετοκρατίας, παραδόξως ἐπικεχρισμένα, ἔκειντο ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀγορᾷ, ἐξ ἧς ἀφωρμῶντο διάφοροι ἀνώμαλοι δρομίσκοι κατεχόμενοι ὑπὸ πτωχικῶν οἰκίσκων. Τινὲς αὐτῶν ἀνερριχῶντο ἐπ' ἀλλήλους κατὰ τοῦ βράχου, ὅστις ὑψοῦτο ἄνωθεν τοῦ ἑτέρου τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἅπαντες εἶχον πλούσιον πράσινον περιθώριον, πολλοὶ δ' ἔκειντο ἐν μέσῳ βαθείας σκιᾶς ὡς ἤδη τινὲς μεσοῦντος τοῦ δρόμου ἐν τῷ δάσει. Ἠρχίσαμεν νὰ διψῶμεν, διὸ ἀφιππεύσαμεν πρό τινος καπηλείου, οὗ ὁ κύριος ἐδείκνυεν εἰλικρινῆ χαρὰν βλέπων παρ' αὐτῷ πάλιν ξένους φραγκοφορεμένους. Ἤγαγε δ' ἡμᾶς μετὰ πολλῶν δειγμάτων σεβασμοῦ εἰς τὸ καπηλεῖόν του, συγκείμενον ἐκ χθαμαλοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀνοικτοῦ δωματίου, ἐν ᾧ παμμεγέθεις πίθοι οἴνου ἵσταντο ἐπὶ ξυλίνων ὀκριβάντων. Τὸ ἔδαφος ἦτο ἀσανίδωτον, ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων ἦσαν ἐπικεκολλημέναι μεγάλαι εἰκόνες παριστάνουσαι τὰς πράξεις τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ οἶνος ἦτο καλός, οὕτως ὥστε ἐπίομεν πολλῷ πλείονα ἢ ὅσον προὐτιθέμεθα. Τοῦτο ἤρεσεν εἰς τὸν οἰνοπώλην, ὅστις τοῦτο ἰδὼν ἔφερε καὶ ἄλλα τρωγάλια, ἤτοι καλὸν τυρόν, καλὰς ἐλαίας καὶ εὔγευστον λευκὸν ἄρτον. Πρὸς δὲ ἠγωνίζετο διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ διάθεσιν. Ἰδίως δ' ἔχαιρε βλέπων ὅτι ἐπιτυχῶς ἐλαλοῦμεν τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, διὸ καὶ ἠπόρει λίαν ἀκούων ἡμᾶς συνομιλοῦντας ἀγγλιστί. Τέλος δ' ἔλυσε τὸ ζήτημα φανταζόμενος ὅτι πιθανῶς διετρίψαμεν μὲν πολλὰ ἔτη ἐν Ἀγγλίᾳ,

ἀλλ' εἴμεθα ὅμως Κερκυραῖοι, καθότι κατ' αὐτὸν οὐδεὶς τῶν ἐκ γενετῆς Ἄγγλων κατώρθωσε νὰ ἐκμάθῃ τὴν ἑλληνικήν. Ἡμεῖς δ' ἐβεβαιώσαμεν αὐτὸν ὅτι ἐπιτυχῶς ἐμάντευσε τὸ διάγραμμα τῆς ἡμετέρας βιογραφίας, τοῦθ' ὅπερ ἦτο περίπου καὶ ἀληθὲς περὶ τοῦ συνοδοιπόρου μου. Πληρώσαντες δὲ δι' ὀλίγων ὀβολῶν τὰς συμποτικὰς δαπάνας, αἵτινες θ' ἀνήρχοντο πιθανῶς εἰς πολλὰ σελίνια, ἂν μὴ ἐβοήθει ἡμᾶς ἡ ὑποτιθεμένη ὁμογένεια, ἐπέβημεν καὶ πάλιν τῶν ἵππων, ηὐχαριστήσαμεν τὸν κάπηλον καλέσαντα ἡμᾶς νὰ τιμῶμεν αὐτὸν συχνάκις διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπισκέψεως, καὶ προέβημεν περαιτέρω.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

**Λ.

ΟΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΤΑΙ

Εὑρισκόμενος ἐν Σενναὰρ εἶδον ἰδίοις ὄμμασι πωλουμένους ἐν τῇ ἀγορᾷ πλείονας τῶν δισχιλίων δούλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Οἱ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀτυχῶν τούτων διενεργοῦντες οὐ μόνον οὐδόλως ἀνησύχουν διὰ τὸ μυσαρὸν αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας τὰ ὄργανα ἐπανέφερον εἰς τοὺς κυρίους των τοὺς ἀποδιδράσκοντας δούλους. Ὁ δὲ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ καταλίπῃ ἐν ἀχρηστίᾳ τὸν ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων προκατόχων του καθιερωθέντα νόμον, εἰσέπραττεν ἀναγκαστικῶς ἓν τάλληρον δι' ἕκαστον ἔφηβον δοῦλον, καὶ ἥμισυ τάλληρον δι' ἕκαστον παιδίον. Τὸ ἔντιμον τοῦτο ἐμπόριον ἀπέφερεν εἰς αὐτὸν ἐτησίαν πρόσοδον ἑκατονταχισχιλίων δραχμῶν.

Ἡ πρακτικότης χαρακτηρίζει ἀείποτε τὸν Ἄγγλον. Μὲ διεβεβαίωσαν μάλιστα ὅτι ὡς προνοητικὸς ἄνθρωπος ὁ διοικητὴς ἐφρόντιζεν ἐπιτηδείως νὰ καθιστᾷ ἔτι καρποφόρον τὴν παχεῖαν αὐτοῦ πρόσοδον, ἀγοράζων δούλους δι' ἴδιον λογαριασμὸν καὶ μεταπωλῶν αὐτοὺς εἰς διαφόρους ἀγορὰς τοῦ Σουδάν.

Οὐδὲ πρέπει τις νὰ πιστεύῃ ὅτι κατηργήθη ἡ δουλεία ἐν Καρτούμ. Ἀπηγορεύθησαν μόνον αἱ μεγάλαι ἀγοραὶ τῶν μαύρων, τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἦτο ἕδρα ἡ ἐν λόγῳ πόλις. Ἐπετρέπετο εἰς ἕκαστον ὄχι μόνον νὰ ἔχῃ δούλους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγοράζῃ τοιούτους ἔξωθεν καὶ νὰ τοὺς μεταφέρῃ παρ' ἑαυτῷ, ὅσους δήποτε τὸν ἀριθμόν. Ἅπαξ μετενεχθέντες ἐν ἰδιωτικῷ οἰκήματι, μετεπωλοῦντο, ἀντηλλάσσοντο, χωρὶς νὰ διαταράσσωνται τὸ παράπαν οἱ διενεργοῦντες τὰς τοιαύτας συναλλαγάς.

Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς αἰσχρᾶς ταύτης ἐμπορίας, ἐντελῶς εἰκονικὴ καὶ διαταχθεῖσα μόνον καὶ μόνον πρὸς καθησύχασιν τῶν φιλανθρώπων Εὐρωπαίων, ἔσχεν ὡς μοναδικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δημοσίων διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀγορῶν.

Δίκαιον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ κατάργησις τῆς δουλείας ἐν Σουδὰν εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατος. Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ τόπου βασίζεται πᾶσα ἐπὶ τῆς παναρχαίας ταύτης συνηθείας, ἥτις εἶνε καθιερωμένη ὑπὸ τοῦ Κορανίου, καὶ οἱ πρακτικώτατοι Ἄγγλοι γινώσκουσιν ὅτι ἐν γένει δὲν δύνανται νὰ μεταβληθῶσι ῥιζικῶς τὰ ἤθη, αἱ ἕξεις, αἱ προλήψεις ὁλοκλήρου λαοῦ δι' ἁπλοῦ θεσπίσματος, πρὸ πάντων ὅταν εἶνε μουσουλμανικὸς ὁ λαὸς οὗτος, καὶ ἡ συνήθεια τὴν ὁποίαν θέλουσι νὰ προγράψωσιν ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς θρησκείας.

Ἐν Σουδὰν ἔνθα ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἀτιμάζεται ἐργαζόμενος καὶ μάλιστα μεταπίπτει εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων, ἤθελεν εἶναι χιμαιρικὴ ἡ πάλη ἐναντίον παρομοίων ἠθῶν.

Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σενναὰρ ἐπορεύθημεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀγορᾶς τῶν δούλων. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀφθονία ἐξ αὐτῶν· οἱ δυστυχεῖς ἀνήρχοντο εἰς πολλὰς χιλιάδας, διῃρημένοι εἰς τόσους ὁμίλους ὅσοι καὶ οἱ κτήτορες αὐτῶν. Τοὺς εἴχομεν ἴδει τὴν προτεραίαν, ἀλλὰ μακρόθεν, κατὰ συνέπειαν δὲ δὲν εἴχομεν δυνηθῇ νὰ λάβωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς καταστάσεώς των.

Οἱ σωματέμποροι εἶχον διαιρέσει τὸ ἀνθρώπινον ποίμνιον εἰς διάφορα τμήματα, κατὰ τὸ φῦλον, τὴν ἡλικίαν, τὴν ῥώμην, καὶ τὸ κάλλος· οἱ μᾶλλον τιμώμενοι ἦσαν οἱ διὰ τὰ χαρέμια προωρισμένοι νεανίσκοι καὶ νεάνιδες, ἀλλ' αἱ τιμαὶ αὐτῶν παραλλάσσουσι συνεχῶς ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῶν τελουμένων ἀγοραπωλησιῶν.

Οὕτω καθ' ἃς στιγμὰς εὑρισκόμεθα ἐν Σενναάρ, νέαι κόραι δεκατεσσάρων ἕως δεκαὲξ ἐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Νουβά, λαοῦ ἔνθα αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὸ κανονικὸν καὶ ἐπιβάλλον σχῆμα τῶν Κιρκασίων καὶ δύνανται ἐν γένει νὰ ληφθῶσιν ὡς πρότυπα πλαστικῆς ὡραιότητος ἐτιμῶντο εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε ταλλήρων, ἐν ᾧ εἰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, καθ' ἃς ἡ ἀγορὰ εἶνε ὀλιγώτερον πολυπληθής, εἶνε διπλασία ἡ ἀξία των. Ἡ παρθενία των προστατεύεται φυσικῶς διὰ λίαν παραδόξου συνηθείας ὡς χρήσει ἔντισι τῶν χωρῶν τοῦ Σουδάν, περὶ τῆς ὁποίας ὅμως δυσχερέστατον εἶνε νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα πληροφορίας. Ῥωμαλέοι ἐργάται ἱκανοὶ νὰ ὑπηρετήσωσι μεγάλως τὴν γεωργίαν μόλις ἔφθανον τὰ 15—16 τάλληρα, τὰ δὲ παιδία κατὰ μέσον ὅρον 8—12 τάλληρα, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ τιμαὶ αὗται χωροῦσιν ἀπαύστως ὑψούμεναι, καθ' ὅσον οἱ ἀγοράζοντες ἐν Σεναὰρ τοὺς

δούλους προχωροῦσι πρὸς τὴν κάτω Νουβίαν καὶ εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα οὐδεὶς ἐνοχλεῖ τὸ ἐμπόριόν των. Ἑκάστου βέη διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀπαιτοῦντος συνήθως δι' ἑαυτὸν ἓν τάλληρον δι' ἕκαστον δοῦλον, ὡς δικαίωμα διόδου, ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου σταθερὰ αὔξησις τιμῶν τῆς ὁποίας ἅπαν τὸ βάρος ὑφίσταται ὁ τελευταῖος ἀγοραστής· διότι γυνὴ ἀγορασθεῖσα ἀ τὶ 100 δραχμῶν ἐν ταῖς χώραις τοῦ ἄνω Νείλου τιμᾶται ἐν Καΐρῳ 1000 μέχρι 1600 δραχμῶν.

Ἐν γένει δὲ εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας τὰς ἐκτεινομένας ἀπὸ τοῦ Κορδοφὰν καὶ τοῦ Καδαὶ μέχρι τῶν Κυανῶν ὀρέων καὶ εἰς τὰ μέρη τῶν μεγάλων λιμνῶν ἀπέρχονται ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους οἱ θηρευταὶ τῶν δούλων, ἵνα συντελέσωσι τὰς ἀγορὰς αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν κα εἰρηνικῶν πληθυσμῶν τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ὡς ἑξῆς δὲ συνήθως πραγματοποιεῖται ἡ μυσαρὰ αὕτη θήρα, τὴν ὁποίαν δικαιοῦνται νὰ ἐπιχειρῶσι μόνον οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν *πολεμιστῶν*.

Ὅταν ἀρχηγός τις συλλάβῃ τὸ σχέδιον νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τοιαύτην ἐκδρομήν, ζητεῖ τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τοῦ Καδαί, τοῦ Δαρφούρ, ἢ ἀπὸ πάντα ἄλλον ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται. Μετὰ τὸν ἀμοιβαίᾳ συγκαταθέσει προσδιορισμὸν τοῦ εἰς τὸν κυριάρχην πληρωτέου δασμοῦ, ὅστις εἶνε συνήθως τὸ ἥμισυ τοῦ προσδοκωμένου κέρδους, ὁ ἀρχηγὸς ἐφωδιασμένος διὰ τοῦ *φετφᾶ* ποιεῖται ἐπίκλησιν πρὸς πάντας τοὺς θέλοντας νὰ συνενωθῶσι μετ' αὐτοῦ πολεμιστάς, τηρεῖ δὲ μεγίστην ἐχεμυθίαν περὶ τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ἵνα μὴ ὁ λαός, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κυριεύσωσι, δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ διὰ τῆς φυγῆς τὴν θλιβερὰν τύχην, ἥτις τὸν ἀναμένει.

Μεθ' ὃ ἡ συμμορία καταλλήλως ἐξωπλισμένη ἀναχωρεῖ ἐπὶ γοργῶν ἵππων καὶ καμήλων, ἐνσκήπτει ἐξαίφνης τὴν νύκτα εἰς ἓν χωρίον, τὸ περικυκλώνει καὶ ἀπάγει ἀναιμωτεὶ αἰχμαλώτους ἅπαντας τοὺς κατοίκους αὐτοῦ. Πᾶς ὁ ἀποπειρώμενος νὰ διαφύγῃ κατασφάζεται ἀνηλεῶς. Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἄρχεται ἡ ἐκλογή· οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀνάπηροι ἀποδίδονται εἰς τὴν ἐλευθερίαν, πάντες δ' οἱ ἄλλοι δεσμεύονται ἀνὰ τέσσαρες, καὶ συνενοῦνται πρὸς ἀλλήλους διὰ δύο ἰνδοκαλάμων, περισφιγγόντων τὸν λαιμόν, ἀφιέμενοι ὑπὸ τὴν φύλαξιν ἀριθμοῦ τινος πολεμιστῶν· σπεύδουσι δ' οἱ λοιποὶ πρὸς νέας ἁρπαγάς, μέχρις οὗ ὁ ἀρχηγὸς συμπληρώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν δούλων τοὺς ὁποίους ἐσκόπει νὰ συναγάγῃ· ἀποστέλλεται τότε τὸ ἀνῆκον μέρος εἰς τὸν παρασχόντα τὴν ἄδειαν ἡγεμόνα, τελεῖται δὲ ἡ πρὸς ἀλλήλους διανομὴ ἐπὶ τῶν ἀκολούθων βάσεων.

Τὸ τρίτον τῶν ὑπολειφθέντων ἀνήκει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας, καὶ τὰ ἕτερα δύο τρίτα εἰς τοὺς ὀπαδούς του. Δέκα δοῦλοι ὑπολογίζονται συνήθως δι' ἕκαστον· κάτω τῶν δέκα ἐτῶν, δύο παιδία δὲν ἀποτελοῦσιν ἢ μίαν κεφαλήν, ἐν τῇ διανομῇ δὲ ταύτῃ οὐδεμία λαμβάνεται φροντὶς περὶ τῶν συγγενειῶν τῶν δυστήνων θυμάτων. Αἱ σύζυγοι ἀποχωρίζονται ἀσπλάγχνως τῶν συζύγων καὶ τὰ παιδία τῶν μητέρων. Ἅπαντες πωλοῦνται εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας τὴν ἐκδρομὴν ἐμπόρους, οἵτινες τοὺς ὁδηγοῦσιν εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τοῦ Σουδάν.

Κατεθλίβησαν αἱ καρδίαι ἡμῶν θεωρούντων τὰ συγκινητικὰ θύματα τῆς ἀποτροπαιοτέρας τῶν προλήψεων περίκλειστα δίκην προβάτων, ὁλόγυμνα ὑπὸ πυρώδη οὐρανόν, στερούμενα καὶ τῆς λεπτοτέρας σκιᾶς, ἀναπαύοντα τοὺς ἀλγοῦντας πόδας των ἐπὶ τῆς καυστικῆς ἄμμου, ἐξοιδημένα ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς ἀκινησίας. Ἠθελήσαμεν νὰ ἐγγίσωμεν τὸ ἔδαφος διὰ τῶν χειρῶν, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ δύο δευτερόλεπτα ἠδυνήθημεν νὰ ὑπομείνωμεν τὴν πρόσψαυσιν αὐτοῦ, δακρύοντες δ' ἀπεχωρήσαμεν τοῦ σκληροῦ θεάματος.

Ὁποία ἄρρητος δι' ἡμᾶς ἀγαλλίασις, ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τοὺς ἀθλίους ἐκείνους εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τὰς οἰκογενείας των, εἰς τὰς πτωχικάς των καλύβας, ἔνθα ὁ πάππος περιφρονημένος ἕνεκα τῶν γηρατείων του, κλαίει τοὺς φιλτάτους του, τοὺς ἐς ἀεὶ ἁρπαγέντας ἐκ τῆς στοργῆς του! Καὶ πόσων ἐνθέρμως κατηρώμεθα τὸν ὑποκριτικὸν λαόν, ὅστις ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς καταλύσεως τῆς δουλείας, δὲν εἰσεχώρησεν εἰς Σουδάν, εἰμὴ διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ ὑπούλως τὴν κυριαρχίαν του.

Ναί! δὲν διστάζομεν νὰ διαβεβαιώσωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς ὅτι οἱ Βαΐκερ, οἱ Γόρδων, οἱ Λούμλεϋ, οἱ Κάμπελ, κατέστησαν ἐν Σουδὰν οἱ φίλοι καὶ προστάται τῶν δουλεμπόρων, καθ' ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ πλουσιώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῆς χώρας, καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ τι ἄνω τῆς συνδρομῆς των. Εἷς μόνον ἐξ αὐτῶν, ὁ Μέτζα, δύναται νὰ καλέσῃ ὑπὸ τὰ ὅπλα δέκα χιλιάδας μαχητῶν.

Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.

Κ*

Κατά τινα τελευταῖον γενομένην ἔρευναν ἐν Βερολίνῳ εὑρέθη ὅτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσιν 11,169 καταστήματα πωλοῦντα πνευματώδη ποτά, ἤτοι διπλάσια ἢ ὅσα ὑπῆρχον τῷ 1870. Ἐκ τῶν γερμανικῶν πόλεων τῶν ἐχουσῶν πολλὰ τοιαῦτα καταστήματα ἄξιον σημειώσεως εἶνε τὸ Ἀμβοῦργον, ὅπου ἓν οἰνοπνευματοπωλεῖον ἀναλογεῖ εἰς 71 κατοίκους.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

εἰς Ἀγγλίαν.

Ὡς γνωστὸν, ἐν Ἀγγλίᾳ τρώγονται μεγάλαι ποσότητες ἀμερικανικοῦ κρέατος, ὅπερ φέρεται ἐξ Αὐστραλίας καὶ Ἀμερικῆς δι' ἰδίων πλοίων, ἐχόντων ἰδιαζούσας ἀεροψυκτικὰς μηχανάς. Ὁ ἀὴρ πιεζόμενος ἰσχυρῶς, εἶτα δὲ ἀραιούμενος τάχιστα, ἀφαιρεῖ μεγάλα ποσὰ θερμότητος διὰ τῶν χώρων δι' ὧν διέρχεται, οὕτω δὲ προκαλεῖ ἰσχυρὰν ἀπόψυξιν τοῦ ἐντὸς τοῦ πλοίου διατηρουμένου κρέατος. Οὐ πρὸ πολλοῦ τὸ ἀτμόπλοιον Elderlin, προωρισμένον εἰδικῶς νὰ μεταφέρῃ κρέας ἐξ Αὐστραλίας, ἔφερεν εἰς Ἀγγλίαν 25,000 προβάτων ἐσφαγμένων, ὧν τὸ κρέας ἦτο πεπηγὸς ἐκ τῆς ψύξεως διὰ τῶν ψυκτηρίων μηχανῶν τοῦ ἀτμοπλοίου. Νεωστὶ κατεσκευάσθησαν τρία ἔτι ὅμοια ἀτμόπλοια πρὸς μεταφορὰν κρέατος,, οὕτω δὲ τὰ κρεοπωλεῖα τῆς Ἀγγλίας θὰ προμηθεύωνται καθ' ἑβδομάδα 18,000 ἐσφαγμένων προβάτων ἐξ Αὐστραλίας, ἐχόντων βάρος 400 τόννων. Ἔτι μείζων εἶνε ἡ ποσότης τοῦ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Ἀγγλίαν μεταφερομένου πεπηγότος κρέατος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀνήρχετο ἐν ἔτει 1884 εἰς 27,000 τόννους ἡ δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐξ Αὐστραλίας πωληθεῖσα εἰς τὰ κρεοπωλεῖα τῆς Ἀγγλίας ποσότης προβείου κρέατος ἀνῆλθεν εἰς 5,500 τόννους. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τοῦ κρέατος τούτου ὑπολογίζεται εἰς 80-100 ἑκατομμύρια φράγκων ἐτησίως.

Τὸ κρέας τοῦτο εὑρίσκει ἐν Ἀγγλίᾳ μεγίστην κατανάλωσιν, καθόσον δὲν διαφέρει ποσῶς τοῦ τῶν προσφάτων σφακτῶν. Τελευταῖον ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς μεταφορὰν καὶ νωπῶν ἰχθύων ἐξ Ἀμερικῆς. Ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας *τοῦ Οὐδσωνος* ἔφερεν εἰς τὰ ἰχθυοπωλεῖα τοῦ Λονδίνου ὅλως νωποὺς καὶ προσφάτους 35 τόννους σαλωμῶν, οὓς εἶχον διατηρήσει ἐντὸς τῶν χώρων τοῦ ἀτμοπλοίου, ὧν τὴν θερμοκρασίαν εἶχον καταβιβάσει 6—8 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Μ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ κύων τοῦ σὶρ Τζὼν Λούμπωκ. — Ἔν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς βρετανικῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρίας, ὁ διάσημος Ἄγγλος ἐπιστήμων σὶρ Λούμπωκ ἀνέγνω ἐν τῷ τμήματι τῆς βιολογίας ἐνδιαφέρον ὑπόμνημα περὶ τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τῶν κυνῶν. Προλογιζόμενος ἐκφράζει τὴν ἔκπληξιν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τόσον ἀτελῶς τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν ζώων μεθ' ὧν συμβιοῖ. Ἡ ἄγνοια αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐζήτησε νὰ διδάξῃ τὰ ζῷα, ἰδίως δὲ τοὺς κύνας, ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ γνωρίσῃ αὐτά. Προσπαθεῖ νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ τοῦ κυνὸς ἀντὶ νὰ ἐννοήσῃ αὐτόν· εἶνε ἴσως πρακτικώτερον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς χρησιμότητος, ἀλλὰ ψυχολογικῶς εἶνε ἧττον ἐνδιαφέρον. Ὁ Σὶρ Τζὼν Λούμπωκ δὲν διστάζει νὰ παραδεχθῇ ὅτι σύστημά τι διδασκαλίας ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν κυνῶν. Αὐτὸς οὗτος ἐπεχείρησε πειράματα κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κυνός. Παρεσκεύασε τεμάχια ναστοχάρτου δέκα δακτύλων μῆκος ἔχοντα καὶ τριῶν πλάτος, ἐφ' ὧν ἐτύπωσε τὰς λέξεις «Τρώγω» «πίνω» «τέϊον» «ἐξέρχομαι» κτλ. Ὅστις ἔβλεπε τὸν κύνα τοῦτον παρατηροῦντα τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παρατεταγμένας συστοιχίας τοῦ ναστοχάρτου, ἐκλέγοντα τὴν λέξιν ἧς εἶχε ἀνάγκην, δὲν θ' ἀμφέβαλλεν ὅτι τὸ ζῷον τοῦτο ἦτο ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ τὰς διαφόρους λέξεις καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ προσαγωγὴ μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἰσοδυναμεῖ πρὸς αἴτησιν. Τὰ τεμάχια τοῦ ναστοχάρτου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διακριθῶσι διὰ τῆς ὀσφρήσεως διότι ἀνενεοῦντο ἑκάστοτε. Τὸ πείραμα λοιπὸν τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς δοκιμὴν τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τοῦ κυνός. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς προσπαθείας ἃς ἐπὶ τρίμηνον κατέβαλεν ὁ Λούμπωκ ὅπως διδάξῃ τὸν κύνα αὐτοῦ νὰ φέρῃ ἔντυπόν τι ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ δεικνυόμενον αὐτῷ, δὲν κατώρθωσε τοῦτο, εἴτε δι' ἔλλειψιν νοημοσύνης τοῦ κυνὸς τούτου ἰδιαιτέρως, εἴτε διότι τὸ πείραμα ὑπερέβαινε τὴν ἱκανότητα τοῦ γένους τῶν κυνῶν ἐν γένει. Οὐχ ἧττον ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο τὸ νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν τὰ ζῷα εἶνε ἱκανὰ ἀριθμητικῶν ἐννοιῶν.

Ὁ Λούμπωκ συνοπτικῶς παρερχόμενος τὰ γνωστὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πορίσματα μνημονεύει τῆς περιέργου παρατηρήσεως περὶ τῶν μονήρων σφηκῶν, αἵτινες κάμνουσι προμήθειαν ἐντόμων πρὸς διατροφὴν τῶν ἐμβρύων αὐτῶν. Ἡ θήλεια, ἐν τῷ εἴδει τούτῳ τῶν σφηκῶν εἶνε πολλῷ μεγαλειτέρα τοῦ ἄρρενος· ἡ σφὴξ λοιπὸν φροντίζει ὅπως συναγάγῃ δέκα ἔντομα διὰ τὰ μέλλοντα θήλεα καὶ πέντε διὰ τὰ μέλλοντα ἄρρενα· ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἡ σφὴξ δύναται οὐ μόνον νὰ προεικάσῃ τὸ γένος τοῦ τέκνου της, ἀλλὰ καὶ ν' ἀριθμήσῃ τοὐλάχιστον μέχρι τῶν δέκα.

— Βρὲ ἀδελφέ, δὲν ξέρεις τί παθαίνω 'ς τὸ σπίτι μου. Ἐπῆρα μία ὑπηρέτρια καὶ τὴν λένε Ἀννέτα. Ἀννέτα λὲν καὶ τὴ γυναῖκά μου. Δὲ' ξέρεις τί σύγχυσι γίνεται ὅταν φωνάζω τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη.

—Καὶ δὲν παίρνεις ἄλλη ὑπηρέτρια μὲ ἄλλο ὄνομα;

— Μπά, θεὸς φυλάξοι. Εἶμαι πάρα πολὺ εὐχαριστημένος μ' αὐτή.

— Τότε τί νὰ σοῦ πῶ κι' ἐγώ... πάρε ἄλλη γυναῖκα.

— Γιατὶ τόσῳ βιαστικὸς, Κύριε Κ;

— Βιάζομαι, φίλε μου, γιατὶ ἔχω ἀφήσει τὴ γυναῖκά μου μονάχη 'στὸ σπίτι.

— Ἆ, ζηλιάρη, δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνη 'ς τὴ γυναῖκά σου;

— Στὴ γυναῖκά μου ἔχω, καὶ πολὺ μάλιστα· ἀλλὰ δὲν ἐμπιστεύομαι ἕνα κατηραμένο ἀξιωματικὸ ποῦ κάθησε ἀπέναντι...

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 235

'Αριθ. 517 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 24 Νοεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

Τῷ Κῷ Δ. Βικέλᾳ

Α'

«Φίλτατε! ἦλθον χθὲς βράδυ ἀπὸ τὴν ἐρημίαν μου. Ἔχω ἀνάγκην νὰ σὲ ἰδῶ ἀπόψε. Νὰ ἔλθω ἢ νὰ ἔλθῃς; Σὲ φιλῶ.

Στέφανος».

Τέλος πάντων ἀπεφάσισε ν' ἀφίσῃ τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση του! Ἐπῆγεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου του ἵν' ἀναλάβῃ ἐκ τῶν κόπων τῶν διδακτορικῶν του ἐξετάσεων ὁ νεαρὸς νομομαθής, ἐπῆγε νὰ μείνῃ δύο ἑβδομάδας—καὶ ἔμεινε δύο μῆνας! Δύο μῆνας! καὶ ποῦ; εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, εἰς ἐνχωρίον κατοικούμενον ἀπὸ ἑκατὸν δίποδα ζῷα, σπείροντα καὶ θερίζοντα κριθὴν καὶ ὄσπρια! ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε πρὶν ὑπάγῃ. Καὶ ποῖος; Ὁ Στέφανος! ὁ μεγαλείτερος φίλος τοῦ κόσμου, ὁ τακτικώτερος καὶ ζωηρότερος πελάτης τῶν θεάτρων καὶ τῶν ἑσπερίδων. Ἐκεῖνος ὅτε ἐπρόκειτο νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν θεῖόν του, ὅστις ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ εἰς τὸ κτῆμά του, ἐκεῖνος ἔπληττεν, ἔσκαζεν, ἔκλαιε σχεδὸν ἐκ προοιμίου διὰ τὴν δεκαπενθήμερον ἐξορίαν του. Καὶ ὅμως ἐτετραπλασίασεν αὐτὴν ἑκουσίως, κατὰ τὴν χαριτωμένην δὲ συνήθειάν του οὔτε μοὶ ἔγραψε ποσῶς ἐκεῖθεν καὶ μόνον παρὰ τοῦ κυρίου θείου του ἐμάνθανα ὅτι εἶναι ὑγιὴς καὶ κατευχαριστημένος. Τὸ πρῶτον, μάλιστα, τὸ ἐννοῶ, ἀλλὰ τὸ δεύτερον;

Αἱ ἰδέαι αὗται ἀνεκυκλοῦντο ἐν τῷ λογισμῷ μου, ἐν ᾧ ἡ χείρ μου ἐδίπλωνε καὶ ἐξεδίπλωνε τὸ γράμμα τοῦ φίλου μου. Τὸ βλέμμα μου προσέπεσε καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς λεπτῆς ἀτάκτου γραφῆς του καὶ διέδραμεν αὐτήν... Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀπαντήσω, καὶ ἐγὼ τὸ ἐλησμόνησα σχεδόν, πρέπει νὰ ὁρίσω τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεώς μας, ὡς ἐζήτει. Ἔγραψα λοιπὸν ἐπὶ ἑνὸς ἐπισκεπτηρίου μου:

«Οὔτε νὰ ἔλθω, οὔτε νὰ ἔλθῃς! νὰ συναντηθῶμεν εἰς τὸν σιδηρόδρομον τῶν 7. Πηγαίνομεν εἰς τὸ Φάληρον καὶ δειπνοῦμεν ἐκεῖ. Ἰούλιον μῆνα νὰ κλεισθῶ τὸ βράδυ εἰς δωμάτιον δὲν τὸ ἔχω σκοπόν!»

Ἔκραξα τὸν ὑπηρέτην μου καὶ τὸ ἀπέστειλα πρὸς τὸν Στέφανον. Μοὶ ἐμήνυσε: πολὺ καλά, καὶ ἐτήρησε τὴν ἀπάντησίν του. Εἰς τὰς 7 συνηντώμεθα παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, καὶ ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα τοῦ κόσμου ἐφιλούμεθα ὡς συμπέθεροι ἐπαρχιῶται...

Μετ' ὀλίγον εἴμεθα παρὰ τὴν φαληρικὴν ἀκτήν.

—Νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐξαφνίσθηκα, ὅταν ἔλαβα σήμερον τὸ γράμμα σου· δὲν ἐπρόσμενα ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃς πλέον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνόμιζα ὅτι ἔμεινες ὁριστικῶς ἐπιστάτης εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου σου.

—Καὶ δηλαδή, μ' ὅλον τὸν σατυρικὸν τόνον μὲ τὸν ὁποῖον προφέρεις τὰ λόγια αὐτά, ἐν εἰλικρινείᾳ σὲ βεβαιῶ ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἐδεχόμην τὴν θέσιν ἐπιστάτου, ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ διέλθω ὅλην τὴν ζωήν μου ἐκεῖ ἀνάμεσα εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, τόσῳ εὐτυχισμένην ὅπως διῆλθον τοὺς δύο μῆνας αὐτούς· Ἀλλά...

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὑπὸ ἔποψιν ὑγείας εἶσαι λαμπρά: ῥοδοκόκκινος καὶ ἡλιοψημένος ὡσὰν νὰ περιηγήθηκες τὴν Ἀφρικήν. Φαίνεται ὅτι τοὺς δύο αὐτοὺς μῆνας ἐθυσίασες τὸ πνεῦμα εἰς τὸ σῶμα· ὅταν τὸ πνεῦμα κοιμᾶται, τὸ σῶμα τρέφεται...

—Καὶ ὅμως ἔχεις λάθος! ὑπέλαβε ζωηρῶς· δὲν ἐκοιμήθη τὸ πνεῦμά μου κατὰ τοὺς δύο αὐτοὺς μῆνας. Ἀπεναντίας ἐλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς τυπικῆς αὐτῆς καὶ μονοτόνου ζωῆς καὶ ἅπλωσε τὰ πτερά του...

—Καὶ ἐπέταξε; Ἂν ἐπέταξε δὲν σὲ συγχαίρω καθόλου, εἶπα γελῶν.

Ὁ Στέφανος ἐπειράχθη:

— Διατί μὲ περιπαίζεις;

— Δὲν σὲ περιπαίζω· γελῶ διὰ τὴν ἀσυνείθιστον γλῶσσαν τὴν ὁποίαν μοῦ ὁμιλεῖς. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐπρόσμενα· ἐπρόσμενα μάλιστα ὅτι μετὰ δύο μηνῶν διαρκῆ συναναστροφὴν μὲ χωρικούς, θὰ

ἐγίνεσο κἄπως ἀγροικότερος καὶ ὅτι αἱ πρῶται σου ὁμιλίαι θὰ ἦσαν περὶ σίτου, περὶ ποιμνίων, περὶ ὑλοτομίας. . Ἀλλὰ σὺ ἄρχισες ποίησιν· μήπως εἶχες μαζί σου τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ, ἢ σοῦ ἔδωκεν ὁ πάρεδρος τοῦ χωρίου τὸν Βύρωνα ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην του;

Ὁ Στέφανος προφανῶς δυσανασχέτει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας μου, συνεταράσσετο ἐπὶ τοῦ ἑδωλίου του καὶ ἐχάραττεν διὰ τῆς ῥάβδου πολύγωνα ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἐγὼ δὲ χαιρεκάκως περιειργαζόμην τὴν μορφήν του καὶ τὰς ὀφρῦς του ἰδίᾳ, ἃς συνέσπα κατὰ τὸ σύνηθες, σιωπῶν. Ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ μὲ παρατήρησεν ὀλίγον βλοσυρῶς.

— Ἔχεις ἄλλα ἢ ἐτελείωσες; Ἂν ἔχεις ἀκόμη, ἐγὼ φεύγω καὶ σὲ ἀφίνω νὰ τὰ εἰπῇς τῆς θαλάσσης.

— Μπά! ἔμαθες καὶ νὰ πειράζεσαι βλέπω διὰ τὸ παραμικρόν. Αὐτὸ εἶνε κακὸν ἐλάττωμα· βέβαια δὲν τὸ εἶχες πρὶν φύγῃς.

— Δὲν ἠξεύρω ἂν τὸ ἰδικόν μου ἐλάττωμα εἶνε χειρότερον ἢ τὸ ἰδικόν σου· ἐγὼ πειράζομαι, ἀλλὰ σὺ μὲ πειράζεις. Σὺ κάμνεις τὴν κακὴν ἀρχήν, εἶπε παραπονούμενος.

— Σὺ ὅμως μοῦ δίδεις ἀφορμὴν μὲ τὰ πτερὰ τοῦ πνεύματος.....

— Καὶ ἐπιμένω εἰς αὐτό· λέγω ὅτι εἰς τὴν ἐξοχήν, εἰς τὴν ἐρημίαν, τὸ πνεῦμα δὲν κοιμᾶται ὅπως θέλεις νὰ εἰπῇς σύ, ἀλλ' ἐλευθεροῦται καὶ ὑψοῦται καὶ ἐξευγενίζεται, καὶ ἀπηλλαγμένον ὅλων τῶν κοινωνικῶν μολυσμάτων τῶν πόλεων ἀναπνέει μόνον αὔραν καὶ δρόσον ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ κύματα...

— Ποῦ τὰ ἐδιάβασες αὐτά;

— Εἰς τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ θεὸς καὶ τὸ ὁποῖον καλεῖται φύσις. Εἶνε μὲ τόσον μεγάλα γράμματα γραμμένον, μόνον οἱ τυφλοί, ὅπως ἐσὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ διαβάσουν.

— Εὐχαριστῶ διὰ τὸ τελευταῖον φιλοφρόνημα· εἶμαι ὀλίγον μύωψ, ἀπόδειξις τὰ δίοπτρα τὰ ὁποῖα φορῶ. Ἀλλ' εἰς τὸ βιβλίον τῆς φύσεως διάβασα πολὺ πρὶν ἀπὸ ἐσένα, σὺ ἦσουν ὁ ἀγράμματος. Ἕως χθὲς ἀκόμη σὺ ἐπερίπαιζες τὰ ῥωμαντικὰ αὐτὰ μοιρολογήματα, ὅπως τὰ ἔλεγες. χαίρω διότι εἰλικρινῶς μετενόησες· σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι δὲν θὰ σὲ εἰρωνευθῶ πλέον. Ἀλλὰ θὰ μοῦ δώσῃς καὶ σὺ μίαν ὑπόσχεσιν.

— Τί;

— Ὅτι θὰ εἶσαι εἰλικρινὴς ἀπέναντί μου!

— Τί ἐννοεῖς μ' αὐτό!

— Ἐννοῶ ὅτι, μετὰ τὴν ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν ἡ αἰφνιδία αὐτὴ πρὸς τὴν φύσιν στοργὴ καὶ λατρεία σου, ἡ ἀγάπη τῆς ἐρημίας καὶ τῆς ἐξοχῆς δὲν ἦλθεν ἔτσι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. Κἄτι ἄλλο συνετέλεσε, κἄτι;

Ὁ Στέφανος μ' ἠτένισεν ἀσκαρδαμυκτεί.

— Εἶσαι διάβολος! εἶπε μειδιῶν.

— Δηλαδὴ εἶμαι μόνον ἔξυπνος ἄνθρωπος· προσὸν κοινότατον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λέγε λοιπόν!

— Ἀφοῦ μαντεύεις...

— Ἡσύχασε δά! μαντεύω τὸ κἄτι, ἀλλὰ τὸ τί, θὰ μοῦ τὸ εἰπῇς ἐσύ, ἂν θέλῃς,

— Δὲν ἠμπορεῖς νὰ προσεγγίσῃς καθόλου;

— Μάλιστα ἀφοῦ τὸ ἐπιθυμεῖς· θὰ πάρῃς καὶ μάθημα λογικῆς ἐφηρμοσμένης ἐπὶ τῶν παραλογισμῶν σου...

— Ἄρχισες πάλιν;

— Ἆ! καί, καὶ μὲ συγχωρεῖς—εἶνε, βλέπεις, δίδακτρα διὰ τὸ μάθημα τῆς λογικῆς. Λοιπόν, σὺ ἔφυγες πράγματι λυπημένος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅσοι ἐγνωρίζαμεν τὸν χαρακτῆρα σου εὑρίσκαμεν ἁπλούστατον τοῦτο· εἶσαι ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ὄχι τῆς ἐρημίας. Ποῖα θέλγητρα προσέλαβεν ἡ ἐρημία διὰ νὰ σὲ γοητεύσῃ ὅπως σ' ἐγοήτευσε, οὔτε ξύλα βέβαια, οὔτε γεννήματα, οὔτε βράχους· αὐτὰ τὰ ἤξευρες, τὰ ἐπρόσμενες. Ἀλλὰ κἄτι ἄλλο, κἄτι ζωντανώτερον, κἄτι θελκτικώτερον...κἄτι ἀνέλπιστον τέλος πάντων...Μὲ δύο λόγια θὰ ἐρωτεύθηκες ἐκεῖ κάμμιὰ χωριατοποῦλα.

Ἀνεκάγχασεν:

— Οἱ ἔξυπνοι ἄνθρωποι λέγουν κἄποτε ἀνοησίας 'σὰν τὴν ἐδικήν σου.

— Ἔτσι...νομίζεις λοιπόν, ὅτι μελετῶ ψυχολογίαν μόνον διὰ τὸν τύπον καὶ ὅτι δὲν τὴν ἐφαρμόζω πειραματικῶς ἐπὶ τῶν φυσιογνωμιῶν; Ἐὰν τολμᾷς εἰπέ μου ὅτι δὲν εἶσ' ἐρωτευμένος.

— Αὐτὸ δὲν τὸ διαψεύδω· θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα ἄλλως καὶ χωρὶς τὰ ψυχολογικά σου πειράματα· Ἀνοησία ἦτο νὰ νομίσῃς ὅτι εἶμαι ἐρωτευμένος μὲ χωριατοπούλαις.

— Καὶ τάχα τί; Μήπως δὲν ἔχουν θέλγητρα οἱ εἰδυλλιακοὶ αὐτοὶ ἔρωτες; Εἰς τὰ παραμύθια δὲν εἶδες τόσαις βοσκοπούλαις ποῦ ἐτρέλλαιναν βασιλόπουλα; Ἔπειτα νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἰδέαν μου, ἐγὼ ἀγαπῶ πάντοτε τὰ ἄκρα ἐναντία. Ἀπὸ τὰ ἄνθη ἔξαφνα θέλω ἢ τὸ εὐγενέστερον καλλιεργημένον ῥόδον τοῦ κήπου ἢ τὴν πτωχὴν ἀγριοβιολέτταν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἢ τὴν εὐγενεστέραν βασίλισσαν τῶν αἰθουσῶν ἢ τὴν πενιχροτέραν ποιμενίδα τοῦ χωριοῦ. Τὰ μεταξὺ τῶν δύο εἶνε μετριότητες καὶ ἀποσταλάγματα. Μὲ κάμνεις νὰ χάσω τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν· θὰ ἦτο ἀνοησία ἴσως νὰ ἐρωτευθῇς χωριατοποῦλα, ἀλλ' εἶνε ἐξευτελισμὸς τῆς καλαισθησίας σου ἂν ἐρωτεύθηκες καμμίαν χονδρὴν ἐπαρχιώτισσαν κόρην κανενὸς σιτεμπόρου ἢ κανενὸς παντοπώλου, παρῳδίαν, γελοιογραφίαν ἀνεπτυγμένης γυναικός....

— Ἐπῆρες κατήφορον μὲ τοὺς ἀφορισμούς σου πάλιν. Ἄφησε ἥσυχον τὴν καϋμένην τὴν ἐπαρ-

χιώτισσαν καὶ δὲν μ' ἐξετρέλλανεν οὔτε αὐτή...

— Ἀλλά...κάμμία...μήπως καμμία λαίδυ ἢ Μὶς περιηγήτρια;

— Ἐπὶ τέλους μ' ἔπληξες καὶ κουράζεις τὸν νοῦν σου εἰς τὰ χαμένα. Ἐδιάβασες Θεόκριτον;

— Αὐτὸ ἠμποροῦσα νὰ σ' ἐρωτήσω ἐγώ.

— Τὸ τρίτον εἰδύλλιον ἐνθυμεῖσαι πῶς ἀρχίζει;

— Στάσου μίαν στιγμήν. Τρίτον εἰδύλλιον εἶνε *Κῶμος*...ναί! «Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα...» Τί χρειάζεται ὅμως ὁ Θεόκριτος καὶ ἡ Ἀμαρυλλίς;

— Τί χρειάζεται —; *Ἀμαρυλλὶς* εἶν' ἐκείνη ποῦ...ἔκαμε νὰ μ' ἀρέσῃ ἡ ἐρημία ὅπως λὲς ἐσύ.

— Αὐτὰ εἶν' αἰνίγματα. *Ἀμαρυλλὶς* δὲν εἶνε ὄνομα γυναικός.

— Τὴν ἐβάπτισα ἐγὼ Ἀμαρυλλίδα. Ἔχε ὑπομονὴν καὶ θὰ μάθῃς πῶς καὶ διατί.

— Ἔρχεσαι λοιπὸν εἰς τὰ νερά μου· ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγες πῶς δὲν εἶνε χωριατοποῦλα τόρα τὸ ὁμολογεῖς. Ἡ Ἀμαρυλλὶς τί ἄλλο εἶνε παρὰ τύπος χαριτωμένης βοσκοπούλας;

— Ὄχι! ἡ Ἀμαρυλλίς μου συνενόνει τὰ δύο ἄκρα τῆς γυναικείας τελειότητος ὅπως ἐσὺ τὴν ἐννοεῖς.

— Δηλαδή!

— Εἶνε χωριατοποῦλα εἰς τὸ βουνὸν καὶ εἶνε βασίλισσα εἰς τὴν πόλιν! Καὶ ἡ φωνή του ὑψώθη εἰς τόνον ὑπερηφανείας ἐνῷ ἐπρόφερε τοὺς τελευταίους λόγους.

— Ὢ! τὰ πράγματα βλέπω γίνονται σπουδαῖα. Ὕλη διὰ μυθιστόρημα. Ἄρχισε καὶ λέγε μου ἀπὸ τὴν ἀρχὴν λοιπόν. Τώρα ἐννοῶ διατί μὲ ἤθελες ἀπόψε· βράζουν μέσα σου ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις καὶ θέλεις νὰ 'ξεσπάσῃς εἰς τὴν ῥάχην μου.

— Κ' ἐγὼ μαντεύω τὴν περιέργειάν σου καὶ ἐγὼ διὰ νὰ σὲ τιμωρήσω ὀλίγον, δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ λέξιν παρ' ἀφοῦ δειπνήσωμεν. Καὶ πεινῶ!...

— Ὡραῖον αἴσθημ' αὐτό, ποῦ γεννᾷ πεῖναν!

— Ὅταν νηστεύῃ ἡ καρδία, τότε πεινᾷ ὁ στόμαχος· μάθε το αὐτὸ ἀπὸ μένα. Ὅταν εἶμαι λυπημένος ἢ ὠργισμένος πεινῶ, ὅταν ἔχω χαρὰν ἢ εὐχάριστον προσδοκίαν κόπτεται ἡ ὄρεξίς μου.

— Τότε πρέπει νὰ κοπῇ ἡ ἐδική μου τώρα...

— Διατί;

— Ἀφοῦ προσδοκῶ τὴν *Ἀμαρυλλίδα σου!*

Τὸ δεῖπνόν μας ἦτο σιωπηλόν· ὁ Στέφανος ἐπεφύλασσεν ὅλην τὴν ὁμιλητικὴν ὄρεξίν του διὰ τὴν μέλλουσαν ἀφήγησιν τῶν ἀγροτικῶν περιπετειῶν του, ἐγὼ δ' ἀφ' ἑτέρου, κατετυράννουν τὸν λογισμὸν προσπαθῶν νὰ μαντεύσω ἐκ τῶν προτέρων τὸ εἶδος τῶν περιπετειῶν αὐτῶν ἃς περιέβαλλε διὰ τόσου μυστηρίου τὰ προοίμια τοῦ φίλου μου.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον ἐδέησε δὶς καὶ τρὶς νὰ προκαλέσω τὸν Στέφανον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεώς του, καὶ κατὰ τὸ κοινὸν σύστημα τῶν ἀνυπομονούντων νὰ εἴπωσί τι, ἀνέβαλλε δῆθεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν.

Τέλος, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἁπαλὰ τὰ κύματα ὠλίσθαινον μέχρι τῶν ποδῶν μας καὶ ἀνελύοντο εἰς ἀργυροῦς ἀφροὺς καὶ κελαρύσματα, ἀπὸ δὲ τοῦ μεμακρυσμένου θεάτρου ἀφικνοῦντο μόλις ἐκπνέουσαι αἱ περιπαθεῖς μελῳδίαι τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, ὁ ἐρωτευμένος σύντροφός μου ηὐδόκησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν νυκτερινὴν ταύτην συμφωνίαν χαμηλὴν καὶ ἐμπιστευτικὴν τὴν φωνήν του, ἀφοῦ καὶ πάλιν ἵνα κερδίσῃ καιρὸν μὲ κατεδίκασε πρῶτον ὑπὸ τὸ φῶς ἑνὸς φανοῦ ν' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως ἐπιστολήν του πρὸς ἐμὲ ἀπευθυνομένη ἣν παραδόξως τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ μοὶ ἐνεχείρισε.

Β'.

«Τὴν ἀθλιότητα τοῦ ταξειδίου μου εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ περιγράψω. Γνωρίζεις ὅτι εἶμαι κατ' ἐξοχὴν χερσαῖον ζῷον καὶ ὅτι ἅμα πατήσω εἰς τὴν θάλασσαν μεταβάλλομαι εἰς ἄψυχον δέμα, κιβώτιον, ὅ,τι θέλεις—τόσον ποῦ ἠμπορεῖ κανεὶς ἴσως νὰ μὲ στείλῃ μὲ φορτωτικὴν οἰκονομικώτερα, ἀντὶ νὰ πληρώνω ἀδίκως εἰσιτήριον. Δὲν ἄνοιξα λοιπὸν τὰ βλέφαρα παρὰ μόνον ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἔμελλα νὰ ἐπιβιβασθῶ. Τὸ πρῶτον δὲ πρᾶγμα, ποῦ εἶδα ἐμπρός μου, ἦτον ἕνας πελώριος φουστανελλᾶς, ὁ ὁποῖος μὲ προσεφώνησε μὲ τό: Καλῶς ὥρισες ἀφεντικό! Ἐννόησα ὅτι ἦτον ὁ ἐπιστάτης τοῦ θείου μου τηλεγραφικῶς προσκληθεὶς νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ παραλάβῃ, καὶ τὸν ηὐχαρίστησα διὰ τὸν κόπον του. Καὶ ἀφοῦ ἀπεβιβάσθημεν ἤμην τόσῳ ζαλισμένος ἀκόμη, ὥστε οὔτε οὔτε ἐπρόσεξα εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν διὰ τῆς ὁποίας διήλθομεν ἔφιπποι, ἔπρεπεν ἄλλως τε νὰ κρατοῦμαι καλὰ ἐπὶ τοῦ ζῴου, διότι ὅλα τὰ ἔβλεπα θολὰ καὶ ἄνω κάτω τριγύρω μου. Ἀλλά, ὅταν ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πόλιν καὶ ἐξήλθομεν εἰς τὸν ἀνοικτὸν κάμπον, ἡ δροσερὰ πρωϊνὴ αὔρα ἤρχισε νὰ μὲ ζωογονῇ, καὶ τὸ βλέμμα μου νὰ πλανᾶται εὐχαρίστως εἰς τὸν θαυμάσιον ὁρίζοντα, στεφανωμένον μὲ ὑψηλὰ δασώδη βουνὰ καὶ στολισμένον εἰς μίαν του μόνον ἄκραν μὲ γαλανὴν ταινίαν θαλάσσης. Διήλθομεν διὰ μέσου ἀγρῶν ξανθοπρασίνων διότι ὁ σῖτος δὲν εἶχεν ἔτι ὡριμάσει ἐντελῶς, ἔπειτα εἰσεχωρήσαμεν εἰς μικρὸν δάσος πλατάνων, καὶ τελευταῖον ὑπὸ τὴν πυκνὴν καὶ εὐώδη σκιὰν τῶν πεύκων καλπάζοντες ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου μου καὶ κατέβημεν ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ πύργου του. Ὁ πύργος

αὐτὸς δὲν εἶνε μεγάλον κτίριον, ὁμοιάζει μᾶλλον ἀνεμόμυλον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο δωματίων ἐν ὅλῳ· ἀλλ' ἡ θέσις ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται εἶνε μαγευτική. Σχεδὸν ὑπὸ τὰ θεμέλιά του ἔρχονται καὶ 'ξεσποῦν ἀφρισμένα τὰ κύματα, ἐνῷ πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς βαθμηδὸν ὀρθοῦται ἡ ἀνωφέρεια τοῦ βουνοῦ κλιμακωτὴ ὡς ν' ἀναβαίνῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, κεκαλυμμένη πᾶσα ὑπὸ πεύκων καὶ πτελεῶν καὶ δρυῶν μεγάλων. Πέριξ τοῦ πύργου συσπειρῶνται τὰ μικρὰ κατάλευκα οἰκήματα καὶ αἱ ἀχυροκαλύβαι τῶν χωρικῶν, ἐν ᾧ παρέκει φαλακρὸς ἐπίπεδος χῶρος σημειοῖ τὴν θέσιν τῶν ἀλωνίων, ἑτοίμων ἤδη ὅπως δεχθῶσι τὴν μέλλουσαν συγκομιδήν.

Ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πύργου εἶνε ἄθλιον· αἱ ὀροφαὶ ξύλιναι, ἀκατέργαστοι καὶ μαῦραι ἀπὸ τὸν καπνόν, οἱ τοῖχοι ἀσβεστόχριστοι, τὰ παράθυρα στενὰ καὶ πληκτικὰ καὶ τὰ ἔπιπλα... Ὦ Θεέ μου! πῶς θὰ κοιμηθῶ ἐπάνω εἰς τὰ τρίποδα αὐτὰ μὲ τὰς στραβὰς σανίδας των. Ὁ ἐπιστάτης μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὰς ἰσοπεδώσῃ καλύπτων αὐτὰς διὰ πολλῶν μαλλίνων σκεπασμάτων, τὰ ὁποῖα ἔστειλε νὰ συλλέξῃ ἀπὸ τοὺς οἴκους τῶν χωρικῶν, ἀλλ' ἐγὼ δυσπιστῶ πρὸς τὴν καθαριότητα τῶν ὑφασμάτων αὐτῶν. Οἱ χωρικοὶ οἱ ὁποῖοι ἦλθον νὰ μ' εὐχηθῶσι τὸ καλῶς ὥρισα, φαίνονται ὅλοι τίμιοι καὶ ἀγαθοί, ἀλλ' ἡ καθαριότης τοῦ σώματος δὲν εἶν' ἐφάμιλλος βέβαια πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς των. Ἂν ἦτο δυνατὸν θὰ τοὺς ἔστελλα ὅλους εἰς τὸ λουτρὸν καὶ ὕστερον θὰ τοὺς προσεκάλουν νὰ ἔλθουν εἰς τὸν πύργον!... Ὁ ἐπιστάτης μου καυχᾶται ὅτι ἐπιδίδει εἰς τὴν μαγειρικὴν καὶ πρὸς τιμήν μου ἔβαλεν ὅλα τὰ δυνατά του διὰ τὸ γεῦμα ἀπόψε, διότι τὴν μεσημβρίαν ἐπρογευμάτισα ἐκ τοῦ προχείρου μόλις ἐλθὼν μὲ ὀλίγα αὐγά, καὶ βούτυρον νωπὸν καὶ γάλα. Τὰ προτιμῶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν μαγειρικὴν τοῦ ἐπιστάτου μου! Ὦ πτωχέ μου στόμαχε, τί ἦτο τὸ κατασκεύασμα ἐκεῖνο μὲ τὰς ὄρνιθας, τὸ ὁποῖον ἐφάγομεν ἀπόψε! Ταλαίπωρε, ἔφαγες πολὺ διότι ἐπείνας· μὴ φοβεῖσαι ὅμως· ἦσαν τόσον μαλακτικὰ τὰ πεντήκοντα κρόμμυα τὰ ὁποῖα εἶχε μέσα! Ἀπὸ τῆς αὔριον πρέπει νὰ γίνω καὶ ὀλίγον μάγειρος. Μὴ χειρότερα! Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξῆλθον εἰς μικρὸν περίπατον. Τί ἀγριότης! ὅλα τὰ ζῶα τοῦ χωρίου ἀπὸ τῶν ὀρνίθων μέχρι τῶν...γυναικῶν, ἐτρέποντο εἰς φυγὴν ἅμα μ' ἔβλεπον. Φαίνεται ὅτι τὸ ἐξωτερικόν μου, ἡ περιβολή μου τοῖς ἐμπνέει φόβον καὶ δυσπιστίαν· καὶ οἱ σκύλοι μὲ γαυγίζουν φοβερά. Διὰ νὰ μὴ συμβαίνῃ αὐτὸ πρέπει ἴσως νὰ φορέσω φουστανέλλαν τὰς ἡμέρας αὐτὰς ποῦ θὰ μείνω ἐδῶ φυλακισμένος. Καὶ αἱ χωριατοποῦλαι! Τὰ ἀγρίμια, ποίησιν ποῦ τὴν ἔχουν! ἄνιπτοι, ἀκτένιστοι, μὲ κἄτι πρόσωπα ψημένα ἀπὸ τὸν ἥλιον, μὲ κἄτι χέρια σκασμένα ἀπὸ τὸ ζύμωμα καὶ τὴν πλύσιν, μὲ κἄτι πόδια γυμνὰ καὶ γεμᾶτα σκόνην καὶ λάσπην. Ὦ χαριτωμέναι Νύμφαι τῶν δασῶν, ὦ ἡρωΐδες τῶν εὐδυλλίων, ὦ Μοῦσαι τῶν μωρῶν ποιητῶν, οἱ ὁποῖοι σᾶς ψάλλουν, διότι δὲν σᾶς εἶδόν ποτε, κρατήσατε δι' ἄλλους τὴν συμπάθειάν σας καὶ τὴν ἀγάπην σας, φυλάξατε τὰ κάλλη σας διὰ τοὺς λεβέντηδες καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, ἐγὼ σᾶς εὐχαριστῶ...ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάττῃ ἀπὸ σᾶς!...

Ἀληθινὰ ἡ ἀνατολὴ τῆς σελήνης μέσα ἀπὸ τὸ δάσος ἦτον ὡραία, ἀλλὰ μόλις ἐτόλμησα νὰ ἐξέλθω εἰς τὸν ἐξώστην διὰ νὰ πίω τὸν καφέν μου ὑπὸ τὸ ἀργυροῦν αὐτῆς φῶς, μὲ διεπέρασε τόσον παγερὰ πνοὴ νυκτερινῆς αὔρας, ὥστε ἐρρίγησα καὶ ἠναγκάσθην νὰ κλεισθῶ πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Τί κλίμα! ἄλλο δὲν μοῦ λείπει παρὰ νὰ κάμω καὶ ξεπαγιάσματα Μάϊον μῆνα!... Δὲν ἔχει ἄδικον ὁ ἐπιστάτης μου συμβουλεύων με νὰ σκεπασθῶ μὲν τὴν *κάπαν* του τὴν νύκτα. Μὲ *κάπαν;* ὡσὰν νὰ εἶμαι δηλαδὴ εἰς κλέφτικον λημέρι.

Σοῦ γράφω ἐπὶ χονδρῆς τραπέζης, ἥτις μοὶ χρησιμεύει ὡς γραφεῖον, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἐπίσης καὶ εἰς κρεοπώλην διὰ νὰ κόπτῃ ἐπ' αὐτῆς τοὺς κριοὺς καὶ τοὺς μόσχους του. Εἶνε ἔργον διακεκριμένου ἐπιπλοποιοῦ, τοῦ μυλωνᾶ, ὡς μοὶ εἶπεν ὁ ἐπιστάτης. Μὲ φωτίζει ῥυπαρά, φρικωδῶς καπνίζουσα καὶ ἀπόζουσα λυχνία πετρελαίου...Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐτυφλώθησαν ἐκ τοῦ ἐρυθρωποῦ φωτός, ἀσφυκτιῶ σχεδὸν ἐκ τῆς ὀσμῆς. Τὴν σβύνω καὶ πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ. Ἀκούω μίαν κουκουβάγιαν ἡ ὁποία μοῦ φωνάζει καληννύκτα ἀπὸ μακράν. Μπᾶ! κοντεύουν μεσάνυκτα. Καληννύκτα λοιπόν!...

Καὶ...καλημέρα! ἐξημέρωσε, δόξα σοι ὁ θεός! ἐτελείωσεν ἡ κατηραμένη αὐτὴ νύξ, ἡ ὁποία διήρκεσε τόσον, ὡσὰν ἐπρόκειτο νὰ ἴδῃ τὸ φῶς καὶ δεύτερος Ἡρακλῆς. Καὶ ἔπειτα λέγει ὁ Καζαμίας ὅτι αἱ νύκτες τοῦ Μαΐου εἶνε μικραί. Ἀλλοῦ μάλιστα, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὸ χαριτωμένον κτῆμα τοῦ κυρίου θείου μου. Ἄ, βέβαια πρέπει νὰ βάλω συναπισμοὺς εἰς τὴν ῥάχιν μου, ἡ ὁποία μὲ πονεῖ ὡς νὰ μ' ἔχουν ξυλοφορτώσῃ. Καὶ τὰ μάλλινα ἐκεῖνα ἀγριοσκεπάσματα ἐξέδαραν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ὡς νὰ ἦσαν ὄνυχες γάτου. Τί νὰ εἰπῶ δὲ διὰ τὰ ἀμέτρητα ἔντομα τὰ ὁποῖα ἐξεστράτευσαν ἐναντίον μου. Ὁ εὐλογημένος ὁ ἐπιστάτης φαίνεται ὅτι ἔχει μεταβάλῃ εἰς ἐντομολογικὸν σπουδαστήριον τὸν πύργον τοῦ θείου μου. Ἀλλ' ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίσω ἀφεύκτως περὶ τῆς διαλύσεως αὐτοῦ· ὕστερον ἀπὸ τρεῖς νύκτας ὡς αὐτήν, ἠμπορῶ νὰ πάθω ἀπὸ ἀναιμίαν. Εὐτυχῶς ἔχω ἄφθονον ἐντομοφθόρον κόνιν μαζί μου.

Κλαῦσέ με, κλαῦσέ με· ἔχω νὰ διέλθω ἐδῶ

δέκα ἡμερόνυκτα ἀκόμη, διακοσίας τεσσαράκοντα ὥρας. Πῶς θὰ τὰς περάσω; Ἀναγινώσκων; πλήττω· περιπατῶν; βαρύνομαι· συνομιλῶν; μὲ ποῖον καὶ περὶ τίνος, παρακαλῶ; Καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ φύγω ταχύτερον, κορυφώνει τὴν στενοχωρίαν μου.

Πῶς συνελήφθην εἰς τὰ δίκτυα τοῦ θείου μου χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω! Ἦλθα, λέγει, ἐδῶ.ν' ἀναλάβω ἐκ τῶν κόπων, ἀλλ' ἐγὼ θὰ πάθω χειρότερα: ἢ θὰ γείνω ὑποχόνδριος ἢ θὰ πετάξω τὰ μυαλά μου εἰς τὸν ἀέρα.»

— Σὲ ἀναγνωρίζω ὁλόκληρον εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν μὲ τὴν παραξενιάν σου τὴν συνειθισμένην. Ἓν μόνον δὲν ἐννοῶ: διατὶ δὲν μοῦ τὴν ἔστειλες, ἐνῷ θὰ μὲ διασκέδαζε τόσον;

— Δὲν σοῦ τὴν ἔστειλα διὰ λόγον ἁπλούστατον. Ὅταν εἶπα εἰς τὸν ἐπιστάτην νὰ εὕρῃ πεζοδρόμον διὰ νὰ στείλω τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὴν πόλιν—βλέπεις, τὸ κτῆμα τοῦ θείου μου δὲν ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον — ἐκεῖνος μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἔχομεν καιρόν, διότι μετὰ δύο ἡμέρας φεύγει ταχυδρομεῖον δι' Ἀθήνας. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας τὰ πράγματα εἶχον ἀλλάξῃ τόσον, ὥστε ἡ ἐπιστολή μοῦ ἐφαίνετο ἄδικος, ἄτοπος, γελοία — καὶ ἀντὶ νὰ σοῦ τὴν στείλω τότε τὴν ἔκλεισα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου διὰ νὰ τὴν λάβῃς σήμερον. Καὶ τώρα ἐξακολουθῶ ἐγὼ τὴν συνέχειαν μετὰ τὴν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἔχει, ὡς βλέπεις, τὰς πρώτας ἐντυπώσεις μου, μὲ τὴν συμφωνίαν, ὅτι οὔτε θὰ ἀποτείνῃς ἐρωτήσεις ἀδιακρίτους, οὔτε θὰ μὲ διακόπτῃς, οὔτε θὰ μὲ πειράζῃς...

Ἀπὸ τὸ πρωΐ, ὡς ἄλλος Ῥοβινσών, ἤρχισα νὰ φροντίζω πῶς νὰ ἐξασφαλίσω ἡσυχωτέραν νύκτα· κατώρθωσα νὰ ἑτοιμάσω ἓν ἀχύρινον στρῶμα, ἐγέμισα ὅλας τὰς τρύπας μὲ σκόνην ἄφθονον, ἔδωκα καὶ ἐζεμάτισαν τὰς σανίδας τοῦ κρεβατιοῦ· τέλος πάντων ἔγεινα τέλειος νοικοκύρης πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου. Εἶπα ἀκόμη εἰς τὸν ἐπιστάτην, ὅτι τρελλαίνομαι διὰ τὸ ψητὸν κρέας, ὥστε νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὰ μαγειρικὰ πειράματά του. Καὶ χάρις εἰς τὴν *Μαγδαληνὴν* τοῦ Σανδῶ μὲ τὸ γλυκύτατον ὕφος του, ἐπέρασαν αἱ ὧραι τῆς μεσημβρίας χωρὶς κ' ἐγὼ νὰ τὰς ἐννοήσω καλά, καλά. Ὅταν ἐβράδυασε κάποιος χωρικὸς ἦλθε καὶ μοῦ ἐπρότεινε νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον εἰς τὸ δάσος. Δὲν εἶχον πολλὴν ὄρεξιν. Δὲν ἠθέλησα ὅμως νὰ νομίσῃ πῶς δὲν καταδέχομαι καὶ ἐπῆγα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν μετενόησα· ἡ φύσις ὅλη ἦτον εἰς τὴν ἀκμήν της, ἡ γῆ σκεπασμένη ἀπὸ χόρτα καὶ ἄνθη ἐμοσχοβολοῦσεν. Ἔπληττον ὅμως μὲ τὸν σύντροφόν μου, ὁ ὁποῖος κοντὰ εἰς ὅλα ἀνεκάλυψα ὅτι ἦτο καὶ κωφός. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκέρδισα εἰς τὸν περίπατον ἦτο πρὸ πάντων πεῖνα, βουλιμία. Διὰ τοῦτο ἐγύρισα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν πύργον καὶ ἐπέπεσα κατὰ τοῦ ψητοῦ. Οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου ἔφαγα τόσον· ὁ ἐπιστάτης μὲ παρετήρει μὲ σεβασμόν...

Ὅταν ἐμβῆκα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου, τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶδα μὲ ἀπορίαν ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλόν μου, ἦτο ἓν ἐπισκεπτήριον. *Ἀναστάσιος Π**** πρώτην φορὰν ἔβλεπα αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἀλλ' ἦτον ἀκόμη γραμμένον ἐπάνω κάτι μὲ μολυβδοκόνδυλον. Ἐπλησίασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐδιάβασα: «Κύριε γεῖτον, ἦλθα νὰ σᾶς εἰπῶ καλῶς ὡρίσατε, ἀλλὰ δὲν σᾶς εὗρον· θὰ εἶνε ἀδιακρισία ἂν σᾶς προσκαλέσω αὔριον πρωΐ, πρωΐ, νὰ πίωμεν τὸ γάλα μαζὶ εἰς τὸν κῆπόν μου;» Ἐφώναξα τὸν ἐπιστάτην καὶ τὸν ἠρώτησα ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ κύριος Ἀναστάσιος.

— Ὁ κὺρ Ἀναστάσης τἀφεντικὸ ἐδῶ 'ς τὸ χωριὸ ποῦ συνορεύομε, μεσόκοπος, καλὸς ἄνθρωπος, ἔρχεται τὴν ἄνοιξιν 'ς τὸ τσιφλίκι του καὶ φεύγει τὸν τρυγητὴ κι' ἀργότερα.

— Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ εἶπες αὐτὸ ἀπὸ πρίν;

— Δὲν τῶφερε ἡ κουβέντα...

— Εἶνε μακρυὰ ἀπ' ἐδῶ τὸ σπίτι του;

— Ὤ; 'μισὴ ὥρα...

— Αὔριον τὸ πρωΐ θὰ 'πάγω· εὑρὲ κανένα παιδὶ νἄλθῃ μαζί μου νὰ μοῦ δείξῃ τὸν δρόμον.

— Ἔρχομ' ἐγώ· καμμιὰ δουλειὰ δὲν ἔχω· θέλω ν' ἀνταμώσω καὶ τὸν ἀγροφύλακα τοῦ κὺρ Ἀναστάση.

Ἡ πρόσκλησις τοῦ γείτονός μου δὲν μὲ δυσηρέστησεν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπέθεσα ὅτι θὰ εἶνε κανεὶς ἐπαρχιώτης πλούσιος κτηματίας, ἀλλ' ἀνούσιος καὶ ἄμορφωτος ἄνθρωπος. Ὅταν ὅμως εἶδα καὶ δευτέραν φορὰν τὸ καλοτυπωμένον ἐπισκεπτήριόν του, τὸν λεπτὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸ εὐγενὲς ὕφος τῶν ὀλίγων γραμμῶν του, ἄρχισα νὰ μεταβάλλω ἰδέαν καὶ νὰ πείθωμαι ὅτι ἀπεναντίας ὁ γείτων μου θὰ εἶνε κανεὶς εὐγενὴς καὶ ἀνεπτυγμένος κύριος, ξένος, ἐρχόμενος ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι χάριν τοῦ κτήματός του. Μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς γνωριμίας του ἐκοιμήθην, καὶ ἐκοιμήθην τόσον λαμπρά, ὥστε ὁ ἐπιστάτης ἠναγκάσθη νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν διὰ νὰ μ' ἐξυπνήσῃ εἰς τὰς 5 τὸ πρωΐ ὅπως τοῦ εἶπα.

Ὁ δρόμος μοῦ ἐφάνη πολὺ εὐχάριστος. Καὶ ἡ πρωϊνὴ ὥρα βέβαια συνέτεινεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ περισσότερον ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ εὕρω τέλος πάντων ἕνα ἄνθρωπον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ἠμπορῶ νὰ περάσω μίαν ὥραν συνομιλῶν, ἄνθρωπον τέλος μὲ τὸν ὁποῖον νὰ συνεννοοῦμαι εἰς τὴν ἐρημίαν αὐτὴν κατὰ τὰς δέκα ἡμέρας τῆς ἐξορίας μου Κάποτε δὲ πάλιν ἐλυπούμην διὰ μίαν στιγμήν· ἔλεγα, ἂν δὲν εἶνε ὅπως τὸν νομίζω, ἂν εἶνε κανεὶς γέρων παράξενος, ὀλιγόλογος, ἀπρόσιτος. Ἀλλὰ τότε διατὶ νὰ ἔλθῃ πρῶτος νὰ μ' ἐπισκε-

Νῖκος καὶ ἡ Βάσω, μὴ βλέποντες ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ, κατώρθωσαν νὰ φύγωσι καὶ διεπεραιώθησαν εἰς Λευκάδα. Ὅπως συγχωρήσῃ ὁ Κώστας τὸ ἁμάρτημα, ἢ μᾶλλον τὸ ἀτύχημα, τῆς θυγατρός του, ἐδέησε νὰ μεταβιβασθῶσι πρὸς αὐτὸν αἱ ὕσταται παραγγελίαι τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, δι' ὧν ἐγίνετο ἐγγυητὴς ὑπὲρ τῆς ἀναδεκτῆς του. Ὁ δὲ Νῖκος οὐδεμιᾶς παρακελεύσεως ἀνάγκην εἶχεν ἵνα συγχωρήσῃ. Μετὰ ἓξ μῆνας λήξαντος τοῦ πένθους, ὅπερ ἔφερεν ἡ νεᾶνις διὰ τὸν νοννόν της, ἐτελέσθη ἐν Λευκάδι ὁ γάμος.

Τὴν αὐτὴν συγκατάβασιν ὅμως δὲν ἔδειξε καὶ ὁ ἀπαγωγεὺς τῆς Βάσως πρὸς τὴν μαύρην, τὴν δύσμοιρον Φατμάν. Χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τί ἔπταιε, κατεβιβάσθη ζῶσα εἰς βαθὺ φρέαρ, καὶ ἐκεῖ εὗρε σκληρὸν τὸν θάνατον· μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ αὐτὸς ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς ἐδολοφονήθη ὑφ' ἑνὸς τῶν ὁμοθρήσκων του.

Ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Μηλιόνη, οἱ πλεῖστοι ἠκολούθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του τοὺς Τσεκουραίους, καὶ διέπρεψαν εἰς πολλὰς συμπλοκάς. Ὁ γέρων Τοπτσῆς ἑκὼν παρῃτήθη τὴν ἀρχηγίαν, ὁμοίως καὶ ὁ Πευκόρραχος, ἐκεῖνος μὲν ὡς λίαν πρεσβύτης, οὗτος δὲ ὡς ἄγαν δυσκίνητος.

Περὶ τοῦ Καμπόσου οὐδὲ λέξις ποτὲ ἠκούσθη, οὐδ' ἔμαθέ τις τί ἀπέγεινε.

Α. Παπαδιαμαντης

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Πλὴν τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀσωπίου, τῶν κορυφαίων τῆς Κερκύρας φιλολόγων, ἐγνώρισα καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἀκαδημειακῶν πολιτῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνταῦθα σπουδαζόντων ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν,οἱ δὲ λοιποὶ ὀλίγοι κατάγονται ἐκ τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου, καὶ οὗτοι θεωροῦσι τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀκαδήμειαν οὐχὶ ὥς τι αὐτάρκες καὶ τέλειον διδακτήριον, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς πρόδρομον διὰ τὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας ἢ πρὸς διαμονὴν ἐν Παρισίοις. Καὶ ἐν μὲν προτέροις χρόνοις οἱ ἐξ Ἑλλάδος φιλεπιστήμονες μετέβαινον ἐντεῦθεν εἰς τὰ ἰταλικὰ πανεπιστήμια, εἰς Πάδουαν καὶ Πίσαν, ἀλλὰ τώρα ἡ φήμη τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης ἐταπείνωσε λίαν τὴν περὶ τῶν Ἰταλῶν ἰδέαν. Ἀλλ' οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν διαπνέονται ὑπεράγαν ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸν βορρᾶν πόθου τούτου, ἀρκοῦνται δὲ διακούοντες ἐν Κερκύρᾳ τὰ ἐν τῷ προγράμματι περιλαμβανόμενα μαθήματα, ὅπως κατόπιν διαβιώσωσιν ἐν τῇ πατρίῳ νήσῳ ὡς ὑπάλληλοι, δικηγόροι ἢ ἰατροί. Ἐν αὐτοῖς εὗρον πολλοὺς μετ' ἀγάπης διατρίβοντας περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν τῶν Ἄγγλων προστατῶν, λαλοῦντας εὐχερέστατα τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἔχοντας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῶν τὸν Σαικσπεῖρον, Βύρωνα, Βάλτερσκοττ, Σέλλεϋ, καὶ ἄλλους ἄνδρας τοῦ βρεττανικοῦ Παρνασσοῦ.

* *

Σὺν τοῖς ἄλλοις ἐγνώρισα Κεφαλλῆνά τινα, προσηνῆ νεανίαν μεταβάντα ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ εἰς Ἀγγλίαν καὶ αὐτόθι ἀνατραφέντα, ἀλλ' ὅμως οὐδαμῶς ἐκ τούτου ἀποβαλόντα τὴν πρὸς τὴν γενέτειραν ἀφοσίωσιν. Μετὰ τούτου εἶχον συμφωνήσει νὰ διατρέξωμεν ἔφιπποι τὴν νῆσον· ἐφ' ᾧ ἐξήλθομεν φαιδράν τινα ἐαρινὴν πρωίαν διὰ τῆς βασιλείου πύλης (Porta reale) ὅπως ἀναζητήσωμεν ἵππους. Ἔκειτο δ' ἐκεῖ οὐ μακρὰν ἐν τῷ βάθει κήπου καλύβη, εἰδυλλιακῶς μικρὰ καὶ γραφικῶς ἑτοιμόρροπος, ὑπὲρ ἣν ἐρασμίως συνεκάμπτοντο δύο ὑψηλαὶ καστανέαι, ἐλαφρῶς σειόμεναι ὑπὸ δροσερῶν ζεφύρων. Ὕπερθεν δὲ τῆς βρυοσκεποῦς στέγης, ἐφ' ἧς ἐκυμαίνοντο ποῦ καὶ ποῦ ἄνθη περικαλλῆ, ἐξηπλοῦτο κισσὸς εὐθαλὴς ποικίλα διαγράφων σχημάτια καὶ διὰ μὲν τῆς ἑτέρας τῶν μυριοδακτύλων αὐτοῦ χειρῶν δραττόμενος τῶν ὑποσκίων κλάδων, διὰ δὲ τῆς κρεμαννυμένης κάτω τῆς ἐσχατιᾶς τῆς στέγης ἁπτόμενος ἀτημελήτως τῶν ἀπὸ τῆς γῆς φυομένων λειρίων. Τὸ πᾶν ἐχλόαζε καὶ ἔθαλλε περὶ τὸν οἰκίσκον. Ὄπισθεν λοχμώδους αἱμασιᾶς κιναρῶν ἡπλοῦντο κράμβαι θαλεραί· ἐδῶ μὲν ἔθαλλον νεαροὶ θρίδακες, ἐκεῖ δ' ἀπήστραπτε πολυποίκιλος τάπης ἀνθέων καλλιχρόων, ἔνθα δὲ ἡ σκαπάνη δὲν ἔχει ἐργασθῆ, ἐφύοντο μύρτοι καὶ ῥοδαῖ καὶ ῥοιαί, ὑφ' ἃς ἐκρύπτοντο ἄνθη χαμαικεράσων· πέραν δ' ἀτάκτως ἐβλάστανον αἱ ἐλαῖαι μεσταὶ ὡρίμων μελανῶν καρπῶν, διὰ δὲ τοῦ κήπου παντὸς ἔπνεεν ἠρεμαῖος ψίθυρος πρᾴων ἀνέμων καὶ ἤχει φαιδρὸν κελάδημα τῶν πτηνῶν. Ἔστημεν ἐκεῖ μακρὸν καὶ ἐθεώμεθα, εὐφραινόμενοι ὁτὲ μὲν ἐπὶ τῇ θέᾳ ἄνθους τινός, ὁτὲ δ' ἐπὶ δένδρῳ, ἕως τέλος ἔφθασε πρὸς ἡμᾶς διὰ φυλλοσκεποῦς διαδρόμου ῥαδινὴ κόρη, φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς ἀρχαιοπρεπῆ ὑδρίαν οἵαν ἔφερον ἤδη αἱ γυναῖκες τῶν Φαιάκων. Μαθοῦσα δὲ τί ἐζητοῦμεν ἔθηκε κατὰ γῆς τὴν ὑδρίαν μειδιῶσα καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ οἰκίσκου δύο εὔσωμα ἱππάρια, κτήνη οὕτω κομψὰ ὥστε οὐδεὶς ἤθελε φαντασθῆ νὰ τὰ ζητήσῃ ὄπισθεν τῶν διερρωγότων τοίχων τῆς πτωχικῆς ἐκείνης καλύβης. Ἔπειτα δ' ἐκόμισε εὐσταλῆ ἀγγλικὰ ἐφίππια παρέχοντα ἀνάπαυσιν, ἣν εἶχον κατ' ἀνάγκην λησμονήσει ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα τὸ ἐφίππιον εὑρίσκεται ἐν ἀχρηστίᾳ, τοῦ ἱππέως ἐδραζομένου ἐπὶ ἐνοχλητικῶν τουρκικῶν σαγμάτων. Ἐπιβάντες δὲ τῶν ἵππων καὶ πλήξαντες αὐτοὺς ἐκινήσαμεν αὐτοὺς εἰς ταχὺν τριποδισμόν.

Ἀπὸ τῶν πυλῶν τῆς Κερκύρας ἄγουσι πρὸς ἁπάσας τὰς διευθύνσεις τῆς νήσου αἱ ἄρισται τῶν ὁδῶν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν νησιωτῶν τὸ πο-

λυτιμότατον τῶν ἀγαθῶν ὅσα ὀφείλουσιν εἰς τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἐξελέξαμεν κατὰ πρῶτον τὴν ἄγουσαν πρὸς μικρὰν μονήν, κειμένην παρὰ τὴν ὁδὸν οὐ μικρὰν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κεῖται ἡ κόνις τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου, ἣν οἱ συγγενεῖς του μετεκόμισαν ἐκ Ναυπλίας. Ἀκούσας τοῦ κτύπου ἡμῶν ἠνέῳξε τὴν θύραν μοναχός τις, καὶ εἰσήλθομεν εἰς στενὴν αὐλήν, περιστοιχιζομένην ὑπὸ τοίχων καταρρεόντων καὶ σκιαζομένην ὑπ' ὀλίγων πυκνοφύλων δένδρων. Μικρὸν ἐκκλησίδιον πρόσκειται τῷ ἠρέμῳ τούτῳ χώρῳ, ὀλίγον τι μόνον φωτιζόμενον, ψυχρόν, καλοῦν εἰς προσευχήν. Ὄπισθεν δὲ τοῦ ἁγίου βήματος ἐν φωτεινοτέρῳ παρεκκλησίῳ κεῖται ὁ τάφος ὃν ἐζητοῦμεν, παρ' αὐτῷ δ' ἄλλος κρύπτων τὰ ὀστᾶ ἑτέρου πρότερον θανόντος μέλους τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὁ τοῦ κυβερνήτου ἀποτελεῖται ἐκ λίθου ἁπλοῦ, λευκοῦ, ὀρθίου, ἐφ' οὗ εἶνε ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομά του.

Ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἱππηλασίαν. Συναντῶμεν πολλοὺς χωρικούς, ἄνδρας ἡλιοκαεῖς, λιποσάρκους, μετρίους τὸ ἀνάστημα, κομίζοντας εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν ὄνων αὐτῶν ἐν ἀσκοῖς τραγείοις ἔλαιον ὑπ' αὐτῶν ἐκπιεσθέν. Ἐφ' ὅσον δ' ἀπεμακρυνόμεθα ἀπὸ τῆς πόλεως, τόσῳ σπανιώτεροι ἐγίνοντο οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τόσῳ ὡραιοτέρα ἡ χώρα.

Κατηυθύνθημεν δὲ τὴν πρὸς τὰ ὄρη καὶ εὑρέθημεν μετ' οὐ πολὺ ἐπ' ἀνωφερείας, καὶ δὴ ἐπὶ λεωφόρου ἑνούσης τὴν πρωτεύουσαν μετὰ τῶν χωρίων τῆς δυτικῆς ἀκτῆς καὶ ἀγούσης διὰ τῶν ὀρέων ἅτινα διασχίζουσι τὴν νῆσον κατὰ μῆκος. Ἡ ὁδὸς ἀνήρχετο ὀφιοειδὴς διὰ πολλῶν στροφῶν, ὁτὲ μὲν βαίνουσα παρ' εὐύδρους λειμῶνας, ὁτὲ δὲ παρὰ κήπους δένδρων ὀπωροφόρων, παρ' ἀμπελοφυτείας καὶ χλοοσκεπεῖς ἀγροτικοὺς οἰκίσκους, ἕως ἐφθάσαμεν εἰς δίαιθρον δάσος *δένδρων*, ἐν ᾧ συνυφαίνοντο αἱ κυμαινόμεναι κορυφαὶ ὑψηλά, ὕπερθεν τῶν ἡμετέρων κεφαλῶν, εἰς τάπητα διαφανῆ. Ἐβραδύναμεν τὴν πορείαν· ὁ ψυχρὸς τοῦ δάσους ἀὴρ ἦτο ζωογόνος. Ἡ τέρψις ἐπὶ τῷ ψιθύρῳ, ὃν προκαλεῖ κινούμενος ἄνωθεν ἡμῶν ὁ οὐρανὸς τοῦ φυλλώματος, εἶνε ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Τευτόνων. Ἤμην δὲ μακάριος αἰσθανόμενος καὶ πάλιν ἤδη τὴν τοιαύτην φρικίασιν.

Τέλος ἐξήλθομεν ἐκ τῶν εὐηνέμων ἐκείνων στοῶν τῶν δένδρων· ἀναβάντες δ' ἔτι μικρὸν ἔστημεν, ἔχοντες ὄπισθεν ἡμῶν βράχον ἀποτόμως ἀνωφερῆ. Εἴχομεν φθάσει ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας καὶ ἀπηλαύομεν θέας ὑπερφυοῦς. Πρὸς δυσμὰς ἔκειτο τὸ Ἰόνιον πέλαγος, γαληναῖον, ἀχανές· μόνον κατὰ τὰ πέρατα τοῦ ὁρίζοντος ἐφαίνετο ἀμαυρὰ κυανῆ λωρίς, ὡς νεφύδριον ἐν τῇ δύσει, καὶ ἦτο ἡ Ἰταλία. Πρὸ ἡμῶν δὲ τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ὄρη καὶ κοιλάδες, τὰ πάντα χλοερὰ καὶ ὑλομανοῦντα, οἶκοι λευκοί, χωρία καὶ πύργοι ἐσπαρμένοι ἐν μέσῳ τῶν φυλλωμάτων. Ὑψηλαὶ κυπάρισσοι ἐξεῖχον διὰ μέσου ὡς μιναρέδες ἐγγὺς γιγαντιαίων θόλων δένδρων, ἐπεχόντων τόπων τζαμίων· ἐπὶ βράχων ἀπορρώγων ἵσταντο ἐρημοκκλήσια ἐν θέσει παραβόλῳ· ἐπέκεινα δὲ πάλιν ἡ θάλασσα καὶ προεξέχουσαι νῆσοι. Πρὸς δ' ἀνατολὰς μεταξὺ τοῦ βαθυχρόου πελάγους τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀποστιλβόντων ὑδάτων τοῦ πορθμοῦ ἀνεδύετο ἡ Κέρκυρα, περιβαλλομένη ὑπὸ τειχῶν, προχωμάτων καὶ πύργων, ἐχόντων φαιάν, μεσαιωνικὴν καὶ ἐπίσημον τὴν ὄψιν. Ἐκεῖθεν δὲ τοῦ στενοῦ ἔκειντο τὰ γλαυκὰ τῆς Ἀλβανίας ὄρη, ἄνω καὶ κάτω, ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο ὁ ὀφθαλμός. Καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὑψοῦτο ὁ ἀνέφελος τοῦ οὐρανοῦ θόλος.

Ἐκεῖ ἔστημεν μακρὸν καὶ ἐθεώμεθα. Ἡ μὲν θάλασσα ἔθελγεν ἡμᾶς διὰ τοῦ γαληναίου μεγαλείου τοῦ ἀχανοῦς αὐτῆς, ἡ δὲ γῆ προσείλκυεν ἡμᾶς διὰ τοῦ μυριοφύλου πλήθους ἐρασμίων καὶ μεγαλοπρεπῶν πλασμάτων. Πόσον καλὸν εἶνε, ἐσκεπτόμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν πεδιάδων καὶ δρυμῶν ἀγνοοῦσιν ὁπόσον λαμπρὸς εἶνε ὁ κόσμος· ἄλλως θ' ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ πόθου ἢ θὰ ἤρχιζεν ἐκ νέου μετανάστευσις τῶν λαῶν!

Μετ' οὐ πολὺ ἐφθάσαμεν εἰς χωρίον κείμενον ἐν γραφικῇ θέσει. Ἐκκλησία τις καὶ ἀξιόλογά τινα ἄλλα καταρρέοντα κτίρια ἐκ τῶν χρόνων τῆς Βενετοκρατίας, παραδόξως ἐπικεχρισμένα, ἔκειντο ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀγορᾷ, ἐξ ἧς ἀφωρμῶντο διάφοροι ἀνώμαλοι δρομίσκοι κατεχόμενοι ὑπὸ πτωχικῶν οἰκίσκων. Τινὲς αὐτῶν ἀνερριχῶντο ἐπ' ἀλλήλους κατὰ τοῦ βράχου, ὅςτις ὑψοῦτο ἄνωθεν τοῦ ἑτέρου τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἅπαντες εἶχον πλούσιον πράσινον περιθώριον, πολλοὶ δ' ἔκειντο ἐν μέσῳ βαθείας σκιᾶς ὡς ἤδη τινὲς μεσοῦντος τοῦ δρόμου ἐν τῷ δάσει. Ἠρχίσαμεν νὰ διψῶμεν, διὸ ἀφιππεύσαμεν πρό τινος καπηλείου, οὗ ὁ κύριος ἐδείκνυεν εἰλικρινῆ χαρὰν βλέπων παρ' αὐτῷ πάλιν ξένους φραγκοφορεμένους. Ἤγαγε δ' ἡμᾶς μετὰ πολλῶν δειγμάτων σεβασμοῦ εἰς τὸ καπηλεῖόν του, συγκείμενον ἐκ χθαμαλοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀνοικτοῦ δωματίου, ἐν ᾧ παμμεγέθεις πίθοι οἴνου ἵσταντο ἐπὶ ξυλίνων ὀκριβάντων. Τὸ ἔδαφος ἦτο ἀσανίδωτον, ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων ἦσαν ἐπικεκολλημέναι μεγάλαι εἰκόνες παριστάνουσαι τὰς πράξεις τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ οἶνος ἦτο καλός, οὕτως ὥστε ἐπίομεν πολλῷ πλείονα ἢ ὅσον προὐτιθέμεθα. Τοῦτο ἤρεσεν εἰς τὸν οἰνοπώλην, ὅςτις τοῦτο ἰδὼν ἔφερε καὶ ἄλλα τρωγάλια, ἤτοι καλὸν τυρόν, καλὰς ἐλαίας καὶ εὔγευστον λευκὸν ἄρτον. Πρὸς δὲ ἠγωνίζετο διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ διάθεσιν. Ἰδίως δ' ἔχαιρε βλέπων ὅτι ἐπιτυχῶς ἐλαλοῦμεν τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, διὸ καὶ ἠπόρει λίαν ἀκούων ἡμᾶς συνομιλοῦντας ἀγγλιστί. Τέλος δ' ἔλυσε τὸ ζήτημα φανταζόμενος ὅτι πιθανῶς διετρίψαμεν μὲν πολλὰ ἔτη ἐν Ἀγγλίᾳ,

ἀλλ' εἴμεθα ὅμως Κερκυραῖοι, καθότι κατ' αὐτὸν οὐδεὶς τῶν ἐκ γενετῆς Ἄγγλων κατώρθωσε νὰ ἐκμάθῃ τὴν ἑλληνικήν. Ἡμεῖς δ' ἐβεβαιώσαμεν αὐτὸν ὅτι ἐπιτυχῶς ἐμάντευσε τὸ διάγραμμα τῆς ἡμετέρας βιογραφίας, τοῦθ' ὅπερ ἦτο περίπου καὶ ἀληθὲς περὶ τοῦ συνοδοιπόρου μου. Πληρώσαντες δὲ δι' ὀλίγων ὀβολῶν τὰς συμποτικὰς δαπάνας, αἵτινες θ' ἀνήρχοντο πιθανῶς εἰς πολλὰ σελίνια, ἂν μὴ ἐβοήθει ἡμᾶς ἡ ὑποτιθεμένη ὁμογένεια, ἐπέβημεν καὶ πάλιν τῶν ἵππων, ηὐχαριστήσαμεν τὸν κάπηλον καλέσαντα ἡμᾶς νὰ τιμῶμεν αὐτὸν συχνάκις διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπισκέψεως, καὶ προέβημεν περαιτέρω.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

**Λ.

ΟΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΤΑΙ

Εὑρισκόμενος ἐν Σενναὰρ εἶδον ἰδίοις ὄμμασι πωλουμένους ἐν τῇ ἀγορᾷ πλείονας τῶν δισχιλίων δούλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Οἱ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀτυχῶν τούτων διενεργοῦντες οὐ μόνον οὐδόλως ἀνησύχουν διὰ τὸ μυσαρὸν αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας τὰ ὄργανα ἐπανέφερον εἰς τοὺς κυρίους των τοὺς ἀποδιδράσκοντας δούλους. Ὁ δὲ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ καταλίπῃ ἐν ἀχρηστίᾳ τὸν ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων προκατόχων του καθιερωθέντα νόμον, εἰσέπραττεν ἀναγκαστικῶς ἓν τάλληρον δι' ἕκαστον ἔφηβον δοῦλον, καὶ ἥμισυ τάλληρον δι' ἕκαστον παιδίον. Τὸ ἔντιμον τοῦτο ἐμπόριον ἀπέφερεν εἰς αὐτὸν ἐτησίαν πρόσοδον ἑκατοντακισχιλίων δραχμῶν.

Ἡ πρακτικότης χαρακτηρίζει ἀείποτε τὸν Ἄγγλον. Μὲ διεβεβαίωσαν μάλιστα ὅτι ὡς προνοητικὸς ἄνθρωπος ὁ διοικητὴς ἐφρόντιζεν ἐπιτηδείως νὰ καθιστᾷ ἔτι καρποφόρον τὴν παχεῖαν αὐτοῦ πρόσοδον, ἀγοράζων δούλους δι' ἴδιον λογαριασμὸν καὶ μεταπωλῶν αὐτοὺς εἰς διαφόρους ἀγορὰς τοῦ Σουδάν.

Οὐδὲ πρέπει τις νὰ πιστεύῃ ὅτι κατηργήθη ἡ δουλεία ἐν Καρτούμ. Ἀπηγορεύθησαν μόνον αἱ μεγάλαι ἀγοραὶ τῶν μαύρων, τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἦτο ἕδρα ἡ ἐν λόγῳ πόλις. Ἐπετρέπετο εἰς ἕκαστον ὄχι μόνον νὰ ἔχῃ δούλους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγοράζῃ τοιούτους ἔξωθεν καὶ νὰ τοὺς μεταφέρῃ παρ' ἑαυτῷ, ὅσους δήποτε τὸν ἀριθμόν. Ἅπαξ μετενεχθέντες ἐν ἰδιωτικῷ οἰκήματι, μετεπωλοῦντο, ἀντηλλάσσοντο, χωρὶς νὰ διαταράσσωνται τὸ παράπαν οἱ διενεργοῦντες τὰς τοιαύτας συναλλαγάς.

Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς αἰσχρᾶς ταύτης ἐμπορίας, ἐντελῶς εἰκονικὴ καὶ διαταχθεῖσα μόνον καὶ μόνον πρὸς καθησύχασιν τῶν φιλανθρώπων Εὐρωπαίων, ἔσχεν ὡς μοναδικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δημοσίων διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀγορῶν.

Δίκαιον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ κατάργησις τῆς δουλείας ἐν Σουδὰν εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατος. Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ τόπου βασίζεται πᾶσα ἐπὶ τῆς παναρχαίας ταύτης συνηθείας, ἥτις εἶνε καθιερωμένη ὑπὸ τοῦ Κορανίου, καὶ οἱ πρακτικώτατοι Ἄγγλοι γινώσκουσιν ὅτι ἐν γένει δὲν δύνανται νὰ μεταβληθῶσι ῥιζικῶς τὰ ἤθη, αἱ ἕξεις, αἱ προλήψεις ὁλοκλήρου λαοῦ δι' ἁπλοῦ θεσπίσματος, πρὸ πάντων ὅταν εἶνε μουσουλμανικὸς ὁ λαὸς οὗτος, καὶ ἡ συνήθεια τὴν ὁποίαν θέλουσι νὰ προγράψωσιν ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς θρησκείας.

Ἐν Σουδὰν ἔνθα ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἀτιμάζεται ἐργαζόμενος καὶ μάλιστα μεταπίπτει εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων, ἤθελεν εἶναι χιμαιρικὴ ἡ πάλη ἐναντίον παρομοίων ἠθῶν.

Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σενναὰρ ἐπορεύθημεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀγορᾶς τῶν δούλων. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀφθονία ἐξ αὐτῶν· οἱ δυστυχεῖς ἀνήρχοντο εἰς πολλὰς χιλιάδας, διῃρημένοι εἰς τόσους ὁμίλους ὅσοι καὶ οἱ κτήτορες αὐτῶν. Τοὺς εἴχομεν ἴδει τὴν προτεραίαν, ἀλλὰ μακρόθεν, κατὰ συνέπειαν δὲ δὲν εἴχομεν δυνηθῇ νὰ λάβωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς καταστάσεώς των.

Οἱ σωματέμποροι εἶχον διαιρέσει τὸ ἀνθρώπινον ποίμνιον εἰς διάφορα τμήματα, κατὰ τὸ φῦλον, τὴν ἡλικίαν, τὴν ῥώμην, καὶ τὸ κάλλος· οἱ μᾶλλον τιμώμενοι ἦσαν οἱ διὰ τὰ χαρέμια προωρισμένοι νεανίσκοι καὶ νεάνιδες, ἀλλ' αἱ τιμαὶ αὐτῶν παραλλάσσουσι συνεχῶς ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῶν τελουμένων ἀγοραπωλησιῶν.

Οὕτω καθ' ἃς στιγμὰς εὑρισκόμεθα ἐν Σενναάρ, νέαι κόραι δεκατεσσάρων ἕως δεκαὲξ ἐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Νουβά, λαοῦ ἔνθα αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὸ κανονικὸν καὶ ἐπιβάλλον σχῆμα τῶν Κιρκασίων καὶ δύνανται ἐν γένει νὰ ληφθῶσιν ὡς πρότυπα πλαστικῆς ὡραιότητος ἐτιμῶντο εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε ταλλήρων, ἐν ᾧ εἰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, καθ' ἃς ἡ ἀγορὰ εἶνε ὀλιγώτερον πολυπληθής, εἶνε διπλασία ἡ ἀξία των. Ἡ παρθενία των προστατεύεται φυσικῶς διὰ λίαν παραδόξου συνηθείας ὡς χρήσει ἔντισι τῶν χωρῶν τοῦ Σουδάν, περὶ τῆς ὁποίας ὅμως δυσχερέστατον εἶνε νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα πληροφορίας. Ῥωμαλέοι ἐργάται ἱκανοὶ νὰ ὑπηρετήσωσι μεγάλως τὴν γεωργίαν μόλις ἔφθανον τὰ 15—16 τάλληρα, τὰ δὲ παιδία κατὰ μέσον ὅρον 8—12 τάλληρα, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ τιμαὶ αὗται χωροῦσιν ἀπαύστως ὑψούμεναι, καθ' ὅσον οἱ ἀγοράζοντες ἐν Σεναὰρ τοὺς

δούλους προχωροῦσι πρὸς τὴν κάτω Νουβίαν καὶ εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα οὐδεὶς ἐνοχλεῖ τὸ ἐμπόριόν των. Ἑκάστου βέη διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀπαιτοῦντος συνήθως δι' ἑαυτὸν ἓν τάλληρον δι' ἕκαστον δοῦλον, ὡς δικαίωμα διόδου, ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου σταθερὰ αὔξησις τιμῶν τῆς ὁποίας ἅπαν τὸ βάρος ὑφίσταται ὁ τελευταῖος ἀγοραστής· διότι γυνὴ ἀγορασθεῖσα ἀ τὶ 100 δραχμῶν ἐν ταῖς χώραις τοῦ ἄνω Νείλου τιμᾶται ἐν Καΐρῳ 1000 μέχρι 1600 δραχμῶν.

Ἐν γένει δὲ εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας τὰς ἐκτεινομένας ἀπὸ τοῦ Κορδοφὰν καὶ τοῦ Καδαὶ μέχρι τῶν Κυανῶν ὀρέων καὶ εἰς τὰ μέρη τῶν μεγάλων λιμνῶν ἀπέρχονται ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους οἱ θηρευταὶ τῶν δούλων, ἵνα συντελέσωσ τὰς ἀγορὰς αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν κα εἰρηνικῶν πληθυσμῶν τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ὡς ἐξῆς δὲ συνήθως πραγματοποιεῖται ἡ μυσαρὰ αὕτη θήρα, τὴν ὁποίαν δικαιοῦνται νὰ ἐπιχειρῶσι μόνον οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν *πολεμιστῶν*.

Ὅταν ἀρχηγός τις συλλάβῃ τὸ σχέδιον νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τοιαύτην ἐκδρομήν, ζητεῖ τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τοῦ Καδαί, τοῦ Δαρφούρ, ἢ ἀπὸ πάντα ἄλλον ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται. Μετὰ τὸν ἀμοιβαίᾳ συγκαταθέσει προσδιορισμὸν τοῦ εἰς τὸν κυριάρχην πληρωτέου δασμοῦ, ὅστις εἶνε συνήθως τὸ ἥμισυ τοῦ προσδοκωμένου κέρδους, ὁ ἀρχηγὸς ἐφωδιασμένος διὰ τοῦ *φετφᾶ* ποιεῖται ἐπίκλησιν πρὸς πάντας τοὺς θέλοντας νὰ συνενωθῶσι μετ' αὐτοῦ πολεμιστάς, τηρεῖ δὲ μεγίστην ἐχεμυθίαν περὶ τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ἵνα μὴ ὁ λαός, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κυριεύσωσι, δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ διὰ τῆς φυγῆς τὴν θλιβερὰν τύχην, ἥτις τὸν ἀναμένει.

Μεθ' ὃ ἡ συμμορία καταλλήλως ἐξωπλισμένη ἀναχωρεῖ ἐπὶ γοργῶν ἵππων καὶ καμήλων, ἐνσκήπτει ἐξαίφνης τὴν νύκτα εἰς ἓν χωρίον, τὸ περικυκλώνει καὶ ἀπάγει ἀναιμωτεὶ αἰχμαλώτους ἅπαντας τοὺς κατοίκους αὐτοῦ. Πᾶς ὁ ἀποπειρώμενος νὰ διαφύγῃ κατασφάζεται ἀνηλεῶς. Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἄρχεται ἡ ἐκλογή· οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀνάπηροι ἀποδίδονται εἰς τὴν ἐλευθερίαν, πάντες δ' οἱ ἄλλοι δεσμεύονται ἀνὰ τέσσαρες, καὶ συνενοῦνται πρὸς ἀλλήλους διὰ δύο ἰνδοκαλάμων, περισφιγγόντων τὸν λαιμόν, ἀφιέμενοι ὑπὸ τὴν φύλαξιν ἀριθμοῦ τινος πολεμιστῶν· σπεύδουσι δ' οἱ λοιποὶ πρὸς νέας ἁρπαγάς, μέχρις οὗ ὁ ἀρχηγὸς συμπληρώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν δούλων τοὺς ὁποίους ἐσκόπει νὰ συναγάγῃ· ἀποστέλλεται τότε τὸ ἀνῆκον μέρος εἰς τὸν παρασχόντα τὴν ἄδειαν ἡγεμόνα, τελεῖται δὲ ἡ πρὸς ἀλλήλους διανομὴ ἐπὶ τῶν ἀκολούθων βάσεων.

Τὸ τρίτον τῶν ὑπολειφθέντων ἀνήκει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας, καὶ τὰ ἕτερα δύο τρίτα εἰς τοὺς ὀπαδούς του. Δέκα δοῦλοι ὑπολογίζονται συνήθως δι' ἕκαστον· κάτω τῶν δέκα ἐτῶν, δύο παιδία δὲν ἀποτελοῦσιν ἢ μίαν κεφαλήν, ἐν τῇ διανομῇ δὲ ταύτῃ οὐδεμία λαμβάνεται φροντὶς περὶ τῶν συγγενειῶν τῶν δυστήνων θυμάτων. Αἱ σύζυγοι ἀποχωρίζονται ἀσπλάγχνως τῶν συζύγων καὶ τὰ παιδία τῶν μητέρων. Ἅπαντες πωλοῦνται εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας τὴν ἐκδρομὴν ἐμπόρους, οἵτινες τοὺς ὁδηγοῦσιν εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τοῦ Σουδάν.

Κατεθλίβησαν αἱ καρδίαι ἡμῶν θεωρούντων τὰ συγκινητικὰ θύματα τῆς ἀποτροπαιοτέρας τῶν προλήψεων περίκλειστα δίκην προβάτων, ὀλόγυμνα ὑπὸ πυρώδη οὐρανόν, στερούμενα καὶ τῆς λεπτοτέρας σκιᾶς, ἀναπαύοντα τοὺς ἀλγοῦντας πόδας των ἐπὶ τῆς καυστικῆς ἄμμου, ἐξοιδημένα ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς ἀκινησίας. Ἠθελήσαμεν νὰ ἐγγίσωμεν τὸ ἔδαφος διὰ τῶν χειρῶν, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ δύο δευτερόλεπτα ἠδυνήθημεν νὰ ὑπομείνωμεν τὴν πρόσψαυσιν αὐτοῦ, δακρύοντες δ' ἀπεχωρήσαμεν τοῦ σκληροῦ θεάματος.

Ὁποία ἄρρητος δι' ἡμᾶς ἀγαλλίασις, ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τοὺς ἀθλίους ἐκείνους εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τὰς οἰκογενείας των, εἰς τὰς πτωχικάς των καλύβας, ἔνθα ὁ πάππος περιφρονημένος ἕνεκα τῶν γηρατείων του, κλαίει τοὺς φιλτάτους του, τοὺς ἐς ἀεὶ ἁρπαγέντας ἐκ τῆς στοργῆς του! Καὶ πόσων ἐνθέρμως κατηρώμεθα τὸν ὑποκριτικὸν λαόν, ὅστις ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς καταλύσεως τῆς δουλείας, δὲν εἰσεχώρησεν εἰς Σουδάν, εἰμὴ διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ ὑπούλως τὴν κυριαρχίαν του.

Ναί! δὲν διστάζομεν νὰ διαβεβαιώσωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς ὅτι οἱ Βαΐκερ, οἱ Γόρδων, οἱ Λουμλεῦ, οἱ Κάμπελ, κατέστησαν ἐν Σουδὰν οἱ φίλοι καὶ προστάται τῶν δουλεμπόρων, καθ' ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ πλουσιώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῆς χώρας, καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ τι ἄνω τῆς συνδρομῆς των. Εἷς μόνον ἐξ αὐτῶν, ὁ Μέτζα, δύναται νὰ καλέσῃ ὑπὸ τὰ ὅπλα δέκα χιλιάδας μαχητῶν.

Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.

K*

Κατά τινα τελευταῖον γενομένην ἔρευναν ἐν Βερολίνῳ εὑρέθη ὅτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσιν 11,169 καταστήματα πωλοῦντα πνευματώδη ποτά, ἤτοι διπλάσια ἢ ὅσα ὑπῆρχον τῷ 1870. Ἐκ τῶν γερμανικῶν πόλεων τῶν ἐχουσῶν πολλὰ τοιαῦτα καταστήματα ἄξιον σημειώσεως εἶνε τὸ Ἀμβοῦργον, ὅπου ἓν οἰνοπνευματοπωλεῖον ἀναλογεῖ εἰς 71 κατοίκους.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ
εἰς Ἀγγλίαν.

Ὡς γνωστόν, ἐν Ἀγγλίᾳ τρώγονται μεγάλαι ποσότητες ἀμερικανικοῦ κρέατος, ὅπερ φέρεται ἐξ Αὐστραλίας καὶ Ἀμερικῆς δι' ἰδίων πλοίων, ἐχόντων ἰδιαζούσας ἀεροψυκτικὰς μηχανάς. Ὁ ἀὴρ πιεζόμενος ἰσχυρῶς, εἶτα δὲ ἀραιούμενος τάχιστα, ἀφαιρεῖ μεγάλα ποσὰ θερμότητος διὰ τῶν χώρων δι' ὧν διέρχεται, οὕτω δὲ προκαλεῖ ἰσχυρὰν ἀπόψυξιν τοῦ ἐντὸς τοῦ πλοίου διατηρουμένου κρέατος. Οὐ πρὸ πολλοῦ τὸ ἀτμόπλοιον Elderlin, προωρισμένον εἰδικῶς νὰ μεταφέρῃ κρέας ἐξ Αὐστραλίας, ἔφερεν εἰς Ἀγγλίαν 25,000 προβάτων ἐσφαγμένων, ὧν τὸ κρέας ἦτο πεπηγὸς ἐκ τῆς ψύξεως διὰ τῶν ψυκτηρίων μηχανῶν τοῦ ἀτμοπλοίου. Νεωστὶ κατεσκευάσθησαν τρία ἔτι ὅμοια ἀτμόπλοια πρὸς μεταφορὰν κρέατος,, οὕτω δὲ τὰ κρεοπωλεῖα τῆς Ἀγγλίας θὰ προμηθεύωνται καθ' ἑβδομάδα 18,000 ἐσφαγμένων προβάτων ἐξ Αὐστραλίας, ἐχόντων βάρος 400 τόννων. Ἔτι μείζων εἶνε ἡ ποσότης τοῦ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Ἀγγλίαν μεταφερομένου πεπηγότος κρέατος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀνήρχετο ἐν ἔτει 1884 εἰς 27,000 τόννους ἡ δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐξ Αὐστραλίας πωληθεῖσα εἰς τὰ κρεοπωλεῖα τῆς Ἀγγλίας ποσότης προβείου κρέατος ἀνῆλθεν εἰς 5,500 τόννους. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τοῦ κρέατος τούτου ὑπολογίζεται εἰς 80-100 ἑκατομμύρια φράγκων ἐτησίως.

Τὸ κρέας τοῦτο εὑρίσκει ἐν Ἀγγλίᾳ μεγίστην κατανάλωσιν, καθόσον δὲν διαφέρει ποσῶς τοῦ τῶν προσφάτων σφακτῶν. Τελευταῖον ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς μεταφορὰν καὶ νωπῶν ἰχθύων ἐξ Ἀμερικῆς. Ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας *τοῦ Οὐδσωνος* ἔφερεν εἰς τὰ ἰχθυοπωλεῖα τοῦ Λονδίνου ὅλως νωποὺς καὶ προσφάτους 35 τόννους σαλωμῶν, οὓς εἶχον διατηρήσει ἐντὸς τῶν χώρων τοῦ ἀτμοπλοίου, ὧν τὴν θερμοκρασίαν εἶχον καταβιβάσει 6—8 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Μ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ κύων τοῦ σὶρ Τζὼν Λούμπωκ. — Ἔν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς βρετανικῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρίας, ὁ διάσημος Ἄγγλος ἐπιστήμων σὶρ Λούμπωκ ἀνέγνω ἐν τῷ τμήματι τῆς βιολογίας ἐνδιαφέρον ὑπόμνημα περὶ τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τῶν κυνῶν. Προλογιζόμενος ἐκφράζει τὴν ἔκπληξιν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τόσον ἀτελῶς τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν ζώων μεθ' ὧν συμβιοῖ. Ἡ ἄγνοια αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐζήτησε νὰ διδάξῃ τὰ ζῷα, ἰδίως δὲ τοὺς κύνας, ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ γνωρίσῃ αὐτά. Προσπαθεῖ νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ τοῦ κυνὸς ἀντὶ νὰ ἐννοήσῃ αὐτόν· εἶνε ἴσως πρακτικώτερον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς χρησιμότητος, ἀλλὰ ψυχολογικῶς εἶνε ἧττον ἐνδιαφέρον. Ὁ Σὶρ Τζὼν Λούμπωκ δὲν διστάζει νὰ παραδεχθῇ ὅτι σύστημά τι διδασκαλίας ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν κυνῶν. Αὐτὸς οὗτος ἐπεχείρησε πειράματα κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κυνός. Παρεσκεύασε τεμάχια ναστοχάρτου δέκα δακτύλων μῆκος ἔχοντα καὶ τριῶν πλάτος, ἐφ' ὧν ἐτύπωσε τὰς λέξεις «Τρώγω» «πίνω» «τέϊον» «ἐξέρχομαι» κτλ. Ὅστις ἔβλεπε τὸν κύνα τοῦτον παρατηροῦντα τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παρατεταγμένας συστοιχίας τοῦ ναστοχάρτου, ἐκλέγοντα τὴν λέξιν ἧς εἶχε ἀνάγκην, δὲν θ' ἀμφέβαλλεν ὅτι τὸ ζῷον τοῦτο ἦτο ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ τὰς διαφόρους λέξεις καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ προσαγωγὴ μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἰσοδυναμεῖ πρὸς αἴτησιν. Τὰ τεμάχια τοῦ ναστοχάρτου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διακριθῶσι διὰ τῆς ὀσφρήσεως διότι ἀνενεοῦντο ἑκάστοτε. Τὸ πείραμα λοιπὸν τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς δοκιμὴν τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τοῦ κυνός. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς προσπαθείας ἃς ἐπὶ τρίμηνον κατέβαλεν ὁ Λούμπωκ ὅπως διδάξῃ τὸν κύνα αὐτοῦ νὰ φέρῃ ἔντυπόν τι ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ δεικνυόμενον αὐτῷ, δὲν κατώρθωσε τοῦτο, εἴτε δι' ἔλλειψιν νοημοσύνης τοῦ κυνὸς τούτου ἰδιαιτέρως, εἴτε διότι τὸ πείραμα ὑπερέβαινε τὴν ἱκανότητα τοῦ γένους τῶν κυνῶν ἐν γένει. Οὐχ ἧττον ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο τὸ νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν τὰ ζῷα εἶνε ἱκανὰ ἀριθμητικῶν ἐννοιῶν.

Ὁ Λούμπωκ συνοπτικῶς παρερχόμενος τὰ γνωστὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πορίσματα μνημονεύει τῆς περιέργου παρατηρήσεως περὶ τῶν μονήρων σφηκῶν, αἵτινες κάμνουσι προμήθειαν ἐντόμων πρὸς διατροφὴν τῶν ἐμβρύων αὐτῶν. Ἡ θήλεια, ἐν τῷ εἴδει τούτῳ τῶν σφηκῶν εἶνε πολλῷ μεγαλειτέρα τοῦ ἄρρενος· ἡ σφὴξ λοιπὸν φροντίζει ὅπως συναγάγῃ δέκα ἔντομα διὰ τὰ μέλλοντα θήλεα καὶ πέντε διὰ τὰ μέλλοντα ἄρρενα· ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἡ σφὴξ δύναται οὐ μόνον νὰ προεικάσῃ τὸ γένος τοῦ τέκνου της, ἀλλὰ καὶ ν' ἀριθμήσῃ τοὐλάχιστον μέχρι τῶν δέκα.

— Βρὲ ἀδελφέ, δὲν ξέρεις τί παθαίνω 'ς τὸ σπίτ μου. Ἐπῆρα μία ὑπηρέτρια καὶ τὴν λένε Ἀννέτα. Ἀννέτα λὲν καὶ τὴ γυναῖκά μου. Δὲ' ξέρεις τὶ σύγχυσι γίνεται ὅταν φωνάζω τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη.

—Καὶ δὲν πέρνεις ἄλλη ὑπηρέτρια μὲ ἄλλο ὄνομα;

— Μπά, θεὸς φυλάξοι. Εἶμαι πάρα πολὺ εὐχαριστημένος μ' αὐτή.

— Τότε τί νὰ σοῦ πῶ κι' ἐγώ... πάρε ἄλλη γυναῖκα.

— Γιατὶ τόσῳ βιαστικός, Κύριε Κ;

— Βιάζομαι, φίλε μου, γιατὶ ἔχω ἀφήσει τὴ γυναῖκά μου μονάχη 'στὸ σπίτι.

— Ἄ, ζηλιάρη, δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνη 'ς τὴ γυναῖκά σου;

— Στὴ γυναῖκά μου ἔχω, καὶ πολὺ μάλιστα· ἀλλὰ δὲν ἐμπιστεύομαι ἕνα κατηραμένο ἀξιωματικὸ ποῦ κάθησε ἀπέναντι...

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 235

'Αριθ. 517 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 24 Νοεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

Τῷ Κῷ Δ. Βικέλᾳ

Α'

«Φίλτατε! ἦλθον χθὲς βράδυ ἀπὸ τὴν ἐρημίαν μου. Ἔχω ἀνάγκην νὰ σὲ ἰδῶ ἀπόψε. Νὰ ἔλθω ἢ νὰ ἔλθῃς; Σὲ φιλῶ.

Στέφανος».

Τέλος πάντων ἀπεφάσισε ν' ἀφίσῃ τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση του! Ἐπῆγεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου του ἵν' ἀναλάβῃ ἐκ τῶν κόπων τῶν διδακτορικῶν του ἐξετάσεων ὁ νεαρὸς νομομαθής, ἐπῆγε νὰ μείνῃ δύο ἑβδομάδας—καὶ ἔμεινε δύο μῆνας! Δύο μῆνας! καὶ ποῦ; εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, εἰς ἓν χωρίον κατοικούμενον ἀπὸ ἑκατὸν δίποδα ζῷα, σπείροντα καὶ θερίζοντα κριθὴν καὶ ὄσπρια! ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε πρὶν ὑπάγῃ. Καὶ ποῖος; Ὁ Στέφανος! ὁ μεγαλείτερος φίλος τοῦ κόσμου, ὁ τακτικώτερος καὶ ζωηρότερος πελάτης τῶν θεάτρων καὶ τῶν ἑσπερίδων. Ἐκεῖνος ὅτε ἐπρόκειτο νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν θεῖόν του, ὅστις ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ εἰς τὸ κτῆμά του, ἐκεῖνος ἔπληττεν, ἔσκαζεν, ἔκλαιε σχεδὸν ἐκ προοιμίου διὰ τὴν δεκαπενθήμερον ἐξορίαν του. Καὶ ὅμως ἐτετραπλασίασεν αὐτὴν ἑκουσίως, κατὰ τὴν χαριτωμένην δὲ συνήθειάν του οὔτε μοὶ ἔγραψε ποσῶς ἐκεῖθεν καὶ μόνον παρὰ τοῦ κυρίου θείου του ἐμάνθανα ὅτι εἶναι ὑγιὴς καὶ κατευχαριστημένος. Τὸ πρῶτον, μάλιστα, τὸ ἐννοῶ, ἀλλὰ τὸ δεύτερον;

Αἱ ἰδέαι αὗται ἀνεκυκλοῦντο ἐν τῷ λογισμῷ μου, ἐν ᾧ ἡ χείρ μου ἐδίπλωνε καὶ ἐξεδίπλωνε τὸ γράμμα τοῦ φίλου μου. Τὸ βλέμμα μου προσέπεσε καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς λεπτῆς ἀτάκτου γραφῆς του καὶ διέδραμεν αὐτήν... Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀπαντήσω, καὶ ἐγὼ τὸ ἐλησμόνησα σχεδόν, πρέπει νὰ ὁρίσω τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεώς μας, ὡς ἐζήτει. Ἔγραψα λοιπὸν ἐπὶ ἑνὸς ἐπισκεπτηρίου μου:

«Οὔτε νὰ ἔλθω, οὔτε νὰ ἔλθῃς! νὰ συναντηθῶμεν εἰς τὸν σιδηρόδρομον τῶν 7. Πηγαίνομεν εἰς τὸ Φάληρον καὶ δειπνοῦμεν ἐκεῖ. Ἰούλιον μῆνα νὰ κλεισθῶ τὸ βράδυ εἰς δωμάτιον δὲν τὸ ἔχω σκοπόν!»

Ἔκραξα τὸν ὑπηρέτην μου καὶ τὸ ἀπέστειλα πρὸς τὸν Στέφανον. Μοὶ ἐμήνυσε: πολὺ καλά, καὶ ἐτήρησε τὴν ἀπάντησίν του. Εἰς τὰς 7 συνηντώμεθα παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, καὶ ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα τοῦ κόσμου ἐφιλούμεθα ὡς συμπέθεροι ἐπαρχιῶται...

Μετ' ὀλίγον εἴμεθα παρὰ τὴν φαληρικὴν ἀκτήν.

—Νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐξαφνίσθηκα, ὅταν ἔλαβα σήμερον τὸ γράμμα σου· δὲν ἐπρόσμενα ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃς πλέον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνόμιζα ὅτι ἔμεινες ὁριστικῶς ἐπιστάτης εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου σου.

—Καὶ δηλαδή, μ' ὅλον τὸν σατυρικὸν τόνον μὲ τὸν ὁποῖον προφέρεις τὰ λόγια αὐτά, ἐν εἰλικρινείᾳ σὲ βεβαιῶ ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἐδεχόμην τὴν θέσιν ἐπιστάτου, ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ διέλθω ὅλην τὴν ζωήν μου ἐκεῖ ἀνάμεσα εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, τόσῳ εὐτυχισμένην ὅπως διῆλθον τοὺς δύο μῆνας αὐτούς· Ἀλλά...

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὑπὸ ἔποψιν ὑγείας εἶσαι λαμπρά: ῥοδοκόκκινος καὶ ἡλιοψημένος ὡσὰν νὰ περιηγήθηκες τὴν Ἀφρικήν. Φαίνεται ὅτι τοὺς δύο αὐτοὺς μῆνας ἐθυσίασες τὸ πνεῦμα εἰς τὸ σῶμα· ὅταν τὸ πνεῦμα κοιμᾶται, τὸ σῶμα τρέφεται...

—Καὶ ὅμως ἔχεις λάθος! ὑπέλαβε ζωηρῶς· δὲν ἐκοιμήθη τὸ πνεῦμά μου κατὰ τοὺς δύο αὐτοὺς μῆνας. Ἀπεναντίας ἐλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς τυπικῆς αὐτῆς καὶ μονοτόνου ζωῆς καὶ ἅπλωσε τὰ πτερά του...

—Καὶ ἐπέταξε; Ἂν ἐπέταξε δὲν σὲ συγχαίρω καθόλου, εἶπα γελῶν.

Ὁ Στέφανος ἐπειράχθη:

— Διατί μὲ περιπαίζεις;

— Δὲν σὲ περιπαίζω· γελῶ διὰ τὴν ἀσυνείθιστον γλῶσσαν τὴν ὁποίαν μοῦ ὁμιλεῖς. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐπρόσμενα· ἐπρόσμενα μάλιστα ὅτι μετὰ δύο μηνῶν διαρκῆ συναναστροφὴν μὲ χωρικούς, θὰ

ἐγίνεσο κάπως ἀγροικότερος καὶ ὅτι αἱ πρῶται σου ὁμιλίαι θὰ ἦσαν περὶ σίτου, περὶ ποιμνίων, περὶ ὑλοτομίας. . Ἀλλὰ σὺ ἄρχισες ποίησιν· μήπως εἶχες μαζί σου τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ, ἢ σοῦ ἔδωκεν ὁ πάρεδρος τοῦ χωρίου τὸν Βύρωνα ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην του;

Ὁ Στέφανος προφανῶς δυσανασχέτει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας μου, συνεταράσσετο ἐπὶ τοῦ ἑδωλίου του καὶ ἐχάρασσεν διὰ τῆς ῥάβδου πολύγωνα ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἐγὼ δὲ χαιρεκάκως περιειργαζόμην τὴν μορφήν του καὶ τὰς ὀφρῦς του ἰδίᾳ, ἃς συνέσπα κατὰ τὸ σύνηθες, σιωπῶν. Ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ μὲ παρατήρησεν ὀλίγον βλοσυρῶς.

— Ἔχεις ἄλλα ἢ ἐτελείωσες; Ἂν ἔχεις ἀκόμη, ἐγὼ φεύγω καὶ σὲ ἀφίνω νὰ τὰ εἰπῇς τῆς θαλάσσης.

— Μπά! ἔμαθες καὶ νὰ πειράζεσαι βλέπω διὰ τὸ παραμικρόν. Αὐτὸ εἶνε κακὸν ἐλάττωμα· βέβαια δὲν τὸ εἶχες πρὶν φύγῃς.

— Δὲν ἠξεύρω ἂν τὸ ἰδικόν μου ἐλάττωμα εἶνε χειρότερον ἢ τὸ ἰδικόν σου· ἐγὼ πειράζομαι, ἀλλὰ σὺ μὲ πειράζεις. Σὺ κάμνεις τὴν κακὴν ἀρχήν, εἶπε παραπονούμενος.

— Σὺ ὅμως μοῦ δίδεις ἀφορμὴν μὲ τὰ πτερὰ τοῦ πνεύματος.....

— Καὶ ἐπιμένω εἰς αὐτό· λέγω ὅτι εἰς τὴν ἐξοχήν, εἰς τὴν ἐρημίαν, τὸ πνεῦμα δὲν κοιμᾶται ὅπως θέλεις νὰ εἰπῇς σύ, ἀλλ' ἐλευθεροῦται καὶ ὑψοῦται καὶ ἐξευγενίζεται, καὶ ἀπηλλαγμένον ὅλων τῶν κοινωνικῶν μολυσμάτων τῶν πόλεων ἀναπνέει μόνον αὔραν καὶ δρόσον ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ κύματα...

— Ποῦ τὰ ἐδιάβασες αὐτά;

— Εἰς τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ θεὸς καὶ τὸ ὁποῖον καλεῖται φύσις. Εἶνε μὲ τόσον μεγάλα γράμματα γραμμένον, μόνον οἱ τυφλοί, ὅπως ἐσὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ διαβάσουν.

— Εὐχαριστῶ διὰ τὸ τελευταῖον φιλοφρόνημα· εἶμαι ὀλίγον μύωψ, ἀπόδειξις τὰ δίοπτρα τὰ ὁποῖα φορῶ. Ἀλλ' εἰς τὸ βιβλίον τῆς φύσεως διάβασα πολὺ πρὶν ἀπὸ ἐσέ, σὺ ἦσουν ὁ ἀγράμματος. Ἕως χθὲς ἀκόμη σὺ ἐπερίπαιζες τὰ ῥωμαντικὰ αὐτὰ μοιρολογήματα, ὅπως τὰ ἔλεγες. χαίρω διότι εἰλικρινῶς μετενόησες· σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι δὲν θὰ σὲ εἰρωνευθῶ πλέον. Ἀλλὰ θὰ μοῦ δώσῃς καὶ σὺ μίαν ὑπόσχεσιν.

— Τί;

— Ὅτι θὰ εἶσαι εἰλικρινὴς ἀπέναντί μου!

— Τί ἐννοεῖς μ' αὐτό!

— Ἐννοῶ ὅτι, μετὰ τὴν ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν ἡ αἰφνιδία αὐτὴ πρὸς τὴν φύσιν στοργὴ καὶ λατρεία σου, ἡ ἀγάπη τῆς ἐρημίας καὶ τῆς ἐξοχῆς δὲν ἦλθεν ἔτσι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. Κάτι ἄλλο συνετέλεσε, κάτι;

Ὁ Στέφανος μ' ἠτένισεν ἀσκαρδαμυκτεί.

— Εἶσαι διάβολος! εἶπε μειδιῶν.

— Δηλαδὴ εἶμαι μόνον ἔξυπνος ἄνθρωπος· προσὸν κοινότατον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λέγε λοιπόν!

— Ἀφοῦ μαντεύεις...

— Ἡσύχασε δά! μαντεύω τὸ κάτι, ἀλλὰ τὸ τί, θὰ μοῦ τὸ εἰπῇς ἐσύ, ἂν θέλῃς,

— Δὲν ἠμπορεῖς νὰ προσεγγίσῃς καθόλου;

— Μάλιστα ἀφοῦ τὸ ἐπιθυμεῖς· θὰ πάρῃς καὶ μάθημα λογικῆς ἐφηρμοσμένης ἐπὶ τῶν παραλογισμῶν σου...

— Ἄρχισες πάλιν;

— Ἂ! καί, καὶ μὲ συγχωρεῖς—εἶνε, βλέπεις, δίδακτρα διὰ τὸ μάθημα τῆς λογικῆς. Λοιπόν, σὺ ἔφυγες πράγματι λυπημένος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅσοι ἐγνωρίζαμεν τὸν χαρακτῆρά σου εὑρίσκαμεν ἁπλούστατον τοῦτο· εἶσαι ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ὄχι τῆς ἐρημίας. Ποῖα θέλγητρα προσέλαβεν ἡ ἐρημία διὰ νὰ σὲ γοητεύσῃ ὅπως σ' ἐγοήτευσε, οὔτε ξύλα βέβαια, οὔτε γεννήματα, οὔτε βράχους· αὐτὰ τὰ ἤξευρες, τὰ ἐπρόσμενες. Ἀλλὰ κάτι ἄλλο, κάτι ζωντανώτερον, κάτι θελκτικώτερον...κάτι ἀνέλπιστον τέλος πάντων...Μὲ δύο λόγια θὰ ἐρωτεύθηκες ἐκεῖ κάμμιά χωριατοποῦλα.

Ἀνεκάγχασεν:

— Οἱ ἔξυπνοι ἄνθρωποι λέγουν κάποτε ἀνοησίας 'σὰν τὴν ἐδικήν σου.

— Ἔτσι...νομίζεις λοιπόν, ὅτι μελετῶ ψυχολογίαν μόνον διὰ τὸν τύπον καὶ ὅτι δὲν τὴν ἐφαρμόζω πειραματικῶς ἐπὶ τῶν φυσιογνωμιῶν; Ἐὰν τολμᾷς εἰπέ μου ὅτι δὲν εἶσ' ἐρωτευμένος.

— Αὐτὸ δὲν τὸ διαψεύδω· θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα ἄλλως καὶ χωρὶς τὰ ψυχολογικά σου πειράματα· Ἀνοησία ἦτο νὰ νομίσῃς ὅτι εἶμαι ἐρωτευμένος μὲ χωριατοπούλαις.

— Καὶ τάχα τί; Μήπως δὲν ἔχουν θέλγητρα οἱ εἰδυλλιακοὶ αὐτοὶ ἔρωτες; Εἰς τὰ παραμύθια δὲν εἶδες τόσαις βοσκοπούλαις ποῦ ἐτρέλλαιναν βασιλόπουλα; Ἔπειτα νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἰδέαν μου, ἐγὼ ἀγαπῶ πάντοτε τὰ ἄκρα ἐναντία. Ἀπὸ τὰ ἄνθη ἔξαφνα θέλω ἢ τὸ εὐγενέστερον καλλιεργημένον ῥόδον τοῦ κήπου ἢ τὴν πτωχὴν ἀγριοβιολέτταν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἢ τὴν εὐγενεστέραν βασίλισσαν τῶν αἰθουσῶν ἢ τὴν πενιχροτέραν ποιμενίδα τοῦ χωριοῦ. Τὰ μεταξὺ τῶν δύο εἶνε μετριότητες καὶ ἀποσταλάγματα. Μὲ κάμνεις νὰ χάσω τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν· θὰ ἦτο ἀνοησία ἴσως νὰ ἐρωτευθῇς χωριατοποῦλα, ἀλλ' εἶνε ἐξευτελισμὸς τῆς καλαισθησίας σου ἂν ἐρωτεύθηκες καμμίαν χονδρὴν ἐπαρχιώτισσαν κόρην κανενὸς σιτεμπόρου ἢ κανενὸς παντοπώλου, παρῳδίαν, γελοιογραφίαν ἀνεπτυγμένης γυναικός....

— Ἐπῆρες κατήφορον μὲ τοὺς ἀφορισμούς σου πάλιν. Ἄφησε ἥσυχον τὴν καϋμένην τὴν επαρ-

χιώτισσαν καὶ δὲν μ' ἐξετρέλλανεν οὔτε αὐτή...

— Ἀλλά...κάμμία...μήπως καμμία λαίδυ ἢ Μὶς περιηγήτρια;

— Ἐπὶ τέλους μ' ἔπληξες καὶ κουράζεις τὸν νοῦν σου εἰς τὰ χαμένα. Ἐδιάβασες Θεόκριτον;

— Αὐτὸ ἠμποροῦσα νὰ σ' ἐρωτήσω ἐγώ.

— Τὸ τρίτον εἰδύλλιον ἐνθυμεῖσαι πῶς ἀρχίζει;

— Στάσου μίαν στιγμήν. Τρίτον εἰδύλλιον εἶνε *Κῶμος*...ναί! «Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα...» Τί χρειάζεται ὅμως ὁ Θεόκριτος καὶ ἡ Ἀμαρυλλίς;

— Τί χρειάζεται —; *Ἀμαρυλλὶς* εἶν' ἐκείνη ποῦ...ἔκαμε νὰ μ' ἀρέσῃ ἡ ἐρημία ὅπως λὲς ἐσύ.

— Αὐτὰ εἶν' αἰνίγματα. *Ἀμαρυλλὶς* δὲν εἶνε ὄνομα γυναικός.

— Τὴν ἐβάπτισα ἐγὼ Ἀμαρυλλίδα. Ἔχε ὑπομονὴν καὶ θὰ μάθῃς πῶς καὶ διατί.

— Ἔρχεσαι λοιπὸν εἰς τὰ νερά μου· ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγες πῶς δὲν εἶνε χωριατοποῦλα τόρα τὸ ὁμολογεῖς. Ἡ Ἀμαρυλλὶς τί ἄλλο εἶνε παρὰ τύπος χαριτωμένης βοσκοπούλας;

— Ὄχι! ἡ Ἀμαρυλλίς μου συνενόνει τὰ δύο ἄκρα τῆς γυναικείας τελειότητος ὅπως ἐσὺ τὴν ἐννοεῖς.

— Δηλαδή!

— Εἶνε χωριατοποῦλα εἰς τὸ βουνὸν καὶ εἶνε βασίλισσα εἰς τὴν πόλιν! Καὶ ἡ φωνή του ὑψώθη εἰς τόνον ὑπερηφανείας ἐνῷ ἐπρόφερε τοὺς τελευταίους λόγους.

— Ὦ! τὰ πράγματα βλέπω γίνονται σπουδαῖα. Ὕλη διὰ μυθιστόρημα. Ἄρχισε καὶ λέγε μου ἀπὸ τὴν ἀρχὴν λοιπόν. Τώρα ἐννοῶ διατί μὲ ἤθελες ἀπόψε· βράζουν μέσα σου ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις καὶ θέλεις νὰ 'ξεσπάσῃς εἰς τὴν ῥάχην μου.

— Κ' ἐγὼ μαντεύω τὴν περιέργειάν σου καὶ ἐγὼ διὰ νὰ σὲ τιμωρήσω ὀλίγον, δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ λέξιν παρ' ἀφοῦ δειπνήσωμεν. Καὶ πεινῶ!...

— Ὡραῖον αἴσθημ' αὐτό, ποῦ γεννᾷ πεῖναν!

— Ὅταν νηστεύῃ ἡ καρδία, τότε πεινᾷ ὁ στόμαχος· μάθε το αὐτὸ ἀπὸ μένα. Ὅταν εἶμαι λυπημένος ἢ ὠργισμένος πεινῶ, ὅταν ἔχω χαρὰν ἢ εὐχάριστον προσδοκίαν κόπτεται ἡ ὄρεξίς μου.

— Τότε πρέπει νὰ κοπῇ ἡ ἐδική μου τώρα...

— Διατί;

— Ἀφοῦ προσδοκῶ τὴν *Ἀμαρυλλίδα σου!*

Τὸ δεῖπνόν μας ἦτο σιωπηλόν· ὁ Στέφανος ἐπεφύλασσεν ὅλην τὴν ὁμιλητικὴν ὄρεξίν του διὰ τὴν μέλλουσαν ἀφήγησιν τῶν ἀγροτικῶν περιπετειῶν του, ἐγὼ δ' ἀφ' ἑτέρου, κατετυράννουν τὸν λογισμὸν προσπαθῶν νὰ μαντεύσω ἐκ τῶν προτέρων τὸ εἶδος τῶν περιπετειῶν αὐτῶν ἃς περιέβαλλε διὰ τόσου μυστηρίου τὰ προοίμια τοῦ φίλου μου.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον ἐδέησε δὶς καὶ τρὶς νὰ προκαλέσω τὸν Στέφανον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεώς του, καὶ κατὰ τὸ κοινὸν σύστημα τῶν ἀνυπομονούντων νὰ εἴπωσί τι, ἀνέβαλλε δῆθεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν.

Τέλος, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἁπαλὰ τὰ κύματα ὠλίσθαινον μέχρι τῶν ποδῶν μας καὶ ἀνελύοντο εἰς ἀργυροῦς ἀφροὺς καὶ κελαρύσματα, ἀπὸ δὲ τοῦ μεμακρυσμένου θεάτρου ἀφικνοῦντο μόλις ἐκπνέουσαι αἱ περιπαθεῖς μελῳδίαι τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, ὁ ἐρωτευμένος σύντροφός μου ηὐδόκησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν νυκτερινὴν ταύτην συμφωνίαν χαμηλὴν καὶ ἐμπιστευτικὴν τὴν φωνήν του, ἀφοῦ καὶ πάλιν ἵνα κερδίσῃ καιρὸν μὲ κατεδίκασε πρῶτον ὑπὸ τὸ φῶς ἑνὸς φανοῦ ν' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως ἐπιστολήν του πρὸς ἐμὲ ἀπευθυνομένη ἣν παραδόξως τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ μοὶ ἐνεχείρισε.

Β'.

«Τὴν ἀθλιότητα τοῦ ταξειδίου μου εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ περιγράψω. Γνωρίζεις ὅτι εἶμαι κατ' ἐξοχὴν χερσαῖον ζῶον καὶ ὅτι ἅμα πατήσω εἰς τὴν θάλασσαν μεταβάλλομαι εἰς ἄψυχον δέμα, κιβώτιον, ὅ,τι θέλεις—τόσον ποῦ ἠμπορεῖ κανεὶς ἴσως νὰ μὲ στείλῃ μὲ φορτωτικὴν οἰκονομικώτερα, ἀντὶ νὰ πληρώνω ἀδίκως εἰσιτήριον. Δὲν ἄνοιξα λοιπὸν τὰ βλέφαρα παρὰ μόνον ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἔμελλα νὰ ἐπιβιβασθῶ. Τὸ πρῶτον δὲ πρᾶγμα, ποῦ εἶδα ἐμπρός μου, ἦτον ἕνας πελώριος φουστανελλᾶς, ὁ ὁποῖος μὲ προσεφώνησε μὲ τό: Καλῶς ὥρισες ἀφεντικό! Ἐννόησα ὅτι ἦτον ὁ ἐπιστάτης τοῦ θείου μου τηλεγραφικῶς προσκληθεὶς νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ παραλάβῃ, καὶ τὸν ηὐχαρίστησα διὰ τὸν κόπον του. Καὶ ἀφοῦ ἀπεβιβάσθημεν ἤμην τόσῳ ζαλισμένος ἀκόμη, ὥστε οὔτε οὔτε ἐπρόσεξα εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν διὰ τῆς ὁποίας διήλθομεν ἔφιπποι, ἔπρεπεν ἄλλως τε νὰ κρατοῦμαι καλὰ ἐπὶ τοῦ ζῴου, διότι ὅλα τὰ ἔβλεπα θολὰ καὶ ἄνω κάτω τριγύρω μου. Ἀλλά, ὅταν ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πόλιν καὶ ἐξήλθομεν εἰς τὸν ἀνοικτὸν κάμπον, ἡ δροσερὰ πρωϊνὴ αὔρα ἤρχισε νὰ μὲ ζωογονῇ, καὶ τὸ βλέμμα μου νὰ πλανᾶται εὐχαρίστως εἰς τὸν θαυμάσιον ὁρίζοντα, στεφανωμένον μὲ ὑψηλὰ δασώδη βουνὰ καὶ στολισμένον εἰς μίαν του μόνον ἄκραν μὲ γαλανὴν ταινίαν θαλάσσης. Διήλθομεν διὰ μέσου ἀγρῶν ξανθοπρασίνων διότι ὁ σίτος δὲν εἶχεν ἔτι ὡριμάσει ἐντελῶς, ἔπειτα εἰσεχωρήσαμεν εἰς μικρὸν δάσος πλατάνων, καὶ τελευταῖον ὑπὸ τὴν πυκνὴν καὶ εὐώδη σκιὰν τῶν πεύκων καλπάζοντες ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου μου καὶ κατέβημεν ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ πύργου του. Ὁ πύργος

αὐτὸς δὲν εἶνε μεγάλον κτίριον, ὁμοιάζει μᾶλλον ἀνεμόμυλον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο δωματίων ἐν ὅλῳ· ἀλλ' ἡ θέσις ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται εἶνε μαγευτική. Σχεδὸν ὑπὸ τὰ θεμέλιά του ἔρχονται καὶ 'ξεσποῦν ἀφρισμένα τὰ κύματα, ἐνῷ πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς βαθμηδὸν ὀρθοῦται ἡ ἀνωφέρεια τοῦ βουνοῦ κλιμακωτὴ ὡς ν' ἀναβαίνῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, κεκαλυμμένη πᾶσα ὑπὸ πεύκων καὶ πτελεῶν καὶ δρυῶν μεγάλων. Πέριξ τοῦ πύργου συσπειρῶνται τὰ μικρὰ κατάλευκα οἰκήματα καὶ αἱ ἀχυροκαλύβαι τῶν χωρικῶν, ἐν ᾧ παρέχει φαλακρὸς ἐπίπεδος χῶρος σημειοῖ τὴν θέσιν τῶν ἀλωνίων, ἑτοίμων ἤδη ὅπως δεχθῶσι τὴν μέλλουσαν συγκομιδήν.

Ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πύργου εἶνε ἄθλιον· αἱ ὀροφαὶ ξύλιναι, ἀκατέργαστοι καὶ μαῦραι ἀπὸ τὸν καπνόν, οἱ τοῖχοι ἀσβεστόχριστοι, τὰ παράθυρα στενὰ καὶ πληκτικὰ καὶ τὰ ἔπιπλα...Ὦ Θεέ μου! πῶς θὰ κοιμηθῶ ἐπάνω εἰς τὰ τρίποδα αὐτὰ μὲ τὰς στραβὰς σανίδας των. Ὁ ἐπιστάτης μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὰς ἰσοπεδώσῃ καλύπτων αὐτὰς διὰ πολλῶν μαλλίνων σκεπασμάτων, τὰ ὁποῖα ἔστειλε νὰ συλλέξῃ ἀπὸ τοὺς οἴκους τῶν χωρικῶν, ἀλλ' ἐγὼ δυσπιστῶ πρὸς τὴν καθαριότητα τῶν ὑφασμάτων αὐτῶν. Οἱ χωρικοὶ οἱ ὁποῖοι ἦλθον νὰ μ' εὐχηθῶσι τὸ καλῶς ὥρισα, φαίνονται ὅλοι τίμιοι καὶ ἀγαθοί, ἀλλ' ἡ καθαριότης τοῦ σώματος δὲν εἶν' ἐφάμιλλος βέβαια πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς των. Ἂν ἦτο δυνατὸν θὰ τοὺς ἔστελλα ὅλους εἰς τὸ λουτρὸν καὶ ὕστερον θὰ τοὺς προσεκάλουν νὰ ἔλθουν εἰς τὸν πύργον!... Ὁ ἐπιστάτης μου καυχᾶται ὅτι ἐπιδίδει εἰς τὴν μαγειρικὴν καὶ πρὸς τιμήν μου ἔβαλεν ὅλα τὰ δυνατά του διὰ τὸ γεῦμα ἀπόψε, διότι τὴν μεσημβρίαν ἐπρογευμάτισα ἐκ τοῦ προχείρου μόλις ἐλθὼν μὲ ὀλίγα αὐγά, καὶ βούτυρον νωπὸν καὶ γάλα. Τὰ προτιμῶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν μαγειρικὴν τοῦ ἐπιστάτου μου! Ὦ πτωχέ μου στόμαχε, τί ἦτο τὸ κατασκεύασμα ἐκεῖνο μὲ τὰς ὄρνιθας, τὸ ὁποῖον ἐφάγομεν ἀπόψε! Ταλαίπωρε, ἔφαγες πολὺ διότι ἐπείνας· μὴ φοβεῖσαι ὅμως· ἦσαν τόσον μαλακτικὰ τὰ πεντήκοντα κρόμμυα τὰ ὁποῖα εἶχε μέσα! Ἀπὸ τῆς αὔριον πρέπει νὰ γίνω καὶ ὀλίγον μάγειρος. Μὴ χειρότερα! Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξῆλθον εἰς μικρὸν περίπατον. Τί ἀγριότης! ὅλα τὰ ζῷα τοῦ χωρίου ἀπὸ τῶν ὀρνίθων μέχρι τῶν...γυναικῶν, ἐτρέποντο εἰς φυγὴν ἅμα μ' ἔβλεπον. Φαίνεται ὅτι τὸ ἐξωτερικόν μου, ἡ περιβολή μου τοῖς ἐμπνέει φόβον καὶ δυσπιστίαν· καὶ οἱ σκύλοι μὲ γαυγίζουν φοβερά. Διὰ νὰ μὴ συμβαίνῃ αὐτὸ πρέπει ἴσως νὰ φορέσω φουστανέλλαν τὰς ἡμέρας αὐτὰς ποῦ θὰ μείνω ἐδῶ φυλακισμένος. Καὶ αἱ χωριατοποῦλαι! Τὰ ἀγρίμια, ποίησιν ποῦ τὴν ἔχουν! ἄνιπτοι, ἀκτένιστοι, μὲ κἄτι πρόσωπα ψημένα ἀπὸ τὸν ἥλιον, μὲ κἄτι χέρια σκασμένα ἀπὸ τὸ ζύμωμα καὶ τὴν πλύσιν, μὲ κἄτι πόδια γυμνὰ καὶ γεμᾶτα σκόνην καὶ λάσπην. Ὦ χαριτωμέναι Νύμφαι τῶν δασῶν, ὦ ἡρωΐδες τῶν εὐδυλλίων, ὦ Μοῦσαι τῶν μωρῶν ποιητῶν, οἱ ὁποῖοι σᾶς ψάλλουν, διότι δὲν σᾶς εἶδόν ποτε, κρατήσατε δι' ἄλλους τὴν συμπάθειάν σας καὶ τὴν ἀγάπην σας, φυλάξατε τὰ κάλλη σας διὰ τοὺς λεβέντηδες καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, ἐγὼ σᾶς εὐχαριστῶ...ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάττῃ ἀπὸ σᾶς!...

Ἀληθινὰ ἡ ἀνατολὴ τῆς σελήνης μέσα ἀπὸ τὸ δάσος ἦτον ὡραία, ἀλλὰ μόλις ἐτόλμησα νὰ ἐξέλθω εἰς τὸν ἐξώστην διὰ νὰ πίω τὸν καφέν μου ὑπὸ τὸ ἀργυροῦν αὐτῆς φῶς, μὲ διεπέρασε τόσον παγερὰ πνοὴ νυκτερινῆς αὔρας, ὥστε ἐρρίγησα καὶ ἠναγκάσθην νὰ κλεισθῶ πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Τί κλίμα! ἄλλο δὲν μοῦ λείπει παρὰ νὰ κάμω καὶ ξεπαγιάσματα Μάϊον μῆνα!... Δὲν ἔχει ἄδικον ὁ ἐπιστάτης μου συμβουλεύων με νὰ σκεπασθῶ μὲν τὴν *κάπαν* του τὴν νύκτα. Μὲ *κάπαν*; ὡσὰν νὰ εἶμαι δηλαδὴ εἰς κλέφτικον λημέρι.

Σοῦ γράφω ἐπὶ χονδρῆς τραπέζης, ἥτις μοὶ χρησιμεύει ὡς γραφεῖον, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἐπίσης καὶ εἰς κρεοπώλην διὰ νὰ κόπτῃ ἐπ' αὐτῆς τοὺς κριοὺς καὶ τοὺς μόσχους του. Εἶνε ἔργον διακεκριμένου ἐπιπλοποιοῦ, τοῦ μυλωνᾶ, ὡς μοὶ εἶπεν ὁ ἐπιστάτης. Μὲ φωτίζει ῥυπαρά, φρικωδῶς καπνίζουσα καὶ ἀπόζουσα λυχνία πετρελαίου...Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐτυφλώθησαν ἐκ τοῦ ἐρυθρωποῦ φωτός, ἀσφυκτιῶ σχεδὸν ἐκ τῆς ὀσμῆς. Τὴν σβύνω καὶ πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ. Ἀκούω μίαν κουκουβάγιαν ἡ ὁποία μοῦ φωνάζει καληννύκτα ἀπὸ μακράν. Μπᾶ! κοντεύουν μεσάνυκτα. Καληννύκτα λοιπόν!...

Καὶ...καλημέρα! ἐξημέρωσε, δόξα σοι ὁ θεός! ἐτελείωσεν ἡ κατηραμένη αὐτὴ νύξ, ἡ ὁποία διήρκεσε τόσον, ὡσὰν ἐπρόκειτο νὰ ἴδῃ τὸ φῶς καὶ δεύτερος Ἡρακλῆς. Καὶ ἔπειτα λέγει ὁ Καζαμίας ὅτι αἱ νύκτες τοῦ Μαΐου εἶνε μικραί. Ἀλλοῦ μάλιστα, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὸ χαριτωμένον κτῆμα τοῦ κυρίου θείου μου. Ἆ, βέβαια πρέπει νὰ βάλω συναπισμοὺς εἰς τὴν ῥάχιν μου, ἡ ὁποία μὲ πονεῖ ὡς νὰ μ' ἔχουν ξυλοφορτώσῃ. Καὶ τὰ μάλλινα ἐκεῖνα ἀγριοσκεπάσματα ἐξέδαραν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ὡς νὰ ἦσαν ὄνυχες γάτου. Τί νὰ εἰπῶ δὲ διὰ τὰ ἀμέτρητα ἔντομα τὰ ὁποῖα ἐξεστράτευσαν ἐναντίον μου. Ὁ εὐλογημένος ὁ ἐπιστάτης φαίνεται ὅτι ἔχει μεταβάλῃ εἰς ἐντομολογικὸν σπουδαστήριον τὸν πύργον τοῦ θείου μου. Ἀλλ' ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίσω ἀφεύκτως περὶ τῆς διαλύσεως αὐτοῦ· ὕστερον ἀπὸ τρεῖς νύκτας ὡς αὐτήν, ἠμπορῶ νὰ πάθω ἀπὸ ἀναιμίαν. Εὐτυχῶς ἔχω ἄφθονον ἐντομοφθόρον κόνιν μαζί μου.

Κλαῦτέ με, κλαῦσέ με· ἔχω νὰ διέλθω ἐδῶ

δέκα ἡμερόνυκτα ἀκόμη, διακοσίας τεσσαράκοντα ὥρας. Πῶς θὰ τὰς περάσω; Ἀναγινώσκων; πλήττω· περιπατῶν; βαρύνομαι· συνομιλῶν; μὲ ποῖον καὶ περὶ τίνος, παρακαλῶ; Καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ φύγω ταχύτερον, κορυφώνει τὴν στενοχωρίαν μου.

Πῶς συνελήφθην εἰς τὰ δίκτυα τοῦ θείου μου χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω! Ἦλθα, λέγει, ἐδῶ.ν' ἀναλάβω ἐκ τῶν κόπων, ἀλλ' ἐγὼ θὰ πάθω χειρότερα: ἢ θὰ γείνω ὑποχόνδριος ἢ θὰ πετάξω τὰ μυαλά μου εἰς τὸν ἀέρα.»

— Σὲ ἀναγνωρίζω ὁλόκληρον εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν μὲ τὴν παραξενιάν σου τὴν συνειθισμένην. Ἕν μόνον δὲν ἐννοῶ: διατὶ δὲν μοῦ τὴν ἔστειλες, ἐνῷ θὰ μὲ διασκέδαζε τόσον;

— Δὲν σοῦ τὴν ἔστειλα διὰ λόγον ἁπλούστατον. Ὅταν εἶπα εἰς τὸν ἐπιστάτην νὰ εὕρῃ πεζοδρόμον διὰ νὰ στείλω τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὴν πόλιν—βλέπεις, τὸ κτῆμα τοῦ θείου μου δὲν ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον — ἐκεῖνος μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἔχομεν καιρόν, διότι μετὰ δύο ἡμέρας φεύγει ταχυδρομεῖον δι' Ἀθήνας. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας τὰ πράγματα εἶχον ἀλλάξῃ τόσον, ὥστε ἡ ἐπιστολή μοῦ ἐφαίνετο ἄδικος, ἄτοπος, γελοία — καὶ ἀντὶ νὰ σοῦ τὴν στείλω τότε τὴν ἔκλεισα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου διὰ νὰ τὴν λάβῃς σήμερον. Καὶ τώρα ἐξακολουθῶ ἐγὼ τὴν συνέχειαν μετὰ τὴν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἔχει, ὡς βλέπεις, τὰς πρώτας ἐντυπώσεις μου, μὲ τὴν συμφωνίαν, ὅτι οὔτε θὰ ἀποτείνῃς ἐρωτήσεις ἀδιακρίτους, οὔτε θὰ μὲ διακόπτῃς, οὔτε θὰ μὲ πειράζῃς...

Ἀπὸ τὸ πρωΐ, ὡς ἄλλος Ῥοβινσών, ἤρχισα νὰ φροντίζω πῶς νὰ ἐξασφαλίσω ἡσυχωτέραν νύκτα· κατώρθωσα νὰ ἑτοιμάσω ἓν ἀχύρινον στρῶμα, ἐγέμισα ὅλας τὰς τρύπας μὲ σκόνην ἄφθονον, ἔδωκα καὶ ἐζεμάτισαν τὰς σανίδας τοῦ κρεβατιοῦ· τέλος πάντων ἔγεινα τέλειος νοικοκύρης πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου. Εἶπα ἀκόμη εἰς τὸν ἐπιστάτην, ὅτι τρελλαίνομαι διὰ τὸ ψητὸν κρέας, ὥστε νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὰ μαγειρικὰ πειράματά του. Καὶ χάρις εἰς τὴν *Μαγδαληνὴν* τοῦ Σανδῶ μὲ τὸ γλυκύτατον ὕφος του, ἐπέρασαν αἱ ὧραι τῆς μεσημβρίας χωρὶς κ' ἐγὼ νὰ τὰς ἐννοήσω καλά, καλά. Ὅταν ἐβράδυασε κάποιος χωρικὸς ἦλθε καὶ μοῦ ἐπρότεινε νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον εἰς τὸ δάσος. Δὲν εἶχον πολλὴν ὄρεξιν. Δὲν ἠθέλησα ὅμως νὰ νομίσῃ πῶς δὲν καταδέχομαι καὶ ἐπῆγα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν μετενόησα· ἡ φύσις ὅλη ἦτον εἰς τὴν ἀκμήν της, ἡ γῆ σκεπασμένη ἀπὸ χόρτα καὶ ἄνθη ἐμοσχοβολοῦσεν. Ἔπληττον ὅμως μὲ τὸν σύντροφόν μου, ὁ ὁποῖος κοντὰ εἰς ὅλα ἀνεκάλυψα ὅτι ἦτο καὶ κωφός. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκέρδισα εἰς τὸν περίπατον ἦτο πρὸ πάντων πεῖνα, βουλιμία. Διὰ τοῦτο ἐγύρισα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν πύργον καὶ ἐπέπεσα κατὰ τοῦ ψητοῦ. Οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου ἔφαγα τόσον· ὁ ἐπιστάτης μὲ παρετήρει μὲ σεβασμόν...

Ὅταν ἐμβῆκα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου, τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶδα μὲ ἀπορίαν ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλόν μου, ἦτο ἓν ἐπισκεπτήριον. *Ἀναστάσιος Π**** πρώτην φορὰν ἔβλεπα αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἀλλ' ἦτον ἀκόμη γραμμένον ἐπάνω κάτι μὲ μολυβδοκόνδυλον. Ἐπλησίασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐδιάβασα: «Κύριε γεῖτον, ἦλθα νὰ σᾶς εἰπῶ καλῶς ὡρίσατε, ἀλλὰ δὲν σᾶς εὗρον· θὰ εἶνε ἀδιακρισία ἂν σᾶς προσκαλέσω αὔριον πρωΐ, πρωΐ, νὰ πίωμεν τὸ γάλα μαζὶ εἰς τὸν κῆπόν μου;» Ἐφώναξα τὸν ἐπιστάτην καὶ τὸν ἠρώτησα ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ κύριος Ἀναστάσιος.

— Ὁ κὺρ Ἀναστάσης τἀφεντικὸ ἐδῶ 'ς τὸ χωριὸ ποῦ συνορεύομε, μεσόκοπος, καλὸς ἄνθρωπος, ἔρχεται τὴν ἄνοιξιν 'ς τὸ τσιφλίκι του καὶ φεύγει τὸν τρυγητὴ κι' ἀργότερα.

— Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ εἶπες αὐτὸ ἀπὸ πρίν;

— Δὲν τὤφερε ἡ κουβέντα...

— Εἶνε μακρυὰ ἀπ' ἐδῶ τὸ σπίτι του;

— Ὤ; μισὴ ὥρα...

— Αὔριον τὸ πρωῒ θὰ 'πάγω· εὗρε κανένα παιδὶ νἄλθῃ μαζί μου νὰ μοῦ δείξῃ τὸν δρόμον.

— Ἔρχομ' ἐγώ· καμμιὰ δουλειὰ δὲν ἔχω· θέλω ν' ἀνταμώσω καὶ τὸν ἀγροφύλακα τοῦ κὺρ Ἀναστάση.

Ἡ πρόσκλησις τοῦ γείτονός μου δὲν μὲ δυσηρέστησεν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπέθεσα ὅτι θὰ εἶνε κάνεὶς ἐπαρχιώτης πλούσιος κτηματίας, ἀλλ' ἀνούσιος καὶ ἀμόρφωτος ἄνθρωπος. Ὅταν ὅμως εἶδα καὶ δευτέραν φορὰν τὸ καλοτυπωμένον ἐπισκεπτήριόν του, τὸν λεπτὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸ εὐγενὲς ὕφος τῶν ὀλίγων γραμμῶν του, ἤρχισα νὰ μεταβάλλω ἰδέαν καὶ νὰ πείθωμαι ὅτι ἀπεναντίας ὁ γείτων μου θὰ εἶνε κανεὶς εὐγενὴς καὶ ἀνεπτυγμένος κύριος, ξένος, ἐρχόμενος ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι χάριν τοῦ κτήματός του. Μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς γνωριμίας του ἐκοιμήθην, καὶ ἐκοιμήθην τόσον λαμπρά, ὥστε ὁ ἐπιστάτης ἠναγκάσθη νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν διὰ νὰ μ' ἐξυπνήσῃ εἰς τὰς 5 τὸ πρωῒ ὅπως τοῦ εἶπα.

Ὁ δρόμος μοῦ ἐφάνη πολὺ εὐχάριστος. Καὶ ἡ πρωϊνὴ ὥρα βέβαια συνέτεινεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ περισσότερον ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ εὕρω τέλος πάντων ἕνα ἄνθρωπον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ἠμπορῶ νὰ περάσω μίαν ὥραν συνομιλῶν, ἄνθρωπον τέλος μὲ τὸν ὁποῖον νὰ συνεννοοῦμαι εἰς τὴν ἐρημίαν αὐτὴν κατὰ τὰς δέκα ἡμέρας τῆς ἐξορίας μου Κάποτε δὲ πάλιν ἐλυπούμην διὰ μίαν στιγμήν· ἔλεγα, ἂν δὲν εἶνε ὅπως τὸν νομίζω, ἂν εἶνε κάνεὶς γέρων παράξενος, ὀλιγόλογος, ἀπρόσιτος. Ἀλλὰ τότε διατὶ νὰ ἔλθῃ πρῶτος νὰ μ' ἐπισκε-

φθῇ ἅμα ἔμαθε πῶς ἔφθασα. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶνε ἔλεγα πάλιν, πολλὰς σχέσεις οὔτε θὰ προφθάσωμεν νὰ συνδέσωμεν, ἔπειτα μᾶς χωρίζει ἡ ἡλικία· εἴκοσι ἐτῶν ἐγώ, πενῆντα ἐκεῖνος! ὡραία συνεννόησις ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων. Μὲ αὐτὰ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν περίβολον τοῦ κτήματός του τὸν κῆπον του δηλαδή, διότι τὸ ὅλον κτῆμα ἐκτείνεται εἰς χιλιάδας στρέμματα.

Ἡ θέσις του δὲν εἶνε τόσον ὡραία, ὅσον τοῦ πύργου τοῦ θείου μου, μήτε εἰς τὴν θάλασσαν κοντὰ εἶνε ὅπως ἐκεῖνος, μήτε θέαν ἔχει τόσον γραφικήν, εἶνε μάλιστα χαμηλά, ὀλίγον πληκτικά· ἀλλὰ ὑπὸ ἔποψιν κομψότητος δὲν ἔχουν σύγκρισιν· ποῦ τὸ χάλασμα ἐκεῖνο, ὁ ἀνεμόμυλος τοῦ θείου μου καὶ ποῦ τὸ κομψὸν αὐτὸ σπιτάκι τριγυρισμένον ἀπὸ πράσινα φυλλώματα δένδρων, στεφανωμένον μὲ περιπλοκάδας ἕως τὰ κεραμίδια του! Δὲν ἐπίστευα ὅτι μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ τέτοιος κῆπος καὶ τέτοιο χαριτωμένον σπιτάκι. Ἡ θύρα ἦτο σιδηρᾶ κιγκλιδωτὴ καὶ ἔπρεπε νὰ περάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν κῆπον διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σπίτι.

Μᾶς ἄνοιξε μικρὸς φουστανελλοφόρος ὑπηρέτης πολὺ καθαρώτερος ἀπὸ τὸν ἐπιστάτην μας.

— Τ' ἀφεντικὸ εἶπε νὰ τὸν συμπαθᾶτε μιὰ στιγμή, γιατὶ 'πῆγε 'ς τἀλώνια, κοπιᾶστε 'ς τὸ κιόσκι κ' ἔφτασε...μᾶς εἶπε μὲ προπέτειαν.

Ὁ ἐπιστάτης ἀπὸ σεβασμὸν δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ μαζί μου, ἠκολούθησα λοιπὸν τὸν μικρόν, ὁ ὁποῖος μὲ ὡδήγησε εἰς τὸ κιόσκι. Δὲν σοῦ λέγω τίποτε περὶ τοῦ κήπου, φαντάσου τὸν ὡραιότερον κῆπον τῶν Πατησίων, μετατεθειμένον ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκραν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ κιόσκι δὲν ἦτο πολυτελές, ἀλλ' ἦτο χαριέστατον ἀπὸ ἀκατεργάστους κορμοὺς δένδρων καὶ πλεκτὰ καλάμια. Δύο τρία αἰγοκλήματα τὸ εἶχον σκεπάσῃ κ' ἐμοσχοβολοῦσαν γλυκύτατα. Ἦτον μέσα ἕνα τραπεζάκι ξύλινον καὶ ὀλίγα καθίσματα ἀγροτικὰ κομψότατα...

Ἔμεινα ἐπί τινα λεπτὰ χάσκων, ἔτριβα τὰ μάτια μου διὰ νὰ πεισθῶ ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι.

Ὅταν ἔξαφνα διὰ νὰ κορυφωθῇ ἡ γοητεία, ὡσὰν νὰ ἦσαν ὅλα ἐπίτηδες προετοιμασμένα, ἕνα γλυκύτατο σιγανὸ τραγούδι ἀκούσθηκε ὀπίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ δένδρα.

Φύσ' ἀγεράκι τῆς αὐγῆς,
Κ' ἔλα νὰ μὲ δροσίσῃς
Καί, σὺ ἥλιε, ἄργησε νὰ 'βγῇς
Γιατί θὰ μὲ μαυρίσῃς!...

Ἐννοιωθα τόσα πολλὰ μαζὶ ὥστε δὲν ἔννοιωθα πλέον τίποτε. Δὲν ἐδοκίμαζα οὔτε νὰ ὑποθέσω οὔτε νὰ μαντεύσω πόθεν προήρχετο ἡ μελῳδία ἐκείνη...Μόνον μία ἰδέα ἐστριφογύριζεν εἰς τὸν νοῦν μου: ὅλα εἶνε μαγευμένα ἐδῶ ἔλεγα. Ἔφερα τὸ χέρι μου καὶ ἔσφιξα καλὰ τὸ μέτωπόν μου διὰ νὰ συγκρατήσω τὰ λογικά μου. Βήματα ἠκούσθησαν ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια· μ' ἔπιασε ῥῖγος ὡσὰν νὰ εἶχα θέρμην...Κοντά, πολὺ κοντὰ εἰς δύο τριῶν βημάτων ἀπόστασιν οἱ πυκνοὶ κλάδοι δύο δένδρων ἐχωρίσθησαν ἤσυχα ἤσυχα καὶ ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς ἐπρόβαλεν...»

— Ὁ κύριος Ἀναστάσιος μὲ τὸν νυκτικόν του σκοῦφον!...

— Οὔφ! εἶσαι ἀδιόρθωτος, μὲ ἀπογοητεύεις ἐπάνω εἰς τὸ καλλίτερον μέρος!

Περιτριγυρισμένη ἀπὸ πράσινα φύλλα ἐπρόβαλε...κεφαλὴ κόρης. Τὰ μαλλιά της ἦσαν ξανθά, στολισμένα μὲ πέντ' ἕξ τριαντάφυλλα κόκκινα καὶ ἄσπρα καρφωμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ ἀπροσποίητον ἀφέλειαν καὶ ἀπαράμιλλον χάριν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τοῦ προσώπου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐκρέμοντο εἰς θέσιν σκουλαρικιῶν ἀπὸ ἕνα ζευγάρι μεγάλα ῥοδοκόκινα κεράσια...Ἔκλεισα τὰ μάτια μου...Κιόσκι, κῆπος, οὐρανός, καὶ γῆ ὅλα ἐγύριζαν.

Ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου, ἡ ὀπτασία εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ὁλόκληρος. Μὲ τὸ ἕνα χέρι της ἐκράτει ἐπὶ τοῦ στήθους μεγάλον δέμα, φόρτωμα ὁλόκληρον ῥόδων, καὶ εἰς τὸ ἄλλο της χέρι ἕνα καλαθάκι μὲ κεράσια. Τὸ φόρεμά της ἦτο λευκόν, ἁπλούστατον, χυμένον ὡς ἀφρὸς ἐπάνω εἰς τὸ σῶμά της. Κρυμμένος ὀπίσω ἀπὸ τὸ αἰγόκλημα τὴν ἐκύτταζα χωρὶς νὰ μὲ βλέπῃ—Ἀλλά, πλησιάζει ἔξαφνα, ἔρχεται πρὸς τὸ κιόσκι. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὰ ἔχασα...Κ' ἐκείνη ὅμως μόλις εἶδεν ἀνελπίστως ἕνα ἄνθρωπον ἄγνωστον καθισμένον ἐκεῖ, καρφωμένον εἰς ἕνα κάθισμα, ἐτρόμαξε τόσον, ὥστε ἄφησε διὰ μιᾶς τὰ ἄνθη ὅλα ὅσα ἐκρατοῦσε κ' ἐκυλίσθηκαν κάτω, εὐθὺς δὲ ἅμα ὑπέθεσε βέβαια ποῖος εἶμαι ἐκοκκίνησε καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ἐτίναξε τὰ ῥόδα ἀπὸ τὴν κεφαλήν της καὶ τὰ χαριτωμένα σκουλαρίκια της.

Μόλις κατώρθωσα νὰ συνέλθω, ἀνεσηκώθηκα καὶ τὴν ἐχαιρέτισα.

— Κυρία μου, εἶπα, καὶ ἡ γλῶσσά μου ἐδένετο, λυποῦμαι πολὺ ὅτι τὸ πρῶτον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐνέπνευσα, ἦτο τὸ αἴσθημα τοῦ φόβου. Συγχωρήσατέ με!

Μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι γελαστή, γελαστή.

— Ἡ ἐδική μου θέσις εἶνε χειροτέρα, εἶπε μὲ ἀφέλειαν, ἐγὼ σᾶς ἐνέπνευσα βέβαια τὸ αἴσθημα τοῦ γελοίου, μὲ τὰ πρωϊνά μου αὐτὰ στολίσματα. Ἡ ἐξοχὴ βλέπετε κάμνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους παιδιά. Καὶ ὁ πατήρ μου ἀκόμη μὲ ὅλην τὴν ἡλικίαν του γίνεται μαζί μου παιδὶ ἐδῶ.

Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ λόγοι μ' ἐφώτισαν. Λοιπὸν εἶνε ἡ κόρη τοῦ κυρίου Ἀναστασίου; εἶπα· χαρὰ 'ς τὴν κόρην!...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΑ'.

Πύργος τῇ 28ῃ Ἀπριλίου.

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με, μόνον καὶ μόνον χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης πάρίσταται ἐνώπιόν σου ἐναργεστέρα, μεγαλοπρεπεστέρα ἢ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων τούτων ἡ φαντασία δύναται νὰ ἀναπλάσῃ τελειότερον τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηΐα παρέχει μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον, εὑρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν Πλευρῶνα ὕλην πρὸς μελέτας ἀρχαιολογικάς, τὴν ὁποίαν δὲν θ' ἀνεύρῃ ἐνταῦθα. Ἡ Ὀλυμπία εἶναί τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Ὅτε ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου βλέπεις τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων, ἁπλούμενα ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὡς εἰς χάρτην ὑπερμεγέθη, νομίζεις ὅτι ἀναζῇ ἐνώπιόν σου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὡραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι, ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη, πᾶσα τῆς Ἑλλάδος δόξα ἐπεζήτησε καὶ εὗρεν ἐνταῦθα τὴν καθιέρωσίν της. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμησαν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν ἐν Σαλαμῖνι καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπηθανάτισε, περιίπτανται ἐκεῖ εἰς τὸν ἀέρα, ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἠκροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα ὁ Πλάτων ἐθήρευσεν ἐπαίνους καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐπεθύμησε ν' ἀναγνώσῃ τὸν Πανηγυρικόν του. Ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὁλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Ἐν τῷ μέσῳ ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔβλεπον ὑψόθεν τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχροοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθὺ πράσινον τῶν πευκῶν, ἐπηύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἴσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἴσως ἤρχοντο καὶ αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, καὶ ὑποκρύπτουσαι τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα, φθονοῦσαι τὴν ἱέρειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μεγαλοπρεπῶς καθημένη ἐπὶ ὡρισμένης ἕδρας εἶχε, μόνη ἐκ τοῦ φύλου της, τὸ προνόμιον τοῦ νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετήν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἠδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπωσι τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς, βραδέως διερχομένους ἀναμέσον τῶν ἐντὸς τοῦ περιβόλου ὡραίων μνημείων, πορευομένους πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διός, πρὸς τὸ Ἡραῖον, ἱσταμένους εἰς τὰ πρόθυρα ἐνῷ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας, ἐκεῖθεν δὲ ἐξακολουθοῦντας τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἄλτεως καὶ παρατασσομένους παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἱππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἱππόδρομον δὲν ἐγένοντο ἀνασκαφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν. Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα κατὰ πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλλίτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ. Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως μὲ τοὺς σπονδύλους των διεζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν. Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα, ὁ δὲ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ῥέων πρὸς δυσμὰς τῆς Ἄλτεως χύνεται ἐντὸς τοῦ Ἀλφειοῦ, πλημμυρήσας ταυτοχρόνως ἐσκέπασε τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων κτιρίων μὲ στρῶμα βάθους ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἦλθον καὶ κατῴκησαν χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἴχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα. Κατὰ τὴν ἑπομένην ἑκατονταετηρίδα νέα πάλιν πλημμύρα τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἀνυψώσασα ἐκ δευτέρου ἐπὶ τρία καὶ τέσσαρα μέτρα τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος. Τοιουτοτρόπως ὀφείλομεν εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον τοὺς θησαυροὺς τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

Εἴχομεν τὴν καλὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἐρείπια ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Δημητριάδου, ἐφορεύοντος καὶ τὰς ἀνασκαφάς, αἵτινες ἐξακολουθοῦν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γερμανῶν, καὶ τὰς ἀνεκτιμήτους ἐνταῦθα συλλογάς. Μὴ περιμένῃς λεπτομερεῖς περὶ αὐτῶν περιγραφάς μου. Προτιμῶ νὰ σὲ παραπέμψω εἰς τὸν νέον ὁδηγὸν τῆς Ἑλλάδος τοῦ Baedeker. Τὸ βιβλίον εἶναι ἀξιό-

λογον, τοῦ ἀρχαιολογικοῦ αὐτοῦ μέρους ἡ σύνταξις ἀνετέθη εἰς λογίους εἰδικούς, ἐν συνόλῳ δὲ δύναμαι, νομίζω, νὰ τὸ συστήσω ὡς μὴ παραλεῖπον οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες καὶ ὡς μὴ περιέχον οὐδὲν τὸ περιττόν. Εἴθε μόνον νὰ μὴ βραδύνῃ νὰ παλαιωθῇ ὡς πρὸς τὰ τῶν δρομολογίων. Τοῦτο ἐλπίζω τόσῳ μᾶλλον, καθόσον ἀνεκάλυψα ἐσχάτως μεταξὺ τῶν βιβλίων μου τὸν Ὁδηγὸν ὅστις μὲ ἐχρησίμευσε κατὰ τὴν πρώτην εἰς Ἑλβετίαν περιοδείαν μου. Οὐδὲ λόγος ἐν αὐτῷ περὶ σιδηροδρόμων. Τότε δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι εἰς Ἑλβετίαν, ἐνῷ σήμερον διασχίζουν καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις τὰς κοιλάδας καὶ τὰ ὄρη της. Ἂς εὐχώμεθα ὅτι τοῦτο θὰ συμβῇ μετά τινα ἔτη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀνεχώρησα σήμερον ἐκ Κατακώλου πολὺ ἐνωρίς, διὰ τῆς πρώτης ἁμαξοστοιχίας. Οἱ φίλοι μου μὲ ἐπερίμενον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Πύργου ἐντὸς καλῆς ἁμάξης, ἥτις μᾶς μετέφερεν εἰς Ὀλυμπίαν εἰς διάστημα δύο ὡρῶν καὶ ἡμισείας. Ἡ ὁδὸς εἶναι καλή, ἡ δὲ φύσις πλουσία καὶ ὡραία. Ἐν πρώτοις διέρχεσαι πεδιάδα πλήρη ἀμπελώνων· μεταξὺ αὐτῶν χωρία, τῶν ὁποίων αἱ οἰκίαι μαρτυροῦν καὶ ἔξωθεν τὴν εὐζωΐαν, τὴν ὁποίαν ἡ σταφὶς εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἦλιδα. Ἡ πεδιὰς βαθμηδὸν στενοῦται, ἡ δὲ ὁδὸς εἰσέρχεται ἐντὸς σειρᾶς κοιλάδων ὁριζομένων ἑκατέρωθεν ὑπὸ πρασίνων λόφων, μέχρις οὗ στρεφομένη ἀπολήγει διὰ μιᾶς εἰς τὴν λεκάνην τῆς Ὀλυμπίας.

Πρέπει ν' ἀναβῇς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀποτόμου λόφου, ἀριστερόθεν τῆς ξηρᾶς κοίτης τοῦ Κλαδέου, ὅπως ἐκτιμήσῃς τὴν ὡραιότητα τῆς ὅλης τοποθεσίας. Σειρὰ λόφων ὕψους ἀνίσου καὶ σχήματος διαφόρου περικλείει τὴν ὑπὸ τοὺς πόδας σου ἁπλουμένην κοιλάδα. Δεξιόθεν ὁ Ἀλφειὸς κυλίει τὰ νερά του, ἄφθονα εἰσέτι καὶ ὁρμητικὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους. Ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του ὄχθης, ἡ κοιλὰς στενουμένη ἀναβαίνει ἀποτομώτερον πρὸς τὰ ὑψώματα. Οἱ πέριξ λόφοι εἶναι ὅλοι κατάφυτοι. Καθ' ἃ πληροφοροῦμαι, πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν δάση πυκνὰ τὰς ἐκάλυπτον πανταχοῦ, ἀλλ' ἡ ἐπέκτασις τῆς καλλιεργείας, πρὸς δὲ καὶ ἡ διοικητικὴ ἀβελτηρία, ἠραίωσαν τὰ δένδρα. Μένουν ὅμως εἰσέτι πολλά, τὸ δὲ ἀνάμεσον αὐτῶν ζωηρὸν πράσινον τῶν ἀγρῶν εὐχαριστεῖ ἴσως τὸν ὀφθαλμὸν πλειότερον, ἢ ἐὰν ἔβλεπες δάση μόνον σκιερὰ γύρωθεν. Ἀγροτικαί τινες κατοικίαι, διεσπαρμέναι ἐπὶ τῶν χλοερῶν πέριξ ἀνωφερειῶν, ἐπιπροσθέτουν χάριν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ θέαν.

Ὑπεράνω τῶν περικλειόντων τὴν κοιλάδα λόφων ὑψοῦνται ἀλλεπάλληλοι αἱ σειραὶ τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου. Ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Δρούβας μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὴν θάλασσαν (τῆς ὁποίας ἡ ἄπειρος ἔκτασις φαίνεται ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους), νομίζεις ὅτι τὰ ὄρη ἐκεῖνα ἐκτυλίσσονται ἑλικοειδῶς πέριξ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ὅτι ἡ ὑπὸ τοὺς πόδας σου κοιλὰς εἶναι ὡς κέντρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχόμεναι ἐκδιπλοῦνται εἰς κύκλον μυστηριώδη αἱ κορυφαὶ τῆς χερσονήσου.

Δούβρα λέγεται τὸ μικρὸν χωρίον τὸ ἐπιστέφον τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος λόφον. Οἱ Γερμανοὶ ᾠκοδόμησαν ἐνταῦθα οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἠγόρασε παρ' αὐτῶν ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ ἐφόρου. Οἱ χωρικοὶ ἐπωνόμασαν Παλάτι τὴν οἰκίαν ταύτην. Παρέκει ἄλλη οἰκία μετεσχηματίσθη εἰς ξενοδοχεῖον διὰ τὰς θέλοντας νὰ παρατείνωσι τὴν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν διαμονήν. Εἰς Δρούβαν διανυκτερεύουν οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ ἐργάται, καθόσον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν δύναταί τις νὰ διαμείνῃ ἀτιμωρητὶ κάτω εἰς τὴν κοιλάδα. Αἱ ὡς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἀναθυμιάσεις προστιθέμεναι εἰς τὸ καὶ ἄλλως νοσῶδες τοῦ μέρους προξενοῦν πυρετούς, μόνη δὲ κατ' αὐτῶν προφύλαξις θεωρεῖται ἡ ἐπὶ τοῦ λόφου διανυκτέρευσις. Ἀλλὰ κατὰ τὸ θέρος οὔτε ἡ τοιαύτη προφύλαξις ἐπαρκεῖ, μάλιστα διὰ τοὺς μὴ ἐγκλιματισθέντας ξένους, ὥστε αἱ ἐργασίαι διακόπτονται τότε ὁλοσχερῶς.

Εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Δρούβας, παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κοιλάδος, ἡ ἐκ Πύργου ὁδὸς διαβαίνει πλησίον λοφίσκου ἄλλου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖται τὸ διὰ τὰς ἐνταῦθα εὑρεθείσας ἀρχαιότητας Μουσεῖον. Ἡ ἀνέγερσίς του ὀφείλεται εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ κ. Συγγροῦ. Τὸ μουσεῖον τοῦτο θὰ εἶναι ὅσῳ πλούσιον τόσῳ καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Ἡ συλλογὴ μόνη τῶν χαλκίνων περιλαμβάνει δεκατέσσαρας χιλιάδας τεμάχια. Τὰ πήλινα, αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ ἄλλα, εἰ καὶ οὐχὶ ἐξ ἴσου πολυάριθμα, δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγώτερον ἄξια λόγου, ἡ δὲ γλυπτικὴ ἀντιπροσωπεύεται δι' ἔργων ἀτιμήτων. Ἡ νίκη τοῦ Παιωνίου καὶ ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους ἤρκουν πρὸς ἀνέγερσιν μουσείου, δύνανται δὲ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀμοιβὴ ἐπαρκὴς τοῦ εἰς τὰς ἀνασκαφὰς δαπανηθέντος ἑκατομμυρίου. Μέχρι τῆς ἀποτελειώσεως τοῦ μουσείου, οἱ θησαυροὶ οὗτοι μένουν προσωρινῶς ἐπισωρευμένοι εἰς ξύλινα παραπήγματα.

Δὲν ἀγνοῶ τὰ λεχθέντα ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς συστάσεως ἐπαρχιακῶν μουσείων ἐν Ἑλλάδι, παραδέχομαι δ' ἐν μέρει τὸ ὀρθὸν ὅσων ἐνστάσεων προεκάλεσεν ἡ ἀνέγερσίς των, ἐνόσῳ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ ἀξιώσεις μόναι τῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἐνόσῳ πρόκειται περὶ ἀντικειμένων μικροῦ μεγέθους καὶ σημασίας ἀποκλειστικῶς ἐπιστημονικῆς. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δύναται νὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ ποικίλας ἐπόψεις, φρονῶ δὲ ὅτι ἔχει τις ν' ἀντιτάξῃ διάφορα ἐπιχειρήματα εἰς τοὺς θέλοντας τὴν εἰς Ἀθήνας συγκέντρωσιν ὅλων τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλως δὲ — καὶ παρεκτὸς τῆς δικαίας ἐπιθυμίας τῶν ἐπαρ-

χιωτῶν περὶ διαφυλάξεως ἐπὶ τόπου τῶν ἀρχαιοτήτων,—νομίζω ὅτι τὰ πράγματα αὐτὰ θ' ἀναδείξωσιν ἐφημέρους τὰς πλείστας τῶν ἀντιρρήσεων ὅσας προβάλλουν οἱ ἀντίπαλοι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποκεντρώσεως. Ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας θὰ διευκολύνῃ τὰς ἐκδρομὰς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐπὶ τέλους αἱ ἀποστάσεις δὲν εἶναι καὶ τόσῳ μεγάλαι· δὲν εἶναι δὲ μικρὸν πλεονέκτημα καὶ τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰ ἀγάλματα πλησίον τῶν ἠρειπωμένων μνημείων, ἅτινα δι' αὐτῶν ἄλλοτε ἐκοσμοῦντο. Ἐκτὸς τούτου, δὲν θὰ εἶναι δύσκολος ὁ εἰς ἕκαστον Μουσεῖον σχηματισμὸς βιβλιοθήκης, περιεχούσης ἱκανὰ βοηθήματα διὰ τὰς πρώτας τῶν ἀρχαιολογούντων μελέτας· θ' ἀποβαίνῃ δὲ ὁσημέραι εὐκολωτέρα ἡ εὕρεσις ἐφόρων ἁρμοδίων, θελόντων νὰ συνδέσωσι τὴν ὕπαρξίν των μὲ τὰ τοπικὰ ταῦτα Μουσεῖα καὶ μὲ τὰ μνημεῖα καὶ μὲ τὴν χώραν αὐτὴν ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ ζῶσιν. Ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν δὲ τῶν συλλογῶν, δὲν φρονῶ ὅτι ὑπάρχει μεγαλείτερος κίνδυνος ἔστω καὶ εἰς κοιλάδα ἀπομεμονωμένην καὶ ἔρημον ὡς ἡ τῆς Ὀλυμπίας, ἢ ἐν τῷ μέσῳ πολυπληθοῦς πρωτευούσης. Θλιβερὰ καὶ πρόσφατος πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι ἐπέρχονται περιστάσεις καθ' ἃς τὰ κειμήλια τῆς τέχνης δὲν διαφεύγουν τὸν κίνδυνον καταστροφῆς καὶ ἐντὸς ἔτι τῶν μεγαλειτέρων κέντρων πολιτισμοῦ.

Ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Ὀλυμπίας κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε πλέον μᾶς εἶπον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Πύργον, ἐκτὸς ἐὰν ἠθέλομεν νὰ μείνωμεν τὴν νύκτα εἰς Δρούβαν. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἐκ τοῦ ὑψώματος ἐκείνου. Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, λάβε τὰ μέτρα σου εἰς τρόπον ὥστε νὰ διανυκτερεύσῃς εἰς Δρούβαν. Διήλθομεν καὶ πάλιν τὰς κοιλάδας καὶ τὴν πεδιάδα τὰς ὁποίας διέβημεν τὸ πρωΐ, ἀλλὰ τώρα τὰς διήλθομεν κατ' ἀρχὰς μὲν ἡμιφωτιζομένας ἀπὸ τὸ γλυκὺ σκιόφως τῆς δείλης, ἔπειτα δὲ ἐντὸς τοῦ βαθμηδὸν αὐξάνοντος σκότους, διασχιζομένου ὅμως ἀπὸ μυριάδας φωτερῶν πυγολαμπίδων.

Αὔριον τὸ πρωῒ σκοπεύω νὰ περιέλθω τὰς ὁδοὺς τοῦ Πύργου, ἔπειτα δὲ ἀναχωροῦμεν διὰ Πάτρας, διὰ ξηρᾶς. Θὰ μείνωμεν τὴν νύκτα εἰς Γαστούνην διὰ νὰ λάβωμεν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἐρείπια τοῦ ὀνομαστοῦ φρουρίου τῆς Κλαρέντσας, ἑνὸς τῶν κυριωτέρων λειψάνων τῆς ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὸν μεσαιῶνα φραγκικῆς κυριαρχίας.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΑΝΩΦΕΛΗΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Προχθές, ἔν τινι συναναστροφῇ, ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἡμέρας: τοῦ πολέμου, τῶν παρασκευῶν ἡμῶν, καὶ τῶν ὑπὸ τὰ ὅπλα ἐπιστράτων.

— Οἱ καϋμένοι! ἂν γείνῃ πόλεμος πόσοι θὰ πᾶνε καὶ δὲν θὰ γυρίσουν! εἶπε μὲ τόνον συμπαθείας ἡ οἰκοδέσποινα, μεσῆλιξ γυνὴ σπανίας ἄλλοτε καλλονῆς, ἀλλὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης γενναίως ἀνθισταμένη κατὰ τοῦ χρόνου καὶ ἐπανορθοῦσα φιλοτίμως τὰς βλάβας, τὰς ὁποίας τῇ ἐπροξένει ὁ φοβερὸς ἐχθρός.

— Ἡ στατιστικὴ ἀποδεικνύει, εἶπε δημοσιογράφος τις ἐρρίνως ἀλλ' ἀποφθεγματικῶς ὁμιλῶν, ὅτι καὶ εἰς τοὺς αἱματηροτέρους πολέμους δὲν ἀποθνήσκουν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης περισσότεροι ἀπὸ εἴκοσι τοῖς ἑκατόν.

Ἐπῆλθε βραχεῖα σιγή, μεθ' ἣν καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ σπουδάσας ἐκ νεανικῆς ἡλικίας, καὶ ἐντελῶς μεταβαλὼν τὴν κεφαλήν του, διότι ἐνῷ μετέβη μὲ κόμην καὶ ἄνευ γενειάδος, ἐπέστρεψεν μὲ γενειάδα καὶ ἄνευ κόμης, προσέθηκε.

— Πρέπει νὰ στηθῶσι μνημεῖα τιμητικὰ εἰς ὅσους ἀποθάνουν μαχόμενοι· εἰς ὅλα τὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας ἀναγράφονται ἐπὶ στήλης τῶν ὀνόματα τῶν πρώην καὶ τότε φοιτητῶν αὐτῶν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, τὸ ὅπλον εἰς ὃ ἀνῆκον, ἡ μάχη ἐν ᾗ ἐφονεύθησαν· καὶ τὸ μικρότερον χωρίον ἔχει τὸ μνημεῖόν του διὰ τοῦ ὁποίου παραδίδει εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν μελλουσῶν γενεῶν τὴν μνήμην τῶν γενναίων προμάχων τῆς Πατρίδος· οὕτω δὲ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐξοικειοῦνται οἱ Γερμανοὶ πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπὲρ Πατρίδος θανάτου, ὀνειροπολοῦσι τὴν τιμὴν ταύτην, ὅταν δ' ἐπιστῇ ἡ στιγμὴ εἶνε προπαρασκευασμένοι.

— Βεβαίως, εἶπε βραχύσωμός τις ἰατρός, μεσοπόλιος, θεραπεύσας τὰς Μούσας πρὶν ἀρχίσῃ νὰ θεραπεύῃ τοὺς ἀσθενεῖς του, καὶ ὑποβαλὼν συλλογὴν ποιημάτων ἄλλοτε εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμὸν πρὶν λάβῃ τὸ δίπλωμά του, βεβαίως πρέπει νὰ τιμηθοῦν ὅσοι ἀποθάνουν εἰς τὸν πόλεμον· εἶνε ἄξιοι πάσης τιμῆς· δὲν γνωρίζω ἀνδρικώτερον καὶ ἐντιμότερον θάνατον. Κατ' ἐμὲ οἱ πίπτοντες ὑπὲρ Πατρίδος εἶνε ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς μάρτυρας τοῦ χριστιανισμοῦ, διότι ἐκεῖνοι ἀπέθνησκον ὑπὲρ ἑαυτῶν, ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς των ψυχῆς, ἐν ᾧ οὗτοι ἀποθνήσκουν ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὑπὲρ ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀγνώστων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ ἔθνος· δι' αὐτὸ ἂν δὲν ἄφιναν κατόπιν των πένθος καὶ δάκρυα καὶ ἔνδειαν, δὲν θὰ τοὺς ἐλυπούμην, θὰ τοὺς ἐμακάριζα· ἀφ' οὗ ὅπως ὅπως θὰ κλείσῃ κανεὶς τὰ

μάτια του διατὶ νὰ μὴν τὰ κλείσῃ δι' ἕνα σκοπόν, διὰ μίαν ἰδέαν; ἀλλὰ δυστυχεῖς, φρικτὰ δυστυχεῖς θεωρῶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, ἐν ᾧ πηγαίνουν ν' ἀγωνισθοῦν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀποθνήσκουν καθ' ὁδόν, ἀνωφελῶς· οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ τοῖς ἦτο πεπρωμένον νὰ εὕρουν ἄσκοπον θάνατον δὲν ἀποθνήσκουν τοὐλάχιστον ἐπὶ τῆς κλίνης των, ὑπὸ τὴν στέγην των, ἐν μέσω στοργῆς, ἀλλὰ μακρὰν ὅσων ἀγαπῶσιν, ὑπὸ ψυχρὰν σκηνήν, ὑπὸ τὰς σκαιὰς καὶ ἀδιαφόρους χεῖρας τοῦ πρώτου ἀγνώστου ὅστις ἀντικαθιστᾷ τὴν μητέρα παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην, καὶ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὸν κόσμον ὡς νὰ τοὺς διώκουν!...

— Πῶς σᾶς ἦλθαν αὐταὶ αἱ θλιβεραὶ ἰδέαι; ἠρώτησεν ἡ οἰκοδέσποινα· μήπως εἴχατε κανένα ἰδικόν σας ἐπίστρατον καὶ ἀπέθανε;

— Ὄχι, εἶπεν ὁ ἰατρός.

— Ἀλλά;... εἶπεν ὁ καθηγητής, πῶς;

— Ἄλλοτε εἶδα ἕνα τοιοῦτον ἀνωφελῆ θάνατον, ἀπήντησεν ὁ ἰατρός, τόσον τραγικὸν μάλιστα ὥστε ἡ ἐντύπωσίς του δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην μου, ἂν καὶ παρῆλθον ἑπτὰ ἔτη ἔκτοτε.

— Ἆ! ἀνεφώνησε περικαλλὴς καὶ αἰσθηματικὴ νεᾶνις φίλη τῶν μυθιστορημάτων καὶ τῶν δραματικῶν περιπετειῶν προσηλώσασα τοὺς ῥεμβώδεις αὐτῆς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ.

— Καὶ ποῦ συνέβη αὐτὸ ποῦ λέγετε; εἶπεν ἡ οἰκοδέσποινα.

— Ὤ, μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὴν Θράκην, πρὶν ἀποκατασταθῶ ἀκόμη εἰς Ἀθήνας, ἐπὶ τοῦ ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου.

— Ὥστε ὁ στρατιώτης δὲν ἦτον Ἕλλην! εἶπε μετὰ προφανοῦς ἀνακουφίσεως ἡ μήτηρ τῆς νεάνιδος, πεντηκοντούτης γραῖα, σύννους καὶ σιγηλὴ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μένουσα.

— Ὄχι, ἦτο Ρῶσος.

— Τί σημαίνει ἂν ἦτο Ἕλλην ἢ Ρῶσος; εἶπεν ὁ ἐκ Γερμανίας ἐλθὼν καθηγητής· ἡ δυστυχία δὲν ἔχει ἐθνικότητα· ἡ λύπη ὅπως καὶ τὰ σύννεφα ἀνήκουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

— Ἀλλὰ τί συνέβη; εἶπε μετ' ἀνυπομονησίας ἡ νεᾶνις· ὁμιλοῦμεν τόσην ὥραν περὶ ἑνὸς πράγματος τὸ ὁποῖον οὔτε ξεύρομεν τί εἶνε.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ἡ οἰκοδέσποινα, πῆτε μας δά, ἰατρέ, ἐπὶ τέλους τί εἴδατε.

— Ἀφ' οὗ ἐπιμένετε εἶπεν ὁ ἰατρός, ἔστω. Καὶ ἤρχισεν οὕτω:

«Μίαν ἡμέραν μερικοὶ ἁλιεῖς τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἐν ᾧ διήρχοντο μὲ τὴν λέμβον των πλησίον ἑνὸς ἀποτόμου καὶ ἀγρίου βράχου ὁ ὁποῖος ἔρριπτε τὴν μακρὰν σκιάν του εἰς τὰ πράσινα κύματα,

— Βρέ, παιδιά, εἶπεν εἷς ἐξ αὐτῶν, σὰν ἄλογο δὲν σᾶς φαίνεται αὐτὸ 'κεῖ 'πάνω 'ς τὴν κορφή;

Καὶ ἐδείκνυε μὲ τὴν χεῖρά του ὑψηλά.

— Ἀλήθεια, ἄλογο εἶνε.

— Σάματις εἶνε καὶ σελλωμένο!

Ἀφῆκαν τὰ κωπία των καὶ παρετήρουν· πραγματικῶς ἓν σελλωμένον ἄλογον ἵστατο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πανυψήλου ἐκείνου βράχου, ἔχον τὸν λαιμόν του τεντωμένον πρὸς τὸ πέλαγος ὡς νὰ ἐζήτει κἄτι τι εἰς τὸν ἀπέραντον πρὸ αὐτοῦ ὁρίζοντα τῆς ἀγριωπῆς θαλάσσης· οἱ λυτοὶ χαλινοί του ἐκρέμαντο εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου.

Οἱ ἁλιεῖς δὲν εἴξευραν τί νὰ φαντασθοῦν. Τί ἐζήτει ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο «κατσάβραχον» τὸ ἄλογον; Τί εἶχε γείνει ὁ ἀναβάτης του; Ποῖος ἦτο; Μὴν εἶχε συμβῇ κανὲν δυστύχημα, κανὲν κακούργημα;

Αὐτὰ διελογίζοντο ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὸν βαθὺν ὅρμον ὅπου ἦτο τὸ *νταλιάνι*, δηλαδὴ δύο γέφυραι στεναὶ ὡς σανίδες στηριζόμεναι ἐπάνω εἰς πασσάλους καὶ προχωροῦσαι ἀπὸ τὴν παραλίαν εἰς πολὺ βάθος· ἡ μία ἦτο δεξιᾷ καὶ ἡ ἄλλη ἀριστερᾷ, ὥστε τὸ πλατὺ δίκτυον, τὸ ὁποῖον ἐρρίπτετο μεταξὺ αὐτῶν, περιελάμβανε τὴν θάλασσαν ὅλου σχεδὸν τοῦ ὅρμου.

Οἱ ἁλιεῖς ὅλην τὴν ἡμέραν εἶχαν δώσει τὸν νοῦν των εἰς τὸ ψάρευμα· ὤ, ἔχει καὶ αὐτὸ τὰς συγκινήσεις του ὅπως καὶ τὸ κυνῆγι· ἀλλὰ τὴν νύκτα ὅταν ἐξηπλώθησαν μὲ τὰς κάπας των, εἰς τὴν ἀκτήν, τριγύρω εἰς τὴν φεγγοβολοῦσαν πυράν των, τότε πάλιν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν των τὸ μυστηριῶδες ἄλογον τοῦ βράχου.

Τὴν ἐπαύριον πρωῒ πρωῒ ἡ λέμβος φορτωμένη διηυθύνθη εἰς τὴν Μήδειαν· ἀλλ' ἡ Μαύρη Θάλασσα δὲν ἔχει γυναικεῖον μόνον τὸ ὄνομα ἀλλὰ καὶ τὸν χαρακτῆρα· ἐξαφνα δίχως αἰτίαν τὴν πιάνουν τὰ νεῦρά της—μὲ συγχωροῦν αἱ κυρίαι. πάντοτε ἐξαιροῦνται αἱ παροῦσαι—γίνεται ἔξω φρενῶν· δὲν εὔχομαι εἰς κανένα νὰ δοκιμάσῃ τὸν θυμόν της· οἱ δυστυχεῖς ἁλιεῖς καταληφθέντες, ἄνευ προειδοποιήσεως, ἀπὸ τὴν τρικυμίαν ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγουν εἰς τὸν πλησιέστερον ὅρμον, οὗτος δὲ ἦτο ἀκριβῶς παρὰ τὸν ὑψηλὸν βράχον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον εἴδει τὴν προτεραίαν τὸν ἵππον. Ἐκεῖ, ἠναγκασμένοι νὰ περιμένουν ἕως ὅτου παύσῃ ὁ ἄνεμος, φυλακισμένοι μεταξὺ πελωρίων σκοπέλων, μὴ ἔχοντες τί νὰ κάμουν, ἀπεφάσισαν ἀπὸ πλῆξιν καὶ περιέργειαν ν' ἀναβοῦν ἀπὸ ἓν στενὸν καὶ ἀνωφελὲς μονοπάτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν βράχον,

Μετὰ κοπιώδη ἀναρρίχησιν εὑρέθησαν ἐπὶ μικροῦ ὀροπεδίου κεκαλυμμένου ὑπὸ ἀγρίας καὶ οὔλης βλαστήσεως.

Προχωρήσαντες ὀλίγον διὰ μέσου ἐρεικῶν καὶ σχοίνων εἶδον ἐξαφνα ἐμπρός των τὸ ἄλογον, πελώριον ῥωσικὸν ἄλογον, φέρον εἰς τὴν ῥάχιν του σκευὴν ῥώσου ἱππέος· ἀλλὰ μόλις ἤκουσε βήματα καὶ συνομιλίας ἐτινάχθη μακρὰν διὰ φο-

βεροῦ πηδήματος καὶ παραδόξως χρεμετίζον ἐστάθη παρατηροῦν αὐτοὺς ἀπειλητικῶς.

Τὸ μυστήριον ηὔξανε· κἄτι ἔκτακτον συνέβαινεν ἐκεῖ, δίχως ἄλλο· τίς οἶδε ποίας σκηνῆς μάρτυς εἶχε γείνει ὁ βράχος ἐκεῖνος. Ὅπως ἡ βάσις αὐτοῦ, ἡ θαλασσοδαρμένη, δὲν ἐπαναλαμβάνει ποτὲ τὰς ἀπελπιστικὰς κραυγὰς τῶν πνιγομένων τὰς ὁποίας τῇ φέρουν, τὰς τρικυμιώδεις νύκτας, τ' ἀφρισμένα κύματα ἀπὸ τὸ πέλαγος, ἐπίσης ἡ κορυφή του δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαναλάβῃ, ἂν εἶχεν ἀκούσει, καμμίαν κραυγὴν ἀγωνιώδη δολοφονουμένου, κἀνένα στεναγμὸν ψυχορραγοῦντος.

Οἱ ἁλιεῖς ἰδόντες ὅτι τὸ ἄλογον εἶχεν ἀγριεύσει ἐκ τῆς μονάξίας ἐκεῖ ἐπάνω, καὶ ἐδυσπίστει, ἐκρύβησαν εἰς θαμνῶδες ὕψωμα, καὶ διὰ μέσου τῶν θάμνων ἀφανεῖς, ἀκίνητοι, κρατοῦντες τὴν ἀναπνοὴν αὐτῶν, κατεσκόπευον.

Μετά τινας στιγμὰς τὸ ἄλογον ἐπλησίασεν ἀργὰ ἀργά, κυττάζον τριγύρω, ὀσφραινόμενον τὸν ἀέρα· ἀλλ' εἴτε διότι ἦσαν μακρὰν οἱ ἁλιεῖς, εἴτε διότι ὁ ἄνεμος ἔπνεε πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν δὲν τοὺς ἐνόησε· ἔκαμεν, ἡσύχως, μικρὰν πρὸς τὰ ὀπίσω στροφήν, καὶ διὰ μιᾶς ἤρχισε νὰ καλπάζῃ, ὡς ἐν ἱπποδρομίῳ, διατρέχον τὸν ἴδιον κύκλον, πέριξ πράγματός τινος τὸ ὁποῖον δὲν διεκρίνετο καλὰ ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῶν κρυφθέντων.

Εἷς ἀπὸ τοὺς ἁλιεῖς, ἐπροχώρησε, γυμνόπους, ἀκροποδητεί, ἀθορύβως, πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἀφ' οὗ ἐστάθη μερικὰς στιγμὰς ἔκαμε ταχὺ καὶ ἐπανειλημμένον διὰ τῆς χειρὸς νεῦμα πρὸς τοὺς συντρόφους του νὰ πλησιάσουν. Οἱ ἄλλοι ἐπλησίασαν, ὁμοίως, καὶ τί εἶδον;

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ κύκλου ἔκειτο ἐκτάδην, ἀκίνητος, ἄνθρωπός τις, ῥῶσσος στρατιώτης, ὡς ἐφαίνετο ἀπὸ τὴν στολήν του· τὸ ἄλογον ἐστρέφετο τριγύρω του· ἐνίοτε ἐσταμάτα, ἔπληττε διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος, ἐξέβαλλε θλιβερὸν χρεμετισμόν, ἐκίνει διὰ τῆς κεφαλῆς τὸν στρατιώτην, καὶ ἀνέμενε· ἀλλὰ βλέπον ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἐσηκόνετο ἐξηκολούθει τὴν περιστροφήν του· μετ' ὀλίγον ἐπανήρχετο πλησίον του, ἔκυπτεν ἐπ' αὐτοῦ, ἀναπνέον θορυβωδῶς διὰ τῶν ἐρυθρῶν καὶ διεσταλμένων ῥωθώνων του, παρακαλῶν γοερῶς αὐτὸν νὰ σηκωθῇ· ἀλλ' ὁ στρατιώτης δὲν ἤκουε, δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ...

Οἱ ἁλιεῖς παρετήρησαν ὅτι ὁ Ῥῶσος ἦτο καταιματωμένος, καὶ ὠσφράνθησαν ὀσμὴν πτώματος· ἀλλὰ δὲν ἐπλησίασαν περισσότερον· ἡ ἀγριότης τῆς φύσεως, ὁ συννεφώδης καὶ μολύβδινος οὐρανός, ἡ ὠρυγὴ κάτω τῆς τρικυμίας καθίστων ἀκόμη τραγικώτερον τὸ θέαμα· αὐτοὶ δὲ οἱ τοσάκις ἰδόντες κατὰ πρόσωπον τὸν κίνδυνον, οἱ παλαίοντες νυχθημερὸν πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, καὶ μὴ ὑποχωροῦντες πάντοτε, ᾐσθάνθησαν δειλίαν ἐνώπιον τοῦ πτώματος ἐκείνου.

Κατέβησαν εἰς τὴν λέμβον των, καὶ πρὶν ἐντελῶς κατευνασθῇ ἡ τρικυμία ἀπεμακρύνθησαν τοῦ ὅρμου ἐκ δεισιδαίμονος φόβου μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς ἡ νὺξ πλησίον τοῦ Ῥώσου νεκροῦ.

Ἅμα ἔφθασαν εἰς Μήδειαν τὴν νύκτα — θαλασσοβρεγμένοι, κινδυνεύσαντες νὰ πνιγοῦν εἰς τὸν δρόμον—παρουσιάσθησαν εἰς τὸν διοικητὴν καὶ διηγήθησαν ὅσα εἶδαν· ἐγὼ τότε ἤμην ἐκεῖ ἰατρός, ὁ μόνος ἰατρός· μὲ προσεκάλεσεν ὁ διοικητὴς κατασπευμένως τὰ μεσάνυκτα· μοὶ ἀνέθηκε νὰ μεταβῶ ἅμα ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, μέ τινας ῥώσους στρατιώτας, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο ὁ νεκρός, νὰ κάμω νεκροψίαν καὶ νὰ συντάξω ἔκθεσιν.

Τὴν αὐγὴν πέντε στρατιῶται καὶ ἐγὼ ἐξεκινήσαμεν ἔφιπποι διὰ ξηρᾶς· ὁ ὁδηγὸς ἡμῶν ἐπροπορεύετο πεζός, κρατῶν εἰς τὸν ἕνα ὦμον σκαπάνην καὶ εἰς τὸν ἄλλον πτύον· ὁ διοικητὴς εἶχε διατάξῃ τοὺς στρατιώτας νὰ μετοκομίσουν, ἂν ἦτο δυνατόν, τὸν νεκρόν, εἰδεμὴ νὰ τὸν θάψουν ἐκεῖ.

Μετὰ πέντε ὥρας βασανισμένης πορείας μέσα ἀπὸ στενὰ καὶ ἑλικοειδῆ καὶ ἀπόκρημνα μονοπάτια, καὶ ἀκανθώδεις θάμνους καὶ ῥεμματαριαίς, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν βράχον.

Βαρεῖα ὀσμὴ πτώματος μᾶς εἰδοποίησε ποῦ ἔκειτο ὁ στρατιώτης· ἦτο φοβερὸς ἰδεῖν! οἱ πόδες του εἶχον πρησθῇ ὡς ἀσκοί· ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του εἶχε φύγει ἡ σάρξ· ἐφαίνοντο τὰ κόκκαλα· τὸ κρανίον ἐμόρφαζε φρικωδῶς· εἶχε μείνει ἐκτεθειμένος εἰς τὸν ἥλιον τῆς ἡμέρας, εἰς τὴν ὑγρασίαν τῆς νυκτὸς τρία ἢ τέσσαρα ἡμερονύκτια.

Ἔφερε τραῦμα διαμπερές, ἐξοιδημένον, κατὰ τὴν νεφρικὴν χώραν· ἡ σφαῖρα εἶχεν ἐξέλθει ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ· τέλμα μαύρου αἵματος ἐξετείνετο ὑπ' αὐτόν. Θελήσας νὰ ἐξακριβώσω τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς θανατηφόρου βολῆς ἐζήτησα, τυχαίως, μίαν σφαῖραν Βερδαμ παράτινος στρατιώτου καὶ μὲ ἄκραν ἔκπληξίν μου εἶδα ὅτι προσηρμόζετο ἀκριβῶς εἰς τὸ τραῦμα.

Ἐν τῷ μεταξὺ δύο στρατιῶται εἶχον συλλάβει, ὄχι χωρὶς δυσκολίαν, τὸ ἄλογον τοῦ νεκροῦ· τὸ δυστυχές, ἐφαίνετο τόσον λυπημένον, τόσον καταβεβλημένον!... Εἶχε πεισθῇ, φαίνεται, πλέον ὅτι ἀπέθανεν ὁ κύριός του· ὁ θλιβερὸς χρεμετισμός του ὡμοίαζε πρὸς θρῆνον. Εἶχα ἀκούσει πολλὰ περὶ τῶν ῥωσικῶν ἵππων, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ φθάσῃ εἰς τόσον βαθμὸν ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ εὐαισθησία ἑνὸς ἀλόγου!...

Τὸ σῶμα τοῦ στρατιώτου ἦτο εἰς ἀποσύνθεσιν· οἱ σκώληκες εἶχον ἤδη ἀρχίσει τὴν ἀπαισίαν εὐωχίαν των. Ἦτο λοιπὸν ἀδύνατον νὰ μετακομισθῇ, ἔπρεπε νὰ ταφῇ ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ βράχου· οἱ στρατιῶται ἔσκαψαν ἀβαθῆ τάφον ἐπὶ τοῦ λεπτογείου ἐδάφους, μεταξὺ δύο πετρῶν· εἶχαν,

ἀπαθῶς, ἐκδύσει τὸν νεκρόν· εἶχον ἐκβάλει τὸν μανδύαν, τὴν ζώνην, τὰς ἀρβύλας, τὸ χιτώνιον, τὴν σκελέαν, τὸν ὑποδήτην καθημαγμένα ὅλα, μικρὸν ὀστέϊνον σταυρόν, ἀνηρτημένον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ του, ἔλαβον καὶ τὸ ἐκεῖ ἐρριμένον πιλίκιον καὶ ἔδεσαν πάντα εἰς δέμα. Ὁ οὐρανὸς ἦτο σκεπασμένος μὲ κατάμαυρα νέφη, ἤστραπτεν εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἤρχισε νὰ ψιχαλίζῃ· οἱ στρατιῶται σπεύδοντες ν' ἀναχωρήσουν ἔρριψαν τὸν εἰδεχθῆ ἐκεῖνον ἀνθρώπινον ὄγκον εἰς τὸν μικρὸν λάκκον τὸν ἐσκέπασαν δι' ὀλίγου χώματος καὶ... ἐτελείωσεν ὁ ἐνταφιασμός.

Τὸ ἄλογον ἰδὸν ὅτι οἱ στρατιῶται παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ φονευθέντος παρηκολούθησεν ἄνευ ἀντιστάσεως, μὴ θέλον νὰ ἐγκαταλίπῃ ὅ,τι ὑπελείπετο πλέον ἀπὸ τὸν κύριόν του.

Ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμεν ὅτι ἐκτὸς τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον εἶχε σωρευθῆ κάτω ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ στρατιώτου δύο τρία ἄλλα μέρη ἦσαν αἱματωμένα ἐκεῖ πλησίον ὡς νὰ εἶχε κυλισθῆ ἐπ' αὐτῶν ὁ τραυματίας πρὶν πέσῃ εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὑρέθη νεκρός...

Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ πῶς ἐπεστρέψαμεν. Εἷς στρατιώτης ἐκράτει ἐμπρὸς τὸ νεκρικὸν δέμα· ἄλλος ἐκράτει ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸ ὀρφανὸν ἄλογον, τὸ ὁποῖον ἐβάδιζε μὲ κεκυφυῖαν κεφαλήν, κρεμάμενον χεῖλος, τὰ ὦτα ἔχον πρὸς τὰ ὀπίσω, μὲ δυσκάμπτους κνήμας, κατισχνους καὶ ἐξεχούσας πλευρὰς ἐκ τῆς θλίψεως καὶ τῆς νηστείας.

Ὁ διοικητὴς μαθὼν ὅτι ἡ μόνη πλησίον πρὸς τὸν βράχον ἐκεῖνον πόλις—τέσσαρας ὥρας ἀπέχουσα,—ἦτο ἡ Στράντζα, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἐκεῖ στρατιωτικὸν ἀρχηγὸν ἔγγραφον ἔκθετον τὴν εὕρεσιν καὶ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ στρατιώτου, καὶ μετάφρασιν εἰς τὸ ῥωσικὸν τῆς ἰατροδικαστικῆς μου ἐκθέσεως. Ὅτε ἠνοίχθη τὸ αἱματωμένον δέμα, ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ ὑποδήτου εὑρέθη ἓν μαχαιρίδιον καὶ μία ἐπιστολή, κηλῖδας αἵματος φέρουσα.

Ὅτε ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν ὁ λοχίας, ὁ διοικητὴς μὴ θέλων νὰ φανῇ συγκινούμενος ἀπεμακρύνθη· ἀλλὰ πολλοὶ στρατιῶται ἐδάκρυσαν

Ἦτο ἐπιστολὴ τῆς μητρὸς καὶ τῆς μνηστῆς τοῦ τοῦ στρατιώτου· ἐζήτησα μετάφρασιν αὐτῆς· ἰδοὺ περίπου τί περιεῖχε.

«Ἀγαπητό μου παιδί, Βάνια μου, τὴν ἔλαβα τὴν ποθητή σου γραφὴ καὶ τὴν ἐφίλησα χίλιαις φοραίς. Ἄχ νἄξερες, παιδί μου, πόσο νοιώθω τὸ χωρισμό σου· ὅσο νὰ πάρω γράμμα σου εἶμαι ἄρρωστη ἀπὸ τὴ λαχτάρα μου. Γιατὶ μιὰ μάνα σὰν ἔχῃ τὸ παιδί της σὲ ξένους καὶ μακρινοὺς τόπους, μέσα 'ς τὸν πόλεμο καὶ 'ς τὴν φωτιά, τὸ μυαλό της δουλεύει 'μέρα νύχτα καὶ βάζει μὲ τὸ νοῦ της λυπητερὰ πράγματα. Ἐδῶ λένε, πῶς ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ, Παναγία μου, γιατὶ φθάνει νὰ μοῦ γυρίσῃς γερός, νὰ σὲ νοιώσω 'ς τὴν ἀγκαλιά μου, νὰ φιλήσω τὸ ὥμορφο πρόσωπό σου, καὶ ὅλα, ὅλα τὰ ξεχνῶ, Βάνια, μου, περιστέρι μου. Ὅταν ἔχῃς καμμιὰ λύπην μὴ λυπᾶσαι πολύ, παιδί μου, βάζε μὲ τὸν νοῦ σου τὴν καϋμένη τὴν γρηὰ τὴν μανοῦλα σου ποῦ σ' ἔχει μονάκριβο. Τὸ χωράφι μας μένει ἔτσι ὡς καὶ αὐτὴ ἡ γῆ μας ἐσένα περιμένει νὰ ζωντανέψῃ, νὰ βγάλῃ καρπό. Πότε θἄρθῃς; Φοβοῦμαι μὴν πεθάνω, χωρὶς νὰ σὲ ξαναϊδῶ καὶ πάγω κακοκαρδισμένη 'ς τὸν Ἅδη.

Σὲ φιλῶ, πολύ, πολύ,
ἡ γρηὰ μάνα σου.»

Μέσα εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν, τῷ ἔγραφε καὶ ἡ μνηστή του.

«Βάνια μου, νύχτα μέρα σὲ περιμένω· κάθε βράδυ ἅμα βασιλέψῃ ὁ ἥλιος πηγαίνω 'ς τὴ μουριὰ ἐκεῖ ποῦ χωρισθήκαμε ὅταν κρατοῦσες τἄλογο ἀπ' τὸ χαλινάρι. Τώρα ποῦ ἐτελείωσε ὁ πόλεμος εἶμαι ὅλη χαρά· ἔξαφνα θὰ μοὔρθῃς! Κακέ! τὸ λὲς μ' ἕνα παράπονο πῶς τὸ τάγμα σας δὲν μπῆκε διόλου 'ς τὴ φωτιά, σὰν νὰ ἤθελες νὰ πάθῃς τίποτε· μὰ ἐγὼ ἤμουν πάντα ἥσυχη· ὁ σταυρὸς ποῦ σοῦ κρέμασα 'ς τὸ λαιμό σου τὴν ὥρα ποῦ ἔφευγες θὰ σ' ἐφύλαγε ἀπὸ τὰ βόλια τοῦ ἐχθροῦ.»

Ἀλλ' ἂν τὸν ἐφύλαξεν ἀπὸ τὰ τουρκικὰ βόλια, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶχεν ἐκτεθῆ, δὲν τὸν ἐφύλαξε καὶ ἀπὸ τὰ ῥωσικὰ ὁ κοκκαλένιος σταυρός· γενομένων ἀνακρίσεων ἐν Στράντζᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεώς μου ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ βολῆς Βέρδαμ ἀνεκαλύφθη ὅτι φονεὺς ἦτο ὁ σιτιστὴς τῆς ἴλης· ὁ Βάνιας εἶχε παίξει ἡμέρας τινας πρὸ τοῦ φόνου χαρτιὰ μὲ τὸν σιτιστήν, εἶχε δὲ τὴν τύχην, φρικώδη τύχην, νὰ κερδίσῃ διακόσια ῥούβλια, ἀλλὰ νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του. Ὁ σιτιστὴς ὀφείλων νὰ πληρώσῃ εἰς διαφόρους προμηθευτὰς τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ἐκτεθειμένος εἰς ἀτιμίαν καὶ φοβερὰν ποινὴν ἀντὶ νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν ἐθεώρησεν ἁπλούστερον νὰ φονεύσῃ τὸν Βάνιαν καὶ ἀνακτήσῃ τὰ ῥούβλια· πρὸς τοῦτο εἶχεν ἐξέλθει πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς μακρὸν περίπατον μετὰ τοῦ θύματός του, ὅπως συνείθιζον οἱ ῥῶσοι στρατιῶται διὰ νὰ ξεμουδιάζουν τἄλογά των...εἶχε λάβει ὅλα τὰ μέτρα του νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ κανεὶς ἀναχωροῦντας μαζί· εἶχεν ἐλπίσει ὅτι αἱ ὑπόνοιαι περὶ τοῦ φόνου θὰ ἐπεβάρυνον τοὺς Ἕλληνας κατοίκους· ὅτι θ' ἀπεπλανᾶτο ἡ ἀνάκρισις· ἀλλ' ἔστι δίκης ὀφθαλμός· ἂν δὲν ὁμιλοῦν τὰ στόματα τῶν δολοφονουμένων ὁμιλοῦν αἱ πληγαί των. Τὴν πρώτην κατ' αὐτοῦ μαρτυρίαν κατέθηκεν ἡ βολή του· εἶτα ἀνευρέθησαν ἐπ' αὐτοῦ τὰ ῥούβλια, ἐν τέλει ὡμολόγησε τὴν πρᾶξίν του, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καθῃρέθη, καὶ ἐτουφεκίσθη.

Ἀλλὰ τί ἦτο ὁ στιγμιαῖος καὶ δίκαιος ἐκεῖνος θάνατος τοῦ κακούργου πρὸς τὸν μακρόν, καὶ ἄδικον καὶ ἐπώδυνον τοῦ θύματός του;

Πολλάκις ἐρρίγησα φανταζόμενος ποίαν ἀνεκδιήγητον ἀγωνίαν θὰ ὑπέστη. Ὅταν ᾐσθάνθη αἴφνης εἰς τὸ σῶμά του τὴν δολοφόνον σφαῖραν, ἀπὸ τὸν πόνον, φαίνεται, διηύθυνε τὸν ἵππον του πρὸς τὴν κορυφὴν ἐκείνην, ὅπου κατέπεσε μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ· καὶ ἔμεινε ζωντανός, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς ἐδείκνυε τὸ τραῦμά του!... Φαντασθῆτε ποίας στιγμὰς διῆλθεν ἐξηπλωμένος ἐκεῖ, ἡμέραν καὶ νύκτα, ἐν μέσῳ τῆς τρομακτικῆς ἐκείνης μοναξίας, τῆς ἐγκαταλείψεως ὅλου τοῦ κόσμου, αἰσθανόμενος μόνον ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του τὴν θερμὴν ἀναπνοὴν τοῦ ἀλόγου του!... Ὁ νοῦς του ἔτρεχε μακράν, πολὺ μακράν, εἰς τὸ χωρίον του, εἰς τὴν *ἴσμπα* των· ἔβλεπε τὴν ἀρραβωνιστικήν του, τὴν μητέρα του· τὸν ἐπερίμεναν μὲ ἀνυπομονησίαν· ἴσως τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχε φθάσει ἡ τελευταία του ἐπιστολὴ καὶ ἦσαν τρελλαὶ ἀπὸ τὴν χαράν των-αἱ ταλαίπωροι! καὶ ὅμως δὲν θὰ τὸν ξαναϊδοῦν ποτὲ πλέον, ποτέ. Μίαν ἡμέραν ἔξαφνα θὰ ταῖς εἰποῦν: ὁ Βάνιας ἀπέθανε· τί ὀλοφυρμοί! ἡ μητέρα του δὲν θὰ βαστάξῃ, θ' ἀποθάνῃ· ἡ ἀρραβωνιαστική του θὰ κλαύσῃ πολύ, θὰ φορέσῃ μαῦρα...ἀλλὰ θὰ μείνῃ πιστὴ ἢ θὰ τὸν λησμονήσῃ καὶ θὰ πάρῃ ἄλλον; καὶ ἴσως ἐξέπνευσεν μὲ αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν, ἡ ὁποία καθίστα φρικωδεστέραν τὴν ἀγωνίαν του.

Καὶ τώρα δὲν μοῦ λέγετε, ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρὸς μετὰ μικρὰν σιγήν, ποῖον ὠφέλησεν ὁ θάνατος αὐτοῦ τοῦ στρατιώτου; Κανένα· ἂν ἥρπαζε τὴν κεφαλήν του καμμία τουρκικὴ βόμβα, εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης, θὰ ἔλεγα: ἀπέθανε ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του, ὑπὲρ μιᾶς ἰδέας, μεγάλης ἢ μικρᾶς ἀδιάφορον· ἀλλὰ σφίγγεται ἡ καρδία μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἐρρίφθη ἐντὸς λάκκου καὶ ἐσκεπάσθη μὲ χῶμα ὡς ψωφιμαῖον, χωρὶς εὐχήν, χωρὶς σταυρόν, ἐπάνω εἰς ἕνα ἔρημον βράχον, μακρὰν τῆς Πατρίδος του, διατί; Διὰ τίποτε, ἀνωφελῶς. Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ σκληρότερος θάνατος!

Τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ ἰατροῦ διέκοψαν ὀξεῖς λυγμοί· πάντες ἐστράφησαν μετ' ἐκπλήξεως καὶ εἶδον κλαίουσαν τὴν μητέρα τῆς ρομαντικῆς νεάνιδος, τὴν σκυθρωπὴν γραῖαν· πρὸ ἱκανῶν στιγμῶν ἔρρεον σιωπηλῶς τὰ δάκρυα αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ αὐτὰ πλέον καὶ ἐξερράγησαν.

Ἐν ᾧ ἤκουε τὴν διήγησιν τοῦ ἰατροῦ, ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἀνελογίζετο μὲ σπαραγμὸν τὸν υἱόν της. Κανεὶς δὲν τὸ εἶχε συλλογισθῆ: ἦτο στρατιώτης, εἰς τὰ σύνορα...

Αρ. Π. Κουρτιδης.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Ἡ χώρα ἐξηκολούθει μὲν οὖσα ἐξ ἴσου ὡραία, ἀλλὰ δὲν εἴχομεν πλέον τὴν θελκτικὴν πρὸς τὸ πέλαγος θέαν. Ἱππευόμεν ὑπὸ τὴν σκιὰν εὐόδμων δένδρων, κατὰ τὴν κλιτὺν βράχου ἀποκρήμνου ὑπερκειμένου ἡμῶν ἐπὶ μακρὰν ὁδόν. Ἄνωθεν ἐκ τῆς κορυφῆς κατένευον κυμαινόμενοι θάμνοι, ὧν οἱ κλάδοι ἔστιλβον ὑπὸ τὸν ἥλιον φωτεινοὶ καὶ χρυσοῖ· κατὰ τῶν ἐρυθρῶν τοῦ βράχου πλευρῶν ὑπέστιλβον μελαναὶ ταινίαι ὑδάτων καταρρεόντων, ἀλλαχοῦ δὲ πολύυδροι πηγαὶ ἀνέβρυον κρουνηδὸν καὶ κατερρήγνυντο ὁτὲ μὲν ὡς μικροὶ ῥύακες, ὁτὲ δὲ ὡς πυργοῦψεῖς καταρράκται· ἔνθα ἠδύνατο νὰ ῥιζωθῇ χόρτον τι, ἐξήπλου τοὺς κορύμβους του· ἔνθα αἱ φαλάκραι ἦσαν ὑπεράγαν ἀπότομοι προήρχοντο ἀναρριχώμεναι ἐκ πολλῆς ἀποστάσεως αἱ περιπλοκάδες καὶ περιεδινοῦντο εἰς ὡραίας στεφάνας, ἐπὶ δὲ τῶν κινδυνωδεστάτων θέσεων ἔθαλλεν ἀμέριμνος ὁ παχύφυλλος κάκτος. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους ὁτὲ μὲν ἔχαινε τὸ βάραθρον, ὁτὲ δὲ ἐξετείνετο εὔφορος γῆ μέχρι τοῦ δρόμου. Μετ' οὐ πολὺ ἐθρόουν σχεδὸν διὰ τῶν χειρῶν ἐφικταί, παρὰ τὸ λίθινον περίφραγμα τῆς ὁδοῦ, αἱ κορυφαὶ γιγαντιαίων δένδρων καταβαινόντων εἰς βάθος προκαλοῦν τὸν ἴλιγγον, ἔνθα ἐβλάστανον σκοτεινοπράσινοι οἱ κλάδοι αὐτῶν. Διὰ τῆς φαντασίας μου κατῆλθον μετὰ κόπου εἰς τὰ βάθη καὶ ἀνεπαύθην ἐν τῇ δροσερᾷ τοῦ δάσους σκιᾷ παρὰ τὸν βρυοσκεπῆ βράχον καὶ ἤκουσα ἄνωθέν μου ἐπὶ τῆς λεωφόρου ἠχοῦντα τὸν κρότον τῶν ὁπλῶν τῶν ἵππων καὶ τὰς φωνὰς τῶν διαβατῶν. Ἔπειτα ἐξέπληξαν ἡμᾶς πάλιν τοπεῖα ἐν οἷς ἐπὶ βώλου εὐφόρου εἰργάζετο ἡ ἀνθρωπίνη φιλοπονία, ἐν οἷς ποικιλόχροοι ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι ἦσαν ἐμπεφωλευμένοι ἐντὸς τῶν σχισμάδων τῶν βράχων, φέροντες ἐπὶ τῶν στεγῶν πλουσίαν πρασιὰν ἀνθέων. Ἄνωθεν καθεώρα ὁ ὀφθαλμὸς παράδεισον ἀνθουσῶν πορτοκαλεῶν, λεμονεῶν καὶ ἀμυγδαλῶν. Ἀμπελῶνες ἐκάλυπτον τοὺς λίθους τοῦ κρηπιδώματος ἐφ' οὗ ἐθεμελιοῦτο ἡ ὁδὸς ἣν διεβαίνομεν ἀγέτως, αἱ δὲ τελευταῖαι ἀνώταται αὐτῶν ἕλικες ἀστοχάστως ἀνερριχῶντο μέχρι τῶν ὀχετῶν τοῦ περιφράγματος καὶ ἐκάμπτοντο ὑπὸ τὰ πατήματα τῶν ἡμετέρων ἵππων· Ὅτε δὲ τὸ βλέμμα κατηυθύνετο μακράν, ἀπήντα τὸν ὀφιοειδῶς κολπούμενον αἰγιαλὸν καὶ τὰς ἠπειρωτικὰς ἄλπεις ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης παραλίας.

Ὢ Κέρκυρα, Κέρκυρα! βεβαίως σὺ πρώτη ἐγέννησας παρὰ τοῖς βροτοῖς τὴν ἰδέαν τῶν νήσων τῶν Μακάρων, καὶ μόλις ἀργότερον τυφλωθέντες οἱ ἄνθρωποι ἀνεζήτησαν τὰς εὐλογημένας νήσους πέραν τῶν ἡρακλείων στηλῶν. Ὢ! ἂν ἡ γῆ τῶν

ἐλευθέρων Ἑλλήνων ἦτο ἁπανταχοῦ οὕτω καλλιεργημένη, οὕτω χλοερά, οὕτω πλουσία, οὕτω λαμπρά! Ἀλλὰ πλεῖστοι τῶν ἱερῶν τόπων κεῖνται ἐν θλιβερᾷ ἐρημίᾳ, ὁ δὲ σκελετὸς τῆς γῆς ἁπλοῦται ἄνευ καλύμματος χλόης καὶ κόσμου φύλλων, ὡσεὶ ἐκδεδαρμένος, ξηρὸς καὶ κεκαυμένος ὑπὸ τὰς φλόγας τοῦ πυρώδους ἡλίου.

Τὴν ἑσπέραν ἤγαγέ με ὁ φίλος μου εἰς τὸ θέατρον, ἐν ᾧ θίασος ἰταλικὸς ἐδίδασκε τὴν Νόρμαν. Μετέβημεν εἰς τὸ θεωρεῖον τοῦ ἑνδεκάτου ἀγγλικοῦ συντάγματος, ἐν ᾧ παρίσταντο πολλοὶ ἀξιωματικοὶ μετημφιεσμένοι καὶ μή, ἐπειδὴ μετὰ τὸ μελόδραμα ἔμελλε νὰ γείνῃ χορὸς μετημφιεσμένων· ἅπαντες ἦσαν λίαν φαιδροὶ ὡς ἐκ τῆς διασκεδάσεως τῶν ἀπόκρεων. Τὰ δὲ λοιπὰ θεωρεῖα ἦσαν πλήρη κεκαλλωπισμένων κυριῶν καὶ εὐπρεπῶν κυρίων. Ἐν δὲ τῇ πλατείᾳ κάτω ἵσταντο σωρηδὸν οἱ Σκῶττοι στρατιῶται φέροντες τὴν πολυτελῆ αὐτῶν στολὴν καὶ παρ' αὐτοῖς ἑκατοντάδες τινὲς ἐκ τῶν λοιπῶν ταγμάτων τῆς φρουρᾶς· οὕτω δὴ ἡ πλατεῖα ἐφαίνετο ὡρισμένη ἰδίως διὰ μόνους τοὺς στρατιώτας, ἐπειδὴ ἄλλως ὀλίγοι μόνον πολῖται ἦσαν αὐτόθι, γυνὴ δὲ οὐδεμία.

Ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς Νόρμας ἐτελείωσεν αἰσίως, μετὰ δὲ τὸ πέρας αὐτῆς παρουσιάσθησαν τὰ πρῶτα πρόσωπα τοῦ θιάσου καὶ ἔψαλαν τὴν πρώτην στροφὴν τοῦ ἀγγλικοῦ ὕμνου, οὗ ᾀδομένου ἠγέρθησαν ἅπαντες οἱ θεαταὶ ἀκροώμενοι μετὰ σεβασμοῦ τῶν γνωστῶν αὐτοῦ ἤχων.

Μετὰ δὲ τὸν ὕμνον ἐξηκολούθησε σκηνικὸν ὄρχημα. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω, ὅτι ἄλλοτέ ποτε συνήθως ἐπειραζόμην ὅτε ἠναγκαζόμην να παραστῶ θεατὴς ὀρχήματος θεατρικοῦ. Πῶς δυνάμεθα, ἐσκεπτόμην, νὰ ἀξιώσωμεν παρὰ τῶν θεατῶν ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ὅπως παραστῶσιν οὕτως ἀδελέαστοι μάρτυρες τῶν φιληδόνων, ἀσέμνων, ἡδυπαθῶν τούτων ἐξαρθρώσεων; τίς μετήνεγκε τὴν ἀπηγορευμένην ταύτην παιδιὰν ἐκ τοῦ σουλτανικοῦ χαρεμίου πρὸ τῶν εὐσχημόνων, γλαυκῶν γερμανικῶν ὀφθαλμῶν; Πρὸ παντὸς δὲ ἐταρασσόμην ὅτε τὰ ἱμάτια ἀνεσηκόνοντο, καὶ οἱ μὲν νεανίαι μανιωδῶς ἐχειροκρότουν, οἱ δὲ γηραιοὶ ἁμαρτωλοὶ ἤρχιζον ἀνασκαλεύοντες διὰ τῶν τηλεσκοπίων τὰ παρθενικὰ σώματα τῶν ὡραίων ὀρχηστρίδων. Ἀλλαχοῦ μὲν λαλοῦσιν δίκην ἱεροκηρύκων κατὰ τῆς διαφθορᾶς, ἐνταῦθα δ' οὐδεὶς θέλει νὰ τὴν αἰσθανθῇ ὑποβόσκουσαν.

Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐθίζεταί τις εἰς τὰ τοιαῦτα αἰσθήματα. Εἰς τὸν ἁγνὸν μένει δὴ τὸ πᾶν ἁγνόν, ὁ δὲ διεφθαρμένος δὲν ἔχει φόβον μείζονος διαφθορᾶς. Ὡς γνωστὸν ἐπὶ τέλους τὸ πᾶν ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ παραδείγματι τὸ στῆθος θεωρεῖται οὕτως εἰπεῖν ὡς συνέχεια τοῦ προσώπου, αἱ δ' ἑλληνίδες παρθένοι καὶ γυναῖκες δὲν θεωροῦσιν αὐτὸ κρυφιώτερον ἢ ὅτι παρ' ἡμῖν θεωροῦσιν αἱ γυναῖκες τὰ ὦτα, ἅτινα κατ' ἀρέσκειαν κρύπτουσιν ὑπὸ τὸν σκοῦφον ἢ περιφέρουσιν ἀκάλυπτα. Τίς δύναται λοιπὸν νὰ μεμφθῇ ἡμῶν ἂν διὰ γενικῆς συμφωνίας ἐπεκτείνωμεν περαιτέρω τὰ δικαιώματα τῆς ὄψεως;

Ἐν ταῖς σκέψεσι ταύταις εὗρον μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπολογίαν δι' ἅπαντα τὰ μιμορχήματα· ἂν δ' ἦτο χρεία καὶ ἄλλου τινὸς λόγου, τάχα ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἄρθρων τῶν ἡμετέρων ἐφημερίδων, πραγματευομένων μετ' ἐμφάσεως τὸ θέμα ὡς ὑπόθεσιν ἐθνικὴν δὲν ἤρκει ὅπως ἀναπτερωθῶ ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς πόθου νὰ γείνω κἀγὼ τέλειος Γερμανὸς ἀναπτυσσομένης τῆς καλαισθησίας μου πρὸς τοιαῦτα θεάματα; Κἀγὼ μὲν κατώρθωσα νἀποτινάξω τὴν κακήν μου ἰδέαν, εἰ καὶ οὐκ ἄνευ μόχθου, ἀλλὰ περιβλέπων σκέπτομαι ὅτι καὶ ἄλλοι ἐπάλαισαν πολὺ καθ' ὅμοιον τρόπον. Ὅταν αἱ ἡμέτεραι παρθένοι θεῶνται ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει καλλιτεχνήματα παριστάνοντα ἀπογυμνώσεις, λούσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, λαλοῦσι μετὰ τοιαύτης ἀνυποστόλου ἀσφαλείας, μετὰ τοιαύτης ἀνυποκρίτου πεποιθήσεως περὶ τῆς ἀφελοῦς καλλιτεχνικῆς συλλήψεως, περὶ τῶν ἁβρῶς ὑγρῶν μελῶν, περὶ τῆς ὡραίας χροιᾶς τῶν σαρκῶν, περὶ τῆς κλασικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ γυμνοῦ σώματος, ὥστε ὁ ἀκροώμενος αὐτῶν ἀναγκάζεται νὰ ἐντρέπηται ἂν τυχὸν ἐγαργαλίζετο ἐκ τῆς θέας. Πρὸ μὲν εἰκοσαετίας ἤθελον ἐγκαταλίπει τὸ θέαμα δρομαῖαι καὶ κατέρυθροι ὑπὸ τῆς αἰδοῦς, τώρα δ' ἐγκαθίδρυνται πρὸ αὐτοῦ καὶ κρίνουσιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐγένετο διὰ μιᾶς ἐξ ἐφόδου, ἀπ' ἐναντίας δ' ἐπάλαισαν οἷον κἀγὼ ἐνδόμυχον ἀγῶνα καὶ βεβαίως ἐννοοῦσι τὰ γραφόμενά μου εἴπερ τις καὶ ἄλλος.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ὄρχημα. Προηγήθη μικρὸς κύκλιος χορός, μεθ' ὃν ἡ πρώτη ὀρχηστρὶς ἐξεπήδησε τοῦ κύκλου καὶ ἤρξατο τῶν ἐλαφρῶν αὐτῆς πτήσεων. Ἦτο δ' αὕτη κόρη ἐρασμιωτάτη, ἀνδαλουσίαν ἔχουσα τὴν κόμην, ἑλληνικὴν τὴν ὄψιν καὶ σῶμα νύμφης, ἁβρὸν καὶ εὐπερίγραφον ἐν πάσῃ κινήσει καὶ ἐπιδείξει. Ἐκυμαίνετο ὡς στάχυς, ἀνεπήδα διὰ τρομώδους κινήσεως, ἐξετίνασσε τοὺς μικύλλους της πόδας καὶ ἔνευε διὰ τῶν χειρῶν, ἐπιδεικνύουσα ἐν παντὶ νεότητα, χάριν καὶ θέλγητρα· ὅτε δ' ἐπεράτωσε τὴν ὄρχησιν καὶ οἱ θεαταὶ ἐπευφήμησαν ἅπαντες βροντωδῶς ἀπὸ τοῦ Σκώτου στρατιώτου μέχρι τοῦ λόρδου ἁρμοστοῦ καὶ ἀντήχησεν ἀπὸ ἑκατοντάδων στομάτων τὸ *bis*, ἔνευσεν ἐκείνη διὰ τῆς κεφαλῆς μειδιῶσα, ἐσχηματίσθη ὡς εἰ μηδὲν εἶχε συμβῆ καὶ ἤρξατο πάλιν τοῦ χοροῦ προθύμως, ὀρχουμένη διὰ τῶν ἀλαβαστρίνων αὐτῆς χειρῶν καὶ τῶν πλεκτὰς φερόντων περικνημίδας ποδῶν τὰ ἐναέρια αὐτῆς παιγνιώδη σχημάτια, οὕτως ὥστε ἤρκει νὰ τέρψῃ τὸν θεατὴν αὐτὸς ὁ φαιδρός της ζῆλος. Τὸ βραχὺ ἐρυθρὸν ἱματίδιον ἐστροβιλεῖτο

καὶ ἐφαίνετο ὡς ἀνεστραμμένος κάλυξ λειρίου τῶν τροπικῶν, ἐν ᾧ ἐταράσσοντο αἰωρούμενοι δύο στήμονες ἐκπρεπεῖς. Ὅτε δὲ τέλος κατὰ τὸ κορύφωμα τῆς ὀρχήσεως ἀντιπαρῆλθε μετὰ τοῦ πρώτου ὀρχηστοῦ προεκβάλλουσα ἐν ἀνεκφράστῳ κομψότητι τὸ ἥμισυ τοῦ θαυμασίου αὐτῆς σωματίου, οὕτως ἀποτελοῦσα τὸ ἄριστον σχημάτιον τῆς κρεμάθρας, τὸ δὲ κοινὸν ἤρχισεν ἐπευφημοῦν, τότε ἐμειδίασε μετὰ τοιαύτης μετριοφροσύνης ὡς εἰ ἤθελε νὰ εἴπῃ «δὲν εἶναι δὰ τίποτε, τί ἐπάθετε;» καὶ ἐν ᾧ ὁ ὀρχηστὴς συνεσπᾶτο καὶ ἐκλονεῖτο ὡς κρίνον ἐν νηνέμῳ θερινῇ νυκτί, ἐκείνη ἐξηκολούθει μένουσα ἐν τῇ αὐτῇ παραβόλῳ θέσει οὕτως ἀσφαλὴς καὶ ἤρεμος καὶ ἄθψα, ὥστε πλατεῖά τε καὶ θεωρεῖα ἐξερράγησαν εἰς βροντώδη χειροκροτήματα, ἀνακραυγὰς καὶ κρούσεις, ἡ δὲ αὐλαία κατεβιβάσθη ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν παραφόρων.

**Λ.

ΕΝ ΤΗι ΑΦΡΙΚΗι

Ὁ λίψ.

Εὑρισκόμεθα ἐν Σουδάν.

Ἑσπέραν τινὰ εἴδομεν τὸν ἥλιον δύοντα ἐν μέσῳ ἐρυθρῶν νεφῶν. Ὁ καύσων κατέστη ἐνοχλητικώτατος, καὶ ἠγνοοῦμεν ποῦ νὰ καταφύγωμεν πρὸς εὕρεσιν ὀλίγης δρόσου.

— Δὲν εἶνε τίποτε ἀκόμη, μᾶς εἶπον· μετ' ὀλίγον θὰ φυσήσῃ ὁ *χαμσύν*, καὶ τότε ἔχετε νὰ ὑποφέρετε.

Καὶ ὄντως πρὸς τὰς ἕνδεκα ἤρχισε νὰ πνέῃ ὁ φοβερὸς μεσημβρινὸς ἄνεμος, καί, τίποτε ὀλιγώτερον, μᾶς κατέλαβε φόβος ἀσφυξίας ἐλλείψει ἀναπνευσίμου ἀέρος. Δὲν δύναμαι νὰ συγκρίνω τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσιν ἢ πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα πρὸ πεπυρακτωμένου κλιβάνου ὑελουργείου, οὗτινος ἐξαίφνης ἀνοίγεται πρὸ ἡμῶν ἡ θυρίς.

Ὅταν ὁ λὶψ ἀρχίζῃ νὰ πνέῃ, ἡ ἀτμοσφαῖρα ταράσσεται καὶ πληροῦται ἐξ ἐρυθροχρόου κόνεως οὑτωσὶ λεπτῆς ὥστε πανταχοῦ εἰσχωρεῖ. Διὰ μέσου τοῦ πέπλου τούτου ὁ ἥλιος ἐμφανίζεται πορφύρινος καὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ζοφοῦται ὡς ὅταν συμβαίνῃ ἔκλειψις. Ὁ ἀὴρ φλεγόμενος ἀπόλλυσι τὴν ἐλαστικότητά του, πᾶσα αὐτοῦ πνοὴ φαίνεται ὡς ἐξερχομένη καμίνου, πνίγουσα οἱονδήποτε μένη ἐκτεθειμένος ἔξω, Κόπωσις βαρεῖα καταβάλλει τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, χάνεται ἡ ὄρεξις, ἄφρητος δίψα ἐπέρχεται, καὶ σύμπας ὁ ὀργανισμὸς βυθίζεται εἰς βαθυτάτην νάρκην.

Καὶ αὐτὰ τὰ θηρία μένουσι κεκρυμμένα εἰς τὰ βάθη τῶν κρησφυγέτων αὐτῶν, ἀδυνατοῦντα νὰ ἐξέλθωσι πρὸς εὕρεσιν τροφῆς.

Καθ' ἣν περίοδον ὁ ἄνεμος οὗτος εἶνε ἐπίφοβος, οὐδὲν καραβάνιον τολμᾷ νὰ ριψοκινδυνεύσῃ διερχόμενον τὴν ἔρημον· δυστυχία εἰς τοὺς ἀπερισκέπτους ταξειδιώτας τοὺς ὁποίους τὸ μαρτύριον τοῦτο καταλαμβάνει ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄμμων! Μετ' οὐ πολὺ στρόβιλοι κόνεως ἐπισκοτίζουσι τὴν ὅρασιν· ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν δίψαν, δὲν δύνανται νὰ θεραπεύσωσιν αὐτήν, ἐξατμιζομένου τοῦ ὕδατος ἐντὸς τῶν ἀσκῶν· ἐξησθενημένοι, μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ὅπως ὑπεκφύγωσι τὴν μάστιγα, ἄνθρωποι καὶ ζῶα ὑποκύπτουσι, καταθαπτόμενοι ὑπὸ τὴν ἄμμον. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ λιβὸς θὰ ἦσαν κινδυνωδέστερα ἔτι, ἐὰν ἡ φύσις δὲν ἔθετεν ὅρια εἰς τὴν βασιλείαν του· καθ' ὅτι δὲν πνέει ἢ κατὰ διαλείμματα, σπανίως δὲ διαρκεῖ κατὰ συνέχειαν πλειότερον τῶν τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἀντίσχῃ εἰς μακροτέραν δοκιμασίαν.

Καθ' ἃ ὑποδεικνύει τὸ ὄνομα *χαμσύν*, ἀραβιστὶ σημαῖνον *πεντήκοντα*, αἱ πνοαὶ τοῦ ἀνέμου τούτου εἶνε ἐπίφοβοι μόνον ἐν περιόδῳ πεντήκοντα ἡμερῶν, ἐν ἀρχῇ τῆς ξηρασίας· παρελθούσης τῆς ἐν λόγῳ ἐποχῆς, οἱ βόρειοι ἄνεμοι ἐπικρατοῦντες ἀκαταπαύστως ἐν τῇ χώρᾳ παράγουσιν ὑγιᾶ καὶ καθαρὰν ἀτμοσφαῖραν, ἥτις καθιστᾷ τὸν τόπον ἐντελῶς κατοικήσιμον ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων.

(Μετάφρασις)

Κ*

ΕΙΣ ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

(Εἶνε γνωστὴ ὄχι μόνον εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς πάντα πολιτισμένον ἄνθρωπον, ἡ ἱεροσυλία τοῦ Σκώτου Ἐλγίνου. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὁ εὐγενὴς λόρδος κατεκερμάτισεν ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος τ' ἀριστουργήματα τοῦ Φειδίου ὅπως μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν ὁμιχλώδη πατρίδα του. Τὸ τῆς Ἀγορᾶς ὡρολόγιον ἦτο τὸ ἀντίτιμον τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων. Ὁ Βύρων ἐμαστίγωσε τὴν ἱεροσυλίαν ταύτην διὰ τοῦ ἀθανάτου ποιήματός του «Ἡ κατάρα τῆς Ἀθηνᾶς.»

Τοὺς κατωτέρω στίχους ἔγραψα ἀγανακτῶν, μικρὸν πρὸ τῆς καταστρεψάσης τὸ ὡρολόγιον πυρκαϊᾶς· ὀλίγους μῆνας κατόπιν τὸ πῦρ εἰσήκουσε τῆς εὐχῆς μου κ' ἐκρήμνισεν ὅ,τι ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ κρημνίσῃ ἡ ἐθνικὴ ἀγανάκτησις.)

Α'

Βάλτε φωτιὰ καὶ κάψτε το' 'ςτοὺς τέσσεραις ἀγέραις
Σκορπίσετε τὴ σκόνη του, σημάδι νὰ μὴ μείνῃ·
Εἶν' ἐντροπὴ τόσου καιροῦ νὰ στέκεται ἡμέραις
Ὁλόρθη ἡ ἀδιάντροπη αὐτὴ εὐγνωμοσύνη...
Γκρεμίστε το· δὲν ξέρετε 'ςτὸ ἔθνος τί ἀξίζει·
—Στὸ ἔθνος; ς' ὅλους τοὺς λαούς, στὴν τέχνη, στὴν σοφία·
Διαμάντι κάθε πέτρα του, διαμάντι μᾶς κοστίζει·
Μιὰ τοῦ Ἰκτίνου ξαστεριά, μιὰ σκέψι τοῦ Φειδία!

Β'

Ἕνας μιλόρδος μιὰ φορά, τοῦ σκότους ἕνας Σκῶτος,
Μέσ' στοὺς ἀνθρώπους ἔσχατος, μετ' στοὺς ἀχρείους πρῶτος,
Ἦλθε στὴ γῆ τῆς Ἀθηνᾶς ς' ἄλλο καιρὸ καὶ χρόνο
Κ' ἔστησε τὸ ρολόγι αὐτὸ στὴν ἀγορὰ κολώνα·
Κι' αὐτὸς δὲν πῆρε τίποτα· δὲν πῆρε παρὰ μόνο
Ὀλίγα παληολίθαρα τοῦ γέρου Παρθενῶνα.
Ἦταν φιλέλλην· καθὼς λὲν κι' αὐτὸν τὸν Ἄμπουτ τώρα...

Εἴδωλα, παληομάρμαρα τῶνά του χέρι ἐσποῦσε,
Μὰ τ' ἄλλο πύργο σήκωνε γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ Ὥρα.
Βλέπετε, δὲν ἐπίστευε στὰ εἴδωλα ἐκεῖνος
Καὶ εἶχε χέρι χριστιανοῦ ἀλήθεια ὁ Ἐλγῖνος...

Γ'

Αἰῶνας ἦταν ὁ δαυλὸς τοῦ Ἡροστράτου μόνος,
Καὶ νὰ τοῦ δώσῃ σύντροφο δὲν εὕρισκεν ὁ χρόνος·
Μὰ ὅ,τι δὲν ἠμπόρεσε οὔτ' ὁ καιρὸς νὰ κάνῃ,
Ὁ Σύλλας καὶ οἱ Χριστιανοί, φωτιὰ καὶ Μουσουλμάνοι,
Ἕνας Σκωτσέζος τὤκανε κ' ἐγκρέμισεν ἐκεῖνα
Ποῦ εἶχε περηφάνεια του ὁ κόσμος καὶ στολή του,
Ποῦ τοῦ Φειδία ἔγλυψε τὸ χέρι μὲ ἀκτῖνα,
Καὶ τὸ δαυλὸ συντρόφεψε τὸ γύφτικο σφυρί του!

Δ'

Βάλτε φωτιὰ καὶ κάψτε το· δὲν εἶν' αὐτὸ ῥολόγι.
Τοῦ Γιούδα εἶν' τ' ἀργύρια, κατάρας μοιρολόγι·
Γκρεμίστε το· δὲν ἔχομε ἀνάγκη νὰ τ' ἀκοῦμε·
Δὲν τὸν ξεχνοῦμε, κι' ἂν χαθῇ, τὸ φίλεμα τὸ πλάνο·
Θαρροῦσε ὁ μωρὸς μ' αὐτὸ πῶς θὰ τὸν θυμηθοῦμε!
Ὡσὰν νὰ μὴ πηγαίνωμε στὸν Παρθενῶνα ἐπάνω,
Ὡσὰν νὰ μὴ κυττάζωμε εἰς τὸ ἀέτωμά του
Γραμμένο μὲ τὸ χέρι του τ' ἀνίερ' ὄνομά του.
Κάθε σπασμένο μάρμαρο στ' ἀέτωμα ἐκεῖνο
«Ντροπή, φωνάζει, στὴ Φραγκιά, κατάρα στὸν Ἐλγῖνο!»
Ἆ, ἡ ἀθανασία του αἰώνια θὰ ζήσῃ·
Στὸν Παρθενῶνα στήθηκε καὶ δὲν 'μπορεῖ νὰ σβύσῃ.
Θὰ μείνῃ τ' ὄνομά του ἐκεῖ στὸ πλάϊ τοῦ Φειδία,
Σὰν τὄνομα τοῦ Σατανᾶ στὴ Βίβλο τὴν ἁγία!

Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1883.

Α. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἔν τινι ἀναγνώσματι, ὅπερ ἐποίησεν ἐν τῷ Λονδινείῳ Συλλόγῳ ὁ Ἰωάννης Λώμποκ, ὁ γράψας τὴν σπουδαιοτάτην περὶ μυρμήκων μονογραφίαν, ἧς βραχεῖαν περίληψιν ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑστία», ἀνέπτυξεν εἰς τοὺς ἀκροατάς του τὸν λόγον, δι' ὃν κατὰ προτίμησιν ἐμελέτησε τὰ ἤθη τῶν μυρμήκων· οὗτος δ' εἶναι ὅτι ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐντόμων ἐκείνων παρατηροῦνται τὰ αὐτὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς κοινωνίαις τῶν ἀνθρώπων. Ὁ βλέπων πῶς αἱ κοινότητες τῶν μυρμήκων ζῶσιν εὐτάκτως καὶ εὐκόσμως, πῶς τρέφουσι τὰ μικρά των, πῶς περιποιοῦνται τοὺς νοσοῦντας καὶ τοὺς ἀδυνάτους, πῶς συλλαμβάνουσιν αἰχμαλώτους καὶ τοὺς βιάζουσι νὰ δουλεύωσι τοὺς νικητάς, πῶς διορύττουσιν ὑπογείους σύριγγας, πῶς οἰκοδομοῦσι κατοικίας καὶ χαράττουσιν ὁδούς, πείθεται ὅτι οἱ μύρμηκες δὲν στεροῦνται φρονήσεως. Ἡ δὲ διαφορὰ τῆς νοημοσύνης αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ μόνον κατὰ βαθμούς τινας διαφέρει.

Ὁ ἄριστος τρόπος τῆς παρατηρήσεως τῶν ἠθῶν τῶν μυρμήκων εἶναι ὁ ἁπλούστατος· ὁ Λώμποκ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐποιεῖτο χρῆσιν πρὸς τοῦτο δύο ὑαλίνων πλακῶν· ἐπέστρωνε τὴν κάτω πλάκα μὲ χῶμα καὶ ἐπέθετε τὴν ἑτέραν, οὐχὶ ἀκριβῶς προσαρμόζων, ἀλλ' εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μένῃ χῶρος, ὅπως κινῶνται ἐλευθέρως οἱ μύρμηκες. Κοινῶς ἐπιστεύετο, ὅτι αἱ ἐργάτιδες μύρμηκες ζῶσιν ὀλίγας μόνον ἑβδομάδας, αἱ δὲ βασίλισσαι ἓν ἢ δύο ἔτη τὸ πολύ. Ὁ Λώμποκ ὅμως διετήρησεν ἐργάτιδας ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη καὶ βασιλίσσας ἐπὶ δώδεκα. Ἀλλὰ τὰ ἄρρενα τῶν μυρμήκων ζῶσιν ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων.

Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ φιλόστοργος μέριμνα, ἣν οἱ μύρμηκες καταβάλλουσι πρὸς περίθαλψιν τῶν νεογνῶν, κατὰ τὴν ἐκκόλαψιν αὐτῶν. Ὅταν συμβαίνωσιν ἀτυχήματα, εἶναι θαυμασία ἡ φιλάνθρωπος ἀφοσίωσις τῶν μυρμήκων τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς παθόντας· οὕτω τοὺς ἀκρωτηριαζομένους περιποιοῦνται μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Ὁ Λώμποκ εἶδε νὰ νοσηλεύωσιν οἱ μύρμηκες ἐπὶ πέντε μῆνας ἕνα ἠκρωτηριασμένον.

Κατά τινα σημείωσιν δημοσιευθεῖσαν ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Genie civil», ἡ ταχύτης τοῦ δρόμου τῶν καλῶς ἠσκημένων ταχυδρομικῶν περιστερῶν ποικίλλει πάντοτε, ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως, ἣν διατρέχουσιν. Ἡ ἀπὸ Παρισίων εἰς Βερσαλίας ἀπόστασις εἶναι 20 χιλιομέτρων· τῷ 1873 αἱ ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ ἐκόμιζον εἰς Παρισίους τὰς περιλήψεις τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἥτις συνήρχετο εἰς Βερσαλλίας, ἐντὸς 10 λεπτῶν, ἤτοι διέτρεχον δύο χιλιόμετρα κατὰ λεπτόν. Ἐπίσης ταχέως διήνυσαν ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ τὴν ἀπὸ Δούβρου εἰς Λονδῖνον ὁδόν· ἀπέχουσι δ' αἱ πόλεις αὗται ἀλλήλων 113 χιλιόμετρα κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. Ἀπὸ Παρισίων εἰς Μουλὲν (290 χιλιόμετρα) ἡ ταχύτης τῶν περιστερῶν ἦτο 1600 μέχρι 1700 μέτρων κατὰ λεπτόν. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὗτοι ἐμφαίνουσι τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς ταχύτητος· ἡ δὲ συνήθης ταχύτης, ὅταν ἡ ἀπόστασις εἶνε μικροτέρα τῶν πεντακοσίων χιλιομέτρων, δὲν ὑπερβαίνει τὰ χίλια μέτρα κατὰ λεπτὸν ἐν εὐδίᾳ καὶ τὰ 600 μέχρι 700 ἐν κακοκαιρίᾳ. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην, λαμβανομένης ὡς βάσεως τῆς ταχύτητος ἑνὸς χιλιομέτρου κατὰ λεπτόν, αἱ ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ δύνανται νὰ διανύσωσι τὴν ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Λάρισαν ἀπόστασιν εἰς τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ὥρας καὶ τὴν ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Καλάμας εἰς τρεῖς περίπου ὥρας.

Ἡ γηραιοτάτη τῶν ἀκακιῶν ἐν Εὐρώπῃ εὑρίσκεται ἐν τῷ φυτοκομείῳ τῶν Παρισίων. Τὸ δένδρον τοῦτο εἶνε τὸ πρῶτον ἐξ Ἀμερικῆς εἰσαχθὲν καὶ ἐφυτεύθη τῷ 1645. Πρό τινος ἐκλάδευσαν τοὺς ἀνωτέρους κλάδους του, οἵτινες ἤρχισαν νὰ ξηραίνωνται, καὶ ἤδη φαίνεται πάλιν ἀκμαιότατον.

Ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως μεγάλα στρώματα χρυσοφόρα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ, τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ Κίνα. Οἱ Ρῶσσοι εἶσὶ κύριοι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἐξ ἧς ἀπολαμβάνουσι κατ' ἔτος περὶ τὰ 150, 000, 000 φράγκων.

Ἱεραπόστολος Ἄγγλος προσκαλεῖται ὑπὸ οἰκογενείας εἰς ἑσπερίδα. Αἱ θυγατέρες τοῦ οἰκοδεσπότου παρουσιάζονται ντεκολτέ. Ὁ πατὴρ θέλων νὰ κολάσῃ ὀλίγον τὸ πρᾶγμα ὑπομιμνήσκει τὸν κατάρατον συρμόν.

— Ἆ, δὲν σημαίνει τίποτε, λέγει ὁ ἱεραπόστολος. Ἐγὼ ἔζησα τέσσαρα ἔτη μεταξὺ τῶν ἀγρίων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888 — 249

Ἀριθ. 518 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 1 Δεκεμβρίου 1885

ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ ΗΓΕΜΩΝ

ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗΣ

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον Λέοντος τοῦ σοφοῦ (886) τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἦγεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Βουλγάρους, διατηρουμένης τῆς συνθήκης, ἡ ὁποία εἶχε συνομολογηθῆ ἐν ἔτει 817 ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου. Ὁ πρῶτος τῶν Βουλγάρων ἁγίων, ὁ *κνιάζ* Βορίς, ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος μετονομασθεὶς Μιχαήλ, ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετηρίδας βασιλεύσας, πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἀπεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ὅπως δι' εὐσεβοῦς μοναστικοῦ βίου ἐξαγνίσῃ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ παρελθόντος του. Ἐκ δὲ τοῦ ἀναχωρητηρίου του ἐπανῆλθε προσκαίρως, ὅπως καθέλῃ τῆς ἀρχῆς τὸν ἀνάξιον πρωτότοκον υἱὸν καὶ διάδοχόν του Βλαδίμιρον καὶ παραδώσῃ ταύτην εἰς τὸν υἱόν του Συμεών, τὸν ἐν Βυζαντίῳ παιδευθέντα καὶ *Ἡμιέλληνα* προσονομαζόμενον μεγαλεπίβολον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος προώριστο νὰ ἀνυψώσῃ τὸ Βουλγαρικὸν κράτος εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Ὁ Συμεὼν διέρρηξε τὰς πρὸς τὸ Βυζάντιον συνθήκας περὶ εἰρήνης, ἀναγκασθεὶς εἰς τοῦτο ἕνεκα τῶν βαρέων τελῶν, ἅτινα ἐπέβαλλον εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐμπόρους ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν προσόδων προστατευόμενοι ὑπὸ ἰσχυρῶν αὐλικῶν τοῦ ἀθλίου αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Κατετρόπωσε δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀποσταλεῖσαν δύναμιν ὑπὸ τὸν Κρινίτην, καὶ τοῦτον κατέσφαξε καὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἐπικούρων Χαζάρων ἔκοψε τὰς ῥῖνας καὶ ἠκρωτηριασμένους ἔπεμψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς αἰσχύνην τῶν Ῥωμαίων. Ἀλλ' ὁ Λέων ἐπεκλήθη τὴν βοήθειαν τῶν πέρα τοῦ Δανουβίου Μαγυάρων, Τούρκων ὑπὸ τῶν Βυζαντίων καλουμένων, καὶ στρατηλάτην διώρισε τὸν γενναῖον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν· ὅμως ὡσεὶ μετεμελήθη διὰ τὴν ἀσυνήθη ἀνδρικὴν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβεν, ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων πρεσβευτὴν πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης. Ἐκεῖνος δὲ βλέπων τὴν κατ' αὐτοῦ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης κίνησιν καὶ ὑπολαμβάνων, ὅτι ἡ περὶ εἰρήνης πρότασις ὑπέκρυπτε δόλον, κατέκλεισεν ἐν φρουρᾷ τὸν πρεσβευτήν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἠσχολεῖτο ἐπὶ τὸ στράτευμα τοῦ Φωκᾶ, περάσαντες οἱ Τοῦρκοι τὸν Δανούβιον, ᾐχμαλώτευσαν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. Καὶ ἐκινήθη μὲν κατ' αὐτῶν ὁ Συμεών, ἀλλ' ἀντιπεράσαντες οἱ Τοῦρκοι κατεπολέμησαν τοὺς Βουλγάρους, καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν ὁ ἄρχων αὐτῶν, μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρᾳ. Οἱ αἰχμάλωτοι Βούλγαροι, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Τούρκων, ἐξηγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκράτορος, ὁ δὲ Συμεὼν βλέπων ἐπικείμενον τὸν παντελῆ ὄλεθρον τοῦ κράτους αὐτοῦ ἐδεήθη περὶ εἰρήνης. Ὁ χαῦνος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου ἤκουσε προθυμότατα τὴν αἴτησιν καὶ ἀνακαλέσας τόν τε κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τὸν Φωκᾶν στρατὸν καὶ τὸν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Εὐστάθιον στόλον, ἔπεμψε πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης πρεσβευτὴν Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην.

Ὁ πρεσβευτὴς ἦν ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων Βυζαντίων, διαπρέπων διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους, τὸ ἐπίσημον ἀξίωμα καὶ τὴν μεγάλην παιδείαν αὐτοῦ. Ἔχων γυναῖκα συγγενῆ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρὸς τὴν σύζυγον τούτου ἐπίσης συγγενεύων, καταγόμενος δ' ἐξ οἰκογενείας περιφανοῦς, καίτοι χυδαίαν ἐχούσης τὴν ἐπωνυμίαν, ἔφερε καὶ ἀξιώματα ὑψηλὰ καὶ περίβλεπτα· διότι ἦτο καὶ μάγιστρος καὶ ἀνθύπατος καὶ πατρίκιος. Οἱ σύγχρονοι κόλακες περιήρχοντο εἰς ἀμηχανίαν ὁσάκις ἐπεχείρουν νὰ τὸν ἐγκωμιάσωσιν· ἀλλὰ παρηγοροῦντο ἀναλογιζόμενοι, ὅτι καὶ «Εὐριπίδαι καὶ Πλάτωνες, καὶ εἴ τις ἐπισημότερος, ἔπασχον ἀποροῦντες ἄν, οἷα καὶ αὐτοί, εἰπεῖν ὀρθῶς Λέοντος τοῦ θαυμασίου ῥήτορος τὸ σπουδαῖον περὶ τὰ πράγματα καὶ τὸ ὑγιές.» Ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ φρόνησις αὐτοῦ, ὡς ἔλεγον, περιελαλεῖτο ταῖς ἁπάντων γλώσσαις, ἀνεκηρύσσετο δ' ὑπὸ πάντων ἄλλος Ὀρφεὺς καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ. Ὁ βασιλεὺς προέβαλλεν ἀσίγητα τὰ διηγήματα τῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ, καὶ τοσοῦτον ἔχαιρε καὶ καθωραΐζετο ἐπὶ ταῖς πράξεσι τοῦ δεινοῦ πρεσβευτοῦ, «ὡς καὶ τραπέζῃ βασιλικῇ πρὸ παντὸς καὶ ἀντὶ παντὸς ἡδύ-

ασματος τὸ Λέοντος περιφέρειν μετὰ θαύματος «ὄνομα.» Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐψάλλοντο ᾀσματικὰ τροπάρια αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ λύρα του εἶχε καὶ ἄλλας χορδάς, δι' ὧν ἐγίνωσκε νὰ μέλπῃ ἀνακρεόντεια ᾠδάρια. Ἐγίνωσκε προσέτι νὰ συρράπτῃ ἐπιδεξίως περικοπὰς ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ παλαιὰς παροιμίας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν αἰτήσεών του, ἂν δὲ ἡ θύραθεν σοφία μηδὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα, προσέφευγεν εἰς τὰς ἱερὰς βίβλους καὶ διὰ χειμάρρου γραφικῶν ῥητῶν ἐπειρᾶτο νὰ θέσῃ ἐκποδὼν πᾶν πρόσκομμα. Ὅθεν οὐδόλως ἄπορον ὅτι ἐπῃνεῖτο καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες τὸν ἄφρονα καὶ ἀκόλαστον βασιλέα, τὸν ἐξασθενίσαντα καὶ ταπεινώσαντα αἰσχρῶς τὸ κράτος, ὅπερ ἀκμάζον παρέλαβε παρὰ τοῦ συνετοῦ πατρός του, διὰ ὀλίγα μέτρια στιχουργήματα, διὰ τοὺς καρκινικοὺς στίχους καὶ τοὺς γελοίους χρησμούς, οὓς ἐποίει, ἀνύμνουν προσαγορεύοντες σοφὸν καὶ μέγαν.

Τοιαῦτα ἔχων πλεονεκτήματα Λέων ὁ Χοιροσφάκτης ἐθεωρεῖτο βεβαίως ὡς ὁ ἱκανώτατος νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον καὶ ἐπωφελὲς πέρας τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον, ποιούμενος μάλιστα τὴν πρεσβείαν πρὸς ἡγεμόνα μετασχόντα ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ δυνάμενον νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν ὑπέροχον αὐτοῦ νοῦν. Καὶ φαίνεται, ὅτι οὐδαμῶς διεψεύσθησαν αἱ προσδοκίαι τῶν ἐν Βυζαντίῳ, διότι πολλάκις καὶ ὁ πρεσβευτὴς ἐγκαυχώμενος καὶ οἱ φίλοι του κολακεύοντες ἐν ἐπιστολαῖς περισωθείσαις μέχρις ἡμῶν μνημονεύουσι τῶν εἰς Βουλγαρίαν τριῶν πρεσβειῶν αὐτοῦ, ὡς πράξεων ἐνδόξων καὶ τελεσιουργῶν, ὧν ἕνεκα εὐγνωμοσύνη ὠφείλετο τῷ σοφῷ πρεσβευτῇ. Δυστυχῶς δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τῶν πρεσβευτικῶν αὐτοῦ τεχνασμάτων, μὴ ἀρκούμενοι εἰς μόνας τὰς κρίσεις καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων του· διότι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν μνημεῖον ἱστορικὸν πολύτιμον, εἶδος βυζαντιακῆς κυανῆς βίβλου, τὴν πρὸς τὸν Συμεὼν διπλωματικὴν ἀλληλογραφίαν Λέοντος τοῦ Χοιροσφάκτου. Ὁ πολυμαθέστατος καὶ ἀκάματος τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαίωνος ἐρευνητὴς κ. Ἰω. Σακκελίων ἐδημοσίευσε πρό τινος ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος* ἐπιστολὰς τοῦ Συμεὼν πρὸς τὸν Χοιροσφάκτην καὶ τούτου πρὸς τὸν Συμεών, καί τινας ἄλλας ἐπιστολὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς πρεσβείας πρὸς τὸν Χαλίφην τῶν Αράβων καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα τύχας τοῦ πρεσβευτοῦ. Ἐκ τούτων δὲ δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ διδαχθῶμεν ὁποῖαί τινες ἦσαν αἱ διπλωματικαὶ τῶν Βυζαντίων ἐνέργειαι, κατὰ τοὺς χρόνους τοὐλάχιστον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δεξιωτάτου τῶν πρεσβευτῶν κρίνοντες νὰ συμπεράνωμεν ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ ὑποδεέστεροι αὐτοῦ, ὁποῖος ἦτο λόγου χάριν ὁ πρὸ τοῦ Λέοντος πρὸς τὸν Συμεὼν πρεσβευσάμενος κοιαίστωρ Κωνσταντινάκης, ὃν ἐν φρουρᾷ ἐνέκλεισεν ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων καὶ εἶτα ἀπέλυσεν ἄπρακτον.

Ἀνακληθέντος ἀφρόνως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ τε κατὰ ξηρὰν στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, ὁ πονηρὸς Βούλγαρος, ὁ τέως περὶ ἐξαφανίσεως τοῦ κράτους του φοβούμενος, ἀσφαλισθεὶς πρῶτον μὲν ἐφυλάκισε τὸν σοφὸν πρεσβευτήν, οὐδὲ λόγου ἀξιώσας αὐτόν. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Τούρκων, οὓς στερηθέντας τῆς ἐπικουρίας τῶν Βυζαντίων, ἀσθενεῖς εὑρών, «ἅπαντας κατέσφαξεν, αὐξήσας τὴν μεγαλαυχίαν «αὐτοῦ. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν Λέοντα ἐν τῇ «Μουλδάγρᾳ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν.— «Οὐ ποιῶ «εἰρήνην, ἐὰν μὴ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν λάβω.» —Ὅθεν τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Χοιροσφάκτου ἦτο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Συμεών. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ δωρεὰν τοὺς αἰχμαλώτους Βουλγάρους, οὓς εἶχεν ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τοὺς συμμάχους του Τούρκους. Ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη, ἀλλὰ δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τελευτήσαντος τοῦ ἐπιφόβου στρατηγοῦ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων ἐζήτει ἀφορμὰς νὰ διαλύσῃ τὴν εἰρήνην. Συνεχῶς δὲ εἰσέβαλλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑλλήνων, δῃῶν καὶ αἰχμαλωτίζων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκήρυξε τότε πρὸς αὐτὸν τὸν πόλεμον, καὶ διορίσας δομέστικον τῶν σχολῶν, ἤτοι στρατηγὸν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ Λέοντα τὸν Καταχαλὼν, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης εἰς τὸ Βουλγαρογέφυρον [1]) «ἐγένετο τροπὴ δημοσία καὶ πάντες ἀπώλοντο».

Τὰ μετὰ τὴν ἧτταν ἀποσιωπῶσιν οἱ Βυζάντιοι χρονογράφοι. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὅμως, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Σακκελίων, συνάγεται ὅτι ὁ Συμεὼν πρεσβείαις τοῦ Χοιροσφάκτου ἀπέδωκεν, ἀποζημιωθεὶς γενναίως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων ὑπηκόων τοῦ βασιλέως Λέοντος καὶ συνωμολόγησεν εἰρήνην. Ὁποῖαι δὲ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι ἐγένοντο πρὸς τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν.

Ἐν τῇ πρώτῃ ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων προδήλως κατειρωνευόμενος τὸ ματαιόσχολον τοῦ εἰς συνθέσεις χρησμῶν καταγινομένου αὐτοκράτορος, γράφει πρὸς τὸν πρεσβευτήν. Θαυμασιώτατος ἐφάνη ἡμῖν ὁ σὸς βασιλεύς, μηνύσας προπέρυσι τὴν ἡλιακὴν ἔκλειψιν, οὐ μόνον μέχρι μηνός, ἑβδομάδος καὶ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μέχρις

[1]) Προετιμήσαμεν τὴν ὀνομασίαν ταύτην τοῦ χωρίου, ἣν εὕρομεν ἐν τῷ χρονικῷ Γεωργίου τοῦ Ἁμαρτωλοῦ. Οἱ λοιποὶ χρονογράφοι καὶ οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ γράφουσι Βουλγαρόφυγον.

ὥρας καὶ στιγμῆς αὐτῆς· [1]) ἐδήλωσε μάλιστα πόσον χρόνον θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἡ τῆς σελήνης ἔκλειψις. [2]) Ἀφ' οὗ λοιπὸν αἱ προρρήσεις του αὗται ἠλήθευσαν, θὰ γινώσκῃ βεβαίως καὶ περὶ τῆς ἀναμενούσης τὴν αἰχμαλωσίαν τύχης· θὰ ἀνεκοίνωσε δὲ καὶ εἰς σὲ ἂν θὰ ἀπολύσωμεν τοὺς αἰχμαλώτους ἢ θὰ τοὺς κρατήσωμεν. Ὅθεν μήνυσον ἡμῖν τί προτιθέμεθα νὰ πράξωμεν. Καὶ ἂν μαντεύσῃς τὴν ἐνδιάθετον ἡμῶν γνώμην, θὰ ἔχῃς ἆθλον τῆς προγνώσεως καὶ τῆς πρεσβείας τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων.

Ὁ σοφὸς πρεσβευτὴς λαβὼν τὸ γράμμα τοῦτο ἐνθυμήθη ἀμέσως τοὺς λοξοὺς χρησμοὺς τῆς Πυθίας. Καὶ κατεσκεύασεν ἕνα ὅμοιον, βεβαίως ὢν ὅτι οἱανδήποτε γνώμην καὶ ἂν δηλώσῃ ὅτι εἶχεν ὁ βάρβαρος ἡγεμών, αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ συμφέρουσαν ἑρμηνείαν εἰς τὸν χρησμόν του.

Δὲν σοὶ μηνύομεν διὰ ζώσης, τῷ ἔγραψεν, διότι εἶναι ἐπισφαλεστάτη ἡ δι' ἑρμηνέως ἐξ ἑτέρας εἰς ἑτέραν μεθαρμοζομένη φωνή. «Τὴν δὲ « γραφίδα κινοῦντες προλέγομεν, ὡς τὴν Ῥω« μαίων αἰχμαλωσίαν ἀποστελεῖς οὐδαμῶς κα« τέχων αὐτὴν μᾶλλον δὲ ἀποδώσεις οὐ δώροις « δὲ ἢ τιμήμασι· καὶ τοῦτο ποιήσεις ἀντιμιμού« μενος τῷ σῷ θειοτάτῳ πατρί. Τίς γὰρ δυνήσετ' « ἂν βιάσασθαί σε πρὸς τοῦτο, τὸν ἐνδιάθετον καὶ « καὶ αὐθαίρετον ἔχοντα πόλεμον, καὶ τὴν ἀντι« καθεζομένην γνώμην κακοῖς; Ἔχεις τὴν πρό« γνωσιν, καὶ τελέσεις τοιαῦτα. Ἔρρωσο.»

Δὲν τὸ εὗρες! τῷ ἀποκρίνεται ὁ Συμεών· αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔγραψες μαρτυροῦσιν, ὦ μάγιστρε Λέον, ὅτι οὐδ' ὅλως γινώσκεις τὰ μέλλοντα καὶ ἀπόρρητα. Καὶ ὁ σὸς βασιλεὺς καὶ μετεωρολόγος οὐδαμῶς γινώσκει λοιπὸν τὸ μέλλον. Ἐγὼ εἶχον κατὰ νοῦν (μάρτυς μου ὁ Θεός) νὰ ἀπολύσω τοὺς αἰχμαλώτους. Τώρα ὅμως δὲν τοὺς ἀπολύω, ἐπειδὴ δὲν ἐμάντευσας τὸ μέλλον, καὶ ψευδῶς προεῖπες, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀποδώσω· ἔχασες λοιπὸν τὸ βραβεῖον τῆς προγνώσεως.

Ἀλλ' ὁ Χοιροσφάκτης δὲν ἐταράχθη ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπαντήσεως, πρόχειρον ἔχων τὴν ἀντιλογίαν. Τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, διὰ τῶν συνήθων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κεφαλαίων γραμμάτων ἴσως γεγραμμένην, οὐδαμῶς εἶχε στίξῃ· ἡ ἔλλειψις δὲ αὕτη τὸν ἐβοήθησεν, ὅπως διὰ καταλλήλου στίξεως ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, ἣν ἤθελε.

Ἂν εἶχες, ἔσπευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Συμεών, ἂν εἶχες, ἀρχόντων φιλανθρωπότατε, γραμματεῖς καλῶς ἀναγινώσκοντας καὶ ἐπισταμένους τοὺς κανόνας τῆς στίξεως, θὰ ἔβλεπες ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιστολῆς, ὅτι προμαντεύσαντες τὸ μέλλον σοὶ κατεστήσαμεν τοῦτο γνωστόν. Διότι τί ἔγραφεν ἡ ἐπιστολή; *Τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποστελεῖς οὐδαμῶς κατέχων αὐτήν.* Οἱ γραμματεῖς ἀντὶ νὰ θέσωσιν ὑποστιγμὴν μετὰ τὸ οὐδαμῶς ἔπρεπε νὰ θέσωσι πρὸ τούτου, συνάπτοντες τὸ οὐδαμῶς πρὸ τὸ κατέχων αὐτήν· καὶ τὴν *οὐ* ἄρνησιν ὤφειλον νὰ συνάψωσι πρὸς τὸ *ἀποδώσεις* καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον, ἀναγινώσκοντες *μᾶλλον δὲ ἀποδώσεις, οὐ δώροις δὲ ἢ τιμήμασι*, καὶ εἰς τὸν σύνδεσμον ἢ ὤφειλον συνδετικὴν καὶ οὐχὶ διαζευκτικὴν νὰ ἀποδώσωσιν ἔννοιαν. Ἂν οὕτως ἀνεγίνωσκον θὰ ἐμάνθανες ὅτι ἡμεῖς ἐγράψαμεν, «ὡς ἄνευ δώρων καί τινων τιμημάτων «τὴν αἰχμαλωσίαν οὐ δώσεις ἀλλ' ἀποδώσεις.» Καὶ ἵνα δηλώσω τὰ λείποντα, ὤφειλον καὶ τὸ *ἀντιμιμούμενος* νὰ ἑρμηνεύσωσι ὡς ὁμοιότητα καὶ μὴ ἐναντιότητα σημαῖνον, τὸ δὲ *βιάσασθαι* καὶ τὸ *αὐθαίρετον* καὶ τὴν *ἀντικαθεζομένην γνώμην κακοῖς* κτλ. ὡς μὴ περὶ θυμοῦ καὶ πολέμου λέγοντα, «ἀλλὰ περὶ γνώμης πολεμούσης «καὶ καταβαλλούσης τὸ σκληρόν τε καὶ ἀφιλάνθρωπον τῆς σῆς προτέρας προθέσεως.» Ὀρθῶς λοιπὸν ἀναγινωσκομένης καὶ μὴ παρερμηνευομένης τῆς ἐπιστολῆς μου θὰ ἐπῃνούμην, ὡς γνοὺς τὸ μέλλον καὶ ἀπόρρητον, καὶ ἆθλον τῆς προγνώσεως θὰ ἀπελάμβανον τοὺς αἰχμαλώτους. «Ἔχεις.» προσετίθει καταλήγων, «τὴν προλε«κτικὴν παρ' ἡμῶν δύναμιν, ἣν ἡμεῖς ἐκ τοῦ «ἡμετέρου βασιλέως προγνωστικῶς ἠπιστάμεθα. «Ἀπόδος τῷ προφήτῃ πατρὶ τὸ ζητούμενον.»

Πρὸς τὰ ληρήματα τοῦ Βυζαντίου σοφιστοῦ λακωνικώτατα ἀπήντησεν ὁ Βούλγαρος: «Ὦ «μάγιστρε Λέον, οὐχ ὑπεσχόμην περὶ αἰχμαλώ«των· οὔ σοι ἐλάλησά τι· οὐκ ἐξαποστελῶ καὶ «μάλιστα ὡς μὴ τὸ μέλλον γνόντι καθαρῶς.»

Ἀλλ' ὁ ἐπιδέξιος διπλωμάτης δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος· καίτοι ἡ τέχνη τοῦ Λοξίου ἀπέβη ἀτελεσφόρητος, ἐπεχείρησεν οὐδὲν ἧττον διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου νὰ ἑρμηνεύσῃ καὶ τὴν περιφρονητικὴν τοῦ Συμεὼν ἄρνησιν. Προσποιεῖται λοιπόν, ὅτι ἑρμηνεύει αὐτὴν ὡς ἐμφαίνουσαν συγκατάθεσιν· καὶ τοῦτο κατορθοῖ πάλιν βοηθείᾳ τῆς στίξεως, ἥτις ἐν χερσὶν αὐτοῦ μεταβάλλεται εἰς Πρωτέα, παντοίας ὑποδυόμενον μορφάς. Μοὶ ἔγραψες λέγει, *οὐχ ὑπεσχόμην περὶ αἰχμαλώτων οὔ· ἀλλ'* αἱ δύο ἀρνήσεις ἀποτελοῦσι κατάφασιν, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην! ἄρα ὑπεσχέθης· ἔπειτα λέγεις *σοὶ*

[1]) Ἡ ἔκλειψις αὕτη δὲν εἶναι ἡ μνημονευομένη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Γραμματικοῦ, γενομένη δὲ τῇ 20 Ὀκτωβρίου 887, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Σακκελίων. Διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἦρχε τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ ὁ τοῦ Συμεὼν πατήρ. Τῆς παρὰ τὸ Βουλγαρογέφυρον ἥττης συμβάσης τῷ 892, πιθανῶς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Συμεὼν ἀναφέρεται εἰς τὴν ὁρατὴν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Θράκῃ δακτυλιοειδῆ ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου, τὴν γενομένην τῇ 8 Αὐγούστου 891. Ἂν δὲ ἀναφέρεται εἰς τὴν μετὰ ἓξ μῆνας, τῇ 2 Φεβρουαρίου 892, γενομένην ὁλικὴν ἔκλειψιν, τότε ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ περὶ εἰρήνης καὶ ἀποδόσεως τῶν αἰχμαλώτων πρεσβεία τοῦ Χοιροσφάκτου ἐγένετο πολλοὺς μῆνας μετὰ τὴν παρὰ τὸ Βουλγαρογέφυρον καταστροφήν, ὅπερ ἀπίθανον.

([2]) Ὁλικαὶ ἐκλείψεις τῆς Σελήνης ἐγένοντο μετὰ τὴν ἐν Βουλγαρογεφύρῳ μάχην τῇ 6 Ἰανουαρίου, 2 Ἰουλίου καὶ 26 Δεκεμβρίου 893.

ἐλάλησα, «ὡς εἰ ἔλεγες, οἶδας ὅτι κατεθέμην «λαλῆσαί σοι·» καὶ προστιθεὶς ἐρωματικῶς *Τί*; ἐπάγεις εἶτα εἰρωνικῶς: *Οὐκ ἐξαποστελῶ* καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ἴσως ἤθελεν εἴπῃ τις, ὅτι ἀμφίβολον ταῦτα ἀνάγνωσιν ποιοῦσιν. «Αὐτὸ δὲ τοῦ«το κἀγὼ εἴποιμι πρὸς τὸν τοῦτο λέγοντα.» Εἶναι ἀμφίβολον, ὡς ἐπιδεχόμενον διττὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ἂς ἐπικρατήσῃ ἡ φιλάνθρωπος γνώμη. Φιλάνθρωπος δὲ ἡ ἀπόλυσις τῶν αἰχμαλώτων· ἀπολυθήτωσαν λοιπόν.

Σκεφθεὶς ὅμως, φαίνεται, κατόπιν, ὅτι δὲν ἦσαν πολὺ πειστικὰ τὰ γραφόμενα, πέμπει καὶ ἄλλην ἐπιστολήν, δι' ἧς προβάλλει διάφορον πάλιν ἀνάγνωσιν τῶν ὀλίγων λέξεων τοῦ Συμεών. «Τὸ γὰρ *Οὐχ ὑπεσχόμην,*» λέγει, μετὰ σαρκασμοῦ «διελθών, τὸ δὲ *Περὶ αἰχμαλώτων* μέχρι τοῦ «*Σοὶ ἐλάλησα,* μετὰ βαρύτητος ἀναγνούς, τὸ «λειπόμενον *Τί οὐκ ἐξαποστελῶ*; νοήσω πάν«τως ἐρωματικῶς, ὡς ἅπερ ἔλαβες ἀποστελεῖς «ἅπαντα, καὶ οὕτως σοι τὴν ἀφιλάνθρωπον τοῖς «ἀμαθέσιν ἐπιστολήν, φιλανθρωποτάτην νοήσαι«μεν, ὁμοίαν ἀλλ' οὐκ ἀνομοίαν οὖσαν, τῆς σῆς «καὶ γνώμης καὶ φύσεως. Ἔρρωσο.»

Καὶ εἰς ταύτην ὅμως τὴν ἐπιστολὴν δὲν ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ πέντε ἄλλας ἔπεμψε μετέπειτα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ἐν ἄλλῃ μὲν λέγει, ὅτι ὁ θεός, ὁ ὁποῖος πολλάκις τὴν προκρίνουσαν τὸ ψεῦδος γλῶσσαν ἀναγκάζει ἁμαρτάνουσα νὰ εἴπῃ τὰ ἀληθῆ, νῦν καὶ τὴν χεῖρα γράφουσαν τὰ μὴ δίκαια εἰς ἑτέραν γραφὴν καθωδήγησεν. Ἐν ἄλλῃ δέ, ὅτι ὁ Συμεὼν ἀρνούμενος νὰ ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους ἐποίει τοῦτο, ὅπως δοκιμάσῃ τὸν πρὸς ὃν ἔγραφε· καὶ ἂν μὲν οὗτος ἤθελε πιστεύσῃ τὰ μὴ φιλανθρώπως γραφόμενα καὶ ὑπολάβῃ μὴ χρηστὸν τὸν ἄρχοντα, δικαίως οὗτος θὰ ὠργίζετο διὰ τὴν ὕβριν· ἂν δὲ νουνεχὴς ὢν ἤθελεν ἀπιστήσῃ, ὁ ἄρχων θὰ ἐτίμα αὐτὸν προσηκόντως, διότι εἰς ἀπιστίαν τῶν γραφομένων κινεῖ ἡ πεποίθησις περὶ τῆς χρηστότητος τοῦ γράφοντος. Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ, ὅτι ὁ ἐνδιάθετος λόγος γνωρίζεται ἐκ τῶν χρηστῶν πράξεων, «ὅπου δὲ χρη«σταὶ πράξεις ἀνδρός, χρηστὰ νοεῖται καὶ τὰ «γραφόμενα.» Ἐν τῇ μετὰ ταύτην, ὅτι τὰ ἐκ μέλανος γράμματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμαυρώσωσι «τὸ λευκὸν καὶ καθαρόν, ὦ ἀρχόντων μέ«γιστε, ὅπερ εἰς βάθος μὲν φυσικῶς ἔχεις, γνώμῃ «δὲ κυροῖς καὶ αὐξάνεις ὁσαιημέραι.» Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ἐπιστολῇ, ὅτι θαρρῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀρχόντων ὁ ἀληθέστατος θέλει τὰ ἑαυτοῦ οὐχὶ ἐν ἴσῳ τοῖς τῶν ἄλλων πιστεύεσθαι· «καὶ «τὴν δοκοῦσαν κατὰ παιδιὰν ἄρνησιν, ὁμόνοιαν «εἶναί τε καὶ νομίζεσθαι τῆς ἑτέρων ἀληθοῦς κα«τανεύσεως.» Καὶ προστίθησι καταλήγων: «εἰ «δοκῶν ψεύδεσθαι ἀληθεύεις, ἐπαληθεύοντός σου «τίς ἔσται ὁ πιστεῦσαι δυνάμενος ὡς ψεύσῃ πώ«ποτε; Ὢ ψεύδους ἐγγραμμάτου, ἀληθείας ἐμ«πράκτου γέμοντος!»

Βαρυνθεὶς πιθανῶς ὁ Συμεὼν τὴν πολλὴν κενολογίαν τοῦ ἀνδρός, ἔγραψεν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὑπισχνούμενος τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων, ἀντὶ ὑπερόγκου ἴσως ἀποζημιώσεως. Τοῦτο μαθὼν ὁ πρεσβευτὴς παροτρύνει αὐτὸν νὰ τηρήσῃ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φιλανθρωποτάτην ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν πρὸς τὸν ἐκείνου δοῦλον παίζουσαν ἄρνησιν. Ὁ Βούλγαρος ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ θετικωτέρας προτάσεις περὶ τῶν ὅρων τῆς ἀποζημιώσεως, ἀναβάλλει καὶ πάλιν τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων. Ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς θεωρεῖ τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔλαβεν, ὡς χάρτην ἄγραφον, διότι δὲν εἶχεν ἐν ἀρχῇ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· καὶ θαυμάζει τῆς ἀληθείας τοῦ ἄρχοντος τὸ μέγα καὶ περιβόητον, πῶς «τῷ μὴ προχαραχθέντι κατὰ τὴν ἀρχὴν τύπῳ, τὸ μὴ ἀληθὲς αὐτῆς ἠρέμα πως ὑπεδήλωσε.»

Αἱ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες αἰχμαλώτων ἀπεδόθησαν τέλος, ἴσως χωρὶς νὰ παραστῇ ἀνάγκη ἄλλων ἐγγράφων τοῦ Χοιροσφάκτου, διότι εἰς τὰς ἀνωτέρω περιορίζονται αἱ σῳζόμεναι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Συμεών. Ὁ πρεσβευτὴς ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ πάντων τιμώμενος διὰ τὴν συνετὴν καὶ δεξιωτάτην ἐνέργειαν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιτυχία ἐκείνη ἀνέδειξε τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὁσάκις παρίστατο τοῦ λοιποῦ ἀνάγκη αὐτὸς ἀπεστέλλετο πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀπεστάλη δὲ καὶ τὸ δεύτερον πρεσβευτὴς εἰς τοὺς Βουλγάρους μετ' ὀλίγον χρόνον, ὅτε κατώρθωσε νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν βασιλέα του τὰ τριάκοντα φρούρια τοῦ Δυρραχίου μετὰ τοῦ πλούτου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν. Ἐν τρίτῃ δὲ πρεσβείᾳ, μετὰ τὴν δῄωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν (904 μ. Χ.) πείσας ἐδίωξε τοὺς Βουλγάρους, βουληθέντας νὰ κατοικήσωσι τὴν πόλιν ἐκείνην. Εἶτα δὲ σταλεὶς πρεσβευτὴς εἰς Βαγδάτιον πρὸς τὸν Ἄραβα *Ἀμηραλμουμηνί*, τὸν ἀρχηγέτην τῶν πιστῶν, συνωμολόγησεν εἰρήνην ἔγγραφον, ἀντήλλαξε τοὺς αἰχμαλώτους, συνανεβίβασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβεις Ἄραβας, ἐλθόντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ κράτος τοῦ Βασιλέως μετὰ ποικίλων δώρων πολλῶν· καί, ὅπερ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ κύριός του ὑπελάμβανον πάντων σπουδαιότατον κατόρθωμα, ἤγαγε συνοδοιπόρους ἀρχιερεῖς ἐξ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, προθύμους νὰ εὐλογήσωσι τὸν παράνομον τέταρτον γάμον τοῦ Βασιλέως, ὃν κατεδίκασεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία. Πλὴν δὲ τούτων δύο χώρας Σαρακηνῶν ἐποίησε φόρου ὑποτελεῖς τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς τῆς Μελιτηνῆς καὶ πρὸς τοὺς τῆς Ταρσοῦ συνωμολόγησεν εἰρήνην καὶ πολλοὺς Γραικοὺς αἰχμαλώτους ἐλύ-

τρωσεν. Ὅθεν εἴπερ τις καὶ ἄλλος εὐλόγως ἐδύνατο νὰ καυχηθῇ ὁ Χοιροσφάκτης, ὅτι διὰ τῶν διπλωματικῶν διακοινώσεων αὐτοῦ ἔφερεν ἀποτελέσματα, ὁποῖα δὲν προσεδοκῶντο ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος.

Λέγουσιν, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Ἀλλ' ἆρά γε τολμᾷ τις νὰ ἀποφανθῇ, ὅτι τὰ περὶ τῶν Βουλγάρων διπλωματικὰ ἔγγραφα τοῦ Χοιροσφάκτου εἶναι ἀδύνατον νὰ εὕρωσι μιμητὰς καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους;

Ν. Γ. Πολιτης.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ'

«Διὰ νὰ κερδίσω καιρὸν — ἐξηκολούθησε μετ' ὀλίγον ὁ Στέφανος ἀναλαμβάνων τὸ νῆμα τῆς ὁμιλίας—ἔσκυψα καὶ τὴν ἐβοήθησα νὰ μαζεύσῃ τὰ σκορπισμένα τριαντάφυλλά της. Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν μ' εὗρῆκεν ὁ κύριος Ἀναστάσιος, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ μοῦ ζητῇ συγχώρησιν διότι μ' ἔκαμε νὰ προσμένω, καὶ νά μ' εὐχαριστῇ διότι ἐδέχθην τὴν πρόσκλησίν του καὶ ἦλθα. Ἐννοεῖται τοῦ εἶπα πόσον ἤμην εὐγνώμων διὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν του καὶ πόσον πολύτιμος ἦτο δι' ἐμὲ ἡ γνωριμία του καὶ μάλιστα μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν καὶ μοναξίαν.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐν ᾧ ἐψαλίδιζε τὰ περιττὰ φύλλα καὶ τὰ ἀγκάθια τῶν ῥόδων ἐγύρισεν ἔξαφνα καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τὰ μεγάλα ὁλόφωτα μάτια της.

—Δὲν σᾶς ἀρέσει ἡ ἐξοχή; εἶπεν.

— Ἡ μοναξιὰ καὶ ἡ μονοτονιά της μὲ πλήττει...

— Δὲν σᾶς συγχαίρω καθόλου. Θαρρῶ ὅμως ὅτι δὲν πταίετε. Ἡ ἐξοχὴ ἔχει τὴν τέχνην της, πρέπει νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς πῶς νὰ ζήσῃ, ἔχει τὰ μυστικά της καλά... Ὅταν τὰ μάθετε θ' ἀλλάξετε γνώμην. Θὰ σᾶς δώσω ἐγὼ μερικὰ μαθήματα μὲ τὸν πατέρα μου μαζί.

— Βέβαια, βέβαια, εἶπεν ὁ κύριος Ἀναστάσιος ἀγαθῶς μειδιῶν, καὶ θὰ κάμωμεν ἀρχὴν ἀπόψε μάλιστα ἂν θέλετε. Τὸ πρῶτον μάθημα... εἰς τὴν Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας!...

—Ὄχι, ὄχι! εἶπεν ἐκείνη ζωηρῶς· αὐτὸ εἶνε διὰ προχωρημένους μαθητάς, ἀργότερα. Ἀπόψε θ' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴ *Βρυσοῦλα*.

— Μὲ τόσον καλοὺς διδασκάλους δὲν εἶνε ἀμφιβολία ὅτι θὰ γίνω σοφός.

—Ἂν δὲν εἶσθε πολὺ ἀμελής;...ἀλλὰ τότε θ' ἀρχίσουν καὶ αἱ τιμωρίαι, ἐπρόσθεσεν ἀπειλητικῶς.

Ἐννοεῖς βέβαια πόσον μ' ἐνθουσίαζε βαθμηδὸν ὄχι μόνον ἡ εὐμορφιά της, ἀλλ' ἀκόμη ἡ χάρις της, ἡ ἀφέλεια, ἡ καλωσύνη, ἡ οἰκειότης αὐτή, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφέρετο ὡς νὰ μ' ἐγνώριζε πρὸ πολλοῦ.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐπῆγε νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ γάλα καὶ ἐμείναμεν μόνοι μὲ τὸν πατέρα της οἱ δύο. Ὅταν ἔλειψε τὸ φῶς ἐκείνης, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐθάμβωνε τὰ μάτια, ἠμπόρεσα μὲ περισσοτέραν ἄνεσιν νὰ παρατηρήσω τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γείτονός μου. Ἦτο φυσιογνωμία καλοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὅτι ὑπέφερε λύπας εἰς τὴν ζωήν του, λύπας, τὰς ὁποίας ἐσκέπασεν ἔπειτα γαλήνη καὶ ἥσυχος εὐτυχία. Οἱ τρόποι του δὲ ἐμαρτύρουν ὅτι ἔζησεν εἰς ἀνεπτυγμένην κοινωνίαν. Βαθμηδόν, εἰς τὴν σειρὰν τῆς ὁμιλίας, μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἐμπιστοσύνην τιμίου ἀνθρώπου μοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο ἔμπορος εἰς Μασσαλίαν, ὅτι πρὸ δέκα ἐτῶν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποκατασταθῇ ὁριστικῶς, ὅτι ἀγόρασε τότε καὶ τὸ κτῆμα αὐτό, διότι ἔχει μανίαν μὲ τὰ κτήματα, ὅτι δυστυχῶς ἔχασε μετὰ τρία ἔτη τὴν σύζυγόν του, ὀλίγον δὲ μετ' αὐτὴν καὶ τὴν νεωτέραν κόρην του καὶ ὅτι τοῦ ἀπέμεινε μόνος σύντροφος τῆς ζωῆς του ἡ...ἡ Ἀμαρυλλὶς τέλος πάντων, τῆς ὁποίας ἤρχισε νὰ πλέκῃ τὰ ἐγκώμια, ὄχι ὅπως συνήθως μερικοὶ γονεῖς μωροί, τοὺς ὁποίους τυφλώνει ἡ στοργή, ἀλλὰ μὲ πραγματικὴν συγκίνησιν πατρὸς εὐγνωμονοῦντος πρὸς τὸ μόνον τέκνον του.

Σὲ βεβαιῶ δὲ ὅτι μετεῖχον καὶ ἐγὼ τῆς συγκινήσεως καὶ ἔχαιρον διότι ἐπεβεβαιοῦντο αἱ πρῶται ἀγαθαὶ ἐντυπώσεις μου περὶ τῆς κόρης. Καὶ βέβαια, τὸ ν' ἀποφασίζῃ νὰ ἔρχεται ἐπὶ ἕξ μῆνας εἰς τὴν ἐρημίαν, ν' ἀφίνῃ τὸν κόσμον διὰ νὰ συντροφεύῃ τὸν πατέρα της, καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ παραπονῆται δι' αὐτὸ καθόλου, ἀλλὰ νὰ μεταβάλλῃ μάλιστα τὴν θυσίαν εἰς εὐχαρίστησιν, καὶ τὴν ἐξορίαν εἰς ἀπόλαυσιν, αὐτὸ καὶ μόνον προϋπέθετε ψυχὴν ἀγγελικήν.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἐπέστρεψε πάλιν μὲ τὸν μικρὸν ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ γάλα, τὴν ἐκύτταξα μὲ περισσότερον ἀκόμη θαυμασμόν. Ἐκάθησε κοντά μου.

Ἐπίναμεν σιωπηλοὶ τὸ νωπὸν πρόβειον γάλα· καὶ ποτὲ δὲν ἔπια γάλα ὡραιότερον. Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐγύρισε καὶ μ' ἐκύτταξεν ἔξαφνα.

— Θὰ μείνετε ὅλον τὸ καλοκαίρι ἐδῶ;

— Ὄχι δά, μόνον ὀκτὼ ἡμέρας ἀκόμη.

— Καλέ, δὲν θὰ φύγετε τόσον γρήγορα, εἶπε μὲ τὸ χαριτωμένον της μειδίαμα.

Ἂν μοῦ ἔλεγε κανεὶς τὰ λόγια αὐτὰ μίαν ἡμέραν πρὶν θὰ τὸν ἔπνιγα, καὶ ὅμως τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ ἤκουσα μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀπεκρίθην:

—Θὰ ἔχω ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ μείνω περισσότερον, ἂν εἶνε δυνατόν.

Ἔπειτα ἡ ὁμιλία περιεστράφη εἰς τὰ περὶ Ἀθηνῶν καὶ τέλος εἰς ὀλίγα πολιτικά, τὰ ὁποῖα δὲν μὲ διεσκέδαζαν διόλου, διότι ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ προσθέσῃ ὅπως εἰς κάθε ἄλλο τὴν ἀφελῆ γνώμην της μὲ τὴν χαριτωμένην σφιγκτὴν φωνήν της. Εἶδα ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο ἀρκετὰ ὑψηλὰ καὶ ἔπρεπε νὰ φύγω· μὲ πολλήν μου δυσαρέσκειαν ἐσηκώθην καὶ ἐχαιρέτησα τὸν κύριον Ἀναστάσιον. Μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι μὲ ὅλην του τὴν καρδιά :

— Μὴ λησμονήσετε ὅτι τὸ βράδυ εἰς τὰς πέντε πρέπει νὰ ἦσθε ἐδῶ διὰ τὴν μικρὰν μας ἐκδρομὴν καὶ ἔπειτα θὰ δειπνήσωμεν μαζί.

Εἰς τὸ τραπέζι ἦτο ἀκόμη ὁ σωρὸς τῶν τριανταφύλλων· ἡ κόρη ἐδιάλεξε πεντ' ἕξ, τὰ καλλίτερα καὶ μοῦ τὰ προσέφερε:

— Τὸ μερίδιόν σας, εἶπε μὲ πονηρίαν· δὲν τὰ ἐμαζεύσαμεν μαζί;

Μὲ προέπεμψαν μέχρι τῆς θύρας τοῦ κήπου καὶ μ' ἐνεθύμισαν πάλιν τὴν ἑσπερινὴν ἐκδρομὴν — ὡσὰν νὰ ἦτο φόβος μήπως τὴν λησμονήσω. Ὁ ἐπιστάτης μὲ ἐπρόσμενεν ἀπ' ἔξω καὶ ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸν πύργον ἀπὸ ἄλλον δρόμον ἀνώμαλον ἀλλὰ σκιερὸν μέσα ἀπὸ τὸ δάσος. Ἐννοεῖται ὅτι ἅμα ἔφθασα, πρῶτα πρῶτα ἐφρόντισα νὰ περιποιηθῶ τὰ πολύτιμα ῥόδα μου, καὶ ἔπειτα ἐκλείσθηκα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ μὲ μισοκλεισμένα μάτια ἄρχισα νὰ ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕνα ἕνα ὅλα τὰ ἀπροσδόκητα ὅσα μοῦ συνέβησαν ἀπὸ τὸ πρωΐ, καὶ τὰ ὁποῖα ὡμοίαζαν τόσον μὲ παραμύθι. Ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἐρημία ἄρχισε νὰ μοῦ φαίνεται ὑπερβολική. Καὶ ὡς ἐπῳδὴ ὅλων αὐτῶν μοῦ ἤρχετο πάντοτε ἡ ἰδέα ὅτι κανεὶς δὲν μὲ ἐβίαζε νὰ φύγω μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ὁ θεῖός μου μάλιστα θὰ κατευχαριστηθῇ ἂν μείνω περισσότερον. Καὶ μετ' ὀλίγον, τὴν ἰδέαν αὐτὴν παρεδεχόμην ὁριστικῶς πλέον. Ὥστε ἡ προφητεία ἐκείνη τῆς χαριτωμένης κόρης: *Καλὲ δὲν θὰ φύγετε,* ἐπραγματοποιεῖτο εὐθύς, εὐθύς.

Τί δὲν ἔκαμα διὰ νὰ περάσουν αὐταὶ αἱ εὐλογημέναι ὧραι καὶ νὰ ἔλθουν αἱ 4 ½ διὰ νὰ φύγω!... Ἐξεφύλλισα πεντ' ἕξ βιβλία, ἐπεριπάτησα ἄνω κάτω, εἶδα ἑκατὸν φορὰς τὸ ὡρολόγι μου, κατέβηκα εἰς τὸ χωριὸ καὶ ἔστησα ὁμιλίαις μὲ τοὺς χωρικούς, ἐκάπνισα δεκαπέντε σιγάρα, ἐδοκίμασα νὰ κοιμηθῶ· τέλος πάντων εἰς τὰς πέντε ἤμην εἰς τὴν θύραν τοῦ γείτονός μου.

— Ἐδῶ θὰ σταματήσω εὐτυχῶς, προσέθηκε διακόπτων τὴν διήγησίν του, ἣν μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθουν ἤδη· τὰς μετὰ ταῦτα ἐντυπώσεις μου ἐκ τῆς ἐκδρομῆς εἶχα ἀνάγκην νὰ τὰς εἰπῶ εἰς κανένα διὰ νὰ ξεσκάσω, διότι μοῦ ἔφεραν ἀσφυξίαν ὅπως ἡ μυρωδιὰ ἀπὸ πολλὰ πολλὰ κλεισμένα ἄνθη. Τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν εἶχα ὕπνον. Ἐσηκώθηκα λοιπὸν καὶ τὰς ἔγραψα ἔτσι τυχαίως, ἀλλὰ μὲ λεπτομέρειαν καὶ ἀλήθειαν ὅπως θὰ σοῦ τὰς ἔλεγα ἂν ἦσουν ἐκεῖ. Πάρε ταις καὶ διάβασέ ταις ἀπόψε καὶ τὸ πρωῒ θὰ ἔλθῃς εἰς τὸ σπίτι μου ν' ἀκούσῃς τὴν συνέχειαν...

Ἐπῆρα τὰ τετριμμένα φύλλα τοῦ χάρτου καὶ τὰ ἀνέγνωσα μὲ πολλὴν δυσκολίαν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ κηρίου μου — ὁ εὐλογημένος ὁ Στέφανος ἔχει ἄθλιον γράψιμον!

Καὶ ἔπειτα διισχυρίζονταί τινες ὅτι ἀπὸ τὸ γράψιμον γνωρίζεται ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου.

—Μάλιστα!...

Δ'.

Ὁ αὐτὸς μικρὸς φουστανελλοφόρος ἦλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν. Τώρα ὅμως δὲν μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸ κιόσκι, ἀλλὰ διὰ μικρᾶς δενδροστοιχίας εἰς τὴν οἰκίαν κατ' εὐθεῖαν. Τί χαριτωμένον ποῦ εἶνε τὸ ἐσωτερικόν της· παντοῦ καθαριότης, εὐπρέπεια καὶ λιτότης ἀγροτική. Τραπέζια, ἀρμάρια, καθίσματα, ὅλα ἀπὸ ξύλον ὀξυᾶς ἀστίλβωτον καὶ τὰ ἐπιστρώματα καὶ τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων ἐκ ποικιλοχρόων ὑφασμάτων ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ἐπὶ τῶν τοίχων μόνον ὀλίγαι φωτογραφίαι οἰκογενειακαί, καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν ἀνθοδοχεῖα κατάφορτα ἐκ ῥόδων, βιβλία τινά, καὶ τεμάχια λίθων καὶ μετάλλων μεμιγμένα μετ' ὀστράκων θαλασσίων. Ὀλίγα ἀγγεῖα ἀρχαῖα κοινῆς τέχνης καὶ λυχνάρια εὑρεθέντα ἴσως ἔν τινι ἀγρῷ ἔκειντο ὑπὸ τὴν μίαν τράπεζαν. Τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἐν ἰσογείῳ κείμενον εἶνε αἴθουσα συγχρόνως καὶ τραπεζαρία.

Ὁ κύριος Ἀναστάσιος ἦτο βεβυθισμένος εἰς τὴν μελέτην κηπουρικοῦ συγγράμματος· ἔρριψε τὸ βιβλίον, ἀφήρεσε τὰ δίοπτρά του καὶ ἀνηγέρθη ἐκ τοῦ ἀνακλίντρου ἵνα μὲ ὑποδεχθῇ. Ἡ ὁμιλία μας ὡς ἐκ τοῦ βιβλίου του, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἀνὰ χεῖρας, περιεστράφη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν κηπουρικήν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ γείτονός μου, ὅστις ἐπέδειξεν εἰς τὴν τεθαμβωμένην ἀμάθειάν μου ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας του. Ἀφορμὴν δὲ λαβὼν καὶ ἐκ τῶν ἐπαίνων οὓς ἀπηύθυνα πρὸς τὰ πολυειδῆ ῥόδα του ἔφερεν ἐμπρός μας τὸ ἓν ἐκ τῶν ἀνθοδοχείων καὶ ἤρχισε νὰ μὲ διδάσκῃ τὴν ὀνοματολογίαν των.

— Ὅλα τὰ γένη αὐτὰ εἶνε εὐγενῆ, ὅλα τὰ ἔχω φέρῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Πολλὰ εἶνε σπανιώτατα καὶ μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσα νὰ τὰ εὕρω καὶ νὰ τὰ ἀναπτύξω. Αὐτὸ εἶνε ὁ *κόμης Καβούρ,* αὐτὸ ὁ *Αὔγουστος Μῖ* μὲ τὸ γλυκὺ τριανταφυλλί του χρῶμα καὶ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα τῶν καλύκων του, αὐτὸ τὸ λαμπρὸν ποῦ ἔχει χρῶμα κρέατος εἶνε ὁ *Ἀδάμ.* Νὰ καὶ ὁ *Νιφετός,* νὰ καὶ ἡ *Σιλφίς*!.. Ἆ! αὐτὸ ἐζητοῦσα, αὐτὸ

τὸ λευκὸν τὸ μικρόν· κυττάξετε εἰς τὸ κέντρον ποῦ ἔχει γραμμὰς κυανᾶς ὡσὰν ἀκτῖνας. Αὐτὸ εἶνε ἄγνωστον εἶδος, εἰς κανένα κατάλογον δὲν ὑπάρχει, εἰς κανὲν σύγγραμμα ἀνθοκομίας. Δὲν ἠξεύρω πῶς ἐγεννήθηκ' ἐδῶ, ἡ κόρη μου τὸ παρετήρησε πρώτη καὶ τὸ ἐβάπτισεν ἐκείνη ὅπως εἶχε τὸ δικαίωμα· τὸ ὠνόμασεν: *Ἀμαρυλλίδα*. Θὰ τὸ στείλω κάποτε εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς καταλόγους μὲ τὸ ἑλληνικόν του αὐτὸ ὄνομα.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐξηκολούθει ἀπαριθμῶν σειρὰν ὀνομάτων ῥόδων, ἀλλὰ τὸ ἐδικόν μου ἐνδιαφέρον προσηλώθη μόνον εἰς τὴν *Ἀμαρυλλίδα*. Τὰ χείλη μου ἀκουσίως ἐψιθύριζον συλλαβιστὰ καὶ κατ' ἐπανάληψιν τὸ εὔφωνον καὶ γλυκύτατον ὄνομα τὸ ὁποῖον καὶ τώρα ἀκόμη ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς προφέρω καὶ ἀκούω ὁ ἴδιος Ἀμαρυλλίς! Ἀμαρυλλίς! δὲν ἔχει πλέον δι' ἐμὲ ἄλλο ὄνομα ἐκείνη! Καὶ τῆς ἁρμόζει τόσον! Ἀμαρυλλίς... Κρῖμα, ποῦ δὲν ἔχω ἐδῶ ν' ἀποστηθίσω τὸ τρίτον εἰδύλλιον τοῦ Θεοκρίτου!

Ἐν τούτοις συνεχὴς τριγμός, ἐκ τοῦ παρακειμένου δωματίου προερχόμενος, μ' ἔκαμε νὰ στρέψω πολλάκις τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν κλειστὴν θύραν αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἀναστάσιος τὸ παρετήρησεν:

— Εἶνε ἡ κόρη μου ἐκεῖ, εἶπε μειδιῶν καὶ ἐργάζεται.

— Ἐργάζεται; τί εἴδους ἐργασία εἶνε αὐτὴ ἡ ὁποία κάμνει τόσον κρότον.

— Ὁ ἐργαλειός...ὑφαίνει.

Καὶ ἐνῷ ἔκπληκτος προσέβλεπον αὐτόν, ἠγέρθη καὶ ἤνοιξεν ἠρέμα τὴν κλειστὴν θύραν. Εἶδον τότε πρώτην φορὰν τὸ εἰς ἡμᾶς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης ἄγνωστον μηχάνημα τῆς ἐγχωρίου ὑφαντουργίας, ὠρθούμενον ὡς μέγαν σκελετὸν προκατακλυσμιαίου ζῴου. Ἐκείνη ἐκάθητο πρὸ αὐτοῦ χαμηλά, ἵστατο δὲ παρέκει βοηθοῦσα αὐτήν, εὔσωμος καὶ εὔμορφος μελαγχρινὴ χωρικὴ ἐν καθαρᾷ καὶ ἑορτασίμῳ στολῇ.

Ἅμα μὲ εἶδεν ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ μ' ἐχαιρέτισε προσηνέστατα.

— Πρώτην φορὰν βλέπετε ἐργαλειὸν βέβαια, ἐλᾶτε κοντήτερα.

Ἐπλησίασα.

— Θέλετε νὰ σᾶς κάμω μάθημα ὑφαντικῆς; αὐτὸ εἶνε τὸ *ὑφάδι*, αὐτὸ τὸ *στημόνι*, αὐτὸ τὸ *χτένι*, αὐτὸ τὸ *γάγιο*...Εἶμαι βλέπετε δυνατὴ εἰς τὴν τέχνην· τί λές, Μαριώ; προσέθηκεν, ἀποτεινομένη πρὸς τὴν χωρικήν.

— Ἡ κυρά μας εἶνε ἡ καλλίτερη ὑφάντρια 'στὸ χωριό, ἐναβρυνομένη εἶπεν ἡ χωρικὴ διὰ τῆς σεσυρμένης φωνῆς της.

— Καὶ ἀφοῦ πρῶτον σᾶς συγχαρῇ κανεὶς διὰ τὴν θαυμασίαν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν προκοπήν σας, ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ἐρωτήσῃ τί εἶνε αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὑφαίνετε;

— Εἶνε ζωνάρι, ὅπως αὐτὸ ποῦ φορεῖ ἡ Μαριώ.

— Καὶ θὰ τὸ χαρίσετε εἰς καμμίαν χωρικήν;

— Ὄχι, τὸ θέλω διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἔχω κάμη ἐνδυμασίαν χωρικὴν ὁλόκληρον.

Εὐθὺς ἐφαντάσθην πόσον εὔμορφος θὰ ἦτο ἐν τῇ γραφικῇ ἐκείνῃ περιβολῇ.

— Καὶ πότε θὰ τὴν φορέσετε;

— Τί σᾶς μέλει! ἀπήντησε μετὰ πονηροῦ μειδιάματος.

— Ὁ ἐργαλειὸς καὶ αὔριον θὰ ἦνε εἰς τὴν θέσιν του, ὑπέλαβεν ὁ κ. Ἀναστάσιος, καὶ ἡ ὥρα περνᾷ. Θέλομεν τρία τέταρτα ἕως τὴν *Βρυσοῦλαν*, ἔλα προκομμένη μου, ἄφησε πλειὰ τὴν δουλειά, προσέθηκε, καθιστῶν ὡς οἷόν τε θωπευτικὴν τὴν φωνήν του.

Ἡ κόρη ὑπήκουσε, ἀνεσηκώθη, ἐτίναξε τὰς κλωστὰς ἀπὸ τὴν κομψὴν ποδιάν της καὶ ἀνέβη πηδῶσα τὴν κλίμακα τοῦ ἄνω πατώματος. Μετὰ μίαν στιγμὴν κατῆλθε πάλιν ἕτοιμος. Ἡ μάγισσα! ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ καλὰ νὰ μὲ τρελλάνῃ! Ποῦ εὗρηκε πάλιν τὸν κομψὸν αὐτὸν ἀχυρόπλεκτον πῖλον, ὁ ὁποῖος τῆς ἐπήγαινε τόσον μὲ τὸν πλατὺν γῦρόν του:

Μόλις ἡτοιμάσθημεν νὰ ἐξέλθωμεν, ὡς νὰ τῆς ἦλθεν αἴφνης κάτι εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἔφυγε δρομαία:

— Αἴ, αἴ, ποῦ τρέχεις μόνη σου; ἔκραξε δυσανασχετῶν ὁ πατήρ της.

— Καλέ, ξέχασα νὰ ταγίσω τὰ περιστέρια μου, ἀπήντησεν ἐκείνη γοργῶς ἐπιστραφεῖσα καὶ σταματήσασα μόλις τὸ βῆμα.

— Τὰ ταγίζει ἡ Μαριώ...Τί τρόπος εἶν' αὐτὸς νὰ μᾶς κάμνῃς νὰ σὲ προσμένωμεν ὀρθοί!

— Ἐλᾶτε καὶ σεῖς εἰς τὴν αὐλήν.—Κύριε Στέφανε, προσέθηκεν ἀποτεινομένη πρὸς ἐμέ, δὲν τὰ εἴδετε τὰ περιστέρια μου, ἐλᾶτε! Καὶ μοὶ ἔνευσεν ἐπιμόνως διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς χειρός.

Ὑπήκουσα εὐχαρίστως καὶ τὴν ἠκολούθησα εἰς τὸ κιγκλιδωτὸν περίφραγμα. Εἶδα τότε ἀπαραμίλλως θελκτικὸν θέαμα· τὰ περιστέρια ἑκατὸν ἴσως τὸν ἀριθμὸν ὅλα λευκὰ εὐθὺς ἅμα τὴν εἶδαν, ἡμερωμένα καὶ ἀγαπημένα, ὅπως τὰ εἶχεν, ἐσυνάχθησαν ὅλα γύρω της, ἄλλα ἐπτερύγιζαν εἰς τοὺς ὤμους της ἄλλα εἰς τὰ χέριά της καὶ τῆς ἅρπαζαν ἀπ' ἐκεῖ τὸ σιτάρι, τὸ ὁποῖον ἔρριπτεν ἐν ἀφθονίᾳ· ἐκείνη δὲ ἄλλα ἐθώπευεν, ἄλλα δ' ἐδίωκε γελῶσα, διότι ἤρχοντο καὶ τὴν ἐγαργάλιζον εἰς τὸν λαιμὸν μὲ τὸ ῥάμφος· τὰ δὲ μικρότερα τὰ κατεφίλει καὶ τοῖς ὡμίλει ὡς νὰ ἦσαν μικρὰ παιδία...

Τί θαυμάσιος περίπατος καὶ πόσην διαφορὰν εἶχεν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἔκαμα χθὲς μὲ τὸν κωφὸν Γερονῖκον, τὸν χωρικὸν τοῦ θείου μου. Ἄ!

μάλιστα, ἔτσι τὴν ἐννοῶ κ' ἐγὼ τὴν ἐξοχήν...

Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν *Βρυσοῦλαν*, διήλθομεν ἑλικοειδεῖς ἀτραποὺς διὰ μέσου σχίνων καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν πεύκων πυκνοφύλλων. Ἡ *Βρυσοῦλα* εἶνε ὀπὴ ἐπὶ βράχου ἀπὸ τῆς ὁποίας σταλάζει ὕδωρ διαυγὲς ὡς κρύσταλλον, κεῖται δ' ἐντὸς φάραγγος ἣν καθιστᾷ γραφικωτάτην μακρὰ συστοιχία γιγαντιαίων πλατάνων. Ἐκαθήσαμεν ἐκεῖ ἐπὶ ἐρριμμένου κορμοῦ δένδρου. Ἐπὶ τῶν πλατάνων ἐπάνω ἐκελάδουν ἀηδόνες καὶ κάτω οἱ βάτραχοι ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἡμιλλῶντο φιλοτίμως πρὸς αὐτάς.

— Τί ἁρμονία! εἶπεν ἡ Ἀμαρυλλίς, θὰ 'πάγω νὰ τοὺς εἰπῶ νὰ σιωπήσουν αὐτοὶ οἱ φλύαροι.

Καὶ ἐβάδισεν ἀληθῶς πρὸς τὸ λιμνάζον ὀλίγον ὕδωρ μετὰ τόσης κωμικῆς ἀποφάσεως, ὥστε καὶ ὁ πατήρ της καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ γελάσωμεν. Ἔπειτα διηυθύνθη πρὸς τὴν βρύσιν καὶ ἤρχισε νὰ νίπτῃ τὰς χεῖράς της· ἐπλησιάσαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἐκείνη ἀφῄρεσε τὸν πῖλόν της καὶ τὸν ἐκρέμασεν εἰς τὸν κλάδον ἑνὸς πλατάνου, συνήνωσεν ἔπειτα τὰς παλάμας κάτωθι τοῦ σταλάζοντος ὕδατος καὶ κύψασα τὴν κεφαλὴν ἤρχισε νὰ ῥοφᾷ ὕδωρ ἐντὸς αὐτῶν.

— Ὡραία κατάστασις! εἶπεν ὁ κ. Ἀναστάσιος, ἕνα ποτήρι δὲν ἐνθυμήθηκες νὰ πάρῃς μαζί, ἐνῷ 'ξεύρεις ὅτι τὸ νερὸν αὐτὸ μοῦ ἀρέσει περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ νερὰ τοῦ χωριοῦ.

Ἐκείνη ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν. Ὡς ἐκ τῆς κεκυφυίας θέσεως τὸ αἷμα εἶχεν ἀνέλθῃ εἰς τὴν μορφήν της. Ῥοδοκόκκινος, μὲ τὰ χείλη καὶ τὴν ῥῖνα καὶ τὴν σιαγόνα ἀποστάζοντα ὕδωρ, ἦτο ὑπέρ ποτε δροσερὰ καὶ θελκτική.

— Ὁρίστε ποτήρι, εἶπε πρὸς τὸν πατέρα της τείνουσα τὰς παλάμας πλήρεις ὕδατος μετὰ τόσης πειστικῆς χάριτος, ὥστε δὲν ἐδίστασεν ἐκεῖνος νὰ κενώσῃ ἐπανειλημμένως ταύτας.

— Οὔφ, βαρειέμαι! εἶπε τέλος, αὐτὸ δὲν εἶνε ποτήρι τοῦ νεροῦ... εἶνε τοῦ ῥακιοῦ, καὶ ἐγέλασεν ὁ ἴδιος διὰ τὸν φιλοφρονητικὸν ἀστεϊσμὸν πρὸς τὰς ἀληθῶς μικρὰς χεῖρας τῆς κόρης.

— Καλά, καὶ ὁ κύριος Στέφανος πῶς θὰ πιῇ νερόν, προσέθηκεν αἴφνης προσβλέπων με, ὡς νὰ μ' ἐζήτει συγγνώμην.

— Μπᾶ, ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι, εἶπε μὲ τὴν παιδικωτέραν ἀφέλειαν. Ἀφοῦ δὲν ἔχομεν ἄλλο—ἂς μᾶς συγχωρήσῃ.

Καὶ μοὶ ἔτεινε τὰς λευκὰς παλάμας της πλήρεις ὕδατος.

Ἐδίστασα. Αὐτὸ ἦτο πάρα πολύ· νὰ πίω νερὸν μέσ' ἀπὸ τὰς χεῖράς της, νὰ τὰς ἐγγίσω σχεδὸν μὲ τὰ χείλη μου; Ἦτο θρασύτης, αὐθάδεια. Ἂν ἐκείνη εἶχε τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ τὸ προτείνῃ ἔπρεπε νὰ τὸ δεχθῶ τάχα ἐγώ, νὰ γείνω συνένοχος ἑνὸς ἀτόπου;

Ὁ κ. Ἀναστάσιος εἶδε τὸν δισταγμόν μου· ἢ δὲν ἐνόησεν αὐτὸν ἢ προσεποιήθη ὅτι δὲν τὸν ἐνόησε.

— Πιέτε ἂν διψᾶτε, εἶπε. Τί; φοβεῖτε μὴ κουρασθῇ· καλλίτερα διὰ νὰ μάθῃ ἄλλοτε νὰ μὴ λησμονῇ.

Τί νὰ κάμω; ἔκυψα τὴν κεφαλὴν καὶ μεθ' ὅσης ἠδυνήθην περισσοτέρας ἁβρότητος, ἐρρόφησα τὸ περιεχόμενον ὕδωρ. Ἀλλ' ᾐσθάνθην συνάμα τοὺς πόδας μου τρέμοντας, τὸν νοῦν μου σαλευόμενον, ὡς νὰ ἔπια ὄχι ὕδωρ, ἀλλ' ἰσχυρότατον οἰνόπνευμα. Δὲν ἐτόλμησα νὰ ἐπαναλάβω τὴν δόσιν:

— Εὐχαριστῶ πολύ, εἶπα· τὸ νερὸν εἶνε θαυμάσιον, τὸ ποτήρι θαυμασιώτερον καὶ ἔξοχος ὁ κεραστής, ἀλλὰ δὲν διψῶ...

— Βαρύνομαι τὸν ἴδιον δρόμον πάλιν! εἶπε μετὰ θελκτικῆς προπετείας ἐνῷ ἔδενεν ὑπὸ τὴν σιαγόνα τὰς ἐρυθρὰς ταινίας τοῦ πίλου της· νὰ γυρίσωμεν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς.

— Μὰ ξεύρεις; εἶνε μακρύτερα.

— Καὶ τί μ' αὐτό; Σεῖς περιπατεῖτε πολύ...

— Καὶ ὁ κύριος Στέφανος ποῦ εἶνε ἀσυνείθιστος ἀπὸ δρόμους.

— Καλὲ τί ἀσυνείθιστος!... ὁ πατέρας μου σᾶς θαρρεῖ κανένα γέρον, εἶπεν ἀποτεινομένη πρὸς ἐμὲ καὶ προσβλέπουσά με κατὰ πρόσωπον, ἵνα βεβαιωθῇ περὶ τοῦ ἐναντίου.

— Μὴ ἀνησυχῆτε δι' ἐμέ, ἔσπευσα νὰ προσθέσω· 'πηγαίνομεν ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν καλλίτερα, νὰ ἰδῶ καὶ τὸν ἄλλον δρόμον.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς προεπορεύετο ζωηρὰ πάντοτε καὶ ἀκούραστος. Ἀγαπᾷ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ὡς ἀγριόγιδον καὶ πολλάκις λοξεύει ἀπὸ τῆς εὐθείας καὶ πεπατημένης ἀτραποῦ διὰ νὰ εὕρῃ βράχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ πηδήσῃ ἢ μικρὸν κατήφορον διὰ νὰ τὸν κατέλθῃ τρέχουσα. Καὶ ἔχει ἀποκτήσῃ τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ἐπὶ τῶν ὀλισθηρῶν φύλλων πεύκης, ἅτινα καλύπτουσι τὴν γῆν, ἐνῷ ἐγὼ μεθ' ὅλον τὸ συντηρητικὸν βάδισμά μου δὶς καὶ τρὶς ὀλίγον ἔλειψε νὰ στρωθῶ κατὰ γῆς πρὸς μεγάλην αὐτῆς τέρψιν.

Τί εὔμορφος ὁ δρόμος αὐτὸς πλησίον τῆς θαλάσσης! τὰ κύματα ἔχουν φάγῃ καὶ ὁλονὲν τρώγουν τοῦ βουνοῦ τὰς ὑπωρείας αἱ ὁποῖαι ὀρθοῦνται ἀπότομοι, καταξεσχισμέναι ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῆς θαλάσσης· καὶ καθὼς εἶνε κατακόκκινον τὸ χῶμά των νομίζεις ὅτι φαίνονται τὰ πληγωμένα, τὰ αἱματωμένα σπλάγχνα τοῦ βουνοῦ. Ἐπάνω μέχρι τοῦ τελευταίου χείλους βλέπει κανεὶς πεῦκα ὑψηλά. Πολλῶν αἱ ῥίζαι δὲν εὑρίσκουν πλέον στήριγμα εἰς τὴν φαγωμένην γῆν καὶ γέρνουν πρὸς τὴν ἀκτὴν καταδικασμένα εἰς βέβαιον θάνατον, ἐνῷ ἄλλα κατέπεσαν ἤδη καὶ κοίτονται ξηρὰ καὶ ἄψυχα ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν χαλίκων.

Ἡ Ἀμαρυλλίς, ἐνῷ περιειργάζετο τὸ ἀνώμα-

λον ἔδαφος τῆς παραλίας, ἀφῆκεν αἴφνης κραυγὴν χαρᾶς, ὡς ν' ἀνεκάλυψε πολύτιμόν τι, καὶ ἔκυψεν ἵνα τὸ περισυλλέξῃ. Κατηυθύνθη δὲ πρὸς ἡμᾶς δρομαία κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας γαλανὰ ὀστεώδη ἄνθη.

— Ἀμάραντα, ἐφώνησεν, ἄνθισαν· τί καλά! Θὰ μαζεύσω τώρα, ὅσα ἠμπορέσω.

— Μὰ τί θὰ τὰ κάμῃς πάλιν; εἶπεν ὁ πατήρ της.

— Μπᾶ! τὰ θέλω· μοῦ χρειάζονται. Καὶ ἔτυψε μετὰ χαρίεντος πείσματος τὸν δεξιὸν γρόνθον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παλάμης. Καθίστε σεῖς μὲ τὸν κύριον Στέφανον εἰς τοὺς βράχους ἐκεῖ νὰ μὴ σᾶς φυσᾷ καὶ ἀέρας, παρετήρησε δι' εἰρωνικοῦ τόνου—κ' ἐγὼ θὰ συνάξω· ἔχει πλῆθος.

— Ἂν θέλετε σᾶς βοηθῶ κ' ἐγώ, εἶπα.

— Ἀκοῦτ' ἐκεῖ ἂν θέλω! ἔλᾶτε λοιπὸν μαζί μου.

Ἐν ᾧ ὁ πατήρ της ἐκάθητο ἐπὶ βράχου κατὰ τὴν συμβουλὴν αὐτῆς, παραγγέλλων μόνον διὰ παρακλητικῆς φωνῆς νὰ μὴ μᾶς νυκτώσῃ μὲ τἀμάραντά της, ἐγὼ τὴν ἠκολούθουν καὶ ἠρχίσαμεν τὴν συλλογήν. Βαθμηδὸν δ' ἀπεμακρύνθημεν ὀλίγον τῆς θέσεως ὅπου ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐκάθητο καὶ δὲν τὸν ἐβλέπομεν πλέον.

Διὰ μίαν στιγμὴν ἐσυλλογίσθην τὸ παράδοξον καὶ ἀπροσδόκητον τοῦ πράγματος καὶ ἐγέλασα χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

— Τί γελᾶτε; ἠρώτησε περιέργως.

— Ἂν μοῦ ἔλεγε κάμμία γύφτισσα πέρυσιν 'σὰν σήμερον, ὅτι μετὰ ἓν ἔτος τὴν αὐτὴν ἡμέραν θὰ συνάζω ἀμάραντα εἰς μίαν ἔρημη ἀκρογιαλιὰ τῆς Ἑλλάδος, θὰ μοῦ ἐφαίνετο τόσον ἀδύνατον, τόσον ἀστεῖον, ὥστε θὰ τὴν ἐκρήμνιζα ἀπὸ τὴν σκάλαν. Καὶ ὅμως...

Ἐπειράχθη· μὲ παρετήρησε λοξῶς καὶ ἔκυψε πάλιν τὴν κεφαλήν:

— Ὥστε σᾶς φαίνεται ἀστεῖον πρᾶγμα νὰ συνάζῃ κάνεὶς ἀμάραντα! Ἔχετε δίκαιον· πηγαίνωμεν, ὁ πατέρας μᾶς προσμένει.

Ἐλυπήθην ἐγκαρδίως καὶ μετενόησα διὰ τὴν ἄτοπον πρᾶξίν μου, ἂν καὶ δὲν ἦτο δὰ τοιαύτη ὥστε νὰ τὴν πειράξῃ. Καὶ εὑρέθην τόσον συγκεχυμένος ὥστε οὔτε ἐξηγήσεις νὰ τῆς δώσω ἠδυνήθην, οὔτε τίποτε. Εἶχα συλλέξῃ ἀρκετὰ ἀμάραντα καὶ τῆς τὰ ἐπρόσφερα. Μοῦ εἶπεν ἓν *εὐχαριστῶ* στεγνὸν καὶ ξηρὸν ὡς τὰ ἀμάραντα καὶ τὰ συνήνωσε μὲ τὰ ἰδικά της. Ἀφοῦ δὲ ἐβάδισε δύο τρία βήματα ἐμπρός, τὰ ἔρριψεν ὅλα μαζὶ εἰς τὴν θάλασσαν.

— Κάτι μὲ ἄδειανὰ χέρια; ἠρώτησεν ἔκπληκτος ὁ κ. Ἀναστάσιος, καὶ τἀμάραντα;

— Ἦτον μιὰ σφῆκα ἐπάνω, εἶπε σοβαρῶς, καὶ γιὰ νὰ μὴ μὲ κεντρώσῃ τὰ ἐπέταξα εἰς τὴν θάλασσαν.

Εἶχε χάσῃ ὅλην τὴν ζωηρότητά της πλέον. Ἐβάδιζε πλησίον τοῦ πατρός της κατηφὴς καὶ σιωπῶσα. Κ' ἐγὼ δὲ εἶχον μελαγχολήσῃ καθ' ὑπερβολήν.

Ἦτο τρόπος ἀληθινά, αὐτὸς ὁ ἰδικός μου; Δι' ἀδεξιωτάτης ἀστειότητος νὰ ταράξω τὴν χαράν, τὴν εὐθυμίαν τῆς καλῆς κόρης! Εἰς ἀπόδοσιν ὅλης τῆς πρὸς ἐμὲ χαριεστάτης καὶ εὐμενοῦς φιλίας, ἣν τόσῳ ταχέως καὶ προθύμως παρέσχεν ἐγὼ νὰ φανῶ ἀγροικότερος τοῦ τελευταίου χωρικοῦ της! Ὡραίαν ἰδέαν θὰ ἐσχημάτισε περὶ ἐμοῦ! Ἕως ἐδῶ ἦτο ἡ εὐτυχία μου, ἕως ἐδῶ τὰ εἰδυλλιακὰ ὄνειρά μου!

Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ κρατήσω τὸν ἑαυτόν μου, ἔπρεπε νὰ προσποιηθῶ εὐθυμίαν καὶ διάθεσιν. Ἂν ὁ κ. Ἀναστάσιος παρετήρει τὴν αἰφνιδίαν μεταβολὴν καὶ τῶν δύο μας τί ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ; Ἴσως ἄλλο παρὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τότε ἀλλοίμονον. Θὰ μ' ἐνόμιζεν ἴσως τὸν οὐτιδανώτερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Ἤρχισα μαζί του πολιτικὴν συζήτησιν σκοπίμως, ἵνα δικαιολογῆται ἡ μὴ συμμετοχὴ τῆς κόρης καὶ ἐπέμενα τοσοῦτον πεισμόνως εἰς τὰς ἰδέας μου, ἀντιθέτους πρὸς τὰς ἰδικάς του, ὥστε ἡ συνδιάλεξίς μας παρετάθη καὶ κατὰ τὸ γεῦμα. Εὐτυχῶς συνεζήτει χωρὶς νὰ θυμώνῃ, ἄλλως τώρα συλλογίζομαι ὅτι δύο τρεῖς φορὰς ὕψωσα τόσον τὸν τόνον τῆς φωνῆς, ὥστε ἂν ἦτο ἀλλοίου χαρακτῆρος, βεβαίως θὰ τὰ ἐδιώρθωνα καὶ μαζί του, ὅπως καὶ μὲ τὴν κόρην του, καὶ θὰ ἔμενα πάλιν εἰς τὴν χαριτωμένην συντροφιὰν τοῦ ἐπιστάτου τοῦ θείου μου, καὶ τοῦ κωφοῦ Γερονίκου!

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΒ΄

Πύργος τῇ 29 Ἀπριλίου

Γνωρίζεις ἴσως ὅτι διαρκοῦντος τοῦ Μαΐου γάμοι δὲν τελοῦνται ἐν Ἑλλάδι. Οὔτε ὁ Νόμος ἀπαγορεύει τοῦτο, οὔτε ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐπικρατεῖ τὸ ἔθιμον γενικῶς ἐνταῦθα. Σχετίζεται ἆρά γε πρὸς ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν; Πιθανόν! Ἐν τούτοις φέρεται καὶ ἄλλη τοῦ πράγματος ἐξήγησις, ἥτις, καὶ εἰ μὴ ἀληθής, ἔχει ὅμως σημασίαν καθὸ ἐμφαίνουσα πόσον μένει βαθέως ἐγκεχαραγμένον εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ αἴσθημα τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν του. Λέγεται ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ἐπεκράτησεν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Χριστιανικὴ αὐτοκρατορία καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος κατέπε-

σαν ὁμοῦ ὑπὸ τὰ τείχη της τὴν 29ην Μαΐου 1453, ἔκτοτε δὲ ἤρχισεν ἡ δουλεία. Ὁ μὴν Μάϊος, ὁ μὴν τῶν ῥόδων, ὁ ἐπαγγελλόμενος χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, ἐθεωρήθη ἔκτοτε ὡς μὴν ἀποφράς, ὡς θλιβερὰ ἀνάμνησις, ὡς μὴν κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπεται χαρά, χαρὰ δὲ εἰς τὴν γλῶσσάν μας σημαίνει τελετὴν γάμου.

Ὥστε λοιπόν, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιτρέπει τοὺς γάμους διαρκούσης τῆς πρὸ τοῦ Πάσχα τεσσαρακοστῆς, ἡ δὲ συνήθεια ἐξαιρεῖ καὶ τὸν Μάϊον, τελοῦνται ἐξ ἀνάγκης πολλοὶ γάμοι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον. Σήμερον εἶναι ἡ τελευταία Κυριακὴ τοῦ μηνός, καὶ ὅσα ζεύγη δὲν ἐπρόφθασαν νὰ εὐλογηθῶσιν εἰς τὸ μεταξύ, σπεύδουν νὰ στεφανωθῶσι διὰ νὰ μὴ μείνωσιν ἔξω τοῦ ὑμεναίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου. Ὡς φαίνεται, τὰ τοιαῦτα ζεύγη εἶναι πολλὰ ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰ περίχωρα, διότι ὅλαι τοῦ Πύργου αἱ ἅμαξαι ἐμισθώθησαν διὰ τοὺς σημερινοὺς γάμους. Ἔπρεπεν ἀπὸ τῆς χθὲς νὰ προνοήσωμεν περὶ ἐξασφαλίσεως ἁμάξης· σήμερον δὲν εὑρίσκομεν ἁμαξηλάτην εὐδιάθετον. Πάντες ὑπεχρεώθησαν διὰ τοὺς γάμους. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως μᾶς κρατεῖ σήμερον εἰς Πύργον καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀναβάλω εἰς ἄλλοτε τὴν εἰς Χλομοῦτσι ἐπίσκεψιν, καθόσον θὰ ὑπάγωμεν κατ' εὐθεῖαν αὔριον εἰς Πάτρας, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὸ μεθαύριον ἀναχωροῦν ἐκεῖθεν ἀτμόπλοιον.

Ἄλλως, δὲν μεμψιμοιρῶ οὐδαμῶς διὰ τὴν ἐξ ἀνωτέρας βίας παράτασιν τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς. Ἀπ' ἐναντίας. Τὸ ξενοδοχεῖόν μας κεῖται ἐπὶ τῆς γωνίας δύο ὁδῶν, αἵτινες ἑνούμεναι ἀποτελοῦν τὸν μεγάλον δρόμον τοῦ Πύργου, ἀπὸ δὲ τὸ πρωῒ ἕως τὸ ἑσπέρας εἶχα ἐκ τοῦ ἐξώστου ἀδιάκοπον θέαμα. Οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων συρρέουν εἰς τὴν πόλιν τὴν Κυριακὴν διὰ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς πωλήσεις των, διὰ τὰς ὑποθέσεις των ἐν γένει, ἢ καὶ ἁπλῶς διασκεδάσεως χάριν. Ἡ συρροὴ αὕτη ἀποτελεῖ εἶδος πανηγύρεως, ἡ δ' ἐπικρατοῦσα φουστανέλα ἀποκαθιστᾷ γραφικώτερον τὸ θέαμα. Γυναῖκες ὀλίγισται αναμιγνύονται εἰς τὸ πλῆθος. Ποῦ καὶ ποῦ διαβαίνει χωρική, συχνότερον δὲ κυρία τις φέρουσα καπελῖνον καὶ συνοδευομένη ἀπὸ τὸν σουρτουκοφόρον σύζυγόν της. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ὡραῖον φῦλον εἶναι σπάνιον κάτω εἰς τὴν ὁδόν, ἀποζημιούμεθα βλέποντες τὰς γείτονάς μας παρουσιαζομένας εἰς τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξώστας πρῶτον τῆς μιᾶς καὶ κατόπιν τῆς ἄλλης σειρᾶς τῶν ἑκατέρωθεν οἰκιῶν, καθόσον ὁ ἥλιος μετατοπιζόμενος ἀφίνει εἰς τὴν σκιὰν τὰς δύο πλευρὰς τῆς ὁδοῦ.

Ἀλλὰ καὶ αἱ γαμήλιοι πομπαί, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀνεβλήθη ἡ ἀναχώρησίς μας, διέβησαν καὶ αὗται ὑπὸ τὰ παράθυρά μας. Ἐδικαιούμεθα νὰ περιμένωμεν ταύτην τοὐλάχιστον τὴν ἱκανοποίησιν· τὰς εἴδομεν μάλιστα δὶς διερχομένας, καθόσον τὰ συνοικέσια ἐγίνοντο μεταξὺ οἰκογενειῶν κατοικουσῶν διάφορα χωρία εἰς τὰ δύο ἀντίθετα μέρη τῆς πόλεως, ἡ δὲ συνοδία μεταβαίνουσα κατὰ πρῶτον εἰς τὸ χωρίον τῆς νύμφης τὴν παραλαμβάνει καὶ ἐπανέρχεται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ χωρίον τοῦ γαμβροῦ. Προηγοῦνται τῆς πομπείας χωρικοὶ ἔφιπποι καλπάζοντες ζωηρῶς ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου ὁδοῦ, ἀκολουθοῦν δὲ αἱ ἅμαξαι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πολυάριθμοι, ἀναλόγως τῶν μέσων ἢ τῶν ἐπιδεικτικῶν ὀρέξεων τῶν οἰκογενειῶν. Εἰς Ἀθήνας συνειθίζεται ἡ προγαμιαία ἐφ' ἁμάξης ἔκθεσις τῆς προικὸς ἢ μέρους τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν κινητῶν. Ἐνταῦθα δὲν εἶδα οὔτω ἐπιδεικνυόμενα οὔτε στρώματα, οὔτε ἐνδύματα, οὔτε σκεύη μαγειρικά. Ἡ πρώτη ἅμαξα κατείχετο ὑπὸ μουσικῶν οἵτινες διὰ βοῆς καὶ τυμπάνων διέδιδον θορυβωδῶς τὴν φαιδρὰν τοῦ γάμου ἀγγελίαν, κατόπιν δὲ ἤρχετο ἡ φέρουσα τὴν νύμφην ἅμαξα. Εἶδα τρεῖς νύμφας, νέας, καλὰς τὴν ὄψιν, πλήρεις ὑγείας καὶ τὰς τρεῖς. Αἱ δύο ἔφερον καλὰ χωρικὰ ἐνδύματα, ἀλλ' ἡ τρίτη... ὦ πολιτισμέ, ὁπόσαι ἀνοησίαι γίνονται ἐπ' ὀνόματί σου! ἡ τρίτη ἔφερε στολὴν μεταξωτὴν καὶ ἄνθη πορτοκαλέας ἐπὶ κεφαλῆς! Ἠρυθρίασεν ὅτε ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν διόπτραν διὰ τῆς ὁποίας τὴν ἔβλεπα, κατέλαβε δὲ κ' ἐμὲ αἴσθημα συστολῆς ὅτε εἶδα ὅτι τὴν ἐτάραξεν ἡ περιέργειά μου καὶ κατεβίβασα τὴν διόπτραν.

Αἱ πολλαὶ ἅμαξαι, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ στολὴ τῆς νύμφης, εἶναι σημεῖον, καὶ σημεῖον ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιδεικτικόν, τῆς εὐπορίας τῶν χωρικῶν τούτων. Ἐννοεῖ τις,—τὸ βλέπει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν— ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔλλειψις χρημάτων ἐνταῦθα. Πρόσθετον τούτου ἀπόδειξιν παρέχει ὁ μικρὸς καθαριστὴς τῶν ὑποδημάτων μου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχα τὸ πρωῒ ἐκτεταμένην συνδιάλεξιν.

Εὐχαρίστως δίδω πάντοτε ἀφορμὴν ὁμιλίας εἰς τοὺς μικροὺς τούτους ἐργάτας, οἵτινες ἀποτελοῦν τάξιν ἰδίαν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξ ὧν συνήντησα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις ὅσας περιῆλθα. Οἱ πλεῖστοι εἶναι Πελοποννήσιοι, συνήθως δὲ ἀναχωροῦν ἐκ τοῦ χωρίου των ὅπως ὑποβοηθήσωσι διὰ τῆς ἐργασίας των τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας. Ὁ πατὴρ δυστυχεῖ, — ἴσως εὑρίσκεται εἰς τὰς φυλακάς, — ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία ἐνυποθηκεύθη, καὶ ἀπαιτοῦνται χρήματα πρὸς ἀπελευθέρωσίν της. Ὁ μικρὸς ἀπέρχεται διὰ νὰ καθαρίζῃ ὑποδήματα, ἢ νὰ πωλῇ ἐφημερίδας, ἢ νὰ μεταφέρῃ μηνύματα καὶ μικρὰ βάρη, μακρὰν—πολὺ μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἐνίοτε ὁ πατήρ, ἢ ἡ μήτηρ, ἢ καὶ ὁ μικρὸς αὐτὸς συνομολογοῦν συμβόλαιον μετ' ἐργολάβων μετερχομένων τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Ὁ ἐργολάβος προκαταβάλλει ποσόν τι ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὸν ὁ μικρὸς ὅ,τι κερδίσῃ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ὑποχρεουμένου τοῦ ἐργολάβου νὰ παρέχῃ τροφήν, κατοι-

κίαν καὶ ἐνδυμασίαν εἰς τὸν παῖδα. Ἀλλὰ τῶν τοιούτων ἐργολάβων ἐλατήριον δὲν εἶναι ἡ φιλανθρωπία, ὥστε ὑφίσταται ἡ πιθανότης τῆς καταχρήσεως. Οἱ παῖδες ὅμως εἶναι ἐν γνώσει τῆς προστασίας τὴν ὁποίαν τοῖς παρέχει ὁ νόμος, ὁ δὲ σωτήριος φόβος μὴ προστρέξωσιν εἰς τὴν Δικαιοσύνην πρὸς διάρρηξιν τοῦ συμβολαίου, ἐπιβάλλει συνήθως εἰς τοὺς ἐργολάβους μετριοπάθειαν τινὰ περὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀνηλίκων ἐργατῶν. Ἀλλ' ὅπως δήποτε δὲν βραδύνουν οὗτοι νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς κηδεμονίας καὶ νὰ γείνωσι κύριοι ἑαυτῶν.

Ὁ ἐν Ἀθήναις σύλλογος Παρνασσὸς συνέλαβε πρό τινων ἐτῶν τὴν καλλίστην ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ εἰς τοὺς παῖδας τούτους τὴν προστασίαν του· τοὺς διωργάνωσεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοῖς διευκολύνῃ τὴν εὕρεσιν ἐργασίας, ἐπιβλέπει τὴν διαγωγήν των, τοῖς παρέχει νοσηλείαν ὅταν ἀσθενῶσι, ἐπροσπάθησε νὰ τοῖς προμηθεύσῃ ἁρμόδια ὑπνωτήρια, τὸ δὲ οὐσιωδέστερον, συνέστησε χάριν αὐτῶν σχολὴν νυκτερινήν, ὅπου διδάσκονται τὰ κυριώτερα μαθήματα τῆς προκαταρκτικῆς παιδεύσεως. Ἐσχάτως μάλιστα προσετέθη ἐπιτυχῶς εἰς ταῦτα καὶ τὸ μάθημα ὀργανικῆς μουσικῆς. Τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις, ὅπου τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Παρνασσοῦ συνέστησαν ἐπίσης «Σχολὰς τῶν ἀπόρων παίδων.» Τοιαύτη ὑπάρχει καὶ εἰς Πύργον, τὴν συχνάζει δὲ ὁ μικρὸς καθαριστής μου.

Ἀλλ' ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τοῦτον, ἰδοὺ ἐν συνόψει ἡ ἱστορία του: Εἶναι δεκατριῶν ἐτῶν, ἔφερε δὲ εἰς Πύργον καὶ τὸν κατὰ δύο ἔτη νεώτερον ἀδελφόν του καὶ ἐργάζονται οἱ δύο εταιρικῶς. Ὁ πρωτότοκος ἦλθεν ἐνταῦθα πρὸ δύο ἐτῶν καὶ ἡμίσεος, μόνος κατ' ἀρχάς. Εἶναι ἐκ Δημητσάνης, κερδίζουν δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, κατὰ μέσον ὅρον, πέντε δραχμὰς τὴν ἡμέραν. Τὸν ἠρώτησα ἐὰν σκοπεύει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του;— Καὶ βέβαια!— Πότε;— Ὅταν ἀποκτήσωμεν ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου ἓξ ἑπτὰ χιλιάδας δραχμάς.— Καὶ τί ποσὸν ἐβάλατε ἕως τώρα κατὰ μέρος;— Δύο χιλιάδας.

Δύο χιλιάδας δραχμάς! Βλέπεις ἐκεῖ, τὸν μικρὸν κεφαλαιοῦχόν μου!

Ἡ Κορινθιακὴ σταφὶς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ πλούτου ἐνταῦθα, ἰδίως διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις. Μεθ' ὅλον τὸν συναγωνισμὸν τῶν Ζακυνθίων, οἵτινες μεταφέρονται σωρηδὸν ἐνταῦθα κατὰ τὰς ὥρας τῆς πολλῆς ἐργασίας, τὰ ἡμερομίσθια πληρόνονται συνήθως πρὸς πέντε ἕως ἓξ δραχμάς, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐργασιῶν αἵτινες πρέπει νὰ γείνωσι ταχέως ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου, ἀναβιβάζονται εἰς ὀκτὼ καὶ μέχρι δέκα δραχμῶν. Πληροφοροῦμαι ὅτι ὑπῆρξαν περιστάσεις καθ' ἃς ἐπληρώθησαν καὶ μέχρι δώδεκα δραχμῶν τὴν ἡμέραν.

Τὰ εὐκόλως κερδιζόμενα χρήματα δαπανῶνται μετ' εὐκολίας, ἀνάγκη δὲ νὰ ἔχῃ τις ἱκανῶς ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα τῆς φειδοῦς διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ σπαταλήσῃ πλοῦτον διὰ μιᾶς ἀποκτηθέντα. Αἱ ἐναποταμιευθεῖσαι δύο χιλιάδας δραχμαὶ τοῦ μικροῦ μου Ἀρκάδος εἶναι ὡς πρὸς τοῦτο σύμπτωμα παρήγορον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠδυνάμην νὰ βασισθῶ πρὸς ἐποικοδόμησιν αἰσιοδόξων συμπερασμάτων, ἐὰν δὲν ἔβλεπα τὴν στολὴν τῆς νύμφης καὶ τὰς πολλὰς τῆς συνοδίας της ἁμάξας. Τὸ κακὸν ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι μέγα ἐνόσῳ τὰ χρήματα δαπανῶνται ἐντὸς τοῦ τόπου, διότι κυκλοφοροῦντα θὰ καταλήξωσιν εἰς χεῖρας τῶν γνωριζόντων πῶς νὰ τὰ διαφυλάξωσι καὶ νὰ τὰ πολλαπλασιάσωσι. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀλλάσσει ὅτε ἐξοδεύονται χάριν πολυτελείας ἀναρμόστου, τῆς ὁποίας τὰ ἀντικείμενα ἔρχονται ἔξωθεν. Συναισθάνομαι ὅτι ταῦτα ἀντίκεινται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ βλέπω τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν μας ἐκπατριζόμενα καὶ μεταβιβαζόμενα εἰς τὰ χρηματοκιβώτια τῶν ἐμπορευομένων τὰ μεταξωτὰ εἰς Λυών, ἢ εἰς τὰ συρτάρια τῶν εἰς Παρισίους καὶ Νεάπολιν πωλητῶν χειροκτίων. Διότι εἶδα καὶ χειρόκτια, τὰ εἶδα ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς χωρικῆς νύμφης!

Ἀγνοῶ ἐὰν καὶ οἱ γεωπόνοι ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς λόγους εὐχαριστήσεως, ὡς οἱ ἐργάται. Ἀκούω ὅτι πολλοὶ αὐτῶν λέγονται κατεστραμμένοι, ὅτι τὰ ὑποθηκευμένα κτήματά των ἀνήκουν εἰς τὰς Τραπέζας μᾶλλον ἢ εἰς αὐτούς. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον. Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι πολυδάπανος, ἡ συγκομιδὴ δὲν εἶναι πάντοτε ἄφθονος, ἐνίοτε ἡ παραγωγὴ ὑπερβαίνει τὴν ζήτησιν, ἀνάγκη κεφαλαίων ἱκανῶν ὅπως ὑποστῇ ὁ καλλιεργητὴς τὰς ζημίας τῶν κακῶν ἐτῶν μέχρις οὗ ἔλθωσιν αἱ ὠφέλειαι τῶν καλῶν. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι στεροῦνται κατ' ἀρχὰς κεφαλαίων ἐπαρκῶν, ἕως οὗ δὲ τ' ἀποκτήσωσι προσφεύγουν ἐξ ἀνάγκης εἰς δάνεια καὶ τοῦτο ἐπὶ πληρωμῇ τόκων βαρέων. Μένει δὲ προστούτοις καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἀπαιτουμένων ἄλλων προσόντων· ἀπαιτεῖται πεῖρα, ἐπιτηδειότης, ἐπιστήμη, δραστηριότης. Ἐν συνόλῳ ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι κερδοσκοπία ὡς πᾶσα ἄλλη καθ' ἣν θὰ ἐπιτύχωσιν οἱ ἱκανώτεροι, οἱ δὲ μὴ ἱκανοὶ θὰ ἀποτύχωσιν, ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἔργον φαίνεται καλόν, ἄλλως δὲν θὰ μετετρέποντο εἰς ἀμπελῶνας τοσαῦται ἐκτάσεις γῆς, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἤλιδα, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ Κορινθιακὴ σταφίς.

Καὶ ὅμως, λυπεῖσαι ἐπὶ τέλους μὴ βλέπων περισσοτέραν ποικιλίαν περὶ τὴν καλλιέργειαν, ἀφοῦ ἐπὶ τινας ἡμέρας ἴδῃς ἀμπελῶνας καὶ μόνον ἀμπελῶνας. Αὐτοὺς εἶδα εἰς τὴν Αἰτωλίαν, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἤλιδα, αὔριον δὲ θὰ τοὺς ἴδω καὶ εἰς τὴν Ἀχαΐαν. Συλλογίζεταί τις μὴ

δὲν εἶναι ἀπρονοησία τὸ νὰ κρεμᾷ (κατὰ τὴν παροιμίαν) ὅλα τὰ φορέματα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καρφίον, μὴ δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ νὰ ἐξαρτᾶται ὁ πλοῦτος τῆς χώρας ἐξ ἑνὸς προϊόντος ὑποκειμένου εἰς τὴν αὐτὴν τύχην καὶ ἐκτιθεμένου εἰς τὰς αὐτὰς περιπετείας. Τρέμει τις ἀναλογιζόμενος ὁποῖα δεινὰ θὰ ἐπήρχοντο ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐνέσκηπτε καὶ ἐνταῦθα ἡ συμφορὰ ἥτις δυστυχῶς ἐπέφερε τοσαύτην καταστροφὴν εἰς τὴν Γαλλίαν. Δὲν μέμφομαι τοὺς ἰδιοκτήτας διότι ἐπιδίδονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν ταύτην, ἀφοῦ ἐπλούτησεν οὕτω ἡ χώρα, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέτρα ὅπως οὗτοι εὑρίσκωσι ὠφέλειαν εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἄλλων προϊόντων, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ κλίμα καὶ τὸ χῶμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι οὐχ ἧττον πρόσφορα.

Διὰ νὰ ἴδῃς ὁποίαν ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος ἐν Ἑλλάδι, παραθέτω ἀριθμούς τινας. Μὴ τρομάξῃς. Καταγράφω ὀλίγους μόνον, τοὺς σταχυολογῶ δὲ ἐκ τοῦ ἀξιολόγου ἔργου τοῦ κ. Μαν. Θ. Χαιρέτου, τοῦ βραβευθέντος ὑπὸ τῆς πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας Ἐπιτροπῆς καὶ ἀποτελοῦντος τὸν Β' τόμον τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸν πεφωτισμένον πατριωτισμὸν τοῦ κ. Ζάππα Βιβλιοθήκης. (1) Τὸ βιβλίον τοῦτο, περιλαμβάνον 540 σελίδας, πωλεῖται ἢ μᾶλλον δωρεῖται πρὸς 75 λεπτά, ὅπως διευκολυνθῇ ἡ μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν διάδοσίς του.

Κατὰ τὸν κ. Χαιρέτην, πρὸ τοῦ 1821 ἡ Κορινθιακὴ σταφιδάμπελος ἐκαλλιεργεῖτο λίαν περιωρισμένως εἰς μόνας τὰς ἐπαρχίας Πατρῶν, Αἰγιαλείας καὶ Κορινθίας, ἡ δ' ἐνιαύσιος παραγωγὴ μόλις ἀνήρχετο εἰς ἐννέα ἢ δέκα ἑκατομμύρια ἐνετικῶν λιτρῶν. (2) Ἀμέσως μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀρχίζει ἡ ἐπέκτασις τῆς καλλιεργείας.

Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ἐκαλλιεργοῦντο κατὰ μὲν τὸ 1830 στρέμματα 38,000, παραγωγὴ δ' αὐτῶν ἐνιαύσιος, 19 ἑκατομ. λιτρῶν· κατὰ δὲ τὸ 1851 στρέμματα 172,000, παραγωγὴ δ' ἐνιαύσιος 86,000,000. Ἀπὸ τὸ 1852 μέχρι τοῦ 1856 ἡ καλλιέργεια διέρχεται περίοδον κρίσεως. Τὸ ὠΐδιον προσέβαλε τὴν ἄμπελον, ἡ δὲ παραγωγὴ ἐξέπεσε βαθμηδὸν μέχρι 14,000,000 λιτρῶν κατὰ τὸ ἔτος 1851. Εὐτυχῶς ἀνεκαλύφθη ἡ θεραπεία τῆς παθήσεως ταύτης διὰ τῆς χρήσεως τοῦ θείου, ἥτις ἐξακολουθεῖ εἰσέτι, μὴ ἐκλιπούσης τῆς ἀσθενείας. Τοῦτο ἐπέφερεν αὔξησιν δαπάνης, ἀλλ' ἡ καλλιέργεια ἐσώθη, ἡ δ' ἀνάπτυξίς της ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε.

Κατὰ τὸ 1860 τὰ ὑπὸ καλλιέργειαν στρέμματα ἦσαν 220,428 ἡ δὲ παραγωγὴ ἀνήρχετο εἰς 110,228,000 λίτρας. Κατὰ τὸ 1871 τὰ στρέμματα ἐγένοντο 346,000, ἡ δὲ παραγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 173,163,000 λίτρας. Κατὰ τὸ 1878 ἔχομεν στρέμματα 435,000 καὶ παραγωγὴν 217,500,000 λιτρῶν.

Ἔκτοτε δὲν ἔπαυσεν ἡ αὔξησις, ἀλλὰ τοῦτο μόνον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα· εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἡ παραγωγὴ μένει στάσιμος. (1) Ἐξαιρουμένων τῶν νήσων τούτων, ἡ παραγωγὴ ἐτετραπλασιάσθη ἐντὸς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1851 ἕως τοῦ 1878,— εἰκοσαπλασιάσθη δὲ ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἐάν,— κατὰ τὸν κ. Χαιρέτην πάντοτε,— λάβῃς ὡς μέσον ὅρον τῆς πληρονομένης εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τιμῆς τὸ ποσὸν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ταλλήρων κατὰ χιλιάδα λιτρῶν, εὐκόλως ὑπολογίζεις τὴν σημασίαν τῆς ἐνιαυσίου παραγωγῆς τῆς σταφίδος. Τὸ πέμπτον περίπου τοῦ ὅλου προϊόντος ἐξάγεται ἐκ τοῦ λιμένος Κατακώλου. Ἰδοὺ ἡ ἐξήγησις τοῦ πλούτου τῆς Ἤλιδος καὶ τοῦ Πύργου, τῆς πρωτευούσης αὐτῆς.

Ἡ πόλις τοῦ Πύργου εἶχε δισχιλίους μόνον κατοίκους κατὰ τὸ 1800, ὅτε ὁ Pouqueville τὴν ἐπεσκέφθη. Κατὰ τὸ 1825 ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς τὴν ἐπυρπόλησε προτοῦ μεταφέρῃ τὸν στρατόν του εἰς Μεσολόγγι. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ ἀνασπηθῇ ἐκ τῶν ἐρειπίων της, περιέχει δὲ ἤδη δέκα περίπου χιλιάδας ψυχάς. Ἡ πόλις, κτισθεῖσα αὐτοσχεδίως, μετὰ δυσκολίας καθυποβάλλεται ἤδη εἰς τὸ χαραχθὲν κανονικὸν σχέδιον, ἀλλ' ἴσως γείνῃ διὰ τοῦτο ὡραιοτέρα διεκφεύγουσα τῶν εὐθειῶν γραμμῶν τὴν μονοτονίαν. Ὑπολείπεται ὅμως εἰσέτι πολὺ μέχρις οὗ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ της οὐδετερωθῇ ἡ ἔλλειψις ἀρχικοῦ σχεδίου. Τινὰς τῶν ὁδῶν κοσμοῦν ἀπὸ τοῦδε ὡραῖαι οἰκίαι, νεόδμητοι δὲ ναοὶ ἀνυψοῦν τοὺς θόλους των ἐν μέσῳ πλατειῶν ἀσχηματίστων εἰσέτι. Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως ἡ λεγομένη πλατεῖα τοῦ Ἐπαρχείου θὰ καταστῇ περίπατος ἐκ τῶν ὡραιοτέρων, ὅταν ἰσοπεδωθῇ καὶ φυτευθῇ κατὰ τὸ γενόμενον σχέδιον. Ἡ θέα ἐκεῖθεν εἶναι λαμπρά. Βλέπει τις ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν εὐρεῖαν κατάφυτον πεδιάδα καὶ πέραν αὐτῆς τὴν κυανῆν Ἰόνιον θάλασσαν.

(1) Καλλιέργεια τῆς Σταφιδαμπέλου ὑπὸ Μ. Θ. Χαιρέτη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Α. Κορομηλᾶ 1883.

(2) Κατὰ τὸν Ἄγγλον Leake ἡ παραγωγὴ τῆς σταφίδος ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1805 εἰς 11, 000, 000 λιτρῶν ἐν Ζακύνθῳ, εἰς 7, 000, 000 ἐν Κεφαλληνίᾳ, εἰς 5, 000, 000 ἐν Πάτραις καὶ εἰς 4, 000, 000 εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς δὲ καὶ εἰς Μεσολόγγι καὶ Βραχῶρι, ὅπου ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶχε τότε νεωστὶ εἰσαχθῆ. (Travels in the Morea, vol. II σελὶς 141.) Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ἐπιλέγει ὁ Leake, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ περιηγητοῦ Wheeler, κατὰ τὸ 1675, ἡ Κορινθιακὴ σταφιδάμπελος ἐκαλλιεργεῖτο εἰς Μεσολόγγι, ὄχι δὲ καὶ εἰς Πάτρας.

(1) Ἡ ὅλη ἐξαγωγὴ ἐν ἔτει 1884 ἀνῆλθεν εἰς 240,479,000 λίτρας, ἐξ ὧν 46,945,756 ἐφορτώθησαν εἰς τὸν λιμένα Κατακώλου.

Ἐνταῦθα, καθὼς πανταχοῦ, εὕρομεν ἀρχαίους γνωρίμους, χάρις δὲ εἰς τούτους ἀπεκτήσαμεν καὶ νέους, οἵτινες ἀφοῦ ἐντὸς τῆς ἡμέρας μᾶς ἔδειξαν τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα, μᾶς ὡδήγησαν τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ θέατρον. Μάλιστα, Κύριε! ὑπάρχει θέατρον εἰς Πύργον. Ἀληθῶς τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ξύλινον, δυσκόλως δὲ ἤθελέ τις εἰκάσει ἔξωθεν τὸν προορισμόν του, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι θέατρον περιέχον σκηνήν, πλατεῖαν, ὀρχήστραν καὶ θεωρεῖα. Ἐν συνόλῳ δὲν εἶναι ὑποδεέστερον τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως Fontainebleau, τὸ ὁποῖον ὑποδεικνύω ὡς σημεῖον συγκρίσεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πλατεῖα μετεβλήθη εἰς καφενεῖον, ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἀντὶ τραγῳδίας ἢ μελοδράματος εἴδομεν θίασον *Καφὲ-Ἀμάν*, ὡς ὀνομάζεται πρὸς διάκρισιν τοῦ *Καφὲ-σαντάν*. Ὁ δεύτερος, καθὼς γνωρίζεις ἐκπροσωπεῖ τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως· διὰ τοῦ Καφὲ-ἀμὰν ἐπιστρέφομεν ἤ, μᾶλλον εἰπεῖν, μένομεν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Τὸν καφὲ—ἀμὰν ἀποτελεῖ μουσικὴ συναυλία τουρκικὴ μὲ χορούς τουρκικοὺς ἐπίσης. Ἀρμενία εὐτραφὴς ψάλλει περιπαθῶς ᾄσματα πλήρη μελαγχολίας, ἅτινα, κατὰ τὸ φαινόμενον, γοητεύουν τὸ ἀκροατήριον, εἰ καὶ δὲν ἐννοεῖ τὰς λέξεις. Ἀλλ' ἡ ἀνατολικὴ αὐτὴ μελῳδία εἶναι οἰκειοτέρα ἐνταῦθα τῆς παρεισάκτου ξενικῆς ἁρμονίας, καὶ ὁ ἦχός της εὐαρεστεῖ τὰ ὦτα τῶν Πυργίων. Τὴν ὀρχήστραν συγκροτοῦν εἷς Ἀρμένιος, εἷς Βλάχος καὶ εἷς Ἕλλην. Οἱ δύο πρῶτοι κρατοῦν βιολία, ὁ δὲ τρίτος κρούει εἶδος πολυχόρδου ὁριζοντείου. Ἐνίοτε ὁ Ἀρμένιος συνοδεύει καὶ διὰ τῆς φωνῆς τὴν ψάλτριαν.

Κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ᾀσμάτων δύο νέαι, καθήμεναι ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡμικυκλικῶς παρατεταγμένου θιάσου, ἐγείρονται καὶ ἀρχίζει ὁ χορός. Εἶναι οὗτος χαριέστατος, ἀλλὰ καὶ σεμνοπρεπής. Αἱ δύο χορεύτριαι μὲ τὰς πλατείας των βράκας, τοὺς χρυσοκεντήτους χιτῶνας καὶ τὰ χρυσοθύσανα κόκκινα φέσιά των, μὲ κρόταλα εἰς τὰς παλάμας, κινοῦνται ἐρρύθμως, διώκονται, συνενοῦνται, χωρίζονται καὶ οὕτως ἐφεξῆς, ἐνῷ οἱ τρεῖς μουσικοὶ συνοδεύουν διὰ τῶν ὀργάνων των τὴν ὄρχησιν. Οἱ θεαταὶ παρακολουθοῦν τὰς κινήσεις των μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ πολλῆς εὐπρεπείας. Ἔπειτα, αἱ χορεύτριαι περιέρχονται τὴν πλατεῖαν μὲ τὸν δίσκον εἰς χεῖρας, συνάζουν ὀλίγα νομίσματα, ἀκούουν ἐπαίνους, προσδέχονται μειδιάματα, ἀλλ' οὐδὲν περιπλέον. Δὲν φέρουν καὶ εἰς τὰ θεωρεῖα τὸν δίσκον, τοῦτο δὲ εἶναι μέτρον προφυλάξεως ἄξιον παντὸς ἐπαίνου.

Δὲν ἐπεριμείναμεν τὸ τέλος τῆς συναυλίας διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκ τοῦ θεάτρου, καθόσον δὲν περισσεύουν ὧραι πολλαὶ πρὸς ἀνάπαυσιν. Αὔριον ἀναχωροῦμεν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Ἰωάννειον

Α'

Ὑπὸ τὸ κοινὸν τοῦτο ὄνομα περιλαμβάνονται πάντα τὰ ἱστορικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ κειμήλια, ὅσα ἡ μέριμνα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τῆς Σαξονίας συνεκέντρωσεν ἐν τῷ παρὰ τὸν Ἔλβον μεγαλοπρεπεῖ μεγάρῳ. Ὡς ἐκ τοῦ εἴδους δ' αὐτῶν τὰ κειμήλια ταῦτα ἀποτελοῦσι τρεῖς μεγάλας ἀνεξαρτήτους συλλογάς : τὴν Στοὰν τῶν Ὅπλων, τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Πορσελάνης.

Ὁ προορισμὸς τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ νῦν πρό τινων ἐτῶν μετεποιήθη εἰς μουσεῖον, ἐν ἀρχῇ ἦν πολλῷ διάφορος. Τὸ μέγαρον ἀριθμεῖ ἡλικίαν τριῶν ἑκατονταετηρίδων μεῖον ἑνὸς ἔτους, ἐκτίσθη δὲ ἐπὶ τοῦ Ἐκλέκτορος Χριστιανοῦ Α' ἵνα περιλάβῃ τοὺς σταύλους αὐτοῦ. Τὰ χρονικὰ ἀναφέρουσιν ὡς ἐκ περισσοῦ ὅτι πρὸς ἀνίδρυσιν δισχίλιοι ἐργάται κατηνάλωσαν ἑνὸς ἔτους ἀκαταπόνητον ἐργασίαν, καὶ πρὸς διακόσμησιν αὐτοῦ εἰργάσθησαν τεχνῖται παντὸς κλάδου ἐπὶ ἑβδομάδας ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ διακοσίας. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὴν σήμερον, μεθ' ὅλας τὰς στατιστικὰς ταύτας πιστοποιήσεις περὶ τῆς παλαιᾶς της λαμπρότητος, τῇ οἰκοδομῇ οὐδὲν ὑπελείφθη τὸ θέλγον τοὺς ὀφθαλμούς, τοὐναντίον δὲ ἡ ἐκ τοῦ χρόνου γεγηρακυῖα ἐπίχρωσις τῶν τοίχων της, τὰ σκιερὰ καὶ κάθυγρα προαύλιά της, αἱ θολωταὶ εἴσοδοι, ὅλα ταῦτα προστιθέμενα εἰς τὸ βαρὺ καὶ σοβαρὸν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, παρέχουσιν εἰς τὸν ξένον ἐπισκέπτην ἐντύπωσιν οὐχὶ εὐχάριστον καὶ μεταδίδουσιν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἄρρητον ἐκείνην δυσθυμίαν καὶ μελαγχολίαν ἣν αἰσθανόμεθα πάντοτε πρὸ τοῦ πενθίμου ἐκείνου φάσματος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ καλεῖται Παρελθόν. Τίς δὲν ἐστέναξεν μετὰ πόνου διερχόμενος ὑπὸ τὰ ἔρημα παλάτια τῆς πεπτωκυίας Βενετίας καὶ τίς δὲν ᾐσθάνθη τὸ ῥῖγος τοῦ θανάτου διατρέχον τὰ μέλη του ἐντὸς τῆς μαρμαρίνης σιωπῆς τοῦ Παρθενῶνος;....

Ἐν τῷ *Ἰωαννείῳ* τῆς Δρέσδης τὴν πρώτην ταύτην ἐντύπωσιν τῆς παλαιᾶς οἰκοδομῆς ἐνισχύει καὶ τῶν περιεχομένων ἐν μέρει ἡ θέα καὶ ἡ μελέτη. Ἀνελθὼν τὴν πλατεῖαν λιθίνην κλίμακα φθάνω μέχρι τοῦ τρίτου ὀρόφου, ἐν ᾧ τὸ *Μουσεῖον τῆς Πορσελάνης*. Ἐκ τῶν προτέρων ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ καταναλώσω πολλὴν ὥραν θεώμενος σκεύη καὶ ἀγγεῖα· κάμνω λοιπὸν ἐκ τῶν ἄνω τὴν ἀρχὴν ἐπιφυλασσόμενος εἶτα νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὴν μελέτην τῆς *Στοᾶς τῶν ὅπλων* καὶ τοῦ *Ἱστορικοῦ Μουσείου* ἰδίᾳ, ἅτινα περιλαμβάνονται ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ.

Εἰσερχόμενος εἰς τὴν πρώτην ἀπέραντον αἰ-

θουσαν εὑρίσκομαι αἴφνης ἐν πλήρῃ οὐρανίῳ Κράτει. Ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρου βασιλεύει ἡ Σινικὴ πορσελάνη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀποστιλβούσῃ ποικιλίᾳ: ἀπὸ τῶν εὐτελεστάτων καὶ ἀπαραιτήτων πινακίων τῆς καθημερινῆς χρήσεως μέχρι τῶν βαρυτιμοτάτων ἀνθοδοχείων ἡγεμονικῶν αἰθουσῶν. Καὶ τῶν μὲν κοινῶν σκευῶν τό τε σχῆμα καὶ ὁ χρωματισμὸς οὐδεμίαν παρέχουσι τέρψιν εἰς τὴν ὅρασιν· τὸ σχῆμα εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλούστατον καὶ μὴ ἀπαιτοῦν κατανάλωσιν ἐργασίας πρὸς παραγωγὴν αὐτοῦ καὶ ἡ βαφὴ κυανόλευκος καὶ μόνον κυανόλευκος. Τινὰ ὅμως τῶν ἀγγείων τούτων τῶν κυανοβαφῶν εἶνε τόσης χωρητικότητος, ὥστε παιδίον δωδεκαετὲς ἀνέτως δύναται νὰ κρυβῇ ἐντὸς αὐτῶν. Ἀπερίγραπτος δὲ εἶνε ἀφ' ἑτέρου τῶν πολυτελῶν σκευῶν ἡ ποικιλία καὶ ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ ὡς πρὸς τὸν χρωματισμόν, ἀναλόγων πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν δι' ὃν ἕκαστον προώρισται.

Ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καὶ κύπελλα τεΐου ἄξια νὰ κενωθῶσι μόνον ἀπὸ χείλη Μανδαρίνου, καὶ πινάκια προωρισμένα νὰ δεχθῶσι ἐν ἑαυτοῖς μόνον χελιδόνων φωλεάς, καὶ μυροδόχοι παντοειδεῖς, ὧν τινες μικροσκοπικώταται, ἀρωματίσασαι διὰ τῶν μύρων των τὰς χαριεστάτας τῶν δεσποινίδων τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας. Πολλὰ ὅμως ἐκ τῶν ἐπιτραπεζίων σκευῶν παραγγελθέντα ἐπὶ τούτῳ εἰς σινικὰ ἐργοστάσια φέρουσιν ἐν ἀντιθέσει κεχαραγμένα τὰ βασιλικὰ σήματα εὐρωπαίων ἡγεμόνων.

Ἐντὸς ἰδίου ὑελοφράκτου ἑρμαρίου ἀνάκειται μουσεῖον ὁλόκληρον ζωολογικὸν ἐκ πορσελάνης. Ἀλλ' οἱ Σῖναι καλλιτέχναι μὴ ἀρκεσθέντες νὰ φιλοτεχνήσωσιν ὡς οἷόν τε πιστὰ ὁμοιώματα πραγματικῶν ζώων, ἐτροποποίησαν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τὰ διάφορα πλάσματα τῆς δημιουργίας καὶ παρήγαγον διὰ τῆς ἀγγειοπλαστικῆς των δεινότητος ὄντα ἀνατρέποντα ὅλους τοὺς ταξινομικοὺς κανόνας τῆς ζῳολογίας καὶ δυνάμενα νὰ συγχύσωσι τὸν νοῦν τοῦ δεινοτέρου φυσιοδίφου.

Οὐδὲ καιρὸν εἶχον οὐδ' ὄρεξιν νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὴν μελέτην τῆς σινικῆς κοσμηματογραφίας, τῆς τόσῳ θαυμαστῆς ἰδίᾳ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ κατορθούσης διὰ τούτου εἰς μὲν τὴν ὅρασιν οὐδένα κόπον νὰ παρέχῃ, ἀλλ' ἤρεμον μάλιστα καὶ θαυκαλητικὴν ἀπόλαυσιν, ν' ἀποτυπῶται δὲ καὶ ἐν τῇ ἀναμνήσει τοῦ θεατοῦ ἀνεξαλείπτως ἀποτελοῦσα πολύχρωμον ἅμα καὶ σκιερὸν καλειδοσκόπιον.

Ναί! Ὅσῳ δήποτε καὶ ἂν ἦνε ὑπερτέρα ἀσυγκρίτως καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ τέχνη τῆς ἀσιατικῆς, δὲν ἠδυνήθη ὅμως ἔτι νὰ εὕρῃ τὸ μυστήριον τοῦ ἀσιατικοῦ χρωματισμοῦ, οὗτινος περιφανῆ δείγματα ἔστησαν ἐκτὸς τῶν σινικῶν καὶ ἰαπωνικῶν σκευῶν οἱ ἀπαράμιλλοι τουρκικοὶ τάπητες καὶ τὰ πασίγνωστα λαχούρια τῆς Ἰνδίας.

Ἐν τῷ Μουσείῳ δὲ τούτῳ εἶνε εὐκολωτάτη ἡ σύγκρισις. Μεταβαίνων τις ἐκ τῆς Σινικῆς συλλογῆς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκήν, ἣν ἀποτελοῦσιν ἰδίως πορσελάναι τῆς Σαξονίας, εὐθὺς αἰσθάνεται τὴν διαφοράν. Ἡ ὅρασις ἥτις μέχρι τοῦδε οὐδόλως ἐκοπία, ἀρχίζει ἤδη νὰ θαμβώνηται καὶ νὰ πάσχῃ ἐκ τῆς ἐντάσεως καὶ τῆς παρατονίας τῶν χρωμάτων. Καὶ ὅμως τὰ σαξονικὰ σκεύη, ὧν τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Δρέσδην ὀνομαστοῦ Μάϊσεν, εἶνε περικαλλέστατα. Ἐξέχουσι μεταξὺ αὐτῶν συμπλέγματα θρησκευτικῶν ὑποθέσεων λευκὰ πάλλευκα, ὡς ἐκ μαρμάρου γεγλυμμένα καὶ ἄλλα παλαιότερα ἀγαλμάτια ἐκ κεραμοχρόου πορσελάνης. Ἕτερα πολύχρωμα συμπλέγματα παριστῶσι σκηνὰς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας· τὴν Ἀναδυομένην Ἀφροδίτην τὸν Ποσειδῶνα ἐλαύνοντα τὸ ἅρμα του ἐπὶ τῶν κυμάτων, καὶ τὰ παραπλήσια κοινὰ ὅλων τῶν κλάδων τῆς καλλιτεχνίας θέματα.

Μεταξὺ τῶν μικροτέρων συμπλεγμάτων προσελκύουσιν ἰδίως τὸ βλέμμα μου τρεῖς Ἔρωτες χαριέστατοι. Τούτων ὁ εἷς κρατεῖ δίσκον σκοποβολῆς, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἐζωγραφημένη καρδία. Πολλοὶ ἔβαλον κατὰ τοῦ σκοποῦ ἀνεπιτυχῶς διότι τέσσαρες σφαῖραι διετρύπησαν τὸ λευκὸν τοῦ δίσκου μέρους, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπ' αὐτοῦ μικραὶ ὀπαί· μία βολὴ ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὴν ἄκραν τῆς καρδίας καὶ ἑτέρα βολὴ ἡ μόνη ἐπιτυχὴς διεπέρασεν αὐτὴν ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον. Δεινότατος θὰ ἦτο ὁ σκοπευτής!.. Ὁ δεύτερος Ἐρωτιδεὺς κρατῶν ἐν χερσὶ ξύλινον σφιγκτῆρα ἐπιπλοποιοῦ συσφίγγει ἐντὸς αὐτοῦ ζεῦγος καρδιῶν, ἐνῷ ὁ τρίτος κλαίων καὶ ὀδυρόμενος μάτην προσπαθεῖ νὰ συγκολλήσῃ τὰ τεμάχια πτωχῆς καρδίας τεμημένης εἰς δύο.

Ἐν τῇ αὐτῇ παμμεγέθει αἰθούσῃ περιέχονται ἐθνολογικῶς καὶ κατὰ τμήματα αἱ λαμπραὶ πορσελάναι τῆς Ἰαπωνίας κατέχουσαι μέγαν χῶρον, αἱ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Σουηδίας, ἐν δὲ τῷ πέρατι αὐτῆς Φαγεντιανὰ σκεύη καὶ Δανικὰ ἀγαλμάτια ἐξ ὀπτῆς γῆς. Ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασις τῶν διαφόρων τούτων ἐξόχων προϊόντων τῆς ἀγγειοπλαστικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ διάφορα ἔθνη, ἐξ ὧν προέρχονται δὲν εἶνε βεβαίως ἔργον οὔτε τῆς στιγμῆς, οὔτε τοῦ τυχόντος ἐπισκέπτου, οὐδ' εἶνε εὐχάριστος ἡ ἐπὶ μακρὸν ἐνασχόλησις μετὰ πινακίων.... ὅταν μάλιστα ταῦτα εἶνε κενά. Ἔρριψα λοιπὸν τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὰ *δεκαπεντακισχίλια* ἐκεῖνα λάμποντα τεμάχια, διὰ τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν ἴσως πλέον ἢ ἰσάριθμοι χεῖρες, καὶ τὰ ὁποῖα εἷς κλονισμὸς ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ εἰς ἄμορφα συντρίμματα καὶ κατῆλθον εἰς τὴν *Στοὰν τῶν ὅπλων*.

Ὁποία ἀντίθεσις ἐκπληκτική! Μετὰ τὴν βασιλείαν τῆς πορσελάνης ἡ βασιλεία τοῦ σιδήρου· ἐκεῖ ἡ εἰρήνη ἐν ὅλῃ τῇ μαλθακότητι αὐτῆς, ἐδῶ

ὁ πόλεμος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀγρίᾳ καὶ ἀρρενωπῇ μεγαλειότητι. Πᾶν ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἐφεῦρεν ἵνα ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον κατακτείνῃ τὸν ἄλλον ἀφ' ἑνός, ἀμύνεται δ' αὐτὸς ἀφ' ἑτέρου κατ' ἀλλοτρίας προσβολῆς, ὑπάρχει κατατεθειμένον ἐν τῇ πλουσίᾳ ταύτῃ ὁπλοθήκῃ. Διὰ τοὺς εἰδικῶς ἀσχολουμένους περὶ τὴν τέχνην τοῦ πολέμου ἡ Στοὰ τῆς Δρέσδης εἶνε ἐξαίρετον μελετητήριον τῆς ἱστορίας τῆς ὁπλοποιητικῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν φιλειρηνικώτατον ἐπισκέπτην ἡ πρὸ τῶν μυρίων ἐκείνων παντοειδῶν ὅπλων παρέλασις εἶνε διατριβὴ ἐκ τῶν μάλιστα εὐχαρίστων. Ἔνθεν καὶ ἔνθεν καθ' ὅλον τὸ μῆκος εἰσὶν ἀνηρτημένα καθ' ὁμάδας ἐν ἰδίαις ὁπλοθήκαις χρονολογικῶς τεταγμέναις τὰ τουφέκια καὶ τὰ πιστόλια ὅλων τῶν μεγεθῶν, ὅλων τῶν σχημάτων καὶ ὅλων τῶν συστημάτων ἀπὸ τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς σήμερον. Τὴν προσοχήν μου ἰδίᾳ προσελκύουσιν τὰ ἀνατολικὰ ὅπλα τῆς 18—19 ἑκατονταετηρίδος, ἐν οἷς ἀναγνωρίζω μετὰ συγκινήσεως καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἴδη τῶν καρυοφυλλίων, σισανέδων καὶ λοιπῶν ὅπλων, δι' ὧν οἱ πατέρες μας ἠγωνίσθησαν καὶ ἠλευθέρωσαν τὴν Ἑλλάδα.

Πλεῖστα μεταξὺ τῶν παλαιῶν τουφεκίων εἶνε θαυμαστὰ διὰ τὸ ὑπέρμετρον μῆκος αὐτῶν, ἕτερα διὰ τὸ πάχος τῆς σιδηρᾶς κάννης, ἣν χαλύβδινοι μόνον βραχίονες θὰ ἠδύναντο νὰ προτείνωσιν ἐπὶ σκοπόν. Δύναταί τις δὲ ἀκόπως καὶ διὰ μικρᾶς παρατηρήσεως νὰ παρακολουθήσῃ βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν δειγμάτων τῆς παλαιοτάτης ὁπλοποιητικῆς τέχνης ἀρχόμενος, τὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν αὐτῆς. Παραδοξότατα ἐν ἄλλοις φαίνονται τὰ μετὰ πυρίτου λίθου ἐκεῖνα ὅπλα, ὧν ἡ σφύρα ὀρθοῦται καὶ πίπτει κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν, ἤτοι οὐχὶ ἐκ τοῦ κονταχίου πρὸς τὴν κάννην, ἀλλ' ἐκ τῆς κάννης πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ πυροβολητοῦ.

Ἐν ἰδίαις ὑελοφράκτοις θήκαις κατατεθειμένα ἐν τῷ μέσῳ καὶ κατὰ μῆκος τῆς Στοᾶς λάμπουσι τὰ πολυτελῆ ὅπλα, ἐν οἷς καὶ θηρευτικὰ δίκαννα, ἀριστουργήματα ξυλογλυπτικῆς καὶ χρυσογλυπτικῆς, κινοῦντα τὸν φθόνον κ' ἐμοῦ ἔτι τοῦ ἀπειροτάτου τῶν κυνηγῶν. Καὶ μικρὰ τηλεβόλα νέων συστημάτων, ὧν οἱ κιλλίβαντες ἐκ κέδρου ἀργυροτεύκτου, καὶ ζεύγη βαρυτίμων πιστολίων καὶ πολύχροτα ζηλευτά, ὧν τινα μικρότατα, ὡς ἂν ἦσαν πρὸς ἐξόπλισιν τῶν Λιλιπουτίων παρηγγελμένα, πάντα ταῦτα ὑπὸ ὕελους ἐν ἀπαραμίλλῳ εὐπρεπείᾳ τεταγμένα γοητεύουσι καὶ θαμβοῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ θεατοῦ.

Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ἑρμαρίων διαστήματα πυραμίδες ὅπλων συμπληροῦσι τὸν κόσμον τῆς πολεμικῆς Στοᾶς. Αἱ πυραμίδες αὗται ἀποτελοῦνται ἐξ ὅπλων πάντων ὀπισθογεμῶν καὶ περιστρόφων καὶ πολυβόλων· ὅλα τὰ νεώτατα συστήματα πρόκεινται ἐκεῖ οὕτω προχείρως τεθειμένα εἰς συγκριτικὴν μελέτην καὶ ἐξέτασιν. Καὶ πολλαὶ ἐφευρέσεις μὴ ἐπιδοκιμασθεῖσαι ἐν τῇ χρήσει αὐτῶν, καὶ πολλαὶ κακότεχνοι ἀπόπειραι, ὅλα ὅλα ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Εἰς συμπέρασμα δὲ καὶ ὡς ἀπάνθισμα ἐκ πάντων τῶν περιεχομένων, ἐντὸς κωνοειδοῦς ὑελοσκεποῦς ἑρμαρίου ἐκτίθεται πλήρης συλλογὴ σφαιρῶν, σφαιριδίων, χόνδρων, καψυλλίων, πυριτολίθων καὶ φυσιγγίων. Τὰ διάφορα ταῦτα πολεμικὰ ὑλικὰ ἀνήκουσιν εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐν τῇ Στοᾷ ὅπλων.

Κατέτριψα τόσον χρόνον ἐν τῇ ἁπλῇ τῶν ὅπλων ἐπιθεωρήσει ὥστε ἡ πρὸς ἐπίσκεψιν ὡρισμένη ὥρα εἶχε παρέλθῃ ἐντελῶς, ἤμην δ' ἄλλως τέσῳ ἀπηυδηκώς, ἐκ τῆς τριώρου ταύτης, ἀκόπου κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐργασίας, ὥστε δὲν θὰ μοὶ ἦτο δυνατὸν καὶ πάλιν νὰ ἴδω αὐθημερὸν καὶ τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον· ἀνέβαλον λοιπὸν τοῦτο εἰς τὴν ἐπομένην καὶ ἀπῆλθον. Καθ' ὁδὸν ἐνῷ τὰ νέφη μ' ἔρραινον διὰ τῶν δακρύων των, ἐκ τῆς Στοᾶς τῶν ὅπλων ἐντυπώσεις ζωηραὶ ἀνεκυκλοῦντο ἐν τῷ λογισμῷ μου. Ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις δ' ἐκείνας καὶ τὰς σκέψεις, αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν, ἔγραψα τότε τοὺς ἑξῆς στίχους οὓς ἄλλως βεβαίως δὲν θὰ ἔγραφον· καὶ διὰ τοῦτο παρατίθημι αὐτοὺς ἐνταῦθα, ὡς εἰς τὴν μᾶλλον ἁρμόζουσαν θέσιν.

Τὸ Τουφέκι

Τὸ βροντερό σου τὄνομα, καὶ αὐτ' ἡ θωριά σου μόνη
Πάστράφτει 'σὰν φεγγοβολιὰ κλεμμένη ἀπ' ὤνα ἀστέρι
Δίνουν καρδιὰ 'στὸν ἄκαρδο, καὶ ξιπλοδυναμώνει
Τὸ δειλιασμένο χέρι.

Φίδι χρυσό, ποῦ θρέφεσαι μὲ βόλια καὶ μπαρούτη,
'Μπρὸς 'στοὺς τυράννους σέρνεσαι κι' ἀκοίμητο [σφυρίζεις]
Φλόγα ξερνάει τὸ στόμα σου καὶ μὲ τὴ φλόγα τούτη
Τὴ 'λευθεριὰ χαρίζεις.

Μεσ' 'στοῦ πολέμου τὴ φωτιὰ μὲ σένα ἁρματωμένοι
Ὅλοι τὸν θάνατο κρατοῦν καὶ γίνοντ' ὅλοι ἴσοι,
Κ' ἔχουνε κ' ἴσια τὴν τιμή: κ' ὅποιος μὲ σὲ πεθαίνει
Κι' ὅποιος μὲ σένα ζήσῃ.

Κι' ἂν κάποτε ἄγριος φονιᾶς τὰ χείλη σοὔχει βρέξῃ
'Στὸ αἷμ' ἀθῶας ἀρετῆς—'δική του ἡ ἀτιμία!...
'Εσὺ στεφάνι δάφνινο φορεῖς ποῦ σοὔχει πλέξῃ
'Αθάνατ' Ἱστορία.

Χάρο καὶ κοσμοχαλαστὴ σὲ λέν, σὲ κράζουν ὅλοι
Οἱ δειλιασμένοι κ' οἱ μωροί, χωρὶς νὰ συλλογιῶνται.
'Απὸ τὴν καθεμιὰ ζωή, ποῦ παίρνεις μὲ τὸ βόλι,
Πόσαις ζωαὶς γεννιῶνται.

Δ*

ΟΙ ΔΙΑΤΟΝΤΕΣ

Τὴν κατάπτωσιν τῶν διαττόντων, ἥτις συνέβη τῇ 15 τοῦ παρελθόντος μηνὸς προεῖδον ἐγκαίρως καὶ ἀκριβῶς ὑπελόγισαν οἱ ἀστρονόμοι, ἀποδόντες αὐτὴν εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα. Ὁ ἐν Βερολίνῳ ἀστρονόμος κ. Ζέγκερ ἔγραφε περὶ τούτου ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* τοῦ Βὸς τὰ ἑπόμενα:

«Ὁ κομήτης τοῦ Βιέλα εἶναι ὁ περιεργότατος καὶ θαυμασιώτατος τῶν κομητῶν. Ἀνακαλυφθεὶς τῷ 1826 ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ἀξιωματικοῦ Βιέλα ἀνεγνωρίσθη ὅτι εἶναι περιοδικὸς κομήτης, συμπληρῶν τὴν περίοδον αὐτοῦ εἰς 6 ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας· δι' ἀκριβῶν δὲ ὑπολογισμῶν ἀπεδείχθη, ὅτι εἶχε φανῇ καὶ προηγουμένως ἐν ἔτεσι 1772 καὶ 1806. Τῷ 1845—1846 παρετήρησαν οἱ ἀστρονόμοι τὸ παραδοξότατον φαινόμενον τοῦ διχασμοῦ τοῦ κομήτου ἐκείνου. Μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου 1845 (ν.) ἐφαίνετο ὡς εἷς κομήτης, ἕνα ἔχων πυρῆνα καὶ μίαν κόμην, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς 29 Δεκεμβρίου ἐφάνη διπλοῦς. Ἑκάτερον τῶν μερῶν αὐτοῦ εἶχεν ἴδιον πυρῆνα καὶ ἰδίαν κόμην, συνηνοῦντο δ' ἐν ἀρχῇ ἀμφότερα τὰ τμήματα διὰ νεφελωδῶν ῥάβδων, ὡς διὰ γεφύρας. Βαθμηδὸν ὅμως ἐξηφανίζετο ἡ σύνδεσις αὐτῶν καὶ ὅτε τῷ 1852 ἐπανεφάνησαν ἀπεῖχον ἀλλήλων περὶ τὰ 350000 μίλλια. Ἔκτοτε ἀμφότερα τὰ τμήματα ἐξηφανίσθησαν. Ἀλλ' ἡ λαμπρὰ κατάπτωσις διαττόντων ἀστέρων, ἡ συμβᾶσα τῇ 15/27 Νοεμβρίου 1872, ἀπέδειξεν ὅτι ὁ κομήτης εἰ καὶ ἀόρατος καταστάς, δὲν εἶχεν ὅμως ἐξαφανισθῇ. Ἡ ἀφετηρία τῆς καταπτώσεως τῶν διαττόντων, τῆς προελθούσης ἐκ τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα τῷ 1872, ἦτο ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς *Ἀνδρομέδας*. Ἀνεξήγητον ἐφάνη, ὅτι ἀφετηρία ἦτο ὁ ἀστερισμὸς ἐκεῖνος, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους ὑπολογισμοὺς προέκυπτεν ὅτι διὰ τοῦ χώρου ἐκείνου θὰ διήρχετο ὁ κομήτης τοῦ Βιέλα τρεῖς ὅλους μῆνας πρὸ τῆς 15/27 Νοεμβρίου. Εἰκάζεται δέ, ὅτι ἦτο κεχωρισμένον μέρος τοῦ κομήτου, ὁ ὁποῖος πιθανῶς πολλάκις κατετμήθη, ὡς ἐδιχάσθη τελευταῖον τῷ 1845. Τῇ 15/27 Νοεμβρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, συμπληρουμένων 13 ἐτῶν ἀπὸ τῆς καταπτώσεως τῶν διαττόντων τοῦ 1872, ἡ γῆ εἰσέρχεται εἰς τὴν τροχιὰν τοῦ κομήτου Βιέλα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περίοδος αὐτοῦ εἶναι νῦν πιθανῶς 6 ἐτῶν καὶ 7 [1]), μηνῶν, τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ κομήτου, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ κατάπτωσις τῶν διαττόντων τοῦ 1872, θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον μετὰ 13 ἔτη καὶ 3 μῆνας περίπου. Ὅθεν τῇ 15/27 Νοεμβρίου δὲν θὰ συναντήσῃ αὐτὸ ἡ γῆ. Εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ συναντηθῇ ἡ γῆ μετὰ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ κομήτου· ἂν δὲ συμβῇ τοῦτο, θὰ ἴδωμεν ἴσως κατάπτωσιν διαττόντων πολλῷ πυκνοτέραν καὶ λαμπροτέραν τῆς τοῦ 1872.»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Μελέτῃ περὶ τῆς Πυθαγορείου διαίτης ὁ Γάλλος ἰατρὸς Πιδιών, συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς φυτοφαγίας, ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα ἀνθρώπων ἀποχειροβίων, τρεφομένων λιτῶς διὰ φυτικῶν τροφῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐργάται ἔτρωγον μόνον κρόμμυα, πέπονας, φοίνικας, φακᾶς καὶ ἀραβόσιτον, συνήθως ὠμά· οὕτω δὲ διαιτώμενοι ἦσαν ὑγιέστατοι, καίτοι κατεπόνουν ἀδιαλείπτως τοὺς μυῶνας αὐτῶν δι' ὑπερβολικῆς ἐργασίας. Οἱ μεταλλευταὶ τῆς Χιλῆς μόνην τροφὴν ἔχουσιν ὄσπρια· καὶ ὅμως ἀνέρχονται δωδεκάκις καθ' ἡμέραν κάθετον ἀναβάθραν, ἔχουσαν μῆκος 65 μέτρων, φέροντες ἐπ' ὤμων φορτίον 100 χιλιογράμμων. Οἱ ἀχθοφόροι τῆς Σμύρνης τρώγουσι συνήθως ὄσπρια καὶ μέλανα ἄρτον, καίτοι ἡ ἐργασία των εἶναι κοπιωδεστάτη. Οἱ ἀχθοφόροι, οἱ λεμβοῦχοι, οἱ ὑδροφόροι ἐν Κωνσταντινουπόλει τρώγουσι μόνον ἄρτον, σικυούς, σῦκα καὶ ἄλλους καρπούς· πίνουσι δὲ μόνον ὕδωρ, καὶ ὅμως ἡ ῥώμη αὐτῶν εἶναι παροιμιώδης. Ὁ Νορβηγὸς χωρικὸς εἶναι λιτοδίαιτος· ὁμοίως καὶ ὁ Ῥῶσσος, ὅστις εἰ καὶ τρέφεται δι' ὀσπρίων καὶ μιᾶς λίτρας ἄρτου καθ' ἑκάστην, ἐργάζεται δεκαέξ καὶ ἐνίοτε δεκαοκτὼ ὥρας καθ' ἡμέραν. Οἱ κατοικοῦντες τὰ Ἱμαλάϊα ὄρη μόνον τροφὴν ἔχουσιν ὄρυζαν, εἶναι δὲ ῥωμαλεώτατοι· ἐπίσης καὶ οἱ Ταтραῖοι τῆς Γαλικίας, οἵτινες τρώγουσι συνήθως χυλὸν κρίθινον καὶ πίνουσι μόνον ὕδωρ. Ὅθεν ἐκ τούτων συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ λιτὴ δίαιτα οὐδαμῶς κωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὴν 15 Ὀκτωβρίου π.μ. ἐν Λιβόρνῳ ἔπεσε βροχὴ πηλώδης. Τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀφοῦ ἔπνευσε πρῶτον θερμὸς σιρόκκος, ὑψώθη ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαίρας, ὁ δὲ οὐρανὸς ἔλαβε χρῶμα μολύβδινον, ἐνῷ μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἶχε χρῶμα ἐρυθροκίτρινον. Αἴφνης ἐπῆλθε βροχὴ καταιγιδώδης, συγχρόνως δὲ ἔπιπτε καὶ ὑγρὸν τι κίτρινον. Αἱ ὁδοὶ μετεβλήθησαν εἰς ποταμοὺς κιτρίνους, τὰ δὲ πρὸς συναγωγὴν τοῦ ὕδατος ἐκτεθέντα ἀγγεῖα ἐπληρώθησαν πηλομιγοῦς ὕδατος. Τὸ καθίζημα τῶν ὑδάτων τούτων ἐξετασθὲν μικροσκοπικῶς ἐν Κολωνίᾳ τῆς Πρωσσίας ἔδειξεν ὅτι εἶχεν ὅλως ἀλλοίαν σύστασιν τοῦ πίπτοντος ἐν Πaλέρμῳ ἐπίσης μετὰ τῆς βροχῆς, ὅπερ κατεδείχθη ὅτι πηγάζει ἀπὸ τῆς ἐρήμου Σαχάρας. Ἡ κόνις ἄρα τοῦ Λιβόρνου ἡ καταπεσοῦσα ἐν εἴδει πηλοῦ μετὰ τῆς βροχῆς δὲν προέρχεται ἀπὸ τῆς Σαχάρας, ἀλλὰ πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἡφαιστείων τῶν πρὸς νότον τῆς Ἰταλίας κειμένων.

Ἡ κυρία Π. πρὸς τὸν μικρόν της ὂν συλλαμβάνει περίφοβον:

— Πάλι γλυκὸ θὰ ἔκλεψες ἀπὸ τὸ ντουλάπι.

— Ὄχι, μαμά, δὲν ἔκανα τίποτε.

— Τὸ βλέπω γραμμένο 'σ τὰ μάτια σου.

— Θὰ εἶνε, μαμά, ἀπὸ χθὲς γραμμένο, καὶ δὲν ἐσβύστηκε.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 251.

'Αριθ. 519 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. | 8 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Τὸ γεῦμα δὲν ἦτο πολυτελὲς ἀλλ' ὀρεκτικώτατον καὶ ἐντελὲς καθ' ὅλα. 'Αλλὰ ποῖον θέλγητρον εἶχε δι' ἐμέ, ἀφοῦ ἐκείνη μόλις τρεῖς τέσσαρας λόγους μοὶ ἀπέτεινεν, ἁπλᾶς φιλοφρονήσεις περιποιητικῆς οἰκοδεσποίνης;

'Ομολογουμένως εἶχον ὄρεξιν ἀρκετὴν καὶ ὁ κ. 'Αναστάσιος δὲν ἐπῆγεν ὀπίσω, ἀλλ' ἡ κόρη του, ὀλίγον μόνον ἔτρωγε, ὥστε τἀνήσυχα βλέμματα τοῦ πατρὸς προσηλώθησαν τέλος ἐπ' αὐτῆς.

— Τί ἔχεις ἀπόψε; ἔχασες ὅλην τὴν διάθεσίν σου καὶ οὔτε ὄρεξιν δὲν ἔχεις ἐσὺ ἡ πάντοτε πεινασμένη.

— Τίποτε· μοῦ πονεῖ τὸ κεφάλι μου ὀλίγον, ἀπήντησε μελαγχολικῶς.

'Ο κ. 'Αναστάσιος ἔλαβεν ἀνήσυχος τὴν χεῖρά της.

— Καλὲ δὲν βαρύνεσθε, εἶπε βεβιασμένως μειδιῶσα, δὲν ἔχω πυρετόν· εἶνε ἡ συνειθισμένη μου ἡμικρανία. Τὸ πρωὶ θὰ ἔχῃ περάσῃ.

'Η θέσις μου ἦτο ἀξιολύπητος. Νὰ δείξω κ' ἐγὼ ὅτι πιστεύω εἰς τὴν φαντασιώδη αὐτὴν ἀδιαθεσίαν; ἦτο ὑποκρισία φανερὰ ἀπέναντί της καὶ ἠδύνατο νὰ παρεξηγήσῃ καὶ αὐτήν. Προσεπάθησα νὰ συναντήσω τὸ βλέμμα της, ἵν' ἀναγνώσῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου κἂν ὅλην τὴν μετάνοιάν μου καὶ τὴν λύπην μου, ἀλλ' ἀπέφευγεν ἐπιμόνως νὰ ἴδῃ πρὸς ἐμέ. Κατήντησα νὰ παίζω τὸ ἀπαθὲς πρόσωπον ἠλιθίου.

Μόλις ἐτελειώσαμεν τὸ γεῦμα, ἡ 'Αμαρυλλὶς ἐσηκώθη:

— Μὲ συγχωρεῖτε πολύ, εἶπε πρὸς ἐμὲ καὶ ἡ φωνή της ἔκρυπτε μικρὸν παράπονον, θὰ σᾶς ἀφήσω, πρέπει νὰ ἡσυχάσω· τὸ κεφάλι μου εἶνε ἀνυπόφορον. Καληνύκτα σας.

Μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἄψυχον, ξηρὰν καὶ ἤγγισε τὴν ἰδικήν μου μόνον διὰ τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων, ἐνῷ ἐγὼ ἐψιθύριζα: περαστικά... δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνα κοινοτοπίαν.

'Επίομεν δύο τρία ποτήρια μοσχάτου οἴνου μὲ τὸν κ. 'Αναστάσιον καθήμενοι εἰς τὸν ἐξώστην ἀπέναντι τῆς σελήνης. Δὲν ἔβλεπα τὴν ὥραν νὰ φύγω. Μετ' ὀλίγον παρεκάλεσα νὰ μοῦ ἑτοιμάσουν τὸν ἵππον μου, καὶ εὐτυχῶς ὁ γείτων μου δὲν ἐδοκίμασε νά με κρατήσῃ· μόνον μοῦ εἶπεν:

— Ὅσον δι' ἀσφάλειαν ἠμπορεῖ κἀνεὶς νὰ γυρίζῃ ἄοπλος ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὰ δάση, ὥστε μὴ ἔχετε κἀμμίαν ἀνησυχίαν. Θὰ σᾶς δώσω ὅμως καὶ τὸν ἀγροφύλακά μου μαζί, μόνον διὰ νὰ μὴ χάσετε τὸν δρόμον.

— Καλέ, δὲν βαρύνεσαι; εἶπα· τὸν δρόμον τὸν 'ξεύρω, τί ἀνάγκη ν' ἀνησυχήσωμεν τὸν ἄνθρωπον;

— Μπᾶ! δουλειά του εἶνε νὰ γυρίζῃ τὴν νύκτα. Στχμάτη, εἶπε πρὸς τὸν μικρὸν φουστανελλοφόρον· νὰ εἰπῇς τοῦ Καρανάσου νὰ πάῃ μαζὶ μὲ τὸν κύριον.

Ὅταν ἡτοιμάσθην νὰ φύγω καὶ ηὐχαρίστησα τὸν κ. 'Αναστάσιον διὰ τὰς περιποιήσεις του μοῦ εἶπε σφίγγων τὴν χεῖρά μου:

— 'Εν εἰλικρινείᾳ εἶμαι ἐνθουσιασμένος μαζί σας. Κρῖμα ποῦ δὲν θὰ ἰδωθοῦμε αὔριον. Εἶνε σάββατον βλέπετε, καὶ πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὴν πόλιν. Ἔχω ἀπώλητον τὸ περυσινὸν σιτάρι καὶ πρέπει νὰ ἑτοιμάσω τὰς ἀποθήκας μου διὰ τὴν νέαν συγκομιδήν. Ἴσως εὕρω ἀγοραστήν. Τὴν Κυριακὴν ὅμως ἔρχεσθε τὸ πρωὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἰδικήν μας;

Καὶ ἐπειδὴ μὲ εἶδε διστάζοντα:

— Μὴ μὲ συνερίζεσθε ποῦ σᾶς προσκαλῶ χωρὶς νὰ σᾶς ἀποδώσω καὶ τὴν ἐπίσκεψιν, προσέθηκεν· ἐδῶ δὲν φθάνει ἡ τυπικὴ ἐθιμοταξία, σᾶς προσμένω!

'Ανεχώρησα γοργῶς βαδίζων. 'Ο ἀγροφύλαξ μὲ ἠκολούθει. Μετ' ὀλίγον ἤμην κλεισμένος ἐδῶ εἰς τὸ δωμάτιόν μου. . . . .

. . . .

(Δύο τρία φύλλα τοῦ χάρτου εἰς τὸ μεταξὺ εἶνε τόσον κακογραμμένα ὥστε δὲν κατορθώνω ν' ἀναγνώσω λέξιν.)

. . . .

. . . .

. . . 'Η ἀπόφασίς μου εἶνε δριστική· τὴν Κυριακὴν καταβαίνω εἰς τὴν πόλιν, ἀφοῦ κάμω μίαν

τυπικὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν κ. Ἀναστάσιον λέγων ὅτι εἶχα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν θεῖόν μου νὰ τελειώσω κάτι ἐργασίας του ἐκεῖ. Μένω εἰς τὴν πόλιν μέχρι τῆς τετάρτης, ποῦ θὰ περάσῃ τὸ ἀτμόπλοιον, καὶ φεύγω διὰ τὰς Ἀθήνας, γράφων ἓν γράμμα πρὸς τὸν γείτονά μου ὅτι δῆθεν αἰφνιδία ἀνάγκη μὲ προσκαλεῖ κατεπειγόντως νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν...

Πῶς ἤρχισεν ἡ σημερινὴ ἡμέρα καὶ πῶς ἐτελείωσε! Ἔπαιξα τὴν εὐτυχίαν μου ὡς χαρτοπαίκτης, ἐκέρδισα τόσα δι' ὀλίγας ὥρας καὶ πάλιν τὰ ἔχασα ὅλα διὰ μιᾶς. Κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναπολῶ τώρα ἓν πρὸς ἓν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν συσσωρευμένα, συσσωματωμένα εἰς μίαν μόνην ἡμέραν· τόσα πολλά, ἀπροσδόκητα, γοητευτικά! Ὅσα φερν' ἡ ὥρα δὲν φέρνει ὁ χρόνος! Εἰς ποῖον ἄλλον ἢ εἰς ἐμὲ ἐφαρμόζεται τὸ δημῶδες αὐτὸ λόγιον;

Καὶ μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ σχέδια καὶ εἰς ὅλας τὰς σκέψεις μία γλυκεῖα μορφὴ πτερυγίζει καὶ δύο ὀφθαλμοὶ λαμπροὶ ὡς ἀστέρες νομίζω ὅτι φωτίζουν τὸ σκιερόν μου δωμάτιον καὶ προσηλοῦνται ἐπιπληκτικοί, ἀπηνεῖς ἐπ' ἐμοῦ... Ὦ Ἀμαρυλλίς, διότι δὲν ἔχεις ἄλλο ὄνομα δι' ἐμέ, Ἀμαρυλλίς, Νύμφη τῶν δασῶν, γόησσα! Ἦτο πεπρωμένον λοιπὸν νὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν, διὰ νὰ ὑποστῶ τὴν διπλῆν τυραννίαν, πρῶτον τῆς μοναδικῆς ἀφελείας σου, τῆς ἀπαραμίλλου χάριτός σου καὶ ἔπειτα τῆς ἀγερώχου ὀργῆς σου......»

Τὰ μετὰ ταῦτα φύλλα ἦσαν πλήρη παραλογισμοῦ διονὲν κορυφουμένου, ὃν ἐδικαιολόγει ἄλλως τε ἡ ψυχολογικὴ τρικυμία τοῦ Στεφάνου ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τοῦ μοσχάτου οἴνου τοῦ κ. Ἀναστασίου, ὅστις δὲν διακρίνεται διὰ τὴν ἐλαφρότητά του.

Νομίζω γελοῖα τὰ ἐξ ἐφόδου αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἀνάπτουν ἔξαφνα καὶ ἀναδίδουν φλόγας καὶ παράγουν κρότους ὡς τὰ πυροτεχνήματα, διὰ νὰ μεταβληθοῦν μετ' ὀλίγον εἰς στάκτην. Ἀλλ' ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὡμολόγουν ἐνδομύχως ὅτι τὸ διὰ μιᾶς ἀναπτυχθὲν αἴσθημα τοῦ φίλου μου ἦτο δικαιολογημένον, ἄφευκτος συνέπεια τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς εὑρέθη, καὶ δὲν διστάζω νὰ προσθέσω ὅτι, ὅστις δήποτε ἂν ἦτο εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἐπάθαινε τὰ αὐτὰ ἂν ὄχι χειρότερα. Κωμικαὶ μόνον ἦσαν αἱ περὶ ἀναχωρήσεως σκέψεις καὶ τὰ τοιαῦτα μελοδραματικά, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ τραγικῆς τινος λύσεως, ἐνῷ εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι μετὰ τὰ σύννεφα τῆς ὀργῆς ἐπέρχεται αἰθρία γλυκυτέρα — ἀλλ' ὁ Στέφανος, δὲν εἶνε φαίνεται δυνατὸς εἰς τὴν μετεωρολογίαν τοῦ ἔρωτος!.. Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἐκοιμήθην καὶ ὠνειρεύθην ζωντανήν, ζωντανὴν τὴν σκηνὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ Ἀμαρυλλὶς ἔτεινε πρὸς τὸν καλότυχον φίλον μου τὰς παλάμας πλήρεις ὕδατος. Τί ὡραῖον θέμα διὰ ζωγράφον!...

Ε'.

Πρωΐ, πρωῒ ἤμην εἰς τοῦ Στεφάνου:

— Μὰ 'ξεύρεις, ἀδελφέ, πῶς μοῦ ἐχάλασες τὴν ἡσυχίαν μὲ ταῖς ἱστορίαις σου; Μ' ἔβαλες εἰς περιέργειαν, καὶ μὲ ἄφησες ἴσα ἴσα εἰς τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος χθὲς τὸ βράδυ. Τὴν συνέχειαν λοιπὸν καὶ σύντομα ὅσον ἠμπορεῖς.

«—Τὸ πρωῒ ἐσηκώθηκα μὲ πρισμένα μάτια πολὺ ἀργά, μὲ εἶχε πάρῃ ἕνας ὕπνος 'σὰν λήθαργος. Τόσῳ ποῦ ὁ ἐπιστάτης εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ὑποθέτῃ μὴν ἦμαι ἄρρωστος. Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρὸς τὴν χθεσινὴν μ' ἔπληττε καὶ μὲ παρώργιζε. Εἷς χωρικὸς ἦλθε νὰ μὲ παρακαλέσῃ νὰ τοῦ κάμω μίαν ἀναφοράν, καὶ τοῦ ὡμίλησα μὲ τόσον ἄσχημον τρόπον, ὥστε τὰ ἐμάζευσε κ' ἔφυγε σὰν βρεγμένη γάτα. Τὸ μεσημέρι ἦλθεν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ μοῦ ἔφερεν ἐπιστολὴν τοῦ θείου μου καὶ ἐφημερίδας ἀθηναϊκάς. Αὐταὶ μὲ ἀπησχόλησαν ἐπί τινας ὥρας· τὰς ἀνέγνωσα ἀπὸ τὰ κύρια ἄρθρα μέχρι τῆς τελευταίας γνωστοποιήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχα κάμῃ ποτέ. Ἀλλ' ἤθελα νὰ σκοτώνω καιρόν.—Ἔπρεπε νὰ γράψω πρὸς τὸν θεῖόν μου· ἐκάθησα λοιπὸν κ' ἔγραψα διὰ μακρῶν περὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τοῦ τόπου, περὶ τῶν διαφόρων χωρικῶν καὶ τῆς ἐλπιζομένης καλῆς ἐσοδείας, καὶ ὀλίγα περὶ τοῦ κ. Ἀναστασίου ἐπαινετικά, ἐννοεῖται — καὶ διὰ τὴν κόρην του τίποτε. Μὲ τὴν συνειθισμένην ὑποψίαν εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐφοβούμην ὅτι, μίαν λέξιν ἂν ἔλεγα, θὰ τὰ ἐμάντευεν ὅλα ὁ θεῖός μου. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔγραψα ὅτι χωρὶς ἄλλο ἀναχωρῶ τὴν τετάρτην. Ἔπειτα, ἀφοῦ ἐτελείωσα καὶ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν καὶ ἔφαγα πολὺ ὀλίγον, ἐπῆγα καὶ ἐκλείσθηκα εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ἐπάνω εἰς τὸ παράθυρον ἦσαν ἀκόμη τὰ τριαντάφυλλα τὰ ὁποῖα μοῦ εἶχε δώσῃ πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἐκείνη. Τὸ βράδυ ὅταν ἐγύρισα δὲν τὰ ἐπρόσεξα καθόλου καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν μαζί μου κλεισμένα· αὐτὰ θὰ ἔκαμαν καὶ τόσον βαρὺν τὸν ὕπνον μου. Τὰ ἔβλεπα τώρα μαραμένα, γυρμένα κάτω ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον τὸ πήλινον ὅπου τὰ εἶχα βάλῃ. Ἐπλησίασα καὶ μόλις τὰ ἤγγισα ἐμάδησαν καὶ ἐσκορπίσθησαν. Τὸ ἀγγεῖον ἦτο ραγισμένον καὶ ὅλον τὸ νερὸν εἶχε στραγγίσῃ. Μόνον μίαν ἡμέραν ἐβάσταξαν, εἶπα, μίαν ἡμέραν!... ὅσον καὶ ἡ εὐτυχία μου! Καὶ ἐνῷ ἡ καρδία μου ἐσπαράσσετο, ἔβλεπα ἔμπρος ἀπὸ τὸν λογισμόν μου νὰ περνοῦν μία, μία, αἱ εἰκόνες τῆς εὐτυχίας μου. Πρῶτα ἐκεῖ εἰς τὸ κιόσκι τὴν γοητευτικὴν ἐντύπωσιν ποῦ μοῦ ἔκαμε μὲ τὰ ρόδα καὶ τὰ κεράσια της, ἔπειτα ὅταν εἰργάζετο ἐμπρὸς εἰς τὸν ἐργαλειόν, ἔπειτα ὅταν ἐτάγιζε τὰ περιστέριά της, ἔπειτα ὅταν μ' ἐπότιζε νερόν, καὶ

τέλος — ή καταστροφή — όταν επέταξε τα μάραντα εις την θάλασσαν....

Πριν πέση ο ήλιος είπα να μου ετοιμάσουν το άλογον· ίππευσα και ετράβηξα κατά το δάσος· ήθελα αέρα, τόπον ανοικτόν, επήγαινα τυχαίως όπου μ' επήγαινε το άλογον. Όταν εβγήκα εις ανοικτόν κάμπον, άρχισα να τρέχω ωσάν δαιμονισμένος, αιμάτωσα τα πλευρά του από ταις σπηρουνιαίς, το έκαμα και άφριζε, το κατετυράννησα. Τί έπταιε το άλογον; τίποτε βέβαια, αλλά ήθελα κάπου να ξεθυμάνω. Έπειτα καθώς έτρεχα, έσχιζα τον αέρα, έννοιωθα τη δροσιά να κτυπά το πρόσωπον, το μέτωπόν μου και μου έκαμνε καλόν, πολύ καλόν. Χωρίς να το εννοήσω καλά, καλά, κατά παράδοξον σύμπτωσιν ευρέθηκα μετά κάμποσην ώραν ακριβώς εις την *Βρυσούλαν* κάτω από τα πλατάνια. Κατέβηκα από το άλογον, και τότε παρετήρησα εις τί κατάστασιν το είχα κάμη: ήτο καταιματωμένον, ιδρωμένον και έτρεμε. Το ελυπήθηκα και το επεριπάτησα διά να ξεκουρασθή ολίγον και να ξεϊδρώση. Έπειτα επήγα και έπια νερόν... από τα ιδικά μου χέρια αυτήν την φοράν. Δεν μου έκαμνε η καρδιά να φύγω· μου εφαίνετο ότι είχε μείνη εκεί κάτι από εκείνην, από την χάριν της, από την ευμορφιάν της, μου εφαίνετο ότι θα γυρίσω έξαφνα και θα την ιδώ εις το πλάγι όπως την περασμένην ημέραν. Έξαφνα το βλέμμα μου έπεσεν εις κάτι τι άσπρον πραγματάκι κάτω εις το χώμα. Κατ' αρχάς ενόμισα ότι είνε πετραδάκι· το επάτησα με το πόδι και είδα ότι είνε χαρτί. Χαρτί εις την ερημίαν; δεν είνε πολλοί εκείνοι πού το μεταχειρίζονται. Μήπως μου έπεσε από την τσέπην; Σκύπτω, το παίρνω, το ανοίγω· ήτο γράψιμον άγνωστον, λεπτόν, γυναικείον, με μολυβδοκόνδυλον γραμμένον. Δεν άργησα να εννοήσω ότι ήτο της Αμαρυλλίδος και ότι θα της έπεσε την περασμένην ημέραν εκεί. Είχε τίτλον: *Η θερίστρια* και από κάτω γραμμένους στίχους. Οι πρώτοι ήσαν εκείνοι, πού την άκουσα να τραγουδή εις τον κήπον, αλλ' είχον και συνέχειαν· άκουσέ τους όλους· αξίζουν τον κόπον:

Φύσ', αγεράκι της αυγής,
Κ' έλα να με δροσίσης
Καί, σύ Ήλιε, άργησε να 'βγής,
Γιατί θα με μαυρίσης.

Τα στάχυα γέρνουνε βαριά,
Δρεπάνι χαρτερούνε·
Μπήκαν 'ςτο θέρος τα χωριά,
Τ' αλώνια ανθοβολούνε.

Κ' αν είμαι κόρη ζηλευτή,
Τον αργαλειό θ' αφίσω·
Έχω πατέρα δουλευτή
Και πάω να θερίσω.

Μ' ένα δρεπάνι κοφτερό
Θερίζω τα σιτάρια,
Με μιά ματιά μου 'ςτο χορό
Θερίζω παλληκάρια!

Φαίνεται κάπου είχ' εύρη τους στίχους αυτούς και τους είχε αντιγράψη...Εφίλησα το πολύτιμον χαρτί, το έκρυψα και γιά μιά στιγμή έννοιωσα τόσην χαράν, ώστ εξέχασα όλαις ταις πίκραις μου.

Μην ερωτάς δα τί ετράβηξα εις τον γυρισμόν! Έχασα τον δρόμον, και αν δεν ευρίσκετο κάποιος χωρικός θα εξενυκτούσα βέβαια μέσα εις το δάσος. Έφθασα νύκτα σχεδόν εις τον πύργον, κ' εύρηκα εκεί κάτι πού δεν το επρόσμενα καθόλου: επισκεπτήριον του κ. Αναστασίου με μίαν σημείωσιν ότι ήλθε και δεν μ' εύρηκε πάλιν και ότι το πρωΐ με προσμένει εις την εκκλησίαν του. Πολύ καλά, είπα, θα κάμω βέβαια και αυτήν την τελευταίαν επίσκεψιν και αύριον το απόγευμα χαίρετε δάση και βουνά και θυμωμέναι Αμαρυλλίδες! Το είχα πάρη απόφασιν και έγεινα στωϊκώτατος· έφαγα με όρεξιν διαβολευμένην, και είπα ξηρά, ξηρά εις τον επιστάτην ότι την ερχομένην φεύγω. Αυτός άνοιξεν όσον ημπόρεσε τα μικρά του μάτια και μ' εκύτταξε 'σαν να μην άκουσε καλά. Του εξήγησα ότι έχω κάτι εργασίαις του θείου μου εις την πόλιν και είνε ανάγκη. Εννοείται δε ότι άρχισε να μου λέγη την λύπην του πού θα φύγω και τέτοια. Εκοιμήθηκα θαυμάσια, χωρίς κανέν όνειρον. Πρωΐ, πρωΐ εσηκώθηκα· έδεσα τα ρούχα μου, ετοίμασα τον σάκκον μου, όλα δι' αναχώρησιν και παρήγγειλα του επιστάτου να έχη ζώα το απόγευμα.

Επήγα πεζός εις την εκκλησίαν, ή μάλλον εις το εκκλησάκι του κ. Αναστασίου· είνε μικρόν κάτασπρον, καθαρόν, εύμορφα στολισμένον μέσα, και απέξω ομοιάζει με σπιτάκι χωρικού, μόνον πού έχει ένα σταυρόν εις τα κεραμίδια και ένα σήμαντρο κρεμασμένο εις το πλάγι. Μέσα ήτον γεμάτον από γυναίκες με τα κυριακάτικά τους· εις το μέσον εστέκετο εκείνη αφωσιωμένη εις την λειτουργίαν. Οι άνδρες ήσαν μαζευμένοι απ' έξω από την θύραν, διότι δεν εχωρούσαν μέσα και ο κ. Αναστάσιος εκάθητο επί ξυλίνου εδωλίου ασκεπής. Τον εχαιρέτισα και αντήλλαξα ολίγας λέξεις μαζί του. Εκείνη φαίνεται πώς ήκουσε την φωνήν μου· μου έρριξε μίαν ματιάν και μ' εχαιρέτισεν απλώς διά της κεφαλής, έπειτα προσηλώθη πάλιν εις την λειτουργίαν. Δεν διακρίνομαι, καθώς εξεύρεις, διά την ευλάβειάν μου, αλλά τί το θέλεις; η ησυχία εκείνη, τόσον διάφορος από την ταραχήν, η οποία βασιλεύει εις τας εκκλησίας της πόλεώς μας, η αληθινή πίστις, η οποία εζωγραφείτο εις τας μορφάς των απλών εκείνων ενοριτών, χλοερά η

φύσις ἡ ὁποία μ' ἐπεριτριγύριζε, ἀκόμη ἴσως ἡ ψυχικὴ κατάστασίς μου μ' ἔκαμναν νὰ παρακολουθῶ τὴν ἱερουργίαν μετ' ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως καὶ ἐνδιαφέροντος, ὅπως ἄλλοτε πρὸ πολλοῦ, ὅταν ἤμην παιδίον καὶ ἔλεγα τὸν Ἀπόστολον εἰς τὴν ἐνορίαν μας. Ἡ λειτουργία ἐτελείωσε, οἱ χωρικοὶ ἐπῆραν τὸ ἀντίδωρόν των καὶ ἀνεχώρησαν καὶ ἡ Ἀμαρυλλὶς ἀπεφάσισε τέλος πάντων νὰ ἐξέλθη τελευταία, ἀφοῦ ὡμίλησε μὲ ὅλας τὰς χωρικὰς καὶ ἐχάϊδευσε καὶ ἐφίλησε τὰ παιδιὰ ὅλα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐτριγύριζαν ὅπως τὴν προπερασμένην ἡμέραν τὰ περιστέρια της.

Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν, τὴν σύγχυσίν μου, ὅταν τὴν βλέπω νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ γελαστὴ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὸ χέρι μὲ ὅλην τὴν καρδιά της. Οὔτε θυμός, οὔτε ψυχρότης, οὔτε σκιὰ μνησικακίας εἰς τὸ βλέμμα της, τὸ ὁποῖον ἔλαμπε καθαρὸν ὅπως ὁ οὐρανός.

—Καλημέρα σας, μοῦ εἶπε· πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἐκκλησίτσα μου, ἐγὼ τὴν περιποιοῦμαι ἐγὼ ἔδωσα καὶ τὸ σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς· ἐλᾶτε μέσα λοιπόν, τί φοβεῖσθε 'σὰν κολασμένος!..

Μ' ἔσυρε σχεδὸν ἀπὸ τὸ χέρι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ μοῦ ἔδειξε τὰς εἰκόνας καὶ τὰ κανδύλια.

— Ὅλα ἐγὼ τὰ ἔχω διαλέξῃ, ἐψιθύρισεν, ὡσὰν νὰ ἐφοβεῖτο μήπως ταράξῃ τὴν ἁγίαν γαλήνην τῆς ἐκκλησίας. Ἰδέτε ἐδῶ αὐτὴν τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα· εἶνε ἡ ἁγία Αἰκατερίνη, ἔτσι λέγεται καὶ ἡ ἐκκλησία, ἦτο τὸ ὄνομα τῆς μητέρας μου.

Ἡ φωνή της εἶχεν ἀλλοιωθῆ, ὅταν ἐπρόφερε τὰ τελευταῖα λόγια.

— Αἰκατερίνη ἔλεγαν καὶ τὴν ἰδικήν μου μητέρα, εἶπα.

Μ' ἐκύτταξε μετὰ συμπαθείας.

— Δὲν ζῇ οὔτε ἡ ἰδική σας;...

Καὶ τὸ εἶπε μ' ἕνα τόνον αὐτό, ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἰπῇ: καὶ σεῖς λοιπὸν ἠξεύρετε τί θὰ εἰπῇ νὰ μὴν ἔχῃ κἀνεὶς μητέρα;

Σὲ βεβαιῶ ὅτι ἐδάκρυσα...

— Πᾶμε τώρα νὰ σᾶς δείξω τὸ μνῆμά της καὶ τῆς ἀδελφῆς μου; εἶνε ἐδῶ ἀπ' ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν πεντ' ἓξ κυπαρίσσων εἶνε κοντὰ κοντὰ τὰ δύο μνήματα τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς της· ἁπλᾶ, ἁπλᾶ, σκεπασμένα μὲ χλόην καὶ ἄνθη, ἔχουν μόνον στόλισμα ἀπὸ ἕνα μαρμάρινον σταυρόν. Ὁ σταυρὸς τῆς ἀδελφῆς της φέρει τὸ ὄνομα *Ἑλένη*. Εἰς κάθε σταυρὸν παρετήρησα κρεμασμένον ἀπὸ ἕνα στέφανον ἐξ ἀμαράντων. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐταράχθηκα. Ἐκείνη μὲ παρετήρησε βέβαια καὶ ἐμάντευσε τὴν ἀφορμήν· προσήλωσεν εἰς ἐμὲ τὰ φωτερά της μάτια καὶ εἶπε μὲ φωνὴν τῆς ὁποίας ἡ γλυκύτης μοῦ ἐσπάραξε τὴν καρδιά:

— Εἶνε λοιπόν, κύριε Στέφανε, πολὺ ἀστεῖον νὰ μαζεύῃ κἀνεὶς ἀμάραντα;

Τί ν' ἀποκριθῶ; ἐκοκκίνισα ὡς ἔνοχος καὶ ἐχαμήλωσα τὰ βλέμματα.

Ἡ καλὴ κόρη ἤθελε λοιπὸν τἀμάραντα διὰ νὰ στολίσῃ τὰ μνήματα τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς της; Τώρα ἐννόησα, καὶ ἐδικαίωσα τὴν ὀργήν της καὶ τὴν λύπην της· τὴν εἶχα πειράξῃ κατάκαρδα.

Προσεπάθησα νὰ ἐξιλεωθῶ ἐπιδεικνύων εἰλικρινῆ μετάνοιαν διὰ τῆς διαγωγῆς μου, καὶ δὲν ἐτόλμησα τὸ παραμικρὸν ν' ἀντείπω πλέον πρὸς τὴν Ἀμαρυλλίδα καθ' ὅλην τὴν πρωϊνήν μας συνομιλίαν, ἥτις παρετάθη μέχρι τῶν 9 εἰς τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο κιόσκι καὶ εἰς τοὺς δρομίσκους τοῦ ἐκτεταμένου κήπου. Καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ πολλὴν ὄρεξιν παρηκολούθει τὴν εὐθυμίαν μας καὶ θύμωσε σχεδόν, ὅταν εἶπα ὅτι θὰ φύγω πρὶν μὲ κλείσῃ ἡ ζέστη...

Εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι οὔτε ἰδέαν εἶχον πλέον περὶ ἀναχωρήσεως; Καὶ τί καλὰ ποῦ δὲν εἶχα προφθάσῃ νὰ εἰπῶ τίποτε περὶ τῆς ἀποφάσεώς μου εἰς τὸν γείτονά μου. Τι θὰ ἔκαμνα τότε σὲ παρακαλῶ; ἢ ἔπρεπε νὰ φύγω θέλων καὶ μή, ἢ θὰ ἐγινόμην γελοῖος μένων—καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι πάντοτε θὰ ἐπροτιμοῦσα τὸ δεύτερον...

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παράξενος μοῦ ἐφαίνετο ἡ συμπεριφορὰ τῆς κόρης· εἰς ὀλίγας ὥρας ν' ἀλλάξῃ ἔτσι; Ἐνῷ ἐπρόσμενα χειμῶνα νὰ εὕρω ἄνοιξιν; Δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω αὐτό!

Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν τοῦ ἐπιστάτου, ὅταν μὲ εἶδε νὰ λύνω πάλιν τὰ ῥοῦχά μου, καὶ ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι δὲν φεύγω, χωρὶς νὰ δικαιολογήσω τὴν αἰτίαν τῆς ἀναβολῆς. Ἐπῆγε εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἐκινοῦσε τὸ δεξί του χέρι,—θαρρῶ πῶς ἐσταυροκοπεῖτο...

Μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἠκολούθησεν ἑβδομὰς ὁλόκληρος, χωρὶς τίποτε νὰ συμβῇ τὸ παράξενον· ὅπως τὸ νερὸν μερικῶν ποταμιῶν εἰς τὴν ἀρχὴν κάμνει μικρὸν καταρράκτην καὶ χύνεται μὲ κρότον καὶ θολόνεται, ἔπειτα ὅμως καθαρίζει καὶ τρέχει εἰς τοὺς κάμπους ἥσυχα—ἔτσι ἐπερνοῦσεν ἥσυχα καὶ ἡ ζωή μου μετὰ τὴν ταραχὴν τῶν πρώτων ἡμερῶν. Εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου ἐπήγαινα καθ' ἡμέραν, κάποτε καὶ δὶς τῆς ἡμέρας καὶ ἐγευμάτισα δύο τρεῖς φοράς. Ἐνῷ ἡ μονοτονία τῆς ἐξοχῆς μ' ἔπληττε, κατ' ἀρχάς, τώρα ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ μονοτονία μ' ἐνθουσίαζε καὶ παρακαλοῦσα κάθε ἡμέρα ποῦ ἤρχετο νὰ ὁμοιάζῃ μ' ἐκείνην ποῦ περνοῦσε. Ἔπειτα ἄρχισα νὰ δοκιμάζω κατὰ μικρὸν τὰ θέλγητρα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου· ἐγνωρίσθην μὲ τοὺς χωρικούς, ἐπήγαινα εἰς τὰ πτωχικά τους σπίτια, ὡμιλοῦσα μαζί τους περὶ τοῦ κτήματος τοῦ θείου μου, περὶ βελτιώσεως τῆς καλλιεργίας, μὲ ἀληθινὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησα βαθμηδὸν καὶ χωρὶς νὰ τὸ

ἐννοήσω. Ἔκαμνα ἐκδρομὰς εἰς τὰ χωράφια, ὅπου τὸ σιτάρι ἦτο πλέον μεστωμένον καὶ ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ὁ θερισμός, ἢ ἐκεῖ ὅπου ἐσκάλιζον τὰς φυτείας τοῦ ἀραβοσίτου: ἐν γένει ἀνεκατευόμην εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κτήματος πρὸς μεγάλην δυσαρέσκειαν τοῦ ἐπιστάτου. Ἡ ἀλήθεια δὲ εἶνε ὅτι ἡ συνεχὴς συναναστροφὴ μὲ τὸν πολύπειρον γείτονά μου μοῦ μετέδιδε καὶ πλείστας γνώσεις γεωργικάς, αἱ ὁποῖαι ἐξέπληττον τοὺς χωρικοὺς καὶ ἔκαμναν σεβαστὴν τὴν γνώμην μου. Μὲ τὰς ἀσχολίας αὐτὰς καὶ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν καλῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἢ εἶχον μαζί μου ἢ μοῦ ἐδάνειζεν ὁ γείτων μου, ἐπερνοῦσα τὰς ὥρας ἐκείνας, ὅτας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διέλθω πλησίον τῆς Ἀμαρυλλίδος.

Ἀλλ' αἱ ὧραι, τὰς ὁποίας διηρχόμην μαζί της, ἦσαν αἱ ὧραι τῆς ἀληθινῆς εὐδαιμονίας μου! Καθ' ἡμέραν ἀπεκαλύπτοντο εἰς ἐμὲ τοῦ μοναδικοῦ χαρακτῆρός της νέα συστατικά, νέα πλεονεκτήματα. Ὅσῳ τὴν ἐγνώριζα καλλίτερον, τόσῳ μοῦ ἐφαίνετο ἐντελεστέρα καθ' ὅλα. Εἶδες εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης τί συμβαίνει; ἐὰν εἶνε ἔργα μέτρια, μᾶς θέλγουν ἴσως εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ὅσῳ τὰ παρατηροῦμεν τόσῳ τὰ χορταίνομεν, τὰ βαρυνόμεθα, καὶ ἀρχίζομεν νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐλαττώματά των εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἀπεναντίας δὲ τὰ ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων τεχνιτῶν, ὅσῳ τὰ μελετῶμεν, κἄτι νέον εὑρίσκομεν εἰς αὐτὰ καὶ τόσῳ πλειότερον τὰ ἐννοοῦμεν καὶ τὰ θαυμάζομεν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ διάφορα ἔργα τῆς φύσεως—καὶ ἡ Ἀμαρυλλὶς εἶνε ἓν ἐκ τῶν ἀριστοτεχνημάτων αὐτῆς!...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΓ'

Πάτραι τῇ 30 Ἀπριλίου.

Δὲν θὰ μ' ἐπίστευες ἐὰν ἔλεγα ὅτι δὲν αἰσθάνομαι τὰ μέλη κατάκοπα φθάσας ἐνταῦθα περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τὸ ἑσπέρας, ἀφοῦ ἀνεχώρησα ἐκ Πύργου εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωΐ. Ὁ δρόμος εἶναι μακρός, ἀλλὰ τὸν διεκόψαμεν ἐπὶ τρεῖς περίπου ὥρας κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ προγεύματος, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχε προετοιμάσει ἐντὸς καλάθου ὁ ἐξαίρετος Πύργιος ξενοδόχος μας. Ἦσαν τὰ πάντα ἐκεῖ τερπνὰ καὶ δροσερὰ ὑπὸ τὴν σκεπαστὴν τοῦ χανίου, εἰς Ψαρέϊκα, ἐνῷ ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας κατέφλεγε τὴν πέριξ ἡμῶν ἐρημίαν, οἱ δὲ τέττιγες ἐπανηγύριζον θορυβωδῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ θέρους,—διότι ἐνταῦθα ἤρχισεν ἤδη τὸ θέρος· ὁ καυσων ὑποφέρεται εἰσέτι, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου θ' αὐξήσῃ ἐπαισθητῶς. Εὐτυχῶς ἡ περιοδεία μας εἶναι ἐν τῷ τελειοῦσθαι.

Παρεκτὸς τοῦ μήκους τοῦ δρόμου, τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν κλονισμῶν τῆς ἁμάξης, ἠδυνάμην νὰ συγκαταλέξω ὡς πρόσθετον αἰτίαν καμάτου καὶ τὴν ἀνησυχίαν μὴ ἀπολήξῃ εἰς δυστύχημα ἡ ἐκδρομή, ἐὰν δὲν ἐπείθετό τις τάχιστα ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ τὰ πιστὰ εἰς τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ ἁμαξηλάτου. Εἶναι ἀληθῶς θαυμάσιοι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἁμαξηλάται. Γνωρίζεις ἤδη τὸν Ἰωάννην Κακὸν τῆς Ἄρτης. Ὁ σημερινός του συνάδελφος εἶναι ἐπίσης ἄξιος τῆς τιμῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἀπονομὴν ηὐχήθημεν εἰς ἐκεῖνον. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι χαράσσουν ἐκ προοιμίων τὰς ὁδούς, τὰς ὁποίας οἱ μηχανικοὶ θὰ κατασκευάσωσιν ἀκολούθως. Ἀντὶ ἄλλων ἐργαλείων ἔχουν τοὺς τροχοὺς τῶν ἁμαξῶν, οἵτινες ὑπερπηδοῦν τὰ πάντα χωρὶς νὰ θραυσθῶσιν, τὰ ἀκαταπόνητα ἄλογά των, καὶ τὴν ῥιψοκίνδυνον τόλμην των. Τίποτε δὲν τοὺς φοβίζει! Ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐπιδέξιον χεῖρά των οἱ ἵπποι καταδύονται εἰς τέλματα βορβορώδη καί, ὢ τοῦ θαύματος! ἐξέρχονται εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος. Διακόπτεται ὁ δρόμος ἀπὸ χάνδακα; Δύο τρεῖς ξηρόλιθοι ἑκατέρωθεν εἰς ὑποστήριξιν δῆθεν τῶν τροχῶν, δύο τρεῖς ῥαβδισμοὶ ἐπίκαιροι εἰς τὰ νῶτα τῶν ἵππων, καὶ διέβημεν τὸν χάνδακα! Ἔπειτα παρουσιάζεται ποταμός, ὁ Πηνειὸς τῆς Ἤλιδος. Ἡ εὐρεῖα κοίτη σὲ ἀνησυχεῖ ὡς πρὸς τὸ βάθος του, βλέπων δὲ τὴν ἅμαξαν βαθμηδὸν βυθιζομένην ἐντὸς αὐτοῦ, σκέπτεσαι ὅτι σὲ ἠδίκησαν οἱ γονεῖς σου μὴ μαθόντες σε νὰ κολυμβᾷς ὅτε ἦσο μικρός. Ἀλλ' ἰδού, ἔφθασας εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην καὶ ἀνακουφίζεσαι!

Σήμερον εἴπερ ποτὲ ἐνόησα κατὰ πόσον δικαιοῦνται οἱ ξένοι ὅτε παραπονοῦνται διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁδῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀληθῶς οὐδὲν μᾶς ἐβίαζε νὰ μεταβῶμεν διὰ ξηρᾶς εἰς Πάτρας, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καλὴ ὁδὸς μεταξὺ δύο τοιούτων κέντρων πληθυσμοῦ, οἷα ἡ πόλις αὕτη καὶ ὁ Πύργος. Ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζεται ὅτι θὰ γείνῃ καὶ τοῦτο· τὸ πρῶτον τμῆμα μεταξὺ τοῦ χωρίου Ἀχαΐας καὶ Πατρῶν κατεσκευάσθη ἤδη, ἄλλα δὲ τμήματα, συμπεριλαμβανομένων τῶν γεφυρῶν, κατεκυρώθησαν εἰς ἐργολάβους, ὁρισθέντος διὰ τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ ποσοῦ δραχμῶν ἐννεακοσίων χιλιάδων. [1]) Ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι δὲν θὰ

([1]) Κατ' ἐπίσημον πίνακα δημοσιευθέντα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ὥρᾳ» τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1884, εἶχε κατακυρωθῆ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἐργολαβία διὰ τὴν κατασκευὴν ὁδῶν εἰς τοὺς δεκαὲξ νομοὺς τοῦ Βασιλείου διὰ τὸ ποσὸν . . . . Δρ. 22,916,856
Ἐπρόκειτο δὲ νὰ κατακυρωθῶσιν εἰσέτι διὰ » 3,760,000 } Δρ. 26,676,856.

Ἐκ τῶν ἔργων τούτων τὰ τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος ἀνήρχοντο εἰς τὸ ποσὸν Δρ. 4,543,766.

Ἐγίνοντο δὲ προσέτι μελέται διὰ 353 χιλιόμετρα νέων ὁδῶν.

Ταῦτα ἀνεξαρτήτως τῶν κατασκευαζομένων σιδηροδρόμων.

βραδύνη ἡ τελείωσις καὶ ταύτης καὶ ὅσων ἄλλων ὁδῶν κατασκευάζονται ἢ ἐσχεδιογραφήθησαν.

Ἡ διερχομένη τὸ μέρος τῆς Γαστούνης ὁδὸς εἶναι, ὡς φαίνεται, κατά τι καλλιτέρα τῆς εὐθείας γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἀμαξηλάτης μας ἐπροτίμησε διὰ νὰ κερδίσωμεν μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν δρόμον. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τὸν κατηγορήσωμεν ὅτι μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἐκεῖθεν, ἀφοῦ παρῃτήθημεν τοῦ σκοποῦ τοῦ νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς Γαστούνην. Τὴν λύπην μου ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐπισκεφθῶ τὸ Χλομοῦτσι ἐπηύξανε σήμερον ἡ θέα τῶν ἐρειπίων τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἔβλεπα μακρόθεν. Ἁρμοδιωτέραν τοποθεσίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκλέξωσιν οἱ κτίσαντες αὐτό. Ὁ λόφος τὸν ὁποῖον ἐπιστέφουν τὰ λείψανα τῶν πύργων του ὑψοῦται εἰς τὸ ἄκρον τῆς εὐρείας πεδιάδος τῆς Ἤλιδος, ὡς φραγμὸς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ἡ θέα ἐκ τῆς κορυφῆς θὰ εἶναι ἐκτεταμένη ὅσω καὶ ὡραία, θὰ ἱκανοποιεῖτο δὲ ἡ φιλοδοξία ἢ καὶ θὰ ἐξήπτετο ἡ φιλοκέρδεια τῶν ξένων αὐθεντῶν τοῦ Μωρέως, βλεπόντων ἐκεῖθεν τοσαύτην χώραν, τῆς ὁποίας ἦσαν ἢ ἤθελον νὰ γείνωσιν οἱ κύριοι. Καὶ ὄχι σήμερον μόνον, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ταύτας δὲν ἔπαυσαν ἐφελκύουσαι τὰ βλέμματά μου αἱ ἀπότομοι γραμμαὶ τοῦ Χλομουτσίου. Τὰς ἔβλεπα ἀπὸ τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Αἰτωλίας, καθὼς καὶ ὅτε παρέπλεα τὴν Κεφαλληνίαν ἢ περιηρχόμην τὴν ἐξοχὴν τῆς Ζακύνθου.

Τὸ φρούριον τοῦ Χλομουτσίου, ἢ τῆς Κλαρέντσας, ἢ τοῦ Clairmont κατὰ τὴν Γαλλικὴν ὀνομασίαν του, ἱδρύθη ὑπὸ Γοδεφρείδου τοῦ Β', υἱοῦ Γοδεφρείδου τοῦ Βιλλαρδουίνου τοῦ ἀποβιώσαντος κατὰ τὸ 1218. Πρὸς οἰκοδομήν του ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ εἰσοδήματα τοῦ Καθολικοῦ κλήρου, τὸν ὁποῖον ἡ φραγκικὴ κατάκτησις ἐνεφύτευσεν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ κλῆρος οὗτος, διατεινόμενος ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ μόνου τοῦ Πάπα, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν φεουδαλικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀντέστη εἰς τὰς περὶ τούτου ἀπαιτήσεις τοῦ Γοδεφρείδου· οὗτος δὲ πρὸς τιμωρίαν ἐδήμευσε τὰ κτήματα τοῦ κλήρου. Ἡ διὰ τῶν προσόδων αὐτῶν οἰκοδόμησις τοῦ φρουρίου διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Φράγκων Ἀνδραβίδα ἔκειτο πλησίον ἐκεῖ, ὁ δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου λιμὴν τῆς Κλαρέντσας ἦτο προσφορώτατος διὰ τὴν μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἰταλίας συγκοινωνίαν. Τὰ πάντα συνέτρεχον πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ Χλομουτσίου, μαρτυρεῖ δὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν σημασίαν του καὶ ἡ πρόσθετος αὐτοῦ ἰταλικὴ ὀνομασία Castel-Tornese, εἴτε παραγομένη ἐκ τῶν ἐκεῖ κοπτομένων νομισμάτων τῶν Γάλλων ἡγεμόνων (livres tournois), εἴτε ἐτυμολογουμένη ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἀγώνων (tournois), εἰς τοὺς ὁποίους συνέρρεον οἱ σιδηρόφρακτοι πολεμισταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς ἄλλοτε συνήρχοντο ἐκεῖ πλησίον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ τέκνα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰς τὰς εὐγενεστέρας συναθροίσεις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Τὸ Χλομοῦτσι δὲν εἶναι τὸ μόνον λείψανον τῆς φραγκικῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας. Πολλαχοῦ διαιωνίζουν τὴν μνήμην της φρούρια ἠρειπωμένα. Καὶ τὸ ὄνομα δὲ τῆς πόλεως Γαστούνης, τὸ ὁποῖον τοσάκις σήμερον ἀνέφερα, ἀνακαλεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου Γάστωνος ὅστις τὴν ἐθεμελίωσε. Αἱ ἔρευναι τοῦ Buchon καὶ τοῦ Hopf δὲν ἐπέστησαν εἰσέτι ἀρκούντως τὴν προσοχὴν τῶν περιηγουμένων τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἱστορίας της. Ἀλλ' εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀρχαιότητος, ἐπισκιάζουσα πάντα τ' ἄλλα. Οἱ περιηγηταὶ δὲν ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα χάριν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων της. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις, ὡς τοιαύτην δὲ σοῦ συνιστῶ τὴν ἀξιόλογον μελέτην περὶ τῶν Φράγκων ἐν Πελοποννήσῳ τοῦ κ. Tozer, ἥτις ἐδημοσιεύθη Ἀγγλιστὶ εἰς τὴν περυσινὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ὅτε οἱ Φράγκοι οὗτοι ἐδέσποζον ἐνταῦθα, ἡ πεδιὰς τῆς Ἤλιδος θὰ ἦτο πλειότερον βεβαίως κατῳκημένη καὶ καλλιεργημένη ἢ σήμερον. Τώρα, ἀφοῦ διέλθῃ τις τὴν περὶ τὸν Πύργον πλουσίαν ζώνην καὶ προτοῦ πλησιάσῃ εἰς τὸ χωρίον Ἀχαΐαν, διαπερᾷ ἐκτάσεις ἀκαλλιεργήτους καὶ ἀκατοικήτους. Ναὶ μὲν ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ φαινομένη μακρόθεν Γαστούνη, καὶ αἱ σπάνιαι ἐπὶ τοῦ δρόμου μας κῶμαι ἔχουν ἑκάστη ζώνην πέριξ καλλιεργημένην. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ πλησιάσωσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι αὗται ζῶναι καὶ νὰ συνενωθῶσιν ὅπως ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς αὕτη γείνῃ ὁποία ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς καὶ γεωγραφικῆς της θέσεως δύναται ν' ἀποβῇ, καὶ ὁποία ἀπέβη κατὰ τὸ μεσημβρινώτερον αὐτῆς μέρος, πέριξ τοῦ Πύργου. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν ἔχουν δὲ οὕτω τὰ τῆς Ἤλιδος μόνον. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἴδῃς κέντρα, ὅπου ἡ συσσώρευσις τοῦ πληθυσμοῦ ἔφερε τὴν καλλιέργειαν, τὴν κίνησιν καὶ τὴν εὐημερίαν, ἐξερχόμενος δὲ τῶν προνομιούχων τούτων περιφερειῶν ὁδοιπορεῖς ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους χωρὶς νὰ ἴδῃς οὔτε κατοικίας ἀνθρώπων, οὔτε καλλιεργημένους ἀγρούς. Ὁ περιηγούμενος κατὰ πρῶτον τὰς εὐδαίμονας χώρας σας Ἕλλην ἐκπλήσσεται προπάντων βλέπων τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς καλλιεργείας καὶ τὴν πυκνότητα τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων. Τοῦτο ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει. Ὅταν ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος ἀποβῇ ὁποία εἶναι ἤδη περὶ τὸν Πύργον, τότε δὲν θὰ ἔχωμεν τί νὰ σᾶς φθονήσωμεν.

Προτοῦ φθάσῃ τις εἰς τὰ δύο χωρία τῆς Ἐπάνω καὶ Κάτω Ἀχαΐας διέρχεται δάσος δρυῶν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλῆ Τσελεπῆ, ἀρχαίου Τούρκου ἰδιοκτήτου του. Δὲν ὑπάρχουν πολλὰ τοιαῦτα δάση εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἑλλάδος, εὐφραίνεται δέ τις εὑρισκόμενος ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν, μετὰ τὴν διάβασιν τόσης γῆς ξηρᾶς καὶ ἀγόνου. Πέραν ὅμως τῆς Ἀχαΐας ἀνευρίσκει τις ἐκ νέου τὸν πολιτισμόν. Ἡ ὁδὸς εἶναι καλή, τὰ χωρία πυκνότερα, ἡ καλλιέργεια ἐπιμελημένη, καθόσον δὲ πλησιάζεις εἰς τὰς Πάτρας καταλαμβάνεσαι ἐξ αἰσθήματος εὐεξίας ἐπαυξανομένου ἐκ τοῦ μεθυστικοῦ ἀρώματος τῶν ἠνθισμένων κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους μοσχοϊτεῶν. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ δρόσος τῆς ἑσπέρας καὶ ὁ ἥσυχος ῥόχθος τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ δρόμου, ἀφ' οὗ δὲ τὸ σκότος πυκνωθῇ σμήνη πυγολαμπίδων σὲ συνοδεύουν.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΘΩΜΑΣ Ο ΑΓΡΙΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἐπανηρχόμην ἐκ τοῦ κυνηγίου μόνος τὴν ἑσπέραν, ἐποχούμενος ἐπὶ τοῦ ἐλαφροτάτου δίφρου μου. Μοὶ ὑπελείποντο δὲ ἓξ ἔτι βέρστια νὰ διανύσω. Ἡ ἐξαίρετος φορβάς μου διεπέρα διὰ βήματος μακροῦ ὁμαλοῦ καὶ δρομαίου τὴν μεστὴν κονιορτοῦ ὁδόν, ἐκ διαλειμμάτων μυχθίζουσα καὶ σαλεύουσα τὰ ὦτα. Ὁ κύων μου καίτοι ἦτο κατάκοπος, ἐφαίνετο ὅμως ὡς διὰ λωρίου προσδεδεμένος εἰς τὸν δίφρον, τοσοῦτον ὁμαλῶς παρηκολούθει, ἀπέχων ἥμισυ βῆμα ἀπὸ τοῦ τροχοῦ. Προεμηνύετο δεινὴ καταιγίς. Νέφος πυκνὸν ἰόχροον ἀνέβαινε βραδέως ὄπισθεν τοῦ ἄνωθέν μου δάσους καὶ σύννεφα φαιόχροα ἀτάκτως συνωθούμενα ἔτρεχον εἰς συνάντησίν μου. Τὰ πέριξ μου ὑψηλὰ δένδρα ἐσείοντο, ἔτριζον, ἐθορύβουν χωρὶς νὰ φαίνεται ἴχνος τι ἀνέμου. Ὁ πνιγηρὸς καύσων αἴφνης μετεβλήθη εἰς ὑγρὰν δρόσον, καὶ ἐν βραχεῖ αἱ σκιαὶ ἔγειναν ἀμαυρότεραι. Ἔπληξα διὰ τῶν ἡνίων τὰ πλευρὰ τῆς φορβάδος μου, κατέβην πρό τινος χαράδρας διακοπτούσης τὸν δρόμον μου, διῆλθον τὴν ξηρὰν αὐτῆς κοίτην κατεστρωμένην ὑπὸ θαμνίσκων, ἀνερριχήθην τὸν ἐνώπιόν μου ἀνερχόμενον ἀνήφορον καὶ εἰσέδυσα εἰς τὸ δάσος.

Ἡ ὁδὸς ἐξετείνετο ἑλισσομένη μεταξὺ πυκνῶν συστάδων λεπτοκαρυῶν, ὧν ἡ σκιὰ ἐσκότιζεν αὐτήν. Καὶ προέβαινον μέν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ μόχθου. Τὸ εὐπαθὲς ὄχημά μου προσέκοπτεν ἀδιαλείπτως πρὸ τῶν προαιωνίων ῥιζῶν τῶν δρυῶν καὶ τῶν φιλυρῶν, καὶ ὁ ἵππος ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἀφρίζῃ. Αἴφνης ἄνεμος σφοδρὸς ἐνέσκηψεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, τὰ δένδρα ἐστέναξαν καὶ χονδραὶ ῥανίδες βροχῆς ἐμάστιξαν θορυβωδῶς τὰ φύλλα, βροντὴ ἀντήχησεν, ἀστραπὴ ἔλαμψε καὶ ἡ καταιγὶς ἀπελύθη. Κατέπεσε βροχὴ ῥαγδαιοτάτη. Ἠναγκαζόμην λοιπὸν νὰ βαδίζω βῆμα πρὸς βῆμα, καὶ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθην νὰ σταθῶ, διότι ὁ ἵππος μου ἐχώνετο εἰς τὸν βόρβορον καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τίποτε δύο βήματα μακράν· τὸ σκότος ἦτο ψηλαφητόν. Ὅπως λοιπὸν ἠδυνήθην κατέφυγον ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα, καὶ ἐκεῖ κύπτων καὶ κεκαλυμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον, ὡπλίσθην, ὡς λέγουσι, δι' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἀναμένων τὸ πέρας τῆς καταιγίδος. Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς λάμψεως ἀστραπῆς τινος διέκρινα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑψηλὸν σῶμα ἀνθρώπου, οὗ τὰς κινήσεις καὶ τὴν διεύθυνσιν παρηκολούθησα μετὰ προσοχῆς. Καθ' ὅσον δ' ἐπλησίαζεν εἰς τὸν δίφρον μου κατὰ τοσοῦτον καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ σώματος ἐκείνου ἐμεγεθύνοντο.

« Τίς εἶ, ἀνεφώνησε μετ' ἠχηρᾶς φωνῆς.

— Καὶ σὺ τίς εἶ; ἀπεκρίθην.

— Εἶμαι ὁ δασοφύλαξ.

Τῷ εἶπον καὶ ἐγὼ τὸ ὄνομά μου, καὶ παρευθεὶς πραϋνθεὶς προσέθηκε.

— Ἆ! σεῖς εἶσθε! εἰξεύρω. Ἐπιστρέφετε εἰς τὸ κτῆμά σας;

— Τοῦτο ἐπεθύμουν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κακόν, ἀδελφέ μου!

— Πραγματικῶς δὲν χωρατεύει. »

Ζωηρὰ ἀστραπὴ κατεφώτισε τὴν μορφὴν τοῦ δεσμοφύλακος ἄνωθεν ἕως κάτω. Κεραυνοῦ δὲ κρότος ξηρὸς καὶ ῥαγδαῖος ἐπηκολούθησε τὴν ἀστραπήν, καὶ ἡ βροχὴ μετὰ διπλασίας ὁρμῆς κατεμάστιξε τὴν ἀτμόσφαιραν.

— Καὶ θὰ βαστάξῃ πολύ, εἶπεν ὁ δασοφύλαξ.

— Τί νὰ γείνῃ λοιπόν;

— Θέλετε νὰ σᾶς 'πάγω εἰς τὴν καλύβα μου; εἶπεν ἀποτόμως.

— Μετὰ χαρᾶς.

— Ἀναιβῆτε λοιπὸν εἰς τὸ κάθισμά σας ».

Καὶ προχωρήσας πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν χαλινὸν καὶ τὸν ἔσυρεν πλαγίως ἔξω τοῦ ἕλους, εἰς ὃ εἶχε προσκολληθῆ.

Καὶ ἐξεκινήσαμεν.

Ἐκρατούμην μετὰ δυσκολίας ἀπὸ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπερ δυσκόλως παρηκολούθει τοὺς δονισμοὺς καὶ τὰς ἀτάκτους κινήσεις τοῦ καθίσματος ὡς μονόξυλον ἀγρίων ἐν τῷ πελάγει. Κατεθλιβόμην βλέπων τὴν τάλαιναν μου Ἄρτεμιν ζυμώνουσαν τὸν πηλόν, βυθιζομένην ἐν τῷ βορβόρῳ, ἀναδυομένην καὶ μετ' ὀλίγα βήματα πάλιν βυθιζομένην, ἀλλὰ χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ῥεύματος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀναπνοῆς μου καὶ ἀπὸ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς μου. Ὁ δὲ δασοφύλαξ προπορευόμενος ἔκυπτεν ὁτὲ μὲν δεξιὰ

ὁτὲ δὲ ἀριστερὰ καὶ ἐφαίνετο ὥς τι φάσμα.

Οὕτω πως ἐβαδίσαμεν ἱκανὴν ὥραν· τέλος δὲ ὁ ὁδηγός μου σταθεὶς μοὶ εἶπε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας:

— Ἐφθάσαμεν, κύριε.

Τριγμὸς ἠκούσθη καὶ ταυτοχρόνως ὑλακαὶ κυνῶν πολλαὶ καὶ παρατεταμέναι. Ὑψώσας τὴν κεφαλήν, διέκρινα ὑπὸ τὴν λάμψιν ἀστραπῆς μικρὰν καλύβην ἐν τῷ μέσῳ μεγίστης αὐλῆς περιπεφραγμένης. Διὰ μικροῦ τινος παραθύρου ἐφαίνετο πρὸς τὸ βάθος ἀμυδρὸν φῶς. Ὁ δασοφύλαξ ὡδήγησε τὸν ἵππον πλησίον τῆς θύρας καὶ ἔκρουσε.

«Τώρα! τώρα!» ἀπεκρίθη φωνὴ παιδική, καὶ ἐν τῷ ἅμα δοῦπος γυμνῶν ποδῶν ἦλθεν εἰς τὰ ὦτά μου. Ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ κοράσιον δωδεκαετὲς μὲ τὸ ὑποκάμισον, ἐζωσμένον διὰ λωρίδος ὑφάσματος, ἐφάνη ἐπὶ τῆς φλιᾶς κρατοῦν φανάριον.

— Φέξε 'ς τὸν κύριον, εἶπεν ὁ ὁδηγός μου, καὶ ἐγώ, προσέθηκε, 'πὰ' νὰ βάλω μέσα τὸ ζῷο καὶ τὸ καροτσάκι»

Ἡ κόρη μ' ἐκύτταξε καὶ εἰσῆλθε φέγγουσα. Ἐγὼ δὲ τὴν ἠκολούθησα.

Ἡ καλύβη τοῦ δασοφύλακος ἦτο ὅλη ὅλη ἓν δωμάτιον καπνιστόν, χαμηλόν, γυμνόν. Ἐπὶ ξυλίνου καθίσματος ἔκειτο ὅπλον μονόκανον, ἔν τινι γωνίᾳ ἔκειτο σωρὸς ῥακίων καὶ παρὰ τὴν ἑστίαν δύο μέγιστα ἀγγεῖα πήλινα. Ἐπὶ δὲ τοῦ τραπεζίου ἵστατο σιδηροῦν στέλεχος φέρον *λουτσχίνην*, τεμάχιον πίτυος, μελαγχολικῶς καίουσαν καὶ ἑτοιμόσβεστον. Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς καλύβης ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ ἄκρου μακροῦ πασσάλου μικρὰ κοιτὶς κρεμαστή, ἧς τὸ ἕτερον ἄκρον ἦτο προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐπὶ τῶν δοκῶν.

Ἡ κόρη ἔσβεσε τὸ φανάριον καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ σκαμνίου, διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς ἀνακινοῦσα τὴν κοιτίδα, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἀντικαθιστῶσα τὴν καεῖσαν ἤδη *λουτσχίνην*. Ἐγὼ δὲ ἔβλεπον πάντα ταῦτα μετὰ καρδίας τεθλιμμένης. Ὄχι, δὲν εἶν' εὐάρεστον νὰ εἰσέλθῃς νύκτα εἰς τὴν καλύβην ῥώσσου χωρικοῦ. Τὸ ἐν τῇ κοιτίδι βρέφος ἀνέπνεε ταχέως καὶ ἐπιπόνως.

— Μόνη σου εἶσ' ἐδῶ; ἠρώτησα τὴν κόρην·

— Μόνη, ἀπεκρίθη μόλις ἀνοίγουσα τὸ στόμα.

— Εἶσαι κόρη τοῦ δασοφύλακος:

— Κόρη του, μάλιστα,» ἐψιθύρισε.

Ἡ θύρα ἔτριξε καὶ εἰσῆλθεν ὁ δασοφύλαξ κύψας. Ἀνήγειρε τὸ φανάριον ὅπερ ἡ κόρη εἶχεν ἀφήσῃ κατὰ γῆς, καὶ ἀνάψας πυρεῖον εἶπε:

— Σεῖς δὲν εἶσθε βέβαια συνειθισμένος μ' αὐτὸ τὸ φῶς».

Καὶ ἔσεισε τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης του.

Παρετήρησα τὸν φιλοξενοῦντά με. Σπανίως μοὶ συνέβη νὰ ἴδω τοιοῦτον γίγαντα. Σῶμα πελώριον, ὤμους καὶ στῆθος πλατύτατα ἀνάλογα πρὸς τὸ ὕψος του. Ὑπὸ τὸ *μπαλωμένον* ὑποκάμισόν του ἐξεῖχον οἱ ἰσχυροὶ αὐτοῦ μυῶνες, ἡ μέλαινα δὲ καὶ κυματιζομένη μακρὰ γενειὰς ἐκάλυπτε τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου του. Οἱ χαρακτῆρές του ἦσαν ἀρρενωποὶ καὶ αὐστηροὶ διὰ τῶν μακρῶν δὲ καὶ πυκνῶν βλεφαρίδων του διέλαμπον τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν δικόρων ὀφθαλμῶν του. Στηρίξας δὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχίων ἐστάθη ἐνωπιόν μου.

Ἐγὼ δὲ τὸν ηὐχαρίστησα ακὶ ἠρώτησα τὸ ὄνομά του.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Θωμᾶς, ἀλλὰ μὲ λένε καὶ ἀγριάνθρωπο:

— Ἄ! σὺ εἶσαι ὁ Ἀγριάνθρωπος!

Καὶ τὸν παρετήρησα μετὰ διπλασίας περιεργίας. Πολλάκις ἤκουσα παρὰ πολλῶν πολλὰς διηγήσεις περὶ τοῦ δασοφύλακος τούτου, ὃν οἱ χωρικοὶ ἐφοβοῦντο ὡς ὀργὴν Θεοῦ. Κατὰ τὸ λέγειν αὐτῶν δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος δραστηριώτερος αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον δεμάτιον ξύλων ἠδύνατο νὰ λάβῃ τις ἐκ τοῦ δάσους, χωρὶς νὰ τὸ νοήσῃ, καθ' οἵαν-δήποτε ὥραν καὶ οἷα δήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπέπιπτεν ὡς χάλαζα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἦτο δὲ τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ τὸν διαφθείρῃ διὰ δώρων ἢ νὰ τὸν ἀπατήσῃ. Οὔτε οἶνος οὔτε χρήματα, οὔτε δεήσεις, οὔτε πανουργίαι, οὔτε οὐδὲν ἄλλο εἶχε τοσαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ τὸν μαλάξῃ. Πολλάκις τῷ ἔστησαν παγίδας εἰς ἃς πάντως θὰ συνελαμβάνετο πᾶς ἄλλος, πλὴν αὐτοῦ· ἐγίνωσκε ταῦτα πάντα καὶ ἐγέλα μετὰ περιφρονήσεως. Ταῦτα καὶ παραπλήσια διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ.

—«Σὺ λοιπὸν εἶσαι ὁ ὀνομαζόμενος Ἀγριάνθρωπος! ἐπανέλαβον. Αἵ, ἀδελφέ μου, ἤκουσα νὰ γίνεται λόγος πολὺς περὶ σοῦ. Λέγουν ὅτι δὲν ἔχεις 'ταίρι ὅταν κατατρέχῃς τοὺς δυστυχεῖς.

— Τὸ χρέος μου κάμνω, ἀπεκρίθη σοβαρῶς· Θέλω νὰ βγάζω τιμημένα τὸ ψωμὶ ποῦ μοῦ δίνει ὁ ἀφέντης μου.»

Καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ζώνης του μικρὸν πέλεκυν ἄριστα ἠκονημένον, ἐκάθησε κατὰ γῆς καὶ ἤρχισε νὰ πελεκᾷ *λουτσχίνας*.

—«Καὶ δὲν ἔχεις γυναῖκα; τὸν ἠρώτησα.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του μετὰ πλείονος ζέσεως.

— Ἀπέθανε;

— Ὄχι.... ναί, σὰ θέλετε, 'πέθανε.»

Καὶ ἐγὼ μὲν ἐσιώπησα, ἐκεῖνος δὲ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρετηρήσας με, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος μεστοῦ χολῆς: «Ἔφυγε μὲ ἕναν ὁ ὁποῖος ἦτον περαστικὸς ἀπὸ ἐδῶ.»

Τὸ μωρὸν ἀφυπνισθὲν ἐκραύγαζεν· ἡ δὲ κοράσις ἥτις αὐτομάτως πως ἔκρυπτεν ἐξ ἐντροπῆς τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, ἀνορθωθεῖσα βιαίως παρετήρησεν ἐν τῇ κοιτίδι.

— Ἔ! εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν κόρην του, 'πᾶρτ' αὐτὸ καὶ δός του.»

Καὶ τῇ ἔδωκε θήλαστρον πλῆρες γάλακτος.

— Ποῦ λέτε.. μ' ἄφησ' ἐμένα... 'ς τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ.....ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ μωρό! ὑπέλαβε μετὰ φωνῆς βαθείας καὶ δεικνύων τὴν κοιτίδα. Προχωρήσας δὲ μέχρι τῆς θύρας, ἐπανῆλθε πάλιν καὶ μοὶ εἶπε:

— «Ἄχ! κύριε, δὲν τρῶτε μ' εὐχαρίστησι τὸ ψωμί μας, καὶ ἔτυχε, καθὼς πάντοτε δά, νὰ μὴ ἔχωμε τίποτ' ἄλλο παρὰ ψωμί.

— Δὲν πεινῶ.

— Ἐζυμώσαμε τώρα καὶ πέντε 'μέρες· ψωμὶ ἔχομεν, ἄλλο τίποτα δὲν ἔχω νὰ σᾶς δώσω. Νὰ ἀνάψω τὸ σαμαβάρι, τί βγαίνει; τσάϊ δὲν ἔχει. Ἀλήθεια, πά' νὰ 'δῶ τί κάν' ἡ φοράδα.»

Καὶ ἐξελθὼν ἔκλεισε τὴν θύραν.

Ἔρριψα πάλιν τὰ βλέμματά μου περὶ ἐμαυτόν, καὶ ἡ καλύβη μ' ἐφάνη ἔτι σκυθρωποτέρα ἢ π ότερον. Ὀσμὴ πικρὰ καπνοῦ ἐκράτει τὴν ἀναπνοήν μου ἐν τῷ λάρυγγι. Ἡ κορασὶς ἵστατο ἀκίνητος κάτω νεύουσα καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐκίνει τὴν κοιτίδα ἐπαναφέρουσα αἰδημόνως πρὸς τοὺς ὤμους της τὸ βαθμηδὸν καταπίπτον ὑποκάμισόν της, οἱ δὲ γυμνοὶ πόδες της ἐκρέμαντο ἀκίνητοι.

—«Πῶς σε λέγουν; τὴν ἠρώτησα.

— Οὐλίτα, ἀπεκρίθη ταπεινοῦσα ἔτι μᾶλλον τὸ περίλυπον πρόσωπόν της.

Ὁ δασοφύλαξ εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησε. Μετὰ στιγμιαίαν δὲ σιγὴν εἶπε:

— Ἡ ἀνεμοταραχὴ ἔπεσε· ἂν θέλετε ἔρχομαι μαζί σας ὡς τὴν ἄκρη τοῦ δάσους.»

Ἠγέρθην. Ὁ δὲ δασοφύλαξ ἔλαβε τὸ ὅπλον του καὶ παρετήρει τὸ καψύλιον.

«Διατί τὸ ὅπλον; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐκεῖ πέρα κατὰ τὸ ρέμμα, καὶ ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέρος, κόβουν ξύλα, εἶπεν ἀποκρινόμενος μᾶλλον εἰς τὸ αὐστηρόν μου βλέμμα ἢ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.

— Καὶ ἀπ' ἐδῶ τ' ἀκούεις!

— Ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀκούω μακρύτερα.

Ἐξήλθομεν ὁμοῦ. Ἡ βροχὴ εἶχε σταθῇ. Μακρὰν δὲ ἐφαίνοντο παμμεγέθη σύννεφα συνωθούμενα, ἐκ διαλειμμάτων ἤστραπτεν ἀλλ' ὑπεράνω ἡμῶν ὁ οὐρανὸς ἦτο βαθὺς κυανοῦς, καί τινες ἀστέρες διεφαίνοντο διὰ τῶν ἀπερχομένων ὀμβροφόρων νεφελῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ περιφέρειαι τῶν καταβεβρεγμένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων δένδρων ἐφαίνοντο ἤδη ἀποτυπούμεναι ἐν τῇ σκιᾷ. Ὁ δασοφύλαξ ἐξέβαλε τὸν κοῦκκόν του καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν γῆν.

— «Νά, νά, εἶπεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα πρὸς δυσμάς. Κυττάξετε 'ς τὴ ζωή σας τί νύκτα ἐδιάλεξαν!»

Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ἤκουσα ἢ τὸν τριγμὸν τῶν φύλλων τῶν πέριξ δένδρων.

— Καλά! καλά! προσέθηκε καὶ ἐπορεύθη νὰ φέρῃ τὸν ἵππον καὶ τὸν δίφρον μου. Ἐγὼ σᾶς φτειάνω.

— Ἄφες τὸ ἄλογό μου, ἀκούεις; θέλω νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζί σου εἰς τὸ ῥεῦμα, θὰ μοῦ τὸ ἐπιτρέψῃς.

— Καλά, ἀπεκρίθη παραιτῶν τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου. Ἔτσι δὰ θὰ κάνωμε μιὰ μὲ τὸ χέρι μας καὶ θὰ τοὺς συλλάβωμε. Καὶ σὰν γυρίσωμε ἔρχομαι καὶ ἐγὼ ἔπειτα μαζί σας. Πᾶμε.»

Καὶ ἐξεκινήσαμεν. Ἐκεῖνος ἐβάδιζε ταχέως, ἐγὼ δὲ καίτοι οὐχὶ τόσον ὠκύπους τὸν παρηκολούθουν ἀξιόλογα. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ νοήσω πῶς ἠδύνατο νὰ κατευθύνεται μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος. Ἐνίοτε ἵστατο ἵνα κάλλιον βεβαιωθῇ ποῦ ἀκριβῶς ἔκοπτεν ὁ πέλεκυς.

— «Ἀκοῦτε, ἀκοῦτε! ἆ! νὰ τώρα δὰ ἀκούσατε;

— Μὰ ποῦ;» ἀπεκρινόμην ἐγώ.

Ἐκεῖνος δὲ ὑψῶν τοὺς ὤμους δὲν ἀπεκρίνετο.

Κατέβημεν εἰς χαράδραν τινά, ὅπου μ' ἐφάνη ὅτι ὁ ἄνεμος ἦτο ἐλαφρότερος, καὶ τότε ἤκουσα τακτικὰ κτυπήματα, καὶ τὰ διέκρινα καθαρά. Ὁ δασοφύλαξ μὲ παρετήρησε καὶ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἐξηκολουθήσαμεν δὲ τὴν πορείαν ἀνὰ μέσου πτερίδων καὶ καθύγρων σκολύμων..... κρότος παρατεταμένος καὶ ὑπόκωφος ἀντήχησε.....

— «Ἔπεσε τὸ δένδρον», εἶπεν ὁ δασοφύλαξ

Ἐν τούτοις ὁ οὐρανὸς κατὰ μικρὸν ἐκαθαρίζετο, ἀλλ' ἐν τῷ δάσει δὲν ἠδύνασο νὰ διακρίνῃς τρία βήματα μακράν.

Τέλος ἐξήλθομεν τῆς χαράδρας.

«Σταθῆτ' ἐδῶ δά,» μοὶ εἶπε μετὰ φωνῆς βαθείας ὁ δεσμοφύλαξ. Καὶ κύψας καὶ κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ὅπλον ἐξηφανίσθη διὰ μέσου τῶν θάμνων. Προσεπάθουν νὰ ἀκούσω τι μετὰ πολλῆς προσοχῆς· ἀλλὰ δὲν μ' ἄφινεν ὁ συνεχὴς τοῦ ἀνέμου θόρυβος. Ἤκουσα ὅμως πολὺ πλησίον μου μικρὰ καὶ ξηρὰ κτυπήματα τοῦ πελέκεως, ἀποκόπτοντος τὰ κλαδία τοῦ καταπεσόντος δένδρου· τροχοὶ ἁμαξίου ἔτριξαν, ἵππος ἐπταρμίσθη.......

«Ἄλτ! 'ς τὸν τόπο!» ἀντήχησεν αἴφνης κεραυνοβόλος φωνή. Ἄλλη δέ τις φωνή, ἀλλὰ θρηνώδης, προσεπάθησε νὰ ἀποκριθῇ, αἱ δύο φωναὶ συνεχύθησαν, καὶ ἔρις δεινὴ συνήφθη.

— «Βρέ τί μωρολογᾷς, τρελοκούφθαλο, τί μωρολογᾷς! ἀνέκραξεν ὁ δασοφύλαξ, ποῦ θὰ μοῦ πᾷς;»

Ἔδραμον πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχοντο αἱ κραυγαὶ προσκόπτων ἀνὰ πᾶν βῆμα καὶ μετὰ δυσκολίας ἔφθασα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἐπὶ τοῦ κατὰ γῆς κειμένου δένδρου ὁ δασοφύλαξ εἶχεν ἀνατρέψῃ τὸν δύσμοιρον χωρικόν, τὸν εἶχεν ὑποκάτω του καὶ διὰ τῆς ζώνης του τὸν ἔδενεν ὀπι-

τυπικὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν κ. Ἀναστάσιον λέγων ὅτι εἶχα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν θεῖόν μου νὰ τελειώσω κἄτι ἐργασίας του ἐκεῖ. Μένω εἰς τὴν πόλιν μέχρι τῆς τετάρτης, ποῦ θὰ περάσῃ τὸ ἀτμόπλοιον, καὶ φεύγω διὰ τὰς Ἀθήνας, γράφων ἓν γράμμα πρὸς τὸν γείτονά μου ὅτι δῆθεν αἰφνιδία ἀνάγκη μὲ προσκαλεῖ κατεπειγόντως νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν...

Πῶς ἤρχισεν ἡ σημερινὴ ἡμέρα καὶ πῶς ἐτελείωσε! Ἔπαιξα τὴν εὐτυχίαν μου ὡς χαρτοπαίκτης, ἐκέρδισα τόσα δι' ὀλίγας ὥρας καὶ πάλιν τὰ ἔχασα ὅλα διὰ μιᾶς. Κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναπολῶ τώρα ἓν πρὸς ἓν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν συσσωρευμένα, συσσωματωμένα εἰς μίαν μόνην ἡμέραν· τόσα πολλά, ἀπροσδόκητα, γοητευτικά! Ὅσα φέρν' ἡ ὥρα δὲν φέρνει ὁ χρόνος! Εἰς ποῖον ἄλλον ἢ εἰς ἐμὲ ἐφαρμόζεται τὸ δημῶδες αὐτὸ λόγιον;

Καὶ μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ σχέδια καὶ εἰς ὅλας τὰς σκέψεις μία γλυκεῖα μορφὴ πτερυγίζει καὶ δύο ὀφθαλμοὶ λαμπροὶ ὡς ἀστέρες νομίζω ὅτι φωτίζουν τὸ σκιερόν μου δωμάτιον καὶ προσηλοῦνται ἐπιπληκτικοί, ἀπηνεῖς ἐπ' ἐμοῦ... Ὦ Ἀμαρυλλίς, διότι δὲν ἔχεις ἄλλο ὄνομα δι' ἐμέ, Ἀμαρυλλίς, Νύμφη τῶν δασῶν, γόησσα! Ἦτο πεπρωμένον λοιπὸν νὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν, διὰ νὰ ὑποστῶ τὴν διπλῆν τυραννίαν, πρῶτον τῆς μοναδικῆς ἀφελείας σου, τῆς ἀπαραμίλλου χάριτός σου καὶ ἔπειτα τῆς ἀγερώχου ὀργῆς σου......»

Τὰ μετὰ ταῦτα φύλλα ἦσαν πλήρη παραλογισμοῦ ὁλονὲν κορυφουμένου, ὃν ἐδικαιολόγει ἄλλως τε ἡ ψυχολογικὴ τρικυμία τοῦ Στεφάνου ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τοῦ μοσχάτου οἴνου τοῦ κ. Ἀναστασίου, ὅστις δὲν διακρίνεται διὰ τὴν ἐλαφρότητά του.

Νομίζω γελοῖα τὰ ἐξ ἐφόδου αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἀνάπτουν ἔξαφνα καὶ ἀναδίδουν φλόγας καὶ παράγουν κρότους ὡς τὰ πυροτεχνήματα, διὰ νὰ μεταβληθοῦν μετ' ὀλίγον εἰς στάκτην. Ἀλλ' ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὡμολόγουν ἐνδομύχως ὅτι τὸ διὰ μιᾶς ἀναπτυχθὲν αἴσθημα τοῦ φίλου μου ἦτο δικαιολογημένον, ἄφευκτος συνέπεια τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς εὑρέθη, καὶ δὲν διστάζω νὰ προσθέσω ὅτι, ὅστις δήποτε ἂν ἦτο εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἐπάθαινε τὰ αὐτὰ ἂν ὄχι χειρότερα. Κωμικαὶ μόνον ἦσαν αἱ περὶ ἀναχωρήσεως σκέψεις καὶ τὰ τοιαῦτα μελοδραματικά, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ τραγικῆς τινος λύσεως, ἐνῷ εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι μετὰ τὰ σύννεφα τῆς ὀργῆς ἐπέρχεται αἰθρία γλυκυτέρα — ἀλλ' ὁ Στέφανος, δὲν εἶνε φαίνεται δυνατὸς εἰς τὴν μετεωρολογίαν τοῦ ἔρωτος!.. Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἐκοιμήθην καὶ ὠνειρεύθην ζωντανήν, ζωντανὴν τὴν σκηνὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ Ἀμαρυλλὶς ἔτεινε πρὸς τὸν καλότυχον φίλον μου τὰς παλάμας πλήρεις ὕδατος. Τί ὡραῖον θέμα διὰ ζωγράφον!...

Ε'.

Πρωΐ, πρωῒ ἤμην εἰς τοῦ Στεφάνου:

— Μὰ 'ξεύρεις, ἀδελφέ, πῶς μοῦ ἐχάλασες τὴν ἡσυχίαν μὲ ταῖς ἱστορίαις σου; Μ' ἔβαλες εἰς περιέργειαν, καὶ μὲ ἄφησες ἴσα ἴσα εἰς τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος χθὲς τὸ βράδυ. Τὴν συνέχειαν λοιπὸν καὶ σύντομα ὅσον ἠμπορεῖς.

«—Τὸ πρωῒ ἐσηκώθηκα μὲ πρισμένα μάτια πολὺ ἀργά, μὲ εἶχε πάρῃ ἕνας ὕπνος 'σὰν λήθαργος. Τόσῳ ποῦ ὁ ἐπιστάτης εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ὑποθέτῃ μὴν ἦμαι ἄρρωστος. Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρὸς τὴν χθεσινὴν μ' ἔπληττε καὶ μὲ παρώργιζε. Εἷς χωρικὸς ἦλθε νὰ μὲ παρακαλέσῃ νὰ τοῦ κάμω μίαν ἀναφοράν, καὶ τοῦ ὡμίλησα μὲ τόσον ἄσχημον τρόπον, ὥστε τὰ ἐμάζευσε κ' ἔφυγε σὰν βρεγμένη γάτα. Τὸ μεσημέρι ἦλθεν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ μοῦ ἔφερεν ἐπιστολὴν τοῦ θείου μου καὶ ἐφημερίδας ἀθηναϊκάς. Αὐταὶ μὲ ἀπησχόλησαν ἐπί τινας ὥρας· τὰς ἀνέγνωσα ἀπὸ τὰ κύρια ἄρθρα μέχρι τῆς τελευταίας γνωστοποιήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχα κάμῃ ποτέ. Ἀλλ' ἤθελα νὰ σκοτώνω καιρόν.—Ἔπρεπε νὰ γράψω πρὸς τὸν θεῖόν μου· ἐκάθησα λοιπὸν κ' ἔγραψα διὰ μακρῶν περὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τοῦ τόπου, περὶ τῶν διαφόρων χωρικῶν καὶ τῆς ἐλπιζομένης καλῆς ἐσοδείας, καὶ ὀλίγα περὶ τοῦ κ. Ἀναστασίου ἐπαινετικά, ἐννοεῖται — καὶ διὰ τὴν κόρην του τίποτε. Μὲ τὴν συνειθισμένην ὑποψίαν εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐφοβούμην ὅτι, μίαν λέξιν ἂν ἔλεγα, θὰ τὰ ἐμάντευεν ὅλα ὁ θεῖός μου. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔγραψα ὅτι χωρὶς ἄλλο ἀναχωρῶ τὴν τετάρτην. Ἔπειτα, ἀφοῦ ἐτελείωσα καὶ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν καὶ ἔφαγα πολὺ ὀλίγον, ἐπῆγα καὶ ἐκλείσθηκα εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ἐπάνω εἰς τὸ παράθυρον ἦσαν ἀκόμη τὰ τριαντάφυλλα τὰ ὁποῖα μοῦ εἶχε δώσῃ πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἐκείνη. Τὸ βράδυ ὅταν ἐγύρισα δὲν τὰ ἐπρόσεξα καθόλου καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν μαζί μου κλεισμένα· αὐτὰ θὰ ἔκαμαν καὶ τόσον βαρὺν τὸν ὕπνον μου. Τὰ ἔβλεπα τώρα μαραμένα, γυρμένα κάτω ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον τὸ πήλινον ὅπου τὰ εἶχα βάλῃ. Ἐπλησίασα καὶ μόλις τὰ ἤγγισα ἐμάδησαν καὶ ἐσκορπίσθησαν. Τὸ ἀγγεῖον ἦτο ραγισμένον καὶ ὅλον τὸ νερὸν εἶχε στραγγίσῃ. Μόνον μίαν ἡμέραν ἐβάσταξαν, εἶπα, μίαν ἡμέραν!... ὅσον καὶ ἡ εὐτυχία μου! Καὶ ἐνῷ ἡ καρδία μου ἐσπαράσσετο, ἔβλεπα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν λογισμόν μου νὰ περνοῦν μία, μία, αἱ εἰκόνες τῆς εὐτυχίας μου. Πρῶτα ἐκεῖ εἰς τὸ κιόσκι τὴν γοητευτικὴν ἐντύπωσιν ποῦ μοῦ ἔκαμε μὲ τὰ ῥόδα καὶ τὰ κεράσια της, ἔπειτα ὅταν εἰργάζετο ἐμπρὸς εἰς τὸν ἐργαλειόν, ἔπειτα ὅταν ἐτάγιζε τὰ περιστέριά της, ἔπειτα ὅταν μ' ἐπότιζε νερόν, καὶ

τέλος — ἡ καταστροφὴ — ὅταν ἐπέταξε τἀμάραντα εἰς τὴν θάλασσαν....

Πρὶν πέσῃ ὁ ἥλιος εἶπα νὰ μοῦ ἑτοιμάσουν τὸ ἄλογον· ἵππευσα καὶ ἐτράβηξα κατὰ τὸ δάσος· ἤθελα ἀέρα, τόπον ἀνοικτόν, ἐπήγαινα τυχαίως ὅπου μ' ἐπήγαινε τὸ ἄλογον. Ὅταν ἐβγῆκα εἰς ἀνοικτὸν κάμπον, ἄρχισα νὰ τρέχω ὡσὰν δαιμονισμένος, αἱμάτωσα τὰ πλευρά του ἀπὸ ταὶς σπηρουνιαὶς, τὸ ἔκαμα καὶ ἄφριζε, τὸ κατετυράννησα. Τί ἔπταιε τὸ ἄλογον; τίποτε βέβαια, ἀλλὰ ἤθελα κάπου νὰ ξεθυμάνω. Ἔπειτα καθὼς ἔτρεχα, ἔσχιζα τὸν ἀέρα, ἔννοιωθα τὴ δροσιὰ νὰ κτυπᾷ τὸ πρόσωπον, τὸ μέτωπόν μου καὶ μοῦ ἔκαμνε καλόν, πολὺ καλόν. Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω καλά, καλὰ, κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν εὑρέθηκα μετὰ κάμποσην ὥραν ἀκριβῶς εἰς τὴν *Βρυσοῦλαν* κάτω ἀπὸ τὰ πλατάνια. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἄλογον, καὶ τότε παρετήρησα εἰς τί κατάστασιν τὸ εἶχα κάμῃ: ἦτο καταιματωμένον, ἱδρωμένον καὶ ἔτρεμε. Τὸ ἐλυπήθηκα καὶ τὸ ἐπεριπάτησα διὰ νὰ ξεκουρασθῇ ὀλίγον καὶ νὰ ξεϊδρώσῃ. Ἔπειτα ἐπῆγα καὶ ἔπια νερόν... ἀπὸ τὰ ἰδικά μου χέρια αὐτὴν τὴν φοράν. Δέν μου ἔκαμνε ἡ καρδιὰ νὰ φύγω· μοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶχε μείνῃ ἐκεῖ κάτι ἀπὸ ἐκείνην, ἀπὸ τὴν χάριν της, ἀπὸ τὴν εὐμορφιάν της, μοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ γυρίσω ἔξαφνα καὶ θὰ τὴν ἰδῶ εἰς τὸ πλάγι ὅπως τὴν περασμένην ἡμέραν. Ἔξαφνα τὸ βλέμμα μου ἔπεσεν εἰς κἄτι τι ἄσπρον πραγματάκι κάτω εἰς τὸ χῶμα. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα ὅτι εἶνε πετραδάκι· τὸ ἐπάτησα μὲ τὸ πόδι καὶ εἶδα ὅτι εἶνε χαρτί. Χαρτὶ εἰς τὴν ἐρημίαν; δὲν εἶνε πολλοὶ ἐκεῖνοι ποῦ τὸ μεταχειρίζονται. Μήπως μοῦ ἔπεσε ἀπὸ τὴν τσέπην; Σκύπτω, τὸ παίρνω, τὸ ἀνοίγω· ἦτο γράψιμον ἄγνωστον, λεπτόν, γυναικεῖον, μὲ μολυβδοκόνδυλον γραμμένον. Δὲν ἄργησα νὰ ἐννοήσω ὅτι ἦτο τῆς Ἀμαρυλλίδος καὶ ὅτι θὰ τῆς ἔπεσε τὴν περασμένην ἡμέραν ἐκεῖ. Εἶχε τίτλον: *Ἡ θερίστρια* καὶ ἀπὸ κάτω γραμμένους στίχους. Οἱ πρῶτοι ἦσαν ἐκεῖνοι, ποῦ τὴν ἄκουσα νὰ τραγουδῇ εἰς τὸν κῆπον, ἀλλ' εἶχον καὶ συνέχειαν· ἄκουσέ τους ὅλους· ἀξίζουν τὸν κόπον:

Φύσ', ἀγεράκι τῆς αὐγῆς,
Κ' ἔλα νὰ μὲ δροσίσῃς
Καί, σὺ Ἥλιε, ἄργησε νὰ 'βγῇς,
Γιατὶ θὰ μὲ μαυρίσῃς.

Τὰ στάχυα γέρνουνε βαριά,
Δρεπάνι καρτεροῦνε·
Ἐμπῆκαν 'ς τὸ θέρος τὰ χωριά,
Τ' ἀλώνια ἀνθοβολοῦνε.

Κ' ἂν εἶμαι κόρη ζηλευτή,
Τὸν ἀργαλειὸ θ' ἀφίσω·
Ἔχω πατέρα δουλευτὴ
Καὶ πάω νὰ θερίσω.

Μ' ἕνα δρεπάνι κοφτερὸ
Θερίζω τὰ σιτάρια,
Μὲ μιὰ ματιά μου 'ς τὸ χορὸ
Θερίζω παλληκάρια!

Φαίνεται κάπου εἶχ' εὕρῃ τοὺς στίχους αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶχε ἀντιγράψῃ...Ἐφίλησα τὸ πολύτιμον χαρτί, τὸ ἔκρυψα καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔννοιωσα τόσην χαρὰν, ὥστ ἐξέχασα ὅλαις ταὶς πίκραις μου.

Μὴν ἐρωτᾷς δὰ τί ἐτράβηξα εἰς τὸν γυρισμόν! Ἔχασα τὸν δρόμον, καὶ ἂν δὲν εὑρίσκετο κάποιος χωρικὸς θὰ ἐξενυκτοῦσα βέβαια μέσα εἰς τὸ δάσος. Ἔφθασα νύκτα σχεδὸν εἰς τὸν πύργον, κ' εὑρῆκα ἐκεῖ κάτι ποῦ δὲν τὸ ἐπρόσμενα καθόλου: ἐπισκεπτήριον τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ μίαν σημείωσιν ὅτι ἦλθε καὶ δὲν μ' εὑρῆκε πάλιν καὶ ὅτι τὸ πρωῒ μὲ προσμένει εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Πολὺ καλά, εἶπα, θὰ κάμω βέβαια καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν καὶ αὔριον τὸ ἀπόγευμα χαίρετε δάση καὶ βουνὰ καὶ θυμωμέναι Ἀμαρυλλίδες! Τὸ εἶχα πάρῃ ἀπόφασιν καὶ ἔγεινα στωϊκώτατος· ἔφαγα μὲ ὄρεξιν διαβολεμένην, καὶ εἶπα ξηρά, ξηρὰ εἰς τὸν ἐπιστάτην ὅτι τὴν ἐρχομένην φεύγω. Αὐτὸς ἄνοιξεν ὅσον ἠμπόρεσε τὰ μικρά του μάτια καὶ μ' ἐκύτταξε 'σὰν νὰ μὴν ἄκουσε καλά. Τοῦ ἐξήγησα ὅτι ἔχω κάτι ἐργασίαις τοῦ θείου μου εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶνε ἀνάγκη. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ τὴν λύπην του ποῦ θὰ φύγω καὶ τέτοια. Ἐκοιμήθηκα θαυμάσια, χωρὶς κανὲν ὄνειρον. Πρωΐ, πρωῒ ἐσηκώθηκα· ἔδεσα τὰ ροῦχά μου, ἑτοίμασα τὸν σάκκον μου, ὅλα δι' ἀναχώρησιν καὶ παρήγγειλα τοῦ ἐπιστάτου νὰ ἔχῃ ζῶα τὸ ἀπόγευμα.

Ἐπῆγα πεζὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ἐκκλησάκι τοῦ κ. Ἀναστασίου· εἶνε μικρὸν κάτασπρον, καθαρόν, εὔμορφα στολισμένον μέσα, καὶ ἀπέξω ὁμοιάζει μὲ σπιτάκι χωρικοῦ, μόνον ποῦ ἔχει ἕνα σταυρὸν εἰς τὰ κεραμίδια καὶ ἕνα σήμαντρο κρεμασμένο εἰς τὸ πλάγι. Μέσα ἦτον γεμᾶτον ἀπὸ γυναῖκες μὲ τὰ κυριακάτικά τους· εἰς τὸ μέσον ἐστέκετο ἐκείνη ἀφωσιωμένη εἰς τὴν λειτουργίαν. Οἱ ἄνδρες ἦσαν μαζευμένοι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν, διότι δὲν ἐχωροῦσαν μέσα καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐκάθητο ἐπὶ ξυλίνου ἑδωλίου ἀσκεπής. Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἀντήλλαξα ὀλίγας λέξεις μαζί του. Ἐκείνη φαίνεται πῶς ἤκουσε τὴν φωνήν μου· μοῦ ἔρριξε μίαν ματιὰν καὶ μ' ἐχαιρέτισεν ἁπλῶς διὰ τῆς κεφαλῆς, ἔπειτα προσηλώθη πάλιν εἰς τὴν λειτουργίαν. Δὲν διακρίνομαι, καθὼς εἰξεύρεις, διὰ τὴν εὐλάβειάν μου, ἀλλὰ τί τὸ θέλεις; ἡ ἡσυχία ἐκείνη, τόσον διάφορος ἀπὸ τὴν ταραχήν, ἡ ὁποία βασιλεύει εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεώς μας, ἡ ἀληθινὴ πίστις, ἡ ὁποία ἐζωγραφεῖτο εἰς τὰς μορφὰς τῶν ἁπλῶν ἐκείνων ἐνοριτῶν, χλοερὰ ἡ

φύσις ἡ ὁποία μ' ἐπεριτριγύριζε, ἀκόμη ἴσως ἡ ψυχικὴ κατάστασίς μου μ' ἔκαμναν νὰ παρακολουθῶ τὴν ἱερουργίαν μετ' ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως καὶ ἐνδιαφέροντος, ὅπως ἄλλοτε πρὸ πολλοῦ, ὅταν ἤμην παιδίον καὶ ἔλεγα τὸν Ἀπόστολον εἰς τὴν ἐνορίαν μας. Ἡ λειτουργία ἐτελείωσε, οἱ χωρικοὶ ἐπῆραν τὸ ἀντίδωρόν των καὶ ἀνεχώρησαν καὶ ἡ Ἀμαρυλλὶς ἀπεφάσισε τέλος πάντων νὰ ἐξέλθῃ τελευταία, ἀφοῦ ὡμίλησε μὲ ὅλας τὰς χωρικὰς καὶ ἐχάϊδευσε καὶ ἐφίλησε τὰ παιδιὰ ὅλα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐτριγύριζαν ὅπως τὴν προπερασμένην ἡμέραν τὰ περιστέρια της.

Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν, τὴν σύγχυσίν μου, ὅταν τὴν βλέπω νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ γελαστὴ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὸ χέρι μὲ ὅλην τὴν καρδιά της. Οὔτε θυμός, οὔτε ψυχρότης, οὔτε σκιὰ μνησικακίας εἰς τὸ βλέμμα της, τὸ ὁποῖον ἔλαμπε καθαρὸν ὅπως ὁ οὐρανός.

— Καλημέρα σας, μοῦ εἶπε· πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἐκκλησίτσα μου, ἐγὼ τὴν περιποιοῦμαι ἐγὼ ἔδωσα καὶ τὸ σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς· ἔλᾶτε μέσα λοιπόν, τί φοβεῖσθε 'σὰν κολασμένος!..

Μ' ἔσυρε σχεδὸν ἀπὸ τὸ χέρι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ μοῦ ἔδειξε τὰς εἰκόνας καὶ τὰ κανδύλια.

— Ὅλα ἐγὼ τὰ ἔχω διαλέξῃ, ἐψιθύρισεν, ὡσὰν νὰ ἐφοβεῖτο μήπως ταράξῃ τὴν ἁγίαν γαλήνην τῆς ἐκκλησίας. Ἰδέτε ἐδῶ αὐτὴν τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα· εἶνε ἡ ἁγία Αἰκατερίνη, ἔτσι λέγεται καὶ ἡ ἐκκλησία, ἦτο τὸ ὄνομα τῆς μητέρας μου.

Ἡ φωνή της εἶχεν ἀλλοιωθῇ, ὅταν ἐπρόφερε τὰ τελευταῖα λόγια.

— Αἰκατερίνη ἔλεγαν καὶ τὴν ἰδικήν μου μητέρα, εἶπα.

Μ' ἐκύτταξε μετὰ συμπαθείας.

— Δὲν ζῇ οὔτε ἡ ἰδική σας;...

Καὶ τὸ εἶπε μ' ἕνα τόνον αὐτό, ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἰπῇ: καὶ σεῖς λοιπὸν ἠξεύρετε τί θὰ εἰπῇ νὰ μὴν ἔχῃ κανεὶς μητέρα;

Σὲ βεβαιῶ ὅτι ἐδάκρυσα...

— Πᾶμε τώρα νὰ σᾶς δείξω τὸ μνῆμά της καὶ τῆς ἀδελφῆς μου; εἶνε ἐδῶ ἀπ' ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν πεντ' ἕξ κυπαρίσσων εἶνε κοντὰ κοντὰ τὰ δύο μνήματα τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς της· ἁπλᾶ, ἁπλᾶ, σκεπασμένα μὲ χλόην καὶ ἄνθη, ἔχουν μόνον στόλισμα ἀπὸ ἕνα μαρμάρινον σταυρόν. Ὁ σταυρὸς τῆς ἀδελφῆς της φέρει τὸ ὄνομα *Ἑλένη*. Εἰς κάθε σταυρὸν παρετήρησα κρεμασμένον ἀπὸ ἕνα στέφανον ἐξ ἀμαράντων. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐταράχθηκα. Ἐκείνη μὲ παρετήρησε βέβαια καὶ ἐμάντευσε τὴν ἀφορμήν· προσήλωσεν εἰς ἐμὲ τὰ φωτερά της μάτια καὶ εἶπε μὲ φωνὴν τῆς ὁποίας ἡ γλυκύτης μοῦ ἐσπάραξε τὴν καρδιά:

— Εἶνε λοιπόν, κύριε Στέφανε, πολὺ ἀστεῖον νὰ μαζεύῃ κανεὶς ἀμάραντα;

Τί ν' ἀποκριθῶ; ἐκοκκίνιζα ὡς ἔνοχος καὶ ἐχαμήλωσα τὰ βλέμματα.

Ἡ καλὴ κόρη ἤθελε λοιπὸν τἀμάραντα διὰ νὰ στολίσῃ τὰ μνήματα τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς της; Τώρα ἐννόησα, καὶ ἐδικαίωσα τὴν ὀργήν της καὶ τὴν λύπην της· τὴν εἶχα πειράξῃ κατάκαρδα.

Προσεπάθησα νὰ ἐξιλεωθῶ ἐπιδεικνύων εἰλικρινῆ μετάνοιαν διὰ τῆς διαγωγῆς μου, καὶ δὲν ἐτόλμησα τὸ παραμικρὸν ν' ἀντείπω πλέον πρὸς τὴν Ἀμαρυλλίδα καθ' ὅλην τὴν πρωϊνήν μας συνομιλίαν, ἥτις παρετάθη μέχρι τῶν 9 εἰς τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο κιόσκι καὶ εἰς τοὺς δρομίσκους τοῦ ἐκτεταμένου κήπου. Καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ πολλὴν ὄρεξιν παρηκολούθει τὴν εὐθυμίαν μας καὶ θύμωσε σχεδόν, ὅταν εἶπα ὅτι θὰ φύγω πρὶν μὲ κλείσῃ ἡ ζέστη...

Εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι οὔτε ἰδέαν εἶχον πλέον περὶ ἀναχωρήσεως; Καὶ τί καλὰ ποῦ δὲν εἶχα προφθάσῃ νὰ εἰπῶ τίποτε περὶ τῆς ἀποφάσεώς μου εἰς τὸν γείτονά μου. Τι θὰ ἔκαμνα τότε σὲ παρακαλῶ; ἢ ἔπρεπε νὰ φύγω θέλων καὶ μή, ἢ θὰ ἐγινόμην γελοῖος μένων—καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι πάντοτε θὰ ἐπροτιμοῦσα τὸ δεύτερον...

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παράξενος μοῦ ἐφαίνετο ἡ συμπεριφορὰ τῆς κόρης· εἰς ὀλίγας ὥρας ν' ἀλλάξῃ ἔτσι; Ἐνῷ ἐπρόσμενα χειμῶνα νὰ εὕρω ἄνοιξιν; Δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω αὐτό!

Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν τοῦ ἐπιστάτου, ὅταν μὲ εἶδε νὰ λύνω πάλιν τὰ ροῦχά μου, καὶ ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι δὲν φεύγω, χωρὶς νὰ δικαιολογήσω τὴν αἰτίαν τῆς ἀναβολῆς. Ἐπῆγε εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἐκινοῦσε τὸ δεξί του χέρι,—θαρρῶ πῶς ἐσταυροκοπεῖτο...

Μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἠκολούθησεν ἑβδομὰς ὁλόκληρος, χωρὶς τίποτε νὰ συμβῇ τὸ παράξενον· ὅπως τὸ νερὸν μερικῶν ποταμιῶν εἰς τὴν ἀρχὴν κάμνει μικρὸν καταρράκτην καὶ χύνεται μὲ κρότον καὶ θολόνεται, ἔπειτα ὅμως καθαρίζει καὶ τρέχει εἰς τοὺς κάμπους ἥσυχα—ἔτσι ἐπερνοῦσεν ἥσυχα καὶ ἡ ζωή μου μετὰ τὴν ταραχὴν τῶν πρώτων ἡμερῶν. Εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου ἐπήγαινα καθ' ἡμέραν, κἄποτε καὶ δὶς τῆς ἡμέρας καὶ ἐγευμάτισα δύο τρεῖς φοράς. Ἐνῷ ἡ μονοτονία τῆς ἐξοχῆς μ' ἔπληττε, κατ' ἀρχάς, τώρα ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ μονοτονία μ' ἐνθουσίαζε καὶ παρακαλοῦσα κάθε ἡμέρα ποῦ ἤρχετο νὰ ὁμοιάζῃ μ' ἐκείνην ποῦ περνοῦσε. Ἔπειτα ἄρχισα νὰ δοκιμάζω κατὰ μικρὸν τὰ θέλγητρα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου· ἐγνωρίσθην μὲ τοὺς χωρικούς, ἐπήγαινα εἰς τὰ πτωχικά τους σπίτια, ὡμιλοῦσα μαζί τους περὶ τοῦ κτήματος τοῦ θείου μου, περὶ βελτιώσεως τῆς καλλιεργίας, μὲ ἀληθινὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησα βαθμηδὸν καὶ χωρὶς νὰ τὸ

ἐννοήσω. Ἔκαμνα ἐκδρομὰς εἰς τὰ χωράφια, ὅπου τὸ σιτάρι ἦτο πλέον μεστωμένον καὶ ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ὁ θερισμός, ἢ ἐκεῖ ὅπου ἐσκάλιζον τὰς φυτείας τοῦ ἀραβοσίτου: ἐν γένει ἀνεκατευόμην εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κτήματος πρὸς μεγάλην δυσαρέσκειαν τοῦ ἐπιστάτου. Ἡ ἀλήθεια δὲ εἶνε ὅτι ἡ συνεχὴς συναναστροφὴ μὲ τὸν πολύπειρον γείτονά μου μοὶ μετέδιδε καὶ πλείστας γνώσεις γεωργικάς, αἱ ὁποῖαι ἐξέπληττον τοὺς χωρικοὺς καὶ ἔκαμναν σεβαστὴν τὴν γνώμην μου. Μὲ τὰς ἀσχολίας αὐτὰς καὶ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν καλῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἢ εἶχον μαζί μου ἢ μοῦ ἐδάνειζεν ὁ γείτων μου, ἐπερνοῦσα τὰς ὥρας ἐκείνας, ὅτας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διέλθω πλησίον τῆς Ἀμαρυλλίδος.

Ἀλλ' αἱ ὧραι, τὰς ὁποίας διηρχόμην μαζί της, ἦσαν αἱ ὧραι τῆς ἀληθινῆς εὐδαιμονίας μου! Καθ' ἡμέραν ἀπεκαλύπτοντο εἰς ἐμὲ τοῦ μοναδικοῦ χαρακτῆρός της νέα συστατικά, νέα πλεονεκτήματα. Ὅσῳ τὴν ἐγνώριζα καλλίτερον, τόσῳ μοῦ ἐφαίνετο ἐντελεστέρα καθ' ὅλα. Εἶδες εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης τί συμβαίνει; ἐὰν εἶνε ἔργα μέτρια, μᾶς θέλγουν ἴσως εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ὅσῳ τὰ παρατηροῦμεν τόσῳ τὰ χορταίνομεν, τὰ βαρυνόμεθα, καὶ ἀρχίζομεν νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐλαττώματά των εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἀπεναντίας δὲ τὰ ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων τεχνιτῶν, ὅσῳ τὰ μελετῶμεν, κάτι νέον εὑρίσκομεν εἰς αὐτὰ καὶ τόσῳ πλειότερον τὰ ἐννοοῦμεν καὶ τὰ θαυμάζομεν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ διάφορα ἔργα τῆς φύσεως—καὶ ἡ Ἀμαρυλλὶς εἶνε ἓν ἐκ τῶν ἀριστοτεχνημάτων αὐτῆς!...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΓ'

Πάτραι τῇ 30 Ἀπριλίου.

Δὲν θὰ μ' ἐπίστευες ἐὰν ἔλεγα ὅτι δὲν αἰσθάνομαι τὰ μέλη κατάκοπα φθάσας ἐνταῦθα περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τὸ ἑσπέρας, ἀφοῦ ἀνεχώρησα ἐκ Πύργου εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωΐ. Ὁ δρόμος εἶναι μακρός, ἀλλὰ τὸν διεκόψαμεν ἐπὶ τρεῖς περίπου ὥρας κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ προγεύματος, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχε προετοιμάσει ἐντὸς καλάθου ὁ ἐξαίρετος Πύργιος ξενοδόχος μας. Ἦσαν τὰ πάντα ἐκεῖ τερπνὰ καὶ δροσερὰ ὑπὸ τὴν σκεπαστὴν τοῦ χανίου, εἰς Ψαρέϊκα, ἐνῷ ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας κατέφλεγε τὴν πέριξ ἡμῶν ἐρημίαν, οἱ δὲ τέττιγες ἐπανηγύριζον θορυβωδῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ θέρους,—διότι ἐνταῦθα ἤρχισεν ἤδη τὸ θέρος· ὁ καυσων ὑποφέρεται εἰσέτι, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου θ' αὐξήσῃ ἐπαισθητῶς. Εὐτυχῶς ἡ περιοδεία μας εἶναι ἐν τῷ τελειοῦσθαι.

Παρεκτὸς τοῦ μήκους τοῦ δρόμου, τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν κλονισμῶν τῆς ἁμάξης, ἠδυνάμην νὰ συγκαταλέξω ὡς πρόσθετον αἰτίαν καμάτου καὶ τὴν ἀνησυχίαν μὴ ἀπολήξῃ εἰς δυστύχημα ἡ ἐκδρομή, ἐὰν δὲν ἐπείθετό τις τάχιστα ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ τὰ πιστὰ εἰς τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ ἁμαξηλάτου. Εἶναι ἀληθῶς θαυμάσιοι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἁμαξηλάται. Γνωρίζεις ἤδη τὸν Ἰωάννην Κακὸν τῆς Ἄρτης. Ὁ σημερινός του συνάδελφος εἶναι ἐπίσης ἄξιος τῆς τιμῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἀπονομὴν ηὐχήθημεν εἰς ἐκεῖνον. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι χαράσσουν ἐκ προοιμίων τὰς ὁδούς, τὰς ὁποίας οἱ μηχανικοὶ θὰ κατασκευάσωσιν ἀκολούθως. Ἀντὶ ἄλλων ἐργαλείων ἔχουν τοὺς τροχοὺς τῶν ἁμαξῶν, οἵτινες ὑπερπηδοῦν τὰ πάντα χωρὶς νὰ θραυσθῶσιν, τὰ ἀκαταπόνητα ἄλογά των, καὶ τὴν ῥιψοκίνδυνον τόλμην των. Τίποτε δὲν τοὺς φοβίζει! Ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐπιδέξιον χεῖρά των οἱ ἵπποι καταδύονται εἰς τέλματα βορβορώδη καί, ὢ τοῦ θαύματος! ἐξέρχονται εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος. Διακόπτεται ὁ δρόμος ἀπὸ χάνδακα; Δύο τρεῖς ξηρόλιθοι ἑκατέρωθεν εἰς ὑποστήριξιν δῆθεν τῶν τροχῶν, δύο τρεῖς ῥαβδισμοὶ ἐπίκαιροι εἰς τὰ νῶτα τῶν ἵππων, καὶ διέβημεν τὸν χάνδακα! Ἔπειτα παρουσιάζεται ποταμός, ὁ Πηνειὸς τῆς Ἤλιδος. Ἡ εὐρεῖα κοίτη σὲ ἀνησυχεῖ ὡς πρὸς τὸ βάθος του, βλέπων δὲ τὴν ἅμαξαν βαθμηδὸν βυθιζομένην ἐντὸς αὐτοῦ, σκέπτεσαι ὅτι σὲ ἠδίκησαν οἱ γονεῖς σου μὴ μαθόντες σε νὰ κολυμβᾷς ὅτε ἦσο μικρός. Ἀλλ' ἰδού, ἔφθασας εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην καὶ ἀνακουφίζεσαι!

Σήμερον εἴπερ ποτὲ ἐνόησα κατὰ πόσον δικαιοῦνται οἱ ξένοι ὅτε παραπονοῦνται διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁδῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀληθῶς οὐδὲν μᾶς ἐβίαζε νὰ μεταβῶμεν διὰ ξηρᾶς εἰς Πάτρας, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καλὴ ὁδὸς μεταξὺ δύο τοιούτων κέντρων πληθυσμοῦ, οἷα ἡ πόλις αὕτη καὶ ὁ Πύργος. Ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζεται ὅτι θὰ γείνῃ καὶ τοῦτο· τὸ πρῶτον τμῆμα μεταξὺ τοῦ χωρίου Ἀχαΐας καὶ Πατρῶν κατεσκευάσθη ἤδη, ἄλλα δὲ τμήματα, συμπεριλαμβανομένων τῶν γεφυρῶν, κατεκυρώθησαν εἰς ἐργολάβους, ὁρισθέντος διὰ τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ ποσοῦ δραχμῶν ἐννεακοσίων χιλιάδων. [1]) Ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι δὲν θὰ

(1) Κατ' ἐπίσημον πίνακα δημοσιευθέντα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ὥρᾳ» τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1884, εἶχε κατακυρωθῆ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἐργολαβία διὰ τὴν κατασκευὴν ὁδῶν εἰς τοὺς δεκαὲξ νομοὺς τοῦ Βασιλείου διὰ τὸ ποσὸν . . . . Δρ. 22,916,856
Ἐπρόκειτο δὲ νὰ κατακυρωθῶσιν εἰσέτι διὰ » 3,760,000 } Δρ. 26,676,856.

Ἐκ τῶν ἔργων τούτων τὰ τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος ἀνήρχοντο εἰς τὸ ποσὸν Δρ. 4,543,766.

Ἐγίνοντο δὲ προσέτι μελέται διὰ 353 χιλιόμετρα νέων ὁδῶν.

Ταῦτα ἀνεξαρτήτως τῶν κατασκευαζομένων σιδηροδρόμων.

βραδύνῃ ἡ τελείωσις καὶ ταύτης καὶ ὅσων ἄλλων ὁδῶν κατασκευάζονται ἢ ἐσχεδιογραφήθησαν.

Ἡ διερχομένη τὸ μέρος τῆς Γαστούνης ὁδὸς εἶναι, ὡς φαίνεται, κατά τι καλλιτέρα τῆς εὐθείας γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἁμαξηλάτης μας ἐπροτίμησε διὰ νὰ κερδίσωμεν μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν δρόμον. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τὸν κατηγορήσωμεν ὅτι μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἐκεῖθεν, ἀφοῦ παρῃτήθημεν τοῦ σκοποῦ τοῦ νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς Γαστούνην. Τὴν λύπην μου ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐπισκεφθῶ τὸ Χλομοῦτσι ἐπηύξανε σήμερον ἡ θέα τῶν ἐρειπίων τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἔβλεπα μακρόθεν. Ἁρμοδιωτέραν τοποθεσίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκλέξωσιν οἱ κτίσαντες αὐτό. Ὁ λόφος τὸν ὁποῖον ἐπιστέφουν τὰ λείψανα τῶν πύργων του ὑψοῦται εἰς τὸ ἄκρον τῆς εὐρείας πεδιάδος τῆς Ἤλιδος, ὡς φραγμὸς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ἡ θέα ἐκ τῆς κορυφῆς θὰ εἶναι ἐκτεταμένη ὅσῳ καὶ ὡραία, θὰ ἱκανοποιεῖτο δὲ ἡ φιλοδοξία ἢ καὶ θὰ ἐξήπτετο ἡ φιλοκέρδεια τῶν ξένων αὐθεντῶν τοῦ Μωρέως, βλεπόντων ἐκεῖθεν τοσαύτην χώραν, τῆς ὁποίας ἦσαν ἢ ἤθελον νὰ γείνωσιν οἱ κύριοι. Καὶ ὄχι σήμερον μόνον, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ταύτας δὲν ἔπαυσαν ἑφελκύουσαι τὰ βλέμματά μου αἱ ἀπότομοι γραμμαὶ τοῦ Χλομουτσίου. Τὰς ἔβλεπα ἀπὸ τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Αἰτωλίας, καθὼς καὶ ὅτε παρέπλεα τὴν Κεφαλληνίαν ἢ περιηρχόμην τὴν ἐξοχὴν τῆς Ζακύνθου.

Τὸ φρούριον τοῦ Χλομουτσίου, ἢ τῆς Κλαρέντσας, ἢ τοῦ Clairmont κατὰ τὴν Γαλλικὴν ὀνομασίαν του, ἱδρύθη ὑπὸ Γοδεφρείδου τοῦ Β', υἱοῦ Γοδεφρείδου τοῦ Βιλλαρδουίνου τοῦ ἀποβιώσαντος κατὰ τὸ 1218. Πρὸς οἰκοδομήν του ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ εἰσοδήματα τοῦ Καθολικοῦ κλήρου, τὸν ὁποῖον ἡ φραγκικὴ κατάκτησις ἐνεφύτευσεν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ κλῆρος οὗτος, διατεινόμενος ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ μόνου τοῦ Πάπα, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν φεουδαλικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀντέστη εἰς τὰς περὶ τούτου ἀπαιτήσεις τοῦ Γοδεφρείδου· οὗτος δὲ πρὸς τιμωρίαν ἐδήμευσε τὰ κτήματα τοῦ κλήρου. Ἡ διὰ τῶν προσόδων αὐτῶν οἰκοδόμησις τοῦ φρουρίου διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Φράγκων Ἀνδραβίδα ἔκειτο πλησίον ἐκεῖ, ὁ δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου λιμὴν τῆς Κλαρέντσας ἦτο προσφορώτατος διὰ τὴν μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἰταλίας συγκοινωνίαν. Τὰ πάντα συνέτρεχον πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ Χλομουτσίου, μαρτυρεῖ δὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν σημασίαν του καὶ ἡ πρόσθετος αὐτοῦ ἰταλικὴ ὀνομασία Castel-Tornese, εἴτε παραγομένη ἐκ τῶν ἐκεῖ κοπτομένων νομισμάτων τῶν Γάλλων ἡγεμόνων (livres tournois), εἴτε ἐτυμολογουμένη ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἀγώνων (tournois), εἰς τοὺς ὁποίους συνέρρεον οἱ σιδηρόφρακτοι πολεμισταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς ἄλλοτε συνήρχοντο ἐκεῖ πλησίον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ τέκνα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰς τὰς εὐγενεστέρας συναθροίσεις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Τὸ Χλομοῦτσι δὲν εἶναι τὸ μόνον λείψανον τῆς φραγκικῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας. Πολλαχοῦ διαιωνίζουν τὴν μνήμην της φρούρια ἠρειπωμένα. Καὶ τὸ ὄνομα δὲ τῆς πόλεως Γαστούνης, τὸ ὁποῖον τοσάκις σήμερον ἀνέφερα, ἀνακαλεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου Γάστωνος ὅστις τὴν ἐθεμελίωσε. Αἱ ἔρευναι τοῦ Buchon καὶ τοῦ Hopf δὲν ἐπέστησαν εἰσέτι ἀρκούντως τὴν προσοχὴν τῶν περιηγουμένων τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἱστορίας της. Ἀλλ' εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀρχαιότητος, ἐπισκιάζουσα πάντα τ' ἄλλα. Οἱ περιηγηταὶ δὲν ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα χάριν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων της. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις, ὡς τοιαύτην δὲ σοῦ συνιστῶ τὴν ἀξιόλογον μελέτην περὶ τῶν Φράγκων ἐν Πελοποννήσῳ τοῦ κ. Tozer, ἥτις ἐδημοσιεύθη Ἀγγλιστὶ εἰς τὴν περυσινὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ὅτε οἱ Φράγκοι οὗτοι ἐδέσποζον ἐνταῦθα, ἡ πεδιὰς τῆς Ἤλιδος θὰ ἦτο πλειότερον βεβαίως κατῳκημένη καὶ καλλιεργημένη ἢ σήμερον. Τώρα, ἀφοῦ διέλθῃ τις τὴν περὶ τὸν Πύργον πλουσίαν ζώνην καὶ προτοῦ πλησιάσῃ εἰς τὸ χωρίον Ἀχαΐαν, διαπερᾷ ἐκτάσεις ἀκαλλιεργήτους καὶ ἀκατοικήτους. Ναὶ μὲν ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ φαινομένη μακρόθεν Γαστούνη, καὶ αἱ σπάνιαι ἐπὶ τοῦ δρόμου μας κῶμαι ἔχουν ἑκάστη ζώνην πέριξ καλλιεργημένην. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ πλησιάσωσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι αὗται ζῶναι καὶ νὰ συνενωθῶσιν ὅπως ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς αὕτη γείνῃ ὁποία ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς καὶ γεωγραφικῆς της θέσεως δύναται ν' ἀποβῇ, καὶ ὁποία ἀπέβη κατὰ τὸ μεσημβρινώτερον αὐτῆς μέρος, πέριξ τοῦ Πύργου. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν ἔχουν δὲ οὕτω τὰ τῆς Ἤλιδος μόνον. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἴδῃς κέντρα, ὅπου ἡ συσσώρευσις τοῦ πληθυσμοῦ ἔφερε τὴν καλλιέργειαν, τὴν κίνησιν καὶ τὴν εὐημερίαν, ἐξερχόμενος δὲ τῶν προνομιούχων τούτων περιφερειῶν ὁδοιπορεῖς ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους χωρὶς νὰ ἴδῃς οὔτε κατοικίας ἀνθρώπων, οὔτε καλλιεργημένους ἀγρούς. Ὁ περιηγούμενος κατὰ πρῶτον τὰς εὐδαίμονας χώρας σας Ἕλλην ἐκπλήσσεται προπάντων βλέπων τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς καλλιεργείας καὶ τὴν πυκνότητα τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων. Τοῦτο ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει. Ὅταν ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος ἀποβῇ ὁποία εἶναι ἤδη περὶ τὸν Πύργον, τότε δὲν θὰ ἔχωμεν τὶ νὰ σᾶς φθονήσωμεν.

Προτοῦ φθάσῃ τις εἰς τὰ δύο χωρία τῆς Ἐπάνω καὶ Κάτω Ἀχαΐας διέρχεται δάσος δρυῶν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλῆ Τσελεπῆ, ἀρχαίου Τούρκου ἰδιοκτήτου του. Δὲν ὑπάρχουν πολλὰ τοιαῦτα δάση εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἑλλάδος, εὐφραίνεται δέ τις εὑρισκόμενος ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν, μετὰ τὴν διάβασιν τόσης γῆς ξηρᾶς καὶ ἀγόνου. Πέραν ὅμως τῆς Ἀχαΐας ἀνευρίσκει τις ἐκ νέου τὸν πολιτισμόν. Ἡ ὁδὸς εἶναι καλή, τὰ χωρία πυκνότερα, ἡ καλλιέργεια ἐπιμελημένη, καθόσον δὲ πλησιάζεις εἰς τὰς Πάτρας καταλαμβάνεσαι ἐξ αἰσθήματος εὐεξίας ἐπαυξανομένου ἐκ τοῦ μεθυστικοῦ ἀρώματος τῶν ἠνθισμένων κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους μοσχοϊτεῶν. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ δρόσος τῆς ἑσπέρας καὶ ὁ ἥσυχος ῥόχθος τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ δρόμου, ἀφ' οὗ δὲ τὸ σκότος πυκνωθῇ σμήνη πυγολαμπίδων σὲ συνοδεύουν.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΘΩΜΑΣ Ο ΑΓΡΙΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἐπανηρχόμην ἐκ τοῦ κυνηγίου μόνος τὴν ἑσπέραν, ἐποχούμενος ἐπὶ τοῦ ἐλαφροτάτου δίφρου μου. Μοὶ ὑπελείποντο δὲ ἓξ ἔτι βέρστια νὰ διανύσω. Ἡ ἐξαίρετος φορβάς μου διεπέρα διὰ βήματος μακροῦ ὁμαλοῦ καὶ δρομαίου τὴν μεστὴν κονιορτοῦ ὁδόν, ἐκ διαλειμμάτων μυχθίζουσα καὶ σαλεύουσα τὰ ὦτα. Ὁ κύων μου καίτοι ἦτο κατάκοπος, ἐφαίνετο ὅμως ὡς διὰ λωρίου προσδεδεμένος εἰς τὸν δίφρον, τοσοῦτον ὁμαλῶς παρηκολούθει, ἀπέχων ἥμισυ βῆμα ἀπὸ τοῦ τροχοῦ. Προεμηνύετο δεινὴ καταιγίς. Νέφος πυκνὸν ἰόχρουν ἀνέβαινε βραδέως ὄπισθεν τοῦ ἄνωθέν μου δάσους καὶ σύννεφα φαιόχροα ἀτάκτως συνωθούμενα ἔτρεχον εἰς συνάντησίν μου. Τὰ πέριξ μου ὑψηλὰ δένδρα ἐσείοντο, ἔτριζον, ἐθορύβουν χωρὶς νὰ φαίνεται ἴχνος τι ἀνέμου. Ὁ πνιγηρὸς καύσων αἴφνης μετεβλήθη εἰς ὑγρὰν δρόσον, καὶ ἐν βραχεῖ αἱ σκιαὶ ἔγειναν ἀμαυρότεραι. Ἔπληξα διὰ τῶν ἡνίων τὰ πλευρὰ τῆς φορβάδος μου, κατέβην πρό τινος χαράδρας διακοπτούσης τὸν δρόμον μου, διῆλθον τὴν ξηρὰν αὐτῆς κοίτην κατεστρωμένην ὑπὸ θαμνίσκων, ἀνερριχήθην τὸν ἐνώπιόν μου ἀνερχόμενον ἀνήφορον καὶ εἰσέδυσα εἰς τὸ δάσος.

Ἡ ὁδὸς ἐξετείνετο ἑλισσομένη μεταξὺ πυκνῶν συστάδων λεπτοκαρυῶν, ὧν ἡ σκιὰ ἐσκότιζεν αὐτήν. Καὶ προέβαινον μέν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ μόχθου. Τὸ εὐπαθὲς ὄχημά μου προσέκοπτεν ἀδιαλείπτως πρὸ τῶν προαιωνίων ῥιζῶν τῶν δρυῶν καὶ τῶν φιλυρῶν, καὶ ὁ ἵππος ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἀφρίζῃ. Αἴφνης ἄνεμος σφοδρὸς ἐνέσκηψεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, τὰ δένδρα ἐστέναξαν καὶ χονδραὶ ῥανίδες βροχῆς ἐμάστιζαν θορυβωδῶς τὰ φύλλα, βροντὴ ἀντήχησεν, ἀστραπὴ ἔλαμψε καὶ ἡ καταιγὶς ἀπελύθη. Κατέπεσε βροχὴ ῥαγδαιοτάτη. Ἠναγκαζόμην λοιπὸν νὰ βαδίζω βῆμα πρὸς βῆμα, καὶ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθην νὰ σταθῶ, διότι ὁ ἵππος μου ἐχώνετο εἰς τὸν βόρβορον καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τίποτε δύο βήματα μακράν· τὸ σκότος ἦτο ψηλαφητόν. Ὅπως λοιπὸν ἠδυνήθην κατέφυγον ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα, καὶ ἐκεῖ κύπτων καὶ κεκαλυμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον, ὡπλίσθην, ὡς λέγουσι, δι' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἀναμένων τὸ πέρας τῆς καταιγίδος. Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς λάμψεως ἀστραπῆς τινος διέκρινα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑψηλὸν σῶμα ἀνθρώπου, οὗ τὰς κινήσεις καὶ τὴν διεύθυνσιν παρηκολούθησα μετὰ προσοχῆς. Καθ' ὅσον δ' ἐπλησίαζεν εἰς τὸν δίφρον μου κατὰ τοσοῦτον καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ σώματος ἐκείνου ἐμεγεθύνοντο.

« Τίς εἶ, ἀνεφώνησε μετ' ἠχηρᾶς φωνῆς.

— Καὶ σὺ τίς εἶ; ἀπεκρίθην.

— Εἶμαι ὁ δασοφύλαξ.

Τῷ εἶπον καὶ ἐγὼ τὸ ὄνομά μου, καὶ παρευθεὶς πραϋνθεὶς προσέθηκε.

— Ἄ! σεῖς εἴσθε! εἰξεύρω. Ἐπιστρέφετε εἰς τὸ κτῆμά σας;

— Τοῦτο ἐπεθύμουν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κακόν, ἀδελφέ μου!

— Πραγματικῶς δὲν χωρατεύει. »

Ζωηρὰ ἀστραπὴ κατεφώτισε τὴν μορφὴν τοῦ δεσμοφύλακος ἄνωθεν ἕως κάτω. Κεραυνοῦ δὲ κρότος ξηρὸς καὶ ῥαγδαῖος ἐπηκολούθησε τὴν ἀστραπήν, καὶ ἡ βροχὴ μετὰ διπλασίας ὁρμῆς κατεμάστιξε τὴν ἀτμόσφαιραν.

— Καὶ θὰ βαστάξῃ πολύ, εἶπεν ὁ δασοφύλαξ.

— Τί νὰ γείνῃ λοιπόν;

— Θέλετε νὰ σᾶς 'πάγω εἰς τὴν καλύβα μου; εἶπεν ἀποτόμως.

— Μετὰ χαρᾶς.

— Ἀναιβῆτε λοιπὸν εἰς τὸ κάθισμά σας ».

Καὶ προχωρήσας πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν χαλινὸν καὶ τὸν ἔσυρεν πλαγίως ἔξω τοῦ ἕλους, εἰς ὃ εἶχε προσκολληθῆ.

Καὶ ἐξεκινήσαμεν.

Ἐκρατούμην μετὰ δυσκολίας ἀπὸ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπερ δυσκόλως παρηκολούθει τοὺς δονισμοὺς καὶ τὰς ἀτάκτους κινήσεις τοῦ καθίσματος ὡς μονόξυλον ἀγρίων ἐν τῷ πελάγει. Κατεθλιβόμην βλέπων τὴν τάλαινάν μου Ἄρτεμιν ζυμώνουσαν τὸν πηλόν, βυθιζομένην ἐν τῷ βορβόρῳ, ἀναδυομένην καὶ μετ' ὀλίγα βήματα πάλιν βυθιζομένην, ἀλλὰ χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ῥεύματος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀναπνοῆς μου καὶ ἀπὸ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς μου. Ὁ δὲ δασοφύλαξ προπορευόμενος ἔκυπτεν ὁτὲ μὲν δεξιὰ

ὁτὲ δὲ ἀριστερὰ καὶ ἐφαίνετο ὥς τι φάσμα.

Οὕτω πως ἐβαδίσαμεν ἱκανὴν ὥραν· τέλος δὲ ὁ ὁδηγός μου σταθεὶς μοὶ εἶπε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας:

— Ἐφθάσαμεν, κύριε.

Τριγμὸς ἠκούσθη καὶ ταυτοχρόνως ὑλακαὶ κυνῶν πολλαὶ καὶ παρατεταμέναι. Ὑψώσας τὴν κεφαλήν, διέκρινα ὑπὸ τὴν λάμψιν ἀστραπῆς μικρὰν καλύβην ἐν τῷ μέσῳ μεγίστης αὐλῆς περιπεφραγμένης. Διὰ μικροῦ τινος παραθύρου ἐφαίνετο πρὸς τὸ βάθος ἀμυδρὸν φῶς. Ὁ δασοφύλαξ ὡδήγησε τὸν ἵππον πλησίον τῆς θύρας καὶ ἔκρουσε.

«Τώρα! τώρα!» ἀπεκρίθη φωνὴ παιδική, καὶ ἐν τῷ ἅμα δοῦπος γυμνῶν ποδῶν ἦλθεν εἰς τὰ ὦτά μου. Ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ κοράσιον δωδεκαετὲς μὲ τὸ ὑποκάμισον, ἐζωσμένον διὰ λωρίδος ὑφάσματος, ἐφάνη ἐπὶ τῆς φλιᾶς κρατοῦν φανάριον.

— Φέξε 'ς τὸν κύριον, εἶπεν ὁ ὁδηγός μου, καὶ ἐγώ, προσέθηκε, 'πά' νὰ βάλω μέσα τὸ ζῶο καὶ τὸ καροτσάκι»

Ἡ κόρη μ' ἐκύτταξε καὶ εἰσῆλθε φέγγουσα. Ἐγὼ δὲ τὴν ἠκολούθησα.

Ἡ καλύβη τοῦ δασοφύλακος ἦτο ὅλη ὅλη ἐν δωμάτιον καπνιστόν, χαμηλόν, γυμνόν. Ἐπὶ ξυλίνου καθίσματος ἔκειτο ὅπλον μονόκανον, ἔν τινι γωνίᾳ ἔκειτο σωρὸς ῥακίων καὶ παρὰ τὴν ἑστίαν δύο μέγιστα ἀγγεῖα πήλινα. Ἐπὶ δὲ τοῦ τραπεζίου ἵστατο σιδηροῦν στέλεχος φέρον *λουτσχίνην*, τεμάχιον πίτυος, μελαγχολικῶς καίουσαν καὶ ἑτοιμόσβεστον. Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς καλύβης ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ ἄκρου μακροῦ πασσάλου μικρὰ κοιτὶς κρεμαστή, ἧς τὸ ἕτερον ἄκρον ἦτο προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐπὶ τῶν δοκῶν.

Ἡ κόρη ἔσβεσε τὸ φανάριον καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ σκαμνίου, διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς ἀνακινοῦσα τὴν κοιτίδα, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἀντικαθιστῶσα τὴν καεῖσαν ἤδη *λουτσχίνην*. Ἐγὼ δὲ ἔβλεπον πάντα ταῦτα μετὰ καρδίας τεθλιμμένης. Ὄχι, δὲν εἶν' εὐάρεστον νὰ εἰσέλθῃς νύκτα εἰς τὴν καλύβην ῥώσσου χωρικοῦ. Τὸ ἐν τῇ κοιτίδι βρέφος ἀνέπνεε ταχέως καὶ ἐπιπόνως.

— Μόνη σου εἶσ' ἐδῶ; ἠρώτησα τὴν κόρην·

— Μόνη, ἀπεκρίθη μόλις ἀνοίγουσα τὸ στόμα.

— Εἶσαι κόρη τοῦ δασοφύλακος;

— Κόρη του, μάλιστα,» ἐψιθύρισε.

Ἡ θύρα ἔτριξε καὶ εἰσῆλθεν ὁ δασοφύλαξ κύψας. Ἀνήγειρε τὸ φανάριον ὅπερ ἡ κόρη εἶχεν ἀφήσῃ κατὰ γῆς, καὶ ἀνάψας πυρεῖον εἶπε:

— Σεῖς δὲν εἴσθε βέβαια συνειθισμένος μ' αὐτὸ τὸ φῶς».

Καὶ ἔσειςε τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης του.

Παρετήρησα τὸν φιλοξενοῦντά με. Σπανίως μοι συνέβη νὰ ἴδω τοιοῦτον γίγαντα. Σῶμα πελώριον, ὤμους καὶ στῆθος πλατύτατα ἀνάλογα πρὸς τὸ ὕψος του. Ὑπὸ τὸ *μπαλωμένον* ὑποκάμισόν του ἐξεῖχον οἱ ἰσχυροὶ αὐτοῦ μυῶνες, ἡ μέλαινα δὲ καὶ κυματιζομένη μακρὰ γενειὰς ἐκάλυπτε τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου του. Οἱ χαρακτῆρές του ἦσαν ἀρρενωποὶ καὶ αὐστηροὶ διὰ τῶν μακρῶν δὲ καὶ πυκνῶν βλεφαρίδων του διέλαμπον τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν δικόρων ὀφθαλμῶν του. Στηρίξας δὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχίων ἐστάθη ἐνωπιόν μου.

Ἐγὼ δὲ τὸν ηὐχαρίστησα ακὶ ἠρώτησα τὸ ὄνομά του.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Θωμᾶς, ἀλλὰ μὲ λένε καὶ ἀγριάνθρωπο:

— Ἆ! σὺ εἶσαι ὁ Ἀγριάνθρωπος!

Καὶ τὸν παρετήρησα μετὰ διπλασίας περιεργίας. Πολλάκις ἤκουσα παρὰ πολλῶν πολλὰς διηγήσεις περὶ τοῦ δασοφύλακος τούτου, ὃν οἱ χωρικοὶ ἐφοβοῦντο ὡς ὀργὴν Θεοῦ. Κατὰ τὸ λέγειν αὐτῶν δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος δραστηριώτερος αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον δεμάτιον ξύλων ἠδύνατο νὰ λάβῃ τις ἐκ τοῦ δάσους, χωρὶς νὰ τὸ νοήσῃ, καθ' οἱανδήποτε ὥραν καὶ οἵα δήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπέπιπτεν ὡς χάλαζα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἦτο δὲ τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ τὸν διαφθείρῃ διὰ δώρων ἢ νὰ τὸν ἀπατήσῃ. Οὔτε οἶνος οὔτε χρήματα, οὔτε δεήσεις, οὔτε πανουργίαι, οὔτε οὐδὲν ἄλλο εἶχε τοσαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ τὸν μαλάξῃ. Πολλάκις τῷ ἔστησαν παγίδας εἰς ἃς πάντως θὰ συνελαμβάνετο πᾶς ἄλλος, πλὴν αὐτοῦ· ἐγίνωσκε ταῦτα πάντα καὶ ἐγέλα μετὰ περιφρονήσεως. Ταῦτα καὶ παραπλήσια διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ.

—«Σὺ λοιπὸν εἶσαι ὁ ὀνομαζόμενος Ἀγριάνθρωπος! ἐπανέλαβον. Αἴ, ἀδελφέ μου, ἤκουσα νὰ γίνεται λόγος πολὺς περὶ σοῦ. Λέγουν ὅτι δὲν ἔχεις 'ταίρι ὅταν κατατρέχῃς τοὺς δυστυχεῖς.

— Τὸ χρέος μου κάμνω, ἀπεκρίθη σοβαρῶς. Θέλω νὰ βγάζω τιμημένα τὸ ψωμὶ ποῦ μοῦ δίνει ὁ ἀφέντης μου.»

Καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ζώνης του μικρὸν πέλεκυν ἄριστα ἠκονημένον, ἐκάθησε κατὰ γῆς καὶ ἤρχισε νὰ πελεκᾷ *λουτσχίνας*.

—«Καὶ δὲν ἔχεις γυναῖκα; τὸν ἠρώτησα.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του μετὰ πλείονος ζέσεως.

— Ἀπέθανε;

— Ὄχι.... ναί, σὰ θέλετε, 'πέθανε.»

Καὶ ἐγὼ μὲν ἐσιώπησα, ἐκεῖνος δὲ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρετηρήσας με, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος μεστοῦ χολῆς: «Ἔφυγε μὲ ἕναν ὁ ὁποῖος ἦτον περαστικὸς ἀπὸ ἐδῶ.»

Τὸ μωρὸν ἀφυπνισθὲν ἐκραύγαζεν· ἡ δὲ κορασὶς ἥτις αὐτομάτως πως ἔκρυπτεν ἐξ ἐντροπῆς τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, ἀνορθωθεῖσα βιαίως παρετήρησεν ἐν τῇ κοιτίδι.

— Ἔ! εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν κόρην του, 'πᾶρτ' αὐτὸ καὶ δός του.»

Καὶ τῇ ἔδωκε θήλαστρον πλῆρες γάλακτος.

— Ποῦ λέτε.. μ' ἄφησ' ἐμένα... 'ς τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ.....ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ μωρό! ὑπέλαβε μετὰ φωνῆς βαθείας καὶ δεικνύων τὴν κοιτίδα. Προχωρήσας δὲ μέχρι τῆς θύρας, ἐπανῆλθε πάλιν καὶ μοὶ εἶπε:

— «Ἄχ! κύριε, δὲν τρῶτε μ' εὐχαρίστησι τὸ ψωμί μας, καὶ ἔτυχε, καθὼς πάντοτε δά, νὰ μὴ ἔχωμε τίποτ' ἄλλο παρὰ ψωμί.

— Δὲν πεινῶ.

— Ἐζυμώσαμε τώρα καὶ πέντε 'μέρες· ψωμὶ ἔχομεν, ἄλλο τίποτα δὲν ἔχω νὰ σᾶς δώσω. Νὰ ἀνάψω τὸ σαμαβάρι, τί βγαίνει; τσάϊ δὲν ἔχει. Ἀλήθεια, πά' νὰ 'δῶ τί κάν' ἡ φοράδα.»

Καὶ ἐξελθὼν ἔκλεισε τὴν θύραν.

Ἔρριψα πάλιν τὰ βλέμματά μου περὶ ἐμαυτόν, καὶ ἡ καλύβη μ' ἐφάνη ἔτι σκυθρωποτέρα ἢ π ότερον. Ὀσμὴ πικρὰ καπνοῦ ἐκράτει τὴν αναπνοήν μου ἐν τῷ λάρυγγι. Ἡ κορασὶς ἵστατο ἀκίνητος κάτω νεύουσα καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐκίνει τὴν κοιτίδα ἐπαναφέρουσα αἰδημόνως πρὸς τοὺς ὤμους της τὸ βαθμηδὸν καταπίπτον ὑποκάμισόν της, οἱ δὲ γυμνοὶ πόδες της ἐκρέμαντο ἀκίνητοι.

—«Πῶς σε λέγουν; τὴν ἠρώτησα.

— Οὐλίτα, ἀπεκρίθη ταπεινοῦσα ἔτι μᾶλλον τὸ περίλυπον πρόσωπόν της.

Ὁ δασοφύλαξ εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησε. Μετὰ στιμια ίαν δὲ σιγὴν εἶπε:

— Ἡ ἀνεμοταραχὴ ἔπεσε· ἂν θέλετε ἔρχομαι μαζί σας ὡς τὴν ἄκρη τοῦ δάσους.»

Ἠγέρθην. Ὁ δὲ δασοφύλαξ ἔλαβε τὸ ὅπλον του καὶ παρετήρει τὸ καψύλιον.

«Διατί τὸ ὅπλον; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐκεῖ πέρα κατὰ τὸ ῥέμμα, καὶ ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέρος, κόβουν ξύλα, εἶπεν ἀποκρινόμενος μᾶλλον εἰς τὸ αὐστηρόν μου βλέμμα ἢ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.

— Καὶ ἀπ' ἐδῶ τ' ἀκούεις!

— Ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀκούω μακρύτερα.

Ἐξήλθομεν ὁμοῦ. Ἡ βροχὴ εἶχε σταθῇ. Μακρὰν δὲ ἐφαίνοντο παμμεγέθη σύννεφα συνωθούμενα, ἐκ διαλειμμάτων· ἤστραπτεν ἀλλ' ὑπεράνω ἡμῶν ὁ οὐρανὸς ἦτο βαθὺς κυανοῦς. καὶ τινες ἀστέρες διεφαίνοντο διὰ τῶν ἀπερχομένων ὀμβροφόρων νεφελῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ περιφέρειαι τῶν καταβεβρεγμένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων δένδρων ἐφαίνοντο ἤδη ἀποτυπούμεναι ἐν τῇ σκιᾷ. Ὁ δασοφύλαξ ἐξέβαλε τὸν κοῦκκόν του καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν γῆν.

— «Νά, νά, εἶπεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα πρὸς δυσμάς. Κυττάξετε 'ς τὴ ζωή σας τί νύκτα ἐδιάλεξαν!»

Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ἤκουσα ἢ τὸν τριγμὸν τῶν φύλλων τῶν πέριξ δένδρων.

— Καλά! καλά! προσέθηκε καὶ ἐπορεύθη νὰ φέρῃ τὸν ἵππον καὶ τὸν δίφρον μου. Ἐγὼ σᾶς φτειάνω.

— Ἄφες τὸ ἄλογό μου, ἀκούεις; θέλω νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζί σου εἰς τὸ ῥεῦμα, θὰ μοῦ τὸ ἐπιτρέψῃς.

— Καλά, ἀπεκρίθη παραιτῶν τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου. Ἔτσι δὰ θὰ κάνωμε μιὰ μὲ τὸ χέρι μας καὶ θὰ τοὺς συλλάβωμε. Καὶ σὰν γυρίσωμε ἔρχομαι καὶ ἐγὼ ἔπειτα μαζί σας. Πᾶμε.»

Καὶ ἐξεκινήσαμεν. Ἐκεῖνος ἐβάδιζε ταχέως, ἐγὼ δὲ καίτοι οὐχὶ τόσον ὠκύπους τὸν παρηκολούθουν ἀξιόλογα. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ νοήσω πῶς ἠδύνατο νὰ κατευθύνεται μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος. Ἐνίοτε ἵστατο ἵνα κάλλιον βεβαιωθῇ ποῦ ἀκριβῶς ἔκοπτεν ὁ πέλεκυς.

— «Ἀκοῦτε, ἀκοῦτε! ἄ! νὰ τώρα δὰ ἀκούσατε;

— Μὰ ποῦ;» ἀπεκρινόμην ἐγώ.

Ἐκεῖνος δὲ ὑψῶν τοὺς ὤμους δὲν ἀπεκρίνετο.

Κατέβημεν εἰς χαράδραν τινά, ὅπου μ' ἐφάνη ὅτι ὁ ἄνεμος ἦτο ἐλαφρότερος, καὶ τότε ἤκουσα τακτικὰ κτυπήματα, καὶ τὰ διέκρινα καθαρά. Ὁ δασοφύλαξ μὲ παρετήρησε καὶ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἐξηκολουθήσαμεν δὲ τὴν πορείαν ἀνὰ μέσου πτερίδων καὶ καθύγρων σκολύμων..... κρότος παρατεταμένος καὶ ὑπόκωφος ἀντήχησε.....

— «Ἔπεσε τὸ δένδρον», εἶπεν ὁ δασοφύλαξ

Ἐν τούτοις ὁ οὐρανὸς κατὰ μικρὸν ἐκαθαρίζετο, ἀλλ' ἐν τῷ δάσει δὲν ἠδύνασο νὰ διακρίνῃς τρία βήματα μακράν.

Τέλος ἐξήλθομεν τῆς χαράδρας.

«Σταθῆτ' ἐδῶ δά,» μοὶ εἶπε μετὰ φωνῆς βαθείας ὁ δεσμοφύλαξ. Καὶ κύψας καὶ κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ὅπλον ἐξηφανίσθη διὰ μέσου τῶν θάμνων. Προσεπάθουν νὰ ἀκούσω τι μετὰ πολλῆς προσοχῆς· ἀλλὰ δὲν μ' ἄφινεν ὁ συνεχὴς τοῦ ἀνέμου θόρυβος. Ἤκουσα ὅμως πολὺ πλησίον μου μικρὰ καὶ ξηρὰ κτυπήματα τοῦ πελέκεως, ἀποκόπτοντος τὰ κλαδία τοῦ καταπεσόντος δένδρου· τροχοὶ ἀμαξίου ἔτριξαν, ἵππος ἐπταρμίσθη.......

«Ἄλτ! 'ς τὸν τόπο!» ἀντήχησεν αἴφνης κεραυνοβόλος φωνή. Ἄλλη δέ τις φωνή, ἀλλὰ θρηνώδης, προσεπάθησε νὰ ἀποκριθῇ, αἱ δύο φωναὶ συνεχύθησαν, καὶ ἔρις δεινὴ συνήφθη.

— «Βρὲ τί μωρολογᾷς, τρελοκούφαλο, τί μωρολογᾷς! ἀνέκραξεν ὁ δασοφύλαξ, ποῦ θὰ μοῦ πᾷς;»

Ἔδραμον πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχοντο αἱ κραυγαὶ προσκόπτων ἀνὰ πᾶν βῆμα καὶ μετὰ δυσκολίας ἔφθασα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἐπὶ τοῦ κατὰ γῆς κειμένου δένδρου ὁ δασοφύλαξ εἶχεν ἀνατρέψῃ τὸν δύσμοιρον χωρικόν, τὸν εἶχεν ὑποκάτω του καὶ διὰ τῆς ζώνης του τὸν ἔδενεν ὀπι-

σθάγκωνα. Ἔπειτα ἠγέρθη, ἀνήγειρε καὶ τὸν κλέπτην. Ἦτο δὲ οὗτος χωρικὸς κάθυγρος, ῥακένδυτος, ἔχων γενειάδα ῥυπαρὰν καὶ συμπεφυρμένην. Ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν ἱππάριον ἵστατο πλησίον δύο τροχῶν καὶ μιᾶς σανίδος.

Ἰδών με ὁ δασοφύλαξ δὲν εἶπε τίποτε καὶ ὁ χωρικὸς δὲ ἐσιώπα, ἀλλ' ἔσειε τὴν κεφαλὴν στενάζων.

— « Ἀπόλυσέ τον, εἶπον εἰς τὸ οὖς τοῦ δασοφύλακος, καὶ ἐγὼ τὸ πληρόνω τὸ δένδρον. »

Οὔτε φωνὴν οὔτε ἀκρόασιν.

Ἔλαβε μόνον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἐν ᾧ διὰ τῆς δεξιᾶς ἐκράτει τὸν κλέπτην ἀπὸ τῆς ζώνης, καί :

« Ἐμπρός, κόρακα ! εἶπε μετὰ τραχύτητος.

— Ἀμ' τὸ τσεκοῦρι ! τὸ τσεκοῦρι ! ἐτραύλισεν ὁ χωρικός.

— Καλὰ λές, γιατὶ νὰ τὸ ἀφήσωμε νὰ χαθῇ, » καὶ κύψας ἔλαβε τὸν πέλεκυν.

Ἐξεκινήσαμεν προπορευομένων τῶν δύο.

Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἤρχισε πάλιν ἡ βροχή, ἥτις μετ' οὐ πολὺ ἔγεινε ῥαγδαιοτάτη, καὶ τοιαύτη, ὥστε μετὰ πολλοῦ κόπου ἐφθάσαμεν εἰς τὴν καλύβην. Ὁ δασοφύλαξ ἀφῆκε τὸν ἵππον ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς ἀφ' οὗ ἔκλεισε τὴν θύραν. Ἔδεσεν ἔπειτα τοὺς κύνας, ἔφερε τὸν αἰχμάλωτον εἰς τὴν καλύβην, ἐχαλάρωσε τοὺς δεσμοὺς τῆς ζώνης του καὶ τὸν ἀπέθηκεν ἔν τινι γωνίᾳ. Ἡ κόρη, ἥτις εἶχεν ἀποκοιμηθῇ ἀφυπνισθεῖσα ἀνεκάθησε καὶ παρετήρησε περὶ αὐτὴν ἄναυδος καὶ ἔντρομος. Ἐκάθησα καὶ ἐγώ.

« Μωρὲ βροχὴ καὶ κακό ! εἶπεν ὁ δασοφύλαξ τώρα δὲν ἔχετε νὰ πᾶτε πουθενά. Δὲν τὸ κόβετε λιγάκι δίπλα νὰ ξεκουρασθῆτε ;

— Εὐχαριστῶ.

— Θὰ τὸν ἔκλεινα 'ς τὸ ἀχοῦρι, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἔχετε ἐδῶ 'μπροστά σας, εἶπε δεικνύων τὸν χωρικόν, ἀλλά...

— Ἄς τον, μὴ τὸν ἐγγίζεις. »

Ὁ χωρικὸς μὲ παρετήρησε πλαγίως. Εἶχον δ' ἐγὼ ὑποσχεθῇ κατ' ἐμαυτὸν νὰ μετέλθω πᾶσάν μου προσπάθειαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν του Ὁ ἀτυχὴς ἵστατο ἀκίνητος. Ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ φαναρίου διέκρινα τὸ ὠχρὸν καὶ κατεσκληκὸς πρόσωπόν του, τὸ ἀνήσυχον βλέμμα του, τὰ ἰσχνά του μέλη....

Ἡ κόρη ἐξηπλώθη κατὰ γῆς παρὰ τοὺς πόδας ἀκριβῶς τοῦ χωρικοῦ, ὁ δασοφύλαξ ἐκάθησε πρὸ τοῦ τραπεζίου ἔχων τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Ἔν τινι γωνίᾳ ἔτριζε γρύλλος... ἡ βροχὴ κατεμάστιζε τὴν στέγην τῆς καλύβης, καὶ εἰσέδυεν ἐνίοτε ἐκ τῶν κακῶς προσηρμοσμένων φύλλων τοῦ παραθύρου. Πάντες δὲ ἐσιωπῶμεν.

« Θωμᾶ Κούσμιτσχι, εἶπεν ὁ χωρικὸς διὰ φωνῆς ὑποκώφου καὶ ἀσθενοῦς, ἔ ! Θωμᾶ Κούσμιτσχι.

— Τί ;

— Ἀσέ με νὰ παγαίνω (οὐδεμία ἀπόκρισις), ἄσέ με νὰ πηγαίνω.... ἡ πεῖνα, καταλαβαίνεις, ἡ πεῖνα.... ἄσε με νὰ παγαίνω !

— Ἀμ' σᾶς ξέρω ἐγώ, ἀπεκρίθη βραχέως ὁ δασοφύλαξ. Ἅμα σᾶς ἀπολύσουν, ποῦ πᾶτε ; 'ς τὴν κλεψιά, 'ς τὴν κλεψιά, δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε χωρὶς τὴν κλεψιά !

— Ἄσε με νὰ πηγαίνω, ἐπανελάμβανεν ὁ ἀγρότης. Ξέρεις, ἄχ !.... ὁ ἐπιστάτης.... ἀφανισμένοι.... χαμένοι.... ἄχ ! ἄχ ! ἄσέ με νὰ παγαίνω.

— Χαμένοι !... Ἔτσι ἔ ; καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κλέβητε ;

— Ἀσέ με νὰ παγαίνω, Θωμᾶ Κούσμιτσχι, μὴ μας ἀποτελειώνεις... ὁ... αὐτός σου.... καταλαβαίνεις, μᾶς γδέρνει... ἄχ ! ἄχ ! »

Καὶ ὁ μὲν δασοφύλαξ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον, ὁ δὲ χωρικὸς ἐφρικίασε, συνεστράφη ὡς ὑπὸ δεινοῦ πυρετοῦ καταληφθείς, ἡ κεφαλή του ἐκινεῖτο πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἡ ἀναπνοή του ἦτο λίαν ἐστενοχωρημένη.

« Ἀσέ με νὰ παγαίνω, ἐπανελάμβανε μετὰ βλακώδους ἀπελπισίας, ἄχ ! γιὰ τὸ Θεό ! ἄσε με .... θὰ παρακαλέσω..... τὴν πεῖνα, ἄχ ! τὸ Θεό... καταλαβαίνεις... ἄχ ! ἡ πεῖνα... νὰ πεθαίνῃς τῆς πείνας. Νὰ σ' ἀμόσω τὸ Θεό, τὴν πεῖνα, φωνάζουν τὰ παιδιά.... καταλαβαίνεις ... τί εἶνε νὰ πεθαίνῃς τῆς πείνας... ξέρω καὶ ἐγὼ πγιά.... ἀλήθεια...

— Μὴν κλέβεις.... μὴν 'πὰ νὰ κλέψῃς, σοῦ τὸ εἶπαν ἑκατὸ χιλιάδες φορές.

— Τὸ ἀλογάκι, τὸ ἀλογάκι, ἐξηκολούθει ὁ χωρικός, μόνο αὐτὸ ἔχω, ἄχ ! συλλογίσου, Θωμᾶ, ὤχ !... ἄσέ με νὰ παγαίνω...

— Σοῦ λένε, ὄχι... δὲ γίνεται, καὶ ἐγὼ εἶμαι δοῦλος, καὶ θὰ δώσω λόγο, τὸ δένδρο εἶνε κομμένο, δὲν μποροῦμε νὰ σᾶς κακοσυνηθᾶμε.

— Ἀσέ με, ἄσέ με νὰ παγαίνω ! Ἡ ἀνάγκη, Θωμᾶ Κούσμιτσχι, ἡ ἀνάγκη, ἡ πεῖνα, ἄχ ! καταλαβαίνεις... ἄσέ με !..

— Μῶρ' σὲ ξέρω 'γώ !

— Ἄχ ! ἄσέ με !

— Τί κουτὸς ποῦ κάθομαι καὶ σοῦ δίνω λόγο ! Κάτσε αὐτοῦ ἥσυχα, ἀλλιῶς.... ἄ ! μὲ ξέρεις ...ἐγὼ δὲ σηκώνω πολλὰ πολλά. Δὲν ξεστραβώνεσαι νὰ ἰδῇς πῶς εἶν' ἐδῶ μέσα, ξένος ἄνθρωπος ; »

Ὁ δύσμοιρος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ δεσμοφύλαξ ἐχασμήθη, ἐσταύρωσε τοὺς βραχίονας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔκλινε τὴν κεφαλήν του.

Καὶ ἡ βροχὴ ποῦ νὰ σταθῇ ;

Αἴφνης ὁ χωρικὸς ἀνωρθώθη, οἱ ὀφθαλμοί του ἐφλογίσθησαν καὶ τοῦ προσώπου του ἡ χροιὰ ἐνεψυχώθη.

— Νὰ λοιπόν, φᾶτέ μας ! πνῖχτέ μας ! νὰ ἀνεκραύγασεν ἔξω φρενῶν. Νά ! μπόγια ! λυσσα-

σμένε! πιὲ αἷμα χριστιανικό, πιέ, ἔλα ντέ! ἔλα ....(Ὁ δασοφύλαξ ὕψωσεν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν) τί κάθεσαι; ἔλα..ἀντίχριστε, ἔλα... δὲν ἀκοῦς;

— Μεθυσμένος εἶσαι καὶ 'βρίζεις ἔτσι; εἶπεν ἔκπληκτος ὁ δασοφύλαξ, ἢ μπὰς καὶ σοῦ 'στριψε;

— Μεθυσμένος! ἀπὸ 'κεῖνο ποῦ μ' ἐκέρασες... Μεθυσμένος... ἄχ! λυσσασμένε ἄχ! θηρίο ἀνήμερο! αἱμοβόρε!...

— Ἄ! μὰ θέλεις νὰ σηκωθῶ;

— Ἔ, καὶ τί μὲ μέλει;.... σὰν πεθάνω θὰ μοῦ 'πάρῃς τἄλογό μου, δὲν τὸ ξέρω τάχα; καὶ χώρις ἄλογο εἶμ' ἄνθρωπος χαμένος. Χτύπα με ντέ! σκότωσέ με! θὰ πεθάνω ποῦ θὰ πεθάνω, ἀπὸ πεῖνα, ἀπὸ ξύλο, τὸ ἴδιο εἶνε. Κατὰ διαόλου ὅλοι τους: γυναῖκα, παιδιά... ἐγώ... ἐγὼ πρῶτος. 'Αμ' καὶ σύ, ἐσύ... ἄχ! ποῦ θὰ μοῦ πᾷς! καὶ σὺ ἀπὸ 'κεῖ θὰ περάσῃς!.....»

Ὁ δασοφύλαξ ἠγέρθη. Ἐγὼ δὲ τὸν παρετήρουν μετὰ προσοχῆς.

— «Χτύπα ντέ! πνῖξέ με, ὑπέλαβεν ὁ χωρικὸς μετὰ κραυγῆς δηλούσης τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Χτύπα! χτύπα, ἔλα, χτύπα!»

Ἡ κορασὶς ἀνωρθώθη αἴφνης καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ δυστυχοῦς ἔξω φρενῶν.

— Σκασμός! ἀνεφώνησε διὰ φωνῆς φοβερᾶς ὁ δασοφύλαξ προχωρῶν δύο βήματα.

— Ἔλα, ἔλα, Θωμᾶ, νὰ σὲ χαρῶ, ἐφώνησα πρὸς τὸν δασοφύλακα, ἀπόλυσέ τον, μὴ τὸν κτυπᾷς, θὰ σωπάσῃ.

— Δὲ σωπαίνω ἐγώ! τί με μέλει καὶ νὰ σκάσω;... Ἄχ! θηρίο ἀνήμερο, ἄχ! λύκο λυσσιασμένε... καὶ θαρρεύεις τάχα πῶς καὶ σὺ δὲν θὰ σκάσῃς.... Στάσου λιγάκι καὶ βλέπομε..... Στάσου, στάσου!...»

Ὁ δασοφύλαξ ἀπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ χωρικοῦ βιαίως.... ὥρμησα ἐγὼ εἰς βοήθειαν τοῦ δυστυχοῦς.

— «'Σ τὸν τόπο σου, κύριε, κάθησε» ἐκραύγασεν ὁ δασοφύλαξ.

Περιφρονῶν ἐγὼ τὴν ἀπειλήν του προπαρεσκεύασα τοὺς μῦς μου. Ἀλλὰ μετὰ μεγίστης μου ἐκπλήξεως τὸν εἶδον διὰ μιᾶς λύοντα τὴν ζώνην τὴν σφίγγουσαν τὰς χεῖρας τοῦ χωρικοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἔχωσε τὸν σκοῦφόν του μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀνοίγοντα τὴν θύραν καὶ ἀπὸ τοῦ ὤμου ὠθοῦντα αὐτὸν ἔξω.

— «Ἄμε 'ς τὸ διάβολα καὶ σὺ καὶ τὸ ἄλογό σου, ἀνεφώνησε. Ἀλλὰ τέσσαρα τὰ μάτια σου νὰ μὴ ξαναπέσῃς ἄλλη μιὰ φορὰ 'ς τὰ χέρια μου.»

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ δωμάτιον ἐπορεύθη κατ' εὐθεῖαν καὶ παρετήρησε τὰ δύο τέκνα του.

«Ἔ! Θωμᾶ, τῷ εἶπον τέλος, ξεύρεις ὅτι μ' ἔκαμες νὰ θαυμάσω καὶ νὰ χαρῶ; Βλέπω ὅτι εἶσαι γενναῖος ἄνθρωπος.

— Ἔ! ἂς τάφήσωμ' αὐτά, κύριε, εἶπε ψυχρῶς πῶς..... μόνον τὸ νοῦ σας, νὰ μὴν 'πῆτε τίποτε τίποτα. Τώρα τὸ καλλίτερο ποῦ θὰ κάνω εἶνε νὰ σᾶς συνοδεύσω. Ποῦ νὰ προσμένετε νὰ σταματήσῃ ἡ βροχή!»

Ἐντούτοις ἠκούσθησαν τὰ βήματα τοῦ ἵππου καὶ ὁ κρότος τῶν τροχῶν τοῦ ἁμαξίου τοῦ χωρικοῦ καὶ ὁ κρότος τῆς πύλης τῆς αὐλῆς κλεισθείσης.

«Πάει!, μ' ἂν ξαναπέσῃ 'ς τὰ χέρια μου!» ἐψιθύρισεν ὁ δασοφύλαξ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Θωμᾶς μ' ἀπεχαιρέτιζεν κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ δάσους.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ῥώσου Τουργένιεφ)

*

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Ἰωάννειον

Β'

Τὸ ἱστορικὸν μουσεῖον, ὡς τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ, περιλαμβάνει ἀντικείμενα συνδεόμενα πρὸς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν—ἰδίᾳ τοῦ Σαξονικοῦ βασιλείου. Τὰ δὲ ἀντικείμενα ταῦτα ἀνάκεινται ἐκεῖ ἢ διότι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶνε ἄξια προσοχῆς ὡς δείγματα παλαιᾶς τέχνης, ἢ διότι τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν ἐκπροσωποῦσιν, ἢ διότι ἁπλῶς καὶ μόνον ἀνῆκον εἰς πρόσωπα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διάσημα.

Οὕτως ἡ *Αἴθουσα τῆς εἰσόδου* περιλαμβάνει ἰδίᾳ ἐπιπλοποιητικῆς ποικίλα καὶ ἀληθῶς ἔξοχα προϊόντα. Τράπεζαι κυκλικαὶ ἐκ γιγαντιαίου κορμοῦ κυπαρίσσου ἀποκοπεῖσαι καὶ φιλοτεχνηθεῖσαι μετ' ἐξαιρέτως λεπτῆς τέχνης, ἐν ἀναγλύφοις εἰκονίζουσαι σκηνὰς παντοειδεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, προσελκύουσιν εὐθὺς τοῦ ἐπισκέπτου τὴν ἐκτίμησιν, ὡς ἐκ τῆς μελαψῆς αὐτῶν στιλβηδόνος μᾶλλον πρὸς ὀρειχαλκίνους ἀσπίδας ἢ πρὸς ξύλινα σκεύη προσομοιάζουσαι. Μικρὰ τραπέζια καλλωπισμοῦ ἀνήκοντα εἰς Σαξονίδας βασιλίσσας καὶ βασιλοπούλας ἐκ κέδρου τελείως ἐξειργασμένα καὶ πεποικιλμένα διὰ ψηφιδωτῶν ἐκ παντοειδῶν ὀστράκων καὶ πολυχρώμων λίθων ἀποτελούντων ἐν ὅλῳ θελκτικὰ συμπλέγματα, πολυσύνθετα εἰς σύρτας καὶ θήκας καὶ μικρὰ ἑρμάρια, θὰ ἐκίνουν τὸν φθόνον πάσης φιλαρέσκου δεσποινίδος τῆς σήμερον. Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁμολογῶ ὅτι λίαν εὐχαρίστως θὰ ἔγραφον τὰς γραμμὰς ταύτας ἐπὶ τοῦ βαρυτίμου γραφείου, τοῦ ὁμοιάζοντος φρούριον ἀργυρότευκτον, ἐφ' οὗ Αὔγουστος ὁ Ἰσχυρὸς τῆς Σαξονίας ἔγραφε τὰ ἐρωτικὰ αὐτοῦ γραμμάτια πρὸς τὰς θελκτικωτάτας τῶν ὑπηκόων του.

Ὡς γνωστὸν ὁ ἡγεμὼν οὗτος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσχυροῦ διὰ τὴν ἔξοχον ῥώμην του. Εὐμάλακτα ἐγίνοντο ὑπὸ τοὺς χαλυβδίνους αὐτοῦ μῦς τὰ δύο

σκληρότερα τῆς δημιουργίας προϊόντα: ὁ σίδηρος καί... αἱ κόραι τῆς Εὔας, καὶ ἠδύνατο νὰ συντρίβῃ διὰ τῶν δακτύλων μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας πέταλα ἵππων καὶ καρδίας γυναικῶν. Εἰς μνημόσυνον τοῦ πρώτου τῶν ἄθλων τούτων ὑπάρχει ἐν τῷ μουσείῳ πέταλον ἵππου διχοτομηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, εἰς ἐπικύρωσιν δὲ τοῦ δευτέρου, τοῦ μᾶλλον δυσχεροῦς, οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν ὅτι ἐπλούτισε τὸν πληθυσμὸν τοῦ βασιλείου του διὰ τεσσαρακοντακὲξ τέκνων, τῶν ὁποίων οὐδὲ ἓν εἶχε δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Σαξονικοῦ θρόνου.

Πολλὰ μεγάλα ὡρολόγια καὶ χρονόμετρα τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, παράδοξα τὸ σχῆμα καὶ τὸν μηχανισμόν, ὧν τινα, λειτουργοῦντα ἔτι, ἀφυπνίζουσι τὴν σιγὴν τῆς αἰθούσης καὶ τρομάζουσι τὸν ἐπισκέπτην διὰ παρατόνων κωδωνισμῶν, εἰκόνες ἱπποτικῶν συμπλεγμάτων ἐπὶ ἀργύρου ἀναγεγλυμμέναι, ζυθοποτικοὶ βωμοὶ ὀρθούμενοι ὡς ἀκροπόλεις, ἐφ' ὧν πυργοῦνται κρυστάλλινα κύπελλα καὶ φρουραρχεῖ Καμπρῖνος ὁ Βάκχος τῶν Γερμανῶν, πεσσοί, δι' ὧν πολλοὶ βασιλεῖς ἔπαιξαν ἴσως τὰς τύχας τῶν θρόνων των, καὶ τῶν ὁποίων τινὲς εἶνε ἀληθῆ ἀριστουργήματα λεπτοτεχνίας, καταμερίζουσι καὶ προσελκύουσιν ἐναλλὰξ τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδιαιτέρων κλίσεων αὐτοῦ.

Ἀλλ' οἷος δήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτος δὲν δύναται νὰ μὴ κύψῃ τὴν κεφαλὴν μετ' ἐνδιαφέροντος ἄνωθεν τοῦ ὑελοφράκτου ἑρμαρίου, ἐν ᾧ τὸ ἓν παρὰ τὸ ἄλλο κεῖνται μία σπάθη κακότεχνος, ξυλίνην ἔχουσα τὴν λαβὴν καὶ τὴν λεπίδα πλατεῖαν, καὶ ἓν ποτήριον περίχρυσον μετὰ γλυφῶν. Ἀμφότερα ταῦτα, ὡς ἀναγράφεται μεγάλοις γράμμασι, ἀνῆκον εἰς τὸν *Διδάκτορα Λούθηρον* —οὕτως ἀκριβῶς λέγεται. Οἱ γερμανοὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῶν εὐσυνειδησίᾳ καὶ τῇ μανίᾳ τῶν τίτλων δὲν ἠθέλησαν οὐδ' ἐν τῇ ἁπλῇ ταύτῃ ἐπιγραφῇ ν' ἀποστερήσωσι τὸν μέγαν μεταρρυθμιστὴν τοῦ διδακτορικοῦ του διπλώματος. Σημειῶ τοῦτο, διότι εἶνε χαρακτηριστικώτατον.

Ὀλίγον παρέκει, ἐν τῇ αὐτῇ θήκῃ, βλέπει τις ἓν ἐκ τῶν πρώτων ὡρολογίων τοῦ θυλακίου. Ἀνάγεται εἰς τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα, ὅλος ὁ μηχανισμὸς περικλείεται ἐντὸς ὑελίνου κελύφους, εἶνε δὲ ἐξ ἐκείνων ἅτινα καλοῦνται, ὡς ἐκ τοῦ ᾠοειδοῦς σχήματος καὶ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κατεσκευάσθησαν, *Ὠὰ τῆς Νυρεμβέργης*. Δι' ἑνὸς τελευταίου βλέμματος περιβάλλω τοὺς τέσσαρας γυμνοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης ταύτης, ὧν ἐλάχιστον μέρος καλύπτουσι κατὰ διαστήματα ἀνηρτημέναι προσωπογραφίαι Σαξόνων βασιλέων καὶ ἐκλεκτόρων καὶ ἡγεμονίδων μὴ διακρινομένων ἐπὶ καλλονῇ, καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν.

Ἂν εἰσέλθῃ τις ὀλίγον ἀφῃρημένος εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, ἀδύνατον νὰ μὴ πτοηθῇ πρὸς στιγμήν. Δὲν εἶν' αἴθουσα αὐτή, εἶνε πεδίον ἱπποτικῆς παρατάξεως. Ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπαστράπτουσι χαλύβδιναι πανοπλίαι, καὶ προβάλλονται ἀσπίδες, καὶ ὀρθοῦνται κράνη, καὶ τείνονται ἀπειλητικὰ δόρατα κατὰ τῶν στέρνων τοῦ εἰρηνικωτάτου θεατοῦ. Τὴν ὅλην ταύτην παράταξιν ἀποτελοῦσι δώδεκα πάνοπλοι ἱππεῖς, ὧν οἱ ἵπποι ξύλινοι ἀλλὰ πρὸς ζῶντας παρεμφερεῖς ὀργῶσιν εἰς μάχην, τεσσαρακοντακὲξ πεζοὶ ὁπλῖται, ἐν οἷς ὀκτὼ παιδία σιδηρόφρακτα, καὶ ἕτερα δύο παιδία ἔφιππα. Τούτοις προσθετέον τὴν ἐν Μιλάνῳ φιλοτεχνηθεῖσαν λαμπρὰν ὁλόχρυσον πανοπλίαν Καρόλου Ἐμμανουὴλ τῆς Σαβοΐας (†1630) καὶ δύο ἀργυρᾶς πανοπλίας, ὧν ἡ μὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Χριστιανὸν τῆς Σαξονίας ἡ δὲ εἰς τὸν φίλτατον αὐτῷ καὶ ὁμώνυμον Α' τοῦ Anhalt. Ἐκ τῶν περιεχομένων δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλὰ τὴν ἔκτασιν καὶ συνεπῶς τὸ μεγαλεῖον τῆς αἰθούσης ταύτης, ἥτις ὀρθῶς καλεῖται *Ἱπποτικὴ αἴθουσα*. Σημειωτέον ὅτι ἐκτὸς τῶν κυριωτάτων τούτων καὶ ὀγκωδῶν ἀντικειμένων, πλῆθος ἀμέτρητον θωράκων κ' ἐπικνημίδων καὶ κρανῶν πληροῦσι τὰς ἄκρας καὶ τὰς γωνίας καὶ τὰ μεταξὺ κενά, ἐνῷ ἐπὶ τῶν τοίχων λάμπουσι μύριαι ἴσως λεπίδες ξιφῶν, συντεθειμέναι μετ' ἐξαιρέτου τέχνης καὶ ποικιλίας, ὥστε νὰ κυκλῶνται εἰς ἀκτινοβόλους ἡλίους, καὶ νὰ πλέκωνται εἰς ἀκανθωτὰ στέφανα, καὶ νὰ ὑφαίνωνται εἰς ἀποστίλβοντας τάπητας καὶ ν' ἀποτελῶσι κιγκλιδώματα παντοειδῆ.

Ἐν τῇ τρίτῃ αἰθούσῃ περιέχονται ἰδίως ὅπλα κυνηγετικὰ καὶ λοιπὰ πρὸς θήραν χρήσιμα καὶ διὰ τοῦτο *Κυνηγετικὴ αἴθουσα* καλεῖται. Μάχαιραι καὶ λόγχαι, τουφέκια, ὧν τινα ἐκ κέρατος ἐλάφου θαυμασίως ἐξειργασμένου, σάκκοι ὁλοκέντητοι, πυριτοδόχαι ἐκ δέρματος ἢ μετάλλου, σάλπιγγες θηρευτικαί, ἀορτῆρες, θύσσανοι καὶ τελαμῶνες, χειρόκτια καὶ ἄλλα εἰς τὴν ἱερακοθηρίαν ἀναγόμενα, πληροῦσι θήκας μεγάλας ὑελοφράκτους, δι' ὧν καλύπτονται οἱ τοῖχοι ὅλοι μέχρι τῆς ὀροφῆς. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἐν ἰδίοις διαμερίσμασι κεῖνται ἀφ' ἑνὸς μαχαίρια τραπέζης τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, ὅλων τῶν μεγεθῶν καὶ ὅλων τῶν σχημάτων, ἅτινα κατ' εἶδος ἀνέρχονται κλιμακηδὸν ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου ἐγχειριδίου μέχρι τῆς πλατυτάτης μαχαίρας κρεοπώλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐργαλεῖα κηπουρικὰ καὶ λειτουργικὰ τοῦ Ἐκλέκτορος Αὐγούστου Α' (1526–86). Ὁ Ἐκλέκτωρ οὗτος κατέτριβε τὰς ὥρας τῆς σχολῆς ἐν τῇ καλλιεργίᾳ τοῦ κήπου του ἢ ἐν τῇ κατασκευῇ ξυλίνων λεπτουργημάτων. Συναθροίσας δὲ πρὸς τελειοτέραν ἐξάσκησιν τῶν δύο τούτων ἀνομοίων ἐπαγγελμάτων ὅλα τὰ σχετικὰ ἐργαλεῖα, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν χρήσει ὄντα, κατέλιπεν οὕτω εἰς τοὺς μεταγενεστέρους πλήρη καὶ περιεργοτάτην συλλογήν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μικρᾶς ταύτης τετραγώνου αἰθούσης

ὀρθοῦται ἐπὶ μέλανος βάθρου ὀρειχαλκίνη προτομὴ τοῦ προτελευταίου βασιλέως τῆς Σαξονίας Ἰωάννου.

Ἡ παρακειμένη *Αἴθουσα τελετῶν* εἶνε ἴσως ἡ μᾶλλον πολυτελὴς καθὸ περιέχουσα τὰς βαρυτίμους πανοπλίας γερμανῶν ἡγεμόνων. Εἶνε δ' οὗτοι ἐν ὅλῳ πεντεκαίδεκα, ὧν ἐννέα φέρονται ἐπὶ ἵππων οἱ δὲ ἵστανται πεζοί. Πᾶσαι αἱ πανοπλίαι αὗται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λαμπρῶς φιλοτεχνημέναι ἀνῆκον εἰς ἡγεμόνας τῆς 17ης—18ης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Ἐρρίκου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρις Ἰωάννου Γεωργίου τοῦ Α'. Ἐξέχει δὲ πασῶν ἡ τοῦ Χριστιανοῦ Β'. τόσον κατὰ τὸ βάρος ὅσον καὶ κατὰ τὴν τέχνην. Οὐ μόνον τοῦ ἀναβάτου τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἵππου τὰ πλεῖστα μέλη, ἡ κεφαλή, τὰ στέρνα καὶ τὰ ὀπίσθια περιφράσσονται διὰ ἀργυροτεύκτων πλακῶν ἃς συρράπτουσιν ἐλλ[illegible]αις ἁλυσιδωταὶ ῥαφαί. Ἐφ' ἑκάστης τῶν πλακῶν τούτων εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ ἀνὰ μία ἐκ τῶν γνωστοτέρων σκηνῶν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, εἰδικῶς δ' ἐπὶ τῶν στέρνων τοῦ ἵππου ἡ μάχη τῶν Κενταύρων καὶ τῶν Λαπιθῶν, καὶ περὶ τὸ ἐφίππιον καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ Ἡρακλέους οἱ δώδεκα ἆθλοι. Τὰς ἐπὶ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ κράνους ἀναγεγλυμμένας σκηνάς, δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ, διότι ὁ ἵππος ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου καὶ τὸ βλέμμα φθάνει ἕως ἐκεῖ ἀσθενές. Θαυμάζων τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην καὶ ἀληθῶς βασιλικὴν περιβολήν, συναισθάνομαι ἅμα ἐνδόμυχον οἶκτον πρὸς τὸν ταλαίπωρον Χριστιανόν, ὅστις ἦτο καταδεδικασμένος κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς νὰ κλείῃ ἑαυτὸν ἐντὸς τοῦ φορητοῦ ἐκείνου χρηματοκιβωτίου τοῦ βαρυτέρου καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ του ἀξιώματος.

Δὲν δύναμαι νὰ ἀπέλθω τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ θαυμάσω ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὰ βαρέα οὐγγρικὰ καὶ πολωνικὰ ὅπλα. Αἱ σπάθαι τῶν Μαγυάρων εἶνε κυρταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, πλατεῖαι καὶ τιμαλφεῖς τὴν λαβήν, τὰ δὲ ξίφη τῶν εὐγενῶν Πολωνῶν, μακρὰ ὡς δόρατα, ἔχουσι λαβὰς σταυροειδεῖς ὁλοχρύσους καὶ βελουδίνας θήκας· τινῶν δ' αἱ λεπίδες εἶνε κυματοειδεῖς. Ἀτυχὴς Πολωνία! Τίς γενεὰ θ' ἀξιωθῇ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ θαυμάσῃ οὕτως ἀνηρτημένα ἐν μουσείῳ τὰ ὅπλα ἐκεῖνα, ἅτινα θὰ σοὶ ἀποδώσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ὅπως ἐγὼ νῦν ἐκεῖνα, ἅτινα ἴσως σ' ἔκαμον νὰ τὴν χάσῃς; Ἂς μὴ εἶνε κ' ἐκεῖνα τόσον βαρέα καὶ πολυτελῆ. Ἡ ἀληθὴς τῆς σπάθης ἀξία δὲν συνίσταται εἰς τὴν λαβήν, ἀλλ' εἰς τὴν λεπίδα, καὶ οἱ πραγματικοὶ πολύτιμοι λίθοι οἱ ἁρμόζοντες εἰς τὰ ὄργανα αὐτὰ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης εἶνε οὐχὶ τὰ ῥουβίνια καὶ οἱ ἀδάμαντες, ἀλλὰ τὰ δάκρυα καὶ τοῦ αἵματος οἱ θρόμβοι! . . .

Ἐν τῇ μικρᾷ *Αἰθούσῃ τῶν Πιστολίων* οὐδὲν ἄλλο ἄξιον προσοχῆς ἰδιαιτέρας εὑρίσκω ἐκτὸς τριῶν ζευγῶν, ὧν τὸ μὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ'. τὰ δὲ εἰς τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον καὶ τὸν Κάρολον ΙΒ'. Τὰ πιστόλια τοῦ γάλλου βασιλέως εἶνε ἀληθῆ κομψοτεχνήματα καὶ ἔχουσι χαλκοειδῆ τὴν κάννην καὶ ἐξ ἐλεφαντόδοντος τὴν λαβήν, ἐνῷ τὰ τῶν δύο ἄλλων εἶνε ἁπλᾶ, ἁπλούστατα ἐκ στερεοῦ ξύλου. Περίεργον δὲν εἶνε ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ἐνθυμήματα ἱστορικῶν προσώπων εἰκονίζουσι πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τῶν κατόχων;

Ἡ μετ' αὐτὴν εὐρυτάτη *Αἴθουσα τῶν μαχῶν,* παρεμφερὴς πρὸς τὴν δευτέραν, περιέχει καὶ αὐτὴ δωδεκάδα ἱππέων καὶ δεκάδας πεζῶν, πλῆθος δὲ κρανῶν καὶ ξιφῶν καὶ πανοπλιῶν τμήματα, ἐν ἄλλοις δὲ καί τινας ἁλυσιδοπλέκτους χιτῶνας. Ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα τοῦτο ἔχουσι τὸ ἰδιάζον καὶ ἔξοχον, ὅτι εἶνε οὐχὶ καινουργῆ ἀλλὰ μεταχειρισμένα ἐν μάχαις. Δὲν σελαγίζουσιν οὐδ' ἀποστίλβουσιν ὅπως τὰ ἄλλα· ἡ σκωρία ἔχει περικαλύψῃ καὶ ἀμαυρώσῃ τὰ πλεῖστα, τὸ δ' ἐρευνητικὸν βλέμμα τοῦ θεατοῦ ἀνακαλύπτει μεταξὺ τῶν θωράκων οὐχὶ εὐαρίθμους ὑπὸ λογχῶν τετρημένους, καὶ ἄλλους δι' ὧν αἱ φονικαὶ σφαῖραι εἰσέδυσαν εἰς τὰ στήθη τὰ ὑπ' αὐτῶν μάτην πεφραγμένα. Κράνη πολλὰ εἶνε μεμωλωπισμένα ἢ διερρηγμένα καὶ ἐν τῷ κενῷ ἐσωτερικῷ αὐτῶν τινὰ κατάστικτα ἔτι ἐκ κηλίδων αἵματος. Εἰς τὸ ἕτερον δὲ πέρας τῆς αἰθούσης δύο περίφρακτοι ἱππεῖς ἐφορμῶσι κατ' ἀλλήλων προτείνοντες τὰς λόγχας. Καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς ἡ λόγχη φέρεται σχεδὸν ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἀντιπάλου, ἐνῷ τούτου ἡ αἰχμὴ ἐκαρφώθη ἤδη εἰς τοῦ κατέναντι ἵππου τὸ μέτωπον. Ἀλγεινόν τι συναίσθημα πιέζει τοῦ ἐπισκέπτου τὴν καρδίαν ἐν τῇ πενθίμῳ ταύτῃ αἰθούσῃ, ἣν καθιστᾷ ἔτι πενθιμωτέραν τὸ φῶς, ὅπερ εἰσέρχεται διὰ τῶν παραθύρων γλίσχρον καὶ σκιερὸν ἕνεκα τῆς βροχερᾶς καὶ ὁμιχλώδους ἡμέρας. Κορυφοῦται δὲ τὸ συναίσθημα τοῦτο πρὸ τῆς θέας τιμίων τινῶν ὅσον καὶ εἰδεχθῶν τὴν θέαν λειψάνων ὑπὸ ὑάλινον κώδικα ἐκτεθειμένων. Εἶνε δὲ ταῦτα εἷς τετριμμένος παλαιὸς ἐπενδύτης, καὶ ἓν ἐρρακωμένον ὑποκάμισον, βεβαπτισμένος ἔτι ἐν τῷ αἵματι, ὅπερ ὁ χρόνος κατέστησε μαῦρον ὡς μελάνην. Ἀμφότερα ταῦτα ἔφερεν ὁ ἐκλέκτωρ Μαυρίκιος καθ' ἣν στιγμὴν ἐφονεύθη ἐν Σιβερσχάουζεν τῷ 1553. Κεῖται δ' ἐκεῖ ἐντὸς πυξίδος καὶ ἡ σφαῖρα ἥτις ἀφήρεσε τοῦ ἀνδρείου ἡγεμόνος τὴν ζωήν.

Παντὸς εἴδους λάφυρα πληροῦσι τὴν ἑπομένην αἴθουσαν, ἐν οἷς καὶ κανόνια μικρὰ καὶ μυδραλιοβόλοι γαλλικαὶ καὶ τρόπαιον ὅλον ἐξ ὅπλων Σασσεπῶ συληθέντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Ἀπερχόμενος τῆς αἰθούσης ταύτης, ἐν ᾗ ἡ θέα τῶν κατῃσχυμένων ὅπλων τῆς Γαλλίας μὲ δυσηρέστει καὶ μ' ἐξώργιζε, εὑρέθην αἴφνης ὡσδιὰ μαγείας ὑπὸ σκηνὴν ἀνατολικὴν πλουσίαν,

βραδύνη ἡ τελείωσις καὶ ταύτης καὶ ὅσων ἄλλων ὁδῶν κατασκευάζονται ἢ ἐσχεδιογραφήθησαν.

Ἡ διερχομένη τὸ μέρος τῆς Γαστούνης ὁδὸς εἶναι, ὡς φαίνεται, κατά τι καλλιτέρα τῆς εὐθείας γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἁμαξηλάτης μας ἐπροτίμησε διὰ νὰ κερδίσωμεν μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν δρόμον. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τὸν κατηγορήσωμεν ὅτι μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἐκεῖθεν, ἀφοῦ παρητήθημεν τοῦ σκοποῦ τοῦ νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς Γαστούνην. Τὴν λύπην μου ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐπισκεφθῶ τὸ Χλομοῦτσι ἐπηύξανε σήμερον ἡ θέα τῶν ἐρειπίων τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἔβλεπα μακρόθεν. Ἁρμοδιωτέραν τοποθεσίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκλέξωσιν οἱ κτίσαντες αὐτό. Ὁ λόφος τὸν ὁποῖον ἐπιστέφουν τὰ λείψανα τῶν πύργων του ὑψοῦται εἰς τὸ ἄκρον τῆς εὐρείας πεδιάδος τῆς Ἤλιδος, ὡς φραγμὸς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ἡ θέα ἐκ τῆς κορυφῆς θὰ εἶναι ἐκτεταμένη ὅσῳ καὶ ὡραία, θὰ ἱκανοποιεῖτο δὲ ἡ φιλοδοξία ἢ καὶ θὰ ἐξήπτετο ἡ φιλοκέρδεια τῶν ξένων αὐθεντῶν τοῦ Μωρέως, βλεπόντων ἐκεῖθεν τοσαύτην χώραν, τῆς ὁποίας ἦσαν ἢ ἤθελον νὰ γείνωσιν οἱ κύριοι. Καὶ ὄχι σήμερον μόνον, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ταύτας δὲν ἔπαυσαν ἐφελκύουσαι τὰ βλέμματά μου αἱ ἀπότομοι γραμμαὶ τοῦ Χλομουτσίου. Τὰς ἔβλεπα ἀπὸ τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Αἰτωλίας, καθὼς καὶ ὅτε παρέπλεα τὴν Κεφαλληνίαν ἢ περιηρχόμην τὴν ἐξοχὴν τῆς Ζακύνθου.

Τὸ φρούριον τοῦ Χλομουτσίου, ἢ τῆς Κλαρέντσας, ἢ τοῦ Clairmont κατὰ τὴν Γαλλικὴν ὀνομασίαν του, ἱδρύθη ὑπὸ Γοδεφρείδου τοῦ Β', υἱοῦ Γοδεφρείδου τοῦ Βιλλαρδουίνου τοῦ ἀποβιώσαντος κατὰ τὸ 1218. Πρὸς οἰκοδομήν του ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ εἰσοδήματα τοῦ Καθολικοῦ κλήρου, τὸν ὁποῖον ἡ φραγκικὴ κατάκτησις ἐνεφύτευσεν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ κλῆρος οὗτος, διατεινόμενος ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ μόνου τοῦ Πάπα, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν φεουδαλικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀντέστη εἰς τὰς περὶ τούτου ἀπαιτήσεις τοῦ Γοδεφρείδου· οὗτος δὲ πρὸς τιμωρίαν ἐδήμευσε τὰ κτήματα τοῦ κλήρου. Ἡ διὰ τῶν προσόδων αὐτῶν οἰκοδόμησις τοῦ φρουρίου διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Φράγκων Ἀνδραβίδα ἔκειτο πλησίον ἐκεῖ, ὁ δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου λιμὴν τῆς Κλαρέντσας ἦτο προσφορώτατος διὰ τὴν μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἰταλίας συγκοινωνίαν. Τὰ πάντα συνέτρεχον πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ Χλομουτσίου, μαρτυρεῖ δὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν σημασίαν του καὶ ἡ πρόσθετος αὐτοῦ ἰταλικὴ ὀνομασία Castel-Tornese, εἴτε παραγομένη ἐκ τῶν ἐκεῖ κοπτομένων νομισμάτων τῶν Γάλλων ἡγεμόνων (livres tournois), εἴτε ἐτυμολογουμένη ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἀγώνων (tournois), εἰς τοὺς ὁποίους συνέρρεον οἱ σιδηρόφρακτοι πολεμισταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς ἄλλοτε συνήρχοντο ἐκεῖ πλησίον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ τέκνα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰς τὰς εὐγενεστέρας συναθροίσεις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Τὸ Χλομοῦτσι δὲν εἶναι τὸ μόνον λείψανον τῆς φραγκικῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας. Πολλαχοῦ διαιωνίζουν τὴν μνήμην της φρούρια ἠρειπωμένα. Καὶ τὸ ὄνομα δὲ τῆς πόλεως Γαστούνης, τὸ ὁποῖον τοσάκις σήμερον ἀνέφερα, ἀνακαλεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου Γάστωνος ὅστις τὴν ἐθεμελίωσε. Αἱ ἔρευναι τοῦ Buchon καὶ τοῦ Hopf δὲν ἐπέστησαν εἰσέτι ἀρκούντως τὴν προσοχὴν τῶν περιηγουμένων τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἱστορίας της. Ἀλλ' εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀρχαιότητος, ἐπισκιάζουσα πάντα τ' ἄλλα. Οἱ περιηγηταὶ δὲν ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα χάριν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων της. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις, ὡς τοιαύτην δὲ σοῦ συνιστῶ τὴν ἀξιόλογον μελέτην περὶ τῶν Φράγκων ἐν Πελοποννήσῳ τοῦ κ. Tozer, ἥτις ἐδημοσιεύθη Ἀγγλιστὶ εἰς τὴν περυσινὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ὅτε οἱ Φράγκοι οὗτοι ἐδέσποζον ἐνταῦθα, ἡ πεδιὰς τῆς Ἤλιδος θὰ ἦτο πλειότερον βεβαίως κατῳκημένη καὶ καλλιεργημένη ἢ σήμερον. Τώρα, ἀφοῦ διέλθῃ τις τὴν περὶ τὸν Πύργον πλουσίαν ζώνην καὶ πρὶν ἢ πλησιάσῃ εἰς τὸ χωρίον Ἀχαΐαν, διαπερᾷ ἐκτάσεις ἀκαλλιεργήτους καὶ ἀκατοικήτους. Ναὶ μὲν ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ φαινομένη μακρόθεν Γαστούνη, καὶ αἱ σπάνιαι ἐπὶ τοῦ δρόμου μας κῶμαι ἔχουν ἑκάστη ζώνην πέριξ καλλιεργημένην. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ πλησιάσωσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι αὗται ζῶναι καὶ νὰ συνενωθῶσιν ὅπως ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς αὕτη γείνῃ ὁποία ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς καὶ γεωγραφικῆς της θέσεως δύναται ν' ἀποβῇ, καὶ ὁποία ἀπέβη κατὰ τὸ μεσημβρινώτερον αὐτῆς μέρος, πέριξ τοῦ Πύργου. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν ἔχουν δὲ οὕτω τὰ τῆς Ἤλιδος μόνον. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἴδῃς κέντρα, ὅπου ἡ συσσώρευσις τοῦ πληθυσμοῦ ἔφερε τὴν καλλιέργειαν, τὴν κίνησιν καὶ τὴν εὐημερίαν, ἐξερχόμενος δὲ τῶν προνομιούχων τούτων περιφερειῶν ὁδοιπορεῖς ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους χωρὶς νὰ ἴδῃς οὔτε κατοικίας ἀνθρώπων, οὔτε καλλιεργημένους ἀγρούς. Ὁ περιηγούμενος κατὰ πρῶτον τὰς εὐδαίμονας χώρας σας Ἕλλην ἐκπλήσσεται προπάντων βλέπων τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς καλλιεργείας καὶ τὴν πυκνότητα τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων. Τοῦτο ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει. Ὅταν ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος ἀποβῇ ὁποία εἶναι ἤδη περὶ τὸν Πύργον, τότε δὲν θὰ ἔχωμεν τί νὰ σᾶς φθονήσωμεν.

Προτοῦ φθάσῃ τις εἰς τὰ δύο χωρία τῆς Ἐπάνω καὶ Κάτω Ἀχαΐας διέρχεται δάσος δρυῶν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλῆ Τσελεπῆ, ἀρχαίου Γούρκου ἰδιοκτήτου του. Δὲν ὑπάρχουν πολλὰ τοιαῦτα δάση εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἑλλάδος, εὐφραίνεται δέ τις εὑρισκόμενος ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν, μετὰ τὴν διάβασιν τόσης γῆς ξηρᾶς καὶ ἀγόνου. Πέραν ὅμως τῆς Ἀχαΐας ἀνευρίσκει τις ἐκ νέου τὸν πολιτισμόν. Ἡ ὁδὸς εἶναι καλή, τὰ χωρία πυκνότερα, ἡ καλλιέργεια ἐπιμελημένη, καθόσον δὲ πλησιάζεις εἰς τὰς Πάτρας καταλαμβάνεσαι ἐξ αἰσθήματος εὐεξίας ἐπαυξανομένου ἐκ τοῦ μεθυστικοῦ ἀρώματος τῶν ἠνθισμένων κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους μοσχοϊτεῶν. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ δρόσος τῆς ἑσπέρας καὶ ὁ ἥσυχος ῥόχθος τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ δρόμου, ἀφ' οὗ δὲ τὸ σκότος πυκνωθῇ σμήνη πυγολαμπίδων σὲ συνοδεύουν.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΘΩΜΑΣ Ο ΑΓΡΙΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἐπανηρχόμην ἐκ τοῦ κυνηγίου μόνος τὴν ἑσπέραν, ἐποχούμενος ἐπὶ τοῦ ἐλαφροτάτου δίφρου μου. Μοὶ ὑπελείποντο δὲ ἓξ ἔτι βέρστια νὰ διανύσω. Ἡ ἐξαίρετος φορβάς μου διεπέρα διὰ βήματος μακροῦ ὁμαλοῦ καὶ δρομαίου τὴν μεστὴν κονιορτοῦ ὁδόν, ἐκ διαλειμμάτων μυχθίζουσα καὶ σαλεύουσα τὰ ὦτα. Ὁ κύων μου καίτοι ἦτο κατάκοπος, ἐφαίνετο ὅμως ὡς διὰ λωρίου προσδεδεμένος εἰς τὸν δίφρον, τοσοῦτον ὁμαλῶς παρηκολούθει, ἀπέχων ἥμισυ βῆμα ἀπὸ τοῦ τροχοῦ. Προεμηνύετο δεινὴ καταιγίς. Νέφος πυκνὸν ἰόχρουν ἀνέβαινε βραδέως ὄπισθεν τοῦ ἄνωθέν μου δάσους καὶ σύννεφα φαιόχροα ἀτάκτως συνωθούμενα ἔτρεχον εἰς συνάντησίν μου. Τὰ πέριξ μου ὑψηλὰ δένδρα ἐσείοντο, ἔτριζον, ἐθορύβουν χωρὶς νὰ φαίνεται ἴχνος τι ἀνέμου. Ὁ πνιγηρὸς καύσων αἴφνης μετεβλήθη εἰς ὑγρὰν δρόσον, καὶ ἐν βραχεῖ αἱ σκιαὶ ἔγειναν ἀμαυρότεραι. Ἔπληξα διὰ τῶν ἡνίων τὰ πλευρὰ τῆς φορβάδος μου, κατέβην πρό τινος χαράδρας διακοπτούσης τὸν δρόμον μου, διῆλθον τὴν ξηρὰν αὐτῆς κοίτην κατεστρωμένην ὑπὸ θαμνίσκων, ἀνερριχήθην τὸν ἐνώπιόν μου ἀνερχόμενον ἀνήφορον καὶ εἰσέδυσα εἰς τὸ δάσος.

Ἡ ὁδὸς ἐξετείνετο ἑλισσομένη μεταξὺ πυκνῶν συστάδων λεπτοκαρυῶν, ὧν ἡ σκιὰ ἐσκότιζεν αὐτήν. Καὶ προέβαινον μέν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ μόχθου. Τὸ εὐπαθὲς ὄχημά μου προσέκοπτεν ἀδιαλείπτως πρὸ τῶν προαιωνίων ῥιζῶν τῶν δρυῶν καὶ τῶν φιλυρῶν, καὶ ὁ ἵππος ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἀφρίζῃ. Αἴφνης ἄνεμος σφοδρὸς ἐνέσκηψεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, τὰ δένδρα ἐστέναξαν καὶ χονδραὶ ῥανίδες βροχῆς ἐμάστιξαν θορυβωδῶς τὰ φύλλα, βροντὴ ἀντήχησεν, ἀστραπὴ ἔλαμψε καὶ ἡ καταιγὶς ἀπελύθη. Κατέπεσε βροχὴ ῥαγδαιοτάτη. Ἠναγκαζόμην λοιπὸν νὰ βαδίζω βῆμα πρὸς βῆμα, καὶ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθην νὰ σταθῶ, διότι ὁ ἵππος μου ἐχώνετο εἰς τὸν βόρβορον καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τίποτε δύο βήματα μακράν· τὸ σκότος ἦτο ψηλαφητόν. Ὅπως λοιπὸν ἠδυνήθην κατέφυγον ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα, καὶ ἐκεῖ κύπτων καὶ κεκαλυμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον, ὡπλίσθην, ὡς λέγουσι, δι' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἀναμένων τὸ πέρας τῆς καταιγίδος. Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς λάμψεως ἀστραπῆς τινος διέκρινα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑψηλὸν σῶμα ἀνθρώπου, οὗ τὰς κινήσεις καὶ τὴν διεύθυνσιν παρηκολούθησα μετὰ προσοχῆς. Καθ' ὅσον δ' ἐπλησίαζεν εἰς τὸν δίφρον μου κατὰ τοσοῦτον καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ σώματος ἐκείνου ἐμεγεθύνοντο.

« Τίς εἶ, ἀνεφώνησε μετ' ἠχηρᾶς φωνῆς.

— Καὶ σὺ τίς εἶ; ἀπεκρίθην.

— Εἶμαι ὁ δασοφύλαξ.

Τῷ εἶπον καὶ ἐγὼ τὸ ὄνομά μου, καὶ παρευθεὶς πραϋνθεὶς προσέθηκε.

— Ἄ! σεῖς εἶσθε! εἰξεύρω. Ἐπιστρέφετε εἰς τὸ κτῆμά σας;

— Τοῦτο ἐπεθύμουν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κακόν, ἀδελφέ μου!

— Πραγματικῶς δὲν χωρατεύει. »

Ζωηρὰ ἀστραπὴ κατεφώτισε τὴν μορφὴν τοῦ δεσμοφύλακος ἄνωθεν ἕως κάτω. Κεραυνοῦ δὲ κρότος ξηρὸς καὶ ῥαγδαῖος ἐπηκολούθησε τὴν ἀστραπήν, καὶ ἡ βροχὴ μετὰ διπλασίας ὁρμῆς κατεμάστιξε τὴν ἀτμόσφαιραν.

— Καὶ θὰ βαστάξῃ πολύ, εἶπεν ὁ δασοφύλαξ.

— Τί νὰ γείνῃ λοιπόν;

— Θέλετε νὰ σᾶς 'πάγω εἰς τὴν καλύβα μου; εἶπεν ἀποτόμως.

— Μετὰ χαρᾶς.

— Ἀναιβῆτε λοιπὸν εἰς τὸ κάθισμά σας ».

Καὶ προχωρήσας πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν χαλινὸν καὶ τὸν ἔσυρεν πλαγίως ἔξω τοῦ ἕλους, εἰς ὃ εἶχε προσκολληθῆ.

Καὶ ἐξεκινήσαμεν.

Ἐκρατούμην μετὰ δυσκολίας ἀπὸ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπερ δυσκόλως παρηκολούθει τοὺς δονισμοὺς καὶ τὰς ἀτάκτους κινήσεις τοῦ καθίσματος ὡς μονόξυλον ἀγρίων ἐν τῷ πελάγει. Κατεθλιβόμην βλέπων τὴν τάλαινάν μου Ἄρτεμιν ζυμώνουσαν τὸν πηλόν, βυθιζομένην ἐν τῷ βορβόρῳ, ἀναδυομένην καὶ μετ' ὀλίγα βήματα πάλιν βυθιζομένην, ἀλλὰ χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ῥεύματος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀναπνοῆς μου καὶ ἀπὸ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς μου. Ὁ δὲ δασοφύλαξ προπορευόμενος ἔκυπτεν ὁτὲ μὲν δεξιᾷ

ὁτὲ δὲ ἀριστερὰ καὶ ἐφαίνετο ὥς τι φάσμα.

Οὕτω πως ἐβαδίσαμεν ἱκανὴν ὥραν· τέλος δὲ ὁ ὁδηγός μου σταθεὶς μοὶ εἶπε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας:

— Ἐφθάσαμεν, κύριε.

Τριγμὸς ἠκούσθη καὶ ταυτοχρόνως ὑλακαὶ κυνῶν πολλαὶ καὶ παρατεταμέναι. Ὑψώσας τὴν κεφαλήν, διέκρινα ὑπὸ τὴν λάμψιν ἀστραπῆς μικρὰν καλύβην ἐν τῷ μέσῳ μεγίστης αὐλῆς περιπεφραγμένης. Διὰ μικροῦ τινος παραθύρου ἐφαίνετο πρὸς τὸ βάθος ἀμυδρὸν φῶς. Ὁ δασοφύλαξ ὡδήγησε τὸν ἵππον πλησίον τῆς θύρας καὶ ἔκρουσε.

«Τώρα! τώρα!» ἀπεκρίθη φωνὴ παιδική, καὶ ἐν τῷ ἅμα δοῦπος γυμνῶν ποδῶν ἦλθεν εἰς τὰ ὦτά μου. Ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ κοράσιον δωδεκαετὲς μὲ τὸ ὑποκάμισον, ἐζωσμένον διὰ λωρίδος ὑφάσματος, ἐφάνη ἐπὶ τῆς φλιᾶς κρατοῦν φανάριον.

— Φέξε 'ς τὸν κύριον, εἶπεν ὁ ὁδηγός μου, καὶ ἐγώ, προσέθηκε, 'πά' νὰ βάλω μέσα τὸ ζῷο καὶ τὸ καροτσάκι»

Ἡ κόρη μ' ἐκύτταξε καὶ εἰσῆλθε φέγγουσα. Ἐγὼ δὲ τὴν ἠκολούθησα.

Ἡ καλύβη τοῦ δασοφύλακος ἦτο ὅλη ὅλη ἐν δωμάτιον καπνιστόν, χαμηλόν, γυμνόν. Ἐπὶ ξυλίνου καθίσματος ἔκειτο ὅπλον μονόκανον, ἔν τινι γωνίᾳ ἔκειτο σωρὸς ῥακίων καὶ παρὰ τὴν ἑστίαν δύο μέγιστα ἀγγεῖα πήλινα. Ἐπὶ δὲ τοῦ τραπεζίου ἵστατο σιδηροῦν στέλεχος φέρον *λουτσχίνην*, τεμάχιον πίτυος, μελαγχολικῶς καίουσαν καὶ ἑτοιμόσβεστον. Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς καλύβης ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ ἄκρου μακροῦ πασσάλου μικρὰ κοιτὶς κρεμαστή, ἧς τὸ ἕτερον ἄκρον ἦτο προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐπὶ τῶν δοκῶν.

Ἡ κόρη ἔσβεσε τὸ φανάριον καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ σκαμνίου, διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς ἀνακινοῦσα τὴν κοιτίδα, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἀντικαθιστῶσα τὴν καεῖσαν ἤδη *λουτσχίνην*. Ἐγὼ δὲ ἔβλεπον πάντα ταῦτα μετὰ καρδίας τεθλιμμένης. Ὄχι, δὲν εἶν' εὐάρεστον νὰ εἰσέλθῃς νύκτα εἰς τὴν καλύβην ῥώσσου χωρικοῦ. Τὸ ἐν τῇ κοιτίδι βρέφος ἀνέπνεε ταχέως καὶ ἐπιπόνως.

— Μόνη σου εἶσ' ἐδῶ; ἠρώτησα τὴν κόρην·

— Μόνη, ἀπεκρίθη μόλις ἀνοίγουσα τὸ στόμα.

— Εἶσαι κόρη τοῦ δασοφύλακος:

— Κόρη του, μάλιστα,» ἐψιθύρισε.

Ἡ θύρα ἔτριξε καὶ εἰσῆλθεν ὁ δασοφύλαξ κύψας. Ἀνήγειρε τὸ φανάριον ὅπερ ἡ κόρη εἶχεν ἀφήσῃ κατὰ γῆς, καὶ ἀνάψας πυρεῖον εἶπε:

— Σεῖς δὲν εἶσθε βέβαια συνειθισμένος μ' αὐτὸ τὸ φῶς».

Καὶ ἔσεισε τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης του.

Παρετήρησα τὸν φιλοξενοῦντά με. Σπανίως μοι συνέβη νὰ ἴδω τοιοῦτον γίγαντα. Σῶμα πελώριον, ὤμους καὶ στῆθος πλατύτατα ἀνάλογα πρὸς τὸ ὕψος του. Ὑπὸ τὸ *μπαλωμένον* ὑποκάμισόν του ἐξεῖχον οἱ ἰσχυροὶ αὐτοῦ μυῶνες, ἡ μέλαινα δὲ καὶ κυματιζομένη μακρὰ γενειὰς ἐκάλυπτε τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου του. Οἱ χαρακτῆρές του ἦσαν ἀρρενωποὶ καὶ αὐστηροὶ διὰ τῶν μακρῶν δὲ καὶ πυκνῶν βλεφαρίδων του διέλαμπον τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν δικόρων ὀφθαλμῶν του. Στηρίξας δὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχίων ἐστάθη ἐνώπιόν μου.

Ἐγὼ δὲ τὸν ηὐχαρίστησα ακὶ ἠρώτησα τὸ ὄνομά του.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Θωμᾶς, ἀλλὰ μὲ λένε καὶ ἀγριάνθρωπο:

— Ἄ! σὺ εἶσαι ὁ Ἀγριάνθρωπος!

Καὶ τὸν παρετήρησα μετὰ διπλασίας περιεργίας. Πολλάκις ἤκουσα παρὰ πολλῶν πολλὰς διηγήσεις περὶ τοῦ δασοφύλακος τούτου, ὃν οἱ χωρικοὶ ἐφοβοῦντο ὡς ὀργὴν Θεοῦ. Κατὰ τὸ λέγειν αὐτῶν δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος δραστηριώτερος αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον δεμάτιον ξύλων ἠδύνατο νὰ λάβῃ τις ἐκ τοῦ δάσους, χωρὶς νὰ τὸ νοήσῃ, καθ' οἵαν δήποτε ὥραν καὶ οἵα δήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπέπιπτεν ὡς χάλαζα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἦτο δὲ τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ τὸν διαφθείρῃ διὰ δώρων ἢ νὰ τὸν ἀπατήσῃ. Οὔτε οἶνος οὔτε χρήματα, οὔτε δεήσεις, οὔτε πανουργίαι, οὔτε οὐδὲν ἄλλο εἶχε τοσαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ τὸν μαλάξῃ. Πολλάκις τῷ ἔστησαν παγίδας εἰς ἃς πάντως θὰ συνελαμβάνετο πᾶς ἄλλος, πλὴν αὐτοῦ· ἐγίνωσκε ταῦτα πάντα καὶ ἐγέλα μετὰ περιφρονήσεως. Ταῦτα καὶ παραπλήσια διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ.

—«Σὺ λοιπὸν εἶσαι ὁ ὀνομαζόμενος Ἀγριάνθρωπος! ἐπανέλαβον. Αἴ, ἀδελφέ μου, ἤκουσα νὰ γίνεται λόγος πολὺς περὶ σοῦ. Λέγουν ὅτι δὲν ἔχεις 'ταίρι ὅταν κατατρέχῃς τοὺς δυστυχεῖς.

— Τὸ χρέος μου κάμνω, ἀπεκρίθη σοβαρῶς· Θέλω νὰ βγάζω τιμημένα τὸ ψωμὶ ποῦ μοῦ δίνει ὁ ἀφέντης μου.»

Καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ζώνης του μικρὸν πέλεκυν ἄριστα ἠκονημένον, ἐκάθησε κατὰ γῆς καὶ ἤρχισε νὰ πελεκᾷ *λουτσχίνας*.

—«Καὶ δὲν ἔχεις γυναῖκα; τὸν ἠρώτησα.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του μετὰ πλείονος ζέσεως.

— Ἀπέθανε;

— Ὄχι.... ναί, σὰ θέλετε, 'πέθανε.»

Καὶ ἐγὼ μὲν ἐσιώπησα, ἐκεῖνος δὲ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρετηρήσας με, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος μεστοῦ χολῆς: «Ἔφυγε μὲ ἕναν ὁ ὁποῖος ἦτον περαστικὸς ἀπὸ ἐδῶ.»

Τὸ μωρὸν ἀφυπνισθὲν ἐκραύγαζεν· ἡ δὲ κορασὶς ἥτις αὐτομάτως πως ἔκρυπτεν ἐξ ἐντροπῆς τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, ἀνορθωθεῖσα βιαίως παρετήρησεν ἐν τῇ κοιτίδι.

— "Ε! εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν κόρην του, 'πᾶρτ' αὐτὸ καὶ δός του.»

Καὶ τῇ ἔδωκε θήλαστρον πλῆρες γάλακτος.

— Ποῦ λέτε.. μ' ἄφησ' ἐμένα... 'ς τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ.....ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ μωρό! ὑπέλαβε μετὰ φωνῆς βαθείας καὶ δεικνύων τὴν κοιτίδα. Προχωρήσας δὲ μέχρι τῆς θύρας, ἐπανῆλθε πάλιν καὶ μοὶ εἶπε:

— «"Αχ! κύριε, δὲν τρῶτε μ' εὐχαρίστησι τὸ ψωμί μας, καὶ ἔτυχε, καθὼς πάντοτε δά, νὰ μὴ ἔχωμε τίποτ' ἄλλο παρὰ ψωμί.

— Δὲν πεινῶ.

— Ἐζυμώσαμε τώρα καὶ πέντε 'μέρες· ψωμὶ ἔχομεν, ἄλλο τίποτα δὲν ἔχω νὰ σᾶς δώσω. Νὰ ἀνάψω τὸ σαμαβάρι, τί βγαίνει; τσάϊ δὲν ἔχει. 'Αλήθεια, πά' νὰ 'δῶ τί κάν' ἡ φοράδα.»

Καὶ ἐξελθὼν ἔκλεισε τὴν θύραν.

Ἔρριψα πάλιν τὰ βλέμματά μου περὶ ἐμαυτόν, καὶ ἡ καλύβη μ' ἐφάνη ἔτι σκυθρωποτέρα ἢ π ότερον. Ὀσμὴ πικρὰ καπνοῦ ἐκράτει τὴν ἀναπνοήν μου ἐν τῷ λάρυγγι. Ἡ κορασὶς ἵστατο ἀκίνητος κάτω νεύουσα καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐκίνει τὴν κοιτίδα ἐπαναφέρουσα αἰδημόνως πρὸς τοὺς ὤμους της τὸ βαθμηδὸν καταπίπτον ὑποκάμισόν της, οἱ δὲ γυμνοὶ πόδες της ἐκρέμαντο ἀκίνητοι.

—«Πῶς σε λέγουν; τὴν ἠρώτησα.

— Οὐλίτα, ἀπεκρίθη ταπεινοῦσα ἔτι μᾶλλον τὸ περίλυπον πρόσωπόν της.

Ὁ δασοφύλαξ εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησε. Μετὰ στιγμιαίαν δὲ σιγὴν εἶπε:

— Ἡ ἀνεμοταραχὴ ἔπεσε· ἂν θέλετε ἔρχομαι μαζί σας ὡς τὴν ἄκρη τοῦ δάσους.»

Ἠγέρθην. Ὁ δὲ δασοφύλαξ ἔλαβε τὸ ὅπλον του καὶ παρετήρει τὸ καψύλιον.

«Διατί τὸ ὅπλον; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐκεῖ πέρα κατὰ τὸ ῥέμμα, καὶ ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέρος, κόβουν ξύλα, εἶπεν ἀποκρινόμενος μᾶλλον εἰς τὸ αὐστηρόν μου βλέμμα ἢ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.

— Καὶ ἀπ' ἐδῶ τ' ἀκούεις!

— Ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀκούω μακρύτερα.

Ἐξήλθομεν ὁμοῦ. Ἡ βροχὴ εἶχε σταθῇ. Μακρὰν δὲ ἐφαίνοντο παμμεγέθη σύννεφα συνωθούμενα, ἐκ διαλειμμάτων· ἤστραπτεν ἀλλ' ὑπεράνω ἡμῶν ὁ οὐρανὸς ἦτο βαθὺς κυανοῦς. καὶ τινες ἀστέρες διεφαίνοντο διὰ τῶν ἀπερχομένων ὀμβροφόρων νεφελῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ περιφέρειαι τῶν καταβεβρεγμένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων δένδρων ἐφαίνοντο ἤδη ἀποτυπούμεναι ἐν τῇ σκιᾷ. Ὁ δασοφύλαξ ἐξέβαλε τὸν κοῦκκόν του καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν γῆν.

— «Νά, νά, εἶπεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα πρὸς δυσμάς. Κυττάξετε 'ς τὴ ζωή σας τί νύκτα ἐδιάλεξαν!»

Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ἤκουσα ἢ τὸν τριγμὸν τῶν φύλλων τῶν πέριξ δένδρων.

— Καλά! καλά! προσέθηκε καὶ ἐπορεύθη νὰ φέρῃ τὸν ἵππον καὶ τὸν δίφρον μου. Ἐγὼ σᾶς φτειάνω.

— "Αφες τὸ ἄλογό μου, ἀκούεις; θέλω νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζί σου εἰς τὸ ῥεῦμα, θὰ μοῦ τὸ ἐπιτρέψῃς.

— Καλά, ἀπεκρίθη παραιτῶν τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου. Ἔτσι δὰ θὰ κάνωμε μιὰ μὲ τὸ χέρι μας καὶ θὰ τοὺς συλλάβωμε. Καὶ σὰν γυρίσωμε ἔρχομαι καὶ ἐγὼ ἔπειτα μαζί σας. Πᾶμε.»

Καὶ ἐξεκινήσαμεν. Ἐκεῖνος ἐβάδιζε ταχέως, ἐγὼ δὲ καίτοι οὐχὶ τόσον ὠκύπους τὸν παρηκολούθουν ἀξιόλογα. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ νοήσω πῶς ἠδύνατο νὰ κατευθύνεται μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος. Ἐνίοτε ἵστατο ἵνα κάλλιον βεβαιωθῇ ποῦ ἀκριβῶς ἔκοπτεν ὁ πέλεκυς.

— «Ἀκοῦτε, ἀκοῦτε! ἆ! νὰ τώρα δὰ ἀκούσατε;

— Μὰ ποῦ;» ἀπεκρινόμην ἐγώ.

Ἐκεῖνος δὲ ὑψῶν τοὺς ὤμους δὲν ἀπεκρίνετο.

Κατέβημεν εἰς χαράδραν τινά, ὅπου μ' ἐφάνη ὅτι ὁ ἄνεμος ἦτο ἐλαφρότερος, καὶ τότε ἤκουσα τακτικὰ κτυπήματα, καὶ τὰ διέκρινα καθαρά. Ὁ δασοφύλαξ μὲ παρετήρησε καὶ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἐξηκολουθήσαμεν δὲ τὴν πορείαν ἀνὰ μέσου πτερίδων καὶ καθύγρων σκολύμων..... κρότος παρατεταμένος καὶ ὑπόκωφος ἀντήχησε.....

— «Ἔπεσε τὸ δένδρον», εἶπεν ὁ δασοφύλαξ

Ἐν τούτοις ὁ οὐρανὸς κατὰ μικρὸν ἐκαθαρίζετο, ἀλλ' ἐν τῷ δάσει δὲν ἠδύνασο νὰ διακρίνῃς τρία βήματα μακράν.

Τέλος ἐξήλθομεν τῆς χαράδρας.

«Σταθῆτ' ἐδῶ δά,» μοὶ εἶπε μετὰ φωνῆς βαθείας ὁ δεσμοφύλαξ. Καὶ κύψας καὶ κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ὅπλον ἐξηφανίσθη διὰ μέσου τῶν θάμνων. Προσεπάθουν νὰ ἀκούσω τι μετὰ πολλῆς προσοχῆς· ἀλλὰ δὲν μ' ἄφινεν ὁ συνεχὴς τοῦ ἀνέμου θόρυβος. Ἤκουσα ὅμως πολὺ πλησίον μου μικρὰ καὶ ξηρὰ κτυπήματα τοῦ πελέκεως, ἀποκόπτοντος τὰ κλαδία τοῦ καταπεσόντος δένδρου· τροχοὶ ἀμαξίου ἔτριξαν, ἵππος ἐπταρμίσθη.......

«Ἄλτ! 'ς τὸν τόπο!» ἀντήχησεν αἴφνης κεραυνοβόλος φωνή. Ἄλλη δέ τις φωνή, ἀλλὰ θρηνώδης, προσεπάθησε νὰ ἀποκριθῇ, αἱ δύο φωναὶ συνεχύθησαν, καὶ ἔρις δεινὴ συνήφθη.

— «Βρὲ τί μωρολογᾷς, τρελοκούφθαλο, τί μωρολογᾶς! ἀνέκραξεν ὁ δασοφύλαξ, ποῦ θὰ μοῦ πᾷς;»

Ἔδραμον πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχοντο αἱ κραυγαὶ προσκόπτων ἀνὰ πᾶν βῆμα καὶ μετὰ δυσκολίας ἔφθασα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἐπὶ τοῦ κατὰ γῆς κειμένου δένδρου ὁ δασοφύλαξ εἶχεν ἀνατρέψῃ τὸν δύσμοιρον χωρικόν, τὸν εἶχεν ὑποκάτω του καὶ διὰ τῆς ζώνης του τὸν ἔδενεν ὀπι-

σθάγκωνα. Ἔπειτα ἠγέρθη, ἀνήγειρε καὶ τὸν κλέπτην. Ἦτο δὲ οὗτος χωρικὸς κάθυγρος, ῥακένδυτος, ἔχων γενειάδα ῥυπαρὰν καὶ συμπεφυρμένην. Ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν ἱππάριον ἵστατο πλησίον δύο τροχῶν καὶ μιᾶς σανίδος.

Ἰδὼν με ὁ δασοφύλαξ δὲν εἶπε τίποτε καὶ ὁ χωρικὸς δὲ ἐσιώπα, ἀλλ' ἔσειε τὴν κεφαλὴν στενάζων.

— «Ἀπόλυσέ τον, εἶπον εἰς τὸ οὖς τοῦ δασοφύλακος, καὶ ἐγὼ τὸ πληρόνω τὸ δένδρον.»

Οὔτε φωνὴν οὔτε ἀκρόασιν.

Ἔλαβε μόνον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἐν ᾧ διὰ τῆς δεξιᾶς ἐκράτει τὸν κλέπτην ἀπὸ τῆς ζώνης, καί:

«Ἐμπρός, κόρακα! εἶπε μετὰ τραχύτητος.

— Ἀμ' τὸ τσεκούρι! τὸ τσεκούρι! ἐτραύλισεν ὁ χωρικός.

— Καλὰ λές, γιατὶ νὰ τὸ ἀφήσωμε νὰ χαθῇ,» καὶ κύψας ἔλαβε τὸν πέλεκυν.

Ἐξεκινήσαμεν προπορευομένων τῶν δύο.

Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἤρχισε πάλιν ἡ βροχή, ἥτις μετ' οὐ πολὺ ἔγεινε ῥαγδαιοτάτη, καὶ τοιαύτη, ὥστε μετὰ πολλοῦ κόπου ἐφθάσαμεν εἰς τὴν καλύβην. Ὁ δασοφύλαξ ἀφῆκε τὸν ἵππον ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς ἀφ' οὗ ἔκλεισε τὴν θύραν. Ἔδεσεν ἔπειτα τοὺς κύνας, ἔφερε τὸν αἰχμάλωτον εἰς τὴν καλύβην, ἐχαλάρωσε τοὺς δεσμοὺς τῆς ζώνης του καὶ τὸν ἀπέθηκεν ἔν τινι γωνίᾳ. Ἡ κόρη, ἥτις εἶχεν ἀποκοιμηθῆ ἀφυπνισθεῖσα ἀνεκάθησε καὶ παρετήρησε περὶ αὐτὴν ἄναυδος καὶ ἔντρομος. Ἐκάθησα καὶ ἐγώ.

«Μωρὲ βροχὴ καὶ κακό! εἶπεν ὁ δασοφύλαξ τώρα δὲν ἔχετε νὰ πᾶτε πουθενά. Δὲν τὸ κόβετε λιγάκι δίπλα νὰ ξεκουρασθῆτε;

— Εὐχαριστῶ.

— Θὰ τὸν ἔκλεινα 'ς τὸ ἀχοῦρι, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἔχετε ἐδῶ 'μπροστά σας, εἶπε δεικνύων τὸν χωρικόν, ἀλλά...

— Ἄς τον, μὴ τὸν ἐγγίζεις.»

Ὁ χωρικὸς μὲ παρετήρησε πλαγίως. Εἶχον δ' ἐγὼ ὑποσχεθῆ κατ' ἐμαυτὸν νὰ μετέλθω πᾶσάν μου προσπάθειαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν του Ὁ ἀτυχὴς ἵστατο ἀκίνητος. Ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ φαναρίου διέκρινα τὸ ὠχρὸν καὶ κατεσκληκὸς πρόσωπόν του, τὸ ἀνήσυχον βλέμμα του, τὰ ἰσχνά του μέλη....

Ἡ κόρη ἐξηπλώθη κατὰ γῆς παρὰ τοὺς πόδας ἀκριβῶς τοῦ χωρικοῦ, ὁ δασοφύλαξ ἐκάθησε πρὸ τοῦ τραπεζίου ἔχων τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Ἔν τινι γωνίᾳ ἔτριζε γρύλλος... ἡ βροχὴ κατεμάστιζε τὴν στέγην τῆς καλύβης, καὶ εἰσέδυεν ἐνίοτε ἐκ τῶν κακῶς προσηρμοσμένων φύλλων τοῦ παραθύρου. Πάντες δὲ ἐσιωπῶμεν.

«Θωμᾶ Κούσμιτσχι, εἶπεν ὁ χωρικὸς διὰ φωνῆς ὑποκώφου καὶ ἀσθενοῦς, ἔ! Θωμᾶ Κούσμιτσχι.

— Τί;

— Ἄσέ με νὰ παγαίνω (οὐδεμία ἀπόκρισις), ἄσέ με νὰ πηγαίνω.... ἡ πεῖνα, καταλαβαίνεις, ἡ πεῖνα.... ἄσε με νὰ παγαίνω!

— Ἀμ' σᾶς ξέρω ἐγώ, ἀπεκρίθη βραχέως ὁ δασοφύλαξ. Ἅμα σᾶς ἀπολύσουν, ποῦ πᾶτε; 'ς τὴν κλεψιά, 'ς τὴν κλεψιά, δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε χωρὶς τὴν κλεψιά!

— Ἄσε με νὰ πηγαίνω, ἐπανελάμβανεν ὁ ἀγρότης. Ξέρεις, ἄχ!.... ὁ ἐπιστάτης.... ἀφανισμένοι.... χαμένοι.... ἄχ! ἄχ! ἄσέ με νὰ παγαίνω.

— Χαμένοι!... Ἔτσι ἔ; καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κλέβητε;

— Ἄσέ με νὰ παγαίνω, Θωμᾶ Κούσμιτσχι, μὴ μας ἀποτελειώνεις... ὁ... αὐτός σου.... καταλαβαίνεις, μᾶς γδέρνει... ἄχ! ἄχ!»

Καὶ ὁ μὲν δασοφύλαξ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον, ὁ δὲ χωρικὸς ἐφρικίασε, συνεστράφη ὡς ὑπὸ δεινοῦ πυρετοῦ καταληφθείς, ἡ κεφαλή του ἐκινεῖτο πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἡ ἀναπνοή του ἦτο λίαν ἐστενοχωρημένη.

«Ἄσέ με νὰ παγαίνω, ἐπανελάμβανε μετὰ βλακώδους ἀπελπισίας, ἄχ! γιὰ τὸ Θεό! ἄσε με.... θὰ παρακαλέσω..... τὴν πεῖνα, ἄχ! τὸ Θεό... καταλαβαίνεις... ἄχ! ἡ πεῖνα... νὰ πεθαίνῃς τῆς πείνας. Νὰ σ' ἀμόσω τὸ Θεό, τὴν πεῖνα, φωνάζουν τὰ παιδιά.... καταλαβαίνεις... τί εἶνε νὰ πεθαίνῃς τῆς πείνας... ξέρω καὶ ἐγὼ πγιά.... ἀλήθεια...

— Μὴν κλέβεις.... μὴν 'πὰ νὰ κλέψῃς, σοῦ τὸ εἶπαν ἑκατὸ χιλιάδες φορές.

— Τὸ ἀλογάκι, τὸ ἀλογάκι, ἐξηκολούθει ὁ χωρικός, μόνο αὐτὸ ἔχω, ἄχ! συλλογίσου, Θωμᾶ, ὤχ!... ἄσέ με νὰ παγαίνω...

— Σοῦ λένε, ὄχι... δὲ γίνεται, καὶ ἐγὼ εἶμαι δοῦλος, καὶ θὰ δώσω λόγο, τὸ δένδρο εἶνε κομμένο, δὲν μποροῦμε νὰ σᾶς κακοσυνηθᾶμε.

— Ἄσέ με, ἄσέ με νὰ παγαίνω! Ἡ ἀνάγκη Θωμᾶ Κούσμιτσχι, ἡ ἀνάγκη, ἡ πεῖνα, ἄχ! καταλαβαίνεις... ἄσέ με!..

— Μῶρ' σὲ ξέρω 'γώ!

— Ἄχ! ἄσέ με!

— Τί κουτὸς ποῦ κάθομαι καὶ σοῦ δίνω λόγο! Κάτσε αὐτοῦ ἥσυχα, ἀλλιῶς.... ἄ! μὲ ξέρεις ...ἐγὼ δὲ σηκώνω πολλὰ πολλά. Δὲν ξεστραβώνεσαι νὰ ἰδῇς πῶς εἶν' ἐδῶ μέσα, ξένος ἄνθρωπος;»

Ὁ δύσμοιρος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ δεσμοφύλαξ ἐχασμήθη, ἐσταύρωσε τοὺς βραχίονας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔκλινε τὴν κεφαλήν του.

Καὶ ἡ βροχὴ ποῦ νὰ σταθῇ;

Αἴφνης ὁ χωρικὸς ἀνωρθώθη, οἱ ὀφθαλμοί του ἐφλογίσθησαν καὶ τοῦ προσώπου του ἡ χροιὰ ἐνεψυχώθη.

— Νὰ λοιπόν, φᾶτέ μας! πνῖχτέ μας! νὰ ἀνεκραύγασεν ἔξω φρενῶν. Νά! μπόγια! λυσσα-

σμένε! πιὲ αἷμα χριστιανικό, πιέ, ἔλα ντέ! ἔλα ....(Ὁ δασοφύλαξ ὕψωσεν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν) τί κάθεσαι; ἔλα..ἀντίχριστε, ἔλα...δὲν ἀκοῦς;

— Μεθυσμένος εἶσαι καὶ 'βρίζεις ἔτσι; εἶπεν ἔκπληκτος ὁ δασοφύλαξ, ἢ μπάς καὶ σοῦ 'στριψε;

— Μεθυσμένος! ἀπὸ 'κεῖνο ποῦ μ' ἐκέρασες... Μεθυσμένος... ἄχ! λυσσασμένε ἄχ! θηρίο ἀνήμερο! αἱμοβόρε!...

— Ἄ! μὰ θέλεις νὰ σηκωθῶ;

— Ἔ, καὶ τί μὲ μέλει;.... σὰν πεθάνω θὰ μοῦ 'πάρῃς τ' ἄλογό μου, δὲν τὸ ξέρω τάχα; καὶ χώρις ἄλογο εἰμ' ἄνθρωπος χαμένος. Χτύπα με ντέ! σκότωσέ με! θὰ πεθάνω ποῦ θὰ πεθάνω, ἀπὸ πεῖνα, ἀπὸ ξύλο, τὸ ἴδιο εἶνε. Κατὰ διαόλου ὅλοι τους: γυναῖκα, παιδιά... ἐγώ... ἐγὼ πρῶτος. Ἀμ' καὶ σύ, ἐσύ... ἄχ! ποῦ θὰ μοῦ πᾷς! καὶ σὺ ἀπὸ 'κεῖ θὰ περάσῃς!....»

Ὁ δασοφύλαξ ἠγέρθη. Ἐγὼ δὲ τὸν παρετήρουν μετὰ προσοχῆς.

— «Χτύπα ντέ! πνῖξέ με, ὑπέλαβεν ὁ χωρικὸς μετὰ κραυγῆς δηλούσης τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Χτύπα! χτύπα, ἔλα, χτύπα!»

Ἡ κορασὶς ἀνωρθώθη αἴφνης καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ δυστυχοῦς ἔξω φρενῶν.

— Σκασμός! ἀνεφώνησε διὰ φωνῆς φοβερᾶς ὁ δασοφύλαξ προχωρῶν δύο βήματα.

— Ἔλα, ἔλα, Θωμᾶ, νὰ σὲ χαρῶ, ἐφώνησα πρὸς τὸν δασοφύλακα, ἀπόλυσέ τον, μὴ τὸν κτυπᾷς, θὰ σωπάσῃ.

— Δὲ σωπαίνω ἐγώ! τί με μέλει καὶ νὰ σκάσω;... Ἄχ! θηρίο ἀνήμερο, ἄχ! λύκο λυσσιασμένε... καὶ θαρρεύεις τάχα πῶς καὶ σὺ δὲν θὰ σκάσῃς.... Στάσου λιγάκι καὶ βλέπομε..... Στάσου, στάσου!...»

Ὁ δασοφύλαξ ἀπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ χωρικοῦ βιαίως.... ὥρμησα ἐγὼ εἰς βοήθειαν τοῦ δυστυχοῦς.

— «'Σ τὸν τόπο σου, κύριε, κάθησε» ἐκραύγασεν ὁ δασοφύλαξ.

Περιφρονῶν ἐγὼ τὴν ἀπειλήν του προπαρεσκεύασα τοὺς μῦς μου. Ἀλλὰ μετὰ μεγίστης μου ἐκπλήξεως τὸν εἶδον διὰ μιᾶς λύοντα τὴν ζώνην τὴν σφίγγουσαν τὰς χεῖρας τοῦ χωρικοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἔχωσε τὸν σκοῦφόν του μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀνοίγοντα τὴν θύραν καὶ ἀπὸ τοῦ ὤμου ὠθοῦντα αὐτὸν ἔξω.

— «Ἄμε 'ς τὸ διάβολα καὶ σὺ καὶ τὸ ἄλογό σου, ἀνεφώνησε. Ἀλλὰ τέσσαρα τὰ μάτια σου νὰ μὴ ξαναπέσῃς ἄλλη μιὰ φορὰ 'ς τὰ χέρια μου.»

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ δωμάτιον ἐπορεύθη κατ' εὐθεῖαν καὶ παρετήρησε τὰ δύο τέκνα του.

«Ἔ! Θωμᾶ, τῷ εἶπον τέλος, ξεύρεις ὅτι μ' ἔκαμες νὰ θαυμάσω καὶ νὰ χαρῶ; Βλέπω ὅτι εἶσαι γενναῖος ἄνθρωπος.

— Ἔ! ἂς τάφήσωμ' αὐτά, κύριε, εἶπε ψυχρῶς πῶς..... μόνον τὸ νοῦ σας, νὰ μὴν 'πῆτε τίποτε τίποτα. Τώρα τὸ καλλίτερο ποῦ θὰ κάνω εἶνε νὰ σᾶς συνοδεύσω. Ποῦ νὰ προσμένετε νὰ σταματήσῃ ἡ βροχή!»

Ἐντούτοις ἠκούσθησαν τὰ βήματα τοῦ ἵππου καὶ ὁ κρότος τῶν τροχῶν τοῦ ἁμαξίου τοῦ χωρικοῦ καὶ ὁ κρότος τῆς πύλης τῆς αὐλῆς κλεισθείσης.

«Πάει!, μ' ἂν ξαναπέσῃ 'ς τὰ χέρια μου!» ἐψιθύρισεν ὁ δασοφύλαξ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Θωμᾶς μ' ἀπεχαιρέτιζεν κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ δάσους.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ῥώσου Τουργένιεβ)

*

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Ἰωάννειον

Β'

Τὸ ἱστορικὸν μουσεῖον, ὡς τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ, περιλαμβάνει ἀντικείμενα συνδεόμενα πρὸς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν—ἰδίᾳ τοῦ Σαξονικοῦ βασιλείου. Τὰ δὲ ἀντικείμενα ταῦτα ἀνάκεινται ἐκεῖ ἢ διότι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶνε ἄξια προσοχῆς ὡς δείγματα παλαιᾶς τέχνης, ἢ διότι τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν ἐκπροσωποῦσιν, ἢ διότι ἁπλῶς καὶ μόνον ἀνῆκον εἰς πρόσωπα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διάσημα.

Οὕτως ἡ *Αἴθουσα τῆς εἰσόδου* περιλαμβάνει ἰδίᾳ ἐπιπλοποιητικῆς ποικίλα καὶ ἀληθῶς ἔξοχα προϊόντα. Τράπεζαι κυκλικαὶ ἐκ γιγαντιαίου κορμοῦ κυπαρίσσου ἀποκοπεῖσαι καὶ φιλοτεχνηθεῖσαι μετ' ἐξαιρέτως λεπτῆς τέχνης, ἐν ἀναγλύφοις εἰκονίζουσαι σκηνὰς παντοειδεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, προσελκύουσιν εὐθὺς τοῦ ἐπισκέπτου τὴν ἐκτίμησιν, ὡς ἐκ τῆς μελαψῆς αὐτῶν στιλβηδόνος μᾶλλον πρὸς ὀρειχαλκίνους ἀσπίδας ἢ πρὸς ξύλινα σκεύη προσομοιάζουσαι. Μικρὰ τραπέζια καλλωπισμοῦ ἀνήκοντα εἰς Σαξονίδας βασιλίσσας καὶ βασιλοπούλας ἐκ κέδρου τελείως ἐξειργασμένα καὶ πεποικιλμένα διὰ ψηφιδωτῶν ἐκ παντοειδῶν ὀστράκων καὶ πολυχρώμων λίθων ἀποτελούντων ἐνδόξως θελκτικὰ συμπλέγματα, πολυσύνθετα εἰς σύρτας καὶ θήκας καὶ μικρὰ ἑρμάρια, θὰ ἐκίνουν τὸν φθόνον πάσης φιλαρέσκου δεσποινίδος τῆς σήμερον. Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁμολογῶ ὅτι λίαν εὐχαρίστως θὰ ἔγραφον τὰς γραμμὰς ταύτας ἐπὶ τοῦ βαρυτίμου γραφείου, τοῦ ὁμοιάζοντος φρούριον ἀργυρότευκτον, ἐφ' οὗ Αὔγουστος ὁ Ἰσχυρὸς τῆς Σαξονίας ἔγραφε τὰ ἐρωτικὰ αὐτοῦ γραμμάτια πρὸς τὰς θελκτικωτάτας τῶν ὑπηκόων του.

Ὡς γνωστὸν ὁ ἡγεμὼν οὗτος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσχυροῦ διὰ τὴν ἔξοχον ῥώμην του. Εὐμάλακτα ἐγίνοντο ὑπὸ τοὺς χαλυβδίνους αὐτοῦ μῦς τὰ δύο

σκληρότερα τῆς δημιουργίας προϊόντα: ὁ σίδηρος καὶ... αἱ κόραι τῆς Εὔας, καὶ ἠδύνατο νὰ συντρίβῃ διὰ τῶν δακτύλων μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας πέταλα ἵππων καὶ καρδίας γυναικῶν. Εἰς μνημόσυνον τοῦ πρώτου τῶν ἄθλων τούτων ὑπάρχει ἐν τῷ μουσείῳ πέταλον ἵππου διχοτομηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, εἰς ἐπικύρωσιν δὲ τοῦ δευτέρου, τοῦ μᾶλλον δυσχεροῦς, οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν ὅτι ἐπλούτισε τὸν πληθυσμὸν τοῦ βασιλείου του διὰ τεσσαρακονταὲξ τέκνων, τῶν ὁποίων οὐδὲ ἓν εἶχε δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Σαξονικοῦ θρόνου.

Πολλὰ μεγάλα ὡρολόγια καὶ χρονόμετρα τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, παράδοξα τὸ σχῆμα καὶ τὸν μηχανισμόν, ὧν τινα. λειτουργοῦντα ἔτι, ἀφυπνίζουσι τὴν σιγὴν τῆς αἰθούσης καὶ τρομάζουσι τὸν ἐπισκέπτην διὰ παρατόνων κωδωνισμῶν, εἰκόνες ἱπποτικῶν συμπλεγμάτων ἐπὶ ἀργύρου ἀναγεγλυμμέναι, ζυθοποτικοὶ βωμοὶ ὀρθούμενοι ὡς ἀκροπόλεις, ἐφ' ὧν πυργοῦνται κρυστάλλινα κύπελλα καὶ φρουραρχεῖ Καμπρῖνος ὁ Βάκχος τῶν Γερμανῶν, πεσσοί, δι' ὧν πολλοὶ βασιλεῖς ἔπαιξαν ἴσως τὰς τύχας τῶν θρόνων των, καὶ τῶν ὁποίων τινὲς εἶνε ἀληθῆ ἀριστουργήματα λεπτοτεχνίας, καταμερίζουσι καὶ προσελκύουσιν ἐναλλὰξ τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδιαιτέρων κλίσεων αὐτοῦ.

Ἀλλ' οἷος δήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτος δὲν δύναται νὰ μὴ κύψῃ τὴν κεφαλὴν μετ' ἐνδιαφέροντος ἄνωθεν τοῦ ὑελοφράκτου ἑρμαρίου, ἐν ᾧ τὸ ἓν παρὰ τὸ ἄλλο κεῖνται μία σπάθη κακότεχνος, ξυλίνην ἔχουσα τὴν λαβὴν καὶ τὴν λεπίδα πλατεῖαν, καὶ ἓν ποτήριον περίχρυσον μετὰ γλυφῶν. Ἀμφότερα ταῦτα, ὡς ἀναγράφεται μεγάλοις γράμμασι, ἀνῆκον εἰς τὸν *Διδάκτορα Λούθηρον* —οὕτως ἀκριβῶς λέγεται. Οἱ γερμανοὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῶν εὐσυνειδησίᾳ καὶ τῇ μανίᾳ τῶν τίτλων δὲν ἠθέλησαν οὐδ' ἐν τῇ ἁπλῇ ταύτῃ ἐπιγραφῇ ν' ἀποστερήσωσι τὸν μέγαν μεταρρυθμιστὴν τοῦ διδακτορικοῦ του διπλώματος. Σημειῶ τοῦτο, διότι εἶνε χαρακτηριστικώτατον.

Ὀλίγον παρέκει, ἐν τῇ αὐτῇ θήκῃ, βλέπει τις ἓν ἐκ τῶν πρώτων ὡρολογίων τοῦ θυλακίου. Ἀνάγεται εἰς τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα, ὅλος ὁ μηχανισμὸς περικλείεται ἐντὸς ὑελίνου κελύφους, εἶνε δὲ ἐξ ἐκείνων ἅτινα καλοῦνται, ὡς ἐκ τοῦ ᾠοειδοῦς σχήματος καὶ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κατεσκευάσθησαν, *Ὠὰ τῆς Νυρεμβέργης*. Δι' ἑνὸς τελευταίου βλέμματος περιβάλλω τοὺς τέσσαρας γυμνοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης ταύτης, ὧν ἐλάχιστον μέρος καλύπτουσι κατὰ διαστήματα ἀνηρτημέναι προσωπογραφίαι Σαξόνων βασιλέων καὶ ἐκλεκτόρων καὶ ἡγεμονίδων μὴ διακρινομένων ἐπὶ κάλλονῇ, καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν.

Ἂν εἰσέλθῃ τις ὀλίγον ἀφηρημένος εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, ἀδύνατον νὰ μὴ πτοηθῇ πρὸς στιγμήν. Δὲν εἶν' αἴθουσα αὐτή, εἶνε πεδίον ἱπποτικῆς παρατάξεως. Ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπαστράπτουσι χαλύβδιναι πανοπλίαι, καὶ προβάλλονται ἀσπίδες, καὶ ὀρθοῦνται κράνη, καὶ τείνονται ἀπειλητικὰ δόρατα κατὰ τῶν στέρνων τοῦ εἰρηνικωτάτου θεατοῦ. Τὴν ὅλην ταύτην παράταξιν ἀποτελοῦσι δώδεκα πάνοπλοι ἱππεῖς, ὧν οἱ ἵπποι ξύλινοι ἀλλὰ πρὸς ζῶντας παρεμφερεῖς ὀργῶσιν εἰς μάχην, τεσσαρακονταὲξ πεζοὶ ὁπλῖται, ἐν οἷς ὀκτὼ παιδία σιδηρόφρακτα, καὶ ἕτερα δύο παιδία ἔφιππα. Τούτοις προσθετέον τὴν ἐν Μιλάνῳ φιλοτεχνηθεῖσαν λαμπρὰν ὁλόχρυσον πανοπλίαν Καρόλου Ἐμμανουὴλ τῆς Σαβοΐας (†1630) καὶ δύο ἀργυρᾶς πανοπλίας, ὧν ἡ μὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Χριστιανὸν τῆς Σαξονίας ἡ δὲ εἰς τὸν φίλτατον αὐτῷ καὶ ὁμώνυμον Α' τοῦ Anhalt. Ἐκ τῶν περιεχομένων δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλὰ τὴν ἔκτασιν καὶ συνεπῶς τὸ μεγαλεῖον τῆς αἰθούσης ταύτης, ἥτις ὀρθῶς καλεῖται *Ἱπποτικὴ αἴθουσα*. Σημειωτέον ὅτι ἐκτὸς τῶν κυριωτάτων τούτων καὶ ὀγκωδῶν ἀντικειμένων, πλῆθος ἀμέτρητον θωράκων κ' ἐπικνημίδων καὶ κρανῶν πληροῦσι τὰς ἄκρας καὶ τὰς γωνίας καὶ τὰ μεταξὺ κενά, ἐνῷ ἐπὶ τῶν τοίχων λάμπουσι μύριαι ἴσως λεπίδες ξιφῶν, συντεθειμέναι μετ' ἐξαιρέτου τέχνης καὶ ποικιλίας, ὥστε νὰ κυκλῶνται εἰς ἀκτινοβόλους ἡλίους, καὶ νὰ πλέκωνται εἰς ἀκανθωτὰ στέφανα, καὶ νὰ ὑφαίνωνται εἰς ἀποστίλβοντας τάπητας καὶ ν' ἀποτελῶσι κιγκλιδώματα παντοειδῆ.

Ἐν τῇ τρίτῃ αἰθούσῃ περιέχονται ἰδίως ὅπλα κυνηγετικὰ καὶ λοιπὰ πρὸς θήραν χρήσιμα καὶ διὰ τοῦτο *Κυνηγετικὴ αἴθουσα* καλεῖται. Μάχαιραι καὶ λόγχαι, τουφέκια, ὧν τινα ἐκ κέρατος ἐλάφου θαυμασίως ἐξειργασμένου, σάκκοι ὁλοκέντητοι, πυριτοδόχαι ἐκ δέρματος ἢ μετάλλου, σάλπιγγες θηρευτικαί, ἀορτῆρες, θύσσανοι καὶ τελαμῶνες, χειρόκτια καὶ ἄλλα εἰς τὴν ἱερακοθηρίαν ἀναγόμενα, πληροῦσι θήκας μεγάλας ὑελοφράκτους, δι' ὧν καλύπτονται οἱ τοῖχοι ὅλοι μέχρι τῆς ὀροφῆς. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἐν ἰδίοις διαμερίσμασι κεῖνται ἀφ' ἑνὸς μαχαίρια τραπέζης τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, ὅλων τῶν μεγεθῶν καὶ ὅλων τῶν σχημάτων, ἅτινα κατ' εἶδος ἀνέρχονται κλιμακηδὸν ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου ἐγχειριδίου μέχρι τῆς πλατυτάτης μαχαίρας κρεοπώλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐργαλεῖα κηπουρικὰ καὶ λειτουργικὰ τοῦ Ἐκλέκτορος Αὐγούστου Α' (1526-86). Ὁ Ἐκλέκτωρ οὗτος κατέτριβε τὰς ὥρας τῆς σχολῆς ἐν τῇ καλλιεργίᾳ τοῦ κήπου του ἢ ἐν τῇ κατασκευῇ ξυλίνων λεπτουργημάτων. Συναθροίσας δὲ πρὸς τελειοτέραν ἐξάσκησιν τῶν δύο τούτων ἀνομοίων ἐπαγγελμάτων ὅλα τὰ σχετικὰ ἐργαλεῖα, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν χρήσει ὄντα, κατέλιπεν οὕτω εἰς τοὺς μεταγενεστέρους πλήρη καὶ περιεργοτάτην συλλογήν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μικρᾶς ταύτης τετραγώνου αἰθούσης

ὀρθοῦται ἐπὶ μέλανος βάθρου ὀρειχαλκίνη προτομὴ τοῦ προτελευταίου βασιλέως τῆς Σαξονίας Ἰωάννου.

Ἡ παρακειμένη *Αἴθουσα τελετῶν* εἶνε ἴσως ἡ μᾶλλον πολυτελὴς καθὸ περιέχουσα τὰς βαρυτίμους πανοπλίας γερμανῶν ἡγεμόνων. Εἶνε δ' οὗτοι ἐν ὅλῳ πεντεκαίδεκα, ὧν ἐννέα φέρονται ἐπὶ ἵππων οἱ δὲ ἵστανται πεζοί. Πᾶσαι αἱ πανοπλίαι αὗται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λαμπρῶς φιλοτεχνημέναι ἀνῆκον εἰς ἡγεμόνας τῆς 17ης—18ης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Ἐρρίκου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρις Ἰωάννου Γεωργίου τοῦ Α'. Ἐξέχει δὲ πασῶν ἡ τοῦ Χριστιανοῦ Β'. τόσον κατὰ τὸ βάρος ὅσον καὶ κατὰ τὴν τέχνην. Οὐ μόνον τοῦ ἀναβάτου τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἵππου τὰ πλεῖστα μέλη, ἡ κεφαλή, τὰ στέρνα καὶ τὰ ὀπίσθια περιφράσσονται δι' ἀργυροτεύκτων πλακῶν ἃς συρράπτουσιν ἀλλήλαις ἁλυσιδωταὶ ῥαφαί. Ἐφ' ἑκάστης τῶν πλακῶν τούτων εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ ἀνὰ μία ἐκ τῶν γνωστοτέρων σκηνῶν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἰδικῶς δ' ἐπὶ τῶν στέρνων τοῦ ἵππου ἡ μάχη τῶν Κενταύρων καὶ τῶν Λαπιθῶν, καὶ περὶ τὸ ἐφίππιον καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ Ἡρακλέους οἱ δώδεκα ἆθλοι. Τὰς ἐπὶ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ κράνους ἀναγεγλυμμένας σκηνάς, δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ, διότι ὁ ἵππος ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου καὶ τὸ βλέμμα φθάνει ἕως ἐκεῖ ἀσθενές. Θαυμάζων τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην καὶ ἀληθῶς βασιλικὴν περιβολήν, συναισθάνομαι ἅμα ἐνδόμυχον οἶκτον πρὸς τὸν ταλαίπωρον Χριστιανόν, ὅστις ἦτο καταδεδικασμένος κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς νὰ κλείῃ ἑαυτὸν ἐντὸς τοῦ φορητοῦ ἐκείνου χρηματοκιβωτίου τοῦ βαρυτέρου καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ του ἀξιώματος.

Δὲν δύναμαι νὰ ἀπέλθω τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ θαυμάσω ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὰ βαρέα οὐγγρικὰ καὶ πολωνικὰ ὅπλα. Αἱ σπάθαι τῶν Μαγυάρων εἶνε κυρταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, πλατεῖαι καὶ τιμαλφεῖς τὴν λαβήν, τὰ δὲ ξίφη τῶν εὐγενῶν Πολωνῶν, μακρὰ ὡς δόρατα, ἔχουσι λαβὰς σταυροειδεῖς ὁλοχρύσους καὶ βελουδίνας θήκας· τινῶν δ' αἱ λεπίδες εἶνε κυματοειδεῖς. Ἀτυχὴς Πολωνία! Τίς γενεὰ θ' ἀξιωθῇ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ θαυμάσῃ οὕτως ἀνηρτημένα ἐν μουσείῳ τὰ ὅπλα ἐκεῖνα, ἅτινα θὰ σοὶ ἀποδώσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ὅπως ἐγὼ νῦν ἐκεῖνα, ἅτινα ἴσως σ' ἔκαμον νὰ τὴν χάσῃς; Ἂς μὴ εἶνε κ' ἐκεῖνα τόσον βαρέα καὶ πολυτελῆ. Ἡ ἀληθὴς τῆς σπάθης ἀξία δὲν συνίσταται εἰς τὴν λαβήν, ἀλλ' εἰς τὴν λεπίδα, καὶ οἱ πραγματικοὶ πολύτιμοι λίθοι οἱ ἁρμόζοντες εἰς τὰ ὄργανα αὐτὰ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης εἶνε οὐχὶ τὰ ῥουβίνια καὶ οἱ ἀδάμαντες, ἀλλὰ τὰ δάκρυα καὶ τοῦ αἵματος οἱ θρόμβοι! . . .

Ἐν τῇ μικρᾷ *Αἰθούσῃ τῶν Πιστολίων* οὐδὲν ἄλλο ἄξιον προσοχῆς ἰδιαιτέρας εὑρίσκω ἐκτὸς τριῶν ζευγῶν, ὧν τὸ μὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ'. τὰ δὲ εἰς τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον καὶ τὸν Κάρολον ΙΒ'. Τὰ πιστόλια τοῦ γάλλου βασιλέως εἶνε ἀληθῆ κομψοτεχνήματα καὶ ἔχουσι καλαμοειδῆ τὴν κάννην καὶ ἐξ ἐλεφαντόδοντος τὴν λαβήν, ἐνῷ τὰ τῶν δύο ἄλλων εἶνε ἁπλᾶ, ἁπλούστατα ἐκ στερεοῦ ξύλου. Περίεργον δὲν εἶνε ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ἐνθυμήματα ἱστορικῶν προσώπων εἰκονίζουσι πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τῶν κατόχων;

Ἡ μετ' αὐτὴν εὐρυτάτη *Αἴθουσα τῶν μαχῶν*, παρεμφερὴς πρὸς τὴν δευτέραν, περιέχει καὶ αὐτὴ δωδεκάδα ἱππέων καὶ δεκάδας πεζῶν, πλῆθος δὲ κρανῶν καὶ ξιφῶν καὶ πανοπλιῶν τμήματα, ἐν ἄλλοις δὲ καί τινας ἁλυσιδοπλέκτους χιτῶνας. Ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα τοῦτο ἔχουσι τὸ ἰδιάζον καὶ ἔξοχον, ὅτι εἶνε οὐχὶ καινουργῆ ἀλλὰ μεταχειρισμένα ἐν μάχαις. Δὲν σελαγίζουσιν οὐδ' ἀποστίλβουσιν ὅπως τὰ ἄλλα· ἡ σκωρία ἔχει περικαλύψῃ καὶ ἀμαυρώσῃ τὰ πλεῖστα, τὸ δ' ἐρευνητικὸν βλέμμα τοῦ θεατοῦ ἀνακαλύπτει μεταξὺ τῶν θωράκων οὐχὶ εὐαρίθμους ὑπὸ λογχῶν τετρημένους, καὶ ἄλλους δι' ὧν αἱ φονικαὶ σφαῖραι εἰσέδυσαν εἰς τὰ στήθη τὰ ὑπ' αὐτῶν μάτην πεφραγμένα. Κράνη πολλὰ εἶνε μεμωλωπισμένα ἢ διερρηγμένα καὶ ἐν τῷ κενῷ ἐσωτερικῷ αὐτῶν τινὰ κατάστικτα ἔτι ἐκ κηλίδων αἵματος. Εἰς τὸ ἕτερον δὲ πέρας τῆς αἰθούσης δύο περίφρακτοι ἱππεῖς ἐφορμῶσι κατ' ἀλλήλων προτείνοντες τὰς λόγχας. Καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς ἡ λόγχη φέρεται σχεδὸν ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἀντιπάλου, ἐνῷ τούτου ἡ αἰχμὴ ἐκαρφώθη ἤδη εἰς τοῦ κατέναντι ἵππου τὸ μέτωπον. Ἀλγεινόν τι συναίσθημα πιέζει τοῦ ἐπισκέπτου τὴν καρδίαν ἐν τῇ πενθίμῳ ταύτῃ αἰθούσῃ, ἣν καθιστᾷ ἔτι πενθιμωτέραν τὸ φῶς, ὅπερ εἰσέρχεται διὰ τῶν παραθύρων γλίσχρον καὶ σκιερὸν ἕνεκα τῆς βροχερᾶς καὶ ὁμιχλώδους ἡμέρας. Κορυφοῦται δὲ τὸ συναίσθημα τοῦτο πρὸ τῆς θέας τιμίων τινῶν ὅσον καὶ εἰδεχθῶν τὴν θέαν λειψάνων ὑπὸ ὑάλινον κώδικα ἐκτεθειμένων. Εἶνε δὲ ταῦτα εἷς τετριμμένος παλαιὸς ἐπενδύτης, καὶ ἓν ἐρρακωμένον ὑποκάμισον, βεβαπτισμένος ἔτι ἐν τῷ αἵματι, ὅπερ ὁ χρόνος κατέστησε μαῦρον ὡς μελάνην. Ἀμφότερα ταῦτα ἔφερεν ὁ ἐκλέκτωρ Μαυρίκιος καθ' ἣν στιγμὴν ἐφονεύθη ἐν Σιβερςχάουζεν τῷ 1553. Κεῖται δ' ἐκεῖ ἐντὸς πυξίδος καὶ ἡ σφαῖρα ἥτις ἀφήρεσε τοῦ ἀνδρείου ἡγεμόνος τὴν ζωήν.

Παντὸς εἴδους λάφυρα πληροῦσι τὴν ἑπομένην αἴθουσαν, ἐν οἷς καὶ κανόνια μικρὰ καὶ μυδραλιοβόλοι γαλλικαὶ καὶ τρόπαιον ὅλον ἐξ ὅπλων Σασσεπῶ συληθέντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Ἀπερχόμενος τῆς αἰθούσης ταύτης, ἐν ᾗ ἡ θέα τῶν κατῃσχυμένων ὅπλων τῆς Γαλλίας μὲ δυσηρέστει καὶ μ' ἐξώργιζε, εὑρέθην αἴφνης ὡς διὰ μαγείας ὑπὸ σκηνὴν ἀνατολικὴν πλουσίαν,

ἐρυθρὰν καὶ ὁλοκέντητον ὡς λαχούριον, εὐρεῖαν δὲ τόσον, ὅσον αἴθουσα εὐπρεποῦς οἴκου, ἐλλειψοειδῆ τὸ σχῆμα καὶ ἐν εἴδει κώνου ὀρθοῦσαν τὴν ὀροφήν. Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶνε πολύτιμον λάφυρον τῶν Σαξόνων, ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν Καραλῆ Μουσταφᾶν καὶ ἐσυλήθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης. Πληροῦται τὸ ἐσωτερικόν της ἐξ ὅπλων ἀνατολικῶν, ἐν οἷς γιαταγάνια καὶ χαντζάρια ἀργυρόχρυσα καί τινα βέλη Περσῶν τοξοτῶν. Ἵσταται δ' ἐπὶ ἀνδρεικέλου καὶ αὐτὴ ἡ ἐκ βυσσινοχρόου σηρικοῦ στολὴ Πέρσου τυμπανιστοῦ καὶ φολιδωτοὶ θώρακες χρυσοπάρυφοι Σύρων καὶ Καππαδόκων πολεμιστῶν. Καὶ κατάκεινται σκωριῶντα καὶ κενὰ αὐτὰ τὰ *καζάνια* τοῦ τούρκου μεγιστᾶνος, ἐν οἷς ἐμαγειρεύθησαν τὰ τελευταῖά του πρὸ τῆς Βιέννης πιλάφια.

Τὸν *Διάδρομον τῶν ἐφιππίων καὶ ἱπποσκευῶν* παρέρχομαι ταχύς. Πολὺ ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρουσι τὰ σάγματα τῶν παλαιῶν γερμανῶν καὶ ἔτι ὀλιγώτερον ἡ συλλογὴ πτερνιστήρων τῆς 16—18ης ἑκατονταετηρίδος. Ἵσταμαι μόνον ἐπὶ στιγμὴν πρὸ τῶν ξυλίνων ἐκείνων ἵππων, ἐπισεσαγμένων ὡς ἐν ἡμέραις ἑορτῶν ἐπὶ Αὐγούστου Β', ὧν τινες ἐντελῶς παραμορφούμενοι ἐκ τῶν πολυχρώμων ὑφασμάτων καὶ τῶν μυρίων κωδωνίσκων, καὶ τῶν μεγάλων πτερῶν, ἅτινα συστρέφονται ἐπὶ τῆς οὐρᾶς καὶ ὀρθοῦνται ὡς στέμμα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὁμοιάζουσι μᾶλλον Ἐρυθροδέρμους πολεμιστὰς τῶν Ἀμερικανικῶν ἐρήμων, ἢ ἀθῶα φορτηγά. Ἀλλοίμονον! μέχρι τίνος ἐξικνεῖται ἡ ἀνθρωπίνη ματαιότης καὶ μάλιστα ἡ βασιλική!...Τὸ μᾶλλον ἄξιον προσοχῆς ἀναμφιρήστως, ἁπλοῦν ἄλλως τε καὶ εὐπρεπὲς μεταξὺ τόσων θεατρικῶν, εἶνε τὸ βυσσινόχρουν βελούδινον ἐφίππιον τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὴν μάχην τῆς Δρέσδης.

Ἐν τῷ τελευταίῳ *Δωματίῳ τῶν ἐνδυμάτων* πολλὰ ὑπάρχουσι, πρὸ τῶν ὁποίων ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνδιατρίψῃ τις ἐπὶ στιγμήν, μεθ' ὅλην τὴν κόπωσιν, ἣν αἰσθάνεται ἐκ τῶν τόσων, ὅσα μέχρι τοῦδε περιῆλθε καὶ εἶδε. Ἐκτὸς τῶν γυναικείων καὶ ἀνδρικῶν στολῶν εὐγενῶν τῆς 17ης καὶ 18ης ἑκατονταετηρίδος, ἐκτὸς τῶν καρδιναλικῶν τιαρῶν καὶ τῶν στολῶν, δι' ὧν μετημφιέννυτο Αὔγουστος ὁ Ἰσχυρός, ἐκτὸς τῶν βαπτιστικῶν σπαργάνων αὐτοῦ τούτου, ἐκτὸς τοῦ τριπτύχου πίλου τοῦ μεγάλου Πέτρου καί τινων ξυλογλυμμάτων τοῦ αὐτοῦ, ἡ συλλογὴ τῶν ὑποδημάτων διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πρωτοτυπίαν αὐτῆς κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον ἰδίᾳ. Ἐκεῖ καὶ χρούπεζα γαλλικά, ἐκεῖ καὶ ἐμβάδες τεράστιαι ἐλβετικαί, ἐκεῖ καὶ ἀρχαῖα γερμανικὰ ὑποδήματα προτείνοντα ῥύγχος ὡς τὸ τοῦ χοίρου, ἐκεῖ καὶ ἐπισήμων τινων ποδῶν περιβλήματα. Καὶ δὴ τῆς Μαρίας Θηρασίας τὰ μετάξινα σκαρπίνια, καὶ τοῦ Μυρᾶ τὰ κομψὰ τῆς ἱππασίας ὑποδήματα καί τινος ἐξόχου παρισινῆς χορευτρίας τὰ μοναδικὰ διὰ τὴν σμικρότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ σχήματος, περικλείοντα βεβαίως πόδας οὐχὶ μείζονας ἢ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα δίπυρα τῆς βανίλλης. Ἐντὸς ἰδίου διαχωρίσματος ἐκτίθενται τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα ἅτινα ἔφερεν ὁ Ναπολέων ἐν τῇ μάχῃ τῆς Δρέσδης καὶ τὰ χρυσοκέντητα σκαρπίνια ἅτινα ἔφερεν ὁ αὐτὸς πάλιν ὅτε ἐστέφθη αὐτοκράτωρ.

Ἤμην ἤδη παρὰ τὴν ἔξοδον καὶ ἡτοιμαζόμην ν' ἀπέλθω, ὅτε τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὸ μέγα ἑρμάριον ἐκεῖνο, ὅπερ δύναται νεκροταφεῖον ὑποδημάτων νὰ κληθῇ, μὲ ἐκράτησε πρὸς στιγμήν. Πλησίον τῶν τῆς Παρισινῆς χορευτρίας δύο ἄλλα ἐντελῶς ἀντίθετα παρέκειντο, μαῦρα, πλατέα καὶ χαμηλά. Ἀλλ' ἦσαν τόσον ἐγγὺς τῶν κομψῶν γειτόνων των καὶ οὕτω τεθειμένα, ὡς νὰ ἐβάδισαν μόνα των καὶ ἦλθον ἐκεῖ. Ἐφαίνοντο δὲ τρόπον τινὰ προστριβόμενα καὶ θωπεύοντα ἐρωτοτρόπως τὰ χορευτικὰ ὑποδημάτια καὶ ἐκράτουν ἀνοικτὰ τὰ πλατέα στόματά των ὡς νὰ ἔχασκον διαρκῶς πρὸ τῆς γειτονικῆς χάριτος καὶ κομψότητος. Ἔκυψα ν' ἀναγνώσω τὸ ὄνομα τοῦ κατόχου—ἦτο Κάντιος ὁ φιλόσοφος...

Ὅταν ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν μετὰ δίψης ἐρρόφησα τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, καίπερ θολὸν καὶ ὁμιχλώδη. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐντὸς τριῶν ὡρῶν εἶχον ζήσῃ τριῶν αἰώνων βίον εἱρκτῆς καὶ τὰ ἀναρίθμητα καὶ ἀνόμοια ἐκεῖνα ἀντικείμενα, ἅτινα εἶχον παρέλθῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐν μιᾷ στιγμῇ, συνεμίγνυντο τερατωδῶς καὶ ἐχορέννυον τὴν καρδίαν καὶ κατετυράννουν διὰ τῆς συγκεχυμένης ἀναμνήσεως τὴν ἀλγοῦσαν κεφαλήν μου. Ἀναγράφων τὰς σημειώσεις μου ταύτας, ἂν μεταδώσω εἰς τὸν ἀναγνώστην μέρος τῆς τερατώδους συγχύσεως, ἣν ἐγὼ αὐτὸς ἀπεκόμισα, εἴθε νὰ μὴ μεταδώσω ἅμα οὐδὲ τῆς καρδίας τὸν κόρον οὐδὲ τὸ ἄλγος τῆς κεφαλῆς.

Δ*

ΕΙΝΑΙ ΩΦΕΛΙΜΟΣ Η ΥΓΙΕΙΝΗ;

Διαπρεπεῖς βιολόγοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἕρβερτ Σπένσερ, ἰσχυρίσθησαν ὅτι μᾶλλον βλάπτουσιν ἢ ὠφελοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὰ κατὰ τῶν νοσημάτων προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ ἐπομένως ὅτι εἶναι περιττὴ καὶ ἡ ἐξερευνῶσα καὶ διδάσκουσα ταῦτα ἐπιστήμη, ἡ ὑγιεινή· διότι, λέγουσι, διὰ τούτων πολλοὶ ἀσθενικοὶ διατηροῦνται εἰς τὴν ζωὴν καὶ καχεκτικοὺς γεννῶσιν ἀπογόνους, ἐν ᾧ ἄλλως θὰ ἀπέθνησκον καὶ αἱ ἀρρωστίαι αὐτῶν δὲν θὰ διῃωνίζοντο διὰ τῆς κληρονομίας. Σχεδὸν δὲ πάντες πιστεύουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔζων μεθ' ὅσης νῦν εὐμαρείας, ὅτε καὶ ὁ ἱματισμὸς καὶ ἡ τροφὴ αὐτῶν δὲν ἦσαν ὅσον σήμερον ἐκλεκτὰ καὶ ἐπαρκῆ, οἱ τότε ζῶντες καὶ μακροβιώτεροι καὶ ῥωμαλεώτεροι ἦσαν. Ἡ ἡλικία

τοῦ Μαθουσάλα καὶ ἡ ἀλκὴ τοῦ Γολιάθ, ἄγνωστα καὶ ἀπίστευτα νῦν, ἦσαν τότε δυνατά, διότι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐσκληραγωγημένοι καὶ οὐχὶ ἐκτεθηλυμένοι, ὡς σήμερον.

Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δὲν βασίζεται εἰς θετικὰς παρατηρήσεις, ἀλλ' εἰς κενὰς εἰκασίας, εἰς τὴν ἰδιότητα ἐκείνην τῆς ἡμετέρας φαντασίας, ἥτις τὰ ἀπωτέρω κείμενα παρίστησι πάντοτε μείζονα καὶ ὡραιότερα τῶν πλησίον. Τὸ ὄμμα τῆς φαντασίας λειτουργεῖ ἀντιθέτως, καὶ οὐχὶ ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος, οἱ ὁποῖοι βλέπουσι τὰ πλησίον μείζονα τῶν μακρινῶν ἀντικειμένων. Αὐτὸς ὁ Ὅμηρος παρεισάγει τὸν γηραιὸν Νέστορα, λέγοντα ὅτι οὔτε εἶδεν οὔτε θὰ ἴδῃ τοιούτους ἄνδρας, ὁποῖοι οἱ τῆς προτέρας γενεᾶς· ὁ δὲ Ὁράτιος λέγει ὅτι ὁ πρεσβύτης εἶναι πάντοτε ὑμνητὴς τῶν παρελθόντων χρόνων, Laudator temporis acti. Αἰτία δὲ τούτου εἶναι ὅτι τὸ παρὸν ἀντιλαμβανόμεθα δλοσχερῶς ἐν τῇ γυμνῇ πραγματικότητι αὐτοῦ, ἐν ᾧ πολλὰ τοῦ παρελθόντος ἀναπλάσσομεν πρὸ πάντων διὰ τῆς φαντασίας. Οὐδεὶς δὲ πιστεύομεν θὰ ἔμενεν εὐχαριστημένος, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ζήσῃ ἀπαραλλάκτως, ὡς οἱ πρὸ δύο ἢ τριῶν αἰώνων ὅμοιοί του. Ὁσάκις ὑποπέσῃ τυχὸν εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις ἀληθές τι καὶ πραγματικὸν ἀντικείμενον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἐκπληττόμεθα πάντοτε διότι εὑρίσκομεν αὐτὸ πολλῷ διάφορον καὶ οὐχὶ ὁποῖον τὸ ἐφανταζόμεθα.

Ὁπόσον σθεναροὺς φαντάζονται οἱ ἀναγνῶσται τοῦ Ὁμήρου τοὺς πρὸ τῆς Τροίας ἥρωας! Καὶ ὅμως ἂν λάβωμεν εἰς χεῖρας ξίφος τι τῶν Μυκηναίων, θὰ ἴδωμεν μετ' ἀπορίας ὅτι ἡ λαβὴ αὐτοῦ εἶναι πολὺ μικρά, ὅτι ἡ παλάμη τῶν ἡρώων ἐκείνων δὲν ἦτο ὅσον ἡ ἰδική μας μεγάλη.

Ὁ Τάκιτος διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐθαύμαζον τὸ μέγεθος τοῦ σώματος τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, καὶ ἐκ τούτου κατανοοῦμεν διατί οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες προετίμων ὡς ἐπιλέκτους ὁπλίτας τοὺς Γερμανούς. Δὲν ἀναφέρει μὲν ὁ Τάκιτος ὁπόσον ἀκριβῶς ἦτο τὸ μέγεθος τοῦ σώματος τῶν Γερμανῶν, ἀλλ' ὑποδεικνύει μόνον ὅτι ἦσαν ὑψηλότεροι τῶν Ἰταλῶν. Ἂν δὲ παρατηρήσωμεν τὰ πτώματα, ὅσα νῦν ἀνευρίσκονται ὑπὸ τὴν κατακαλύψασαν τὴν Πομπηΐαν ἡφαίστειον τέφραν, καὶ ἴδωμεν ὁπόσον μικροὶ τὸ σῶμα ἦσαν οἱ τότε κάτοικοι τῆς Ἰταλικῆς ἐκείνης πόλεως, ὁμολογοῦμεν, ὅτι εὐλόγως ἔπρεπε νὰ θεωρῶσιν ὡς γίγαντας τοὺς Γερμανούς, καὶ ἂν δὲν ἦσαν ὅσον οἱ σημερινοὶ εὐσώματοι.

Ἰδίως τοὺς ἱππότας τῶν μέσων αἰώνων φαντάζονται οἱ πολλοί, ὡς ὑπερέχοντας τῶν νῦν ἀνθρώπων κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ τὴν σωματικὴν ῥώμην· ἀλλ' ἐξετάζοντες τὰς πανοπλίας τῶν τότε χρόνων, πειθόμεθα ὅτι τὸ σῶμα τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων οὐδαμῶς ἐσμικρύνθη ἢ ἐλεπτύνθη. Ἐγὼ αὐτὸς ἐθαύμασα, ὅτε ἐν Μελίτῃ ποτὲ εἶδον τὰς ἔν τινι αἰθούσῃ τοῦ διοικητηρίου ἐκτεθειμένας πανοπλίας τῶν Ῥοδίων ἢ Μελιταίων ἱπποτῶν, πανοπλίας μαρτυρούσας ὅτι οἱ ἥρωες τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας ἦσαν μὲν ἀγαθοὶ μαχηταί, ἀλλὰ καὶ μικροὶ τὸ δέμας. Ἀνεκοίνωσα τὸν θαυμασμόν μου εἰς τὸν ὑπάλληλον, ὅστις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ συνοδεύσῃ· καὶ ἐκεῖνος μοὶ διηγήθη περιστατικόν τι, ἐπικυροῦν τὴν ἀκρίβειαν τῆς παρατηρήσεως ταύτης.

Κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, μοὶ εἶπε, τῷ 1837, οἱ Σκότοι εὐπατρίδαι ἠθέλησαν νὰ πανηγυρίσωσι τὸ γεγονὸς διὰ συμποσίου μετημφιεσμένων· οἱ συνδαιτυμόνες ὤφειλον νὰ φέρωσιν ἐνδύματα τῶν χρόνων τῆς Μαρίας Στουάρτης. Χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας συνέλεξαν τὰ ἐν τοῖς παλαιοῖς Σκοτικοῖς οἴκοις σωζόμενα ἐνδύματα τῶν προγόνων. Ἀλλ' οἱ Σκότοι εὐπατρίδαι τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πειραθέντες νὰ φορέσωσιν αὐτὰ ἐξεπλάγησαν σφόδρα ἰδόντες, ὅτι οἱ πρόγονοί των κατὰ τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα ἦσαν βραχύτεροι αὐτῶν τὸ σῶμα καὶ λεπτότεροι.

Ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν ὁ ἀνατόμος Τείδεμαν ὑπέθεσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἕνεκα τῶν κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Α' αἱματηρῶν πολέμων, ἐν οἷς τόσαι ἑκατοντάδες χιλιάδων ῥωμαλέων ἀνδρῶν ἐφονεύθησαν καὶ τούτου ἕνεκα ηὔξησεν ἡ πληθὺς τῶν ἐχόντων σωματικὰ ἐλαττώματα, τῶν ἀνικάνων εἰς στράτευσιν, ἡ ἐπελθοῦσα γενεὰ ἦτο ὑποδεεστέρα τῆς πρὸ αὐτῆς. Ἀλλ' αἱ ἔρευναι, ἃς ἐποίησε, δὲν ἐβεβαίωσαν τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Ἐπίσης ὁ διάσημος ἀνατομικὸς καὶ ἐμβρυολόγος Θεόδωρος Βίσοφ, συνεχίσας ἐν Μονάχῳ τὰς ἐρεύνας τοῦ διδασκάλου καὶ πενθεροῦ του Τείδεμαν, ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίως ἐπισήμων ἀπογραφῶν τῶν στρατολογικῶν γραφείων τῆς Πρωσσίας, τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Γαλλίας, δὲν κατέληξε καὶ οὗτος εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἐπὶ Ναπολέοντος πόλεμοι κατέστησαν τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Γάλλους ὑποδεεστέρους τὸ σῶμα τῶν πρὸ αὐτῶν.

Τὸ αὐτὸ συμπέρασμα προκύπτει καὶ περὶ τῆς θνησιμότητος καὶ τοῦ μέσου ὅρου τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς, ἐφ' ὅσον ἔχομεν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος τούτου ἀσφαλῆ ἀπογραφικὰ δεδόμενα. Σπουδαίως διεφώτισε τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ ἰατρὸς Γρηγχάου, ὅτε ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ πολέμιοι τοῦ ἐμβολιασμοῦ ἰσχυρίζοντο, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν μακροβιώτεροι πρίν, ὅτε ἐδηλητηριάζετο διὰ τῆς δαμαλίδος τὸ αἷμα τῶν ἐμβολιαζομένων. Ὁ Γρηγχάου ἐμελέτησε τοὺς προσφορωτάτους πρὸς τοῦτο ἀπογραφικοὺς πίνακας τοῦ Λονδίνου. Διότι εἰ καὶ πυρ-

καὶ αἱ ἀπετέφρωσαν πολλάκις τὸ Λονδῖνον, ὅμως διεσώθησαν πάντα τὰ βιβλία τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν οἷς κατεγράφοντο αἱ γεννήσεις καὶ οἱ θάνατοι. Ἐξετάσας λοιπὸν ὁ Γρηγχάου ἀνὰ μίαν δεκαετηρίδα τοῦ δεκάτου ἑβδόμου, δεκάτου ὀγδόου καὶ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος κατέληξεν εἰς τὰ ἑπόμενα πορίσματα·

Ἔτη	Πληθυσμὸς τῶν κατοίκων κατὰ προσέγγισιν.	Θνησιμότης ἐπὶ χιλίοις
1681-1690	530000	42
1746-1755	650000	36
1846-1855	2300000	25

Κατὰ ταῦτα ὁ μέσος ὅρος τῆς διαρκείας ἦτο:

τὸν ΙΖ' αἰῶνα	23 ἔτη	8 μῆνες.
τὸν ΙΗ' »	27 »	8 »
τὸν ΙΘ' »	40 »	—

Ἐκ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἐξήτασεν ὁ Γρηγχάου τὴν δυστυχεστέραν δεκαετηρίδα, καθ' ἣν συνέπεσαν δύο ἐπιδημίαι χολέρας, ἡ τοῦ 1849 καὶ ἡ τοῦ 1854· σήμερον ὅμως ὁ μέσος ὅρος τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς ἐν Λονδίνῳ ὑπολογίζεται 46 ἐτῶν, ὅ ἐστι διπλάσιος ἢ κατὰ τοὺς εὐδαίμονας παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους ὅτε ἡ δαμαλὶς ἦτο ἄγνωστος.

Ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι ἡ ὑγιεινή, ἀδιαφοροῦσα πρὸς τὰς κατ' αὐτῆς μεμψιμοιρίας, πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ μελετῶσα καὶ ἐξευρίσκουσα τρόπους ἀποτροπῆς τῶν νοσημάτων. Διότι οὗτοι δὲν διατηροῦσι μόνον τοὺς καχεκτικοὺς εἰς τὴν ζωήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμαίους τὸ σῶμα πολλαπλασιάζουσι καὶ ἐπιρρωνύουσιν. Ὡς ἡ πολιτικὴ οἰκονομία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας τοῦ πλούτου, οὕτω καὶ ἡ ὑγιεινὴ εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας τῆς ὑγιείας. Εἶναι δὲ καὶ ἡ ὑγίεια πλοῦτος μέγας· βεβαίως οὐχὶ καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, διότι ὀφείλομεν καὶ ζωὴν καὶ ὑγίειαν νὰ θυσιάζωμεν ὑπὲρ τῶν ὑψίστων ἰδεωδῶν ἀγαθῶν, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς φιλοπατρίας· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν, πρέπει νὰ συναριθμῶμεν τὴν ὑγίειαν ἐν τοῖς μεγάλοις ἀγαθοῖς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ φροντίζωμεν ὅπως οὐ μόνον διατηρῶμεν αὐτό, κληροδοτηθὲν ὑπὸ τῶν γονέων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πολλαπλασιάζωμεν, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα.

(Max von Pettenkofer) Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄγγλος γεωλόγος ἐδημοσίευσεν ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τῆς Γεωλογικῆς Ἀποθήκης (Geological Magazine) ἀξίαν πολλοῦ λόγου πραγματείαν περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ ἔγγειος θερμότης εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ φύσις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς, λέγει, δὲν διευκρινήθη ἔτι· πολλοὶ γεωλόγοι εἰκάζουσιν ὅτι τὸ ἔνδον τῆς γῆς εἶναι ῥευστὸν ἐν μέρει, διότι τὸ ὑπὸ τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ῥευστὸν ἑδράζεται ἐπὶ στερεοῦ πυρῆνος. Ἂν οἱ συχνότερον τὸν χειμῶνα ἢ τὸ θέρος συμβαίνοντες σεισμοὶ μόνον λόγον ἔχουσι τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, ἧς ἕνεκα καθίσταται δυνατὴ ἐκροὴ μέρους ἀναλόγου τοῦ ἔνδον τῆς γῆς ῥευστοῦ, ἀποδείκνυται ἐκ τούτου ὅτι ὁ φλοιὸς τῆς γῆς εἶναι λεπτότατος. Ὁ συγγραφεὺς φρονεῖ, ὅτι ἡ θερμοκρασία τοῦ ζέοντος ὕδατος ὑπάρχει εἰς βάθος οὐχὶ τόσον μέγα, ὅσον ὑποτίθεται ἐκ τῆς αὐξούσης ἀναλογίας τῆς θερμοκρασίας ἐν τοῖς ἀρτεσιανοῖς φρέασιν, ἤτοι τρισχιλίων μέτρων. Ὡς δὲ ἐτελειοποιήθη σήμερον ἡ μηχανική, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ σκαφῇ φρέαρ τοσούτου βάθους. Νῦν πρὸς ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς σκάπτουσιν ἐν Σχλαδεβὰχ φρέαρ, ὅπερ ἔφθασεν εἰς βάθος 1392 μέτρων· εἰς δὲ τὸ βάθος τοῦτο τὸ εἰδικὸν θερμόμετρον δεικνύει θερμοκρασίαν 40 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου. Ἂν προχωρήσῃ ἡ σκαφὴ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν μέχρι τῆς λάβας. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἴσως φαίνεται νῦν τολμηρόν, ἀλλὰ δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος, λέγει ὁ Ἄγγλος γεωλόγος, καθ' ὃν θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἀνακαλύψωμεν τοὺς τρόπους, δι' ὧν δύναται νὰ παραχθῇ θερμότης, ἄνευ καυσίμου ὕλης.

Ἡ Ἀγγλικὴ Ἐφημερὶς Θάλασσα (the Sea) ἀναφέρει παρατηρήσεις περιεργοτάτας φαινομένων, ἀντικειμένων ἄντικρυς εἰς τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς πάντων τῶν ὄντων πρὸς αὐτοσυντηρησίαν. Ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ 1879 τὰς ἀρέγκας καὶ τὰς ἀθερίνας, τὰς διερχομένας διὰ τοῦ πόρου τοῦ καλουμένου Deal Roads προσέβαλεν ἐπιδημία αὐτοκτονίας. Οἱ ἰχθῦς οὗτοι ἐξεβράζοντο εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἐν Βάλμερ, κατὰ μυριάδας ἀναριθμήτους ὥστε οἱ ἁλιεῖς ἀποκαμόντες νὰ συλλέγωσιν αὐτοὺς ἀφῆκαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς μέγα πλῆθος, ὅπως τὸ συναθροίσωσιν οἱ βουλόμενοι τῶν κατοίκων. Πρό τινων δ' ἐτῶν παρετηρήθη ἐπίσης ἐπιδημία αὐτοκτονίας εἰς τοὺς νουρβηγικοὺς ἀρουραίους μῦς. Ἐν Ἀφρικῇ ὤφθησαν σμήνη μυρμήκων κατ' εὐθεῖαν χωροῦντα εἰς ῥεύματα ποταμῶν, ὅπου κατεβρόχθιζον αὐτοὺς ἰχθῦς. Μύες κατὰ μυριάδας μετανίστανται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, νυχθημερὸν ὁδοιποροῦντες καὶ δεκατιζόμενοι καθ' ὁδὸν ὑπὸ ὀρνέων καὶ θηρίων. Πρό τινων ἐτῶν ἐν Seychelles χελῶναι συναπεφάσισαν, φαίνεται, νὰ μεταβῶσιν ὅπως καταστρέψωσι τὴν ζωήν των εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ λιμένος νῆσον, καὶ νηχόμεναι διέπλευσαν τὴν μεταξὺ θάλασσαν. Προήρχετο τοῦτο ἐκ μανίας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς νόσου; Ἐπίσης παρετηρήθησαν ἀναρίθμητα σμήνη χρυσαλίδων κατὰ πυκνὰ νέφη ἀφιπτάμενα ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἐν ᾧ ἦτο παντελῶς ἀδύνατον νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀπέναντι ἀκτήν. Ἡ ταῦτα γράφουσα ἐφημερὶς προστίθησιν ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι ἀνεξήγητα, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἡ αἰτία, ἡ φέρουσα τοιαύτας παραδοξοτάτης αὐτοκτονίας.

Ὁ μικρὸς Γιάγκος εἶναι ἐνθουσιασμένος μὲ τοὺς μολυβδίνους στρατιώτας, τοὺς ὁποίους τοῦ ἐχάρισεν ὁ πατήρ του. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμός του ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς, ὅτε εἶδε νὰ διέρχηται πρὸ τῆς οἰκίας του σύνταγμα στρατιωτῶν, διότι ἦσαν μεγαλείτεροι καὶ ὡραιότεροι.

— Μπαμπᾶ, λέγει εἰς τὸν πατέρα του, βλέπων ζηλοτύπως τοὺς διερχομένους, αὐτοὶ οἱ στρατιῶται εἶναι ἀπὸ μεγαλείτερο κουτί;

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 261.

'Αριθ. 520 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 82. 15 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

ΣΤ'.

«Ἐν τούτοις κἄτι δυσάρεστον ἦλθε νὰ ταράξῃ τὴν ὡραίαν μονοτονίαν μας, κἄτι τὸ ὁποῖον παρ' ὀλίγον ἀπέληγεν εἰς τραγικωτάτην λύσιν. Χάριν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας περιώδευε τὴν ἐπαρχίαν πολυάριθμον στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἑνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ φυσικὰ διῆλθε καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικά μας κτήματα καὶ ἐγκαθιδρύθη μίαν νύκτα εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου. Κατὰ τὰ συνειθισμένα οἱ στρατιῶται ἐμοιράσθηκαν εἰς *κονάκια* εἰς τὰ σπίτια τῶν χωρικῶν, τὸν δὲ ἀξιωματικὸν ἐφιλοξένησεν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κτήματος. Ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἦτο νέος καί, πρᾶγμα σπάνιον, κομψός, μὲ στολὴν καινούργιαν καὶ ἀκόμη μὲ κἄποιαν μόρφωσιν· ἀλλὰ τὸ ἀρειμάνιον ὕφος του σ' ἐνέπνεεν ἀντιπάθειαν ἅμα συνωμίλεις μαζί του ἐπὶ μίαν στιγμήν. Τὸ βράδυ ἐγευμάτισα καὶ ἐγὼ εἰς τοῦ γείτονός μου καὶ τὸν ἐξετίμησα εὐθὺς ἀπὸ τὰς πομπώδεις διηγήσεις του περὶ κατορθωμάτων καὶ ἀνδραγαθιῶν εἰς τὴν καταδίωξιν φυγοδίκων, εἰς συμπλοκὰς καὶ τέτοια.

Μὲ λύπην μου ὅμως εἶδα τὴν Ἀμαρυλλίδα νὰ προσέχῃ εἰς τὰς φλυαρίας τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ νὰ ῥίπτῃ βλέμματα συνεχῆ εἰς τὰ χρυσᾶ του σειρήτια καὶ εἰς τὰ στιλπνὰ κομβία. Τί τὰ θέλεις· ὅσον ἀνεπτυγμένη, ὅσον εὐφυὴς καὶ ἂν εἶνε μία κόρη, πάντοτε τὴν θαμβόνει ἡ στρατιωτικὴ στολή, ὅπως θαμβώνει τὰς σιταρήθρας ὁ καθρέπτης τῶν κυνηγῶν. Ἔπειτα ἡ γυναῖκα, ἐπειδὴ εἶνε φύσει δειλή, ξιππάζεται πολὺ ἀπὸ τὰς ἐπιδείξεις τῆς παλληκαριᾶς. Ὁ ἀξιωματικὸς παρετήρησε βέβαια τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κόρης καὶ ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τὸν ἀφελῆ της τρόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξέλαβε πιθανῶς ὡς ἐρωτοτροπίαν, ἤρχισε τακτικὴν ἐπίθεσιν... ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ καταδιώξεως φυγοδίκων.

Ὁ πατήρ της δὲν τὸ ἐπρόσεξεν αὐτό, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ὁποῖος εἶχα πολὺ λεπτὴν τὴν ὄσφρησιν, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ τῆς Ἀμαρυλλίδος, ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἔπνεα μένεα ἐναντίον του, διότι ἦλθε νὰ μᾶς χαλάσῃ τὴν ἡσυχίαν μας καὶ τὴν χαριτωμένην συντροφιάν μας, ἐγὼ τέλος πάντων, ὁ ὁποῖος ἄρχισα νὰ ζηλεύω, τὸ ἐπρόσεξα πολὺ καλὰ καὶ τὸ ἐδιάβασα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του. Ἐπρόσεξα ἀκόμη κ' ἓν ἄλλο, ὅτι ἡ Ἀμαρυλλὶς ἀφωσιωμένη ὅλη εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ νεκροῦ ἱππότου, οὔτ' ἐγύρισε κἂν νὰ μὲ ἰδῇ καθ' ὅλον τῆς ἑσπέρας τὸ διάστημα...

Εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ὅλα τὰ ἔντομα τοῦ πύργου, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζα ὅτι εἶχον ἐξαλειφθῇ ὁριστικῶς, ἀνεστήθησαν ἔξαφνα καὶ δὲν μὲ ἄφησαν νὰ ἡσυχάσω ὅλην τὴν νύκτα....

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔστησε τακτικὴν πολιορκίαν. Μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι προσμένει διαταγὰς περὶ τῆς μελλούσης πορείας του, ἐνεθρονίσθη εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ τὴν μεγαλητέραν ἀδιακρισίαν καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ σαλεύσῃ ἀπ' ἐκεῖ. Ὁ γείτων μου δὲν ἄργησε νὰ ἐννοήσῃ τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ σπαθοφόρου καὶ εἶδα μ' εὐχαρίστησίν μου ὅτι ἔκαμε τὰ μάτια του τέσσαρα. Εἴτε εἶπε δὲ κἄτι εἰς τὴν κόρην του, εἴτε ἐκείνη μόνη της, μὲ τὴν γυναικείαν ὀξυδέρκειαν, ἡ ὁποία μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπατᾶται κάποτε, διέκρινε τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παραιτηθεῖσα ἐντελῶς τοῦ συνήθους ὕφους τῆς θελκτικῆς οἰκειότητος, ἀνέλαβε κατὰ μικρὸν ἀπέναντί του ὕφος ψυχρόν, ὑπερήφανον, ἀγέρωχον σχεδόν. Ἡ ἀνάγκη, βλέπεις, τὴν ἔκαμνε ν' ἀφήσῃ τὸ ἀφελὲς πρόσωπον κόρης τῶν ἀγρῶν, καὶ νὰ παίζῃ τὸ πρόσωπον γυναικὸς τοῦ μεγάλου κόσμου. Καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι καὶ τὸ δεύτερον τῆς ἐπήγαινεν ὅπως καὶ τὸ πρῶτον. Ἴσως διότι μ' εὐχαρίστει, ἡ συμπεριφορά της αὐτὴ τὴν περιέβαλλε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου μ' αἴγλην βασιλίσσης, ὅταν ἀνεσήκωνε τὸ ὑπερήφανον μέτωπόν της, καὶ συνέσφιγγε τὰ χείλη ὑπεροπτικῶς, καὶ ἐκύτταζεν ἀλλοφρονοῦσα, ἐνῷ ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς ἐξηκολούθει τὴν στενὴν πολιορκίαν του.

Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς προόδους του, καὶ μὴ ἐλπίζων παράδοσιν ἀνέμενε περίστασιν διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀποφασιστικὴν ἔφοδον. Ἡ περίστασις

δὲν ἤργησε νὰ ἔλθῃ· μίαν ἡμέραν ἡ Ἀμαρυλλὶς μοῦ εἶπεν, ἅμα μὲ εἶδε, μὲ τὸν θλιβερώτερον τόνον φωνῆς:

— Ἄχ, κύριε Στέφανε, πάει καὶ ἡ ἄλλη ἡ ὄρνιθά μας, ἡ καϋμένη ἡ Λευκή μου μὲ τὰ δώδεκα πουλάκια της.

— Τί, ἐψόφησεν;

— Ὄχι.. τὴν ἔφαγεν ἡ ἀλεποῦ καὶ αὐτήν. Εἶνε φοβερὸν πρᾶγμα αὐτὸ πλειά· δὲν ἠμποροῦμε νὰ ἔχωμεν ὄρνιθας.

— Κυρία μου, ἐφώναξεν ὁ ἀξιωματικός, ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν συνομιλίαν, ἀφίνω τὴν καταδίωξιν τῶν φυγοδίκων καὶ ἀρχίζω ἀπὸ σήμερον νὰ καταδιώκω ἀλώπεκας. Ἀπόψε σᾶς ὑπόσχομαι τὴν πρώτην! καὶ ἐξάπλωσε τὸ χέρι ἐπάνω 'σὰν νὰ ἔκαμνε ὅρκον εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς φυσικὰ τὸν ηὐχαρίστησε διὰ τὴν προθυμίαν του, ἂν καὶ ὀλίγον ψυχρά, ἀλλὰ τοῦ εἶπε πῶς δὲν ἀξίζει τὸν κόπον καὶ τέτοια. Καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ· ἐσυλλογίζετο βέβαια ὅτι ἡ καταδίωξις τῶν ἀλωπέκων ἠμποροῦσε νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος!

Ἀλλὰ ποῦ ἐπείθετο αὐτός; Καὶ λοιπόν, θέλοντες καὶ μή, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἀπόφασίν του· ἔπειτα καὶ πῶς ν' ἀπορρίψουν τόσον φιλόφρονα, τόσον ἱπποτικὴν ἀφοσίωσιν; Τὸ βράδυ λοιπὸν μετὰ τὸ γεῦμα κατήρτισεν ὡς στρατηγὸς τὸ ἐνεδρευτικόν του ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη ἀπὸ αὐτόν, δύο ὑπαξιωματικούς του, καὶ τὸν ἀγροφύλακα Καρανάσον. Δὲν εἶχα καθόλου διάθεσιν νυκτερινῆς ἐκδρομῆς, ἀλλὰ σοῦ εἶπα ἠξεύρω πόσον φαντάζουν εἰς τὰς γυναῖκας αὐταὶ αἱ ἐπιδείξεις καὶ δὲν ἤθελα νὰ φανῶ εἰς τὰ μάτια τῆς Ἀμαρυλλίδος δειλὸς ἢ κατώτερος τοῦ κυρίου ἀνθυπολοχαγοῦ εἰς τὴν κυνηγετικὴν δεξιότητα, ἢ ὀλιγώτερον ἐκείνου ἀφωσιωμένος εἰς αὐτήν. Προσετέθην λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸ ἀπόσπασμα τῶν κυνηγῶν, καὶ ἐγείναμεν πέντε τὸ ὅλον.

Ὁ ἀρχηγὸς μᾶς ἀπεκάλυψε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος τὸ σχέδιόν του τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ δόλου. Θὰ ἐπέρναμεν δηλαδὴ μαζὶ μίαν ὄρνιθα, τὴν ὁποίαν θὰ προσεδέναμεν εἰς τὸν κορμὸν δένδρου, ἐνῷ ἀπὸ τὸ πόδι της θὰ ἐδέναμεν ἕνα σπάγον μακρόν. Θὰ ἐκρυπτόμεθα γύρω, μέσα εἰς τοὺς θάμνους· ἕνας θὰ ἐτραβοῦσεν ὀλίγον τὸν σπάγον καὶ θὰ ἔκαμνε τὴν ὄρνιθα νὰ φωνάζῃ· ὁποία ἀλώπηξ ἤκουε τὴν φωνὴν θὰ ἔτρεχεν ἐκεῖ καὶ θὰ τὴν ἐτουφεκίζαμεν. Τὸ σχέδιον αὐτὸ διεσκέδαζε τὴν κόρην πολὺ καὶ ἤρχισε μετ' ἀνυπομονησίας νὰ προσδοκᾷ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐπιτυχίαν του. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπέτυχεν· ἂν δὲν ἐκίνησε τὴν εὔνοιάν της καὶ τὴν ἀγάπην της, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν γυναικεῖαν περιέργειάν της καὶ τὴν ἔκαμε νὰ προσέξῃ εἰς αὐτὸν τόσον πολὺ τὸ βράδυ ἐκεῖνο, ὥστε μ' ἔσκασεν... Οὖφ, εἶπα, ὅλαι αἱ γυναῖκες αἱ αὐταί, μάταιαι καὶ μωραί! Κρῖμα ποῦ ἐνόμισα ὅτι ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν ὁμοιάζει μὲ τὰς ἄλλας, ὅτι ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν! Τοῦ κάκου χάνομαι μὲ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων, μὲ τὴν σιωπηλὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν· χρειάζεται θρασύτης, αὐθάδεια—αὐτὰ τῆς ἀρέσουν, κ' ἐγὼ εἶμαι ἀνίκανος δι' αὐτά. Ἂς τὸν χαρῇ λοιπὸν τὸν ἱππότην της!...

Ἐντούτοις ἡ ὥρα ἦτο δεκάτη καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ηὐδόκησε νὰ διακόψῃ τὴν ἀπύλωτον φλυαρίαν του, ἵνα ἑτοιμασθῇ διὰ τὴν κυνηγετικὴν ἐκδρομήν. Ἐκαθήμεθα ἐν τῇ λιθοστρώτῳ αὐλῇ, διότι ἡ ἑσπέρα ἦτο γλυκυτάτη. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἐπῆγεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον ὡπλισμένος ἐπιδεικτικώτατα, ὡς ἂν ἐπρόκειτο ὄχι ἀλώπεκας νὰ κυνηγήσῃ, ἀλλὰ ἱπποποτάμους. Ἐφόρει ἐν *χαντζάρι* κυνηγετικὸν εἰς τὴν μέσην, εἶχε τὸ ὅπλον του τὸ δίκανον κρεμασμένον εἰς τὸν ὦμον καὶ εἰς τὰς χεῖρας ἐκράτει *ρεβόλβερ*, τὸ ὁποῖον ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐγέμιζεν.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν εἶχεν ἴδῃ ἐκ τοῦ πλησίον ποτὲ ἄλλοτε *ρεβόλβερ* καὶ ἐπλησίασε μετὰ περιεργίας, καὶ παρετήρει τὸν μηχανισμὸν αὐτοῦ.

Ὁ ἀξιωματικὸς ζαλισμένος ἴσως ὀλίγον ἀπὸ τὸν ἐξαίρετον μοσχᾶτον τοῦ οἰκοδεσπότου, τοῦ ὁποίου εἶχε κάμῃ πολλὴν κατανάλωσιν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ζαλισμένος ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν γειτονίαν τῆς ὡραίας κόρης, ἡ ὁποία μὲ ἀφέλειαν ἐπήγαινε τὸ πρόσωπόν της πολὺ κοντὰ εἰς τὸ ἰδικόν του διὰ νὰ ἐννοήσῃ καλὰ τὸν μηχανισμὸν τοῦ *ρεβόλβερ*, τὸν ὁποῖον αὐτὸς τῆς ἐξήγει λεπτομερῶς, ἐλησμόνησεν ἓν φυσίγγιον ἐντὸς τοῦ φονικοῦ ὅπλου. Καὶ ἔξαφνα ἐνῷ ἐπίεζε τὸ σκάνδαλον, τὸ *ρεβόλβερ* ἐκπυρσοκροτεῖ, ἀκριβῶς ἐμπρὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κόρης...

Τρομαγμένη ἀπὸ τὸν ἔξαφνον κρότον, τυφλωμένη ἀπὸ τὴν φλόγα ἐκείνη ἔφερε τὰ δύο χέρια εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἔπεσε κάτω πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐνῷ ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἐνόμισεν ὅτι ἦτο νεκρὰ καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ φωνάξῃ: κόρη μου! ἐλιποθύμησε καὶ ἐκυλίσθη κάτω ἀπὸ τὸ κάθισμά του.

Φαντάσου σκηνή! Ὅλοι τὰ ἔχασαν, καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύρω ποῦ εὕρηκα τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ χωρὶς νὰ συλλογισθῶ τίποτε, χωρὶς νὰ ἠξεύρω ἂν εἶνε ζωντανὴ ἢ νεκρά, ἐχύθηκα, τὴν ἅρπαξα εἰς τὰ χέρια μου καὶ τὴν ἔφερα μέσα εἰς τὸ σπίτι. Μόλις κατώρθωσα ν' ἀποσπάσω τὰ χέρια της, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκρατοῦσε σφιγμένον τὸ πρόσωπόν της, καὶ εἶδα ὅτι δὲν εἶχε καμμίαν πληγήν, οὔτε καμμένη δὲν ἦτο, μόνον τὰ μαλλιά της εἶχαν καῇ ὀλίγον. Ἅρπαξα νερὸν κρύον καὶ τὴν ἔβρεξα· συνῆλθε καὶ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι μὲ 'μισοκλεισμένα 'μάτια:

—Πατέρα μου! εψιθύρισε.

— Δέν εἶνε ὁ πατέρας σας· ἐγὼ εἶμαι, τῆς εἶπα καὶ ἡ φωνή μου ἔτρεμε.

— Σεῖς; κύριε Στέφανε! τί καλὸς ποῦ εἶσθε. Καὶ ὁ πατέρας μου.. .ὁ πατέρας μου! ἐφώναξε καὶ ἀνετινάχθη.

Εἶδες ὅταν πάθωμεν κἄτι; Μέσα εἰς τὸν τρόμον μας νομίζομεν ὅτι ἔπαθαν συγχρόνως καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν. Εὐτυχῶς ὁ κ. Ἀναστάσιος εἶχε συνέλθῃ καὶ ἤρχετο πρὸς τὴν κόρην. Τὴν ἅρπαξε καὶ τὴν κατεφίλησε καὶ ἔκλαιεν ἀπὸ χαράν, ὅτι ἦτο ζωντανὴ καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε,—ἐνῷ ἔξω ἐγίνετο ὀχλοβοή. Εὐθὺς ἡ φήμη διεδόθη εἰς τὸ χωριὸ καὶ ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐπετάχθηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ ἔτρεξαν νὰ ἰδοῦν τί κάνει ἡ κυρία των· ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι εἶνε σκοτωμένη, ἄλλοι μόνον πληγωμένη. Αἱ γυναῖκες εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ κλαίουν καὶ νὰ μοιρολογοῦν, οἱ ἄνδρες νὰ ἐξαγριώνωνται κατὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ οἱ τολμηρότεροι μάλιστα ἦλθαν ὡπλισμένοι καὶ ἐφώναζαν ὅτι θὰ τὸν σκοτώσουν τὸν φονιᾶ τῆς καλῆς των κυρᾶς.

Ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς φρόνιμα φερόμενος εἶχε κλεισθῇ εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἡ θέσις του βέβαια καὶ πάλιν δὲν ἦτο πολὺ εὐχάριστος.

Ὅταν ἐβεβαιώθησαν ὅτι ἡ κυρία των εἶνε καλά, ἀπεφάσισαν τέλος νὰ γυρίσουν εἰς τὰ σπίτια των καὶ ἐμείναμεν μόνοι ὁ πατὴρ ἡ κόρη καὶ ἐγώ. Ὁ κ. Ἀναστάσιος καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν ἐκάθητο πλησίον τῆς κόρης του καὶ ἐκράτει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς εἰς τὰ γόνατά του. Ἐπειδὴ ἔλεγεν ἐκείνη ὅτι αἰσθάνεται εἰς τὸ κεφάλι της μέσα φωτιὰ καὶ λαύρα, εἶχα ἀναλάβῃ τὸ χρέος νοσοκόμου καὶ ἔθετα ἐπὶ τοῦ μετώπου της μαντίλια βρεγμένα. Ὅταν ἄλλαζα τὸ βρεγμένον πανί, ἄνοιγε μία στιγμὴ τὰ μάτια καὶ μοῦ ἔλεγε μὲ μιὰ ματιά της ἓν εὐχαριστῶ, τόσον ἐγκάρδιον, ὥστε ἐπληρονόμην πολὺ ἀκριβὰ διὰ τὸν μικρὸν κόπον μου. Πατὴρ καὶ κόρη εἶχαν τόσον ταραχθῇ ὥστε ἔλεγαν ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσουν κατ' οὐδένα λόγον νὰ κοιμηθοῦν τὴν νύκτα ἐκείνην. Καὶ ἐγὼ λοιπὸν ἔμεινα ἐκεῖ ὅλην τὴν νύκτα καὶ μόλις περὶ τὰ ἐξημερώματα ἐπέστρεψα εἰς τὸν πύργον. Δὲν ἤθελα νὰ φύγω καθόλου, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο τόσον ἐπέμεναν ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ ἡσυχάσω ὀλίγον, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ ὑπακούσω μὲ πολλήν μου λύπην. Αἱ ἐντυπώσεις ὅμως τῆς τρομερᾶς αὐτῆς νυκτὸς ἦσαν τόσον ζωηρὰ τυπωμέναι εἰς τὸ πνεῦμά μου, ὥστε δὲν ἠμπόρεσα οὔτ' ἐγὼ νὰ κλείσω 'μάτι ὅλην τὴν νύκτα. Τὸ πρωὶ ἵππευσα καὶ ἔτρεξα νὰ ἰδῶ πῶς εἶνε ἡ Ἀμαρυλλίς. Τὴν εὑρῆκα εἰς τὸν κῆπον· μὲ ὑπεδέχθη αὐτὴ καὶ ὁ πατήρ της ἐγκαρδίως πλέον παρὰ ποτέ. Ἦτο καλά, ἐντελῶς ξεζαλισμένη· μόνον ὠχρὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ ὀλίγον παρηλλαγμένη, διότι εἶχε ψαλλιδίσῃ εἰς τὸ μέτωπόν της τὰ καμμένα μαλλιά.

Μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ παπᾶ Ζαχαριᾶς ὁ ἐφημέριος τοῦ χωριοῦ ἔκαμε τὸ πρωὶ δοξολογίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διότι ἐσώθη ἀπὸ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεξε, καὶ ὅτι ἦτο ἐν μέρει εὐχαριστημένη, διότι ἡ περίστασις αὐτὴ τῆς ἀπέδειξε πόσον τὴν ἀγαποῦν εἰς τὸ χωριό. Καὶ ὅταν ἔλεγεν αὐτὰ τὰ τελευταῖα, μοῦ ἔρριξε μία ματιά, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ φανερώσῃ ὅτι εἰς τὸν πληθυσμὸν τοῦ χωριοῦ περιλαμβάνομαι καὶ ἐγώ.

Περὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ δὲν ἀνέφερε λέξιν. Μόνον ὅταν ἐρωτήσας ἔμαθα ἀπὸ τὸν κ. Ἀναστάσιον ὅτι ἀνεχώρησε πρὸ ὀλίγου προφασισθεὶς τάχα ὅτι εἶχε λάβῃ αἰφνιδίαν διαταγήν, ἐκείνη προσέθεσε μειδιῶσα:

— Τώρα ποῦ ἐμείναμεν πάλιν ἥσυχοι καὶ μόνοι, θὰ σᾶς 'πάγω μίαν ἡμέραν εἰς τὴν *Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας*.

Ζ'

Εἶδα τὸ ὡρολόγιόν μου· ἡ ὥρα ἦτο 10.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, Στέφανε, εἶπα ἀποφασιστικῶς πρὸς τὸν φίλον μου, ὁμολογῶ ὅτι διηγεῖσαι ἐξαίρετα καὶ παρασύρεις τὸν ἀκροατὴν ν' ἀκούῃ τὰς ἀτελειώτους φλυαρίας σου, ἀλλὰ συλλογίσου ὅτι ἔχω ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἄφησα χάριν σοῦ σήμερον. Αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ καὶ αὔριον ... Τελείωνε γρήγορα, ἂν καὶ προβλέπω τὴν λύσιν... ἐκακιώσατε, ἔφυγες, ἐτελείωσαν ὅλα, ὅπως συμβαίνει πάντοτε.—Λοιπὸν ἐπήγατε εἰς τὴν Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας; ἐγὼ τὸ εὑρίσκω αὐτὸ ἐντελῶς περιττόν....

— Γιατί;

— Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας γιὰ σένα ἦτο πρὸ καιροῦ..... τὸ σπίτι τοῦ κ. Ἀναστασίου.

Ὁ Στέφανος ἐγέλασεν, ἀλλὰ μετανοῶν ἐστέναξεν εἶτα:

— Ἀλήθεια! εἶπε. Καὶ ἀνέλαβε βραδέως τὴν διήγησιν του:

«Ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, ἕνα πρωὶ ὁ γείτων μου μοῦ ἐμήνυσεν ὅτι μὲ προσμένει τὸ ἀπόγευμα διὰ νὰ κάμωμεν τὴν ἐκδρομὴν αὐτήν. Ἡ σπηλιὰ εἶνε εἰς ὑψηλὸν μέρος τοῦ βουνοῦ, μέσα εἰς τὸ δάσος καὶ τὸ μεγάλον ἀνοικτὸν στόμα της κρυμμένον ὀπίσω ἀπὸ σχῖνα νομίζεις πῶς εἶνε στόμα κανενὸς τέρατος τὸ ὁποῖον παραφυλάττει ἐκεῖ τοὺς διαβάτας.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν ἦτο πολὺ ζωηρὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν δρόμον· ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ πυροβολισμοῦ κἄτι εἶχε μείνῃ εἰς τὸν χαρακτῆρά της, κἄτι, ὡσὰν μικρόν, πολὺ μικρὸν σύννεφον σοβαρότητος καὶ μελαγχολίας. Ἀπὸ τὴν ὥραν μάλιστα ποῦ τῆς εἶχα εἰπῆ, πῶς ὅταν ἔπεσε ζαλισμένη εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἅρπαξα εἰς τὰ χέριά μου καὶ τὴν ἔφερα μέσα εἰς τὸ σπίτι, ἐκοκκίνισε καὶ ἐχαμήλωσε τὰ 'μάτια. Ἔκτοτε δὲ ἀπέ-

ναντί μου, ἐνῷ δὲν ἔπαυε νὰ εἶνε εὐμενὴς καὶ εὔχαρις, ἀνελάμβανε κἄποτε ὕφος ὑπεροπτικόν, ὅπως ἄλλοτε ἀπέναντι τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἔπειτα συχνὰ παρεξήγει τοὺς ἁπλουστέρους λόγους μου καὶ ἐζήτει νὰ εὕρῃ εἰς αὐτοὺς πείραγμα τάχα ἐναντίον της, καὶ κἄποτε ἐθύμονε διὰ τὰς φαντασιώδεις αὐτὰς αἰτίας. Ἀλλ' ἐγὼ μετὰ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο μάθημα τῶν ἀμαράντων ἀπέφευγα πᾶσαν ἀφορμὴν θυμοῦ, καὶ κατώρθωνα ἢ μὲ προσποίησιν ὅτι δὲν ἐνόησα ἢ μὲ τὴν εἰς τὸ ἀστεῖον μετατροπὴν τοῦ πράγματος νὰ ἀποκαθιστῶ εὐθὺς τὴν εἰρήνην. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι κἄποτε ποῦ τὴν εἶχα πειράξει, τὴν ἄλλην ἡμέραν μοῦ εἶπε·

— Σήμερα εἶσθε ὁ ἀληθινὸς Στέφανος... ἐνῷ χθές...

— Χθὲς τί ἤμουν...

— Νά! χθὲς εἶσθε Στέφανος... ἐξ ἀκανθῶν.

Καὶ ἐξ αὐτοῦ μόνου τοῦ ἐλαχίστου ἠμπορεῖς νὰ κρίνῃς περὶ τοῦ πνεύματός της. — Νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἁμαρτίαν μου; Δυσπιστῶ πολὺ πρὸς τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡραῖον ἐξώφυλλον καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡραίαν μορφήν· καὶ αἱ μὲν καὶ τὰ δὲ περιέχουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνοησίας. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ ὁ Ὅμηρος αἴφνης ἢ ὁ Σαίκσπηρ νὰ τυπωθοῦν κἄποτε εἰς πολὺ ὡραίας ἐκδόσεις...

Ἡ εἴσοδος τῆς σπηλιᾶς εἶνε χαμηλὴ καὶ σκοτεινὴ ὡς τρύπα τῆς Κολάσεως· πρέπει νὰ σκύψῃ κανεὶς διὰ νὰ ἔμβῃ μέσα. Ὁ κ. Ἀναστάσιος δὲν εἶχε διόλου ὄρεξιν νὰ τὸ κάμῃ· ἐκάθησε λοιπὸν ἔξω παρὰ τὴν εἴσοδον.

— Μήπως φοβεῖσθε νὰ ἔμβετε μέσα; μὲ ἠρώτησεν εἰρωνικῶς ἐκείνη.

— Ὄχι δὰ καὶ τόσον, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω ἂν ἀξίζῃ τὸν κόπον...

— Ἀξίζει καὶ παραξίζει. Βοηθήσατέ με ν' ἀνάψω τὸ κηρί.

Εἶχε μαζί της μικρὸν κηρίον καὶ σπίρτα· τὸ ἄναψε καὶ ἐμβῆκε πρώτη, ἐμβῆκα καὶ ἐγὼ κατόπιν. Δὲν ἠξεύρω ἂν ἦνε τόσον ψυχρὸν τὸ ἐσωτερικόν, ἢ ἄλλη καμμία αἰτία συνέτεινεν, ἠξεύρω μόνον ὅτι ᾐσθάνθην ῥῖγος, ὅταν εὑρέθηκα ἀντικρύ της μέσα εἰς τὸ σκοτάδι ἐκεῖνο φωτισμένος μόνον ἀπὸ τὸ κηρί.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ μὲ δύο λόγια τὴν ἱστορία τῆς σπηλιᾶς αὐτῆς ὅπως τὴν λένε ἡ γρηαὶς 'ς τὸ χωριό: Τὸν παληὸ καιρὸν ἐκατοικοῦσε ἐδῶ μέσα μιὰ μάγισσα· ὄχι γρηά, ὅπως εἶνε ἡ μάγισσαις 'ς τὰ παραμύθιά μας, ἀλλὰ νέα καὶ ὡραία. Τὰ μόνα μάγια ποῦ ἔκαμνεν ἦτον νὰ μαγεύῃ ὅλα τὰ κορίτσια τῆς χώρας, ὥστε νὰ γίνωνται ἄσχημα, καὶ νὰ ξετρελλαίνῃ ὅλους τοὺς νέους μόνον μὲ τὴν ἰδική της ἐμμορφιά. Μὲ τὰ πολλὰ κακὰ ποῦ ἔκαμε, ὅλαις ἡ μητέρες 'ς τὸ χωριὸ τὴν ἐκαταράσθηκαν καὶ εἰς τὸ τέλος εὑρέθηκε ἕνας καλόγερος, ἅγιος ἄνθρωπος, καὶ ἔκαμε προσευχὴ 'ς τὸν Θεὸν νὰ σώσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τὴ Μάγισσα ποῦ ἀσχημίζει τὰ κορίτσα καὶ ξετρελλαίνει τὰ παλληκάρια. Καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσεν, ἔκαμε σεισμὸ καὶ ἐταράχθηκε ἡ σπηλιὰ καὶ ἐκόπηκ' ἕνα κομμάτι ἀπ' τὸν βράχο καὶ ἔπεσε καὶ πλάκωσε τὴ Μάγισσα. Νά! ἐδῶ, ἐλᾶτε μαζί μου! Καὶ μ' ἔφερε εἰς τὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς.

Σὲ βεβαιῶ ὅτι ὁ πλέον μωρὸς καὶ εὐκολόπιστος χωρικὸς δὲν θὰ ᾐσθάνετο τόσην συγκίνησιν ἀπὸ τὴν διήγησιν τῆς ἱστορίας, ὅσην ἐγὼ τὴν ὥραν ἐκείνην. Ἐνῷ ἔβλεπα σιωπηλὸς τὸν βράχον ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν παράδοσιν κατεπλάκωσε τὴν ὡραίαν μάγισσαν, ἡ Ἀμαρυλλὶς προσέθεσε μὲ ὕφος μυστηριῶδες:

— Δόσατέ μου τόρα τὸ χέρι σας· θὰ σβύσω τὸ κηρί.

Ἔσβυσε τὸ κηρί· ἤμεθα εἰς βαθύτατον σκότος... Δὲν τὴν ἔβλεπα· ἐννοιωθα μόνον τὸ μικρὸν καὶ ἁπαλὸν χέρι της μέσα εἰς τὸ ἰδικόν μου, ἄκουα τὴν ἀναπνοή της, καὶ ἀνέπνεα τὴ γλυκειὰ μυρωδιὰ τῆς βιολέττας ἀπὸ τὰ μαλλιά της:

— Θαρρῶ πῶς φοβεῖσθε, μοῦ εἶπεν ἔξαφνα ἐνῷ μ' ἔσυρε 'ς τὰ σκοτεινά· ν' ἀνάψω τὸ φῶς;

— Ὄχι νὰ μὴν φοβοῦμαι!... ἐψιθύρισα γελῶν βεβιασμένως.

— Τότε πῶς τρέμει τὸ χέρι σας καὶ εἶνε κρύο.

— Ἡ ὑγρασία τῆς σπηλιᾶς....

— Ὄχι, ὄχι! εἶνε μαγεμμένος αὐτὸς ὁ τόπος. Τόρα νὰ ἰδῆτε τὶ θὰ πάθετε. Ἀκούετε τίποτε; προσέξετε!

— Ἀκούω κἄτι 'σὰν νὰ στάζῃ εἰς ταῖς πέτραις.

— Τὶ θαρρεῖτε πῶς εἶνε;

— Τὶ θὰ εἶνε; σταλαγματιαὶς νεροῦ....

— Ὄχι! εἶνε τὰ δάκρυα ποῦ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς Μάγισσας. Νὰ καὶ τὰ μάτια! γιὰ ἰδέτε τα πῶς φεγγοβολοῦν μεσ' τὰ σκοτεινὰ 'σὰν ἄστρα. Τὸ χέρι σας τρέμει περισσότερο.... φοβεῖσθε λοιπὸν ἀλήθεια; Καλὲ δὲν ἐντρέπεσθε;

Πράγματι εἰς τὸν βράχον ἐκεῖνον ἔφεγγαν δύο ἄστρα. Δὲν ἄργησα δὲ νὰ ἐννοήσω, ὅτι ἦσαν τρύπαις ἀπὸ ταὶς ὁποίας ἔμβαινε ὀλίγον φῶς τῆς ἡμέρας.

— Ἡ Μάγισσα εἶνε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν βράχον, ἀλλὰ ζῇ. Κλαίει αἰωνίως καὶ κυττάζει μὲ τὰ ὡραῖά της φωτερὰ μάτια κάθε νέον ποῦ θὰ ἔλθῃ μέσα 'ς τὴ σπηλιά. Ἂν κατορθώσῃ νὰ τὸν μαγεύσῃ, νὰ τὸν συγκινήσῃ τόσον, ὥστε νὰ ἐγγίσῃ αὐτὸς τὸν βράχον μὲ τὸ χέρι του, ὁ βράχος θὰ κυλίσῃ νὰ τὸν σκεπάσῃ αὐτὸν καὶ ἡ Μάγισσα θὰ σωθῇ. Ἐλᾶτε λοιπὸν ἂν τολμᾶτε ἐγγίξατε τὸν βράχον! Δὲν σᾶς ἐσυγκίνησε ἀκόμη ἡ Μάγισσα; Τί ἀναίσθητος ἄνθρωπος!

Ἀλήθεια μαγευμένη εἶνε ἡ σπηλιὰ ἐκείνη! Τὸ λογικόν μου ἤρχισε νὰ σαλεύῃ, ἡ καρδία μου ἐκτυποῦσε δυνατώτερα εἰς τὰ στήθη μου, σχεδὸν μοῦ ἦλθεν εἰς στόμα νὰ τῆς εἰπῶ ὅτι δὲν εἶμαι ἀναίσθητος!... καὶ ὁ Θεὸς ἠξεύρει τί ἄλλο ἀκόμη!— Ἀλλ' ἔξαφνα ἄφησε τὸ χέρι μου καὶ ἀπεμακρύνθη ὀλίγον. Ἔννοιωσα ὅτι κἄπου ἀνέβηκε καὶ ἡ φωνή της μοῦ εἶπε πάλιν προστακτικωτέρα:

— Ἀγγίζετε λοιπὸν τὸν βράχον ν' ἀναστηθῇ ἡ Μάγισσα!

Μόλις, σχεδὸν χωρὶς νὰ θέλω, ἐκτύπησα τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἔκαμα τρία βήματα ὀπίσω θαμβωμένος, τυφλωμένος ἀπὸ τὸ ἔξαφνον φῶς, τὸ ὁποῖον ἐπλημμύρισε τὴν σπηλιάν, ὡσὰν νὰ εἶχε γείνῃ πραγματικῶς θαῦμα. Καὶ ἀνάμεσα εἰς τὸ φῶς αὐτὸ τῆς ἡμέρας διέκρινα μόλις ἐκείνην ὀρθὴν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Διὰ νὰ μὲ τρομάξῃ δῆθεν εἶχε τυλίξῃ τὴν κεφαφήν της μὲ τὴν πλεκτὴν μαντίλλαν της, τῆς ὁποίας ἡ μαύρη σκιὰ ἔκαμνε νὰ φαίνωνται ζωηροτερα τὰ χρώματα τοῦ προσώπου της, καὶ τὰ μάτια της νὰ λάμπουν περισσότερον ἀπὸ τῆς Μάγισσας τὰ φαντασιώδη μάτια:

— Σᾶς χαρίζω τὴν ζωήν! μοῦ εἶπε μὲ ὕφος βασιλίσσης, ὡσὰν νὰ ἦτο πράγματι ἡ Μάγισσα ἡ ὁποία ἀνεστήθη.

Εἶχα κἄπως συνέλθῃ, ἂν καὶ δὲν ἐννόησα ἀκόμη πῶς εἶχε συμβῇ ὁ αἰφνίδιος φωτισμὸς τῆς σπηλιᾶς:

— Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν μεγαλοδωρίαν, ἀπήντησα μὲ ὕφος ταπεινὸν κλίνων σχεδὸν τὸ γόνυ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐκείνη ἐπήδησε ξεκαρδισμένη ἀπὸ τὰ γέλοια:

—Οὔφ, δὲν ἠμπορῶ νὰ βαστάξω πλειά. Ὁμολογήσατε ὅμως ὅτι ἔπαιξα λαμπρὰ τὸ μέρος μου καὶ ὅτι ἐτρομάξετε 'ς τὰ σωστά σας ὅταν ἀνεστήκωσα τὴν πέτραν κ' ἐμβῆκεν ἔξαφνα τὸ φῶς.

—Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι αὐτό, ἀπεκρίθην, καὶ δὲν εἶχα ἄδικον νὰ τρομάξω.

—Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐνομίσατε ὅτι πράγματι ἀνεστήθηκε ἡ Μάγισσα.

— Καὶ ἀκόμη τὸ νομίζω! καὶ τὴν ἐκύτταξα κατὰ πρόσωπον.

—Ὤ, ὤ! ἔχομεν καὶ ῥομαντικὰς ὑπερβολάς!... Πᾶμε ὅμως τώρα νὰ εὕρωμεν τὸν πατέρα μου· ὁ καϋμένος θὰ ἐβαρέθηκε νὰ μᾶς προσμένῃ.

Ὁ καλόβολος γείτων μου ἐκάπνιζε τὸ σιγάρον του ἐν ἡσυχίᾳ. Ἐγέλασεν ὅταν μὲ πολλὴν χάριν τοῦ διηγήθη ἡ κόρη του πῶς μὲ εἶχε τρομάξῃ, καὶ μοῦ ἐξήγησεν ὅτι ἐπάνω ἀπὸ τὴν σπηλιὰν εἶνε μία τρύπα, ἡ ὁποία κλείει ἐντελῶς μὲ μίαν πέτρα. Τὴν τρύπαν αὐτὴν φαίνεται ὅτι τὴν εἶχαν κάμῃ ἄλλοτε οἱ ποιμένες, οἱ ὁποῖοι κατέφευγαν εἰς τὴν σπηλιάν, καὶ ἐχρησίμευεν ὡς φωταγωγός...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΔ'

Πάτραι, τῇ 1 Μαΐου.

Ἤκουσα πάντοτε τοὺς κατοίκους τῶν Πατρῶν ἐπαινοῦντας τοσοῦτον τὴν πόλιν των, ὥστε πρὸ τοῦ τὴν ἐπισκεφθῶ ἀπέδιδον μέρος τῶν ἐπαίνων ἐκείνων εἰς τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν. Σήμερον ὁμολογῶ ὅτι αἱ τοιαῦταί μου ἐπιφυλάξεις ἦσαν ἀνυπόστατοι. Εἶναι ἀληθῶς ὡραία ἡ πόλις τῶν Πατρῶν. Δὲν λέγω ὅτι θὰ ἐπροξένει καὶ εἰς σὲ ἐρχόμενον κατ' εὐθεῖαν ἐκ Παρισίων ὅσην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν περιπλανήσεών μου, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι ὅπως δήποτε ἤθελε σὲ εὐχαριστήσει. Καὶ ὅμως μένει πάντοτε ἀληθὲς (κατὰ τὸν Σαικσπεῖρον καὶ πάλιν,) ὅτι καλὸν ἀπολύτως καὶ ἄνευ συγκρίσεως πρὸς ἄλλο δὲν ὑπάρχει: Nothing is good, I see, without respect. (Ἔμπορος τῆς Βενετίας.)

Διὰ τοῦτο συνιστῶ πάντοτε εἰς τοὺς θέλοντας ἐκ τῶν ξένων φίλων μου νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Ἑλλάδα, νὰ μὴ ἔλθωσι κατ' εὐθεῖαν μέσῳ Μασσαλίας, ἀλλὰ μέσῳ Τουρκίας διὰ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποφεύγουν οὕτω τὴν ἐνόχλησιν τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τούτοις— τοῦτο δὲ εἶναι τὸ μυστικόν μου,—ἀλλάσσουν τὸ σημεῖον τῆς συγκρίσεως. Ἐρχόμενός τις ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων νομίζει ὅτι ἡ Εὐρώπη τελειόνει ἐνταῦθα, ἐνῷ ὅτε ἔρχεται ἐκ Τουρκίας βλέπει ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀρχὴ τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ, φρονῶ, οὐσιώδη διαφοράν.

Αἱ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως Πάτραι κατεῖχον τὸ ἄνω μόνον μέρος τῆς σημερινῆς πόλεως, περὶ τὰ τείχη καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὑπερκειμένου φρουρίου. Ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἀπῆλθον, ἀφῆκαν ἐρείπια καὶ οὐδὲν ἄλλο. Ἴσως ὅμως κατὰ τοῦτο συνετέλεσαν εἰς τὴν ταχυτέραν τῆς πόλεως ἐπανόρθωσιν, ἀναλαβόντες αὐτοὶ τὸ ἔργον τῆς κατεδαφίσεως προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως. Τώρα αἱ Πάτραι ἐκτείνονται μέχρι τῆς θαλάσσης, κατέχουν δὲ τὸν χῶρον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πόλεως. Αἱ κάτω συνοικίαι εἶναι ἀξιολογώτεραι, ἀλλ' ὅμως ζηλεύω τὴν θέαν τῶν οἰκιῶν εἰς τὸ ἄνω μέρος ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅστις εἶναι καὶ οὗτος παρέκτασις τοῦ μεγαλοπρεποῦς Παναχαϊκοῦ ὄρους ὀρθουμένου ὑπεράνω τῶν Πατρῶν εἰς ὕψος 1927 μέτρων.

Οἱ κάτοικοι τῶν Πατρῶν ὀφείλουν ἀνδριάντα εἰς τὸν Καποδίστριαν, καθὸ τρίτον θεμελιωτὴν τῆς πόλεώς των. Εἰς ἐκεῖνον ὀφείλεται τὸ ἐξαίρετον σχέδιον τῆς νέας πόλεως. Αἱ ὁδοί, καλῶς χαραχθεῖσαι, εἶναι ἀρκούντως εὐρεῖαι. Μία αὐτῶν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Μαιζῶνος, δικαίως δὲ

τοῦτο, διότι ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ ἔλαβε κατὰ τὸ 1828 ἡ Ἑλλὰς τὰς κλεῖς τῶν Πατρῶν, τελευταίου καταφυγίου τῶν Τούρκων ἐν Πελοποννήσῳ. Αἱ ὁδοὶ ἀπολήγουν ὅλαι εἰς δενδροφύτους πλατείας ἢ εἰς τὴν παραλίαν, προκυμαία δὲ μακρὰ περικλείει τὸν λιμένα, ὅπου οἱ πυκνοὶ τῶν πλοίων ἱστοὶ μαρτυροῦν τὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου.

Τὴν κεντρικὴν τῆς πόλεως πλατεῖαν κοσμοῦν συμβολικὰ συμπλέγματα καὶ ἀναβρυτήρια ἐκ μετάλλου, σημεῖα τοῦ ζήλου τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν πρὸς ἐξευρωπαϊσμὸν τῶν Πατρῶν. Τὸ κυριώτερον ὅμως τῆς πλατείας ταύτης κόσμημα εἶναι κομψὸν νεόδμητον θέατρον. Λεωφόρος δενδρόφυτος ἀναβαίνει μέχρις ἄλλης πλατείας κοσμουμένης ἐπίσης μὲ ἀγαλμάτια μετάλλινα, πρὸς δὲ— τὸ καὶ καλλίτερον— μὲ θάμνους καὶ ἄνθη. Ἐκεῖ συνέρχονται οἱ κάτοικοι πρὸς περίπατον καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς θαυμασίας θέας τῆς θαλάσσης, ἥτις ἐκτεινομένη ὑπὸ τοὺς πόδας σου ἀλλάσσει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸ χρῶμα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Ἀπόψε συνώδευον τὸν δίσκον του μικρὰ χρυσοπόρφυρα νέφη ἐν τῷ μέσῳ οὐρανοῦ διαυγοῦς, τοῦ ὁποίου ἀδυνατῶ νὰ ὁρίσω διὰ λέξεων τὰς ἀλληλοδιαδόχους ἀποχρώσεις. Ἀντικρύ, τὰ βουνὰ τῆς Αἰτωλίας βυθίζουν ἀποτόμως τοὺς πόδας των εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπεράνω δὲ τῶν κορυφῶν των φαίνονται τὰ ἀπέχοντα ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ χιονοσκεπὴς κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ. Ἀριστερόθεν δὲ τὸ ὑψηλὸν ὄρος τῆς Κεφαλληνίας θέτει φραγμὸν εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ συμπληροῖ τὸ ἐξαίσιον πανόραμα.

Ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς πόλεως, φαίνεται μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν 34000 ψυχῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὸν πληθυσμόν της κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπαρίθμησιν. Δὲν εἶναι ἄλλως ἀπίθανον ὅτι περιέχει πλειοτέρους. Αἱ ἀπογραφαὶ δὲν εἶναι εὔκολοι ἐν Ἑλλάδι, τὰ δὲ πορίσματά των εἶναι συνήθως ὑποδεέστερα μᾶλλον ἢ ὑπέρτερα τῆς ἀληθείας, καθόσον ὁ λαὸς δὲν ἐννοεῖ εἰσέτι τὴν χρησιμότητα τῆς στατιστικῆς, ὑποπτεύει δὲ ὅτι ὑποκρύπτει ἡ ἀπαρίθμησις σκοποὺς φορολογίας ἢ στρατολογίας. Ἄλλως δὲ οἱ ἄνθρωποι δὲν προθυμοποιοῦνται νὰ διευκολύνωσι τὸ ἔργον τοῦ ἐξεταστοῦ, ὅστις ἔρχεται πολυπραγμονῶν καὶ ἐρωτᾷ τὴν ἡλικίαν σου, τὴν ἡλικίαν τῶν τέκνων σου, τὸν ἀριθμόν των, ἐὰν γνωρίζεις νὰ γράφῃς καὶ ν' ἀναγινώσκῃς καὶ Κύριος οἶδε τί ἄλλο. Ἴσως εἶνε κέρδος ὅ,τι δυνηθῇ τις νὰ ἀποκρύψῃ. Παρεκτὸς τούτου ὑπάρχει καὶ ἡ πρόληψις ὅτι ἡ ἀρίθμησις εἶναι κακὸς οἰωνός. Ἐὰν συναντήσῃς παλληκάρια χορεύοντα ἐπὶ τῆς χλόης, πρόσεχε μὴ τὰ μετρήσῃς, καὶ μήτε τὰ περικυκλοῦντα τὴν μητέρα των παιδία εἰς τὴν θύραν τῆς καλύβης της,—ἢ τοὐλάχιστον πρόλαβε νὰ ἐκφράσῃς εὐχὴν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς βασκανίας.

Αἱ Πάτραι περιεῖχον δέκα μόνον χιλιάδας κατοίκους ὅτε ἦλθεν ἐνταῦθα ὁ Leake κατὰ τὸ 1805, ἦσαν δέ, λέγει, ἡ πολυπληθεστέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἰωαννίνων. Ἀνελάμβανε τότε ἐκ τῆς καταστροφῆς τὴν ὁποίαν πρὸ τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν εἶχον ἐπιφέρει τὰ στρατεύματα τοῦ Σουλτάνου, ὅτε ἦλθον πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν κατὰ τὸ 1770 ἐπαναστατικὴν ἀπόπειραν, τὴν ὑποκινηθεῖσαν διὰ τῆς παρατόλμου ἐκστρατείας τῶν Ρώσων ὑπὸ τὸν Ὀρλώφ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἰδίως ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, σπουδαῖος· ἀλλ' ὅμως ἐν ἐλλείψει ἀκριβῶν περὶ τούτου εἰδήσεων καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς τότε καὶ σήμερον περιοχῆς της, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι δὲν ὑπερέβαινε κατὰ πολὺ τὸν σημερινὸν ἀριθμὸν κατοίκων. Ἂς εὐχώμεθα ὅτι βαθμηδὸν ἡ νέα πόλις θὰ ὑπερακοντίσῃ κατὰ τὴν ἀκμὴν τὴν ἀρχαίαν.

Ὁπόσα καὶ ὁποῖα συμβάντα διεδραματίσθησαν ἐνταῦθα ἀφότου ὁ Πατρεύς, περισυνάξας τοὺς κατοίκους τῶν παρακειμένων πόλεων ἐντὸς τῆς εὐρυνθείσης Ἀρόης, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά του. Σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὑποταχθεῖσα εἰς τὸν Κάσσανδρον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, λυτρωθεῖσα διὰ τῶν ἰδίων ἀγώνων ἀπὸ τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν, πολλὰ παθοῦσα κατὰ τὸν πόλεμον μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Ρωμαίων, ἡ πόλις τῶν Πατρῶν εἶχεν ἤδη ἐκπέσει τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος, ὅτε μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ὑπέστη καὶ αὕτη τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ἐπεφυλάσσοντο εἰς τὰς Πάτρας νέαι τύχαι ἐπὶ Αὐγούστου. Ὁ νικητὴς τοῦ Ἀκτίου μετέτρεψε τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν εἰς Ρωμαϊκὴν ἀποικίαν χορηγήσας προνόμια ἅτινα, προστιθέμενα εἰς τὰ πλεονεκτήματα τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της, δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ τὴν ἀνυψώσωσιν εἰς περιωπὴν ἐξαιρετικὴν κατὰ τὰ μέρη ταῦτα τῆς ὑποδουλωθείσης Ἑλλάδος. Εἰς ἀποζημίωσιν τῆς ἀπολεσθείσης ἐλευθερίας αἱ Πάτραι ἀπήλαυσαν μακρὰν περίοδον ὑλικῆς εὐημερίας, μὴ διακοπεῖσαν καὶ ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας. Ἀπόδειξιν τούτου ἔχομεν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς πλουσίας χήρας Δανιηλίδος, ἥτις γνωρίσασα εἰς Πάτρας Βασίλειον τὸν Μακεδόνα, ὅτε οὐδὲν εἰσέτι προήγγελλε τὴν μέλλουσαν ἀνύψωσίν του, ἔπεμψε μετέπειτα πρὸς τὸν νέον αὐτοκράτορα δῶρα, τῶν ὁποίων οἱ χρονογράφοι διέσωσαν τὴν περιγραφήν. Αὕτη δὲ καὶ μόνη ἡ περιγραφὴ ἀρκεῖ εἰς ἔνδειξιν τῆς τότε ἀκμῆς τῆς ἐνταῦθα βιομηχανίας. Ἡ κατασκευὴ ἰδίως βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἦτο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας διὰ τὰς Πάτρας ὅ,τι ἡ σταφὶς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Αἱ Σταυροφορίαι, ἰδίως δὲ ἡ τετάρτη Σταυροφορία, εἶναι ἡ ἀφετηρία νέας ἐποχῆς. Ἔκτοτε ἐπέρχονται δειναὶ περιπέτειαι καὶ συμφοραὶ ἀλλεπάλληλοι, μέχρι τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας κατὰ τὸ 1828. Ἱππόται Γάλλοι, δεσπόται Ἕλληνες, βαΐλοι Βενετοί, πασάδες Τοῦρκοι ἀνύψωσαν ἕκαστος τὴν σημαίαν του ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν.

Οἱ ἐγχώριοι ἀποδίδουν συνήθως εἰς τοὺς Βενετοὺς τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ φρουρίου τούτου, πιθανώτερον ὅμως ὅτι τὸ ἀνήγειραν οἱ Βιλαρδουΐνοι ἐπὶ τοῦ χώρου ἀρχαιοτέρου Βυζαντινοῦ ὀχυρώματος. Τὸ σχέδιόν του, καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἐντὸς τῶν τειχῶν ἀνευρισκόμενα τεμάχια ἀρχαίας γλυπτικῆς, φαίνονται μαρτυροῦντα τὴν φεουδαλικὴν κατασκευήν του. Ἴσως δὲ καὶ οἱ Βενετοὶ ἐπεξέτειναν βραδύτερον τὸ οἰκοδόμημα τῶν Φράγκων.

Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν δὲν ἔλαβε μέρος μικρὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς Γερμανὸς ὕψωσε πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ὑπῆρξε δὲ εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων διοργανωτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἀρχηγῶν ὀνομαστῶν οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι κλεισθέντες ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἀντέστησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὰς προσβολὰς τῶν ἐπαναστατῶν, πολλάκις δὲ πολιορκηθέντες κατώρθωσαν νὰ διατηρηθῶσιν ἐκεῖ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἀγῶνος.

Τὸ φρούριον τοῦτο χρησιμεύει τὴν σήμερον ὡς φυλακή. Τοιοῦτος ἐν γένει ὁ προορισμὸς ὅσων φρουρίων διεσώθησαν ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶδον ἄλλοτε τὰ τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς Χαλκίδος, σήμερον δὲ ἐπεσκέφθην τὸ τῶν Πατρῶν. Οὐδὲν θλιβερώτερον τῆς ἐντυπώσεως, τὴν ὁποίαν προξενεῖ τῶν δεσμωτηρίων τούτων ἡ θέα. Ἀνάγκη μετὰ λύπης νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῶν φυλακῶν εὑρισκόμεθα εἰσέτι ἐνταῦθα ἐν πλήρει μεσαιῶνι. Ἀπόπειραι πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν δὲν ἔλειψαν, ἀπ' ἐναντίας· ἀφότου ἐβασίλευσεν ὁ Ὄθων μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἔπαυσαν αἱ περὶ τούτου φροντίδες· ἑταιρίαι ἰδιωτικαὶ συνεκροτήθησαν, ἐδημοσιεύθησαν πραγματεῖαι διάφοροι καὶ περιοδικὰ εἰδικά, συζητήσεις εἰς τὰς βουλὰς ἐγένοντο, ἐπιτροπαὶ καὶ ἀποστολαὶ ἐψηφίσθησαν, ἀλλ' ὅμως πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν εἰσέτι ριζικὸν μέτρον ἀπέληξαν. Δυστυχῶς καὶ τοῦτο τὸ ζήτημα ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν οἰκονομικῶν. « Δεῖ δὴ χρημάτων », ἐνόσῳ δὲ τὸ ἰσοσκελὲς τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν πραγματοποιεῖται, αἱ ἑλληνικαὶ κυβερνήσεις δὲν ἀποφασίζουν τὴν συνομολόγησιν δανείου χάριν τῶν φυλακῶν. Ἐντούτοις ἡ τοιαύτη δαπάνη δὲν θὰ ἦτο περιττὴ οὔτε ἄσκοπος. Ὑπὸ τὴν ἐνεστῶσαν κυβέρνησιν (1884) ἐγένοντο ἀπόπειραι πρὸς βελτίωσιν τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ προσωπικοῦ καὶ πρὸς εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων τινῶν εἰς φυλακὴν νεωστὶ συστηθεῖσαν εἰς Αἴγιναν, εὑρέθη δὲ καὶ φιλάνθρωπος γενναιόδωρος, ὁ κ. Συγγρός, ὅστις ἐχορήγησε τὰ ἀναγκαῖα χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν φυλακῆς προτύπου εἰς Ἀθήνας, [1]) ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦν, οὔτε δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς γενναιοδωρίας τὴν κατασκευὴν ὅσων φυλακῶν ἔχομεν χρείαν καὶ τὴν εἰς αὐτὰς εἰσαγωγὴν συστήματος μὴ ἀναξίου ἔθνους ἐκπολιτισθέντος. Εἶναι ἔργον τοῦ Κράτους ἡ διόρθωσις τῆς παρούσης ἐλεεινῆς καταστάσεως τῶν φυλακῶν. Ἡ τοιαύτη ἀσχημία μᾶς φέρει ὄνειδος καὶ πρέπει νὰ παύσῃ πλέον.

Αὐλὴ ὕπαιθρος, περικυκλουμένη ἀπὸ τοίχους ὑψηλούς, μαυρισθέντας ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ τῆς ὑγρασίας,— εἰς τοὺς παχυτάτους τούτους τοίχους παράθυρα, μὲ κιγκλίδας σιδηρᾶς, διὰ τῶν ὁποίων δυσκόλως εἰσέρχεται ὀλίγον φῶς εἰς δωμάτια σκοτεινά, ὑγρὰ καὶ δυσώδη, χωροῦντα μόλις τοὺς ἐντὸς αὐτῶν συσσωρευομένους καταδίκους,— ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις τί βλέπεις εἰσερχόμενος ἐντὸς τοῦ ἐνδοτέρου περιβόλου τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν.

Οἱ φυλακισμένοι φέρουν ἕκαστος τὰ ἐνδύματά του, δὲν ὑπάρχει δὲ ὁμοιόμορφος ἐνδυμασία χορηγουμένη ἀπὸ τὰς ἀρχάς, οὔτε κανονισμὸς ἐπιβάλλων τὴν καθαριότητα ἢ τὴν ἐργασίαν. Ἕκαστος ἐργάζεται ὅπως δύναται καὶ ὅταν θέλῃ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κατάδικοι καταγίνονται εἰς τὴν ξυλογλυπτικήν, ἠγόρασα δὲ σήμερον διὰ σὲ πίπαν ἔχουσαν κοσμήματα συμβολικά, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν θ' ἀνεύρῃς τὰς παραδόσεις τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Παιωνίου. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται δι' ἀτελοῦς μαχαιριδίου, ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ἀλλὰ καὶ τὰ μαχαιρίδια ταῦτα ἀποτελοῦν πρόσθετον κίνδυνον εἰς τὴν φυλακήν, ὅπου ρήξεις αἱματηραὶ γίνονται ἐνίοτε μεταξὺ τῶν φυλακισμένων. Ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐν ἐλλείψει μαχαίρας δύνανται οὗτοι νὰ μεταβάλωσιν εἰς ὅπλα φοβερὰ καρφία ἢ χάλικας, ὀξύνοντες τὴν ἄκραν των. Ὡς πρὸς ἐπιτήρησιν δέ, μόνος αὐτῆς σκοπὸς φαίνεται ἡ πρόληψις τῆς ἀποδράσεως τῶν φυλακισμένων.

Εἰς τὸ φρούριον τοῦ Παλαμηδίου εἶδα τοὺς καταδίκους καθ' ἣν ὥραν ἐπιτρέπεται νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὴν αὐλήν. Εἶναι αὕτη εἶδος φρέατος περικυκλουμένου ἀπὸ τὰ δεσμωτήρια. Ἀπὸ τὰς στέγας αὐτῶν ἔβλεπα κάτω εἰς τὴν αὐλὴν τοὺς φυλακισμένους. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν τινὲς καταδικασθέντες εἰς δεσμὰ ἰσόβια ἢ καὶ εἰς θάνατον. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι περιμένουν ἐνίοτε ἐπὶ μῆνας ἢ καὶ ἔτη τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς ἢ τὴν χάριν των. Ἐντὸς τοῦ στενοῦ τῆς αὐλῆς χώρου ἐσχημάτιζον οἱ πληροῦντες αὐτὴν κατάδικοι διαφόρους ὁμάδας. Ἐδῶ τινες ἔπαιζον τάβλι, ἄλλοι παρέκει χαρτία,— πλησίον αὐτῶν, καθήμενος ἐπὶ χαμηλοῦ σκαμνίου, εἷς γέρων κατεγίνετο μετὰ προ-

[1]) Κατὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας ὁ θεμέλιος τῆς φυλακῆς ταύτης λίθος ἐτέθη κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1885.

σοχῆς εἰς τὴν ξυλογλυπτικήν του, — ἄλλος, σταυροποδητὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπροσπάθει νὰ διορθώσῃ μὲ τὴν βελόνην τὴν κατεσχισμένην φουστανέλαν του,— ἄλλος δὲ πάλιν, ὄρθιος εἰς μίαν ἄκραν, κρατῶν λαοῦτον εἰς χεῖρας, διέχεεν εἰς τὴν μεμολυσμένην ἐκείνην ἀτμοσφαῖραν μέλος θλιβερόν, τὸ ὁποῖον ἐπηύξανε τὴν μελαγχολίαν τοῦ ὅλου θεάματος. Ὑπεράνω δὲ τῆς αὐλῆς, ἐπὶ γεφύρας ἐναερίου στηριζομένης εἰς τὰ ἑκατέρωθεν ἐπίπεδα στεγάσματα τῶν δεσμωτηρίων, ὁ σκοπός, νέος ὑγιὴς καὶ ῥοδοκόκκινος, φέρων κομψῶς τὴν στρατιωτικὴν στολήν του, ἐπεριπάτει ἄνω καὶ κάτω, τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμου.

Εἰς τὰς φυλακάς μας δὲν βλέπεις συχνάκις τοὺς τοσοῦτον συνήθεις ἀλλαχοῦ τύπους ἀνθρώπων ἀπεσκληρυμένων εἰς τὸ ἔγκλημα. Ὑπάρχουν καὶ τοιοῦτοι, ἀλλὰ σπάνιοι. Οἱ πλεῖστοι εἶναι ὁποῖοι οἱ φυγόδικοι καὶ φυγόποινοι, περὶ τῶν ὁποίων σοῦ ἔγραψα ἄλλοτε. Μία στιγμὴ ἐξάψεως, ἡ μάχαιρα πρόχειρος εἰς τὴν ζώνην, ἡ ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον θηριωδία εὑρίσκουσα ἀνεμπόδιστον διέξοδον— καὶ ἰδοὺ διεπράχθη τὸ ἔγκλημα. Καθόσον ὅμως ἐκπολιτιζόμεθα τὰ πράγματα ἀλλάσσουν φάσιν, ὁ λῃστὴς ἐκλείπει, τὸν διαδέχεται δὲ ὁ κοινὸς δολοφόνος καὶ ὁ δηλητηριαστής. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον θ' ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς τάξεις ἐγκληματιῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Σήμερον καθ' ἣν ὥραν ἐπεσκέφθην τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν οἱ φυλακισμένοι ἦσαν κλειστοὶ ἐντὸς τῶν δεσμωτηρίων, ὅτε δὲ εἰσῆλθα εἰς τὴν αὐλὴν ἐξεπλάγην ἰδὼν θέαμα ὅλως διάφορον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπερίμενα. Τρεῖς νέαι Γύφτισσαι ἀνθοστεφεῖς ἐχόρευον, ρυθμίζουσαι τὰ ἔμμετρα καὶ βραδέα βήματά των κατὰ τὸν ἦχον ᾄσματος ἀλλοκότου. Τὰς κιγκλίδας τῶν παραθύρων ἐσκέπαζον ἔσωθεν αἱ κεφαλαὶ τῶν καταδίκων, οἵτινες συνωθούμενοι ἔβλεπον μετὰ προσοχῆς καὶ μὲ χείλη μειδιῶντα τὰ σχήματα καὶ τὰ κινήματα τῶν χορευτριῶν. Ἠρώτησα ἔκθαμβος τὸν ὑπαξιωματικὸν ὅστις μᾶς συνώδευε τί σημαίνει τοῦτο; — Πρωτομαγιὰ σήμερον. Ἂς χαροῦν καὶ αὐτοὶ οἱ κακόμοιροι!

Μοῦ εἶχε φύγει ἀπὸ τὸν νοῦν ὅτι σήμερον εἶναι ἡ πρώτη Μαΐου. Ἐπανεῖδα βραδύτερον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως τὰς Ἀθιγγανίδας. Ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου ὑπάρχει συνοικία *Γύφτων*, οἵτινες κατ' ἐξαίρεσιν ζοῦν μονίμως ἐνταῦθα, μετερχόμενοι τὰ ποικίλα ἐπαγγέλματα ὅσα καὶ οἱ νομάδες ὁμόφυλοί των συνήθως μετέρχονται. Σήμερον αἱ γυναῖκές των ἐπωφελοῦνται τῆς πρώτης τοῦ Μαΐου διὰ νὰ κερδίσωσιν ὀλίγα λεπτά. Τοὐλάχιστον κατώρθωσαν νὰ φέρωσιν εὐθυμίαν τινὰ ἐντὸς τῆς φυλακῆς, ἀνεκάλεσαν δὲ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μου μνήμην παιδικὰς ἀναμνήσεις.

Πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἑορτάζεται χαρμοσύνως ἡ ἐπάνοδος τοῦ Μαΐου. Πολλοὶ ἐνίοτε διέρχονται τὴν νύκτα εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ νὰ συνάξωσι τὰ ἄνθη ὑγρὰ εἰσέτι ἀπὸ τὴν δρόσον τῆς αὐγῆς, πλέκουν δὲ τὰ ἄνθη εἰς στεφάνους καὶ τοὺς κρεμοῦν ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, ὅπου μένουν κρεμάμενοι μέχρις οὗ τὰ ἄνθη μαρανθέντα καταπέσωσι, καὶ νέοι στέφανοι κρεμασθῶσι κατὰ τὸν ἑπόμενον Μάϊον. Ἡ πρώτη Μαΐου εἶναι ἡμέρα χαρᾶς, συχνάκις δ' ἐνέπνευσε τοὺς ποιητάς μας. Ἀλλ' ἐξ ὅσων ἐγράφησαν πρὸς ἀνύμνησίν της, οὐδὲν συγκινητικώτερον τῶν θλιβερῶν στίχων τοὺς ὁποίους ὁ Σολωμὸς ἔγραψε μίαν πρώτην Μαΐου διὰ ν' ἀναγγείλῃ εἰς φίλον ἀπόντα τὸν θάνατον τοῦ πατρός του:

Τοῦ πατέρα σου ὅταν ἔλθῃς
δὲν θὰ ἰδῇς παρὰ τὸν τάφο.
Εἶμ' ἐμπρός του καὶ σοῦ γράφω,
'μέρα πρώ·η τοῦ Μαΐοῦ.

—

Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάϊ
'πάνω 'ς τ' ἄκακά του στήθη,
γιατὶ ἀπόψε ἀπεκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.

—

Ἦτον ἥσυχος καὶ ἀκίνητος
ὡς τὴν ὕστερη τὴν ὥρα,
καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
ποῦ τοῦ ἔφυγε ἡ ψυχή.

—

Μόνον μιὰ στιγμὴ πρὶν φύγῃ
'ς τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀργοκίνησε τὸ χέρι,
ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῇ.

ΙΕ'

Ἀθῆναι, 2 Μαΐου.

Δὲν ἀνέφερα χθὲς περὶ τῶν ἐκδρομῶν μου εἰς τὰ πέριξ τῶν Πατρῶν,—ἐν πρώτοις εἰς ἀρχαῖον μοναστήριον, γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Γηροκομεῖον*, ἐκεῖθεν δὲ εἰς θελκτικὴν τοποθεσίαν ἐπαξίως ἐπονομασθεῖσαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἰδιωκτητῶν της Gutland. Ἑταιρία οἰνοποιΐας κατέχει πρό τινων ἐτῶν τὸ μέρος ἐκεῖνο. Εἰς τὰ ἄκρα ὀροπεδίου πλήρους ἀμπελώνων ᾠκοδομήθησαν ἀποθῆκαι καὶ κατοικίαι, κείμεναι εἰς τὰ χείλη κρημνῶν ἀποτόμων, μεταβληθέντων εἰς κήπους. Αἱ λοξοειδεῖς ἀτραποί των καταβαίνουν ὁρμητικῶς μέχρι τῆς πεδιάδος κάτω. Σοῦ συνιστῶ τοὺς δύο τούτους περιπάτους ὅταν ἐπισκεφθῇς τὰς Πάτρας.

Ἄλλως ἡ ἐξοχὴ εἶναι ὡραία καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις πέριξ τῆς πόλεως. Πανταχοῦ βλέπεις ἀμπελῶνας καὶ κήπους περιστοιχοῦντας κομψὰς κατοικίας, μαρτυρούσας καὶ ἔξωθεν τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων. Τοὺς κήπους τούτους περικλείουν φραγαὶ ἐκ θάμνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πλεονάζει ἡ τριανταφυλλέα, τὰ δὲ ῥόδα θάλλουν ἄφθονα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καὶ τὸ ἄρωμά των, συνενούμενον μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μοσχοϊτεῶν, εὐωδιάζει τὸν ἀέρα. Εἶναι ἀληθῶς ὡραία ἡ φύσις ἐν-

ταῦθα. Δὲν γνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ὁ ἰδὼν τὰς Ἀθήνας μόνον καὶ τὸν διασχίζοντα τὴν ἐκεῖ πεδιάδα ἐλαιῶνα, καὶ τὰ περικλείοντα τὴν πεδιάδα μεγαλοπρεπῆ μὲν ἀλλὰ γυμνὰ ὄρη.

Ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον χθὲς τὴν δεκάτην ὥραν τῆς νυκτός, σήμερον δὲ τὸ πρωΐ, περὶ τὰς ἕξ, ἤμεθα εἰς Κόρινθον. Ἡ νέα πόλις ἱδρύθη κατὰ τὸ 1857 μετὰ τὸν σεισμόν, ὅστις κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἀνέτρεψε καὶ κατέστρεψε τὴν παλαιὰν Κόρινθον. Αὕτη, μεσογειοτέρα, κεῖται ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Ἀκροκορίνθου, μόλις δὲ καὶ μετὰ κόπου ἀνίσταται ἐκ τῶν ἐρειπίων της. Ἡ Νέα Κόρινθος, ἀριθμοῦσα ἤδη τρεῖς περίπου χιλιάδας κατοίκους, φαίνεται προωρισμένη εἰς μέλλον λαμπρότερον, ὅταν τελειωθῶσι τὰ περὶ αὐτὴν ἐκτελούμενα διάφορα ἔργα. Τὸ διὰ Πειραιᾶ ἀτμόπλοιον ἀνεχώρησεν ἐκ Καλαμακίου περὶ μεσημβρίαν, ὥστε εἴχομεν τὸν καιρὸν νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς μεταμορφώσεως, ἥτις γίνεται ἤδη εἰς τὰ μέρη ταῦτα.

Οἱ ἰδόντες τὴν Ἑλλάδα πρὸ εἴκοσι μόνον ἢ τριάκοντα ἐτῶν πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου διὰ νὰ ἐννοήσωσι τὴν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο γενομένην πρόοδον. Ἄλλοτε ἡ συνενοῦσα τὰς δύο παραλίας ὁδὸς διέσχιζεν ἔρημον ἀληθῆ. Οὔτε ἀγρὸς καλλιεργημένος, οὔτε καλύβη ὑπῆρχε καθ' ὅλην τὴν ἀπόστασιν. Παρεκτὸς τῶν ἐπιβατῶν, οἵτινες διεσταυροῦντο μεταβαίνοντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀτμοπλοίου εἰς τὸ ἄλλο, δὲν ἔβλεπες ἢ αἰγοβοσκούς τινας ὁδηγοῦντας τὰ ποίμνιά των. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ἐποχὴν καθ' ἣν ὑπῆρχε φόβος συναντήσεων ὀλιγώτερον εὐαρέστων. Οἱ ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα φρουροῦντες τότε εὔζωνοι προσέθετον μὲν εἰς τὸ γραφικὸν τῆς χώρας, ἀλλ' ἡ παρουσία των καθησύχαζε κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον τὸν περιηγητήν, διότι ἐνέφαινε τὸν πιθανὸν κίνδυνον, πρὸς πρόληψιν ἢ καταπολέμησιν τοῦ ὁποίου ἐφρούρουν ἐκεῖ.

Σήμερον ἐκ τῆς μιᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς ἄλλης δὲν βλέπεις ἢ σμήνη ἐργατῶν. Ἔρχονται οὗτοι πανταχόθεν, ἡ δὲ Κόρινθος ἔγεινε καὶ πάλιν τὸ συνεντευκτήριον τῶν ἐθνῶν. Ὑπὸ τὰς ὁδηγίας μηχανικῶν Γάλλων, Γερμανῶν, Οὔγγρων, Ἑλλήνων διευθυνόντων τὰς ἐργασίας, ὑπάρχουν Ἰταλοί, Μαυροβούνιοι, Ἀρμένιοι, καὶ Τοῦρκοι ἔτι, ἀναπληροῦντες τὴν ἔλλειψιν χειρῶν ἐγχωρίων πρὸς τελείωσιν τοσούτων ἔργων διὰ μιᾶς ἐκτελουμένων. Διότι δὲν περιορίζονται εἰς μόνον τὸν Ἰσθμὸν τὰ δημόσια ἔργα. Κατηγορεῖται ἐνίοτε ἡ παροῦσα Κυβέρνησις ὡς θέλουσα πολλὰ νὰ πράξῃ διὰ μιᾶς, ὑπάρχει ὅμως ἀνάγκη τοιούτων ἔργων χρησίμων εἰς τὴν πρόοδον τοῦ τόπου! Ἀλλ' ἦτο, λέγουν, τρόπος ὥστε νὰ γείνωσι τὰ πράγματα βαθμηδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οἰκονομικώτερον καὶ μεθοδικώτερον. Καὶ ὅμως εἶναι τόσῳ φυσικὴ καὶ ἀξιέπαινος ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ προσκολλήσῃ τις τὸ ὄνομά του πολλαχόθεν εἰς τὴν αὔξουσαν εὐημερίαν τῆς πατρίδος του.

Ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ γίνονται ταὐτοχρόνως ἐργασίαι πρὸς διάτρησιν τῆς διώρυγος καὶ πρὸς κατασκευὴν σιδηροδρόμου. Γίνονται ἐπιχωματώσεις, τοποθετοῦνται ῥάβδοι σιδηραῖ, ἀνοίγονται αὔλακες, ἀνασκάπτονται ὑπόνομοι πρὸς ἀνατροπὴν τῶν βράχων, παραπήγματα ἀνηγέρθησαν εἰς διάφορα μέρη πρὸς κατοικίαν τῶν ἐργατῶν, εἶναι δὲ ἴσως ταῦτα οἱ πυρῆνες κωμοπόλεων αἵτινες μετά τινα ἔτη θὰ καλύψωσι τὰς πρώην ἐρήμους ἐνταῦθα γαίας. Ἤρχισαν ἤδη ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ τὰς ἀνασαλεύωσιν ἄροτρα καὶ σκαπάναι γεωργικαί, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ Ἰσθμοῦ, παρὰ τὰ δύο μέλλοντα στόμια τῆς διώρυγος, δύο νέαι πόλεις θεμελιοῦνται ἀπὸ τοῦδε. Εἴκοσι περίπου οἰκοδομαὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς Κορίνθου, τετραπλάσιαι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀντίθετον παραλίαν δίδουν ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐλπίδα νέας ζωῆς καὶ ἀναμιμνήσκουν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Κόρινθος, ἡ ὀλβιωτέρα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, περιεῖχεν ἑκατὸν χιλιάδας κατοίκους. Καὶ διατί νὰ μὴ ὀνειροπολῇ τις ἴσην καὶ εἰς τὸ μέλλον εὐημερίαν;

Τὰ διάφορα ταῦτα ἔργα ἐπισπεύδονται περισσότερον πρὸς τὴν Σαρωνικὴν τοῦ Ἰσθμοῦ παραλίαν. Ἐκεῖ ὁ σιδηρόδρομος εἶναι ἕτοιμος, ὁ σταθμὸς ἐκτίσθη, ἡ ἀτμομηχανὴ σύρουσα ἁμάξας καινουργεῖς δοκιμάζει ἀπὸ τοῦδε τὴν ἀντίστασιν τῶν σιδηρῶν γραμμῶν, ὁ δὲ κρότος τῆς μηχανῆς τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν εἰς τὰ καφενεῖα τοῦ Καλαμακίου περιμενόντων τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἀτμοπλοίου. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ ἐπιβάται θὰ διέρχωνται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τὴν μεταξὺ τῶν δύο παραλίων ἀπόστασιν.

Φίλος μου Ἄγγλος, τὸν ὁποῖον πρό τινων ἡμερῶν συνήντησα εἰς Ἀθήνας, ἐλεεινολόγει τὴν γενομένην βεβήλωσιν, ὡς ἔλεγε, τῆς κλασικῆς μας χώρας. Πῶς! Σταθμὸς σιδηροδρόμου εἰς Ἐλευσῖνα, — δέκα λεπτῶν στάσις εἰς Μέγαρα, — γέφυρα σιδηρᾶ εἰς τὰς Σκιρωνείας πέτρας, ξενοδοχεῖον τοῦ Σιδηροδρόμου εἰς Κόρινθον, — καὶ ὁ διαυγὴς τῆς Ἑλλάδος οὐρανὸς κηλιδούμενος ἀπὸ καπνὸν γαιανθράκων, καὶ ἀγέλαι χυδαίων περιηγητῶν συνωθούμεναι εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, ὅπου οἱ μεμυημένοι ὤφειλον μόνοι νὰ προσέρχωνται!

Καλὰ καὶ ἅγια ταῦτα πάντα, ἀλλ' ὅμως (μὴ πρὸς βάρος τοῦ Ἄγγλου μου,) προορισμὸς τῆς Ἑλλάδος μόνος δὲν εἶναι τὸ νὰ τὴν ἐπισκέπτωνται περιηγηταὶ ἐμφορούμενοι τῆς λατρείας τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀρεσκόμενοι νὰ διέρχωνται τὴν γῆν της δι' ὁδῶν δυσβάτων, ὡς προσκυνηταὶ πορευόμενοι μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας εἰς ἅγιον προσκυνητάριον!

Δὲν ὡμιλήσαμεν μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς διώρυγος, ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι καταδικάζει ἐπίσης καὶ ταύτης τὴν ἐπιχείρησιν. Αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ δὲν

θὰ συμμερίζωνται, πιστεύω, τὴν γνώμην του.

Μὴ περιμένῃς περιγραφὰς τῶν γινομένων εἰς τὴν διώρυγα ἐργασιῶν. Ἀνάγκη νὰ ἦναι μηχανικός τις διὰ νὰ ἐννοήσῃ καταλεπτῶς καὶ περιγράψῃ ἀκριβῶς τὰς μεθόδους, διὰ τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ μεταβληθῇ εἰς νῆσον ἀληθῆ ἡ Πελοπόννησος. Ὁ στρατηγὸς Τύρ, τὸν ὁποῖον ηὐτύχησα νὰ συναντήσω παρὰ τὸ στόμιον τῆς διώρυγός του, ἐπροθυμοποιήθη μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν φιλοφροσύνης νὰ μοῦ δώσῃ τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ διασαφήσεις. Ἡ διόρυξις προχωρεῖ, διὰ δὲ τῆς φαντασίας δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς τάφρου διὰ μέσου τῶν ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα διαχωρίζουν πολυπληθεῖς ἐργάται καὶ διατρητικαὶ μηχαναί. Βυθοκόροι κολοσσιαῖαι πλήττουν τὰ ὦτα διὰ τοῦ φοβεροῦ πατάγου τῶν σιδηρῶν των ἁλύσεων, μυρμηκιαὶ ἐργατῶν ἐξορύσσουν τὰς πλευρὰς τῶν βράχων, ἁτμάμαξαι μεταφέρουσαι τὰ ἀνασκαπτόμενα χώματα διασταυροῦνται μὲ ἄλλας συνοδίας ἁμαξῶν αἵτινες ἐπιστρέφουν κεναί, ἐν συνόλῳ δὲ κίνησις ἀέναος καὶ σύγχυσις, ὑποκρύπτουσα τὴν τακτικὴν ἐφαρμογὴν καλῶς μελετηθέντος σχεδίου. Ἂς εὐχώμεθα ὅτι ἐντὸς τῆς ὁρισθείσης προθεσμίας τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον εἰς μάτην ἐπεχείρησεν ὁ αὐτοκράτωρ Νέρων, θὰ διεκπεραιωθῇ αἰσίως ὑπὸ τοῦ Οὔγγρου στρατηγοῦ, τότε δὲ εἰς τὸ στόμιον τῆς διώρυγος τὴν ὁποίαν εἰς τοῦτον θὰ ὀφείλωμεν, πρέπει νὰ στηθῇ ὁ ἀνδριάς του. Τοιαῦτα εὐχόμενος ἀπεχαιρέτησα τὸν στρατηγὸν καὶ ἐπεβιβάσθην εἰς τὸ διὰ Πειραιᾶ ἁτμόπλοιον.

Ἰδοὺ λοιπὸν τῆς περιοδείας μου τὸ τέρμα. Ἆρά γε μετέδωκα καὶ εἰς σέ, διὰ τῶν ἐπιστολῶν μου, τὰς ἐντυπώσεις μου; Παρέστησα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν ἐπαρχιῶν μας; Ἐπροσπάθησα νὰ περιγράψω χάριν σου ὅ,τι εἶδα ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως πρὸς βορρᾶν, μέχρι τῶν ἐρειπίων τῆς Ὀλυμπίας πρὸς νότον: τῆς Νικοπόλεως, λειψάνου τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τῆς Ὀλυμπίας, ἱεροῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἀμφοτέρων ἐκπροσωπούντων τὰ δύο στοιχεῖα τὰ ἀποτελέσαντα τὴν μεσαιωνικὴν Ἑλλάδα, ἐξ ἧς παρήχθη ἡ παροῦσα.

Ἐλπίζω ὅτι κατὰ τὰς περιγραφάς μου δὲν ἐπηρεάσθην οὔτε ἐτυφλώθην ἀπὸ αἴσθημα φιλοπατρίας. Ἀναφέρων τὰς γενομένας προόδους, οὐδὲν ἀπέκρυψα ἐξ ὅσων ὑπολείπονται ὅπως ἐξέλθωμεν τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσέτι κυλινδούμεθα. Ἀλλὰ θὰ ἐξέλθωμεν αὐτῆς! Τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα εἶναι ἐπαρκῆ διὰ τὸ μέλλον ἐγγύησις!

Οἱ Ἕλληνες ὅσων αἱ τρίχες ἤδη ἐλευκάνθησαν, οἱ ἰδόντες τὸ λυκαυγὲς τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλπίσαντες ἐν τῷ πατριωτικῷ τῆς νεότητος ἐνθουσιασμῷ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ φθάσῃ, ζώντων αὐτῶν, εἰς τὸ τέρμα πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπομεν, θλίβονται ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἐπέρχεται ἡ ὥρα τοῦ θανάτου προτοῦ ἐκπληρωθῶσι κατὰ πάντα τὰ ὄνειρα τῆς νεαρᾶς των ἡλικίας. Θὰ ἴδῃς πολλούς, οἵτινες ἐν τῇ ἀπογοητεύσει των καταλήγουν εἰς ἀπαισιοδοξίαν οὐδαμῶς δικαιουμένην ἐξ ὅσων βλέπω περὶ ἐμέ. Τὸ κατ' ἐμέ, θὰ ἀποθάνω μὲ πίστιν ἀκλόνητον εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ζηλεύω τοὺς μετὰ πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἔτη συμπολίτας μου, ἀλλ' ὅταν σκέπτωμαι πῶς οἱ πατέρες τῶν πατέρων ἡμῶν διεβίωσαν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀδημονίας καὶ τῆς πικρίας δουλικῶν ἡμερῶν, παρηγοροῦμαι ὅτι ἀνήκω εἰς τὴν πρώτην μόνον γενεὰν τῶν ἐπὶ γῆς ἐλευθέρας γεννηθέντων Ἑλλήνων.

Δ. Βικελας

ΑΚΡΟΒΑΤΗΣ ΙΑΤΡΟΣ

Α'

Τὸ παιδίον ἔμενεν ἐξηπλωμένον, ὠχρόν, ἐν τῇ μικρᾷ λευκῇ του κλίνῃ καὶ διὰ τῶν μεγεθυνθέντων ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ὀφθαλμῶν του παρετήρει ἀτενῶς ἐνώπιον αὐτοῦ.

Ἡ μήτηρ παρὰ τὴν κλίνην, δάκνουσα τοὺς δακτύλους αὐτῆς ὅπως μὴ κραυγάσῃ, παρηκολούθει, ἀγωνιώδης, τὴν πρόοδον τῆς νόσου ἐπὶ τοῦ κατίσχνου γενομένου προσώπου τοῦ δυστήνου παιδίου, ὁ δὲ πατήρ, πτωχὸς ἐργάτης, συνεῖχεν ἐν τοῖς ἐρυθροῖς ὀφθαλμοῖς του τὰ δάκρυα, ἅτινα ἔκαιον τὰ βλέφαρά του.

Ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε φαεινή, αἰθρία, κατὰ τὴν ὡραίαν δ' ἐκείνην πρωΐαν τοῦ Ἰουνίου ἀπέθνησκεν ὁ μικρὸς Παῦλος, τὸ τέκνον τοῦ Ἰακώβου Λαγράνδα καὶ τῆς Μαγδαληνῆς Λαγράνδα, τῆς συζύγου του.

Ἦτο ἑπτὰ ἐτῶν. Πρὸ τριῶν ἔτι ἑβδομάδων ἦτο ροδινόν, ξανθόν, καὶ τόσον ζωηρὸν καὶ τόσον εὔθυμον!... Ἀλλὰ τὸ κατέλαβε πυρετός, ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἑσπέραν τινὰ ἔχον βαρεῖαν τὴν κεφαλὴν καὶ θερμοτάτας τὰς χεῖρας. Καὶ ἔκτοτε ἔμενεν ἐκεῖ, εἰς τὴν κλίνην του, ἐνίοτε δὲ ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πυρετοῦ ἔλεγε, βλέπον τὰ ἐστιλβωμένα ὑποδημάτιά του, ἅτινα ἐπιμελῶς ἡ μήτηρ του εἶχεν ἀποθέσει ἔν τινι γωνίᾳ, ἐπὶ σανίδος:

—Ῥίξατέ τα τώρα πλειὰ τὰ παπούτσια τοῦ Παυλάκη! Ὁ Παυλάκης δὲν θὰ τὰ ξαναβάλῃ! Ὁ Παυλάκης δὲν θὰ πάγῃ πλειὰ 'ς τὸ σχολεῖο, ποτέ, ποτέ!

Τότε ὁ πατὴρ ἐκραύγαζε: Σώπα! ἡ δὲ μήτηρ ἔκρυπτεν εἰς τὸ προσκεφάλαιόν της τὴν κάτωχρον αὐτῆς μορφὴν ὅπως μὴ ὁ Παυλάκης τὴν ἀκούσῃ κλαίουσαν.

Νύκτα τινὰ τὸ παιδίον δὲν εἶχε πλέον ἔξαψιν, ἀλλ' ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἐνέπνεεν ἀνησυχίαν εἰς τὸν ἰατρὸν ἕνεκα τῆς παραδόξου ἐξασθενήσεώς του, ὁμοιαζούσης πρὸς ἐγκατάλειψιν ἑαυτοῦ ὡσεὶ ὁ ἑπταετὴς ἐκεῖνος ἀσθενὴς εἶχε βαρυνθῇ ἤδη τὴν ζωήν. Ἦτο καταβεβλημένον, τεθλιμμένον, ἀφῖνον ταλαντευομένην τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, τὰ δὲ ὠχρά του χείλη δὲν ἐμειδίων πλέον καὶ οἱ βλοσυροί του ὀφθαλμοὶ προσεπάθουν νὰ ἴδωσι κἄτι τι μακράν, πολὺ μακράν...

Ὅτε οἱ γονεῖς του ἔδιδον εἰς αὐτὸ φάρμακόν τι, ἢ ζωμόν, δὲν τὸ ἐδέχετο. Δὲν ἐδέχετο τίποτε.

— Θέλεις τίποτε, Παυλάκη;

— Ὄχι, δὲν θέλω τίποτε.

— Πρέπει ἐν τούτοις ν' ἀλλάξωμεν αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἶπεν ὁ ἰατρός. Αὐτὴ ἡ νάρκη μὲ τρομάζει!.. Σεῖς εἴσθε ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, γνωρίζετε τὸ παιδί σας. Σκεφθῆτε τὶ ἠμπορεῖ νὰ ἀναζωογονήσῃ αὐτὸ τὸ σωματάκι, ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν γῆν αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον διευθύνεται πρὸς τὰ σύννεφα.

Καὶ ἀνεχώρησε.

— Σκεφθῆτε!

Ναί, βεβαίως, τὸν ἐγνώριζαν πολὺ καλὰ τὸν Παυλάκην των. Ἤξευραν πόσον διεσκέδαζε τὸ παιδάκι των ὅταν τὸ ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἐξοχήν, τὴν κυριακήν, καὶ ἤρχετο φορτωμένον ἄνθη, ἢ ὅταν τὸ ἐπήγαιναν εἰς τὸ θέατρον καὶ ἔβλεπε τὸν *παλιάτσον*.

Ὁ πατὴρ ἠγόρασεν εἰκόνας, στρατιώτας, παιγνίδια διὰ τὸν Παῦλον· ἔθεσεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ παιδίου, ἔπαιζε μὲ αὐτὰ ἐνώπιον τῶν ἀπλανῶν τοῦ μικροῦ βλεμμάτων, καὶ ἕτοιμος ὢν νὰ κλαύσῃ προσεπάθει νὰ τὸ κάμῃ νὰ γελάσῃ.

— Νά, αὐτὸ εἶνε γεφύρι, γιὰ ἰδέ το καλά, εἶνε σὰν ἀληθινό... Κι' αὐτὸς εἶνε στρατηγός. ..Θυμᾶσαι ποῦ εἴδαμεν ἕνα στρατηγόν, εἰς τὸν περίπατον μιὰ φορά; Ἂν πιῇς τὸ ἰατρικό σου, θὰ σοῦ ἀγοράσω ἕνα μεγάλον μὲ τσόχινο μανδύα καὶ χρυσαῖς ἐπωμίδες... Αἴ, τὶ λές, θέλεις ἕνα στρατηγό;

— Ὄχι, ἀπεκρίνετο τὸ παιδίον, διὰ τῆς ξηρᾶς ἐκείνης φωνῆς ἣν ἔχουσιν οἱ πυρέσσοντες.

— Θέλεις ἕνα πιστολάκι, μία σαΐτα;...

— Ὄχι, ἐπανελάμβανεν ἡ φωνὴ τοῦ παιδίου. Εἰς ὅ,τι δὲ τῷ ἔλεγον, εἰς ὅλα τὰ παιγνίδια τὰ ὁποῖα τῷ ὑπισχνοῦντο, ἡ μικρὰ φωνὴ—ἐνῷ οἱ γονεῖς παρετήρουν ἀλλήλους ἀπέλπιδες—ἀπεκρίνετο: Ὄχι, ὄχι,.. ὄχι!

– Μὰ τὶ θέλεις ἐπὶ τέλους, Παυλάκη μου; ἠρώτησεν ἡ μήτηρ. Ἔλα, κἄτι θὰ θέλῃς. Πές μου το, 'μένα!... τῆς μητέρας σου.

Καὶ ἔθλιβε τὴν παρειὰν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς καὶ τῷ ἐψιθύριζε ταῦτα εἰς τὸ οὖς, ὡς μυστικόν.

Τότε τὸ παιδίον, μὲ παράδοξον ἔκφρασιν, ἀνορθωθὲν ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἐκτεῖναν πρὸς ἀορατόν τι ἄπληστον χεῖρα, ἀπεκρίθη αἴφνης διὰ φλογεροῦ τόνου, ἱκετευτικοῦ συγχρόνως καὶ ἐπιτακτικοῦ:

— Θέλω τὸν ***Μποὺμ-Μπούμ!***

Β'

Μποὺμ-Μπούμ!

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ συζύγου της περιδεὲς βλέμμα. Τί ἔλεγε τὸ παιδί; Μήπως τῷ ἦλθε πάλιν ἡ παραφορά, ἡ φρικτὴ ἐκείνη παραφορά;...

Μποὺμ-Μπούμ!

Ἠγνόει τὶ ἐσήμαινε τοῦτο, καὶ ἐφοβεῖτο τὰς λέξεις ἐκείνας τὰς παραδόξους, ἃς τὸ παιδίον τώρα ἐπανελάμβανε δι' ἀσθενικοῦ πείσματος ὡσεί, μὴ τολμήσαν τέως νὰ διατυπώσῃ τὸ ὄνειρόν του, προσηλοῦτο τώρα εἰς αὐτὸ μετ' ἀκατανικήτου ἐπιμονῆς.

— Ναί, τὸν Μποὺμ-Μπούμ! τὸν Μποὺμ-Μπούμ! Θέλω τὸν Μποὺμ- Μπούμ!

Ἡ μήτηρ ἐδράξατο σπασμωδῶς τῆς χειρὸς τοῦ συζύγου της, καὶ ἐψιθύρισεν εἰς αὐτὸν χαμηλοφώνως, ὡς παράφρων:

— Τὶ θὰ πῇ αὐτό, Ἰάκωβε; Πάει τὸ παιδί μας!

Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τραχείας μορφῆς τοῦ πατρὸς ἐφάνη μειδίαμα εὐδαιμονίας ἅμα καὶ ἐκπλήξεως, τὸ μειδίαμα καταδίκου διορῶντος πιθανότητα ἀπελευθερώσεως.

Μποὺμ-Μπούμ! Ἐνεθυμεῖτο καλὰ τὴν πρωΐαν τῆς δευτέρας τοῦ Πάσχα καθ' ἣν εἶχεν ὁδηγήσῃ τὸν Παῦλον εἰς τὸ ἱπποδρόμιον. Εἶχεν ἐναύλους εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ τοὺς ἠχηροὺς καγχασμοὺς τοῦ παιδίου, ὅτε εἷς τῶν ἀκροβατῶν, ποικιλόχρωμον ἐνδεδυμένος στολὴν συνεστρέφετο κωμικῶς ἢ ἵστατο ἀκίνητος καὶ ἄκαμπτος ἐπὶ τῆς ἄμμου, τὴν κεφαλὴν ἔχων χαμαὶ καὶ ὑψηλὰ τοὺς πόδας ἢ ἀνέρριπτε μαλακοὺς πίλους οὓς, πίπτοντας, προσήρμοζε δεξιῶς εἰς τὸ κρανίον του ἐφ' οὗ ἐσχημάτιζον πυραμίδα, εἰς ἕκαστον δὲ παιγνίδιόν του, εἰς ἕκαστον κατόρθωμά του, ὡς ἐπῳδὸν φαιδρύνουσαν τὸ εὐφυὲς καὶ ἀστειότατον πρόσωπόν του, ἐξέβαλλε τὴν αὐτὴν κραυγήν, ἐπανελάμβανε τὴν αὐτὴν λέξιν, συνοδευομένην ἐνίοτε ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας ὅλης: ***Μποὺμ-Μπούμ!***

Μποὺμ-Μπούμ! Ὁσάκις δὲ ἤρχετο ἡ στιγμὴ τοῦ Μποὺμ-Μπούμ, τὸ ἱπποδρόμιον ἐξερρήγνυτο εἰς ἐπευφημίας καὶ ὁ μικρὸς ἀνεκάγχαζε. Μποὺμ-Μπούμ! Αὐτὸν τὸν Μποὺμ-Μπούμ, τὸν ἀκροβάτην τοῦ Μεγάλου Ἱπποδρομίου, τὸν διασκεδάζοντα χιλιάδας ἀνθρώπων ἤθελε νὰ ἴδῃ ὁ Παυλάκης, καὶ τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, διότι ἔκειτο ἐκεῖ, κατακεκλιμένος, ἄνευ δυνάμεως ἐν τῇ λευκῇ του κλίνῃ.

Τὴν ἑσπέραν ὁ Ἰάκωβος ἔφερεν εἰς τὸ παιδίον

τεχνητόν τινα *παλιάτσον*, τὸν ὁποῖον ἠγόρασεν ἔκ τινος καταστήματος, πολὺ ἀκριβά. Ἐστοίχισε τὸ τίμημα τεσσάρων ἡμερῶν ἐργασίας. Ἀλλὰ θὰ ἔδιδε εἴκοσι, τριάντα, θὰ ἔδιδε τὰ ἡμερομίσθια ὁλοκλήρου ἔτους μόχθων διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ ὠχρὰ χείλη τοῦ ἀσθενοῦς.

Τὸ παιδίον παρετήρησεν ἐπὶ στιγμὴν τὸ ἄθυρμα ἐκεῖνο, ἔπειτα δὲ θλιβερῶς:

—Δὲν εἶνε ὁ Μποὺμ Μπούμ!... εἶπε, θέλω νὰ ἰδῶ τὸν Μποὺμ-Μπούμ!

Ἀ! Ἂν ὁ Ἰάκωβος ἠδύνατο νὰ περιτυλίξῃ καλῶς τὸ παιδίον, νὰ τὸ λάβῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του, νὰ τὸ μετακομίσῃ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, νὰ τῷ δείξῃ τὸν ἀκροβάτην χορεύοντα ὑπὸ τὰ ἀνημμένα πολύφωτα καὶ νὰ τῷ εἴπῃ: Ἰδέ!

Ἔπραξεν ἄλλο τι, καλλίτερον. Μετέβη εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον, ἐζήτησε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μποὺμ-Μπούμ καὶ συνεσταλμένος, κομμένα ἔχων τὰ γόνατα ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἀνέβη μίαν πρὸς μίαν τὰς βαθμίδας, αἵτινες ἦγον πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ ἀκροβάτου. Ἦτο τολμηροτάτη ἡ πρᾶξις ἐκείνη τοῦ Ἰακώβου! Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ ἠθοποιοὶ πηγαίνουν καὶ τραγῳδοῦν καὶ ἀπαγγέλλουν μονολόγους εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων, εἰς τὰς μεγάλας αἰθούσας. Ἴσως ὁ ἀκροβάτης ἐκεῖνος—ἂς ἐζήτει ὅσα ἤθελε—θὰ συγκατετίθετο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πτωχικὸν τοῦ Ἰακώβου, θὰ συγκατένευε νὰ εἴπῃ δύο λέξεις εἰς τὸν Παυλάκην. Καὶ οὔτε ἐσκέπτετο πῶς ἔμελλε νὰ τὸν ὑποδεχθῇ, αὐτόν, τὸν πτωχὸν ἐργάτην, ὁ διάσημος Μποὺμ-Μπούμ!

Δὲν εὗρε πλέον τὸν Μποὺμ-Μπούμ! Εὗρε τὸν κύριον Μορένον· εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν οἴκημά του εἶδε βιβλία, εἰκόνας, εἶδεν ἕνα καλῶς ἐνδεδυμένον ἄνθρωπον ὅστις ἐδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως ἐν τῷ γραφείῳ του, τὸ ὁποῖον ὡμοίαζε μὲ σπουδαστήριον ἰατροῦ.

Ὁ Ἰάκωβος παρετήρει, παρετήρει, ἀλλὰ δὲν ἀνεγνώριζε τὸν ἀκροβάτην καὶ περιέστρεφεν ἀμηχανῶν ἐν ταῖς χερσὶ τὸν πῖλον του. Ὁ ἄλλος ἀνέμενε. Τότε ὁ πατὴρ ἐζήτησε συγγνώμην διὰ τὴν μεγάλην τόλμην του. Πολὺ παράδοξον πρᾶγμα ἔμελλε νὰ ζητήσῃ ἀπ' αὐτόν, πρᾶγμα ποῦ δὲν ἐγίνετο... καὶ νὰ τὸν συγχωρήσῃ... Ἀλλ' ἐπρόκειτο διὰ τὸν Παυλάκη του... Ἕνα χαριτωμένο παιδί, κύριε! Καὶ τόσο ἔξυπνο! Ἦτο πρῶτον εἰς τὸ σχολεῖο, ἐκτὸς εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ποῦ δὲν τοῦ ἀρέσει... Σοῦ ἔχει κἄτι ἰδέαις αὐτὸ τὸ παιδί... ὤ, κἄτι ἰδέαις! Καὶ ἀπόδειξις εἶνε ... νά...

Ὁ Ἰάκωβος ἐδίσταζεν, ἐψέλλιζεν, ἀλλὰ συναγαγὼν διὰ μιᾶς τὸ θάρρος του εἶπεν:

— Ἀπόδειξις εἶνε ποῦ θέλει νὰ σᾶς 'δῇ, ποῦ σᾶς συλλογίζεται ὁλοένα...

Ὅτε ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του ὁ πατὴρ ἦτο ὠχρὸς καὶ ἁδραὶ σταγόνες ἱδρῶτος εἶχον φανῆ ἐπὶ τοῦ μετώπου του. Δὲν ἐτόλμα νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν ἀκροβάτην, ὅστις παρετήρει ἀτενῶς ἐπὶ τὸν ἐργάτην. Τί ἄράγε ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ ὁ Μποὺμ-Μπούμ;

Ἂν ἔλεγεν ὄχι, ἂν τὸν ἐδίωκεν ὡς τρελλόν;

— Ποῦ κατοικεῖτε; ἠρώτησεν ὁ Μποὺμ-Μπούμ.

— Ὤ, ἐδῶ σιμά! ὁδός....

— Καλά! εἶπεν ὁ ἀκροβάτης. Θέλει νὰ ἰδῇ τὸν Μποὺμ-Μπουμ τὸ παιδί σας; Θὰ τὸν ἰδῇ τὸν Μποὺμ-Μπούμ!

Γ'.

Ὅτε ἠνοίχθη ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀκροβάτης ὁ πατὴρ ἀνέκραξε περιχαρὴς εἰς τὸν υἱόν του:

— Παυλάκη, τώρα πλειὰ δὲν ἔχεις παράπονο! Νά, ἦλθε ὁ Μποὺμ-Μπούμ!

Ἀστραπὴ χαρᾶς ἐφώτισε τὴν μορφὴν τοῦ παιδίου. Ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς μητρός του καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τοὺς εἰσελθόντας δύο ἄνδρας καὶ διὰ τοῦ βλέμματός του ἠρώτησε, ποῖος ἦτο ὁ παρὰ τὸν πατέρα του κύριος ἐκεῖνος, ὁ τὸ μέλαν ἔνδυμα φορῶν, ὅστις τῷ προσεμειδία ἀγαθῶς, ἀλλ' ὃν δὲν ἐγνώριζε, καὶ ὅτε τῷ εἶπον: «Εἶνε ὁ Μπούμ! Μπούμ!» κατέκλινε βραδέως, ἠρέμα τὸ μέτωπόν του ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου καὶ ἔμεινεν εἰσέτι προσβλέπων διὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων ὀφθαλμῶν του, οἵτινες ἀνεζήτουν μάτην τὴν ποικιλόχρωμον στολὴν τοῦ Μποὺμ-Μπουμ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἐζωγραφημένην πεταλούδαν.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον διὰ φωνῆς οὐχὶ ξηρᾶς ἀλλὰ θλῖψιν βαθεῖαν δηλούσης, ὄχι, δὲν εἶνε ὁ Μποὺμ-Μπούμ!

Ὁ ἀκροβάτης, παρὰ τὴν μικρὰν κλίνην ἱστάμενος, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἀσθενοῦς παιδίου βαθὺ βλέμμα, λίαν σοβαρὸν καὶ πλῆρες ἀμέτρου γλυκύτητος.

Ἐκίνησε τὴν κεφαλήν, παρετήρησε τὸν ἀγωνιώδη πατέρα, τὴν ἀπέλπιδα μητέρα, καὶ εἶπε μειδιῶν:

— Ἔχει δίκαιον, δὲν εἶναι ὁ Μποὺμ-Μπούμ. Καὶ ἀπῆλθε.

— Δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῶ πλέον τὸν Μποὺμ-Μπούμ! ἐπανελάμβανε τώρα τὸ παιδίον, τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἐφαίνετο ὁμιλοῦσα πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Ὁ Μποὺμ-Μπούμ, εἶνε ἐκεῖ πέρα, ποῦ θὰ 'πάγῃ σὲ λίγο ὁ Παυλάκης!

Ἀλλ' αἴφνης—οὔτε ἡμίσεια ὥρα δὲν παρῆλθεν ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀπέλθει ὁ ἀκροβάτης— βιαίως ἠνοίχθη ἡ θύρα, τὸ ποικιλόχρωμόν του δὲ φορῶν ἔνδυμα, τὴν πεταλούδαν ἔχων εἰς τὸ πρόσωπόν του, τὸ στόμα ἀνοικτὸν σχεδὸν μέχρι τῶν ὤτων, ἀλευρωμένος, ἐφάνη ὁ Μποὺμ-Μπούμ, ὁ ἀληθινὸς Μποὺμ-Μπουμ, ὁ Μποὺμ-Μπουμ τοῦ Ἱπποδρομίου, ὁ Μποὺμ-Μπουμ τοῦ Παυλάκη, τέλος ὁ Μποὺμ-Μπουμ! Καὶ ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης του,

χαρᾶς ζωῆς πλήρη ἔχον τὰ ὄμματα, γελῶν, κλαῖον, εὐτυχές, σωθὲν τὸ παιδίον ἔκρουε τὰ ἰσχνὰ χεράκια του, ἐφώναζεν *εὖγε* καὶ ζωηρῶς, ὡς πυροτέχνημα ἀναφθείσης διὰ μιᾶς τῆς εὐθυμίας του, ἀνεφώνησεν·

— Ὁ Μπούμ-Μπούμ! Εἶνε αὐτός, αὐτός, τώρα. Νὰ ὁ Μπούμ-Μπούμ! Ζήτω ὁ Μπούμ-Μπούμ! Καλημέρα, Μπούμ-Μπούμ!

Δ'

Ὅτε ἐπανῆλθε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἰατρὸς εὗρε καθήμενον παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ Παυλάκη ἀκροβάτην τινά, ὅστις ἔκαμνε νὰ γελᾷ, νὰ γελᾷ ἀκαταπαύστως τὸ παιδίον, καὶ τῷ ἔλεγε προσφέρων εἰς αὐτὸ τὸ ἰατρικόν του:

— Ἂν δὲν τὸ πιῇς αὐτό, Παυλάκη, ὁ Μπούμ-Μπούμ δὲν θὰ ξανάλθῃ πλειά.

Καὶ τὸ παιδίον ἔπινε.

— Δὲν εἶνε καλὸ αἴ;

— Πολὺ καλό!.. Εὐχαριστῶ, Μπούμ-Μπούμ!

— Ἰατρέ, εἶπεν ὁ ἀκροβάτης εἰς τὸν ἰατρόν, μὴ ζηλοτυπεῖτε... Μοῦ φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι οἱ μορφασμοί μου τῷ ὠφελοῦν ὅσον καὶ αἱ συνταγαί σας!

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἔκλαιον, ἀλλ' ἐκ χαρᾶς τώρα.

Μέχρις οὗ δὲ ὁ Παυλάκης σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του μία ἅμαξα ἐσταμάτα καθ' ἑκάστην ἐνώπιον τῆς πτωχικῆς κατοικίας τοῦ ἐργάτου, καὶ ἄνθρωπός τις κατέβαινε περιτετυλιγμένος εἰς ἐπανωφόριον, ἐνδεδυμένος ὑπ' αὐτὸ ὡς ἐν Ἱπποδρομίῳ, ἀλευρωμένον καὶ φαιδρὸν ἔχων τὸ πρόσωπον.

— Τί εἶνε τὸ χρέος μου, κύριε; εἶπεν ἐν τέλει ὁ Ἰάκωβος πρὸς τὸν ἀκροβάτην, ὅτε τὸ παιδίον ἀνέρρωσεν ἤδη ἐντελῶς. Γιατί, ἐπὶ τέλους, κάτι σᾶς χρωστῶ!

Ὁ ἀκροβάτης ἔτεινε πρὸς τοὺς γονεῖς τὰς δύο εὐρείας αὐτοῦ παλάμας.

— Αὐτὸ μόνον! εἶπε. Ἕνα σφίξιμο τοῦ χεριοῦ!

Εἶτα δέ, δύο ἠχηρὰ φιλήματα ἐπιθεὶς ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδίου, γενομένων πάλιν ῥοδοχρόων,

— Καὶ εἶπε γελῶν, τὴν ἄδειαν, νὰ θέσω εἰς τὰ ἐπισκεπτήριά μου: ***Μπούμ-Μπούμ*** ἀκροβάτης, καὶ τακτικὸς ἰατρὸς τοῦ Παυλάκη!

(Jules Claretie)

...Κ...

Οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἐπιβλαβέστερον εἰς πᾶσαν κυβέρνησιν, ὅσον τὸ νὰ ποιῇ ὁτὲ μὲν τοῦτο ὁτὲ δ' ἐκεῖνο, σήμερον νὰ ὑπόσχεται τι καὶ αὔριον νὰ τὸ ἀρνῆται. Ἅπαξ χαράξασα μίαν ὁδόν, ὀφείλει νὰ πορεύηται ἐν αὐτῇ κατ' εὐθεῖαν καὶ ἀπαρεγκλίτως.

(Βίσμαρκ.)

Πῶς ἐργάζονται

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

Ἡ ἔμπνευσις εἶνε λίαν ἰδιότροπος καὶ ἀσταθής. Αὐτοστιγμεὶ δ' ὑφίσταται πολλὰς τροποποιήσεις. Σπάνιοί εἰσιν οἱ καλλιτέχναι, ὧν ἡ πρώτη διατύπωσις εἶνε ὁριστική.

Ὁ Μαγερμπέερ κατεβασάνιζεν ἀπαύστως τὸν δυστυχῆ Σκρίβ, παντοίας ἐπιφέρων μεταβολὰς εἰς τὰ μελοδράματά του. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ Μασνὲ ὁμολογεῖ ὅτι εἶνε ὀχληρὸς συνεργάτης πρὸς τοὺς ποιητὰς τῶν *λιμπρέτων* του. «Δὲν δύναμαι νὰ γράψω τὴν μουσικὴν ἑνὸς μελοδράματος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, λέγει, πολλάκις προσεπάθησα, ἀλλ' ἠναγκάσθην νὰ σταματήσω. Ἀνάγκη, οὕτως εἰπεῖν, νὰ γραφῇ τὸ μελόδραμα ἐπὶ τῆς μουσικῆς μου.»

Ὁ Βετχόβεν δὲν ἔπαυεν ἐπεξεργαζόμενος τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐμπνεύσεις. Ἀνευρέθησαν πολλὰ βιβλία τῶν δοκιμίων του· ἐν αὐτοῖς δὲ καταφαίνεται ἡ βαθμιαία τῆς σκέψεως αὐτοῦ πορεία καὶ εἶνε λίαν περίεργον τὸ παρακολουθεῖν αὐτὴν δι' ὅλων ἐκείνων τῶν μαιάνδρων. Γερμανός τις μουσικογράφος, ὁ Γουσταῦος Νόττεβοχμ, ἀφιέρωσε πολλὰ ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν δημοσίευσιν τῶν δοκιμίων τούτων. Βλέπομεν δ' ἐν αὐτοῖς ὅτι ἡ μουσικὴ ἰδέα δὲν παρουσιάζεται πάντοτε εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Βετχόβεν αὐτομάτως, δὲν ἀναθρώσκει διὰ μιᾶς πλήρης, ἀλλ' ἐκδηλοῦται ὑπὸ τὴν ἐνδελεχῆ τῆς διανοίας αὐτοῦ κατεργασίαν ἐν τῇ καλλονῇ, τῇ πρωτοτυπίᾳ καὶ τῇ ἀρτιότητι αὐτῆς. Ἐν τοῖς πολυτίμοις τούτοις τετραδίοις δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ πάσας τὰς ἀποπείρας τοῦ μεγάλου μελοποιοῦ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μένδελσον κατέχει τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν *Φιδέλιον*. Θὰ ἦτο εὐτύχημα εἰς τοὺς μουσουργοῦντας νὰ συνεβουλεύοντο πάντα τὰ δοκίμια τῶν ἐξόχων μουσικῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς οὗτοι καταστρέφουσιν αὐτὰ μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἔργου.

Ὁ Μόζαρτ ὅμως οὐδὲ τόσον βραδέως, οὐδὲ τόσον δυσχερῶς παρῆγεν. Ἐν τῷ ἀξιολόγῳ βιβλίῳ, ὅπερ ἔγραψε περὶ αὐτοῦ ὁ Βίλδερ, εὑρίσκομεν τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἐργάζεσθαι τοῦ Μόζαρτ.

«Ἅμα ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ δαιμόνιον καταλάμβανεν αὐτόν. Ἐγειρόμενος τῆς κλίνης ἔτρεχεν εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, παρευθὺς δὲ ἡ φαντασία αὐτοῦ ἐξηγείρετο μετὰ καταπληκτικῆς διαυγείας. Ἐν ᾧ ἐνεδύετο κατείχετο ὑπὸ τῆς ἐξάψεως τῆς ἐμπνεύσεως. Δὲν ἔμενεν οὐδὲ στιγμὴν ἀκίνητος, ἔκρουε τὸν ῥυθμὸν διὰ τοῦ ποδὸς καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης του μετέβαινεν εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον. Ὁ κουρεύς του μᾶς διηγήθη πόσον δύσκολος ἐργασία καθίστατο τὸ ξύρισμα

καὶ ἡ κόμμωσις αὐτοῦ. Μόλις ἐκάθητο τὸ μάκτρον ἔχων περὶ τὸν λαιμόν, ἐβυθίζετο εἰς βαθεῖαν ὀνειροπόλησιν, λησμονῶν τὰ πάντα. Ἀνηγείρετο τότε χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν, μετέβαινεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς δωματίου εἰς τὸ ἕτερον, ἐν ᾧ ὁ δυστυχὴς κουρεὺς ἀμηχανῶν ἔτρεχε κατόπιν του τὸ κτένιον καὶ τὸ ξυράφιον κρατῶν ἐν τῇ χειρί. Ἐν τῇ τραπέζῃ πολλάκις ἠναγκάζοντο οἱ περὶ αὐτὸν νὰ τὸν ἀνακαλῶσιν εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι συνεχεῖς ἦσαν αἱ ἀφαιρέσεις αὐτοῦ, ἅμα δὲ κατελάμβανεν αὐτὸν πάλιν ἡ μουσική, ἔχανε πᾶν ἄλλο συναίσθημα. Συνέστρεφε τότε ἄκραν τινὰ χειρομάκτρου, ἔθετεν αὐτὴν μηχανικῶς ὑπὸ τὴν ῥῖνα καὶ ἔκαμνε χονδροειδεστάτους μορφασμούς. Ἀλλ' ἐν τοῖς ταξειδίοις ἰδίως ἡ φαντασία του ἐξήπτετο εὐχερῶς. Ἡ θέα τῶν τοπείων, ἡ κίνησις τῆς ἁμάξης οἰστρηλάτουν αὐτὸν ἀπαύστως. Τότε ἐφωτίζετο ἡ φυσιογνωμία του, ὑπέμελπεν ὥρας ὁλοκλήρους, καὶ ὡς ἐξήρχετο τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐξέφραζε τὴν λύπην ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸ ἔργον ὅπερ εἶχε μελοποιήσει.»

Τοιαύτη ἦτο ἡ περὶ τὸ ἐργάζεσθαι εὐχέρεια τοῦ Μόζαρτ ὥστε ἠδύνατο νὰ μελοποιῇ χωρὶς νὰ παρενοχλῆται διόλου ὑπὸ τοῦ θορύβου, ὃν ἔκαμνον οἱ φίλοι του γελῶντες καὶ ᾄδοντες ἔτι πλησίον του.

Ὁμοίαν, λέγουσιν, εὐχέρειαν κέκτηται καὶ ὁ Βέρδη. Πολλοὶ εἶδον αὐτὸν μελοποιοῦντα ἐν αἰθούσαις, ἐν μέσῳ ζωηρῶν συνδιαλέξεων, χωρὶς νὰ φανῇ οὐδόλως ταραττόμενος ὑπὸ τῆς ἀκατασχέτου περὶ αὐτὸν φλυαρίας.

Καλλιτεχνικαί τινες φύσεις ἄλλως τε δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ σιγῇ· ἔχουσιν ἀνάγκην θορύβου· ἐκεῖ μόνον ἀπομονοῦνται· ἡ μαναξία πιέζει αὐτούς.

Ἐν τούτοις ὅτε διατυποῦσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν ἰδέαν αὐτῶν, αὕτη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχει ὡριμάσει πρότερον, ἐν ἀνέσει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ των. Ὁ τοκετὸς εἶνε ταχὺς ἀλλ' ἡ κυοφορία διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Πάντες οἱ μελοποιοὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαράμιλλον εὐχέρειαν τοῦ Δονιζέτη, ὅστις ἐποίει τὰ μέλη αὐτοῦ ἐξ ὑπογυίου, ἐφ' ᾧ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ τὸν ἔσκωπτον παρομοιάζοντες αὐτὸν πρὸς ἀντλίαν ἀεννάως ὑδρορροοῦσαν.

Ἡ μεγάλη εὐχέρεια ἄγει εἰς τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον ἐν τῇ τέχνῃ. Ἀλλ' οἱ καλλιτέχναι οἵτινες ὡς ὁ Βετχόβεν μοχθοῦσιν, ἀνεγείρουσιν οἰκοδομήματα ἀψηφοῦντα τὸν χρόνον. Διὰ τοῦτο ὁ Βετχόβεν ἐγήρασεν ὀλιγώτερον τοῦ Ὠμπὲρ εἰ καὶ προγενέστερος αὐτοῦ.

Κ*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΫ ΚΑΙ ΒΡΑΤΣΑ
ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ

Ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ Στάνλεϋ *Πέντε ἔτη ἐν Κόγκῳ*, ἐρανιζόμεθα τὸ ἑπόμενον ἐπεισόδιον, ἐν ᾧ ὁ Στάνλεϋ διηγεῖται τὴν μετὰ τοῦ Βράτσα συνάντησίν του. Τότε τὸ πρῶτον εὑρέθησαν ἀπέναντι ἀλλήλων οἱ δύο ἀτρόμητοι ἐξερευνηταὶ τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Στάνλεϋ εἶνε ἐν εἴδει ἡμερολογίου, καὶ ἡ ἀφήγησις πάντων τῶν γεγονότων γίνεται κατὰ πρῶτον πρόσωπον.

«Ἐπανελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, βλέπω αἴφνης τὸν νέον Λουτετὲ-Κούναν, ἐκ Νσάνδας, δρομαίως τρέχοντα ὡσεὶ λίαν ἐνδιαφέρουσάν τινα πληροφορίαν εἶχε νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ. Ὁ νεαρὸς οὗτος μαῦρος πλησιάζει ἐν ὁρμῇ καὶ τείνει πρὸς ἐμὲ χαρτίον ἐφ' οὗ εἶνε διὰ μολυβδίδος κεχαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦτο: *Ὁ κόμης Σαβορνιὰν δὲ Βράτσα.*

Εἶμαι συγγνωστὸς ὅτι δὲν ἠδυνήθην κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ κατανοήσω τὴν ἀξίαν τοῦ περιηγητοῦ τούτου. Ὅτε ἀπῆλθον ἐξ Ἀφρικῆς τῷ 1874 οὐδόλως εἶχον ἀκούσει τι περὶ αὐτοῦ, τῷ δὲ 1878 κατὰ τὴν ἐν Εὐρώπῃ διαμονήν μου, παρεμπιπτόντως πως ἔμαθον τὰς ἐξερευνήσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκτελέσει μετὰ τῶν Κομπιέν, Μὰρς καὶ Βαλλαί, ἐν Ὀγγουέ.

Ἐστράφην πρὸς τὸν Λουτετὲ-Κούναν καὶ τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς συναντήσεώς του μετὰ τοῦ Κ. Βράτσα. Ὁ Λουτετὲ ἀρχίζει τότε νὰ μοὶ διηγῆται ἐν σπουδῇ τὴν ἔκπληξιν ἣν ᾐσθάνθη ἐπὶ τῇ θέᾳ ἑνὸς ὑψηλοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Νδάμβι-Μβόγκο.

— Εἶνε *Φραντσέζε*, ὅπως λέγει, προσεῖπεν ὁ Λουτετέ. Ἐπυροβόλει εἰς τὰ δένδρα μὲ ἓν τουφέκιον τὸ ὁποῖον ἔρριπτε γρήγορα πολλὰς βολάς. Εἰπέ μου, αὐθέντα, διατί οἱ λευκοὶ πυροβολοῦν κατὰ τῶν δένδρων; διὰ νὰ σκοτώσουν τὰ κακὰ πνεύματα ὅπου εἶνε μέσα;

— Ἴσως παιδί μου. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις τίποτε ἄλλο νὰ μοῦ εἴπῃς;

— Ναί· Ὅταν ὁ λευκὸς ἔμαθε ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος τῆς συνοδείας σου, μοῦ ἔδωκε αὐτὸ τὸ χαρτὶ καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ σοῦ τὸ φέρω.

Μετὰ μίαν ὥραν ἐφάνη ὁ γάλλος ἐξερευνητής. Φορεῖ εἶδος περικεφαλαίας, κυανῆν στολὴν ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ, καὶ μελανὰ περισφύρια, συνοδεύεται δὲ ὑπὸ δεκαπέντε ἀνδρῶν τῶν πλείστων ναυτῶν ἐκ Γαβῶνος, καὶ ὡπλισμένων διὰ καραβινῶν Οὐΐντσεστερ.

Ὁ Κ. Βράτσα εἶνε ὑψηλὸς ἀνήρ, ἔχει ἡλιοκαῆ τὴν μορφὴν καὶ φαίνεται ἀπηυδηκὼς ἐκ τῆς κοπώσεως. Τὸν προσκαλῶ νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ τὴν σκηνήν καὶ συγγευματίσῃ μαζί μου.

Γαλλιστὶ ἐκφράζομαι μετὰ μεγάλης δυσκολίας, τὰ δὲ ἀγγλικά τοῦ Κ. Βράτσα δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων. Ἐντούτοις κατορθόνομεν νὰ συνεννοηθῶμεν ἀμοιβαίως· ὁ ξένος μου ὁμιλεῖ ἀφειδῶς περὶ τῶν περιηγήσεών του, τῆς ἐν Βρυξέλλαις διαμονῆς του, τῶν συνεντεύξεών του μετὰ τοῦ προέδρου τοῦ συμβουλίου τῆς *Διεθνοῦς Ἀφρικανικῆς Ἑταιρίας* περὶ τοῦ Κόγκου, καὶ τῆς ὠφελείας ἣν ἠδύνατο νὰ καρπωθῇ ἡ Γαλλία καὶ ὁ πολιτισμός.

Μανθάνω ἀπὸ στόματος αὐτοῦ ὅτι ἡ πρώτη ἀποστολὴ εἰς Ὀγγουὲ διήρκεσε τρία καὶ ἥμισυ ἔτη, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσχωρήσῃ ἐνδότερον τῶν 500 χιλιομέτρων· καὶ ὅτι τέλος τὰ ἐν τῇ περιστάσει ταύτα συμβάντα ἔπεισαν αὐτὸν ἀμετακλήτως ὅπως περιηγῆται ἄνευ ἑταίρου, ὅπως μὴ παρακωλύωνται τὰ σχέδια αὐτοῦ διὰ τῆς ἀτολμίας καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀποφάσεως συνοδῶν, εἰς οὕς, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑποκύψῃ.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ περιηγήσει ὁ Κ. Βράτσα ἐδαπάνησε πολλὰ χρήματα καὶ ἀπώλεσέ τι πολλῷ πολυτιμότερον: καιρόν. Ἡ χώρα, ἣν εἶχε διαδράμει ἦτο νέα, τουτέστι ἄγνωστος. Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἰθαγενεῖς ἦσαν ἄγριοι, καὶ φιλύποπτοι πρὸς τοὺς λευκούς, σφόδρα ἰδιότροποι, ἥκιστα πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν καὶ τὰς συμφωνίας, κυμαινόμενοι μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ προμηθευθῶσι τὰ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων κομισθέντα ἐμπορεύματα καὶ τοῦ δεισιδαίμονος, τοῦ ἀλογίστου φόβου ὃν ἐνέπνεεν αὐτοῖς πᾶν τὸ καινοφανές.

Ὁ Κ. Βράτσα ὀδυνηρὰν ὑπέστη τῶν ἐλπίδων του διάψευσιν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν προυχώρησε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀλίμα καὶ ἐκωλύθη νὰ ἐξερευνήσῃ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς παλιμβουλίας τινῶν τῶν συνοδοιπόρων του καὶ τῶν ἐχθρικῶν διαθέσεων τῶν ἰθαγενῶν. Τότε ἀπεφάσισε καθ' ἑαυτὸν νὰ ἐπανακάμψῃ ἡμέραν τινὰ ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ. Ἐντούτοις, κατὰ τὴν εἰς Εὐρώπην ἐπάνοδόν του, τῷ 1878 ἔμαθεν ὅτι εἶχον ἐξερευνήσει τὴν Δοκαλάβαν καὶ τὸν Κόγκον καὶ ἐνόησε τότε ὅτι ὁ Ἀλίμας εἶνε παραποτάμιον τοῦ Κόγκου. Εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Εὐρώπην νοσῶν καὶ σφόδρα ἐξηντλημένος. Ἀλλ' ἀναρρώσας μετὰ μακρὸν ἐτράπη αὖθις τὴν πρὸς τὴν Ἀφρικήν, κάλλιστα κατὰ πάντα ἐφωδιασμένος καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1880 ἀνῆλθε πάλιν τὸ Ὀγγουέ. Οἱ ἀγῶνες οὓς εἶχε καταβάλει κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ περιήγησιν ὅπως ἐξημερώσῃ τοὺς ἰθαγενεῖς ἀπέφερον ἤδη τοὺς καρπούς των· πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἔπεμπον αὐτῷ βοηθούς, οἱ ἀρχηγοὶ προσήρχοντο αὐτῷ ἐπίκουροι, ἐν τέλει δὲ ἠδυνήθη ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῆς Στάνλεϋπόλεως. Ἱδρύσας σταθμὸν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ προυχώρησε μέχρι πεντήκοντα χιλιομέτρων πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τοῦ Κόγκου, μετὰ δεκατριήμερον δὲ πορείαν παραλλήλως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ποταμοῦ εἰσέδυ εἰς τὸ χωρίον Νδάμβι-Μβόνγκο, ὅπου ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐγγὺς ἐκεῖ παρουσίας μου.

Ὁ Κ. Βράτσα ἀναπαυθεὶς ἐπὶ δύο ὥρας ἐν τῇ σκηνῇ μου διηυθύνθη πρὸς τὸ Βιβῆ, μετά τινων τῶν ἰθαγενῶν ἀχθοφόρων μου ἐπιφορτισθέντων νὰ μετακομίσουν τὴν ἐλαφρὰν αὐτοῦ σκευήν. Ἐσταμάτησεν ἐπὶ μικρὸν ἐν Βιβῇ, εἶτα ἐπεβιβάσθη ἑνὸς τῶν ἀτμοπλοίων μας καὶ μετέβη εἰς Βανάνα, ὅθεν δι' ἄλλου ἀτμοπλοίου διηυθύνθη εἰς Γκαβῶνα.

Κατὰ τὴν ἐν τῇ σκηνῇ μου διατριβὴν αὐτοῦ ὁ Κ. Βράτσα, παρατηρήσας τὸ πελώριον καὶ ὀγκῶδες ὄρος Μγόμα μοὶ εἶπε:

— Θὰ σᾶς χρειασθοῦν ἓξ μῆνες διὰ νὰ διέλθετε μὲ τὰς ἁμάξας σας αὐτὸ τὸ βουνόν. Οἱ ἄνθρωποί σας εἶνε ὀλίγιστοι διὰ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα. Ἔπρεπε νὰ ἦσαν τοὐλάχιστον πεντακόσιοι ἄνδρες.

Ἡ σκέψις ἐκείνη ἦτο ὀρθοτάτη, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ὅλως ἀδύνατον νὰ λάβωμεν ἐπικουρίας, οἱ δὲ ἄνθρωποι δὲν κατασκευάζονται κατὰ παραγγελίαν, εἰς οὐδὲν θὰ ὠφέλει τὸ νὰ τίλλωμεν τὴν κόμην ἡμῶν διεκτραγῳδοῦντες τὴν ἀδυναμίαν μας. Τὸ σύνθημα ἦτο νὰ βαδίσωμεν πρόσω, νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μετὰ τοῦ πολυτίμου ἡμῶν ὑλικοῦ καὶ νὰ ἱδρύσωμεν πανταχοῦ σταθμούς. Ἔπρεπε νὰ ὑπακούσωμεν, νὰ προχωρήσωμεν. Α'

ΚΑΤΟΙΚΙΑΙ ΚΑΙ ΕΝΟΙΚΙΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Ἀπό τινος ἐν τῷ πληθυσμῷ τῶν Παρισίων δὲν παρατηρεῖται ἡ συνήθης κανονικὴ αὔξησις, τοὐναντίον δ' ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπῆλθέ τις ἐλάττωσις τῶν κατοίκων. Ἐπειδὴ δὲ νέαι κατ' ἔτος προστίθενται οἰκοδομαὶ εἰς τὴν πόλιν, προμηνύεται ὅτι ἀναπόδραστος εἶναι οἰκονομική τις ἀνωμαλία ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς μειώσεως τῆς ζητήσεως. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, οὗ ἀνάλογον ἔχομεν καὶ ἐν Ἀθήναις, γράφει τὰ ἑπόμενα ὁ Paul Leroy-Beaulieu ἐν τῷ *Γάλλῳ Οἰκονομολόγῳ*.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκημάτων ηὔξησεν ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1879 μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1883 κατὰ 80000 περίπου, ἤτοι σχεδὸν 7¹/₄ τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκημάτων τοῦ ὑπάρχοντος ἐν Παρισίοις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1878. Ἐκ τούτων τὰ οἰκήματα τὰ προωρισμένα εἰς ἐμπορικὴν ἢ βιομηχανικὴν χρῆσιν ἀναλογοῦσιν εἰς 2¹/₂ τοῖς 100 ἐπὶ τῶν προϋπαρχόντων, τὰ δὲ εἰς κατοικίαν εἰς 10 τοῖς 100· δηλονότι κατὰ τὴν πενταετίαν ἐκείνην ᾠκοδομήθησαν οἰκήματα τοσαῦτα, ὡσεὶ προϋπετίθετο αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων κατὰ 220000. Ἂν δ' ἐξηκολούθουν αἱ οἰκοδομαὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν μάλιστα τοῦ 1883, καὶ ἂν ἐντὸς εἰκοσαετίας ἐδιπλασιάζετο ὁ πληθυσμὸς τῶν Παρισίων, πάλιν θὰ ἐπερίσσευον τὰ οἰκήματα.

Παραλλήλως δὲ τῇ αὐξήσει ταύτῃ ηὔξησε καὶ ἡ ἐνοικιαστικὴ ἀξία τῶν παρισινῶν οἰκημάτων

κατὰ 76 ἑκατομμύρια καὶ ἥμισυ, ὧν 63 ἑκατομμύρια ἀναλογοῦσιν εἰς τὰ πρὸς κατοικίαν οἰκήματα.

Δὲν ἐκτίσθησαν δὲ μόνον πολυτελεῖς οἰκίαι· 57,600 οἰκήματα ὧν τὸ ἐνοίκιον εἶναι ἀπὸ 500 μέχρις 999 δραχμῶν διατίθενται εἰς τοὺς ἐργατικοὺς καὶ τοὺς ἀπορωτέρους. Τὰ δὲ οἰκήματα, ὧν τὸ ἐνοίκιον εἶναι ἀπὸ 3000 μέχρις 6000 δρ. ηὐξησαν κατὰ 2946, ἤτοι κατὰ 30 τοῖς 100 κατ' ἀναλογίαν τῶν προϋπαρχόντων· πλείονα κατ' ἀναλογίαν εἶναι τὰ οἰκήματα, ὧν τὸ ἐνοίκιον βαρύτερον, ἀπὸ 6000 μέχρις 20000 δραχμῶν.

Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον οἰκήματα μὴ ἐνοικιασθέντα 16519, ἐκ μόνων τῶν ἐχόντων ἐτήσιον ἐνοίκιον ἀπὸ 500 μέχρι 5000 δρ. ὑπολογίζεται δὲ ὅτι νῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ ἐνοικιασμένων εἶναι πολλῷ μείζων.

Τίνα θὰ ἦναι τὰ ἐπακόλουθα τῆς τοιαύτης καταστάσεως; Προδήλως ἐν πρώτοις μὲν ἡ σχεδὸν ὁλοσχερὴς ἀναστολὴ πάσης οἰκοδομικῆς ἐργασίας κατὰ τὴν προσεχῆ πενταετίαν· εἶτα δὲ ἡ πτώχευσις μερικῶν ἐργολάβων οἰκοδομῶν καὶ τελευταῖον ἡ ἐλάττωσις τῶν ἐνοικίων, κατὰ τὸ τρίτον περίπου, δηλονότι τὰ ἐνοίκια θὰ ἔχωσι τὴν τιμήν, ἣν εἶχον ἄλλοτε. Ὥστε τὸ κακὸν θὰ ἔχῃ καὶ τὰ καλά του.

Ἀλλ' ὅπως μετριασθῇ ἡ ὀξύτης τῆς κρίσεως, ἀνάγκη νὰ μὴ ἐπιβληθῶσι φόροι εἰς τὸ εἰσόδημα καὶ φόροι προοδευτικοὶ εἰς τὰ ἐνοίκια· ἀνάγκη νὰ μὴ φοβίσωμεν τοὺς εὐπόρους, εἴτε ὁμοεθνεῖς, εἴτε ἀλλοεθνεῖς. Διότι ἂν τοῦτο συμβῇ, οἱ Παρίσιοι θὰ ὑποστῶσι τραῦμα καίριον.

ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΔ

Οἱ Ἱσπανοὶ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωός των Σὶδ τὴν ἑπομένην παράδοσιν.

Ὁ εὐγενὴς Σὶδ εἶχε ἄφθονον δόξαν, ἀλλ' ὀλίγα χρήματα. Καλέσας δέ ποτε τὸν Ἑβραῖον τοκογλύφον Βὲν Ἰωνάθαν τῷ εἶπε·

— Ἠμπορεῖς νὰ μὲ δανείσῃς ἑκατὸν χιλιάδας τάληρα;

— Αὐθέντα, ἀπεκρίθη ὁ Ἑβραῖος, τὸ ποσόν, ὁποῦ μὲ ζητεῖτε εἶναι πολύ, τὰ χρήματα εἶναι σπάνια, καὶ πρέπει νὰ μὲ βοηθήσουν ὅλοι οἱ ὁμόθρησκοί μου διὰ νὰ μαζεύσωμεν αὐτὸ τὸ ποσόν. Ἀλλὰ ποία θὰ ἦνε ἡ ἐγγύησις τῆς πληρωμῆς;

— Ἔχω νὰ σοῦ δώσω ἐνέχυρον ἓν πολύτιμον κιβώτιον, γεμᾶτο ἀπὸ κοσμήματα καὶ ἀδάμαντας. Θὰ τὸ παραδώσω εἰς τὰς χεῖράς σου, ὅπως εἶναι κλειδωμένον.

— Ὅμως, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ τοκογλύφος, διὰ νὰ ἔχωμεν ἀσφάλειαν ἔπρεπε νὰ ἴδωμεν, ἂν αὐτὰ ὅπου ἔχει μέσα, ἔχουν ἀξίαν ἀρκετήν. Ἀφ' οὗ τὸ δίδετε ὡς ἐνέχυρον, ἡ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ εἰξεύρωμεν πόσον χρυσὸν ἔχει καὶ πόσους πολυτίμους λίθους.

— Πρέπει νὰ ἀρκεσθῇς εἰς τὸν λόγον μου· πάρε τὸ κιβώτιον ἀπὸ τὰ χέρια μου. Ἀλλὰ σοῦ ἀπαγορεύω νὰ τὸ ἀνοίξῃς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξοφλήσεως. Σκέψου καὶ ἀποφάσισε ἂν θέλῃς νὰ γείνῃς δανειστὴς τοῦ Σίδ.

Ὁ Ἑβραῖος ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν. Μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ Σὶδ νικήσας ἐπανειλημμένως εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Ἄραβας, ἐπανῆλθεν εἰς Βοῦργος, κομίζων πλούσια λάφυρα. Ἐνθυμηθεὶς τὸν Ἑβραῖον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος του, διέταξε καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ μέγαρόν του.

— Πάρε ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες τάληρα τῷ εἶπε· πάρε καὶ περισσότερα, ἂν δὲν σὲ ἀρκοῦν αὐτά. Ἔφερες τὸ κιβώτιον;

— Ναί, αὐθέντα!... Πολὺ βαρὺ εἶναι, καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ, λυποῦμαι, ὅτι ἐξοφλεῖτε καὶ πρέπει νὰ σᾶς τὸ ἀποδώσω. Θὰ ἔχῃ βέβαια μέσα μεγάλης ἀξίας πράγματα.

— Ἄνοιξε καλλίτερα μόνος σου, καὶ εἰπέ μοι πόσον τὰ ἐκτιμᾷς.

Καὶ ταῦτα εἰπών, ὁ Σὶδ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἑβραῖον ἐσκωριασμένην χαλυβδίνην κλεῖδα.

Ὁ Βὲν Ἰωνάθαν ἤνοιξε τὸ κιβώτιον καὶ εἶδε τί περιεῖχε. Δὲν περιεῖχεν οὔτε χρυσόν, οὔτε ἀδάμαντας, οὔτε παλαιὰ νομίσματα· ἀλλὰ μόνον ἄμμον καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὁ Σὶδ ἐκύτταξε νὰ ἰδῇ ὁποίαν ἐντύπωσιν ἤθελε προξενήσῃ τοῦτο εἰς τὸν τοκογλύφον. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἀπαθὴς καὶ γαλήνιος ὕψωσε τὸ μέτωπον καὶ ἀτενίσας αὐτὸν τῷ εἶπε·

— Καὶ τί φόβον εἶχον; Διατί νὰ ἀμφιβάλλω; Ἤμην βέβαιος, ὅτι τὸ κιβώτιον εἶχε μεγάλην ἀξίαν καὶ ἐκοιμώμην ἥσυχος. Διότι ἐκράτουν κλειδωμένον μέσα εἰς αὐτὸ καὶ ἐπιμελῶς τὸν ἐφύλαττον, τὸν λόγον τῆς τιμῆς τοῦ Σίδ. Δὲν ἤξιζεν αὐτὸς ἑκατὸν καὶ διακοσίας χιλιάδας τάληρα;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Δαχομέης καὶ τῆς Καμερούν, ἐκομίσθη ἀρτίως εἰς τὴν Εὐρώπην νέον δραστικώτατον φάρμακον στομαχικῶν καὶ νευρικῶν παθῶν. Τὸ φάρμακον τοῦτο εἶναι αἱ ῥίζαι καὶ ὁ φλοιὸς δένδρου, φυομένου ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις καὶ προσομοίου τῷ δένδρῳ τῆς κίνας. Οἱ ἰθαγενεῖς τῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς πίνουσι τὸ ἀφέψημα τῶν ῥιζῶν καὶ τοῦ φλοιοῦ αὐτοῦ, ὡς προφυλακτικὸν καὶ θεραπευτικὸν φάρμακον τοῦ πυρετοῦ, τοῦ κατάρρου τοῦ στομάχου καὶ τῆς ἀδυναμίας. Εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες, ἀνακαλύψαντες τὴν σύστασιν τοῦ φαρμάκου, ἐπείσθησαν μετ' ἐπανειλημμένα πειράματα, ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ εἶναι ἀσφαλεστάτη.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 274.

'Αριθ. 521 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 22 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Η'.

«Ἔμενα περισσότερον ἀπὸ ἕνα μῆνα μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν καὶ οὔτε ἐσυλλογιζόμην περὶ ἐπανόδου. Εἶχα κολλήσῃ εἰς τὸ ἐρημητήριόν μου ὅπως τὸ στρεῖδι εἰς τὸν βράχον· δὲν μ' ἔμελε τίποτε διὰ τὸν ἄλλον κόσμον πέραν τῶν συνόρων τοῦ κτήματος τοῦ θείου μου καὶ τοῦ κ. Ἀναστασίου. Ὁ δὲ θεῖός μου κατενθουσιασμένος, διότι ἔβλεπεν ὅτι μοῦ ἤρεσεν ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ καὶ δὲν μοῦ ἔκαμνεν ὄρεξιν νὰ τὴν ἀφήσω, μοῦ ἔγραφε νὰ μείνω ὅλον τὸ θέρος ἐκεῖ, ἕως νὰ τελειώσῃ ἡ ὅλη συγκομιδὴ τοῦ σίτου καὶ ἀραβοσίτου· καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐνδομύχως δὲν ἀπέκρουα τὴν πρότασιν αὐτήν.

Ἄχ! τί ὡραία ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ πῶς ἐπέρασεν ἔτσι ὡσὰν ὄνειρον!...

Οἱ χωρικοὶ εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ θερίζουν καὶ τὸ χωριὸ ἔμενε σχεδὸν ἔρημον, διότι, ὅταν πηγαίνουν εἰς τὸν θερισμὸν οἱ χωρικοί, κλείουν τὰ σπίτια των καὶ παίρνουν μαζὶ εἰς τὸ χωράφι, ὄχι μόνον τὴν οἰκογένειαν ὅλην, ἀλλὰ καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη. Εἶνε ὡραῖον θέαμα ὁ θερισμός, μάλιστα ὅταν θερίζουν χωριατοπούλαις, κουκουλωμέναις ὡσὰν χανούμισσαις μὲ ταῖς ἄσπραις μπόλιαις των γιὰ νὰ μὴν ταῖς μαυρίσῃ ὁ ἥλιος. Πρέπει νὰ ἰδῇς μὲ τί ἐπιτηδειότητα καὶ χάριν κόπτουν τὰ ξανθὰ στάχυα καὶ πῶς ἀπὸ τὰ *χειρόβολα* γίνονται τὰ *λιμάρια* καὶ ἔπειτα τὰ *δεμάτια* καὶ ἔπειτα τὸ *φόρτωμα*...

Εἴχαμεν λοιπὸν καθημερινὴν διασκέδασιν μὲ τὸν θερισμόν. Ἐγυρίζαμεν ἀπὸ χωράφι εἰς χωράφι, πότε εἰς τὸ κτῆμα τοῦ κ. Ἀναστασίου καὶ πότε εἰς τοῦ θείου μου, καὶ οἱ χωρικοὶ ἦσαν κατευχαριστημένοι διὰ τὴν τιμὴν αὐτήν. Οἱ χωρικοὶ τοῦ θείου μου μάλιστα ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν των μοῦ ἔλεγαν ἐπιμόνως νὰ γραφῶ δημότης ἐκεῖ καὶ νὰ μὲ κάμουν μίαν ἡμέραν βουλευτήν!... Ἡ Ἀμαρυλλίς, σύμφωνα πρὸς τὸ ὄνομα αὐτό, τὸ ὁποῖον τῆς ταιριάζει περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀληθινὸν ὄνομά της, δὲν περιωρίζετο μόνον νὰ βλέπῃ πῶς θερίζουν, ἀλλ' ἔπαιρνε καὶ τὸ δρέπανον καὶ ἐβοήθει κἄποτε εἰς τὴν ἐργασίαν τοὺς χωρικούς. Μίαν ἡμέραν μάλιστα, ἀφοῦ ἐθέρισεν ἀρκετά, ἐδήλωσεν ὅτι ἐννοεῖ νὰ πληρωθῇ διὰ τὸν κόπον της, καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐστρώθη κατὰ γῆς κάτω ἀπὸ ἕνα πλάτανον καὶ ἔφαγε ὀρεκτικώτατα ἀπὸ τὸ πρόγευμα τῶν θεριστῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο—τί νομίζεις;—ψωμὶ κρίθινον καὶ τυρὶ νωπόν.

Ἕνα βράδυ, ἐνῷ ἐγυρίζαμεν ἀπὸ θεριστικὴν ἐκδρομήν, δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἦλθε καὶ τῆς εἶπα:

— Ἀφοῦ ἐγίνατε τόρα σωστὴ θερίστρια δὲν μᾶς λέτε καὶ τὸ τραγοῦδι ἐκεῖνο;

Ἐννόησεν, ἀλλ' ἔκαμε τάχα πῶς δὲν ἐννόησε:

— Ποιὸ τραγοῦδι; εἶπε.

— *Φύσ' ἀγεράκι τῆς αὐγῆς*...

Μ' ἐκύτταξε ἐπιπληκτικῶς:

— Νὰ μοῦ δώσετε τοὺς στίχους! Ἄ! ἐσεῖς μοῦ τοὺς ἐπήρατε καὶ τοὺς ἔχω χάσῃ τόσον καιρὸν τώρα, ὡραία διάκρισις αὐτή!

Ἐπειράχθηκα ὀλίγον διὰ τὸν τρόπον της.

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπα, δὲν τοὺς ἐπῆρα τοὺς στίχους αὐτούς, τοὺς εὑρῆκα εἰς τὴν *Βρυσοῦλαν*, ὅπου θὰ σᾶς εἶχαν πέσῃ. Ἐπειδὴ σᾶς ἤκουσα νὰ τοὺς τραγουδῆτε...

— Ἐγώ; ψέμματα! πότε;

— Ἀληθέστατα... τὴν ἡμέραν ὅπου σᾶς εἶδα πρώτην φορὰν μὲ τὰ κεράσια εἰς τὰ αὐτιὰ καὶ τὰ ῥόδα εἰς τὸ κεφάλι.

Ἐκοκκίνησε ὑπερβολικά:

— Θὰ ἐθαυμάσατε τὴν ὡραίαν μου φωνήν, τὴν βραχνήν, ἐψιθύρισε.

— Αὐτὴ ἡ μετριοφροσύνη εἶνε πολὺ ἐγωϊστική· φωνὴν δὲν ἔχετε δυνατὴν βέβαια καὶ ἀξιοθαύμαστον, ἀλλὰ τραγουδεῖτε πολὺ γλυκά. Θὰ εἰπῆτε λοιπὸν μίαν φορὰν ἀκόμη τὸ ὡραῖον αὐτὸ τραγουδάκι; Σᾶς παρακαλῶ!

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι τοὺς στίχους, ὅταν μοῦ τοὺς ἐπιστρέψετε μάλιστα!

— Μὰ ἤθελα νὰ τοὺς ἔχω κ' ἐγώ.

— Ἀντίγραψετέ τους!

— Εἶνε τόσον ὡραῖα γραμμένοι, καὶ ἐγὼ γράφω τόσον ἄσχημα.

—Τότε—ἐδίστασεν ὀλίγον—τότε... κρατήσατε τοὺς ἰδικούς μου καὶ δόσετε εἰς ἐμὲ τὸ ἀντίγραφον.

— Σᾶς εὐχαριστῶ! ἡ πρότασίς σας αὐτὴ εἶνε ὁ καλλίτερος συμβιβασμός.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τῆς ἔδωσα τοὺς στίχους ὅσον τὸ δυνατὸν ὑποφερτότερα ἀντιγεγραμμένους, ἀλλὰ μὲ ὅλην τὴν ὑπόσχεσίν της ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς τραγουδήσῃ.

Μόνον μίαν ἑσπέραν, ἐπειδὴ ἐπέμενε πολὺ ὁ πατήρ της ἐπείσθη νὰ μᾶς τραγουδήσῃ ἓν ὡραῖον τραγουδάκι, τὸ ὁποῖον κατόπιν ὁ κ. Ἀναστάσιος μοῦ ὡμολόγησεν ὅτι αὐτὸς εἶχε μεταφράσῃ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ὑποθέτω ὅτι καὶ ἡ *Θερίστρια* θὰ ἦτο ἰδικόν του, ἀλλὰ τὸ ἔκρυπτεν ἀπὸ μετριοφροσύνην.

Μὴ μοῦ εἰπῇς ὅτι δὲν θέλεις ν' ἀκούσῃς τοὺς στίχους τῆς μεταφράσεως· θὰ σοῦ τοὺς εἰπῶ χωρὶς νὰ σ' ἐρωτήσω:

Εἶπ' ἡ δροσιὰ 'ς τὸ δάκρυ γεμάτη περηφάνεια:
—'Σ τὴ γῆ παραρρηγμένο ἡ μοῖρα σ' ἔχει φέρῃ!
Δὲν 'μοιάζεις σὺ μ' ἐμένα τὴν κόρη τὴν οὐράνια,
Τὴν ἀδελφὴ τἀνέμου, τῶν λουλουδιῶν τὸ ταῖρι.

Κ' εἶπε τὸ δάκρυ πάλι:—Γεννιέμαι ἀπὸ τὸ πόνο
Καὶ βγαίνω ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ 'μάτι τὸ κλαμ-
[μένο...]
'Εσὺ ἀπ' τὰ οὐράνια 'ς τὴ γῆ σταλάζεις μόνο—
'Εγὼ ἀπ' τὴ γῆ ἐδῶ κάτω 'ς τὸν οὐρανὸ πηγαίνω!

Δὲν εἶν' εὔμορφο καὶ συγκινητικόν; Καὶ ποῦ νὰ τὸ ἄκουες, ὅταν τὸ ἐτραγουδοῦσε Ἐκείνη!...

Ἄλλος τρόπος συνεννοήσεως χαριεστάτης μεταξύ μας ἤρχισαν νὰ γίνωνται τὰ βιβλία. Τῆς εἶπα κάποτε ὅτι εὑρῆκα εἰς ἓν βιβλίον ἀπαράλλακτον τὸν χαρακτῆρά της:

—Νὰ μοῦ τὸ δώσετε καὶ ἐμένα νὰ τὸ διαβάσω, εἶπε μὲ τὴν γυναικείαν περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐδυνάμωνεν ἀκόμη περισσότερον ἡ μανία ἣν ἔχομεν ὅλοι ν' ἀνευρίσκωμεν τὸν ἑαυτόν μας ὑπὸ τὰ φανταστικὰ πρόσωπα τῶν μυθιστορημάτων.

— Εἶνε μερικὰ μέρη, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι ἐγράφησαν διὰ σᾶς ἐπίτηδες.

— Νὰ μοῦ τὰ σημειώσετε μὲ μιὰ 'νυχιὰ εἰς τὸ περιθώριον· αὔριον τὸ προσμένω τὸ βιβλίον.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ἡ ὁποία ἔγινεν εἰς τὸν κῆπον. Τὴν ἄλλην ἡμέραν μ' ἐπρόσμενεν ἀνυπομόνως διὰ νὰ τῆς φέρω τὸ βιβλίον. Ἐκτός τινων, τὰ ὁποῖα πράγματι ἐφηρμόζοντο εἰς τὸν χαρακτῆρά της, εἶχα σημειώσῃ καὶ πολλὰ διὰ νὰ τὴν πειράξω μόνον· τῆς ἀπέδιδα ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει. Ἐσημείωσα ἀκόμη καὶ μερικὰς ἰδέας ὡραίας τοῦ συγγραφέως, αἱ ὁποῖαι εἶχαν σχέσιν μὲ ἡμᾶς καί τινας ὑπαινιγμοὺς αἰσθημάτων.

Ὅταν μὲ εἶδε πάλιν ἡ Ἀμαρυλλὶς μοῦ εἶπε μὲ ὕφος προσποιημένης ἀδιαφορίας:

— Τὸ βιβλίον ποῦ μοῦ ἐδώκατε εἶνε ἀηδία· τὸ ἐδιάβασα ὅλον χθὲς τὴν νύκτα. Τὰ περισσότερα ποῦ ἔχετε σημειώσῃ δὲν τὰ ἐννόησα, οὔτε μοῦ ταιριάζουν ἐκτὸς ὀλίγων.

— Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπράσμενα πῶς θὰ μοῦ τὰ εἰπῆτε· θὰ ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω ποῖα εἶνε αὐτὰ ποῦ σᾶς ταιριάζουν.

Μετὰ δύο ἡμέρας, ὅταν ἔφυγα τὸ βράδυ, μοῦ ἔδωκε τὸ βιβλίον. Ποτὲ μεσαιωνοδίφης δὲν ἄνοιξε καὶ δὲν ἐξήτασε μὲ περισσοτέραν προσοχὴν πολύτιμον χειρόγραφον βιβλιοθήκης. Ἐπέρασα ὥραν ὁλόκληρον εἰς τὴν μελέτην τῶν παρενθέσεων, τῶν ἐρωτηματικῶν, τῶν θαυμαστικῶν, τὰ ὁποῖα ἡ μικρά της χεὶρ εἶχε χαράξῃ μὲ τὸ μολυβδοκόνδυλον. Ἐπρασπάθουν νὰ ψυχολογήσω ἐπὶ τῆς σημασίας αὐτῶν, ἐπὶ τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα τὴν ἔκαμον νὰ χαράξῃ ἕκαστον σημεῖον, καὶ ἐκοιμήθην ἀναπνέων τὴν γλυκεῖαν εὐωδίαν βιολέττας, τὴν ἀγαπημένην της αὐτὴν μυρωδιάν, τὴν ὁποίαν ἀνέδιδε τὸ βιβλίον ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν μου. Μετὰ τοῦτο τῆς ἔδωκα καὶ ἄλλα βιβλία καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συνεννοήσεως ἐξηκολούθησε. Ἂν κυττάξῃς τὰ βιβλία μου θὰ εὕρῃς πολλὰ ἀφανισμένα ἀπὸ τὸ μολυβδοκόνδυλόν της.

Ὅσον γελοῖον καὶ ἂν σοῦ φαίνεται αὐτό, ἐγὼ σοῦ ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἀπησχόλει εὐχαρίστως. Πρῶτον μοῦ ἤρεσε, διότι ὁ πατὴρ δὲν ἤξευρε τίποτε καὶ εἶχε τὸ θέλγητρον τοῦ μυστηρίου, δεύτερον διότι μοῦ ἐφαίνετο ὡραῖον ὅτι συνηντῶντο αἱ σκέψεις μας—ἴσως ἴσως τὰ αἰσθήματά μας—εἰς τὰ διάστιχα τρυφεροῦ ποιήματος, ἢ θελκτικῆς διηγήσεως· τελευταῖον, διότι ἐδοκίμαζα καὶ ἐξετίμων καθ' ἡμέραν περισσότερον διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων, τὴν ὀξύτητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν ἐκείνης.

Ἐννόησα ὅμως ὅτι ἦτο κάπως ῥιψοκίνδυνον τοῦτο, ὅταν μίαν πρωΐαν μετὰ παρατεταμένην σιωπὴν ἡ Ἀμαρυλλίς μοῦ εἶπεν ὡς ἀποτέλεσμα μακρᾶς σκέψεως:

— Ξεύρετε ὅτι πολλὰ ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ εἴχατε σημειώσῃ εἰς τὰ βιβλία σας εἶνε αἰνίγματα καί... θέλω νὰ μοῦ τὰ ἐξηγήσετε.

Νὰ τῆς τὰ ἐξηγήσω; ἢ λοιπὸν δὲν ἐννοοῦσε, δὲν ἐμάντευε τί ἐκρύπτετο μέσα εἰς αὐτά, καὶ ἂν δὲν ἐμάντευε θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν εἶχεν ἐννοήσῃ τὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μ' ἐνέπνεε—καὶ αὐτὸ ἦτο ἀδύνατον—ἢ τὰ ἐμάντευεν ὅλα καὶ ἐπίτηδες ἤθελε νὰ καταστήσῃ δύσκολον τὴν θέσιν μου ἀπέναντί της μὲ τὰς ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας προεκάλει.

Ἡ ἀφέλειά της ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχε μεταβληθῇ εἰς πονηρίαν. Διὰ μίαν στιγμὴν μοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ ῥίψω τὸν κύβον. Ἐπὶ τέλους, εἶπα, ὅλα αὐτὰ εἶνε σημεῖα συμπαθείας φανερᾶς πρὸς ἐμέ, ἂν δὲν εἶνε ἀποδείξεις ὑψίστης φιλαρεσκείας. Καὶ τότε ἐνθυμούμην χιλίας περιστάσεις

κατὰ τὸ διάστημα τῶν σχέσεών μας, τὰς ὁποίας ἄλλοι βεβαίως θὰ ἐξήγουν ὡς τεκμήρια ἀγάπης ἐκ μέρους της. Ἀλλὰ τὸ δύσπιστον λογικόν μου ἐξεγείρετο κατὰ τῆς εὐπίστου καρδίας, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ὁποῖα δι' ὀλίγον μ' ἐθαυκάλων μὲ ὄνειρα καὶ ἐλπίδας, ἐσκορπίζοντο εἰς στάκτην καὶ ἐξηγοῦντο ἓν πρὸς ἓν ὡς ἁπλαῖ συμπτώσεις ἢ παρεξηγήσεις ἢ ἀνοησίαι μου . . .

Ἐν τούτοις ἐκείνη ἐπέμενεν εἰς τὰς ἐξηγήσεις ὅπως ὠνόμαζεν αὐτάς. Εἶχε μάλιστα τὴν ὑπομονὴν ν' ἀντιγράψῃ ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία τὰ μᾶλλον ἄξια προσοχῆς ἐκ τῶν σημειωμένων, καὶ ὅταν ἐπροφασίσθην ὅτι δὲν ἐνθυμούμην πλέον τί εἶχα σημειώσῃ, μοῦ ἔδωκε τὸ μικρὸν καλλιγραφημένον τετράδιόν της, διὰ νὰ τῆς τὸ ἀποδώσω μὲ τὰς ἐξηγήσεις μου.

Δὲν ἠξεύρω πῶς τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς μίαν στιγμὴν μεθυσμένος ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν χειρογράφων της, ἐπῆρα καὶ ἔγραψα τὰς ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας ἐζήτει. Καὶ τί ἄλλο ἠμποροῦσαν νὰ εἶνε αἱ ἐξηγήσεις αὐταὶ παρὰ πλήρης ἐξομολόγησις τῶν αἰσθημάτων μου; Ἐνθυμοῦμαι πῶς ἤρχιζα:

«Θέλετε ἐξηγήσεις; Διατὶ δὲν σᾶς ἀρέσκει νὰ πλάττετε, νὰ ὑποθέτετε, νὰ μαντεύετε, ἀλλ' ἐπιζητεῖτε πλήρη τὴν ἀποκάλυψιν; Διατὶ προτιμᾶτε τῆς γλυκείας καὶ σκιερᾶς ὥρας τοῦ λυκαυγοῦς τὴν θερμήν, τὴν πνιγηρὰν μεσημβρίαν; Εἶνε συνήθως τόσῳ καυστικὸς τῆς ἀληθείας ὁ ἥλιος· διατὶ δὲν ἀποφεύγετε τὰς ἀκτῖνάς του; Ἄλλως τε τί θέλετε νὰ σᾶς ἐξηγήσω;»

Καὶ ἤρχιζα κατόπιν νὰ ἐκτυλίσσω ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον μ' ἐνέπνευσεν, ἀνάλογον πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως ἥτις μᾶς περιέβαλλε. Δὲν εἶχα οὔτε ἀξιώσεις, οὔτε παρακλήσεις καὶ ἱκεσίας, ἐκράτουν μέχρι τέλους ὑψηλοφροσύνην· αὐτὸ εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἔλεγα μόνον ὅτι ἀπόφασιν εἶχα νὰ φύγω διὰ νὰ τῆς ἀποδώσω τὴν γαλήνην, τὴν ὁποίαν ἦλθα νὰ ταράξω ἐπὶ στιγμήν, ὅπως ὁ λίθος ὁ ῥιπτόμενος εἰς τὰ νερὰ ἠρεμούσης θαλάσσης—εἶχα βλέπεις καὶ εἰκόνας!.

Ὁ ἐπίλογος μου ἦτο αὐτός:

«Μίαν τελευταίαν παράκλησιν σᾶς ἀποτείνω: ἂν εἶσθε πλέον εὐμενὴς πρὸς ἐμέ, παρ' ὅσον νομίζω, κρύψατε τὴν εὐμένειάν σας, προσποιηθῆτε ἀδιαφορίαν, μὴ κλονήσητε τὴν ἀπόφασίν μου διὰ τῆς ἀγαθότητός σας—ἴσως θὰ μετανοήσωμεν καὶ οἱ δύο κατόπιν... Ἀλλ' ἂν πάλιν εἶσθε ψυχρὰ καὶ ὑπερήφανος καὶ ἂν αἱ ἐξομολογήσεις αὐτὰ πληγώσωσι κατά τι τὴν ἀξιοπρέπειάν σας, καὶ ἂν μὲ κατακρίνετε καὶ μὲ καταδικάσετε ἐνδομύχως ἐπὶ τῇ τόλμῃ—ὤ! χάριν! μὴ ἀποδείξετε τοῦτο πρὸς ἐμέ, ὑπομείνατε, προσποιηθῆτε τοὐλάχιστον ἀδιαφορίαν, μὴ φαρμακεύσετε τὰς ὀλίγας ἡμέρας, τὰς ὁποίας θὰ διέλθω ἀκόμη πλησίον σας. Εἰς Σᾶς κληρονομεῖ ἡ καρδία μου ὅλην τὴν εὐτυχίαν ἧς ἀποστερεῖται. Εἰς Σᾶς ὀφείλει τὴν λατρείαν τῆς φύσεως, ἣν ἠγνόει ἄχρι τοῦδε, εἰς σᾶς ὀφείλει τὴν ἀγάπην τῆς εἰρήνης, τῆς ἀθορύβου καὶ γαληνιαίας ζωῆς, εἰς Σᾶς ὀφείλει ὅλα τὰ αἰσθήματα ἅτινα βλαστάνουσιν ἐκ τούτων: τὴν τιμήν, τὴν ἀρετήν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τόσους φρουροὺς ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἐκεῖ, ὅθεν διῆλθε ἡ μορφή σας, ἐκεῖ, ὅθεν διῆλθε τὸ ἄρωμα τῆς ἀγάπης σας, οὐδὲν αἴσθημ' ἀνάξιον θὰ εἰσχωρήσῃ πλέον.—Εἴθε νὰ διέλθητε μακράν μου τόσα ἔτη εὐτυχίας, ὅσας στιγμὰς εὐτυχίας διῆλθον ἐγὼ πλησίον σας.»

Ἀπεφάσισα ὁριστικῶς νὰ δώσω τὴν ἔγγραφον αὐτὴν ἐξομολόγησιν. Ἡ ἀμφιβολία ἔχει βέβαια τὰ θέλγητρά της, ἀλλ' ἐπὶ τέλους γίνεται ἀληθινὸν μαρτύριον. Ἔπρεπε νὰ καθαρισθῇ ἡ θέσις μου, ἡ ὁποία μοῦ ἐφαίνετο καὶ κἄπως γελοία ἐπὶ τέλους. Ἀλλὰ τὴν ὥραν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ τῆς δώσω τὸ περίφημον χαρτὶ μαζὶ μὲ τὸ τετράδιόν της ἔξαφνα μετενόησα. Ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ἀνάξιον ἐμοῦ, πρόστυχον, ὅτι δὲ ἀντὶ νὰ καθαρίσῃ τὴν θέσιν μου τὴν ἔκαμνεν ἀκόμη δυσκολωτέραν. Ἐκείνη ἐπέμεινε παρακαλοῦσα καὶ προστάττουσα ἐναλλάξ, ἀλλ' ἐγὼ ἔμεινα ἄκαμπτος, ὥστ' ἐπὶ τέλους ὠργισμένη μοῦ εἶπε:

— Πολὺ καλά, λυποῦμαι μόνον ὅτι ἐταπεινώθηκα τόσον, ὥστε νὰ σᾶς παρακαλέσω, ἐνῷ ποτέ μου δὲν παρεκάλεσα ἄνθρωπον.

Αὐτὰ ἔγειναν νύκτα εἰς τὸν ἐξώστην, ἐνῷ ὁ πατήρ της φοβούμενος τὸ νυκτερινὸν ψῦχος ἐκάθητο μέσα. Ἅμα μοῦ εἶπε ξηρὰ ξηρὰ τὰ τελευταῖα λόγια ἐμβῆκε κ' ἐκάθησε κοντά του καὶ μετ' ὀλίγον χωρὶς νὰ με χαιρετίσῃ ἐπῆγε κ' ἐκοιμήθη.

Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὸ δωμάτιόν μου, πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς πειρασμοῦ ἔσχισα τὸ χαρτί. Ἤμην τόσον εὐχαριστημένος διότι ὁ λογισμὸς ἐνίκησε τὸ αἴσθημα, ὥστε δὲν ἐσυλλογίσθην τὸ κάκιωμα τῆς Ἀμαρυλλίδος· εἶχα ἄλλως τε συνειθίσῃ πλέον εἰς αὐτά. Τὰ μετὰ ταῦτα δὲ μ' ἔπεισαν ὅτι πολὺ καλὰ ἔκαμα καὶ δὲν ἔδωσα τὴν γελοίαν ἐκείνην ἐγκύκλιον. Ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς, τέσσαρας ἡμέρας ἐπῆλθεν ἡ καταστροφὴ ὅλων μου τῶν ὀνείρων καὶ τῶν ἐλπίδων, διότι χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω αἱ ἐλπίδες εἶχαν φυτρώσῃ πυκναὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.—Αἱ ἐλπίδες, βλέπεις, εἶνε φυτὰ τὰ ὁποῖα φυτρώνουν χωρὶς νὰ τὰ σπείρῃ κανείς.

Θ'.

Τὴν Κυριακὴν εἶχε προσκεκλημένους ὁ κ. Ἀναστάσιος τὸν ἔπαρχον καὶ τὸν εἰρηνοδίκην· ἐπρόκειτο νὰ ἔλθουν ἀπὸ τὸ πρωῒ καὶ νὰ περάσουν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰς τὸ κτῆμά του, τὸ ὁποῖον εἶχαν τόσην ἐπιθυμίαν νὰ ἰδοῦν.

Ἐπῆγα πρωὶ πρωὶ εἰς τοῦ γείτονός μου, καθὼς μὲ εἶχε παρακαλέση, διὰ νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον ἕως τὰ σύνορα τοῦ κτήματός του καὶ νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐκεῖ τοὺς ξένους, τοὺς ὁποίους ἐπρόσμενε.

Τὸν εὗρῆκα μόνον εἰς τὸν κῆπον. Δὲν ἐρώτησα περὶ ἐκείνης· ὑπέθετα πολὺ φυσικὰ ὅτι δὲν θὰ ἤρχετο μαζί μας. Καθ' ὁδὸν ὅμως ὁ σύντροφός μου μοῦ εἶπε:

—Τί ὡραία αὐγὴ ἡ σημερινή· μοσχοβολοῦν τὰ πεῦκα λουσμένα ἀπὸ τὴν δροσιά... κρῖμα ποῦ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἔλθῃ μαζί καὶ ἡ κόρη μου!...

Ὑπέθεσα ὅτι θὰ εὑρῆκε καμμίαν πρόφασιν νὰ μὴν ἔλθῃ διὰ νὰ μοῦ κάμῃ πάλιν τὴν θυμωμένην:

— Μήπως ~~εἶνε κακοδιάθετη~~; ἠρώτησα.

— Τί; δὲν 'ξεύρετε πῶς ἡ Λέλα ἡ μικρούλα εἶνε ἄρρωστη, πῶς τὴν νύκτα ἦτον ἄσχημα καὶ ἐξενύκτισεν ἐκεῖ;

Ἡ Λέλα εἶνε ἡ μικροτέρα κόρη τοῦ ἐπιστάτου του, τεσσάρων ἐτῶν ἀγγελάκι· τὸ ἔχει βαπτίσῃ ἡ Ἀμαρυλλὶς καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς της Ἑλένης. Δὲν ἀγαπῶ πολὺ τὰ παιδιά, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ παιδὶ εἶχα—κ' ἔχω ἀκόμη—ἔκτακτον ἀγάπην. Ἐκτὸς ὅτι ἔχει φυσιογνωμίαν τόσον εὐγενῆ: ξανθό, ῥοδοκόκκινο, μὲ γλυκὰ καστανὰ ματάκια, ποῦ νομίζεις πῶς ἐγεννήθηκε ὄχι ἀπὸ χωρικούς, ἀλλὰ πολὺ ἀνωτέρας τάξεως γονεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποίαν τὸ περιβάλλει ἡ Ἀμαρυλλὶς θαρρῶ πῶς τὸ κάμνει ἀκόμη συμπαθητικώτερον—εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον. Δὲν τὸ ἀγαπᾷ· τὸ λατρεύει. Αὐτὴ τὸ ἐνδύει, αὐτὴ τὸ φροντίζει εἰς πολλὰ ἄλλα ἀκόμη 'σὰν ἀληθινὴ μητέρα. Ἐννοεῖς βέβαια πόσον τὴν ἀγαπᾷ κ' ἐκεῖνο! Ὅταν δὲν θέλῃ νὰ κάμῃ τίποτε, μόνον μὲ τὸ ὄνομά της πείθεται, καὶ ἂν τὸ ἐρωτήσῃς ποῖον ἀγαπᾷ, θὰ εἰπῇ πρώτην ἐκείνην καὶ ἔπειτα τὴν μητέρα του, καὶ τὸν πατέρα του. Ἂς μὴ τὸ κρύπτω, πρὸ πάντων ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ἀγαπᾷ ἐκείνη τὸ παιδὶ αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ τὸ ἀγαπήσω. Ἐνόμιζα ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἀγάπη της καὶ ἡ ἀγάπη μου συνενωμέναι ἐπάνω εἰς τὸ ἀθῷον αὐτὸ πλάσμα ἔσμιγαν καὶ ἔκαμναν μίαν μόνην ἀγάπην ἁγνήν, ὅπως αὐτό. Πολλαῖς φοραῖς ὅταν, ἐνῷ τὸ κρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκαλιά της τῆς ἔφευγε καὶ ἤρχετο εἰς ἐμένα, μοῦ ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ μοῦ ἔφερε κάτι τι, ἕνα κομματάκι ἀγάπην, καὶ τὸ ἔσφιγγα 'ς τὴν καρδιά μου καὶ μὲ τὰ χείλη μου ἐμάζευα ἀπὸ τὰ μαγουλάκια του, ἀπὸ τὰ μάτια του, ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅλα τὰ φιλιὰ ποῦ τοῦ εἶχε δώσῃ πρὸ ὀλίγου ἐκείνη!

Αὐτὸ τὸ παιδὶ λοιπὸν ἦτον ἄρρωστον καὶ εἶχε κάμῃ τὴν Ἀμαρυλλίδα νὰ ἀγρυπνίσῃ κοντά του! Ἡ εἴδησις τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ ἀνησύχησε, δὲν ἔβλεπα τὴν ὥραν πότε νὰ ἐπιστρέψωμεν διὰ νὰ ὑπάγω νὰ τὸ ἰδῶ.

Οἱ ἀναμενόμενοι δυστυχῶς μᾶς ἔκαμαν ἀρκετὴν ὥραν νὰ μείνωμεν καπνίζοντες καὶ συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ γείτονός μου κάτω ἀπὸ μίαν κουκουναριάν. Τέλος πάντων ἐπρόβαλαν μέσα ἀπὸ τὸ δάσος... Δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ σοῦ τοὺς περιγράψω μὲ δύο λόγια: Ὁ ἔπαρχος Κεραμέας ἐκ Μάνης εἶνε ὑψηλὸς καὶ εὔρωστος, πενῆντα ἐτῶν ἄνθρωπος μὲ φυσιογνωμίαν συνηθισμένην, ἀγαθὴν καὶ προσηνεστάτην. Τὸν ἀδικεῖ ὅμως τὸν εὐλογημένον ἡ μανία τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κομψεύεται σύμφωνα τάχα μὲ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματός του. Φαντάσου ὅτι μᾶς ἦλθε μὲ ὑψηλὸν καπέλλον τῆς ἐποχῆς τοῦ Συντάγματος, μὲ ῥεδιγκόταν ἄλλοτε μαύρην, μὲ πανταλόνι κίτρινον ἀνοικτόν, γυαλιὰ καπνισμένα, λαιμοδέτην πράσινον ὡσὰν γουστερίτσα καὶ γάντια βυσσινιά... μάλλινα, ὁ χριστιανὸς μέσ' τὸ καλοκαῖρι! Ὁ εἰρηνοδίκης πάλιν Μανωλάκης νησιώτης εἶνε τὸ ἀντίθετον: κυνικὸς φιλόσοφος μ' ἕνα καπέλλον ψάθινον τῶν τριάντα λεπτῶν, χωρὶς λαιμοδέτην μὲ φορέματα καννάβινα καὶ μὲ τσαρούχια· εἶνε κοντός, ἰσχνὸς καὶ ἡ φυσιογνωμία του εἶνε φυσιογνωμία ἰσραηλίτου.

Ὁ κ. ἔπαρχος ἦτο ἔφιππος, ἀλλ' ὁ νομομαθὴς συνοδοιπόρος του ἠκολούθει ἐπὶ ὄνου πλαγίως καθήμενος. Μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς αὐτοὶ μὲν ἐβράδυνον τὸ βῆμα ὀλίγον, ἡμεῖς δὲ ἠκολουθήσαμεν πεζῇ καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπίτι. Μετ' ὀλίγον κατώρθωσα νὰ ἐκφύγω τέλος πάντων, κ' ἐπῆγα εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἐπιστάτου, τὸ ὁποῖον εἶνε κοντὰ εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἰδιοκτήτου. Τὸ σπίτι εἶνε χαμηλόν, ἰσόγειον, ὀλίγον καλλίτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριατόσπιτα. Ἔσπρωξα σιγὰ τὴν κλεισμένην θύραν καὶ ἐμβῆκα. Ἐννοεῖς ὅτι δὲν ἔχει οὔτε προθαλάμους, οὔτε περάσματα· ἀπὸ τὸν δρόμον εὑρίσκεται κανεὶς εὐθὺς εἰς τὸ μονάκριβον δωμάτιον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει δι' ὅλα.

Τὸ πρῶτον πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον προσήλωσα τὰ μάτια μου, ἅμα ἐμβῆκα ἐλαφρά, ἦτον ἐκείνη. Ἐκάθητο εἰς ἕνα χαμηλὸν ξύλινον σκαμνὶ καὶ ἐκρατοῦσε τὸ παιδὶ κοιμισμένον εἰς τὰ γόνατά της. Ἦτον ἀκτένιστη, ξαγρυπνισμένη, τὰ μάτια της μάλιστα ἦσαν τόσον κόκκινα, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι εἶχε κλαύσῃ. Ποτὲ ἡ μορφή της δὲν μοῦ ἐφάνη ὡραιοτέρα. Τώρα χωρὶς κανένα στολισμόν, χωρὶς καμμίαν χάριν, τώρα ὅταν εἶχε καταθέσῃ ὅλα τὰ ὅπλα τῶν θελγήτρων της, κάτω ἀπὸ τὴν μαύρην ἐκείνην ὀροφήν, ἀνέμεσα εἰς τὰ βάναυσα σκεύη, τὰ ὁποῖα ἦσαν τριγύρω της, μὲ τὸ ἄρρωστον παιδὶ εἰς τὴν ἀγκαλιά, τώρα ἡ ὡραιότης τῆς ψυχῆς ἐξεχύνετο ἐλευθέρα καὶ περιέβαλλε τὴν κεφαλήν της μὲ τὴν χρυσῆν ἐκείνην στεφάνην, μὲ τὴν ὁποίαν ζωγραφίζουσι τὰς κεφαλὰς τῶν ἀγγέλων.

Μὲ ὑπεδέχθη μὲ γλυκὺ μειδίαμα, ὡς νὰ εὐχαριστήθη, διότι ἦλθα κ' ἐγὼ νὰ ἰδῶ τί κάμνε

τὸ ἀγαπημένον της. Ἐρώτησα πῶς εἶνε.

— Τώρα εἶνε καλλίτερα, ἥσυχον· τὴν νύκτα ὅμως ἦτον πολὺ βαρειά, εἶχε πυρετὸν φοβερὸν καὶ παραμιλοῦσε. Τὸ καϋμένο! νὰ ξεύρατε πῶς σᾶς ἀγαπᾷ; Εἰς τὰ παραμιλητά του ἔλεγε συχνὰ τὸ ὄνομά σας.

— Καὶ ἡ μητέρα του ποῦ εἶνε;

— Ἐπῆγε εἰς τὴν βρύσιν μιὰ στιγμή. Ἅμα ἔλθῃ θὰ τῆς τὸ ἀφήσω καὶ θὰ 'πάγω νὰ ἐνδυθῶ. Ἔχομεν καὶ ἀνθρώπους σήμερα, καὶ δὲν ἔχω καθόλου ὄρεξιν... ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Δὲν ἔκλεισα 'μάτι ὅλην τὴν νύκτα.

Τὸ παιδὶ ἔξαφνα ἐταράχθη καὶ τὰ χείλη του τὰ κοιμισμένα ἐψιθύρισαν δύο λόγια: τὸ ὄνομά της καὶ τ' ὄνομά μου. Ἔτσι μαζὶ τὰ δύο ζευγαρωμένα εἰς τὸ στόμα του δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἐφάνηκαν ὡσὰν χρησμός, προφητεία τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἀνετρίχιασα...... Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἔσκυψε καὶ ἤγγισε τὰ χείλη της εἰς τὸ μέτωπόν του:

— Ὁ πυρετὸς ὀλιγοστεύει, εἶπε σιγαλά, ἂν πέσῃ ἀργότερα νὰ τοῦ δώσωμεν κιννίνον.

Ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ἦλθεν ἡ μητέρα του λυπημένη, ἀγρυπνισμένη κ' ἐκείνη, ἀλλ' ὄχι περισσότερον ἀπὸ τὴν Ἀμαρυλλίδα. Αἱ δύο γυναῖκες ἔβαλαν ἐλαφρὰ τὸ παιδὶ εἰς τὴν μονόξυλον σκαλιστὴν σκάφην, ἡ ὁποία χρησιμεύει ἀντὶ λίκνου εἰς τοὺς χωρικούς, καὶ ἡ μητέρα ἄρχισε νὰ τὴν κινῇ διὰ τοῦ γυμνοῦ ποδός· ἡμεῖς δ' ἐξήλθομεν.

— Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, μοῦ εἶπε, τί ἀνησυχίαν ἐπέρασα ἀπόψε· μοῦ ἐφαίνετο ἀτελείωτη ἡ νύκτα, μιὰ στιγμὴ μάλιστα ἐνόμισα πῶς θὰ ξεψυχήσῃ τὸ παιδὶ εἰς τὴν ἀγκαλιάν μου. Καὶ δύο δάκρυα ὡσὰν διαμαντάκια ἀνέβηκαν εἰς τὰ μάτια της.

— Ὁ φόβος σας ἦτον ἄδικος, εἶπα μὲ φωνὴν συγκεκινημένην, ἐν ὅσῳ τὸ ἐκρατούσατε σεῖς τὸ παιδὶ δὲν εἶχε φόβον ν' ἀποθάνῃ.

— Μπᾶ, εἶπε μειδιῶσα, πῶς σᾶς ἦλθεν αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Δὲν εἶνε ἰδική μου ἰδέα δυστυχῶς, εἶνε τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶπε:

Μὴν κλαῖς, μάννα καλότυχη, μὴ σκύφτῃς λυπημένη,
Καὶ τὸ παιδί σου τἄρρωστο θὰ ζήσῃ—δὲν πεθαίνει!
Γιατὶ κι' ἂν ἔρθῃ ὁ ἄγγελος δὲν θὰ σ' τὸ πάρῃ, ὄχι,
Σὰν δῇ πῶς ἄλλος ἄγγελος 'ς τὴν ἀγκαλιά του τὤχει.

— Τί εὔμορφοι στίχοι! νὰ μοῦ τοὺς 'πῆτε, διὰ νὰ τοὺς γράψω κάποτε.

Ἐκείνη ἐπῆγε νὰ ἐνδυθῇ κ' ἐγὼ ἐπῆγα νὰ εὕρω τὸν κ. Ἀναστάσιον καὶ τοὺς ξένους του. Εἶχαν ἀρχίσῃ ζωηρὰν συζήτησιν ἐπὶ φιλοσοφικῶν θεμάτων, φαίνεται, διότι ἀκριβῶς τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ εἰρηνοδίκης ἐδημηγόρει:

— Ἡ σῆψις παράγει τὴν ζωήν· ὁ σπόρος τοῦ σίτου σήπεται εἰς τὸ χῶμα εἰς ὡρισμένον βαθμὸν διὰ νὰ βλαστήσῃ. Καὶ ἄλλο παράδειγμα ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου· τὸ τυρὶ ὅταν χαλάσῃ παράγει πλῆθος σκωλήκων, πλῆθος ζωντανῶν ὄντων, καὶ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα γεννοῦν κώνωπας καὶ ἀκόμη περισσότερον βατράχους.

Δὲν ἔλαβα μέρος εἰς τὴν συζήτησιν, ἐννοεῖται, καὶ οὔτε ἤκουα κἄν· ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου εἶχα τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμαρυλλίδος ἐντελῶς διάφορον καὶ πολὺ ὡραιοτέραν παρὰ πρίν!

Εὐτυχῶς τὸ παιδὶ ἔγεινε καλά, καὶ ἡ ἡμέρα δὲν ἐπέρασεν ἄσχημα, ὅταν προσετέθη καὶ ἐκείνη εἰς τὸν κύκλον μας. Τὸ δὲ βράδυ οἱ φιλοξενούμενοι ὑπάλληλοι ἔφυγαν καλοθρεμμένοι καὶ καλοποτισμένοι ἀπὸ τὸν ὀρνιθῶνα καὶ τὴν οἰναποθήκην τοῦ ἰδιοκτήτου.

[Ἕπεται τὸ τέλος.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ συγκίνησις τῶν ὑπὸ δουλείαν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς διετάχθη νὰ βαδίσῃ εἰς τὰ σύνορα. Πόσας κρυφὰς ἐλπίδας ἀνεβίβασεν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀνταραχθείσης καρδίας των εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ἄκουσμα τοῦτο! Χιλιάδες ὑπάρξεων ἀναμένουν μὲ λαχτάραν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ εὐάγγελον πυροβόλημα, ὅπερ φονεῦον τὸν πρῶτον ἐχθρὸν θὰ διαρρήξῃ τὸ βαρύ, ἀκίνητον, χαμηλὸν ὡς θόλος *μπουδρουμίου*, σύννεφον τῆς τυραννίας, ὅπερ πιέζει μέχρις ἀποπνιγμοῦ τὰ στήθη καὶ τοῦ ὁποίου ἄνωθεν ἐκτείνεται αἴθριος, ἀπέραντος ὁλογάλανος ὁ οὐρανός,—ὅπου δύναται νὰ πτερυγίζῃ ἀδέσμευτος ἡ ψυχή... Ὢ! πόσον ποθοῦν τὴν ἐλευθερίαν οἱ δυστυχεῖς σκλάβοι! Τινὲς μασσῶσι μὲ πεῖναν ψιχία τινὰ αὐτῆς, ἄλλοι, οἱ πλεῖστοι, στεροῦνται ταύτης ὁλοσχερῶς, πένητες ἀποροῦντες τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἐν ᾧ οἱ ἐντεῦθεν τῶν συνόρων δαπανῶσιν αὐτὴν ἀπερισκέπτως καὶ πολλάκις ἐν οὐ δέοντι, ὡς ἄσωτος υἱὸς περιουσίαν ἐν μόχθοις πατρικοῖς ἀποκτηθεῖσαν. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀγαπῶσι διαπύρως τὴν ἐλευθερίαν οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες ἀφ' οὗ ἡ καρδία των στάζει αἷμα καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν κακώσεων καὶ τῶν ἐξευτελισμῶν, ἀφ' οὗ ὁ πατὴρ μετὰ τῆς ζωῆς μεταβιβάζει εἰς τὰ τέκνα του καὶ τὴν δουλείαν ἐπὶ γενεάς, ὡς οἱ δοῦλοι τῆς Ἀφρικῆς τὰς ἁλύσεις, ἀφ' οὗ μετὰ τὸ προπατορικὸν τοῦτο ἁμάρτημα δὲν ἀνέτειλε καὶ αὐτοῖς χαρμόσυνος ἡμέρα Ἀναστάσεως; Ἂν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἡμῶν, οἱ εἰς ἔκτακτον συγκληθέντες σύνοδον διὰ τὸ κρισιμώτατον τῶν καιρῶν, πρὶν καθήσωσιν ἐπὶ τῶν ἑδωλίων αὐτῶν, εἶχον περιέλθει τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἤπειρον, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἄλλας ἐμπνεύσεις θ' ἀπέφερον, ἄλλους πόθους, πόθους χιλιάδων ψυχῶν ἐν ὀδύνῃ, θὰ διηρμήνευεν ἡ γλῶσσά των,

ἄλλως θὰ ἔδρων. Φεῦ! οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες δὲν ἐνθυμοῦνται ὅσον πρέπει τοὺς δυστυχεῖς ὑποδούλους, τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἐκτὸς τῆς θύρας, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ Ἕλληνας. Ἁπλῶς ὅπως ἀνακαλέσωμεν αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν μνήμην των, δημοσιεύομεν τὸ ἑπόμενον ἡμερολόγιον.

Ἐν. . . . . 3 Ἰανουαρίου 1878.

Δέκα Κιρκάσιοι ἀπὸ τὸ *Τσερκεζοχώριον* ἐλθόντες νὰ ψωνίσουν ἐδῶ, ὡς συνήθως, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσουν ἔθραυσαν τὰς θύρας σταύλων τινῶν καὶ ἔκλεψαν ὀκτὼ ἵππους χριστιανῶν· προσεπάθησάν τινες νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, ἀλλ' οἱ Κιρκάσιοι ἔστρεψαν ἀμέσως κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα των, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν χωρίζονται. Μέγας θόρυβος εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ κρότος πετάλων. Ἕως ὅτου ἀφήσῃ ὁ *καϊμακάμης* τὴν ἀνάλγητον ἀπάθειάν του, ἕως ὅτου διατάξῃ τοὺς νωθροὺς *ζαπτιέδες* νὰ κινηθοῦν, οἱ Κιρκάσιοι ἔγειναν ἄφαντοι ἐπὶ τῶν ταχυπόδων ἵππων των μετὰ τῶν κλαπέντων. Μεγάλη ἀνησυχία κατέχει ὅλους.

4 Ἰανουαρίου.

Ὁ πλοίαρχος ἑνὸς πλοιαρίου σήμερον φθάσαντος ἐξ Ἀγαθουπόλεως φέρει θλιβερὰ μηνύματα. Φοβεραὶ σφαγαὶ χριστιανῶν ἔγειναν εἰς τὴν Καβάρναν. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς παντοῦ ὀπισθοχωρεῖ πρὸ τῶν Ῥώσων, τὰ δὲ ἄτακτα αὐτοῦ στίφη, οἱ Μπασιμπουζοῦκοι, οἱ Ζεϊμπέκαι οἱ Κιρκάσιοι ὅπου διέλθουν σφάζουν, καίουν, ἀτιμάζουν. Φόβος καὶ κατήφεια κατέλαβε τὴν πόλιν μας. Τὴν ἑσπέραν ἔρχονται καὶ ἄλλαι ζοφερώταται εἰδήσεις. Οἱ Τοῦρκοι ὀπισθοδρομοῦν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. . . Ἡ συμφορὰ μᾶς πλησιάζει. Ἡ πόλις μας ἂν ὀχυρωθῇ καλῶς δύναται ν' ἀντισταθῇ. Περιβάλλεται ἀπὸ τεῖχος βυζαντινῆς ἐποχῆς καταρρεῦσαν μὲν πολλαχοῦ ἀλλ' ὅπως δήποτε προφυλάσσον τὴν πόλιν, περιορίζεται δ' ἑκατέρωθεν ἀπὸ δύο ποτάμια τὰ ὁποῖα πεζοὶ δὲν δύνανται νὰ διαβῶσι καὶ τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὡς μακραὶ τάφροι. Οἱ ἐχθροὶ κυρίως ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ τείχους εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθουν· ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὁ μέγας κίνδυνος. Ἀποφασίζεται νὰ κλεισθῇ κατεσπευσμένως. Ἄνδρες, παιδία τρέχουν, μεταφέρουν ξύλα, λίθους, χῶμα. Ἡ πύλη ἐκτίσθη. Ἡ συγκοινωνία μας μὲ τὸν ἄλλον κόσμον διεκόπη· ἀλλ' ἆρά γε ὀχύρωμα ἐκτίσαμεν ἢ τὸν τάφον μας; . .

5 Ἰανουαρίου.

Ποιμὴν ἀσθμαίνων φθάσας ἀναγγέλλει ὅτι εἶδεν ἀρκετοὺς Κιρκασίους, νὰ ἔρχωνται πρὸς τὴν πόλιν μας. Ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν σφαγῶν, ἀπὸ τὴν προχθὲς διαγωγήν των, ὅλοι ὁρμεμφύτως ἐννοοῦμεν ὅτι ἔρχονται νὰ διαρπάσουν, ἢ καὶ χεῖρόν τι νὰ πράξουν. Ὄχι, δὲν πρέπει νὰ εἰσέλθουν!—Ἔρχονται οἱ Τσερκέζηδες!...δρομαίως τρέχων φωνάζει τις εἰς τὴν ἀγοράν. Σ' τ' ἄρματα! Πολλοὶ ἁρπάζουν τὰ ὅπλα των καὶ σπεύδουν παρὰ τὴν κτισθεῖσαν πύλην, ἥτις εἶναι ἀπέναντι ἀκριβῶς τῆς ὁδοῦ. Ἐπλησίασαν· τοὺς διακρίνομεν· ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς μετρήσωμε- εἶναι εἴκοσι, ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ τουρκικὸν νεκροταφεῖον. Ὅλων αἱ καρδίαι κτυποῦν, ὅλοι δέ, καὶ οἱ γενναιότεροι, εἶναι ὠχροὶ ἐν ᾧ μία φωνή, ὑποτρέμουσα καὶ αὐτή, τοὺς διατάσσει νὰ μὴ πλησιάσουν περισσότερον. Οἱ πολεμισταί, βλέπετε, δὲν κατασκευάζονται κατὰ παραγγελίαν, ὡς ὑποδήματα.

Οἱ Κιρκάσιοι ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἀρχίζουν τὸ πῦρ· εἶναι ὅλοι ὡπλισμένοι μὲ ὅπλα Μαρτίνη, τὰ ὁποῖα τοῖς εἶχε δώσει ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις· εἶναι θαυμάσιοι σκοπευταὶ ἀλλ' αἱ βολαί των ἢ κτυποῦν ἐπὶ τῶν πετρῶν τοῦ τείχους ἢ διέρχονται ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας· τὰς ἀκούομεν νὰ συρίζουν. Οἱ κάτοικοι ἀπαντῶσι γενναίως μὲ τοὺς *σισανέδες* των· ἐφ' ὅσον πυροβολοῦν λαμβάνουν θάρρος· αἴφνης δισταγμόν τινα καὶ σύγχυσιν διακρίνομεν εἰς τοὺς Κιρκασίους· τί συμβαίνει; ἐπληγώθη εἷς ἵππος καὶ μετὰ τοῦτον εἷς Κιρκάσιος· παύουν διὰ μιᾶς οἱ πυροβολισμοί των· οἱ ἐπιδρομεῖς ἀναχωροῦν βραδέως μετὰ τῶν τραυματιῶν των.

Τὴν στιγμιαίαν ἀνακούφισίν μας διαδέχεται ἄκρα ἀγωνία· ὅλοι γνωρίζομεν τὸ ἀγέρωχον καὶ αἱμοχαρὲς τῶν Κιρκασίων· θὰ ἐπιστρέψουν ἀφεύκτως περισσότεροι, τὴν νύκτα ἴσως· θὰ τὸ κάμουν ζήτημα φιλοτιμίας· καὶ ἂν εἰσέλθουν; φρίττομεν μόνον ἀναλογιζόμενοι τί δύνανται νὰ πράξουν μὲ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν λύσσαν τῆς ἐκδικήσεώς των· συναισθανόμεθα ὅτι ἄρχεται δι' ἡμᾶς φοβερὰ πάλη, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ νὰ κερδίσωμεν τὴν ζωὴν ἑκάστης ἡμέρας πρέπει νὰ τὴν κατακτήσωμεν μὲ τὸ ὅπλον εἰς τὴν χεῖρα· ἂν θέλωμεν νὰ ζήσωμεν ἀνάγκη νὰ ἑτοιμασθῶμεν πρὸς γενναίαν, μέχρις ἐσχάτων, ἀντίστασιν· καὶ τοῦτο πράττομεν· συστηματοποιεῖται ἡ ἄμυνα· ἀνεγείρονται *τάμπιαι* μὲ λίθους καὶ χῶμα καὶ χαραβόξυλα, εἰς τὰ καταρρεύσαντα τοῦ τείχους μέρη.

Ὅσον πλησιάζει ἡ νὺξ τόσον κορυφοῦται ἡ ἀγωνία· ὢ! πόσον ἀργὰ περοῦν αἱ ὧραι αὗται τῆς φοβερᾶς προσδοκίας! Κανεὶς δὲν κατακλίνεται εἰς τὴν κλίνην του· ἄνδρες καὶ γυναῖκες φοροῦν τὰ ἐνδύματα τῆς ἡμέρας καὶ κλείουν στιγμάς τινας τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς ὕπνον τεταραγμένον ἐπὶ ἑνὸς ἀνακλίντρου ἢ μιᾶς καθέκλας· ὅλοι φέρουν ἐπ' αὐτῶν ὅ,τι πολύτιμον ἔχουν· στρέφω κ' ἐγὼ καὶ παρατηρῶ μὲ μακρὸν βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ τὸ δωμάτιόν μου· τοιαύτην ὥραν αὔριον ποῦ θὰ εἶμαι; θὰ ζῶ ἢ θὰ κεῖμαι ἐσφαγμένος; ἠξεύρω καὶ κολυμβῶ καλά, καὶ ἂν εἰσέλθῃ ὁ ἐ-

χθρὸς ἠμπορῶ νὰ πηδήσω εἰς τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ τὸ ψῦχος εἶνε δριμύτατον καὶ πυκνὴ πίπτει χιών· καὶ ἂν οἱ Κιρκάσιοι δὲν ἐμποδίσουν τοὺς φεύγοντας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμίου, καὶ ἂν δὲν τοὺς πυροβολήσουν, καὶ ἂν διαφύγω, τί θ' ἀπογίνω; θὰ ἐκπνεύσω παγωμένος ὄπισθεν βράχου τινός, ἢ θ' ἀποθάνω ἀπὸ τὴν πεῖναν. Εἷς φίλος μου θέλων νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικήν μου κατεσκεύασε δύο μικροὺς σάκκους τοὺς ὁποίους ἐγέμισε μὲ ἄλευρον, ἔχει ἕτοιμα καὶ δύο χολοκύθια γεμάτα νερόν· ἂν σωθῶμεν, θ' ἀνάπτωμεν πυρὰν μὲ θάμνους εἰς καμμίαν χαράδραν, θὰ κάμνωμεν χυλόν, θὰ τὸν ψήνωμεν εἰς τὴν ἀνθρακιὰν καὶ θὰ ζήσωμεν. Ἐπεθεώρησα ὅ,τι ἔχω ἐν τῷ γραφείῳ καὶ τῷ κιβωτίῳ μου ὅπως λάβω μαζί μου τὸ πολυτιμότερον· ἔλαβα τὰς ἐπιστολὰς τῆς μητρός μου καὶ τὰς ἔδεσα ἐντὸς ζώνης, περὶ τὴν ὀσφύν μου· μὲ πόσην λύπην ἀποχωρίζομαι τόσα πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα συνεδέθη ὁ βίος μου! Ἀλλεπάλληλοι συρρέουν εἰς τὴν κεφαλήν μου αἱ ἀναμνήσεις, αἵτινες μοὶ τὰ καθιστῶσι ὅλα προσφιλῆ· ἀλλ' ὄχι· ἀνθίσταμαι εἰς τὸν πειρασμόν· δὲν πρέπει νὰ ἔχω βάρος ἐπάνω μου· πρὸ παντὸς πρέπει νὰ σώσω τὴν ζωήν μου. Ῥίπτω ἔσχατον βλέμμα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ κλειδώνω τὴν θύραν του συγκεκινημένος μέχρι δακρύων· θὰ διέλθω ἄραγε καὶ πάλιν τὴν φλιάν του; ὤ! πῶς ἤθελον νὰ ἠξεύρω ποῦ καὶ πῶς θὰ εἶμαι αὔριον, τοιαύτην ὥραν!...

Εἶναι μεσάνυκτα· οἱ Κιρκάσιοι ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν· ἡ βραδύτης των τοὺς καθιστᾷ ἀκόμη φοβερωτέρους· τίς οἶδε ποῖον ζοφερὸν σχέδιον ἔχουν· ἴσως θὰ ἔλθουν τὸ γλυκοχάραγμα ὅτε ἐλπίζουν νὰ μᾶς καταλάβουν κοιμωμένους.

6 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶνε ἡμέρα τῶν Θεοφανείων· ἄλλοτε ὁ Μητροπολίτης, μετὰ τὴν λειτουργίαν, κατέβαινεν ἐν πομπῇ εἰς τὴν παραλίαν παρακολουθοῦντος ἐκ τῆς ἐκκλησίας πλήθους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· τρὶς σταυρῶν τὸν ἀέρα διὰ τοῦ σταυροῦ ὃν ἐκράτει, ἐξεσφενδόνα αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· ἀμέσως ναῦται τινες ἔρριπτον τὰς ἀμπαδέγιας γοῦνας των ὑφ' ἃς ἀνέμενον γυμνοὶ μέχρις ὀσφύος, καὶ ὥρμων εἰς τὸ ὕδωρ· οἱ ἐπὶ τῆς παραλίας ἐρρίγουν· ἦσαν τόσον παγερὰ τὰ κύματα! μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων των θὰ εἰσέδυε τὸ ψῦχος· ἀλλ' οἱ ναῦται ἐκολύμβων, γοργῶς, ἰσχυρῶς ἐν ἁμίλλῃ· εἷς ἐξ αὐτῶν ἥρπαζε τέλος τὸν ἐπιπλέοντα σταυρόν· ἐγένετο ὁ δημοτικὸς ἥρως ἐπὶ ἓν ἔτος· ἔπειτα ἡ πόλις ἑορτάζουσα παρεδίδετο εἰς εὐθυμίαν καὶ ᾄσματα· πόσον μακρὰν φαίνονται τώρα πάντα ταῦτα! Σήμερον δὲν θὰ ῥιφθῇ ὁ σταυρός· θὰ ῥιφθοῦν πυροβολισμοί· ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι μεταβαίνουσιν ἐναλλὰξ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἀλλὰ ποῦ οἱ φιλήσυχοι, οἱ καθαροενδυμένοι χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ἐστέκοντο μὲ τόσην εὐλάβειαν εἰς τὰ στασίδι των; σήμερον εἶναι κἄτι ἀγριάνθρωποι, ἄπλυτοι καὶ ἀκτένιστοι μὲ σελάχια εἰς τὴν μέσην καὶ ὅπλα εἰς τὴν χεῖρα· ἀνάπτουν ἐν κηρίον, κάμνουν βιαστικὰ τὸν σταυρόν των, προσκυνοῦν τὴν εἰκόνα, ἀκούουν ὀλίγας στιγμὰς τὴν ἀκολουθίαν καὶ διευθύνονται ἐν σπουδῇ εἰς ταῖς *τάμπιαις*· διότι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τοὺς ἀναμένομεν· θὰ ἔλθουν· εἴμεθα βέβαιοι. Αἱ τίγρεις ὀπισθοδρομοῦν διὰ νὰ ἐπιπέσουν σφοδρότεραι κατὰ τοῦ θύματός των.

Εἰς μίαν ἄκραν παρερριμμένον ἔκειτο πρὸ ἐτῶν ἓν μικρὸν τηλεβόλον, τὸ ὁποῖον εἶχε κομισθῇ μὲ ἄλλα ναυάγια μεγάλου πλοίου συντριβέντος κατὰ τῶν πλησίον ἐδῶ βράχων· ἔφερεν ἔτι τὴν σκωρίαν τῆς θαλάσσης ἐξ ἧς ἀνειλκύσθη· εἷς ὁπλαποιὸς τὸ καθαρίζει· τινὲς κινοῦν τὴν κεφαλὴν των διστάζοντες· ἄλλοι ἐλπίζουν ὅτι ἠμπορεῖ κἄν τι νὰ χρησιμεύσῃ. Κανονίζονται καλλίτερον αἱ περιπολίαι· ὀχυροῦνται αἱ τάμπιαι. Οἱ Κιρκάσιοι ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν· ἤρχισε νὰ μᾶς ἐξαντλῇ ἡ ἀκατάπαυστος συγκίνησις, ἡ ἀγρυπνία, ἡ κόπωσις· ὅλοι νομίζομεν ὅτι χεὶρ τις κρατεῖ τὴν καρδίαν μας καὶ τὴν πιέζει σφιγκτά, σφιγκτά...

7 Ἰανουαρίου.

Τὸ τηλεβόλον ἐδοκιμάσθη σήμερον τὸ πρωΐ· ὀλίγου δεῖν συνετρίβετο ἐκ τῆς πρώτης γομώσεως ἥτις συναπέφερε καὶ ἱκανὴν σκωρίαν· ἀλλὰ τὸ βλῆμά του φθάνει μακράν, τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιῶδες· κατασκευάζουν προχείρως ἕνα ὑποστάτην, καὶ τὸ στήνουν πλησίον τῆς πύλης· οὕτω δεσπόζει ὅλης τῆς ὁδοῦ· εἷς πλοίαρχος πρὸ ὀλίγου φθάσας ἐξάγει τοῦ πλοίου του δύο μικρὰ κανονάκια, ὁμοιάζοντα μὲ τρομπόνια, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται ἑκατέρωθεν τοῦ ἄλλου, τὸ ἓν πρὸς τὸ ἓν ποτάμιον καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ ἕτερον. Ἰδοὺ ὅτι ἔχομεν καὶ τὸ πυροβολικόν μας. Ὤ! εἶναι νὰ γελᾷ κανεὶς καὶ νὰ κλαίῃ...

Καὶ ὅμως μὲ ὅλα αὐτά, μὲ ὅλας τὰς φρουρὰς καὶ τὰς περιπολίας παρ' ὀλίγον, νὰ σφαγῶμεν ὅλοι ὡς ἀρνία.

Ἐσώθημεν ὡς ἐκ θαύματος, ἐσώθημεν ἐκ βεβαίου θανάτου σήμερον τὰ μεσάνυκτα!

Ἐντὸς τῆς πόλεως μένουν ἀκόμη ὁ καϊμακάμης, ὁ καδῆς καὶ οἱ ζαπτιέδες· οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι ἐκ φόβου τῶν προχωρούντων Ῥώσων ἔστειλαν πρό τινων ἡμερῶν τὰ χαρέμιά των, τὰ παιδία, τοὺς γέροντας καὶ τὰ σκεύη των εἰς Κωνσταντινούπολιν· αὐτοὶ μένουν ἐδῶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν ἀγωνίαν μας, βλοσυροί, ἀπαίσιόν τι τεκταίνοντες ἢ προσδοκῶντες...

Ἀφοῦ ἐκλείσθη ἡ πύλη τοῦ τείχους οὐδεὶς ἐξέρχεται, διότι καὶ οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ, ἐκτὸς ἑνὸς ἀτρομήτου ἀγροφύλακος τὸν ὁποῖον οἱ

προύχοντες, κρυφίως, δι' ἁδροτάτης ἀμοιβῆς ἔταξαν νὰ φυλάττῃ ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, ὅπως μακρόθεν διακρίνων τοὺς ἐπερχομένους ἐχθροὺς ἐγκαίρως ἀναγγέλλῃ πᾶσαν ἐπιδρομήν· ὁ ἀγροφύλαξ οὗτος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του εἶδε Τοῦρκόν τινα, γνωστὸν διὰ τὰς συμπαθείας του πρὸς τοὺς Κιρκασίους, ἐξελθόντα δὶς ἢ τρὶς ἔφιππον καὶ ἐπιστρέψαντα μετὰ μίαν ὥραν· αἱ προφυλάξεις ἃς ἐλάμβανε μὴ τὸν ἴδουν ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς ὑπονοίας, καὶ τὸν παρηκολούθησε· μετ' ὀλίγον εἶδε Κιρκάσιόν τινα, ὅστις ἀνέμενε ὀπίσω λοφίσκου κρατῶν ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον του· αἰφνίδιον φῶς ἔγεινεν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ ἀγροφύλακος· ὁ Τοῦρκος συνῆπτε συμφωνίας περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως· αἰτία τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκείνων ἐξόδων ἦτο ὅτι δὲν συνεφώνουν περὶ τῆς τιμῆς. Πράγματι ὁ Τοῦρκος οὗτος ἔχει τὴν πόλιν εἰς τὴν διάθεσίν του· ἡ οἰκία του ἐπὶ τοῦ καταρρεύσαντος τείχους ἐκτισμένη ἔχει τὴν μὲν αὔλειον θύραν ἐντὸς τῆς πόλεως, τὴν μικρὰν δὲ θύραν του σταύλου του ἀνοίγουσαν εἰς τὸ παρὰ τὸ ποτάμιον λιβάδιον. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι ἐγγύτατα ἐκεῖ ἦτο ἐστημένη μία ἀπὸ τὰς ὀχυρωτέρας *τάμπιας*, ἀλλὰ τί θὰ ὠφέλουν τὰ τηλεβόλα καὶ οἱ προμαχῶνες ἂν εἰς τὸ βαθὺ τῆς νυκτὸς σκότος εἰσήρχοντο λαθραίως διὰ τῆς μικρᾶς θύρας οἱ Κιρκάσιοι καὶ ἐχύνοντο κατὰ τῆς ἀπροφυλάκτου πόλεως, ἔξωθεν ἀναμενούσης τοὺς ἐχθρούς;

Ὅτε ὁ ἀγροφύλαξ ὠχρός, ἱδρῶτι περιρρεόμενος, ἀσθμαίνων, διηγήθη μετὰ διακεκομμένης φράσεως τὴν συνάντησιν τοῦ Τούρκου καὶ τοῦ Κιρκασίου, τρόμος κατέλαβε πάντας διὰ τὸν φοβερὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διῆλθον· ἐν τάχει κατελήφθη ἡ οἰκία τοῦ Τούρκου· ὠχυρώθη ἡ μικρὰ θύρα· ἐκεῖ φρουροῦν οἱ τολμηρότεροι· θὰ ἔλθουν ἀπόψε οἱ Κιρκάσιοι· ἴσως ἐτελείωσεν ἡ συμφωνία. ὤ! ἀπὸ τί κρέμαται ἡ ζωή μας!...

8 Ἰανουαρίου.

Πρὶν ἀκόμη χαράξῃ, σφοδρῶς, ἀπελπιστικῶς κρούεται ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας, ὡσεὶ ἡ ἀγωνία τῆς συρούσης τὸ σχοινίον χειρὸς μετεδόθη εἰς τοὺς παλμοὺς του· ἀκούονται ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοί· φρουροὶ τρέχουν μὲ τὸ ὅπλον εἰς τὴν χεῖρα διὰ τῶν ὁδῶν· οἱ κοιμώμενοι ἀνατινάσσονται περίτρομοι· μήπως ἔφθασεν ἡ τελευταία στιγμή μας;

Ἦλθον οἱ Κιρκάσιοι! διηυθύνθησαν πρὸς τὴν θυρίδα τοῦ σταύλου, ἀλλὰ τοὺς ὑποδέχεται σφοδρὸν πῦρ· βλασφημοῦν τὸν Τοῦρκον, ὃν νομίζουν ὅτι τοὺς ἐπρόδωκε λαβὼν περισσότερα ἀπὸ τοὺς χριστιανούς· ἀλλ' οὗτος κεῖται δέσμιος ἐκεῖ, ἐν τῇ αὐλῇ του, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Τούρκων.

Οἱ Κιρκάσιοι ὀπισθοχωροῦν ἀλλὰ φανεύονται τρεῖς· τότε φρυάττοντες κάμνουν λυσσώδη ἔφοδον κατὰ τῶν ἄλλων προμαχώνων· ἀλλ' ἀποκρούονται πανταχόθεν· εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν! ἡμεῖς εἴμεθα μόνον τριακόσιοι, διανεμημένοι εἰς ἓξ μέρη, ἀπειροπόλεμοι, πολλοὶ δὲ πρώτην φορὰν ὀσφραινόμενοι πυρίτιδα πταρνίζονται ὡς νὰ ῥοφοῦν ταμβάκον· ἀλλὰ πόσην γενναιότητα ἐμβάλλει ἡ ἀπελπισία!..

9 Ἰανουαρίου.

Ὁ καϊμακάμης προσεκάλεσε τηλεγραφικῶς μίαν ἴλην ἱππέων, ὑποκύψας, ὡς λέγει, εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν προυχόντων· τοὺς ἀναμένομεν μὲ ἀνυπομονησίαν· ἐν τούτοις διήλθομεν ἓν τρομερὸν τέταρτον λαχτάρας μακρόθεν ἐκλαβόντες αὐτοὺς ὡς μπασιμποζούκους· τέλος πάντων ἦλθον· τοῖς ἐδώκαμεν καταλύματα· τὸ στῆθός μας διαστέλλεται ὀλίγον ἀπὸ τῆς φρικώδους πιέσεως· δυνάμεθα νὰ κοιμώμεθα ἥσυχοι, ἔχομεν ὑπερασπιστάς. Ἀλλὰ δὲν ἀφίνομεν εἰς αὐτοὺς τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως· δυσπιστοῦμεν πολύ· βλέπομεν πολλὰ κλοπιμαῖα ἐπὶ τῶν ἵππων των, εἰδεχθῆ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ζητοῦν νὰ μᾶς πωλήσουν καὶ τὰ ὁποῖα ἀγοράζομεν μετ' ἀποστροφῆς, διὰ νὰ μὴ τοὺς δυσαρεστήσωμεν.

Τὸ δειλινὸν ἐκρήγνυται εἰς τὰς ὁδοὺς ἡ γοερά, ἡ σπαρακτικὴ ἐκείνη κραυγή, ἡ ἐκλύουσα τὰ γόνατα καὶ συναθροίζουσα ὅλον τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν. Ἔρχονται! Ἐννοεῖται ποῖοι: οἱ σφαγεῖς, οἱ βεβηλωταὶ τῶν ναῶν, οἱ ἀτιμασταὶ τῶν κορῶν!

Τρέχουν ὅλοι εἰς τὰς *τάμπιας* των· οἱ λόφοι τριγύρω κατακεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐφίππων· εἶναι ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους, Κιρκάσιοι, Ζεϊμπέκαι, Μπασιμπουζοῦκοι, ὅλοι ὡπλισμένοι μέχρις ὀδόντων. Ἂς μᾶς λυπηθῇ ὁ Θεὸς πλέον. Οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται διανέμονται εἰς τὰς ἐπικαίρους θέσεις· ἔρχεται καὶ ὁ καϊμακάμης. Μεταξὺ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ τῶν ἐπιδρομέων ἀπὸ τῶν τουρκικῶν μνημάτων, συνάπτεται ὁ διάλογος οὗτος:

— Νὰ πᾶτε ὀπίσω!

— Ὄχι, θὰ ἐμβοῦμε μέσα!

— Σᾶς διατάσσω! εἶμαι ὁ καϊμακάμης.

Ἠχηρὸς γέλως ἀπαντᾷ εἰς τὸν τίτλον τοῦτον.

— Δὲν εἶσαι 'δικός μας καϊμακάμης.

— Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ ἐμβῆτε! φωνάζει οὗτος πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ προσβολήν!

— Θὰ τὸ ἰδοῦμε!

— Ὀπίσω! κραυγάζει, τελευταίαν φοράν.

Ἠχεῖ ἡ σάλπιγξ τῶν Τούρκων στρατιωτῶν οἵτινες κρατοῦσι τὸ ὅπλον ἐπὶ σκοπὸν· μόνον τὸ πρόσταγμα *πῦρ!* ὅπερ περιφέρεται εἰς τὰ χείλη τοῦ ἰλάρχου ἀναμένεται ὅπως ἀρχίσῃ ἡ μάχη· τὸ κανόνιον πυροβολεῖ εἰς τὸν ἀέρα ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των πρὸς ἐκφόβισιν· ὢ ἀνθρωπίνη τύχη! αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἕως προχθὲς ἔκειτο περιφρονημένον

καὶ τὸ κατέτρωγεν ἡ σκωρία ὡς λέπρα, μᾶς σώζει· εἶναι ἀναντίρρητον· τὸ στῖφος ἐκεῖνο ἐδειλίασε πρὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας! ἰδού· κινοῦνται, ἀναχωροῦν. . .

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρά μας· ὅλοι γελῶμεν, ἀλλ' ὁ γέλως μας ἔχει τι τὸ ἄγριον· στέλλομεν πρόβατα, τροφάς, στέλλομεν χρήματα εἰς τοὺς Τούρκους στρατιώτας, τοὺς συναγωνιστάς μας, τοὺς σωτῆράς μας. Δὲν μᾶς φαίνονται πλέον τόσον ἀποτρόπαιοι· δὲν δυσπιστοῦμεν τόσον. Ἀπόψε θὰ κοιμηθῶμεν τέλος ἥσυχοι.

10 Ἰανουαρίου

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἀκούομεν τὴν σάλπιγγα· ἀκούομεν ποδοβολητὸν ἵππων· ἀνατινασσόμεθα περίτρομοι· μὴ ἐπῆλθον ἄλλοι ἐχθροί; ἐξερχόμεθα εἰς τὸν δρόμον καὶ δὲν βλέπομεν οὔτε Τοῦρκον στρατιώτην, οὔτε καϊμακάμην. Ὅλοι ἔγειναν ἄφαντοι!

Λοιπὸν ἀφέθημεν ἀπροστάτευτοι εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ! . . . μένομεν ἐνεοὶ ἐκ τοῦ τρόμου· τί θὰ γίνωμεν; πῶς θ' ἀντικρούσωμεν τὰς ἀγρίας ταύτας ὀρδὰς αἵτινες ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν ἀλλεπάλληλοι ὡς κύματα; στυγνὴ ἀπελπισία κατακυριεύει πάντας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠρεμία τις τὴν διαδέχεται· μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἔφυγον καὶ οἱ κάτοικοι Τοῦρκοι· τοὺς ὑπωπτεύαμεν πολύ· τώρα δὲν ἔχομεν πλέον μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς πόλεως ἐχθρούς· θὰ ἐπέλθουν ἔξωθεν· ὀργανοῦμεν πυρετωδῶς τὴν ἄμυναν.

Περίπολοι μὲ γούνας καὶ σαλβάρια διατρέχουν τοὺς δρόμους νυχθημερὸν μὲ τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμων, ἄλλοι φέρουν μόνον μαχαίρας, τινὲς δὲ καὶ πελέκεις· πόσον παράδοξον ὄψιν ἔχει ἡ πόλις! τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς διακόπτουν αἱ ἄγριαι φωναὶ τῶν φρουρῶν, οἵτινες ἀντὶ τοῦ «φύλακες γρηγορεῖτε» φωνάζουν *Βάρδια! τὸ νοῦ σας!* ἀνὰ ἡμίσειαν ὥραν· τὰς κραυγὰς ταύτας ἀκούοντες οἱ κύνες ὠρύονται πενθίμως. . . μόνον καφενεῖά τινα μένουν ἀνοικτὰ μέχρι πρωΐας, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναπαύονται οἱ κουρασμένοι φρουροί· τοὺς δρόμους οὐδεὶς φανὸς φωτίζει· αἱ οἰκίαι εἶναι κατασκότεινοι· τὰ παράθυρα κατάκλειστα· νομίζει τις ὅτι ψυχὴ ζῶσα δὲν εὑρίσκεται μέσα· ἀλλὰ πόσαι καρδίαι κτυποῦν ὀπίσω ἀπὸ τὰ παράθυρα ἐκεῖνα, πόσα ὦτα ἀκροῶνται μετ' ἀγωνίας!.. ὅπως τὰ πτηνὰ ἐν καιρῷ φοβεροῦ κυνηγίου μένουν σιγηλά, ζαρωμένα ὑπὸ τὸ φύλλωμα, αἱ σκιατραφεῖς καὶ σεμναὶ παρθένοι μένουσι κεκρυμμέναι ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ σκοτίᾳ· πῶς καταρῶνται τὰ κάλλη των καὶ τὴν νεότητά των τὴν στιγμὴν αὐτήν! . . . ὤ! θ' ἀποθάνουν ἐκ τρόμου ἅμα αἰσθανθοῦν πλησίον τοῦ στόματός των τὴν δυσώδη ἀναπνοὴν τῶν Ζεϊμπέκων! . . .

Ἐπὶ τῆς ἀποκρήμνου ἀκτῆς εἶνε ἐν σπήλαιον· ὑπ' αὐτὸ ἐκτείνονται ὀξεῖς βράχοι καὶ εἶναι ἡ θάλασσα καταμέλαινα ἐκ φυκῶν· δέκα νεάνιδες, τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν, αἱ ὡραιότεραι, αἱ εὐτυχέστεραι κατέφυγον εἰς τὸ σπήλαιον μὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην: ἅμα εἰσελάσουν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πόλιν νὰ κρημνισθοῦν, νὰ συντρίψουν ἐπὶ τῶν βράχων ἢ πνίξουν εἰς τὰ κύματα τὰ ἁγνά, τὰ περικαλλῆ των σώματα, ὅπως μὴ τὰ παραδώσουν εἰς τοὺς Μπασιμπουζούκους! . . .

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Α. Π. Κουρτιδης.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

Διήγημα.

Μαγδαληνὴν τὴν ὠνόμαζον, ἀλλὰ τὸ βιβλικὸν τοῦτο ὄνομα κακῶς προσηρμόζετο εἰς τὴν σεμνὴν καὶ αὐστηρὰν εὐμορφίαν της, ἥτις ἔφερε μᾶλλον τὸν τύπον ὡραιότητος ἀρχαίας ἑλληνικῆς θεαίνης. Ἀφ' ὅτου περιεβλήθη ἁπλῆν, ἀλλὰ κομψῶς πρὸς τὸ ὑψηλὸν αὐτῆς ἀνάστημα κεκομμένην ἐσθῆτα καὶ τὴν κόμην της ἀφῆκεν ἐρριμμένην ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης εἰς δύο μακρὰς καὶ ἀφθόνους πλεξίδας, ἐξέλαμψε τῆς ὄψεως ἡ χάρις καὶ τοῦ σώματος τὸ εὐμελές. Διότι ἄκομψα ῥάκη ἐκάλυπτον αὐτήν, ὅτε τὸ πρῶτον παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν μας, περισυλλεγεῖσα ὑπὸ τοῦ θείου μου. Ἡ Μαγδαληνὴ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας ἀποτελοῦσα μέρος σπαρακτικοῦ ὁμίλου γυναικοπαίδων τῆς Κρήτης, ἅτινα τότε διεσκόρπιζεν ἐπὶ πάσης ἀκτῆς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἡ τοῦ 1866 ἡρωικὴ ἐπανάστασις.

> Ἐς ταῖς χώραις οἱ κακότυχοι ἐδιαμοιρασθῆκαν,
> Κι' ἂν σμίξουν, δὲ γνωρίζουνται, μόνον ὁποῦ 'ρωτοῦνει
> —Ἀπὸ ποιὸν τόπο, ξένε μου, εἶσαι; Μὰ δὲ 'μποροῦνε
> Ἄλλο νὰ συντυχαίνουσι, μ' ἀπὸ τὴ Κρήτη λέσι
> Κι' ὁ εἷς τὸ χέρι τ' ἀλλουνοῦ τὸ πιάνουσι καὶ κλαῖσι.

Οἱ στίχοι οὗτοι παλαιοτάτου κρητικοῦ ποιήματος εἶχον ἀναλάβει νέαν ζωήν, ἐφ' ὅσον διήρκεσεν ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη, ὡς ἂν συνετέθησαν τότε διὰ νὰ θρηνήσωσι τὰς συμφορὰς τῶν ἀτυχῶν προσφύγων.

Μόλις ἤμην ὀκταέτης, ἀλλ' ἠγάπων τὰ βιβλία περισσότερον ἀπὸ τὰ παιγνίδια, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἴσα μὲ τὰ γλυκύσματα. Διὰ τοῦτο μετὰ προσοχῆς ἠκροώμην μετὰ τὸ γεῦμα ἑκάστης Κυριακῆς τὸν θεῖόν μου ἀναγινώσκοντα ἐν τῷ *Φωτὶ* εἰς ἐπήκοον ἁπάσης τῆς οἰκογενείας τὰ πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κεντρικὴν ἐπιτροπὴν ἀποστελλόμενα ἐκ τῆς νήσου πολεμικὰ δελτία, τὰ περὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς θηριωδίας τῶν Τούρκων, τὰ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς πρωτευούσης. Ἐν τέλει τῆς ἀναγνώσεως οἱ ἄνδρες συνεζήτουν τὰ ἐν τῇ ἐφημερίδι, αἱ γυναῖκες ἀπέτεινον εὐχὰς ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ κατάρας ἐναντίον τοῦ Μουσταφᾶ, ἐγὼ δ' ἐτήρουν ἐν τῇ φαν-

τασίᾳ μου, ὡς μυθικῶν ἡρώων ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Κόρακα, τοῦ Κριάρη, τοῦ Κορωναίου, τοῦ Σουρμελῆ.

Τοῦ Κυριακοῦ ἀκροάματος μετεῖχε καὶ ἡ Μαγδαληνή. Κατέστη γνωστὸν εἰς αὐτὴν ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην Κυριακὴν μᾶς ἀναγίνωσκεν ὁ θεῖός μου ἀντικείμενον εἶχον τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος της. Τὴν ὡρισμένην ὥραν ἤρχετο σιγὰ σιγὰ καὶ ἵστατο εἰς τὴν θύραν, ὀρθία. Οὐδ' ἐγκατέλιπε τὴν στάσιν της ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ ἀνάγνωσις· ἀλλ' οἱονεὶ ἐν ἐκστάσει προσηλουμένη εἰς τὴν ἀκρόασιν, ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ὁσάκις ἀκούουσι λόγους διαφεύγοντας τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν, ἐφαίνετο μετ' ἀγωνίας προσπαθοῦσα νὰ ἀνακαλύψῃ γνώριμον λέξιν, νὰ ὑφαρπάσῃ προσφιλές τι ὄνομα ἐκ τῶν ἀκαταλήπτων ἑλληνικῶν τοῦ *Φωτός*. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τί τὴν ἔμελεν ἂν δὲν ἠννόει τι; Τῇ ἤρκει ὅτι ἡ ξένη ἐκείνη γλῶσσα ὡμίλει διὰ τὴν πατρίδα της. Τί πρὸς τὸν ἁπλοϊκὸν εὐλαβῆ, ἂν ἀκατάληπτος τῷ εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου; Τῷ ἀρκεῖ ὅτι τὰ ῥήματα ἐκεῖνα εἶνε ῥήματα Θεοῦ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ, εἰ καὶ πάντες ἐφέροντο πρὸς αὐτὴν μετ' ἰδιαζούσης συμπαθείας, παρέμεινε δειλὴ καὶ σιωπῶσα, ἴσως ἕνεκα τῆς ἐπὶ τῷ προσφάτῳ ἐκπατρισμῷ ὀδύνης καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς ἰδίας ταπεινώσεως, ἀναγκαζομένης νὰ δέχεται τὴν ἐλεημοσύνην τῶν ἄλλων, ἴσως καὶ ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ἣν ὑφίστατο βλέπουσα τὴν παράδοξον καὶ φαιδρὰν ἐνίοτε ἐντύπωσιν τὴν προξενουμένην εἰς ἡμᾶς, *καθάρῃους* Ρουμελιώτας, ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς πατρίδος της. Μόνον ἡ πρεσβυτέρα τῶν ἀδελφῶν μου—ἔζη τότε ἡ καλή μας Θεανώ,—κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ ταχέως τὴν ἐμπιστοσύνην της, οὕτω:

Ἑσπέραν τινὰ ἡ ἀδελφή μου ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸν Ἐρωτόκριτον πρὸς ἔκτακτον τέρψιν ἐμοῦ, λησμονοῦντος πρὸ τοῦ ποιήματος τὸ μάθημά μου. Ἡ Μαγδαληνή, τυχαίως εἰσελθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον, ἔστη ὡσεὶ γοητευθεῖσα ἐκ τῆς ἐνωτίσεως τοιούτων γνωρίμων ἤχων, περιβεβλημένων τὸ πάντα τὰ ὦτα θέλγον κάλλος τοῦ μέτρου. Ἡ ἀδελφή μου ἀπήγγελλε τότε διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς της τοὺς ἑξῆς στίχους:

Εἶχε κι' αὐτὸς ἕναν υἱὸν πολλὰ καναкιασμένον,
Φρόνιμον κι' ἀξαζόμενον, ζαχαροζυμωμένον.
Ἦτανε δεκοχτὼ χρονῶν, μά 'χε γερόντου γνῶσι,
Οἱ λόγοι του ἦτανε τροφή, κι' ἡ ἑρμηνειά του βρῶσι.
Καὶ μ' ὅσαις χάρις π' οὐρανοὶ καὶ τἄστρα ἐγεννήσαν,
Μ' ὅλαις τὸν ἐμοιράνασι, μ' ὅλαις τὸν ἐστολίσαν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μαγδαληνῆς, οἱ μεγάλοι καὶ κατάμαυροι, ἐσπινθηροβόλησαν· ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὸ κάθισμα τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤκουεν ἀπνευστί, συχνὰ διακόπτουσα αὐτὴν δι' ἐνθουσιωδῶν ἐπιφωνήσεων. Δὲν ἦσαν πλέον τὰ ἀκατάληπτα ἑλληνικὰ τῆς ἐφημερίδος.

Ὅταν ἐπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἀδελφή μου, τὴν ἠρώτησε:

— Σ' ἀρέσει, Μαγδαληνή, ὁ Ἐρωτόκριτος;

— Ἄχ! ἂν μ' ἀρέσῃ, κυροῦλά μου! Πόσαις φοραὶς τὸν ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Δαμασκηνοῦ!

— Καὶ ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ Δαμασκηνός, Μαγδαληνή; Εἶνε κανέν' ἀδέρφι σου;

— Ὄχι, κυροῦλά μου· εἶνε... ὁ ἀρραβωνιαστικός μου, ἀπεκρίθη ἐρυθριῶσα.

— Ἄ! τὸ κρυφὸ κορίτσι! καὶ δὲ μᾶς τὸ εἶπες τόσον καιρὸ πῶς εἶσαι ἀρραβωνιασμένη!

— Αἴ! ποῦ ἔχεις ὄρεξι, κυροῦλά μου, νὰ μάθῃς ἐσὺ τί ἔχω μέσα 'ς τὴν καρδιά μου! Κι' ἂν ἀρχίσω νὰ σοῦ τὰ λέω, χρόνος δὲ μὲ φτάνει νὰ τελειώσω.

— Ἀ πονηρή! φοβᾶσαι μὴ σοῦ κλέψουμε τὰ μυστικά σου, καὶ γι' αὐτὸ δὲ 'βγάζεις 'μιλιὰ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Δὲ μοῦ λὲς τώρα, ξέρεις νὰ διαβάζῃς τὸν Ἐρωτόκριτο;

— Δὲν ξέρω ἐγὼ ἡ κακότυχη, μὰ ὁ Δαμασκηνὸς ξέρει, ποῦ εἶνε διαβασμένος. Αὐτὸς ὅταν ἤρχετο 'ς τὸ σπίτι μας, ὅλο τὸν Ἐρωτόκριτο διάβαζε, καὶ τὸν ἄκουα. Νά! ἔτσι τὸ βιβλίο ποῦ κρατεῖς εἶνε ἀπαράλλαχτο μ' ἐκεῖνο ποῦ εἶχε κι' αὐτός.

Καὶ γονατίσασα, ἔθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤρχισε νὰ στρέφῃ τὰς σελίδας του μετὰ τῆς ἀδεξίας ἐκείνης εὐλαβείας τῶν ἀγραμμάτων πρὸς τὰ βιβλία.

— Ἕνα σωρὸ *ρίμαις*, ἐξηκολούθησεν, ἔμαθα ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀλλὰ μὲ ταὶς τρομάραις καὶ τὸν ἀφανισμὸ ποῦ μᾶς ηὗρε, ταὶς ξέχασα. Ἀ! στάσου! στάσου! νά! πάλι μοῦ ἔρχωνται 'ς τὸ νοῦ. Κύτταξε νὰ ἰδῇς ἂν ταὶς λέω σωστά:

Καλῶς τὸ πιάσε ἡ χέρα μου τὸ μαρμαρένιο χέρι
Κεῖνο ποῦ ἐλπίδα μοὔδωκε τὸ πῶς σὲ κάνω ταῖρι,
Σημάδι 'πιθυμητικὸ τῆς ἀναγάλλιασίς μου,
Παρηγοριὰ καὶ θάρρος μου καὶ μάκρος τῆς ζωῆς μου.

Ὁ ἰδιάζων τόνος δι' οὗ μετ' ἐξόχου θερμότητος ἀπηγγέλθησαν οἱ στίχοι οὗτοι προσέθετεν εἰς αὐτοὺς περιπαθῆ τινα μελῳδίαν, κατακηλοῦσαν.

— Πές μου, κυρία μου, πές μου, νἄχῃς καλὴ μοῖρα, πῶς λένε παρακάτω οἱ στίχοι· ἕνα ν' ἀκούσω μοναχά, θὰ θυμηθῶ ὅλους τοὺς ἄλλους.

— Θὰ σοῦ 'πῶ ὅ,τι θέλεις, θὰ σοῦ διαβάσω ὅλον τὸν Ἐρωτόκριτο, μὰ νὰ μοῦ κάμῃς πρῶτα μιὰ χάρι. Γιὰ 'πές μου: τὸν ἀγαπᾷς πολύ, τὸ Δαμασκηνό;

— Ρωτᾷς, ἂν τὸν ἀγαπῶ; ἀνέκραξεν, ἁρπάσασα καὶ θλίβουσα θωπευτικῶς ἐντὸς τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς χειρῶν τὴν ἁβρὰν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς μου, δίχως νὰ καταλίπῃ τὴν πρὸ ποδῶν ταύτης γραφικὴν ἐν γονυκλισίᾳ στάσιν. Καὶ εἶνε γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀγαπῶ; Ξέρεις πόσο μ' ἀγαπάει; Ἀφ' οὗ ἔλεγαν 'ς τὸ χωριό μας ὅτι εἶνε κακὸ πρᾶμμα

κακὸ σημάδι γιὰ ἕνα τέτοιον λεβέντη, γιὰ τὸν ἀγαπημένο καὶ τὸν μπιστεμμένο τοῦ καπετὰν Θανάση, νὰ χάνετ' ἔτσι γιὰ ἕνα ζευγάρι μάτια. Ἀλλὰ τὰ ἔλεγαν αὐτὰ ἀπὸ ζηλοφθονιά τους. Εἶνε, κυρούλα μου, ἄλλος Ρωτόκριτος. *Φρόνιμος, ἀξαζόμενος, ζαχαροζυμωμένος*. Μέσα ς τοὺς Λάκκους δὲν εἶνε δεύτερος 'σὰν τὸ Δαμασκηνό. Εἴκοσι χρονῶν. Χιονάτος, ἀμούστακος. Κορίτσι 'ς τὸ πρόσωπο, λιοντάρι 'ς τὴν καρδιά.

Ἅπαξ διακεντηθεῖσα ἡ στωμυλία τῆς Μαγδαληνῆς, ἔρρεεν ἀκράτητος. Ἤρχισε τότε νὰ διηγῆται πλείστας λεπτομερείας, καὶ τὰς ἀσημαντοτέρας ἔτι, περὶ τῆς πατρίδος, τῶν γονέων, τοῦ οἴκου καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς, περὶ κινδύνων, μαχῶν καὶ σφαγῶν καὶ Κρητῶν καὶ Τούρκων, καὶ πρὸ παντὸς περὶ ἐκείνου, τοῦ Δαμασκηνοῦ της, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ μνήμη της ἐπανήρχετο ἐν τέλει ἑκάστης διηγήσεως, ὡς ὁ ποιητὴς εἰς τὴν ἐπῳδὸν ἐν τέλει ἑκάστης στροφῆς. Ἐπέτεινε δὲ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸν χρωματισμὸν τῆς διηγήσεως ἐν τῇ παραστάσει τῆς ματαίας ἐπιμονῆς ἣν ἀντέταξε πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, ἐκλεκτοὺς μαχητὰς τῶν Λάκκων, ὅπως παραμείνῃ μετ' αὐτῶν καὶ συμπολεμήσῃ. Ἐκεῖνοι δὲν ἐπείθοντο νὰ τὴν κρατήσωσι μαζί των, φοβούμενοι μήπως πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ καταπονήσωσι τοὺς ἀνδρείους ἐπαναστάτας, ἀντεξεδικοῦντο διαπράττοντες πᾶν εἶδος θηριωδίας ἐναντίον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων. Εἰς μάτην ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτοὺς πόσον εὐστόχως τὴν εἶχον μάθῃ νὰ ρίχνῃ 'ς τὸ σημάδι, καὶ ἔκλαιε, καὶ διαμαρτύρετο ὅτι εἶχε περισσοτέραν δύναμιν ἀπὸ ὅλους των νὰ ὑποφέρῃ κάθε ταλαιπωρίαν, καὶ κάθε κίνδυνον. Ἔτρεμον, οἱ ἀτρόμητοι, εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ μονάκριβή των Μαγδαληνὴ ἠδύνατο νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ Τούρκου. Καὶ προυτίμησαν μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἔνθα ἤλπιζον εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν ἀδελφῶν των. Οὔτε ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς ἐνστάσεις τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅστις μόνος ἐφαίνετο βαρέως φέρων τὸν ἐκπατρισμὸν τῆς μνηστῆς του.

— Ὅταν ἦρθαν νὰ μὲ πάρουν, ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνή, ἔβγαλα μιὰ φωνὴ «Δὲ φεύγω ἀπὸ τὴν Κρήτη!» κ' ἐλιγοθύμησα. Ὅταν ἦρθα 'ς τὰ καλά μου, εὑρέθηκα μέσα 'ς τὸ *βαπόρι* καὶ γύρω μου ἕνας σωρὸς δυστυχία καὶ γύμνια.

Καὶ λέγουσα εἶχε καταπέσει σχεδὸν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἡ παρθενικὴ τῆς ὄψεως αὐτῆς γαλήνη καὶ αὐστηρότης ἐκ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς τῶν ἀναμνήσεων εἶχεν ὑποχωρήσει εἰς ἁπαλότητα καὶ περιπάθειαν.

— Ἤθελες τώρα νὰ βλέπες ἔξαφνα 'μπροστά σου τὸ Δαμασκηνό; τὴν ἠρώτησε τελευταῖον ἡ ἀδελφή μου.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἠγέρθη συνοφρυωθεῖσα.

— Τώρα; εἶπε· ν' ἀφίσῃ τὸν τόπο μας ποῦ καίεται; ἄχ! μὴ με καταριέσαι, κυρούλα μου. Νὰ 'διωχναν ὅλους τοὺς Τούρκους, νὰ σβύσῃ ἡ φωτιά, νὰ 'λευθερωθῇ τὸ νησί, νἄρθῃ νὰ μὲ πάρῃ, καὶ νὰ πεθάνω ἀπ' τὴ χαρά μου!..

Καὶ κατεφίλησεν ἐν ὑψίστῃ συγκινήσει τὰς χεῖρας τῆς νεαρᾶς κυρίας της.

Ἡ ἀδελφή μου ἐτήρησε τὴν πρὸς τὴν Μαγδαληνὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αὐτὴ μόλις ἐπεράτου τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐργασίαν, ἐξῆγεν ἔκ τινος συρταρίου, ἔνθα λαβοῦσα ὡς ἴδιον κτῆμα εἶχεν ἀποκρύψει τὸν Ἐρωτόκριτον, καὶ ἔσπευδε πρὸς τὴν ἀδελφήν μου, ἥτις μετ' ἀπαραμίλλου ὑπομονῆς τῇ ἀνεγίνωσκε σελίδας ὅλας ἐξ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας ἑκάστης ἀναγνώσεως ἐπηκολούθουν ἑκάστοτε ἀπέραντοι ἐξομολογήσεις καὶ διαχύσεις, ἅπασαι πάντοτε, ὡς περὶ ἀκτινοβόλον κέντρον, στρεφόμεναι περὶ τὸν λεβέντην τῶν Λάκκων. Ἐγὼ δὲ παριστάμην ἄφωνος ἀκροατής, εἰς τὰς περιπαθεῖς ἑσπερίδας των, οὐδὲ προσεῖχεν, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἡλικίας, εἰς τὴν παρουσίαν μου ἡ κόρη τῆς Κρήτης.

Ἀλλ' ὡς αὐτή, ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὴν ὥραν τοῦ ἀναγνώσματος. Καθ' ὅτι, ὡς ἡ Μαγδαληνὴ ἀπήλαυεν ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἰδίων αἰσθημάτων, οὕτω κ' ἐγὼ τότε πρῶτον ἀπήλαυον ἐν αὐτῷ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν θελγήτρων τῆς ποιητικῆς ἁρμονίας. Φθονῶν δὲ τὸν ποιητήν, ὅστις ἐγίνωσκε τοιαύτην γλῶσσαν νὰ λαλῇ, ἐφθόνησα συνάμα καὶ τὸν ἄγνωστον Κρῆτα, τὸν λατρευτὸν τῆς Μαγδαληνῆς μνηστῆρα, καὶ τότε πρῶτον τὰ παιδικά μου αἰσθήματα ἤρχισαν νὰ καταυγάζωνται ὑπὸ τοῦ ἄστρου τοῦ ἔρωτος.

Δύο μῆνες εἶχον παρέλθει ἀφ' ἧς διέμενε παρ' ἡμῖν, ἥσυχος, ἐργατική, προσηνής, πάντων κατέχουσα τὰς συμπαθείας καὶ ὑπὸ πάντων θεωρουμένη ὡς ἀδελφή. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτῆς ἡ οἰκία μας ἔλαμπεν ἐκ τάξεως καὶ καθαριότητος, ἐγὼ δὲ καὶ οἱ μικροὶ ἀδελφοί μου ἐπανευρίσκομεν ἐν αὐτῇ σκιάν τινα τῆς ἀποπτάσης μητρικῆς στοργῆς, σκιάν, λέγω, καθ' ὅτι φεῦ! τῆς μητρὸς τὴν στοργὴν οὐδὲν νὰ ἀντικαταστήσῃ δύναται. Ἅπαντες ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐγίνωσκον τὸν ἔρωτά της πρὸς τὸν νέον Λακκιώτην, καὶ συχνά, ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτῆς ἔκτακτον ὑπηρεσίαν, τῇ ἔλεγον·

— Μαγδαληνή, κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρι, νὰ ζήσῃ ὁ Δαμασκηνός!

Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἐπτεροῦτο τότε πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἦτο ὡραία θερινὴ ἑσπέρα

Πάντες εἶχον ἐξέλθει εἰς περίπατον, ἐκτὸς τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ἐμοῦ, παραμενόντων ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀπὸ ὡρῶν ἤδη ἐκείνη καταλαβοῦσα τὸ παράθυρον ἔρριπτεν ἔξω εἰς τὴν ὁδὸν ἐταστικὰ τὰ βλέμματα, καὶ ἡ προσδοκία ἐζωγραφίζετο ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ διεφαίνετο εἰς πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν. Ἐγίνωσκεν ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νέαν σωρείαν γυναικοπαίδων εἶχεν ἀποβιβάσει τὸ ἀτμόπλοιον, ὅτι ὁλοψύχως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσηνέχθησαν νὰ περιθάλψωσι καὶ ταῦτα, καὶ ὅτι εἰς τὸ γενικὸν αἴσθημα ὑπείκων ὁ θεῖός μου ἐξῆλθε πρό τινος ὥρας, πορευόμενος εἰς τὸ εὐρὺ κατάστημα τῆς δημοτικῆς σχολῆς, τὸ ὁρισθὲν ὡς πρόσκαιρον ἄσυλον εἰς αὐτά, ὅπως καὶ δεύτερον ἐκεῖθεν ἐκπατρισθὲν θῦμα συναγάγῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἀνέμενε τὸν ἄγνωστον, ἢ τὴν ἄγνωστον, σύντροφον, διψῶσα νέα τῆς πατρίδος. Ἴσως μεταξὺ τῶν νεηλύδων ἀνεύρισκε προσφιλῆ ὄντα· ἴσως εὐάρεστος εἴδησις ἔμελλε νὰ πληρώσῃ χαρᾶς τὴν ψυχήν της, ἴσως ἡ ἀγγελία συμφορᾶς θὰ τὴν κατεκεραύνου. Ἀλλ' ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, καὶ μόνη ἡ θέα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων τῇ ἤρκει πρὸς παραμυθίαν. Ἡ πατρὶς καὶ ἡ δυστυχία, οἷος διπλοῦς ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος!

Μόλις διέκρινεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸν ἐπιστάτην τῶν κτημάτων μας χωροῦντα πρὸς τὴν οἰκίαν ἐν συνοδείᾳ ἀνθρωπίνης μορφῆς, ἣν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἡμισελήνου ἀνεγνώρισεν ἐκ τῆς περιβολῆς ὡς Κρῆσσαν γυναῖκα, κατῆλθε δρομαία τὴν κλίμακα πρὸς ὑποδοχήν. Συγχρόνως ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ ἐπιστάτου ἐκ τῆς ὁδοῦ:

— Μαγδαληνή, κατέβα νὰ δεχθῇς τὴν 'ξαδέρφη σου· μοῦ τὴν ἔδωκε ὁ ἀφέντης.

Ἐκ περιεργίας ἑλκυόμενος ἔσπευσα μετὰ παρέλευσιν ὥρας νὰ κατέλθω ὅπως ἴδω τὴν νεήλυδα. Ἀλλ' ἔστην ἔκπληκτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλίμακος, καθ' ὅτι διέκρινα ἐν τῷ ἡμίφωτι τῆς αὐλῆς μας τὴν Μαγδαληνήν, καθημένην ἐπὶ τῆς τελευταίας τῆς κλίμακος βαθμίδος, κύπτουσαν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ θλιβερῶς ἀνασκιρτῶσαν καὶ κλαίουσαν. Πρὸ αὐτῆς δὲ ἵστατο ἀναποφάσιστος, οἱονεὶ συγκεχυμένη, ἡ ἐξαδέλφη, ὑψηλὴ ὑψηλή, φέρουσα τὴν Κρητικὴν βράκαν, κοινὸν ἔνδυμα ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ καλύπτουσα τὴν κεφαλὴν καὶ μέρος τοῦ προσώπου δι' εὐρέος μανδηλίου· οὐδὲν ἕτερον ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἐξ αὐτῆς.

— Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονό μου τῆς κακότυχης! ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνή, συνάπτουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀπελπισίᾳ. Ποιός σὲ καταράστηκε, καϋμένη Μαγδαληνή; Ἄχ! τί τὴ θέλω τὴ ζωή, ζυμωμένη μὲ τὴν καταφρόνεσι καὶ μὲ τὴν ἀτιμία; Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονά μου τῆς κακότυχης!

— Ἄκουσέ με, Μαγδαληνή! μὴν κάνεις ἔτσι, ἀπεκρίνετο χαμηλοφώνως καὶ μετὰ τρόμου ἡ ἐξαδέλφη, προσπαθοῦσα νὰ λάβῃ τὰς χεῖρας τῆς Μαγδαληνῆς, τὰς ὁποίας βιαίως ἀπέσυρεν ἐκείνη. Δὲ' σοῦ τὸ εἶπα ἀπὸ τότε πῶς μοῦ θέλουνε τὸ κακό σου τἀδέρφια σου ποῦ σ' ἔσφιξαν καλὰ καὶ σώνει νὰ φύγῃς μὲ τὰ γυναικόπαιδα; Μόλις σ' ἔχασ' ἀπὸ τὰ μάτια μου ἄρχισα νὰ χάνω 'λίγο 'λίγο τὸ *κουράγιο μου* καὶ τὴν παλληκαριά μου. Ἐλίγνευα, ἐγένομουν βαρετώτερος, τὰ πόδια μου δὲν ἐβαστοῦσαν 'σὰν καὶ πρῶτα ἀπάνου 'ς τὰ βουνά, οὔτε 'μποροῦσα νὰ κάνω μὲ τὴν πρώτη ὄρεξι ταὶς προσταγαὶς τοῦ καπετάνιου.. Τὸ μάτι μου ποῦ ἔβλεπε 'σὰν τοῦ ἀϊτοῦ, ἄρχισε νὰ θολόνῃ... Ἀνοίγαμε φωτιὰ μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ τουφέκι μου δὲν ἤτανε ἀλάθευτο 'σὰν καὶ πρῶτα.. Μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ξεχασμάρα κι' ἀπὸ τὴν ἀλαλιά μου ἄφησα νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ χέρια μου δύο σκλάβοι μπέηδες ποῦ μοῦ τοὺς εἶχε παραδώσει ὁ ἴδιος ὁ καπετάνιος. Σὲ 'λίγο κι' αὐτὸς ἄρχισε νὰ ξεμακραίνῃ τὴν ἐμπιστοσύνη ποῦ εἶχε 'ς ἐμένα· οἱ ἐχθροί μου ἐκρυφοχαίρονταν. Ἡ συλλογή σου ποτὲ δὲ μ' ἄφινε νύχτα καὶ 'μέρα· ἔβραζα ἀπὸ τὸ πεῖσμά μου, μὰ δὲ 'μποροῦσα νὰ κάμω τίποτε. Ἄλλη φορὰ ἠθέλαμε νὰ χτυπήσουμε τοὺς Τούρκους ποῦ ἦταν ταμπουρωμένοι 'ς ἕνα χωριό. Ὁ ἀρχηγὸς μ' ἐπροσκάλεσε, καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐσὺ νὰ πάρῃς τὴ σημαία· ξέρεις, θὰ τὴν 'περασπιστῇς ἀκριβὰ μὲ τὸ αἷμά σου!» Κιτρίνισα 'σὰν τὸ κερί· τοῦ ἀποκρίθηκα ξερά: «Δὲν τὴν πέρνω, ἀρχηγέ, δὲν εἶμαι καλά· δός τηνε σὲ ἄλλο.» Ὁ ἀρχηγὸς ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, δὲν εἶπε τίποτε, μὰ σὲ λιγάκι κούνησε τὸ κεφάλι του· ἀπὸ τότε δὲ μοῦ ξαναμίλησε μὲ τὴν καρδιά του... Γιατὶ δὲν πῆρα τὴ σημαία, Μαγδαληνή; Γιατὶ φοβήθηκα,—ἄχ! Θεέ μου! κόψε με!—μή μου τὴν πάρουν ἀπὸ τὰ χέρια μου οἱ Τουρκαλάδες, χωρὶς νὰ τὴν πληρώσω μὲ τὸ αἷμά μου. Ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ παρουσιάζοσουν 'μπροστά μου, ὅπως πάντα, 'σὰ' νεραΐδα, καὶ θὰ μ' ἐμάγευες, καὶ θὰ μὲ συνέπερνες.. Καὶ πῶς νὰ τὸ 'πῶ πῶς ἡ ἀγάπη μοῦ τἄκανε ὅλα αὐτά, ποῦ ντρεπόμουνα; καὶ τίνος νὰ τὸ 'πῶ ποῦ κανεὶς δὲ θὰ μ' ἐπίστευε; Ἀλλ' ἀπὸ 'κείνη τὴν ἡμέρα ἐχαντακώθηκα. Ἔφτασε 'ς ταὐτιά μου—ποῦ νὰ μὴν ἔφτανε—τὶ ἐψιθυρίζονταν γιὰ μένα: Κρῖμας ποῦ ἔκανε τὸ παλληκάρι, ὁ φοβητσάρης! Ἕνας μάλιστα μοῦ τὸ εἶπε κατάμουτρα! Ἀκοὺς ἐγὼ φοβητσάρης! ἐχύθηκα νὰ τὸν ξεκάμω· μὰ ἐχύθηκαν ὅλοι νὰ μὲ φᾶνε.. Οἱ ἐχθροί μου φώναζαν: «ἐμεῖς τὸ λέγαμε!» Καὶ οἱ φίλοι μου ἔλεγαν: «Τί νὰ γίνῃ! ἐγελαστήκαμε!» Ὡς κι' ὁ πατέρας σου καὶ τἀδέρφια σου, Μαγδαληνή, ἄρχισαν νὰ μοῦ βαστᾶνε τὸ βαρύ. Μάλιστα ἔτρεξε λόγος πῶς ἤθελαν νὰ χαλάσουν τὸν ἀρραβῶνα... Ἐπῆρα τὴν ἀπόφασι· ἢ θἄμενα 'ς τὴν Κρήτη καὶ θὰ σκότονα τὸν πατέρα σου καὶ τά-

δέρφια σου, ἢ θἄφευγα καὶ θἀτιμάζομουν. Ἐπροτίμησα τὸ δεύτερο· μὲ τὸ πρῶτο, θἀχάνομουν ἄδικα, μὲ τὸ δεύτερο θὰ κέρδιζα ἐσένα... Λοιπὸν τὴν παραμονὴ ποῦ ἤτανε ν' ἀνοίξῃ ἕνα μεγάλο τουφέκι,—εἴχανε ἀνταμωθῆ Κρητικοὶ κ' ἐθελονταὶ μὲ τὸν Κορωναῖο,—συκώθηκα ἀποβραδύς, ἐπῆρα τὰ μάτια μου, κ' ἔφυγα 'σὰν ἀπὸ καταραμένο τόπο. Ἔθαψα τὰ ροῦχά μου 'ς τὴ γῆ — θαρροῦσα πῶς ἔθαφτα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου,— ἔρριξα τἄρματά μου 'ς τὴ θάλασσα,—θαρροῦσα πῶς ἐθαλασσόπνιγα τὰ ἴδια τὰ νιάτα μου,—ἐπρομηθεύθηκα γυναίκεια ροῦχα, κ' ἔτσι κρυφὰ καὶ σκιαχτὰ ἔσμιξα ἕνα σωρὸ γυναικόπαιδα ἀπὸ ξένα χωριά, ἐμπαρκαρίστηκα μαζί τους, ἦρθα 'δῶ πέρα, γύρισα τὴν Ἀθήνα, τὴ Σύρα, τὴ Χαλκίδα, τ' Ἀνάπλι, τὴν Πάτρα, τάχα πῶς πήγαινα ναὕρω τὴν ξαδέρφη μου τὴ Μαγδαληνή. Ἐβγῆκα κ' ἐδῶ πέρα, πάντα μὲ τ' ὄνομά σου, ἔδωσ' ὁ Θεὸς καὶ βρέθηκε 'μπροστά μου ὁ νοικοκύρης ποῦ σ' ἔχει, τοῦ εἶπα πῶς εἶμαι ἡ ξαδέρφη σου ἡ Ῥήνα, μ' ἐλυπήθηκε, μὲ πῆρε. Νὰ ποῦ σὲ βρίσκω. Δὲ μοῦ φεύγεις. Εἶμαι χαμένος γιὰ τὴν Κρήτη· ξαναγεννιέμαι τώρα γιὰ σέ. Μαζὶ θὰ ζήσουμε· θὰ πᾶμε ὅπου θέλεις· ἔχω 'λίγους παράδες κοντά μου· ὅταν σωθοῦνε, 'θὰ δουλεύω καὶ θὰ δουλεύῃς. Ποιὸς θὰ μᾶς μποδίσῃ; Ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, γιὰ νὰ κάνῃς ἔτσι!

— Ἐσὺ ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, ἀνέκραξεν ἡ Μαγδαληνή, στᾶσα ὀρθία αἴφνης, γιὰ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ ποῦ μοὔκαμες! Ποιὸς θὰ μᾶς 'μποδίσῃ, λές; Θὰ μᾶς 'μποδίσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ τιμή! Ἄχ! τί ὥρα ἦταν ἐκείνη ποῦ γεννηθήκαμε! Καλλίτερα μιὰ στρίγλα νὰ μᾶς ἔπινε τὸ αἷμά μας παρὰ νὰ ζήσουμε τέτοια ζωή! Θέλεις νὰ ζήσουμε μαζί, θεότυφλε! Κι' ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποῦ σὲ ἀτίμασε 'μπροστὰ 'ςὲ γονεῖς, 'ςὲ συγγενεῖς, 'ςὲ φίλους, 'ςὲ καπετάνιους, 'μπροστὰ 'ς τὴν πατρίδα σου ποῦ εἶνε βουτημένη 'ς τὰ αἵματα καὶ 'ς τὸ χαμό, ἀπὸ τέτοια ἀγάπη γυρεύεις τώρα ζωὴ καὶ γλυτωμό! Κατάρα 'ς τὴν ἀγάπη μου! Νὰ μὴν ἔσωνες νὰ μὲ γνωρίσῃς, νὰ μὴν ἔσωνα νὰ σὲ συντύχω! Καϋμένε, καϋμένε! ξέχασες πῶς εἶσαι Κρητικός! ἐγὼ θυμοῦμαι πάντα πῶς εἶμαι ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ἀπὸ τὴν ἀτιμία, χίλιαις φοραὶς καλλίτερα ὁ θάνατος! Μὰ κύτταξε! εἶναι καιρὸς ἀκόμα, τρέξε, γύρισε, συχωρέσου, πές ὅ,τι ψέμμα θέλεις, ὅμως πρόφτασε, ματώσου, θυμήσου τὴν παλληκαριά σου, ξέπλυνε τὸ κρῖμά σου, ἀκόμα καὶ μὲ τὴ ζωή σου. Μὴ μοῦ εἰπῇς πῶς μακρυά μου δὲ 'μπορεῖς νὰ κάμῃς τίποτε, γιατὶ τώρα θἄρθω κ' ἐγὼ μαζίσου 'ς τὴν Κρήτη· μπορεῖ νὰ πεθάνω 'ς τὸ πλάϊ σου, ἀλλὰ ξανασασμένη, ὄχι νὰ ζῶ, καθὼς θέλεις, μὲ ὅλο τὸ καταφρόνιο τῆς ἀτιμίας. Ἤ, ἂν ἀλήθεια μαζὶ μὲ τὰ γυναίκεια ποῦ ἔβαλες ἔχασες τὴν ἀντρίκεια σου γνώμη, πές μου σὲ τί μεριὰ ἔθαψες τὰ ροῦχά σου τὰ πρῶτα, νὰ πάω νὰ τὰ ξεθάψω, νὰ τὰ φορέσω ἐγώ, νὰ πολεμήσω, νὰ ξεπλύνω τὸ κρῖμά σου, κι' ἂν ἰδῶ 'ς τὸ τέλος τέλος πῶς δὲν ξεπλύνεται, νὰ πάω νὰ βρῶ τἀδικημένα τἄρματά σου ... 'ς τὰ βάθη τῆς θάλασσας. Μοιράζομαι μ' ἐσένα τὰ βάσανα, τὴ γύμνια, τὴ δυστυχιά, τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο· ἀλλὰ τὴν ἀτιμία, ὤ! βγάλ' το ἀπὸ τὸ νοῦ σου!—δὲν τὴ μοιράζομαι.

Ἐκεῖνος παρέμενεν ἄφωνος καὶ ἀκίνητος ἐπὶ μικρόν. Ἀλλ' αἴφνης πλησιάσας τῇ εἶπεν, ἀπειλητικῶς:

— Ἔλα! ποιὸς σ' ἐζούρλαν' ἐδῶ πέρα! Δὲν ξέρεις τί λές. Στὴν Κρήτη δὲ ματαγυρίζω. Θέλεις δὲ θέλεις, μαζὶ θὰ ζήσουμε!

Μόλις ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ Μαγδαληνὴ φοβερὰ ἐπήδησε πρὸς τὰ ὀπίσω, προτείνουσα τὰς χεῖρας, ὡς διὰ νὰ θέσῃ φραγμὸν μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνου. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς της εἶχε καταπέσει καὶ κατέρρευσαν ἐπὶ νώτων καὶ ὤμων καὶ στηθῶν, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, τὰ μαλλία της, προσθέτοντα ἀγρίαν τινὰ μεγαλειότητα εἰς τὴν ὀργὴν αὐτῆς.

— Σοῦ εἶπα, φεῦγα, φεῦγα τὸ ταχύτερον, ἐφώναξε.

— Θέλεις δὲ θέλεις, μαζὶ θὰ ζήσουμε! ἐπανελάμβανεν ἐκεῖνος βραγχωδῶς, χωρῶν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς αὐτήν.

— Δὲ σὲ θέλω! αἴ! δὲ σὲ θέλω ἐγώ!

— Δὲν εἶνε 'ς τὸ χέρι σου. Μὲ τὸ στανιὸ θὰ σὲ πάρω· δική μου εἶσαι!

Καὶ ἀπεπειράθη νὰ τὴν σύρῃ.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν δεινὸς ἐπέκειτο ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἀτιθάσσων ἐκείνων τέκνων τοῦ ἔρωτος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς τιμῆς ἀφ' ἑτέρου, κατασχεθεὶς ἐγὼ ὑπὸ δεινοῦ τρόμου, ἔρρηξα κραυγήν, ἐξ ἧς ἐκπλαγεὶς ἐκεῖνος ὠπισθοχώρησε πρὸς τὴν ἐξώθυραν, δι' ἧς συγχρόνως εἰσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανακάμπτουσα ἐκ τοῦ ἑσπερινοῦ περιπάτου ἡ οἰκογένεια, πατὴρ δηλονότι καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί.

Ὁ Δαμασκηνός—ὅλοι βεβαίως τὸν ἐμαντεύσατε,—εὑρεθεὶς ἀπροσδοκήτως μεταξὺ δύο πυρῶν, ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ. Ἀλλ' ἡ Μαγδαληνή, σωστὴ Βακχὶς ἐκ τῆς παραφορᾶς, ὁρμήσασα συνέλαβε τὸν ἀτυχῆ ἐκ τοῦ περιλαιμίου καὶ διέσεισε μετ' ἀπιστεύτου ῥώμης· ἐν μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς ἐκπλήξεως:

— Ὁ Θεὸς σᾶς ἔφερεν! ἀνέκραξε, καὶ εἶχε καταστῆ ἀγνώριστος ἡ φωνή της. Ἀφένταις μου, κυράδες μου, νὰ εἶστε μάρτυρες. Ἐμπροστὰ 'ς ἐσᾶς κάνω τὴν κρίσι μου. Ἐσεῖς ποῦ εἴδατε νὰ κολλήσῃ τὸ στόμα μου μιλῶντας γι' αὐτόν, νὰ τρέχουν τὰ μάτια μου, καὶ ν' ἀναγαλλιάζῃ ἡ καρδοῦλά μου, ἐσεῖς ποῦ εἴδατε τὴν ἀγάπη μου, ἐσεῖς νὰ ἰδῆτε πάλι καὶ τὸν ὀχτρεμμό μου, ἐσεῖς

νὰ ἰδῆτε πάλι πῶς τὸν καταφρονάω καὶ πῶς τὸν συχαίνομαι γιατὶ τοῦ πρέπει, καὶ πῶς τόν...

Καὶ τυφλὴ καὶ ἀμείλικτος ἔπτυσεν ἰσχυρῶς τὸν δυστυχῆ κατὰ πρόσωπον καὶ τὸν ἀπώθησε μακράν, ἐνῷ ἐκεῖνος ἰλιγγιῶν, κατησχυμμένος, ἀκαταλήπτους βλασφημίας ψελλίζων, ἔφυγεν, ἠφανίσθη εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

Ἡ Μαγδαληνὴ μετὰ φρικωδῶν σπασμῶν κατέπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀδελφῆς μου, τῆς φίλης της, ἥτις τρομασμένη, καλὰ καλὰ μὴ ἐννοοῦσα τί συνέβη, τὴν ἠρώτα:

— Τί ἔπαθες, δύστυχη; τί σοῦ ἔκαμαν; ποιὸς ἦταν;

— Ἐκεῖνος! φωτιὰ νὰ μὲ κάψῃ, ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ, κ' ἐλιποθύμησε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεχώρουν μετὰ τοῦ θείου μου εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἐνεκλείσθην οἰκότροφος εἰς ἓν τῶν λυκείων τῆς πρωτευούσης. Ὅταν κατὰ τὰς διακοπάς, μετὰ δεκάμηνον ἀπουσίαν, ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα, ἡ ἀδελφή μου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ζωῇ, οὐδ' ἡ Μαγδαληνὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν οἰκείων μου ὅπως τὴν κρατήσωσι παρ' ἑαυτοῖς, ἀνεχώρησε μετὰ ἕνα μῆνα εἰς τὴν καθησυχάσασαν Κρήτην, ἀφοῦ τὸν μῆνα ἐκεῖνον διήνυσε μελαγχολῶσα, στυγνή, μαραινομένη. Ἀλλ' ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ ταλαίπωρος Δαμασκηνός, γνωσθείσης ἐν τῇ πόλει τῆς ἱστορίας του, καταφρονούμενος, σκωπτόμενος καὶ ὑβριζόμενος ὑπὸ πάντων, εἶχεν ὑποστῆ ἐπὶ τέλους ἔκλειψιν τοῦ λογικοῦ ἐκ τοῦ συναισθήματος τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταπτώσεως, προσεφέρθη νὰ τὸν συντροφεύσῃ καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πατρίδα.

Τηρῶ θρησκευτικῶς εἰς τὰ βάθη τοῦ συρταρίου μου, μόνα λείψανα τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς ἱστορίας, τὸν *Ἐρωτόκριτον*, ἐνδεδυμένον ἔτι τὸ ῥοδόχαρτον, δι' οὗ περιέβαλον αὐτὸν αἱ χεῖρες τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ φέροντα ἐπὶ τῶν συνεπτυγμένων σελίδων αὐτοῦ τὰ πυρετώδη ἴχνη τῶν δακτύλων τῆς Μαγδαληνῆς. Ὦ ποιηταί, οἱ οὕτωσὶ ἡδέως ἀναρριπίζοντες ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ τὴν φλόγα τῶν παθῶν, διατί νὰ μὴ ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ κατασβύνετε ταύτην, ὁσάκις ἀπειλῇ νὰ φέρῃ ἐρήμωσιν καὶ θάνατον;

Κωστης Παλαμας

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

τῆς ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστάσεως.

Ὅτε κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1770 ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, τὴν ἐπικληθεῖσαν τῶν Ὀρλώφ, εἰσέβαλον 60 χιλιάδες Ἀλβανῶν εἰς τὴν χώραν, οἱ πλεῖστοι τούτων διεπεραιώθησαν ἐκ Βυτρινίτζης εἰς Αἴγιον. Εὑρόντες δὲ τὴν πόλιν ἔρημον κατοίκων καὶ πληροφορηθέντες ὅτι οὗτοι κατέφυγον εἰς τὴν τρεῖς περίπου ὥρας ἀπέχουσαν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, τὴν μὲν πόλιν λεηλατήσαντες κατέκαυσαν, κατὰ δὲ τῆς μονῆς ἐξεστράτευσαν ἅπαντες καὶ στενῶς ἐπολιόρκησαν αὐτήν, διότι οἱ ἐν αὐτῇ καταφυγόντες ἔκ τε τοῦ Αἰγίου καὶ τῶν περιχώρων μετὰ τῶν μοναχῶν, γνωρίζοντες τὴν τύχην ἥτις τοὺς ἀνέμενεν ἂν παρεδίδοντο, ἀντέστησαν ἐρρωμένως κατὰ τῶν ἐπανειλημμένων τοῦ ἐχθροῦ ἐφόδων. Οἱ Ἀλβανοί, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ χρονοτριβῶσιν εἰς πολιορκίας, διότι σκοπὸς αὐτῶν ἦν ἡ λεηλασία, ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν, ὅπως τραπῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. Ἐν ᾧ δ' ἡτοιμάζοντο πρὸς ἀναχώρησιν, διερχόμενοι ἐκεῖθεν ὑλοτόμοι καὶ κτίσται Ἠπειρῶται (ἄδηλον ἂν χριστιανοὶ ἢ Ὀθωμανοὶ) καὶ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συνεβούλευσαν αὐτοὺς νὰ κόψωσι τὰς περὶ τὴν μονὴν κυπαρίσσους καὶ ν' ἀφήσωσιν αὐτὰς νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς στέγης τῆς προσθίας αὐτῆς πλευρᾶς [1]), δι' αὐτῶν δὲ ὡς διὰ γεφύρας νὰ εἰσβάλωσι καὶ κατακυριεύσωσιν αὐτήν. Τοῦτο ποιήσαντες οἱ Ἀλβανοὶ εὐκόλως ἐπέτυχον τοῦ ποθουμένου καὶ ἐπέρασαν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μονῇ κεκλεισμένους ἐν στόματι μαχαίρας.

Ἔξωθεν τῆς μονῆς πρὸς μεσημβρίαν, εἰς θέσιν καλουμένην Φυτιάν, ὑπάρχει βρύσις, μόλις 200 μέτρα τῆς μονῆς ἀπέχουσα, κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. Ἐκεῖ δέ τινες τῶν Ἀλβανῶν, μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς μονῆς, κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐκδορὰν καὶ ἔψησιν ἀμνοῦ, ὅτε αἴφνης ἠκούσθησαν ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοί, οἵτινες ἰσαρίθμους ἔρριψαν νεκροὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ εὑρισκομένων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγνόουν πόθεν προήρχετο τὸ φονικὸν ἐκεῖνο πῦρ, εἶτα δ' ἐπισταμένως ἐρευνήσαντες ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν σφαιρῶν, αἵτινες ἐρρίπτοντο ἀδιαλείπτως καὶ ἀποτελεσματικῶς, ἀνεκάλυψαν ὅτι ἐν τῷ τρούλῳ τοῦ ναοῦ ἦτο ἄνθρωπος κεκρυμμένος, ὅστις ἱστάμενος ἐπὶ προχείρου πατώματος, κατασκευασθέντος ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας διὰ σανίδων στηριζομένων ἐπὶ τῶν σταυροειδῶν ὀπῶν τοῦ τρούλου, ἐξ ὧν ἐκρέματο ὁ πολυέλαιος, ἐπυροβόλει ἐκ τῶν στενῶν καὶ ἐπιμήκων τοῦ τρούλου παραθύρων καὶ ἐφόνευεν αὐτούς. Οἱ Ἀλβανοί, ὅπως μὴ ματαιοπονῶσι πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ, συσσωρεύσαντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τὰ τραπέζια καὶ ἄλλας σανίδας, ἀνέφλεξαν αὐτάς, τὸ δὲ πῦρ μεταδοθὲν εἰς τὸ πρόχειρον τοῦ τρούλου πάτωμα, κατέκαυσεν αὐτὸ καὶ οὕτως ὁ μαχητὴς ἐκεῖνος ἔπεσεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ ἀπηνθρακώθη, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, διότι ἤδη ἐπλακοστρώθη οὗτος ἐκ

1) Ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν εἶνε τετράγωνος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ κεῖται ὁ ναὸς βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ· καὶ τότε μὲν ἦν μονώροφος, ἤδη δὲ ἐπὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πλευρῶν, πλὴν τῆς μεσημβρινῆς, ὑψώθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ δεύτερος ὄροφος.

νέου, διεκρίνετο μεγίστη κηλὶς μαρτυροῦσα τὴν θέσιν ἔνθα ἐκάη ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος, ὁ προτιμήσας τῆς σφαγῆς τὸν ὀδυνηρὸν διὰ πυρὸς θάνατον, ἀφοῦ πρότερον προαπέστειλεν εἰς τὸν ᾅδην οὐκ ὀλίγους τῶν ἐπιδρομέων.

Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο Ἀνυφαντὴς καὶ κατήγετο ἐκ τῶν περιχώρων τοῦ Αἰγίου. Πλείονας περὶ τούτου πληροφορίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς δώσωσιν οἱ μοναχοί, παρ' ὧν ἔμαθον τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, ὅτε πρό τινος χρόνου ἐπεσκέφθην τὴν μονήν.

Χρ. Π. Κορυλλος

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΝ

Ὁ καιρὸς εἶνε κακός, μοὶ ἔλεγε προχθὲς ὁ φίλος μου κ. Κ.. Ἔβρεχε, βρέχει, καὶ θὰ βρέχῃ· ἐκ τῆς συνεχοῦς βροχῆς αἱ ὁδοὶ κατέστησαν ἀδιάβατοι· χρειάζεται τόλμη διὰ νὰ ἐξέλθῃ τις εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ μάλιστα τὴν νύκτα εἰς τὸ ψηλαφητὸν σκότος. Εὐτυχῶς εὑρισκόμεθα εἰς τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς σελήνης καὶ θὰ ἔχωμεν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ κατὰ τὴν νέαν σελήνην.

Προσεπάθησα νὰ καταπείσω τὸν φίλον μου, προσεπάθησα ν' ἀποδείξω αὐτῷ, ὅτι αἱ φάσεις τῆς σελήνης οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἔχουσιν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, οὐδεμίαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βροχερῶν ἡμερῶν, εἰς τὴν ποσότητα τῆς κατ' ἔτος πιπτούσης βροχῆς.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνέμενεν ἀπαρασαλεύτως εἰς τὴν γνώμην του, ἐπάγων ὡς κυριώτατον λόγον πρὸς ὑποστήριξιν ταύτης, ὅτι πάντες οἱ ναυτικοὶ τὰ αὐτὰ δοξάζουσι, καὶ μεγίστην ἀποδίδουσι σπουδαιότητα εἰς τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις, πολλάκις κανονίζοντες κατὰ ταύτας τὸν πλοῦν.

Εἶνε βεβαίως πρόληψις αὕτη, εἶνε ψευδὴς γνώμη προελθοῦσα ἐκ συμπτώσεώς τινος, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον ἐρριζωμένη, ἔχει τόσην ζωτικὴν δύναμιν, ὥστε εἶνε ἀνάγκη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς αὐθεντίας μεγάλων ὀνομάτων, ἐπὶ τῆς γνώμης μεγάλων σοφῶν, ὁ ζητῶν νὰ ἐκριζώσῃ αὐτήν. Ἡ ἐμὴ γνώμη οὐδὲ νὰ σαλεύσῃ αὐτὴν δύναται καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ θὰ καταφύγω· τὸ κῦρος τῆς γνώμης τοῦ μεγάλου Λαπλὰς θὰ ἐπικαλεσθῶ εἰς βοήθειάν μου.

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἡ πρόληψις αὕτη ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὁ στρατηγὸς Bugeaud νικητὴς τοῦ Isly δεν ἐξεστράτευεν, ὡς βεβαιοῦται, ἂν μὴ συνεβουλεύετο πρότερον τὴν σελήνην, καὶ νόμους μάλιστα αὐτὸς ἔθηκε, καθ' οὓς ἔδει νὰ γίνωνται αἱ παρατηρήσεις, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν περὶ τοῦ μέλλοντος καιροῦ σκοπῶν τῆς σελήνης. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι συνεβουλεύοντο τὰ ἐντόσθια τῶν ἱερῶν σφαγίων καὶ τὴν πτῆσιν τῶν ὀρνέων, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν σελήνην. Ἄφινον εἰς τὸν Δία τὴν φροντίδα νὰ ἐγείρῃ τὰς νεφέλας καὶ νὰ ρίπτῃ τοὺς κεραυνούς.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἥλιος κανονίζει πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ἡλίου προέρχονται ὄχι μόνον αἱ ὧραι τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ πᾶσα κίνησις παρατηρουμένη ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων θυελλῶν μέχρι τῆς ἀνεπαισθήτου κινήσεως τῶν πτερυγίων τῶν ἐλαχίστων ἐντόμων, ἀπὸ τοῦ μεγίστου ποταμοῦ μέχρι τοῦ ἐλαχίστου ῥυακίου, μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἐλαχίστης σταγόνος τῆς βροχῆς. Ἐὰν αὐτὸς σβεσθῇ, πᾶσα κίνησις θὰ παύσῃ παρευθύς, πᾶσα ζωὴ θὰ ἐκλίπῃ.

Ἡ σελήνη στέλλει πρὸς τὴν γῆν κατ' ἀντανάκλασιν ποσότητά τινα θερμότητος ἐξ ἐκείνης ἣν παρὰ τοῦ ἡλίου λαμβάνει· ἀλλὰ διὰ νὰ βεβαιώσωμεν τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν ὄργανα εὐαισθητότατα, *θερμοπολλαπλασιαστὰς* καλούμενα. Ἡ ἐκ τῆς πλήρους δὲ σελήνης πεμπομένη πρὸς ἡμᾶς θερμότης πίπτουσα ἐπὶ τοῦ ὀργάνου τούτου παράγει ἀποτέλεσμα, ὅπερ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ οὐδὲ πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς θερμότητος τῆς πεμπομένης ὑπὸ τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν ἡμῶν τιθεμένης καὶ ἐπὶ μίαν μόνον στιγμὴν πρὸ τοῦ ὀργάνου τούτου. Τοσοῦτον μικρὰ εἶνε ἡ ποσότης αὕτη. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἔχει αὕτη εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν.

Ὁ μέγας Λαπλάς, ὁ πρῶτος ἐξηγήσας τὸ φαινόμενον τῶν παλιρροιῶν, ἐζήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ μὴ ἡ τοὺς ὠκεανοὺς ἕλκουσα καὶ μετακινοῦσα σελήνη, ἕλκει ἐπίσης καὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἡμῶν. Τὰ ἐξαγόμενα εἰς ἃ κατέληξε, ἔδειξαν ὅτι ἐλαχίστην ἢ οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει αὕτη εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν. Εἰς τὰ αὐτὰ ἐξαγόμενα κατέληξε καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ μετεωροσκοπείου τῶν Παρισίων Bouvard ἐρευνήσας τὸ φαινόμενον τοῦτο κατὰ προτροπὴν τοῦ Λαπλάς. Οὗτος μάλιστα ἐκ τῆς στατιστικῆς παρατηρήσεων ἑκατὸν ἐτῶν ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς βροχερῶν ἡμερῶν δι' ὅλα τὰ ἔτη ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους.

Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐπίδρασιν διὰ τῆς θερμότητος αὐτῆς, οὐδεμίαν διὰ τῆς ἕλξεώς της ἡ σελήνη ἔχει εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς γῆς. Οὐδεμίαν μεταβολὴν ἀτμοσφαιρικὴν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἀπὸ τῆς αὐξούσης ἢ φθινούσης σελήνης· τὰ πάντα ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ διὰ τοῦ ἡλίου. Αὐτὸς ὑπὸ μηχανικὴν ἔποψιν εἶνε ὁ πατὴρ ἡμῶν.

Καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις αἱ εἰς τὴν σελήνην ἀποδιδόμεναι δὲν εἶνε ἀληθεστέραι ταύτης. Εἶνε συνήθως αὗται τόσον παράδοξοι ὥστε ἀδυνατοῦ-

μεν νὰ ἐννοήσωμεν πόθεν ἔσχον τὴν ἀρχήν. Ἀρκεῖ ἡ ἀπαρίθμησις διὰ νὰ καταδειχθῇ τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν. Λέγεται ὅτι τὰ δένδρα τὰ ὁποῖα κόπτονται [illegible] χρησιμεύσωσιν ὡς [illegible] πηγήσιμος ξυλεία, [illegible] κόπτωνται κατὰ τὴν φθίνουσαν σελήνην, διότι [illegible] τὰ [illegible] αὐτῶν εἶναι καλῆς ποιότητος. Πρέπει νὰ σπείρωμεν, νὰ φυτεύωμεν, καὶ νὰ ἐγκεντρίζωμεν κατὰ τὴν αὔξουσαν σελήνην, ἐὰν θέλωμεν νὰ αὐξάνωσι ταχέως καὶ νὰ εἶναι ζωηρά. Διὰ νὰ ἔχωμεν θρίδακας ἢ κράμβας καλῶς καὶ ταχέως ἀναπτυσσομένας, διὰ νὰ ἔχωμεν [illegible] ἄνθη, διὰ νὰ ἔχωμεν καρποὺς πρωΐμους, πρέπει νὰ σπείρωμεν, νὰ φυτεύωμεν καὶ νὰ [illegible]δεύωμεν τὰ φυτὰ κατὰ τὴν φθίνουσαν σελήνην. Ὁ οἶνος ὁ ὁποῖος κατασκευάζεται κατὰ τὸ διάστημα δύο σεληνιακῶν μηνῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι καλῆς ποιότητος, καὶ μένει πάντοτε θολωμένος.

Ἀλλὰ ποίας σχέσεις δύνανται νὰ ἔχωσι ταῦτα πρὸς τὴν αὔξουσαν ἢ φθίνουσαν σελήνην; [illegible] βεβαίως ὅτι [illegible] οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Γ. Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εἰς τὰ Τραγούδια τῆς πατρίδος μου

Φτωχὰ γεννᾷς τραγούδια, πατρίς, φτωχὴ μητέρα!
Μικρὰ πουλιὰ πετοῦνε μέσ' σὲ κλουβὶ στενό,
Οἱ σταυραητοὶ γυρεύουν ἐλεύθερον ἀέρα,
Κι' ἀπέραντο οὐρανό.

Τῆς ἀρχοντιᾶς ὁ λύχνος ὁ κρυσταλλένιος φέρνει
Ἀτάραχη, περίσσια, λευκὴ φεγγοβολή,
Τῆς φτώχιας τὸ λυχνάρι κάθε πνοὴ τὸ δέρνει,
Δαδὶ μὲ λάμψι λίγη καὶ μὲ καπνὸ πολύ.

Ὅμως θὰ ρθῇ μιὰ μέρα ποῦ ἡ Ἑλλάς, μεγάλη,
Τὴ γλῶσσα τὴ μεγάλη θὰ βρῇ μέσ' τὴν καρδιά,
Καὶ θἄχουνε ταίριά τους κλέφτικοι στίχοι πάλι
Κ' οἱ Πινδάρου παιδιά.

Ὦ ποιηταί, ποῦ τότε γλυκὰ θὰ τραγουδᾶτε,
— Τί χρόνια μακρυσμένα, τί ὄνειρο χρυσό..
Ποῦ δὲ θὰ ἦν' ἡ δάφναις πικραίς, καὶ θὰ τρυγᾶτε
Ἀμάραντα τὰ ρόδα 'ψηλὰ 'ς τὸν Παρνασσό,

Ὤ! μὴ μᾶς λησμονῆτε! Κ' ἐμεῖς γιὰ σᾶς, ἀηδόνια,
Φυτέψαμε ταὶς δάφναις καὶ ταὶς τριανταφυλλιαίς,
Βαστάξαμε κι' ἀγκάθια ἐμεῖς καὶ καταφρόνια,
Γιὰ νἄχετε σεῖς τἄνθη, καὶ ταὶς μοσχοβολιαίς!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον παρετηρήθη ἐν Ἀγγλίᾳ χελιδὼν λευκή, συναγελαζομένη μετ' ἄλλων [illegible] πρωτοφανές, ὑποτίθεται δὲ ὅτι ἡ χελιδὼν ἐκείνη δὲν ἀνῆκεν εἰς ἄλλο εἶδος, τὸ δὲ χρῶμα αὐτῆς ἦν ἀποτέλεσμα ἀλβινισμοῦ ἢ λεύκης, ἤτοι τῆς νοσηρᾶς μεταστάσεως τοῦ χρώματος τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τῶν τριχῶν εἰς λευκόν, παρατηρηθείσης μέχρι τοῦδε εἰς ἀνθρώπους μόνον.

— Τὸ ὅλον μῆκος τῶν ἐν Εὐρώπῃ σιδηρῶν ὁδῶν, ὅπερ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1883 ἦτο 182999 χιλιομέτρων, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1884 ἦτο 189334 χιλιομέτρων, δηλονότι ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους ἐστρώθησαν σιδηραῖ ὁδοὶ ἐκτάσεως 6335 χιλιομέτρων.

— Πόσον χρόνον δύνανται νὰ ζήσωσιν οἱ ἰχθύες ἐκτὸς τοῦ ὕδατος; Λέγεται ὅτι πέστροφαι καὶ ἐγχέλεις μετακομιζόμεναι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐντὸς ξηρῶν κανίστρων διατηροῦνται ἐπὶ πολὺ ζωνταναί, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐβεβαιώθη ἀκόμη δι' ἀκριβῶν καὶ ἀσφαλῶν παρατηρήσεων. Ἐσχάτως ὅμως παρετηρήθη ἀξιοσημείωτον παράδειγμα μακρᾶς διατηρήσεως ἄλλου ἰχθύος, τοῦ ἴσοκος.[1] Τῇ 18 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου ἰχθυοπώλης τις ἐν Παρισίοις ἔλαβεν ἔκ τινος ἰχθυοτροφείου τῆς Ὀλλανδίας, παρὰ τὴν Ῥοττερδάμην, μέγα ποσὸν ἰχθύων, ἐσκευασμένων μετὰ πάγου ἐν θήκαις. Ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς ὑπελογίζετο ὅτι οἱ ἰχθύες [illegible] τὸ πολὺ τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἴσως δὲ καὶ τὴν 15ην. Ἅμα δ' ἐξήχθησαν τῶν θηκῶν καὶ παρετηρήθησαν ἀσθενεῖς κινήσεις τῶν βραγχίων ἑνὸς ἴσοκος. Ἐκ περιεργίας κινούμενοι ἔπλυναν αὐτὸν διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὸ ὕδωρ. Βαθμηδὸν ὁ ἴσοξ ἐζωογονήθη, τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα αὐτοῦ ἤρχισαν λειτουργοῦντα καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ἐπανῆλθεν ἐντελῶς εἰς τὴν ζωήν. Ὁ ἴσοξ οὗτος, εὑρισκόμενος νῦν ἐν τῷ κατὰ τὸ Τροκαδερὸν τῶν Παρισίων ὑδρείῳ (aquarium), ἔχει μῆκος 70 ὑφεκατομέτρων καὶ χροιὰν χρυσοειδῆ.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς μακρᾶς διατηρήσεως ἰχθύος εἶναι τὸ πρῶτον παρατηρηθὲν βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς. Ὁ ἰχθὺς ἐκεῖνος ἐντεθειμένος ἄνευ προφυλάξεώς τινος ἐν θήκῃ [illegible] μετὰ τεμαχίων πάγου καὶ νεκρῶν ἰχθύων, μετακομισθεὶς ἐκ τόπου ἀπέχοντος 450 περίπου χιλιόμετρα, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡρῶν, ἴσως δὲ καὶ τριῶν ἡμερῶν. Προφανῶς ἡ μείωσις τῆς θερμοκρασίας συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ζωικῶν δυνάμεων. Τὸ ψῦχος καθιστᾷ βραδυτέραν τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὰ εἴδη ἰχθύων φωλεύουσι κατὰ τὸν χειμῶνα ἐν τῇ ἰλύϊ, ὅπου βεβαίως [illegible]

1) Γαλ. Brochet. Ὁ ποτάμιος οὗτος ἰχθὺς εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι, εὑρισκόμενος μόνον ἔν τινι ποταμῷ τῆς Θεσσαλίας, ὡς παρετήρησεν ὁ κ. Ν. Ἀποστολίδης. Καλεῖται κοινῶς ἐν Θεσσαλίᾳ [illegible]

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885

'Αριθ. 522 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 29 Δεκεμβρίου 1885

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τὴν τριακοστὴν πρώτην Δεκεμβρίου τοῦ λήγοντος ἔτους ἡ ΕΣΤΙΑ συμπληροῖ δεκαετῆ βίον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της. *Κλείει*, ὡς λέγει ὁ λαός, *τὰ δέκα της χρόνια καὶ ἐμβαίνει εἰς τὰ ἕνδεκα.*

Καὶ δὲν δύναται μὲν βεβαίως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐγήρασεν ἤδη, οὐδ' οἱ φίλοι της δύνανται εὐπροσώπως νὰ συγχαρῶσιν αὐτῇ *ἐπὶ πολιῷ τῷ γήρᾳ*, διότι συνεπλήρωσεν ἁπλῶς καὶ μόνον τὴν δεκαετηρίδα της. Ἀλλ' ἔχει ὅμως λόγους νὰ εἶνε κἄπως ὑπερήφανος ὅτι ἔζησε δέκα ὅλα ἔτη, χωρὶς νὰ καταλάβῃ αὐτὴν μήτε ὥριμον μήτε πρόωρον τὸ γῆρας, καὶ ὅτι αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῇ ἀκμαίαν τὴν δύναμιν νὰ ζήσῃ ἄλλα τόσα καὶ πλείονα, ἐλπίζουσα ὅτι θὰ ἀποτείνῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ φίλους αὐτῆς, ὅταν λήξῃ ἡ προσεχὴς δεκαετία, τὴν αὐτὴν καὶ σήμερον δήλωσιν, εὐσταλὴς καὶ σφριγῶσα ἐν πάσῃ τῇ ἀκμῇ τῆς ὡρίμου αὐτῆς ἡλικίας.

Καὶ ἀληθῶς. Ὅταν τις ἀναλογισθῇ,— καὶ τὸ ἀναλογιζόμεθα ἡμεῖς, διότι καὶ τὴν νηπιακὴν ἡμῶν ἡλικίαν ἐνθυμούμεθα κάλλιστα, καὶ τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν βίου τοὺς ὅρους δὲν λησμονοῦμεν,—ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὁποία τις ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν προήλθομεν εἰς φῶς καὶ ὁποία εἶνε ἡ σήμερον· ὅταν τις ἀναμνησθῇ πόσα ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ ἀνέτειλαν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὁρίζοντα καὶ ἐξηφανίσθησαν ἀπ' αὐτοῦ περιοδικὰ φύλλα, πόσα ἤνθησαν καὶ ἐξήνθησαν, πόσα ἐγεννήθησαν καὶ ἀπέθανον ἐξ ἀναιμίας μετὰ ἐφήμερον βίον, ὡς τὰ παρὰ τὸν Ὕπανιν μυθολογούμενα δυστυχῆ ἐκεῖνα πτερωτὰ ζωΰφια· ὅταν τις σκεφθῇ ὅτι οὐδὲν μέχρι τοῦδε περιοδικὸν σύγγραμμα, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀποτεινόμενον, κατώρθωσεν ἐν Ἑλλάδι — πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου —νὰ ζήσῃ δεκαετῆ βίον, θέλει βεβαίως συνομολογήσει μεθ' ἡμῶν, ὅτι ὁ περὶ ὑπάρξεως τῶν περιοδικῶν ἀναγνωσμάτων ἀγὼν ἀποβαίνει μάχη δεινὴ καὶ δυσέκβολος, καὶ ὅτι δικαιοῦται νὰ χαίρῃ ἀληθῶς ὑπερήφανον χαρὰν ἡ ΕΣΤΙΑ, ὅτι κατώρθωσεν οὐ μόνον νὰ ζήσῃ δεκαετίαν ὅλην, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ μακρότερον καὶ ἀκμαιότερον βίον.

Ὅτε τὴν ά. Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1876 ἐδημοσιεύετο τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς «Ἑστίας», ἡ πολιτικὴ ἡμῶν κατάστασις εἶχε μεγάλην τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ σημερινὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα. Ἡ αὐτὴ καὶ τότε φιλόπατρις ἀνησυχία κατεῖχε τὰ πνεύματα, οἱ αὐτοὶ καὶ τότε δισταγμοὶ περὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν ἀνατολὴν τυφῶνος, ἡ αὐτὴ καὶ τότε ἀγωνία τοῦ πανταχοῦ ἑλληνισμοῦ, αἱ αὐταὶ παρασκευαί, ὁ αὐτὸς πυρετός, αἱ αὐταὶ διχογνωμίαι, ὁ αὐτὸς σήμερον ἐνθουσιασμός, καὶ ἡ αὐτὴ αὔριον ἀπελπισία, ἡ αὐτὴ τέλος καὶ τότε καὶ νῦν χρηματικὴ καχεξία τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ταμείων! Καιροὶ δύσκολοι καὶ ἥκιστα βεβαίως πρόσφοροι εἰς προκοπὴν ἔργων εἰρήνης καὶ μάλιστα ἔργων φιλολογικῶν, ἀποτεινομένων εἰς κοινὸν ἔχον οὐ μόνον διάθεσιν ἀλλὰ καὶ καιρὸν νὰ ἀναγινώσκῃ ἄλλο τι πλὴν τῶν τηλεγραφημάτων τοῦ Ἀβᾶς καὶ τοῦ Ῥόυτερ.

Καὶ ὅμως εὑρέθη τότε ἀνὴρ φιλόκαλος ἅμα καὶ ῥέκτης, οἰκτείρων ἀπὸ βάθους καρδίας τὴν ἀποχέρσωσιν τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τύπου τῆς Ἑλλάδος, φρονῶν ὅτι ἦτο δυνατόν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν εἶχον τὰ πολιτικὰ τῆς χώρας πράγματα, νὰ ἱδρυθῇ καὶ προκόψῃ ἐν Ἀθήναις φιλολογικόν τι περιοδικὸν σύγγραμμα, χάριν ἐκείνων ἰδίως, οἵτινες ἐπερίσσευον σχολῆς ὅπως ἀναγινώσκωσι καὶ ἄλλο τι πλὴν ἄρθρων πολιτικῶν, καὶ ἀποφασίσας γενναίως νὰ δαπανήσῃ καὶ χρῆμα καὶ χρόνον καὶ κόπους εἰς ἵδρυσιν τοιούτου περιοδικοῦ ἀναγνώσματος. Οὕτως ὁ Κ. Παῦλος Διομήδης ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τῆς *Ἑστίας*. Ἂν δὲ καὶ ἡ τὴν τύρβην τῆς ἐθελοφημίας ἀποστέργουσα μετριοφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς ἐκρύβη πενταετίαν ὅλην ὑπὸ τὸ ἀνώνυμον, καθῆκον αὐτῆς ὑπολαμβάνει ἡ σημερινὴ τοῦ περιοδικοῦ τούτου φύλλου διεύθυνσις, ἡ τὸ ἔργον αὐτοῦ βιώσιμον καὶ ἀκμάζον κληρονομήσασα, νὰ ἀναγράψῃ σήμερον, πρώτην ταύτην φοράν, τὸ ὄνομά του ἐν ταῖς δέλτοις τῆς *Ἑστίας*, ὅπως τελέσῃ μὲν αὐτῷ, παρ' αὐτῆς τε καὶ τῶν ἀναγνωστῶν της, τὸν δίκαιον εὐγνωμοσύνης φόρον ἐπὶ τῇ ἱδρύσει περιοδικοῦ συγγράμματος τοσοῦτον παρὰ τοῦ ἑλλη-

νικοῦ κοινοῦ ἀγαπηθέντος, κατέστησε δὲ καὶ τὸν ἱδρυτήν της δημοσίᾳ κοινωνὸν τῆς χαρᾶς ἣν αἰσθάνεται ὅτι τὸ ἔργον του ἐκεῖνο προέκοψε καὶ εὐωδώθη.

Ὁ πρὸ δεκαετίας ἱδρύσας τὴν *Ἑστίαν* σκοπὸν αὐτοῦ κύριον προετίθετο — καὶ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν εὐτυχῶς ὅτι ἡ ἐπιβολὴ αὐτοῦ οὐδὲ παράβολος ἦτο οὐδ' ἕωλος ἀπέβη — νὰ καταστήσῃ τὸ φύλλον τοῦτο ἀληθινὴν πνευματικὴν ἑστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπου νὰ συνδαυλίζωσι μὲν καὶ ὑποτρέφωσι τὸ πῦρ πᾶσαι αἱ εὐσταλεῖς αὐτοῦ φιλολογικαὶ δυνάμεις, νὰ θάλπωνται δὲ κύκλῳ καθήμενοι οἱ τὸ ἄμουσον ῥῖγος μὴ ἀσμενίζοντες. Εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ἐκείνου ἐχώρησεν ἀσφαλεῖ καὶ ἀδιστάκτῳ τῷ βήματι, συγκεντρώσας μὲν περὶ τὴν σύνταξιν τῆς *Ἑστίας* πάντας σχεδὸν τοὺς ἀριστεῖς τῶν νέων ἑλληνικῶν γραμμάτων, προθύμως δ' ἀποδεχόμενος εἰς παρασκευὴν τῆς διανοητικῆς πανδαισίας, τὴν συμβολὴν τῶν νεαρῶν ταλάντων, ἅτινα ὁσημέραι ἀφθονώτερον διεκρίνοντο καὶ ἐπεβάλλοντο, οὕτως εἰπεῖν, εἰς φύλλον περιοδικὸν τοιαύτην ἔχον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ τὴν συναίσθησιν.

Οἱ τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» παρὰ τοῦ πρώτου αὐτῆς ἱδρυτοῦ παραλαβόντες, καθῆκον αὐτῶν ἐνόμισαν νὰ βαδίσωσιν ἀπαρεγκλίτως τὴν ὁδὸν ἣν εἶχεν ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐπιτυχῶς χαράξει. Ἂν προσεπάθησαν καὶ ἱκανῶς κατώρθωσαν νὰ εὐρύνωσιν αὐτήν, αἰτία τούτου μία καὶ μόνη ἀλλ' ἀκριβῶς ἀποχρῶσα ὑπῆρξεν ὁ ὁσημέραι αὔξων ἀριθμὸς τῶν ἀναγνωστῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας*, ἡ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μείζων διάδοσις αὐτῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ διαρκῶς ἐπιφανέστερον ἐκδηλουμένη συμπάθεια τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ πρὸς τοὺς ἀτρύτους καὶ βαρεῖς ἀγῶνας τῆς τε διευθύνσεως καὶ τῶν συντακτῶν αὐτῆς.

Εἰς κύρωσιν τῶν λόγων ἡμῶν τούτων ἀρκεῖ ἓν μόνον γεγονός, ἡ προϊοῦσα αὔξησις τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», πρὸς οὓς καὶ χρέος ἡμῶν ὑπολαμβάνομεν νὰ ἐκφράσωμεν ἐπὶ τῇ σημερινῇ εὐκαιρίᾳ τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ καὶ στοργῇ μεθ' ἧς περιέβαλψαν τὸ φύλλον τοῦτο.

Ἀλλ' ὑπέρτατον καὶ πρώτιστον ἡμῶν καθῆκον αἰσθανόμεθα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ σφίγξωμεν εὐγνωμόνως τὴν χεῖρα τῶν ἡμετέρων συντακτῶν, εἰς οὓς κυρίως καὶ πρὸ πάντων ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἡμετέρου ἔργου, καὶ νὰ τελέσωμεν εὐλαβὲς τὸ μνημόσυνον ἐκείνων ἐξ αὐτῶν, ὅσοι προώρως ἀπέλιπον ἡμᾶς, ἀναρπασθέντες ὑπὸ τῆς μοίρας. Καὶ τούτων καὶ ἐκείνων τὰ ὀνόματα θέλουσι προσεχῶς δημοσιευθῇ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, μετὰ καταλόγου πλήρους τῶν ἀπὸ δεκαετίας δημοσιευθέντων ἐν αὐτῇ, ὅστις ἔσται καὶ ἡ κρατίστη πασῶν ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ὧν ἐλέγομεν πρὸ μικροῦ.

Δὲν δυνάμεθα δὲ τέλος νὰ λησμονήσωμεν τούς τε ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἡμετέρους ἀντιπροσώπους τοὺς μετὰ τοσούτου ζήλου καὶ ἀφιλοκερδείας ἐργασθέντας εἰς διάδοσιν αὐτῆς καὶ ὑποστήριξιν, ὧν εὐγνωμόνως ἀναγράφομεν τὰ ὀνόματα ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ.

Ἀποβλέποντες νῦν εἰς τὸ μέλλον μεθ' ὅλου τοῦ θάρρους ὅπερ δικαίως ἐμπνέει ἡ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ἀκριβὴς συνείδησις, ἡ συναίσθησις τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως καὶ ἡ ἐπὶ τὴν ἀμείωτον συμπάθειαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν πεποίθησις, οὐδεμίαν νομίζομεν ἀξίαν ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ἐπαγγελίαν, ἀκ τῶν συνήθων ἐκείνων ἃς διατυμπανίζει συνήθως ἡ θήρα τοῦ κέρματος ἢ τῆς φήμης.

Θὰ πράξωμεν ἁπλῶς τὸ καθῆκον ἡμῶν, ὡς ἐπράξαμεν αὐτὸ μέχρι τοῦδε, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θέλει τοῦτο ἐκτιμηθῆ ὡς μέχρι τοῦδε ἐξετιμήθη.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ'

Τὴν τρίτην τὸ πρωΐ — ἤτο, βλέπεις, καὶ τρίτη — ἐνῷ ἤμην μὲ τὸν ἐπιστάτην τοῦ θείου μου εἰς τὰ ἀλώνια, ὅπου ἐγίνετο ἀληθινὸν πανηγύρι διότι ἦσαν ὅλα σχεδὸν εἰς ἐνέργειαν, κ' ἐνῷ πρώτην φορὰν ἐπαρατηροῦσα μὲ πόσον κόπον γίνεται αὐτὸ τὸ ψωμί, τὸ ὁποῖον εὑρίσκομεν ἕτοιμον ἡμεῖς οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, κάποιος μοῦ ἐκτύπησε τὴν ῥάχιν. Στρέφω καὶ βλέπω ὀπίσω μου τὸν κ. Ἀναστάσιον.

— Ἀληθινὸς νοικοκύρης ἐγείνατε, πλειά· ἂν σᾶς ἔβλεπεν ὁ θεῖός σας θὰ ἐνθουσιάζετο! μοῦ λέγει γελῶν.

— Ὅλα τὰ χρεωστῶ εἰς σᾶς, εἶπα. — Ὁ διδάσκαλος ἔκαμε μαθητήν, ἀρχάριον βέβαια ἀκόμη, ἀλλὰ ὁ ὁποῖος ἔχει ὅλην τὴν ὄρεξιν νὰ προοδεύσῃ εἰς τὸ μέλλον.

— Καὶ εἶνε προωδευμένος τώρα ἀρκετά· τὸ σπουδαιότερον εἶνε ν' ἀγαπήσῃ κανεὶς τὴν φύσιν.

— Αὐτὸ τὸ ἀπέκτησα χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω. — Πηγαίνωμεν εἰς τὸν πύργον νὰ καθήσωμεν.

— Ὄχι, ὄχι! νά, ἐγὼ τρελλαίνομαι διὰ τὰ ἀλώνια· μ' ἀρέσει νὰ βλέπω τὰ βόδια νὰ γυρίζουν ἔτσι σοβαρὰ τὴν ῥοκάναν μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ νὰ τρίβεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια των τὸ ἅλωνισμα. Κυττάξετε ἐκείνην στὴν χωριατοπούλα τί ὡραῖα στέκει ὀρθὴ ἐπάνω, μὲ τί χάριν κρατεῖ τὴν βουκέντραν... νομίζει κανεὶς πῶς εἶνε ἀρχαῖον ἄγαλμα... Α! ναί! τὴν ἐμμάστιξα κ' ἐγλύστρησε.

— Ἐλᾶτε νὰ καθήσωμεν ἐδῶ ἐμπρὸς 'ς τὴν ἀχυροκαλύβαν, ποῦ εἶνε σκιά, τοῦ εἶπα.

Μία χωρικὴ ἔτρεξε νὰ μᾶς βάλῃ προσκέφαλα, ἀλλ' ἡμεῖς ἐπροτιμήσαμεν δύο δεμάτια ἀπὸ στάχυα. Μετὰ διαφόρους ὁμιλίας τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς κόρης του:

— Ἐκείνη! τώρα ποῦ μαζεύεται εἰς τὸ σπίτι μας ἀπήντησε ὡς νὰ ὡμιλοῦσε περὶ μικροῦ παιδίου, ὅλην τὴν ἡμέραν περνᾷ εἰς τἀλώνια. Ἀπὸ τὸ πρωὶ παίρνει τὸ κέντημά της καὶ πηγαίνει ἐκεῖ, τάχα πῶς θὰ κεντήσῃ, καὶ τὴν περισσότερην ὥραν γυρίζει μέσ' 'ς τοὺς ἥλιους, ὡς ποῦ ν' ἀρρωστήσῃ τὸ παληοκόριτσο!... προσέθεσε μὲ τὸν ἐπιπληκτικόν του ἐκεῖνον τρόπον, ὁ ὁποῖος εἶνε περισσότερον παρὰ χάϊδευμα.

— Ἀλήθεια, μοῦ λέγει μετὰ μικρὰν σιωπήν, ἐπειδὴ ἦλθε λόγος τώρα καὶ εἴμεθα μόνοι, θὰ σᾶς ἐρωτήσω κάτι, εἰς τὸ ὁποῖον σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀποκριθῆτε μὲ εἰλικρίνειαν.

— Μὴν ἀμφιβάλλετε, ἀπεκρίθην μὴ ἐννοῶν ἀκόμη περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Νὰ μή με παρεξηγήσετε διὰ τὴν ἐρώτησίν μου. Βεβαιωθῆτε ὅτι μόνον ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν μοῦ ἐμπνέει ἡ φιλία σας καὶ ἡ ἐκτίμησίς μου πρὸς τὸν χαρακτῆρά σας μὲ κάμνουν νὰ τὸ πράξω. Ἂν ἦτο ἄλλος παρὰ σεῖς, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνα.

Αὐτοὶ οἱ πρόλογοι ἄρχισαν νὰ μὲ ἀνησυχοῦν, ὡσὰν νὰ εἶχα προαίσθημα.

— Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν ἐκτίμησίν σας καὶ εὔχομαι νὰ μοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος, εἶπα μὲ μικρὰν ταραχήν.

— Περισσότερον παρὰ κάθε ἄλλος ἐγνωρίσατε σεῖς τὴν κόρην μου. Καὶ ἕνεκα τῆς ἐξοχῆς ἐδῶ, ἡ ὁποία εἶνε ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἐθιμοταξίας, καὶ ἕνεκα τῶν χαρακτήρων σας, οἱ ὁποῖοι τόσον καλὰ συμβιβάζονται, εἴσθε εἰς οἰκειοτάτην σχέσιν μαζί της — δὲν εἶν' ἀλήθεια;

— Βέβαια, ἐψέλλισα. Ἐννοεῖς ὅτι τὰ εἶχα ὀλίγον χαμένα, δὲν ἤξευρα ποῦ θὰ ἀπολήξῃ.

— Ἐμένα μὲ τυφλώνει ἡ πατρικὴ ἀγάπη, εἰς τὰ μάτια μου φυσικὰ ἡ κόρη μου δὲν ἔχει κανὲν ἐλάττωμα παρὰ ἐπιπολαιότητα ὀλίγην, ἡ ὁποία θὰ περάσῃ μὲ τὴν ἡλικίαν. Σεῖς δὲν διεκρίνατε κανὲν ἐλάττωμά της; Φιλαρέσκειαν ἔξαφνα, ἢ ἄλλο βαρύτερον, τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε φόβος μήπως καταστήσῃ δυστυχῆ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θὰ ἑνώνε τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικήν της;

Ἔμεινα ἄλαλος.

— Μὴ διστάζετε, προσέθηκεν ἐκεῖνος μειδιῶν εἰρωνικῶς σχεδόν, ἐννοῶ πόσον εἶνε δύσκολος ἡ θέσις σας, ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ, θυσιάσατε μίαν στιγμὴν ὅλα τὰ τυπικὰ φιλοφρονήματα, καὶ συλλογισθῆτε ὅτι ἔχετε ἐνώπιόν σας ἕνα πατέρα ἕτοιμον νἀκούσῃ ἀπαθῶς τὴν γνώμην σας περὶ τῆς κόρης του, τὴν γνώμην σας, ἡ ὁποία θὰ τοῦ εἶνε πολύτιμος, διότι θὰ πρόκηται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον ἐκείνης καὶ νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἀπορεῖτε, ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται — εἴσθε τόσον στενὸς φίλος ὥστε σᾶς τὸ ἐμπιστεύομαι: Πρὸ δύο ἐτῶν ἔχω ὑποσχεθῆ τὴν χεῖρα τῆς κόρης μου!

Φαντάσου τί ἔκρηξις βόμβας ἦτον αὐτή! Καὶ ὅμως, ὡσὰν νὰ μὴν εἶδε τί ἀποτέλεσμα ἐπέφερεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν μου ἡ ἀνέλπιστος ἀγγελία, ἐξηκολούθησε μὲ τὸ διαρκὲς μειδίαμά του, τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ κάποιαν χαιρεκακίαν:

— Ὁ μέλλων γαμβρός μου εἶνε καθ' ὅλα ἐξαίρετος, μοναδικός, ὅπως τὸν θέλω, καὶ τὴν ἀγαπᾷ — σπουδαιότατον αὐτό, διότι ὁ γάμος δὲν εἶνε ἐμπορικὴ ἑταιρία. Καὶ αὐτὴ τὸν ἀγαπᾷ. Πλησιάζει ὁ καιρός, ὅπου πρέπει νὰ τελειώσῃ τὸ ζήτημα αὐτό· εἶμαι ἡλικιωμένος, δὲν ἠξεύρω τί μ' εὑρίσκει ἔξαφνα καὶ ἡ κόρη μου μένει χωρὶς στήριγμα. Μόνον αὐτὸς ὁ δισταγμὸς μὲ τρώγει: τάχα θὰ εἶνε εὐτυχὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ζήσῃ μαζί της;

Χωρὶς νὰ θέλω:

— Θὰ εἶνε ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, εἶπα. Ἀλλ' ἐνόησα ὅτι τὸ εἶπα μὲ τόνον φωνῆς ἐνθουσιώδη τόσον, ὥστε ὁ κ. Ἀναστάσιος μ' ἐκύτταξε μὲ προσοχὴν πάντοτε μειδιῶν καὶ μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι:

— Σᾶς πιστεύω, εἶπε, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ· ἡ γνώμη σας αὐτὴ μὲ καθησυχάζει, μὲ στερεώνει εἰς τὴν ὑπόσχεσίν μου.

Ἡ μοῖρά μου μοῦ εἶχε προορίσῃ νὰ ὑπογράψω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν καταδίκην μου!..

Ὅταν ἔφυγεν ὁ γείτων μου, ἐσυλλογίσθην ὅλην τὴν οἰκτρότητα τῆς θέσεώς μου· τί πτῶσις αἰφνιδία, ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸ βάραθρον!.. Ἡ εὐτυχία λοιπὸν εἶχεν ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ μὲ ὅλα τὰ μαγικά της θέλγητρα, μὲ εἶχε πλησιάσῃ, μὲ εἶχεν ἐγγίσῃ σχεδόν, καὶ ὅταν ἅπλωσα τὸ χέρι νὰ δεχθῶ τὰ δῶρά της, εἶδα ὅτι ἦτο μόνον φάντασμα καὶ ἐξηφανίσθη καὶ ἐχάθη;... Εἶχα προχωρήσῃ πολύ, πολὺ ἀσυλλόγιστος εἰς τὸν κατήφορον τῶν ἐλπίδων. — Πρώτη ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβα καὶ τὴν ὁποίαν, ἔδωκα εἰς τὸν ἑαυτόν μου ὅρκον, νὰ ἐκτελέσω ἀμετακλήτως, ἦτον: ἀφοῦ ἔχανα τὴν εὐτυχίαν, νὰ σώσω τοὐλάχιστον τὴν ἀξιοπρέπειάν μου — καὶ πῶς ἄλλως παρὰ προσποιούμενος ἀπάθειαν καὶ ἀναχωρῶν τὸ γρηγορώτερον... εὐθὺς τὴν ἄλλην ἡμέραν;

Ὅλα τὰ πράγματα τότε ἄρχισα νὰ τὰ βλέπω κατ' ἄλλον τρόπον. Εἰς τὴν διαγωγὴν τῆς Ἀμαρυλλίδος πρὸς ἐμὲ δὲν ἔβλεπα ἄλλο παρὰ γυναικείαν ἐπιπολαιότητα καὶ φιλαρέσκειαν,

οὔτε τὸ ἐλάχιστον δεῖγμα συμπαθείας ἢ ἀγάπης. Καὶ εἰς τὸ ἀνεξήγητον δὲ αὐτὸ διάβημα τοῦ πατρός, νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐρωτήσῃ τί φρονῶ περὶ τῆς κόρης του, εὕρισκα τὴν ἐξήγησιν. Εἶχεν ἐννοήσῃ βέβαια ὅτι τὴν ἀγαπῶ καί, διὰ νὰ μοῦ κόψῃ τὰς ἐλπίδας μου μ' εὔμορφον καὶ λεπτὸν τρόπον, μοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι ἡ κόρη του ἀγαπᾷ ἄλλον, ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τραβῶ ἀνοικτὰ ἐγώ. . .

Ὕστερον αἱ ἰδέαι μου αὐταὶ ἄλλαξαν ὀλίγον, ἀλλὰ τότε μοῦ εἶχαν ῥιζωθῆ τόσον καλὰ—εὐτυχῶς,—ὥστε μὲ ὥπλισαν μὲ μοναδικὴν ἀπάθειαν. Καὶ εὐθὺς διὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ μεταβάλω γνώμην ἔστειλα ἄνθρωπον εἰς τὴν πόλιν κ' ἐτηλεγράφησα τοῦ θείου μου ὅτι ἀναχωρῶ μετὰ μίαν ἡμέραν. Ἤρχισα ἔπειτα νὰ ἑτοιμάζω τὰ πράγματά μου πρὸς μεγάλην λύπην καὶ ἀπορίαν τῶν χωρικῶν καὶ πρὸς μεγάλην χαρὰν μόνον τοῦ ἐπιστάτου, ὁ ὁποῖος ἐξησφάλιζε τὰ ἐκ τῶν ἀλωνίων τυχηρά του. . . . .

Ἡ εἴδησις τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς μου διεδόθη εὐθὺς καὶ ἔφθασε καὶ εἰς τοῦ γείτονός μου, διότι ἅμα ἐπῆγα νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω, πρὶν τοῦ ἀναφέρω τίποτε:

— Καλέ, ἀλήθεια φεύγετε; μοῦ εἶπε μὲ προσποιημένην ἀπορίαν.

—Ναί! ἀπεκρίθην ξηρά, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὰς Ἀθήνας.

— Μὰ τὸ πρωῒ δέν μου εἴπατε τίποτε.

— Εἶχα τὸ μεσημέρι τηλεγράφημα.

Βέβαια ἐννόησεν ὅτι ἦτον ψεῦμα αὐτό, ἐν τούτοις ἔκαμεν ὅτι τὸ ἐπίστευσεν. Ἐκεῖνος ἤθελε, φίλε μου, νὰ εὐκολύνῃ τὴν ὑποχώρησίν μου. Ἐκεῖ, ἀνοίγει ἡ θύρα κ' ἔρχεται ἡ Ἀμαρυλλὶς κόκκινη, ξαναμμένη ἀπὸ τὸν ἥλιον. . .

— Τί! Θὰ φύγετε; λέγει μὲ τόνον ἀπορίας καὶ ἐπιπλήξεως.

— Ναί. . . δυστυχῶς!

Κατώρθωσα νὰ μὴ χάσω τὸ ἀπαθὲς ὕφος μου, ἀλλὰ ἡ καρδία μου ἐσπαράσσετο μέσα μου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἡ τελευταία φορὰ ποῦ τὴν βλέπω.

— Μὴ φύγετε! μοῦ εἶπε μὲ παρακλητικὴν γλυκύτητα, ἡ ὁποία μ' ἐκλόνησε.

—Δὲν θέλω νὰ φύγω, σᾶς βεβαιῶ· ἀλλὰ *πρέπει!*

Ἐτόνισα ἐπίτηδες αὐτὸ τὸ *πρέπει* καὶ μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ματιοῦ μου εἶδα τὸν κ. Ἀναστάσιον πονηρῶς μειδιῶντα.

— Ἀφοῦ *πρέπει!* πολὺ καλά! εἶπεν ἐκείνη μὲ πικρίαν καὶ ἀνέλαβεν ὕφος παρά ποτε ἀπαθές, ὑπερήφανον, ἀγέρωχον, τὸ ὁποῖον διετήρησεν ἄκαμπτον μέχρι τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεώς μου, τὴν 11ην τῆς νυκτός.

Ὅταν τῆς ἔδωκα τὸ χέρι διὰ τελευταίαν φορὰν τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, ἐστηρίχθην εἰς ἓν κάθισμα, ἀλλ' ἐκείνη διετήρει ἀπάθειαν, ἡ ὁποία μ' ἐπείσμωσε. . . . .

— Βέβαια δὲν ἠσθάνθη ποτὲ τίποτε πρὸς ἐμέ, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου καὶ τὴν ἐχαιρέτισα σιωπηλῶς.

— Καλὴν διασκέδασιν εἰς τὰς Ἀθήνας! ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι της, ἁπλοῖ, ξηροί, εἰρωνικοὶ κάπως.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ εἶπε ὅτι θὰ ἔλθῃ τὸ πρωῒ νὰ μὲ προπέμψῃ, ὥστε ἦτο περιττὸν νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω. Ἵππευσα καὶ ἐπῆρα τὸν δρόμον πρὸς τὸν πύργον. Εὐθὺς ὅμως ἅμα ἐκλείσθη μὲ κρότον ὄπισθεν ἡ θύρα ἐκείνη, ἡ ἀληθινὴ θύρα τῆς εὐτυχίας μου, ἔχασα ὅλον τὸ θάρρος μου. Παρ' ὀλίγον νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω, νὰ κτυπήσω, νὰ ἔμβω καὶ νὰ πέσω εἰς τὰ πόδια τοῦ οἰκοδεσπότου, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι ἡ εὐτυχία μου κρέμαται ἀπ' αὐτόν, ὅτι ἀγαπῶ τὴν κόρην του— Καλά, ἀλλὰ μήπως μ' ἀγαπᾷ κ' ἐκείνη;.. Μάλιστα! ἀπόδειξις ἡ ἀπάθειά της.—Ἔτσι φέρεται γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ; Ἐκείνη ἀγαπᾷ ἄλλον, ἄλλον, ἀγαπᾷ τὸν καλότυχον ἐκεῖνον, τὸν μέλλοντα σύζυγόν της. . . Μήπως δέν μου τὸ εἶπε φανερὰ καὶ ξάστερα ὁ πατέρας της τὸ πρωῒ εἰς τ' ἁλώνια!. . . Δὲν μ' ἀγαπᾷ; Ἀλλὰ τότε πῶς μοῦ ἐφέρετο μὲ τέτοιον τρόπον; Ὄχι πάλιν! δὲν ἦτο ἀφέλεια αὐτή, ὄχι γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ ἄλλον δὲν ἠμποροῦσε νὰ μοῦ φερθῇ ἔτσι, παρὰ μόνον ἂν εἶνε φοβερὴ κοκέττα. Λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ κοκέττα πρώτης τάξεως. . .

Ἀλλ' ἡ καρδία μου διεμαρτύρετο ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν κρίσεων τοῦ λογισμοῦ καὶ αἱ διαμαρτυρήσεις της ἔγιναν τόσον ἰσχυραί, ὥστε ἐνῷ εἶχα φθάσῃ σχεδὸν εἰς τὸν πύργον, μὲ τραβοῦσ' ἐκείνη νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω, νὰ περάσω διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τὰ παράθυρά της τὰ κλειστά.—Τὴν ἀγαπῶ! ἔλεγε μία φωνὴ εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ἀφοῦ τὴν ἀγαπῶ θὰ εἰπῇ ὅτι μὲ ὅλα αὐτά εἶνε ἀξία τῆς ἀγάπης μου!

Ἔστρεψα τοὺς χαλινοὺς πρὸς μεγάλην ἀπορίαν καὶ λύπην τοῦ ἵππου μου καὶ ἐγύρισα πάλιν ὀπίσω· ἐπλησίαζα ὁλονέν, διέκρινα μέσα εἰς τὴν ἀστροφεγγιὰ τὸ ἄσπρο χαριτωμένον σπιτάκι της, ὅπως τὴν πρώτην ἐκείνην φορὰν ποῦ ἐπήγαινα ἐκεῖ. . . Ὅταν ἐπλησίασα ὅμως πολὺ κοντά, τότε ἐσυλλογίσθηκα πόσον ἄτοπον ἦτο νὰ περάσω πάλιν καὶ πῶς ἠμποροῦσαν νὰ μὲ ἰδοῦν καὶ νὰ μὲ παρεξηγήσουν. Ἀλλὰ δὲν ἤμην κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἔφθασα ἐμπρὸς εἰς τὴν πλαγίαν θύραν, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τὰ πρὸς τὸν δρόμον. Τὸ δωμάτιόν της ἦτο φωτισμένον, τὰ παραθυρόφυλλα κλεισμένα. Χωρὶς νὰ συλλογισθῶ τὸ ἀνόητον τοῦ πράγματος ἐσταμάτησα ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω κ' ἐκάρφωσα τὰ βλέμματα εἰς τὸ παράθυρον. Ἔξαφνα τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοίγουν μὲ ὁρμὴν καὶ προβάλλει εἰς τὸ παράθυρον. Τὰ μαλλιά της ξεπλεγμένα τῆς ἐστεφάνωσαν τὴν μορφήν· τὴν ὄψιν της δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὴν ἰδῶ, τὰ κινήματά της μόνον ἦσαν ὡσὰν ἀνήσυχα καὶ ταρα-

γμένα. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ κινηθῶ ἀπὸ τὴν θέσιν μου ὀλίγον· ἔσκυψα καὶ ἐκύτταξα τάχα κατὰ γῆς. Ἤμην εἰς τὴν σκιὰν εὐτυχῶς. —

— Ποιὸς εἶνε; ἔκραξε μὲ ἀνησυχίαν.

Μόλις ἐψιθύρισα:

— Ἐγώ!

— Σεῖς; — Εἶνε ἀπερίγραπτος ὁ τόνος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ εἶπε αὐτὸ τὸ Σεῖς!

— Ναί!... Καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τῆς τὰ εἰπῶ ὅλα.... Ἀλλ' ἂν ἐγελοῦσε εἰς ἀπάντησιν τῶν αἰσθημάτων μου;... Ἀφοῦ ἀγαπᾷ ἄλλον!... Ἡ ἰδέα αὐτὴ μ' ἐπάγωσε. — Εἶχα χάση τὴν σιγαροθήκην μου, εἶπα· (αὐτὸ εὑρῆκα μόνον πρόχειρον πρόφασιν) ἐνόμισα ὅτι μοῦ ἔπεσε ἐδῶ.... ὅταν ἔσπευσα... καὶ ἦλθα.... νὰ τὴν εὕρω.... Ἀλλὰ τώρα βλέπω πῶς τὴν εἶχα.... εἰς τὴν ἄλλην τσέπην.

Εἰς ὅλα αὐτὰ βέβαια ἐμπερδεύθηκε φοβερὰ ἡ γλῶσσά μου. Καὶ εἰς ἀπάντησιν ἐκείνη ἔκλεισε μὲ βίαν τὸ παράθυρον χωρὶς νὰ μοῦ εἴπῃ οὔτε καληνύκτα. Οὔτε καληνύκτα! ἀκούεις;

Ἔφυγα ἔξω φρενῶν κ' ἐξεθύμανα ὅπως ἄλλοτε εἰς τὸ καϋμένον τὸ ἄλογον, τὸ ὁποῖον ἔφερα εἰς τὸ πύργον ἐντὸς πέντε λεπτῶν· θαῦμα εἶνε πῶς δὲν ἐκτύπησα ἐπάνω εἰς κανένα πεῦκον μέσ' ς' τὰ σκοτεινὰ νὰ γείνω κομμάτια.

Χαριτωμένον ὕπνον ἔκαμα ἐκείνην τὴν νύκτα!... Τὴν αὐγὴν ἅμα ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἔφυγα. Ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ προέπεμψεν ἕως τὰ σύνορά του καὶ ὅταν ἀποχαιρετίσθημεν δὲν μὲ ἄφησε χωρὶς ἀσπασμὸν καὶ χωρὶς νὰ μοῦ σφίγξῃ τὸ χέρι μου μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ νὰ μοῦ εἴπῃ:

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ ἰδωθῶμεν πάλιν.

— Ναί, εἶπα μέσα μου, σὰν μὲ ξαναϊδῇς γράψε με μοῦ φθάνει τὸ φαρμάκι αὐτῆς τῆς φορᾶς...

Νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι ἡ καρδία μου ἦτο ξεχειλισμένη ἀπὸ λύπην καὶ ἀπελπισίαν εἰς ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν; αὐτὸ τὸ ἐννοεῖς. Ἡ θάλασσα κατόπιν μ' ἐζάλισεν εὐτυχῶς τόσον ὥστε δὲν εἶχα καμμίαν συναίσθησιν. Τώρα ὅμως πάλιν, τώρα ποῦ σοῦ τὰ εἶπα ὅλα, ὅλα, ἐρέθισα τὴν πληγήν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει κλείση ἀκόμη...

Τί τὰ θέλεις; δὲν λέγω πῶς θὰ ἀποθάνω ἢ πῶς ἡ ἀγάπη μου αὐτὴ θὰ εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία τῆς ζωῆς μου. Ὄχι· δὲν εἶνε κανὲν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ σβύνῃ ὁ καιρός· ἀλλὰ τὸ αἴσθημά μου αὐτὸ θὰ χρειασθῇ πολύς, πολὺς καιρὸς διὰ νὰ σβυσθῇ».

ΙΑ'.

— Εἶνε πρῶτός σου ἔρως σοβαρὸς αὐτὸς καὶ τὰ παίρνεις ἔτσι· σιγὰ σιγὰ θὰ τραχυνθῇ ἡ καρδιά σου ὅπως ὅλων μας. Ἐν τούτοις ἓν πρᾶγμα 'ξεύρω νὰ σοῦ εἰπῶ· δὲν εἶνε καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἐκείνη σ' ἀγαπᾷ.

Ἐπῆρα τὸν πῖλόν μου νὰ φύγω· ἦτο μεσημβρία. Οἱ τελευταῖοί μου λόγοι τὸν εἶχον βυθίση πάλιν εἰς σκέψεις:

— Τί τὰ θέλεις, ἀπήντησε, τώρα, ὅσῳ καθαρότερα βλέπω καὶ ἀπαθέστερα κρίνω, τόσῳ ἡ ἰδέα αὐτὴ μοῦ καρφώνεται εἰς τὸν νοῦν· λυποῦμαι ἂν γείνω ἐγὼ ἀφορμὴ νὰ χάσῃ τὴν εὐτυχίαν της, προσέθεσε μελαγχολικῶς· δὲν ἀρκεῖ ὅτι πονῶ ἐγώ;

Ἔξαφνα ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἠνεῴχθη βιαίως καὶ εἰσῆλθεν ὁ κύριος Ἀριστείδης, ὁ θεῖος τοῦ Στεφάνου μὲ τὴν εὔθυμον καὶ γελαστὴν μορφήν του. Εἶνε ἑξήκοντα ἐτῶν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔχει μέσα του ζωὴν τόσην, ὅσην τρεῖς εἰκοσαετεῖς νεανίαι.

— Τί κάνετε ἐδῶ, παλιόπαιδα; Κογκρέσσο μοὔχετε ἀπὸ τὸ πρωΐ, μυστικὰ αἴ; Δὲν μὲ παίρνετε κ' ἐμένα; Ἀ! κατεργάρη, βάζω στοίχημα τί ἔλεγες σ' τὸν ἄλλον κατεργάρη ἐδῶ, εἶπε πρὸς τὸν ἀνεψιόν του δεικνύων ἐμέ.

— Δὲν εἴχαμε τίποτε σπουδαῖα, θεῖέ μου, ἐψιθύρισε πάντοτε μελαγχολικὸς ὁ Στέφανος.

— Τὸ 'ξεύρω πῶς δὲν εἶνε σπουδαῖα, μὰ ἐσὺ τὰ 'πῆρες ἔτσι ὅλα, τί μοῦ δίδεις ἂν σὲ κάμω καὶ γελάσῃς μὲ ὅλην σου τὴν καρδιάν;

— Γελῶ καὶ μόνον μὲ τὴν ἀστείαν πρότασίν σας, ἀπήντησεν ὁ Στέφανος βεβιασμένως μειδιῶν.

— Ἄ, μοῦ κάνεις ἀκόμη τὸν πονηρόν, αἴ; Ἐγὼ νὰ σοῦ εἰπῶ λοιπὸν τί ὁμιλίαν ἔχεις μὲ τὸν φίλον ἐδῶ ἀπὸ τὸ πρωΐ· τοῦ λὲς τὰ κατορθώματά σου καὶ τοὺς ἔρωτάς σου μὲ τὴν κόρην τοῦ...

Τὸν διέκοψε ζωηρῶς:

— Τί; πῶς; τὰ ξεύρετε καὶ σεῖς; εἶπεν ἀνήσυχος.

— Νομίζεις λοιπὸν ὅτι δὲν μανθάνω τί γίνεται εἰς τὸ κτῆμά μου. Ξεύρω καὶ γιατὶ ἔφυγες, ἀνόητε, καὶ ὅλα.

Ὁ Στέφανος ἐσιώπα ἔκθαμβος κ' ἐγὼ ὄχι ὀλιγώτερον αὐτοῦ.

— Ἀφοῦ εἴπατε τὰ 'δικά σας, καθήσετε τώρα ν' ἀκούσετε κ' ἕνα μικρὸ παραμυθάκι ποῦ θὰ σᾶς 'πῶ, ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Ἀριστείδης μετ' εὐθυμίας ἀκαταβλήτου, κ' ἐνεθρονίσθη εἰς ἓν κάθισμα. Μιὰ φορὰ κ' ἕνα καιρὸν ἦτον ἕνας ἄνθρωπος καλὸς κ' εἶχε φίλον ἕνα ἄλλον ἄνθρωπον πλειὸ καλόν. Ἐνῷ ἔτρωγαν κ' ἔπιναν μαζὶ γυρίζει καὶ τοῦ λέει· ἐγὼ ἔχω ἕνα ἀνεψιὸν μάλαμμα, ἐσὺ ἔχεις μιὰ κόρη διαμάντι, ἔρχεσαι νὰ δέσωμε τὸ διαμάντι 'ς τὸ μάλαμμα;...

Ἤρχισα νὰ μαντεύω κάτι τι μέσα εἰς τὸ παραμύθι αὐτό. Ἡ φυσιογνωμία τοῦ φίλου μου βαθμηδὸν καθίστατο μᾶλλον ἀνήσυχος· ἡ ἀναπνοὴ

του ἐταχύνετο. Ὁ θεῖος ἐξηκολούθησεν ἱλαρῶς:

— Καλά, εἶπεν ὁ φίλος εἰς τὸν φίλον, κ' ἐγὼ τὸ θέλω αὐτό, μόνον μὲ μία συμφωνία· ὅταν ἔλθῃ ἡ κατάλληλος ὥρα θὰ μοῦ στείλῃς τὸν ἀνεψιόν σου νὰ τὸν ἰδῶ χωρὶς νὰ τοῦ εἰπῇς ὅμως τίποτε. Θὰ γνωρισθῇ καὶ μὲ τὴν κόρην μου· ἂν ταιριάζῃ ὁ ἕνας 'ς τὸν ἄλλον καὶ εἶνε καὶ τοῦ γούστου μου, τελειωμένη ἡ δουλειά. Τὸ χέρι σου! Νά το! καὶ ἔσφιξαν τὰ χέρια...

— Ἀστειεύεσθε, θεῖέ μου;... ἐψιθύρισεν ὁ Στέφανος μὴ τολμῶν νὰ πιστεύσῃ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν, ἣν προεμήνυον οἱ λόγοι τοῦ θείου του.

— Σιωπή! τὸ ἐπιμύθιον δὲν τὸ εἶπα· ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτον ὁ κ. Ἀναστάσιος... ὁ ἄλλος ἐγώ. Τὰ ἐκατάλαβες τώρα, κουτέ! ἀπελπισμένε! καὶ ἐξεκαρδίσθη γελῶν.

Ὁ Στέφανος δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως· ἐκύτταζεν ἀφῃρημένος ἐναλλὰξ τὸν θεῖόν του κ' ἐμέ, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ τοῦ ἐπαίζαμεν ἀπὸ κοινοῦ κανὲν παιγνίδιον.

— Ἆ, Θωμᾶ ἄπιστε, θέλεις καὶ ἀποδείξεις λοιπὸν αἴ; Ἔχω τὰ ἔγγραφα ἐδῶ! Ὁρίστε τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν μέλλοντα πενθερόν σου, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔστελλε καθ' ἑβδομάδα. Καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης δέσμην ἐπιστολῶν. Ἐδῶ εἶνε γραμμέναις ὅλαις ἡ πονηρίαις, ποῦ ἔκαμες ὡς ποῦ νὰ μοῦ ξετρελλάνῃς ὄχι μόνον τὴν κόρην, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα ἀκόμη. Νὰ καὶ τὸ σημερινὸν γράμμα· ἔχει καὶ ἰδικόν σου μέσα· πάρ' το καὶ ἑτοιμάσου νὰ φύγῃς τὸ ταχύτερον πρὶν ἀρρωστήσῃ τὸ κορίτσι ἀπὸ τὸν καϋμό σου, Ἐρωτόκριτε, καρδιοκλέφτη. Εἶδες πῶς σοῦ τὰ ἑτοίμασα ἐγώ; Ἔλα, φίλησέ με τώρα.

Ὁ Στέφανος δὲν ἐπρόσμενε παρὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ θείου του διὰ νὰ τὸν πνίξῃ μὲ ἐναγκαλισμοὺς καὶ φιλήματα, ἐνῷ ἐκεῖνος γελῶν ἔλεγε:

— Ἔλα, φθάνει πλέα, φθάνει, ἆ δολοφόνε θέλεις νὰ μὲ ξεκάμῃς γιὰ νὰ μὲ κληρονομήσῃς ἀπὸ τώρα! Θὰ μὲ πνίξῃς! Βοήθεια!... Φθάνει, φθάνει!.. Πήγαινε καὶ 'ς τὸν φίλον σου τώρα, 'ς τὸν πνευματικό σου!

Ὑπέστην κ' ἐγὼ εὐχαρίστως τοὺς ἀσπασμοὺς τοῦ Στεφάνου· ἡ ἀπρόοπτος αὕτη λύσις τοῦ ἐρωτικοῦ εἰδυλλίου του μὲ εἶχε γοητεύσῃ....

— Πᾶμε νὰ φᾶμε τώρα ὅλοι μαζί· θὰ σᾶς ἀνοίξω καὶ μιὰ καινούργια μποτίλλια κυπριώτικο νὰ πιοῦμε 'ς τὴν ὑγειὰ μιᾶς ψυχῆς...

Ὁ Στέφανος σύμφωνος μὲ τὴν θεωρίαν του δὲν εἶχε διόλου ὄρεξιν εἰς τὸ γεῦμα· ἦτο τόσῳ χορτάτη ἡ καρδία του, ὥστε ὁ στόμαχος δὲν ἐπείνα ποσῶς. Ἦτο ἄλλως τε καὶ ἐπασχολημένος μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀναστασίου, ἡ ὁποία ἦτο μακρὰ καὶ ἀπεκάλυπτεν ὅλην τὴν πλεκτάνην, ἣν εἶχαν στήσῃ μετὰ τοῦ κ. Ἀριστείδου διὰ νὰ συλληφθοῦν μέσα χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρουν τὰ δύο ἄκακα περιστέρια τῆς ἀγάπης αὐτὸς καὶ... ἡ Ἀμαρυλλὶς — ἀφοῦ ὁ Στέφανος ἐπιμένει νὰ τὴν ὀνομάζῃ οὕτω:

«Ἐὰν ἠξεύρατε καὶ οἱ δύο τὴν μυστικὴν συνθήκην μας, ἔγραφε, θὰ εἶσθε βεβιασμένοι, προσποιημένοι ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, δὲν θὰ ἐδοκιμάζατε ὅλα τὰ θέλγητρα καὶ τὰς ἀνησυχίας τῆς ὅσα καθ' ὑποχρέωσιν ἀγάπης. Ἴσως, ἴσως ἀκόμη δὲν θὰ σᾶς συνέδεε τότε τὸ γλυκὺ αὐτὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μόνον του ἐβλάστησε.» Κατωτέρω δὲ προσέθετε: «Ἡ δοκιμασία, ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ὑπέβαλα τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἦτο σκληρά, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλ' ἤθελον νὰ ἰδῶ μέχρι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ὑψηλοφροσύνη σου καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς θελήσεώς σου ἀπέναντι ἰσχυροτάτου αἰσθήματος· διὰ τοῦτο σὲ ἄφησα νὰ τὴν ὑποστῇς μέχρι τέλους. Δὲν λυποῦμαι σ' ἐτυράννησα ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐξετίμησα· διότι ἐξῆλθες ἀληθὴς μάρτυς τῆς τιμῆς. Καὶ ὁ ἀνὴρ πρέπει νὰ θέτῃ τὴν τιμὴν ὑπεράνω καὶ τοῦ ἔρωτος ἀκόμη!» Κατέληγε δὲ ὡς ἑξῆς: «Ἡ κόρη μου σὲ ἀγαπᾷ· αὐτὸ τὸ ἔχω ἐννοήσῃ πρὸ καιροῦ. Ἂν τῆς ἔδιδες παραμικρὰν ἐξήγησιν σύ, θ' ἀπεκαλύπτετο βεβαίως. Τὸ κλειστόν σου στόμα συνεκράτει κλειστὴν τὴν ἰδικήν της καρδίαν, ἀλλὰ δὲν ἐζημιώθης· τὸ αἴσθημα κλεισμένον ἔγεινε δυνατώτερον. Ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησες, παρήλλαξε πολύ, δὲν τρώγει, δὲν κοιμᾶται, ἔχασεν ὅλην τὴν εὐθυμίαν της, ἡ ὁποία θὰ εἶχεν ὀλιγοστεύσῃ ἀπὸ τινος καιροῦ. Δὲν τῆς ἀπεκάλυψα τίποτε, ἄφησα εἰς σὲ τὴν δάφνην τοῦ ἀγῶνος. Μόνον τῆς ἔδειξα τηλεγράφημα τοῦ θείου σου, τὸν ὁποῖον ἐπίτηδες ἐπροκάλεσα νὰ μοῦ τηλεγραφήσῃ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔρχεται ἐκεῖνος καὶ σὺ μαζί του. Μίαν στιγμὴν ἐχάρη, ἀλλ' ἔπειτα ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνέλαβε τὸ μελαγχολικὸν ὕφος της. Τηλεγράφησε λοιπὸν εὐθὺς ἅμα λάβῃς τὸ γράμμα μου ὅτι ἔρχεσαι· τότε πλέον θὰ πιστεύσῃ. Σὲ προσμένω ἀνυπομόνως· εἶνε σκληρότης ἀσυγχώρητος ν' ἀφίνωμεν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ δύο τόσον ἀγαπῶμεν.»

Μόλις ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Στέφανος κ' ἔφυγεν ἀπὸ τὴν τράπεζαν:

— Δὲν τὸν χωρεῖ τὸ σπίτι! μὲ εἶπε γελῶν ὁ θεῖός του, κ' ἔχει δίκαιον· δὲν ἠξεύρεις τί κόρη εἶνε. Ἂν ἤμην νεώτερος δὲν του τὴν ἄφινα...

ΙΒ'

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Στέφανος μὲ τὸν θεῖόν του ἀνεχώρησαν. Αὐτὴν τὴν φορὰν μοὶ ἔστειλεν ἐγκαίρως τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἔγραψεν ἐκεῖθεν. Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος τῆς ἐπιστολῆς ἦτο ἡ συνάντησίς του μετ' ἐκείνης:

«... Ἄφησα ὀπίσω τὸν θεῖόν μου μὲ τὰ πράγματά μας κ' ἔτρεξα ἐγὼ ἐμπρὸς κατ' εὐθεῖαν εἰς

τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ μου. Ὅταν ἔφθασα ἐκεῖ ἦτο ἡ ὥρα 8 τῆς πρωΐας. Μ' ἐπρόσμεναν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ κιόσκι, ἀλλ' ὄχι τόσον ἐνωρίς. Ἀντήλλαξα μὲ τὸν κ. Ἀναστάσιον ἐγκάρδιον χειραψίαν καὶ πολυσήμαντον βλέμμα. Ἐκείνη ἀνέθηκε συγκεχυμένη τὸ κέντημά της· ἡ ὄψις της ἐκοκκίνισε, τὸ χέρι της ἔτρεμεν ὅταν ἔγγιζε τὸ ἰδικόν μου. Δὲν μοῦ εἶπε λέξιν· ὁ πατήρ της μόνος μοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησίν του, διότι ἔφθασα ταχέως· ἐπέστρεψα πάλιν εἰς τὴν ἐξοχήν. — Σᾶς ἐσυνειθίσαμεν τόσον πολύ, προσέθηκεν, ὥστε ἡ ἔλλειψίς σας μᾶς ἐκακοφάνη. Δὲν εἶν' ἀλήθεια; ἠρώτησε στραφεὶς πρὸς τὴν κόρην του.

Ἐκείνη ἐψιθύρισεν ἀκατάληπτον ναὶ καὶ ἐξηκολούθησε τὸ κέντημά της. Ὁ πατήρ της εἶδε τὴν ἀμηχανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα ἀμφότεροι καὶ ηὐδόκησε νὰ μᾶς ἀφήσῃ μόνους προφασισθεὶς ὅτι ἔχει ἐργασίαν μίαν στιγμήν. Ἐκείνη δὲν ἔστρεψε κἂν τὴν κεφαλήν, ἀφωσιωμένη τάχα εἰς τὸ ἐργόχειρον.

Ἦλθα καὶ ἐστάθην ὀρθὸς ἔμπρός της.

— Τί ἔχετε καὶ εἶσθε θυμωμένη μαζί μου; Εἶπα μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

Δὲν ἀνεσήκωσε κἂν πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα· καὶ μόνον ἐψέλλισε σκυμμένη καθὼς ἦτο:

— Τίποτε.

Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῶ πλέον.

— Μὲ νομίζετε κακόν, ἀναίσθητον καὶ μωρὸν ἀκόμη· διότι μωροὶ πρὸ πάντων εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐννοοῦν τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν των. Ὄχι! μ' ἀδικεῖτε· ἐννοῶ πολὺ καλὰ ποῦ εἶνε ἡ ἰδική μου εὐτυχία, καὶ ἂν ἠναγκάσθην ἐπ' ὀλίγον νὰ τὴν ἀποφύγω, διότι ἔπρεπε, ἔρχομαι ὅμως τώρα νὰ τὴν ἐπανεύρω πάλιν ἐδῶ μακρὰν τοῦ κόσμου εἰς τὸν ἥσυχον αὐτὸν παράδεισον τῆς ζωῆς.

Ἀνεσήκωσε τέλος τὸ πρόσωπόν της καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τὸ καθαρὸν βλέμμα της ὡς νὰ μὲ ἠρώτα ποῖον ἦτο τῶν λόγων μου τὸ συμπέρασμα.

— Σ' ἀγαπῶ, ἀπεκρίθην εἰς τὴν ἄφωνον ἐκείνην ἐρώτησιν, ἀντλήσας ὅλην τὴν τόλμην ὅση ὑπελείπετο ἐν τῇ ψυχῇ μου, σ' ἀγαπῶ! Δὲν τὸ ἐννόησες λοιπόν, δὲν τὸ ἐμάντευσες αὐτὸ τόσον καιρόν; Σ' ἀγαπῶ, ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν, ὅπου σὲ εἶδα ἐδῶ εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον κιόσκι στολισμένην μὲ τὰ ῥόδα καὶ τὰ κεράσια... Σ' ἀγαπῶ!...

Τὸ κέντημα εἶχε πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς της· μ' ἐκύτταζε κατὰ πρόσωπον ἀκινητοῦσα ὡς νὰ τὴν ἐμέθυε τὸ ἄρωμα τῶν λόγων μου.

— Καὶ ὅμως ἐφύγατε! εἶπε μὲ παράπονον.

— Ἔφυγα, διότι ἔπρεπε νὰ φύγω· ἐὰν ἤξευρες διατί ἔφυγα, καὶ θὰ τὸ μάθῃς μετ' ὀλίγον, δὲν θὰ μοῦ ὡμίλεις ἔτσι· ἔφυγα διὰ νὰ ἐπιστρέψω καὶ νὰ μείνω εὐτυχής... ἂν μ' ἀγαπᾷς...

Ἀνέλαβεν εὐθὺς ἡ ὄψις της τὴν συνήθη εὐθυμίαν:

— Ἂν τὸν ἀγαπῶ; εἶπεν ἐρυθριῶσα, ἂν τὸν ἀγαπῶ;... ὡσὰν νὰ μὴν τὸ ξεύρῃ τάχα ὁ ἀνόητος...

Τί ἄλλο θὰ ἔκαμνες εἰς τὴν θέσιν μου, παρακαλῶ, παρὰ νὰ κλέψῃς μ' ἓν φίλημα τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο στόμα;

Πόσον ἐπεθύμησα νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ πλησίον μου κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς· ἡ φιλία περικυκλοῦσα τὸν ἔρωτα ἀποτελεῖ τὴν χαριεστέραν ἀνθοδέσμην. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃς, ὅταν ἡ εὐτυχία μου θὰ φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον, θὰ ἔλθῃς.

Ἡ Ἀμαρυλλίς μου — θὰ τὴν ὀνομάζω πάντοτε μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀρέσκει καὶ εἰς τὴν ἰδίαν — ἡ Ἀμαρυλλίς μου ἑτοίμασε τὴν ἐγχώριον στολὴν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὴν φορέσῃ, ὅταν θὰ εἶνε νύμφη. Δι' αὐτὸ μοῦ εἶχεν εἴπῃ ἡ πονηρά, ὅταν τὴν ἠρώτησα ἄλλοτε· διατί ἑτοιμάζει τὴν στολήν· τί σᾶς μέλει; Θὰ ἔλθῃς καὶ θὰ τὴν ἴδῃς καὶ νύμφη ἀκόμη θὰ εἶνε ἀληθινὴ Ἀμαρυλλίς!

Ὁ θεῖός μου, εὔθυμος πλέον ἢ ἄλλοτε, μᾶς ἔλεγε σήμερον εἰς τὸ πρόγευμα ὅτι ἡ εὐτυχία, ὅπως ἡ περιουσία, δύναται ν' ἀποκτηθῇ κατὰ δύο τρόπους· ἢ ἐκ τύχης καὶ συμπτώσεως ἢ διὰ κόπων καὶ φροντίδων· καὶ ὅτι ὅπως πολυτιμοτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα περιουσία εἶνε ἡ μετὰ κόπων πολλῶν καὶ φροντίδων ἀποκτηθεῖσα, οὕτω καὶ εὐτυχία πολύτιμος καὶ ἀσφαλὴς εἶνε ἐκείνη, ἥτις μᾶς ἐστοίχισε πλείονας ταλαιπωρίας καὶ βάσανα. Ἐκοπίασα τάχα τόσον ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μου εὐτυχίας, ὥστε νὰ εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς;»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.]

11 Ἰανουαρίου

Ἡσυχία ἄκρα ἐρημώσεως, σιγὴ τρομακτικὴ πέριξ ἡμῶν· ὅπως, κατὰ τὰ δημώδη ᾄσματα, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸν Κάτω κόσμον δὲν ἠξεύρουν τί γίνεται εἰς τὸν Ἐπάνω, ἀπὸ τὸν Ἅδην μας ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει τριγύρω ἡμῶν· ἐνῷ συνήθως, ἀπὸ τἄλλα χωρία ἔρχονται τόσον συχνὰ εἰς τὴν πόλιν μας, τώρα οὐδεὶς φαίνεται· ἀλλ' ὅταν εἶναι βροχὴ οἱ κοχλίαι μαζεύονται εἰς τὸ κέλυφός των, καὶ μόνον ὅταν λάμψῃ ὁ ἥλιος ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς χλόης· τώρα δὲ μαίνεται δεινὴ καταιγίς...

Τὰ μεσάνυκτα οἱ φρουροὶ τῆς παρὰ τὴν πύλην τοῦ τείχους τάμπιας ἀκούουν βήματα,

ἀλλ' οὐδένα διακρίνουν. Ποῖος εἶναι; φωνάζουν ἕτοιμοι κρατοῦντες τὸ ὅπλον· ἀπὸ τῆς πυκνῆς δὲ σκοτίας ἀπαντᾷ θλιβερὰ καὶ ἀσθενὴς φωνή: — Χριστιανός ἀπὸ τὸ Σεράϊ, γιὰ τὸ Θεό, πάρτε με μέσα.

Τὸν ἀνελκύουν· εἶναι σχεδὸν λιπόθυμος ἐκ τῆς λύπης, τῆς πείνης, τοῦ ψύχους καὶ τῆς κοπώσεως· τῷ δίδουν ροῦμι, τὸν τρίβουν, τὸν θέτουν παρὰ τὴν πυράν, τὸν καλύπτουν μὲ μίαν γοῦναν· μόλις κατορθώνομεν ν' ἀποσπάσωμεν διακεκομμένας τινὰς λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Πῶς εἴσθε 'ς τὰ χωριό σας;

— Ὤ! τὸ χωριό μας τὤκαψαν· σκότωσαν πολλούς, οἱ ἄλλοι 'ς τὰ βουνά.

— Τἄλλα τὰ χωριά;

— Τὸ ἴδιο ὅλα: παντοῦ φλόγες καὶ αἷμα.

Ψῦχος φρίκης συνέχει τὴν ψυχήν μας· ἀνακαινοῦνται τὰ φοβερὰ μηνύματα εἰς ὅλας τὰς *τάμπιας*· περισσοτέραν ἀγωνίαν ἐγκλείουν τώρα αἱ κραυγαὶ τῶν σκοπῶν: *Βάρδια τὰ νοῦ σας!* διακόπτουσαι τὴν νεκρικὴν σιγὴν τῆς ζοφερᾶς καὶ παγετώδους νυκτός!

12 Ἰανουαρίου.

Διακρίνομεν καπνὸν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁρίζοντος... εἶναι ὁ καπνὸς τῶν πυρπολουμένων γειτονικῶν μας κωμῶν! πλησιάζει, πλησιάζει ἡ ὥρα μας... οἱ κάτοικοι συναθροίζονται καὶ θεωροῦν αὐτὸν σκυθρωποί, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὅπλων των.

Σήμερον ἐνῷ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ καφενεῖον ἐμβαίνει ἄνθρωπός τις ποιμενικὴν φορῶν ἐνδυμασίαν, ῥιγῶν, πελιδνὸς μὲ σχισμένα ὑποδήματα καὶ αἱματωμένους πόδας· πρὶν προφθάσωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τίς ἦτο, ὁ ἄγνωστος σταθεὶς εἰς τὸ μέσον τοῦ καφενείου, μᾶς λέγει μὲ φωνὴν πνιγομένην ὑπὸ λυγμοῦ:

— Δὲν μὲ γνωρίζετε!

Τὸν παρατηροῦμεν μὲ ἔκπληξιν· καὶ σφοδρὰ μᾶς συγκλονεῖ συγκίνησις. Τὸν ἀναγνωρίζομεν ὑπὸ τὰ ῥάκη ἐκεῖνα!... εἶνε ὁ πλουσιώτατος πρόκριτος τῆς Β*, φίλος ἀγαπητὸς πλείστων ἡμῶν. Τὸν ἐναγκαλιζόμεθα μὲ δάκρυα, αὐτὸς δ' ἀναρτᾶται ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μας, μᾶς φιλεῖ, κλαίει ὡς νήπιον.

Τί ὑπέφερεν ὁ ταλαίπωρος! τρὶς ἐκινδύνευσε νὰ θανατωθῇ, διὰ νὰ σωθῇ δὲ ἐπήδησεν ἀπὸ ὑψηλὸν παράθυρον, ἀνερριχήθη εἰς τοίχους, μὲ τόλμην καὶ δύναμιν ἥτις ἐκπλήττει καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον· καταδιωκόμενος καὶ πυροβολούμενος ὑπὸ τῶν Κιρκασίων διέλαθεν αὐτοὺς εἰσελθὼν εἰς τὸ καλυβόσπητον ἑνὸς τῶν ποιμένων του, ἐκεῖ δὲ ποιμενικὰ φορέσας ἐνδύματα ἔδραμεν εἰς τὰ βουνὰ ὅπου ἐζήτησαν ἄσυλον χιλιάδες ψυχῶν· ἡ οἰκία του ἐπυρπολήθη, αἱ ἀποθῆκαί του διηρπάγησαν. Ἐν ᾧ διηγεῖται ταῦτα, τὰ δάκρυά του τρέχουν, καὶ ἡ φωνή του θρηνεῖ!... Πῶς μετεβλήθη! αἱ παρειαί του ἔγειναν κοῖλαι, τὸ μέτωπόν του ἐρρυτιδώθη· εἰς δύο νύκτας ἐγήρασε!

Αἱ ἐρωτήσεις μας διασταυροῦνται: Πῶς συνέβη ἡ τρομερὰ συμφορά; Διατί δὲν ἐπροφυλάχθητε; Τί ἀκριβῶς συνέβη;

Ἰδοὺ δὲ τί μᾶς διηγεῖται ἐν μέσῳ βαθείας σιωπῆς:

— Πρὸ δύο ἡμερῶν, εἰς τὰς 10 Ἰανουαρίου ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Β* ὁ ἀρχιστράτηγος Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶς μὲ 32 χιλιάδας στρατοῦ. Τὸν παρεκαλέσαμεν ν' ἀφήσῃ ἓν ἀπόσπασμα διὰ νὰ μᾶς φυλάξῃ, διότι ἤμεθα πολὺ ἀνήσυχοι ἀπὸ ὅσα ἠκούαμεν περὶ κακουργημάτων τῶν Κιρκασίων· ἀλλ' ὁ ἀρχιστράτηγος ἠρνήθη· εἶπε νὰ μὴ φοβώμεθα, καὶ διέταξε νὰ ἑτοιμάσωμεν ψωμιὰ καὶ τρόφιμα διὰ τοὺς κατόπιν ἐρχομένους *μουχατζήριδες* (πρόσφυγας)· πέντε φοῦρνοι ἐδούλευαν ἀκατάπαυστα· εἴχαμεν τὰ ψωμιὰ ἕτοιμα μέσα εἰς τὰ κοφίνια κ' ἐπεριμέναμεν νὰ τοὺς τὰ προσφέρωμεν· κατὰ τὸ δεῖλι εἴδαμεν ἀπὸ μακρυὰ μίαν μεγάλην, ἀτελείωτην σειρὰν ἁμαξῶν· ἤρχοντο, καὶ ἦσαν Κιρκάσιοι, Μπασιμπουζοῦκοι, καὶ Ζεϊμπέκαι· μερικοὶ πρόκριτοι ἐπῆγαν πρὸς ὑποδοχήν των· τόσον ἀνύποπτοι ἤμεθα· ἀλλ' αὐτοὶ μόλις ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν ἐχύθησαν ἀπὸ τ' ἀμάξιά των καὶ συνέλαβαν ὅσους ἠμπόρεσαν· ἐπῆραν ὅ,τι εἶχαν ἐπάνω των, ἔπειτα ἀκουμβῶντας τὴν *μποῦκα* τοῦ τουφεκιοῦ εἰς τὸ στῆθος τους ἠνάγκαζαν νὰ εἰποῦν ποῦ εἶχε κρυμμένα ὁ καθεὶς τὰ χρήματά του. Δὲν ἀφῆκαν, τὰ θηρία, βασανιστήριον ποῦ νὰ μὴν τὸ βάλουν εἰς ἐνέργειαν. Ἐστραγγάλιζαν, ἀκρωτηρίαζαν, ἔσφαζαν. Πέντε ἢ ἓξ παπάδες τοὺς ἔρριψαν ζωντανοὺς εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τοὺς ἔκαψαν. Πολλοὶ γονεῖς εἶδον ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των, ἐνῷ ἐπαράδερναν δεμένοι, ν' ἀτιμάζουν τὰς θυγατέρας των, ἥρπασαν τῶν περισσοτέρων οἰκογενειῶν τὰς κόρας καὶ πολλὰς νέας γυναῖκας καὶ κανεὶς δὲν ἠξεύρει ἕως τώρα τί ἀπέγειναν. Ἐγύμνωσαν ὅλα τὰ σπίτια καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ λάφυρα τὰ ἐφόρτωναν εἰς τὰς ἁμάξας των. Ὅσα δὲν ἐχωροῦσαν τὰ ἔρριπτον κάτω ἀπὸ τοὺς τροχοὺς καὶ τὰ ἐκομμάτιαζαν. Οἱ δρόμοι ἐγέμισαν σιτάρι, κριθάρι, γεννήματα. Ἔκλεψαν τὰ σημικὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐμόλυναν τὰς ἁγίας τραπέζας, ἔκαμαν σταῦλο τὸ ἱερὸν καὶ ἔδεσαν τἄλογά των. Κατόπιν ἀπὸ τοὺς Ζεϊμπέκους καὶ συντροφίαν ἤρχοντο οἱ Γύφτοι οἱ ὁποῖοι ἐμάζευαν ὅτι παραιτοῦσαν ἐκεῖνοι· οὔτε ψάθα οὔτε πυροστιὰ δὲν ἄφησαν. Ἕως τὴν νύκτα ἠκούοντο οἱ πυροβολισμοὶ καὶ ἐσωριάζοντο εἰς τοὺς δρόμους οἱ νεκροί. Ἕνα ἄρρωστο ποῦ τὸν ἐπήγαινεν ὁ ἀδελφός του, διὰ νὰ τὸν γλυτώσῃ, εἰς φιλικὸν ὀθωμανικὸν σπίτι, τοῦ ἔκοψαν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ἔκαμαν κομμάτια τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἔρριψαν ἀνθρώπους εἰς τὰ πηγά-

δρα· ἕνα παιδὶ ἔρριψαν μέσα εἰς τὴν φωτιὰ καὶ ἐκαρβούνιασε ὅλος καὶ μόνον ἡ γλῶσσά του ἔμεινε ἄκαυστη καὶ [illegible] Αὐτὸ τὸ μαρτύριον [illegible] εἴκοσι τέσσαρας ὥρας.... Ἔπειτα [illegible] φωτιὰ [illegible] νέφτι καὶ ἄσφαλτον εἰς ὅλας τὰς συνοικίας ἀφῆκαν τὴν πόλιν μέσα εἰς φλόγας καὶ καπνὸν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ σκοτώσουν καὶ ὅσους ἔφυγαν· οἱ σκοτωμένοι σαπίζουν ἄταφοι· ὅσοι ἐφύγαμε εἰς τὰ βουνὰ ἐπεράσαμε δύο νύκτες καὶ δύο ἡμέρας μ' αὐτὴ τὴν παγωνιὰ ζαρωμένοι πίσω ἀπὸ ἕνα θάμνον, χωρὶς ψωμί, χωρὶς σκέπασμα, χωρὶς ὕπνο· πολλοὶ ἐκακκαλιάσαν ἀπὸ τὸ κρύο. Αἱ οἰκογένειαι ἐσκορπίσθηκαν εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου, ὁ καθεὶς ἔφυγεν ὅπως ἠμπόρεσε καὶ δὲν ἤξευρε τί ἀπέγειναν οἱ δικοί του, καὶ ὅταν ἀνταμώναμε ἄλλους χωριανοὺς κρυμμένους ς τὰ σχίνα ἢ μέσα σὲ ῥεμματαριαῖς ὁ ἄνδρας ἐρωτοῦσε μὲ λαχτάραν διὰ τὴν γυναῖκα, ἡ μητέρα διὰ τὴν κόρη, ὁ ἀδελφὸς διὰ τὸν ἀδελφόν, τὸ παιδὶ διὰ τὸν πατέρα, ἂν ζοῦν, ἂν τοὺς εἶδαν, ἂν ἀπέθαναν...

Ὁ δυστυχὴς πρόσφυξ δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ περισσότερον· ἡ συγκίνησις πνίγει τὴν φωνήν του· εἶνε καὶ τόσον ἐξηντλημένος! δέκα ὥρας ἐβάδιζε, ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐδῶ· ἐγείρεται, μόλις κρατεῖται εἰς τοὺς πόδας του· εἷς συγγενής τον ὁδηγεῖ ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὸν οἶκόν του, ὅπου βυθίζεται εἰς μακρόν, βαρύν, μολύβδινον ὕπνον.

Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν θὰ κοιμηθῶμεν ἀπόψε. Ἡ πόλις μας εἶναι ἀνάστατος· αἱ φοβεραὶ εἰδήσεις κυκλοφοροῦν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα· τελεία ἀποθάρρυνσις, ἀπελπισία μαύρη μᾶς καταλαμβάνει. Τόσον δὲ ἀλγεινὴ εἶναι ἡ ἐντύπωσις τῶν γεγονότων τούτων εἰς τὴν τεταραγμένην φαντασίαν μας, τόσον συμμίγνυνται ἐν τῷ πυρέσσοντι ἐγκεφάλῳ μας ὅσα ἠκούσαμεν μὲ ὅσα φοβούμεθα, ὥστε ἀναπαριστῶμεν ἤδη πρὸ ἡμῶν τὴν μέλλουσαν σκηνὴν τῆς καταστροφῆς· αἱ ταμπίαι μας εἶναι πλήρεις πτωμάτων τῶν γενναίων· αἱ πλατεῖαι εἶναι αἱματοσταγεῖς· ἐδῶ κεῖται ἐρριμμένη μία κεφαλὴ ἀνδρός, ἐκεῖ εἷς κορμὸς γυναικός· κύπτοντες ἐπὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων νεκρῶν ἀναγνωρίζομεν τὸν ἑαυτόν μας, βλέπομεν ἐκτάδην τὰ πτώματά μας. Κατήντησεν ἀσθενικὴ ἡ ψυχή μας· ἡ φαντασία ἡμῶν ἐκ τῆς διηνεκοῦς ἀγωνίας ὁμοιάζει μὲ χορδὴν ὑπερτεταμένην παράγουσαν στριγγὴν ἦχον... Τὴν ἑσπέραν, εἰς τὴν ἀμφιλύκην, τὰ δένδρα τῶν λόφων λαμβάνουν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας φανταστικὰς μορφὰς ἐφίππων Κιρκασίων καὶ Μπασιμπουζούκων!...

14 Ἰανουαρίου.

Σήμερον ἐτελέσαμεν Μεγάλην Παράκλησιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μας· συμψάλλομεν ὅλοι ὁμοῦ χορῷ, ὡς νὰ θέλωμεν διὰ τοῦ στόματός μας ἀπ' εὐθείας καὶ ὄχι διὰ τῶν ψαλτῶν νὰ ἐκφράσωμεν τὸν πόνον μας εἰς τὴν Παναγίαν. Τοὺς κανόνας τούτους μόνον ψυχαὶ ἐν ὀδύνῃ δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι κατὰ βάθος. Αἱ πρὶν ἀδιάφοροι φράσεις εἰς τὰ χείλη μας γίνονται συγκινητικώταται. Εἰς ἐπικλήσεις τινὰς ἐκρηγνύμεθα εἰς δάκρυα. Ὦ! ἔχομεν ἀνάγκην προστασίας οἱ ἔρημοι, καὶ γονυπετοῦμεν, κύπτομεν τὴν κεφαλήν μας ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Ἐλεούσης!

Ἦλθον καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ λεηλατηθέντα καὶ πυρποληθέντα χωρία· ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παιδία ὅλοι ῥακένδυτοι, γυμνόποδες, ῥικνοὶ ἐκ τοῦ ψύχους· ἦλθε καὶ εἷς ἱερεὺς μὲ καμμένον γένειον καὶ ἡμίκαυστον πρόσωπον. Πῶς ἀδελφώνει ἡ δυστυχία! οἱ κάτοικοι, οἵτινες δὲν διαπρέπουσιν ἐπὶ φιλοξενίᾳ, ἀνοίγουν τὰς οἰκίας των εἰς τοὺς πρόσφυγας, θέτουν παρὰ τὴν ἑστίαν τοὺς κρυωμένους, δίδουν ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνούς. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φέρουν τοὺς [illegible], καὶ θὰ μᾶς βοηθήσουν· εἶναι βουνήσιοι ἄνθρωποι, [illegible] ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν, ἔχουν παλαιὰν φιλίαν μὲ τὸ μπαρούτι, εἶναι δὲ καὶ φοβεροὶ ἀπὸ ἐκδίκησιν, διότι ὅλοι ἔχασαν τὴν περιουσίαν των, μετ' αὐτῆς δὲ ἄλλος τὴν γυναῖκά του, ἄλλος τὰ παιδιά του, ἄλλος τοὺς γονεῖς του, μερικοὶ δὲ ὅλους καὶ ὅλα!...

15 Ἰανουαρίου.

Φρικώδεις! Φρικώδεις! Φρικώδεις!

Σήμερον ἦλθον [illegible] ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου· μᾶς διηγοῦνται δὲ πράγματα φρικώδη, [illegible] τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μας. [illegible] Κιρκασίους [illegible] τὸ χωρίον των, καταφυγόντες ὅλοι, ἀπὸ τῶν γερόντων μέχρι τῶν βρεφῶν, 1000 περίπου ψυχαί, εἰς βαθὺ καὶ ἀπόκρυφον σπήλαιον, τὸ Καραντερέ. Οἱ Κιρκάσιοι περιτριγυρίσαντες τὸ βουνὸν [illegible] ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἰδοὺ δὲ τί [illegible] τοῦ Θόλου [illegible] ἐνταῦθα [illegible] κατασκευάζουν [illegible] πυροβολοῦντες [illegible] ἄνθρωποι [illegible] ἐξῆλθον τοῦ σπηλαίου [illegible] ἀναρριχώμενοι,

διολισθαίνοντες διὰ σωρῶν πτωμάτων προσφιλῶν καὶ παγερῶν!...

Φρουροῦμεν ὅλοι νυχθημερόν· ἡ ἀγωνία καὶ πάλιν ἐπυκνώθη ὡς μέλαν νέφος ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας. Ἡ ζωή μας ὁμοιάζει μὲ χρεώγραφα τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει· σήμερον δ' εὑρίσκεται εἰς φοβερὰν ἔκπτωσιν!...

16 Ἰανουαρίου.

Συνερχόμεθα εἰς τὴν μητρόπολιν καὶ συσκεπτόμεθα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῶμεν· οὐδενὸς ἐγκέφαλος παράγει ἰδέαν τινά· ὅλων αἱ κεφαλαὶ εἶναι ὡς ὡρολόγια ἀχόρδιστα, μὴ δυνάμενα νὰ ἐργασθοῦν. Οἱ Ρῶσοι δύνανται νὰ μᾶς σώσουν· ἀλλ' εἶναι τόσον μακρὰν ἀκόμη! Οἱ Τοῦρκοι... αὐτοὶ δὲν θ' ἀνησυχήσουν διόλου ἂν δὲν ἀναγκασθοῦν ἀπὸ ἄλλους· ἀποφασίζομεν λοιπὸν νὰ συντάξωμεν ἔκθεσιν τῆς καταστάσεώς μας, τὴν ὁποίαν νὰ στείλωμεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὸν *Νεολόγον* τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς δημοσίευσιν· νὰ ῥήξωμεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου, γοερὰν ἐπίκλησιν, καὶ ἂν ὑπάρχῃ εὐσπλαχνία εἰς τὸν κόσμον, ἂς οἰκτείρουν τοὺς ἐγκαταλελειμμένους. Ὁ πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του πιάνεται νὰ σωθῇ. Γράφομεν τὴν ἔκθεσιν. Τελειόνει ὡς ἑξῆς: «Ἀγνοοῦμεν ποία ἡ τύχη ἡμῶν. Βλέπομεν τὴν σήμερον μὴ ὄντες βέβαιοι ὅτι θὰ ἴδωμεν καὶ τὴν ἐπαύριον. Αἰωρούμεθα μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἴσως ἡ φωνὴ αὕτη τῆς ἐπικλήσεως σιγᾷ τὴν στιγμὴν ταύτην πνιχθεῖσα εἰς αἷμα».

Ἀλλὰ πῶς νὰ σταλῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν; Τοῦτο εἶναι ἀνυπέρβλητον κώλυμα. Κηπουρός τις Ἠπειρώτης ἀναλαμβάνει νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ...

17 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου· συνερχόμεθα εἰς τὸ καφενεῖον, ἀλλὰ πῶς ὅλα μετεβλήθησαν! Ἄλλοτε τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ τὰς Κυριακὰς οἱ *τσορμπατζῆδες*, ἑορτάσιμα φοροῦντες σαλβάρια καὶ κοντογούνια, χαμηλὸν ὑπόδημα καὶ ὑψηλὴν κάλτσαν, ἐρυθρὸν φέσιον, καὶ πλατεῖαν ζώνην, ἐκάθηντο ὀκλαδὸν ἐπὶ τῶν περιθεόντων τὸ καφενεῖον ξυλίνων διβανίων· ἠκούετο τὸ γουργουρητὸν τῶν ναργιλέδων, κυανοῦν δὲ νεφύδριον καπνοῦ ἠωρεῖτο ἤδη συστρεφόμενον· εἰσήρχετό τις καλημερίζων πέριξ τὴν ὁμήγυριν καὶ ἐκάθητο ὅπου εὕρισκε θέσιν, εἰ μὲν ἦτο ἐπίσημος περὶ τὸ κέντρον, εἰ δὲ ἄσημος παράμερα· ὁ καφετζῆς τῷ ἔφερεν τὸν καφὲν καὶ τὸν ναργιλὲν του· ἤρχιζε νὰ πίνῃ, ἀλλ' αἴφνης:

— Καλημέρα! τῷ προσεφώνει εἷς *τῶν τσορμπατζήδων χάμνιων τεμενᾶν* κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος.

— Καλή σου μέρα! ἀπήντα ὁ ἄλλος ἀπαλλάσσων τὰ χείλη του ἀπὸ τοῦ κυαθίσκου τοῦ καφέ.

Μετ' ὀλίγον δευτέρα *καλημέρα* ἐρρίπτετο ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς εἰς ἣν ἀνταπήντα ὁμοίως, ἔπειτα τρίτη καὶ οὕτω καθεξῆς, εἴκοσι ἢ τριάκοντα, ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς ἐν τῷ καφενείῳ· πρὸ αὐτοῦ τὸ γουρ γουρ τοῦ ναργιλὲ ἐξηκολούθει γοργότερον, ἐρρυθμότερον· καπνὸς κυανοῦς βαθέος χρώματος ἐπλήρου τὸν στενὸν χῶρον περιβάλλων τοὺς περικαθημένους ὡς ἡ νεφέλη τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν καὶ ἀκρωτηριάζων, ὡς εἰπεῖν, αὐτοὺς διότι δὲν διεφαίνοντο ὁλόκληροι, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς μόνον ἡ κεφαλή, τοῦ ἄλλου μόνον ἡ χείρ, τοῦ ἄλλου μόνον οἱ πόδες μετὰ τοῦ σαλβαρίου. Ἀλλὰ φεῦ! τὰ πικραμένα χείλη τώρα δὲν ἐπαναλαμβάνουν τὴν *καλημέραν*· πάντες εἶναι πικροί, ἀτημέλητοι, ἀξύριστοι, ὁ δὲ ναργιλὲς δὲν ἠχεῖ γοργῶς, ἀλλ' ἀργὰ καὶ μελαγχολικῶς, ὡς νὰ συνοδεύῃ μὲ τὸν ἦχον αὐτοῦ τὰς θλιβερὰς σκέψεις τοῦ ῥοφῶντος!...

18 Ἰανουαρίου.

Ἀπέθανεν εἷς γέρων πρόκριτος καὶ τὸν κηδεύομεν ἐν πένθει· δὲν τολμῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ τείχους καὶ τὸν θάπτομεν εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας· πολλοὶ μακαρίζουν τὸν γέροντα ὅστις ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ ἴδουν οἱ ὀφθαλμοί του ἀπαισίας σκηνάς· ἔσβυσεν ἥσυχα ἥσυχα, χωρὶς κρεουργουμένου τοῦ σώματος νὰ συμπληγωθῇ καὶ ἡ ψυχή του...

19 Ἰανουαρίου.

Χιὼν πυκνὴ τὰ βουνὰ κατάλευκα· ψύχος δριμύτατον. Παρὰ τὰς *τάμπιας* ἀνάπτουν μεγάλας πυράς, καὶ ὅλοι στρυμωγμένοι πέριξ πυρώνονται εἰς τὰς χρυσᾶς φλόγας, αἵτινες ἀναπάλλονται φαιδρῶς· ἀλλὰ διὰ μιᾶς ῥήγνυται ἡ σπαρακτικὴ κραυγὴ τοῦ κινδύνου:

— Ἔρχονται!..

Ἀνατινάσσονται ὅλοι· ἁρπάζουν τὰ πυροβόλα· αἱ καρδίαι ἀρχίζουν εἰς τὰ στήθη τὴν κωδωνοκρουσίαν των· διερχόμεθα λεπτά τινα ἀνεκδιηγήτου ἀγωνίας ἕως οὗ ἴδωμεν πόσοι εἶναι οἱ ἐχθροί... εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν, ὅλοι ἔφιπποι ἔρχονται καλπάζοντες.

— Βρὲ παιδιά, λέγει ναυτικός τις ὀξυδερκὴς ἐξερευνητὴς τοῦ ὁρίζοντος, σὰν κασκέτα δὲν φοροῦν αὐτοὶ ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;

— Ναί, ναί!

Κάτι τι δέ, ὅπερ δὲν τολμῶμεν νὰ ἐλπίσωμεν, ἀλλ' ἤδη παρήγορον, ἀνασκιρτᾷ εἰς τὰ στήθη μας· καὶ ἐφ' ὅσον πλησιάζουν ἡ ἐλπὶς παλαίει μετὰ τῆς ἀνησυχίας ἐπὶ τῶν μορφῶν μας.

Ἀλλ' ἤδη ἐβεβαιώθημεν καὶ ὡς μεθυσμένοι πηδῶμεν ἐκτὸς τοῦ τείχους φωνάζοντες παραφόρως μὲ δάκρυα:

— Εἶναι Ρῶσοι! Ρῶσοι!...

Οἱ Ρῶσοι σταματοῦν ἔκπληκτοι ἀνήσυχοι

βλέποντες τούτους ἀνθρώπους ἐνδεδυμένους φαντανστικῶς ὡς Ροβινσῶνας διευθυνομένους πρὸς αὐτοὺς δρομαίως μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἡ ἔκπληξις των ἐπιτείνεται ὅτε τοὺς φιλοῦμεν μὲ δακρύβρεκτον γέλωτα, ὅτε ἐναγκαλιζόμεθα τοὺς ἵππους των νομίζουν ὅτι ἐνέπεσαν εἰς πόλιν παραφρόνων· ἀλλ' ἡμεῖς σφίγγομεν τὰς χεῖράς των, δὲν τοὺς ἀφίνομεν!

— Μπρατοῦσκα! Μπρατοῦσκα!

Βρωμοῦν *βότκα*, βρωμοῦν πολύ, ἀλλὰ πόσον θελκτικῶς, πόσον εὐωδῶς βρωμοῦν δι' ἡμᾶς! ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, κρημνίζομεν τὸν ἐν τῇ πύλῃ τοῖχον, ἀνοίγομεν αὐτὴν διὰ νὰ εἰσέλθουν· ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἱερεῖς φοροῦντες τὰ ἄμφια τῶν ἐξέρχονται μὲ τὰ ἑξαπτέρυγα μέχρις αὐτῶν· ἡ πόλις τοῖς προσφέρει ἐπὶ δίσκου ἄρτον καὶ ἅλας, ὡς σημεῖον ὑποταγῆς· ἀληθῶς ἀπὸ τὴν σφοδρὰν συγκίνησιν εἴμεθα ὀλίγον παράφρονες: τὸ ἀπότομον ἅλμα ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ἐξήρθρωσε τὸν νοῦν μας· παρ' ὀλίγον νὰ λάβωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας τοὺς Ρώσους, καὶ τοὺς ὁδηγήσωμεν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' οὗτοι δὲν προχωροῦν, ὅσοι ἐπέζευσαν ἱππεύουν, εἰς τὴν ἀνυπόμονον δὲ παράκλησίν μας νὰ εἰσέλθουν, ἀπαντοῦν κινοῦντες τὴν χεῖρά των πρὸς τὴν ὁδόν, μακράν.

Περιμένουν νὰ τοῖς φέρωμεν ῥακήν, γεμίζουν τὰς πλόσκας των, κεντοῦν τοὺς ἵππους των καὶ ἀπέρχονται καλπάζοντες.

Ἡμεῖς δὲ μένομεν ἐνεοί, συντετριμμένοι· ἐπιστρέφομεν ἐντὸς τοῦ τείχους μὲ κομμένα ἡπατα· ἐπανακτίζομεν μὲ ἀποθάρρυνσιν τὴν πύλην ὡς νὰ ἐβαρύνθημεν πλέον τὴν ζωήν. Μετὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην λάμψιν, ἥτις μᾶς ἐθάμβωσε ἐπέσαμεν πάλιν εἰς τὴν ἐρεβώδη σκοτίαν. Ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν καλλίτερον νὰ μὴ ἤρχοντο! ἀλλὰ τί πταίουν αὐτοί; εἶναι πρόσκοποι, καὶ τρέχουν πρὸς κατόπτευσιν τῆς χώρας.

Τοποθετούμεθα πάλιν εἰς τὰς *τάμπιας* μας σιωπηλοί· τὸ μέτωπόν μας συννεφοῦται· οἱ μῦς τοῦ προσώπου μας συστέλλονται σκυθρωπῶς. Αἴ, αὐτὴ εἶνε ἡ μαύρη τύχη μας! ἂς λάβωμεν πάλιν τὸ τουφέκι μας, ἂς ἀρχίσωμεν ἐκ νέου τὴν πάλην· ἀλλ' ἡ καρτερία μας ἠμβλύνθη· δὲν εἴμεθα πλέον οἱ ἴδιοι· ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς χαρᾶς μας κρημνισθέντες κατασυνετρίβημεν!...

20 Ἰανουαρίου.

Φρουροῦμεν ἀγρύπνως νυχθήμερον· πίπτει χιών.

21 Ἰανουαρίου.

Παρατηροῦμεν τὸν ὁρίζοντα μὲ φόβον καὶ ἐλπίδα ὡς πλοίαρχος ἐν θυελλώδει νυκτὶ ἐλπίζων νὰ ἴδῃ φάρον καὶ φοβούμενος μὴ συναντήσῃ βραχώδη ἀκτήν. Σωτῆρες θὰ μᾶς ἔλθουν ἀπὸ τὸ ἄκρον ἐκεῖ ἢ σφαγεῖς;

22 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὰ μεσάνυκτα ᾐσθάνθημεν σφοδροτάτην συγκίνησιν· ἐρρίφθη ὁ πυροβολισμὸς ὁ ἀγγέλλων τὸν κίνδυνον, συνεταράχθη ἡ πόλις. Πλησίον μιᾶς *τάμπιας* χαμηλῆς καὶ ῥυχὶ ὀχυρᾶς, ὅπως μὴ ἐπιχειρηθῇ ἀνάβασις ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἡ φρουρὰ ἀναρτᾷ τὴν νύκτα ἐκτὸς τοῦ τείχους κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τῶν τοίχων δύο κήπων τενεκέδες πετρελαίου, ὥστε ἂν ἐπέλθουν ἀπροόπτως οἱ ἐχθροὶ νὰ συγκρουσθοῦν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐννοήσωμεν τὸν κίνδυνον. Τὰ μεσάνυκτα ἠκούσθη φοβερὸς κρότος.

— Παιδιὰ 'ς τἄρματα! κραυγάζει ὁ σκοπὸς πυροβολῶν εἰς τὸν ἀέρα.

Οἱ φρουροὶ ἐγείρονται, περίφοβοι δράττονται τῶν ὅπλων· ὁ σκοπὸς μὲ τὸ ὅπλον ἐστραμμένον κατὰ τοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐχθροῦ ἀναφωνεῖ τουρκιστί:

— Κίμ δ;(τίς εἶ;)

Σιγή, φοβερὰ σιγὴ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

Ἀστραπιαίως διαδίδεται ὅτι ἐπῆλθον οἱ Κιρκάσιοι· οἱ ἐν τοῖς καφενείοις ἀναπαυόμενοι παρὰ τὸ ὅπλον των τρέχουν νὰ ἐνισχύσουν τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς ἀσθενοῦς *τάμπιας*· φωναὶ εἰς τοὺς δρόμους, ταραχὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν· εἰς ὅσας οἰκίας ἔφεγγεν ἔτι φῶς σβύνεται.

Ἐν τούτοις ὁ σκοπὸς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν.

Οὐδεμία ἀπάντησις. Ἡ ἀγωνία κορυφοῦται πλέον. Τίς εἶνε; ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ ἄγνωστος, ὁ τρομερὸς ἐχθρός; Ἀναρτᾶται ἐν σπουδῇ φανὸς πλοίου ἀπὸ μακροῦ κονταρίου καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ· καὶ τί διακρίνομεν εἰς τὸ ἀναπαλλόμενον φῶς του; δύο μακρὰ ὦτα, ἀκούομεν δ' αἴφνης ἠχηρὸν ὀγκηθμόν.

— Ὤ! ποῦ νὰ σὲ φάγῃ ὁ ψόφος! ἀναφωνοῦν οἱ φρουροί, ὧν πολλοὶ εἶχον ἤδη ἀποφασίσῃ τὴν ζωήν των, μετὰ στεναγμοῦ ἀνακουφίσεως ἐγείροντες τοὺς ἐπὶ σκοπὸν σισανέδες των.

Ὁ ὄνος οὗτος, ὅστις ἐπροξένησε περισσότερον τρόμον εἰς ὁλόκληρον πόλιν παρ' ὅσον ὁ φέρων δορὰν λέοντος πρόγονός του, λησμονηθεὶς ὁ δυστυχὴς τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ πεινῶν ἐξῆλθεν ἀθορύβως ἀπὸ κρημνισμένου τινὸς μέρους τοῦ τείχους, καὶ ἔβοσκεν ἡσύχως ὄπισω τῶν ἐρειπίων τοῦ τουρκικοῦ λουτρῶνος, χωρὶς νὰ φαίνεται· τὴν νύκτα, μὴ ἀντέχων πλέον εἰς τὸ ψῦχος ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ οἱ πόδες του περιεπλάκησαν εἰς τοὺς τενεκέδες.

Γελῶμεν μὲ τὸν φόβον μας τὸν μωρόν· ἀλλ' ἐν ᾧ γελῶμεν ἐλεεινολογοῦμεν τὴν κατάστασίν μας. Ὢ! πῶς κατηντήσαμεν!... νὰ διερχώμεθα ἀτελευτήτους στιγμὰς θανασίμου ἀγωνίας, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀποδιδράσκουν οἱ ὄνοι μας!...

23 Ἰανουαρίου.

Σήμερον ἀνεφάνη ἄλλος κίνδυνος· αἱ τροφαί μας πλησιάζουν εἰς τὸ τέλος των· εἴμεθα ἀληθῶς πολιορκημένοι... Θὰ δυνηθῶμεν νὰ προμηθευθῶμεν ἄλλας; τί θὰ γίνωμεν;

24 Ἰανουαρίου.

Φρουροὶ διατρέχουν τὴν πόλιν ῥηγνύοντες τὴν ἀπελπιστικὴν κραυγήν:

— Ἔρχονται! ἔρχονται!

Καταλαμβάνονται πάλιν αἱ θέσεις· ἀλλὰ φόβος δεινὸς πιέζει πάσας τὰς καρδίας· οἱ ἐπερχόμενοι εἶναι πολλοί, πεντακόσιοι, ὀκτακόσιοι ἴσως· ὡς ἀκρίδες καλύπτουν ὅλην τὴν πρὸ ἡμῶν ἔκτασιν. Τώρα πλέον τετέλεσται! ἡ πάλη δὲν εἶναι δυνατή. Τὰ πλάσματα τῆς ἀσθενικῆς μας φαντασίας θὰ γείνουν ἀληθῆ. Ἡ πόλις θὰ πληρωθῇ αἵματος, γόων, ψυχορραγημάτων· θὰ σκορπισθοῦν τὰ πτώματά μας εἰς ταῖς *τάμπιαις*, εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ δὲν θὰ κύπτωμεν πλέον ἐπ' αὐτῶν ὅπως τ' ἀναγνωρίσωμεν. Ὁ φίλος μου ἑτοιμάζει τοὺς μικροὺς σάκκους τοῦ ἀλεύρου τὰ κολοκύθια τοῦ νεροῦ. Ὅλοι εἶναι κάτωχροι· ἡ καρδία μας σφίγγεται, σφίγγεται!... Πλησιάζουν οἱ σφαγεῖς, οἱ δήμιοί μας... πλησιάζουν!

Ἀλλὰ... τί;... δὲν εἶναι Κιρκάσιοι; εἶναι... Ῥῶσοι!... Ῥῶσοι!

Ὦ Θεέ, σ' εὐχαριστοῦμεν! τὸ μαῦρον σύννεφόν μας ἐσχίσθη καὶ βλέπομεν ἥλιον· πυροβολοῦμεν εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασίν μας, καὶ μὲ τὰς βολὰς τῶν *σισανέδων* ἐκ τῶν στηθῶν μας ἐξέρχεται ἡ ἀγωνία. Τί εὐτυχία!... κλαίομεν πάλιν, καὶ γελῶμεν τὸν νευρικόν μας γέλωτα. Εἷς ἀξιωματικὸς προτρέχει μετά τινων στρατιωτῶν καὶ ἑνὸς διερμηνέως καὶ παραγγέλλει νὰ ἑτοιμάσωμεν πολλὰ καταλύματα, διότι κατόπιν ἔρχονται ἐξ χιλιάδες...

— Μόνον ἐξ χιλιάδες! ἂς ἔλθουν δέκα· ἡ πόλις μας, αἱ οἰκίαι μας, τὰ ἔπιπλά μας ὅλα ὅλα δικά των εἶναι...

Ἀρκεῖ ὅτι ἐζήσαμεν. Ἐζήσαμεν! ὤ! πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ ζωή!...

Α. Π. Κουρτιδης.

Ἐν Λαπωνίᾳ.

ΑΛΙΕΙΑ ΦΑΛΑΙΝΗΣ

Τὸ Βάρδον εἶναι μικρὰ πόλις ἔχουσα 1500 κατοίκους καὶ κειμένη ἐπὶ χαμηλῆς καὶ βραχώδους νήσου. Ὁ ἐκεῖ μεταβαίνων βλέπει ἐκτεινόμενον πρὸ αὐτοῦ εὐρὺν καὶ βαθὺν κόλπον, εἰς οὗ τὸν μυχὸν κεῖται ἡ πόλις. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἤτοι πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς ταύτης αἱ ἀκταὶ εἶναι μικρόν τι ὑψηλαί· πρὸς νότον ἡ παραλία ὅλη εἶναι ἐπίπεδος καὶ ὁμαλή. Τὸν λιμένα, κείμενον πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, κλείουν δύο νῆσοι. Εἶναι δὲ καὶ οὗτος εὐρὺς καὶ βαθύς, ὁ σπουδαιότατος τῶν μερῶν ἐκείνων. Εὕρομεν αὐτὸν γέμοντα πλοίων, τὸ πλεῖστον ῥωσικῶν, ὧν τινα μεγίστης χωρητικότητος, 800—1000 τόνων. Καὶ πράγματι μετὰ τῆς Ῥωσίας, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσσῃ τὸ Βάρδον διεξάγει τὰς πλείστας τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν του. Ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ κάτοικοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἁλιείαν, τὸ ἰχθυεμπόριον καὶ τὴν κατασκευὴν ἰχθυελαίου, λαλοῦσιν σχεδὸν πάντες τὴν ῥωσικήν. Οὐδεὶς δὲ Λάπων ὑπάρχει ἐν Βάρδῳ.

Κύκλῳ τοῦ λιμένος κεῖνται αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι, τὰ ἐργοστάσια τοῦ ἰχθυελαίου, τὰ καταστήματα τῆς ξηράνσεως τῶν ἰχθύων, καὶ ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἔχει ἰδιαιτέραν φραγμόν, μετὰ ὑψηλῆς κλίμακος, δι' ἧς ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ δώματος. Ἄλλο μέσον ἀποβιβάσεως δὲν ὑπάρχει.

Εἰς τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης βλέποντα αὐτό, τὸ Βάρδον φαίνεται πόλις μεγάλη. Ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτῆς λιμήν, καλυπτόμενος ὑπὸ δάσους ἱστίων, κυκλούμενος ἐπὶ εὐρὺ ἡμικύκλιον ὑπὸ μεγάλων οἰκοδομῶν, δικαιοῖ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον, τὸ θέαμα μεταβάλλεται. Ὄπισθεν τῶν μεγάλων ξυλίνων ἀποθηκῶν, ὧν αἱ φραγαὶ εἶναι πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμένος, δὲν φαίνεται ἄλλο, πλὴν ἁπλῆς σειρᾶς παραπηγμάτων, ἰσογείων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἔτι χεῖρον δὲ καθίσταται τὸ θέαμα εἰς τὸν ἀποβιβαζόμενον. Οὗτος δὲν βλέπει πανταχοῦ ἄλλο τι ἢ ξηραντήρια ἰχθύων· ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, εἰς τὰ πλάγια, ἔσω, ἔξωθεν, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἔτι τῶν οἰκιῶν,—πανταχοῦ, τέλος, ὅπου ὑπάρχει χῶρος διαθέσιμος χρησιμοποιεῖται πρὸς ξήρανσιν ἰχθύων. Εἶτα, πλὴν τῶν ἁπανταχοῦ ἐκτεθειμένων σωμάτων τῶν ἰχθύων, φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη καὶ αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν, πεπερασμέναι εἰς σειρὰς ὡς κομβολόγια· ταύτας ἀναρτῶσι ὅπου εὕρωσι πρόχειρα καρφία ἢ δοκούς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μάλιστα ἀπρόσιτα μέρη· καὶ ὅταν δὲν τὰ βλέπῃς, μαντεύεις ποῦ εὑρίσκονται ἐκ τῆς ὀσμῆς, οὔσης δυσφορητοτέρας, εἰ καὶ ἀδύνατον φαίνεται τοῦτο, τῆς δυσφορήτου ὀσμῆς αὐτῶν τῶν ἰχθύων.

Ἡ ἁλιεία καὶ ἡ ξήρανσις τῶν ἰχθύων εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τῶν κατοίκων· φαίνεται δὲ ὅτι ὠφελοῦνται μεγάλως, διότι μόλις ἀγκυροβολήσῃ τὸ πλοῖον δὲν περιστοιχίζουσιν αὐτὸ λέμβοι, ὡς ἀλλαχοῦ συμβαίνει, οὐδ' οἱ λεμβοῦχοι παρακαλοῦσι τοὺς ἐπιβάτας νὰ τοὺς ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν ξηράν· ἐν Βάρδῳ οὐδεὶς φροντίζει περὶ τῶν ἐπιβατῶν, οὐδεὶς τῶν ἰθαγενῶν λαμβάνει τὴν ἐνόχλησιν ὅπως προσφέρῃ αὐτοῖς τὰς ἐκδουλεύσεις του,—εἶναι δὲ ἠναγκασμένοι ὅπως ἀποβιβασθῶσι νὰ ζητήσωσι τὴν λέμβον τοῦ πλοίου.

Ὑπάρχουσιν ἐν Βάρδῳ δύο ἑταιρίαι διά τε τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐξ αὐτῆς ἐλαίου. Προσεκλήθημεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἓν τῶν ἐργοστασίων καὶ ἐδέχθημεν εὐχαρίστως τὴν πρόσκλησιν.

Ἀλλά, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ἀντὶ ἐργοστασίου χρησιμεῦον ξύλινον παράπηγμα, τὸ ἁλιευτικὸν ἀτμόπλοιον ἡτοιμάζετο ν' ἀποπλεύσῃ, καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπρότεινεν ἡμῖν λίαν ἐπιχαρίτως ὅπως μᾶς συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἡ εὐκαιρία ἦτο προσφορωτάτη, ὅθεν προθύμως ἐπωφελήθημεν αὐτῆς.

Τὸ ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ ἐπέβημεν, ἦτο μικρὸν ἑλικοκίνητον, κατασκευασθὲν ἐπίτηδες διὰ τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης. Εἶχε μόλις 25 μέτρων μῆκος. Εἰς τὴν πρῷραν, ἥτις ἦτο ἄνευ δόλωνος, εἶχε χαλύβδινον τηλεβόλον μήκους μ. 1.25 καὶ διαμέτρου 34—40 ὑφεκατομέτρων. Τὸ τηλεβόλον τοῦτο ἦτο χονδρόν, στερεόν, μετὰ στεφανῶν ἐκ χάλυβος,—ἐστηρίζετο εἰς κιλλίβαντα καὶ ἦτο ἐμπροσθογεμές. Ἐχειρίζοντο δ' αὐτὸ τῇ βοηθείᾳ ἁπλοῦ σιδηροῦ μοχλοῦ, προσηρμοσμένου εἰς αὐτὸ καὶ δι' οὗ ὁ σκοπευτὴς ἠδύνατο νὰ κινῇ αὐτὸ ὁριζοντίως ἢ καθέτως κατὰ βούλησιν. Διὰ τοῦ τηλεβόλου τούτου ἐξακοντίζουσι τὸ λεγόμενον *ὀβούζιον κάμακα*, τὸ ἀντικαταστῆσαν τὸν πρὶν διὰ τῆς χειρὸς ἐξακοντιζόμενον κάμακα, διότι τῆς μεθόδου ταύτης δὲν γίνεται πλέον χρῆσις ἐν Νορβηγίᾳ.

Ἐξητάζομεν λεπτομερῶς, καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη, τὸ παράδοξον ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ εἴχομεν ἐπιβιβασθῆ καὶ ἠκολουθοῦμεν μετ' ἐνδιαφέροντος πάσας τὰς ἐνώπιον ἡμῶν γενομένας παρασκευάς, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγινώσκομεν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἁπλῆς δοκιμῆς, ἀλλὰ περὶ πραγματικῆς παραστάσεως, εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς θὰ παρευρισκόμεθα.

Καὶ πράγματι, μόλις ἐξήλθομεν τοῦ λιμένος ἐπλήρωσαν τὸ τηλεβόλον, καὶ τὸ πρόσταγμα τῆς μάχης κατὰ τῆς φαλαίνης ἐδόθη.

Τὸ πλήρωμα ἀπηρτίζετο ἐκ δεκάδος ἀνδρῶν· τὸ ἀτμόπλοιον, ἐκ σιδήρου κατεσκευασμένον, διήνυε 12—14 μίλλια τὴν ὥραν, ἐνῷ δὲ ὁ πρωρεὺς διὰ τῶν λυγκείων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ἠρεύνα τὸν ὁρίζοντα, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὴν ποθητὴν ἁλιείαν, ὁ πλοίαρχος, παλαιὸς φαλαινοθήρας, ἔσπευσεν ὅπως δώσῃ ἡμῖν λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν παραδόξων τούτων μαστοφόρων.

Ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη φαλαινῶν. Αἱ μέγισται τῶν ἁλιευομένων πρὸς βορρᾶν τῆς Νορβηγίας εἶναι αἱ *κυαναῖ φάλαιναι*· τὸ μέγιστον μῆκος αὐτῶν εἶναι ἀπὸ 30 μέχρι 32 μέτρων. Τὸ βάρος των εἶναι περὶ τοὺς 100 τόννους, ἤτοι 100,000 χιλιόγραμμα. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τοιοῦτον ὄγκον ἔχοντα ζωὴν καὶ κίνησιν; Πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἐνδιαιτῶνται περὶ τὸν πόλον κατὰ τοὺς 8 ἢ 9 μῆνας τοῦ ἔτους. Κατὰ τὸν Ἰούνιον προσεγγίζουσιν εἰς τὰς ἀκτάς, ἀκολουθοῦσαι ὁμάδας ἰχθύων· τὸ δὲ παραδοξότερον, ἕκαστον εἶδος φαλαινῶν ἀκολουθεῖ ἴδιον εἶδος ἰχθύων. Ἡ κυανῆ φάλαινα π. χ. ἀκολουθεῖ τὰς ὁμάδας μικρῶν τινων καὶ παχέων ἰχθύων, ὁμοίων πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν κωβιούς, καὶ τοὺς ὁποίους καλοῦσιν lodde. Ἀλλά, διατί φάλαιναι καὶ ἰχθύες συνταξειδεύουσι τοιουτοτρόπως, τοῦτο ἀγνοεῖται. Οἱ ἰχθύες κατὰ τὸ φαινόμενον ὑπείκουσιν εἰς τὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβληθέντα αὐτοῖς νόμον τῆς μεταναστάσεως, ἀλλὰ τότε διατί αἱ φάλαιναι τοὺς ἀκολουθοῦσι; Κατὰ πρῶτον ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ φάλαιναι διώκουσι ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων τοῦ ὕδατος. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ταύτῃ, τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖτο εὐκόλως· αἱ φάλαιναι διώκουσι τοὺς ἰχθύας τούτους ὅπως τοὺς φάγωσι. Ἀλλ' ὄχι· αἱ φάλαιναι δὲν τρώγουσι τοὺς ἰχθύας τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦσιν, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ στομάχου των. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἠδυνήθημεν νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου. Ἠνέῳξαν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν στόμαχον ἑνὸς τῶν ὑπερμεγέθων τούτων μαστοφόρων, ἀλλ' οὐδένα ἰχθὺν εὕρομεν ἐντὸς αὐτοῦ· περιεῖχε μόνον πλέον τοῦ ἑνὸς κυβικοῦ μέτρου μικροτάτων ὀστρακοδέρμων, ὁμοίων πρὸς καρίδας καὶ ἐχόντων μῆκος τὸ πολὺ ἑνὸς ὑφεκατομέτρου.

Ποῦ κατεβρόχθισε τὰ ὀστρακόδερμα ταῦτα; Συνήντησεν ὁμάδα ἐξ αὐτῶν; Εἶναι προφανές, ἀλλὰ πόθεν ἔρχονται αἱ καρίδες αὗται; ποῦ γεννῶνται; ποῦ πηγαίνουσι; ταῦτα πάντα ἀγνοοῦνται. Μήπως τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὀψάρια, οἱ loddes, ἅτινα αἱ φάλαιναι ἀκολουθοῦσι, τὰ διώκουσιν ὅπως τὰ φάγωσιν;

Τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα θὰ ἀναλάβω ἐγὼ νὰ λύσω· ἀφίνω αὐτὰ εἰς τοὺς σοφούς, τοὺς ἀσχολοῦντας εἰς τὴν ἔρευναν τοιούτων θεμάτων. Ἐγὼ ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἐκθέσω αὐτὰ ὡς τὰ ἤκουσα, αὐτὸ τοῦτο δὲ θέλω πράξῃ καὶ περὶ τῶν ἠθῶν τῆς φαλαίνης.

Λέγουσιν περὶ αὐτῶν ὅτι ζῶσιν ἔτη πολλά, τριακόσια, καὶ μέχρι πεντακοσίων· ὅτι δὲν εἶναι γονοποιοὶ πρὶν συμπληρώσωσιν ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν· προσθέτουσι δὲ ὅτι κυοφοροῦσι ἐπὶ τρία ἔτη. Περὶ τοῦ πρώτου διηγοῦνται τὰ μάλιστα παράλογα καὶ φαντασιώδη. Ἓν μόνον ἐπεβεβαίωσεν ἡ παρατήρησις, ὅτι δηλαδὴ τὸ μικρὸν τῆς φαλαίνης γεννώμενον ἔχει μῆκος 10 περίπου μέτρων. Ὡραῖον τῇ ἀληθείᾳ σῶμα διὰ *μωρὸν* θηλάζον, —διότι τὰ μικρὰ τῶν φαλαινῶν θηλάζουσι τὰς μητέρας των, ὧν αἱ ῥάγες τῶν μαστῶν κρύπτονται ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ δέρματος, αἵτινες τοιαύτην ἔχουσι κατασκευήν, ὥστε ἀνοίγονται καὶ κλείονται κατὰ βούλησιν.

Ἐν ᾧ ἐγνώριζον ἡμῖν τὰς λεπτομερείας ταύτας,

τὸ ἀτμόπλοιον ἔτρεχε δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ του. Ἤδη εἴχομεν διακρίνη εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος μεγάλα τινὰ κήτη, ὁτὲ μὲν ἀνερχόμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὁτὲ δὲ ἀφανιζόμενα ὑπὸ τὰ κύματα. Ἴσως δὲν ἦσαν φάλαιναι. Τοὐλάχιστον εἰς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐφαίνοντο ἀνάξιαι τῆς προσοχῆς των. Διότι δέον νὰ γνωρίζῃ τις ὅτι εἰς τὰς παραλίας ἐκείνας ὑπάρχει πλῆθος ἰχθύων γιγαντιαίου μεγέθους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀπατήσωσι τὸ ἄπειρον ὄμμα ἁπλῶν περιέργων, οἷοι ἤμεθα ἡμεῖς. Ὅπως δήποτε, ἐταξειδεύομεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, χωρὶς οἱ τοῦ πληρώματος νὰ ἐξέλθωσιν τῆς ἠρεμίας καὶ ἀδιαφορίας των.

Αἴφνης εἴδομεν τὸν πηδαλιοῦχον νὰ τρέψῃ τὴν πρῷραν πρὸς μικρὸν μέλαν σημεῖον, ὅπερ ἐφάνη λίαν μικρόν. Ἀλλ' εἴτε διότι τὸ ζῷον δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μᾶς περιμείνῃ, εἴτε διότι οἱ ναῦται ἠπατήθησαν, ἀπετύχαμεν τῆς ἐλπίδος, καὶ τοῦτο πολλάκις ἐπανελήφθη, ἄχρις οὗ οἱ φαλαινοθῆραι διέκριναν ἐπὶ τέλους τὸ ποθητὸν κῆτος.

Κατ' ἀρχὰς ἐβαδίσαμεν εὐθὺ κατ' αὐτοῦ, ἄχρις ἀποστάσεως ἑκατοντάδος μέτρων. Εἶτα ὁ πρωρεὺς ἔστρεψε τὸ πλοῖον ἐπὶ δεξιά, ὅπως κόψῃ αὐτῷ τὸν δρόμον. Ἐπεριμένομεν ἀγωνιωδῶς νὰ ἴδωμεν τί θὰ συμβῇ. Καὶ ὅσοι ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν ἐθήρευσαν ἀγριοχοίρους ἐν Εὐρώπῃ ἢ ἄρκτους κατὰ τὰ Ἰμαλάϊα ὄρη ἢ τίγρεις ἐν Βεγκάλῃ, συγκινοῦνται σφοδρῶς ἐκ τῆς ἁλιείας φαλαινῶν. Τοιοῦτο θήραμα δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνήθων.

Ἐξηκολουθοῦμεν προσεγγίζοντες. Τὸ κῆτος ὁτὲ μὲν ἀνεφαίνετο, ὁτὲ δ' ἐβυθίζετο. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνήρχετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὅπως ἀναπνεύσῃ, ποιοῦν φοβερὸν πάταγον, ὥσπερ κρότον τηλεβόλου, ἀκουομένου εἰς δύο χιλιομέτρων ἀπόστασιν καὶ ἀκολουθουμένου ὑπὸ τῆς ἐξακοντίσεως εἰς ὕψος δύο πυκνῶν στηλῶν ὕδατος. Αἱ κινήσεις αὐτοῦ ἦσαν ἥσυχοι, καὶ οὐδόλως ἐφαίνετο προσέχον εἰς ἡμᾶς.

Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου πάντες ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των. Ὁ πυροβολητὴς ἐκράτει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν σιδηροῦν μοχλόν, ὅπως κατευθύνῃ τὸ τηλεβόλον καὶ διὰ τῆς ἄλλης τὸ σχοινίον τοῦ *λύκου*. Αἴφνης εἰς ἀπόστασιν 25 μέτρων ἀφ' ἡμῶν ἐφάνη κατὰ πρῶτον ἐξερχομένη τοῦ ὕδατος ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς, εἶτα ἡ κεφαλὴ ὁλόκληρος, εἶτα μέρος τῶν νώτων.

Μὲ ταχύτητα κεραυνοῦ, ὁ πυροβολητὴς ἐπωφελήθη τῆς εὐνοϊκῆς τιμῆς. Ἡ βολὴ ἐξηκοντίσθη τόσῳ ταχέως, ὥστε ὁ ἀπροσδόκητος καὶ φοβερὸς κρότος ὡς καὶ ἡ τοῦ σκάφους δόνησις συνετάραξαν ἡμᾶς αἰφνιδίως.

Κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἐβλέπομεν· οὐδέν, πλὴν τοῦ μακροτάτου σχοινίου ἐκτυλισσομένου μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, καὶ ὅμως οὐδένα ἐκράγαν δονισμόν. Ἡ βολὴ ἐπέτυχε ταχέως δ' ἐπείσθημεν περὶ τούτου. Διὰ τῶν ἐπὶ τοῦτο ἐλατηρίων ἐσταμάτησαν τὴν ἐκτύλιξιν τοῦ σχοινίου· ἔκλεισαν τὸν ἀτμόν, ἀλλὰ τὸ σκάφος ἐξηκολούθει τρέχον. Τότε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου ἀνεπέτασαν ὑπερμεγέθεις πτέρυγας, ἃς ἄχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον παρατηρήσῃ, χρησιμευούσας ὅπως βραδύνωσι τὸν δρόμον τοῦ πλοίου διὰ τῆς ἐν τῷ ὕδατι μεγάλης ἀντιστάσεως.

Οὐδὲν ὅμως κατώρθου. Ὁ τοῦ πλοίου δρόμος βαθμηδὸν ἐπεταχύνετο· καθίστατο ἀκατάσχετος, 20 μιλλίων τοὐλάχιστον τὴν ὥραν. Καίτοι μὴ ὢν συνειθισμένος νὰ πλέω ῥυμουλκούμενος ὑπὸ φαλαίνης, καὶ οὐδένα δονισμὸν αἰσθανόμενος, δέον εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἠρεσκόμην εἰς τὸν δρόμον ἐκεῖνον, τὸν σκοτοδίνην ἐπιφέροντα.

Ἤρξαντο χαλαροῦντες τὰ σχοινία· ἀλλ' ὁ δρόμος ἐξηκολούθει. Ἡ ῥυμουλκία αὕτη διήρκεσεν μέχρι 25 ἢ 30 λεπτῶν, ἅτινα ἐφάνησαν ἡμῖν αἰών. Ἐπὶ τέλους ὁ δρόμος ἤρχισεν βαθμηδὸν ἐλαττούμενος ἄχρις οὗ ἐπὶ τέλους τὸ πλοῖον ἔστη ἀκίνητον.

Τὸ ἀτμοκίνητον τροχήλιον ἀνέσυρε τὰ σχοινία, καὶ τὸ θῦμα δὲν ἐβράδυνε νὰ φανῇ. Προσέδεσαν αὐτὸ ἀριστερόθεν τοῦ σκάφους, τὴν κεφαλὴν ἔχον πρὸς τὴν πρῷραν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἢ τὰ νῶτα αὐτοῦ χρώματος βαθυφαίου.

Ἡ ἁλιεία ἔληξε· τὸ ἀτμόπλοιον ἔλαβε τὸν δρόμον τοῦ ἐργοστασίου. Καίτοι ἕκαστον σκάφος φέρει δύο καμίλους καὶ πλείονα ὀβούζια, οὐδέποτε ὅταν ἐπιτύχωσιν ἅπαξ, ἀποπειρῶνται νὰ ἁλιεύσωσι καὶ δευτέραν· διότι κινδυνεύουσιν, ἂν δὲν φονεύσωσιν *εἰς τὸν τόπον* τὴν δευτέραν φάλαιναν, τοῦθ' ὅπερ σπανίως συμβαίνει, ν' ἀπολέσωσι τὴν πρώτην αὐτῶν λείαν κατὰ τὸν ἀκάθεκτον δρόμον, εἰς ὃν σύρει αὐτοὺς τὸ τρωθὲν κῆτος.

Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἐργοστασίου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἐμπειρίας τοῦ πρωρέως καὶ τῆς δεξιότητος τοῦ πυροβολητοῦ. Δέον νὰ γνωρίζῃ τις ὅπως δράττεται τὰ πεταχτὰ τῆς καταλλήλου στιγμῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν τοῦ ἔτους γίνεται ἡ ἁλιεία αὕτη, ἡ θάλασσα εἶνε συνήθως λίαν γαλήνιος, τοῦθ' ὅπερ ὑποβοηθεῖ μεγάλως τὸν σκοπευτήν· ἄλλως δὲ οὐδέποτε πυροβολοῦσι μακρόθεν. Ἡ συνήθης ἀπόστασις παραλλάσσει μεταξὺ τῶν 20 καὶ 30 μέτρων, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ἄχρι τίνος βαθμοῦ φθάνει ἡ εἰς ἑαυτὰς πεποίθησις τῶν φαλαινῶν, καὶ πόσῳ ὀλίγον εἶνε ἄγριαι, ἀφοῦ ἀφίνωσι νὰ πλησιάζωσιν αὐτὰς τόσῳ πολύ. Καὶ ὅμως τοῦτο δὲν καθιστᾷ τὸ ἔργον ἧσσον δυσχερές. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι πολλάκις τὰ πλοῖα ἐπιστρέφουσι κενά, ἐνῷ αἱ φάλαιναι δὲν λείπουσι, ὅπερ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὰ λίαν συνετὰ προστατευ-

-τικὰ μέτρα, ἅτινα λαμβάνει ἡ κυβέρνησις.

Ὅπως προστατευθῇ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν φαλαινῶν, ἡ ἁλιεία κατὰ τὰς νορβηγικὰς ἀκτὰς ἐπιτρέπεται μόνον ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ νόμος οὗτος δυσαρεστεῖ πάντας τοὺς ἁλιεῖς, διότι μικρὸν ἐνδιαφέρει νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἡ φάλαινα φέρει τὰς ῥέγκας καὶ τοὺς λοιποὺς ἰχθῦς, ἢ αἱ ῥέγκαι σύρουσι κατόπιν αὐτῶν τὴν φάλαιναν· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὑπερβολικὴ καταστροφὴ ἀμφοτέρων θὰ ἦτο μέγα δυστύχημα διὰ τὴν χώραν ταύτην, τὴν ζῶσαν μόνον ἐκ τῆς ἁλιείας. Ἀπαγορεύοντες τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, προστατεύουσι γενικῶς τὴν νορβηγικὴν ἁλιείαν.

Ὅτε, ἐπιστρέφοντες, προσηγγίζομεν εἰς τὸν λιμένα, αἱ λέμβοι δραμοῦσαι ἥρπασαν τὰ σχοινία καὶ τῇ βοηθείᾳ μηχανισμοῦ τινος, ἐκ τραχηλίων ἔσυρον τὴν φάλαιναν ἐπὶ κεκλιμένου τινὸς ἐπιπέδου,—ταῦθ', ὅπερ μόνον ἐν πλημμυρίδι δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἀμπώτιδος, ἠδυνήθημεν νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἡμετέραν λείαν, ἥτις τῇ ἀληθείᾳ ἦτο ὡραῖον ζῷον.

Εἶχεν 82 ποδῶν (27 μ. 30) μῆκος καὶ 5 μ. πάχος, τὰ νῶτα χρώματος βαθυφαίου ἔλαμπαν ὡσεὶ ἐβρεγμένη *γουταπέρκα*. Ἀπὸ τῆς κάτω σιαγόνος μέχρι τοῦ στομάχου καὶ τῆς κοιλίας τὸ δέρμα εἶχεν αὔλακας παραλλήλους, ὡς τὰς τῶν κιόνων, ἀρκούντως βαθεῖς ἔχοντας πλάτος 10 ὑφεκατομέτρων ἕκαστον καὶ χρῶμα ἐναλλὰξ κυανόφαιον καθαρὸν καὶ λευκόξανθον.

Ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ὡμοίαζε πρὸς ὑπερμεγέθη ἕλικα, οὐχὶ μικροτέραν τῶν τεσσάρων μέτρων. Αἱ πτέρυγες εἶχον μῆκος τριῶν μέτρων, ὁμοιάζουσαι πρὸς βραχίονας. Ἡ κεφαλὴ ἦτο σχεδὸν τὸ τρίτον τοῦ ὅλου σώματος, τὸ στόμα ἦτο βάραθρον, καὶ ἡ κάτω σιαγὼν ἀπετέλει μέγαν σάκκον, ἐνῷ βοῦς ἠδύνατο ἀνέτως νὰ ἵσταται ὄρθιος. Βράγχια παραλλήλως τοποθετημένα ἀμφοτέρωθεν τῆς σιαγόνος, χρησιμεύουσιν ὡς διυλιστήρια, κρατοῦντα κατὰ τὴν ἐκτόξευσιν τοῦ ὕδατος, τὸ ὀστρακόδερμον ἢ τὰ ὀψάρια, δι' ὧν τρέφεται ἡ φάλαινα· τὰ βράγχια ταῦτα, τετριμμένα εἰς τὸ κάτω μέρος, ὡς παλαιὰ σάρωθρα, ἔχουσιν ἀλλόκοτον θέαν· φαίνονται ὡσεὶ μακρὰ φαιὰ γενειάς.

Β'.

Χωρὶς νὰ χάσωσι καιρόν, καὶ ἐνῷ τὸ ἀτμόπλοιον ἀνήγετο αὖθις εἰς τὸ πέλαγος πρὸς νέαν ἁλιείαν, οὐχ ὀλίγοι τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου ἔφθασαν, φέροντες ἕκαστος μακρὰν ῥάβδον, ἐφ' ἧς προσηρμόζετο μακρά, πλατεῖα καὶ κοπτερὰ λεπίς, παρεμφερὴς πρὸς τὰς παλαιὰς Ἰαπωνικὰς μαχαίρας, ὅπως ἀφαιρέσωσι τὸ λίπος, ὅπερ σχηματίζει περὶ τὸ σῶμα τῆς φαλαίνης στρῶμα 20 μέχρις 25 ὑφεκατομέτρων πάχους. Ἀποσπῶσι τὸ λίπος τοῦτο κατὰ μακρὰς ταινίας 20 ὑφεκατομέτρων πλάτους, διηκούσας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς οὐρᾶς. Ἑκάστην τῶν ταινιῶν τούτων μόλις ἀποσπωμένην, δι' ἁρπάγης προσδεδεμένης εἰς σχοινίον ἐξαρτώμενον ἀπὸ τραχηλίου, σύρουσιν ἐπὶ κεκλιμένου ἐξωτερικοῦ ἐπιπέδου μέχρι τοῦ δευτέρου πατώματος τοῦ ἐργοστασίου. Ἐκεῖ κόπτουσι αὐτὰς εἰς τεμάχια κυβικοῦ σχήματος, βάσεως τετραγωνικῆς 20 μέχρι 25 ὑφεκατομέτρων, ἃ ῥίπτουσιν ἀμέσως εἰς ὑπερμεγέθεις λέβητας δι' ἀτμοῦ θερμαινομένους· τὸ ἐκ τοῦ διαλυομένου τούτου λίπους ἔλαιον τρέχει εἰς τὸ κάτωθι πάτωμα, ὅπου ἀποθηκεύεται ἀμέσως εἰς βαρέλια, ἄνευ ἑτέρας προπαρασκευῆς.

Τὸ θέαμα τοῦτο τοῦ εἰς λεπτὰ τεμάχια διαμελισμοῦ τῆς φαλαίνης εἶνε τὸ δυσαρεστότατον ὅσων ποτὲ εἶδον. Ἐννοεῖται εὐκόλως ὅτι ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν τελειώνει ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ. Αὕτη διαρκεῖ ἐνίοτε ὀκτὼ ἢ καὶ δεκαπέντε ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ ἁλιεία ἐξακολουθεῖ, νέα εἰς τὰ πρῶτα προστιθεμένη θύματα. Τότε οἱ καθημαγμένοι ἐκεῖνοι σκελετοί, γυμνοὶ ἀπὸ σάρκας, κατὰ τὸ ἥμισυ, τὰ ἐντόσθια καὶ ἄλλα παντοειδῆ λείψανα ἐσπαρμένα ἐπὶ ἐδάφους ποτισμένου ἐκ λίπους καὶ αἵματος,—ταῦτα πάντα μένουσι ἐκτεθειμένα εἰς τὸν λίαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν θερμὸν ἥλιον ἔνθα γίνεται ἡ ἀποσύνθεσις· οὕτω, πλὴν τοῦ ἀπεχθοῦς καὶ ἀποτροπαίου, ὅπερ ἔχει τὸ θέαμα διαμελιζομένης φαλαίνης, δέον προσέτι νὰ ὑποστῇ τις καὶ τὴν ἀπερίγραπτον αὐτῆς ὀσμήν. Τὰ αὐτὰ ἔχει καὶ τὸ βράσιμον. Ἔσχον τὴν ἀσυνεσίαν νὰ κύψω ἐπί τινος λέβητος, ἐν ᾧ διελύετο τὸ λίπος, μικροῦ ἐδέησε ν' ἀποθάνω πνιγείς. Τὴν φοβερὰν ὀσμὴν τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀναδιδομένων θερμῶν ἀτμῶν, οἵτινες προκαλοῦσι ναυτίαν, ᾐσθανόμην εἰς τὸν λαιμόν, εἰς τὴν ῥῖνα, εἰς τὴν γενειάδα, ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὑφιστάμην τὸ μαρτύριον τοῦτο· οὕτω δὲ καὶ ὅ τι ἔτρωγον μοὶ ἐφαίνετο μαγειρευμένον ἐν τῷ ἀποτροπαίῳ ἐκείνῳ μαγειρείῳ.

Μεγάλη κυανῆ φάλαινα ἀποφέρει κατὰ μέσον ὅρον ἓξ μέχρις ἑπτὰ χιλιάδας φράγκα, ὅταν ὁ φαλαινοθήρας ἔχῃ τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα, ὅπως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολέσῃ. Ἄλλοτε ἐξεμεταλλεύοντο μόνα τὰ *σπάραγχνα* καὶ τὸ λίπος, ῥίπτοντες τὸ ἄλλο τοῦ σώματος. Ἤδη ὅμως οὐδὲν χάνεται.

Ἐξάγουσι κατὰ μέσον ὅρον 40—50 βαρέλια περιέχοντα 100 χιλιόγραμμα ἐλαίου ἕκαστον, ἤτοι ἐν ὅλῳ 4000-5000 χιλιόγραμμα ἐλαίου ἐξ ἑκάστης φαλαίνης. Ἕκαστον βαρέλιον τιμᾶται 25 μέχρι 40 κορωνῶν, ἤτοι ἀπὸ 37 μέχρι 60 δραχμῶν, ἐνίοτε περισσότερον, ἐνίοτε ὀλιγώτερον, ἀναλόγως τοῦ σπανίου ἢ μὴ τῶν φαλαινῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλιείας. Τὸ ἧπαρ τῆς φαλαίνης νωπὸν διαλύεται εἰς τὸν ἥλιον καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τοῖς φαρμακείοις ἀντὶ ἐλαίου ἥπατος ὀνίσκου.

Τὰ μὴ νωπὰ διαλύονται ἐν τῷ λέβητι καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βυρσοδεψίαν.

Τὸ κρέας καὶ τὰ κόκκαλα, κεκομμένα εἰς μικρὰ τεμάχια, ξηραίνονται εἰς κλιβάνους, εἶτα ἀλέθονται ἐν μύλοις καὶ πωλοῦνται ἀντὶ τοῦ γνωστοῦ λιπάσματος *γουάνου*, ἀκριβῶς ὡς καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀνίσκων.

Τὰ *σπάραγχνα* τίθενται εἰς βαρέλια καὶ ἀποστέλλονται ὡς ἔχουσι. Τὰ πρόστυχα χρησιμοποιοῦνται θαυμασίως ὡς παραγέμισμα κοινῶν καθισμάτων. Ἡ καλλιτέρα ποιότης χρησιμεύει δι' ἀλεξιβρόχια ἢ ἀλεξήλια. Καὶ ἐπὶ τέλους τὰ λεπτότερα καὶ τὰ εὐλυγιστότερα εἶναι συνάμα καὶ τὰ πολυτιμότερα καὶ τὰ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοούμενα, ὡς ἔχοντα τὴν ἀποστολὴν νὰ ὑποβαστάζωσι καὶ παρισφίγγωσι τὰ θέλγητρα τοῦ ὡραιοτέρου ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Μετὰ τὴν περιληπτικὴν ταύτην ἔκθεσιν, ἕκαστος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς φαλαινικῆς βιομηχανίας. Εἶναι ἀξιόλογον ἐπιτήδευμα καὶ λίαν προσοδοφόρον.[1]) Ἀτμόπλοιον, μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἐξόδων καὶ τοῦ ἐφοπλισμοῦ, στοιχίζῃ 70 ἢ 80.000 χροναρίων, ἤτοι 100 μέχρις 120.000 φράγκων. Κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ πληρώματός του, δύναται ν' ἁλιεύσῃ 25, 30 ἢ καὶ 35 φαλαίνας ἕκαστον ἔαρ. Ὑπολογίσατε ἑκάστην 6 ἢ 7000 δραχμῶν, καὶ θὰ εὕρετε ὅτι ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν εἶναι κακή, διότι αἱ δαπάναι τῆς ἐγκαταστάσεως, οἱ δημοτικοὶ φόροι κτλ. εἶναι ἀσήμαντοι. Τὸ ἀτμόπλοιον μόνον ἀπαιτεῖ σπουδαίαν δαπάνην. Ὁ γνωρίσας ἡμῖν τὰς περιπετείας τῆς ἁλιείας τῆς φαλαίνης, εἶχεν ἐκτελέσῃ τὸ τεσσαρακοστὸν αὐτοῦ ταξείδιον. Ἕτερος φαλαινοθήρας, ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Βάρδου, δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ λιμένος ἢ 5 μόνον φαλαίνας κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Ἡ ἐπιδεξιότης τοῦ πληρώματος συντείνει πολύ, ἡ τύχη κατά τι.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Καλὸν ἀντὶ καλοῦ ἀποδίδει καὶ ὁ ὄνος, κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδίδει ὁ σκύλος, καλὸν ἀντὶ κακοῦ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, κακὸν ἀντὶ καλοῦ ὁ πονηρός.

(Τουρκικὴ παροιμία.)

Ὁ ἐπιτυγχάνων νομίζει ἑαυτὸν δεξιώτερον τῶν ἄλλων· ὁ ἀποτυγχάνων δυστυχέστερον

[1]) Ἐν Βάρδῳ εὑρίσκεται τὸ μέγα βιομηχανικὸν κατάστημα τοῦ κ. Σβὰν—Φόϋν, τοῦ πατριάρχου τῶν φαλαινοθηρῶν τῆς Νορβηγίας, τοῦ ἐφευρόντος τὸ *ὀβούζιον—κάμακα*, οὗτινος γίνεται χρῆσις ἀπὸ τοῦ 1858. Ἀναχωρήσας δεκαέτης ἁπλοῦς ναυτόπαις, εἶναι σήμερον ἑξήκοντα καὶ δύο ἐτῶν, ἔχει κολοσσιαίαν περιουσίαν, ὡς λέγεται, 10 ἑκατομ. χροναρίων, ἤτοι 15 ἑκατομμύρια φράγκων,—παρέχων τρανοτάτην ἀπόδειξιν ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπιτήδευμα καὶ προσοδοφόρον εἶναι καὶ ἀβλαβὲς εἰς τὴν ὑγείαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς δημοκρατίας τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς Σὰν Σαλβατὸρ ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ Guzman βομβύκια εἴδους τινὸς μεταξοσκώληκος ἔχοντα μέγεθος ἑνὸς ποδὸς καὶ πλεῖον. Δείγματα τῶν βομβυκίων τούτων ἐστάλησαν εἰς Σὰν Σαλβατόρ, οὗτινος ἡ κυβέρνησις ἔδωσεν εἰς τὸν Γούζμαν τὸ προνόμιον τῆς ἀποκλειστικῆς πωλήσεως τῶν βομβυκίων τούτων ἐπὶ 15 ἔτη καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς δημοκρατίας. Ἀμερικανικὴ τις ἐφημερὶς ἔκαμε τὸ πρᾶγμα γνωστὸν καὶ εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἔκτοτε δὲ πολλαὶ ἐπιστημονικαὶ αὐθεντίαι ἐπιβεβαίωσαν τἀναγγελλόμενα ὑπὸ τοῦ Γούζμαν. Ὑπ' αὐτῶν ἐπίσης ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀξία καὶ τὸ εὔφαντον τῆς μετάξης πάντων τῶν γιγαντωδῶν βομβυκίων, ἐπεβεβαιώθη δὲ καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ Γούζμαν ὅτι τὰ βομβύκια κρέμανται ἐπὶ τῶν κλάδων δένδρων τοῦ εἴδους Τήκομα σιδηρόξυλον.

Αἱ μέλλουσαι ἐκθέσεις τῶν ἐφευρέσεων ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ γίνωνται ἐντὸς πλοίων εὐρυχώρων, καλῶς εὐτρεπισμένων, οὕτω δὲ ἑκάστη ἔκθεσις θὰ περιέρχεται τοὺς διαφόρους μεγάλους λιμένας τοῦ Δουβλίνου, τοῦ Γλάσκοβ, τῆς Λιβερπόλης, τῆς Καρδίφης κτλ. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου θὰ ὑπάρχωσι πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἀναψυχὴν καὶ εὐμάρειαν τῶν ἐπισκεπτῶν, μουσικὴ κ.τ.λ.

Περιεργοτάτη εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ πρὸ ὀλίγου χρόνου διορισθέντος πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας εἰς Λιβερίαν Μωϋσέως Ἀαρὼν Χόπκινς. Οὗτος εἶναι μαῦρος, καὶ ἐγεννήθη δοῦλος τῷ 1846 ἐν ἐπαρχίᾳ τινὶ τῆς Παλαιᾶς Βιργινίας. Παῖς ὢν ὅτε ἐξερράγη ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἐμφύλιος πόλεμος, ἀπέκτεινε τὸν αὐθέντην του καὶ κατετάχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀγωνιζομένων. Μὴ δυνάμενος νὰ πολεμῇ ὑπηρέτει εἰς τὸν στρατὸν ὡς μάγειρος, μέχρις οὗ ἔφηβος γενόμενος κατετάχθη ὡς ναύτης εἰς τὸν στόλον τοῦ Μισσισιπί. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὁ παντελῶς ἀναλφάβητος μαῦρος ἀπεφάσισε νὰ μάθῃ γράμματα. Μεταβὰς εἰς Πιτσβοῦργον ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ χειρωνακτικῆς ἐργασίας καὶ ταυτοχρόνως ἐφοίτα εἰς τὸ σχολεῖον, εἰκοσαέτης ὢν τὴν ἡλικίαν. Τοσοῦτον δὲ προώδευσεν ἐντὸς βραχέος χρόνου, ὥστε προσελήφθη ὡς ὑπότροφος ἔν τινι λυκείῳ τῆς πλησίον πόλεως Alleghanycity, ἀποφοιτήσας δὲ τούτου ἐσπούδασεν εἰς τὸ Λιγκόλνειον Πανεπιστήμιον καὶ εἶτα εἰς θεολογικήν τινα σχολήν. Ὑποστὰς δὲ τῷ 1877 ἐξετάσεις θεολογικὰς καὶ εὐδοκιμήσας διωρίσθη ἐφημέριος ἔν τινι κοινότητι μαύρων, ὅπου ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη διεκρίθη ἐργαζόμενος εἰς σύστασιν καὶ διεύθυνσιν σχολείων καὶ εἰς πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ὁμοφύλων του. Ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἱκανότητος, ἣν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ἔδειξεν, ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν πρεσβευτὴν εἰς Λιβερίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἥτις εἶναι ἀποικία δημοκρατουμένη Ἀμερικανῶν ἀπελευθέρων μαύρων, συστᾶσα πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 285.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἀριθ. 445 — 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885 — Λεπτὰ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 497

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὰς ἡμέρας ταύτας ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ὀλλενδόρφ κάλλιστον ἔργον τοῦ ἡμετέρου διακεκριμένου λογίου κ. Δημητρίου Βικέλα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν», (De Nicopolis à Olympie), ἐν ᾧ ὑπὸ τὸν τύπον ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον ὁ συγγραφεὺς ἐκτίθησι τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ἐξ ἐκδρομῆς ἀνὰ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ ἔργου τούτου, εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως παραχωρηθὲν ἡμῖν, θέλει δημοσιευθῆ προσεχῶς ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

— Ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Καινιγσβέργης σοφώτατος καθηγητὴς κ. Γουσταῦος Χίρσφελδ ἐξέδοτο ἐσχάτως πολύτιμον διατριβὴν περὶ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως τῇ Παφλαγονίᾳ πετραίων τάφων, ἐκτετυπωμένην ἀναλώμασι τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἐν Βερολίνῳ. Ὁ κ. Χίρσφελδ εἶνε πᾶσι τοῖς ἀρχαιολογοῦσι γνωστὸς καὶ διὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφάς, ὧν μετὰ πλείστου ὅσου ζήλου καὶ λίαν εὐδοκίμως προέστη, καὶ διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν αὐτοῦ περιήγησιν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ὁ σοφὸς καθηγητὴς κέκτηται πάντα τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενα ἐφόδια, ἀπέραντον πολυμάθειαν, ὀξυτάτην κρίσιν καὶ βαθεῖαν ἀρχαιολογικὴν μάθησιν. Τὸ νέον αὐτοῦ πόνημα εἶνε πολύτιμος συμβολὴ εἰς τὴν παναρχαίαν τέχνην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα Ἕλληνες καὶ Ἀσιανοὶ διηγωνίσθησαν τὸ πάλαι τὸν μέγαν τῆς ἡμερώσεως ἀγῶνα. Ὁ κ. Χίρσφελδ διορθοῖ ἐν πολλοῖς οὐκ ὀλίγας περὶ τῆς παναρχαίας τέχνης θεωρίας τοῦ Γάλλου Περρὼ καὶ ἄλλων ἀρχαιολόγων, περιγράφων δὲ μετὰ θαυμαστῆς τεχνικῆς λεπτομερείας τὴν ἐξαίσιον κατασκευὴν καὶ τὴν ποικίλην διακόσμησιν τῶν παλαιῶν μνημάτων, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Μικρὰ Ἀσία δὲν ἦτο μόνον ἡ γέφυρα ἐφ' ἧς ἐκομίσθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀπωτέρω Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον ἀφ' οὗ οἱ Ἕλληνες πολλὰ μὲν παρέλαβον, πλείονα δὲ ἀπέδοσαν καὶ δὴ καὶ μετὰ δαψιλεστάτων τόκων. Τὴν μεγίστην τῆς ἀρχαιολογικῆς ταύτης διατριβῆς ἀξίαν συνεμπλέκουσι καὶ οἱ ἐν τέλει προσηρτημένοι ὡραῖοι φωτογραφικοὶ πίνακες τῶν περιγραφομένων τύμβων.

— Ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τῆς «Γεν. Ἐφημερίδος» τῆς Βιέννης ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Μαυρικίου Χαίρνες, ὑπὸ τὸν τίτλον «Παθήματα καὶ ἀπολαύσεις ἐν Ἀττικῇ», αἱ ἐντυπώσεις ἐκ προσφάτου εἰς Ἀθήνας ἐκδρομῆς. Τὸν Γερμανὸν λόγιον ἐπασχολοῦσι πρωτίστως αἱ ἀναμνήσεις τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος, περιγράφει δὲ μετὰ θερμῆς ἀγάπης τὰ περισωζόμενα μνημεῖα καὶ κειμήλια τῆς ἀρχαίας τέχνης, παρενείρει δμως καὶ κρίσεις περὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων. Πικρῶς στηλιτεύει τὴν ἀκαθαρσίαν, ἥτις καταισχύνει τὰς νέας Ἀθήνας, καὶ ἥτις μετέβαλε τὸ Αἰσυλον καὶ τὸν περὶ τὸν Θησεῖον χῶρον εἰς δυσώδη κοπρῶνα. Περὶ τῶν μουσείων λέγει ὅτι τὸ μόνον, ἐν ᾧ αἱ ἀρχαιότητες φυλάττονται ἀξιοπρεπῶς καὶ μετ' εὐρωπαϊκῆς τάξεως, εἶνε τὸ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, ἐπαινεῖ δὲ καὶ ἄλλως τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

— Ὁ Fr. Knab, ζωγράφος τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τῆς Βαυαρίας, ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Γενικῇ Ἐφημερίδι» τοῦ Μονάχου τεχνικὴν κρίσιν περὶ νέου καλλιτεχνήματος τοῦ ἡμετέρου κ. Ν. Γύζη, καθηγητοῦ τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῇ βαυαρικῇ ἀκαδημίᾳ, ὅπερ ἐπιγράφεται «τὸ ἀποκεκαλυμμένον μυστήριον» καὶ παριστᾷ γραῖαν ἑλληνίδα χωρικήν, ἥτις ἐν εὐρυχώρῳ δωματίῳ δεικνύει διὰ τῶν παιγνιοχάρτων εἰς ὡραίαν κόρην, ὅτι τὸ μυστήριον τῆς καρδίας αὐτῆς ἀπεκαλύφθη. Ἡ ὡραία κόρη ὑπομειδιᾷ ἐπὶ τῇ ἀποκαλύψει, ὡς καὶ ἄλλη παρισταμένη χωρικὴ νεᾶνις, τὴν γραφικὴν φέρουσα στολὴν τῶν Μεγάρων, ἐν ᾧ ἐν τῷ προσώπῳ τρίτης προβεβηκυίας νέας, φθόνος μᾶλλον ἢ εὐχαρίστησις ἀπεικονίζεται. Λαμπρὰν μορφὴν ἀποτελεῖ καὶ νέα ὡραία μήτηρ, κρατοῦσα ἐν ταῖς ἀγκάλαις τὸ νεογνὸν αὐτῆς παιδίον ἐξηπλωμένον ἐπὶ βραχίου καὶ κοράσιον εὐτραφὲς πλησίον αὐτοῦ ἱστάμενον συμπληροῦσιν ἐπιχαρίτως τὸ σύμπλεγμα καὶ διεγείρουσιν εἰς τὸν θεατὴν διὰ τῆς ἐκφράσεως ἄφατον τέρψιν. Παρὰ τὴν ἑστίαν τοῦ χωρικοῦ δωματίου κάθηνται δύο χωρικοὶ Ἕλληνες φουστανελλοφόροι, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἀνεγείρει τὴν κεφαλὴν θέλων νὰ μάθῃ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἱλαρότητος τῶν νεανίδων. Ὁ καλλιτέχνης κριτὴς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ κ. Γύζη παριστᾷ χωρικὴν σκηνήν, ἧς θελκτικωτέρα καὶ λαμπροτέρα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἐν τῇ παραστάσει δὲ τῶν μορφῶν ἡ εἰκὼν εἶνε λεπτή, εὐγενής, ἐκφραστική· οἱ χρωματισμοὶ εἶνε ἁρμονικῶς διατεθειμένοι· οἱ δὲ χαρακτῆρες φαίνονται ζωὴν ἀποπνέοντες. Ἡ εἰκὼν θέλει ἐκτεθῇ προσεχῶς καὶ ἐν τῇ ζωγραφικῇ ἐκθέσει τοῦ Βερολίνου.

— Κατὰ τὰ ἓξ τελευταῖα ἔτη κατεσκευάσθησαν ἐν Γερμανίᾳ περισσότεραι τῶν 400 ἠλεκτρικῶν μηχανῶν, ἅπασαι ἀξίας 17,500,000 δραχμῶν, καὶ 20,000 ἠλεκτρικαὶ λυχνίαι, ἐκτιμηθεῖσαι ἀντὶ 6,250,000 δρ. Ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1884 ὁ ἀριθμὸς τῶν τηλεγραφικῶν γραφείων ηὐξήθη ἀπὸ 5,114 εἰς 9,529 καὶ τὸ μῆκος τοῦ συμπλέγματος ἀπὸ 121,520 μιλίων εἰς 150,040. Τὸ τηλέφωνον εἰσήχθη ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ 1880. Ὑπάρχουσιν ἤδη 58 κεντρικὰ γραφεῖα ἐν τῇ χώρᾳ, ἔχοντα 7,314 συνδρομητὰς [illegible] διακλαδούμενα εἰς μῆκος 10,100 μιλίων.

— Εἰς τὴν Αὐστριακὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν ἀνήγγειλεν ὁ κόμης Καλνόκυ ὅτι ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι ὑπὸ αὐστριακῶν ἀρχαιολόγων ἐν Louqsor τῆς Αἰγύπτου, ἔφερον εἰς φῶς πέντε μεγαλοπρεπεῖς ἐκ γρανίτου ἀνδριάντας, οἵτινες ὑποτίθεται ὅτι παριστῶσι τὸν Φαραὼ Ραμψῆ τὸν Β'. Ἐκ τῶν ἀνδριάντων τούτων οἱ τέσσαρες εἶνε βεβλαμμένοι, εἷς δὲ μόνος παραμένει ἀνέπαφος.

— Ἀπὸ τῆς διασήμου βιβλιοθήκης τῆς Πάρμας τῆς περιεχούσης 80,000 τόμους, ἐν οἷς παλαιότατα τυπογραφικὰ ἔργα τῆς Ἰταλίας, ἐκλάπησαν 5,000 τόμοι. Ὡς ἔνοχος τῆς κλοπῆς συνελήφθη ὁ γραμματεὺς τῆς βιβλιοθήκης Πασσίνη.

— Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου ἐφοίτησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἑξάμηνον 2825 σπουδασταί. Τούτων 119 ἦσαν τῆς Θεολογικῆς, 886 τῆς Νομικῆς, 12 τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας (Cameralisten) 108 τῆς δασονομίας, 975 τῆς Ἰατρικῆς, 571 τῆς φιλολογίας, 154 τῆς Φαρμακευτικῆς Σχολῆς.— Οἱ φοιτηταὶ τῆς Ἐρλάγγης ἀνῆλθον κατὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου εἰς 810· ταὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης, εἰς ὃ ἐφοίτησαν 1422 σπουδασταί.

— Ἀξιολογώτατον ἱστορικὸν κειμήλιον περιῆλθεν ἐσχάτως εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ ἐν Λονδίνῳ ἐγκατεστημένη φιλογενεστάτη ἑλληνὶς κυρία Ἰουλία Σκαραμαγκᾶ ἐδωρήσατο αὐτῷ τὴν τράπεζαν τῆς ἐργασίας τοῦ Α. Κοραῆ, ἐφ' ἧς ὁ μέγας φιλόλογος τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος ἔγραψε τὰ πλεῖστα τῶν δικαίως θαυμαζομένων αὐτοῦ ἔργων καὶ ἥτις μετὰ τῆς εἰς τὸ αὐτὸ Πανεπιστήμιον ἀνηκούσης ἕδρας αὐτοῦ ἀποτελεῖ πολύτιμον δυάδα μνημείων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ πρώτου τῶν σοφῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἡ Ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος λαβοῦσα γνῶσιν τῆς δωρεᾶς τῆς κυρίας Σκαραμαγκᾶ ὁμοφώνως ἀπεφάσισε νὰ διαβιβάσῃ αὐτῇ τὰς εὐχαριστίας της.

— Ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἐν τῇ ἐφημερίδι Le Canal de Corinthes ἡ ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν μετόχων τῆς ἀναλαβούσης τὴν διώρυχην τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἑταιρίας ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ αὐτῆς συμβουλίου στρατηγοῦ Τύρ. Ἡ συνέλευσις αὕτη συνεκροτήθη ἐν Παρισίοις τὴν 14)26 Ἰουνίου 1885, παρῆσαν δὲ καὶ ἀντεπροσωπεύοντο ἐν αὐτῇ 246 μέτοχοι καὶ 27,288 μετοχαί. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ στρατηγοῦ μανθάνομεν, ὅτι ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1882 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1883 ἐν διαστήματι δηλαδὴ 18 καὶ πλέον μηνῶν ἐξεχωματώθησαν 352,000 κυβικὰ μέτρα, τὸ παρελθὸν ἔτος 835,000 καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ ἐνεστῶτος 720,000. Ἡ πρόοδος αὕτη τῶν ἐργασιῶν ὀφείλεται εἰς τὰς βυσσοκόρους καὶ τὰ ἄλλα μηχανήματα, ὅσα ἀπέκτησε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ἑταιρία. Τὸ σύνολον τῆς ἐπιτελεσθείσης ἐκχωματώσεως μέχρι τοῦδε ἀνέρχεται εἰς 2 ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ συνετελέσθη ἤδη τὸ τέταρτον καὶ πλέον τῆς διορυχῆς τοῦ Ἰσθμοῦ, ἴσως δέ, ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει πάντα τὰ γενόμενα προπαρασκευαστικὰ ἔργα, αἱ οἰκοδομαί, τὰ ἐργοστάσια, αἱ μηχαναί, αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἱ κινηταὶ καὶ διαρκεῖς, δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου συνετελέσθη σχεδόν.

Μανθάνομεν ἐπίσης, ὅτι ἤρξατο ἡ κατασκευὴ τῆς μεγάλης μεταλλικῆς γεφύρας, ἥτις θὰ ἑνοῖ τὰς δύο ὄχθας τῆς διώρυχος εἰς ὕψος 43 μ. 50 ὑπεράνω αὐτῆς καὶ θὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς ὁδὸς κοινὴ καὶ διὰ τὴν διάβασιν τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Πελοποννήσου.

Τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ὑλικὸν τῆς ἑταιρίας ηὐξήθη μεγάλως κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας.

Ἡ ἑταιρία κατεσκεύασε σιδηρόδρομον πλατὺν ἐκτάσεως 22 χιλιομέτρων, μετὰ 9 ἀτμομηχανῶν καὶ 400 μεγάλων φορτηγῶν βαγονίων, κατεσκεύασε δὲ καὶ ἕτερον σιδηρόδρομον συστήματος Decauville μετὰ 200 μικρῶν βαγονίων. Εἶνε κάτοχος 3 ρυμουλκῶν καὶ μιᾶς θαλαμηγοῦ, δύο μεγάλων βυσσοκόρων, ἑτέρας συστήματος Schimmelbusch καὶ 47 φορτηγίδων, πλὴν τῶν ἄλλων βοηθητικῶν μηχανημάτων.

Κατὰ τὸν δημοσιευθέντα ἰσολογισμὸν αἱ δαπάναι αἱ μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1884 ἀνῆλθον εἰς 9,600,496,09 φράγκα, αἱ δὲ δαπάναι τοῦ 1884 εἰς 4,714,981,77.

Ἐξεδόθη ἡ Ἔκθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως Συλλόγου τῶν Κυριῶν περὶ τῶν πεπραγμένων ἐν αὐτῷ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου — 31 Δεκεμβρίου 1884. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ διαλαμβάνονται τὰ τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου, τὰ τοῦ Γενικοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ ταμείου τοῦ Ἐργαστηρίου, τὰ τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ Ἐργαστηρίου τῶν Ἀπόρων γυναικῶν, καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ τμημάτων, ὑφαντικῆς μεταξωτῶν, βαμβακερῶν, ῥαπτικῆς κλπ.

Τὸ καθαρὸν κεφάλαιον τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1884 ἀνήρχετο εἰς 296,165,83 δραχμάς, ὅπερ συγκρινόμενον πρὸς τὸ τοῦ 1883 παρουσιάζει αὔξησιν κατὰ δραχ. 13,048,26. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔτος εἰσπραχθεισῶν συνδρομῶν προκύπτει ὅτι αὗται ἐλαττοῦνται κατ' ἔτος· ὡς αἴτιον τῆς τοιαύτης μειώσεως ἀναγράφεται ἐν τῇ Ἐκθέσει ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ τόπου, ἥτις ἐπηρεάζει ὅλους τοὺς κλάδους καὶ πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα δὲν ἐπαύσατο προστατεύουσα τὸν Σύλλογον μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν πρόοδον αὐτοῦ διὰ παραγγελιῶν καὶ ἀγορῶν οὐκ ὀλίγων. Καὶ ἡ Κυβέρνησις, ὑποστηρίζουσα τὸν Σύλλογον, ἐμείωσε μὲν τὴν ἐτησίαν αὐτῆς χορηγίαν εἰς δρ. μόνον 3,175, ἀλλ' ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐν Ἀθήναις συγκέντρωσιν παντὸς προϊόντος τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας πρὸς ἐμψύχωσιν αὐτῆς, καὶ καταρτισμὸν διαρκοῦς ἐκθέσεως, χορηγήσασα συνάμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ μὲν τοῦ Δημοσίου Ταμείου 5,000 δρ. διὰ δὲ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων ἐκ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς κεφαλαίων δρ. 10,000. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ὁ Σύλλογος συνεκέντρωσεν ἐν Ἀθήναις ὅσα ἠδυνήθη προϊόντα τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, δι' ὧν κατήρτισεν ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τὴν διαρκῆ ἀγοράν, ποιησάμενος ἔναρξιν τῶν πωλήσεων περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1884.

Ἡ Ἔκθεσις αὕτη καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς εὔρυνσιν τοῦ καταστήματος τῶν ἀπόρων Γυναικῶν. Τὴν ἀνάγκην ταύτην γνωρίσας φιλόπατρις καὶ φιλάνθρωπος ἀνήρ, ἀνέλαβεν ἰδίαις δαπάναις τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς πτέρυγος τοῦ καταστήματος, δηλώσας τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μένῃ ἄγνωστον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐργαζομένων καὶ μαθητευομένων γυναικῶν καὶ κορασίων εἶνε περίπου 350· καὶ τὰ ἔργα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῶν παρελθόντων ἐτῶν περισσότερα καὶ τελειότερα. Τὸ ἐργαστήριον διαιρεῖται εἰς 6 τμήματα ἢ τεχνουργεῖα, καὶ ἓν προκαταρκτικόν, ἕκαστον τῶν ὁποίων, εἰ καὶ συγχωνεύονται εἰς τὸ σύνολον, ἀποτελεῖ ἴδιον κύκλον καὶ ἰδιαιτέραν μερίδα ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτοῦ. Τὸ μεγαλείτερον τμῆμα εἶνε τὸ τῆς ῥαπτικῆς, ἐν ᾧ φοιτῶσι περὶ τὰς 70 γυναῖκας. Τὸ δὲ προκαταρκτικὸν τμῆμα περιλαμβάνει περὶ τὰ 100 κοράσια, ἤτοι τὰ ὅλως ἀμαθῆ, διδασκόμενα πρακτικῶς εἰς τὰ ἐργόχειρα, ὡς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, γραφήν, καὶ ἀριθμητικήν.

Τὴν ἀνάγκην συστάσεως ἐργαστηρίου ὁμοιοτύπου τοιούτου γνωρίσασα ἡ δημοτικὴ Ἀρχὴ Τροιζηνίας ἀπέστειλεν εἰς τὸν Σύλλογον 3 νέας ὅπως μαθητεύσωσι, καταστᾶσαι δὲ ἱκαναὶ μεταβῶσιν εἰς Πόρον πρὸς σύστασιν ἐκεῖ ὁμοίου τοιούτου, χάριν τοῦ στερουμένου ἐργασίας γυναικείου φύλου. Ὁ Σύλλογος προθύμως ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν ἐδέχθη τὰς σταλείσας νέας.

— Τὸ διὰ συνδρομῶν τῶν ἐν Ῥουμανίᾳ Ἑλλήνων κατασκευασθὲν μνημεῖον πρὸς τιμὴν τῶν ἐν Δραγατσανίῳ πεσόντων πολεμιστῶν τοῦ ἱεροῦ λόγου ἐστήθη ἤδη ἐν τῷ ὁρισθέντι χώρῳ, καὶ πρόκειται νὰ ὁρισθῇ ἡ κατάλληλος πρὸς ἀποκάλυψιν αὐτοῦ ἡμέρα. Τὸ μνημεῖον, ἄριστα κατειργασμένον, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν *Συλλόγων*, ὕψους δὲ ἑπτὰ μέτρων, εἶνε ἔργον τῶν γλυπτῶν κ.κ. Χαλεπᾶ καὶ Λαμπαδίτου, ἀναλαβόντων ἀντὶ 8,000 δρ. τὴν ἐντελῆ κατασκευὴν καὶ διὰ σιδηρῶν ἐπιχρύσων κιγκλίδων περίφραξιν αὐτοῦ.

Πρῶτος ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μνημείου εἶχε συνεισφέρει 1000 δρ. ὁ ἀοίδιμος Ἀχιλλεὺς Ζερλένδης. Τὸ ὅλον μέχρι τοῦδε εἰσπραχθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς δρ. 7,230,60.

— Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ὁ κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης ἐξέδωκεν ***Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν*** ἐκ τῶν δοκιμωτέρων Ἑλλήνων πεζογράφων, συνταχθεῖσαν κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Διὰ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὁ ἀκάματος κ. Κωνσταντινίδης παρέχει ἓν ἔτι τεκμήριον τῆς ἐπιχειρηματικῆς αὐτοῦ φιλοπονίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς σπουδαζούσης νεότητος, προτιθέμενος νὰ συνεχίσῃ τὴν σειρὰν τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων αὐτοῦ ἐκδόσεων.

ΕΝΤΥΩΠΣΕΙΣ

Ἰουλίου, 5 Παρασκευή.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ περάτωσιν τοῦ λόγου του, εἰσάγοντος τὸν προϋπολογισμόν, καὶ τὴν εἰς τοῦτον ἀπάντησιν τοῦ κ. Τρικούπη, ἐξ οὗ προέκυψεν ἀρκούντως θορυβῶδες ἐπεισόδιον, προκαλέσαν τῇ παρελθούσῃ Δευτέρᾳ οἱονεὶ ψῆφον ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, τῇ προτάσει αὐτοῦ τοῦ κ. Δεληγιάννη, ἡ Βουλὴ προέβη εἰς τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν βασιλικὸν λόγον, ἐπιψηφισθεῖσαν, πρώτην ἤδη φορὰν ἐν τῷ ἡμετέρῳ κοινοβουλίῳ, ἄνευ συζητήσεως. Κατόπιν δ' ἐγένοντο δεκτὰ ὑπ' αὐτῆς εἰς α' καὶ β' ἀνάγνωσιν διάφορα νομοσχέδια. Ὁ βουλευτὴς Εὐρυτανίας κ. Ζηνόπουλος ἠγόρευσεν ὑποστηρίζων τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐξ εἰδικῶν τοῦ Κοινοβουλίου μελῶν πρὸς μελέτην πάντων τῶν ἀφορώντων τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν ὑποβληθὲν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς διὰ τὸ 1885 ὁρίζεται εἰς 30,652 ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας.

∴

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακήν, τελεσθείσης τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐκλογῆς τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν, ἀνεδείχθη ὄγδοος βουλευτὴς Ἀττικῆς ὁ κ. Π. Πετράκης διὰ ψήφων 317, ὑπερτερήσας τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ κ. Ψύλλα κατὰ 8 ψήφους.

Αἱ δὲ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀκυρωθεῖσαι ἐκλογαὶ ἐν τῷ β' τμήματι τοῦ δήμου Βουφράδος τῆς ἐπαρχίας Πυλίας καὶ ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς τμήμασι τῶν δήμων Τροιζηνίων καὶ Μεθά-

νων τῆς Ἐπαρχίας Τροιζηνίας θέλουσιν ἐπαναληφθῆ, καθ' ἃ ὡρίσθη, τῇ 28ῃ τοῦ παρόντος μηνός.

⁂

Ἔκτακτος ἦτο ἡ κατὰ τὴν δείλην τῆς παρελθούσης Δευτέρας ἐνσκήψασα ἐνταῦθα καταιγὶς καὶ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ἐποχήν, ἐν ᾗ ἐξερράγη, καθ' ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε, ὡς ἐνθυμοῦνται ἐν Ἀθήναις, ὁ ξηρότερος μὴν τοῦ θέρους εἰσῆλθε μετὰ τοιαύτης συνοδείας ὄμβρων καὶ κεραυνῶν. Ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων κεραυνῶν, κατέπεσεν εἷς ἐπὶ τοῦ καταστήματος τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου, προξενήσας μέγαν τρόμον καὶ μικρὰς ζημίας, ἕτερος δὲ ἐπί τινος οἰκίας ἐγγὺς τῷ Λυκαβηττῷ

⁂

Καὶ πάλιν σεισμῶν κρούσματα ἀγγέλλονται ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Κατὰ τηλεγραφικὰς εἰδήσεις ἐκ Πατρῶν δύο ἰσχυροὶ σεισμοὶ ἐγένοντο κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην περὶ τὴν ἕκτην καὶ δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν. Εὐτυχῶς, ἐκτὸς μικρᾶς τινος βλάβης ἐν τῷ τελωνιακῷ καταστήματι, ἄλλαι ζημίαι δὲν ἐγένοντο. Ἐπίσης τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Δευτέρας συνεκλόνισεν ἰσχυρότατος καὶ λίαν διαρκὴς σεισμός, ὃν ἠκολούθησαν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τέσσαρες ἄλλοι μικρότεροι, καὶ τῇ ἐπαύριον ἕτεροι δύο

⁂

Ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἰδιόρρυθμον παρεῖχον θέαμα οἱ πρὸ τῆς θύρας τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου ἐν ὁδῷ Σταδίου συνωθούμενοι ἀπὸ παντοίων χωρίων στρατεύσιμοι μὲ τὰς ποικίλας αὐτῶν ἐνδυμασίας καὶ φυσιογνωμίας. Ἀπὸ τῆς προχθὲς ἡ προθεσμία τῆς ἐγγραφῆς αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἔληξε κατὰ νόμον. Πᾶς δὲ κληρωτὸς τῆς ἐφετεινῆς ἀπογραφῆς προσερχόμενος ἤδη πρὸς κατάταξιν ὑποχρεοῦται νομίμως εἰς πρόσθετον ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν, ἀναλόγως τῆς βραδύτητος τῆς προσελεύσεως αὐτοῦ.

⁂

Ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ συνεδριάσει τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ κτιρίου τῆς νέας ἀγορᾶς, καὶ διέθηκεν ὑπὲρ ταύτης τὸ ἐξ 70,000 δραχ. ψηφισθὲν κονδύλιον τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐπιφυλάσσεται δὲ κατόπιν νὰ ψηφίσῃ καὶ ἕτερα κονδύλια εἰς τὸν εἰσαχθησόμενον προϋπολογισμὸν διὰ τὴν ἐντελῆ ἀποπεράτωσιν.

⁂

Ἐκτὸς τῶν προσεχῶς τελεσθησομένων ἐπαναληπτικῶν ἐκλογῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω, ἐνεργηθήσεται τῇ 22 Ἰουλίου ἡ ἐκλογὴ βουλευτοῦ διὰ τὸν δῆμον Ἀδάμαντος, ἥτις πολλάκις ἀπησχόλησε διὰ μακρῶν συζητήσεων τὴν βουλήν. Ἀλλ' εἷς καὶ μόνος ὑποψήφιος βουλευτὴς ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου Σύρου, ὁ κ. Ξενουδάκης, ἐκ τῶν προτέρων οὕτω βέβαιος περὶ τῆς ἀπονεμηθησομένης αὐτῷ τιμῆς.

⁂

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τοῦ Σαββάτου ἀπεβίωσεν ὁ *Δημήτριος Σαράβας*, ἀνὴρ ἐκ τῶν ἐξόχως ὑπηρετησάντων τὴν πατρίδα, διατελέσας διαδοχικῶς εἰς διάφορα ὑψηλὰ ὑπουργήματα, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης πληρεξούσιος ἐν τῇ συνελεύσει, ἐφέτης, ἀρεοπαγίτης, βουλευτής, ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τελευταῖον δὲ πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν βακουφίων ἐπιτροπῆς ἐν Λαρίσσῃ. Ὁ ἀποθανὼν ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων ἐργατῶν τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 62, διεκρίθη δὲ ἐπὶ παιδείᾳ, ἀρετῇ, καὶ εὐσταθείᾳ χαρακτῆρος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Ν. Ν. Μόναχον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπάντησιν ἔχετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ε. Μπ. Λεόβαν. Μετὰ συγγενοῦς δύναται ἐν δεδομέναις περιστάσεσι· ὁ ἀνάδοχος δὲν ἐπέχει παρ' ἡμῖν τοιαύτην θέσιν. Τὸ ἐπίθετον ἔχει καλῶς εἰς τὴν Ἱστορίαν Γερβίνου. Ἀντίτιμον συνδρομῆς δὲν ἐλήφθη.—κ. Π. Χ. Α. Βῶλον. Αἱ παρατηρήσεις ὀρθόταται. Ἀκριβῶς δὲ καὶ ἡμεῖς πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου ἠρωτήσαμεν περὶ τούτων τὸν συγγραφέα, ὅστις μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἔχουσιν ὀρθῶς τὰ πράγματα. Ἐπειδὴ δὲν ἔγραψεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, φαίνεται ὅτι ἐπλανήθη ἐξ ἐσφαλμένης περιγραφῆς τοῦ μεταδόντος αὐτῷ τὰς τοπογραφικὰς καὶ ἄλλας εἰδήσεις.—κκ. Α. Π. Ἄργος, Σ. Π. Θήραν, Δ. Β. Ναύπλιον, καὶ Ε. Κ. Θήβας.—Ἐλήφθησαν.— Συνδρομητῇ Κ. Οὐχὶ ἐκ τοῦ σχολείου, ἀλλ' ἐξ ὑμῶν μᾶλλον πρέπει νὰ ζητήσητε τὴν θεραπείαν. Οὕτως ἀποφαίνεται ὁ Legouvé, ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκός, οὗτινος ἡ γνώμη ἀποτελεῖ αὐθεντείαν ἐν τοῖς ζητήμασι τούτοις. «Σήμερον, λέγει, οἱ υἱοὶ καὶ οἱ πατέρες ἐπὶ οὐδενὸς σχεδὸν πράγματος ἔχουσι τὴν αὐτὴν γνώμην. Καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, καὶ εἰς πᾶν ζήτημα θρησκείας καὶ ἠθικῆς, ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφωνία εἶνε πλήρης καὶ πρόδηλος. Καὶ ἄλλοτε μὲν οἱ υἱοὶ συνεκάλυπτον κάπως τὴν διαφωνίαν ταύτην· σήμερον ὅμως ἐπιδεικτικῶς ἐκδηλοῦσιν αὐτὴν καὶ τὴν μεγαλοποιοῦσι μάλιστα· ἄλλοτε οἱ υἱοὶ ἐνόμιζον ὅτι ὁ πατήρ των εἶχεν ἐνίοτε ἄδικον· σήμερον πιστεύουσιν ὅτι αὐτοί, οἱ νεανίσκοι, ἔχουσι πάντοτε δίκαιον· ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἓν πρᾶγμα ἰδίως προσελκύει τὴν προσοχήν μου Ἐν τῇ ἐκρύθμῳ ταύτῃ καταστάσει τῆς οἰκογενείας τίνες εἶνε οἱ πταῖσται;—Οἱ υἱοί.—Ποῖοι πρέπει νὰ διορθωθῶσιν; Οἱ πατέρες. Πράγματι ὅλοι ὁμολογοῦσι, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἐγώ, ὅτι οἱ υἱοὶ ἀνατρέφονται σήμερον κακῶς. Τίς ὅμως ἀνατρέφει αὐτούς; Οἱ πατέρες. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀνατραφῶσιν πρεπόντως οἱ πατέρες. Ἀπ' αὐτῶν πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἡ διόρθωσις, ἀφοῦ μόνον δι' αὐτῶν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ. Εἰς τί δὲ συνίσταται τοῦτο; Εἰς τὸ νὰ τελειοποιοῦσι καὶ βελτιοῦσι διηνεκῶς ἑαυτούς, ἵνα μεγαλύνωνται εἰς τὰς ὄψεις τῶν τέκνων αὐτῶν! Νὰ προσέχωσιν ἀγρύπνως εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα ἑαυτῶν, ἵνα μὴ γίνωνται διδάσκαλοι τοῦ κακοῦ εἰς τὰ τέκνα των! Τέλος εἰς τὸ νὰ διάγωσιν οὕτως, ὥστε καθ' ὅσον γίνονται γνωστότεροι εἰς τὰ τέκνα των νὰ γίνωνται προσφιλέστεροι καὶ σεβαστότεροι. Δύσκολον βεβαίως τὸ ἔργον· ἀλλ' οὐδεὶς ὅμως θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶνε εὐγενές, ἠθικοποιητικὸν καὶ ἄξιον πάσης προσπαθείας πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ.» — κ. Δ. Χ. Π. Σῦρον. Ἐπὶ τοῦ σημειωθέντος οὐδεμίαν. Τὸ βιβλίον ἀπεστάλη.—κ. Κ. Σ. Βενετίαν. Ἐλήφθησαν πάντα.—Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. Ἡ ἀποστολὴ ἤρξατο ἐγκαίρως πρὸς τὸν ἐν Ροστὸβ κ. Τ. Ν Ἀπεστάλησαν καὶ τὰ ζητηθέντα φύλλα τῷ κ. Τ.—κ. Α·. Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἄγει τὸ 88 ἔτος τῆς ἡλικίας, γεννηθεὶς τῇ 22 Μαρτίου 1797· ὁ Μόλτκε τὸ 85, γεννηθεὶς τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1800, καὶ ὁ Βίσμαρκ τὸ 71, γεννηθεὶς τῇ 1 Ἀπριλίου 1815.—κ. Ν. Δ Ἀτυχῶς δὲν εἶνε δυνατόν, ἀφοῦ ἅπαξ ἐδημοσιεύθη ἐν ἑλληνικῷ φύλλῳ.—κκ. Α. Σ. Χανία, καὶ Ε. Π. Ρεθύμνην. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.—κκ. Ν. Κ. Θήβας, Ν. Μ.Μ. Τρίπολιν, Κ. Μ. Χανία, Σ. Ι. Π. Σμύρνην, Κ. Σ. Σῦρον καὶ Ε. Τ. Πάτρας. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Μ. Γ. Μ. Μελιτούπολιν. Ἡ συνδρομὴ ἐλήφθη. Ἀπεστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα φύλλα.—κ. Σ. Π. Θήραν. Ἐκ τῶν σταλέντων ἐπληρώθησαν δρ. 13 τῷ κ. Κ. Κ. ἐπὶ ἀποδείξει του.—*Ἀναγνωστρίᾳ τῆς Ἑστίας. Πειραιᾶ.* Ἀγνοοῦμεν ἂν ὑπάρχει τις τρόπος· ἀποταθῆτε μᾶλλον εἰς εἰδικὸν ἐπιστήμονα. Τοιοῦτος φαίνεται ὁ δημοσιεύων τὴν ἑπομένην γνωστοποίησιν ἐν τῷ Figaro: «Pour maigrir j' indique gratis moyen sûr et rapide. Écrire à M. Chardon, 8 pl. Dancourt, Paris». Δὲν ζητεῖτε πληροφορίας;—κ. Δ. Ι. Κ. Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τῷ γραφείῳ ἡμῶν δὲν ὑπάρχει. — *Ἀγνώστῳ φίλῳ.* Ἐὰν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲν ἔχομεν νὰ ὑποδείξωμεν ὑμῖν. Ἐὰν εἰς τὴν Ἑσπερίαν, προμηθευθῆτε τὸν Baedeker τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν θὰ περιέλθητε, λάβετε τὰ χρήσιμα ἐφόδια, μὴ παραβλέπετε δὲ καὶ τὴν συμβουλὴν αὐτήν, ἣν σᾶς παρέχει αὐτὸς ὁ Baedeker:

Qui songe à voyager,
Doit soucis oublier,
Dés l' aube se lever,
Ne pas trop se charger,
D' un pas égal marcher
Et savoir écouter.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἂν τοῦ ἁβροῦ μου σώματος θελήσῃς
Τὰ μόρια εἰς δύο νὰ χωρίσῃς,
Μόρια πάλιν δύο θ' ἀπαντήσῃς.

2

Αἴνιγμα ἀρχαῖον.

Οὐδεὶς βλέπων βλέπει με, μὴ βλέπων δ' ὁρᾷ.
Ὁ μὴ λαλῶν λαλεῖ, ὁ μὴ τρέχων τρέχει.

3

Ἕτερον.

Ἀνθρώπου μέλος εἰμί· ὃ καὶ τέμνε: με σίδηρος.
Γράμματος αἰρομένου, δύεται ἥλιος.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Σχῦρος—Κῦρος—Σῦρος

2

Πέπερι — περί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. Τιμ. Λεπτ. 25
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. » » 25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου...... » » 25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας........ Τιμ. λεπτ. 10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς............ » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης......... » » 10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος............ » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου.............................. » » 10.
Περὶ καθαριότητος.................. » » 10.
Περὶ Κύπρου......................... » » 10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης......... » » 10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν................. » » 10.
Ἡ **Λίμνη** τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου..................... » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθεῖσαν, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

5 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	326.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	332.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	413.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	386.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	256.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	187.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	94.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	363.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3830.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	97.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	78.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	288.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» 3μηνν......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ¾
» Τραπεζικὸν 3μηνν.	1.00 ¾

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.38
Λίρα ὀθωμανική.................	23.25

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἐκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884.	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις Ϛ' 1885.........................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884.........................	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'.........................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2.25	(30)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 78.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 446.— 14 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885.—Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 498

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Παράστασις τῆς Ἀντιγόνης ἐν Μονάχῳ. — Διακεκριμένος Γερμανὸς ἑλληνιστής, φίλος τῆς «Ἑστίας» ἐπιστέλλει ἡμῖν ἐκ Μονάχου τὰ ἑπόμενα:

Χθὲς εἴχομεν τὴν σπανίαν εὐκαιρίαν, νὰ παρευρεθῶμεν εἰς παράστασιν Σοφοκλείου δράματος εἰς τὴν ἀρχέτυπον γλῶσσαν. Ἡ παράστασις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς τρίτης τάξεως τοῦ ἐνταῦθα γυμνασίου τοῦ Λουδοβίκου (**Ludwigsgymnasium**) πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ **la Roche**, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν καλλίστων παιδαγωγῶν τῆς Γερμανίας καὶ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ εἶνε λίαν γνωστὸς διὰ τοῦ περὶ Πολυβίου συγγράμματός του. Ὁ κ. καθηγητὴς **Roemer** ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ ὁ κ **Christ**, καθηγητὴς τοῦ ἐνταῦθα πανεπιστημίου, ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς τὸ δυσχερέστατον τῆς ὅλης παραστάσεως, τὰ χορικά. Αἱ περιβολαὶ καὶ ἡ λοιπὴ σκηνικὴ διακόσμησις παρεχωρήθησαν ἐλευθερίως παρὰ τοῦ θεάτρου τῆς αὐλῆς. Τῆς παραστάσεως διδομένης, ὡς ἐλέχθη, πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἕνεκα τούτου μὴ δυναμένης νὰ ἀποβάλῃ τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, οἱ παρευρεθέντες προσεκλήθησαν ἰδίᾳ ἕκαστος. Διὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἦτο ἐκλεκτόν. Παρετηρήσαμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν πρόεδρον τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν κ **Döllinger**, πλείστους καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῶν γυμνασίων, τὰ μέλη τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου καὶ τοῦ φιλολογικοῦ φροντιστηρίου. Ὁ ἑλληνικὸς ἐν Μονάχῳ σύλλογος ἐπίσης προσκληθεὶς ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τῶν πλείστων μελῶν αὐτοῦ.

Ἡ παράστασις αὕτη κατὰ ὁμόφωνον κρίσιν ἦτο ἐντελῶς ἐπιτυχής. Ἐθαυμάσθη ἐν αὐτῇ οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιμέλεια τῶν μαθητῶν, οἵτινες, παρὰ τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τῶν καθηγητῶν αὐτῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἔσχον καιρὸν νὰ ἀποστηθίσωσι δυσκολώτατον κείμενον ἐν ξένῃ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τὸ παριστάνειν εὐχέρεια. Ἰδίου ἐπαίνου ἄξιοι εἶνε ὁ κ. **Stadler** (Κρέων) καὶ ὁ κ. **Martin** (Ἀντιγόνη). Καὶ ὁ κ. **Stangl**, ὅστις ἀνέλαβε τὸ μέρος τοῦ Αἵμονος καὶ τὸ τοῦ ἀγγέλου ἐπέτυχε, ἀμφότερα τὰ μέρη καλῶς ἐννοήσας. Μνημονευτέον ἔτι, ὅτι καὶ τὴν μουσικὴν τῶν χορῶν συνέθεσε μαθητὴς τῆς αὐτῆς τάξεως, ὁ κ. **Vallade**. Ἐπὶ πόσον οὗτος διὰ τῆς συνθέσεως ταύτης ἐπέτυχε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, εἶνε βεβαίως ζήτημα περὶ οὗ ὡς τὰ μάλιστα περιπλόκου δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα νὰ συζητήσωμεν.

Ἐν χρήσει ἦτο, ὡς οἴκοθεν ἐννοεῖται, ἡ ἐν πάσῃ τῇ Γερμανίᾳ συνήθης προφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς. Οἱ ἐν Γερμανίᾳ σπουδάσαντες Ἕλληνες ὅμως ἐπὶ τοσοῦτον συνείθισαν εἰς αὐτὴν τὴν διαλυτικὴν ἐκφώνησιν, ὥστε τὴν χαρὰν αὐτῶν οὐδόλως αὕτη ἠλάττωσεν· τοῦτο ἀπέδειξαν καὶ τὰ θερμὰ εὐχαριστήρια, ἃ μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ἑλληνικοῦ συλλόγου ἀπέτεινε πρὸς τὸν ἑορτάζοντα καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς παραστήσαντας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως ὁ κ. **La Roche** δι' ἁπλῶν συγκινητικῶν λόγων ηὐχαρίστησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἰπὼν ἐν τέλει, ὅτι θεωρεῖ τὸ πραχθὲν οὐχὶ ὡς ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα, ἀλλὰ ὡς κτῆμα εἰς ἀεί, ἐννοεῖται, οὐχὶ διὰ τὸν λοιπὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ τοὺς παραστήσαντας αὐτούς.

Ἡ παράστασις αὕτη ἐτίμησε πρὸς τούτοις τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. **Emil Kurz** ἐκπαιδευτήριον. Δυσκόλως εὑρίσκεται ἐν τῇ Εὐρώπῃ γυμνάσιον, οὗ μία μόνη τάξις κατέχει τοὺς πρὸς τοιοῦτόν τι ἀπαιτουμένους μαθητάς.— Περαίνω ἐλπίζων, ὅτι τὸ παράδειγμα τῶν μαθητῶν τούτων ξένης σχολῆς θὰ μιμηθῶσι συχνότατα οἱ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Σοφοκλέους. — Κ. Κ.

Ἐν Μονάχῳ 10 Ἰουλίου 1885.

Σ. τ. Ἑ.—Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμων γραμμῶν τοῦ λογίου ξένου περὶ τῆς ἐν Μονάχῳ διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης οὐχὶ τὸ πρῶτον ἤδη μανθάνομεν μετὰ πόσης φροντίδος παρὰ τοῖς ξένοις διαπαιδαγωγεῖται ἡ νεότης τῶν σχολείων ἐν τῇ σπουδῇ καὶ τῇ λατρείᾳ τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλ' ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν μετὰ πικρίας ὅτι ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Σοφοκλέους ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλία ἔργων ἐκ τῶν μεγάλων Ἑλλήνων δραματικῶν, ἥτις εἶνε ἡ εὐγενεστέρα καὶ συνηθεστέρα ἀπόλαυσις ἐν τοῖς Γερμανικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις καὶ τοῖς Ἀγγλοσαξωνικοῖς πανεπιστημίοις, ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Σοφοκλέους τελείως παραμελεῖται. Κατ' ἔτος οἱ διευθύνοντες καὶ διδάσκοντες ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων φιλοτιμοῦνται νὰ ἀσκῶσι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μαθητὰς εἰς τὴν παράστασιν γαλλικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κωμῳδιῶν, ἐν ξενοτρόπῳ γλώσσῃ ξενότροπα διδασκουσῶν, καὶ πάντως ἀκαταλλήλων ὅπως διαπαιδαγωγήσωσι τὴν καρδίαν καὶ ἐξάρωσι τὸ φρόνημα τῆς Ἑλληνίδος νεότητος. Δὲν εἶνε δυσχερές, νομίζομεν, νὰ κατανοηθῇ πόσον ἀσυγκρίτως ἐπωφελεστέρα ἤθελεν εἶναι, ἡ μετὰ κατάλληλον ἐκλογὴν καὶ ἄσκησιν διδασκαλία ἀρχαίας τινὸς τραγῳδίας εἴτε ἐν πρωτοτύπῳ, εἴτε ἐν μεταφράσει—καὶ ἔχομεν καλλιεπῶν μεταφράσεων ὑποδείγματα τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ῥαγκαβῆ φιλοπονηθείσας, — ἢ καὶ ἐκλεκτοῦ τινος ἔργου ἐκ τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ δραματολογίου, ὅπερ δὲν ἀμοιρεῖ παντελῶς τοιούτων, πάντως προκριτοτέρα τῆς ἀκατανοήτου ἐπιδιώξεως τῶν θεατρικῶν προϊόντων ξένων φιλολογιῶν.

— Ἡ 14 Ἰουλίου, ἐπέτειος τῆς ἁλώσεως τῆς Βαστίλλης καὶ ἐθνικὴ ἑορτὴ τῶν Γάλλων, πανδήμως ἑωρτάσθη καὶ ἐφέτος ἐν Γαλλίᾳ. Ζωηρότατον ἐνδιαφέρον παρήγαγεν ἡ *ἑορτὴ τῶν Σχολείων*, ὡς ἐκλήθη ὁ ὑπό τινος τῶν διαμερισμάτων τῶν Παρισίων ὀργανισθεὶς διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν μαθητῶν μετὰ διανομῆς βραβείων, ἅτινα ὠνομάσθησαν βραβεῖα τῆς 14 Ἰουλίου. Ὁ διαγωνισμὸς ἐξετελέσθη τοιουτοτρόπως. Οἱ διευθυνταὶ καὶ διευθύντριαι τῆς ἀνωτάτης τάξεως ἑκάστης σχολῆς συνέταξαν κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν κατάλογον τῶν ὀνομάτων δέκα ἐκ τῶν ἀρίστων μαθητῶν τῆς τάξεως. Ἐκ τούτων οἱ μαθηταὶ ἑκάστης κλάσεως ὡρίσθησαν νὰ ἐκλέξωσι διὰ ψηφοφορίας ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὑπὲρ πάντας ὑπελήπτοντο λόγῳ χαρακτῆρος, ἠθικῶν προσόντων, καὶ ἐπιμελείας. Οὕτως ὡρίσθησαν δέκα νέοι καὶ δέκα κοράσια διὰ τὸ βραβεῖον τῆς 14ης Ἰουλίου. Ἀκολούθως τὰ εἴκοσι ταῦτα ἐκλεκτὰ παιδιὰ μετέσχον διαγωνισμοῦ ἐπὶ θέματος ἀναγομένου εἰς τὴν ἀστικὴν ἠθικήν. Ὁ ἐν ταῖς συνθέσεσι ταύταις ἀριστεύσας παῖς ὡς καὶ ἡ παιδίσκη ἔλαβον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως βραβεῖον ἀνωτέρας ἀξίας τῶν συνήθων, καλούμενον ὑπουργικὸν βραβεῖον.

— Ὡσαύτως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς ἐτελέσθησαν ἐν Παρισίοις τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν ἀνδριάντων τριῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας· τοῦ Βολταίρου, καθ' ἃ ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὡμίλησεν ὁ Σαρδοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ ᾀσματογράφου τῶν Γάλλων Βερανζέ, καὶ τοῦ ἰατροῦ Πινέλ, ἱδρυθέντος τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς ψυχιατρικῆς Ἑταιρίας. Εἰς τὸν Πινὲλ χρεωστεῖ ἡ ἀνθρωπότης τὸ ἔξοχον ἔργον τῆς ἀνακουφίσεως τῶν ἐν τοῖς φρενοκομείοις κρατου-

μένων· πρῶτος οὗτος, τῷ 1792, μετέτρεψε διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ τὰ φρενοκομεῖα εἰς φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἀπὸ ἀγρίων τόπων κολαστηρίων καὶ βασάνων.

— Τὰ ἀνακαλυφθέντα χειρόγραφα τοῦ Γκαῖτε, περὶ ὧν ἐγένετο μνεία ἐν προηγουμένῳ δελτίῳ τῆς *Ἑστίας*, πολυάριθμα καὶ ἐπιμελῶς διατηρηθέντα, πληροῦσιν ἑπτὰ ἑρμάρια. Συνίστανται ἐν πρώτοις ἐξ εὐαρίθμων ποιητικῶν ἀποσπασμάτων καὶ ἐπιγραμμάτων· τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἶνε γεγραμμένα μετ' ἐξόχου ζωηρότητος, τὰ μὲν λίαν ἐρωτύλα, τὰ δὲ ἀντιθρησκευτικά. Ἀκολούθως συνίστανται ἐξ ἀτελῶν σχεδιασμάτων, μελετῶν περὶ Ὁμήρου ἐπὶ σκοπῷ πλήρους ἐκδόσεως τῆς *Ἰλιάδος*, περιέργων παρατηρήσεων περὶ τοῦ *Φάουστ* καὶ *Ἐγμόνδ*, τῶν ὁποίων τινὲς ἀνήκουσιν εἰς τὸν Σχίλλερ, σχετιζόμεναι πρὸς τὸ τελευταῖον δρᾶμα. Ἡ δημοσίευσις τῶν χειρογράφων τούτων θέλει ἀρχίσει διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Γκαῖτε πρὸς τὴν σύζυγόν του, εἶτα δὲ πρὸς τὴν ἀδελφήν του, γεγραμμέναι καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο σπουδαστής. Ἀλλ' ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἐκ τῶν δημοσιεύσεων ἔσται ἀναμφιβόλως ἡ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Γκαῖτε ἠκολούθησε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ σταδίου του, ἤτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1796 μέχρι τοῦ 1836, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του. Μόνη διακοπὴ ἐν αὐτῷ παρατηρεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1805, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπέθανεν ὁ Σχίλλερ. Αἱ τελευταῖαι σελίδες τοῦ ἡμερολογίου εἶνε γεγραμμέναι δι' ἄλλης χειρὸς καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Γκαῖτε.

— Ὁ φιλολογικὸς κόσμος ἐν Γαλλίᾳ ἀσχολεῖται αὖθις περὶ τὴν *Ἄνναν Καρενίναν*, τὸ προσφάτως γαλλιστὶ μεταφρασθὲν μυθιστόρημα τοῦ κόμητος Τολστόϊ, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τουργένεφ θεωρεῖται ὡς ὁ ἐξοχώτατος τῶν ῥώσσων μυθιστοριογράφων. Ἡ *Ἄννα Καρενίνα*, ζωηρὰ καὶ βαθεῖα περιγραφὴ τῆς ῥωσσικῆς κοινωνίας, σύγκειται ἐκ δύο αὐτοτελῶν ἱστοριῶν, περὶ τὰς ὁποίας ἀλληλοδιαδόχως διατρίβει ὁ συγγραφεύς, ὑπολείπεται ὅμως τοῦ γνωστοῦ αὐτοῦ μυθιστορικοῦ ἀριστουργήματος *Ὁ πόλεμος καὶ ἡ εἰρήνη*.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀριστοτελικὴ Βιολογία* ὁ κ. Ι. Πουσέ, καθηγητὴς ἐν τῷ Παρισινῷ Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἐδημοσίευσε σύγγραμμα, ἐν ᾧ σοφῶς ἐρευνῶν τὰς βιολογικὰς γνώσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας, ἀποδεικνύει ὅτι οὐδεὶς κλάδος τῆς βιολογίας ἦτο ἄγνωστος αὐτῷ.

— Ἐν τῷ ἐσχάτως ἐκδοθέντι συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῆς *Κατακτήσεως τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου*, ὁ γάλλος Λουδοβῖκος Βουρδὼ ἐρευνᾷ τὴν βαθμιαίαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑποταγὴν τῶν ζώων εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς ἀνάγκας, ἀνάγκας τροφῆς, ἐνδυμασίας, ἐργασίας καὶ μεταφορᾶς. Ἡ κατάκτησις τοῦ κόσμου τῶν ζώων, ἀτελὴς παραμένουσα ἔτι, ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ δυσχερὴς καὶ κινδυνώδης, ἐπιτευχθεῖσα μετὰ μακρὸν ἀγῶνα, οὗτινος ὁ συγγραφεὺς χαράσσει πάσας τὰς φάσεις, ἀρυόμενος τὴν ὕλην αὐτοῦ ἐκ τῆς γλωσσολογίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, καὶ τῶν ὁδοιπορικῶν διηγήσεων.

— Ὁ Ἐρρῖκος Irwing, ὁ ἐξοχώτερος τῶν συγχρόνων Ἄγγλων ἠθοποιῶν, διατρίβων ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα ἔδιδε παραστάσεις, προσεκλήθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως καὶ τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρδ, οἵτινες, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, συνειθίζουσι κατ' ἔτος νὰ διδάσκωσιν ἀνὰ μίαν τραγῳδίαν τοῦ Αἰσχύλου ἢ τοῦ Σοφοκλέους, ὅπως ποιήσηται δημόσιον ἀνάγνωσμα. Ἡ τιμὴ αὐτή, λίαν φειδωλῶς παρεχομένη ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ μεγάλου Ἀμερικανικοῦ πανεπιστημίου, ἐξόχως ἐκολάκευσε τὸν ἄγγλον καλλιτέχνην, ὅστις θέμα τῆς διαλέξεώς του ἐξέλεξε τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο ἐπραγματεύθη μετὰ πολυμαθείας καὶ εὐφυΐας, ποικίλας διὰ πλουσίων παραδειγμάτων ἐκ τοῦ βίου καὶ τῶν φρονημάτων μεγάλων ἠθοποιῶν.

— Ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις τὰ «Τελευταῖα ἔργα» τοῦ ῥώσσου μυθιστοριογράφου Τουργένεφ εἰς δύο τόμους, περιλαμβάνοντας διάφορα διηγήματα, μικρά τινα *ποιήματα ἐν πεζῷ*, καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα ἑνὸς μηδενιστοῦ, ἅτινα δημοσιευθέντα ἄλλοτε ἐν τῷ παρισινῷ *Χρόνῳ* εἶχον προξενήσει πολὺν θόρυβον. Τοῦ ἔργου προτάσσεται ὁ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Τουργένεφ ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ρενὰν λόγος

— Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὑπεβλήθησαν ἐσχάτως δύο νέαι ἐφαρμογαὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν ὅπλων διὰ τὴν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς σκοποβολήν. Ἀμφότεραι αἱ ἐφευρέσεις συνίστανται ἐκ δύο ἠλεκτρικῶν μηχανημάτων εὐκινήτων, ἅτινα ἐν ἀκαρεῖ ἐφαρμόζονται εἰς πᾶν εἶδος ὅπλου.

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐπέρανεν αἴφνης τὸν βίον ὁ Ξαβέριος Λάνδερερ, εἷς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐκ τῆς ξένης κατελθόντες εἰς τὴν πατρίδα, ἅμα τῇ ἐθνικῇ παλιγγενεσίᾳ, συνέδεσαν ἀρρήκτως πρὸς ταύτην τὸν βίον των, καὶ τὰ μάλιστα ὠφέλησαν τὴν διψῶσαν ἐπιστήμης καὶ λογίων Ἑλλάδα. Ὁ ἀείμνηστος Λάνδερερ, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῷ 1809, ἐσπούδασεν αὐτόθι φιλοσοφίαν καὶ ἰατρικήν, ἀφίκετο δὲ ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. Ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν αὐτοῦ δὲν ἔπαυσε πνευματικῶς ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, συγγράφων καὶ διδάσκων, ἰδίᾳ δὲ ἐπιδιώκων ἐκ τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ γνώσεων ἐν τῇ φαρμακευτικῇ χημείᾳ τὴν διάδοσιν παντοίων ὠφελίμων συμβουλῶν, αἵτινες ἑκάστοτε συντόμως καὶ πρακτικῶς ἐκτιθέμεναι, κατέστησαν γνωστότατον τὸ ὄνομά του παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ κοινῷ.

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα κάθοδον αὐτοῦ, τῷ 1834, ὁ Λάνδερερ μετέσχε τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐκλήθη πρὸς σύνταξιν ἑλληνικῆς φαρμακολογίας, ἐκδοθείσης τῷ 1837. Ἅμα τῇ ἱδρύσει τοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ τὸ 1837, ἀνέλαβεν ἐν αὐτῷ τὴν διδασκαλίαν τῆς φυσικῆς, χημείας καὶ φαρμακευτικῆς, πρῶτος δὲ ἐμόρφωσε πλείστους παρ' ἡμῖν φαρμακοποιοὺς διασπαρέντας καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐξηκολούθησε διδάσκων καὶ μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος, κατόπιν δὲ παραιτηθεὶς παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον ἔτι ἐν αὐτῷ διδάσκων ἀμισθὶ τὴν Βοτανικήν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Πολυτεχνικῇ Σχολῇ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὅλην διετέλεσεν ἀμισθὶ καθηγητὴς τῆς χημικῆς τεχνολογίας. Πολύτιμοι παραμένουσιν αἱ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας παρέσχεν ὁ Λάνδερερ ἐν Πόρῳ κατὰ τὸ 1847, τὰ μέγιστα συντελέσας διὰ τῶν γνώσεων καὶ τοῦ θάρρους αὐτοῦ εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς αὐτόθι ἐκραγείσης πανώλους, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἀναλύσαντος τὰ ἰαματικὰ ὕδατα τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ μονογραφιῶν διαφόρων γνωρίσαντος ταῦτα τῇ Εὐρώπῃ. Ἡ ἐπιστημονικὴ φιλοπονία τοῦ μεταστάντος ἀνδρὸς ἐπαρκῶς ἐξετιμᾶτο καὶ παρὰ τοῖς ξένοις. Τῷ 1847 τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἐρλάγγης ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ τίτλου τοῦ διδάκτορος· πρὸς τούτοις διετέλει μέλος πεντήκοντα ἐπιστημονικῶν σωματείων, ἔφερε δὲ παράσημα διαφόρων κρατῶν καὶ τὸν ἡμέτερον χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ Ξαβέριος Λάνδερερ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν αὐτοῦ δὲν ἔπαυσε διανοητικῶς ἀσχολούμενος. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ἣν ὁ ἴδιος ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου του ἡμέρας συνέταξεν, αἱ καθ' ὅλον τὸν βίον του δημοσιευθεῖσαι παρ' αὐτοῦ διάφοροι σύντομοι μονογραφίαι, πραγματεῖαι καὶ διατριβαὶ ἀνέρχονται εἰς 5,820. Ὡς ἄνθρωπος ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων διὰ τὸ προσηνὲς καὶ ἀφελὲς τοῦ ἤθους, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τὴν ἀγαθότητα. Ἅμα τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡ Πανεπιστημιακὴ σύγκλητος συνελθοῦσα ἐψήφισε τὴν διὰ τοῦ Πρυτάνεως ἔκφρασιν τῶν συλλυπητηρίων αὐτῆς τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ παθόντος, παρηκολούθησε δ' ἐν σώματι τὴν κηδείαν ἀναθεῖσα εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Χημείας κ. Χρηστομάνον νὰ προσφωνήσῃ τὸν νεκρὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς.

— Ἡ τετάρτη τῶν Ὀλυμπίων περίοδος, καθ' ἣν γενήσεται καὶ ἡ ἐθνικὴ ἔκθεσις, ὡρίσθη κατὰ τὸ δημοσιευθὲν Β. διάταγμα νὰ τελεσθῇ ἐν ἔτει 1887, ἀρχομένη τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ μνησθέντος ἔτους.

— Τῇ προσκλήσει τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐπιτροπῆς αἱ διάφοροι σχολαὶ τοῦ Πανεπιστημίου θὰ ἐκλέξωσιν ἀνὰ ἕνα εἰσηγητήν, πλὴν τῆς φιλοσοφικῆς, ἥτις θὰ ἐκλέξῃ δύο, ὅπως συγγράψωσιν ἔκθεσιν τῆς διανοητικῆς προόδου ἀπὸ τῆς τελευταίας Ὀλυμπιακῆς ἐκθέσεως μέχρι σήμερον. Ἡ ἰατρικὴ σχολὴ ἐξελέξατο ἤδη τὸν καθηγητὴν κ. Ἀναγνωστάκην.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουλίου 12, Παρασκευῇ.

Ἡ Βουλὴ ἐργάζεται ἀπό τινος πρωΐας καὶ ἑσπέρας παρατείνουσα πολλάκις μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τὰς συνεδριάσεις, ἐν αἷς ἀσυζητητὶ τὸ πλεῖστον καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπιψηφίζονται εἰς α', β' καὶ γ' ἀνάγνωσιν διάφορα νομοσχέδια, τὰ πλεῖστα σχετιζόμενα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν τῆς Κυβερνήσεως. Κατὰ τὸ τελευταῖον ὀκταήμερον διάστημα πεντήκοντα περίπου νομοσχέδια ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν κύρωσιν τῆς Βουλῆς. Μεταξὺ τῶν εἰς γ' ἀνάγνωσιν ψηφισθέντων καταλέγονται τὰ περὶ τροποποιήσεως τῶν νόμων περὶ προξενικῶν ἀρχῶν, περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου περὶ διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, περὶ πληρωμῆς τῶν συντάξεων εἰς νέας δραχμάς. Ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων ὁ πρωθυπουργὸς εἰσήγαγε νομοσχέδιον περὶ ἀδείας ἐκποιήσεως τῶν ὑπολειπομένων ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῶν 170,000,000, εἰς τιμὴν κατωτέραν τῆς ἐκδόσεώς των.

⁂

Χθὲς ἡ Βασίλισσα ἐτέλει τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, ἐφ' ᾗ μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ, ὡς καὶ ἐν Δεκελείᾳ ἔνθα διαμένουσιν οἱ βασιλεῖς. Λέγεται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου ἡ Βασίλισσα ἀναχωρεῖ εἰς Πετρούπολιν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν συγγενῶν αὐτῆς.

⁂

Ἐξεδόθησαν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Οἱ ἐξερχόμενοι ἐφέτος ἐκ τῆς σχολῆς ἀνέρχονται εἰς 17, εἶνε δὲ οἱ τελευταῖοι ὑπολειπόμενοι ἐκ τῶν κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἐπὶ ἑπταετίαν μαθητευσάντων. Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους οἱ ἐκ τῆς Σχολῆς ἐξερχόμενοι θὰ διανύωσι πενταετίαν μόνον.

⁂

Ἀπέπλευσε τῶν ἑλληνικῶν ὑδάτων ἡ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Μαρτίνι μοῖρα τοῦ ἰταλικοῦ στόλου, τῆς ὁποίας τὰ δύο μέγιστα θωρηκτὰ *Δουΐλιος* καὶ *Δάνδολος* μετὰ τοῦ καταδρομικοῦ *Βάουζερ* ἐλλιμενίζοντο ἐν Φαλήρῳ. Ἡ μοῖρα ἀπέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ δὲ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς ὑπολειφθέντα πλοῖα ἀναχωροῦσι μετά τινας ἡμέρας.

⁂

Ἐπερατώθη ἡ διὰ σιδηρῶν ῥάβδων στρῶσις τῆς ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄργος σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, προβαίνει δ' ἐπ' αὐτῆς ἡ ἀτμάμαξα ἀκωλύτως. Αἱ ἐργασία τῆς στρώσεως προχωροῦσι νῦν δραστηρίως πρὸς τὴν Κόρινθον.

⁂

Ἐκ τῶν εἰς ἴδιον τεῦχος ἐκδοθεισῶν ἐκθέσεων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῆς ἀποξηράνσεως καὶ καλλιεργείας τῆς Κωπαΐδος, αἵτινες ἀνεγνώσθησαν τῇ 10 Ἰουνίου 1885 ἐν Παρισίοις πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ Ἑταιρία ἠσχολήθη κυρίως οὐχὶ ἀμέσως πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος, ἀλλ' εἰς τὴν συνένωσιν τοῦ Κηφισσοῦ μετὰ τῆς διώρυγος τοῦ Μέλανος, ὥστε νὰ ἐκρέῃ εἰς αὐτὴν μέρος τῶν ὑδάτων τοῦ ἐν λόγῳ ποταμοῦ καὶ ἐλαττωθῇ τὸ εἰς τὴν λίμνην ἐκβάλλον ὕδωρ. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἑταιρίας συνεκεντρώθησαν περὶ τὴν κατασκευὴν τῆς ὑπονόμου τῆς Καρδίτσης 650 μέτρων μήκους, ἐντὸς ὀλίγου δ' αὕτη περατοῦται, καὶ ἀνοίγεται διέξοδος εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κωπαΐδος. Κατὰ δὲ τὸν δημοσιευθέντα ἰσολογισμὸν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1884, ὑπῆρχον εἰς τὰ ταμεῖα τῆς Ἑταιρίας ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις εἰς μεταλλικὸν καὶ συναλλάγματα 1,036,418,31 φράγκων. Τὰ χρέη πρὸς τὴν Ἑταιρίαν ἐκ τῶν ὑπολειπομένων δόσεων τῶν μετόχων, τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄλλων, ἀνέρχονται εἰς 6,500,856.27 φρ. Τὸ κεφάλαιον τῆς Ἑταιρίας συνίσταται ἐκ 15,000,000 φράγκων.

⁂

Ὁ κ. Κοπέτσκης, ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ τῆς Αὐστρίας ἐν διαθεσιμότητι, ἀφίκετο ἐνταῦθα, ὅπως πραγματευθῇ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς πληρεξούσιος Ἄγγλων κεφαλαιούχων, τὴν σύστασιν Κτηματικῆς Τραπέζης. Ὁ κ. Κοπέτσκης ἔτυχεν ἀκροάσεως παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν, ἀλλὰ διεφώνησε πρὸς τοῦτον ὡς πρὸς τὰς βάσεις τοῦ τόκου τοῦ κτηματικοῦ δανείου. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι πληρεξούσιοι ἄγγλων κεφαλαιούχων ἀφίκοντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

⁂

Εὐχάριστον ἄγγελμα, ἀφορῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀποξηράνσεως τῆς σταφίδος, δημοσιεύει ἡ *Νέα Ἐφημερίς*, ἤτοι γνωμοδότησιν περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Πάτραις ἀδελφῶν Γεωργακοπούλων ἐπινοηθείσης ἀποξηραντικῆς μεθόδου, φέρουσαν τὰς ὑπογραφὰς τοῦ νομάρχου καὶ δημάρχου Πατρῶν, πολλῶν ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων μελῶν τοῦ αὐτόθι ἐμπορικοῦ κόσμου, καὶ πλείστων ἄλλων. Ἐν τῇ ἐν λόγῳ γνωμοδοτήσει ἐγκρίνεται ἡ μέθοδος αὕτη ὡς ἀσφαλῶς ἀποξηραίνουσα τὸν σταφιδόκαρπον, διατηροῦντα πάντα αὐτοῦ τὰ πλεονεκτήματα, καὶ συσταίνεται εἰς τοὺς σταφιδοκτήμονας. Ἐν Αἰγίῳ δὲ ἡ προσοχὴ πάντων εἶνε ἐστραμμένη εἰς τὰ ἀπό τινος ἀρξάμενα πειράματα, κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ.

⁂

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀργοστολίου ἐξέδωκε ψήφισμα ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος ἐν τῇ πόλει εἰς τὸν Γεράσιμον Λιβαδᾶν, διαπρεπῆ Κεφαλλῆνα, ἐκ τῶν πατριωτικώτατα ἐργασθέντων ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Κ. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα ὁ πρῶτος θεωρεῖται ὡς ὁ ἱκανώτερος. Ἐξ αὐτοῦ δύνασθε νὰ λάβετε καὶ τὰς ἄλλας ζητουμένας πληροφορίας.—Κυρίᾳ Α. Ν. Χ. Σύρον. Σημείωσιν ἐκτενῆ σᾶς πέμπομεν ταχυδρομικῶς. Παρακαλοῦμεν νὰ ἔνχωμεν τὸ ταχύτερον τὴν ἀπάντησιν. — κ. Μ'. Ἡ κολακεία συνήθως καταφρονεῖται, ὅταν γίνεται πρὸς ἄλλους....— *Ἀρχαϊκῷ*. Τὸ παραδεχόμεθα πληρέστατα, ἀλλὰ ὄχι μέχρις ὑπερβολῆς, ὡς νομίζετε. Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν δὲν εἶνε δυνατὴ βεβαίως ἡ περιστολή. Εὐφυεστάτην ἀλληγορίαν ἔχει γράψει περὶ τούτου ὁ Δουμᾶς:

Un jour la Verité demandait à la Mode:
Pourquoi donc te couvrir de tant de falbalas?
Cela ne sert à rien. Vois, moi, je n' en mets pas;
Je m' en vais toute nue, et c' est bien plus commode.
—Oui, mais ce sans-façon te vaut bien des ennuis,
Lui répondit la Mode, et, quoique belle et forte,
Quand tu vas chez quelqu' un en sortant de ton puits
Rien que sur ton costume il te met à la porte.—

κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Διὰ τὰς συνδρομὰς «Ε. Μ.» ἐνεργήσαμεν συμφώνως τῇ ἐπιστολῇ σας. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Ν. Π. καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. κ. Ι. Κ. Τ. Ὕδραν, Σ. Α. καὶ Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Σ. Χ. Σ. Σῦρον, καὶ Χ. Ι. Κάϊρον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—Κυρίαν Α. Π. Καλάβρυτα. Τὸ συμβὰν λάθος ἐξηγήσαμεν ὑμῖν ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ. — κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Εὐχαρίστως θέλομεν τὰ δημοσιεύσει.—κ. Ν.Π.Α. Πάτρας. Τὸ γαλλικὸν μέτρον προτιμᾶται. Δὲν εἶνε δὲ φόβος νὰ ἀλλοιωθῇ ποτέ, διότι εἶνε ἐσχηματισμένον ἐπὶ τῇ βάσει ἀναλλοιώτου γηΐνης ἀποστάσεως, ἤτοι εἶνε τὸ 1/10,000,000 τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἰσημερινοῦ ἀπὸ τοῦ πόλου, καὶ δύναται ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ ἐξακριβωθῇ μαθηματικῶς. — κ. Α. Ν. Ρ. Βερολῖνον. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Κ. Ν. Π Ἰθάκην. Ἡ καθυστέρησις βεβαίως προέρχεται ἐκ τοῦ ταχυδρομείου, ὅπερ θὰ παρέπεμψεν ἀλλαχοῦ τοὺς φακέλλους τῆς «Ἑστίας». Ὑποθέτομεν ὅτι θὰ διωρθώθη ἡ ἀταξία, καὶ θὰ ἐλήφθησαν ἤδη τὰ φύλλα. Ἐὰν ἀπωλέσθησαν, θέλομεν τὰ ἀναπληρώσει εἰς τοὺς συνδρομητάς. — κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθη καὶ τὸ β' μέρος, ἐφ' ᾧ καὶ πάλιν εὐχαριστοῦμεν.— *Ἀγρότῃ*. Κηφισίαν. Ἰδοὺ τί ὑποβάλλει ὑμῖν ἐρωτηθεὶς εἷς τῶν ἡμετέρων γεωπόνων: Πρὸς καταστροφὴν τῶν μυρμήκων εὔκολον μέσον εἶνε νὰ διασκορπίσωμεν φύλλα *τοματας* εἰς τὰ μέρη τὰ ὁποῖα λυμαίνονται οἱ μύρμηκες, ἢ νὰ ἐγχύσωμεν ἰσχυρὰν δόσιν ἀφεψήματος φύλλων καρυδιᾶς εἰς τὴν

μυρμηκιάν. Ἡ καταστροφὴ τῶν ἐπιβλαβῶν ζωϋφίων ἐπιτυγχάνεται καὶ ἐὰν ῥίψῃ τις ἀποπριονίσματα ξύλου εἰς τὰ σχάσματα, ἐξ ὧν ἐξέρχονται, ἢ κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἣν ἀκολουθοῦσι.—κ. Κ. Κ. Μόναχον. Ἐλήφθη καὶ δημοσιεύεται. Πλείστας εὐχαριστίας.—Καν Μ. Ι. Μ. Σπέτσας καὶ κκ. Ν. Α. Δ. Ναύπλιον καὶ Κ. Κ. Πρέβεζαν Ἐλήφθησαν. — κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Μ. Δ. Γ. Σῦρον. α') Ἴσως θέλει προκηρυχθῇ βραδύτερον. - β') Τὸ σημειούμενον ποίημα δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἐνταῦθα βιβλιοπωλείοις.— κ. Α. Ξ. Ἡράκλειον. Τὸν ζητηθέντα τόμον καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. —*Αὐτόπτῃ*. *Ἀνοίκειος* εἶνε ὁ μετριώτερος χαρακτηρισμὸς ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως. Αὐτοὶ εἶνε οἱ περὶ ὧν λέγουσιν οἱ Γάλλοι· «Il est grossier.... Ce doit être un homme comme il faut».—κ. Α. Σ. Χανία. Πάντες οἱ τόμοι καὶ τὰ ζητηθέντα φύλλα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. Σᾶς ἐγράψαμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Κ. Ν. Καὶ εἰς ἡμᾶς ἄγνωστος, διότι εἶνε ἐκ τῶν νεωτέρων, φαίνεται. Τοιαύτη καὶ «ἡ μεγαλομάρτυς Μαρκέλα ἡ Χιωτοκωνσταντινουπολίτισσα.» Εἰς ποῖον νεκροταφεῖον εἴδετε τὴν ἐπιγραφήν;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὅλοι τὸ πρῶτόν μου ζητοῦν, καὶ σὺ τὸ δεύτερόν μου!
Τὸ ὅλον νόσος φοβερά... Θὰ 'βρῇς τὸ φάρμακόν μου!

Ἐν Πρεβέζῃ *Ἀνώνυμος.*

2

Χωρὶς σῶμα κεφαλή!
Ἂν τὸ πρῶτό της τὸ χάσῃ,
Καὶ τὸν τόνο καταιβάσῃ,
Εὔχομαι νὰ μὴ σὲ πιάσῃ.

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

3

Εἰς ἐμένα ἐδῶ κάτω,
Ποιὸς 'μπορεῖ νὰ ἀπειθήσῃ;
Τὴν ἰσχύν, τὴ δύναμί μου
Ποιὸς 'μπορεῖ νὰ τὴ νικήσῃ:
Ἂν τὸν τόνο καταιβάσῃς,
Εὔκολα θὲ νὰ μὲ 'βρῇς,
Γιατὶ τότε θὲ νὰ γείνω.
Τῆς πατρίδος σου μερίς.

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄννα.—Ἂν—νά.

2

Ὄνειρον

3

Ὄνυξ – νύξ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

12 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	325.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	328.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	412.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	381.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	256.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	186.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	94.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3860.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	111.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	79.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	58.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	287.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.55
» 3μηνον......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ½
	1.00 ¼

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.32
Λίρα ὀθωμανική.................	23.15

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 85.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 447. — 21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 499

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τῇ 9ῃ Ἰουλίου ἐτελέσθησαν δημοτελέστατα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ παρουσίᾳ ἐκλεκτοῦ πλήθους, τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεωστὶ ἀνεγερθέντος Ζαππείου παρθεναγωγείου. Τὸ μέγα καὶ περικαλλὲς ἐκ μαρμάρου καὶ γαλλικοῦ λίθου οἰκοδόμημα ἐγείρεται ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ὀφρύος τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶνε δ' ἐξώροφον, ἀναπτυσσόμενον ἐπὶ ἐμβαδοῦ 2,250 πήχεων καὶ ἐξικνεῖται εἰς ὕψος 32 μέτρων, φέρει δὲ ρυθμὸν τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ ὁλικὴ δαπάνη τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου συνεποσώθη εἰς 26, 500 τουρκ. λίρας, καὶ πρὸς τούτοις εἰς ἑτέρας 5,000 τουρκ. λίρας δαπανηθείσας εἰς ἀγορὰν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ὑπηρεσίᾳ χρειωδῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀντικειμένων χρησίμων εἰς τὴν διδασκαλίαν πάντων τῶν κλάδων τῶν καταλλήλων γνώσεων.

Ἐκτὸς τῆς ἐν λόγῳ δαπάνης ὁ ἀκάματος τοῦ ἔθνους εὐεργέτης Κωνσταντῖνος Ζάππας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ περικλεοῦς ἐξαδέλφου του Εὐαγγέλη ἀνέλαβε μόνος τὴν συνέχειαν τῶν μεγάλων ἔργων, τῶν ὁποίων τὴν ἐπιτέλεσιν εἶχον ἀποφασίσει ἀμφότεροι. Καὶ δὴ πλὴν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Εὐαγγέλη ἀναγραφέντων κληροδοτημάτων ἐκ 40,000 φρ. ἐτησίως ὑπὲρ ἔργων φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν, ἅτινα διετέλεσε παρέχων ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἤδη, ἀνήγειρε περιφανὲς ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ τὸ μέγαρον τῶν Ὀλυμπίων, διὰ δαπάνης ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου φράγκων, καὶ γενναῖος προσέρχεται ἀρωγὸς παντὸς ἀφορῶντος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς παιδείας, εἰς τὴν ὑγιᾶ καὶ ὀρθὴν παίδευσιν, καὶ εἰς τὴν γεωργικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκπαίδευσιν. Προσέτι ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας ἵδρυσε καὶ συντηρεῖ τὰ ἑξῆς ἐκπαιδευτήρια: τὰ ἐν Λαμπόβῳ —ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι—καὶ Λέκλῃ ἀρρένων καὶ θηλέων, τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει παρθεναγωγεῖον, τὸ ἐν Φέρραις τῆς Θρᾴκης, τὸ ἐν Πρεμετῇ, τὸ ἐν Δροβιάνῃ, καὶ τὰ ἐν Δελβίνῳ καὶ Φιλιάταις ἐκπαιδευτήρια ἀρρένων. Ἐὰν χωρίσωμεν τὰς πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν διαληφθέντων ἐκπαιδευτηρίων δαπάνας, συμποσουμένας εἰς ἐπέκεινα τοῦ ἑκατομμυρίου, ἀπὸ τὰς πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐτησίας χορηγίας, εὑρίσκομεν ὅτι αἱ τελευταῖαι αὗται ἀνέρχονται εἰς 70,000 φρ. ἐτησίως, καὶ μετὰ τῶν τόκων τῶν διὰ τὰ οἰκοδομήματα δαπανηθέντων ποσῶν, ὑπολογίζονται εἰς 130—140 χιλιάδας φρ. αἱ ἐτησίως διδόμεναι χορηγίαι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως. Ὑπάρχουσι δὲ κατατεθειμένα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ ἀναποσπάστως εἰς μετοχὰς αὐτῆς φρ. 250,000, ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν ὁποίων ἀπὸ ἑπταετίας ἤδη τελοῦνται τὰ διαγωνίσματα, ἅτινα συνέστησε διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐπιτροπῆς, ἓν μὲν πρὸς ἐκπαίδευσιν ὑποτρόφων ἐν γεωργικαῖς σχολαῖς τῆς Εὐρώπης, ἕτερον δὲ πρὸς ἔκδοσιν γεωργικῶν βιβλίων.

Τοιαῦται αἱ βασιλικαὶ μεγαλοδωρίαι πρὸς τὸ ἔθνος τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα.

— Ὁ «Χρόνος» τῶν Παρισίων ἐδημοσίευσεν ἐν τρισὶ στήλαις μακρὰν ἀνάλυσιν τοῦ «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» προσφάτως ἐκδοθέντος ἐν Παρισίοις ἔργου τοῦ ἡμετέρου κ. Δ. Βικέλα. Ὁ συγγραφεὺς ταύτης Paul Bourde παρακολουθῶν λεπτομερῶς τὸν κ. Βικέλαν κατὰ πάντας τοὺς σταθμοὺς τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ, ἐξαίρει τὴν εἰλικρίνειαν μεθ' ἧς οὗτος ἐνδιατρίβει περὶ τὰ καλὰ τῆς πατρίδος του, μὴ ἀποκρύπτων τὰς ἐλλείψεις της, ἀνομολογεῖ δὲ τὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὡς καὶ τὴν εὐχέρειαν μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς χειρίζεται τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ἐγράφη τὸ βιβλίον.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ Ἑλλὰς ἐξεταζομένη ὑπὸ ἔποψιν φυσικήν, ἐθνολογικήν, ἀνθρωπολογικήν, δημογραφικὴν καὶ ἰατρικήν», ἐξεδόθη ἄρτι ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ ἀξιολογώτατον ἔργον τοῦ εὐπαιδεύτου Ἕλληνος ἰατροῦ κ. Κλωνὸς Στεφάνου. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, συγκείμενον ἐξ ὑπερδιακοσίων σελίδων σχήματος 8ου, πυκνότατα τετυπωμένον, ἀποτελεῖ μέρος μεγάλου ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ, ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένου, μαρτυρεῖ δὲ ἀποχρώντως τὴν ἐμβρίθειαν καὶ εὐσυνείδητον φιλοπονίαν τοῦ νεαροῦ Ἕλληνος ἐπιστήμονος, ὅστις ἐν αὐτῷ ἀπεθησαύρισε μετ' ἐπιμελείας ὄντως θαυμαστῆς πᾶσαν πληροφορίαν ἀναγομένην εἰς τὸ θέμα, ὅπερ πραγματεύεται, καὶ παρέδωκεν οὕτω εἰς τὸ Κοινὸν ἔργον πληρέστατα ἐμφαῖνον τὰς μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι γενομένας ἐργασίας ἐν τῷ κλάδῳ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν σχετιζομένων ποικίλων θεμάτων. Λεπτομερέστερον περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Στεφάνου ἐλπίζομεν νὰ πραγματευθῶμεν προσεχῶς ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».

— Ἡ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ παρελθόντος ἔτους εὑρεθεῖσα ἐν Κρήτῃ ἐπιγραφή, ἡ περιέχουσα τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῆς πόλεως Γόρτυνος, θεωρουμένη ὡς ἓν τῶν σπουδαιοτάτων μνημείων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου, ἐμελετήθη μετὰ πολλῆς σπουδῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων. Δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Φαβρικίου ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς σχολῆς, καὶ εἶτα ὑπὸ τοῦ Κομπαρέττη ἐν τῷ Museo italiano di antichità classica, μετεφράσθη γαλλιστὶ ὑπὸ Dareste ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς σχολῆς, καὶ ἰταλιστὶ μετὰ ἑρμηνευτικῶν σχολίων ὑπὸ τοῦ Κομπαρέττη ἐν νεωτέρῳ τεύχει τοῦ «Ἰταλικοῦ μουσείου». Ὁ Γερμανὸς Bücheler ἐξήτασε προσέτι αὐτὴν ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν, συγκρίνων διαλεκτικούς τινας ἐν αὐτῇ τύπους πρὸς ὁμοίους ἐν παλαιοῖς ἰταλικοῖς μνημείοις. Ἐσχάτως δὲ ἕτερος γερμανός, ὁ κ. Heinrich Lewy, ἐξέδωκεν ἐν Βερολίνῳ ἐν ἰδίῳ τεύχει τό τε κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ γερμανικὴν ταύτης μετάφρασιν, ᾗ προσέθηκε σημειώσεις ἐξηγητικὰς καὶ λεξιλόγιον.

— Ἐξεδόθη τὸ ά τεῦχος τοῦ ς' τόμου τοῦ ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας πρὸς προαγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν δημοσιευομένου περιοδικοῦ. Περιέχει δὲ τὰς ἑπομένας ἀρχαιολογικὰς πραγματείας: Περὶ ἀγαλματίου ἀπεικονίζοντος παιδίον μετὰ χηνὸς ὑπὸ E. A. Gardner. — Περὶ ἀττικοῦ ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου ἐν Winton Castle ὑπὸ G. Balwin Brown.— Νικοσθένειος κύλιξ ὑπὸ J. E. Harrisson. — Περὶ τῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἀρχαίων μαρμάρων ὑπὸ A. Michaelis. — Νομισματικοὶ ὑπομνηματισμοὶ εἰς Παυσανίαν ὑπὸ F. Imhoof-Blumer καὶ P. Gardner. — Ἡ περγαμηνὴ ζωφόρος ὑπὸ L. R. Farnell. — Ἐπιγραφαὶ ἀντιγραφεῖσαι ὑπὸ Cockerell ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ E. A. Gardner. — Περὶ τῶν μύθων παρ' Αἰσχύλῳ ὑπὸ Lewis Campbell. — Σημειώσεις περὶ τῆς Τριλογίας καὶ περί τινων τυπικῶν σχημάτων τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ J. B. Bury. —Περὶ παλαιῶν γραφῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπὸ Cecil Smith. — Περί τινος ἀντιπαρίου ἀμφορέως ὑπὸ Percy Gardner.—Περὶ τῶν χρυσωρυχείων καὶ τῶν ἀργυρωρυχείων τῆς Σίφνου ὑπὸ J. Th. Bent. — Περὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσείῳ ὑπὸ Worwick Wroth. — Περὶ τῶν ἐν Ναυκράτει ἀνασκαφῶν ὑπὸ W. M. Flindes Petrie.

— Ὁ γνωστὸς λόγιος κ. Σταμάτιος Δ. Βάλβης ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν λυρικοῦ αὐτοῦ ἐπυλλίου *Αἱ κόραι τοῦ Πανδάρεω*, ἐξηγμένου ἐκ τῆς παραδόσεως τῆς ὁποίας μνημονεύει ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ Υ τῆς Ὀδυσσείας. Δὲν εἶνε τοῦτο τὸ

πρῶτον ποιητικὸν αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ ὁ κ. Βάλβης ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

—Ἐκ Μονάχου γράφουσιν ἡμῖν ὅτι ὁ ἐν τῷ αὐτόθι μαιευτηρίῳ Ἕλλην βοηθὸς κ. Περικλῆς Βέγιας ἐκ Κερκύρας ἀνέγνωσεν ἐν συνεδρίᾳ τῆς γυναικολογικῆς ἑταιρίας τῇ 5)17 Ἰουλίου διατριβὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρόδρομος ἀνακοίνωσις περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς ἐπιλοχείου βραδύνσεως τοῦ σφυγμοῦ». Μετὰ τοῦτο ἐπέδειξε τοῖς παρευρισκομένοις σπανιώτατον τέρας ἐπιχειρήσας συνάμα τὴν ἐπεξήγησιν τῆς ἐν τῇ ἐμβρυακῇ ζωῇ γενέσεως τῶν ἐκτάκτων ἐν τούτῳ εὑρημάτων.—Πρὸ δύο ἑβδομάδων ἐδημοσίευσεν ὁ ἐν λόγῳ ἰατρὸς ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐφημερίδι τοῦ Μονάχου (ärztliches Intelligenzblatt ἀριθ. 26) ἐργασίαν αὐτοῦ ἐκ τοῦ παθολογικοῦ ἰνστιτούτου ἐπιγραφομένην «Περίπτωσις ψευδονευρώματος τοῦ μηροῦ».

Conférence internationale de la Croix—Rouge tenue à Genève du **1er** *au* **6** *Septembre* **1884**. — *Compte-rendu*.— **1885.** Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ἐδημοσιεύθη ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ αὐτόθι διεθνοῦς Κομιτάτου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἡ λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Γ' Συνόδου τῶν ἑταιριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἡ βίβλος αὕτη εἰς σχῆμα 4ον ἐκ σελίδων 444 ἐξεδόθη μετὰ πλείστης φιλοκαλίας καὶ ἐπιμελείας ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τυπογραφικῆς τελειότητος, τοῦ χάρτου, καὶ τῆς βιβλιοδετικῆς τέχνης, καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς καταλλήλου καὶ μεθοδικῆς διαιρέσεως τῆς ὕλης. Περιέχει δὲ πρόλογον, τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, τὸν κανονισμὸν ταύτης, τὸ πρόγραμμα τῶν συζητήσεων, καὶ ἐμβριθῆ λόγον τοῦ καθηγητοῦ κ. Lacointa περὶ τῆς συμβάσεως τῆς Γενεύης καὶ περὶ τῶν ἑταιριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὰ πρακτικὰ τῶν ἓξ γενικῶν συνελεύσεων τῆς Συνόδου, τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀπεσταλμένων τῶν διαφόρων Κεντρικῶν Κομιτάτων, καὶ παραρτήματα περιέχοντα πλεῖστα ἔργα ἀξιόλογα, ἐν οἷς καὶ σειρὰν ἐκθέσεων ἱστορικῶν τῶν διαφόρων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Συλλόγων. Τοιουτοτρόπως ἡ βίβλος αὕτη περιέχει ἐγκυκλοπαιδείαν πλήρη τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ μεγίστου διεθνοῦς φιλανθρωπικοῦ καθιδρύματος τοῦ αἰῶνος τούτου. Εὐχάριστον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἀξία πολλοῦ λόγου ἐν τῇ προηγουμένῃ Συνόδῳ, ἐν ᾗ ὁ Ἑλληνικὸς Σύλλογος ἐπέτυχε νὰ εἰσαγάγῃ οὐσιώδη μεταβολὴν ἐν τῷ καθόλου ἔργῳ διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ εἰς ἔργα φιλανθρωπικά. Τὴν ἑλληνικὴν πρότασιν, ὡς ὀνομάζουσι ταύτην, ὑπεστήριξαν ἐνθύμως οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἀμερικανοί. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐβάσισε τὴν ἀξίωσίν του ἐπὶ τῆς ἰδέας, ὅτι ἄνευ συμμετοχῆς καὶ εἰς ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἔργα, ὁ θεσμὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ θέλει ἀποθάνει ἐλλείψει ἐνεργείας ὑπὸ μαρασμοῦ, εἴποτε ἡ Εὐρώπη εὐτυχήσῃ νὰ ἴδῃ μακρὰν περίοδον εἰρήνης. Ἡ κατὰ τὴν πέμπτην γενικὴν συνέλευσιν ἀνάγνωσις τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκθέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Συλλόγου ἐνεποίησε πολλὴν αἴσθησιν. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, λαβὼν τὸν λόγον εἷς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σουηδίας, ὁ συνταγματάρχης Staaff εἶπεν, ὅτι «*ἡ ἔκθεσις αὕτη ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἠθικὴν ὑπηρεσίαν προσενεχθεῖσαν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.)*

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐκδιδομένων γερμανικῶν ἐφημερίδων ἀνέρχεται εἰς 571. Τούτων 89 ἐκδίδονται ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, 76 δ' ἐν Πενσυλβανίᾳ.

— Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Γόρδωνος» συνισταμένη ἐκ 10,000 ἀντιτύπων, ἐξηντλήθη ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν, καίτοι τὸ βιβλίον στοιχίζει 21 σελίνια.

— Ἐν Στοκχόλμῃ ἀνιδρύθη ὁ ἀνδριὰς τοῦ διασήμου βοτανικοῦ καὶ φυσιοδίφου Λινναίου.

— Ἐσχάτως ἠνοίχθη ἐν Νυρεμβέργῃ διεθνὴς ἔκθεσις πολυτίμων μετάλλων, πολλὰ καὶ περίεργα ἐκθέματα παρέχουσα εἰς τοὺς ἐραστὰς τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν. Διακρίνονται πρὸ πάντων ἐν αὐτῇ ἀνθοδόχαι, κύπελλα, λειψανοθῆκαι, καὶ διάφορα ἄλλα σκεύη ἐκλεκτῆς ἐργασίας, χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ ἐκτεθέντα ὑπὸ πριγγίπων, ἀρχόντων, καὶ συλλογέων Γερμανῶν· μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται ἀριστούργημά τι τοῦ Βενβενούτου Σελλίνη, ἀνῆκον εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Κοβ ξ.ργου. Ἐν τῇ διαληφθείσῃ ἐκθέσει ἡ νεωτέρα γαλλικὴ βιομηχανία κατέχει θέσιν ἀνάλογον τῆς ἐν Γαλλίᾳ ὑπεροχῆς τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν. Παρετηρήθη ὅτι ἡ πόλις τοῦ Μονάχου, λόγῳ ἀντιζηλίας, ἀπέφυγε νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἔκθεσιν τὴν μεγαλοπρεπῆ συλλογὴν εἰδῶν χρυσοχοΐας τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, ἅτινα ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς θησαυροῦ.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Γερμανίας ὅτι τέσσαρες ἀποστολαὶ εἰς τὸν βόρειον πόλον ὀργανίζονται διὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα. Καὶ αἱ τέσσαρες θέλουσιν ἀρχίσει τὰς ἐρεύνας των ἀπὸ τῶν ῥωσσικῶν νήσων τῶν κειμένων πρὸς βορρᾶν τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ.

— Κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς, οὓς δημοσιεύει γερμανική τις ἐφημερίς, ὁ Γκαῖτε εἰσέπραξεν ἐκ τῶν ἔργων του 500,000 δρ. περίπου. Οἱ δὲ κληρονόμοι αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ θανάτου του, συμβάντος τῇ 10)22 Μαρτίου 1832 μέχρι τοῦ 1865, ὅτε ἔληξε τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ, εἰσέπραξαν 600,000 δρ. Ἂν συγκρίνῃ τις τὰ ὑπὸ ἐκδοτῶν πληρωθέντα ποσὰ εἰς ἐξόχους Ἄγγλους καὶ Γάλλους συγγραφεῖς, ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σύγχρονος τοῦ Γκαῖτε ἄγγλος, μυθιστοριογράφος Βάλτερ Σκώτ, εἰσέπραξεν ἐκ τῶν ἔργων του ὑπὲρ τὰ πέντε ἑκατομμύρια, πρὸ πάντων δ' ὅτι τὰ εἰσοδήματα τοῦ Γκαῖτε προήρχοντο κυρίως οὐχὶ ἐκ πωλήσεως τῶν ἔργων του, ἀλλ' ἐξ ἡγεμονικῶν μεγαλοδωριῶν, συνάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἐπάγγελμα μεγαλοφυοῦς ποιητοῦ δοξάζοντος τὴν πατρίδα του δὲν εἶνε σχετικῶς πολὺ προσοδοφόρον ἐν Γερμανίᾳ.

— Ἐξεδόθη μεγαλοπρεπὴς ἔκδοσις ἁπάντων τῶν ποιημάτων τοῦ νῦν Πάπα Λέοντος τοῦ ΙΓ'.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Νέα βιβλία ἐξεδόθησαν ἄρτι :

Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ «Ψυχολογικαὶ μελέται ἐπὶ τοῦ καλοῦ». — Α'. *Πνευματικαὶ ἰδιοφυΐαι* (Παραγωγοὶ τοῦ καλοῦ). — Β'. *Αἱ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν* (Γένεσις τοῦ καλοῦ). Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Βουλῆς. 1885.

— «Περὶ κοιλιακοῦ τύφου ἐν Ἀθήναις» ὑπὸ Γεωργίου Χ. Βάφα. Πραγματεία βραβευθεῖσα ἐν τῷ Συμβουλιδείῳ ἀγῶνι τοῦ 1884. (Τεῦχος δεύτερον). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἑνώσεως». Ὁδὸς Ὁμήρου, 10. 1885.

— «Γραμματικαὶ Παρατηρήσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν» ὑπὸ Γεωργίου Δ. Ζηκίδου, Ἠπειρώτου. Ἀθήνησι, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Παλιγγενεσίας», ὁδὸς Βορρᾶ, 1. 1885. — Τιμᾶται δραχ. 6.

— «Αἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσέως» μετὰ εἰκονογραφιῶν ὑπὸ Ἐμμ. Γαλάνη. Μέρος Α' καὶ Β'. Ἔκδοσις τετάρτη. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. Τιμ. δρ. 1,50.

— «Ἐγχειρίδιον τῆς συγχρόνου γεωγραφίας», περιλαμβάνον ἐκ τῆς παλαιᾶς τὴν τῆς Ἑλλ. καὶ Ἰταλ. χερσονήσου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Ἀσσυρίας, Βαβυλωνίας, Μηδίας, Περσίας, Αἰγύπτου καὶ Κυρρήνης, ὑπὸ Α. Ι. Ἀντωνιάδου, γυμνασιάρχου ἐν Ἀθήναις. Πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων. Ἔκδοσις τρίτη, ἐπηυξημένη καὶ μετερρυθμισμένη. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. Τιμ. δραχ. 3.

— Δημητρίου Σ. Ζαλούχου, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, *Ἐπίτομος Καλολογία*, ἤτοι περὶ τῆς τέχνης τοῦ εὖ λέγειν. Πρὸς χρῆσιν τῶν νέων καὶ δὴ τῶν εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ διδασκαλεῖα φοιτώντων. Δαπάνῃ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῶν καταστημάτων Α. Κορομηλᾶ καὶ Κορέη Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 1885. Τιμᾶται δραχ. 4.

— «Λογοδοσία τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Τεγεατικοῦ Συνδέσμου». Ἔτος δεύτερον. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ «Κάλλους». 1885.

— Ἐξεδόθη ὡσαύτως ἐν γερμανικῇ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ ἐν Στουττγάρτῃ φιλολόγου κ. Μ. Geiger ἀπόσπασμα «περὶ καλοῦ» ἐκ τοῦ «Μικροῦ πολίτου», συγγράμματος ἀξιολόγου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ γνωστοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Βεργωτῆ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουλίου 19, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ εὑρίσκεται περὶ τὸ τέλος τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς. Μετὰ τὰς προεισαγωγικὰς τῷ προϋπολογισμῷ συζητήσεις, καθ' ἃς ἐψηφίσθησαν πλεῖστα νομοσχέδια, ἡ Βουλὴ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, σπεύδουσα νὰ περάνῃ τὸ ἔργον της ἄνευ πολλῶν ἐξονυχίσεων καὶ συζητήσεων. Ἅπαξ διέκοψε τὴν περὶ τὰ νομοσχέδια ἐνασχόλησιν αὐτῆς διὰ τῆς συστάσεως ἐννεαμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀνετέθη ἡ ἐξέτασις τῆς ὑπὸ τῆς πρώην Κυβερνήσεως διαχειρίσεως τῶν δημοσίων χρημάτων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐν ᾗ περιλαμβάνονται καὶ τρία μέλη ἐκ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θέλει ἀνακοινώσει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνακρίσεών της εἰς τὴν προσεχῆ κατὰ τὸ φθινόπωρον σύνοδον τῆς Βουλῆς.

***

Ἐπεκυρώθη ἡ ἐπαναληπτικὴ ἐκλογὴ τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν, καὶ ἀνεδείχθη ὄγδοος βουλευτὴς Ἀττικῆς ὁ κ. Πετράκης. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπαναληφθεισῶν ἐκλογῶν ἐν Μεγάροις καὶ Λαρίσσῃ ὑπῆρξεν ἐν Μεγάροις μὲν εὐνοϊκὸν πρὸς τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἕνεκα τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κ. Δραγούμη, ἐν Λαρίσσῃ δὲ εὐνοϊκὸν πρὸς τὴν κυβέρνησιν, ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑπουργικῶν ὑποψηφίων κ. κ. Ἀστεριάδου, Τσαπαλίδου, καὶ Οἰκονόμου.

***

Καθ' ἃ ἀνηγγέλθη ἐκ τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν ἤρχισεν ὁ τρυγητὸς τῆς σταφίδος ἐν Πάτραις, Αἰγίῳ καὶ Πύργῳ. Μέχρι τοῦδε, ὡς ἐγνώσθη, ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀνωτέρω ἐπαρχιῶν ἐξεῤῥάγη βροχή, ἥτις εἰς τοιαύτην ἐποχὴν βλαβερώτατα ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ καρποῦ, εἴτε οὗτος εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ κλήματος ἔτι, εἴτε ἀποξηραίνεται εἰς τὰ ἁλώνια. Ἐν Αἰγίῳ ἐπερατώθησαν τὰ πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος πειράματα ὑπὸ τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ. Κατὰ τὴν ἐπίσημον πρὸς τὴν Νομαρχίαν Πατρῶν ἔκθεσιν τοῦ δημαρχεύοντος Αἰγίου τὸ πείραμα δὲν ἐπέτυχε καθ' ὅλα ἕνεκεν ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς θερμότητος, ἐπαρκοῦς ὡριμάνσεως καὶ καταλλήλου τοποθετήσεως τοῦ καρποῦ.

***

Ἑτέρα ἰταλικὴ μοῖρα, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μαρτίνι, κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑποναυάρχου Λοβέρα δὲ Μαρία. Ἡ μοῖρα σύγκειται ἐκ δύο πλοίων, τοῦ *Βίκτορος Ἐμμανουὴλ καὶ τοῦ Βίκτορος Πιζάνη*, ἀμφοτέρων σχολῶν δοκίμων καὶ ναυτοπαίδων. Μεταξὺ τῶν δοκίμων καταλέγεται ὁ δεκατριετὴς υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας καὶ πρώην τῆς Ἱσπανίας βασιλέως Ἀμεδαίου.

***

Ὁ ἐν τῷ ναυστάθμῳ τῆς Σαλαμῖνος σταθμεύων ἀτμοδρόμων *Μεσολόγγιον* πρόκειται νὰ μεταποιηθῇ εἰς ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων ἕνεκα τοῦ ἐπαρκοῦς τοῦ χώρου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐντελοῦς τῆς ἐξαρτήσεως. Ὁ δὲ ἀτμοδρόμων *Ἑλλὰς* θέλει χρησιμεύσει ὡς σχολὴ ναυτῶν, ὑπαξιωματικῶν, πυροβολητῶν, πηδαλιούχων, συμφώνως πρὸς τὸν τελευταῖον ψηφισθέντα νόμον. Ἐκ τῶν ἄλλων ἡμῶν πλοίων τὰ *Ψαρρὰ καὶ ὁ Μιαούλης* καθειλκύσθησαν ἐκ τοῦ νεωρίου τῆς Τουλών, καθαρίζεται δὲ καὶ ἐπιδιορθοῦται ἡ *Μπουμπουλίνα*, ἥτις θέλει ῥυμουλκήσει ἐνταῦθα κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα Αὔγουστον τὴν πλωτὴν δεξαμενήν.

***

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐξετάσεων τῆς δευτέρας τάξεως τῆς Σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν, ἤτοι περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου, οἱ μαθηταὶ αὐτῆς θέλουσιν ἐκτελέσει πρακτικὰς ἀσκήσεις ἐν πορείᾳ ἥτις πιθανὸν νὰ ἐπεκταθῇ μέχρι τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς. Τὸ αὐτὸ μέτρον θέλει ληφθῇ καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ἐν Κερκύρᾳ προπαρασκευαστικῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν σχολῆς.

Ἡ 5 Αὐγούστου ὡρίσθη διὰ τοὺς ὑποβαλόντας αἰτήσεις ἵνα εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν προπαρασκευαστικὴν σχολὴν τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ ἔχοντας τὰ προσόντα νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς τοῦτο, ὅπως παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου τοῦ νομοῦ, ἔνθα διαμένουσι διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὡσαύτως ἐντὸς τῆς δευτέρας δεκαημερίας τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου θέλει τελεσθῇ διαγωνισμὸς πρὸς πλήρωσιν 32 κενῶν θέσεων μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν εὐελπίδων.

***

Δυσάρεστα ἀγγέλλονται περὶ τῆς ἐν Λαρίσσῃ ἐφετεινῆς ἐσοδείας, τὴν ὁποίαν ἐντελῶς κατέστρεψε μετὰ τὴν χάλαζαν δεύτερος ἐπιδρομεύς, ὁ σκώληξ, πρώτην φορὰν ἀναφανεὶς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ βλάψας κυρίως τὸν ἀραβόσιτον, τὸν ὁποῖον κόπτει ἀπὸ τῆς ῥίζης.

***

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἐν Πειραιεῖ γάλλου προξένου κ. Βαδδλέτ, ἡ ἐκ τῆς σπογγαλιείας ἐτησία πρόσοδος τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 3 ἑκατομμύρια. Ἐκ τούτων ἡ μὲν Ὕδρα ἀπολαμβάνει ἐτησίως 2,000,000, ἡ Αἴγινα 700,000, καὶ ἡ Ἑρμιόνη 400,000.

***

Τῇ παρελθούσῃ Τρίτῃ συνεκροτήθη πρὸ τῶν Προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαιοτήτων, αἵτινες κινδυνεύουσιν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν λατόμων νὰ καταστραφῶσιν. Οἱ συνελθόντες ἐξέλεξαν ἐπιτροπήν, ἥτις προσελθοῦσα ἐπέδωκε ψήφισμα πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς προκαλοῦν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Βουλῆς ἐναντίον τῶν ἱεροσύλων.

***

Ἀπεβίωσεν ὁ καθηγητὴς *Νικόλαος Κοτζιᾶς*, γόνος ἐπισήμου οἰκογενείας τῶν Ψαρρῶν, πολλὰς ὑπηρεσίας παρασχούσης εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, σπουδάσας ἐν Γερμανίᾳ φιλοσοφικά, καὶ ἐπὶ ἔτη διδάξας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Ὁ Κοτζιᾶς ἐξέδωκε πεντάτομον φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, πρὸς δὲ καὶ ἱστορικὰς μονογραφίας περὶ ζητημάτων τῆς ἐπαναστάσεως.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ι. Ν. Σ. Εἰς τὴν γαλλικὴν ἕνα μόνον γνωρίζομεν: «Guide illustré sur le Danube et indicateur de Constantinople» par A. F. Heksch. Vienne, A. Hartleben, 1883. — κ. Κ'. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸ σταλέν. Ὡς πρὸς τὴν ὑμετέραν παρατήρησιν περὶ τῆς δημοσιευομένης πραγματείας τοῦ κ. Σ. σημειοῦμεν ὅτι ἕνεκα τοῦ στενοῦ τοῦ χώρου δὲν δυνάμεθα νὰ δίδωμεν περισσότερον, ἵνα μὴ παραβλάπτεται ἡ ποικιλία τῆς ὕλης. Τούτου ἕνεκα θέλομεν προσπαθήσῃ νὰ ἐκδώσωμεν προσεχῶς ἓν διπλοῦν φύλλον, χάριν καὶ ἄλλων συνδρομητῶν μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθούντων τὴν πραγματείαν, ἵνα ταχύτερον συμπληρωθῇ ἡ δημοσίευσις τοῦ ἔργου. — κ. Κ. Μ. Βαγδάτιον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη, ταχυδρομικῶς δ' ἀπεστάλησαν ὑμῖν τὰ ζητηθέντα βιβλία. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. — *Μιᾷ συνδρομητρίᾳ*. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλόφρονα συνεργασίαν σας. Θὰ δημοσιευθῶσι τὰ ἐπιτυχέστερα. — κ. Σ. Μπ. Λεόβαν. Ἡ συνδρομὴ δὲν ἐλήφθη ἔτι. Δι' ἐγγραφὴν συνδρομῶν εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας δύνασθε ν' ἀποταθῆτε εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς κ. Ν. Γ. Πολίτην. — *Ὑποψηφίῳ διδάκτορι τῆς φιλοσοφίας*. Νομίζομεν ὄχι. Οὐχ ἧττον δύνασθε νὰ ζητήσητε ἀκριβεστέρας πληροφορίας ἐκ τῆς γραμματείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. — κ. Ν. Α. Ο. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. — *Μεταφραστῇ*. Ἀγνοοῦμεν. — κ. Ι. Φ. Σύρον. Τὸ Α' μέρος ἐπεστράφη ταχυδρομικῶς· τὸ Β' τηροῦμεν εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας. — κ. Θ. Ζ. Παξούς. Ἡ μεταβολὴ τῆς διευθύνσεως ἐγένετο ἅμα τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς σας καὶ ἐξακολουθεῖ τακτικὴ ἡ ἀποστολὴ εἰς Παξούς. — κ. Δ. Κ. Πειραιᾶ. Ἐν Βιέννῃ κυρίως, ὅπου ἰδιαζόντως ἐκτιμᾶται καὶ καλλιεργεῖται ἡ μουσική. Οἱ στρόβιλοι τοῦ Στράους ἀντηχοῦσι μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν τῇ Ἀμερικῇ, τῇ Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ

τῇ Κίνᾳ ἔτι. Ἀνήκει δὲ εἰς οἰκογένειαν καὶ ἄλλους ἀναδείξασαν ἐπισήμους μουσικούς, διότι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο ἀδελφοί του ὑπῆρξαν τοιοῦτοι. — κκ. Κ. Σ. Βενετίαν καὶ Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κκ. Π. Θ. Τρίπολιν, Χ. Ι. Κάϊρον, Κ. Χ. Ἀγρίνιον, Ἀδελφ. Δ. καὶ Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Γ. Π. Ὀδησσόν, Φ. Κ. Σαχάλαν Δ. Π. Β. καὶ Ι. Δ. Τρίκκαλα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Κ. Κ. Μόναχον. Ἐλήφθη καὶ τὸ κατόπιν σταλέν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Τ. Ι. Κ. Καὶ ἡμεῖς σᾶς παρακαλοῦμεν τὴν λύσιν τοιούτων ἀποριῶν νὰ ζητῆτε εἰς τὸ πρῶτον τυχὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ σᾶς δώσῃ περισσοτέρας, παρ ὅσας ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς ὁ χῶρος τῆς ἀλληλογραφίας πληροφορίας.—κ. Στ. Π'. Νομίζομεν ὅτι εἶνε ἀντιγραφή, καὶ κακῶς ἀποδίδεται εἰς αὐτόν.—*Αὐτηκόῳ*. Πρὶν μᾶς τὸ ἀνακοινώσητε, ἡμεῖς τὸ εἴχομεν ἐν χειρογράφῳ, ἀλλ' ἡ δημοσίευσις δὲν ἐπιτρέπεται.—κ. Μ. Α. Π. Σῦρον. Ἐλήφθησαν ἀμφότερα· ἀλλ' ἀφοῦ ὅρον ἀπαραίτητον θέτετε τὴν δημοσίευσιν τοῦ ποιήματος, ἀναγκαζόμεθα νὰ σᾶς τὰ ἐπιστρέψωμεν. — κ. Α. Α. Δ. Εἰς τὸ μέλλον ἀπόκειται. Διὰ νὰ καταστῇ τις ἀθάνατος πρέπει πρῶτον νὰ ἀποθάνῃ. — *Νάχεν*. Ἐκ παραδρομῆς καθυστέρησε μέχρι τοῦδε ἡ ἀπάντησις. Ἰδοὺ νῦν τί εὐμενῶς ἐσημείωσεν εἰς τὴν ἐρώτησίν σας παρακληθεὶς Ἕλλην ἀξιωματικὸς πρὸ ὀλίγου ἀποφοιτήσας τῆς ἐν Βελγίῳ στρατιωτικῆς σχολῆς καὶ ἐπανελθὼν ἐνταῦθα. Τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα εἰσίν· 1) Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀπολυτήριον Γυμνασίου. — 2) Νὰ εἶνε κάτοχος τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Ὁ ὑποψήφιος ὀφείλει νὰ ὁμιλῇ καλῶς τὴν γαλλικήν, ὥστε νὰ δύναται οὐ μόνον νὰ ἐννοῇ τὸν καθηγητήν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξετάζηται ἅμα τῇ εἰσόδῳ του. —3) Νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῶν μαθηματικῶν θεωρητικὴν ἀριθμητικήν, Ἄλγεβραν (κατωτέραν), Γεωμετρίαν (τὰ ὀκτὼ βιβλία), Τριγωνομετρίαν (τὴν ἐπίπεδον).—Ἐν Βελγίῳ δὲν ἀπαιτεῖται διὰ τοὺς ἀλλοδαποὺς οὐδὲν ὅριον ἡλικίας· ἀλλ' ἡ ἑλλ. Κυβέρνησις ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ἔχῃ συμπεπληρωμένον ὁ μαθητὴς τὸ 25 ἔτος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατατάξεώς του ἐν τῷ ἑλλ. στρατῷ.—Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶνε διετής, ἀρχομένη ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου ἢ Ὀκτωβρίου. Ὡς δίδακτρα ὀφείλει νὰ καταβάλῃ ὁ μαθητὴς ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ δραχ. 2000, καὶ 800 δρ. κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Β' ἔτους, διὰ διδασκαλίαν, κατοικίαν, φωτισμόν, θέρμανσιν κτλ. Λεπτομερεστέρας πληροφορίας καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς δύνασθε νὰ ζητήσητε παρὰ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Γ. προξένου τῆς Ἑλλάδος.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὴ φέρεις εἰς τὸ σῶμά σου καὶ σ' ὠφελῶ.
Ἂν γείνω δυὸ κομμάτια χωρισμένα,
Ἀπὸ τὰ δυὸ τὸ ἕνα
Τὸ φέρω εἰς τὸ σῶμά μου καὶ σ' ἐνοχλῶ.

2

Ὁλόκληρον ἂν μείνω εὐωδιάζω.
Ἂν μαθηθῶ 'λιγάκι, ἀγκαλιάζω.

3

Αἴνιγμα ἀρχαῖον

Μητέρ' ἐμὴν τίκτω καὶ τίκτομαι· εἰμὶ δὲ ταύτης
ἄλλοτε μὲν μείζων, ἄλλοτε μειοτέρη.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Παράλυσις

2

Κάρα—ἀρά.

3

Νόμος—Νομός.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

19 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	316.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	323.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	408.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	374.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	183.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3760.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	111.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	80.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	285.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.70
» 3μην......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ½
	1.01 ¾

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.32
Λίρα ὀθωμανική.................	23.—

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. Τιμ. Λεπτ. 25
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. » » 25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου...... » » 25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλείας........Τιμ. λεπτ. 10
Ἀδαμάντιος Κοραῆς............. » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης.......... » » 10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος............ » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου.......................... » » 10.
Περὶ καθαριότητος................ » » 10.
Περὶ Κύπρου.................... » » 10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης......... » » 10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν............. » » 10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου................ » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθεῖσας ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 99.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 448. — 28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ της Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

Η Δ' ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Διὰ Β. Διατάγματος ὡρίσθη ὅτι ἡ προσεχὴς ἔκθεσις τῶν Ὀλυμπίων θέλει τελεσθῇ κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1887 ἐν τῷ ἀνεγειρομένῳ μεγαλοπρεπεῖ Ζαππείῳ οἰκοδομήματι.

Ἡ τελεσθησομένη ὀλυμπιακὴ πανήγυρις ἔσεται ἡ τετάρτη ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν Ὀλυμπίων ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλη Ζάππα. Ἡ πρώτη ἐτελέσθη κατὰ τὸ ἔτος 1859, ἡ δευτέρα κατὰ τὸ ἔτος 1870 καὶ ἡ τρίτη κατὰ τὸ 1875.

Ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας, ὁ ἀείμνηστος ἱδρυτὴς τῶν Ὀλυμπίων, προσήνεγκε κατὰ τὸ 1858 400 μετοχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας ὅπως οἱ τόκοι αὐτῶν χρησιμεύωσιν πρὸς σύστασιν καὶ συντήρησιν διαγωνισμῶν φερόντων τὸ ὄνομα «Ὀλυμπίων» καὶ σκοπούντων τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, ὡς ἀναφέρει τὸ ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1858 Β. Διάταγμα περὶ συστάσεως Ὀλυμπίων, προσέφερε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τρισχίλια αὐτοκρατορικὰ φλωρία, ὅπως χρησιμεύσωσι κατὰ τὴν πρώτην ὀλυμπιακὴν πανήγυριν τοῦ 1859.

Βραδύτερον ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας διὰ διαθήκης, συνταχθείσης ἐν Βροσθενίῳ τῆς Ρωμουνίας κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1860 ἀφῆκεν ἐπικαρπωτὴν τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐφ' ὅρου ζωῆς τὸν ἐξάδελφόν του Κωνσταντῖνον Ζάππαν μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κτίσῃ ἐν Ἀθήναις κατάστημα τῶν Ὀλυμπίων καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς τελέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν πανηγύρεων.

Ὁ φιλογενέστατος Κωνσταντῖνος Ζάππας οὐ μόνον κατὰ γράμμα ἐξεπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀοιδίμου ἐξαδέλφου του, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἰδίων συνεισέφερε καὶ συνεισφέρει πρὸς εὐόδωσιν τοῦ πατριωτικοῦ καὶ ἐθνωφελοῦς σκοποῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλη κληροδοτεῖται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπίων ἀναλαμβάνουσαν πάσας τὰς κατὰ τὴν ἐν λόγῳ διαθήκην ὑποχρεώσεις· Ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Ζάππα συνταχθείσῃ ὡς εἴδομεν κατὰ τὸ 1860 τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων αὐτοῦ ὑπολογίζονται εἰς 21,000 φλωρίων ἐτησίως.

Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων, εἰς ἣν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ φροντὶς περὶ τῆς τελέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν πανηγύρεων καὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ζαππείου καταστήματος, σύγκειται ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας συστάσης διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου 1837 Β. Διατάγματος καὶ ἐκ τεσσάρων μελῶν προστιθεμένων εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ ἀοιδίμου Ζάππα.

Τὸ κατάστημα τῶν Ὀλυμπίων, ὅπερ θὰ εἶνε ἀποπερατωμένον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1887, ἤρχισεν οἰκοδομούμενον ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τοῦ γάλλου ἀρχιτέκτονος **Boulanger**. Εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπηνέχθησαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν διάφοροι τροποποιήσεις, μετεβλήθη δὲ κατόπιν σχεδὸν ῥιζικῶς παρὰ τοῦ διασήμου ἀρχιτέκτονος Θ. Χάνσεν ἀπο-κτῆσαν οὕτω ῥυθμὸν μᾶλλον ἑλληνικόν.

Τὸ κατάστημα τοῦτο ἔχει ἐπιφάνειαν ἐν ὅλῳ 7,000 τετρ. μέτρων, σύγκειται δὲ ἐκ μιᾶς κυκλοτεροῦς αἰθούσης (**rotonde**) κατὰ τὸ κέντρον, ἐξ ἡμικυκλικῆς στοᾶς πρὸς τὸ ὄπισθεν μέρος καὶ ἐξ μεγάλων αἰθουσῶν. Ἡ δαπάνη τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ θὰ ὑπερβῇ τὸ ἑκατομμύριον δραχμῶν.

Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπίων ἀνήκουσι δωρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἅπασαι σχεδὸν αἱ γαῖαι αἱ περὶ τὸ Ζάππειον αἱ ὁριζόμεναι ὑπὸ τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας, τῆς παριλισσίας λεωφόρου Ὄλγας καὶ τῆς λεωφόρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· ἐπίσης ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὸ παναθηναϊκὸν Στάδιον καὶ οἱ πέριξ λόφοι ἐκ δωρεᾶς τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Κατὰ τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν τοῦ ἔτους 1887 θέλουσιν ἐκτεθῇ ἐν τῷ Ζαππείῳ τὰ παντοειδῆ τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης ἑλληνικὰ προϊόντα, πρὸς τούτοις δὲ ἐργαλεῖα καὶ μηχαναὶ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς δυνάμενα νὰ εἰσαχθῶσι παρ' ἡμῖν. Τὴν ἔκθεσιν θὰ ἐπακολουθήσωσι ποικίλοι ἀγῶνες σωματικοί τε καὶ πνευματικοί.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγωνοθέτου Εὐαγγέλη Ζάππα καθ' ἑκάστην ὀλυμπιακὴν περίοδον ἀναγινώσκεται ὑπὸ λογίου ἀνδρὸς ἐκλεγομένου παρὰ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ἔκθεσις περὶ τῶν γενομένων διανοητικῶν προόδων τοῦ ἔθνους, πρὸς τούτοις δὲ βραβεύεται καὶ πραγματεία ἐπὶ θέματος ὁριζομένου ὑπὸ τῆς αὐτῆς συγκλήτου. Ὡς τοιαῦτα θέματα προετάθησαν τὰ ἑξῆς δύο ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς. ἐξ ὧν τὸ ἕτερον θέλει ἐκλέξει ἡ σύγκλητος, ἤτοι ά) περὶ τῶν δασῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ β') περὶ τῶν προόδων τῆς χημείας, τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς χημικῆς βιομηχανίας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν Ὀλυμπίων ἡμέραν θέλει παρασταθῇ δρᾶμα Ἑλληνικόν, ἢ ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένον, προκηρυττομένου ἐγκαίρως διαγωνισμοῦ, ἢ ἐκλεγόμενον ὑπὸ τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκ τῶν ἐκδεδομένων ἤδη.

Τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς «Ἑστίας» ἐκδοθήσεται διπλοῦν, περιλαμβάνον ὡς πλεῖστον μέρος ἐκ τῆς δημοσιευομένης ἐμβριθοῦς ἱστορικῆς μελέτης τοῦ κ. Κ. Σάθα, κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἡμῖν ἐπιθυμίαν πολλῶν συνδρομητῶν, ἵνα ταχύτερον συμπληρωθῇ ἡ δημοσίευσις τοῦ ἔργου. Ὡς βλέπουσιν οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας», διὰ τῆς μελέτης ταύτης τοῦ ἀκαμάτου ἡμῶν μεσαιωνοδίφου νέα σελὶς ἀνοίγεται τοῦ μεσαιωνικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος, ἀποκαλύπτονται νέαι πηγαί, παρέχεται νέα ἄποψις τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν περιστάσεων τῆς χώρας, καὶ δίδεται ἡ φυσικὴ καὶ καθ' ἱστορίαν ἐξήγησις πολλῶν ἱστορικῶν φαινομένων τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐξεδόθη ἄρτι τὸ νέον τεῦχος (Β' τῆς τρίτης περιόδου) τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, οὗτινος περιεχόμενα εἶνε τὰ ἑξῆς: Π Καββαδία, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφῶν. — Ι. Χ. Δραγάτση, Πειραϊκαὶ ἀρχαιότητες. — Β. Ι. Λεονάρδου, Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαί. — Θ. Σοφούλη, Ἀγαλμάτιον ἐκ Σπάρτης. — Χ. Τσούντα, Σκεῦος πήλινον καὶ τεμάχια ἀγγείων ἐξ Ἀθηνῶν. — Ν. Νοβοσάδσκη, ἐπιγραφὴ ἐκ Μεγάρων. *Ἀπεικονίσματα*. Ἀγαλμάτιον ἐκ Σπάρτης. — Σκεῦος πήλινον καὶ τεμάχια ἀγγείων ἐξ Ἀθηνῶν. — Χαλκοῦς Σάτυρος ἐκ τῆς Συλλογῆς Ἰωάννου Δημητρίου. — Κεφαλὴ ἀγαλματίου.

— Ἐδημοσιεύθη ὁ λόγος, ὃν ὁ γυμνασιάρχης κ. Κ. Νεστορίδης ἐξεφώνησεν ἐν τῷ γυμνασίῳ Τρικάλων κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων. Ἐν αὐτῷ ὁ κ. Νεστορίδης, εἷς τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων ἡμῶν γυμνασιαρχῶν, ἐκτὸς ἄλλων, λόγον ποιεῖται περὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Τρικάλοις ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως, καὶ περὶ τοῦ πάλαι καὶ νῦν τρόπου τῆς διδασκαλίας, κατακρίνει θαρραλέως τὴν ἀνάμιξιν τῆς πολιτικῆς εἰς τὰ τῆς παιδείας, καὶ ὑποδεικνύει εὐστόχως τὰς ἐλλείψεις, αἵτινες χρῄζουσι θεραπείας ἐν τῷ γυμνασίῳ Τρικάλων.

Προπαρασκευάζεται ἐν Βιέννῃ μεγάλη ἀποστολὴ πρὸς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τὰς δαπάνας τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνέλαβεν ὁ κόμης Λαγκορόνσκης μέλος τῆς Ἄνω Βουλῆς τῆς Αὐστρίας, ἡ ἀρχηγία δὲ τῆς ἀποστολῆς ἐδόθη εἰς τὸν καθηγητὴν Νίεμαν, μέλος τῆς ἐν Βιέννῃ καλλιτεχνικῆς Ἀκαδημίας. Κύριος σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης εἶνε ἡ ἀναζήτησις ἀρχαιοτήτων κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ταυρίδος, ἔνθα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεκαλύφθησαν λείψανα μνημείων χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Βαβυλωνίων.

— Ἐδημοσιεύθη ἡ φιλολογικὴ διαθήκη τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, διὰ τῆς ὁποίας ἀνατίθησι τὴν φροντίδα τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀνεκδότων ἔργων του, τελείων καὶ ἡμιτελῶν εἰς τοὺς φίλους καὶ μαθητὰς αὐτοῦ Αὔγουστον Βακκερί, Παῦλον Μερὶς καὶ Ἐρνέστον Λεφέβρ. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι ἀναλαμβάνουσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης μετὰ βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης, ἀρνηθέντες τὰ κέρδη ἅτινα ὑπὲρ αὐτῶν ὥρισεν ὁ διαθέτης, καὶ ὁρίσαντες πάντα τὰ ἐκ τῆς ἐκδόσεως εἰσπραχθησόμενα ὑπὲρ τοῦ ἐν Παρισίοις ἀνεγερθησομένου μνημείου εἰς τὸν ποιητήν, προσέτι δὲ ὑπὲρ ἀναστυλώσεως τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ ἐν Βεζανσών, ὡς καὶ ὑπὲρ οἰκοδομήσεως τάφου ἀξίου τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ Πανθέου, ἂν τύχωσι τῆς πρὸς τοῦτο ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ πρῶτος τόμος τῶν ὀψιγόνων ἔργων τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, περιλαμβάνων τὰ ἔργα ὅσα κατέλειπε πλήρη, ἐκδοθήσεται τῇ πρώτῃ τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, ἀπαρτιζόμενος ἐκ πέντε δραμάτων. Ὁ δεύτερος τόμος, ἀποτελούμενος ὑπὸ ἡμιτελῶν ποιημάτων, πάντων σχεδὸν ἀναφερομένων εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐξορίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐκδοθήσεται τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1886 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ὀλέθρια ἔτη.» Ἡ κατάταξις καὶ δημοσίευσις τῶν λοιπῶν τεμαχίων, ὅσα κατέλιπεν, θέλουσιν ἀπαιτήσει καὶ ἐργασίαν καὶ χρόνον πολύν. Ἡ ὅλη ἔκδοσις φέρει, κατὰ τὴν εὐχὴν τοῦ ποιητοῦ, τὸν τίτλον *Ὠκεανός*.

— Κατὰ διαταγὴν τοῦ Σάχη τῆς Περσίας κατεσκευάσθη μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδός του σφαιρικὸς ἄτλας τῆς ὑδρογείου, ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων. Αἱ θάλασσαι παριστῶνται ἐν αὐτῷ δι' ὡραίων σμαράγδων, αἱ διάφοροι χῶραι δι' ἀδαμάντων, λυχνιτῶν, σαπφείρων καὶ πλείστων πολυτίμων λίθων, στενῶς συγκεκολλημένων πρὸς ἀλλήλους.

—Δύο σοφοί, Ἀμερικανὸς καὶ Γερμανός, ἐπιληφθέντες νέων ἐρευνῶν πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς θέσεως τοῦ παραδείσου, κατέληξαν εἰς διάφορα ἀποτελέσματα.. Ὁ μὲν Γερμανὸς κ Μαυρίκιος Ἔγγελ θέτει τὴν Ἐδὲμ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ, «ἐν τῇ ὀάσει Ρούχβε πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Χωράν»· ὁ δ' Ἀμερικανὸς κ. Οὐίλλιαμ Οὐάρρεν φρονεῖ ὅτι ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε εἰς τὸν βόρειον πόλον, ἔνθα ἠδυνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ταυτότητα τῶν τεσσάρων ποταμῶν τῶν μνημονευομένων ὑπὸ τῆς Γραφῆς. Ἀμφότεροι οὗτοι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ἀναφέρουσιν ἀφθονίαν ἀποδείξεων.

— Ἐν Ἀμερικῇ αἱ χρηματικαὶ ἐγγραφαὶ πρὸς τελείωσιν τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος ὅπερ παριστᾷ τὴν Ἐλευθερίαν, φωτίζουσαν τὸν κόσμον, ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν 91,252 δολλαρίων. Τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐγγραφῆς ἀνέλαβεν ἐφημερίς τις τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφέντων διὰ συνδρομὰς ὑπολογίζεται εἰς 102,532. Καίτοι δὲ ὑπέρογκον τὸ μέχρι τοῦδε συναχθὲν ποσόν, ὁ κατάλογος μένει ἔτι ἀνοικτὸς πρὸς ἐγγραφήν, καὶ προβλέπεται ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει συμπληρωθῇ τὸ ποσὸν τῶν 100,000 δολλαρίων, ὅπερ ἡ ἐν λόγῳ ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς ἀνέλαβε νὰ συλλέξῃ.

— Κατ' αὐτὰς ἐξεδόθη περατωθὲν τὸ «Γενικὸν λεξικὸν τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς», τῶν ἀκμασάντων ἀπὸ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀρχῆς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Τὸ λεξικὸν τοῦτο, πλῆρες βιογραφικῶν καὶ βιβλιογραφικῶν ὑπομνήσεων, περιέχει κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν πλείονας τῶν 15,000 ἀξίους λόγου ζωγράφους, γλύπτας, ἀρχιτέκτονας, χαλκογράφους καὶ λιθογράφους, καὶ χρονολογικὸν κατάλογον τῶν ἔργων των κατ' ἀκριβεῖς καὶ ποικίλας πληροφορίας ἐξ ἐπισήμων τε καὶ ἰδιωτικῶν πηγῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Lucian select dialogues with introduction and notes for schools by the Rev. Launcelot D. Dowdall, κτλ. Ἐν Δουβλίνῳ 1882.

[Ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἔκδοσις περιλαμβάνει δέκα μόνον διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ ἐκλεχθέντας ἐκ τῶν θεῶν διαλόγων, τῶν ἐναλίων καὶ τῶν νεκρικῶν. Ἐν ᾧ δὲ εἴκοσι σελίδας κατέχει τὸ κείμενον, εἶνε προτεταγμένη εἰσαγωγὴ ἀξία λόγου σελίδων δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ ἕπονται ἐν τέλει αἱ σημειώσεις ἐν ὅλαις ἑξήκοντα καὶ δύο σελίσι, κλείει δὲ τὸ βιβλίον μικρὸς πίναξ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων ὑπὸ γραμματικὴν ἔποψιν λέξεων. Ἡ μικρὰ αὕτη ἔκδοσις τοῦ Λουκιανοῦ, ὡς σχολικὴ κρινομένη, εἶνε τῷ ὄντι ὄχι μικροῦ λόγου ἀξία, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ λόγιος ἐκδότης εἰργάσθη μετὰ πάσης ἀκριβείας ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν οὕτως εἰπεῖν ἐνήμερον πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς φιλολογίας κατάστασιν. Διὰ τοῦτο αἱ σημειώσεις του μάλιστα εἶναι ποικίλαι, καὶ ὑπερέχει μὲν ἐν αὐταῖς ὡς προσήκει εἰς σχολικὴν ἔκδοσιν τὸ γραμματικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἄλλως συντελοῦν εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ συγγραφέως ἑρμηνείαν δὲν ἀπεκλείσθη. Σπανιώτατα δὲ αἱ σημειώσεις αὗται ἀπολείπονται τῆς δεούσης ἀκριβείας (ὡς λ. χ. ἐν σελ. 72, ἔνθα ἐν λ. *ἐφεστρίδα* ἐπιφέρονται τάδε· This garment was also called μανδύη, φαινόλης and τήβεννα). Τίνα δὲ βοηθήματα μετεχειρίσθη εἰς παρασκευὴν τῆς ἐκδόσεώς του καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς γνωστὰ αὐτὸς ὁ λόγιος ἐκδότης ἐν τῷ ἀπὸ Βρυξελλῶν χρονολογουμένῳ μικρῷ του προλόγῳ, εἶναι δὲ ἡ ἐξαίρετος εἰσαγωγὴ τοῦ Sommerbrodt, τοῦ Κουρτίου τὸ Ἐτυμολογικὸν καὶ τὰ λοιπὰ σχετικὰ βιβλία ὡς καὶ τὸ τοῦ Peile, αἱ γραμματικαὶ τοῦ Jelf, τοῦ Κρύγερ, τοῦ Κουρτίου, τοῦ Μαδβιγίου καὶ τοῦ Γούδουιν. Εἰδικώτερον δὲ διὰ τὴν ἑρμηνείαν μετεχειρίσθη τὰ ὑπομνήματα τοῦ Lehmann, τοῦ Jacobitz, τοῦ Hemsterhuis καὶ ἄλλων ἐκδόσεων. Τὸ δὲ κείμενον τῶν διαλόγων τῶν θεῶν καὶ τῶν νεκρικῶν εἶναι αὐτὸ τὸ τοῦ Jacobitz, ὅπερ στηρίζεται ἐπὶ τῶν κριτικῶν ἐργασιῶν τοῦ Cobet, τοῦ Fritzsche καὶ ἄλλων, τὸ δὲ τῶν ἐναλίων εἶναι αὐτὸ τοῦ Dindorf, ὅπερ ἀντεβλήθη πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Jacobitz, καὶ κατ' αὐτὴν μεθηρμόσθη. Τῶν τυπογραφικῶν διορθώσεων ἐπεμελήθη ὁ ἡμέτερος κ. Βλέττας.

Σ.]

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουλίου 26, Παρασκευή.

Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ἐγένετο ἡ τελευταία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς, ἥτις μέλλει νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας της κατὰ τὸ πρόσεχὲς φθινόπωρον. Ἡ παροῦσα σύνοδος ὑπῆρξε γονιμωτάτη εἰς ἐπιψήφισιν νομοσχεδίων, ὑπερβάντων τὰ πεντήκοντα, ἐν ὀλίγῳ χρονικῷ διαστήματι· ἤτοι ἀπὸ τῆς 26 Ἰουνίου, καθ' ἣν ὑπεβλήθη ὁ προϋπολογισμὸς μέχρι τῆς 19ης Ἰουλίου καθ' ἣν διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι. Ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ παραμένει ἤδη συνεδριάζουσα ἐν τῷ δωματίῳ τῶν στενογράφων ἡ ὑπὸ τῆς Βουλῆς συσταθεῖσα ἐξεταστικὴ ἐπιτροπή. Διάφοροι προσεκλήθησαν ὑπὸ ταύτης πρὸς ἐξέτασιν.

* *

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς κοινοβουλευτικὰς ἐργασίας ἤρξατο γενικὸς ἀπό τινων ἡμερῶν ὁ τρυγητὸς τῆς σταφίδος. Εὐτυχῶς ὁ καιρὸς ὑπῆρξεν λίαν εὐνοϊκὸς μέχρι τοῦδε πρὸς τὸν καρπὸν τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν· ἂν μάλιστα ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπικρατῶν ἐν Ἀθήναις καύσων εἶνε κοινὸς καὶ εἰς ἄλλα, ἡ ἀποξήρανσις τῆς σταφίδος θέλει συντελεσθῇ ἀκινδύνως καὶ ἀσφαλῶς, πρὶν ἢ ἐκ τῶν πρὸς ἀποξήρανσιν ἐφευρέσεων βεβαιωθῇ ἡ πλήρης ἐπιτυχία ἑνὸς ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἐσοδεία ἐν Ἠλείᾳ καὶ Πύργῳ προμηνύεται ὀλιγωτέρα τῆς τῶν ἄλλων ἐτῶν.

* *

Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ 21 Ἰουλίου, ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἑώρταζε τὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, εἰσερχόμενος εἰς τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐπὶ τούτῳ δοξολογία ἐψάλη ἐν Δεκελείᾳ ἔνθα διαμένει ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια.

* *

Μετὰ πολλὰς ἀμφισβητήσεις καὶ διαψεύσεις ἐβεβαιώθη τέλος ὅτι ἐν Μασσαλίᾳ ἐνέσκηψεν ἡ χολέρα ἐπιτεινομένη ὁσημέραι. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν διέταξε νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ἑνδεχαήμερον τακτικὴν κάθαρσιν αἱ ἐκ Μασσαλίας προελεύσεις, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ συστηθῶσι λοιμοκαθαρτήρια εἰς διάφορα μέρη τοῦ Κράτους.

* *

Νέοι φόβοι περὶ φυλλοξήρας εἶχον γεννηθῇ συνεπείᾳ τηλεγραφήματος τοῦ Νομάρχου Λαρίσσης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, δι' οὗ ἠγγέλλετο ὅτι εἰς Ἀμπελάκια ἀνεφάνη φυλλοξήρα. Ὁ ἐπὶ τούτῳ μεταβὰς αὐτόθι ἐπιθεωρητὴς τῆς Γεωργίας κ. Γεννάδιος μᾶς ἀπήλλαξε τῶν φόβων τούτων, βεβαιῶν ὅτι οὐχὶ ὑπὸ φυλλοξήρας, ἀλλ' ὑπὸ ἡλιοπληξίας προσεβλήθησαν ἐκεῖ αἱ ἄμπελοι.

* *

Λέγεται ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδράμωσιν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸν προσεχῆ μὲν μῆνα ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας, καὶ κατὰ τὸν Φεβρουάριον ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἑλληνικῆς αὐλῆς.

* *

Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ὁρμεῖ ἐν Φαλήρῳ ἡ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Δουπερρὲ γαλλικὴ μοῖρα τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου, συγκειμένη ἐκ τῆς ναυαρχίδος *Κολβέρ*, φερούσης 19 τηλεβόλα καὶ πλήρωμα 880 ἀνδρῶν, τοῦ *Ναυάρχου Δυπερρέ*, φέροντος 18 τηλεβόλα καὶ 730 ἄνδρας, τῆς *Καταστροφῆς* μὲ 14 τηλεβόλα καὶ πλήρωμα 800 ἀνδρῶν, τοῦ *Φριέδλαν*, μὲ 14 τηλεβόλα ὡσαύτως καὶ 675 ἄνδρας, καὶ τῶν προσκόπων *Δεσαὶξ* καὶ *Χελιδόνος*. Τῇ δὲ παρελθούσῃ Τρίτῃ ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ στόλου ἐτελέσθησαν γυμνάσια δι' ἐνσφαίρων βολῶν ἀπὸ τῶν τηλεβόλων τοῦ πυροβολείου. Εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τῷ ἀγῶνι ἀπενεμήθησαν ὡρισμένα βραβεῖα. Ἡ μοῖρα θέλει ἀποπλεύσει τοῦ Φαλήρου κατὰ τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος, ἐπανακάμπτουσα εἰς Γαλλίαν. Ἡ ὄψις τοῦ Φαληρικοῦ λιμένος ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὁρμούντων ξένων πλοίων εἶνε γραφικωτάτη.

* *

Κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ τῆς Ἑταιρίας πρὸς τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἐξεχωματώθησαν κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον 105,315 κυβικῶν μέτρων. Τὸ ποσὸν εἶνε κατά τι ὀλιγώτερον τοῦ ἐκχωματισθέντος τὸν παρελθόντα μῆνα Ἰούνιον, διότι περιλαμβάνεται ἐντὸς διαστήματος 26 μόνον ἡμερῶν. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1884 εἶχον ἐκχωματισθῆ μόνον 81,018 κυβικῶν μέτρων.

* *

Ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» οἱ κατὰ τὴν ἐφετεινὴν σύνοδον ψηφισθέντες νόμοι περὶ καταργήσεως τοῦ περὶ πυρείων νόμου τῆς 27 Μαρτίου 1884, περὶ τροποποιήσεως τοῦ περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων νόμου, περὶ αὐξήσεως τοῦ ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων μετοχικῶν ἑταιριῶν φόρου, περὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἐθνικοῦ σφραγιστηρίου, περὶ ἁλαταποθηκαρίων καὶ ἁλατοφυλάκων καὶ περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου περὶ γραφείου στατιστικῆς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν.

* *

Εἴς τινα τῶν θεσσαλικῶν χωρίων ὁ ἁλωνισμὸς γίνεται πρώτην φορὰν ἐφέτος δι' ἁλωνιστικῶν μηχανῶν, τῶν ὁποίων ὡς ἐλπίζεται, τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ εἶνε γενικωτέρα ἡ χρῆσις.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Μ. Α. Νεάπολιν. Ἀποστέλλονται διὰ τοῦ ἰταλικοῦ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα. Περιμένομεν ἀπάντησιν. — κ. Χ. Λ. Εἴτε διὰ τὴν κακὴν ἐκλογὴν τῶν παριστανομένων, εἴτε δι' ἀτεχνίαν τῶν ὑποκριτῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις εἶνε ἀναντίρρητος. Λέγεται ὅτι ἡ ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ *Ὀθέλλου* ἐντύπωσις ὑπῆρξε ποτὲ τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἐν γαλλικῷ τινι θεάτρῳ, ὥστε επροκάλεσε κραυγὰς φρίκης ἐκ μέρους τῶν θεατῶν, εἷς δὲ αὐτῶν ἀνεφώνησεν: «Εἶνε Μαῦρος αὐτὸς ποῦ ἔπραξε τοιοῦτον κακούργημα, δὲν εἶνε Γάλλος». Ἐν Ἀμβούργῳ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ αὐτοῦ δράματος ἀλλεπάλληλοι ὑπῆρξαν αἱ λιποθυμίαι τῶν κυριῶν· αἱ θύραι τῶν θεωρείων ἀνοιγοέκλειον συνεχῶς, ἐξερχομένων τῶν ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ ἀπαγομένων ἀναισθήτων· πολλαὶ δὲ κυρίαι ἔπαθον δυσάρεστα. Ὅτε ἔληξεν ἡ παράστασις, οἱ θεαταὶ ἔμειναν ἄφωνοι· τόσον βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ δράματος ἐντύπωσις, ὥστε καταπιπτούσης τῆς αὐλαίας οὐδὲν ἠκούσθη χειροκρότημα ἐν τῇ πλατείᾳ, διότι ἕκαστος θεατὴς ἔσπευδε νὰ ἐξέλθῃ, θέλων νὰ ἀνακουφισθῇ ἐκ μεγάλου βάρους. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ θεαταὶ ὑπῆρξαν ὀλίγοι, ὅτε δὲ μετά τινας ἑβδομάδας ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ἀνήγγειλε τὴν τρίτην παράστασιν, αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀμβούργου ἀπῄτησαν ἵνα ἀποκοπῶσιν αἱ φρικτότεραι σκηναὶ καὶ μεταβληθῇ ἡ λύσις τοῦ δράματος. Τοιαῦτα ἀποτελέσματα ὀφειλόμενα ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην τέχνην τῶν ὑποκριτῶν ἀναφέρονται καὶ ἄλλα περιεργότερα. Κατά τινα παράστασιν ἡ ἠθοποιὸς Dumesnil ἀνέπτυξε τοιαύτην θαυμασίαν τέχνην ὑποκρινομένη τὴν Κλεοπάτραν, ὥστε καθ' ἣν στιγμὴν ἐξεφώνει φοβερὰν κατὰ τῶν θεῶν κατάραν, εἷς τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἠθοποιῶν τὴν ἐκτύπησεν ἰσχυρῶς διὰ τῆς πυγμῆς λέγων· «Πήγαινε κατὰ διαβόλου, σκύλλα!», δι' ὅπερ ἡ ἠθοποιὸς τὸν ηὐχαρίστησε κατόπιν, θεωρήσασα αὐτὸ ὡς τὸν εἰλικρινέστερον καὶ ὡραιότερον ἔπαινον. Ἄλλοτε πάλιν, παρισταμένου τοῦ *Βρεταννικοῦ*, στρατιώτης τις τῶν ἐπὶ σκηνῆς, τοσοῦτον ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ ὑποκρινομένου τὸν κακοῦργον Νάρκισσον, ὥστε ἐσκόπευσεν αὐτὸν διὰ τοῦ ὅπλου, καὶ θὰ ἐφόνευε τὸν ἠθοποιόν, ἐὰν δὲν τοῦ ἐκράτουν τὴν χεῖρα. — κ. Δ. Β. Πάτρας. Εὐχαρίστως ἀλλ' οὐχὶ πρὸ τοῦ τέλους Αὐγούστου.—κ. Σ. Πότερον προτιμᾶτε; δέον νὰ ὁρισθῇ σαφῶς. — *Ἀμερολήπτῳ*. Καὶ ἄν, ὡς ἰσχυρίζεσθε, ὑπερβολικὴ εἶνε ἡ κατηγορία, ὑπερβολικὴ εἶνε καὶ ἡ ἰδική σας γνώμη, ὅτι εἶνε τόσον ἐπιζήμιον τὸ πρᾶγμα· «Ἐπεὶ ἡ φιλία ταχὺν ἰσχνόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι, καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστί, τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ πρὸς τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν». — κ. Ε. Μ. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς ὑπάρχει πλήρης σειρά, νομίζομεν. — κ. Δ. Σ. Χανία. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — κ. Ι. Τ. Ὕδραν. Ἐλήφθησαν τὰ ταλέντα· ἐπληρώθησαν δὲ δρ 42 συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας. Ταχυδρ. λαμβάνετε τὴν ἀπόδειξιν. — κ. Ν. Ε. Κ. Ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν θὰ γείνῃ· ἀλλ' ἀνάγκη ὑπομονῆς. — *Μιᾷ*

συνδρομητρία. Εἶνε πασίγνωστον, καὶ δὲν ἦτο ἰδική μας μόνον γνώμη. Εὐφυής τις παρατηρητὴς ἐξαίρει τὸ μουσικὸν αἴσθημα τῶν βιενναίων οὕτως· «Ἡ μουσικὴ εἶνε διὰ τὸν Ἰταλὸν αἴσθημα, διὰ τὸν Γάλλον διασκέδασις, διὰ τὸν Ἄγγλον ματαιότης· διὰ τὸν βιενναῖον εἶνε πάθος καὶ ἀπόλαυσις. Ἐν τῷ μελοδραματικῷ θεάτρῳ ἡ Γαλλὶς ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ Γερμανὶς τὰ ὦτα, ἡ Ἰταλὶς τὴν καρδίαν της, ἡ Ἀγγλὶς τὸ στόμα· ἡ δὲ βιενναία ἀνοίγει τι πλέον τοῦ ὠτός· ἀνοίγει ὁλόκληρον αὐτῆς τὴν ψυχὴν καὶ παραδίδεται ἐν ἐκστάσει εἰς τὸν δαίμονα τῆς συμφωνίας».-*Ἀγραμμάτῳ*. Δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἐχουσῶν ἱστορικὴν ἀρχήν. Ὁ λαὸς τὰς διετύπωσεν οὕτω. — κ. Κ. Ν. Τρίκαλα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν· ἐκ τῶν ἀποσταλέντων ἐπληρώθησαν τὰ ὁριζόμενα τῷ Δ. Σ., οὗτινος λαμβάνετε ἀποδείξεις ταχυδρ. — κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἐπεστράφη ταχυδρομικῶς. — κκ. Κ. Α. Μεσσήνην, Π. Ν: Μεσολόγγιον, καὶ Δ. Κ. Σ· Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Δ. Κ. Γαργαλιάνους. Ἐλήφθησαν. — *Φίλῳ Μ*. Οἱ μὲν στίχοι καλῶς, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ τίνα λόγον ἔχουν;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τέσσαρας ἔχει κεφαλὰς τ' ἀκέφαλόν μου σῶμα·
Τῇ μιᾷ, τὴν πρώτη ποῦ φορῶ, τὴν ἔχεις εἰς τὸ στόμα·
Ἡ δευτέρη μου 'βρίσκεται ἡ μαύρη 'ς ἕνα πτῶμα,
Ἡ τρίτη μου κεῖται χαμαί, κυλίεται 'ς τὸ χῶμα,
Γιὰ τὴν τετάρτη.... νὰ σοῦ 'πῶ τὸ δρομολόγιόν σου:
Κάμε τὸν κόπο, πήγαινε εἰς τὸ δωμάτιόν σου.

Ἐν Πρεβέζῃ — Κ. Κ.

2

ΑΦΕΣ, πρόσθες κι' ἕνα ρῶ
νὰ φέρω τὸν καλὸ καιρό.

3

Ἀνὴρ μέγας, σεβαστός,
Ἀπὸ 'πίσω κι' ἀπ' ἐμπρός,
Πάντα εἶμαι ὁ αὐτός.

Ἐν Πρεβέζῃ. — Ἀνώνυμος.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Δάκτυλος — τύλος

2

Νάρκισσος — κισσός.

3

Ἡμέρα καὶ νύξ.

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 69, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

26 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 °/₀ Φρ. χρ.	318.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	324.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	363.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	250.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	182.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.50—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	37.25—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ... Φρ.	92.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	77.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου .. »	55.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.. »	275.—
Ἑταιρία Φωταερίου .... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» 3μην......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ½
	1.01

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.20
Λίρα ὀθωμανική..................	22.91

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 100.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 449. — 4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 501

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΕΝ ΔΡΑΓΑΣΑΝΙΩι ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΛΟΧΟΥ

Ἐκ Βουκουρεστίου ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν τὰ ἑπόμενα.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν χριστιανῶν, ἣν ἐξήγγειλεν ὁ πρωτομάρτυς Ῥήγας ὁ Φερραῖος διὰ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ τονισθέντων θουρίων του, δονήσας τὰς καρδίας πάντων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὸν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰ στέρνα αὐτῶν ἀναφλέξας, ἀναγέγραπται ἐν τοῖς πρώτοις ἡ ἐν Δραγασανίῳ μάχη τῆς 7 Ἰουνίου 1821· Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δρὰξ σφριγώντων νέων ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, Δημήτριον Σοῦτσαν, Σπυρίδωνα Δρακούλην, Κρῆτα Μεθόδιον, σημαιοφόρον Ξενοφῶντα καὶ ἄλλους ἔπεσεν ἐνδόξως εἰς τὸ κέλευσμα τῆς πατρίδος ὑπείκουσα.

Τὰ ἱερὰ ὅμως ὀστᾶ τῶν μαρτύρων ἐκείνων, οἵτινες πρὸς δεκαπλασίους ἐμπειροπολέμους πολεμίους ἀντιπαρετάχθησαν, ἔμενον ἄταφα 64 ἤδη ἔτη, οὐδὲν δὲ σημεῖον διέκρινε τὸν τόπον ὃν ἐπότισε καὶ καθηγίασε τὸ πολύτιμον αἷμα αὐτῶν, τὸ ἀναστῆσαν πατρίδα ἐλευθέραν καὶ παγιῶσαν θρόνον ἑλληνικὸν μετ' ἐνδόξου μέλλοντος.

Τὴν πρὸς τοὺς μεγάλους πατέρας ἡμῶν, οὓς οἱ λαοὶ ἐθαύμασαν καὶ οἱ ποιηταὶ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐξύμνησαν, ὀλιγωρίαν ἡμῶν τῶν τέκνων των ὁμολογουμένως πάντες βαθέως συνῃσθανόμεθα, ἠρυθριῶμεν δὲ βλέποντες τὸ πεδίον τοῦ Δραγασανίου οὐδὲν σημεῖον ἀναμνήσεως φέρον.

Σύγχρονος τῆς μεγαλουργοῦ ἐκείνης γενεᾶς γέρων, ἀκμαῖα ὅμως τὰ αἰσθήματα διατηρῶν, ὁ ἐν ἀποστρατείᾳ νῦν ἀντισυνταγματάρχης τοῦ ρουμουνικοῦ στρατοῦ κ. Δ. Παππάζογλους, οὗ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς Νικόλαος συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν ἀνδρείως πεσόντων ἐκεῖ, ἀποταθεὶς εἰς τὴν Σύνταξιν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐφημερίδος «Σύλλογοι» ἐπρότεινεν αὐτῇ ὅπως ἀναλάβῃ τὴν δι' εἰσφορᾶς ἀνέγερσιν μνημείου. Οἱ «Σύλλογοι» γινώσκοντες ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε ἀναβολὴ τῆς ἐπιτελέσεως ἱεροῦ καθήκοντος, πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνισαμένους δὲν προήρχετο ἐξ ἀσεβοῦς λήθης, ἀλλ' ἐλλείψει ἐπιμονῆς πρωτοβούλου, ἡ δὲ ἐπὶ πλέον παράτασις τῆς ἀναβολῆς ὅτι ἠδύνατο εὐλόγως νὰ παρερμηνευθῇ, ἀνέλαβον τὸ ἔργον πεποιθότες ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς φιλοπατρίας καὶ εὐσεβείας τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πεποίθησίς των ἐδικαιώθη καὶ τὸ μνημεῖον ἠγέρθη τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐπὶ τῆς ἐνδόξου πεδιάδος τοῦ Δραγασανίου, ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς ἔκτοτε ἐπικληθείσης ὁδοῦ τῶν μαρτύρων, ἐγγὺς τοῦ νῦν κατασκευαζομένου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, ὅπόθεν οἱ διερχόμενοι δύνανται νὰ ἀναγινώσκωσι τὰς ἐπιγραφάς.

Τὸ μνημεῖον, κάτοπτον πανταχόθεν, καὶ διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων ἐπιχρύσων περιεστοιχισμένον, κατεσκευάσθη ὑπὸ τῶν διακεκριμένων ἐν Βουκουρεστίῳ Τηνίων λιθοξόων κ. κ. Χαλεπᾶ καὶ Λαμπαδίτη ἐκ μέλανος πεντελικοῦ μαρμάρου, κομισθέντος ἀλαξεύτου πέρυσι τὸ φθινόπωρον. Εἶνε ὕψους τὸ ὅλον μέτρων ἑπτὰ ἐπὶ βάσεως μέτρων τριῶν. Ὁ ἐπὶ τοῦ στηλοβάτου μονόλιθος εἶνε πέντε περίπου μέτρων φέρων ἀνάγλυφον τὸν σταυρὸν ἐπὶ τῆς ἡμισελήνου, ὑποκάτω δὲ τὸ σῆμα τῶν ἱερολοχιτῶν, κρανίον ἀνάγλυφον. Ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως τοῦ ἐπὶ τριῶν μεγαλοπρεπῶν μαρμαρίνων βαθμίδων στηλοβάτου, ἐν μέσῳ ἀναγλύφου στεφάνου ἐκ δάφνης καὶ δρυός, φέρεται χρυσοῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφή:

ΔΙΑΒΑΤΑ, ΑΓΓΕΙΛΟΝ ΟΤΙ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΜΕΘΑ ΥΠΕΡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΙ·

Ἐπὶ δὲ τῶν τριῶν ἑτέρων αἱ ἑξῆς:

ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΚΑΡΟΛΟΥ Α' ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΔΕ ΤΟΙΣ ΕΝΤΑΥΘΑ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΙΣ·

—

DOMNIND REGELE CAROL I S'A RIDICAT ACEST MONUMENT IN MEMORIA MARTIRILOR CADUTI ACI IN 1821.

═

ΤΟΙΣ ΕΝ ΔΡΑΓΑΣΑΝΙΩι ΥΠΕΡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΕΣΟΥΣΙ ΟΙ ΕΝ ΡΟΥΜΟΥΝΙΑι ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΔΕ·

ΑΩΠΕ.

Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ ἀναλόγως τοῦ ἔργου ὀλιγοδάπανον κατασκευήν, ἀντὶ 8 μόνον χιλιάδων φράγκων, συνετέλεσε τὰ μέγιστα ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀφιλοκέρδεια τῶν Ἑλλήνων γλυπτῶν οἷς ἀνετέθη. Τὰ ἐγκαίνια τελεσθήσονται προσεχῶς.

Βουκουρέστιον, Ἰούλιος 1885.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μεταξὺ τῶν μαθημάτων, ἅτινα διδάσκονται ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀνωτάτῃ Ἐμπορικῇ Σχολῇ συγκαταλέγεται καὶ ἰδίωμά τι παγκοσμίας γλώσσης γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ***Volapük*** (ἐκ τοῦ *vol*=οἰκουμένη, καὶ *pük*=γλῶσσα). Ὁ ἐφευρέτης ταύτης, ὀνόματι Σχλέγερ, εἶνε πολύγλωσσος λόγιος καὶ διακεκριμένος γλωσσολόγος ἐκ Κωνσταντίας, κατέβαλε δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μόχθους ἵνα κατορθώσῃ νὰ παράσχῃ εἰς πάντας τοὺς λαοὺς τὸ αὐτὸ ἰδίωμα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου. Τὸ σύστημά του, μόλις γνωσθέν, διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Μέχρι τοῦδε ὁ ἐφευρέτης παρέσχεν 103 ἐνδεικτικὰ ἱκανότητος εἰς καθηγητὰς προσενεχθέντας νὰ διδάξωσι τὴν νέαν γλῶσσαν, 52 σύλλογοι ἱδρύθησαν πρὸς διάδοσιν ταύτης ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἀλσατίᾳ, Ὀλλανδίᾳ, Σουηδίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἀμερικῇ, μέχρι τῆς Βηρυτοῦ ἐν Συρίᾳ. Ἐσχάτως συνῆλθεν ἐν Φρειδερισχάφεν ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας συνέδριον ἐκ 300 μελῶν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις ἀκαδημίας ἐκ λογίων, ἥτις νὰ ἐξομαλύνῃ τὰς ἐν τῇ γλώσσῃ ὑφισταμένας δυσχερείας. Τέσσαρας ἤδη ἐκδόσεις ἀριθμοῦσι μία γραμματικὴ καὶ ἓν λεξικὸν βολαπουκογερμανικόν. Ὡσαύτως ἐξεδόθησαν λεξικὰ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἄγγλων, Ἰταλῶν, Οὔγγρων, καὶ γραμματικαί, οὐ μόνον εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς διαλέκτους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κινεζικὴν καὶ εἰς τὴν ναμικήν, διάλεκτον λαλουμένην παρὰ τοῖς Ὀττεντότοις. Ἐν τῇ βολαπυκίᾳ γλώσσῃ ἐκδίδονται δύο περιοδικά, καὶ μεταφράζονται ἤδη ἐν αὐτῇ τὰ ἀριστουργήματα τῶν ξένων φιλολογιῶν. Τὸ μέγα προτέρημα τῆς γλώσσης ταύτης εἶνε ὅτι

ἐκμανθάνεται λίαν ταχέως· οἱ κανόνες αὐτῆς εἶνε ἁπλούστατοι, οὐδεμίαν ἀνωμαλίαν παρέχοντες ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀπελπίζουσι τοὺς σπουδάζοντας τὰς ξένας γλώσσας· τὰ παράγωγα σχηματίζονται ἐκ τῶν ῥιζῶν κατ' ἀναλλοιώτους ἀρχάς. 500—600 ῥίζας ἀρκεῖ νὰ μάθῃ τις ὅπως κατέχῃ ἅπαν τὸ λεξικόν. Μετὰ παρέλευσιν ἑβδομάδων τινῶν μανθάνει τις νὰ ἀναγινώσκῃ ἐλευθέρως, καὶ μετὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας ὁμιλεῖ ἀπταίστως τὴν παγκοσμίαν γλῶσσαν.

Μόνοι οἱ διατρέχοντες τὴν γῆν δύνανται νὰ κατανοήσωσι τίνα ὠφέλειαν δύναται νὰ προξενήσῃ γλῶσσα καταληπτὴ παγκοσμίως. Τὸ νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ ποτὲ τὰς ἐθνικὰς διαλέκτους εἶνε ἀνόητον καὶ χιμαιρικόν· ὁ κύκλος αὐτῆς θέλει περιορίζεσθαι μόνον ἐν τῷ καταστήματι τοῦ ἐμπόρου, ὅστις ἀνταποκρίνεται πρὸς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς ἢ συγκοινωνεῖ πρὸς περιηγητὰς παντοίων ἐθνικοτήτων.

— Ἐν Λονδίνῳ ἐδιδάχθη ἐσχάτως ἀπὸ τῆς σκηνῆς νέον δρᾶμα *Μαρῖνος Φαλιέρος* τοῦ διαπρεποῦς ἐκ τῶν συγχρόνων Ἄγγλων ποιητῶν Swinburn. Τὸ νέον ἔργον τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐπλούτισε τὸν ἀγγλικὸν Παρνασσὸν διὰ δραμάτων καὶ ποιημάτων εἰλημμένων ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τινὲς τῶν τεχνοκριτῶν ἐθεώρησαν ὡς τὸ ἀριστούργημα αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δραματικοῦ ἥρωος ἐμπνευσθέντες ἐπίσης ἔγραψαν δράματα ὁ Βύρων καὶ ὁ γάλλος Καζιμὶρ Δελαβίν.

— Ὁ διάσημος Οὖγγρος ζωγράφος Μουνκάσκης ἐπεράτωσε κατ' αὐτὰς μεγάλην εἰκόνα παριστῶσαν τὸν *Μόζαρτ ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης*, ἀκροώμενον τῶν φίλων του ψαλλόντων αὐτῷ τὴν περίφημον μελῳδίαν του ***Requiem.***

Ἕτερος δὲ Αὐστριακὸς καλλιτέχνης, ὁ Πρέγερ, εἷς ἐκ τῶν ἐρευνητῶν τοῦ βορείου πόλου, ἐσχάτως ἀνακτήσας τὴν χρῆσιν τῆς ὁράσεως, κινδυνεύσασαν ὑπὸ βαρείας ὀφθαλμίας, ἐργάζεται πρὸς ἀποπεράτωσιν τριῶν εἰκόνων, αἵτινες θέλουσι παραστήσει τὰ κυριώτερα συμβεβηκότα τῆς ἐκδρομῆς τοῦ Φραγκλίνου εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας, τῶν ὁποίων πρὸ τοῦ Πρέγερ οὐδεὶς καλλιτέχνης ἐσπούδασε τὴν ἄποψιν.

— Ἐτελεύτησεν ἐν Γαλλίᾳ ὁ Ἐρρῖκος Milne—Edwards εἷς τῶν ἐξοχωτέρων ἐπιστημόνων, γεννηθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1800. Τὸ ἔργον τοῦ Edwards διαδεξαμένου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸν Κυβιέρον, κατέχει ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ζωολογίας. Ὁ βίος αὐτοῦ ἀφιερώθη ὁλοκλήρως εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Σπουδαῖαι εἶνε αἱ ἀνακαλύψεις τὰς ὁποίας ἐποίησε, καὶ θαυμάζεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Μαθήματα τῆς φυσιολογίας* σύγγραμμα αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ μελετῶν διεκρίθη ἐπὶ ἀκριβείᾳ, ἐμβριθείᾳ, ὀξύτητι καὶ ὕψει διανοίας, ἐνισχυομένης ὑπὸ ἀπαύστου ἐργασίας, μέχρι δὲ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του διετήρησε τὴν διαύγειαν τῆς διανοίας καὶ νεανικὴν δραστηριότητα. Τὸ ὄνομα Milne—Edwards θέλει παραμείνει διάσημον ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἱστορίᾳ τοῦ αἰῶνος, διότι καὶ δύο ἕτεροι φέρουσι τοῦτο, διαπρέποντες ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.

— Πειράματα τελοῦνται ἐν Ῥωσσίᾳ ἐπί τινος νέου τορπιλλοφόρου ἐνεργοῦντος διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Τὸ πλοῖον τοῦτο, ἐφευρεθὲν ἐν Ἀμερικῇ, ἔχει μῆκος 28 ποδῶν καὶ ταχύτητα δέκα μιλλίων τὴν ὥραν. Ὑπὸ τὸ ὕδωρ δύναται νὰ διανύσῃ 15 μίλλια. Ἀέρα δέχεται συμπεπυκνωμένον, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀνθρώπων.

— Ἡ διεύθυνσις τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων συνεβλήθη ἐπὶ δεκαετίαν μετὰ τῆς Ἑταιρίας Ἔδισσον πρὸς φωτισμὸν τοῦ θεάτρου· ὁ φωτισμὸς θὰ παρέχεται ἐκ 2,000 ἠλεκτρικῶν λυχνιῶν, τῶν ὁποίων ἡ τοποθέτησις θὰ περατωθῇ ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου. Αἱ μηχαναὶ θέλουσιν ἐγκαθιδρυθῇ εἰς τὰ ὑπόγεια, 9 ἐν ὅλῳ. Δύο ἐξ αὐτῶν ἀτμοκίνητοι θέλουσι λειτουργεῖ συνήθως, τῶν ἄλλων τηρουμένων ἐν ἐφεδρείᾳ.

— Εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὁ δόκτωρ Boisseau du Rocher παρουσίασε *μεγαλοσκόπιον* ἢ *ἐνδοσκόπιον*, ἰδίαν αὐτοῦ ἐφεύρεσιν βασιζομένην ἐπὶ νέας ὀπτικῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα καθαρῶς νὰ βλέπωμεν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τινῶν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἤτοι τὰ ἔνδον τοῦ οἰσοφάγου, τοῦ στομάχου, τῶν ἐντέρων κτλ. καὶ νὰ ἐξερευνῶμεν οὕτω τὰς βλάβας, αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἡμῶν. Τὸ ὄργανον τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα ὀγκώδους καθετῆρος, ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐσχατιᾶς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μικροτάτη ἠλεκτρικὴ λυχνία, καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας φακὸς μικροσκοπίου.

Τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἀνεχώρησεν εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐπιστημονικὴν συμπλήρωσιν τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ὁ ἐκ τῶν τακτικῶν τῆς «Ἑστίας» συνεργατῶν κ. Γεώργιος Δροσίνης. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» συνεργασία τοῦ κ. Δροσίνη ἀπέδειξεν αὐτὸν κεκτημένον πάντα τὰ προσόντα ἵνα ἀναδειχθῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἐν τῇ νεαρᾷ ἡμῶν φιλολογίᾳ. Τὰ προσόντα δ' αὐτοῦ ταῦτα θέλει νῦν ἔτι μᾶλλον ἀναπτύξει καὶ κρατύνει ἀπερχόμενος εἰς τὴν σοφὴν Γερμανίαν, ἵνα ἐγκύψῃ εἰς μελέτας ἰδίως φιλολογικὰς καὶ αἰσθητικάς, πρὸς ἃς ἰδιάζουσαν αἰσθάνεται ἔφεσιν. Καὶ ἐκ Γερμανίας ὁ κ. Δροσίνης δὲν θέλει παύσει παρέχων τὴν τακτικὴν αὐτοῦ συνεργασίαν τῇ «Ἑστίᾳ». Ἀπερχόμενος δὲ νῦν καταλείπει ἡμῖν οἱονεὶ ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας» μακρὸν αὐτοῦ διήγημα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀμαρυλλίς», εἰδυλλιακοῦ εἴδους, οὗτινος αἱ σκηναὶ ἐκτυλίσσονται ἐν μέσῳ τῶν θελγήτρων τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἐπίσταται μετ' ἀκριβείας καὶ χάριτος νὰ ἐξεικονίζῃ. Τὴν δημοσίευσιν τῆς «Ἀμαρυλλίδος» θέλομεν ἀρχίσει εὐθὺς ὡς τελειώσῃ τὸ νῦν δημοσιευόμενον μυθιστόρημα «Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Διονυσίου Θερειανοῦ Φιλολογικαὶ Ὑποτυπώσεις. Ἐν Τεργέστῃ 1885. Σελ. 379 μετὰ πίνακος ἀναλυτικοῦ.

Αἱ καὶ καθ' ὕλην καὶ κατ' εἶδος ἀξιόλογοι αὗται ὑποτυπώσεις, ἃς ἐδωροφόρησεν ἡμῖν πρῶτον μὲν ἐν ἐπιφυλλίσι τῶν ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ὁ κ. Θερειανός, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τοῦ νῦν ἀγγελλομένου βιβλίου, τὸ ὁποῖον δὲν ἠξεύρομεν διὰ τί ὀλίγον δυστυχῶς ἐκυκλοφόρησε παρ' ἡμῖν ὡς μὴ εὑρισκόμενον ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις, ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν ἀνίσου μεγέθους πραγματειῶν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπιγράφεται *Ἡ παράλληλος πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων* (Σελ. 1—17) καὶ εἶναι περισπούδαστον γραμματολογικὸν ἀνάγνωσμα, ὅπερ μετ' εὐφροσύνης θὰ διεξέλθωσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι, διότι θὰ εὕρωσιν ἐν αὐτῷ ὡς ἐν ἀρίστῃ εἰκόνι μετὰ καλλιτεχνικῆς ἁρμονίας συνδυαζόμενα τὰ ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὑποστηρίζοντα τὸ γνωστὸν ἄλλως θέμα τῆς παραλλήλου πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἴσως μόνον ἤθελέ τις ἀπορήσῃ διὰ τί ἐνιαχοῦ σημειοῖ ἐν εἰσαγωγικοῖς ὁλόκληρα χωρία ἄλλα, ὡς φαίνεται, εἰλημμένα ὁ λόγιος συγγραφεύς, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸ σύγγραμμα ἐξ οὗ ἐλήφθησαν, ἀφ' οὗ ἔκρινε καλὸν αὐτολεξεὶ, ὡς δηλοῦσι τὰ εἰσαγωγικά, νὰ τὰ παραθέσῃ. Ἡ δὲ δευτέρα πραγματεία ἐπιγραφὴν ἔχει *Ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν* (σελ 18—110). Ἴσως καινοφανέστεραί τινες ἔννοιαι ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ εἶχον ἀνάγκην πλείονος ἀναπτύξεως καὶ τοὐναντίον ἄλλαι κοινῶς ἀποδεκταὶ ἠδύναντο καὶ διὰ βραχυτέρων νὰ ἐκτεθῶσιν, ἀλλ' ὅμως ἀλήθεια εἶναι ὅτι δυσχερὲς θὰ ἦτο νὰ φιλοτεχνηθῇ συγκρότημα ποικίλων ἅμα δὲ καὶ ἐκλεκτῶν ἱστορικῶν γνώσεων ὡραιότερον τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείαν. Ἔρχεται τρίτη πραγματεία ἡ περὶ τοῦ μακαρίτου Ι. Ν. Οἰκονομίδου (σελ. 111 — 379). Ἐν ταύτῃ δὲ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διαλάμπει ἥ τε πρὸς τὸν ἀείμνηστον διδάσκαλον αὐτοῦ καὶ φίλον εἰλικρινὴς ἀγάπη τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ ποικίλη καὶ βαθεῖα αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως πολυμάθεια. Δυστυχῶς ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ταύτῃ βιογραφίᾳ, ἥτις εἰκότως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς φιλολογικὴ διατριβὴ περὶ πάντων τῶν θεμάτων, περὶ τὰ ὁποῖα περιεστράφησαν τὰ ἔργα ἢ ἡ διδασκαλία τοῦ Οἰκονομίδου, ὁ λόγιος συγγραφεὺς ἠθέλησε κατὰ πολὺ νὰ ὑποτιμήσῃ καὶ δὴ καὶ νὰ μυκτηρίσῃ τὰ παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι γράμματα. Νομίζει τις ὅτι ἠθέλησεν ὁ κ. Θερειανὸς τὰ πάντα πέριξ νὰ καταρρίψῃ ἵνα στήσῃ ἔπειτα ὀρθίαν ἐν τῇ γενομένῃ ἐρημώσει τὴν εἰκόνα τοῦ Οἰκονομίδου. Ἀλλ' ὁ σοφὸς καὶ ἀείμνηστος ἀνὴρ δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐρημώσεως ἵνα διακριθῇ· καὶ ἂν ἤθελε δέ τις εἰκονίσῃ τὴν λογίαν Ἑλλάδα ὄχι χείρονα τοῦ ἀληθοῦς, ἀλλὰ πολὺ κρείσσονα, καὶ πάλιν ἐν τῇ εἰκόνι ἐκείνῃ ὑπέροχον τῷ ὄντι θὰ κατεῖχε θέσιν ἡ σεμνὴ

κορυφὴ τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ τῆς Κερκύρας. Τὰ τῶν γραμμάτων καθ' ὅλου παρ' ἡμῖν καὶ τὰ τοῦ Πανεπιστημίου ἰδίᾳ εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδαμῶς ἔχουσιν ὡς ἔπρεπε καὶ ὡς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν· ἀκριβῶς ὅμως διὰ τοῦτο δὲν πρέπει, νομίζομεν, τόσον πικρῶς καὶ πλέον τοῦ ἀληθοῦς νὰ ὑποτιμῶνται. Πλὴν τῆς μικρᾶς ταύτης κηλῖδος, ἡ πραγματεία εἶναι κατὰ τὰ ἄλλα αὐτὸ τοῦτο ἀνταξία τοῦ Οἰκονομίδου.

Σ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 2, Παρασκευή.

Τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἀνεχώρησεν ὁ βασιλεὺς διὰ τὰ λουτρὰ τοῦ Βισβάδεν. Μετέβη διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι Κορίνθου, ὅθεν ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς *Ἀμφιτρίτης*, ἥτις θὰ ἀναμείνῃ ἐν Τεργέστῃ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ μετὰ τεσσαρακονθήμερον ἐν Ἑσπερίᾳ διαμονήν. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως διαχειρίζεται τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, μετά τινων περιορισμῶν, τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

* *

Αἱ ἐκ τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν εἰδήσεις εἶνε ἐν γένει εὐχάριστοι. Ἐν Πύργῳ δὲν εἶχον ἔτι ὁρισθῆ αἱ τιμαὶ τῆς σταφίδος, ἥτις φαίνεται ἀρίστη τὸ ποιόν, ἀλλ' ὀλιγωτέρα τὴν ποσότητα τῆς περυσινῆς κατὰ 20-30 τοῖς %. Ἀλλὰ εἰς πάντα σχεδὸν τὰ παράγοντα σταφίδα μέρη, ὡς ἐν Πάτραις, Καλάμαις, Ξυλοκάστρῳ, Κορινθίᾳ, Αἰγίῳ, ἡ ἐσοδεία ὑστερεῖ κατὰ τὴν ποσότητα τῆς περυσινῆς, ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶνε ἐξαίρετος. Ἡ ὅλη ἐσοδεία ὑπολογίζεται εἰς 200—270,000,000 λίτρας. Ἐν Αἰγίῳ ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι αἱ τιμαὶ τῆς σταφίδος θὰ ἔφθανον εἰς ὑψηλὴν τιμὴν διὰ τὸ ὀλίγον τῆς παραγωγῆς. Κατά τινα τελευταίαν εἴδησιν ἐκεῖθεν ἠγοράσθησαν 100,000 πρὸς δρ. 280· τιμὴ συμφέρουσα εἰς τοὺς κτηματίας, ἀλλ' ὄχι σταθερά.

* *

Αἱ τελευταῖον διεξαχθεῖσαι, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, ἐπαναληπτικαὶ ἐκλογαὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πόρου καὶ τῷ δήμῳ Βουφράδος τῆς Πυλίας ἀνέδειξαν βουλευτάς, ἀμφοτέρους φίλους τῆς Κυβερνήσεως, ἐν Πόρῳ μὲν τὸν κ. Δουζίναν, πλειοψηφήσαντα τὸν κ. Δροσινοῦ, ἐν Πύλῳ δὲ τὸν ἀντισυνταγματάρχην κ. Τριγγέτταν, ὑπερτερήσαντα ἤδη τοῦ κ. Καραπαύλου, πρὸς ὃν εἶχεν ἰσοψηφήσει κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 7ης Ἀπριλίου.

* *

Τὴν συνοικίαν τοῦ Γαζοχωρίου παρὰ τὸ φωταέριον λυμαίνονται δεινῶς ἀπό τινος διαλείποντες πυρετοί, ὑφ' ὧν πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι, περὶ τοὺς 263, διατελοῦσι προσβεβλημέναι. Ἀρωγὸς πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας προσῆλθεν ὁ *Ἐρυθρὸς Σταυρός*, ἀποστείλας τοὺς ἰατροὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς πάσχοντας καὶ παρέχων δωρεὰν γνησιωτάτην κινίνην καὶ ἄλλα ἀναγκαιοῦντα φάρμακα. Αἰτία τοῦ κακοῦ εἶνε τὰ παρὰ την συνοικίαν ἀναπτυχθέντα παμπληθῆ ἕλη, ἀφ' ὧν ἀναδίδονται νοσηρόταται ἀναθυμιάσεις καὶ μιάσματα, ὡς καὶ τὰ βρωμερὰ ὕδατα τῆς ὑπονόμου Βάθειας, δι' ὧν ποτίζονται οἱ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀγροὶ καὶ λαχανόκηποι. Συνεπῶς ὁ κ. Νομάρχης δι' ἐγγράφου του πρὸς τὴν Δημαρχίαν καλεῖ αὐτὴν νὰ προβῇ εἰς ἀποξήρανσιν τῶν παρὰ τὸ Γαζοχώριον τελμάτων.

* *

Ἐξακολουθοῦσι δημοσιευόμενοι ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως* οἱ κατὰ τὴν παροῦσαν σύνοδον τῆς Βουλῆς ψηφισθέντες νόμοι. Ὁ περὶ ἀφομοιώσεως τοῦ μισθοῦ τῶν ὁπλιτῶν τῶν διαφόρων ὅπλων ψηφισθεὶς καὶ δημοσιευθεὶς νόμος ἐτέθη ἀπὸ τῆς χθὲς εἰς ἐνέργειαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν. Ἡ καθ' ἡμέραν μισθοδοσία τῶν ὁπλιτῶν ὡρίσθη ὡς ἑξῆς: Τοῦ ἐπιλοχίου δρ. 1,34, λοχίου σιτιστοῦ 1,26, λοχίου τοῦ λόχου λεπτ. 86, τοῦ δεκανέως λ. 74, τοῦ σαλπιγκτοῦ α' τάξεως 74, τοῦ σαλπιγκτοῦ β', 66, τοῦ ὑποδεκανέως καὶ στρατιώτου λεπτὰ 46.

* *

Ἐπίσης δι' ἐγκυκλίου του τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν περιώρισε τὴν χρῆσιν τῶν λινῶν περισφυρίων εἰς μόνους τοὺς στρατιώτας τοῦ μηχανικοῦ, ὡς καὶ πρότερον ἦτο, πρὶν ἢ τὸ προκάτοχον ὑπουργεῖον διατάξῃ νὰ φέρωσι τοιαύτας πάντων τῶν σωμάτων οἱ στρατιῶται. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ προβῇ ὁ ὑπουργός, ὡς λέγεται, ἕνεκα ἐλλείψεως τοῦ ἀναγκαίου ὑλικοῦ πρὸς κατασκευὴν περισφυρίων.

* *

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου παραδίδεται εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸ ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄργος περατωθὲν ἤδη τμῆμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου — Ναυπλίου. Ἐπὶ τούτῳ ἐκομίσθησαν εἰς Ναύπλιον αἱ σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι καὶ ἐπιδιώκεται δραστηρίως ἡ διασκευὴ τῶν σταθμῶν καὶ αἱ συμπληρωτικαὶ ἐργασίαι.

* *

Λέγεται ὅτι ἡ Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα διαπραγματεύεται δάνειον, διὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ὁμογενοῦς κ. Κατινάκη ἐξ ἑκατομμυρίων φράγκων ἐπὶ ὑποθήκῃ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου, ἵνα διὰ τοῦ δανείου τούτου δυνηθῇ ταχέως νὰ ἀποπερατωθῇ ὁ σιδηρόδρομος. Πιστεύεται ὅτι οἱ ὅροι τοῦ δανείου εἶνε ἐπωφελεῖς, καὶ ἡ διαπραγμάτευσις ἐγγίζει εἰς τὸ τέρμα.

* *

Τὸ πάθημα τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν λογίου κ. Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδου, τὸν ὁποῖον ἅμαξα ἀπὸ ῥυτῆρος τρέχουσα κατέρριψε τραυματίσασα κατὰ τὴν σιαγόνα, κατελύπησε τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν. Εὐτυχῶς ἡ ὑγεία τοῦ κ. Ῥοΐδου ἐξακολουθεῖ ὁσημέραι βελτιουμένη, καθ' ὅτι τὸ κάταγμα δὲν ὑπῆρξε πολὺ ἐπικίνδυνον. Ἀλλ' ἐξηγέρθη αὖθις ἡ δικαία κατὰ τῆς ἐνόχου ἀμελείας τῶν ἁμαξηλατῶν κατακραυγὴ τῆς κοινωνίας, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι χωρὶς τῆς νενομισμένης ἀδείας αὐτοχειροτόνητοι ἐξασκοῦσι τὸ ἐπάγγελμά των. Ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀστυνομία κατήγγειλεν ἐνώπιον τοῦ Πταισματοδικείου τοὺς μὴ ἐφωδιασμένους διὰ τοιούτων ἀδειῶν, αἵτινες δέον νὰ παρέχωνται εἰς αὐτοὺς μετὰ προτέραν ἀπόφασιν περὶ τῆς ἱκανότητός των ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ δύο μελῶν τοῦ συνδέσμου τῶν ἁμαξηλατῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Συνδρομητῇ Πειραιᾶ. Τὸ ζήτημα εἶνε ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἀντιλεγομένων. Πολλὰ ἐγράφησαν ἀπὸ τοῦ Κ. Οἰκονόμου καὶ τοῦ Thiersch μέχρι τοῦ Deville, τοῦ Δέφνερ καὶ τοῦ Σάθα. Παραδεδεγμένον εἶνε ὅτι ἡ διάλεκτος αὐτῶν σώζει ἄφθονα λείψανα τῆς δωρικῆς, ἰδίως δὲ τοῦ λακωνικοῦ ἰδιώματος. Πρῶτος καθ' ὅσον γινώσκομεν ποιεῖται μνείαν τῶν Τζακώνων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν ὁ Βυζάντιος Μάζαρις ἐν τῇ Ἐπιδημίᾳ εἰς Ἅδου, δημοσιευθείσῃ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Boissonade. Ἂν θέλετε νὰ μελετήσετε εὐρύτερον τὸ ζήτημα, ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξητε εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ ἐκδοθείσας μονογραφίας. — *Συνδρομητῇ*. Ἐνταῦθα. Προτιμοτέρα ἡ ἐν Παρισίοις ἂν προκρίνετε δὲ πόλιν, ἐν ᾗ ὁ βίος οἰκονομικώτερος, μετάβητε εἰς Aix. Ἂν ὅμως θέλετε νὰ ἀκούσετε καὶ ἡμᾶς, προτοῦ νὰ μεταβῆτε καλὸν θὰ ἦτο ἂν λάβητε τὸ δίπλωμά σας ἐνταῦθα, διότι τότε μόνον ἡ ἐκεῖ σπουδὴ εἶνε τελεσφόρος. — κ. Α. Ν. Δ. Χαλκίδα. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς, πλὴν δύο δελτίων, ἀτυχῶς ἐξηντλημένων. — κ. Μ. Ε. Πάτρας. Ἡ δημοσίευσις θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Σεπτεμβρίου, μετὰ 3—4 φύλλα, εὐθὺς ὡς περατωθῇ ἡ νῦν δημοσιευομένη πραγματεία. — *Φαληρεῖ*. Ἀκριβῶς δὲν γινώσκομεν. Τὰ κυριώτερα ἐν Παρισίοις ἀριθμοῦνται εἰς 24. Ὀλίγα ὅμως εἶνε τὰ ἀποφέροντα κέρδη. — κ. Ν. Δ. Λ. Κέρκυραν. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βιέννῃ. — κ. Χ. Δ. Σύρον. Κατάλληλον μᾶλλον διὰ πολιτικὴν ἐφημερίδα. Θέλομεν ἐνεργήσει συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Κ. Ν. Σ. Κόρινθον. Οἱ 2 τόμοι δρ. 10. Ἀντίτιμον βιβλίων δρ. 8,50.— *Ἀγνώστῳ φίλῳ*. Κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον εἰς ὑμᾶς δ' ἀπόκειται νὰ κρίνετε. Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς ἔν τινι συμποσίῳ ἰδὼν ξένον κατακείμενον σιωπηλὸν καὶ μηδενὶ διαλεγόμενον· «Ὦ ἄνθρωπε, εἶπεν, ἂν μὲν ἠλίθιος εἶσαι, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς· ἂν δὲ σοφός, ἠλίθιον». — *Γεωγράφῳ*. Δύνασθε νὰ πληροφορηθῆτε εἰς τὰ ἐνταῦθα βιβλιοπωλεῖα Wilberg ἢ Beck. — κκ. Κ. Κ. Μόναχον καὶ Τ. Ρ. Βουκουρέστιον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Π. Β. Μόναχον. Τὰ ζητηθέντα, πλὴν 2 δελτίων ἐξηντλημένων, ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς μετὰ τοῦ χειρογράφου. — Καν Κ. Σ. Ναύπλιον. Ἐλήφθησαν — κ. Σ. Μ. Α. Ὑπάρχουσι

βεβαίως αἰτίαι, αἵτινες ἐνταῦθα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκτεθῶσιν· ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ ἐπαγγέλματος πρόληψις ἐπικρατεῖ ὄχι μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ ἔτι τῆς Εὐρώπης. Πρὸ διετίας περίπου μέγα σκάνδαλον ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις ἕνεκα ἄρθρου ἐν ἐφημερίδι δημοσιευθέντος καὶ σφόδρα ἐξευτελίζοντος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἠθοποιοῦ· ὅτι ὅμως τὸ ἔργον οὐδὲν ἔχει τὸ ἐπίμεμπτον ἢ ταπεινωτικόν, δὲν εἶνε ἴσως οὔτε ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ. Οἱ Ἄγγλοι τὸν διάσημον αὐτῶν ἠθοποιὸν Garrick τόσον ἐτίμων, ὥστε ἀποθανόντα ἔθαψαν αὐτὸν δι' ἐκτάκτων τιμῶν, καταθέσαντες τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Westminster, ὅπου θάπτωσι μόνον τοὺς μεγάλους αὐτῶν ἄνδρας καὶ βασιλεῖς.—6'). Ἡ τῶν ἰδίων ποιητῶν εἰς τὴν σκηνὴν ἐμφάνισις πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἔργων των ἦτο συνήθης παρ' ἀρχαίοις. Ὁ Αἰσχύλος, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Θέσπις, ὁ Ἡγήμων, ὁ Φρύνιχος καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετεῖχον πολλάκις τῶν παραστάσεων. Ὁ Ἀριστοφάνης ὑπεκρίθη αὐτὸς τὸν Κλέωνα ἐν τοῖς *Ἱππεῦσι*, μὴ εὑρίσκων ἠθοποιὸν τολμῶντα νὰ πράξῃ τοῦτο, διὰ τὸν φόβον τοῦ πανισχύρου δημαγωγοῦ· μόνος ὁ Σοφοκλῆς ἀπέσχε προβαλλόμενος ἀσθένειαν τοῦ στήθους μὴ ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ τὴν ἐν ὑπαίθρῳ ἀπαγγελίαν. Ἐκ τῶν νεωτέρων οἱ μέγιστοι τῶν δραματικῶν Σαικσπεῖρος καὶ Μολιέρος ηὐδοκίμησαν οὐχ ἧττον καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς διδάσκοντες τὰ ἴδια ἔργα. — κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. Δημοσιευθήσεται προσεχῶς. — κ. Ι. Τ. Ὕδραν. Ἀπόδειξις ἀπεστάλη τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ταχυδρομικῶς. — κ. Σ. Ν. Π. Μαριούπολιν. Ἡ ἔκδοσις ἐξακολουθεῖ. Συνδρομὴ ἐτησία φρ. 20. — Rev. L. D. D. Brighton. Ἀπεστάλη τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὸ μὲν φύλλον τῆς «Ἑστίας» ἀπεστάλη, ὡς πάντοτε, τακτικῶς, τὰ δὲ τῆς «Ἐφ. τ. Κ.» μετὰ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ἕνεκα καθυστερήσεως δύο αὐτῶν. Τὰ ἐλάβετε; — Μ.'' Ὁ νόμος τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ὁ νόμος τοῦ ἐπιτηδειοτέρου. Αὐτοί, κατά τινα νομικὸν διάσημον, εἶνε οἱ διέποντες σήμερον τὸν κόσμον. — Καν Α. Γ. Λευκάδα καὶ κκ. Α. Δ. Σῦρον καὶ Δ. Ι. Π. Σορόκαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Α. Σ. Κωνσταντινούπολιν. Μόνον διὰ τὸ πεζικὸν καὶ ἱππικὸν εἶνε διετὴς ἡ φοίτησις· διὰ τὸ πυροβολικὸν ἀπαιτοῦνται 4 ἔτη.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τέσσαρες ἔχω ἀδελφαίς, μὰ ξακουσταὶς ἀλήθεια !
Αὐτὴ ἐδῶ 'ς τὴ δύναμι, ἐκείναις εἰς τὰ κάλλη,
Ἡ μία ξέρει γράμματα, καὶ τέχναις ξέρ' ἡ ἄλλη.
Ἐγὼ εἶμαι ἡ πειὸ μελαχρινὴ κι' ἔχω φωτιὰ 'ς τὰ στήθια.
Ἀλλ' ἂν μοῦ κόψουν ἔξαφνα 'μπροστά σου τὸ κεφάλι,
Θὰ κιτρινίσῃς, θὰ σβυσθῇς, καὶ θὰ ζητᾷς βοήθεια !

2

Εἶνε συνήθως αἱ ὧραί μου γλυκεῖαι,
Ἀλλ' ἂν κατά τι μὲ ἀκρωτηριάσῃς,
Γίνοντ' ἐξαίφνης αἱ ὧραί μου δριμεῖαι,
Καὶ τὴν πικρίαν αὐτῶν θὰ δοκιμάσῃς.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Σῶμα, πῶμα, χῶμα, δῶμα.

2

Ἔα — ἔα(ρ)

3

Σοφὸς

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

2 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	319.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	324.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	356.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	256.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	181.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.660—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	96.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	77.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	51.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	261.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» » 3μηνν......	25.40
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μηνν.	1.01 ¼
	1.01 ¼
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον................	20.20
Λίρα ὀθωμανική................	22.91

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 107.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 450. — 11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιασ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 502

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Οὐ πρὸ πολλοῦ ἐγένετο λόγος περὶ τῶν πολυτίμων παπύρων, οἵτινες ἠγοράσθησαν ἐν Αἰγύπτῳ κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ῥανιέρη. Τὰ χειρόγραφα εὑρεθέντα ὡς γνωστὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλ Φαγιούμ, περιέχουσι ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τεμαχίων ἀναγομένων εἰς τὴν ἱερὰν καὶ τὴν θύραθεν φιλολογίαν. Ὁ «Χρόνος» ἐδημοσίευσε περὶ τούτων ἐσχάτως μακρὰν ἐπιστολὴν ἐκ Βιέννης, συγκεφαλαιοῦσαν τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν παπύρων, κατὰ τὰ ἐξαγόμενα τοῦ καθηγητοῦ Καραβάσεκ, ὅστις καὶ εἰκάζει ὅτι τὰ χειρόγραφα εἶνε ἴσως λείψανα τοῦ ἐν Ἐλ Φαγιοὺμ μεγάλου δημοσίου ἀρχείου, καταστραφέντος ὑπὸ πυρκαϊᾶς ὡς ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περιώνυμος βιβλιοθήκη. Ἡ διάσωσις 30,000 παπύρων, ἀνασκαφέντων ἐκ τῶν ἄμμων τῆς Αἰγύπτου, παρέχει ἀμυδρὰν μόνον ἰδέαν τοῦ ἐξαισίου πλούτου τῶν αὐτόθι βιβλιοθηκῶν. Ἡ ἐπιπονωτάτη ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ Καραβάσεκ δὲν ἀπετελέσθη εἰσέτι, διότι ὑπάρχουσι πάμπολλα ἀποσπάσματα εἰς τὴν κοπτικήν, ἑβραϊκήν, συριακήν, καὶ περσικὴν γλῶσσαν, τῶν πολυγλώσσων δὲ τούτων μνημείων ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἑρμηνεία δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐκ τοῦ παραχρῆμα. Ἔνια ἀναφέρονται εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, εἶνε δὲ τοσοῦτον σπουδαῖα ὥστε ὁ πολὺς Μόμσεν ἐξέφρασε βαθεῖαν λύπην ὅτι ἡ ἀποκάλυψις αὐτῶν δὲν ἔγινε πρὸ τῆς συγγραφῆς τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας του, ὅτε ἠδύνατο νὰ τὰ ἐπωφεληθῇ. Ἀληθὴς μαργαρίτης ἐν τοῖς ἀνεκτιμήτοις τούτοις χειρογράφοις εἶνε τεμάχιόν τι ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου κατὰ ἑπτὰ αἰῶνας προγενέστερον τοῦ παλαιοτάτου τῶν σωζομένων θουκυδιδείων κωδίκων! Ὁ «Χρόνος» ἀποφαίνεται ἐν τέλει ὅτι οἱ πάπυροι τοῦ Ἐλ Φαγιοὺμ εἶνε ἀναντιρρήτως ἐκ τῶν μάλιστα ἀξιοθαυμάστων εὑρημάτων κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῶν ἀνακαλύψεων.

— Ἀρτίως ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ὀγκῶδες δίτομον σύγγραμμα, πραγματευόμενον περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν τῶν Πτολεμαίων ἐποχήν· Συγγραφεὺς τούτου εἶνε ὁ ἀντιναύαρχος Ζυριὲν Δελαγραβιέρ, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ ἔργων περὶ τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων, ἐν οἷς μεταξὺ ἄλλων πραγματεύεται περὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος, τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας, ὡς καὶ περὶ τῆς ἱστιοπλοΐας τῶν προγενεστέρων χρόνων. Τὸ νέον σύγγραμμα τοῦ ἀντιναυάρχου κρίνεται ὡς ἐνέχον πλεῖστον ἐνδιαφέρον καὶ ἀναμφήριστον πρακτικὴν σπουδαιότητα, ἀφιερούμενον ὅλον περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀναγράφον πολυαρίθμους λεπτομερείας περὶ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων στόλων καὶ τῶν γιγαντείων νηῶν αὐτῶν καὶ τῶν βαθμηδὸν ἐπιτελεσθεισῶν μεταρρυθμίσεων, περὶ τῆς παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίας, περὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἐμπορίου, καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἰταλικῶν δημοκρατιῶν πρὸ τῶν σταυροφοριῶν καὶ μετ' αὐτάς.

— Ἤρξατο ἐν Βρυξέλλαις ὁ πανηγυρισμὸς τῆς πεντηκονταετηρίδος τῶν βελγικῶν σιδηροδρόμων, διὰ τῆς συγκλήσεως σιδηροδρομικοῦ Συνεδρίου, εἰς οὗτινος τὰ μέλη ἀνετέθη ἡ ἔρευνα περὶ τῶν ἐπενεκτέων βελτιώσεων ἐν τῇ κατασκευῇ καὶ τῇ χρήσει τῶν σιδηρῶν ὁδῶν. Ὀκτωκαίδεκα ξέναι κυβερνήσεις ἀπέστειλαν ἐν αὐτῷ ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, ἅπαντα δὲ τὰ μέλη ἀνέρχονται εἰς 350. Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου ἐξετέλουν καθ' ἑκάστην ἐκδρομὰς εἰς τὰς πέριξ πόλεις, ὡς εἰς Ἀμβέρσην, Λιέγην, Γάνδην καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα ὑπεδέχοντο καὶ ἐξένιζον αὐτὰ οἱ ἄρχοντες τῶν διαφόρων δήμων. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἐπερατώθησαν διὰ μεγάλου συμποσίου προσενεχθέντος ὑπὸ τῆς βελγικῆς Κυβερνήσεως. Αἱ δαπάναι τοῦ συμποσίου ὑπολογίζονται εἰς 18,000 δραχμῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν πανηγύρεων τούτων τὸ ἐν Βελγίῳ Τμῆμα τῶν σιδηροδρόμων ἐδημοσίευσε στατιστικάς τινας πληροφορίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὅτι ἡ Βελγικὴ ἐπικράτεια κατέχει 1,740 ἀτμομηχανὰς καὶ 42,722 σιδηροδρομικὰς ἁμάξας (wagons et fourgons). Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Τμήματος τῶν σιδηροδρόμων ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν ἀνέρχεται εἰς 40,459. Ἐντὸς τῆς πεντηκονταετίας οἱ βελγικοὶ σιδηρόδρομοι μετεκόμισαν 738, 798, 835 ταξειδιώτας καὶ 330,943,822,000 χιλιόγραμμα πραγματειῶν καὶ ἀποσκευῶν, ἀξίας 2,866,164,228 φράγκων.

Ἀλλὰ τὸ ἑλκυστικώτερον θέαμα τῶν ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι ἑορτῶν ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη ἱστορικὴ ἁρματοδρομία (cavalcade), ἥτις ἐτελέσθη ἐν Βρυξέλλαις. Διὰ ταύτης παρεστάθησαν παρελαύνοντα πάντα τὰ μέσα τῆς μετακομίσεως καὶ συγκοινωνίας, διῃρημένα εἰς ἐννέα μεγάλας περιόδους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τὸ ἅρμα ἐν ᾧ παρίστατο ἡ ἀποθέωσις τῶν σιδηροδρόμων ἦτο ἀληθὲς καλλιτεχνικὸν μνημεῖον, 15 μέτρων μήκους 69 μέτρων ὕψους, καὶ 6 πλάτους, καὶ βάρους 14,000 χιλιογράμμων, συρόμενον ὑπὸ 15 ἵππων. Τὸ σύνολον τῆς συνοδείας ἀπηρτίζετο περίπου ἐκ 450 ἵππων καὶ 800 ἀνδρῶν. Πᾶσαι αἱ μουσικαὶ τῆς φρουρᾶς μετέσχον ταύτης, πρὸς δὲ καὶ 80 ἕτεροι μουσικοὶ θίασοι.

— Ἐξεδόθησαν πρό τινος ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς γεωργίας ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὅτι 52 τὸν ἀριθμὸν περιφέρειαι κατέχονται ἔτι ὑπὸ τῆς φυλλοξήρας. Πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῆς νόσου αἱ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ περιφερειῶν ἄμπελοι κατεῖχον ἔκτασιν 2,485,713 ἑκταρίων, ἐξ ὧν 429,116 ἑκτάρια ἀμπελοφυτειῶν ἐντελῶς κατεστράφησαν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμπέλους, αἵτινες προσβληθεῖσαι ὑπὸ τῆς νόσου ἀντέχουσιν ἔτι, αὗται κατέχουσιν ἔκτασιν 664, 511 ἑκταρίων, κατὰ 22,000 μεγαλητέραν τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἀλλ' ὁ ἀνωτέρω ἀριθμὸς τῶν 429,116 ἑκταρίων δὲν προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς τῶν γαλλικῶν ἀμπέλων. Διότι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φυλλοξήρας ἐφυτεύθησαν ὡς ἔγγιστα 600,000 ἑκτάρια, ὥστε ἡ ὑπὸ τῶν ἀμπέλων κατεχομένη ἔκτασις ἐν Γαλλίᾳ ἔπρεπε νὰ εἶνε 3 περίπου ἑκατομμυρίων ἑκταρίων, ἐν ᾧ πράγματι μόλις φθάνει τὰ 2.000,000. Ὅθεν ἡ πραγματικὴ ἀπώλεια ἡ ἐκ τῆς φυλλοξήρας ἐκτείνεται εἰς περιοχὴν ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἑκταρίων.

Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς βαρείας δοκιμασίας, ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ κατασκευαζομένου ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, οὗτινος τὸ ὁλικὸν ποσὸν ἀνάγεται εἰς 113,000,000 ἑκατόλιτρα, ἡ Γαλλία παράγει 35,000,000 ἑκατόλιτρα, ἤτοι τὸ τρίτον σχεδὸν τοῦ ὅλου ποσοῦ.

— Ἡ ἐν Παρισίοις *Ἑταιρία τῆς ἐγκρατείας* ἔθηκε θέμα διαγωνισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1887 τὴν συγγραφὴν ἐγχειριδίου ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὸ βιβλίον τῶν μητέρων* πρὸς χρῆσιν τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ προφυλάξωσι τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των ἀπὸ τῶν καταχρήσεων τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν ἀγγλικῷ τινι φύλλῳ στατιστικὴ τοῦ

μήκους τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν καὶ συρμάτων ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν, ἀναφερομένη εἰς τὸ ἔτος 1882. Τὴν πρώτην θέσιν ἐν αὐτῇ κατέχουσιν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, τῶν ὁποίων αἱ γραμμαὶ ἐκτείνονται εἰς 230,345 χιλιόμετρα. Τὸ μῆκος τῶν γραμμῶν τῆς Γερμανίας εἶνε 74,313 χιλιόμετρα, τῆς Γαλλίας 75,091, τῆς Ῥωσσίας 101,519, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας 43,362 χιλιόμετρα. Τελευταῖαι ἀκολουθοῦσιν ἡ Ἀλγερία καὶ ἡ Τύνις, 8,064, καὶ ἡ Ἑλβετία 6,743 χιλιόμετρα.

— *Ἡ γυνή*. Οὕτως ἐπιγράφεται γαλλικόν τι βιβλίον ἀρτίως ἐκδοθέν, δι' οὗ ἐγκαινίζεται ἡ δημοσίευσις σειρᾶς μονογραφιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀνθρωπολογικὴ Βιβλιοθήκη*. Τὸ ὑπὸ τοῦ δόκτορος Θουλιὲ συγγραφὲν βιβλίον τοῦτο δὲν περιέχει αἰσθηματικὰς ἢ ποιητικὰς σκέψεις περὶ γυναικός, ἀλλ' εἶνε ἔργον ἐπιστημονικόν, εἰ καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐκτροχιάζεται πολλάκις τοῦ διαγεγραμμένου ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης κύκλου εἰς πολιτικὰς δοξασίας, δριμέως ἐκφερομένας. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία μέρη, ἐν οἷς διαδοχικῶς ἐξετάζεται ὁποίαν θέσιν κατεῖχεν ἄλλοτε ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ γυνή, ὁποίαν ἤδη κατέχει, καὶ ὁποίαν πρέπει νὰ κατέχῃ. Ὁ δόκτωρ Θουλιὲ ἀποκρούει τοὺς δοξάζοντας ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη κατωτέρα τοῦ ἀνδρός, ἰδίᾳ δὲ πολεμεῖ τὰς περὶ γυναικὸς σκληρὰς ἀποφάνσεις πατέρων τινῶν τῆς ἐκκλησίας, ὡς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καὶ τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου· ἀλλ' ἐπίσης ἀποκρούει καὶ τὴν γνώμην τῶν φρονούντων ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη ὁμοία πρὸς τὸν ἄνδρα. Κατ' αὐτὸν «ἡ γυνὴ δὲν εἶνε οὔτε ἀνωτέρα, οὔτε ὁμοία, οὔτε κατωτέρα τοῦ ἀνδρός· αὕτη εἶνε *γυνή*, καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῆς ὡς μητρὸς εἶνε ὁ ἐνδοξότατος μεταξὺ τῶν προορισμῶν τῆς ἀνθρωπότητος.» Οὕτω κατὰ τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν ἡ γυνὴ διὰ τῆς εἰδικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς παράκειται τῷ ἀνδρί, χωρὶς νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτόν. Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ βιβλίου ὁ συγγραφεύς, ἐκθέτων τὰς ἰδέας του περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικός, ἐξαιτεῖται τὴν ἐκτὸς τοῦ γάμου προστασίαν αὐτῆς διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς πατρότητος, ὡς καὶ παροχὴν νομικῶν δικαιωμάτων ὑπὲρ τῶν συζύγων καὶ τῶν μητέρων, τῶν ὁποίων δὲν ἀπολαύουσιν ἔτι.

Δημοτικὰ Σχολεῖα Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου κ. Μιχ. Π Λάμπρου, τὴν ἀναγνωσθεῖσαν τὴν ἡμέραν τῆς διανομῆς τῶν βραβείων εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίας τῶν σχολείων, ὁ δῆμος Ἀθηναίων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1884 ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ ποσὸν 103,438 δρ. ἀνέγραψε δὲ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτοῦ δαπανητέον ποσὸν ἐκ δρ. 131,112,45.

Διατηρεῖ δ' ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐν Ἀθήναις ἐννέα δημοτικὰ σχολεῖα θηλέων, ἓξ μὲν πλήρη, τό ά. ἐν τῇ συνοικίᾳ Πλάκας, τὸ β'. κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μεγάλου Μοναστηρίου, τὸ γ'. κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἀπέναντι τοῦ Ὠδείου, τὸ δ'. κατὰ τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως (ἀρρωγῇ τοῦ δημοσίου), τό ε'. κατὰ τὴν συνοικίαν Δεξαμενῆς, τὸ ς'. κατὰ τὴν συνοικίαν Κασίδας, καὶ τρία μὲ μίαν διδασκάλισσαν κατὰ τὰς συνοικίας ἁγ. Μαρίνης, Βατραχονησίου καὶ Φωταερίου. Διατηρεῖ δὲ καὶ τέσσαρα ἀρρένων, τὸ ά ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς, τὸ β' κατὰ τὴν συνοικίαν Πλάκας, τὸ γ' κατὰ τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως, πάντα πλήρη, καὶ τὸ δ' μὲ ἕνα διδάσκαλον κατὰ τὴν συνοικίαν Πιθαράδικα.

Εἰς τοὺς πέριξ δὲ συνοικισμοὺς καὶ τὰ χωρία διατηρεῖ 10 μὲν σχολεῖα ἀρρένων, 6 δὲ θηλέων. Τὰ σχολεῖα ἀρρένων εἶνε ἐν Χαλανδρίῳ, Ἀμαρουσίῳ, Πατησίοις, Νέοις Λιοσίοις, Κηφισσίᾳ, Μπραχαμίῳ, Σεπολίοις, Ῥέντῃ, Ἡρακλείῳ καὶ Ἀμπελοκήποις, τὰ δὲ τῶν θηλέων ἐν Ἀμπελοκήποις, Πατησίοις, Σεπολίοις, Ἀμαρουσίῳ, Χαλανδρίῳ καὶ Κηφισσίᾳ. Διατηρεῖ λοιπὸν ἐν συνόλῳ 29 σχολεῖα, 14 ἀρρένων καὶ 15 θηλέων.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἐφοίτησαν ἐν συνόλῳ 3020 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι. Τῶν σχολείων τῶν πέριξ συνοικισμῶν καὶ τῶν χωρίων ἐλλείπουσιν ἡμῖν οἱ ἀριθμοί, διότι αἱ ἐξετάσεις τούτων ἔτι δὲν ἐγένοντο, ἀλλ' ἂν ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τούτων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πέρυσι προσελθόντων, ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐξεπαίδευσε κατὰ τὸ λῆγον σχολικὸν ἔτος 3,800 παιδία.

Εἰδικῶς εἰς τὰ ἑπτὰ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα Ἀθηνῶν, μὴ περιλαμβανομένων τῶν ἐχόντων ἕνα διδάσκαλον, ἐνεγράφησαν 2,618, ἐξ ὧν 1,182 μαθηταὶ καὶ 1436 μαθήτριαι. Ἐκ τῶν 2,618 ἐγγραφέντων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν προσῆλθον εἰς ἐξετάσεις σχεδὸν οἱ ἡμίσεις 1,410, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐπελθουσῶν νόσων καὶ ἰδίως τῆς ἰλαρᾶς, οὗ ἕνεκα καὶ αἱ ἐξετάσεις ἐφέτος ἐγένετο ἐνωρίτερον.

Ἡ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» δημοσιευομένη ἐμβριθὴς ἱστορικὴ πραγματεία τοῦ κ. Κ. Σάθα «Ἕλληνες Στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει κτλ.» μεταφράζεται πρὸς δημοσίευσιν γαλλιστὶ ὑπὸ λογίου Γάλλου ἐν Παρισίοις.

— Ἐν τῇ «Γενικῇ Ἐφημερίδι» τοῦ Μονάχου (Beilage τῆς 29 Ἰουλίου) ἐδημοσιεύθη ἄρθρον ἐκτενὲς περὶ τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, ἐν ᾧ ἐκτίθεται μὲν διὰ βραχέων ἡ ἱστορία τοῦ σπουδαίου τούτου ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἱδρύματος, ἐξαίρεται δὲ ἡ φιλομάθεια τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ γενναία ὑποστήριξις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἡ παρεχομένη ὑπὸ τῶν φιλομούσων πλουσίων Ἑλλήνων.

— Ὁ κ. Δημήτριος Πλατύκας, πρώην οἰκονομικὸς ἐπιθεωρητής, ἐξέδωκεν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ τὴν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιθεωρητῶν ἀξιόλογον μελέτην αὐτοῦ, ἣν ἐδημοσίευσε πρό τινος ἐν τῷ «Αἰῶνι.»

— Ἐξεδόθη εἰς φυλλάδιον ὁ Κανονισμὸς τοῦ *Ἑλληνικοῦ Λυκείου*, τοῦ ὑπὸ τῶν κκ. Π. Κουτούζη καὶ Δ. Παπαγεωργίου ἀξίως διευθυνομένου. Τοῦ Κανονισμοῦ προτάσσεται Ἀγγελία, ἀναπτύσσουσα τὸ πρόγραμμα τῶν διευθυνόντων, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ διττοῦ σκοποῦ τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς μεθόδου, τῆς ἀγωγῆς ἅμα καὶ ἐκπαιδεύσεως, ἐπιτάσσονται δὲ αἱ περὶ τοῦ λυκείου εὐμενεῖς κρίσεις τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐτησίων αὐτοῦ ἐξετάσεων. Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχοῦς ἐργασίας τοῦ Λυκείου τούτου κρίνοντες, πεποίθαμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει εὐδοκίμως λειτουργήσει εἰς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, χάρις εἰς τὸν ἀδιάπτωτον ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν διευθυντῶν αὐτοῦ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 9, Παρασκευῆ.

Ὀδυνηρὰ εἶνε ἡ κατάστασις ἐν τῇ συνοικίᾳ Γαζοχωρίου, τῆς ὁποίας ἅπαντες οἱ κάτοικοι, ὡς γνωστόν, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἑλωδῶν πυρετῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν νοσούντων εἶνε πολὺ ἀνώτερος ἢ ὅσον κατ' ἀρχὰς ἐλέχθη· τὰ διανεμόμενα φάρμακα, τῇ φροντίδι φιλοτίμων ἰατρῶν, ἐκ τοῦ φαρμακείου Κατσάρη, ἀναλαβόντος τὴν δωρεὰν παροχὴν αὐτῶν, τυγχάνουσιν ἀνεπαρκῆ, ἀφ' οὗ μετ' αὐτῶν δὲν παρέχεται εἰς τοὺς νοσοῦντας καὶ κατάλληλος τροφή. Φρικώδη ἐντύπωσιν προὐξένησεν ἡ εἴδησις ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς πασχούσης συνοικίας, κατοικουμένης ὑπὸ ἐργατικῶν ἀνθρώπων, κατατρύχονται δεινότερον ὑπὸ τῆς ἀσιτίας ἢ ὑπὸ πυρετῶν, καὶ ὅτι εἷς ἢ δύο ἀπέθανον ἐκ πείνης. Ὅθεν ἀνάγκη ἀποτελεσματικωτέρων μέτρων καὶ γενναιοτέρας συνδρομῆς, διότι τὸ μίασμα δύναται ὁσημέραι ἐπιτεινόμενον ν' ἀπειλήσῃ καὶ ἅπασαν τὴν πόλιν, ἡ δὲ κατάστασις τῶν δυστυχῶν δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολὰς καὶ συσκέψεις. Διὰ τοῦτο πᾶσα ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν ἰδιωτῶν συνδρομὴ πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ ταχεῖα καὶ σύντονος.

* *

Ἡ ἐξεταστικὴ τῆς Βουλῆς ἐπιτροπὴ ἐξακολουθεῖ συνερχομένη, προσκαλοῦσα καὶ ἐξετάζουσα ἐκείνους τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἁρμοδίους ὅπως διαφωτίσωσι ταύτην ἐν τῇ ἐργασίᾳ της. Οὕτω πολλοὶ πρώην καὶ νῦν τμηματάρχαι, ὑπάλληλοι εἰς διάφορα τῶν ὑπουργείων τμήματα, δημοσιογράφοι, τεχνῖται καὶ πᾶς ἀξιῶν ὅτι δύναται νὰ παράσχῃ σχετικὰς πληροφορίας, καταθέτουσι διὰ μακρῶν ἢ διὰ βραχέων ὅ,τι γινώσκουσι. Τῶν πλείστων αἱ καταθέσεις δημοσιεύονται ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων.

* *

Κατὰ τὰ τηλεγραφήματα, ἅτινα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀφικνοῦνται πολλαπλᾶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, γνωστοποι-

οὖντα ἡμῖν τὴν πρόοδον τοῦ τρυγητοῦ καὶ τῆς ἀποξηράνσεως καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, βροχὴ κατέπεσεν ἐν Αἰγίῳ, Μεσολογγίῳ, Γυθείῳ, Καλάμαις, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δερβὶ Τσελεπῆ τῆς Ἠλείας, καὶ ἐν Ζακύνθῳ. Εὐτυχῶς εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῶν ἐν λόγῳ σταφιδοφόρων μερῶν ἡ βροχὴ ὑπῆρξεν ἀσήμαντος, μόνον δ' ἐν Ζακύνθῳ ὡς ἐκεῖθεν ἀγγέλλουσιν ἐπέφερεν ἀξίας λόγου ζημίας.

* *

Κατ' αὐτὰς ἀναχωροῦσιν εἰς Γαλλίαν οἱ ἀξιωματικοὶ κκ. Π. Κολοκοτρώνης καὶ Γ. Μαυρομιχάλης, ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἵνα παραστῶσιν εἰς τὰ ἐκεῖσε τελεσθησόμενα μεγάλα φθινοπωρινὰ γυμνάσια. Ἀλλὰ πρὸ τούτου προσεκλήθησαν ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ τελεσθησόμενα γενικὰ γυμνάσια, τὰ ὁποῖα θέλουσι προηγηθῆ τῶν γαλλικῶν.

* *

Προχθὲς ἤρξαντο ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν αἱ ἐξετάσεις τῶν μελλόντων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σχολὴν τῶν ὑπαξιωματικῶν. Κατὰ διαταγὴν τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ ὡρίσθη ὅπως εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν εἰσέλθωσιν ἐκ μὲν τοῦ πεζικοῦ εἴκοσιν ὑπαξιωματικοί, ἐκ δὲ τοῦ ἱππικοῦ πέντε. Ἐπιτροπὴ πανταμελής, συσταθεῖσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου τοῦ πεζικοῦ κ. Γκίλη, ἐξήλεγξε τὰ ἀποτελέσματα τῶν εἰς τὰ τάγματα γενομένων ἐξετάσεων τῶν ὑπαξιωματικῶν, καὶ ἐκ τούτων ὥρισε τριπλάσιον ἀριθμὸν τῶν καταταχθησομένων εἰς τὴν Σχολήν, ἵνα ὑποστῶσι τὰς εἰς αὐτὴν εἰσιτηρίους ἐξετάσεις.

* *

Δύο ἔτι λοιμοκαθαρτήρια συνεστάθησαν ἐν Σύρῳ καὶ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ θέλει τελέσει τὴν κάθαρσιν αὐτῆς ἡ ἀναμενομένη ἐκ Τουλῶνος μοῖρα, ἡ συγκειμένη ἐκ τῶν ἡμετέρων πολεμικῶν πλοίων *Μιαούλη*, *Ψαρῶν*, καὶ *Μπουμπουλίνας*, τῆς ῥυμουλκούσης τὴν δεξαμενήν. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐλήφθη τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ ἰατροσυνεδρίου ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς μὴ ἐξόδου ἐν τῇ ξηρᾷ οὐδενὸς ναύτου.

* *

Ἐν Κηφισσιᾷ, ἕνεκα τῆς ἀκαθαρσίας τῶν ὁδῶν, ἐξ ὧν ἀναδίδονται δυσώδεις ἀναθυμιάσεις, συνέβησαν κρούσματα τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

* *

Τὸ ὡραῖον δάσος τῆς μονῆς Καισαριανῆς μικροῦ δεῖν ἐγένετο πρό τινων ἡμερῶν παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὅπερ, ἄγνωστον ἂν τυχαίως ἢ ὑπὸ κακοβούλων ἐξερράγη, πεντακόσια μέτρα μακρὰν τοῦ δάσους ἀπὸ θάμνων τινῶν. Εὐτυχῶς πυροσβέσται σπεύσαντες ἐγκαίρως κατώρθωσαν νὰ σβέσωσιν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν τὴν πυρκαϊάν.

* *

Ἡ αὐστριακὴ ἀτμοπλοϊκὴ Ἑταιρία ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ νέαν γραμμὴν ἐκ Πειραιῶς εἰς Βρινδήσιον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ πρὸς τὸν κ. Γ. Ζ. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — *Ἀποδήμῳ*. Μιλᾶνον. Ἠδύνασθε νὰ τὸ πράξητε ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐφημερίδα, ἥτις ἐδημοσίευσε τὴν *ρεκλάμαν* περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ξενοδοχείου καὶ ἥτις ὤφειλε νὰ διορθώσῃ τὴν σύστασιν. Τοῦτο ἔπραξεν εἷς τῶν ἡμετέρων φίλων, ταξιδεύων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, περὶ δύο ξενοδοχείων, τοῦ ἑνὸς ἐν Τουρίνῳ καὶ τοῦ ἄλλου ἐν Ἀγκῶνι. Ὁ Βαίδεκερ, ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῶν ὁδηγῶν, τὰ συνίστα διὰ τοῦ ἀστερίσκου, ὃν προτάττει τῶν ξενοδοχείων καὶ ἑστιατορίων, ἅτινα θεωρεῖ ἄξια συστάσεως ἰδίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου ὁδηγοῦ ὁ Βαίδεκερ παρακαλεῖ ὅσους ἤθελον εὕρει ἐλλείψεις ἐν τοῖς ἐν λόγῳ ξενοδοχείοις νὰ τὰς ἀναφέρωσι πρὸς αὐτόν, ὁ ἐν λόγῳ φίλος ἔγραψε πρὸς τὸν Βαίδεκερ, ἀναφέρων αὐτῷ ὅτι εἰς μὲν τὸ ἓν τῶν ξενοδοχείων ἐκλάπη οἰκτρῶς καὶ ἐνέκλειε τὸν λογαριασμόν, εἰς δὲ τὸ ἕτερον ἐγεύθη οἰκτρότερον καὶ ἐνέκλειε πιστοποιητικὸν ἰατροῦ. Ὁ Βαίδεκερ ηὐχαρίστησε καὶ ὁ ἀστερίσκος ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ξενοδοχείων τούτων ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει τοῦ ὁδηγοῦ τῆς Ἰταλίας. — κ. Λ. Κ. Καβάλλαν. Ἐγένετο κατὰ τὴν ἐντολὴν ὑμῶν. Διαφορὰ φρ. 4. — κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Τὰ ζητηθέντα βιβλία καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — κ. Ι. Σ. Κ. Ἰθάκην. Ἐλήφθησαν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν σας. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — κ. Ν. Α. Εἰς πολλὰ μέρη εἶνε Ἀχλαδόκαμποι. Διασημότερος εἶνε ὁ τῶν Πατρῶν, νομίζομεν. Ὁ περὶ οὗ γράφετε ἐκτείνεται μεταξὺ Χαλανδρίου καὶ Ἀμαρουσίου. — κ. Μ. Δ. Κ. Πειραιᾶ. Ἀναδέχονται βεβαίως ἀσφάλειαν καὶ ἐπὶ ἐπίπλων καὶ βιβλίων, καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου ἀντικειμένου, ὡς καὶ κατὰ τῆς θραύσεως τῶν μεγάλων ὑάλων τῶν καταστημάτων. Ἐκ τῶν καλλίστων εἶνε ἡ *Ἀδριατικὴ Ἀσφάλεια*, ἣν διηυθύνει ἐνταῦθα ὁ κ. Μιχ. Π. Λάμπρος, καὶ πρὸς ἣν δύνασθε νὰ ἀποταθῆτε. Τὸ γραφεῖόν της εἶνε παραπλεύρως τοῦ τῆς «Ἑστίας». — κ Χ. Ι. Ἀδριανούπολιν. Πάντα τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. — κκ. Β. Ν. Κ. Σύρον καὶ Σ. Δ. Τρίπολιν. Ἐλήφθησαν. — *Ἱπποκλείδῃ*. Ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν σκοτεινὴν ὄψιν, ἥτις παριστᾷ ἥκιστα ἐπίφθονον τὴν θέσιν του. Ἐὰν λ. χ. εἶνε εὔπιστος, καταγελᾶται, ἐὰν δεσποτικός, μισεῖται, ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα, περιφρονεῖται, πολὺ φιλοφρονητικός, προκαλεῖ κόρον, ἐὰν δεικνύεται ἀδιάφορος, δυσχρεστεῖ, πολὺ αἰσθηματικὸς ὤν, φαίνεται γελοῖος, ἄπιστος, κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ ἀντίποινα, κτλ.» — κ. Σ. Μ. Μᾶς ἐγγυᾶσθε περὶ τῆς ἀκριβείας; — κκ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν, Π. Φ. Χαλκίδα, Δ. Κ. Σύρον, καὶ Σ. Δ. Μῆλον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Κ. Ἀργοστόλιον. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς. — κ. Α. Κηφισιάν. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλα τὰ βαρόμετρα, ὑγρόμετρα, θερμόμετρα, ἀτμόμετρα καὶ λοιπὰ *μέτρα*, ὑπάρχουσιν οἱ ἐπιμένοντες ὅτι πάντων τούτων κάλλιον προλέγουσι τὸν καιρὸν τὰ ζῷα. Ἐν μεταλλαγῇ καιροῦ ὁ ἀλέκτωρ ψάλλει συχνὰ καὶ ἀτάκτως, πολλὰ ᾠδικὰ πτηνὰ σιγῶσιν, ἡ γαλῆ ἀνησυχεῖ, ἡ χὴν κτυπᾷ τὰς πτέρυγας καὶ τὴν οὐράν, τρέχει τῇδε κἀκεῖσε καὶ ῥίπτεται εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ ἵππος ἀνατινάσσεται, ἡ σαύρα κρύπτεται βαθύτερον εἰς τὴν γῆν κτλ. κτλ. Ἂν θέλετε, πιστεύσατε. — κ. Ν. Ν. Π. Θὰ δημοσιευθῇ βραδύτερον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — *Ἰδιοτρόπῳ*. Μόνον αἱ σημεριναί, λέγετε; Οἱ Συβαρῖται ἔκαμνον τὰς προσκλήσεις τῶν γυναικῶν πρὸ ἑνὸς ὅλου ἔτους, ὅπως, λέγει ὁ Πλούταρχος, λάβωσι καιρὸν νὰ παρασκευάσωσιν ἀνέτως τὰς στολάς των ἵνα ἔλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον! — Κυρίᾳ Α. Μ. Δ. Πάτρας. Ἐξεδόθη πρὸ πολλοῦ. Ἀντίτιμον δραχ. 3. — κ. Φ Α. Δ. Σμύρνην. Τινὰ εἰσὶν ἐξηντλημένα ἀτυχῶς. Θέλετε τὰ ὑπάρχοντα, ἢ τὸν τόμον τὸν περιέχοντα ὅλα τὰ ζητηθέντα; Ἡ διαφορὰ τοῦ ἀντιτίμου εἶνε ἐλαχίστη. — *Λουκούλλῳ*. Τοὐναντίον, νῦν ὑπάρχει μεγαλειτέρα ἀφθονία. Καὶ τοῦτο διότι πλεῖστα κομίζονται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἐκ Λαυρίου καὶ ἐκ Κορίνθου. Τὰ *μπαρμπούνια* ἔρχονται διὰ τῶν λεωφορείων ἐκ τοῦ κάτωθεν τῶν Τραχώνων παραθαλασσίου χωριδίου τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ. — Τὸ ἄλλο εἶνε ἔργον τῆς Ἀστυνομίας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Διάφορο τὸ σῶμά μου,
διάφορο τὸ χρῶμα.
Ἔχω λαιμό, 'ψηλό, κοντό...
ἔχω κοιλιὰ καὶ στόμα.
Ὅταν μὲν εἰμ' ἀναιμική,
δὲν μὲ πολυκυττάζουν.
Πλὴν αἷμ' ἂν θέλῃς βάλε μου,
νὰ ἰδῇς πῶς μ' ἀγκαλιάζουν.
Ἐὰν μοῦ λείψῃ ἡ κοιλιά,
καὶ πάλιν σ' εἶμαι φίλη,
καὶ πάλιν τῆς καρδίας σου
μ' ἀνοίγεται ἡ πύλη.

Ἐν Πρεβέζῃ. Κ. Κ.

3

Ἂν ἀλλάξω τονισμὸν
μετ' ἀποκεφαλισμόν,
Ἀντὶ νὰ ἐμποδίζω, ὡς πρίν, τὰς διαβάσεις
θὰ ἐπιπλέω τῆς Θαλάσσης.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀφρικὴ—Φρίκη.

2

Σχολὴ—Χολή.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

9 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	319.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	322.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	394.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	355.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	258.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	179.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241.50
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.560—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	95.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	74.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	53.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	235.50
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.70
» 3μην......	25.50
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ½
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ¼
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.................	20.25
Λίρα ὀθωμανική................	23.—

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 122.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 451. — 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 502

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἀπέθανεν ἐν Λειψίᾳ ὁ Γεώργιος Κούρτιος, τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Πανεπιστημίου, γλωσσολόγος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων, ἀδελφὸς δὲ τοῦ ἐν Βερολίνῳ καθηγητοῦ, τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου Ἐρνέστου Κουρτίου. Γεννηθεὶς ἐν Λυβέκκῃ τῷ 1820, διωρίσθη τὸ πρῶτον ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν Πράγῃ τῆς Βοημίας, προσεκλήθη εἶτα τῷ 1854 ὡς τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ ἐν Κιέλῳ Πανεπιστήμιον, καὶ τῷ 1862 εἰς τὸ ἐν Λειψίᾳ, ὅπου μέχρι τοῦ θανάτου του ἐδίδαξε. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον ἐδημοσιεύθη τῷ 1846 ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Συγκριτικαὶ γλωσσικαὶ συμβολαὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γραμματικήν»· πολλὰ δ' ἔκτοτε ἐξέδωκε γλωσσολογικὰ συγγράμματα, ὧν τὰ σπουδαιότατά εἰσι τὸ «περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ῥήματος», τὰ «Στοιχεῖα της ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας» πολλάκις ἐκδοθέντα, καὶ ἡ «Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων». Τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενον περιοδικὸν σύγγραμμα «Μελέται περὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμματικῆς» περιέχει ἀξιολογωτάτας μονογραφίας, ὑπὸ τούτου ἢ ὑπὸ μαθητῶν του συντεταγμένας.

— Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Ἕλληνος ἱεράρχου, τοῦ Νικομηδείας κ. Φιλοθέου Βρυεννίου ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον «Διδαχὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων», μεγίστην ἐμποιήσασα αἴσθησιν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, παρέσχε τὸ ἐνδόσιμον εἰς σειρὰν σχετικῶν δημοσιεύσεων. Βιβλιοθήκην ὅλην ἀποτελοῦσιν αἱ ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις ἐκδοθεῖσαι μέχρι τοῦδε μεταφράσεις, ἐκδόσεις καὶ ἑρμηνευτικὰ συγγράμματα τοῦ παλαιοτάτου ἐκείνου μνημείου τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας. Ἐσχάτως δ' ἐδημοσιεύθη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὑπὸ τοῦ Ph. Schaff νέα ἔκδοσις μετὰ σχολίων ἑρμηνευτικῶν, κοσμουμένη καὶ δι' εἰκόνος τοῦ Φιλοθέου Βρυεννίου καὶ πανομοιοτύπου ἐπιστολῆς αὐτοῦ καὶ σελίδων τοῦ χειρογράφου.

— Ἡ σπουδὴ ἣν οἱ θεολόγοι δεικνύουσιν εἰς μελέτην τῆς «Διδαχῆς τῶν Ἀποστόλων» δὲν εἶνε μεγαλειτέρα τῆς προθυμίας μεθ' ἧς ἀρχαιολόγοι καὶ φιλόλογοι καὶ νομικοὶ ἐκδίδουσι καὶ ἑρμηνεύουσι τὴν πέρυσιν ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης εὑρεθεῖσαν ἐπιγραφήν. Ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τοῦ Δελτίου ἀνεγράψαμεν τὰ κυριώτατα τῶν περὶ ταύτης δημοσιευθέντων ἔργων. Ἀρτίως δ' ἐδημοσιεύθη ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τοῦ Jo. Baunack καὶ Th. Baunack νεωτέρα ἔκδοσις, ἐν ᾗ μελετᾶται κυρίως ἡ ἐπιγραφὴ ὑπὸ γλωσσολογικὴν ἔποψιν. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ᾗ προσήρτηται ἀπείκασμα τῆς πρώτης στήλης περιέχει τὰ ἑπόμενα κεφάλαια: Εἰσαγωγήν. Κείμενον. Γραμματικὴν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἑρμηνείαν ἤτοι μεταγραφήν, μετάφρασιν καὶ ἐξήγησιν τῶν λέξεων. Πίνακας, ἕνα πληρέστατον τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λέξεων, καὶ ἕτερον πασῶν τῶν ἐν τῷ συγγράμματι ἀναφερομένων. Προστίθεται δὲ καὶ ἐπίμετρον περὶ ἑτέρας τινὸς ἐπιγραφῆς, νεωστὶ ἐν Γόρτυνι ἐκδοθείσης.

— Περὶ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ὁ γνωστὸς ἡμῖν φιλόλογος καὶ ἑλληνιστὴς Γάλλος Egger δημοσιεύει ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» ἄρθρον, ἐν ᾧ ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τούτου εὑρήματος, θεωρῶν τοὺς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ περιεχομένους νόμους ὡς τὸ πληρέστατον, ἀρχαιότατον καὶ γνησιώτατον κείμενον Ἑλληνικῆς νομοθεσίας, τὴν δὲ ἀνακάλυψιν ὡς μίαν τῶν μᾶλλον ἀπροσδοκήτων καὶ σπουδαιοτέρων τοῦ αἰῶνος.

— Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ κ. Δ. Βικέλα «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» παρέσχεν ἀφορμὴν ἀφορμὴν τῇ γαλλικῇ δημοσιογραφίᾳ, ὅπως αὖθις μνησθῇ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ πολὺς Σαρσαῖ ἐν τῇ *Νέᾳ Ἐπιθεωρήσει* εὔφημον ποιεῖται λόγον περὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, κρίνων τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βικέλα, ὅπερ θεωρεῖ προωρισμένον νὰ ἐπανορθώσῃ παρὰ τοῖς Γάλλοις τὴν περὶ ἡμῶν γνώμην, τὴν ἐσχηματισμένην ἐκ τῆς *Συγχρόνου Ἑλλάδος* τοῦ About. Τὸ ἔργον τοῦ About, λέγει, εἶνε γεγραμμένον μετὰ τέχνης καὶ εὐφυΐας, ἀλλὰ τὰς σελίδας τοῦ κ. Βικέλα διαπνέει εἰλικρίνεια καὶ φιλαλήθεια.

— Μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος ἐτελέσθησαν ἐν Mans τῆς Γαλλίας τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ στρατηγοῦ Σανζὺ καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ τοῦ Λίγειρος κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον. Ἡ Γαλλία σεμνύνεται ἐπὶ τῷ στρατηγῷ αὐτῆς, ὅστις μόνος, καθ' ἃς ἡμέρας αὕτη κατησχύνετο ὑπὸ τῶν πρωσικῶν ὅπλων, ἐτήρησε τὴν τιμὴν αὐτῆς δι' ἡρωϊκῆς ὄντως ἀντιστάσεως καὶ ἐξόχου στρατιωτικῆς ἱκανότητος. Τὸ μνημεῖον τοῦ στρατοῦ τοῦ Λίγειρος εἶνε μεγαλοπρεπὲς καλλιτέχνημα, ὅπερ, ὀφειλόμενον εἰς τὴν συνεργασίαν δύο γλυπτῶν, τοῦ Crauk καὶ τοῦ Croisy, προσείλκυσε τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς τελευταίας ἐν Παρισίοις Καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως. Τὰ δύο μεγάλα ἐν ἀναγλύφῳ συμπλέγματα ἐκ 14 προσώπων, ὧν τὸ μὲν παριστᾷ τὴν *Προσβολήν*, τὸ ἄλλο δὲ τὴν *Ἄμυναν* τῶν Στρατιωτῶν, μαχομένων καὶ θνησκόντων ὑπὸ τὴν σημαίαν, ἐμπνέουσιν εἰς τὸν θεώμενον αἴσθημά τι ἀνάμικτον μελαγχολίας καὶ ὑπερηφανίας. Ὑπεράνω τῶν συμπλεγμάτων ὑψοῦται ὁ ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Σανζύ.

— Ἐδημοσιεύθησαν ἐσχάτως αἱ ἀκόλουθοι στατιστικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Τὸ Βερολῖνον, ἐκτεινόμενον ἐπὶ ἐπιφανείας 24,500 πλέθρων, περιέχει πληθυσμὸν περίπου 1,300,000 κατοίκων. Κατὰ τὸ 1861 μόλις περιεῖχε 500,000, μόνον δὲ κατὰ τὰ τέσσαρα τελευταῖα ἔτη ὁ πληθυσμὸς ηὔξησε κατὰ 150,000. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου 20,000 στεροῦνται ἐπαγγέλματος, ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς 10,000 ἐπιτρέπεται τοῦ ἐπαγγέλματος ἡ ἔλλειψις ἕνεκα τῆς ἡλικίας των. Τὸ Βερολῖνον σύγκειται ἐκ 52,000 οἰκιῶν, ἐν αἷς εὑρίσκονται 590,000 δωματίων, ἐξ ὧν τὰ 73,600 στεροῦνται θερμαστρῶν· 950 οἰκήματα κεῖνται εἰς πέμπτον ὄροφον, κατοικούμενα ὑπὸ 3,000 ἀτόμων· 40,000 διαμένουσιν εἰς ὑπερῷα, εἰς τέταρτον ὄροφον 150,000, καὶ πλείονες τῶν 100,000 εἰς ὑπόγεια. Τέσσαρες ὡρισμέναι οἰκίαι κατέχονται ἑκάστη ὑπὸ κατοίκων ὑπερβαινόντων τοὺς 400, 10 οἰκίαι ὑπὸ 300, 160 ὑπὸ 200-300, 2,600 οἰκίαι ὑπὸ 100-200, καὶ 6,000 ὑπὸ 50-100. Ὑπάρχει πρὸς ταύταις οἰκία ἐν τῇ Ackerstrasse περιέχουσα περισσοτέρους τῶν 1000 κατοίκων. Ἡ ἐνοικιαστικὴ ἀξία πασῶν τῶν κατοικιῶν τοῦ Βερολίνου ἀνέρχεται εἰς 176,000,000 μάρκα, ἐξ ὧν 4,800,000 χάνονται κατ' ἔτος, καθ' ὅτι 12,000 οἰκήματα μένουσι κενά. Διὰ τὴν ἄρσιν τῶν ἀκαθαρσιῶν τῆς ὁδοῦ ἐξωδεύθησαν 421,000 μάρκα, διὰ δὲ τὴν ἄρσιν τῆς χιόνος καὶ τῶν πάγων 100,000 περίπου μάρκα, ὥστε πίπτουσα ἡ χιὼν στοιχίζει εἰς τὴν πόλιν πλέον τῶν 5,000 μάρκων καθ' ἑκάστην. Τὸ σύνολον τῆς δαπάνης διὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὸ κατάβρεγμα τῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 1,146,000 μάρκα. Οἱ τροχιόδρομοι μετέφερον 65,140,000 ἄτομα· ὁ μέγας τροχιόδρομος τοῦ Βερολίνου μετέφερε διὰ τῶν γραμμῶν αὐτοῦ, ἐκτεινομένων εἰς 152 χιλιόμετρα, 56,300,000 ἀνθρώπων, οἵτινες τῷ παρέσχον πρόσοδον 7,200,000 μάρκων.

— Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν συνεδριάσεων τοῦ ἐν Γρενόβλῃ ἀρτίως συνελθόντος Συνεδρίου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐπιστημῶν, ὁ πρόεδρος αὐτοῦ Verneuil ἀνέγνω ἐκτενῆ ἐπιστημονικὴν διατριβὴν περὶ τῆς «χειρουγικῆς κατὰ τὸ 1885». Ἐν αὐτῇ ἐνδιατρίβει κυρίως περὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν παρὰ πλείστοις ἐνυπαρχουσῶν προλήψεων περὶ τῆς χειρουργικῆς ἐπιστήμης, διαποικίλλει τὸ ἄρθρον του διὰ πολλῶν παραδειγμάτων, ἀπομνημονευθέντων ἐκ τοῦ μακροῦ χειρουργικοῦ αὐτοῦ βίου, καὶ καταλήγει παραινῶν τοὺς χειρούργους νὰ ἀποβλέπωσιν οὐχὶ τόσον εἰς ἐφήμερα ἐγχειριστικὰ κατορθώματα, ὅσον εἰς ἀσφαλεῖς θεραπευτικὰς μεθόδους, νὰ θεωρῶσι δὲ πλείονα τιμὴν ἂν κατατάσσωνται οὐχὶ μεταξὺ τῶν ἐκτελούντων ἐγχειρήσεις, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν θεραπευόντων, καὶ νὰ μὴ ὁπλίζωσι τὴν χεῖρά των εἰμὴ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, ἐξαντλήσαντες πᾶν θεραπευτικὸν φάρμακον. «Εἴθε, ἐπιλέγει, ἡμέραν τινὰ διὰ τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης οἱ χειροῦργοι νὰ μὴ χύνωσι πλέον αἷμα οὔτε νὰ προξενῶσι δάκρυα!»

— Ἡ ἐν Λονδίνῳ «Ἐθνικὴ Στοὰ» τῶν προσωπογραφιῶν ἐπλουτίσθη δι' εἰκόνος τοῦ Χίκκελ, ἥτις παριστᾷ τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἐν ἔτει 1793. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἐδωρήσατο εἰς τὴν Ἐθνικὴν Στοὰν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, τῇ μεσολαβήσει τῆς συζύγου τοῦ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ζωγράφος Χίκκελ, γεννηθεὶς ἐν Βοημίᾳ τῷ 1745, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς Βιέννην, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Παρισίους, ἔνθα ἔτυχε τῆς προστασίας τῆς Μαρίας Ἀντωνιέτας καὶ τῆς πριγγιπίσσης Λαμβάλλ. Φεύγων τὴν ἐπανάστασιν, ἀφίκετο εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου, κατὰ τὸ 1793, ἔγραψε τὴν μεγάλην ταύτην εἰκόνα, τὴν παριστῶσαν τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἐν συνεδριάσει καὶ τὸν Πὶττ ἀγορεύοντα, καὶ περιέχουσαν οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 95 προσώπων εἰς φυσικὸν μέγεθος. Ἡ σύνθεσις τῆς εἰκόνος θεωρεῖται ἄψογος, καὶ τὰ πρόσωπα ὁμοιάζοντα· δὲν ἀναγνωρίζονται μὲν ὅλα, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται σαφῶς ὁ Πίττ, ὁ Φώξ, ὁ Σέριδαν, ὁ Ἔρσκιν, ὁ Κάνιγγ, καὶ ἄλλοι. Ὁ πίναξ τοῦ Χίκκελ ἐνέχει μέγιστον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἀποτελεῖ λαμπρὸν ἀντίρροπον τῆς εἰκόνος τοῦ Hayter, τῆς παριστώσης τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων μετὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ 1832, ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἀνηρτήθη.

— Ὁ ἐν Παρισίοις «Παγκόσμιος ἐπιστημονικὸς Σύνδεσμος», ὁ ἀποτελούμενος ὑπὸ τῆς Ἐθνογραφικῆς Ἑταιρίας, τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑταιρίας τῶν ἰαπωνικῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ ἀφρικανικῆς ἐπιτροπῆς ἐτέλεσε τὴν ἐτησίαν δημοσίαν συνεδρίασιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ συνεδρίασις εἶχε περιβληθῇ δι' ἐξαιρετικῆς ἐπισημότητος ἕνεκα τῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συνδέσμου ἀποκαλύψεως τῆς προτομῆς τοῦ Καρόλου δὲ Λαβάρδ, ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἐθνογραφικῆς Ἑταιρίας. Μετὰ τὸν λόγον τοῦ προεδρεύοντος τῆς συνεδριάσεως γερουσιαστοῦ Καρνώ, ἀποκαλυφθείσης τῆς προτομῆς, ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐθνογραφικῆς Ἑταιρίας ἀνέγνω τὸ ἐγκώμιον τοῦ Λαβάρδ, ἀφηγηθεὶς τὰ τοῦ μυθιστορικοῦ βίου τοῦ ἀνδρός, ὅλως παραδόξου ἀπὸ τῆς ταπεινῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ κατὰ τὸ 1871 θανάτου αὐτοῦ ἐν καταστάσει ὀλίγον ἀπεχούσῃ τῆς ἀθλιότητος. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου ἐγένετο ἡ ἀπονομὴ διαφόρων μεταλλίων εἰς τοὺς παρασχόντας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐθνογραφικὴν ἐπιστήμην.

— Κατὰ τὴν «Ὁμόνοιαν» Ἀλεξανδρείας ὁ τεταρτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰσμαὴλ πασσᾶ, πρίγκιψ Ἰβραὴμ Χίλμη θὰ δημοσιεύσῃ προσεχῶς πόνημα περὶ τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας φιλολογίας τοῦ Σουδάν.

— Ὁ Διεθνὴς Σύνδεσμος τῶν πολεμίων τοῦ ἐμβολιασμοῦ προτίθεται νὰ συγκροτήσῃ προσεχῶς ἐν Σαρλρουὰ τῆς Βελγικῆς διεθνὲς συνέδριον. Αἱ συνεδριάσεις αὐτοῦ θὰ τελῶνται ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ δημαρχείου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δόκτορος Hurt Boërn, μέλους τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων χωρῶν εἶνε λίαν ἐγνωσμένοι καθηγηταί. Ἐν τῷ συνεδρίῳ πρόκειται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν σύνολόν τι πρακτικῶν μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἐμβολιασμοῦ καὶ διαμαρτυρίαν παρὰ ταῖς κυβερνήσεσι τῶν κρατῶν, ἔνθα οὗτος ἔχει ἰσχὺν νόμου· πρὸς τούτοις θέλει συνηγορήσει τὸ συνέδριον ὑπὲρ τῆς ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ συστάσεως ἐπιτροπῆς πρὸς ἐμβριθῆ ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, καὶ θέλει παρακινήσει τοὺς ἰδιώτας νὰ καθιστῶσιν ὑπευθύνους ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τοὺς ἐπιστήμονας, οἵτινες διατάσσουσι, καὶ τοὺς πρακτικούς, οἵτινες ἐκτελοῦσι τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐμβολιασμοῦ, ὁσάκις ἐκ ταύτης ἀσθενοῦσιν ἢ ἀποθνήσκουσιν οἱ ἐμβολιασθέντες.

— Ἐν Κροατίᾳ προπαρασκευάζονται ἵνα ἐπισήμως πανηγυρίσωσι τὴν πεντηκοστὴν ἐπέτειον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Κροατικῆς φιλολογίας.

Τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν ἐπύλλιον τοῦ κ. Σταματίου Βάλβη *Αἱ κόραι τοῦ Πανδάρεω* ἐνεπνεύσθη ἔκ τινων στίχων τῆς Ὀδυσσείας, καθ' οὓς τὰς στερηθείσας τῶν γονέων αὐτῶν κόρας τοῦ Κρητὸς Πανδάρεω, τῶν ὁποίων τὴν ἀγωγὴν ἀνέλαβεν αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη, ἐπροίκισαν δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ μεγάλαι θεαὶ τοῦ Ὀλύμπου δι' ἐξόχων χαρισμάτων, ἀναρπάζουσαι αἱ Ἅρπυιαι φέρουσιν εἰς τὸν Ἅδην καὶ παραδίδουσιν ἀμφιπόλους εἰς τὰς Ἐριννύας. Τὸν μῦθον, ἐκ τῶν περιπαθεστέρων τῆς ἀρχαιότητος, ἐπιμελῶς ἐπραγματεύθη ὁ κ. Βάλβης εἰς πεντακοσίους περίπου ἑξαμέτρους στίχους ἐν ὁμαλῇ καθαρευούσῃ, μεθ' ἁπλότητος καὶ ἀσφαλοῦς ἐπιγνώσεως τοῦ θέματος. Τοῦ ποιήματος προτάσσεται πρόλογος ἐν ᾧ ὁ ποιητής, λόγον ποιούμενος περὶ πάντων ὅσοι πρὸ αὐτοῦ ἀναφέρουσιν ἢ ἑρμηνεύουσι τὸν μῦθον, ἀντιτίθησι πρὸς τὰς ἐκείνων γνώμας τὴν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν ἡ ἔννοια τοῦ μύθου ἐμφαίνουσα τὸ τυφλὸν καὶ ἄδικον τῆς διεπούσης τὰ ἀνθρώπινα Μοίρας, ἐλήφθη ὡς θεμελιώδης βάσις τοῦ ποιήματος.

— Ὁ ἐκδότης τῆς *Ποικίλης Στοᾶς* κ. Ἰω. Ἀρσένης ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τοῦ ἀξιολόγου ἡμερολογίου του, διατρέχοντος ἤδη τὸ ἕκτον αὐτοῦ ἔτος καὶ τυγχάνοντος τῆς συνεργασίας πλείστων λογίων.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις μηνιαίας ἐφημερίδος ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἄρδην*, πρεσβευούσης τὰς κοινωνιστικὰς ἀρχάς.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Χωρὶς μάνα» ἐδημοσιεύθη ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας εἰς καλλιτεχνικὸν τεῦχος ποίημα τοῦ ἐκεῖ διατρίβοντος Ἕλληνος κ. Ἠλία Ι. Ζενεμβίση.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 16, Παρασκευή.

Ὑπὲρ τῶν ἐν Γαζοχωρίῳ ἀσθενῶν ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα ἀπέστειλεν εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ δρ. 500. Ἐκτὸς τῆς ἡγεμονικῆς δωρεᾶς καὶ ἄλλαι γενναῖαι εἰσφοραὶ ἰδιωτῶν κατετέθησαν εἰς γραφεῖα ἐφημερίδων ἢ ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ εὐεργετικαί τινες παραστάσεις διωργανώθησαν. Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον συνελθὸν ἐψηφίσατο 2,000 δραχμῶν πρὸς ἀγορὰν καὶ διανομὴν εἰς τοὺς ἐν Γαζοχωρίῳ πάσχοντας διαφόρων εἰδῶν. Οἱ τὴν ἐν λόγῳ συνοικίαν μαστίζοντες ἑλώδεις πυρετοί, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰατροσυνεδρίου, τὴν προκληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν, δὲν ἐπιδημοῦσιν ἐξαιρετικῶς ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις, ὡς καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχιακὰς πόλεις, πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς πολυομβρίας, ἐξ ἧς τὸ ἔδαφος διεκοτίσθη μεγάλως, τὰ ὑπόγεια ὕδατα ὑψώθησαν, μεθ' ἣν ὑψηλὴ θερμότης ἀποτόμως ἐπελθοῦσα προὐκάλεσεν ἑλώδεις ἀναθυμιάσεις.

* *

Ὁ βασιλεὺς τηλεγραφικῶς ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του διὰ τὴν αἰσίαν ῥυμούλκησιν τῆς πλωτῆς δεξαμενῆς ἀπὸ Γαλλίας εἰς Σαλαμῖνα ὑπὸ τῶν τριῶν πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑποναυάρχου Κανάρη. Ἐπίσης δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς ἐξεφράσθη εὐαρέσκεια τῷ ὑποναυάρχῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήταις διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον, ὃν ἐπέδειξαν κατὰ τὴν ῥυμούλκησιν, κατορθώσαντες νὰ ἀπαλλαγῇ τὸ δημόσιον ὑπερόγκων δαπανῶν. Ἡ ὅλη δαπάνη διὰ τὴν μεταφορὰν ἀνῆλθεν εἰς 55,000 φράγκων ἀντὶ τῶν 200,000 φρ. καὶ πλέον, τὰς ὁποίας ἐζήτουν διάφοροι ἀτμοπλοϊκαὶ ἑταιρίαι, ὅπως ἀναλάβωσι ταύτην.

Ἡ πλωτὴ δεξαμενὴ δύναται νὰ περιλάβῃ κατ' ἀνώτατον ὅρον πλοῖον βάρους 3,500 τόννων· ἔχει δ' ἐκτοπισμὸν μετὰ τοῦ κατ' ἀνώτατον ὅρον φορτίου της 5,616 τόννων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι δύο κυλινδρικοὶ ἀτμολέβητες παρέχοντες ἀτμὸν εἰς δύο μηχανὰς ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων, αἵτινες ἀναπτύσσουσιν ἀμφότεραι δύναμιν 110 ἵππων. Ἑκάστη τῶν μη-

χανῶν θέτει εἰς ἐνέργειαν ἀνὰ μίαν περιστροφικὴν ἀντλίαν, αἵτινες ταὐτοχρόνως ἐργαζόμεναι ἀντλοῦσι τὸ ἐν τοῖς στεγανοῖς διαμερίσμασι τῆς ἀτμομηχανῆς ὑπάρχον ὕδωρ ἐντὸς 3-4 ὡρῶν.

* *

Εἰς Πάτρας ἀφίκοντο πολλοὶ μηχανικοὶ ἐκ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑταιρίας τῶν Πελοποννησιακῶν σιδηροδρόμων, ἵνα ἀρχίσωσι τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας ἐπὶ τῆς ἀπὸ Πατρῶν εἰς Αἴγιον σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Εἰς Ναύπλιον ἐκομίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῶν διὰ τὸ τμῆμα Ἄργους-Ναυπλίου προωρισμένων σιδηρῶν ῥάβδων, ἁμαξῶν, σιδηρῶν γεφυρῶν κ.λ. Ἐπίσης εἰς Καλαμάκιον τὰ ἀναγκαιοῦντα ὑλικὰ διὰ τὸ τμῆμα Κορίνθου—Αἰγίου. Ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Κιάτον μικρὰ διακλάδωσις 20 χιλιομέτρων ἐκτάσεως περατοῦται ὅσον οὔπω, παραδιδομένη εἰς δημοσίαν χρῆσιν. Πρὸ μηνὸς δὲ παρεχωρήθη εἰς ἐργολάβον ἡ κατασκευὴ τῆς ἀπὸ Κιάτου εἰς Καμάριον γραμμῆς 20 χιλιομέτρων καὶ ταύτης. Αἱ ἐπιχωματώσεις καὶ τὰ τεχνικὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ναύπλιον τμήματος θὰ εἶνε κατ' Ὀκτώβριον ἐντελῶς ἀποπερατωμένα. Κατ' ἀκριβεῖς ὑπολογισμοὺς πᾶσα ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Πάτρας γραμμὴ θὰ εἶνε συντετελεσμένη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἐπιόντος ἔτους. Ἐπίσης ἤρξατο χαρασσομένη ἡ ἀπὸ Ἄργους εἰς Μύλους μικρὰ σιδηροδρομικὴ γραμμή.

Εἰς ταῦτα συνοψίζονται αἱ πρόοδοι τῶν σιδηροδρομικῶν ἐργασιῶν παρ' ἡμῖν.

* *

Τὴν νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, περὶ τὴν 10ην ὥραν, ᾐσθάνθημεν ἐν Ἀθήναις τρεῖς ἐλαφρὰς δονήσεις σεισμοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν Κυριακὴν ἐπίσης ἐλαφρὰν δόνησιν περὶ ὥραν 5 μ. μ. Ὡσαύτως ὑπέστησαν σεισμικὰς δονήσεις ἰσχυροτέρας καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Χαλκίδι, ἐν Ἁγίᾳ Ἄννᾳ καὶ ἐν Σκιάθῳ ἔνθα διερράγησαν καὶ κατέπεσαν οἰκίαι τινές, ἐν Σκοπέλῳ καὶ ἐν Ξηροχωρίῳ. Οἱ κάτοικοι κατέστησαν ὡς ἐκ τούτου περίτρομοι καὶ διενυκτέρευον ἐν ὑπαίθρῳ.

* *

Ὁ κ. Χαρίλαος Τρικούπης ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν προτιθέμενος νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Αὐστρίαν, Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἔνθα θέλει παραμείνει πλειότερον. Θὰ ἐπανακάμψῃ δ' ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. Ἐν Κερκύρᾳ ἔνθα καταπλεύσας διέμεινεν ἐπί τινας ὥρας ἔτυχε θερμῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῶν φίλων του.

* *

Ἐπερατώθησαν ἐν Κερκύρᾳ αἱ ἐπὶ τεσσαρακονθήμερον διεξαγόμεναι ἐξετάσεις τῆς προπαρασκευαστικῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν. Κατὰ ταύτας ἐκρίθησαν ἱκανοὶ προβιβασμοῦ ἐκ τῶν 165 μαθητῶν 91. Ἤδη οἱ μαθηταὶ ἐπεδόθησαν εἰς καθημερινὰς πορείας.

* *

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην συνήθως ἐπιστρέφουσι τὰ σπογγαλιευτικὰ πλοιάρια ἐξ Ἀλγερίας, τὸ ἰατροσυνέδριον ἐπέβαλεν εἰς τὰς ἐκεῖθεν προελεύσεις πενθήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν, τελουμένην εἰς ἅπαντας τοὺς λιμένας τοῦ κράτους ἔνθα ὑπάρχουσιν ὑγειονομικαὶ ἀρχαί. Ἐπίσης ἐπεβλήθη ἑνδεκάημερος ἐπιχόλερος κάθαρσις εἰς τὰς ἐκ Γιβραλτάρης προελεύσεις.

* *

Στυγερὰ δολοφονία διεπράχθη τῇ παρελθούσῃ τρίτῃ, κατὰ τὴν 3ην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἔν τινι οἰκίᾳ παρὰ τὸ λατομεῖον Στρέφη. Οἱ εἰσχωρήσαντες ἐν αὐτῇ κακοῦργοι κατεκρεούργησαν τὸν ἐν αὐτῇ κοιμώμενον ὑπάλληλον τοῦ κ. Στρέφη, τοῦ ἑτέρου ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ διαμένοντος κατορθώσαντος νὰ διαφύγῃ, καὶ ἀπῆλθον, ἀφ' οὗ διέρρηξαν τὰ κιβώτια καὶ ἀφήρεσαν χρηματικόν τι ποσὸν εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, γραμμάτια καὶ μετοχάς. Αἱ προσδραμοῦσαι μετά τινας ὥρας ἀρχαὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος εὗρον τὴν οἰκίαν κατεσπιλωμένην ὑπὸ αἵματος, ὡς μόνα δὲ ὄργανα διαρωτίσεως μαλακὸν πῖλον, καὶ μίαν ῥάβδον.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἀθηναίῳ. Ἐσφαλμένως ἀντιγράφεται. Λεωφόρος Ὄλγας ὠνομάσθη ἡ παριλισσία ὁδός, ἡ δὲ πλατεῖα τοῦ Κολωνακίου ὠνομάσθη πλατεῖα Φιλικῆς Ἑταιρίας, πᾶσαι δ' αἱ εἰς αὐτὴν ἄγουσαι ὁδοὶ φέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων Φιλικῶν καὶ ὀνομάζονται Ξάνθου, Τσακάλωφ, Σκουφᾶ, Ἀναγνωστοπούλου, Σέκερη, Δεβέντη. Ἐκεῖ ἀκόμη ἄλλαι ὁδοὶ φέρουσι τὰ ὀνόματα Νεοφύτου Βάμβα, Νεοφύτου Δούκα, Κανάρη, Καψάλη, Μηλιώνη κτλ. — Αἱ πινακίδες τῶν ὁδῶν θὰ τεθῶσιν ὅσον οὔπω. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Ἀπηντήσαμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — κ. Β. Ι. Α. Δῆλον. Ἀπεστάλη συνῳδὰ τῇ ὑμετέρᾳ σημειώσει. — *Γνωστῇ συνδρομητρίᾳ.* Τὰς εὐχαριστίας ὑμῶν καὶ πάλιν, ἂν καὶ ταῦτα δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ χρησιμοποιήσωμεν, παραιτηθέντες πλέον τῆς δημοσιεύσεως ὁμοίων, ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου.—κκ. Γ. Δ. Μ. καὶ Μ. Σ. Πάτρας. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Ν. Χ. Κόρινθον. Διότι δὲν εἴδετε τὸν σιδηρόδρομον τοῦ Κενισίου ὄρους, τοῦ ἁγίου Γοθάρδου, τὸν τοῦ Σέμμεριγκ, τοῦ Τυρόλου καὶ ἄλλους, ὅπου εἶνε μέρη λίαν ἐπικίνδυνα. Οὐδεὶς ὑπάρχει φόβος. Ἐν Ἱσπανίᾳ κατά τινα στατιστικὴν συμβαίνουσι τὰ πλείονα δυστυχήματα, ἐν Γερμανίᾳ δὲ τὰ ὀλιγώτερα. Οἱ ἀγγλικοὶ σιδηρόδρομοι τρέχουσι πλειότερον καὶ ὀλιγώτερον οἱ ἰταλικοί. Οἱ Ἑλβετικοὶ παρομοιάζουσί πως κατὰ τὸν διοργανισμὸν πρὸς τοὺς ἡμετέρους, εἶνε ὅμως πλατεῖς. — κ. Μ. Δ. Σ. Θεσσαλονίκην. Εἰς 2 τόμους τιμωμένους δραχ. 10. Ἄλλα τινὰ ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς μικρὰ φυλλάδια εἶνε ἐξηντλημένα.—κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.— κ. Ι. Κ. Δ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶνε ἀδύνατον δι' ἔλλειψιν χώρου. Μόλις κατὰ Νοέμβριον θὰ ἔλθῃ ἡ σειρά του. — κ. Μ. Α Κωνσταντινούπολιν. Κατάλογον ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.— *Συνδρομητῇ.* Καταλληλότατος εἶνε ὁ Baedeker. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ μακροῦ θαλασσίου πλοῦ λάβετε τὴν διὰ Βρεντησίου, Βενετίας καὶ Ποντέββας. Ἄλλοτε ἐκ Βενετίας μετέβαινέ τις εἰς Βιέννην διὰ Ναβρεζίνας, ἀλλ' ἡ νέα διὰ Ποντέββας ὁδὸς οἰκονομεῖ τέσσαρας ὥρας. Θὰ διέλθητε δι' Οὐδίνε καὶ ἐν Ποντέββᾳ εἶνε ἡ τελωνειακὴ ἐπιθεώρησις. Ὁ δρόμος εἶνε ὡραιότατος καὶ διέρχεται τὰς λαμπρὰς τοποθεσίας.—κκ. Δ. Π. Α. Μασσαλίαν, Σ. Κ. Ν. Ζάκυνθον, Α. Δ. Πειραιᾶ καὶ Β. Κ. Π. Σμύρνην. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — Κυρίᾳ Ε. Γ. Π. Εὑρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ δύνασθε νὰ τὸ ζητήσητε. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ τῆς «Ἑστίας» ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. Τὰ τῆς «Ἐφ. τῆς Κ.» θέλομεν σᾶς ἀποστείλει μετὰ τοῦ προσεχοῦς φύλλου τῆς «Ἑστίας». — *Περσεῖ.* Σέριφον. Ἐκ τοῦ μανθάνειν, διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωροῦντο ὡς τὰ κατ' ἐξοχὴν μαθήματα.—β') Ἡ Ἰταλὶς Ριστόρη ἐγήρασε πλέον, ὁμολογουμένως ὅμως ἦτο ἀρίστη ἠθοποιός. Ἡ Σάρα Βερνὰρ βεβαίως, ἀλλὰ πλὴν ταύτης ἡ Ἄγαρ, ἡ Κρρζέτ, ἡ Φαβάρ, ἡ Βαρτέ, καὶ τελευταίως ἀνεδείχθη νεαρὰ ὅλως ἡ Ἰωάννα Χάδιγγ. Ἰταλίδες σήμερον κάλλισται ἠθοποιοὶ εἶνε ἡ Μαρίνη καὶ ἡ Πία Μάρκι, Γερμανὶς δὲ ἡ Βόλτερ.—*Νομικῷ.* Ἐνταῦθα. Ἀφοῦ εἶσθε νομικός, τίνα χρείαν ἔχετε νὰ ζητῆτε τὴν γνώμην ἄλλων; — *Φίλῳ Μ'* Σινικὴ τις παροιμία λέγει· αἱ καλαὶ πηγαὶ διακρίνονται ἐν καιρῷ τῆς ξηρασίας, καὶ οἱ καλοὶ φίλοι ἐν καιρῷ τῆς δυστυχίας. — κ. Κ. Α. Πύργον. Ἀγνοοῦμεν· οὐδ' ἕνα δυνατὸν νὰ ἀποφανθῇ τις πρὸ τῆς συντελέσεως τῆς ὅλης ἐργασίας. -- *Φιλολόγῳ.* Ὁ ἀποθανὼν ἦτο φιλόλογος ὀνομαστός, ἀλλ' οὐχὶ ὁ πολὺς ἱστορικὸς ὅστις διατρίβει ἐν Βερολίνῳ καὶ ὀνομάζεται Ἐρνέστος, εἶνε δ' ἀδελφὸς τοῦ θανόντος. Ἴδε τὰς φιλολογικὰς εἰδήσεις ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ δελτίου..—κ. Α' Πατήσια. Πολλαὶ τοῦ λαοῦ παροιμίαι μετεωρολογικαὶ ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἀπὸ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἄρχεται ὁ καιρὸς κλίνων πρὸς τὸ ψυχρότερον: «Τ' Αὐγούστου τὰ βοριάσματα τὸ Μάϊ ἀναθυμοῦνται», «Ἦλθεν ὁ Αὔγουστος πάρε τὴν κάππα σου», «ἀπὸ Μάρτι καλοκαῖρι καὶ ἀπὸ Αὔγουστο χειμῶνα» κτλ. Καὶ ὅμως κατὰ τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις ὁ Αὔγουστος μετὰ τοῦ Ἰουλίου εἶνε ἐν Ἀττικῇ οἱ θερμότεροι μῆνες τοῦ ἔτους. — κ. Ξ. Θ. Ναύπλιον. Τὸ ἔργον πλησιάζει νὰ τελειώσῃ· θὰ ἐκδοθῇ δ' ἴσως τὰς ἀρχὰς ἐπιόντος ἔτους.—κ. Α. Π. Καθόσον γινώσκομεν, εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τοῦ δήμου λειτουργεῖ ἡ νέα γερμανικὴ μέθοδος. Ἡ Φροβελιανὴ μέθοδος λειτουργεῖ μόνον ἐν τῷ ἀρίστῳ παρθεναγωγείῳ τῆς κυρίας Αἰκατερίνης Λασκαρίδου.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μόλο πούμουνα φονιᾶς,
Μ' ἐτιμοῦσαν μιὰ φορά·
Τότε ἤμουν 'ς τὴν ἀκμή μου,
Πλὴν μ' ἐπῆλθε συμφορά.
Ἕνα μοναχὸ παιδάκι
Μ' ἔχει τώρα νὰ γλεντάῃ.
'Σὰν νὰ 'πῇς γιὰ παιγνιδάκι...
—Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ —
Ἂν μὲ ἀποκεφαλίσῃς.
Νὰ πετάξω δὲν 'μπορῶ.
Μὴ σιμά μου κατοικήσῃς:
Πάλιν σ' εἶμαι βλαβερό.

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

2

Ἂν δύο μου στοιχείων γυμνωθῶ,
Θὰ πάγω ἀπ' τὴν 'ντροπή μου νὰ κρυφθῶ
ἀπ' τὴν Γεωγραφίαν
εἰς τὴν Γεωμετρίαν.

Ἐν Ἀθήναις Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Φιάλη, φίλη

2

Τάφρος—ἀφρός.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου .... Τιμ. Λεπτ.	25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου .... » »	25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου » »	25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου ...... » »	25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας .... Τιμ. λεπτ.	10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς .... » »	10.
Λάζαρος Κουντουριώτης .... » »	10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος .... » »	10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου .... » »	10.
Περὶ καθαριότητος .... » »	10.
Περὶ Κύπρου .... » »	10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης .... » »	10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » »	10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν .... » »	10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου .... » »	10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθεῖσαν ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

16 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	318.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	324.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	394.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	355.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.50
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241.50
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.600—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ... Φρ.	95.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	74.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου .. »	54.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.. »	240.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.65
» 3μην......	25.42
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 3/8
	1.00 1/4
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	20.25
Λίρα ὀθωμανικὴ.................	23.—

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 122.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 452 — 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 504

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τηλεγραφικῶς ἠγγέλθη ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ γηραιοῦ ἑλληνιστοῦ καὶ φιλελληνικωτάτου ἀνδρὸς Αἰμιλίου Ἐγγέρου (Egger). Ὁ Egger εἶνε γνωστότατος τοῖς Ἕλλησιν, ὧν τὴν εὐγνωμοσύνην ἐφειλκύσατο οὐ μόνον διὰ τῶν ἐμβριθῶν αὐτοῦ μελετῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς προθύμου συνηγορίας ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων. Γεννηθεὶς τῷ 1813 ἐν Παρισίοις, ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ φιλέλληνος Dehèque, τοῦ γνωστοῦ ἐκδότου λεξικοῦ καὶ γραμματικῆς τῆς ἁπλοελληνικῆς, ἐχρημάτισε καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. Πλὴν τῶν ἐκδόσεων ἑλλήνων συγγραφέων, τῶν ὑπομνημάτων περὶ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, τῶν περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ πολλῶν περισπουδάστων μονογραφιῶν, ἐπαινεῖται μάλιστα τὸ δίτομον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ, ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1869. Ἦν δ' ὁ Egger καὶ εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, οὗ πολλάκις προήδρευσε.

—Ἐν τῇ *Καθολικῇ βιβλιοθήκῃ* (Universal-Bibliothek), τῇ ἐν Λειψίᾳ ἐκδιδομένῃ καὶ δημοτικωτάτῃ καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν συλλογῇ ἐκλεκτῶν βιβλίων, ἐδημοσιεύθη μετάφρασις τοῦ «Λουκῆ Λάρα» τοῦ ἐν τῇ Ἑστίᾳ τὸ πρῶτον δημοσιευθέντος γνωστοῦ διηγήματος τοῦ κ. Δ. Βικέλα. Ἡ μετάφρασις αὕτη εἶνε ἡ δευτέρα γερμανικὴ μετὰ τὴν φιλοπονηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἑλληνιστοῦ Γουλιέλμου Βάγνερ. Ὁ νέος γερμανὸς μεταφραστὴς κ. W. Lange προέταξε τοῦ ἔργου του πρόλογον καὶ προσέθηκε σημειώσεις πρὸς διευκρίνησιν τῶν ἐν τῷ διηγήματι μνημονευομένων ἱστορικῶν γεγονότων, ἔχων ὡς κυριώτατα βοηθήματα τὴν ἀρτίως ἐκδοθεῖσαν καλλίστην Ἱστορίαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τοῦ Χέρτσβεργ καὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σ. Τρικούπη. Φιλοτίμως δὲ προσπαθεῖ ἐν τοῖς συμπληρώμασι τούτοις, ὅπου παρέχεται αὐτῷ εὐκαιρία, νὰ αναρριπίσῃ τὸ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν ἐνδιαφέρον τῶν Γερμανῶν, ὅπερ κορυφωθὲν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς ὑπέρμετρον καὶ τυφλὸν ἐν μέρει ἐνθουσιασμόν, ψυχρανθὲν ἐκ φυσικῆς ἀντιδράσεως κατόπιν, μετέπεσεν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ ἄδικον ὑποτίμησιν παντὸς ἑλληνικοῦ.

— Καὶ ἕτερον σύγγραμμα ἐξεδόθη περὶ τῆς ἐν Γόρτυνι εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς, περὶ ἧς ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ ἐγράψαμεν, τὸ Γορτυνικὸν δίκαιον (Das Recht von Gortyn) ὑπὸ τῶν Bücheler καὶ Zitelmann, ἀποτελοῦν τόμον ἐξ 190 σελίδων.

— Ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἠγόρασεν ἀντὶ 575,000 δρ. παρὰ τοῦ λόρδου Ashburnham συλλογὴν δισχιλίων περίπου τόμων χειρογράφων καὶ ἐντύπων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶχον κατὰ καιροὺς κλαπῇ ἐκ δημοσίων βιβλιοθηκῶν τῆς Ἰταλίας. Ἐν ταύτῃ περιλαμβάνονται πεντήκοντα τετράδια αὐτόγραφα Ναπολέοντος τοῦ Α', ὧν τινα περιέχουσι πρωτότυπα μυθιστορήματα καὶ διηγήματα τοῦ αὐτοκράτορος, Ἱστορίαν τῆς Κορσικῆς, ἀποσπάσματα συγγραφέων κλπ. γραφέντα πάντα κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν αὐτοῦ.

— Ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ἰουλίου τῆς Ἐφημερίδος τοῦ ῥωσσικοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὁ γνωστὸς βυζαντιολόγος Θ. Η. Οὐσπένσκη ἐδημοσίευσε μακρὰν μελέτην περὶ τῆς δουλοπαροικίας παρὰ τοῖς βυζαντίοις, ἐν ᾗ λεπτομερῶς ἐξετάζει καὶ τὸ ζήτημα περὶ στρατιωτικῶν κτημάτων ἢ στρατιωτοτοπίων.

— Ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ G. Gabussi σχέδιον περὶ κατασκευῆς ἐν Ῥώμῃ λιμένος συγκοινωνοῦντος μετὰ τῆς θαλάσσης· ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς ὑπολογίζεται εἰς 185 ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου.

— Ὁ βαυαρὸς ζωγράφος Uhde ἐξέθηκεν ἐν Μονάχῳ εἰκόνα παριστῶσαν τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον. Ὡς ὁ Λεονάρδος δὲ Βίντση εἰς τὸν περίφημον πίνακά του παρεκάθισε τῷ Ἰησοῦ πρίγκιπας, καλλιτέχνας καὶ εὐγενεῖς δεσποίνας τῆς αὐλῆς τῶν Μεδίκων, φέροντας ἐνδύματα τοῦ 15ου αἰῶνος, ὁ Uhde ἐξεικόνισε τοὺς συνδαιτυμόνας τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ ἐνδύματα Βαυαρῶν καὶ Τυρολῶν χωρικῶν. Ἡ σκηνὴ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀντὶ νὰ περιβάλληται ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Ἀναγεννήσεως τελεῖται ἐντὸς καπνισμένου δωματίου χωρικῆς καλύβης. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διερμηνείας θεμάτων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς θὰ ἐκινδύνευε νὰ θεωρηθῇ ὡς φορτικός, ἐὰν ἡ ἐν τῇ εἰκόνι βαθύτης τοῦ αἰσθήματος, ἡ ἀφελὴς καὶ ἀληθὴς ἔκφρασις τῶν φυσιογνωμιῶν, καὶ πρὸ παντὸς τὸ θέλγητρον τῶν χρωμάτων δὲν ἐσταμάτα τὸν γέλωτα ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ θεατοῦ καὶ δὲν μετέτρεπε τὸ σκῶμμα εἰς θαυμασμόν. Περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζωγράφου λέγεται ὅτι κατώρθωσε νὰ ζωγραφίζῃ καινῶς τετριμμένα θέματα. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον εἶνε γεγραμμένη καὶ ἑτέρα εἰκὼν αὐτοῦ «Ἄφετε τὰ παιδία ἐλθεῖν πρός με», ἐκτεθεῖσα ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐν Παρισίοις καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει καὶ παριστῶσα τὸ ἐσωτερικὸν σχολείου τοῦ χωρίου μὲ τύπους χωρικῶν παιδίων καὶ κορασίων.

—Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν γερμανῶν πριγγίπων καὶ ἡγεμόνων, οἵτινες καλλιεργοῦσι τὰ γράμματα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν, ἄξιος ἰδιαιτέρας μνείας εἶνε ὁ δοὺξ Ἐρνέστος τοῦ Σὰξ Κοβοὺργ Γόθα, ἄρτι ἐγκριθεὶς ὡς τακτικὸς ἑταῖρος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Συνδέσμου τῶν δραματικῶν συγγραφέων καὶ μελοποιῶν. Ὁ κατὰ τὸ 1818 γεννηθεὶς πρίγκηψ εἶνε διακεκριμένος μουσικός, γράψας πολλὰ μελοδράματα, ἐν οἷς ἡ *Ζαΐρα* ἡ *Κασίλδη*, παρασταθεῖσα μετ' ἐπιτυχίας, καὶ ἡ *Ἁγία Κλαίρη*, ἥτις ἐδιδάχθη κατὰ τὸ 1856 ἀπὸ τοῦ Παρισινοῦ μελοδράματος.

—Ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Ῥώμης Quirino ἐδιδάχθη τὴν 11/23 Αὐγούστου δρᾶμα ἀνέκδοτον τοῦ πρό τινων ἐτῶν ἀποθανόντος Τεργεσταίου φιλέλληνος ποιητοῦ Γαζολέττη. Τὸ δρᾶμα ἐπιγράφεται «Ἀπόστολος Παῦλος» καὶ ἐπέτυχεν ἐν πᾶσιν, διότι ἐνέχει πολλὰ προτερήματα καὶ μεγαλοπρέπειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος εἶνε τὰ ἑξῆς· *Πανλίνα*, ἣν παρέστησεν ἡ διακεκριμένη ἠθοποιὸς Ἀλικράνδη. *Ἰουνία*, ἡ κυρία Γιούκη - Βράτση, *Ἀπόστολος Παῦλος*, ὃν ἐδίδαξεν ὁ ἔξοχος Σαλβίνης, *Νέρων* ὁ κ. Ζόλης, *Σωκράτης* ὁ κ. Μάτζης.

Τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ δράματος εἶνε ὡς εἰκὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐφ' οὗ βασίζεται ὁλόκληρος ἡ δρᾶσις. Ἡ ά. καὶ β'. πρᾶξις ἐκρίθησαν ὀλίγον ψυχραί, ἀλλ' αἱ ἑπόμεναι ἀναπληροῦσι τὴν ψυχρότητα ταύτην. Ἰδίως ἡ τετάρτη πρᾶξις εἶνε ἡ ὡραιοτέρα πασῶν. Ἐν ταύτῃ ὑπάρχει ἡ σκηνὴ μεταξὺ τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ θηριωδία τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος καταδαμάζεται ὑπὸ τῆς γλώσσης τοῦ Ἀποστόλου αγανακτοῦντος διὰ τὴν πυρκαϊὰν τῆς Ῥώμης καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν του Χριστιανῶν.

Τὸ δρᾶμα παριστάνεται ἔκτοτε συνεχῶς μετ' ἐπιτυχίας.

— Ἤρξατο δημοσιευομένη ἐν τῇ *Νέᾳ Ἐπιθεωρήσει* μακρὰ μελέτη «Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν». Ὁ συγγραφεὺς ταύτης Γεώργιος Ρενὰρδ ἐρευνᾷ ἐν πρώτοις τὴν ἐπὶ τῆς πατρίδος του ἐπίδρασιν τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας, θέλει δ' ἐξακολουθήσει ἐρευνῶν τὴν ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἐπίδρασιν τῆς ἀγγλικῆς καλλιτεχνίας καὶ τῶν ἀγγλικῶν ἐθίμων.

— Τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο Κόσμων» περιέχει ὑπὸ τὸν τίτλον *Ζωΐτσα, ἑλληνικὸς θρύλος*, διήγημα γραφὲν ὑπὸ **Maurice de Foy**, οὗτινος ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1881. Ἐν τῷ διηγήματι τούτῳ, ἐν ᾧ μνημονεύονται πλεῖστα ἔθιμα τοῦ ἡμετέρου βίου, ὑποτίθεται Πελοποννήσιός τις λεβέντης, ὁ Ἀλέξανδρος Ἀνεμογιάννης, ἀφηγούμενος εἰς τὸν συγγραφέα συγκινητικὴν ἱστορίαν πρό τινων ἐτῶν συμβᾶσαν ἐν Ἀθήναις, ἀφορμὴ τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου ναοῦ, — τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης βεβαίως — παρὰ τὸν ὁποῖον ἔτυχον διερχόμενοι.

— Ἐξεδόθη ἄρτι ἐν Γαλλίᾳ βιβλίον «Περὶ τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ φυσιογραφικῆς σχολῆς», περιέχον πλείστας πληροφορίας περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς προόδου τῆς Ἱσπανικῆς μυθιστοριογραφίας. Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι ἐν ᾧ ἐν Γαλλίᾳ ἡ φυσιογραφικὴ σχολὴ εἶνε σχεδὸν πάντοτε ὑλιστική, ἡ ἐν Ἱσπανίᾳ ῥέπει πάντοτε πρὸς τὸν πνευματισμόν, ἐνίοτε μάλιστα πρὸς τὸν καθολικισμόν, καὶ οὐδέποτε εἶνε ἀπαισιόδοξος. Οἱ Γάλλοι φυσιογραφικοὶ συγγραφεῖς πολεμοῦσι τὸν ῥομαντισμόν, καὶ θεωροῦνται ὡς ἀντίπαλοι τῶν τελευταίων ἀπομενόντων ρομαντικῶν, ἐν ᾧ οἱ Ἱσπανοὶ θεωροῦνται ὡς θαυμασταὶ καὶ κληρονόμοι αὐτῶν. Τοιοῦτον τύπον φέρουσι τὰ ἐν Ἱσπανίᾳ ἐκδιδόμενα μυθιστορήματα τῆς φυσιογραφικῆς σχολῆς, ἐν οἷς τελευταῖόν τι ἔργον τοῦ Περὲζ Γκάλδος, ὅστις τιμᾶται ὡς ὁ Βαλζὰκ τῶν Ἱσπανῶν.

— Ἐπὶ δὲ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ μυθιστοριογραφίας ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης, ἀπειλούσης ἤδη νὰ κυριεύσῃ πᾶν ἔδαφος. Διερχόμενός τις οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἀρτιφανῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ μυθιστορημάτων πείθεται ὅτι ἐπὶ τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς μεταφυσικῆς βασίζονται σήμερον τὰ ἔργα τῆς φαντασίας. Ἐξ αὐτῶν ὡς μᾶλλον ἄξιον λόγου κρίνεται ἡ «Σύζυγος τοῦ μεσίτου», μυθιστορία, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτονται αἱ ῥαδιουργίαι καὶ οἱ δόλοι πάντες τοῦ χρηματιστηρίου, οἱ ἀπολαύοντες ἀτιμωρησίας καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ ἔργον τοῦτο φαίνεται προωρισμένον νὰ προξενήσῃ πολὺν θόρυβον, εἰ καὶ περισσῶς ἐνδιατρίβει περὶ οἰκονομολογικὰς λεπτομερείας.

— Εἰς δύο τόμους ἐξεδόθησαν ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ **I. S. Pulling** ὁ βίος καὶ οἱ λόγοι τοῦ μαρκησίου Σώλσβαρυ, ἀναρπασθέντες, ἅμα τῇ ἐκδόσει των, ὑπὸ πλήθους ἀναγνωστῶν.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Χρῆσις καὶ κατάχρησις τῆς στατιστικῆς» ὁ Ἰταλὸς Αἰμίλιος Πασχὰλ ἐξέδωκεν ἐν ἰδίῳ τεύχει σειρὰς ἐπιστολῶν πραγματευομένας εὐφυῶς περὶ τῆς χρήσεως καὶ καταχρήσεως περὶ τὴν ἐπιστήμην ταύτην, τὴν ὁποίαν συγκρίνει πρὸς φιάλην μελάνης. Τοῦ βιβλίου προτάσσεται τὸ γνωμικὸν τοῦ ἐνδόξου γάλλου ὁμωνύμου του: «Ἡ κατάχρησις τῆς ἀληθείας δέον νὰ τιμωρῆται ἴσα τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ψεύδους».

Ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ἐξεδόθη *Παιδικὴ Ἀνθολογία* πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἡ σύνταξις ταύτης ἀνετέθη εἰς τὸν ἔμπειρον καὶ εἰδικὸν περὶ τὴν τῶν παιδων ἀγωγὴν κ. Α. Π. Κουρτίδην. Ἡ ἐκλογὴ τῶν ποιημάτων, ὀφειλομένων εἰς δεδοκιμασμένους παρ' ἡμῖν ποιητὰς ἐγένετο λελογισμένη καὶ μετὰ πάσης προσοχῆς· διηρέθησαν δὲ ταῦτα εἰς θρησκευτικά, φυσιογνωστικά, μύθους, οἰκογενειακά, πατριωτικά, διαλόγους, καὶ ποικίλα, κατ' εἶδος, εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων ἀναλογοῦσι ποιημάτια διὰ πάσας τὰς τάξεις τοῦ σχολείου, ὡς δείκνυται ἐν τῷ προλόγῳ, μεθ' ὃν ἕπεται πραγματεία περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει νὰ ἀπαγγέλλωνται τὰ ποιήματα. Ἡ *Παιδικὴ Ἀνθολογία*, ἐκτὸς τῆς παιδαγωγικῆς αὐτῆς χρησιμότητος, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ποιητικὸν ἀνάγνωσμα κατάλληλον διὰ τὰς οἰκογενείας.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις ὑπὸ τὸν τίτλον **Τὸ Ἄστυ** ἑβδομαδιαίας εὐτραπέλου ἐφημερίδος μετ' εἰκόνων καὶ γελοιογραφιῶν. «Τὸ Ἄστυ» θέλει εἶναι, κατὰ πᾶσαν προσδοκίαν, δημοσίευμα πρωτοφανὲς εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ, διότι ἀντὶ νὰ αὐξήσῃ ἐπὶ ματαίῳ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι οὑτωσὶ εὐχερῶς ἀναφαινομένων ἐφημερίδων προτίθεται νὰ καλλιεργήσῃ εἶδος δημοσιογραφίας ἀκαλλιέργητον παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦδε. Ἡ ἐν αὐτῷ σάτυρα δὲν θὰ καταφέρηται σφοδρὰ κατὰ προσώπων ἢ πολιτευομένων, καὶ δὲν θὰ ἀνήκῃ εἰς οὐδεμίαν πολιτικὴν φατρίαν. Ἡ δὲ συνήθης ὕλη τοῦ φύλλου, τερπνὴ καὶ ποικίλη, θὰ περιστρέφηται περὶ τὰ σύγχρονα πολιτικά, κοινωνικά, φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ γεγονότα. Πλεῖστον μέρος τοῦ *Ἄστεος* θέλουσι κατέχει αἱ εἰκόνες καὶ γελοιογραφίαι, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν μόνην παρ' ἡμῖν καὶ δεδοκιμασμένην γραφίδα τοῦ κ. Θεμιστοκλέους Ἀννίνου, καὶ ἐκτυπούμεναι μετὰ πάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐντελείας, ἐνίοτε δὲ καὶ χρωμολιθογραφημέναι. Ἡ διεύθυνσις τοῦ φύλλου ἀνετέθη εἰς τὸν γνωστὸν ἐπὶ εὐφυΐᾳ καὶ χάριτι καλάμου δημοσιογράφον κ. Χαραλάμπην Ἄννινον.

— Χρησιμώτατον βιβλίον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἀνωτέραν καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν, καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ κλάδου των καθηγητάς, ἐξέδωκεν ἄρτι ὁ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς παιδείας γραμματεὺς Α' τάξεως κ. Στέφανος **Μ.** Παρίσης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνωτέρα καὶ μέση ἐκπαίδευσις», ἐν ᾧ περιλαμβάνονται πάντες οἱ διέποντες τοὺς δύο τούτους κλάδους τῆς ἐκπαιδεύσεως παρ' ἡμῖν νόμοι, Βασιλικὰ διατάγματα, καὶ ἐγκύκλιοι τοῦ Ὑπουργείου ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1884. Τοῦ βιβλίου προτάσσονται Εἰσαγωγή, Πίναξ τῶν χρηματισάντων ὑπουργῶν τῆς Παιδείας ἀπὸ τοῦ 1833—1884, ἕτερος τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ τοῦ 1837—1884 καὶ ἄλλος τῶν τμηματαρχῶν τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τοῦ 1833—1884. Εὑρίσκεται δὲ παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐκδότῃ καὶ τιμᾶται δραχ. 10.

ΝΕ〈Α〉 〈Β〉ΙΒΛΙΑ

Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Ἀθανασίου Α. Σακελλαρίου. *Ἔκδοσις τρίτη* μετὰ μεγάλων βελτιώσεων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1885. Εἰς τόμους 3 ἐκ 300 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλου σχήματος. Τιμὴ Δραχ. 48.

Θέματα εἰς τὴν γαλλικὴν γραμματικὴν Ι. Καρασούσα μετὰ διορθώσεως τῶν ἐσφαλμένων καὶ συμπληρώσεως τῶν ἐλλιπῶν ἐν πάσαις ταῖς παραγράφοις. Παράρτημα αὐτῆς ἀπαραίτητον ὑπὸ Μαξίμου Δ. Δασκαλάκη. *Μέρος Β' Συντακτικόν*. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ Ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885, 8ον, σελ. 116. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια περιέχουσα τὰ κατὰ τὸ νέον Πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως διδακτέα ἐξ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὑπὸ Χαρίση Πουλίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ. Τόμος πρῶτος, διὰ τὴν Α' τάξιν. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ. Ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 64. Τιμᾶται λεπτῶν 50.

Βίαιος Γάμος, διήγημα πρωτότυπον ὑπὸ Ἀγγελικῆς Ι. Φάχρη. Βουκουρέστιον, τυπογραφεῖον «Σύλλογοι». 1885. 16ον, σελ. 205. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 23, Παρασκευή.

Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν διετάχθη γενικὴ ἐπιθεώρησις τοῦ στρατοῦ ἐκτελεσθησομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιστρατήγου κ. Σ. Σούτσου, ὅστις θέλει ἐπιθεωρήσει τὸν κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας στρατὸν καὶ ὑπὸ τοῦ ὑποστρατήγου κ. Σαπουντζάκη, ὅστις θέλει ἐπιθεωρήσει τὸν ἐν Εὐβοίᾳ στρατόν. Μέχρι τοῦ πέρατος τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ στρατοῦ ἀνεκλήθησαν πάντες οἱ ἐν κανονικῇ ἀδείᾳ διατελοῦντες ὁπλῖται, ἀπηγορεύθησαν δὲ αἱ ἄδειαι εἰς τοὺς ἀξιωματικούς.

* *

Οἱ μαθηταὶ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῆς Σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν ἀναχωροῦσιν εἰς Βόλον, ἐκεῖθεν δὲ διὰ ξηρᾶς θέλουσιν ἐκτελέσει ἐν πορείᾳ στρατιωτικὴν μελέτην τῆς δυνάμεως καὶ τῆς θέσεως τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ταγματάρχου κ. Σχινᾶ, παρακολουθούντων τοῦ διοικητοῦ καὶ ὑποδιοικητοῦ τῆς σχολῆς. Ἡ ὅλη πορεία θέλει διαρκέσει περὶ τὰς 20 ἡμέρας.

* *

Ἡ δὲ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ἐργαζομένη ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν ἐξετάσεων τῶν ὑπαξιωματικῶν, αἵτινες ἐνηργήθησαν ἰδιαιτέρως εἰς ἕκαστον τάγμα πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Σχολῇ, ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας της. Ἐκ τούτων ἡ Ἐπιτροπὴ ἐνέκρινεν ἑξήκοντα, ἐξ ὧν 20 μόνον θέλουσιν εἰσαχθῇ ἐν τῇ Σχολῇ.

* *

Ἐκ τῶν εἰκοσιπέντε νέων τῶν ὑποβαλόντων αἰτήσεις ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων ἡ ἀνωτάτη ὑγειονομικὴ ἐπιτροπὴ ἔκρινεν ἱκανοὺς ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐξετάσεις τοὺς 22. Αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις ἐν τῇ Σχολῇ ἤρξαντο ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐνώπιον ἐξαμελοῦς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ κ. Χ. Μαστραπᾶ.

* *

Ἐν Κηφισίᾳ ἐνεκαινίσθη μετὰ λαμπρότητος καὶ ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ νεόδμητον ὑδροθεραπευτικὸν κατάστημα τοῦ κ. Μ. Μελᾶ μετ' ἐξοχικοῦ ξενοδοχείου, κατὰ τὰ ἐν Ἑλβετίᾳ πρότυπα. Τὰ ἐν αὐτῷ λουτρὰ εἰσὶν ἐρρυθμισμένα μετὰ τελειότητος, καθ' ὅλου δὲ ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ κτιρίου ἐν τῷ κομψοτάτῳ αὐτοῦ ρυθμῷ ἐν μέσῳ καλλιτεχνικῶν κήπων καὶ πιδάκων παρέχει εἰς τὴν ἐξοχὴν τῆς Κηφισιᾶς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφέτος ἔκτακτος ζωηρότης ἐπικρατεῖ, ὅλως εὐρωπαϊκὴν χάριν.

* *

Ὑπολογίζεται ἡ ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ κράτει περυσινὴ παραγωγὴ τῆς σταφίδος εἰς 280 ἑκατομμύρια λιτρῶν, ἤτοι 131,000 τόννων. Ἐκ τούτων 67,814 τόννων ἀπεστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν, 10.175 εἰς Ἀμερικήν, 1,128 εἰς Καναδᾶν, 41,000 εἰς Γαλλίαν, 6,344 εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην, 3,509 εἰς Τεργέστην, 796 εἰς Αὐστραλίαν καὶ 433 εἰς Ρωσίαν. Ἐφέτος θὰ εἰσαχθῇ σταφὶς χάριν τῆς οἰνοποιΐας καὶ εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἑλβετίαν.

* *

Κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην σφοδραὶ πυρκαϊαί, ἄγνωστον ὑπὸ τίνος αἰτίας παραχθεῖσαι εἰς τὰς παρὰ τὴν θέσιν Λυκόρεμμα καὶ μεταξὺ Πικέρμι καὶ Σπάτα δασώδεις ἐκτάσεις, ἀπετέφρωσαν μέγα μέρος αὐτῶν, καταστρέψασαι ὁμοῦ περὶ τὰς 50,000 πευκῶν καὶ προξενήσασαι ζημίαν ἑκατὸν χιλιάδων δρ. Τὰ ἀποσταλέντα ἐπὶ τόπου στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα οὐδόλως ἢ μικρὸν ἠδυνήθησαν νὰ κωλύσωσι τὴν πρόοδον τοῦ πυρός.

* *

Ἀπὸ τῆς 20 Ἰουλίου—20 Αὐγούστου ε. ε. τὸ ἐξαχθὲν ἐν τῇ διώρυγι Κορίνθου ποσὸν χώματος ἀνέρχεται εἰς 159,690 κυβικῶν μέτρων, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἀντίστοιχον χρονικὸν διάστημα τοῦ παρελθόντος ἔτους εἶχεν ἀνέλθει μόλις εἰς 62,599 κυβικῶν μέτρων.

* *

Τῇ αἰτήσει τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ συνέστη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐξ εἰδικῶν ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Νουάρχου, ὅπως παραστῇ εἰς τὰς δοκιμὰς τοῦ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ποσειδῶνος ἐγερθέντος μηχανήματος τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος. Αἱ δοκιμαὶ θέλουσιν τελεσθῇ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν ἐπὶ τῆς καλουμένης ροζακῆς σταφίδος.

32α κλήρωσις τοῦ ἐκ φρ. 60000000 δανείου

τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης

Ἐξαχθέντες ἀριθμοί	*Κερδηθέντα ποσά*	
68,898	Φρ.	100.000
174.791	»	10,000
147,388	»	2,500
81,589	»	2,500
95,062	»	1,000
1,098	»	1,000
172,092	»	1,000
52,766	»	1,000
40.949	»	1,000

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολὴν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—*Φιλομαθεῖ*. Ὀδησσόν. α) Οὐδόλως γίνεται μνεία τοῦ Α. Μ. ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κ. Σάθα. Ἂν ὅμως ἐννοῆτε τὸν γράψαντα τὰς «Βιογραφίας ἐνδόξων Κεφαλλήνων», δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιληφθῇ ὁ βίος αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι ἐκείνῳ, τῷ πραγματευομένῳ μόνον περὶ τῶν μέχρι τοῦ 1821 Ἑλλήνων συγγραφέων, διότι ὁ Μαζαράκης εἶνε μεταγενέστερος.—β') Τὰ Nouvelles τοῦ Merimée, τοῦ Th. Gautier, τοῦ Ch. Nodier ἢ ἂν προτιμᾶτε τὰς ὀλιγωτέρας δυσκολίας παρουσιάζοντα εἰς τὴν μετάφρασιν Contes τοῦ Erckmann—Chatrian (4 τόμοι).—κ. Ε. Γ. Πάτρας. Ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς σχολῆς ἀναγράφονται τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη χρήσιμος πληροφορία. Ἀντίτυπον δύνασθε νὰ ζητήσητε παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν.—κ. Σ. Μ. Λεόβαν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Σ. δε-Β. Ζάκυνθον. Σας εὐχαριστοῦμεν, ἐλπίζομεν δὲ καὶ παρακαλοῦμεν ταχεῖαν τὴν ἀποστολήν.—*Γεωπόνῳ*. Τοῦ σημερινοῦ ὀνόματος (μπάμιαις) ἀγνοοῦμεν τὴν ἐτυμολογίαν· ὑποθέτομεν ὅτι εἶνε αἱ *λαθυρίδες* τῶν ἀρχαίων.—κ. Π.** Αἱ Ἀθῆναι σήμερον ἔχουσιν 26 ὀκάδας ὕδατος, μετρηθείσας πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ὥστε ἐπὶ 80,000 κατοίκων ἀναλογοῦσιν 130 λίτραι εἰς ἕκαστον ἄτομον, ποσὸν ὑπεραρκοῦν, ἂν μάλιστα γείνῃ χρῆσις τούτου σώφρων.—Τὸ διοχετευτέον ὕδωρ εἰς Βερολῖνον ὑπελογίσθη ὅτι εἶνε ἀρκετόν, ἂν εἰς ἕκαστον κάτοικον ἀναλογοῦσιν 140 λίτραι τὸ ἡμερονύκτιον.—κ. Ν. Σ. Ν. Κάρυστον. Ἐλήφθησαν. Τὰ βιβλία μετ' ἐπιστολῆς μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. —*Στιχουργῷ*. Εὐαρεστήθητε νὰ παραιτηθῆτε τοῦ κόπου. Αὕτη εἶνε ἡ γνώμη μας.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστείλαμεν τινὰ τῶν ζητηθέντων, περὶ τῶν ἄλλων ἀναμένομεν ἀπάντησιν εἰς ἐπιστολήν μας.—κ. Σ. Π. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Τὰ ἐλλείποντα ὑμῖν φύλλα δυνάμεθα νὰ ἀναπληρώσωμεν. —κ. Κ. Σ. Βενετίαν. Εὐχαρίστως θέλομεν συμμορφωθῇ τῇ ἡμετέρᾳ παραγγελίᾳ —*Τακτικῷ Ἀναγνώστῃ*. Διότι οὐδεμία προσοχὴ καταβάλλεται περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν δραμάτων ὑπὸ τῶν μεταφραστῶν, πολλοὶ δὲ τούλων ὑποβάλλουσιν εἰς κόπους ματαίους καὶ εἰς ἔξοδα τοὺς θιασάρχας. Καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα παραστάσεις ἑνὸς δράματος ἐν Παρισινῷ τινι θεάτρῳ οὐδέποτε ἀποδεικνύουσιν ἐπιτυχίαν. Ἐπιτυχίαν λέγεται ὅτι ἔσχε δρᾶμά τι, ὅταν παρέκαμψε «τὸ ἀκρωτήριον τῆς ἑκατοστῆς παραστάσεως». —κ. Π. Β. Μόναχον. Ἐλήφθησαν. Τὸ σταλὲν κρίνομεν κατάλληλον μᾶλλον δι' εἰδικὸν περιοδικόν.—*Ἀσχολουμένῳ εἰς μεταφράσεις* Σπέτσας. Διὰ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν οὐδεμία ἀπαιτεῖται ἄδεια, διότι δὲν ὑπάρχει σύμβασις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ ἄλλων χωρῶν προστατεύουσα τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν· τῆς «Criquette» μετάφρασις ἔχει δημοσιευθῇ ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Στοᾶς», τοῦ «Abbé Constantin» καὶ τινων μικρῶν διηγημάτων ἐν τῇ «Ἑστίᾳ». —κκ. Ι. Γ. Μεσσήνην καὶ Χ. Ι. Κάϊρον. Τὰ ζητηθέντα ἀπε-

στάλησαν.—κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.— Δημότῃ. Ἐνταῦθα. Εἶνε μᾶλλον ἔργον τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ὡς πρὸς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τὰ πράγματα τοῦ δήμου διορθοῦνται καθ' ἑκάστην. Ἐλλείπουσιν ὅμως διδακτήρια καὶ ἐλλείπουσι χρήματα ἵνα κτισθῶσι τοιαῦτα. Ἀληθὴς εὐεργέτης θὰ ἀνεκηρύσσετο ἐκεῖνος, ὅστις θ' ἀπεφάσιζε νὰ δαπανήσῃ ποσόν τι πρὸς τοῦτο.—κ. Ε. Μ. Πειραιᾶ. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ Κ. Κ. Ν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τὸ ἀόριστόν μου χρῶμα
ἐὰν χάσῃ τὸ κεφάλι,
χει πράσινα τὰ φύλλα,
κατακόκκινα λουλούδια,
καὶ μεγάλα τὰ παιδιά του
ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημά του.

2

Γρῖφος
νοεῖν ΟΥ Μ
ΑΛΛΑ νοεῖν ἄριστον

3

Εἶμαι ὅπλον μὴ ἐν χρήσει,
κ' ἑρπετὸν ἱστορικόν.
Εἰμπορεῖ τις ἂν θελήσῃ,
νὰ μὲ κάμῃ ὄρυκτον,
βάνοντας τὰ δυό μου πρῶτα
ἀναποδογυρισμένα
εἰς τὸ τέλος· σκέψου ὀλίγο,
καὶ θὰ ταῦρῃς ἕνα ἕνα.

Κ. Κ. Ἐν Πρεβέζῃ

ΛΥΣΕΙΣ

1

Βέλος—ἕλος

2

Μύκωνος—κῶνος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

23 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	317.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	323.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	395 —
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	354.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	249.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241. -
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	356 1/2
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.600—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	91.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	73.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	52.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	246.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	130.

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» 3μην......	25.40
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 1/2
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00 3/4

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20 23
Λίρα ὀθωμανική................	22.98

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885— 138.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 453.— 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 505

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΔΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ἰουλίου 1885 τῆς ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδομένης ἐπιθεωρήσεως Scottish Review περιέχεται ἄρθρον πολλοῦ λόγου ἄξιον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Χριστιανικά τινα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν». Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς περιγράφει μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας τὰ ἐρείπια μεσαιωνικῶν τινων ἐκκλησιῶν καὶ τὰ μὴ ἐντελῶς εἰσέτι καταστραφέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ τῆς ἀβελτηρίας ἡμῶν ἴχνη Βυζαντινῆς εἰκονογραφίας ἐπί τε τῶν τοίχων τῶν ἠρειπωμένων τούτων κτιρίων καὶ ἐπί τινων μνημείων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, μετατραπέντων κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἰς χριστιανικὰ τεμένη. Παρεκτὸς τῆς ἄλλης ἀξίας της ἡ πραγματεία αὕτη ἔχει καὶ τοῦτο τὸ προσὸν ὅτι θὰ περισώσῃ τὴν περιγραφὴν τῶν λειψάνων τούτων καὶ ἀφοῦ ἐκλείψωσι· θὰ ἐκλείψωσι δὲ ἅπαντα βαθμηδὸν ἐὰν δὲν ληφθῇ σπουδαιοτέρα ἐφεξῆς πρόνοια περὶ προφυλάξεώς των. Τοῦτο καὶ συνέβη ἤδη ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ ἀγορᾷ πυρποληθεῖσαν ἐκκλησίαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Εὐτυχῶς, ὡς πληροφορούμεθα ἐξ ὑποσημειώσεως ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρθρῳ, ὁ κ. Gillieron ἀντέγραψεν ἐπιτυχῶς, πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, τὰς τοιχογραφίας της. Καὶ τοῦτο δέ, νομίζομεν, ὀφείλεται εἰς τὴν πεφωτισμένην μέριμναν τοῦ ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν κρυπτομένου συγγραφέως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου, τοῦ εὐγενοῦς καὶ φιλέλληνος Σκώτου εὐπατρίδου, ὅστις διαμείνας πέρυσιν ἐπί τινας μῆνας ἐνταῦθα ἐφιλοδώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς μνημόσυνον τῆς ἐντεῦθεν διαβάσεώς του, συλλογὴν πολύτιμον ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων. Εἴθε ὁ περὶ τῶν χριστιανικῶν ἡμῶν μνημείων ζῆλος τοῦ εὐγενοῦς λόρδου νὰ ἐξεγείρῃ γενικωτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν παρ' ἡμῖν μέριμναν περὶ αὐτῶν. Ἡ σύστασις αὐτὴ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ ἐπ' ἐσχάτων διορισμὸς εἰδικοῦ ἐφόρου τῶν Μεσαιωνικῶν Ἀρχαιοτήτων φαίνονται ὡς ἐγγύησις τῆς πραγματοποιήσεως τῆς τοιαύτης ἐλπίδος.

— Τῇ 29 Σεπτεμβρίου γενήσεται ἐν Βερολίνῳ ἔναρξις τῶν συνεδριάσεων τοῦ γεωλογικοῦ συνεδρίου. Ἡ διάρκεια τοῦ συνεδρίου τούτου θέλει παραταθῇ μέχρι τῆς 3 Ὀκτωβρίου ἔ. ν, μεθ' ὃ τὰ μέλη θέλουσιν ἐκδράμει εἰς Ποτσδάμην, καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη, τελευταῖον δὲ εἰς Δρέσδην.

— Ἐπίσης θέλει συνέλθει κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν Βερολίνῳ τηλεγραφικὸν συνέδριον, ἀναγράφον ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει αὐτοῦ τὸ ζήτημα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ τιμήματος ὡς πρὸς τὰ διεθνῆ τηλεγραφήματα. Πρὸς τοῦτο ἡ Γερμανία θέλει προτείνει ὅμοιον τίμημα διὰ πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας 20 λεπτῶν δι' ἑκάστην λέξιν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἐλαττώσεως αὐτοῦ εἰς 10 λεπτά, ὅταν τὸ τηλεγράφημα ἀποστέλληται εἰς ὅμορον ἐπικράτειαν.

— Τῇ προτάσει τοῦ Βίσμαρκ, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας συνῄνεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος, τοῦ ὁποίου κεφάλαιον ὑπελογίσθη ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς 1,200.000 μάρκας. Ἐξ αὐτῶν θὰ διανέμωνται χρήματα εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητὰς καὶ βοηθήματα εἰς τὰς χήρας τῶν καθηγητῶν. Τὸ πρὸς ἵδρυσιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου καταβληθὲν κεφάλαιον προέρχεται ἐκ ποσῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἐράνου ἐχορήγησαν οἱ Γερμανοὶ καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Βίσμαρκ ἑώρτασε ταὐτοχρόνως τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπετηρίδα τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰσόδου του.

— Ἐξεδόθησαν ἄρτι ἐν Παρισίοις αἱ *Ἐπιστολαὶ* τοῦ Βυφφών, περιλαμβάνουσαι διάστημα χρόνου ἀπὸ τοῦ 1729 μέχρι τοῦ 1788. Ἡ συλλογὴ καὶ ταξινόμησις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ διασήμου φυσιοδίφου ἀπησχόλησεν ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν, ἐρευνῶντα εἰς αὐλὰς καὶ βιβλιοθήκας, ὅπως ἀνεγείρῃ δι' αὐτῶν ἄξιον μνημεῖον εἰς τὸν Βυφφών, τιμώμενον οὐχὶ μόνον ὡς μέγαν συγγραφέα, φιλόσοφον καὶ ἐπιστήμονα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔξοχον πατριώτην, ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας δαπανήσαντα πρὸς ἵδρυσιν τοῦ Φυσιολογικοῦ μουσείου. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὴν ἐκλεκτοτέραν κοινωνίαν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, καὶ συνοδεύονται ὑπὸ σημειώσεων, αἵτινες ἀποκαλύπτουσι πολλὰ συμβάντα μέχρι τοῦδε ἀγνοούμενα καὶ συμπληροῦσιν ἕτερα ἀτελῶς γινωσκόμενα.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Λαφονταῖνος καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κωμῳδία» Γάλλος τις, ὁ Λουδοβίκος Νικολαρδὸ συνέγραψε περίεργον βιβλίον περὶ τοῦ ἐξόχου μυθοποιοῦ. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς λαβὼν ὑπ' ὄψιν πάντας τοὺς στίχους τοῦ Λαφονταίνου, ἀπαριθμεῖ ἐξήκοντα καὶ ὀκτὼ εἴδη ζώων, ὡς καὶ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἐξ αὐτῶν διαδραματίζει ἐν τοῖς μύθοις αὐτοῦ, καταδεικνύει τὰς εἰς τὸ ὕφος ἐλλείψεις τῶν μύθων, ὡς καὶ τὰς καλλονὰς αὐτῶν, καὶ πᾶσαν σκέψιν, εἰκόνα, καὶ χαρακτῆρα ἐν αὐτοῖς ἐκδηλουμένην, καὶ καταλήγει παραλληλίζων τοὺς *Μύθους* πρὸς τὰς κωμῳδίας τοῦ Μολιέρου. Ἐν ἰδίῳ δὲ κεφαλαίῳ οἱ μῦθοι τοῦ Λαφονταίνου ἀναγράφονται καὶ ἀκολουθοῦσι μεθοδικῶς, σχηματίζοντες οὕτω ἄρτιόν τι σύνολον ἠθικῆς διδαχῆς

— Κατά τινα ἐσχάτως γενομένην ἀπογραφήν, τῷ 1883 ἐξεδίδοντο ἐν Ἑλβετίᾳ ἐν ὅλῳ 576 ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ συγγράμματα· ἤτοι ἐπίσημοι ἐφημερίδες 37, πολιτικαὶ 255, φιλολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ 50, θεολογικαὶ 48, εἰκονογραφημέναι 16, ἀγγελιῶν 43, γεωπονικαὶ 29, παιδαγωγικαὶ 15, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν 11, ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ 58, στρατιωτικαὶ 9, νομικαὶ 4 καὶ τοῦ συρμοῦ 1.

Τούτων 70 μόνον εἶνε καθημεριναί. Τῷ 1873 ἐξεδίδοντο ἐν ὅλῳ 411 ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ὥστε ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ηὔξησε κατὰ 165. Ἡ παλαιοτάτη ἑλβετικὴ ἐφημερὶς εἶνε ἡ «Ζυριχία ἐφημερὶς τῆς Παρασκευῆς», ἧς τὸ πρῶτον φύλλον ἐξεδόθη πρὸ δύο αἰώνων. — Ἐν δὲ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἐξεδίδοντο τῷ 1880 ἐν ὅλῳ 11 314 ἐφημερίδες, ὧν 10 515 εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν, 641 εἰς γερμανικὴν, 49 εἰς σουηδικὴν ἢ δανικήν, 41 εἰς γαλλικήν, 26 εἰς ἰσπανικήν, 13 εἰς τσεχικήν, 9 εἰς ὀλλανδικὴν καὶ 20 εἰς διαφόρους ἄλλας γλώσσας, ἰταλικήν, πορτογαλλικήν, σινικήν, ἰνδικὴν κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1880 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίδων σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη, διότι τῷ 1870 ἐξεδίδοντο μόνον 5871.

— Τὸ ἰταλικὸν ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν τῶν χειρογράφων τοῦ Λεονάρδου da Vinci, τῶν εὑρισκομένων ἐν ταῖς διαφόροις ἰταλικαῖς συλλογαῖς, τὴν δὲ διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ἀνέθηκεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν dei Lincei ἐν Ῥώμῃ. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ἥτις θέλει συμπληρωθῇ ἐντὸς δεκαετίας, θὰ εἶνε πλουσιωτάτη, πλήρης εἰκόνων, αὐτογράφων κτλ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἐδώρησεν 25,000 φρ. πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου.

Ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῶν λατίνων κ. Μαραγκοῦ ἐκδίδοται ὅσονούπω περισπούδαστος πραγματεία «περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι λατινικῆς ἐκκλησίας» (Graecia sacra Latina) κατὰ πηγὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθείσας ἐν Τήνῳ πρωτοτύπους ἐν πολλοῖς καὶ πολλὰ διαφωτιζούσας καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐθνικῆς ἱστορίας.

— Ἐκ τῆς «Νέας Ἐφημερίδος» παραλαμβάνομεν τὰ ἑπόμενα·

«Μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας μανθάνομεν τὴν ἔκτακτον ἐπίδοσιν εἰς τὰ γράμματα μιᾶς δεσποινίδος ἐξ Ἀθηνῶν, τῆς δεσποινίδος Καλλισπέρη, ἥτις προώρισται νὰ τιμήσῃ τὸ ἑλληνικὸν γυναικεῖον φῦλλον διὰ τῆς εὐρείας παιδείας, ἣν ἀποκτᾷ ἀφιερωμένη ἀκατάπαυστα εἰς μελέτας φιλολογίας, οἵας κἀμμία ἴσως Ἑλληνὶς δὲν ἀπεπειράθη εἰσέτι νὰ ἀρχίσῃ. Ἡ δεσποινὶς Καλλισπέρη μεταβᾶσα πρό τινων μηνῶν εἰς Παρισίους, ἀφοῦ ἐνώπιον ἐπιτροπῆς καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐνταῦθα ἐξητάσθη εἰς ὅλα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τῆς ἀνωτάτης γυμνασιακῆς παιδείας, λαβοῦσα παρ' αὐτῶν καὶ ἀπόδειξιν ὑπογεγραμμένην ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς δίπλωμα (baccalauréat ès lettres), εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀνώτατον ἐν Παρισίοις Γαλλικὸν Πανεπιστήμιον τῆς ἱστορικῆς Sorbonne ὑποστᾶσα κ' ἐν αὐτῷ ἀνάλογον δοκιμασίαν καὶ ἐνεγράφη καὶ φοιτᾷ εἰς αὐτὸ τακτικῶς ὡς ὑποψήφιος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Εἶνε δὲ ἡ πρώτη μὲν καὶ μόνη Ἑλληνὶς νεᾶνις, ἥτις ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν αὐτὸν τῆς πανεπιστημιακῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Σορβόννην, ἐκ τῶν ὀλιγίστων δὲ τῆς ἐπιλοίπου Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς εἰς τόσον φιλομαθείας ἐπιτυχῶς ἀναχθεῖσα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος μία ἀκόμη παραλλήλως αὐτῇ σπουδάζει ἐν τῇ Σορβόννῃ, μόνον μία ἐκ Ῥουμανίας δεσποινίς. Μετὰ δύο δ' ἔτη ἡ ἡμετέρα θέλει ὑποστῇ τὰς διδακτορικὰς της ἐξετάσεις καὶ ἀναδειχθῇ πρώτη Ἑλληνὶς διδάκτωρ, ἐκ τῆς ἀνωτάτης ἐν Εὐρώπῃ φιλολογικῆς ἐκείνης περιλαλήτου σχολῆς».

— Ἐξεδόθη ἐν φυλλαδίῳ ὁ Κανονισμὸς τοῦ Ἑλβετικοῦ Παρθεναγωγείου τροφίμων μαθητριῶν, τοῦ διευθυνομένου ὑπὸ τῆς κυρίας Σοφίας Γ. Σωτηροπούλου, Ἑλβετίδος, τὸ γένος Bailly. Ἡ διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου τούτου παιδαγωγηθεῖσα ἐν τοῖς ἀρίστοις Παρθεναγωγείοις τῆς Ἑλβετίας, συνέστησε πρὸ διετίας μεθ' ἑτέρας Γερμανίδος τὴν ἐνταῦθα Ἑλβετικὴν Σχολήν, λίαν εὐδοκίμως λειτουργήσασαν. Νῦν δὲ ἱδρύουσα ἴδιον Παρθεναγωγεῖον ἀποκλειστικῶς διὰ κοράσια ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Ξ. Λάνδερερ, ἀπέναντι τῆς Ἀκαδημίας, διακηρύττει ὅτι ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου δέχεται μόνον ἐσωτερικὰς τροφίμους μαθητρίας, εἰς ἃς διδαχθήσονται τὰ κατάλληλα μαθήματα ὑπὸ τῆς Διευθυντρίας καὶ ὑπὸ ειδικῶν διδασκάλων ἀνεγνωρισμένων, Ἑλλήνων καὶ ξένων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés en grec par des Grecs au XVe et XVIe siècles par *Émile Legrand*. Paris. Ern. Leroux, éditeur. 1885. Τόμ. 2 εἰς μέγα 8ον τ. I. σ. LCXXVII. 320. τ. II. σ. LXXVII, 453.

[Ὁ κ. Αἰμίλιος Λεγρὰν εἶνε γνωστότατος εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς περὶ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἀσχολουμένους ἀλλοδαπούς. Αἱ πολύτιμοι ἐκδόσεις αὐτοῦ κειμένων τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, αἱ ἐμβριθεῖς μελέται, ἃς ἐν διαφόροις περιοδικοῖς ἢ ἰδιαιτέρως ἐδημοσίευσεν, οὐ σμικρὸν προήγαγον τὰς τοιαύτας σπουδάς, καταστήσασαι γνωριμωτέραν τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν καὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν οὐ μόνον τοῖς ἀλλοδαποῖς λογίοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ διευκολύνασαι τὰ μάλιστα τὴν τούτων μελέτην. Ἡ δὲ ἀρτίως ἐν δυσὶ πολυσελίδοις τόμοις ἐκδοθεῖσα συγγραφή, ὑπὸ τὴν μετριόφρονα ἐπιγραφὴν «Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία» παρέχει μονονουχὶ πλήρη καὶ λεπτομερεστάτην ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ΙΕ' καὶ Ιϛ' ἑκατονταετηρίδα. Ἡ Βιβλιογραφία τοῦ κ. Λεγρὰν δὲν περιέχει ἁπλοῦν κατάλογον τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐκδοθέντων ὑπ' Ἑλλήνων ἑλληνικῶν βιβλίων· ἀλλὰ συμπληροῦται διὰ λεπτομερῶν βιογραφιῶν πάντων τῶν ἀκμασάντων τότε Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐν αἷς μετὰ θαυμαστῆς φιλοπονίας καὶ πολυμαθίας συμπεριελήφθησαν αἱ ἐν διαφόροις σπανίοις τοῖς πλείστοις βιβλίοις καὶ ἐν χειρογράφοις διεσπαρμέναι πληροφορίαι περὶ τῶν βιογραφουμένων καὶ δι' εὐστοχωτάτης κριτικῆς διευκρινήθησαν ποικίλα ἱστορικά, φιλολογικὰ καὶ βιβλιογραφικὰ ζητήματα· πρὸς δὲ τούτοις πλουτίζεται διὰ πανομοιοτύπων τῶν ἐπιγραφῶν τῶν βιβλίων ἢ τῆς γραφῆς τῶν λογίων Ἑλλήνων, δι' εἰκόνων τούτων αὐθεντικῶν καὶ δι' ἀνεκδότων ἐπιστολῶν ἢ ἄλλων ἔργων.

Ἡ δὲ τῶν βιβλίων περιγραφή, ἀκριβεστάτη καὶ πληρεστάτη οὖσα, ἀναδείκνυσι τὸ ἔργον τοῦ κ. Λεγρὰν κάλλιστον πρότυπον ἐπιστημονικῆς βιβλιογραφίας καὶ ἀσφαλέστατον ὁδηγὸν εἰς τὰς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μελέτας. Ἀρκεῖ νὰ συγκρίνῃ τις τὰς ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ» περιγραφὰς παλαιοτύπων ἐκδόσεων οὐχὶ πλέον πρὸς τὰς ἐν τῇ «Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ» τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Mattaire, τοῦ Panzer, τοῦ Hoffmann, τοῦ Brunet, τοῦ Grässe, ἵνα πεισθῇ περὶ τῆς διαφορᾶς. Ὁ κ. Λεγρὰν περιέγραψε πάντα τὰ βιβλία, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων ἐξ αὐτοψίας, οὕτω δὲ ἠδυνήθη νὰ ἐλέγξῃ τὰς ἀνακριβείας τῶν παλαιοτέρων βιβλιογράφων, νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα καὶ νὰ διαγράψῃ τὰς ἀνυπάρκτους ἐκδόσεις, τὰς ἀναγραφείσας εἰς προηγουμένους καταλόγους, ἕνεκα τῶν ἀτελῶν περιγραφῶν καὶ τῆς ἀπροσεξίας τῶν βιβλιογράφων. Ἡ προκειμένη βιβλιογραφία περιέχει περιγραφὰς 290 ἐν ὅλῳ βιβλίων, ὧν τὰ πλεῖστα εὕρηνται ἐν τῇ Ἐθνικῇ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων, ἐν τῇ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἐν τῇ Δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου, ἐν τῇ Μαρκιανῇ τῆς Βενετίας καὶ ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ τῶν Μεδιολάνων καὶ ἐν τῇ τοῦ κ. Γ. Μαυροκορδάτου. Ὁπόσον μέγας εἶνε ὁ ἀριθμὸς οὗτος, ἐγγυώμενος ὅτι τὸ ἔργον εἶνε ὅσον ἔνεστι πλῆρες, μαρτυρεῖ ἁπλῆ παραβολὴ πρὸς τὴν «Νεοελληνικὴν φιλολογίαν» τοῦ Βρετοῦ, τὸν πληρέστατον μέχρι τοῦδε θεωρούμενον κατάλογον ἑλληνικῶν βιβλίων· ὁ Βρετὸς ἀναγράφει 74 μόνον βιβλία ἐκ τῶν ἐκδοθέντων κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ τὸν Ιϛ' αἰῶνα, ἤτοι 216 ὀλιγώτερα τῶν παρὰ Λεγράν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν 74 δέον νὰ ἀφαιρεθῶσι δύο μὲν βιβλία ἀνύπαρκτα, τρία ἀμφίβολα, καὶ δύο ἐκδοθέντα οὐχὶ κατὰ τὸν Ιϛ', ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα· τὸ δὲ πάντων χείριστον τὰ ἐννέα δέκατα τῶν μνημονευομένων βιβλίων δὲν περιγράφονται ἐξ αὐτοψίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ Manuel du libraire τοῦ Brunet, ἐξ οὗ μετέφρασεν ἑλληνιστὶ ὁ Βρετὸς τὰς ἐπιγραφάς, διότι ὁ Brunet δὲν παραθέτει ταύτας ὡς ἔχουσιν, ἀλλὰ τὰς μεταφράζει λατινιστί· οὕτω δὲ πλὴν τῶν ἀνυπάρκτων βιβλίων ἔχομεν καὶ ἀνυπάρκτους ἐπιγραφὰς βιβλίων γνωστῶν.

Ὁ δὲ Λεγρὰν περιγράφει τὰ βιβλία ἀκριβέστατα, ἀντιγράφων τὰς ἐπιγραφὰς μετ' αὐτῶν τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων καὶ τῶν ἀνορθογραφιῶν, τῶν δ' ἐπιγραφῶν τῶν σπανιωτάτων βιβλίων ἢ ἄλλως περιέργων παρέχων πιστὸν πανομοιότυπον. Συμπεριέλαβε δ' ἐν τῇ περιγραφῇ καὶ τοὺς προλόγους καὶ τὰ ἐπιγράμματα, ὅσα περιέχουσιν ἀξίας λόγου πληροφορίας περί τε τῶν συγγραφέων ἢ ἐκδοτῶν καὶ περὶ ἄλλων λογίων, καθιστῶν οὕτω προσιτὰ εἰς τοὺς περὶ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένους τὰ ἐν βιβλίοις σπανίοις καὶ δυσευρέτοις χρησιμώτατα βοηθήματα.

Π.]

Καρόλου Ὀδοφρ. Μυλλέρου Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γερμανικῆς ὑπὸ Α. Κυπριανοῦ, γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Ἀθήναις Β'. Γυμνασίου. Ἔκδοσις δευτέρα, διασκευασθεῖσα ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Emil Heitz ἐπεξεργασθείσης τετάρτης ἐκδόσεως μετὰ σημειώσεων καὶ προσθηκῶν ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Γαλάνη. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 8ον. σελ. 868. Τιμᾶται δραχ. 8.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια, περιέχουσα τὰ κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως διδακτέα ἐξ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ὑπὸ Χαρίση Πουλίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ. Τόμος δεύτερος διὰ τὴν Β' τάξιν. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 16ον, σελ. 84. Τιμᾶται λεπτ. 60.

Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ κατ' ἔγκρισιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὑπὸ Ι. Ε. Μεσολωρᾶ, δ. φ. ὑφηγητοῦ τῆς

Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ καθηγητοῦ τῆς Ριζαρείου ἐκκλησ. Σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ. 1885. 16ον, σελ. 115. Τιμᾶται δραχ. 1,20.

Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν Ἑλλην. Σχολείων, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπὸ Ι. Ε. Μεσολωρᾶ δ. φ. καὶ ὑφηγητοῦ τῆς θεολογίας. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον «ὁ Παλαμήδης», ὁδὸς ἁγίου Μάρκου, ἀριθ. 28. 1885. 16ον, σελ. 109. Τιμᾶται δραχ. 1,30.

Στοιχεῖα Λογικῆς πρὸς χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ὑπὸ Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ, καθηγητοῦ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς Λογικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις καὶ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου, 1885. 8ον, σελ. 112. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 30, Παρασκευή.

Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» ἡ μεταξὺ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας, ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ κ. Συγγροῦ, σύμβασις, καθ' ἣν ἡ ἐν λόγῳ Τράπεζα χορηγεῖ εἰς τὴν Κυβέρνησιν προκαταβολὴν ἐκ δραχμῶν 1,500,000 ἐπὶ ἐνεχύρῳ 6,000 μετοχῶν τοῦ δανείου τῶν 170 ἑκατομμυρίων. Ἡ ἀπόδοσις τῆς προκαταβολῆς γενήσεται, πληρονομένων 100,000 δρ. κατὰ μῆνα ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

* *

Μέχρι τῆς 10 Αὐγούστου εἶχεν ἐξαχθῆ σταφιδόκαρπος ἐκ μὲν τοῦ λιμένος τοῦ Κατακώλου 49,640 λιτρῶν, ἐκ τοῦ λιμένος Πατρῶν 9,227,526 λιτρῶν, ἐκ τοῦ λιμένος Καλαμῶν 977,183, ἐξ Ἀργοστολίου 201,704, ἐξ Αἰγίου 4,287,167, ἐκ τοῦ Ληξουρίου 1,976,236, καὶ 18,718 ἐκ Σάμης. Ἤτοι ὁ ἐκ πάντων τῶν λιμένων τοῦ κράτους ἐξαχθεὶς σταφιδόκαρπος ἀνήρχετο εἰς 16,738,174 λιτρῶν.

* *

Κατὰ τὰς περὶ θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων πληροφορίας, αἱ ἐργασίαι τοῦ συμπλέγματος αὐτῶν ἐγγίζουσιν εἰς τὸ πέρας. Τὸ τελευταῖον ὅριον τῆς γραμμῆς εἶνε ἡ Καλαμπάκα, ἕως ἐκεῖ δὲ ἐπερατώθησαν ἤδη αἱ προσχώσεις καὶ πάντα τὰ προκαταρκτικὰ τεχνικὰ ἔργα τῶν γεφυρῶν, ὡς καὶ τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Πηνειοῦ, ἐπίσης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν σταθμῶν· ἡ στρῶσις δὲ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων ὑπολείπεται τοῦ πέρατος μόνον κατὰ 26 χιλιόμετρα. Κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμούς, τὸ σύμπλεγμα θὰ εἶνε τελειωμένον κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ.

* *

Ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν στρατιωτικῶν συντάσσεται ὀργανισμὸς τοῦ στρατοῦ. Κατ' αὐτὸν ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ θέλει ἀνέλθει εἰς 15,000, ἐκτὸς τῆς χωροφυλακῆς. Τὰ εὐζωνικὰ τάγματα διατηροῦνται, καταργουμένης τῆς ἐθελουσίας κατατάξεως ἐν αὐτοῖς, συμπληρουμένοις τοῦ λοιποῦ ὑπὸ κληρωτῶν. Καταργοῦνται ἓξ τάγματα πεζικοῦ, ἓν πυροβολικοῦ, ἓν μηχανικοῦ, καὶ μία ἱππαρχία, καὶ ὅπως συνδυασθῇ ἡ γενικὴ στρατολογία πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ ὁριζομένην διετῆ ἢ τριετῆ θητείαν, μόνον ἀνάλογος ἀριθμὸς κληρούμενος θὰ ἀποτελῇ τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ θὰ ἐκγυμνάζωνται δὶς τοῦ ἔτους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις των.

* *

Ἐξ ἄλλων εἰδήσεων, ἀφορωσῶν τὰ τοῦ στρατοῦ αἱ κυριώτεραι εἶνε αἱ ἑξῆς:

Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἀπεστάλη ἀπόσπασμα τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Στρατηγοῦ Βοσσὲρ πρὸς ἁπάσας τὰς διοικήσεις τῶν ταγμάτων τοῦ πεζικοῦ. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὑπέβαλεν ὁ στρατηγὸς μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐκ Θεσσαλίας, καταδεικνύων ἐλλείψεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ἐκγύμνασιν καὶ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας αὐτῶν.

Ἐπίσης ἐκοινοποιήθη πρὸς ἁπάσας τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τὸ Διάταγμα, δι' οὗ ἀνασυνιστῶνται τὰ συντάγματα εἰς τὸ σῶμα τοῦ πεζικοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τούτων ὁρίζεται εἰς 9, ἑκάστου ἀπαρτιζομένου ἐκ τριῶν ταγμάτων.

* *

Μέγαν κίνδυνον διέτρεξε πρὸ δέκα ἡμερῶν ἡ πόλις τῆς Λαρίσσης. Μικροῦ δεῖν ἡ ἐν τῷ φρουρίῳ πυριτιδαποθήκη ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα, πλήρης οὖσα πυρίτιδος ἐντὸς βαρελίων, γομώσεων, φυσιγγίων, ὀβουζίων κτλ. Ἀρχὴ πυρκαϊᾶς ἐγένετο ἐν αὐτῇ, ἄγνωστον ἔτι ἐκ τίνος αἰτίας προελθοῦσα. Οἱ κάτοικοι ἅμα τῇ εἰδήσει, καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου ἔτρεχον τῇδε κἀκεῖσε πρὸς σωτηρίαν. Εὐτυχῶς τὸ ἀνυπολόγιστον κακὸν προελήφθη χάρις τῇ θαρραλέᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτόθι ἀρχηγοῦντος κ. Τουρνάκη· αἱ θύραι τῆς πυριτιδαποθήκης ἐθραύσθησαν διὰ πελέκεων, καὶ τὸ ἀρξάμενον πῦρ κατεσβέσθη ἄνευ ἀπευκταίων.

* *

Κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἀττικῆς γεννήσεις κατὰ μὲν τὸν μῆνα Ἰανουάριον ἀρρένων 74, θηλέων δὲ 37, κατὰ δὲ τὸν Φεβρουάριον ἀρρένων 56 καὶ θηλέων 39, τὸν δὲ Μάρτιον γεννήσεις ἀρρένων 40 καὶ θηλέων 46. Θάνατοι δὲ κατὰ μὲν τὸν Ἰανουάριον ἀρρένων 104 καὶ θηλέων 84, τὸν Φεβρουάριον ἀρρένων 94, θηλέων δὲ 71, καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον ἀρρένων μὲν 99, θηλέων δὲ 65. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἡ δήλωσις τῶν θανάτων εἶνε πλήρης, ἐνῷ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὰς γεννήσεις, καθ' ὅτι οἱ ὑπόχρεοι ἀμελοῦσι νὰ δηλώσωσιν αὐτάς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Δ. Δρέσδην. Ἀπηντήσαμεν ἐκτενῶς, περιμένομεν δὲ νέαν ἐπιστολήν σας.—κ. Δ. Γ. Μ. Πύλον. Ἐλήφθησαν. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου.—*Συνδρομητῇ*. Ἰδοὺ ἀκριβὴς σημείωσις δοθεῖσα ἡμῖν ὑπὸ εἰδήμονος: Τῷ 1848 ἐνέσκηψεν ἐπιδημία χολέρας εἰς Σκίαθον κατὰ Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, τῷ 1850 εἰς Κεφαλληνίαν ἀπὸ Ἰουλίου μέχρι Νοεμβρίου, τῷ 1854 ἡ φοβερὰ ἐπιδημία εἰς Πειραιᾶ καὶ Ἀθήνας, ἐξ ὧν διεδόθη εἰς Σύρον, Αἴγιναν, Τῆνον, Μύκωνον καὶ Πάρον· τῷ 1855 εἰς Φθιώτιδα, Παρνασσίδα, Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, Ζάκυνθον, Κέρκυραν, Πελοπόννησον· τέλος τῷ 1856 εἰς Κεφαλληνίαν.—κ. Σ. Ζ. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν ἄλλα 20, συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Ι. Κ. Καβάλλαν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—*Ἀμούσῳ*. Κωνσταντινούπολιν. Ποίαν θέλετε ἀνάπτυξιν τῶν καλῶν τεχνῶν εἰς κοινωνίαν ἀμοιροῦσαν ἔτι τῶν κυριωτάτων στοιχείων τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, καὶ ἑπομένως οὔτε ἐννοοῦσαν οὔτε ἐκτιμῶσαν, οὔτε αἰσθανομένην τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτάς; Ἡ ἀνάπτυξις τῶν καλῶν τεχνῶν εἶνε ὁ τελευταῖος καρπὸς τελείας κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως, ὅπου δὲ αὕτη ἐλλείπει, οὐδ' ἐκεῖναι δύνανται νὰ ὑπάρξωσι. Μόνον ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν γίνονται τινὲς προσπάθειαι καὶ τάσις πρὸς καλλιέργειαν αὐτῆς· ἀλλὰ περίεργοι μᾶς φαίνεται νὰ ζητῆτε συγγράμματα πρωτότυπα περὶ κλασσικῆς μουσικῆς ἐν Ἑλλάδι.—κ. Ν. Α. Π. Παρισίους καὶ «M. de la Ch. Un.» Βιέννην. Ἐλήφθησαν.—κ. Σ. Μ. Λεόβαν. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον, ἀφοῦ ἤδη εἶχε σταλῇ ἡ ἐπιστολή μας, ὥστε μὴ φροντίσετε, παρακαλοῦμεν.—κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθησαν ἅπαντα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Τὰ ζητηθέντα 5 ἀντίτυπα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—Κυρίαν Ε***. Ἴσως ἐλήφθη ἐκεῖθεν ἡ ἰδέα. Τὸ ἐν Σαρλοτεμβούργ μαυσωλεῖον περικλείει τὰ λείψανα τῆς βασιλίσσης Λουΐζας, ἀποθανούσης τῷ 1810, καὶ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ', ἀποθανόντος τῷ 1840. Τὰ δύο ἀγάλματα εἶνε ἔργα τοῦ διασήμου γλύπτου Ῥάουχ, ἰδίως δὲ τὸ τῆς βασιλίσσης εἶνε ἀριστούργημα. Τὸ κτίριον τοῦ μαυσωλείου ἐγένετο κατὰ τὰ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος Γέντς.—κκ. L. A. B. Oxford, Θ. Σ. Ταγανρόγ, Π. Ρ. Κισνόβιον, Φ. Μπ. Τρίπολιν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Α. Σ. Ἡράκλειον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.—*Παραδοξολόγῳ*. Δὲν γνωρίζομεν ἂν που ἀναφέρεται καὶ ἂν ποτὲ ἦτο

ἐν ἰσχύϊ. Ἐν Ἑλβετίᾳ ὑπῆρχεν ἄλλοτε τὸ ἔθιμον, καθ' ὃ ἐάν τις εἰς θάνατον ἀπαγόμενος κατάδικος εὕρισκε νεάνιδα ζητοῦσαν νὰ τὸν ὑπανδρευθῇ, ἀπελύετο ἀμέσως χαριζόμενος εἰς τὴν κόρην. Ὡς δικαιολογίαν τοῦ παραδόξου τούτου ἐθίμου ἀναφέρει ὁ Chassaneux ὅτι ἡ γυνὴ εἶνέ τι τόσον κακὸν πρᾶγμα, ὥστε τὸ νὰ νυμφευθῇ τις αὐτὴν εἶνε τιμωρία σκληροτέρα τοῦ ἀπαγχονισμοῦ!—κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ζητηθέντα. Τὰ σημειούμενα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμῶνται «ὁ Γάμος τοῦ Κουτρούλη» 1 δραχ· «Ἀγορὰ» 2 δραχ. «Συζύγου ἐκλογὴ» 50 λεπτά. Ταχυδρομ. ὅλων 50 λεπτά. Ἡ ὑγεία τοῦ κ. Ἐμ. Ρ. ἐβελτιώθη πολύ, ἀναλαβόντος σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ διακεκριμένου λογίου μας ἐκ τοῦ συμβάντος αὐτῷ ἀτυχήματος. Ἡ ἔκδοσις τοῦ Β' τόμου τῶν Παρέργων του γενήσεται πιθανῶς μετά τινας μῆνας.—κ. Δ.· Φαίνεται τῳόντι ὅτι ἐξωγκώθησαν τὰ πράγματα, μαρτυροῦσι δὲ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ ἀριθμοί. Ἰδοὺ κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ ἐγκρίτου καθηγητοῦ κ. Καραμήτσα, ὑποδιευθυντοῦ τῆς Ἀστυκλινικῆς, ἐπὶ 10,373 περιπτώσεων διαλείποντος πυρετοῦ, παρατηρηθεισῶν ἐπὶ δεκαετίαν, ἡ ἀναλογία κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ ἔτους: Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος περὶ τὰς 340, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος περὶ τὰς 440, Μάϊος 590, Ἰούνιος 690, Ἰούλιος 1330, Αὔγουστος 2580, Σεπτέμβριος 2430, Ὀκτώβριος 1560, Νοέμβριος 780, Δεκέμβριος 520. Ἐννοεῖται εἰς στρογγύλους ἀριθμούς. Ὥστε βλέπετε ὅτι ὁ Αὔγουστος εἶνε ὁ μᾶλλον γόνιμος εἰς πυρετούς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς ὀσφύος
Κατοικοῦσιν ἐν ἐμοί.
Ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν ποδῶν
Πᾶσα εἰς ἐμὲ ἀποδίδεται τιμή.
Ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῶν ποδῶν
Μ' ἔψαλεν ὁ πρῶτος τῶν ἀοιδῶν.

2

Καθ' οὗτινος τὰ βέλη διευθύνω,
τὸν καταισχύνω
Τῶν δύο μου μελῶν ἂν στερηθῶ,
καθ' οὗτινος τανῦν διευθυνθῶ.
τὸν ἀποκτείνω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Χροιά—Ῥοιά.

2

Οὐ μὴ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν ἄριστον.

3

Ἀσπὶς—Πίσσα.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

30 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	316.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	321.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	393.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	353.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	249.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	242.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	356 50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.570—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	93.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	73.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	52.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	246.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	25.40
» 3μην.	25.25
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01—
	1.00—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	20.23
Λίρα ὀθωμανική.	22.98

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 149.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 454 — 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 506

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ πραγματεία, ἣν ἐξέδωκεν ἄρτι ὁ κ. Νικόλαος Πολίτης, ἀντικείμενον ἔχει τὸ *Δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ*, τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς ἡμετέρας δημώδους ποιήσεως κοινότατον δὲ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ δημοσιευόμεναι ἐν τέλει τῆς πραγματείας δέκα ἑπτὰ αὐτοῦ παραλλαγαί, συνειλεγμέναι ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου πολὺς ἐγένετο λόγος παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ σοφοῖς, ἕνεκα τοῦ μύθου αὐτοῦ, κοινοῦ παρά τε τοῖς Γερμανικοῖς λαοῖς καί, ὑπὸ ὁμοιότατον τύπον τῷ ἑλληνικῷ, παρὰ τοῖς Σλαβικοῖς ἐν ποικίλαις παραλλαγαῖς, παραμυθίοις, καὶ δημοτικοῖς ᾄσμασι· γνωστὴ πρὸς τούτοις καὶ ἡ ὁμοιότης αὐτοῦ πρὸς τὴν *Λενώραν*, τὸ περίφημον ποίημα τοῦ γερμανοῦ Βύργερ. Τινὲς τῶν περὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ διαλαβόντων ὑπέθεσαν τοῦτο ὀθνεῖον καὶ παρείσακτον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποιήσει ὡς ἐκ τοῦ τραγικοῦ καὶ ζοφεροῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς πλεῖστα ᾄσματα τῆς ἡμετέρας δημώδους ποιήσεως κατισχύει ὁ μελαγχολικὸς οὗτος χαρακτήρ. Δύο δὲ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐγκυψάντων περὶ τὴν μελέτην τοῦ ᾄσματος, ἐκτὸς καὶ ἄλλων πρὸ αὐτῶν γνωματευσάντων ὑπὲρ τῆς σλαβικῆς ἀρχῆς τοῦ ᾄσματος, οἱ κκ. Βόλλνερ καὶ Ψυχάρης, ἐν ἰδίαις πραγματείαις πειρῶνται νὰ ἀποδείξωσι τὸ παρείσακτον αὐτοῦ διὰ λόγων, ἀπορρεόντων ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν ᾀσμάτων διαφόρων λαῶν, καὶ περὶ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἀνασκευὴν τῶν λόγων τούτων ἀσχολεῖται μέχρι τέλους τοῦ ἔργου του ὁ κ. Πολίτης.

Ὁ μὲν Βόλλνερ συγκρίνων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ παρόμοιον τούτῳ ἀλβανικὸν ᾆσμα τὰ τὸν αὐτὸν τύπον φέροντα σλαβικὰ ᾄσματα, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μὲν ἀλβανικὸν ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὁ δὲ ἀρχικὸς τοῦ ᾄσματος τύπος εἶνε σλαβικός, καὶ δὴ σερβικός. Κατηγορηματικώτερον δὲ καὶ τολμηρότερον ὁ κ. Ψυχάρης συμπεραίνει ὅτι τὸ σερβικὸν ᾆσμα εἶνε τὸ πρῶτον ἐξ οὗ ἐλήφθη τὸ βουλγαρικόν, ἐκ τῶν Βουλγάρων τὸ παρέλαβον οἱ Ἀλβανοί, καὶ τελευταῖοι πάντων οἱ Ἕλληνες. Πρὸς τὰς γνώμας ταύτας ὁ ἡμέτερος μυθολόγος ἀντιτάσσει τὴν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν τὸ μὲν ἑλληνικὸν ᾆσμα εἶνε τὸ πρωτότυπον, κατὰ μίμησιν δὲ τούτου ἐποιήθησαν, ἰδίᾳ καὶ ἀσχέτως πρὸς ἀλλήλας διαπλασθεῖσαι, ἡ ἀλβανικὴ παραλλαγὴ καὶ ἡ βουλγαρική, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ σερβικὴ καὶ αἱ τῶν λοιπῶν σλαβικῶν μύθων καὶ ᾀσμάτων παραλλαγαί.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του ὁ κ. Πολίτης πολλὰ προσάγει τεκμήρια. Μετὰ τὴν ἀκριβῆ παράθεσιν τῶν ξένων ᾀσμάτων, διὰ βραχέων καταδεικνύων τὴν ἑλληνικὴν ἀρχὴν τοῦ ἀλβανικοῦ ᾄσματος, διὰ μακροτέρων ἐνίσταται κατὰ τῶν λόγων οὓς ἐπιφέρει ὁ κ. Ψυχάρης πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀνωτέρω δοξασίας του, στηριζομένης εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα φράσεών τινων τῶν ἑλληνικῶν στίχων πρὸς σλαβικάς, εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ μύθου καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ ᾄσματι ἀναπτυσσομένας ἐννοίας. Ἡ δύναμις ἐπιχειρημάτων τινῶν τοῦ κ. Πολίτου εἶνε τοῖς πᾶσι προφανής, ὡς αἱ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐννέα παρατηρήσεις. Οὐχ ἧττον καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ λόγοι οἱ προσαγόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Βόλλνερ καὶ Ψυχάρη πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν γνωμῶν αὐτῶν, ὡς τὰ περὶ κατισχύσεως τῆς ἀδελφικῆς στοργῆς, αἰσθήματος ἰδιάζοντος παρὰ τοῖς σλαβικοῖς λαοῖς, σαθροὶ ἀποδεικνύνται διὰ τῆς μνημονεύσεως οὐχὶ ὀλίγων ᾀσμάτων ἐκ τῶν ἡμετέρων, μαρτυρούντων ὅτι τὸ αἴσθημα τῆς στοργῆς εἶνε καὶ ἑλληνικὸν κατ' ἐξοχὴν αἴσθημα. Ἀλλὰ καὶ ἱστορικὸν λόγον ἐπάγεται ὁ κ. Πολίτης συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ ἑλληνικοῦ ᾄσματος, τὸν λόγον ὅτι οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες παρέλαβόν τι ἐκ τῆς σλαβικῆς φιλολογίας, ἥκιστα δὲ ᾄσματα δημώδη, ἐνῷ τοὐναντίον συμβαίνει παρὰ τοῖς Σλάβοις. Τελευτῶν δὲ ἀποφαίνεται, διὰ νέων καὶ περισσῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ᾆσμα ὑπάγεται εἰς τὸν ἀκριτικὸν κύκλον, τὴν πρώτην δὲ ἀρχὴν αὐτοῦ ὀφείλομεν νὰ ζητήσωμεν οὐχὶ ἐν σλαβικοῖς πρωτύποις, ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ. Τοιοῦτον εἶνε ἐν συντόμῳ ἀναλύσει τὸ περιεχόμενον τῆς περὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ πραγματείας ταύτης, ἐν ᾗ ὁ κ. Πολίτης διὰ πειστικωτάτων λόγων ἀποδίδει εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ποίησιν, ὡς γνήσιον τέκνον, ἓν τῶν σεμνωμάτων αὐτῆς.

Διὰ τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ στρατηγοῦ Γόρδωνος ἐπληρώθησαν ὑπὸ τῶν ἄγγλων ἐκδοτῶν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ συγγραφέως 130,000 φράγκων. Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶνε λίαν ὑπέρογκος τιμὴ καὶ δι' αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν. Παρισινός τις ἐκδότης ζητήσας παρὰ τῶν ἄγγλων ἐκδοτῶν τὸ δικαίωμα τῆς γαλλιστὶ μεταφράσεως τοῦ Ἡμερολογίου, παρῃτήθη τῶν διαπραγματεύσεων, διότι τῷ ἐζητήθησαν πρὸς τοῦτο 75,000 φράγκων.

— Εἰς τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἐνασχολοῦνται περὶ τὴν φιλολογίαν περιέχεται καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα, ἥτις γράφει θεατρικὰς κρίσεις ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Πάρμας*, ἐδημοσίευσε δὲ πρὸ δύο ἐτῶν ἰδιαίτερον βιβλίον πραγματευόμενον περὶ θεάτρου.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν Βερολίνῳ μελέτη «περὶ τῶν σχέσεων τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου μετὰ τοῦ Λέσιγκ καὶ τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ». Κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς ἐν λόγῳ μελέτης, ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου Φρειδερίκος ὁ μέγας ἐφέρετο πρὸς τοὺς γερμανοὺς φιλολόγους εἶνε πλήρης ἀντιφάσεων. Ἄλλοτε μέν, ἐξεγειρομένου τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ, προσεκάλει τοὺς γερμανοὺς συγγραφεῖς εἰς ἰδιαιτέρας ἀκροάσεις καὶ συνωμίλει μετ' αὐτῶν, συγγράψας πρὸς τούτοις καὶ δοκίμιον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἐν Γερμανίᾳ. Ἄλλοτε δὲ περιεφρόνει τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Λέσιγκ καὶ Γκαῖτε ἐξαιρουμένων. Αἱ ἀντιφάσεις αὗται ἐξηγοῦνται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Λέσιγκ εἶχεν ἐκχύσει τὴν σατυρικὴν αὐτοῦ χολὴν κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ μονάρχου προστατευομένων συγγραφέων, οἵτινες ἀπεμιμοῦντο τοὺς Γάλλους, ἐκ τούτου δὲ τὸ ἀδιάλλακτον μῖσος ἐκείνου, τὸ ἐπεκτεινόμενον καὶ ἐπὶ τῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ ἔξοχος κριτικός.

— Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάρμας, μιᾷ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Ἰταλίας εἰς πολύτιμα καὶ ἀρχαῖα βιβλία, συνέβη ἐσχάτως τοσούτῳ εὐρεῖα κλοπή, ὥστε παράδοξον εἶνε πῶς αὕτη δὲν ἀνεκαλύφθη ταχύτερον. Ἐσχάτως ἄγγλος τις καθηγητὴς ἀφίκετο εἰς Πάρμαν, ὅπως ἀναδιφήσῃ χειρόγραφόν τι τῆς βιβλιοθήκης, ὅπερ ὅμως ζητηθὲν δὲν εὑρέθη. Ὡς ἐκ τούτου ὁ βιβλιοθηκάριος ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ὑπαλλήλων του, ἀνεκάλυψε τὸν δράστην τῆς κλοπῆς, ὅστις εἶνε ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ. Ἔρευνα ἐνεργηθεῖσα παρ' αὐτῷ ἀπεκάλυψε πλείστας

ἑκατοντάδας ὑπεξαιρεθέντων βιβλίων, ἅτινα καταγραφέντα ἀνῆλθον εἰς 5,000.

— Ὑπὸ τοῦ Vivien de Saint-Martin συμπληρωθέντες ἐξεδόθησαν δύο καὶ ἥμισυς τόμοι τοῦ ἐκ τεσσάρων τόμων ἀποτελουμένου «Νέου λεξικοῦ παγκοσμίου Γεωγραφίας». Τὸ ἐν λόγῳ λεξικὸν κρίνεται ὡς ἐπαρκοῦν εἰς πάσας τὰς ἀξιώσεις, συντασσόμενον μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, ὁποίαν σήμερον ἀπαιτεῖται διὰ τὰ γεωγραφικὰ βιβλία. Τὰ ἐν αὐτῷ ἐκτενῆ ἄρθρα περιλαμβάνουσιν ἐν ταὐτῷ τήν τε φυσικὴν καὶ πολιτικὴν γεωγραφίαν, πραγματεύονται ἐν μέρει ἐθνογραφικὰ ἀντικείμενα, παρέχουσι περιληπτικὴν ἱστορίαν τῶν χωρῶν καὶ ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἀρχαιολογικὰς περιγραφὰς τῶν πόλεων καὶ τῶν σημαντικωτέρων θέσεων, ὡς καὶ πληροφορίας περὶ τῶν φυσικῶν προϊόντων ἑκάστου τόπου, περὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἐν τέλει καταχωρίζονται βιβλιογραφίαι περὶ πάντων τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ δημοσιευθέντων ἔργων, τῶν πραγματευομένων περὶ τόπων καὶ λαῶν.

— Δραστηρίως διεξάγεται ἐν Παρισίοις ἡ ἐργασία περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Κοινοβουλευτικῶν ἀρχείων», συλλογῆς περιλαμβανούσης τὰς ἐν ταῖς Γαλλικαῖς Συνελεύσεσι συζητήσεις ἀπὸ τοῦ 1787 μέχρι τοῦ 1860. Ἡ δημοσίευσις τῶν ἀρχείων, ἀποφασισθεῖσα πρὸ εἰκοσαετίας τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς τε Γερουσίας καὶ Βουλῆς, ἀνετέθη εἰς δύο εἰδικοὺς πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν ἄνδρας, ὁποῖοι ὁ διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῶν πρακτικῶν καὶ ὁ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς. Ἕνεκα τῶν εὐρειῶν αὐτοῦ διαστάσεων τὸ ἔργον διῃρέθη εἰς δύο μεγάλας σειρὰς τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ 1787—1799, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ 1799—1860. Ἐκτὸς τῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, ἡ συλλογὴ θέλει περιλάβει πάντας τοὺς λόγους, τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰς ἐκθέσεις, αἵτινες δὲν ἔχουσι συμπεριληφθῆ ἐν τῷ ἐπισήμῳ *Μηνύτορι*.

— Ἡ ἔκδοσις τοῦ ἑκατοστοῦ φυλλαδίου τοῦ ***Nord und Süd***, ἑνὸς τῶν πρωτευόντων γερμανικῶν περιοδικῶν, συνωδεύθη διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ διευθυντοῦ καὶ ἀρχισυντάκτου αὐτοῦ Παύλου Lindau, ὡς καὶ δι' ἀξιοπεριέργου λευκώματος, περιέχοντος σκέψεις, ληφθείσας ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ φύλλῳ συνερναζομένων. Πρὸς καταρτισμὸν τοῦ λευκώματος ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ἀπηύθυνεν ἄμεσον πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ συνεργάτας συγγραφεῖς, οἵτινες πάντες σχεδὸν ἀπήντησαν εἰς τὴν πρόσκλησιν. Τῶν καταχωρίσεων τῶν ζώντων ἕπεται κατάλογος τῶν νεκρῶν συνεργατῶν.

— Ἀπεβίωσεν ἄρτι εἰς τὰς ἑλώδεις χώρας τοῦ Κογκό, αἵτινες καὶ τοῦ Λίβιγκστον κατέστρεψαν τὴν ζωήν, ὁ ἐκ Βερολίνου ἐξερευνητὴς Ῥιχάρδος Boehm, ὁ τελευταῖος ἐπιζήσας τῶν μετασχόντων τῆς ἀτυχοῦς ἐκδρομῆς, ἥτις ἀπεστάλη κατὰ τὸ ἔτος 1880 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀφ' οὗ εἶδε τοὺς συντρόφους του σφαγέντας, πυρποληθεῖσαν τὴν καλύβην του, καὶ καταστραφέντας τοὺς καρποὺς μακρᾶς καὶ ἐνδελεχοῦς ἐργασίας, ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος ὑπὸ ἰθαγενοῦς τινος ἀρχηγοῦ ἐν νοσώδει χώρᾳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Διακεκριμένος μαθητὴς τοῦ ἐν Ἰένῃ καθηγητοῦ Haeckel μὴ ὑπερβὰς ἔτι τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, θὰ παρεῖχεν ἀναμφιβόλως σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἂν ἔζη.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Terenti Afri Adelphoe Texte latin publié avec un commentaire explicatif et critique par Frédéric Plessis κτλ. Paris, librairie Klincksieck 11, Rue de Lille. 1884 — 4. φρ.

M. Fabi Quintiliani Institutionis Oratoriae liber decimus. Texte latin publié avec un commentaire explicatif par I. A. Hild κτλ. Paris, Klincksieck κτλ. 1885. — φρ. 3,50.

Ὁ ἐν Παρισίοις ἐκδότης Klincksieck εἶναι ἐκ τῶν ἀναντιρρήτως συνεργούντων εἰς τὴν ἀπὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν ἐπ' αἰσίοις ἀρξαμένην ἐν Γαλλίᾳ οἱονεὶ ἀναγέννησιν τῶν κλασικῶν σπουδασμάτων. Ὄχι μόνον παρ' αὐτῷ ἐκδίδεται τὸ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν O. Riemann καὶ Em. Chatelain διευθυνόμενον ἀξιολογώτατον περιοδικὸν σύγγραμμα Revue de Philologie καὶ πλεῖστα ἄλλα φιλολογικὰ δημοσιεύματα, ἀλλὰ καὶ σειρὰ ὅλη γερμανικῶν ἔργων γαλλιστὶ μεταπεφρασμένων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Nouvelle collection à l'usage des classes, ἣν πάσῃ δυνάμει συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους φιλομαθεῖς νέους καὶ περὶ ἧς μέλλομεν ἰδίᾳ προσεχῶς νὰ γράψωμεν. Ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ πλὴν ἄλλων ἐξεδόθησαν τὸ Ὀρθογραφικὸν τῆς λατινικῆς γλώσσης τοῦ Brambach, ἡ Λατινικὴ Φρασεολογία τοῦ Meissner, τὸ Ἐγχειρίδιον τῆς ῥωμαϊκῆς γραμματολογίας τοῦ Bender (α) κτλ.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐκδότῃ ἐδημοσιεύθησαν καὶ δύο ἕως τώρα - ἐλπίζομεν δὲ ὅτι δὲν θὰ εἶναι αἱ μόναι — ἐκδόσεις λατίνων συγγραφέων, τῶν *Ἀδελφῶν τοῦ Τερεντίου* καὶ τοῦ Δεκάτου βιβλίου τοῦ Κυιντιλιανοῦ, ὡρισμέναι εἰς τοὺς φοιτητὰς κυρίως, περὶ ὧν ἐκδόσεων θὰ γείνῃ εὐθὺς ἀμέσως ὁ προσήκων λόγος καὶ τὰς ὁποίας κρίνομεν ἄξιον νὰ συστήσωμεν καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους φοιτητὰς ὄχι μόνον διότι ἐν αὐταῖς αἱ σημειώσεις εἶναι συντεταγμέναι εἰς γλῶσσαν γαλλικήν, ἥτις ὁπωσδήποτε εἶναι μᾶλλον οἰκεία τοῖς ἡμετέροις, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ ἐκδόσεις αὗται ἀκριβέσταται οὖσαι καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐνήμεροι εἰς τὴν σημερινὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ μάλιστα τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης κατάστασιν, νομίζονται ὑφ' ἡμῶν πολὺ μᾶλλον προσιταὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους νέους ἢ αἱ γερμανικαὶ ἐκδόσεις καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους καὶ εὐνοήτους λόγους καὶ διὰ τὸ ἁπλούστερον αὐτῶν καὶ σαφέστερον. Κατέχουσι δὲ αἱ ἐκδόσεις αὗται μέσην τινὰ θέσιν μεταξὺ ἐκείνων, ἃς οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσιν éditions savantes (οἷαι αἱ παρὰ τῷ Hachette γνωσταὶ) καὶ ἐκείνων, ἃς καλοῦσι classiques ἤτοι σχολικάς.

Καὶ τὴν μὲν ἔκδοσιν τῶν *Ἀδελφῶν* τοῦ Τερεντίου παρεσκεύασεν ὁ κ. Fr. Plessis, maître de conférences τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ γραμματείας ἐν τῇ Σχολῇ τῶν γραμμάτων τοῦ Caen, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τάς τε ἀρίστας τοῦ Τερεντίου ἐκδόσεις καὶ ἄλλα ἀξιόλογα βοηθητικὰ βιβλία. Τὴν δὲ μετρικὴν θεωρίαν, ἣν ἠκολούθησεν ὁ ἐκδότης ἐν τῇ μετρικῇ παρασκευῇ τοῦ κειμένου ὀφείλει, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν τῷ προλόγῳ, εἰς τὸν καθηγητὴν κ. L. Havet

Ἡ οἰκονομία τοῦ βιβλίου ἔχει ὡς ἑξῆς· Μετὰ σύντομον πρόλογον (5 σελ.), ἕπεται σημείωσις περὶ τῶν χειρογράφων τοῦ Τερεντίου, εἰς ἣν ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον (44 σελ.), ἐπιτάσσεται δὲ ἔπειτα τὸ ἑρμηνευτικὸν καὶ κριτικὸν ὑπόμνημα (114 σελ.) καὶ ἀναγραφὴ τῶν μέτρων (3 σελ.). Παραλείποντες μικροτέρου λόγου παρατηρήσεις, ἃς θὰ ἠδύνατό τις ἴσως νὰ ἐπενέγκῃ εἰς τὴν τῷ ὄντι ἀξιόλογον ἐργασίαν τοῦ κ. Plessis καὶ ὧν ἄλλως δὲν θὰ ἦτο ἐνταῦθα ὁ προσήκων τόπος, εἴς ἔν τι μόνον περιοριζόμεθα, ὅπερ βλέπομεν ὅτι καὶ ὁ κ. Martha παρετήρησεν ἐν τῇ περὶ τοῦ βιβλίου κρίσει (Revue de l' enseignement secondaire et de l' enseignement supérieur τῆς 15 Φεβρουαρίου 1885 σελ. 77 ἑξ.). Λέγει δηλαδὴ ὁ κ. Plessis ἐν τῇ *διδασκαλίᾳ* (σελ. 1 τοῦ ὑπομνήματος) ὅτι ὁ Κ. Φάβιος Μάξιμος καὶ ὁ Π. Κορνήλιος Ἀφρικανός, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου οἱ εἰσποιηθέντες ὁ μὲν εἰς τὴν Φαβίαν γενεὰν ὁ δὲ εἰς τὴν Κορνηλίαν, *ἀγορανόμοι ὄντες*, ἐπεστάτησαν τῶν εἰς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ πατρός των τελεσθέντων ἐπικηδείων ἀγώνων καὶ δὴ καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν *Ἀδελφῶν*. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Οἱ υἱοὶ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου ἔπραξαν ὅ,τι ἔπραξαν ὄχι ὡς *ἀγορανόμοι*, ἀλλ' ὡς *υἱοί*, οἱ δὲ ἐπικήδειοι ἐκεῖνοι ἀγῶνες δὲν ἦσαν *δημόσιοι*, ἀλλ' *ἰδιωτικοί*. Ἄλλως δὲ σαφέστατα διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἀππιανὸς (ἐν τοῖς Καρχηδονικοῖς 112) ὅτι ὁ Π. Κορνήλιος Ἀφρικανὸς ἤτοι ὁ Σκιπίων ὁ Αἰμιλιανὸς οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀγορανόμος· «Ἐνειστήκει, λέγει, ἀρχαιρεσία καὶ ὁ Σκιπίων (οὐ γάρ πω δι' ἡλικίαν αὐτῷ συνεχώρουν ὑπατεύειν οἱ νόμοι) *ἀγορανομίαν μετῄει*, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν *ὕπατον* ᾑρεῖτο». Κατὰ τίνα δὲ περίστασιν ἐγένοντο ταῦτα, ὁ βουλόμενος νὰ μάθῃ ἂς ἀναγνώσῃ τὸν Ἀππιανόν.

Τὸ δὲ δέκατον βιβλίον τῆς Institutionis Oratoriae τοῦ Κυιντιλιανοῦ ἐξέδωκεν ὁ ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Poitiers καθηγητὴς τῶν λατινικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχαι-

(α) Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο Ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον εἶναι οἱονεὶ μικρὰ σύνοψις τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Teuffel, ἔχομεν καὶ ὑμεῖς ἐξελληνίσῃ σχεδὸν ὅλον καὶ ἴσως ἐκδώσωμεν αὐτὸ μετ' οὐ πολὺ μετὰ τῶν ἀναγκαίων προσθηκῶν.

ολογίας κ. J. A. Hild, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ φιλολογικῶν ἔργων. Μετὰ μικρὸν προοίμιον, ἐν ᾧ δίδει λόγον περὶ τοῦ τρόπου, ὃν ἠκολούθησεν ἐν τῇ παρασκευῇ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκδόσεως, προτάσσει ὁ κ. Hild σπουδαιοτάτην εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Κυιντιλιανὸν (20 σελ.), ἐν ᾗ οὐδὲν φέρεται περὶ τοῦ συγγραφέως ἀμάρτυρον, ἀλλὰ πάντα τὰ λεγόμενα πιστοῦνται διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν πηγῶν ἐν πυκνοῖς ὑποσελιδίοις σημειώμασιν. Ἀκολουθεῖ δ' ἔπειτα τὸ κείμενον τοῦ δεκάτου βιβλίου ἔχον κάτωθεν ἑκάστης σελίδος τὰς σημειώσεις ἁδρὰς καὶ πυκνὰς καὶ κλείει τέλος τὸ βιβλίον πίναξ τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν κυριωτέρων φράσεων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τοῖς σημειώμασιν. Ὁ λόγιος ἐκδότης ἔλαβεν, ὡς εἰκός, πρὸ ὀφθαλμῶν πάσας τὰς πρὸ αὐτοῦ ἐκδόσεις τοῦ Κυιντιλιανοῦ καθὼς καὶ ὅσα περὶ Κυιντιλιανοῦ ἐγράφησαν. Καὶ δυνατὸν μὲν ἴσως νὰ ῥηθῇ ὅτι ἡ ἔκδοσις αὕτη ὑπερτερεῖ μᾶλλον κατὰ τὸ ἑρμηνευτικὸν μέρος ἢ κατὰ τὸ κριτικόν, ἀλλ' ἄν τις ἀπίδῃ εἰς τὴν μεγάλην σημασίαν, ἥν, ὡς γνωστόν, ἔχει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον ὡς πρὸς τὴν γραμματολογίαν μάλιστα τὴν ῥωμαϊκήν, πρὸς δὲ τούτοις τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων, ὧν οὐκ ὀλίγαι ὀφείλονται εἰς τὴν διδασκαλικὴν πεῖραν καὶ τὰς προσωπικὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου, δύναται ἀσφαλῶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ κ. Hild παρέχει εἰς τοὺς φοιτητὰς σπουδαιότατον βοήθημα, δι' ὃ πλεῖσται ὀφείλονται αὐτῷ χάριτες. Οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τὸν Κυιντιλιανὸν καὶ πεῖραν λαβόντες τῆς δυσχερείας, ἣν ἡ ἀνάγνωσίς του οὐχὶ σπανίως ἐγείρει εἰς φοιτητὰς μάλιστα, ἂν στερῶνται ἁρμοδίου ἑρμηνευτοῦ, δύνανται κάλλιστα νὰ νοήσωσι πόσον εἶναι πολύτιμον τοιοῦτον βοήθημα. Εὐχόμενοι καὶ πάλιν νὰ περιέλθωσιν καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων νέων αἱ δύο ἐκδόσεις, περὶ ὧν σήμερον, πλέον ἴσως τοῦ δέοντος διὰ τὸ Δελτίον τῆς *Ἑστίας*, ἐμακρηγορήσαμεν, καταπαύομεν τὸν λόγον.

Σ. Κ. Σ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 6 Παρασκευῇ.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀτμοπλοϊκὴ Ἑταιρία συνεβλήθη μετὰ τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἐπὶ ἀμοιβῇ 4 δραχ. κατὰ μίλιον μεταφέρῃ δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου ἐκ Βρινδησίου εἰς Κέρκυραν τὸ εὐρωπαϊκὸν ταχυδρομεῖον ἐν ὅσῳ διαρκοῦσιν αἱ ἐπιχόλεροι καθάρσεις. Οἱ ταχυδρομικοὶ σάκκοι θὰ παραλαμβάνωνται ὑπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀφοῦ πρότερον ἀπολυμανθῶσι καὶ τεθῶσιν ἐντὸς ἰδιαιτέρου κιβωτίου ἐκ λευκοσιδήρου ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐν Βρινδησίῳ Ἕλληνος προξένου. Οὕτω θὰ προλαμβάνωνται ὅσῳ τὸ δυνατὸν αἱ ἕνεκα τῶν καθάρσεων καθυστερήσεις τῶν ταχυδρομείων.

Γενομένης ἐν Πάλῃ τῆς Κεφαλληνίας ἐκλογῆς πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος βουλευτοῦ κ. Σκαλτσούνη, ἐξελέγη τοιοῦτος ὁ κ. Ἀρβαβάνης διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ ἐκλεχθεὶς θεωρεῖται ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν.

Ἐν Δεκελείᾳ περατοῦται ὅσον οὔπω τὸ πρὸ καιροῦ ἀνεγειρόμενον μέγαρον, ὅμοιον τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν διαίρεσιν πρὸς τὴν ἐν Πετερχὼφ τῆς Ῥωσίας ἔπαυλιν, ἐν ᾗ ἡ βασίλισσα ἡμῶν διῆλθε τὰ ἔτη τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας. Ἅμα ὡς συντελεσθῇ τὸ κτίριον τοῦτο θέλουσι μετενεχθῆ ἐν αὐτῷ τὰ οἰκήματα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἡ δὲ μέχρι τοῦδε εἰς κατοικίαν αὐτῆς χρησιμεύουσα οἰκία θέλει μεταβληθῆ εἰς ξενῶνα.

Καὶ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐγένοντο δυστυχῶς πυρπολήσεις τῶν δασῶν. Τρία δάση ὑπέστησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σπουδαίας βλάβας, ἐξ ὧν τὸ κατὰ τὴν θέσιν Μελισσόπιασμα, ἐκ 10,000 πευκῶν συνιστάμενον, ἀπετεφρώθη ὁλόκληρον.

Συνέστη στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν κκ. Σέχου καὶ Πουρναρᾶ, προσληφθησομένου καὶ ἄλλου ἐκ Λαρίσσης, ἵνα συνεργασθῇ μετὰ τουρκικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν συνόρων πρὸς τοποθέτησιν τῶν σημάτων αὐτῆς κατ' ἀποστάσεις, ἐν σχήματι πυργίσκων.

Ἐπερατώθησαν αἱ ἐξετάσεις πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων. Ἐκ τῶν παρελθόντων εἴκοσι καὶ δύο, 14 νέοι ἐκρίθησαν ἱκανοὶ ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς αὐτήν.

Διὰ Β. διατάγματος κανονισθεῖσα ἡ στρατιωτικὴ στολὴ τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων συνίσταται α) ἐκ πιλίσκου ὁμοίου πρὸς τὸν κοινῶς λεγόμενον αὐστριακόν, ἔχοντος τὴν μὲν πρώτην στεφάνην ἐφ' ἧς τὸ γεῖσον καὶ τὸ ὑποσιάγωνον ἐξ ἐρέας χρώματος κυανοῦ βαθέος, τὰς δὲ λοιπὰς ἐξ ἐρέας χρώματος μαύρου, φέροντος δ' ἐν τῷ μετώπῳ ἐπὶ ἐθνοσήμου γλαῦκα χρώματος κιτρίνου. β') ἐκ χιτῶνος χρώματος μαύρου ἔχοντος τὸ σχῆμα σάκκου, καὶ ἐπώμια ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ πεζικοῦ. γ') ἐκ περισκελίδος χρώματος φαιοῦ, ὡς ἡ τοῦ πεζικοῦ, μὲ ἐπιρράμματα ἐξ ἐρέας χρώματος κυανοῦ βαθέος. Ἐπὶ τοῦ περιλαιμίου προσράπτεται διὰ στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου κιτρινοχρόων ὁ ἀριθμὸς τοῦ γυμνασίου, ὅταν ὑπάρχωσιν ἐν τῇ πόλει πλείονα τοῦ ἑνός.

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τρίτης ἤρχισεν εἰς Μέγαρα ὁ γενικὸς τρυγητὸς τῶν ἀμπέλων. Ἡ ἐφετεινὴ ἐσοδεία κατὰ ποιότητα θεωρεῖται ἀρίστη, ἀλλὰ θέλει ἐλαττωθῆ τῆς περυσινῆς. Τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῆς παραγωγῆς ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ἀνέλθῃ εἰς 1,200,000 ὀκάδων ἀντὶ 2,400,000 τῆς περυσινῆς. Ἡ τιμὴ τοῦ γλεύκους ποικίλλει ἀπὸ 50—80 λεπτ. κατὰ *μπότσαν*.

Καὶ ἐν Πάτραις ἡ συγκομιδὴ τῶν ἀμπέλων δὲν προμηνύεται πλουσία, διότι ἡ καρποφορία δὲν ἦτο ἄφθονος, παρέβλαψε δὲ ταύτην καὶ ἡ παρατεταμένη ξηρασία. Ἀλλ' ἡ ποιότης τοῦ γλεύκους ἔσται ἀρίστη.

Κατὰ τὸν λήξαντα Αὔγουστον ἐγένοντο ἐν Ἀθήναις θάνατοι ἐν ὅλῳ 273. Ἐκ τῶν ἀποθανόντων ἦσαν 162 ἄρρενες καὶ 111 θήλεις. Κατὰ τὸν προηγούμενον μῆνα εἶχον συμβῆ 244 θάνατοι, ἑπομένως ὁ Αὔγουστος παρουσιάζει αὔξησιν 18 0/0 περίπου.

Ἡ Νομαρχία λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ἀναφορὰν τῆς Δημαρχίας, τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐπὶ τοῦ φωτισμοῦ ἐπόπτου, τὴν διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ διοικητοῦ τοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας τοῦ φωταερίου ὡς πρὸς τὰς παρατηρηθείσας ἐλλείψεις τοῦ φωτισμοῦ τῆς πόλεως κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνας, ἐπέβαλε τῇ ἑταιρίᾳ πρόστιμον ἐκ δρ. 750, πρὸς ὄφελος τοῦ δημοτικοῦ ταμείου.

Διὰ βασιλικοῦ διατάγματος ἡ γεωμετρικὴ ὑπηρεσία ὑπήχθη εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν κτημάτων τμῆμα τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν. Κατὰ τὸ αὐτὸ διάταγμα, τὸ ἐκ γεωμετρῶν προσωπικὸν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος γραφείου προσλαμβάνεται ἐκ τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ γεωμετρῶν δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Δ. Κ. Κέρκυραν. Δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς παρέχομεν ὑμῖν τὰς ζητηθείσας πληροφορίας. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ. Ι. Κ. πρὸς ὃν ἀπεστάλησαν καὶ τὰ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου φύλλα. Τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.—*Ἑνὶ συνδρομητῇ*. Ἀτυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον.—κ. Ν. Α. Πύργον. Ἕνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῆς συνδρομῆς. Εἶνε δὲ γενικὸν τὸ μέτρον.—κ. Τ. Βῶλον. Τοῦτο θὰ ἀποδείξῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Πολλοὶ φρονοῦσι τοὐναντίον. Ὁ κα-

πνὸς ἦλθεν ἐξ Ἀμερικῆς τῷ 1560, τὴν χρῆσιν δ' αὐτοῦ ἐδίδαξε πρώτη ἡ Ἱσπανία, καὶ ἐκεῖθεν βαθμηδὸν διεδόθη εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης.—κκ. Ν. Σ. Ν. Κάρυστον καὶ Σ. Σ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν.—*Γεωπόνῳ*. Τὴν ἀτελῆ ἡμῶν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησίν σας συμπληροῖ ἀνακοίνωσις ἀνωνύμου τῆς «Ἑστίας» ἀναγνώστου, καθ' ἣν ἡ λέξις *μπάμια* εἶνε τουρκικὴ καθαρῶς· αἱ δὲ λαθυρίδες τῶν ἀρχαίων οὐδὲν ἄλλο εἶσιν ἢ τὰ κοινῶς *λαθούρια*, εἶδος μπιζελίων κατωτέρας ποιότητος.—κ. Α. Σ. Ἡράκλειον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—*Προμηθεῖ*. Ἀνατολικὸς μῦθος ἀναφέρει ὅτι εἷς νομοθέτης θέλων νὰ ἀνακαινίσῃ τὸ πολίτευμα Κράτους τινός, ὅπως ταχύτερον τὸ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς δεινῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκετο, ἐπολλαπλασίασε τοὺς νόμους. Ἐν τῷ μεταξὺ ἠσθένησεν ἐκ τῆς ἐργασίας, ὁ δὲ ἰατρός του διέταξε νὰ δώσωσιν αὐτῷ διάφορα ἰατρικὰ συγχρόνως.«—Διατί τόσα ἰατρικά; ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ ἀσθενής.«—Διὰ νὰ ἀνακτήσῃς ταχύτερον τὴν ὑγείαν σου.—Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε τόσα, ὥστε τὰ μὲν θὰ ματαιώσουν τὴν ἐνέργειαν τῶν δέ.—Μὲ συγχωρεῖς, ἀπαντᾷ ὁ ἰατρός· πιθανὸν νὰ σφάλλω τῷόντι· ἀλλά, βλέπεις, ἠθέλησα κ' ἐγὼ νὰ ἐνεργήσω τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενείας σου, ὅπως σὺ τὴν τοῦ Κράτους.—κ. Μ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀγαθὴν ἐκτίμησιν, εὐχαρίστως δὲ θέλομεν τὸ δημοσιεύσει βραδύτερον, δι' ἔλλειψιν χώρου ἐπὶ τοῦ παρόντος.—κ. Η. Δ. Κ. Πρίγκηπον. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ. Λ. Δ. Σ Βάρναν. Ὡς ἰδιαιτέρως ἐγράψαμεν ὑμῖν, θέλουσιν ἀποσταλῆ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος.—κ. Χ. Π. Καὶ ἐνταῦθα οἱ φαρμακοποιοὶ ἐφήρμοσαν τὸ μέτρον τοῦτο. Εἶνε ἁπλούστατον: ἀγγεῖα μεγάλα, ἐν οἷς ἐντίθεται ὑγρὸν κεχρωματισμένον καὶ ὄπισθεν ἁπλοῦς λύχνος πετρελαίου. Τὸ χρῶμα ὅμως ἑκάστης φιάλης εἶνε ἕν, ἀλλ' οἱ Ἀμερικανοὶ κατώρθωσαν ὅπως διὰ διαφόρων ἑνώσεων τὸ χρῶμα τὸ διὰ τοῦ φωτὸς ἀντανακλώμενον εἶνε σύνθετον. Ἰδοὺ δὲ ἡ συνταγή. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀγγείου ἐναποτίθεται γλυκερίνη βαπτομένη κιτρίνη διὰ χρωμικοῦ ὀξέος, ἄνωθεν ὕδωρ βαπτόμενον ἐρυθρόν, καὶ ἄνωθεν τούτου τερεβινθίνη βαπτομένη κυανῆ. Οὕτως ἔχετε τρία χρώματα.—κ. Α. Π. Πειραιᾶ. Παρεδόθη ἐγκαίρως. Τὸ ἀποτέλεσμα θέλει γνωρίσει ὑμῖν δι' ἐπιστολῆς του ὁ κ. Α. Κ.—κ. Β. Σ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—*Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Τὸ μὲν πρῶτον, ὡς βλέπετε, μετὰ τοῦ σημερινοῦ· μετὰ δύο δὲ ἢ τρεῖς ἑβδομάδας τὸ ἄλλο. Τὸ βιβλίον, ὅπερ σημειόνετε, ὑπάρχει ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχ. 6.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Πόσαις φοραῖς μὲ δάκρυα
ζητοῦν τὰ δάκρυά μου!
Πόσαις φοραῖς ἐκλάψανε
ἀπὸ τὰ κλάμματά μου!
Ζωὴ δὲν ἔχω, καὶ πετῶ...
Ἂν 'βγάλῃς τὴν καρδιά μου,
ὅλαις ταῖς χάραις ἀποκτῶ,
κι' ἀλλάζω τὰ φτερά μου!

2

Μὲ τὴν πρώτη κεφαλή μου
'βρίσκομαι εἰς τὴν Τουρκία·
Μὲ τὴν ἄλληνε θὰ μ' εὕρῃς
στρατηγὸ εἰς τὴ Ρωσσία·
Ὅπου λάσπη, μὲ τὴν τρίτη
ἐκεῖ βρίσκομαι κ' ἐγώ·
μὲ τὴν ὑστερνὴ ὁ μαῦρος
κινδυνεύω νὰ σφαγῶ!

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀστυάναξ (Ἄστυ—ἄναξ)

2

Ἔλεγχος—ἔγχος

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

6 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 °/₀ Φρ. χρ.	312.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	316.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	369.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	353.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	253.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	245.50
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	235.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	355 —

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.435—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	90. -
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	70.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	50.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	244.50
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	25.35
» 3μηνιν.	25.25
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01
	1.—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	20.20
Λίρα ὀθωμανική.	23.01

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΩ, ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ, ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πανόραμα τῶν Ἀθηνῶν. Πίναξ χαλκογραφημένος, νεωστὶ χαραχθεὶς ἐν Λειψίᾳ, μήκους 0,85 μ, καὶ πλάτους 0,20 μ., παριστῶν ὡραίαν ἄποψιν τῶν Ἀθηνῶν. Τιμ. δρ. 2. Ταχυδρ. ἀποστελλόμενος δρ. 2.20.

Τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά, ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Ἑλβετοῦ Δ. Ι. Μάγερ ἀπὸ Ἰανουαρίου 1824 μέχρι Φεβρουαρίου 1826, καὶ περιέχουσα λεπτομερῆ ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ ἡρωϊκῇ πόλει συμβάντων κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Ἀντὶ δραχ. 20 τιμ. μόνον δραχ. 7. Ταχυδρ. ἀποστελ. δρ. 8,60.

Τὸ Βασίλειον τῶν ζώων. 90 πίνακες λαμπρῶς κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν, εἰς μέρη τρία. Α'. Θηλαστικά.—Β'. Πτηνά.—Γ'. Ἑρπετά, ἰχθῦς, μαλάκια, ἔντομα, σκώληκες καὶ ἀκτινωτά. Μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς ζῳολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Σύγγραμμα εἰδικὸν διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν. Εἰς μέγα σχῆμα, χαρτόδετον. Τιμ. δραχ. 25 μετὰ ταχυδρ. τελῶν δραχ. 27.

Θρησκευτικαὶ μελέται ὑπὸ Δημ. Στ. Μαυροκορδάτου. Ἔκδοσις δευτέρα εἰς τόμους 5. Τιμὴ δραχ. 15. Μετὰ ταχυδρομικῶν τελῶν δραχ. 17.

Ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ δραχ. 25 πλήρης σειρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου κοπέντων νομισμάτων, συγκειμένη ἐξ ἑνὸς ἀργυροῦ φοίνικος (1828), ἑνὸς χαλκοῦ εἰκοσαλέπτου (1831), τριῶν δεκαλέπτων, τριῶν πενταλέπτων καὶ τριῶν μονολέπτων (1828, 1830, 18[illegible]).

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀδελφῶν Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 157.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 455.—15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ—1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 507

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸν Αὔγουστον τοῦ προσεχοῦς ἔτους συμπληροῦται εἰκοσιπενταετία ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τοῦ τοσοῦτον ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐργασθέντος μέχρι τοῦδε. Τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ πανηγυρίσῃ μεγαλοπρεπῶς ὁ Σύλλογος δι' ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, ὅπερ θὰ ποιήσῃ ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τῇ 16 Αὐγούστου καὶ θὰ περατώσῃ ταύτας τῇ 26 Αὐγούστου 1886. Σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου ὡρίσθη αὐτὸς ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου, ἤτοι ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος· ά) δι' ἀνακοινώσεως πραγματειῶν ἀναφερομένων μὲν εἰς τὴν πρόοδον τῶν φιλολογικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, φυσιογνωστικῶν, ἠθικοκοινωνικῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημῶν, ἐχουσῶν δὲ σχέσιν πρὸς τὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ β') διὰ χρηματικῶν προσφορῶν ὑπὲρ τῆς προόδου κατὰ τὴν Ἀνατολὴν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν. Μέλη τοῦ συνεδρίου ἔσονται ά) ὅσοι τῶν ἡμετέρων καὶ ἀλλοδαπῶν λογίων προσκληθέντες θὰ δεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν· β') Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐπιστημονικῶν συλλόγων· γ') Ὅσοι χορηγήσωσι χρηματικὰς δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ συλλόγου· δ') Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίτιμοι ἑταῖροι τοῦ Συλλόγου καὶ ὅσοι τῶν λοιπῶν δηλώσωσιν ὅτι θὰ ἀναγνώσωσι πραγματείαν τινά, σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὰ ἔργα τοῦ συνεδρίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου θὰ ἐκδώσῃ ὁ Σύλλογος ἐν ἰδίῳ τεύχει καὶ θὰ διανείμῃ εἰς τὰ μέλη τὴν ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας συλλεγεῖσαν καὶ μήπω ἐκδοθεῖσαν γλωσσικὴν ὕλην τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, ἤτοι λέξεις καὶ φράσεις διατηρουμένας ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, κύρια ὀνόματα, δημοτικὰ ᾄσματα, παροιμίας, αἰνίγματα καὶ λογοπαίγνια, παραμύθια, περιγραφὰς παιδιῶν, εὐχὰς κλπ. πρὸς δὲ θὰ ἐκδώσῃ ἐν ἰδίῳ τεύχει τὰς ὑπαρχούσας ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ ἐπιγραφὰς καὶ τοπογραφικὰς μελέτας.

Ἡ πρὸς διοργάνωσιν τοῦ συνεδρίου ἐπιτροπὴ συνέταξε καὶ προσωρινὸν πρόγραμμα τῶν θεμάτων, ἅτινα θὰ πραγματευθῇ τὸ συνέδριον, διαιρούμενα εἰς θέματα διὰ τὰς γενικὰς συνεδριάσεις καὶ εἰς θέματα διὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος, τοῦ ἀρχαιολογικοῦ, τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, τοῦ ἠθικοκοινωνικοῦ, καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος. Τὰ μέλη ὅμως τοῦ Συνεδρίου δύνανται νὰ πραγματευθῶσι καὶ ἄλλα θέματα, ὅσα ἤθελον κρίνῃ οἰκειότερα ταῖς ἰδίαις μελέταις, τὸ δὲ ὁριστικὸν πρόγραμμα τῶν θεμάτων μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀναλαβόντων μελῶν νὰ πραγματευθῶσι θέμα τι ἢ ἀποστειλάντων πραγματείαν τινὰ ἐκδοθήσεται κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1886.

— Ἡ βερολιναία ἐφημερὶς «Tageblatt» ἐν τῷ εἰκονογραφημένῳ φιλολογικῷ παραρτήματι τῆς 13 7βρίου δημοσιεύει ὑπὸ τὸν τίτλον *Εἰδύλλιον ἐκ τῆς Νέας Ἑλλάδος* ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὴν νεαρὰν ἡμῶν φιλολογίαν, ἣν συνιστᾷ εἰς τὴν μελέτην τῶν Γερμανῶν, ὡς μὴ ἀναξίαν προσοχῆς. Ὡς συμπέρασμα δὲ παραλαβοῦσα ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ κ. Α. Βόλτζ παρατίθησι ὁλόκληρον τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Εἰδύλλιον* διηγημάτιον, τὸ περιλαμβανόμενον ἐν ταῖς *Ἀγροτικαῖς Ἐπιστολαῖς* τοῦ κ. Γ. Δροσίνη. Τὸ ἀξιοσημείωτον εἶνε τοῦτο ἰδίως, ὅτι ἡ Tageblatt δὲν εἶνε φύλλον τῶν φιλολόγων καὶ λογίων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐφημερὶς κυκλοφοροῦσα παρὰ τῷ λαῷ, καὶ εἶν' εὐχάριστον καὶ ἐνθαρρυντικὸν ὅτι μικρὰ προϊόντα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας κρίνονται πρόσφορα ἵνα δοθῶσιν καὶ εἰς τὸ τόσα ἀναγνώσματα ἔχον γερμανικὸν κοινόν.

— Τῇ 4/16 7βρίου ἑωρτάσθη ἐν τῷ παρὰ τὴν Δρέσδην Βλάζεβιτζ ἡ ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ Σχίλλερ διῆλθε τὸν Ἔλβον μετὰ τοῦ Κέρνερ, τοῦ πατρὸς τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ, ἐρχόμενος ἐκ τοῦ ἀπέναντι χωρίου Λόσβιτζ. Ἡ ἑορτὴ ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ τῇ 12 7βρίου, ἥτις ἦν ἡ ἐπέτειος, ἀλλ' ἀνεβλήθη ἕνεκεν ἐκτάκτου κακοκαιρίας. Ἑωρτάσθη δὲ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· τεσσαράκοντα ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐνδεδυμέναι ἐγχώρια ἐνδύματα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ συνοδευόμεναι ὑπὸ μουσικῶν ἐν στολῇ τῶν χρόνων ἐκείνων, προσῆλθον καὶ παρετάχθησαν παρὰ τὴν ὄχθην, ἐν μέσῳ ἠχηροτάτων κωδωνοκρουσιῶν καὶ πυροβολισμῶν συνεχῶν. Μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς ἀπέναντι ὄχθης προέβαλον ἀκάτια σημαιοστόλιστα καὶ ἀνθοστεφῆ. Ἐν τῷ πρώτῳ ἀκατίῳ ἵστατο ὁ Σχίλλερ παρὰ τὴν πρῷραν στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Κέρνερ καὶ φιλικῶς χαιρετίζων τοὺς ἀναμένοντας ἅμα καὶ τὸ χειροκροτοῦν πλῆθος τῶν τρισχιλίων θεατῶν. Ἡ ὁμοιότης τῆς μορφῆς τοῦ ὑποκρινομένου πρὸς τὴν τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ ἦν ἀληθῶς ἐκπληκτικὴ τόσον, ὥστ' ἐρρίγει τις πρὸς στιγμὴν ἅμα τῇ πρώτῃ θέᾳ.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἀκατίου καὶ τῶν ἑπομένων ἦσαν δέσποιναι καὶ κύριοι, πάντες κατὰ τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς ἐνδεδυμένοι, καὶ οἱ λεμβοῦχοι δ' αὐτοὶ ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς λεμβούχους τοῦ 1785. Ἡ συνοδία ἀποβιβασθεῖσα ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν παρήλασε διὰ τοῦ πλήθους ἡγουμένης τῆς μουσικῆς, ἥτις ἀνέκρουεν ἐμβατήρια ἐπὶ στίχων τοῦ Κέρνερ ἡρμοσμένα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κῆπον τοῦ Σχίλλερ, ἔνθα ἦτο ἡ συνέχεια τῆς ἑορτῆς, μέχρι νυκτὸς πασαταθείσης διὰ συναυλίας καὶ ἀπαγγελίας στίχων καὶ φωταψιῶν καὶ πυροτεχνημάτων.

— Λίαν ἀξιοπερίεργον βιβλίον ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις περὶ *τῆς γελοιογραφίας ἐν Γερμανίᾳ*. Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ Grand-Carteret εἶνε γνωστὸς ὡς ἐγκύψας εἰδικῶς περὶ τὴν μελέτην τοῦ εἴδους τούτου τῆς τέχνης, καὶ συγγράψας περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γελοιογραφίας παρὰ πάσαις σχεδὸν ταῖς χώραις τῆς Εὐρώπης, πρὸς δὲ καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸν συγγραφέα ἡ γερμανικὴ γελοιογραφία ἀρχὴν ἔχει τὰς ἀλλοκότους ἐπὶ τῶν ναῶν γλυφάς, διὰ τῶν ὁποίων πολλάκις δριμέως ἐσατυρίζοντο τὰ ἤθη τῶν κληρικῶν. Ἡ ἐπανάστασις παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς στρατιωτικῆς γελοιογραφίας καὶ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης εἰς τὴν τῆς πολιτικῆς. Κατὰ τὸ 1845 ἀνεφάνησαν ἐν Μονάχῳ τὰ Fliegende Blätter, φύλλον, τὸ ὁποῖον σατυρίζον, ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς πολιτικῆς, τὰ παρ' ἀνθρώποις γελοῖα καὶ τὰς ἐθνικὰς ἀδυναμίας τῆς Γερμανίας, ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ χαίρει σήμερον εὐρεῖαν δημοτικότητα. Τρία δὲ κέντρα ἢ σχολαὶ γελοιογραφικαί, ἡ τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου, καὶ τῆς Βιέννης διακρίνονται ἐν Γερμανίᾳ. Πατρὶς τῆς πολιτικῆς γελοιογραφίας εἶνε τὸ Βερολίνον. Το *Κικιρικὶ* τῆς Βιέννης ἐκδικεῖται εἰς βάρος τοῦ Βίσμαρκ καὶ τῆς Πρωσσίας ὅ,τι δὲν τῷ ἐπιτρέπεται νὰ πράξῃ κατὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Αὐστρίας. Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Μονάχῳ γελοιογράφων εἶνε ὁ περίφημος Busch, τὸν ὁποῖον ἀπηθανάτισεν ἡ ἱστορία τοῦ *Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης*.

— Ἐν Ῥώμῃ ἐδιδάχθη πρό τινος τὸ γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῖν δρᾶμα τοῦ Φραγκίσκου Κοππὲ *Σεβῆρος Τορέλλης*, κατὰ μετάφρασιν ἰταλικὴν ἔμμετρον. Τὸ δρᾶμα ἐγένετο λίαν εὐνοϊκῶς ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κοινοῦ· οἱ στίχοι τῆς

μεταρράσεως κρίνονται ἐν γένει καλοί, εἰ καὶ μὴ ἐξικνούμενοι εἰς τὸ κάλλος τοῦ πρωτοτύπου. Ὁ μεταφραστὴς ἔκρινε πρέπον νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ τέλος τοῦ δράματος, φειδόμενος, ὡς εἶπε, τῆς εὐαισθησίας τοῦ δημοσίου. Οὕτως ἡ μήτηρ τοῦ Τορέλλη δὲν ἀποθνήσκει, ὡς ἠθέλησεν ὁ ποιητής, ἀλλ' ἀφίεται ἐν τῇ ζωῇ.

— Τῇ 5 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἐγένετο ἔναρξις ἐν Βερολίνῳ τῆς γεωπονικῆς ἐκθέσεως. Κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν γερμανικῶν φύλλων ἡ ἔκθεσις αὕτη, ἡ ἔχουσα καὶ διεθνῆ χαρακτῆρα, ὑπῆρξε μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδός της. Ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν ἐστάλησαν προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς τέχνης. Ἰδία μνεία γίνεται τῆς Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας, ἡ ὁποία ἔστειλε αὐτόσε ὅλα τὰ ὡραῖα καὶ θαυμαστὰ εἴδη τῶν μεγαλοπρεπῶν πτερίδων της. Ἡ πόλις τοῦ Βερολίνου ἐψήφισεν ἀμοιβὰς διαφόρους ἀνὰ πεντακοσίας μάρκας εἰς ἕκαστον βραβευόμενον ἐκθέτην καὶ διάφορα τιμητικὰ διπλώματα. Τέσσαρα τῶν βραβείων τούτων εἶνε ὡρισμένα διὰ τοὺς σχηματίσοντας τὰ ὡραιότερα γραφικὰ συμπλέγματα ἐξ ὀρχεοειδῶν φυτῶν. Ἕτερα βραβεῖα δοθήσονται εἰς τοὺς ἐκθέτας καλῶν εἰδῶν ὀπωρῶν καὶ φυτῶν χρησίμων πρὸς καλλωπισμόν, τροφήν, ὑφαντουργίαν κ.τ.λ. Ἰδιάζουσα τέλος προσοχὴ θέλει δοθῇ εἰς τὰ φυτὰ τῶν γερμανικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες τελευταῖον ἔλαβον σπουδαίαν ἐπίδοσιν.

— Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου παρασταθήσεται ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Λειψίας νέα κωμῳδία τοῦ Oscar Jurtinus φέρουσα ἐπιγραφὴν «Τὸ ἑλληνικὸν πῦρ».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐγχειρίδιον Βοτανικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων, ᾧ προσετέθησαν καὶ στοιχεῖα Γεωλογίας καὶ Ὀρυκτολογίας, μετὰ 236 ἐν τῷ κειμένῳ τετυπωμένων εἰκόνων, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ Σπυρίδωνος Μηλιαράκη, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἰατρικῆς. Ἐκδίδεται δαπάνῃ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν καταστημάτων «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885. 8ον σελ. 168. Τιμᾶται δραχ. 4.

[Τὸ προκείμενον ἐγχειρίδιον περιλαμβάνει Ἀνατομίαν καὶ Φυσιολογίαν τῶν φυτῶν, Μορφολογίαν, Συστηματικὴν καὶ Φυτικὴν Γεωγραφίαν, πρὸς δὲ τούτοις τὰς ἀπαραιτήτους γνώσεις ἐκ τῆς Γεωλογίας καὶ Ὀρυκτολογίας ὅσαι εἶνε δυνατὸν νὰ νοηθῶσι ὑπὸ μαθητῶν γυμνασίου. Ἀφθονία ὕλης πεπυκνωμένης, σαφήνεια καὶ ἁπλότης περὶ τὴν ἔκφρασιν, πλῆθος παραδειγμάτων ἐξ ἐγχωρίων Ἑλληνικῶν φυτῶν μετὰ τῶν κοινῶν αὐτῶν ὀνομάτων, ἐφ' ἑκάστης σχεδὸν σελίδος εἰκόνες καλῶς ἐπεξειργασμέναι ἐπεξηγηματικαὶ τοῦ κειμένου, ὅροι σαφεῖς καὶ εὐμνημόνευτοι χαρακτηρίζουσι τὸ βιβλίον τοῦτο, ὅπερ συνετάχθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῷ βάσει τελειοτάτου γερμανικοῦ ἐγχειριδίου, ἐν χρήσει εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Αὐστρίας. Διὰ τῆς βοτανικῆς ταύτης περιεχούσης ὅλας τὰς θετικὰς γνώσεις τοῦ κλάδου τούτου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεύνας τῆς ἐπιστήμης παρέχεται εἰς τὴν νεολαίαν τῆς Ἑλλάδος ἐγχειρίδιον ὠφελιμώτατον καὶ χρήσιμον οὐ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου, ὅσοι θέλουσι συντόμως νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἀπὸ τῆς ἕδρας ἐκτενῆ διδασκαλίαν].

Ἐπικρίσεις ἐπὶ περιόδων τινῶν τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Παύλου Λάμπρου «Νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας» ὑπὸ Μάρκου Θεοτόκη. Ἐν Κερκύρᾳ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «ὁ Κοραῆς» Ι. Ναχαμούλη. 1885. 16ον, σελ. 230.

Α. Ν. Βερναρδάκη Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐμπορίου, βραβευθὲν κατὰ τὸν Δοσίειον διαγωνισμὸν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀττικοῦ Μουσείου». 1885. 8ον, σελ. 376. Τιμᾶται δραχ. 5. Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

Σύντομος Ἑλληνικὴ Ἱστορία κατὰ βιογραφικὴν μέθοδον πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Μ. Ι. Βρατσάνου, πρώην Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 95. Τιμᾶται δραχμῆς.

Στοιχειώδης Γραμμικὴ Ἰχνογραφία μετ' ἐπιτόμου διαμετρικῆς ὑπὸ Ἰω. Δραΐκη. Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν, καὶ ἑλληνικῶν σχολείων. Μετὰ 126 σχημάτων. Ἔκδοσις ὀγδόη, ἐπηυξημένη καὶ βελτιωμένη. Κατ' ἔγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 87. Τιμᾶται δραχ. 1,25.

Κλεὶς τῆς Ἰταλικῆς μεθόδου Ὀλλενδόρφου πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαστῶν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ὑπὸ Μ. Π. Περίδου. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 8ον, σελ. 112. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους καὶ ὁ διάλογος τῶν Μηλίων μετὰ σημειώσεων καὶ παραφράσεως πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν Γυμνασίων, ὑπὸ Β. Γ. Βυθούλκα. Ἐκδότης Σπυρ. Κουσουλῖνος. Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου. 1885, 8ον σελ. 80. Τιμ. δραχμῆς.

Σχόλια εἰς τὰς δημηγορίας τοῦ Θουκυδίδου, συνταχθέντα κατὰ τὰς ἀρίστας ἐκδόσεις, ὑπὸ Γρηγορίου Ν. Βερναρδάκη. Ἔκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἑνώσεως», Ὁδὸς Ὁμήρου, 10. 1885, 16ον, σελ. ΙΕ'—187. Τιμᾶται δραχ. 4.

Ψυχολογία ἐμπειρικὴ καὶ Λογικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων καὶ Διδασκαλείων ὑπὸ Ἀριστείδου Κ. Σπαθάκη, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ καθηγητοῦ ἐν τῇ Ῥιζαρείῳ Σχολῇ καὶ τῷ Ἀρσακείῳ Παρθεναγωγείῳ. Ἔκδοσις δευτέρα, ἐπηυξημένη καὶ διωρθωμένη. Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου. 1885. 8ον, σελ. 144. Τιμᾶται δραχ. 3.

Ὁ Θεάνθρωπος, διδακτικὸν πολύμετρον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Γραφῶν ὑπὸ Φιλίππου Λούζη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς *Ἀθηναΐδος*, ἐν ὁδῷ Περικλέους, 18. 1885. 16ον, σελ. 86. Τιμᾶται δραχμῆς.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια, περιέχουσα τὰ κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως διδακτέα ἐξ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ὑπὸ Χαρίση Πουλίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ. Τόμος τρίτος.—Τεῦχος Α'. Διὰ τὴν Γ' τάξιν. Παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 72. Τιμᾶται λεπτῶν 50.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 13 Παρασκευῇ.

Ἡ μεγάλη εἴδησις περὶ τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει τολμήματος τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς τηρεῖ εἰς ἔκτακτον συγκίνησιν τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης ὡς ἐκ τοῦ προφανοῦς κινδύνου τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἂν κατ' εὐχὴν ἀποβῶσι τὰ τῶν Βουλγάρων. Η πρώτη ἐκδήλωσις τῆς συγκινήσεως τοῦ λαοῦ ὑπῆρξε τὸ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος συλλαλητήριον. Ὁ *Μακεδονικὸς Σύλλογος* συνῆλθεν εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις, ἀπολήξασας εἰς τὴν ἐκλογὴν δεκαπενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνετέθη πᾶσα ἐνέργεια ἀνάλογος τοῦ κρισίμου τῶν περιστάσεων. Λίαν δὲ εὐοίωνος εἶνε κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ συγκίνησις τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, πρωτοστατούσης εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἄνευ ἐπιδείξεων.

Καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐξηγέρθη τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι. Συλλαλητήρια συνεκροτήθησαν ἐν Καλάμαις καὶ Βόλῳ, ἀμφότερα καταλήξαντα εἰς ψηφίσματα, δι' ὧν ἀνομολογεῖται ἡ τοῦ λαοῦ ἀγανάκτησις καὶ ἀπόφασις νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν χάριν τῆς πατρίδος.

Συνεπῶς πρὸς τὰ τελούμενα, πολύωρον ὑπουργικὸν συμβούλιον συνεκροτήθη, καθ' ὃ συνεζητήθη τὸ ζήτημα τῆς ἐπανόδου τοῦ βασιλέως καὶ συγκλήσεως τῆς Βουλῆς. Ὁ βασιλεὺς ἐπανακάμπτει ἐσπευσμένως εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διὰ διαταγῆς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρεσβείας προσκαλεῖ ἐνταῦθα πάντας τοὺς ἐπ' ἀδείᾳ δι' ὑπηρεσίαν ἀποδημοῦντας ἀξιωματι-

χοὺς τοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς ἰατρούς. Ὡσαύτως τῇ ἀποφάσει τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου ἀνεκλήθη ἡ διαταγὴ περὶ τῆς ἐξ Ἄρτης μετασταθμεύσεως τῆς 4ης πυροβολαρχίας ὡς καὶ ἡ διαταγὴ περὶ ἐκποιήσεως κτηνῶν τοῦ στρατοῦ. Διὰ Β. Δ. παρετάθη ἐπὶ τριμηνίαν ὁ χρόνος τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀφυπηρετούντων νῦν ὁπλιτῶν. Ἀνεκλήθησαν δὲ πάντες οἱ ἐκ τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων εἰς ἀπεριόριστον ἄδειαν διατελοῦντες ἄνδρες

Διὰ διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἀνεστάλη ἐπίσης ἡ ἀπόλυσις τῶν συμπληρωσάντων τὸν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἀνδρῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

— Ἡ ἐκ τῶν τελευταίων εἰδήσεων συγκίνησις μετεδόθη καὶ εἰς τὸ χρηματιστήριον. Αἱ μετοχαὶ εἶχον φθάσει εἰς τὸ κατώτατον ὅριον τῆς ὑποτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ οὕτω οὐδεὶς ἀγοραστὴς παρουσιάζετο· τὰ δάνεια πρὸ πάντων ὑπέστησαν καταστροφὴν διὰ τῶν ἐκπτώσεων. Εἰς τοῦτο συνέτειναν ἐν μέρει καὶ αἱ εἰδήσεις τῶν πρακτορείων ἐκ Παρισίων καθ' ἃς αἱ τιμαὶ τῶν δανείων παρουσίαζον μεγάλην διαφοράν. Εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς χθὲς αἱ τιμαὶ ἤρχισαν νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸ πρότερον σημεῖον.

— Ἀνεχώρησαν εἰς Λάρισσαν τὰ νεωστὶ διορισθέντα μέλη τῆς ἑλληνοτουρκικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς κοινῶς ἐπὶ τῶν βακουφίων. Κατὰ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας σύμβασιν τῆς 20 Ἰουνίου 1881 ἡ ἐν Λαρίσσῃ ἑλληνοτουρκικὴ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ κανονίσῃ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς κτήσεις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ πᾶν ζήτημα ἀφορῶν εἰς συμφέροντα ἰδιωτῶν σχετιζόμενα πρὸς τὰς κτήσεις ταύτας· ὀφείλει πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ὁρίσῃ τὴν πληρωτέαν ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἀκίνητα κτήματα, ἅτινα ἤθελον ἀναγνωρισθῆ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος καὶ ἀποφέροντα ἐτήσιον εἰσόδημα.

— Ἀπὸ τῆς προχθὲς ἤρξατο ἡ ἰσχὺς τοῦ νέου νόμου περὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, καθ' ὃν ὁ καπνὸς ἀπαλλαττόμενος τοῦ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου πωλεῖται ἐλευθέρως εἰς τὰ καπνοπωλεῖα.

— Συνέστη ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ τηλεγραφικὴ Σχολή, τῆς ὁποίας τὰ μαθήματα ἄρχονται ἀπὸ πρώτης Ὀκτωβρίου. Μαθήματα ὡρίσθησαν ὅπως διδάσκονται ἐν αὐτῇ ἐκ τῆς θεωρητικῆς τηλεγραφίας μέρη τινά, ὡς τὸ περὶ τῶν ἐν χρήσει τηλεγραφικῶν συστημάτων, περὶ συγχρόνου ἀνταποκρίσεως καὶ τηλεφωνίας, ὡσαύτως μέρη ἐκ τῆς πρακτικῆς τηλεγραφίας καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς, ὡσαύτως δὲ ἡ καλλιγραφία καὶ ἡ γαλλική. Ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ κατατάσσονται μαθηταὶ ἀπόφοιτοι τοῦ γυμνασίου ἀπὸ 18—30 ἐτῶν ἡλικίας, κεκτημένοι τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν καὶ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ μητρῷον τῶν ἀρρένων.

— Ὁ ἐν Παρισίοις ἐργοστασιάρχης κ. Ἀβαδὶ δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐξαιτεῖται ὅπως τῷ ἐπιτραπῇ ἡ ἵδρυσις ἐν Ἑλλάδι μεγάλου καταστήματος σιγαροποιΐας διὰ μηχανῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ σχηματίσῃ κέντρον προμηθεῦον οὐ μόνον τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλας τοῦ βασιλείου πόλεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὴν Αἴγυπτον.

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀπέθανεν ὁ *Ἀθανάσιος Πετιμεζᾶς*, ἐν ἀκμαίᾳ ἔτι ἡλικίᾳ, βουλευτὴς Καλαβρύτων, ἰδιάζουσαν κατασχὼν θέσιν μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος. Καταγόμενος ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Πελοποννήσου, ἠσπάσθη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸ πολιτικὸν στάδιον, ἔνθα εἰ καὶ στερούμενος συστηματικῆς παιδεύσεως, διεκρίθη ἕνεκα τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ νοῦ καὶ τῆς πείρας τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει. Πολλάκις ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ, πάντοτε δὲ μετεῖχε διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ τῶν σπουδαιοτέρων κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, ἐν αἷς μετὰ σεβασμοῦ ἠκούετο. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη μετὰ τῆς ἐμπρεπούσης εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐπισημότητος.

Καὶ δύο ἑτέρων ἀνδρῶν, φιλοτίμως ὑπηρετησάντων τὴν πατρίδα, ἐστερήθημεν κατ' αὐτάς: Τοῦ γηραιοῦ ἐν ἀποστρατείᾳ συνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ *Ἰωάννου Καρπούνη*, χρηματίσαντος μετὰ τοῦ Δημητρίου Βότσαρη πρώτου διαγγελέως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, διαπρεπῆ δὲ κατέχοντος θέσιν παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ, καὶ τοῦ συνταγματάρχου τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν *Δημητρίου Ἀντωνοπούλου*, θεωρουμένου ὡς ἑνὸς τῶν ἱκανωτέρων ἡμῶν ἀξιωματικῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Λ. Δ. Σ. Βάρναν. Τὰ βιβλία θέλετε λάβει ἐν κιβωτίῳ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐν ἰδιαιτέρᾳ δ' ἐπιστολῇ ἀπεστάλη ὑμῖν ἡ φορτωτικὴ ταχυδρομικῶς.—κ. Κ. Π. Γαύριον. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ. Δ. Μ. Ἡ σειρὰ τῶν φύλλων ἀπεστάλη πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὴν παραγγελίαν σας.—*Νικίᾳ*. Εἰς οὐδέν, νομίζομεν, ἂν μὴ ἐπιληφθῶσι τοῦ ἔργου ἄνδρες συνετοὶ καὶ γενναιόφρονες. Τὸ τοῦ Πλουτάρχου. «Ἢ φρονεῖν δεῖ ἔλασσον, ἢ δύνασθαι μεῖζον» ἐφαρμόζεται κάλλιστα εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Εἰς τὰ ἄλλα οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν.—κ. Π. Χ. Κωνστάντσαν. Ἡ ἀποστολὴ ἐνεργεῖται τακτικῶς. Οὐχ ἧττον ἀπεστάλησαν ὑμῖν ἐκ νέου τὰ καθυστερήσαντα.—κ. Ch. M. Ῥώμην. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ κατὰ τὴν σημειουμένην διεύθυνσιν. Ἡ διαφορὰ εἶνε φρ. 4.—*Αἰτητῇ*. Ἐνταῦθα. α') Ὁ λόγος τοῦ ἐθίμου δὲν μνημονεύεται ὑπὸ ἀρχαίου τινὸς συγγραφέως. Γινώσκομεν μόνον ὅτι συνηθέστατα ἐστεφανοῦντο οἱ τάφοι σελίνοις, καὶ παροιμία ἐκ τούτου προῆλθε «σελίνου δεῖται», λεγομένη ἐπὶ τῶν ἐπισφαλῶς νοσούντων ἢ ἐπὶ τῶν πάνυ γερόντων καὶ ἐξησθενηκότων (Βλ. Παροιμιογράφους. ἐκδ. Γοτίγγης τ. Ι, σελ. 316—317, τ. ΙΙ, σελ. 198, 639). Πιθανῶς οἱ ἐκ σελίνων στέφανοι ἐτίθεντο ὡς σύμβολον τῆς ἀρετῆς τοῦ θανόντος· διότι ὡς ἐν βίῳ Τιμολέοντος μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος τοὺς ἐν τοῖς Νεμέοις νικῶντας ἐστεφάνουν σελίνῳ μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἐν δὲ τοῖς Ἰσθμίοις ἦν ὁμοίως σέλινον ὁ τῶν νικώντων στέφανος. Ἀλλὰ καὶ τὰ βρέφη γεννώμενα ἔθετον εὐθὺς ἐν σελίνοις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφῆκ. 480), καὶ ὁ τοῦ σελίνου στέφανος ἐνομίζετο πένθει προσήκων, κατὰ τὸν Ἡσύχιον καὶ τὸν Φώτιον καὶ τὸν Σουΐδαν.—β') Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξηγεῖ τὸ ἔθιμον οὕτω· «διότι οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι, ὃς ἦν πατρῷος τῇ πόλει», καὶ ἄλλως «χρυσῷ ἐχρῶντο τέττιγι τεκμήριον ὅτι αὐτόχθονες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς οἱ τέττιγες.»—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ταχυδρομικῶς ἀπεστάλη ὑμῖν ἡ σειρὰ τοῦ 1884 δεδεμένη διὰ τὸν κ. Π. Μ., ὡς ἰδιαιτέρως σᾶς γράφομεν.—*Ἕλληνι ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑστίας»*. Γαλάζιον. Τὰ τεύχη τῆς βιβλιοθήκης ἀπεστάλησαν τῷ κ. Δ. Χ. Β. κατὰ τὴν σημείωσίν σας. Ἀπάντησις εἰς τὸν «Ψευδαττικισμοῦ ἔλεγχον» ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκη εἰς βιβλίον. Ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου δὲν ἐγράφη τι, καὶ ἀγνοοῦμεν ἂν θὰ γραφῇ.—κ. Κ. Ν. Κ. Μοῦγλα. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. Ἀντίτιμον αὐτῶν δραχ. 6,75. Τὸ ὑπόλοιπον, δραχ. 3,25, τηροῦμεν εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν.—κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν.—κ. Α. Ζ. Μεσολόγγιον. Ἀτυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον,—κκ. Α. Μ., Θ. Δ. Κ. καὶ Ε. Ρ. Ληξούριον καὶ Α. Π. Λαμίαν. Ἐλήφθησαν.—*Συνδρομητρίᾳ τῆς «Ἑστίας»* Τὸ νεώτερον ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ μελοποιοῦ Πογκιέλλη εἶνε ἡ *Μαριὸν Δελόρμ*, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀνώτερον τῶν *Μελλονύμφων* αὐτοῦ. Ἐν γένει ὅμως μεγάλη σπάνις νέων καλῶν μελοδραμάτων παρατηρεῖται παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς. Οἱ Γάλλοι ὑπερέχουσιν αὐτούς. Ἐν τούτοις ἀγγέλλονται νέα τινὰ ἰταλικὰ προϊόντα μουσικὰ διὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα, ἄδηλον ὅμως ἂν θὰ ἐπιτύχωσιν. Οὕτως ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Τεργέστης θὰ ψαλῇ ὁ *Σπάρτακος*, νέον ἔργον τοῦ μελοποιοῦ Σένικο, ἀπὸ τοῦ Σὰν—Κάρλο τῆς Νεαπόλεως *Ἡ κόρη τοῦ Ἰεφθάε* τοῦ Μικέλη, καὶ ἕτοιμα εἰσίν, ἄγνωστον ὅμως ποῦ θὰ δοθῶσιν, ἡ *Ἄλβα Βαρότση* τοῦ Γκιόρζα, ὁ *Φάουστ* τοῦ Βαρδίνη, ἡ *Καικιλία* τοῦ Γκόμη. Ὁ Βέρδης ἐπεξεργάζεται πάντοτε τὸν *Ἰάγον* αὐτοῦ, καὶ ὁ Βόϊτο τὸν ἀτελείωτον Νέρωνά του.—*Ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑστίας»*. Κέρκυραν. Δὲν ὑπάρχει, καθ' ὅσον εἰξεύρομεν.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Τὰ δελτία ἀπεστάλησαν. Τὰ παραρτήματα δὲν ὑπάρχουσιν.—κ. Δ. Γ. Μ. Πύλον. Ἡ ἀποστολὴ ἐπανελήφθη καὶ ἐνεργεῖται τακτικῶς.—κ. Δ. Μ. Βῶλον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ὑμῶν θέλομεν ἀπαντήσει διὰ τοῦ προσεχοῦς ἴσως, ἀφοῦ ζητήσωμεν παρ' εἰδήμονος πληροφορίας.—*Φοιτητῇ τῆς Νομικῆς*. α.) Συνήθως μεταφράζεται Γουΐδων. β') Ἐξακολουθεῖ ἔτι καθ' ὅμοιον τρόπον. γ') Ὅσων ἠκροάσθησαν τὰ μαθήματα. δ') Ἡ ἔκδοσις προέβη μέχρι τοῦ στοιχείου Μ ἢ Ν νομίζομεν. καὶ διεκόπη. ε') Ἐρωτήσατε εἰς τὴν γραμματείαν τοῦ Πανεπιστημίου. ς') Εἰς αὐτὸ τὸ «λίαν κατεπεῖγον», ὡς γράφετε, ἀπαντῶμεν ὅτι οὔτε ἑνὸς μηνὸς συνεχὴς ἐργασία ἐμπείρου βιβλιογράφου θὰ ἐπήρκει ἵνα σᾶς πληροφορήσωμεν «Ποῖαι ψυχολογίαι, λογικαὶ καὶ

ἠθικαὶ ἔχουσιν ἐκδοθῆ ἀπὸ τὸ 1800 καὶ ἐντεῦθεν καὶ τίνων συγγραφέων εἰσὶν αἱ σπουδαιότεραι κτλ.» Ὁπωσδήποτε σᾶς σημειοῦμεν ὅτι ὡς πρὸς τὰς ἐκδοθείσας ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1832 δύνασθε νὰ συμβουλευθῆτε τὸν Β' τόμον τῆς «Νεοελληνικῆς Φιλολογίας» τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ.—κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἕνας θεὸς τὸ σῶμά μου,
ἄνθη τὰ δυὸ 'στερνά μου·
πόλεις πολλὰς ἐτίμησα
πάλαι μὲ τὤνομά μου.

Ἐν Πρεβέζῃ. Κ. Κ.

2

Αἴνιγμα ἀρχαῖον.

Εἴ με νέαν ἔλαβες, τάχα μου πίες ἐκχυθὲν αἷμα·
νῦν δ' ὅτε γηραλέην μ' ἐξετέλεσε χρόνος,
ἔσθιε τὴν ῥυσαινομένην, ὑγρὸν οὐδὲν ἔχουσαν,
ὀστέα συνθραύων σαρκὶ σὺν ἡμετέρῃ.

3

Εἰς τὸ σῶμά σου μὲ ἔχεις, κεφαλὴν ὁπόταν ἔχω.
Ἄνευ ταύτης, πτερὰ κάμνω καὶ πετῶ εὐθὺς καὶ τρέχω.

Μ. Τ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Νέρος—νέος

2

Τοῦρκος, Γοῦρκος, βοῦρκος, χοῦρκος

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

13 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	292.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	294.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	354.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	343.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	244.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	234.50
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	171.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	223.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	348 50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.210—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	87.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	69.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	50.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	213.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.40
» 3μην......	25.30
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ½
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00 ¼
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	20.25
Λίρα ὀθωμανική................	23.02

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 170.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 456.— 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ—1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 508

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸ γνωστότατον ἐνταῦθα βιβλιοπωλεῖον Καρόλου Βίλμπεργ ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἑλλάδος* τοῦ Γερμανοῦ Ἰακώβου Φάλκε, διασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ πρὸ βραχέος χρόνου ἐκδοθὲν ἔτυχεν ἐνθέρμου ὑποδοχῆς ἐν Γερμανίᾳ, ἐξετάζει τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ τὰ κατ' αὐτούς, τὸν κατ' οἶκον καὶ τὸν κοινωνικόν, τὸν δημόσιον καὶ τὸν θρησκευτικὸν βίον, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς γράμμασι, τὰ μνημεῖα τῶν χειρῶν καὶ τῆς διανοίας τῶν Ἑλλήνων. Κοσμεῖται δὲ ὑπὸ εἰκόνων λαμπρῶν, ἔργων ἐξόχων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας, δι' ὧν ἡ εὐσύνοπτος ἐξεικόνισις τοῦ συγγραφέως καθίσταται σαφεστέρα καὶ αἰσθητοτέρα τῷ ἀναγνώστῃ. Διδάσκον εὐαρέστως καὶ τέρπον ἅμα τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ προαγγελλόμενον ἔργον προώρισται οὐ μόνον νὰ ποιήσῃ γνωστὸν εἰς τοὺς πολλοὺς τὸν βίον τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀλλὰ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, καθιστῶν οἰκεῖα τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας καὶ ἐμπνέον ἀγάπην καὶ θαυμασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, οὗ κύριον στοιχεῖον ἦτο ἡ τοῦ καλοῦ θεραπεία.

Ἡ μεγάλη τῆς ἐκδόσεως φιλοκαλία ἀποδεικνύει χρησιμώτατον τοῦτο καὶ παντὶ Ἕλληνι ἀπαραίτητον σύγγραμμα, ὡς εὐλόγως παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, καὶ κάλλιστον κόσμημα αἰθουσῶν. Περιέχον ὑπὲρ τὰς 200 εἰκόνας, χαραχθείσας ἐν Γερμανίᾳ ἐν τοῖς πρωτεύουσι καλλιτεχνικοῖς ἐργαστηρίοις, ἐκτυπούμενον δ' ἐν Λειψίᾳ ἐν τῷ μεγάλῳ τυπογραφείῳ τοῦ Τεΰβνερ, θὰ ἀποτελέσῃ 25 — 30 φυλλάδια εἰς μέγα σχῆμα, ὧν ἕκαστον θὰ περιέχῃ πλὴν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνων καὶ ἀνὰ μίαν μεγάλην, ἰδιαιτέρως ἐκτετυπωμένην. Τὰ φυλλάδια θὰ ἐκδίδωνται κατὰ δεκαπενθημερίαν, τοῦ πρώτου ἐκδοθησομένου τῇ 15 Ὀκτωβρίου. Ὡρίσθη δὲ τιμὴ ἑκάστου φυλλαδίου ἐν Ἀθήναις μὲν 1 δρ. 50, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ 1 δρ.75. Οἱ προπληρώνοντες ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ συνδρομητῶν 5 δρ. θὰ λαμβάνωσι καθ' ὅσον ἐκδίδονται τρία φυλλάδια, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις καὶ καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς *Ἑστίας*.

—Ταὐτοχρόνως ὁ ἐνταῦθα βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης κ. Κάρολος Μπὲκ ἀγγέλλει τὴν δημοσίευσιν σπουδαιοτάτου ἔργου, ἐκτενοῦς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, συγγεγραμμένης ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑφηγητοῦ τῆς Ἱστορίας κ. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου. Κατὰ τὴν μετὰ τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν φύλλου διανεμομένην ἀγγελίαν τοῦ ἐκδότου τὸ ἔργον θέλει κοσμηθῇ διὰ πεντακοσίων πεντήκοντα εἰκόνων κατεσκευασμένων ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ὧν ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν εἰκόνες ὁλοσέλιδοι ἐπὶ ἰδίου λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμέναι. Τὸ ἔργον διαιρούμενον ἐν ὅλῳ εἰς τρεῖς τόμους ἐξ ἑκατὸν μέχρις ἑκατὸν δέκα τυπογραφικῶν φύλλων θέλει ἐκδοθῇ κατὰ φυλλάδια ἐκ τριάκοντα δύο σελίδων, δημοσιευόμενα κατὰ δεκαπενθημερίαν καὶ τιμώμενα δραχμῆς, οὕτως ὥστε ἡ ἀπόκτησις τοῦ βιβλίου ἀποβαίνει εὐχερεστάτη Θέλει δὲ γείνει ἔναρξις τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου προσεχέστατα.

Ἀποβλέποντες εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν τοιούτου βιβλίου ἀπευθυνομένου εἰς πάντα Ἕλληνα καὶ προωρισμένου διά τε τοῦ δημώδους κειμένου καὶ τῆς καταλλήλου ἐκλογῆς ἀξιολόγων εἰκόνων νὰ παράσχῃ ζῶσαν εἰκόνα τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, καὶ πεποιθότες ἐπὶ τὸν κάλαμον τοῦ συγγραφέως, γνωστοῦ ἤδη ἐκ πολλῶν καὶ σπουδαίων ἱστορικῶν ἔργων, συνιστῶμεν τὸ βιβλίον ἐκ τῶν προτέρων εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. Δημοσίευσις τοιαύτη δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπ' οὐδενὸς ἑλληνικοῦ οἴκου.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἀπὸ τοῦδε παρ' ἅπασι τοῖς ἐν Ἑλλάδι βιβλιοπώλαις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς *Ἑστίας*, ὅπερ δύναται νὰ εἰδοποιηθῇ διὰ τῆς ἐπιστροφῆς συμπεπληρωμένου τοῦ ὄπισθεν τῆς ἀγγελίας τοῦ ἐκδότου ἐκτετυπωμένου δελτίου παραγγελίας.

— Ἐδημοσιεύθη ἡ λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ 19 ἔτος 1883—1884 γενομένων ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Τ. Ἀργυροπούλου.

Κατ' αὐτήν, ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀνέρχεται εἰς 787, ἡ περιουσία δὲ αὐτοῦ εἰς δρ. 86, 083. 35. Αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Συλλόγου ἐστέφθησαν δι' ἐπιτυχίας, αἱ δὲ εἰς διάφορα μέρη τοῦ κράτους σχολαὶ τοῦ Συλλόγου αἱ τῶν ἀπόρων παίδων καὶ αἱ δημοτικαὶ τακτικῶς ἐλειτούργησαν καὶ καλλίστους παρήγαγον καρπούς. Ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις σχολῇ τῶν ἀπόρων παίδων ἐνεγράφησαν ἐν συνόλῳ 620 παῖδες, ὑπερβάντες τοὺς ἐγγραφέντας κατὰ πάντα τὰ προηγούμενα ἔτη. Ὡς πρὸς τὰς πατρίδας τῶν ἐν τῇ σχολῇ φοιτώντων παίδων, ἐκ μὲν τῆς ἔσω Ἑλλάδος οἱ πλείονες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Κορινθίαν καὶ Γορτυνίαν, ἐκ δὲ τῶν τῆς ἔξω Ἑλλάδος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Κρήτην, προσῆλθον δὲ ἱκανοὶ καὶ ἐξ Ἠπείρου. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπαγγέλματα ὑπερτεροῦσιν οἱ στιλβωταὶ ὑποδημάτων, οἱ ὀψοκομισταὶ καὶ οἱ ἐφημεριδοπῶλαι ἐκ τῶν τῆς ἔσω Ἑλλάδος, καὶ οἱ πηλοφόροι καὶ κτίσται, ἅπαντες Μακεδόνες καὶ Ἠπειρῶται. Πλὴν τούτων ὅμως κατεγράφησαν κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔτος καὶ πολλοὶ παῖδες τεχνῖται. Ἡ ἡλικία τῶν παίδων ποικίλλει ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ. Ἀλλ' ἡ κοσμητεία δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ δεχθῇ κατ' ἐξαίρεσιν καὶ μαθητὰς ἄνω τῶν εἴκοσι. Εἷς τούτων, ἐργάτης ἐκ Μακεδονίας, ἀριθμεῖ 37 ἔτη. Ὁ ἀρτισύστατος μουσικὸς θίασος ἐδιδάχθη καθ' ἅπαν τὸ λῆξαν ἔτος ὑπὸ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ κ. Γαϊδεμβέργερ, καὶ ἐπαιάνισε δὶς δημοσίᾳ.

Αἱ κατ' ἐπαρχίας σχολαὶ τῶν ἀπόρων παίδων εἰργάσθησαν καὶ αὗται ἐπιτυχῶς. Διετηροῦντο δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου δώδεκα σχολαί, ἐν αἷς ἐφοίτησαν παῖδες ὑπὲρ τοὺς 1300.

Εἰς 35 συνεδριάσεις συνῆλθεν ὁ Σύλλογος. Ἐκ τούτων 13 ἦσαν τακτικαί, καὶ 22 ἔκτακτοι, ἐν αἷς μόνον διατριβαὶ ἀνεγνώσθησαν. Ὁ θεσμὸς τῶν Τμημάτων ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἱδρυθεὶς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐλειτούργησεν ἀπροσκόπτως. Ἐν ἑκάστῳ τῶν Τμημάτων ἐγένοντο πλεῖσται καὶ ἐνδιαφέρουσαι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις. Ὑπὸ τοῦ φυσιολογικοῦ Τμήματος συνεστάθησαν πρὸς τοῖς ἐξ ὑπάρχουσι τρεῖς ἔτι μετεωρολογικοὶ σταθμοί. Τῇ φροντίδι δὲ τοῦ τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐγένετο ἔκθεσις ἀνθέων ὡς καὶ ἡ ἔκθεσις τῶν κειμηλίων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

— Ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας εἰς τεῦχος ἐκ σελίδων 36 ὁ «Ὕμνος πρὸς τὴν Πατρίδα», τετραφωνία καὶ χορὸς μετὰ συνοδείας κλειδοκυμβάλου, ὑπὸ Δ. Ροδοθεάτου, βραβευθεὶς διὰ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου ἐν τῷ Α' μουσικῷ διαγωνίσματι τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας.

— Κατὰ τὸ χειμερινὸν ἑξάμηνον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1885—86 θέλουσι διδάξει ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ὅλῳ 66 τακτικοὶ καθηγηταὶ καὶ 52 ὑφηγηταί. Ἐξ αὐτῶν 4 καθηγηταὶ καὶ 5 ὑφηγηταὶ θὰ διδάξωσιν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ, 11 καθηγηταὶ καὶ 10 ὑφηγηταὶ ἐν τῇ Νομικῇ, 30 καθηγη-

ταὶ καὶ 25 ὑφηγηταὶ ἐν τῇ Ἰατρικῇ, καὶ 21 καθηγηταὶ καὶ 19 ὑφηγηταὶ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ.

Κύριε Διευθυντά,

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 453 Δελτίῳ τῆς *Ἑστίας* ἀνέγνων χθὲς εἴδησιν, μετὰ μεγίστης ἐθνικῆς ὑπερηφανείας ἀναγραφομένην ἐκ τῶν στηλῶν τῆς «Νέας Ἐφημερίδος». Χάριν τῆς ἀληθείας καὶ δικαίας ἐθνικῆς ἱκανοποιήσεως, παρακαλῶ ὑμᾶς, ἵνα φιλοξενήσητε ἐν γωνίᾳ τινὶ τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ τὰς ὀλίγας μου ταύτας γραμμάς, ἀνασκευαζούσας τὸ ἀνακριβὲς τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἔχει ὁ γράψας τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος εἴδησιν.

Εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνον Ζάππαν ὀφείλει ἡ Ἑλλὰς καὶ «τὴν πρώτην τιμῶσαν τὸ ἑλληνικὸν γυναικεῖον φῦλον δι' εὐρείας παιδείας», τὴν δεσποινίδα Ε. Ἀδάμ, ἥτις ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ φερωνύμου τῷ Ζάππᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου ἀκολουθήσασα μέχρι τέλους· τὰ μαθήματα αὐτῆς, ἐκ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς ἀποφοίτων, αὐτὴ ἀρίστη μεταξὺ τῶν ἀρίστων κατὰ τὰς διπλωματικὰς ἀνεδείχθη ἐξετάσεις.

Τῇ προτάσει τῶν διευθυνόντων τὰ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἡ δεσποινὶς Ἀδάμ, μόλις περατώσασα τὰς ἐν τῷ Ζαππείῳ πλήρεις γυμνασιακὰς σπουδάς, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ μεγαθύμου ἱδρυτοῦ εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐπὶ διετίαν ἠκροάσατο τακτικῶς οὐ μόνον ἁπάντων τῶν μαθημάτων «τοῦ ἀνωτάτου ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου, τῆς ἱστορικῆς Sorbonne», ἀλλὰ καὶ τὴν σειρὰν τῶν φιλοσοφικῶν ἐν τῷ Collège de France, ἔνθα, ὡς γνωστόν, διὰ τὸ ὑψηλὸν τῶν μαθημάτων ἄνδρες μόνον φοιτῶσιν, ἀντιπροσωποῦσα αὕτη μόνη μετ' εὐαρίθμων Γαλλίδων, οὐχὶ τακτικῶν ἀκροατῶν, τὸ ἡμέτερον ἔθνος καὶ ἐπισπασαμένη πάντοτε τοὺς τιμητικωτέρους τῶν καθηγητῶν ἐπαίνους.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Sorbonne ἀποφοίτησιν αὐτῆς, ἐντολῇ τοῦ κ. Ζάππα, ἐκτιμῶντος τὴν διακεκριμένην ἐκείνην ἱκανότητα, μετέβη ἡ νεαρὰ λογία εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἐν αὐτῇ τῇ κοιτίδι αὐτοῦ ἐπιτυχῶς ἐσπούδασε «τὸ Φροβελιανὸν σύστημα», περὶ οὗ τόσος γίνεται λόγος μόλις ἀπό τινος ἐν Ἀθήναις.

Ἀπὸ διετίας καὶ πλέον ἐπανακάμψασα εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ δεσποινὶς Ἀδάμ, μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας ἐξακολουθεῖ διδάσκουσα ἀνώτερα μαθήματα ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ, ἐν ᾧ ἐξεπαιδεύθη, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην διευθύντριαν αὐτοῦ κυρίαν Καλ. Κεχαγιᾶ.

Ἰδοὺ τίς ἡ πρώτη ἐν Γαλλίᾳ παιδευθεῖσα Ἑλληνίς. Ταύτην ἀντάξίαν εὐχόμεθα τὴν Ἀθηναίαν δεσποινίδα, ἧς τὴν «πρὸς τὰ γράμματα ἐπίδοσιν» μεγάλως ἐκτιμῶμεν, διότι ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀποδίδωμεν τὸν δίκαιον ἑκάστῳ ἔπαινον.

Δέξασθε, Κύριε διευθυντά, τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου.

Ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1885.

Αλ. Κ. ΔΗΜΗΣΣΑΣ

Ὁ Παῦλος Heyse ἐπεράτωσε νέον του ἔργον «ὁ Διογένης», ὅπερ παρέδωκεν εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ θέατρον νὰ παρασταθῇ. Ἐπίσης ὁ ἐν Βιέννῃ δραματουργὸς Reitler ἐτελείωσε τρίπρακτον κωμῳδίαν «Ὁ πατὴρ τῆς Μηδείας», ἥτις θὰ διδαχθῇ ἀπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ Θεάτρου.

— Ἐν Μιλάνῳ ἱδρύθη σχολεῖον «στοιχειοθετικῆς,» ἐν ᾧ διδάσκονται ἤδη περὶ τοὺς 76 μαθητάς, ἡλικίας 11—17 ἐτῶν, τὴν ἰταλικήν, γαλλικὴν καὶ λατινικήν, πρὸς δὲ τούτοις γραφικὴν καὶ μαθηματικὰ καὶ τέλος θεωρίαν καὶ πρᾶξιν τῆς στοιχειοθετήσεως.

— Εἰς ἓν τῶν πανεπιστημίων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἱδρύθη ἕδρα «Ἐφημεριδογραφίας,» σκοποῦσι δὲ νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλα πανεπιστήμια τοῦ Νέου Κόσμου

— Σπουδαιοτάτη ἀνθρωπολογικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο πλησίον τῆς Τρανσιμένης λίμνης παρὰ τῷ Castiglione del Lago τῆς ἐπαρχίας Περουγίας, ἐν τάφῳ ἀνήκοντι εἰς τὴν καλουμένην πρωϊμωτάτην παγερὰν περίοδον Εἶνε δὲ αὕτη ὑδρία, τῶν καλουμένων προσωπομόρφων φέρουσα ἐρρίνιον (δακτύλιον) Ἡ κεφαλὴ εἶνε ἀρχαϊκωτάτης χαρακτηριστικῆς τέχνης. Εἶνε δὲ εἰργασμένη κατὰ τὸν αἰγυπτιακὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ κυλινδρικοῦ λαιμοῦ. Ἡ κανονικὴ ῥὶς προβάλλει ὑπὸ τὸ ὀστεῶδες σχεδὸν πιθηκοειδὲς μέτωπον, τὸ δὲ ῥινικὸν μεσόριον φέρει τρῆμα, δι' οὗ διήρχετο ἐρρίνιον κοσμητικόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ παρίστανται διὰ δύο ᾠοειδῶν σχημάτων, τὸ ἄνευ χειλέων στόμα εἶνε ἐσχισμένον ὀξυγωνίως, τὰ ὦτα ἔχουσι τύπον παράδοξον καὶ ξενίζοντα, οἱ δὲ λοβοὶ αὐτῶν φέρουσι ἐνώτια συνιστάμενα ἐκ σπειροειδῶν νημάτων καὶ δακτυλίων

— Ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου ἄρχεται ἐν Βερολίνῳ ἐκδιδόμενον σύγγραμμα περιοδικὸν «*Ἡ χειραγωγηθεῖσα*,» σκοποῦν τὴν διαφώτισιν καὶ συζήτησιν τοῦ ζητήματος τῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τούτων

— Ἐν Λονδίνῳ δὲ ἐκδίδοται προσεχῶς πολύγλωττος ἐφημερὶς «The Linguist» γραφομένη εἰς πέντε γλώσσας, ἀγγλικήν, γερμανικήν, γαλλικήν, ἱσπανικὴν καὶ ὁλλανδικήν.

— Τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Ἐρνέστου Eckstein *ἡ Ἀφροδίτη* ἐξεδόθη συγχρόνως γερμανιστί, ἀγγλιστὶ (ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ Λονδίνῳ) σουηδιστὶ (ἐν Στοκχόλμῃ) καὶ ὁλλανδιστί. Συγχρόνως δὲ παρασκευάζεται καὶ δανικὴ μετάφρασις.

— Ἡ πρωσσικὴ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ καταστήματα ὑγιεινῆς εἰς ὅλα τὰ πανεπιστήμια τοῦ κράτους. Ἕνεκα ὅμως οἰκονομικῶν λόγων θὰ προβῇ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἔργον Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 εἶχεν ἱδρυθῇ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης ἰνστιτοῦτον ὑγιεινῆς καὶ ὡρίσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἕδρα καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς, χημείας καὶ ὑγιεινῆς, τοῦτο δ' ἐγένετο τότε, ὡς εἶπεν αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὡς δεῖγμα, ἵνα κατ' αὐτὸ βραδύτερον σχηματισθῶσιν ὅμοια καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πανεπιστημίοις Ἔκτοτε ἱδρύθη τὸ ἐν Βερολίνῳ ἰστιτοῦτον τῆς ὑγιεινῆς, τανῦν δὲ θὰ ἱδρυθῶσιν καὶ ἐν Μαρβούργῳ καὶ Κράϊφσβαλδ ἕτερα ὅμοια ἐργαστήρια.

—Πρὸ δύο μηνῶν ἐτελεύτησεν ἐν Βερολίνῳ, ἄγων τὸ 68ον ἔτος, ὁ Γουλιέλμος Καμφάουσεν, εἷς τῶν ἐπισημοτέρων στρατιωτικῶν ζωγράφων τῆς Γερμανίας τῶν ἐμπνευσθέντων ἐκ τῶν πολεμικῶν αὐτῆς κλεῶν. Οἱ πίνακες αὐτοῦ οἱ παριστῶντες τὸν μέγαν Ἐκλέκτορα καὶ τὸν νῦν Αὐτοκράτορα, διασχίζοντα ἔφιππον τὸ πεδίον τῆς μάχης, θεωροῦνται ὡς ἀριστουργήματα, τῶν ὁποίων ηὔξησεν ἡ δημοτικότης ἀπὸ τῶν τε ευτχίων εὐτυχημάτων τῶν γερμανικῶν ὅπλων Αἱ 10 — 12 μεγάλαι εἰκόνες αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ κύριον ἔργον του, ἐξησφάλισαν τὴν ὑστεροφημίαν τῷ Καμφάουσεν, ὅστις δὲν ἦτο μόνον ζωγράφος, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς καὶ ῥήτωρ διακρινόμενος καὶ ἐν τῇ εὐγλωττίᾳ, ὡς ἐν τῇ ζωγραφικῇ, ἐπὶ πατριωτισμῷ. Ὑπῆρξε δὲ πάντοτε ἐχθρὸς τῆς ἐμφάσεως, τοῦ πάθους, καὶ τῆς θεατρικῆς ἐπιδείξεως, ἀγαπῶν νὰ ἐκφράζῃ τὸ μέγα διὰ τῆς ἁπλότητος.

— Ἐκδίδονται σήμερον εἰς τεῦχος τὰ νέα καὶ κατὰ καιροὺς ἀπαγγελθέντα ποιήματα τοῦ κ. Δ Κόκκου «Μακεδονία», «ἡ Σημαία» καὶ «Εἰς τὰ ὅπλα», ὧν ἀντὶ προλόγου προταχθήσεται τὸ γραφὲν πρὸ καιροῦ εἰς τὴν βασιλοπούλαν Ἀλεξάνδραν ἐπὶ τῷ θρυλήματι περὶ μνηστείας αὐτῆς.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 20 Παρασκευῇ.

Ἔκτακτος ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ τοῦ βασιλέως ἐπανακάμπτοντος εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκ τῆς Ἑσπερίας, καθότι διὰ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἐδίδετο εὐκαιρία εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν ὅπως ἐπισημότερον ἐκφράσῃ τὰ κατέχοντα αὐτὸν αἰσθήματα ὡς πρὸς τὰ ἐν τῷ Αἵμῳ διαδραματιζόμενα. Τὸ πλῆθος ἐξετείνετο πυκνὸν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου ὅπου ἔμελλε νὰ ἀποβιβασθῇ ὁ βασιλεὺς μέχρι τῆς πλατείας τῶν Ἀνακτόρων, ἔνθα συνεκεντρώθησαν, ἐκτὸς τοῦ λοιποῦ λαοῦ, αἱ τοὺς ἐνταῦθα ἐγκατεστημένους ἐκ τῶν δούλων ἐπαρχιῶν ἀντιπροσωπεύουσαι πρεσβεῖαι, μετὰ ἰδίας σημαίας ἑκάστη Κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ μέχρι τῶν ἀνακτόρων ἐχαιρέτιζον τὸν ἄνακτα ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι, ἐν αἷς διεκρίνοντο καὶ πολεμικαὶ ἐκδηλώσεις Ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ ζητωκραυγοῦν καὶ τὴν παρουσίαν του προσδοκῶν πλῆθος, προσεφώνησε δι' ἐντόνου φωνῆς ταῦτα:

«Παιδιά! Αἱ περιστάσεις εἶνε λίαν σοβαραὶ καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ σκεφθῇ μὲ φρόνησιν καὶ μὲ θάρρος. Ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ χρειασθῶσι πολλαὶ θυσίαι. Ἀλλ' ἡ ἐγνωσμένη φιλοπατρία καὶ αὐταπάρνησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μοὶ ἐγγυᾶται ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θέλει ὑποστῇ ταῦτα

προθύμως. Πιστεύσατε δὲ εἰς τὴν ἄπειρον ἀγάπην μου πρὸς τὴν φιλτάτην πατρίδα καὶ τὴν ἄοκνον μέριμνάν μου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ζήτω ἡ Ἑλλάς!»

Μετὰ τὰς ὀλίγας, ἀλλὰ πατριωτικὰς λέξεις τοῦ βασιλέως, αἵτινες ἀνεζωπύρησαν τὸ θάρρος καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ πλήθους, διελύθη τοῦτο ἡσύχως

— Ἐδημοσιεύθη τὸ Διάταγμα τῆς λήξεως τῆς πρώτης συνόδου τῆς Βουλῆς τῆς 10ης περιόδου. Δι' ἑτέρου δὲ Διατάγματος συγκαλεῖται ἡ Βουλὴ τὰς πρώτας ἡμέρας 8βρίου.

—Ἐπίσης τὰ στρατολογικὰ γραφεῖα διετάχθησαν νὰ συγκαλέσωσι τὰς δύο σειρὰς τῶν ἐφέδρων, πλὴν τῶν ἀπαλλαγέντων τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ Οἱ καλούμενοι ἔφεδροι εἰσὶν οἱ κατὰ τὰ μητρῷα τῶν ἀρρένων γεννηθέντες κατὰ τὰ ἔτη 1862 καὶ 1863. Ἐτάχθη δὲ εἰκοσαήμερος προθεσμία πρὸς προσέλευσιν, λογιζομένη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς τοιχοκολλήσεως εἰς τὰς θύρας τῶν σχετικῶν δημαρχείων καὶ παρεδρείων. Οἱ καλούμενοι ἅμα τῇ προσελεύσει των εἰς τὰ ἁρμόδια στρατολογικὰ γραφεῖα θέλουσι κατατάσσεσθαι εἰς τὰ ὅπλα, εἰς ἃ εἶχον προϋπηρετήσει

— Αἱ μετασταθμεύσεις τῶν διαφόρων σωμάτων πρὸς τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν ἐξακολουθοῦσιν ἐνεργούμεναι. Ἐντεῦθεν ἀνεχώρησαν δύο πυροβολαρχίαι, δύο τάγματα τοῦ πεζικοῦ, ἡ δευτέρα ἴλη τῆς ἱππαρχίας, καὶ ἓν τάγμα μηχανικοῦ εἰς Θεσσαλίαν Πολλοὶ ἀκολουθοῦσι τοὺς φεύγοντας ἄνδρας εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀποχαιρετοῦντες αὐτούς. Ὡσαύτως τὰ ἐν Κορίνθῳ, Λευκάδι, Χαλκίδι, Ζακύνθῳ, Πάτραις καὶ ἀλλαχοῦ ἑδρεύοντα τάγματα, τὰ μὲν μετηνέχθησαν, τὰ δὲ θέλουσι μετενεχθῇ εἰς τὰς νέας αὐτῶν ἕδρας ὑπὸ τῆς *Μπουμπουλίνας* καὶ τῆς ἀτμοβάρεως *Ὕδρας*, αἵτινες ἐτάχθησαν πρὸς μεταφορὰν τῶν διαφόρων σωμάτων.

— Μετὰ τὴν προσέλευσιν πάντων τῶν εἰς ἄδειαν σταλέντων ἐργατῶν θαλάσσης ἀπεφασίσθη ὁ ἐξοπλισμὸς πάντων τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ ὁ σχηματισμὸς δύο μοιρῶν ναυτικῶν μετ' ἀναλόγων τορπιλλοφόρων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως διέταξε τοὺς Γυμνασιάρχας, ὅπως θέσωσιν ὡς ἐνέργειαν συντόμως τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν. Πρὸς τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας συνεννοήθη μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπερ διέταξε τοὺς κατὰ τόπους σωματάρχας νὰ ἀποσπάσωσιν ἀνὰ ἕνα ἀξιωματικὸν ἐπόπτην τῶν ἀσκήσεων.

— Καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους, ὡς ἐν Λαρίσσῃ, Τριπόλει, Γυθείῳ, Γαλαξειδίῳ, Ραψάνῃ, ἐγένοντο ἐνθουσιώδη συλλαλητήρια τοῦ λαοῦ, ἐκφράζοντος ἐν τέλει διὰ ψηφισμάτων τὴν ἀμείωτον προθυμίαν αὐτοῦ ὅπως ὑποβληθῇ εἰς θυσίας χάριν τῆς πατρίδος.

— Νέαι εἰδήσεις, οὐχ ἧττον εὐχάριστοι, ἀφίκοντο περὶ τῶν προόδων τοῦ ἐν τῇ δανικῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν δοκίμων ἐκπαιδευομένου βασιλόπαιδος Γεωργίου. Μετὰ τὸν μέχρις Ἀγγλίας, Πορτογαλλίας καὶ Ὀλλανδίας πλοῦν τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς ταύτης καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ δρόμωνος, οὗ ἐπέβαινον εἰς Κοπεγχάγην, διετάχθη ἡ ἐπιβίβασις αὐτοῦ ἐπὶ ἀτμοημιολίας, ἥτις περιέπλευσε τὰ παράλια τῆς Δανίας χάριν πρακτικῆς ἐξασκήσεως. Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος εἴς τε τὰς θεωρητικὰς ἐν τῇ σχολῇ ἐξετάσεις ὡς καὶ εἰς τὰς πρακτικὰς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐκπαιδευτικῶν πλοίων, ἐπέδειξε προόδους μεγάλας, διακριθεὶς μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν πρωτευόντων συναδέλφων του.

— Ὑπὸ ἐπιτροπῆς, ἣν διώρισε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, παρελήφθη ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Κιάτον σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἥτις λίαν προσεχῶς παραδίδεται εἰς δημοσίαν χρῆσιν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Μ. Λεόβαν. Τῆς συνδρομῆς προαποσταλείσης, ὡς ἐσημειώθη ἡμῖν ἐνταῦθα, ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ «M. de la Ch. U.» μένουσιν ἤδη τὰ ὑφ' ὑμῶν σταλέντα, κατὰ τὴν παραγγελίαν σας, δι' ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς τοῦ 1886. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν δύσκολον εἶνε νὰ ἀπαντήσωμεν λεπτομερῶς δι' ἔλλειψιν χώρου. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι τῶν μὲν ἐν Γκαζοχωρίῳ ἐπῆλθε προθύμως ἀρωγὸς ἡ πόλις, εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ οἰκτρὰ ὄντως κατάστασις τῶν ἐκεῖ οἰκούντων· διότι, τῆς συνοικίας ἔξω τῆς πόλεως κειμένης, ἠγνοεῖτο πρὶν τὸ κακόν, τὸ κατατρύχον τοὺς κατοίκους. Ὡς πρὸς τὴν ρυμούλκησιν δὲ τῆς δεξαμενῆς, οἱ εἰδήμονες ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ ἔργον ἦτο ὄντως δυσχερές, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἀνελάμβανε τὴν ἐκτέλεσιν.—κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἀπεστάλησαν. Ἡ καθυστέρησις προῆλθε βεβαίως ἐκ τοῦ ταχυδρομείου, διότι ἐκ τοῦ γραφείου ἡμῶν ἀποστέλλονται τακτικώτατα. Αἱ παραστάσεις εἰς οὐδὲν δυστυχῶς ὠφελοῦσι. — *Τακτικῷ συνδρομητῇ*. Πειραιᾶ. Μάλιστα. — κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Κατὰ σημείωσιν δοθεῖσαν ἡμῖν εὐμενῶς ὑπὸ φίλου τῆς «Ἑστίας» εἰδήμονος, αἱ συχνότεραι ἐμφανίσεις διαττόντων ἀστέρων συμβαίνουσι κατὰ τὴν νύκτα τῆς 29 Ἰουλίου καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 2 Νοεμβρίου. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποχὴν οἱ διάττοντες ἀστέρες εἶνε πολλάκις τοσοῦτον πολυπληθεῖς, ὥστε δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς πυρίνην βροχήν. Οἱ διάττοντες ἀστέρες, αἱ βολίδες καὶ οἱ ἀερόλιθοι εἶνε σώματα στερεὰ διάφορα τὸ μέγεθος Τὰ σώματα ταῦτα, περιπολοῦντα περὶ τὸν ἥλιον, συναντῶνται ὑπὸ τῆς γῆς κατὰ τὴν περὶ αὐτὸν περίοδον αὐτῆς, καὶ εἰσερχόμενα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καθίστανται διάπυρα ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὴν τριβῆς, καὶ τὰ μὲν μικρότερα σώματα καίονται καὶ ἐξατμίζονται, ἀφοῦ ἀναλάμψωσιν, ἀποτελοῦντα τοὺς διάττοντας ἀστέρας, τὰ δὲ μεγαλείτερα διασχίζουσι τὴν ἀτμοσφαῖραν ὡς βολίδες διάπυροι διαχέουσαι ζωηρὸν φῶς καὶ ἀφίνουσαι ὄπισθεν αὐτῶν φωτεινὴν οὐράν, ἐνίοτε δὲ διαρρήγνυνται μετὰ κρότου ἢ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἀερόλιθοι. Οἱ διάττοντες εἶνε συχνότεροι κατὰ τὴν 29 Ἰουλίου καὶ κατὰ τὰς περὶ ταύτην νύκτας ὡς καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 1 πρὸς τὴν 2 Νοεμβρίου, διότι κατὰ τὰς ἐποχὰς ταύτας ἡ γῆ εὑρίσκεται εἰς σημεῖον τῆς περὶ τὸν ἥλιον τροχιᾶς αὐτῆς, καθ' ὃ ὑπάρχει πυκνότατον τὸ σμῆνος τῶν περὶ τὸν ἥλιον περιπολούντων σωματίων τῶν ἀποτελούντων τὸ φαινόμενον τῶν διαττόντων ἀστέρων. Ὅπως λάβετε ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς πληθύος τῶν διαττόντων, οἵτινες ἐμφανίζονται κατὰ τὰς μεγάλας πτώσεις αὐτῶν, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῆς Βοστώνης ὑπελόγισεν ὅτι ἐφάνησαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1872 240,000, ἐξ οὗ δύναταί τις νὰ φαντασθῇ πόσον μέγα ἦτο τὸ πλῆθος τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν ἐμφανισθέντων. Ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς Σίμων Newcomb ὑπολογίζει ὅτι κατ' ἔτος πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς 146,000,000,000, διαττόντων ἀστέρων! —Καν Α. Φ. Καρπενήσιον καὶ κκ. Κ. Π. Γαύριον, Δ. Χ. Κεφαλληνίαν καὶ Ι. Ε. Σκόπελον. Ἐλήφθησαν.—*Ἀμούσῳ*. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ διεύθυνσίς του ἐπὶ τοῦ παρόντος: Werderstrasse, 20, parterre, *Dresde*. Ἀλλ' εἰς Δρέσδην θὰ παραμείνῃ μόνον ὀλίγας ἔτι ἡμέρας, σκοπῶν νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλην γερμανικὴν πόλιν, ἣν δὲν ὥρισεν ἔτι. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» φιλόφρονας ἐκφράσεις σας. Ἡ εὐμενὴς τῶν φίλων αὐτῆς σύμπραξις πρὸς διάδοσιν τοῦ φύλλου εἶνε ἡ ἀξιολογωτέρα ὑπηρεσία ἣν δύνανται νὰ παράσχωσιν τῇ «Ἑστίᾳ».—κ. Γ. Δ. Δρέσδην. Ἐκτενῆ ἀπάντησίν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ι. Τ. Ἰωάννινα. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ. Α. Π. καὶ ἀπεστείλαμεν αὐτῷ τὰ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου φύλλα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν. —κκ. Κ. Ι. Τ. Ἄρταν καὶ Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Θέλομεν συμμορφωθῇ τῇ παραγγελίᾳ σας. —*Ἀθηναίῳ*. Ἐκ τῆς ρωσσικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἦτο παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως.—κ. Δ. Α. Κ. Σῦρον. Θετικώτατα. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐν Εὐρώπῃ πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα. Ἐσχάτως κατὰ τὰς ἐφημερίδας Ἀμερικανική τις Ἑταιρία ἵδρυσεν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Πετρουπόλεως μέγα ἐργοστάσιον πρὸς παρασκευὴν τοιούτου ὑλικοῦ, καὶ ἐπελάβετο, τῇ ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, τῆς κατασκευῆς νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεταξὺ Πετρουπόλεως καὶ Βαρσοβίας, τὰς ὁποίας αἱ ράβδοι καὶ οἱ τροχοὶ τῶν ἁμαξῶν θὰ συνίστανται *ἐκ χάρτου*. — κ. Μ. Δ. Π. Κέρκυραν· Ἀτυχῶς ἐκρίθη ἀκατάλληλον.—*Ἐρωτῶντι*. Ἀπαντᾷ ὁ ἀρχαῖος ῥήτωρ λέγων: «Πονηρὰ φύσις, μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαβομένη, δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς».—κ. Β. Ν. Ἐν τῷ γραφείῳ ἡμῶν, καθ' ἑκάστην.—κ. Ν. Δ. Α. Πειραιᾶ. Τῶν 5 πρώτων ἐτῶν ὑπάρχει ἀνελλιπὴς ἡ σειρὰ τῶν δελτίων, πωλοῦνται δὲ ταῦτα πρὸς 10 λεπτὰ ἕκαστον. Ἐκ τῶν κατόπιν τινὰ εἰσὶν ἐξηντλημένα. — κ. Κ'. Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς εὑρίσκετε ἀντίτυπον.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ ἔχεις εἰς τὸ 'σπίτι σου, μὲ ἔχουν εἰς τὰ πλοῖα,
μὲ ἔχουν 'ς τὰ ἐμπορικὰ καὶ εἰς τὰ φαρμακεῖα.
'Εὰν νὰ πάθῃς δὲν ποθῇς καὶ νὰ μετανοήσῃς,
ὅ,τι δηλοῖ τὸ πρῶτόν μου ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃς,
ἐὰν ἀρκούντως ἰσχυρὸν τὸ δεύτερον δὲν ἔχῃς·
ὁπότε ἀναντίρρητον 'ς τὸν ὄλεθρόν σου τρέχεις.

2

Εἰς ὅ,τι βλέπεις 'βρίσκομαι 'ς αὐτόν, 'ς αὐτό, 'ς ἐκείνη.
Μοῦβαλες μία κεφαλή, κατέβασες τὸν τόνο;
ἀνδρείων σώματα τιμῶ, τὴν ὡμορφιὰ λερόνω.
Κι' ἄλλη μοῦ βάνεις κεφαλή; τότ' ὁ λαὸς ἀφίνει
τὸ μέλλον του, τὴν τύχην του 'ς ταῖς πλάταις νὰ σηκώνω.
"Οταν θελήσω, εἱμπορῶ νὰ ρίψω καὶ τὸ θρόνο!

ΛΥΣΕΙΣ

1

'Απόλλων—ἴα ('Απολλωνία)

2

Σταφὶς

3

Αὐχὴν—χὴν

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ

Τόμος Α'.—*Λυρικὴ ποίησις.* — "Υμνοι καὶ 'Ωδαί. — Πατριωτικά. — Μῦθοι. — Βουκολικά. — 'Επιγράμματα. — 'Επιτάφια κτλ.

Τόμος Β'. *Διηγηματικὴ ποίησις.*—'Ο Λαοπλάνος.— 'Η ταξειδεύτρια.—Δῆμος καὶ 'Ελένη.—Διονύσου πλοῦς.— 'Ο γοργὸς ἱέραξ.—'Οδυσσείας Α. *Δραματικὴ ποίησις.*— ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ, Φοινισσῶν μέρος Α'.—Οἱ τριάκοντα.

Τόμος Γ'.—*Δραματικὴ ποίησις.*—Δούκας.—Φροσύνη. —'Ο μνηστὴρ τῆς 'Αρχοντούλας.

Τόμος Δ'.—*Δραματικὴ ποίησις.*—'Η παραμονή.— Τοῦ Κουτρούλη ὁ γάμος.—Διὸς ἐπίσκεψις.

Τόμος Ε'.—*"Εμμετρος μετάφρασις ἀρχαίων δραμάτων* ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, 'Αντιγόνη ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ Νεφέλαι. Εἰρήνη. Τὰ ὄρνεα.

Τόμος ΣΤ'.—*"Εμμετρος μετάφρασις.*—ΤΑΣΣΟΥ, 'Η ἐλευθέρωσις τῆς 'Ιερουσαλήμ. Μέρος Α'.

Τόμος Ζ'.—*"Εμμετρος μετάφρασις.*—ΤΑΣΣΟΥ, 'Η ἐλευθέρωσις τῆς 'Ιερουσαλήμ. Μέρος Β'.

Τόμος Η'.—*Διηγήματα,* Μέρος Α'.—'Ο αὐθέντης τοῦ Μωρέως.—Λέϊλα.—'Εκδρομὴ εἰς Πόρον.

Τόμος Θ'.—*"Εμμετρος μετάφρασις νεωτέρων δραμάτων.*—ΛΕΣΣΙΓΚ, Νάθαν ὁ σοφός.—ΣΧΙΛΛΕΡ Γουλιέλμος Τέλλος.

Τόμος Ι'.—*Διηγήματα,* Μέρος Β'.—'Ο Συμβολαιογράφος.—Οἱ ὕφανται τῆς "Ανσης.—Αἱ φυλακαὶ ἢ ἡ κεφαλικὴ ποινή.—Τὸ χρυσοῦν μαστίγιον.—Γλουμομαούθ.—Εἰς τὰς κορυφάς.—'Η Ναϊάς.—'Η 'Αμαζών.—'Εμάη.

Τόμος ΙΑ'.—*Διηγήματα,* Μέρος Γ'.—Τὸ κακουργιοδικεῖον τῆς 'Ελισαβετῶνος.—'Ο καμινάπτης.—Καλμίνα.—Αἱ δύω ἀδελφαί.—Βροῦτος Κουρτέρρος —Οἱ δύω υἱοί.—'Ο ἀδάμας.—'Η εὐδαίμων οἰκογένεια.—'Οδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις.— Βιογραφία τοῦ 'Ερεχθείου.—'Η συνέντευξις τῆς Δρέσδης.— 'Επιστολαὶ ἐκ Βερολίνου.

Πωλοῦνται χωριστὰ κατὰ τόμον.

"Εκαστος τόμος τιμᾶται δρ. 6. Μετὰ ταχυδρ. τελῶν δρ. 6.80.

'Εντὸς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς δημοσιευθήσονται:

Τόμος ΙΒ'.—*"Εμμετρος μετάφρασις.*—ΔΑΝΤΟΥ, Κόλασις.—ΑΙΣΧΥΛΟΥ, Πέρσαι.—ΓΑΙΤΟΥ, 'Ιφιγένεια.— ΣΑΙΚΕΣΠΕΙΡΟΥ, 'Ιούλιος Καῖσαρ.

Τόμος ΙΓ'.—*'Αρχαιολογία.*—'Ιστορία τῆς 'Αρχαίας Καλλιτεχνίας. Τόμος Α'. μετὰ ἰχνογραφικῶν πινάκων.

Τόμος ΙΔ'.—*'Αρχαιολογία.*—'Ιστορία τῆς 'Αρχαίας Καλλιτεχνίας. Τόμος Β'. μετὰ προσθηκῶν καὶ ἰχνογραφικῶν πινάκων.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως				*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000	τῶν 5 %	Φρ.	χρ.	
» 120,000,000	τῶν 5 »	»	»	
» 60,000,000	τῶν 6 »	»	»	
» 26,000,000	τῶν 6 »	»	»	
» 25,000,000	τῶν 9 »	»	»	
» 25,000,000	τῶν 8 »	»	»	
» 10,000,000	τῶν 6 »	»	»	
» 4,000,000	τῶν 8 »	»	»	
» 6,000,000	τῶν 6 »	Δρ. παλ.		

Κτηματικαὶ 'Ομολ. 'Εθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος Δρ. ν.
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »
'Εταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »
Σιδηρόδρ. 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »
'Εταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν "Οψεως . . . .
» 3μην . . . . . .
ΓΑΛΛΙΑΣ —'Εθνικῆς Τραπέζης Οψεως
» Τραπεζικὸν 3μην.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον . . . .
Λίρα ὀθωμανικὴ . . . .

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «'Ανδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 177.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 457.— 29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ—1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 509

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ κοινῶν μυθιστορημάτων, ἅτινα κατ' αὐτὰς εἶδον τὸ φῶς ἐν τῇ ἀγγλικῇ φιλολογίᾳ, ἓν ἐπιγραφόμενον «Τὸ χρονικὸν τῆς Ῥοὺθ» προὐξένησεν ἀληθῆ κατάπληξιν εἰς τοὺς κριτικοὺς καὶ τοὺς λογίους. Τὸ ἀρτιφανὲς μυθιστόρημα δὲν ἐνδιατρίβει περὶ κοινωνικόν τι ζήτημα, οὔτε παρέχει μαθήματα πολιτικῆς οἰκονομίας, ὡς τὰ συνήθη ἐν Ἀγγλίᾳ· ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ εἶνε εἰλημμένη ἐκ τῆς Βίβλου, ἀλλὰ διὰ τὸ λίαν παράτολμον τῆς συλλήψεως οἱ εὐλαβεῖς θέλουσι τὸ καταδικάσει ὡς ἀσεβὲς ἔργον. Ἡ τοῦ μυθιστορήματος ἡρωῒς δὲν εἶνε ἡ ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ Βοὸζ θερίζουσα Ῥούθ, ἀλλὰ παρθένος τῆς Ἱερουσαλήμ, θυγάτηρ τοῦ Ἀβραὰμ Βὲν-Λεβί, ἐμπόρου ὑφασμάτων, ὁ ἥρως δὲ αὐτοῦ εἶνε ὁ ἴδιος Ἰησοῦς Χριστός! Ὁ συγγραφεὺς ἀφηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥοὺθ μετὰ θελγήτρου, καθιστῶντος τὸ ἔργον του ποίημα πλῆρες αἰσθήματος καὶ ἁγνότητος. Ἡ κόρη κατέχεται ὑπὸ διαπύρου ἔρωτος πρὸς τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἰδοῦσα τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ πατρὸς ἐλθόντα ὅπως ἀγοράσῃ ὕφασμά τι, παρακαλεῖ τὸν συνοδεύοντα τὸν διδάσκαλον ἀπόστολον Ματθαῖον ὅπως τῇ δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ κόψῃ καὶ ῥάψῃ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὸ δι' ἐκεῖνον προωρισμένον ἔνδυμα. Ὁ Ἰησοῦς τῇ χορηγεῖ τὴν ἄδειαν μειδιῶν, μετ' ὀλίγον δ' ἐπανελθὼν μόνος εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ θεὶς τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς κόρης, τὴν εὐλογεῖ. Ἀλλὰ τὸν ἔρωτα τῆς Ῥοὺθ μαθὼν ὁ μνηστὴρ αὐτῆς Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης προδίδει ἐκ ζηλοτυπίας τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Ἐκ τοιαύτης βάσεως ἀνέπτυξεν ὁ συγγραφεὺς τὸ πρωτότυπον ἔργον του, ἐν τῷ ὁποίῳ λίαν ἐπαινοῦνται πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ περιγραφαὶ τῶν μυθωδῶν θησαυρισμάτων τῆς ἁγίας πόλεως, τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἡρώδου καὶ τῆς ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ πολυτελείας.

— Ἐξεδόθη προσφάτως ἐν Παρισίοις βιβλίον περὶ τοῦ διασήμου μουσικοῦ Ῥιχάρδου Βάγνερ, κατὰ πηγὰς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προερχομένας. Ὁ συγγραφεὺς ἐνδιατρίβει λεπτομερῶς περὶ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ μουσικοῦ, μυεῖ τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ Βάγνερ ἀγωγὴν καὶ εἰς τὰς περὶ μουσικῆς καὶ θεάτρου ἰδέας αὐτοῦ· καὶ οὕτω λαμβάνει τις πλήρη γνῶσιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ παραδόξου πνεύματος, ὅπερ διῆλθε διὰ πολλῶν φάσεων.

—*Ἔκθεσις Λιβερπούλης.* Κατὰ τὸ 1886 γενήσεται ἐν Λιβερπούλῃ διεθνὴς ἔκθεσις ὅπως συναθροισθῶσιν ἐπὶ ταὐτὸ πάσης χώρας τὰ ἀρχαιότερα καὶ νεώτερα μηχανήματα, ὧν ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ ἄνθρωπος πρὸς μεταφορὰν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ καταδειχθῇ πῶς αἱ ἀποχωρίζουσαι τὰς διαφόρους χώρας ἀποστάσεις βαθμηδὸν σὺν τῇ προόδῳ τῶν ἐπιστημῶν ἐξηφανίσθησαν. Ἐν τῇ ἐκθέσει συγχρόνως ἐκτεθήσονται προϊόντα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ παντὸς εἴδους, κατάλληλα ὅπως δείξωσι τὴν ἐν τῷ παρελθόντι κατάστασιν τῶν βιομηχανιῶν, τὴν παροῦσαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν ἀπαιτούμενα. Πλοῖα, ἅμαξαι, ἀκατέργαστα καὶ κατειργασμένα προϊόντα, καὶ μηχανήματα τῆς κατεργασίας ἐκτεθήσονται ἢ ἁπλῶς πανομοιότυπα αὐτῶν διαγράμματα καὶ ἰχνογραφήματα.

Θὰ ἀπονεμηθῶσι 500 διπλώματα χρυσῶν νομισματοσήμων, 1000 ἀργυρῶν, 1500 ὀρειχαλκίνων καὶ 2000 ἔπαινοι.

Ἐὰν αἱ εἰσπράξεις καλύψωσι τὰ ἔξοδα καὶ μείνῃ περίσσευμα, διὰ τούτου ἱδρυθήσεται σχολὴ τεχνική, καλλιτεχνική, καὶ βιομηχανική.

— Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων, τῆς ὁποίας τυγχάνει μέλος, τὸ ἕκτον τεῦχος τῶν «Ἀρχείων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τοῦ Ρίου Ἰανείρου», περιέχον ἀξιοσπουδάστους ἐρεύνας περὶ τοῦ ἐνεστῶτος ὡς καὶ περὶ τοῦ προϊστορικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βρασιλίας. Μετ' αὐτοῦ ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν μακρὸν ὑπόμνημα τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου περὶ τῆς Βρασιλιανῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀντικειμένων τῶν εὑρεθέντων ἐπὶ τεχνητοῦ τινος λόφου ἐν τῇ νήσῳ Μαριγό, χρησιμεύοντος ὡς νεκροπόλεως. Κατὰ τοὺς χρόνους εἰς οὓς ἀνάγονται τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου εὑρεθέντα οἱ ἀποθνήσκοντες ἐθάπτοντο μὲν τὸ πρῶτον ἀλλαχοῦ, εἶτα δ' ἀφοῦ διελύοντο αἱ σάρκες ἐλαμβάνοντο τὰ ὀστᾶ καὶ κλειόμενα ἐν ὑδρίᾳ ἀπετίθεντο ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ λόφου μετὰ πλῆθος ἀναθημάτων. Οὕτω κατέστη ἡ ἐν λόγῳ νεκρόπολις πλούσιον μεταλλεῖον ἀρχαιοτήτων, ὅπερ μετὰ ζήλου καὶ νοημοσύνης ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Βρασιλιανοὶ ἀρχαιολόγοι. Τὰ ἀξιολογώτερα προϊόντα τῆς βιομηχανίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀνήκουσιν εἰς τὴν κεραμευτικήν, καὶ εἶνε λίαν ποικίλα.

— Ἐξεδόθη ὁ πέμπτος τόμος τῆς «Παγκοσμίου Ἱστορίας» τοῦ Μαρίου **Fontanes**, περιέχων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1400—430 π. Χ., καὶ τελευτῶν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λεωνίδα.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἔπιπλον» εἶδε τὸ φῶς ἐν Παρισίοις μονογραφία περὶ τῆς ἐπιπλοτεχνίας, ἥτις πολλάκις παρήγαγεν ἀριστουργήματα. Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς σπουδάζει τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐπίπλου ἔν τε τῇ ἀρχαιότητι, τῷ μεσαιῶνι καὶ τῇ ἐποχῇ τῆς ἀναγεννήσεως.

— Ὁ Γάλλος λογογράφος ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον **Max O'Rell** ὀνομαστὸς γενόμενος ὡς συγγραφεὺς τῶν περιέργων βιβλίων περὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς («**John Bull et son île**», «**Les filles de John Bull**»), ἔργων ἅτινα ἔσχον ἐξαίρετον ἐπιτυχίαν ἅμα ἰδόντα τὸ φῶς, ἐδημοσίευσεν ἄρτι τοὺς «Προσφιλεῖς γείτονας», συγγραφὴν ἔνθα πάλιν περὶ τῶν Ἄγγλων ὁ λόγος. Τὸ νέον τοῦτο ἔργον γεγραμμένον μετὰ τῆς αὐτῆς εὐθυκρισίας καὶ παρατηρητικότητος πραγματεύεται περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ὄψιν.

— Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐν Γαλλίᾳ, τὸ *Φίγαρω* πρωτότυπον ἰδέαν ἐπενόησεν. Ἀντὶ τῆς παραθέσεως τῶν προσωπογραφιῶν ἢ τῶν βιογραφιῶν τῶν ὑποψηφίων, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φιλολογικῷ αὐτοῦ παραρτήματι πανομοιότυπα τῶν ὑπογραφῶν ἑξήκοντα καὶ πέντε τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ὑφ' ἑκάστην δ' αὐτῶν τὸν ἠθικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ ὑπογραφὴ ἐξηγμένον ἐκ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος ταύτης, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς γραφογνωσίας. Αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Φερρύ, Φραισινέ, Κασσανιάκ, Ροσεφώρ, Κλεμανσώ, Κλόβις Οὔγκ, Δουκὸς δὲ Βρόγλ, Σπούλλερ καὶ λοιπῶν παρέσχον ἄφθονον ὕλην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐφυῶν ὁρισμῶν καὶ παρατηρήσεων εἰς τὸν γραφογνώστην τοῦ παρισινοῦ φύλλου.

— Τῇ 29 (ν) Σεπτεμβρίου ἑωρτάσθη μεγαλοπρεπέστατα ἐν τῇ παραρρηνίῳ πόλει Δυσσελδόρφῃ ἡ ἑβδομηκονταετηρὶς τοῦ Ἀνδρέα Ἄχεμβαχ, τοῦ μεγάλου γερμανοῦ σκηνογράφου, καὶ ἐν γένει τοῦ πρώτου ὅλων τῶν ζωγράφων τοῦ αἰῶνός μας εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τέχνης.

— Ἐν Λονδίνῳ ἐπωλήθη τελευταῖον διὰ δημοπρασίας ἡ συλλογὴ τῶν αὐτογράφων τοῦ ἀποθανόντος **Fr. Naylor.** Μεταξὺ ἄλλων ἐπωλήθησαν ὁ «Προμηθεὺς» τοῦ Λόρδου Βύρωνος ἀντὶ 750 φρ., ἡ «Πολιορκία τῆς Κορίνθου» ἀντὶ 3,000 φρ. Δώδεκα ἐπιστολαὶ τοῦ Καρόλου **Dickens** ἐπωλήθησαν

ἀντὶ 400 φράγκων, ὀκτὼ ἐπιστολαὶ τοῦ Βασιγκτῶνος ἀντὶ 750. Λατινική τις δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Φιλίππου Μελάγχθωνος ἀντὶ 200 φρ.

— Ὡς μικρότερον βιβλίον τοῦ κόσμου ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε βιβλιάριον ἐπιγραφόμενον Officiolum ἐκδοθὲν ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Giunti. Τελευταῖον ὅμως ἡ βιβλιοθήκη τῆς Βολωνίας ἀπέκτησεν ἔκδοσιν τοῦ Σενέκα, ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17 αἰῶνος, ἥτις εἶνε κατὰ ἓν τρίτον μικροτέρα τοῦ μέχρι τοῦ νῦν μικροτάτου θεωρουμένου Officiolum.

— Ἐν Πετρουπόλει ἤρξαντο τὰ μαθήματα τῆς χειμερινῆς ἑξαμηνίας τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν ᾧ εἰσήχθησαν νέαι αὐστηρότεραι διατάξεις. Μία τῶν διατάξεων τούτων εἶνε καὶ ὅτι εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἂν δὲν φέρῃ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρισθεῖσαν ἰδιάζουσαν τοῦ φοιτητοῦ στολήν.

Στρασβοῦργον, τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1885

Τῇ 18 Σεπτεμβρίου ἐγένετο ἐνταῦθα ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς 58 συνελεύσεως τῶν γερμανῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν, ἡ κατ' ἔτος κατὰ Σεπτέμβριον εἰς ἄλλην ἑκάστοτε πόλιν τῆς Γερμανίας συνερχομένη. Ὑπερχίλιοι γερμανοὶ φυσιοδίφαι καὶ ἰατροὶ συνέρρευσαν εἰς τὸ ἀρχαιότατον γερμανικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, ὅπως τοὺς συναδέλφους ἀνεύρωσι, μετὰ τούτων τὰς ἰδέας ἀνταλλάξωσι, καὶ τὰς ἰδίας ἕκαστος ἐργασίας ἀνακοινώσωσι. Τὴν συνέλευσιν ἠνέῳξεν ὁ πρῶτος πρόεδρος περίφημος κλινικὸς ***Kursmaul*** δι' ὡραίου λόγου, ἐν ᾧ ἐξύμνησε τὸ Στρασβοῦργον ὡς μίαν τῶν παλαιοτέρων ἑστιῶν φυσικῶν καὶ ἰατρικῶν σπουδῶν. Μετὰ τὸν πρόεδρον ὡμίλησεν ἀλληλοδιαδόχως ὁ ὑπουργὸς ***von Hoffmann***, ὁ δήμαρχος καὶ ὁ πρύτανις ὅπως χαιρετίσωσι τὴν συνέλευσιν ἐν ὀνόματι τῆς χώρας, τῆς πόλεως καὶ τοῦ πανεπιστημίου. Μετὰ τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ πολὺς ζωολόγος καὶ βιολόγος ***Weissmann*** ἐκ Freiburg, ὅστις διὰ μακρῶν ἀνέπτυξε τὰς νέας αὐτοῦ ἰδέας περὶ τῆς θεωρίας τῆς ἀναπτύξεως. Ὁ ***Weissmann*** παραδέχεται μετὰ τοῦ Δαρβίνου ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὄντων εἶνε πρὸ πάντων συνέπεια τῆς φυσικῆς διαλογῆς καὶ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, ἀπορρίπτει ὅμως τὴν ἰδέαν ὅτι *ἀτομικῶς κτηθεῖσαι μεταμορφώσεις* εἰσὶ κληρονομικαὶ καὶ ἑπομένως χρησιμεύουσι πρὸς μεταμόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἀπογόνων. Ὁ Weissmann παραδέχεται ὅτι μόνον ἐκεῖναι αἱ ἰδιότητες εἰσὶ κληρονομικαί, αἵτινες ἀπὸ τῆς γεννήσεως εἰς ἄτομόν τι ἀνήκουσι, καὶ ὅτι αἱ μικραὶ διαφοραὶ αἱ εἰς ἕκαστον ἄτομον ἔμφυτοι, μεταδιδόμεναι εἰς τοὺς ἀπογόνους, καὶ βαθμηδὸν πολλαπλασιαζόμεναι εἰσὶν ἐν καταστάσει νὰ μορφώσωσι νέα εἴδη. Παραδέχεται πρὸς τούτοις ὅτι ἐλάχιστον μέρος τοῦ *βλαστοπλάσματος* μένει ἀναλλοίωτον κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βλαστοῦ εἰς ὀργανισμόν, καὶ χρησιμεύει μόνον ὡς βάσις τῶν *βλαστοκυττάρων* τοῦ νέου ὀργανισμοῦ, ὅστις ἑπομένως ἐκ τῶν μεταμορφώσεων ἃς οἱ γονεῖς ὡς ἄτομα ἔπαθον οὐδεμίαν δύναται νὰ κληρονομήσῃ. —Ἐναντίον τῶν νέων τούτων ἰδεῶν ἀπήντησεν ὁ ***Virchow***, ὁ διακρινόμενος διὰ τὴν συντηρητικότητα αὐτοῦ.

Ἡ συνέλευσις διαρκέσασα τέσσαρας ὅλας ἡμέρας, καθ' ἃς οἱ συνελθόντες ἐπιστήμονες ἐν τοῖς οἰκείοις τμήμασι ἐπιμελῶς καὶ δραστηρίως εἰργάσθησαν. Θὰ ἠδυνάμην πλεῖστα ὅσα νὰ ἀναφέρω περὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων, φοβοῦμαι ὅμως ὅτι ὁ χῶρος τοῦ Δελτίου δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει τοῦτο. Θὰ εἴπω μόνον δύω λέξεις περὶ τοῦ λόγου ὃν ὁ γνωστὸς παθολόγος καὶ πολιτικὸς τῆς γερμανικῆς μητροπόλεως Virchow κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν συνεδρίασιν ἐξεφώνησεν. Ὁ Virchow ὡμίλησε δύο περίπου ὥρας μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτοῦ εὐφραδείας περὶ ***Acclimatisation*** προσπαθήσας νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ βόρειοι λαοὶ καὶ πρὸ πάντων οἱ γερμανοὶ δὲν εἶνε ἐν γένει ἐν καταστάσει νὰ συνειθίσωσιν εἰς νέα κλίματα, καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἐν Ἀφρικῇ ὁ Γερμανὸς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιζήσῃ. Ἐκ τοῦ ὅλου λόγου φαίνεται ὅτι ἀποδοκιμάζει τὴν ἀποικιακὴν μανίαν τοῦ σιδηροῦ ἀρχικαγγελαρίου.

Ι. Η. Π.

Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργεῖον κατέθηκεν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας πολυάριθμα καὶ μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας ἀντικείμενα. Ἐν αὐτοῖς καταλέγονται ὁπλισμοί, κράνη, κνημῖδες καὶ θώρακες διαφόρων εἰδῶν τοῦ 12ου αἰῶνος Καταλάνων, Φράγκων καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς σώμασι τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ὑπηρετούντων τουρκοπούλων. Πάντα τὰ δωρήματα ταῦτα ἔχουσιν ἀνευρεθῆ ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος, ἐκτὸς δ' αὐτῶν τὸ μουσεῖον ἐπλουτίσθη χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου καὶ δι' ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων τῆς μεσαιωνικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, ἐν οἷς λίαν ἀξιοπερίεργον εἶνε εἷς ἐκ χρυσῆς καὶ ἀργυρᾶς μυρίνθου σταυρός, ὅστις κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα περιεφέρετο ὡς θαυματουργὸς ὑπὸ καλογήρων, ἀξιούντων, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον.

— Ἐξεδόθησαν εἰς ὀγκώδη τόμον «Οἱ νόμοι τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου», βιβλίον χρήσιμον ἐν πολλοῖς, καθ' ὃ περιέχον πάντας τοὺς νόμους, βασιλικὰ διατάγματα, ὑπουργικὰς διατάξεις καὶ ἑρμηνείας, διατυπώσεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν Σχολῶν, ὡς καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς κανονισμούς, τοὺς ἀφορῶντας τὸ ἀνώτατον ἵδρυμα ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον. Ἡ φροντὶς περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Νόμων ὡς καὶ ἡ τύπωσις αὐτῶν ἐγένετο ἐπὶ τῆς πρυτανείας τοῦ κ. Κ. Ν. Κωστῆ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ πρώην γραμματέως τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀρ. Βαμπᾶ. Ἐξ αὐτοῦ ἀποσπῶντες παραθέτομεν κατάλογον τῶν Γυμνασίων ἀλλοδαπῆς τῶν ἀνεγνωρισμένων ὡς ἰσοβαθμίων πρὸς τὰ τοῦ ἡμετέρου Κράτους. Εἶνε ταῦτα: ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολὴ Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ζωσιμαία Σχολὴ Ἰωαννίνων, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἱεροσολύμων, ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης, τὸ Γυμνάσιον Χίου, τὸ Γυμνάσιον Σάμου, τὸ Γυμνάσιον Θεσσαλονίκης, τὸ Γυμνάσιον Μιτυλήνης, τὸ Γυμνάσιον Βιτωλίων, τὸ Γυμνάσιον Ἡρακλείου Κρήτης, τὸ Γυμνάσιον Κυδωνιῶν, τὸ Γυμνάσιον Σερρῶν, τὸ Γυμνάσιον Νεαπόλεως Κρήτης, καὶ τὰ Ζαρίφεια Ἐκπαιδευτήρια Φιλιππουπόλεως.

— Ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐδημοσιεύθη εἰς φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς καὶ αἱ ἄλλαι δημόσιαι συμφοραὶ» μετάφρασις ἀποσπάσματος ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Γενεύῃ συνελθούσης τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1884 διεθνοῦς Συνόδου τῶν Συλλόγων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Τὸ ἐν λόγῳ φυλλάδιον δημοσιεύεται ἐν εἴδει προσαρτήματος τῆς λογοδοσίας τοῦ 1884 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 27 Παρασκευή.

Διὰ Β. Διατάγματος ἀνεστάλη ἡ ἐξαργύρωσις καὶ ἐκηρύχθη ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν τραπεζικῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, χορηγούσης δάνειον εἰς τὸ δημόσιον ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ ἐκ δραχμῶν δώδεκα ἑκατομμυρίων εἰς μεταλλικὸν καὶ ἑτέρων δώδεκα ἑκατομμυρίων εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια ἐπὶ τόκῳ 1 %.

Ἐπίσης ἐγένοντο δεκταὶ αἱ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν προτάσεις τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης ὅπως ἀντὶ δανείου ἐκ 4,000,000, ὧν τὰ δύο εἰς χρυσόν, λάβῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας εἰς τὰς νήσους, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ τὸ περὶ τούτου Β. Διάταγμα.

Καὶ τρίτον δὲ μετ' αὐτὰ διάταγμα ἐδημοσιεύθη περὶ ἀναγκαστικῆς ἐν Θεσσαλίᾳ κυκλοφορίας τῶν γραμματίων τῆς Ἠπειροθεσσαλικῆς Τραπέζης, χορηγούσης εἰς τὸ δημόσιον δάνειον 1,000,000 εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ 800,000 εἰς χρυσόν.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐφ τῆς Κυβερνήσεως τὸ διάταγμα περὶ ἐπιστρατεύσεως τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ. Ἐνόσῳ διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις ἐπιτρέπεται νὰ αὐξηθῇ ἡ δύναμις τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ εἰς ναύτας καὶ θερμαστὰς μέχρι δύο χιλιάδων. Ἐπίσης ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα περὶ κλήσεως ὑπὸ τὰ ὅπλα δύο σειρῶν ἐκ τῶν ἐφέδρων ναυτῶν, τῶν ἀγόντων τὴν μικροτέραν ἡλικίαν.

Ἡ δὲ συνιστωμένη ναυτικὴ μοῖρα θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ τοῦ θωρακοδρόμονος *Γεωργίου*, τοῦ εὐδρόμου *Ν. Μιαούλη*, τοῦ δρόμονος *Ἑλλάδος* καὶ τῶν ἀτμοβαρίδων *Σπετσῶν* καὶ *Ὕδρας*. Ἐκ τῶν πλοίων τούτων ὅσα εὑρίσκονται ἐν διαθεσιμότητι διετάχθησαν ὅπως ἐξοπλισθῶσι ταχέως.

— Τῇ πρωίᾳ τῆς παρελθούσης Δευτέρας δεινὸν δυστύχημα συνέβη ἐν τῇ μόλις ἐγκαινισθείσῃ ἀπὸ Κορίνθου εἰς

Κιάτον σιδηροδρομικῇ γραμμῇ. Ἡ ἐκ Κιάτου πρὸς τὴν Κόρινθον μετὰ μεγίστης ταχύτητος χωροῦσα ἁμαξοστοιχία ἐξετροχιάσθη, διότι μόλις φθάσασα εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὑπάρχει διακλάδωσις μετ' ἄλλης προσωρινῆς γραμμῆς, ἀντὶ νὰ διευθυνθῇ ἐπὶ τῆς κυρίας γραμμῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν τῆς διακλαδώσεως ἕνεκα ἀνεξηγήτου μετακινήσεως τῆς κλειδός. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἐκτροχιασμοῦ ὑπῆρξεν ὁ φόνος 7 ἐπιβατῶν καὶ ὁ βαρὺς τραυματισμὸς 10 περ που ἄλλων, ἡ καταστροφὴ δὲ τῆς ἀτμαμάξης καὶ τῶν τριῶν πρώτων ἁμαξῶν. Οἱ τραυματίαι μετηνέχθησαν ἐνταῦθα δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ὅπως νοσηλευθῶσιν εἰς τὰ νοσοκομεῖα δαπάναις τῆς Ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου

— Ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Τροιζωνίων ἀπεβίωσεν ὁ θερμαστὴς γαλλικοῦ τινος πλοίου καθαριζομένου αὐτόθι. Κατ' ἀρχὰς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀπεδόθη εἰς ἀσθένειαν μηδεμίαν δυναμένην νὰ ἐμπνεύσῃ ἀνησυχίαν, γενομένης ὅμως εἶτα, τῇ ἐντολῇ τοῦ ὑπουργείου, νεκροψίας ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ ἀποβιώσαντος ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ νόσος ἐξ ἧς ἔπασχεν οὗτος ἔφερεν ἐπίφοβα συμπτώματα. Κατὰ συνέπειαν τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἐγένετο ὁ ὕποπτος θάνατος διετάχθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Δῆλον, ὅπως ὑποβληθῇ εἰς αὐστηροτάτην ἀπολύμανσιν καὶ κάθαρσιν

— Ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως σύμβασις, δι' ἧς ἡ ἐν λόγῳ Τράπεζα παρέχει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν 7,000,000 φρ. προκαταβολὴν ἐπὶ ἐνεχύρῳ ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῶν 170 ἑκατομμυρίων, ἀναλαμβάνουσα οὕτω τὰς τῶν διαφόρων τραπεζικῶν ἐν Εὐρώπῃ καταστημάτων ληξάσας προκαταβολάς.

— Διετάχθησαν τὰ διάφορα στρατολογικὰ γραφεῖα νὰ ἑτοιμάσωσι τοὺς καταλόγους τῶν ἐφέδρων μέχρι τῆς ἡλικίας τοῦ 32 ἔτους, καὶ ταύτης συμπεριλαμβανομένης. Οἱ κληρωτοὶ τῶν παλαιῶν ἀπογραφῶν, ὅσοι διανύσαντες ἤδη τὴν ὑποχρέωσιν αὐτῶν μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐθνοφρουράν, δὲν θὰ ἀπολύωνται τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἂν μὴ ἔχωσι συμπεπληρωμένον τὸ 32ον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

— Ἀφίκοντο ἐκ Θεσσαλίας οἱ ἀποφοιτήσαντες μαθηταὶ τῆς στρατιωτικῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν Σχολῆς, οἱ διὰ Β. Διατάγματος προαχθέντες εἰς ἀνθυπολοχαγούς, ἐν ὅλῳ 123, ἐξ ὧν 19 τοῦ ἱππικοῦ, οἱ λοιποὶ δὲ τοῦ πεζικοῦ.

— Ἡ ἀπὸ τῶν πρώην σταθμῶν αὐτῶν εἰς τὰ νέα στρατιωτικὰ κέντρα ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ μεταφορὰ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων ἐξακολουθεῖ ἐνεργου...ιη ὑπὸ τῆς ὁπλιταγωγοῦ *Μπουμπουλίνας*, τῆς ἀτμο...ος *Ὕδρας* καὶ τῆς ἀτμοημιολίας *Σαλαμινίας*. Οἱ κά... Βόλου ὑποδέχονται μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ καθημερινῶς καταπλέοντα στρατιωτικὰ σώματα.

...ἰνδημοι διαδηλώσεις καὶ εὐχαὶ ὑπὲρ θυσιῶν καὶ ἀ...ογείας τοῦ ἔθνους ἐγένετο καὶ ἐν Καλαβρύτοις, ...ιγυιᾷ, καὶ Πλατάνῳ.

...' ἀπόφασιν τῆς Νομικῆς Σχολῆς, ἤρχισαν αἱ γρα...εις τῶν τελειοφοίτων τῆς Σχολῆς ταύτης, ὡς καὶ, ...οχθὲς Τετάρτης, αἱ προφορικαί. Διὰ τὰς προφο...σεις ὡρίσθησαν τρεῖς ἀνὰ πᾶσαν ἑβδομάδα ἡμέ... Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευή. Κατὰ τὰς ...ίας ἡμέρας θὰ προτιμῶνται οἱ τελειόφοιτοι, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς δύο ἡλικίας τῶν ἐφέδρων τὰς κληθείσας ὑπὸ τὰ ὅπλα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ προθυμίαν. Τὰς ἀποδείξεις ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς.—κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν. Συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας τὸ μὲν ἓν τῶν βιβλίων ἀπεστάλη τῷ κ. Ι. Τ. καθ' ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν, τὰ δὲ ἄλλα πρὸς ὑμᾶς.—κ. Δ. Χ. Εἶνε δέκα εἰδῶν ἐν ὅλῳ.—Ἡ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι συνεστήθη τὸ πρῶτον τῷ 1859.—κ. Ι. Δ. Μ. Σῦρον. Ἐνεγράφητε.—*Τακτικῷ συνδρομητῇ*. Ἐπεθυμοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν ποῖον ἦτο τὸ δημοσιευθέν, παρακαλοῦμεν δὲ νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ διέλθετε ἐκ τοῦ γραφείου ἵνα προφορικῶς συνεννοηθῶμεν.—*Ἀδαεῖ*. Ἐν 107 ἄρθρῳ τοῦ Συντάγματος ὁρίζονται οὕτω· «Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως θεωρεῖται βεβαία, ἐὰν ἡ Βουλὴ κατὰ δύο συνεχεῖς βουλευτικὰς περιόδους διὰ τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ ὅλου αὐτῆς ἀριθμοῦ ζητήσῃ τὴν ἀναθεώρησιν δι' ἰδίας πράξεως, ὁριζούσης τὰς ἀναθεωρητέας διατάξεις».—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Γ. Γ. Ἡ παραγγελία σας ἐξετελέσθη ἀμέσως. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Δ. Β. Μόναχον. Ἀκατάλληλον.—κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—*Σενέκᾳ*. Ἐὰν ἦτο δυνατόν... Τοὐναντίον ὅμως μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία. Ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου Bernin ἦτο τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀληθείας. Τοῦτο ἤρεσκε πολὺ εἰς τὴν βασίλισσαν Χρηστίναν τῆς Σουηδίας. Ἡμέραν τινά, ἐνῷ παρετήρει αὐτὸ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπῄνει τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐργασίας, εἷς τῶν περὶ αὐτήν, καρδινάλιος, εἶπε πρὸς τὴν βασίλισσαν· «Ἡ Μεγαλειότης σας εἶσθε ἡ πρώτη τῶν ἐστεμμένων κεφαλῶν, εἰς ἣν ἀρέσκει ἡ Ἀλήθεια».—«Κύριε καρδινάλιε, ἀπήντησεν ἡ βασίλισσα, δὲν εἶνε ὅλαι αἱ ἀλήθειαι μαρμάριναι».—Κυρίαν Ρ. Δ. Πύργον, αἰδεσ. ἀρχιμ. Γ. Γ. Βουδαπέστην καὶ Β. Φ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν.—κ. Α. Μ. Ὀδησσόν. Ἀπάντησίν μας καὶ τὰ ζητηθέντα 50 ἀντίτυπα τῆς «Π. Α.» λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Α. Δ. Σ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν· ἀλλὰ θὰ ἦτο κατάλληλον μᾶλλον δι' ἐφημερίδα.—κ. Ν. Κ. Μ. Κέρκυραν. Ἀγνοοῦμεν ἂν θὰ δημοσιεύσῃ τι.—*Μουσικῷ*. Τὸ νεώτατον μελόδραμα τοῦ Ῥουβινστάϊν εἶνε ὁ *Νέρων*, ὁμολογεῖται δ' ἀνώτερον καὶ τῶν *Μακκαβαίων*. Τὸ κείμενον ἐγράφη ἐπίτηδες διὰ τὸ μελόδραμα ὑπὸ τοῦ Γάλλου Jules Barbier, παριστᾷ δὲ τὸν Νέρωνα ἐραστὴν νεαρᾶς κόρης, θυγατρὸς τῆς ἀπελευθέρας Ἐπιχάριδος, καλουμένης Χρύσης, ἥτις εἶνε χριστιανὴ καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποφεύγει τὸν Νέρωνα, σώζει δ' αὐτὴν ὁ Ἰούλιος Βίνδηξ, ἡγεμὼν τῆς Ἀκουϊτανίας μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Νέρωνος Ἀγριππίνης. Ὁ Νέρων θέτει πῦρ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων του ψάλλων τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου ἀνακαλύπτει τὴν Χρύσην φεύγουσαν, κατέρχεται καὶ θέλει νὰ τὴν ἀπαγάγῃ, ὅτε αὕτη ἀνομολογεῖ δημοσίᾳ ὅτι εἶνε Χριστιανὴ καὶ κατασφάζεται ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Ὁ Ἰούλιος Βίνδηξ μετὰ τῶν γαλατικῶν λεγεώνων ἐπαναστατεῖ, ἀνακηρύττει τὸν Γάλβαν Καίσαρα, καὶ ὁ Νέρων φεύγων ἐκ Ῥώμης φονεύεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Σάκκου πρὸ τοῦ στρατοῦ, ἐνῷ ἐν ἀναχρονισμῷ ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ὁ Βίνδηξ ἐξηγεῖ τὸν οἰωνὸν λέγων· «Θεὸς μέγας καὶ ἰσχυρὸς εἶνε μεθ' ἡμῶν προστατεύων τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας». Ὁ σκηνικὸς διάκοσμος τοῦ μελοδράματος ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Βιέννης, ἔνθα νῦν ψάλλεται, εἶνε θαυμάσιος, ἐξαίσιον δὲ θέαμα παριστᾷ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Ῥώμης καὶ ἡ δημοσία ὁμήγυρις, ἐν ᾗ ὁ Νέρων ἀνακηρύττει ἑαυτὸν θεόν.—κ. Μ. Α. Δ. Κεφαλληνίαν. Ἕκαστον λεπτὰ 25. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ βιβλία.—κ. Β. Κ. Π. Σῦρον. Οὐδέποτε ἐπιτρέπεται.—κ. Ν. Κ. Πάτρας. Ἐπληρώθησαν κατὰ τὴν σημείωσίν σας φρ. 15. Τὸ ὑπόλοιπον τηροῦμεν εἰς τὴν διάθεσίν σας;—*Φίλῳ Μ.* «Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα.»—κ. Τ.*** Πόρον. Καὶ μέχρι τετρακοσίων ἐτῶν· τοὐλάχιστον ἀναφέρονται πορτοκαλέαι τόσης ἡλικίας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Λένε ἤμουν ἐπαρχία.
Ἂν μιὰ βγάλῃς συλλαβή,
κ' ἕνα γράμμα, τότε, φίλε,
ξεύρεις τί θενὰ συμβῇ;
Εἰς τὸ θάνατο θὰ τρέξῃς
νὰ μὲ 'βρῇς, 'ς τὴ δυστυχία...
Συχνὰ στέκω 'ς τὸ πλευρό τους,
καὶ μὲ φεύγ' ἡ εὐτυχία.
Τέτοια μ' ἔχαμες! καὶ τώρα,
ἂν μοῦ βγάλῃς τὸ λαιμό,
θενὰ βαρεθῇς τὸν κόσμο,
ἂν τυχὸν σοῦ κολληθῶ.

Ἐν Πρεβέζῃ. Κ. Κ.

:

Αἴνιγμα ἀρχαῖον.

Μὴ λέγε καὶ λέξεις ἐμὸν οὔνομα. Δεῖ δέ σε λέξαι
αὖθι πάλιν, μέγα θαῦμα· λέγων ἐμὸν ὄνομα λέξεις.

3

Ἀδελφοὶ εἴμεθα πέντε εἰς κοινὴν ἁπάντων χρῆσιν.
Ἂν τὸν ἕνα τις χωρήσῃ,
Ἑπτὰ θέλει μᾶς ἀφήσει,
Καὶ μὲ εὐκολίαν τότε θέλει δώσει καὶ τὴν λύσιν.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Πυξίς (Πὺξ—ἴς)

2

Ὕλη—οὐλή, Βουλή.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	295.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	299.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	350.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	237.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	230.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	176.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	231.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	364.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.400—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	91.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	70.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	61.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	275.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	27.60
» 3μηνν......	27.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.00
» Τραπεζικὸν 3μηνν.	1.07
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.................	21.60
Λίρα ὀθωμανική................	24.60

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 186.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 458.—6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ— 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 510

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐπ' ἐσχάτων ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἑξῆς κριτικαὶ περὶ ἑλληνικῶν βιβλίων ἐν εὐρωπαϊκοῖς περιοδικοῖς· ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 39 φύλλῳ τοῦ γερμανικοῦ Magazin für die Litteratur des Jn-und Auslandes βιβλιοκρισία τοῦ Aug. Boltz περὶ τῶν *Εἰδυλλίων* τοῦ κ. Γ. Δροσίνη μετὰ μεταφράσεως ἐμμέ-ρου τῆς *Γοργόνας*, ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 39 φύλλῳ τῆς Berliner Philologische Wochenschrift περὶ τῆς *Ἱστορίας τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως* τοῦ κ. Μαργ. Εὐαγγελίδου ὑπὸ L. Stein, ἐν τῷ ἀρ. 31 τῆς Deutsche Litteraturzeitung περὶ τῶν *Θεοδωρήτου ἐπιστολῶν* τοῦ κ. Ἰω. Σακελλίωνος ὑπὸ Σπ. Λάμπρου, ἐν τῷ ἀρ. 27 τῆς Wochenschrift für classische Philologie περὶ τοῦ ἐνάτου τόμου τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος *Παρνασσοῦ*. Περὶ δὲ τῶν *Ἱστορικῶν Μελετημάτων* τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐδημοσιεύθησαν κρίσεις ὑπὸ L. Bürchner ἐν τῷ ἀρ. 27 τοῦ Wochenschrift für classische Philologie καὶ τῷ ἀρ. 4 τοῦ Correspondenz Blatt der deutschen Gesellschaft für Anthropologie etc, ὑπὸ A. Schöne, ἐν τῷ ἀρ. 26 τῆς Deutsche Litteraturzeitung, καὶ ὑπὸ Γαβριὴλ Δεστούνη ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Τέλος ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 39 φύλλῳ τοῦ Literarisches Centralblatt ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Fr. Blass βιβλιοκρισία περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐκδόσεως τῆς ζωολογικῆς συλλογῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

— Τῇ 12/24 Νοεμβρίου τὸ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστήμιον θὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου φιλολόγου Αὐγούστου Βοικχίου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1811 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐκείνῳ.

— Ἡ κατ' ἔτος συνερχομένη σύνοδος τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν συνῆλθεν ἐφέτος ἐν Στρασβούργῳ. Μετέσχον ταύτης 1100 περίπου ἐπιστήμονες, οἵτινες μετὰ τὴν πρώτην γενικὴν συνεδρίασιν ἐσχημάτισαν 25 διάφορα τμήματα, ἐν οἷς συνεζητήθησαν εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ θέματα. Ἡ πόλις τοῦ Στρασβούργου ὠργάνωσε πρὸς τιμὴν τῶν μελῶν τῆς ἐπιστημονικῆς συνόδου μεγαλοπρεπῆ ἑορτὴν ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

— Οἱ εὑρέται τοῦ πηδαλίου τοῦ ἀεροστάτου Γάλλοι λοχαγοὶ Κρὲψ καὶ Ῥενὰρ ἀσχολοῦνται νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν νέας ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, κανονιζούσης τὴν κίνησιν τῆς ἕλικος. Διὰ τοῦ μηχανήματος τούτου θὰ κατορθοῦται νὰ μὴ μεταβάλληται ἡ πορεία τοῦ ἀεροστάτου καὶ ἐκ τοῦ σφοδροτάτου ἀνέμου καὶ νὰ καταβιβάζηται εἰς τὴν γῆν κατὰ βούλησιν.

— Διάσημος ἀμερικανὸς κατασκευαστὴς τυπογραφικῶν πιεστηρίων, ὁ Hoe, ἐξέφρασεν ἐσχάτως τὴν γνώμην, ὅτι τὰ μηχανικὰ πιεστήρια ταχέως θὰ καταστῶσιν ἄχρηστα, ἀντικαθιστάμενα διὰ τῆς φωτογραφίας, ὑποστηρίζων ὅτι διὰ τῆς φωτογραφίας καὶ πλειότερα ἀντίτυπα θὰ ἐκτυποῦνται καὶ διὰ δαπάνης ὀλιγωτέρας. Ἡ μέθοδος ἣν προτείνει ὁ Hoe εἶναι τοιαύτη τις, ἐξ ἑκάστης σελίδος λαμβάνεται ἀρνητικὸν φωτογραφικὸν ἔκμαγμα, ὅπερ δι' ἠλεκτρικῆς μηχανῆς ἀποτυποῦται εἰς κύλινδρον χάρτου, περιστρεφόμενον μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ὥστε ἐκτυποῦνται ἑκατὸν ἀντίτυπα ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον.

— Ἡ ἐν Στουτγάρτῃ ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Σουηβὸς Ἑρμῆς» (Schwäbische Merkur) ἐπανηγύρισεν ἐσχάτως τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἐκδόσεώς της. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1785 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας Χρ. Ἔλβεν, διευθύνεται νῦν ὑπὸ ἐγγόνου τοῦ ἱδρυτοῦ. Συγχρόνως ἐπανηγύρισαν δύο τῶν συνεργατῶν τῆς ἐφημερίδος ταύτης τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς συνεργασίας των καὶ ὁ πιεστὴς τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ χειρισμοῦ τοῦ ἐκτυποῦντος τὴν ἐφημερίδα πιεστηρίου. Ὁ διευθυντὴς τοῦ «Σουηβοῦ Ἑρμοῦ» ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς κατέθηκε πεντηκονταχισχιλίας δραχμάς, ὅπως ἐκ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου τούτου χορηγῆται περίθαλψις εἰς τοὺς ἐκ γήρως ἀποχωροῦντας ὑπαλλήλους ἢ ἐργάτας τῆς ἐφημερίδος καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν.

— Ἐν Λονδίνῳ ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος τόμος νέας μεταφράσεως τῶν «Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν» ὑπὸ Burton. Μέχρι τοῦδε πιστοτέρα μετάφρασις τῆς γνωστοτάτης ταύτης συλλογῆς τῶν ἀραβικῶν παραμυθίων ἐθεωρεῖτο ἡ ἐν Βρεσλαυίᾳ πρὸ ἑξηκονταετίας περίπου ἐκδοθεῖσα, ἐκ δεκαὲξ τόμων ἀποτελουμένη.

— Νεώτεραι ἔρευναι διεφώτισαν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Κολωνίᾳ μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Ὁ ἄγνωστος μέχρι τοῦδε ἀρχιτέκτων αὐτοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὠνομάζετο Gérard de Prile καὶ ἀπέθανε τῷ 1330 οὗτος ἐσχεδίασε τὸν σηκόν, μετ' αὐτὸν δὲ ἕτερος ἀρχιτέκτων, οὗ ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἀκμάσας, ἐσχεδίασε τὸν νάρθηκα καὶ τὴν πρόσοψιν. Τὸ ἀρχικὸν ὅμως οἰκοδόμημα τοῦ ναοῦ ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ὁλοσχερῶς δὲ συνεπληρώθη ἐπ' ἐσχάτων διὰ τὴν τελευταίαν συμπλήρωσιν, ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ 1840, ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τὰ 26 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1884 ὑπῆρχον ἐν Ἀμερικῇ 772 τηλεφωνικαὶ γραμμαὶ χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ 135,000 συνδρομητῶν. Ἡ τακτικὴ λειτουργία αὐτῶν ἐνεργεῖται διὰ 3331 τηλεφωνικῶν γραφείων καὶ 313 000 τηλεφώνων. Τὸ ὅλον μῆκος τῶν γραμμῶν ἀνήρχετο εἰς 141,770 χιλιόμετρα, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν τηλεφωνικῶν ἀνακοινώσεων συνεποσοῦτο εἰς 700,000 καθ' ἑκάστην, ἤτοι 21,000,000 κατὰ μῆνα καὶ 250,000,000 ἐτησίως, ὡς ἔγγιστα.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν ἠλεκτρικὴν ἐφημερίδα, πειράματα πρὸς τηλεφωνικὴν ἀνταπόκρισιν ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως ἐγένοντο ἐσχάτως λίαν ἐπιτυχῶς ἐν Αὐστραλίᾳ, μεταξὺ τῶν πόλεων Μελβούρνης καὶ Albury, ἀπεχουσῶν 300 χιλιόμετρα ἀπ' ἀλλήλων. Χονδρὸν σύρμα, συνδέον τὰς δύο πόλεις, ἐχρησίμευσεν εἰς τὰ πειράματα ταῦτα, κατὰ τὰ ὁποῖα αἱ φωναὶ τῶν διαλεγομένων ἠδύναντο νὰ ἀκουσθῶσι λίαν εὐκρινῶς.

ρίων καὶ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν μετὰ τῶν τροποποιησάντων καὶ συμπληρωσάντων αὐτοὺς νεωτέρων νόμων καὶ βασιλικῶν διαταγμάτων καὶ τὴν σχετικὴν νομολογίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἐκτυποῦται δ' ἤδη ἐν τοῖς αὐτοῖς Καταστήμασιν καὶ ὁ δεύτερος τόμος περιλαμβάνων τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν, τὸν Ποινικὸν νόμον καὶ τὴν Ποινικὴν διατίμησιν μετὰ τῶν τροποποιησάντων ὡσαύτως καὶ συμπληρωσάντων τοὺς νόμους τούτους νεωτέρων νόμων καὶ τῆς σχετικῆς νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου. Θέλει δ' ἐπακολουθήσει εἶτα ἡ δημοσίευσις δύο ἑτέρων νόμων, περιλαμβανόντων τὴν ἑξάβιβλον τοῦ Ἁρμενοπούλου μετὰ παραθολῆς καὶ πρὸς τὰ Βασιλικά, τοὺς νεωτέρους Ἀστικοὺς νόμους καὶ τὸν Ἐμπορικὸν νόμον, μετὰ καὶ τῆς σχετικῆς νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Περιλαμβάνονται δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ, κατὰ τὸ σύστημα τῶν κωδίκων τοῦ μακαρίτου Ῥάλλη, αἱ χρησιμώτεραι καὶ μείζονος λόγου ἄξιαι τῶν ἕως τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκδοθεισῶν ὑπουργικῶν δηλοποιήσεων καὶ ἐγκυκλίων, καταχωριζόμεναι ὑπὸ τὰ διάφορα ἄρθρα τῶν δικαστικῶν νόμων εἰς ὧν τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν ἢ ἑρμηνείαν ἀφορῶσι. Προσέτι δὲ παρ' ἕκαστον ἄρθρον ἐν παρενθέσει σημειοῦνται τὰ σχετικὰ ἄρθρα τῶν γαλλικῶν νόμων, ἐξ ὧν ἐπήγασαν τὰ τῶν ἡμετέρων δικαστικῶν νόμων.

Ὁ ἐκδοθεὶς Α' τόμος εὑρίσκεται καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχ. 10. Μετὰ δὲ τῶν ταχυδρ τελῶν δραχ 10 80.

— Ἐξεδόθη νέον τεῦχος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, οὗτινος τὰ περιεχόμενα ἀναγράφομεν ἐνταῦθα: Χ. Δ Τσούντα, Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀκροπόλεως.—Δ Φιλίου, Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἐλευσῖνος.—Β Ι. Λεονάρδου Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαί. —Σ Ν. Δραγούμη, Ἐπιγραφαὶ ἐκ Μεγαρίδος —Στ Α Κουμανούδη, Ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ (μετὰ παρενθέτου πίνακος καὶ ξυλογραφήματος) — Δ Φιλίου, Ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν.

Σύμμικτα. Σ Ν. Δραγούμη, Παρατηρήσεις ἐπὶ δημοτικοῦ τινος ψηφίσματος.—Αθ Σ Κουμανούδη, Δεκάλιτρον ἰταλικόν.

Ἀπεικονίσματα. Κύλιξ κορινθιακή.—Ἀγγείων θραύσματα ἐξ Ἐλευσῖνος.—Ἐλάσματα χρυσᾶ καὶ ἀγγείων θραύσματα ἐξ Ἐλευσῖνος.—Παρένθετος πίναξ πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν. — Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς — Πανομοιότυπον δεκαλίτρου.

— Τέσσαρες νέοι χάρται ἐξεδόθησαν ἄρτι ἐνταῦθα. ά) Πίναξ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν εἰς μέγα σχῆμα κατὰ τὸ ἐγκεκριμένον ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου σχέδιον μετὰ τῶν νέων ὀνομάτων τῶν ὁδῶν, ἐκδοθεὶς ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τῆς ἐν Τεργέστῃ ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρίας «Ἀδριατικῆς» Μετὰ σημειώσεων, δι' ὧν δηλοῦται ἡ κατὰ τμήματα διαίρεσις τῆς πόλεως καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κυριώτερα κτίρια. Πωλεῖται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ δρ. 2,50· ταχυδρ. 280.

β') Χάρτης τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ κλίμακα 1:3,000,000, ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπωλείου Βίλμπεργ. Τιμᾶται λεπτῶν 40.

γ') Χάρτης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ Μ. Χρυσοχόου, ἐκδιδόμενος δαπάνῃ τοῦ βιβλιοπώλου κ Σπ. Κουσουλίνου.

δ') Χάρτης τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας ὑπὸ Γ. Κόλμαν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Zum heutigen Stand der Sprachwissenschaft von **Karl Brugmau. Strassburg 1885.** σελ. 144. Τὸ βιβλίον συνίσταται ἐκ τριῶν μερῶν· 1) ἐξ ἐναρκτηρίου λόγου περὶ τῆς σχέσεως τῆς γλωσσολογίας καὶ φιλολογίας πρὸς ἀλλήλας 2) ἐξ ἀπαντήσεως εἰς τὸ βιβλίον τοῦ μακαρίτου Γ. Κουρτίου «**Zur Kritik der neuesten Sprachforschung**» 3) ἔκ τινων παρατηρήσεων πρὸς τὸν **I. Schmidt.** Τοῖς περὶ τὴν γλωσσολογίαν ἀσχολουμένοις μεγίστην σπουδαιότητα ἔχει τὸ 1 καὶ 2 μέρος. Ἐν τῷ 1 πειρᾶται μετ' ἐπιτυχίας ὁ κ. **Brugman** ν' ἀναιρέσῃ πολλὰς ἐσφαλμένας περὶ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῆς φιλολογίας καὶ γλωσσολογίας ἐπικρατούσας πλάνας. Ἀποδεικνύει λοιπὸν ὅτι ὅλως ἀδικαιολόγητος ἦτο ἡ πρὸ μικροῦ πιστευομένη ἰδέα, ὅτι ἡ φιλολογία καὶ ἡ γλωσσολογία εἶνε ἐπιστῆμαι διάφοροι ἀλλήλων κατά τε τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπόν, πρὸς δὲ ὅτι οὐδ' ἡ σημερινὴ δοξασία πολλῶν ἔχεται ὀρθότητος, καθ' ἣν γλωσσολογία καὶ φιλολογία ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ὡς δύο διάφοροι μέν, βοηθητικαὶ δ' ἀλλήλων ἐπιστῆμαι. Περίληψις τῆς λεπτῆς καὶ πειστικῆς ἀποδείξεως τούτων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δοθῇ ἐνταῦθα. Ἐν τῷ 2 μέρει ἀντεπεξέρχεται ὁ ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν *τῆς μετερρυθμισμένης γραμματικῆς* κ. **Brugman** κατὰ τοῦ (ζῶντος ἔτι τότε) Γ. Κουρτίου, καὶ ἀκολουθῶν ἢ καὶ ἐκεῖνος σειρᾷ προσπαθεῖ ν' ἀναιρέσῃ ὅσα ἀντιτάσσει ὁ Κούρτιος κατὰ τῆς ἰσχύος τῶν φθογγολογικῶν νόμων, κατὰ τῆς καταχρήσεως τῆς συνεκδρομῆς, κατὰ τῆς ἐπικρατούσης τώρα δοξασίας περὶ τῆς ποικιλίας τῶν φωνηέντων ἐν τοῖς Ἰαπετικοῖς χρόνοις, καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῶν τύπων τῆς γλώσσης ἐν τοῖς πανάρχαίοις ἐκείνοις χρόνοις. Σαφήνεια ἐν τῇ ἐκθέσει καὶ διαύγεια κρίσεως εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ πάσης ἐργασίας τοῦ διασήμου ἀνδρός, οὐχ ἥκιστα δὲ τῆς παρούσης, ἣν προθύμως συνιστῶμεν τοῖς παρ' ἡμῖν.

Γ.

Οὐεργιλίου Αἰνειάδος βιβλίον δεύτερον μετὰ σχολίων ἐκ τῶν δοκιμωτέρων σχολιαστῶν καὶ λεξιλογίου, ὑπὸ Ο Ι. Ἰασονίδου, μέλους τοῦ Ὀξωνείου πανεπιστημίου καὶ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου. Κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ καὶ Κορχῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885. 8ον, σελ. ή—73. Τιμᾶται δραχ 1,50.

Εὐριπίδου Μήδεια, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γεωργίου Μ Σακορράφου. Ἔκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον Θρ. Παπαλεξανδρῆ καὶ Ἀλ. Παπαγεωργίου. Ὁδὸς Ὀφθαλμιατρείου 1885. 8ον, σελ. 40. Τιμᾶται δραχ. 1,50.

Βίοι καὶ ἡρωϊκὰ κατορθώματα ἐνδόξων ἡρώων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐκδιδόμενοι πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Σ. Κ. Βλαστοῦ Τεῦχος Α'. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 88. Τιμᾶται δραχμῆς

Καὶ πάλιν περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἀνασκευὴ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ ἐκ Ληξουρίου Κ Α. Φ. ὑπὸ Χ Σ. Μοσχοπούλου, ψάλτου Ἐν Κεφαλληνίᾳ, τύποις «τῆς Ἠχοῦς». 1885. 8ον, σελ 43.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 4. Παρασκευή.

Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα δι' οὗ πλὴν τῶν κληθεισῶν δύο σειρῶν ἐφέδρων, τῶν γεννηθέντων κατὰ τὰ ἔτη 1863 καὶ 1862 καλοῦνται καὶ τρεῖς ἕτεραι σειραί, ἤτοι οἱ γεννηθέντες κατὰ τὰ ἔτη 1861, 1860 καὶ 1859 ὡς καὶ ἅπαντες οἱ ὁπωσδήποτε ἀπαλλαγέντες καὶ οἱ διὰ βοηθητικὰς ὑπηρεσίας κριθέντες ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἀπογραφὰς τῶν ἐτῶν 1885, 1884, 1883, 1882, 1881 καὶ 1880.

Οἱ προσερχόμενοι ἔφεδροι ἀντὶ στολῶν, ὡς μέχρι τοῦδε, θὰ φέρωσι βραχὺ ἀμπέχονον ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ μηχανικοῦ. Τοιοῦτον ἔνδυμα θὰ φέρωσι τοῦ λοιποῦ καὶ οἱ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ προσερχόμενοι κληρωτοί. Ὁ μανδύας τῶν στρατιωτῶν τοῦ πεζικοῦ μεταρρυθμίζεται προστιθεμένου αὐτῷ καλύμματος ἐξ ἐριούχου ὁμοιοχρώμου πρὸς τὸ τοῦ μανδύου

— Οἱ φοιτηταὶ πασῶν τῶν σχολῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου συνελθόντες εἰς συλλαλητήριον ἐν τοῖς προπυλαίοις αὐτοῦ τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἀπεφάσισαν ν' ἀποστείλωσιν ἔκκλησιν ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου πρὸς τὴν νεολαίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ Πανεπιστημίων ὅπως καὶ οὗτοι διαμαρτυρηθῶσιν ἐν ὀνόματι τῶν καταπατουμένων δικαιωμάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ, εἰς ὃν τοσαῦτα ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὅστις εἶνε ἤδη ἕτοιμος ν' ἀγωνισθῇ τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἐγένετο δὲ καὶ ἡ πρότασις πρὸς σύστασιν πολεμικοῦ ταμείου, οἱ δὲ φοιτηταὶ ἀπεδέχθησαν αὐτὴν ἐν εὐφημίαις.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας πάνδημον συλλαλητήριον συνεκροτήθη πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου

ὀργανωθὲν ὑπὸ τῶν διαφόρων συντεχνιῶν, αἵτινες παρῆσαν μετὰ τῆς ἰδίας ἑκάστη σημαίας. Ἅπας ὁ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου χῶρος εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀποτελουμένου ἐκ πολιτῶν πάσης τάξεως, ἐμπόρων, βιομηχάνων, λογίων, τεχνιτῶν· ἐν σώματι παρευρίσκοντο μετὰ τῶν σημαιῶν αὐτῶν οἱ Κρῆτες καὶ Μακεδόνες. Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Πρινόπουλος, πρόεδρος τῆς συντεχνίας τῶν κοσμηματογράφων, μεθ' ὃν ὁ πρόεδρος τῆς συντεχνίας τῶν ὑποδηματοποιῶν κ. Ἀντώνιος Βιδάλης, ὅστις μετὰ βραχεῖαν ἀγόρευσιν ἀνέγνω τὸ ἑπόμενον ψήφισμα ὁμοθύμως γενόμενον δεκτόν.

«Αἱ ἐν Ἀθήναις συντεχνίαι μετὰ τοῦ παρισταμένου λαοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὸ ἐλεύθερον καὶ δοῦλον γένος, συνελθοῦσαι εἰς κοινὴν συνέλευσιν σήμερον 29 Σεπτεμβρίου 1885 ἐπὶ τῷ προφανεῖ κινδύνῳ τῷ ἀπειλοῦντι τὸν ἑλληνισμὸν ἐκ τῶν τολμηθέντων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ, ΨΗΦΙΖΟΥΣΙΝ ὅτι εἶνε ἕτοιμοι εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ διασώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ εὔχονται τὸ φρόνημα τοῦτο αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ φρόνημα ἀδιάσειστον ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, νὰ ἐνισχύσῃ τὸν βασιλέα καὶ τὴν κυβέρνησιν κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς οἱασδήποτε ἐπιβουλῆς, ἵνα ἐνεργήσωσι δραστηριώτερον, γενναίως καὶ μετ' ἀποφάσεως ἀκλονήτου καὶ ἀμετaπτώτου.

Τὸ ψήφισμα ἀπεφασίσθη ν' ἀνακοινωθῇ εἰς τὸν βασιλέα τηλεγραφικῶς. Τοῦ συλλαλητηρίου μεταβληθέντος εἰς μεγαλοπρεπῆ διαδήλωσιν, τὸ πλῆθος, προπορευομένων τῶν σημαιῶν, μετέβη εἰς τ' ἀνάκτορα ὅπου κατετέθη ἐν τῷ αὐλαρχείῳ ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος. Εἶτα, διὰ τοῦ τηλεγραφείου, ἡ διαδήλωσις ἐχώρησε πρὸς τὸν οἶκον τοῦ πρωθυπουργοῦ, πρὸ αὐτῆς δὲ ὁμόφωνος ἠκούσθη βροντερὰ κραυγὴ δεκακισχιλίων τοὐλάχιστον πολιτῶν· ΖΗΤΩ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ! Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν συντεχνιῶν ἐπέδωκε τὸ ψήφισμα καὶ πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἐξώστου αὐτοῦ ἠγόρευσε πρὸς τὸν λαόν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπήντησε τηλεγραφικῶς ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς:

«*Τατόϊον, 14 Ὀκτωβρίου, 10, 15' μ. μ.*

Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, Ἀθήνας.

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἔλαβον τηλεγράφημά σας ὡς καὶ τὸ λίαν φιλόπατρι ψήφισμα τῶν συντεχνιῶν τῆς πρωτευούσης. Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐκφράσετε πρὸς ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτῆς τὴν ἐνδόμυχον χαράν μου ἐπὶ τῇ αὐθορμήτῳ ἐκδηλώσει τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ τῆς ἑτοιμότητος πρὸς πᾶσαν θυσίαν κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις. Ἡ παροῦσα δημοσιευθήτω διὰ τοῦ τύπου. **Γεώργιος.**

— Λέγεται ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Βουλῆς θ' ἀπέλθῃ εἰς Θεσσαλίαν καὶ θὰ διαμένῃ ἐν τῷ σχηματισθησομένῳ στρατοπέδῳ παρὰ τὴν Λάρισσαν ἢ τὸ Τύρναβον. Λέγεται δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν τῆς βουλῆς διὰ λόγου μᾶλλον πολεμικοῦ.

— Διὰ Β. Δ. χορηγεῖται εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν πίστωσις 11,300,000 δραχμῶν. Τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο διατεθήσεται ὡς ἑξῆς: Εἰς προμήθειαν ἱματισμοῦ τοῦ στρατοῦ 3,000,000· εἰς προμήθειαν ἐξαρτήσεως 450,000, εἰς προμήθειαν μουσικῶν ὀργάνων 50,000· εἰς ἀγορὰν ἵππων 4,500,000· εἰς προμήθειαν σαγῆς 500,000, εἰς προμήθειαν ὑλικοῦ πυροβολικοῦ 1,000,000, εἰς προμήθειαν πολεμεφοδίων 1,500,000, καὶ εἰς προμήθειαν ὑλικοῦ χειρουργείων 300,000.

— Αἱ γενόμεναι δοκιμαὶ τῶν ἐκ Γαλλίας ναρκοβόλων ἐπέτυχον πληρέστατα.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν διετάχθη ἡ διὰ μειοδοτικῆς δημοπρασίας προμήθεια τῆς ὀρύζης καὶ τοῦ ἅλατος τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἄρτῃ στρατοῦ.

— Ὑπογράφεται Β. Διάταγμα περὶ συστάσεως ναυτικῆς μοίρας ἀποτελουμένης ἐξ ἑπτὰ πολεμικῶν πλοίων ἐξοπλισθέντων ἤδη ἐντελῶς. Μοίραρχος δ' αὐτῆς διορίζεται ὁ ὑποναύαρχος κ. Μιλτ. Κανάρης.

— Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν ἐχορηγήθη πίστωσις ἐκ 4,600,000 δραχμῶν.

— Ἰδιαιτέραν συγκίνησιν προὐνάλεσε τηλεγράφημα πρὸς τὸν κ. Δεληγιάννην τοῦ ἐκ Γαλαξειδίου πλοιάρχου Σπ. Ραυτοπούλου ἢ Ζορμπᾶ, ὅστις προσφέρεται νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τὸ ἔθνος ἄμισθος μετὰ τοῦ πλοίου του καὶ τριῶν τέκνων του, καὶ μὲ κεφάλαιον δέκα χιλιάδων δραχμῶν, ζητῶν νὰ τοποθετηθῇ καὶ εἰς τορπιλλοφόρον ὡς πλοίαρχος.

— Οἱ ἐν Ζυρίχῃ τῆς Ἑλβετίας Ἕλληνες σπουδασταὶ οἵτινες πρό τινος ἐτηλεγράφησαν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Ἱεροῦ Λόχου ὅτι εἰσὶν ἕτοιμοι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς πατρίδος, ἐτηλεγράφησαν νῦν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν ὅτι προετοιμάζονται εἰς ἀναχώρησιν, ἵνα καταταχθῶσιν εἰς τὸ σῶμα τοῦτο.

— Ἐξακολουθεῖ ἐπιτεινομένη ἡ ἐν Κρήτῃ συγκίνησις ἐκ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας.

— Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἤρξαντο συνεισφοραὶ ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς παρασκευῆς τοῦ ἔθνους.

— Μετὰ χαρᾶς παρατηρεῖται ὅτι τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀνεπτερώθη· ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ πολέμου κατέχει πάντας τοὺς ὑπὸ τὰ ὅπλα ἄνδρας ὡς καὶ τοὺς ἐφέδρους, οἵτινες προσέρχονται ἀθρόοι καὶ ἀποφασιστικοὶ ἐν σημαίαις καὶ ᾄσμασι.

— Ἐξεδόθη διάταγμα περὶ ὁρισμοῦ τῶν ἐπιτελείων τῶν ἐξοπλισθέντων πλοίων τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

— Ἀπῆλθεν εἰς Βερολῖνον ἀναδιορισθεὶς ὁ αὐτόθι τέως πρεσβευτὴς κ. Ἀλεξ. Ρ. Ραγκαβῆς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Δ. Α Σῦρον. Τὰ βιβλία ἀπεστάλησαν. Χάρτης, ὁποῖον ζητεῖτε, εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ἐκδοθείς, περιλαμβάνων καὶ τὰς νέας ἐπαρχίας, τιμώμενος δὲ δραχ. 13,50. Ἀντίτυπον δυνάμεθα νὰ σᾶς προμηθεύσωμεν. — κ. Δ. Γ. Μ. Πύλον. Ἀπεστάλησαν ὑμῖν ἐκ νέου τὰ ἐλλείποντα φύλλα.— κ. Ι. Μ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἡ παραγγελία ὑμῶν ἐξετελέσθη. Ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐπιστρέφεται ὑμῖν τὸ εἰσιτήριον. — κ. Η. Μ. Πάφον. Ἐλήφθησαν· ἐπληρώθησαν δὲ τὰ ἀνήκοντα τῇ «Ἀκροπόλει». Μετὰ τοῦ τακτικοῦ φύλλου θέλετε λαμβάνει καὶ τὸ ζητηθὲν σατυρικὸν φύλλον.— κ. Ι. Β. Ἐν Ἀγγλίᾳ νομίζομεν. Ὑπῆρχε δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πέρσαις. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον «ἀνδραγαθία αὕτη ἀποδέδεικται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας. Τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος».— κ. Ι. Σ. Α. Σῦρον. Ἐλήφθησαν. Τὰ φυλλάδια θέλετε λάβει ἅμα τῇ ἐκδόσει αὐτῶν.— κκ. Α. Λ. Λαύριον, Δ. Ν. Π. Πόρον καὶ Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.— *Φίλῳ Μ.* Δοκιμάσατε. «Ὅς οὐκ ἐπειράθη, ὀλίγα εἶδε».— κ. Κ. Κ. Λίβερπουλ. Ἐπιτυχὲς ἐφάνη ὑμῖν τὸ ἔργον καὶ πρωτότυπος ἡ ἰδέα.— *Ζυθοπότῃ*. Ἐπὶ Ὄθωνος κέντρον συναθροίσεως ἦτο ἡ *Φιλαδέλφεια*, ἔνθα ὑπῆρχε καλὸς ἐγχώριος ζῦθος. Ζυθοπωλεῖα δ' ὑπῆρχον μέχρι τοῦ 1886 τὸ τοῦ Δαμιανοῦ ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κηφισσίας, τὸ τῆς Ἀμαλίας, ἀπέναντι τῆς Βουλῆς, τὸ τοῦ Βάϊεκ, παρὰ τὴν Φιλαδέλφειαν, τοῦ Φίσερ ἐν Πατησίοις καί τι ἄλλο μικρότερον. Σήμερον πρωτεύει τὸ τοῦ Βερνιουδάκη. Ὑπάρχουσι δὲ πλὴν αὐτοῦ τὸ τοῦ Φίξ, Φίσσερ, τὸ παλαιὸν τοῦ Δαμιανοῦ, τοῦ Κωστῆ Λάμπρου, τὸ τῆς Κυψέλης καὶ τὸ τοῦ Βάθη. — κ. Σ. Π. Πάτρας. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Ἀντίτιμον δραχ. 1,50, ὅπερ δύνασθε ν' ἀποστείλετε εἰς γραμματόσημον, διότι ὁ κ. Σ. Κ. ἀνεχώρησεν ἐκ Μεσολογγίου.— κ. Μ. Β. Ζ. Θήραν. Ἐλήφθησαν.— *Ἀγραμμάτῳ*. Τὸ μὲν πρῶτον ἔχει ὀρθῶς, δίκαιον δ' ἔχετε μόνον ὡς πρὸς τὸ ἄλλο. Ὁ μακαρίτης γυμνασιάρχης Κυπριανὸς αὐτὰς τὰς συνθέσεις τὰς ὠνόμαζε *μαχαιροπήρουνα*, καὶ ἅμα τις τῶν μαθητῶν προέβαλλε μίαν τοιαύτην ἐφώνει! *Μαχαιροπήρουνο πάλι!*— κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Εἶνε τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου.— κ. Κ. Π. Θ. Πάτρας. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ μέριμναν. Θέλομεν ἐν καιρῷ κάμει χρῆσιν τῆς ὑμετέρας συστάσεως.— κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.— κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.— κ. Κ. Ν. Ι. Κωνσταντινούπολιν. Φωτογραφήματα τῶν πλείστων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ δυνάμεθα νὰ σᾶς τὰ ἀποστείλωμεν ἀντὶ 1 φράγκου ἕκαστον. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπάρχουσι τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία, τὸ μέγαρον Σχλεῖμαν, ἡ Μητρόπολις, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, καί τινα ἄλλα· καὶ ταῦτα δὲ τιμῶνται ἀντὶ 1 φράγκου.— κ. Κ. Ν. Ζάκυνθον. Ἐνεγράφη ὁ κ. Α. Μ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Α'. Κηφισίαν. Ἡ παροιμία, περὶ ἧς ἀναφέρετε, εἰς ὀλίγα τῆς Ἑλλάδος μέρη ἔχει ἐφαρμογήν, ἰδίως δ' εἰς ἐκεῖνα, ἔνθα τὰ πρωτοβρόχια συμβαίνουσι κατὰ τὸν Σεπτέμβριον. Συνήθως ὅμως ὁ σῖτος σπείρεται τὸν Ὀκτώβριον. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἑξῆς παραλλαγὴ τῆς παροιμίας:

Τὸν τρυγητὴ σιτάρι σπεῖρε
κι' ὅσο θέλεις σύρε.

κ. Δ. Α. Ν. Ὑπάρχουσιν ἀμφότερα σημειωμένα ἐν τῷ καταλόγῳ.— κ. Ν. Ι. Σπέτσας. Καὶ πάντα τὰ διδακτικά. Δυνάμεθα δὲ νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν οἱονδήποτε ταχυδρομικῶς. Τὸ ἀντίτιμον προαποστέλλεται.— *Οὐγολάτρῃ.* Ὡς πρῶτον ἔργον του ἀναφέρεται ποίημά τι περὶ *τῶν ἀγαθῶν τῆς μελέτης*, τὸ ὁποῖον τῷ 1817 ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐκρίθη μὲν ἄξιον βραβείου, ἀλλὰ δὲν ἐβραβεύθη, διότι οἱ κριταὶ ἐνόμισαν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤθελε ν' ἀπατήσῃ τὴν Ἀκαδημίαν ὑποδεικνύων ὅτι εἶχεν ἡλικίαν 15 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 13 ἐτῶν, ἀναφέρει ἡ Κυρία Οὐγώ, ἔγραφεν ἤδη στίχους συντάσσων ᾠδάς, μύθους, σατύρας, αἰνίγματα καὶ μεταφράζων τεμάχια ἐκ Λατίνων ποιητῶν. Αἱ πρῶται του ᾠδαὶ ἐβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Τουλούζης, καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ *Γαλλικῇ Μούσῃ*, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν τῷ «Conservateur litteraire», τὸν ὁποῖον ἵδρυσε καὶ συνέτασσεν ὁ ἴδιος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀπὸ μητέρα πορφυρᾶν γεννῶμαι μαῦρον βρέφος.
Πτερὰ δὲν ἔχω καὶ πετῶ μὲ τὰς νεφέλας νέφος.
Αἱ κόραι ὅσαι μ' ἀπαντοῦν δὲν κλαίουν καὶ δακρύουν,
Πρὸς τοὺς ἀνέμους φέρομαι, κ' οἱ ἄνεμοι μὲ λύουν.

2

Σ
. Υ .
. . Ν . .
Σ Υ Ν Ε Χ Η Σ
. . Χ . .
. Η .
Σ

Νὰ συμπληρωθῶσι τὰ ἐλλείποντα γράμματα ὥστε νὰ σχηματισθῇ κυβόλεξον.

3

Δὲν ἔχω σχέσι μὲ τὸ φυτό..
Μὴ μὲ τὸ ζῶο ;—Οὐδὲ μ' αὐτό.
Τοῦ βασιλείου τοῦ ζωϊκοῦ
Εἶμ' εὐεργέτης καὶ φυτικοῦ.
Ἄφθονο τρέχω 'ς αὐτὰ τὰ μέρη,
Ὅταν ζυγώνῃ τὸ καλοκαῖρι.
Τότ' ἀναγκαῖο εἶμαι πολύ,
γιὰ νὰ προλάβω καταστροφή.
Μὲ 'βρίσκεις πάντα 'ς τὰ φαρμακεῖα
καὶ δὲν μακρύνομαι ἀπὸ τὰ θεῖα.
—Φάρμακο νἆσαι ; — Ναί, γιατρικό·
Εἶμαι καὶ πρᾶμμα θεοτικό.

Ἐν Πρεβέζῃ — Κ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Πελαγωνία—ἀγωνία—ἀνία.

2

Σιγή.

3

Λεπτά, ἑπτά.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

4 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	280.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	284.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	364.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	325.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	233.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	227.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	168.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	218.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	359.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	30.80—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	80.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	64.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	55.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	245.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	26 90
» 3μην.	26.70
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.06 ½

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	21.65
Λίρα ὀθωμανική.	24.55

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 204.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 459 — 13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 511

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Οἱ ἐν Ζακύνθῳ κ.κ. Δημ. Ν. Λούντζης, Νικόλαος καὶ Ἀναστ.-Ἐρ. Λούντζη, Καῖσαρ Κ. Ρώμας, Ἰω. Κομοῦτος καὶ Λουκᾶς Καρρέρ, δήμαρχος Ζακυνθίων, ἀγοράσαντες καλὸν ἀτμόπλοιον, προσφέρουσιν αὐτὸ εἰς τὸ ἔθνος.

Ἕλλην ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἔγραψεν εἰς τὸν κ. πρωθυπουργόν: «Θέτω εἰς τὴν διάθεσίν σας ὅλην τὴν περιουσίαν μου, ἐξ 65,000 φράγκων, τὸ δὲ αἷμά μου ὑπὲρ τῆς φιλτάτης πατρίδος». Τὸ ὄνομα τοῦ φιλοπάτριδος ἀνδρὸς δὲν ἐπετράπη ὅπως γνωστοποιηθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Τήνῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας προσφέρει ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Ναοῦ δραχ. 20,000 ὅπως διαθέσῃ αὐτὰς ἡ Κυβέρνησις ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Οἱ ἐν Πειραιεῖ ἔμποροι κκ. Χούπης καὶ Κουμανταράκης παραχωροῦσιν ἐν περιπτώσει πολέμου δραχ. 200 κατὰ μῆνα. Ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν κ. Εὐάγγελος Χούπης καὶ ἑαυτὸν ὡς στρατιώτην.

Ὁ τραπεζίτης κ. Ἰω. Πεσματζόγλους, ἀντιπρόεδρος τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἐπικουρικοῦ Συλλόγου» τῆς Ἀλεξανδρείας, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν πρωθυπουργὸν κ. Δηλιγιάννην, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ὅτι οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἕλληνες προτίθενται διὰ γενναίων προσφορῶν εἰς εἴδη καὶ χρήματα νὰ συνδράμωσι τὴν κυβέρνησιν, ὁπόταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα τῆς ἐνεργείας.

Ὁ ἐν Λαρίσσῃ κ. Δ. Τσοποτὸς προσέφερεν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ δύο οὐγγρικοὺς ἵππους.

Ὁ κ. Ζαχαρίας Ταξιόπουλος ἀνεδέχθη τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ κατασκευὴν δωρεὰν 250 σκελεῶν καὶ 200 ὑποκαμίσων τοῦ στρατοῦ, διδομένου αὐτῷ τοῦ ὑλικοῦ.

Ὁ ἐλεγκτὴς τοῦ τελωνείου Τήνου κ. Π. Παπαβασιλείου προσφέρει ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος δραχ. 100.

Ὀγδοήκοντα τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε εἶνε αἱ αἰτήσεις τολμηροτάτων τέκνων τῆς θαλάσσης, νησιωτῶν, Γαλαξειδιωτῶν καὶ ἄλλων, οἵτινες ζητοῦσι νὰ τοῖς ἀνατεθῇ προσωπικῶς ἡ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνος ἐντολή, ἡ τῆς ὑπηρεσίας ἐν τοῖς τορπιλλοβόλοις.

Ὁ δήμαρχος Πειραιῶς κ. Ὁμηρίδης Σκυλίτσης προσήνεγκε 4 ῥαπτικὰς μηχανάς, ἑτέρας δὲ 8 πολλαὶ κυρίαι τοῦ Πειραιῶς ἵνα χρησιμεύσωσι πρὸς κατασκευὴν ἀσπρορρούχων τοῦ στρατοῦ, ἣν ἀνέλαβον αἱ διδασκάλισσαι καὶ μαθήτριαι τῆς Α' ἐν Πειραιεῖ Δημοτικῆς Σχολῆς.

Καὶ ἡ διευθύντρια τῆς ἀρτισυστάτου Ε' δημοτικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν δεσποινὶς Ἑλένη Γεωργίου δι' ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὸν κ. ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸν προσφέρεται ν' ἀναλάβῃ μετὰ τῶν διδασκαλισσῶν καὶ μαθητριῶν οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων τοῦ στρατοῦ.

Τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλεν ὁ ἔπαρχος Βώλου ὅτι δύο κάτοικοι αὐτόθι προσφέρονται νὰ καταθέσωσιν εἰς τὸ ἐκεῖ ταμεῖον χρηματικὸν ποσὸν χάριν τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Λέγεται ὅτι καὶ οἱ ἐν Μυτιλήνῃ Ἕλληνες ἐδήλωσαν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ καταθέσωσι χάριν τῶν παρουσῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος 20,000 λιρῶν.

Ὁ παρὰ τῇ παλαιᾷ ἀγορᾷ παντοπώλης κ. Ἰωάννης Τερζάκης δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐδήλωσεν ὅτι παραχωρεῖ κατὰ μῆνα δραχμὰς πεντακοσίας, ἐφ' ὅσον διαρκέσῃ ὁ πόλεμος.

Ὁ δὲ κ. Θεοφ. Παπαγεωργίου, διευθυντὴς τῆς ἐμπορικῆς λέσχης, ἐδήλωσεν ὅτι δωρεῖ εἰς τὸ ἔθνος ἅπασαν τὴν μικράν του περιουσίαν, συγκειμένην ἀπὸ διάφορα ἔπιπλα μετὰ λαμπρῶν καθρεπτῶν, ἅτινα νὰ ἐκποιηθῶσι, καὶ τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ δοθῇ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ πρώτου Ἕλληνος, ὅστις θὰ φονευθῇ, ἂν εἶνε πτωχός, ἢ εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρόν.

Ἐν γένει καθ' ἑκάστην ἡ Κυβέρνησις λαμβάνει τηλεγραφήματα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς, δι' ὧν ἀγγέλλονται αὐτῇ προσφοραὶ ἰδιωτῶν εἰς χρήματα καὶ εἴδη. Τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν μέχρι τοῦδε προσφορῶν ἀνέρχεται εἰς 500,000 δραχμῶν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸ ἐν τῷ Λούβρῳ αἰγυπτιακὸν μουσεῖον ἐντὸς βραχέος θέλει ἐπεκταθῇ, ἀνοιγομένων δύο νέων στοῶν πλήρων νέων προσκτημάτων, ἅτινα κατετάχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Εὐγενίου Révillout.

—Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουρὰτ βεης ἐπανῆλθε πρὸ μικροῦ ἐκ περιοδείας εἰς τὸν Καύκασον, ἔνθα ἀνεζήτει ὕλην δι' ἱστορικὴν συγγραφὴν περὶ τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ λαοῦ, εἰς ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἀσχολεῖται. Ὁ Μουρὰτ βεης θεωρεῖται καταλληλότατος διὰ τὸ ἔργον ἅτε κατέχων σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν ῥωσσικὴν γλῶσσαν, ἐξ ἧς καὶ μετέφρασεν ἤδη δρᾶμά τι τοῦ ποιητοῦ Γριβοϊεδόφ.

— Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 41 ἀριθμῷ τῆς *Ἑβδομαδιαίας Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος* τοῦ Βερολίνου ἐδημοσιεύθη εὐμενὴς κρίσις περὶ τῶν ὑπὸ Δημητρίου Βασιλειάδου Διορθωτικῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα εἰς τὸν Λουκιανὸν σχόλια.

— Τὸ κακουργιοδικεῖον τῆς Ῥώμης κατεδίκασε τὸν ἐκδότην τῶν Cronaca Byzantina εἰς πεντακοσίων φράγκων πρόστιμον καὶ εἱρκτὴν 6 ἐτῶν ἕνεκα ἀπάτης τυπογραφικῆς.

— Ἐν Βερολίνῳ ἤρξατο ἐκδιδομένη νέα ἐφημερὶς ἡ Deutsche Brautzeitung «Γερμανικὴ ἐφημερὶς τῶν νυμφῶν». Αἱ καταχωρίσεις αὐτῆς πραγματεύονται εἰδικῶς ζητήματα ἀφορῶντα τὰς προῖκας, ἰδίως δὲ δίδει ὁδηγίας καὶ εἰδοποιήσεις ποῦ πωλοῦνται χονδρικῶς χρήσιμα διὰ τὸν γάμον ἀντικείμενα.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κολωνίας διδαχθήσεται προσεχῶς τὸ μελόδραμα «Ἡ βελόνη τῆς Κλεοπάτρας» ὑπὸ Massenet. Τὸ κείμενον τοῦ μελοδράματος τούτου ἠγόρασεν ἐκδότης τις ἀντὶ 30,000 μάρκων.

— Ἡ Ἰωσηφίνα Κατάνη διωρίσθη καθηγήτρια τῆς ἀνατομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βολωνίας. Ἡ δεσποινὶς αὕτη εἶνε διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς.

— Κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος παρασκευάζονται τέσσαρες ἐρευνητικαὶ ἀποστολαὶ εἰς τὸν πόλον, δύο ἐκ μέρους τῆς Πορτογαλλίας καὶ ἕτεραι δύο ἐκ μέρους τῆς Ὁλλανδίας καὶ Δανίας. Αἱ ἀποστολαὶ αὗται σκοποῦσι τὴν ἔρευναν τῶν εἰς Ῥωσσίαν ἀνηκουσῶν νήσων τῆς παγωμένης θαλάσσης, ἡ

δὲ δχνικὴ εἰδικῶς τὴν τῆς Καρικῆς θαλάσσης καὶ τῶν βορείων παραλίων τῆς Σιβηρίας, ὅπως εὕρωσι τὴν ἄγνωστον χώραν ἣν ὑποθέτουσιν ὅτι κεῖται βορειανατολικῶς τῆς Νέας Σέμλας.

— Οἱ ἐκδόται τοῦ «Times» σκέπτονται νὰ καταβιβάσωσι τὴν τιμὴν τοῦ φύλλου κατὰ μίαν πένναν. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῆς τιμῆς τῆς ἐφημερίδος ἥτις νῦν στοιχίζει τρεῖς πέννας, θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας 500 λιρ. στ. ἡμερησίαν ζημίαν, ἤτοι 180,000 λ. στερλ. κατ' ἔτος Ἡ ἀπώλεια ὅμως αὕτη θέλει ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς μείζονος ἐξοδεύσεως τῆς ἐφημερίδος. Ἀντὶ νὰ πωλῶνται 50,000 φύλλα τὴν ἡμέραν, καταβιβαζομένου τοῦ τιμήματος θὰ πωλῶνται πενταπλάσια ἢ καὶ ἑξαπλάσια.

— Ἡ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Heine γίνεται ἐλευθέρα ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἐρχομένου ἔτους, λήγοντος τοῦ προνομίου τῆς πωλήσεως, ὅπερ εἶχε μόνον ὁ ἐκδότης Hoffmann καὶ Campe ἐν Ἀμβούργῳ.

— Ἡ δημαρχία τῆς Φλωρεντίας παρέσχε γήπεδον ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἀξίας 400,000 φράγκων πρὸς ἀνέγερσιν ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.

— Ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς πόλεως Περουγίας ἐκλάπη πολύτιμον χειρόγραφον τοῦ Κικέρωνος De officis μετὰ μικρογραφιῶν. Αἱ ἀρχαὶ προεκήρυξαν ἀμοιβὴν 5,000 φρ. εἰς τὸν εὑρόντα.

— Ἐπωλήθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ἀντὶ τοῦ ἐντελοῦς ποσοῦ τῶν 100 φράγκων ἡ περιβόητος *Πεντάτευχος*, ἣν Ἰσραηλίτης τις, βιβλιοπώλης Ἱερουσαλήμ, προσήνεγκεν εἰς πώλησιν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ ἀντὶ ἑκατομμυρίου φράγκων. Ὁ βιβλιοπώλης διισχυρίζετο ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἦτο τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολομῶντος, ἀλλ' ὁ σοφὸς Ἀσιανολόγος Γάλλος Κλερμὸν-Γκανὼ εὐχερῶς ἀνεκάλυψε τὴν ἀπάτην.

— Ὁ ἀποθανὼν καθηγητὴς Adelmann ἀφῆκεν εἰς τὸ πλουσιώτατον πανεπιστήμιον τοῦ Βυρτσβούργου κληροδότημα ἐξ 161,900 μάρκων.

— Ἡ διεθνὴς ἔκθεσις τῶν ἐφευρέσεων ἐν South-Kensington τοῦ Λονδίνου λήγει τὸν προσεχῆ Νοέμβριον. Μέχρι τοῦδε ἐπεσκέφθησαν αὐτὴν 3 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

— Οἱ καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Δορπάτης ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου νὰ παραδίδωσιν εἰς γλῶσσαν ῥωσσικήν. Μόνον οἱ τῆς θεολογικῆς σχολῆς θὰ παραδίδωσιν εἰς γερμανικήν.

— Τὸ οὐγγρικὸν ὑπουργεῖον τῆς παιδείας ἔκαμεν ἀπόπειραν εἰσαγωγῆς τῆς ὑγιεινῆς, ἰδίως δὲ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολείων, πρὸς πρακτικὴν αὐτῆς ἐφαρμογὴν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον. Ἡ διδασκαλία τουτέστι τῆς ὑγιεινῆς εἰσήχθη εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τῆς Οὐγγαρίας. Οἱ πρὸς τοῦτο δὲ διδάσκαλοι εἶνε ἰατροί, οἵτινες ἠσκήθησαν πρότερον καὶ ἐπεράτωσαν τὴν σειρὰν τοῦ μαθήματος τῆς ὑγιεινῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βουδαπέστης ἢ τοῦ Κλαουσενβούργου. Μόνον δὲ οἱ δόντες ἐξετάσεις ἐπιτυχεῖς εἰς τὸ μάθημα τοῦτο δικαιοῦνται νὰ διορισθῶσι καθηγηταὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις. Σκοπὸς τῶν ὑγιεινολόγων τούτων δὲν θέλει εἶναι μόνον ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίβλεψις καὶ ἐπαγρύπνησις ἐπί τε τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς.

— Ὁ ἐν Βρεσλαυΐᾳ καθηγητὴς L. Weber ἔν τινι λόγῳ ὃν ἐξεφώνησε ἀποδεικνύει διὰ στατιστικῶν παρατηρήσεων ὅτι οἱ πίπτοντες καὶ φλέγοντες τὰ ἀντικείμενα κεραυνοὶ πολλαπλασιάζονται διηνεκῶς. Ἐκ τοῦ κινδύνου δὲ τούτου πάσχουσιν αἱ πλεῖσται, ἂν οὐχὶ ὅλαι, αἱ πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ Ὀλλανδίας. Ἐξήγησις τοῦ γεγονότος τούτου δὲν ἐδόθη μέχρι τοῦδε. Οἱ μὲν ἀποδίδουσι τὴν αὔξησιν τῶν κεραυνῶν εἰς αὔξησιν κατ' ἀριθμὸν καὶ ἔντασιν τῶν θυελλῶν ἤτοι εἰς μετεωρολογικοὺς λόγους, οἱ δὲ εἰς τὴν παρένθεσιν μετάλλων κατὰ τὴν οἰκοδομίαν τῶν οἰκιῶν. Ὡς καλλίτερον μέσον πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν αἰτίων τοῦ φαινομένου τούτου προτείνει ἀκριβεστέρας στατιστικὰς πληροφορίας καὶ λεπτομερῆ ἔρευναν τῶν μετεωρολογικῶν καὶ τοπικῶν ὅρων ἑκάστου κεραυνοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κεραυνῶν εἶνε διάφορος κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας ἐν ᾗ πίπτουσι. Ἰδίως πολλοὶ κεραυνοὶ πίπτουσι εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου θαλάσσης. Εἰς ἓν ἑκατομμύριον ἠσφαλισμένας οἰκίας πίπτουσι κατ' ἔτος κεραυνοὶ κατὰ προσέγγισιν, ἐννενήκοντα μὲν εἰς Βάδην, ἑκατὸν τέσσαρες εἰς Βυρτεμβέργην, διακόσιοι πεντήκοντα καὶ τρεῖς εἰς Σαξονίαν, 266 εἰς Φρισλανδίαν, 292 εἰς Σλέσβιγ Χολστάϊν καὶ 331 εἰς Ὀλδεμβοῦργον.

Μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας ἐκτετυπωμένον καὶ δι' ὡραίων εἰκόνων κεκοσμημένον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου συγγραφείσης Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὴν ἔκδοσιν, καθὰ ἐγκαίρως ἀνηγγείλαμεν, ἀνέλαβεν ὁ ἐνταῦθα βιβλιοπώλης κ. Κάρολος Μπέκ. Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος, περιέχον τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὸ Α' κεφάλαιον περὶ τῆς Προϊστορικῆς Ἑλλάδος, πρόκειται ἐπαρκὲς δεῖγμα τοῦ γλαφυροῦ καὶ καλλιεποῦς ὕφους, οὗ χρῆσιν ἐποιήσατο ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ ἔργου τούτου ὁ συγγραφεύς, οὐχὶ ξηρὰν καὶ ἀπεριποίητον ἐγκαταλείπων τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διὰ λόγου ἀνθηροῦ περικοσμῶν αὐτήν. Δέκα κάλλισται εἰκόνες εἰσὶ παρεντεθειμέναι ἐν ταῖς τριάκοντα δύο σελίσι τοῦ κειμένου, ὧν δύο ἡ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου καὶ τῆς Ἀρτεμισίας ὁλοσέλιδοι ἐπὶ ἰδίου λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμέναι. Ἐκ τοῦ ἐκδοθέντος τεύχους ἀσφαλῶς κρίνομεν ὅτι τὸ σύγγραμμα ἔσται ὄντως διδακτικώτατον καὶ τερπνότατον ἀνάγνωσμα καὶ κόσμημα τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου, ἡ δὲ περιοδικῶς κατὰ δεκαπενθημερίαν ἔκδοσις καὶ τὸ ἄκρως εὔωνον αὐτοῦ καθιστῶσι βεβαίαν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου. Οἱ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» ἐγγραφέντες συνδρομηταὶ δύνανται νὰ λάβωσι τὸ ἐκδοθὲν τοῦτο τεῦχος ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ὅπου πωλεῖται ἀντὶ δρ. 1.—Ἡ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν ἐξακολουθήσει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐφ' ὅσον ἐκδίδεται τὸ σύγγραμμα.

— *Λύσανδρος Καυταντζόγλους*. Τὸ παρελθὸν σάββατον ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις ὁ διαπρεπὴς ἀρχιτέκτων Λύσανδρος Καυταντζόγλους. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ μακρὸν σπουδάσας τὴν καλλιτεχνίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Καποδιστρίου, ἔκτοτε δὲ μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις διὰ λαμπρῶν κτιρίων κοσμήσας τὴν πόλιν. Ἄριστα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἰσι τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἀρσάκειον, ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καὶ ἄλλα περικαλλῆ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα.

— Ὁ ἐν Μαγχεστρίᾳ βαθύπλουτος ὁμογενὴς καὶ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος αὐτόθι κ. Σωτήριος Χατζόπουλος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν κ. πρωθυπουργὸν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐτησίως 1000 δρ. ὅπως χρησιμεύωσιν ὡς γέρας ἐν διαγωνισμῷ τινι καλλιτεχνικῷ. Ὁ διαγωνισμὸς δυνατὸν νὰ γίνηται καὶ κατὰ τετραετίαν, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ γέρας θ' ἀποτελῆται ἐκ τετρακισχιλίων δραχμῶν, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι εἰς ἐμψύχωσιν καὶ ἑτέρων κλάδων τῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως ἐκτὸς τοῦ τῆς καλλιτεχνίας.

— Διεσώθη ἐν Ζακύνθῳ ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου ὁ οἶκος, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ διάσημος ποιητὴς Οὖγος Φόσκολος, ὁ τῶν *Τάφων* ἐκεῖνος μελαγχολικώτατος ποιητὴς καὶ τοῦ *Ἰακώβου Ὄρτη*. Εἰς τὴν διάσωσιν τῆς οἰκίας, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ κατεδαφισθῇ συνετέλεσε πολὺ ποιητικὴ διαμαρτύρησις τοῦ κ. Ἀνδρ. Μαρζώκη διὰ ποιήματός του, ὅπερ πάντας συνεκίνησεν. Ἂν καὶ ἔγραψεν ἰταλιστὶ ὁ Φόσκολος, οὐχ ἧττον ἀνήκει τῇ Ἑλλάδι, διότι Ἑλληνὶς ἦν ἡ μήτηρ του καὶ ἠγάπα καὶ οὗτος τὴν γενέθλιόν του ἐξόχως.

— Ὁ ἐν Ἡρακλείῳ ἑλληνικὸς Σύλλογος ἐνεργεῖ πρό τινος χρόνου ἀνασκαφὰς ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ σπηλαίῳ τοῦ Διὸς ἐν Κρήτῃ. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εὑρέθη τελευταῖον σπουδαιοτάτη ἐπιγραφή, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο εἶνε ὄντως τὸ περίφημον σπήλαιον, ἐν ᾧ ἀνετράφη ὁ Ζεύς. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως: *Διὶ Ἰδαίῳ εὐχὴν ἀστὴρ Ἀλεξάνδρου*.

— Διωρίσθησαν ἔκτακτοι καθηγηταὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁ κ. Κ. Στεφάνου τῶν μαθηματικῶν, ὁ κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλος τῆς πειραματικῆς φυσικῆς καὶ ὁ κ. Γ. Χατζιδάκης τῆς γλωσσολογίας.

— Πλουσιωτάτη εἶνε ἡ συλλογὴ τῶν ἡμεροδεικτῶν, οὓς καὶ ἐφέτος ἐξέδωκεν ὁ κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης, ὁ γνωστὸς ἐπιχειρηματίας ἐκδότης, ὁ μετ' ἀόκνου ἀληθῶς ζήλου τελειοτέραν καθιστῶν πᾶσαν νέαν ἔκδοσιν ἐκ τῶν μεγάλων αὐτοῦ Καταστημάτων. Οἱ ἐφετεινοὶ αὐτοῦ ἡμεροδεῖκται, πεντήκοντα ποικίλων εἰδῶν. εἶνε καλλιτεχνικώτατοι εἰς σχήματα καὶ χρώματα, φέροντες προσωπογραφίας καὶ εἰκόνας διαφόρους, ἄλλοι ἐπίχρυσοι, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἐζωγραφημένοι. Ἰδιαιτέρως ἑλκύει τὴν προσοχὴν ὁ εἰς μέγα σχῆμα ἡμεροδείκτης, ὡραῖον ἐνθύμημα τῶν Ἀθηνῶν, φέρων ἀπεικονισμένην ἄποψιν τῆς πόλεως καὶ πολλὰ ἐπίσημα ἀρχαῖα καὶ νέα

κτίρια τῆς πόλεως μετὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ καλλιτεχνικῆς ἀκριβείας. Αἱ τιμαὶ αὐτῶν ποικίλλουσι ἀπὸ 40 λεπ. μέχρι δραχμῶν 6.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 11, Παρασκευή.

Σήμερον κηρύσσεται ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Βουλῆς αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ βασιλικοῦ λόγου.

— Ἐγένετο δεκτὴ ἡ παραίτησις τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργοῦ κ. Ῥώμα, ἀντικατασταθέντος ὑπὸ τοῦ τέως πράκτορος τῆς Ἑλλάδος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ πρώην ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργοῦ κ. Γ. Μπούμπουλη.

Ὁμοίως ἐγένοντο δεκταὶ αἱ παραιτήσεις τοῦ τέως ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἀντ. Ζυγομαλᾶ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης κ. Σπηλίου Ἀντωνοπούλου. διωρίσθη δὲ προσωρινῶς μὲν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὁριστικῶς δὲ τῆς Δικαιοσύνης ὁ ἐκ Πατρῶν βουλευτὴς κ. Ἀριστομένης Κοντογούρης, ὅστις ὁρκισθεὶς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

— Κατηρτίσθη τὸ περὶ τοῦ πατριωτικοῦ δανείου νομοσχέδιον, ὅπερ θὰ ὑποβληθῇ εἰς κύρωσιν τῆς Βουλῆς Κατ' αὐτὸ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν κυβέρνησιν ἡ ἔκδοσις δανείου 30,000,000 δρ. εἰς 3,000,000 ὁμολογίας ἐκ δρ. 10 ἑκάστης, διατεθησομένου ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους. Πρὸς ἐξόφλησιν αὐτοῦ ὁρίζεται ἐπὶ τῇ βάσει ὁλοσχεροῦς πραγματοποιήσεως ποσὸν 500.000 δρ. κατ' ἔτος, ἐξ ὧν κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν 300,000 δρ. θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς ἐξόφλησιν 30,000 ὁμολογιῶν. διὰ κληρώσεως ὁριζομένων, αἱ δὲ 200,000 ὁρίζονται εἰς λαχεῖα διατεθησόμενα ὡς ἑξῆς: Ὑπὲρ τῆς πρώτης κληρουμένης ὁμολογίας δρ. 100,000. ὑπὲρ τῶν 5 ἑπομένων ἀνὰ δρ. 10,000. καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν 50 ἀνὰ δρ. 1,000. Μετὰ τὴν πρώτην δὲ πενταετίαν καὶ ἐφεξῆς 400,000 δρ. θέλουσι χρησιμεύσει κατ' ἔτος πρὸς ἐξόφλησιν 40.000 ὁμολογιῶν διὰ 100 κληρώσεων ὁριζομένων, αἱ δὲ 100,000 διατίθενται εἰς 31 λαχεῖα ὡς ἀκολούθως: Ὑπὲρ τῆς πρώτης κληρουμένης ὁμολογίας δρ. 50,000. ὑπὲρ τῶν πέντε ἑπομένων ἀνὰ 5,000 καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν 25 ἀνὰ δρ. 1000. Ὡς ἐγγύησις διά τε τὴν ἐξόφλησιν τῶν κληρουμένων ὁμολογιῶν καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν λαχείων παρέχεται ἅπασα ἡ ἐκ τῆς σμύριδος πρόσοδος, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἑτέρα τις ἐκ τῶν προσόδων τοῦ κράτους

— Διαταγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐγένετο ἀκριβὴς καταμέτρησις τῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ στρατοῦ ὅπλων γκρά, εὑρέθη δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀρκεῖ καὶ ἂν ἅπασαι αἱ ἡλικίαι τῆς ἐφεδρείας κληθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ἀπομένει τόσον πλεόνασμα ὅσον ἀπαιτεῖται κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ πολέμου νὰ ὑπάρχῃ τεταμιευμένον.

— Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα καταφθάνει εἰς Πειραιεῖ ἡ πρώτη ἐξ Οὐγγαρίας ἀποστολὴ τῶν διὰ τὸ ἱππικὸν ἀγορασθέντων ἵππων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν συνωμολόγησε συμφωνίαν μετά τινος οἴκου ἐν Τεργέστῃ ὅπως ἀναλάβῃ τὴν προμήθειαν τοῦ διὰ τὸν στρατὸν ἀναγκαιοῦντος διπυρίτου ἐν περιπτώσει ἐκστρατείας. Οἱ ἀναλαβόντες τὴν προμήθειαν ταύτην ὑποχρεοῦνται νὰ παραδίδωσιν ἐν Πειραιεῖ καθ' ἑβδομάδα ὡρισμένον ἀριθμὸν ὀκάδων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν παρήγγειλε πρὸ ἡμερῶν εἴς τι ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιον διάφορα εἴδη τῆς στολῆς τῶν ναυτῶν.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὰς μοιραρχίας νὰ παραλάβωσιν ἐκ τῶν διαφόρων μονῶν τὸ πλεῖστον τῶν ἡμιόνων αὐτῶν διὰ τὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας τοῦ Κράτους.

— Οἱ ἐν Πελοποννήσῳ νομομηχανικοὶ διετάχθησαν νὰ καταπαύσωσι πᾶν ἔργον καὶ νὰ μεταβῶσιν ἀμέσως εἰς Θεσσαλίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐσπευσμένως χαρασσομένων ἐθνικῶν ὁδῶν.

— Διετάχθη ἡ παῦσις τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες διανέμονται εἰς τὰ διάφορα σώματα τοῦ στρατοῦ πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν ἐφέδρων.

— Διετάχθη ἡ ἐκκένωσις τοῦ καταστήματος τῆς ἐκθέσεως τῶν Ὀλυμπίων ἵνα χρησιμοποιηθῇ ὡς στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον.

— Ἀπὸ τῆς κεντρικῆς φαρμακευτικῆς ἀποθήκης ἀπεστάλησαν εἰς ἅπαντα τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ τὰ ἀναγκαιοῦντα φάρμακα καὶ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα.

— Ἐξακολουθοῦσι δραστηρίως τὰ γυμνάσια τῶν ἐφέδρων.

— Προσελθόντες ἐν σώματι εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον κατετάχθησαν ὡς ἐθελονταὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν νέοι ἐξ Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας καταγόμενοι.

— Συγκινητικὸν θέαμα ἀποτελεῖ ἡ καθ' ἑκατοντάδας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἄφιξις τῶν ἐφέδρων· εὐσταλεῖς πάντες καὶ ζωηροὶ ἀνέρχονται ἐκ Πειραιῶς προηγουμένης τῆς σημαίας φερούσης τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ δήμου τῶν ἐφέδρων καὶ τῆς μουσικῆς ἀνακρουούσης πολεμικὰ ἐμβατήρια. Ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ πληροῦσι τὴν πόλιν, ἥτις νομίζει τις ὅτι τελεῖ φαιδρὰν πανήγυριν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Κ. Βουκουρέστιον. Παρὰ τοῦ κ. Ν. Χ. ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικήν σας φροντίδα. Ἀπαντῶμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Μ. Κ. Ἐλπίζομεν ταχέως· ὁπωσδήποτε οὐδεμιᾶς σπουδῆς εἶνε ἀνάγκη.— κ. Χ. Ι. Κάϊρον. Ἐνεγράφητε, ὑμεῖς τε καὶ οἱ λοιποί. Τὰ πρῶτα φυλλάδια λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — *Φιλίστορι.* Ἴδε ἐν Ἠθικ. Πλουτάρχου κεφάλ. «Λακωνικὰ ἀποφθέγματα».—κ. Ε. Ν. Π. Μάντσεστερ. Ἐλήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε. —Τὰ φυλλάδια θέλετε λάβει ἅμα τῇ ἐκδόσει αὐτῶν.—κ. Δ. Ν. Ἐνταῦθα. Ἡ περὶ τὴν διανομὴν μικρὰ ἀνωμαλία προῆλθεν ἕνεκα ἀλλαγῆς τοῦ διανομέως μας, συμπεσούσης πρὸς τὴν κατὰ Σεπτέμβριον γινομένην ἀλλαγὴν κατοικίας πολλῶν τῶν συνδρομητῶν μας. Ἐλήφθη αὐστηρὰ φροντὶς πρὸς διόρθωσιν τῆς μικρᾶς ἀταξίας, καὶ ἐλπίζομεν νὰ μὴ δοθῇ κατόπιν ἀφορμὴ παραπόνου πλέον.—κ. Β. Β. Κυδωνίας. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Α. Π., τὴν δ' ἀπόδειξιν ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Δ. Ν. Κ. Εἶνε ξένον τοῦ προγράμματος τῆς «Ἑστίας», καὶ ἑπομένως ἀκατάλληλον — *Κυρίᾳ ἀγνώστῳ.* Λίαν προσεχῶς γενήσεται ἔναρξις. Περὶ τοῦ ἄλλου οὐδὲν εἶνε ἡμῖν γνωστόν.—κ. Δ. Κ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ τόμοι τῆς «Ἑστίας» καὶ ἡ σειρὰ τῶν «Μ. Ο.» ἀπεστάλησαν ὑμῖν διὰ τοῦ αὐτόθι κ. Δ. Β. πρὸς ὃν εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τὸ ἀντίτιμον.—κ. Χ**. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐλπίζομεν μεγάλα· μόνον νοῦς καὶ θάρρος χρειάζεται.—*Φιλομαθεῖ.* Περιλαμβάνεται ἐν τῇ στερεοτύπῳ ἐκδόσει τῶν «Γνωμικῶν ποιητῶν».—κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἐλήφθησαν ἅπαντα· ἀπηντήσαμεν δ' ἐν ἐκτάσει.—κ. Ν. Β. Βεβαίως ἡ ἀλόγιστος ὁρμὴ δύναται νὰ ἀποβῇ ἐπιζημία· ἀλλὰ τὸ δυστύχημα εἶνε ὅτι δὲν ἀναμένουσιν οἱ καιροί. «Periunt et imputantur»· αἱ ὧραι παρέρχονται καὶ εἴμεθα ὑπεύθυνοι δι' αὐτάς.—κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Δ. Γ. Κ. Καβάλλαν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Ι. Π. Ἐνεγράφη δ' ὁ κ. Γ. Π. καὶ ἀπεστάλησαν αὐτῷ καὶ πάντα τὰ σημειούμενα βιβλία εἰς Μελίτην. Ἰδιαιτέρως ἀπαντῶμεν ὑμῖν.—*Ζητοῦντι συμβουλήν.* Ἰδοὺ πῶς γενικώτατα καθώρισεν αὐτὴν ὁ Πλάτων: «Τὴν πρὸς ἀρετὴν ἐκ παίδων παιδείαν, ποιοῦσαν ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλειον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης, *ταύτην εἶναι παιδείαν.*»—*Φίλῳ τῆς Ἑστίας.* Ἡ ἰδέα εἶνε εὐτυχὴς καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀλλὰ σήμερον δὲν εἶνε νομίζομεν ἡ κατάλληλος ὥρα πρὸς ἐφαρμογήν. Βραδύτερον ἴσως θέσωμεν αὐτὴν εἰς πρᾶξιν.—κ. Δ. Μ. Κ. Κέρκυραν. Ἴδε τὴν Ἀγγελίαν ἐν τῇ ὄπισθεν σελίδι.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐλήφθη ἡ ἐπιταγή. Εὐχαριστοῦμεν. Ἐνηργήσαμεν συνῳδὰ τῇ ἐπιστολῇ σας, ἐξετελέσθησαν καὶ ἄλλαι παραγγελίαι σας.—κ. Ι. Γ. Γύθειον. Ἐλήφθησαν φρ. 10 παρὰ τοῦ κ. Δ. Β., ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα διὰ τοῦ κ. Η. Π.—κ. Σ. Δ. Μῆλον. Ἐλήφθησαν· ἀπεστάλη ἀντίτυπον «Μ. Ὁ.» τὰ δὲ ἄλλα λίαν προσεχῶς, ὡς ἰδιαιτέρως σᾶς γράφομεν.—*Ἐπικουρείῳ.* Ἀγνοοῦμεν ἂν ὑπῆρχον καὶ ὁποίου εἴδους. Ἐπὶ τοῦ ἀφορῶντος δ' ὑμᾶς ἐνθυμήθητε τὸ τοῦ Ρικόρδ, ὅστις εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν ὁποίαν γνώμην ἔχει περὶ τοῦ ἀψινθίου «—Κακίστην,» εἶπε. «Καὶ ὅμως, τῷ παρετήρησαν, ἀνοίγει τὴν ὄρεξιν.»—Πιθανόν, ἀπήντησεν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι τίποτε δὲν πρέπει τις νὰ ἀνοίγῃ...μὲ ἀντι-

κλείδια.»—*Φοιτητῇ*. Ἀγνοοῦμεν. Ζητήσατε εἰς τὴν Γραματείαν τοῦ Πανεπιστημίου.—κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν Κ. Κ. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐμενεῖς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» φροντίδας σας.—κ. Δ. Β. Παρισίους. Θέλομεν συμμορφωθῇ κατὰ πάντα πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστείλαμεν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὅπως εἶμαι ἂν μ' ἀφήσῃς,
πλοῦτος εἶμαι ἐν ταμείοις.
Ἂν μὲ ἀποκεφαλίσῃς,
μὲ διδάσκουν ἐν σχολείοις.

2

Χωρὶς νὰ σὲ κόπτω σὲ κάμνω διπλοῦν. Τί εἶμαι ;

3

Παίρνω τὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς ὑψηλὰ καὶ τὴν μαυρίζω.
Χωρὶς τσιγάρο νὰ κρατῶ συχνὰ πυκνὰ καπνίζω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Καπνός.

2

Σ
Π Υ Ρ
Π Ε Ν Η Σ
Σ Υ Ν Ε Χ Η Σ
Ρ Η Χ Ο Σ
Σ Η Σ
Σ

3

Θεῖον.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

11 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	285.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	288.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	365.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	320.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	238.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	232.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	168.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	220.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	30.60—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	80.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	58.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	268.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	27.05
» 3μην......	26.80
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.06 ½
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	21.50
Λίρα ὀθωμανική...............	24.50

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΒΕΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 207

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 460.—20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ— 1885. Λεπτα 10

· ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 512

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Οἱ ἐν Ἑρμουπόλει οἰνοπῶλαι κκ. Ἰω. Α. Κολοκούρης καὶ Παναγ. Ι. Γιαννιὸς δηλοῦσιν ὅτι θέλουσι προσφέρει εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον δραχ. 200 κατὰ μῆνα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν μέχρι τέλους αὐτῶν.

Ὁ δήμαρχος Γαλαξειδίου προσεκάλεσε τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια τῶν αὐτόθι ἱερῶν ναῶν ἵνα κατὰ τὰς ἑορτὰς περιάγηται, πρὸς τοῖς καθιερωμένοις διὰ τῆς συνηθείας, καὶ ἕτερος πρόσθετος δίσκος «διὰ τὴν πατρίδα».

Τριάκοντα τέσσαρες κατάδικοι τοῦ Μενδρεσὲ ἀπηύθυναν ἐπιστολὴν τῷ κ. νομάρχῃ, διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦσιν ὅτι διαθέτουσι τὸ δεκάλεπτον αὐτῶν σιτηρέσιον τῶν μηνῶν Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου «ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὁ ὀβολὸς τῆς χήρας ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.»

Ἕτερος δὲ κατάδικος ἐν Μενδρεσὲ Ἀχιλλεὺς Κωνσταντίνου προσφέρει ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος δραχ. 20, ἃς ἔχει λαμβάνειν ἐξ ἀντιμισθίας του ὡς καθαριστοῦ.

Ὁ ὑποκελευστὴς τοῦ Β. ναυτικοῦ κ. Ἰω. Πετροκόκκινος δηλοῖ ὅτι ἀφίνει ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ὁλόκληρον τὴν μισθοδοσίαν αὐτοῦ ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου μέχρι τῆς λήξεως αὐτοῦ.

Αἱ νεάνιδες τῆς Χαλκίδος ἐδήλωσαν ὅτι προσφέρονται νὰ ἐργασθῶσι δωρεὰν πρὸς κατασκευὴν ἐνδυμασιῶν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ κ. Γ. Βελιώτης πλοίαρχος τοῦ ἀτμοπλοίου *Κρήτης* τηλεγραφικῶς παρεκάλεσεν ἐκ Βόλου τὴν κυβέρνησιν νὰ διορίσῃ αὐτὸν ἀμισθὶ κυβερνήτην ἑνὸς ναρκοβόλου.

Ὁ ἐκ Νάξου ἱερεὺς Ἐλευθέριος Καστρησίου προσφέρεται νὰ ὑπηρετήσῃ ἀμισθὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ.

Ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ προσήνεγκεν ὁ ἐνταῦθα ἔμπορος κ. Γεώργιος Ἰγγλέσης 14,000 κομβία μετάλλινα ἱματισμοῦ τοῦ πεζικοῦ.

Ὁ ὑπολοχαγὸς τῆς οἰκονομίας κ. Ἀθ. Παπαζαφειρόπουλος παρεχώρησεν εἰς τὸ δημόσιον μίαν ἀποθήκην του δωρεὰν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη ὑλικοῦ, ἐφ' ὅσον αἱ ἔκτακτοι ἀνάγκαι τῆς πατρίδος ὑφίσταρχούσιν.

Ὁ ἐν Σάμῳ κ. Σ. Σταυρόπουλος προσφέρεται ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ στρατῷ προσφέρων καὶ λίρας 30 κατὰ μῆνα.

Ὁ ἐκ Μεσολογγίου μοναχὸς Κλεισούρας Πανάρετος Παλαμᾶς προσφέρει ἅπασαν τὴν μικρὰν περιουσίαν του ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος καὶ ἑαυτὸν ἵνα ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ στρατῷ.

Καὶ ἐκ Σκιάθου αἱ κυρίαι καὶ αἱ νεάνιδες τηλεγραφικῶς ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου νὰ ἀναλάβωσι δωρεὰν τὴν ῥαφὴν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων τοῦ στρατοῦ.

Ἐν Βώλῳ οἱ κκ. Π. Μαζαράκης, Ἀρ. Μουσούρης, Ἀντ. Γεωργιάδης, Περδίκης Νικολαΐδης, Ἀργ. Κατορτζῆς, Θ. Χρυσοχοΐδης, ἀδελφοὶ Ἀγγελίδου καὶ Κ. Πανταζόπουλος παρεχώρησαν δωρεὰν τὰς οἰκίας των, καὶ ἐνῴκησαν αὐτόθι τὸ πεζικὸν καὶ τὸ πυροβολικόν.

Ὁ κ. Κωνστ. Σαμαρᾶς, συνταξιοῦχος, ἀφίνει ἐφ' ὅσον αἱ ἀνάγκαι τῆς πατρίδος τὸ ἀπαιτοῦσιν τὸ ἥμισυ τῆς ἀντιμισθίας αὐτοῦ ὡς φανοφόρου τοῦ δήμου Ἀθηναίων.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Die Gegenwart» ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Δανιὴλ Σάνδερς κρίσις περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου «Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ». Ἑτέραν δὲ κρίσιν περὶ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Literarisches Centralblatt» ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Κρούμβαχερ. Ἀμφότεροι ἠσπάζοντο μέχρι τοῦδε τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Πολίτου πολεμουμένην γνώμην, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν δημοτικὸν ᾆσμα ἐποιήθη κατὰ μίμησιν σλαβικῶν πρωτοτύπων, ὁ μὲν κ. Σάνδερς πρῶτος πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ἐξενεγκὼν ταύτην, ὁ δὲ κ. Κρούμβαχερ ἀποδεχθεὶς τὰ συμπεράσματα τῆς περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μελέτης τοῦ κ. Ψυχάρη. Ἀλλ' ἀμφότεροι ὁμολογοῦσιν, ὅτι νῦν καθ' ὁλοκληρίαν μετεπείσθησαν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Πολίτου προσαγομένων ἐπιχειρημάτων καὶ ὡς πιθανωτέραν παραδέχονται τὴν γνώμην ὅτι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ᾄσματος παρέλαβον οἱ Σλάβοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων.

— Μετὰ τὸν Blass ὁ ἐπιφανὴς ἀριστοτελικὸς Susemihl ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 43 φύλλῳ τῆς *Ἑβδομαδιαίας Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος* τοῦ Βερολίνου θερμοτάτην καὶ ἐξαιρέτως ἐπαινετικὴν κρίσιν τῶν δαπάναις τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐκδοθέντων *Ζωΐκῶν* Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις τοῦ περὶ Τίρυνθος συγγράμματος τοῦ κ. Σχλεῖμαν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο τετυπωμένον καὶ ἕτοιμον πρὸς ἔκδοσιν πρὸ ἓξ μηνῶν εἰς τέσσαρας συγχρόνους ἐκδόσεις, ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ὅτε αἱ νέαι τοῦ κ. Dörpfeld ἀνασκαφαί, ὧν τὰ ἀποτελέσματα τηλεγραφικῶς ἐγένοντο γνωστὰ τῷ κ. Σχλεῖμαν, ἐγένοντο ἀφορμὴ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἐκδόσεως. Ἐπειδὴ δ' αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἀπεκάλυψαν οἰκοδομήματα παλαιότερα τῶν διὰ τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς τοῦ κ. Σχλεῖμαν γνωσθέντων, ὁ συγγραφεὺς δὲν περιωρίσθη εἰς προσθήκην ἰδίου περὶ αὐτοῦ παραρτήματος, ἀλλ' ἀνέπλασε τὸ ὅλον ἔργον ἐκ νέου, καὶ τούτου τοῦ ἔργου ἀναμένεται νῦν ἡ δημοσίευσις.

— Ὁ περιφανὴς Γερμανὸς ἱστοριογράφος Φερδινάνδος Γρηγορόβιος, οὗ τὴν *Ἀθηναΐδα* ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑστία,» ἀσχολεῖται ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου εἰς τὴν σύνταξιν ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας.

— Κατὰ τὰ τέλη Μαΐου συνῆλθον ἐν Βεϊμάρῃ τῆς Γερμανίας διάφοροι ἐπιφανεῖς φίλοι τῶν συγγραφῶν τοῦ Γκαῖτε, οἵτινες καθίδρυσαν *Ἑταιρίαν τοῦ Γκαῖτε*, σκοποῦσαν τὸν καταρτισμὸν ἰδίας βιβλιοθήκης συγγραφῶν καὶ αὐτογράφων τοῦ Γκαῖτε καὶ ἔργων εἰς τὸν μέγαν ποιητὴν ἀναφερομένων, καὶ τὴν δημοσίευσιν αὐθεντικῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ λεπτομεροῦς βιογραφίας τοῦ ποιητοῦ ἀπορρεούσης ἐκ τῆς συνεργασίας πολλῶν ἐρευνητῶν.

— Ἐκ Γερμανίας ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔναρξις τῆς ἐκδόσεως κατὰ φυλλάδια τετρατόμου ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ἐν Πανόρμῳ τῆς Σικελίας Γερμανοῦ καθηγητοῦ Ἀδόλφου Χόλμ, γνωστοῦ ἤδη ἐκ διαφόρων ἄλλων ἔργων, ἰδίως δ' ἐκ διτόμου Ἱστορίας τῆς Σικελίας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

— Ὁ ἐν Παρισίοις αἰγυπτιολόγος Revillout ἀπέκτησε διὰ τὸ ἐν τῷ Λούβρῳ αἰγυπτιακὸν μουσεῖον μίαν τῶν σπου-

δαιοτάτων συλλογῶν παπύρων, ἀνήκουσαν εἰς τὴν οἰκογένειαν Pschelschon. Εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἀνῆκε καὶ ἄλλη τις συλλογὴ ἐκ πεντήκοντα παπύρων ἀποκειμένη μὲν ἐν τῷ Λούβρῳ, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ 1821 ἐκλιποῦσα καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Revillout ἀνευρεθεῖσα. Ἡ ὅλη συλλογὴ τῆς οἰκογενείας Pschelschon οὐ μόνον παρέχει σπουδαίας συμβολὰς εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ Βοκχόριδος (715 π. χ.) μέχρι τῆς κατὰ τὸν ὄγδοον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ἐπιδρομῆς τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ καὶ πλήρη ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοτικῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων.

— Ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἐν Πρωσσίᾳ ἐξέδοτο τελευταῖον παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν διδακτικὴν μέθοδον ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις, ἥτις κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ἔχει ἐπιστημονικὰς βάσεις. Τὰς παρατηρήσεις δὲ ταύτας στηρίζει ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀντιλήψεως κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἀνωτέρου τινὸς ἰδιωτικοῦ παρθεναγωγείου, ἐν ᾧ αἱ μαθήτριαι ἀπεστήθιζον μηχανικῶς τὰ λατινικά, εἰς αὐτὰς ἀκατάληπτα, ὀνόματα τῶν φυτῶν, ἀντὶ δὲ τῶν πράξεων τῶν βασιλέων τῆς Πρωσσίας ἐγνώριζον τοὺς μύθους καὶ τὰς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων Βαβυλωνίων καὶ Μήδων.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέται καὶ Λόγοι» ἐδημοσιεύθησαν ἐν τόμῳ λόγοι τινὲς ἐκφωνηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλβέρτου Δουμὸν ἐν Ἀθήναις ὅτε ἦν διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Μασσαλίᾳ, Κλερμὸν καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ αἱ λίαν ἀξιοσημείωτοι μελέται αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνωτέρας ἐν Γαλλίᾳ ἐκπαιδεύσεως, αἵτινες εἰσὶ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον.

— Ὁ καρδινάλιος Ἀλέξανδρος Πάσκη ἐδωρήσατο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας συλλογὴν 130 περγαμηνῶν πολλοῦ λόγου ἀξίων.

— Διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις *Γαλλικοῦ θεάτρου* ἀντὶ τοῦ πρό τινος ἀποβιώσαντος Perrin διωρίσθη ὁ διαπρεπὴς Γάλλος συγγραφεὺς Ἰούλιος Κλαρετῆ.

— Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις ὁ Κάρολος Ῥοβέν, γερουσιαστὴς καὶ μέλος τοῦ γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Πρῶτος οὗτος ἐν Γαλλίᾳ ἀσχοληθεὶς εἰς μικροσκοπικὰς μελέτας ἐθεωρήθη ἐπὶ πολὺ ὁ ἀδιαμφισβήτητος ἀρχηγὸς τῶν Γάλλων ἱστολόγων. Ἐδίδαξεν ἐπὶ τριακονταετίαν τὴν γενικὴν ἀνατομίαν. Ἀπὸ τοῦ 1863 διηύθυνε τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας*. Φίλος ἀφωσιωμένος ὢν τοῦ Λιττρέ, οὗ ἠσπάζετο τὰς φιλοσοφικὰς δοξασίας, καὶ μαθητὴς τοῦ Αὐγούστου Comte, ἐγένετο εἷς τῶν ἐπισημοτάτων ὀπαδῶν τῆς θετικῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» ἀποστέλλεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ἡ ἀγγελία τοῦ βιβλιοπωλείου Καρόλου Βίλμπεργ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἑλλάδος* τοῦ Ἰακώβου Φάλκε, κατὰ διασκευὴν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Περὶ τῆς ἐξαιρέτου ἀξίας τοῦ ἔργου καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας εἴπομεν τὰ δέοντα ἐν προγενεστέρῳ τοῦ Δελτίου φύλλῳ. Ἤδη οἱ συνδρομηταὶ ἡμῶν ἔχουσιν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὴν τὴν ἀγγελίαν, ἥτις σαφῆ παρέχει ἰδέαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς σχήματος τοῦ συγγράμματος, τῆς ἀρίστης ποιότητος τοῦ χάρτου ἐφ' οὗ ἐκτυπωθήσεται, τῆς λαμπρότητος τῶν εἰκόνων καὶ τῆς ἐν γένει τοῦ ἔργου φιλοκαλίας, ἥτις καθίστησιν αὐτὸ περικαλλέστατον παντὸς γραφείου καὶ πάσης αἰθούσης κόσμημα.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας» ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὴν *Ἑλλάδα* παρακαλοῦνται νὰ πέμψωσιν εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον αὐτῆς συμπεπληρωμένον τὸ προσηρτημένον τῇ Ἀγγελίᾳ δελτίον, συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ὅρους τῆς συνδρομῆς.

— Ἐκ τοῦ ἐνταῦθα ἀρίστου λιθογραφείου τοῦ κ. Γ. Κόλμαν ἐξεδόθη Χάρτης τῶν κεντρικῶν χωρῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, περιλαμβάνων τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν, Μαυροβούνιον, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, Ἀλβανίαν, Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν, καὶ τὰ μεσημβρινὰ τμήματα Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Βοσνίας. Εἶνε κάλλιστα ἐκτετυπωμένος καὶ τιμᾶται δραχμῆς. Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

— Ὁ ἐκδότης τοῦ πολιτειογραφικοῦ, φιλολογικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ *Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς* κ. Ἀθ. Παλαιολόγος ἀγγέλλει τὴν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔκδοσιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἔργου, ὅπερ πᾶσαν ἐπιμέλειαν κατέβαλεν ἵνα καταστήσῃ ἐκτενέστερον καὶ ποικιλώτερον.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τερψιχόρη ἤτοι Συλλογὴ χορικῶν ᾀσμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ὑπὸ Ἀν. Ν. Μάλτου. *Τεῦχος δεύτερον*. Διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ τοῦ β' τούτου τεύχους τῶν ᾀσμάτων ὁ ἐν Ὀδησσῷ εὐπαίδευτος καθηγητὴς κ. Α. Μάλτος πληροῖ πραγματικὴν ἀνάγκην ἐν τῷ κλάδῳ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, παντελῶς σχεδὸν στερουμένῳ τοιούτων ἀναγκαιοτάτων βιβλίων. Τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του ἐμαρτύρησεν ἡ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐξάντλησις τοῦ Α' τεύχους, περὶ οὗ ἐγκαίρως εἶχε γείνει λόγος ἐν τῷ Δελτίῳ. Τὸ δ' ἄρτι ἐκδοθὲν Β μέρος περιέχον 20 δίφωνα καὶ 37 τρίφωνα ᾄσματα μετὰ 107 ᾠδικῶν ἀσκήσεων καὶ προκαταρκτικῶν γνώσεων, συμπληροῖ λίαν ἐπαρκῶς τὸ ὅλον ἔργον. Εἶνε δὲ ἀρίστη ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν παιδαγωγικῶν ᾀσμάτων οὐ μόνον διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ποιήματα, ἅτινα εἶνε ἐπιτυχῶς ἐκλελεγμένα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μελῳδίας, αἵτινες εἶνε ἐξαίρετοι καὶ προσφυέστατα.. Ἰδιαιτέραν ἀξίαν εἰς τὴν Συλλογὴν ταύτην παρέχει ἡ προεισαγωγή, ἐν ᾗ ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται χρῆσιν μουσικῶν ὅρων, οὓς κατήρτισεν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπὶ ἔτη ἐγκύψας εἰς τὸ ἔργον καὶ εἰδικῶς περὶ τοῦτο ἀσχοληθείς. Τοιοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μάλτου, ὅπερ κρίνομεν ἄξιον πάσης συστάσεως, ἐνισχύσεως δὲ τὸν συγγραφέα, ὅστις πολλὰ ἐμόχθησεν ἵνα παράσχῃ χρησιμώτατον βοήθημα εἰς τὴν σπουδὴν μαθήματος ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων νῦν θεωρουμένου ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῶν παίδων.

F. Kraner. L' armée Romaine au temps de César, **ouvrage traduit de l' allemand, annoté et complété sous la direction de M. E. Benoist par L. Baldy chef de bataillon du génie et G. Larroumet professeur, avec 5 planches doubles en chromolithographie. Paris. Klincksieck 1884.** 1 τόμ. εἰς 12ον δεδεμένος· φρ. 2,50.

Καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀνήκει εἰς τὴν Nouvelle collection à l' usage des classes τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Klincksieck δημοσιευομένην, περὶ ἧς ἐγράφομεν ἔν τινι προηγουμένῳ Δελτίῳ τῆς «Ἑστίας». Εἶναι δὲ κυρίως πραγματεία περὶ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος στρατιωτικῶν τῶν Ῥωμαίων, ἣν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Übersicht des Kriegswesens bei Caesar ἔχει προτάξῃ ὁ Kraner τῆς γνωστῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως τοῦ Καίσαρος. Εἶναι δὲ τῷ ὄντι ἄριστον ἔργον ἡ πραγματεία αὕτη καὶ δίδει πλήρη ἔννοιαν τῆς ὀργανώσεως τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν ἀρίστην ἴσως αὐτῶν ἐποχήν, δηλ. ἐπὶ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Ἡ δὲ μετάφρασις ἡ γαλλικὴ ἔχει καὶ τοῦτο ἀκόμη τὸ προτέρημα, ὅτι πολλαχοῦ διὰ σημειώσεων ὄχι μόνον τῶν δύο μεταφραστῶν, ὧν ὁ ἕτερος μάλιστα εἶναι καὶ στρατιωτικός, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιστατήσαντος εἰς τὸ ἔργον καθηγητοῦ κ. Benoist, συμπληροῖ τὸ πρωτότυπον. Τινὲς μάλιστα σημειώσεις διὰ τὴν μεγαλητέραν αὐτῶν ἔκτασιν ἐτυπώθησαν ὄχι ὅπως αἱ ἄλλαι ὑπὸ τὰς σχετικὰς σελίδας, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, ὅπου συναπετέλεσαν δέκα καὶ ἐννέα ὅλων σελίδων παράρτημα (appendice). Ἀλλὰ καὶ πίνακα ἀλφαβητικὸν προσέθηκαν οἱ μεταφρασταὶ λίαν εὐπρόσδεκτον καὶ χρήσιμον καὶ πέντε τέλος πάντων χρωματιστὰς λιθογραφικὰς εἰκόνας, ὧν ἡ ἀνάγκη εἰς τοιούτου εἴδους βιβλίον εἶναι εἰς πάντας φανερά· ταύτας δὲ τὰς εἰκόνας παρέλαβον ἐκ τῆς γνωστῆς γερμανικῆς ἐκδόσεως τοῦ Καίσαρος ὑπὸ Reinhard (ἐν Στουτγάρδῃ 1883).

Εἰς τοὺς περὶ τὸν Καίσαρα ἀσχολουμένους, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς διδάσκοντας αὐτὸν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ φοιτῶντας καὶ περὶ τὴν Λατινικὴν φιλολογίαν σπουδάζοντας εἶναι ἄξιον συστάσεως τὸ βιβλίον.

Σ. Κ. Σ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 18, Παρασκευή.

Ἐπανέκαμψε τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἑσπερίαν περιοδείας αὐτοῦ ὁ πρώην πρωθυπουργὸς κ. Χαρίλαος Τρικούπης, εἰς ὃν ἐγένετο λαμπροτάτη δεξίωσις ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ ὑπὸ ἀπείρου πλήθους, ἐκδηλοῦντος θερμοτάτην συμπάθειαν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ὑπέροχον πολιτικὸν ἄνδρα τῆς Ἑλλάδος.

— Κατῆλθον ἐκ Δεκελείας καὶ ἐπανέλαβον τὰς ἐν τῇ στρατιω-

τικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων σπουδὰς αὐτῶν ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος καὶ ὁ βασιλόπαις Νικόλαος.

— Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν δοὺς τὸν νενομισμένον ὅρκον ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Γ. Μπούμπουλης ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του.

— Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξελέχθη ὁ κ. Ἀντ. Ῥικάκης, βουλευτὴς ἐκ Πατρῶν.

— Εἰσήχθη εἰς τὴν βουλὴν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νομοσχέδιον περὶ καταναγκαστικῶν εἰσφορῶν, καθ' ὃ ὁ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1878 ΧΟΓ' νόμος περὶ εἰσφορῶν τίθεται ἐν ἰσχύϊ ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐνεργοῦ στρατοῦ.

— Ὁ ὑποστράτηγος Σαπουντζάκης ἐξελθὼν εἰς περιοδείαν ἐπιθεωρεῖ τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ στρατόν.

— Διετάχθησαν πάντα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Κανάρην ναυτικὴν μοῖραν πλοῖα νὰ ὦσιν ἕτοιμα πρὸς ἔκπλουν εἰς πρώτην δοθησομένην διαταγήν.

— Ἐπεψηφίσθη ἐν τῇ Βουλῇ τὸ περὶ πατριωτικοῦ δανείου ἐκ 30,000,000 δραχ. νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως.

— Ἐκοινοποιήθη τὸ περὶ ἐπικούρων, ἀνθυπιάτρων καὶ δοκίμων Β. Διάταγμα.

— Ὡς ἐκ τῆς ὑπερβάσεως τῶν δυνάμεων τῶν ἐν Ἀθήναις ταγμάτων διετάχθη ὁ σχηματισμὸς ἐμπέδων λόχων.

—. Διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ὡρίσθη ὅπως πάντες οἱ εἰς τὸν στρατὸν εἰς τὰ εὐζωνικὰ τάγματα ὡς ἐθελονταὶ προϋπηρετήσαντες κατατάσσωνται εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ ἂν ἔτι δὲν κέκτηνται τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν.

— Ἐπετράπη ἡ κατάταξις ἐθελοντῶν εἰς τὸ ναυτικόν. Ὀγδοήκοντα Γαλαξειδιῶται ὑπέβαλον αἰτήσεις εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν αἰτοῦντες νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰ σχηματισθησόμενα πληρώματα τῶν τορπιλλοβόλων.

— Διετάχθη ἡ σύστασις θεραπευτηρίων ἐν Λαρίσσῃ, Βόλῳ, Φαναρίῳ, Τρικάλοις, Λαμίᾳ, Χαλκίδι, Ἄρτῃ, Κερκύρᾳ καὶ Πάτραις.

— Διετάχθη ἡ κατασκευὴ τριῶν στρατώνων μεγάλων τοῦ πεζικοῦ ἐν Λαρίσσῃ, ἑνὸς τοῦ μηχανικοῦ, τεσσάρων τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ μεγάλου στρατῶνος Τυρνάβου.

— Ἐν τῷ ναυστάθμῳ μετὰ μεγίστης δραστηριότητος ἐπιδιώκονται αἱ ἐπισκευαὶ τῶν διαφόρων πολεμικῶν πλοίων, ἅτινα ἐντὸς ὀλίγου ἔσονται ἕτοιμα κατὰ πάντα.

— Διωρίσθησαν κυβερνῆται τῶν πέντε τορπιλλοβόλων οἱ ὑποπλοίαρχοι κ. κ. Κ. Κανάρης, Π. Κουντουριώτης, Γ. Μπούμπουλης, Ι. Γκίκας καὶ Α. Σαχτούρης.

— Ἀπηγορεύθη ἡ ἐξαγωγὴ πυρίτιδος.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν παρηγγέλθησαν εἰς τὸ Κατάστημα Κρούπ ἱκανὰ τὸν ἀριθμὸν πυροβόλα ὀρεινὰ καὶ πεδινὰ παραδοθησόμενα ἐν βραχυτάτῃ προθεσμίᾳ.

— Ὑπεγράφησαν ἐν Βούδα-Πέστῃ τὰ συμβόλαια τῆς ἀγορᾶς 1000 ἵππων παραδοτέων εἰς Πειραιᾶ ἐντὸς ἑνὸς τὸ πολὺ μηνός.

— Πολλαὶ παραγγελίαι ὑλικοῦ τοῦ ναυτικοῦ ἐδόθησαν εἰς διάφορα τῆς Εὐρώπης ἐργοστάσια.

— Πρὸς πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου πίστωσις ἐκ δραχμῶν 9,204,425.

— Ἐν τισι πόλεσι τῆς Ἑλλάδος συνέστησαν ἐπιτροπεῖαι πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀρωγῆς δεομένων οἰκογενειῶν τῶν ἐφέδρων.

— Ἀπεστάλη ἤδη εἰς Εὐρώπην ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν χρυσοῦ διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ προσεχῶς λήγοντος τοκομεριδίου τῶν 60 ἑκατομμυρίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Ταχυδρομικῶς ἀπαντῶμεν εἰς ἐπιστολήν σας. — *Φιλομούσῳ*. Ἔχετε δίκαιον, ἀλλὰ τὸ λάθος δὲν ἦτο ἰδικόν μας. Ἡ εἴδησις εἶχε ληφθῆ ἐκ τῆς «Illustrirte Zeitung», ἔνθα ὡρισμένως γράφεται «Die Nadel der Cleopatra», ἐξ ἀβλεψίας φαίνεται τυπογραφικῆς μεταβληθείσης τῆς Nacht εἰς Nadel. Ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ μελοποιοῦ ἐγένετο λάθος ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ. Τὸ μελόδραμα εἶνε ἔργον τοῦ Βίκτορος Μασσέ, τοῦ συνθέτου τῆς *Γαλατείας* καὶ τοῦ *Παύλου καὶ Βιργινίας*. Ἐψάλη δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεάτρου Opéra—Comique τῶν Παρισίων τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον καὶ ἐπανελήφθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν τῷ αὐτῷ Θεάτρῳ ἐσχάτως. — κ. Σ. Δ. Μῆλον. Τοὺς ζητηθέντας τόμους ἀπεστείλαμεν τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην· ἐν ἰδιαιτέρᾳ δ' ἐπιστολῇ παρέχομεν ὑμῖν τὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Λεξικοῦ. — κ. Γ. Β. Βουκουρέστιον. Ὁ πίναξ ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. Τὸ ἀντίτιμον δρ. 2,20 εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ αὐτόθι κ. Ν. Κ.—κ. Α. Κ. Ν. Σύρον. Ὑπάρχουσιν ἅπαντα· τιμὴ αὐτῶν δραχ. 8,70. — κ. Μ. Β. Κωνσταντινούπολιν. Ἐκ τῆς μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου ἀποστελλομένης Ἀγγελίας λαμβάνετε ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ πράγματος. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς. — κ. Α. Π. Δυστυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον, ἀποφεύγομεν δὲ καὶ κατ' ἀρχὴν τὴν δημοσίευσιν. Ἄλλως τε ἱκανὰ ἤδη ἐγράφησαν, ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην πλειοτέρας ὑποθάλψεως. Ὀρθῶς δὲ ἐκάκισε τὴν ἐν τοῖς λόγοις ταύτην ὑπερβολὴν ἐγκριτοτάτη ἐφημερίς, ἡ «Ν. Ἡμέρα» γράψασα τὰ ἑπόμενα, ὧν τὴν μελέτην συνιστῶμεν καὶ εἰς ὑμᾶς: «Τὴν πρὸς τοὺς λόγους ῥοπὴν τοῦ Ἔθνους θεωροῦμεν ὀλεθριώτατον σύστημα παρακμῆς, ὅπερ δέον νὰ καταπολεμηθῇ διὰ παντὸς μέσου. Πᾶς Ἕλλην εὐκαιρίαν ζητεῖ μόνον, ὅπως συντάξῃ μέτριον ἄρθρον ἢ ἐλεεινὸν στιχούργημα. Ὁ εἷς ζητεῖ νὰ ἐνθουσιάσῃ τὸν ἕτερον, ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς σπανιώτατα ἐκδηλοῦται πρακτικώτερον. Ἡμεῖς δύο καὶ μόνους τρόπους ἐκδηλώσεως ἀληθοῦς φιλοπατρίας γινώσκομεν. Οἱ μὲν ἔχοντες ἔτι εὐρώστους τοὺς βραχίονας ἂς σπεύσωσι νὰ καταταχθῶσιν εὐθὺς ὡς ἐθελονταί, οὐχὶ εἰς Ἱεροὺς Λόχους καὶ εἰς Μακεδονικὰς Φάλαγγας, ἀλλ' εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν πατρίδα διὰ τῆς λόγχης, ἂς ἀποστερήσωσιν ἑαυτοὺς πάσης μὴ ἀπολύτως ἀναγκαίας δαπάνης, ὅπως συντηρήσωσι τὰς μυριάδας τῶν μαχητῶν, οἵτινες θὰ ὑπερασπίσωσιν ἐν ἀνάγκῃ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια. Ὁ μὴ πράττων οὔτε τὸ ἕν, οὔτε τὸ ἄλλο, δὲν δικαιοῦται νὰ λέγηται Ἕλλην καὶ πατριώτης καὶ νὰ διημερεύῃ ἐν λέσχαις καὶ καφενείοις ἐρωτῶν «ἡμεῖς τί θὰ πάρωμεν;» — «τί κάμνει ὁ Δεληγιάννης,» — «Πότε θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Τρικούπης;» — κ. Κ. Τσ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν· τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — κ. Δ. Θ. Τεργέστην. Ἀντίτυπον τῆς σημειωθείσης κληρώσεως ἀπεστείλαμεν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. — κ. Κ. Σ. Βενετίαν. Ἐνηργήσαμεν συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας, ὡς καὶ ἰδιαιτέρως ἐγράψαμεν. — κκ. Α. Π. Μεσολόγγιον καὶ Κ. Π. Θ. Πάτρας. Ἀτυχῶς ἐκρίθησαν ἀκατάλληλα διὰ τὴν «Ἑστίαν». — *Φίλῳ τῆς ἐνεργείας*. Πολὺ βεβαίως προτιμότερον. Il est plus sûre de faire quelque chose que d' en menacer, εἶπε σύγχρονος Γάλλος φιλόσοφος. Ἀλλ' ἐχρειάζετο ὁ δυνάμενος νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς *Ἑστίας* εὐμενεῖς φροντίδας σας. — κ. Σ. Γ. Κυπαρισσίαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ἡμῖν τὰ ζητηθέντα φύλλα. — κ. Ι. Μ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρας τὰς συνδρομάς, ὧν τὸ ἀντίτιμον εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ κ. Δ. Β. Ἡ ἑξάμηνος συνδρομὴ τῆς «Saison» εἶνε φρ. 12. — κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. — *Ἀγραμμάτῳ*. Σημαίνει τὴν βραχυλογίαν, ἐφ' ᾗ διεκρίνοντο οἱ Λάκωνες, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ ἧς πλεῖστα τὰ παραδείγματα. Ἰδοὺ λ. χ. Σπαρτιᾶτις ἀκούσασα περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ὅτι κακῶς διάγει ἐν τῇ ξένῃ, ἔγραψεν αὐτῷ: «Κακὴ φήμη διαδίδεται περὶ σοῦ· ἢ ταύτην διάλυσον ἢ μὴ ἔσο.» — κ. Ι. Γ. Γύθειον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα· μένει δ' ὑπόλοιπον δραχ. 1,65, ὅπερ ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν σας. — κ. Ι. Δ. Μ. Σύρον. Ἐλήφθησαν. Τὰ φυλλάδια θέλετε λάβει τακτικῶς καθ' ὅσον ἐκδίδονται. — κ. Σ. Α. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλη. — κ. Ι. Α. Λ. Ζάκυνθον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα, πλὴν 1 φύλλου καὶ δελτίου, ἀτυχῶς ἐξαντληθέντων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τρία τὰ γράμματά μου,
Μὰ δυὸ θενὰ τὰ 'πῇς,
Ἡ κεφαλὴ κι' οὐρά μου
Ποῦν' ἕνα 'σὰν ἰδῇς.
Μπορεῖς νὰ μὲ διαβάσῃς
ἀνάποδα κι' ὀρθά,
χωρὶς τὰ ἐξετάσῃς
κεφάλι ἢ οὐρά.
Τὸν τόνο τόνε βάζεις
'ς τὸ πρῶτο ἢ στερνό,
τὴν ὄψιν μου ἀλλάζεις,
μὰ πάντοτε περνῶ.

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

2

Φλογίζω μὲ τὸ πρῶτόν μου· μὲ τ' ἄλλο μου θηρεύω,
κι' ὁλόκληρος, ἐντὸς πυρᾶς, ἀλώβητος σαλεύω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Χρῆμα-ῥῆμα.

2

Καθρέπτης.

3

Καπνοδόχος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

18 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 %, Φρ. χρ.	295.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	303.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	385.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	314.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	232.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	227.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	160.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	219.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	370.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.160—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	78.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	59.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	27.—
» 3μην......	26.80
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.05 3/4

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον................	21.40
Λίρα ὀθωμανική................	24.40

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΩ͂Ι ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ͂Ι ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Ἀθανασίου Α. Σακελλαρίου. *Ἔκδοσις τρίτη* μετὰ μεγάλων βελτιώσεων. Εἰς τόμους 3 ἐκ 300 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλου σχήματος. Τιμὴ δραχ. 48.

Ἀπάνθισμα ἐπιστολῶν Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ἐκδίδοντος Ἰακώβου Ρώτα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Κ. Ράλλη 1839. Τόμοι 3 δεδεμένοι. Τιμ. δραχ. 20.

Διονυσίου Θερειανοῦ. Φιλολογικαὶ Ὑποτυπώσεις. Ἐν Τεργέστῃ. Δραχ. 4. Ταχυδρ. ἀποστελ. 4.40.

Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. Ἐν Ἀθήναις, 1885. Δραχ. 2.

Παιδικὴ Ἀνθολογία. Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων ὑπὸ Α. Π. Κουρτίδου. Δραχ. 1.

Δὲν ἔχει τὰ προσόντα. Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν ὑπὸ Γεωργίου Χ. Σουρῆ. Λεπτὰ 30.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

Πανόραμα τῶν Ἀθηνῶν. Πίναξ χαλκογραφημένος, νεωστὶ χαραχθεὶς ἐν Λειψίᾳ, μήκους 0,85 μ, καὶ πλάτους 0,20 μ., παριστῶν ὡραίαν ἄποψιν τῶν Ἀθηνῶν. Τιμ. δρ. 2. Ταχυδρ. ἀποστελλόμενος δρ. 2.20.

Τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά, ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Ἑλβετοῦ Δ. Ι. Μάγερ ἀπὸ Ἰανουαρίου 1824 μέχρι Φεβρουαρίου 1826, καὶ περιέχουσα λεπτομερῆ ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ ἡρωϊκῇ πόλει συμβάντων κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Ἀντὶ δραχ. 20 τιμ. μόνον δραχ. 7. Ταχυδρ. ἀποστελ. δρ. 8,60.

Τὸ Βασίλειον τῶν ζῴων. 90 πίνακες λαμπρῶς κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν, εἰς μέρη τρία. Α'. Θηλαστικά. —Β'. Πτηνά.—Γ'. Ἑρπετά, ἰχθύς, μαλάκια, ἔντομα, σκώληκες καὶ ἀκτινωτά. Μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς ζῳολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Σύγγραμμα εἰδικὸν διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν. Εἰς μέγα σχῆμα, χαρτόδετον. Τιμ. δραχ. 25. μετὰ ταχυδρ. τελῶν δραχ. 27.

Θρησκευτικαὶ μελέται ὑπὸ Δημ. Στ. Μαυροκορδάτου. Ἔκδοσις δευτέρα εἰς τόμους 5. Τιμὴ δραχ. 15. Μετὰ ταχυδρομικῶν τελῶν δραχ. 17.

Ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ δραχ. 25 πλήρης σειρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου κοπέντων νομισμάτων, συγκειμένη ἐξ ἑνὸς ἀργυροῦ φοίνικος (1828), ἑνὸς χαλκοῦ εἰκοσαλέπτου (1831), τριῶν δεκαλέπτων, τριῶν πενταλέπτων καὶ τριῶν μονολέπτων (1828, 1830, 1831.)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 209

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 461.—27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ— 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 513

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ ἐν Βόλῳ κουρεὺς κ. Ἰω. Κοντογιάννης δηλοῖ ὅτι προσφέρει 200 δραχμὰς κατὰ μῆνα ἀφ' ἧς στιγμῆς κηρυχθῇ ὁ πόλεμος.

Ὁ ἐν Καλάμαις κ. Κ. Πόταρης δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν δήμαρχον Καλαμῶν ζητεῖ νὰ μάθῃ τὰς ἀπόρους οἰκογενείας τῶν ἐφέδρων τοῦ δήμου αὐτοῦ, ὅπως προσφέρῃ κατὰ μῆνα 20 δραχμὰς εἰς ἑκάστην μέχρις οὗ οἱ προστάται τῶν οἰκογενειῶν των παύσωσιν ὑπηρετοῦντες τὴν πατρίδα.

Οἱ μουσικοὶ τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ ἐδήλωσαν ὅτι ἕνεκα τῶν περιστάσεων τῆς πατρίδος παραχωροῦσιν ἐκ τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν 30 δραχ. ἕκαστος κατὰ μῆνα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μέχρι τέλους αὐτοῦ.

Ὁ ἐν Βραΐλᾳ κ. Α. Π. Χαροκόπος τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν ὅτι, ἐφ' ὅσον διαρκέσῃ ἡ ἐπιστράτευσις, προσφέρει 500 φραγ. κατὰ μῆνα ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Ὁ ἐν Γαλαζίῳ κ. Δ. Θωμόπουλος ἀρτοποιὸς ἐδήλωσεν ὅτι παραχωρεῖ κατὰ μῆνα δραχ. 100 ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Αἱ διδασκάλισσαι καὶ τὰ κοράσια τῶν ἐν Λαρίσσῃ, Τρικκάλοις καὶ Βόλῳ παρθεναγωγείων ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι ν' ἀναλάβωσι τὴν ῥαφὴν ἀσπρορρούχων τοῦ στρατοῦ. Ἡ Κυβέρνησις προθύμως ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν.

Ὁ παρὰ τῇ ἀτμοπλοϊκῇ ἑταιρίᾳ Messageries ἀπὸ ἐτῶν ὑπηρετῶν ὡς θερμαστὴς Ἀθ. Τσάτσος δηλοῖ, ὅτι ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου προσφέρεται νὰ ὑπηρετήσῃ ἀμισθὶ ἐν τοῖς ναρκοβόλοις πλοίοις.

Ὁ ἐνταῦθα ἐμπορορράπτης κ. Δ. Μανούσης ἀνέλαβε δωρεὰν τὴν κατασκευὴν 5—10 χιλιάδων τεμαχίων ἱματισμοῦ τοῦ στρατοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοι ἐμπορορράπται καὶ ῥάπται ἀνέλαβον τὴν κατασκευὴν τοιούτων.

Ὁ ἐκ τῶν πενεστέρων ἀρτοποιῶν Τρικκάλων κ. Ν. Τσόντος ἐχορήγησε δωρεὰν εἰς τὸν αὐτόθι στρατὸν 300 ὀκάδας ἄρτου.

Ἡ κυρία Ἑλένη Κ. Ἀνδρούτσου, νύμφη τοῦ ἡρωϊκοῦ ναυάρχου τῶν Σπετσῶν, μετὰ τῶν δύο αὐτῆς θυγατέρων προσηνέχθησαν ὅπως κατασκευάζωσι κατ' οἶκον δωρεὰν ἐνδύματα τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἐκ Καρυστίας ἱερεὺς Εὐστράτιος Ξουράφης ἐδήλωσεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅτι προσφέρει πᾶσαν τὴν περιουσίαν του εὐθὺς ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν υἱόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος.

Ἡ ἐν Μετεώροις τῆς Θεσσαλίας Μονὴ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ 4,000 ὀκάδας βοείου κρέατος. Ἡ προσφορὰ ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ τὸ ὑπουργεῖον διέταξε νὰ διανεμηθῇ εἰς τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ στρατόν.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀθηναίων ἐψηφίσατο 5,000 δραχμὰς πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πενομένων οἰκογενειῶν τῶν ἐφέδρων. Οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι προσέθεντο ἕκαστος ἀνάλογον ποσόν.

ΕΛΛΑΣ
κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε
ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος θέλει παραδοθῇ εἰς τὸ Κοινὸν τὸ πρῶτον φυλλάδιον τοῦ περισπουδάστου καὶ λαμπροῦ τούτου συγγράμματος, οὗτινος ἡ Ἀγγελία ἀπεστάλη εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἑστίας» μετὰ τοῦ προηγουμένου αὐτῆς φύλλου. Καὶ ἐκ τῆς Ἀγγελίας μέν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα θέλει ἐκδοθῇ καὶ τὸ ὅλον σύγγραμμα, ἔλαβον οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν σαφῆ ἰδέαν τοῦ ἔργου, ὅπερ προσφέρεται εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινόν, ὥστε περιττὴ ἀποβαίνει πᾶσα περὶ αὐτοῦ νέα σύστασις. Ὀλίγας δὲ μόνον λέξεις ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ἵνα καταδείξωμεν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας, εἰς ἣν ἀπεδύθη ὁ τὸ ἔργον φιλοπονήσας κ. Ν. Γ. Πολίτης, ἐκ τῶν διακεκριμένων ἡμῶν λογίων. Ὁ κ. Πολίτης, ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν παρεσκεύασεν ἁπλῆν μετάφρασιν. Ἔχων ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ γερμανικὸν κείμενον, οὗ αἱ κυριώταται πηγαί, εἰ καὶ μὴ ῥητῶς μνημονευόμεναι, ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἠκολούθησεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ διασκευῇ τούτους μᾶλλον, πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἐπενεγκὼν εἰς τὸ ἔργον προσθήκας καὶ μεταβολάς, καὶ τὰ τυχὸν ἡμαρτημένα ἐπανορθώσας. Οὕτω παρεσκεύασεν ἔργον, ἐν ᾧ ἡ ἀκρίβεια ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ὀρθοέπειαν καὶ τὴν ἀνθηρότητα τῆς λέξεως καὶ τὴν ζωηρὰν παράστασιν, καὶ ὅπερ μυοῦν καὶ τὸν ἀπειρότερον ἀναγνώστην εἰς τὸ κάλλος καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ποικιλωτάτου ἐν πᾶσι βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, θέλει ἀποβῇ χρησιμώτατον καὶ τερπνότατον ἀνάγνωσμα εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, κάλλιστον δὲ κόσμημα πάσης βιβλιοθήκης καὶ παντὸς γραφείου. Ὅθεν θαρρούντως ἡ «Ἑστία» δύναται νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἔργον ἐθνικώτατον, προωρισμένον νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην δι' ἀφηγήσεως εὐλήπτου θησαυρὸν γνώσεων περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν ἡμετέρων προγόνων, καὶ νὰ συντελέσῃ οὕτω εἰς διάπλασιν ὄντως ἑλληνικοῦ φρονήματος, εἰς ἐξευγένισιν τοῦ ἤθους καὶ προαγωγὴν τῆς θεραπείας τοῦ καλοῦ, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες προήγαγον εἰς ἄκραν τελειότητα.

Ὡς μικρὸν δεῖγμα τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους τοῦ συγγράμματος παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸν πρόλογον ἐκ τοῦ πρώτου φυλλαδίου, ὅπερ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, καὶ ὅπερ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὡς εἴπομεν δοθήσεται εἰς τὸ Κοινόν:

Ἀπέλθωμεν! Ἀπέλθωμεν! ἡ λέμβος ἀναμένει·
ἡ Μοῦσά μου εἰς Πειραιᾶ ἂς πλεύσῃ ἐμπνευσμένη·
Ἐκεῖ τὸν βίον, ὤ ἐκεῖ ποθῶ νὰ τελευτήσω!

(Βερανζέρος)

«Ἄγωμεν, ἀναγνῶστα, εἰς τὴν χώραν καὶ τὸν λαὸν τοῦ ἀϊδίου καλοῦ, εἰς τὰ ἡλιοθαλπῆ ὄρη καὶ τὰ σκιερὰ ἄλση τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς φωταυγεῖς νήσους καὶ ἀκτάς, ἄγωμεν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ μακαρίου λαοῦ, ὅστις εἰ καὶ κυλισθεὶς ἔκπαλαι χαμαὶ ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν Βαρβάρων, φαίνεται ὅμως προωρισμένος νὰ ἀνυψώσῃ καὶ πάλιν διὰ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας καὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τὰς χώρας τοῦ ἰδεώδους τὸν καὶ αὖθις εἰς τὴν ἰλὺν τοῦ ὑλισμοῦ ἐπαναπίπτοντα πολιτισμὸν τοῦ κόσμου. Δὶς ἢ τρὶς μέχρι τοῦδε κατώρθωσε τοῦτο. Ἡ δὲ θαυμασία ἐντέλεια τῶν ἔργων

του ἀσφαλῶς ἐγγυᾶται, ὅτι καὶ πάλιν θὰ τὸ κατορθώσῃ· ἀσφαλῶς ἐγγυᾶται, ὅτι καὶ σήμερον, ὅτε κατισχύουσι τὰ ὑλικὰ συμφέροντα καὶ αἱ πρακτικαὶ σπουδαί, δὲν θ' ἀφήσῃ νὰ διαφθαρῇ ἡ τοῦ καλοῦ θεραπεία.

«Συνόδευσον ἡμῖν, σκοποῦσι πρὸς προαγωγὴν τῆς θεραπείας τοῦ καλοῦ, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ φρονήματος καὶ ἀναζωογόνησιν τῆς διανοίας, νὰ ἀποπειραθῶμεν τὴν ἐξεικόνισιν τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν Ἑλλήνων. Θὰ πειραθῶμεν δ' ἐν πρώτοις διὰ κούφης πτήσεως νὰ παραδράμωμεν πρὸ τῶν τυχῶν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς διαπλάσεως τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως αὐτοῦ, εἶτα δὲ ν' ἀναπαραστήσωμεν εὐσυνόπτως τὴν εἰκόνα τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, τὰς περιόδους τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, θέματα στενώτατα συνδεόμενα μετὰ τῆς βιογραφίας τοῦ πνεύματός του, ἐν ᾗ ἰδίως θὰ ἐνδιατρίψωμεν ἀσμένως. Οὕτω δὲ θὰ ἐξετάσωμεν ἀπὸ πάσης ἐπόψεως τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ κατ' αὐτούς, τὸν κατ' οἶκον καὶ τὸν κοινωνικόν, τὸν δημόσιον καὶ τὸν θρησκευτικὸν βίον αὐτῶν, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς γράμμασι, τὰ μνημεῖα τῶν χειρῶν καὶ τῆς διανοίας τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτενέστερον δ' ὡς εἰκὸς θὰ διαλάβωμεν περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκροθιγῶς ἐπιλαμβανόμενοι τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν ἢ εἰς τὴν παρακμὴν καὶ διαφθορὰν αὐτοῦ, διότι τοῦτο νομίζομεν συνᾴδει τῷ χαρακτῆρι βιβλίου σκοπὸν ἔχοντος τὴν ἐπίδοσιν τῆς φιλοκαλίας διὰ τῆς μελέτης τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος».

Παρέχομεν δὲ κατωτέρω σημείωσιν τῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας περιλαμβάνει τὸ πρῶτον τοῦτο φυλλάδιον. Εἶνε αἱ ἑξῆς:

Εἰκόνες ἐν παραρτήματι.

ΜΥΚΗΝΑΙ, ὡς εἶχον τὸ πάλαι. (Εἰκὼν ὁλοσέλιδος εἰς μέγα σχῆμα)

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΕΝ ΣΠΑΡΤΗι (Ὡσαύτως)

Εἰκόνες ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἄποψις τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ.
Συμβολικὴ παράστασις τῆς Ἱστορίας.
Δρῦς τοῦ Παρνασσοῦ.
Δωδώνη. Κατὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.
Τὰ Τέμπη.
Διάφορα ἄλλα καλλιτεχνικὰ κοσμήματα.

Ἕκαστον φυλλάδιον τιμᾶται δρ. 1,50.
Μετὰ ταχυδρ. 1,75.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας». Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ δέον νὰ συνοδεύωσι τὴν αἴτησιν αὐτῶν διὰ τοῦ ἀντιτίμου 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ 3 ταῦτα φυλλάδια ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὁ ἐν Μυτιλήνῃ διατρίβων διαπρεπὴς ἡμῶν φιλόλογος κ. Δ. Βερναρδάκης ἀνήγγειλε δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Κωνσταντινουπόλεως ὅτι ἡτοίμασε τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Εὐριπίδου, ὃν ἀνέλαβε διὰ τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην, ἧς τὴν ἐπιστασίαν ἔχει ὁ ῥηθεὶς Σύλλογος. Ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἐξέφρασε γνώμην ὅπως ἡ ἔκδοσις γείνῃ ἐν Λειψίᾳ, ὅπερ παρεδέχθη ὁ Σύλλογος καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ μάθῃ τίνα τῶν ἐν Λειψίᾳ τυπογραφείων προτιμᾷ ὅπως ὁ Σύλλογος ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετ' αὐτῶν καὶ γείνῃ ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτυπώσεως.

— Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ὁμογενὴς καὶ τῶν γραμμάτων φιλόμουσος προστάτης κ. Στέφανος Ζαφειρόπουλος ἀπέστειλεν ἐσχάτως εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κ)πόλεως νέαν γενναιοτάτην δωρεὰν ἐκ 1000 λιρῶν ἵνα διανεμηθῇ τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ φιλανθρωπικοῖς καταστήμασι.

— Τὸ ἐνταῦθα Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀπέδειξε καὶ πάλιν τὴν περὶ πλουτισμοῦ τοῦ μουσείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρίας μέριμνάν του διὰ τῆς εἰς αὐτὸ παρακαταθήκης σπουδαίων μεσαιωνικῶν ἀντικειμένων, ἅτινα μέχρι τοῦδε κατέκειντο ἔν τινι τῶν ἀποθηκῶν τοῦ κεντρικοῦ ἐν Πατησίοις μουσείου. Ἡ νέα αὕτη συλλογὴ ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν πανοπλιῶν τῶν Φράγκων τῶν κατεχόντων τὰς Ἀθήνας καὶ τῶν Καταλάνων καὶ Τουρκοπούλων οἵτινες ἐν ἔτει 1309 ἐπολέμησαν παρὰ τὴν Κωπαΐδα κατὰ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Γουΐδωνος Δελαρός. Εὑρέθησαν δ' αἱ μεσαιωνικαὶ αὗται πανοπλίαι ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Χαλκίδος τῷ 1840 καὶ προὐκάλεσαν τὴν προσοχὴν τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἐν Ἑλλάδι περιοδεύοντος Buchon, ὅστις καὶ ἰδίαν περὶ αὐτῶν ἀξίαν ἀναγνώσεως ἐπιστολὴν ἐδημοσίευσε τῷ 1841 ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ πρὸς τὸν συντάκτην τῆς ἐφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν *Ἑλληνικοῦ ταχυδρόμου*. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸ γαλλικὸν κείμενον ἀνεδημοσίευσεν ἔπειτα ὁ Buchon ἐν τῷ συγγράμματί του «La Grèce continentale et la Morée.» Ἡ συλλογὴ οἵα σήμερον παρεδόθη εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν ἑταιρίαν ἀπαρτίζεται ἐξ ἑκατὸν περίπου κρανῶν διαφόρων σχημάτων, ὧν πολλὰ ἐξαιρέτως διατετηρημένα, καὶ ἐκ πολλῶν τεμαχίων κρανῶν, ἐπικλειδίων, θωράκων, ἐπιγονατίδων, περιβραχιονίων, περικαρπίων, ἐπαγκωνίων, κνημίδων. Ἀξιόλογα εἶνε τὰ περισωζόμενα ἐλάσματα φολιδωτοῦ θώρακος ἐπερραμμένα ἐπὶ ὑφάσματος οὗ σώζονται τὰ ῥάκη. Μέγας δ' εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκίδων ἀκοντίων καὶ αἰχμηρῶν ἀστέρων, οἵτινες πλουτίζουσι τὴν συλλογὴν ταύτην.

— Ὁ Ἄγγλος θεολόγος P. Schaff ἐδημοσίευσεν ἐν Ἐδιμβούργῳ νέαν ἔκδοσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου σοφοῦ ἱεράρχου Βρυεννίου ἀνακαλυφθείσης καὶ τὸ πρῶτον ἐκδοθείσης *Διδαχῆς τῶν δώδεκα* ἀποστόλων. Ἡ ἀγγλικὴ ἔκδοσις κοσμεῖται μὲν διὰ πανομοιοτύπων τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ χειρογράφου, εἶνε δὲ πεπλουτισμένη διὰ μεταφράσεως καὶ πολλῶν ὑπομνηματισμῶν.

— Ἐν τῷ μεγάλῳ μελοδραματικῷ θεάτρῳ τῆς Βιέννης ἐδιδάχθη ἐπ' ἐσχάτων ἡ *Ἄλκηστις* τοῦ Γερμανοῦ μελοποιοῦ Gluck, μελόδραμα παλαιόν, ὅπερ ἐπὶ ὅλα ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη δὲν εἶχε πλέον παρασταθῇ ἐν τούτῳ τῷ θεάτρῳ.

— Ἐν τῷ φιλολογικῷ παραρτήματι τῆς παρισινῆς ἐφημερίδος *Φιγαρὼ* ὁ ποιητὴς Charles Monselet δημοσιεύει δέκα πέντε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς ἀνεκδότους τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, αἵτινες εἶνε πᾶσαι ὀλιγόστιχοι προσκλήσεις εἰς γεῦμα, καταδεικνύουσιν ὅτι ὁ μεγαλορρήμων ποιητὴς ὁ ἀποτείνων πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν τὴν ἀλαζονικὴν κραυγὴν «Et maintenant, Seigneur, expliquons-nous tous deux», ἦτο ἄλλως προσήγορος καὶ γλυκὺς ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ, φαιδρὸν ἔχων τὸν γέλωτα καὶ εὐφυᾶ τὴν εὐθυμίαν.

— Τὸ προσεχὲς ἔργον τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ θέλει φέρει τίτλον *Τὸ ἔργον* (l' Œuvre). Ἔσται δὲ βαθεῖα μελέτη τοῦ βίου τῶν συγχρόνων καλλιτεχνῶν καὶ πιστὴ ἀπεικόνισις τῶν ἐν Παρισίοις ἐργαστηρίων τῶν ζωγράφων, ἅτινα ὁ περιώνυμος μυθιστοριογράφος ἐγνώρισεν ἐπὶ μακρὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

— Προσεχῶς ἐκδίδοται ὑπὸ τοῦ *Φιγαρὼ* ἐν πολυτελεστάτῃ ἐκδόσει μετ' εἰκόνων τῶν ἀρίστων Γάλλων ζωγράφων νέον ἔργον τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ *ὁ Ταρταρὲν τῶν Ἄλπεων*, ὅπερ ἔσται τὸ ἀντίρροπον τοῦ πλήρους εὐφυΐας ἔργου αὐτοῦ *Ταρταρὲν τοῦ ἐκ Ταρασκόνος*. Ὁ διάσημος μυθιστοριογράφος ἀφίνων πρὸς καιρὸν τὰς ψυχολογικὰς αὐτοῦ περὶ τοῦ νεωτέρου βίου μελέτας, ἀναλαμβάνει τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ εὐθυμίαν καὶ εὐτραπελίαν, ἥτις ἀποτελεῖ ἓν τῶν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ πνεύματός του.

— Ἐν Λιβερπούλῃ γενήσεται Ἔκθεσις διαρκέσουσα ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1886, θέλει δὲ περιλαμβάνει τρία τμήματα, τὸ τῆς ναυτιλίας, τὸ τῶν μέσων τῆς δι' ἀτμοῦ κινήσεως, καὶ τὸ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Σκοπὸς τῆς Ἐκθέσεως ταύτης εἶνε ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ταξειδίων. Ἡ ἔκθεσις θέλει περιέχει πρὸς τούτοις δείγματα εἰδῶν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς παγκοσμίου ἐμπορίας, προτοῦντα κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν προόδων τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μέσων τῆς κινήσεως καὶ μετακομίσεως. Ὁμοίως θέλει ἐκτεθῇ συλλογὴ παντοειδῶν προτύπων: πλοίων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, δεικνυόντων τοὺς τρόπους καὶ τὰ ὑλικὰ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν,

μηχανῶν, παντοειδῶν ἐφολκίων, δεξαμενῶν, λιμένων, φάρων, ναυαγοσωστικῶν συσκευῶν καὶ παντὸς ἐν γένει ἀντικειμένου συνδεομένου πρὸς τὴν θαλασσοπορίαν. Ἐν τῷ τμήματι τῆς κατὰ γῆν περιοδείας θέλουσιν ἐκτεθῆ δείγματα ὀχημάτων, ἁμαξῶν καὶ χειραμαξίων πασῶν τῶν χωρῶν καὶ πασῶν τῶν ἐποχῶν, ἡ δὲ ἱστορία τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως θ' ἀντιπροσωπευθῇ ἐντελῶς.

Ὁμοίως ἐκτεθήσονται δείγματα τῶν ἐγχωρίων καὶ ἀλλοδαπῶν μηχανημάτων τῶν προωρισμένων εἰς μετακόμισιν ἐπιβατῶν ἢ ἐμπορευμάτων. Ἐν τοῖς τμήμασι τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας θέλουσιν ἐκτεθῆ δείγματα πάντων τῶν προϊόντων, καὶ τῶν τρόπων τῆς κατεργασίας αὐτῶν, μαρτυρούντων τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχωρίου καὶ ξένης βιομηχανίας.

Ἡ Ἔκθεσις ὀργανοῦται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, πρόεδρος δ' αὐτῆς ἔσται ὁ πρίγγηψ τῆς Οὐαλλίας, ὅθεν συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἔσται πλήρης. Τὸ ἐκ τῶν γενησομένων δαπανῶν περίσσευμα προώρισται πρὸς ἵδρυσιν ἐν Λιβερπούλῃ καλλιτεχνικῆς καὶ βιομηχανικῆς σχολῆς.

— Ἡ ἐπίσημος εἴσοδος εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδήμειαν τοῦ νεωστὶ ἐκλεχθέντος μέλους αὐτῆς Joseph Bertrand γενήσεται τῇ 10 Δεκεμβρίου. Εἰς τὸν εἰσιτήριον λόγον αὐτοῦ θέλει ἀπαντήσει ὁ Παστέρ.

— Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἐκδίδεται ἐκ τῶν Καταστημάτων τοῦ κ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου *Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1886* ὑπὸ τοῦ κ. Κωνστ. Φ. Σκόκου ἐκ σελ. 200 περίπου ἐπὶ καλοῦ χάρτου φιλοκάλως τετυπωμένον. Τὸ ἔργον θέλει περιλαμβάνει 40 γελοιογραφίας, ὧν πλεῖσται ὀφείλονται εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν γραφίδα τοῦ κ. Θεμ. Ἀννίνου, ἄρθρα δὲ πρωτότυπα καὶ τερπνὰ πολλῶν λογίων ὡς τῶν κκ. Χ. Ἀννίνου, Ι. Ἰσιδ. Σκυλίσση, Γ. Σουρῆ, Δημ. Κόκκου, Ἀχ. Παράσχου, Δ. Δ. Κορομηλᾶ, Ἀρ. Π. Κουρτίδου, Δημ. Καμπούρογλου, Ἰω. Δαμβέργη, Γ. Ἀναστασοπούλου, Κ. Γ. Ξένου, Ἰω. Νικολάρα, Π. Ἀποστολίδου, Θ. Βελλιανίτου, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου κ. Κωνστ. Φ. Σκόκου, ὡς καὶ ἄλλων ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα.

Τιμὴ τοῦ Ἡμερολογίου ὡρίσθη 1 δραχμή, καὶ μετὰ ταχυδρ. τελῶν 1.20. Πωλεῖται ἐν τοῖς Καταστήμασιν Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 25, Παρασκευή.

Μετὰ συζήτησιν ἐν τῇ Βουλῇ ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν βασιλικὸν λόγον ἐγένετο δεκτὸν τὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὑποβληθὲν σχέδιον ἀπαντήσεως διὰ ψήφων 150 κατὰ 10, τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐκτὸς ὀλίγων ψηφισάσης μετὰ τῆς συμπολιτεύσεως κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Τρικούπη ληφθεῖσαν γενναίαν καὶ πατριωτικὴν ἀπόφασιν ὅπως ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων καὶ κρισίμων περιστάσεων τοῦ ἔθνους ἡ ἀντιπολίτευσις οὐδὲν πρόσκομμα παρεμβάλῃ εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς κυβερνήσεως, τοὐναντίον δὲ βοηθήσῃ αὐτὴν πάσῃ δυνάμει.

— Ἀπεφασίσθη ἡ ἀγορὰ ἐξ Ἀγγλίας τριῶν πολεμικῶν πλοίων καταδρομικῶν καὶ ναρκοβόλων καὶ νέου ὑλικοῦ.

— Διαταγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως διεκόπησαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς τὰ μαθήματα τοῦ Πανεπιστημίου ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων τῆς πατρίδος περιστάσεων.

— Μεγάλη ἀγγλικὴ ἑταιρία ὑπέβαλε δι' ἀντιπροσώπων της εἰς τὴν κυβέρνησιν προτάσεις περὶ κατασκευῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαμίαν πλατέος σιδηροδρόμου ἐπ' ἐγγυήσει ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως 7 ½ τοῖς % ἀκαθαρίστου ἐσόδου ἐπὶ τοῦ δαπανηθησομένου κεφαλαίου 70,000,000 περίπου. Ἡ αὐτὴ ἑταιρία ὑπὸ ὅμοιον ὅρον ζητεῖ καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀπὸ Μύλων εἰς Καλάμας στενοῦ σιδηροδρόμου· ἑτέρα ἑταιρία ὑπέβαλεν αἴτησιν τῇ κυβερνήσει περὶ κατασκευῆς ἄλλου σιδηροδρόμου ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Θήβας καὶ Χαλκίδα ζητοῦσα μόνον τὴν ἐγγύησιν ἐλαφροῦ τινος τόκου ἐπὶ τῶν 13 ἑκατομμυρίων, ἅτινα προϋπολογίζει ὡς δαπάνας. Ὁ σταθμὸς ἔσται ἐν κεντρικωτάτῳ μέρει τῶν Ἀθηνῶν ἀλλ' ὑπόγειος, παρὰ τὸ πεδίον δὲ τοῦ Ἄρεως θὰ ἐξέρχεται ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἡ ἁμαξοστοιχία. Ἡ πρότασις κατ' ἀρχὴν ἐγένετο δεκτή.

— Ἐξεδόθη Β. Διάταγμα δι' οὗ κανονίζονται τὰ τῶν ἑκουσίων πρὸς τὸ κράτος εἰσφορῶν τῶν πολιτῶν εἴτε εἰς χρήματα εἴτε εἰς εἴδη. Καὶ αἱ μὲν χρηματικαὶ προσφοραὶ εἰσπραττόμεναι ἐγγράφονται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους ὑπὸ τὸ κεφάλαιον ΙΑ' καὶ τίτλον *ἔκτακτοι πατριωτικαὶ εἰσφοραί*, τὰ δὲ εἰς εἴδη προσφερόμενα ἂν μὲν εἶνε χρήσιμα εἰς τὸ δημόσιον παραδίδονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου εἰς ἣν κρίνονται χρήσιμα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα ἐκποιοῦνται διὰ δημοπρασίας.

— Ἡ κυβέρνησις ἠγόρασεν ἐν Βόλῳ μεγάλην ποσότητα γαιανθράκων.

— Συνιστῶνται τρία ἔκτακτα ἐπαρχιακὰ ταμεῖα ἀποκλειστικῶς ἐνεργοῦντα τὴν μετὰ τῶν ταμείων τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ δοσοληψίαν καὶ τὴν πληρωμὴν μόνον τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν.

— Διετάχθη ὁ ὑποστράτηγος κ. Ῥάλλης ν' ἀπέλθῃ εἰς Οὐγγαρίαν ὅπως συνεργασθῇ μετὰ τῆς ἐκεῖ ἐπιτροπῆς εἰς ἀγορὰν ἵππων.

— Αἱ ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Οὐγγαρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ γενόμεναι προμήθειαι ὑλικοῦ, ἱματισμοῦ, μηχανημάτων, ἵππων, ἡμιόνων κτλ. ἀνερχόμεναι εἰς 8 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἤρξαντο ἤδη ἀποστελλόμεναι ἐνταῦθα. Ἐπίσης ἠγοράσθη ἐν Ῥωσίᾳ 500,000 ὀκ. σῖτος.

—Ἀποπερατωθεῖσα παρεδόθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἐπιτροπὴν ἡ μεσημβρινὴ πτέρυξ αὐτοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Κ. Ν. 1) Ἀνάγκη νὰ ἀποταθῆτε εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἵνα λάβητε ἀκριβεῖς πληροφορίας. 2) Δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν πρὶν ἴδωμεν τὸ χειρόγραφον. 3) Προσεχῶς ἐπανέρχεται.—κ. Ν. Π. Δ. Πύργον. Εἶνε ὅλως διάφορα τὸ ἓν τοῦ ἄλλου ἔργου. Τὸ μὲν εἶνε Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἧς ἐλάβετε ἤδη τὸ Α' φυλλάδιον περὶ δὲ τῆς *Ἑλλάδος* καὶ χωριστὴν Ἀγγελίαν ἀπεστείλαμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καταδεικνύουσαν τὴν φύσιν τοῦ ἔργου. Ἴδε καὶ τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ σημερινῷ Δελτίῳ.—*Φοιτητῇ ἐπιστράτῳ*. Διὰ τοὺς ξένους οὐδεμίαν σημασίαν δύνανται νὰ ἔχωσι ταῦτα. Ἡ φορτικὴ καθ' ἑκάστην ἐπίκλησις πατραγαθιῶν ἁρμόζει μόνον εἰς παιδάρια. Ἀκριβῶς δὲ αὐτοὶ οἱ πρόγονοι, οὓς ἐπικαλεῖσθε, ἐστιγμάτιζον τὴν τοιαύτην παιδαριώδη πτωχαλαζονείαν: «Οὐκ ἔστιν αἴσχιον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων», εἶπεν ὁ Πλάτων.—κ. Ι. Τζ. Ὕδραν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ε. Π. Σ. Ξάνθην. Ἀπεστάλησαν.—κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.—*Συνδρομητῇ*. Ἂν δὲν ἦτο ἀληθὴς καὶ ἡ παροιμία «Ἄλλαξεν ὁ Μανολιὸς κ' ἔβαλε τὰ ῥοῦχ' ἀλλοιῶς».—κ. Ο. Μπ. Πάτρας. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον τῶν 3 πρώτων φυλλαδίων καὶ ἐνεγράφητε. Διὰ τὰ «Μυρία Ὅσα» ὀφείλονται ἔτι τὰ ταχυδρ. τέλη, δραχ. 2. τὰς ὁποίας εὐαρεστήθητε ν' ἀποστείλητε.—κ. Χ. Π. Πάτρας. Τὸ ἀντίτιμον τῶν βιβλίων δὲν ἐλήφθη ἔτι· διὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ κ. Α. Γ. παρακαλοῦμεν νὰ λάβητε ὑμεῖς τὴν φροντίδα. Περὶ τῶν ἄλλων θὰ μεριμνήσωμεν καὶ σᾶς γράφομεν προσεχῶς. — *Τακτικῇ ἀναγνωστρίᾳ*. Πρὸ πολλοῦ ἤδη. Ἀλλὰ ἡ τελευταία πολεμικὴ βοὴ τὴν ἔκαμε νὰ μείνῃ κεκλεισμένη εἰς τὸ συρτάρι τῆς Συντάξεως· διότι ἡ *Ἀμαρυλλὶς* εἶνε φιλειρηνικὴ κόρη τῶν ἀγρῶν, καὶ ἐδέησε νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν σειράν της εἰς τὸν *Μηλιόνην*. Ἀλλὰ θὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τέλους εἰς φῶς, ἴσως προσεχῶς.—κ. Σ. Ν. Π. Μαριούπολιν. Τὸ ζητηθὲν φύλλον καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ι. Σ. Δ. Σῦρον. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τοῦ Β' φυλλαδίου, ὅπερ ἀποστέλλεται ὑμῖν ταχυδρομικῶς. Τὴν προσεχῆ δ' ἑβδομάδα θὰ λάβητε καὶ τὸ Α' τῆς *Ἑλλάδος*.—κ. Δ. Κ. Πύργον. Ἐλήφθησαν μόνον φρ. 10 ἀντὶ 12, ὅσα εἶνε ἡ συνδρομή. Παρακαλεῖσθε νὰ στείλετε καὶ τὸ ὑπόλοιπον. Τὰ φύλλα ἀπεστάλησαν.—κ. Θ. Α. Μάλιστα, Χονδρονικόλας ἀκριβῶς. Ἐν τῷ δήμῳ Θερμοπυλῶν καὶ μὲ 70 κατοίκους.—*Κυρίᾳ Μ*. Ἕκαστος εἰς ὃ ἐκλήθη: «Αἱ γυναῖκες, εἶπεν ὁ De Maistre, δὲν εἶνε διόλου καταδεδικασμέναι εἰς τὴν ἀσημότητα, ἀλλ' ἐν παντὶ πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι εἶνε γυναῖκες.

Ἕκαστον ὃν πρέπει νὰ τηρῇ τὴν θέσιν του, καὶ δὲν πρέπει νὰ οἰκειοποιῆται ἀξιώσεις μὴ προσηκούσας εἰς αὐτό. Ἔχω μικρὸν κυνάριον καλούμενον Biribi, τὸ ὁποῖον ὑπεραγαπῶ· ἂν τοῦ ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν νὰ φορέσῃ ἐφίππιον καὶ χαλινοὺς διὰ νὰ μὲ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐξοχήν, θὰ ἤμην τόσον ὀλίγον εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτὸ ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν ἵππον μου, ἂν ἐπήδα εἰς τὰ γόνατά μου ὡς ὁ Biribi. Ἡ γυνὴ δύναται νὰ κατέχῃ ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ὡς γυνή· ἅμα ὅμως θελήσῃ νὰ συναμιλληθῇ πρὸς τὸν ἄνδρα γίνεται πίθηκος». — κ. Ι. Γ. Σ. Πάφραν. Παραρτήματα καὶ φυλλάδια ἀπεστάλησαν. Τὸ ἀντίτιμον ἐπλήρωσεν ὁ κ. Κ. Α. Μ. Ἀμφότεραι αἱ σημειούμεναι ἐφημερίδες διέκοψαν πρὸ πολλοῦ τὴν ἔκδοσίν των. — κ. Κ. Ν. Τ. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλη ὑμῖν ταχυδρομικῶς ἀντίτυπον καὶ τοῦ τῆς Εὐρώπης, ὅπερ κατωρθώσαμεν νὰ εὕρωμεν. — κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράψαμεν δ' ὑμᾶς μὲν εἰς τὴν Ἱστορίαν, τὴν δὲ Κυρίαν Ε. Τ. εἰς τὴν Saison. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» προθυμίαν σας, προσεχῶς δὲ θέλομεν σᾶς γράψει.—κ. Σ. Μπ. Λεύβαν. Ὡς καὶ προηγουμένως ἐσημειώσαμεν, ἐλήφθησαν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ «M. D. L. Ch.» σταλέντα, ἅτινα κατὰ τὴν παραγγελίαν σας ἐκρατήσαμεν ὡς ἀντίτιμον τῆς τοῦ 1886.— κ. Χ. Χ. Ἄρταν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. Περιμένομεν ἀπάντησιν.—κκ. Η. Α. Κ. Πρίγγιπον, Σ. Δ. Κ)πολιν, καὶ Ε. Π. Μάλταν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—Κυρίαν Α. Δ. Τ. Βῶλον, καὶ κ. Ἀδελφ. Π. Κέρκυραν. Ἀπεστάλησαν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι πτωχὸς καὶ δυστυχής· ἂν μ' ἀποκεφαλίσῃς
νῆσον ὡραίαν πάραυτα ἐμπρός σου θ' ἀπαντήσῃς.
Ἂν δὲ μὲ τέχνην τὸν λαιμὸν νὰ μ' ἀφαιρέσῃς 'ξεύρῃς,
θὰ φύγω ἀπ' τὰ κύματα κι' εἰς τὴν ξηρὰν θὰ μ' εὕρῃς.

2

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ σπιτιοῦ· ἄρθρον τὸ δεύτερόν μου, τὸ τρίτον ἀκρωτήριον. Τρώγουν 'ς τὸ σύνολόν μου.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀρά—ἄρα.

2

Πυράγρα.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

25 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως		Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 %	Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 »	» »	298.50
» 60,000,000 τῶν 6 »	» »	374.50
» 26,000,000 τῶν 6 »	» »	324.—
» 25,000,000 τῶν 9 »	» »	239.—
» 25,000,000 τῶν 8 »	» »	234.—
» 10,000,000 τῶν 6 »	» »	164.—
» 4,000,000 τῶν 8 »	» »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 »	Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου	φρ.	366.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	Δρ. ν.	3.125—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	Φρ.	69.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως	»	59.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . .	»	55.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. .	»	273.—
Ἑταιρία Φωταερίου	Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως		27.15
»	3μην	26.95
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως		1.08
» Τραπεζικὸν	3μην.	1.07

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον	21.52
Λίρα ὀθωμανικὴ	24.50

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 212

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 462 — 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 514

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ κ. Γεώργιος Βασαρβάνης ἐδήλωσεν εἰς τὸν νομάρχην Τρικκάλων ὅτι παραχωρεῖ δύο οἰκίας του ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐκεῖ τάγματος, καὶ 4,000 ὀκάδας χόρτου διὰ τὰ κτήνη τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ κ. Γρηγόριος Κ. Σοῦτσος πρώην γερουσιαστὴς ἐν Ῥουμανίᾳ ἀπέστειλε 20,000 φρ. τῇ κυβερνήσει ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Λαρίσσης ἐψήφισε πίστωσιν ἐκ 3,000 δραχ. πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ κ. Θεμ. Βαρυπάτης προσφέρει 400 δρ. ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ πολέμου κατατασσόμενος ἅμα καὶ ἐθελοντής.

Ὁ ἐν Ναυπλίῳ δικηγόρος κ. Γ. Μουντζουρίδης ἐδήλωσεν ὅτι ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος θέλει καταθέσει ἐν τῷ αὐτόθι ταμείῳ δρ. 500.

Αἱ ἐν Σύρῳ διδασκάλισσαι τῆς Β' δημοτικῆς σχολῆς, ἐδήλωσαν δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν ὅτι προθύμως ἀναδέχονται νὰ ἐκτελέσωσι δωρεὰν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» ἀποστέλλεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς Ἀγγελία περὶ δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου, τῆς *Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, ἣν ἀνέλαβον τὰ ἐνταῦθα Καταστήματα τοῦ κ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Τὸ ἔργον τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ εἶνε γνωστότατον εἰς πάντα Ἕλληνα, ὥστε πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον θεωροῦμεν περιττόν. Ἄλλως δ' ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτοῦ διαλαμβάνει ἡ συναποστελλομένη Ἀγγελία. Τοῦτο μόνον περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου, κατὰ τεύχη, ὧν ἡ τιμὴ ὡρίσθη εὐθηνοτάτη, ὡς καὶ τοῦ ὅλου συγγράμματος, διὰ τοὺς θέλοντας νὰ προκαταβάλωσιν ὁλόκληρον τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ, παρέχει μεγάλην εὐκολίαν εἰς εὔωνον πρόσκτησιν τοῦ ἔργου, οὗτινος τὴν ἐθνικὴν ὠφέλειαν ἐμαρτύρησεν ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐκδόσεως αὐτοῦ.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ γραφείῳ καὶ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» κατὰ τοὺς ὅρους τῆς Ἀγγελίας. Θέλουσι δὲ λάβει ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων οἱ προκαταβάλλοντες *μόνον δραχμὰς τριάκοντα* εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 10 Ὀκτωβρίου τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰω. Γεννάδιος ἐποιήσατο λόγον περί τινων γεωργικῶν ἐθίμων καὶ φράσεων παρ' Ὁμήρῳ ἑρμηνευομένων ἐκ τῶν συνηθειῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ γνῶσις τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐθίμων τῆς νέας Ἑλλάδος συμβάλλεται οὐσιωδῶς εἰς ἀκριβῆ κατανόησιν τῶν κλασικῶν κειμένων.

— Ὁ ἐν Βερολίνῳ ἐπιφανὴς καθηγητὴς Du Bois Reymond μέλλει ἐντὸς βραχέος νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτεταμένην συγγραφὴν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἑκατονταετηρίδα.

— Αἱ ἐν Γερμανίᾳ γεωγραφικαὶ ἑταιρίαι ἀπεφάσισαν τὴν ἀνίδρυσιν μνημείου εἰς τὸν πρό τινων μηνῶν ἀποβιώσαντα διάσημον ἐρευνητὴν τῆς Ἀφρικῆς Νάχτιγκαλ. Τὸ μνημεῖον ἀνεγερθήσεται ἐν τῇ ἀφρικανικῇ ἄκρᾳ Πάλμας.

— Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἀνέγραψεν εἰς τοὺς ἐπιτίμους αὐτοῦ ἑταίρους διαφόρους ἐπιφανεῖς Γερμανοὺς ἱστορικούς, ἀρχαιολόγους καὶ φιλολόγους, τὸν Heydemann, Sigwart, Schwabe, Inaw Müller, Bücheler, Blass, Liebmann, Wecklein, Hertz, Böhl, Susemihl, Vahlen, Götz, Naber, Wachsmuth Brunn, G. Meyer, E. Herzog, Hiller καὶ ἄλλους. Πολλοὶ τῶν ξένων τούτων ἐπιστημόνων ἀπήντησαν εἰς τὸν Σύλλογον ἑλληνιστί.

Εἰς δὲ τὰς προσκλήσεις τοῦ Συλλόγου πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ διοργανούμενον ἐπιστημονικὸν συνέδριον ἀπήντησαν ὅτι προθύμως θέλουσι μετάσχει τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ αὐτοπροσώπως, πλὴν τῶν ἡμετέρων, καὶ ξένοι οἱ κκ. Aug. Gevaert, διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ Ὠδείου τῶν Βρυξελλῶν, ὁ διαπρεπὴς νομομαθὴς Alphonse Rivier, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βρυξελλῶν, ὁ Dr Wecklein, ὁ Dr Fr. von Duhm, καὶ ἄλλοι.

— Ἐν Λονδίνῳ ἀνεκαλύφθη τελευταῖον ἔν τινι ἐμπορικῷ καταστήματι νέα προσωπογραφία τοῦ Σαιξπείρου. Ἡ προσωπογραφία αὕτη ἦτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν κτῆμα οἰκογενείας τινὸς ἐν Paddington, ἐπωλήθη δὲ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ τελευταίου μέλους τῆς οἰκογενείας ταύτης εἰς τὸν σημερινὸν κάτοχον. Ὄπισθεν τῆς εἰκόνος εἶνε γεγραμμέναι διάφοροι ἐπεξηγηματικαὶ στροφαί, χρονολογούμεναι πρὸ 150 ἐτῶν περίπου. Ἐκ τῆς προσωπογραφίας ταύτης ἐλήφθησαν φωτογραφικὰ ἀντίτυπα.

— Ὁ διάσημος ἐν Γερμανίᾳ ζωγράφος καὶ διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν Κάρολος Πιλότυ ἐργάζεται κατὰ παραγγελίαν τῶν διευθυνόντων τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Βερολίνου εἰς γραφὴν κολοσσιαίας εἰκόνος, παριστανούσης τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἡμιτελὲς ἔργον παριστάνει τὸν ἥρωα πρὸ τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου κείμενον ἐκτάδην ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς κλίνης. Ῥωξάνη δέ, ἡ σύζυγός του, ἱσταμένη πλησίον κρατεῖ τὴν χεῖρά του, ἐνῷ διὰ τῆς ἀνεῳγμένης θύρας εἰσορμᾷ ἐντὸς τὸ πλῆθος τῶν μαχητῶν, ὅπως προσφωνήσῃ τὸ ὕστατον χαῖρε εἰς τὸν θνήσκοντα βασιλέα.

— Εἰς τὸ ἐθνογραφικὸν καὶ ἀνθρωπολογικὸν Μουσεῖον

τῆς Λειψίας συγχωνευθήσεται προσεχῶς ἡ διάσημος ἐθνολογικὴ καὶ ἐμπορικὴ συλλογὴ τοῦ Godefroy. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει πλῆθος ἐνιαίων ἀναντικαταστάτων ἀντικειμένων, καὶ θεωρεῖται πλήρης μὲν ὡς πρὸς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους τοῦ Βίσμαρκ, τὰς Σαλομονικάς, τὰς Νέας Ἐβρίδας καὶ τὰς νήσους τοῦ Φίτζι, ἐπαρκῶς δὲ πλουσία ὡς πρὸς τὰς Καρολίνας, τὰς Σαμόας καὶ τὰς νήσους τοῦ Μαρσχάλου καὶ Γκιλβέρτου. Αἱ διάφοροι ἐνδυμασίαι καὶ τὰ κοσμήματα τοῦ σώματος, τὰ ὅπλα τοῦ πολέμου, τῆς θήρας, τὰ πλοῖα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς ἁλιείας καὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας εἶνε πολυάριθμα. Τούτοις προστίθενται 400 κρανία τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ 53 σκελετοὶ τῶν κατοίκων τῶν νήσων τῆς δυτικῆς θαλάσσης, πολυάριθμα ἐκμάγματα προσώπων ἐκ γύψου καὶ ἑκατοντάδες φωτογραφικῶν εἰκόνων ἐπὶ ὑάλου.

— Ὁ Ἄγγλος ἀνατολιστὴς Redhouse παρουσίασεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ βρετανικοῦ μουσείου τὸ χειρόγραφον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος θησαυροῦ τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ τουρκικῆς γλώσσης. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ὑπαρχόντων λεξικῶν τῶν γλωσσῶν τούτων. Ὁ συγγραφεὺς ἕνεκα γήρως προὐχώρησεν ἀπὸ τοῦ πρώτου γράμματος *ἀλίφ* μόνον μέχρι τοῦ *σίν*, καὶ ὅμως τὸ λεξικὸν καίπερ ὂν ἀσυμπλήρωτον θέλει καταλάβει δέκα τόμους εἰς φύλλον μεγίστου σχήματος, περιέχει δὲ ὑπὲρ τὰς 84,000 λέξεων.

— Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ O. Braun ὡς διευθυντοῦ τῆς «Γενικῆς Ἐφημερίδος» τῆς Αὐγούστης, νῦν δὲ ἐν Μονάχῳ ἐκδιδομένης, ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας.

—Ἐν Valleyres τῆς Ἑλβετίας ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 76 ἐτῶν ὁ Edmond Boissier, διάσημος βοτανολόγος, συστηματικός, συντελέσας σπουδαίως οὐ μόνον εἰς γνῶσιν τῆς χλωρίδος τῆς Ἱσπανίας, Περσίας, τοῦ Καυκάσου, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ed. Boissier ἦτο Ἑλβετός, πλούσιος πατρίκιος, ἐκ Γενούης τῆς Ἑλβετίας καταγόμενος, ἐκέκτητο μίαν τῶν πλουσιωτέρων βοτανικῶν συλλογῶν, καὶ περιηγήθη τὴν Ἀνατολὴν ἐπανειλημμένως. Σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶνε ἡ «Flora Orientalis», ἔργον κλασσικόν, ἀπαράμιλλον κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς περιγραφῆς καὶ τὸν πλοῦτον τῶν φυτικῶν εἰδῶν, φέρον τὸν τύπον τῶν ἔργων ἐκείνων εἰς ἃ καταναλίσκεται ὁλόκληρος βίος ἀνθρώπινος καὶ ἐργασία τείνουσα πρὸς μίαν καὶ μόνην ἐπιστημονικὴν διεύθυνσιν.

— Σπουδαιοτάτη ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο τελευταῖον ἐν τῇ πόλει τοῦ Μεξικοῦ. Κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ Barcena ἐν τοῖς λατομείοις τῆς πόλεως τοῖς κειμένοις 4 χιλιόμετρα πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς ἀνεκαλύφθησαν ἀπολελιθωμένα λείψανα ἀνθρώπου. Ὁ λίθος ἐν ᾧ εὑρέθησαν ταῦτα εἶνε σκληρὸς πυριτικός τιτανότοφος, παραχθεὶς ἐκ τῶν ἰζημάτων παλαιᾶς πηγῆς, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀφθονωτέρας τῶν σημερινῶν θερμῶν πηγῶν τοῦ Μεξικοῦ. Ἡ ἡλικία τῶν ἀνθρωπίνων τούτων λειψάνων δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς, καθόσον ἐν τῷ λίθῳ δὲν ἐγκλείονται ἕτερα ὀργανικὰ πλάσματα, οὔτε ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ οὔτε ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Λίαν ἐνδιαφέρον ὅμως εἶνε εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὅτι ὁ κυνόδους τοῦ κρανίου δὲν εἶνε κωνοειδὴς τὸ σχῆμα, ἀλλὰ σμιλοειδὴς καὶ ὅμοιος πρὸς τοὺς κοπτῆρας, ἤτοι φέρει χαρακτῆρας τῶν ἀρχαιοτάτων προϊστορικῶν κρανίων. Ὅτι δὲ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μεξικοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου ἀποδεικνύει τεμάχιον ὀστοῦ φέρον κεχαραγμένον ἐπ' αὐτοῦ ἰχνογράφημα, εὑρεθὲν δὲ μετὰ τῶν λειψάνων τῶν μαστοδόντων, ἐλεφάντων καὶ γλυπτοδόντων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ ἀνακάλυψις θραυσμάτων ἀγγείων ἐντὸς κισσηρώδους τόφου ὑπὸ παχὺ στρῶμα λάβας πρὸς δυσμὰς τῆς κοιλάδος, περὶ ὧν πάντων οὐδεμία παράδοσις περιεσώθη.

Καθὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ Δελτίῳ ἠγγείλαμεν, ἐξεδόθη τὸ Δ' τεῦχος τῆς **Ἑλλάδος** τοῦ Ἰακώβου Φάλκε κατὰ τὴν τὴν διασκευὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Τὸ τεῦχος τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχ. 1,50 διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητάς. Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ θέλοντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον σύγγραμμα δέον ν' ἀποστέλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δραχ. 5, τὰ δὲ φυλλάδια ταῦτα θ' ἀποστέλλωνται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

— Ὡσαύτως ἐξεδόθη τὸ Β' τεῦχος τῆς **Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος** μετ' εἰκόνων ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ τοῦ Β'. τεύχους: Κεφ. β'. συνέχεια—γ'. Ἑλλὰς καὶ Ἀνατολή—δ'. Κᾶρες, Λέλεγες καὶ Φοίνικες ἐν Ἑλλάδι.—έ. Ἡ Ἑλλὰς τῶν μύθων—ϛ' Αἱ μεταναστεύσεις. *Εἰκόνες ὁλοσέλιδοι*· Παρθενὼν—Βωμὸς ἐν Περγάμῳ—Περικλῆς.—*Εἰκόνες ἐν τῷ κειμένῳ*· Ἄγαλμα τῆς Νιόβης—Λαξευτοὶ τάφοι ἐν Μύροις τῆς Λυκίας—Πορφυροῦχον κογχύλιον—Πυραμὶς παρὰ τὸ Ἄργος—Ἡ ναυπηγία τῆς Ἀργοῦς—Ἡ Μήδεια— Ἄγαλμα τοῦ Λαοκόοντος.

Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται δραχμῆς.—Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον ἔργον δέον νὰ ἀποστέλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δραχ. 5, εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», ὅπερ θέλει ἀποστέλλει αὐτοῖς τὰ φυλλάδια, καθ' ὅσον ἐκδίδονται, ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

— Ἐξεδόθη τὸ *ἕκτον τεῦχος* τοῦ «Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας», οὗτινος περιεχόμενα εἰσὶ τὰ ἑπόμενα: Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.—Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐπιστολὴ πρὸς Γρηγόριον τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.—Παραχαραχθέντος βασιλικοῦ χρυσοβούλλου ἔλεγχος ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.—Ποιήματα Γεωργίου τοῦ Ἀμοιρούζη νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενα ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.—Ἡ περὶ Πελοποννήσου ἔκθεσις τοῦ Βενετοῦ ποιητοῦ Κόρνερ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.—Ἔγγραφα εἰς τὴν ἑλληνικὴν σχολὴν τῆς νήσου Σίφνου ἀναφερόμενα ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.—Βραχεῖαι σημειώσεις περὶ ὑποδημάτων ὑπὸ Δ. Γ. Πασπάτη.—Κρητικαὶ προλήψεις ὑπὸ Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκη.—Περιπαίγματα τῶν χωρίων συλλεγέντα ὑπὸ Χ. Κορύλλου.—Ἐρωτικὰ δίστιχα τῆς Ῥούμελης, ἐκ τῆς συλλογῆς Γεωργίου Δροσίνη.—Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρία τῆς Ἑλλάδος: Πρακτικὰ τῆς γενικῆς Συνόδου τῆς 9 Ἰουνίου 1885.

Πίνακες καὶ Εἰκόνες.

Πανομοιότυπον σελίδος ἐκ κώδικος τοῦ ΙΔ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος.—Ε'. Πανομοιότυπον ὑπογραφῆς Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

— Ὁ ἐν Σόφιᾳ πολιτικὸς ἡμῶν πράκτωρ κ. Κλέων Ραγκαβῆς ἐπεράτωσε δύο νέα αὐτοῦ ἔργα, τὸν *Ἡράκλειον*, δρᾶμα εἰς πράξεις πέντε μετ' εἰκόνων, καὶ τὸ *Πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθάλην*, κωμῳδίαν μονόπρακτον μετ' εἰκόνων ὡσαύτως. Τὸ πρῶτον ἤρξατο μεταφράζων οὐγγριστὶ ὁ γνωστὸς ἑλληνιστὴς καθηγητὴς κ. Τέλφυς.

— Ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις «*Συστήματος Διοικητικοῦ Δικαίου*» ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἰω. Ἀγγελοπούλου, ὑφηγητοῦ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

Τὸ σύγγραμμα ἀποτελούμενον ἐξ 60—70 τυπογραφικῶν φύλλων ἐν δυσὶ τόμοις, ἐκδοθήσεται ἀνὰ τεύχη ἐκ δέκα τυπογραφικῶν φύλλων ἕκαστον, τιμώμενον 3 μὲν δραχμῶν διὰ τοὺς συνδρομητάς, 4 δὲ διὰ τοὺς λοιπούς. Τὸ πρῶτον τεῦχος ἐκδοθήσεται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας»

— Ὁ κ. Ε. Σλεῖμαν ἠγόρασε παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικοῦ μουσείου πάσας τὰς τρωϊκὰς ἀρχαιότητας, ἃς ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἔλαβεν ὡς μερίδιον ἀνῆκον αὐτῇ ἐκ τῶν εὑρημάτων ὅσα ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Σλεῖμαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἃς ἐνήργησεν ἐν Τροίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1878, 1879 καὶ 1880. Αἱ ἀρχαιότητες αὗται κομίζονται προσεχῶς εἰς Ἀθήνας.

— Κατὰ τοὺς δημοσιευθέντας πίνακας τῶν ἐξαγομένων τῶν ἐξετάσεων τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν ἐξητάσθησαν εἰς τὴν Α' τάξιν μαθηταὶ 131, εἰς τὴν Β' 93, εἰς τὴν Γ' 43, εἰς τὴν Δ' 40, εἰς τὴν Ε' τῆς μηχανουργίας 4. Προὐβιβάσθησαν δὲ ἀπὸ τῆς Α' εἰς τὴν Β' 67, ἀπὸ τῆς Β' εἰς τὴν Γ' 68, ἀπὸ τῆς Γ' εἰς τὴν Δ' 39 καὶ ἀπὸ τῆς Δ' εἰς τὴν Ε' 2. Ἀπεφοίτησαν ἀπὸ τοῦ τμήματος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς 26 καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς χωρομετρίας 3.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐλπινίκη, πρωτότυπος κοινωνικὴ μυθιστορία ὑπὸ Ἐπαμεινώνδα Κ. Κυριακίδου. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ἐπιφυλλίδι τοῦ «Νεολόγου». Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1885. 16ον σελ. 636.

Περὶ χημικῆς ἀναλύσεως τῶν ποτίμων ὑδάτων ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν. Ἐπεξεργασία τῆς περὶ τῶν ὑδάτων τῶν Ἀδαμῶν ἐν Ἀττικῇ ἐκθέσεως τῶν Α. Κ. Χρηστομάνου καὶ Μ. Χατζημιχάλη ὑπὸ Ἀναστ. Κ. Χρηστομάνου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη. 1885. 8ον, σελ. 46.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 25, Παρασκευῇ.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν κ. Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης ἀνεχώρησε τὸ παρελθὸν Σάββατον μεταβαίνων εἰς Χαλκίδα, Βῶλον, Λάρισσαν, Τύρναβον, Τρίκκαλα, Φανάρι, Ἄρταν, ἵνα ἐπισκοπήσῃ αὐτοπροσώπως τὰ τοῦ συνηγμένου στρατοῦ.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Γ. Μπούμπουλης ἐπεσκέψατο τὸν ναύσταθμον παραστὰς καὶ εἰς γυμνάσια πυροβολικοῦ τῶν ναυτῶν.

— Εἰς 70,000 ὑπελογίζετο ὁ μέχρι τῆς 18 λήξαντος μηνὸς ὑπὸ τὰ ὅπλα στρατὸς ἡμῶν. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησαν προσερχόμενοι οἱ ἐπίστρατοι, ὥστε νῦν πιθανῶς ἀνέρχεται εἰς 80-85 χιλ. ἀνδρῶν.

— Ἀφίκοντο ἐξ Ἀλεξανδρείας τεσσαράκοντα Ἕλληνες ἵνα καταταχθῶσιν ὡς ἐθελονταὶ εἰς τὸν στρατόν.

— Συνέστη ἐπιτροπὴ ἐξ ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ κ. Μπούμπουλη, εἰς ἣν συνεργάζεται καὶ ὁ ναύαρχος Λεζέν, ὅπως ὑποδείξῃ τὰ καταλληλότερα μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν παραλίων, ὀχύρωσιν αὐτῶν, τοποθέτησιν τορπιλλῶν κτλ.

— Ὑπὸ τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ* κατηρτίσθησαν τελειότατα χάριν τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ στρατοῦ δύο φορητὰ νοσοκομεῖα ἐκ πεντήκοντα κλινῶν ἕκαστον ἐφωδιασμένα διὰ πάντων τῶν χρειωδῶν. Σκέψις δὲ γίνεται περὶ καταρτισμοῦ καὶ τρίτου.

— Κατὰ τὴν γενομένην τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ περὶ εἰσφορῶν νόμου ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ 20 % ἐπὶ πληρωμῆς ὑπερβαινούσης κατὰ μῆνα τὰς δρ. 400· 15 % ἐπὶ πληρωμῆς μικροτέρου κατὰ μῆνα ποσοῦ, ὑπερβαινούσης ὅμως τὰς δραχ. 300· 10 % ἐπὶ πληρωμῆς μηνιαίας ἀπὸ δρ. 200, μικροτέρας ὅμως τῶν 300 καὶ 5 % ἐπὶ πληρωμῆς μηνιαίας ἄνω τῶν δρ. 70, κάτω ὅμως τῶν δραχ. 200. Εἰς εἰσφορὰν δὲν ὑποβάλλονται οἱ μισθοὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης παντὸς βαθμοῦ. Ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιριῶν τῶν κατὰ τοὺς ἰσολογισμοὺς ἢ τὰ βιβλία αὐτῶν διανεμηθέντων εἰς τοὺς μετόχους ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ ἅπαξ ἴση πρὸς τὸ διπλάσιον τοῦ ὁριζομένου φορολογικοῦ ὅρου. Ἐπὶ τῶν συντάξεων, τῶν περιθάλψεων καὶ τῶν μηνιαίων βοηθημάτων ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ 10 μὲν τοῖς % ἐπὶ πάσης πληρωμῆς ὑπερβαινούσης κατὰ μῆνα τὰς δραχ. 400, 5 δὲ τοῖς % ἐπὶ πάσης μικροτέρας τοῦ ποσοῦ τούτου μηνιαίας πληρωμῆς. Δὲν ὑπάγονται οὐδαμῶς εἰς εἰσφορὰν αἱ εἰς τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ χορηγούμεναι συντάξεις.

— Εἰς τὴν Βουλὴν ὑπεβλήθη ἡ σύμβασις τῆς Ἑταιρίας τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου περὶ τοῦ συνομολογηθέντος ὑπ' αὐτῆς δανείου τῶν 6,000,000, δι' οὗ θὰ κατορθωθῇ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ὅλου συμπλέγματος ἐντὸς τοῦ 1886.

— Ἡ πρὸς περάτωσιν καὶ παράδοσιν εἰς τὴν δημοσίαν χρῆσιν τοῦ ἀπὸ Πατρῶν εἰς Πύργον ἢ Κατάκωλον τμήματος τοῦ σιδηροδρόμου, τοῦ ἀναληφθέντος διὰ τῆς ἀπὸ 7 Ἰουλίου 1882 προσθέτου συμβάσεως, ὁριζομένη προθεσμία παρατείνεται μέχρι τῆς 31 δεκεμβρίου 1888, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας ἡ κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ κατὰ βούλησιν τὸ εἰρημένον ἀπὸ Πατρῶν εἰς Πύργον ἢ Κατάκωλον τμῆμα τοῦ σιδηροδρόμου.

— Ὁ στρατηγὸς Τὺρ διατρίψας περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ἐν Ἰσθμίᾳ ἀνεχώρησε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν εἰς Παρισίους, κανονίσας τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ ἔργα τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Νῦν ἡ ἐκχωμάτωσις εἶνε περίπου διπλασία, ὑπάρχει δὲ βεβαιότης ὅτι μετά τινας μῆνας θέλει φθάσει κατὰ μέσον ὅρον εἰς 200,000 κυβικὰ μέτρα κατὰ μῆνα. Τὸν παρελθόντα μῆνα Ὀκτώβριον ἐξήχθησαν χώματα 122,052 κυβ. μέτρων, ἀπέναντι 77,470 τοῦ σχετικοῦ μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους.

— Τὸ ἰατροσυνέδριον ἐγνωμοδότησε ν' ἀρθῶσιν αἱ ἐπιβεβλημέναι καθάρσεις εἰς τὰς ἐκ Τεργέστης, Αἰγύπτου καὶ Γιβραλτάρης προελεύσεις. Πρὸς τούτοις δὲ ἀπὸ τῆς 10 λήξαντος μηνὸς νὰ μεταβληθῇ ἡ πενθήμερος ἐπιτηρητικὴ κάθαρσις εἰς ἐνδεκαήμερον ἐπιχόλερον διὰ τὰς ἐκ Τύνιδος προελεύσεις τῶν ἀτμοπλοίων καὶ πλοίων τῶν ἀποπλευσάντων ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς 10 λήξαντος καὶ ἐντεῦθεν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Κ. Π. Ν. Βῶλον. Ἐλήφθησαν· ἀπεστάλησαν δ' εἰς ἀμφοτέρους τὰ ἤδη ἐκδοθέντα δύο φυλλάδια καὶ τὰ Α' τῆς *Ἑλλάδος*.—κ. Δ. Κ. Σύρον. Τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς ἐλήφθη. Ἡ ἀποστολὴ τῶν φύλλων εἰς Μάντσεστερ ἤρξατο καθ' ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν.—κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐπληρώθησαν φρ. 40 τῷ κ. Π. Γ. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἐνεγράφητε ὑμεῖς τε καὶ ὁ δῆμος Ναούσης. Τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια παρεδόθησαν κατὰ τὴν παραγγελίαν σας τῷ ἐνταῦθα κ. Δ. Χ.—*Δημότῃ*. Ἐν ὅλοις 39. Προσεχῶς λεπτομερείας.—*Εὐτραπέλῳ*. Ὄχι, διότι πολλάκις γίνονται ἀφορμὴ οὐ μόνον εἰς τὸν καθ' οὗ διευθύνεται, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν λέγοντα. «Ἔκφρασίς τις, λέγει ὀνομαστὸς φιλόσοφος, κατέστρεψε πολλὰς φιλίας, ἐνίοτε δὲ καὶ κράτη ὁλόκληρα. Διὸ οἱ ἐκτιθέμενοι εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ γράψωσι λέξιν τινὰ εὐφυᾶ μὲν ἀλλὰ σκληρὰν κάλλιστα θὰ πράξωσιν, ἂν ἀφίνωσιν αὐτὴν εἰς τὸ βάθος τοῦ μελανοδοχείου των, καὶ ἂν μεγίστη ἔτι δυσκολία ἀπαιτῆται ὅπως συγκρατήσωσιν αὐτήν. «Τὸ πτερὸν τῆς χηνὸς (τὸ χρησιμεῦον μέχρι πρό τινος ὡς γραφίς) λέγει ἱσπανική τις παροιμία, πληγόνει συχνάκις βαθύτερον τῶν ὀνύχων τοῦ λέοντος.»—κ. Ε. Π. Δ. Ὀλτένιτζαν. Τὸ ζητηθὲν «Π. τ. Α.» ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. Ἡ «Ε. τ. Κ.» δὲν ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.—κ. Γ. Ζ. Κέρκυραν. Ἐνεγράφη ὁ κ. Μ. Ι. Τὴν ἀπόδειξιν ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς.—κ. Δ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—κ. Σ'. Τὸ μὲν opportuniste μετεφράσθη ἄριστα ἐν τῇ «Ν. Ἡμέρᾳ» Τεργέστης *καιροσκόπος*, ἐξ οὗ δύνανται νὰ σχηματισθῶσιν ὁμαλῶς καὶ τὰ παράγωγα, τὸ δὲ reporter ἐπιτυχῶς ἐπίσης ἐν τῇ «Ἐφημερίδι» *καινοθήρας*. Τῆς ἄλλης δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ἀντίστοιχον ἐν τῇ ἑλληνικῇ.—κ. Ε. Π. Κατηργήθησαν ἐντελῶς. Πιστεύομεν ὅτι ἐματαιώθη.—*Συνδρομητῇ*. Τρεῖς καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν Ἀττικῆς, ἡ τῆς Πεντέλης, ἡ τῶν Ἀσωμάτων, καὶ ἡ τῆς Κοιμήσεως ἢ Κλειστοῦ ἐν τῷ δήμῳ Φυλῆς.—κ. Α. Κ. Πύργον. Ἀπεστάλη τὸ ζητηθέν.—κ. Α. Τσ. Ἄρταν. Ταχυδρομικῶς λαμβάνετε τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολήν μας μετὰ σημειώσεως τῆς ἀξίας των.—κ. Χ. Π. Τ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν. Ἀμφοτέρων τῶν συγγραμμάτων θὰ πληρόνεται κατὰ δόσεις, τῆς μὲν *Ἑλλάδος* φρ. 5 διὰ 3 φυλλάδια, τῆς δὲ *Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος* τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου ὡσαύτως φρ. 5 διὰ 5 φυλλάδια —κ. Σ. Α. Λάρισσαν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—*Φίλῳ Μ.* Μαθητικὸν γύμνασμα! Διατί τὰ λαμβάνετε ὑπὸ τὴν αἰγίδα σας ἀφοῦ γνωρίζετε τὴν ἄφευκτον τύχην των;—κ. Ι. Γ. Γύθειον. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Σ. Ι. καὶ ἀπεστάλησαν ὑμῖν ταχυδρομικῶς τὰ ζητηθέντα.—κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐνεγράφησαν ἀμφότεροι. Ἰδιαιτέρως δ' ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κ. G'. Τὸ ἀντίστοιχον: Il y a anguille sous roche.—*Φιλίστορι*. Εἶνε ἱστορικόν, συνέβη δὲ εἰς τὸν Κουντουριώτην, ὄχι εἰς τὸν Κολοκοτρώνην. Εἰς τοῦτον ἀναφέρεται ἄλλο, οὐχ ἧττον χαρακτηριστικὸν τῆς γενναιοφροσύνης καὶ τούτου τοῦ ἀνδρός. Λέγεται δηλ. ὅτι προσῆλθε ποτὲ εἰς αὐτὸν χάριν τινὰ ἐξαιτούμενος ἄνθρωπος, ὅστις εἶχε φονεύσει, ὑπὸ τῶν Τούρκων πεισθείς, τὸν ἀδελφὸν τοῦ στρατηγοῦ· παρουσιάσθη δὲ εἰς αὐτὸν φορῶν τὴν περίχρυσον στολὴν τοῦ φονευθέντος. Ὁ Κολοκοτρώνης ἀναγνωρίσας τὴν στολὴν ἐστέναξεν ἡσύχως, ἀλλ' οὐδὲν ἔ-

πραξε πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, προθύμως δὲ τοὐναντίον ἐξετέλεσε τὴν αἰτηθεῖσαν χάριν.—*Συνδρομητρίᾳ τῆς «'Εστίας»*. 'Αλεξάνδρειαν. 'Από τοῦδε ὄχι, διότι δὲν διωργανώθη τοιαύτη ὑπηρεσία γυναικῶν. Ἴσως ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα, ὅπερ θέλετε ἐγκαίρως πληροφορηθῇ.—κ.κ. Κ. Κ. Μοῦγλα, Α. Τ. Ὕδραν, Ν. Κ Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Κ. Μ. Τζ. Κωνσταντινούπολιν. Εἶνε τυπογραφικὸν σφάλμα εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν σελίδων, ὄχι ἔλλειψις τοῦ βιβλίου.—*Μισοπονήρῳ*. Ἄνευ οὐδενὸς λόγου. Διατί δὲ μόνον τοὺς μέν, καὶ ὄχι καὶ τοὺς ἄλλους; Καὶ οὗτοι «τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐπὶ τούτοις διατρίβουσι καὶ ὅς κρατῇ ἐν αὐτοῖς καλλίνικος δοκεῖ ἡμῖν.» 'Αλλὰ καὶ οὕτως ἄδικος ἡ κρίσις.— Κυρίᾳ Α. Δ. Τ. Βῶλον, καὶ κ. Σ. Π. Σ. Ξάνθην. 'Απεστάλησαν —κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. 'Ενεγράφη ὁ κ. Γ. Π. Κ. καὶ ἀπεστάλη αὐτῷ τὸ ἐκδοθὲν Α' φυλλάδιον.—κ. Γ. Ι. Λ. Κέρκυραν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως. — κ Α. Ν. Π. 'Ατυχῶς δὲν δυνατόν, ἕνεκα περισσείας ὁμοίας ὕλης.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἔχω πτέρυγας μεγάλας, τὰς ἁπλόνω, τὰς ἀνοίγω,
Πλὴν ποτὲ δὲν κατορθώνω ἀπ' τὴν θέσιν μου νὰ φύγω.

2

Τί πρᾶγμα καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε εὐχάριστον μᾶς *μπαίνει 'ς τὴ μύτη;*

3

Τὸ πρῶτον εἶνε πρόθεσις, δῶρον τὸ δεύτερόν μου,
Μ' εὐλάβειαν οἱ εὐσεβεῖς παίρνουν τὸ σύνολόν μου.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄπορος—Πόρος—ὅρος

2

'Εστία—τὸ—Ρίον ('Εστιατόριον)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν 'Οθωμανῶν καταχτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. 'Εν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

'Επισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

'Επὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
'Επὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—

'Εν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

1 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	305.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	377.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	327.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	248.—
25,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	167.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ 'Ομολ. 'Εθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	390.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος Δρ. ν.	3.130—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	70.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	60.—
'Εταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	56.—
Σιδηρόδρ. 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
'Εταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	28 —
» 3μην.	27.75
ΓΑΛΛΙΑΣ —'Εθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	110.50
» Τραπεζικὸν 3μην.	

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	22.10
Λίρα ὀθωμανική.	25. —

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν 'Ελλάδι κριτικῆς ὑπὸ 'Εμμ. 'Ροΐδου Τιμ. λεπτ 25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ 'Εμμ. 'Ροΐδου » » 25.
'Ο νέος κριτικὸς ὑπὸ 'Αγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ 'Εμμ. 'Ροΐδου. . . . . . » » 25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας Τιμ. λεπτ. 10.
'Αδαμάντιος Κοραῆς. » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης » » 10.
'Αλέξανδρος Σοῦτσος » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου » » 10.
Περὶ καθαριότητος » » 10.
Περὶ Κύπρου . . . . » » 10.
'Αριστοτέλης Βαλαωρίτης. . . . . » » 10.
'Η φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος 'Ελληνίδων Διακονισσῶν. . . . . » » 10.
'Η Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. 'Αριστ. Βαλαωρίτου. . . . . » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

'Εν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ 'Αριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

'Εν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 217.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 46 — 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 515

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ἐν Ἀσουὰν τῆς Αἰγύπτου ἠνοίχθη κατάλογος καὶ ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας ἐνέγραψαν πλέον τῶν 3000 φρ. Πολλοὶ ἐδήλωσαν ὅτι καὶ θὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς ἐθελονταί.

Ἡ ἐν Σύρῳ κυρία Κωνστάντζα Εὐστρ. Νεγρεπόντε προσήνεγκεν δραχ. 1000 ὑπὲρ τοῦ «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.»

Αἱ διδασκάλισσαι τοῦ Γ' ἐν Σύρῳ δημοτικοῦ σχολείου ἐδήλωσαν διὰ τοῦ νομάρχου Κυκλάδων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ ἀναλάβωσιν οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ.

Οἱ ἐν Χαλκίδι κκ. Κωνστ. Οἰκονομίδης καὶ Ἰω. Β. Μάλλιος προσήνεγκον ὁ μὲν 10 τόπια ἀμερικανικοῦ πανίου, ὁ δὲ 15 ὁμοίου ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ δήμαρχος Ἀργοστολίου κ. Δρακόπουλος ἐξέδοτο πρὸς τοὺς συνδημότας του ἐπιστράτους προκήρυξιν, δι' ἧς διαβεβαιοῖ τοὺς ἐγκαταλιπόντας οἰκογενείας ἀπροστατεύτους, ὅτι ἐπιτροπὴ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ συγκειμένη ὑπὸ φιλανθρώπων συμπολιτῶν αὐτῶν θέλει ἀναλάβει τὴν μέριμναν τῆς προστασίας καὶ περιθάλψεως αὐτῶν. Καὶ τῷ ὄντι, ἐσυστήθη τοιαύτη ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τοῦ δημάρχου καὶ ἐγκρίτων πολιτῶν προθύμως ἐργαζομένων πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν.

Πολλοὶ ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐν Βώλῳ παρουσιασθέντες εἰς τὸν λοχαγόν των ἐδήλωσαν, ὅτι ἐν περιπτώσει πολέμου ἀφίνουσιν ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεως τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ των.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνεδριάσει τῶν πέντε ἀκαδημειῶν τῆς Γαλλίας ὁ κ. Michel Bréal ἀνέγνω μελέτην τοῦ Αἰμιλίου Egger *περὶ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος*, ἥτις, εἶνε ὁ ἐπίλογος ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο *Ἔρευναι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κριτικῆς παρ' Ἕλλησι* τιτλοφορούμενον ἡτοίμαζε πρὸς ἔκθεσιν ὁ διαπρεπὴς συγγραφεὺς ὅτε κατέλαβεν αὐτὸν ὁ θάνατος.

— Ἐν τῇ *Ναυτικῇ καὶ ἀποικιακῇ Ἐπιθεωρήσει* δημοσιεύεται σπουδαῖον ἔργον τοῦ Γάλλου ναυάρχου Serre περὶ τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα. Τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιεύεται οὕτω ἐντελὴς μελέτη περὶ θέματος σκοτεινοῦ ἐν πολλοῖς. Ὁ συγγραφεὺς κατήρτισε τὸ σχέδιον πάντων τῶν πλοίων τῆς ἀρχαιότητος ἀκολουθῶν κατὰ βῆμα τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν ἀμεταβλήτων νόμων τῆς ναυτικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς.

— Ὁ ἐπιφανὴς αἰγυπτιολόγος Maspero, διευθυντὴς τοῦ μουσείου τοῦ Βουλὰκ καὶ ἔφορος τῶν μνημείων τῆς Αἰγύπτου, ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν μεγάλην ἀξίαν ἔχουσαν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθεισῶν ἀπὸ τοῦ 1881—1884 ἀνασκαφῶν καθ' ἃς ἀνεῦρε ἀρχαίαν νεκρόπολιν, κειμένην παρὰ τὴν Ἀχμιμ, μικρὰν παρὰ τὸν Νεῖλον πόλιν, ὑπὸ τὸ Καρνάκ. Ὁ Maspero περαίνει ὡς ἑξῆς τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ:

«Ἡ Αἴγυπτος δὲν ἐξηντλήθη, ὡς ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ λέγηται. Ἐγκλείει τοσαῦτα μνημεῖα, ὥστε δύναται ν' ἀπασχολήσῃ εἴκοσι γενεὰς ἐργατῶν, τὰ δὲ μέχρι σήμερον ἀνακαλυφθέντα εἶνε ἐλάχιστα πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ κρυπτόμενα.»

— Μεγίστη ἐντύπωσιν προὐξένησεν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἐν Γερμανίᾳ κύκλους ἀνακάλυψις τοῦ Dρος F. Hüppe ἐν Wiesbaden, δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ὀκτωβρίου τῶν «Προόδων τῆς Ἰατρικῆς». Ὁ διάσημος οὗτος γερμανὸς βακτηριοδίφης διὰ πολλῶν ἐρευνῶν καὶ ἀκαταβλήτων κόπων κατώρθωσε νὰ εὕρῃ καὶ καταδείξῃ τὰς ἐμμόνους μορφάς, ἤτοι τὰ σπόρια τοῦ καλουμένου Kommabacillus, ἤτοι τοῦ βακτηριδίου τῆς χολέρας (τῆς ἀσιατικῆς). Τὰ σπόρια ταῦτα εἶνε σφαιρία μικρά, στίλβοντα, καὶ ἀντέχουσι κατὰ τῆς ξηρασίας πλειότερον αὐτῶν τούτων τῶν κομματοειδῶν βακτηρίων. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὸ ζήτημα τῆς γενέσεως τῆς χολέρας, φέρει δὲ ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζοντα τὴν θεωρίαν τοῦ Koch ἀπέναντι τῆς θεωρίας τοῦ Pettenkofer, καθόσον οὕτω ἐξηγεῖται τὸ ἐπφάσιμον τῶν σπερμάτων τῆς χολέρας, ὅπερ πρότερον ἐφέρετο ὡς ἀντίρρησις κατὰ τῆς θεωρίας τοῦ Koch.

— Ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθήσεται προσεχῶς ἐφημερὶς λίαν παράδοξος καὶ πρωτοφανής. Ὀνομαζομένη «Stoffmuster Journal» «Ἐφημερὶς τῶν δειγμάτων» θὰ περιέχῃ αὐτὸ τοῦτο δείγματα πλεκτῶν, ὑφαντῶν, δαντελῶν, χασέδων, ἐριούχων, μεταξωτῶν κ.τ.λ. ὑφασμάτων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα θὰ σημειοῦται τὸ πλάτος καὶ ἡ ἀξία τοῦ πήχεως, ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐργοστασίου ἢ τοῦ πωλοῦντος καταστήματος κ.τ.λ. Οὕτω αἱ κυρίαι τῆς Λειψίας καὶ τῆς λοιπῆς Γερμανίας, μὴ περιπλανώμεναι ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα πρὸς ἐκλογὴν ὑφασμάτων, θὰ δαπανῶσιν ὀλιγώτερον χρόνον εἰς τὰς ὁδούς, πλειότερον δὲ ἐν τῷ μαγειρείῳ.

— Ὁ Ῥῶσσος λόγιος Baschmakow περιελθὼν πρὸ πολλοῦ τὴν Βουλγαρίαν πρὸς συλλογὴν βουλγαρικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ἐπεράτωσε τὸ ἔργον, ὅπερ λέγεται πλουσιώτατον καὶ σπουδαιότατον πρὸς γνῶσιν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῶν Βουλγάρων. Τὸ χειρόγραφον εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ ἀκαδημείᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως, ἥτις σκοπεῖ νὰ ἐκδώσῃ αὐτό. Ὁ Baschmakow ἦτο ὁ πρῶτος ἔφορος τῆς δημοσίας Βιβλιοθήκης ἐν Φιλιππουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1882, ἥτις νῦν περιέχει 10,000 τόμους, τὸ πλεῖστον τῆς νεωτέρας φιλολογίας.

— Κατὰ τελευταίαν ἀπαρίθμησιν γαλλικῆς τινος ἐφημερίδος ὁ ἀριθμὸς ὅλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκδιδομένων ἐφημερίδων ἀνέρχεται εἰς 35,000. Ἐκ τῶν πέντε ἠπείρων περισσοτέρας ἔχει ἡ Εὐρώπη, ἤτοι 20,000. Ἐκ τῶν χωρῶν δὲ τῆς Εὐρώπης αἱ μὲν πλεῖσται ἐφημερίδες ἐκδίδονται ἐν Γερμανίᾳ, ὀλιγώτεραι δὲ ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἐν Γερμανίᾳ ἐκδίδονται πλείονες τῶν 5500 ἐφημερίδων, ἐκ τούτων δὲ αἱ 800 εἶνε καθημεριναί. Δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ Ἀγγλία, ἔχουσα 4,000 ἐφημερίδας, ὧν αἱ 800 ἐπίσης καθημεριναί. Ἐν Γαλλίᾳ ἐκδίδονται ἐν Παρισίοις μὲν 1568 ἐφημερίδες, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις 2506, ὧν καθημεριναὶ ἐφημερίδες ἐν ὅλῳ 360. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδίδονται 1400, ὧν αἱ 160 καθημεριναί. Ἐν Αὐστρίᾳ 1200, ὧν 150 καθημεριναί. Ἡ Ἱσπανία ἀριθμεῖ 850 ἐφημερίδας, ὧν τὸ τρίτον ἐκδίδονται καθημερινῶς. Ἡ Ῥωσσία ἔχει μόνον 800 ἐφημερίδας. Ἐκ τούτων δὲ 200 ἐκδίδονται

ἐν Πετρουπόλει, 75 δὲ ἐν Μόσχᾳ. Λίαν ἀνεπτυγμένος εἶνε σχετικῶς ὁ τύπος ἐν Ἑλλάδι. Ἑκάστη σχεδὸν πολίχνη ἐκδίδει τὴν ἐφημερίδα της. Ἡ Ἑλβετία ἀριθμεῖ 430 φύλλα, τὸ δὲ Βέλγιον καὶ ἡ Ὁλλανδία ἀνὰ 300. Ἡ ἤπειρος τῆς Ἀσίας ἀριθμεῖ 3000 σχεδὸν τακτικῶς ἐκδιδομένας ἐφημερίδας. Τούτων 2000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, σχετικῶς πολὺ ὀλίγαι εἰς τὴν Κίναν καὶ 6 μόνον εἰς τὴν Περσίαν. Ἐν Ἀφρικῇ ἐκδίδονται περὶ τὰ 300 φύλλα, ὧν τὰ 30 ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ καθημερινὸς τύπος εἶνε τὰ μάλιστα ἐν Ἀμερικῇ ἀνεπτυγμένος. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐκδίδονται 12,500 ἐφημερίδες, ὧν αἱ 1000 καθημεριναί. —Ἐξ ὅλων τῶν ἐφημερίδων τῆς γῆς 16,500 γράφονται Ἀγγλιστί, 7,800 Γερμανιστί, 6,850 Γαλλιστὶ καὶ 1600 Ἱσπανιστί.

— Νέας ἠλεκτρικῆς ἐκθέσεως μελετᾶται ἡ διοργάνωσις διὰ τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν ἐν Παρισίοις. Παρασκευάζεται δὲ καὶ αὕτη, ὡς ἡ προηγουμένη ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τελεσθεῖσα, ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας τῶν ἠλεκτρολόγων. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καίτοι νέα ἔτι, τοσαύτας καθ' ἑκάστην κάμνει προόδους, ὥστε ἑκάστη νέα ἔκθεσις ἀποκαλύπτει καὶ νέα πράγματα εἰς τὸ πολὺ κοινόν, τὸ μὴ ἀσχολούμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα.

— Ἡ μεγαλειτέρα χρῆσις τοῦ τηλεγράφου γίνεται ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑπομένη στατιστική. Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1884 διεβιβάσθησαν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις 65 ἑκατομμύρια τηλεγραφημάτων· ἐν Ἀγγλίᾳ μόνον 32 ἑκατομμύρια, ἐν Γαλλίᾳ 19, ἐν Γερμανίᾳ 18, ἐν Ῥωσσίᾳ 10, ἐν Αὐστρίᾳ 9, ἐν Βελγίῳ 6, ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Μεξικῷ ἀνὰ 3, ἐν Ἑλβετίᾳ 2, ἐν Τουρκίᾳ 1 μόνον ἑκατομμύριον.

— Ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου ἐπλουτίσθη ἐσχάτως διὰ δύο μεγάλων συλλογῶν χειρογράφων, τῶν μὲν ἀραβικῶν, τῶν δὲ συριακῶν, ὧν τὰ τελευταῖα ἀνέρχονται εἰς 320. Διὰ τῆς πολυτίμου ταύτης προσκτήσεως ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου ἔχει νῦν μετὰ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Βατικανοῦ τὴν πλουσιωτέραν συλλογὴν συριακῶν χειρογράφων. Ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἐκ πολλῶν θρησκευτικῶν ἔργων, χειρογράφων πραγματειῶν περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Συρίας, μαρτυρολογίων, γραμματικῶν καὶ λεξικῶν.

— Ἐν Φραγκφόρτῃ ἱδρύθη πρότινος ἐμπορικὸν μουσεῖον, εἶνε δὲ τὸ τελειότατον τῶν τέως ὑπαρχόντων. Περιλαμβάνει τμήματα εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς, γραφεῖον πληροφοριῶν καὶ βιβλιοθήκην. Τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα δείγματα τῶν ἐμπορευμάτων εἰσὶ παντὸς εἴδους καὶ πάσης προελεύσεως, ἡ ποιότης, τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῆς κατεργασίας, ὁ τρόπος τῆς ἀποστολῆς, αἱ πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν ὁδηγίαι, πάντα ὁρίζονται ἐπιμελῶς, ὅπως οἱ ἐμπορευόμενοι λαμβάνωσι τὰς ἀναγκαιούσας αὐτοῖς πληροφορίας. Τὸ τρίτον τμῆμα περιλαμβάνει πάσας τὰς ἐμπορικὰς καὶ εἰδικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, τὰ ἡμερολόγια, τὰ βιβλία τῶν διευθύνσεων πασῶν τῶν βιομηχανικῶν μητροπόλεων, τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων, τὰς γνωστοποιήσεις τῶν τελωνειακῶν γραφείων καὶ πάντα ἐν γένει τ' ἀπαιτούμενα πρὸς γνῶσιν τῆς ἐμπορικῆς καταστάσεως πασῶν τῶν χωρῶν τῆς γῆς.

Ἐξεδόθη τὸ προαγγελθὲν *Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον* τοῦ ἔτους 1886 τοῦ κ. Κωνσταντ. Φ. Σκόκου. Εἶνε δὲ ποικιλώτατον καὶ λίαν ἐπαγωγὸν ἀνάγνωσμα, περιέχον ἄρθρα πολλῶν ἐκ τῶν διακρινομένων παρ' ἡμῖν λογίων, ποιήματα, κοσμούμενον δὲ καὶ ὑπὸ καλῶν γελοιογραφικῶν εἰκόνων.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχμῆς. Μετὰ ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20.

— Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀκαδημίας ἐστήθη τὸ ἄγαλμα τοῦ βαρόνου Σίνα, εἰς ὃν ὀφείλεται τὸ περικαλλέστατον τοῦτο μνημεῖον τῶν ἀρίστων τεχνῶν ἐν ταῖς συγχρόνοις Ἀθήναις.

— Φιλόμουσοι νέοι ἐν Σύρῳ δημοσιεύουσιν ἀγγελίαν περὶ ἐκδόσεως ἡμερολογίου ὑπὸ τίτλον ἡ *Κυψέλη*, τὸ δὲ ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθησόμενον ποσὸν θέλει διατεθῆ ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐκ Σύρου ἀπόρων ἐπιστράτων. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τούτῳ θὰ περιέχωνται βιογραφίαι, διηγήματα πρωτότυπα καὶ μετπεφρασμένα, ποιήματα, ἀνέκδοτα, καὶ ἄλλη ποικίλη ὕλη. Ὁ φιλανθρωπικὸς σκοπός, ὑπὲρ οὗ ἐκδίδεται τὸ ἀγγελλόμενον ἡμερολόγιον, εἶνε ἀρκοῦσα αὐτοῦ σύστασις.

—Διέτριψεν ἐσχάτως ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Παρισίοις γερμανικῆς πρεσβείας βαρῶνος Στόφελ. Ὁ κ. Στόφελ, ἀπόστρατος ἤδη, καταγίνεται εἰς ἱστορικὰς μελέτας. Χάριν ἐπιτοπίων δ' ἐρευνῶν πρὸς ἀκριβῆ ὁρισμὸν τοῦ «Φαρσαλίου πεδίου», ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Πλούταρχος, ἐφ' οὗ ἐδόθη τὸ πάλαι ἡ ὀνομαστὴ μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου μάχη, μετέβη εἰς Θεσσαλίαν. Αἱ ἔρευναι αὗται δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ὁ κ. Στόφελ δ' αὐτὸς ὡμολόγησεν, ὅτι πρὸς τοῦτο ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπιμελῶν κατὰ τὸ μέρος, ὅπου τίθεται τὸ ἐν λόγῳ πεδίον, ἀνασκαφῶν, ἃς ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἀναλάβῃ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ* ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς ἐπίκλησιν:

Οἱ λαβόντες γνῶσιν τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν λογοδοσιῶν ἡμῶν γινώσκουσι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὃν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύωμεν. Γνωστὸν εἶνε ταῖς συμπολίταις, ὅτι ὁ Σύλλογος, ἀφορῶν εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου, εὑρέθη πάντοτε ἕτοιμος ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπον τοῦτο τὰ μέσα αὐτοῦ καὶ ὁ πρὸς παρασκευὴν χρόνος.

Ἤδη κέκληται ὁ ἡμέτερος Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ὅπως ἕνεκα τῶν ἀναποδράστως σήμερον προσδοκωμένων γεγονότων, παρασκευασθῇ συντόνως καὶ ἐκπληρώσῃ τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ ἱερὸν καθῆκον. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον αἰσθάνεται ἐπιβαλλομένην αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν, ἵνα καὶ αὖθις ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ φιλανθρώπους καὶ φιλοπάτριδας συμπολίτας, τῶν ὁποίων ἡ γενναιότης κατέστησε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐφικτὸν μέχρι τοῦδε, καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν ὁποίων πέποιθε καὶ ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι πολὺ τῶν προτέρων κρισιμωτέραις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1885.

Μάρκος Ρενιέρης, πρόεδρος, Χ. Πρετεντέρης Τυπάλδος, ἀντιπρόεδρος, Μιχαὴλ Μελᾶς, Ἠλίας Παπαηλιόπουλος, Ἀνδ. Συγγρός, Ἀνάργυρος Σιμόπουλος, Περικλῆς Σοῦτσος, Ἰωαν. Βοῦρος, Ἰουλ. Γαλβάνης, Γεωρ. Τυπάλδος Κοζάκης, Γεώργιος Παρίσης.

Ὁ Σύλλογος δέχεται συνδρομὰς εἰς χρήματα καὶ εἴδη κατὰ τὰς ἑξῆς διευθύνσεις:

Πρὸς τὸν κ. Μάρκον Ρενιέρην, πρόεδρον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

Πρὸς τὸν κ. Χ. Πρετεντέρην Τυπάλδον, ἀντιπρόεδρον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

Πρὸς τὸν κ. Μιχαὴλ Μελᾶν, ταμίαν τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 25, Παρασκευή.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν διὰ μακροῦ εἰσηγητηρίου λόγου ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους, ὅ,τε τακτικὸς καὶ ὁ ἔκτακτος.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν προϋπολογισμῶν τούτων ἔχομεν ἀναγραφόμενα ἔσοδα μὲν 84,000,000, ἔξοδα δὲ 88,047,999. Αἱ ἐν τῷ ἐκτάκτῳ προϋπολογισμῷ ἀναγραφόμεναι δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 65 ἑκατομ. ἐξ ὧν τὰ 55 ἑκατομ. διατίθενται ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, τὰ λοιπὰ δ' ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν.

— Τὴν παρελθοῦσαν δὲ τρίτην ἐψηφίσθη ἐν τῇ Βουλῇ τὸ περὶ εἰσφορῶν νομοσχέδιον, οὗτινος τὸ κείμενον εἴχομεν ἀναγράψει ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ.

— Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τὸ νέον πρὸς τὴν κυβέρνησιν δάνειον δύο μὲν ἑκατομ. εἰς χρυσόν, δεκαεπτὰ δὲ εἰς χαρτονόμισμα ἀπέναντι τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

— Ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Ρούς, ἀντιπροσώπου τοῦ κ. Νόρδενφελτ καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν συστάσης ἐπιτροπῆς κκ. Ἠπίτη, Ἐργαστηριώ-

ρη καὶ Καρπούνη, τὸ συμβόλαιον τῆς προμηθείας 60 μυδραλιοβόλων Νόρδενφελτ καὶ 140,000 φυσιγγίων πεπληρωμένων. Τὰ ὅπλα τοῦ Νόρδενφελτ εἶνε ἄριστα, (δύνανται νὰ ρίψωσιν 240 βλήματα χαλύβδινα εἰς τὸ λεπτὸν) ἡ δὲ ἀγορὰ γίνεται ἐφ' οἷς ὅροις προμηθεύεται ταῦτα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Πλὴν τούτου ὁ κ. Νόρδενφελτ ἀναλαμβάνει ν' ἀποστείλῃ ἐνταῦθα ἰδίαις δαπάναις ἕνα ἀξιωματικὸν καὶ ἕνα μηχανικόν, ὅπως διδάξῃ τὸν χειρισμὸν καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν μυδραλιοβόλων τούτων.

— Εἰς Πειραιᾶ ἐκομίσθησαν 320 ἵπποι ἐκ τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀγορασθέντων διὰ τὸν ἡμέτερον στρατόν. Ἐκ τούτων 160 εἰσὶ προωρισμένοι διὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ 60 διὰ τὸ ἱππικόν.

— Ἡ ἐν Ναυπλίῳ στρατιωτικὴ κεντρικὴ ἀποθήκη διετάχθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς Λάρισσαν, ἄνευ ἀναβολῆς, πάντα τὰ ἕτοιμα εἴδη ἱματισμοῦ, ἅτινα ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν της.

— Πρὸς προφύλαξιν τῶν κατὰ τοῦ ναυστάθμου ἐπιθέσεων διετάχθη ἡ τῶν παρακτίων τῆς Σαλαμῖνος καὶ Μεγάρων θέσεων ὀχύρωσις κατὰ τὸ ὑποβληθὲν σχέδιον.

— Ὁ ἀρχίατρος τοῦ στρατοῦ κ. Π. Σοῦτσος ἤρξατο ἐκγυμνάζων τοὺς ἐπικούρους ἀνθυπιάτρους εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῶν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ, ὡς καὶ εἰς ὑπηρεσίαν ἐν ἐκστρατείᾳ, ἐν τῷ φαληρικῷ ἀλιπέδῳ.

— Πλὴν τοῦ πλοιάρχου κ. Δ. Κριεζῆ ὑπασπιστοῦ τοῦ βασιλέως, ἀποστέλλεται εἰς Ἀγγλίαν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν καταδρομικῶν πλοίων, περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν ὁποίων ἐγράφομεν εἰς προηγούμενον φύλλον, ὁ ἀρχιναυπηγὸς κ. Γιαλούσης.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν παρηγγέλθησαν ἐν Βιέννῃ 2 χιλ. ἱπποσκευαί, 2 χιλ. σπαθιστῆρες καὶ 2 χιλ. ζωστῆρες διὰ τὸ ἱππικόν.

— Ἐξακολουθοῦσιν αἱ διαπραγματεύσεις τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῆς ἀγγλικῆς Ἑταιρίας πρὸς ὑπογραφὴν συμβάσεως διὰ τὴν κατασκευὴν πλατέων σιδηροδρόμων ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λάρισσαν καὶ ἀπὸ Μύλων εἰς Καλάμας. Αἱ διαπραγματεύσεις βαίνουσι καλῶς καὶ ἐλπίζεται νὰ καταλήξωσιν αἰσίως.

— Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἤρχισε λειτουργοῦσα δι' ἀτμομηχανῶν ἡ γραμμὴ τοῦ *τράμβαϋ* μέχρι τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, χάριν τῶν ἐν τοῖς παραπήγμασι στρατιωτῶν. Ἡ γραμμὴ αὕτη, προεκτεινομένη μέχρις Ἀμπελοκήπου, θέλει ἑτοιμασθῆ ὁλόκληρος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.

— Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας, ὡς γράφει ἡ «Ἐφημερίς», εἶχον ἔλθει ἐνταῦθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δύο ἀξιωματικοὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐπιτελείου ὡς κατάσκοποι. Ἐφωράθησαν δὲ ἐξετάζοντες τὰ παραπήγματα καὶ τὰ ἀφορῶντα τὸν στρατόν.

— Ἡ κυβέρνησις ἐμίσθωσε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας τὰ ἀτμόπλοια «Ἶριδα», «Πηνειόν», καὶ «Χίον» ἐφ' ὅσον διαρκοῦσιν αἱ πολεμικαὶ παρασκευαί. Λέγεται δὲ ὅτι τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα θὰ ὁπλισθῶσι διὰ τηλεβόλων. Πλὴν τούτων φαίνεται ὅτι ἡ κυβέρνησις θὰ μισθώσῃ καὶ ἄλλα ἀτμόπλοια ἄλλων ἑταιριῶν.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Β' τεῦχος. Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς δραχ. 1,50.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδ. τελῶν.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Β. Freiburg. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Α. Ντ. Πλάτανον. Ἐλήφθησαν. Ἐκ τῶν ζητουμένων φύλλων 2 ἀτυχῶς εἰσὶν ἐξηντλημένα. Ἐνεγράψαμεν ὑμᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν. Ἐνεγράφησαν πάντες. — κ. Ι. Κ. Ὤφειλε νὰ δηλώσῃ τοῦτο ὁ ἴδιος προσερχόμενος ἐγκαίρως. — *Φαύστῳ*. Βεβαίως, καὶ πολλάκις ἁδρότερα ποσά. Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ πολὺ πρότερον. Τῷ 1770 ἡ Γαβριέλλη ἐζήτησε 5,000 δουκάτα παρὰ τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης, ἵνα ψάλῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Πετρουπόλεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐτοκράτειρα ἐθεώρησεν ὑπέρογκον τὸ ποσόν, καὶ εἶπεν: — Ἀλλὰ τόσα δὲν πληρόνω οὔτε τοὺς στρατάρχας μου. — Τότε λοιπὸν ἡ Μεγαλειότης σας ἂς βάλῃ τοὺς στρατάρχας νὰ τραγῳδήσουν, ἀπήντησεν τολμηρῶς ἡ ἀοιδός.— κ. Κ. Ν. Σ. Ὀδησσόν. Εὑρίσκονται ἅπαντα εἰς τὸ ἡμέτερον βιβλιοπωλεῖον καὶ τιμῶνται δραχ. 22. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ρούβλια χάρτινα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης. — κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. Ταχυδρομικῶς ἐγράψαμεν ὑμῖν. Περιμένομεν ἀπάντησίν σας. — κκ. Ν. Β. Κ. Σύρον, Ι. Τ. Βῶλον, Α. Κ Πύργον, Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν, Α. Δ. Α. Κέρκυραν, Ν. Α. Ρ. Πάτρας καὶ Σ. Π. Ληξούριον. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν. Διὰ τῶν χρημάτων ἐκείνων πρὸ πολλοῦ ἤδη ἠγοράσθη ἓν τῶν πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων. — κ. Ι. Μ. Τ. Ροστώβ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προθυμίαν. — *Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Εἶνε λέξις τῶν Βυζαντινῶν. Παρ' αὐτοῖς ἦσαν ἐν χρήσει εἶδος ὑποδημάτων, τὰ *τζαγγία*· ὁ τούτων δ' ἐργάτης ἐκαλεῖτο *τζαγγάρης*. — κ. Μ. Α. Π. Σύρον. Τιμᾶται δραχ. 8. Τὸ ἀντίτιμον δέον νὰ προαποσταλῇ. — κ. Χ. Ν. Α. Ναύπλιον. Οἱ ὑπάρχοντες ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἡμεροδεῖκται εἶναι 50 εἰδῶν, τιμώμενοι ἀπὸ λεπτῶν 50 μέχρι δραχ. 6. Δυνάμεθα νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν τὸν κατάλληλον, ἀναλόγως τοῦ τιμήματος ὅπερ ἠθέλετε πέμψει.— *Ἐπιδήμῳ*. Ἀφοῦ οὕτω νομίζετε, ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἀντείπωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναφέρετε τὸ ἀρχαῖον παράδειγμα, ἐνθυμήθητε ὅτι ἀρχαῖος ἦτο καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι «οὐ τὴν γλῶτταν τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τὴν γνώμην ἐξετάζειν ἄξιον». — κ. Α. Κ. Β. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀγγελλομένη ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» *Ἱστορία τῶν Βουλγάρων* ὑπὸ Ν. Ι. Κοκκώνη, τιμωμένη δραχ. 3 καὶ μετὰ ταχυδρ. 3,40. Εἶνε ἀξιόλογον ἔργον. — κ. Γ. Σ. Δὲν συμβαίνει πάντοτε. — *Ἀρχιλόχῳ*. Ἀποτάθητε εἰς πολιτικὴν ἐφημερίδα.— κκ. Π. Σ. Ν. Πάτρας, Ν. Σ. Ν. Κάρυστον, Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν, Γ. Σ. Β. Πειραιᾶ, Σ. Ι. Κ. Κύθηρα, καὶ Μ. Π. Π. Ὕδραν. Ἐλήφθησαν· ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια.— *Ἐνὶ δημότῃ*. Εἰς τοὺς Α' τάξεως δήμους οἱ σύμβουλοι εἶνε 18, εἰς τοὺς τῆς Β' τάξεως 12 καὶ εἰς τοὺς τῆς Γ' 8. — Οἱ πάρεδροι ἀναπληροῦσι τὸν δήμαρχον, οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσι πρὸς τοὺς συμβούλους. Εἶνε δὲ 6 εἰς τοὺς τῆς Α' τάξεως δήμους, 4 εἰς τοὺς τῆς Β' καὶ 2 εἰς τοὺς τῆς Γ'. Ὑπάρχουσιν ὅμως δῆμοι εἰς οὓς δὲν εἶνε συμπεπληρωμένος ὁ ἀριθμός, ὡς μὴ ἐκτεθέντων τοσούτων κατὰ τὰς ἐκλογάς. — κ. Ι. Π. Αἴγιον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἑλληνικὴ ἔκδοσις δὲν ὑπάρχει. Μόνον ἡ ἀγγελία ἐξεδόθη ἑλληνιστί. — κ. Σ. Ι. Ι. Πάτρας. Ἐλήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράφησαν πάντες. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — κ. Χ. Χ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν. Τὰ βιβλία ἀποστέλλομεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. — κ. Θ. Π. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράφητε. Ἡ ἀπόδειξις σταλήσεται ὑμῖν ὑπὸ τῆς συντάξεως τῆς ἰδίας ἐφημερίδος.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων Δαναΐδων πίθος,
πάντοτε πληροῦμαι, πάντοτε κενοῦμαι,
κι' ἔχω ταπεινῶν μου δούλων μέγα πλῆθος.
Ἀλλ' ἐὰν μοῦ φύγῃ μόν' ἡ κεφαλή,
Ὢ, μεταβολή!
Πάντοτε μαρμαίρω, πάντοτε κινοῦμαι.
Ἐν Ἀθήναις Ζ'

2

Ἔκρυπτα πλοῦτον ἄλλοτε ἐντὸς ἐμοῦ ἀκμαῖον,
ὅν, φεῦ! ἰσχνὸν κατέστησαν αἱ πάροδοι τῶν χρόνων.
Ἡ κεφαλή μου ἂν κοπῇ, μή με ζητήσῃς πλέον
εἰς παρελθόν, οὐδ' εἰς παρόν, ἀλλὰ εἰς μέλλον μόνον.
Ἐν Σύρῳ. Κ'

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀνεμόμυλος.

2

Ἡ ὀσμή.

3

Ἀντίδωρον.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 « 2.—
Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ καὶ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

κατὰ τὸν Émile Isambert

ὑπὸ *Ἀντωνίου Μηλιαράκη*

Τιμᾶται δραχ. 3. Μετὰ ταχυδρ. δρ. 3,30.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

8 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	306.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	369.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	328.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	247.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	242.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	165.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	375.50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.100—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	29.60
» 3μην......	29.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.17 ½
» Τραπεζικὸν 3μην	1.16 ½
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	23.10
Λίρα ὀθωμανική................	26.30

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

εἰς τεύχη 45—50, ἤτοι ἐν ὅλῳ ἐκ 250 τυπογραφικῶν φύλλων

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

μετὰ πινάκων γεωγραφικῶν, τοπογραφικῶν, ἀρχαιολογικῶν κλπ. ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐξειργασμένων.

Τιμᾶται

Ἕκαστον ΤΕΥΧΟΣ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κ.κ. συνδρομητὰς ἀντὶ........ Λεπ. 90
» » διὰ τοὺς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ..... Δρ. 1.—
(τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὄντων εἰς βάρος μας).

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλωσι τὴν ἀξίαν ΠΕΝΤΕ τοὐλάχιστον τευχῶν.

Θέλουσι δὲ λάβει, καθ' ὅσον ἐκδίδοται κατὰ τεύχη, ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ τὸ σῶμα μετὰ τῶν πινάκων, εἰκόνων, κλπ. οἱ προπληρόνοντες 30 Δραχμὰς μόνον, ἐπὶ διπλοτύπῳ ἡμῶν ἀποδείξει, ἀπηλλαγμένοι τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὄντων εἰς βάρος μας, ἤτοι

εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.

Ἡ ἐκτύπωσις, ἀρξαμένη ἤδη, περατωθήσεται ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1886, γενήσεται δὲ τῇ ἀδείᾳ καὶ τῇ ἐπιβλέψει τοῦ συγγραφέως.

Οἱ ἁπανταχοῦ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ θέλοντες νὰ γείνωσι συνδρομηταὶ δύνανται ν' ἀπευθύνωνται

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» *Εἰς Ἀθήνας*

πέμποντες εἴτε δραχ. 5 διὰ τὴν ἀξίαν πέντε τευχῶν ἑκάστοτε, εἴτε ἐφάπαξ δραχ. 30 δι' ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Σὺν τῇ ἀποστολῇ δὲ τοῦ Α' τεύχους πεμφθήσεται αὐτοῖς καὶ ἡ διπλότυπος ἀπόδειξις πληρωμῆς τῆς συνδρομῆς των.

Ἡ τυπογραφικὴ φιλοκαλία, ἡ καλλιτεχνικὴ τῶν πινάκων ἐξεργασία καὶ ἡ ποιότης τοῦ χάρτου ἔσονται ἀντάξια τοῦ συγγράμματος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝ .ΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 227.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 464 — 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 516

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Παγασῶν (Βώλου) ἐψήφισε πίστωσιν δρ. 5000 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων τοῦ στρατοῦ· τὸ τοῦ δήμου Θαυμακοῦ ἐψήφισεν ἐπίσης πίστωσιν δρ. 1000 πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ δημοσίου ἐν Δομοκῷ στρατῶνος πρὸς στρατωνισμὸν τοῦ ἐκεῖ στρατοῦ· τὸ δὲ τῆς Σίφνου 5000 ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Ὁ ἀρχιμουσικὸς τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς κ. Α. Σάϊλερ, μελοποιήσας ποίημα τοῦ κ. Σακελλαροπούλου «εἰς τὸν Κανάρην» ἐδήλωσεν ὅτι τὸ ἀντίτιμον δισχιλίων ἀντιτύπων τοῦ ἐν Βιέννῃ δημοσιευθησομένου ἔργου του ἀφιεροῖ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Τὸ μοναστηριακὸν Συμβούλιον τῆς ἐν Ἠλείᾳ μονῆς Βλαχωριῶν συνεισέφερε δρ. 600, ἡ δὲ μονὴ Πρότζα ἕνα ἡμίονον.

Ἐν Τρικάλοις ὁ ἐξ Ἀγράφων κ. Γ. Μπατσαβέλος προσέφερε δωρεὰν τῇ Κυβερνήσει τὴν χρῆσιν δύο οἰκιῶν του ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ κειμένων καὶ 4000 ὀκάδας χόρτου· ἡ ἰσραηλιτικὴ κοινότης προσήνεγκεν ἐπίσης δωρεὰν τὴν χρῆσιν δύο οἰκιῶν, καὶ εἰκοσιδύο κομμάτια ἀμερικανικοῦ πανίου· ὁ κ. Εὐθ. Ἰακωβάκης 500 μερίδας ἄρτου διὰ τὸν στρατόν· πολλαὶ δὲ κυρίαι τῶν Τρικάλων ἀνέλαβον νὰ ῥάψωσιν ἱματισμὸν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ βουλευτὴς Σύρου κ. Α. Συγγρὸς ἐδήλωσεν, ὅτι ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις, θὰ χορηγῇ 1000 δρ. κατὰ μῆνα πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων τῆς ἐπαρχίας ἣν ἀντιπροσωπεύει.

Εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπείαν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ προσήνεγκον μέχρι τῆς 4 Νοεμβρίου ἀνὰ δρ. 100 οἱ κ.κ. Δ. Πατρινός, Ὄθων Λεβέντης, Υἱοὶ Γ. Τριάντη, καὶ Γ. Κόγκος.

Ἐν Καΐρῳ εἴκοσιν Ἕλληνες ἐνέγραψαν εἰσφορὰς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους 680 λιρῶν.

Παρεδόθησαν τῇ 1 Νοεμβρίου εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἑλληνικοῦ προξενείου δρ. 500, ἃς κατὰ μῆνα θὰ εἰσφέρωσιν οἱ ἑπόμενοι ὁμογενεῖς Σοφ. Ρ. Πετσάλης (δρ. 200), Διον. Ε. Βλασσόπουλος (200), Σπ. Π. Ῥωμᾶνος (60), Περ. Πεστεμαλτζιόγλους καὶ Ἰσ. Α. Σκέντερης (ἀνὰ 20).

Ὁ ἐν Βορδῷ ἐμπορικὸς οἶκος Forlin et Cie προσήνεγκεν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τῆς Ἑλλάδος ἑκατὸν φιάλας κονιάκ.

Ἡ ἐν Πάτραις πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων ἐπιτροπεία συνέλεξε δρ. 1780 καὶ λ. 40, ἅτινα προστιθέμενα εἰς τὰς προηγουμένας συνδρομὰς 1805, ἀποτελοῦσι τὸ ποσὸν 3855,40.

Ἡ ἐν Πάτραις ἐπιτροπὴ τῶν κυριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐποίησεν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν της διὰ τῆς συστάσεως λαχείου, ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δημάρχου Ἑρμουπόλεως συνέστη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων τοῦ δήμου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ «Γενικὴ Ἐφημερὶς» τοῦ Μονάχου, ἀγγέλλει ὅτι ὁ παρ' ἡμῖν δοκιμώτατος Γερμανὸς ἀρχιτέκτων κ. Dörpfeld, ὅστις ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Σλεῖμαν ἀνασκαφαῖς ἐν Τίρυνθι εὗρε τὸ περιεργότατον μέγαρον τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, παρετήρησε καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου, θεμέλια ἄριστα διατηρούμενα μεγάρου, οὗ ὅμοιον εἶναι ἴσως τὸ διάγραμμα τῶν ἐν Τροίᾳ καὶ ἐν Τίρυνθι μεγάρων. Τὰ θεμέλια ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλων, ἐπιπολαίως λελαξευμένων λίθων, οἵτινες προδήλως ἐκόπησαν ἐκ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ Γερμανικὴ ἐφημερὶς προστίθησι μετὰ λύπης, ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία δὲν ἐπέτρεψε τῷ κ. Δαίρπφελδ νὰ προβῇ εἰς ἀνασκαφάς, δαπάναις τοῦ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπιφυλάξασα ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβὴς ἡ τελευταία πληροφορία τῆς Γενικῆς ἐφημερίδος· προφανῶς ὅμως παρανόησίς τις συμβαίνει, διότι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ παρέχῃ ἀδείας εἰς ἀνασκαφὰς δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρίαν, ἀλλὰ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ποιεῖ ἀνασκαφὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει, αἵτινες διακοπεῖσαι προσκαίρως ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Π. Σταματάκη, ἐπαναληφθήσονται προσεχῶς.

— Νέα καὶ σπουδαῖα εὑρήματα ἔφερεν εἰς φῶς ἡ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθοῦσα ἔρευνα τῆς συλλογῆς τῶν παπύρων τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥάϊνερ. Ἐν πρώτοις εὑρέθη χειρόγραφον, περιέχον 200 στίχους ἐκ τοῦ τέλους τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς «Ἀσπίδος Ἡρακλέους» τοῦ Ἡσιόδου, τὸ παλαιότατον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν χειρογράφων τοῦ Ἀσκραίου ποιητοῦ· ἔπειτα μέρος παλαιοῦ χειρογράφου περιέχοντος τὰ Ἀργοναυτικὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου, ὅπερ κατὰ τοῦτο εἶναι σπουδαῖον, ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπάρχοντος πλήρους χειρογράφου τοῦ αὐτοῦ ἔπους· καὶ σελίδες παπύρου τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν, περιέχοντος ἀπόσπασμα τῆς Ὀδυσσείας. Πρὸς τούτοις δὲ εὑρέθησαν μέγα πλῆθος δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, κάλλιστα διατετηρημένων, γεγραμμένων δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν βασιλέων Τραϊανοῦ Ἀδριανοῦ, Ἀντωνίνου Πίου, Μάρκου Αὐρηλίου, Μαρκιανοῦ καὶ τῶν συμβασιλέων Βαλβίνου καὶ Γορδιανοῦ τοῦ νεωτέρου. Κοπτικὸν χειρόγραφον ἄξιον λόγου εἶναι τὸ περιέχον ἀπόσπασμα λόγου τινὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μεταπεφρασμένου εἰς αἰγυπτιακὴν διάλεκτον τῆς Σαϊτιδος. Ἀλλὰ θαυμάσιον ἀληθῶς εὕρημα εἶναι λωρὶς χάρτου, μήκους μὲν 42 ὑφεκατομέτρων καὶ πλάτους 85 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, περιέχουσα ἀραβικὰ γράμματα καὶ κοσμήματα· ἐν ταύτῃ αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ κοσμήματα εἶναι ἐκτετυπωμένα διὰ ξυλογραφιῶν. Εὐκόλως κατανοεῖ ἕκαστος τὴν ἀξίαν τῆς λωρίδος ἐκείνης, ἀφοῦ τὰ παλαιότατα τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ξυλογραφικῶν εἰκόνων εἶναι κατὰ πεντακόσια περίπου ἔτη μεταγενέστερα.

— Ἐν Ἀϊδελβέργῃ γίνονται ἀπὸ τοῦδε προετοιμασίαι πρὸς πανηγυρισμὸν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τῆς πεντακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς συστάσεως τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Πανεπιστημίου. Μόνον εἰς τὴν πομπικὴν πορείαν τῶν πανηγυριστῶν θὰ δαπανηθῶσιν 125,000 δραχμῶν.

— Τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ **Γόρδωνος**» παρεχωρήθη ἀντὶ 130000 δρ. ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τοὺς ἐν Λονδίνῳ ἐκδότας Kegan, Trench and Co. Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐπωλήθη τόσον ἀκριβὰ βιβλίον ὀλιγοσέλιδον ὡς τὸ Ἡμερολόγιον ἐκεῖνο. Οἱ ἐκδόται ζητοῦσιν 75000 δρ. ἀπὸ τοὺς Γάλλους βιβλιοπώλας, διὰ τὸ δικαίωμα τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλικήν.

— Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τὸ πέμπτον μέρος τοῦ ἕκτου τόμου τῆς Συλλογῆς τῶν Λατινικῶν ἐπιγραφῶν (Corpus inscriptionum latinarum). Τὸ μέρος τοῦτο περιέχει τὰς νόθους καὶ ὑποβολιμαίας ἐπιγραφάς.

— Τὸ ἐθνογραφικὸν μουσεῖον τῆς Λιψίας ἠγόρασεν ἀντὶ 1250000 δρ. τὸ ἐν Ἀμβούργῳ Γοδεφρείδιον μουσεῖον, περιέχον πληρεστάτην ἐθνολογικὴν συλλογὴν ἐκ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

— Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ συνελθούσης διεθνοῦς συνόδου τῶν γεωλόγων ἡ ἔκδοσις μεγάλου γεωλογικοῦ πίνακος τῆς Εὐρώπης. Τὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεως θὰ καταβάλωσι κατ' ἀναλογίαν τὰ μετασχόντα τῆς συνόδου Εὐρωπαϊκὰ κράτη.

— Ἡ ἡγεμονόπαις τῆς Βαυαρίας Θηρεσία, ἡ πρὸ τριετίας ἐκδοῦσα οὐχὶ ἀναξίαν λόγου Περιήγησιν εἰς Ῥωσίαν, θὰ δημοσιεύσῃ μετ' ὀλίγον ὅμοιον σύγγραμμα περὶ Ἀγγλίας.

— Ὁ Φραγκίσκος Κοππὲ ἐπεράτωσεν ἔμμετρον πεντάπρακτον δρᾶμα, διδαχθησόμενον ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων. Τοῦ δράματος τούτου, ἐπιγραφομένου *Ἰακωβῖται*, ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῆς Σκωτικῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

— Προσεχῶς ἐκδίδοται ἐν Λονδίνῳ νέον ποίημα τοῦ Robert Bridges, τοῦ ποιητοῦ Προμηθέως τοῦ πυροδότου (Prometheus the Firegiver). Τὸ ποίημα τοῦτο ἐπιγράφεται *Ἔρως καὶ ψυχή*, καὶ ἔχει ὡς ὁ Προμηθεὺς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Ὁ ἱερεὺς τοῦ Νεμὶ* (Le prêtre de Nemi) ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις δρᾶμα εἰς πέντε πράξεις τοῦ Ἐρν. Ῥενάν. Τὸ νέον τοῦτο δρᾶμα εἶναι φιλοσοφικόν, ὡς ὁ ***Καλιβὰν*** τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

— Προσεχῶς θὰ στηθῇ ἐν Λονδίνῳ χαλκοῦς ἀνδριὰς τοῦ μυθιστοριογράφου Βάλτερ Σκώτ.

— Ἐν τῷ προηγουμένῳ Δελτίῳ ἀνηγγείλαμεν τὴν σύστασιν Ἐμπορικοῦ μουσείου ἐν Φραγκοφόρτῃ. Ὅμοιον μουσεῖον συνέστη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἐν Πέστῃ, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχῃ συλλογὰς οὐ μόνον οὐγγρικῶν ἐμπορικῶν ἀντικειμένων ἀλλὰ καὶ ξενικῶν, ἰδίως δὲ ἀνατολικῶν. Τὸ μουσεῖον τοῦτο ἐπλουτίσθη ἅμα τῇ συστάσει αὐτοῦ δι' ἐκλεκτῆς συλλογῆς ἐκ τῶν ἐκθεμάτων τῆς ἐν Πέστῃ ἐθνικῆς οὐγκρικῆς ἐκθέσεως, ἧς ἡ λῆξις ἐκηρύχθη τῇ 23/4 Νοεμβρίου.

— Εἷς τῶν διακεκριμένων ἐν Λειψίᾳ διευθυντῶν ὀρχήστρας ὁ κ. Ῥέινεκε ἔλαβεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ παρὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ φίλων καὶ θαυμαστῶν δῶρον πεντήκοντα χιλιάδων μαρκῶν· ἀλλὰ μετὰ χαρακτηριστικῆς αὐταπαρνήσεως διένειμε τὸ ὅλον ποσὸν εἰς τὰ μέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένης ὀρχήστρας.

— Ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς Du Bois Reymond δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγγλικοῦ *Ἀθηναίου* διαψεύδει τὴν ὑπὸ τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων ἀναγραφεῖσαν εἴδησιν ὅτι μέλλει νὰ δημοσιεύσῃ ἱστορίαν τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Ἀναγγέλλομεν δὲ τοῦτο ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν περὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ ἐσφαλμένην εἴδησιν.

— Ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς τῶν πολικῶν χωρῶν Φρὲδ Σβάτκα προτίθεται νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον ταξείδιον εἰς τὸν Πόλον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐταξείδευσε πρότερον εἰς Ἀλάσκαν, τὴν βορειοτάτην χερσόνησον τῆς Ἀμερικῆς, καὶ εἰς τὰς πρὸς ἄρκτον τοῦ Οὐδσωνίου κόλπου χώρας. Ἡ ἐπιτυχὴς ἔκβασις τῶν ταξειδίων ἐκείνων ἐνθαρρύνει αὐτὸν νὰ μὴ ταξειδεύσῃ καὶ νῦν, ὡς ἐταξείδευον οἱ πρὸ αὐτοῦ θαλασσοπόροι, αἵτινες διὰ πλοίων ἐχόντων πλήρωμα ἐξ εὐρωπαίων ἔπλεον πρὸς ἄρκτον, ὁσάκις δὲν ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῶν πάγων καὶ ἡ θάλασσα ἦτο ἐλευθέρα. Ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ τοιαῦται προσπάθειαι ἀπεδείχθησαν σχεδὸν ἄκαρποι, ὁ Σβάτκα προτίθεται νὰ ταξειδεύσῃ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον δι' ἐσκιμωϊκῶν ἀκατίων, καὶ ἐσκιμωϊκῶν ἑλκύθρων ὑπὸ κυνῶν συρομένων, ἔχων καὶ συνοδοὺς Ἐσκιμώους. Ὅθεν τὸ προσεχὲς ἔαρ θὰ πλεύσῃ δι' ἀκατίων πρὸς βορρᾶν, ἐφ' ὅσον ἡ θάλασσα θὰ ἦναι ἐλευθέρα, θὰ προχωρήσῃ δὲ δι' ἑλκύθρων ἂν δυνηθῇ μέχρι τοῦ Πόλου. Τὰ τρόφιμα θὰ πορίζηται ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας, διότι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς βορειοτάταις χώραις ὑπάρχουσι ζῷα, οἷον ὁ μοσχόβους, ὁ πολικὸς λαγωός, ὁ θαλάσσιος κύων, κλπ.

— Ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ τῆς Οὐγκαρίας ἀπέθανε πενέστατος ὁ εὑρέτης τῶν πυρείων Ἰρόνυϊ. Ὅτε ἔκαμε τὴν σπουδαιοτάτην ἐκείνην ἀνακάλυψιν, τῷ 1830, ἦτο σπουδαστὴς τῆς φαρμακευτικῆς ἐν Πέστῃ. Ἕνεκα ἀπορίας χρημάτων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς ἐφευρέσεως, λαμβάνων προνόμιον, καὶ ἐν ᾧ ἄλλοι ὑπερεπλούτισαν ἐκ ταύτης, αὐτὸς οὐδὲν ὠφελήθη, ἀλλ' ὡς τόσοι ἄλλοι μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἀφανὴς καὶ πτωχός.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» προσφέρεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ἀντίγραφον εἰκόνος τοῦ ἐν Μονάχῳ διακεκριμένου ἡμῶν ζωγράφου κ. Ν. Γύζη, παριστώσης τιμωρίαν ἐπιβαλλομένην εἰς ὀρνιθοκλόπον ἐν πόλει ἀνατολικῇ. Τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος ταύτης ἀγορασθὲν παρὰ τῆς Σαξονικῆς Κυβερνήσεως κοσμεῖ νῦν τὸ μουσεῖον τῆς Δρέσδης.

— Ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ ἰατροῦ κ. Ἰω. Φουστάνου ἐξεδόθη ἄρτι ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἡ περὶ «Ὑπνωτισμοῦ ἢ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ» πραγματεία, ἡ τὸ πρῶτον ἰδοῦσα τὸ φῶς ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς *Ἐφημερίδος*. Ὁ συγγραφεύς, διατρίβει λεπτομερῶς περὶ τὰς τρεῖς τοῦ ὑπνωτισμοῦ καταστάσεις, ἤτοι τὸν λήθαργον, τὴν καταληψίαν καὶ τὴν ὑπνοβασίαν, αἵτινες ἄλλοτε ἀπεδίδοντο εἰς μυστηριώδεις καὶ ὑπερφυσικὰς ἐπενεργείας, ἐξετάζει ταύτας ὑπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, ἀκολουθῶν πρὸς τοῦτο τὰς λαμπρὰς ἐπὶ τοῦ ζωικοῦ μαγνητισμοῦ ἐρεύνας καὶ ἐργασίας τοῦ διασήμου νευρολόγου Charcot. Οὕτω διεξερχόμενοι τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Φουστάνου, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἐκπληττόμεθα πρὸ τῶν θαυμαστῶν φαινομένων τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου διδασκόμεθα ὅτι πάντα ταῦτα προέρχονται ἐξ αἰτίας καθαρῶς φυσιολογικῆς. Τὸ κύριον ἔργον ἀκολουθεῖ ἐν παραρτήματι ἑτέρα «Περὶ μαγείας καὶ πνευματισμοῦ» διατριβή, ἔνθα ὁ λόγος περὶ γοήτων, μάντεων, αὐτοκινήτων τραπεζῶν, μεσαζόντων, καὶ λοιπῶν ἀγυρτειῶν, πρόσφορον ἀνάγνωσμα παρ' ἡμῖν ἔνθα ἡ μανία τῶν πνευμάτων καὶ τῶν κινουμένων τραπεζῶν εὗρε πολλάκις ἀκόπως φανατικοὺς θιασώτας.

— Ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα φιλολογικοῦ συλλόγου «Βύρωνος» ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος *Βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ*, ἤτοι σειρᾶς κοινωφελῶν ἀναγνωσμάτων, ἀποτελούντων εἶδος ἐγκυκλοπαιδείας στοιχειωδῶν περὶ παντὸς γνώσεων. Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ σ. 23 εἰς μικρὸν 8ον καὶ τιμώμενον λ. 30, περιέχει «Συνοπτικὴν προεισαγωγὴν εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν» γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Τυπάλδου Κοζάκη, ἐπιτίμου προέδρου τοῦ συλλόγου.

— Ἐξεδόθη τὸ Α' τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Τσιβανοπούλου συγγραφείσης Γενικῆς ἱστορίας, περιέχον τὸ προοίμιον καὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν Σινῶν.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Poesie ἐξέδωκεν ἐν Ζακύνθῳ ὁ κ. Στέφανος Μαρτζώκης συλλογὴν ποιημάτων αὐτοῦ, εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν γεγραμμένων.

— Ἡ νομικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου προτείνει νὰ διορισθῇ καθηγητὴς τῆς δημοσιολογίας ὁ κ. Ἰ. Ζωγράφος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 15, Παρασκευή.

Ἐν τῇ βουλῇ ἐψηφίσθησαν εἰς γ' ἀνάγνωσιν τὰ νομοσχέδια : περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς κτηνῶν, σιτηρῶν, ἀλεύρων, ἄλλων τροφίμων καὶ εἰδῶν ὁπλισμοῦ· περὶ αὐξήσεως τῶν τελῶν τοῦ χαρτοσήμου· περὶ ἅλατος· καὶ περὶ προσθηκῶν εἰς τοὺς νόμους ΑΡΞΣΤ', καὶ ΑΡΞΖ', δι' οὗ κανονίζονται τὰ τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου περὶ ὁρίου ἡλικίας τῶν ἀξιωματικῶν· κατὰ τοῦτο ὁρίζεται ὅριον ἡλικίας διὰ τὸν ἀντιστράτηγον 70 ἔτη, διὰ τὸν ὑποστράτηγον 65, διὰ τὸν συνταγματάρχην 62, διὰ τὸν ἀντισυνταγματάρχην 60, διὰ

τὸν ταγματάρχην 58, διὰ τὸν λοχαγὸν 55, διὰ τὸν ὑπολοχαγὸν 52, καὶ διὰ τὸν ἀνθυπολοχαγὸν 50.

— Ἡ κυβέρνησις ὑπέγραψε σύμβασιν μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, δι' ἧς δανείζεται παρὰ ταύτης 2 ἑκατομμύρια εἰς μεταλλικὸν καὶ 10 ἑκατομ. εἰς χαρτονόμισμα.

— Οὐδενὸς παρουσιασθέντος μέχρι τοῦδε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐργολαβίαν τῆς προμηθείας τῶν ἀναγκαιούντων τροφίμων εἰς τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἄρτῃ στρατόν, ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις στρατιωτικῶν ἀρτοποιείων ἐν Ἄρτῃ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ διετάχθησαν τὰ ἐπιμελητήρια τοῦ στρατοῦ νὰ φροντίσωσι περὶ προμηθείας πάντων τῶν ἀναγκαίων.

— Ἡ ἀπὸ παλαιοῦ Φαλήρου μέχρι Σαλαμῖνος ἀκτὴ θὰ ἀσφαλισθῇ διὰ μονίμων ὑποβρυχίων ναρκῶν.

— Ἐκηρύχθησαν ἀποκεκλεισμένα ἕνεκα ἀσκήσεων διὰ ναρκῶν τὰ στενὰ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, Ψυτταλείας καὶ Μεγάρων, Μπούρζι Χαλκίδος, Γαρδικίου καὶ Λιχάδων. Ἀπηγορεύθη δὲ ὁ διὰ τῶν στενῶν τούτων διάπλους παντὸς πλοίου, ἱστιοφόρου ἢ ἀτμοκινήτου.

— Διετάχθησαν ἅπαντα τὰ στρατολογικὰ γραφεῖα νὰ συντάξωσιν ὅσον τάχιστα ὀνομαστικὰς καταστάσεις κατ' ἐπαρχίας τῶν καθυστερούντων ἐφέδρων καὶ νὰ ἀποστείλωσι ταύτας εἰς τοὺς νομάρχας, ἵνα καταδιωχθῶσιν οἱ λιποστρατοῦντες.

— Διετάχθη ἡ μετασταθμευσις δύο τῶν ἐνταῦθα πυροβολαρχιῶν εἰς Θεσσαλίαν, καὶ τῶν ἐν Βώλῳ καὶ Ἁλμυρῷ ταγμάτων τοῦ πεζικοῦ εἰς Τσάγεζι. Ἐπίσης διετάχθη ὁ ἐνταῦθα οὐλαμὸς τῶν ἐλατῶν νὰ μετασταθμεύσῃ εἰς Λάρισαν.

— Τὴν ἑβδομάδα ταύτην κομίζονται 32 τηλεβόλα Κροὺπ μετ' ἀναλόγου ποσότητος βλημάτων.

— Συνεστάθησαν τηλεγραφικοὶ σταθμοὶ ἐν πολλοῖς τῶν παρὰ τὰ μεθόρια χωρίων.

— Ἀφίκετο ὁ κ. Βαίρν, ὑπολοχαγὸς τοῦ σουηδικοῦ πυροβολικοῦ, μέλλων νὰ διδάξῃ ἐνταῦθα τὸν χειρισμὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιδιορθώσεως τῶν μυδραλιοβόλων Νορδεμφέλτ.

— Ἀνεχώρησεν εἰς Βιέννην ὁ ταγματάρχης κ. Ζορμπᾶς πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐν Αὐστρίᾳ παραγγελθέντων ὅπλων καὶ ἄλλων ἐφοδίων· ἐκεῖθεν θὰ μεταβῇ εἰς Ἔσσην πρὸς παραλαβὴν τηλεβόλων Κρούπ.

— Ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθησαν διατάγματα περὶ προβιβασμοῦ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ στρατοῦ.

—Μελετᾶται ἡ σκαφὴ διώρυγος ἀπὸ Νέου Φαλήρου εἰς Ἀλὰς πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων τοῦ Κηφισσοῦ. Τὴν δαπάνην θὰ καταβάλωσιν ἀπὸ κοινοῦ ὁ δῆμος Πειραιέων καὶ τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Πειραιῶς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Πολιτικομανεῖ, ἐνταῦθα. Ἀπαρτία ἑλληνιστὶ σημαίνει «τὴν πρᾶσιν τῶν ἐπίπλων τὴν ὑπὸ κήρυκι γινομένην»· εἶναι δὲ κατὰ τὸν Πολυδεύκην ἡ λέξις Ἰωνική, «ὠνομασμένων οὕτω παρ' αὐτοῖς τῶν κούφων σκευῶν.» — Ἡ δ' ἡμερησία διάταξις μετεφράσθη κακῶς οὕτω ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Tagesordnung, σημαίνοντος τὴν τάξιν τῆς συνεδρείας. Διότι τὸ Tag γερμανιστὶ ἔχει διττὴν ἔννοιαν, ἡμέρας καὶ συνεδρείας. Ὁμοίαν δὲ τῇ γερμανικῇ λέξει ἔννοιαν ἔχει καὶ τὸ γαλλικὸν ordre du jour. Ἑλληνιστὶ ἐλέγετο πρόγραμμα ἢ προγραφή. «Οἱ πρυτάνεις προέγραφον πρὸ τῆς βουλῆς καὶ πρὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν.» Τὰ δὲ μὴ ἀναγεγραμμένα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει θέματα, περὶ ὧν παρενέπιπτε συζήτησις, ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπροβούλευτα καὶ ἀπρόγραφα. — κ. Α. Μ. Κ. Πάτρας. Ἀπεστάλη τὸ ζητηθὲν φύλλον. Αἱ «Ἀττικαὶ Νύκτες». τοῦ Σ. Βασιλειάδου ἀποτελοῦνται ἐκ τόμων 4 καὶ τιμῶνται δραχ. 16. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 18. — κ. Ν. Κ. Δ. Σῦρον. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια. — κ. Ι. Μ. Πειραιᾶ. Ἀπὸ τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς. — κ. Μ'. Βεβαίως. — κ. Γ. Ι. Λ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα.—Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν οἱ ζητηθέντες τόμοι, τὰ φύλλα καὶ ἀντίτυπον τοῦ περὶ «ἀναλύσ. τῶν ὑδάτων».Τὰς ἀποδείξεις πέμπομεν ταχυδρομικῶς. — κ. Γ. Δ. Λιψίαν. Ἡ σημείωσις ἦλθε. Περὶ τῶν ἄλλων μετὰ 15 ἡμέρας ἐνταῦθα, σὺν Θεῷ. — κ. Μ. Ι. Ε. Μάντσεστερ. Τὸ ζητηθὲν ἀπεστάλη Λεξικὸν Ἀγγλοελληνικὸν Λασκαρίδου καὶ Μυριανθέως εἰς τόμους 2, τιμώμενον δραχ. 25. — Κυρίαν Ε. Π. Κωνσταντινούπολιν, καὶ κκ. Μ. Θ. Τ. Ἀργοστόλιον, Σ. Ν. Π. Μάντσεστερ, Ἀδελφ. Π. Κέρκυραν, καὶ αἰδεσ. ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια. — *Μακεδόνι.* Τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν σημεῖον ἐν γούνασι Διὸς κεῖται, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ἡ τελευταία ἐλευθέρα ἄκρα τοῦ ἑλλην. βασιλείου κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου τῶν Ἀντικυθήρων καὶ καλεῖται *Ἀπολυταρέα.* — κ. Κ. Τσ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν. — κ. Δ. Γ. Χ. Πειραιᾶ. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς. — κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐνεγράφητε. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἀποσταλήσεται ὑμῖν ἅμα τῇ ἐκδόσει. — *Φιλολόγῳ.* Ἀληθές· μὴ λησμονῆτε ὅμως ὅτι οὐ μόνον ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. — κκ. Π. Μ. Ψ. Λεωνίδιον, Α. Α. Τ. Ζάκυνθον, Η. Κ. Πρίγκηπον, Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Σ. Δ. Μῆλον, Α. Μ. Β. Μασσαλίαν, Ι. Ρ. Τῆνον, Σ. Α. Γ. Κέρκυραν, Σ. Φ. Κεφαλληνίαν, Ι. Α. Τ. Ζάκυνθον καὶ Ζ. Δ. Μ. Ληξούριον. Ἀπεστάλησαν. — κ. Χ. Ι. Κάϊρον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Ἐνεγράφησαν δὲ πάντες οἱ σημειούμενοι εἰς ἀμφότερα τὰ συγγράμματα, καὶ ἀπεστάλησαν αὐτοῖς τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ τὰ σημειούμενα βιβλία πρὸς ὑμᾶς. — *Φιλίστορι.* Διεθνὴς γλῶσσα ἐν χρήσει εἰς τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις ἦτο πρότερον ἡ λατινικὴ μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης τῆς Νιμέγης τῷ 1678, ἥτις πρώτη ἐγράφ εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, συνήφθη δὲ μεταξὺ Ἱσπανίας, Γαλλίας καὶ Ὁλλανδίας. — κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἐλήφθησαν. Τά τε φυλλάδια καὶ ἀντίτυπον Ἡμερολογίου παρεδόθησαν τῷ κ. Δ. Α. Χ. — κ. Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἄλλο οὐδέν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν. — κ. Ι. Σ. Α. Σῦρον. Ἐλήφθη καὶ τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 5. — *Συνδρομητῇ Ν'.* Ἀπλεῖσται τῶν μελανῶν βαφῶν τῶν τριχῶν εἶναι μεταλλικαὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς. Τινὲς τῶν κατασκευαστῶν ἰσχυρίζονται ὅτι κατασκευάζουσι τοιαύτας μόνον μὲ φυτικὰς οὐσίας, καὶ ἑπομένως ἀβλαβεῖς, ὡς μὴ ἐχούσας μεταλλικὰ ἅλατα. Εἶναι ὅμως δύσκολος ἡ ἐξέλεγξις τῶν τοιούτων. Ὅπως ἂν ᾖ ἀθωοτάτη τῶν βαφῶν εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ὀποῦ τῶν νωπῶν καρύων. Ἀλλὰ πρὸ πάσης χρήσεως, συνιστῶμεν ὑμῖν νὰ μελετήσητε τὰ περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐπιγράμματα τῆς ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας:

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις, κλπ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ κεφαλὴν, ὁδεύοντα
κατὰ ἐχθρῶν σ' ἐνθουσιάζω.
Ἀκέφαλον, εὐχάριστον
ταξείδιον σοῦ ἑτοιμάζω.

2

Κόρη πελάγους εἰμ' ἐγώ, ἀρχαία, γνωστοτάτη.
Ἂν κόψῃς ἀπ' τὸ σῶμά μου ἕνα παχὺ κομμάτι,
γίνομαι τίτλος σεβασμοῦ, συχνῆς φιλοφροσύνης,
μὰ τέτοιον τίτλον δὲ 'μπορεῖς 'ς τοὺς ἄνδρας νὰ τὸν δίνῃς.

πραξε πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, προθύμως δὲ τοὐναντίον ἐξετέλεσε τὴν αἰτηθεῖσαν χάριν.—*Συνδρομητρίᾳ τῆς «Ἑστίας»*. Ἀλεξάνδρειαν. Ἀπὸ τοῦδε ὄχι, διότι δὲν διωργανώθη τοιαύτη ὑπηρεσία γυναικῶν. Ἴσως ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα, ὅπερ θέλετε ἐγκαίρως πληροφορηθῆ.—κ.κ. Κ. Κ. Μοῦγλα, Α. Τ. Ὕδραν, Ν. Κ Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Κ. Μ. Τζ. Κωνσταντινούπολιν. Εἶνε τυπογραφικὸν σφάλμα εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν σελίδων, ὄχι ἔλλειψις τοῦ βιβλίου.—*Μισοπονήρῳ*. Ἄνευ οὐδενὸς λόγου. Διατί δὲ μόνον τοὺς μέν, καὶ ὄχι καὶ τοὺς ἄλλους; Καὶ οὗτοι «τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐπὶ τούτοις διατρίβουσι καὶ ὃς κρατῇ ἐν αὐτοῖς καλλίνικος δοκεῖ ἡμῖν.» Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἄδικος ἡ κρίσις.— Κυρίᾳ Α. Δ. Τ. Βῶλον, καὶ κ. Σ. Π. Σ. Ξάνθην. Ἀπεστάλησαν —κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. Ἐνεγράφη ὁ κ. Γ. Π. Κ. καὶ ἀπεστάλη αὐτῷ τὸ ἐκδοθὲν Α' φυλλάδιον.—κ. Γ. Ι. Λ. Κέρκυραν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως. — κ Α. Ν. Π. Ἀτυχῶς δὲν δυνατόν, ἕνεκα περισσείας ὁμοίας ὕλης.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἔχω πτέρυγας μεγάλας, τὰς ἁπλόνω, τὰς ἀνοίγω,
Πλὴν ποτὲ δὲν κατορθώνω ἀπ' τὴν θέσιν μου νὰ φύγω.

2

Τί πρᾶγμα καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε εὐχάριστον μᾶς *μπαίνει 'ς τὴ μύτη;*

3

Τὸ πρῶτον εἶνε πρόθεσις, δῶρον τὸ δεύτερόν μου,
Μ' εὐλάβειαν οἱ εὐσεβεῖς παίρνουν τὸ σύνολόν μου.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄπορος—Πόρος—ὅρος

2

Ἑστία—τὸ—Ρίον (Ἑστιατόριον)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καταχτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

1 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	305.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	377.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	327.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	248.—
25,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	167.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	390.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.130—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	70.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	60.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	56.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	28 —
» 3μην......	27.75
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	110.50
» Τραπεζικὸν 3μην.	

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον...................	22.10
Λίρα ὀθωμανικὴ.................	25. —

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	Τιμ.	λεπτ	25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	»	»	25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου	»	»	25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου......	»	»	25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας	Τιμ.	λεπτ.	10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς.	»	»	10.
Λάζαρος Κουντουριώτης	»	»	10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος	»	»	10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου	»	»	10.
Περὶ καθαριότητος	»	»	10.
Περὶ Κύπρου	»	»	10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης........	»	»	10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ	»	»	10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν........	»	»	10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου..............	»	»	10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 217.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 46 — 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 515

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ἐν Ἀσουὰν τῆς Αἰγύπτου ἠνοίχθη κατάλογος καὶ ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας ἐνέγραψαν πλέον τῶν 3000 φρ. Πολλοὶ ἐδήλωσαν ὅτι καὶ θὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς ἐθελονταί.

Ἡ ἐν Σύρῳ κυρία Κωνστάντζα Εὐστρ. Νεγρεπόντε προσήνεγκεν δραχ. 1000 ὑπὲρ τοῦ «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.»

Αἱ διδασκάλισσαι τοῦ Γ' ἐν Σύρῳ δημοτικοῦ σχολείου ἐδήλωσαν διὰ τοῦ νομάρχου Κυκλάδων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ ἀναλάβωσιν οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ.

Οἱ ἐν Χαλκίδι κκ. Κωνστ. Οἰκονομίδης καὶ Ἰω. Β. Μάλλιος προσήνεγκον ὁ μὲν 10 τόπια ἀμερικανικοῦ πανίου, ὁ δὲ 15 ὁμοίου ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ δήμαρχος Ἀργοστολίου κ. Δρακόπουλος ἐξέδοτο πρὸς τοὺς συνδημότας του ἐπιστράτους προκήρυξιν, δι' ἧς διαβεβαιοῖ τοὺς ἐγκαταλιπόντας οἰκογενείας ἀπροστατεύτους, ὅτι ἐπιτροπὴ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ συγκειμένη ὑπὸ φιλανθρώπων συμπολιτῶν αὐτῶν θέλει ἀναλάβει τὴν μέριμναν τῆς προστασίας καὶ περιθάλψεως αὐτῶν. Καὶ τῷ ὄντι, ἐσυστήθη τοιαύτη ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τοῦ δημάρχου καὶ ἐγκρίτων πολιτῶν προθύμως ἐργαζομένων πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν.

Πολλοὶ ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐν Βώλῳ παρουσιασθέντες εἰς τὸν λοχαγόν των ἐδήλωσαν, ὅτι ἐν περιπτώσει πολέμου ἀφίνουσιν ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεως τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ των.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνεδριάσει τῶν πέντε ἀκαδημειῶν τῆς Γαλλίας ὁ κ. Michel Bréal ἀνέγνω μελέτην τοῦ Αἰμιλίου Egger *περὶ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος*, ἥτις, εἶνε ὁ ἐπίλογος ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο *Ἔρευναι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κριτικῆς παρ' Ἕλλησι* τιτλοφορούμενον ἡτοίμαζε πρὸς ἔκθεσιν ὁ διαπρεπὴς συγγραφεὺς ὅτε κατέλαβεν αὐτὸν ὁ θάνατος.

— Ἐν τῇ *Ναυτικῇ καὶ ἀποικιακῇ Ἐπιθεωρήσει* δημοσιεύεται σπουδαῖον ἔργον τοῦ Γάλλου ναυάρχου Serre περὶ τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα. Τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιεύεται οὕτω ἐντελὴς μελέτη περὶ θέματος σκοτεινοῦ ἐν πολλοῖς. Ὁ συγγραφεὺς κατήρτισε τὸ σχέδιον πάντων τῶν πλοίων τῆς ἀρχαιότητος ἀκολουθῶν κατὰ βῆμα τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν ἀμεταβλήτων νόμων τῆς ναυτικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς.

— Ὁ ἐπιφανὴς αἰγυπτιολόγος Maspero, διευθυντὴς τοῦ μουσείου τοῦ Βουλὰκ καὶ ἔφορος τῶν μνημείων τῆς Αἰγύπτου, ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν μεγάλην ἀξίαν ἔχουσαν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθεισῶν ἀπὸ τοῦ 1881—1884 ἀνασκαφῶν καθ' ἃς ἀνεῦρε ἀρχαίαν νεκρόπολιν, κειμένην παρὰ τὴν Ἀχμιμ, μικρὰν παρὰ τὸν Νεῖλον πόλιν, ὑπὸ τὸ Καρνάκ. Ὁ Maspero περαίνει ὡς ἑξῆς τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ:

«Ἡ Αἴγυπτος δὲν ἐξηντλήθη, ὡς ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ λέγηται. Ἐγκλείει τοσαῦτα μνημεῖα, ὥστε δύναται ν' ἀπασχολήσῃ εἴκοσι γενεὰς ἐργατῶν, τὰ δὲ μέχρι σήμερον ἀνακαλυφθέντα εἶνε ἐλάχιστα πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ κρυπτόμενα.»

— Μεγίστη ἐντύπωσιν προὐξένησεν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἐν Γερμανίᾳ κύκλους ἀνακάλυψις τοῦ Dρος F. Hüppe ἐν Wiesbaden, δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ὀκτωβρίου τῶν «Προόδων τῆς Ἰατρικῆς». Ὁ διάσημος οὗτος γερμανὸς βακτηριοδίφης διὰ πολλῶν ἐρευνῶν καὶ ἀκαταβλήτων κόπων κατώρθωσε νὰ εὕρῃ καὶ καταδείξῃ τὰς ἐμμόνους μορφάς, ἤτοι τὰ σπόρια τοῦ καλουμένου Kommabacillus, ἤτοι τοῦ βακτηριδίου τῆς χολέρας (τῆς ἀσιατικῆς). Τὰ σπόρια ταῦτα εἶνε σφαιρία μικρά, στίλβοντα, καὶ ἀντέχουσι κατὰ τῆς ξηρασίας πλειότερον αὐτῶν τούτων τῶν κομματοειδῶν βακτηρίων. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὸ ζήτημα τῆς γενέσεως τῆς χολέρας, φέρει δὲ ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζοντα τὴν θεωρίαν τοῦ Koch ἀπέναντι τῆς θεωρίας τοῦ Pettenkofer, καθόσον οὕτω ἐξηγεῖται τὸ ἐπφάσιμον τῶν σπερμάτων τῆς χολέρας, ὅπερ πρότερον ἐφέρετο ὡς ἀντίῤῥησις κατὰ τῆς θεωρίας τοῦ Koch.

— Ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθήσεται προσεχῶς ἐφημερὶς λίαν παράδοξος καὶ πρωτοφανής. Ὀνομαζομένη «Stoffmuster Journal» «Ἐφημερὶς τῶν δειγμάτων» θὰ περιέχῃ αὐτὸ τοῦτο δείγματα πλεκτῶν, ὑφαντῶν, δαντελῶν, χασέδων, ἐριούχων, μεταξωτῶν κ.τ.λ. ὑφασμάτων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα θὰ σημειοῦται τὸ πλάτος καὶ ἡ ἀξία τοῦ πήχεως, ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐργοστασίου ἢ τοῦ πωλοῦντος καταστήματος κ.τ.λ. Οὕτω αἱ κυρίαι τῆς Λειψίας καὶ τῆς λοιπῆς Γερμανίας, μὴ περιπλανώμεναι ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα πρὸς ἐκλογὴν ὑφασμάτων, θὰ δαπανῶσιν ὀλιγώτερον χρόνον εἰς τὰς ὁδούς, πλειότερον δὲ ἐν τῷ μαγειρείῳ.

— Ὁ Ῥῶσσος λόγιος Baschmakow περιελθὼν πρὸ πολλοῦ τὴν Βουλγαρίαν πρὸς συλλογὴν βουλγαρικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ἐπεράτωσε τὸ ἔργον, ὅπερ λέγεται πλουσιώτατον καὶ σπουδαιότατον πρὸς γνῶσιν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῶν Βουλγάρων. Τὸ χειρόγραφον εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ ἀκαδημείᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως, ἥτις σκοπεῖ νὰ ἐκδώσῃ αὐτό. Ὁ Baschmakow ἦτο ὁ πρῶτος ἔφορος τῆς δημοσίας Βιβλιοθήκης ἐν Φιλιππουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1882, ἥτις νῦν περιέχει 10,000 τόμους, τὸ πλεῖστον τῆς νεωτέρας φιλολογίας.

— Κατὰ τελευταίαν ἀπαρίθμησιν γαλλικῆς τινος ἐφημερίδος ὁ ἀριθμὸς ὅλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκδιδομένων ἐφημερίδων ἀνέρχεται εἰς 35,000. Ἐκ τῶν πέντε ἠπείρων περισσοτέρας ἔχει ἡ Εὐρώπη, ἤτοι 20,000. Ἐκ τῶν χωρῶν δὲ τῆς Εὐρώπης αἱ μὲν πλεῖσται ἐφημερίδες ἐκδίδονται ἐν Γερμανίᾳ, ὀλιγώτεραι δὲ ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἐν Γερμανίᾳ ἐκδίδονται πλείονες τῶν 5500 ἐφημερίδων, ἐκ τούτων δὲ αἱ 800 εἶνε καθημεριναί. Δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ Ἀγγλία, ἔχουσα 4,000 ἐφημερίδας, ὧν αἱ 800 ἐπίσης καθημεριναί. Ἐν Γαλλίᾳ ἐκδίδονται ἐν Παρισίοις μὲν 1568 ἐφημερίδες, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις 2506, ὧν καθημεριναὶ ἐφημερίδες ἐν ὅλῳ 360. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδίδονται 1400, ὧν αἱ 160 καθημεριναί. Ἐν Αὐστρίᾳ 1200, ὧν 150 καθημεριναί. Ἡ Ἰσπανία ἀριθμεῖ 850 ἐφημερίδας, ὧν τὸ τρίτον ἐκδίδονται καθημερινῶς. Ἡ Ῥωσσία ἔχει μόνον 800 ἐφημερίδας. Ἐκ τούτων δὲ 200 ἐκδίδονται

ἐν Πετρουπόλει, 75 δὲ ἐν Μόσχᾳ. Λίαν ἀνεπτυγμένος εἶνε σχετικῶς ὁ τύπος ἐν Ἑλλάδι. Ἑκάστη σχεδὸν πολίχνη ἐκδίδει τὴν ἐφημερίδα της. Ἡ Ἑλβετία ἀριθμεῖ 430 φύλλα, τὸ δὲ Βέλγιον καὶ ἡ Ὁλλανδία ἀνὰ 300. Ἡ ἤπειρος τῆς Ἀσίας ἀριθμεῖ 3000 σχεδὸν τακτικῶς ἐκδιδομένας ἐφημερίδας. Τούτων 2000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, σχετικῶς πολὺ ὀλίγαι εἰς τὴν Κίναν καὶ 6 μόνον εἰς τὴν Περσίαν. Ἐν Ἀφρικῇ ἐκδίδονται περὶ τὰ 300 φύλλα, ὧν τὰ 30 ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ καθημερινὸς τύπος εἶνε τὰ μάλιστα ἐν Ἀμερικῇ ἀνεπτυγμένος. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐκδίδονται 12,500 ἐφημερίδες, ὧν αἱ 1000 καθημεριναί. —Ἐξ ὅλων τῶν ἐφημερίδων τῆς γῆς 16,500 γράφονται Ἀγγλιστί, 7,800 Γερμανιστί, 6,850 Γαλλιστὶ καὶ 1600 Ἱσπανιστί.

— Νέας ἠλεκτρικῆς ἐκθέσεως μελετᾶται ἡ διοργάνωσις διὰ τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν ἐν Παρισίοις. Παρασκευάζεται δὲ καὶ αὕτη, ὡς ἡ προηγουμένη ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τελεσθεῖσα, ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας τῶν ἠλεκτρολόγων. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καίτοι νέα ἔτι, τοσαύτας καθ' ἑκάστην κάμνει προόδους, ὥστε ἑκάστη νέα ἔκθεσις ἀποκαλύπτει καὶ νέα πράγματα εἰς τὸ πολὺ κοινόν, τὸ μὴ ἀσχολούμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα.

— Ἡ μεγαλειτέρα χρῆσις τοῦ τηλεγράφου γίνεται ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑπομένη στατιστική. Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1884 διεβιβάσθησαν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις 65 ἑκατομμύρια τηλεγραφημάτων· ἐν Ἀγγλίᾳ μόνον 32 ἑκατομμύρια, ἐν Γαλλίᾳ 19, ἐν Γερμανίᾳ 18, ἐν Ῥωσσίᾳ 10, ἐν Αὐστρίᾳ 9, ἐν Βελγίῳ 6, ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Μεξικῷ ἀνὰ 3, ἐν Ἑλβετίᾳ 2, ἐν Τουρκίᾳ 1 μόνον ἑκατομμύριον.

— Ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου ἐπλουτίσθη ἐσχάτως διὰ δύο μεγάλων συλλογῶν χειρογράφων, τῶν μὲν ἀραβικῶν, τῶν δὲ συριακῶν, ὧν τὰ τελευταῖα ἀνέρχονται εἰς 320. Διὰ τῆς πολυτίμου ταύτης προσκτήσεως ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου ἔχει νῦν μετὰ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Βατικανοῦ τὴν πλουσιωτέραν συλλογὴν συριακῶν χειρογράφων. Ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἐκ πολλῶν θρησκευτικῶν ἔργων, χειρογράφων πραγματειῶν περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Συρίας, μαρτυρολογίων, γραμματικῶν καὶ λεξικῶν.

— Ἐν Φραγκφόρτῃ ἱδρύθη πρότινος ἐμπορικὸν μουσεῖον, εἶνε δὲ τὸ τελειότατον τῶν τέως ὑπαρχόντων. Περιλαμβάνει τμήματα εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς, γραφεῖον πληροφοριῶν καὶ βιβλιοθήκην. Τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα δείγματα τῶν ἐμπορευμάτων εἰσὶ παντὸς εἴδους καὶ πάσης προελεύσεως, ἡ ποιότης, τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῆς κατεργασίας, ὁ τρόπος τῆς ἀποστολῆς, αἱ πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν ὁδηγίαι, πάντα ὁρίζονται ἐπιμελῶς, ὅπως οἱ ἐμπορευόμενοι λαμβάνωσι τὰς ἀναγκαιούσας αὐτοῖς πληροφορίας. Τὸ τρίτον τμῆμα περιλαμβάνει πάσας τὰς ἐμπορικὰς καὶ εἰδικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, τὰ ἡμερολόγια, τὰ βιβλία τῶν διευθύνσεων πασῶν τῶν βιομηχανικῶν μητροπόλεων, τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων, τὰς γνωστοποιήσεις τῶν τελωνειακῶν γραφείων καὶ πάντα ἐν γένει τ' ἀπαιτούμενα πρὸς γνῶσιν τῆς ἐμπορικῆς καταστάσεως πασῶν τῶν χωρῶν τῆς γῆς.

Ἐξεδόθη τὸ προαγγελθὲν *Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον* τοῦ ἔτους 1886 τοῦ κ. Κωνσταντ. Φ. Σκόκου. Εἶνε δὲ ποικιλώτατον καὶ λίαν ἐπαγωγὸν ἀνάγνωσμα, περιέχον ἄρθρα πολλῶν ἐκ τῶν διακρινομένων παρ' ἡμῖν λογίων, ποιήματα, κοσμούμενον δὲ καὶ ὑπὸ καλῶν γελοιογραφικῶν εἰκόνων.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχμῆς. Μετὰ ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20.

— Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀκαδημίας ἐστήθη τὸ ἄγαλμα τοῦ βαρόνου Σίνα, εἰς ὃν ὀφείλεται τὸ περικαλλέστατον τοῦτο μνημεῖον τῶν ἀρίστων τεχνῶν ἐν ταῖς συγχρόνοις Ἀθήναις.

— Φιλόμουσοι νέοι ἐν Σύρῳ δημοσιεύουσιν ἀγγελίαν περὶ ἐκδόσεως ἡμερολογίου ὑπὸ τίτλον ἡ *Κυψέλη*, τὸ δὲ ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθησόμενον ποσὸν θέλει διατεθῆ ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐκ Σύρου ἀπόρων ἐπιστράτων. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τούτῳ θὰ περιέχωνται βιογραφίαι, διηγήματα πρωτότυπα καὶ μεταπεφρασμένα, ποιήματα, ἀνέκδοτα, καὶ ἄλλη ποικίλη ὕλη. Ὁ φιλανθρωπικὸς σκοπός, ὑπὲρ οὗ ἐκδίδεται τὸ ἀγγελλόμενον ἡμερολόγιον, εἶνε ἀρκοῦσα αὐτοῦ σύστασις.

—Διέτριψεν ἐσχάτως ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Παρισίοις γερμανικῆς πρεσβείας βαρῶνος Στόφελ. Ὁ κ. Στόφελ, ἀπόστρατος ἤδη, καταγίνεται εἰς ἱστορικὰς μελέτας. Χάριν ἐπιτοπίων δ' ἐρευνῶν πρὸς ἀκριβῆ ὁρισμὸν τοῦ «Φαρσαλίου πεδίου», ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Πλούταρχος, ἐφ' οὗ ἐδόθη τὸ πάλαι ἡ ὀνομαστὴ μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου μάχη, μετέβη εἰς Θεσσαλίαν. Αἱ ἔρευναι αὗται δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ὁ κ. Στόφελ δ' αὐτὸς ὡμολόγησεν, ὅτι πρὸς τοῦτο ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπιμελῶν κατὰ τὸ μέρος, ὅπου τίθεται τὸ ἐν λόγῳ πεδίον, ἀνασκαφῶν, ἃς ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἀναλάβῃ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ* ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς ἐπίκλησιν :

Οἱ λαβόντες γνῶσιν τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν λογοδοσιῶν ἡμῶν γινώσκουσι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*, ὃν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύωμεν. Γνωστὸν εἶνε ταῖς συμπολίταις, ὅτι ὁ Σύλλογος, ἀφορῶν εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου, εὑρέθη πάντοτε ἕτοιμος ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπον τοῦτο τὰ μέσα αὐτοῦ καὶ ὁ πρὸς παρασκευὴν χρόνος.

Ἤδη κέκληται ὁ ἡμέτερος *Ἐρυθρὸς Σταυρὸς* ὅπως ἕνεκα τῶν ἀναποδράστως σήμερον προσδοκωμένων γεγονότων, παρασκευασθῇ συντόνως καὶ ἐκπληρώσῃ τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ ἱερὸν καθῆκον. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον αἰσθάνεται ἐπιβαλλομένην αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν, ἵνα καὶ αὖθις ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ φιλανθρώπους καὶ φιλοπάτριδας συμπολίτας, τῶν ὁποίων ἡ γενναιότης κατέστησε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐφικτὸν μέχρι τοῦδε, καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν ὁποίων πέποιθε καὶ ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι πολὺ τῶν προτέρων κρισιμωτέραις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1885.

ΜΑΡΚΟΣ ΡΕΝΙΕΡΗΣ, πρόεδρος, Χ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ, ἀντιπρόεδρος, ΜΙΧΑΗΛ ΜΕΛΑΣ, ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΔ. ΣΥΓΓΡΟΣ, ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΣΟΥΤΣΟΣ, ΙΩΑΝ. ΒΟΥΡΟΣ, ΙΟΥΛ. ΓΑΛΒΑΝΗΣ, ΓΕΩΡ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΚΟΖΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΡΙΣΗΣ.

Ὁ Σύλλογος δέχεται συνδρομὰς εἰς χρήματα καὶ εἴδη κατὰ τὰς ἑξῆς διευθύνσεις :

Πρὸς τὸν κ. ΜΑΡΚΟΝ ΡΕΝΙΕΡΗΝ, πρόεδρον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

Πρὸς τὸν κ. Χ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΝ ΤΥΠΑΛΔΟΝ, ἀντιπρόεδρον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

Πρὸς τὸν κ. ΜΙΧΑΗΛ ΜΕΛΑΝ, ταμίαν τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 25, Παρασκευῇ.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν διὰ μακροῦ εἰσηγητηρίου λόγου ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους, ὅ,τε τακτικὸς καὶ ὁ ἔκτακτος.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν προϋπολογισμῶν τούτων ἔχομεν ἀναγραφόμενα ἔσοδα μὲν 84,000,000, ἔξοδα δὲ 88,047,999. Αἱ ἐν τῷ ἐκτάκτῳ προϋπολογισμῷ ἀναγραφόμεναι δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 65 ἑκατομ. ἐξ ὧν τὰ 55 ἑκατομ. διατίθενται ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, τὰ λοιπὰ δ' ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν.

— Τὴν παρελθοῦσαν δὲ τρίτην ἐψηφίσθη ἐν τῇ Βουλῇ τὸ περὶ εἰσφορῶν νομοσχέδιον, οὗτινος τὸ κείμενον εἴχομεν ἀναγράψει ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ.

— Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τὸ νέον πρὸς τὴν κυβέρνησιν δάνειον δύο μὲν ἑκατομ. εἰς χρυσόν, δεκαεπτὰ δὲ εἰς χαρτονόμισμα ἀπέναντι τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

— Ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Ρούς, ἀντιπροσώπου τοῦ κ. Νόρδενφελτ καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν συστάσης ἐπιτροπῆς κκ. Ἠπίτη, Ἐργαστηριά-

ρη καὶ Καρπούνη, τὸ συμβόλαιον τῆς προμηθείας 60 μυδραλιοβόλων Νόρδενφελτ καὶ 140,000 φυσιγγίων πεπληρωμένων. Τὰ ὅπλα τοῦ Νόρδενφελτ εἶνε ἄριστα, (δύνανται νὰ ρίψωσιν 240 βλήματα χαλύβδινα εἰς τὸ λεπτὸν) ἡ δὲ ἀγορὰ γίνεται ἐφ' οἷς ὅροις προμηθεύεται ταῦτα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Πλὴν τούτου ὁ κ. Νόρδενφελτ ἀναλαμβάνει ν' ἀποστείλῃ ἐνταῦθα ἰδίαις δαπάναις ἕνα ἀξιωματικὸν καὶ ἕνα μηχανικόν, ὅπως διδάξῃ τὸν χειρισμὸν καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν μυδραλιοβόλων τούτων.

— Εἰς Πειραιᾶ ἐκομίσθησαν 320 ἵπποι ἐκ τῶν ἐν Οὑγγαρίᾳ ἀγορασθέντων διὰ τὸν ἡμέτερον στρατόν. Ἐκ τούτων 160 εἰσὶ προωρισμένοι διὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ 60 διὰ τὸ ἱππικόν.

— Ἡ ἐν Ναυπλίῳ στρατιωτικὴ κεντρικὴ ἀποθήκη διετάχθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς Λάρισσαν, ἄνευ ἀναβολῆς, πάντα τὰ ἕτοιμα εἴδη ἱματισμοῦ, ἅτινα ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν της.

— Πρὸς προφύλαξιν τῶν κατὰ τοῦ ναυστάθμου ἐπιθέσεων διετάχθη ἡ τῶν παρακτίων τῆς Σαλαμῖνος καὶ Μεγάρων θέσεων ὀχύρωσις κατὰ τὸ ὑποβληθὲν σχέδιον.

— Ὁ ἀρχίατρος τοῦ στρατοῦ κ. Π. Σοῦτσος ἤρξατο ἐκγυμνάζων τοὺς ἐπικούρους ἀνθυπιάτρους εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῶν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ, ὡς καὶ εἰς ὑπηρεσίαν ἐν ἐκστρατείᾳ, ἐν τῷ φαληρικῷ ἀλιπέδῳ.

— Πλὴν τοῦ πλοιάρχου κ. Δ. Κριεζῆ ὑπασπιστοῦ τοῦ βασιλέως, ἀποστέλλεται εἰς Ἀγγλίαν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν καταδρομικῶν πλοίων, περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν ὁποίων ἐγράφομεν εἰς προηγούμενον φύλλον, ὁ ἀρχιναυπηγὸς κ. Γιαλούσης.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν παρηγγέλθησαν ἐν Βιέννῃ 2 χιλ. ἱπποσκευαί, 2 χιλ. σπαθιστῆρες καὶ 2 χιλ. ζωστῆρες διὰ τὸ ἱππικόν.

— Ἐξακολουθοῦσιν αἱ διαπραγματεύσεις τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῆς ἀγγλικῆς Ἑταιρίας πρὸς ὑπογραφὴν συμβάσεως διὰ τὴν κατασκευὴν πλατέων σιδηροδρόμων ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λάρισσαν καὶ ἀπὸ Μύλων εἰς Καλάμας. Αἱ διαπραγματεύσεις βαίνουσι καλῶς καὶ ἐλπίζεται νὰ καταλήξωσιν αἰσίως.

— Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἤρχισε λειτουργοῦσα δι' ἀτμομηχανῶν ἡ γραμμὴ τοῦ *τράμβαϋ* μέχρι τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, χάριν τῶν ἐν τοῖς παραπήγμασι στρατιωτῶν. Ἡ γραμμὴ αὕτη, προεκτεινομένη μέχρις Ἀμπελοκήπου, θέλει ἑτοιμασθῆ ὁλόκληρος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.

— Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας, ὡς γράφει ἡ «Ἐφημερίς», εἶχον ἔλθει ἐνταῦθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δύο ἀξιωματικοὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐπιτελείου ὡς κατάσκοποι. Ἐφωράθησαν δὲ ἐξετάζοντες τὰ παραπήγματα καὶ τὰ ἀφορῶντα τὸν στρατόν.

— Ἡ κυβέρνησις ἐμίσθωσε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐκῆς Ἑταιρίας τὰ ἀτμόπλοια «Ἴριδα», «Πηνειόν», καὶ «Χίον» ἐφ' ὅσον διαρκοῦσιν αἱ πολεμικαὶ παρασκευαί. Λέγεται δὲ ὅτι τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα θὰ ὁπλισθῶσι διὰ τηλεβόλων. Πλὴν τούτων φαίνεται ὅτι ἡ κυβέρνησις θὰ μισθώσῃ καὶ ἄλλα ἀτμόπλοια ἄλλων ἑταιριῶν.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Β' τεῦχος. Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς δραχ. 1,50.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδ. τελῶν.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Β. Freiburg. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Α. Ντ. Πλάτανον. Ἐλήφθησαν. Ἐκ τῶν ζητουμένων φύλλων 2 ἀτυχῶς εἰσὶν ἐξηντλημένα. Ἐνεγράψαμεν ὑμᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν. Ἐνεγράφησαν πάντες. — κ. Ι. Κ. Ὤφειλε νὰ δηλώσῃ τοῦτο ὁ ἴδιος προσερχόμενος ἐγκαίρως. — *Φαύστῳ*. Βεβαίως, καὶ πολλάκις ἁδρότερα ποσά. Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ πολὺ πρότερον. Τῷ 1770 ἡ Γαβριέλλη ἐζήτησε 5,000 δουκάτα παρὰ τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης, ἵνα ψάλῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Πετρουπόλεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐτοκράτειρα ἐθεώρησεν ὑπέρογκον τὸ ποσόν, καὶ εἶπεν: — Ἀλλὰ τόσα δὲν πληρόνω οὔτε τοὺς στρατάρχας μου. — Τότε λοιπὸν ἡ Μεγαλειότης σας ἂς βάλῃ τοὺς στρατάρχας νὰ τραγῳδήσουν, ἀπήντησεν τολμηρῶς ἡ ἀοιδός.— κ. Κ. Ν. Σ. Ὀδησσόν. Εὑρίσκονται ἅπαντα εἰς τὸ ἡμέτερον βιβλιοπωλεῖον καὶ τιμῶνται: δραχ. 22. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥούβλια χάρτινα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης. — κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. Ταχυδρομικῶς ἐγράψαμεν ὑμῖν. Περιμένομεν ἀπάντησίν σας. — κκ. Ν. Β. Κ. Σύρον, Ι. Τ. Βῶλον, Α. Κ Πύργον, Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν, Α. Δ. Α. Κέρκυραν, Ν. Α. Ρ. Πάτρας καὶ Σ. Π. Ληξούριον. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Δ. Δ. Κεφαλληνίαν. Διὰ τῶν χρημάτων ἐκείνων πρὸ πολλοῦ ἤδη ἠγοράσθη ἓν τῶν πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων. — κ. Ι. Μ. Τ. Ροστώβ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προθυμίαν. — *Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Εἶνε λέξις τῶν Βυζαντινῶν. Παρ' αὐτοῖς ἦσαν ἐν χρήσει εἶδος ὑποδημάτων, τὰ *τζαγγία*· ὁ τούτων δ' ἐργάτης ἐκαλεῖτο *τζαγγάρης*. — κ. Μ. Δ. Π. Σύρον. Τιμᾶται δραχ. 8. Τὸ ἀντίτιμον δέον νὰ προαποσταλῇ. — κ. Χ. Ν. Α. Ναύπλιον. Οἱ ὑπάρχοντες ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἡμεροδεῖκται εἶναι 50 εἰδῶν, τιμώμενοι ἀπὸ λεπτῶν 50 μέχρι δραχ. 6. Δυνάμεθα νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν τὸν κατάλληλον, ἀναλόγως τοῦ τιμήματος ὅπερ ἠθέλετε πέμψει.— *Ἐπιδήμῳ*. Ἀφοῦ οὕτω νομίζετε, ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἀντείπωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναφέρετε τὸ ἀρχαῖον παράδειγμα, ἐνθυμήθητε ὅτι ἀρχαῖος ἦτο καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι «οὐ τὴν γλῶτταν τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τὴν γνώμην ἐξετάζειν ἄξιον». — κ. Δ. Κ. Β. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀγγελλομένη ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» *Ἱστορία τῶν Βουλγάρων* ὑπὸ Ν. Ι. Κοκκώνη, τιμωμένη δραχ. 3 καὶ μετὰ ταχυδρ. 3,40. Εἶνε ἀξιόλογον ἔργον. — κ. Γ. Σ. Δὲν συμβαίνει πάντοτε. — *Ἀρχιλόχῳ*. Ἀποτάθητε εἰς πολιτικὴν ἐφημερίδα.— κκ. Π. Σ. Ν. Πάτρας, Ν. Σ. Ν. Κάρυστον, Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν, Γ. Σ. Β. Πειραιᾶ, Σ. Ι. Κ. Κύθηρα, καὶ Μ. Π. Π. Ὕδραν. Ἐλήφθησαν· ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια.— *Ἐνὶ δημότῃ*. Εἰς τοὺς Α' τάξεως δήμους οἱ σύμβουλοι εἶνε 18, εἰς τοὺς τῆς Β' τάξεως 12 καὶ εἰς τοὺς τῆς Γ' 8. — Οἱ πάρεδροι ἀναπληροῦσι τὸν δήμαρχον, οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσι πρὸς τοὺς συμβούλους. Εἶνε δὲ 6 εἰς τοὺς τῆς Α' τάξεως δήμους, 4 εἰς τοὺς τῆς Β' καὶ 2 εἰς τοὺς τῆς Γ'. Ὑπάρχουσιν ὅμως δῆμοι εἰς οὓς δὲν εἶνε συμπεπληρωμένος ὁ ἀριθμός, ὡς μὴ ἐκτεθέντων τοσούτων κατὰ τὰς ἐκλογάς. — κ. Ι. Π. Αἴγιον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἑλληνικὴ ἔκδοσις δὲν ὑπάρχει. Μόνον ἡ ἀγγελία ἐξεδόθη ἑλληνιστί. — κ. Σ. Ι. Ι. Πάτρας. Ἐλήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράφησαν πάντες. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — κ. Χ. Χ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν. Τὰ βιβλία ἀποστέλλομεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. — κ. Θ. Π. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράφητε. Ἡ ἀπόδειξις σταλήσεται ὑμῖν ὑπὸ τῆς συντάξεως τῆς ἰδίας ἐφημερίδος.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων Δαναΐδων πίθος,
πάντοτε πληροῦμαι, πάντοτε κενοῦμαι,
κι' ἔχω ταπεινῶν μου δούλων μέγα πλῆθος.
Ἀλλ' ἐὰν μοῦ φύγῃ μόν' ἡ κεφαλή,
Ὦ, μεταβολή!
Πάντοτε μαρμαίρω, πάντοτε κινοῦμαι.
Ἐν Ἀθήναις Ζ·

2

Ἔκρυπτα πλοῦτον ἄλλοτε ἐντὸς ἐμοῦ ἀκμαῖον,
ὅν, φεῦ! ἰσχνὸν κατέστησαν αἱ πάροδοι τῶν χρόνων.
Ἡ κεφαλή μου ἂν κοπῇ, μή με ζητήσῃς πλέον
εἰς παρελθόν, οὐδ' εἰς παρόν, ἀλλὰ εἰς μέλλον μόνον.
Ἐν Σύρῳ. Κ·

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀνεμόμυλος.

2

Ἡ ὀσμή.

3

Ἀντίδωρον.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

8 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	306.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	369.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	328.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	247.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	242.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	165.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	375.50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.100—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζιχὸν Ὄψεως....	29.60
» 3μην......	29.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.17 ½
» Τραπεζικὸν 3μην	1.16 ½
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.................	23.10
Λίρα ὀθωμανική.................	26.30

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ἀν .τη Κωνσταντινίδου 1885 — 227.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 464 — 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 516

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Παγασῶν (Βώλου) ἐψήφισε πίστωσιν δρ. 5000 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων τοῦ στρατοῦ· τὸ τοῦ δήμου Θαυμακοῦ ἐψήφισεν ἐπίσης πίστωσιν δρ. 1000· πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ δημοσίου ἐν Δομοκῷ στρατῶνος πρὸς στρατωνισμὸν τοῦ ἐκεῖ στρατοῦ· τὸ δὲ τῆς Σίφνου 5000 ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Ὁ ἀρχιμουσικὸς τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς κ. Α. Σάϊλερ, μελοποιήσας ποίημα τοῦ κ. Σακελλαροπούλου «εἰς τὸν Κανάρην» ἐδήλωσεν ὅτι τὸ ἀντίτιμον δισχιλίων ἀντιτύπων τοῦ ἐν Βιέννῃ δημοσιευθησομένου ἔργου του ἀφιεροῖ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Τὸ μοναστηριακὸν Συμβούλιον τῆς ἐν Ἠλείᾳ μονῆς Βλαχωριῶν συνεισέφερε δρ. 600, ἡ δὲ μονὴ Πρότζα ἕνα ἡμίονον.

Ἐν Τρικάλοις ὁ ἐξ Ἀγράφων κ. Γ. Μπατσαβέλος προσέφερε δωρεὰν τῇ Κυβερνήσει τὴν χρῆσιν δύο οἰκιῶν του ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ κειμένων καὶ 4000 ὀκάδας χόρτου· ἡ ἰσραηλιτικὴ κοινότης προσήνεγκεν ἐπίσης δωρεὰν τὴν χρῆσιν δύο οἰκιῶν, καὶ εἰκοσιδύο κομμάτια ἀμερικανικοῦ πανίου· ὁ κ. Εὐθ. Ἰακωβάκης 500 μερίδας ἄρτου διὰ τὸν στρατόν· πολλαὶ δὲ κυρίαι τῶν Τρικάλων ἀνέλαβον νὰ ῥάψωσιν ἱματισμὸν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ βουλευτὴς Σύρου κ. Α. Συγγρὸς ἐδήλωσεν, ὅτι ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις. θὰ χορηγῇ 1000 δρ. κατὰ μῆνα πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων τῆς ἐπαρχίας ἣν ἀντιπροσωπεύει.

Εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπείαν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ προσήνεγκον μέχρι τῆς 4 Νοεμβρίου ἀνὰ δρ. 100 οἱ κ.κ. Δ. Πατρινός, Ὄθων Λεβέντης, Υἱοὶ Γ. Τριάντη, καὶ Γ. Κόγκος.

Ἐν Καΐρῳ εἴκοσιν Ἕλληνες ἐνέγραψαν εἰσφορὰς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους 680 λιρῶν.

Παρεδόθησαν τῇ 1 Νοεμβρίου εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἑλληνικοῦ προξενείου δρ. 500, ἃς κατὰ μῆνα θὰ εἰσφέρωσιν οἱ ἑπόμενοι ὁμογενεῖς Σοφ. Ρ. Πετσάλης (δρ. 200), Διον. Ε. Βλασσόπουλος (200), Σπ. Π. Ῥωμᾶνος (60), Περ. Πεστεμαλτζιόγλους καὶ Ἰσ. Δ. Σκέντερης (ἀνὰ 20).

Ὁ ἐν Βορδῷ ἐμπορικὸς οἶκος Forlin et C[ie] προσήνεγκεν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τῆς Ἑλλάδος ἑκατὸν φιάλας κονιάκ.

Ἡ ἐν Πάτραις πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων ἐπιτροπεία συνέλεξε δρ. 1780 καὶ λ. 40, ἅτινα προστιθέμενα εἰς τὰς προηγουμένας συνδρομὰς 1805, ἀποτελοῦσι τὸ ποσὸν 3855,40.

Ἡ ἐν Πάτραις ἐπιτροπὴ τῶν κυριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐποίησεν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν της διὰ τῆς συστάσεως λαχείου, ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δημάρχου Ἑρμουπόλεως συνέστη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων τοῦ δήμου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ «Γενικὴ Ἐφημερὶς» τοῦ Μονάχου, ἀγγέλλει ὅτι ὁ παρ' ἡμῖν δοκιμώτατος Γερμανὸς ἀρχιτέκτων κ. Dörpfeld, ὅστις ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Σλεῖμαν ἀνασκαφαῖς ἐν Τίρυνθι εὗρε τὸ περιεργότατον μέγαρον τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, παρετήρησε καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου, θεμέλια ἄριστα διατηρούμενα μεγάρου, οὗ ὅμοιον εἶναι ἴσως τὸ διάγραμμα τῶν ἐν Τροίᾳ καὶ ἐν Τίρυνθι μεγάρων. Τὰ θεμέλια ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλων, ἐπιπολαίως λελαξευμένων λίθων, οἵτινες προδήλως ἐκόπησαν ἐκ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ Γερμανικὴ ἐφημερὶς προστίθησι μετὰ λύπης, ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία δὲν ἐπέτρεψε τῷ κ. Δαίρπφελδ νὰ προβῇ εἰς ἀνασκαφάς, δαπάναις τοῦ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπιφυλάξασα ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβὴς ἡ τελευταία πληροφορία τῆς Γενικῆς ἐφημερίδος· προφανῶς ὅμως παρανόησίς τις συμβαίνει, διότι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ παρέχῃ ἀδείας εἰς ἀνασκαφὰς δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρίαν, ἀλλὰ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ποιεῖ ἀνασκαφὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει, αἵτινες διακοπεῖσαι προσκαίρως ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Π. Σταματάκη, ἐπαναληφθήσονται προσεχῶς.

— Νέα καὶ σπουδαῖα εὑρήματα ἔφερεν εἰς φῶς ἡ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθοῦσα ἔρευνα τῆς συλλογῆς τῶν παπύρων τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥάϊνερ. Ἐν πρώτοις εὑρέθη χειρόγραφον, περιέχον 200 στίχους ἐκ τοῦ τέλους τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς «Ἀσπίδος Ἡρακλέους» τοῦ Ἡσιόδου, τὸ παλαιότατον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν χειρογράφων τοῦ Ἀσκραίου ποιητοῦ· ἔπειτα μέρος παλαιοῦ χειρογράφου περιέχοντος τὰ Ἀργοναυτικὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου, ὅπερ κατὰ τοῦτο εἶναι σπουδαῖον, ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπάρχοντος πλήρους χειρογράφου τοῦ αὐτοῦ ἔπους· καὶ σελίδες παπύρου τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν, περιέχοντος ἀπόσπασμα τῆς Ὀδυσσείας. Πρὸς τούτοις δὲ εὑρέθησαν μέγα πλῆθος δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, κάλλιστα διατετηρημένων, γεγραμμένων δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν βασιλέων Τραϊανοῦ Ἀδριανοῦ, Ἀντωνίνου Πίου, Μάρκου Αὐρηλίου, Μαρκιανοῦ καὶ τῶν συμβασιλέων Βαλβίνου καὶ Γορδιανοῦ τοῦ νεωτέρου. Κοπτικὸν χειρόγραφον ἄξιον λόγου εἶναι τὸ περιέχον ἀπόσπασμα λόγου τινὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μεταπεφρασμένου εἰς αἰγυπτιακὴν διάλεκτον τῆς Σαΐτιδος. Ἀλλὰ θαυμάσιον ἀληθῶς εὕρημα εἶναι λωρὶς χάρτου, μήκους μὲν 42 ὑφεκατομέτρων καὶ πλάτους 85 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, περιέχουσα ἀραβικὰ γράμματα καὶ κοσμήματα· ἐν ταύτῃ αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ κοσμήματα εἶναι ἐκτετυπωμένα διὰ ξυλογραφιῶν. Εὐκόλως κατανοεῖ ἕκαστος τὴν ἀξίαν τῆς λωρίδος ἐκείνης, ἀφοῦ τὰ παλαιότατα τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ξυλογραφικῶν εἰκόνων εἶναι κατὰ πεντακόσια περίπου ἔτη μεταγενέστερα.

— Ἐν Αἰδελμβέργῃ γίνονται ἀπὸ τοῦδε προετοιμασίαι πρὸς πανηγυρισμὸν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τῆς πεντακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς συστάσεως τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Πανεπιστημίου. Μόνον εἰς τὴν πομπικὴν πορείαν τῶν πανηγυριστῶν θὰ δαπανηθῶσιν 125,000 δραχμῶν.

— Τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Γόρδωνος» παρεχωρήθη ἀντὶ 130000 δρ. ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τοὺς ἐν Λονδίνῳ ἐκδότας Kegan, Trench and Co. Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐπωλήθη τόσον ἀκριβὰ βιβλίον ὀλιγοσέλιδον ὡς τὸ Ἡμερολόγιον ἐκεῖνο. Οἱ ἐκδόται ζητοῦσιν 75000 δρ. ἀπὸ τοὺς Γάλλους βιβλιοπώλας, διὰ τὸ δικαίωμα τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλικήν.

— Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τὸ πέμπτον μέρος τοῦ ἕκτου τόμου τῆς Συλλογῆς τῶν Λατινικῶν ἐπιγραφῶν (Corpus inscriptionum latinarum). Τὸ μέρος τοῦτο περιέχει τὰς νόθους καὶ ὑποβολιμαίας ἐπιγραφάς.

— Τὸ ἐθνογραφικὸν μουσεῖον τῆς Λιψίας ἠγόρασεν ἀντὶ 1250000 δρ. τὸ ἐν Ἀμβούργῳ Γοδεφρείδιον μουσεῖον, περιέχον πληρεστάτην ἐθνολογικὴν συλλογὴν ἐκ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

— Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ συνελθούσης διεθνοῦς συνόδου τῶν γεωλόγων ἡ ἔκδοσις μεγάλου γεωλογικοῦ πίνακος τῆς Εὐρώπης. Τὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεως θὰ καταβάλωσι κατ' ἀναλογίαν τὰ μετασχόντα τῆς συνόδου Εὐρωπαϊκὰ κράτη.

— Ἡ ἡγεμονόπαις τῆς Βαυαρίας Θηρεσία, ἡ πρὸ τριετίας ἐκδοῦσα οὐχὶ ἀνάξιαν λόγου Περιήγησιν εἰς Ῥωσίαν, θὰ δημοσιεύσῃ μετ' ὀλίγον ὅμοιον σύγγραμμα περὶ Ἀγγλίας.

— Ὁ Φραγκίσκος Κοππὲ ἐπεράτωσεν ἔμμετρον πεντάπρακτον δρᾶμα, διδαχθησόμενον ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων. Τοῦ δράματος τούτου, ἐπιγραφομένου *Ἰακωβῖται*, ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῆς Σκωτικῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

— Προσεχῶς ἐκδίδοται ἐν Λονδίνῳ νέον ποίημα τοῦ Robert Bridges, τοῦ ποιητοῦ Προμηθέως τοῦ πυροδότου (Prometheus the Firegiver). Τὸ ποίημα τοῦτο ἐπιγράφεται *Ἔρως καὶ ψυχή*, καὶ ἔχει ὡς ὁ Προμηθεὺς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ὁ *ἱερεὺς τοῦ Νεμὶ* (Le prêtre de Nemi) ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις δρᾶμα εἰς πέντε πράξεις τοῦ Ἐρν. Ῥενάν. Τὸ νέον τοῦτο δρᾶμα εἶναι φιλοσοφικόν, ὡς ὁ *Καλιβὰν* τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

— Προσεχῶς θὰ στηθῇ ἐν Λονδίνῳ χαλκοῦς ἀνδριὰς τοῦ μυθιστοριογράφου Βάλτερ Σκώτ.

— Ἐν τῷ προηγουμένῳ Δελτίῳ ἀνηγγείλαμεν τὴν σύστασιν Ἐμπορικοῦ μουσείου ἐν Φραγκοφόρτῃ. Ὅμοιον μουσεῖον συνέστη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἐν Πέστῃ, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχῃ συλλογὰς οὐ μόνον οὐγγρικῶν ἐμπορικῶν ἀντικειμένων ἀλλὰ καὶ ξενικῶν, ἰδίως δὲ ἀνατολικῶν. Τὸ μουσεῖον τοῦτο ἐπλουτίσθη ἅμα τῇ συστάσει αὐτοῦ δι' ἐκλεκτῆς συλλογῆς ἐκ τῶν ἐκθεμάτων τῆς ἐν Πέστῃ ἐθνικῆς οὐγγρικῆς ἐκθέσεως, ἧς ἡ λῆξις ἐκηρύχθη τῇ 23)4 Νοεμβρίου.

— Εἷς τῶν διακεκριμένων ἐν Λειψίᾳ διευθυντῶν ὀρχήστρας ὁ κ. Ῥέϊνεκε ἔλαβεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ παρὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ φίλων καὶ θαυμαστῶν δῶρον πεντήκοντα χιλιάδων μαρκῶν· ἀλλὰ μετὰ χαρακτηριστικῆς αὐταπαρνήσεως διένειμε τὸ ὅλον ποσὸν εἰς τὰ μέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένης ὀρχήστρας.

— Ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς Du Bois Reymond δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγγλικοῦ *Ἀθηναίου* διαψεύδει τὴν ὑπὸ τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων ἀναγραφεῖσαν εἴδησιν ὅτι μέλλει νὰ δημοσιεύσῃ ἱστορίαν τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Ἀναγγέλλομεν δὲ τοῦτο ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν περὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ ἐσφαλμένην εἴδησιν.

— Ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς τῶν πολικῶν χωρῶν Φρὲδ Σβάτκα προτίθεται νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον ταξείδιον εἰς τὸν Πόλον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐταξείδευσε πρότερον εἰς Ἀλάσκαν, τὴν βορειοτάτην χερσόνησον τῆς Ἀμερικῆς, καὶ εἰς τὰς πρὸς ἄρκτον τοῦ Οὐδσωνίου κόλπου χώρας. Ἡ ἐπιτυχὴς ἔκβασις τῶν ταξειδίων ἐκείνων ἐνθαρρύνει αὐτὸν νὰ μὴ ταξειδεύσῃ καὶ νῦν, ὡς ἐταξείδευον οἱ πρὸ αὐτοῦ θαλασσοπόροι, αἵτινες διὰ πλοίων ἐχόντων πλήρωμα ἐξ εὐρωπαίων ἔπλεον πρὸς ἄρκτον, ὁσάκις δὲν ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῶν πάγων καὶ ἡ θάλασσα ἦτο ἐλευθέρα. Ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ τοιαῦται προσπάθειαι ἀπεδείχθησαν σχεδὸν ἄκαρποι, ὁ Σβάτκα προτίθεται νὰ ταξειδεύσῃ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον δι' ἐσκιμωϊκῶν ἀκατίων, καὶ ἐσκιμωϊκῶν ἑλκύθρων ὑπὸ κυνῶν συρομένων, ἔχων καὶ συνοδοὺς Ἐσκιμώους. Ὅθεν τὸ προσεχὲς ἔαρ θὰ πλεύσῃ δι' ἀκατίων πρὸς βορρᾶν, ἐφ' ὅσον ἡ θάλασσα θὰ ἦναι ἐλευθέρα, θὰ προχωρήσῃ δὲ δι' ἑλκύθρων ἂν δυνηθῇ μέχρι τοῦ Πόλου. Τὰ τρόφιμα θὰ πορίζηται ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας, διότι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς βορειοτάταις χώραις ὑπάρχουσι ζῷα, οἷον ὁ μοσχόβους, ὁ πολικὸς λαγωός, ὁ θαλάσσιος κύων, κλπ.

— Ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ τῆς Οὐγγαρίας ἀπέθανε πενέστατος ὁ εὑρέτης τῶν πυρείων Ἰρόνυϊ. Ὅτε ἔκαμε τὴν σπουδαιοτάτην ἐκείνην ἀνακάλυψιν, τῷ 1830, ἦτο σπουδαστὴς τῆς φαρμακευτικῆς ἐν Πέστῃ. Ἕνεκα ἀπορίας χρημάτων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς εὑρέσεως, λαμβάνων προνόμιον, καὶ ἐν ᾧ ἄλλοι ὑπερεπλούτισαν ἐκ ταύτης, αὐτὸς οὐδὲν ὠφελήθη, ἀλλ' ὡς τόσοι ἄλλοι μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἀφανὴς καὶ πτωχός.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» προσφέρεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ἀντίγραφον εἰκόνος τοῦ ἐν Μονάχῳ διακεκριμένου ἡμῶν ζωγράφου κ. Ν. Γύζη, παριστώσης τιμωρίαν ἐπιβαλλομένην εἰς ὀρνιθοκλόπον ἐν πόλει ἀνατολικῇ. Τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος ταύτης ἀγορασθὲν παρὰ τῆς Σαξονικῆς Κυβερνήσεως κοσμεῖ νῦν τὸ μουσεῖον τῆς Δρέσδης.

— Ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ ἰατροῦ κ. Ἰω. Φουστάνου ἐξεδόθη ἄρτι ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἡ περὶ «Ὑπνωτισμοῦ ἢ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ» πραγματεία, ἡ τὸ πρῶτον ἰδοῦσα τὸ φῶς ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς *Ἐφημερίδος*. Ὁ συγγραφεύς, διατρίβει λεπτομερῶς περὶ τὰς τρεῖς τοῦ ὑπνωτισμοῦ καταστάσεις, ἤτοι τὸν λήθαργον, τὴν καταληψίαν καὶ τὴν ὑπνοβασίαν, αἵτινες ἄλλοτε ἀπεδίδοντο εἰς μυστηριώδεις καὶ ὑπερφυσικὰς ἐπενεργείας, ἐξετάζει ταύτας ὑπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, ἀκολουθῶν πρὸς τοῦτο τὰς λαμπρὰς ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ ἐρεύνας καὶ ἐργασίας τοῦ διασήμου νευρολόγου Charcot. Οὕτω διεξερχόμενοι τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Φουστάνου, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἐκπληττόμεθα πρὸ τῶν θαυμαστῶν φαινομένων τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου διδασκόμεθα ὅτι πάντα ταῦτα προέρχονται ἐξ αἰτίας καθαρῶς φυσιολογικῆς. Τὸ κύριον ἔργον ἀκολουθεῖ ἐν παραρτήματι ἑτέρα «Περὶ μαγείας καὶ πνευματισμοῦ» διατριβή, ἔνθα ὁ λόγος περὶ γοήτων, μάντεων, αὐτοκινήτων τραπεζῶν, μεσαζόντων, καὶ λοιπῶν ἀγυρτειῶν, πρόσφορον ἀνάγνωσμα παρ' ἡμῖν ἔνθα ἡ μανία τῶν πνευμάτων καὶ τῶν κινουμένων τραπεζῶν εὑρε πολλάκις ἀκόπως φανατικοὺς θιασώτας.

— Ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα φιλολογικοῦ συλλόγου «Βύρωνος» ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος *Βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ*, ἤτοι σειρᾶς κοινωφελῶν ἀναγνωσμάτων, ἀποτελούντων εἶδος ἐγκυκλοπαιδείας στοιχειωδῶν περὶ παντὸς γνώσεων. Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ σ. 23 εἰς μικρὸν 8ον καὶ τιμώμενον λ. 30, περιέχει «Συνοπτικὴν προεισαγωγὴν εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν» γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Τυπάλδου Κοζάκη, ἐπιτίμου προέδρου τοῦ συλλόγου.

— Ἐξεδόθη τὸ Α' τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Τσιβανοπούλου συγγραφείσης Γενικῆς ἱστορίας, περιέχον τὸ προοίμιον καὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν Σινῶν.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Poesie ἐξέδωκεν ἐν Ζακύνθῳ ὁ κ. Στέφανος Μαρτζώκης συλλογὴν ποιημάτων αὐτοῦ, εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν γεγραμμένων.

— Ἡ νομικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου προτείνει νὰ διορισθῇ καθηγητὴς τῆς δημοσιολογίας ὁ κ. Ι. Ζωγράφος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 15, Παρασκευή.

Ἐν τῇ βουλῇ ἐψηφίσθησαν εἰς γ' ἀνάγνωσιν τὰ νομοσχέδια· περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς κτηνῶν, σιτηρῶν, ἀλεύρων, ἄλλων τροφίμων καὶ εἰδῶν ὁπλισμοῦ· περὶ αὐξήσεως τῶν τελῶν τοῦ χαρτοσήμου· περὶ ἅλατος· καὶ περὶ προσθηκῶν εἰς τοὺς νόμους ΑΡΞΣΤ', καὶ ΑΡΞΖ', δι' οὗ κανονίζονται τὰ τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου περὶ ὁρίου ἡλικίας τῶν ἀξιωματικῶν· κατὰ τοῦτο ὁρίζεται ὅριον ἡλικίας διὰ τὸν ἀντιστράτηγον 70 ἔτη, διὰ τὸν ὑποστράτηγον 65, διὰ τὸν συνταγματάρχην 62, διὰ τὸν ἀντισυνταγματάρχην 60, διὰ

τὸν ταγματάρχην 58, διὰ τὸν λοχαγὸν 55, διὰ τὸν ὑπολοχαγὸν 52, καὶ διὰ τὸν ἀνθυπολοχαγὸν 50.

— Ἡ κυβέρνησις ὑπέγραψε σύμβασιν μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, δι' ἧς δανείζεται παρὰ ταύτης 2 ἑκατομμύρια εἰς μεταλλικὸν καὶ 10 ἑκατομ. εἰς χαρτονόμισμα.

— Οὐδενὸς παρουσιασθέντος μέχρι τοῦδε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐργολαβίαν τῆς προμηθείας τῶν ἀναγκαιούντων τροφίμων εἰς τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἄρτῃ στρατόν, ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις στρατιωτικῶν ἀρτοποιείων ἐν Ἄρτῃ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ διετάχθησαν τὰ ἐπιμελητήρια τοῦ στρατοῦ νὰ φροντίσωσι περὶ προμηθείας πάντων τῶν ἀναγκαίων.

— Ἡ ἀπὸ παλαιοῦ Φαλήρου μέχρι Σαλαμῖνος ἀκτὴ θὰ ἀσφαλισθῇ διὰ μονίμων ὑποβρυχίων ναρκῶν.

— Ἐκηρύχθησαν ἀποκεκλεισμένα ἕνεκα ἀσκήσεων διὰ ναρκῶν τὰ στενὰ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, Ψυτταλείας καὶ Μεγάρων, Μπούρζι Χαλκίδος, Γαρδικίου καὶ Λιχάδων. Ἀπηγορεύθη δὲ ὁ διὰ τῶν στενῶν τούτων διάπλους παντὸς πλοίου, ἱστιοφόρου ἢ ἀτμοκινήτου.

— Διετάχθησαν ἅπαντα τὰ στρατολογικὰ γραφεῖα νὰ συντάξωσιν ὅσον τάχιστα ὀνομαστικὰς καταστάσεις κατ' ἐπαρχίας τῶν καθυστερούντων ἐφέδρων καὶ νὰ ἀποστείλωσι ταύτας εἰς τοὺς νομάρχας, ἵνα καταδιωχθῶσιν οἱ λιποστρατοῦντες.

— Διετάχθη ἡ μεταστάθμευσις δύο τῶν ἐνταῦθα πυροβολαρχιῶν εἰς Θεσσαλίαν, καὶ τῶν ἐν Βώλῳ καὶ Ἁλμυρῷ ταγμάτων τοῦ πεζικοῦ εἰς Τσάγεζι. Ἐπίσης διετάχθη ὁ ἐνταῦθα οὐλαμὸς τῶν ἐλατῶν νὰ μετασταθμεύσῃ εἰς Λάρισαν.

— Τὴν ἑβδομάδα ταύτην κομίζονται 32 τηλεβόλα Κρούπ μετ' ἀναλόγου ποσότητος βλημάτων.

— Συνεστάθησαν τηλεγραφικοὶ σταθμοὶ ἐν πολλοῖς τῶν παρὰ τὰ μεθόρια χωρίων.

— Ἀφίκετο ὁ κ. Βαίρν, ὑπολοχαγὸς τοῦ σουηδικοῦ πυροβολικοῦ, μέλλων νὰ διδάξῃ ἐνταῦθα τὸν χειρισμὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιδιορθώσεως τῶν μυδραλιοβόλων Νορδεμφέλτ.

— Ἀνεχώρησεν εἰς Βιέννην ὁ ταγματάρχης κ. Ζορμπᾶς πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐν Αὐστρίᾳ παραγγελθέντων ὅπλων καὶ ἄλλων ἐφοδίων· ἐκεῖθεν θὰ μεταβῇ εἰς Ἔσσην πρὸς παραλαβὴν τηλεβόλων Κρούπ.

— Ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθησαν διατάγματα περὶ προβιβασμοῦ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ στρατοῦ.

—Μελετᾶται ἡ σκαφὴ διώρυγος ἀπὸ Νέου Φαλήρου εἰς Ἁλὰς πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων τοῦ Κηφισσοῦ. Τὴν δαπάνην θὰ καταβάλωσιν ἀπὸ κοινοῦ ὁ δῆμος Πειραιέων καὶ τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Πειραιῶς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Πολιτικομανεῖ, ἐνταῦθα. Ἀπαρτία ἑλληνιστὶ σημαίνει «τὴν πρᾶσιν τῶν ἐπίπλων τὴν ὑπὸ κήρυκι γινομένην» εἶναι δὲ κατὰ τὸν Πολυδεύκην ἡ λέξις Ἰωνική, «ὠνομασμένων οὕτω παρ' αὐτοῖς τῶν κούφων σκευῶν.» — Ἡ δ' ἡμερησία διάταξις μετεφράσθη κακῶς οὕτω ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Tagesordnung, σημαίνοντος τὴν τάξιν τῆς συνεδρείας. Διότι τὸ Tag γερμανιστὶ ἔχει διττὴν ἔννοιαν, ἡμέρας καὶ συνεδρείας. Ὁμοίαν δὲ τῇ γερμανικῇ λέξει ἔννοιαν ἔχει καὶ τὸ γαλλικὸν ordre du jour. Ἑλληνιστὶ ἐλέγετο πρόγραμμα ἢ προγραφή. «Οἱ πρυτάνεις προέγραφον πρὸ τῆς βουλῆς καὶ πρὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν.» Τὰ δὲ μὴ ἀναγεγραμμένα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει θέματα, περὶ ὧν παρενέπιπτε συζήτησις, ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπροβούλευτα καὶ ἀπρόγραφα. — κ. Α. Μ. Κ. Πάτρας. Ἀπεστάλη τὸ ζητηθὲν φύλλον. Αἱ «Ἀττικαὶ Νύκτες» τοῦ Σ. Βασιλειάδου ἀποτελοῦνται ἐκ τόμων 4 καὶ τιμῶνται δραχ. 16. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 18. — κ. Ν. Κ. Δ. Σῦρον. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια. — κ. Ι. Μ. Πειραιᾶ. Ἀπὸ τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς. — κ. Μ'. Βεβαίως. — κ. Γ. Ι. Λ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα.—Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν οἱ ζητηθέντες τόμοι, τὰ φύλλα καὶ ἀντίτυπον τοῦ περὶ «ἀναλύσ. τῶν ὑδάτων».Τὰς ἀποδείξεις πέμπομεν ταχυδρομικῶς. — κ. Γ. Δ. Λιψίαν. Ἡ σημείωσις ἦλθε. Περὶ τῶν ἄλλων μετὰ 15 ἡμέρας ἐνταῦθα, σὺν Θεῷ.— κ. Μ. Ι. Ε. Μάντσεστερ. Τὸ ζητηθὲν ἀπεστάλη Λεξικὸν Ἀγγλοελληνικὸν Λασκαρίδου καὶ Μυριανθέως εἰς τόμους 2, τιμώμενον δραχ. 25. — Κυρίαν Ε. Π. Κωνσταντινούπολιν, καὶ κκ. Μ. Θ. Τ. Ἀργοστόλιον, Σ. Ν. Π. Μάντσεστερ, Ἀδελφ. Π. Κέρκυραν, καὶ αἰδεσ. ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια. — *Μακεδόνι.* Τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν σημεῖον ἐν γούνασι Διὸς κεῖται, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ἡ τελευταία ἐλευθέρα ἄκρα τοῦ ἑλλην. βασιλείου κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου τῶν Ἀντικυθήρων καὶ καλεῖται *Ἀπολυταρέα.* — κ. Κ. Τσ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν. — κ. Δ. Γ. Χ. Πειραιᾶ. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς. — κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐνεγράφητε. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἀποσταλήσεται ὑμῖν ἅμα τῇ ἐκδόσει. — *Φιλολόγῳ.* Ἀληθές· μὴ λησμονῆτε ὅμως ὅτι οὐ μόνον ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. — κκ. Π. Μ. Ψ. Λεωνίδιον, Α. Α. Τ. Ζάκυνθον, Η. Κ. Πρίγκηπον, Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Σ. Δ. Μῆλον, Α. Μ. Β. Μασσαλίαν, Ι. Ρ. Τῆνον, Σ. Α. Γ. Κέρκυραν, Σ. Φ. Κεφαλληνίαν, Ι. Α. Τ. Ζάκυνθον καὶ Ζ. Δ. Μ. Ληξούριον. Ἀπεστάλησαν. — κ. Χ. Ι. Κάϊρον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Ἐνεγράφησαν δὲ πάντες οἱ σημειούμενοι εἰς ἀμφότερα τὰ συγγράμματα, καὶ ἀπεστάλησαν αὐτοῖς τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ τὰ σημειούμενα βιβλία πρὸς ὑμᾶς. — *Φιλίστορι.* Διεθνὴς γλῶσσα ἐν χρήσει εἰς τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις ἦτο πρότερον ἡ λατινικὴ μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης τῆς Νιμέγης τῷ 1678, ἥτις πρώτη ἐγράφ εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, συνήφθη δὲ μεταξὺ Ἱσπανίας, Γαλλίας καὶ Ὁλλανδίας. — κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἐλήφθησαν. Τά τε φυλλάδια καὶ ἀντίτυπον Ἡμερολογίου παρεδόθησαν τῷ κ. Δ. Α. Χ. — κ. Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἄλλο οὐδέν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν. — κ. Ι. Σ. Α. Σῦρον. Ἐλήφθη καὶ τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 5. — *Συνδρομητῇ Ν'.* Ἀπλεῖσται τῶν μελανῶν βαφῶν τῶν τριχῶν εἶναι μεταλλικαὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς. Τινὲς τῶν κατασκευαστῶν ἰσχυρίζονται ὅτι κατασκευάζουσι τοιαύτας μόνον μὲ φυτικὰς οὐσίας, καὶ ἑπομένως ἀβλαβεῖς, ὡς μὴ ἐχούσας μεταλλικὰ ἅλατα. Εἶναι ὅμως δύσκολος ἡ ἐξέλεγξις τῶν τοιούτων. Ὅπως ἂν ᾖ ἀθωοτάτη τῶν βαφῶν εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ὀποῦ τῶν νωπῶν καρύων. Ἀλλὰ πρὸ πάσης χρήσεως, συνιστῶμεν ὑμῖν νὰ μελετήσητε τὰ περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐπιγράμματα τῆς ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας:

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις, κλπ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ κεφαλήν, ὁδεύοντα
κατὰ ἐχθρῶν σ' ἐνθουσιάζω.
Ἀκέφαλον, εὐχάριστον
ταξείδιον σοῦ ἑτοιμάζω.

2

Κόρη πελάγους εἰμ' ἐγώ, ἀρχαία, γνωστοτάτη.
Ἂν κόψῃς ἀπ' τὸ σῶμά μου ἕνα παχὺ κομμάτι,
γίνομαι τίτλος σεβαστοῦ, συχνῆς φιλοφροσύνης,
μὰ τέτοιον τίτλον δὲ 'μπορεῖς 'ς τοὺς ἄνδρας νὰ τὸν δίνῃς.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Γαστὴρ—ἀστὴρ

2

Λαύριον—αὔριον

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καταχτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

15 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	320.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	326.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	401.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	355.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	250.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	245.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	176.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	224.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	396.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.200—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	61.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	283.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	31.10
» 3μηνν......	30.90
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης. ὄψεως.	1.24—
» Τραπεζικὸν 3μῆνν	1.22 ½
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	24.20
Λίρα ὀθωμανικὴ..................	27.50

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 235.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 465 — 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 517

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Παρεδόθησαν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἑλληνικοῦ προξενείου φράγκα 572, ἅτινα κατὰ μῆνα θὰ εἰσφέρωσιν οἱ ἑπόμενοι ὁμογενεῖς: Σταμ. Βούκουρης φρ. 20, Ἀν. καὶ Ἀπ. Παχὺ φρ. 50, Δ. Πάσχος φρ. 20, Ἀνδρ. Θεοχαράτος 40, Μ. Καλαβρίας 10, Π. Μήλας 10, Π. Σ. Ρωμᾶνος 5, Ἀ. Κωνσταντινέσκος 10, Μ. Σ. Σπαρτίνης 20, Κ. Ἡλιόπουλος 5, Π. Γ. Μονᾶς 10, Κ. Π. Νικολάου 10, Γ. Παππαδιὰς 10, Μ. Κωνσταντινέσκος 5, Μ. Διόμος 5, Ἀχ. Ἰωάννου 10, Λ. Δημησιάνος 5, Γ. Καραγεώργης 5, Σ. Τσίγκας 5, Ἀ. Ἀλεξανδρῆς 5, Κοσμέτος Κουταβᾶς 20, Α. Κατωμέρης 10, Γ. Καλπακίδης 5, Π. Λεβέντης 20, Δ. Λεβέντης 10, Ν. Γ. Μωράκης 20, Κ. Σταυρόπαυλος 20, Γ. Κυριάκος 5, Β. Νεόφυτος 10, Ἰω. Ἀντύπας 40, Ἰ. Καρᾶς 2, Μικέλης Δάρειος 100, Κωνστ. Κουζούλης 50.

Ἐν Βραΐλᾳ, ὡς γράφουσιν οἱ Σύλλογοι, γραῖά τις Ἑλένη Ἀποστόλου Δημάδη, ἐξ Ἰωαννίνων, παρουσιασθεῖσα εἰς τὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος, εἶπεν αὐτῷ· — «Ἄκουσα, κὺρ πρόξενε, πῶς ἐδῶ μαζεύετε παράδες.—Ναί, γερόντισσα, τῇ ἀπήντησεν ὁ πρόξενος, ἀλλ' ὄχι δι' ἐλέη. Τοιαῦτα δίδει ἡ ἐπιτροπὴ τῆς κοινότητος.—Ἡ γραῖα ὅμως ὑπερηφάνως τῷ ἀπεκρίθη,— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα νὰ δώσω.» Καὶ ἐξαγαγοῦσα ἐκ πανίου χρυσοῦν δακτύλιον, προσέθηκε· — «Πάρε αὐτό, κὺρ πρόξενε, γιὰ τὰ Γιάννινα, ποῦ τ' ἄφηκα μικρὴ καὶ 'σὰν τὰ θυμᾶμαι, 'ματώνει ἡ καρδιά μου. Εἶμαι φτωχιά, ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω. Ἡ πλούσιαις ἂς δώσουν τὰ διαμάντια τους γιὰ νὰ 'λευθερωθοῦνε τὰ Γιάννινα.»

Ὁ διευθυντὴς τῆς Β' ἐν Πειραιεῖ δημοτικῆς σχολῆς κ. Χ. Παπαγεωργακόπουλος, ἐπειδὴ τὸ σχολεῖον κατελήφθη ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς πρὸς στρατωνισμόν, προσήνεγκε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς σχολεῖον.

Ὁ κ. Ι. Κωστόπουλος ἐν Πύργῳ ἐδήλωσεν, ὅτι προσφέρει τὸ ἰσόγαιον τῆς ἐν θέσει Ἀνεμόμυλος οἰκίας του πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ἐφέδρων.

Ἐν Λευκάροις τῆς Κύπρου συνέστη ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν ἐ[illegible]νων ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Οἱ ἐν Μαλὲβ καὶ Δαΐρουτ ὁμογενεῖς ἔπεμψαν δρ. 575 εἰς τὸν ἐν Καΐρῳ ἐπικουρικὸν σύλλογον, ὅπως διατεθῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

Ἡ γενικὴ ἐπιτροπεία τῶν ἐν Καλάμαις συλλόγων διένειμε δρ. 1100 εἰς οἰκογενείας ἀπόρων ἐφέδρων.

Τὰ δημοτικὰ συμβούλια Καλαμῶν, Κέας καὶ Μυκόνου ἐψήφισαν ἀνὰ 2000 δραχμὰς ἕκαστον πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὸν στρατόν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῆς Βερολινείου Ἀκαδημίας ἐξέδωκεν ὁ H. Diebs, ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῶν Ἑλλήνων Δοξογράφων, ἀποσπάσματα τῆς περὶ Πολιτειῶν συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔκ τινος παπύρου ἐν Αἰγύπτῳ εὑρεθέντος καὶ ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου.

— Ἡ Ἑταιρία τῆς Λατινικῆς Ἀνατολῆς ἐξέδωκεν ἐπιγραφὴν Itinera hierosolymitana (Ὁδοιπορικὰ Ἱεροσολύμων) βιβλιογραφικὸν κατάλογον τῶν περὶ τῆς Παλαιστίνης ἔργων προσκυνητῶν ἢ περιηγητῶν. Ὁ ἤδη δημοσιευθεὶς πρῶτος τόμος ἀναγράφει κατὰ χρονολογικὴν τάξιν 430 συγγραφὰς τῶν ἀπὸ τοῦ 15 μέχρι τοῦ 600 μ.Χ. εἰς Ἱεροσόλυμα περιηγηθέντων καὶ ἑτέρας 54 συγγραφὰς τῶν αὐτῶν χρόνων, πραγματευομένας περὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Παλαιστίνης. Ὁ δεύτερος τόμος θὰ περιέχῃ κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ 601 μέχρι τοῦ 999 συγγραφῶν.

— Ἡ Οὑγγρικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν σειρᾶς τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, ἧς τὴν ἐπιμέλειαν ἀνέθηκεν εἰς ἰδίαν φιλολογικὴν ἐπιτροπείαν. Ἤδη ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος τόμος τῆς σειρᾶς ταύτης, περιέχων τὸν Ἀνακρέοντα, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Em. Thewrewk de Ponor, μετὰ μεταφράσεως οὑγγρικῆς.

— Ὑπὸ τοῦ Wilhelm Bölsche ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ ὁ *Παῦλος*, μυθιστόρημα οὗ ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῶν χρόνων τῆς πρώτης διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ. Συνήθως τὰ μυθιστορήματα ὅσα περιγράφουσι τὴν πάλην τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἐξύμνησιν τῆς νίκης τοῦ νέου θρησκεύματος. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος τούτου ἄλλην ἔταμεν ὁδόν, καὶ ὁ ἥρως αὐτοῦ, πλούσιος καὶ μεγαλόνους Ῥωμαῖος πατρίκιος, φλεγόμενος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν μελέτην τοῦ φιλοσοφικοῦ προβλήματος περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, προσῳκειώθη τοῖς χριστιανοῖς, αἱ ἀρχαὶ ὅμως ἐφ' ὧν ἐβασίζετο τὸ θρήσκευμά των δὲν ἀνέπαυσαν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, τὴν μόνην δὲ δυνατὴν λύσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος εὗρεν ἐν τῇ φαιδρᾷ λατρείᾳ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς χαρᾶς, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ θρησκείᾳ. Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο διακρίνεται τῶν πλείστων γερμανικῶν μυθιστορημάτων, ὧν ἡ ὑπόθεσις εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἀλήθειαν τῶν χαρακτήρων καὶ τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν αὐτοῦ.

— Πλησίον τῆς Βιέννης ἐν τῇ θέσει τῆς ῥωμαϊκῆς πόλεως Καρνούτου εὑρέθησαν ἐν λιθίνῃ λάρνακι δύο κεχρωματισμέναι προτομαὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων.

— Ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Γράντ, τοῦ ἄλλοτε Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ὠφεληθῇ ἡ χήρα αὐτοῦ περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἀφιερούμενον εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν στρατόν, ἀποτελεῖται ἐκ δύο τόμων, ἢ σελίδων 1200. Ὁ πρῶτος τόμος δημοσιευθήσεται τὸν προσεχῆ μῆνα, ὁ δὲ δεύτερος τὸν μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους.

— Ὁ πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν πατρίδα των πόθος τῶν Ἰαπώνων διατρανοῦται καὶ ἐν ταῖς προσπαθείαις αὐτῶν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν σινικῶν χαρακτήρων τῆς γραφῆς διὰ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς τοῦτο συνέστη ἀρτίως ἐν Τοκίῳ ἡ Ἑταιρία τῶν Ῥωμαϊκῶν στοιχείων (Ῥωμάγι Κάι), ἣν ἀποτελοῦσιν 5500 ἑταῖροι. Ἡ ἑταιρία αὕτη ἐργάζεται, ὅπως καταδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης καινοτομίας, ἐκδίδει δὲ καὶ ἐφημερίδα διὰ λατινικῶν στοιχείων ἐκτυπουμένην, καὶ ἀγγελίας καταχωρίζει ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰαπωνικαῖς ἐφημερίσι διὰ λατινικῶν ἐπίσης στοιχείων.

— Εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Βιέννῃ συνῆλθε διεθνὴς σύνοδος πρὸς ὁρισμὸν κανονικῆς διαπασῶν. Ἡ σύνοδος αὕτη συγκληθεῖσα ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, συμμετεχόντων πάντων σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, σκοπεῖ νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῶν επο

μένων ζητημάτων: ά.) Τίς ἔσται ὁ τόνος, ὅστις δέον νὰ ὁρισθῇ ὡς κανονικὴ διαπασῶν καὶ β') Τίνα μέτρα δέον νὰ ληφθῶσιν, ὅπως μὴ μεταβληθῇ ὁ οὕτω κανονισθεὶς τόνος. Ἀπεφάσισε δ' ἡ σύνοδος, ὅπως διαπασῶν ὁρισθῇ ὁ τόνος, οὗ τὸ ὕψος φθάνει εἰς 870 ἁπλᾶς δονήσεις κατὰ δευτερόλεπτον, ἐν θερμοκρασίᾳ 15 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου.

— Τῇ 25 λήγοντος ἐπρόκειτο νὰ πανηγυρισθῇ ἐν Νυρεμβέργῃ ἡ πεντηκοστὴ ἐπέτειος τῆς στρώσεως τοῦ ἀπὸ Φοὺρθ εἰς Νυρεμβέργην σιδηοοδρόμου, τοῦ πρώτου σιδηροδρόμου τῆς Γερμανίας.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν δημοσίων ἔργων τῆς Ἰταλίας μελετᾷ νὰ συνδέσῃ διὰ γεφύρας τὴν νῆσον Σικελίαν μετὰ τῆς ἰταλικῆς ἠπείρου. Κατὰ τὸ σχέδιον, ὅπερ ἔχει ὑπ' ὄψιν, θὰ ζευχθῇ διὰ γεφύρας ὁ πορθμὸς τῆς Μεσσήνης μεταξὺ Ganzivi καὶ Punta del Pizzo· ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ὁ πορθμὸς ἔχει πλάτος τεσσάρων χιλιομέτρων, τὸ δὲ βάθος τῆς θαλάσσης εἶναι 100 μέτρων. Τὰ θεμέλια καὶ τὰ τόξα θὰ κατασκευασθῶσιν ἐκ γρανίτου, τὸ δὲ ζεῦγμα ἐκ χάλυβος· ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης θὰ σκαφῇ εἰς βάθος εἴκοσι μέτρων, θὰ ὑπερέχῃ δὲ ἡ γέφυρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης δέκα μέτρα.

— Κατὰ τὴν ἀρτίως δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας, ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1884—85 φοιτώντων εἰς ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῆς ἑταιρίας ἀνήρχετο εἰς 1846, ἤτοι ἐν Ἀθήναις 1382, ἐν Κερκύρᾳ 194, ἐν Ἐλευσῖνι 109, ἐν Μενιδίῳ 80, ἐν Γαυρίῳ Ἄνδρου 35 καὶ ἐν Χοτακόβᾳ 16. Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐνταῦθα διδασκαλείοις ἐκπαιδευομένων ἐπεράτωσαν τὰς σπουδάς των 68, ἐξ ὧν ἐξετασθεισῶν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔλαβον πτυχίον πρώτης τάξεως 25, πτυχίον δευτέρας τάξεως 30 καὶ τρίτης 13. Ἐν τῷ Ἀρσακείῳ διαιτῶνται καὶ διδάσκονται σύσσιτοι μὲν 105, ἡμισύσσιτοι δὲ 87. Ἡ περιουσία τῆς ἑταιρίας ἀνέρχεται εἰς δραχ. 1,265,476. 38. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰσεπράχθησαν δρ. 315,548,71 καὶ ἐδαπανήθησαν δρ. 302.096 66, ὥστε ἀπέμεινε περίσσευμα δραχ. 13,452.05.

— Ἐξεδόθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τῆς *Μεταρρυθμίσεως*, ἐφημερίδος ἑβδομαδιαίας εἰς μέγα σχῆμα, διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἰωάννου Λημνίου.

— Ὁ ὑφηγητὴς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Γ. Ι. Ἀγγελόπουλος, ἐξέδωκε τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ πρώτου τόμου «Συστήματος διοικητικοῦ δικαίου.» Τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Ἀγγελοπούλου διακρίνει σαφήνεια λόγου, εὐμέθοδος διάταξις τῆς πλουσίας ὕλης καὶ βαθεῖα γνῶσις τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας καὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς διοικήσεως ἐν Ἑλλάδι. Ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ἔχων τὰς σπουδαιοτάτας περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος συγγραφὰς τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ πάσας τὰς ἑλληνιστὶ γραφείσας ἢ μεταφρασθείσας μονογραφίας, ἐκτίθησιν εὐσυνόπτως τὰς κυριωτάτας τῶν θεωριῶν καὶ γνωμῶν, ὑποβάλλων ταύτας πάντοτε εἰς ἐμβριθῆ κριτικὴν βάσανον. Ἡ τιμὴ τοῦ πρώτου τεύχους ἀποτελουμένου ἐκ σ. 180 εἰς 8ον σχῆμα ὡρίσθη διὰ μὲν τοὺς συνδρομητὰς δρ. 3, διὰ δὲ τοὺς μὴ τοιούτους δρ. 4.

— Ἡ εὐπαίδευτος δεσποινὶς Καλλιόπη Α. Κυπριάδου ἐξέδωκε γλαφυρὰν μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τοῦ διηγήματος τῆς Κραίηκ, *Μία εὐγενὴς ὕπαρξις*. Τὸ διήγημα τοῦτο ἐκ σ. 320 εἰς 8ον μικρὸν τιμᾶται δραχμῶν δύο καὶ εὑρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς *Ἑστίας*.

— Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἀπεφασίσθη τελευταῖον νὰ προκηρυχθῇ ἡ *Ἔκθεσις* τῶν Ὀλυμπίων διὰ τὸ 1887. Ἐν προηγουμένῃ συνεδρίᾳ εἶχεν ἀποφασισθῇ, ἵνα γείνῃ ἡ προκήρυξις τῶν διαγωνισμάτων, περὶ ὧν πρὸ καιροῦ ἐγράψαμεν, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ὥρισεν. Τὰ διαγωνίσματα ταῦτα εἶνε πρῶτον «Σύγγραμμα περὶ ἀναδασώσεως τῆς Ἑλλάδος» καὶ δεύτερον ἡ συγγραφὴ δράματος ἑλληνικὴν ἔχοντος ὑπόθεσιν, ληφθησομένην ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαιοτάτων, μέσων ἢ καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων συμπεριλαμβανομένου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος. Ἀμοιβὴ τοῦ συγγραφέως ὁρίζεται διὰ μὲν τὸ πρῶτον διαγώνισμα δραχ. 2,000, καὶ τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως ἀναλαμβάνει τὸ ταμεῖον τῆς ἐπιτροπῆς. Διὰ δὲ τὸ δεύτερον δραχ. 1,000. Ἡ προθεσμία πρὸς ἀποστολὴν τῶν χειρογράφων λήγει τῇ 27 Μαΐου 1887. Προσεχῶς τὸ γραφεῖον τῆς ἐπιτροπῆς θέλει διανείμει τοῖς αἰτοῦσιν ἔντυπον προκήρυξιν περιέχουσαν ἅπαντας τοὺς ὅρους τῶν διαγωνισμάτων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 22, Παρασκευῇ.

Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς γ' συζήτησιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ χορηγίας ἐκτάκτου πιστώσεως δρ. 5 600 000 ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῆς χρήσεως 1885· περὶ μεταβολῶν εἰς τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιον· περὶ χορηγίας πιστώσεως 200000 δρ. ἐκ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῆς χρήσεως 1885· ὁμοίως 105,065 δρ. ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν· ὁμοίως δραχ. 363,665 ἐκ τοῦ τῶν ἐσωτερικῶν· ὁμοίως 30000 καὶ 24800 καὶ 2500 πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν· ὁμοίως 100 000 δρ. διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας.

— Τὴν νύκτα τῆς 15 φθίνοντος ἐγένετο πυκνὴ κατάπτωσις διαττόντων ἀστέρων, ἧς ἡ ἀφετηρία ἦν μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τοῦ Πηγάσου. Ἡ μεγίστη πυκνότης τῆς καταπτώσεων ἦν περὶ τὴν 8 ὥραν, κατὰ τὴν 9ην ὅμως ἠλαττώθη αὕτη καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον μόνον μεμονωμένοι διάττοντες κατέπιπτον. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεγίστης πυκνότητος κατέπιπτον 600 διάττοντες κατὰ λεπτόν, τὴν 9ην ὅμως μόλις τὸ ἥμισυ. Ἡ λαμπρότης τῶν διαττόντων ἦτο ὡσεὶ ἀστέρων Δ' τάξεως καὶ κατωτέρω· ὀλίγοι εἶχον μείζονα λαμπρότητα, σπάνιοι δὲ Β' καὶ ὀλίγιστοι Α'.

— Ὁ Ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν σχέδιον νόμου, δι' οὗ συνιστῶνται 10 ἔμπεδα τάγματα. Ὁ δὲ τῶν ναυτικῶν σχέδιον νόμου περὶ ναυτικῆς στρατολογίας, καθ' ὃ οἱ πλοίαρχοι τῶν ἐμπορικῶν πλοίων καλοῦνται μετὰ τῆς τάξεως τῶν ἐφέδρων, εἰς ἣν ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἀνήκουσι, γενόμενοι δεκτοὶ καὶ ἑκουσίως προσερχόμενοι. Τάσσονται δὲ ὡς δίοποι καθ' ἣν ἔχουσιν εἰδικότητα. Οἱ διατελέσαντες πλοίαρχοι ἐπὶ πενταετίαν τοὐλάχιστον, καλούμενοι ὡς ἐπίστρατοι, κατατάσσονται ὡς ἐπίκουροι ἀνθυποπλοίαρχοι.

— Ἀρχηγὸς τοῦ τρίτου ἀρχηγείου τοῦ στρατοῦ, οὗ ἕδρα ὡρίσθησαν τὰ Τρίκκαλα, διωρίσθη ὁ ὑποστράτηγος κ. Πετιμεζᾶς, ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς διαθεσιμότητος.

— Ὑπεγράφη νέα σύμβασις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς τῶν δημοσίων ἔργων, ἥτις διατηρεῖται μετὰ προσωπικοῦ δεκαπέντε ὑπαλλήλων.

— Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς παρελθούσης δευτέρας ἡ Κυβέρνησις προεκάλεσε ψῆφον ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς. Ἀποχωρησάσης τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις τῆς ψήφου αὐτῆς καὶ τῆς ψήφου ἐκείνων οἵτινες θὰ ἔδιδον ταύτην ὑπὸ ἔννοιαν ὅλως διάφορον, ἡ πρότασις τῆς Κυβερνήσεως ἐγένετο δεκτὴ διὰ ψήφων 117 κατὰ 10, 12 ἀρνηθέντων.

— Τὸ Ἰατροσυνέδριον ἀπεφάσισεν, ὅπως τοῦ λοιποῦ αἱ ἐκ Σικελίας, Ἱσπανίας καὶ Τύνιδος προελεύσεις ὑποβάλλωνται εἰς πενθήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν, ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιβαλλομένης ἑνδεκαημέρου ἐπιχολέρου· αἱ δὲ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου ἐλευθεροκοινωνοῦσι μετὰ ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν.

— Ὁ πρωθυπουργὸς ὑπέβαλεν εἰς τὴν βουλὴν σχέδιον νόμου περὶ διαθέσεως ἐθνικῶν γαιῶν, συμπληρωτικὸν τοῦ πέρυσιν ψηφισθέντος ὁμοίου νόμου, περὶ τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διανυσάντων τὰ πρὸς ἀπολαβὴν συντάξεως ἀπαιτούμενα ἔτη ὑπαλλήλων καὶ περὶ ἐπιβολῆς προσθέτου φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ 50 λεπτῶν κατ' ὀκᾶν.

— Παρασκευασθέντες ἀπεστάλησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν οἱ πίνακες τῶν ἐφέδρων ὑπαξιωματικῶν τῶν γεννηθέντων κατὰ τὰ ἔτη 1856—58. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ οὗτοι θὰ προσκληθῶσι πιθανῶς πρὸ τῆς κλήσεως τῶν σειρῶν τῆς ἐφεδρείας εἰς ἃς ὑπάγονται, ὅπως συμπληρώσωσι τὰ στελέχη τῶν συνταγμάτων.

— Πεντήκοντα τρεῖς δόκιμοι ἐπίκουροι ἰατροὶ ἀνεχώρησαν εἰς Θεσσαλίαν. Ἐκεῖ θέλουσι τοποθετηθῆ εἰς διάφορα σώματα νοσοκομεῖα καὶ θεραπευτήρια.

— Ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς παρακληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Γενεύῃ ἀνωτάτης ἐπιτροπῆς, ἥτις ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν αἴτησιν τοῦ σερβικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἀποστέλλει δσονούπω 4,000 δραχ. εἰς Σερβίαν καὶ 2,000 εἰς Βουλγαρίαν ὑπὲρ τῶν πασχόντων τραυματιῶν.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐξεδόθη τὸ Α' τεῦχος, συγκείμενον ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων, μετὰ μακροῦ προλόγου τοῦ συγγραφέως, ἐπὶ λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμένον.—Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς λεπτὰ 90.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν. Λαμβάνουσι δὲ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν, μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων, οἱ προπληρόνοντες *μόνον δραχ. 30, ἤτοι τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.*

Τὸ Β' φυλλάδιον ἐκδοθήσεται ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος

ὑπὸ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος περιέχον ἐν τῷ κειμένῳ τὰς ἑξῆς εἰκόνας: Ὅμηρος.—Ζεύς.—Ἥρα.—Ἄρης.—Ἀθηνᾶ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου.—Ποσειδῶν ἐπὶ κορινθιακοῦ πινακίου —Κυπρία Ἀφροδίτη. — Ἀφροδίτη ἐκ Μυκηνῶν.—Μονομαχία δύο ἡρώων. — Ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα ἐκ Τροίας. — Στοαὶ τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος. — *Ὁλοσέλιδοι εἰκόνες* εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι: Ὁ Βελδεδέρειος Ἀπόλλων. — Ἐρείπια τῆς Τροίας ἐν Ἰσσαρλίκ. — Ἡ πύλη τῶν λεόντων ἐν Μυκήναις.—

Ἕκαστον φυλλάδιον τιμᾶται δραχμῆς. Οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος, περιέχον τὰς ἑπομένας εἰκόνας: Κορινθιακὸς κόλπος. — Ἕλληνες ὁπλῖται. — Ἄποψις τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν.—Ὁ Παρθενὼν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους.—Μ κεφαλαῖον. *Εἰκόνες ἐν παραρτήματι:* Ἡ Σπάρτη, ὡς ἐφαίνετο τὸ πάλαι ἐκ Θεραπνῶν.—Ἡ Φρύνη ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς δραχ. 1,50.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν προκαταβαλόντες τὸ ἀντίτιμον τῶν ἤδη ἐκδοθέντων 3 φυλλαδίων, ἅτινα ἀπεστάλησαν αὐτοῖς, παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσι νῦν πρὸς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων φρ. 5, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἐγκαίρως ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν φυλλαδίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. V. Blancey. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Τιμὴ τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς ὡρίσθη φρ. 5, ἀλλὰ τὸ βιβλίον δὲν ἐξεδόθη ἔτι. Αἱ *Φιλολογικαὶ ὑποτυπώσεις* τοῦ κ. Θερειανοῦ περιέχουσι 3 πραγματείας: ά) Τὴν παράλληλον πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. 6') Τὸν Ἑλληνισμὸν κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν καὶ γ') Φιλολογικὴν βιογραφίαν τοῦ Ἰωάννου Ν. Οἰκονομίδου.—Κυρίᾳ Δ. Ι. Αἱ νεώταται καὶ τελειόταται ῥαπτικαὶ μηχαναὶ εἶνε αἱ ἔχουσαι καὶ συγκεντρωτὴν τῆς μυϊκῆς δυνάμεως. Κατασκευάζονται αὗται ἐν Παρισίοις ὑπὸ Philippe Leoni.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Ι. Β. δραχ. 21, 55, καὶ ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ζητηθέντα εἰς ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν.—κ. Σ. Κ. Καλάμας. Συνεμορφώθημεν τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. Ἐλήφθη τὸ ὑπόλοιπον, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν καὶ τὰ ζητηθέντα.—*Αὐτόχειρι.* 1)«Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ δημοσιεύσωμεν,» διότι ἔχομεν περὶ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν γνώμην, ἣν εἴχετε καὶ σεῖς περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἰουλίου. Ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶνε ἄστοχος, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις, καὶ μάλιστα ἡ γλῶσσα, παραβλάπτουσιν ὅ τι καλὸν ἔχει ἐκείνη. Πῶς κρίνετε, λόγου χάριν, καὶ σεῖς τὴν δι' ἀσυνήθων πλατυσμῶν ἐν τῇ ἀρχῇ παράφρασιν τῆς συνήθους ἀρχῆς τῶν παλαιῶν πρωτοτύπων Ἑλληνικῶν διηγημάτων: « Τὸ ὡρολόγιον ἐσήμαινε τὴν δεῖνα ὥραν»; » Ἐλπίζομεν ὅμως, ὅτι δὲν θὰ εἶνε τοῦτο τὸ τελευταῖον ἔργον σας, ὡς λέγετε, ὡς δὲν εἶνε ἴσως καὶ τὸ πρῶτον. — 2) Ἡ εἰς δύο τόμους ἔκδοσις τῶν συγγραμμάτων Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ 3 δραχ. 50. Ἄλλα δὲ τινα ἔργα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως εὑρίσκονται ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ βιβλιοπωλείῳ — κ. Ν. Κ. Βουκουρέστιον. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.— Κυρίας Π. Θ. Γ. Περατιάν, καὶ Π. Ν. Β. Κεφαλληνίαν, κκ. Π. Α. Α. καὶ Ι. Κ. Δ. Γέϊσκ, Ι. Κ. Μασσαλίαν, Ν. Μ. καὶ Γ. Ν. Φ. Κέρκυραν, καὶ Π. Γ. Σ. Κυπαρισσίαν. Ἐλήφθησαν. Ἀποστέλλονται δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα. — κ. Δ. Γ. Βόνιτσαν. Ἐνεγράφητε εἰς ἀμφότερα, εἰς μὲν τὴν Ἱστορίαν διὰ φυλλάδια 10, εἰς δὲ τὴν *Ἑλλάδα* διὰ φυλλάδια 9, ἀντὶ τῶν 25 δραχμῶν. Ἀπεστάλη καὶ ἀντίτυπον Ἡμερολογίου.—κ. Γ. Δ. Δ. Λαμίαν. Δημοσιευθήσεται εἰς προσεχὲς φύλλον. Τὸ σημειούμενον βιβλίον δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».— κ. Γ. Π. Ἱερουσαλήμ. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρετηρήθη καὶ ἐνταῦθα. — κ. Ν. Α. Ρ. Πάτρας. Τὸ μὲν πρῶτον ὄχι, μόνον δὲ τὸ Ἡμερολόγιον τιμώμενον μετὰ τῶν ταχυδρ. δρ. 1,20. — *Σ. Ν. Δ.* Κ)πολιν. Μήπως νομίζετε, ὅτι καὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες ἐχρειάζοντο ὀλιγώτερα διὰ τὸν καλλωπισμόν των: Λάβετε τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσητε τὸ παρὰ Πολυδεύκει ἀπόσπασμα τῶν Ἀριστοφάνους Θεσμοφοριαζουσῶν, καὶ θὰ ἴδητε μετὰ φρίκης ὁπόσην πληθὺν κοσμημάτων καὶ φορεμάτων καὶ καλλωπιστικῶν σκευῶν ἐχρειάζοντο διὰ νὰ στολισθῶσιν. Ἀφ' οὗ ἀπηρίθμησεν ὁ κωμικὸς ποιητὴς πεντήκοντα δύο ἐξ αὐτῶν, ἐφρόντισε νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ κατάλογος δὲν εἶνε πλήρης, καὶ ὅτι ἀπαιτοῦνται καὶ «ἄλλα πολλὰ ὧν οὐδ' ἂν λέγων λέξαις».—κ. Ε. Π. Δ.Ὀλτένιτζαν. Ἐκ τοῦ χαρτονομίσματος εἰσεπράχθησαν δραχ. 16, ὧν δραχ. 6. διὰ τὰ σταλέντα ἡμερολόγια, καὶ δραχ. 10 δι' 6 φυλλάδια τῆς *Ἑλλάδος* τοῦ Φάλκε.—κ. Σ. Κ Π. Κέρκυραν.—Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν τὸ θεωροῦμεν κατάλληλον.—κ. Χ. Δ. Πειραιᾶ. Τὸ ἰσχυρότατον ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἐν τῷ ἐνταῦθα καταστήματι τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων τιμᾶται δρ. 120 μετὰ δὲ τοῦ ἐπερείσματος αὐτοῦ δρ. 145. Εἶνε δὲ ἁπλοῦν τὸ τηλεσκόπιον.— κ. Κ. Π. Θ. Πάτρας. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως, ἀπεστάλη δ' ὑμῖν ἀντίτυπον Ἡμερολογίου.—κ. Η. Μ. Καχούλ. Ἐκ τῶν ῥουβλίων εἰσεπράχθησαν δραχ. 9,80. Ἀντίτιμον τῶν ζητηθέντων βιβλίων, οἷς προσετέθησαν Ἅπαντα Σουρῆ, δραχ. 11, 60. Ὀφείλεται ἡμῖν ὑπόλοιπον δραχ. 1,80, ἃς εὐχαρεστήθητε ν' ἀποστείλητε. — *Συνδρομητῇ* Μ. Π. Ὁ μέσος ὅρος τῆς ταχύτητος τῶν ἀμερικανικῶν σιδηροδρόμων εἶνε μόνον 45 χιλιομέτρων καθ' ὥραν.— κ. Α. Α. Κ. Πύργον. Ἀπεστάλησαν.— κ. Χ. Π. Πάτρας. Τὰς εὐχαριστίας μας. Ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— Χ'. Καὶ ἂν δὲν εἶνε προδότης ὁ μεταφραστής, ὡς λέγουσιν οἱ Ἰταλοί, τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ποιημάτων εἶνε δυσχερέστατον καὶ ἐνίοτε ἀδύνατον· οἱ δόκιμοι μεταφρασταὶ νομίζουσι πολλάκις ὅτι κατορθοῦσι νὰ ὑπερνικῶσι τὰς δυσκολίας, ὑποκαθιστάντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ποιητάς, καὶ

λεληθότως προσφέροντες εἰς τοὺς ἀναγνώστας πρωτότυπα ἔργα ἀντὶ μεταφράσεως. Γερμανός τις κριτικὸς λέγει ὅτι μόνη ἡ μετάθεσις τῶν λέξεων τοῦ ᾄσματος Die Lorelei τοῦ Ἄινε ἀρκεῖ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἠθέλησε, φαίνεται, νὰ ἐπικυρώσῃ Ἕλλην τις, μεταφράσας ἐμμέτρως τὴν Λορελάην. Ἂν ἀγνοῆτε τὴν γερμανικήν, καὶ τιμᾶτε τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, μὴ ἀναγνώσητε τὴν μετάφρασιν ἐκείνην· ἂν ὅμως εἰξεύρετε γερμανικὰ καὶ ἔχετε ἀναγνώσῃ ἐν πρωτοτύπῳ τὸ ᾆσμα, ἀναγνώσατε καὶ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν καὶ θὰ διδαχθῆτε πολλά.—κ. Γ. Φ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Διὰ τὸ πλεονάζον ἀπεστάλη ὑμῖν ἀντίτυπον γελοιογραφικοῦ Ἡμερολογίου. Ὡς πρὸς τὴν ὑμετέραν αἴτησιν, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν.—κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Ἀπεστάλησαν 2 ἀντίτυπα Ἡμερολογίου καὶ ὁ ζητηθεὶς χάρτης, οὗτινος τὸ ἀντίτιμον μετὰ ταχυδρ. δρ. 1,40 παρακαλεῖσθε νὰ ἀποστείλητε.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μεσ' 'ς τὴν κρύα μου ἀγκάλη
Τὸ σκοτάδι καὶ ἡ φρίκη πλέκουν πάντα συντροφιά.
Ἂν μ' ἀλλάξῃς τὸ κεφάλι,
ἔλαμψε ποτὲ 'ς ἐμένα κ' ἐλατρεύθη ἡ ἐμμορφιά.

2

Βυζαντιακὸν αἴνιγμα.

Ζῴοις μὲν εἰς σκέπην τὸ πρῶτον εὑρέθην,
Ἔπειτα καὶ ἀνθρώποις κατεσκευάσθην.
Εἰ βούλει κλῆσιν μαθεῖν τὴν ἐμήν, ξένε,
τρισύλλαβος πενταγράμματος ὑπάρχει
οὐδετέρου κατὰ γραμματιστὰς γένους.
Ἀριθμὸς τῶν εἰρημένων μου γραμμάτων
ἑπταπλασιασμὸς μὲν τῶν τριάκοντα,
πενταπλασιασμὸς δ' αὖ τῶν πέντε πέλει.
Ἂν με στερήσῃς τοῦ πρώτου τοῦ γραμμάτων,
ἄκρα γῆς γίνομαι τῆς Πελοποννήσου.
Ἀλλὰ καὶ δεύτερον ζημιώσας γράμμα,
ἐαρινὸν τῶν εὐόσμων λέγεις ἄνθος.
Καὶ εἰς τὸ τρίτον τοῦτ' αὐτὸ δράσας, ξένε,
ὃ βούλει τῶν ὄντων παντὶ κόσμῳ νόει.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Θούριος.—οὔριος.

2

Κέρκυρα—κυρά.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

22 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	335.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	340.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	408.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	352.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	248.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	220.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	408.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.200—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	60.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	60.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	56.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	285.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	30.70
» 3μην......	30.50
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.24—
» Τραπεζικὸν 3μην	1.21—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	24.05
Λίρα ὀθωμανική.................	27.25

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 249.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 466 — 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 518

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ δῆμος Ναυπλιέων ἐψήφισε πίστωσιν χιλίων δραχμῶν πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὸν στρατόν. Ὁμοίως καὶ ἅπαντες οἱ δῆμοι τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης ἐψήφισαν πιστώσεις δισχιλίων δρ. ἕκαστος πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ὁ δὲ δῆμος Μυρτουντίων τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας ἐψήφισε χιλίας μὲν δραχμὰς πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων, ἑτέρας δὲ χιλίας χάριν τῶν ἀναγκῶν τοῦ πολέμου, ἂν κηρυχθῇ. Ἐπίσης ἐψήφισαν ὁ δῆμος Ὀγχίστου δραχ. 700 ὁ δῆμος Ὀλύμπου δρ. 450 καὶ ὁ δῆμος Πύλου δρ. 500 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων.

Ὁ δῆμος Λετρίνων (Ἠλείας) ἐψήφισε 5000 δρ. ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν· πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν ἐψήφισαν ὁ δῆμος Λαυρίου 3000 δρ. ὁ δῆμος Σαλαμῖνος 1300 δρ. καὶ ὁ δῆμος Ἀρταίων χιλίας δρ.

Ἡ λιμενικὴ ἐπιτροπὴ Μεσσήνης ἐχορήγησεν εἰσφορὰν χιλίων δραχμῶν δι' ἀγορὰν ἡμιόνων ἢ ἄλλας ἐθνικὰς ἀνάγκας.

Ἡ ἐν Γαλαζίῳ ἐπιτροπὴ κυριῶν πρὸς συλλογὴν εἰσφορῶν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ συνέλεξε παρὰ διαφόρων ὁμογενῶν τῆς πόλεως ἐκείνης ὡς πρώτην εἰσφορὰν 6.284 δραχμάς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ δημοσίᾳ συνεδριάσει τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλεν τίνα νέα φιλολογικὰ διαγωνίσματα ὡρίσθησαν διὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη. Ἐκ τούτων ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τὰ ἑξῆς. Διὰ μὲν τὸ ἔτος 1886: ἡ περιγραφή, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν συγγραφέων καὶ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας τῶν Ἀθηναίων παίδων μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαοκτὼ ἐτῶν κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' αἰῶνα π.χ. β') Ἡ ἔρευνα τῆς νομισματολογίας τῆς νήσου Κρήτης. Διὰ δὲ τὸ ἔτος 1887 ά) ἡ ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ ἐξέτασις τῆς Μυριοβίβλου τοῦ Φωτίου. β') ἡ κριτικὴ ἐξέτασις τῶν γεωγραφικῶν τοῦ Στράβωνος. γ') ἡ Ἱστορία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τῆς ἀρχῆς, τῆς προόδου καὶ τῆς διαδόσεως αὐτῶν παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους. Τὸ γέρας τοῦ τελευταίου τούτου διαγωνίσματος εἶναι εἰκοσακισχίλιαι δραχμαί.

— Ἐξεδόθη στερεοτύπως ἐν Λιψίᾳ τύποις Τέϋβνερ τὸ δεύτερον τεῦχος Συλλογῆς τῶν Ἑλλήνων σιλλογράφων (Corpusculum poesis epicæ Græcæ ludibundæ) μετὰ κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων καὶ μακρῶν προλεγομένων ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλολόγου καὶ ἀρχαιολόγου Κουρτίου Βάξμουθ. Τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς συλλογῆς ταύτης ἐκδοθήσεται προσεχῶς.

— Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἀνέθηκε τῷ καθηγητῇ τοῦ ἐν Βρεσλαυίᾳ Πανεπιστημίου κ. Partsch νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ μελετήσῃ διάφορα γεωγραφικὰ ζητήματα περὶ αὐτῶν.

— Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀντωνίου Προύστ συνῆλθεν ἐσχάτως ἡ ἐπιτροπεία πρὸς παρασκευὴν τῆς ἐν Παρισίοις διεθνοῦς ἐκθέσεως τοῦ 1889. Ἀπεφάσισε δὲ νὰ ἐνεργήσῃ καταλλήλως. ὅπως ἡ Βουλὴ ἐγκρίνῃ τὴν ἔκθεσιν καὶ ψηφίσῃ τὰς ἀναγκαίας πιστώσεις.

— Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ γενήσεται ἐν Παρισίοις νέα ἠλεκτρικὴ ἔκθεσις. Ὁμοία ἔκθεσις γενήσεται προσεχῶς καὶ ἐν Πετρουπόλει, ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Παιδαγωγικοῦ μουσείου.

— Ἐπὶ τῇ ἑβδομηκοστῇ ἐπετηρίδι τῆς γεννήσεως τοῦ Γερμανοῦ ζῳγράφου Ἀδόλφου Μέντσελ ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ τῇ 8 Δεκεμβρίου (27 Νοεμβρίου) ἐν Βερολίνῳ ἔκθεσις τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐν Μονάχῳ δὲ προανηγγέλθη ἡ κατὰ φυλλάδια ἔκδοσις ἀντιτύπων τῶν εἰκόνων τοῦ διασήμου καλλιτέχνου, μετὰ ἑρμηνευτικοῦ κειμένου. Τὸ ὅλον ἔργον ἀποτελούμενον ἐκ τριάκοντα φυλλαδίων θὰ τιμᾶται 750 δρ.

— Ὁ Ἀμερικανὸς γερουσιαστὴς Stanford, ὁ Κροῖσος τῆς Καλιφορνίας, ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ Πανεπιστήμιον ἐν Πάλῳ Ἄλτῳ τῆς Καλιφορνίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ δωρήσῃ κτήματα ἀξίας 25 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐδήλωσε δ' ὅτι ἐπιφυλάσσεται νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ Πανεπιστημίου τούτου μέχρις 100 ἑκατομμυρίων δρ. Ὡς προσαρτήματα τοῦ Πανεπιστημίου συσταθήσονται καὶ γεωργικὴ σχολή, καὶ ἑτέρα μηχανική, πρὸς δὲ μουσεῖον, πινακοθήκη, σχολὴ τεχνῶν κλπ. Ἡ ἐκπαίδευσις θὰ παρέχηται δωρεάν, ἐπιτρεπομένης τῆς φοιτήσεως καὶ εἰς γυναῖκας. Θὰ καταβληθῶσι δὲ προσπάθειαι, ὅπως διὰ γενναίων ἀμοιβῶν καὶ μισθῶν ἀναλάβωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι τῶν ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς Πανεπιστημίοις καθηγητῶν.

— Ὁ Γάλλος μουσικὸς Μασσενὲ παρασκευάζει νέον μελόδραμα, οὗ ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τοῦ Βερτέρου τοῦ Γκαῖτε.

— Γερμανὸς περιηγητὴς ἀνεκάλυψεν ἐν Περσίᾳ ἄγνωστον τέως μεγάλην λίμνην, ἔχουσαν μῆκος 26 μιλλίων. Ἡ λίμνη αὕτη ἐσχηματίσθη, πιθανῶς ἐκ γεωλογικῆς τινος μεταβολῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἐπανελήφθησαν πρό τινος αἱ ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Παν. Σταματάκη διακοπεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, πρὸς τὸ βόρειον τεῖχος μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ἐρεχθείου. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις, ὧν κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ κάθαρσις τοῦ χώρου ἐκείνου μέχρι τοῦ βράχου, ἀπεκαλύφθησαν ἐπιγραφαί τινες καὶ ἀνάγλυφα μικροῦ λόγου ἄξια· ἀλλ' ἡ συγκομιδὴ τῶν φετεινῶν ἀνασκαφῶν προμηνύεται ἀφθονωτέρα καὶ πολυτιμοτέρα. Μέχρι τοῦδε εὑρέθησαν πολλὰ τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων μετὰ γραφῶν, χαλκᾶ τινα σκεύη, τρεῖς κεράμιαι κεφαλαί, χαλκοῦν εἰδώλιον Γοργόνος ἢ Ἔριδος, τεμάχιον κεράμου μετὰ κεχρωματισμένης ἀναγλύφου παραστάσεως γυναικὸς ἐπὶ ἅρματος, κολοβόν, καὶ ἐπιγραφαί τινες ἀρχαϊκαί. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότατα τῶν εὑρημάτων εἶναι ά) χαλκοῦν ἀγαλμάτιον, ὕψους 15 περίπου ὑφεκατομέτρων, βαῖνον ἐπὶ βάσεως τριγώνου, ἀπεικονίζον δὲ γυναῖκα διὰ μὲν τῆς ἀριστε-

ρᾶς χειρὸς κρατοῦσαν πτυχὴν τοῦ χιτῶνος κατὰ τὸν μηρόν, προτείνουσαν δὲ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἥτις τὸ πάλαι ἐκράτει ἴσως ἀνάθημά τι, καὶ 6΄) πλίνθος τετράγωνος ἐκ κεράμου, πάχους 0,055 πλάτους 0,51 καὶ μήκους 0,385. Ἡ πλίνθος αὕτη εἶναι δυστυχῶς κολοβή, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τεμαχίων συναρμοζομένων ἐξ ἀνίσων τὸ μέγεθος. Ἐντὸς πλαισίου διαγραφομένου διὰ διπλῆς γραμμῆς φοινικοῦ χρώματος σῴζει ἀρκούντως εὐκρινῆ παράστασιν πολεμιστοῦ βαίνοντος πρὸς τὰ ἀριστερά, φέροντος κράνος καὶ προτείνοντος τὴν ἀσπίδα διὰ τῆς ἀριστερᾶς καὶ ἑτοίμου ὄντος εἰς ἐπίθεσιν διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς. Ἡ κεφαλή, κατὰ κρόταφον ἀπεικονισμένη καὶ τὸ γυμνὸν στῆθος ἢ ὁ θώραξ, διότι μήπω καθαρισθείσης τῆς πλίνθου δὲν διακρίνεται ἐπαρκῶς ἡ γραφή, εἰσὶ κεχρωματισμένα διὰ βαθέος ἐρυθροῦ χρώματος. Δυστυχῶς ἐλλείπει μέγα μέρος τοῦ σώματος ἀπὸ τῶν μηρῶν καὶ κάτω. Ἑκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς ἐντὸς τοῦ πλαισίου εἶναι ἐπιγεγραμμένα γράμματα, καὶ τὰ μὲν ἀριστερόθεν εἶναι ἐξίτηλα ἢ τοὐλάχιστον δυσανάγνωστα νῦν, δεξιόθεν δ' ἀναγινώσκεται ἡ συνηθεστάτη ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀγγείοις ἐπιγραφὴ ΚΑΛΟΣ. Ἡ πλίνθος αὕτη, ἂν μάλιστα συμπληρωθῇ εὑρισκομένων καὶ τῶν ἐλλειπόντων τεμαχίων, εἶναι μνημεῖον πολυτιμότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαϊκῆς γραφικῆς.

— Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης, ἐγκρίνας τὴν περὶ τούτου αἴτησιν τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος, διέταξε τοὺς παρὰ πλημμελειοδίκαις εἰσαγγελεῖς νὰ περισυλλέξωσιν ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς γραφείοις τῶν εἰσαγγελιῶν, τῶν ἀνακριτῶν καὶ τῶν δικαστηρίων κατατεθειμένα πειστήρια, ἰδίως δὲ τὰ ὅπλα, ὅσα δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαῖα εἰς τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην καὶ νὰ ἀποστείλωσι ταῦτα εἰς τὸ ἐνταῦθα μουσεῖον τῆς ἑταιρίας ἐκείνης.

— Ἐν Καρδίτσῃ τῆς Θεσσαλίας ἐξεδόθη νέα ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς *Θεσσαλιῶτις*, ἐν Σύρῳ δὲ ἑτέρα ἐφημερὶς ἡ *Ἀλήθεια*.

—Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς, αἵτινες γίνονται ἐν Βοιωτίᾳ, εὑρέθησαν δύο χαλκοῖ λέοντες ἀρχαϊκῆς τέχνης, καὶ καλλίστης διατηρήσεως, λίθινον ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα Ἀπόλλωνος καὶ ἐπιγραφαὶ βουστροφηδὸν γεγραμμέναι. Ἐκ τούτων γίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις γνωστόν, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ τοῦ Πτῴου Ἀπόλλωνος ὑπῆρχε καὶ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

— Τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἐγένετο ἐν τῷ ἐνταῦθα γερμανικῷ ἀρχαιολογικῷ ἰνστιτούτῳ ἡ πρώτη συνεδρία, ἥτις κατὰ τὸ ἔθος εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τιμὴν τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Βιγκελμάννου.—Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ὡμίλησε πρῶτος ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Οὔλριχος Καῖλερ περὶ τῶν παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι νεκροταφείων, ἰδίως ἐν Ἀθήναις, τῶν οἰκογενειακῶν καὶ δημοσίων τάφων, τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων, μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ εὐφυΐας χαρακτηρίσας τὴν νεκρώσιμον τέχνην καὶ ποίησιν τῶν Ἑλλήνων. Μετ' αὐτὸν ὁ ἐνταῦθα Γερμανὸς ἀρχιτέκτων κ. Δαῖρπφελδ, γνωστὸς διὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ, Τροίᾳ, καὶ Τίρυνθοι ἐργασίας αὐτοῦ, ἐποιήσατο λόγον περὶ τῶν τελευταίων ἐν Τίρυνθι ἀνασκαφῶν, ἰδίως δὲ τοῦ ἀναφανέντος προϊστορικοῦ μεγάρου. Τέλος δὲ ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας κ. Κόντσε, παρεπιδημῶν ἐνταῦθα, ἐξέθηκε διὰ βραχέων μετὰ πολλῆς εὐροίας λόγου καὶ σαφηνείας τὰ πορίσματα τῶν ἐν Περγάμῳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἑπταετίαν ἀνασκαφῶν καὶ ἰδίως τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 29, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ κυρώσεως τῆς μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης συμβάσεως ἐπὶ τῇ συνομολογήσει τοῦ ἐκ 12 ἑκατομμυρίων ἐπ' ἀναγκαστικῇ κυκλοφορίᾳ δανείου· περὶ ἐγκρίσεως συμβάσεως μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑδρευούσης ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας *Αἰγαίου*· περὶ τῆς ὑπὸ τῶν νομαρχῶν ἐκδόσεως χρηματικῶν ἐνταλμάτων καὶ ἐπιταγῶν· περὶ ἀδικημάτων κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῶν ὑποβρυχίων καλωδίων· περὶ προσθέτου φόρου 50 λ. κατ' ὀκᾶν ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου καπνοῦ.

— Διετάχθη τὸ ἐνταῦθα ἑδρεῦον μηχανικὸν τάγμα νὰ εἶνε ἕτοιμον, ὅπως ἀναχωρήσῃ εἰς πρώτην διαταγήν.

— Ἐπίσης διετάχθη τὸ 5ον πυροβολικὸν τάγμα νὰ ἑτοιμάσῃ πρὸς ἀναχώρησιν μίαν ἐκ τῶν πυροβολαρχιῶν αὐτοῦ.

— Ἐνεκρίθη ἡ προέκτασις τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν: Δαυλείου μέχρι Σουνίου· Ὕδρας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ζούρβας· Ποταμοῦ Κυθήρων μέχρι τοῦ φάρου Μαυδαρίου· Ἄνδρου μέχρι τοῦ φάρου τῆς νήσου ταύτης· Καλαμπάκας 1) μέχρι Καλαρρυτῶν, 2) μέχρι Μαλακασσίου, 3) μέχρι Βολεμιστίου, 4) μέχρις Ἄσπρης Ἐκκλησίας καὶ 5) μέχρι Μαυριλίου· Λαρίσης μέχρι Γουνίτσης καὶ Γριζάνου· Τυρνάβου 1) μέχρι Καρατζὸλ καὶ 2) μέχρι Γριζόβαλι. Ῥαψάνης μέχρι Νιζεροῦ, Αἰγάνης καὶ Τσάγεζι. Εἰς τὰς νέας ταύτας προεκτάσεις θὰ συσταθῶσι καὶ τηλεγραφικοὶ σταθμοί.

— Τὰ ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν διέταξαν τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ἀντιπροσώπους αὐτῶν νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δοθεισῶν παραγγελιῶν.

— Ἐδημοσιεύθη Β. Διάταγμα περὶ ἐκδόσεως εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν τοῦ ἑνὸς τρίτου τοῦ πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἡ ἐγγραφὴ ἄρχεται τῇ 6ῃ τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου, καὶ γίνεται ἐν μὲν τῇ ἡμεδαπῇ παρὰ τοῖς δημοσίοις ταμείοις, τοῖς τελωνείοις πρώτης τάξεως καὶ ταῖς τραπέζαις, ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ ταῖς προξενικαῖς ἀρχαῖς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῖς ὑποδειχθησομένοις ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν τραπεζιτικοῖς καταστήμασιν. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τῶν ὁμολογιῶν καταβάλλεται κατὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐπὶ προσωρινῇ ἀποδείξει, ἀνταλλαχθησομένη μετέπειτα δι' ὁριστικοῦ τίτλου. Αἱ ὁμολογίαι ἐκπροσωποῦσι κεφάλαιον δρ. δέκα ἑκάστη.

— Οἱ τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι οἱ ὑπηρετοῦντες ὡς ἔφεδροι θέλουσιν ἀποτελέσῃ λόχον τηλεγραφητῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ.

— Γνώμῃ τοῦ Ἰατροσυνεδρίου ἤρθησαν αἱ πενθήμεροι καθάρσεις τῶν ἐκ Σικελίας, Ἱσπανίας καὶ Τύνιδος προελεύσεων διὰ τὰ ἀπὸ τῆς 25 Νοεμβρίου ἐκ τῶν λιμένων τούτων ἐκπλεύσαντα πλοῖα· θὰ ὑπόκεινται δὲ τοῦ λοιποῦ εἰς ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς διαταγῆς, δι' ἧς ἅπαντες οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν ἐπανήρχοντο εἰς τὰ σώματα, εἰς ἃ ἀνῆκον, ὡς πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς Β΄ τάξεως. Ἅπαντες οὗτοι προβιβάζονται εἰς ἀξιωματικούς, 46 μὲν εἰς τὸ πεζικόν, 37 εἰς τὸ οἰκονομικὸν σῶμα καὶ 8 εἰς τὸ ἱππικόν.

— Διαταγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως διακόπτονται ὅπου δὲν ἤρχισαν αἱ στρατιωτικαὶ ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων τῶν γυμνασίων.

— Ἤρξατο ἐν Γαλλίᾳ ἡ παραλαβὴ τῶν παραγγελθέντων ὅπλων Γκρᾶ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλείσης ἐπιτροπῆς. Προσεχῶς δὲ ἄρξεται ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν ἐνταῦθα.

— Κατὰ τὸν δημοσιευθέντα πίνακα τῶν τελωνιακῶν εἰσπράξεων τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ λήγοντος ἔτους αἱ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς δρ. 1,543,700, ἤτοι κατὰ 129,589 ἐπὶ ἔλαττον συγκρινόμεναι πρὸς τὰς τοῦ ἀντιστοίχου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους· τὸ σύνολον τῶν τελωνιακῶν εἰσπράξεων καὶ τῶν ἐν τοῖς τελωνείοις εἰσπραττομένων δικαιωμάτων ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1885 ἀνέρχεται εἰς δραχ. 15,592,880, τὸ δὲ τῶν ἀντιστοίχων μηνῶν τοῦ 1884 εἰς δραχ. 18,204,593, ἤτοι αἱ τοῦ ἔτους 1885 ἐλαττοῦνται τῶν τοῦ 1884 εἰσπράξεων κατὰ 2.611,718 δραχμάς.

λάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν. Λαμβάνουσι δὲ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν, μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων, οἱ προπληρόνοντες *μόνον δραχ. 30, ἤτοι τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.*

Τὸ Γ' φυλλάδιον ἐκδοθήσεται τὴν 10ην Δεκεμβρίου ε. ἔ.

Ἐνδιαφέρουσα εἴδησις. Ἐν τῷ ἑπομένῳ τρίτῳ τεύχει ὁλόκληρον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου βιβλίου θέλει δημοσιευθῆ νεωστὶ ἐξειργασμένον. Τοιαύτας οὐσιώδεις μεταβολὰς τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου θέλει περιέχει πολλὰς ἡ παροῦσα ἔκδοσις.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος

ὑπὸ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος περιέχον ἐν τῷ κειμένῳ τὰς ἑξῆς εἰκόνας: Ὅμηρος.—Ζεύς.—Ἥρα.—Ἄρης.—Ἀθηνᾶ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου.—Ποσειδῶν ἐπὶ κορινθιακοῦ πινακίου —Κυπρία Ἀφροδίτη. — Ἀφροδίτη ἐκ Μυκηνῶν.—Μονομαχία δύο ἡρώων. — Ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα ἐκ Τροίας. — Στοαὶ τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος. — *Ὁλοσέλιδοι εἰκόνες* εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι: Ὁ Βελδεβέρειος Ἀπόλλων. — Ἐρείπια τῆς Τροίας ἐν Ἰσσαρλίκ. — Ἡ πύλη τῶν λεόντων ἐν Μυκήναις.—

Ἕκαστον φυλλάδιον τιμᾶται δραχμῆς. Οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δρ. 5.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος, περιέχον τὰς ἑπομένας εἰκόνας: Κορινθιακὸς κόλπος. — Ἕλληνες ὁπλῖται. — Ἄποψις τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν.—Ὁ Παρθενὼν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους.—Μ κεφαλαῖον. *Εἰκόνες ἐν παραρτήματι:* Ἡ Σπάρτη, ὡς ἐφαίνετο τὸ πάλαι ἐκ Θεραπνῶν.—Ἡ Φρύνη ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς δραχ. 5,10.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν προκαταβαλόντες τὸ ἀντίτιμον τῶν ἤδη ἐκδοθέντων 3 φυλλαδίων, ἅτινα ἀπεστάλησαν αὐτοῖς, παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσι νῦν πρὸς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων, φρ. 5, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἐγκαίρως ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν φυλλαδίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.— Κυρίᾳ Α. Σ. Μυτιλήνην. Αὐστριακὰ γραμματόσημα ὄχι. Ἀλλ' εἶνε εὔκολον νὰ ἀποσταλῇ τὸ ἀντίτιμον καὶ διὰ χρυσοῦ νομίσματος ἐντὸς ἐπιστολῆς.—κ. Μ. Η. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλησαν 3 ἀντίτυπα τοῦ Α' τεύχους διὰ τοὺς ἐγγραφέντας 3 συνδρομητάς. Εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.—*Τακτικῷ συνδρομητῇ.* — Ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται εἰς ἐναρέτους καὶ φαύλους. Ὁ ἐνάρετος εἶνε αὐτάρκης, διότι τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ οὐδὲν δύναται οὔτε νὰ αὐξήσῃ, οὔτε νὰ ἐλαττώσῃ, οὔτε νὰ ταράξῃ. Ἐκ τούτου τὸ ἀξίωμα αὐτῶν nil admirari, nil metuere (μηδὲν θαυμάζειν, μηδὲν φοβεῖσθαι) καὶ ἡ παροιμιώδης στωϊκὴ ἀπάθεια. — κ. Α. Γ. Ζ. Μοναστήριον. Ἐνηργήσαμεν συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Κ. Ν. Ζάκυνθον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἰδιαιτέρως ἀπαντῶμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κ. Ν. Ε. Β. Τούλτσαν. Τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν τῆς Saison, δρ. 22. δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥωσσικὸν χαρτονόμισμα πρὸς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας,» ὑπολογίζοντες τὸ ῥούβλιον πρὸς 2,40, ὅσον ἐξαργυρώνεται ἐνταῦθα. — *Ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑλλάδος».* Αἱ ἐν παραρτήματι εἰκόνες οὐδόλως εἶναι ἄσχετοι μὲ τὸ κείμενον· ἡ οἰκεία ἑκάστης θέσις θὰ σημειωθῇ ἐν τῷ πίνακι τῶν περιεχομένων. Ἡ τῆς Φρύνης ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀνήκει εἰς τὸ περὶ τῶν γυναικῶν κεφάλαιον τοῦ συγγράμματος. Ἀπεικονίζει δὲ τὴν ἐν τῷ Ἀρείῳ πάγῳ συνηγορίαν τοῦ Ὑπερείδου ὑπὲρ τῆς Φρύνης, δικαζομένης ἐπὶ ἀσεβείᾳ. Τὰ τῆς δίκης ταύτης ἀφηγοῦνται ὁ Ψευδοπλούταρχος ἐν τῷ Βίῳ τῶν δέκα ῥητόρων, ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ἰλιάδα παρεκβολαῖς καὶ ὁ Ἀθήναιος. «Ὁ δὲ Ὑπερείδης, λέγει οὗτος, συναγορεύων τῇ Φρύνῃ, ὡς οὐδὲν ἤνυε λέγων, ἐπίδοξοί τε ἦσαν οἱ δικασταὶ καταψηφισόμενοι, παραγαγὼν αὐτὴν εἰς τοὐμφανὲς καὶ περιρρήξας τοὺς χιτωνίσκους, γυμνά τε τὰ στέρνα ποιήσας, τοὺς ἐπιλογικοὺς οἴκτους ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐπερρητόρευσε δεισιδαιμονῆσαί τ' ἐποίησε τοὺς δικαστὰς τὴν ὑποφῆτιν καὶ ζάκορον τῆς Ἀφροδίτης ἐλέῳ χρησομένους μὴ ἀποκτεῖναι.» —κ. Ι. Τ. Ἰωάννινα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— κ. Π. Δ. Φλωρεντίαν. Ἀπεστάλησαν διὰ τοῦ Φλόριο μέσον Λιβόρνου, ἡ δὲ φορτωτικὴ ταχυδρομικῶς. Τὰ ἐλάβετε; —κ. Π. Δ. Α. Γέϊσκ. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφησαν πάντες οἱ σημειούμενοι, πρὸς οὓς καὶ ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ τὰ ζητηθέντα ἀντίτυπα Ἡμερολογίου.—Κυρίᾳ Σ Σ. Λωζάννην. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ ὑμῶν, ἀπεστάλη δὲ τὸ ζητηθὲν βιβλίον. Τὸ περίσσευμα 1 δραχ. κρατοῦμεν εἰς τὴν διάθεσίν σας.—κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—Κυρίᾳ Α. Τὴν κατασκευὴν τῶν τεχνητῶν ἀνθέων παρέλαβον πρῶτοι παρὰ τῶν Σινῶν οἱ Ἰταλοί, ἐκ τούτων δὲ ἐδιδάχθησαν ταύτην οἱ Γάλλοι πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντα περίπου ἐτῶν.—κ. Μ. Π. Ῥέθυμνον. Ἐνεγράψαμεν ὑμᾶς τε καὶ τὸν κ. Κ. Π. καὶ ἀπεστάλησαν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. Γ. Ζ. Κέρκυραν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐνεγράφη καὶ ὁ κ. Α. Κ. Ν., ἀπεστάλησαν δ' αὐτῷ τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. Π. Δ. Ἀστραχάν. Τὰ ζητηθέντα φύλλα ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Π. Γ. Π. Ἀδριανούπολιν. Τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη παρὰ τῶν κ. Ἀδελφ. Π. Ἀπεστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα φύλλα καὶ ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή.— *Τριαστέρῳ συνδρομητῇ.* Καὶ διατί νὰ ἀπορῆτε; Ἡ παροιμία ἡ λέγουσα, ὅτι τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀράπη εἶναι μαῦρα, δὲν ἀληθεύει διὰ τὰ νεογνὰ ἀραπόπουλα. Ὡς παρετήρησαν πολλοὶ φυσιοδίφαι, ἐν οἷς καὶ ὁ Δάρβιν, τὰ νεογνὰ τῶν μαύρων ἔχουσιν ὑπέρυθρον ἢ καρύδινον χρῶμα, μαυρίζουσι δὲ πρῶτον τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων αὐτῶν καὶ εἶτα τὸ λοιπὸν σῶμα. Ἐν Σουδὰν γίνονται τὰ ἀραπόπουλα τέλειοι ἀράπηδες κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ κατὰ τὸ τρίτον. Ἄλλως ἐνθυμήθητε καὶ τὴν ἑτέραν δημώδη παροιμίαν: «Ἄσπρος γεννιέται ὁ κόρακας καὶ μαῦρος καταντaίνει.» —κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ὁ κ. Κ. ἐνεγράφη καὶ ἤρξατο ἡ πρὸς αὐτὴ ἀποστολὴ τῶν ἤδη ἐκδοθέντων. Ἀπεστάλησαν 3 ἀντίτυπα Ἡμερολογίου.—κκ. Δ. Α. Κάϊρον, Σ. Ι. Μ. Κέρκυραν, Ν. Σ. Ἄνω Βῶλον. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κκ. Γ. Σ. Β, Πειραιᾶ Π. Κ. Χ. Μάντσεστερ, Δ. Ν. Μ. Μηλέας καὶ Α. Σ. Τῆνον. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. *Ν. Χ. Πάτρας.* Ὅπως μὴ ἔχῃ ὁ οἶνος τὴν δυσάρεστον γεῦσιν, τὴν προερχομένην ἐξ ὑπερβολικῆς θειώσεως τῶν ἀμπέλων, ἀνάγκη νὰ μεταγγίσητε αὐτὸν προσκαίρως εἰς χαλκοῦν δοχεῖον. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, ὅπου θειαφίζουσι πολὺ τὰς ἀμπέλους, συνειθίζουσι μόλις ἀποπερατωθῇ ἡ ζύμωσις τοῦ οἴνου, νὰ μεταγγίζωσιν αὐτὸν εἰς μεγάλους χαλκοῦς λέβητας, ὁπόθεν παραχρῆμα πληροῦσι τοὺς πίθους, ἐν οἷς θὰ διατηρήσωσι τὸν οἶνον κατὰ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

'Σ ἕνα δένδρο ἀνθισμένοι
Ζοῦμε πάντ' ἀγαπημένοι.
Ἂν μᾶς ἀποκεφαλίσῃς,
Πᾶν τὰ χρόνια τὰ καλά!—
Πλειὰ ς' ἐμᾶς θενὰ ζητήσῃς
μὲ χαρίσματα πολλὰ
γιὰ νὰ ἰδῇς καλὰ καὶ σώνει
ὁ θεὸς τί φανερώνει.

2

Μ' ἔχεις καὶ εἶσαι εὐτυχής. Τὴν κεφαλήν μου ἂν φάγω,
Μόνον σ' ἐχθρόν σου μισητὸν μὲ στέλνεις γιὰ νὰ πάγω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τάφος— Πάφος.

2

Ἔριον (Ῥίον, ἴον, ὄν.)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	Τιμ.	λεπτ	25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	»	»	25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου	»	»	25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου......	»	»	25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας	Τιμ.	λεπτ.	10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς.	»	»	10.
Λάζαρος Κουντουριώτης	»	»	10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος	»	»	10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου	»	»	10.
Περὶ καθαριότητος	»	»	10.
Περὶ Κύπρου....................	»	»	10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης.........	»	»	10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ	»	»	10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν..................	»	»	10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου....................	»	»	10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

22 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως			Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 %	Φρ.	χρ.	333.—
» 120,000,000 τῶν 5 »	»	»	339.—
» 60,000,000 τῶν 6 »	»	»	398.—
» 26,000,000 τῶν 6 »	»	»	352.—
» 25,000,000 τῶν 9 »	»	»	354.—
» 25,000,000 τῶν 8 »	»	»	249.—
» 10,000,000 τῶν 6 »	»	»	178.—
» 4,000,000 τῶν 8 »	»	»	234.—
» 6,000,000 τῶν 6 »	Δρ.	παλ.	88.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.			411.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	Δρ. ν.	3.460—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ...	Φρ.	56.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως	»	61.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου ..	»	59.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς..	»	293.—
Ἑταιρία Φωταερίου..........	Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....		31.15
»	3μην......	30.90
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.		1.24—
» Τραπεζικὸν	3μην	1.23—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	24.45
Λίρα ὀθωμανική..................	27.70

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 251.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 467.—8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ— 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 519

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Φαλίου ἐψήφισε δρ. 1500 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας· πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐψήφισε τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀλμυροῦ δρ. 1000, τὸ τῶν Μυρτουντίων δρ. 2000, τὸ τῶν Ἀρκαδίων, Ναφθίων, Ἐλατίων, Ὑριαίων, καὶ Ἀρτεμισίων ἀνὰ δρ 300 ἕκαστον· τὸ τῶν Ζακυνθίων δρ. 1000, τὸ τῶν Ὀπιταΐδῶν δρ. 400, τὸ τῆς Ψωφίδος δρ. 500, τὸ τῶν Πυλίων δρ. 500, τὸ τοῦ Μαλακασίου δρ. 300, τὸ τοῦ Μυρεσίου δρ. 500. Μακρινίτσης δρ. 300, Εὐϊδρίου δρ. 600. Τελεθρίου δρ. 500.

Ἡ λιμενικὴ ἐπιτροπεία Καλαμῶν συνεισέφερε δρ. 1000 ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν. Ὁμοίως ἡ λιμενικὴ ἐπιτροπὴ Ζακύνθου δρ. 2000, ἡ τοῦ Βώλου δρ. 2000.

Οἱ κκ. Σταμπάδοι, πατὴρ καὶ υἱός, προσήνεγκον δρ. 150 εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπὴν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων.

Αἱ ἐν Γαλαζίῳ εἰσφοραὶ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἀνῆλθον εἰς δρ. 11,824. Ἐκ τούτων 1073.85 προσέφερον οἱ καθηγηταί, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου Α. Βενιέρη.

Οἱ ἐν Βραΐλᾳ κκ Στ. καὶ Π. Βερρὲν προσέφερον ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ δρ. 1050· ἴσον ποσὸν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν προσέφερον οἱ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει κ. Λεων. Ἐμπειρίκος καὶ ἡ κυρία Ῥοζίνα Ἐμπειρίκου.

Εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπείαν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων προσήνεγκον κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα οἱ κκ. Α. Κόλλας δρ. 300, Α. Παπαγιάννης δρ 150, Ἀβδελόπουλος δρ. 100.

Ἡ ἐνταῦθα συντεχνία τῶν κουρέων διέθετο διὰ γενικῆς ἀποφάσεως τῶν μελῶν της ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὸ ἥμισυ τοῦ ἀποθεματικοῦ αὐτῆς κεφαλαίου, ἤτοι δρ. 10000.

Ἐν Μυκόνῳ πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀνέλαβε τὴν περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων. Ἡ δ' ἐν Κερκύρᾳ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συστᾶσα ἐπιτροπὴ εἰσέπραξεν ἐξ ἐράνου ποσὸν ἀρκετόν, ἐξ οὗ δύναται νὰ διαθέτῃ κατὰ μῆνα δρ. 7200 καὶ 1560 λίτρας ἄρτου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων ἐξέδωκε προκήρυξιν, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἡ Δ' Ὀλυμπιὰς θὰ τελεσθῇ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1887, ὅτε θὰ ἐγκαινισθῇ καὶ τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐκθέσεως, ὅπερ ἱδρύεται ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς κ. Κ. Χ. Ζάππα, κατὰ τὴν ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ ἀοιδίμου εὐεργέτου τοῦ ἔθνους Εὐαγγέλου Ζάππα. Τὸ πρόγραμμα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐκθέσεων καὶ πανηγύρεων διαγράφεται ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ αὐτῶν Β. Διατάγματος τοῦ 1858. Συμφώνως δὲ τοῖς ὅροις αὐτοῦ ἡ Δ' Ὀλυμπιὰς θὰ περιλάβῃ: α') Ἔκθεσιν τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς χώρας, ἤτοι τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς βιομηχανίας καὶ πάντων ἐν γένει τῶν προϊόντων τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων ἢ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων. β'). Πανήγυριν δημοτελῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἐν τῷ Σταδίῳ· γ') Διδασκαλίαν ἐθνικοῦ δράματος. δ') Τέλεσιν μουσικῶν συμφωνιῶν Ἑλληνικῆς συνθέσεως.

Προσέτι διὰ τὴν Δ' Ὀλυμπιάδα προκηρύσσονται καὶ διανοητικὰ διαγωνίσματα: ά) πρὸς ἐκτέλεσιν διατάξεως τοῦ καταστατικοῦ Β. Διατάγματος καὶ β') Δραματικὸν διαγώνισμα, ἱδρυθὲν διὰ τὴν Δ' Ὀλυμπιάδα ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς κ. Κ. Ζάππα. Πρὸς ἐκτέλεσιν ῥητῆς διατάξεως τῆς διαθήκης τοῦ ἱδρυτοῦ τῶν Ὀλυμπίων, κηρύττεται στέφανος χρυσοῦς μετὰ ποσότητος χρηματικῆς, ὡς μέγα βραβεῖον, εἰς ὅν τινα ἤθελεν ἀναδειχθῇ ἔχων τὰ ἀκόλουθα προσόντα, ὡς αὐτολεξεὶ διαγράφονται ἐν τῇ Διαθήκῃ: «Καὶ μὲ τὴν ἀμετάβλητον αὐτὴν ὑποχρέωσιν ὅπου ὀψέ ποτε φανῇ τις Ἕλλην πράττων ἢ ἐφευρὼν μέγα κατόρθωμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς *Ἑλληνικῆς πατρίδος*, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιδοκιμασθῇ παρ' ὅλου τοῦ ἔθνους [καὶ τῆς κυβερνήσεως, τότε ἐξ ὅλου τοῦ εἰσοδήματος τῆς τετραετοῦς αὐτῆς πανηγύρεως τῶν Ὀλυμπίων νὰ ἀφαιρεθοῦν μόνον τὰ ἔξοδα τῆς τετραετοῦς ἐκθέσεως καὶ μὲ τὰ περιπλέον ἡ ἐπιτροπὴ νὰ φτειάσῃ ἕνα χρυσοῦν στέφανον διὰ νὰ στέψῃ τὸν ἥρωα τοῦτον ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς συναθροίσεως πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ δόξαν τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου· συγχρόνως νὰ τοῦ δώσῃ τὰ περιπλέον χρήματα, ὅπου ἔμειναν ἐκ τοῦ φτειασίματος τοῦ στεφάνου πρὸς χαρὰν αὐτοῦ καὶ ἀφοσίωσιν τῶν ὁμοίων του ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου.»

— Ὁ κ. Δ. Γ. Πασπάτης ἐδωρήσατο τῇ Ἱστορικῇ καὶ Ἐθνολογικῇ ἑταιρίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἓν ἀλεξίβρογον τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ χειρόγραφον τοῦ ἀποθανόντος καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Βούρου, μετ' ἰδιοχείρων ἐπ' αὐτοῦ σημειωμάτων τοῦ Ὄθωνος. Ὁ δὲ κ. Δαμ. Βορρὲς πλήρη συλλογὴν λιθογραφικῶν ἀντιγράφων τῶν ἐν ταῖς *Στοαῖς* τοῦ Μονάχου εἰκόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Βαυαροῦ ζωγράφου Hess.

— Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Πετρουπόλει Πανεπιστημίου κ. Α. Ν. Βεσελόφσκη ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μακρὰν κρίσιν περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου «Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ.»

— Ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τῆς ἡμερησίας ἐφημερίδος *Νέων Ἰδεῶν*.

— Ἐν Κερκύρᾳ ἐξεδόθη νέα ἐφημερὶς *Τὸ Φῶς*, δημοσιευομένη κατὰ δεκαπενθημερίαν.

— Ἐπανῆλθε προσωρινῶς ἐκ Γερμανίας ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Γ. Δροσίνης, κληθεὶς ὅπως ἐκπληρώσῃ στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν.

— Ἐχορηγήθησαν διπλώματα ἐφευρέσεως διὰ τὰς μεθόδους αὐτῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος εἰς τοὺς κκ. Ἀντ. Δαμασκηνόν, Δ. Χρηστίνην καὶ ἀδελφοὺς Δ. καὶ Κ. Γεωργακοπούλους.

Τὸν προσεχῆ Μάϊον γενήσεται ἐν Λιβερπούλῃ διεθνὴς ἔκθεσις τῆς ναυτιλίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Τὸ πρῶτον τμῆμα ταύτης θὰ περιέχῃ ἐκθέματα τῆς ναυτιλίας, θὰ ὑποδιαιρῆται δὲ εἰς ἓξ τάξεις· ά) εἰς τὴν πολεμικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ 1850. β') εἰς τὴν πολεμικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1886· γ') εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ 1830. δ') εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1886· ε) εἰς τὰς κινητηρίους μηχανὰς τῶν νεωτέρων πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων καὶ ς') εἰς τὰς δεξαμενάς, φάρους, φανούς, βυθοκόρους, σήματα καὶ πᾶν ἐν γένει τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ναυτιλίαν, καθὼς καὶ σχέδια μηχανῶν καὶ ὑλικοῦ. Τὸ δεύτερον τμῆμα θὰ περιέχῃ ἐκθέματα ἀναγόμενα εἰς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, ὡς ἁμάξας, φορεῖα, ἕλκυθρα, παγοπέδιλα, φορητὰ νοσοκομεῖα, ἀτμοκινήτους ἁμάξας, ἁμάξας κινουμένας διὰ πεπιεσμένου ἀέρος ἢ ἠλεκτρισμοῦ, ἢ διὰ μικτῶν συστημάτων. Τὸ δὲ τρίτον τμῆμα ἐκθέματα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικά, ἤτοι ὕλας χρησίμους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἐργαλεῖα καὶ μηχανάς, τρόφιμα καὶ ποτά, κτλ.

— Τῇ 1 Δεκεμβρίου (ἔ. ν.) ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ περὶ τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας εἰκονογραφημένου συγγράμματος (Die oesterreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild), οὗ τὴν σύνταξιν διευθύνει ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου Ῥουδόλφος. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ 14-15 τόμων, ὧν ἕκαστος θὰ περιέχῃ 500 περίπου σελίδας. Θὰ συντάσσηται δὲ εἰς δύο γλώσσας, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν οὑγγρικὴν καὶ θὰ περιλαμβάνῃ πλήρη καὶ τελείαν ἐθνογραφίαν τῶν λαῶν τῆς μοναρχίας, ἐξετάζον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν κοινωνικήν, οἰκονομικήν, γεωργικήν, ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κατάστασιν αὐτῶν. Πολλοὶ τῶν ἐπισημοτάτων λογίων τῆς Αὐστρίας συνεργάζονται εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας», τὰ δὲ τῆς συνεργασίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου κανονίζει ἡ ὑπὸ τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρίας προεδρευομένη κεντρικὴ ἐπιτροπεία τῆς συντάξεως, ἧς μέλη εἰσὶν ὁ κόμης Βέλτσεκ, ὁ Νικόλαος Δούμπας, ὁ Ἄρνεθ, ὁ Μίκλοσιτς καὶ ὁ βαρῶνος Σεγυένυι Μάριτς.

— Ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν Boucy ἐπίσημος καταστὰς ἰδίως διὰ τὰς μελέτας αὐτοῦ περὶ τῆς παθολογίας τῶν ζῴων καὶ τῆς σχέσεως ταύτης πρὸς τὴν παθολογίαν τοῦ ἀνθρώπου.

— Ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Βερολινείου Πανεπιστημίου ἐπανηγυρίσθη ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Aug. Böckh. Ἐψάλη ἓν χορικὸν ᾆσμα τῆς *Ἀντιγόνης* τοῦ Σοφοκλέους, μετὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς Ἐρνέστος Κούρτιος ἀνέγνω μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Böckh καὶ τῆς ῥοπῆς ἣν ἔσχον ταῦτα εἰς τὴν πρόοδον τῆς φιλολογίας. Τελευταῖον δὲ χορὸς ἀοιδῶν ἔψαλεν ᾆσμά τι ἐκ τοῦ *Οἰδίποδος Τυράννου*.

— Ἐν τῷ Ἱστορικῷ συλλόγῳ Σαὶν Σιμών, ἐν Παρισίοις, ὁ κ. Δ. Βικέλας ὡμίλησε «περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῶν πόθων τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Ἀνατολικῷ ζητήματι.»

— Τὰ μέλη τοῦ ἐπιστημονικοῦ συλλόγου Scientia παρέθηκαν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς συμπόσιον εἰς τιμὴν τοῦ διασήμου φυσιοδίφου Berthelot. Τοῦ συμποσίου προήδρευεν ὁ Ρενάν, παρεκάθησε δ' ἐν αὐτῷ καὶ ὁ κ. Τιμ. Φιλήμων, ὁ ὁποῖος μετὰ τὰς προπόσεις τοῦ Ῥενάν, τοῦ Βερθελὼ καὶ τοῦ Γάστωνος Τισανδιέ, ὡμίλησε περὶ τῆς συγγενείας τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν καὶ περὶ τῶν συνδεόντων τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πνευματικῶν δεσμῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

L' idéal de justice et de bonheur et la vie primitive des peuples du Nord dans la littérature grecque et latine par A. Riese, ouvrage traduit de l' allemand par **Ferdinand Gache** κτλ. et **I. Sully Piquet** κτλ. augmenté de notes par l' auteur et les traducteurs. Paris, Klincksieck 1885—εἰς 8ον σελ. IV—114. φρ. 2,50.

[Τὸ ἐνταῦθα ἀγγελλόμενον βιβλίον εἶναι πολλαχῶς περίεργον καὶ ἀξιανάγνωστον. Πραγματεύεται δὲ ὡς ἡ ἐπιγραφὴ δηλοῖ περὶ τῆς τάσεως ἐκείνης, ἥτις διαφαίνεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι καὶ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ νὰ θεωρῶσι τὸν ἀφελῆ καὶ κατὰ φύσιν βίον τῶν βορείων λαῶν ὡς τὸ ἰδανικὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Ἀντὶ δὲ πάσης ἄλλης λεπτομερείας περὶ τοῦ βιβλίου κρίνομεν καλὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτατα τοῦ προοιμίου τῶν μεταφραστῶν.

«Τὸ βιβλίον, οὗ μετάφρασιν προσφέρομεν εἰς τοὺς λογίους τῆς Γαλλίας εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς Φραγκφούρτης Ἀλεξάνδρου Riese. Κατ' ἀρχὰς ἡ πραγματεία αὕτη ἦτο μόνον πασχάλιον πρόγραμμα διὰ τὸ γυμνάσιον τῆς Φραγκφούρτης, ἀλλὰ βραδύτερον ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμῶν νὰ διαδοθῇ εἰς εὐρύτερον κύκλον τὸ ἔργον του, ἐδημοσίευσεν αὐτὸ εἰς βιβλίον ἐν Ἑιδελβέργῃ (Die Idealisirung der Naturvoelker des Nordens in der griechischen und roemischen Literatur. 1875.) Ἐκ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἥτις ἄλλως κατήντησε λίαν δυσεύρεστος, ἐγένετο ἡ παροῦσα γαλλικὴ μετάφρασις. Ὁ καθ. Riese εὐηρεστήθη μάλιστα πρὸς τῇ ἀδείᾳ τῆς μεταγλωττίσεως νὰ παράσχῃ πρὸς ἡμᾶς καί τινας σημειώσεις, σπανιωτέρας δυστυχῶς ἢ ὅσον ἐποθοῦμεν, τὰς ὁποίας εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις μετὰ τῆς ὑπογραφῆς A. R. 1885. Ἐνομίσαμεν δὲ καλὸν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς παρατηρήσεις τινάς, παραπομπὰς καὶ σημειώσεις, αἵτινες, χωρὶς πολὺ νὰ ὑπερβαρύνωσι τὸ κείμενον, διαφωτίζουσι καὶ συμπληροῦσιν αὐτό. Οὕτω δὲ πολλὰ εἶναι τὰ συντελέσαντα εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἡ παροῦσα μετάφρασις τὴν ἀξίαν σχεδὸν νέου δημοσιεύματος.

«Τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπέστησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ διδακτικὸν τοῦτο πόνημα αἱ συμβουλαὶ τοῦ κ. Max Bonnet τοῦ διδάσκοντος ἐν τῇ φιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ Μομπελλιὲ τὰ λατινικὰ γράμματα. Ὁ καθηγητὴς ἐκεῖνος μᾶς ὑπέδειξεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον μὲ ὅλην τὴν πληθὺν τῶν σημειώσεων, τὴν συσσώρευσιν τῶν παραπομπῶν καὶ τὴν ἄλλην θαυμαστὴν πολυμάθειαν, τῆς ὁποίας μαρτύρια διαφαίνονται ἐν ἑκάστῃ σελίδι, θὰ ἦτο ἁρμόδιον νὰ διαθέσῃ εὐαρέστως πρὸς τὰς τοιαύτας ἐρεύνας καὶ ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔχουσι κύριον αὐτῶν ἔργον τὴν περὶ τὴν ἀρχαιότητα ἀσχολίαν. Τῷ ὄντι δὲ τὸ βιβλίον ἔχει πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα· διότι ὁ κ. Riese προσπαθῶν νὰ παρασκευάσῃ τὸ βιβλίον του ὅσον ἦτο δυνατὸν πλῆρες καὶ τέλειον ἐνεφορήθη καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἐπαγωγόν, ἀφ' οὗ ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐμποδίζει τὴν φιλοκαλίαν, καὶ πρὸς τὴν τέχνην δύναται νὰ συμβαδίζῃ ἡ πολυμάθεια. Ἡ ἀνάγνωσις λοιπὸν τῆς εἰδικῆς ταύτης διατριβῆς περὶ ἑνὸς περιέργου σημείου τῆς παλαιᾶς γραμματείας δὲν εἶναι μόνον εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος φιλολόγους προσιτή, ἀλλὰ καὶ πᾶς τῶν γραμμάτων φίλος θὰ πορισθῇ ἐξ αὐτῆς καὶ τέρψιν καὶ ὠφέλειαν. Ἡ πραγματεία αὕτη τέλος θὰ παράσχῃ εἰς τοὺς νέους αὐτῆς ἀναγνώστας διπλοῦν οὕτως εἰπεῖν θέλγητρον, διότι αὕτη ἀναζητεῖ μὲν ἐν τῇ κλασικῇ ἀρχαιότητι τὰ ὑποδείγματα ἢ ἁπλῶς τὰ παραπλήσια προϊόντα τῶν βουκολισμῶν, τῶν ποιμενικῶν ποιημάτων καὶ τῶν περὶ τῆς φύσεως αἰσθηματικῶν ῥεμβασμῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀνερευνᾷ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχαιότητι τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἰδιαιτάτης ἐκείνης τάσεως, ἥτις ἐνέπνευσε τὴν ἡμετέραν γαλλικὴν γραμματείαν περὶ τὸ ἔτος 1830 καὶ τὴν ὁποίαν τάσιν ὄχι ὀλίγοι εἶνε οἱ ὑπολαμβάνοντες ὡς δῆθεν ὅλως νεωτερικὴν καὶ δὴ καὶ οὐσιωδῶς γαλλικήν. Ἐκ τῶν ῥηθέντων λοιπὸν γίνεται φανερὸν ὅτι τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ὁ κ. Riese πραγματεύεται εἶναι σύμφωνον πρὸς τὰ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἀρέσκοντα καὶ θὰ ἠδύνατό τις ἴσως παρῳδῶν περιλάλητόν τινα τίτλον νὰ ἐπιγράψῃ τὸ βιβλίον· *ὁ ῥωμαντισμὸς τῶν ἀρχαίων*.»]

Σ. Κ. Σ.

Ueber die Einwirkung von Anisaldehyd auf Bernsteinsäure. Inauguraldissertation von **Johannes Polites** aus Korfu. Strassburg, 1885. Εἰς 8ον μέγ. σ. 37.

Ἀθ. Ν. Βάρβα. Οἱ Σουλιῶται ἢ ὁ πατριωτισμός, δραματικὸν ποίημα εἰς μέρη τέσσαρα. Ἐν Ἀθήναις, 1885. 12ον σ. 83.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 6, Παρασκευή.

'Η Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ φορολογίας τοῦ οἴνου· περὶ ἐπετείου φορολογικοῦ νόμου τοῦ 1886· περὶ χορηγίας ἀναπληρωτικῆς πιστώσεως ἐκ δρ. 1299180 ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ 1885· περὶ ἀτελείας σιδηρῶν σωλήνων τῶν ὑδραγωγείων Ναυπλίου καὶ Ναυπάκτου· περὶ τῶν ὑπὸ ἐμμίσθων δικαστικῶν κλητήρων ἄνευ ἀπολαυῆς δικαιωμάτων κατὰ παραγγελίαν τῆς ἀρχῆς ἐνεργουμένων κοινοποιήσεων καὶ ἐπιδόσεων ἐγγράφων, ἀναγομένων εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων· περὶ χορηγίας ἀναπληρωτικῆς πιστώσεως δρ. 100000 ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς χρήσεως 1885· περὶ παρατάσεως ἐκλογῆς τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων· περὶ δυνάμεως τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ διὰ τὸ ἔτος 1886· περὶ μισθοῦ τῶν ὑπαλλήλων τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας· περὶ ἀναβολῆς κατατάξεως τῶν κληρωτῶν τῆς Β' σειρᾶς τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1885· καὶ περὶ γαιῶν καὶ φυτειῶν.

— 'Ο πρωθυπουργὸς ἐδήλωσεν ἐν τῇ Βουλῇ, ὅτι ἀποσύρει τὸ περὶ φορολογίας τῶν κινητῶν κεφαλαίων ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθὲν νομοσχέδιον· ἐπίσης ἀπέσυρε καὶ τὸ περὶ κυρώσεως συμβάσεως περὶ ἐργολαβίας τῆς διαχειρίσεως καὶ πωλήσεως τοῦ πετρελαίου κλπ. ὑποσχεθεὶς νὰ ὑποβάλῃ ἕτερον.

— 'Ο ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν διὰ νεωτέρας διαταγῆς αὐτοῦ ἀνεκάλεσε τὴν περὶ διακοπῆς τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν προηγουμένην διαταγήν. Ὅθεν οἱ μαθηταὶ πάντες θὰ ἐπανέλθωσιν ἐκ τῶν σωμάτων τοῦ στρατοῦ, εἰς ὃν ἀνῆκον, εἰς τὴν σχολὴν καὶ θὰ ἐπαναλάβωσι τὰ μαθήματα.

— 'Επαναληφθείσης τῇ 1 Δεκεμβρίου τῆς ψηφοφορίας ἐν τοῖς δήμοις Φαρσάλων καὶ Σκοτούσης τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων ἐξελέχθησαν καὶ αὖθις βουλευταὶ οἱ ὑποψήφιοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως κκ. 'Αθ. Σακελλαριάδης καὶ 'Επ. Δημολούλιας. Κατὰ δὲ τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς κενωθείσης ἕδρας ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ βουλευτοῦ Ἄργους Τσώκρη ἐξελέχθη ὁ ἀντιπολιτευόμενος κ. Δανόπουλος.

— 'Ενεκρίθη ἡ ἐπέκτασις τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς Κρανιδίου μέχρις 'Ερμιόνης καὶ ἡ σύστασις αὐτόθι τηλεγραφικοῦ σταθμοῦ γ' τάξεως.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Χ. V. Σ. Πάτρας. Κυρίως ἐκ τῆς Σινικῆς ἐπρομηθεύοντο τὰ μετάξινα ὑφάσματα, διὰ τοῦτο καὶ σπανιώτατα καὶ πολυτιμότατα ἦσαν μέχρι τοῦ 'Ιουστινιανοῦ, ὅτε ἐκ τῆς Σινικῆς εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ σκωληκοτροφία. 'Αλλὰ πρὸ τούτων ἦτο γνωστὸν ἐν Ἑλλάδι ἕτερον εἶδος μεταξίνων ὑφασμάτων, τὰ «κῳϊκὰ ἱμάτια» κατασκευαζόμενα ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ἐκ τῶν βομβυκίων τοῦ ἐντόμου λασιοκάμπης ὤτου. 'Η τελευταία μνεία τῶν ἱματίων τούτων εὕρηται παρὰ συγγραφεῖ τῆς ἕκτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ εἶναι εὐνόητον ὅτι παρημελήθη ἔκτοτε ἡ κατασκευὴ αὐτῶν διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς ἐκείνους ἤρχισεν ἡ σκωληκοτροφία ἐν Εὐρώπῃ. — κ. Δ. Σ. 'Αλεξάνδρειαν. 'Εγένετο ἡ διόρθωσις ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς Saison. Τὸ ὄνομα εἶχε σημειωθῇ ἡμῖν ἐσφαλμένως ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας 'Ενεγράφησαν καὶ οἱ σημειούμενοι εἰς τὴν Ἱστορίαν.— κ. Δ. Ι. Π. Σορόκαν. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥωσσικὸν χαρτονόμισμα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης.— κ. Β. Π. Β. Κυδωνίας. 'Ελήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς — κ. Ν. Σ. Ἄνω Βῶλον. Οἱ σημειούμενοι χάρται πωλοῦνται εἰς φύλλα. Παρεσκευασμένοι πρὸς ἀνάρτησιν δὲν δύνανται νὰ ἀποσταλῶσι ταχυδρομικῶς, διότι ὑπερβαίνουσι τὸ ὡρισμένον βάρος. 'Η ἐπικόλλησις δ' αὐτῶν ἀπαιτεῖ πρόσθετον δαπάνην 20 δρ. δι' ἕκαστον. Τῆς 'Ασίας εἰς τὸ αὐτὸ μέγα σχῆμα ἑλληνικὸς δὲν ὑπάρχει.— κ. Τ. Γ. Π Κωνσταντινούπολιν. 'Απεστάλη τὸ ζητηθέν. Τὸ ἀντίτιμον δραχ. 2,20 μετὰ ταχυδρ. εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ κ. Ν. Ι. Π.— κ. Μ. Ν. Ν. Σύρον. 'Εννοεῖται, προπληρωτέα.— κ. Δ. Δ. Μ. 1) Ἡ ἐν 'Αθήναις ἔκδοσις ὑπὸ Γκαρπολᾶ. Συνήθης τιμὴ αὐτοῦ δεδεμένου εἰς 3 τόμους δραχ. 70—80. 2) Δὲν ὑπάρχει ἄλλο· ἡ ἔλλειψις, ἣν ὑποδεικνύετε, θὰ διορθωθῇ, ἐλπίζομεν, ἀναλαβόντος τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ τοῦ βιβλιοπωλείου Κ. Βίλμπεργ.— *Κ. Νικ.* 'Ενταῦθα. Καὶ καυχῶνται μάλιστα διὰ τοῦτο. Οἱ ἥρωες τῶν ῥωσσικῶν ἐπῶν, ὁσάκις προκαλοῦσιν ἀλλήλους εἰς μονομαχίαν, οὔτε ξίφη οὔτε λόγχας ἔχουσιν ὡς ὅπλα, ἀλλὰ πίθους οἴνου. 'Η ἀνδρεία δοκιμάζεται διὰ τῆς πολυποσίας. Νικᾷ δὲ ὁ πιὼν πλειότερον τοῦ ἀντιπάλου. Ἴσως τὰ ἐπεισόδια ταῦτα τῶν ἐθνικῶν ἐπῶν εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ῥωσσικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐκαυχῶντο μόνοι οἱ 'Ρῶσσοι ἐπὶ πολυποσίᾳ. Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν εἶχε ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ τάφου του: «'Ηδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολύν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς.» Τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀναφέρει καὶ εἰς τὸν Σωκράτην ὁ Πλάτων.— Αἰδ. ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην. 'Ελήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε, ὑμεῖς τε καὶ ὁ κ. Κ. Σ. 'Απεστάλησαν τὰ ἐκδοθέντα τεύχη, καὶ μετ' αὐτῶν αἱ ἀποδείξεις.— κ. Ν. Δ. Βεβαίως καὶ πυροτεχνημάτων ἔτι· ἀλλ' αἱ γραμμαὶ τῶν τοιούτων φωτογραφιῶν δὲν εἶνε καθαραί.— κ. κ. Δ Ν. Κ. Βῶλον, Α. Ι. Ο. Χαλκίδα, Γ. Λ. Κέρκυραν, Ι. Δ. Γ. Λευκάδα, Κ. Μ Κ. 'Ιωάννινα, Κ. Π. Πάτρας, Β. Κ. Σ. Αἴγιον καὶ Δ. Μ. Ρ. Γέτσα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.— κ Σ. Θ. Πάτρας. Καὶ ἡμεῖς ἤδη τὸ εἴχομεν ὑπ' ὄψιν, αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην καὶ χρησιμότητα τοιούτου πίνακος. Θέλει δὲ ἐκδοθῇ ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἀκριβέστατος, πρὸς εὐχαρίστησιν ὑμῶν τε καὶ ἄλλων συν-

δρομητῶν, ἐκδηλωσάντων τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν.—κ. Ἀδ. Π. Πόρτο-Λαγῶ. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ ἐνεγράφητε εἰς τὴν Saison.—κ. Α. Χ. Σμύρνην. Τὰ καθυστερήσαντα φύλλα ἀπεστάλησαν πρὸς ὑμᾶς ταχυδρομικῶς. Ἡ ἀποστολὴ θέλει ἐξακολουθήσει τακτικῶς εἰς Σμύρνην.—κ. Σ. Ν. Π. Μαριούπολιν. Φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν παρέπεσε. Τὰ ἅπαντα Βασιλειάδου τόμοι 4 τιμῶνται δρ. 16. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε ν' ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥωσσικὸν χαρτονόμισμα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης.—κ. Ν. Ι. Μήπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ δὲν ἐδοκίμασαν τὴν πικρίαν τοιούτου σκώμματος : Οὕτω διηγοῦνται περὶ τοῦ Διφίλου, ὅτι πίνων ποτὲ παρὰ τῇ Γναθαίνῃ, καὶ ἐκπιὼν εὐχαρίστως κύλικα πλήρη οἴνου ψυγέντος διὰ χιόνος, εἶπε.—Ψυχρὸν ἔχεις τὸ ἀγγεῖον, ὦ Γνάθαινα.—Διότι, ἀπεκρίθη αὕτη, ἐμβάλλομεν ἐπιμελῶς εἰς αὐτὸ τοὺς προλόγους τῶν σῶν δραμάτων.—κκ. Ν. Χ. Λέρον καὶ Σ. Σ. Μάντσεστερ. Ἐλήφθησαν.—κ. Ch. M. Ῥώμην. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν, πλὴν ἑνὸς ἀτυχῶς ἐξαντληθέντος. Ἀντίτιμον αὐτῶν φρ. 4,25. Ἀπεστάλη καὶ ἀντίτυπον Καταλόγου.—κ. Δ. Γ. Βόνιτσαν. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράφητε καὶ ἀπεστάλησαν ὑμῖν τὰ ἤδη ἐκδοθέντα τεύχη.—κ. Π. Γ. Π. Ἀδριανούπολιν. Ἀπεστάλησαν τά τε φύλλα καὶ ἡ ἀπόδειξις ταχυδρομικῶς.—κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι τρίπατο σὰν 'σπίτι. 'Σ τὸ ἐπάνω πάτωμά μου
τὴν φωνή σου ἂν σταματήσῃς,
θὰ μὲ ἰδῇς νὰ κατορθώνω ὅ,τι θέλω, ὅ,τι θελήσῃς.
Μὰ θ' ἀλλάξῃ ἡ θωριά μου
εἰς τὸ πάτωμα τὸ κάτω ἡ φωνή σου ἂν σταθῇ.
Θἆν' ἡ ὄψι μου ὡραία καὶ τ' ἀδιάκοπό μου διάβα,
ἀλλ' ἀπὸ σιμά μου τράβα.
κι' ὅποιον σύρω ἐγὼ μαζύ μου δὲ γλυτόνει, θὰ χαθῇ.

2

Εἰς τὸ στόμα σου μὲ ἔχεις· ἂν τὸ δεύτερον ἀφήσῃς,
εἰς πελάγη ταξιδεύων δύνασαι νὰ μ' ἀπαντήσῃς.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀδελφοὶ—Δελφοί.

2

Χαρὰ—ἀρά.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

5 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	337.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	342.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	403.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	354.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	259.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	180.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	224.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	418.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.615—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα .... Φρ.	68.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου .. »	65.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.. »	295.—
Ἑταιρία Φωταερίου .... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	31.10
» 3μην......	30.75
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.23—
» Τραπεζικὸν 3μην	1.22—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	24.25
Λίρα ὀθωμανική..................	27.70

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 261.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 468 — 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ της Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 520

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Προσήνεγκον ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν αἱ λιμενικαὶ ἐπιτροπαὶ Θήρας, Σύρου καὶ Κερκύρας ἀνὰ δρ. 3000. Κεφαλληνίας 2000.

Ὁμοίως ἐψήφισαν πιστώσεις πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὰ δημοτικὰ συμβούλια Θήρας δρ. 1000 Ἴου δρ. 1000. Οἴας δρ. 400. Καλλίστης δρ. 400 Ἀμπελακίων δρ. 250. Σκοτούσης δρ. 500. Φαρκαδῶνος δρ. 800. Αἰδηψοῦ δρ. 700. Τελεθρίων δρ. 500.

Ἡ ἐν Ἀμοργῷ μονὴ τῆς Χοζοβιωτίσσης προσήνεγκε δραχμὰς 800.

Ἡ ἐν Καλαρασίῳ ἑλληνικὴ κοινότης προσήνεγκεν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν δρ. 5157, ἡ δ' ἐν Βουρλατίῳ δραχ. 4000.

Οἱ ἐν Τεκουτσίῳ τῆς Ῥωμουνίας εὐάριθμοι Ἕλληνες ἀπέστειλαν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν ἔρανον δρ. 1031.

Ὁ ἐν Τούλτσῃ κ. Δ. Ζ. Παπαδᾶτος ἀνήγγειλεν ὅτι προσφέρει 200 φρ. κατὰ μῆνα ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου.

Ὁ ἐν Τυρνάβῳ κ. Ἀγαμέμνων Οἰκονόμου παρεχώρησε δωρεὰν πρὸς στρατωνισμὸν τοῦ τρίτου λόχου τοῦ Θ' εὐζωνικοῦ τάγματος τὰ ἐν τῷ χωρίῳ Λυγουριᾷ παρὰ τὴν μεθόριον γραμμὴν οἰκήματά του, χορηγήσας ἐπίσης δωρεὰν καὶ τὴν ἀναγκαίαν καύσιμον ξυλείαν.

Ὁ ὑπὸ τῶν κκ. Ταβουλάρη διευθυνόμενος δραματικὸς σύλλογος Μένανδρος ἔδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παράστασιν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, ἐξ ἧς εἰσεπράχθησαν 15,000 δρ.

Ἐξ Ἀσιοὺτ τῆς Αἰγύπτου ἐστάλησαν διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν δρ. 765.

Τὸ ἐνταῦθα σωματεῖον τῶν κουρέων, πλὴν τῶν δεκακισχιλίων δραχμῶν, ἃς ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ του κεφαλαίου διέθετο προηγουμένως, ἀπεφάσισε νὰ διαθέσῃ καὶ ἑτέρας δεκακισχιλίας ὑπὲρ πατριωτικῶν σκοπῶν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Κατὰ τὸ περὶ διοργανισμοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων ἄρτι ἐκδοθὲν βασιλικὸν διάταγμα, ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ θέλουσι κατατίθεσθαι ἅπασαι αἱ ἐν Ἀθήναις εὑρισκόμεναι καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐνταῦθα κομιζόμεναι ἀρχαιότητες, ἤτοι μαρμάρινα ἔργα τῆς γλυπτικῆς, ἐπιγραφαί, ἀγγεῖα, εἰδώλια καὶ λοιπὰ μικρὰ ἀντικείμενα τῆς τέχνης. Αἱ ἐν Ἀκροπόλει ὅμως εὑρισκόμεναι καὶ ἐξ αὐτῆς προερχόμεναι ἀρχαιότητες, θέλουσι κατατίθεσθαι ἐν τῷ ἐν αὐτῇ Μουσείῳ. Τῆς διατάξεως ταύτης ἐξαιροῦνται αἱ ἐπιγραφαί, αἵτινες θέλουσι συγκεντρωθῇ ἅπασαι ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ. Ἡ ἵδρυσις τῶν Μουσείων σκοπὸν ἔχει τὴν διδασκαλίαν καὶ σπουδὴν τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τὴν γενικὴν διάδοσιν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καὶ ἀνάπτυξιν ἔρωτος πρὸς τὰς καλὰς τέχνας. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν σπουδαίων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης γλυπτικῶν ἔργων, θέλει ἱδρυθῇ ἐν τῷ μέλλοντι Μουσεῖον ἐκμαγείων, ὅπερ θέλει θεωρεῖσθαι ὡς παράρτημα τοῦ κεντρικοῦ Μουσείου. Ἐν αὐτῷ θέλουσι κατατεθῇ ἀντίτυπα τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Ἑσπερίας καὶ ὁπουδήποτε ἐπισήμων γλυπτικῶν ἔργων, τῶν ἀντιπροσωπευόντων ὡρισμένας ἐποχὰς καὶ φάσεις τῆς τέχνης.

— Ὁ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶς ἀπεχώρησε τῆς διευθύνσεως τῆς *Ἐφημερίδος*, ἣν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἐπὶ δωδεκαετίαν διηύθυνεν. Ἡ *Ἐφημερὶς* εἶναι τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἐκδοθὲν ἡμερήσιον φύλλον, διὰ δὲ τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν, τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης, τὸ ἐπιμεμελημένον τῆς συντάξεως, μάλιστα δὲ διὰ τὴν συνετὴν καὶ ἀφατρίαστον πολιτικὴν πορείαν αὐτῆς καὶ τὴν μετριοπάθειαν καὶ ἁβρότητα ἐν ταῖς δημοσιογραφικαῖς συζητήσεσιν, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἔμφρονα καὶ δεξιὰν διεύθυνσιν τοῦ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶ, ἀπεδείχθη ἀνταξία τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῶν συμπαθειῶν, ὧν ἀπολαύει παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ, καὶ προσεκτήσατο δύναμιν οὐ τὴν τυχοῦσαν εἰς διαφώτισιν καὶ μόρφωσιν τῆς δημοσίας γνώμης. Εἰ καὶ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ ἡ νέα τῆς *Ἐφημερίδος* διεύθυνσις θὰ ἐξακολουθήσῃ βαίνουσα ἀπαρεγκλίτως τὴν αὐτὴν ὁδόν, οὐδὲν ἧττον ἐπαισθητὸν κενὸν καταλείπει ἡ ἀποχώρησις τοῦ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας, εἰς ἣν ὁμολογουμένως οὐ σμικρὸν συνετέλεσε νὰ δοθῇ νέα ἐπὶ τὰ βελτίω τροπή.

— Ὁ ἐν Λιψίᾳ κ. Νεράντζης Μακεδὼν τὴν πατρίδα ἀπὸ χρόνου ἱδρύσας ἐν τῇ γερμανικῇ ταύτῃ μεγαλοπόλει ἴδιον πολυχρωμολιθογραφεῖον ἀτμοκίνητον καὶ πλείστας ὅσας ἐκτελῶν ἐργασίας ἀλλοδαπῶν πελατῶν ὡς ἐκ τῆς τελειότητος τοῦ καταστήματός του, ὅπερ δύναται ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὰ μεγαλήτερα γερμανικὰ ἐργοστάσια τοῦ εἴδους του, ἤρξατο ἀπὸ τινος ἐκδίδων σειρὰν λιθογραφημάτων, προωρισμένων ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ λιθογραφήματα δὲ ταῦτα εἶνε προσωπογραφίαι ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄχρι τοῦδε ἐξέδωκε τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Μάρκον Βότσαρην, ἤδη προπαρασκευάζει τὸν Κανάρην. Τούτους θέλουσιν ἐπακολουθήσῃ καὶ ἄλλοι κατὰ σειράν, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ὁλόκληρος πινακοθήκη. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς σειρᾶς ταύτης ὁ κ. Νεράντζης ἐξέδωκε λιθογραφικὰς εἰκόνας τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων, ἔτι δὲ τῶν κκ. Τρικούπη καὶ Θ. Δηλιγιάννη.

Πάντα τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ ἑλληνικοῦ καταστήματος διακρίνει τελειότης ἐργασίας καὶ μετριότης τιμῶν. Δύναταί τις δὲ ἀνεπιφυλάκτως νὰ συστήσῃ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας καὶ καλὰς ἐθνικὰς εἰκόνας ν' ἀποκτήσωσι καὶ τὸν Ἕλληνα καταστηματάρχην νὰ ἐνθαρρύνωσιν εἰς ἐπιτέλεσιν τοῦ τόσον ἐθνωφελοῦς ἔργου, ὅπερ ἀνέλαβεν οὕτως οἰκειοθελῶς καὶ ἀθορύβως.

— Ὁ τέως πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Λονδίνῳ Μουσοῦρος πασᾶς, ὁ ἐκδοὺς οὐχὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου μετάφρασιν τῆς *Κολάσεως* τοῦ Δάντου εἰς βυζαντιακοὺς χωλιάμβους—

και βυζαντιακήν γλώσσαν—παρασκευάζει ήδη την έκδοσιν και του τρίτου μέρους της *Θείας κωμωδίας*, ήτοι του Παραδείσου.

— Εκδίδεται όσονούπω και εφέτος Ημερολόγιον του «Ρωμηού» της δημοφιλούς ευτραπέλου εφημερίδος. Ιδού τα περιεχόμενα αυτής εν εμμέτρω λόγω προαγγελλόμενα :

«Ρωμηού» Ημερολόγιον
χωρίς μαρτυρολόγιον.

Τα δε περιεχόμενα
θα είνε τα επόμενα :
—Σκέψεις και προφητείαι
του Φασουλή παντοίαι.
—Ο Φασουλής συνομιλεί
με την Κυρίαν Φασουλή.
—Ιδε Θεόδωρος ο Μακεδών
αρματωμένος μέχρι ποδών.
—Εφέδρου φουκαρά
τραγούδια φλογερά.
—'Σ της Βουλής την χελιδόνα
τέσσαρα στιχάκια μόνα.
—Και μια καλή ευχή
μ' όλη μου τη ψυχή.

—

Εις μεν το εσωτερικόν
λεπτά σαράντα η τιμή.
Εις δε το εξωτερικόν
εξήντα και προπληρωμή.»

— Εν έτει 1818 ευρέθη εν τοις ερειπίοις της επαύλεως του Αδριανού θαυμασία εγκαυστική επί σχιστολίθου εικών παριστάνουσα εις φυσικόν μέγεθος την Κλεοπάτραν θνήσκουσαν. Η υπερήφανος βασίλισσα της Αιγύπτου, εστεμμένη το οδοντωτόν των Πτολεμαίων στέμμα, κεκοσμημένη δε διά πολυτελών περιδεραίων, περιβραχιονίων και ψελλίων, φέρει χιτώνα πορφυρούν, αφίνοντα γυμνόν το αριστερόν μέρος του στήθους, εν ω διαφαίνεται αιμοστάζον το δήγμα της εν τη αριστερά χειρί αυτής περιειλιγμένης ιοβόλου ασπίδος. Ο τόπος της ευρέσεως, η τέχνη, τα χρώματα, ο κόσμος, μάλιστα δε η έκφρασις του προσώπου μαρτυρούσιν αριδήλως ότι η εικών αύτη είναι μνημείον πολύτιμον της αρχαίας των Ελλήνων εγκαυστικής τέχνης, ήτις μέχρι της δωδεκάτης εκατονταετηρίδος ήτο γνωστή και ησκείτο έτι εν Βυζαντίῳ. Πάσαν δ' αμφιβολίαν περί της γνησιότητος του έργου τίθησιν εκποδών η μονογραφία, ην περί ταύτης εξέδωκεν εσχάτως ο Αμερικανός καλλιτέχνης John Sartain, επιγραφομένη «Περί της αρχαίας εγκαυστικής εικόνος της Κλεοπάτρας, της ευρεθείσης τω 1818» (On the antique painting in encausting of Cleopatra, discovered in 1818.) Τινές των αρχαιολόγων υποθέτουσιν, ότι η εικών αύτη είναι έργον Τιμομάχου του Βυζαντίου, ου αι περίφημοι εικόνες του Αίαντος και της Μηδείας, ηγοράσθησαν υπό του Ιουλίου Καίσαρος αντί 500000 περίπου δραχμών. Αλλά πιθανωτέρα φαίνεται η γνώμη ότι είναι αντίγραφον ή και αυτό το πρωτότυπον της εικόνος της Κλεοπάτρας της γραφείσης κατά διαταγήν του Αυγούστου, όπως εκτεθή εν τω θριάμβω αυτού εν Ρώμη αντί της ηττηθείσης βασιλίσσης, ην αυτοκτονηθείσαν δεν κατώρθωσε να σύρη όπισθεν του θριαμβικού άρματος αυτού. Ο Αππιανός λέγει ότι ο Αύγουστος ανέθηκεν εικόνα της Κλεοπάτρας εις τον εν Ρώμη ναόν της Αφροδίτης· ίσως δ' εκείθεν έλαβε ταύτην ο Αδριανός, ότε πολλαχόθεν συνήγε περιώνυμα καλλιτεχνήματα προς διακόσμησιν της επαύλεώς του. Ο σημερινός κτήτωρ της εικόνος διαπραγματεύεται να πωλήση ταύτην εις Αμερικήν.

— Σπουδασταί του Πανεπιστημίου Κανταβριγίας, όπου εδιδάχθησαν πρό τινος ο Αίας του Σοφοκλέους και οι Όρνιθες του Αριστοφάνους, εδίδαξαν εσχάτως μετά πολλής επιτυχίας εν ελληνική γλώσση και τας Ευμενίδας του Αισχύλου. Την μουσικήν της τραγωδίας ταύτης συνέθεσεν ο Villiers Stanford.

— Εξεδόθη νέα συλλογή ποιημάτων του Άγγλου ποιητού λόρδου Τέννυσων, επιγραφομένη «Τειρεσίας και άλλα ποιήματα»

— Η εν Βεγγάλη Ασιατική Εταιρία (Asiatic Society of Bengal) εξέδωκεν αρτίως έκθεσιν περί των πεπραγμένων υπ' αυτής επί μίαν εκατονταετηρίδα, συνταχθείσαν υπό μελών εταίρων ταύτης, εν οις και ο Ινδός διδάκτωρ Ραγενδραλάλα Μίτρα. Ιδρυθείσα τω 1784 υπό του διασήμου Ασιανολόγου William Jones, η εταιρία αύτη έχει εκδώση μέχρι τούδε εν όλω 354 τόμους, ων εικοσιδύο μεν πραγματεύονται περί διαφόρων ζητημάτων αναφερομένων εις τας ασιατικάς σπουδάς και 187 περιέχουσι τα κείμενα ασιανών συγγραφέων.

— Εν Δεσσάου γίνονται προετοιμασίαι προς πανηγυρισμόν της εκατοστής επετείου της γεννήσεως του Ιουδαίου το γένος φιλοσόφου Μωϋσέως Μενδελσών.

— Εν τω θεάτρω της Γαλλικής Κωμωδίας των Παρισίων εδιδάχθη ο «Σωκράτης και η γυνή του» έμμετρος κωμωδία εις μίαν πράξιν του γηραιού ποιητού Théod. de Banville.

— Μετά πολλής επιτυχίας εδιδάχθη το πρώτον εν Μονάχω η *Κλυταιμνήστρα*, τραγωδία εις πέντε πράξεις του γερμανού ποιητού Σείγερτ.

— Εν τω μεγάλω παρισινώ θεάτρω του Μελοδράματος παρεστάθη ο *Σίδ*, νέον μελόδραμα του Μασσενέ, ου η υπόθεσις ελήφθη εκ της ομωνύμου τραγωδίας του Κορνηλίου.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 13, Παρασκευή.

Ο επί της Δικαιοσύνης υπουργός κ. Κοντογούρης υπέβαλεν εις την Βουλήν νομοσχέδιον, δι' ου επιτρέπεται, εν ή αν περιπτώσει η ανάγκη το καλέση, να αναστείλη τας ισχυούσας δικαστικάς και εν ταις εμπορικαίς ή άλλαις συμβάσεσι προθεσμίας, όπερ και εψηφίσθη εις πρώτην ανάγνωσιν ως κατεπείγον.

—Ο κ. πρωθυπουργός υπέβαλε νομοσχέδιον περί συνομολογήσεως νέου δανείου 20 εκατομ. δρ. μετά των Τραπεζών Εθνικής, Ιονικής και Ηπειροθεσσαλικής, τιθεμένων εις αναγκαστικήν κυκλοφορίαν τραπεζικών γραμματίων 1 και 2 δραχμών, άπερ θα ήναι δεκτά απανταχού του κράτους. Το δάνειον τούτο θα εξοφληθή εντός εικοσαετίας πληρωνομένου κατ' έτος του αναλόγου ποσού.

– Το ενταύθα στρατολογικόν γραφείον ήρξατο δεχόμενον εθελοντάς, μετά προηγουμένην έγκρισιν του υπουργείου των στρατιωτικών, όπερ ορίζει και τον χρόνον της θητείας εκάστου των εθελοντών.

—Η Βουλή εψήφισεν εις τρίτην ανάγνωσιν τα επόμενα νομοσχέδια: περί συντηρήσεως γυμνασίου εν Ναυπλίω, περί της δυνάμεως του κατά θάλασσαν στρατού διά το 1886· περί του εξ 100 εκατομμυρίων δανείου· περί εξετάσεως των δοκίμων της τετάρτης τάξεως της ναυτικής σχολής και περί προβιβασμού των σημαιοφόρων· περί μεταβολών εις το τελωνιακόν δασμολόγιον· περί κυρώσεως της συμβάσεως της εκχωρήσεως των μονοπωλίων του πετρελαίου και του άλατος· περί μεταρρυθμίσεως των διατάξεων του ΑΣΝΖ' νόμου περί φυλακών εν γένει και της διοικήσεως αυτών· περί τροποποιήσεως του οργανισμού του στρατού· και περί χορηγίας αναπληρωτικής πιστώσεως δρ 220 000 επί του προϋπολογισμού του υπουργείου των Οικονομικών της χρήσεως 1885.

— Προεβιβάσθησαν εις ανθυπασπιστάς προς πλήρωσιν χηρευουσών θέσεων εν τω πεζικώ 55 επιλοχίαι και λοχίαι του πεζικού και 14 επιλοχίαι και λοχίαι των ευζώνων.

— Κατά τους υποβληθέντας εις την Βουλήν υπό του υπουργού των Στρατιωτικών πίνακας η δύναμις των διαφόρων σωμάτων του στρατού ανήρχετο κατά την 21 Νοεμβρίου εις 72779 ων 1772 αξιωματικοί, 74 ανθυπασπισταί, 6136 υπαξιωματικοί, 1249 σαλπισταί, και 63063 υποδεκανείς και στρατιώται. Καθυστερούσι δ' εκ των κληθέντων εφέδρων εν όλω 18683 άνδρες.

— Προτάσει του ιατροσυνεδρίου ήρθη η μέχρι τούδε πενθήμερος επιτηρητική κάθαρσις των εκ Σικελίας, Ισπανίας και Τύνιδος προελεύσεων, διατασσομένης μόνον ιατρικής επισκέψεως, κατηργήθη δε η μέχρι τούδε επιβαλλομένη ιατρική επίσκεψις εις τας εκ των Γαλλικών παραλίων της Μεσογείου προελεύσεις.

— Συστάσει της βασιλίσσης, ανετέθη υπό του Υπουργείου των Στρατιωτικών εις το ενταύθα εργαστήριον των απόρων γυναικών η κατασκευή των ασπρορρούχων του στρατού δι' εγχωρίου υφάσματος.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Γνωστοποιεῖται τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ὅτι ὁ ἐν τῇ *Ἀγγελίᾳ* τῆς ὑπὸ τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου ἐκδιδομένης *Ἱστορίας* τοῦ *Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ὅρος ὅτι «οἱ προκαταβάλλοντες δρ. 30 θὰ λάβωσιν ὁλόκληρον τὸ σῶμα», δὲν ἰσχύει εἰμὴ μόνον μέχρι τέλους τοῦ παρόντος μηνός: Οἱ θέλοντες νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς περιστάσεως δύνανται νὰ δηλώσωσι τοῦτο μέχρι τῆς ὁρισθείσης ταύτης τελευταίας προθεσμίας, προπληρόνοντες ἐν Ἀθήναις μὲν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δρ. 30, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρυσᾶ 30. Ἀπὸ δὲ τῆς 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1886 παύει πᾶσα τοιαύτη προπληρωμή.

Ἐξεδόθη ἤδη καὶ τὸ τρίτον φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ταύτης, ἐπισπεύδεται δὲ ἡ ἔκδοσις καὶ τοῦ Δ' πρὸ τῶν ἑορτῶν. Ἐν τοῖς φυλλαδίοις τούτοις *πλεῖσται ἐπηνέχθησαν οὐσιώδεις προσθῆκαι* καὶ *μεταρρυθμίσεις* ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, βασιζόμεναι ἐπὶ νεωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τοιαῦται μεταρρυθμίσεις θέλουσι ἐξακολουθήσει μέχρι τέλους τοῦ ἔργου, οὕτω δὲ καθίσταται πλήρης καὶ αὐτοτελὴς ἡ πολύτιμος αὕτη συγγραφή, ἐν ᾗ ἐκτυλίσσεται πιστότατα ἡ ἱστορικὴ ἐμφάνισις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους *ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς*. Ὥστε δικαίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ παροῦσα ἔκδοσις δὲν εἶναι πλέον ἁπλῆ ἀνατύπωσις τῆς πρώτης, ἀλλὰ *δευτέρα ἔκδοσις οὐσιωδῶς βελτιωθεῖσα.*

Θεσσαλικαὶ τοπειογραφίαι, ἤτοι μέγα λεύκωμα περιέχον 30 φωτογραφικὰς εἰκόνας τῶν γραφικωτέρων τοποθεσιῶν τῆς Θεσσαλίας, μήκους 0,45 καὶ πλάτους 0,35 τοῦ μέτρου, μετὰ περικαλύμματος στερεοῦ καὶ κομψοῦ. Αἱ εἰκόνες αὗται εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι:

1. Βῶλος καὶ χωρία τοῦ Πηλίου. — 2. Ἀποβάθρα τοῦ σιδηροδρόμου ἐν Βώλῳ. — 3. Πλατεῖα τοῦ σιδηροδρόμου ἐν Βώλῳ.—4. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἐν Βώλῳ. — 5. Γέφυρα ἐπὶ τοῦ χειμάρρου Ξηριᾶ. — 6. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Βελεστίνου παρὰ τὸ δάσος. — 7. Γέφυρα σιδηροδρόμου ἐπὶ τοῦ Ἐνιπέως.—8. Γέφυρα τουρκικὴ Ἐνιπέως.— 9. Ἄποψις Λαρίσσης.— 10. Εἴσοδος τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. —11. Ἀμπελάκια. — 12. Σχολεῖον Μάνιαρη εἰς Ἀμπελάκια.—13. Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν. — 14. Ἑτέρα ἄποψις τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. — 15. 3η ἄποψις τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.—16 4η ἄποψις τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. — 17. 5η ἄποψις τῆς Κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.—18 Φανάριον. 19. Τρίκκαλα.—20. Ἐσωτερικὸν Τρικκάλων. 21. Ἐσωτερικὸν Τρικκάλων κατὰ τὴν πλήμμυραν. — 22. Γέφυρα Πηνειοῦ παρὰ τὸν Σαρακινόν. —23. Καλαμπάκα. - 24. Μετέωρα.— 25. Ἁγία Τριὰς Μετεώρων. — 26. Ἄνοδος Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Μετεώρων. — 27. Ἄποψις τῶν κυριωτέρων μοναστηρίων τῶν Μετεώρων.—28. Μονὴ τοῦ Μεγάλου Μετεώρου.—29. Γενικὴ ἄποψις τῶν κυριωτέρων μοναστηρίων τῶν Μετεώρων. — 30. Καλαμπάκα καὶ Μετέωρα.

Πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 120.

Ἕτερον λεύκωμα Θεσσαλικῶν τοπειογραφιῶν, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, περιέχον μόνον 24 ἐκ τῶν ἀνωτέρω φωτογραφικῶν εἰκόνων μεθ' ὁμοίου περικαλύμματος. **Πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 100.**

Αἱ ἐν τοῖς λευκώμασι τούτοις περιεχόμεναι εἰκόνες πωλοῦνται καὶ χωριστὰ ἑκάστη ἄνευ χαρτονίου, ἐπὶ λεπτοῦ φωτογραφικοῦ χάρτου ἀντὶ δραχ. 3.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν, ἐπληρώθησαν δὲ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰ «Ε. Μ.» Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς.
Πολιτικομανεῖ. Ἦσαν μὲν ὅμοιοι τὸν χαρακτῆρα, ὡς γράφετε, ἀλλὰ δὲν παρετηροῦντο τότε αἱ αὗται ἀταξίαι, περιστελλόμεναι διὰ νόμων συνετῶν, εὐλαβῶς τηρουμένων. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἐβουλεύοντο χιλιάδες πολιτῶν, ἀλλ' οὐδὲν συνέβαινε τῶν συνηθεστάτων ἀτόπων ἐν ταῖς σημεριναῖς συνελεύσεσιν εὐαρίθμων ἐκλεκτῶν τοῦ λαοῦ. Οἱ ἐν τῇ Πνυκὶ ἐκκλησιάζοντες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πρότυπον εὐκοσμίας εἰς πάσας τὰς Βουλὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ τότε πολλοὶ μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ σημερινοὶ ἐγκάθετοι τῶν θεωρείων τῆς Βουλῆς, «ἀτεχνῶς παρεσκευασμένοι βοᾶν, ὑποκρούειν, λοιδορεῖν τοὺς ῥήτορας,» ἐάν τις ἄλλο πλὴν τῶν ἀρεστῶν λέγῃ. Ἀλλ' αἱ ποιναὶ ἦσαν τοιαῦται, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ταράξῃ τὴν τάξιν· διότι οἱ ἀκοσμοῦντες ἀπεπέμποντο τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπέτινον πρόστιμα βαρέα, εἰσπραττόμενα ὑπὸ τῶν ληξιάρχων. Καὶ οἱ ἀγορεύοντες ὅμως οὐδέποτε παρεξετρέποντο· κατά τινα ἀττικὸν νόμον ἐτιμωρεῖτο ὁ ῥήτωρ, ὅστις ἔλεγε περὶ ἄλλου καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος, ἢ μὴ χωρὶς περὶ ἑκάστου, ἢ δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ αὐτός· ἐτιμωρεῖτο ἐπίσης καὶ ὁ κακῶς ἀγορεύων τινά, ἢ ἐν τῇ συζητήσει λέγων περὶ οἱουδήποτε θέματος μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἢ παρακελευόμενος τὸν ἐπιστάτην, ἤτοι τὸν προεδρεύοντα τῆς ἐκκλησίας. Ἀληθῶς, ὡς παρατηρεῖτε, εἶχον τότε οἱ ἐκκλησιάζοντες μείζονα ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν ἢ οἱ σημερινοὶ βουλευταί· ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὐτῶν, ὡς πᾶσα ἀληθὴς ἐλευθερία, κανονιζομένη ἐντὸς τῶν ὁρίων σώφρονος μέτρου, σπανίως κατέπιπτεν εἰς ἀκολασίαν· νῦν δὲ μόνα προφυλακτικὰ μέσα ἀπὸ τῆς ἀκοσμίας καὶ τῶν παρεκτροπῶν ἀναξίων βουλευτῶν ἔχομεν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀνεπαρκεῖς φραγμοὺς τοῦ κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς καὶ τὰς ἰδανικὰς εὐθύνας πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς.— κ. Α. Π. Μ. Παξούς. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἐκ τῶν ζητηθέντων φύλλων τὸ ἓν εἶνε ἀτυχῶς ἐξηντλημένον.— κ. Χ Δ. Πειραιᾶ. Τὸ ἰσχυρότατον διπλοῦν τιμᾶται ὡσαύτως δραχ. 120.—κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κ. Φ. Ν. Δ. Βῶλον. Τοῦ Γελοιογραφικοῦ ἀπεστάλη ἀντίτυπον, τοῦ δ' Ἀττικοῦ ἀποσταλήσεται ἅμα ἐκδοθῇ τὸ βιβλίον.—κ. Κ. Ρ. Θεσσαλονίκην. Ἐλήφθησαν.— *Συνδρομητρίᾳ τῆς «Ἑστίας».* Βεβαίως, ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, μὴ ἐπαρκοῦντος νῦν τοῦ χώρου.—κ. Γ. Π. Σορόκαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως.—*Νικολάῳ Ζ.* Οὐχὶ μόνον τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἀνύπαρκτοι ἅγιοι κατώρθωσαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὸν Παράδεισον. Τῶν παρεισάκτων τούτων ἐπισημόταται καὶ πολυπληθέσταται εἶναι αἱ ἑνδεκακισχίλιαι παρθένοι, ὀφείλουσαι τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν εἰς.... τυπογραφικὸν λάθος. Αἱ παρθένοι αὗται, ὧν τὴν μνήμην ἐξακολουθεῖ νὰ τιμᾷ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἦσαν μόνον ἕνδεκα. Τὰ ἑορτολόγια ἔγραφον XI M. virgines ἤτοι XI Martyres virgines (ἕνδεκα μάρτυρες παρθένοι). Ἀλλ' ἡ συνηθεστάτη συγκοπὴ Μ. ἐξελήφθη κακῶς, ὅτι σημαίνει οὐχὶ μάρτυρας ἀλλὰ χιλιάδας (Mille ἢ millia), καὶ ἐντεῦθεν ὁ τεράστιος πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν.—κ. Σ. δε-Β. Ζάκυνθον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα.—κ. Α. Σ· Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν καὶ ἐπληρώθησαν τὰ ἀνήκοντα τῷ Χρ. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν.— κ. Κ. Κ· Μ. Κωνσταντινούπολιν. Βεβαίως θὰ παρέπεσαν, διότι ἐντεῦθεν ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο ἀνελλιπής. Ἀπεστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα.—κ. Κ. Ζ. Ἰσμανίλιον. Ἰδιαιτέρως ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— κ. Ε. Β. Καλάμας. Ἐνεγράψαμεν καὶ τοὺς 3, πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Ν. Τ. Γ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Εὐθὺς ὡς ἐκδοθῇ ἀποσταλήσεται ὑμῖν ἀντίτυπον.—κ. Χ. Σ. Β. Σύρον. Ὡς ταχυδρομικῶς ἐπληροφορήσαμεν ὑμᾶς, τὸ σημειούμενον ποσὸν δὲν ἐλήφθη. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν.—*Ἀγνώστῳ.* Ἀτυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς δημοσιεύσωμεν — κ. Μ. Δ. Α. Βῶλον. Εὐχαρίστως, ἅμα ἀποσταλῇ τὸ ἀντίτιμον —κ. Χ. Π. Κ. Πάτρας. Δημοσιευθήσεται εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον. —κ. Γ. Ι. Κ. Χανία. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν πλὴν ἑνός, μὴ ὑπάρχοντος. Μένει περίσσευμα λεπ 70. ὅπερ ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν.—κκ. Ι. Τ. Λευκάδα, Ι. Σ. Δ. Σύρον, καὶ Α. Ν. Π. Πόρον. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια ἀποστέλλονται.—κ. Ι. Τ. Βῶλον. Τὰ ζητηθέντα μετὰ σημειώσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι γλυκειὰ παρηγοριὰ καὶ συντροφιὰ 'ς τὸν βίον,
καὶ δύσκολα χωρίζετ' ἀπὸ μένα·
Ἂν ὁ λαιμὸς καὶ τὸ κεφάλι
ἀλλάξουν θέσι τὸ καθένα,
τότε κ' ἐγὼ θ' ἀλλάξω πάλι
καὶ συντροφεύω τὸν ἀνδρεῖον.

Σερβικὰ αἰνίγματα

2

Ὁ πατέρας δὲν ’πηγαίνει ποτὲ ’ς τὴν ἐκκλησία καὶ τὸ παιδὶ καθημέρα ἐκεῖ ’βρίσκεται.

3

Τὸν ἀκοῦς καὶ δὲν τὸν βλέπεις.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄξιος — Ἀξιός

2

Σίαλος — Σάλος.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ’ ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ’ αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ 1886

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ *δραχμῆς*. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

13 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	338.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	340.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	405.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	367.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	256.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	187.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	227.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	416.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.710—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	63.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	298.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .		30.65
»	3μην.	30.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.		121 50
» Τραπεζικὸν	3μην	120.75

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	24.05
Λίρα ὀθωμανική.	27.35

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩι ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΧΡΥΣΟΔΕΜΕΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ, ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

1886 ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΑΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Ἀπὸ 50 λεπτῶν μέχρι δραχμῶν 6.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 271.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 469.—22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ—1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 521

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ἐψήφισαν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν πιστώσεις τὰ δημοτικὰ συμβούλια Κρωπίας δρ. 3000. Κυμαίων 5000. Καρδίτσης δρ. 1000, Ἐλατείας δρ. 300, Ἐράνης δρ. 600, Στυρέων δρ. 200, Μαρμαρίου δρ. 300.

Ἐπίσης κατέθηκαν εἰσφορὰς καὶ αἱ λιμενικαὶ ἐπιτροπαὶ Κύμης δρ. 1000, Καρδαμύλης δρ. 277. Γαλαξειδίου 2000. Στυλίδος δρ. 1000.

Τὸ ἡγουμενικὸν συμβούλιον τῆς μονῆς Μεγάλου Σπηλαίου ἐχορήγησε λόγῳ ἑκουσίας εἰσφορᾶς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν 2000 δρ.

Ἡ ἐν Τρικάλοις ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν βοηθημάτων εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν συνέλεξεν ὑπὲρ τὰς 1500 δρ.

Ὁ κ. Στέφ. Δ. Ῥήγας κατέθεσε παρὰ τῷ νομάρχῃ Κυκλάδων δύο μετοχὰς τοῦ ἐθνικοῦ δανείου τῶν 60 ἐκ. ὅπως διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Αἱ μέχρι τῆς 5 Δεκεμβρίου γενόμεναι εἰσφοραὶ ὑπὸ τῶν ἐν Βραΐλᾳ Ἑλλήνων εἶχον ἀνέλθῃ εἰς 10,600 δρ. μηνιαίως ἐφ' ὅσον θὰ διαρκῇ ἡ ἐπιστρατεία. Ἄλλοι δέ τινες ὁμογενεῖς προσήνεγκον ἐφάπαξ δρ. 1290. Προσηνέχθησαν δὲ καὶ διάφορα ὑλικὰ ἀξίας δρ. 3000.

Ἡ ἐν Κοραβίᾳ τῆς Ῥωμουνίας ἑλληνικὴ παροικία προσέφερεν ὡς μηνιαίαν εἰσφορὰν δρ. 310.

Ὁ ἐν Ταϊγανίῳ κ. Ἠλ. Π. Ἠσαΐας ἀπέστειλε διὰ τῆς ἐπιτίμου Κυρίας τῆς Αὐλῆς δεσποινίδος Χρυσούλας Χατζῆ Ἀναργύρου δραχμὰς 500 εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρόν.

Οἱ ἐν Βραΐλᾳ σιτέμποροι κ. Μήλας καὶ υἱὸς ἀπέστειλαν 200 σάκκους ἀλεύρου διὰ τὸν ἑλληνικὸν στρατόν.

Αἱ ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰσφοραὶ ἐν Σμύρνῃ ἀνῆλθον εἰς 25000 δρ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Κατὰ τὸ ἀρχαιολογικὸν δελτίον, τὸ δημοσιευθὲν ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως*, εἰσήχθησαν εἰς τὴν γενικὴν ἐφορείαν τῶν ἀρχαιοτήτων: 1) ἐννέα ἄξια λόγου πήλινα εἰδώλια, εὑρεθέντα ἐν Τανάγρᾳ. 2) Τὰ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Τεγέας κείμενα λείψανα ἐκ των ἐν τοῖς ἀετώμασι τοῦ ναοῦ Ἀλέας Ἀθηνᾶς ἀγαλμάτων, ἤτοι αἱ δύο κεφαλαὶ (ὧν ἡ μία συνεπληρώθη δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ τέως κατόχου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀποκειμένου μέρους ταύτης) καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κάπρου, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν ἐν Τ. IV τῶν Mittheilungen τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου. 3) Κεφαλὴ γυναικεία φυσικοῦ μεγέθους εὑρεθεῖσα ἐν Λέρνῃ καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ. 4) Ἀνάγλυφον τεθραυσμένον, ἐν ᾧ σῴζεται τὸ κάτω μέρος ἱππέως, οὗ ὄπισθεν ἵσταται ἀνήρ, εὑρεθὲν παρὰ τὸ καλούμενον Βουλευτήριον, ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. 5) Ἓξ ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί, εὑρεθεῖσαι εἰς διάφορα μέρη τῶν Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ δελτίον ἐν ἀνασκαφαῖς γενομέναις ἐν ἰδιωτικοῖς κτήμασιν ἐν Ἐρετρίᾳ εὑρέθησάν τινες ἀρχαιότητες, ὧν ἀξιολογώτεραι μία λήκυθος τῶν παιδικῶν, ἔχουσα τέσσαρας μορφὰς ἐρυθράς, καὶ καλαθίσκος πλεκτὸς ἐκ φυτῶν (;), περιέχων χαλκοῦν κοινὸν κάτοπτρον, πυξίδα ξυλίνην καὶ κτένα. Ἐν δὲ ταῖς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς σχολῆς ἐν Ἀκραιφνίῳ τῆς Βοιωτίας γενομέναις ἀνασκαφαῖς, διακοπείσαις ἕνεκα τοῦ χειμῶνος, εὑρέθησαν: α') Χαλκοῦς λέβης ὑπερμεγέθης, ἀλλ' ἐφθαρμένος, οὗ αἱ ἐξ ὀρειχάλκου λαβαὶ εἰκονίζουσιν Ἁρπυίας, καλλίστης ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ κάλλιστα διατηρουμένας. β') Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον Ἀπόλλωνος, ἀρχαϊκῆς καὶ τοῦτο τέχνης. γ') Μαρμάρινος κορμὸς μικροῦ ἀγάλματος Ἀπόλλωνος, ἀρχαϊκῆς τέχνης. δ') Κεφαλὴ μαρμαρίνη Ἀπόλλωνος, ὁμοίως, ε') Κεφαλὴ γέροντος πωγονοφόρου, φυσικοῦ μεγέθους ἐκ παρίου λίθου. ς') Ἀξιόλογα χάλκινα ἀγαλμάτια ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ καλλίστης διατηρήσεως, ἤτοι πάνθηρ, λέων καὶ λαβὴ κατόπτρου, παριστῶσα ἄνδρα, Ἄτλαντα ἴσως. Εὑρέθησαν πρὸ τούτοις πλεῖσται ἐπιγραφαί, ἅπασαι ἀρχαϊκαὶ καὶ βουστροφηδὸν γεγραμμέναι.

— Ἐκ τῶν ἄρτι ἐκδοθέντων «Πρακτικῶν τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1884» ἀρυόμεθα τὰς ἑπομένας πληροφορίας περὶ τῶν ἔργων τῆς ἑταιρίας κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο.

Ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο εἰς ἑπτὰ διάφορα μέρη ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐν Ἀθήναις. Πρώτη ἦτο ἡ κατ' ἐξακολούθησιν ἐκ τῶν δύο προπαρελθόντων ἐτῶν γενομένη ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ. Διήρκεσε δὲ οὐχὶ ὅλον τὸ ἔτος. Πλὴν τῶν σκαφῶν, ᾠκοδομήθη καὶ οἶκος ἵνα στεγάσῃ τὰ ἐκεῖ ἀποκείμενα ἀρχαῖα γλυπτὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια, πλὴν τῶν ἐν τέσσαρσι κιβωτίοις μετακομισθεῖσιν ἐνταῦθα καὶ ἵνα ἐνοικῇ ὁ φύλαξ. Ἡ δαπάνη ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος εἰς δρ. 13418.15. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις ἀνεκαλύφθη ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οὗ διετηρήθη μόνον τὸ κρηπίδωμα, καὶ τοῦτο ἱκανῶς ἐφθαρμένον, εὑρέθησαν δὲ καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ αὐτοῦ μέλη, δυνατὴν καθιστάντα τὴν ἀναπαράστασιν αὐτοῦ· ἀνεκαλύφθη προσέτι μεγάλη ἰωνικὴ στοά, ἥτις ἦν ἴσως τὸ Ἄβατον, ἐν ᾧ ἐκάθευδον οἱ ἀσθενεῖς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, οὗ μόνον τὸ κρηπίδωμα σῴζεται.

Δευτέρα κατ' ἐξακολούθησιν ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἡ ἐν Ἐλευσῖνι, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἐφόρου κ. Δ. Φιλίου, ἀρξαμένη περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου παρελθόντος ἔτους καὶ σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς ἐξακολουθήσασα μέχρι τῆς 15 Ὀκτωβρίου τοῦ ἐνεστῶτος. Ἠρευνήθησαν δὲ τὰ τρία κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Στοᾶς κτίσματα καὶ ἐξητάσθησαν εἶτα ἀκριβῶς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Σηκοῦ, αἱ βαθμίδες καὶ αἱ πύλαι αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀνατολικὴ καὶ μεσημβρινὴ πλευρὰ τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου.

Τρίτη ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου τῷ ἐν

τῇ Ὠρωπίᾳ· ἀπεκαλύφθησαν δὲ «ἐδάφη κατασκευῆς» τοῦ ἱεροῦ καὶ στοᾶς καὶ ἄλλων κτισμάτων καὶ πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι ἐπιγραφαί. Τετάρτη δ' ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν Ὀλυμπίᾳ καθ' ἣν εὑρέθησαν 170 κομμάτια χαλκῶν σκευῶν, ἐργαλείων, μορφῶν ζώων καὶ ἀνθρώπων, 27 ἄλλων μετάλλων, 21 μαρμάρινα γλυπτικῆς τέχνης διάφορα, ἐπιγραφαὶ 26, νομίσματα τὸ ὅλον 863. Διὰ τῆς πέμπτης ἀνασκαφῆς ἐκαθαρίσθη τὸ πρὸς τῇ Ζέᾳ θέατρον τοῦ Πειραιῶς. Ἕκτη ἀνασκαφὴ ἐγένετο παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, δὲν ἐπετεύχθη ὅμως ἡ ἀνεύρεσις τῆς ζητουμένης γραμμῆς τῶν δημοσίων μνημάτων, ἥτις ποτὲ ἦτο παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Προσέτι ἀνηρευνήθη ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν Σαλαμῖνα ἐπ' ἐλπίδι εὑρέσεως τῶν ναυαγίων τῆς ἐπὶ Ξέρξου ναυμαχίας. Ἀλλ' ἡ ἔρευνα ἀπέτυχεν ἐντελῶς.

Ἡ ἑταιρία πλὴν τῶν ἀνασκαφῶν ἐπεσκεύασε καί τινα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἠγόρασε πολλὰ ἀρχαῖα ἔργα τέχνης καὶ ἐπιγραφάς, ἀντὶ δρ. 21,426.

Τὰ ἔσοδα τῆς ἑταιρίας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποτελοῦσι χρηματικὸν ποσὸν ἐκ δρ. 453. 290. 52, ὧν κύρια ἔσοδα δρ. 191,936.30 καὶ οἱ διάφοροι λογαριασμοὶ δρ. 261,354.22. Τὰ δὲ κύρια ἔξοδα ἀνῆλθον εἰς δρ. 208,435,50

—Ἐδημοσιεύθη ἐν κομψῷ τεύχει ἡ ἐν τῷ ἱστορικῷ συλλόγῳ Σαὶν-Σιμὼν τῶν Παρισίων ὁμιλία τοῦ κ. Δ. Βικέλα «περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῶν πόθων τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Ἀνατολικῷ ζητήματι» (le role et les aspirations de la Grèce dans la question d'Orient). Ἐξιστορήσας ὁ κ. Βικέλας ἐν ἐπιτομῇ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ σαφηνείας τὰ κατὰ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἐκτίθησιν εἶτα τὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων δημιουργηθεῖσαν θέσιν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου εἰς ἕκαστον τῶν οἰκούντων αὐτὴν λαῶν. Ἡ ἐμβριθὴς καὶ διδακτικωτάτη μελέτη τοῦ κ. Βικέλα εἶναι ἀρίστη συνηγορία ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαιωμάτων, οὐχὶ τῶν ἐπὶ λόγων ἱστορικῶν μόνον βασιζομένων ἀξιώσεων, ἀλλὰ τῶν δικαιωμάτων ἐκείνων, ὧν ἐπιβάλλεται ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ ἱκανοποίησις πρὸς λύσιν πρακτικὴν καὶ δικαίαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιπλοκῶν.

— Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκδοθήσονται τὰ *Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου*, συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ, ἐξ ἧς δημοσιεύομεν ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» τὸν *Ἐπίλογον*. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει πολλὰ νέα ποιήματα, ἐν οἷς παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἀκραιφνῶς ἑλληνικὴ ἔμπνευσις, ἡ διακρίνουσα καὶ τὰ προηγούμενα ἔργα τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου, ἡ αὐτὴ δύναμις καὶ βαθύτης τοῦ αἰσθήματος, καὶ ἡ χάρις τῆς διατυπώσεως, ἣν ἐξαίρει τὸ θέλγητρον γνησίας δημώδους γλώσσης, ἧς μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ ἐπιτυχίας ποιεῖται χρῆσιν ὁ κ. Παλαμᾶς.

— Ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ Ἀθηνῶν ἀπέθανεν ὁ Γεώργιος Λαμπίσης, ἐκ Σμύρνης, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἔν τε τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐνταῦθα πολλὰ ἐκδοὺς ἔργα, μάλιστα δὲ μεταφράσεις καὶ ἐρανίσματα. Τὰ κυριώτατα τούτων εἰσὶν ὁ Ἰβανώης τοῦ Βάλτερ Σκώτ, ἡ Ἱστορία τῆς μεγάλης Βρεττανίας, ἡ Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας καὶ ἡ Ἱστορία τοῦ Ναπολέοντος.

—Ἐδημοσιεύθη τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ «Ῥωμηοῦ» οὗ τὴν ἔκδοσιν ἀνηγγείλαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν φύλλῳ.

—Συνέστη ἐν Κερκύρᾳ ἰατρικὸς σύλλογος *Ἀσκληπιὸς* σκοπὸν ἔχων τὴν συζήτησιν ἰατρικῶν θεμάτων καὶ τὴν ἔκδοσιν ἑβδομαδιαίου δελτίου θνησιμότητος. Ὁ πρόεδρος τούτου ἐδήλωσε τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελε κριθῇ ἀναγκαία ἡ ἐκ Κερκύρας μετάθεσις τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν, τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ἀναλαμβάνουσι νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν στρατιωτικὴν ἰατρικὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τῇ φρουρᾷ Κερκύρας.

— Εἰσέτι δὲν ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ δήμου Ζακυνθίων, ὡς ἀνηγγέλθη ἡ οἰκία τοῦ Φωσκόλου, τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου δόντος μόνον ἐντολὴν εἰς τὸν δήμαρχον νὰ διαπραγματευθῇ περὶ ἀγορᾶς μετὰ τοῦ σημερινοῦ κατόχου. Περὶ τῆς διασώσεως τῆς οἰκίας ταύτης ἐδημοσίευσεν ἰδίαν διατριβὴν ἐν τῷ Ἰταλικῷ περιοδικῷ La Ronda, μετ' εἰκόνος τῆς οἰκίας, ὁ ἀπὸ πολλοῦ εὐδοκίμως εἰς τὴν νεοελληνικὴν γραμματολογίαν ἀσχολούμενος κ. Σπ Δεβιάζης.

— Ἐξεδόθη ἐν Βερώνῃ ἰταλιστὶ ὑπὸ Fr. Gilbert de Winckels ὁ πρῶτος τόμος βιογραφίας τοῦ Ζακυνθίου τὴν καταγωγὴν ποιητοῦ Οὔγου Φωσκόλου μετ' εἰκόνων. Ὁ Ἰταλικὸς τύπος ποιεῖται λίαν εὔφημον μνείαν τοῦ ἔργου τούτου. Ἀγγέλλεται προσέτι ἡ ἔκδοσις δύο μελετῶν τοῦ καθηγητοῦ Antona-Traversi περὶ Φωσκόλου, ἐν αἷς δημοσιεύονται καί τινα τῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ γραφέντων ὑπὸ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κ. Σ. Δεβιάζη.

— Ταὐτοχρόνως μετὰ τῆς ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου ἐγένετο καὶ ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Βίγκελμαν. Ὁ πρόεδρος κ. Ἐρνέστος Κούρτιος ὡμίλησε πρῶτος περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος σπουδαιοτέρων ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν μουσείων κ. Schöne ἀνέγνω πραγματείαν περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ, Ὀρχομενῷ, Μυκήναις, Τίρυνθι καὶ Περγάμῳ καὶ προσέθηκέ τινα περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐκδιδομένου συγγράμματος «περὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν σαρκοφάγων.»

— Ἐν τῷ παρισινῷ θεάτρῳ Βωδεβὶλ ἐξεδόχθη νέα κωμῳδία τοῦ Βικτωριανοῦ Σαρδοῦ, ἡ Georgette. Αἱ περὶ ταύτης κρίσεις τοῦ τύπου εἰσὶν ἀντιφατικαί.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κλέων Ῥαγκαβῆς. ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, δρᾶμα εἰς μέρη πέντε μετὰ σημειώσεων. Ἐν Λειψίᾳ ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς τυπογραφίας Γ. Δρογολίνου 1885. (Σὺν τούτῳ: **ΤΟ ΠΥΡ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ** κωμῳδία εἰς μέρη δύο). Εἰς ὄγδοον μέγα μετ' εἰκόνων σ. XI, 176, ἐσταχωμένον.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ νέου τούτου δράματος τοῦ κ. Κλέωνος Ῥαγκαβῆ, ὡς καὶ τῶν δύο προηγουμένων αὐτοῦ δραμάτων, *Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου* καὶ τῆς *Θεοδώρας*, εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου, τῆς πλουσιωτάτης ἀναντιρρήτως εἰς ἐμπνεύσεις ποιητικὰς καὶ δραματικὰ θέματα. Ἕνεκα τῆς ποικιλίας τῶν χαρακτήρων τῶν δρώντων ἐν αὐτῇ ἀνδρῶν, τῆς σφοδρότητος τῶν παθῶν, τῆς ἀκμαίας τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν διαπάλης, τῆς ὑπὸ διάφορον ἐξωτερικὸν τύπον ἑκάστοτε ἀνανεουμένης, τῆς συγκράσεως τῶν βίων λαῶν πολυπληθῶν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς μοιραίας τῶν γεγονότων φορᾶς, τῆς ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τῆς παρακμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους συντριβούσης καὶ τὰς ἰσχυροτάτας θελήσεις, ματαιούσης καὶ τοὺς εὐγενεστάτους ἀγῶνας, δαμαζούσης δὲ καὶ ἀλλοιούσης καὶ τοὺς ἀλυγιστοτάτους χαρακτῆρας, ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου παρέχεται ἔδαφος γονιμώτατον εἰς τὸν γινώσκοντα νὰ καρπῶται τοῦτο ποιητήν. Ὁμολογουμένως δ' ἐπιτυχὴς εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῶν θεμάτων ὑπὸ τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ, ἐπιλαβομένου νὰ δραματοποιήσῃ τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα καὶ τὰς περιπετείας ἀνδρῶν ἐπισημοτάτων τοῦ Δ', τοῦ Ϛ' καὶ τοῦ Ζ' αἰῶνος. Μελετήσας κατὰ βάθος τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον τῶν Βυζαντίων κατώρθωσε νὰ ἀποτυπώσῃ δεξιῶς τὸν βυζαντιακὸν κόσμον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἐν τῷ *Ἡρακλείῳ*. Οἱ χαρακτῆρες διαγράφονται ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντέχνως, ὁ διάλογος πολλαχοῦ εἶναι φυσικὸς καὶ ἀβίαστος, παρενείρονται δ' ἐνιαχοῦ καὶ περιπέτειαι δραματικώταται, ἐπιτυχῶς ἐξευρημέναι. Ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς ταύτας ἀμαυροῦσι μειονεκτήματα σπουδαιότατα. Ὁ Ἡράκλειος κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶναι δρᾶμα, ἀλλὰ σειρὰ διαλογικῶν σκηνῶν, τοῦτο μόνον σκοποῦσα, τὴν ἀφήγησιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡρακλείου. Αἱ σκηναὶ αὗται συνδέονται χαλαρῶς πρὸς ἀλλήλας, τινὲς δὲ εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ ἀποκοπῶσιν ἢ νὰ μεταβάλωσι θέσιν, χωρὶς νὰ παραβλαβῇ κατ' ἐλάχιστον ἡ οἰκονομία τοῦ ἔργου. Πρὸ πάντων δὲ δυσχεραίνει καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δράματος ἡ γλῶσσα, εἰς τῆς ὁποίας τοὺς πέδας ἐθελουσίως ὑπέβαλεν ἑαυτὸν ὁ κ. Ῥαγκαβῆς. Ὁ κ. Ῥαγκαβῆς ἐγκαυχᾶται ὅτι εἶναι θιασώτης θερμὸς τῆς καθαρευούσης καὶ ὅτι κατώρθωσε νὰ ἀποσκορακίσῃ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφομένων τὰ μόρια *νὰ* καὶ *θὰ* καὶ *δέν*, εἰ καὶ τὰ ἀτίθασα ταῦτα μόρια ἐνιαχοῦ τοῦ *Ἡρακλείου* προκύπτουσιν αὐθαδῶς. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ἀνακαθάρσεως τῆς γλώσσης διὰ τῆς ἀποσκορακίσεως τῶν ἀναλυτικῶν τύπων τῶν ῥημάτων καὶ ἑνὸς ἀρνητικοῦ μορίου εἶναι βεβαίως ἁπλουστάτη, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς δὲν εἶναι καὶ πολὺ δύσκολος, φθάνει νὰ ἔχῃ τις ὀλίγην ὑπομονὴν δι' ἑαυτὸν καὶ ὀλίγην σκληρότητα διὰ τοὺς ἀναγνώστας του. Ἀλλ' ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ συμμερισθῶμεν τὴν γνώμην του, φρονοῦντες, ὅτι ἡ καθαριότης καὶ τὸ κάλλος τῆς γλώσσης ἔγκειται ἀλλαχοῦ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν καταδίκην ὀλίγων μορίων, ἅτινα ἀντὶ νὰ ἀσχημίζωσι τὸν λόγον

δίδουσι τοὐναντίον εἰς αὐτὸν ζωὴν καὶ χρωματισμόν. Οὕτω θὰ προετιμῶμεν νὰ ἐβλέπομεν ἐν τῷ *Ἡρακλείῳ* μυρία *θὰ* καὶ *νὰ* καὶ *δὲν* ἀντὶ τῆς τουρκοβαρβάρου γλώσσης τῶν Περσῶν καὶ τῶν ἀπηρχαιωμένων ποιητικῶν τύπων, οἷον τὸ *οὐδενόσωρον* ἢ τῶν κακοζήλων συνθέσεων οἷον τὸ *φωτόχυσις*.

Ἡ προσαρτηθεῖσα εἰς τὸ βιβλίον κωμῳδία *Τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθάλην* μαρτυρεῖ ὅτι ὁ κ. Ῥαγκαβῆς, ἀσχοληθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν μελέτην τοῦ βίου τῶν Βυζαντίων, ἠμέλησε νὰ γνωρίσῃ τὸν σύγχρονον βίον ἐν Ἑλλάδι. Τί ἠθέλησε νὰ κωμῳδήσῃ ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν. Καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ αἱ περιπέτειαι καὶ ὁ διάλογος εἶναι ἀναληθῆ, ἐλέγχοντα πλήρη ἄγνοιαν τῆς σημερινῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Προσφυέστατα δ' ὑποδεικνύει τὴν φύσιν τῆς κωμῳδίας ταύτης ἡ κοσμοῦσα αὐτὴν συμβολικὴ ἴσως εἰκών, ἥτις ἀπεικονίζει τὸν κ. Βαλανέλην, πρώην βουλευτὴν καὶ κτηματίαν, φοροῦντα στολὴν αὐστριακοῦ συνταγματάρχου. Ὡς ὁ Βαλανέλης, παρουσιάζει καὶ ἡ κωμῳδία κρᾶμα ἀνύπαρκτον ἑλληνικῶν καὶ φραγκικῶν ἠθῶν καὶ αἰσθημάτων.

Τὸ βιβλίον εἶναι μετὰ σπανίας φιλοκαλίας τετυπωμένον καὶ ἐσταχωμένον· κοσμεῖται δὲ καὶ δι' εἰκόνων, αἵτινες εἰ καὶ ἀτέχνως κεχαραγμέναι πλεονεκτοῦσιν ὅμως τῶν ἐν τῇ *Θεοδώρᾳ* κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐσχεδιάσθησαν ἐπίτηδες διὰ τὸν *Ἡράκλειον* καὶ δὲν ἐλήφθησαν ὡς ἐκεῖναι ἐκ τῶν εἰκονογραφημένων γερμανικῶν ἐκδόσεων κλασσικῶν συγγραφέων.

Π.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 20, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ παραχωρήσεως ἐκτάσεώς τινος εἰς τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Κύμης· περὶ χορηγίας ἀναπληρωτικῶν πιστώσεων ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς χρήσεως 1885 τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν· περὶ νομισματικῶν συμβάσεων καὶ περὶ τῆς συμβάσεως μετὰ τῶν τραπεζῶν· περὶ ἀναστολῆς τῶν δικαστικῶν προθεσμιῶν καὶ τελευταῖον τὸ περὶ χορηγίας ἐκ τοῦ ταμείου τῆς δημοτικῆς ὁδοποιίας Μεθάνων 8000 δρ. πρὸς κατασκευὴν λιμενικῶν ἔργων ἐν τῷ ὅρμῳ Μεθάνων. Ἐψηφίσθησαν προσέτι ὁ τακτικὸς καὶ ἔκτακτος προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1886. καὶ οἱ κυροῦντες τούτους νόμοι.

—Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἔληξαν αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐκτάκτου συνόδου τῆς Βουλῆς.

—Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος διατρίψας ὀλίγας ἡμέρας παρὰ τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ ἐνταῦθα ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Δανίαν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ.

— Ἐν τῇ θέσει Σταυρὸς παρὰ τὰς ἀκρωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ ἐγένετο τῇ παρελθούσῃ Παρασκευῇ πλαστὴ μάχη, κατὰ σχέδιον δοθὲν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βοσέρ. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἄφινε πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τοὺς σωματάρχας νὰ διατάξωσιν ὡς ἔκριναν καταλληλότατα τὰ τῆς ἐπιθέσεως καὶ τῆς ἀμύνης. Ἡ ἐπανάληψις τῶν ἀσκήσεων πλαστῆς μάχης γενήσεται τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἐν τῇ θέσει Τράχωνες.

— Συνεστάθησαν τηλεγραφεῖα ἐν Ζάρκῳ καὶ ἐν Γαυρίῳ τῆς Ἄνδρου.

— Ἀπὸ τῆς 23 Δεκεμβρίου ἄρχεται ἐκτελουμένη ἀνὰ πᾶσαν Δευτέραν νέα γραμμὴ διὰ τῶν αὐστριακῶν ἀτμοπλοίων ἀπὸ Κορίνθου διὰ Πατρῶν καὶ Κερκύρας εἰς Βρινδήσιον.

— Τῇ 8—10 Ἰανουαρίου 1886 ἐν τῷ ἐνταῦθα συνήθει τόπῳ τῶν δημοπρασιῶν ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐκποιήσεως ὁλόκληρον τὸ ἐν τῷ ἐνταῦθα καταστήματι τοῦ Σχολείου τῶν τεχνῶν τοποθετημένον σιγαρόχαρτον εἰς φυλλάδια διαφόρων εἰδῶν καὶ δεσμίδας, συνιστάμενον ἐν ὅλῳ ἐκ φυλλαδίων 3 ἑκατομμυρίων καὶ ἐκ δεσμίδων 10000 μὲ τὸν ἐλάχιστον ὅρον προσφορᾶς δι' ἑκάστην ἑκατοντάδα φυλλαδίων ἢ δεκάδα δεσμίδων 4 δρ. 50.

— Ἐπερατώθη ἡ κατασκευὴ τῆς μέχρι Ναυπλίου γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν Πελοποννήσου, καὶ προσεχῶς παραδίδεται εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ.

—Ἀπέπλευσαν ἐκ Κιέλ τὰ τρία τορπιλλοβόλα ἐκ τῶν ἓξ ἀγορασθέντων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διευθυνόμενα εἰς Πειραιᾶ. Τὰ τορπιλλοβόλα ταῦτα εἶνε μεγαλήτερα ὅλων τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἤδη, ἔχουσι δὲ ἀποθήκας ἀνθράκων διὰ διπλάσιον καὶ τριπλάσιον ποσόν.

—Ἐπειδὴ κατὰ νεωτέρας τηλεγραφικὰς εἰδήσεις ἡ χολέρα ἐν Βενετίᾳ ἐπιτείνεται, τὸ ἰατροσυνέδριον συνελθὸν μετέβαλε τὴν ἐκ 48 ὡρῶν ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν εἰς πενθήμερον διὰ τὰς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης προελεύσεις.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Ν. Κ. Ῥοστόβιον. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράψαμεν δὲ πάντας τοὺς σημειουμένους. Τὰς ἀποδείξεις ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» εὐμενεῖς ἐνεργείας σας —κ. Κ. Ν. Σ. Τσιγανέστι. Ἐκ παραδρομῆς ὅλως τυχαίας ἐβράδυνεν ἡ ἀποστολὴ τῶν ζητηθέντων καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς ἐπιστολήν σας. Ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐξηγούμεθα. Ἀπεστάλησαν καὶ τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. Ζ*. Ὅμως εἰς τοὺς κακοζήλους καὶ μωρούς, ὡς ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρῶς τοὺς ἀποκαλεῖτε, Ἕλληνας μεταφραστὰς πρῶτοι ἔδωκαν τὸ παράδειγμα αὐτοὶ οἱ Φράγκοι, ἐξελληνίζοντες τὰ ὀνόματά των. Πρὸ τοῦ γεννηθῶσιν οἱ Ἕλληνες οἱ μεταμορφώσαντες κωμικῶς τὸν Boilau Despreaux εἰς Ὑδροπότην Λειμώνιον, οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μεταμφιέσωσιν ἑλληνιστὶ τὰ ὀνόματά των, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Holzmann ἐγένετο Ξύλανδρος. ὁ Reuchlin Καπνίας κλπ. Ἀμφιβάλλομεν δ' ἂν ὁ Ὑδροπότης Λειμώνιος εἶναι κωμικώτερος ἀπὸ τὸν Λουλουδάριον Καταρράκτην, ὡς ἐξελλήνισε τὸ ὄνομά του ὁ ἐν Τουλούζῃ τὸ 1829 ἐκδοὺς τὴν Βατραχομυομαχίαν τοῦ Ζήνου Fleury Lécluse. Καὶ πάλιν ὅλα αὐτὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξισωθῶσι μὲ κατόρθωμα γερμανικῆς τινος ἐφημερίδος, ἥτις ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως μετέφραζε τὸν Καραϊσκάκην *Ἀγριοχοιροκέφαλον*, διότι ἐνόμισεν ὅτι τὸ ὄνομά του ἦτο ***Κάρα ὑὸς κακῆς!***—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια. Διὰ τὸ δέσιμον τοῦ βιβλίου παρακαλοῦμεν νὰ λάβητε ὑμεῖς τὴν φροντίδα, διότι φόβος εἶνε μήπως γινόμενον δι' ἡμῶν σᾶς ἀπαρέσῃ.—κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. Κατὰ τὸ ἄρθρον Η' τῶν Διατυπώσεων τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς περὶ ἐξετάσεων τῶν ἑλληνοδιδασκάλων «χρόνος τῶν ἐξετάσεων ὁρίζεται ἡ πρώτη δεκαπενθημερία τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ ἡ πρώτη δεκαπενθημερία τοῦ Ἰουνίου μηνός.»—κκ. Ν. Σ. Ν. Κάρυστον, Ἀδελφ. Π. Θεσσαλονίκην, Σ. Π. Μ. Κέρκυραν καὶ Ν. Κ. Μ. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα.—*Συλλογεῖ*. Ἡ τιμὴ 100—150 δρ. διὰ πολλὰ εἴδη παλαιῶν γραμματοσήμων δὲν εἶνε ἀσυνήθης. Τὰ ἀκριβότερα εἶνε τῶν νήσων Μαυρικίου 1 πέννας πορτοκαλλόχρουν καὶ 2 πεννῶν κυανοῦν, τιμώμενα ἀμφότερα 5,000 δραχμῶν. Ἔχουσι ταῦτα ἀπεικονισμένην τὴν κεφαλὴν τῆς Βικτωρίας καὶ πέριξ ἐπιγραφὴν One penny (ἢ Two pences). Post-office. Postage. Mauritius.—κ. Ε. Γ. Temruk. Ἐλήφθησαν, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ φυλλάδια ἀμφοτέρων τῶν συγγραμμάτων. Τὴν φροντίδα τοῦ δεσίματος αὐτῶν δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ ἀναλάβωμεν.—κ. Ι. Σ. Α. Σῦρον. Ἐλήφθησαν ἐγκαίρως. Ἡ ἀποστολὴ ἐξακολουθεῖ τακτικῶς.—*Φίλῳ Μ.* Διότι «ὅπου τις ἀλγεῖ κεῖθι καὶ τὴν χεῖρα ἔχει».—κ. Ι. Δ. Κ. Νέαν Φώκαιαν. Τὸ ἀντίτιμον τῶν σωμάτων ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. Π. Κ. ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις σημειουμένοις συνδρομηταῖς τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ ἡμεροδείκτης καὶ οἱ 2 χάρται. Τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον ἀποσταλήσεται ὑμῖν διὰ τοῦ προσεχοῦς, διότι μετὰ 3 μόλις ἡμέρας ἐκδοθήσεται τὸ βιβλίον.— κ. Α. Ι. Κ. Χίον. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς.—κ. *Κ. Ν.* ***Ἐνταῦθα.*** Ἀφ' οὗ εἶσθε τόσον «εὐλαβὴς τηρητὴς τῶν παραδεδεγμένων τύπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων», ὠφείλετε νὰ εἰξεύρετε, ὅτι γυμνὴν τὴν χεῖρα προτείνουσιν εἰς τοὺς στενοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἐν ᾧ εἰς τοὺς λοιπούς, μάλιστα δὲ εἰς τὰς κυρίας, ἡ τεινομένη χεὶρ δέον νὰ περικαλύπτηται σεμνῶς διὰ χειροκτίου. Καὶ ὅτι εἰς τὴν θλῖψιν τῶν χειρῶν πρέπει νὰ ἦσθε φειδωλός, περιορίζοντες αὐτὴν εἰς τοὺς χαιρετισμοὺς πρὸς συγγενεῖς καὶ οἰκείους, τοὺς λοιποὺς γνωρίμους δι' ἁπλῆς προσκλίσεως χαιρετίζοντες. Ὁ ἀνώτερον ἀξίωμα κατέχων δύναται νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς ὑποδεέστερον καὶ νὰ θλίβῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς ἔνδειξιν τιμῆς. Αἱ δὲ κυρίαι χαιρετίζουσαι κύριον, τότε μόνον ὀρέγουσιν αὐτῷ τὴν χεῖρα, ὅταν ἦναι γνωστότατος καὶ φίλτατος. Λέ-

γετε ὅτι ἡ ἀμοιβαία θλῖψις τῶν χειρῶν, καὶ δὴ ἡ ἰσχυροτάτη, εἶναι ἀπαίτησις τῆς ἐθιμοτυπίας, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι σᾶς παρεπλάνησεν εἰς τοῦτο ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ κρατοῦσα συνήθεια, ἥτις ὅμως δὲν μετεκλιματίσθη ἀκόμη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.—Κυρίαν Α. Λ. Μ. Ἄνδρον καὶ κ. Γ. Σ. Ρ. Κάμενσκαγια. Ἀπεστάλησαν.—κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράψαμεν δ' ὑμᾶς τε καὶ τὸν κ. Γ. Μ. καὶ ἀπεστείλαμεν τὰ φυλλάδια. Ἡ σημείωσίς σας ἔχει ὀρθῶς. Διὰ τὸ σταλὲν ἀντίτυπον τῶν ποιημάτων Π. ὀφείλετε ἡμῖν δραχ. 1.—Κυρίαν Ε. Κ. Π. καὶ κ. Σ. Π. Πάτρας. Ἐλήφθησαν.—κ. Α. Ν. Μ. Καστελλάνους. Σᾶς ἐνεγράψαμεν, προσεχῶς δ' ἀποστέλλονται ὑμῖν τὰ φυλλάδια.—κ. Ν. Α. Οι. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Τὰ δύο ἀντίτυπα ἀποσταλήσονται ὑμῖν εὐθὺς ὡς ἐκδοθῇ τὸ βιβλίον.—κ. Ι. Γ. Μ. Λάρισαν. Ἀτυχῶς στερούμεθα ἀνταποκριτοῦ αὐτόθι. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἀσφαλὴς εἶνε ἡ διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἀποστολή, ἂν τὸ γράμμα ἦνε συστημένον.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τὸ ὅλον μου εἰς ἔνδοξον πόλεμον θριαμβεύει.
Τὸ ἥμισύ μου ἐμποδίᾳ, τὸ ἕτερον τοξεύει.

2

Μετρᾷς μ' ἐμένα.
Κόψε τὸ πόδι μου τὸ ἕνα,
Ῥαπτᾷς μ' ἐμένα.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἐλπὶς—πλεπίς.

2

Ἐλαία—ἔλαιον. (ἢ: Σταφυλή—οἶνος τῆς μεταλήψεως)

3

Ἄνεμος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	322.(1)
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	335.(1)
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	407.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	348.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	177.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	401.(1)

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.735—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	64.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	63.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	51.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	297.—
Ἑταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως	30.55
» 3μην	30.30
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.23—
» Τραπεζικὸν 3μην	1.20 ¾

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον	24.02
Λίρα ὀθωμανική	27.30

1) ἄνευ τοκομεριδίων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 279.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 470.—29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ—1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 522

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

Διὰ τοῦ φύλλου τούτου ἡ «Ἑστία» συμπληροῖ δεκαετῆ βίον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς. Οἱ γινώσκοντες ὁποίας δυσχερείας ἔχει ἐν Ἑλλάδι ἡ ἔκδοσις περιοδικοῦ δημοσιεύματος καὶ ὁποία δεινὴ καὶ βαρεῖα ἐργασία ἀπαιτεῖται πρὸς ὑπερνίκησιν αὐτῶν, θὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι δὲν εἶνε μικρὸν κατόρθωμα ἡ ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην συντήρησις τοῦ φύλλου τούτου καὶ εὐδοκίμησις αὐτοῦ, ὅσον τὰ ἐν Ἑλλάδι μέσα τὸ ἐπιτρέπουσιν. Ἂν τὸ ἱκανῶς μακρὸν τοῦτο διάστημα κατώρθωσεν ἡ «Ἑστία» ἐπιτυχῶς μέχρι τοῦδε νὰ διαζήσῃ, καὶ νὰ ἑδραιωθῇ εἰς τὸ ἑξῆς, τοῦτο ὀφείλει κυρίως μὲν εἰς τὴν πολλαχῶς ἐκδηλωθεῖσαν αὐτῇ συμπάθειαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀδιάπτωτον ὑποστήριξιν καὶ ἀγάπην, ἧς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἠξιώθη ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀνταποκριτῶν. Πρὸς πάντας τοὺς εὐγενεῖς τούτους φίλους ἡ Διεύθυνσις καθῆκον θεωρεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας, εὐελπιστοῦσα ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει ἔχει αὐτοὺς ἐπίσης εὐμενεῖς συμπράκτορας καὶ βοηθοὺς εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἐν τοῖς πρώτοις δ' ὀφείλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της πρὸς τὸν ἐν Βροσθενίῳ φιλόμουσον τῶν γραμμάτων προστάτην κ. Κωνστ. Ζάππαν, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως προσελθόντα ἀρωγὸν τῇ «Ἑστίᾳ,» εἶτα δὲ πρὸς τοὺς κκ. Σταμάτιον Βούκουρην ἐν Βραΐλᾳ, Νικόλαον Κολλάρον ἐν Βουκουρεστίῳ, Ἀδελφοὺς Λουλούδη ἐν Φαλτσίῳ, Ἀδελφοὺς Σιμωνίδου ἐν Τσετάτε, Κωνσταντῖνον Ζαχαριάδην ἐν Ἰσμαηλίῳ, Ἀναστάσιον Μάλτον, Γεράσιμον Κουντούρην καὶ Γ. Πίσπαν ἐν Ὀδησσῷ, Ἠλίαν Ἠσαΐαν ἐν Ταϊγανίῳ, Α. Κράντωρ ἐν Ῥοστοβίῳ, Π. Α. Ἀξιώτην ἐν Γέϊσκ, Π. Δημητριάδην ἐν Ἀστραχάν, Ν. Ι. Πασπαλλῆν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀλέξ. Πλατανιώτην ἐν Ἀδριανουπόλει, Γρ. Κ. Λαζίδην ἐν Ραιδεστῷ, Π. Φλωρίδην ἐν Σαράντα Ἐκκλησιαῖς, Λεονάρδον Σεμπρικὸν ἐν Βάρνῃ, Β. Π. Βοζίκην ἐν Κυδωνίαις, Ἰω. Κωνσταντινίδην ἐν Καβάλλᾳ, Χριστόφορον Ραντίδην ἐν Σμύρνῃ, Δ. Βενετοκλῆν καὶ Ἀριστομένην Συνοδινὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κωνστ. Χ. Μεταξᾶν ἐν Βαγδατίῳ, Ἀπόστολον Ξενουδάκην καὶ Α. Σταυριδάκην ἐν Ἡρακλείῳ, Μίνωα Πετυχάκην καὶ Α. Πολυχρονίδην ἐν Ρεθύμνῃ, Ἀδελφ. Μαρκαντωνάκη ἐν Χανίοις, Φ. Μ. Πασπάτην ἐν Λονδίνῳ, Ἰω. Τατσόπουλον ἐν Ἰωαννίνοις, Σπυρ. Ζωχιὸν ἐν Κερκύρᾳ, Ἱπποκράτην Καραβίαν ἐν Ἰθάκῃ, Εὐάγγελον Κωνστανταχάτον καὶ Ζήσιμον Ζαγβινάτσον ἐν Ληξουρίῳ, Κωνστ. Νεστορίδην καὶ Σπ. Δεβιάζην ἐν Ζακύνθῳ, Χρῆστον Ρηγόπουλον, Χρῆστον Παλαμᾶν καὶ Ἰω. Χαϊδόπουλον ἐν Πάτραις, Π. Δεσποτόπουλον καὶ Ἀ. Ντετόπουλον ἐν Ἀγρινίῳ, Ν. Δημητριάδην ἐν Μεσολογγίῳ, Στ. Σ. Κιαφαζέζον ἐν Αἰτωλικῷ, Ἰω. Παναγιωτόπουλον ἐν Αἰγίῳ, Ἰω. Τζάθαν ἐν Ὕδρᾳ, Γ. Δημητριάδην ἐν Λαμίᾳ, Π. Ἀποστολίδην καὶ Π. Πολίτην ἐν Βώλῳ, Ἰω. Φουστάνον καὶ Βασίλ. Σάββαν ἐν Σύρῳ, Μιχ. Φονδριὲ ἐν Λαυρίῳ, Π. Παπαναστασίου, Ἰω. Κωνσταντίνου καὶ Ἐμμ. Ξανθὸν ἐν Πειραιεῖ, Σ. Δουκάκην καὶ Σωκρ. Κασδόνην ἐν Καλάμαις, Ἰωακεὶμ Βαλαβάνην, Κλ. Καλογερῆν καὶ Θ. Γεωργαντόπουλον ἐν Ἀθήναις.

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Προσήνεγκον εἰσφορὰν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν οἱ δῆμοι Πάρου δρ. 1000. Ναούσης δρ. 250. Θουρίας δρ. 600. Σελλάσιων δρ. 700.

Ἡ ἐπὶ τῆς διανομῆς χρηματικῶν βοηθημάτων πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν τῶν ἐφέδρων καὶ ἐπιστράτων ἐπιτροπὴ ἐν Πάτραις διέθεσε μέχρι τοῦδε 3225 δρ. εἰς 184 οἰκογενείας.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν Κερκύρᾳ ἤρχισεν φιλανθρωπικὴ ἀγορὰ ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων, παραταθησομένη μέχρι τέλους τοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς δύο πρώτας ἡμέρας εἰσεπράχθησαν 3700 δρ.

Μέχρι τῆς 11 Δεκεμβρίου εἰσεπράχθησαν ἐν Βραΐλᾳ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ σταυροῦ ἐν ὅλῳ δρ. 4157.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Πειραιέων ἐψήφισε πίστωσιν δισχιλίων δρ. πρὸς περίθαλψιν οἰκογενειῶν ἀπόρων ἐπιστράτων.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ 1885

1 Ἰανουαρίου. — Ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Ἰονικῆς τραπέζης.

4 Φεβρουαρίου.—Ἧττα τοῦ ὑπουργείου Τρικούπη ἐν τῇ Βουλῇ καὶ παραίτησις αὐτοῦ.

11 Φεβρουαρίου. — Μὴ ἀποδεξαμένου τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη τὴν ἐντολὴν πρὸς σχηματισμὸν κυβερνήσεως, ὁ κ. Τρικούπης ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχήν.

Αὐθημερόν.—Διάλυσις τῆς Βουλῆς.

10 Μαρτίου.—Σεισμός, αἰσθητὸς καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐπιφέρει ζημίας ἐν Μεγαλοπόλει καὶ ἰδίως ἐν Καλάμαις.

1 Ἀπριλίου.—Ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κόρινθον σιδηροδρόμου.

7 Ἀπριλίου.—Βουλευτικαὶ ἐκλογαί.

9 Ἀπριλίου.—Παραίτησις ὑπουργείου Τρικούπη.

12 Ἀπριλίου.—Ὁ κ. Θ. Δηλιγιάννης σχηματίζει Κυβέρνησιν.

6 Μαΐου.—Ἔναρξις τῆς Βουλῆς.

27 Μαΐου.—Πλημμύρα ἐν Θεσσαλίᾳ.

6 Ἰουνίου.—Ὁ στρατηγὸς Βοσσὲρ ἀπέρχεται μέχρι τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ.

26 Ἰουνίου.—Ἐγκαίνια τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαύριον σιδηροδρόμου.

19 Ἰουλίου.—Τελευταία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς.

24 Ἰουλίου.—Δημοσίευσις νόμου περὶ καταργήσεως τοῦ ἐπὶ τῶν πυρείων φόρου.

28 Ἰουλίου.—Ὁ Βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Βισβάδεν.

13 Αὐγούστου. — Κατάπλους τῆς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ῥυμουλκηθείσης ἐκ Γαλλίας πλωτῆς δεξαμενῆς.

17 Αὐγούστου.—Ἀναχώρησις τοῦ κ. Τρικούπη εἰς Εὐρώπην.

8 Σεπτεμβρίου.—Ἀφικνεῖται ἡ εἴδησις τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος. Συλλαλητήρια καὶ πολεμικαὶ διαδηλώσεις καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

10 Σεπτεμβρίου.—Ἀνακαλοῦνται δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς πάντες οἱ ἀποδημοῦντες ἀξιωματικοί.

11 Σεπτεμβρίου.—Ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νόμου περὶ φορολογίας τοῦ καπνοῦ.

12 Σεπτεμβρίου. — Προσκαλοῦνται δύο σειραὶ ἐφέδρων.

15 Σεπτεμβρίου.—Ἔλευσις τοῦ βασιλέως καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ αὐτοῦ.

17 Σεπτεμβρίου.—Δημοσίευσις διατάγματος περὶ λήξεως τῆς α'. συνόδου τῆς Βουλῆς.

20 Σεπτεμβρίου. — Δημοσιεύεται διάταγμα περὶ συγκλήσεως τῆς βουλῆς εἰς ἔκτακτον σύνοδον.

20 Σεπτεμβρίου.—Κηρύσσεται ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης χορηγούσης δάνειον εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

21 Σεπτεμβρίου.—Κηρύσσεται ἐπιστράτευσις τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ.

Αὐθημερόν.—Κηρύσσεται ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης.

23 Σεπτεμβρίου.—Ὁμοίως τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας.

Αὐθημερόν. — Σιδηροδρομικὸν δυστύχημα παρὰ τὸ Κιάτον.

29 Σεπτεμβρίου.—Μέγα συλλαλητήριον καὶ πάνδημος διαδήλωσις ὑπὲρ τοῦ πολέμου.

Αὐθημερόν.—Τρεῖς ἔτι σειραὶ ἐφέδρων καὶ πάντες οἱ ἀπαλλαγέντες καὶ οἱ βοηθητικοὶ καλοῦνται εἰς τὰ ὅπλα.

11 Ὀκτωβρίου—Παραίτησις τῶν ὑπουργῶν κκ. Σ. Ἀντωνοπούλου, Α. Ζυγομαλᾶ καὶ Ρ. Ῥώμα, καὶ ἀντικατάστασις αὐτῶν διὰ τῶν κκ. Γ. Μπούμπουλη καὶ Α. Κοντογούρη·

17 Ὀκτωβρίου. — Ἐπάνοδος τοῦ κ. Τρικούπη καὶ ἐγκάρδιος ὑποδοχὴ αὐτοῦ.

18 Ὀκτωβρίου.—Διακοπὴ τῶν μαθημάτων τοῦ Πανεπιστημίου ἕνεκεν τῆς ἐπιστρατείας.

19 Ὀκτωβρίου.—Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἀπέρχεται εἰς Θεσσαλίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ.

22 Ὀκτωβρίου.—Ψηφίζεται ὁ περὶ εἰσφορῶν νόμος.

10 Νοεμβρίου.—Ψηφίζεται νόμος ἀπαγορεύων τὴν ἐξαγωγὴν κτηνῶν, τροφίμων καὶ εἰδῶν ὁπλισμοῦ.

8 Δεκεμβρίου. — Δίδεται διὰ νόμου τῇ Κυβερνήσει τὸ δικαίωμα νὰ συνάψῃ δάνειον 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

14 Δεκεμβρίου. Τελευταία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν δυσὶ παραρτήμασι τοῦ ΙϚ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἐδημοσιεύθησαν: α') Συνέχεια τοῦ γενικοῦ περιγραφικοῦ καταλόγου τῶν ἐν ταῖς ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν βιβλιοθήκαις εὑρισκομένων Ἑλληνικῶν χειρογράφων, συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως· καὶ β') Παλαιογραφικὸν δελτίον. Ἐν τούτῳ περιέχονται παλαιογραφικαί τινες διατριβαὶ τοῦ κ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, ὧν δύο πραγματεύονται περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ, περιέχουσι δὲ καὶ ἓξ ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, τὸ πρῶτον ἐκδιδομένας ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Χάλκῃ ἐμπορικῆς σχολῆς. Περὶ τῶν ἀξιολογωτάτων τούτων δημοσιευμάτων ἐπιφυλασσόμεθα νὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον ἐν προσεχεῖ Δελτίῳ τῆς «Ἑστίας».

— Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ὑδραίων ἐψήφισε πίστωσιν δρ. 1500 πρὸς κατασκευὴν προτομῆς ἐκ Πεντελησίου λίθου τοῦ ναυάρχου Ἀνδρέου Μιαούλη, ἵνα ἐγερθῇ ἐπὶ στήλης ἐν Ὕδρᾳ εἰς κατάλληλον καὶ καταφανῆ θέσιν. Ἡ κατασκευὴ τῆς προτομῆς ταύτης ἀνετέθη εἰς τὸν ἐνταῦθα γλύπτην κ. Φιλιππότην.

— Ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου καταστήματι τῶν κκ. Σίδνεϋ καὶ Νόελ εἴδομεν ἐκτεθειμένην ἀξιόλογον ἐλαιογραφίαν, ἀπεικονίζουσαν τεχνοκρίτην παρατηροῦντα ἐπιστατικῶς ζωγραφίαν. Ὁ πίναξ οὗτος ἐγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Ἰω. Οἰκονόμου, τελειοφοίτου τοῦ ἐνταῦθα Πολυτεχνείου, ἡ δ' ἐπιτυχὴς σύνθεσις αὐτοῦ καὶ ὁ κατάλληλος χρωματισμός, ἀποδεικνύουσι τὸ ἔργον καλλιτέχνημα κάλλιστον πλῆρες ζωῆς καὶ ἀληθείας.

— Ἡ διεύθυνσις τῶν μουσείων τοῦ Βερολίνου ἐπεχείρησε τὴν ἔκδοσιν λεπτομεροῦς ἐπιστημονικῆς περιγραφῆς τῶν ἐν Περγάμῳ εὑρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων. Τὸ ὅλον σύγγραμμα θὰ ἀποτελεσθῇ ἐξ ὀκτὼ τόμων, ὧν ὁ πρῶτος δημοσιευθεὶς ἤδη πραγματεύεται περὶ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος (Alterthümer von Pergamon. Heiligtum der Athena Polias Nikephoros.) Ὁ τόμος οὗτος, ἔργον τοῦ διακεκριμένου ἀρχιτέκτονος Rich. Bohn, τοῦ γράψαντος τὸ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν Προπυλαίων μέγα σύγγραμμα, συμπληροῦται δ' ἄτλαντος εἰς μέγα φύλλον, περιέχοντος 50 πίνακας. Τό τε κείμενον καὶ ὁ ἄτλας τιμῶνται 225 δρ.

— Παρὰ τὸ Σουβιακὸν εὑρέθησαν πολλὰ λείψανα τῆς περιφήμου ἐπαύλεως τοῦ Νέρωνος. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων πλαστικῶν ἔργων τὸ σπουδαιότατον εἶναι ὡραῖον ἑλληνικὸν ἄγαλμα νεανίσκου τοξεύοντος.

— Θανόντος τοῦ διασήμου ἀσιανολόγου Φραγκίσκου Λενορμὰν ἔμενεν ἀτελὲς τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον, ἡ *Ἀρχαία ἱστορία τῆς Ἀνατολῆς* (Histoire ancienne d' Orient).

Ἀλλὰ ἤδη ἀνέλαβε νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον ὁ μαθητὴς τοῦ Λενορμὰν Ἐρνέστος Βαβελών, ἐκδοὺς τὸν τέταρτον τόμον αὐτοῦ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Χαλδαίων. Ὁ τόμος οὗτος κοσμεῖται καὶ δι' 155 εἰκόνων καὶ πολλῶν γεωγραφικῶν πινάκων.

— Προσεχῶς δημοσιεύεται νέον σύγγραμμα τοῦ Ἐρνέστου Ῥενάν, ἡ «Ἱστορία τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ.»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 27, Παρασκευή.

Ὁ κ. ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἀπέστειλε νέαν μακρὰν ἐγκύκλιον διακοίνωσιν περὶ τοῦ ῥωμυλιωτικοῦ ζητήματος. Ἐν ταύτῃ ἐξετάζει τὴν τροπήν, ἣν ἔλαβον ἐσχάτως τὰ πράγματα καὶ τὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀναγκαζομένης καὶ μὴ παύσῃ τοὺς ἐξοπλισμοὺς αὐτῆς. Ὁ κ. Δηληγιάννης ἀναφερόμενος εἰς τὰς προηγουμένας διακοινώσεις καὶ ἐμμένων εἰς τὰ ἐν αὐταῖς ἐκτενῶς λεγόμενα, καταλήγει ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα, ὅτι αἱ δυνάμεις θὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως τῆς Βερολινείου συνθήκης προσγινομένην εἰς τὴν Ἑλλάδα βλάβην, καὶ θὰ ἀπονείμωσιν αὐτῇ δικαιοσύνην, ἵνα μὴ διαταραχθῇ ἡ ἀποκατασταθεῖσα εἰρήνη.

—Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὴν χωροφυλακὴν νὰ καταδιώξῃ δραστηρίως πάντας τοὺς ἀγνοουμένους καὶ λιποτάκτας καὶ ἀναφέρῃ πρὸς αὐτὸ τακτικῶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν της.

—Ἤρξαντο ἐν Θεσσαλίᾳ λειτουργοῦντα τὰ μηχανικὰ ἀρτοποιεῖα, τὰ ὁποῖα παρέχουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὸν στρατὸν ἄρτον καλῆς ποιότητος.

— Μετακληθέντες ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἀφίκοντο ἐνταῦθα οἱ κκ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος, μέλος τῆς εἰς Ἀγγλίαν ναυτικῆς ἀποστολῆς, καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος κ. Γαρουφαλιᾶς τῆς εἰς Γαλλίαν ἀποστολῆς.

— Ἡ φετεινὴ ἐσοδεία τῆς σταφίδος ἀνῆλθε κατ' ἀσφαλεῖς ὑπολογισμοὺς εἰς 240 ἑκατομμύρια ἐνετικῶν λιτρῶν. Ἐκ τούτων μέχρι τῆς σήμερον ἐξήχθησαν εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ 96,457 τόνοι, ἀπομένει δ' ἐν Ἑλλάδι ποσὸν μὴ ὑπερβαῖνον τοὺς 16000 τόνους (ἐξ ὧν οἱ 12-13000 εἰσὶ προπωλημένοι εἰς Γαλλίαν) ἐν ᾧ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πέρυσιν ἡ ἐν Ἑλλάδι παρακαταθήκη ἀνήρχετο εἰς 35000 τόνους.

— Προχθὲς ἐγένετο ἐπίσημος κηδεία τοῦ ἐνταῦθα ἀποθανόντος πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας Ἀγκιὰχ βέη. Συμφώνως πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδοθὲν πρόγραμμα τῆς νεκρωσίμου τελετῆς, συνῆλθαν περὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς Ὀθωμανικῆς πρεσβείας τὰ ἐνταῦθα στρατιωτικὰ σώματα, οἱ αὐλικοί, οἱ ὑπουργοί, τὸ διπλωματικὸν σῶμα καὶ οἱ ἀνώτεροι στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι. Ἡ νεκρικὴ πομπὴ διελθοῦσα διὰ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Πειραιῶς κατέληξεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ὅπου παρέλαβεν τὸν νεκρὸν ὁ υἱός του, ὅπως κομίσας θάψῃ αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Μετὰ τὰς ἑορτὰς γενήσεται πλαστὴ μάχη τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ εἰς Τράχωνας καὶ πλαστὴ ναυμαχία τοῦ στόλου μεταξὺ Σουνίου καὶ Αἰγίνης.

— Ἐπιτροπὴ ἀξιωματικῶν τοῦ μηχανικοῦ διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς Ἄρταν δι' ἔργα ὀχυρωματικά.

— Ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν στρατιωτικῶν γίνονται μελέται πρὸς καταρτισμὸν τῆς ὑπηρεσίας τῶν προσεχῶς συσταθησομένων ταξιαρχιῶν καὶ μεραρχιῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν.

— Κατὰ τὰς ἐφημερίδας ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς Θεσσαλίαν τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ Ἰανουαρίου, θὰ προηγηθῇ δὲ ὁ κ. πρωθυπουργός, ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν τὸ πρῶτον δεκαήμερον.

— Κατὰ τὴν γενομένην 34 κλήρωσιν τοῦ λαχειοφόρου δανείου τῆς Ἐθν. Τραπέζης τὸν πρῶτον ἐκ δρ. 100,000 λαχνὸν ἐκέρδησεν ἡ ὑπ' ἀριθ. 10,833 ὁμολογία, τὸν μετ' αὐτὸν ἐκ 10,000 ἡ ὑπ' ἀριθ. 74,844, τοὺς δύο ἑπομένους ἀνὰ δρ. 2,500, αἱ ὑπ' ἀριθ. 63,813 καὶ 161,328, τοὺς δὲ λοιποὺς πέντε ἐκ δρ. 1,000 ἕκαστον αἱ ὁμολογίαι 42,171, 64,106, 27,919, 12,922 καὶ 71,092.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Μπ. Λεόβαν. Ἐλήφθησαν, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα. Ἡ «Διάπλασις τῶν Παίδων», ἧς ἡ ἔκδοσις εἶχε καθυστερήσει ἐπί τινα χρόνον, ἐπανέλαβε νῦν τακτικῶς τὴν ἔκδοσίν της, ἀναλαβόντος αὐτὴν τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπωλείου Καρόλου Βίλμπεργ. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.—κ. Π.Φ. Σαράντα Ἐκκλησιαῖς. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» εὐμενεῖς ἐνεργείας σας.—κ. Π. Μ. Θ. Θεσσαλονίκην. Πολλοὶ πίνακες γεωγραφικοὶ περιλαμβάνουσι τὸ πασαλίκιον Νοβίπαζαρ εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατεχομένας χώρας, ἀλλ' ἐσφαλμένως. Κατὰ τὰς συνθήκας ἡ Αὐστρία κέκτηται τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ ἐκ τοῦ πασαλικίου ἐκείνου μόνον τρία μέρη, τὸ Πριβόϊ, τὸ Πρέβλιε καὶ τὸ Πρεκόλιε, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις διατηροῦσι Τοῦρκοι μουδίραι. Εἰς τὰ ἄλλα δὲ μέρη τοῦ πασαλικίου σταθμεύουσι τακτικοὶ Τοῦρκοι στρατιῶται. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν δ' ὑμῖν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Ἀπαντῶμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — κ. Π. Α. Α. Γέισκ. Δημοσιευθήσεται εἰς ἓν τῶν προσεχῶν φύλλων.—κ. Ο. Σ. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Σ. Μ. Ἀφ' οὗ ἐβαρύνθητε τὴν συλλογὴν τῶν γραμματοσήμων, καὶ ἠρχίσατε νὰ τὴν θεωρῆτε ὡς μανίαν, τὰς δὲ ἀρεστὰς εἰς ὑμᾶς συλλογὰς καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων ἢ ἀρχαιολογημάτων ἀποφεύγετε ὡς πολυδαπάνους, τότε ἄλλο δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς συμβουλεύσωμεν, εἰ μὴ μόνον νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς τὴν ὀλιγοδάπανον σχετικῶς συλλογὴν λαχνῶν . . . ἀχρήστων ὅμως ἐννοεῖται. Ἡ τοιαύτη συλλογὴ μάλιστα εἶναι νῦν ἐν Εὐρώπῃ τοῦ συρμοῦ. Πᾶσαι αἱ ἐκθέσεις, διεθνεῖς, βιομηχανικαί, καλλιτεχνικαὶ ἐκδίδουσι λαχεῖα· λαχεῖα ἐκδίδονται καὶ πρὸς σκοποὺς φιλανθρωπικούς, ἢ πρὸς οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ κτιρίων δημοσίας ὠφελείας· προσθέσατε εἰς ταῦτα καὶ τὰ λαχεῖα τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν, καὶ τὰς *προμέσσας* τῶν μεσιτῶν. Βλέπετε ὅτι ἡ συγκομιδὴ ἔσται πλουσία, ἀλλὰ καὶ περίεργος ἅμα καὶ διδακτική· οἱ πλεῖστοι τῶν νῦν ἐκδιδομένων λαχνῶν εἶναι κομψότατοι καὶ καλλιτεχνικώτατοι. Καὶ ἂν δὲν ἔχετε πρόχειρα ἄλλα βοηθήματα, μόνον ἐκ πλήρους συλλογῆς λαχνῶν δύνασθε νὰ λάβητε γνῶσιν τῆς ἐν Εὐρώπῃ γενομένης τεραστίας ἐργασίας πρὸς βιομηχανικούς, καλλιτεχνικούς, φιλανθρωπικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀκόμη σκοπούς. —κ. Σ. δε-Β. Ζάκυνθον. Ταχυδρομικῶς ἔχετε ἐπιστολήν μας.—*Φοιτητῇ συνδρομητῇ.* Ζῳολογία, ἑλληνικὴ ἡ τοῦ Ψαρᾶ, Γαλλικὴ ἡ τοῦ Sicart (παρὰ τῷ ἐκδότῃ Baillière). Βοτανική, ἑλληνικὴ ἡ τοῦ Σπ. Μηλιαράκη, γαλλικὴ ἡ τοῦ Duchartre (παρὰ τῷ ἰδίῳ Γάλλῳ ἐκδότῃ). — κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἐλήφθησαν· ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ ἀπεστείλαμεν πάσας τὰς ἀποδείξεις. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς πρὸς τὴν «Ἑστίαν» ἀγαθὰς διαθέσεις σας.—Καν Αἰ. Δ Βῶλον, καὶ κκ. Κ. Ν. Π. Ἰθάκην, Δ. Γ. Βόνιτσαν, καὶ Ι. Δ. Γ. Λευκάδα. Ἐλήφθησαν.—*Φίλοις πάσχουσιν.* Δὲν ἐγένετο ἀκόμη ἀντικείμενον ἐμπορίου.—Καν Ε. Ι. Κ. Καλάμας, καὶ κκ. Γ. Α. Χ. Σῦρον, καὶ Γ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Παν. Σ.Ν. Οἱ ἀναχρονισμοὶ τοῦ Σαιξπείρου εἶναι μετριώτατοι, παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ἀναχρονισμοὺς συγχρόνων ἢ προγενεστέρων αὐτοῦ Φράγκων ποιητῶν. Οὕτως Ἱσπανός τις ποιητὴς τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος, διηγεῖται, ὅτι ἡ Θέτις, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν Ἀχιλλέα τοῦ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ἔκρυψεν ἐντὸς μοναστηρίου Βενεδικτίνων! — Καν Α. Δ. Βῶλον καὶ κ. Ι. Δ. Γ. Λευκάδα. Παρεδόθησαν ἀσφαλῶς.— κ. Χ. Ρ. Πάτρας. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Ἐπληρώθησαν δὲ τὰ σημειούμενα κατὰ τὴν παραγγελίαν σας. Ἀκριβῆ σημείωσιν ἀπεστείλαμεν ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ.—κ. Γ.Α.Α. Ἀρμαθήρ. Τὸ ζητηθὲν ἀντίτυπον «Μυρίων ὅσων» ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς· ἐνεγράψαμεν δὲ καὶ τὸν κ.Κ.Δ.Τ. ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Ι.Α. Βροσθένιον. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν.— κ. Ι. Τ. Βῶλον. Ἀπεστάλησαν. — Σεβ. Ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην. Τὰ σταλέντα ἐλήφθησαν. Περὶ ἧς μᾶς γράφετε ὑποθέσεως ἐζητήσαμεν πληροφορίας καὶ θέλομεν γνωρίσει ὑμῖν τὸ ἀποτέλεσμα δι' ἐπιστολῆς ἰδιαιτέρας,—κ.κ. Ι. Κ. Δ. Γέισκ καὶ Η. Κ. Πρίγκιπον. Ἐλήφθησαν. Τὸ 12ον τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ δὲν πωλεῖται χωριστά. Ὁλόκληρος δὲ ὁ τόμος τιμᾶται δραχ. 15.— κ. Σ. Α. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλησαν ἀντίτυπα ἀμφοτέρων. Τὸ τοῦ 1885, μὴ ὑπάρχοντος ἀδέτου, ἀπεστάλη ὑμῖν δεδεμένον διὸ ὀ-

φείλετε ἡμῖν τὴν διαφοράν, δραχ. 1. — κ. Ρ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν Ἀπεστάλησαν δι' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν, ἐπληρώθησαν δὲ φρ. 50 τῷ κ. Σ. Μ.—. κ. Δ. Κ. Σῦρον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα βιβλία. Τὸ λεξικόν, καθὸ ὑπερβαῖνον τὸ τεταγμένον βάρος διὰ τὴν ταχυδρομικὴν ἀποστολήν, ἀπεστάλη δι' ἐπιβάτου, ὡς ἰδιαιτέρως γράφομεν ὑμῖν.— κ. Ζ. Ο. Βερδιάνσκαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Λιθουανικὰ αἰνίγματα.

1

Γένεια ἀπὸ κρ̣ιὰς καὶ στόμα κοκκαλένιο.

2

Ἕνα ζωντανὸ πρᾶγμα τρώγει ἀπάνω 'σὲ ζωντανὸ τραπέζι ζωντανὸ φαγί.

3

Ἔσπασα πάγο, κ' ηὗρα μέσα ἀσήμι καὶ μέσα 'ς τὸ ἀσήμι ἕνα κομμάτι μάλαμμα.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀρτεμισία—ἴα—Ἄρτεμις

2

Πούς—ποῦ;

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	316.(1)
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	321.(1)
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	348.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	266.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	176.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	226.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	407.(1).

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.720—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	64.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	66.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	54.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	298.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	30.55
» 3μην.	30.30
ΓΑΛΛΙΑΣ—Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	122.—
» Τραπεζικὸν 3μην	

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	24.20
Λίρα ὀθωμανική.	27.30

1) Ἄνευ τοκομεριδίου.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 285.